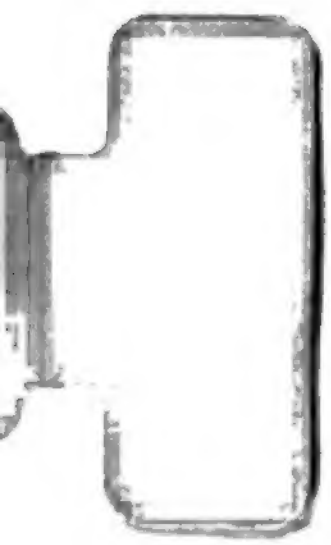

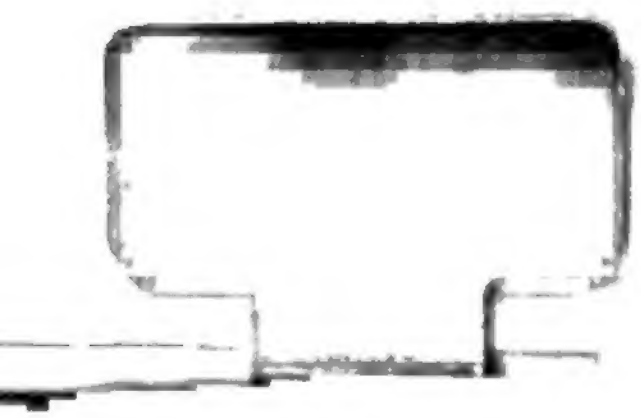

Digitized by Google

CENSURA
CELEBRIORUM
AUTHORUM
SIVE
TRACTATUS

IN QVO VARIA VIRORUM DOCTORUM DE Clariſſimis cujuſque Seculi Scriptoribus Judicia traduntur.

UNDE FACILLIMO NEGOTIO LECTOR DIGNOSCERE queat quid in ſingulis quibuſque Iſtorum Authorum maximè memorabile ſit, & quonam in pretio apud Eruditos ſemper habiti fuerint.

OMNIA IN STUDIOSORUM GRATIAM COLLEGIT, ET IN ordinem digeſſit ſecundùm ſeriem Temporis quo Ipſi Authores floruerunt,

THOMAS-POPE BLOUNT,
Anglo-Britannus Baronettus.

EDITIO NOVA CORRECTIOR: Cui acceſſit Judiciorum Vernaculo Sermone, ſive *Anglicus* ſive *Gallicus*, ſive demum *Italicus* is fuerit in priore exhibitorum accurata in *Latinum* tranſlatio.

Cum INDICE *locupletiſſimo.*

GENEVÆ,
Apud G. DE TOURNES, CRAMER, PERACHON, RITTER, & S. DE TOURNES.

MDCC. X.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRÆFATIO AUTHORIS AD LECTOREM.

AD hanc Provinciam ſuſcipiendam nulla me Ambitio impulit; *Umbratiçam* enim vitam, & ab omni ſtrepitu remotam, ſemper in delitiis habui. Hoc verò conſilii mihi ſolum fuit, ut quantum in me eſt, *rem literariam* promoverem. Quum hoc Opus primùm occepi, illud *Orbi literario* communicare haud mihi in animo erat; ad meum uſum ſolummodò congeſſi: Nunc verò, hortantibus viris eruditione claris, in vulgus emitto. Equidem quum obſervarem quàm avidè *Acta Eruditorum*, alioſque id genus libros arripe-

Digitized by Google

rent Homines, non solùm qui infimum subsellium occupant, sed qui primum inter eruditos locum tenent, non possum non sperare hanc meam qualemcunque *farraginem* ipsis non omninò ingratam fore. *Doctrina* non sine summo studio & vigiliis paratur. Putare Homines *Divino Afflatu* doctos fieri, *Fanaticorum* est; etiam Poeta frustra nascitur, nisi ad præclaram Indolem accesserit *Industria*. Atque hinc est, quòd pauci revera docti sint [quicquid crepent *Scioli*] quoniam laborem atque operam ferre nequeunt. Vt autem maximum, quantum fieri potest, fructum ex lectione perciperes, quendam tibi *Authorum* delectum, deque iis varia Doctissimorum Hominum judicia proposui; quæ si inter se diligenter conferas, & tuum ipse judicium acuere & confirmare poteris, & nunquam in nullius pretii Scriptoribus evolvendis oleum atque operam perdes. Quod enim ad ipsius Operis rationem spectat hôc se maximè nomine commendat, quòd inde tibi *Bibliothecam* instruere possis; quam ad rem *Notitia Authorum* apprimè utilis ac necessaria; quæ nisi adfuerit, sæpè evenit, ut Homines in libris comparandis & *tempore* simul & *nummis* fraudentur. Huic igitur incommodo, ut occurrerem, hunc laborem exantlavi. Habes enim hîc quandam quasi Imaginem cujusque *Autoris*: Vnde deprehendere possis

Digitized by Google

poſſis quando floruerit,& plerumque etiam quando obierit; quænam fuerint ab ipſo ſcripta, vel ſaltem quæ primum obtinuerint locum; quâ valuerit Autoritate in *Orbe literario*; num *Plagiarius* fuerit, & cujus *Scrinia* compilaverit; num prohibitus ſit *Indice Expurgatorio*; Denique, quænam ſit optima cujuſque *Autoris* Editio. Omnia hæc uno intuitu videbis, ſi hunc librum evolvere digneris.Haud mihi eſt in animo de omnibus *Autoribus* univerſim dicere, nimis hoc prolixum foret; ſed de iis ſolùm, qui apud eruditos maximi æſtimantur. Initium ſumpſi ab *Hermete Triſmegiſto*,non illo quidem fictitio qui vulgò circumfertur; ſed vero illo, atque genuino, quem *Moſi* coævum fuiſſe putant; atque inde ad noſtra uſque tempora deſcendo. *Autores*, quos adduxi, ſunt propè ſexcenti. Horum quiſque juxta ſeriem *Temporis* locum habet. Hæc mihi Methodus maximè placuit, quia tibi magis gratum foro putabam, *fluxus & refluxus Doctrinæ* obſervare, quàm *Ordinem Alphabeticum* percurrere; Quod magis *Dictionarii* quàm *Hiſtoriæ Literariæ* ſpeciem præberet. Miraberis fortaſſe, Lector, quòd in tantâ præclariſſimorum Scriptorum copiâ qui apud nos in Anglia floruerunt, tam paucos hîc attigerim. Si verò æquâ lance rem ponderaveris, me hac in re penitùs excuſatum habebis. Scriptores enim iſti maximam par-

Digitized by Google

tem in vernaculâ linguâ ſcripſerunt; indequè factum eſt, ut apud eruditos *Exteros*, qui linguam noſtram non callent, haud ſatis noti ſint, licèt de Patriâ noſtrâ optimè meruerint, maximamque famam ſibi domi comparaverint. Hoc igitur in cauſa eſt, quòd de *Scriptoribus Anglicis* judicia aliquot, cenſuras, ſive Obſervationes inter literatos [*Exteros* præſertim] reperire haud facile fuerit. Hôc modô Methodum hujus operis tibi explicui. Si diligentiam noſtram in conquirendis teſtimoniis tibi probari animadverterо, multùm mihi gratulabor; ſin aliter, pro hâc vice mihi veniam dabis, te iterum non interpellabo.

EDITOR

Digitized by Google

EDITOR.

VISUM *est mihi operæ pretium fore, si quamplurima de Authoribus judicia, quæ Nobilissimus Scriptor Thomas Pope-Blovvnt, sive ut se polyglottum proderet sive potius ne cujuspiam immutationis argueretur, Vernaculâ Eruditorum è quorum scriptis ea deprompserat linguâ, hic passim exhibuerat, Latinitate donari curarem; quò toti Literatorum vulgo, non semper omnium quæ per Europam obtinent Linguarum Callenti, eximium istud opus absque interpretis ope conduceret. Hoc te Volebam, Candide Lector, Viere & fruere.*

CENSURA

Digitized by Google

Digitized by Google

CENSURA
CELEBRIORVM
AUTHORUM:

HERMES TRISMEGISTVS.

MOSIS æqualis fuiſſe memoratur *Diodor. Sicul.* lib. 1. *Mercurium* apud *Oſiridem* ſummo in honore fuiſſe, intimum ejus conſiliarium, & ſacrum ſcribam refert. Juxta *Euſebium Ægyptiis Thoyth* dictus erat. *Iamblicus* de *Myſter. Ægypt.* literas ab eo repertas, & multa librorum millia conſcripta eſſe memorat.

Ægyptius fuit *Mercurius*, Græcè *Hermes*, qui ideò τεσ-μεγιστος hoc eſt, ter maximus nuncupatus, quòd maximus Philoſophus, maximus Sacerdos, maximus Rex extiterit. Nam, ut *Plato* ſcribit, mos erat *Ægyptiis* ex Philoſophis Sacerdotes, & ex Sacerdotibus Reges eligere. *Lil. Greg. Gyrald.* in Dial. 11. de Poet. Hiſt.

Suidas ait, eum floruiſſe ante Pharaonem, ac ter *Maximum* appellatum, quoniam de *Trinitate* oraculum edidiſſet: ſed *Auguſtin.* de Civit. Dei lib. 18. cap. 39. evincit *Mercurium* hunc vixiſſe, etiam poſt ipſum *Moſen*, *Deum Pharaonis*, ut illum ex hoc hauſiſſe, quæ dixit, ſi quæ ad rem dixerit, credendum ſit.

Euſeb de Præpar. Evang. 1. 7. citat ejus librum de *Origine Mundi*. Illud quoque ex *Antiquis* conſtat, eum doctrinam ſuam, ne inundatione *Nili* periret, columnis inſculpſiſſe, quas ſuo tempore adhuc extitiſſe, *Procl.* comment. in *Platon.* refert.

Digitized by Google

Artapanus apud *Euſeb.* de Præpar. Evang. 9.4. ſcribit, *Moſen* Inventorem literarum apud *Ægyptios* fuiſſe; ideoque ab illis divino Honore cultum, & *Mercurium* appellatum eſſe.

Plato literas ait inveniſſe μνήμης καὶ σοφίας φάρμακον hoc eſt, memoriæ & ſapientiæ remedium, in *Phædr.* & *Phileb.*

Cicero in lib. 3. de *Natur. Deorum* dicit, *Mercurium Ægypto* præfuiſſe, atque *Ægyptii* leges & literas tradidiſſe.

Diod. Sicul. lib. 1. refert, *Mercurium* docuiſſe *Græcos* τὰ περὶ τὴν ἑρμηνείαν, rationem explicandi ſenſa animi, ac propterea ἑρμῆν, hoc eſt, *Interpretem* ab illis dictum *Iamblic.* auctor eſt, *Ægyptios Scriptores*, putantes omnia inventa eſſe à *Mercurio*, ſuos libros *Mercurio* inſcripſiſſe. *Iambl.* l. 1. de Myſter.

Qui tametſi homo, fuit tamen antiquiſſimus & inſtructiſſimus omni genere doctrinæ: adeo ut ei multarum rerum, & Artium ſcientia, *Triſmegiſti* cognomen imponeret. Hic ſcripſit libros, & quidem multos, ad cognitionem divinarum rerum pertinentes, in quibus Majeſtatem ſummi ac ſingularis *Dei* aſſerit: iiſdemque nominibus appellat, quibus nos, *Deum*, & *Patrem*; ac ne quis nomen ejus requireret ἀνώνυμον eſſe dixit; eo quòd nominis proprietate non egeat, ob ipſam ſcilicet unitatem. *Lactant.* lib. 1. cap 6.

Myſteria in eo [*Mercurio*] multa & Arcana noſtræ legis; etſi *Ægyptium* fuiſſe traditum ſit, nec imbutum veris ſacris. *Lipſ.* Epiſt. cent. 1. Miſcell. Epiſt. 99. Sed Prophanos ut omittam, *Sacri Scriptores* huc etiam eunt. Liceat. *Ter. Maximum* inter eos recenſere, cujus Philoſophia valdè cum *Moſaicâ* [in multis quidem] conſentit. *Lipſ. Phyſiol. Stoic.* lib. 1. Diſſertat. 6.

Librum integrum, qui ſub nomine *Triſmegiſti* circumferri ab aliquot ſeculis cœpit, non veremur pronunciare, & omni aſſeveratione confirmare, eſſe ψευδεπίγραφον, utpote qui ſit *Chriſtiani* alicujus, vel ut dicam meliùs, *Semi-Chriſtiani* merum figmentum.---Porrò quis fuerit hic *Mercurius*, aut quando vixerit, omitto quærere. Conſtat literarum & omnium ſcientiarum inventionem ad iſtum referri ſolitam. *Caſaub.* Exercit. 1. ad Apparat. Annal. Baron. Sect. 10.

Quodam tempore *Hermes Triſmegiſtus*, cùm in *Ægypto* ſacrum quoddam Animal, *Serapi* dicatum in totâ die duodecies urinam facere, pari ſemper temporis intervallo, obſervaſſet, per duodecim horas *Diem* dividi debere conjecit. Exinde hic horarum numerus longo tempore cuſtoditus, poſtea in viginti quatuor horas diviſus eſt *dies*. Polyd. Verg. de Rer. Invent. l. 2. cap. 5.

HESIODUS.

Claruit ante Chriſtum Ann. DCCCXLIV.

Homerus antè Chriſtum 907. *Heſiodus* 37. annis Artis ſuæ ſpecimina publicè edidit ante *Homerum*. *Ioan. Seld.* Marmor. Arundel. De ætate verò *Homeri* & *Heſiodi* non convenit inter veteres.

Natus fuit in *Aſera* Bœotii vico, unde & *Aſræus* dictus. Hic. miſſus à Patre, qui *Cumis* pulſus *Aſeram* conceſſerat, ad ovium cuſtodiam, dormiens ſomniavit ſe repentè Poetam factum. *Scripſit* Poemata, *Clypeum*, *Theogoniam* Ἔργα καὶ Ἡμέραι, *Opera & Dies*, librum παραινετικὸν, & *moralem*, item γενεαλογικὰ: nam qui illud

Digitized by Google

illud unum & idem opus esse cum Ἔργοις putant, valdè falluntur. *Hofm.* in Lexic.

Vir fuit perelegantis ingenii, & mollissimâ dulcedine carminum memorabilis, otii quietisque cupidissimus. Vell. Paterc. lib. 1. p. 29.

Scriptor purissimus, & qui optima virtutis continet præcepta. *Dan. Heinsius.*

Illud certum est, *Homerum* & *Hesiodum* parentes & magistros Græcæ Poeseos meritò dici. *Ioan. Andr. Quenst.*

Major simplicitas & rudior antiquitas in *Hesiodo* comparet, quàm in *Homero Lipsius* in Velleium Paterc.

Ratò assurgit *Hesiodus*, magnaque pars ejus in nominibus occupata est, tamen utiles circa præcepta sententiæ lenitasque verborum, & compositionis probabilis: daturque ei palma in illo medio genere dicendi. *Quintil.* l. 10. cap. 1.

Ἔργα καὶ Ἡμέραι *Hesiodi* argutias, & salem habent non spurcum. *Lud. Viv.* de Tradend. Discip.

Genealogia Deorum *Hesiodi* ad intelligentiam Poetarum utilis, cætera futilissima. *Id.* ibid.

Scribit *Pausanias*, ejus carmen adhuc suo tempore in plumbeis tabulis in Musarum templo [cujus sacerdos *Hesiodus* fuit] servatum fuisse.

Tannaquil. Faber ait *Hesiodum* libro suo qui inscribitur Ἔργα καὶ Ἡμέραι Calendariorum autores nostros imitatum esse, qui fastos & infastos dies interdum notant, sed Opus illud, si attentiùs consideretur magni momenti non esse. Epit. vit. Poet. Gr. *Gallicè.*

Reliqui scriptores qui *Morum* præcepta & leges tradidere propter infantiam & sermonis inopiam, vim virtutis, ac formam germanam non potuerunt nobis ob oculos ponere. At *Hesiodus* expressam quandam imaginem, vivis illustratam coloribus, nec adscititio vitiatam fuco, planèque talem qualem *Apellis* color in tabulis, spectandam exhibet. *Phil. Melanct.* Præfat. in *Hesiod.*

Genus dicendi medium & æquabile amat, nec humilitate nimia jacens, nec superbè tumidum, quod probè observatum D. *Halicarnass. Opera* ejus & *Dies* adeò prudenter & doctè scripta sunt, ut hodieque ex lectione eorundem proficere valeant non *Ethnici* tantùm & *Politici*, sed & *Oeconomi. Nautici*, *Agricolæ.* Quod ad *Theogoniam*, in speciem quidem illa *Deorum* multitudinem insinuat, sed observant naturæ rerum studiosi, sub involucris istis *fabularum* sæpe *philosophicas* collectiones recondi, quod & jam olim *Plutarcho* animadversum. Unum prospiciendum juventuti *Christiana*, ne fidem illis nimium alliget, quæ de distinctione & observatione superstitiosâ certorum dierum admiscet. *Borrich.* de Poetis, p. 10.

Hesiodus multa ex *Musæo* deprompsit. Clem. Alexand. lib. 6. Strom.

Qui *Theogoniam Hesiodi* legerit, meminerit eorum, quæ *Epiphanius* contra *Valentinianos* sive *Gnosticos* scripsit, qui, quòd *Theogoniam Hesiodi*, trigintaque illa secula sunt imitati, in absurdissimas *Hæreses* inciderunt. Et *ô horum* [exclamat *Epiphanius*] *nugacitatem & tantam vanitatem*, qui *conjungârunt poeticis*, & *gentilibus fabulamentis suam ipsorum nugacitatem.* Ac paulo post idem *Epiphanius* ostendit ex *Hesiodo*, *Orpheo*, ac *Stesichoro* innumeros *illos*, qui apud ipsos *Dii* nominantur, fluxisse, id quod & *Irenæus* prædixerat ex *Apostolo*, re-

prehendens eos, qui ſermonibus falſis, & Genealogiis vanis, atque interminatis futuri erant ut intenderent. At non ipſi tantùm *Chriſtianæ Eccleſiæ Patres*, verum etiam *alii* habuere ubi *Heſiodum* carperent. Extat etiam *Lucianeus Dialogus*, qui *Heſiodus* inſcribitur, in quo *Heſiodum* de ſe multa narrantem introducit; eumque ipſe, ut ſolet, irridet; extantque ideò *Epigrammata* in *Heſiodum* plura. Præterquam quòd notum *Proverbium* illud eſt de iis qui ſuperſenescunt, *Hiſiodia Senecta*, de quo & *Pindari* diſtichon habetur. Ant. Poſſev. Biblioth. Select.

Editio *Heſiodea* laudatur *H. Stephani*, *Danielis* Heinſii, & G. Paſoris, cui Lexicon *Heſiodeum* adjunctum. Quas tamen omnes haud dubiè *Graviana* ſuperaverit.

HOMERUS.

Clar. ante Chriſt. Ann. DCCCCVII.

NON minus obſcura fuit *Homeri* ætas, quàm aut illius Patria aut Parentes; de quâ erat olim quæſtio & vetuſtiſſima & celeberrima, & adhuc ſub judice lis eſſet, ſi non auctoritate noſtri marmoris dijudicata fuiſſet. Floruit *Homerus* ſub *Diogneto* Athenarum Rege, Anno *Attico* 676. *Per. Iuliana* 3807. annis poſt *Trojæ* cladem 302. antequàm *Olympia* ab *Iphito* & *Lycurgo* inſtaurata ſunt, annis 23. antequàm *Corabus* ſtadium vicerit, annis 131. De eâ igitur re non eſt ampliùs ambigendum. *Ioan. Marsham.* in Chronologia.

Apud *Græcos* nullum invenitur ſcriptum, de quo conſtet, quod ſit *Homeri* carminibus antiquius. *Ioſeph.* contra *Appion.* lib. 1.

Homerus quidem primus doctrinarum & Antiquitatis parens. *Plin.* lib. 25. c. 2. *Homerus* divinarum omnium inventionum fons & origo. *Macrob.* in ſomn. Scip. lib. 2. c. 10.

Glariſſimum deinde *Homeri* illuxit ingenium, ſine exemplo maximum: qui magnitudine operum, & fulgore carminum ſolus appellari *Poeta* meruit. In quo hoc maximum eſt, quòd neque ante illum, quem ille imitaretur, neque poſt illum, qui eum imitari poſſet, inventus eſt. *Vell. Paterc.* l. 1. c. 5.

Ut *Aratus* ab *Iove* incipiendum putat, ita nos ſitè cæpturi ab *Homero* videmur. Hic enim (quemadmodum ex Oceano dicit ipſe amnium vim fontiumque curſus initium capere) omnibus eloquentiæ partibus exemplum & ortum dedit. Hunc nemo in magnis ſublimitate, in parvis proprietate ſuperaverit. Idem lætus ac preſſus, jucundus & gravis, tum copia, tum brevitate mirabilis: nec poeticâ modò, ſed oratoriâ virtute eminentiſſimus. *Quinctil.* l. 10. cap. 1.

Homerus ille noſter divinæ ſapientiæ quidam Oceanus. *Angel. Politian.* præfat. in Charmidem Platonis.

Homerum omnium ætatum ſapientes ſunt demirati. *Iſaac Caſaub.* in Epiſt. Qui *Homerum* contemnunt, vix illis optari quidquam pejus poteſt, quàm ut fatuitate ſuâ fruantur, *Idem* in Diſſertat. de *Homero*.

Nemo tam conſentienti judicio ſapientum omnis ævi laudatus eſt: & id ab iis,

Digitized by Google

iis, qui ipſi laudatiſſimi. Abi igitur Imperititia aut Livor : tu capere, tu carpere non potes immortalem hanc cœleſtemque naturam, *Lipſ.* Animadverſ. in loc. prædict. *Vell. Patere.*

Plutarchus lib. 2. de *Homero*, omnium artium, *Phyſicæ*; *Medicinæ*, *Politicæ*, *Ethicæ*, *Eloquentiæ*; *rei militaris* ſemina *Homero* ineſſe affirmat.

Inter omnes præcipuè celebrata Ilias & Odyſſea, in quibus totius Philoſophiæ & artis Oratoriæ, necnon Poetices lumina conſpiciantur. *Lil. Gyrald.* de Poetis.

Ælianus ſcribit *Agathonem* pictorem quendam *Homerum* pinxiſſe vomentem, reliquos vero Poetas, ea quæ ipſe evomuiſſet, exhaurientes.

Idem Author memorat *Homerum* ab *Indis* in ipſorum linguam converſum eſſe. Ei etiam à quibuſdam templum extructum. *Ælian.* in var. Hiſtor.

In illo verò culpandus maximè *Homerus* eſt, [ut & *Heſiodus*, Ovidius, ac reliqua ferè omnis Poetarum Gentilium turba] quòd eò dementiæ ac impietatis proceſſerit, ut non tantùm augeret mirum in modum Deorum numerum, ſed & turpia quævis de Diis comminiſceretur, illiſque ſtupra, adulteria, inceſtus, contentiones, pugnas, cædes, homicidia, furta tribuerit, hoc eſt, tales *Deos Deaſque* fingeret, quales *cives* honeſta Reſpublica nequaquam ferret. *Ioan. Quenſt.*

Alexander Macedo, ille orbis Monarcha, tanti fecit *Homerum*, ut ejus *Iliada* Divinum Poema, & rei militaris viaticum vocaret; imò Scriniolo, ex *Darii* ſpoliis auro gemmiſque pretioſiſſimo, adſervaret, noctu cervicali unà cum pugione ſubjiceret, cum eo vigilaret, cum eo dormiret.

Baſilius Magnus univerſam *Homeri* poeſin laudem dixit eſſe virtutis.

Duo ſagaciores in *Homero* ſolent improbare, unum, quòd otioſis *Epithetis*, & aliquando ineptis, ſæpè etiam digreſſionibus, & colloquiis frigidis non abſtinuerit; alterum quòd impura quandoque & indigna tradiderit de *Diis*: primum excuſabit ipſa tum artis naſcentis infantia, aut certè adoleſcentia nondum confirmata; ſecundum etiam cordationibus antiquorum *Ethnicorum* diſplicuit. Quippe *Hieronymus* Philoſophus apud *Diogenem Laertium* narrat, *Pythagoram* apud *Inferos* vidiſſe animam *Heſiodi* columnæ æreæ alligatam, ſtridentemque oppidò; illam verò *Homeri* ab arbore ſuſpenſam, diriſque circumdatam ſerpentibus, quòd tam fœda uterque de naturâ divinâ prodidiſſet. *Barrich.* de Poetis pag. 9.

Multa ex *Orphæo* deprompſit *Homerus*, *Clem. Alex.* lib. 6. Strom.

Homerus Iliadem librorum argumentum deſumpſit ex libris *Corinni* Poetæ *Epici*, qui primus *Iliadem* ſcripſit tempore *Belli Trojani*. Vide *Suid.* in voc. *Corin.*

Homerus omnem *Poeſim* ſuam ita ſententiis farſit, ut ſingula ejus *Apophthegmata* vicem *proverbiorum* in *civium* ore fungantur. *Macrob.* l. 5. Saturnal 116.

Editiones *Homeri* plurimæ ſunt, quas inter præſtantiores habentur *Romana*, *Stephaniana*, *Argentoratenſis*. Nec damnanda ultima *Screvelii*, quicquid etiam in eadem deſideret *Mericus Caſaubonus* peculiari ſcripto.

OCELLUS LUCANUS

Quando floruerit non liquet.

ANtiquus Philosophus quo tempore floruerit, nondum constat inter eruditos. Libellum reliquit de *Vniversi* naturâ: quem Latinè transtulit *Ludovicus Nogarola.* Hunc vero emendatissimè edidit vir doctissimus *Thomas Tale Cantabr.* An.Dom. 1670. in opusculis.

Ocellus Lucanus Pythagoræ ipsius auditor qui *Platoni* laudatur in Epistola ad *Archytam*, nominatur *Philoni Iudæo*, & *Luciano*: & liber hodiè sanè doctus extat de *Vniversi* naturâ. *Iust. Lipsi.* manuduct. ad *Stoic Philos.* lib.1. Diss. 6.

Cæterum sunt qui tradunt opinionis hujus [de *Mundo non interituro*] non *Aristotelem* primum *auctorem*, sed *Pythagoreos* quosdam fuisse. At mihi *Ocelli* genere *Lucani* inscriptum *de Universi naturâ* commentarium oblatum est, in quo quidem *mundum* esse *ingenitum*, & nunquam interiturum non solum protulit, verùm etiam exquisitissimis rationibus comprobavit. *Phil. Ind.* in lib. *de mundo non interituro.*

Diogenes Laertius quandam *Archytæ Tarentini*, quæ est ad *Platonem*, Epistolam vitæ illius inseruit, in quâ hunc *Philosophum* non *Ocellum*, sed *Ucellum* nuncupat, ac nonnullos ejusdem recenset libros.

Dubitant nonnulli de libelli ejus [*de Vniversi* naturâ] ingenuitate, non considerate satis, ut ego persuasus sum. Nam & brevitas & gravitas illi seculo respondet, ut de rebus & sermone nunc nihil dicam. *Casp. Barth.* adversar. lib.42. cap. 1. pag. 1867.

Ocellus Lucanus Liber est admodum elegans. Scaligerana 2.

Plurima ex hoc libello *De Vniversi* naturâ sumpserunt *Aristoteles*, *Plato* atque *Philo Iudeus.* Vid. *Nogar.* annotat. in *Ocell.*

Ocellus in rebus naturæ explicandis *Attico* sermone usus est. *Nogar.*

Omnia ferè Argumenta quibus *Ocellus* & *Aristoteles Mundi* productionem oppugnant, hac suppositione nituntur; Quòd necesse fuerit eum generari eo modo quo res in Mundo generari videmus. Quis autem sanæ mentis hoc ita esse unquam asseruit? Verùm an ullo *Argumentorum* suorum evincunt impossibile esse ut *Deus*, cujus *infinita potentia* universum *Orbem* alio modo produxerit quàm cætera in eodem produci observamus? Affirmamus enim *infinitam* dari *æternamque Essentiam*, quæ *Mundi* fuerit Efficiens causa, quæq; vi sua Omnipotente eum ex *nihilo* produxerit, eique *Existentiam* continuet. *Stillingf. Origin. Sacr.* l.3. cap. 2. Sect. 6. *Anglicè.*

THEOGNIS.

Claruit ante Christ. Anno DXXXVIII.

POeta Græcus Olymp.50. natus *Megaris* non *Siciliæ*, ut *Plato* putavit, sed *Attica*, ut ex ipso *Theognide* non obscurè colligit *Valerius Harpocration. Cræsi* temporibus fuit, sed diù supervixit, nempè ad initium belli *Persici. Hofman.*

Theognis Megarensis Olympiade circiter septuagesimâ *Gnomis* suis & *Elegiis* luculentam famam adeptus est, juventuti necessarius scriptor, & qui mores pta-

vos

Digitized by Google

vos corrigat à crapulâ, à turpibus abſtrahat, ad honores rectâ via graſſandum moneat, & honeſtatis curam ubique inculcet. Hæc quidem de *Gnomologiâ* ejus, nam *Paræneſes* ejuſdem ut flagitiis hinc inde reſperſas, monitore *Suidâ*, averſantur boni omnes, & feliciter tenebræ occulunt. Dictio ejus ſimplex, & nativa, ſatis tamen opportuna tum juventuti, tum rebus, quas docere inſtituit. Vid. *Borrich.* de Poet. pag. 20.

Plutarchus in libro de legendis Poetis judicat, *Empedoclem*, & *Parmenidem* in *Phyſicis*, *Nicandrum* in *Theriacis*, *Theognidem* in Sententiis moralibus, *carmen*, non *poema* condidiſſe; numeros autem pro vehiculo mutuatos eſſe à Poetâ, quo pedeſtris effugerent *ſtyli* humilitatem.

Si *Fabro* ſit adhibenda fides, *Theognis* inter præclariores Græciæ Poetas non cenſebatur. Nihil, inquit, patherici nec ingenioſi continent ejus opera. Omnia in iis admodum ſimplicia & ornamentis vacua. Non tamen diffitetur *Ethicam* ejus cum utilitate legi poſſe, eumque Authorem in Græcia pueros memoriter addiſcere juſſos fuiſſe. *Epit. Vit. Poet Gr. p.* 42.

Ex Suidâ diſcimus, & alterum fuiſſe *Theognidem*, ſed *Tragicum*, qui ob frigida dramata *Nix* diceretur.

Theognis Doricâ uſus eſt *Dialecto.*

Theognis, *Gnomicus* princeps, moribus formandis unà cum *Phocylide* aptiſſimus, & vel *Iſocrate* judice, admodum neceſſarius. *Bonif.* ludicr. Hiſt. lib. 15. cap. 8.

Theognidem Suidas ait in ejus *præceptis*, non utique purum eſſe. De inimicis vindictam ſumendam docet à Chriſtiana pietate remotus: Sed quid mirum cùm homo Ethnicus fuerit? Ex *Ethnicis* tamen nonnulli, ut *Socrates*, nihil tale conſuluiſſent, ne præcepiſſent quidem. *Claud. Verder.* cenſ. in Autores.

Inter editiones *Theognidis* laudatur H. & *Frederici Sylburgii.*

ÆSCHYLUS.

OLymp. 71. ann. 2. claruit, ut ait *Euſebius* in *Chronicis*: eo Anno ipſe in *Marathonia* pugnavit fortiter, ut eſt apud *Suidam*. Primus hic (inquit *Suidas*) reperit ut Tragici induerent perſonas terribiles & fæcibus inunctas, item ut *Cothurnis*, ſive grandioribus calceis uterentur. Cùm Tragœdias fecerit 90. vicit vicies octies, imò, ut alii aiunt, ſolùm decies ter. Ex ejus Tragœdiis ſolæ ſuperſunt ſeptem, nec eæ omnes integræ, *Prometheus vinctus*, *Septem Duces ad Thebas*, *Perſæ*, *Agamemnon*, *Choephori*, *Eumenides*, *Supplices*. Claruit ante Chriſt. Anno cccclxxxii.

Æſchylus ſublimis, gravis & grandiloquus uſque ad vitium: ſed rudis in pleriſque & incompoſitus. *Quinteil.* lib. 10. Inſtitut. Orator. c. 1. laudantur tamen frequentes ejus *Metaphoræ*, laudatiores futuræ, ſi in iis perſiſteret, nec ante expectatum eaſdem abrumperet. *Epithera* ejus, ut militaris animi, plerumque audaciora, conceptus immodici. *Borrich.* de Poet. pag. 29.

Is primùm in Scenam *Hiſtriones* adhibuit duos, *Ariſtotele* teſte; habitum convenientem Principibus induxit, Pulpita inſtravit, ex *Horatio*; cædes à Sceñâ

Digitized by Google

Scenâ removit, docente *Philoſtrato.* Cùm verſus ſuos componeret, παροξὺς ἐβάκχευε, ſecundùm *Ariſtophanem*, ut nempè feritatem cogitationum ſuarum vultu quoque exprimeret. Quin repræſentatio fabularum ejus adeo ſubinde viſa eſt terribilis, ut memoret *Scholiaſtes* ejuſdem, cùm primum cederet in publico *Eumenidas*, puerorum multos à parentibus ad ſpectandum admiſſos præ horrore & metu ſubitò mortuos obriguiſſe; quin & gravidas nonnullas imagine feralium larvarum conſternatas periſſe in *Theatro* præter expectationem.

Ieſ. Rapinus, ait *Æſchylum* nullo ferè *principio* fulcire mores & decorum quibus Actores ſuos ornat; *Fabulas* ejus nimis eſſe ſimplices; Harum *ordinationem* lugubrem eſſe; *chraſin* obſcuram & intricatam; *Agamemnoniſque Tragœdiam* inter alias vix intelligibilem eſſe: Eum verò, quia totum *Theatri* arcanum in grandiloquentia latere putabat, in vocibus omnem ſuam artem poſuiſſe, præclaris, ſententiis inſuper habitis. Sed addit Rapinus Poetam hunc felicis tamen eſſe ingenii ſanique judicii, Dramatum in eo deſignationes magnificum quid ſpirare, eum in elocutionibus patheticum eſſe; eum denique cum *Sophocle* & *Euripide Tragœdiarum* exemplar exhibere. *Rapin. Reflex. 22. in Poet. par. 2.*

Faber ſcribit Poetam hunc amplæ vaſtæque imaginationis fuiſſe, ſed inordinatæ ac furioſæ: Prodigiorum ferax erat, & verisimile ut quid nimis vulgare faſtidiebat, *Epit. Vit. Poet. Gr. pag.* 54.

Hic Poeta intellectu difficillimus eſt. *Salmaſius* præclarus Criticus, quique difficultates apud intricatiſſimos autores occurrentes explanare delectabatur, earum ſe pertæſum profitebatur, quas apud *Æſchylum* reperiebat, & in quodam librorum ſuorum ait Poetam hunc *S. Scripturâ* obſcuriorem eſſe Quædam in hujus Poetæ Scriptis lectiſſima ſunt, & Veteribus *Tragicis* in Græcia famigeratiſſimis accenſeri meretur. Erudit. *Ephemerid. Gallic.* Mart. 1665.

Primus verò *Æſchylus* grandiloquentiam addidit *Tragœdiæ*; ac fecit, ut verè ambulet *Cothurnata.* Voſſ. lib. 2. Inſtitut. Poetic. cap. 14.

Tanti verò *Æſchylum Lycurgus* celeberrimus ille *Athenienſium Orator* feciſſe dicitur, ut *Statuam illi æneam* poni curarit, & alteram *Sophocli*, amborumque *Tragœdias* publicè cuſtodiri mandarit: publicum quoque *ſcribam* conſtituit, qui eos *Hiſtrionibus* lectitaret. *Lilius Girald.*

Æſchylus Tragœdus ob quoddam Drama impietatis damnatus erat. Quumque *Athenienſes* jam parati eſſent eum lapidibus obruere, *Amynias* Junior frater, dejectâ veſte, cubitum oſtendit manu carentem. Fuerat autem *Amynias* unus ex iis qui fortiſſimè pugnarant in *Salamine* ubi manum amiſit, & primum ex omnibus *Athenienſibus* fortitudinis præmium conſequutus eſt. Ubi verò *Judices* hominis animam & miſerationem intellexerunt, repetentes facinorum ejus memoriam, *Æſchylum* abſolverunt, *Ælian.* var. Hiſt. lib. 5. cap. 19.

Vino deditum fuiſſe inde colligas; quòd *Cleoſthenes* apud *Lucianum* narret, *Æſchylum* in vino ſolitum ſcribere *Tragœdias*; unde ſenſus patet dicti illius; *Æſchylus cum ſcriberet, cùm invocaſſet magis Bacchum quàm Apollinem.*

Ætate

Ætate gravis cùm videret *Sophoclem* ut juniorem ſibi præferri, indignatus in *Siciliam* ad *Hieronem Syracuſanorum Regem* conceſſit, & tandem *Gelæ* obiit, aquilâ in calvam ejus teſtudinem ingentem demittente, de quo *Plutarch. Pauſan. Suid.*

Inter editiones laudatur illa, quæ è manu *Henrici Stephani & Adriani Turnebi* exiit. Primum verò obtinet locum illa *Thomæ Stanlei* eruditis commentariis illuſtrata. Hanc editionem *Stanleianam Ephemerides Gallicæ* hiſce verbis laudant. Omnes ejus editiones quas hactenus habueramus imperfectiſſimæ fuerunt. Hæc verò ſumma cura & diligentia procurata fuit, & digna eſt quæ in Bibliothecis reponatur, in iis enim reliquæ ornamento eſſe nequeunt. *Erudit. Ephemer. Gallic. Tom.* 1. *pag.* 115.

PINDARUS.

Clarvit ante Chr Anno cccclxxvi.

POeta *Thebanus* circa 76. Olympiadem claruit. Puerum à parentibus expoſitum apes aluerunt, teſte Ælian. in var. Hiſt. l. 12. c. 45.

De morte ejus tradit *Valerius* quod in gremio pueri adamati expirârit.

Scripſit lingua *Doricâ*, *Olympia*, *Pythia*, *Nemea* & *Iſthmia*, quæ etiam hodiè extant: plurima alia ſcripſit, quæ deperierunt.

Novem verò *Lyricorum* longè *Pindarus* princeps, ſpiritûs magnificentiâ, ſententiis, figuris, beatiſſimâ rerum verborumque copiâ, & velut quodam Eloquentiæ flumine: propter quæ Horatius eum meritò credidit nemini imitabilem. *Quintil.* lib. 10. c. 1.

Corinna eâdem quâ *Pindarus* tempeſtate floruit, quem etiam, ut fama eſt, in certamine quinquies vicit, quamobrem *Tanagræi* ejus imaginem in *gymnaſio* in loco illuſtri poſuerunt, ut ſcribit *Pauſanias*, caputque illi tæniâ revinctum victoriæ causâ. Quare autem *Pindarum* vicerit, duplicem idem autor cauſam affert, & quòd *Corinna Æolicâ* linguâ uſa eſſet, non autem *Doricâ*, quâ *Pindarus*: & quòd cum formoſa eſſet fœmina, facilè *Judicum* animos in ſe convertit. *Lil. Gyrald.*

Pindaro illud peculiare eſt, animos hominum inopinatò, ſententiolâ aliquâ mirabili veluti virgulâ divinâ, percutere. *Bacon.* Augm. Scient. l. 8. c. 1.

Pindarus nimis opimâ, pinguique eſſe facundiâ exiſtimatus eſt. *Aul. Gell.* lib. 17. Noct. Attic. c. 10.

Pindarus eſt obſcurus imprimis auctor, & reconditorum vocabulorum uſurpator: quem tamen *Academicus Archeſilaus* idoneum imprimis dicebat *vocem implere*, & *verborum magnam prabere copiam.* Lud. Viv. de Tradend. Diſcip. p. 530.

Lacedæmonii in reliquam *Bœotiam* ſævientes *Thebis* in *Pindari* gratiam pepercerunt. Huic etiam tantum tribuit *Alexander M.* ut cùm *Thebas* everteret, ac in omnes ſine diſcrimine ſæviret, unius *Pindari* penatibus, familiæque parci juſſerit.

Pindarus Thebanus Octogeſimum annum complevit: Poeta ſublimis, cum

Digitized by Google

quadam novitate ingenii, & multus in cultu Deorum. *Bacon.* de vitâ & morte, ad artic. 5. 6. 7. 9. & 11.

Pindarus auctor ingeniosus, & eruditus sic satis, vocatur à *Barthio* in *Adversariis.* Nec judicium hoc summi viri displicet. *Voss.* de Hist. Lat. pag. 819.

Fatendum est *Horatii* judicium de *Pindaro* Poematibus, *Dithyrambicum* ejus opus, quod cum aliis pluribus nobis periit, unicè spectare. *Erudit. Jud. eius Paris.* 1686. *per D. Baillet. Gallicè.*

Faber Salmuriensis ait figuras à *Pindaro* usurpatas nobiles quidem & magnificas esse, sed *Dithyrambicum* stylum quandoque sapere, id est audaciam & temeritatem quandam iis minimè gratam cui castigatum loquendi genus aliis anteponunt. Addit eum cætera gravem esse, sed paulò nimium iis quæ *Apophthegmatum* nomine veniunt delectari; extra suum argumentum ob digressionum suarum proiixitatem, longe nimis identidem evagari; postquam in nubes sese summovit subitò iterum devolare cùm minimum expectatur; insalutatis astantibus iterum ingredi, id est eorum quæ prius dixit connexionem cum sequentibus parum curare *Tan. Fab. Epist. de Vit. Poet. Gr. p.* 65.

Etsi nævis non careat *Pindarus*, aliquid tamen habet quo Lectorem magis capiat quàm *Horatius*, quodque Divinum quid magis spiret, juxta *D. Blondelli* sententiam, Comparatione *Pindari* cum *Horatio.*

Dictio ejus sublimis, gravis, sententiis & verborum copiâ frequens, Digressionibus quandoque nimia, nonnunquam & sine nexu abrupta, unde non rara obscuritas. Figuræ ejus, ut magnificæ, ita aliquando *Dithyrambicæ*, & præcipites. Hæc audacia nostris moribus inter vitia censetur: *Pindarico* ævo, & succedentibus illi seculis haud dubiè inter virtutes numerata fuit, ita Antiqui Scriptores de laudibus ejus disertè perorant. *Borrich.* de Poet. p. 25.

Quantus fuerit *Platoni Pindarus*, vel ex eo colligas, quòd alibi σοφώτατον vocet, alibi θεῖον; *Athenæus* etiam μεγαλοφυέστατον.

Horatius lib. 4. Od. 2. *Pindarum cygno* comparat, *volatu sublimia petenti.* *Plinius* lib. 2. cap. 12. Os *Pindari* sublime prædicat.

Quod ad Editiones *Pindari* attinet inter celeberrimas meritò æstimatur illa *Erasmi Schmidii* eruditis commentariis illustrata.

HIPPOCRATES.

Claruit ante Chr. Anno CCCL.

COUS decimus septimus ab *Æsculapio*, floruit tempore *Artaxerxis* sive *Darii Longimani*, an. Mund. 3490. æqualis *Democriti*, à quo multa didicit, quemque valdè est admiratus. *Alsted.*

Seneca Medicorum summum & scientiæ Medicinalis conditorem appellat.

Macrobius de eo splendidè judicat, quando ait: *Hippocrates tam fallere quàm falli nescit.*

Galenus lib. 1. de usu part. cap. 9. *Hippocratis* sententias, ut *Dei* vocem, habendas pronuntiat.

Hic vir divinâ scientiâ dicebat coitum esse morbum comitialem leviorem.

Ejus

Ejus libri, tanquam divino emanaverint ore, ubique celebrantur. Artem medicam in lucem revocavit, in quâ usque adeo enituit, ut venientem ab *Illyriis* pestilentiam prædixerit, ac discipulos ad auxiliandum circa urbes dimiserit: cui ob meritum honores illos, quos *Herculi*, tota *Græcia* decrevit. *Carol. Stephan.*

Tanto vel discendi studio, vel in ægros charitate flagrabat, ut eum non puduerit vel retrimenta gustare, ut inde morbi naturam persentisceret. Unde *Scatophagus* per ridiculum vocatur *Aristophani. Balthass. Bonifac.* ludic. Hist. p. 592.

Verus medendi dictator habitus semper; hujus scripta tanquam oracula, & non humanæ linguæ verba, tota amplectitur antiquitas, tanquam ducem & auctorem omnium disciplinarum. In hoc, verborum pressa proprietas, sententiarum concisa subtilitas, sermonis veneranda antiquitas, artificii commendabilis dignitas: in cujus scriptis nihil superfluum, otiosum nihil, sed argutâ brevitate rotunda omnia, & significantia, ita ut ubertas & amplitudo rerum verborum numerum longè vincat. *Henrn.* dissertat. de studio Medicin.

Hunc tota posteritas venerata est tanquam Medicorum Principem. Voss. de Philosoph. p. 85.

Tres sunt quos admirari unice soleo, & qui in hominibus excelsisse mihi humanum fastigium videntur, *Homerus*, *Hippocrates*, *Aristoteles*. Lips.

Hippocrates Cous Medicus insignis, centum & quatuor annos vixit. Artemque suum tam longâ vitâ comprobavit, & honestavit: vir cum prudentiâ quadam doctus: in experientiâ, & observatione multus: non verba, aut methodos captans, sed nervos tantùm scientiæ separans & proponens. *Bac.* Histor. vit. & mort.

Quanquam verò *Dorica Hippocrati* lingua foret nativa; *Ionicè* tamen scripsit, à *Democrito* persuasus; nempe quia hæc lingua suavior elegantiorque haberetur. *Ælian* lib. 4. Hist. cap. 20.

Non à vero abludit eorum opinio, qui *Hippocratem Aphorismos* non scripsisse, sed ab alio ex variis *Hippocratis* operibus bono judicio exceptos arbitrantur. *Voss.* de Philos. pag. 84.

Præclarus ille vir eò pluris æstimandus est quod doctrinam suam sibi soli deberet, & quòd ab aliis nihil mutuatus sit; alii verò omnes ab ipso multa desumserint. *Galenus* enim putat Platonem ex *Hippocratis* operibus pleraque omnia quæ in illius Philosophi Scriptis miramur hausisse, & *Physicos Aristotelis* libros nihil ferè esse quàm ejusdem Autoris Physiologiæ commentarios. *Erudit. Ephemerid. Gallic. die lun. 22. Febr. 1666.*

Artis *Medicæ* post *Deum* parens alter extitit *divinus Hippocrates*. Quamvis enim ante ejus tempora *Æsculapium Medicinæ* inventorem agnosceret Antiquitas, artem tamen Medicam suis temporibus fermè sepultam, aut saltem incultam, nullaque methodo dispositam divinis planè scriptis tantopere exornavit, & amplificavit *Hippocrates*, ut sub eo primùm nata *Medicina* videatur. *Zacut.* Lusitan. *Med.* in lib. *de Medic.*

Omnium quotquot ante se fuerunt Medicorum facilè Princeps Hippocrates.

Digitized by Google

Primus ille laceræ luxataque membra artis, solidissimâ compage in unam elegantissimi corporis molem re legit, & mirabili artificio consummatam posteris reliquit. *Ioan. Westerburg.* in Epist. ad *Ioan Berverevic.*

Quemadmodum *Hippocratis* summa semper apud *Medicorum* filios fuit auctoritas: ita inter *Opera*, quæ posteritati reliquit, *Aphorismi* maximè aurei sanè illi, rotundi, & ab omnibus *Medicæ Artis* cultoribus memoriæ meritò imprimendi, solent commendari. *Acta Erudit.* Anno 1684. pag. 429.

In *divinis* ejus scriptis nullum est verbum, quod non ex penetralibus *naturæ* depromptum, & profundâ sapientiâ imbutum esse videatur. Populares suos *Græcos* tanto est amore prosecutus, ut ad *Artaxerxem Persarum* Regem, quamvis maximis donis ab *Hystanide Hellespontiorum* Præfecto evocatus, proficisci noluerit. *Gul. Rovill.* in promptuar. Illustr. Vir.

Hippocratis libellos legere, si desideras, vacet oportet à negotiis, ut liber animus sentiat vim concisi & abrupti sermonis. *Theod. Ianson.* Invent. nov. Antiq. p. 141.

Hippocratis opera omnia *Græcè & Latinè*, curâ operâque *Ioh. Antonide Vander Linden* edita sunt in 8. 2. Vol. *Lugduni Batav.* 1665. quam editionem præ cæteris valdè laudant *Ephemer. Gallic.* die Iun. 22. Febr. 1666.

EURIPIDES.

Floruit ante Christ. Anno ccccxlviii.

TRagicus. *A. Gellius* lib. 15. cap. 20. refert *Euripidem*, cùm in *Macedoniâ* apud *Archelaum* Regem esset, noctu à cœnâ redeuntem à canibus per æmulum immissis, dilaceratum esse. Crudelitas fati tanto ingenio non debita, inquit *Val. Maximus*, lib. 9. cap. 12. Æmulum illum *Promerum* dictum fuisse, *Suidas* observat Μισογύνης nuncupatus, vel quia castus, & *Veneris* expers, vel quia mulierum vitia detestatus in eas sæpe invehitur. *Scripsit* Fabulas 75. ex quibus 5. tantùm victoriam reportarunt. Supersunt hodie 19. Mortuus est anno ætatis suæ 75.

Quanti versus ejus fecerit *Cicero*, non obscurè testatus est sic ad *Tyronem* scribens lib. 16. Fam. Epist. *Euripidis, cui quantum in oredis, nescio, ego certe singulos ejus versus, singula testimonia puto.*

Euripidem Fabius Sophocli præferens, uter, inquit, in dispari dicendi viâ sit Poëta melior, inter plurimos quæritur: Illud quidem nemo non fateatur necesse est, iis qui se ad agendum comparant, utiliorem longè *Euripidem* fore. Namque is & in sermone (quod ipsum reprehendunt, quibus gravitas, & cothurnus, & sonus *Sophoclis* videtur esse sublimior) magis accedit *Oratorio* generi: & sententiis densus, & in iis quæ à sapientibus tradita sunt, penè ipsis par, & in dicendo ac in respondendo cuilibet eorum, qui fuerunt in foro diserti, comparandus. In affectibus verò cùm omnibus mirus, tum in iis qui miseratione constant, facilè præcipuus. *Quintil.* lib. 10. cap. 1.

Sanè *Euripides* cum *Protasi prologum* ferè miscet eodem in multis filo: propter quod & à *Criticis* damnatus est. *Cæs. Scaliger* de re Poetica p. 45.

Objecerunt

Objecerunt *Euripidi* quòd iceleſtas atque impuras fœminas adduxerit in Scenam. Quid enim fœdius *Phædrâ* & *Iocaſtâ*, & *Canace* & *Paſiphae?* quarum turpitudine populus fieret deterior. Ille contrà, ab iſe non fictas: ſed quales quales fuerint, oſtendiſſe. Quin *Hiſtorias* ipſas quoque abolendas eſſe, ſi nequitiæ nullæ ſint audiendæ: quâ de causâ etiam Comœdiæ in pretio ſint, quarum cognitione damnentur vitia quæ in eis recitantur: præſertim cùm impurarum mulierum vitam mors infœlix ſit ſecuta. *Caſ. Scalig.* de re Poet. p. 368.

Euripides eloquentiæ & prudentiæ laude *Sophocli* palmam dubiam reddidit, ſi non planè eripuit. *Euripides* plus curæ & induſtriæ adhibuit in diſponendis verbis ſuis & ſententiis, quam *Sophocles*; non tamen ſatis appoſitè fabulam diſponere putat *Ariſtoteles*, cui alioquin Τραγικώτατος æſtimatur. *Sophoclis* dictio redolet magis hominem rebus intentum, quàm verbis; *Euripidis* Scholam plus ſapit, & verborum conquirit delicias. Itaque ſi magnitudinem & ſublimitatem *Tragœdiæ* inſpiciamus, vicerit *Sophocles*, ſi verborum nitorem, major erit *Euripides*. Id in *Euripide* cæſtigant eruditi, quod *verisimile Poeticum* tantoperè *Ariſtoteli* laudatum non ubique obſervet, ut cùm ſubinde *Principibus* alligat peram & mendicitatem, neque enim id contingere unquam res loquitur. Prudenter *Horatius* in arte Poëtic. *Aut famam ſequere, aut ſibi convenientia finge. Borrich.* de poët. p. 30.

D. Faber ait Criticorum antiquorum acutiores cenſuiſſe *Euripidis* ſtylum ſatis preſſum non eſſe; *Tragœdias* ejus Dialogum & *Socratis* colloquia redolere, ejuſque fictiones ut plurimum parum regulares eſſe *Tan. Fab. vit. Poet. Græcorum.*

Ieſ. Rapinus ait *Euripidis Tragœdias* plus habere actionis, plus moralitatis, & eventus mirabiliores quàm *Sophoclis* Tragœdiæ. Sed laudabiles ejuſmodi qualitates non obſtiterunt quin plures in hujus Poetæ Operibus non mediocres nævos deprehenderit. Aſſerit illum in Fabularum ſuarum ordinatione ſatis accuratum non eſſe; ejus Characteres variatos non eſſe; per eoſdem caſus in eaſdem ſententias eum redire; ſermones ejus ſatis ardentes & ſatis Patheticos non eſſe; quo fit ut minùs quàm par eſſet moveat; in ejus eventuum inopinatorum præparatione præcipitationem quandam obſervari; Dramaticorum denique nodorum ſolutiones rerum naturæ minimè congruas eſſe, quippe quæ totidem perpetuæ ſint machinæ id eſt à *Diis* peragantur. Hæc tamen non obſtant quin *Rapinus* de eodem poſtea quemadmodum de *Æſchylo* & de *Sophocle* fateatur, eum in ſuis moliminibus ſublimem eſſe, in Fabulis judicio pollere, in elocutionibus patheticum eſſe: in trium illorum Poetarum operibus genium fœlicem, præclaras naturæ dotes & ſaniorem mentem paſſim elucere; & quamvis errores quoſdam commiſerint, eorum tamen Dramata omnia ut primigenia totidem Exemplaria proponi poſſe. *Rapin. reflex.* 21. & 22. *in Poet. par.* 2.

Cum aliquando fabulam recitaret *Euripides*, à populo roganus ut ſententiam quandam mutaret, in ſcenam progreſſus dixit, ſe ut populum doceret, non ut ab eo diſceret, *Tragœdias* componere ſolere. *Alceſtidi* Poëtæ *Tragico* objicienti, quòd triduo tria tantum carmina compoſuiſſet, ſe verò centum

respondit. Sed hoc interest, tua triduo tantummodo, mea verò in omne tempus sufficient.

Edidere hunc *Tragicum* plures, quos inter laude suâ non est defraudandus *Paulus Stephanus.*

SOPHOCLES.

Claruit ante Christ. Anno CCCCXLV. POeta tragicus, patriâ Athenienſis, tantâ orationis ſuavitate, ut vulgò μέλιττα, hoc eſt, *Apis*, item *Siren Attica*, cognominaretur, æqualis *Euripidis & Periclis*, cujus etiam *collega* aliquando fuit in *Prætura*. Natus *Olympiade* 73. ante Socratem ann. 17. Primus 3. *Actoribus* uſus eſt, adjecto eo qui vocatur *Tritagoniſta*, hoc eſt, tertiarum & ultimarum partium *Hiſtrio*. Primus etiam *Choros* ex juvenibus 15. introduxit, cùm anteà 12. tantum introducerentur. Primus quoque tragicas contentiones & compoſitiones inſtituit. Scripſit etiam *Elegiam*, & *Paanas* atque *Orationem proſam*, cùm de *Choro* adverſus *Theſpin* & *Cerilum* contenderet. Obiit autem 6. ann. poſt *Euripidis* mortem, cui ſtyli magnitudine præfertur, licet ejus ſententiis inferior. *Carol. Stephan.* in Diction. Hiſtor.

Tragœdiam ad perfectionem perduxit. Stylus ejus politicum ſapit, & fictiones admodum judicioſæ ſunt. *Hofman.*

Tragœdia princeps, cujus gravitas & Cothurnus, & ſonus cæteris multò ſublimior. *Quintil.*

Sophoclis tragœdiæ graves, acutæ, ſublimes; Divinum Poetam vocat *Cicero* lib. 2. de Divinatione. *Card. Ioan. Bona.*

Sophocles Athenienſis octogeſimum annum complevit: Poeta grandiloquus, totus in ſcribendo, & familiæ negligens. *Bec.* de vit. & mort.

Claruit ſtylo tragico *Sophocles*: Et quamvis Æſchylus fuerit primus qui magniloquentiam docuerit, ut teſtatur *Horatius* in Arte Poetica in proverbium tamen abiit *Sophocleus Cothurnus*, quòd *Sophocles* cæteros Tragicos dictionis gravitate longè ſuperaverit. *Laurent. Ramir.* not. in lib 3. Martia. Epigr. 20.

Quanti *Sophoclem* æſtimarit *Virgilius* ſatis indicatur *Eclog* 8. v. 10. *Sola Sophoclee tua carmina digna Cothurno.*

Ejus tanta fuit induſtria, ut cum ipsâ naturâ certaſſe videatur. Nam cum eſſet annorum fermè centum, *Oedipodem Tragœdiam* compoſuit. *Oliver.* in lib. 8. cap. 7. *Val. Maxim.*

Sophocles eſt autor admirabilis; primus Poeta *Græcus*, & ferè *Virgilium* ſuperat. *Philoctetes* quàm divina *Tragœdia*! Tam ſterile argumentum adeo benè amplificatur! & *Oedipus* Tyrannus quàm paucis habet perſonis, quàm pulcherrimus! qui benè legerit, multùm profecit in *Græciſmo*, quàm multæ præclaræ *Sophoclis* tragœdiæ interierunt! *Scaliger an.* 2.

Unus ex filiis *Sophoclis* jam grandævus, annos enim 55. attigiſſe dicitur, *Judices* adiit, rogatum, ut Patri curatorem conſtituerent: Sed hoc partem *Oedipi*; quam

Digitized by Google

quam tum forte pangebat, coram *judicibus* recitante, cum ignominia remissus est Exhibuit Fabulas 123. quanquam alii dicant multò plures. Victorias autem 23. reportavit quarum postrema cùm præter spem illi contigisset, repentino gaudio dicitur expirasse, ut est Author. *Valer. Max.* lib. 9. *Lucianus* autem grano uvæ strangulatum eum prodidit. *Hofman.*

Sophocles Tragicus, Olympiade 78. clarus, Socrate paulò senior, & suavitate dicendi, sententiarum, schematumque frequentiâ, quin & dictionis perspicuitate. *Æschylo* superior. In affectibus, secundùm Quintilianum, mitus, præcipuè in iis, qui in narratione constant. *Burrich.* de Poet. p. 29.30.

D. Faber ait *Sophoclis* stylum indolem omnino prodere & animum fortem bellici viri qualis ipse fuit: ait stylum illum politiorum hominum usui prorsus conformem esse, cùm *Euripides* è contra in Scholæ pulvere totus jaceat; illum *Æschylo* longè accuratiorem in suis scriptis esse, quia posterioris hujus *Fictiones* monstruosæ, incredibiles que plerumque sunt, *Sophocles* verò exquisiti judicii regulam tenui continuò servat. Putat nihilominus aliquid ejus Inventioni addi ejusque cogitationes paulò latiùs enunciari posse. *Tan. Faber Epis. Poet. Gr.* p. 86.87.

Sophoclis sermones exactè nimis ordinati sunt. Artem suam in quibusdam suis Dramatibus latis non celat; nimis affectata sublimitas obscuritatem in eo quandoque parit: & elocutionis ejus nobilitas perspicuitatis partem ei adimit. In Dramaticorum nodorum solutionibus non semper æquè felix est ac in *Oedipo*. *Rapin. Reflex. in Poet. part.* 2. *Refl.* 22.

De hujus (*Sophoclis*) luctis *Philostratum Alexandrinum* justum confeciſſe opus scripsit *Eusebius.*

Inter Editiones hujus Scriptoris commendatur illa, quam *Paulus Stephanus* cum *Scholiis Græcis*, & *Notis Io. Camerarii*, atque H. *Stephani*, publicavit.

HERODOTUS.

ANtiquissimus Græcorum Historicorum, qui hodiè extant. Floruit Olymp. 84. Patriâ *Halicarnassensis* erat. *Thurius* tamen dictus est, quod locium ei deducendæ in *Thurios* Coloniæ præbuisset. *Condidit* novem libros *Historiarum*, quibus *Musarum* nomina impoluit, etsi *Lucianus* affirmet, libros illos non ab ipso Authore, sed ab aliis hoc nomine insignitos esse. *Tullius* l. 1. de legib. eum *Historiæ parentem* appellat. Insigni injuriâ optimum Historicum afficiunt, quia *patrem fabularum* vocant. Quod ipsum convitium facundissimo Dialogo refutavit *Hen. Stephanus*. Nec fabula est, quod *Herodotus* scribit, formicas *Indicas* ovis magnitudinem æquare. Idem enim *Busbequius* testatur, seque inter Dona Regis *Persarum* Imperatori *Turcico* destinata formicam *Indicam* animal lævum & mordax vidisse affirmat. *Konig.* in Biblioth. Claruit ante Christ. Annos CCCCXL.

Sed quicunque de isto est, satis liquet, non ita nuncupari eos libros ut menda-

cia.

cia titulo ipso excusentur. Est hoc commentum eruditi *Hispani*, *Ludov. Vivis*, in quinto de *Tradend. Disciplinis*: sed tanto viro minimè dignum. *Voss.* de Histor. Græc.

Herodotus Græcus, ne quid omisisse videretur, omnia sine delectu congessit, quorum pleraque non ab antiquis scriptis, sed à vulgi fabulis accepit. Qui, quanquam oratione concinnus sit atque elegans, eorum tamen qui sanè & incorruptè judicant, avertit ab illa tam coacervatâ & refertâ narrationum multitudine, fidem. Et quanquam à quibusdam, quod videtur affectasse, *Historiæ pater* dicatur, ab aliis tamen *Fabularum pater* meritò dictus est. *Parker.* in Præfat. ad Antiquitat. Britann.

Miror Hunc unum *Historiæ parentem* à *Ciceron*e appellari, quem omnis *antiquitas* mendacii coarguit; nullum enim est *Mendacis Historici* majus argumentum, quàm in omnibus scriptoribus apertè confutari: Neque tamen omninò rejiciendum puto. Est enim in eo, præter eloquentiam, & suavitatis *Ionicæ* lepores, plurima vetustatis imago: multa quoque in posterioribus libris verissimè ab eo scripta memorantur. *Bodin.* in *Method.* Hist. pag. 55.

Magnus sanè *Herodotus* scriptor, & sine controversiâ *Historiæ Pateri*: sed qui ad πολυμαθειαν & rerum antiquissimarum cognitionem plurimùm; ad eam verò, quam quærimus, prudentiam, non multùm sit collaturus. *Casaub.* in Epist. ad *Henr.* 4. præf. tert. Volum. *Polyb.* p. 52.

Historiam multi scripsere præclarè, sed nemo dubitat duos longè cæteris præferendos, quorum diversa virtus laudem penè est parem consecuta. Densus, & brevis, & semper instans sibi *Thucydides*: dulcis, & candidus, & fusus *Herodotus*: ille concitatis, hic remissis affectibus melior; ille concionibus, hic sermonibus; ille vi, hic voluptate. *Quintil.* lib. 10. cap. 1.

Oratorum verò numero hunc eximi, non sinit *suadela*, illa, & venustas optimæ poesi similis: quam Orationi ejus inesse locuples testis est *Halicarnassens.* Ac *Plutarchus* quoque, etsi opusculo eo, quod de malignitate *Herodoti* inscripsit, amore quodam Patriæ (ut magnis ingeniis usu venire solet) longiùs abreptus, maligniorem se ipse erga Herodotum præbeat: tamen agnoscit in eo *dictionem* simplicem, & absque labore, rebusque facilè se applicantem. Ac libelli fine, sic de eo judicat: *homo scribendi gnarus, oratio jucunda*, & *gratia* ei *inest*, & *vis*, & *narrationi inest elegantia. Voss.* de Rhetor. natur. pag. 67.

Tullius in *Oratore* ait *Herodotum* sine ullis salebris, quasi sedatum amnem ferri, Fabius similiter testatur, cùm in eo omnia leniter fluant, tum ipsam διάλεκτον habere eam jucunditatem, ut latentes etiam numeros complexa videatur. Sanè *Ionica Dialecti* esse normam *Herodotum*, ut *Attica Thucydidem*, scribit *Dion. Halicarnass.* eumque secutus *Photius.*

Licet quasdam narrationes reciter *Herodotus* fabulis non absimiles, totum tamen Historiæ corpus singulari fide, & diligenti veritatis studio coagmentatum est. De aliis verò narrationibus plerunque præfatur ipse, *se eas, non quod veras esse existimet, sed ut ab aliis acceperit, recitare.* *Wheare* method. legend. Histor.

Nobilissimo

Digitized by Google

Nobiliſſimo huic ſcriptori *Perſica* imprimis debemus. *Joan. Ger. Voſſ.* de Græc. Hiſt. p. 14.

Abſurdum eſt in *Perſicis & Babylonicis* uni credere Herodoto, ignaro linguæ *Perſicæ*, & nullis Orientis *gentium* inſtructo monumentis. *Iſaac. Voſſ.* de Sibyll.

Vixit *Herodotus* dulciſſima illa ἡ ἰαδος μέλισσα, annos 52. Vetuſtiſſimus eſt omnium ſolutæ orationis ſcriptorum, qui hodiè extant. Scrinium *Originum Græcarum & Barbararum*, Auctor à doctis nunquam deponendus, à ſemidoctis, & pædagogis, & ſimiolis nunquam tractandus. *Scal.* in animadv. in Euſ. Chron.

Debebit & nobis nonnihil *Herodotus*, mel illud *Muſarum nectarinum*, cujus quòd fabuloſitatis arguantur *Camœnæ*, optimam mihi olim cauſam dixiſſe videtur *Ioan. Iovianus Pontanus*; ſcilicet ſummum & antiquiſſimum *ſcriptorem* non ideò *opus* iſtud *gemmeum* promulgâſſe, quòd fidem omnium traditorum ſibi conſtare putaret, aut defendendam ſuſcipere vellet: ſed quòd in *Ionicæ Dialecti* Elegantiis regnum ſibi pararet. Eo enim nomine & fine inſcripſiſſe titulos *Muſarum* frontiſpiciis librorum, ut quaſi per ludum nova tradere, hiſtoriaſque jucundis fabulis condire cerneretur---- Quem *ſcriptorem* qui capere ſatagat, oportet ſit ſubactarum *Idiotiſmo Ionico aurium*. Ludit fabulando *Herodotus*; ludendo docent *Fabulæ*, ſapientiæ pulcherrimæ gemmæ, *Euſtbat. Svvart.* Analect. lib. c. 114.

Herodotus in ſecundo ex hiſtoricâ *Hecat. Mileſii* narratione quamplurima verbis totidem exſcripſiſſe dicitur, pauca quædam leviter ementitus, cujuſmodi ſunt, quæ de *Phœnice* ave, deque *fluviatili equo* & *Crocodilorum* venatione commemorat. *Euſeb.* 10. De Præp. Evang. 3. fol. 466.

Suidas Harpocrationem Ælium quendam nobis memorat, qui deditâ operâ librum ſcripſit ad falſitatem *Herodoti* propalandam. Notum eſt quid libris ſuis dicat *Plutarchus* de *Herodoti* malignitate ſeu invidia, ſed occaſio non minùs patet, quòd videlicet *Herodotus Plutarchi* patriam parum officiosè deſcripſiſſet. *Strabo* ſimiliter *Herodotum* nimiæ nugacitatis, arguere videtur, & quòd prodigioſas fabulas hiſtoriæ ſuæ immiſcuerit. Sed fateor, dum obſervo quibus de cauſis in *Herodotum* toties invehatur *Plutarchus*, me in hanc opinionem propendere, quòd plerorumque *Græcorum* Scriptorum in *Herodotum* acerbior irritatio inde orta ſit, quòd nimis multas fabellas ex Schola deſumptas narraverit, *Græciaque* infantiam nimis detexerit, quantumq; ex *Ægyptiacis* ſuperſtitionibus *Græci* mutuati ſint. Quamvis itaque *Herodotus* in iis quorum à *Græcis* inſimulatur non multùm ſit culpandus, qui tamen ipſi maximè favent ejus in quibuſdam manifeſtas hallucinationes, in aliis verò ignorantiam excuſare non poſſunt. *Joſephus* arbitratur eum ab *Ægyptiis Sacerdotibus* deceptum fuiſſe in iis quæ rerum eorum ſtarum ſpectant, cujus rationes plurimas affert *Joſephus Scaliger*: *Aut*, inquit, *illi qui hæc Herodoto innuebant eorundem ipſi erant ignari; aut ſolertes, quidem ſatis, quales fuerunt veri Ægyptii, ſed qui Herodoto ut peregrino & ſtropharum earum inexperto illuſerunt; aut Interpretem ſuum non intellexit; aut ab*

Scenâ removit, docente *Philostrato*. Cùm versus suos componeret, τραγῳδὶν ἐβλεπεν, secundùm *Aristophanem*, ut nempè feritatem cogitationum suarum vultu quoque exprimeret. Quin repræsentatio fabularum ejus adeo subinde visa est terribilis, ut memoret *Scholiastes* ejusdem, cùm primum cederet in publico *Eumenidas*, puerorum multos à parentibus ad spectandum admissos præ horrore & metu subitò mortuos obriguisse; quin & gravidas nonnullas imagine feralium larvarum consternatas periisse in *Theatro* præter expectationem.

Iesuita Rapinus, ait *Æschylum* nullo ferè *principio* fulcire mores & decorum quibus Actores suos ornat; *Fabulas* ejus nimis esse simplices; Harum *ordinationem* lugubrem esse; *chrasin* obscuram & intricatam; *Agamemnonisque Tragœdiam* inter alias vix intelligibilem esse: Eum verò, quia totum *Theatri* arcanum in grandiloquentia latere putabat, in vocibus omnem suam artem posuisse, præclaris, sententiis insuper habitis. Sed addit Rapinus Poetam hunc felicis tamen esse ingenii sanique judicii, Dramatum in eo designationes magnificum quid spirare, eum in elocutionibus patheticum esse; eum denique cum *Sophocle* & *Euripide Tragœdiarum* exemplar exhibere. *Rapin. Reflex. 22. in Poet. par. 2.*

Faber scribit Poetam hunc amplæ vastæque imaginationis fuisse, sed inordinatæ ac furiosæ: Prodigiorum ferax erat, & verisimile ut quid nimis vulgare fastidiebat, *Epit. Vit. Poet. Gr. pag. 54.*

Hic Poeta intellectu difficillimus est. *Salmasius* præclarus Criticus, quique difficultates apud intricatissimos autores occurrentes explanare delectabatur, earum se pertæsum profitebatur, quas apud *Æschylum* reperiebat, & in quodam librorum suorum ait Poetam hunc *S. Scriptura* obscuriorem esse Quædam in hujus Poetæ Scriptis lectissima sunt, & Veteribus *Tragicis* in Græcia famigeratissimis accenseri meretur. Erudit. *Ephemerid. Gallic.* Mart. 1665.

Primus verò *Æschylus* grandiloquentiam addidit *Tragœdiæ*; ac fecit, ut verè ambulet *Cothurnata*. Voss. lib. 2. Institut. Poetic. cap. 14.

Tanti verò *Æschylum Lycurgus* celeberrimus ille *Atheniensium Orator* fecisse dicitur, ut *Statuam illi æneam* poni curarit, & alteram *Sophocli*, amborumque *Tragœdias* publicè custodiri mandarit: publicum quoque *scribam* constituit, qui eos *Histrionibus* lectitaret. *Lilius Gerald.*

Æschylus Tragœdus ob quoddam Drama impietatis damnatus erat. Quumque *Atheniensis* jam parati essent eum lapidibus obruere, *Amynias* Junior frater, dejectâ veste, cubitum ostendit manu carentem. Fuerat autem *Amynias* unus ex iis qui fortissimè pugnarant in *Salamine* ubi manum amisit, & primum ex omnibus *Atheniensibus* fortitudinis præmium consequutus est. Ubi verò *Judices* hominis animam & miserationem intellexerunt, repetentes facinorum ejus memoriam, *Æschylum* absolverunt, *Ælian.* var. Hist. lib. 5. cap. 19.

Vino deditum fuisse inde colligas; quòd *Callisthenes* apud *Lucianum* narret, *Æschylum* in vino solitum scribere *Tragœdias*; unde sensus patet dicti illius; *Æschylus cum scriberet, cùm invocasset magis Bacchum quàm Apollinem.*

Ætate

Digitized by Google

Ætate gravis cùm videret *Sophoclem* ut juniorem sibi præferri, indignatus in *Siciliam* ad *Hieronem Syracusanorum Regem* concessit, & tandem *Gelæ* obiit, aquilâ in calvam ejus testudinem ingentem demittente, de quo *Plutarch. Pausan. Suid.*

Inter editiones laudatur illa, quæ è manu *Henrici Stephani* & *Adriani Turnebi* exiit. Primum verò obtinet locum illa *Thomæ Stanlei* eruditis commentariis illustrata. Hanc editionem *Stanleianam Ephemerides Gallicæ* hisce verbis laudant. Omnes ejus editiones quas hactenus habueramus imperfectissimæ fuerunt. Hæc verò summa cura & diligentia procurata fuit, & digna est quæ in Bibliothecis reponatur, in iis enim reliquæ ornamento esse nequeunt. *Erudit. Ephemer. Gallic. Tom.* 1. *pag.* 115.

PINDARUS.

Clarnit ante Chr Anno ccccLXXVI.

POeta *Thebanus* circa 76. Olympiadem claruit. Puerum à parentibus expositum apes aluerunt, teste Ælian. in var. Hist. l. 12. c. 45.

De morte ejus tradit *Valerius* quod in gremio pueri adamati expirârit.

Scripsit lingua *Dorică*, *Olympia*, *Pythia*, *Nemea* & *Isthmia*, quæ etiam hodiè extant: plurima alia scripsit, quæ deperierunt.

Novem verò *Lyricorum* longè *Pindarus* princeps, spiritûs magnificentiâ, sententiis, figuris, beatissimâ rerum verborumque copiâ, & velut quodam Eloquentiæ flumine: propter quæ Horatius eum meritò credidit nemini imitabilem. *Quintil.* lib. 10. c. 1.

Corinna eâdem quâ *Pindarus* tempestate floruit, quem etiam, ut fama est, in certamine quinquies vicit, quamobrem *Tanagræi* ejus imaginem in *gymnasio* in loco illustri posuerunt, ut scribit *Pausanias*, caputque illi tæniâ revinctum victoriæ causâ. Quare autem *Pindarum* vicerit, duplicem idem autor causam affert, & quòd *Corinna* *Æolică* linguâ usa esset, non autem *Dorică*, quâ *Pindarus*: & quòd cum formosa esset fœmina, facilè *Judicum* animos in se convertit. *Lil. Gyrald.*

Pindaro illud peculiare est, animos hominum inopinatò, sententiolâ aliquâ mirabili veluti virgulâ divinâ, percutere. *Bacon.* Augm. Scient. l. 8. c. 1.

Pindarus nimis opimâ, pinguique esse facundiâ existimatus est. *Aul. Gell.* lib. 17. Noct. Attic. c. 10.

Pindarus est obscurus imprimis auctor, & reconditorum vocabulorum usurpator: quem tamen *Academicus Archesilaus* idoneum imprimis dicebat *vocem implere*, & *verborum magnam præbere copiam.* Lud. Viv. de Tradend. Discip. p. 530.

Lacedæmonii in reliquam *Bœotiam* sævientes *Thebis* in *Pindari* gratiam pepercerunt. Huic etiam tantum tribuit *Alexander M.* ut cùm *Thebas* everteret, ac in omnes sine discrimine sæviret, unius *Pindari* penatibus, familiæque parci jusserit.

Pindarus Thebanus Octogesimum annum complevit: Postea sublimis, cum

Digitized by Google

quædam novitate ingenii, & multus in cultu Deorum. *Bacon.* de vitâ & morte, ad artic. 5. 6. 7. 9. & 11.

Pindarus auctor ingeniosus, & eruditus sic satis, vocatur à *Barthio* in *Adversariis*. Nec judicium hoc summi viri displicet. *Voss.* de Hist. Lat. pag. 819.

Fatendum est *Horatii* judicium de *Pindaro* Poematibus, *Dithyrambicum* ejus opus, quod cum aliis pluribus nobis periit, unicè spectare. *Eruditor. Jud. ex Paris.* 1686. *per D. Baillet. Gallicè.*

Faber Salmuriensis ait figuras à *Pindaro* usurpatas nobiles quidem & magnificas esse, sed *Dithyrambicum* stylum quandoque sapere, id est audaciam & temeritatem quandam iis minimè gratam cui castigatum loquendi genus alii anteponunt. Addit eum cætera gravem esse, sed paulò nimium iis quæ *Apophthegmatum* nomine veniunt delectari; extra suum argumentum ob digressionum suarum proiixitatem, longe nimis identidem evagari; postquam in nubes sese summovit subitò iterum devolare cùm minimum expectatur; inſalutatis astantibus iterum ingredi, id est eorum quæ prius dixit connexionem cum sequentibus parum curare *Tan. Fab. Epist. de Vit. Poet. Gr. p.* 65.

Etsi nævis non careat *Pindarus*, aliquid tamen habet quo Lectorem magis capiat quàm *Horatius*, quodque Divinum quid magis spiret, juxta *D. Blondelli* sententiam, Comparatione *Pindari* cum *Horatio*.

Dictio ejus sublimis, gravis, sententiis & verborum copiâ frequens, Digressionibus quandoque nimia, nonnunquam & sine nexu abrupta, unde non rara obscuritas. Figuræ ejus, ut magnificæ, ita aliquando *Dithyrambicæ*, & præcipites. Hæc audacia nostris moribus inter vitia ceneretur: *Pindarico* ævo, & succedentibus illi seculis haud dubiè inter virtutes numerata fuit, ita Antiqui Scriptores de laudibus ejus diserte perorant. *Borrich.* de Poet. p. 25.

Quantus fuerit *Platoni Pindarus*, vel ex eo colligas, quòd alibi σοφώτατον vocet, alibi θεῖον; *Athenæus* etiam μεγαλοφρονέστατον.

Horatius lib. 4. Od. 2. *Pindarum cygno* comparat, *volatu sublimia petenti*. *Plinius* lib. 2. cap. 12. Os *Pindari* sublime prædicat.

Quod ad Editiones *Pindari* attinet inter celeberrimas meritò æstimatur illa *Erasmi Schmidii* eruditis commentariis illustrata.

HIPPOCRATES.

Claruit ante Chr. Annos CCCC.

COUS decimus septimus ab *Æsculapio*, floruit tempore *Artaxerxis* sive *Darii Longimani*, an. Mund. 3490. æqualis *Democriti*, à quo multa didicit, quemque valdè est admiratus. *Alsted.*

Seneca Medicorum summum & scientiæ Medicinalis conditorem appellat.

Macrobius de eo splendidè judicat, quando ait: *Hippocrates tam fallere quàm falli nescit.*

Galenus lib. 1. de usu part. cap. 9. *Hippocratis* sententias, ut *Dei* vocem, habendas pronuntiat.

Hic vir divinâ scientiâ dicebat coitum esse morbum comitialem leviorem.

Ejus

Ejus libri, tanquam divino emanaverint ore, ubique celebrantur. Artem medicam in lucem revocavit, in quâ usque adeo enituit, ut venientem ab *Illyriis* pestilentiam prædixerit, ac discipulos ad auxiliandum circa urbes dimiserit: cui ob meritum honores illos, quos *Herculi*, tota *Græcia* decrevit. *Carol. Stephan.*

Tanto vel discendi studio, vel in ægros charitate flagrabat, ut eum non puduerit vel retrimenta gustare, ut inde morbi naturam persentisceret. Unde *Scatophagus* per ridiculum vocatur *Aristophani. Balthass. Bonifac.* ludic. Hist. p. 592.

Verus medendi dictator habitus semper; hujus scripta tanquam oracula, & non humanæ linguæ verba, tota amplectitur antiquitas, tanquam ducem & auctorem omnium disciplinarum. In hoc, verborum pressa proprietas, sententiarum concisa subtilitas, sermonis veneranda antiquitas, artificii commendabilis dignitas: in cujus scriptis nihil superfluum, otiosum nihil, sed argutâ brevitate rotunda omnia, & significantia, ita ut ubertas & amplitudo rerum verborum numerum longè vincat. *Heurn.* dissertat. de studio Medicin.

Hunc tota posteritas venerata est tanquam Medicorum Principem. Voss. de Philosoph. p. 85.

Tres sunt quos admirari unice soleo, & qui in hominibus excessisse mihi humanum: fastigium videntur, *Homerus*, *Hippocrates*, *Aristoteles*. Lips.

Hippocrates Cous Medicus insignis, centum & quatuor annos vixit. Artemque sum tam longâ vitâ comprobavit, & honestavit: vir cum prudentiâ quadam doctus: in experientiâ, & observatione multus: non verba, aut methodos captans, sed nervos tantùm scientiæ separans & proponens. *Bac.* Histor. vit. & mort.

Quanquam verò *Dorica Hippocrati* lingua foret nativa; *Ionicè* tamen scripsit, à *Democrito* persuasus; nempe quia hæc lingua suavior elegantiorque haberetur. *Ælian* lib. 4. Hist. cap. 20.

Non à vero abludit eorum opinio, qui *Hippocratem Aphorismos* non scripsisse, sed ab alio ex variis *Hippocratis* operibus bono judicio exceptos arbitrantur. *Voss.* de Philos. pag. 84.

Præclarus ille vir eò pluris æstimandus est quod doctrinam suam sibi soli deberet, & quòd ab aliis nihil mutuatus sit; alii verò omnes ab ipso multa desumserint. *Galenus* enim putat Platonem ex *Hippocratis* operibus pleraque omnia quæ in illius Philosophi Scriptis miramur hausisse, & *Physicos Aristotelis* libros nihil ferè esse quàm ejusdem Autoris Physiologiæ commentarios. *Erudit. Ephemerid. Gallic. die lun.* 22. *Febr.* 1666.

Artis *Medicæ* post *Deum* parens alter extitit *divinus Hippocrates*. Quamvis enim ante ejus tempora *Æsculapium Medicinæ* inventorem agnosceret Antiquitas, artem tamen Medicam suis temporibus fermè sepultam, aut saltem incultam, nullaque methodo dispositam divinis planè scriptis tantopere exornavit, & implificavit *Hippocrates*, ut sub eo primùm nata *Medicina* videatur. *Zacut.* Lusitan. *Med.* in lib. *de Medic.*

Omnium quotquot ante se fuerunt Medicorum facilè Princeps Hippocrates.

Primus ille lacertæ luxatæque membra artis, solidissimâ compage in unam elegantissimi corporis molem re legit, & mirabili artificio consummatam posteris reliquit. *Ioan. Westerburg.* in Epist. ad *Ioan Berverovic.*

Quemadmodum *Hippocratis* summa semper apud *Medicorum* filios fuit auctoritas: ita inter *Opera*, quæ posteritati reliquit, *Aphorismi* maximè aurei sanè illi, rotundi, & ab omnibus *Medicæ Artis* cultoribus memoriæ meritò imprimendi, solent commendari. *Acta Erudit.* Anno 1684. pag. 429.

In *divinis* ejus scriptis nullum est verbum, quod non ex penetralibus *naturæ* depromptum, & profundâ sapientiâ imbutum esse videatur. Populares suos *Græcos* tanto est amore prosecutus, ut ad *Artaxerxem Persarum* Regem, quamvis maximis donis ab *Hystanide Hellespontiorum* Præfecto evocatus, proficisci noluerit. *Gul. Rovill.* in promptuar. Illustr. Vir.

Hippocratis libellos legere, si desideras, vacet oportet à negotiis, ut liber animus sentiat vim concisi & abrupti sermonis. *Theod. Ianson.* Invent. nov. Antiq. p. 141.

Hippocratis opera omnia *Græcè & Latinè*, curâ operâque *Ioh. Antonidæ Vander Linden* edita sunt in 8. 2. Vol. *Lugduni Batav.* 1665. quam editionem præ cæteris valdè laudant *Ephemer. Gallic.* die Iun. 22. Febr. 1666.

EURIPIDES.

Floruit ante Christ. Anno cccxLvIII.

TRagicus. *A. Gellius* lib. 15. cap. 20. refert *Euripidem*, cùm in *Macedoniâ* apud *Archelaum* Regem esset, noctu à cœnâ redeuntem à canibus per æmulum immissis, dilaceratum esse. Crudelitas fati tanto ingenio non debita, inquit *Val. Maximus*, lib. 9. cap. 12. Æmulum illum *Poetarum* dictum fuisse, *Suidas* observat *Misogynus* nuncupatus, vel quia castus, & *Veneris* expers, vel quia mulierum vitia detestatus in eas sæpe invehitur. *Scripsit* Fabulas 75. ex quibus 5. tantùm victoriam reportarunt. Superiunt hodie 19. Mortuus est anno ætatis suæ 75.

Quanti versus ejus fecerit *Cicero*, non obscurè testatus est sic ad *Tyronem* scribens lib. 16. Fam. Epist. *Euripidis, cui quantum tu credis, nescio, ego certe singulos ejus versus, singula testimonia puto.*

Euripidem Fabius Sophocli præferens, uter, inquit, in dispari dicendi viâ sit Poëta melior, inter plurimos quæritur: Illud quidem nemo non fateatur necesse est, iis qui se ad agendum comparant, utiliorem longè *Euripidem* fore. Namque is & in sermone (quod ipsum reprehendunt, quibus gravitas, & cothurnus, & sonus *Sophoclis* videtur esse sublimior) magis accedit *Oratorio* generi: & sententiis densus, & in iis quæ à sapientibus tradita sunt, penè ipsis par, & in dicendo ac in respondendo cuilibet eorum, qui fuerunt in foro diserti, comparandus. In affectibus verò cùm omnibus mirus, tum in iis qui miseratione constant, facilè præcipuus. *Quintil.* lib. 10. cap. 1.

Sanè *Euripides* cum *Protasi prologum* ferè miscet eodem in multis filo: propter quod & à *Criticis* damnatus est. *Cæs. Scaliger* de re Poetica p. 45.

Objecerunt

Digitized by Google

Objecerunt *Euripidi* quòd ſceleſtas atque impuras fœminas adduxerit in Scenam. Quid enim fœdius *Phædrâ* & *Iocaſtâ*, & *Canace* & *Paſiphae*? quarum turpitudine populus fieret deterior. Ille contrà, ab iſte non fictas: ſed quales quales fuerint, oſtendiſſe. Quin *Hiſtorias* ipſas quoque abolendas eſſe, ſi nequitiæ nullæ ſint audiendæ: quâ de causâ etiam Comœdiæ in pretio ſint, quarum cognitione damnentur vitia quæ in eis recitantur: præſertim cùm impurarum mulierum vitam mors infœlix ſit ſecuta. *Caſ. Scalig.* de re Poet. p. 368.

Euripides eloquentiæ & prudentiæ laude *Sophocli* palmam dubiam reddidit, ſi non planè eripuit. *Euripides* plus curæ & induſtriæ adhibuit in diſponendis verbis ſuis & ſententiis, quam *Sophocles*; non tamen ſatis appoſitè fabulam diſponere putat *Ariſtoteles*, cui alioquin Τραγικώτατος æſtimatur. *Sophoclis* dictio redolet magis hominem rebus intentum, quàm verbis; *Euripidis* Scholam plus ſapit, & verborum conquirit delicias. Itaque ſi magnitudinem & ſublimitatem *Tragœdiæ* inſpiciamus, vicerit *Sophocles*, ſi verborum nitorem, major erit *Euripides*. Id in *Euripide* cæſtigant eruditi, quod *verisimile Poeticum* tantoperè *Ariſtoteli* laudatum non ubique obſervet, ut cùm ſubinde *Principibus* alligat peram & mendicitatem, neque enim id contingere unquam res loquitur. Prudenter *Horatius* in arte Poëtic. *Aut famam ſequere, aut ſibi convenientia finge. Borrich.* de poët. p. 30.

D. Faber ait Criticorum antiquorum acutiores cenſuiſſe *Euripidis* ſtylum ſatis preſſum non eſſe; *Tragœdias* ejus Dialogum & *Socratis* colloquia redolere, ejuſque fictiones ut plurimum parum regulares eſſe *Tan. Fab. vit. Poet. Græcorum.*

Ieſ. Rapinus ait *Euripidis Tragœdias* plus habere actionis, plus moralitatis, & eventus mirabiliores quàm *Sophoclis* Tragœdiæ. Sed laudabiles ejuſmodi qualitates non obſtiterunt quin plures in hujus Poetæ Operibus non mediocres nævos derexerit. Aſſerit illum in Fabularum ſuarum ordinatione ſatis accuratum non eſſe; ejus Characteres variatos non eſſe; per eoſdem caſus in eaſdem ſententias eum redire; ſermones ejus ſatis ardentes & ſatis Pathericos non eſſe; quo fit ut minùs quàm par eſſet moveat; in ejus eventuum inopinatorum præparatione præcipitationem quandam obſervari; Dramaticorum denique nodorum ſolutiones rerum naturæ minimè congruas eſſe, quippe quæ totidem perpetuæ ſint machinæ id eſt à *Diis* peragantur. Hæc tamen non obſtant quin *Rapinus* de eodem poſtea quemadmodum de *Æſchylo* & de *Sophocle* fateatur, eum in ſuis moliminibus ſublimem eſſe, in Fabulis judicio pollere, in elocutionibus patheticum eſſe: in trium illorum Poetarum operibus genium fœlicem, præclaras naturæ dotes & ſaniorem mentem paſſim elucere; & quamvis errores quoſdam commiſerint, eorum tamen Dramata omnia ut primigenia totidem Exemplaria proponi poſſe. *Rapin. reflex.* 21. & 22. *in Poeſ. par.* 2.

Cum aliquando fabulam recitaret *Euripides*, à populo rogatus ut ſententiam quandam mutaret, in ſcenam progreſſus dixit, ſe ut populum doceret, non ut ab eo diſceret, *Tragœdias* componere ſolere. *Alceſtidi* Poëtæ *Tragico* objicienti, quòd triduo tria tantum carmina compoſuiſſet, ſe verò centum

respondit. Sed hoc interest, tua triduo tantummodo, mea verò in omne tempus sufficient.

Edidere hunc *Tragicum* plures, quos inter laude suâ non est defraudandus *Paulus Stephanus.*

SOPHOCLES.

Claruit ante Christ. Anno CCCCXLV. POeta tragicus, patriâ Athenienſis, tantâ orationis ſuavitate, ut vulgò μέλιττα, hoc eſt, *Apis*, item *Siren Attica*, cognominaretur, æqualis *Euripidis* & *Periclis*, cujus etiam *collega* aliquando fuit in *Prætura.* Natus *Olympiade* 73. ante Socratem ann. 17. Primus 3. *Actoribus* uſus eſt, adjecto eo qui vocatur *Tritagoniſta*, hoc eſt, tertiarum & ultimarum partium *Hiſtrio.* Primus etiam *Choros* ex juvenibus 15. introduxit, cùm antea 12. tantum introducerentur. Primus quoque tragicas contentiones & compoſitiones inſtituit. Scripſit etiam *Elegiam*, & *Pæanas* atque *Orationem proſam*, cùm de *Choro* adverſus *Theſpin* & *Cerilum* contenderet. Obiit autem 6. ann. poſt *Euripidis* mortem, cui ſtyli magnitudine præfertur, licet ejus ſententiis inferior. *Carol. Stephan.* in Diction. Hiſtor.

Tragœdiam ad perfectionem perduxit. Stylus ejus politicum ſapit, & fictiones admodum judicioſæ ſunt. *Hofman.*

Tragœdiæ princeps, cujus gravitas & Cothurnus, & ſonus cæteris multò ſublimior. *Quintil.*

Sophoclis tragœdiæ graves, acutæ, ſublimes; Divinum Poetam vocat *Cicero* lib. 2. de Divinatione. *Card. Ioan. Bona.*

Sophocles Athenienſis octogeſimum annum complevit: Poeta grandiloquus, totus in ſcribendo, & familiæ negligens. *Bio.* de vit. & mort.

Claruit ſtylo tragico *Sophocles:* Et quamvis Æſchylus fuerit primus qui magniloquentiam docuerit, ut teſtatur *Horatius* in Arte Poetica in proverbium tamen abiit *Sophocleus Cothurnus*, quòd *Sophocles* cæteros Tragicos dictionis gravitate longè ſuperaverit. *Laurent. Ramir.* not. in lib. 3. Martia. Epigr. 20.

Quanti *Sophoclem* æſtimarit *Virgilius* ſatis indicatur *Eclog* 8. v. 10. *Sola Sophocleo tua carmina digna Cothurno.*

Ejus tanta fuit induſtria, ut cum ipsâ naturâ certaſſe videatur. Nam cum eſſet annorum fermè centum, *Oedipodem Tragœdiam* compoſuit. *Girver.* in lib. 8. cap. 7. *Val. Maxim.*

Sophocles eſt autor admirabilis; primus Poeta *Græcus*, & ferè *Virgilium* ſuperat. *Philoctetes* quàm divina *Tragœdia*! Tam ſterile argumentum adeo benè amplificatur! & *Oedipus* Tyrannus quàm paucis habet perſonis, quàm pulcherrimus! qui benè legerit, multùm profecit in *Græciſmo*, quàm multæ præclaræ *Sophoclis* tragœdiæ interierunt! *Scaliger an.* 2.

Unus ex filiis *Sophoclis* jam grandævus, annos enim 95. attigiſſe dicitur, *Judices* adiit, rogatum, ut Patri curatorem conſtituerent: Sed hoc partem *Oedipi*; quam

Digitized by Google

quam tum forte pangebat, coram *judicibus* recitante, cum ignominia remissus est Exhibuit Fabulas 123. quanquam alii dicant multò plures. Victorias autem 23. reportavit quarum postrema cùm præter spem illi contigisset, repentino gaudio dicitur expirasse, ut est Author. *Valer. Max.* lib. 9. *Lucianus* autem grano uvæ strangulatum eum prodidit. *Hofman.*

Sophocles Tragicus, Olympiade 78. clarus, Socrate paulò senior, & suavitate dicendi, sententiarum, schematumque frequentiâ, quin & dictionis perspicuitate. *Æschylo* superior. In affectibus, secundùm Quintilianum, mirus, præcipuè in iis, qui in iteratione constant. *Borrich.* de Poet. p. 29-30.

D. Faber ait *Sophoclis* stylum indolem omnino prodere & animum fortem bellica viri quatis ipse fuit: ait stylum illum politiorum hominum usui prorsus conformem esse, cùm *Euripides* è contra in Scholæ pulvere totus jaceat; illum *Æschylo* longè accuratiorem in suis scriptis esse, quia posterioris hujus *Fictiones* monstrosæ, incredibilesque plerumque sunt, *Sophocles* verò exquisiti judicii regularitatem continuò servat. Putat nihilominus aliquid ejus Inventioni addi ejusque cogitationes paulò latiùs enunciari posse. *Tan. Faber Epist. Poet. Gr. p.* 86. 87.

Sophoclis sermones exactè nimis ordinati sunt. Artem suam in quibusdam suis Dramatibus satis non celat; nimis affectata sublimitas obscuritatem in eo quandoque parit: & elocutionis ejus nobilitas perspicuitatis partem ei adimit. In Dramaticorum nodorum solutionibus non semper æquè felix est ac in *Oedipo*. *Rapin. Reflex. in Poet. part.* 2. *Refl.* 22.

De hujus (*Sophoclis*) fatis *Philostratum Alexandrinum* justum confecisse opus scriptit *Eusebius.*

Inter Editiones hujus Scriptoris commendatur illa, quam *Paulus Stephanus* cum *Scholiis Græcis*, & *Notis Io. Camerarii*, atque H. *Stephani*, publicavit.

HERODOTUS.

ANtiquissimus Græcorum Historicorum, qui hodiè extant. Floruit Olymp. 84 Patriâ *Halicarnassensis* erat. *Thurius* tamen dictus est, quod locium ei deducendæ in *Thurios* Coloniæ præbuisset. *Condidit* novem libros *Historiarum*, quibus *Musarum* nomina imposuit, etsi *Lucianus* affirmet, libros illos non ab ipso Authore, sed ab aliis hoc nomine insignitos esse. *Tullius* l. 1. de legib. eum *Historiæ parentem* appellat. Insigni injuriâ optimum Historicum afficiunt, quia *patrem fabularum* vocant. Quod ipsum convitium facundissimo Dialogo refutavit *Hen. Stephanus*. Nec fabula est, quod *Herodotus* scribit, formicas *Indicas* ovis magnitudinem æquare. Idem enim *Busbequius* testatur, seque inter Dona Regis *Persarum* Imperatori *Turcico* destinata formicam *Indicam* animal lævum & mordax vidisse affirmat. *Konig.* in Biblioth.

Claruit ante Christ. Annum CCCCXL.

Sed quicunque de isto est, satis liquet, non ita nuncupari eos libros ut menda-

cia.

Nobiliſſimo huic ſcriptori *Perſica* imprimis debemus. *Joan. Ger. Voſſ.* de Græc. Hiſt. p. 14.

Abſurdum eſt in *Perſicis & Babylonicis* uni credere Herodoto, ignaro linguæ *Perſicæ*, & nullis Orientis *gentium* inſtructo monumentis. *Iſaac. Voſſ.* de Sibyll.

Vixit *Herodotus* dulciſſima illa ἡ ἡδὺς μῦθος, annos 52. Vetuſtiſſimus eſt omnium ſolutæ orationis ſcriptorum, qui hodiè extant. Scrinium *Originum Græcarum* & *Barbararum*, Auctor à doctis nunquam deponendus, à ſemidoctis, & pædagogis, & ſimiolis nunquam tractandus. *Scal.* in animadv. in Euſ. Chron.

Debebit & nobis nonnihil *Herodotus*, mel illud *Muſarum nectarinum*; cujus quòd fabuloſitatis arguantur *Camœnæ*, optimam mihi olim cauſam dixiſſe videtur *Ioan. Iovianus Pontanus*; ſcilicet ſummum & antiquiſſimum *ſcriptorem* non ideò *opus* iſtud *gemmeum* promulgâſſe, quòd fidem omnium traditorum ſibi conſtare putaret, aut defendendam ſuſcipere vellet: ſed quòd in *Ionica Dialecti* Elegantiis regnum ſibi pararet. Eo enim nomine & fine inſcripſiſſe titulos *Muſarum* frontiſpiciis librorum, ut quaſi per ludum nova tradere, hiſtoriaſque jucundis fabulis condire cerneretur----Quem *ſcriptorem* qui capere ſatagat, oportet ſit ſubactarum *Idiotiſmo Ionico aurium*. Ludit fabulando *Herodotus*; ludendo docent *Fabulæ*, ſapientiæ pulcherrimæ gemmæ, *Euſtbat. Svvart.* Anal. lib. c. 114.

Herodotus in ſecundo ex hiſtoricâ *Hecat. Mileſii* narratione quamplurima verbis totidem exſcripſiſſe dicatur, pauca quædam leviter ementitus, cujuſmodi ſunt, quæ de *Phœnice* ave, deque *fluviatili equo* & *Crocodilorum* venatione commemorat. *Euſeb.* 10. De Præp. Evang. 3. fol. 466.

Suidas Harpocrationem Ælium quendam nobis memorat, qui deditâ operâ librum ſcripſit ad falſitatem *Herodoti* propalandam. Notum eſt quid libris ſuis dicat *Plutarchus* de *Herodoti* malignitate ſeu invidia, ſed occaſio non minùs patet, quòd videlicet *Herodotus Plutarchi* patriam parum officiosè deſcripſiſſet. *Strabo* ſimiliter *Herodotum* nimiæ nugacitatis, arguere videtur, & quòd prodigioſas fabulas hiſtoriæ ſuæ immiſcuerit. Sed fateor, dum obſervo quibus de cauſis in *Herodotum* toties invehatur *Plutarchus*, me in hanc opinionem propendere, quòd plerorumque *Græcorum* Scriptorum in *Herodotum* acerbior irritatio inde orta ſit, quòd nimis multas fabellas ex Schola deſumptas narraverit, *Græciæque* infantiam nimis detexerit, quantumq; ex *Ægyptiacis* ſuperſtitionibus *Graci* mutuati ſint. Quamvis itaque *Herodotus* in iis quorum à *Gracis* inſimulatur non multùm ſit culpandus, qui tamen ipſi maximè favent ejus in quibuſdam manifeſtas hallucinationes, in aliis verò ignorantiam excuſare non poſſunt. *Joſephus* arbitratur eum ab *Ægyptiis Sacerdotibus* deceptum fuiſſe in iis quæ rerum eorum ſtatum ſpectant, cujus rationes plurimas affert *Joſephus Scaliger*: *Aut*, inquit, *illi qui hæc Herodoto innuebant eorundem ipſi erant ignari; aut ſolertes, quidem ſatis, quales fuerunt veri* Ægyptii, *ſed qui* Herodoto *ut peregrino & ſtropharum eorum inexperto illuſerunt; aut Interpretem ſuum non intellexit; aut ab*

hoc deceptus fuit; aut denique Herodotus *usque adeò* Græcorum *vitio laboravit, ut veram Historiam Fabulis quibusdam proprio marte* confictis adulteraverit: Qua propter *Manethoni* potiùs quàm *Herodoto*, quoad *Ægyptiacam Historiam* adhæret, *Iosephus*: Cùm tamen alibi (nescio autem quomodo hac in parte sibi constet) eum præclaro hoc *Elogio* dignetur, quòd sit *Scrinium originum Græcarum & Barbararum*, auctor à Doctis nunquam deponendus.

Negari non potest quin multùm utilissimæ Historiæ ex ipso hauriri liceat: Quis tamen ejus inscitiam excusare queat, qui nedum *Oceani* Continentem ambientis existentiam negat, sed & *Geographos* id asserentes damnat? *Stillingf. Orig. Sacr. l.1. c.4. Sect.10. 11.*

Herodoti variæ editiones quas excudebat & recognovit *Hen. Stephan.* 1566. 1592. & 1608. cum *Expurgationibus* permittuntur in *Indice* Madrit. Edit. Anno 1667.

Herodoti Historiam Gr. Lat. edidit. *Thom. Gale* Lond. Fol. 1679. Accesserunt huic editioni Stephani Apologia pro Herodoto, item Chronologia, Tabula Geograph. nec non variæ lectiones & notæ ex Mss. & Antiq. Script.

THUCYDIDES.

Claruit ante Christ. Anno CCCCXXIX

A*Thenienſis*, *Hiſtoricus*, tempore belli *Peloponneſiaci* floruit. Dictum Bellum *Thucydides* octo libris complexus est. Multum verò fidei, si quis alius, scriptor hic meretur. Nam & egregium veritatis in eo studium elucet, & illa scripsit quibus interfuit. *Thucydides* in octavo libro plane tenui dictione utitur, cùm in prioribus longè magis assurgat. Ac propterea aliqui putarunt eum à *filia Thucydidis* scriptum esse, vel à *Xenophonte*, aut *Theopompo*, vel alio. Quorum sententiam in vitâ ejus rejicit *Marcellinus*: ac potiùs censet, fuisse scriptum à *Thucydide* jam ægrotante. *Voss.* de Hist. Græc.

Thucydides omnes dicendi artificio meâ sententiâ facilè vicit, ut verborum propè numerum sententiarum numero consequatur: ita porro verbis aptus & pressus, ut nescias utrum res oratione, an verba sententiis illustrentur. *Cic.* lib. 2. de *Orat.*

Densus & brevis, & semper instans sibi *Thucydides*: dulcis, & candidus, & fusus *Herodotus*: ille concitatis, hic remissis affectibus melior: ille concionibus, hic sermonibus: ille vi, hic voluptate. *Quintil.* l.10. c.1.

In *Thucydide*, quem præcipuæ veracem existimavit *antiquitas*, plurima sunt valdè digna *Historico*; quippe cui etiam tria prudentiæ genera tributa sunt: *Civilis*, *Bellica*, *Historica*.

Demosthenes eum tanti fecit, & ex illo se tantum proficere putavit, ut *ideò* illum descripserit octies, quemadmodum tradidit *Lucianus*. *Cicero* tanquam prudentem rerum explicatorem commendat. *Possev.* Biblioth. Select. Tom. 2. l. 16. cap. 7.

Qui res nec multas nec magnas nimis scripsit, sed palmam fortasse præripuit omnibus, qui multas & magnas. Elocutione totâ gravis & brevis, densus sententi-

Digitized by Google

ſententiis, ſanus judiciis: occultè ubique inſtruens, actiones vitamque dirigens, orationibus & excurſibus pene divinus. Quem quo ſæpius legas, plus auferas: & nunquam tamen dimittit te ſine Siti *Lipſ.* not. ad 1. l. Polit.

Magnus eſt vir & ſcriptor *Thucydides*; qui à gerendis rebus, ad eaſdem ſtylo proſequendas quum ſeſe contuliſſet; *Hiſtoriæ* ad uſum *Politicorum* ſcriptæ mortalium, credo; primus exemplum poſt-futuris mirandum potiùs quàm imitandum dedit. Sed vir maximus par ingenio argumentum non habuit. *Iſac Caſaub.* præf. ad Polyb.

Thucydides ſanè fidus omninò ſcriptor, & quem principem Senatus Hiſtorici, ſi mei arbitrii res foret, legere non dubitem. Si in ſcriptis ejus veritatem habitare dixero, ipſam non dubito quin ſuffragantem ſim habiturus. In exilium ejectus à *ſuis Athenienſibus* (quod maximis ferè quibuſque viris contigiſſe dolemus) ita tamen ſcripſit, ut ne exul quidem ullo malè erga *Athenienſes* adfecti animi indicio ſua ſcripta aſperſerit, imò adeò *veritatis* amans, ac moribus moderatus, ut ne Braſidæ quidem (qui calamitatis autor ipſi fuerat) uſquam in ſua Hiſtoriâ præ ira aut odio maledixerit. Et infeſtiſſimum ſibi *Periclem*, non ſolum à calumniis vindicavit, ſed prudentiæ aliarumque virtutum nomine ſincere commendavit. *Joan. Bernart.* de utilitat. legend. Hiſt. p. 43.

Quod ad *Thucydidem* attinet, eum licet octies ſua manu deſcripſerit *Demoſthenes*: tamen gravis magis *Hiſtoricus* cenſeri debet, quam *orator* bonus. Eſt enim ſermo ejus durus, & *Hyperbatis* implicatus: unde *Crattipus* orationes illius moleſtas atque odioſas eſſe judicabat. Etiam *Cicero* ait, *nec ſe imitari eum poſſe, ſi velit, nec velle ſi poſſit.* *Voſſ.* de Rhetor. p. 68.

Carolus V. Cæſar potentiſſimus ille *Heros* in caſtris *Thucydidem*, in *Gallicam* linguam à *Claudio Maſſilienſi* Epiſcopo converſum, ſemper ſecum habuit, & hunc autorem aſſiduè magna cum voluptate legit, eumque ſuis intimis *conſiliariis*, *Silvagio*, *Mercurino* & *Granvelo* commendavit, atque ex iis quærere ſolicitus fuit, quid legiſſent, & quæ ipſe obſervaſſet, cum illis contulit. *Camerar.* horis ſubciſiv. Centur. 3. c. 67.

Thucydides in ſuo ſcribendi genere accuratus eſt, fidelis in iis quæ dicit, ſincerus, & ad id quod ſua interetat minimè reſpiciens. In ejus ſtylo ſplender magnificentia, nobilitas atque Majeſtas; auſterus ubique eſt, ſed auſteritate quæ nihil non magnificum ſpirat. Verum quidem eſt eum tractare argumentum in omnibus exilius & limitatius *Herodoti* argumento. Mero partium ſuarum affectu *Herodotum Tucydidi* anteponit *Dionyſius Halicarnaſſeus*, quia ſcilicet *Herodotus* ejus popularis erat: Sed quod ad me ſpectat, hunc Græcos omnes Hiſtoricos ſuperare cenſeo. *Rapin. Reflex. Gallic. in Hiſtor. Sect.* 28.

Hiſtoriam Græcam *Thucydidis & Polybii*, Latinamque *Salluſtii*, & *Titii Livii* cæteris omnibus præferendam eſſe cenſeo, ſeu gravitatem in illis, ac majeſtatem operum ſpectes, ſeu puritatem ſtyli judiciique integritatem, ſeu denique omnes Hiſtoriæ rectè conſcribendæ leges requiras. Quas ipſi adeo concinnè fœliciterque obſervarunt ut, ne tranſverſum quidem unguem ab illis unquam deflexiſſe, jure merito arbitrari poſſint. *Gr. Naud.* Bibliograph. Politic.

Historiarum libri 8. græcè cum versione *Laur. Vallæ* emendata & scholiis græcis, apud *Hen. Stephanum*. 1588. in fol.

Hunc autorem in Anglicanum Sermonem accuratissimè transtulit *Thom. Hobbesius*.

LYSIAS.

Clar. ante Christ. Ann. CCCCVI.

SYracusanus genere, *Cephali* filius, unus è decem oratoribus natus *Athenis* quò pater se transtulerat. Puer *Thurios* coloniam migravit, rediit annos natus 47. interque principes oratores habitus. De quo *Cicero* in *Bruto*, *Tum fuit Lysias* inquit, *ipse quidem in causis forensibus non versatus, sed egregiè subtilis scriptor, atque elegans, quem jam propè audeam Oratorem perfectum dicere* &c. Plurimæ ipsi *orationes* tribuuntur; *Apologia* item *Socratis*; *Præcepta dicendi*; & *Epistolæ*. Ferventibus *Olympicis Ludis*, Olymp. 98. orationem contra *Dionysium Tyrannum*, toties *veteribus* laudatam, conscripsit. Obiit Ann. ætat. 81. Olymp. 100. *Hofman.*

Plutarchus 425. ejus *orationes* olim numeratas fuisse tradit, quarum 230. genuinæ tantùm fuerint judicio *Dionysii & Cæcilii*. Ex quibus non nisi triginta quatuor supersunt.

Lysias subtilis atque elegans, & quo nihil, si *oratori* satis sit *decere*, quærat perfectius. Nihil enim est inane, nihil arcessitum, puro tamen fonti, quàm magno flumini, propior. *Quintil.* Institut. Orat. l. 10. c. 1.

Legi varias *Lysiæ* orationes, quæ dicuntur esse numero trecentæ & viginti quinque, quarum legitimæ sunt ducentæ & triginta tres. In quibus bis tantum solum dicendo victus dicitur, cùm tamen sæpiùs cum Adversariis contenderit. Est in orationibus suis brevissimus, & ad persuadendum perappositus, & si quis alius graviter dicendi peritus, tametsi non appareat. Etenim quanquam facilis videtur esse, nihilominus tamen imitatu est difficilis. Magnam puritatem & perspicuitatem in rebus & verbis etiam in principio orationis ostendit, ut in narrando sine ambagibus, & nihil externum aliunde adsciscendo. Venustatem autem compositionis non quivis facilè animadvertit. Nam simpliciter & casu ut res dat se dicere videtur, assurgit tamen ornatu in immensum, estque oratio ejus & propter *schemata* digna admiratione, & propter *sensum* & verba, & concinnam horum compositionem, & inventionem, & ordinem *enthymematum*, & *Epicherematum*. *Phot. in Biblioth. Andr. Schot.* interpret.

Lysias propriis & usitatis verbis utebatur; eòque hoc assecutus est, ut cùm loqueretur more consueto, novâ tamen uteretur dicendi formâ, primusque induceret recentiorem *Atticismum*. Non verum esse censeo quod *Dionys. Halicarnass.* scribere non dubitavit, *Lysiam videri res facere insignes, graves ac magnas*. Nisi id ad unam alteramque orationem restringas: uti illam contra *Menesipolemum*, quam solito grandiorem fuisse Photius ait. Cæteras si spectes; subtilis potius orator est, quàm sublimis. Testatur autem *Cicero* non fuisse versatum in *causis forensibus*: sed aliis orationes scribere solere. Nempe quia ad minutarum

Digitized by Google

minutarum cauſarum genera ſe demitteret, neceſſario factus eſt jejunior, & tenuior. *Voſſ.* de natur. Rhet. p. 74. 75.

Inter plurimas verò *orationes*, etiam *Socrati* unam ſcripſit, cùm is in capitis judicium vocaretur. Sed ille eam quamvis elegantem, tamen ut parum virilem, velut *Sicyonios calceos* repudiavit: ut apud *Cicer.* lib. 1. de oratore.

Lyſiæ admirabile eſſe in *exordiis* artificium, eumque in tenui charactere excelluiſſe, ſcribit *Dionyſ. Halicarnaſſ.*

Favorinus de *Lyſiâ* & *Platone* ſolitus eſt dicere, ſi ex *Platonis*, inquit, oratione verbum aliquod demas mutesve, atque id commodiſſimè facias, de elegantiâ tantùm detraxeris: ſi ex *Lyſiæ*, de ſententiâ. *A. Gell.* Noct. Attic. lib. 2. cap. 5.

Succinctus hic, ſubtilis, elegans, ſed tenuis, cui ſi quid demas, ſententia turbabitur. Audi *Ciceronem* in *oratore*: *Dicat igitur Attice venuſtiſſimus ille ſcriptor, ac politiſſimus Lyſias. Quis enim id poſſit negare? dum intelligamus hoc eſſe Atticum in* Lyſia *non quod tenuis ſit atque inornatus, ſed quod nihil habeat inſolens atque ineptum. Jac. Oiſel.* comment. ad loc. prædict. *A. Gell.*

Elegans inprimis ſcriptor, atque *Attici* ſermonis tanquam norma quædam *Lyſias. Petr. Victorius* l. 8. var. lect. cap. 11.

Lyſiæ autem ipſius in primis acumen ingenii, inventioque laudata eſt, ac ſummis laudibus ab eruditis ſcriptoribus celebrata. *Idem* lib. 20. cap. 16.

Lyſiæ triginta quatuor orationes *Iodocus Vanderheidius* Latinè vertit, & notis Politicis illuſtravit Ann. 1615.

ARISTOPHANES.

POeta comicus, Philippi filius, ex Lindo Rhodi oppido ortus, inventor *tetrametri*, in carpendis hominum vitiis liberrimus. Cum Socrate inimicitias exercuit, quem in *Nubibus* ut juventutis corruptorem egregium acerrimè inſectatur. Per excellentiam *Comœdiæ* Poeta ab ipſo etiam *Perſarum* Rege cognominatus. In eo ſunt omnia linguæ *Atticæ* ornamenta, quem ſub pulvinari ſuo, cùm dormitum iret, ſervare ſolitum ferunt *B. Chryſoſtomum*. Comœdiæ, quæ magnâ licentiâ infectata vitia eſt, princeps longè, ſicut *Menander* novæ, fuit: Ita tamen, ut illi adjungendi *Eupolis* & *Cratinus* ſint, huic verò *Philemon* ac *Diphilus* comites accenſendi. *Carol. Stephan.* in Diction. Hiſtor. Claruit ann. Chr. Anno CCCC.

Propter *Ariſtophanis* maledicentiam in Proceres, *Alcibiades* legem tulit, ne quis *comicus* nominatim aliquem in fabulâ reprehenderet. Ita factum, ut *Ariſtophanes* induceret medium comœdiæ genus inter veteris maledicentiam, & novæ delicias. Hoc homine nihil mihi, Ἀτλικώτερον, vel πολιτικώτερον: nec facilè aliud æquè culparis, quàm quòd nec pepercerit *Socrati*, philoſophiæ parenti. *Voſſ.* de Poët. Græc. p. 34.

Niſi *Socratem* hic impudentiſſimè ſuis *Nebulis* proſcidiſſet, parentem ſcilicet morum & Philoſophiæ, mihi in primis fuerat colendus. *Lil. Gyrald.*

Sacræ hic olivæ ramo coronatus fuit, inſuper & *Athenienſium* eloquentiſſimus

mus habitus est, ingenioque maximè excellenti: in sententiis creber, inventione variâ & jucundâ, arte summâ & præcipuâ, usque adeò ut omnium judicio post se reliquos ejus generis Poetas longo quidem intervallo reliquerit. Sunt qui illum stylo *Euripidem* imitatum fuisse velint, sed eò tenuior & exilior, quo ille Tragœdiam, hic Comœdiam scripsit. *Idem.*

Diminutivis vocabulis; teste *Aristotele* in Rhetoricis, usus est, atque id quidem cum mordacitate, plerunque & venustate, & præcipuè in *Babyloniis* fabulâ. Quales verò illius sint sales & argutiæ, nullibi melius est legere quàm in libello *Plutarchi*, qui inscribitur *Epitome Comparationis Aristophanis* & *Menandri*, in quo de utriusque differentiâ multa. *Idem ibid.*

Ex Poetis optimi, & quos operæ pretium sit legere, *Attici* sunt *Euripides*, *Sophocles*, *Aristophanes*, & quod *Menandri* est reliquum. *Aristophanes* elegans, & festivus. *Lud.Viv.* De tradend.Discip.pag.475.& 527.

Facetissimus quidem, sed & obscœnissimus veteris comœdiæ scriptor. *Dilher.* in Disputat.Academ.

Perpetuus *Euripidis* obtrectator, Comicus purè impurus. *Herald.* Animadver. in *Salmas.* observat.ad jus Attic.& Rom.lib.6.cap.10.

Alcæus & Aristophanes comicus vino madidi pangendis invigilabant Poematibus. *Rhodigin.*lib.28.lect.Antiq.cap.6.

Homo qui per ebrietatem multa conscripsit. *Lud. Viv.* in *Augustin.* de Civ. Dei.

Aristophanes bonus auctor *Atticus* & primus legendus: nec se quisquam jactet *Atticissmum* intelligere, qui hunc ad unguem non teneat. Certè nullus est, qui melius apud Græcos loquatur ipso *Aristophane*, ut nec apud *Latinos*, *Terentio. Scaligeranâ* 1.pag.23.

Ita me Dii ament ut ego me plurimum amo, ubi hæc Scaligerum dixisse video. Nam ego ipse quidem huic Auctori intelligendo plus quindecim annos insumpsi, neque me tamen operæ pœnitet. *Tan.Faber* in loc. prædict. *Scal.*

Singulare illi & plerumque dulce reprehendendi, jocandique genus, eloquentia *Attica*, quam nemo *Græcorum* superavit, *Latinorum* nemo. Legendus tamen cum delectu *Aristophanes*, ut ex eo, apum more, trahantur mella non convitia, non obscœna. *Olaus Borrich.* in dissertat.de Poet.p.35.

Rapini de *Aristophane* judicium est quod in Fabularum suarum ordinatione nullam adhibuerit curam; quod ejus Fictiones à vero simili procul nimis absint; quòd rusticè & apertè nimis homines ludificetur, quod ejus facetiæ helluonum mera imitatio plerumque essent; quòdque in quibusdam ejus Dramatum quædam apponantur condimenta quæ seculi nostri Palato parum saperent. *Rapin.Reflex. particularib.in Poes.par.2.Refl.26.*

Idiomate obscuro, intricato, infimi trivialisque styli quandoque utitur; Insultus est in frequentibus suis ad voces allusionibus, in suis verborum sibi invicem oppositorum contradictionibus; in suis Tragici cum Comico, faceti cum serio, gravis cum familiari stylo permistionibus; ejusque joci attentius consi-

Digitized by Google

conſiderantibus parum genuini non ratò deprehenduntur. *Rapin. ibid.*

* *Æmilii Porti* in *Ariſtophanem* Epiſtolæ & notationes, *Aurelia Allobrogum*, ſumptibus *Calderianæ Societatis* 1607. permittuntur cum expurgationibus. *Index Madritienſis* Ann. 1667.

Inter Editiones ejus commendatur illa, quam excudit *Lugd. Batav. Io. Maire*, cum emendationibus *Iosephi Scaligeri*, & aliorum.

ISOCRATES.

Athenienſis orator, natus *Archonte Nauſimacho*, quinquennio ante *Peloponneſiacum* bellum, minor Lyſiâ annis 22. obiit *Archonte Charonide*, paucis diebus poſt prælium ad *Chæroneam*, A. M. 3514. Vixit annos nonaginta octo *Calviſ.* Quidam inediâ quatriduanâ extinctum aiunt, auditâ Athenienſium clade ad *Chæroneam* acceptâ, cui ſupereſſe noluit. Vitam ejus Plutarchus exaravit. Reliquit Orationes, quas uno volumine complexus eſt. *Hieron. Wolf.* Clarnit ante Chriſt. Annos CCCXCIV.

Iſocrates (cujus domus cunctæ Græciæ, quaſi ludus quidam, patuit atque officina dicendi) magnus *orator*, & perfectus Magiſter, quanquam forenſi luce caruit, intraque parietes aluit eam gloriam, quam nemo quidem, meo judicio, eſt poſtea conſecutus: & cùm cætera meliùs, quàm ſuperiores, tum primus intellexit, etiam inſolutâ oratione, dum verſum effugeres, modum tamen, & numerum quendam oportere ſervari. *Cic. de Bruto.*

Oratio verò *Iſocratis* comtula quidem eſt, ſed cum dignitate quadam: eſtque magis accommodata cœtui populari, quàm foro: ornatum verò habet cum vi quadam. Pompatica eſt, ſed cum efficacia atque utilitate, ad Forenſia autem certamina parum idonea. *Dionyſ. Halicarnaſſ.*

Iſocrates in diverſo genere dicendi nitidus, & comtus, & palæſtræ, quàm pugnæ, magis accommodatus: omnes dicendi veteres ſectatus eſt: nec immeritò: auditoriis enim ſe, non judiciis, compararat: in inventione facilis, honeſti ſtudioſus, in compoſitione adeo diligens, ut cura ejus reprehendatur. *Quinct.* l. 10. c. 1.

Sermo profectò elaboratus, & verborum diligentia, & ſplendor compoſitionis in eo apparent, vitque colligata in numeros, ex ſententiâ ſententiam æqualibus periodis terminando. *Philoſtr.* Quanti habitus fuerit *Iſocrates*, vel ex eo patet, quòd *orationem* unam viginti talentis vendidit. *Plin.* lib. 7. c. 30.

Iſocrates omnium Oratorum elaboratiſſimus. *Jul. Scal.* orat. 1. cont. *Eraſm.* Tardus erat accuratuſque in elaborandis ſcriptionibus uſque, adeò, ut tres ferè *Olympiadas* in unâ ſcribendâ Panegyricâ conſumpſerit. *Plutarch.* in vita ejus.

Iſocrates umbratilis orator, affectatis ſtructuræ numeris ac periodis orationis, perdidit illam nativæ dictionis gratiam. *Eraſm.* Epiſt. l. 28. epiſt. 7. Imò & *Iſocrates* hac parte (viz. *elocutione*) erat nimis anxius. Itaque ut fucatam & calamiſtris inuſtam, meretrici ſimilem dicebat *Cæſar Scaliger*: qui *Platonicam* dictionem

Digitized by Google

dictionem matronæ gravi, ac decoræ: *Aristotelicam* virgini honestæ conferebat. *Voss.* de Philog. p. 47.

Quo simplicius ac purius cogitari nihil potest. *Lud. Viv.* de tradend. discipl. l. 3. Tam diligens est compositio *Isocratis*, ut nonnunquam in versum incidat. *Turneb.* not. in *Quintil.*

Quidam illum furti redarguunt, quod multa in oratione *Panegyricâ* ex *Epitaphiis*, sermonibus *Archini, Thucydidis*, & *Lysiæ* sit mutuatus.

Hunc [*Isocratem*] *Theon* sophista, cùm eadem (quoad sensum) in ejus *Panegyrico* inveniri ait, quæ in *Epitaphio* atque *Olympico Lysiæ*, tantum abest, ut vituperet, ut inter exempla potius eloquentiæ studiosis imitanda posuisse censendus sit. Quamobrem deliberandum amplius, an ea, quæ sive *Isocrates* hic ab *Iseo*, sive *Isæus* ab *Isocrate* (res enim dubia) apud *Porphyrium* transtulisse narratur, furtis annumeranda veniant. *Thomasius* de Plag. num. 476.

Isocrates vir à summis viris propter & virtutis & patriæ amorem (qui ex omnibus ejus scriptis elucet) consiliorumque gravitatem, & orationis splendorem & suavitatem, summè laudatus *Hieron. Wolph.* Præfat. secund. præfix. *Isoc.* operibus.

Isocratis editionem *Wolphianam* longo intervallo post se reliquit illa *Pauli Stephani* edita 1604.

XENOPHON.

Claruit ante Christ. Ann. CCCLXXXVII.

A *Theniensis*, *Gryllí filius*, tempore *Artaxerxis longimani Persarum* regis claruit. *Laertius* ait, eum obiisse An. 2. Olympiadis 105. Erat *Philosophus*, *Historicus*; & bonus *Strategus*. Sub *Cyro Artaxerxis* fratre imperium in decem hominum millia obtinuit. Ab *Atheniensibus* pulsus, ad *Lacedæmonios* se contulit, qui exuli agrum dedere & alia. *Scripsit* commentariolum de *Repub. Lacedæm.* Κύρου ἀνάβασιν, Ἑλληνικὰ, Κύρου παιδείαν, &c. Ubi benè notandum, quòd *Cicero* monet, *Cyri Padiam* non ad Historiæ fidem, sed ad effigiem justi imperii scriptam esse. Errant itaque quotquot inde Historiæ veritatem petunt. Extat etiam *Xenophontis* nomine libellus de *Æquivocis*: verum ille ab *Ann. Viterbiensi* confictus est. Scriptor hic adeò est dulcis, ut *Gratiæ* ejus sermonem finxisse videantur, quemadmodum *Fabius* l. 10. loquitur. *Cicero* in *oratore* ait, sermonem ei esse melle dulciorem, *Musasque* ore ejus locutas videri. Et propter hanc suavitatem *Musa Attica* & *Apis Attica* dictus est. *Konig.*

Quid ego commemorem *Xenophontis* jucunditatem illam inaffectatam, sed quam nulla possit affectatio consequi? ut ipso finxisse sermonem *Gratiæ* videantur. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Auctor ille (*Xenophon*) præ cæteris *decori* observantissimus, & quem non minus quam Platonem Cicero sequitur. *Naud.* de stud. Militar. p. 188.

Xenophon purus in delectu verborum, & clarus, ac perspicuus, & in compositione suavis, ac gratiosus super *Herodotum*. In Historiâ tamen, splendor *Xenophontis*, ac majestas deest; &, si aliquando elocutionem conetur attollere, confestim

Digitized by Google

confeſtim langueſcit, & ſubſidit. *Dionyſ. Halicarnaſſ.*

Xenophontem prætereo? abſit. Sed laudatiſſimus ille *Cyrus* ejus non habet hic locum, quem magis ad exemplum vitæ, quàm ad fidem rerum ſcripſit. In reliquâ *Hiſtoriæ* (*Græcanicâ*, inquam, aut *Perſicâ*) ſanè ſuavis ille & fidus, certè circumſpectus ſcriptor: è quo tamen haurias magis *prudentiam* hanc *civilem*, quàm ut ultro eam propinet. Sententias quidem & dogmata rarò miſcet. Sed juvit nos hic egregiè viâ aliâ. Cùm *Thucydidem* adhuc latentem, & in ſuâ manu ut opprimeret, (ô candidam, & ab omni æmulatione vacuam mentem!) primus ipſe protulit & divulgavit. *Lipſ.* Not. ad 1. lib. Polit. cap. 9.

Luculentum *Xenophontis* elogium extat apud *Dion. Chryſoſtom.* in oratione de *Dicendi* exercitio, ubi mirè ad ejus lectionem adhortatur: atque inter alia ait, *vel ejus ſolius lectionem ſufficere poſſe homini politico.*

Sanè *Xenophon* non multum abſimilis eſt *Iulio Cæſari*; uterque enim purus eſt, & elegans ac cum lenitate quadam fluit: ſed hôc differunt, quòd *Cæſar* gravior, aliquantò, *Xenophon* ſuavior eſt. Illa *Xenophontis* laus eſt, quòd cùm *Thucydidem* poſſet ſupprimere, primus ejus monumenta in lucem protraxerit, quemadmodum teſtatur *Laertius*: quo vel ſolo nomine, quantum illi debeant omnes nemo non intelligit. De occultâ ſimultate, quæ inter nobiles illos *Socratis* Diſcipulos, *Platonem* & *Xenophontem* fuit, nota res ex *Athenæi* undecimo, *Laertio* in *Platonis* vitâ, & *Gellio* in decimo quarto. *Voſſius* De Hiſt. *Græc.*

Xenophon in Dictione ſua terſus eſt; in ſua Scriptione minime fucatus & jucundus; ingenium ejus eſt facile, copioſum, multarum rerum cognitione plenum; imaginatio ejus nitida, aptus ei dicendi modus: ſed nihil magnifici nec ſublimis habet; decorum in moribus non ſemper admodum ſervat ejus Hiſtoria; in qua ignaros & barbaros Philoſophorum inſtar loquentes introducit. *Cicero* refert *Scipionem* illum deponere non potuiſſe ſi ſemel ad illius lectionem animum appuliſſet. *Longinus* characterem ipſi tribuit, quo in rebus cogitandis felix eſt. Lectiſſimus denique *Hiſtoricus* eſt, & ejuſdem hiſtoriæ lectione *Scipio* & *Lucullus* tanti Duces facti ſunt. Rapin. Reflex. in Hiſt. Sect. 28.

Xenophon & *Polybius* in morum documenta frequenter nimis incumbunt; ſuiſque reflexionibus *Hiſtoriæ* filum ſæpiùs abrumpunt. *Idem ibid. Sect.* 5.

Ioannis Levenclavii in *Xenophontis* opera Græco-Latina annotationes, ſi expurgentur, permittuntur. Vid. *Indic. Madrit.* Edit. Ann. 1667.

Xenophontis Operum editio optima eſt *Pariſienſis*, in quâ *Græcis Latina* reſpondent, *Levenclavii* ex tralatione, Notis *Æmil. Porti* elucidata. fol. ann. 1615.

ISÆUS.

Aſſyrius, *Rhetor*, *Lyſiæ* diſcipulus, *Demoſthenis* Præceptor, eodem tempore, quo *Iſocrates*, floruit. Adoleſcentiam variis corporis voluptatibus tradidit: deinde vir factus, frugaliſſimus omnium fuit. Ex 64. *orationibus*, quas ſcripſit, Decem hodiè extant. *Iſæi* vitam deſcripſit *Plutarchus*. Ejus orationes

Claruit ante Chriſt. Ann. CCCLXXX.

Digitized by Google

edidit *Alphonſus miniatus* cum orationibus *Antiphontis* & *Andocidis*.

Legimus varias orationes *Iſæi*: quarum numerus, ut ſemel dicam, ſexaginta quatuor: quarum germanæ ſolùm quinquaginta. *Lyſiam* autem potiſſimùm imitatus, cujus & diſcipulus fuit. Imitatum verò illum fuiſſe arguit nominum concinnitas, & rerum gravitas. Sic enim *orationes illius Lyſiam*, imitantur, ut niſi quis diligenter attendat, utriuſque ſtyli differentiam vix dignoſcat, *Schemata* ſi excipias. Etenim primus *Iſæus Schemata* adhibuit, & animum ad *civilem artem* convertit, quod maximè *Demoſthenes*, illius Diſcipulus, imitatus eſt, *Phot.* in Biblioth. *Andr. Schott.* interpret.

Primus, *Plutarcho* auctore, *Schematis* uti cœpit *Iſæus*, is à quo vim ſuam tanquàm à fonte hauſit *Demoſthenes*, quemque in δεινότητα tam feliciter ſecutus eſt, ut eum devorâſſe dictus eſt: quemadmodum locuples teſtis eſt *Dionyſ. Halicarnaſſ.* Equidem mihi perſuadere non poſsum, tam bardum fuiſſe magnum virum, ut ignoret, ante Iſæum vulgò quoque in uſu fuiſſe *Schemata*; verum id voluit, primum creditum *Iſæum* animadvertiſſe in vulgari ſermone certas loquendi formas, quas *Schemata* appellamus; eaſque illum frequentaſſe, quibus locis dicendi imperiti ſimplici oratione uti ſolent. *Voſſ.* l. 5. Inſtitut. orator. pagin. 163.

Tribuit *Iſæo Dionyſius Halicarnaſſ.* Dictionem puram putam, accuratam, propriam, evidentem, ac conciſam.

Eloquentiam ejus innuit *Iuvenalis Satyr.* 3. Verſ. 74.

Ingenium velox, audacia perdita, Sermo
Promptus, & Iſæo torrentior ———

Iſæus Rhetor, quæ de *Quæſtionibus* in oratione de *Cylonis* Hæreditate diſputat, eadem apud *Iſocratem* in *Trapeziticâ* reperiri docemur à *Porphyrio*: imò *Demoſthenem* etiam in eâ quam adverſus *Onetorem*, *Unde* 6. habuit eâdem propè ſententiâ diſſerere. Ubi illud annotare viſum, quandoquidem *Iſæum* conſtat, eodem tempore quo *Socratem Scholas* habuiſſe *Rhetoricas*, dubitari poſſe, in utrum iſta conveniat, modò ipſa per ſe juſta eſt accuſatio? Nam de *Demoſthene*, qui Diſcipulus & *Iſæi* fuit, & Iſocratis eſſe potuit, ambigendi ratio ceſſat. *Thomas* de *Plag.* Sect. 473.

Demoſthenes præceptore *dicendi* uſus eſt *Iſæo* quamquam *Iſocrate* tùm docente, ſive quòd propter orbitatem mercedem huic (decem enim à ſingulis diſcipulis exigebat minas) perſolvere non poſſet, ſive quòd illius orationem ut vehementem, callidamque usûs cauſa præferret. *Plutarch.* in *Demoſth.*

PLATO.

Claruit ante Chriſt. Anno CCCLXVI.

PHiloſophus inſignis, *Secta Academica* princeps, *Ariſtonis* & *Perictionæ* filius, ex humerorum latitudine ſic dictus, cùm antea ex avi nomine *Ariſtocles* vocaretur. Hic adhuc adoleſcens palæſtrâ ſe exercuit; picturæ operam dedit, *Tragediaſque*

Tragediasque & *Poemata* quædam scripsit. Post hæc ad *Socratem* se contulit. ub quo brevi tantùm in *Philosophia* profecit, ut non immeritò *Divinus Plato*,& *Philosopherum Homerus* fuerit appellatus. Anno ætat. 81. placidissimo decessit obitu,die natali, Olymp.108.ante C.N.347.vel 348.*Hofman.*

Plato ille sublimis apex *Philosopherum* & columen. *Arnob.* lib.1. *Plato* ille *Divinus*, multa de *Deo* digna, nec communia sentiens multitudini. *Arnob.* lib.2.

Plato inter omnes *Philosophos* religiosissimus, & maximè sobrius. *Calvin.*instit.lib.1.c.5.Sect.11.*Philosopherum Deus* à plurimis vocatur. *Plato.*

Philosopherum, ex quibus plurimum se traxisse eloquentiæ *M. Tullius* confitetur, quis dubitat *Platonem* esse præcipuum, sive acumine differendi, sive eloquendi facultate divinâ quadam & *Homerica*? multum enim supra prosam orationem, & quam pedestrem *Graci* vocant surgit : ut mihi non hominis ingenio,sed quodam *Delphico* videatur oraculo instinctus.*Quintil.*l.10.c.1.

Aristoteles longè omnibus, *Platonem* semper excipio, præstans ingenio & diligentia. *Cic.*lib.1.*Tusc.* Quæst.

Quis uberior in dicendo Platone? *Iovem* siquidem aiunt *Philosophi*, si *græcè* loquatur, sic loqui. *Idem* in *Brut.*

Platonicam & sublimitatem & latitudinem laudat *Plinius* l.1.Epist.10.

Est profectò *Plato* non minor eloquentiæ, quàm *Philosophiæ* laude.Quin jure majori etiam ejus eloquentiam admiramur. Nam de *Philosophia* ejus non immeritò dicere *possis*, quod de *Ægyptiis pharmacis* scribit *Homerus* : πολλὰ μὲν, &c. *Multa quidem salubria mixta, multa item noxia. Voss.* de Rhetor. pag.76.

Dictio *Platonis* minus est idonea ad *Philosophandum* : peccat enim eo (ignoscant mihi nonnulli Φιλοπλάτωνες) quòd multum gaudet *metaphoris*, iisque non verecundis, sed audacibus & planè *Poeticis*, atque φορτικοῖς. Utcunque igitur ejus dictionem extollant, qui *Iovem* dicunt si Cœlo descenderet, *Platonis* Sermone usurum ; *Philosophiæ* magis convenit dictio propria, aut tralationes receptæ & usitatæ.*Viss.*de Philosoph.Sect.

Plato sapientiæ antistes.*Plin.*lib.7.cap.30.*Plato Homerum Philosopherum*, *Plutarch.*de *Homer.*

Ob id *Plato* maximè laudandus, quod proximè ad Christianam pietatem accessit.*Bessar.*in calumniat.*Plat.*l.2.cap.4.

Plato Christianus, si pauca detrahas,vel mutes. *Marsil. Ficin.* in vit. *Plat.* Cavendum tamen admonet *Picus* iis qui se dedunt *Platoni*, ne superstitiosi fiant; at qui *Aristoteli*, ne impietatem hauriant. *Joan.Franc.Picus* de ter.prænot. lib. 7. cap.4.

Credidit *Plato* unum *Deum*, cui tamen *Dæmones* & *Heroas* associat: & dolet *Tertullianus* in tractatu de *Animâ*,omnes *Hæreticos* à Dialogis ejus de *Republicâ* & *Ideis* subsidia errorum mutuatos esse, *Hæretica Idearum Sacramenta* illas propterea vocans;additq;in *Ideis Platonicis Gnosticorum* hæretica semina relucere. Fatendum tamen, primos *Ecclesiæ Patres* ferè omnes *Platonicos* fuisse,

hujuſque Philoſophiam reliquis omnibus antetuliſſe. Scribit quoque *Auguſtinus* l.7.*confeſſion.* libris ejus utiliter ſe ad intelligentiam variarum virtutum *Orthodoxarum* uſum fuiſſe, ibique fermè totum *Evangelii Joannis* initium ſe repeririſſe. Imò *Juſtin.Martyr*, *Clemens Alexandrinus*, *Euſebius*, alii, ipſum de *Trinitate* aliquam quoque notitiam habuiſſe crediderunt, & *Moſes Atticus* à *Numenio Pythagorico*, dictus eſt. *Hofman.*

In *Platone* multum eſt eruditionis, ſed reconditæ, ut cùm ars occultatur in opere, eoque diſcentibus non ſatis congruens: doctis verò melior, etſi in natura arbitranda non eſt cum *Ariſtotele* comparandus, ut in præceptis morum excellat. *Lud.Viv.* de tradend. Diſcip. p.598.

De *Republicâ* ſcripſit olim *Plato* primus: ſecundum cujus inſtitutionem tum demum vivent homines, quum aliqua exiſtet *civitas* ſolis ſapientibus habitata. Idem *Utopiæ* continget *Thom. Mori.* Legenda tamen eſt *Platonis Reſpub.* & ejuſdem leges, atque hæc ipſa *Utopia*, ex quibus non pauca annotabuntur *regiminis civilium* perquam utilia. *Idem* ibid.648.

Plato Philoſophus *furti* ex eo inſimulatur, quia ex libro ſive *Timæi Locrenſis de mundi anima:* ſive alio quopiam *Philolai Pytagorici*, *Timeum* ſuum concinnaverit, quia multa ſubduxerit ex *Protagora* libro de *Ente*, ex Ariſtippi item, *Anthiſtenis* & *Bryſonis Heracleota* diſſertationibus; quia *immortalitatem animæ traxerit à Pythagora*; quia *Numenius* eum *Moſen Atticiſſantem* appellaverit. De *Timæo* facile patiar haberi excuſatum, cùm non modò *Dialogo* ſuo nomen ab eo indat, ſed & colloquentem introducat. Quod idem de *Protagora* dicerem quoque, ſi oſtendi poſſet, quæ illi Philoſopho *Plato* debet, ejuſdem Dialogo nominis inſeruiſſe. De *Philolao*, *Ariſtippo*, *Anthiſtene*, *Bryſone* deliberandum amplius. Pythagoræ verò *plagiarium* ideò facere *Platonem*, quia de *Immortalitate animæ* idem, quod ante ipſum *Pythagoras* docuerit, ſanè quàm jejunum eſt. Cum *Moſe* denique minimè tanta illi ſimilitudo intercedit, quæ *furti* ſuſpectum eum faciat; neque veriſimile eſt, *Numenium*, qui *Pythagoricus* juxta & *Platonicus* fuit, *Platonem* illo elogio ſuo deformare voluiſſe. *Thomas* de Pelag. num. 522.523.

Nihil unquam inveni apud *Platonem*, quod deprehendere potuerim ex una Moſis Hiſtoria fuiſſe expreſſum: in multa verò incidi, ob quæ exiſtimem, eam legiſſe nunquam. *Paul. Ben.* l.10. in Tim.Platon.p.679.

Nullos habemus *Platone* & *Ariſtotele* vetuſtiores, excepto legislatore ſanctiſſimo, *Moſe*, aut qui copioſius & majori arte ac doctrina gubernandæ adminiſtrandæque Reip. formam nobis reliquerit librorum monumentis conſignatam. Quare ab uno *Platone* ſtatim incipiendum eſt, qui *Dialogis ſuis de Legibus & de Republica*, præclarè omninò regnum, & Remp. inſtituit, adeoque moribus & inſtitutis *Chriſtianæ* fidei convenienter, ut Divus *Thomas* in opuſculo de *Regimine Principum*, *Platoniſmum* in Republicâ deſideret. Ab illo verò licet omnia fermè mutuatus fuerit *Ariſtoteles*; neſcio tamen quomodo, ſic iſta ſibi propria fecit, Magiſtri ſui rationes præcipuas aut clariùs ac facilius proponendo, aut ſubtiliter & acutè refellendo: ut non minus in iſtis, quam in cæteris operibus ſuis

ſuis manifeſtum feciſſe cenſeatur, quantus ipſe Philoſophus fuerit, quàm elegans ſcriptor, quàm acutus, quàm aptus ad docendum, quàm copioſus, quàm rerum omnium cognitione refertus. Et verò licet communi graviſſimorum virorum ſententiâ, multa ſcripſiſſe dicatur, partim difficilia atque obſcura, partim etiam à noſtris temporibus & moribus aliena; nulla tamen mihi videtur eſſe in eo difficultas, aut obſcuritas, quæ non improbo labore,& acri ſtudio, ac crebrâ lectione pervincatur. *Gabr. Naud.* Geog.Politic.

Platonis operum editio optima eſt *Lugdunenſis* Ann. 1590. in Fol. cum Interpretatione *Latinâ* & Comment. *Marcellis Ficini*, & emend. *Caſauboni.*

DEMOSTHENES.

CIvis *Athenienſis*, *Græcorum* omnium *Orator* longè eloquentiſſimus,natus eſt triennio poſt *Ariſtotelem*, ante *Chriſt.* nat. 379. Claruit ante Chriſt. Annc CCCLVI.

Inclareſcere cœpit decimo ſeptimo ætatis.Obiit veneno ſibi dato ante *Chriſt.* natum 320. *Calviſius.*

Hic cùm ab ætatis initio eſſet balbus, neque literam R pronuntiâre poſſet, quibuſdam calculis in os conjectis propè maris litus declamans, naturæ vitium emendavit,ut poſteà eloquentiſſimus evaſerit. Præterea ad ingens ſpeculum perorare ſolitus eſt, ut eò accuratiùs geſtum decorum tenere diſceret.

Sequitur *Oratorum* ingens manus, cum decem ſimul *Athenis* ætas una tulerit: quorum longè princeps *Demoſthenes*, ac penè lex *ornandi.*Fuit tanta vis in eo, tam denſa omnia ita quibuſdam nervis intenta ſunt,tam nihil otioſum, in dicendi modus,ut nec quod deſit in eo nec quod redunder invenies. *Quintil.*

Leoſthenem, proditum memoriæ eſt, cùm magnitudinem, vim atque ſplendorem *Demoſthenis* in dicendo ſatis mirari non poſſet, ſolum ex oratoribus dixiſſe *animatas* planè, non malleo cuſas, orationes exhibuiſſe: quanquam non me fallit, *M. Tullium* quodam loco ita ſibi ſcribere permiſiſſe, *uſque eo*,inquit, *difficiles ac moroſi ſumus, ut nobis non ſatisfaciat ipſe Demoſthenes: qui quanquam unus eminet inter omnes in omni genere dicendi, tamen non ſemper implet aures meas*: ita *ſunt avidæ*, & *capaces*, & *ſemper aliquid immenſum*, *aliquid infinitum deſiderant.* Sed alibi tamen ſuo teſtimonio ampliſſimè *Demoſthenem* ſublevat *Cicero* idem, ubi ait, *Nemo eſt orator, qui Demoſthenis ſimilem ſe eſſe nolit. Quin propter hunc unum Athenas item magis Atticas putat*, *Rhodig.* in l. 3.lect.ant q. c. 14.

Orationem *Demoſthenis*, non ob delectum verborum, ſed ob orationis *μυσιὰν*, ſive *ἀρμονίαν*, *Sirenibus* eſſe ab *Æſchine* comparatam ſcribit diſertim *Dionyſ. Halicarnaſſ.*---Certè & in ipſo *Platone* reprehendit *Dionyſ. Halicarnaſſ.* quod utatur duris *Metaphoris*, non habitâ ratione *ἀπλοϊας.* Interim tamen *Platoni* ignoſcendum putamus, ob difficultatem grandiloqui *charactèris*, eamdemque etiam ob cauſam ignoſcendum *Demoſtheni*, quòd duriores interdum adhibeat translationes;unde inimicus ejus Æſchines dicebat,eum dicere *ὄγκους, ἀλλὰ θαύματα*, non verba ſed portenta. *Voſſ.* l. 4. Inſtit. *Orat.*

Digitized by Google

Demoſthenes quaſi populi *robur* appellatus eam habuiſſe vim dicendi proditur, ut quicquid vellet id populo perſuaderet: diſſuaderetque quicquid nollet. Nomine cujus commemorato (ut ait *Valerius*) eloquentiæ conſummatio audientis animo oboritur. *Franc. Silv.* in not. in 14. Epit. *Polit.* l. 3.

Demoſthenem autem inter *Græcos Rhetores* ſic eſſe primum, ut vix invenias quem cum illo poſſis conferre, magnus eruditorum omnium conſenſus eſt, patiar ut puer quidem deguſtet *Demoſthenem*, ſed ad eum ſeriò redeat, jam factus oculatior, quo perſpiciat illam verè *Atticam* Venerem, illud excuſſum judicium, illa ſummo artificio contorta *Enthymemata*, poſtremò vim illam omnibus admirabilem, vix ulli imitabilem. *Eraſm.* Epiſt. lib. 28. Ep. 26.

Non ſatis reprehendi poteſt inſignis illorum error, qui pueris adoleſcentulis orationes tanti Viri legendas proponunt, cùm tamen propter argumenti difficultatem à pauciſſimis viris eruditis intelligi queant; pleraque enim earum forenſes ſunt, ubi præter ipſam, ut dictum, materiæ difficultatem, multa ex *veteri jure Attico* occurrunt, & ſæpè orationis ſeries interpellatur aliis verbis, quæ fortè protulit, ubi Teſtes interpellavere, Adverſarius reſpondit, aut tumultus aliquis cœpit oriri, aut etiam judex iratum ſe oſtendit. Ne dicam de infinitis rebus aliis, quæ virorum eruditiſſimorum conjecturis ſuppleri vix poſſunt. Faciliores ſunt orationes *Philippicæ*, quæ ſuaſoriæ & argumenti Politici ſunt, cum exordiis & Epiſtolis. Harum lectio facilius in *Gymnaſiis* tolerari poteſt. *Konig.* in Biblioth.

Pytheas dicere ſolebat, *Demoſthenis* lucubrationes nimio plus lucernam olere; idemque cenſebat *Plutarchus*, viz. quòd *Demoſthenis* oratio videbatur immodicè elaborata. Hinc igitur jactatum eſt illud dictum, *Plus olei quàm vini Demoſthenem* conſumpſiſſe.

Demoſthenes octies, imò decies (ut ait *Turneb.* lib. Adverſar. 28. c. 22.) deſcripſit *Thucydidem*, ut illum in orationibus ſuis meliùs imitaretur.

Legi omnes penè Orationes *Demoſthenis*. Dicuntur illius germanæ ſexaginta quinque; quarum elegantiores quæ ad *Populum*, quàm quæ ad *Senatum* habitæ, à pluribus judicantur. Phot. in cod. 265.

Dicere poſſumus nullum unquam *Oratorem* iras ſuas, odia, indignationes, omnes animi ſui motus & affectus tantâ vehementiâ concitaſſe ac *Demoſthenem*. Et hac de cauſa dubio procul ait *Demetrius Phaleræus* eum tanquam *Divino numine afflatum* concionari ſolitum eſſe; *Eratoſthenes* verò apud *Plutarchum* aſſerit eum *inſtar energumeni loquutum eſſe*; Inflammabatur enim loquendo tum ſuæ actionis æſtu, tum ferventiſſima & ardentiſſima, ſi quis unquam, imaginatione. Mira patiter facultate pollebat res accuratè cum omnibus circumſtantiis exponendi; quod magni ponderis eſt apud populum, ut quis fidem ejus ſibi demereatur, quippe cui res eò veriſimilior cenſetur, quò plura ejus adjuncta recenſentur. Facultate quoque pollebat ad vivum quicquid liberet ita depingendi, ut minimæ quas narraoat Fabulæ multò magis quàm aliorum rationes perſuaderent, ſimplici minimeque fucato modo quodam quem in iis eloquendis adhibebat. Ejuſmodi autem picturæ vivis rerum coloribus expreſſæ

mirum

mirum in modum ipſi ſuccedebant. *Rapin. Comparat. Præclaror. Vir. Antiquit. Tom.* 1. *c.* 14.

* Hieron. Wolphii in *Demoſth.* & *Æſchin.* opera Græc. Lat. verſio & annotationes, cum expurgationibus permittuntur. *Index Madrit.* Edit. Ann. 1667.

Ejus opera Græc. & Lat. cum Comment. Græcis *Ulpiani* Rhetoris in orationes quaſdam, & *Hieronymi Wolphii* annotat. *Genevæ*, prodierunt an. 1604. Fol. additæ ſunt *Æſchinis* Declamationes.

ÆSCHINES.

Athenienſis orator, *Demoſthenis* adverſarius. Hic à *Demoſthene* victus in illo de *coronâ* certamine, *Rhodum* diſceſſit, ibique docuit. *Suidas* auctor eſt ipſum, cùm in quadam causâ, *Judices* corrupiſſet, in carcerem conjectum, hauſtâ cicutâ obiiſſe. *Scripſit orationes* tres, & *Epiſtolas* novem. *Orationes* ejus nonnulli *Gratias*, cùm ob Sermonis ſuavitatem, tum à numero *Charitum*; Epiſtolas verò *Muſas* nominârunt. *Konig.* Claruit ante Chriſt. Annos CCCLIII.

Demoſthene plenior *Æſchines*, & magis fuſus, & grandiori ſimilis, quo minus ſtrictus eſt: carnis tamen plus habet lacertorum minus. *Quintil.* l. 10. c. 1. Inſt. Orat.

Æſchines Athenienſis, Atrometi filius, in adoleſcentia *Tragœdias* actitavit. Atque idem poſteà *concionibus* & *orationibus* tantum ſibi nomen comparavit, ut *oratorum* à *Demoſthene* proximus haberetur. *Voſſ.* inſtitut. Poët. l. 2. p. 42.

Eſt ejus Oratio tanquam ſponte nata, & extemporanea; non tantam artis, quantam ingenii ipſius admirationem concitans. Etenim cùm grandia omnia in ejus *orationibus* invenias, tum quæ maximè naturæ præſtantiam oſtendant. In vocibus enim ſimplex & candidus, clarus tamen, & in orationum compoſitione, neque valdè languidus, ut *Iſocrates*, neque contractus & aſtrictus, ut *Lyſias*: ipſo inſuper ſpiritu ac contentione nihil *Demoſthene* inferior. Schematibus præterea cùm ſententiarum, tum verborum ita uſus eſt, non tam ut ex arte, quàm pro ſubjectæ rei ac negotii neceſſitate, dicere videatur. Quamobrem & ſimplex atque inelaborata ejus apparet dictio, ac veluti populari orationi & privato Sermoni maximè conveniens. Non enim vel in ratiocinationibus, vel in enthymematis multus, nimiumque coactus. *Phot.* in Biblioth. Cod. 61.

Circumfertur & ejus alia oratio, *Debaca Lex* inſcripta; quam tamen *Cecilius* non recipit; ſed ad alterum *Æſchinem Athenienſem* ejus æqualem, hanc orationem, ut partum, refert. *Phot.* ibid.

Fuiſſe omninò *Æſchines* dicitur omnium horarum: Vir namque præter ejus verſatile ingenium, admodum etiam comis fuit, & ad voluptates propenſior, vinique appetentior, &, ut Græcè dicitur, *φιλοπότης*: cùm contrà *Demoſthenes* ſeverus eſſet, & gravioris ſupercilii vir, ac abſtemius: quæ morum diverſitas inter eos inimicitiarum cauſa fuiſſe exiſtimatur à *Philoſtrato*: cùm tamen plerique eos tamdiù inter ſe amicos fuiſſe prodiderint, donec ambo legati ab *Athenienſium* Republica de pace miſſi ſunt ad *Philippum* Regem: tum enim primùm

Digitized by Google

primùm parva re dissentire cœperunt, cùm Regi imperandi normam uterque præscribere vellet. *Lil. Greg. Gyrald.* de Poet.

Sunt qui scribant, ab aliquo nunquam magistro *Æschinem* didicisse, sed cùm in *judiciis* fortè *scriba* officio fungeretur, nullo docente in tantam eloquentiæ æstimationem evasisse. *Gyrald.* ibid.

Hieron. Wolphius Æschinis opera in Latinum Sermonem vertit, atque annotationibus illustravit, *Basileæ*, An. 1572. Folio.

ARISTOTELES.

Claruit ante Christ. Anno CCCXLIII.

STagirita, *Philosophus*, *Peripateticorum* princeps, natus est *Olymp.* 99. A.M. 3670. U. C. 370, Ante Christ. Nat. 384. Vixit annos 63. De mortis genere incertæ circumferuntur quorundam narrationes. *Hofman.* Discipulus fuit *Platonis*, & præceptor *Alexandri.*

Magnus & admirabilis vir, quique ingenio diligentiaque vinceret plurimos, nemini esset secundus; variarum rerum cognitione *Platone* magistro superior, artificio verò omnes, qui ex omni memoria humanas tractaverunt artes, longo intervallo post se reliquit. Fuisse avidiorem gloriæ, avidiorem carpendi alios, adde etiam non omninò pecuniæ contemptorem, fatendum est. At dexteritatem in tradendis artibus nondum est aliquis ab ævo condito assecutus. Utinam in refutandis alienis opinionibus induxisset in animum paulò candidius agere. *Aristoteles* semper amavit brevitatem rerum, & sententiarum, ne si extenderet *singula*, fuséque persequeretur & copiosè, res in infinitum traherentur, & artis præcepta teneri difficile possent. Itaque illud imprimis laboravit, ne sibi dictum ullum, ac ne verbum quidem esset supervacaneum; quod dum consectatur, assecutus est, ut nullus verbis, figurisque Græci Sermonis aptiùs magisque propriè sit usus. *Lud. Viv.* in *Augustin.* l. 8. cap. 12.

Aristotelis ea laus est, quod non *Philosophiâ* usus *Mythicâ*, ut Poetæ veteres; non *Symbolicâ*, ut *Pythagoras*, & sæpe etiam *Plato*; sed apertâ, ut quæ proprietate gaudeat verborum.

Altera *Aristotelis* laus est, quòd cæteris μεθοδικώτερος ut qui accuratiùs definiat, ac dividat, meliorique omnia ordine pertractet. Tertia ejus laus est, quòd magis *Platone* excoluit scientiam naturalem; in quâ quantum præstiterit, monumenta ejus docent. Præsertim quæ de *animalibus* perscripsit. *Voss.* de Philosoph. Sect. c. 17.

Quid multis? si non partem aliquam virtutum, sed totum Philosophorum consideremus, unus ille ingenii acie, ac varietate doctrinæ, eorum, qui præcesserant, lumina tantum præstrinxerit, quantum Sol Lunæ, & Siderum minorum. *Idem* ibid. In quem penè videtur esse collatum quicquid est capax humanum genus. *Rhodig.* l. 23. cap. 12. Lect. Antiq.

Quid *Aristotelem*? quem dubito scientiâ rerum an scriptorum copiâ, an eloquendi

eloquendi ſuavitate, an inventionum acumine, an varietate operum, clariorem putem. *Quintil.* lib.10.cap.1.

Ariſtoteles vir ingenio præpotens, atque doctrinâ præcipuus. *Arnob.* l.3. adverſ.gent. *Macrobius* quoque non veritus dicere nihil tantum virum ignorare potuiſſe. Eundem quoque *finem* humani intellectus appellat *B. Hieronym.* primo adverſ. *Jovinian.*

Ariſtoteles Philoſophorum, ne *Platone* quidem juxta *M.Tullium*, excepto, citra controverſiam omnium doctiſſimus -- unus hic *Philoſophiam*, à diverſis per fragmenta ſparſim mutilatimque traditam, in ordinem redegit, ac velut in corpus compegit, ut qui à Poetis ac Rhetoribus orſus, ad Logicen deducit. Aiunt illum ſcripſiſſe libros plures trecentis. *Diogenes* ſummam æſtimat verſibus ſupra quinquies mille, trecentis & triginta. Nam priſci ſolent verſuum numero ſignare voluminum magnitudinem, veluti notâ certiori, quod libri frequenter ſint inæquales pro materiæ copia. *Eraſm.* Epiſt.l.28.Epiſt.13.

Inter Philoſophos meritò principem obtinet locum *Ariſtoteles*, ſive tractandi ordinem, ſive diſtinguendi acumen, ſive rationum pondera conſideres. Urinam tantum principatus ille ab aliquot hinc ſeculis non in tyrannidem abiiſſet, ità ut *veritas* cui *Ariſtoteles* fidelem navavit operam, nulla jam re magis opprimatur quàm *Ariſtotelis* nomine. *Hug.Grot.* in præfat.ad lib.de Jur.Bell.& Pac.

Ariſtotelis Natura ille Germanus Alumnus. *Lipſ.* l. 2. Elect. c. 2. Tres ſunt quos admirari unicè ſoleo; & qui in hominibus exceſſiſſe mihi humanum faſtigium videntur. *Homerus, Hippocrates, Ariſtoteles, idem* in centur. 2. miſcel. Epiſt.44.

Tertullianus Minutiloquium ejus taxat: *Irenæus*, Minutiloquium & ſubtilitates circa quæſtiones: *Hieronymus*, verſutias ejus: Ideo *Sidonius*; *Explicat ne Plato, implicat ne Ariſtoteles.* At *Gregorius Nazianz.* (orat.1. de Theol.) & hoc & graviora objicit Βαλέ μοι, &c. *Abjice mihi*, inquit, *Ariſtotelis minutiloquam ſagacitatem & artificium, abjice mortuales illos ſuper Animâ Sermones, & universè humana illa dogmata.*

Ariſtoteles de *Deo* ipſe ſecum diſſidet, & repugnantia dicit & ſentit. *Lactan.* l.1.c.5. *Ariſtoteles Deum* nec coluit nec curavit. *Idem* de Irâ *Dei* cap.19. *Ariſtoteles* nunquam piè aut ſanctè doctus. *Phil.* Jud. de mund. incor.

Ariſtotelis confidentiam proinde ſubit mirari, qui impetu quodam percitus contradictionis, & bellum univerſæ *Antiquitati* indicens, non ſolùm nova artium vocabula pro lubitu cudendi licentiam uſurpavit; ſed etiam priſcam omnem ſapientiam extinguere & delere anniſus eſt. Adeo ut neque nominet uſpiam Authores antiquos, neque dogmatum eorum mentionem ullam faciat, niſi quo aut homines perſtringeret, aut placita redargueret. Sanè ſi famam nomini ſuo, ac ſequacium turbam affectaverit, hoc rationibus ſuis imprimis accommodatum. Cæterùm de viro tàm eximio certè, & ob acumen ingenii mirabili, *Ariſtotele*, crediderim facile, hanc ambitionem eum à *Diſcipulo* ſuo accepiſſe, quem fortaſſe æmulatus eſt; ut ſi ille omnes nationes, hic omnes opiniones ſubigeret, & *Monarchiam* quandam in contemplationibus ſibi conderet. *Bacon.* de Aug. ſcient. l.3.c.4.

Aristoteles, more *Ottomanorum*, regnare se haud tutò posse putabat, nisi fratres suos omnes contrucidáiset. *Ibid.*

Balæus cent. 14. p. 220. in Appendice ad *Ion. Majorem* tradit, *Colonienses* Theologos annumerâsse *Divis Aristotelem*, & librum etiam typis evulgasse cui titulum fecerint, *De salute Aristotelis.* Alium etiam librum eoidem conscripsisse *De vitâ & morte Aristotelis*, in cujus calce concludunt, *Aristotelem sic fuisse Christi præcursorem in naturalibus, quemadmodum fuit Joan. Baptista in Gratuitis.*

Ut *Plato* numeris suis obscuravit suam Philosophiam: sic *Aristoteles* multa Mathematicis collationibus reddidit obscuriora. Vid. *Erasm.* Adag. *Rudius*, ac *Planius.*

Stagiritæ mortuo altare cum monumento extruxerunt, locumque Ἀριστοτέλειον vocarunt, diemque festum ejus memoriæ statuerunt, idque suo adhuc tempore duravisse, testatur *Ioan. Mandevill.* in *Itiner.* c. 2. qui circa an. *Christ.* 1322. illas regiones visitavit. *Konigius.*

Composuit *Aristoteles* plura quàm cæteri, sed & plura compilavit. In quo improbitatem ejus licet cognoscas, quòd, quæ compilat, non illis refert accepta, à quibus sumpsit, sed sibi vendicat; & eosdem ubicunque peccâsse opinatur, citiùs ardentem flammam ore continere posset, quàm non nominare. *Laur. Vall.* in Præfat. in dialect.

Hic est ille *Aristoteles*, qui de *animâ* malè sentiens, locum gaudii post mortem negavit, qui veterum dicta compilatus, malignéque interpretatus ingenii laudem furto ac calumniâ quæsivit. *Hen. Corn. Agripp.* c. 54. de vanitat. Scient.

* *Theodori Zevvingeri* Scholia in *Aristotelis Ethica. Isaac. Casauboni* versiones *Aristotelis* operum in Lat. sermonem: & *Daniel. Heinsii* Paraphrasis in ejusdem libros Politicorum permittuntur, si adhibeantur notæ Auctorum damnatorum & operum permissorum. *Index Madrit.* Edit. An. 1667.

Alexander Magnus quamdiu incorrupta & integra ejus mens ab adulatoribus & crapulâ mansit, munificus erga *Doctos*, & amator eorum fuit. Imprimis hoc ostendit in *Aristotele* suo *præceptore*, quem, quoad animum utilibus præceptis informandum, parenti suo *Philippo* Regi, præferre non erubuit, donatis illi ob Historiam *Animalium* talentis 800. qui faciunt *coronatorum aureorum* millia quadringenta octoginta. *Alexandro* enim inflammato cupidine. *Animalium* naturas noscendi, delegataque commentatione *Aristotelis*, summo in omni scientia viro, aliquot millia hominum in totius *Asiæ*, *Græciæque* tractu parere jussa, omnium quos venatus, aucupia, piscatusque alebant, quibusque vivaria, armenta, alvearia in curâ erant, ne quid usquam gentium ignoraretur ab eo: quos percunctando quinquaginta fermè volumina illa præclara de *Animalibus* condidit. *Phil. Camerar.* Oper. subcis. Pag. 237. Centur. 2.

Ferunt Aristotelem moribundum dixisse, *Fædè hunc mundum intravi: anxiùs vixi: perturbatus egredior, causa causarum miserere mei.* Ibid. Centur. 1.

Aristotelis opera omnia *Græcè & Latinè* in 4. Tomos digesta *Gulielmus* du *Vallus*

Vallius Regis Chriſtianiſſimi Medicus & Conſiliarius recognovit, diſquiſitionibus & notis illuſtravit. *Pariſ.* apud *Ioan. Billain, Simeonem Piget*, & *Fredericum Leonard.* 1654. fol.

EUCLIDES.

Claruit ante Chriſt. Anno CCCXXXII.

Geometra inſignis floruit tempore primi *Ptolomæi.* Multa ſcripſit quæ ad *Geometriam* & *Muſicam* pertinent. Inter opera verò ejus facilè palmam obtinent libri tredecim *Elementorum*, magno Reipublicæ literariæ bono ad noſtra uſque tempora conſervati. *Hen. Savil.* lect. 1. in *Euclid.*

Utcunque enim multi ante eum *Geometræ* fuerint, non in *Ægypto* ſolùm, ſed etiam *Græciâ*; aliqui etiam quædam literis conſignarint, hic tamen primus omnium *Græcorum* omnia collegit, collecta digeſſit, quæque negligentiùs probarentur, accuratiùs demonſtravit. Opus ſuum *Euclides Elementa* inſcribit. Conſtant hæc elementa libris 15. Niſi quod de duobus poſtremis res non ſit ita aperta. Plerique eos non Euclidis putant; ſed commentarios *Hypſiclis Alexandrini.* Alii & ipſos libros *Hypſicli* tribuunt. Sanè in *Græcâ* editione decimus quartus præfationem habet propriam: quam nec primus habet *Euclidis*: non vano argumento, libros duos ultimos alterius eſſe, quàm *Euclidis. Voſſ.* de Mathemat. Cap. 15.

Duo ferè annorum millia exiſtimatur toto terrarum orbe ab omni reprehenſione liber & Sacroſanctus fuiſſe, & ſi quid poſt homines natos ſolidæ ſcientiæ comprehenſum & animadverſum eſt, id Euclidi uni acceptum refertur. *Rami* Schol. Math. l. 3.

Euclides laboribus, in Geometricis, nihil additum eſt à ſequentibus, quod intervallo tot ſæculorum dignum ſit. *Bac.* de Augment. Scient. l. 3.

Euclides, Mathematicorum Pater, quo magiſtro non licet majorem eſſe diſcipulum. *Poſſevin.* Biblioth. Select. l. 15. c. 1.

Euclides artis elementa continuo ordine & magnâ ſolertiâ ita tradidit, ut à quovis mediocris ingenii acumine prædito non difficulter percipi poſſent. *Tych. Bra.* orat. de diſcipl. Mathem.

Inter Mathematica monumenta primum eſt *Euclidis* opus *Elementorum*, non tantum antiquitate, & dignitate, verùm etiam doctrinæ ordine; eſt enim totius Matheſeos baſis & fundamentum *Ioſeph. Blancan.* Sphær. Mund. p. 207.

De *Euclide*, & ejus *Geometricis* hiſce verbis judicat *Cardanus*: *Inconcuſſa dogmatum firmitas, perfectioque adeo abſoluta, ut nullum opus jure huic aliud comparare audeas. Quibus fit, ut adeo veritatis lux in eo refulgeat; ut ſoli hi in arduis quæſtionibus videantur poſſe à vero falſum diſcernere, qui Euclidem habent familiarem. Cardan.* de ſubtilitat l. 16.

Valdè autem illud commendat *Scholam* ab *Euclide* erectam *Alexandria*, quòd non ſolùm multos reliquerit Diſcipulos; de quo auctor *Pappus* in ſeptimo *Collect. Mathematicarum*; ſed ab ejus tempore, uſque ad tempora *Sarracenica*, vix ullum invenire ſit nobilem *Mathematicum*; quin vel patria fuerit *Alexandrinus*;

Digitized by Google

vel saltem *Alexandrie* dederit operam *Mathesi. Voss.*de *Mathem.*p.53.

Euclides indigestus est & incompositus, cùm enim ab *universalioribus* processus fieri debeat, ne vitiosa fiat repetitio, pessimè à *Geometriâ* auspicatus est initium, quam post *Arithmeticam* tractare oportuit. *Oedipodem* esse necesse est, qui hunc velit intelligere:proponit enim sua *problemata*,nec manum ad circinum admovet: proponit quoque *Theoremata*, nec ullum demonstrat. *Claud. Verder.* in auct. censione.

Euclides verò *Geometra* (qui à civitate *Tyro* ortum duxit) *Geometriæ* peritiâ excelluit. Liber ejus qui vocatur στοιχεῖα i.e. *Elementa*, liber est celebris,admodum utilis, non est *Græcis* hoc in genere liber alius generalis, neque lectus est cum aliquis qui non vestigia ejus sectatus sit idemque quod ille dixerit,nec inter homines, qui præstantiam ipsius non confessus sit, vel multiplici ejus doctrinæ testimonium perhibuerit: *Gregor. Abul. Phar.* in Hist. Compend. Dynast. *Arab.* Edit. Interpret. *Edvv. Pocock.*

Plato consultus de constituendâ in Arce Palladis arâ, quis modus, quæve illi forma melior esse posset,quamvis *Geometræ* peritissimus esset, tamen ne alterius professionem sibi usurpare velle videretur, ad *Euclidem*, *Geometram* suo tempore clarum, consultores rejecit. *Oliver.* not. in *Val. Max.* l.8.c.12.

Hunc Autorem notis eruditissimis illustravit *Isaacus Barrovius.*

THEOPHRASTUS.

Clar. ante Christ. Ann. CCCIII.

ERessus, *Aristotelis* discipulus, tempore *Alexandri Magni* claruit. Priùs *Tyrtamus* dictus erat, sed *Aristoteles* ob divinam eloquentiam eum Θεόφραστον appellavit. *Hesychius* Illustr. circiter 2000. discipulos ludum ejus frequentasse asserit. S. *Hieronymus* in Epist. ad *Nepotianum* 107. annos vixisse tradit. Scripsit varia, quorum catalogum *Joh. Meursius* A. 1640. collegit.

De *Theophrasti* stylo satius est tacere, quàm pauca dicere. Nam & elegantia ejus satis ex tam multis perspicitur, quæ ad nos pervenerunt: & nemo adeò insanit, ut non magnificè de eo sentiat, quem summus sapiendi, & dicendi magister, *Aristoteles*, ob divinam φράσιν vocavit Θεόφραστον, cùm prius *Tyrtamus* diceretur. *Voss.*de Hist. Græc. l.1.c.9.

Theophrastus, ita aut diffusus est, aut plenus, ut non modò mentis,quod est omnibus commune, sed orationis quoque suæ esse interpres videatur. Verborum autem ità exquisitâ elegantiâ, ut cùm aliquid industriæ & studii in illis & in ipsâ compositione agnoscas, pleraque esse tamen à naturâ libentissimè credas. Jam si argumentum videas (quanquam quid non persecutus olim fuit?) alia sunt popularia, quæ plurimùm oblectant; ut cùm *Stirpium* naturam legimus, ingenium & mores: quam *Historiam* dixere. Alia quæ positum in arce veri animum, cognitione *causæ* satiant atque explent:nec cujusquam tamen intellectum admodum excedunt. Quod ab eo in posterioribus sex libris (*De causis Plantarum*) copiosè factum est & luculenter--Quod si quis vulgaria hæc,& infra cogitationes suas posita existimet, neque *Horti* curam aut *Plantarum*, sed quid

civitatem

civitatem deceat ac *statum*, munus suum esse arbitretur, is non aliunde quàm è *Theophrasto*, certius hoc & uberius hauriret, nisi hanc fœlicitatem nobis *fata* invidissent. Quis enim de *Republicâ* prudentius, quis melius, quis plura scripsit? Nunc *reliquia characterum* extant, quæ ad hanc Philosophiæ partem spectant aliquatenus: quibus nihil elegantius, prudentius, ingeniosius, ab ullo hactenus mortali *Famæ & Posteritati* nuncupatum legimus. *Dan. Heins.* in Dedic. Ordin. *Holland.* præfix. *Theoph.* Oper.

In *Theophrasti* libros sex (de *Causis Plantarum*) cùm *Theodorus Gaza* laborasset, subsecutus est *Jul. Cæs. Scaliger*, qui *Theophrastum* cum aptiore genere *interpretandi*, Methodum simul meliorem, quàm *Theophrastus* fecerat, se ostendisse professus est. Id quod initio scribit, antequam primi libri primum caput exponendum aggrediatur.

Universus hic *Theophrasti* labor (de *Causis Plantarum*) maximè conducit ad Philosophiæ cognitionem, tum etiam ad usum *agrorum* magnoperè confert, & certè ad tot rerum, & scientiarum notitiam, ut omnibus libris, *Græcoque* & *Latinæ* linguæ, ac Medicinæ futurus sit utilissimus. *Ant. Possev.* Biblioth. Select.

Neget sanè *Timæus* vir magnus *Zaleucum* ullum fuisse; & *Theophrastus* tamen omnium sententiâ auctor haud inferior, ut ego autem judico, etiam superior, sæpè & in multis locis hujus *Zaleuci* commeminit. *Just. Lipsi* Var. Lect. l. 2. c. 11.

Theophrastus moriens accusasse *naturam* dicitur, quod *cervis* & *cornicibus* vitam diuturnam, quorum id nihil interesset; *Hominibus*, quorum maximè interfuisset, tam exiguam vitam dedisset: quorum si ætas potuisset esse longinquior, futurum fuisse, ut omnibus perfectis artibus, omni doctrina hominum vita erudiretur.

Theophrastus, vitiorum pictor simul ac censor egregius; *Senecâ* in omnibus libris commotior. *Gabr. Naud.* Bibliograph. Politic.

Vir dignissimus qui eo seculo viveret, quod tulit *Socratem*, vidit *Platonem*, *Aristotelem* generi humano dedit, *Triumviros* constituendæ *Philosophiæ* divinitùs sine dubio excitatos. *Isaac. Casaub.*

Theophrastus eruditus homo, gravisque Philosophus. Petr. Victor. lib. 11. Var. lect. cap. 10.

Divinâ vir eloquentiâ *Theophrastus*. *Cæs. Scal.* de re Poet. pag. 53.

Theophrastus suavitate homo insigni linguæ pariter atque vitæ. *Aul. Gell. Noct. Att.* l. 13. c. 5.

Arte, an sorte datum Theophrasti *sit tibi nomen*;
Nescio: divino nomen ab eloquio.

Steph. Paschas. *Icon.*

Historiæ *plantarum* Libri 10. *Græcè* & *Latinè*, cum Iconibus plantarum,

prodierunt *Amstelod.* 1644. fol. cum animadvers. *Ios. Scalig. Theophrasti* characteres extant cum notis in opusculis variis à *Thomâ Gale* editis.

THEOCRITUS.

Claruit ante Christ. Anno CCLXXII.

Syracusanus, Olymp. 123. sub *Ptolemæo Lagide* & *Ptolemeo Philadelpho* claruit. Poeta fuit suavissimus: jussu *Hieronis* Tyranni, ob maledicentiam, occisus. Scripsit Linguâ *Dorica*, quæ extant, *Idyllia* 36. Quod scripti genus in *Bucolicis Virgilius* imitatus est. Unde Eclog. 6.

Prima Syracusio dignata est ludere versu.
Nostra, nec erubuit sylvas habitare Thalia. Hofman.

Admirabilis in suo genere *Theocritus*, sed *Musa* illa rustica,& pastoralis non forum modò, verùm ipsam etiam urbem, formidat. *Quintil.* l. 10. c. 1. Institut. Oratoriar.

Theocritus Syracusanus, suavissimæ facilitatis Poëta, *Ptolemæo Philadelpho* clarus atque familiaris, ut cujus laudes cultissimo etiam Poemate, quod adhuc supersest, expressserit. Dictio ejus intelligentibus facilis, suavis, & in suo genere admirabilis; quam imitandam sibi hinc inde in *Bucolicis* proposuit *Maro*, sed summam ejus dulcedinem non potuit ubique exprimere. *Borrich.* de Poet. p. 12.

Jam lis est inter *Criticos* uter utri præferendus sit *Virgilione Græcus*, an *Theocrito Latinus* vates? Plurima sunt *Theocriti* inaccessa *Maroni*, plurima meliora *Virgilio Theocriticis*. Tamen *Græcus* scriptor immani intervallo *Latinum* relinquere videtur. Illud quoque monendum videri mihi longè pauciora scripsisse *Theocritum*, & quæ sub ejus nomine circumferuntur acervum esse congestorum ex plurimis *Bucolicorum* scriptorum carminibus. *Casp. Barth.* Adversl. l. 41. c. 26. p. 1861.

Dom. *Faber Salmurienses* scribit *Doricam* illam dialectam qua usus est *Theocritus* multò suaviorem esse veterum *Dorum* idiomate. Dicit, quando quis Poetæ hujus Characterem examinare vult, magnam in eo facilitatem observari; eumque Authorem quoad *Rusticum* & *Bucolicum* tantùm *Virgilio* superiorem esse quantùm *Lingua Græca Latinam* superat. Tan. Fab. *Epist. Gallic. vit. Poet. Græc.* p. 134.

Jes. Rapin. testatur *Theocritum Virgilio*, propter linguæ Græcæ genium, suaviorem, elimatiorem & magis genuinum esse; In eo lepores illos omnes qui usitatam *Poescos* venustatem constituunt frequentiores esse; Eum denique Exemplar imitandum esse, *Virgilium* vero Imitatorem tantùm. Ren. Rapin. *Reflex. particularib. in Poes. Reflex.* 27.

Theocritus Bucolicorum princeps, cujus gratias & veneres nemo satis capit. *Dan. Heins.*

Inter Editiones *Theocriti* præstantiores *Heinsiana* est, & *H. Stephani.*

ARATUS.

Digitized by Google

ARATUS.

POeta *Solensis*, tempore *Ptolemæi Philadelphi*, in aulâ *Antigoni Genatæ*, fil. *Demetrii Poliorcetæ* plerunque versatus. Scripsit, quæ extant Φαινόμενα καὶ Διοσήμεια, in quibus situm, motum, ortum, occasum & numerum explicat *stellarum* apparentium. Quo libro adeò delectati fuere *Claudius* & *Germanicus Cæsar*, ut *Latinum* fecerit uterque. Vertit eum Latinè, & *Cicero* adhuc adolescens. Taceo *Rufum Festum Avienum*, qui eundem *Latinis* versibus elegantèr expressit. *Ovid.* Claruit ante Christ. Anno CCLXXI.

Cum Sole & Lunâ semper Aratus erit. Hofman.

Constat inter doctos hominem *Astrologiæ* ignarum ornatissimis atque optimis versibus *Aratum* de *Cœlo* & *Stellis* scripsisse. *Cic.* l. 3. de *Orator.*

Arati materia motu caret, ut in qua nulla varietas, nullus affectus, nulla persona cui usquam sit oratio: sufficit tamen operi, cui se parem credidit. *Quintil.* l. 10. c. 1. Instit. Oratoriar.

Aratus Solensis Cilix, Olym. 127. clarus, si *Eusebium* & *Suidam* audimus, non modo *Phænomena* illa *Astronomica*, quæ in luce publica versantur, perscripsit, sed & *Hymnos*; *ludicra*, *compositionem pharmacorum* ad *Theriacam*, *ortum hominis*, *Epigrammata*: solis autem *Phænomenis* pepercerunt ævi dentes, quibus *latino* versu reddendis & *Tullium* adolescentiam suam addixit, *Cæsarque Germanicus*, & maturam ætatem *Festus Avienus*. Sunt qui *Tullium* hìc parum boni, parum fœlicis Poetæ functum officio arbitrantur, verùm excusat *Arpinatem* prima tum juventutis fax, à qua plenam operam expectare nimium est. Neque defuisse *Tullio* calorem Poeticum, si huc animum duntaxat vertisset, vel ex hoc scripto liquidum fuerit, ut rigidiores agnoscamus fuisse, *Martialem*, *H. Stephanum*, *Thomam Brounc*, cùm *Ciceronem* ab aquâ & igni *Poetico* prorsus excludunt. *Borrich.* de Poet. p 14.

Aratus cultissimis versibus cœlestia complectitur, & stellas. *Rhodigin.* lect. Antiq. l. 7. cap. 1.

In ipsis *Georgicis* tempestatis serenitatisque signa de *Arati Phænomenis* traxit *Virgilius*. *Macrob.* Saturnal. l. 5. c. 11.

Arati autoritate S. *Paulus*, Act. 17. vers. 28. usus est.

Mirum quàm multos fuerit nactus *Interpretes*: ex deperditis sunt *Aristarchus Samius*, *Aryslilli* duo *Geometræ*, *Crates*, Euæneti duo, *Crates*, *Nemmenius Grammaticus*, *Pyrrhus Magnesius*, *Thales* quispiam, & *Zeno*. *Voss.* de *Poet. Græc.*

Arati verò *Sepulcrum* celebrat *Pomponius Mela*: *Juxta Solos*, inquit, *in parvo tumulo Arati poetæ monumentum, ideo referendum, quia ignotum, quam ob causam jacta in id Saxa dissiliunt. Pompon. Mel.* de sit. Orb. l. 1. c. 13.

Ego verò ejus gratiâ vel maximè laudabile hoc Poema existimo & omnibus

sæculis

ſæculis commendatiſſimum fuiſſe, quo l minimum ampulletur, & *Græca* vanitate fabulas inculcet, aut paratragœdietur, *Barth.* adverſar. l. 1. Cap. 15.

Edidit hunc Auctorem *H. Stephanus*, ſed præ cæteris nitidè, adjuncto etiam commentario, *Hugo Grotius*.

BEROSUS.

Claruit ante Chriſt. Anno CCCLVII.

DE ætate *Beroſi* non convenit inter omnes. *Moſi* æqualem ſtatui à nonnullis, ait *Caſp. Barthius* Adverſar. lib. 51. cap. 7. Quam ſententiam jure ut ineptiſſimam damnat. *Claud. Verderius* ſuâ in *Annian. Beroſum* cenſura, vixiſſe inquit paulò ante principatum *Alexandri M. Conrad. Geſnerus* ipsâ *Alexandri* M. ætate; adverſus utrumque *Gerard. Ioan. Voſſius* de Hiſtoricis Græc. l. 1. cap. 13. oſtendit floruiſſe *Beroſum* ſub *Ptolemæo Philadelpho*, *Ægyptiorum* Rege, decaſſeque ſua ſeu *Antiocho Soteri, Syriæ* Regi, ſeu filio ejus *Antiocho* Θεῷ.

Genere *Chaldæus* ac patriâ *Babylonius* fuit *Beroſus*, *Beli* in *Babylone* ſacerdos; Aſtrologus celeberrimus, & Chaldæorum ſcriptor antiquiſſimus. Eum ſequitur *Philo* in *Aſſyriciis*; item *Ægyptii*, *Perſæ*, *Medi*, *Chaldæi*, ſuſpexerunt, ſupraque hominem admirati & venerati ſunt. *Ioan. Andr. Quenſt.*

Scripſit *Babylonica*, ſive *Chaldaica* tribus libris; promiſcuè enim his nominibus utuntur veteres. Ex eo opere præclara quædam fragmenta conſervavit nobis *Flav. Joſephus* lib. primo contra *Apionem*. Quorum aliqua luculentis notis illuſtravit *Scaliger* in Appendice operis de *emendatione Temporum*. Habes & aliud fragmentum apud eundem *Joſephum* lib. 1. *Antiquitat. Iudaic.* cap. 5. *Sed Annii Beroſus* ejuſdem eſt farinæ, ac ſunt ejus *Megaſthenes*, & *Archilochus*; ut inſanum ſit, velle ex quiſquiliis iſtis, ac nugis mendacibus, metiri magnum illum *Beroſum*, cui ob divinas prædictiones *Athenienſes* publicè in gymnaſio ſtatuam inaurata linguâ poſuere, ut auctor eſt *Plinius*. *Annianus* ille *Beroſus* multos comminiſcitur reges, qui nuſquam extant: quod ſatis docti viri oſtenderunt. Ac vix quicquam eorum invenias apud hunc; quæ ex vero *Beroſo* citat *Joſephus*. Imò interdum pugnantia habet, ut cum ait, *Babylonem* à *Semiramide* conditam eſſe: cum Joſephus dicat, à *Beroſo* ſcriptum fuiſſe, non eſſe eam à *Semiramide* ædificatam. *Voſſ.* de Hiſtor. Græc. l. 1. c. 13.

Libellus circumfertur, cui titulus *Beroſi Babylonii Antiquitates*; ſed commentum eſt, quod indoctis & otioſis hominibus mirè allubeſcit, cujuſmodi ſunt *Xenophontis* æquivoca, tum *Archilochi*, *Catonis*, *Sempronii*, & *Fabii* Pictoris fragmenta, quæ eodem ſunt libro ab *Annio Viterbienſi* conſerruminata commentiſque reddita magis ridicula: non quin inſint quædam in illis vera, nam alioqui frontem non haberet narratio; ſed ipſum hiſtoriæ corpus commentitium eſt, nec illius, cujus titulum mentitur. *Lud. Viv.* lib. 5. de tradend. Diſcipl.

Sub ejus nomine circumfertur vulgò libellus, in quo autem vana ſunt pleraque omnia & putida & in ipſo Commentatore mendaciorum plauſtra meræque *Viterbienſium* nugæ. *Rupert.* in obſervat. ad Beſold. cap. 2.

Plurimi

Digitized by Google

Plurimi veterum *Berosi* meminere, viz. *Vitruvius* l.9.c.9. *Tertullianus* in *Apologetico*, c.19. ſcriptor *Chronici Alexandrini*,p.48. *Plin.*l.7.c.37. *Clemens Alexan.* l.1.ſtrom.

Scaliger in *Euſebium*, pag.248. in ejus nomen inquirit, & *Berosum* quaſi filium *Oseæ* dici exiſtimat.

Iuſtinus Martyr affirmat *Berosum* fuiſſe Patrem *Sibyllæ Cumææ.*

Si omnia *Berosi* Opera extarent; quàm pulchra pro Sacris *Bibliis* horumque antiquitate apud ipſum reperiremus! Eorum aliquid in lucem protuli,tanta tamen eſt hominum malignitas, ut id agnoſcere recuſent. *Scaligerana poſter. Gallic.*

Aliqui extant libri ſub *Berosi Chaldæi, Manethonis Ægyptii*, & *Metaſthenis* nomine; ſed tantis illis *Viris* quorum nomine condecorantur indigni ſunt; eorumque ſuppoſitio eſt manifeſta. Omnes veri *Berosi* quos citat *Iosephus* contra *Appionem* loci, in illo Scripto quod ipſi tribuitur, non reperiuntur, imò res eis adverſantes continet. In illo urbs Lugdunum memoratur, quæ poſt Cæſarem demum nomen hoc ſortita eſt. Denique Hiſtoria *Berosi* ad ætatem *Nabuchodonoſoris* & *Nabopalaſſaris* tantum extendebatur, hæc verò infra illam deſcendit. *Ell.du Pin.Nov.Biblioth.Author.Eccleſiaſtic.Tom.*1.Gall.

Hic *Berosus* fuit, ut aſſerunt *Iosephus* & *Tatianus*, *Beli* Sacerdos & Babylone natus, ſed qui poſtea floruit in Inſula Coo, primuſque Aſtrologiæ *Chaldaicæ* apud *Græcos* exiſtimationem conciliavit; cujus nomini & memoriæ Athenienſes, qui nunquam ſegnes erant in applaudendo iis qui magnum quid novi afferrent, ſi præſertim cum eorum ſuperſtitionibus affinitatem haberet, ſtatuam linguâ deaurata, erexerunt. Quod quidem emblema genuinum ejus hiſtoriæ fuit, quæ ſpecioſam modò pompam oculis oſtentabat, ſed talis intus non erat qualis prima intuitu videbatur: Iis præſertim locis ubi vetuſtiſſimorum temporum computum nobis dare præ ſe fert,duaſque ſuas *Dynaſtias* ante *Beli* tempora recenſet. Negari tamen non poteſt quin fragmenta quædam Hiſtoriæ ipſius, quæ *Ioſephi*, *Tatiani*, *Euſebii* & aliorum curâ & induſtriâ ab interitu præſervata ſunt, utiliſſima fuerint, non modò ad probandum *Ethnicis*,Hiſtoriæ Scripturarum Sacrarum veritatem, ſed etiam ad quorundam de Imperio *Babylonico* teſtimoniorum illuſtrationem, quippe quæ *Nabopalaſſarem* fuiſſe Nabucodonoſoris Patrem evincant; De quo *Scaliger* abunde notis ſuis in ejus fragmenta loquutus eſt. *Stillingfl. Orig.Sacr.l.1.c.3.Sect.4.*

APOLLONIUS PERGÆUS.

CLaruit ſub *Ptolemæo Energetâ*. A ſuæ ætatis hominibus magnus *Geometra* dictus eſt. *Euclydis* diſcipulos, quod & ipſam ætatem indicat, *Alexandriæ* audivit. A quibus cùm multa accepiſſet; non difficile adeo fuit quatuor *Conicorum Euclidis* libros commentario illuſtrare, ac totidem alios adjungere; ut in univerſum *Conicorum* eſſent libri 8. ſicut auctor eſt *Pappus Alexandrinus* libro 7. *Mathematicæ* collectionis. Atque eodem libro alia quoque ejuſdem *Apollonii* memorat.

Claruit ante Chriſt. Ann. CCXL.

Digitized by Google

Quatuor primos *Conicorum* libros tranſtulit *Ioan. Baptiſta Memmius*; ſed infeliciter, eò quòd argumentum operis non intelligeret: unde non vidit ſat manifeſtas *Graci* codicis mendas, ac ſæpe pueriliter hallucinatur; ſicut monitum à *Franciſco Maurolyco* præfatione in *Coſmographiam* ſuam. Opere igitur pretium fecit *Fridericus Commandinus*, qui denuò *latinè* vertit, *Bononiaque* edidit An. 1566. Tres verò alios *Conicorum* libros (quos ex oriente nactus eſt clariſſimus *Iacobus Golius*) ex *Arabico* in *Latinum* ſermonem tranſtulit idem *Golius*. Quærat aliquis quid factum ſit de libro octavo? Cognoſcimus de hoc ex codice *Goliano*: ubi ad calcem erat adſcriptum, eò non fuiſſe *Arabicè* translatum; quia etiam liber ille deſideraretur in codicibus *Græcis*, unde *Arabes* cætera tranſtuliſſent. Sed doctiſſimus *Merſennus* præfatione in *Apollonii* Conica; quæ ſunt in ejus *συνόψει Mathematicâ*; *Arabice* & illum extare ait: imò omnes *Apollonii* libros eâ linguâ legi; ſanè plures etiam, quam enumerârit *Pappus*. Atque horum teſtem citat *Aben Nedin*, qui librum contexuit de *Philoſophis Arabicis*, omniumque eorum ſcripta memoravit, qui fuere à quadringenteſimo poſt *Muhammedem* anno. Interim (ut idem *Merſennus* addit) *Claudii Mydorgii*, Patricii *Pariſini*, ea eſt ſuſpicio, tres illos *Conicorum* libros, qui ab *Arabibus Apollonii* creduntur, non eſſe *genuinos*, verùm ab aliquo *ſuppoſitos*, qui ſub *Apollonii* nomine facere voluerit fucum. Atque hoc inde colligit, quòd libro quinto prima propoſitione in *6. Apollonii* non tantummodò in *Cono* recto, ſed in *Scaleno* etiam quolibet, & portionibus quibuſvis, demonſtret poſſibilia quæque. *Voſſ.* de Scient. *Mathem.*

Meminit hujus Auctoris *Vitruvius* l.1.c.1.

Cardanus in 16. de *ſubtilitate* ei ſeptimum inter ſubtilia orbis ingenia tribuit locum.

Fuere olim, qui *Conica* non eſſe *Apollonii Pergæi*, ſed Archimedis putarent. Exiſtimavit hoc *Heraclius* ille, qui *Archimedis* vitam retulit. Ejus verba inde adducit *Eutocius*, quibus ait, *Archimedem primum omnium conſignaſſe elementa Conica: Apollonium autem cùm ea ſciret, nec dum edita eſſe ab Auctore, involaſſe in illa, proque ſuis edidiſſe.* Fortaſſe rudiores *Archimedis* Chartas nactus fuit *Apollonius*, atque eas perfecit. Utcunque eſt, ante hæc de *Conicis* edita ab *Apollonio* imperfecta erat eorum notitia: ut tradit *Eutocius Aſcalonita* initio commentarii ſui in *Conica Apollonii*. Atque *Ariſtæi* judicio *Pappi* eadem mens fuit. *Voſſ.* de Scient. Mathem.

Profeſſionem & diſciplinam hanc ad ſupremum perfectionis perduxit gradum, *Conicorum* componendo librum, qui *Conicarum* ſectionum complectitur proprietates quæ ſublimiorem, eminentioremque Diſciplinæ hujus ſibi vendicant locum. Et ſane tot propoſitionibus, totque figuris illum ditavit, ut admirabiles illæ nuncupari meruerint, eò quod contineant lineas curvas, ſeu medias inter rectas, ac circulares ſeſe invicem ſecantes; adeoque miros quidem fundunt ſenſus, & proprietates *Abalphat.* Proœm. ad *Apollon. Perg.* Conic. l. 5. 6. 7.

Apollonius Pergæus, vir ſanè in *Mathematicis* excellens. *Petr. Ram.* Schol. Mathemat.

Magnus

Magnus *Geometra*, nulla ratione *Archimede* inferior, quàm mira, quàm abſtruſa in ſuis *Conicis* in lucem protert! *Blancan.* Diſſertat. de natur. Math.

Conicorum libri 8. prodierunt cum Notis *Claudii Richardi*, *Mathematum* Profeſſoris *Regii* in Academiâ *Mantuanâ Carpetanorum Antwerpiæ* apud *Hieron. Verduſſen.* fol. 1655. Libri 3. deſiderati hactenùs ex *Arabico Latinè* redditi ab *Abrahamo Echellenſi*. cum Paraphraſi *Abalphati Aſphahanenſis*, & notis *Alphonſi Borelli*, *Florentiæ* fol. 1661. Typis Joſeph. *Cochini*. Additus eſt *Archimedis* liber *Aſſumptorum* è codice M. Sereniſſimi Ducis *Hetruriæ*.

APOLLONIUS RHODIUS.

TEmpore *Ptolemæi Evergetis* floruit *Apollonius Rhodius*, cujus quatuor habemus *Argonauticon* libros. *Silléi*, vel, ut alii vocant, *Illei* filius fuit *Callimachi* diſcipulus. Quanquam verò patriâ eſſet *Alexandrinus*, tamen dictus fuit *Rhodius*, poſtquam *Alexandriâ Rhodum* conceſſit, atque ibi magno diù in honore vixit. Scio virum eruditum pro diverſis habere, *Rhodium* hunc, & illum, quem *Suidas* vocat *Alexandrinum*, & *Eratoſthenis* in *Alexandrina Bibliotheca* curationem ſucceſſiſſe dicit. Sed cùm idem *Suidas* fateatur *Alexandrinum* illum diu *Rhodi* eſſe commoratum, vel inde eundem eſſe cognoſcimus. Tempora ſanè conveniunt. Et apertè id, quod dixi, docet nos *Anonymus*, qui vitam *Apollonii* ſcripſit. *Voſſ.* De Hiſt. Græc. l. 1. c. 16. Clar. ante Chriſt. Ann. CCXXV.

Uno verò nomine Hiſtoricus iſte & *Poeta* audit peſſimè. Siquidem ut *Suidas* teſtatur, ingratus fuit erga præceptorem ſuum *Callimachum* Grammaticum: qui cùm hoc concoquere non poſſet, in diſcipulum ſcripſit carmen maledicum, quod ab *Ave Ægyptia*, roſtro ventrem purgante, *Ibin* vocavit. *Voſſ.* ibid.

Hic cùm videret juvenilia ſua carmina, ut nondum ſatis elimata, publicis ſannis excipi, explodique ea receſſu literato ita expolivit, ut omnium poſteà mererentur applauſum. Extat adhuc opus ejus Ἀργοναυτικῶν, in quo dictio obſervatur caſta, æqualis, ſuavis, membra probè diſtributa, monita politica prudenter hinc inde adſperſa. *Borrich.* de Poët. p. 15.

At verò eorum, quæ permulta ſcripſit *Apollonius*, tantùm, quod ſciam, extant *Argonautica*, opus quidem varium & multis vigiliis elucubratum, durum tamen, & alicubi ingratum, niſi quâ parte *Medeæ* amores deſcribit, ubi & *Pub. Virgilii* judicio ita excellere videtur, ut *Virgilius* ipſe non aliunde plura in ſuos *Didonis* amores tranſtuliſſe facilè videatur, quod nihilominus & Grammatici obſervant. *Gyrald.* de Poet.

Apollonius Argonautica edidit, non contemnendum opus æquali quadam mediocritate. *Quinctil.* l. 10. c. 1. Inſtit. Orator.

Apollonius Rhodius, Poëta mirè diſertus, reconditæ doctrinæ, argumentique adeò jucundi, ut cum *Homericâ* varietate ſit conferendus. *Hartung.* Interpr. *Apollon.*

Apollonii Rhodii Poema, de *Argonautarum* expeditione, ſimplicioris eſt cothurni, qui cum nobili *Homerica* dicendi modo nullam affinitatem habet:

Digitized by Google

Fabula ejus ineptè conscripta est, & *Argonautarum* recensio in primo statim libro languescit: Nihil enim habet varietatis illius quæ ejusmodi argumento usque adeo congrua fuisset. *Rapin. Refl. in Poes. part.* 2. *Refl.* 15.

Quam præclarus sit Poëta, (*Apollonius*) duo potissimùm argumenta ostendunt: primùm, quòd sæpiùs *Virgilio*, summo Poëtæ, ad imitationem placuit; deinde quòd imitator ejus *Valerius Flaccus*, in eadem πραγματείᾳ infra exempli, quod sibi proposuit, modulum valdè relinquitur. Politicus de cætero poëta, quales *Epicos* omnes esse decet. *Tobias Magirus in Eponymol. Crit.*

Vix aliunde est quod ex *Asclepiade* Myrleano citat *Scholiastes Apollonii* ad lib. 1. ἄργον. quòd scilicet *Apollonius* Grammaticus omnia sua ex *Cleone* transtulerit *Ionsi.* de script. Hist. Philos. l. 2. c. 17.

Præter *Philologicum* studium coluit *Apollonius* & *Poeticum*, cujus hanc prædulcem posteritati frugem (*De Argonauticis*) admisit, nec tamen *Aristarchus* eum & *Aristophanes*, *Critici* nobiliores, in ordinem poetarum venire permiserunt: quòd neminem sui temporis, ut ait *Fabius*, in numerum redigerent. Vel hinc scires posthumam esse *Gloriæ* possessionem nec comitari viros, sed sequi. At ne mortuus quidem multitudini magis placuit *Apollonius*, quàm sua quidem, honestissima tamen culpa jacuit. Nempè scripsit eruditè; at ferè abstemium est purioris nectaris *vulgus*, ac scriptionis subventaneæ magis fæce vappaque capitur. Quare & hæc *Argonautica* Poësis mentium duntaxat altiorum regale fuit peculium: cætera hominum secta hîc quoque suum retinet ingenium. *Ierem. Hoeltzlin.* Prolegg. in *Apollon. Rhod.* Argonaut.

Argonauticôn libri 4. cum vetustis *Scholiis Græcis* impressi sunt *Florentiæ*, fol. 1496. Quæ editio si credendum sit *Boeclero* in suo libello de scriptoribus edito, inter ornamenta Bibliothecarum custoditur meritò. Iidem verò *Gr.* & *Lat.* cum antiquis Scholiis & observationibus *Ieremiæ Hoeltzlini* prodierunt in 8º. *Leydæ* 1641. apud *Elzevirium.*

ARCHIMEDES.

Claruit ante Christ. Ann. CCXXI.

SYracusanus Mathematicus celebertimus, sub *Ptolemæo Energetâ* floruit. Captis verò à *M. Marcello Syracusis*, Olympiadis 142. anno primo, à Milite fuit interemtus; sed contrà quàm interdixerat *Imperator.* Ejus scripta pluscula hodie supersunt, ut περὶ κυκλικῆς, & σφαιροειδίων, nec non περὶ ἑλίκων, deque arenæ numero, qui liber ψαμμίτης inscribitur; præterea Quadraturæ parabolæ. Tum item tria hæc, in quæ etiam *Eutocii Ascalonitæ* habemus commentarios; de *Spherâ & Cylindro*, *Circuli dimensis*, & *isorrhopica.* Cuncta hæc *Archimedis* & *Eutocii* captâ *Constantinopoli*, perlata sunt in *Italiam*; inde à summo *Mathematico*, *Ioanne Regiomontano*, vecta sunt in *Germaniam*; ubi primò cura *Thomæ Venatorii* ab *Hervagio* fuere excusa An. 1544.

Cardano l. 16. de subtilit. dicitur, Mathematices non tàm primus auctor, quàm inimitabilis. Hoc multis videtur ostendisse. Patriæ enim muros diu adversus *Romanos* machinis bellicis turatus fuit, classemque hostilem exussit, pice navium concipiente ignem è calore radiorum Solarium reflexo per *specula*: ut tradunt *Liv. Valer. Plutarch.* atque *Galenus.* Id

Digitized by Google

Id dexteritati ingenii illius alii attribuunt: alii ad laborem referendum putant potius indefatigatum, quo quidvis eum efficere verisimile sit facilè & citra sudorem potuisse. Nam si quæras, per te non invenias demonstrationem illius Quæstionum: ubi didiceris, potuisse putes te eam vel tuâ sponte invenire, adeò strata est via atque expedita, quæ ad id, quod intendit *Demonstrare*, perducit. *Plutarch.* in vit. *Marcell.*

Archimedes diligentissimè *cœlum* rimatus est, quâ ratione eum vocat *unicum cœli syderumque spectatorem Livius*, & supremi corporis partes exactissimè meritus, *Speram* miro artificio composuit. *David.* Rivalt. à *Flurent.* in vit. *Archimed.*

Existimabat *Ioseph. Scaliger.* in *Cyclometricis*, peccare in eo *Archimedem*, quòd sua ostendat οὐκ ἀποδεικτικῶς, ἀλλὰ ἀπολογικῶς: ut qui in *Geometricis* utatur numeris. Sed pro *Archimede* luculentam *Apologeticam* scripsit *Adrianus Romanus*: eâ ostendit, rectè ad Demonstrationes *Geometricas* numeros assumi; propterea quòd sic non ex unâ scientiâ particulari transcendatur in alteram; sed assumantur argumenta ex scientiâ universali, sive *Arithmetica*, & *Geometria*, communi: quod rectè fieri, abunde superiùs ostendimus: cùm *Matheſin* divideremus in *universalem*, sive *primam*; & *particularem*, sive *secundam*: quarum prior tradit numero, & magnitudini communia: posterior autem vel numeri, vel magnitudinis, propria. *Voss.* de Scient. Mathem.

Archimedes cùm Lunæ, Solis, quinque errantium motus, in sphæram illigavit, effecit idem, quod ille, qui in *Timæo* mundum ædificavit *Platonis* Deus, ut tarditate, & celeritate, dissimillimos motus una regeret conversio. Quod si in hoc mundo fieri sine *Deo* non potest: ne in *Spherâ* quidem eosdem motus *Archimedes* sine divino ingenio potuisset imitari. *Cic.* l. 1. *Tusc.* Quæst.

Quantopere placuerint libri *Archimedis* de *Spherâ & Cylindro*, documento illud erit, quòd sepulchro ejus ambo fuerint incisi. Quo indicio *Marc. Cicero* sepulchrum deprehendit, quod ipsi ignorabant *Syracusani*: ut ipse de se gloriatur *Tullius*.

E claris etiam *Mathematicis* fuit *Archimedes*, qui *Græcus* fuit, at scientiam ab Ægyptiis hausit, dicitur eum, qui aggeribus cinxerit terras plerarumque *Ægypti* villarum, & fundamenta posuerit *pontium*, quibus à pago in pagum transitur, cùm excreverit *Nilus*, *Archimedem* fuisse. Sunt & illi scripta multa; veluti liber de *Sphæra & Cylindro*, & de *septangulo* in *circulo*. *Ferunt Romanos* è libris ejus quindecim gestamina combussisse. *Gregor. Abul-Pharaj.* in Hist. Compend. Dynastiar. *Arab.* Edit. Interpret. *Edvard. Pocockio.*

Archimedem cùm nomino, apicem quendam humanæ subtilitatis, totiusque *Mathematicæ* Disciplinæ absolutionem animo concipio. Ejus *inventa* admiranda prodidere. *Polyb. Plutarch. Tzetz.* aliique. *Andr. Tacquet.* Histor. Narrat. de ort. & progress. *Math.*

Absit, ut divinissimum *Archimedem* alicujus parologismi arguamus, quem neque unquam decepisse, neque unquam deceptum esse scimus. *Bern. Varen.* lib. 1. Geograph. general. cap. 3.

Extant ejus opera *Mechanica*: circuli dimensio; de lineis spiralibus: de Quadraturâ paraboles: de Conoeidibus & *Sphæroidibus*: de numero arenæ, *Græc. & Lat.* cùm comment. *Dav. Rivaltii* à *Flurantiâ*, fol. *Parisiis* an. 1646.

POLYBIUS.

Claruit ante Christ. Anno CCXX.

E *Megalopoli* civitate *Arcadiæ*, præceptor *Scipionis Africani*; scripsit *Romanam* Historiam libris quadraginta; ex quibus quinque primi ad nos salvi atque incolumes pervenerunt: ex cæteris solùm excerpta habemus.

Polybii in *Philosophiâ* doctrinam, in Moribus probitatem, in Historiâ prudentiam *Cicero*, *Strabo*, *Iosephus*, *Plutarchus*, (*Deus* bone, qui quantique viri!) & optimus quisque veterum, dilaudant. Cujus fidem *T. Livius*, ille *Romanæ* longè princeps Historiæ, tantoperè probavit, ut penè ad verbum libros illius integros verteret, atque iis pro suis uteretur. Quem *M. Brutus* severus ille morum scriptorumque censor, cui ne ipse quidem *M. Tullius* satisfacit, adeò est admiratus, ut ejus lectioni propemodum immoreretur. Ultimis certè suis temporibus, iisque adflictissimis, ad solatium doloris pariter & magisterium vitæ Historiam illius excerperet, atque in compendium redigeret. Quem denique *Constantinus* Imperator, *Corporis Historici* auctor, *Senatoribus*, *Ducibus*, & *Principibus* tam utilem judicavit, ut qui è *Diodoro Siculo*, *Dionysio Halicarnass. Iosepho*, *Dione Cocceio*, & aliis primæ notæ Historicis, pauca admodum seligeret, quæ in suum *Pandectem* transferret; *Polybium* propè totum describeret, atque operi illi suo insereret. *Casaub.* in Dedicat. Henr. 4. Franc. & Navarr. Reg. præfix. tert. volum. Polyb. p. 24.

Est utique proprium hoc eximio huic auctori, quòd duo simul pari ferè curâ agit, ut narret ac moneat. Benè ac perspicuè *narrandi* laus, cum cæteris præstantibus *Historicis* illi communis; fideliter monendi cum paucis: aut, ut verius dicam, cum nemine. Nego enim ex universo numero *Græcorum* aut *Romanorum* generis hujus *Scriptorum*, vel unicum posse repetiri, qui pari fide ac curâ duo hæc conjunxerit. Quid miremur? personam *Historici* cum assumpsit *Polybius*, non in totum exuit *Philosophi*. Philosophus enim erat; sed vitâ, non linguâ: operibus, non sermonibus: rebus ipsis, non professione, & inani specie. *Idem* ibid. p. 27.

Polybius non modò æqualis ubique ac sui similis; sed etiam intelligens, gravis, in laudibus parcus, in reprehensionibus acerbus, ac velut prudens legislator & bonus Imperator, multa de *militari urbanâque disciplinâ*, multa de *Historici* officio disputat. *Bodin.* in Method. Histor. p. 58.

Polybius judicio & prudentia *Thucydidi* haud dispar cura & stylo solutior; qui excedit, abrumpit, diffundit, & sæpè non tàm narrat, quàm ex professo docet. Sed recta & salutaria ubique ejus monita: & quem ego, hoc magis *Principibus* commendatum velim, quòd anxiâ in eum inquisitione non opus; sed suos sensus aperit & revelat ipse. *Iust. Lips.* in not. ad l. 1. Polit. c. 9.

Sanè jam olim in *Polybio Dionysius Halicarnass.* reprehendit *dictionis* incuriam &

Digitized by Google

& quòd utatur comprehenſione verborum minus accuratâ. *Polybio* interim ignoſci debet, quia fieri vix poteſt, ut qui tantopere, ac ab eo factum, de rebus ſollicitus ſit, is de verbis adeò laboret, quam fortaſſe rerum dignitas merebatur. Imò ea eſt humani animi imbecillitas, ut ingentem illam verborum curam rerum incuria plurimùm conſequatur. Ita obſervatum eſt à viris doctis, *Dionem* multùm rhetoricari in præliorum deſcriptione: ſed eorum, quæ ad rem militarem requiruntur, exiguam oſtendere peritiam, prope dixerim nullam. *Polybium* contra pigmenta illa *oratoria* aſpernari; ſed tantam in eo *militaris diſciplinæ* ſcientiam elucere, ut *Tacticos* ipſos poſſit provocare. *Voſſ.* de Art. Hiſtor. c. 29.

Polybius, nec amore cujuſquam præterit, quod culpandum: nec odio omittit, quod laudandum. *Idem* ibid. c. 10. p. 57.

Qualis quantuſque vir fuerit *Polybius*, ex eo promptum eſt conjicere, quòd tot *ſtatuas* ei erexerint *Græci*, ad *Palantium*, *Mantineam*; *Tegeam*, *Megalopolim* & alias *Arcadiæ* urbes. Pauſan. l. 8. *Arcad.* teſtatur, tantum eum fuiſſe *politicum*, ut quæcunque monitu ejus geſſerit *Romanus Imperator*, omnia benè ei eveniſſent; in quibus verò minus ſe ejus viri dicto audientem præbuit, in iis offendiſſet.

Xenophon & *Polybius* in moralitatis documenta nimis frequenter excurrunt, ſuiſque reflexionibus Hiſtoriæ filum abrumpunt. *Rapin. Reflex. in Hiſt. Sect.* 5.

Profectò quicquid dicant qui *Polybii* partes uſquequaque tuentur, quod fecit *Caſaubonus*; cum adeò diſerta ſint ejus verba, nunquam efficient ut ætatis ſuæ Religioni valde addictus cenſeatur. Meoque judicio meliùs cum ipſo agerent, ſi de eo ut de ingenio *Cœlius* illuminato intra *Ethniciſmi* tenebras, loquerentur, quique Unicum *Principium* ſeu Unicum *Deum* admittens, eos omnes ridebat, quos *Idololatriæ* illius ævi adorationis objecta conſtituebat; æquè ac *Campos* illos *Elyſios*, *Cerberos*, & *Rhadamantos* illos, quos *Sectatoribus* ſuis ob oculos ponebat. Fr. *Mothæus* le Vayer. Tom. 1. pag. 311. Gall.

Polybius equo delapſus, cùm ex ſuo prædio *Megalopolim* rediret, moritur an. ætat. 82. annis ante *Ciceronem* natum 17. ante Chr. nat. 121.

* Iſaaci Caſauboni Commentarius in Polybium, cum expurgatione permittitur. vid. *Indic. Madrit.* 1667.

Extant libri, *Hiſtor.* 5. *Græcè* cum verſione *Latinâ* & ex recenſione *Iſaac. Caſauboni*, *Hanoviæ* Typis *Wechelianis* an. 1609. fol. Prodierunt iidem ex recenſione *Iacobi Gronovii* & cum *Caſauboni* & *Palmerii* notis: addita ſunt excerpta de legationibus & *virtutibus* ac *vitiis* per *Conſtantinum Porphyr. Græc.* & Lat. omnia. Amſtelodami An. 1670. in 8°.

M. PORCIUS CATO CENSORIUS.

PAtriâ *Tuſculanus*, civitate *Romanus*, Tribunus Militum in Sicilia & *Conſul Romanus*, natus eſt An. U. C. 519. Mundi 3716. ante *Chr.* nat. 232. Clāruit ānō Chriſt. Annō CXC.

In omnibus rebus ſingulari fuit prudentiâ & induſtriâ. Nam & agricola ſolers, & Reipublicæ peritus, & juriſconſultus, & magnus imperator, & probabilis

probabilis orator, & cupidiſſimus literarum fuit. Quarum ſtudium etſi ſenior arripuerat, tamen tantum progreſſum fecit, ut non facile reperire poſſis neque de *Græcis*, neque de *Italicis* rebus, quod ei fuerit incognitum. Ab adoleſcentia confecit *orationes*: ſenex *Hiſtorias* ſcribere inſtituit, quarum ſunt libri ſeptem; In quibus multa induſtria & diligentia comparet, multa doctrina. *Cornel. Nepos.*

Quis illo gravior in laudando? acerbior in vituperando? in Sententiis argutior? in docendo ediſſerendoque ſubtilior? Refertæ ſunt *orationes* amplius centum quinquaginta, quas quidem adhuc invenerim, & legerim, & verbis & rebus illuſtribus. Jam verò *Origenes* ejus quem florem, aut quod lumen eloquentiæ non habent? amatores huic deſunt, ſicuti multis jam ante ſæculis, & *Philiſtio Siracuſio*, & ipſi *Thucydidi*. Attico genere dicendi ſe gandere dicunt. Sapienter id quidem; atque utinam imitarentur, nec oſſa ſolùm, ſed etiam ſanguinem. Gratum eſt tamen quod volunt. *Cicer.* in Brut.

M. Cenſorius Cato, idem *Orator*, idem *Hiſtoria* conditor, idem *Iuris*, idem rerum ruſticarum peritiſſimus, inter tot operas militiæ, tantas domi contentiones, rudi ſæculo literas *Græcas* ætate jam declinata didicit, ut eſſet hominibus documento, ea quoque percipi poſſe, quæ ſenes concupiſcent. *Quinctil.* l. 12. c. 11.

M. Cenſorius Cato Hiſtoricus eximius, & aliis quoque nominibus laudatiſſimus. Siquidem, ut *Plinius* ſcribit l. 7. c. 27. *Tres ſummas in homine res præſtitiſſe exiſtimatus eſt, Optimus Orator, Optimus Imperator, Optimus Senator.*

Iſtis *Originibus*, quas pro *Catonianis* obtrudere nobis voluit *Annius Viterbienſis*, nihil profectò inficetius, *Catoneque* indignius, eam impoſturam, non multò poſtquam in lucem prodierant, *Sabellicus* vidit *Enneadis* 10. lib. 2. item *Faber Stapulenſis*, *Vives*, *B. Rhenanus*, atque alii, *Voſſ.* de Hiſtor. Latin.

Illud de *M. Catone* adde, opus id, quod ejus nomine inſcriptum circumfertur, ipſius *Catonis* genuinum non eſſe, quod his maximè argumentis demonſtrari poteſt. Multorum enim auctoritate conſtat, *Marcum* illum *Catonem* plura, quàm nunc habeantur, Originum volumina conſcripſiſſe. Item non pauca earum *Originum* verba & à *Terentio Varrone* in libris de re *ruſtica*, & à *Cicerone* in oratione pro *Cn. Plancio*, & in quarto *Tuſculanarum Quæſtionum* volumine, aliiſque pluribus in locis citari ſolent, quæ nihilominus in provulgato iſto *Catone* nuſquam reperiri poſſunt. Quibus rationibus illud ſatis intelligitur eos omnes aut falſos, aut commentitios, aut certè vanos eſſe libellos, illos imperfectos, atque omnibus modis obtruncatos, minimeque cum cæteris conſtantes. *Onufr. Panvin.* l. 1. Antiquit. *Veronenſ.* c. 9.

M. Catonem Cenſorium moribus & doctrina præſtantem virum *orationes* multas ſcriptas reliquiſſe *Cicero* & *Grammatici* veteres teſtantur: in quibus quanquam inſignem illum Orationis nitorem deſideres, tamen hominem intelligentem & amantem antiquitatis, ſermonis elegantia, ſententiarum acumen, & ornatus quidem negligens mirificè delectet. *Lipſ.* l. 1. variar. Lect. c. 13.

Ea in *Catone* reperias quæ nuſquam alibi. *Lud. Viv.* de Trad. Diſcip. lib. 3.

Cato

Digitized by Google

Cato optimus Auctor cum *Varrone*. Præstaret nos amisisse totum *Jus Civile*, ut hodiè habetur, sine integris Auctoribus, quàm *Catonem & Varronem Scaligerana* 1. p. 42.

Ejus operum Fragmenta ab *Ausonio Popma Frisio* collecta, & notis illustrata sunt. Accessere *Joan.* Meursii observationes in Fragmenta de *Re Rustica*. Franekeræ in 8. Anno 1620.

Q. ENNIUS.

Talus, Poeta antiquissimus, *Rudiis Calabriæ* oppido natus, *Olympiadis* 135. an. secundo; *Urbis* 514. *Mundi* 3711. ante Christ. nat. 237. Septuagenario major periit morbo articulari, quem immodico vini usu contraxerat. Sepultus traditur unà in monumento *Cn. Scipionis* viâ *Appiâ*. *Scripsit* annalium libros, Satyras, Comœdias ac Tragœdias, ex quibus ad nos nihil pervenit, exceptis aliquot versibus à scriptoribus veteribus passim citatis. Claruit ante Chr. Annos CLXXXIV.

Ennius, primus magni nominis *Heroicorum*, antiquitatis studiosus, interdum generosus. *Thom. Dempster.*

Pater cultioris & elegantioris apud *Latinos Musæ Q. Ennius. Paul. Merul.* init. comment. ad Annal. *Ennian.* Fragment.

Ingenio acri fuit, atque ad scribendum promptissimo, vehemens in sententiis, in verbis rudis, ut qui non discederet à communi more verborum. *Lil. Gyrald.*

Ennius animam *Homeri* in se immigrasse dicebat; unde *Latinorum Homerus* semper habitus fuit. *Lavin. Torrent.* not. in *Horat.* l. 2. Epist. 1. p. 727.

Ennius primum inter *Latinos Poetas Epicos* locum obtinet; quem & *Virgilius* sibi imitandum proposuit, & *M. Varro* discipulum *Musarum*, quemadmodum *M. Tull. Cicero* summum *Epicorum* Poetam vocat. *Possevin.* in Biblioth.

Ennii perstudiosus fuit *Virgilius*; nam plura ex eo sumpsit, & in carmina sua transtulit; quorum partem notavit *Macrob.* l. 6. Saturn. c. 1. Qdum *Virgilius* aliquando deprehenderetur *Ennii* Poesin legere, interrogatus quid ageret, respondit; *Aurum se ex Ennii stercore colligere.*

De *Ennio* ita scripsit *Ovid.* de Tristib.

Ennius *ingenio maximus, arte rudis.*

Sicut & rudem *Ennii Musam* dixit *Statius* lib. 1. *Sylv.* Ad nomen patriæ *Rudiæ* nimirum alludens uterque. *Car. Stephan.*

Qui literarum jucunditatibus instructas habent mentes, non possunt non in suis pectoribus dedicatum habere, sicuti *Deorum*, sic & *Ennii* Poetæ simulacrum. *Vitruv.* l. 9. de Architect. c. 3. Habent *Enniani* versus aliquid, quod prodesse & delectare possit, & orationem etiam, quod minimè quis existimaret, excolere. *Turneb.* in Adversar.

Ennii versus immortalitate omnium temporum dignissimi extant apud *A. Gell.*

Digitized by Google

Gell. l. 12. de Amici veri officio: qui & à verbis ejusmodi sunt, ut in iis vernaculus ille, & sine fuco ac cincinnis nativus color, hominem eruditum mirificè delectet, & à rebus ita salubres, ut adolescentium aures circumsonare ejusmodi vocibus multò potius sit, quàm sexcentûm Philosophorum præceptis. *Just. Lips.* l. 2. Antiq. lect. c. 22.

Quemadmodum ea est laus *Navii* quòd primus carmine signârit bellum *Romanum*; & luculentè quidem, ut ait *M. Tullius*: ita *Ennio* debemus, quòd non paulò id politiùs fecerit, & perfectiùs, idque versibus Heroicis, ob quorum majestatem ita eum celebrat. *Lucret.* in prim.

Ennius ut noster cecinit, qui primus amœno
Detulit ex Helicone perenni fronde coronam. *Voss.* de Hist. Lat.

Ennius Poeta antiquus, magnifico ingenio: utinam hunc haberemus integrum, & amisissemus *Lucanum Statium*, *Silium Italicum*, omnesque pueriles ejusmodi Poetas, Scaligerana 1. p. 78.

Fragmenta *Ennii* præter alios, commentariis adjectis, edidit *Hieron. Columna*, & magis luculentè *Paulus Merula*, Lugduni Bat. An. 1595. in 4°.

Hoc *Q. Ennii* Poetæ Epitaphium: ut videre est apud *Philipp. Labbe* in Thesauro *Epitaph.*

Aspicite, ô Cives senis Ennii *imaginis formam:*
Hic vestrûm panxit maxima facta Patrum.
Nemo me lacrymis decoret, neque funera fletu
Faxit: cur? volito vivus per ora virûm.

Prior *Africanus Q. Ennii*, statuam sepulchro suo imponi jussit: clarumque illud nomen, imò verò spolium ex tertiâ Orbis parte raptum in cinere supremo cum Poetæ titulo legi. *Plin.* lib. 7. cap. 30. *Cic.* pro *Arch.* cap. 10.

MARCUS ACCIUS PLAUTUS.

Clarnit ante Chr. Anno CLXXXII.

Poeta Comicus, Natione *Italus*, patriâ *Sarsinas*, *Plotus* ab initio, teste *Festo*, appellatus à pedum planitie, quos *Plotos Umbri* vocant. Vixit *Pacuvii Attiique* ætate, nempe extremis aliquot annis belli *Punici* secundi, sive *Annibalici*, ac proximis 17. *Voss.* de Poet. Lat.

Urbano, ingenioso & faceto genere jocandi refertum eum scripsit *Cicer.* l. 1. de Offic.

Ælius Stolo dixisse fertur, *Musas Plautino* Sermone locuturas fuisse, si *Latinè* loqui vellent.

Plautus homo linguæ atque elegantiæ in verbis Latinæ princeps. *A Gell.* l. 7. cap. 17. *Noct. Attic.*

Quid

Digitized by Google

Quid hoc authore tersius? quid vennstius? verbo, quid Latinius? Adeò, ut si vel *Musæ* ipsæ loqui latinè vellent, nullo alio quàm *Plautino* sermone loquerentur, ita omnem in se comprehendit latinitatis florem, ac elegantiam. *Plauti* elegantias nemo capit, nisi emunctioris sit naris. *Plautum* latinissimum scriptorem, nemo carpit, nisi plumbeis sit præcordiis. Unum tamen hîc te moneo. Cave ita hos scriptores *(Plautum & Terentium)* legas, ut omnia tibi imitanda proponas, in quæ incideris. Habent enim illi & obsoleta, quæ in usu suo, in desuetudinem & oblivionem venêre. Quæ si vel pedem unum extra Theatrum feras, statim putescent. *Jacob. Cruc.* lib. 3. Epist. *Fran. Leeuw.*

Plautus linguæ *Latinæ* decus. *Aul. Gell.* l. 19. c. 8. Fons ille genuinæ puræque latinitatis, *Plautus Tanaq. Fab.* l. 2. Epist. 32.

Quo poetâ. *(Plauto)* nemo magis & suæ proximæ ætatis hominibus placuit. *Lud. Viv.* in Augustin. de Civ. Dei, l. 2. c. 9.

Et jam primùm animadverto duos, quos eloquentissimos antiqua ætas tulit, *Comicum Plautum* & *Oratorem Tullium*, eos ambos etiam ad jocorum venustatem cæteris præstitisse. *Macrob.* l. 2. Saturnal. c. 1. *Plautus* decima *Musa*, *Romanæ* linguæ lex, omnium lepôrum *pater Joan. Bon.* Cardin.

Plautum tanti omnis ætas fecit, ut loquendi normam eum præfigeret velut. *Barth.* l. 9. c. 2. Adversar.

Optimum omnium Latinorum nominum est *Plautus.* Scriptor, non, quod illi argutantur, qui omnem sapientiam suo naso suam debent, vulgo factus; sed qui flos mereatur etiam *interioris doctrinæ* dici. *Idem* l. 16. cap. 32. ibid.

Inter Comicos quis melior *Plauto?* Ille enim scriptor est qui puritatem, qui proprietatem sermonis suppediret: ille qui urbanitatem, jocos, sales, & tam *Atticorum* Venerem sufficiat, quam frustra in reliquo *Latio* quæras *Lipsi.* l. 5. Epistolic. Quæst. Epist. 26.

Obscœni in *Plauto* joci, mores molles & lascivi, *Massiliâ* digni vel *Tarento*: *Terentius* totus pudicus, castus, verecundus & quem à sacris suis *Vesta* non arceat. *Lipsi.* l. 2. Epist. 18.

Plauti quoque licentia tibi notanda est. Neque enim ille quicquam veritus est, modò auditorem excitaret vel risu, vel novitate, tùm rerum tùm verborum. *Jul. Scalig.* de re poetic. p. 437. *African.* alteram *Plautum* appellat *Rhodigin.* sæpissimè enim aliquid *novi* affert, & maximè abundat rebus monstrosis. *Rhodigin.* p. 694.

Plauti ætatè ne *Oratorum* quidem dedecebant *Archaismi* & voces illæ antiquæ, quas apud *Comicum* hunc legimus. Sic enim tum loquebantur *Ciceronis* verò ætate ea locum ampliùs in *Oratore* non habebant. *Voss.* Institut. Orat. l. 4. p. 29.

Audiant autem illud hodiè superstitiosi quidam *Plauti* miratores, non semper, non ubique inculcandos esse ejus *Archaismos*, neque *jocos* ejusdem in rebus seriis frequentandos; immò ne verba quidem illa, quæ animi gratiâ, ut risum captaret, procudit quandoque ipse, sine grano salis admittenda esse. *Borrich.* de Poët. pag. 43.

Plus est exacti judicii in unâ Comœdia *Terentianâ*, (absit *Nemesis* dicto) quàm in *Plautinis* omnibus. *Erasm.* l. 28. Epist. 20.

Plautus quibusdam *Comœdiarum* inscriptionibus minùs satisfecit nobis. Nam neque *Rudens* explet indicationem argumenti ejus *Fabulæ*, cui id nomen fecit: neque in totâ *Trinummo*, verbum hoc est nisi semel: & *Truculentus* sonum potius dat, atque expectationem sustinet, quàm rem præstet. Longè commodiùs feciset, si pro *Rudente*, *Tempestatem*; pro *Truculento*, *Rusticum*; pro *Trinummo*, *Thesaurum*, inscripsisset. *Jul. Scalig.* de re Poet. l. 6. pag. 766.

Plautus in Dramatum suorum designationibus ingeniosus est, in suis imaginationibus feliciter audax, in inventione fertilis, Insulsis tamen facetiis non caret, quæ saltem *Horatii* palato non sapiunt, ejusque locos, qui plebi risum movebant, quandoque miserabantur emunctioris naris homines: Verum quidem est illorum quosdam festivissimos esse, sed quosdam sæpiùs admodum insicetos: Id autem usu venire solet quando quis in jocis nimiùm frequens est; is scilicet audacioribus enunciationibus & *Hyperbolis* risum movere conatur, quando id rebus ipsis præstare non valet. *Plautus Terentio* non est omninò æquiparandus in Dramatum suorum eleganti ordinatione, neque in *Actuum* suorum distributione; sed vicissim in argumentis suis simplicior est. Nodorum Dramaticorum solutiones apud *Terentium* naturæ magis conformes sunt quàm apud *Iantum* sicut hac in parte *Aristophanem* vincit *Plautus*. *Rapin.* Reflex. particul. in Poes. par. 2. Refl. 26.

Hâc sanè parte videtur superior Plautus; uti & varietate tum argumentorum, tum dictionis. Nam Plautus semper studet esse novus, suique dissimilis: seu rem spectes, seu verba. In *Terentio* verò magnoperè conveniunt *argumenta* fabularum: & quando de eadem re, aut simili, est sermo, plurimùm nec absimilis est dictio. *Voss.* inst. Poet. l. 1. p. 128.

Ex editionibus, *Plantinis Donzica* & *Gruteriana* laudantur. Sed præferenda his *Pareana* cum Indice amplissimo; item *Taubmanniana* & *Gronoviana*.

PUBLIUS TERENTIUS.

Claruit ante Christ. Ann. CLIV.

POeta Comicus *Cartagine* natus, *Terentii Lucani* libertus, qui cùm esset egregiâ indole, à patrono eruditus, & libertate donatus, *Comœdiæ* egregiam rationem excogitavit, in *Dramatibus* suis inimitabilis: Regula puritatis & elegantiarum *Latini* sermonis à *Tullio* habitus. Sic venit in amicitiam nobilium, maximè *Lælii* & *Scipionis*; quorum operâ adjutus in scribendo fertur ob elegantiam sermonis, teste *Cicerone*, cui adstipulatur etiam *Varro*. Quid quòd eandem ipse famam augere videtur, non enim nisi leviter se tutari conatur *Prologo Adelphorum*. Sex ejus *Comœdiæ* habemus. Obiit in *Graciam* profectus, An. 595. U. C. 3. Olymp. 155. *Hofman.*

In *Comœdia* maximè claudicamus; licet *Varro* dicat, Musas *Ælii Stolonis Plautino* sermone locuturas fuisse, si *Latinè* loqui vellent: licet *Cæcilium* laudibus ferant; licet *Terentii* scripta ad *Scipionem Africanum* referantur: quæ tamen sunt

ſunt in hoc genere elegantiſſima, & plus adhuc habitura gratiæ, ſi intra verſus trimetros ſtetiſſent. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Terentii mira eſt, ac propè ineffabilis amœnitas, elegantia, judicium, ac venuſtas. Cujus incredibiles lepôres, ut *Joſeph. Scaliger* dicebat olim, vix centeſimus eruditorum quiſque videt. *Dan. Heinſ.* Diſſert. præfix. *Terent.*

Scriptor ut ad nomen ipſum alludamus, *terendus* adoleſcentiæ noctu diuque, *Voſſ.* de Philol c. 7. Sect. 2.

Illud inter *Terentianas* virtutes mirabile, quòd ejus *Fabulæ* eo ſunt Temperamento, ut neque extumeſcant ad Tragicam celſitudinem, neque abjiciantur ad mimicam vilitatem. Adde quòd nihil abſtruſum ab eo ponitur, aut quod ab *Hiſtoricis* requirendum ſit; quod ſæpius *Plautus* facit, & eo eſt obſcurior in plurimis locis. Adde quòd argumenti ac ſtyli ità attentè memor eſt, ut nuſquam non caverit, aut curaverit ea, quæ obeſſe potuerunt: tum quòd media primis atque poſtremis ita nexuit, ut nihil additum alteri, ſed aptum ex ſe totum, & uno corpore videatur eſſe compoſitum. *Enanth.* de *Tragœd.* & *Comœd.*

Non ex alio ſcriptore melius diſcitur *Romani Sermonis* puritas, nec eſt alius lectu jucundior, aut puerorum ingeniis accommodatior. Plus eſt exacti judicii in unâ Comœdiâ *Terentiana* (abſit *Nemeſis* dicto) quam in *Plautinis* omnibus. *Eraſm.* l. 28. Epiſt. 20.

Cæſari atque *Terentio* ob proprietatem ac nativam *Romani Sermonis* elegantiam, proximum poſt *Tullium* damus locum. *Voſſ.* l. 4. Inſtit. Orat. p. 25. Obſcœni in *Plauto* joci; mores molles & laſcivi, *Maſſiliâ* digni vel *Tarento*: *Terentius* totus pudicus, caſtus, verecundus, & quem à *Sacris* ſuis Veſta non arceat. *Lipſ.* l. 2. Epiſtolic. Quæſt. Epiſt. 18.

Scaliger ſenex, poſtquam omnium diſciplinarum, ac ſcientiarum penè perluſtraſſet adyta, ſemper in manibus geſtavit hunc *Comicum*, neque illius lectione divinum illud pectus explere potuit. *Jac. Cruc.* in Epiſt. p. 246.

Sciendum eſt, *Terentium*, propter ſolam proprietatem, omnibus *Comicis* eſſe præpoſitum; quibus eſt, quantum ad cætera ſpectat, inferior. *Serv.* in illud lib. 1. *Æneid. Talibus incuſat.*

Plautus & *Terentius* optimi auctores linguæ latinæ, quorum Phraſi loquendum. *Scaligerana* I.

Utinam argumento meliori induſtriam ſuam commodâſſet, ita penè omnia ejus compta ſunt, propria, pura; nil audax in tranſlationibus, nil futile aut ſcurrile in jocis, nil dubium in compoſitione. *Borrich.* de Poet. pagin. 44.

Terentius verò ne abſcederet ab illâ, quam affectavit, puritate, diſceſſit ab ea, quam præſtare oportuit, comitate. Ut rebus verba *Plautus*, hic res verbis accomodâſſe videatur. *Jul. Cæſ. Scal.* de re poetic. lib. 6. cap. 2. Summâ ille arte omnia, accurataque imprimis niteſcit oratione. *Idem* ibidem. lib. 6. c. 3.

Terentius Comœdiarum Prologos, *Hieronymi* verba ſunt, in defenſionem ſui ſcenis dabat. Urgebat enim eum *Luſcius Lavinius*, & quaſi publici ærarii

furem Poetam criminabatur. Quemadmodum verò ſe defendat, apud ipſum vide. *Thomas* de Plag. num. 554.

Hunc auctorem recenſuit, adjectis Commentariis, *Ælius Donatus*; addidere *Lindenbrogius*, *Rondius*, *Farnabius*, *Daniel Heinſius*, alii Symbolam. Eſt & ſua laus *Terentio* variorum. Sed inter omnes præſtantior habetur editio *Franciſci Guieti*, & *Boecleri*.

Hoc P. Terentii *Epitaphium*:

Natus in excelſis tectis Carthaginis *altæ*,
Romanis *Ducibus bellica præda fui.*
Deſcripſi mores hominum, *juvenumque*, *ſenumque*,
Qualiter & ſervi decipiant Dominos.
Quid Meretrix, *quid Leno dolis*, *quid fingat avarus.*
Hæc quicunque legit, *ſic*, *puto*, *cautus erit.*

Philipp. Labbe in Theſaur. *Epitaph.*

C. LUCILIUS.

Clarüit ante Chriſt. Anno CXXIX.

VEtus & venuſtus Poeta, natione *Italus*, patriâ *Auruncanus*, natus eſt Olymp. 153. Obiit Neapoli Olymp. 169. ac publico funere elatus. Magnus fuit Magni *Pompeii* avunculus. Bello *Numantino* ſub *Scipione Africano* militavit. Primus *Satyram* induxit. In quâ eſt magnâ uſus libertate, ſi non nimrâ. *Voſſ.* de Poet. Lat.

Satyra quidem tota noſtra eſt, in qua primus inſignem laudem adeptus eſt *Lucilius*, qui quoſdam ita deditos ſibi adhuc habet amatores, ut eum non ejuſdem modò operis auctoribus, ſed omnibus Poetis præferre non dubitent. Ego quantum ab illis, tantum ab *Horatio* diſſentio, qui *Lucilium* fluere lutulentum, & eſſe aliquid quod tollere poſſis, putat. Nam & eruditio in eo mira, & libertas, atque inde acerbitas, & abundè Salis. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Lucilius, quia *Satyram* ſcribere primus *Latinorum* aggreſſus eſt, primus condidiſſe *ſtyli naſum* dicitur *Plinio* in Præfat. Natural. Hiſtor. Vir ingenio acerrimo & in ſcribendis verſibus feſtivo & urbano, optimis moribus, & alienæ iniquitatis acerrimus accuſator. *Petr. Crinit.*

Lucilius homo doctus & perurbanus. *Cic.* l. 2. De Orator. Vir apprimè linguæ *Latinæ* ſciens. *Aul. Gell.* in noct. Attic. l. 18. cap. 5.

Acerrimi Poeta ingenii, miræque eruditionis atque urbanitatis *Lucilius*. *Politian.* Prælect. in *Poeſ.*

Lucilius acer & violentus Poeta. *Macrob.* l. 2. Saturnal. c. 12.

Verſus *Lucilii* ipsâ raritate & paucitate ſuavitatem conſequuntur; etſi enim verſibus aliorum Poetarum comparandi non ſunt: tamen quadam illecebrâ, & invitatione nos capiunt atque deliniunt. *Turneb.* in Advertar. p. 992.

Lucilius

Lucilius in *Satyris* interdum ſe ad humilitatem *Jamborum* demittebat; *Turneb.* in *Adverſar.* p. 586.

Horatius Flaccus lutulentum vocat Lucilium, & in ſcribendis carminibus incompoſitum. *Scaliger* illum ne fluere quidem ratus. VI. *Poet.* cap. 7.

Sunt qui in *Lucilio* id quoque vitio vertant, quòd *Græca Latinis* miſcuerit, ut ſuis in Epigrammatis *Pytholeon Rhodius*, qui propterea ab *Horatio* irridetur. Idem tamen fecit, ſed parciſſimè *Catullus*, ut alios omittam. *Lil. Gyrald.*

E *Latinis* imprimis *Tmeſi* gaudebat *Lucilius*: unde de eo *Auſonius*: Lib. 5.

Reſciſſo diſces componere nomine verſum:
Lucilii vatis ſic imitator eris. *Voſſ.* Inſtitut. Orat.

Suavis quondam & facetus Poeta habitus fuit *Lucilius*, & imprimis doctus. Hujus urbanitate delectatuś, quanquam ejus ſcriptorum pauca tantùm quædam fragmenta reſtant, ſoleo tamen ea nonnunquam relegere, ubi otium eſt, aut animus ſeverioribus ſtudiis fatigatus, amœnitate hac poeticâ refici poſtulat atque inſtaurari. *Jacob. Toll* Fortuit. p. 64.

Reliquias hujus Poetæ collegit *Franciſcus Donza*, & notas attexuit, *Lugduni Bat.* apud *Franciſc. Rapheleng.* 1597. in 4°.

TITUS LUCRETIUS CARUS.

POeta Synchronus *Tullii & Terentii Varronis*, etſi paulo antiquior. De eo ita *Hieronymus*: Olymp. 171. Ann. 2. naſcitur *Titus Lucretius* Poeta: qui poſteà amatorio poculo in furorem versus, cùm aliquot libros per intervalla inſaniæ ſcripſiſſet, quos poſteà *Cicero* emendavit, propriâ ſe manu interfecit, anno ætatis quadrageſimo quarto. Claruit ante Chriſt. Ann. CV.

Scripſit libros 6. De rerum naturâ, in quibus *Epicurum* & *Empedoclem* ſequitur. Id opus pleriique à *M. Ciceronе* emendatum volunt, quum auctor id ipſum imperfectum reliquiſſet: & quanquàm *Cicero* fratris ſententiam confirmans, non multa habere ingenii lumina fatetur, multæ tamen artis eſſe dicit. *Quintilianus* etiam in ſuâ naturâ elegantem, ſed difficilem eſſe teſtatur.

Itane difficilis *Lucretius*, qui ſimul & elegans? Itane ſcriptor purißimus, qui ſi quicquam peccavit, hoc ſolum peccavit, quòd nimis populariter ſcribit, difficiliis? Et is difficilis Romanæ Eloquentiæ cenſori, qui etiam vulgo capiatur, qui adeo omnem obſcuritatem fugiat & effugiat, ut etiam *Muſæo Lepore* contingens omnia blanditiarum quarundam meræ latinitatis & ſuavitatum quidam ſit artifex? Quòd ſi ad examen hujus ſententiæ venire velimus, nihil incongruum magis dici potuiſſe declarari poſſit, cùm rebus ipſis nonnunquam fraus fiat, ut perſpicuitas ſermonis ſerveтur. Nullæ enim hic tranſlationes, non ſententiæ contortæ, non tranſmarina Phraſis, non rerum nubibus involuta eloquentia. Itaque quid difficultatis, aut quos nodos hîc reperit *Fabius* ego fateor me perſpicere minimè poſſe. *Caſp. Barth.* Adverſar. l. 43. c. 2.

Lucretius

Lucretius magnus & *Physicus* & *Poeta*, in explicandis rebus difficillimis mirus; tersus quoque & elegans, ubi paulùm à *Philosophiâ* divertens, se Poetam profert. *Balthass. Bonifac.*

Lucretius optimus *latinitatis* auctor. *Voss.* de Art. Grammat. *Lucretius* Poeta ingenio & facundiâ præcellens. *Aul. Gell.* Noct. Attic. l. 1. c. 21.

Neque mirari oportet si *Lucretius* versus duriores interdum videntur, & quasi orationi solutæ similes. Fuit hoc proprium illis temporibus, ut optimè testatur apud *Macrobium Fur. Albinus*, cujus verba hæc sunt: *Nemo debet antiquiores Poetas eâ ratione viliores putare, quòd eorum versus nobis scabri videntur. Ille enim stylus maximè tum placebat: denique laboravit etas secura, ut magis huic mollieri stylo acquiesceret. Itaque minimè defuerunt, Imperantibus etiam Vespasianis, qui Lucretium pro Virgilio, & Lucilium pro Horatio legerint. Petr. Crinit.* De Poet. Latin.

Nemini dubium esse potest, *Lucretium* inter eos qui carmine de rebus *Naturalibus* scripsere, subtilem, argutum, enucleatum, limatum, elegantissimum esse; licet antiquum obtineat in verbis, quibus magnâ ex parte exoletis, alia deinceps mitiora successerunt. *Possevin.* in Biblioth. Select.

Quanti *Ovidius Lucretium* æstimârit, his versibus ostendi potest:

Carmina sublimis tunc sunt peritura Lucreti,
Exitio terras cùm dabit una dies.

Et verò semel (ut cum Lambino dicam) sciat Lector, neminem in totâ linguâ latinâ *Lucretio* latinè meliùs esse locutum: non *M. Tullii*, non C. *Cæsaris*, orationem esse puriorem. *Gasp. Scopp.* de Arte Critic. p. 93.

Publius Virgilius non modò verba aliquot accepit ex poematis Lucretii, sed locos penè integros ab eo transtulit: quod & *Grammatici* veteres accuratè notarunt. *Crinit.*

Lucretius bonus liber est: nec melior alius auctor linguæ *Latinæ. Virgilius* ab eo multa desumpsit. Scaligerana 1. p. 104.

In *Lucretii* versificatione tot ad *eloquentiam* dispositiones elucent, ut si *Augusti* tempore vixisset cum *Virgilio* de Palma certare potuisset. ------ Sunt tamen *Critici* quidam qui *Lucretium* supra omnes Latinos Autores extulerunt. Nimium hoc est, sufficit illum inter bonos collocare. *Nouell.* Gall. de Literar. Republ. Jul. 1685. pag. 812.

Dom. de *Marolles* ait *Lucretii* Poema quosdam admiratos esse, quosdam verò idem culpasse, sed ferè universim in existimatione fuisse apud omnes qui ipsum intelligunt. *Mich. Marolles* init. Observat. in suam Lucretii Vers. Gallicam.

Lucretium virum *Divinum* atque incomparabilem appellat *Jul. Cæs. Scal.* Comment. in *Aristot.* Histor. *Animal.*

Nos certè dignum censemus *Lucretium* meliori fortunâ, quàm præcipiti ex amore insaniâ, & qui consecutus est, interitu, cùm non modò plurimum contulerit

Digitized by Google

tulerit & lucis & roboris *Poesi Latinæ*, sed vel maximè *Latinæ Linguæ*. Non dissimulandum quidem, *Versus* ejus subinde duriusculos esse, sed temporum ille genius erat, certè purissimæ latinitatis esse omnia, in confesso est. *Borrich.* de Poet, pag. 45.

Apparebat tamen doctiores paulò aliter sentire, atque affirmare id *proprium esse Lucretio*, ut semper aliquid agat & doceat: ac propterea docenti orationem illam aptissimam esse, eorumque palato, *Qui Romane* sapiunt, suavissimam videri. Quod si aut materiæ difficultas, aut studium antiquitatis hominem non fefellissent, *Lucretiano* carmine nihil sane futurum fuisset perfectius. *Fam. Strad.* Prolus Academic.

Ex editionibus *Lucretianis* illa laudatur, quæ *Parei* est cum adjuncto indice, item *Oberti Giphanii*: præstantior autem *Tanaquilli Fabri* cum conjecturis & commentationibus; pessima, licet satis recens, *Ioannis Nardi, Florentini.*

M. TULLIUS CICERO.

NAscitur 3. nonas Januarii, A. Mund. 3843. Ante *Chr.* natum 105. Interfecit *Ciceronem* (An. Mundi 3907. ante C. N. 41.) *Popilius Cenatus*, quem in causâ capitis olim *Cicero* defenderat, & conservaverat. *Calvis.* Claruit ante Christ. Ann. LXXVIII.

Videtur mihi *M. Tullius* cum se totum ad imitationem Græcorum contulisset, effinxisse vim *Demosthenis*, copiam *Platonis*, Jucunditatem *Isocratis*. Nec verò quod in unoquoque optimum fuit, studio consecutus est tantum, sed plurimas vel potius omnes ex seipso virtutes extulit immortalis ingenii beatissima ubertate. Non enim pluvias (ut ait *Pindar.*) aquas colligit, sed vivo gurgite exundat, dono quodam providentiæ genitus, in quo totas vires suas eloquentia expireretur. Nam quis docere diligentiùs, movere vehementiùs potest? cui tanta unquam jucunditas affuit? ut ipsa illa quæ extorquet, impetrare eum credas, & cùm transversum vi sua judicem ferat, tamen ille non rapi videatur, sed sequi. Jam in omnibus quæ dicit, tanta auctoritas inest, ut dissentire pudeat: nec advocati studium, sed testis aut judicis afferat fidem. Cùm interim hæc omnia, quæ vix singula quisquam intentissimâ curâ consequi posset, fluunt illaborata: & illa qua nihil pulchrius auditu est, oratio præ se fert tamen facilitatem. Quare non immeritò ab hominibus suæ ætatis *regnare in judiciis* dictus est: apud posteros verò id consecutus, ut *Cicero* jam non hominis, sed *eloquentiæ* nomen habeatur. Hunc igitur spectemus: hoc propositum nobis sit exemplum. Ille se profecisse sciat, cui *Cicero* valde placebit. *Quintil.* l. 10. Institut. Orator c. 1.

Quoties inter legendum expuebam in stolidos istos, qui in *Cicerone* nihil præclarum esse dictitant præter verborum phaleras; Quàm, illic est varia lectio voluminum, quæ doctissimi *Graci* de rectè beatéque vivendo reliquerunt? quanta vis? quanta copia salubrium ac sanctissimorum præceptorum? quanta cognitio, quantaque memoria priscarum simul & recentium Historiarum? Tum autem quàm altæ cogitationes de vera hominis felicitate, quæ planè declarant

illum hoc egiſſe, quod docebat----Quid accidat, neſcio; me legentem ſic afficere ſolet *M. Tullius*, præſertim ubi de benè vivendo diſſerit, ut dubitare non poſſim, quin illud pectus, unde iſta prodierunt, aliqua divinitas occuparit. Atque hoc meum judicium mihi magis blanditur, quoties animo reputo, quàm immenſa ſit, quamque in æſtimabilis æterni numinis benignitas, quam quidem ex ingenio, opinor, ſuo nimis in anguſtum contrahere conantur. *Eraſm.* Epiſt. l. 28. Epiſt. 1.

Ciceronem ſemper mihi fuiſſe in deliciis ingenuè profiteor. Itaque ſubiit ſæpe mirari ſtultitiam noſtrorum hominum qui unicum germanæ latinitatis auctorem ſcholis prope jam expulerunt. Quin eo inſaniæ multos veniſſe videmus, ut ille cenſeatur, diſertiſſimus, qui ab illo dicendi magiſtro abſolutiſſimo abierit quàm longiſſimè. *Iſaac. Caſaub.* Epiſt. 589.

Ex omnibus *Ciceronis* operibus *Orationes*, libri de *Officiis*, & *Tuſculanarum Quæſtionum* diligentiſſimam ac ſæpiùs iteratam lectionem merentur; *Epiſtolæ* verò omnes, quis eas familiariſsima ſibi reddiderit, hoc præſtant, ut ne ſi velit, quidem poſsit non eleganter ſcribere. *Caſp. Sciopp.* conſult. p. 38. 1. Vol.

Si quos Antiquorum libros ex iis, qui vel omninò amiſsi ſunt vel certè non extant; vellem extare, ſunt iſti ſex *Ciceronis* de *Republicâ*; neque enim dubito quin opus fuerit admirabile. *Lud. Viv.* in *Auguſtin.* de *Civ. Dei* lib. 2. cap. 9.

Ciceronis ſcriptorum vix decimam partem reliquam habemus, eamque multis partibus mancam & mutilam. Inter amiſſos libros refero libros de *Repub.* quos viri eruditi magnopere deſiderant. *M. Anton. Muret.* l. 15. Var. lect. c. 1.

Liber de *conſolatione* falsò (ita ſentio & ſenſi.) *Ciceroni* inſcribitur. Quid in illo libello re aut dictione dignum *Tullio?* vulgare aut frigidum totum negotium nec excuſet vir doctus, quòd in dolore. Ille verò faces etiam admovet, & facit omnia magis excitata. *Lipſ.* in Centur. Epiſt. ad *Ital.* & *Hiſpan.* Epiſt. 14.

Nihil eruditius, utinam nec à mendis eſſet obſcurius, eſt, Epiſtolis ad *Atticum M. Tullii.* Quibus legendis neminem quemquam cordatum fatigari poſſe arbitror. Adeò nova ſemper inſurgunt. *Caſp. Barth.* l. 39. Adverſar. c. 4. *Ciceronis* ad *Atticum* Epiſtolæ maximè me capiunt, cùm ob prudentiam politicam, quæ in illis ubique ſpirat, tùm quòd ſtatum Reip. qualis tum erat, deſcribunt, ita ut, quemadmodum ait *Corn. Nepos, qui eas legat, non multum eorum temporum hiſtoriam deſideret. Roland. Mareſ.* l. 2. Epiſt. 1.

Liber ejus de *Officiis* omnium primus typis excuſus fuit: de quo rectè *Mag. Grotius* Epiſt. ad *Gallos*, *Liber non ſuo pretio habitus, ideò quod omnium manibus teritur.* Liber de *Oratore* plane dignus quem typunculi habeant, ut Magni *Homeri* libros *Alexander* ille Magnus. *Joan. Bernart.* de utilit. legend. Hiſtor. p. 124.

Cicero infeliciter *Muſas* poeticas eſt aggreſſus: ut videre eſt apud *Martial.* qui *Gaurum* commune hoc ait habere cum *Cicerone.*

Carmina quod ſcribat Muſis & Apolline nullo. Mart. Epigram. 89. l.

Imò ridet etiam *Juvenalis* illum *Ciceronis* verſum.

O fortunatam natam me Conſule Romam.

Digitized by Google

in quo verſu, quia *natam natam* ineptè iteratum videbatur, *Cicero* irriſus eſt. *Turnebus* verò cenſet non eſſe cauſam cur vel à *Quintil.* l. 9. c. 4. vel à *Juvenal.* Sat. 10. hic verſus irrideatur ob iterationem earundem Syllabarum: hoc enim veteres in deliciis habebant. Hanc figuram poſteritas faſtidiit, & ex ſuo faſtidio ea quæ de induſtriâ, ut venuſta, affectaverant antiqui, aſpernata eſt: quæ tamen multis in rebus ineptius multò & putidius laſciviit & luſit, ut meritò in quibus ſe circumſpicit, interdum à ſeriis & intelligentibus irrideri queat *Adrian. Turneb.* l. 7. dverſar. c. 19.

Nonnulli etiam ſeculi iſtius, quod *Ciceronis* tempora excepit, ſummum oratorem deridere auſi ſunt, quòd, ut aiunt, *tertio* quoque *ſenſu*, velut ſententiæ loco poneret illud ſuum, *eſſe videatur.* Voſſ. lib. 4. Inſtitut. Orator. pag. 78.

Auguſtinus Tullium Philoſophaſtrum vocat. Sed ni fallor hic aliquanto plus legerat in *Græcâ* Philoſophiâ, quàm ille in libris ſacris *Braſm.* Epiſt. lib. 2. Epiſt. 26.

Libros omnes *Philoſophicos Ciceronis* nihili facio; nihil enim in iis eſt quod demonſtret & doceat ac cogat, nihil *Ariſtotelicum*; ut nec apud *Plutarchum*, qui *amicis* tantum ſcripſit non *doctis*. *Scaligerana* prima. p. 49.

Cicero in *Epiſtolis* ad *Atticum* ſententias interruptas habet, eò quòd arcana ſcribat; Authores omnes Latinos, qui extant elegantia ſuperat: quam præclara in illis occurrunt! *Scaligerana* Poſterior.

Ejus *Metaphoræ* nec magno nitore ſplendent, nec admodum audaces ſunt: facilem & genuinum orationi ſuæ modum adhibet; Connexiones ejus nunquam coactæ nec affectatæ ſunt; Omnes tropi cæteraque ornamenta debitum locum in illa occupant: Ejus cogitata ibi ſunt magnifica & non facilè quis dixerit utrùm in iis ſeligendis, an verò exprimendis feliciot fuerit; nihil denique in cogitationum ejus enunciatione quod ad delectandum aut movendum ſit neceſſarium deſideratur. *Rapin.* Comparat. Præclar. Viror. Antiquit. Tom. 1. c. 16. Gall.

Quod ad *Ciceronem* attinet, judicium ſequor quod de illo fert Sapientum vulgus, nimirum quod præter ſcientiam animus ejus aliis dotibus non multum excelluerit: Probus erat civis, mitiſque ingenii, ut ferè ſunt obeſi & dicaces homines qualis ipſe erat; Verùm mollitie ambitioſaque arrogantia multùm ſane laborabat. Nec quomodo ipſum excuſare valeam invenio, quòd Poeſin ſuam dignam eſſe quæ publica luce frueretur exiſtimaverit. Non eſt magnus defectus verſus malè componere, ſed defectus in eo fuit quòd non animadverterit quàm nominis ſui gloria indigni fuerint. Quod ad ejus eloquentiam attinet prorſus incomparabilis eſt non credo alium unquam Oratorem ipſi æqualem futurum.—— Quod ad opera Ciceronis ſpectat, tædioſa mihi videtur ejus ſcribendi ratio: Ejus enim Præfationes, definitiones, Partitiones, Etymologiæ operis ejus majorem partem abſumunt Quidquid vividi & medulloſi continet prolixo ejuſmodi apparatu ſuffocatur. *Mich. de Montagne*, Experim. ſuis lib. 2. cap. 10. Gall.

Henricus Stephanus carpſit *Ciceronem* quòd *Conviviigenuinam* ſignificationem ignoraverit, credideritque hac voce hominum ſimul viventium ſodalitatem denotari, cùm potius ſignificetur hominum lauto epulo ſe invicem excipientium gaudiumq; ſimul agitantium. *Biblioth. Univerſ. &c. Hiſtor.* Tom. 5. p. 13. Gall.

Opera *Ciceronis* omnia ex edit. *Iani Gulielmi* & *Iani Gruteri*, Tomis duobus. Hamburgi, in majori folio, An. 1618. quæ optima Editio.

Hoc ejus *Epitaphium*, Auctore Euphorbo Scholaſtico:

Hic jacet Arpinas *manibus tumulatus amicis.*
Qui fuit orator ſummus & eximius,
Quem nec crudeli maſtavit civis, & hoſtis.
Nil agis, Antoni, *ſcripta diſerta manent.*
Vulnere nempe uno Ciceronem *confeciſti: at Te*
Tullius æternis vulneribus lacerat.

Philip. Labb. in Theſaur. Epitaph.

MARCUS TERENTIUS VARRO.

claruit ante Chriſtum Ann. LXVIII.

PHiloſophus & Poëta. Naſcitur An. 1. Olymp. 166. ante C. N. 114. Obiit An. 1. Olymp 188. ante C. N. 26. *Euſeb.* in Chronic.

Compoſuit 24. libros de linguâ Latinâ, quos *Ciceroni* dedicaverat: *Satyras Menippeas*: Antiquitates rerum humanarum divinarumque: libros de vita *Populi Romani*: Opus Hebdomadum, quod continebat imagines & elogia doctorum virorum: librum de Poëtis & Scenicis originibus: &c.

Varro Philoſophus *Romanorum* pluimæ fuit in hiſtoriâ lectionis *Plutar.* in *Romul. Herman. Cruſer.* interpret.

Varro doctiſſimis *Romanorum. Senec.* de conſol. ad Helv. c. 8. Vir accuratiſſimè doctus atque eruditus. *Apul.* in Apolog.

Varro ille *Romanus* multiformibus eminens diſciplinis, & in *vetuſtatis* indagatione rimator, *Arnob.* adverſ. *Gent.* l. 5.

M. Varro, quo nemo unquam doctior, ne apud *Græcos* quidem, nedum apud *Latinos* vixit. *Lactant.* l. 1. divin. Inſtitut. c. 6.

Vir doctiſſimus apud eos (*Ethnicos*) *Varro*, & graviſſimæ autoritatis. *Auguſt.* l. 4. de *Civit. Dei.* c. 1.

Quis *M. Varrone* curioſius iſta (de *Diis Gentium*) quæſivit? Quis invenit doctius? Quis conſideravit attentius? Quis diſtinxit acutius? Quis diligentius pleniuſque conſcripſit? Qui tametſi minus eſt ſuavis eloquio, doctrinâ tamen atque ſententiis ita refertus eſt, ut in omni eruditione, quam nos *ſæcularem*, illi autem *liberalem* vocant, ſtudioſum rerum tantum is te doceat, quantum ſtudioſum *verborum Cicero* delectat. *Idem* Ibid. l. 6. c. 2.

Terentius Varro, vir *Romanorum* eruditiſſimus. Plurimos hic libros & doctiſſimos.

Digitized by Goo

ctiſſimos compoſuit, peritiſſimus linguæ *Latinæ*, & omnis *Antiquitatis*, & rerum *Græcarum*, noſtrarumque; plus tamen ſcientiæ collaturus, quàm eloquentiæ. *Quintil.* l. 10. Inſtitut. c. 1.

M. Terentius Varro, ſcriptor inter togatos ſine controverſiâ longè doctiſſimus. *Iſaac. Caſaub.* De Satyr. *Græc.* Poët. & Rom. Sat. l. 2. c. 1.

Terentius quidem *Varro*, vir cùm *Græcis* literis perfectus & *Latinis*, tùm *Antiquitatis* cumprimis imitator diligens. *Lipſ.* l. 3. Var. lect. c. 19

Unicum *Varronem* inter latinos habemus libris tribus *de Re Ruſticâ*, qui verè ac μεθοδικῶς Philoſophatus ſit, imò nullus eſt *Græcorum*, qui tam benè, inter eos ſaltem qui ad nos pervenerunt. O excellens opus ex quo, qualia ejus reliqua erant opera, conjectare quivis poteſt! Sed quod mirum, non minus in *Poeſi* valuiſſe, fragmenta *Poematum* indicant. *Scaligerana* prima, pagin. 146. 147.

Varro octogeſimum agens annum, ſcripſit libros de *Re Ruſticâ* & ita ſcripſit, ut ex his videatur adhuc alacri animo fuiſſe, & ſenſiſſe ſtudiorum dulcedinem. *Eraſm.* l. 23. Epiſt. 5. Rerum antiquarum *Varrone* doctiorem neminem fuiſſe conſtat. *Baron.* Vol. 1. *Annal.* p. 35.

Pleni *Varronis* (doctiſſimi alioquin viri) libri ineptiſſimarum *Etymologiarum*: quem eo nomine meritò *Quintilianus* etiam reprehendit. Nihil enim plerumque inſulſius. *Mer. Caſaub.* De quat. linguis p. 152. Vel *Varro* ipſe quàm interdum in *Vocabulorum Veriloquiis* abſurdus eſt? *Turneb.* Adverſar. l. 3. c. 7.

Varro more ſuo anxiè *Etymologias* comminiſcitur. *Joſ. Scal.* conject. in *Varron.* de ling. Lat. p. 90.

Varro in Etymologiis *Varro* non videtur: itaque à *Quintiliano* ridetur meritò. *Manut.* l. 3. Epiſt. 23.

Docti haud ignorant, quid de *Platonis Cratylo* ſit ſtatuendum; quemadmodum & de *Varronis Originibus*, qui ſæpè in ſuis de *lingua Latina* libris prudens ſciens fallit, falliturque. *Gerard. Ioan. Voſſ.* de *Arte Hiſtor.* p. 2.

Varronis de linguâ Latinâ libri tres, intricati, ex illo dicendi more ipſi peculiari. *Lud. Viv.* de Tradend. Diſcipl. p. 525.

Vitruvius orationem peregrinitate & plebitate, id eſt, verbis loquendique generibus infimæ plebi familiaribus, aut ad tranſmarini *Græcanici* ſermonis conſuetudinem ineptiuſculè conformatis paſſim infuſcat. Quæ vitia unà cum *Archaiſmis & novitatibus* etiam apud *Varronem* inveniuntur, cui propterea elegantiam defuiſſe notavit *Petrus Lavinius*, in lib. *De verbis Sordidis. Gaſp. Sciopp. conſultat.* p. 41.

Magnam in *Varrone* Antiquitatis doctrinam, magnam *Veteris* ritus, *Sacrorum & Ceremoniarum* cognitionem; eumque in *Ennii* lectione aſſiduum fuiſſe obſervo. *Andr. Schot.* l. 2. c. 24. obſerv. Human.

In *Plauto & Lucretio* plura, in *Varrone & Terentio* nonnulla occurrunt *Obſoleta*, quæ hodiè verius pro *metallo adorandæ rubiginis*, ut Juvenal loqui amat, quàm puro putoque *Obryzo* habenda, utcunque fuerint id temporis ſatis elegantia, ſatis aurea. *Olaus Berrich.* in cogitat. de *Variis Latin. Ling. ætat* p. 4.

Ejus opera ſive potiùs operum fragmenta, collectore *Auſonio Popmâ* Notis illuſtrata ſunt, *Lugdun. Batav.* in officinâ *Chriſtoph. Plantini* per *Chriſtoph. Raphelengium* 1601. in 8.

DIODORUS SICULUS.

Claruit ante Chriſt. Ann. L X.

HIſtoricus, tempore *Iulii Cæſaris & Auguſti Octaviani* vixit. Natale ei ſolum *Agyrium Siciliæ.*

Scripſit, Βιβλιοθήκην ἱστορικὴν in quâ agit de rebus *Ægyptiis*, *aſſyriis*, *Medicis*, *Perſicis*, *Græcis*, *Romanis*, *Punicis*, atque aliis. Conſtabat verò opus hoc libris quadraginta, quorum argumentum ipſe in præfatione recenſet. Sanè multa adeò ſunt σφάλματα *Diodori* in *Olympiadum* annis, & *Romanis Magiſtratibus*, ut planè veriſimile ſit corruptis ac mutilis faſtis uſum eſſe. Sanè hoc nomine non à *Bodino* modò vapulat; ſed ab ipſo etiam *Sigonio*, *Stephano*, item *Pighio*, & aliis *Chronographis* ſæpius reprehenditur. Cætera ſi ſpectes, magna ejus induſtria fuit; ut qui triginta annorum operam in hanc ce hiſtoriam impendiſſe ſcribat in præfatione ſua. Ubi &, quanto veritatis ſtudio laborârit, oſtendit peregrinatione ſuâ in *Aſiâ* atque *Europâ*. Nempe periculis vel ærumnis nullis territus fuit, quò minùs, loca ipſa luſtraret, de quibus ſcripturus eſſet. Modò utinam nobile adeò opus integrum ad nos perveniſſet. Nunc ex 40. libris ſolum 15. extant, atque item pauca ex *Photio*, & aliis excerpta. Æquiori animo jacturam tantam ferremus, ſi ſupereſſent *Beroſus*, *Theopompus*, *Ephorus*, *Philiſtus*, *Calliſthenes*, *Timæus*, atque alii, ex quibus ſua aſſiduo labore congeſſerat *Diodorus*. *Voſſ.* de Hiſtor. Græc.

Sunt, qui *Diodorum* ſuperioribus (*Dioni Caſſio*, *Ammiano*, *Plutarcho*, &c.) conferendum, plerique anteferendum, putant: non video tamen, quid in eo tantoperè admirentur, ſive dicendi genus quo nihil magis vulgare dici poteſt; ſive rationem Hiſtoriarum ſpectent. Rectè quidem & ordine proponi ea, quæ initio cujuſque libri dicturus eſt, ſeque ipſum breviter colligit; illuſtrium quoque Philoſophorum, Hiſtoricorum, ac Poëtarum ætates ſolus è veteribus ad Hiſtoriam adjunxit. Cum verò Univerſitatis Hiſtoria ſcribere propoſuiſſet, totus eſt tamen in Hiſtoria Græcorum. Quinetiam prolixior eſt in unius *Gilippi Lacedemonii* conciones (Laconicæ brevitatis & ſuæ in *Thucydidem* reprehenſionis oblitus) quàm in Hiſtoria Bellorum, quæ per Italiam geſta ſunt annis ferè trecentis.; cùm tamen longâ digreſſione de peſte Athenienſium & ejus Cauſſis diſputet. Omitto, quàm abſurda ſit ejus Interpretatio de Anno Lunari, cùm homines annos mille ducentos aliquando vixiſſe crederentur, o ſi non his quoque temporibus hanc ætatem multi ſuperarent. Sed cum a. nos 30. in Hiſtoriâ ſcribendâ & regionibus obeundis ſe conſumpſiſſe fateatur, miror, quòd *Italiæ* finitiſſimæ Hiſtorias adeò negligenter tractarit, præſertim cùm florente Romanorum Imperio, id eſt, Cæſare Dictatore, claruerit. Nam ſi quis Livium & Dionyſium cum *Diodoro* comparet, ubique ferè in Romanorum Antiquitate diſcrepantes judicabit, maximè in ratione Faſtorum & Olympia-

Olympiadum, in quibus ſæpiſſimè labitur. Idque fortaſſis imperitiâ linguæ latinæ contigiſſe puto. Quòd minùs Scripta Romanorum diligentiùs inquireret argumento eſt, quòd ubique Φύριον pro *Furio* ſcribit, quaſi Græca vox eſſet, &c. quod ut librariorum vitio tribuatur; ſic enim opinor, non tamen poteſt in Conſulibus, Decemviris, ac Tribunis Militum Conſulari poteſtate eadem excuſatio locum habere, in quibus enumerandis modò tres, modò quatuor omittit, totamque *Faſtorum Conſularium* rationem confundit. *Bodin.* Meth. Hiſt. cap. 4.

Quantum ſolis lumen inter ſtellas, tantum inter omnes, quotquot ad noſtra tempora pervenerunt, Hiſtoricos (ſi utilitatis potiùs, quàm voluptatis aurium habenda ſit ratio) noſter hic *Diodorus* eminere dici poteſt. Ac quantò Univerſus Orbis civitate ac gente unâ eſt capacior & amplior, tantò major eſt Scriptorum *Diodori* (ſi eorum argumentum ſpectemus) quàm ullius eorum, qui extant, Hiſtoricorum amplitudo. *Henr. Stephanus* in Tractatu de *Diodoro*, ubi & *Ludovici* cavillis reſponder.

Neſcio cur *Plinius* dicat *Diodorum Siculum* deſiiſſe primum apud *Græcos* nugari, quum nihil ſit eo nugacius. An defendit eum titulus quòd libros ſuos non illecebroſâ aliquâ nuncupatione invidioſos fecerit, ſed *Bibliotheca* Hiſtoriam inſcripſerit. *Lud. Viv.* de cauſ. corrupt. Art. l. 2. p. 155.

Sed videamus (inquit Voſſius) quid moverit eruditum illum *cenſorem*, ut iniquum adeò judicium ferret. Nempe unum hoc eum impulit, quòd primis libris tradat μυθικὴν ἱστορίαν, *Hiſtoriam fabularem*. Atqui ipſa hac appellatione ſatis ſe purgat *Diodorus*. Adde quod iſtæ heroicorum temporum narrationes pro meris fabulis haberi minimè debent. Nam verum iis argumentum ſubeſt, ſed fabulosè quædam admiſcentur.

Id ſanè ſcriptori huic proprium eſt, ut ſapienter pleraque interſerat, quibus *Providentiam Dei, Juſtitiamque* demonſtret, dum à cogitatione *Fortunæ* homines avocat: ſuumque eſſe dicit inſtitutum, fortis alicujus viri morte narratâ laudes ejus attexere. Modum interim tam in laudationibus quàm in vituperationibus tenet: ac non pauca intermiſcet *Divinæ Hiſtoriæ* noſtræ veſtigia; quam ſi noviſſet, clariora potuiſſet exprimere, *Poſſevin.* Biblioth. Select.

Juſtinus Martyr Diodorum celebertimum *Græcorum* Hiſtoricorum; *Euſebius Pamphilus* illuſtrem virum appellarunt.

Diodorus vir antiquæ eruditionis, in quo nihil culpes præter *Epigraphen*, & corrupta *Romanorum* nomina. *Dempſter.*

Laudatiſſimus cum primis Author *Diodorus Siculus*; qui ſumma fide, labore immenſo, curâ & ſolertiâ ſingulari, Hiſtoricas conſtruxit. *Bibliothecas. Manſcur.* in Præfat. ad Apparat. Sect. 4.

Legimus *Diodori Siculi* Hiſtoriarum libros quadraginta; qui univerſam quandam mundi continent *Hiſtoriam*. Eſt *Cephalione* longè uberior, ſaltem cum eadem refert, ut & *Heſychio* illuſtri. Stylo utitur perſpicuo, nec affectato, ſed qui hiſtoriam maximè deceat. Neque etiam, ut ſic dixerim, nimium *Atticiſſat*, aut *Antiquarius* eſt ſupra modum; neque contrà, ad humilis dicendi ge-

nus se demittit, sed mediocri forma sermonis delectatur, figuratam orationem, aliaque vitans; nisi quod de *Gentium Diis*, & *Heroibus*, poetarum more fabulatur. Phot. in cod. 70.

Stylus *Diodori* non adeò fluens, aut placidus atque *Herodoti*. Sed vicissim neque *Herodotus*, nec *Thucydides*, neque *Xenophon* universalem Historiam scripserunt. Fieri enim vix possit, ut ii, qui tantam moliuntur molem, cum in varios auctores incidunt, è quibus colligunt permulta, ne variationem aliquam concipiant; certe dum intexendis rebus incumbunt, non adeo tantam verborum curam habere possunt *Possev.* Biblioth.

Diodorus Siculus in *Hieroglyphicis* indagandis non incuriosus fuit, tametsi nonnunquam sententiam ex vulgo mutuatur. *Ioan. Pier. Valerian.* l. 32. *Hieroglych.* c. 11.

* *Henrici Stephani* Annotationes, cum Præfationibus, in *Diodorum Siculum*, permittuntur, si adhibeatur nota Auctoris damnati, & operis permissi. *Index Madrit.* edit. An. 1667.

Extant libri 15. ex 40. reliqui, *Græcè*, cum Interpretatione *Laurentii Rhodomanni*: addita sunt Fragmenta eorum, qui non extant. *Hanoviæ.* Fol. 1604. Typis Wechelianis, apud Aubrios.

C. SALLUSTIUS CHRISPUS.

Claruit ante Chr. Anno XLIX.

NAtus erat *Amiterni Sabinorum* urbe Olympiadis 183. Anno 3. qui est Urbis 667. Mundi 5864. ante *Christ.* nat. 84. Ad plures abiit quarto anno *Actiacum* bellum Anno, qui est Urbis 719 Mundi 3916. ante *Christ.* nat. 32. *M. Antonio* & *L. Scribonio* Consulibus *Euseb.*

Sallustius, nobilitate veritatis *Historicus Augustin.* l. 1. de *Civ. Dei*, c. 5. Electissimus verborum pensator. *Idem.* l. de vit. Beat.

Sallustius novator verborum *Aul. Gell.* l. 1. c. 15. Noct. *Attic. Sallustius* vel subtilissimus brevitatis artifex. *Idem.* l. III. c. 1.

Sallustius proprietatum in verbis retinentissimus consuetudini concessit. *Idem* l. 10. c. 20.

Quod ad dictionem *Sallustii* attinet, omnes antiqui judicant brevem ac nervosam esse, & *Thucydideæ* æmulam. Sanè scriptor est planè *Atticus*, qua laude *Demostheni* propior est, quàm *Cicero* ipse, ut benè censet *Turnebus* in *Adversar.* suis. Sed ut *Thucydidem* non omnes probarunt, ita nec *Sallustii* dictio omnibus probatur. *Voss.* de Hist. Lat.

Sallustius, rerum *Romanarum* florentissimus auctor, ut inquit *Tacitus*, frequens est in manibus *puerorum*, sed mihi aptior videtur *provectioribus*. Inimitabilis est in illius scriptis gratia: quæ quotiescunque repetita, nunquam tædium sui, aut satietatem lectori afferant. *Lud. Viv.*

Vix tandem habitura est quidquam egregium *Latina Lingua* quod non *Sallustianum* sit. *Stephan.* de *Lipsi* latinitat. Palæst. prim.

Si pauca excipias verba, quæ partim novavit ipse, partim ex aliorum seculo;

ac

Digitized by Google

ac potiſſimùm ex *Catonis Originibus*, invidiosè decerpſit, genere dicendi breviſſimo apriſſimoque dominari omnium teſtificatione temporum dictus eſt. *Strad.* Prolus l. 2. 3. Hiſt. part. ſecundâ.

Fuere quidam Barbari recentiores ſupercilio non ferendo, judicio verò corruptiſſimo, qui *Salluſtii* dictionem idcircò brevem cenſuere, quia rem perſonamque narret, *Conſilia* atque *deliberationes* omittat: factum ipſum nudum illico ponat. Quaſi verò Commentarium ſcripſerit ille, non Hiſtoriam pleniorem, qui ſit *Hiſtoriæ Pater* appellatus. Ego verò contra hoſce *Circulatores* longè aliter ſentio. Non ſolum quod negant, facere; verùm etiam apparatum addere ſpem, metum, modum, eventum atque alia pleraque ejuſmodi adjungere etiam excurrere interdum. *Jul. Cæſ. Scalig.* l. 4. Poëtic. c. 24.

Brevitas *Salluſtiana* propterea vulgò jactata videtur mihi, quia tribus vocibus integras explet ſententias: non circumducit, non interponit: *aſyndetis* utitur, omittit verba, quemadmodum à viris doctis obſervatum eſt. *Idem* ibid.

Brevis eſt, ſed nihil non eâ brevitate comprehendit. Sententiis gaudet, & antiquis verbis, acumine non inepto. *Car. Sigon.* de Hiſt. Roman.

Criſpus Salluſtius ob elegantiam inimitabilemque in ſcribendo brevitatem aſſecutus eſt primas inter *Hiſtoricos* partes. Ita creber rerum frequentiâ eſt, ut verborum propè numerum, ſententiarum numero ſequatur; ita verbis, quorum *novator* dictus eſt, concinnus, ita elegans, ita preſſus, ut neſcias utrum res verbis, an verba rebus illuſtrentur. *Philip. Beroald.* in oratione quam *Salluſt.* explicat. habuit.

Non mihi *Salluſtius* videtur vitiis caruiſſe, & gratiæ & ſimultatis. Certè cum de *Cicerone* ſcribit, multa ſilentio præterit, quæ libentiſſimè in aliorum gratiam retuliſſet. *Melch. Can.* l. 11. libr. Theologic. c. 6.

Objectant aliqui, quòd pravo *loliginis* ſucco, pleraque ad *Ciceronis* laudem pertinentia, quæ apud alios legere ſit, præterierit. Verùm ea potius neglexiſſe ego arbitror, vel ut falſa, vel ut incerta planè, vel ut exigua & minuta. *Voſſ.* de Hiſt. L.

Salluſtius homo nequam, ſed graviſſimus alienæ luxuriæ objurgator. *Lactant.* l. 2. de Falsâ Rel.

Fuit verò *Criſpus* ut etiam *Seneca*, exhortator ad virtutes, vitiorumque accuſator acerrimus, vitioſiſſimus tamen ipſe; eoque nomine ab *Appiano*, ac *Dione* ſugillatus, quòd aliter fecerit, aliter ſcripſerit, homo, ut cum *Macedone* loquar, & *Pacuvio Galliano*, ignava opera, *Philoſophâ* ſententiâ. *Bonifac.* l. 15. c. 7. ludic. Hiſtor.

Græci ejus Hiſtoriam tanti fecere, ut eam Græcè tranſtulerit *Zenobias* Sophiſta, teſte *Suidâ*.

Alter eſto *C. Salluſtius*, omnino primus, ſi libros modò ejus haberemus. Sed Hiſtoriarum corpus illud totum periit: & ex his pauculis, admirari eum magis libet quàm anxiè judicare. Illud video *Thucydidi* ſimillimum eſſe: & ideò quæ de illo dixi, dixiſſe hic me puta. *Lipſ.* not. in libr. 3. *Politic.*

Sanè *Græcam* Hiſtoriam *Thucydidis* & Polybii, *Latinamque Salluſtii & Titi*

Livii cæteris omnibus præferendam esse censeo; seu gravitatem in illis, ac majestatem operum spectes, seu puritatem styli judiciique integritatem, seu denique omnes *Historiæ* rectè conscribendæ leges requiras. Quas ipsi adeo concinnè feliciterque observarunt, ut, ne transversum quidem unguem ab illis unquam deflexisse, jure merito arbitrari possint. *Gabr. Naud.* Bibliograph. Politic.

Extant Sallustii opera cum notis variorum ex recensione *Joan. Frederici Gronovii, Lugduni Batav.* in Officin. *Hackianâ*. An. 1665. in 8.

C. JULIUS CÆSAR.

Clar. ante Christ. Ann. XLVI.

ANte *Christum* Annos 98. natus est. Varia admodùm *scripsit*, ex quibus sola supersunt, quæ in re Historicâ reliquit: nempè septem libri de *Bello Gallico*; quos *Græcè* transtulit sive *Planudes* sive alius. Ad hæc tres de *Bello Civili*.

Scriptor est purus & elegans, inque verborum structurâ accuratus, atque omninò placidi instar fluminis procurrens: interea πλατυτὸς ac gravis in sententiis, quo *Xenophontem* exsuperat: cæterò quin ei non dissimilis multùm --Hæc eò dico, ne *Carionis*, aut *Floridi*, aut alterius cujusquam judicium ab lectione *Commentariorum Cæsaris* absterreat juventutem. Quæ proh pudor! Satis infrequens est in nobilissimo atque adeo divino hoc scriptore. Aut si quibus in manibus sit, haud alio legunt fine, quàm ob eximiam Romanæ linguæ puritatem, verborumque proprietatem summam; super quo ante nos non semel summi viri sunt conquesti. Sanè ex eo haurire est maximarum & utilissimarum rerum copiam: quam qui verborum elegantiâ contenti negligunt, minus etiam pueris sapiunt, qui nunquam ita se arboris frondibus oblectabunt, ut egregios ejus fructus contemnant. *Voss.* de Hist. Lat.

C. Cæsar laudatur in primis. Si ut disertus narrator, libens assentio. Est enim ejus viri pura oratio sine fuco ac calamistris ornata, vel *Romanis* vel *Atticis* Musis dignissima. Sin ut perfectus Historicus; dubitare me dicam, cùm & nonnulli fidem ejus in Historiâ civili requirant, & tertium illud ἦθικὸν τῆς πλατυτῆτος totum ei desit. Itaque ipse *Cæsar*, cæteroqui minimè sui contemptor, *Commentarios* inscripsit non *Historias*: & hoc ipso laudem veram meruit, quòd falsam affectare contempsit. *Lips.* in Epist. ad *Maximil.* II. Imperat. quam suo in *Tacit.* Comment. præmisit.

C. Cæsar res suas ipse digessit: compositè sanè, ac pari modestiâ ac libertate. In *stylo* sunt, quæ culpem, sine ejus tamen culpâ. Nam malam aliquam & alienam manum accessisse satis mihi liquet. Prudentiam non è verbis ejus hauries, sed è factis & maximè militarem. *Commentarii* enim sunt, & nihil pollicentur præter nudam, simplicemque narrationem. *Lips.* in Not. ad Politic. Libr. 1. c. 9.

C. Cæsar. si foro tantum vacâsset, non alius ex nostris contra *Ciceronem* nominaretur. Tanta in eo vis est id acumen, ea contentio, ut illam eodem animo dixisse, quo bellavit appareat. Exornat tamen hæc omnia mira sermonis, cujus

propriè

propriè ſtudioſus fuit, elegantia. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Inter cætera divini ingenii monumenta reliquit *Commentarios* rerum ſuarum valdè probandos, qui adeò munditer, purè, eleganter conſcripti ſunt, ut mundius, elegantius, terſius nihil quicquam reperiri poſſit. In quibus ſumma illa Oratoris virtus, quam *perſpicuitatem* vocant, magno cum nitore conſpicitur. Sunt enim, quod nemo non videt, lucidiſſimi planiſſimique, in quibus omnia fluunt elaborata, ac fœliciſſimam facilitatem præ ſe ferentia, nec ullis reconditorum verborum, exoletarumque vocum fœtoribus deformata. *Philip. Beroald.* in lit. ad *Erneſt. Schleinic* quas *Ceſari* præmiſit.

Illud inſuper addiderim, bonam partem eorum, quæ his *Commentariis* ſcripta ſunt, haberi etiam in Epiſtolis *M. Tullii* ad *Atticum*, in quibus, cùm quid novi geſtum erat à *Ceſare*, ſtatim *Atticum*, *Quintumve Ciceronem* fratrem aut *M. Brutum* certiorem faciebat. Id quod maximo teſtimonio eſt, veriſſima eſſe, quæcunque his Commentariis ſcripta habentur. *Ald. Manut.* in lit. ad *lect.* quas *Ceſari* præmiſit An. 1513.

Scripſit Cæſar hos Commentarios in Caſtris, & ſuccifivis quidem horis, quibus hercle vel ob hoc major fides debetur, quod rebus geſtis, ipſe qui ſcripſit, interfuit. Quàm verò reliquos autores in locis perſcribendis diligentia ac cura vicerit, facilè videre poterit, quicunque vel apud *Geographos* aliquid laboris inſumpſerit, vel qui *Galliam* ipſam viderit. *Henr. Glarean.* in Annotat. ad *Ceſ.* de *Bello Gall.* l. 1. c. 1.

Pollio Aſinius parum diligenter, parumque integrâ veritate, compoſitos (à *Cæſare* rerum ſuarum Commentarios) putat: cùm pleraque, & quæ per alios erant geſta, temerè crediderit: & quæ per ſe, vel conſultò, vel etiam memoriâ lapſus, perperam ediderit: exiſtimatque reſcripturum, & correcturum fuiſſe. Et profectò (inquit *Voſſius*) qui cum *Cæſaris* Commentariis contulerit ea, quæ ab aliis, cùm *Latinis* tum *Græcis*, de rebus *Cæſaris* ſcripta fuere, negare non poterit, eum, ſi quid imprudentiùs, vel quomodocunque aliter feciſſet, quàm oporteret, hoc ferè vel planè præterire, vel ita referre, ut in alios potius conjiciat culpam. *Voſſ.* de Arte Hiſtor. cap. 12.

Multi verò de Autore horum Commentariorum dubitarunt, & *Iulio Celſo*, neſcio cui, temerè inſcripſerunt. Certum quidem eſt in quibuſdam antiquis libris in fine Commentariorum legitur *Iulius Celſus. Conſtantinus legi Commentarios Cæſaris.* Ex hoc & aliis argumentis fatetur *Lipſius Iulium* aliquem *Celſum* manus attuliſſe *Ceſari*, quædam recidiſſe, addidiſſe, interpolaſſe, ſed non immutaſſe *Cæſarem*, ut *Juſtinus Trogum*. *Arnold. Montan.* in Not. ad *Ceſar.* l. 1. c. 1.

Præclariſſima, ſi quis unquam, cogitata enunciandi facultate polluit *Cæſar*. Eruditi quibus ſapit palatum eum non ſine cauſa mirantur ob inimitabilem ſtyli puritatem: ſed illum magis adhuc miror ego ob exquiſitum ejus judicium; nemo enim ſapientiùs unquam ſcripſit. Solus ferè inter autores nullas inepcias dicit. De ſe non loquitur niſi ut de homine indifferenti, & quam ſemel induit ſapientis perſonam egregiè ſemper ſuſtinet. Verum eſt eum non eſſe prorſus *Hiſtoricum*, ſed verum quoque eſt eum exemplar Hiſtoriæ ſcribendæ perfectum fore,

ſi ſtylo minùs contracto ſcripſiſſet. Valde glorioſum eſt Authori huic incomparabili quòd *Henricus* IV. & *Ludovicus* XIV. *Hiſtoriæ* illius de bello *Gallico* vertendæ operam navaverint. *Rapin.* Reflex. in Hiſt. Sect. 28.

Cæſar peculiariter dignus mihi videtur cujus ſtudio quis vacet, non ſolùm propter Hiſtoriæ notitiam, ſed propter eum ipſum: uſque adeo cæteros omnes perfectione ac excellentia ſuperat, ne Saluſtio quidem excepto. Profectò Authorem paulò majori reverentia & veneratione lego quam humana Scripta legi ſolent: modò ipſummet ſuſpiciens ob ejus geſta & magnitudinis ejus miraculum; modò ob ſermonis puritatem & elegantiam inimitabilem, qua non ſolum omnibus Hiſtoricis palmam præripit, ut ait Cicero, ſed fortaſſis ipſimet etiam Ciceroni. Tanta in judiciis ſuis ſinceritate loquitur de hoſtibus ſuis, ut, exceptis coloribus falſis quibus iniquam ſuam cauſam, & ambitionis ſuæ peſtilentis ſordes incruſtare conatur, hoc unicum in eo reprehendi poſſe putem, quòd parcè nimis de ſe ipſo locutus ſit; tot enim præclara facinora feciſſe non potuit, quin de ſuo ad ea multò plus contulerit quàm ſcribit. *Mich. de Mont.* Experim. l. 2. c. 10. Gall.

Cæſar in cujus ſtylo tot ſunt blanditiæ, tantaque nativa facilitas, quandoque tam obſcurus eſt, ut ſi quid ſibi velit intelligatur, id minùs à verborum vi procedat quàm à rei de qua agit conſideratione. *Novell. de Rep. Litt.* Sept. 1686. Gall.

* Annotationes *Ioan. Rhellicani*, *Ioan. Glanderpii*, Joach. Camerarii, & Franc. Hottomanni in C. *Julii Cæſaris* Commentarios, permittuntur, ſi expurgentur. *Index Madrit.* edit. An. 1667.

Julii Cæſaris ſuſpectam veritatem reddere conatus eſt *Aſinius Pollio*, auctore *Suetonio*. Ego vero neſcio an cum ratione; ſed, ut dicam quod cenſeo, fieri vix potuiſſe videtur, ut bello tantiſque occupationibus detentus [nihil otii ſupereſt iis, quibus cum *Gallis* dimicandum eſt] religionem, ritus, ceremonias, & mores hominum tam diligenter perquiſierit: verùm ab aliis accepta referre eum facilè crediderim; habet enim abſurda nonnulla, quale illud: *Gallis morem fuiſſe*, ait, *ut male habentes, immolaturos ſeſe Diis immortalibus, recuperatâ quamprimum proſperâ valetudine, voverent.* Probabile certè eſt eos ægrotare maluiſſe, quam ſanos factos in *Victimam* enecari. *Claud. Verder.* Cenſion. in Auctores.

Extant *C. Julii Cæſaris* Commentarii cum Notis *Variorum*, editore *Arnoldo Montano*. *Amſtelodami* ex officinâ *Elzevirianâ* An. 1670. in 8.

AULUS HIRTIUS.

Clarus ante Chriſt. Anno XLV.

Landorpius Aulum hunc *Hirtium* amicum & familiarem *Cæſaris* fuiſſe ait; & Diſcipulum *Ciceronis*, Conſulemque à Cæſare deſignatum, proximo poſt cædem ejus Anno. In quo honore contra *Antonium* pro libertate pugnans interiit.

Commentarii ab *Hirtio* additi vel *Oppio*, planè ſunt alii quàm *Cæſaris*; minus & puritatis & majeſtatis habent: ut *Cæſarianos* à Principe ſcriptos appareat, alteros

alteros à privato. *Ludovic. Viv.* de Tradend. Discipl. l. 4.

Inter Libellos, qui adjuncti commentariis *Julianis*, unus est de *Bello Africo*: qui, *me judice*, non inter illos tantùm eminet, sed inter pleraque Romana scripta. Ita tersa in eo & ad comicum morem pura dictio; simplex, cohærens, & candida narratio; nihil quæsiti coloris aut fuci: omnia denique illo ipso *Cæsare* digniora [non tenebo veram vocem] quàm Commentarii illi, qui feruntur. At neglectus tamen jacuit, imò vix lectus is libellus [adeò hic quoque præjudicia valent, & traditæ à magistellis opiniones] quem si seriò inspicis fatebere, non alium magis esse ad genium prisc. ævi. Pueris inter primos Autores formandæ linguæ, si quis proponat, nihil erret. Sanè hic unus Commentarius inter omnes, nescio quo fato, purus, nec interpolatus mansit, & in suo vultu. Excipio, quòd in partibus quædam labeculæ: è quibus paucas hic eluam levi manu. *Just. Lipsi.* l. 2. Elect. c. 22.

Hirtius tersissimo *Belli Africi* Commentariolo. *Idem* ad *Tacit.* l. 2. Annal. num. 121.

Hirtii dictionem meritò commendat *Just. Lipsius. Voss.* de Histor. Latin.

Hirtius eloquens Historicus. *Dempster* in Elench. script.

Quis est tam ingenio tardus, qui verbis *Hirtii*, optimi *Linguæ Latinæ* auctoris, *Horatianis* non intelligat? *Franc. Luisin.* l. 3. *Parerg.* c. 32.

Omittam, inchoata quædam & rudia occurrere in hoc Auctore optimo [*Julio Cæsare*] seu partim mendosa, & obscura, partim ab *Hirtio*, hoc est, non à scientissimo *Historico* absoluta. *Paul. Ben.* de Histor l. 11.

Hunc auctorem edidit *Arnoldus Montanus* cum Notis *Variorum*, illum Cæsaris Commentariis adjungens in 8. 1670.

C. VALERIUS CATULLUS.

Clarvit ante Christ. Anno XLIV.

V*Eronensis* trigesimo ætatis Anno *Romæ* moritur, Olymp. 180. An. 4. nempe *Lentulo* & *Metello* Coss. quibus *Cicero* ab exilio revocatus. *Hieron.* Eruditorum consensu *Docti* cognomen accepit: ita enim peculiari *Epitheto Catullus* censetur. Atque hunc quidem *Ovidius Virgiliano* majestati opponit. Tantum nominis apud eruditos, ac laudis est consecutus. Sed & versus ipsius, quanquam, ut duriusculi notantur [quod uterque *Plinius* asserit] tamen perelegantes habiti sunt, ac sectatores complures in his invenit. *Petr. Crinit.* de Poet. Latin.

Catullo Docti nomen quare sit ab antiquis tributum, neque apud alios comperi, neque dum in mentem venit mihi. Nihil enim non vulgare ist in ejus libris. Ejus autem Syllabæ cùm duræ sunt, tùm ipse non rarò durus: aliquando verò adeo mollis, ut fluat, neque consistat. Multa impudica, quorum pudet: Multa languida, quorum miseret: multa coacta, quorum piget, nam invitum tractum esse, & multùm & sæpè constat, à suis versibus. *Jul. Cæs. Scal.* in Hypercr.

Catullus hunc *Docti* titulum ab coævis suis non aliâ de causâ retulit, quàm quòd *Græcorum* quæ inimitabilia putabantur, *Latinis* literis erudite expresserit.

Digitized by Google

Neque enim puto meliorem *Græcarum Venerum* Interpretem ante *Catullum* fuisse, quàm illum ipsum, qui metrorum genera, quæ illis solis data videbantur, incomparabili successu primus Latinis transcripserit. Quod non ignoravit *Martialis* cùm scripsit : *Verona docti Syllabas amat Vatis* Barth. l. 38. c. 7. *Adversar.*

Latinæ puritatis custos fuit religiosissimus, unde & *Docti* cognomen meruit. Alioqui lascivus, & supra modum mordax; utpote qui ne Cæsari quidem, jam rerum potito, pepercerit. *Car. Stephan.*

Unus omnium & suavis maximè & Latinus Poeta *Catullus* est. *Barth.* l. 8. c. 22. *Adversar.*

Poeta urbanus vocatur *Juvenali* Satyr. 13. Poetarum elegantissimus, *Gell.* l. 7. Noct. Attic. c. 20.

Doctus, facundus, argutus, lascivus. *Ovid.* A *Martiale Catullus* confertur *Maroni*, eo disticho:

Tantum magna suo debet Verona Catullo,
Quantum parva suo Mantua Virgilio. *Mart.* l. 14. Ep. 195.

Dulcissimus omnium Poetarum & politissimus *Catullus. Turneb.* l. 12. Adversar. c. 1.

Tibullus & *Propertius* locum *Catullo* proximum in elegantiâ verborum, atque in sententiarum concinnitate obtinent. *Mannt.* Epist. l. 3. Epist. 14. *Muret.*

Multa alia præter Epigrammata composuit *Catullus*, quæ vitio longæ vetustatis desiderantur.

Quo Poetâ nihil ingeniosius, nihil eruditius, nihil jucundius excogitari potest *Petr. Victor.* l. 22. var. lect. cap. 15.

Catullus observantissimus vel morosissimus observator puritatis *Latinæ Linguæ. Scaligerana* 1. p. 47.

C. Valerius Catullus Veronensis, Tullio carus, suavissimus Poeta qui si abundè duriusculus appareat, præsertim in *Epicis*, mirifica ingenii amœnitate horrorem illum abstersit, & castissimâ *Linguæ Romanæ* venustate redemit; dignus qui in argumento castiori occuparetur. *Borrich.* de *Poet.* p. 49.

Habent *Latini* hujus generis auctorum nobilissimum par, *Catullum* & *Martialem*, de quibus non ambigi placet, uter utri, & quàm longè anteponendus sit: tantumne *Catullus* à *Martiale*, quantum ingenuus aliquis & honestus *civis* ab illiberali & importuno *Scurrâ* de *trivio* discreper, ut *Antonio Mureto* visum est; an Epigrammatum virtutibus superet *Martialis Catullum*, id quod *Justus Lipsius* cum *Iulio Scaligero* sensit. Multò etiam moror minus superbum & insolens *Andreæ Naugerii* fastidium, qui ut est relictum à *Paulo Iovio* in elogiis doctorum virorum, certo quotannis die consecrato *Musis*, magnum numerum *Martialis* librorum, quos coacervasset ad eam rem, devoveret *Vulcano*, pessimum, ut videbatur, *Poetam* præclarè execratus. Meum judicium semper fuit, ita *Catullum* cum *Martiale* comparari posse, uterque ut vincat & vincatur: *Illum* quidem puro ac simplici candore, & nativâ quâdam minimeque adscitâ excellere venustate

Digitized by Google

nuſtare *formæ*,quæ accedat quam proximè ad *Græcos*; *Hunc* acumine, quod proprium *Latinorum* & peculiare tunc fieri cœpit, valeret : adeoque *Catullum* toto corpore Epigrammatis eſſe conſpicuum ; *Martialem* clauſulâ præcipuè atque ultimo fine, in quo relinquat cum delectatione aculeum,ſpectari. Quod ſi verſum & numeros attendimus,Martialis *hendecaſyllabos*, *Scazontas*, *Iambos*,præ *Catullanis* agreſtes & invenuſtos;*Elegiacos Catulli* duriuſculos,& ſcabros,& parum, ut ita loquar, enodes: Si expendimus *eloeutionem* , tantum videri alterum alteri ſcriptorem præſtare, quanto ex duobus, quibus *Latina* lingua maximè floruit, temporibus,præſtantior *Iulii Cæſaris* ætas,quam *Veſpaſianorum*,& *Nervæ Trajanique* fuit. Optandum ſanè ut, quàm benè uterque, tàm non obſcœnè ſcripſiſſet: neve putaſſet alter *Verſiculos* tunc denique habere ſalem & leporem, ſi ſunt molliuſculi & parum pudici : alter laſcivam verborum licentiam linguam eſſe *Epigrammatum* interpretatur. *Vavaſſor*. de ludicrâ dict. pag. 231. 232.

Jeſ. *Rapinus* ait *Catullum* , quia *Romanorum* primus linguam elegantiæ Veneribus exornare cœpit, nondum calluiſſe magnum præceptum Horatii , qui ſermonem conciſum & breviloquentiam præſcribit. *Rapin*. Comparat. *Hom*. & *Virgil*. cap. 10.

Author collectionis *Epigrammatum*, quam in aliis tam acriter perſtrinxit Jeſuita *Vavaſſor* , non ſine cauſa dixit *Martialem* & *Catullum* impolita & ruſtica ingenia fuiſſe, & Stationariorum militum quam pudicarum Matronarum collocutionibus congruentiora. Dom. *Bayle* Novell. de Rep. litt. Junii 1684. pag. 364. Gall.

Editus ſæpè *Catullus* eſt, ſollicitè ab *Gebharto* & *Mureto*; quibus adjiciendæ *Ioſ. Scaligeri* notæ. Præſtitit & operam ſingularem in *Traiectenſi* Editione *Simon Abbes Gabbema*.Certè verò præterenda eſt illa *Iſaaci Voſſii* Londini 1684. in 4.

CORNELIUS NEPOS.

HIſtoricus,*Veronenſis*,tempore *Iulii Cæſaris* claruit. *Hieronymus* in *Chronico Euſeb*. refert illum ad annum Auguſti quartum. Claruit ante Chriſt. Ann. XL.

Scripſit libros illuſtrium virorum,ex quibus habemus 22. exterarum Gentium Imperatores. Scripſit etiam de ſcriptoribus claris,*Catone*, *Terentio*, *Cicerone*, *Attico*, aliiſque. Scripſit *Chronicon* rerum *Romanarum*.

Externi Imperatores quos habemus,*Æmilii* eſſe *Probi*, à multis creduntur. Qui error inde provenit,quòd *Librario* id fuerit nomen,qui *vitas* eas partim ſuâ, partim Patris & Matris manu ſcriptas *Theodoſio* obtulit. Hoc ita eſſe, oſtendunt verſiculi, qui *vitis* iſtis præmitti in MSS. ſolent. Ac nec *Æmilium*, nec *Theodoſiani* ævi quenquam,eorum eſſe librorum auctorem,abundè arguit pura & *Romana* dictio. Opinetur aliquis ut Trogus ab *Juſtino*, ita ab *Æmilio* , qui ſub *Theodoſio* vixit,in compendium eſſe redactum *Nepotem*.Sed aliud ſuadet operis *concinnitas*, & illa præfandi ratio, quæ eſt in *Epaminonde* vitâ ac in *Pelopidâ* imprimis, ubi brevitatem juſtam pollicetur. Attamen ſententia hæc,licet erronea, minus periculi habeat,dummodò extra controverſiam maneat,*Æmilium* omnia de puriſſimis

Digitized by Google

mis *Nepotis* fontibus hauſiſſe. *Ger. Ioan. Voſſ.* de Hiſt. Lat. l. 1. c. 14.

Conſtantiſſimo civitatis noſtræ teſtimonio C. *Cornelium Nepotem*, virum doctiſſimum, & *Antiquitatum* omnium peritiſſimum, *Veronenſem* fuiſſe traditur. Cui in ſummâ Curiâ cum reliquis *Veronenſibus* illuſtribus etiam *Statua* poſita eſt ex publicâ auctoritate. Hic in *Urbe*, *Ciceronis* & *Cæſaris* tempore, vixit, pervenitque uſque ad *Auguſti* Principatum. Scripſit diſertiſſimè *Illuſtrium virorum vitas*, Quarum tantùm *Pomponii Attici* extat; quæ cæterarum facilè *Specimen* indicare poteſt. Scripſit accuratiſſimè rerum *Romanarum Chronicon*, vel de *Temporibus* librum, in quo brevi explicatione omnis ævi memorias complexus eſt. *Onuphr. Panvin.* Catal. illuſtr Scriptor. *Veronenſ.*

Cornelius Nepos quàm elegans ſit ſcriptor ex vitâ *Pomponii Attici* cognoſcere licet. Dictio certe venuſtiſſima & ſimpliciſſima; in diſponendo nihil illo accuratius, in fide nihil ſanctius. *Petr. Nann.* de clar. *Cornel.*

Limatiſſimus ſcriptor, cujus judicium *Cicero* revereri ſolet. *Sciopp.* de ſtylo pag. 153.

Cupio puriſſimum illum Scriptorem aliquando caſtigatiorem edere, quem tum docebimus eſſe *Cornelium Nepotem*, non verò *Æmilium Probum*, ut vulgò putant. *Ober. Giſan.* Conject. in *Lucret.*

In *Nepotis* vitas dubium non eſt nonnulla poſterioribus ſæculis irrepſiſſe ab ævi *Auguſti* auro remotiora, *Æmilii* credo *Probi* operâ cujus nomen multis ſæculis libellus *Nepotis* præſcriptum habuit. *Gaſſ. Sciopp.* conſult. p. 41.

Nepos, caſtigatiſſimæ moderationis auctor, cùm abſtinere illâ orationum ſplendidiore curâ, deſcriptionumque productiore ambitu conſtituiſſet; quæcunque ad ingenium, diſciplinam, privatam conſuetudinem pertinent, breviter ac veluti unâ congeſtione, abſolvit: Cætera actionibus publicis earumque rationibus informandis bonâ fide attemperat. *Ioan. Henr. Boecler.* in comment. ad *Berneg.*

Neuter horum (de *Cæſare* & *Nepote* agit) ſatis nunquam laudari poteſt, præſertim ob ſeculi noſtri conſuetudinem, quo pleriſque alia omnia faciliùs placent, quàm id, quod in *Cæſare* & *Nepote* præcipuum judicant eruditi. Sed *Nepotis* quidem magis expoſita dulcedo & gratia eſt: omnis enim ejus ſcriptio in moribus explicandis, quæ laudi aut vitio dari merentur enarrandis, ſententiarum civilitate & ſimilitudine, exemplorum quoque jucunda varietate & celebritate lectorem allicit; ipſaque dictio, quamvis ſimplicitati ſtudere videatur, delectu verborum, compoſitione, ſenſu ſtatim aliquid ſuæ ſuavitatis, etiam non æſtumantibus aut intelligentibus, inſinuat. Habimus hunc auctorem locorum communium, ad quos reſpiciat Civilis eloquentiæ ſtudioſus; quotiens mores Hominum publicaque & privata conſuetudo vitæ quadam ſubtili elegantiâ, non citra gravitatem & auctoritatem utentis, notari deſiderant. *Boecler.* de eloquent. Polit. n. 43.

Habemus etiam egregiam de vitis excellentium *Imperatorum* libellum, quæ ut alius eſſe credam, quàm *Cornelii Nepotis*, animum inducere non poſſum: quippè cætera congruunt, ſed præcipuè *Inſcriptio* ad *Atticum*, & terſum valdè, & elegans ſcribendi genus, quod non alii ſæculo convenit, quàm, ut ita dicam,

Digitized by Google

cam, puro puto latino, quale fuit *Nepotis*. *Roland. Mareſius*, Epiſt. lib. 2. Epiſt. 5.

Extant *Corn. Nepotis vitæ* excellentium Imperatorum cum Notis *Variorum*, *Lugduni Batav.* Ex officina *Hackianâ* An. 1675. in 8. Acceſſerunt huic editioni præcipuorum *Græciæ* Imperatorum *Icones* ære inciſæ, ut & Index Rerum & verborum præcedenti multo auctior & emendatior.

PUB. VIRGILIUS MARO.

IN Pago qui *Andes* dicitur, haud procul à Mantuâ naſcitur, Cn. *Pompeio Magno*, & M. *Licinio Craſſo* Coſſ. Olymp. 177. An. III. *Hieronym.* in *Chron.* Exaravit *Georgica*, *Eclogas*, *Æneidem*, *Epigrammata*, *Virgilius Brunduſii* moritur Olymp. 190. An. 2. *Voſſ* de Poet. Latin. Claruit ante Chr. Annos XXXIX.

Homericæ perfectionis per omnia imitator *Maro*: nullius diſciplinæ expers, & quem nullius diſciplinæ error involvit *Macrob.* in ſomn. *Scip. l.* 1. c. 7. l. 2. c. 8.

Hæc eſt *Maronis* Gloria, ut nullius laudibus creſcat, nullius vituperatione minuatur. *Idem* in Saturnal. l. 1. c. 24.

Fuit *Virgilius* ut ſcrupuloſè & anxiè, ita diſſimulanter & quaſi clanculò doctus: ut multa tranſtulerit, quæ unde translata ſint, difficile ſit cognitu. *Idem* ibid. l. 5. c. 18.

Virgilius latinæ linguæ columen vocatur à *Servio*: & *Cicero*, cùm jam ſenex in hujus Adoleſcentis opuſculum incidiſſet, de illo ſic fertur auguraſſe: *Magnæ ſpes altera Romæ*. *Edm. Campian.* de Imitat. Rhetor. cap. 3. Plures hodiè reperies qui *Ciceronis* gloriam, quàm *Virgilii* detrectent. *Tacit.* in dial. de Orat.

Virgilius, Vates ſuaviſſimus, Nitidiſſimus, Pulcherrimus, Splendidiſſimus, Dulciſſimus, Politiſſimus---- Apollo ipſius cùm paſtor eſſet, jucundioribus aut teretioribus non cecinit numeris.----Ineſt in eo Phraſis Regia, & ipſius Apollinis ore digna-----Sic puto loqui Deorum proceres in Conciliis Cœleſtibus----Non ſi ipſe Jupiter Poeta fiat, meliùs loquatur. *Jul. Scaliger* in Critico & paſſim.

Homerici verſus in terrâ, *Virgiliani* inter Muſas à Phœbo facti videntur: ille *Græculus Circulator*, is Regiæ Orationis Auctor. *Virgilius* Magiſter eſt *Homerus* Diſcipulus. Hic Verus Poeta, ille Foraneus Narrator. *Homerus* moles quidem eſt, ſed rudis & indigeſta. *Virgilius* Matrona honeſta. *Idem.*

Virgilius ampliſſimum ubique ſui præconium facit, modò ſano judicio & non corrupto legatur. Ubique enim ille ſibi conſtat, idem *Virgilius*, hoc eſt, ut planius uno verbo dicam, *Poetarum Deus*. Sanè verò animo & ore verecundus adeò, ut ex moribus vulgò *Parthenias* cognomen invenerit, tanto etiam in honore habitus à *Senatu Populoque Romano*, ut auditis ejus verſibus in *Theatro*, univerſus populus illi aſſurrexerit, ipſamque, ut ſcribit *Cornelius Tacitus*, fortè præſentem ſpectantemque veneratus eſt ſic, quaſi *Auguſtum Cæſarem*. *Alexander*

Digitized by Google

xander Imperator & *Cæsar* eum *Poetarum Platonem*, ut scribit *Lampridius*, appellare solitus fuit, tametsi præposteri in hoc judicii *Arrianus*: *Ennium Virgilio*, hoc est, stercus auro præponeret,& fatui judicii *Caligula*, qui eum & damnaret & incesseret. *Lil. Gyraldus.*

Virgilii versus verè aureos jure appellare possis. quòd ab *Octavio* pro viginti versi ulis quinque *aureorum* millia receperit. *Budæus* de *Asse*. l. 3.

Auctor est *Donatus*, *Virgilio* hunc morem fuisse, ut horis matutinis plurimos scriberet versus: horis verò pomeridianis, ubi calor ille deferbuisset,eosdem incudi redderet, ac limaret: ac sæpè ex centenis vix quaternos, aut senos reliquisse non aliquâ ex parte immutatos: ac propterea dicere solere se, *Ursa in modum, fœtus edere informes, quos denique lambendo informaret. Donat.* in vit. *Virgil.*

Virgilius solus *Poetæ* nomine dignus est. *Iul. Scal.* l. 3. *Poetic.* c. 2.

De *Virgilio* nunquam loquendum, nam omnes omnium laudes superat. *Scaligerana* 1. p. 148.

Virgilii Georgica sunt admirabilia; habet ex *Aristotele*.*Æneis Virgilii* non est correcta ut *Georgica*, & erat compositurus 24. libros ut *Homerus*. Omnes *veteres* hoc dicunt,propterea jussit comburi illos libros. *Ergo ibit in ignes*, carmen illud quod post *Virgilium* additur, non est antiquum. *Scaligerana* 2.

Duo illi omnes doctrinæ apices *Homerus* & *Virgilius*. *Casaub.* præf. in *Pers.*

Naturalis Philosophiæ non fuit *Virgilius* omninò imperitus, *Franc. Bacon.* in Histor. Vent. ad Attic. 27.

Instar omnium sit *Virgilius*, qui *Topographiam* Infernam accuratissimè depinxit. *Inferorum* regionem in septem *Mansiones* divisit. 1. *Infantum*. 2. *Falsò damnatorum*. 3. *Eorum qui sibi manus intulerunt*. 4. *Amantium* 5. *Bellatorum*. 6. *Tartari*. 7. *Elysii*. Hæc si cum superioribus comparentur nihil ferè à *Virgilio*, quod non prius ab *Homero* aut *Platone* dictum reperies. *Ioan. Marsh.* in can. Chron.

Virgilius inter *Latinos* Princeps *Poëtarum*; *Bucolica* sua annis septem, suam *Æneida* annis undecim elaboravit: & primus ipse sui rigidissimus censor ac judex divinam scriptionem ad rogum damnavit. *Drexel.* par. prim. *Amrifod.* cap. 7.

Æneis virgilii grande opus, & plenum gravitatis, ac rerum bonarum & quod *Iliadi* non concedat. *Lud. Viv.* de tradend. Discip. l. 3.

In *Bucolicis Theocritum* Poetam est imitatus, in *Georgicis Hesiodum*, quem sine ullâ quidem controversiâ longè superavit In ipsâ *Æneide* sequutus est ex Autoribus *Parthenium*, Pisandrum, *Apollonium Rhodium*;& in primis *Homerum*: ex *Latinis Q. Ennium*, *Livium Andronicum*, *Nevium*, *Titum Lucretium*, & alios complures. *Petr. Crenit.* de Poet. Lat.

Apud eminentissimum Poetarum nostrorum *Virgilium* nihil ferè paulò ingeniosius, & eruditius dictum reperitur, quod non ad *Homeri* imitationem sit conscriptum, atque adeò plenè ex *Homero* descriptum. Quâ de re cùm ab æmulis aliquando *Virgilius* carperetur, dixisse fertur: *Non minus esse difficile carmen*

carmen ab Homero commodè sumere, quàm Herculi clavam de manibus eripere. M. Ant. Majorag. præfat. *Homer. Iliad.*

Publius Virgilius non modò verba aliquot accepit ex Poematis *Lucretii*, sed locos penè integros ab eo transtulit: quod & veteres *Grammatici* accuratè notârunt. *Petr. Crinit.* de Poet. Lat.

Virgilius ex *Xenophontis* libro *Oeconomico* multa transtulit in *Georgica*, ut de *Georgicis Magonis Afri, Catonis, Varronis, Ciceronis* quoque libro tertio *Oeconomicorum*, qui *Agriculturam* continet. *Serv.* de *Virg. Georg.* l. 1. v. 43.

Inter editiones eminet *Taubmanniana* cum notis *Servii*, & commentariis de la *Cerda*. Nec illaudata Petri *Danielis, Dan. Heinsii*, & *Thomæ Farnabii*; quibus adjungenda illa *Cornelii Schrevelii* cum notis *Variorum*, *Lugdun. Batav.* ex Officinâ *Hackianâ* An. 1666. in 8.

QUINT. HORATIUS.

Claruit ante Christ. Anno XXXVI.

FLaccus, Lyricorum & Satyrarum scriptor, tempore *Octaviani Augusti* floruit. S. *Hieronymus* in *Chronico* An. 3. Olymp. 192. quinquagesimo ætatis Anno *Romæ* mortuum esse memorat. Quidam, sectâ *Epicureum* fuisse contendunt: Alii *Academicum* factum existimant.

Horatius ad notandos Hominum mores præcipuus, purus imprimis & tersus---At *Lyricorum* idem *Horatius* ferè solus legi dignus; nam & insurgit aliquando, & plenus est jucunditatis & gratiæ, & variis figuris & verbis felicissimè audax. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Quin hoc proprium & peculiare fuit *Horatio*, ut ridenti similes; & quasi dissimulans, improbitatem ac vitia Hominum accusaret; quòd ea magis urgeant, atque afficiant, quæ sensim irrepunt, quàm quæ apertâ fronte invadunt. Quod ipsum & Poeta *Persius* demonstrat.

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit: & admissus circum præcordia ludit,
Callidus excusso populum suspendere naso.

Petr. Crinit.

Horatius est omnium Latinorum Græcorumque Poetarum elaboratissimus. *Scalig.* Hypercrit. p. 867.

Quis enim, qui de Poëtis modò judicare aliquid possit, uni inter latinos omnes *Horatio* vel acumine ingenii, vel sententiarum gravitate, palmam non tribuit? *Manut.* Epist. l. 6. Epist. 7. *Horatius* emendatissimus auctor, ut dicebat *Augustus*. *Scaligerana* prim. p. 91.

Horatium in latinis sapientiorum Poetarum principem jure laudemus: in quo penè tot vivendi documenta, quot versus; tot sententias, quot verborum sensus, admiremur. Studiosè itaque & sedulò singula *Horatii* Poemata lege & perpende:

Digitized by Google

pende: invenies non disputationes quidem subtiles, aut ratiocinationum acumina: sed pleraque omnia quæ ad rectè, sanctè, tranquillè, beateque vivendum à prophano homine proficisci possunt argutè ac graviter præcepta, exemplisque Poetarum Historiarumque & vitæ communis de copiâ depromptis explicata, confirmata, ac quasi condita. Hic enim mos, hæc ratio philosophandi unicè *Horatio* placuit: quo sensu etiam in aureâ illâ ad *Loilium* Epistolâ, *Homericam* philosophiam *Crysippea* & *Crantorea* præfert. Mira est & in Odis & carminis & argumentorum varietas, summa copia & suavitas: sententiæ graves, argutæ & artificiosissimæ: Digressiones oppidò venustæ. *Corn. Schrevel.* Epist. ad lector. præfix. Edit. *Horat.*

Unus & unicus *Horatius* in *Odis* componendis regnat, & omnes infinito intervallo post se reliquit. *Baud.* Epist. cent. 2 Epist. 28.

Venetum ille patens *Horatius* ei pro suâ elegantiâ & ingenii urbanitate haud dubiè placet. *Tanaquil. Fabr.* Epist. l. 1. Epist. 57.

Juvenalem Poetam à *Scaligero* Patre, in Satyrâ præpositum *Horatio*, vidi qui indignarentur. At ille, me judice, inter multa certi & elegantis judicii, nihil verius protulit. *Lipsi.* Epistolic. Quæst. l. 2 Epist. 9.

Horatium poetam alioqui nobilissimum, libidine adeò præfervidâ fuisse ferunt ut cubiculo etiamnum uteretur speculato, quo se coeuntem intueretur *Cæl. Rhodigin.* Antiq. lect. l. 14. c. 4.

Qu. *Horatius Flaccus Venusii* in *Apuliâ* natus, juvenis in bello meruit, tandemque *Tribunus Militum* constitutus, re non satis fœlicitèr gestâ, ad amœnum illum *litterarum* portum sese recepit, & primùm quidem elegantia carminum *Mecænati* conciliatus, hinc per eum *Oct. Augusto*, ætatis reliquum suaviter contrivit. *Dictio* ejus castè *latina*, ipse minimè castus. In *Lyrico* à nemine *Latinorum* vincitur. *Heroica Flacci*, ut sapientiæ monitis abundant, ita numeris & rotunditate amabili plerumque destituuntur. *Borrich.* de Poet. p. 49 50.

Carminum igitur libri vel jucundâ inventione, vel puritate sermonis, vel figurarum tum novitate tum varietate, majores sunt omni non solùm vituperatione, sed etiam laude: neque solùm dicendi genere humili, quemadmodum scripsit *Quintilianus*, contenti, verum etiam sublimi maximè commendandi. *Jul. Scalig.* de re poetic. p. 879.

Horatius autem invenit combinandi omnes nervos omnemque sublimitatem *Pindari*, cum tota suavitate & elegantia *Anacreontis*, ut novum prorsus characterem sibi efformaret duorum aliorum perfectiones coadunando. Nam præterquamquòd ingenium naturâ jucundum habebat idem etiam vastum, solidum & elatum erat, imaginationibus ejus nobilitas inest, in cogitatis & sententiis suis argutus est: periti Artificis acumen semper produnt illæ Odæ quas absolvere voluit; sed perspicacitate non mediocri opus est ad totum ejus ingenium penetrandum; nam arcanæ quædam Veneres, & elegantiæ quædam reconditæ paucissimis obviæ versibus ejus continentur. *Latinorum* etiam solus est inter *Veteres* qui in hoc scribendi genere excelluerit, *Rapin.* Reflex. particul. in Poes. Reflex. 30.

Cùm

Digitized by Google

Cùm inter *Satyricos* priſci ævi poetas tres potiſſimùm ſint commendabiles, *Juvenalis*, *Perſius* atque *Horatius*; *Horatius* inter oratoriam *Juvenalis* dicacitatem, & inter *Perſii* obſcuram nimis adſtrictamque brevitatem medius incedit, atque adeò inter *Satyricos* non minus, quàm inter *Lyricos Latinos*, primum meretur locum. *Acta Erudit.* Menſ. Jun. An. 1684. p. 262.

**Dionyſii Lambini* in *Horatium* Commentarii, *Lutetiæ* 1587. & *Pariſ.* 1605. cum *Expurgatione* permittuntur. *Index Madrit.* 1667.

Prodierunt opera *Q. Horatii Flacci* cum obſervationibus *Petri Gualteri Chabotii* à *Joan. Jacobo Graſſero* editis: *Coloniæ Munatianæ* An. 1615. in fol. apud *Ludovicum Regem*. Extant cum Notis *Variorum*, & integris notis *Joannis Bond.* accurante *Corn. Schrevelio*, in 8. *Lugd. Batav.* ex officinâ *Hackianâ* 1670.

M. MANILIUS.

CUjus *Aſtronomicon* habemus extrema *Auguſti* ætate vixiſſe creditur: legenti enim *Manilium* iterum iterumque omnia *Auguſti* temporibus videntur convenire, *Ger. Joan. Voſſ.* de Poet. Lat. Claruit ante Chr. Anno XXXII.

Fabius Quintilianus nullam mentionem de hoc Poetâ fecit: quocirca mirantur quidam, cur illum prætermiſerit, præcipuè cùm de *T. Lucretio*, & *Æmilio Macro* judicium fecerit. Studium ſuum atque induſtriam collocavit in *Mathematicis* artibus, tantumque in his profecit, ut maximas ingenii ſui laudes tulerit. *Scripſit* libros quinque de *Aſtronomicis*, carmine *Hexametro*: in quibus magna ex parte *Hipparchum*, *Eudoxum*, atque *Aratum* ſequutus traditur. De obitu ejus nihil à nobis compertum eſt, *Petr. Crinit.* de Poët. Lat.

De *Manilio* nondum ſtatui, magis optandumne fuerit; illum publicè in *Scholis*, legi, an dolendum, quod hactenus neglectus jacuerit, poeta ingenioſiſſimus, nitidiſſimus ſic ipſor, qui obſcuras res tam luculento ſermone, materiam moroſiſſimam tam jucundo charactere exornare potuerit, *Ovidio* ſuavitate par, majeſtate ſuperior; uno vincitur, quòd non poteſt manum tollere *de tabulâ*, & [quod tam falsò quàm immeritò *Ovidio* objectum olim] nunquam ſcit deſinere: in quo peccat non judicio, ſed fertilitate, indulgentiâ *Styli*: quâ in re non judicium ſed animum *Ovidio* quoque defuiſſe, *Quintilianus* animadvertit. Eſt & aliud non leve vitium in noſtro, quòd nimius in verborum iteratione, quum poſſet aut parciùs eadem, aut alia pro illis uſurpare. Itaque *criticas* aures offendunt, illa toties totieſque inculcata, *Sidera*, *Cœlum*, *Mundus*, per templa, per ſidera: & alia non pauca, quæ ter quater trinis quaternis continuis verſibus infulcit. Hoc ut non mediocre vitium eſt in nitido ſcriptore, ita puri ſunt ab hac labe Principes Poetæ *Virgilius* & *Ovidius*. Hoc uno excepto, nihil ad perfectionem abſoluti Operis in hoc auctore requiras. Imprimis omnia ejus procœmia & παρεκβάσεις extra omnem aleam poſita ſunt. Nihil illis divinius, nihil copioſius, gravius, & jucundius dici poteſt. *Joſ. Scalig.* Prolegom. in *Manil. Aſtronom.* p. 20. 21.

Digitized by Google

Manilii Aſtronomicon multa habet de *Chaldaicâ* ſuperſtitione ac vanitate inſperſa : adeundum tamen non ſine judicio & duce qui, quæ devitanda ſint, admoneat. *Joan. Lud Viv.* de Tradend. Diſcipl. l. 4. p. 553.

Imperfectum opus ſuum reliquiſſe *Manilium*, ſunt qui putent, cum de ſeptem *Planetis* nonnihil neminerit, & de his mox planè non eſt executus. Latuit verò hoc ipſum *Manilii* opus per multa ſecula; primus enim *Poggius* cum aliis libris in Italiam attulit, *Martini* 5. *Pontificis Maximi* tempore. *Gyrald.* de Poëtis.

Quantus Poeta quamque eloquens ſcriptor fuerit, quantique ingenii *Manilius*, licet vel ex ſolâ deſcriptione *Andromedæ* perſpicere. *Caſp. Barth.* Adverſar. l. 8. c. 8.

Opus *Manilii Aſtronomicon* eſt, & *Genethliacon.* l. 5. verſu *Epico* expreſſum, & ab *Ægyptiorum* diſciplinis magnam partem decerptum. Dictio terſa, genus dicendi mediocre, judicium exquiſitum, promptum & facile eloquium, in argumento latinis verſibus anteà intentato. Quin & Philoſophatur identidem non ſiniſtrè. *Borrich.* de poet. Lat p. 54. 55.

Manilium nullus fuit qui poſſet intelligere ſicut ego; non enim deſcribit *Aſtronomiam* hodiernam, ſed veterem. Oportet benè legiſſe authores ut intelligatur. *Junius* quàm deliravit, qui voluit illum corrigere! *Scaligerana* 2.

Præclarè de hoc auctore meruit inſigni editione & commentario *Joſ. Scaliger*, nec malè *Franciſcus Junius Biturix.*

M. VITRUVIUS POLLIO.

Claruit ante Chriſt. Anno XXXI.

TEmpore *Auguſti Octaviani* Imp. floruit. Extant ejus libri decem de *Architecturâ* cum notis *Joan.* de *Laet*, *Amſtelodami* Fol. 1649.

Qui de *Architecturâ*, nobiliſſimâ ſanè, & in vitâ humanâ maximè neceſſariâ diſciplinâ, inter *Antiquos* è profeſſo ſcripſerit, habemus neminem præter *Vitruvium*: qui methodo quadam peculiari & commodâ præcepta illius decem libris eſt complexus: quæ, ut apparet, maximam partem hauſerat ex aliorum ſcriptorum monumentis, maximè *Græcorum*, [quare & Phraſis illius multis locis Græcizat] partim ex propriâ obſervatione & Praxi. Licet autem credendum ſit hanc diſciplinam eâ ætate, quâ ſcripſit, excultiſſimam fuiſſe, quod & reliquiæ *templorum, ædificiorum, Pontium, Arcuum, Sepulchrorumque* teſtantur, à quibus exemplaribus hodiè præcepta deducuntur; tamen ut in aliis *Artibus* atque *Scientiis*, multa ſuperioribus ſeculis & noſtro quoque judicium & induſtria peritiſſimorum *Architectorum* adjecit, qui tamen hunc *Vitruvium* lubentiſſimè *Magiſtrum* ſuum agnoſcunt. *Ioan. de Laet*, in Epiſt. ad lect. præfix. *Vitruv.* de *Architect.* An. 1649. Fol.

In *Baſilicâ*, quam *Daniel Barbarus* poſuit, deſiderant *Architecti* eximii multa: quæ abſolutiora fuiſſent, niſi, mordicus *Vitruvio* adhæſiſſet, quem ſimul fuiſſe minus in *inveniendo* perſpicacem *Chriſtiani* plerique omnes recentiores Archi-

Digitized by Google

Architecti agnoſcunt *Anton. Poſſev.* Bi lioth. Select. l. 15. c. 17.

Architecti qui veram *Architecturam* callent, non omninò è *Vitruvio*, ſed ex ratione, ex attentâ obſervatione, optimoque *veterum* modo pendent. Nam etſi *Vitruvius Architecturam* in unum corpus redegit, atque hujus leges, ac præcepta egregiè tradidit, quæ quidem omnia fatetur ab *antiquis* ſe accepiſſe, multa tamen putavit ſe docuiſſe, quæ cùm ad *rem* venitur, & *uſum*, nequaquam ſuccedunt, ne quid dicam de incommodis, & futilibus menſuris *Capituli Corinthii*, & *baſium* omniu , atque *coronarum* quas ille attulit. *Joſeph. Valerian.* vid. *Anton. Poſſev.* ibid.

Leo Baptiſta de *Albertis*, qui de *Architecturâ* ſcripſit, pluribus locis *Vitruvium* reprehendit.

Vitruvius orationem peregrinitate & plebitate, id eſt, verbis loquendique generibus infimæ plebi familiaribus, aut ad tranſmarini ſeu *Græcanici* ſermonis conſuetudinem ineptiuſculè conformatis paſſim infuſcat. *Gaſp. Sciop.* conſultat. pag. 41.

Scioppius in *Vitruvio* optimi ſeculi autore, aliquam *plebitatem* ac *peregrinitatem* agnovit; multa enim in illo ſunt ſingularia, non tantùm quod ad *Voces ſingulas* ſpectat, tam illas, quarum in *Arte Architectonicâ* uſus eſt, quàm alias, ſed & *Phraſes*: forte quod familiarius ei loquendum fuit, ut populus, quæ ſcriberet ſatis intelligeret. Id ipſe agnoſcit cap. 1. lib. 1. *Peto*, inquit, *Cæſar & à te, & ab iis qui mea volumina ſint lecturi, ut ſi quid parum ad artis Grammaticæ regulam fuerit explicatum, ignoſcatis. Namque non uti ſummus Philoſophus, nec Rhetor diſertus, nec Grammaticus ſummus, ſed ut Architectus his literis imbutus, hæc viſus ſum ſcribere.*

In illo hoc notavit *Barthius* lib. 24. Adverſ. cap. 12. quòd *plurali* delectetur, cum numero unitatis poſſit eſſe contentus, quod & fortè *Romanum* videri poſſit, cum *Idem* lib. 40. Adv. cap. 12. à *Romanorum* conſuetudine provenire autumet, quòd *plurium* numero *unum* alloquamur. *Romanus* certè *Sermo numeroſam* & plenam dictionem requirit. *Dan. Georg. Morhof. De Patavin.* Liv. pag. 85. 86.

Is ſcriptor [*Vitruvius*] ſuæ licet artis, *Architecturæ* videlicet, intelligentiſſimus, multa è *vulgo* haurit, quæ elegantiores omnes refugerunt, inquit *Ger. Joan. Voſſius*. In eandem penè ſententiam *Scioppius*: *Vitruvius*, inquit *orationem peregrinitate & plebitate infuſcat*. At peregrinitatem excuſat, immò imperat argumenti novitas, quòd ex *Græcis* pene omnia *fontibus* haurienda: *Plebita*, [ut cum *Catone* loquar] ipſi neceſſaria, & ſine vitio, quòd *Plebeiorum* manibus & linguâ uti cogatur *Architectus*. Quid quòd *Plebs* ſæpe de rebus quotidiano opere ſibi cognitis magis propriè pureque [præſertim optimo illo ſeculo] loquatur, quam in Scholâ *Philologus*.---Exiſtimandum eſt eum ſic ſcripſiſſe, non tam quod in *Latinis* vocibus ſibi quicquam temerè excidiſſe arbitraretur, quàm quia cum fluxu, & compoſitione *Græcorum* vocabulorum penè infinitorum luctandum ſibi providebat, ut artem à *Græcis* hauſtam commode explicaret; in eâ tranſlatione ne irritaret *Grammaticorum* Obelos, metuebat. Nam ne ἄμουσον

putemus

putemus *Vitruvium*, ipſe l. 6. diſertè tradit, imbutum ſe à parentibus encyclio doctrinarum, omnium diſciplinâ, & *Philologiâ* atque *Philotechnis* rebus delectatum. *Ol. Borrich.* cogitat. de var. Lat. Ling. ætat. p. 5.

Magna *Vitruvii* authoritas non modò Antiquitatis veneratione nititur, nec rationibus cæteris quibus ad rerum exiſtimationem ex anticipata opinione movemur. Is quidem quo inſigniebatur titulus, *Architecti* nimirum *Iulii Cæſaris* & *Auguſti*, & celebritas ſæculi quo vixit, ubi ad ſummum perfectionis culmen omnia perveniſſe putantur, magnam de operis ejus merito opinionem animis ingenerare debent: Sed fatendum eſt magnam peritiam qua præclarus ille vir de innumeris diverſis rebus agit, curaque quam cum judicio in earundem collectione adhibuit, & in earundem collectione è magno numero *Auctorum* quorum ſcripta perierunt, meritò efficiunt ut librum hunc conſiderent Eruditi tanquam opus ſingulare & theſaurum inæſtimabilem. Dom. *Perrault.* Præf. in decem lib. Vitruv. Fol. *Pariſ.* 1684. Gall.

Vitruvii liber de *Hexagonis*, *Heptagonis*, & id genus, An. Dom. 1494. inventus in Cœnobio quodam ad *Bobium* oppidum. *Geſner.* Biblioth.

DIONYSIUS HALICARNASSÆUS.

Claruit ante Chriſt. Anno XXVI.

HIſtoricus, tempore *Auguſti* floruit. Omnium confeſſione, ſcriptor gravisſimus, & in Romanis *Antiquitatibus* perveſtigandis, deſcribendiſque accuratiſſimus perhibetur. Eum igitur agmen ducere volo, quippe ut liquidò liqueret unde genus ſuum hauſerint *Romani* ea primùm, quæ de *Ab originum* populo, & priſcis *Italiæ* gentibus, non ex fabulis tantum & vulgi rumoribus inaudiverat, ſed ex libris etiam *Portii Catonis*, *Fabii Maximi*, *Valerii Antiatis*, aliorumque plurium didicerat, refert, mox pertexit Hiſtoriam viginti libris, uſque ad primum bellum *Punicum*, quod cœpit Anno tertio vel quarto Olymp. 128. An. U. C. 488. Verum ex iſtis viginti libris, quos teſte *Photio*, reliquit, undecim tantùm ad nos pervenerunt; in quibus annorum trecentum & duodecim Hiſtoriam, multâ fide & curâ deſcriptam, habemus. *Wheat* in Method. leg. Hiſt. Sect. 16.

Dionyſio huic laudem eam tribuit *Scaliger* in Animadverſionibus *Euſebianis*, quòd curatiùs eo tempora nemo obſervarit. Hac quoque parte *Livio* præfertur, quòd & plura & accuratiùs multa tradat, quæ ad *Romanas Antiquitates* pertinent. Nec bonus tantum Hiſtoricus fuit, ſed etiam *Rhetor*, ac *Criticus* nobilis: quod oſtendunt *Rhetorica* & *Critica* ejus opuſcula, quæ ſuperſunt: præter quæ alia ejus generis ſcripſiſſe, cognoſcimus inde; quod in iſtis multa è ſuis hujus argumenti citet, quæ hodiè non habemus. *Voſſ.* de Hiſtor. Græc.

Dionyſius Halicarnaſſæus, homo *Græcus*, de *Romanis* multa veriùs & meliùs ſcripſit, quàm *Fabius*, *Salluſtius* aut *Cato*, qui in ſuâ Republicâ opibus & honoribus floruerunt. Ejus major fides eſt in Hiſtoriâ, quàm *Livii*, *Tanquilli*, *Taciti*, *Arriani*; quòd de alienâ, non de ſuâ Rep. ſcripſit, & omnium commentarios ac civitatis *arcana* ex *actis* publicis collegit, præter moderatum dicendi genus.

Digitized by Google

genus, & *Atticam* puritatem, Antiquitates *Romanorum*, ab ipsius origine urbis tantâ diligentiâ conscripsit, ut *Græcos* omnes ac *Latinos* superasse videatur. *Possev.* Biblioth. l. 16. c. 6.

Si quis veterem *Imperii* originem apud *Dionysium* legat, ac cum *Livianâ* brevitate comparaverit, videbit opinor, nos haud immeritò prætulisse *Dionysii* curam ac diligentiam *Livii* festinationi: adeò circumspectè omnia *Dionysius*; adeò negligenter *Livius* ea tractasse videtur. *Henr. Glareau.* ad *Carol.* 5. Imperator. Epist. quam in *Liv.* annotat. suis præmisit.

Dionysius Alexandri filius *Halicarnassensis*, *Rhetor* in omni literarum genere præclarè versatus. *Suid.*

Morum Romanorum diligentissimus Observator. *Grot.* lib. 3. de J. B. & P. Gaudeamus (*Dionysii* aliorumque fragmenta reperta,) de *Dionysio & Polybio* imprimis; quibus nil potest in historia verius, prudentius. *Lipsi.* Epistolic. Quæst. l. 4. Epist. 3.

Dionysius Halicarnassæus gravis imprimis, certissimusque *Historiæ Romanæ* scriptor. *Onuph. Panvin.* l. 3. comment. de *Rep. Roman.*

Vir imprimis gravis, & nemini in vetustatis *Romanorum* notitiâ secundus. *Gorop. Becan. l. 4. Origin. Antverp.*

Dionysius ejus (*Herodoti*) popularis, summus dicendi magister, & suavissimus scriptor. *Ios. Scalig.* in Animadv. *Euseb.*

Dionysius Halicarnassæus diligens Antiquitatum investigator. Rem Romanam dilucidè ante oculos ponit; quibus initiis, quo ordine, quibus actionibus, quo consilio, quo eventu, singula gesserit, egregiè ratiocinando, recenset. *Carsigon.* de Histor. Roman.

Stylus ejus atque Dictio, quæ novatorem deceat; & verò per insuetam vulgo viam orationem impellit. At rerum singularum minuta explicatio & sensus illi quandam simplicitatem adfert, & ne ad ingratum sermonem atque asperum abripiatur, vetat. Digressionibus utitur non rarò: quare Historiæ fastidium levat, reficitque lectorem interdum ac retinet. Ut autem verbo expediam orationis elegantiâ, rerum particularium narratione & digressione temperatâ, dictionem in asperitatem abituram lenit. *Phot.* in Biblioth. Cod. 83.

Dionysius Halicarnassæus; vir ille quidem doctissimus & *Rethor Criticus* excellentissimus, sed profectò politicus interdum parum bonus, & censor alienorum scriptorum alicubi morosus, ne dicam putidus. *Isaac. Casaub.* Comment. in Polyb. Vol. 3. p. 94.

Dionysius Halicarnassæus in suo de *Antiquitatibus Romanis* libro sensûs, scientiæ & ratiocinationis profunditatem non vulgarem patefacit; Accuratione, diligentia, judicio, veracitate *Tito Livio* præpollet; magniq; ponderis est: Sed hæc omnia non impediunt quin admodum tædiosus *Concionator* sit. *Rapin.* Refl. in Hist. Sect. 28.

* *Æmilii Porti in Dionysium Halicarnassæum* notæ, cum quibus circumferuntur etiam *Henr. Stephani & Isaac. Casauboni* Notæ. cum *Expurgationibus* permittuntur. Index Madrit. Edit. An. 1667.

Extant ejus libri undecim *Historiæ Romanæ Græcè* cum versione *Amilii Portii*: addita est *Glareani* Chronologia, *Lugduni* apud *Franciscum Fabrum* 1592. Fol.

SEXTUS AURELIUS PROPERTIUS.

Claruit ante Christ. Ann. XIX.

Talus, ex *Mevaniâ* oppido *Vmbriæ* oriundus. Celebritatem nominis *Romæ* adeptus est, cùm summâ ingenii comitate, tum elegantiâ carminum *Mecænati & Corn. Gallo* maximè acceptus fuit. *Ovidium* quoque *Tibullum*, *& Bassum* inter principes amicos coluit, ad quos de suis caloribus & puellæ ingenio sæpius scripsit. In puellam *Hostiam* miro quidem affectu exarsit; quam, mutato nomine [ut est autor *L. Apuleius*] *Cynthiam* appellare maluit. *Callimachum* præcipuè, *Cyrenæum*, *Mimnermum* & *Philetam* Græcos Poetas in carmine secutus est, quorum manibus comitem se profitetur. Nam ut illi apud *Græcos* in *Elegiâ* longè præstiterunt; ità *Propertius* apud *Latinos* eorum imitatione primas videtur quorundam judicio consecutus Libros quatuor *Elegiarum* composuit. *Petr. Crinit.* de Poet. Lat.

Ovidius certè cùm sæpè de ipso *Propertio* agat, *blandum*, *tenerum*, ac *dulcem* appellat multumque illius *Carmini* semper concessit.

Fabius Quintilianus cùm *Tibullum* maximè commendaverit, non deesse tamen, inquit qui *Propertium* malint.

Propertius, *facilis*, candidus, verè elegiacus: tersior tamen quàm existimatus est à *criticis*: nam & amat quædam quæ minimè sunt vulgaria. *Jul. Scal.* de re Poetic. pag. 814.

Lepidissimus & nitidissimus *poeta Propertius*. *Turneb.* Adv. l. 8. c. 2. Tanta versuum *Propertii* jucunditas & amœnitas est, ut eos *dictantibus Gratiis* à poetâ exceptos censeas. Tantùm optarem ad aliam potiùs, quàm *amatoriam* materiam beatam illam & candidam ingenii *venam* contulisset: ut *juventuti* tutiùs legi posset. *Idem* ibid. l. 11. c. 15.

Dulciori eruditione, & eruditiore dulcedine nemo *Scriptor* est tota *Antiquitate* ante *Propertium*, quem Scriptorem quo magis rimaberis, eò magis amabis: quæ enim primo intuitu obscuriora videbuntur, ea si penetraveris, omnium videbuntur naturali quadam *Venere* gratiosissima. *Casp. Barth.* Adv. l. 9. cap. x.

Ingeniosissimus & limatissimus, etiam eruditissimus *scriptor* est *Propertius Græcarum* elegantiarum sine pari gnatus & amator. Idem ibidem. lib. 32. cap. 9.

Varia est in *Propertio* & recondita eruditio, & præter sententiarum elegantiam & acumen, multa in *verbis* quoque ipsis, quæ notatione & laude dignentur. Illud quidem in eo valde novum, & haud scio an facilè apud alium *Scriptorem* inventum, ut *verbis simplicibus*, utamur enim *Grammaticorum* vocibus, ut res possit intelligi, propriâ quadam & singulari ratione utatur pro *compositis*, eamque significationem, quam *verba juncta* habere debebant, nescio quâ opinione,

eleganti æ

Digitized by Google

elegantiæ: *verbis ſimplicibus* non raro tribuat. Exemplis fiet res manifeſtior. *Sectari* pro *inſectari*, *Teſtari* pro *deteſtari*, præter cæterorum *ſcriptorum* morem, apud hunc Poetam invenies, aliaque quæ ipſe afferre poſſum *Lipſ.* Var. lect. l. 3. cap. 7.

Propertius Elegiacorum Poetarum omnium facilè princeps. *Hofman.*

Propertius quatuor *Elegiarum* libros cultos & eruditos reliquit. *Lil. Gyrald.*

Propertium qui non amat, eum profecto *Muſa* non amant. Tanta ejus verſuum ſuavitas eſt, ut quemadmodum *Comicus* ille ait, *Nil niſi mulſa loqui* videantur: tanta eruditio, ut non niſi *Phebo* dictante credamus exceptos. *Lipſ.* lib. 2. Antiq. lect. c. 10.

Durum mihi quidem eſt ab acris judicii *Critico* [*Quintiliano*] diſcedere, qui *Tibullum* videtur præferre. Sed tamen in iis me eſſe taceo, qui *Propertium* malint. Quamvis enim *Tibullus* mire ſit jucundus, & elegans, *Latina* etiam *proprietatis* amantior, quam alter, qui ſæpè *Græciſſat* & in carmine exactior & rotundior: tamen *Propertius* illum eruditione, & ingenii ſuavitate videtur ſuperare, blandus omninò, & lenis in affectibus, in quibus etiam exprimendis nonnunquam, tanquam calidus amator, & amore deperditus, vehementior fuit *Roland. Mareſ.* l. 2. Epiſt. 6.

Tibullum, ita ut erat, accepimus, excultum atque expolitum. Eſt *Propertius* in manibus, & oris blandi Poeta, & altioris ſpiritûs, & fabulis creber, & imitatione *Græcorum* doctior. *Vavaſſ.* de ludic. dict. p. 187.

Propertius caſtigatiſſimus Auctor, & facundiſſimus. *Scaligerana* 1. p. 47.

Qui omnium optimè inter *Latinos* Stylo *Elegiaco* ſcripſerunt, ſunt *Tibullus*, *Propertius*, *Ovidius*, *Tibullus*, elegans & politus eſt; *Propertius* nobilis & ſublimis, ſed utrique anteponendus eſt *Ovidius*, quia ſtylus ejus magis eſt nativus, magis movet & affectus ardentiores prodit, *Rapin.* Reflex. particular. 2. part Refl. 29.

Impar autem *Tibullo* haberi poteſt *Propertius*, licet Elegias aliquot pulcherrimas nobiliſſimo ſtylo elaboraverit: cùm in multis varius, & inconſtans, languidior aliquando, ac humilis, aliquando inflatior, & duriuſculus ampullas, & ſeſquipedalia verba projiciat frequentiùs, quàm in *Elegiis* tolerari debeat. *Iac. Gaddius* in *Elog. omnig.* p. 149.

Imitatus eſt *Propertius* ſcriptores *Græcos Philetam*, *Mimnermum*, *Callimachum*, [ut fatetur ipſe] quos *Latiali* carmine non infeliciter expreſſit: uno parum numeroſus, quòd *polyſyllabo* frequentiſſimè claudat *Pentametrum*. Quoties hic ſcriptor ex *Amoribus* ſuis evigilat, non ſtultè ſapit. *Borrich.* de Poet. p. 52.

Propertium edidere, & illuſtravere, qui *Catullum* & *Tibullum*; in quibus regnat editio *Scaligerana*, & recentior illa *Simonis Abbes Gabema*. Laudatur & Index *Tuſcanella* & *Paſſeratii*.

ALBIUS TIBULLUS.

Albius Tibullus, *Romanus* Eques, natus eodem anno quo *Ovidius*, & *Meſſale Corvino*. *Horatioque* familiaris, à foro abſtinuit, atque juventutem fingendis Clanuit ante Chriſt. Anno XLII.

Digitized by Google

uti *recentiores* aliquot verbosi longitudine puerili, ac penè intolerandâ. Dictionem serpere humi, ac jacere non patitur, velut *Ovidius* aliquando, qui nonnulla excerpsit è *Tibullo*, hunc tamen longè superavit ingenii tum acumine, cùm amplitudine, ac divite venâ, quam *torrentis* instar exundantem si cohibuisset judicio imperfecta excolente, majorem gloriam promeritus *Tibullo* præferendus esset. Par vero judicetur, vel major ob tot *poemata* elegiacis numeris concinnata, in quibus pulchri, bonique plus est *diffusum* quàm in opere universo *Tibulli* collectum. *Iacob. Gadd.* in Elog.omnig. p. 148.149.

Tibullus cætera tam accuratus, tam elegans & tam limatus in *Elegiis* suis, non tamen admodum talem in suo *Messalæ Panegyrico* se præbet: usque adeò arduum est debitè laudare. *Rapin.*Refl. in Poes. par 2. Refl. 14.

Scitus & elegans, tum in verbis, tum in numeris *Tibullus:* sed qui è Græcis pleraque fontibus expresserit. *Andr. Schot.* l. 2. c.15. Observ. Human.

Commendatur editio *Passeratii*, nec minor laus Commentariis *Mureti*, & scholiis *Ios. Scaligeri*, Janique Douzæ

PUB. OVIDIUS NASO.

NAtione *Italus*, patria *Sulmonensis*, nascitur die secundo quinquatruum, die 20.Martii, diebus 262. ante Mortem *Ciceronis* A.M.3907. Ante *Christ.* 41. Obiit circa A. M. 3966. post *Christ.* 17. *Seth. Calvis.* *Scripsit* quamplurima vulgò nota, ex quibus dolendum est, interiisse *Halieutica*, *Medeam*, & sex libros *Fastorum* posteriores. Clar. ante Christ. Ann. VII.

In eo *opere*, cui titulum fecit *Metamorphoseon*, secutus est *Parthenium Chium* Poetam, qui Græcè scripsit præclarum Poema pari argumento & materia simili Id.

Ovidii Opus in tanto pretio habitum est *Græcorum* ingeniis, ut illud converterint in suum sermonem: est enim refertum varia atque multiplici eruditione: quanquam ipse autor inemendatum atque imperfectum reliquit, ut ipse testatur versiculis additis.Nam absente illo atque etiam nesciente, editum est in vulgus ab amicis *Fastorum* libros sex composuit, eosque ad *Germanicum Drusi* filium misit: reliquos per importunum obitum, & adversam *exilii* fortunam [ut plerique putant] non potuit perficere; ipse tamen alicubi asserit duodecim à se compositos; *opus* quidem eruditum, & plenum magnâ & copiosâ rerum scientiâ. *De Amoribus* tres libros scripsit, in quibus sub ficto nomine *Corinnæ* maximè probavit ingenium suum. Complures etiam *Epistolas*, in quibus est usus mirâ elegantiâ, & artificio singulari, ut *Critici* asserunt.

In *Elegia* habitus est paulò lascivior, ut qui nimium quandoque indulserit ingenio suo *Petr. Crinit.* de Poet.Lat.

Tantæ semper omnibus admirationi *Ovidius* fuit, ut non ingeniosus, sed ingenium ipsum: non latinus, sed ipsa latinitas: non Musarum sacerdos, sed

Digitized by Google

ipſum Muſarum numen ſit habitus. Quod ad linguam latinam attinet, eruditi omnes uno ore confitentur, ſi funditùs illa eſſet amiſſa, unius autem *Ovidii* ſcripta exſtarent, ex illis commodiſſimè poſſe reſtitui. *Giſan.* Apolog. pro Poët. lat. pagin. 484.

Opus ejus univerſum, ingenium potiùs refert, quàm curam. *C. Barth.* Adverſar. lib. 58. 9.

Laſcivus quidem in *Heroicis* quoque *Ovidius*, & nimium amator ingenii ſui: laudandus tamen in partibus. Quintil. l. 10, c. 1. Inſtit. Orator.

In *carminibus* non ignoravit vitia ſua, ſed amavit. *M. Ann. Senec.* l. 2. declam. declamat. 1. *Idem* quinto libro *Controverſiarum* Battologiam *Ovidio* objicit. *Ovidius* magnâ in verbis novandis licentiâ utitur, ac neque humilia & à plebe petita faſtidit; eaque re non nemini viſus eſt *Argentea* potiùs *ætati* accenſendus. *Gaſp. Sciopp.* in libro cui tit. conſultat. p. 41.

Ovidius Poetarum ingenioſiſſimus egregiè illud pro magnitudine rei dixit: *Omnia Ponus erant: deerant quoque littora Ponto*; niſi tantum impetum ingenii & materiæ ad puériles ineptias reduxiſſet. *Nat. Lupus inter oves, fulvos vehit unda leones*; non eſt res ſatis ſobria laſcivire, devorato orbe terrarum. Dixit ingentia, & tantæ confuſionis imaginem cepit, cùm dixit; *Expatiata ruunt per apertos flumina campos----Preſſaque labant ſub gurgite turres.* Magnificè hoc, ſi non curavit, quid *Oves* & *Lupi* faciant. *L. Ann. Senec.* lib. 3. cap. 27. Natural. Quæſt.

Jám verò ad eum pervenimus locum, in quo & ingenii magnitudo, & acumen judicii exercenda ſunt. Quis enim de *Ovidio* ſatis dignè dicere poſſit, nedum ut eum audeat reprehendere: *Faſtorum* ſtylus facilis, candidus: eruditio priſca & multa: ac tametſi materia non ſemper admittat cultum, ingenium autem viri non ſæpè; multis tamen in locis ſeipſo limatior atque terſior eſt. Minus laborati *libri Triſtes, De Triſtibus* malè inſcribuntur: quemadmodum & *de Ponto*, nihilo majore cura commendandi. *Epiſtola* omnium illius librorum politiſſimæ. Nam & ſententiæ ſunt illuſtres, & facilitas compoſita, & numeri poetici. *Jul. Caſ. Scalig.* in Hypercrit. p. 854. 855.

Uno vincitur [*Manilius*] quòd non poteſt *manum tollere de Tabulâ*, & [quod tam falsò quàm immeritò, *Ovidio* olim] nunquam ſcit deſinere.--Hoc ut non mediocre vitium eſt in nitido *ſcriptore*, ita puri ſunt ab hac labe [*nimia earundem vocum iteratione*] principes Poetæ, *Virgilius* & *Ovidius*. *Joſ. Scalig.* Proleg. *Manil.*

Omnes *Ovidius* tranſcendit. Sive falſa probabiliter, ſive obſcura perſpicuè, ſive utraque ornatè, ſive omnia ſimpliciter ſint exponenda. Falſa, ut in *Metamorphoſi*. Obſcura, ut Mathematica, & antiquitatis arcana in *Faſtis*.

Quæ ad *Mores* pertinent, ubique. Etiam cùm ludit aut lacivit. Idque verbis & oratione vulgari. Ut & dicat quæ velit, & doceat quæ quiſque intelligat, tam admirabili felicitate, ut cum quivis idem poſſe videatur, nemo poſſit. Nemo, niſi magni animi & excitati tentare idem auſit: Sapientes etiam deſpexent. Ubique *ſententiæ*, ubique *loci communes*, de ignavia de diſciplinis brevitate

Digitized by Google

brevitate formæ, opum contemptu. *Dan. Heins.* libr. de constitut. *Tragad.* secundum *Aristot.*

Ovidii facilitas est inimitabiiis. *Scaligerana* 2. *Poetarum Ciceronem* vocat *Erasmus* in *Ciceroniano* p. 147.

Cum adeò facilis ejus dictio videatur, subinde tamen occurrit, ubi ob trajectionem verborum duriusculus videatur. *Voss.* de Poet. Lat. p. 30.

Ubique ingeniosus est *Ovidius*, quod nemo unquam, nisi qui ipse ingeniosus non esset, negavit: Ubique doctus est *Ovidius*, de quo non minus apud omnes constat: sed haud equidem scio an alibi doctior sit & ingeniosior, quàm in secundo *Tristium.*, Neque adeo mirum est: causam apud *Augustum* agebat, Principem doctum, Principem Poetam. *Tanaquil. Fabr.* lib. Epist. 1. Epist. 37.

Haud equidem scio, sitne aliquid in toto *Latio*, quod elegantius & ingeniosius scriptum ab ullo Poëtâ fuerit, quàm *Elegia* octava libri 2. *Ponticorum*; ita sunt ibi omnia tersa, ita omnia varia, & πολυμαθῆ, καὶ πάσας ἰδίας καὶ ἓν γλαφυρὸν ποίημα. *Idem.* ibid. Epist. 71.

Jes. *Rapinus Ovidii Fastis* hanc gloriam tribuit, quòd sit *Opus* omnium quæ edidit placidissimum, quodque solidum judicium maximè prodit. Dicit insuper Poetam hunc tum demum cum senesceret Fastosque componeret attingere potuisse Prudentiæ ac Moderationis perfectionem quæ in hoc posita est ut quis ea tantùm dicat quæ necessaria & convenientia sunt; Eum hoc tantùm loco moderatum & circumspectum esse; Eumque alibi semper juvenilem animum exhibere. *Rapin.* Comparat. Hom. & Virgil. cap. 11.

Rapinus asserit *Ovidium Propertio* atque *Tibullo* in Elegiis anteponendum esse, quia magis nativus est stylus ejus, magis movet, & ardentiores affectus prodit; & quia hoc pacto meliùs quàm cæteri *Elegia* Characterem expressit. *Rapin.* Reflex. in Poet. Refl. 29.

Optandum erat, ut extaret *Ovidii Medea.* Nam cum ingenium ejus viri tale sit, ut penè modum humanæ conditionis excedat; si quo peccat, eo peccat, quòd, magnorum fluminum instar, interdum redundet. Quod si in eo vitium est, tot suis virtutibus satis illud compensat. *Voss.* Institut. Poetic. l. 11. p. 73.

Ex omni choro *Authorum*, quem unà legeremus segregavi *Ovidium.* Torvum enim illud & morosum *Virgiliana* Majestatis reveriti; incertum & intricatum *Papiniani* tumoris abominati sumus. Et *Horatium* sæpè suaviter nequam; dictisque elegantibus & præceptis non ratò lasciviæ ac intemperantiæ virus admiscentem respuimus. Quin & ipsum præterire ausi sumus *Ciceronem*, subinde dum largo flumine *verborum* exundat, *rebus* & *sensibus* parcum. Quidni igitur *Ovidium* in manus sumerem? *Ovidium* dixi, imò potius *Genium* quendam ingenii ac eloquentiæ in *Humanâ specie* ludentem. Cujus *versiculos* nec mortalis aliqua cura finxisse; nec studium expressisse; neque *ars* concinnasse; sed vel *natura* ipsa sponte effudisse, aut *divinior* quædam *Musa* dictâsse videatur. *Ovidium*, lacteâ ubertate eloquii, facili proprietate verborum, sincerâ puritate sermonis, sententiarum appositâ lepore, utilique acumine; æquali calore, & continuo *styli* spiritu cuivis conferendum; cæterùm inexhaustâ inventionis copiâ,

copiâ, candidâ ſenſuum perſpicuitate, laurâ ſupellectile *Hiſtoriarum*: varietate ac divitiis omnigenæ doctrinæ; & mirificè ſuavi, facili, lævi, ac rotunda compoſitione *carminum* cuivis longè præferendum *veterum Poetarum*. Cui nihil unquam aliud vitio datum eſt, quàm quod intemperantis ingenii fuerit, quòdque vir amoribus alioqui nimium deditus, ſui quoque ingenii nimius amator extiterit. *Iſaac Barrovv.* Opuſc. p. 120.

De *Ælio Vero* Imperatore tradunt *Hiſtoriæ Auguſtæ* ſcriptores, eum uſque adeò deamâſſe librum *Ovidii de Arte Amandi*, ut illum ſæpiùs in lecto decubiturus legerit, & dormiturus pulvinari impoſuerit.

Operum *Ovidii* emendatiſſima eſt editio, quam *Nic. Heinſius* ad *MSS.* codices plures emaculavit & in 3. Tomos diviſam, notiſque *Criticis* illuſtratam *Amſtelodami* ex officina *Elzeviriana* Ann. 1661. edidit: quam ſecuta illa *Burchardi Chippingii* itidem Tomis 3. *Lugd. Batav.* ex *Officinâ Hackiana* An. 1670. 8. divulgata.

* In *Ovid. Metamorph.* libros commentaria, ſive Enarrationes Allegoricæ, vel *Tropologicæ*, omnino pro hibentur in *Indice Tridentino*; vid. *Appendicem certor. Auctorum.*

Hoc *Ovidii* Epitaphium:

Hic ſitus eſt Vates, quem Divini Cæſaris *ira*
Auguſti *patriâ cedere juſſit humo.*
Sepe miſer voluit patriis occumbere terris:
Sed fruſtra: hunc illi fata dedere locum.

GRATIUS FALISCUS.

Clar. Paulò ante Chr.

Cynegeticorum ſcriptor *Ovidii* tempore vixit. Hunc auctorem primus *Actius Sannazarius* è *Galliis* ſecum attulit, & typis mandavit. Notis doctiſſimis eum illuſtravit *Janus Ulitius* An. 1645.

Ecce antiquum Poetam Latinum *Virgilio* & *Ovidio* Coævum qui celeberrimus fuit puro illo Seculo quo ampliſſima Ingenia floruerunt, & Poeſis ſeveriſſimorum Judicum cenſuræ obnoxia fuit, qui mediocribus eſſe Poetis non conceſſere. Stylus ejus ubique conciſus, caſtus & floridus eſt. Ejus comparationem melius inſtituere non poſſum, quam ſi *Virgilii Georgicis* æquiparari poſſe dixero. Idem fere Argumentum tractat, & quantitate ipſum ferè adæquat quoad Carminum numerum. In hujuſmodi comparatione nollem videri Virgilium deprimere, cui meritam exiſtimationem nequaquam denego: Sed mens mihi tantùm eſt *Gratium* ad debitum celebritatis gradum evehere apud eos quibus nondum innotuit quem Characterem tribuere debeant huic Poetæ, qui hactenus parum tritus fuit apud nos: Noſtrum hoc judicium, ni fallor, ab iis probabitur, ſi opus ipſum perlegere non graventur, cujus ea eſt brevitas, ut diuturnum otium ad ejus lectionem non requiratur. Ipſe *Ovidius* nobis hac in parte ſuffragaretur.

Poſtrema

Digitized by Google

Poſtrema quarti ejus libri *de Ponto* Elegia præclarum eſt Opus in quo ſingula ſæculi ſui ſolertia ingenia recenſet: Quorum nomen perennibus carminis ejus Monumentis durabilius evaſit quàm ſi Annalibus in Capitolio aſſervandis infertum fuiſſet. In hac Elegia Poetam hunc eodem ordine cum *Virgilio* collocat.

Tityrus, antiquas & erat qui paſceret herbas:
Aptaque venanti Gratius arma daret.

Et reverà ætate ſuppar videtur illi fuiſſe, ut & argumento & ſtylo ei parum diſſimilem ſe præbet. Et auſim aſſerere neminem qui acri & ſtudioſo ingenio præditus ſit, ejus Melodia ſeu arte non delectatum iri. Et perfecti illi homines qui quodam quaſi connubio binas hujuſmodi dotes, tam rarò in eodem pectore ſociabiles conjunxerunt dictionum ejus Harmonia intime afficientur. *Chriſt. Vaſe* Præfante *Gratium* de *Venatione*.

Duo elegantes Poetæ *venationis* præcepta poemate tractarunt, *Gratius* & *Nemeſianus*. *Nemeſiani* ſtylus candidus: nec vulgare ſonans: *Gratius* verò caſtigatior. *Jul Caſ. Scal. l. 6.* Poetic. p. 850. 851.

Idem tractat argumentum *Gratius*, & *Nemeſianus* apud nos: *Græcis Oppianus*: Magnus hic Poeta, ſicuti ſæpè à nobis dictum eſt; quicum *Græcorum* neminem auſim comparare. Quamobrem noſtros quoque duos hoſce ab illo puto longè ſuperatos: quippe cujus unius ſpiritu *Virgilianam* divinitatem repræſentatam ſemper judicavi: tantum abeſt ut cum hujus numeris illorum verſus conferri poſſe rear. Atque eos quidem ambos cum plebeios judicem, *Gratii* puritatem atque rotunditatem, denique inventionem & ordinem antepono. Id quod ſigillatim perpendenti omnia, ſatis patebit. *Idem* ibid. l. 5. p. 578.

Feliciſſimum Latinorum ſeculorum facilè in *Gratii* poemate agnoſcas; nil enim vulgare aut ineptum ineſt; omnia eodem filo gravitatem & elegantiam ſervant *Caſp. Bart.* Adverſar, l. 1. c. 16. p. 37.

Si à *Marone* receſſeris, quem *Gratio* noſtro præferre poſſis Poetam toto *Latio* ne unquam quidem habebis. Idem ibid. l. 6. c. 5. p. 265.

Notamus in hoc ſcriptore eruditionem non pœnitendam, judicium acre, lectam dictionem, ſed humiliorem ſubinde charactere *Epico*, neque id injuriâ, cùm argumentum operis id depoſcat. *Borrich.* de Poet. p. 54.

Gratius aurei & latiniſſimi ſeculi Poeta. *Joan. Nieſſ.* l. de ort. & occaſ. ling. lat.

Gratium noſtrum neque florentibus *Romani* adhuc *Imperii* rebus magnopere cognitum fuiſſe, teſtari nobis abundè cum damno noſtro poteſt *Nemeſianus*, qui aliquot poſt ſæculis de *venatione* librum ſcripturus, jactat primum ſe *Romanorum* illud iter ingredi; non facturus ſi floruiſſet nominis Poetici *gloriâ* tum *Gratius*, *Caſp. Barth.* Adverſar. l. 57. c. 17.

Gratius, luculentus Poëta, & in quo meritò ſeculi felicitatem agnoſcit Incomparabilis Cenſor *Scaliger*. Eruditiſſimum illius Poëmation, quod *Cynegeticon* inſcribit, primus ex carcere ſqualoris & ſitûs vindicavit *C. Barthius*; cui

passim Poëta nullo post *Maronem* inferior, egregius & summo proximus Vates, audit: in quo castigata & erudita Phrasis pressaque & semper sibi æqualis. *Tobias Magirus* in Eponymolog. Critic.

Gratius Poëta cultus ac versus. *Dempster.*

De hoc Poëtâ optimè meruit *Christophorus Wase*, qui versibus Anglicanis elegantissimè expressit, atque commentario illustravit.

C. JULIUS HYGINUS.

Claruit Ann. Dom. IV.

TEmpore *Octaviani Augusti*, cujus erat libertus floruit. *Scripsit* librum de vitâ rebusque virorum illustrium: De familiis Trojanis: De situ Urbium *Italicarum*: commentarios in *Virgilium*: librum de Agriculturâ: librum de *Penatibus*. Hodiè verò nihil *Hygini* habemus præter *Poeticon Astronomicon* ad *M. Fabium & Mythologicum*. *Thomas Munckerus* hæc edidit, commentariisque illustravit, Anno 1681. *Amstelodami*, in 8.

Est hic auctor ut quidem non ita purus atque elegans, adeo ut in quibusdam parum etiam *Latinus* videri queat, ita vetus tamen, & à reliquis *Hygini* scriptis, quæ quidem ad nos pervenere; non omninò absimilis aut abhorrens, præcipuè autem utilis iis, qui in *humanioribus* hisce studiis multum ac diligenter versantur. Ex hoc enim non pauca, quæ tum apud *Ovidium*, tum apud alios plerosque Poëtas minimè hactenus, aut certè perperam intellecta sunt, intelligi & explicari tandem posse videntur, multaque hic plana jam atque expedita reperias, quæ dudum magnos atque eruditos quoque viros variè ac miserè torserunt. *Iac. Mycill.* in Epist. nuncupatoriâ.

Et *Augustales* liberti, *Phædrus & Hyginus*, etsi in hunc posteriorem, quemadmodum & in *Asconium Pedianum*, posterioribus seculis nonnulla minus *Latina* irrepsisse palam est. *Sciopp.* de Styl. Historic. Apud *Hyginum* offerri non pauca parum *Latina* & fæces sequioris ævi redolentia satis est manifestum: tum frequenter illum in narratione *fabularum* dissentire à semetipso, ac variare. Undè convinci possit interpolatus non ab una manu, *Scholiastæ* Poetarum ac *Mythologos* præsertim *Græcos* compilante. *Nic. Heinsius.*

Est similis sibi hic scriptor, licet minimè unius auctoris liber sit, sed *Epitoma* ex *Hygino* & aliis contracta. *Barth.* l. 5. adversar. c. 2.

Hygini nomine præstantem librum ego *Rhapsodiam* ex omnibus hinc inde Mythologorum libris concinnatam esse arbitror. Nam apud *Fulgentium* integræ periodi sunt, quæ hic extant; nisi tamen arrogans ille & invenustus, addo etiam semibarbarus & sesquisoloecus scriptor *Hygini* potius exscripsit. Barth. Adv. l. 10. c. 12.

Quæ phrasis stylique facies in *Hygini* fabulis & multa in eo notanda sunt ab usu *Latinitatis* hodiernæ remota, quæ tamen *Barbariæ* damnare non possis, multa ob elegantiam commendanda. *Barth.* l. 8. Adversar. c. 6. (Sunt in isto fasciculo *Hygini*) nonnulla, quæ vix infimâ *Latinitate* subsistant. *Reines.* l. III. variar. lect. p. 372.

Judicium

Digitized by Google

Judicium in *Grammatico*, qui *fabularum* librum capitum ducentorum ſeptuginta ſeptem conſtipavit, & præfixo *Hygini* nomine ætatem mentitus eſt, & auctoritatem, meritò requiramus multis de cauſis. *Idem* ibid. c. 8.

Julius Hyginus ſcripſit ad *M. Fabium Quintilianum*, cui familiariſſimus fuit, *De Mundi* & ſphæræ *ratione* utile ſanè *Aſtronomicum*. Prætereà de *ſignis cœleſtibus* opus, in quatuor libros diſtinctum. *Anton. Riccobon.* in fragm. Hiſt.

Nota magis nulli domus eſt ſua, quàm *Hygino* Cœlum. *Franc. Mod.* Epiſt. 9. *Novantiq. lect.*

Hic *fabularum* liber ad omnium poetarum lectionem mirè neceſſarius. *Geſner.* in Biblioth.

Hyginus plebeius bonæ ætatis ſcriptor. *Sciopp.* in Infam. *Famian.* p. 49.

T. LIVIUS.

Patavinus, quarto obiit *Tiberii* Anno, ætatis ſuæ 76. quo & *Ovidius* deceſſit *Tomis*: Ut de utroque *Euſebius* in *Chronicis* teſtatur. *Scripſit* Hiſtoriarum libros 140. Iis complectebatur *Res Romanas* ab U. C. uſque ad bellum in *Germania* geſtum à *Druſo*, ejuſque mortem. Ex illis ſoli ſuperſunt 35. Nam ſecunda periit *Decas*, &. quicquid ſequebatur librum 45. cæterorum nihil habemus præter argumenta, quæ Epitome *Liviana* (ſi argumentum libri 136. & 137. exceperis) continentur, ſive ejus *Flori*, ſive alius eſt auctor. Claruit Ann. Dom. XII.

Eximius ſcriptor *Livius Patavinus*, Romanæ patet Hiſtoriæ *Blond. Flavius*, *Ital.* illuſt. principio.

Diligentiſſimus ſcriptor, ab bene tum loquendum, tum ſentiendum in negotiis cum primis utilis. *Lud. Viv.* de tradend. Diſcipl. l. 5.

In *Livio* libertas maxima, prudentia non parva, dicendi copia major, quàm diligentia: ideoque à Principe *Caio*, tanquam verboſum & negligentem notatum fuiſſe crediderim. *Car. Sigon.*

T. Livius Hiſtoricorum princeps fuit. Scripſit Hiſtoriæ Romanæ 140. libros arte ac elegantiâ tantâ, prorſus ut nec ætas ſuperior, neque tota poſteritas, non modò potiorem, ſed ne parem quidem ullum habuerit ſcriptorem. *Leand. Albert.* in *Ital.* deſcript.

Non eſt Antiquarius *Livius*, fateor: ſed nec omnia in eo protrita, & à face vulgi. Veuſtæ dictionis plura haud dubiè extarent veſtigia, abſque *correctorum* audaciâ ſi fuiſſet. *Lipſ.* Epiſt, Quæſt. l. 4. Epiſt. 10.

Eſt *Livius* magnitudine quidem & majeſtate operis ante omnes. Diffuſus ille & placidus, in concionibus maximè diſertus; & talis omninò, qualem *Fabius* deſcripſit. *Patavinitas* ei objecta ab *Aſinio*, id eſt, niſi fallor, ſermonis quædam peregrinitas, nec tam in verbis quam in ſtylo toto. Nos quoque ſupinum eum alibi, aut frigidum, imò & ταυτολόγον agnoſcimus: derivaturi libenter tamen in exſcriptores hanc culpam. Judiciis ſententiiſque bonus eſt, etſi non frequens: quid refert? pro ipſo loquitur doctèque copia tot eventuum & exemplorum. *Lipſ.* not. ad Poetic. l. 1. c. 9.

Digitized by Google

Nihil hoc ſcriptore eſt grandius atque uberius. De ſtylo litem intentabat olim *Aſinius Pollio. Patavinitatem* in eo animadvertere ſe ajebat, ut *Fabius* teſtatur l. 8. c. 1. Nimirum delicatum hominis palatum videbatur ſibi aliquid ſentire, quod non uſquequaque ſaperet genium *Romani* ſermonis. At non audiendus eſt *Keckermannus*, quando hinc colligit, reprehenſum ab *Aſinio* eſſe ſublimem *Livii* ſtylum. Uti &, cùm à *Senecâ* culpari putat l. 1. de *Irâ*. c. ultimo; & de Tranquillitate c. 9. Nam longè aliud & *Fabium* & *Senecam* velle, nemo diffitebitur, qui verba eorum attendat. *Voſſ.* de Hiſt. *Lat.*

Livii Patavinitatem, quam guſtabat *Pollio Aſinius*, nos non guſtamus; ſcilicet non habemus jam palatum uſque adeò eruditum, aut certè moroſum. *Lud. Viv.* de Trad. Diſcipl.

Livius ſermone illo, quem *Pollio Patavinitatem* dixit ſapere, eloquentior fuit multis *Roma* natis, & fortaſſis illo ipſo *Pollione. Idem.* l. 2. De cauſ. Corrupt. Art.

Quod ſi Pollio ſibi ſolus *Romanè* vel loqui, vel ſcribere viſus eſt, cui *Livius* olet *Patavinitatem*, *Virgilius Mantuanitatem*, *Ciceronis* dictio parum ſapit, ſanè ſi iis quæ illius extant, non dixit meliora: malim profectò cum hiſce minus *Romanè* loqui, quàm cum illo eum ad modum, quem legimus ex fragmentis. *J. C. Scaliger.* l. 4. c. 17. Poëtic.

Philippus Cominæus Livium vocabat *Latinorum Polybium*, omnibuſque ſenatoribus & rerum publicarum gubernatoribus perlegendum dicebat.

Magnatibus viris nulla eſt lectio magis accommoda quàm *Hiſtoricorum*, inter quos facilè primas tenet T. *Livius*, de *Latinis* loquor. *Eraſm.* l. 28. Epiſt. 15.

T. Livius non rarò ſecum ipſe diſſidet in rerum geſtarum narratione, tantum abeſt, ut nuſquam aberret à vero. *Idem* in *Ciceroniano* p. 109.

Livio non alius jucundior, etſi ad primum guſtum ſubauſterus ſit. *Idem* l. 28. Epiſt. 8.

Non movere debet *Henricus Glareanus*, vir variæ eruditionis, cùm (præfatione Annotationibus in *Livium* præmiſſâ) *Livium* bellicoſæ Gallorum gentis res geſtas odioſè tractare, virtuteſque eorum malignè elevare conqueritur. Quod etiam *Barthius* facit Adverſariorum l. 60. in *Auguſt.* De *Civitate Dei.* l. 1. c. 6. Quàm enim *Livius* veritati ſtuduerit, vel ex eo conjecturam capere poſſumus, quòd in deſcriptione Belli civilis, ne Auguſto quidem in tantum voluerit gratificari, ut aliter res narraret, quàm factum ſciret. *Voſſ.* de Hiſtor. Lat.

Multi *Livium* improbant, quod ſuperſtitioſè referat prodigia tam multa: ut boves locutos, infantes ſemeſtres Triumphum clamaſſe. Quæ ſanè in Gentili laudem magis merentur, cùm quamlibet cunque numinis cultum ἀθεότητι oporteat præferre. *Idem* ibid.

Ne indignetur ſibi *Herodotus* æquari *T. Livium*, cùm in narrando mirâ jucunditatis, clariſſimique candoris, tum in concionibus, ſupra quam enarrari poteſt, eloquentem: ita dicuntur omnia cùm rebus, tùm perſonis accommodata.

Sed

Digitized by Google

Sed affectus quidem, præcipuè eos, qui ſunt duleiores,ut parciſſimè dicam,nemo Hiſtoricorum commendavit magis.Ideoque immortalem illam *Saluſtii* velocitatem diverſis virtutibus conſecutus eſt. *Quintil.* l. 10.c.1.

Magnus, *Deus* bone, autor *T. Livius*; lacteâ quadam ubertate dictionis divinitùs facundus; amans virtutum, oſor vitiorum, rectus judicii, rerum togæ, rerum ſagi, etſi non ex uſu, neque experientiâ, egregiè tamen peritus:denique, ſi quid judico,hoc ſolum ingenium (de *Hiſtoricis* loquor) populus *Romanus* par imperio ſuo habuit. *Caſaub.* præfat. Polyb. præmiſsâ, p. 54.

Cæterùm tantus & tàm admirabilis ſcriptor, ut eloquentiâ *Polybium* facilè vincit, quod ingenue fateor: ita aliis dotibus à *Polybio* non obſcurè vincitur. Nam, ut de libro ſexto nihil dicam,& id genus aliis *Polybii* digreſſionibus; & *Tactica* imperitiam,eſt, ubi deprehendas, quod noſtri commentarii *Polybiani* docent: & in cauſis rerum aſſignandis,à ſincero noſtri judicio, præ nimiâ ſuperſtitione non ratò deflectens, aniles ineptias ſolidis rationibus,& certis illius demonſtrationibus anteponit. Illa quoque tam frequens &tam accurata portentorum enumeratio,annon eundem hunc animi illius morbum palam facit?Ut non abhorreat à veri fide, quod memoriæ proditum eſt à nonnullis, *Gregorium Magnum Pontificem* Religionis Chriſtianæ propagandæ ſtudioſiſſimum, hac tanti ſcriptoris ridiculâ ſuperſtitione offenſum, ex omnibus Bibliothecis ejus Hiſtorias curaſſe tollendas. *Idem* ibid.

Polybii veſtigiis (ut accuratè oſtendit *Fulvius Urſinus*) paſſim inſtitit *Livius*, uſque adeò ut ſæpè etiam verbum penè verbo interpretetur.*Voſſ.* Inſtitut.Orator. l. 1. p. 32.

Omninò aſſentire malo *Petrarchæ, Crinito, Politiano, Sigonio*, atque aliis, qui diviſionem eam Decadum, non à ſcriptore, ſed librariis eſſe, putant. Movet verò me illud, quod etiam iſtos movit: nempe quòd *Cenſorinus, Diomedes*, ac veterum alii, nunquam *Decadum*, ſed ſemper librorum meminere. *Voſſ.* de arte Hiſt. c. 25.

Neque partitiones *Decadum* ab ipſo *Livio* ſunt, quod Profeſſorem *Humanitatis* ignorare non decebat; antiqui enim *Grammatici* non *Decades*, ſed *Libros* agnoſcunt. *Laurent. Pignor.* in Sym. Epiſtol. Epiſt. 44.

In *Decades* faſtidioſam legentium ignaviam Livii centum & quadraginta libros diſpeſcuiſſe veroſimile eſt. *Act. Erud.* Cal. Mart. An. 1683.

Rufus Avienus, *Servio* teſte, *Livium* carmine expreſſit. *Iambico.*

Elegans eſt editio illa quæ cum perpetuis *Ioan. Fried. Gronovii* & *Variorum* notis in 3. Tomos diviſa, *Amſtelodami* apud *Ludovicum* & *Danielem Elzevirios* in 8°. Annis 1664. & 65. excuſa fuit. Præferenda verò eſt illa editio, quæ cum notis *Ioan. Doujatii* prodiit, juſſu *Chriſtianiſſimi Regis*, in uſum *Delphini*. Tomis quinque, Pariſ. 1679, 1680, & 1681. in 4°.

Hoc *T. Livii* Hiſtorici Epitaphium in *Palatio Patavino* ſub veteri Statuâ.

Oſſa tuumque caput cives tibi, maxime Livi,

Prompto animo hîc omnes compoſuere tui.
Tu fam m aternam Romæ, *patriæque dediſti.*
Huic oriens, illi fortia facta canens.
At tibi dat patria hæc; & ſi majora liceret,
Hoc totus ſtares Aurens ipſe loco.

Anno ſeculi hujus decimo quinto *Bamberge*, *Hectore Cotzavio*, *Imperialis Eccleſiæ Decano*, *Bibliothecam* Publicam recognoſcente ac transferente, inventa eſt à *Iohanne Horriene Societatis Ieſu* Theologo prior pars libri 33. *Tit Livii*, anteâ deſiderata. Prætereà membranam palmulæ,quâ pila luditur, à ſphæriſterii Magiſtro injunctam,deperditorum quippiam *Livii* continentem,ſe vidiſſe *Donjatio* narravit *Iohannes Capellanus*, vir celebertimus. In Regis etiam *Hiſpaniarum Scorialenſi* Bibliothecâ nondum in vulgus editos quoſdam *Livii* libros haberi vulgò fertur.*Conſtantinopoli* verò in *Turcarum* Imperatoris Regiâ integrum *Livium* extare, ex Imperatorum *Græcorum* Bibliothecis, quas inſtructiſſimas fuiſſe nemo ignorat, ſuperſtitem, jam olim *Petrus Vallus* (*Pietro* della *Valle*) Epiſtolarum exoticarum partis primæ ſeptimâ narravit: adjiciens, eum *Codicem* quinque millibus *Ducatonis* Magnum *Hetruriæ Ducem* aliquando redimere voluiſſe; *Gallicarum* etiam Regis Legatum *Sanſium*,è gente *Harleâ*,decem millibus eundem animose licitum eſſe,ac citra dubium grandi hac æris ſummâ iſtum obtinuiſſe à Bibliothecæ in Palatio *Imperatoris Turcici*,cuſtode, ſi is invenire *codicem* iſtum potuiſſet,quem disjectum ferebat,cùm exhibere ſibi eundem *Legatus* cuperet. Quo ipſo tamen vanitas narrationis hujus manifeſta & fides ſubleſta redditur. Ut adeo quæ nuper modo percrebuit fama de *Livio* integro, à *Baſſa* quodam Regi *Gallie* pro immensâ vi auri quàm poſtulaverat oblato, eodem loco habenda ſit. *Act. Erudit.* An. 1683. Calend. Mart.

STRABO.

Claruit Anno Dom. XV.

NAtus *Amaſiæ* civitate *Ponti*, *Philoſophus* fuit *Stoicus*, quanquam & Philoſophiam *Peripateticam* attigit. *Geographus* præſtantiſſimus fuit, cujus 17. *Geographiæ* libri quos *Tiberio Cæſare* rerum potiente conſcripſit, etiamnum hodie extant. *Scripſit* & alios,ac inter eos, commentarios hiſtoricos utiles ad moralem ac civilem Philoſophiam, ſed ad nos non pervenerunt. Obiit circa annum 12. Imperii *Tiberii*, extremæ ſenectutis. *Hofman.*

Strabo vir profecto maximus. Extant ejus 17. *Geographiæ* libri; quos non unâ de causâ maximi facere oportet. Fuit enim egregius Philoſophus. Alterum etiam eſt, quod labores *Strabonis* maximopere nobis commendat: ſiquidem priorum *Geographorum* nemo plus terrarum luſtravit. *Geographiam* ſuam ſcribebat An. U. C. 771. quarto anno Imperii *Tiberii Cæſaris.* Voſſ. de Hiſt.Græc. l.11.c.6.

Ex his apparet,quanto judicio uſus ſit *Strabo* in Hiſtoricis iſtis: longè aliter ac *Plinius*; qui multa ex *Megaſthene*, & ſimilibus, ſuis infarſit libris, de rei veritate ſecurus,

Digitized by Google

ſecurus, dum bonâ referat fide, quæ apud *veteres* legiſſet. *Voſſ.* de Hiſt. Græc. c.12.l.1.

Unus extitit *Strabo Philoſophus* ἀκριβὴς quidem *Stoicus*, cæterùm doctus, *Deus* bone, & laborioſus, prorſuſque ad unguem factus homo: qui omni doctrinâ eruditus; iiſque omnibus præſidiis abundè inſtructus, quæ ad rem Geographicam deſiderari poſſunt, rem & magno animo ſuſcepit, & tantâ felicitate confecit, ut perſuaſum habeam, ſi quis diligenter hujus ſcripta verſare voluerit, eum antiquiorum *Geographorum* jacturam patienter ferre opus; namque relictum nobis eſt à ſummo ſcriptore, quod præter accuratiſſimam totius orbis tunc cogniti deſcriptionem, tantâ doctrinâ, tamque varia omnium rerum ſcientiâ refertum eſt, eâ denique arte contextum, ut ſi unius aut alterius è *Veteribus* ſcripta excipias, nihil planè in omni *vetuſtate* reperiam cum hoc opere comparandum. *Iſacc. Caſaub.* in Epiſt. ad *Tac. Lect. Strab.* l.17.rer.Geographic.præfixâ.

Strabo Geographorum princeps, *Idem* ad *Baron.* Ann.31.num.69.

Strabo ſcriptor apprimè ſerius. *Idem* ibid. Ann.34. num.116.

Nemo certè *Straboni* huic noſtro eſt comparandus: tantâ curâ, tantâ animi perſpicuitate illi univerſa quæ in hoc habitabili orbe contingunt, ſub oculos ponit: tanto inde judicio ſingulis ſua affert ornamenta locis, ut unus ille verè totius orbis pictor *Apelles* videri queat. Magnam terræ habitabilis partem ipſe peragravit ac vidit, eo quidem tempore, cùm tranquillitatem *Orbi* feciſſet *Auguſtus*, & utcumque adhuc retineret *Tiberius*. Porrò quæ non vidit, quantâ diligentiâ inquiſivit ab iis qui verè noverant? *Marc. Hopper.* Præfat. in *Strabon. Amſtelod.*1652.

Strabo pleraque refert occultâ fide: egregius mehercules, & non ad vulgi guſtum ſcriptor. *Lipſ.* comment. in l.2.Annal. *Tacit.* figur.177.

Strabo Geographus, inſignis judicii & prudentiæ vir. *Idem* Manuduct. ad *Stoic.* Philoſoph. l.1.diſſertat.17.

Strabo non *Hiſtoricus* modò inſignis, ſed *Philoſophus* quoque & *Mathematicus*, adeò celebris & pervulgati nominis, ut eum *Theſſalonicenſis Euſtathius* per quandam exochen *Geographi* nomine perſæpè ſignificet. *Rhodigin.* l. 21. lect. Antiq.c.25. Cura ei non πάνυ tantùm, ſed etiam τῶν τ, ὑπερπάνυ fuit. *Color.* Epiſt.de ſtud.Politic.p.212.

Ipſum virum peritiſſimum, genere *Cappadocem*, eruditione *Græcum*, judicio *priſcum*, incolatu *Romanum*, terrarum multarum peragratorem vocat *Petr. Bert.* deſcript. *Gall.* p.203.

Satis prædicari nequit doctrina & induſtria *Strabonis Amaſeni*, ſcriptoris graviſſimi; quem *Stratonem* vocari debere, perperam in *Peripateticis* ſuis *Diſcuſſionibus* contendit *Franciſcus Patricius*. *Voſſ.* de Philologiâ, p.56.

Strabo Geographia ſuæ adjunxit *Diſſertationes* Hiſtoricas & Politicas, de ſingulis ſui temporis Rebuſpublicis. Hujus judicio nihil eſt limatius in *Politicis*, quamvis multi eum tanquam nudum *Geographum* rejiciant in ſumma; eſt *Geographus Hiſtorico-Politicus*. Differt à *Ptolomæo*, qui mathematicè, non verò Hiſtoricè *Geographiam* tradidit. Hiſtoria autem propriè non pertinet ad *Geographiam*, ad quam ea propriè

propriè ſpectant, quæ ad *Regionis* ſitum, longitudinem & latitudinem pertinent: peccat ergò *Strabo* in hoc casu. In deſcriptione *Germaniæ* multos errores commisit. *Herman. Conring.* in *Theſaur.* Rerump. Vol. 1. p. 27.

Strabo Amaſenus Princeps *Geographorum*, quem fruſtra conatur de ſui *operis* poſſeſſione dejicere *Franc. Patricius* l. in 3. *Peripatetic. Diſcuſſion.* ut cuidam *Straboni* tribuat. Caſtigandus autem videtur *Strabo*, quòd *Hiſtorias*, & *Philoſophicas*, Diſputationes *Geographiæ* miſcuerit. Cardinal. *Ioan. Bona.*

* *Iſaaci Caſauboni* in *Strabonem* Commentarii, permittuntur cum expurgationibus. Vid. Indic. Madrit. edit. Ann. 1667.

Extant Geographiæ libri 17. Græcè cum verſione Guil. Xylandri & obſervationibus *Iſaac. Caſauboni* & Friderici Morelli. Lutetiæ Pariſiorum An. 1620. Typis Regiis in fol.

PHÆDRUS.

Clar. Annô Dom. XX.

PHrax *Auguſti* libertus, tempore *Tiberii* claruit. Reliquit 5. libros *Fabularum Æſopicarum* verſibus Jambicis conſcriptos

De hoc libello idem ego tecum & cum politiſſimo viro *Jacobo Bongarſio* ſentio, elegantem eſſe cumprimis, & florente etiam ac purâ linguâ *Latinâ* ſcriptum: (quæ paulò pòſt multum à nativa illa ſimplicitate ſua degenerâverit) ac ſupparem eſſe judico hunc *Phædrum Laberio*, ac *Publio Syro Mimographis*: abundare quoque optimis & ad vitam utiliſſimis ſententiis. Tantum vellem in numeris ac legibus carminis Jambici paulò accuratior fuiſſet, in quibus palam eſt, eum ſatis negligentem eſſe, ne dicam diſſolutum. Sed *Conicorum* ille fortaſſe hac in re licentiam imitari voluit, nihilque circa numeros penſi habuit, dum purè atque emendatè loqueretur: in quo ſtudio nemini facile cedit. Hoc quoque non ſine judicio feciſſe exiſtimandus eſt; quòd ad *Fabularum* deſcriptionem *Iambo* potiſſimum adhibere voluit. Hoc enim metri genus quàm minime à quotidiano & naturali ſermone recedit: adeoque ipſa *Natura* (ſi *Ariſtoteli* credimus) id invenit, ceu maximè accommodatum & proprium τῇ λέξει. *Conrad. Ritterſhus* in Epiſt. præliminari ad *Ioachim. Camerar.* præfix. *Phæd.* Fab. 1667.

De dicendi genere ſi roges, quid ſentiam, dicam equidem, & quaſi me *Cenſor* rogaret, ex animi ſententia; Neminem arbitror à felici illa *Terentii* ſimplicitate propiùs abeſſe——Nemo è veteribus ingenio fuiſſe videtur ad illam *Terentii* ſemper lenitatem magis facto, quàm *Phædrus*; quod & neceſſe fuerat, ea enim eſt Apologorum, atque adeò *Fabellarum* omnium natura, ut ſermone non debeant, niſi facili placidoque tractari. *Tanaquill. Fab.* in Not. ad *Phædr.*

Phædrus ſuaviſſimus ille Fabulator, & urbaniorum hominum delicium. *Tan. Fab.* l. 1. Epiſt. 49.

Phædrus Scriptor meo judicio politiſſimus. *Caſaub.* in Epiſt. 99. ad *Petr. Pithœum.*

De

De *Phædri* Fabulis ita judicant doctorum plerique, esse ingenuæ *Latinitatis*, neque mentiri ævum *Tiberii*. In quorum ego prorsùs opinione sum, licèt unam & alteram subdititiam & insititiam esse jam olim notarim. *Gasp. Barth.* Adversar. l.36.c.21.

Ingenuas *Phædri* fabulas à primâ pueritiâ in deliciis habui, & immortali amore prudentiam in tam suavibus verbis & fabulis abditam, dignam esse quis neget? *Idem* ibid.l.30.c.22.

Phædrum & *Hyginum* velut elegantiæ minùs studiosos *plebeja* plusculum usurpasse apparet. *Gasp. Sciopp.* Consultat. p. 42.

Scripsit has *fabellas* stylo longè optimo ac latinissimo,ut plerique docti tradiderunt. Nam quòd *Schoppius* in eo nescio quid *Barbari* ac *Thracici* subodoratur, id planè est ejusmodi, quale ejus, qui in *Tito Livio* deprehendit *Patavinitatem*. Itaque hucusque nemini ex doctioribus suam approbare potuit sententiam, nec credo unquam approbabit. *Ioan. Scheffer.* in Vit. *Phædri*.

Antiquitas nihil Fabulis ipsis elegantius habet. Eruditor. Diar. Gallic. 2. Febr. 1665.

Dictio ejus pura est,& emendata, nec indigna quam imitentur linguæ *Latinæ* candidati. *Borrich.* de Poet.p.56.

At verò *Phædrus* noster illis *(Plauto & Terentio)* castigatior est, & adstrictior, sed ita tamen, ut honestâ quadam interdum libertate utatur. Quod à nobis eâ gratiâ dicitur, ne quis omnia ejus Carmina ad molestam illius purioris *Iambici* diligentiam postulet revocari. Nam quod suspicatur *Schoppius* ignorâsse *Phædrum* leges *metricas*, cui, quæso, persuaserit? Eadem operâ P. Syrum, eadem operâ *Plautum*, *Terentium*, veteresque alios accuset, & *Virgilium* ipsum, si *Diis* placet. O pudor, τῶ σι εἶναι φῶ; sed solens suo more facit *Schoppius*,qui *Scaligeros* ausus est, & *Casaubonos* insectari, κολοῖῳ ωεὸς ἀετὸν. *Tanaquil. Faber.* Not. in Prolog. *Phæd. l.* 1. Fabul.

Phædrus Augusti vel *Tiberii* libertus gente *Thrax*, *Æsopi* fabulas *Latinis* Versiculis descripsit adeò nitidis & limatis, ut nil *Romanius* dici scribique possit, *Dan.Georg. Morhof.* de *Patavin.Livian.* p.158.

Vavassor de *Ludicrâ Dictione* p. 206. *Phædri* dictionem ab omni peregrinitate & insolentiâ remotam judicat, narratque accepisse se à *Iacobo Sirmundo*, cùm *Petrus Pithœus* primùm misisset *Romam* hos libros *Lutetia* editos, *Romanos* ut emunctæ naris homines novitate voluminis percussos non dubitasse, quin ætatem redoleret *Augusti*, ac summam illam facilitatem styli & Scripturæ repræsentaret. Id autem miratur *Vavassor*, quî factum; quòd *Seneca Æsopios* logos intentatum *Romanis* ingeniis opus dixerit, cùm *Phædrum* hunc haberet, quem opponere posset toti *Græciæ*.

Editiones multæ circumferuntur; laudatior *Rigaltii*, *Pithœi*, *Schefferi*, *Tanaquilli Fabri*, *Holstii* cum notis *Freinshemii*; laudatissima verò ac emendatissima est editio *Marquardi Gudii*.

N. M. ANNÆVS

Digitized by Google

M. ANNÆUS SENECA.

Clar. Anno Dom. XX. RHetor & Declamator, *Augusti & Tiberii* ætate floruit. Idem tres filios egregios reliquit, *Lucium Annæum Senecam Philosophum, M. Annæum Novatum*, aliàs *Junium Gallionem* dictum, & *M. Annæum Melam*, *Lucani* poetæ patrem. Nobis ex sui ævi *Declamatoribus* excerpta dedit, idque stylo puro & eleganti, nec minori acumine judicii, quo egregiè usus est in ingeniis, dictisque eorum, censendis; ex quibus laudabilia ista, sedulæ instar apis, delibavit *Voss.* de Rhetor. natur. p. 106.107.

Inter *Declamatores M. Seneca* Rhetor insignis familiam ducit, sive *Suasorias* ab optimis dicendi magistris tractatas, sive *controversias* memoriâ reconditas, depromat. De cujus scriptoris stylo ita judicare non dubitem, nihil esse in *Linguâ Latinâ*, cùm à *Cicerone Fabioque* discesseris, scriptum purius aut elegantius. Judicium verò, quod semper fuit, eritque perpaucorum hominum, & acumen in aliorum ingeniis dictisque censendis, summum ac proprium illius. Dissentior igitur à viro docto, qui memoriâ nostra *Senecam* hunc *Rhetorem* leviter doctum, ac quasi proletarium appellat. *Andr. Schott.* de *M. Senec.* & *Declamand.* rat. præfix. oper. *M. Ann. Senec.*

Ex decem *controversiarum* libris, quos vulgârat. *Ann. Seneca*, quinque vix superstunt: iique adeo mutili & corrupti, ut fragmentorum potius congeriei, quàm alicujus integri corporis speciem referant. *Græca* enim omnia quæ notabilem operis partem efficiebant, penitus interciderunt. *Latina* verò manca, confusa, perturbata, & ubique tàm malè habita sunt, ut si ipse auctor rediret, sua esse ejuraret. *Nic. Fab.* præfat. ad *M. Ann. Senec.* libr.

Senecam Rhetorem licebit volvere, à quo multum adjuvabitur verborum, & propriorum & translatorum vi, tum copiâ & veritate: ut rem eandem crebrò & sine fastidio possint exponere: multumque alere potest *facundiam Latinam, Metaphoris* potissimum, præ cæteris *Scriptoribus*, dextrè accommodatis. *Lud. Viv.* l. 3. de Tradend. Discipl.

Lucius Ann. Seneca Philosophus patrem habuit nomine & cognomine eodem. Is domo *Corduba* fuit, professione *Rhetor*. Natus ante bellum civile *Cæsarianum*, supervixit ad Claudii circiter principatum: sine honoribus, & non aliud quam *Provincialis Eques*. Is jam senex non dubiè filiis suis scripsit, aut dictavit potius, illos, qui superstunt, *controversiarum* & *suasoriarum* libros. Sed ut in *Plauti* fabula, inter duos *Menachmos*, sic inter duos *Senecas* confusione nominum ortus error. Tributa illi quæ hujus erant: & claritate nimiâ *Filii* obscurus *pater* hodiè, imò ignotus. Memoriam boni *senis* fugitivam (impunè hoc dixerim) primus retraham ego: Ejus, inquam, *Seneca* hi Libri. Doceo ex ætate, quæ *patri* convenit, disconvenit *proli*. Doceo ex *inscriptione* quæ in omnibus libris etiam scriptis, concipitur: *L. Ann. Seneca ad Senecam Novatum, & Melam filios*; vid. *Inst. Lips.* l. 1. c. 1. Elect.

M. Annæus Seneca Rhetor seu Declamator, Pater Philosophi; extant non ipsius

Digitized by Google

ipſius, ſed alienæ ab eo digeſtæ Declamationes: quas præloquiis aut interloquiis diſtinxit: & vel ſic come atque amœnum ingenium ſuum ſatis oſtendit. *Lipſius* in vitâ *Senecæ*.

Utile illud ad eloquentiam ſcriptum eſt, & quod in uno velut corpore præfert, tot membra veterum oratorum. *Idem* Epiſt.4.Cent.4.Miſcel.

Unicè me in *Filio* Sapientia delectat: in *Patre* comitas, lepos & facundia quædam ſimplex. *Idem* Epiſt.45. Cent.1.Miſcel.

Opera *M. Annæi Senecæ Rhetoris* prodierunt cum integris *Nicolai Fabri, Andr. Schotti, Joh. Fred.Gronovii*, & ſelectis *Variorum* Commentariis illuſtrata, & præterea Indice accuratiſſimo aucta. Accedunt *Iohannis Schultingii* in eundem notæ & emendationes, hactenus inoditæ. *Amſtelodami*, apud *Dan.Elſevirium*, An.1672.in 8°.

M. Annei Senecæ Epitaphium:

Cura, labor, meritum, ſumpti pro munere honores,
Ite, alias poſt hac ſollicitate animas.
Me procul à vobis Deus *evocat. Ilicet actis*
Rebus terrenis hoſpita terra vale.
Corpus avara tamen ſollennibus accipe Saxis,
Namque animam cœlo reddimus, oſſa tibi.

Phil. Labb. Theſaur. Epitaph.

VALERIUS MAXIMUS.

TEmporè *Tiberii* Imperatoris claruit. *Dictorum Factorumque Memorabilium* libros novem reliquit. Quidam ei libellum de *Prænominibus* quoque tribuunt: à quibus tamen *G.I.Voſſius* diſſentit. *Idem Voſſius* nos non ipſum *Valerium*, ſed *Epitomen* ejus quam *Julius Paris* concinnaverat, habere exiſtimat. Clar. Ann. Dom.XXVII.

Stylus vix ſapit tam bonum ævum: ſententias quoque nimium affectat. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Tam ſimilis eſt *Ciceroni*, quàm mulus homini, adeo ut vix credas vel *Italum* fuiſſe, qui ſcripſit, vel hoc ætatis, quod præ ſe fert, vixiſſe: tam diverſum eſt totum dictionis genus: Afrum quempiam eſſe dicas, nec ullum *carmen* elaboratius. *Eraſm.* in *Ciceronian.* p.144.

Valerius Maximus, rerum varietate, eloquentiæ ſpiritu, ac nervis incomparabilis, ſolâ adulationis fœditate vileſcens. *Bonifac.*l.15.Iudic.Hiſt.c.8.

Valerius Maximus rerum varietate conſpicuus, in pleriſque acutus, & ſubtilis, in pleriſque durus, & abjectus, labe quoque adulationis vileſcens. *Ioan.* Cardin.*Bon.*

M. Valerius Maximus novem libros reliquit *exemplorum*, quæ ex pleriſque *Hiſtoriis* contulit in proprios locos. Sed & ex omnibus elicit, qui ſæpe inter ſeſe

Digitized by Google

varii ſunt, ſæpè item haud ſibi conſtat. *Tiberii Cæſaris* tempore ſcripſit. Mira in eo adulandi ratio, ait *Sigonius*; *Sed qui* (inquit) *melius feciſſet, ſi nomina Hiſtoricorum unde illa decerpſit, addidiſſet. Poſſevin.* Apparat. Sac.

In pretio habentur *Valerii Maximi* libri novem *Dictorum Factorumque Memorabilium*, quæ ex præſtantiſſimis utriuſque linguæ *Auctoribus* admirandâ induſtriâ collegit, & ſingula ad certa capita virtutum & vitiorum revocavit, graviſſimiſque *ſententiis* illuſtravit. *Conrad. Rittersh.* Epiſt. ad cent. 3. Meditat. Hiſt. *Camerar.*

Sententias habet initio & fine cujuſque *capitis*, fortaſſis concinniores quàm interdum deceret gravitatem *exemplorum. Lud. Viv.* de Tradend. Diſcipl.

Valerius Maximus author propriè non eſt *Operis* illius quod ſub ejus nomine jampridem circumfertur. Certum eſt jam *Tiberii* temporibus illuſtrem hunc *Romanum*, æquè inſignem *Patricia* ſtirpe, eruditione ac militaribus geſtis quibus clarebat, in plures libros congeſſiſſe magnum numerum Exemplorum ſeu memorabilium Geſtorum cùm *Græcorum* tum *Romanorum* virorum: Verùm quia id cum magna prolixitate fecerat, *Opus* illud quamvis alioqui cum tota ſæculi illius elegantia & concinnitate conſcriptum, primo intuitu neglectum fuit penituſque interiiſſet non minus quam Hiſtoriæ *Trogi* pluresque *Titi Livii Decades*, niſi *Africanus* quidam *Nepotianus*, non verò quidam *Julius Paris* quod leviori fundamento nixus putavit *Voſſius* illius Epitomen ſub primi ejus Authoris nomine nobis ſuperſtitem, confeciſſet. Quandoquidem hic Scriptor cùm *Valerii Maximi* nec conditione nec dotibus gauderet & veroſimillimè trecentis aut circiter annis poſt ipſum vixerit, rebus neque magnificentiæ neque elegantiæ Characterem quo ſcriptæ fuerant, conſervare neſcivit, multò minùs de iiſdem loqui ſtylo illo elimato ſæculi *Tiberii*, quod ab illo Auguſti non ſatis diſtabat ut ab eodem valde differret. Erudit. Diar. Gallic. die Lun. 29. Jan. 1680.

Valerius Max. ut *Ægyptus Homerica*, bonis & malis mixtus eſt: in pleriſque enim eſt acutus & ſubtilis, quod maximè vult videri; in pleriſque durus, ſubobſcurus & ad plebeium ſermonem abjectus, à puritate & candore latini ſermonis longiùs diſcedit. Eſt tamen in eo jucunda tot Hiſtoriarum quaſi Florum congeſta varietas, & brevitas narrationum, acuminibus ſententiarum, non rarò tam aptè aſperſa, ut nihil videatur amœnius. *Cauſſin.* lib. III. de eloq. cap. 14.

Valerius Max. Hiſtoricus, ineptus affectator ſententiarum, quanquam non inutilis propter exempla. *Joſeph. Scalig.* comment. in Catalecta, p. 248.

Quovis Adamante durior, quovis in orationis ſtructurâ ſaxeto aſperior. *Fr. Floridus.*

Valerius Maximus invocat, ut Poetæ ſolent, quod ab Hiſtoriâ alienum. *Claud. Verder.* in Autor. Cenſ.

Valerii Maximi Exemplorum Memorabilium libros novem, Interpretatione & Notis illuſtravit *Petrus Joſephus* Cantel è Societ. *Jeſu*, juſſu Chriſtianiſſimi *Regis* in uſum *Delphini* in 4°. Pariſiis apud Viduam Thibouſt. & *Petrum* Eſclaſſan. 1679.

C. VELLEIUS

Digitized by Google

C. VELLEIUS PATERCULUS.

HIſtoricus *Romanus*, imperante *Tiberio* floruit, Gente *Neapolitanus*. *Exaravit* duos *Hiſtoriæ* libros ad *M. Vinicium* conſulem. Librorum *Velleii* bona pars de periit. Clar. A. D. XXVII.

Meo ſanè judicio, nulli ſecundus eſt *Vellejus* inter *Latinos*: tam eſt caſtus ac nitidus in dicendo, mirâ ſtyli jucunditate ac clariſſimo candore præditus. *Beat. Rhenan.* in prolegom. ad *Vellei.*

Velleii, Elegantiſſimi ſcriptoris, pauca admodum ſuperſunt: atque eorum honorem fœdâ adulatione in ſui ævi rebus non leviter obfuſcavit. *Voſſ.* de Art. Hiſtoric. c. 32. Librorum *Velleii* bona pars deperiit. *Dictio* ejus planè *Romana* atque elegans. Quædam etiam habet, quæ haud alibi invenias. Sed in ſui ævi rebus nimis domui *Auguſtæ* & *Sejano* adulatur. *Idem* de Hiſtor. Lat.

Ut dicendi genus, quo nihil purius ac ſuavius fluere poteſt, omittam; *Antiquitates Romanorum* ab ultimo principio tantâ brevitate ac perſpicuitate (ſiquidem integer extaret) comprehendit, ut nemini ſecundus eſſe videatur. Laudes etiam illuſtrium virorum egregiâ quadam oratione, & magno viro dignâ commendare ſolet, ut videre eſt in laudibus *Pompeii*, *Caſaris*, *Ciceronis*. *Joan. Bodin.* Method. Hiſt. c. 4.

Extant libelli hi duo, nec toti, probi & fidi, donec ad *Caſarum* res venias, ubi haud uſquequaque veri. Per adulationem enim multa celat, aut velat: imò & palam aliter narrat. Diſerti tamen ubique & eloquentia quadam facili ac profluente. *Juſt. Lipſ.* in proleg. a d *Vell.*

Riſi nuper *Rhenanum*: qui cùm *Velleium Paterculum* (ſive, ut aliis placet, *Vellium*) laudandum ſuſcepiſſet; aut parem eum *Caſari*, aut certè proximo loco ponendum affirmat. Non pareo vero huic deſignatori. Et næ ille Vellejus in Hiſtoricorum ordine tantum abeſt à *Secundo*, quantum *Caſar* à *primo*. Melius *Quintilianus*, qui in hiſtoriæ *Romanæ* Catalogo hunc ne nominat quidem. *Lipſ.* l. 3. Epiſtolic. Quæſt. Ep. 8.

Eſt & *Vellejus Paterculus*, qui ſub *Tiberio* floruit, inſignis & eloquens, cujus libellus & *Epiphonemata* habet præclara & ingeniosè prolata. Sed & hic *Conſules* non ſemper enumerat, nec *annos* diſtinguit: certus igitur *Dux* hic nobis eſſe non poteſt *Hiſtoriam* diſcendi. *Franc. Robortell.* in liter. ad *Joan. Bapt. Campig.* Tom. 1. de pop. *Roman.* vit. & vict. præmiſſis.

Pleraque imò omnia placent, quod res ipſæ dignæ ſint, neque à melioribus conſcribantur. Tenuis alioqui verbis, neque ſatis accuratus. Adulationis, ſupra quam credi poteſt, vitio laboravit; præſertim cùm *Auguſti* & *Tiberii Caſaris* geſta narravit. *Car. Sigon.* de Hiſt. Roman.

Vellejus Paterculus tantum Præconem *Romani nominis* agit, ut eo ſolo fine ſcripſiſſe videri poſſit. *Caſp. Barth.* in Adverſar. p. 2878.

Unum adhuc notatu digniſſimum in ejus ſtylo reperio. Quòd ſcilicet in omnibus quibus utitur Orationis figuris, *Epiphonema* cum tanta venuſtate adhibeat, ut ipſi nemo fortaſſis hac in parte fuerit unquam æqualis---Miſſo *Criticorum*

ancipiti judicio, constanter tenendum est, circa genuinum Authoris hujus textum, quòd exceptis erroribus iis qui potius à *Scribis* quàm ab ipso, & ab *Apographis* quàm ab *Autographo* fluxerunt, nihil in tota *Latinitate* purius nobis suppetat, nec dignius *Augusti Tiberiique* temporibus. *Mothæus* le *Vayer*. Gall.

C. Vell. Paterculus, explicator veteris Historiæ luculentus & pressus & efficax. *Ald. Manut. in Scholiis Grut. edit. adjectis.*

Compendium *Vellejanum* laudabile fuit, sed potior pars periit; judicio & ordine tamen scriptum: & quod exemplar pleniori Chronologiæ sit ad imitandum. *Lipsius* Cent. III. Miscell. Epist. 61.

C. Velleius Paterculus, vir nobilis, quique sicuti & ejus Frater, primo anno Imperii *Tiberii* fuit destinatus *Prætor*, cùm & alia munera in *Republicâ* obierit, jacebat fermè sepultus usque ad *Patrum* nostrorum memoriam, cum ex *Murbacensi* Bibliothecâ est in lucem editus: quem denique *Justus Lipsius* animadversionibus illustravit. Mutilus autem est libellus hic, sed in quo distincta *antiquæ latinitatis* lumina cernuntur, ac stylus pressus; fluens, idemque dilucidus: quamvis non desit cui videatur esse tenuis alioqui verbis, & ordine non satis accuratus, vitio certè adulationis laborans dum *Augusti & Tiberii Cæsaris* gesta commemorat. *Ant. Possevin.* Biblioth. Select.

Extant *C. Velleii Paterculi* libri Historiarum Romanarum duo cum *variorum* notis ex recensione *Antonii Thysii* J. C. Lugd. Bat. ex officinâ *Hackianâ*. in 8. 1668.

PHILO.

Clar. Anno Dom. XL.

ORtu *Judæus*, Gente *Alexandrinus*, Familiâ *Sacerdos*, Scholâ *Platonicus*, Anno *Chr.* 40. Princeps legationis *Judaicæ Romam* ad *Caligulam* missus est, cùm secunda vice venisset ad *Claudium*, cum *Petro Apostolo* sermonem habuit, ejusque coluit amicitiam, teste tum *Hieronymo*, tum *Photio*. Subdit *Photius*, quâ auctoritate ductus non liquet, *Philonem Christianis* etiam sacris initiatum, ab iis tandem desciviſſe. *Guil. Cave* in Chartoph. Ecclesiast.

Philo vir à plurimis non modò nostrorum, verùm etiam *Gentilium* in pretio habitus. In divinis verò & patriis disciplinis quantopere elaboravit, res ipsa declarat. Adhæc in Philosophiâ & humanioribus literis quantus fuerit, nihil attinet dicere: quippe cùm in *Platonicâ & Pythagoricâ* Philosophia, quam præcipuè sectatus est, omnis sui temporis superasse memoretur. *Euseb.* l. 2. Hist. Eccles. c. 4. interpret. *Henr. Vales.*

Philo verbis copiosus, sententiis locuples, & in divinis Scripturis explicandis altus inque sublime se tollens. *Euseb.* 11. Hist. Eccles. c. 17.

Acutissimus simul ac disertissimus Scriptor. *Lambec.* 1, prodrom. Hist. lib. 6.

Scripsit de *Vita Mosis*, vir secretioris Philosophiæ peritissimus, ex genere Sacerdotum Judaicorum & Alexandri Alabarchæ frater, inter primores Alexandrinos meritò numerandus: plurimum curæ & laboris posuit in divinis & patriis Institutis percipiendis, itemque in Philosophicis & externæ literaturæ disciplinis,

Digitized by Google

discipl nis, secutus doctrinam præcipuè *Pythagoræ* & *Platonis*, ita ut inter cunctos suæ ætatis viros doctos præmineret.

Vide *Keckermann.* in Auctuar. ad Comm. de nat. & propriet. Histor. cap. 3. pag. 166.

Quid loquar de *Philone*, quem vel alterum, vel *secundum Platonem Critici* pronunciant? *Hieronymus* Epist. 84. ad magn. Orator. Roman.

Philo disertissimus *Judæorum. Idem* de script. Eccles. De hoc vulgò apud *Græcos* dicitur, aut *Plato Philonem* sequitur, aut *Platonem* Philo: tanta est similitudo sensuum & eloquii. *Idem* ibid. c. 11.

Philo vir liberaliter eruditus, unus eorum, cujus eloquium *Græci Platoni* æquare non dubitant. *Augustin.* l. 12. contra *Faust. Manichæum.* c. 39. Tantam sibi apud *Græcos* artis dicendi peritiâ celebritatem peperit, ut vulgo etiam sermone illud usurparetur, aut *Plato Philonizat*, aut *Philo Platonizat. Phot.* in Biblioth. cod 105.

Hic sanè vir fuit *Pythagoricæ, Platonicæ, & Aristotelicæ Philosophiæ* peritia omnibus suæ memoriæ hominibus longè superior: sed & *Græcæ* facundiæ inter omnes tàm Christianos, quàm *Judæos* & *Ethnicos* ætatis suæ facilè principem locum obtinuit. Non defuere tamen, qui ei propriæ, hoc est, *Hebraicæ* linguæ imperitiam adscripserint. Hujus opera in tantum admirati sunt *Romani*, ut digna existimarent, quæ in ipsorum publica Bibliotheca, tanquam monumenta quædam, reponerentur. Fuit præterea, ultra quam dici queat, admirabilis in divinis Scripturis exponendis. *Sixt. Senens.* l. 4. Biblioth.

Philo Hebræus vir omnium consensu doctissimus. Hic ponitur à *S. Hieronymo* inter *Scriptores Ecclesiasticos*, quia scripsit in laudem *Christianorum*, qui sub S. *Marco Evangelistâ* in *Ægypto* religiosissimè vivebant. Et præterea jure numeratur inter *Scriptores Ecclesiasticos Testamenti Veteris*, quoniam Scripturas divinas *Testamenti Veteris*, primus exposuit. Circumfertur nomine Philonis *Breviarium Temporum*, sed ab omnibus rejicitur, ut etiam alii *Historici*, qui cum eo *Breviario* simul editi sunt. *Bellarmin.* de *Scriptor. Ecclesiast.*

Philo natione & sapientiâ *Judæus*, *Græcanica* verò *facundia* leniter fluens amnis, aut in alveo *Scripturarum* potiùs dulcè canens *Cygnus. Guid. Fabric.* in N. T. Syr. lat. Interpret. Præfat. *Philo Judæus* vir disertissimus, qui res *Judaicas* præ cæteris calluit. *Baron.* prim. volum.

Legitur *Philonis* liber, cui titulus *Cajus reprehensus*, aliusque *Flaccus reprehensus*. Quibus in libris magis, quàm in aliis dicendi vis ejus ac venustas appareret. Peccat tamen non ratò *ideis transmutandis*, cæterisque à *Judaicâ* secta alienis describendis. *Phot.* in Biblioth. cod. 105.

Quod *Philonem* (*Nicolaus Serarius*) tantoperè laudet, idem mecum facit, siquidem cum exceptione. *Scripta* enim ejus pigmentis *Platonicis* condita, & multis luminibus *Hellenismi* lita esse nemo negaverit. *Ios. Scalig.* in *Elench.* Trihæres. c. 25.

Homo *Græcè* tantum loquens, *Hebraismi* autem adeò imperitus, ut dubitem an etiam legere sciret. *Hebraicè. Scalig. Elench.* Trihæres. Serar. c. 18.

De *Philone* tibi possum narrare, quod mirari fortasse possis. Fuit ille *Hebraismi* imperitissimus.

ſimperitiſſimus. Atque adeò, ut *tirunculi Chriſtianorum*, nedum *Judæorum*, poſſint eum in partes vocare. Tu miraberis, ego non miror. Ejuſmodi enim erant *Alexandrini Indæi* & reliqui Ἑλληνισταὶ: quo nomine diſtinguebantur à *Judæis Hebraiſtis*, qui Biblia in *Synagogis Hebraicè* & *Chaldaicè* legebant. Iſti verò *Alexandrini, Græca* tantum legebant ea, quæ hodiè extant, & quæ ipſe *Philo* & reliqui *Indæi* fabulantur à 70. *Judæis Hieroſolymitanis* juſſu *Ptolomæi* verſa. *Joſ. Scalig.* in Epiſt. 13. *Gilb. Segnino.*

Plerique vetervm cenſuerunt, librum illum, qui in *Bibliis Salomoni* inſcribitur *Liber Sapientiæ*, ſcriptum eſſe à *Philone*; aſcribi autem *Salomoni*, ut libro conciliaretur autoritas. Sed de hac re ſic cenſet *Voſſius*: *Qui cultus* (de veneratione animarum) *unde originem traxerit, oſtendit liber ſapientiæ, Salomoni à multis etiam veterum attributus, cùm ſine dubio alterius ſit, & ut credibile, Philonis, non illius, qui Claudii vixit ætate, & Moſes Atticiſſans dictus fuit, ſed longè vetuſtioris, qui ſub Oniâ ſacerdote, annis ante Chriſtum* 160. *tot pulchras ſententias vel ſcripſerit, vel congeſſerit. Voſſ.* l. 1. *Idololat.* c. 11.

Joſephus & *Philo* potè *ſacras literas* de *Judaicis* rebus optimè ſcripſerunt. *Martin. Ruar.* 1. Cent. Epiſt. p. 98.

Philo Platoni quam maximè par & aliquando prior. *C. Barthius* lib. 11. cap. 21. Adverſar.

Platonis æmulus, magnus imprimis vir. *Joſ. Scalig.* in conjectan. ad *Verr.* p. 72.

Philo eloquentiâ Platonis æmulus, Philoſophus Practicus exquiſitæ doctrinæ, recti judicii, quotiens Allegoriis non immergitur; eâ enim Philoſophiâ intemperantiùs & audaciùs utitur. Inter editiones præſtat Pariſienſis Græco-Latina 1640. Fol. *Boecler.* de Scriptor. pag. 52. ſeq.

POMPONIUS MELA.

Clar. Anno Dom. XLV.

GEographus, cujus extat liber *De ſitu Orbis*, Natione *Hiſpanus* fuit, *Claudiique* Imperatoris temporibus floruit.

Inclaruit *Mela* libris 3. de *Chorographiâ*; ut eſt in pleriſque libris: ſive potius, ut in aliis vocantur, *De ſitu Orbis*. In iis, & perſpicua eſt brevitas, & mira elegantia. Imò ut *Strabo* ab eruditione, à diligentiâ *Plinius*, ita ab arte commendatur *Mela*: quod judicium eſt *Alphonſi Garſiæ Motamori* in commentario de doctis *Hiſpaniæ* viris. Valdè autem ridiculus eſt *Claudius Verderius*, cùm dictionem *Melæ* elegantiſſimi ſanè ſcriptoris, culpare non veretur. *Joan. Gerard. Voſſ.* de Hiſtor. Lat.

Pomponius Mela antiquus & elegans *Geographus*, inſigni opere *De ſitu Orbis*, toti orbi notus. *Quenſtedt.*

Cujus libellum de *ſitu orbis*, ſtyli elegantia, & brevitas toti orbi commendant. Cardinal. *Bona.* in Notit. Auct.

Pomponius Mela, probatiſſimus *Geographus* & diligens, ſed nimis conciſus. *Balthaſſ. Bonifac.* ludicr. Hiſt. p. 601.

E *Latinis Geographis* præſtantiſſimi ſunt *Pomponius Mela*, & *Plinius Secundus*. *Voſſ.* de Philolog. p. 57.

Reliquit

Digitized by Google

Reliquit verò *Mela* libros tres *De ſitu Orbis* perelegantes, quibus nihil in eo genere præclarius; à quo *Plinius*, *Solinus*, cæterique ſunt mutuati. *Hiſpaniæ* Bibliothec.

Hiſpani qui noſtro ævo tantopere in *Pomponio Mela* populari ſuo laudando ſategerunt, non abs judicio feciſſe putandi ſunt: eſt enim omnino *ſcriptor* verè Principibus *Latinorum* accenſendus; in admirabili brevitate nihil minus quàm obſcurus, quam ego ſummam, ſed non ſolam ipſius laudem cenſeo. *Barth.* l. 15. c. 6. Adverſar. Licet denſus & conciſus *Pomponii Stylus*, minimè tamen obſcurus eſt. *Idem.* l. 14. c. 17.

Pomponius Mela diligentiſſimus auctor, quô nemo *Latinorum* accuratius de *Geographiâ* ſcripſit *Iſaac. Voſſ.* ad *Mel.* p. 69.

Pomponius Mela Patavium, Bononiam, Mutinamque procul à mari ſepoſuit. Cùm autem *Bononia*, *Mutinaque* à mari longè non abſint, tum *Patavium* mari conſtat eſſe proximum. *Claud. Verd.* in Aut. Cenſion.

* *Joachimi Vadiani* in *Pomponium Melam* Commentarii ſi exputgentur, permittuntur in *Indic. Madrit.* Edit. An. 1667.

Pomponii Melæ liber *De ſitu Orbis* prodiit cum *Iſaaci Voſſii* Obſervationibus *Hagæ Comitis* 1658. in 4o.

AULUS PERSIUS FLACCUS.

NAtus eſt *Volaterris* in *Hetruriâ* Ann. *Chr.* 34. obiit An. 62. Compoſuit *Satyras* numero ſex, præfatus in his multum ſe laboris atque diligentiæ poſuiſſe, neque ſe repentè *poetam* prodiiſſe. Non deſunt, qui ſcribant imperfectum fuiſſe hoc *Opus* à *Perſio relictum*: quod mihi veriſimile videtur propter immaturum illius obitum. Cùm publicarentur *Perſii Satyræ*, mirum eſt quam fuerint judicio eruditorum approbatæ. Secutus eſt in ſcribendis *Satyris* Poëtam *Lucilium*, qui acerrimus fuit in notandis, atque inſectandis *Romanorum* vitiis. *Petr. Crinit.* De Poët. Lat. Claruit Anno Dom. LVI.

Multum & veræ gloriæ, quamvis uno libro, *Perſius* meruit. Quintil. lib. 10. cap. 1.

Quanti *Perſium* æſtimarit *Martialis*, oſtenditur his verſibus:

Sæpius in libro memoratur Perſius *ano*,
Quàm levis in totâ Marſus Amazonide.

Martial. Epigr. l. 4. Epigr. 28.

Perſii ſtylus moroſus: & ille ineptus: qui cum legi vellet quæ ſcripſiſſet, intelligi noluit quæ legerentur. *Jul. Cæſ. Scalig.* in Hypercrit. p. 838.

Qui liber etſi obſcuritate & reconditis ſenſibus eſt plerunque refertus, nihilominus bonis eſt annumerandus Authoribus. *Lil. Gyrald.*

Ignoſcendum *Perſio Satiryco*, quòd & crebris & audacioribus utatur tranſlationibus.

ſtationibus. Nam, ut animus, ita dictio nobiliſſimi juvenis, grandia tantùm ſpirabat. *Ger. Ioan. Voſſ.* l. 6. Inſtit. Orat. p. 454.

Perſius fruſtra intricatus. *Dempſter. Perſius*, miſerrimus Autor, obſcuritati ſtudet; non pulchra habet, ſed in eum pulcherrima poſſumus ſcribere. *Scaligerana* 2.

Magna vis eſt abſtruſarum rerum etiam poſt *Commentationes* tot doctiſſimorum hominum apud *Perſium*, ita ille farciendis multis in pauca inſanivit. *Caſp. Barth.* l. 11. Adverſar, c. 27.

Longè *ſalibus* ab *Horatio* ſuperatur, & à *Iuvenale Perſius*: quorum uterque fœliciter eſt aſſecutus quod voluit noſter, nec potuit. *Iſaac. Caſaub.* proleg. in *Perſ.*

Perſium digniſſimum legi *antiquitas* cenſuit, ut *Quintilianus*, *Martialis* & D. *Hieronymus* teſtantur.

Perſius omnia quæ de moribus diſſerit, ex *Platone* excerpſit, *Lud. Viv.* in D. *Auguſtin.* de civ. *Dei* l. 2. c. 6.

Perſius acutus *Satyricus*, ſed obſcurus. Stylum enim magnificum affectans, crebriſque & audacibus tranſlationibus utens, in obſcuritatem frequenter labitur. Naſcitur etiam obſcuritas ex ignorantiâ. Scribit ille quæ ſuo tempore *ſervis & ſabernariis* notiſſima erant, quæ quia nobis ignota nunc ſunt, plena myſteriorum arbitramur. *Joan. Bona.* Card.

Cum Poëta noſter ſeſe Lectoribus intelligibilem præbere in animo non habuerit, *Caſaubonus* aliique qui ipſum commentari voluerunt, contra mentem ejus iviſſe videntur, eoque culpandi quòd illum explicare tentarint: quandoquidem juxta D. *Godeau* indignus erat labore quo in hanc rem Eruditi illi ſeſe fatigarunt. Dici tamen poteſt operam illorum non omninò inutilem fuiſſe, cùm ad hoc ſaltem uſui fuerit, ut Authoris exiguum meritum propalaretur. Jeſ. *Vavaſſor* monet nos, Jeſuitam *Petavium* illum dimidio minoris facere quàm feciſſet ſi abſque interpretationibus, gloſſematis, & commentariis relictus eſſet; quia ejus obſcuritas in hac ſaltem opinione nos tenuiſſet, quòd myſteria quæ ſam in ipſo laterent. *Erudit. Judic.* de Poëtis. Pariſ. 1686. Gall.

Aulus Perſius Flaccus Volaterranus, eques, oppidò juvenis ſcribendæ *Satyræ* ſeſe impendit, *Nerone* Principe, neque id infeliciter, feliciùs ſi inſtitutum, quo l magno animo aggreditur, mordaci ſale perfricans ævi ſui vitia, paulò clariori dictione fuiſſet proſecutus. Nunc apud eos, qui minutiis *Grammaticorum* & *Antiquitatis* innutriti non ſunt, obſcuritate nimiâ acumen ſæpè perdit. Quid quod in tumorem nonnunquam attollatur, *Satyræ* utique non convenientem: Obſcuritatem fortaſſis excuſaverint tempora, quæ attingi *ulcera* ſua non patiebantur, niſi tectius. *Olaus Borrich.* in Diſſert. de Poët. pagina 59. 60.

Miror equidem, quid iſti (*Quintilianus & Martialis*) tale ac tantum ſex in ſatyris deprehenderint, quod nos tam longo intervallo ne ſuſpicione quidem aſſecuti ſimus. Atqui majora nobis omnia in illo videri debent, quàm videri potuerint *Antiquis*: propterea quòd ii plurima ſui temporis nota habebant, ideoque

Digitized by Google

ideoque vulgaria existimabant meritò, quæ tanto post cùm acceperimus, eumque annis obscura sint, plena *Misteriorum* arbitramur: ut apud nos doctrinæ interioris & reconditæ nomen & instar obtineant quæ *servis* quondam essent, & *Opificibus*, & *Tabernariis* notissima. Nec tamen occurrit quicquam *Persianum*, quod laudem à nobis præcipuam, nedum admirationem magnoperè efflagitet. Nam mihi quidem, ut verum dicam, nihil se offert insigniu: ipsâ obscuritate scriptoris, ex qua fortasse nata est opinio eruditionis & doctrinæ. Ac sæpè *Carmina*, ut *oracula* vates, videtur fundere, quæ opem conjectoris requirant: Sic ut hæreamus, ubi nos vetus *Interpres* brevitate suâ destituit. In quam obscuritatem si *auctor* incidat imprudens: magnum vitium. Si de industriâ quæsivit: non apparet cur plerique scripta mirarentur, quæ non intelligant; aut cur scriptorem laudent, qui intelligi noluit. ----Defero *Persio*, quantum deferri potest: do ei *jocos*, *cavillos*, *salem*, *fel*, *acetum*: non adimo *Latinitatem*, diversam jam illam quidem ab optimâ, sed tamen nondum corruptam: *Franc. Vavass.* de Ludier. dict. p. 239. &c.

* *Isaaci Casauboni* Commentarius in *Aulum Persium*, *Parisiis* 1605. permittitur cum expurgationibus. *Index Madrit.* Edit. An. 1667.

Edidit *Persium Eilhardus Lubinus*, item *Bernhardus*, *Autumnus*, & *Claverius*; laudatissimè *Isaacus Casaubonus*, qui & commentaria subjunxit, & dissertationem de satyris *Persii*; probanda etiam industria *Thomæ Farnabii*, qui brevibus, sed elegantibus scholiis tenebras ejusdem absterserit.

LUCIUS JUNIUS MODERATUS COLUMELLA

NAtione *Hispanus*, patriâ *Gaditanus*, tempore *Claudii* Imperatoris floruit. Reliquit 12. libros *De Re Rustica*. Librum decimum, qui est de cultu Hortorum, versibus elaboravit. Claruit Anno Dom. LVIII.

Hispanus, literarum peritissimus ac disertus. *Gaditanus* & ipse, ut sæpius excellenti De *Agriculturâ* opera testatum reliquit: quo à se in *Re Rusticâ* potissimùm observata quæ à *L. Volusio* accepisset, retulit. *Claudii* Principis temporibus floruit. *Biblioth. Hispan.*

Principibus *Latinæ* linguæ scriptoribus meritò accensetur *Columella*: sermonis suavitate, politiâ, & vi quoque, & eruditione. Ejus *Hortulus*, purum & verè *Latinum* carmen est, non tumidum, inflatum, absonum. Sed naturali venustate elegans, nec adfectans declamatorios flores, perpetuæ orationis dedecus & corruptionem. *Barth.* Adversf. l. 37. c. 7.

Veris descriptio similem sibi habet placidissimis & amœnissimis versibus apud *Columellam*, unum ex optimis Poëtis, libro illo aureolo *De cultu Hortorum*. *Idem* ibid. l. 20. c. 19.

Scripsit *Columella De Re Rusticâ* minimè rusticè. Inter omnes enim qui extant *Rei Rusticæ* scriptores, *Solis* instar eminet ac elucet; libris duodecim universam *Rusticæ* disciplinam ac *Agriculturam* tradidit, temporibus *Claudii* Imperatoris. *Quenstedt.*

Digitized by Google

In Agris excolendis, in Apibus, in Columbis, nec non Piſcibus alendis inter cæteros *Columella* & *Æmilianus* autores probabiles extiterunt. Sed *Columella*. ſedecim libris per diverſas *Agriculturæ* ſpecies eloquens ac facundus illabitur, diſertis potius, quàm imperitis ac commodus, ut operis ejus ſtudioſi non ſolùm communi fructu, ſed etiam gratiſſimis epulis expleantur. *Caſſiod.* de Div. Lect. cap. 28.

Cùm alios libros de *cultura Agrorum* tùm præcipuè *Catonis*, *Varronis*, *Columellæ*, *Palladii*, ſic ſemper ſtudioſè legi, ut ſatiari delectatione non poſſem. Videbar enim illis legendis ruri eſſe, villas habitare, *M. Curii L. Quintii Cincinnati* felicem illam vitam degere; quorum alter, cùm de *Samnitibus* ac *Sabinis* triumphaſſet, & de *Pyrrho*, in agris conſumpſit extremum tempus ætatis: Ubi ad focum ſedenti magnum auri pondus *Samnites* cùm attuliſſent, ſpreto auro, magnificam illam vocem edidit. *Non aurum habere præclarum ſibi videri; ſed eis, qui haberent aurum imperare.* Alter *Dictator*, factus, à *villa* in *Senatum* accerſitus eſt. *Joan. Jucund. Veronen.* præfat. in libr. *De Re Ruſtic.* ad *Leon.* 10. Pont. Max.

Magnus, utilis, eruditus, eloquens auctor. *Dempſter.* Placidiſſimi & amœniſſimi verſus apud *Columellam*, unum ex optimis Poëtis. Idem *Dempſter.* l. 20. cap. 19.

Columella elegantior & terſior eſt *Varrone*. *Lud. Viv.* de Trad. Diſcipl. lib. 3.

Columella urilis, eloquens & politus auctor; qui de *Re Ruſticâ* minimè ruſticè ſcripſit tempore *Claudii* Imperatoris. *Joan.* Card. *Bona.*

Claudii principatu inclaruit *L. Jun. Moderatus Columella*, cujus non tantùm cæteri Agriculturæ libri proſâ oratione ſcripti laudem merentur, ſed & liber 10. qui verſâ *Horatium* auctor ipſe appellat. Dictio ejus ſatis munda & fluida, ſed humilior, ut res tenues èo convenientiùs exprimat. Is de *Malis Perſicis*, quæ in *Perſide* venenata ſunt, ſed tranſlatione in *Europam* venenum omne exuunt, ita:

——Poma quæ Barbara Perſis
Miſerat——patriis armata venenis:
At nunc depoſiti parvo diſcrimine lethi,
Ambroſios præbens ſuccos oblita nocendi.

Borrich. de Poet. p. 56.

Libri ejus de *Re Ruſtica* impreſſi ſunt *Lugduni* apud *Gryphium.* Anno 1535. cum *Catonis*, *Varronis*, & *Palladii* libris ejuſdem Argumenti in 8. item *Baſileæ* apud *Hervagium.*

LUCIUS

Digitized by Google

LUCIUS ANNÆUS SENECA.

Cordubensis Philosophus, Præceptor *Neronis*, jubente *Nerone*, periit venis incisis * veneno hausto, Anno Dom. 68. *Scripsit* plurima vulgò nota. Clar. Anno Dom. L. X.

Sanctus *Hieronymus* in catalogo *Ecclesiasticorum Scriptorum* eum inter *Sanctos* referre non dubitat.

Henric. Bullingerus in cap. 1. ad *Romanos*, scribere ausus est unum *Senecam* plus sincerioris *Theologiæ* posteritati reliquisse, quàm omnes ferè omnium *Scholasticorum* libros.

De *Seneca* Erasmus acutissimè scripsit: si *Christianus*, *scripsit Paganicè*; si *Paganus*, *Christianè*.

Annæus Seneca frequenter mihi in manibus est: ut ego sentio, non sine fructu. Sive enim doctrinam quæro, multa invenio in ritibus priscis recondita: sive sapientiam, *Deus* bone, quid ad mores & ad vitam, scriptum unquam præclarius? Qualis ille, & quàm *Romanus*, ubique animus? quæ tela adversum *casus* administrat, & ipsam mortem? Quomodo vitia eripit, inserit virtutes? Fatendum est. In cacumine *Olympi* Montis constitutus videor cùm illum lego: supra ventos & procellas, supra omnes res humanas. *Lipsius* lib. 1. *Elect.* cap. 26.

Quanquam *Oratio* composita à *Senecâ* multum cultûs præferet, ut fuit illo viro ingenium amœnum, & temporis illius auribus accommodatum. *Tacit.* l. 13. *Annal.*

Et cum *Tullio Senecam* pono, de quo *Plutarchus* magnus vir & *Græcus* ultrò fatetur; *Nullum in Græciâ fuisse, qui sibi in Moralibus possit comparari. Franc. Petrarch.* in Epist. contra *Gall.*

Seneca & multæ & magnæ virtutes fuerunt; ingenium facile & copiosum, plurimum studii, multarum rerum cognitio: in quâ tamen aliquando ab iis, quibus inquirenda quædam mandabat, deceptus est. Tractavit etiam omnem ferè studiorum materiam. Nam & *Orationes*, & *Poemata*, & *Epistolæ*, & *Dialogi* feruntur. In *Philosophiâ* parùm diligens; egregius tamen vitiorum insectator fuit. Multæ in eo claræque sententiæ, multa etiam *morum* gratiâ legenda: sed in eloquendo corrupta pleraque; atque eò perniciosissima, quod abundant dulcibus vitiis. Velles eum suo ingenio dixisse, alieno judicio. Nam si aliqua contempsisset, si parum concupisset, si non omnia sua amasset, si rerum pondera minutissimis sententiis non fregisset: consensu potius eruditorum, quàm puerorum amore comprobaretur. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Fuit *Seneca* vir excitati & audacis ingenii, morum, vitiorumque publicorum & descriptor verissimus & accusator acerrimus. *Hornius* lib. 4. Histor. Philos. cap. 6.

Foret optandum, pares, aut saltem proximos illi viro fieri. *Quintilian.*

Vir excellentis ingenii atque doctrinæ. *Columel.* lib. 3. de Re Rusticâ cap. 3.

Digitized by Google

Omnes ſui ævi Romanos, multos verò & alios, ſapientiâ anteivit. *Dio* lib. 54.

Seneca tantus utique, quem *Fronto*, ſecundum quoſdam, *nepos Plutarchi* aſſerit, ſic univerſos exterminare errores, ut *aurea* videatur *Secula* reformare, & Deos ab humano genere exſulantes, ejus operâ revocatos, hominibus contracta Societate miſceri. *Iohann. Satisber.* Policrat. lib. 8. cap. 13.

Seneca Princeps eruditionis ac potentiæ, quæ poſtremò nimia ruit ſuper ipſum. *Plin.* lib. 14. cap. 4.

Parem ingenio non habuit, & admirandus potiùs videtur, quàm laudandus. *Cauſſin.* III. Eloq. cap. 14.

Quin ubique videtur plurimus jocorum affectator, etiam in rebus maximè ſeriis, in quibus optârim illum aliquantò longius abeſſe ab ineptiâ, obſcœnitate, vitioque ſcurrilitatis ac petulantiæ. Eſt omninò liberale quoddam *jocandi* genus, eſt & perpetua quædam *Orationis* jucunditas, quæ virum bonum non dedeceat, ſi in loco adhibeatur: at in *Senecâ* ſæpè *cachinnos* ſentias potius quàm riſum. *Eraſm.* l. 28. Epiſt. 12.

Ego Senecam universè, admiratione magis quàm laude proſequendum arbitror: in partibus aliquid eſſe quod cenſeas, aut cui ſuccenſeas, non nego. Sanè decidit interdum, aut à ſe mutat. Ut in *jocis* aut *dictis*, quàm ineptus alibi, ſive affectatus eſt? in *laudibus* aut *vituperiis* ſine modo? *exordi*, aut *tranſitus*, longinqua, aut comica? *Incuria* etiam in *Hiſtoriis*? Inquiſitiones aut diſſertationes in *Philoſophiâ*, ſed & *Philologia* tenues? Sunt enim iſta, ſed pauca: & meliorum ſtatim interventu ita penſantur, ut momentum ad deprimendum non habeant in hâc *judicii* lance. *Lipſ.* Judicium ſuper *Senec.* ejuſque *ſcript.* præfix. 1. Volum. *Senec.* Not. *Varior.*

Semper ille mihi magnus vir apparuit: ſed ut ſolent verè magna, magis magiſque inſpectus & tractatus ſe approbat, & credo poſt *Sacras Literas* nihil in ullo orbe, in ullâ linguâ, ſcriptum utilius meliuſque. *Idem* Cent. 1. ad *Belgas.* Epiſt. 42. *Seneca Moralis Philoſophia* primas tenet. Digniſſimus qui ſemel atque iterum legatur, & fideli memoriæ commendetur. *Scaligerana.* 1.

Habet ille reverâ multa eximia, utilia, fortia, ſublimia, & argûta, ſubtiliaque complura; eſtque dignus admodum qui non ab *Humanioris Literaturæ* tantùm, ſed & *Theologiæ* etiam ſtudioſis ſedulò quidem, ſed judicio atque examine juſto adhibito, legatur. Verùm non eſt unius ejuſdemque ubique coloris, nec per omnia conſtat ſibi. *Gataker. Præloq. Anton. Pium.*

In Poetis *Senecæ* locum dedimus, non quaſi omnium eum *Tragœdiarum* parentem putemus, quas tribui vulgò videmus: ſed quia non dubium, quin in illis quædam ſint genuini ejus fœtus. Quàm ſpiſſus verò eorum error, qui propter *ſuppoſititias* illas *Senecæ* & *Pauli Apoſtoli Epiſtolas* judicarunt, fuiſſe hominem *Chriſtianum Voſſ.* de Poët. Lat.

Sed heus, *Epiſtolas* ad *Divum Paulum* non memoramus! quæ nunc ſunt, non ſunt tanti: imò certum eſt ejuſdem *Auctoris*, & *Pauli* & *Senecæ*, illas eſſe, & compoſitas à ſemidocto in ludibrium noſtrum, Tentat latinè loqui, quiſquis auctor

Digitized by Google

auctor fuit. Ergo inter ſe non ſcripſerunt ? Hieronymus, (de *Sriptor. Eccleſ.*) *Auguſtinus*, (Epiſt. 53. ad *Maced.* & 6. d. civ. *Dei* c. 10.) atque etiam antiquior utroque *Linus Pontifex*, (de paſſione *D. Pauli*) aſſerunt & paſſiva opinio olim fuit. Atque adeo *Ioan. Sarisberienſis* fortiter: (l. 8. Policrat. c. 13.) *Deſipere videntur, qui non venerantur eum, quem Apoſtolicam familiaritatem meruiſſe conſtat.* Itaque rejicere hoc totum & calcare non auſim: fuerint aliquæ, ſed aliæ: ſi illæ, requiro judicium optimorum *Patrum. Lipſ.* in vit. *L. Ann. Senec.*

Salmeron commentar. in *Philipp. c.* 4. & *Binius* Tom. 7. Bibl. P P. fidem harum *literarum* (viz. *Pauli* ad *Senecam*, & *Senecæ* ad Paulum) tuentur. Sed *Eraſmus* ſcholiis in *Hieronym. De Eccleſ. ſcriptor.* ait *Nihil in illis eſſe neque Paulo dignum, neque Senecæ.*

Epiſtolæ quæ circumferuntur *Pauli* ad *Senecam*, & hujus viciſſim ad illum, non credo ab illis eſſe ſcriptas. *Lud. Viv.* comment. in lib. 6. *Auguſtin.* de C. D. cap. 10.

Suſpectæ nobis redduntur, quamvis ſciamus eas non recèns eſſe excogitatas, ſed antiquitus ſcriptas & à *S. Hieronymo* cognitas atque probatas. *Baron.* Vol. 1. *Annal.*

Seneca mores nequaquam intelligit; Eſt eleganter loquax, qui venuſtos ſermones proferre indeſinenter tentat: nativus non eſt ſtylus ejus; & illi quos loquentes introducit Actores comicos ſemper referunt. *Rapin.* Reflex. in Poeſin. 1. par. Refl. 25.

Extant ejus opera cum *Lipſii Gronovii* & aliorum notis. Acceduut *Liberti. Fromendi* in *Quæſtionum Naturalium* libros Notæ ac emendationes Tomis. III. *Amſtelodami* apud *Dan. Elzevirium*, 8. 1673.

MARCUS ANNÆUS LUCANUS.

POeta Cordubenſis, natus eſt tertio Nonas Novembris Anno *Chr.* 39. Clar. Anno Dom. L X. In *Piſonianâ* conjuratione deprehenſus, à *Nerone* juſſus mori, venis inciſis pridiè Kal. Majas anno ætatis 26. *Neronis* 12. *Chr.* 65. expiravit.

Lucanus ardens & concitatus, & ſententiis clariſſimus, &, ut dicam quod ſentio, magis *Oratoribus* quàm *Poëtis* annumerandus. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Lucanus ideò eſſe non meruit in numero Poëtarum, quia videtur compoſuiſſe *Hiſtoriam* non *Poema. Serv.* ad *Virgil.* lib. 1. *Æneid.* v. 281. Innuit etiam Poëta doctiſſimus, ſi tamen Poëta dicendus eſt, qui verâ narratione rerum ad *Hiſtoricos* magis accedit. *Ioan. Sarisberienſ.* l. 2. *Policrat.* c. 19.

Altera (quæſtio): An *Lucanus* ſit Poëta ? Sanè eſt. Negantur etiam more ſuo *Grammatico* cùm objiciunt illum *Hiſtoriam* compoſuiſſe. Principio, fac hiſtoriam meram: oportet eum à *Livio* differre: differt autem verſu: hoc verò Poetæ eſt. Deinde quis neſcit omnibus *Epicis Poëtis* Hiſtoriam eſſe pro argumento, quam illi aut adumbratam, aut illuſtratam, certè aliâ facie quum oſtendunt, ex hiſtoriâ conficiunt Poëma. Nam quid aliud *Homerus*? Quid *Tragicis* ipſis faciemus? Sic multa *Lucano* ficta: patriæ imago, quæ ſeſe offerat *Cæſari*: excita

ab

ab inferis anima ; atque alia talia. *Cæs. Scalig.* l. 2. Poetic. cap. 2.

Lucanus Poeta magni ingenii, neque vulgaris doctrinæ, spiritus verò prorsus heroici, jam inde ex eo tempore, quô floruit, maximâ semper fuit autoritate, præcipuè apud *Philosophos*, propter grave, nervosum & acutum, vibransque & penetrabile sententiarum pondus, quibus universa ejus oratio mirificè floruit, adeo, ut in eo genere parem nunquam illum habuerit. *Barth.* l. 53. Adversar. cap. 6.

At cur non potius mirari subeat altam illius indolem, libertatis usque acerrimam propugnatricem, liquidum eloquii flumen, materiam haud sequacem puro carmine ducentis, quò voluit; adeò ut non ruere immenso fragore (quod de *Nilo Plinius*) sed fluere videatur---- Quid ego dicam acumen nobile & divinum spiritum ardentem & concitatum, Musam masculam, ac planè militarem, omnia denique in illo alta, clara, casta? *Thom. Farnab.* in lit. ad Lect. *Lucan.* præmissis.

M. Annæus Lucanus Neroni principi æmulus ingenii gloriæ, nec multum *Virgilio* inferior. *Demst.* in Elench. Script.

A *Statio*, & *Martiale*, non solùm collatus *Maroni*, verùm etiam prælatus.

Quidam *Lucanum* etiam *Maroni* parem facere ausi sunt: qui non tam illius magnitudinem, quàm suam insolentiam iis ineptiis prodidere. Fatemur in illo ingenium magnum, equidem etiam plusquam poeticum condonabo. Effrænis mens, sui inops, serva impetûs, atque idcirco immodica, raptaque calore stimul, & calorem ipsum rapiens, hostem maximum ejus temperamenti, quod in uno omninò *Marone*, & admirabile est & divinum. Proinde, ut, nimis fortasse liberè dicam, interdum mihi latrare, non canere videtur. *Cæsar. Scalig* Poetic. p. 844.

Lucani carmen plurimum habet virium, ut etiam bellicis sint prope pares, nec prælia videatur canere, sed committere, & intonare *classicum*, eodemque ardore arma scribere quo *Cæsar* tractavit: ita ut ullum quorundam aures, tanquam sonum vastum, ac immodicum, non ferant. *Lud. Viv.* de Tradend. Discipl. l. 3.

Lilius Gyraldus idem de *Lucano* affirmat, quod *M. Tullius* de *Cordubensibus* suorum temporum Poetis, qui eos, nescio quid pingue & peregrinum sonare putabat. Quare *Lucanum* quidam, sanè ingeniosus, indomito similem equo esse dicebat, qui in medio prato, aut campi spatio curriret, & acriter quidem & animosè saliat, sed inconcinnè & incompositè. Alii illum expedito quidem militi similem dicunt, qui amentatas quasdam velitum hastas jaciat, potenti ac valido interdum brachio, sed parum plerumque considerate ac prudenter, *Lil. Gyrald.*

Lucanus Poeta est, si modò est, in quo quamvis quædam reprehendantur; longè tamen plura laudanda sunt: tumidum, & affectatum scribendi genus, declamatoria rerum etiam minimarum ad ostentationem amplificatio, & frequentes à proposito excursiones, ut omniscius esse videatur, fortasse in illo culpentur: at de rebus acres & sanas habet opiniones, de virtute verò, non ferè aliter ac

Zeno

Zeno loquitur, gravesque de eâ sententias ubique inculcat, quæ eo altius hominum mentibus insident, quod non sine aliquo acumine infiguntur. *Roland. Mares.* Epist. l. 1. Epist. 8.

Si propius totum *Opus Lucani* putare volueris, non solùm nullam *Astronomiæ* peritiam in eo homine reperies, sed & importunè semper interjectam rerum *Cœlestium* mentionem, & levem, vanum, & ostentatorem illum juvenem fuisse deprehendes. *Jos. Scalig.* l. 1. Epist. Epist. 3.

Lucanus longus est & *tedii* pater. *Cæs. Scalig.* l. 3. Poetic. p. 288. *Lucani oratio* superba, & minax, auditorem invitum, atque alibi animo hærentem ubi vult tenere, aut trahere, abigit: *Tyranno* haud absimilis, qui mavult metui, quam amari. *Idem* p. 294.

Uxor *Lucani Polla Argentaria* post excessum mariti *Pharsaliam* ejus emendavit: imò & viventem in carmine dicitur adjurasse. *Voss.* de Poet. Lat.

Pharsalia Lucani (hoc est opus de bello civili, quod *Julium Cæsarem* inter & *Pompeium* in campis potissimùm *Pharsalicis* detonuit,) masculæ dictionis est, sententiis monitisque politicis, ad satiem distincta, durior tamen subinde, & horridula. Neque forsan à tumore semper abest. Severior in eum *Scaliger*, qui latrare *Lucanum* quandoque potius quàm canere scribit. Limasset haud dubiè musteum opus, si lata præcipitia otium indulsissent. *Borrich.* de Poet. p. 58.

Lucanus ampli & sublimis ingenii est; sed judicii non admodum subacti: Argutias suas ostentare tantùm conatur. Et reverà nullum in sermonibus suis modum servat, in quibus Philosophum magis quàm Poetam se præbere affectat. *Rapin.* Refl. in Poet. 2. par. Refl. 15.

De *Lucano* universè statuebant, ingenium ei esse oppidò magnum, sed contumacius, quam ut regi posset; dictionem ingenio parem, animosam, peracutam, eruditam: at inamœnam, tragiceque feralem, & quæ nescio quas turbas amet, famæque magnæ malit esse quàm bonæ. Uno verbo, *Lucanum* esse, qui primus inclinasse stylum ausus sit. *Fam. Strad.* Prolus. Acad.

Lucanus multum debet vulgatoribus suis, *G. Versellano*, *Philippo Beroaldo*, *Jodoco Badio*, *Ant. Sabellico*, plus etiam *Thomæ Farnabio*, *H. Grotio*, *Corn. Schrevelio*, ex quibus hic *Variorum* observationes addidit, ille Notas & emendationes, iste necessariam Tyronibus interpretationem. Quin *Theod. Pulmannus* indicem locupletem adjecit.

TITUS PETRONIUS ARBITER.

POeta, tempore *Neronis* claruit; qui principis sui vitam sub *exoletorum* nominibus descripsit. *Elegantiæ Arbiter Tacito* dicitur 16. Annal. ac narrat ut seerudito luxu perdiderit. Non minus *nequitiæ Arbitrium* appellaris: *Scriptorem*, ut jam alii dixere, *purissimæ impuritatis*. *Voss.* de Poet. Lat. p. 4. Clar. Annô Dom. LXIV.

T. Petronius Arbiter Eques Romanus: inter paucos familiarium Neroni assumptus est, elegantiæ Arbiter, dum nihil amœnum & molle affluentiâ putat, nisi quod ei *Petronius* approbavisset. *Tacit.* 16. Annal. cap. 18.

Scriptor lepidiſſimus : immortalis Charitum pullus. *C. Barthius* in *Racemat.*

Spurcus & Obſcœnus, ſed ad pios etiam caſtoſque illuſtrandos utilis Auctor. *C. Barth.* lib. 11. Adverſar. cap. 20.

Scriptor terſus & venuſtus, & niſi quòd in re illâ Voluptatum, nimis latinè interdum loquatur, cætera laudatus. *Lipſius* lib. 1. Antiq. Lect. cap. 8.

Neronis & aliorum procerum flagitia horrenda, non minore flagitio publicavit. *Iſaac. Caſaub.* lib. 11. de Satyrâ, cap. 2.

Hic *Satyricum* opus varium, &, ut ſic dicam, miſcellum, compoſuit. Cujus licet *fragmenta* ad nos tantùm pervenerint, eademque parum caſtigata, multæ tamen eruditionis hominem fuiſſe facilè cognoſcimus, nam in taxandis *moribus* cùm acrem, tum feſtivum maximè, & jocis ſeria miſcentem videmus. *Lil. Gyrald.*

Conſervatus eſt *elegantiorum nequitiarum* curioſis *Petronius Arbiter.* Quod enim ex ejus *Satyrico* habemus, mera excerpta ſunt alicujus ſtudioſi, qui quæ ad guſtum ſuum in illo auctore invenerat, eodem quo opus legebat ordine, adverſariis ſuis commendavit. Qui putant à *monachis* ſic eviratum eſſe, vehementer errant. Qualis hæc caſtratio foret, quæ reſectis à reliquo corpore membris, vel potius ipſo corpore abjecto, ſolas pudendas partes reliquiſſe videatur? Certè deſiderantur, vix videri poſſunt ſalaciora ac nequiora fuiſſe his, quæ relicta ſunt. Imò iſta nullam procacitatis & protervitatis ὑπερβολὴν vel ipſis lenonibus uſurpandam reliquam faciunt. *Claud. Salmaſ.* in Præfat. ad *Ampel.*

Petronius candidus, terſus, ſuavis, in omnibus mirandus modo abſit obſcœnitas. *Thom. Dempſt.*

Verſus ſanè quam amœni & elegantes extant *Petronii Arbitri* de *Ciconiâ. Adrian. Turneb.* l. 8. Adverſar. c. 18.

Elegans profectò & luculentus eſt *Scriptor Petronius*, quemque non abs re tantoperè amant viri docti. *Gaſp. Sciopp.* l. *Veriſimil.* c. 16. *Phædrum* & *Hyginum* velut *elegantiæ* minùs ſtudioſos *plebeia* pluſculum uſurpaſſe apparet : quo ſermonis vitio neque *Petronius* abſtinere ſe potuit, qui paſſim etiam habet *ſingularia* præter omnium *veterum* & æqualium conſuetudinem: quæ tamen vitia aliis vitiis, ſed dulcibus nec paucis acutè, falsè & eleganter dictis redimit. *Idem conſultat.* p. 42.

Ut in vitâ ſic in ſtudiis juvat ſeveritati aſperſa comitas. Eâ causâ frequenter ſoleo à gravioribus libris, animum quaſi in ludum mittere ad ſcriptores amœniores. Quo in numero *Petronium* repono : quidquid dicant iſti *frontis ſeveræ* Et tuâ fide, *Pythœe:* vidiſtin. quidquam venuſtius, argutius, poſt natas *Muſas?* Non ego : abeſſet tantùm nuda illa nequitia quâ tamen nihil offendor. *Joci* me delectant, *urbanitas* capit: cætera nec in moribus meis magis labem relinquunt. quàm olim in flumine veſtigium Cymba. *Lipſ.* lib. 3. Epiſtolic. Quæſt. Epiſt. 2. *Petr. Pythœo.*

Petronius in brevi Poemate ſuo de *Romana Corruptione* in omnia quæ ab ipſo damnantur vitia labitur: Nemo unquam ſanioris judicii præcepta circa *Poeſin* tradidit, nec eadem ullus unquã illo minùs obſervavit. *Rapin.* Reflect. in Poeſ. Sect. 15.

Plus.

Digitized by Google

Plus quàm octo voces apud Petronium leguntur, quarum ignoratur prorsus significatio, ut *Odopeta* & aliæ. *Scaligerana* 2.

Petronius Arbiter venustatem orationis suæ inquinavit spurcissimis Amoribus. *Adrian. Turneb.* Adversar. l. 19. c. 6.

Utinam vel solo hoc *scriptore* abesset obscœnitas, nemo eo unquam venustior manum ad scribendum applicasset. *Barthius* l. 50. Adversar. c. 9.

Petronius carmen reliquit sani coloris, & judicium de carmine ad *Stagiritæ* mentem accommodatum. *Borrich.* de Poet. p. 58.

Petronium edidere varii, additis etiam observationibus & commentariis, quos inter *Petrus Lotichius* hodieque eminere videtur, & *Jos. Ant. Gonzales* de *Salas*, cujus index *Petronianus* laudatur. Nec in gloria hîc Joh. Alex. Brassicani opera. Textum etiam sic satis curiosè evulgavit *Joan. Bourdelotius*, notisque *criticis* effecit, ut intelligenter lectitetur. De fragmento *Petronii Traguriano* hîc nihil, de quo hodieque *Hadr. Valesius*, *Chr. Vagenseilius*, *Schefferus*, *Reinesius*, *Statilius* inter sese digladiantur.

CAJUS SILIUS ITALICUS.

TEmpore *Neronis* & *Domitiani* claruit. Vitam inediâ abrupit Anno ætatis 75. Clar. Anne Dom. LXXII.

Poema elaboravit *De Bello Punico secundo* libris 17. quod cum blattis tineisque usque ad tempora *Concilii Basileensis* conflictatum est. Tunc siquidem è latebris in lucem prodire cœpit *Konig.*

Silium Italicum lego, cujus ego lectione tum propter *Antiquorum Poetarum* imitationem, tum Historicarum rerum *Pœnicarum* narrationem, quam ad *Livii & Polybii* exemplar conformavit, mediocriter me capi fateor. *Ludov. Carr.* l. 2. emendat. c. 11.

Etsi autem ad *Maronis* se exemplum componeret; nihil tamen ille ad *divini Vatis* Majestatem: imò *carminum* gloriâ etiam vincitur, non à *Lucano* modò, sed etiam *Papinio*, *Valerio Flacco*, & juniorum aliis. Et tamen laudabilis industriæ sic quoque successus non infelix fuit. Nec enim planè ei adulatur *Martialis*, cum *os* ei tribuit *magnum facundumque*. Quòd si de puritate etiam Sermonisque *Romani* castimoniâ certare lubeat; nulli illorum cedat, quos ea, vel proxima vidit ætas. Imò potius eos exsuperet universos. *Voss.* de Hist. Lat.

Silius Italicus scribebat *carmina* majori curâ quàm ingenio. *Plin.* l. 3. Epist. 7.

Silius Italicus consul. *Orator* verius, quàm *Poeta*, nimius interdumque ridiculus *Virgilii* imitator. *Dempster.* in Elench. *Script.*

Ad magnum nomen ingenii pervenerunt, *Silius Italicus*, qui à natali solo & patriâ germanâ nomen accepit, & *Valerius Martialis Bilbilitanus*; quos in divinis Poetis habitos scio: nam & plurimum eos naturâ valuisse, & mentis solitos excitari, viribus & quasi divino quodam afflari spiritu, dum *bella Punica* alter ad *Virgilii* imitationem, cujus quotannis illustres manes colebat, compositus personaret: alter neque sermone inculto, neque aridâ venâ, salibus & jocis,

Digitized by Google

undique diffluevet. *Alphon. Garſ.* Metamor. in libr. de *Academ.* Doctiſque viris *Hiſpan.*

Silium equidem poſtremum bonorum Poetarum exiſtimo: quin ne poetam quidem. Non nervos, non numeros, non ſpiritum habet. Adeò verò ab omni venere alienus eſt, ut nullus invenuſtior ſit. Totus hæret, trepidat, vacillat: ubi audet, cadit *Jul. Caſ. Scalig.* in Hypercrit. p. 841.

Licet omnium verè *Latinorum* Poetarum ingenio & acumine ſit poſtremus, præter dictionis tamen puritatem non pauca etiam habet, non infeliciter, & eruditiſſimè dicta. *Barth.* l. 10. c. 24. Adverſar.

Silius Italicus non bonus *Auctor*, legendus tamen ut vetus *Scaligerana* 1.

Extat *Epicum* illius carmen de *Bello Punico* ſecundo, 17. libris expreſſum, quod jam ſenior compoſuit, evulgatum demùm principatu Domitiani. In quo ſcripto ita verſatus eſt, ut parcè fingeret, veritati ſemper propior, non neglectis tamen coloribus, digreſſionibus, ſimilitudinibus, & cæteris *Poetarum* floſculis. Ingenioſiſſimum non fuiſſe apparet, ſed ſi quid ingenio defuit, illud ſollicitudine, & advocato undique nitore rependit. Delituiſſe autem in tenebris per multa ſecula hunc *ſcriptorem* argumento fuerit irritus *Franciſci Petrarchæ* conatus, qui ignorato *Silio*, idem bellum carmine aggreſſus eſt, ſub titulo *Africani*. Vide *Borrich.* c. de Poet. p. 60. 61.

Meo quidem judicio, ejus idcirco carmina talia ſunt, ut ſint cognoſcenda quidem, ſed non ad imitationem, ea licet perpetuò victura *Martialis* vaticinetur, quem in *Silii* laudes omninò procliviorem fuiſſe videmus. Ut verò non ſine infamiæ notâ fuit, quòd ſponte quoſdam ſub *Nerone* accuſaſſe creditur, ita commendatione dignus, quod *Virgilium* ante omnes coluiſſe dicitur, cujus etiam natalem religioſiùs quàm ſuum celebrabat, & *Neapoli* maximè, ubi monumentum ejus adire, ut templum ſolebat. Coluit & *Ciceronem*, ipſiuſque *Ciceronis* manes. *Lil. Gyrald.* de Poet.

Jeſ. *Rapinus* eum quoad Poeſin uſque adeo contemnendum non cenſuit ac *Critici* cæteri. Dicit eum in Opere ſuo legum artis *Statio*, fuiſſe obſervantiorem, judicium & prudentiam in ejuſdem operis deſignatione deprehendi: eum, ſi nativis dotibus parum inſtructus erat, magna ſaltem animi attentione laboraſſe, ejus verò elocutionem ſublimitate ac nobilitate parum commendabilem eſſe. *Rapin.* Reflex. in Poet. 2. part. Reſl. 13.

C. VALERIUS FLACCUS.

Clar. Anno Dom. LXXIII.

E *Setiâ* fuit, *Campaniæ* urbe: ſed in *Venetâ* regione ſedem habuit: unde ſpem *Antenorei Laris* vocat *Martialis* l. 1. Epigramm. 79. Reliquit octo *Argonauticorum* libros, ſed imperfectos: unde *Quintilianus* conqueritur in ejus obitum multum fuiſſe amiſſum. Quàm *Martiali* fuerit carus, liquet ex eo, quod ibidem vocet *curarum pretium non vile ſuarum*. Pauperem fuiſſe, ex eodem Epigrammate cognoſcitur, Vid. *Voſſ.* de Poet. Lat. 46.

Hic

Hic eſt *Valerius Flaccus*, cujus *Argonauticon* opus extat, *Veſpaſiano* patri inſcriptum, ut facilè ex ejus carminis principio colligitur. Opus, inquam, quantum per juvenem præſtari potuit, cultum, eruditum, & varium, ſed in quo plus eſt virium, quàm virtutis, ut in eo animos, & audaciam quandam juvenilem facilè offendatis, *Gyrald.* de Poet. Dialog. 4. p. 181.

Eſt igitur *Valerius Flaccus* excuſatione dignus. Cujus cùm eſſet ingenium felix, judicium magnum, diligentia non vulgaris, immaturâ morte præventus, acerbum item poema ſuum nobis reliquit. Eſt autem omninò duriuſculus: penitus verò titulus gratiarum comitate. *Jul. Caſ. Scalig.* lib. 6. Poetic. pag. 839.

Valerium Flaccum majoris pretii Poetam, quàm quis præteriens cenſeat eſſe, vel ignoratio ejus apud *vulgum* nobis perſuadeat. Eſt enim omnium veterum minimè tritus manibus hominum ſcholaſticorum aut litterionum, quod genus ab eo velut abhorret qui duriuſculus cenſeatur, & minus gratiarum amans. Sed nos generoſum vatem, & quidvis potius quàm abſurdum cenſemus. *Gaſp. Barth.* Adverſar. l. 1. c. 17. p. 38.

Pluris omninò faciendum ego reor in numero Latinorum Poetarum *Valerium Flaccum*, quàm vulgò faciunt, imò non vulgò etiam eruditi. Sonus, ſpiritus, eruditio, gravitas, in eo ſunt inſignes, nec deeſt judicio; illud obſervavimus, quoties per ſe aliquid canit, longè faciliorem eſſe, quàm cum *Apollonium* pede preſſo imitatur. Neſcio quomodo enim generoſus ille animus ſtacceſcit, cum ſeipſum ad ſecutilejas leges alienarum inventionum componit & cogit, *Barth.* ibid. l. 26. c. 3. p. 1259.

Valerius Flaccus, ſcriptor unicè mihi carus ob inaffectatam, genuinam, *Romanam* dictionis majeſtatem. Sane ego eum auctorem, *Argonautica* ſcribentem, legere malo, quàm vel *Ovidium*, vel *Papinium*; quorum ille tenuem materiam laſcivia utique violaſſet aut depudicaſſet: hic magniloquentia contriviſſet. Quorum cùm neutrum *Valerio* objectari poſſit, non video, quid in compoſitione ſermonis deſiderent. Nam de *Gratiis*, quod ait *Scaliger*, nequaquam illi ſuæ deeſſe poſſunt, qui alienas non affectavit, neque ſprevit *Romanas*, neque tranſmarinas non expreſſit. Vid. *Pompon. Sabin. Virgil.* interpret. quem citat *Konig.* in Biblioth.

Jeſ. *Rapinus* ſcribit priore parte Reflexionum ſuarum, in languidum & frigidum ſtylum eum incidiſſe, quòd grandiloquentiam ingenio ad hanc nato deſtitutus affectaverit: & parte poſteriori ait Fabulam, ordinationem, executionem ac reliquum Poematis ejus admodum exiguo charactere ornata eſſe.

Valerium Flaccum, ut *Apollonium Rhodium*, non video quid attineat legi, quaſi nihil ſit, in quod tempus conſumatur potius: non tam illorum vel carmen vel dictionem improbo, quàm *argumenti* levitatem. *Joan. Lud. Viv.* De Tradend. Diſcipl. III. p. 541.

C. *Valerius Flaccus Campanus*, imperante *Domitiano* clarus *Argonautica* libris 8. perſecutus eſt, *Orphea* & *Apollonii* exemplo. Dolet *Fabio*, quòd immaturâ morte interceptus nequierit affectum opus deducere ad uſq; umbilicos. Agnoſcimus

cimus ſanè felicem in illo, licet nondum exaſciat o, calorem, impetus *Poeticos* hinc inde generoſos, judicium plerumque ſubactum, dictionem ſic ſatis floridam, ſed aliquando inæqualem & durìuſculam, quam emolliiſſet dubio procul, ſi productius ei contigiſſet ævum *Borrich.* De Poet. p. 61.

Publicavere hunc *C. Val. Flaccum* diverſi, *Bapt.* Pius, *Andreas Schottus*, *Lud.* Cation, alii, ſed palmam cæteris præripiunt *Lambert. Alardus*, & *Joannes Weitzius.*

CAJUS PLINIUS & SECUNDUS.

Clar. Anno Dom. LXXV

Veronenſis, dictus *Senior*, temporibus *Veſpaſiani & Titi* vixit, quorum negotia adminiſtrabat: noctibus verò & ſucceſſivis (ut ipſe inquit) temporibus opus *Hiſtoria Naturalis* compoſuit. *Neronis* quoque hiſtoriam, vitam *Pomponii Secundi*, de Bellis *Germanorum*, aliaque ſcripſit. Periit in horrendo, montis *Veſuvii* incendio, An. *Chr.* 79. dum ejus cauſam indagare vellet. *Hofman.*

Plinii Naturalis Hiſtoria, opus diffuſum, eruditum, & tam varium quàm ipſa *natura. Plin.* Min. l. 3. Epiſt. 5.

Plinius omnium rerum memorabilium collector, judex ingeniorum ſummus, æſtimator acutus, admirator diſertus. *Angel. Politian.* in Epiſt. ad *Leoni.*

Plinius veritatis Antiſtes, cenſorque liberrimus. *Budæus*, de *Aſſ.* l. 1. Perſpicaciſſimus *Naturæ* Myſtes, *Plinius. Drexell.* in Aurifodin. p. 6.

Plinius ille doctiſſimus, de quo perſuaſiſſimum eſt, indoctos eſſe, quibus ille non ſapit. *Rhodigin.* l. 12. c. 3. lect. Antiquar.

C. Plinius Secundus Naturæ Panegyriſtes nobiliſſimus ad prodigioſam prorſus eruditionem pervenit hoc uno tramite *excerptorum. Drexel.* in Aurifod. p. 11. Naturæ Bibliothecarius audit apud Lanſium orat. pro *Italiâ.*

Plinii libros qui *Pandectas* appellaverit, me judice, haud erraverit. Omnia ille vir legit, vidit, ſcivit: & in unum volumen *Græciam* & *Latium* concluſit, paulò mehercle feliciùs, quàm *Thrax* ille Imperator veteres leges. *Lipſ.* l. 2. Epiſtolic. Quæſt. Epiſt. 13.

Plinius ille diligens totius *Antiquitatis* perveſtigator: qui nullam *Bibliothecam* prætermiſiſſe videtur, quam non excuſſerit, & perluſtrarit. *Edv. Leigh.* de viris illuſtr.

Plinii Hiſtoriam Naturalem opus eximium ac nunquam ſatis laudatum vocat *Ger. Joan. Voſſ.* in l. de Hiſtor. Lat.

Cardanus ſolùm habebat pro *Grammatico.* Quo non tàm *Pliniano* detraxit nomini, quàm ſuo. *Idem* de Philoſoph. c. 12. Sect. 11.

Jam de *Cajo Plinio* quid dicam? Qui naturam Univerſam & utrumque mundum planè inuſitatâ antè cæteris audaciâ, paucis voluminibus incluſit? Qui Imperio Romano, cui Univerſus terræ Orbis conceſſiſſet cœlum quoque adjecit: Quod non armis aut vel bellicâ; non ariete aut baliſtâ, ſed ſublimi animo, & invictâ induſtriâ expugnandum fuit. *Heinſius* in Orat. pro Biblioth. mun. III. pag. 32.

Plinius

Digitized by Google

Plinius claſſis Rom. Præfectus, naturalium rerum Scriptor diligentiſſimus, eloquentiſſimus, veraciſſimus, incomparabilis, unus omnium inſtar. *Dempſter.*

Plinius non ubique ſui ſimilis: pleraque enim acutè ſcripſit, &c. nonnulla neglecta & inculta. *Plinium* deſiderare videntur in *Plinio Cauſſin.* lib. III. de Eloq. cap. 14.

Plinium meritò nihil moramur, neque verbis ejus niſi ubi meliora nobis deficiunt, utendum putamus. *Sciopp.* de Styl. Hiſtor. pag. 100.

Plinius faſcicularium facit, cuncta olfaciens, nihil deguſtans, omnia glutiens, nihil decoquens, lerna mendaciorum, errorum *Oceanus*, in quem ingenti edito volumine invectus eſt *Leonicenus Verder.* in cenſur. Autor.

Scripta *Plinii*, *Cardani*, *Alberti*, & plurimorum ex *Arabibus*, commentitiis & fabuloſis *narrationibus* paſſim ſcatent, iiſque non ſolum incertis, & neutiquam probatis, ſed perſpicuè falſis, & manifeſtò convictis. *Fr. Bacon* de Augm. Sient. lib. I.

Plinius Hiſtoriam Naturalem ſolus pro dignitate complexus eſt, ſed complexam, minimè, ut decuit, imò potius indignis modis tractavit. *Idem* ibid. l. 2. cap. 2.

Plinius tantus vir, ut non mirum ſit, ſi vulgus illum improbet, cùm minimè auctor vulgaris ſit *Joſ. Scalig.* inter opuſc.

Hoc tene, *Plinium* eruditiſſimum ſuæ ætatis hominem, Latinæ elegantiæ obſervantiſſimum, non mirum aliquando in vertendis *Græcis* hallucinari. Hoc non ſolum illi, ſed & *Ennio Attio*, *Ciceroni* accidit. At quibus viris? qui ſunt columina priſcæ *Latinitatis Joſ. Scalig.* ibid.

Genus ſcribendi, quod *Plinius* ſecutus eſt, mihi prorſus incomparabile videtur, medium inter *proſam* & *carmen*, quod de *Platonis* ſermone dixit *Ariſtoteles*: breve, & conciſum floridum & figuratum, ita ut ſæpè res viles & humiles quales pleræque res naturales videntur, verbis grandioribus per tranſlationem exornet & extollat. Miror tamen tam maturum, & gravem *Scriptorem* à quibuſdam tanquam exigui judicii hominem ſigillari, ut qui multa ipſis incredibilia, ſibi non ſatis comperta fide aliorum referat: cùm eum mentis, & judicii acumine multum excelluiſſe, ex omnibus locis in quibus ſententiam ſuam de quacunq; re interponere voluit, manifeſtiſſimè conſtet quod paſſim, ſed maximè in præfationibus librorum quam breviter, tam acriter facit. *Roland. Mareſ.* l. II. Epiſt. 40.

Maxima *priſcorum* negligentia. Dum *rerum naturas* profitentur, elenchis nominum tantùm coacervatis, nobis plus inquirendum, quàm ſi nihil prodidiſſent, reliquerunt. Inter quos princeps *Plinius*, dum ſtudet nihil intactum relinquere, importunâ feſtinatione præceps, pro epulis exponit titulos convivis, *Jul. Scalig.* de ſubtilit. adverſ. *Cardan.* exercit 207.

Plinius paucæ lectionis virum appellavit *Caſ. Scalig.* adverſus *Cardanum*, exercit. 218. Sect. I. Ubi (inquit *Voſſius*) nihil opus erat obtrectari *Plinio*; quando is nihil minus fuit, quàm vir *pauca lectionis. Voſſ. de Idololatr.* l. 4. c. 28.

Hiſtoria

Hiſtoria Plinii inter pulchertimos libros cenſenda eſt. Hinc etiam pauperum Bibliotheca vocatur. Si ei addatur Ariſtoteles, numeris omnibus abſoluta erit illa *Bibliotheca*. Si ad illos accedant *Plutarchus* & *Seneca*, tota familia librorum bonorum aderit, pater, mater, primogenitus, natu minor. *Guido Patin* Epiſt. 6. Gall.

Poſteritas Plinio multum debet, quod laboribus ſuis conſervaverit quicquid in *Hiſtoriam* ſuam *Naturalem* congeſſit. Stylus ejus gravitate & elegantia multa commendabilis eſt. In Moralibus præſertim excellit, tam ritè ſelecta ſunt ejus exempla, ejuſque benè vivendi Præcepta animos adeo movent, ut cor ſuum ad propriarum lectionum normam direxiſſe cenſeri poſſit. Difficile eſt vitium acrius reprehendere & majoribus laudibus virtutem extollere. Sed artium ac Scientiarum de quibus locutus eſt tam parum gnarus erat ut ſingulis paſſibus cæſpitaverit, & tam graviter identidem lapſus ſit, ut Dom. *Salmaſius* aliis Veteribus illum accenſeat, qui ſecurè ſe invicem tranſcribentes, libros ſæpiſſimè de rebus ſibi minime notis componebant. Teſtis eſt *Aratus* qui Aſtrologiæ prorſus ignarus, librum tamen de Cœlorum motibus & Aſtrorum curſu edidit. *Plinius* Operis ſui propriè loquendo merus *Architectus* fuit; Ejus autem culpa eſt quòd ex inepta materia illud conſtruxerit, quam abſque ſufficienti peritia & ſagacitate corraſerat. Vaſtum itaque ædificium excitavit, ſed parum ſolidum, quodque opificem valde inexpertum fuiſſe plus ſatis comprobat. In eo Symmetria parum obſervatur, ejuſque partes innumeræ ornatu debito deſtituuntur. Omnes ejuſmodi defectus tribuendi ſunt præproperæ illius feſtinationi continuiſque avocamentis quibus illum implicabant functiones munerum, & favor quibus ab Imperatoribus *Tito* & *Veſpaſiano* cohoneſtatus fuit. *Plinius junior* ejus Nepos refert illum inter cœnandum excerpta ſua facere ſolitum eſſe, Vid. D. *Beauval.* Hiſt. Operum Eruditorum Febr. 1689. Gall.

Plinius quum multorum *Autorum* nomina recenſeat, ex quibus libros ſuos confecit, nullibi tamen *Dioſcoridis*, cujus omnia ferè ſcripta ſuis intermiſcuit, mentionem facit. *Bilibald. Pirckheim.* in reſponſ. ad *Oecolampad.* de ver. Chriſt. carne A. 4.

Ad *Latinos* tranſeo inter quos *Cornelius Celſus Hippocratem* ferè tranſtulit, *Plinius* autem *Dioſcoridem*, tametſi ipſe diſſimulaverit, & *Collenutius* fortiter neget. *Georgius Agricol.* in Dial. de re Mallicâ, c. 19.

Plinium Medicis accenſemus, quandoquidem naturalis ejus *hiſtoria* magnam partem ex *Medicorum* libris compilata: ejuſdemque argumenti eſt; Hunc multa ſine judicio collegiſſe oppidò patet, præſertim ex *re Herbaria*, cujus utique fuit imperitus, unde etiam ſæpe eandem *Herbam* diversâ ejus appellatione deceptus viribus diverſam facit. vid. *Sebaſt. Scheffer.* introduct. in Art. Med. p. 56.

Opera *C. Plinii Secundi* edidit *Joan. Frid. Gronovius* cum notis *Variorum* 3. Vol. *Leide* in 8. 1669. apud *Hackios.*

QUINTUS

Digitized by Google

QUINTUS CURTIUS RUFUS.

Claruit circi Ann. Dom. LXXX.

VNde otiundus fuerit, non conſtat. *Italum* tamen fuiſſe, ſatis certum eſt, id enim *ſtyli* ipſius terſiſſima puritas ad *Romanum* filum ad amuſſim formata oſtendit. *Quinſtedt.* Quando vixerit variant eruditi. Quidam ſub *Auguſto* vixiſſe exiſtimant, ut *P. Pithœus* & *Bongarſius*; *Lipſius* eum *Claudio* coævum judicat. *Rutgerſius*, ac etiam *Ger. Joan. Voſſius*, tempore *Veſpaſiani* vixiſſe, aſſerunt. Alii ad tempora *Trajani* eum referunt. *Scripſit* decem libros de rebus *Alexandri Magni*, quorum duo priores periêre.

Matthæus Raderus in proluſionibus ad Hiſtoriam *Curtii* c. 1. non dubitat, illum ſummis rerum *Romanarum* ſcriptoribus, *Salluſtio*, *Livio*, *Cæſari*, *Ciceroni* admovere; *Tacito* verò, *Suetonio* & *Floro* præponere.

Rhetore ſanè illuſtri, vel Rhetoris filio digniſſima hæc hiſtoria eſt. Uſque adeò auctor is verborum eſt elegens; nec perſpicuè minùs quàm terſè ſcribit; acutus etiam eſt in ſententiis, inque orationibus mirè diſertus. Imò vel *Auguſtæo* ævo digna eſt *dictio*; vel proximè abit. Ut hinc quoque argumentum capere poſſimus, non vixiſſe tempore *Trajani*; quod, pluſculâ affectatione acuminis, & anxiâ brevitatis curâ, ab nativâ illâ aurei ævi ſimplicitate magis receſſit: ut ex *Plinio* juniore, *Floro*, & aliis non obſcurè videmus. *Voſſ.* de Hiſtor. Lat.

Arrianus & *Quintus Curtius*, floridus uterque ſed nitidior *Curtius*, & quovis melle dulcior: lectorem citiùs defatigatum quàm ſatiatum dimittat: ſententiæ paſſim directæ & obliquæ, quibus mire illuſtretur vita humana. *Color.* in Epiſt. de ſtudio Politic. p. 193.

Quintus Curtius, me judice, probus eſt legitimuſque hiſtoricus, ſi quiſquam fuit. Mira in ſermone ejus facilitas, in narrationibus lepos: aſtrictus idem, & profluens; ſubtilis, & clarus; ſine curâ ullâ accuratus. Verus in judiciis, argutus in ſententiis, in orationibus ſupra quam dixerim facundus. Quod ſi varium magis argumentum habuiſſet; fallor, aut variæ prudentiæ eximium magis ſpecimen præbuiſſet. Sed *Alexander* quid niſi bella? *Lipſ.* notis ad 1. *Libr.* Politic.

Inter Hiſtoricos ſanè à nemine ſibi plus adjumenti poteſt admittere eloquentia Politica, quàm *Livio* & *Curtio*. Sicut enim poſterior *Livio Curtius* Veſpaſiani demùm temporibus, ut videtur, vixit, ita optimi ævi Scriptoribus æquari, & fortaſſe omnibus Hiſtoricis quodammodo anteferri poteſt. Magnificentior *Livii Saluſtii* gravior, *Taciti* profundior oratio. *Curtii* his omnibus ſuavior, terſior, accuratior eſt. Quod in moribus *Livio* tribuit *Fabius*, multò magis *Curtio* convenit; electiſſima ejus verba, civiles & aptæ ſententiæ, expoſitio mirifica, conciones expeditâ facundiâ inſtructæ: materiem ſuam non magis promptè implet oratio, ubi opus eſt, quàm è pleno, prout decet, diſpenſat. *Livius* eloquentiam ſuam prolixiùs & liberaliùs vel amare, vel imitari volentibus offert. *Curtius* haud paulò accuratior æquabile politiſſimi ſtyli temperamentum non ſimul & ſemel, ſed poſt iteratam ſæpiùs attentis demum intentiſque

Digitized by Google

commendat. *Livius*, magnanimo quodam plenus candore, exporrecta ſuavitate invitat ſimul & admittit lectorem: *Curtius* per quædam admiſſionis myſteria & gradûs in familiaritatem adhibet erudita & decora ingenia, obviâ tamen ſic quoque & expoſitâ humanitate ſtatim idoneus amari, non enim abſtrudit gratiarum ſuarum irritamenta, ſed diſponit &, cum primo aſpectu placeat, hoc pretio vult placere, ut æſtimetur. Seorſum laudari meretur *(Curtius)* quòd non minùs utilem, quàm ſubtilem obſervationem habet: rerum aulicarum elegantiam, ipſius Aulæ genium, figuras, vultum nemo vel appoſitè magis, vel magis ex decoro expreſſit. *Boecler* de Eloquentiâ Politici.

Non alia, quàm bellica, narrat; Politico tamen homini ipsômet Cæſare rantò commodior, quantò diffuſior eſt, docens non vincere duntaxat, ſed victa etiam retinere. *Herman. Conring.* de Civ. prudent. cap. 14. pag. 330.

Cæſari comitem do *Q. Curtium*, quem adeo inter ſelectos recenſere non dubito, ut inter optimos locum illi libenter tribuam. *Joan. Bernart.* de utilitat. legend. Hiſt. p. 50.

Q. Curtius rerum *Alexandri* M. Latinus ſuper omnes *Græcos* diligens, verus, candidus & prorſus integerrimus ſcriptor, ſi integrum haberemus. *Val. Acidal.* in Præfat. ad libr. quart.

Curtius eſt argutus, elegans & nervoſus ſcriptor. *Dav. Chytr.* in Chronol. *Herodot. & Thucyd.*

Hiſtoricus cæteris candidior eſt; ſed Nihil, aiunt, ad *Parmenonis ſuebi*. Habet multas ſermonis formulas à *Ciceronianis* diverſas *Eraſm.* in *Ciceronian.*

Judicare mihi licet, quia totos 25. annos in omnibus probatis Authoribus *Latinis*, *Græcis* & *Italis* evolvendis inſumſi; Totos quindecim annos in perula *Ciceronis Oratorem* geſtavi. Omnium abjectiſſimus, eſt *Tacitus* ſtylus omniumque Hiſtoriographorum minimus eſt. In quatuor aut quinque rebus verſatur totus ſtylus ejus, in *Antitheſibus*, in *Apoſiopeſibus*. Unica *Quinti Curtii* pagina triginta *Tullii* paginis præſtat---*Quintus Curtius* in *Latinitate* coryphæus eſt, adeo limatus, adeo terſus, adeoque mirabilis ut etiam in argutiis ſuis, planus, perſpicuus & intelligibilis ſit. *Florum* in ſupremo poſt ipſum ordine ſtruo, totus floridus eſt, quàm elegans eſt! Dom. *Tyronius* vir præclarus ad ſtylos dijudicandos *Quinto* Curtio primas dabat. *Perroniana* pag. 306. Gall.

Mirari ſubit quòd primi ordinis *Scriptor* qualis fuit *Q. Curtius* Antiquitati tam parum notus fuerit, ut nemo reperiatur qui ante medium ſeculi XVI. *Hiſtoricis* illum annumeraverit. Ephemerid. Eruditor. die lun. 18. April. 1678. Gall.

Quintus Curtius eſt bonus Author. Jampridem interiit *Q. Curtius*, quicquid illius nobis ſupereſt ex unico Exemplari exſcriptum fuit, omniaque MSS. nova ſunt.

In Bibliotheca Sancti Victoris primus liber *Q. Curtii* erat, ſed deprehendi, eſſe compoſitum à Petrarcha. *Scaligerana.*

Voluptatis illius, quam ex Hiſtoricis capere eſt, illuſtre exemplum habemus in ſapientiſſimo *Arragoniæ* Rege *Alphonſo*. Qui cùm graviſſimo morbo laboraret,

Digitized by Google

ret, multaque incassum *Medici* remedia adhiberent, *Curtii* de *Alexandro* historiam legere cœpit, eâque tantopere delectatus fuit, ut valetudini restitutus dixisse dicatur. *Valeant Avicenna, Hippocrates, Medici cateri: vivat Curtius sospitator meus. Voss.* de art. Histor. p. 30.

Quintus Curtius ob sinceritatem laude dignus est. De *Alexandro* bona & mala refert, Herois sui merito haudquaquam offuscatus. Si quid in ejus Historia reprehendendum occurrat, nimia erit elegantia; Sed hoc non obstitit quin in moribus jucundè ac genuinè depingendis excelluerit. *Rapin.* Reflex. in Hist. Sect. 18.

Unus *Latinorum* est *Q. Curtius*, cujus sententiæ nec nimis diffunduntur, aut diffluunt, nec nimis in arctum compactæ, aut constrictæ negotium lectoribus facessunt. *Gasp. Sciopp.* de Historici offic.

Sunt qui *Quintum Curtium authorem* satis *neotericum* censent putantque eum ad majorem authoritatem sibi conciliandam *Antiquæ Romæ Cæsaribus* coævum se dixisse. Hæc erat cujusdam ex Dom. *Patini Gymnasiis* opinio. *Q. Curtii* nomen suppositititium esse arbitrabatur, & *Historiam* quæ sub hoc nomine circumfertur, *fictam Narrationem* esse, quam *Italus* quidam ante trecentos demum annos fabricatos fuerit. Hanc opinionem his, inter alias, rationibus tuebatur, 1. quia *Authorem* hunc *veteres* nunquam citant. 2. quia de Gange & Indiâ, & quibusdam aliis regionibus loquitur, quæ ignorabantur antequam à *Geographo Ptolemæo* memorarentur. Sed frustra sunt hæc omnia. Quamvis validum & mirum quid sit Argumentum desumptum ex eo quòd à *Veteribus* nunquam citetur, nemini qui acri judicio polleat Opus hoc adeo recens esse persuadere quis poterit. Jam supra mille quingentos annos nemo ampliùs *Latinè* scribit, ut *Historicus* ille, quisquis tandem is sit: Quamvis in *Geographicis* aliquando hallucinatus sit, inde non sequitur eum esse neotericum; Hoc enim fundamento *Titus Livius*, *Herodotus* omnesque Veteres Historici mustei censerentur. Novell. de Rep. Literaria, Tom. 3. p 252. 253.

Q. Curtii Rufi Historia *Alexandri* M. prodiit cum notis *Variorum*, Raderi, *Freinshemii*, *Loccenii*, Blanchardi, &c. *Amstelodami*, ex officinâ *Elzeviriana* 1673. in 8.

EPICTETUS.

PHilosophus *Stoicus*, ex *Hierapoli Phrygiæ* urbe, *Romæ Epaphrodito* cuidam *Neronis* familiari servivit, atque ad *Marci* usque *Antonini* tempora pervenit: Domitiano autem imperante ejus dominatu offensus *Româ Hierapolin* migravit, ratus verum esse quod est Tragicum, Patriam esse cujusque, ubi quis rectè ageret. Tanta verò apud omnes homines ejus vitæ admiratio extitit, ut *Lucianus Syrus* lucernam ejus fictilem tribus drachmarum millibus, ob ejus authoritatem, vænisse tradat. *Hofman.* Clar. An. D. LXXXII.

«De *Senecâ* habes: clarum aliud sidus se ostendit, *Epictetus*; ævo, non merito, posterior: & scriptorum pondere, si non numero, comparandus, vitâ præponendus

Digitized by Google

nendus. Ille vir totus à se & à Deo, nihil à fortuna fuit. Origine vilis, & inter servos; corpore claudus ac debilis ; mente nobilissimus, & inter omnis ævi lumina refulsit. Vita emendatissima fuit, & planè adscitum, quod in ore habebat, Ἀνέχου καὶ Ἀπέχου. *Contine, & abstine.* Item hostis fucorum, qui *Philosophos* habitu & verbis præferrent, vitâ degenerarent: quos ille appellare solitus *Philosophos*, sine factis, dictorum tenus. *Lipsi.* in Manuduct. ad Stoic. Philosoph. l. 1. Dissertat. 19.

Scripta ejus pauca extant: *Enchiridion* sanè egregium, & *Stoicæ* moralis Philosophiæ velut anima: item *Dissertationes*, quas obiter in viâ, domo, Scholâ habuit, ab *Arriano* collectæ & digestæ. Neque omnes etiam extant: in *Agellio* & *Stobæo* reperies, quæ hîc requiras. Sed, *Deus* bone, acrem & altum in iis spiritum: accensum animum, & *honesti* amore ardentem! Nihil in *Gracis*, aut fallor, tale extat: à duabus illis notis dico, *Acrimonia* & *ardore*. Tironem aliquem & rudem veræ Philosophiæ vix afficiat aut tangat: proficientem aut provectum incredibile est quàm exciter, & cùm pungat ubique, tamen etiam delectet. Genus styli concisum, fractum est, & quod indolem subitarii sermonis habet: Sed docta interveniunt sæpe, semper salutaria, & non est qui bonam Mentem magis aut trahat aut formet. Ego *Senecionem* illum nunquam lego, nisi cum interno animi motu: & quod *Homero* proprium, pluris facio cum relego, semper ut novum, & cùm repetivi reperendum. *Lipsi.* ibid.

Sermo in eo omnino efficax est, atque energiæ plenus, & in quo mira sit ad promovendum vis. Stylus autem, qualem res postularet, concisus est, dilucidus, quique omnem respuat ornatum. *Politian.* in Epict. enchir.

Epicteti singulæ voces *Proclo*, *Simplicio*, *Luciano* ipsi oraculorum instar sunt, *Mornæus* de veritat. Rel. *Christian.* c. 3.

Epictetum magni æstimabat *D. Augustinus.*

Epictetus Philosophi famam minus aucupatur, Philosophatur meliùs. *Morn.* de veritat. Rel. *Christ.* c. 20.

Epicteti scripta, dùm legimus in diversos imò contrarios affectus rapimur, etiam nonnunquam inviti. Nunc enim gaudemus, summâque perfundimur voluptate: dum infinitam *Dei* bonitatem miramur, quâ etiam *Gentilibus* ea de *moribus* nota esse voluit, quæ summam cum nostrâ doctrinâ convenientiam habere videntur; nunc rursus contristamur maximoque afficimur dolore: quando cernimus, quantò turpius in medio *Christianismo* vivatur, quàm olim est factum ab *Epicteto*, eique similibus aliis, qui gratiâ tamen speciali *Divini Spiritus* (quæ, nisi nolentibus, nobis non deest) imbuti non fuere. *Henr. Jul. Scheurlii* Bibliogr. Moral. Impress. *Helmstad.* in 8. 1686.

Unum hoc *Enchiridium* plus moribus hominum formandis valet, quàm universa *Aristotelis Ethica*, imò & omnium post illum Philosophorum, qui *Moralem Philosophiam* magnâ verborum pompâ scriptis mandarunt. *Abraham Berkel.* in Epist. Dedic. quæ *Epictet. Enchir.* præmittitur.

Exiguum quidem est volumen (Enchiridion) verùm non ex mole, sed pro rerum, quæ in eo tractantur, dignitate atque excellentiâ æstimandum. Neque hoc

Digitized by Google

hoc latuit *Antoninum* Illuſtriſſimum, & optimum *Romanorum* Imperatorem, qui in divino prorſus *De ſeipſo ad ſeipſum* tractatu, Diis immortalibus gratias agit, magnique beneficii loco reputavit Epicteti ὑπομνήματα accepiſſe, atque ex tali ſcriptorum genere ad beatam in tanto imperio vitam multum fructûs & utilitatis percepiſſe. *Idem* ibid.

Enchiridion illius ſanè egregium & *Stoica* Moralis Philoſophiæ velut Anima. *Lipſius*. Gravis herclè rerum magis pondere, quàm mole magnus liber & exoſculandus, nocturnâ diurnâque manu verſandus. *Remus* ad Themiſt.

Epicletici Enchiridion moribus utile, diſſertationes graves, prudentiæ plenæ. *Dempſter*.

Extat *Epicteti Enchiridion*, unà cum *Cebetis Thebani Tabulâ Græcè & Latinè*, ex recenſione *Abrahami Berkelii*, cum ejuſdem animadverſionibus & notis; quibus accedunt notæ *Wolphii*, *Caſauboni*, *Caſelii* & aliorum, cum *Græcâ Paraphraſi*. *Lugd. Batav.* Ann. 1670. in 8.

M. VALERIUS MARTIALIS.

Clar. An. D. LXXXII.

Hiſpanus, *Bilbilis* in *Celtiberia* natus tempore *Claudii* Imperatoris: ſub *Nerone* annos natus 20. *Romam* venit; atque annos iſtic egit 35. Tito, ac imprimis *Domitiano* carus fuit, à quibus & donatus jure trium liberorum. Etiam *Tribunus* & *Equeſtris* dignitatis fuit. At non item in honore fuit mortuo *Domitiano*. Itaque ſub *Trajano* in patriam rediit: atque ibi conſcripto libro *Epigrammatum* duodecimo, partim tædio patriæ, quia non in honore eſſet, quanto fuerat *Roma*, partim etiam à civibus ſuis ſugillaretur, tædio vitæ, ut veriſimile eſt, deceſſit. *Voſſ.* de Poet. Lat.

Libros 12. *Epigrammatôn* compoſuit miro ingenio, & ſingulari urbanitate, quibus adjecit *Xenia*, & *Apophoreta* libellis duobus abſoluta. In his ſecutus eſt *Marſum* Poetam, *Pedonem*, atque *Getulicum*, quorum exemplo ſeipſum tuetur, ac laſcivam verborum licentiam excuſat. *Petr. Crinit.*

Erat homo ingenioſus, acutus, acer, & qui plurimum in ſcribendo & ſalis haberet & fellis, nec candoris minus. Plin. Epiſt. l. 3. Epiſt. 21.

Ælius Verus Imperator ſolitus eſt ſingulari affectu proſequi Lepôres atque jocos poëtæ *Martialis*; ſuumque *Virgilium* vocare.

Valerius Martialis artificioſiſſimus *Epigrammatum* ſcriptor, ita in iis quidem jocatus eſt, ut frequentiùs carpat, quàm delectet: tametſi è demorſione ipsâ delectatio quoque paritur. Adhæc Dictis ejus partim oculatiſſima quædam inſunt ſpicula; partim verba quæ non ſolum à faceto ſint aliena, verùm aut obſcœnâ ipſa admodum ſcurriliaque, aut maximè ampulloſa, & acida. Quod quidem *Hiſpanicum* eſt. Sunt tamen dicta ejus in univerſum arguta, ſubtiliterque conquiſita; abſtruſæ ſententiæ, eædemque raræ, ſalſæ, aculeatæ: inventiones verò maximè acutæ: verba præcipuè accommodata, quæque non primâ tantum facie, atque in ipſo explicatu, lectorem alliciant, atque auditorem: verùm quæ in ejus animo relinquant; faciſque quandam quaſi ſubtitillationem. Nihilo tamen

minus iis, non pauca quidem animadvertas, quæ digna prorsus sunt facetis ac temperatis ingeniis : retineantque decorum illud, quod virtutis hujus, de quâ præcipimus, maximè est proprium. *Joan. Pontan.* l. 3. de *Sermone*, cap. 18.

Martialis unus *Epigrammatis* Genium videtur possedisse. *Dempst.*

Martialis ad *Nasonis* facilitatem plurimùm accedit, & aliquid *Ciceroniana* laudis illi potetat tribui, in libros aliquot Epistolis præfatus esset, *Deum* immortalem, quàm non *Ciceronianis*! *Erasm.* in *Ciceronian.* p. 147.

Martialis lepidissimus Poeta: nec enim illis assentior, qui *scurram* ineptum eum appellant, neque satis elegante *Musâ* libros *Epigrammatum* scripsisse autumant. *Adrian. Turneb.* Adversar. l. 13. c. 19.

Epigrammatis virtutes peculiares, *brevitas* & *argutia*, hanc *Catullus* non semper est assecutus, *Martialis* poeta argutissimus nusquam omisit. *Jul. Cæs. Scalig.* Poetic. l. 3. c. 126. Multa sunt ejus Epigrammata divina, in quibus & sermonis castitas, & argumenti species luculenta est. Versus verò candidi, numerosi, pleni, denique optimi. Alia fœda ne legerim quidem, tantum abest ut ad censuram vocem. *Idem* ibid. l. 6. p. 838.

Quid censes tu? non melius de *Martiale Scaliger* judicavit, qui versus ejus candidos, numerosos, plenos, *Epigrammata* multa divina dicit : quàm ille, qui *Scurram* de trivio appellat ? Nollem excidisse viro magno hoc judicium judicii dissimile. Nihil ad *Catullum Martialis*, Scio: sed & hoc scio, *Epigrammata* illa nèc in *trivio* nata, nec omnia in *triclinio*. Multa fœda, obscœna in *Martiale:* & meherculè in uno *Catulli* libello non pauciora, sed pauciora. Ignorat seculum illud, qui hoc accusat. *I. Lips.* l. 1. Epist. Quæst. Epist. 5.

Reliquit *Epigrammatum* librum omninò rejiciendum, quippe qui neque elegantiæ latinæ neque moribus profit. *Raph. Volaterran.* Comment. Urban. lib. 17.

Faceret è re literariâ, si quis more veterum *Criticorum*, delectum *Epigrammatum* ejus haberet, & bonis affigeret laudis notam, alias culpæ. Potuisset hoc *Douza* noster, qui Poetam istum non solùm feliciter expressit, sed etiam correxit, *Just. Lips.* ut supra.

Martialis iis, qui *Epigrammata* volunt scribere, & legendus & imitandus est: nihil enim in illo genere reperiri potest tersius argutiusque. Et multa sunt ejus non spurca, quale illud de *Santra*. vid. Vol. 4. *Grot.* oper. p. 740.

Epigrammata ejus arguta pleraque sunt, & acuta, sed & sæpè præ obscœnitate putida, indigna quæ oculis castis observentur: unde *Ingolstadienses* editio à *Jesuitis* procurata obscœna illa meritò amputavit. Duo priores libri, qui *spectaculorum* nomine circumferuntur, alterius scriptoris habentur fœtus, verùm *Xenia* & *Apophoreta* communi consensu ejus sunt *Borrich.* de Poet. p. 63. 64.

Martialem Bilbilitanum quàm iniquè tractarunt nonnulli! Hunc vilem è *trivio Scurram* præ *Catullo* vocat *Muretus*. Ejus *Epigrammata* Alinis placere, aiebat *Lil. Gyraldus*. Forum exempla, quot nanciscì poterat, quotannis cum execratione *Vulcano* dicabat *Andreas Naugerius*.

Martialis Bilbilitanus, etsi ob peregrinitatem *Hispanicam* nonnullis, sed maledicis

Digitized by Google

maledicis *censoribus*, vapulat: Laude tamen *Elegantiarum Latinarum* minimè privandus est Dan. Georg. Morhof. D. Patav. Livian. p. 160.

Latinum *Epigramma*, depravato judicio, quod grassari cœpit cùm pura *Latinitas* jam labaſceret, animos argutia aliqua, quæ *acuminis* nomen ſortita eſt, titillare tentavit. *Martialis* acuminum in vocibus author quodammodo fuit, terminando nimirum vulgarem ſententiam aliqua voce inaudito modo uſurpata. *Rapin.* Reflex. particul. in Poeſ. Reſl. 3. par. 2.

M. Val. Martialis Epigrammata prodierunt cum notis *Variarum*, accurante *Gorn. Schrevelio*, *Lugd. Batav.* ex officinâ *Hackianâ* 1670. in 8.

MARCUS FABIUS QUINTILIANUS.

RHetor, *Hiſpanus* ex civitate *Calagurri*: *Romam à Galbâ* adoleſcens admodum perductus eſt. Primus *Romæ publicam Scholam* aperuit, & *Salarium* è fiſco tulit, eoque dives evaſit. Incidit illius ætas in ea tempora, quibus inclinatio quædam *Sermonis Romani* ad *barbariem* fieri cœperat *Carol. Stephan.* Clar. A. D. LXXXIII.

Ciceronis & *Quintiliani* politiſſima ſunt *ſcripta*, quæ nihil ſupervacui, nihil impediti, nihil non ad *Artem Rhetoricam* pertinentis complectuntur. Sanè pervulgata quædam *Rhetorum* præcepta negligens prætermiſit, aut breviter perſtrinxit *Cicero*, viri *conſularis*, & in eloquentiâ eminentiſſimi, ſervatâ dignitate: quid verò in *Quintiliano*, vivo quodam præceptionum omnis generis exundante *gurgite*, quod vel ad *mores*, vel ad docentis dicentiſque *utilitatem* pertinear, deſiderare poſſis? Quo magis *Ciceronis* quibuſdam ſimilis, nihil *ejus* præter umbram & larvam habentibus, infenſus ſum, qui *Quintilianum* prolixum, & nullo certo docentem ordine clamitantes, de manibus *ſtudioſorum* excutere meditantur. Cujus mentem, & ſuſceptam à principio ad finem inſtituendi rationem, ſi intentis oculis acrius intueantur, facilè obſtinatum in pravâ ſententiâ animum mutaverint. Tantâ enim facundiâ, diligentiâ, dexteritate, induſtriâ ab imis fundamentis ad ſumma faſtigia partibus omnibus expreſſam hanc Eloquentiæ Architecturam comperient, ut pravis affectibus depoſitis, facilè confeſſuri ſint, nihil in eo genere ne mente quidem & cogitatione perfectius concipi poſſe. *Petr. Galand.* in Epiſt. *Petr. Caſtellan. Fab.* inſtitut. præfix.

Nemo poteſt *Quintilianum* intelligere, niſi *Ciceronem* optimè teneat; neque *Ciceronem* probè ſequi, niſi *Quintiliano* pareat; nec unquam fuit quiſpiam eloquens poſt *Quintilianum*, nec eſſe poteſt, niſi qui ſe totum *arti ejus* formandum, imitationique tradiderit. *Laurent. Vall.* l. 1. Antidot. in *Pogg.*

Nos quidem *Quintilianum* magnæ eruditionis, & elegantis judicii fuiſſe, agnoſcimus; ac de quo ſerio illud dici poſſit, amaſſe eum bonam mentem: verùm enim verò dolendum planè, quòd vir maximus toties re leviculâ deceptus recedat ab *Ariſtotele Rhetore* longè ſe perſpicaciore, qui ſolus, non ſolùm *de arte*, ſed etiam *ex arte*, atque adeò artificioſiſſimè ſcripſit, ac cui, ut omnium optimo, optimè optimam operam dari putamus. *Voſſ.* de *Rhetor.* c. 6.

Magnus ille Magiſter *Eloquentiæ Fabius*. *Iſaac. Caſaub.* Comment. ad *Perſ.* Satyr. 1.

Emunctiſſimæ

Digitized by Google

Emunctiſſimæ naris & judicii vir *Quintilianus*. *Mer. Caſaub.* De quar. ling. p. 30.

Fabius optimus inſtituendæ pueritiæ Artifex. *Voſſ.* de Art. Hiſt. p. 32. Gloria *Romanæ* Togæ *Quintilianus Martial.* l. 2. Epigram. 90.

Qui omnibus omninò *Scriptoribus M. Fabium* prætulit, non ille quidem abs ratione audacter judicavit. Nulla enim virtus *Romani Styli* eſt, quam non expleat; cùm quicunque ex cæteris ſummam attigêre, habeant ſinguli tamen in quo vel abundent vel deficiant. *Barth.* l. 31. c. 15. Adv.

Quintilianus omnium, qui unquam ſcripſerunt, auctorum elegantiſſimus. *Barth.* præfat. ad *Gratium*.

Ciceroni Quintilianum adjunxit *Laurentius Valla*, tanquam *comitem*, aut veriùs *ſocium*, *paremque*, non omnino injuriâ, cùm verborum munditie, tum tranſlationum, & totius dictionis acumine. *Lud. Vives* de Tradend. Diſcip. l. 3.

Quintilianus affectavit *Ciceroni* diſſimilis eſſe. Cujus utinam extarent *Declamationes*; nam quas habemus, minimum habent *Ciceronis*. *Eraſm.* in *Ciceronian.*

Me puero magnâ cum curâ exponebantur in *Scholis Inſtitutiones Oratoriæ M. Fabii Quintiliani*, accurati admodum & exquiſiti *Rhetoris*, neque quiſquam ſatis bonus *dicendi Magiſter* habeatur, qui non in illis vel præcipuè *auditores* ſuos exercere ſolitus eſſet. *Marc. Ant. Muret.* l. 18. var. lect. c. 20.

Miro quidem candore veterum ingenia virtuteſque omnium indicavit *Senecam* tantùm damnare, invitumque habere eſt creditus: quod accidiſſe ſibi ipſe ſcribit, dum corruptum, & omnibus vitiis depravatum dicendi genus revocare ad ſeveriora judicia contendit. Nam cùm ſolus ferè *Seneca* in manibus adoleſcentium foret, non quidem ipſum omninò conabatur excutere, ſed potioribus præferri non ſinebat, *Angel. Politian.* præfat. ad *Quintil. Inſtitut.*

Quintiliano nemo artem *oratoriam* inter *Latinos* elegantius adornavit, annon *Hiſpanus?* & hunc tamen, ſi *Ciceronem* exceperis, omnibus præferre non dubitant nonnulli, etſi *Philephus* in illo *Hiſpanitatem* inveniſſe ſibi viſus eſt. *Dan. Georg. Morhof.* de *Patavin. Liv.* p. 160.

Extant *M. Fabii Quintiliani* Inſtitutionum oratoriarum libri duodecim, cum notis *Variorum*, *Lugd. Batav.* ex officina *Hackianâ* 1665. in 8°.

SEXTUS JULIUS FRONTINUS.

Clar. A. D. LXXXV. VIR conſularis, tempore *Nervæ & Trajani* floruit. Aquarum præfectus à *Nervâ* creatus, libellum *de aquæductibus* edidit; Et rei militaris peritus *Trajano* libros Strategematicos dicavit. Moriens vetuit ſibi ſepulchrum conſtrui. *Joan. Maria Catan.* comment. in Epiſt. *Plin.* l. 4. Epiſt. 8.

Julius Frontinus maximus Geometra. *Hieron. Mag.* l. 4. Miſcell. c. 2. Serius & minimè verboſus Autor. *Barth.* l. 2. Adverſar. c. 11.

Julius Frontinus elegans & diſertus ſcriptor. *Thom. Dempſter.* in Elench. Scriptor.

Ipſa

Digitized by Google

Ipſa ſtrategemata quibus Imperatores & milites in bello, vel in ipſo prælio uti conſuevere, & ad ſui tutelam, & ad hoſtium perniciem, parum in operibus ſuis (*ii, qui de re Militari ſcripſerunt*) attigiſſe videntur, præter unum *Frontinum*, virum conſularem, qui ſatis commodè, ſatiſque abundè ipſe deſcripſit Strategemata. *Jacob. comes Purliliar.* in proœm. libror. de *Re Militar.*

Julius Frontinus ſtrategemata, per *Romanorum* hiſtoriam diffuſa, dictione facili, atque ordinatiſſimâ temporum ſerie digeſſit — videtur aliquando *Frontinus* non ſatis elegans, & nonnunquam parum latinus fuiſſe, ſi delicatiorum quorundam aures conſulamus. Diſcrepat etiam interdum ab aliis ſcriptoribus in rerum geſtarum narratione, dubium, errore, an conſilio ex quibus (*Frontini Strategematis*) ſanè plurimùm frugis percipere poſſunt exercituum ductores, quos ille acuit, cùm ad inſidias parandas, tum ad eas evitandas. Huic etiam auctori debemus nonnullorum Militarium vocabulorum explicationes, quas abſque illo eramus ignoraturi. *Balthaſſ. Bonifac.* in excerpt. Rom. Hiſtor. Script.

Sextus Julius Frontinus ſtrategematum libros conſcripſit in quibus ex omnibus Hiſtoricis exempla, in certos libros diſtincta, enumerat copioſè, & magnâ cum utilitate; licet pleraque, librariorum errore, ineptè ſint repetita. *Carol. Sigon.* de Hiſt. Roman.

Julius Frontinus de *Aquæductibus*, & ad locorum urbis notitiam valet, & ad notationem Faſtorum. *Lud. Viv.* de Trad. Diſcipl. l. 5.

Elogium urbis *Romæ* quod in libro de *Aquæductibus* legimus; (*Regina & Domina orbis, quæ Terrarum Dea Gentiumque conſiſtit, cui par nihil, & nihil ſecundum*) non *Frontini* eſſe ſentit *Lipſius* Vereor (inquit) ut allitum adſcriptumve alienâ manu ſit; & gravis atque eruditus reliquus *Frontini* ſtylus non probat aut amat laſciviam poetarum *Lipſ.* De Magnitud. Roman. l. 1. c. 2.

Extant *Sexti Julii Frontini* opera, cum notis & emendationibus *Roberti Keuchenii. Amſtelodami* 1661. in 8°.

Vetuit ſibi exſtrui monumentum his verbis: Impenſa Monumenti ſupervacanea eſt: Memoria noſtri durabit, ſi vitam meruimus. *Eraſm.* lib. Apoph.

PUBLIUS PAPINIUS STATIUS.

Clar. A. D. LXXXV.

Neapolitanus, ſub *Domitiano* vixit: ſed perperàm confunditur cum *Statio* Poetâ, cognomine *Surculo*, qui claruit ſub *Nerone*, ac *Toloſenſis*, in *Galliis* fuit. *Reliqui* quinque *Sylvarum* libros, 12. *Thebaidos*, 5. *Achilleidos*. Mirum verò *Martialem*, cùm adeò celebrat *Stellam Poetam*, non meminiſſe *Statii*, tanti amici *Stellæ*, ut ei miſerit primum *Sylvarum*. Nempe ab invidiâ id profectum videtur. Non ferebat *Martialis Papinium* tantoperè in gratiâ eſſe apud *Domitianum*, idque ob extemporalem in carmine felicitatem, quâ *Martialis* longè vincebatur. Parum amicum fuiſſe *Papinio Martialem* ex eo colligitur, quòd nunquam æqualis ſui meminerit: tum aliis quæ legas apud *Gevartium* ad 1. *Sylvarum. Voſſ.* de Poet. Lat.

Digitized by Google

Velles *Papinium Statium* tam dextro ingenio *Thebas* fortiſſimumque *Achillem*, quàm *Sylvas* decantaſſe. Si non majus nomen, majorem certè gratiam inde haud dubiè reportaſſet. nulli unquam Poetarum, quod ſciam, magis proprium fuit, ſubito œſtro incaleſcere, atque ubi incaluiſſet, fortiùs feliciuſque debacchari, ut quantumcunque *Phœbum* hauſerit: ac neſcio an etiam majorem, eodem calore confeſtim reddat. Cuperes, dixi, omnem ejus operam in *Sylvis* locatam, nihil eſt illis amabilius floridius, magiſque *poeticum*. *M. Anton. Sabellic.*

Statius cultiſſimus atque ingenioſiſſimus *Poeta*. Neque ullus *veterum* aut *recentiorum* propiùs ad *Virgilianam* Majeſtatem accedere valuit. Etiam propinquior futurus, ſi tàm propè eſſe noluiſſet. Siquidem naturâ ſuâ elatus, ſicubi excellere conatus eſt, excrevit in tumorem. At profectò *Heroicorum Poetarum* (ſi *Phœnicem* illum noſtrum eximas) tum *Latinorum*, tum etiam *Græcorum* facilè princeps. Nam & meliores verſus facit quàm *Homerus Jul. Cæſ. Scalig.* de re Poetic. l. 6. p. 841. 843.

Virgiliana Æneidos felix imitator *Statius Henr. Glarean.* not. in *Terent.* fine *Eunuch.*

Optimus Poeta *Papinius. Adr. Turneb.* Adv. l. 26. c. 23.

Statius, eximius Poeta. *Iſaac. Caſaub.* ad *Sueton. Domitian. Statius* generoſus, & ſubito calore admirabilis. *Steph. Claver.* ad *Claudian.*

Juvenalis multis in locis aſper eſt & durus; materiæ ſuæ conveniens, mollis & ſuavis *Statius. Lud. Viv.* de Tradend. Diſcipl. l. 3.

Papinius ſublimis, & celſus Poeta, non herclè tumidus *Lipſ.* Centur. 1. Epiſt. 13.

In *Statio* luxuria ingenii non indecora. *Idem* ad Annal. *Tacit.* 3.

Statius eruditus in *Sylvis*, ſublimis in *Thebaide*, blandus in *Achilleide*. *Thom. Dempſt.*

Papinius in libris *Thebaidos* id bellum belliſſimè deſcripſit. Andr. *Tiraquell.* de Jure primogenit. c. 17. Sect. 5.

Papinii Statii Sylvas, quò ſæpiùs legas, eò magis magiſque & admireris & ames. Admireris ſpiritum Poeticum; ames judicium & floriditatem *charactéris*, duo ut ſumma, ita rariſſima *vatum* argumenta feliciorum. *Barthius* Adv. l. 12. c. 4.

Sublimis & celſus, magnus & ſummus Poëta. *Lipſ.* Cent. 1. Epiſt 13.

P. Papinius Surculus Statius, *Neapolitanus*, *Domitiano* gratus, plurima quidem ſcripſit, & eruditè, atque ſublimi charactere omnia, ſed quorum non pauca interciderunt, etiam illuſtris illa *Agave*, *Tragœdia*, quam egeſtate cogente *Paridi* vendidit, ut pro ſuâ publicaret. Hodie *V. Sylvarum* ejus libros. 12. *Thebaidos*, & *Achilleidos* duos numeramus, in quibus dictio ubique ferè florida, electa, magnifica, in *Sylvis* tamen purior, & magis nativa, in *Thebaide* calamiſtrata magis, in *Achileide* inæqualior. Quæ cauſa eſt, cur inter Poetas *Statium* id eſſe pronuncient nonnulli *Criticorum*, quod *Alexander* Magnus inter *Heroes*, hoc eſt, virtutes magnas magnis vitiis miſcuiſſe, & modò *Cothurnis* aptiſſimè incedere, modò tumore flatulento ultra nubes evehi, rurſus è medio ſubinde cœlo

Icario

Digitized by Google

Icario lapſu decidere. Certe *Famianus Strada* non ineptè fingit *Statium* in ſummo cacumine eminentioris *Parnaſſi* collis conſidere, ſed ità periculosè, ut ſemper videatur lapſuro ſimilis. *Borrich.* de Poet. p. 62.

Papinium, vir doctiſſime, magni feci ſemper, ut qui *Virgilio* omnigenâ eruditione haud multum cedat, ſpiritu autem Poetico certe quibuſdam in partibus, ſi per *Criticos* dicere liceat, dubiam ei faciat palmam. *Hug. Grot.* in Epiſt. ad *Gronov.* Lutet. 10. Decembr. 1637.

Jeſ. *Rapinus* eum perſtringit quòd Poeſeos eſſentiam in verborum pompa & magnificentia potiùs quàm in rebus poſuerit; aſſerit ejus carmina aurem quidem implere, cor verò minimè penetrare; eum æquè inſolentem ſeu abſurdum eſſe in ſuis ideis ac in earum enunciatione; Duobus ejus Poematis nihil regulare ineſſe, ſed omnia nimis vaſta, debitæque proportionis expertia. Denique *Statium* præ *Virgilio* merum eſſe furioſum aſſeverat. Hæc variis locis apud Rapinum legi poſſunt.

Statium publico donavere plurimi; ſollicitè *Jo. Bernartius* cum ſcholiis in Thebaida, & Achilleida, notiſque in Sylvas; in quas extant quoque Commentaria *F. Morelli* & *Frid. Tilebroga*, atque lectiones *Papiniana Caſp. Gevartii.* Notas adjecit *Emmericus Cruceus*, & diatribas *Gronovius*, quibus Antidiatribas *Cruceus* oppoſuit. Ex curioſiſſimis hodie editionibus illa habetur, quæ è Bibliothecâ *Pithœi* exiit, item *Chr. Dauvii* ſcholiis variis illuſtrata, curâ G. Barthii, & denique ultima, quam *I. Veenhuyſen* cum notis variorum divulgavit. Lugd. Batav. ex officinâ *Hackianâ* An. 1671. 8°.

FLAVIUS JOSEPHUS.

EX Regio & ſacerdotali ſanguine ediius, *Matathia* ſacerdotis filius, (quem *Hieronymus* Græcum *Livium* appellat, recentiores verò *Judæi Joſephum Bengorion* vocant) natione *Hebræus*, patriâ *Hieroſolymitanus*, genere ſacerdos, in excidio *Hieroſolymæ* captus, *Romam* à *Tito* Imperatore ductus eſt; ibique propter ingenii excellentiam à Senatu & populo *Romano* promeruit, ut eo vivente libri ejus publicæ Bibliothecæ traderentur, ipſi verò poſt mortem *ænea ſtatua* poneretur. Amicus *Chriſtianorum*, quanquam *Judæus* eſſet; & Dominum Noſtrum *Jeſum Chriſtum* in decimo octavo Antiquitatum libro inſigni elogio celebravit: quâ de cauſâ *D. Hieronymus* eum in catalogo Eccleſiaſticorum dignâ cum laude recenſet. *Sext. Senenſ.* Clar. A. D. XCIV.

Scripſit Judaicarum Antiquitatum libros 20.—De Bello Judaico libros 7.—Contra Appionem libros 2 ——De Maccabæis——Vitam ſuam.

Multa quoque alia adfert, quibus fidem hiſtoriæ ſuæ conciliet: imprimis, quòd prope omnia oculis ſuis viderit: cætera ab iis acceperit, qui ipſi rebus præfuerunt——Quantum autem fidei mereatur, minimè nunc convenit inter eruditos. Sunt quibus uſque adeò fides ejus ſuſpecta ſit, ut planè ſuſque deque habeant, quid *Joſephus* dicat, dummodò vel alterius qualicunque autoritate, vel minutâ ratiunculâ, defendere contrarium ſibi poſſe videantur. Contrà magnus

Digitized by Google

Scaliger Prolegomenis ardui operis de *Emendatione Temporum* censet, ubique elucere *Josephi* & eruditionem, & fidem, in tantum, ut non solum in rebus *Judaicis*, sed etiam externis, tutiùs ei credatur, quàm omnibus *Græcis* ac *Latinis*. *Voss.* de Histor. Græc.

Flavius Josephus, autor omni laude dignus, & cui post *Sacrorum Voluminum* scriptores prima esse debet fides, — etsi gravitate supra cunctos *Judæos* eminet, tamen haud ubique à deliramentis abhorret popularium suorum. *Petr. Cunæus* de Rep. *Hebræor.* l. 3. c. 1.

Cujus amor veri notissimus, fides constantissima; nisi quid illi fortasse humanitùs errare contingat, quæ exceptio locum hîc non habet: cui ad penitus cognoscenda illa de quibus scribebat, omnia præsidia abundè suppetebant. Nam aut ex *actis publicis* illa descripsit, aut ex oculatâ fide. *Casaub.* ad *Baron. Apparat. Annal.*

Nullam occasionem prætermittit *Baronius*, sive justam, sive injustam, detrahendi *Josepho*, historico nobilissimo, quicquid ingrati *Josephomastiges* muginentur——Si omnes *Josephi* errores, hallucinationes, aut ablepsiæ (de iis non loquor, in quibus discedit *Josephus* à Bibliis: in quo excusari non potest in unam summam contrahantur, vix centesima pars ea fuerit culparum ab uno *Eusebio* admissarum, sive in *Chronico*, sive in aliis scriptis. Cur igitur tanta cura & tanta cũ iniquitate *Josepho* insultabimus? cujus libros nisi providentia *Dei* singularis ad nostra servasset tempora, in quantis rerum *Judaicarum* tenebris hodie versaremur? quot fabulas, quot mendacia jubar Historiæ *Josephi* discutit? At errat *Josephus* interdum manifestò. Sanè: homo enim erat. *Idem* ibid. Exercit. 12. Ann. 28. Num. 2.

Is in omni Latinorum & *Græcorum* Scriptorum genere versatus, omnem *Gentilium* historiam & chronologiam excussit & perdidicit: ideoque ab istorum *Hebræorum* ineptiis remotissimus fuit. *Possevin.* Biblioth. Select. l. 2. c. 25.

Miratur *D. Hieronymus* in homine *Judæo* tantum *Græca Antiquitatis* fuisse.

Si quid mei judicii est, *Josephum* habeo prudentem probumque Scriptorem. *Lipsius* Poliocretic. l. 5. Dialogis 2.

Inter omnes verò, qui *Historiam Herodianam* attigerunt, palma deberetur citra controversiam *Flavio Josepho*, homini quidem *Judæo*, Historico tamen eximio, & raræ tum diligentiæ, tum fidei, & cui major adhuc æstimatio deberetur, siquidem temporum & librariorum injuriis minus obnoxius fuisset, & purus ac integer ad manus nostras pervenisset. *Frideric. Spanhem.* par. 2. *Dubior. Evangelic.* Dubio 2.

Utinam diligentior fuisset *Josephus* & religiosior in Sacrâ Historia scribenda! *Georg. Horn.* not. in libr. 2. *Sulpit. Sever.* c. 8.

Josephus multa, invidiæ declinandæ ergo, ut gratiora essent auribus *Vespasiani* & *Romanorum*, prætexit. Cætera ad pompam detorquet. Unde plurima habet quæ discrepant à Scripturâ, & ei contraria sunt. *Cornel. A Lapide* not. in libr. 1. *Sulpit. Sever.* c. 42.

De stylo ejus ita censet *Photius*, esse eum candidum, purum, elegantem, ac jucundum; in concionibus etiam disertum.

Flavii

Digitized by Google

Flavii Josephi Apologia, quæ extat adversus *Apionem*, usque ad miraculum est erudita. *Cunæi* de *Rep. Hebr.* p. 2.

Quod *Hebræi* dicunt, testimonium illud de *Christo* in suis libris non haberi, & ideo videri superadditum à *Christianis*; facilè refelli potest. Nam *Hebræi* non habent *Iosephum* filium *Matathiæ*, qui *Græcè* scripsit libros *Antiquitatum*, de quo nos loquimur, sed *Josephum* filium *Gorionis*, qui aliquid simile scripsit *Hebraicè*: proinde non est mirum, si *Judæi* in suo *Josepho* hoc testimonium non habeant, cùm in nostro habeatur, & non sit superadditum; sed verum & germanum *Josephi* testimonium. Certè sanctus *Hieronymus* & *Eusebius* viri doctissimi fuerunt, & omnes penè libros veterum scriptorum legerunt, & nunquam hoc Testimonium de *Christo Josepho* tribuissent, nisi scivissent verè ab illo auctore ita scriptum fuisse. *Bellarmin.* de Scriptor. Ecclesiastic.

De hoc *Josephi* loco, genuinusne sit, an insititius, gravis nuper exorta est controversia. Hoc testimonium enervare nititur vir doctissimus *Tanaquillus Faber* in epistola critica p. 126. Confirmat autem *Isaacus Vossius*, quem vide.

Josephus in Historia *Judaica* supprimit miracula vera, ut Ethnicorum, qui illa non credidissent, animis sese attemperaret, & eventus minùs veros supponit, quia hos illorum gustui & ingenio convenientiores arbitrabatur. *Rapin.* Reflexion. Hist. Sect. 27.

Mirabiles descriptiones *Historiam* ejus ornant, eloquentissimæ Orationes, & præclarissimæ sententiæ: Narratio ejus perspicua est atque fidelis; Non modo lectores suos delectat, sed etiam trahit in optatam partem: Cupitos affectus in eis concitat aut sedat: Denique *Historici* absoluti numeros omnes continere dici potest, meritoque *Græcorum Titus Livius* nuncupari. Tractatus de *Maccabæis* ingenii ejus præclaras dotes & ejus eloquentiæ magnitudinem prodit: Ejusque libri adversus *Appionem* quam acris judicii, profundæque eruditionis, fuerit manifestat. *Ell. du Pin.* in Nova Bibliot. Author. Ecclesiast. Tom. 1.

Josephi testimonium de *Jesu Christo* refertur ab *Eusebio*, à Divo *Hieronymo* & ab aliis pluribus post illos tanquam monumentum quod Religioni *Jesu Christi* non mediocriter favet: Sed ætate nostra res exactiùs ponderatæ fuerunt, plurimi jam fuerunt & adhuc sunt eruditi viri qui hunc locum verè *Josephi* non esse asseverant: Et fatendum est horum conjecturas non esse prorsus contemnendas. *Idem* ibid. p. 67.

Laudatur inter varias *Josephi* Editiones illa *Genevensis Græcè* & *Latinè* in Fol. Ann. 1611. & deinde Ann. 1634. vulgata emendata olim à *Segism. Gelenio*,

S. POLYCARPUS.

Smirnæ à S. *Joanne Apostolo* & *Evangelistâ* Anno *Christi* (ut creditur) 81. *Episcopus* ordinatus, Apostolicus & Prophetarum Doctor, totius *Asiæ* Princeps, nonnullos *Apostolorum*, & eorum, qui viderant *Dominum*, magistros habuit, *Romam* veniens sub *Imp. Antonino Pio*, *Ecclesiam* regente *Aniceto*, multos, Clas. A. D. XCIV.

Digitized by Google

ab *Heretico* errore correxit: ac tandem centenario major *Smyrnæ* igni traditus est, sedente *Proconsule* & universo populo adversus eum in *Amphitheatro* personante, die 26. *Januarii* ex *Martyrologio Romano* A. C. 167. *Labb.* Descriptor. Ecclesiast.

Polycarpus Smyrnensis, circa extrema *Neronis* natus nonnullis esse videtur. *Vir* (inquit *Irenæus* l. 3. c. 3.) *qui non solùm ab Apostolis eruditus, & cum multis qui Dominum viderant, familiariter versatus, verùm etiam in Asiâ Smyrnensis Ecclesiæ ab ipsis Apostolis ordinatus est Episcopus. Johannem* Apostolum præcipuè intelligit, cujus Discipulus *Polycarpus* fuit, atque ab eo Episcopus constitutus, idque factum esse circa An. 94. vel 95. necesse est; si modò vera esset doctissimi *Usserii* conjectura, eum esse *Smyrnensis Ecclesiæ* Angelum illum, cui Epistolam scripsit *D. Johannes* Apocal. 11. Ortâ gravi de *Die Paschatis* controversiâ, *Romam* se contulit, ibique cum *Aniceto* Episcopo (qui juxta *Pearsoni* & *Dodwelli* calculum, ex *Eutychio* haustum, pontificatum iniit An. 143.) familiariter versatus est, plurimosque *Marcionis* & *Valentini* errore deceptos ad *fidem* reduxit. Demum sub *M. Antonio*, vel ut alii, *Antonino Pio*, incalescente Persecutione, *Polycarpus Smyrnæ* ad rogum damnatus, igni traditur: ad flamma instar veli Navalis ventorum flatu sinuati corpus *Martyris* circumvolitante, neque illud tangere ausâ, tandem gladio confossus est. Mortui corpus in cineres redegerunt *Ethnici*, ne abreptas ejus reliquias divino honore *Christiani* prosequerentur, veriti. *Gul. Cave.* Hist. Literar.

Scripsit ad *Philippenses* valde utilem *Epistolam*, quæ usque hodiè in *Asiæ* conventu legitur. *Hieronym.* in catalog.

Hanc *Epistolam* multùm laudant *Augustinus*, *Tertullianus*, *Irenæus*, *Bellarminus* atque *Baronius*.

Hic docuit semper quæ ab *Apostolis* didicerat; & *Ecclesiæ*, tradidit quæ sola sunt vera. *Irenæus.*

Quo viro, post *Apostolos*, quorum familiaris fuit, vix ullus apud *Christianos* unquam fuit Sanctior ac Divinior. *Dall.* de Pseudepig. Apost. l. 2.

Polycarpus discipulus *Johannis Evangelistæ*, & eruditionis & sanctitatis nomine percelebris, floruit circa 140. annum *Domini*, aut paulò post. *Illyric.* catal. Test. Verit. l. 2.

Irenæus dicit, *Epistolam Polycarpi* ad *Philippenses* perfectissimè esse scriptam: ex quâ & characterem fidei ejus, & prædicationem veritatis, qui volunt, & curam habens suæ salutis, possint discere.

Polycarpi Epistola ad *Philippenses* multis referta est admonitionibus, cum perspicuitate, ac simplicitate, *Ecclesiastici* more *Interpretis. Phot.* cod. 126.

Hieronymus Polycarpi Epistolam valdè utilem dicit, & *Eusebius* instructissimam, ut ex eâ fidei characterem ac veritatis doctrinam cognoscere queant ii, qui salutis suæ rationem habent. Magnam autem istam utilitatem, in eâ quam nunc habemus Epistolâ non video *Christoph. Saud.* de scriptor. Ecclesiast. Impress. *Cosmopoli* 1669.

Polycarpo

Digitized by Google

Polycarpo venerationi singulari erat memoria *S. Johannis*; Delectabatur referre colloquia quæ cum ipso habuerat, & cum aliis qui *Jesum Christum* viderant: Narrabat quæ sibi de ejus doctrina & miraculis dixerant: Si verò quempiam audivisset, qui doctrinam *Apostolicæ* fidei contrariam attulisset, exclamasset, O *Deus*, ad quænam tempora me reservasti! El. du Pin. Biblioth. Nova Authorum Ecclesiastic.

Hæc *Polycarpi* ad *Philippenses* Epistola, magnam tum *stylo*, tum rebus ipsis, cum Epistola *Clementis* ad *Corinthios* affinitatem habère videtur; cùm & identidem easdem regulas suggerat, iisdemque vocibus & phrasibus utatur: adeo ut nullum sit dubium quin oculos præstantissimam hanc Epistolam specialiter habuerit, dum illam exararet. Et reverà pia & verè Christiana est Epistola illa, brevibus & utilibus Vitæ Præceptis Regulisque referta, eaque modestia & simplicitate quæ temporibus *Apostolicis* conveniebat scripta, proximè post *Sacri Canonis* libros *Veteribus* in pretio habita. *Cave* in *Polycarpi* Vita.

Extat *Polycarpi* Epistola ad *Philippenses Græcè & Latinè* ex editione *Petri Halloix Duacis* Ann. 1633. cum versione *Jacobi Usserii*, *Oxon.* Ann. 1644. in 4°.

DECIUS JUNIUS JUVENALIS.

POeta Satyricus, ex *Aquino* oriundus; Is ferè ad mediam ætatem declamavit, postea vitiis offensus, *Satyras* scripsit, sed cùm schemate notasset *Paridem Pantomimum*, jam octogenarius, specie honoris, præfectus est cohortis in extimâ *Ægypto*, inde *Irati Histrionis exul* vocatur à *Sidonio Apollinari*. Creditur vixisse usque ad annum 12. *Adriani*. *Hofman*. Clar. A. D. XCV.

Juvenalis autem candidus, ac *Satyrorum* facilè princeps. Nam ejus versus longè meliores quàm *Horatiani*: Sententiæ acriores: Phrasis apertior: *Jul. Cæs. Scalig.* Poetic. 6. c. 6.

Horatius est irrisor, & ob id *Sermonum* titulo contentus fuit, qui modo sententiæ lacertos expressos ostendat Sermone vulgato, sed lecto tamen; parum curat numeros; & denique, modò purè diceret, nihil pensi habuit. In *Juvenale* omnia contra. Ille ardet, instat, apertè jugulat. Stylus valdè arridet, in quo cum Romanâ puritate juncturas molles felicissimè consecutus est. Urbana & salsa multò plura *Juvenali* attribuas, quàm excipias ab *Horatio*. Quibus sanè locis neque temerè, neque frustrà contendemus *Juvenalem* longè accuratioris *Satyræ* auctorem esse: & eum tantò anteponere decet Horatio, quantò melior *Horatius Lucilio* judicatur. Cùm neque argumentorum varietate par sit illi *Horatius*, neque dexteritate tractandi, neque ubertate inventionis, neque crebritate sententiarum, neque acrimoniâ reprehensionis, neque facetiis & urbanitate. Idem alio loco.

Juvenalem Poetam à *Scaligero* Patre, in *Satyrâ* præpositum *Horatio*, vidi qui indignarentur. At ille, me judice, inter multa certi & elegantis judicii, nihil verius

verius protulit ——De *Juvenali* verò judicat. Ardore, altitudine, libertate, id est, suo quodam genere supra *Horatium* est; quod ipsum maximè *Satyræ* proprium videtur. Tangit vitia, objurgat, inclamat: tarò jocos, sæpiùs acerbos sales miscet. Quæ omnia in *Horatio* contra; qui placidus, lenis, quietus, monet sæpiùs quàm castigat. Sed ita præclarè tamen hoc ipsum, ut in eâ parte & arte nihil possit supra eum. *Lipsi.* l. 2. Epist. Quæst. Epist. 9. *Pulmanno.*

Longè salibus ab *Horatio* superatur; & à *Juvenale Persius*: quorum uterque feliciter est assecutus, quod voluit noster, nec potuit. Excellunt igitur in eo *Horatius* & *Juvenalis*, etsi ratione diversâ: nam illius sales plebeium aliquid ferè sapiunt: hujus omnes joci quibus abundat, sic sunt urbani & salsi, ut acumen sæpè atque eruditionem præ se ferant, & ingenium longo declamandi usu probè subactum. *Casaub.* Prolegom. in *Pers.*

In taxandis moribus, nostrorum Patrum memoriâ, primum locum habere putabatur adeò, ut is tunc doctior existimaretur, qui plures ejus versus memoriter recitaret *Lil. Gyrald.* de Poet.

Non sine causâ tanti semper ab omnibus habitus fuit. Nemo vitia seculi sui altiùs penetravit, nemo graviùs, & cum majore indignatione perstrinxit. Quod nullus diffiteri potest, qui diligenter & cum judicio legit. *Marc. Zuer. Boxhorn.* in Epist. *Vincent. Fabric.* p. 35.

Juvenalis *excellens*, & apud quem egregia quædam occurrunt. *Satyra* tragicæ. Miror autem cur se dicat scripsisse stylo *Lucilii*, nam nihil est dissimilius, & Phrasi *Horatiana Scaligerana* prima.

Juvenalis argutus ubique & inventione & dispositione, & nexu dicteriorum, sed dum ad omnia centenda stylum porrigit, sæpè turpis, obscœnusque, ut proindè quædam *Satyræ* ejus rectiùs exularent. Nonnunquam etiam philosophandi studio ultra *Satyræ* institutum exit, quo nomine memorabilis est *Satyra* 10. *Borrich.* p. 64.

Sed ne fiat longius non necessario, sic distinguemus: *Horatium*, placide & leniter influentem in animos, ludere ridendo: subsannantem *Persium* philosophari velle: *Juvenalem*, quasi crudum & nauseantem, indignari omnia. Ut hic abundè faciat dicto suo fidem & quem initio protulit versum, totis Satyris comprobet: *Si natura negat, facit indignatio versum. Vavass.* de Ludicr. Dict. p. 242. 243.

Horatius optimè noverat ingenii festivitatem validissimis rationibus & sententioso quovis sermone ad vitium derisioni exponendum, efficaciorem esse. Qua in re Juvenalis quantumvis serius tam ægrè optatum exitum assequitur. Et sanè violenti quibus ubique utitur *Declamationis* modi sæpè minimum efficaces sunt. Nusquam ferè persuadet, quia semper ira commotus, nunquam animo tranquillo loquitur. Verum est quòd *Moralis Philosophia* locis communibus quibusdam utatur qui vulgaria ingenia perstringere possunt. Sed quantalibet vi polleat ejus dictio, licet energicas voces usurpet, ac eloquentiæ pompa in ipso fulgeat, parum tamen affectus movet: nihil in ipso argutum, nihil nativum

occurrit

Digitized by Google

occurrit. Vero Zelo in ſæculi ſui depravationem non invehitur, ſed ambitionis & oſtentationis ingenio; temperamento potiùs quàm ratione, ut *Criticum* ſe gerit. *Rapinus* Reflex. particular. in Poeſ. par. 2. Refl. 28.

Profectò ſermo *Juvenalis* longè omnium eſt *Latiniſſimus*, & purior quàm *Horatii*; numeri etiam rotundi, concinni, & *Horatianis* multò exactiores; ſententiæ denique creberrimæ, & ad ſtuporem uſque ingenioſæ, ut nihil dicamus de Argumentorum nobilitate ac varietate, quæ tantâ ingenii judiciique dexteritate tractavit, ut affirmare nihil vereatur *Lubinus*, qui *Satyras Juvenalis* omnes proſariâ ecphraſi reddidit, in unâ *Juvenalis Satyrâ* plus doctrinæ & ſapientiæ ad *vitam moreſque* regendos contineri, quàm in 10. *Ariſtotelis* ad filium libris. *Acta erudit.* An. 1686. p. 407.

* *Eilharidi Lubini* commentaria in *Juvenalem & Perſium*, Hanoviæ, 1605. cum *expurgationibus* permittuntur in *Indice Madrit.* Edit. An. 1667.

Edendo & illuſtrando *Juvenali* manus admovit *Eil. Lubinus, Fed. Ceratus,* Scholiaſtes vetus, *Grangæus, Autumnus, Calderinus*, ſed diligentius in hac palæſtrâ verſatus eſt *Pithœus & Thomas Farnabius.* Nec ſua induſtria *Schrevelio*, qui notas Variorum addidit, *Leidæ* 1665. in 8.

IGNATIUS.

DE *Ignatii* Patriâ & Parentibus ſilent *Veteres*; eundem eſſe cum puerulo illo, quem manibus ſuis ſublatum *Chriſtus* Diſcipulis exhibuit indeque nomen θεοφόρε reportaſſe volunt S. *Metaphraſtes, Nicephorus*, aliique, incertâ prorſus traditione. Teſtis nobis eſt *Chryſoſtomus* illum cum *Apoſtolis* familiariter vixiſſe, ab iiſque fluenta ſpiritualia hauſiſſe, καὶ ῥήτων καὶ ἀποῤῥήτων ἐυπῶς κοινωνῆσαι, & *ſedis Antiochenæ* principatu dignum ab iis eſſe judicatum. Certè mortuo *Evodio*, ad Eccleſiæ iſtius præſulatum evectus eſt: hancque gratiam ſuſcepit ὑφ' ἑνὸς τοῦ μεγάλου Πέτρου δεξιᾶς, ut loquitur *Theodoritus* Dialog. 1. pag. 33. *ipſo Petro manus ei imponente.* Rexerat hanc *Eccleſiam* annos pluſquam 40. cùm *Trajanus* circa An. 107. *Parthis* bellum illaturus, *Antiochiam* venit, à quo *S. Ignatius* ad beſtias damnatur, & *Romam* ad *Martyrium* ſubeundum vinctus mittitur: ubi in *Amphitheatrum* productus 13. cal. Jan. Ann. 107. corpore leonum dentibus mox comminuto, beatam animam *Deo* reddidit. *Scripſit Epiſtolas* quaſdam *Gul. Cave.* Hiſt. Literar. Clar. Anno Dom. C.

Epiſtolæ *Genuinæ* ſunt: Ad *Epheſios*: Ad *Magneſianos*: Ad *Trallianos*: Ad *Romanos*: Ad *Philadelphenos*: Ad *Smyrnæos*: Dubium verò eſt (inquit. *Gul. Cave*) num auctor ſit Epiſtolæ ad *Polycarpum.* Epiſtolæ *ſuppoſititiæ* ſunt: Ad *Mariam Caſſobolitam*---Ad *Tarſenſes*: Ad *Antiochenos*: Ad *Heronem*: Ad *Philippenſes*: Ad *B. Virginem Mariam*: Ad *Joannem Apoſtolum.*

Ignatii Epiſtolæ ſunt ſanè primævæ pietatis, doctrinæ *Eccleſiaſticæ*, & regiminis *Epiſcopalis* in ipſa *Apoſtolicâ* Eccleſia vigentis teſtes luculentiſſimi. Hanc ob cauſam acriter in eos inſurgunt *Novatores*, totiſque viribus oppugnarunt

Blondellus, Salmasius, Dallæus; doctissima *Novaturientium* capita. Ne quid jam dicam de minorum gentium scriptoribus, *Ovveno, Voetio*, &c. Sed inanes horum impetus fortiter debellavit ὁ πάνυ *Hammondus* nostras, dissertationibus quatuor adversus *Blondellum*, aliosque Ann. 1651. editis: cui succenturiatus doctissimus, & nunquam sine honoris Præfatione nominandus, *Joh. Pearsonus*, postea Episcopus *Cestriensis*, *Vindicias Ignatianas* An.1672. in lucem emisit; quibus objectiones omnes funditus adeò dissipavit, & causam *Ignatianam* tot validis, invictisque argumentis munivit, ut mirum planè videri debeat, si Adversarii copias suas toties devictas in aciem iterum proferre audeant. *Gul. Cave* in loco prædicto.

Ignatius, Patriarcha Antiochenus, vir, quod in *Orientis* partibus perrarum est, singulari eruditione. *Scalig.* Canon. Isag. l. 3.

Ignatii Epistolæ meritò dicuntur copiosa *Apostolicarum* traditionum apotheca, fortisque adversus hæreticos armatura. *Phil. Labbe.*

Magnâ quidem in primis *Dei* providentia factum est, ut numeratæ omnes *Epistolæ* ab *Ignatio* scriberentur: sed & admirando planè divino consilio procuratum, ut inter tot tantaque naufragia scripturarum, eædem ad nostram ætatem incorruptæ atque integræ servarentur. In illis quippe ejus temporis *Orientalis Ecclesiæ* facies propemodum viva redditur: atque adeò, ut non tantum res tunc gestæ, sed & Ecclesiastica disciplina, & mores, & Apostolicæ ipsæ traditiones Apostolicarum Ecclesiarum, velut in tabula quadam eruditæ manus penicillo habeantur expressæ. *Baron.* Tom. 2. ad Ann. Christ. 109.

Ignatii Epistolas semper Antiquitas est venerata. *Idem* Tom. 1. Qualis enim quantusve fuerit in Ecclesia *S. Ignatius*, qui non uni *Ecclesiæ Antiochenæ*, vel uni Provinciæ *Syriæ* præfectus Episcopus videretur, sed toti penitus *Orienti*; *Epistolæ* illæ, quas, cùm *Romam* vinctus à militibus duceretur, orbiter in transitu ad diversas Ecclesias scripsit, manifestè declarant. Ipsæ enim, velut excellens quædam pictura, vivam ipsius imaginem repræsentant. *Idem* Tom. 2. ad Ann. *Chr.* 109.

Salmasius in Apparatu de Primatu, pag. 56. Epistolas *Ignatii* passim interpolatas esse conqueritur. In Bibliothecâ Florentinâ vetustissimum exemplar extare dicitur, longè diversum ab omnibus quæ hactenus vulgata sunt. *Konig.* in Biblioth. suâ.

Ignatius Antiochenus Episcopus instituit primus, ut per *Antiphonarum* reciprocationem Psalmi canerentur. *Calvis.* in Chronolog.

Omnes ejus Epistolæ perquam salutaribus præceptis & adhortaminibus utilissimis abundant. Viro *Christiano Episcopo & Martyre* dignissimæ sunt, Unctionis & pietatis plenissimæ. Nemo illas legat qui ubique non animadvertat *Sanctum* illum zelo prorsus divino pro *Animarum Salute*, pro *legis Jesu Christi* observatione ejusque *Doctrinæ* conservatione, incensum fuisse. In omnibus quæ dicit, amore in *Jesum Christum*, affectu erga fratres suos, studio in *Ecclesiæ* disciplinam & ardore in bonum *pacis* plenum sese ostendit. Quidquid denique dicant *Critici* diversum sentientes, ausim asserere *Epistolas* illas existimationem & admi-

& admirationem eorum omnium mereri,qui venerationem & reverentiam erga Pietatis libros profitentur. Ell. *du Pin.* Nova Bibl. Authorum Eccleſiaſt. Tom. 1. p. 133.

Ignatii Epiſtolas publici juris fecit *Iacobus Uſſerius Oxonii* in 4o. annis 1642. & 1644. demum *Londini* 1647. Felix hoc quidem incœptum , quo *Uſſerius* ſenex, cùm ingenii, judicii & doctrinæ ſingulare ſpecimen exhibuit,tùm Eccleſiæ utiliſſimam & hiſce temporibus maxime ſalutarem operam præſtitit. Denique *Iſaacus Voſſius* , aliquantò poſt *Uſſerium* , edidit *Græcè* & *Latinè* ſeptem puriſſimas eaſdem S.*Ignatii Antiocheni* Epiſcopi Epiſtolas , ex fide manuſcripti codicis optimæ notæ in Bibliothecâ *Medicâ Florentinâ* reperti. Editum opus Ann. 1646. & 1648. *Amſtelodami* in 4o. & poſtea recuſum Londini in 4o.Ann. 1680. quorum diligentiæ vix quicquam addi poteſt,iis quæ ſpectant ad *Ignatium*,ejuſque Epiſtolas *Caſim. Oudin.* in ſupplement. De Scriptor. Eccleſiaſt.

C. CORNELIUS TACITUS.

TEmpore *Trajani* Imp. floruit. Struxit *Hiſtorias & Annales. Annalibus* extremum *Neronis* biennium deeſt : at ex *Hiſtoriarum* libris pars longè maxima periit. Prætereà reliquit librum de ſitu, moribus ac Populis *Germaniæ*: item de vitâ *Jul. Agricolæ*, ſoceri ſui. Clar. Annæ Dom. C.

Dictio *Taciti* floridior uberiorque in hiſtoriarum eſt libris, preſſior ficciorque in *Annalibus*. Nimirum in *Hiſtoriâ* rem perſequitur ordine, nec eam intercidit rebus aliis. In *Annalibus* ſtylum accommodat annis ac Coſſ. eaque cauſa eſt, cur in Hiſtoriâ cauſas accuratius tractet : in *Annalibus* eas brevius proponat : cur item in *Hiſtoriâ* uberior ſit dictio, conciſior in *Annalibus*.Interim gravis utrobique & diſerta. *Voſſ.* de Hiſtor.Lat.

Latini Hiſtorici ſequuntur , quorum agmen *Cornelius Tacitus* mihi ducat , Ante Livium? inquies. Non eloquentia , aut aliis virtutibus: ſed iis, quas nunc conſideramus , prudentiæ & *judicii* notis. Quis illo verius narrat, aut brevius? Quis narrando magis docet? In moribus quid eſt, quod non tangat?in affectibus , quod non revelet? Mirabilis omnino ſcriptor , & qui ſerio hoc ipſum agit , quod non agit. Nec enim hiſtoria ſolùm eſt; ſed velut *Hortus* & *Seminarium* præceptorum. Ut ii , qui veſtes acu pingunt , ingeniosè gemmas inſerunt, ſine confuſione aut noxâ formarum: Sic iſte paſſim ſententias ſerie narrationis nihil omiſsâ aut læsâ. Scaber tamen quibuſdam & obſcurus videtur : ſuone vitio , an ipſorum? Nam acutè argutéque ſcripſiſſe fateor : & tales eſſe debere qui eum legent. Ideo *conſiliariis* magis *Principum* , quàm ipſis commendo : qui habeant hunc *Sapientiæ* ſimul & *Prudentiæ* verum ducem. *Lipſ.*in Not. ad Politic. l. 1.c.9.

Eſt oratio *Taciti* mirum in modum arguta & prudentiæ plena. Quid multa? nullus profecto *Hiſtoricus* magiſtratui ac Judici utilior videtur. *Budæus* acerbè *Tacitum Scriptorem* omnium ſceleratiſſimum appellavit : quòd nonnihil adverſus *Chriſtianos* ſcripſit. Quæ ratio fecit , opinor , ut eum *Tertullianus* mendaciſ-

Digitized by Google

ſimum, *Oroſius* adulatorem appellaret. Sed quemadmodum *Marcellus I.C.* meretricem turpiter facere reſpondit, quòd ſit meretrix, non tamen turpiter accipere, cùm ſit meretrix; ita quoque impiè fecit *Tacitus*, quòd non fuerit *Chriſtianus*: Sed non impiè adverſus nos ſcripſit, cùm gentili ſuperſtitione obligaretur. Ego verò impium judicarem, niſi quamcunque religionem veram judicaret, non eam quoque tueri, & contrarias evertere conaretur. *Bodin.* Method. Hiſtor. cap. 4.

Hic magni & acerrimi vir ingenii, novæ cuiuſdam, gravis, conciſæ, & ſententioſæ eloquentiæ genere eximiè præditus; ſi à fortunâ non eſſet deſtiturus, quæ dignam ei tantâ facultate materiam negavit; quemvis è principibus, ſive *Romanorum*, ſive etiam *Græcorum Hiſtoricorum* videtur potuiſſe provocare. *Caſaub.* præfat. ad *Polyb.*

Summum ego autorem, & ſummè utilem *Corn. Tacitum* ſemper judicavi, cùm privatis hominibus & optimatibus, tùm verò etiam principibus ipſis atque Imperatoribus. Etenim cùm ex reliquis *Hiſtoricis* alii res tantum domi foriſque in repub. geſtas præſcribant, ut *Salluſtius*, *Livius*: alii Principum vitas oſtendiſſe contenti ſint, ut *Suetonius*, ut *Plutarchus*: hic unus utrumque munus ſummo ordine, diligenti curâ, magno judicio, multa concinnitate complexus eſt. *Phil. Beroald.* in liter. ad *Leon.* 10. *Pontif. Max. Tacit.* præmiſſis.

Tacitus nunquam ſine laude loquendus. *Sidon.* Carm. 11. verſ. 192.

Non optimus ille quidem Latinitatis auctor, ſed Hiſtoriæ Scriptor prudens, verus atque acutus. *Lambin.* in *Horat.* lib. III. carm. od. 27.

Luculentus Hiſtoricus ac vitæ perneceſſarius. *Dempſter.*

Cauſſinus in pleriſque adipalem eloquentiæ ſuccum deſiderat.

Cornelii Taciti Annales & Hiſtorias quis non æſtimat? Eum omnes habent pro Doctore Principum, pro Aulicorum Pædagogo, Hiſtoricorum Anteſignano, Prudentiæ Patre, Oraculo Civilis Diſciplinæ, Coryphæo Politicorum, &c. *Forſtner.* ad 3. Annal. p. 260.

Ad Majeſtatem ac ſeveritatem *Taciti* nonniſi animæ illuſtres ac eximiæ aſſurgant. *Heinſ.* Orat. in Obitum Phil. Cluver.

Ovenus in Libro 20. hoc Epigramma ſcripſit de *Tacito*:

Veracem fecit probitas, natura Sagacem,
Obſcurum brevitas te, gravitaſque Brevem.

Plinius eloquentiſſimum fuiſſe ait, & hoc eximium habuiſſe *Tacitum* quòd σιμῶς diceret. *Plin.* l. 2. Epiſt. 1. & 11.

Acumen contractæ dictionis, & ſubiti quidem ictus ſententiarum, in quibus plus intelligendum plerunque quàm legendum ſit. *Strad.* proluſ. lib. 2. Hiſt. part. 2.

Stylus magis gravis, quàm elegans, aſper enim parumque duriuſculus eſt, atque à *Latina Lingua* candore diſcedens. *Carol. Sigon.*

Scio

Digitized by Google

Scio *Chriſtianos* eum alibi perſtringere, & deliria varia deliraſſe, cùm de *Iudais*, eorumve ritibus ac ceremoniis ſcribit, quo reſpectu eum *Tertullianum* mendaciſſimum vocitat: verùm ut vinum vinum non eſſe deſinit, ſi guttulæ in eo aquæ, ſic nec *Taciti* hiſtoria proba, ſi in ea hæ maculæ ex ethnicorum maculis expreſſæ. Errores fuere ignorantis, non mendacia fallentis. Quas ſi tollas, prudens ille certè, cæterùm & ſuavis omninò ſcriptor. *Ioan. Bernart.* de utilitat. legend. Hiſtor.

M. Claudius Tacitus Imp. tanti eum fecit, ut imaginem illius in omnibus collocaret *Bibliothecis*; libros verò ejus decies quotannis deſcribi, inque *Archivis* publicis collocari juberet, ne perirent.

Atque hoc eſt, quod *Tacito* dandum vitio videtur: quòd aliqua narrationibus crebrò inſerat, non tam ad *Hiſtoriæ* curſum, quàm ad *Hiſtorici* acumen cognoſcendum. *Fam. Strad.* Proluſ. Acad.

Magnis mentibus maximè convenit hic autor, & præcipuè iis, qui ad *Reip.* clavum ſedent: ſingulis ſiquidem penè lineis monitum aliquod Politicum continetur, quod eruere non cujuſvis eſt: & quod de *Thucydide* dixit *Cicero*, ei omninò convenit, ita crebrum eſſe rerum frequentiâ, ut verborum prope numerum ſententiarum numero conſequatur. In judicando verò de iis rebus quas narrat, adeò ſagax eſt, ut ad prudentiam comparandam unus omnium inſtar auctorum eſſe poſſit; quique non obiter ſit legendus, ſed penè ad verbum addiſcendus. *Roland. Mareſ.* in Epiſt. pag. 23.

Extant C. *Corn. Tatici* Opera cum Notis *Variorum*, accurante *Iohn. Frid. Gronovio* 2. Vol. in 8o. *Amſtelodami* apud *Dan. Elzivir.* Ann. 1673.

CAJUS PLINIUS CÆCILIUS SECUNDUS.

NOvocomenſis, ex prioris ſorore natus, & ab *avunculo* in nomen & cætera jura adoptatus; diſcipulus *Quintiliani*, eloquentiâ, virtute, & ſanctitate vitæ ac morum, aut maximus ipſe, aut inter maximos ſui ſeculi viros fuit. Floruit ſub *Trajano*, cujus & *Panegyricum* opus inſigne ſcripſit. Habemus ejus *Epiſtolarum* libros, veriſſimum *Atticæ* eloquentiæ exemplum; ex quibus vita ejus & mores diſci poſſunt. Ampliſſimis muneribus defunctus, Præfecturam quoque *Bithyniæ* geſſit, in quâ *Chriſtianorum* moribus exploratis, non pepercit illis ſolùm, ſed & eos per *Epiſtolam Trajano* commendavit. *Hofman.* Clar. Anno Dom. C.

Plinii Secundi Epiſtolas quò ſæpiùs lego, eò magis illas à pleriſque tam tardè legi miror: multo etiam magis, à nonnullis ne legi quidem omnino---Illæ non ſolum aliquid habent propter quod legi mereantur, ſed habent omnia, quæ nos ad *Epiſtolarum* aut *Græcarum* aut *Latinarum* lectionem invitare & poſſint & debeant. Nam ſive utilitatem, ſive delectationem, ſive etiam utrumque in iſtarum lectione ſibi quis proponat, eum, quod abundè ſuo deſiderio ſatisfaciat, inventurum eſſe dico. *Henr. Stephan.* præfat. in *Plin.* Epiſt.

Multæ in *Plinii* Epiſtolis latent obſervationes eruditæ *antiquitatis*, multæ

Digitized by Google

præceptiones *Politica*, iis ſanè, qui in *Republicâ* verſantur, non modò utiles, ſed ſummè neceſſariæ. Sed de earum pretio ſupervacuum eſt dicere, quum neminem vel mediocriter doctum non earum elegantia devinciat. *Ioann. Veenhus* in Dedicat. ad *Plin.* Epiſt. cum Notis.

Eſſe enim *Epiſtolicus Stylus* ſimplex debet ac velut negligentiuſculus. Nam eſt etiam quædam negligentia diligens; exemplo ſunt *Plinii Cæcilii* Epiſtolæ acutæ, eleganter expreſſæ, in quibus nihil niſi domeſticum, quotidianum, ſed omnia tantùm latina, caſta, ornataque leguntur. Cumque ſit ſtylus ille multâ arte, atque ingenio, cultuque ſubactus & elaboratus tamen penè ſubitus atque extemporaneus videtur. *Eraſm.* in breviſſimâ Epiſtol. conficiend. formâ.

Accommodatior (*Seneca*) ad uſum *Plinius Cæcilius*, eorum præſertim, qui de negotiis privatis aut *Republicâ* non ſcribunt. Nam hujuſmodi melior eſt *Cicero*: *Plinius* verò ſuccinctus, & feſtivus, & facetus, & acutus, & frequens concinnis ſententiis, doctis atque acutis ingeniis mirificè eſt aptus, qui *Scholaſticas* inter ſe mittunt Epiſtolas, & *umbraticas*, ut idem ipſe ait, quibus opportet plus ornatûs & condimenti adjungi, quando rebus non perinde nituntur. *Lud. Viv.* de conſcribend. Epiſtol.

Macrobius l. 5. *Saturn.* c. 1. pingue & floridum ei dicendi genus tribuit.

Plinius terſus, candidus, in *Epiſtolis* alter *Cicero*, in *Panegyrico* gravis, ornatus, diſertus. *Bonifac.* in Iudicr. Hiſt. p. 600.

Cujus *Panegyricus* & *Epiſtolæ* omnibus numeris abſolutæ ſunt, miſcentes *mile dulci*. Sed in *Panegyrico* nimiâ quandoque prolixitate aggravat animum legentis. *Ioan. Bona.* Cardinal.

Quin ipſum *Plinium*, in ſecundâ hac claſſe jure colloco, terſum, acutum, nitidum: ſed non ſine deliciis molliculum interdum, & parùm virum. *Lipſ.* Inſtitut. Epiſtolic.

Panegyricus, quem *Plinius Trajano* dixit, divinus planè liber eſt, & novo *Principi*, *Dii* Boni! quàm aptus. *Lipſ.* Centur. 2. ad *Belg.* Epiſt. 31.

Plinii Epiſtolas quò magis legas, eò plus diligas. Sunt enim ſuaviſſimæ, & genium inuſitatæ alacritatis habent; ſingulis periodis amabili quodam acumine excitantis. *Barth.* l. 29. c. 15. Adverſar.

Quo [*Panegyrico*] eo in genere Romana facundia nihil habet elegantius. *Voſſ.* de Rhetoric. p. 108.

Pliniani Panegyrici incomparabilis facundia aliquid ſuæ virtutis gratiarumque in omnium quidem animos immittere, paucorum tamen calamo attingi poteſt. *Boecler.* de Eloquentiâ Politici th. 76.

Malè hunc & alterum *Plinium* confundit *Hieronymus* in *Chronico Euſebiano*, Num. 2125. & ex duobus *Pliniis* unum nobis, quantum in ſe fuit, concinnavit. Id quod dignum animadverſione ſuâ exiſtimavit *Scaliger*, quem ibi, ſi lubet, vide.

[4] *Conradi Rittershuſii* commentarius in Epiſtolas *Plinii* & *Trajani*, cum expurgationibus permittitur. *Index Madrit.* 1667.

Extant *Caii Plinii Cæcilii ſecundi* Epiſtolarum libri 10. cum Variorum Notis

ex

Digitized by Google

ex recenſione *Iohan. Veenhuyſen Bremenſis*. Lugd. *Batav.* ex officina. *Hackianâ*, 1669. in 8.

Plinius Junior Anno Chriſti 100. ſcripſit librum de *Viris Illuſtribus* : dubitatur tamen , an iſtæ vitæ ſint *Caii Plinii Cecilii 2. junioris*, qui floruit ſub Trajano, Taciti Hiſtorici amiciſſimus. Quiſquis tandem ſit Auctor , ſanè propter argumenti magnitudinem utilis eſt , etiamſi nec accuratus in elegantiâ Romana, & talis, qui non ſemel erret & pleraque dicendo omittat. *Keckerman.* de nat. & propriet. Hiſtor. in auctar. cap. 3.

PLUTARCHUS.

SUb *Domitiano* & *Nervâ* vixit , ſed imprimis floruit ſub *Trajano*. Fuit natione *Bœotus*, patriâ *Charonenſis*, ſacerdos *Pythii Apollinis*: à *Trajano Conſulari* dignitate ornatus eſt. Scripſit varia, *Ethica*, *Hiſtorica*, *Politica*, quæ duobus Tomis incluſa ſunt. Clar. Anno Dom. CIV.

Quis poſt *Plutarchum* extitit , qui veræ ac ſolidæ eruditionis copiâ & varietate ita cum eo comparari queat , ut non longiſſimo intervallo abfuturus ab eo ſit , quemcumque illi proximum eſſe volueris ? Quem ille Poetam veterem, quem Oratorem, quem *Hiſtoriæ Scriptorem* non ita triverat , ut edidiciſſe videretur ? Quam Philoſophiæ partem non ita tractaverat , ut nemo poſtea tantum in unâ eminuerit, quantum ille in omnibus ? *Marc. Ant. Muret.* Vol. 2. orat. 15.

Inter Græcos medios *Plutarchus* eſt : qui non *Hiſtoriam* propriè , ſed *particulas* Hiſtoriæ ſcripſit, & ablegit *illuſtrium* virorum vitas. Sed dignus tamen , ſi quis alius, *Principe* ſcriptor. Qui judicium mirificè format, & diffusâ ac planâ quadam ſcribendi viâ ad virtutem ubique & prudentiam ducit , ſed ad illam magis: &, ni fallor, melior omnino, quàm acutior doctor. *Lipſ.* in Not. ad libr. 1. Politic. c. 9.

Quid Plutarcho excogitari poteſt eruditius ? quid fuit unquam poſt homines natos ſapientius ? *Jacob. Pontan.* annotat. ad Vol. 2. Progym. 44.

Plutarchus Chæronenſis , *Trajani* Principis educator , Philoſophus Hiſtoricus , Politicus , Antiquarius ſummi limatiſſimique judicii. *Dempſter.* in Elench. Scriptor.

Plenus eſt autor ille rerum , plenus monitorum ad virtutem. *Lud. Viv.* de tradend. diſcipl. l. 5.

Sanè fuit *Plutarchus* vir undecunque doctiſſimus idem *Philologus*, *Philoſophus & Hiſtoricus* ſummus. Magnam enim horum trium ſcientiam undique ejus ſcripta ſpirant. Quin habitus etiam fuit *orator* bonus. Tamen diſſimulare non poſſum ; *dictionem* ejus gravem quidem eſſe, ſed duriuſculam videri. Verùm leviculum hunc defectum multijugâ adeo ſcientia abunde ſummus vir compenſat. *Voſſ.* de Hiſtor. Græc.

Cum *Plutarchi* oratio aſpera moroſaque ſit, præcipuè in his libris, quos de *vitâ & moribus* ſcripſit, durior adhuc illa obſcuriorque fit, quia multæ *veterum*,

rum ſententiæ inſertæ in eam confuſæque ſunt. *Petrus Victor.* l.23.variar.lect.c.21.

Populorum verò maximè illuſtrium Hiſtoriam complectitur : tametſi non perpetuam, ſed abruptam, & ad Principum ſimilitudines accommodatam. Eſt autem quod in eo miremur liberum de re quaque judicium, ut non tam Hiſtoricus, quàm *Principum cenſor* eſſe videatur : Sic tamen exiſtimo, ſi quis idoneus eſt earum rerum *Arbiter*, aut Plutarchum eſſe aut neminem ; quid enim tantam ſapientiam latere potuit ? *Bodin.* in Method. Hiſtor. cap. 4. pagin.62.

Illud tamen animadverſione dignum eſt, quòd *Græcos* Principes cum *Græcis*, & *Romanos* inter ſe bona fide comparavit : *Græcos* verò cum *Romanis* non item. Idque facile intelligi poteſt in comparatione *Demoſthenis* ac *Ciceronis*: *Catonis* & *Ariſtidis*: *Syllæ* & *Lyſandri*: *Marcelli* ac *Pelopidæ*: Quid denique aliud eſt *Ageſilaum Pompeio*, quàm *muſcam elephanto* conferre ? Interdum etiam in *Romanorum Antiquitate* labitur : quod in homine *Græco*, qui ſe linguam *Latinam* non ſatis intellexiſſe in vitâ *Demoſthenis* confitetur, mirum videri non debet. *Idem* ibid.

Plutarchus, ſcriptor alioqui verax, in rebus *Græcorum* illuſtrandis, & cæcutire, & fingere interdum etiam videtur. *Melch.Can.* l.11.loc.Theolog.c.6.

Plutarchus rerum *Romanarum* notitiâ ſæpe labitur. *Paul. Manut.* comment.in *Ciceron.* ad *Q.Fratr.* l.2.Epiſt.5.

Φιλοβοιώτατος fuit *Plutarchus*, & patriæ ſuæ gloriæ ſemper velificatur. *Iacob. Palmer.* in exercitat. ad *Plutarch.Lyſandr.*

Ego quidem cum *Theodoro Gazâ* ſentio, qui interrogatus, ſi omnes libri perdendi eſſent, & ipſi optio daretur, quem ſervatum vellet, *Plutarchum* dixit. Eſt enim verè *Theſaurus* eorum, quæ præſtantiſſima in omnibus aliis ſcriptoribus ſparſim inveniuntur, ſive *Philoſophiam*, & alias diſciplinas, ſive Hiſtoriam *Græcam* & *Romanam* ſpectes. Tanto verò judicio pollet, quod ubique, ſed maximè in comparandis inter ſe *Græcis*, & *Latinis Imperatoribus*, & eorum *cenſendis actis* liquidò apparet, ut hominem minime *Bœotum* in craſſo jurares aere natum. De *moribus* verò ea paſſim inculcat, quæ ignaviſſimos quoſque ad virtutem amplectendam poſſint impellere. Denique omnia ejus *opera* qui ſeriò evolverit, næ is ſe pro doctiſſimo venditare jure merito poteſt. *Roland. Mareſ.* l.1.Epiſt.24.

Plutarchus totius ſapientiæ ocellus. *Scaligerana* prima. p.124. Aulicis tantùm ſcripſit, non doctis. *Scaligerana* prima, pag.49.

Lycurgi vitam ex Antiquis Auctoribus *Plutarchum* compilaſſe ſcribit *Jacobus Palmerius* in exercitat.in optimos Auctor.*Græc.*p.9.

Tantus eſt amor *patriæ*, ut nec antiquiſſimis quibuſque, multiſque ante ſeculis vitâ functis parcat. *Græcis* nimium favet *Plutarchus*, à reliquis ferè diſſidens, ut maximè ex *Coriolano* videre eſt, ſi cum *Livio*, aliiſque conferatur : in *Philoſophicis* multorum opiniones adfert, nihil propemodum ſolvens. *Claud. Verder.* cens.in Autores.

Minus certè habet ipſe *Plutarchus*, quod de temporis edacitate conqueratur: cùm

cum ejus *præcepta Politica* ex illo tam insigni bonorum auctorum naufragio enatarint, valdè quidem illa sedatæ ac compositæ doctrinæ, ut genium auctoris gravissimo judicio, ac moderatione temperatum, præ se ferant. *Gabr. Naud.* Bibliograph.Politic.

Extant opera *Plutarchi* omnia *Græcè* & *Latinè* ex Interp. Herm.Cruserii & *Guil.Xylandri*, Francofurti in fol.1620.

DIO.

P *Rusæensis*, cui facundia *Chrysostomi* nomen peperit, tempore *Nervæ* & *Trajani* claruit. Condidit *orationes*, quæ extant: item octo libros de *Alexandri* virturibus: ut & librum, An *Mundus* sit corruptioni obnoxius. Apud Trajanum plerumque vixit, cujus familiaris fuit, eodemque curru dignatus est. Claruit Ann. Dom.CXL

Suidas tradit, eum magnificentiam adeò affectasse, ut *Leoninam* pellem ferens in publicum prodierit.

Synesius in *Dione*, eum *Aquilam* simul ac Cygnum, id est, *Philosophum* & oratorem, vocat.

Dio Prusæus ob auream facundiam dictus *Chrysostomus*, orator clarissimus, vehementiâ, ubertate, & varietate præstans. Vid. *Joann.* Card. *Bonam* in Notit. *Auctorum.*

Dion Prusæus, propter aureum eloquentiæ flumen cognomento *Chrysostomus*, summus & *Philosophus* & *Orator*, cui ego quem præferam nondum inveni. Non spinosa docet, aut injucunda, neque abruptis sententiolis rem obscurat, ut *Aristoteles*; neque absurda atque communi sensu abhorrentia tradit, ut *Plato* neque, ut idem, longis perplexisque suspendit lectorem ambagibus, & disputatiunculis, sed plana & aperta, veréque politica profert in medium. Docet facilè, afficit mirabiliter, jucundissimè exponit; mira enim quædam illi inest suavitas. *Atticâ* usus est *Dialecto* felicissimè, nisi quòd longis interdum periodis molestus est & obscurior. At id *Græcis* eâ tempestate familiare erat, ut ait *Plinius*, extento spiritu prolixisque periodis immensam verborum sylvam effundere. Patriæ cultor & amator, virtutis & veritatis assertor, concordiæ, pacisque studiosus, nobilissimas *Græciæ* civitates pervagatus, magnam ubique eruditionis, facundiæ, prudentiæ, probitatis laudem adeptus est. *Thom. Naogeorg.* in Præfat. in *Dion.*

Dion in dicendi arte acutus ac solers est habitus. *Orationes* conscripsisse plurimas referunt, quarum octoginta in meas inciderunt manus: quæ quidem *orationes Chrysostomi* [hoc est, *aurei oris*] cognomentum illi apud ejus ætatis homines peperterunt. Cæterùm pleræque *Orationum* ejus sunt *suasoriæ*. Sed quando æquum est *deliberativo generi* quiddam etiam judiciale permisceri parem ipse virtutem in hoc quoque Orationis genere ostendit: & inter omnes quidem maximè *Rhodiaca*. Nam & acrius *enthymematis* instar, & brevem atque contortam orationem (quod saltem ad *characterem*) adhubet, & vehementia cum ubertate abundat. *Exemplis* insuper maximè præstat; quæ ubique multa è variis

Digitized by Google

petita rebus, aptiſſimè ad propoſitum argumentum accommodat. Libentiſſimè quoque *fabuloſas narrationes* aliquas monitionibus intexit, ut eam etiam ob rem ſimplex *dicendi* genus conſectatus videri poſſit. Rarius enim *Platonis* exemplo ejuſmodi eum *fabulas* adferentem videas, quæ [ut in *Boryſthenica*] elationem aliquam granditatemque orationi addant. Simplici igitur *Ideâ* plurimùm eſt uſus in *ſenſibus*, vocabulis item *familiaribus*,& paſſim obviis, nihilque compoſitio habet aut ſublimitatis oſtentandæ, aut captandæ jucunditatis gratia innovatum. *Phot.* in Biblioth.

Inter omnes ejus *Orationes* copioſiſſima eſt *Oratio* de *Ilio* à *Græcis* non capto.

Optima verò ac laudatiſſima eſt in Dionis orationibus affectuum temperatio; quoties enim imponentes, ac inſolentes *Reſpublicas* increpat, neque contumelioſus, neque importunus videtur, ſed perinde earum, ac equorum ferociam fræno potius, quàm flagello compeſcere. Sin ab optimis legibus inſtituras *civitates* laudandas ſe conferat, non tam erigere, aut ad ſuperbiam excitare, quàm continere videtur, quaſi citius interituras, ſi alium in ſtatum degeneraverint. Sed & reliquo quoque *Philoſophandi* inſtituto fuit in omnibus expoſito aut ſimulatorio, ſed ejuſmodi ut gravitate quadam inſtaret, non ſecus ac condimento inſita ſibi humanitate temperata. Quam porrò *Hiſtoriæ* ſcribendæ aptus fuerit, argumento ſunt ab ec‖ſcripta *Getica*. *Philoſtrat.* de vit. Sophiſtar.

Extant *Dionis Chryſoſtomi* orationes 80. cum Interpretatione *Thomæ Naogeorgi*, ex recenſione *F. Morelli*, & Notis *Iſaaci Caſauboni*. Lutetiæ apud *Claudium Morellum* in Fol. Anno 1604.

AULUS GELLIUS.

Clar. Anno Dom. CXII. QUem nonnulli *Agellium* vocant, Grammaticus, *Noctium Atticarum* ſcriptor, *Antonini Pii* temporibus vixit. Plerique hodie eruditi *Agellium* vocant, quamvis *Salmaſius*, *Voſſius*, alii promiſcuè *Agellium* & *Gellium* indigitent. Quòd ſi ex *Gelliâ* gente ſit oriundus, mirum eſt, cùm aliquoties *Gellios* nominet, ſe non meminiſſe ex eadem familia prognatum. *Annotat.* in Præfat. *Aul. Gell.*

Ob titulum libri multi ſuccenſent Auctori, quoniam potius tempus quando ſcripſit quàm argumentum libri indicat. Hic verò titulus multum placet *Hadriano Iunio*: *Aulus*, inquit *Gellius ſcripta ſua Noctes Atticas vocavit: glorioſo nocturna lucubrationis argumento. Geſner.* in Biblioth.

Virum elegantiſſimi eloquii, & multæ ac facundæ ſcientiæ appellavit D. *Auguſtinus*, l. 9. c. 4. de Civ. *Dei.*

Huic judicio *Auguſtini*, maxima, ſeu omnis potius *Grammaticorum* manus ſuffragatur. *Lud. Viv.* in locum prædict.

Is maximi judicii vir. *Gifan.* in Apolog. pro Poët. Latin. pag. 470.

Criticorum Madulſa vocatur à *Pareo* in *Plaut.*

Aulus Gellius, cujus nomen *Critici* luxantes *Agellium* vocant, Grammaticorum utiliſſimus, ſubtiliſſimus, accuratiſſimus. *Boniface.* Ludicr. Hiſt.

Agellium

Agellium Scriptorem ego habeo puriſſimæ latinitatis,& planè ad Comœdiam antiquam *Lipſ.* cent.4.Miſcell. Epiſt.57.

Aulus Gellius publicus penè literarum cenſor, ſolertiſſimus verborum inveſtigator atque cenſor. *Valla* præfat.l.2.& l.6.c.23.

Vetus illa puraque Latini Sermonis amabilitas mirum dictu eſt quàm paucos habeat noſtro ævo amatores aut capaces ſuarum deliciarum. Habuit & olim vix plures pauciſſimis. Poſt primorum tempora vel ſolus eſt ſcriptor *Gellius*, qui eam dilexerit penitiùs, & ſecutus ſit promptius. *Barth.* adverſ. lib.32. cap.10.

Ejus *Noctes* maximè candidæ. *Politian.* Miſcel. cap.13.

Agellius, *Tertullianus*, *Arnobius*, *Minutius*, & *Apulejus* propter eruditionis varietatem omnino legendi ſunt,ſed imitatio eorum ſtoliditatis opinionem conficit. *Gaſpar.Sciopp.*conſultat. p.43.

Novator non magni pretii. *Sciopp.* de ſtylo,pag.208.

Aulus Gellius, homo rhapſodus planè, congeſtor potiùs, quàm digeſtor, & oſtentator quam peritus: loquaculus ſine eruditione: in verbis ac ſententiis putidulus---Quæ de ſignificatu vocum diſſerit, ſunt frivola & plerunque imperita, ac falſa. Legendus eſt quidem, ſed ita, ut te rem levem ſcias inſpicere. *Lud. Viv.*l.3.de Trad.Diſcipl. *Gellius* durißimarum elegantiarum affectator. *Lud. Viv.* ibid.

De *Ciceronianis* cùm dico, *Agellium* non excludo,cùm nemo feliciùs expreſſerit Comicorum phraſin: ut de eo audiri non debeant doctiſſimi Hiſpani duo, *Ludovic. Vives*, & *Anton. Auguſtinus*. Nempè concoquere non poterant, quòd vituperâſſet, vel ſaltem maligniùs laudaſſet *L.Senecam* itidem hominem *Hiſpanum.Voſſ.*l.4.Inſtit.Orat.p.26.

Agellius, ſcriptor purus caſtuſque, quamvis vir clariſſimus. Ant. *Auguſtinus* l.2.Emend.c.2.eum appellat non bonum latinitatis auctorem. *Idem* ibid. l.4.p.219.

Auctor eſt doctiſſimus, & excultiſſimæ eloquentiæ. *Rhodigin.* l.8. lect. Antiq.c.13.

A. Gellii candidiſſimam phraſim mirantur eruditi: ſed nec argumentum convenit, nec phraſis, primùm affectata,& verborum copiâ penè ſuperfluens,rerum ſupellectile frugalis. *Eraſm.* in *Ciceronian.*

Scaliger ſtylum ejus Antiquum cenſet; cætera verò præſtantiſſimum Authorem eſſe, eum innumera fragmenta continere; ejuſque bonitatem ac pretium in hoc præſertim conſiſtere; præclarum eſſe inter alia caput illud quo de *Duodecim Tabulis* agitur: dolendum eſſe quòd ejus liber tot barbaris vocibus ſcateat, quodque præterea integer non extet; totus enim intercidit octavus ejus liber. Scaligerana 2.

Nefas eſt præterire hoc loco *Aulum Gellium*, qui ſexcenta Grammaticorum, Poetarum, Rhetorum, Philoſophorum, Medicorum, Juriſconſultorum dicta, facta, inſtituta uſque eo non præteriit, ut unus *ſcriptor* inſtar plurium haberi poſſit-- -De ſe *Gellius* dicit ipſe cùm multa paſſim,tum vigeſimo libro extremo, nequaquam ſe in ſcribendo & commentando ſecutum copiam, ſed habuiſſe

delectum, eaque sola mandasse literis, quæ aut hominum studia commoverent ad discendum, adjuvarentque non sine delectatione & animorum lætitiâ, aut eos, aliis jam vitæ negotiis occupatos, à turpi certè, aggrestique rerum & verborum imperitiâ vindicarent. Quod equidem verum puto, neque audiendum ullo modo *Gasparem Scioppium*, præsidentem *Grammaticum*, qui ex quatuor *Latini Sermonis* quasi ætatibus, quas arbitratu suo distinguit *aurea, argentea, anea, ferrea*: *Gellium* in vilissimâ, maximeque ignobili reponat ætate, & ultimis scriptoribus annumeret. Judicium quantum existimare possum, omnis judicii & prudentiæ expers. Ut enim esse fatear hunc *Scriptorem* in frequentandis & continuandis verbis ac locutionibus *Comicorum* numium, atque agere delicias isto in genere putidiusculas, neque ulli temerè *Scriptori* imitandas: nunquam tamen dubitaverim, quin multò ad summos, quàm ad infimos *Scriptores*, propiùs accedat. Ita diligens, & accuratus, & elegans, & varius, & amœnus ubique, & curiosus mihi quidem videtur. *Franc. Vavass.* de ludicr. dict. pagin. 268. 269. 270.

Prodierunt *Auli Gellii Noctes Atticæ* cum selectis Commentariis *Ant. Thysii* & *Iacobi Oiselii. Lugd. Batav.* ex officinâ *Petri Leffen.* 8o. 1666.

Prodierunt itidem *Auli Gellii Noctes Atticæ*, quas notis & emendationibus illustravit *Iac. Pronst.* Soc. Jesu, jussu Christ. Regis in usum Delphini, in 4o. à *Paris.* apud *Simon. Benard.* An. 1681.

CAJUS SUETONIUS TRANQUILLUS.

Claruit Ann. Dom. CXII.

TEmpore *Trajani* & *Hadriani* floruit. Sub *Hadriano* Epistolarum magister fuit. Texuit duodecim *Cæsarum* vitas. Extat præterea ejus fragmentum de *Grammaticis* & *Rhetoribus*. Eidem nonnulli vitas *Terentii, Horatii, Persii, Lucani* tribuunt.

Atque hæc singula ita *Suetonius* hic noster persecutus in suâ historiâ est, ut præter explicandi scientiam, quâ mirificè est usus, etiam diligentiam nobis fidemque & libertatem suam planè probaverit. Nulla in his libris suspicio est gratiæ, nulla simultatis; nihil studio dictum, nihil suppressum metu, rebus ipsis data omnia, veritati inprimis servitum est. *Angel. Politian.* in præfat. in *Sueton.*

Suetonius Tranquillus emendatissimus & candidissimus *scriptor*; cui familiare fuit amare brevitatem. *Flav. Vopisc.* in *Firm.* c. 1.

Illud opinor apud eruditos omnes in confesso esse, quod ad narrationis fidem attinet, primas deberi *Suetonio*: qui, ut quidam non infestiviter dixit, *prorsus eâ libertate scripsit Cæsarum vitas, qua vixerint ipsi. Erasm.* l. 28. Epist. 16.

Sceleratus quoque *Tranquillus*, ubi agit de *Christianis*: cujus tamen historia tantopere laudatur, ut, qui æqui rerum æstimatores, nihil unquam accuratius ab ullo *Historico* scriptum fateantur. Non placet quibusdam quòd levissima quæque persequitur: sed in *Principum* dictis & factis, nihil leve, nihil parvum videri debet; propterea quòd in vulgus manant, & *Principis* exemplo *mores Populi*

Digitized by Google

Populi semper reguntur. Hoc fortassis improbari potest, quòd fœdissimas quasque *Principum* libidines nimis studiosè consectatur, quas *Cornelius Tacitus* omisit. *Bodin.* c. 4. Method. Historiar.

Suetonium Tranquillum non injuriâ commendo sæpe *Juventuti.* Verba vides? pura, tersa, propria. Filum totum orationis? breve, nervosum. Rem ipsam? utilis pariter & jucunda Historia est: &, quod mihi caput, plena *moris* & *doctrinæ antiquæ.* Quis obsecro, ritus publicus olim privatusque fuit, quem velut de industriâ non tangat? Quod munus, quis magistratus, quem non libet? Tangat, & libet, dico. Non enim explicet: quod institutum ejus vetuit, & ratio scribendi. At viam tamen latam sternit ad indagandum: & aures atque animum imbuit auditione aliquâ, imò cognitione. *Lipsi.* l. 2. *Elector.* c. 17.

C. Suetonius Tranquillus Historicus prudens ac verax: antiquitatis autem *Romanorum* & *Græcorum* peritus admodum. *Possevin.* l. 16. *Biblioth.* Select. c. 7.

Suetonius Tranquillus, scriptor (*Deus* bone) doctus & accuratus. *Isaac Casaub.* in lit. *Thuan.* dat. *Genev.* 13. Kal. Decemb. 1594.

Suetonius vitas aliquot descripsit *Augustorum.* Fidem si spectes, nihil certius. Acumen scribentis si consideres, & prudentiam, nihil acutius, nihil prudentius. Verborum, quantum satis est, adhibet, copiam autem rejicit. Formulas *Fori* & *Curiæ* omnes servat in loquendo. Mirificus plane vir, & dignus qui ab omnibus ametur & legatur. *Franc. Robertell.* in lit. ad *Joan. Baptist. Campeg.* Tom. 1. de Pop. *Roman.* vitâ & victu præmiss.

In *Suetonio* mirabilis dicendi proprietas, astricta illa, & quæ plus habet nervorum, quàm corporis. *Lud. Viv.* de rat. stud. pueril. Epist. 2.

Stylus ejus tenuis, & qui *Grammaticum* magis, quàm *Historicum* sonat. *Carolus Sigon.* de Histor. Roman. c. 14.

Adeò tranquillè & æqualiter fluit, rebusque unicè addictus, orationis ornamenta non negligens sed securus præterit, & tamen hunc ipsum ornatum velut umbram (non id agens) trahit. *Famian. Strad.* prolus. lib. 2. 3. Histor. part. 2.

Sed in *Suetonio*, quem hic sequitur *Hieronymus*, non pauca ejusmodi παροράματα deprehendimus, eximio alioqui & utilissimo scriptore, cujus omnes libros extare pluris interesset *Reip. Literariæ*, quàm multos quibus æquo animo careremus, si illis potiremur. *Ios. Scalig.* Animadv. in *Hieronym. Eusebian.* Chronic. ad Ann. Abr. 1960.

Ludovico Vivi l. 5. de tradend. Discipl. dicitur esse *Græcorum* & *Latinorum Scriptorum* diligentissimus atque incorruptissimus. Verè quidem, si de vitarum scriptoribus loquamur. Nam qui iccirco eum *Livio*, *Sallustio*, *Tacito* præponere velit: insignitâ, meo judicio, injuriâ adficiat tantos *Scriptores. Voss.* de Histor. Lat.

Suetonius sic scripsit vitas *Romanorum Imperatorum*, ut nullum sibi præscripserit servandi *temporis* ordinem. *Baron.* vol. 1. *Annal.*

* *Isaaci Casauboni* animadversiones in *Suetonium*, permittuntur cum expurgationibus. Vide *Indic.* Madrit. 1667.

Prodierunt *C. Suetonii Tranquilli* vitæ 12. primorum Imperatorum *Romanorum*, cum Notis *Variorum*, accurante *Joanne Schildio. Lugd. Batav.* ex officina Hackina. 8°. 1667.

Prodierunt itidem cum paraphrasi Sabellici, ac Commentariis & notis *Beroaldi*, *Glareani*, *Egnatii*, *Pulmanni*, *Torrentii*, *Casauboni*, *Ursini*, *Marcilii*, ac *Lipsii*. Parisiis sumptibus *Hadriani Beys* An 1610. in Folio.

APPIANUS.

Clar. An. D. CXXIII. PAtria fuit *Alexandrinus*, *Romæ* causarum Patronus. Floruit *Trajani & Adriani* temporibus. Historiam *Romanam* complexus est libris 24. Orsus ab *Æneâ*, & *Ilio* capto, percurrit illa tempora usque ad *Romulum*. Inde accuratiùs persequitur omnia usque ad *Augustum*: quædam etiam carptim atque obiter usque ad *Trajanum*. Ex vasto opere supersunt hodie *Punica*, *Syriaca*, *Parthica*, *Mithridatica*, *Iberica*, *Annibalica*, *Illyrica*, de *bellis civilibus* libri quinque, & *Celticorum* fragmentum, vel compendium.

Stylus illi tenuis ac minime redundans; sed Historiam, quoad ejus fieri potest, veram texit, & militaris disciplinæ, si quis alius, enarrator est. Oratione dejectos militum animos erigere, & ardentiores mitigare affectusque exprimere, ac si quid aliud imitari dicendo licet, optimè novit. *Phot.* in Biblioth.

Scaligeri in Animadversionibus *Eusebianis* judicium est, *Appianum* vel admodum in *Historiâ* esse infantem, vel multa ejus *Syriacis* esse adsuta. Atque idem alibi eodem in opere vocat *alienorum laborum fucum*. Sanè multum *Polybio* debere, ac *Plutarchum* ad verbum exscribere solitum, viri docti jamdiu observarunt. *Voss.* de Histor. Græc. l. 2 c. 13.

Baldvinus aliquot *Plutarchi* in *Crasso* paginas de *Bello Parthico*, in libris quoque *Appiani* repetitas legi fatetur. Verùm id esse factum suspicatur, non ab ipso *Appiano*, qui *Plutarcho* fuit æqualis; sed à librariis, ut supplerent aliquam in *Appiani* commentariis lacunam. *Lib. 1. De instit. Histor.* p. 87.

Nec prætereundus nobis *Appianus Alexandrinus*, alienorum quidem ille laborum fucus, ut meritò à magno viro appellatur: sed scriptor utilis tamen, præsertim post deperditos non paucos eorum, quos exscribere solet. *Voss.* de Art. Histor. c. 20.

Historicus eximius vocatur. *Dempstero.*

Prudens sanè Scriptor. *Conring.* de Civ. prud. cap. 7.

Quæ *Appianus* (de *Pythagorâ ejusque Discipulis*, *aut de Septem Græciæ Sapientibus*) refert, putidæ sunt calumniæ in viros optimos à Causidico contra fidem veterum omnium monumentorum, exemplo in Historiarum Scriptore sanè non ferendo, jactæ. *Corring.* ibid.

Historia ejus utilior est viro Militari, quàm Civili.

Appianus Alexandrinus Græcus licèt Autor, sed quoniam externa & civilia *Romana* bella memoriæ mandavit, in alienis rebus mendax non fuit, futurus in suis, si *Græcorum* morem & ingenium sequeretur. *Melch. Can.* l. 11. Loc. Th. c. 6.

Mulcis

Digitized by Google

Multis in rebus levis, multa etiam omittit: sed diligenter legendus, quod pleraque ex Historiis his acceperit, quæ perierunt. *Sigon.* de Hist. Roman. cap.15.

Non *Appiano* de *Romanis* scribenti ubique assentior, cùm in eorum antiquitate sæpissimè offendat. *Joan. Bodin.* Meth.Hist.c.4.p.63.

Etsi in Romanorum Antiquitate sæpe lapsus esse deprehendatur,unus ex omnibus Historicis est, qui Romanorum provincias,opes, exercitus,totiusque Imperii descriptionem proponit. *Ant.Possevin.* Biblioth.Select.

Et subit mirari, clam *Appiano* bellum *Rheticum* fuisse, cujus tot ante illum scriptores meminerint. *Livius* copiosè descripsit, ex Epitome enim cognoscimus huic uni librum 136. prope solidum impensum. *Marc. Velser.* V. C.l.2. Rer. *Augustanar.*

Appianus vir *Ægyptius* Hellenismi sinceri non optimus *Auctor*------Pessimus *Geographus* in rebus *Hispaniæ Appianus*, qui *Saguntum* inter *Pyreneos* & *Iberum* fluvium locat,quæ omnium Geographorum consensu fuit inter *Iberum* & *Sucronem*,non longè à loco, ubi nunc *Valentia.Iac.Pamel.*Exercit.ad *Appian.*

* *Henrici Stephani* in *Appianum Alexandrinum* Annotationes permittuntur, adhibitâ notâ Auctoris damnati, & Operis permissi. *Index Madrit.* Edit. Anno 1667.

Quæ *Appiani* supersunt *Historica* ex emendatione *Henrici Stephani* & *Alexandri Tollii*,prodierunt in 8. 2. Vol.*Amstelod.*Anno 1670.

AQUILA.

CLaruit sub *Adriano Augusto*, Anno Dom.128. *Rabbi Akiba*, discipulus, secundus divinorum voluminum *Græcus* Interpres, curiosus & diligens, Natione *Ponticus*, patriâ *Synopens*, vir utriusque matheseos peritissimus, & ob id *Hædriano Augusto* charus: à quo etiam constitutus est præfectus operum ad extruendam urbem *Hierosolymam* à *Tito* dirutam; Hic, inquam, cum urbe instaurata, discipuli Apostolorum in ea Evangelium prædicarent, in *Christum* credidit, & baptizatus est. Sed cùm nimium *Genethliasis* intentus,quotidie geniturarum positiones, inspecto nascentium horoscopo, designaret, atque ob id à Patribus increpatus non desisteret, sed potius sese illis contumeliosè opponeret, ab ipsis de Ecclesia pulsus est. Quam ille ignominiam ultrà quàm dici potest,graviter molesteque ferens, abnegato *Christianismo*, Proselytus efficitur, & apud *Judæos* circumciditur, brevique edoctus *Hebræorum* linguam, interpretatus est Græcè divinas Scripturas de verbo ad verbum, irruens in 72.interpretum translationem, ut nonnulla testimonia de *Christo* in Scripturis prolata,& ab eis translata aliter ederet, sicque acceptam confusionem ulciscereturr.*Sixt. Senen.* in Biblioth.lib.4 Clar. An. D. CXXVIII.

Ea quæ de *Christo* in scripturis prædicta fuerant, ut à *Judæis* gratiam iniret *Aquila*, aliter, quàm septuaginta vertendo, subdola obscuritate involvit. *Possev.* l.2.Biblioth.Select.p.173.

Aquila Proſelytus, & contentioſus interpres, qui non ſolùm verba, ſed etymologias quoque verborum transferre conatus eſt, jure projicitur à nobis. D. *Hieronym.* in Epiſt. ad *Pammach.* de opt.gen.interpr.

Valdè accuratus interpres vocatur *Bocharto* in Geographiâ Sacra. *Aquila* literis *Hebraicis* ſummè eruditus ad interpretandum acceſſit. Vid. *Epiphan.* l. de Menſur. & Ponderibus. Miratur proinde *Nic. Fullerus* (Miſcellan. Theolog. l. 4. c.18.) *Ioannis Carterii* maledicendi pariter atque mentiendi libidinem, qui eò inſolentiæ proceſſerit, ut palam affirmare non erubuerit (præfat. in *Procopii* comment. in *Iſaiam*) *Aquilam Sinopitam*, quum ipſa vix Hebræorum elementa didiciſſet. Interpretationem novam ſacrorum Bibliorum *Adriano* imperante molitum.

Altera *verſio Græca* cujus fragmenta tantùm nobis ſuperſunt, eſt illa *Aquilæ*, qui *Adriano* imperante vixit. *Interpretes*, ille *Chriſtianam* Religionem deſeruit, ut Judaiſmum amplecteretur: Cumque *Hebraicæ* Linguæ ſtudio ſeſe addixiſſet, novam totius *Scripturæ translationem* molitus eſt, quam opponeret *Verſioni* LXX. *Interpretum*, qua fructuoſiſſime adverſus *Judæos* tunc utebantur Chriſtiani. Sed cùm ſibi in hac Verſione non omninò ſatisfeciſſet, ad incudem hanc poſteà revocavit, alteramque priori magis ad *literam* adornavit. Hinc fit, ut *Aquilæ Verſio*, in eundem locum diverſimodè citata quandoque occurrat. Fragmenta nobis reſidua manifeſtè arguunt Interpretis hujus præcipuum ſtudium fuiſſe, ut *Hebraicum Bibliorum contextum* verbotim redderet, & Vocum *Hebraicarum Lexicon* potius quam *verſionem* pangeret. Quapropter etiam adeo barbara eſt *Verſio* illa, ut pluribus locis ferè intelligi non poſſit: & hac de cauſa *Divus Epiphanius* eam contempſit, & opus admodum inutile cenſuit *S. Hieronymus Aquilam* tamen in quibuſdam laudat, ut accuratum & fidelem interpretem, ſed in aliis eum reſpuit ridiculumque ac abſurdum appellat, quia voces interpretari non contentus harum etiam etymologiam & proprietatem notaverat. Cauſa verò cur tam diverſa locutus ſit. *D. Hieronymus* de *Aquilæ Interpretatione* hæc fuit, quod ſcilicet cùm ſe urgeri videret exprobratione quòd ſatis accuratè *Scripturam Sacram* non tranſtuliſſet, in ſui *Apologia* reſpondit hanc adeò literalem & ex Grammaticali rigore vertendi rationem rejiciendam eſſe, & in ejuſmodi *Verſionum* exemplum *Aquilæ Verſionem* adduxit, cujus nimiam ſcrupuloſitatem damnat. E contra verò idem *Hieronymus* dum agitur de propria & genuina vocum *Hebraicarum* ſignificatione exprimenda, hanc ut omnium præſtantiſſimam commendat, Authoremque ut accuratum & fidum *Interpretem* laudat. Origines de *Aquilæ Verſione* loquens Judæos hanc cæteris omnibus antepoſuiſſe teſtatur, eandemque hac de cauſa uſurpare ſolitos eſſe in omnibus ſuis adverſus *Chriſtianos* diſputationibus. *Chriſtiani* vice verſa illam ob eaſdem rationes, infamarunt, adeo ut quadantenus tenerentur illam ut falſam & ab Eccleſiæ Chriſtianæ infenſiſſimo adverſario concinnatam conſiderare. Interea *Patres* ſanum de illa judicium ferre non poterant; quia cum plerique *Hebraicæ Linguæ* omnino eſſent ignari, cum *Hebræo Autographo* illam conferre nequibant. Jure tamen merito huic *Interpretationi* diffidebant, & credebant *Aquilam*

Digitized by Google

Aquilam, qui tantum adversus Ecclesiam odium manifestaverat, *Iudaorum* opinionibus favere, præsertim ubi voces *Hebraica* varium sensum admittere poterant. Hæc tamen ipsi laus jure debetur quod *Hebraicum Textum*, de quo etiam nulla erat controversia, illibatum servaverit. Quum verò *Patres* criminantur *Iudaos* qui *Aquilæ Versionem* usurpabant, quod Scripturam corruperint, id non de ipso *Contextu*, quem integrum reliquit, sed de falsis *Contextûs* interpretationibus solummodo intelligi debet. Cæterùm *Patres* quibus hæc Versio damnata fuit, ad eam tamen quandoque confugerunt. *Ricard. Simon.* Hist. Crit. *V. Testam.* lib. 2. cap. 9. Gall.

Quo nemo unquam majori castitate Ebraicam veritatem retulit, nemo fidem suam tam luculenter, verbis etiam ipsis annumerandis præstitit. *Petr. Dan. Huet.* de claris Interpret.

Aquilam verò agnoscimus exactissimum *Interpretem*, & in *vocabulorum* propriis ac reconditis *significationibus*, & cernendis oculatissimum, & consectandis studiosissimum. *Nic. Fuller* l. 2. c. 11. *Miscell. Sacr.* Atque illud ipsum mirificè confirmatur interpretamento quodam *Aquilæ* viri exquisitâ peritiâ & singulari industriâ. *Idem* l. 3. c. 12.

Aquila proprietatis *Hebraicarum* vocum callentissimus. Sed superstitiosus usque ad ineptias, in *Etymologiis* earum exprimendis. *Arnold. Boot.* in *Animadvers. Sacr.* ad Text. *Hebraic.* V. T.

Extant Versionis *Aquilæ* Fragmenta *Græca*, quæ *Flaminius Nobilius* & *Drusius* collegerunt.

CLAUDIUS ÆLIANUS.

Talus, sub *Hadriano Cæsare* magni nominis fuit. Præneste natus est, sed *Romæ* vixit, civisque *Romanus* fuit; unde & se in *variis* sæpius *Romanum* appellat. *Scripsit de Animalibus*, de *Variâ Historiâ*, de *Re militari* quæ omnia ad nos pervenere. Cætera ejus opera deperdita sunt. Clar. A. D. CXXIX.

Ælianus licet genere *Romanus* esset, non minus scitè tamen *Attice*, quàm vel Mediterranei *Athenienses*, locutus est. Et sanè laude dignus vir ille mihi videtur: primùm, quod cum habitaret in urbe, quæ sermone prorsus diverso utebatur, *Græcanicæ* linguæ puritatem sit consecutus: deinde quod oblato sibi (ab iis qui hujusmodi titulos conferre solent) *Sophistæ* nomine, nullam de se fiduciam aut adulationem sui, aut superbiam ex tanti nominis honore conceperit: quin potius cùm suas ipse vires expendisset, easque *Declamatoriæ Palæstræ* impares judicasset, adscribendum animum appulit, & admirationem inde consecutus est. *Dictio* ejus est omnino pura, simplex & inaffectata est, ut *Nicostrati* elegantiæ lepôrem quendam adhibeat. Est quando *Dionem*, ejusque *dicendi* genus & tonum imitatur. *Philostrat.* de vit. *Sophist.*

Cùm verò tanta inesset sermoni & scriptis suavitas Μελίγλωσσος vel Μελίφθογγος cognominatus fuit, quemadmodum apud *Suidam* legere est. Facundum eum appellat *Martial.* l. 12. Epigr. 24.

Digitized by Google

In libris de *Animalibus* præ ſcriptoribus aliis laudem eo meretur, quòd ex mutis animantibus vitæ exemplum capere homines docet.-----Liber de *Hiſtoriâ variâ* minùs elegans eſt, quàm libri de *Animalibus*. Sed planè mihi perſuadeo, non eſſe extremam operi manum additam ab Auctore, eò quòd fato præveniretur. Namque abſque dubio aliter, concinnaturus erat iſta capita, quæ ab ἔτι orditur. Siquidem ſic ſolent ſcribere, qui alieni operis excerpta ſolùm nobis dant: ut oſtendunt *Strabonis* Epitome, *Photii* Bibliotheca, & alia hujus monetæ. *Voſſ.* de *Hiſt.* Græc.

Ælianus, elegantiſſimus ille ſcriptor, quique veteres *Græcie* heroas tam ſtudiosè legerat. *Tan. Faber.* Epiſt. l. 1. Epiſt. 8.

Ælianus, venuſtus ille & amabilis ſcriptor. *Idem* l. 1. Epiſt. 75.

In quo nihil non terſum, elegans, politum plane ut *Romanus Græcâ* eloquentiâ multos *Athenienſes* videatur excellere. *Balth. Bonfac.* l. 15. Indic. Hiſt. c. 3.

In dicendo *apheliam* maximè affectavit, quam nos ſimplicitatem dicimus, quæque [uti prodit *Fabius*] ſimplex & inaffectata habet quendam purum, qualis etiam in fœminis amatur, ornatum. *Cal. Rhodigin.* l. 21. c. 32. Lect. Antiq.

Porro illud de *Æliano* velut ſuperpondium addamus, quod in eo viro non parum admirationis habet. Quippe prædicare ſolitum ferunt, nunquam ſe extra *Italiam* pervagatum, navem nunquam inſcendiſſe, mare nec noviſſe quidem, quo nomine in magna erat auctoritate, veluti patrii moris ſtudioſus in primis. *Idem* ibid.

Ælianus de *Hiſtoriâ naturali*, dum alius ab *Ariſtotele* videri vult, à rei veritate recedit. *Claud. Verder.* cenſion. in Auctor.

Utinam ſcripta *Æliani* omnia ad nos illibata & integra perveniſſent! certè quicquid ſtylus ſophiſticus habet verbis nitidum, ſententiis acutum, figuris jucundum, translationibus floridum, inventione præclarum, compoſitione elaboratum, id omne noſter [*Ælianus*] velut quidam *Eloquentiæ Inſtitor* nobis intuendum & penè contrectandum daret. Sed hîc *Æliani* opera vi temporum & concurſu calamitatum partim labefactata & convulſa, partim planè deleta extinctaque meritò dolemus. *Joachim. Kuninus* Præfat. ad *Ælian.* Var. Hiſt.

In ejus narrationibus quid non egregium, non præſtans, non idoneum vel ad cognoſcendum, vel ad imitandum fugiendumve? quid non in eo terſum, elegans, politum & Atticum? *Juſtus Vultejus* in Præfat. Hiſt. multifariæ.

In *Æliani* de *Animalibus* libris temperamentum quoddam & Harmonia utriuſque Philoſophiæ, Moralis, inquam, & Naturalis. *Geſner.* de *Ælian.* Hiſt. Animal.

Extant *Claudii Æliani* variæ Hiſtoriæ libri 14. *Græcè & Latinè* ex emendatione *Tanaquilli Fabri Salmurii* 8. 1668.

Tactica *Græcè & Latinè* cum Notis *Sixti Arcerii* & Tabulis æri inciſis *Lugd. Bat.* 4°. apud *Ludovicum Elzevirium* Anno 1613.

PAUSANIAS

Digitized by Google

PAUSANIAS.

TEmpore *Antonini Philosophi* Imp. vixit, Discipulus fuit *Herodis Attici*; qui sub *Hadriano* & *Antonino Pio*, magnum adeò nomen habuit inter *Sophistas*. Patria ei fuit *Cæsarea Cappadociæ*. Inde erat, quòd in Declamando, *Cappadocum* more, corripiendas *Syllabas* produceret, producendas corriperet: ac propterea *Coquo* comparabatur, cibos bonos malè condienti. Sed & *Stylus* per se languidior erat. Declamavit non solum *Athenis*, sed etiam *Romæ*, ubi senex decessit. Extat hujus Scriptoris minùs quidem facundum, sed eruditum *opus* de *Græciâ*, libris decem constans: iis & situm urbium ac locorum, & Antiquitates *Græcanicas*, & quicquid penè memorabile *Græcia* habuit, magno Philologiæ & Historiæ studiosorum bono complexus fuit. Quod olim dicebat *Domitius Piso*, *thesauros scribi debere*, *non libros*, id à *Pausaniâ* verè factum dixeris. Quare non satis concoquere possum, quod excidit *Cæsari Scaligero* commentario in priorem librorum *De Plantis*, *Aristoteli* falsò inscriptorum; ubi dicitur, *Græculorum omnium mendacissimus*. Non sum ignarus, quàm multa narret fabulosa. Sed hoc *Grammaticum* decebat. Nec sine fabularum istiusmodi notitiâ satis intelliguntur *veteres Scriptores*. Utinam tantùm extarent ejus *Asiatica*, sæpiùs memorata *Stephano* in *Ethnicis*. *Voss.* de *Hist.* Græc. l. 2. c. 14. Clar. A. D. CXXXIX.

Autor ob variarum rerum copiam, & Historiarum jucundam diversitatem utilissimus, cùm exquisitam totius *Græciæ* descriptionem instituisset, non solùm locorum situs, & intervalla diligenter exploravit, & accuratè annotavit, verùm etiam præcipua *Regionum* ornamenta studiosè est complexus: Rerump. status, Imperiorum successus, *Regum* familias, & res præclare gestas, splendida *Civitatum* & sumptuosa ædificia; Bellorum dehinc causas & ambiguos exitus, Ducum Consilia, Militum fortitudinem. *Pacis* item artes & alia complura, quæ ad instituendas & conservandas *Resp.* multum habent adjumenti. Post hæc exhilarandi lectoris, aut ornandi operis causâ addit earum rerum descriptionem quæ multis de causis aut voluptati omnibus sint, aut admirationi. *Abrahamus Loescher.* præf. in *Paus.*

Habuit sanè nihil olim *Græcia*, quod spectaretur dignum, vel ex *ære*, *auro*, *argento*, vel ex *ebore*, *ligno*, *marmore* factum & elaboratum, quod hic noster (*Pausanias*) non eleganter atque intelligenter explicaverit-----In pervolutandis certè *Pausaniæ* libris, è *Græci* hominis facundiâ & eruditione, non mediocrem tum fructum, tum voluptatem capies. *Romul. Amasæus* in Epist. ad *Alex. Farnes. Cardinal. Pausan.* Descript. *Græc.* præfix.

Opus (*De Græciâ*) antiquæ raræque eruditionis thesauros continens. Multa hîc invenies, *Lector* candidissime, recondita; multa scitu pulchra; nonnulla, quæ alicubi nondum legisti. Admiraberis *Auctoris* accuratam & exquisitam diligentiam, sive narrationem rerum præclarè gestarum in fronte voluminum collocet; sive *Genealogias* persequatur; vel ab *ovo* (ut dicitur) ordiens, vel ad caput usque generis seriem pertexens: sive *Statuarum* tum Artifices commemoret;

tum eos concelebret, quorum in honorem erectæ sunt. *Ald. Manut.* præfat. in *Pausan.*

Pausanias minùs quidem facundus scriptor, sed ob rerum copiam, & Historiarum varietatem utilissimus. *Ioan. Cardan. Bona.*

Auctor auro omni Antiquitatis Græcæ cupidis pretiosior. *Barth.* ad *Nemesiani Cyneget.* pag. 234.

Vniversæ Græciæ provincias Rerumque publicarum status & conversiones, populos, urbes, castra, fluvios, montes, vertices, fontes, fana, statuas, tam curiosè describit, ut in eo genere omnium superârit Opinionem. *Bodin.* cap. 4. Method. *Histor.*

Paulanias Græcus Author bonus est. *Scaligerana* posterior.

Extant *Pausaniæ* Antiquitatum *Græcarum* libri 10. *Græcè* cum versione *Romuli Amasæi*, & ex recensione *Frid. Sylburgii. Francofurti*, Anno 1583. apud hæredes *Wechelii* in Fol.

CLAUDIUS PTOLOMÆUS.

Clar. Anno Dom. CXL.

NAtione fuit *Ægyptius*, patriâ *Peluſiensis*, floruit sub *Marco Antonino* Imperatore *Romano*, clarissimus *artium liberalium*, & *Græcarum* literarum studiis *Alexandriæ*. Primus omnium apud *Græcos cœli* rationem accuratiùs diligentiúsque explicuit. Instrumenta quæ ab *Hipparcho* inventa erant, demonstravit clariùs. Princeps itaque doctrinæ *Mathematicæ* jure fuit habitus, in *Astrologia* enim scientiâ nulli secundus erat. Is monumentis ingenii & doctrinæ relictis penè divinis, mortuus etiamnum inter mortales vivit, æternâ gloriæ laude vivturus perpetuò. *Boissard.* in Icon.

Variis monumentis immortale sibi nominis decus peperit *Claudius Ptolemæus*. De ætate testis *Suidas*. At nimium quantum errant, qui *Ptolomæum* hunc arbitrantur fuisse unum ex *Regibus Ægyptiis*. Vt, qui edidit eum, *Simon Grynæus*, & ante hunc alii, *Albumazarem* in eo secuti. Hic *Ptolomæus* in doctrinâ *Siderum* primas tenet. Vnde θαυμάσιος sive admirandus, dici à *Græcis* solet: nempe ut *Plato* à *Sectatoribus* vocatus θεῖος, sive divinus; *Aristoteles* δαιμόνιος, sive *Damonum* similis; qui quasi dii *minorum gentium* sortem excedere humanam, diisque *majorum gentium* vicini existimabantur. *Voss.* de scient. Mathemat. pag. 162.

Ptolomæus Astrologorum princeps, & in *Mathematicis* vir ingenii eminentissimi. *Rhodigin.* l. 1. lect. Antiq. c. 16.

Ptolomæus in *Arabicis* vir sane fide dignus: quippe qui sedulò hoc egerit, ut accuratè *Arabica* traderet. *Henr. Stephan.* in *Periplo.*

Ptolomæum in *geographicis divinissimum*, ac *sapientissimum* virum appellat *Heracleota* init. *Peripl.*

Ptolomæus, vir ingenio, industriâ, eruditione, admirandus, qui *Hipparchum* ubique ferè κατὰ πόδα insequitur. *Steph. Ward.* præfat. ad *Astronom. Geometric.*

Ptolomæus omnium primus hanc (*Geographicam*) disciplinam ad certiorem rationem

Digitized by Google

rationem redegit, commentus dimensionem *Latitudinis* universi *Orbis* à *polo* ad *polum*, *Longitudinis* ab *exortu* ad *occasum*, adhibitâ collatione *terræ* habitabilis ad *cœlum*, ut jam non facilè quis, toto (quemadmodum aiunt) cœlo possit aberrare. *Erasm.* l.28.Epist.19.

Licèt *Hipparchus* primus omnium ex collatione suarum, & *Timocharis* observationum deprehenderit *Stellas fixas* locum mutare, & εἰς τὰ ἑπόμενα progredi; hoc tamen vix receptum serò tandem *Ptolomæus* in usum revocavit, & solidis rationibus illustravit *Ios. Scalig.* l. 1. Epist. 3. *Mamerto Patissoni.*

Ptolomæo proximæ post *Archimedem* debentur ingenii laudes; quia tam claras *siderum* rationes ut in æternum sufficerent, excogitavit; soluisque divini opificii modum, & subtilitatem exprimere ausus est; ut inveniisse non dicam. *Cardan.* l. 16.de *subtilit.*

Sed utcunque nihil, vel tantunimodo minutum quid, desideres in iis quæ propria sunt *Mathematici*: in illis tamen, quæ *Historia* suppeditat *Geographo*, sæpè aberrat *Ptolomæus*, culpâ non suâ, sed eorum, unde Historiam accepisset. *Voss.* de scient. Mathem. p. 247.

Ptolomæum frequenter adibam; sed fastidium movebant non pauca. Animadvertebam plurima magno *auctori* scripta esse ab auditu, & ex aliorum (qui sæpè fallunt, quorumque, cùm, quæ visa narrant, verba nonnunquam non benè capiuntur) fide: eamque ob causam ipsius *Geographica*, ex alieno concinnatæ relatu, maleque & inemendatè scripta, innumeris deformata esse erroribus; multa item, quæ aliis nominatissima, negligenter in iis esse omissa; multa sequiorem nacta esse stationem, & extra verum locata situm; multa dubiam adepta nomenclaturam; infinita non suis tributa populis, vel regionibus, plurima denique cùm ab aliis, tum ab seipso, & alibi dictis dissentientia. *Paul. Merul.* suâ in *Geograph.* præfat.

Ptolomæi errores circa Stellarum motum, ipsarumque & Solis declinationem taceo: taceo quòd Solem tardiorem quàm sit effecerit. Sed absque ratione profectò ait Quadripartit. 1. *Planetas* humidiores, siccioresque esse, prout amplius minusve ab ascendentibus è terrâ vaporibus humiditate afficiuntur: & *Lunam* propterea humidiorem esse quòd propior terræ sit: *Saturnum* contra siccioremquòd à terrâ sit remotior. *Claud. Verder.* in Autor. censione.

Quin igitur quod res est, *Ptolomæi* peccatum agnoscimus liberè. Volens lubens fateor nihil à quoquam de *Ptolomæo* tam magnificè & splendidè dictum, quin ejus excellens ingenium, & solers industria omnia exuperet: perspectum tamen habeo, multa hoc tantum ingenium latuisse, multa industriam subterfugisse. Neque mirabitur, qui conditionem rerum quas explicandas sumpsit, *Universi Orbis*, tum universam, tum privatas descriptiones, posuerit ob oculos. Si ipse redivivus detur, censuram ultro agniturum, atque inconsideratam eorum levitatem, si qui sunt, qui aliter fieri potuisse persuasum habent, risurum existimo. Quod liceat illius errores manifestos colligere, ab iis qui *Germanica*, *Gallica*, *Hispanica*, *Britannica*, scripsere observatos? Quoties hominem *Alexandrinum* in *Italica* descriptione, quâ unâ propter *Imperii* sedem nihil illustrius,

Digitized by Google

fugillant? *Marc. Velser.* l. 1. *Rerum Augustanar.*

Extant *Claudii Ptolomæi* Geographiæ libri 8. cum Tabulis Geographicis restitutis per *Gerardum Mercatorem* recogniti & c stigati à *Petro Montano, Amstelodami* sumptibus *Cornelii Nicolai & Iodoci Hondii*, 1605. Fol.

Idem *Græcè & Latinè* cu à *Petri Bertii* Tomo Primo Theatri Geographici veteris *Amstelodami*, Anno 1618. in Fol. editi.

DIOGENES LAERTIUS sive DIOGENIANUS.

Clar. Anno Dom. CXL.

Cilix fuit, & à *Laerte Ciliciæ* oppido *Laertius* sive *Laertiensis*, appellatus, tempore *Antonini Pii* claruit. Habemus ejus decem libros de *Vitis Philosophorum*---Librum *Epigrammatum* omni Metrorum genere scripsit, quem idcirco παίγνιον vocavit---*Timonis* quoque *Sillos* commentario illustravit.

Parum idoneè de hoc Autore judicat vir cæteroquin eruditus, sed novellorum scriptorum, quàm Antiquitatis studiosior, *Bartholomæus Keckermannus.* Ait ille libro suo de Historiâ, scripsisse *Laertium languidè & frigidè, sepè tamen non inutiliter.* Quæ profectò frigida laus est operis utilissimi, & auto contrà non cari. Quippè ex quo discere sit, cùm alia tam multa ad historiam temporum pertinentia: tùm præclara tot veterum *Apophthegmata*, quorum *Keckermannus*, malo suoè exemplo, *Erasmum* laudare mavult autorem, quàm *Plutarchum*, *Laertium*, & similes. Quin, quod caput est, discrepantes ex eodem *Laertio Sectarum* sententias discimus. *Voss.* de Histor. Græc.

Extat magno commodo omnium literarum *Diogenes Laertius*: cujus Rhapsodiæ, licet diligentissimæ ex ctissimæque non sint, summâ tamen utilitate & voluptate leguntur, ut multis vegrandibus carere pro isto velle sapientia sit. *Barth.* ad *Claudian.* pag. 102.

Casaubonus in vitâ *Diogenis* eum Antiquitatis indagatorem sedulum vocat, sed cui aut memoria firma, aut otium, judiciumve in digerendo defuerit. *Diogenes Laertius* unicum ferè Philosophicæ Historiæ columen est: absque eo esset, rudera supereſſent, atque cæmenta difficulter in plerisque conjungenda. *Ioan. Ionst.* de scriptor. Histor. Philosophic. p. 271.

Diogenes Laertius Philosophorum vitas ad fœminam quandam composuit. Magna est in eo opere rerum cognitio, multoque est legi dignissimum.---- Magnâ fide ac diligentiâ Philosophorum vitas composuit. *Lud. Viv.* De tradend. Discipl. l. 5.

Omnes illas Epistolas, quæ illis Philosophis (*Democrito, Soloni, Thaleti, Pittaco, Mitylenæo*) à *Laertio* attribuuntur, multis argumentis confictas à *Græcis*, quibus nunquam mentiendi voluntas aut facultas defuit, probare possum. *Jos. Scalig.* Epist. 306.

Ille mihi multis nominibus carissimus auctor. *Isaac. Casaub.* Epist. 18. ad *Iac. Bongarsi.*

Ipse non indignus est, ut inter Poetas connumeretur eos qui *Epigrammatis* luserunt. *Lil. Gyrald.*

Diogenes

Digitized by Google

Diogenes Laertius ſedulus indagator *antiquitatis*: ex cujus libro de *Vitis Philoſophorum* multum proficere poſſunt ſtudioſi. Sunt qui dicant eum plus ſtudii in legendo, quàm diligentiæ in ſcribendo adhibuiſſe. *Ioan.*Card.*Bona.*

Nullum ad nos librum Veteres tranſmiſerunt qui uberiorem nobis doctrinam ſubminiſtrarit quam *Vitæ Philoſophorum* à Diogene Laertio; ſi modò ſcribendi peritiam Argumenti quod ſibi propoſuerat ex æquo reſpondentem habuiſſet: Si enim de ipſis tam eruditè Orbi literato ſcripſiſſet ac *Gaſſendus* de *Peireſko*, quantis ſcientiæ divitiis fiueremur, quarum jacturam ob ejus imperitiam magna ex parte paſſi ſumus! Cùm ab illo uno pendere cogamur, quia nullus alius aut ſaltem nullius melior Author nobis ſupereſt qui de illo Argumento ſcripſerit. *Doctoris Burnet.* Præfat. in Vit. Dom. *Matt. Hale.* Angl.

In ejus Scriptis nuſquam *Secta* cujuſvis rigidus Affectator, neque Fautor deprehenditur. Si tamen de illa ex conjectura nobis opinari liceat, non abſque ratione putamus illum fuiſſe ſectatorem *Potamonis Alexandrini*, authoris Sectæ illorum quibus *Eclecticorum* nomen inditum eſt, & *Veritatis Amantium* titulo præterea inſigniti fuerunt; quia optionem faciebant è quacumque *Secta* eorum quibus ſibi potiſſimum adhærendum eſſe arbitrabantur. Ejus doctrina ex ejus Scriptis patet; Si enim ejus *Stylum* obſervemus, conciſum & efficaciæ plenum ipſum deprehendemus, voces ejus ſelectas, ſermonem ejus facundum. Nec tamen omni culpâ vacat, quod ad diſpoſitionem, ſuperfluitatem aut defectum materiæ ſpectat; quod quidam id memoriæ ejus labilitati imputantes excuſant; alii multiplicibus ejus occupationibus id tribuunt, quibus ab eorum quæ ſcripſerat recognitione inhibebatur. Illis tamen accenſetur qui in omni doctrinæ genere præſtantiſſimi fuerunt exiſtimati; Ita ut ſi quod ſentio dicere auſim, nec *Platonis* vita, nec *Zenonis Dogmatum* Epitome, nec tres *Epicuri* Epiſtolæ, ejus textura videantur. *Diogenis Laertii* vita, *Verſioni* Anglicæ præmiſſa in 8. Excuſa *Londini* An. 1688.

Multa ex hoc *Laertii* opere (de *vitis Philoſophorum*) ſuis doctrinæ variæ eclogis inſeruerat *Sopater*: teſte *Photio* Cod. 161.

Diogenis Laertii libri 10. de vitis Philoſophorum prodierunt *Græcè* cum interp. *Aldobrandini*, cujus item notæ ad vitam *Leucippi* uſque, nec non utriuſque *Caſauboni Iſaaci* & *Merici*, denique ampliſſimi commentarii *Ægidii Menagii* accedunt, curâ *Joann. Pearſonii*. *Londini* apud *Octavianum Pulleyn*. Typis Thomæ Ratcliffe *in Fol. Anno* 1664.

JUSTINUS MARTYR.

NAtus eſt *Neapoli Paleſtinæ*, patre *Priſco Bacchio*: educatus eſt in ſtudiis Philoſophiæ *Platonicæ*: ad Chriſtum converſus eſt, cùm fidelium in perferendis Martyriis conſtantiam vidiſſet: prædicavit *Chriſtum* habitu Philoſophico, (teſte *Euſebio*) pro cujus etiam gloriâ mortem, quam ſibi ipſe Apologiâ ad *Antoninum* prædixit, glorioſiſſimam perpeſſus eſt, Martyrii coronâ redimitus Ann. *Dom.* 164. Circa an. *Dom.* 140. pro *Chriſtianis Apologiam* obtulit. Clar. Anno Dom. CXL.

Opera

Digitized by Google

Opera genuina sunt: Paræneſis ad Græcos-----Elenchus, ſeu Oratio ad Græcos----Apologia pro *Chriſtianis* prima-----Apologia pro *Chriſtianis*, ſecunda--Liber de Monarchia *Dei*, *forſan* in fine mutilus.-----Dialogus cum *Tryphone Judæo*-----Epiſtola ad *Diognetum*.

Opera non *extantia*: liber de animâ------liber Pſaltes dictus------contra omnes Hæreſes-----Contra *Marcionem*-----Commentarius in Hexameron-----De Reſurrectione carnis, teſte *Damaſeno*.

Opera dubia: *Ariſtoteliconum* quorundam dogmatum everſio-----Epiſtola ad *Zenam* & *Serenum*.

Opera ſuppoſititia ſunt: Quæſtiones & Reſponſiones ad Græcos-----Quæſtiones Græcanicæ, de *incorporeo* &c. & ad eaſdem Chriſtianæ reſponſiones---Quæſtionum 146. Reſponſio ad Orthodoxos-----Dubitationum adverſus Religionem ſummariæ ſolutiones-----Expoſitio fidei de S. *Trinitate*. *Gul. Cave*.

Scripta *Juſtini* magnum in Eccleſiâ nomen conſecuta ſunt. *Abraham Scultet*. in Medull. Patrum, p. 1.

Reliquit nobis *Juſtinus* plurima eruditi animi monumenta, ac omnis generis utilitatis plena. *Euſeb*.

Juſtinus Martyr vicinus *Apoſtolorum* temporibus fuit: quem tanquam *Apoſtolicum* virum citant *Euſebius*, *Baſilius*, *Epiphanius*, & alii Patres. *Poſſevin*. Biblioth. *Juſtino* benè perſpecta erat *Apoſtolica* doctrina & conſuetudo. *Zanch*. 3. Volum.

Eſt vir ille ad Philoſophiæ, tum noſtræ, tum potiſſimùm profanæ ſummum evectus faſtigium, multipliciſque eruditionis, & hiſtoriarum copiâ circumfluens. Sed Rhetorico artificio, nativam Philoſophiæ ſuæ pulchritudinem colorare haud ſtudio habuit. Quamobrem etiam oratio ejus, pollens alioquin ac valida, ſcientificumque ſervans ſtylum, Rhetoricæ illa condimenta non ſpirat, nec illecebris & blandimentis vulgus auditorum attrahit. *Phot*. in Biblioth.

Libros eruditiſſimos *Juſtinus* ſcripſit adverſus *Valentinianos* & *Marcionem*, præterea de *Hæreſibus* & *Hæreticorum* præſcriptis; quos ſi quis legere non gravabitur rectiùs intelliget *Irenæi* libros. *Eraſm*. Epiſt. 28. Epiſt. 5.

In rebus Hiſtoricis graviter interdum hallucinatus eſt *Juſtinus*: Ut cùm in *Apologiâ* ſecundâ regnaſſe ait *Herodem* in *Judeâ*, quando *Ptolomæus Philadelphus* libros legis vertendos curavit: qui tantus eſt ſive prochroniſmus ſive metachroniſmus, ut oculis meis cùm illa lego vix credam. *Caſaub*. exercitat. 1. ad Apparat. *Annal. Baron*. num. 69.

Omnium patrum antiquiſſimus eſt *Juſtinus*, magni apud veterum Hiſtorias nominis, non ſolum propter inſignem rerum divinarum & Philoſophiæ cognitionem, ſed etiam propter zelum illum quem luculentiſſimè & magna cum laude exercuit, cùm mortem pro *Chriſto* fortiter oppetiit. In hujus tamen viri operibus, quàm multa occurrunt vel levia vanaque, vel etiam periculoſa? Manifeſtè apparet ipſum cum *Chiliaſtis* ſentire, antequàm Reſurrectio penitùs perficiatur, *Hieroſolymis* fideles annos mille regnaturos. Alibi videtur ſenſiſſe eſſentiam *Dei* eſſe finitam; probat enim adverſus *Judæum*, de *Patre* non fuiſſe dictum,

Digitized by Google

dictum, *Dominus pluit super Sodomam ignem & sulphur*, aliàs (inquit) in cœlis non fuerit. Quæ habet de *Angelis*, tametsi istis leviora sunt, tamen & ipsa quo que absurdissima; Deus (inquit) hominum ipsorum, atque eorum, quæ sub cœlo sunt, providentiâm *Angelis* ad hæc dispositis attribuit: Angeli autem ordinationem sive dispositionem eam transgressi cùm mulierum concubitus causa, amoribus sunt victi, tum filios procrearunt, eos qui Dæmones sunt dicti. *Dallæus* de usu Patr.p.255.

Justinus *Martyr simplex est, juvat tamen quid dicat inspicere.* Scaligerana posterior.

Perfectæ *Philosophiæ Ethnicæ* cognitioni miram *Scripturæ Prophetiarumque* intelligentiam sociaverat, atque *Religionis* nostræ notitiam exquisitam; adeo ut *Veterum* ferè nemo de omnibus *Mysteriis* nostris accuratius disseruerit. Verum quidem est eum circa *Trinitatem* à nobis dissentire videri, quod Platonicorum Principiis insistat: Sed qui ejus ac *Veterum* Doctrinam ad amussim examinaverint: eos nobiscum in rebus consentaneos, & in suos sensus enunciandi modis à nobis tantùm discrepantes animadvertent. *Ell.* du *Pin.* Nov. Biblioth. *Authorum Ecclesiastic.* Tom.1.p.160.161. Gall.

Tatianus Justinum maxima appellat dignum admiratione.

Epiphanius Sanctum,& Dei amicum vocat.

Philosophum Divinum *Justinum* vocat *Anastatius*, Bibliothec. in Hist. Ecclesiasticâ.

Vir maximâ dignus admiratione. *Henr.Ernst.* de verâ Philos.n.47.

Vir veræ Philosophiæ studio & martyrio claro notatus Ibid.n.54.

Gravis & pius Scriptor, quantavis auctoritate venerandus. *Beecler.* de Scriptor.pag.64.

Dionys.Petavius Justinum refert inter eos, qui idem quod *Arius* ante tradiderunt, ideoque rejicit *Expositionem Fidei*, quæ sub nomine *Justini* circumfertur.

Literarum *Hebraicarum* rudem penitus & imperitum fuisse, *Justino* vitio verti non debet, 1°. quia quamvis patriâ fuerit *Samaritanus*, *Græcis* tamen parentibus natus sit; deinde quòd magnam vitæ partem in religione *Gentilium* traduxerit; deindè quòd *Philosophiæ* Græcisque disciplinis se totum dederit, quæ à literarum *Hebraicarum* studio immane quantum abhorrent. Hinc factum est, ut in *Hebraïs* adeo pueriliter lapsus sit. *Gul.Cave.* Hist.Literar.

Opera *Justini* omnia prodierunt *Græcè* & *Latinè* cum notis *Sylburgii*, *Perionii*, *Billii*, & *Petri Lausselii*. Fol. *Parisiis* An.1636.

JUSTINUS.

HIstoricus tempore *Antonini Pii* Imperatoris claruit. Sunt qui post Imperium *Constantinopolin* translatum, eum vixisse existiment: quos *Ger.Joan. Vossius* redarguit. *Pompeii Trogi* Historiam in compendium redegit. Clar. An. Di CXLII.

Studiosam verò juventutem, quæ cognoscendæ historiæ cupida est, hortor

etiam, atque etiam, ut auctorem hunc, qui multis nominibus cognitu jucundissimus pariter est ac utilissimus, ne postremo loco ducant, sed assiduè diligenterque evolvant ad exemplum *Augustini*, *Orosii*, *Isidori*, aliorumque magn nominis virorum, qui frequenti eum lectione familiarem sibi reddiderunt adeò' ut multa ex illo, præsertim *Orosius*, ad verbum transcribere, suisque ipsorum scriptis inserere non dubitarint. *Theoph. Cangiser.* Præfat. præfix. *Justin.*

Est *Justinus* scriptor tersus & elegans: ut de eo scribit *Raimundus Lullus* l.7. de orat. cap.4. Quàm turpiter autem in rebus *Iudaicis* aberrârit, ostendit *Benedictus Pererius* in *Daniel.* c.40 *Voss.* de Histor. Lat.

Justinus Trogi Pompeii, Præceptoris sui abbreviator, quantum styli genus patitur, disertus. *Dempster.*

Voco ego eum delicias Historicas, omniumque quotquot *Epitomas* conscripserunt longè principem facio. *Bonifac.* ludic. Hist. cap.5.

Trogi certè Historiam *Justinus* non solùm admutilavit, sed non uno etiam loco verbis ferreâ demum ætate usurpari cœptis inquinavit. *Gasp. Sciopp.* consultat. p.41.

Trogi Pompeii compendium fecit *Justinus* quidam. Res ea, ut fieri amat, dispendio fuit *Trogo*. Nam ipse quidem præ illo breviario seponi ac negligi cœpit atque interire tandem. *Quenstedt.*

Justinus Historicus *Trogi Pompeii* breviator stylo nitidissimus, cujus *Epitome* ipsi *Trogo* exitio fuit. *Joan. Card. Bon.*

Justinus qui *Compilator* evadit dum Historici titulum affectat, levia tantum excerpta *Materiarum* tradit. Multa novit; res prudenter dicit; non pauca gesta corrasit quorum notitia aliàs intercidisset. *Rapin.* Refl. in Hist. Sect. 28.

Nullum ex vetustis *Scriptoribus*, qui ex fœdâ barbariei tempestate, tristique *rei literariæ* naufragio quasi eluctati ad nos pervenerunt, tyrociniis studii Historiarum eo (*Justino*) accommodatiorem esse, viri doctissimi censent. Tam tersè sanè, tam emendatè scripsit, ut sæculi sui captum superare, nec solarum rerum, sed & verborum flosculos ex *Trogo*, optimi ævi *Scriptore*, delibasse videatur. Nec præter eum quisquam amplius extat eorum, qui secundum seriem temporum res plerarumque Gentium digesserunt, in iisque ordine pertexendis elaboraruntomnibus, sive totis sive maximam partem absorptis, & longâ superioris memoriæ nocte, optimarumque Artium fatali silentio deletis. *Acta erudit.* Calend. Maii, Anno 1683. p.179.

Non perinde nitidus est *Justinus*, ac *Q. Curtius. Lud. Vives* Lib. 3. de Tradend. Discipl.

Quid de *Justino* dicemus qui *Trogi* Epitomen fecit? qui eloquentiam penitiùs scrutantur, haurire possunt inde aliquid è melioris seculi literatura. Fortasse enim in plurimis non minus *Trogum* exscribit, quàm Xiphilinus Dionem. Si candidè & citra morosam censuram agendum est, non video, quid repudiare in eo possit nostri sæculi Politicus, vel in verbis, vel in sententiis, quatenus expositioni rerum serviendum est. Nam elegantiam contexendæ orationis aut ornandi Argumenti aliunde rectiùs petiveris. *Boecler.* de eloquent. Polit. n.65.

Augustinus

Digitized by Google

Augustinus Justinum tanti fecit, ut ex eo non pauca in libros *De Civitate Dei* ad verbum transtulerit. *Konig.*

Sunt qui historiam *Trogi* vidisse se in *Italiâ* affirment: per quietem puto. *Lud. Viv.* in l. 4. *Augustin. De C. D.* c. 6.

Quamvis *Justinus* scribendi genere adeo præclarus sit, ut *Augusti* potiùs quàm *Antoninorum* sæculo dignus habitus fuerit, in aliis tamen stylo ejus multò gravioribus censuram vitare non potest. Errorum plurimorum in rebus *Judaos* spectantibus eum convicit *Pererius*, *Commentariis* suis in *Danielem* cap. 4°. *Vopiscus* eum *Historicis* illis annumerat qui mendacium vitare non potuerunt; sed levissima inde fit accusatio illa, quòd illum *Tito Livio*, *Sallustio* & *Tacito* consociaverit. Id in quo excusari nequit *Chronologiam* spectat, in qua tam crassè hallucinatus est, ut quisque sedulò cavere debeat, ne illum semper sequatur. Eò autem graviores censentur illius lapsus, quòd *Trogi Pompeii* fama, ejusque apud *Veteres* omnes existimatio, hanc opinionem inducant quòd hujusmodi errores circa temporum seriem *Apographo* non autem *Autographo*, seu *Epitomatori* potiùs quam Authori primitivo sint ascribendi. *Franc. Mothaus* le *Vayer*. Gall.

Extat *Justini* Epitome Historica ex *Trogi Pompeii* libris, cum observationibus *Matthiæ Berneggeri*, sæpiùs Typis excusa, novissime Anno 1666. in 8°. *Argentorati* impressa.

Prodiit itidem cum Notis variorum accurante *Schrevelio* in 8°, *Amstelod.* 1669.

CLAUDIUS GALENUS.

MEdicus Excellentissimus, ex *Pergamo Asiæ* urbe; Floruit *Trajani* ævo, usque ad *Antoninum Pium*, *Athenis* & *Romæ*. Claruit A. D. CXLIII.

Hic cunctis Philosophis & Philologis utilis, loquitur ubique puro, eleganti, simplici, & nunquam affectato sermone, non sine magnâ vocum & sententiarum supellectile: adeo ut nullâ satietate lectorem offendat: sed ubique progrediendi cupidum, rhetorico artificio demulceat; homo ad eloquentiam factus. In hoc præcepta quædam Philosophica rara & eximia, magisque illustria quàm apud ullum alium scriptorem invenias. Nihil obtrudit lectori quod non firmis rationibus demonstret, ac ejus contrarium refutet; qui moralia habet perpulchra affectibus moderandis. Ambitionem & avaritiam præcipuè insectatur, & de quolibet re doctè atque eleganter disserit. Nullis non ad ingenii cultum ejus lectio utilis. *Heurn.* in Dissertat. de stud. Medic.

Claudius Galenus, alterum ab ipso *Hippocrate* Medicorum decus, & quasi lumen aliquod Artis Medicæ, qui universam Medicinam veterem *Hippocraticâ* brevitate obscuram & Demonstrationum firmamentis orbam, mirâ ingenii solertiâ, arduâ scribendi libertate, ingenuo ac venusto in capita certa ordine disposuit atque digessit, & adeò purè, eleganter, copiosè & doctè omnia proposuit, rationibus stabilivit, eadem expolivit, locupletavit, atque perfecit, ut eum artem hanc primò instituisse ac genuisse sit dicendum. *Ioan. Andr. Quenst.* de viris Doctrinâ Illustr.

Digitized by Google

Alexand. Trallianus Galenum non nisi cum *Epitheto* & cognomine *Divinissimum* vocat, teste *Zacuto Lusitano.*

Francisc. Valeriola l. 1. Loc. Comm. c. 1. ipsum *Heroa* potius ac *Daemonem*, quàm *Hominem* appellandum censet.

Hoc nemo plura, ac majori undique doctrinâ scripsit: ut de eo satius sit tacere, quàm plura addere. *Voss.* de Philosoph. c.12.Sect.19.

Galenus Criticorum non minùs, quàm Medicorum princeps. *Casaub.* in *Athenaum* ad Lectorem.

Medicorum ex primo primus. *Dempster.*

Pontifex Maximus Medicorum. *Scalig.* ex. 61.

Mare eruditionis, Oceanus disciplinarum, omnium ingenuarum Artium promus condus, & quasi Bibliotheca quædam est *Galenus*, è quo Medici cùm omnia hauserunt, nihilo tamen minus Criticorum industriæ relinquunt. *Heins.* Orat.III.pro Biblioth. mun.grat.act.pag.31.

Philosophus & Medicus singularis, cujus scientissima & plurima extant ingenii Monumenta, quæ genuinam sapiunt eruditionem: memoriæ proditur à nonnullis, cibi & potûs abstinentiâ centum & quadraginta annos vitam protelâsse, & odoriferum semper anhelitum spirâsse. Unde adagium, ut *Galeni* valetudinem dicamus pro eâ, quæ ultra humanum captum nimis sit prospera, nimisque inoffensa. *Cæl. Rhodigin.* lib.10.cap.12.

Ejus libros de *Usu Partium* auro inscribendos ait Cornel. Martini in Compend. Theol. pag. 224.

Galenus inter duodecim subtilissima orbis ingenia meruit locum, testante *Hieronymo Cardano*, qui de eo judicat hisce verbis: Undecimus subtilitate, sed clarissimus arte *Galenus*, Methodis, pulsibus, atque dissectionibus: sed adeo verbosus, & studio contradicendi tædulus, ut alterum vix ferre queas; in reliquo gravis jactura Artium posita est, quam nostræ ætatis viri restituere conati sunt. *Cardan.* de subtilitat. l. 16.

Qui *Hippocrati Galenum* parem esse putant, neutrum eorum se intelligere eâ confessione fatentur. Multo enim plus *Hippocrates* à *Galeno* distat, quàm *Galenus* à puerulo quovis. *Idem* ibid.

Fusus est *Galenus*, & plenus verborum, nempe *Asianus*, sed bonorum atque elegantium. *Lud. Viv.* de Tradend. Discipl.

Galeni liber de sectis *Medicorum* aliis omnibus ejus libris anteponendus, testante *Photio*: Illud clarum, inquit, opus hoc inter cætera artis Medicæ scripta omnibus præferri oportere. Siquidem discere convenit, quæ secta inter omnes optima sit, ut eam deinde sectetis. Videtur autem non propriè Medicus habendus liber hic, sed proœmii vicem præbere, atque ad Philosophiam potiùs pertinere. Certum item illud ad dictionem quod attinet, atque compositionem, purum eum esse ac venustum. Harum enim ubique formarum studiosus imprimis *Galenus* extitit, tametsi in pleriisque scriptis intempestivis suis sermonibus ac digressionibus, prælongisque periodis non sine molestiâ libros commisceat, dictorum sensum obscuret, & orationis seriem quodammodo abrumpat,

lectorem

lectorem etiam ipsum longioribus hisce deliramentis in negligentiam abducens: quibus saltem vitiis vacat hoc de *Sectis Opus. Phot.* in Biblioth.

Malè quidam cum *Christo* coævum faciunt, & cum *Magdalenâ* collocutum esse tradunt, quos rectè *Glycas* l. 3. *Annal.* p. 323. & *Ioh. Tzetzes* in *Chiliad.* p. 223. redarguunt. Vixisse à quibusdam scribitur annos centum & quadraginta; *Hofmannus* verò refert obiisse Anno Dom. 140. ætat. 70. *Judæorum* & *Christianorum* hostem professum vocat idem *Hofman.* in *Lexico.*

Galenum vocari ἄθεον miror, virum tam assiduum in *Dei* sapientiâ prædicandâ. Ego illum eo maximè nomine dignum laude & æternâ prædicatione semper judicavi. *Casaub.* Epist. *Dan. Tileno.*

Galenus inter Medicos eloquentissimus, inter eloquentes Medicus acutissimus, inter utrosque diligentissimus, inter omnes denique maximus. *Gesner.* præfat. ad *Galeni* Op.

Illud verò ambobus *(Hippocrati & Galeno)* æternam laudem conciliat, quòd unâ alterâque *Saeulorum* decade inferiores, illos præ cæteris, ubi non rectè valemus, consultores auxiliatoresque non illubenter admittimus----*Galenum* verò peritiâ vix quisquam superavit. Denique semper summo studio in curando simul & præsagiendo sese exercuit, tantumque profecit, ut aliqui eum *Vatem* esse dicerent, tanquam *divinatrice* arte, non *Medicina* scientiâ futura prædiceret. *Ioan. Westerburg.* in literis *Ioan. Beverovic.*

Averroes in *Sectionibus Collectaneorum*, *Galenum* omnibus Medicis anteferre non dubitavit.

Hic est ille *Claudius Galenus Pergamo* ex *Asiâ* oriundus, maximus vir medendique artis quasi quoddam *Numen.* Quanquam enim solus ille, non omnia perfecerit, neque etiam unus sit imitandus; ita tamen cæteros præcessit, ut nullus sit hactenus inventus, qui tanto studio & industriâ *Dogmaticam* hanc *Artem* excoluerit. Ipse quidem nulli uni Dogmaticæ sectæ fuit addictus, nihilominus tamen maximè *Hippocratem* sectari videri voluit, cujus etiam summum egit enarratorem. Licet verò ita talis haberi voluerit, fatendum tamen in pluribus eum non videri *Hippocraticum*, utpote qui interdum plurimùm à Dogmatibus *Hippocratis* abeat, nunc apertè, nunc clanculum. Nec enim quæ ille *Hippocrati* tribuit, genuina semper sunt *Hippocratis* placita, sed sæpè ipsiusmet *Galeni Hippocratico* nomine tantùm, majoris auctoritatis captandæ causa, fucata. *Sebast. Scheffer.* Introduct. in Artem Med. p. 36. 37.

* Casparis *Hofmani* Commentarii in *Galeni* librum 17. *De usu partium Corporis Humani*, prohibentur in Decreto 4. Febr. 1627. *Index Romæ* Impressus An. 1664. jussu *Alexandri* 7. Pont. Max.

Opera *Galeni* omnia *Græcè* extant *Basileæ* Tom. 5. An. 1538. apud *Andr. Cratandrum* in Fol. Eadem *Latinè* in 7. Tom. distincta *Venetiis* 1625. in Fol. Hasce editiones veluti præstantiores commendat *Boeclerus* commentatione posthumâ de scriptor. Græcis ac Latinis p. 58.

Digitized by Google

ARRIANUS.

Clar. Ann. D. CXLVII. NIcomedienſis, *Epicteti* diſcipulus, *Hadriani & Antonini Pii* ac *Marci Antonini* Imperatorum temporibus vivens, ad *Conſularem* tandem dignitatem, poſtquam alios in Republicâ magiſtratus geſſiſſet, evectus, excellentiſſimi Philoſophi, inſignis Hiſtorici, præſtantiſſimi (ut quidam arbitrantur) Jureconſulti, & fortiſſimi Ducis Militaris laudem ſuſtinuit. Quam non immeritò ipſi fuiſſe tributam, operum ejus oſtendunt fragmenta, elegantiâ non magis rerum quàm dulcedine ſermonis (ob quam alter & novus fuit dictus *Xenophon*, memorante *Photio*) quæ ſe commendant. Major autem longè ipſum manebat gloria, ſi ad nos perveniſſent à *Photio* indicati *Parthicorum* libri ſeptendecim, in quibus bella à *Parthis* & *Romanis* ductu & auſpiciis *Trajani* Imp. geſta deſcripſit: *Bithynicorum* item, in quibus patriæ ſuæ hiſtoriam pertexit; & *Alanicorum* commentarii, quos citat *Photius*: tum vita *Tillibori* Latronis, à *Luciano* in Pſeudom. ſeu *Alexandro* p. 474. indicata; nec non de rebus *Dionyſii* Syracuſarum Tyranni; & alius de *Timoleontis Corinthii* in *Siciliâ* geſtis, liber *Photio* citatus; & decem de rebus poſt *Alexandrum* geſtis libri. *Acta Erudit.* Anno 1684. p. 122.

Arriani nihil hodie habemus præter libros quatuor de *Diſſertationibus Epicteti*. Item *Periplum*, ſive luſtrationem tum Ponti *Euxini*, tum Ponti *Erythræi*: quod *Hadriano Cæſari* dicavit. Adhæc ſeptem libros De *expeditione Alexandri*: eos ſcripſit exemplo *Xenophontis*, cujus totidem habemus libros de expeditione *Cyri*. In his maximè ſecutum ſe ait *Ptolomæum Lagi*, & *Ariſtobulum Ariſtobuli* filium, quorum uterque ſub *Alexandro* militârat. Superſunt quoque *Indica Arriani*. At planè ratio fugit doctiſſimum *Guil. Stuckium* cùm opus hoc ait temporum injuriis intercidiſſe. Nam *Indica* nihil aliud ſunt, quàm qui vulgo creditur liber Octavus de expeditione *Alexandri*. Quem ſeorſim à prioribus ſeptem ſcriptum eſſe, cùm ex *Photio* conſtat, tum ex fine ſeptimi de *Alexandro*, ac vel maximè ex *Indicorum*, ſive ut vulgò vocant, libri octavi fine. *Voſſ.* de Hiſt. Græc.

Huic auctori adſunt divina ſermonis lumina, puritas, perſpicuitas, & cum ornatu decorum; omnia feliciter, ac velut ſine curâ & arte, licet plurimum artis emineat, repræſentata. Nam & proprietatis *Græcæ* linguæ retinens eſt, & in brevitate apertus nuſquam ordo vocum perturbatus, aut invita alieni copia. Jam affectuum morumque imitatio, & illud in apparatu admirandum; quin elegantia, narratio nec extans nec hians; figuræ non affectatæ, non moleſtæ: ſermo cujuſque fortunæ, ætati, aut ingenio mirè conveniens enitet undique. Adeò, ut cùm virtutes omnes *Xenophontæ*, quem dulcedine orationis, & quadam vitæ ſimilitudine expreſſit, lectori ſuo præſtet; pares hunc unum à naturâ factum & velut fato deſtinatum, qui *Græcè* nobis *Alexandrum* exhiberet. *Nic. Blancard.* in Dedicat. præfixâ *Arriano*.

Eſt ſanè ſcriptor hic nemini eorum, qui hiſtoriam optime contexuerunt, poſtponendus: Nam & narrationum brevitate præſtat, & importunis digreſſionibus, aut

Digitized by Google

aut crebrâ Parentheſi, continentem hiſtoriæ tenorem minimè lædit. Decori inſuper obſervans, novâ orationis compoſitione magis quàm vocabulis uſque eo eſt, planè ut alio nullo modo neque clarior, neque dilucidior fieri narratio poſſit. *Phot.* de libr. decem Arrian. de rebus poſt *Alexand.* geſtis.

Arrianus in Græcos Hiſtoricos tantæ eſt in ſcribendo integritatis, ut Φιλαλήθὴς, id eſt, veritatis conſectator, ſtudioſuſque ſit vulgò cognominatus, atque ita etiamnum honeſtetur in Libris. *Cal. Rhodigin.* l. 1. Lection. Antiq. c. 22.

Arrianus tanto ſe reliquis Hiſtoricis, qui vitam *Alexandri Magni* ſcripſerant, ſuperiorem putat, quanto reliquis Imperatoribus *Alexander* fuit. Certè *Arrianus* ſummo vir ingenio ſummaque doctrinâ præditus, ut planum ſit ex ejus Commentariis in *Epictetum*: præterea uſum cum eruditione conjunxit: ac propter ſummam prudentiam ab *Adriano Auguſto* per omnes honorum gradus ad conſulatum florente Republica provectus eſt. Omitto flores *Attici* ſermonis, & eloquentiam, quæ in eo tanta fuit, ut alter *Xenophon* appellaretur. *Bodin.* in Method. Hiſtor. c. 4. pag. 60.

Eſt in manibus etiam *Arriani Epictetus*, liber, ut noſti, verè aureolus, quem Jacobus *Schegkius*, magni apud ſuos nominis homo, ſic *Latinum* fecit, quaſi juraſſet omnia non vertere, ſed pervertere. *Iſaac. Caſaub.* Epiſt. 9. *Thuano.*

Scio non alios è priſcis magis conſentire cum *Chriſtiana* pietate quàm eos qui è *Stoicâ* domo. In quo numero etiam *Arrianus* eſt, qui digeſſit *Græcè* Diſſertationes *Epicteti*, mihi valdè probatas. *Lipſ.* Epiſt. Cent. 1. Miſcel. Epiſt. 33.

Arrianus unum è pulcherrimis operibus *Antiquitatis* nobis reliquit. *Franc. Mothæus* le *Vayer.* Gall.

* *Ioannis Gulielmi Stuckii* Scholia in *Arriani Periplum Ponti Euxini*, & maris *Erythræi* permittuntur, ſi expurgentur. *Index Madrit.*

Extant *Arriani* libri 4. ſuper diſſertationes *Epicteti græcè* cum interpretatione *Latinâ Hieronymi Wolphii* & annotationibus. *Cantabr.* 8. Ann. 1655.

Libri 8. de expeditionibus & rebus geſtis *Alexandri M.* extant *Græcè* cum verſione *Latinâ Bonaventuræ Vulcanii*: editore *Nicolao Blancardo*, qui recenſuit & libros 8. Animadverſionum adjecit. *Amſtelodami* 8. 1668. *apud Waesbergium.*

ATHENÆUS.

NAucratita, ætate *Pertinacis* atque *Severi* Impp. vixit. Præter 15. libros Δειπνοσοφιστῶν, etiam librum de Regibus *Syriæ* compoſuit, ceu ipſe liber 5. teſtatur. Ab hoc diverſus eſt *Athenæus*, cujus liber περὶ μηχανημάτων, id eſt, de *Machinis Bellicis* hodieque ſupereſt *Voſſius* libro de *Scient. Mathem.* p. 290. eum *Archimedi Syracuſano* æqualem ſtatuit. Clar. An. D. CLV.

Ex omnibus illis quorum ad nos *Scripta* pervenerunt, nullus eſt, quantum equidem memoriâ repeto, qui à vetuſtate pejus aut crudelius fuerit acceptus, quàm *Naucratita Athenæus*; ſcriptor vere πολυμαθέστατος, vere undecunque doctiſſimus: & ut paucis multa complectamur, *Græcorum Varro*, aut *Plinius.* Hujus igitur tam eruditi Auctoris luculentiſſima *Scripta*, priorum ſeculorum barbaries ita vexavit, ut nondum ſtatuerim magis gaudendumne *Studioſis* fuerit non

non penitùs illa intercidiſſe, an dolendum, quod ſic affecta ad nos ſint tranſmiſſa *Iſaac. Caſaub.*Proleg. in *Athen.*

Quî factum ſit neſcio, quod factum tamen ſcio, ut locis prope infinitis verba *Ariſtotelis* & *Theophraſti* deſcribens *Athenæus* erraverit.Equidem verum cenſeo,hominem eruditiſſimum non ex ipſis Auctoribus, ſed ex ſuis *Adverſariis* & *Eclogis* pleroſque *auctorum* quos laudat locos deſcripſiſſe. *Idem* Animad. in *Athen.*l.2.c.20.

Sæpè ſcriptorem hunc peccare graviter, dum ſuorum excerptorum fidem ſequitur, neque ad fontes ipſos abit, multis locis probatum nobis ſatis ſuperque. *Idem* ibid.*l.*5.c.15.

Maximos ingenii doctrinæque ſuæ fructus percipit à poſteritate quindecim libris Δειπνοσοφιςῶν: quorum & excerpta ſuperſunt, ſive, ut mutilator ipſe appellavit, παρεκβολαὶ. *Voſſ.* de Hiſt.Græc.l.2.

Quindecim *Athenæi Deipnoſophiſtarum* libri innumeris indagationibus curioſis & jucundis referti ſunt, ſi licentiores illæ 13. libri excipiantur.*Erudit. Ephemerid.* Gall.20. Maii 1680.

Apud Athenæum intereſſe licet præclaro cuidam non multorum dierum,ſed multorum librorum convivio, in quo *Philoſophi* convivantur, vel potius philoſophantur *convivæ*: Quos quidem convivas ſive hoſpites, multi joci, multæque curioſitatis, non multi cibi reperias, omnia jucundè, plurima abſconditè diſſerentes Acutæ interrogationes, feſtiva reſponſa, diſputationes eruditæ.Fercula ipſa materiam præbent Colloquiis mutuis. Utrumque ſcriptoris narratio complectitur: adeoque res prope tota geritur Sermone.Qui ſermo non bellaria, ut fieri ſolet,aut condimentum ſolummodo videri debet,ſed caput omnino,aut fundus & fundamentum Cœnæ. Verùm quid facias? deeſt huic *convivio* extructiſque menſis, lepidorum noſtratium pulpamentum, *Ludicra* dictio. *Franc.Vavaſſ.*de *Ludicr.dict.*p.267.268.

Athenæus, Naucratica Grammaticus, tempore *M.Aurelii*, librum *Deipnoſophiſtarum* compoſuit, varium opus, & eruditum, ut *Plinius* alter *Græcus* ferè dici poſſit: quod ad nos ſanè haud integrum pervenit, ejus Epitome ab *Hermolao Byzantino* tantùm relicta. *Hofmann.*

Athenæi Deipnoſophiſticon ſive Sermonum Convivalium Libri 15. prodierunt *Græcè* & *Latinè* ex recenſione & emendatione *Iſaaci Caſauboni*: verſio eſt *Iacobi Dalechampii*, cujus quoque notæ accedunt, apud *Commelinum* 1611. Fol. Commentarius verò ejuſdem *Caſauboni* in *Athenæum* prodiit *Lugduni* apud Viduam *Antonii* de *Harſy* & *Petrum Ravand.* Fol.An.1621.

HERMOGENES.

Clar. A. D. CLVI.

TArenſis, ſophiſta, ſub *Antonino Pio* Imp. inclareſcere cœpit Eum 16. annos natum *Marcus* Imperator docentem audivit. *Ætate* provectior artis ſuæ oblitus eſt: unde *Antiochus* ſophiſta dicebat: *Hermogenes inter pueros ſenex,inter ſenes verò puer.* Reliquit libros 2.de Ideis,doctos & tanto *Rhetore* dignos. *Konig.* Biblioth.

Nunc

Digitized by Google

Nunc videamus, quid ſuper *characterum* numero, & illis, quæ conſiderari in iis debent, ſenſerit ſcripſeritque is, qui ſi *nomen* ſpectes, patrem merito vocet ipſum *eloquentiæ* præſidem *Mercurium*. *Hermogenes*, dico, qui *Idearum* doctrinam duobus complexus eſt libris, doctis profectò, & tanto *Rhetore* dignis, utut eos videatur exiguo temporis ſpatio conſcripſiſſe. *Voſſ.* Inſtitut. Orator. lib. 6. pagin. 487.

Ingeniorum illud præcox genus non temere unquam pervenire ad frugem, dictum eſt à graviſſimis auctoribus. Id ſi aliàs unquam, in *Hermogene* deprehenſum maximè eſt. Cui vix dum pubeſcenti vim ingenii miram & doctrinam minus pervulgatam neque ex *trivio* (quod aiunt) *naturæ indagini* adnexa curioſiori ingeſſit, adeo ut natus annos duodevigenti *artem* concinnarit *Rhetoricam*, quæ non citra admirationem omnium atteritur manibus. Nec indignum putarit Philoſophus *Muſonius* Declamantem præſentiâ honeſtare. Immò verò nec *Marcus* Imperator, ad quem extant verba illa; ſicuti auctor Philoſtratus eſt: *Venio*, inquit, *ad Te, Imperator pædagogo indigens Rhetor, quem etiamnum ætas moratur.* Quo nomine à *Marco* munificè dimiſſus eſt. Cæterùm ipſe hic ingenioſus adeo, & ultra ætatem Diſciplinis imbutus expolituſque agens quartum & viceſimum annum mente lapſus eſt, nullâ evidenti causâ. *Rhodigin.* lect. Antiq. l. 21. c. 6.

Hermogeni in *Rhetorum* claſſe poſt *Ariſtotelem* princeps locus jure merito debetur, quippe qui ipſi *Ariſtoteli* palmam facere videtur dubiam. *Quenſtdt.* de Vir. Doctrina illuſtr.

Hermogenes Rhetor egregius dicitur *Lilio Gyraldo.*

Hermogenis ars oratoria prodiit *Græcè* cum Verſione & Commentariis *Gaſp. Laurentii Genevæ* 8. Anno 1614.

M. AURELIUS ANTONINUS.

EO pervenit eruditionis, conſtantiſſimus Philoſophiæ cultor, ut ſuo merito à Poſteritate dictus fuerit cognomine *Philoſophus.* Deceſſit. An. Chr. 180. anno ætatis 59. imperii 19. Librum de vitâ ſuâ ſcripſit. *Hank.* Clar. Anno D. CLXI.

Imperator optimus, atque idem Philoſophus tantus, ut hoc meruerit proprium cognomen. Duodecim conſcripſit de officio ſuo libros, maximæ pietatis, humanitatis, temperantiæ, eruditionis, aliarum rerum præclararum teſtes pleniſſimos: & cum quibus multorum operoſa præcepta collata, meritò ſordere poſſint *Gul. Canter.* l. 7. Novar. Lect. c. 1.

Omnium ſapientiſſimus atque doctiſſimus *M. Antoninus*, quem propter aſſiduam operam ſtudiis navatam, vulgò Hiſtorici *Philoſophum* cognominant, in libris aureis de vitâ ſuâ. *Iſaac Caſaub.* ad *Henr.* 4. *Franc.* Reg. Epiſt. quam *Polyb.* præmiſit.

Videtur autem ſummus omnis memoriæ Imperator omnia Hominis, Principis, & Philoſophi ſua officia Monita, rationes, his libris complexus; nec magnopere tamen ordini etiam ſtuduiſſe, aut eloquentiæ. *Gaſp. Barth.* Adverſar.

l. 51. p. 2412. Pulcherrimè *Marcus Antoninus* Imp. l. 12. de vitâ ſuâ; qui libellī reverâ omnis humanæ ſapientiæ ſunt apex & ſumma. *Idem* ibid. l. 60. cap. 8. pag. 2899.

Quem facilius eſt tacitè admirari, quàm laudare, quòd oratio nulla hujus viri virtutibus exæquari poſſit. Cùm enim à primâ ætate conſtantem, & quietam vitam ſibi ſequendam propoſuiſſet, neque propter metum, neque propter voluptatem aut lætitiam, vultu mutato unquam eſt conſpectus: Philoſophos autem Stoicos laudat. Fuit autem illorum imitator, non ſolùm vitæ inſtituto, ſed etiam diſciplinarum ſtudio. *Suid.*

Ejus certè librum *Græcè* ſcriptum legi, cujus titulus, Μάρκου Αντωνίνου τῶν καθ' ἑαυτὸν, ex quo variam & multiplicem illius ſapientiam facilè colligere poſſumus. Fuit hic unus inter *Cæſares* omnes æquiſſimus ac optimus. *Lil. Gyrald.* De Poët. dial. 5. p. 203.

Antoninus tantum enituit in *Philoſophia*, ut iturus ad bellum *Marcomanicum*, timentibus cunctis ne quid fatale proveniret, rogatus ſit, non adulatione ſed ſeriò, ut præcepta *Philoſophiæ* ederet. *Vulcat. Gallican.* in *Avidio Caſſio.*

Opus hoc erutum è Palatinâ Bibliothecâ primus in lucem emiſit *Conradus Geſnerus*: Latinè vertit *Gul. Xylander*: ejus poſtea tranſlationem ad incudem vocavit vir clariſſimus *Mericus Caſaubonus*, *Iſaaci* filius, eruditas præterea notas, & emendationes addidit. Poſteà verò recenſuit, ac perpetuo commentario illuſtravit *Thomas Gataker*us, vir μεγαλώνυμος *Cantabrig.* Anno *Dom.* 1652.

Vita illa *M. Aurelii Antonini*, quæ ab *Antonino Guevarâ*, *Mendonenſi* Epiſcopo, & *Cæſari Carolo* 5. à conſiliis, *Hiſpanicè* edita eſt, eâque è lingua in alias permultas tranſlata fuit, nihil *Antonini* habet; ſed tota eſt ſuppoſititia, ac genuinus *Guevar* ipſius fœtus; qui turpiter os oblevit lectori, planè contra officium hominis candidi, maximè Epiſcopi. Habet interim plurima lectu nec injucunda: imprimis viro Principi: unde & *Horologium Principum* inſcribitur. *Voſſ.* de Hiſt. Græc.

LUCIUS APULEIUS.

Clar. Anno D. CLXII.

Madaurenſis Platonicus Philoſophus, ſub *Antoninis* Impp: *Marco* & *Philoſopho* floruit. *Scripſit* 11. libros *Mileſiarum*, ſive de Aſino Aureo: quod opus ex *Luciano* expreſſit-----Quæſtiones convivales-----librum de Proverbiis----Epitomen Hiſtoriarum----Libros Ludicrorum: aliaque quæ partim à *Servio*, *Nonio*, ac *Fulgentio* commemorantur.

Barthius in Notis majoribus ad *Claudianum* p. 1259. *Apuleium* vocat ſcriptorem unum omnium maximè proprietatis amantem, & veteris Latinitatis, ſuprà quàm vulgò credatur, conſervatorem.

In utraque linguâ, Græcâ ſcilicet & Latinâ, nobilis extat *Apuleius* Afer, vir Magnus imprimis, & qui venuſtate morum & dicendi copiâ *Socraticum* fontem & torren-

Digitized by Google

& torrentem *Platonicum* facile redoleat vel tenuiter ſapienti. *Ioann. Sarisberien.* lib. 7. cap. 6.

Sacerdotem arcanæ ſapientiæ *Auſoniâ* nutritum *Sirene* prædicat Epigramma Græc. 59. l. 5. *Anthol.*

Proprietatis latinæ Scriptor optimus. *Barth.* lib. 55. Adverſ. cap. 2.

Mirifico acumine diſertiſſimus Auctor. *Idem* lib. 44. cap. 25.

Auctor cautæ lectionis & periculoſæ imitationis. *Cauſſin.*

Ineptâ dictione, rebus eruditus. *Dempſter.* in *Roſino.*

Vir in omni parte Philoſophiæ verſatiſſimus. *Schoock.* in fab. Hæmel. pagina 27.

Omnigenæ vir Eloquentiæ. *Volateran.* lib. 13.

In verbis novus, in ſententiis creber, in inventione acutus, in tranſlationibus audax, in elocutione varius. *Idem ibid.*

Stylum ejus ineptum eſſe volunt: fatebor in parte (nec enim aſperitatem illam & horrorem quæſitæ dictionis uſquequaque excuſo) ſed tamen doctè ineptum, & è quo multa bona ſelectaque hauriat bonæ ſelectæque mentis lector. *Lipſ.* lib. 11 Elect. cap. 2.

Cujus Phraſis doctè inepta eſt---*Apuleium* ſane ſcriptorem doctiſſimum, nimio *Epithetorum* uſu peccare, non vulgus modò, ad cujus palatum is nihil ſapit, ſed eruditi quoque confitentur---Neque ſolùm voces è tribus aut pluribus compoſitas vitabit orator; ſed nec eas, quæ grandioris ſunt ſoni, cum laude uſurpabit, niſi veniam petat pudentem. Delinquunt hac in parte vegrandis & affectatæ eloquentiæ ſcriptores, quos inter ducit familiam *Apuleius. Voſſ.* part. 2. Orator. Inſtitut. p. 13. 246. 450.

Apuleius non omnino malus auctor, & antiquarum vocum uſurpator. *Turneb.* Adverſar. l. 18. c. 14.

Apuleius interdum non malus Auctor, præſertim cum laſciviæ ingenii non indulget, neque ludum ſibi permittit. *Idem* l. 29. c. 13.

Apuleius in *Aſino* planè rudit. In aliis ſonat hominem, niſi quòd Florida ſint ridicula, ſed excuſat ea Inſcriptio. *Lud. Viv.* de Trad. Diſcipl. l. 3.

Librum ejus de *aureo Aſino* ex *Græco Aſino Luciani* deſcripſit, orationis genere tali, ut rudere veriùs quàm loqui, ibi *Apuleius* viris eruditis videatur. *Neand. Geograph.* part. 3.

Ego verò *Apuleii* lectionem abhorrendam non cenſeo, quidquid iſti de *Arpinati* Scholâ inveſtes pueri dicant: tumidus fortaſſe, vegrandis, & adfectatæ elegantiæ ſcriptor eſt: at certè doctus literas & mores veteres, & in ſermone ipſo *Plauti* inprimis imitator. Itaque ille neſcio quis Rhetoriſta, qui *rudere* illum dixit, non loqui: probet prius de *Plauto*, & credam de *Apuleio Lipſ.* l. 2. Epiſtolic. Quæſt. Epiſt. 22.

Et quis non rideat, immò ringatur veriùs, ſuper ſtolidiſſimo illo vulgi de *Apuleio* judicio? Aiunt eum *rudere*, quàm *loqui*, maluiſſe. Dii Deæque, & quò non evadet denique projectiſſima illa hominum audacia! Tot jam & ſæpè unicis doctiſſimorum virorum, adde, ſi ita vis, *Ciceronianorum*, elogiis conde-

coratum facetum illum *Milesiarum* scriptorem etiamnum rudere? Sed quoniam nequicquam inveteratum, & jam olim radices agentem errorem hunc ex animis vulgi expectoratum imus, feramus sanè, quæ mutare nefas: illud interim professi, malle nos illum *rudentem* sæpe, quàm hos *loquentes* sive *latrantes* audire. *Gasp. Sciopp.* l. 1. suspect. Lection. Epist. 4.

Id opus de *Aureo Asino* sic latinum fecit *Apuleius*, ut ad verbum expresserit plurima, additis plerisque quo jucundior esset Lectio iis, qui *Milesiis* fabulis delectantur, & condivit suâ illâ partim antiquariâ, partim nimis audaciter novatâ dictione rem alioqui futuram insulsam, atque insulsatuam. At nunc juvat legere, quia Phrasi illâ complura dixit, quæ nec appositiùs dici nec majore cum gratiâ poterant: quem nonnulli quum imitari conentur, in ridiculas ineptias incidunt. Puto enim gratiam illam esse propè inimitabilem. *Lud. Viv. in Augustin.* de *Civit. Dei*, l. 18. c. 18.

Apuleius de Magicis artibus accusatus est apud *Claudium Maximum*, *Africæ* Præfectum, non *christianum*. Extant *Apologiæ* duæ *Apuleii* de Magiâ, in quibus exuit nimiam illam sermonis lasciviam, & antiquaria & audaciter innovata verba: accommodavitque se forensi dicendi generi, sed ita tamen, ut, nescio quo pacto, *Apuleium* internoscas temporariâ personâ contectum. *Lud. Viv.* ibid. l. 8. c. 19.

Cassiodorus autor est, eum primùm *Arithmeticam* Latinis literis illustrasse. Professus est *Carthagine*, ubi publicè ei statua posita.

* Castigationes *Isaaci Casauboni* in *Apuleii Apologiam*, inter libros expurgandos locum habent; in Indice Madrit. Edit. An. 1667.

Apuleius librum suum de *Salutaribus Remediis* ex *Plinio* totum compilavit. *Ioan. Budens* à Stap. in libr. 1. c. 9. *Theophrast.* de *Plant.*

Quem locum [in libro *De Mundo* ab *Apuleio* verso, qui *Aristoteli* falsò tribuitur] valdè indiligenter atque imperitè vertit *Apuleius*, æque ac totum librum; cui se, fœdo ac miserabili plagio, non *Interpretem*, sed *Autorem* inscripsit, atque multis etiam doctissimis viris, quanquam in re manifestissimâ, imposuit. *Arnold. Boot.* in l. 2. c. 5. Animadvers. sacrar. ad Text. Hebraic. ver. Testam.

Apuleii Apologia prodiit seorsim cum observ. *Ioann. Meursii*, *Lugduni Bat.* 1607. Eadem cum Notis *Joan. Pricæi* Parisiis 4°. Anno 1635. Eadem cum Notis *Isaaci Casauboni* 4. 1594.

Prodierunt de *Aureo Asino* libri cum animadvers. *Ioann. Pricæi* 8°. 1650. *Gondæ*

LUCIANUS.

Clar. An. D. CLXX.

Samosatensis, genere humili. Cùm ad artificium quoddam mechanicum adhibendus; nil proficeret, studia amplexus est somnio monitus: & quidem forenses rixas sibi ingratas deprehendens, ad Philosophiam se applicuit, *Declamator*

Digitized by Google

mator insignis. Sub *Marco Aurelio* magni nominis, & *Ægyptiis* reditibus præpositus. Scriptor præstantissimus & facetissimus, primùm *Christianus*, demum fidei desertor, sed tandem suæ improbitatis luit pœnas gravissimas, nam à canibus devoratus miserè interiit. *Hieronym.* in catalog. & *Hofmann.* in Lexic.

Scripsit Dialogos ---- vitam Demonactis ---- librum de Longævis, &c. *Billius* eidem Epistolas, quæ *Phalaridis* nomine circumferuntur, adscribit.

Fuit huic *Lucianus Samosatenus homo Atheus*, quippè qui promiscuè risit omnem religionem; Gentilium *Deos* magnâ libertate exsibilavit & laceravit, ipsique *Christo* mundi servatori maledixit, & conviciatus est, nominans eum *Sophistam* de palo suspensum (sit venia blasphemiam repetenti!) unde & *Blasphemi* sive *Dysphemi*, id est, maledici & inauspicati, vel potius impii cognomen sibi diabolicis suis calumniis acquisivit. Simplicitatem doctrinæ cœlestis risit hac voce, quam sæpè contra pios usurpavit, *omnis doctrina, omnis sapientia vestra est, Crede. Ioan. Andr. Quenstedt.*

Lucianus hominum & Deorum subsannator ---- Pessimè *Lucianus Samosatenus* sophista, qui adimens hominibus veterem ac receptam religionem, non saltem reponebat novam aliquam. Quòd irrideret antiquas dementias ac insanias, rectè id quidem: sed alia debebat substituere potiora. Sublatis enim prorsus religionibus, quid aliud quàm hominem sine humanitate relinqueba t *Lud. Viv.* de veritat. Fid. *Christian.* l. 2. p. 126.

Deorum Hominumque Irrisor. *Barth. in Rutil.* pag. 117.

Lucianus nec *diis* nec hominibus pepercit. *Lactant.* de falsâ Relig. cap. 9.

Lucianus, ingeniosus & dicacitati adeò devotus scriptor, ut contra omnium *Deorum hominumque* fidem suis strophis se stare posse existimet. *Barth.* Adv. l. 2. cap. 8.

Lucianus Samosatensis metuo ne haud satis justâ de causâ ἄθεος apud *Christianos* audiat. Scio *Suidam* tradere eum ita appellatum, quòd in *Christum* debacchetur; verùm nusquam in eum maledicus invenitur, præterquam in Personâ *Peregrini*, ubi *Christum* appellat *Sophistam*, quæ vox non solùm *Impostorem* significat, sed etiam in bonam partem sumitur. *Christiani* verò vocem illam æstimarunt, quasi ex *Luciani*, non ex *Philosophi* in quo τὸ πρέπον servandum erat, personâ dictum fuerit. Non tamen rectè scenæ servitur, cum de *Deo* agitur; eôque culpâ *Lucianus* haud planè vacat. *Gerard. Voss.* de Philosoph. Sect. p. 57.

Omne tulit punctum (ut scripsit *Flaccus*) *qui miscuit utile dulci.* Quod quidem aut nemo, mea sententiâ, aut noster *Lucianus* est assecutus; qui priscæ comœdiæ dicacitatem, sed citra petulantiam referens, *Deum* immortalem, quâ vafricie, quo lepore perstringit omnia, quo naso cuncta suspendit, quàm omnia miro sale perfricat, nihil vel obiter attingens, quod non aliquo feriat scommate, præcipuè *Philosophis* infestus, atque inter hos *Pythagoricis* potissimùm, ac *Platonicis* ob præstigias! *Stoicis* item propter intolerandum supercilium, hos punctim, ac cæsim, hos omni telorum genere petit; idque jure optimo: Quid enim odiosius, quid minus ferendum, quàm improbitas virtutis professione

Digitized by Google

perſonata? Hinc illi *Blaſphemi*; hoc eſt, maledici vocabulum addidere, ſed hi nimirum, quorum ulcera retigerat *Eraſm.* Epiſt. lib. 29. Epiſt 5. In *Luciani* Somn.

Tantum obtinet in dicendo gratiæ; tantum in inveniendo felicitatis, tantum in jocando lepôris, in mordendo aceti, ſic titillat alluſionibus, ſic ſeria nugis, nugas ſeriis miſcet: ſic ridens vera dicit, vera dicendo ridet; ſic hominum mores, affectus, ſtudia; quaſi penicillo depingit: neque legenda, ſed plane ſpectanda oculis exponit, ut nulla comœdia, nulla ſatyra cum hujus *Dialogis* conferri debeat ſeu voluptatem ſpectes, ſeu ſpectes utilitatem. *Idem* ibid.

Multa eloquentia & varia eruditio ei ineſt. *Boecler.* de ſcriptor. p. 62.

Lucianus feſtiviſſimus & politiſſimus ſcriptor. *Turneb.* Adverſ. p. 542.

Luciani verba ſunt terſa, & *phraſis* dilucida. *Lud. Viv.* de Trad. l. iſcip.

Ad ſtylum quod attinet, longè optimus: dictione ulus ſignificante ac propriâ, quæ efficax dicendi genus decet. Diſtinctionis adhæc, atque puritatis, æquè ut perſpicuitatis, & aptæ magnitudinis, ſiquis alius perſtudioſus eſt. Compoſitionem quoque adeò commodè concinnat, ut lector credat, non ſe orationes legere, ſed jucundum aliquod carmen, ſine manifeſto cantu, audientium auribus inſtillari. *Phot.* cod. 128.

Lucianus homo fœdiſſimus, loquentiæ multæ, at ſapientiæ minimæ. *Cal. Rhodig.* l. 9. lec. Antiq. c. 19.

Quid venuſtius dici, aut fingi poteſt? ſed ſolens more ſuo facit *Lucianus*. Neque enim temerè quenquam reperias terſiorem elegantioremque. *Tanaquil. Fab.* in Not. in l. 4. *Phædri*, Fab. 7.

Lucianum à *Menippo* non pauca eſſe mutuatum, & in multis æmulatum fuiſſe, non dubito: ſed facies orationis tota diverſa. Quin ipſe gloriatur novum ſcribendi genus ſe inveniſſe: ac ſub comicâ jocoſitate gravitatem Philoſophicam occuluiſſe. *Iſaac. Caſaub.* de Rom. Satyr. l. 2. p. 168.

* *Luciani Samoſatenſis* Dialogi, viz. mors *Pellegrini*, & *Philopatris*, prohibentur in *Indice Romæ* impreſſo Anno 1664. juſſu *Alexand* 7. Pont. Max.

Opera *Luciani* omnia prodierunt cum Notis *Theod. Marcilii*, *Gilb. Cognati*, & *Ican. Bourdelotii*, Pariſ. apud *Ludovic. Grac. Lat.* 1615. in Fol.

IRENÆUS.

Clarüit A. D. CLXXIX.

Lugdunenſis Epiſcopus, *S. Polycarpi* diſcipulus, Anno *Chriſt.* 202. martyrio coronatus eſt. *Scripſit* multa; ſed ad nos non pervenerunt, niſi quinque libri adverſus *Valentinum*, qui pleni ſunt doctrinâ & pietate. Ambigunt nonnulli *Græcène* an *Latinè* ſcripſerit, quoniam non inveniuntur ejus libri, niſi *Latinè* conſcripti, & tamen ipſe natione *Græcus* erat, & Phraſis ejus *Græciſmum* redolet. *S. Hieronymus* eum inter *Græcos ſcriptores* numerat. *Bellarmin.* de Script. Eccleſiaſtic.

Eraſmus verò *Irenæum* Latinè ſcripſiſſe putat, quo nomine vapulat à *Beato Rhenano*, *Joſepho Scaligero*, aliiſque.

Opera

Digitized by Google

Opera Irenai quæ non extant :

Libellus de ſcientia adverſus Gentes — — Demonſtratio Apoſtolicæ Prædicationis, ad *Marcianum* Fratrem---- Liber de Ogdoade-----Epiſtola ad *Blaſtum* de ſchiſmate-----Ad Florinum de Monarchiâ, ſeu, Quòd *Deus* non ſit conditor mali, Epiſtola----Ad *Victorem* Epiſcopum *Romanum* de *Paſchate*, Epiſtola--- Ad varios Epiſcopos de eadem Re---Variorum Tractatuum liber. *Gul. Cave.*

Apoſtolicorum temporum vir. *Hieronym.*

Doctrinarum omnium accuratiſſimus explorator. *Tertullian.* adverſus *Valentin.* c. 5.

Irenæus in modici temporis ſpatio prædicatione ſuâ maximè, in integrum Civitatem reddidit *Chriſtianam*, inconcuſſumque annis circiter triginta Eccleſiaſtici regiminis clavum tenuit. *Blondel.* Apolog. de *Epiſcop.* & *Presbyt.*

Epiphanius eum Apoſtolorum ſucceſſorem, priſcumque Theologum nominat.

Magnus ille *Eccleſiæ* propugnator, ac pro ſui nominis augurio *Pacis Eccleſiaſticæ Vindex Irenæus.* Nam Εἰρήνη *Græcis pacem* ſonat. Spirant illius *Scripta.* priſcum illum *Evangelii* vigorem, ac Phraſis arguit pectus *Martyrio* paratum. Habent enim *Martyres* ſuam quandam dictionem ſeriam, fortem, ac maſculam. Eloquentiæ nec ſtudioſum nec peritum ſeſe fatetur ipſe præfans in primum librum. Ejus ſermo fuit dilucidus, digeſtus, ac ſibi cohærens. *Eraſm.* Epiſt. l. 28. Epiſt. 5.

Irenæi varia ſcripta, & Epiſtolæ circumferuntur, etſi in aliquibus Eccleſiaſticorum dogmatum certa veritas ſpuriis rationibus fucari videtur, quæ obſervaſſe convenit. *Phot.* in Bibliothec.

Eruditiſſimum opus ſcripſit *Irenæus* in quinque libros digeſtum, contra *Valentinum*, in quibus mire retegit & confutat veterum *Hæreſecon* impias ac portentoſas opiniones, *Geſner.* in Bibliothec.

Quæ apud *Epiphanium* extant, Fragmenta, rerum præterea ipſius *Irenæi* geſtarum apud *Euſebium* Hiſtoria, ſatis convincunt, & hominem *Græcum* fuiſſe, & Græcè ſcripſiſſe. Neque dubitandum. *Joſeph. Scalig.* in Epiſt. 259.

In ea ſententia videtur fuiſſe *Irenæus* æquè ac *Juſtinus* quòd animæ ex *Gratiâ* immortales demum ſint, & quòd illæ impiorum exiſtere ſint ceſſaturæ poſtquam diu cruciatæ fuerint. Aliam adhuc ſibi propriam opinionem habet, quod animæ Corporum ſuorum figuram accipiant; ſed *figura* Vox de qualitate quadam peculiari animæ intelligi poteſt. Circa animarum à corpore ſeparatarum ſtatum, ſenſit illas in viſibili quodam loco ſtatui ubi corporum reſurrectionem præſtolabantur; *Juſtos* autem poſtquam mille annos cum *Jeſu Chriſto* in terris regnaverint ſenſuumque Voluptatibus indulſerint, Cœlum ingreſſuros ad æternam fœlicitatem poſſidendam. Credidit etiam *Jeſum Chriſtum* ad *Inferos* deſcendiſſe, ut ibi *Fidem Patriarchis* & veteribus *Juſtis* cùm *Judæis* tum *Gentilibus prædicaret*, eoſque qui ejus prædicationi crediderant de *Sanctorum* numero futuros eſſe. Quaſdam præterea ſingulares alias opiniones fovet.

Opinatur

Opinatur verbi gratia quòd *Iesus Christus* ultra annos quinquaginta in terris vixerit, censet illum quà homo est judicii ultimi diem ignorasse, &c. *S. Justini* sententiam approbat, quòd *Diabolus* ante adventum *Iesu Christi* condemnationis suæ nescius fuerit; Asserit Sanctos sensim in altera vita notitiam adepturos rerum quarum ignari sunt dum incipiunt Beatitudine potiri: *Deum* ad *Angelos Enochum* delegasse sibi persuadet. Ejusmodi *opiniones* omnibus *Christianismi* Veteribus sunt condonandæ, cum eorum nemo harum similibus non fuerit inquinatus. *Ell.* du *Pin*, Nova Bibl. *Authorum* Eccles. Tom. 1. p. 197. 198.

Stylus *S. Irenæi* quantum ex residuis ejus fragmentis judicare possumus, pressus est, tersus, nervosus, sed parum sublimis, Lectorem erudire magis quàm delectare satagit; magis attendit ad illum persuadendum eis quæ dicit quam modo eadem dicendi. Dubitari non potest quin tum in sactis tum in profanis consummatæ fuerit eruditionis. In *Poetis* & *Philosophis* perfecte versatus erat: *Nullius Hæretici* doctrinam & argumenta ignorabat: *Scripturæ Sacræ* callentissimus erat: Innumerorum quæ *Apostolorum* discipuli viva voce docuerant memoriam habebat; in *Historia Disciplinaque Ecclesiastica* exercitatissimus erat. Idem ibid. p. 199.

Fatendum sanè est, etiam in iis Operibus quæ supersunt, nævos quosdam inesse; qui si defendi non possunt, merentur excusari: ex his maximè notari meretur, qui l. 2. adv. Hæres. c. 39. 40. reperitur: *Christum* scil. non nisi anno ætatis quinquagesimo munus Propheticum aggressum esse: quique partim ex nimio disputandi fervore adversus *Gnosticos*, qui *Christum* expleto anno ætatis suæ tricesimo primo, terris excessisse voluerunt, oriri potuit; partim ex malè intellecto *S. Ioan.* 8. 57. loco; præsertim accedente traditione quadam falsâ, quam à *Papia* magistro, aut quovis alio eum accepisse non malè forsan credi posset. *Phrases* quæ apud ipsum sæpius occurrunt, duriusculæ, & dictiones incommodiores, quæ forsan Interpreti satis barbaro ut plurimùm ascribi debent, notare non est opus; ipse prudens lector facilè animadvertet. *Stylo* usus est admodum simplici & inelaborato; nec enim, quod de se fatetur Præfat. ad lib. 1. verborum artificium, neque sermonis vim, nec dictionis ornamentum; nec persuadendi facultatem ostendit: utpote quæ nec didicit, nec affectavit. Adde, quod nativam dicendi simplicitatem, *Barbarorum*, inter quos degebat, linguam addiscendo, plurimùm corrupit. *Gul. Cave.* Hist. Literar.

Extant *Irenæi* opera adversus *Gnosticos*, & alia quædam, *Græc. Lat.* unà cum fragmentis *Græcis*, ex editione *Franc. Fevardentii. Paris.* Fol. 1639.

JULIUS POLLUX.

Clar. An. D. CLXXXV. NAucratita, vixit temporibus *Commodi* Imperatoris, cui & *Epithalamium* fecit. Extat ejus *Onomasticum* ad eundem *Commodum*. Ei quoque alia quædam attribuuntur, & inter alia, fuisse librum *De Arcadiâ*, in *Gesneri* Bibliotheca legimus.

Pollucem

Digitized by Google

Pollucem Naucratitem an doctum, an indoctum appellare oporteat, nondum satis compertum habeo: sive quod ineptum saruumque esse videretur, eruditum simul & ignarum. At enim vocabula ejus benè dignoscenti, constat ipsum admodum *Attica* Linguâ fuisse exercitatum: ei autem qui *Declamandorum* illius genus perspexerit, nihil melius aliis *Attico* sermone scripsisse visus fuerit. Hæc porrò scire de ipso opus est *Pollux* in *Judiciali* genere satis exercitatus fuit: quòd cum Patre conversatus esset, qui controversias *forenses* percalluit. *Sophisticas* orationes magis audacter quàm artificiosè composuit, suo fretus ingenio: sed enim optimâ præditus erat indole. *Philostrat.* de Vit. Sophist.

Julius Pollux, mille autorum diligentissimus, eruditissimus, incomparabilis excerptor. *Dempster.*

Contra de eo pronuntiavit *Athenodorus*, *Julium Pollucem* esse veluti *Tantali* hortos, rem videlicet leviculam, & momenti non magni, quæque esse aliquid videatur, cùm sit nihil ferè.

Julius Pollux varietatem & copiam verborum suggeret: lectore tamen indiget doctissimo: nam innuit magis peritis, quàm docet imperitos. *Lud. Viv.* De Tradend. Discipl. l. 3.

Gaudeo suscepram à Te *Pollucis* editionem, vir doctissime. Neque enim dubito fore utilem *Reipublicæ Litterariæ*, quam in eo posuisti, operam. Est sanè *Pollux*, si quid judicio, scriptor optimus, eruditissimus, utilissimus: & eo seculo, quod tot claros in literis viros tulit, dignissimus. *Isaac. Casaub.* in Epist. ad *Wolfgang. Seberum.*

Optandum esset ut aliquis eruditus novam *Pollucis* Editionem nobis procuraret: Quamvis enim illa *Seberi* prioribus longè anteponenda sit, pluribus tamen locis deficiens est; Præterquam quòd *Gualteri* Versio huic addita magni pretii non est, ut ipse in quadam ad *Vulcanium* Epistola fatetur. Plura *Pollucis* Manuscripta in Bibliothecis habemus iis emendatiora & integriora quibus usus est *Seberus Pantinus* in *Apostolii Adagia* p. 370. Editionis *Heinsiane* memorat *Pollucis Manuscriptum* quod ad *Demetrium Chalcondylam* socerum docti *Jani Parrhasii* pertinuerat. *Casaubonus* Tractatu suo de *Satyric. Græcorum Poesi* p. 190. loquitur de *Pollucis* quodam *Manuscripto* quod in Regia Bibliotheca erat. Jesuita Henschenius aliud in *Antuerpiana* sodalium sui Ordinis Bibliotheca mihi ostendit. *Vossius* inter Manuscripta sua *Pollucis* optima quoque fragmenta habet. *Vulcanius* qui præclarus vir fuit, Præfatione quadam in *Isidori Hispalensis Etymologias Pollucis* editionem pollicebatur. *Paulus Colomiez* Biblioth. Select. pag. 105. 106. Gall.

Sub *Commodo* floruit *Julius Pollux Naucratites*; cujus etsi Orationes perierint, eruditissimum tamen *Onomasticum* remansit. *Voss.* de Rhetor. Nat. p. 87.

Extat *Onomasticum Græcè* cum Interpretatione *Latinâ Rodolphi Gualtheri*, & Annotationibus *Wolfgangi Seberi*, *Francofurti* in 4°. Anno 1608. apud *Aubrios.*

CLEMENS ALEXANDRINUS.

Clar. A. D. CXCII.

Alexandrini cognomen ei datum eſt, quòd *Alexandriæ* diutiſſimè docuerit, & uſque ad finem vitæ commoratus ſit; cùm verò patriâ *Athenienſis* eſſet, hinc nonnunquam etiam *Athenienſis* dictus eſt, ut ſcribit *Epiphanius* Hæreſ. 32.

Alexandrinæ Eccleſiæ fuit Presbyter, *Panteni* diſcipulus, & *Origenis* Præceptor, claruit ſub *Severo*, Anno Dom. 204. *Bellarmin.* De ſcriptor. Eccleſiaſt.

Opera genuina & extantia ſunt: Protrepticon ad Gentes — Pædagogi, libri III.—Stromateων, libri 8.------Oratio quiſnam dives ille ſit, qui ſalvetur-—— Epitome doctrinæ orientalis Theodoti, &c.

Opera non *extantia*: Hypotypoſeων, ſeu Inſtitutionum, libri 8. —— Canon Eccleſiaſticus —— Adverſus Judaizantes —— De Paſchate —— De obtrectatione------Diſputationes de Jejunio------Exhortatio ad Patientiam, ad Neophytos. *Suppoſititia* ſunt commentariola in Prim. Canonicam S. *Petri*, in Epiſtolam Judæ, & tres Epiſtolas *S. Johannis* Apoſtoli. *Gul. Cave.*

Feruntur ejus inſignia volumina, plenaque eruditionis & eloquentiæ, tam de ſcripturis divinis, quàm de ſæcularis literaturæ inſtrumento. *Hieronym.* de ſcript. Eccleſiaſt.

Hæc autem mirabilis ille *Clemens* in *exhortario* ad *Gentes* apertè revelat, vir omnium rerum experientiâ ſcientiâque præditus & uſu plurimorum negotiorum prudentiſſimus, qui patrias nugas, à ſalutari & Evangelicâ Doctrinâ monitus, citò contempſit. *Euſeb.* ad Præpar. Evangel. l. 2.

Clemens vir diſertus, & plurimarum rerum cognitione præditus-—--Hujus hiſtoriæ ſeparatim meminit *Clemens* in *Stromatibus*, vir & in primis ſtudioſus, & qui eorum quæ apud *Græcos* leguntur altitudinem curâ ac ſtudio perſcrutatus eſt, quò pauci utique ex iis, qui eum præceſsêre. *Cyril.* Alexandr. l. 10. in *Julianum.*

Cujus tot unam doctrinam *Eccleſia* etiam nunc admiratur & fruitur, in libris qui extant. Qui ipſe quàm ſæpè *Stoicus* eſt, & dogmata eorum ſacris noſtris aptat? *Lipſ.* l. 1. Manuduct. ad Stoic. Philoſ. Diſſert. 17.

Inexhauſtæ doctrinæ virum vocat *Caſaubonus* exercit. 1. ad Baron. Appar. p. 2.

Clemens Alexandrinus, eruditione multiplici etiam ad miraculum, inſtruebatur. *Montacut.* Apparat. 1. Sect. 62.

Clementis Alexandrini & ſumma & conſummata fuit eruditio. Erat acer, vehemenſque & ſenſu ſententiiſque pollens. *Idem* Antidiatrib.

Is cùm omni ſacrâ & exoticâ eruditione ad miraculum abundaret, præclara illa ingenii ſui monumenta, quæ ſanè reliquit non pauca, ſolet multis divinorum Chriſtianorum, philoſophorum, etiam hæreticorum ſcriptorum literis, ac teſtimoniis variegare. *Dallæus* de Pſeudepigraph. l. 2. c. 5.

Clemens Alexandrinus vir ſanctitate & omnimodâ eruditione præſtans. *Blondell.* in Apolog. pro ſententiâ *Hieronym.* De Epiſcop. & Presbyt. p. 36.

Clemens

Digitized by Google

Clemens Alexandrinus ſcriptor in primitivâ olim Eccleſiâ admodum celebris, tum pietatis tum eruditionis nomine. *Illyric.* in catalog. Teſt. Veritatis. *Clemens* ſanè doctus & accuratus——*Clemens* ille, quem ſæpe advoco, velut parium & conciliatorem utriuſque (Divinæ & Humanæ) Philoſophiæ. *Lipſ.* de Stoic. Philoſoph.

Quid *Stromatibus* (hæc eſt enim inſcriptio) & aliis *Clementis* Presbyteri *Alexandrini* operibus variegatum & ornatum magis? Textus eſt enim totus ille *Scriptor* alluſionibus ad Hiſtorias, ſententias, Apophthegmata & adagia literarū, tum ſacrarum, tum prophanarum. Hîc vividis earum coloribus illuſtratus aſſurgit, alibi umbris obſcuratus quodammodo delitescit. Itaque non eſt quod ſperent qui literarum humaniorum carent cultu, ſe cum fructu & intelligentiâ in ejus ſcriptis verſari poſſe. *Dallæus* de vero uſu *Patr.* c. 5. p. 139.

Neque verò *Clementis Alexandrini* quæ ſumma fuit eruditio obſtitit quo minus in varios errores incideret. Docet is variis in locis *Gentiles* ante *Chriſtum* natum juſtificatos fuiſſe per Philoſophiam. Cenſet alioqui *Deum* injuſtum & perſonarum acceptorem futurum, ſi damnaſſet eos qui ante *Chriſti* adventum vixerunt. *Clemens* in eâ quoque ſententiâ fuit, quam ipſius diſcipulus *Origenes* ſequitur paſſim, docens inferorum pœnas omnes, eſſe purgatorias, non adeò æternas, ſed aliquando deſituras, poſtquam ſcilicet, qui damnati ſunt, eo igne ſatis excocti & purgati fuerint. Sed & cum *Juſtino* quidem docet *Clemens Angelos* amore mulierum correptos, iis arcana multa, quæ tegenda fuerant, revelaſſe. Ab *Irenæi* verò ſententiâ *Dominum* uſque ad quadraginta annos vitam in terris produxiſſe ſentientis longiſſime diſcedens, tradit *Chriſtum* annum integrum in carne prædicaſſe, & uno & trigeſimo ætatis ſuæ anno mortuum fuiſſe. Dall. ibid. c. 4. p. 258. 259.

Clemens Alexandrinus, ô eruditum Scriptorem! Ethnicos optimè intelligebat. Sic etiam *Juſtinus Martyr*, ſed non tantùm. Præclaros quibus caremus libros citat. *Scaligerana* 2.

Dicamus nunc quodnam de S. *Clemente Alexandrino* judicium ſit ferendum; quin eruditione conſummata ornatus fuerit ambigi nequit: S. *Hieronymus* haud gravatè aſſerit neminem unquam ei Scientiâ æqualem fuiſſe; & ſanè verum eſt inter *Veteres* omnes nullum eſſe cujus libri eruditione profana æquè perſperſi ſint. Imò majorem ejus uberratem propalat quam *Scriptorem Chriſtianum* deceat, & profiteri poſſumus eum magis fuiſſe *Philoſophum* quàm *Theologum*, licet *Religionis* noſtræ ignarus non eſſet *Sacramque Scripturam* apprimè calleret. Sed Philoſophiæ *Moralis* quàm *Dogmatum* multò peritior eſt, omniaque fermè loca quæ citat more *Philonis Judæi allegoricè* explicat. Abſque ordine ac ſerie penè ſemper ſcribit. Stylus & ejus eſt admodum incomptus, quod in *Stromatibus* ejus imprimis obſervare licet: Nam in ſua *Paræneſi ad Gentes* & in *Pædagogo* ſuo floridior eſt ejus ſermo, ut obſervavit Photius, imò ad neſcio quam gravitatem non injucundam aſſurgit. *Ell.* du *Pin.* Nov. Biblioth. Author. Eccleſiaſtic. pag. 234. 235.

* Non deſunt in hoc inſigni Auctore ſententiæ aliquæ, quæ errorem ſapiunt,

quas in libris noſtris *Controverſiarum* notavimus, ob quas *Gelaſius* Papa in *Concilio* quodam *Romano Clementis* hujus opuſcula inter *Apocrypha* retulit. Utrum autem ſententiæ illæ ab Hæreticis inſertæ ſint, ut aliqui pii credunt, an auctori more humano acciderint, ignoramus. *Bellarmin. de Scriptoribus Eccleſ.*

Opera ejus omnia extant *Græcè* cum verſione *Frid. Sylburgii* & ex emend. *Dan. Heinſii* Lugduni Bat. apud *Joan. Patium* 1616. Fol. Eadem editio prodiit *Pariſ.* in Fol. Anno 1641.

Prodiit *Homilia* ejus de *Divite ſalvando Grac. Lat.* cum Fragmentis nonnullis tum *Græcis* tum *Latinis Oxon.* 1683. in 12. Homiliam anteà ediderat *Combefis* in Auct. Gr. Lat. Par. 1672. fol.

Q. SEPTIMUS TERTULLIANUS.

Clar. A. D. CXCII. PResbyter *Carthaginienſis*, circa Ann. 192. exeunte hoc ſæculo ad *Montani* dogma prolapſus. Obiiſſe videtur circa An. 220.

Opera genuina ſunt: Apologeticus. Ad Nationes, Libri 2—De Teſtimonio Animæ — Ad Scapulam — De ſpectaculis — De Idololatriâ — De Coronâ — De Pallio — De Pœnitentiâ — De Oratione — Ad Martyres — De Patientiâ — De cultu Fœminarum l. 2. — Ad Uxorem, lib. 2.—de Virginibus velandis—Adverſus Judæos—De Præſcriptione Hæreticorum — De Baptiſmo — Adverſus Hermogenem—Adverſus Valentinianos—De Animâ—De carne Chriſti—De Reſurrectione carnis—Adverſus Marcionem, lib. 5. — Scorpiace — Adverſus Praxeam.

Libri poſt lapſum in *Montaniſmum* ſcripti.

De exhortatione Caſtitatis—De Monogamiâ—De Fugâ in Perſecutione—De Jejuniis — De Pudicitiâ.

Opera ſuppoſititia ſunt: Poemata. Adverſus Marcionem, lib. 5.—De Judicio Domini — Geneſis — Sodoma.

Opera non *extantia*: De Paradiſo—De ſpe Fidelium—De Ecſtaſi — Adverſus Apollonium — Adverſus Apellicanos — De veſtibus Aaron — De cenſu Animæ.

Libros de Coronâ; De Virginibus Velandis; De Baptiſmo Græcè ſcripſit. *Gul. Cave.*

Vir profecto acris ac vehementis ingenii, humanis non minùs quàm divinis diſciplinis imbutus, ſuorum quoque temporum *Rhetor* præſtantiſſimus, & publicus ejus artis in urbe *Carthaginienſi* Præceptor, multa *Latino* eloquio elegantèr ſcripſit, ſed ſtylo nimiùm elaborato, ac duro, & propter inuſitatam vocum novitatem obſcuro. *Sixt. Senen.* l. 4. Bibliothecæ ſanct.

Tertullianus creber eſt in ſententiis, ſed difficilis in loquendo. *Hieronym.* Epiſt. ad *Paulin.*

Septimius Tertullianus fuit in omni genere literarum peritus, ſed in loquendo parum facilis, & minus comptus, & multùm obſcurus. *Lactant.* l. 5. cap. 1.

Scis

Scis quàm durus ſit & aſper ſermo *Tertulliani*. Certè ſtridet magis, quàm loquitur. *Calvin.* in Epiſt. 339.

Tertullianus perturbatiſſimè loquitur ut *Afer*. *Lud. Viv.* de Tradent. Diſcip. lib. 3.

Inter *Latinos Theologos* multò omnium doctiſſimus *Tertullianus*, quanquam & ipſe Philoſophiæ cum primis callens. *Eraſm.* l. 28. Epiſt. 8. p. 1634.

Tertullianus habet hoc vitii quod in *Origene* damnat *Hieronymus*. Nonnunquam vim facit *Scripturis*, idque impudentiùs etiam quàm *Origenes*. Nam hic plerunque diſputat & inquirit, *Tertullianus* aſſeverat ac pugnat. *Eraſm.* lib. 17. Epiſt. 22.

Præterquàm quòd pietatem ſpirant *Orthodoxa* ejus *Scripta*, utriuſque linguæ, *Græcæ & Latinæ*, fuit peritiſſimus; plurimum valuit in docendo: diſputandi, dicendi, ſcribendi copiâ & gravitate maximâ fuit præditus: quod plerique ejus libri, doctiſſimi illi quinque, quos contra *Marcionem* ſcripſit, & *Apologeticus*, teſtantur. Beatus *Cyprianus* tanti eum fecit, ut ſingulis diebus ſolitus ſit eum lectitare, & *Magiſtrum* ſeu *Præceptorem* appellare. *Illyric.* l. 3. Catal. Teſt. Verit.

Tertullianus diligentiſſimus omnis *Antiquitatis* ſcrutator. *Montacut.* Apparat. 11. Sect. 37.

Tertullianus vir in *Romanis legibus* exercitatus, & præterea celebris etiam inter eos, qui *Romæ* illuſtres fuerunt, *Euſeb.* l. 2. Hiſtor. Eccleſ. cap. 2.

Tertullianus vir inſignis, accuratâque *legum & Actorum Romanorum* peritiâ clarus, Niceph. l. 2. Hiſtor. Eccleſ. c. 8.

Audio Te, Clariſſime *Pameli*, in emendando *Tertulliano* eſſe. Major, an utilior à Te res ſuſcepta, neſcio. *Scriptorem* plenum antiquæ & reconditæ doctrinæ, corrigere arduum: eundem: correctum dari, non ſolùm veſtra *Theologorum* intereſt, ſed noſtra omnium qui *literas Græcas Romanaſque* tractamus. Tanta in eo viro & tam varia eruditio fuit. Ita in efficiendo labor: in effecto, laus ingens tibi proponitur. *Lipſ.* Epiſtolic. Quæſt. l. 5. Epiſt. 9.

Scriptorum quantum ad nos venit, eruditior nemo eſt, exque quo plura condiſcere poſſis, quàm *Tertullianus*. Nullus in eo Apex eſt non cum curâ poſitus, ut quo pacto alii inopiâ, hic abundantiâ literarum peccare nonnunquam videatur *Barth.* l. 19. Adverſar. c. 1.

Tertullianus ſemper in manibus habendus, accuratéque legendus eſt, tum propter linguæ *Romanæ* proprietatem, tum propter diſciplinarum ac literarum omnium cognitionem: fuit enim doctor omniſcius & argutus, qui illotis manibus tractandus non eſt, nec obiter legendus; ubique enim remoratur lectorem. *Tertullianus* certè excellentiſſimus auctor eſt in omnibus. *Scaligerana* prima.

Tertullianus prudens & ſciens obſcuravit malis verbis bonas ſententias, vel ipſo durior *Apuleio*. *Eraſm.* in *Ciceron.* p. 152.

Septimius Florens erat ille quidem omni liberali eruditione imbutus, verùm de induſtriâ orationem aſperat, & horridum quiddam affectat, & conſectatur: proinde quaſi parum virilem eam eloquentiam putaret, quæ concinnior

& elegantior esset. *Turneb.* lib. 7. Adversar. cap. 20.

Ingenii acris, ardentis & subtilis erat, sed quod omnem illam concinnitatem, omneinque rectitudinem quæ optari posset non habebat. Plus sæpe fictorum luminum quam veræ soliditatis ratiociniis ejus inest; percutit & perstringit potiùs audacibus suis enunciationibus, quàm rationum pondere convincit. Ejus sententiæ sunt affectatæ, immò quandoque paulò inflatæ: modo sublimi eas exprimit, sed parum nativo. Mediocritatem in rebus sæpiùs excedit; ferè in omnibus exardescit & concitatur: Figuris & hyperbolis totus turget. Ubere scientia & eruditione pollebat, quibus opportunè noverat. In Satyra excellebat, joci ejus arguti sunt & mordaces. Adversarios dexterè adoriebatur, eosque turma rationum se invicem subsequentium & quasi concatenatarum profligabat. Denique si ratiociniis suis non persuadeat, assensum saltem verborum magnificâ pompâ extorquet. Concisus est stylus ejus, voces ejus energicæ, ejusque Scripta tot sententiis ferè quot vocabulis constant. Hæc non obstant quin *Lactantius* tria vitia notatu digna in eis meritò carpat. *Tertullianus*, inquit, *humanioribus literis excultissimus erat; sed in loquendo parum facilis, parum comptus & multum obscurus.* Hæc quidem tria in loquendo vitia in plerisque Authoribus Africanis occurrunt, sed illis in summo gradu laborare *Tertullianus* dici potest, nullumque Authorem extare cujus stylus durior, minùs comptus, & obscurior sit. Omnia ejus opera tribus his vitiis obnoxia sunt, alia quidem plus, alia minus. In *Polemicis* libris planior & tersior, sed minùs comptus est, obscurior verò & purior in *Locis Communibus*; ut in libro suo de *Pallio*, qui inter totius Antiquitatis obscurissimos libros censeri debet. Omnium comptissimus est Liber de *Pœnitentia*. Præclariora ejus Opera & utiliora sunt ejus *Apologeticus*, *Præscriptiones*, ejus de *Pœnitentia* Libri, de *Baptismo*, de *Oratione*, cum *Exhortationibus* ad *Patientiam* & ad *Martyrium*, *Ell.* du *Pin.* Nov. Bibl. Autor. Eccles. Tom. 1. p. 228. 229.

Expecto *Tertullianum* quem nobis mox evulgabis ut *patientiam* quam præscribit me doceat. Author est cui me tua *Præfatio* reconciliavisset, si ipsum aversatus essem, ejusque dictionis durities & ejusdem sæculi vitia me ab ejus lectione deterruissent; sed illum jam pridem magni facio, mihique injucundus non videtur quantumvis spinosus & lugubris sit. In ejus Scriptis affulsit mihi *Lux* illa *nigra* cujus meminit vetus quidam Poeta; nec cum minori voluptate speculor ejus obscuritatem quàm *Ebeni* nitidissimi & elaboratissimi. Hæc semper mea fuit opinio, quòd quemadmodum *Africanarum* fœminarum pulchritudo, licet nostratium venustati dissimilis, eas tamen amabiles reddit, & quemadmodum *Sophonista* plurium *Italicarum* elegantiam obscuravit; sic etiam ejusdem Regionis *ingenia* placeant suâ illâ exoticâ facundiâ; imò hunc etiam pluribus *Ciceronis imitatoribus* semper anteponam. Hoc delicatioribus fateamur, quòd *ferrens* quidem sit ejus *stylus*; sed nobis etiam vicissim fateantur illum ex hoc *ferro arma* præstantissima fabricavisse, honoremque ac innocentiam *Christianismi* propugnavisse, *Valentinianos* ad internecionem persecutum esse. *Marcionemque* usque ad cor confodisse. *Balzac.* Epistolâ

ſtolâ ad D. *Rigaltium*, Epiſtolarum Gallic. lib. 5. Epiſt. 2.

Tertulliani opera pro Apocryphis habet *Gelaſius*.

* *Beati Rhenani* in *Tertullianum* Annotationes, ſi corrigantur, permittuntur. *Index Madrit.* Edit. Anno 1667.

Sicut ille [*Origenes*] apud *Græcos*, ita hic [*Tertullianus*] apud *Latinos* noſtrorum omnium facilè princeps judicandus eſt. Quid enim hoc viro doctius? quid in Divinis atque humanis rebus exercitatius? Nempe omnem Philoſophiam & cunctas Philoſophorum ſectas, Auctores adſertoreſque ſectarum, omneſque eorum Diſciplinas, omnem Hiſtoriam ac ſtudiorum veritatem mirâ quadam mentis capacitate complexus eſt. Ingenio verò tam gravi ac vehementi excelluit ut nihil ſibi penè ad expugnandum propoſuerit quod non aut acumine irruperit, aut pondere eliſerit. Jam porrò orationis ſuæ laudes quis exequi valeat? quæ tanta neſcio quâ rationum neceſſitate conſerta eſt, ut ad conſenſum ſui, quos ſuadere non potuerit, impellat. Cujus quot penè verba, tot ſententiæ ſunt: quot ſenſus, tot victoriæ. Sciunt hoc *Marciones*, *Apelles*, *Praxea*, *Hermogenes*, *Judæi*, *Gentiles*, *Gnoſtici* cæterique, quorum ille Blaſphemias multis ac magnis Voluminum ſuorum molibus, velut quibuſdam fulminibus evertit. Et tamen hic quoque poſt hæc omnia, hic inquam *Tertullianus*, Catholici Dogmatis, id eſt univerſalis ac veruſtæ fidei, parum tenax, ac diſertior multò quàm fidelior, &c. *Vincent. Lirinenſ.* commonitor. 1.

Habet *Tertulliani* ſtylus majeſtatem quandam ſibi propriam, & grandem eloquentiam ſale & acumine plurimùm conditam, quæ ſimul legentis ingenium exercet, & animum ſuaviter delectat. *Gul. Cave.* Hiſt. Literar.

In ſcripta *Tertullianica* laborarunt varii, inſigniores verò ſunt, *Beatus Rhenanus*, *Jacobus Pammelius*, *Joan. Ludov.* de la *Cerda* Soc. Jeſ. *Nicol. Rigaltius*. Hic verò neglectâ omni illâ diviſione operum *Tertulliani* in plures vel pauciores tomos, uti fecerant *Jacobus Gammelius* ac *Ludovicus Lacerdanus*, ſimpliciter in uno volumine in Fol. edidit omnia *Tertulliani* opera *Pariſiis* An. 1644. quæ poſtea impreſſa An. 1662. ibid. apud *Joannem Dupuis*, ſub ſigno Coronæ aureæ, ſelectis ab illo variis notis ex auctoribus qui *Tertullianum* commentati fuerant, ſed brevibus & extra nauſeam. Quiſquis poſt tantos, ac tam varios auctores, in *Tertullianum* commentari tentaverit, ludere, opinor, atque oleum perdere apud prudentes exiſtimabitur. *Caſimir. Oudin.* in Supplem. de ſcript Eccleſiaſt. à Bellarmin. omiſſ.

ÆMILIUS PAULUS PAPINIANUS.

ICtus, tempore *Severi* Imp. claruit. *Severus*, quòd virum ſummopere probaret, *Præfectum Prætorio* fecit, eique moriens *Liberos* ſuos commendavit. Interemptus eſt ab *Antonino-Caracallâ*, quòd *parricidium* ejus excuſare nollet, cùm triceſimum ſextum annum vix exegiſſet. Tam miſerè igitur interiit, vir omni æternitate, necdum tempo illo *Neſtoris* ſeculo digniſſimus, Clar. Annò Dom. CC.

Digitized by Google

mus. *Guido Panciroll.* de Reb. recens invent.

Clariſſima illa *juris prudentia* noſtræ *Lumina & Numina*, *Ulpianus*, *Paulus*, *Scævola*, *Pomponius*, *Julianus*, *Papinianus*, quos quoties nomino, toties miror, toties ſtupeo, meamque per tot vigilias infantiam & inſcitiam deploro. *Anton. Fab.* in Cod. *Fabrian.*

Nemo unus unquam erit *Papinianus Cujac.* l. 1. Quæſt. *Papinian. Papinianus* omnium qui ſunt, qui erunt, quique fuerunt, juris peritiſſimus. *Idem* in Edit. Cod. *Theod.* in Epiſt.

Franc. Baldvinus monet omnes ut revereantur *Dei Providentiam* qui excitavit ſummos illos viros, *Joſephum* in *Ægypto*, *Danielem* in *Babyloniâ*, *Athenis Periclem*, *Romæ Papinianum* ad conſervandam humanam *Societatem* & *Juſtitiæ* ſplendorem. *Baldvin.* in comment. ad Inſtitut. in præfat.

Æmilius Paulus Papinianus egregium *Aſtreæ* columen, ævi ſui lumen, Vir excelſi & juſti judicii ac omnium JCtorum acutiſſimus. *Quenſtedt.*

Quem Ælius *Spartianus* Hiſt. in *Severo*, *Juris Aſylum* vocat, doctrinæque *legalis theſaurum.*

Virum Juris experientiſſimum vocat *Johannes Sarisburienſis*, lib. 4 cap. 2.

Tanto honore *Papinianum* affecerunt *veteres*, ut ab illo *Legum* ſtudioſi, qui profeciſſent, *Papinianiſtæ* appellari fuerint, quemadmodum *Juſtinianus* in præfatione *Digeſtorum* teſtatur. Tanta ejus in jure eſt autoritas, ut ſi diſcrepantes ſententiæ *Juriſconſultorum* occurrant, ea verior exiſtimetur, in quam *Papinianus* inclinat, ut ſancivit *Theodoſius* in Cod. *Theodoſiano.*

Papinianus fuit primus omnium in *Conſiliis Severi*, tum ob inſignem præ reliquis omnibus *Juris* ſcientiam, tum quòd *Severo* ex ſecundâ uxore affinitate conjunctus eſſet. *Arthur. Duck.* de Authorit. *Jur. Civil. Romanor.*

Interpretes noſtri opinantur, omnes conſtitutiones *Severi* & *Antonini*, quæ in *codice Juſtinianeo* reperiuntur, à *Papiniano* multâ cum deliberatione conſcriptas fuiſſe. *Matth. Weſenbec.* in *Papinian.*

Romanarum Legum uſus & exercitium in *Britanniâ* evidentiſſimè conſtat ex eo, quòd ſub *Septimio Severo* Imp. *Æmilius Papinianus Eborac.* Præfecti Prætorio munus (quod in *Imperio Romano* ſupremum fuit) geſſerit & *jus* dixerit: cujus ei fides tribuenda eſt *Dioni-Caſſio* viro *Conſulari*, qui ſub *Severo* vixit, & res geſtas *Severi* ſcripſit, licèt à reliquis *Romanæ* Hiſtoriæ ſcriptoribus omittatur. *Arth. Duck.* de Authorit. *Jul. Civil. Romanor.* l. 2. c. 8. Sect. 5.

Fragmenta *Papiniani* recitantur in *Pandectis.*

LUCIUS ANNÆUS FLORUS

Floruit Anno Dom. CCI. HIſtoricus, extremis *Trajani* temporibus floruit: Rerum *Romanarum* quatuor perſcripſit libros. Stylus ejus in Hiſtoriâ eſt declamatorius, ac poetico proprior, adeò, ut etiam *Virgilii* hemiſtichia profundat. Et tamen ea potiſſima eſt *Elori* noſtri laus, quòd ſcriptor eſſet elegans & diſertus, & ſi paucula exceperis, quæ frigidiùs dicta videntur, verè floridus. Sed latæ eſt culpæ reus,

Digitized by Google

reus, quòd in temporum rationeusque adeò negligens sit; ita ut non possit non sæpiùs hallucinari, qui hunc ducem sequi velit. Valdè autem falluntur, qui eum putant in historiâ suâ Epitomen nobis *Livii* dare voluisse: siquidem crebrò à *Livio* recedit. *Voss.* l. 1. de Historic. Lat. c. 30.

L. *Annæus Florus* compendium non tam *Livii*, à quo sæpè dissentit, quàm Rerum *Romanarum* scripsit: si quid mei judicii est, compositè, disertè, eleganter. Subtilitas quidem & brevitas in eo sæpè mira: & sententiarum quædam gemmulæ cum judicio insertæ & veritate. *Lipsius* lib. 2. Elect. cap. 5.

Habemus & alterum *Flori* ejusdem opusculum de *Romanâ Historiâ*, quo nihil potest fingi in illo genere vel acutius vel lepidius. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. l. 5.

Florus quidem populi *Romani*, tanquam generis humani facta, à *Romulo* ad *Cæsarem Augustum*, pulcherrimo & simul absolutissimo enchiridio absolvit, cum aliquo fortasse molis damno, nullo veritatis. *Eryc. Puteanus* in Præfat. quam suis *Insubric. Hist.* libr. præmisit.

Quæ [*Flori* Epitome] declamatoris mihi, non historici videtur. Dum singula bella descripsit, in singulis ineptus est. *Carol. Sigon.*

Miror autem ideò reprehensum & ineptiæ damnatum à *Sigonio*, quòd singula bella singulatim descripserit. Quis enim meliore ordine rem *Romanam* digesserit, præsertim si non utatur perpetuâ scriptione, sed perfectiones, & capita dispertiat? Justior multo illa fuerit accusatio, quòd in temporum ratione usque adeo negligens sit ut non possit non hallucinari, qui illum sequatur. Inclementior in illum *Verderius*: *Lucius*, inquit, *Florus brevitate suâ se implicat potius, quàm explicat.* Quem censorem nemo non censurâ dignum existimet; perspicuus est enim ac dilucidus *Florus*, si quis alius quod ad ejus fieri maximè potuit, cùm sibi multa paucis verbis complectenda proponeret. *Balthass. Bonifac.* de Roman. Hist. Script.

Lucius Florus sicuti nequaquam verbosus aut diffusus, ita neque, ut illi qui summa rerum capita aut nuda Breviaria contexunt, in se restrictus est aut exanguis; sed sobriam & verbis cultam orationem amat, densus interim sententiis, & rebus cum judicio prolatis, adeò frequens & fœcundus, ut verborum propè numerum sententiarum numero consequatur. *Ioan. Pontan.* in Orat. Isagogic. ad *Luc. Flor.*

Utinam *Florus* non tam brevis compressusque esse studuisset. *Lud. Viv.* in *Augustin.* l. 4. c. 6.

Quas laudes *Hispaniæ* passim tribuit ei exprobrant qui censent eum ex amore in Patriam cum quodam excessu secundi libri sexto, decimo septimo & decimo octavo capitibus locutum esse; præter illa quæ decimo tertio addit cùm Sertorii apud Hispanos bellica gesta narrat. *Franc. Mottheus le Vayer.*

A *Scaligero* suis in *Eusebium* Commentariis jure culpatur, quòd à *Cacozelia* non temperarit, abjectoque ac puerili desiderio mirabilia dicendi veritatis dispendio se abripi passus sit. *Idem* ibid.

Florus verè floridus, plus habet Palæstræ declamatoriæ, quàm virium & lacertorum. *Cassin.*

Lucius Florus brevitate ſuâ ſe implicat potiùs quàm explicat : cujus opera *Livii* multi libri periere. Scelus laqueo dignum. *Claud. Verder.* in Auctor. Cenſion.

Lucii Ann. Flori Rerum Romanarum libri 4. prodierunt cum Notis *Joan. Camertis*, editore *Iacobo Bedroto Phudentino:* additi ſunt *Sextus Rufus* & *Meſſala Corvinus. Baſilea* 1532. in fol. apud *Hervagium.*

Prodierunt itidem cum Notis *Joannis Freinshemii Argentorati* 1669. in 8. apud *Dolhophium.*

FLAVIUS PHILOSTRATUS.

Clar. A.D. CCIV.

Lemnius temporibus *Severi* Imp. ejuſque uxoris *Iuliæ*, Epiſtolarum Magiſter. *Reliquit* de vitâ *Apollonii Tyanæi* libros octo. In iis *Damidem Aſſyrium, Maximum* & *Maragenem*, ut ipſe fatetur, ſecutus eſt. Scripſit juſſu *Iuliæ Auguſtæ.* Extant ejuſdem Epiſtolæ, & liber *Iconum*, atque de Vitis Sophiſtarum libri duo.

Philoſtratus in Hiſtoricis magna *Homeri* mendacia majoribus mendaciis corrigit *Lud. Viv.* de Tradend. Diſcipl. p. 625.

Liber *Philoſtrati* de *Apollonio* penè totus figmentum eſt rabioſum, ac blaſphemum hominis in *fingendo* non inexercitati, quique hiſtorias comminiſceretur de iis, quæ nemo unquam vel vidiſſet, vel audiſſet. *Lud. Viv.* l. 5. ibid. p. 630.

Philoſtratus omnium, qui unquam *hiſtoriam* conſcripſerint, mendaciſſimus. *Cæl. Rhodigin.* l. 17. Lect. Antiq. c. 13.

Philoſtratum nugatorem ac mendacem ſæpiùs appellat *Lipſius.*

Sunt qui nihil aliud agunt quàm ludunt, & aures animoſque otioſos demulcent, adductis tantùm ad hoc narratiunculis : quales ſunt *Heliodorus* & *Philoſtratus*, & his vetuſtiores, nihilo tamen graviores, *Herodotus* & *Cteſias*, ob nimiam mendaciorum licentiam obliterari dudum, in quibus vix quicquam præter facundiam laudes. *Joan. Wier.* lib. Apologetic. adverſ. *Leon. Suavii* calumn. Sect. 19.

Vix quiſquam ſatis dignè valeat unquam exprimere, quantum *humano generi* obfuerit *Philoſtratus*, ſcribendo res geſtas *Apollonii Tyanæi*, eaſdem amplificando mendaciis: ut videatur planè inventum fuiſſe *Diabolo.* Quod enim non valuit perficere in *Simone Mago* nuper extincto; id in *Apollonio* implere conatus eſt: quippe qui æmulus *Chriſti* gloriæ; ſicut ſcripto jam *Evangelio*, longè lateque per *orbem* innotescebant *Chriſti* res geſtæ; ſuum ipſe ſtatuens *Antichriſtum, pſeudoevangelium* quoque *actorum* ipſius per mendaciſſimum hominem ſcribendum curavit; cui fidem præſtantes homines, nihilo *Chriſto* minorem fuiſſe *Apollonium* exiſtimarent, vel, ſicut iſtum ea perfeciſſe *Magiâ* complures compertum haberent, eâdem quoque Arte *Chriſtum* uſum eſſe falsò ac abſurdè effutirent. Commentario namque edito in *Chriſtianos*, *Hierocles* Philoſophus, unus ex *Areopagi* Judicibus, nihil magis monſtrare conatus eſt, quàm *Apollonium* æqualem fuiſſe *Chriſto.* Porrò ejus inſanias *Euſebius* adverſus eum ſcribens egregiè

Digitized by Google

egregiè confutavit. *Baron.* ad An. *Chr.* 68.

Philoſtratus Lemnius in vitâ *Apollonii Tyanei* fabulator & mendax, ſed ſermo ejus melle dulcior fluit. *Ioan. Bona.* Cardin.

Stylo uſus eſt aperto, gratioſo, conciſo, pleno etiam dulcedine, ac cum ex priſcis loquendi formis, tum ex recentioribus elegantiis laudem quærit. *Phot.*

Ennapius ait, *Philoſtratum* opus ſuum non debuiſſe inſcribere *Vitam Apollonii*, ſed *Acceſſum Dei ad Homines.*

Philoſtratus de *Aquâ*, circa oppidum *Tyana*, *Iovi* ſacrâ, quam vocant *Asbamæam*, ea prodit, quæ, niſi falsò tribuantur *Ariſtoteli* Græca, quæ poſt librum Θαυμασίων ἀκουσμάτων leguntur fragmenta, verbo ad verbum inde deprompſit. Vide *Ariſtotelem.* inquit *Mauſſacus*, vide *Philoſtratum*, & apparebit facilè furtum. *Thomas* de *Plagio* num. 518.

Philoſtratus autem nullius eſt apud ullum cordatum auctoritatis, ita ut mirer doctiſſimum *Bocharium* tantâ cum fiduciâ ex hoc mendaciſſimo ſcriptore quamcumque concluſionem probare velle. In *Philoſtrato Baronius*, & ex eo *Poſſevinus* errores varios notat, ſed multò plura craſſiſſima mendacia attentus quilibet *Lector* obſervaverit. *Robert. Bail.* in Op. ſuo *Hiſt.* & *Chronol.* Impreſſ. *Amſtelod.* 1668. pag. 285.

Philoſtratus hic immortalem eſt nactus memoriam, libris octonis de *Apollonii* vitâ. In eâ ſe profitetur ſequi, tum *Damidem Aſſyrium*, tum alios duos, qui & ipſi *Philoſtrati* vitam ſcripſerint; nempe *Maximum* & *Mærogenem.* Sed, ſeu vanos ſequitur duces, ſeu ipſe multa comminiſcitur, *magna Homeri mendacia majoribus mendaciis corrigit*; ut de eo refert *Vives* l. 5. de Trad. Diſcipl. & tamen hujuſmodi commentis deceptus *Caracalla Appollonio* Heroicum erigere monumentum non dubitavit; ut eſt apud *Xiphilinum* in vitâ *Caracallæ.* Quin fuere Gentiles, quos etiam *Chriſto* comparare *Apollonium* non puderet. Uti *Hierocles* ille, adverſus quem *Euſebius* diſſerit, *Voſſ.* de Hiſt. Græc.

Extant libri 2. De Vitis Sophiſtarum ad *Antoninum* Conſulem Græcè cum Interpretatione *Antonii Bonfinii.* Ejuſdem libri 8. de vitâ *Apollonii Tyanei* celebris Magi, nec non aliorum *Philoſtratorum* reliqua edita fuere curâ *Frederici Morelli*, *Lutetiæ Pariſiorum* Anno 1608. apud *Claud. Morellum.*

Prodierunt Epiſtolæ *Philoſtrati* Græcè, editore *Ioanne Meurſio*, *Lugd. Bat.* Anno 1616. in 4. unà cum *Meurſii* Diſſertatione de *Philoſtratis.*

OPPIANUS.

Cilix, ex urbe *Coryco*, Grammaticus, & Poëta, vixit ſub *Antonino Caracallâ.* Clar. A. D. CCXVII.

Scripſit *Halieutica*, id eſt, *Piſcatoria*, libris quinque: *Cynegetica*, l. 4. de *Aucupio*, libris duobus. Circa finem Imperii *Caracallæ* lue exceſſit, Anno ætatis triceſimo.

Antonino Caracallæ Ἁλιευτικὰ ſua inſcripſit, & κυνηγετικὰ, donatus ab eodem ob ſingulos verſus ſtatere aureo, hoc eſt, viginti millibus nummorum aureorum. *Suid.*

Digitized by Google

Suid. Hinc *Oppiani* carmina à plurimis *aurea* appellata ſunt.

Oppianus quidem inter *Græcos* adeò ſublimis eſt, adeò numeroſus, ut eorum unus ad *Virgilianam* diligentiam aſpiraſſe videatur. *Inl. Cæſ. Scalig.* l. 5. c. 9. Poetic. pag. 664.

Oppianus Muſarum alumnus audit. *Idem* exercit. 218. Sect. 1.

Idem tractat argumentum *Gratius*, & *Nemeſianus* apud nos: *Græcis Oppianus*: Magnus hic Poeta, ſicuti ſæpè à nobis dictum eſt: quicum *Græcorum* nemi:em auſim comparare, Quamobrem noſtros quoque duos hoſce ab illo puto longè ſuperatos; quippe cujus unius ſpiritu *Virgilianam* divinitatem repræſentatam ſemper judicavi: tantum abeſt ut cum hujus numeris illorum verſus conferri poſſe rear. *Idem* l. 5. Poetic. p. 758.

Oppianus ſuavis, generoſus incomparabilis Poeta. *Dempſter.*

Omnium eruditorum puncta hic unus abſtulit, quod certè omni ævo pauciſſimis contigit. *Conrad. Ritterſ.* in proœm. *Oppian.*

Dictio *Oppiani* copioſa, luculenta, & ſententiis hinc inde reſplendens, nonnunquam etiam obſcurior, ſed ubique docta. Præfationes ejus ita *Aſiatico* quodam dicendi genere elimatæ, profuſæque, ut totidem *Panegyricæ* orationes videri queant. *Borrich.* De Poet. p. 16.

Dom. *Craſſus* ait *Oppianum* in *Sententiis* & *Parabolis* præſertim excellere. Addit Oppianum rem admodum arduam præſtitiſſe, quod ſcilicet uniformitatem ubique ſervaverit, quam etiam ſermonis facundiæ & rerum de quibus agit maturitati tam feliciter attemperare noverit. *Craſſ.* de Poet. Græc. *Italicè.*

Habet ſtylum floridum & planum cum facundiâ & maturitate, & in ſententiis ac Parabolis præcipuè excellit. *Iac. Friſius* Biblioth. Philoſ.

Oppianus Cilix, admirabilis ille, & nunquam ſatis laudatus Poeta. *Tan. Faber* l. 1. Epiſt. 63.

Oppianum tuum ſic expecto, ut dies noctesque de eo cogitem: amo enim illum Poetam, ut ſi quis alius. *Iſ. Caſaub.* in Epiſt. ad *Conrad.* Ritterſ. Momp. a. d. 7. Idus. Sept. 1597.

Jeſ. *Rapinus* non dubitavit tamen judicare Oppiani ſtylum exſuccum eſſe. Reſl. in Poeſ. 2. *part. Reflex.* 15.

Oppianus de *Piſcibus* ſolutâ oratione ſcribens, ſæpè pro aliis alios *piſces* accipit. *Claud. Verder.* in Autor. cenſion.

Oppianus in deſcriptione *Equi Generoſi* pleraque è *Iobi* c. 39. mutuatus eſt. *Arnold. Boon.* l. 3. c. 11. Animadver. Sacr. ad Text. Hebraic. Vet. Teſtam.

Anno ætatis ſuæ triceſimo (quo etiam *Perſius* Satyræ ſcriptor acerrimus vivere deſiit) peſtilentiâ, quæ tum *Anazarbi* graſſabatur, extinctus eſt, vir & poeta optimus, gratus omnibus, gravis nemini. Magnum igitur moriens luctum & ingens ſui deſiderium omnibus bonis, tam inter cives quàm apud exteros, quibuſcunque nominis ejus fama innotuerat, reliquit. Nam à civibus quidem ejus & Sepulchri Monumentum ipſi exædificatum & ſtatua collocata eſt—Sunt profectò *Oppiani* poemata ſingularia ac divina, neminique *Gra-*

carum

Digitized by Google

eorum Poetarum poſtponenda; plurimis verò etiam anteponenda, ut non temerè factum eſſe videatur, quod ſinguli ejus verſus ſingulis *aureis*, ſeu *Stateribus* æſtimati fuerunt. Neque mihi ſoli ita videtur, ſed judicii mei approbatores & æquales habeo eruditos & intelligentes audeo dicere Univerſos *Conrad. Rittersh.* in Præfat. de vit. & Oper. *Oppian.*

Prodierunt Opera ejus de Venatione & Piſcatu, Græcè & Latinè, curâ *Conradi Rittershuſii*, cujus Notæ, item vetus Scholiaſtes Græcus, accedunt. *Leyde* in 8. Anno 1597.

M. MINUTIUS FELIX.

M. *Minutius Felix*, Gente, ut veriſimile eſt, *Afer*, non ignobilem inter *Romanos Cauſidicos* locum tenuit, doctrinâ tamen ac pietate *Chriſtianâ* ipſe longè nobilior. De ætate ejus quâ vixit, nihil habeo, quod pro certo affirmare audim: ſi tamen in re obſcurâ, dubiâque hariolari liceat, conjiciam illum, utpote *Tertulliano* ſupparem, *Cypriano* antiquiorem, circa Ann. 220. claruiſſe. Scripſit *Romæ* libellum, pro octavo *Arnobii* libro aliquot retrò ſeculis falsò habitum, *Dialogum*, inquam, illum inſignem, *Octavium* dictum, inter *Cecilium Natalem*, Gentilem acerrimum, & *Octavium Januarium*, acutum *Chriſtianorum* vindicem ac Patronum: quos inter medius ſedet bonus *Arbiter*, *Minutius Felix*. In quo ſanè libello totum *Gentilium* cultum, *Deorumque* proſapiam non minus eruditè quam venuſtè & ingeniosè convellit, & *Chriſtianos* eorumque *Sacra* ab omnibus *Cæcilii* calumniis atque objectionibus eleganter & nervosè vindicat. Tandem manus dans *Cæcilius* gloriatur ſe quidem ab Octavio victum, de *errore* tamen triumphaſſe. *Gul. Cave.* Hiſt. Literar. Clar. A. D. CCXX.

Minutius Felix, Romæ inſignis *cauſidicus*, ſcripſit *Dialogum Chriſtiani & Ethnici* diſputantium, qui *Octavius* inſcribitur, ſed & alius ſub nomine ejus fertur de *Fato*, vel contra *Mathematicos*, qui cum ſit & ipſe diſerti hominis; non mihi videtur cum ſuperioris libri ſtylo convenire. *B. Hieronym.* de viris Illuſtr.

Minutius Felix cauſidicus Romani fori, in libro cui titulus *Octavius* eſt, & in altero contra *Mathematicos*, ſi tamen *Inſcriptio* non mentitur auctorem, quid *Gentilium Scripturarum* dimiſit intactum? *Idem* in Epiſt. ad *Magnum*.

Minutiani hujus libelli inſcriptio, & Dialogi forma, antiquum, eruditumque ſcribendi morem refert, Genus dicendi eſt argutum, acre, vehemens. Eſt preſſum, denſum, nervoſum, crebris ſententiis compactum, omnimmque Antiquitatum atque Hiſtoriarum memoriâ refertum: & in quo plures ſententias, quam periodos numerare poſſis. Nam neque verboſi olim fuerunt *Chriſtiani*, qui *verba dare* nondum didicerant: & eorum *patroni* erant homines docti, ac ut uno verbo dicam polyhiſtores. *Franc. Balduin.* Præfat. præmiſſ. *Octav.* M. *Minut. Fel.*

Dialogum ejus elegantiſſimum vocat *G. Calixt.* de verit. Relig. Chriſt. n. 16.

Minutius Felix, *Romanus Orator*, rei *Chriſtianæ* magnus Propugnator. *Hier. Drexel.* c. 3. Sect. 30. *Prodrom. Æternitat.*

Cæterùm *Minutius* [ſi non mole, ſed reapſe æſtimes] magna aliorum pro *Chriſtianis* vincit volumina, cùm rerum copia tum dictionis venuſtate. *Aubert. Miræus* in Schol. ad *Hieronym.* de *Script. Eccleſ.* c. 58.

Minutius Felix dialogum contra *Paganos* ſcripſit, lacteâ Sermonis ubertate *Lactantio* nihil cedentem; mirabili ubique perſpicuitate, etiam in acutè dictis: nihil argutiarum obſcuritate moleſtarum, nihil intempeſtivâ eruditionis oſtentatione inſolens aut arceſſitum: nihil verborum novitate aut transferendi improbitate, aut compoſitionis ſcabritudine durum, horrens, abruptum. *Monobibl. Ioan. Fred. Gronov.* Obſervat. in *Script. Eccleſiaſt.* c. 7.

Minutius Felix non ignobilis inter Cauſidicos loci fuit: Hujus liber, cui *Octavio* titulus eſt, declarat, quàm idoneus veritatis aſſertor eſſe potuiſſet, ſi ſe totum ad id ſtudium contuliſſet. *Lactant.* l. 5. c. 1.

Si *Tertullianicis* comparentur *Minutiana*, ſtatim apparebit, *Minutium* ab *Tertulliano* & argumenta & differendi ordinem, atque ipſa plerumque verba ſumpſiſſe. *Nic. Rigalt.* Not. in *Minut.* p. 2.

Æqualem *Tertulliano Minutium* fuiſſe, ſemper mihi perſuaſi, & quæ in utroque ſcriptore totidem verbis perſcripta extant, uter ab altero mutuatus ſit, dubito. *Ioſeph. Scalig.* Epiſt. 376. *Ioan. A Wowv.*

Dialogus Minutii Felicis elegans eſt, vocabulis ſelectis conſtat, ſententiæ ejus ſunt exquiſitæ, jucundus eas eloquendi modus, ejuſque rationes magna lux urgentiores reddit, multùm eruditionis in eodem obſervator. Denique Tractatulus iſte, ut obſervat Lactantius, demonſtrat *Minutium Felicem* præclarum *Religionis* ac *Veritatis* Patronum futurum fuiſſe, ſi ad hujuſmodi ſtudium totum animum appuliſſet. Sed *Dialogus* ejus Ingenii ab aliorum munerum occupationibus laxamentum captantis fœtus eſt potius quàm opus cum aſſiduitate concinnatum. Leviter tantum res attingit, non verò exhaurit. Majorem dat operam ut oſtendat quàm ridiculæ ſint Ethnicorum opiniones, eaſque propriis eorum *Authoribus* impugnet, quàm ut *Chriſtianorum* Doctrinam explicet atque probet. Imò nec *Myſteriorum* noſtrorum valde gnarum ſe prodit; *Animaque* cum corpore interitum credidiſſe videtur. Liber hic diù Octavus *Arnobii* liber habitus eſt; Repertus enim cum ſeptem Authoris hujus libris in veteri quodam *Vaticanæ* Bibliothecæ *Manuſcripto*, quater ſub illo nomine typis mandatus fuit, nemine verum ejus Authorem cognoſcente. Eruditus *Iuriſconſultus* Balduinus vulgarem hunc errorem primus animadvertit, ac *Heidelbergæ* Ann. 1560. Diſſertatiunculam hanc ſeparatim excudendam curavit, cum docta Præfatione, qua vero *Autori* eam reſtituit *Ell.* du *Pin.* Nov. Biblioth. Author. Eccleſiaſticor. p. 326. 327. Tom. 1.

Certè in *Cypriani* de *Idolorum Vanitate* libello plurima ſunt, quæ totidem verbis in *Octavio Minutii* leguntur, neceſſe ut ſit aut hunc ab illo, aut illum ab hoc ea ſumpſiſſe. *Ioſ. Arn.* Lexic. Antiquit. Eccleſ. p. 889.

Ejus *Octavius* ſive Dialogus inter *Octavium* Chriſtianum & *Cæcilium* Ethnicum, prodiit cum Notis variorum, accurante *Iacobo Onzelio. Lugd. Bat.* in 4.

Anno

Digitized by Google

Anno 1652. apud *Ioan. Maire*, quæ editio ibidem pulcherrimè repetita Anno 1672. in 8. ex officinâ *Hackianâ* prodiit.

JULIUS AFRICANUS.

SCriptor *Ecclesiasticus*, Claruit Anno 220. vixit *Nicopoli*, in *Palæstinâ*, eratque Episcopus *Emaus* [si fides sit habenda *Hebed-jesu Metropolitæ Sobensi*] obiit circiter annum 232. Chartoph. *Gul. Cave.* Clar. A. D. CCXX.

Scripta ejus hæc sunt: Commentarii inscripti de *Cestis*---Epistola ad *Origenem*, de Historiâ *Susannæ*------Annalium seu de *Temporibus* volumina quinque------Epistola ad *Aristidem* de discrepantiâ Genealogiæ *Christi* à *Matthæo* & *Lucâ* descriptæ.

Julius Africanus, accuratissimus temporum observator, Christianorum primus *Chronologiæ* fontes reclusit, ac πεντάβιβλον χρονολογικὴν scripsit, ex quâ integras etiam paginas in suum Chronicon transcripsit *Eusebius*. Primus eas *Græcè* publicavit *Iosephus Scaliger*, qui nec dubitat *Eusebii* Chronicon vocare *Africani* Chronicon recoctum. Atque hinc detegitur spissus error *Ioannis Bodini*, qui in *Methodo Historiæ* suæ *Eusebio* juniorem facit, atque addit, deduxisse tempora usque ad annum 320. Scribere debuit 220. ut ex *Eusebio* scimus, qui *Africanum* exscripsit. *Voss.* de Hist. Græc.

Vir undecunque doctissimus, Philosophus, Historiographus, & Theologus insignis. Suis studiis & sumptibus apud *Cæsaream Palestinæ* insignem Bibliothecam condidit. Scripsit præterea magnæ utilitatis plura opuscula *Trithem.* de Scriptor. Ecclesiast.

Iulius Africanus, vir ingentis, variæque doctrinæ. *Voss.* de Mathemat. pag. 293.

Doctum inprimis, & antiquum Scriptorem, nuncupat *Isaac. Casaub.* initio Not. in Tactic. *Æneæ.*

In multis rebus non tam diligentiâ, quàm judicio & linguarum cognitione destitutum labi probatu declive est. *Grot.*

Africanus sedulus potiùs scriptor, quàm exacti per omnia judicii. *Idem* ibid.

Per idem tempus [viz. Ann. *Christ.* 222.] *Africanus* librorum scriptor qui Κεστοὶ appellantur, magnâ commendatione ad hominum famam profluxit. *Baron.* ad Ann. 222. Ejusdem *Africani* quinque alii libri de *Temporum & Annalium* serie, accuratâ quadam industriâ elaborati, ad nos pervenerunt. *Idem* ibid.

Iulius Africanus Christianorum, meâ quidem sententiâ, doctissimus. *Paul. Colomes.* in Paralipom. ad Chartophyl. Ecclesiast. p. 3.

Legimus *Africani* illius Historiam, qui *Cestos*, ut nominant, libris quatuordecim composuit. Concisus quidem est, nihil tamen cognitu necessarium omittit. *Phot.* Cod. 34.

Africanum

Digitized by Google

Africanum noſtrum librum τ κεσσῶν auctorem fuiſſe cum *Euſebio*, *Photio*, *Suidâ* ſtatuimus, ut de *Voſſio*, *Lambecio*, *Weſtenio*, nihil dicam, quicquid dicant *Scaliger* & *Valeſius*, qui *Africano* cuidam Gentili, *Sexto* dicto, tribuunt. *Gul. Cave* in Chartophyl. Eccleſ.

Eidem Authori aſcribitur præterea Diſſertatio quæ inſcribitur de *Ceſtis*, quæque ſub ejus nomine citatur, non tantùm à *Suidâ* & à *Sincello*; ſed etiam à Photio; imò & ab *Euſebio* Hiſtoriæ ſuæ lib. 6. cap. 31. ſi modò affectus non ſit hic locus, qui nec in Verſione *Ruffini*, nec apud D. Hieronymum legitur. Sed verisimilius eſt id alterius cujuſdam Africani opus eſſe. *Ell. du Pin.* Nov. Biblioth. Author. Eccleſiaſtic. Tom. 1. p. 318.

Notandum à *Suidâ* 24. numerari *Ceſtorum* libros, *Photio* 14. aliis verò duntaxat novem. *Labbe* de Script. Eccleſ.

Iulius Africanus quædam præclariſſima habebat, ſed lapſibus non caebat, id nobis conſtat ex iis quæ ex eodem tranſcripſit *Euſebius*. Quàm eximia ejus fragmenta traditurus ſum! Scaligerana 2.

Accuratiſſima ejus, quæ confecit ſcripta, cum aliis genuinæ antiquitatis, interciderunt, præter fruſtula quædam, in *Euſebiano Chronico*, & inter *Baſilii*, *Origeniſque* opera conſpicua.

* *Iulii Africani* Opera pro *Apocryphis* habet *Gelaſius*.

Epiſtolam ad *Origenem* de Hiſtoriâ Suſannæ Græcè edidit David *Hoeſchelius*. Ann. 1602. Græcè & Latinè unà cum quibuſdam *Origenis* Opuſculis *Ioh. Rod. Wetſtenius* Baſil. 1674.

Extant Commentarii de *Ceſtis* M S S. tum alibi, tum in Bibliothecâ Clariſſimi Viri *Iſaaci Voſſii*

Chronicon *Africani* apud Chaldæos etiamnum extare ſcribit *Hebedieſu*; penes quem fides eſto.

HERODIANUS.

Clar. A. D. CCXXIV. HIſtoricus, tempore *Maximini* Imp. claruit. *Reliquit* Hiſtoriarum libros octo. Incipit à morte *Aurelii Antonini*, & deſinit in morte *Balbini* & *Maximi*. Eum in *Latinum* ſermonem *Angelus Politianus* tranſtulit. Quâ de re ita *Whear*. " Haud ſcio, uter majorem laudem mereatur *Herodianus* ne " quem in linguâ ſuâ ubere venâ fluere non negaverim, an *Politianus*, qui " *Herodiani* ſcripta tantâ felicitate interpretatus eſt, ut non tranſtuliſſe, ſed ipſe " compoſuiſſe videri poſſit.

Artium minutiſſimus ſciſcitator vocatur *Ammiano Marcellino* lib. 22. cap. 42.

Ad fidem pleraque dixit. *Iul. Capitolin.*

Scriptoris hujus dictio clara eſt, atque perſpicua, quin & jucunda: vocibus autem utitur temperatis, neque ſupra modum *Atticis*, quibus nativa illa communis ſermonis gratia quodammodo violetur, nec rurſus in humilitatem quandam ita demiſſis, ut artem omnem illæ fugiſſe videantur. Adhæc nec ſupervacaneis tumet, neque

Digitized by Google

neque neceſſarium quid omittit : Sed, ut uno verbo abſolvam, omnibus Hiſtoriæ virtutibus paucis ſanè cedit. *Phot.* in Biblioth. cod. 99.

Circumſpicere cœpi quem potiſſimum ex omni *Græcorum* copiâ interpretandum ſuſciperem. Occurrit autem in primis *Herodianus* hic, excellens rerum ſcriptor, & quidem in *Palatinâ* verſatus *aulâ*, affectæque jam ætatis Hiſtoriam de ſuis temporibus componere aggreſſus, neque eloquentiæ caruit laudibus, & fidem in primis libertatemque retinuit----Copioſam quandam ad inſtruendos mores ſuppellectilem in hoc auctore inveniet lector, & tanquam ſpeculum humanitatis agnoſcet, in quod inſpicere omnis vita poterit, unde ea capere atque haurire documenta queat, per quæ vel publicis vel privatis rationibus conſulatur. *Angel. Politian.* in lit. ad *Innocent.* 8. P. M. quas *Herodian.* præmiſit.

Herodianus perſimilis *Thucydidi*. Nam eleganter Imperatorum res geſtas ab *Antonino* & *Commodo* ordiens, uſque ad *Gordianum* nepotem deſcribere conatus eſt, & conciones aptè ſuis locis effinxit. Sed poterat, quâ in re culpæ non caret, hiſtoriam ſuam *Conſulatibus* diſtinguere; quod in Hiſtoria eſt neceſſarium. *Franc. Robertell.* in lit. ad *Joan. Baptiſt. Campeg.* tom. 1. de pop. Rom. vita & victu præmiſſ.

Imperatorum ſingulorum actiones & geſta diligenter & certo ordine enumerat. Concionibus gaudet, ſed brevibus. Acumine, brevitate, & ſententiarum gravitate *Salluſtio* comparandus. Si meliorum temporum res tanto ordine & eâ copiâ ſcripſiſſet, inter *Græcos* Hiſtoricos, qui *Latina* memoriæ mandarunt, principem locum proculdubio obtinuiſſet. *Carol. Sigon.*

Quod ſi quis *Dionem* & *Herodianum* velit comparare, *Dio* ſanè amplitudine argumenti, copiâ expoſitionis, frequentia pragmaticæ informationis præcellere videbitur; ſed ſtyli terſiſſima & temperatiſſima venuſtas, *ἁρμονία* hiſtoricæ concinnitas, ſententiarum opportunitas & elegantia, judicii civilis gravitas & æquabilitas, compoſitionis univerſæ competentia in *Herodiano* longè lateque eminebit--Quod nonnulli in Rebus *Alexandri* & *Maximini* fidem ejus ſuſpectam, non magnis id videntur de cauſis facere, ſicut in notis oſtendimus. *Joan. Henric. Boecler.* in *Herodian.* præfat. ad lector.

Non idem fuit in *Herodiano* ſtudium veritatis inquirendæ: nec ferè poteſt ejuſdem Principis virtutes ac vitia recenſere. *Bodin.* Method. Hiſt. cap. 4. de *Sueton.* locutus.

Veritati etiam ſtuduit: niſi quod fides ejus nutet in *Alexandro* & *Maximino*. Quod etiam obſervatum politiſſimo hujus Scriptoris Interpreti, *Angelo Politiano*. Et ante eum *Iulio Capitolino* in *Maximinis* duobus, ubi ait: *Herodianus Græcus Scriptor, ei quantum videmus in odium Alexandri plurimùm facit*. Similiter *Trebellius Pollio* in 30. tyrannis: ac *Lampridius* in *Alexandro Severo*, & in *Antonino Diadumeno*. *Voſſ.* l. 2. de Hiſt. Græc. c. 15.

Quamvis *Herodianum* hîc tantùm ſpectemus quatenus Hiſtoricum ſe profitetur; cum tamen acceperimus à Suida eum plurima ſcripſiſſe conjectare poſſumus, præter octo ejus Hiſtoriæ libros nobis ſuperſtites, eoſque admodum breves, eum alia plura opera concinnaviſſe, quæ ad nos minimè pervenerint.

Quam in rem observandum est eum primitùs *Alexandrinum Grammaticum* fuisse; æquè ac Pater ejus Apollonius cognomine Dyscolus seu Morosus. Quapropter fortassis etiam *Artium minutissimum scisciatorem* eum nuncupat. *Ammianus Marcellinus*. Ut ut res sit, meliorem ætatis suæ partem *Romæ* in *Aula Imperatorum* traduxit, ubi ei facultas fuit, ea curiositate quam in ejus libris cernere licet, innumera præclara indagandi, quæ alibi non docemur. *Franc. Mothaus le Vayer.*

Historicus elegans, copiosiùs vocatur *Dempstero*

Absolutissimi styli & Judicii Historicus, & sine causâ ab Interpretibus inter vitarum Scriptores repositus *Bosius* de compar. prud. Civ. n. 29.

Herodiani libri Historiarum 8. ab excessu *M. Aurelii. Antonini* Philosophi, usque ad mortem *Balbini* & *Maximi*, prodierunt Græcè & Latinè cum Notis & animadversionibus *Ioan. H. Boecleri* Argentorati apud *Iosiam Stedelium* in 8. Anno 1662.

DIO CASSIUS.

Clar. A. D. CCXXX.

QUi & *Coccins*, sive *Cocceianus* vocatur. *Nicæa* hic, *Bithyniæ* urbe, natus fuit, ac sub *Commodo*, & proximis Imperatoribus, *Senatoriâ* gavisus est dignitate: à *Pertinace* etiam ornatus; ab *Alexandro*, *Mammeæ* filio, ad Consulatum fuit evectus, quem cum ipso *Imperatore* gessit. Extremâ ætate, cum bonâ ejusce *Imperatoris* veniâ, *Niceam* abiit, ut reliquum vitæ tempus in urbe patria viveret. Historiam ad hunc usque *Alexandrum* libris 80. perduxit. Ac orsus quidem fuit ab Urbe Conditâ. Sed primi 34. libri perierunt. Extant verò sequentes 25. qui incipiunt à *Luculli* gestis, ac desinunt in morte *Claudii Cæsaris*. Qui inde sequebantur, itidem interciderunt. Attamen bene est, inquit *Vossius*, quòd horum *excerpta* saltem habemus.

Unius interim, sed latæ admodum culpæ absolvere *Dionem* non possum; quòd quâdam seu judicii, seu morum pravitate, virtutes suo pretio æstimare nescit; sed virus suum ejaculatur in optimos, & præstantissimos viros, ut *Ciceronem*, *Brutum*, *Cassiumque* & *L. Senecam*. Omnino hæc aut insignem judicii defectum, aut malam mentem, arguunt. Transtulit *Dionem Cassium Xylander:* idemque à se, sed liberiore stylo, factum ait *Robertus Constantinus* in suo scriptorum nomenclatore. Præter istos 130. libros, qui in decadas distribuebantur, etiam prodidit *Persica*, *Getica*, Ἐνόδια sive potius, ut *Hieronym. Wolphius* emendat, *διοδικὰ* itineraria; ad hæc res à *Trajano* gestas, & *Arriani* Philosophi vitam, auctore *Suidâ*. *Voss.* de Hist. Græc. c. 15. l. 2.

Cùm *Dio* totum vitæ suæ tempus in *Rep.* gerendâ consumpserit, ac per omnes honorum gradus bis ad *Consulatum* evectus, deinde *Proconsul* factus, *Provincias* summâ cum laude gubernarit, magnam denique bonarum *Artium* scientiam cum *usu* conjunxerit. Quis dubitet eum inter optimos *Scriptores* censere? Profectò Comitiorum ac Magistratuum Romanorum totiusque publici *Iuris* disciplinam accuratè collegit: *Principum* verò consecrationes & ἀποθεώσεις unus tradidit;

tradidit; & ea, quæ *Tacitus Imperii Arcana vocat*, penè solus evulgavit. Fuit enim publici consilii diligens indagator. Videtur tamen ubique partes *Cæsaris* adversus *Pompeium*, & *Antonii* adversus *Ciceronem* datâ operâ tueri voluisse: illa verò portenta quæ in Acie *Marcomanorum* contigerunt, *Arnuphe Ægyptio*, non *Christianis* tribuit, contra quam *Tertullianus*, *Eusebius*, *Orosius*, *Justinus*, *Paulus Diaconus*, ac *Marcus* ipse *Aurelius* in suis ad *Senatum* literis testantur. *Bodin.* in Method. legend. Hist. p. 64.

Historicus diligentissimus vocatur. *Dempstero.*

Maximæ fidei & auctoritatis Historicus. *Rupert.* ad lib. 2. ff. de O. I. cap. 1.

Prudentissimus profectò gravissimusque Scriptor, nemineque utilitate & disciplina Historica inferior. *Bossius* de Compar. prud. Civ. n. 29.

ipse αὐτόπτης καὶ αὐτήκοος, quæ suam ætatem attinuerunt, omnia penitissimè anquisivit, præteritorum memoriam ex publicis Monumentis recollegit, & quia in clarissima luce Romanæ Reip. multos annos vixit, solus arcana Reip. intellexit, notisque conservavit, veteres leges ac solennes formulas diligentiùs expressit, ut in illo nihil possit desiderari, *Tilem. discipl. Philol.* papin. 202.

Inferior hôc [*Dionysio Halicarnassensi*] *Dio Cassius* est, ut tamen & ipse Politicum sese probet aptumque docendis τοῖς μοναρχικοῖς fortassis & in Aristocraticis & Democraticis Institutis parem laudem à nobis referens, nisi amplissimæ Historiæ totos 34. priores libros, quibus res ab Urbe Conditâ ad *Lucullum* usque tradidit, ævi infœlicitas detraxisset. Insignes certè sunt superstites 25. libri, quamvis in morte *Claudii* desinant: & nihil vulgare sapiunt ipsa reliqui Operis *Xiphiliniana* Excerpta. *Conring.* de Civ. Prud. Cap. 14.

Judicii, quo præditus eximio fuit, & prudentiæ civilis, cùm alia licet opere toto sparsa colligere argumenta, sanè quàm illustria, tum ex illis, quæ initio libri 42. de admissis à *Pompeio* post cladem *Pharsalicam* variis erroribus; quæ libri hunc sequentis initio, de populari civitatis Romanæ statu in *unius* imperium mutato; quæ denique libro 47. de dominatione *unius*, ex comparatione *Triumviratus*, præ quo C. *Cæsaris* Imperium fuit aureum, sapientissimè disseruit. Ex his enim, quæ pauca producimus è multis, velut ex ungue *Leonem*, quod aiunt: ita, quanto *Cassius* noster usu rerum valuerit, facilè quivis agnoscet. *Ioan. Leunclav.* prolegom. ad *Dion.*

De *Dione* aliud est; quem legendum cum judicio aio, nec fidei ejus usquequaque fidendum. Sæpè adulatur, sæpè hallucinatur: utrumque ideo, quia *Græcus*, & ingenii minimè constantis. Quædam audaciùs in moribus externis, quædam vanius affirmat. *Lips.* l. 4. Epist. Quæst. Epist. 3.

Summa eadem divitiarum *Senecæ* expressa à Dione: qui omnes res relictas habet prout culpet vitium inculpatum. Ita adulterium ei objicit cum *Agrippinâ*; *pullarium* eum fuisse ait, idemque vitium ab illo insitum *Neroni*: causam autoremque interfectæ Matris: aliaque, quæ homo vanus, præter fidem, prætergue omnium mentem conviciatur velut è plaustro. Quibus odii causis? aut

quo mendacii pretio? Nam *Seneca* tanto anterior, non beneficio cognitus illi. Sed credo, judicii quadam morumque perversitas fuit, quæ eundem illum in *Ciceronem* exacuit, quæ in *Cassium*, *Brutum*, omnesque bonos. Caveat ab his, moneo, juventus; & è campis illis ita antiquitatum & historiæ flores legat, ut non colligat venena. *Idem* commentar. ad *Tacit.* l. 13. Annal. num. 125.

Dionem Cassium à veritatis orbita sæpè deflectere, haud eum fugit, qui vel illa legit, quæ memoriæ tradidit de *Cicerone*, *Cassio*, *Senecâ*---*Dio Cassius* nusquam ad minutias dilabitur; vel si quid, quod levius videatur, minimè præterire volet, excusatione utitur, ut facilè liqueat, neutiquam imprudentiâ, vel insciitia, peccare. *Voss.* De Arte Histor. p. 49. 66.

Ea est humani animi Imbecillitas, ut ingentem illam verborum curam rerum incuria plurimùm consequatur. Ita observatum est à viris doctis, *Dionem* multùm rhetoricari in prœliorum descriptione; sed eorum, quæ ad rem militarem requiruntur, exiguam ostendere peritiam, propè dixerim nullam. *Idem* ibid. p. 140.

Grandis ejus sermo & tumidus, eò quòd rerum ingentium sensa adferat. Veteris item ipsi constructionis Sermo plenus; verborumque, quæ rerum magnitudini respondeant. Periodi parenthesibus trajectæ. & *hyperbatorum* opportunus usus. Numeri porrò & interciisio, etsi accuratè adhibita, ob orationis tamen perspicuitatem, obiter legentibus non sunt manifesta. In narrationibus præterea & concionibus, *Thucydidis* maximè est æmulus; nisi quòd ad perspicuitatem magis tendit: cætera ferè *Thucydides* illi norma est, ac regula. *Phot.* in Biblioth. cod. 71. *Andr. Schott.* Interp.

Nihil penè nos fugeret in rebus *Romanis* (tanta diligentia & accuratio fuit) si *Scriptor* ille totus extaret. *Lipsi.* De Magnitud. Rom. l. 3. c. 13.

Dio Cassius apud plerosque authoritate caret, ob res insolentes quas sine judicio narrat; tantùm enim abest ut veritati addictum se præbeat, ut potius à verosimili longè abeat; ut Historiæ suæ libro 66. ubi dicit *Vespasianum* sanavisse cæcum quendam Oculos ejus sputo suo illinendo. *Rapin.* Reflex. in Histor. Sect. 28. Gall.

Dio Cassius sive *Cocceius*, Historicus, *plagii* notatur ab *Henrico Valesio*, quòd è *Sullâ Plutarchi* capita non pauca sua descripserit ad verbum. *Hen. Vales.* Not. in excerpt. *Peirescian.* è *Diane* p. 91. Ed. Paris. An. 1634.

* *Ioannis Leunclavii* in *Dionis Cassii* Historiam *Romanam* Notæ, *Francof.* 1592. cum expurgationibus permittuntur. *Index Madrit.*

Dionis Cassii Historiæ Romanæ libri XXV. superstites ex LXXX. qui incipiunt à *Lucullo* gestis, ac desinunt in morte *Claudii Cæsaris*, in lucem editi sunt Græcè cum versione *Guilielmi Xylandri* in fol. apud Henricum Stephanum anno 1591.

ORIGENES

Digitized by Google

ORIGENES.

A *Damantius* dictus, ob indefatigabile ſtudium, *Alexandriæ* natus, an. 186. ibique Presbyter & Scholæ *Catetheticæ* Magiſter: Claruit anno 230. à *Demetrio* anno 233. *Alexandriâ* pulſus, obiit *Tyri* ann. 254. *Gul. Cav.* Clar. Anno D. CCXXX.

Opera genuina ferè infinita ſunt.

Opera ſuppoſititia ſunt: Libri *Iob.* Tract. III. & comment. in eundem---Commentarius in *Evangel. S. Marci*----Homiliæ in diverſos-----De Sectis Philoſophorum, & Dogmatibus----Lamentum *Origenis*----Scholia in orationem Dominicam, & in cantica B. Virginis. Zachariæ & Simeonis.

Opus Dubium eſt Dialogus contra *Marcionitas*, de rectâ in *Deum* fide. Extat Græc. Lat. *Gul. Cave.*

Negari non poteſt *Origenem* ſæpius accuſaſſe Judæos quòd *Scripturam Sacram* adulteraverint, nec idem iis à S. Hieronymo crimen quandoque objectum fuiſſe. Sed ſi duorum illorum *Patrum* ſcribendi modum attentè perpendamus, illos, ut ad aliorum opinionem ſeſe accommodarent, contra ſui ipſorum ſententiam ſæpe locutos eſſe fatebimur. Ric. *Simon*, Hiſt. Critic. V. T. lib. 1. cap. 19. Gall.

Origenes primus inter Patres ad *Librorum Sacrorum* ſtudium animum maximè intendit. Hinc eſt quòd Methodo ab aliis *Patribus* qui ipſum præceſſerunt longè differat: Ac de illo dici poteſt quod neminis opera exſcripſerit, quamvis eorum legiſſet Commentaria qui ante ſe in *Biblia* ſcripſerant, cùm contra plerique eorum qui poſt illum vixerunt, ferè tantùm libros ipſius exſcripſerint. Hac de cauſa D. *Hieronymus* primum *poſt Apoſtolos Eccleſiarum Magiſtrum* illum nuncupavit. Quia valdè eruditus erat, ſuis in *Scripturam Commentariis* ſe in *Librorum Sacrorum & profanorum* Authorum ſtudio æquè exercitatum oſtendit. *Allegorias* præſertim in deliciis habebat, non modò quia *Platonicorum* Philoſophorum Scripta legerat, ſed etiam quia *Scriptura* hac ratione ſublimitatis famam conciliare putavit, quæ *Ethnicis* ſimplicior videbatur. Plurimi tamen faciebat *Literalem Bibliorum ſenſum*; ſed Allegoriam utiliorem cenſuit ad *Eruditos* ſæculi ſui ad Religionem Chriſtianam alliciendos. Uſque ad ſexies mille Volumina ſeu chartæ Spiras numerant, quas in *Scripturam* conſcripſerat. Ut ut res ſit, hoc ſaltem conſtat, neminem unquam æque ac ipſum in *Biblia* laboraſſe, ſive, ad *Textus* emendationem, ſive ad ejuſdem explanationem. Si ejus *Scholia* ſeu literales *Notulas* in *Scripturæ Textum* & *verſiones* haberemus, de profunda ejus eruditione & magna animi ad *Criticam Librorum Sacrorum* attentione meliùs judicare poſſemus. Satis etiam in *Hebraicis* verſatus erat, ut à *Judæis* quos interdum conſulebat facilè non deciperetur; ejuſque ingenii vaſtitas efficiebat, ut multa detegeret ad *Scripturarum* elucidationem utilia. Ejus Ingenii vis, Judiciique ſoliditas agnoſcitur in ejus *Homiliis* ſeu ſermonibus quos ex tempore dictabat aut pronuntiabat. Licet enim ſingularibus ſententiis creberrimus ſit, tot tamen inutilitates & digreſſiones in illis non deprehenduntur ac in

Digitized by Google

plerorumque aliorum *Patrum Homiliis*. Multò plus eruditionis inerat *Commentarius* ejus, seu *Tractatibus*, in quibus *Scriptura* sensum profundiùs scrutabatur; & *S. Hieronymus* observavit illum in ejusmodi *Operibus* ad *Hebraicum Textum* confugisse, ne quid negligeret quod ad Librorum Sacrorum elucidationem conducere posset. Nimium tamen eruditionis admiscuisse videtur suis in *Scripturam Operibus*, & à *Bibliorum* simplicitate longè nimis obiviisse. Sed cum acuti & penetrantis esset ingenii, solum sublimem sensum in pretio habebat, & nescio quam interpretationem quam *Spiritualem* vocabat; *sensumque litteralem* fastidiebat, quem nihil non humilius simpliciusq; redolere putabat. Vitiosa tamen est ejusmodi *Methodus*; quia res non sunt explicandæ juxta ingenii nostri acumen, & ideas quas de illarum humilitate vel sublimitate formamus, sed quales sunt in se ipsis & in sua natura sunt considerandæ. In quo hallucinati sunt plerique eorum qui *Platonicorum* libros, ut exemplar imitandum sibi proposuerunt. Si semel hæc aperiatur fenestra, quisque sublimes & spirituales sensus secundùm propriam indolem finget; & ita sordebit *historicus* & *literalis Bibliorum sensus*. Verum est quod *Origenes* in hoc excusabilis fuisse videatur, quia experientiâ didicerat *Scripturæ* literam ad institutionem parum conducibilem esse; contrà verò suas *Allegorias* Auditorum suorum animas excitare, & ad Lectiones suas attentiores reddere. Idem ibid. l. 3. c. 9.

Origenes Adamantius, patriâ *Alexandrinus*, *Leonidæ Martyris* filius, *Ammonii* præstantissimi Philosophi in Philosophia, & *Clementis Alexandrini* in sacris dogmatibus auditor, ac discipulus. Vir tantæ fuit eruditionis & ingenii, ut ei parem doctissima *Gracia*, feliciissimorum ingeniorum parens, nunquam habuerit. *Sixt. Senens.*

Athanasius eum fidei suæ testem locupletissimum vocat.

Severus Sulpitius asserit, eum in illâ parte, quâ probatur, neminem post *Apostolos* habuisse æqualem; in eâ verò, quæ jure reprehenditur; neminem deformiùs errasse. *Hieronymus*, quanquam satis acerbè interdum in eum invehitur, tamen maximè admiratur ejus eruditionem; eundemque prædicat *sacrorum omnium expositorum victorem*.

Origenes adamantius à D. *Hieronymo Chalcenterus* dictus, id est habens *æra intestina*, rarum sapientiæ sydus, atque utinam non caducum. Dum enim fastidit literam, Historiam penè omnem in Allegoriam vertit; & dum sublimiora sectatur, corruit in profundum, *Ioan. Bona.* Card.

Certè magno fuit vir ingenio, atque excellenti eruditione *Origenes*: uti non immeritò scientiam illius optaverit *Hieronymus*, etiam cum invidiâ nominis. Fuit ille quidem pernicioforum dogmatum author; sed tamen, quia præstantissimus erat *Sacræ Scripturæ* interpres, ita spernendi ejus errores fuere, uti nihil derogaretur summis ejus virtutibus. Falli & Hallucinari humanum est. Solitudinem quærat oportet, qui vult cum perfectis vivere. Pensanda vitiis bona cujusque sunt, & qua major pars ingenii stetit, ea judicandum de homine est. *Petr. Gunens* de *Rep. Heb.* p. 294. 295.

Quid aliis usu veniat, nescio: in me certè comperio, quod dicam: Plus me docet

docet Christianæ Philosophiæ unica *Origenis* pagina, quam decem *Augustini*, *Erasm.* Epist. l. 2. Epist. 16.

Erat in omni disciplinarum genere versatissimus adeò, ut ipsis *Christiani* nominis hostibus admirationi fuerit. *Porphyrius* arcem totius eruditionis tenuisse dicit. *Konig.*

Est certè hic *Scriptor* adeò omnibus modis impurus, sive ita ipse scripsit, sive depravata postea fuerant ejus *Scripta*, ut nullam in *Ecclesiâ* authoritatem in rebus controversis mereatur. *Theod. Beza* in Epist. 28.

Quamvis doctissimus fuerit, deceptus tamen ex *Platonis* Philosophiâ in multos errores incidit; S. *Basilius* in libro de *Spiritu Sancto* c. 20. dicit *Origenem* non habuisse sanas de Spiritu Sancto opiniones: *S. Epiphanius* in libris de *Haresibus* ponit *Origenem* in numero aliorum *Hæreticorum*: *S. Hieronymus* vertit in *Latinum* idioma libros *Origenis Periarchon*, ut ostenderet errores plurimos, quibus libri illi scatent. Denique in quinto *Synodo generali*, collatione 8. canon. 2. dicitur *Anathema Origeni*, & Scriptis ejus. *Bellarmin.* de Script. Eccles.

Quantùm attinet ad *Cypriani* æqualem *Origenem*, ex quo uno si salvus perduraret plus lucis nobis accederet quàm ex reliquis aliis, & à quo forsan potius quàm à cæteris omnibus haberemus in quo acquiesceremus, paucula sunt, & maximam partem, fœdè lacera, & miserè immutata quæ sub illius nomine feruntur. Magni enim & mirandi istius viri monumenta, neque temporum, neque hominum injuriam superare potuerunt. Atque haud scio annon horum invidia graviùs eum afflixerit, quàm ipsa tot seculorum vetustas quæ ab ipsius morte ad nos fluxerunt. *Dall.* de usu *Patr.* l. 1. c. 1.

Epiphanius & *Rufinus* eum sex millia voluminum in *sacras Scripturas* elaborasse referunt. *Vincentius Lirinensis* addit, neminem mortalium plura scripsisse, quàm *Origenem*; cujus *Opera* non solùm non perlegi, sed ne inveniri quidem possibile est.

Quidam inter summos *Ecclesiæ* Proceres dicere non dubitabant. *Malle se cum Origene errare, quàm cum aliis verum statuere.*

Celebre de eo vetustatis judicium est, *Origenes ubi benè, nemo melius; ubi malè, nemo pejus.*

Origenes optimè scripsit contra *Celsum*, sed reliqua nihil valent. *Scaligerana* 2.

Inter *Origenis* opera hoc opus contra *Celsum* est, meo judicio, longè pulcherrimum atque amplissimum. *Tan. Fab.* Epist. l. 1. Ep. 43. p. 140.

Hic amore castitatis se castravit: Novum & Vetus Testamentum memoriter novit: jam senex *Hebraicam* didicit *Linguam. Joann. Wolf.* centur. 3. lection. Memorab.

Origenis libri contra *Celsum* præstantissimum opus sunt & profunda eruditione refertum---Liber hic politissimè magna animi attentione exquisitaque methodo scriptus est. Non modò optimum *Origenis* opus est, sed etiam *Apologia* pro *Christianis* absolutissima & elaboratissima omnium earum quas nobis transmisit *Antiquitas*. *Ell.* du *Pin.* Nov. Biblioth. *Author. Ecclesiastic.* Tom. 1. p. 388. 389. Gall.

libri

Libri *Principiorum* magna cura ſcripti erant, & utiliſſimi, fuiſſent ſi ſatis habuiſſet *Religionis* Principia ex *Scriptura & Traditione* explicare, imaginationes ſuas Philoſophicas iis non admiſcendo. Politioris ſtyli ſunt *Homilia* ejus *Commentaria* in *Scripturam* magnaque eruditione plena, ſed accuratione debita carent, plurimaque inutilia, obſcura & intricata continent. Sæpè poſt explicationem aliquam inchoatam ad aliam ſe confert præcedente nondum abſoluta. Ejus Homiliæ ſimpliciores & intellectu faciliores ſunt, ſed harum ſtylus minùs elegans eſt. Idem ibid.

Extant *Origenis* opera omnia Græco. Latina Tomis 2. in fol. an. 1679. per *Danielem Huetium. Pariſiis* apud *Andr. Pralard.*

DIONYSIUS LONGINUS.

clar. An. D. CCXLVIII. SOphiſta, tempore *Severi* Imp. *Athenis* docuit. Erat *Porphyrii* Philoſophi Præceptor, & *Zenobiæ, Palmyrenorum* Reginæ à Conſiliis. Occiſus eſt ab *Aureliano* Imp. eo quòd *Zenobia* author fuiſſet, ut *Romanis* ſeſe opponeret, & ſuperbiorem ei Epiſtolam dictaſſet.

Multa admodum *ſcripſit*, quorum pleraque apud *Suidam* legi poſſunt. Hodiè nihil ejus extat, præter opuſculum illud elegantiſſimum περὶ ὕψους, De ſublimi Charactere, & Fragmenta quædam apud *Porphyrium* in vita *Plotini* & apud *Euſeb.* l. 15. *Evangel.* Præparat.

Suidas Longinum Philoſophum vocat; ſed *Plotinus* eum dicebat φιλόλογον μᾶλλον, φιλόσοφον δ' ἧκιστα, *Politioris* quidem *Literaturæ peritum, Philoſophum* vero *minimè.*

Eunapius eum vocat βιβλιοθήκην ἔμψυχον, καὶ περιπατοῦν μουσεῖον *Bibliothecam vivam*; & *ambulans Muſeum*

Dionyſius Longinus Caſſius, mordax *Criticus*, & Rhetor præſtantiſſimus, atque egregius Philoſophus, Magiſter *Porphyrii*, quem Eunapius in vitâ *Porphyrii*, & ipſe *Porphyrius* in vitâ *Plotini* valdè commendant. *Ioan.* Card. *Bona.*

Denique *Dionyſio Longino*, Rethori κριτικωτάτῳ, qui ſub *Aureliano Cæſare* de hoc charactere [de *ſublimi ſtylo*] ablectum & planè aureolum reliquit libellum, appellatur ὕψος. *Voſſ.* Inſtitut. Oratoriar. l. 6. p. 433.

Ariſtoteles, Cicero, Quintilianus & Longinus Rhetoricæ Tractatus Antiquitatis abſolutiſſimos nobis reliquerunt. *Rapin.* Reflex. in Eloquent. Refl. 1.

Longinus magnus Magiſter dicendi; nec minor exiſtimator ſcriptorum alienorum. *Petr. Victor.* l. 35. Var. Lect. c. 11.

Certè *Moſen*, quòd de *Deo* magnificâ ſit oratione uſus, laudat *Paganiſmo* deditus *Longinus*, impii illius *Porphyrii* præceptor, ut *Eunapius* & *Suidas* tradunt, ac *Porphyrius* ipſe agnoſcit. *Idcirco* [inquit *Longinus*] *Indæorum legiſlatorem, vir haud vulgaris, quandoquidem divini Numinis virtutem pro dignitate cognovit ac divulgavit; ſtatim in ingreſſu atque initio legum ſcribens: Dixit Deus; quid inquit? Fiat Lux, & facta eſt, Fiat terra, & facta eſt.* Voſſ. Inſtitut. Orat. l. 6. p. 446.

In *Longini* Libellum περὶ ὕψους notas eruditas ſcripſit *Gerh. Langbainius*, An. 1636.

Digitized by Google

1636. 8°. *Oxon.* Prodiit idem cum illustratione *Carols Manoleſſis*, 4°. *Bononiæ* 1644. Græcè & Latinè cum Notis *Tanaquilli Fabri* Salmurii anno 1663. in 8°.

CÆCILIUS CYPRIANUS.

Carthaginiensis, ex Gentili *Christianus*, ex Rhetore primùm Presbyter anno 247. deinde ab anno 248. Episcopus *Carthaginiensis*, capite damnatus, & gladio animadversus anno 258. *Chartophyl.* Eccles. *Gul. Cave.* Extant opera *Paris.* 1666. & *Oxon.* 1682. fol. Clar. An. D. CCLXVIII.

Cyprianus Carthaginiensis Episcopus, natione *Afer*, ante susceptam fidem gloriosè Rhethoricam docuit: Sed suadente Presbytero *Cæcilio*, à quo & cognomen sortitus est, ad *Christum* conversus, omnem substantiam suam pauperibus erogavit; ac post non multùm in *Presbyterum* & Episcopum *Carthaginis* electus, multa piissima opuscula elegantissimæ Phraseos & *Ciceroniano* candori proximæ ad ædificationem *Ecclesiæ* scripsit. In quibus, ut *Hieronymus ad Paulinum* scribens, ait, *instar fontis purissimi lenis incessit & placidus.* Sixtus Senens.

Unus igitur præcipuus, & clarus extitit *Cyprianus*, quoniam & magnam sibi gloriam ex artis Oratoriæ professione quæsierat; & admodum multa conscripsit in suo genere miranda. Erat enim ingenio facili, copioso, suavi, & (quæ Sermonis maxima est virtus) aperto; ut discernere nequeas, utrumne ornatior in eloquendo, an facilior in explicando, an potentior in persuadendo fuerit. *Lactant.* l. 5. Institut.

Non alium video inter eos, qui Latinè scripserunt, qui ad *Apostolici* pectoris vigorem propiùs accedat: ubique sentias *Pastorem* loqui, ac *Martyrio* destinatum. *Erasm.* Epist. l. 2. Epist. 18.

Non possum equidem inficias ire, quin olim inter *orthodoxos Scriptores* primas tribuerim *Hieronymo*: Verùm ubi *Cyprianum*, quem priùs & carptim & oscitans legeram, propiùs sum contemplatus animi dubius reddor utrum utri præferam, adeò suis uterque virtutibus summus occurrit. Quòd si hoc nomine jure præfertur *Demosthenes*, quod propiùs accesserit ad verum illud ac naturale dicendi genus, & longiùs absit ab *umbrâ Declamatoris*, longè præcellit hac parte *Hieronymum Cyprianus*: Magis ubique serius, ac minus affectans; cùm *Hieronymus*, quemadmodùm & *Tertullianus*, in risu penè sit immodicus, subinde desidens in *expatiationibus*, plurimum admiscens ex profanâ literaturâ: Quæ dotes, si laudi dantur, non tam defuere *Cypriano*, quàm vel spretæ sunt, vel neglectæ. Nihil in hôc reperies quod ad ostentationem ingenii videri possit ascitum, aut quod ullo pacto vafritiem sapiat, quæ non abest *Hieronymo*. Idem ibid. lib. 28. ep. 6.

Cæterùm cùm *Lucubrationes* ab eo relictæ ore omnium in Ecclesiâ sint celebratæ; quidnam autem est quod *Gelasius Papa* in *Romano Concilio*, statuto *Canone* de libris Apocryphis, censuerit *Cypriani Opuscula* apocrypha esse: At per *Opuscula* certè non alia ab eo esse opera significata, quàm editos ab illo de rebaptizatione Hæreticorum tractatus, existimamus; qui uno volumine *opusculo-*

rum titulo inſcripto, continerentur. *Baron.* 2.vol.ad an.261.

Cùm jam *Chriſtianam* Religionem amplexus eſt, deriſum à *Gentilibus*, ac vilipenſum, & loco *Cypriani*, dictum *Coprianum*, his verbis teſtatur *Lactantius*: *Audivi quendam hominem diſertum ſanè, qui eum jam mutatâ unâ literâ, Caprianum (* imò ut emendatiores codices habent, *Coprianum*, nempe ſtercorarium *) vocaret:* Quaſi quòd elegans ingenium & melioribus rebus aptum, ad aniles ſe fabulas contuliſſet. *Idem* ibid. ad ann. 250.

Cyprianum, virum ſanctiſſimum *Carthaginienſes* ad unum omnes in primis colunt, cui templum planè memorabile extra urbem ad littus maris extruxerunt: eumque cùm aliis pietatis officiis venerantur, tum feſtum diem, quem *Cypriana* vocant, quotannis celebrant. *Evagr.Scholaſtic.*l.4.c.16.Eccleſ.Hiſt.

Verſus ſcripſit *Cæcilius Cyprianus*, *Afer*, Pontifex Carthaginienſis, qui *Valeriano* Imperatore pro *Chriſto* neci traditus eſt. Cujus *Opera* ſoluta oratione omnibus nota, nec commendatione indigent. At verſus, quia parum cogniti vobis, tantum indicare volui. Sunt verò, quos ego legi, ſexaginta novem Heroici; *De ſanctæ Crucis Ligno*, quos ſi ſemel legatis, iterum & ſæpè legetis.*Lil. Gyrald.*

Tertulliani unicus admirator *Cyprianus*, ut etiam cum propter excellentiam *Magiſtrum* vocitare ſoleret,illius ſententiarum quaſdam liberè ſecutus eſt,ac,inter cæteras,iſtam de *rebaptizandis Hereticis*, quam mordicùs tenuit--Idem beatus *Martyr* in ſui ſeculi errore verſabatur, putans omnibus Baptizatis,ne pueris quidem exceptis, *Euchariſtiam* eſſe ad ſalutem neceſſariam. *Dall.* de *vero uſu Patrum*, p.262.263.

Quod de D. *Cypriani* Operibus nobis ſupereſt majorem ob amiſſa dolorem in nobis excitat. Nulli enim libri utiliores illis ad veræ *Theologiæ* ſolidam notitiam comparandam. In illis quæ fuerit antiqua *Eccleſiæ* Diſciplina cernere licet. Singularia quædam ad *Eccleſiaſtica Hiſtoria* intelligentiam perneceſſaria hinc hauriuntur, & pleraruмque difficultatum in primis *Concilius* occurrentium elucidatio ibi reperitur,quarum ſolutionem alibi fruſtra quis quærat. *Ephemerides* Gallic. Eruditor. VIII. Febr. 1666.

* *Deſiderii Eraſmi* in D. *Cyprianum* annotationes, cum *expurgatione* permittuntur. *Index Madrit.* edit. Ann. 1667.

Non me terret auctoritas *Cypriani*, quia reficit humilitas *Cypriani*; magnum quidem meritum novimus *Cypriani* Epiſcopi & *Martyris*. *D. Auguſtin.* l. 2. de Bapt.

Beatiſſimus *Cyprianus* velut oleum decurrens in omnem Suavitatem lingua compoſitâ: Declamator inſignis, Doctorque admirabilis. Quantos enim ille dubitantes non pertulit labi, lapſos verò firmiſſima prædicatione ſolidavit,confeſſores ad *Martyrium* ipſe perduxit? & ne minor eſſet prædicationibus ſuis;ipſe quoque *Martyrii* corona,Domino præſtante, decoratus eſt.*Caſſiodor.*Divin.Lect. c. 19.

Omnia Sancti *Cypriani* Opera edita in fol. *Oxonii* anno 1682. è Theatro *Sheldoniano*, correcta ad Manuſcriptos Codices, qui ſummâ cura allegantur,recognita & illuſtrata per *Joannem Fell*, *Oxonienſem* Epiſcopum.

PLO-

Digitized by Google

PLOTINUS.

PHiloſophus *Platonicus Ægyptius* natione, è civitate *Lyco*, diſcipulus *Ammonii*, Philoſophi *Chriſtiani*, præceptor *Porphyrii*, *Galieni*, *Taciti* & *Probi* temporibus. Sub *Philippo Româ* docuit, non *Idololatras* modò, ſed & *Chriſtianos* habens Auditores, à quorum religione non multùm abhorrere creditus eſt. *Civitatem* conditurus, ad *Platonis* ideam, *Galieni* Imp. opem imploravit, ſed hic à *Conſiliariis* ſuis eſt abſterritus. Fuit corpore gracili, tenui valetudine, morboque Sacro obnoxius. *Scripſit* de Rebus Philoſophicis libros 54. in *Enneadas* ſex diſtributos, quos *Latinè* interpretatus eſt *Marſilius Ficinus*. *Porphyrius* illum quoque contra *Gnoſticos* ſcripſiſſe addit. Doctrinam ejus *Ficinus* egregiè explicavit. Obiit Anno 270. ætatis 66. *Amelii* Præceptor: tanta virtutis veneratione ſuperſtitibus relicta, ut aræ paſſim ipſi, veluti *Deo*, extruerentur. *Hofman.* Clar. An. DC CCL.

Plotinus in diſputationibus ſtrenuus, ad inventionem ſolers, ad opportuna percipienda promptiſſimus, ſoli tamen intelligentiæ ſtudens, nihil de *Orthographiâ* curabat. Qui ad hunc legendum accedunt, hos mente ſublimiore eſſe convenit, nam cæteri homines animum habent, hic verò non animum, ſed intellectum. Quæ ſcribere conceperat, ita animo diſpoſuerat, ut è libro quodam antè oculos poſito exſcribere videretur: ſique ab aliquo interrumpebatur, peracto negotio, non repetebat Scripta, ſed ſequentia contexebat, quaſi nihil intermiſiſſet. *Porphyr.* in vit. *Plotin.*

Ob vim ingenii cœleſtem & dictionis obliquam, & ab ænigmatum obſcuritate non alienam rationem, gravior & à populari captu disjunctior videbatur. *Eunapius* in *Porph.*

Plotinus certè noſtræ memoriæ vicinus temporibus, *Platonem* cæteris excellentius intellexiſſe laudatur. *Aug.* de Civit. *Dei* l. 8. c. 10.

In *Plotino Auguſtinus* l. 3. Acad. videri *Platonem* revixiſſe ſcribit. Ita fuit ille os *Platonis* in Philoſophia purgatiſſimum & lucidiſſimum, dimotis nubibus erroris. *Macrobius* quoque Principem Philoſophiæ facit *Plotinum* cum *Platone*. *Lud. Viv.* comment. in loc. prædict. *Auguſt.*

Qui hunc audit, *Platonem* audire ſe putet: aut enim in *Plotino Plato* revixit, aut Dæmon idem prius *Platonem*, deinde *Plotinum* afflavit *Marſil. Ficin.* in Epiſt. ad Lect.

Plotinus Platonicus profundiſſimus, & à populari captu omninò disjunctus. Genus dicendi ſectatus eſt horridum & incultum, verborumque ac ſententiarum obſcuritate perplexum. *Joan.* Card. *Bona.* in Notit. Auctor.

Plotinus magis quàm quiſquam verborũ parcus. *Macrob.* in ſom. *Scip.* l. 2. c. 12.

Vir ſapientia inclytus vocatur *Lipſio* cent. 4. Miſcellan. Epiſt. 39.

Philoſophus maximi nominis, quique poſteris exemplum doctrinæ præbuit. *Barth.* ad *Zach.* pag. 284.

Plotinus Numenii inventa & dogmata ſibi tribuere à maledicis quibuſdam dictus eſt, quo *plagii* crimine ut liberaretur, *Amelius* librum ſcripſit de *Differen-*

tiâ doctrinæ Plotini & Numenii. Joan. Jonſ. de ſcript. Hiſt.Philoſ. l.3.c.10.

De *Platonica*, ut & *Pythagorica Philoſophiæ* Principiis, ſcripſere olim *Numenius*, *Cronius*, *Moderatus*, & *Thraſyllus*, qui *Tiberiano* ævo vixit: Sed omnium ante ſe induſtriam curâ accuratâ vicit *Plotinus*. *Voſſ.* de Philoſ. Sect. p. 72.

Plotinus non modò Hæbræorum Patrum, ſed Piſcatorum quoque ac Salvatoris noſtri perdoctus traditiones. *Theodoret.* de curandis Aff. Græc. lib. 6.

Sed redeo ad *Plotinum*, cujus morientis verba literis planè aureis, & ſi quid auro reperitur etiamnum pretioſius, perſcribenda: quia quid noſtrûm cuique meditandum obeundumque ſit, ſumma veritate præſcribunt, non duxi per incuriam tranſmittenda. Nam cùm jamjam foret animam acturus, perrexit ad eum inviſendum *Eustochius*, ſicuti ab eodem relatum ſibi, *Porphyrius* ſcribit: habitabat is *Puteolis*. *Adhuc* (inquit *Plotinus*) *te expecto, atque equidem jam annitor, quod in nobis divinum eſt ad divinum ipſum quod viget in universo, redigere.* Spiritumque his verbis emiſit. *Rhodogin.* Lect. Antiq. l. 21.c.10.

Plotini Philoſophiæ *Platonicæ* libri 54. in ſex Enneades diſtributi prodierunt *Græcè* cum Interpr. *Marſilii Ficini* & Commentariis. *Baſileæ* in Fol. An. 1580.

GREGORIUS.

Clar. Anno D. CCLIV. ANteâ *Theodorus* dictus, Epiſcopus fuit *Neocæſarienſis*, & à magnitudine miraculorum patratorum *Thaumaturgus* appellatus, auditor fuit *Origenis*, dum eſſet adoleſcens; ſed ab erroribus ejus omninò immunis fuit. *Bellarm.* Obiit ann. Dom 265.

Scripta Genuina hæc ſunt: Panegyricum in *Origenem*----Metaphraſis in Eccleſiaſtem----Brevis expoſitio fidei----Epiſtola Canonica. Aliæ Epiſtolæ plures quæ non extant.

Opera Suppoſititia ſunt: Ἡ κατὰ μέρος πίστις----Capita xii. de fide. cum Anathematiſmis---In annunciationem S. Dei Genitricis Sermones tres---Sermo in Sancta Theophania----Ad Tatianum de animâ diſputatio. *Gul. Cave.*

Certè *Baſilius* tantam fuiſſe miraculorum ejus præſtantiam ait, ut ab ipſis etiam veritatis hoſtibus. *Alter Moyſes* appellaretur. Virum Apoſtolicorum ſignorum & virtutum vocat. *Hieronymus.*

Vir doctus & ſanctus, & multa ſcripſit, & miraculis vivens coruſcavit. *Trithem.*

Vir Apoſtolicorum virtutum maximè compos, inter omnes Patres. *Barth.* in Adv. p. 36.

Gregorium Magnum & illius voces quo loco ponam? annon cum *Apoſtolis* & *Prophetis*, virum qui eodem Spiritu, quo illi, verſatus eſt, quique *Sanctorum* veſtigiis per omnem vitam inhæſerit, quique Evangelicæ conſervationis vigorem, quamdiu vixit, præſtiterit? Equidem illud dixerim: profectò injuriâ afficeremus veritatem, ſi non animam illam annumeremus iis qui *Deo* juncti ſunt: Qui velut inſignis magnaque lucerna in Eccleſia *Dei* reſplenduit: Qui *Spiritus*

ope

Digitized by Google

ope terrorem habuit adversum Daemonum potestatem. *Basil.* de Spirit. Sanct. cap. 29.

De *Gregorio* illud constat: Quantumlibet in fide Christiana *Origenem* habuerit Catechistam atque Doctorem; tamen adeò omni penitùs impuritate defæcatam ab eo cognoscitur hausisse doctrinam, ut nullus unquam nec adversariorum quidem fuerit, qui vel levi suspicione cum *Origene* conniventiæ eum in crimen adduxerit. Quòd verò in ipsum aliquando fuerit inclamatum, suis scriptis favisse *Sabellio*: procul hæc abhorrebant ab *Origenis* Sententia. *Baron.* ad Ann. 266.

Contra Gentiles scribens *Thaumaturgus*, aliquibus visus est *Sabellio* arma subministrasse, quod S. *Basilius*, *Baronius*, alique purgant & excusant.

Iste *Gregorius* crebro hominum celebratur sermone non *Athenis* solùm & *Beryti*, verum etiam per totam regionem *Ponti*, atque adeò per universum (prope dixerim) orbem terrarum. *Socrat.* l. 4. Hist. Eccles. c. 27.

Ubi cognovit suum instare obitum, totam diœcesin ac civitatem suam perscrutans, cùm septemdecim tantum *Ethnicos* in ea reperisset, Gratias *Deo* agit, quod suo *Successori* tot relinqueret simulachrorum cultores, quot ipse ejus Ecclesiæ curam suscipiens in ea Christianos invenisset.

Sicut de *Moyse* ait *Scriptura*, quod eruditus esset omni sapientiâ *Ægyptiorum*: Ita quoque magnus iste vir [*Gregorius Thaumaturgus*] cùm omnem *Gentilium* eruditionem atque doctrinam perscrutatus esset, factoque periculo didicisset, quàm infirmæ eorum opiniones sint atque sententiæ, quàmque parum sibi constent. Discipulus fit *Evangelii*, ac priùs quàm per mysticam & incorpoream nativitatem institutus esset, adeò rectè atque præclarè sese in vitâ gerebat, ut nullas peccati sordes ad *Lavacrum* afferret. *Gregor. Nyssen.* in vita ejus.

Gregorii Thaumaturgi Episcopi *Neocesariensis* opera varia, Græcè & Latinè summâ curâ comparata, Interprete & scholiaste Doctore *Gerardo Vossio* colliguntur, *Romæ*, ann. 1594. unà cum variis Sanctorum Patrum opusculis, quæ anteà nunquam prodierant è prælis, eodem Interprete & Scholiaste *Gerardo Vossio*. Hæc autem impressa in 4°. *Moguntiæ*, ann. 1604. & in fol. *Parisiis* an. 1622. junctis sanctorum *Macarii Egyptii*, & *Basilii Seleuciæ* Episcopi operibus, cum *Zonaræ* expositione in aliquot *canonicas Græcorum* Epistolas. De his operibus plene *Possevinus in suo Apparatu sacro*, *Bellarminus* & *Labbeus De Scriptoribus Ecclesiasticis*, qui multis contendunt ut magnam saltem eorum partem, si non omnia, legitimam & purent & probent. Attamen ut ego ingenue sensum meum aperiam, dicam valde mihi suspecta esse ea omnia quæ sub ejus nomine vulgata sunt, ob auctoritatem S. *Gregorii Nyssæni* Episcopi, qui teste *Leontio Byzantino* in libro de *sectis*, c. 8. ait in vitâ D. *Gregorii Thaumaturgi* quam conscripsit, eum nihil de Scriptis reliquisse posteritati: Quis enim hoc melius noscere poterat, quàm S. *Gregorius Nyssenus*, qui vitam ejus scribebat? *Oudin.* in Supplement. de Script. Eccleiast.

PORPHYRIUS.

Clar. Anno D. CCLXX.

PHiloſophus *Tyrius*, clarâ ortus proſapiâ, priùs *Malchus* vocabatur, deinde ob veſtem regiam *purpuream*, quâ ob nobilitatem utebatur, *Porphyrius* à Sophiſtâ *Longino*, qui ejus in *Rhetoricis* Præceptor erat, dictus eſt. *Plotini* fuit diſcipulus, magiſter verò *Jamblici*. Natus *Aureliani* temporibus obiit ſub finem *Diocletiani*.

Scripta ejus hæc ſunt: De divinis nominibus, l. 1.---De Principiis lib. 2.---de Materiâ, lib. 6.---De animâ; lib. 5.---De animalium abſtinentiâ, lib. 4.---De cognoſcendo ſeipſum, lib. 4.----Quòd una fuerit *Platonis Ariſtoteliſque* ſecta, lib. 7.----In hiſtoriam *Juliani Chaldæi* Philoſophi, lib. 4.----Contra Chriſtianos, lib. 15.----De Homericâ Philoſophiâ---Ad *Ariſtotelem* quòd anima ſit *entelechia*.---Philologiæ Hiſtoriæ, lib. 5.-----De Genere, Specie, Differentia, Proprio & Accidente-----De *Nili* fontibus, ſecundum *Pindarum*---De utilitate quam Reges ex *Homero* percipere poſſunt, lib. 10.-----Miſcellanearum Quæſtionum, lib. 7.-----In *Thucydidis* procœmium---Ad *Ariſtidem*, lib. 7.----In *Minuciani* artem. Item alia plurima, præcipuè verò *Aſtronomica*.

Hic eſt ille *Porphyrius*, qui contumelioſam, ac atrocium injuriarum plenam linguam in *Chriſtianos* movit, & quâ ſuum peſtiferum venenum in eos effudit, ac ejaculatus eſt. *Suid.*

Porphyrius, vir, ſi quis alius fuit, Religioni *Chriſtianæ* & ejus *cultoribus* infeſtiſſimus. *Tanaquil. Fab.* Epiſt. l. 1. p. 145.

Rabidus adverſus *Chriſtum* canis audit *Porphyrius Hieronym.* in procœm. catalog. Scriptor. Eccleſ.

Porphyrius contra veritatem rabida debacchatus eſt inſania. *Theodoret.* Serm. 1. de *Grac.* affect. curatione.

Porphyrius à poſteriore *gentilitate* maximè cultus, & inter *Platonicos*, ob excellentiam, *Philoſophus* cognominatus; ſed hoſtis ille *Chriſti* aſophos vel miſoſophos potius appellandus. Hic habitus omnium *Platonis* myſteriorum conſultiſſimus. *Wier.* de Mag. Infam. c. 3.

Ejus adeo exoſum & execrabile nomen, ut in *Edictis Imperatorum* profligatiſſimi quique *Hæretici*, *Porphyriani* dicerentur. *Crakanthorp.* de Provid. *Dei.*

Porphyrii Scripta adverſus *Chriſtianos* olim combuſta fuiſſe *Theodoſii* M. juſſu, ann. 448. patet ex *Actis Concil. Epheſini.*

Lactantius duorum meminit Philoſophorum, qui contra *Chriſtianos* ſcripſerint, quorum prior ſine dubio hic *Porphyrius* fuit. Deſcribit eum velut ſub velo Philoſophi omnibus vitiis coopertum, avarum ſimul ac luxurioſum quique opibus ſuis ipſos *Judices* corruptos habuerit in poteſtate. *Hofman.*

Magnum hujus inter *Philoſophos*, ac *ſophiſtas*, nomen fuit---*Porphyrium* primitùs fuiſſe *Chriſtianum*, ſed poſteà à Religione hac reſiliiſſe, *Auguſtinus* innuere videtur, l. 10. de *civ. Dei.* c. 28. Id ob auctoritatem tanti viri inficias ire non aſſm: Sed hactenus tamen nihil invenio, quo id veriſimile fiat, præterquam quòd junior

junior familiariter usus sit *Origene*. Ac longè etiam minùs assentire possum doctissimo *Annalium Ecclesiasticorum* Scriptori, [*Baronio* ad annum 325.] qui jam senem denuò ex *Gentili Christianum* factum putat. *Voss.* de Hist. Græc.

Usque adeò vir ille [*Porphyrius*] in omni virtutum genere voluratus promiscuè fuit, ut nescias quid laudes magis, Sermonis elegantiam & nitorem, an verò dicendi acrimoniam. Videtur extremam senectam attigisse; quo factum, ut multas reliquerit observationes, libris prius à se editis repugnantes: de quibus non possum aliter existimare, quàm quòd ætatis progressu sententiam mutarit. *Eunap.* in vit. *Porphyr.*

Porphyrius tanquam *Mercurialis quædam catena* ad Mortales demissa, omnigenæ eruditionis beneficio, cuncta apertè, dilucidè, claréque explicabat Plotini & Philosophorum res, qui arcana sua obscuritatis latebra, sicut Poëtæ Fabulis, involverunt, postquam laudatum *perspicuitatis remedium* (τὸ φάρμακον τῆς σαφηνείας) experientia edoctus gustasset. *Eunapius in vitâ ejus.*

Porphyrium Christianæ fidei desertorem tanti fecit *Libanius* sophista, ut eum pro Deo habuerit. *Niceph.* lib. 10. cap. 3.

Julianum ejus mendaciis atque deliramentis tanquam divinis vocibus exultasse, liquet ex *Nazian.* orat. 4.

Capitalis quidem ille [*Porphyrius*] fidei *Christianæ* hostis, Philosophus tamen insignis, & veterum historiarum scientissimus. *Nic. Full.* Miscell. sacr. l. 2. cap. 6.

Optandum esset nos habere libros quos adversus *Christianos* conscripsit: Si eos haberemus libros quos habebant *Patres* egregia in iis cerneremus.

Ex *Aristotelis* libris *Topicorum* sumpsit *Porphyrius* quæ de *quinque vocibus* composuit; opus, ut mea utique sententia utilissimum, ità longè ab utilitate traditum. Prætereo περιπλοκίαν, & molestiam *Orationis*. *Lud. viv.* de causis corrupt. Art. p. 181.

Porphyrius è *sacris Literis*, quas sibi collibuit suffuratus, nonnullis inde sententiis sua monumenta intersitis, posthabuit *veritatem* perdiscere. Simiusque duntaxat imitator permansit, vel ut veriùs dicam, *Graculus* quidam fuit alienis plumis excultus. *Theodoret.* serm. 7. p. 108.

Quæ verò causa eum moverit, ut deficeret à fide & libros in Christianos scriberet docet *Socrates* l. 3. c. 19. Nam iste *Cæsarea Palestina* à quibusdam Christianis reprehensus, cùm prægravi, qua ardebat, iracundia illud ferre non posset, religionem *Christianam* deseruit; & præ odio illorum, qui ipsum coarguerant, ad libros conscribendos, quibus *Christianos* maledictis & contumeliis perstringeret, præceps ruit. Eadem *Nicephor.* l. 10. c. 36. *Lud. Viv.* comment. in l. 10. c. 26. *Augustin.* de civ. *Dei.*

Porphyrii opera, viz. de Abstinentia ab animalibus necandis, libr. 4. cum versione *I. Valentini*: De vita *Pythagoræ* liber: Sententiæ ad Intelligibilia ducentes: De Antro Nympharum, quod in Odyssea describitur, Latinè omnia versa sunt per *Lucam Holstenium*; qui & dissertationem de Vita ac Scriptis *Porphyrii*, nec non Observationes ad vitam *Pythagoræ* adjecit.

Ca-

Cantabrigiæ in 8o. Impensis *Guil. Morden.* anno 1655.

Libri quatuor de Abstinentiâ prodierunt Græcè cum Scholiis *Michaelis Ephesii* anno 1547. Florentiæ in Fol.

Scholia ejus optima ad Iliada *Homeri* se habere, aliquando in lucem proditura, ait *Isaacus Vossius* ad *Melæ* lib. 1. cap. 9. quæ cum aliis commentatoribus Poetæ ejus è Bibliothecâ Peireſciânâ acceperit.

ÆLIUS SPARTIANUS.

Clar. An. D. CCXCIII. *Diocletiani* Imperatoris temporibus floruit. Vitas *Adriani*, *Ælii veri*, *Didii Juliani*, *Severi* & *Pescennii Nigri*, *Caracallæ* & *Getæ*, literis consignavit.

Ælius Spartianus profunditsimâ scatet eruditione, non sine sui temporis eloquentiâ. *Joan. Bapt. Pius*, c. 57. annot. poster.

E *Spartiano*, *Lampridio*, *Capitolino*, *Vulcatio*, & illis quasi partium secundarum *Historicis*, eloquentiæ non multum; rerum & morum veterum immensam copiam est haurire. *Lips.* l. 5. Epist. Quæst. Epist. 21.

De *Stylo* res nota, uti & aliorum, qui cum *Spartiano* conjungi solent. Ut sunt *Gallicanus*, *Trebellius Pollio*, *Julius Capitolinus*, & alii. De quibus sic *Erasmus* in *Ciceroniano*: *In his vix est quod probes, præter Historiæ fidem. Nam ægrè inuentur Sermonis Latini castimoniam. Vossius* de Hist. Lat.

Rarissimos supereſſe, qui veritatem viderentur exquisitè sectari, & sibi comperta scripsisse, in cæterorum tamen copiâ non spernendos, voluit divina benignitas. In his ponere soleo *Polybium*, *Suetonium*, & *Vitarum Augustarum* ineptos plerumque consarcinatores, nisi si ita interpolatos; *Tacitum Ammianum Marcellinum*. Quibus etsi diversissimis *Scriptoribus*, maximè omnium *veritatis* studium cordi fuisse scimus. *Barth.* l. 60. advers. in *Augustin.* de C. D. l. 1. c. 6.

In *Spartiano* multa pluribus in locis deprehenditur earundem rerum repetitio, & plurima ubique confusio. Nam quoties *Serviani* eædem legas in *Adriano*? in cujus vitâ contexendâ poterat sanè, debuerat certè *Spartianus* vel temporum servare seriem, vel per partes sic dicenda distinguere, ut de publicè gestis, de peregrinationibus, deque privatâ cæteiâ ejus vitâ separatim tractaret. Qui quidem ordo in aliis quoque *Spartiani* scriptis desideratur. *Bonifac. Roman.* Hist. Scriptor.

Ælius Spartianus Historicus non magni ponderis. *Dempster.* in Elench. *Scriptor.*

Certum est quòd *Spartianus*, Lampridius cæterique qui quod *Historiæ Augustæ* nomen obtinere solet composuerunt, tempora de quibus scribunt mirum in modum illustraverint, quòdque eorum librorum lectio, quandoquidem melioribus hac in parte destituti sumus, absque insigni dispendio negligi nequeat. Sed totum illud ingens volumen quod ab illis habemus, frigidum & exanime cadaver est, potiùs quàm *Historicum* corpus debitè animatum. Omnes Eruditi judicio conformes sunt Authori qui, in sua *Præfatione*, *Historiæ deshonestamenta* eos nominat. Dicique potest nihil in eorum lectione proficiposse, quod attinet

ad

Digitized by Google

ad Hiſtoriæ regulas, niſi in contrarium ſenſum trahantur, quemadmodum in illorum imperitorum *Fidicinum* cantu, quem Diſcipulos ſuos audire volebat *Iſmenias*, ut errores vitarent quos in illo animadvertiſſent. *Franciſ. Motheus le Vayer*. Præfat. ſua. Gall.

Julius Capitolinus, & huic æqualis *Ælius Spartianus*, claruerunt ambo temporibus *Diocletiani*, & in gratiam ipſius & ad ipſum ſcripſerunt Vitas quorundam Imperatorum, ut ex ſuis ipſorum ſcriptis apparet: quamobrem cùm ſcirent ipſum *Diocletianum* immenſo odio in *Chriſtianos* flagrare, & ipſi eadem in eos invidiâ, quæ de *Chriſtianis* ſcripta memoriâ digna reperiſſent, ex compoſito prætermiſerunt: Adeò ut acerbiſſimæ in eos per Imperatores *M. Antoninum & Lucium Verum* excitatæ perſecutionis, ne verbum quidem fecerint: Sicut & multa alia ab iis obvoluta ſilentio relicta habentur, quæ toto *Romano* orbi perſpicua, publicis etiam teſtata monumentis habentur. *Baron.* ad ann. *Chr.* 163.

Hiſtoria Auguſta Scriptores, licèt exili quidem ac levidenſi teſtimonio proſequatur *Caſpar. Barthius* alicubi, & ipſo ævo *Theodoſiano*, vel etiam *Juſtinianeo* latinitatem in pleriſque deformiorem pronunciet: Nolim quiſquam utilitatis parùm ex eorum lectione comparati poſſe putet. *Whear.* Meth. leg. Hiſt. Civil. Sect. 22.

Hiſtoriæ Auguſt. ſcriptorum lectio cùm omnibus & Hiſtoriæ & Morum antiquorum ſtudioſis neceſſaria, nedum utilis; tum vel maxime iis, qui cognitione *Juris Civilis* Romanorum delectantur. Quàm multa enim toto ſparſim opere invenias, quæ ad Juriſprudentiæ ſtudia propriè pertineant? quàm multis locis, aut novum Jus aliquod introductum, aut vetus antiquatum obſervatur? ut taceam, quòd abſque his ſcriptoribus fuiſſet, plurimos prudentes, quorum extant in *Pandectis* & nomina & Fragmenta, ignoraremus: Taceam item dictionis genus, in multis commune cum antiquis Juriſconſultis. Quid? tot Principum pulcherrimas Epiſtolas, tot graviſſima Senatus-conſulta, tot alia publica monumenta, è Scriniis Auguſtorum, Actis Senatûs & populi, aut neſcio unde ex abdito erута, quanti cenſemus facienda? aut quem mihi dabis ex omni veterum Auctorum numero, cui propter ſimilem vel fidem, vel diligentiam tantum debeamus. Nec prætermiſerim eruditas illas neque longè petitas, ſed è re natas digreſſiones, quibus hi Libri, tanquam ſegmentis purpuræ veri luminis, variis locis ſunt ornati. *Iſaac. Caſaub.* In Prolegom. ad Hiſtor. Auguſt.

Ælius Spartianus, *Ælius Lampridius*, *Julius Capitolinus*, aliique *Hiſtoriæ Auguſtæ* Scriptores, in lucem emiſſi ſunt cum integris Notis *Iſaaci Caſauboni*, *Claudii Salmaſii* & *Jani Gruteri*, duobus Tomis in 8o. *Lugd. Bat.* ex officinâ *Hackianâ*, anno 1671.

ÆLIUS LAMPRIDIUS.

IMperatorum *Diocletiani* & *Conſtantini* Magni temporibus vixit. Nam ad illum quidem *Antonini Commodi*, ad hunc verò *Antonini Heliogabali* & *Alexandri* clar. A. D. CCXCVI.

Digitized by Google

Alexandri Severi vitas ſcripſit. *Gerard. Joan. Voſſius* eundem ſibi *Ælium Spartianum* atque *Lampridium* videri exiſtimat.

Mihi quidem id animi fuit, ut imitarer *Suetonium Tranquillum*, *Fabium Marcellinum*, *Gargilium Martialem*, *Julium Capitolinum*, *Ælium Lampridium*, cæteroſque, qui hæc & talia, non tam diſertè, quàm verè memoriæ prodiderunt. *Flav. Vopiſc.* in *Probo*, c. 2.

E *Spartiano*, *Lampridio*, *Capitolino*, *Vulcatio*, & illis quaſi partium ſecundarum Hiſtoricis, eloquentiæ non multum; rerum & morum veterum immenſam copiam eſt haurire. *Juſt. Lipſ.* l. 5. Epiſtolic. Quæſt. ep. 21.

Ælius Lampridius Hiſtoricus futilis, ſi ſcribendi genus ſpectetur, cæterùm neceſſarius Polyhiſtor. *Dempſter* in elench. Script.

Lampridius Hiſtoricus frigidus. Idem ibid.

Stylus *Lampridii* pedeſter ac humilis eſt; dictio parùm ſincera, numerus plerumque ſubſultans; res nullâ ſerie digeſtæ, ita relatæ, ut in mentem veniebant; nullus verborum delectus, nullus eloquentiæ apparatus. *Barth. Bonifac.* in excerpt. de *Roman. Hiſtor.* Scriptor.

De *Julio Capitolino*, *Ælio Lampridio*, *Trebellio Pollione*, *Flavio Vopiſco*, *Ælio Spartiano*, & *Vulcatio Gallicano*, qui uno ferè tempore ſub *Diocletiano* & *Conſtantino* Magno *Imp. Rom.* Principum vitas conſcripſere, vix habeo quid dicam; adeò temporum injuriâ & *Librariorum* indiligentiâ ſunt mutili, & corrupti; ex his tamen quæ extant facilè colligere poſſumus, eos pro temporum conditione ſatis diligentes in hiſtoriâ conſcribendâ fuiſſe, ſed rerum diſpoſitio, quâ uſi ſunt, minus apta, ſtyluſque tenuis. Pleraque etiam dicenda omittunt, multis ineptè, quæ ad rem nihil vel parum pertinent, additis, & cùm brevitati ſtudent, in nimiam verboſitatem incidunt, minuta quæque perſequentes. Nobis tamen chari eſſe debent, cùm eorum temporum meliores *Scriptores* non habeamus. *Car. Sigon.* de *Rom. Hiſt.* Script. c. 20.

Illud opinor apud eruditos omnes in confeſſo eſſe, quod ad narrationis fidem attinet, primas deberi *Suetonio*: qui, ut quidam non infeſtiviter dixit, *Prorſus eâ libertate ſcripſit Cæſarum vitas, quâ vixerunt ipſi.* Propemodum æquarunt *Suetonium*, hac ſanè laude, *Ælius Spartianus*, *Julius Capitolinus*, *Ælius Lampridius*, *Vulcatius Gallicanus*, *Trebellius Pollio*, *Flavius Vopiſcus*, licet eloquentiæ viribus ſermoniſque politiæ multò inferiores. Proinde mihi quidem digni videbantur, ut eorum lucubrationes ſtudioſi ſummâ fide ſervarent, quorum fide factum eſt, ut tantarum rerum tam certa memoria duret in hanc uſque noſtram ætatem. *Eraſm.* Epiſt. l. 28. Epiſt. 16.

Romanorum Impp. vitæ ac res geſtæ, à ſex illis *Hiſtoriæ Auguſtæ* Scriptoribus, non tam diſertè, quàm verè in literas referuntur; quos accuratè emendatos, atque illuſtratos, *Iſaacus Caſaubonus*, noviſſimi hujus ſeculi immortale decus, & *Claud. Salmaſius*, rerum literarumque veterum uſque ad miraculum doctus, haud ita pridem nobis dederunt. *Wheat.* Meth. legendi Hiſt. Civil. ſect. 22.

JULIUS

Digitized by Google

JULIUS CAPITOLINUS.

TEmpore *Diocletiani* vixit. E *Spartiano*, *Lampridio*, *Capitolino*, *Vulcatio*, & illis quasi partium secundarum *Historicis*, eloquentiæ non multum; rerum & motuum veterum immensam copiam est haurire. *Lipſ.* l. 5. Epist. Quæst. Epist. 21. Clar. An. D. CCXCVIII.

In his (*viz. Ælio Lampridio*, *Julio Capitolino*, *Ælio Spartiano*, *Vulcatio Gallicano*, *Trebellio Pollione*, *Flavio Vopisco*, *Aurelio Victore*) vix est quod probes, præter Historiæ fidem; tantum abest, ut eos *Ciceroniani cognominis* honore digner. Nam ægrè tuentur Sermonis Latini castimoniam. *Erasm.* in *Ciceroniano.*

Ex his tamen, quæ extant, facile colligere possumus, eos (*viz. Capitolinum*, *Lampridium*, *Pollionem*, *Vopiscum*, *Spartianum*, *Gallicanum*) pro temporum conditione, satis diligentes in historia conscribenda fuisse. Sed rerum dispositio, quâ hi usi sunt, minus apta, stylusque tenuis. Pleraque etiam dicenda omittunt; multis ineptè, quæ ad rem nihil, vel parum faciunt, additis. Et cum brevitati studere conantur, in nimiam verbositatem incidunt, minuta quæque prosequentes. Nobis tamen chari esse debent, cùm eorum temporum meliores *Scriptores* non habeamus. *Car. Sigon.* de Hist. Roman. c. 20.

Reprehendit *Sigonius Capitolini* otiosam verbositatem, dum minuta quæque prosequitur. Sed profectò nimis ille est iniquus, qui pro gratia, quam *Scriptori* de nobis optimè merito debemus, reddit objurgationem. Nam vel minimarum rerum cognitio magnam interdum affert utilitatem, præsertim si de magnis agitur viris, quorum nullum est tam leve, tamque domesticum dictum aut factum quin observatione dignum videatur. *Balthass. Bonifac.* de *Roman. Histor.* Scriptor. c. 21.

Julius Capitolinus, & huic æqualis *Ælius Spartianus*, claruerunt ambo temporibus *Diocletiani*, & in gratiam ipsius & ad ipsum scripserunt Vitas quorundam Imperatorum, ut ex suis ipsorum Scriptis apparet: quamobrem cùm scirent ipsum *Diocletianum* immenso odio in *Christianos* flagrare, & ipsi eâdem in eos invidiâ, quæ de Christianis scripta memoriâ digna reperissent, ex composito prætermiserunt: Adeò ut acerbissimæ in eos per Impp. M. *Antoninum* & *Lucium Verum* excitatæ persecutionis ne verbum quidem fecerint: Sicut & multa alia ab iis obvoluta silentio relicta habentur, quæ toto *Romano* orbi perspicua, publicis etiam testata monumentis habentur. *Baron.* ad ann. *Chr.* 163.

Vitæ nonnullæ sunt inter hos (*viz. Capitolinum*, *Lampridium*, *Pollionem*, *Spartianum*, *Gallicanum*) quas jure dicas, centonum instar, è diversi coloris pannis fuisse consutas. Scriptorum alibi desideres judicium limatius, alibi diligentiam exquisitiorem; omnium maximè in *Capitolino*, & in quatuor aliis. *Balthass. Bonifac.* & Roman. Hist. Scriptor. c. 26.

Julius Capitolinus Historici nomine indignus, *Dempster* in Elench. Script.

In *Vopisco*, præter eruditionem, illud, etiam laudamus, quod omnia ordine

narrat meliori, quàm factum fuit à *Spartiano*, *Capitolino*, atque aliis *Historiæ Augustæ* Scriptoribus, in quibus pleraque valdè turbata. *Vass.* l. 2. de Hist. Lat. c. 7.

Omnium verò maximè incuriam suam prodidit *Julius Capitolinus*: Cui congerendi tantum, non digerendi voluntas fuisse videtur. *Idem* de Art. Hist. c. 24. pag. 128.

Julius Capitolinus eorum judicio qui illum evolvere dignati sunt, omnium *Historiæ Augustæ Scriptorum* vilissimus habetur. Fr. *Moth.* le *Vayer*. Tom. 1. pag. 412.

* *Isaaci Casauboni* Emendationes ac Notæ in *Julium Capitolinum*, inter libros *expurgandos* locum habent in *Indice Madrit.* edit. ann. 1667.

Si de *Ælio Lampridio*, atque *Julio Capitolino* plura scire desideres, vide in *Ælio Spartiano* judicia de hisce, aliisque *Historiæ Augustæ* Scriptoribus.

HIEROCLES.

clar. An. D. CCCII. PHilosophus, an solùm homo politicus non liquet. Claruit ineunte hoc Seculo circa ann. 302. Persecutionis sub *Diocletiano* ferventis Auctor & ἐγκαθάρτης maximus: *Bithyniæ* primùm ex Vicario Præses, deinde *Alexandriæ* Præfectus. Utrobique in *Christianos* mirè desæviit. Nec hôc contentus, Scriptis in eos duobus virulentis libellis, quos λόγους φιλαλήθεις nominavit, ulterius adhuc insecutus est. Quo in opere inter alia *Apollonium Tyaneum*, magum famosissimum *Christo Domino* comparavit, & vel paria, vel etiam majora fecisse contendit. Alius à nostro, & ætate junior *Hierocles* ille, qui scripsit de *Fato* apud *Photium*. *Gul. Cave.* Chartophyl. Eccles.

Commentatio edito in *Christianos*, *Hierocles* Philosophus, unus ex *Areopagi* Judicibus, nihil magis monstrare conatus est, quàm *Apollonium* æqualem fuisse *Christo*. Porrò ejus insanias *Eusebius* adversus eum scribens egregiè confutavit: Quem consulat, qui hæc pleniùs scire cupit. *Baron.* ad an. *Dom.* 68.

De hoc Autore, tacito ejus nomine, *Lactantius* hæc tradit: Alius eandem materiam mordaciùs scripsit, qui erat è numero *Judicum*, qui auctor imprimis persecutionis faciendæ fuit: Quo scelere non contentus, etiam Scriptis eos, quos afflixerat, insecutus est. Composuit enim libellos duos, non *contra Christianos*; ne inimicè insectari videretur; sed *ad Christianos*; ut humanè, ac benignè consulere putaretur. In quibus ita falsitatem *Scripturæ Sacræ* arguere conatus est, tanquam sibi esset tota contraria: Nam quædam capita, quæ repugnare sibi videbantur, exposuit; adeò multa adeò intima enumerans, ut aliquando ex eâdem disciplinâ fuisse videatur. *Lactant.* de *Justitiâ*, l. 5. c. 2.

Hieroclem, Philosophum *Alexandrinum*, *Raynaudus* plagiariis accenset, quoniam ipsi *Eusebius*, libro contra eum, perinde ut *Philopono Photius*, usurpationem alienorum librorum vitio verterat. *Thomas.* de *Plagio*, sect. 463.

Inter opera verò Philosophica, sive *Judex*, sive alius fuerit, primum jure merito

Digitized by Google

merito locum sibi vendicat ὑπόμνημα εἰς τὰ χρυσᾶ Πυθαγόρα Ἔπη, Commentarius in Aurea *Pythagoræ* Carmina, opus nunquam satis laudatum. Neque enim carmina ista tantùm interpretari, aut Grammaticorum instar *Scholia* conficere in animo habuit, sed omnia *Pythagorica* disciplinæ lineamenta brevi quasi tabulâ depingere. *Joan. Pearson.* in Prolegom. ad *Hierocl.*

Sciendum quòd *Hierocles*, qui scholam *Alexandrinam* sublimitate & magnitudine animi ornavit, præter magnificentiam venerandam, & constantiam, etiam ingenii ubertate admodum affluebat; & cùm linguæ præstantiâ, pulcherrimorumque nominum & verborum facilitate ac copiâ excelleret, omnes ubique auditores in sui admirationem rapiebat, tam orationis venustate, quàm scientiarum varietate, cum *Platone* semper contendens. *Damascius* apud *Phot.*

Est autem Phrasis *Hierocli* aperta atque pura, & rebus Philosophicis apta, at non supervacuis pulchrisque coloribus, & *Rhetorices* variis pigmentis decorata. *Phot.*

Extant ejus Commentarii in Aurea *Pythagoræ* carmina, de Providentiâ & Fato, &c. Græcè & Latinè *Londini* in 8°. an. 1654.

ARNOBIUS.

Afer, sub *Diocletiano* in urbe *Africa Siccâ* florentissimè *Rhetoricam* docuit. Floruit circa ann. *Chr.* 303. *Lactantii* Præceptor fuit. Septem Libros adversus *Gentes* edidit. Hâc occasione hos libros scripsit: Cum adhuc Ethnicus ad Fidem *Christi* occultis inspirationibus vocaretur, & ad crudelitatem quodammodò compelleretur, ab Episcopis *Africæ* Sacramentum regenerationis efflagitavit: Quem cùm illi rejicerent, veriti, ne vir seculari eloquentiâ tumens, Religioni *Christianæ*, quam semper oppugnaverat, illudere vellet, obtulit eis in argumentum sinceritatis suæ præstantissima adversus pristinam Religionem disputationum volumina, tanquam fidei suæ obsides. *Sixt. Senens.* Clar. An. D. CCCIII.

Arnobius Afer, abstrusæ eruditionis, summique ingenii Autor, *adversus Gentes* libros septem scripsit. Reconditæ hoc sapientiæ promptuarium, quo fatua *Gentilium* Religio explodatur, vera confirmatur, omni laude majus est. Quis enim eloquentiæ nervos, rationum pondera, exquisitas sententias cùm pervolvit, non abripitur in amorem & desiderium tanti auctoris? ubique triumphat florentissima ejus dictio, atque ipsi adeò Gentiles suo jugulantur gladio. Calamus ille simul omnes tacentes *Gentilium Deos* perfodit, confecit. Ipsi Dii, si tales dii essent, erubescerent, ubi audirent hîc sua crimina, atque insulsas de se confictas fabulas. Libro quidem secundo *Arnobius Gnosticorum* sequitur opinionem de Immortalitate Animarum, & aliis in Locis à veritate Christianâ nonnihil recedit. Sed hoc condonandum illi, qui ex *Ethnicismi* tenebris recèns ad veritatem *Christianam* pervenerat. Idem huic autori evenit, quod iis solet, qui ex carcere tenebricoso in lucem perducti visum adhuc dubium habent, in cæteris subtilis, disertus, ingenio & facundiâ pollens. Ethnicismi debellator fortissimus. *Joan.*

Muret præfat. ad Lect. *Arnob.* Impref. 40. an. 1651.

Septem libros adversus *Gentes Arnobius* edidit, totidemque Discipulus ejus *Lactantius*, quos si legere volueris, *Dialogorum Ciceronis* in eis Epitomen reperies, inquit *Hieronymus* in Epistolâ ad *Magnum.*

Arnobio quis post *Tertullianum* inter sacros Scriptores doctior? ideoque doctorum limâ dignior? *Lipsi.* Cent. 1. Miscell. Epist. 42.

Arnobius Christiani nominis Scriptorum quasi *Varro* est Antiquæ & reconditæ doctrinæ, quà in rebus, quà in verbis. *Idem* Epistol. Quæst. l. 1. Ep. 20.

Arnobius scriptor eruditissimus, neque magistellorum auribus commendandus. *Ios. Scalig.* comment. in *Priapeia.*

Arnobium nemo tam indoctus est quin eruditissimis scriptoribus accenseat; nemo tam *Christiani* dogmatis ignarus, quin errores ejusdem facilè ignoscat egregiis illis & nervosissimis invectivis, quibus vi quadam aut vibratione velut flammeâ *gentium* superstitiones disturbat. *Casp. Barth.* l. 44. c. 1. Adversar.

Utque eò eruditus, ut Rhetoricam Latinè docuerit, multos præclaros discipulos instruxerit, & doctrinâ reconditâ atque sagacitate antiquæ lectionis *Varronum* & *Nigidiorum* sit similis, antiquissimorum morum, rituum, juris Pontificii vetustissimi consultus. Theologorum & initiatorum omnia Mysteria doctus. *Barth.* l. 59. cap. 10. adversar.

Si non extaret, densa nox foret in Superstitionibus Veterum. *Idem* lib. 18. cap. 14. Adverf.

Arnobius inæqualis & nimius est, & absque operis sui partitione confusus. *Hieronym.* ad *Paulin.* Epist. 13. Tom. 1.

Reconditæ eruditionis, styli asperioris. *Dempster.*

Cui Lucretii verba ab usu remotiora mirificè placuerunt, & quasi in deliciis habita sunt. *Gifan.* collectan. in *Lucret.*

Feruntur sub nomine *Arnobii* commentaria brevia in Psalmos. Sed ea non videntur esse hujus *Arnobii*, sed alterius recentioris: Nam in explicatione Psalm. 108. refellit hic Auctor hæresim *prædestinatorum*, quæ tempore S. *Augustini*, vel postea exorta est; & in explicatione Psalm. 109. nominatim refellit *Photinum* hæresis *Ebionitarum* Instauratorem. At *Photinus* tempore *Valentiniani* vixit, teste *Hieronymo*, quo tempore *Arnobius* superstes esse non poterat----Feruntur etiam annotatiunculæ in varios locos Evangelii, sed parvi momenti, neque certum est, an sint *Arnobii. Bellarmin.* de Scriptor. Eccl. in fin.

Eruditissimus *Scultetus* affirmare non dubitat, *Arnobium* nil nisi septem illos libros adversus Gentes scripsisse: Quibus (inquit) eruditè, & quidem tumido, elatoque orationis genere contra *Gentes* disputat. *Scultet.* in Medullâ Patrum.

Lactantius Ciceronem satis feliciter imitatur: *Agellius, Tertullianus, Arnobius, Minutius* & *Apulejus*, propter eruditionis varietatem omninò legendi sunt, sed imitatio eorum stoliditatis opinionem conficit. *Casp. Scioppius* consult. p. 43.

Licet *Arnobii* facundissimos contra *Gentes* libros *Hieronymus* ad *Paulinum* scribens, reprehendat, veluti sermone inæquales, & nimios, ac fine ullâ totius

operis

Digitized by Google

operis partitione confusos; aliàs tamen luculentissimos & à florentissimo Rhetore feliciter elaboratos fatetur.

A *Clemente Alexandrino* multa *Arnobius* ad verbum penè mutuatus est. *Theod. Canter.* ad Lect. Not. ad *Arnob.*

Septem *Arnobii* libri eo dicendi genere scripti sunt quod *Rhetorices* Professore dignum sit. Modus quo sua sensa enunciat *Oratorio* est, stylus tamen ejus utcumque Africanus est; idest verba ejus sunt dura, perperam disposita, parum polita, & quandoque parum *Latina*. Liquet etiam eum *Religionis* nostræ *Mysteriorum* perfectam notitiam nondum fuisse adeptum. Multò majori solertia Ethnicorum Religionem oppugnat quàm *Christianam* propugnat. *Ethnicismi* stultitiam felicius propalat, quam solide *Christianismi* veritatem probat. Sed mirum id videri non debet; hoc enim omnibus recens *Conversis* solemne est, qui *Religionis* suæ adhuc pleni ejus vitia & debilitatem meliùs norunt, quàm argumenta & præstantiam ejus quam nuper amplexi sunt. *Ell.* du *Pin.* Nov. Biblioth. Author. Ecclesiastic. Tom. 1. p. 557.

In suis cum Ethnicis altercationibus armis oppugnantibus solertiorem quàm oppugnantibus Athletam se præbet. Eò potissimùm tendit ejus eruditio, ut his auxiliis Gentilium Causæ miserabilia fundamenta convellat. Non liquet eum, quo tempore scribebat, multum adhuc è Bibliis legisse, præter loca *Evangelica Historia* magis obvia; aut eum Doctrinas & Principia Christianismi accuratè perpendisse. Nedum igitur æquè ac *Catechumenus* primis fidei Rudimentis initiatus erat; Et ideo ejus memoria tanquam erroribus maculata traduci non debet; etiamsi quædam in ejus Scriptis occurrant Catholicæ Doctrinæ haud ita strictè conformia; potiùs enim mirari subit quî in plures & graviores Errores non inciderit. Sæculari Eruditione abundè instructus erat, & præclaris naturæ dotibus ad illam ornandam præditus erat. Stylus ejus quamvis jam olim à D. *Hieronymo* perstrictus ut laxus & inæqualis, sufficienter tamen elegans est. Sapit quidem aliquando rancorem quendam *Africanæ* Dialecti, medium tamen calcat tramitem inter asperitatem *Tertulliani* & lenitatem ac dulcedinem Cypriani: Nec ejus Opus adeo confusum methodique expers est ac Pater ille videtur innuere, ut evidens erit cuilibet id attentè legere dignanti, & observanti quomodo institutum suum designaverit, Argumentum suum prosecutus sit, ejusdem singulæ partes ex natura sua convenienter satis ab invicem dependeant. Liberè neminisque partium studio ductus scripsit, & ut plerique Scriptorum ejus contemporaneorum cum insolito animi ardore ac fervore, Laconicis periodis nervosoque ratiocinationis acumine, multisque facetissimis salibus, cujus occasionem sufficientem ei subministrabat Argumentum quod præ manibus habebat. Præter septem ejus adversus Gentes libros diù sub ejusdem nomine *Commentarii* quidam in *Psalmos* circumlati fuerunt, quos ut illius esse probet, ac styli discrimen ac inæqualitatem concilet multum laborat Erasmus.

Sed si eruditus ille vir paulò attentiùs rem considerâsset, aut satis diù vixisset, ut Libros adversus *Gentes* (quos interiisse concludit) in lucem egressos vidisset, huic labori pepercisset: Siquidem in hoc dudum omnes consentiunt, quòd hujusmodi

hujuſmodi *Commentaria* fœtus ſint *junioris Arnobii* qui eadem *Leontio Arelatenſi* Epiſcopo & *Ruſtico Narbonenſi*, ambobus *Auguſtino*, vergente jam ejus ætate, contemporaneis, nuncupavit: ut mittam quòd loca quædam in iis occurrant *Photinianas* & *Pelagianas* Controverſias ſpectantia, quæ diu poſt *Arnobii* ætatem excitatæ fuerunt. Quid de *Arnobio* poſt ejus converſionem factum fuerit, & an Sacris Eccleſiæ Ordinibus fuerit inauguratus, nobis non conſtat. Si D. *Hieronymus* genuinum temporis ordinem deſignaverit, quando eum collocat in Fronte Continuationis ſuæ *Chronici Euſebiani*, vivebat *Ann. Chr.* 327. biennio poſt Concilium Nicænum: ſed an tunc temporis tantùm, an verò multùm diutiùs, me latet. Doctor. *Willelmus Cave* in *Arnobii* Vita. Angl.

Caſtigatiſſima ſeptem illorum adverſus *Ethnicos* librorum editio anno 1651. prodiit *Lugduni Batavorum* in 4°. unà cum *Theodori Canteri* Notis, *Godeſchalci Stevechii*, Electis Gebharti Elmenshorſtii obſervationibus, & collectaneis variarum lectionum ac duplici Indice, nec non *Deſiderii Heraldi* animadverſionibus & caſtigationibus: *Salmaſiani* autem illi Commentarii tam diu expectati, tam ſæpè ejus amicorumque literis promiſſi atque jactati in fumum tandem ventoſque evanuerunt. *Labbe.*

* Opera *Arnobii Gelaſius* Papa Apocrypha declaravit.

LUCIUS CÆLIUS LACTANTIUS FIRMIANUS.

Clar. An. D. CCCIII.

Arnobii Rhetoris quondam auditor atque diſcipulus; vir in ſæcularibus literis abundanter doctus & in divinis Scripturis nobiliter inſtitutus, ita ut in arte *Dicendi* poſt *Ciceronem* facilè obtinuerit principatum: Rhetoricam primùm *Nicomediæ*, deinde *Romæ* ſub *Diocletiano* ab eo vocatus gloriosè docuit. Ubi cùm penuriâ Diſcipulorum ad paupertatem deveniſſet, ad extremum *Cæſaris Criſpi* filii *Conſtantini* Præceptor jam ſenex in *Galliâ* factus eſt. Claruit ſub *Conſtantino* Principe, cui amiciſſimus fuit, Anno *Dom.* 320. *Trithem.*

Opera Genuina ſunt: Inſtitutionum libri ſeptem——Inſtitutionum Epitome ——De irâ *Dei*——De opificio *Dei*——De mortibus Perſecutorum——Fragmentum parvum de extremo Judicio.

Opera non extantia: Sympoſium——Grammaticus——Ὀδοιπορικὸν——Ad Aſclepiadem l. 2.——Ad Probum Epiſtol. libri 4.——Ad Severum Epiſt. libri 2.——Ad *Demetrianum*, Epiſt. lib. 2.

Opera Suppoſititia: Carmen de Phœnice——Carmen de Paſchâ——Carmen de Paſſione Domini. *Gul. Cave.*

Lactantius Firmianus ſecutus *Arnobii* præceptoris ſui exemplum, contra *Gentes* ſeptem volumina conſcripſit elegantiſſima & acutiſſima; nec eſt ullus inter Chriſtianos Scriptores tam vicinus dictioni *Tullianæ*. *Lud. Viv.* comment. in Auguſt. de Civ. *Dei*, l. 18. c. 23.

Plus elocutioni, quàm eruditioni, ſtuduiſſe *Lactantium*, judicium eſt *Ant. Galat.* libro de Japigiæ ſitu.

Euſebius.

Digitized by Google

Eusebius Cesariensis in Chronico vocat eum virum omnium suo tempore eloquentissimum.

Hic est *Cicero Christianorum*, quemadmodum *Cyprianus* eorundem *Cæsar. Alsted.* Encyclop. l. 32. c. 7.

Firmianus à Patriâ vocabatur, sed *Lactantius* à *lacteo* eloquentiæ flumine, solidiorique orationis genere. *Wolf.* Lection. Memorab. centur. 5.

Fluvium quasi quendam *Tulliana* Eloquentiæ *Hieronymus Lactantium* appellat in Epist. 13. ad *Paulinum*.

Lactantius Ciceronis stylum effigiavit, aut, ut quibusdam placet, supergressus est. Mihi videtur rebus & sententiis crebrior, nec numeris injucundior, nec fili æquabilitate, & candore posterior: Has quippe virtutes maximis viribus & æmulatus, & assecutus est; hunc nec æquales, nec posteri momorderunt, nemo elumbem, & fractum, *Asianum*, & redundantem nemo caussatus est. *Joan. Francisc. Picus*, l. 3. Epist. 10.

Maximè verò inter omnes, qui de Christianâ veritate scripserunt, longè eminet, & excellit nitore quodam, ac copiâ *Lactantius Firmianus* vir omnem *Christianorum* proculdubio eloquentissimus, cujus libros lege, quæso, si literas amas. *Leonard. Aretin.* in Epist. ad *Constantiam Sfortiam*.

Utinam tàm nostra confirmare potuisset, quàm facilè aliena destruxit. S. *Hieronym.* Epist. 13. ad *Paulinum*.

Plus studii posuit in destruendo *Hellenismo*, quàm in *Christianâ Religione* astruendâ. Card. *Joan. Bona*.

Quid verò, si quid tale *Lactantio* dictum esset? Quid si dictum & creditum *Augustino?* dicam quod in animo est, neque ille tam validè peregrinarum superstitionum fundamenta convelleret, neque iste *Civitatis Dei* muros tantâ arte construeret. *Francisc. Petrarch.* l. 1. Epist. Senil. Epist. 4. ad *Joan. Borcacium*.

Lactantius Firmianus, licet à veterum paucis de erroribus accusatus, ab iis tamen immunis non fuit. Jamdudum *Hieronymus* gravissimum notavit. *Lactantius* [inquit] *in libris suis, ut maximè in Epistolis ad* Demetrianum, *Spiritûs Sancti omnino negat substantiam, & errore Judaico, dicit eum, vel ad Patrem referri, vel ad Filium, & Sanctificationem utriusque personæ sub ejus nomine demonstrari.*

Cæteri sunt leviores, eique cum multis aliis *Patribus* communes: Ut quòd, verbi gratiâ, docet *Angelos* mulierum congressibus inquinatos, & inde nescio quod genus *Dæmonum terrenorum* natum. Item quòd differit omnes *Animas* in unâ communi custodiâ detineri, donec tempus adveniat quo *maximus Judex* meritorum faciat examen.

Christum ante ultimum judicium in terras venturum, & eos qui tum superstites futuri sunt non morituros, sed per mille annos infinitam multitudinem generaturos, vitamque in civitate ornatissimâ acturos pacatam, omnibusque commodis uberrime affluentem, sub *Christo* & *Sanctorum* quorundam à mortuis suscitatorum regno. *Dallæus* de usu *Patrum*, p. 266.

Lactantius inter omnes Ecclesiasticos Authores Latinos eloquentissimus est.

Purus, æqualis & nativus eſt ſtylus ejus, denique *Ciceroniano* prorſus ſimili, jureque optimo *Ciceronis Chriſtiani* nomen meretur, nedum ob vocabulorum puritatem, ſed etiam ob phraſeos elegantiam & ſcribendi modum, *Ciceroniano* uſque adeo conformem, ut vel emunctioris naris eruditi diſcrimen aliquod vix animadvertere poſſent; Imò quidam ſunt, qui referente *Pico Mirandulano*, ſtylum ejus *Ciceroniano* præferre non dubitarunt.

Utut res ſit, certum eſt Lactantium *Ciceroni* longè ſuperiorem eſſe quoad ſententias, quia Religionis materiæ de quibus agit Philoſophorum Axiomata infinito intervallo ſuperant, Gentium Religionem nervoſiſſimè refutat; *Chriſtianam* ſolidè ſtabilit; de Deo ſublimiter loquitur: modo maximè orthodoxo. *Verbi* divinitatem & *Incarnationis* myſterium explicat; Vividiſſimo modo & creationem Mundi & diem Judicii deſcribit: Iis tamen falſa, incerta & fabuloſa quædam admiſcet. Moralibus exquiſitis præceptis refertus eſt, virtutes perſpicuè docet, homines ad earum exercitium potenter hortatur, juſtitiæ viam ipſis monſtrat, eoſque ab iniquitatis de viis abducit, *Deum* verò cultu honorandi modum ipſis tradit, & delictorum ſuorum pœnitendi. Fatendum tamen eſt eum nimis Philoſophicè Theologiam tractare, omnia noſtra Myſteria non penetrâſſe, imo in pluribus erroribus verſatum eſſe. *Ell.* du *Pin* Nov. Biblioth. Author. Eccleſiaſtic. Tom. 1.

Vir fuit temperamenti ad gravitatem compoſiti, vitæ ſeveræ, Zelo honoris ſuæ Religionis affectus, & in hac contra omnes adverſarios vindicanda indefeſſus. Strenuè *Judæis* & *Gentilibus* obſtitit, &, cum id ferebat occaſio, iis quoque qui intra Eccleſiam Fidem corrumpebant, ipſique mens fuit adverſus omnes *Sectas* & *Hæreſes* ubertim ſcribere. Præditus erat dotibus promtis & vividis, judicioque ſagaci: Quodcumque præ manibus haberet Argumentum id eo vigore eaque perſpicuitate tractabat, ut victoriam facilè ſemper reportaret. Ejus in peregrinis & exoticis literis, in quibus præſertim verſatus erat, eruditio exquiſita fuit, quo fiebat ut tam felici ſucceſſu *Gentiles* propriis eorum armis profligaret, & B. *Hieronymus* de eo diceret, *Eum majori dexteritate illorum Cauſam deſtruere, quàm propriam confirmaret & aſtrueret.* Si quædam in ejus Scriptis obſcura & minimè *Catholica* occurrant *Dogmata*, quis uſquam fuit hortus in quo nullæ ſuccreſcant herbæ noxiæ? Si præſertim qui illum colit è ſaltibus & dumetis recèns prorepſerit & in ſylvis ac deſertis enutritus fuerit. Præterquam quòd pleraque nobis pateant quæ apud Veteres in obſcuro latebant, necdum ſufficienter diſcuſſa erant; plurimæ Quæſtiones intricatæ ac problematicæ manebant, utpote circa quas Eccleſia nihildum præcisè neque dogmaticè determinaverat. Dantur Errores qui *Seculi* ſunt nævus potius quàm *Perſonæ*; plurimaque Humanæ infirmitati & ſufficientis lucis defectui condonari debent. Notiones ejus *Chiliaſtica* ipſi cum plurimis Doctrinâ & Pietate clariſſimis in Eccleſia Viris communes erant. *Cave* in vita *Lactantii.* Angl.

Lactantius omnia ordine *Temporis* accuratiſſimo diſpoſuit. *Henr. Dodwell.* diſſert. *Cyprian.* p. 305. in &.

Lactan-

Digitized by Google

Lactantius quædam ſuppreſſo nomine deſcripſit ex *Mercurii* libro. *Conring.* de Hermeticâ Medicina c.5.

* Quemadmodum omnia ejus *opera* ad eloquentiam *Tullianam* proximè accedunt, ita erroribus variis ſic deformata ſunt, ut non ſine cauſa *Gelaſius* Papa in *Concilio Romano apocrypha* cenſeri voluerit. *Bellarmin.* de Scriptor Eccleſiaſt.

Prodierunt *Lactantii* opera cum variorum Notis curâ *Servatii Gallæi*, *Leidæ* an. 1660. in 8. quæ pulchra eſt editio.

Lactantii librum ad *Donatum* Confeſſorem de *Mortibus Perſecutorum*, per annos plus mille in obſcuro latentem, doctiſſimus *Baluzius* ex codice Manuſcript. Bibliothecæ *Colbertinæ* primùm in *Gallia* edidit, 1679. *Pariſiis*. Hunc Librum vir admodum Reverendus *Gilbertus Burnet* in Anglicanum Sermonem elegantiſſimè tranſtulit.

EUSEBIUS.

VUlgò *Pamphili* cognomentum ſortitus ob initam cum *Pamphilo* Martyre contubernale ſuo ſingularem amicitiam, *Cæſareæ* in *Paleſtina* Metropolitanus Epiſcopus poſt *Agricolam*, ab anno *Chriſti* circiter 315. ad annum 340. quo obiiſſe perhibetur, *Ariana* Factionis ſignifer, librorum omnis generis diligentiſſimus perveſtigator, πολυμαθὴς καὶ πολυγράφωτατος. *Philipp. Labbe.* De Scriptor. Eccleſiaſt. Clar. An. D. CCCXV.

Scripſit *Euſebius* Chronica à Mundi fabrica uſque ad *Conſtantini Magni* vicennalia, qui eſt annus *Chr.* CCCXXVI. Horum priorem partem παντοδαπὴν ἱστορίαν ipſe *Euſebius* vocat: Alteram, χρονικὰς κανόνας. *Georgius Syncellus* χρονικὸν, ac frequentiùs κανόνα appellat. Opere hoc propoſitum *Euſebio* fuit, monſtrare, *Moſaicas* origines tum initiis omnium dynaſtiarum, regnorum, ac Rerump. tum natalibus fabuloſorum *Deorum*, longè eſſe antiquiores. Atque ut hoc opere vetuſtatem Doctrinæ Moſaicæ; ita ejuſdem, ac *Chriſtiana* item religionis, veritatem adverſus Philoſophos tuetur aureis commentariis *de Præparatione Evangelicâ*. Idem quoque elaboravit viginti libros *demonſtrationis Evangelicæ*, Quot olim fuiſſe, auctores ſunt B. *Hieronymus* in Scriptor. Eccleſ. & *Photius* in Biblioth. Sed hodie decem tantum ſuperſunt. *Arianum* fuiſſe, vel ſaltem excidiſſe illi *Ario* magis, quàm *Nicenæ* Synodo, convenientia, etſi veteres non dicerent, ſatis ex hoc opere pateret: quemadmodum oſtendit doctiſſimus *Bilius*, lib. 1. obſervationum ſacrarum cap. 27. Ex Scriptis nominatis *Chronica* (quorum & *Epiphanius* meminit in λόγῳ ἀκυρωτῷ) cum vett. libb. contulit doctiſſimus *Arnoldus Pontacus*. Atque idem opus *Joſephus Scaliger* caſtigavit, notiſque illuſtravit, quibus nihil hic ſol videt eruditius: Ut omnino tacere de iis ſatius videatur; quàm pauca dicere. Utinam aliquis tandem exſurgat, qui in illo, quod dixi, μεγαλοπρεπῶς opere, parem præſtet induſtriam: Nam eo *Euſebius* ſatis docet, omnes ſe reſeraſſe arcas librarias Philoſoph. Hiſtoric. Theologorum,

logorum, non Græcorum modò; sed etiam *Ægyptiorum*, ac *Phœnicum*. Atque hæc quidem eò fecit: Tum ut ex divina lege arguat *Gentiles*: Tum ut comprobet, multa illos de *Hebræorum* fontibus hausisse. Condidit præterea *Historiam Ecclesiasticam* libris decem, quibus initium capit à nato *Christo*, & per tyrannorum tempora accuratè progressus usque ad *Constantinum Magnum*, ea, quæ ab illo in Ecclesia instituta, vel saltem sub eo gesta diligentissimè tractat. Mentionem facit eorum & *Photius* themate 27. edidit insuper librum de *Martyribus*: Ut constat ex Histor. Eccl. l.4. cap.14. & l.5. c.1. & l.4. & 20. Meminit ejus operis quoque, cùm *Hieronymus* in Script. Eccl. tum *Gregorius* Magnus ad Eulogium, Epist. 29. l.7. indict.1. Etiam de vita *Pamphili* fecit tres libros, ac alia multa; quorum titulos legere potes apud *Hieronymum* in dicto opere. Mirum verò, præteriri ab illo libros 4. de vita *Constantini*, qui hodieque extant, ac pro *Eusebianis* quoque agnoscuntur à *Photio*; ubi ἐγκωμιαστικὸν τὸν βίβλον vocat. Similiter nec mentionem facit *Hieronymus* orationis *Eusebianæ* quæ inscribitur εἰς Κωνσταντῖνον τὴν βασιλίαν τεσσαρακονταετηρικὸς. At ejus meminit ipse *Eusebius* lib.1. de vitâ *Constantini* cap. 1. & lib.4. cap.47. *Viss.* de Hist. Græc. lib. 2. cap.17.

Primus, imperante *Constantino*, *Eusebius* Cæsariensis, sui seculi sine controversiâ vir eruditissimus, ad scribendam Ecclesiæ Catholicæ Historiam καθολικὴν & universalem animum appulit: Primus certè, quod affirmat ipse libri primi initio, manum operi admovit, & ortus à nativitate Domini, rerum gestarum seriem ad sua usque tempora singulari diligentiâ pertexuit. *Casaub.* in Prolegom. ad *Baron.* Annal.

Invenire difficile est, qui veritatem in omnibus fuerit assecutus. Ecce enim *Eusebius*, qui in Historia Ecclesiastica primas tenere videtur, *Arianismo* semel malè imbutus, tametsi fidelis in cæteris habeatur, cùm in his quæ spectant ad dogmata *Arianorum*, tum etiam in rebus gestis *Constantini Augusti*, cujus vitam in gratiam *Constantii Arianorum* Patroni, conscripsit, multa mentitus est. *Baron.* Præfat. primi Volum.

De summâ ejus & longè diffusissima doctrinâ, ut pluribus agam, opus non est, cujus eruditio nomini & olim & hodiè venerabundus assurgit totus penè orbis Literarius: Pietate adeò venerabilis, ut apud plurimas Occidentis Ecclesias in *Sanctorum* numero haberetur, & *Sancti Confessoris*, & *Episcopi beatæ recordationis, & egregiæ vitæ beatissimi Sacerdotis* nomen meruerit. At pro dolor! gravatur viri optimi memoria, non apud recentiores modò, verùm apud veterum plerosque hæreticæ pravitatis culpâ, quibus passim *Arianus* audit, & (si ita loqui fas sit) *Arianissimus*, Princeps & signifer *Arianæ factionis*, ut non uno loco de eo *Hieronymus*. Temerè quidem, & iniquiori, quàm par erat, censura. Fatendum est, illum in *Platonicorum* scriptis, librisque *Origenis* multum diuque versatum, exinde nova quædam hausisse, & Phrases minùs commodas, quandoque & periculosas, in *Christianam* Religionem induxisse. Quod tamen illi cum multis præteritorum Sæculorum *Doctoribus* commune fuit, securiùs & audacter nimis de iis loquutis, de quibus nondum suum Ecclesia tulerat judicium.

Digitized by Google

cium. Nequaquam verò *Hæresis Ariane κυρίως δόξας* fuisse imbutum, apertè satis testantur loca plurima in Scriptis ejus hodiernum extantia, quæ ipsa *Arianismi* fundamenta radicitùs evellunt. *Gul. Cave.* Chartophyl. Ecclesiast.

Eusebius tantâ secularium disciplinarum peritiâ, & divinarum literarum exercitatione inter omnes sui Seculi Episcopos claruit, ut nobilissimo *Constantini* Imper. elogio celebrari meruerit. Is enim sæpe de ipso dicere consuevit: *Felicem Eusebium, qui non unius urbis, sed orbis propè totius Episcoparu dignus esset. Sixt. Senens.* in Biblioth. l. 4.

Eusebius est vir immensâ lectione, & proinde summâ eruditione. *Lud. Viv.* in *Augustin.* de C. D. l. 18. c. 82.

Cæsariensis Eusebius, vir longè doctissimus, & in omni Historiarum genere exercitatissimus. *Casaub.* exercit. ad Apparat. Annal. exercit. 1. p. 15.

Eusebius Chronologus optimus, usus auctoritate *Constantini Augusti* in conquirendis toto orbe rerum gestarum Scriptoribus, ut *Aristoteles Alexandri. Bonifac.* Ludic. Hist.

Quô nullus Scholasticorum veterum plura ad Historiam *Christianismi* contulit, nullus plura errata in scriptis suis reliquit, nullius plures hallucinationes extant. *Scaliger.* Elench. Trihæres. Serar. c. 28.

Tota *Eusebii* Chronica nihil aliud sunt quàm centunculus ex pannis *Africani* consutus. *Jos. Scalig.* Epist. 108.

In rebus *Constantini* potiùs est *Encomiasta*, quàm *Historicus. Baron.* in 3. vol. Cardinalis iste (*Baronius*) ubique ferè suum in *Eusebium* prodit odium, non aliunde natum, quàm quòd Historicus noster, qui laudes & donationes *Constantini* Ecclesiasticas fusè persecutus est, Donationis Romanæ non modò mentionem fecit nullam, sed eam etiam fictam esse innuit, dum *Constantinum* non à Papâ Romano *Roma*, sed *Nicodemia* baptizatum esse scribit *Abraham. Scultet.* in Medullâ Theolog. Patrum. p. 736.

Eminent inter Scripta *Eusebii* libri 10. Historiæ Ecclesiasticæ, & libri 15. de Præparatione Evangelicâ, qui Thesaurus sunt omnis eruditionis veteris & sapientis. *Mich. Neand.* in descript. Orbis.

Eusebii libros de Præparatione Evangelicâ, eximium opus appellat *Casaubonus* ad *Baron.* Ann. 34. Num. 129.

Eusebius Phrasi neque jucundus uspiam neque perspicuus: Homo tamen multæ doctrinæ est: Tametsi mentis acumine, affectuumque constantiâ, quantum in dogmatum accuratâ tractatione est opus, indigeat. *Phot.* in Biblioth. cod. 13.

Leguntur *Eusebii Pamphili* de vita *Constantini* Magni August. laudatorii libri quatuor. Est porrò in hoc opere sui satis in dictione similis, nisi quòd nonnihil ad splendorem magis trahitur oratio, voceisque ad floridum alicubi genus tendunt: Etsi jucunditatis, & gratiæ in explicando modicum adhibere, ut in aliis quoque libris, videtur. Adseruntur verò loca plurima in his quatuor libris ex universâ ejus decem librorum Ecclesiasticâ Historiâ. *Photius* ibid. c. 127.

Euſebius inter eruditiſſimos Antiquitatis Viros eminuit, quod ejus Sectatores & Adverſarii communi calculo agnoverunt: Imò & dici poteſt abſque hallucinationis metu neminem extare inter noſtros Authores *Græcos* qui tanta lectione tantaque eruditione inſignis fuerit. Omnia ferè Opera ab ipſo concinnata totidem fœtus ſunt Herculei laboris diutiſſimæque ac operoſiſſimæ diſquiſitionis. Fatendum tamen eſt magno levamine ipſi fuiſſe *Monumenta* eorum qui ante ipſum in eadem Argumenta ſcripſerant, quorum etiam opera verbotim exſcribere nequaquam dubitat. Sermoni ſuo expoliendo minime incubuit, qui defectus vulgaris eſt iis qui Scientiam & Eruditionem operæ pretium unicè ducunt. Nec facundus neque jucundus eſt ejus ſtylus quod ſæpius obſervavit *Photius Ell.* du *Pin*, Biblioth. Nov. *Author. Eccleſiaſticorum* Tom. 2. p. 26, 27.

Si eruditiſſimus vocandus, quia multa legit, ſanè nemo illi hanc laudem invidere poteſt. Sin autem is eruditiſſimus, qui judicium cum multa lectione conjunxit; alium potius, quàm *Euſebium* producere debuit. *Ioſ. Scalig.* in Not. ad *Hieronymi* præfat. in *Euſebii* Chronicon.

Per hæc tempora (viz. Anno *Dom.* 339. mortuus eſt *Euſebius Pamphili*, *Cæſareæ Paleſtinæ* Epiſcopus, & Chronographorum Eccleſiaſticorum facilè princeps: Cujus indefeſſo ſtudio, incredibili diligentiâ, & vix ſatis æſtimandis laboribus poſteritati conſecrata eſt bona *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* pars, quâ hodie fruimur. *Bucholcer.* Indice Chronologico.

* Hiſtoriam *Euſebii* Eccleſiaſticam *Gelaſius* Papa inter Apocryphos libros retulit, fortaſſe ob nimias laudes *Origenis Bellarmin.* de ſcriptor. Eccleſ.

Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ libri 10. de vitâ *Conſtantini* M. libri 4. Oratio *Conſtantini*. Panegyricus *Euſebii*. Omnia cum MSS. collata verſa & Notis illuſtrata, curâ *Henrici Valeſii*, Græcè & Latinè impreſſa *Pariſiis* in fol. an. 1669. Recuſa *Francofurti* ad *Mœnum* in Fol. an. 1672.

Eclogarum Propheticarum de *Chriſto*, libri 4. inediti hactenus ſunt MS. in Bibliothec. *Vindebonenſi*. Vide *Lambecium* comm. de ea Tom. 1. addit. 3.

De Præparatione Evangelicâ pro Chriſtianâ Religione adverſus Philoſophos Commentarii: Demonſtrationis Evangelicæ libri decem prodierunt Græcè cum verſione & emendatione *Franciſci Vigeri*, *Pariſiis* 1628. in fol. additi de Theologiâ Eccleſiaſticâ libri à *Richardo Montacutio* primùm etuti & latinitate donati, Notis quoque illuſtrati, & alia nonnulla.

Prodiit expoſitio in Canticum Canticorum Græcè, cum Obſervationibus *Ioan. Meurſii* 4. *Leydæ*. 1617.

Prodiit Chronicon ab orbe condito uſque ad ann. *Chr.* 326. cum Notis *Arnoldi Pontaci* Epiſcopi Vaſatenſis, *Burdigalæ* anno 1604. in fol.

Prodiit itidem cum animadverſionibus *Ioſephi Scaligeri*, *Lugduni Batavorum* anno 1606. in fol. Auctius verò *Amſtelodami* an. 1658. accurante *Alexandro Moro* Eccleſiaſte *Pariſienſi*.

S. ATHA-

Digitized by Google

S. ATHANASIUS

Alexandrinus, ab anno 326. ex Diacono *Alexandriæ* Epiſc. *Arianorum* odium ſimul & flagellum; depoſitus in ſynodo *Tyriâ* anno 335. *Treverim* in exilium miſſus anno 336. Obiit in pace anno 371. clar. Ann. D. CCCXXVI.

Opera Genuina varia ſunt.

Opera dubia: Synopſis ſacræ Scripturæ--Teſtimonia ex S. Scripturâ de communi eſſentiâ Patris, Filii & Spiritus Sancti--Sermo in Paſſionem & Crucem Domini--Vita D. *Antonii*, prout extat hodie.

Opera ſuppoſititia ſunt: Diſputatio contra *Arium* in Synodo Nicænâ--De Sanctiſſimâ Deipara Virgine--Symbolum *Athanaſii*--Tractatus de Definitionibus--De S. Trinitate Dialogi 5.--Dialogus inter Orthodoxum & Macedonianum continens 20. capitula--Quæſtiones 135. ad Antiochum--Dicta & Interpretationes parabolarum Evangelii, Quæſt. 133.--Quæſtiones aliæ 20--Diſputationes cum *Ario* Laodiceæ habitæ--De unitâ Deitate Trinitatis ad Theophilum, libri 7. Lat.--Ad Monachos Exhortatio Lat.--Epiſt. ad Marcum Papam; cum Reſcripto Marci. Lat.--De Paſſione Imaginis D.N.J.Chriſti crucifixæ in Beryto--Declaratio Leviticî--Homiliæ 7. ab Holſtenio Latinè editæ--Expoſitiones 11. de Incarnatione verbi--Orationes 4. in Anchiurio Gr. Lat. à Combef. edit. Tom. 1.—S. Syncleticæ vita Lat.

Opera quæ non extant: Commentarii in Eccleſiaſten--Commentarii in Cantica Canticorum--Contra Valentem & Vrſacium, lib. 1.--Epiſtolæ ἑορτάσιμαι --Epiſtolæ aliæ plures. *Gul. Cave* in vita *Athanaſii*.

Malleus Hæreticorum à plurimis vocatur. *Theodoretus* illum vocat προβόλιον τῆς ἀληθείας, propugnaculum veritatis.

Gregorius Nazianzenus appellat, Tubam ingenten, & columnam Eccleſiæ. Pater rectæ fidei, vocatur *Epiphanio*.

Athanaſium laudare, idem eſt ac *virtutem* ipſam laudare, quoniam virtutes omnes in unum collectas tenebat. *Gregor. Nazianz.*

Magnus eruditione, virtute, labore, paſſionibus, ſed ſuper omnia, *Symbolo*, *Andr. Wint. Epiſc.* oratione habitâ in Camerâ Stellatâ.

Erat vir ille ſeculo tranquilliſſimo dignus, dediſſet nobis egregios ingenii facundiæque ſuæ fructus. Habebat enim verè dotem illam quam *Paulus* in Epiſcopo putat eſſe præcipuam, τὸ διδακτικὸν, adeò dilucidus eſt, acutus, ſobrius, attentus, breviter omnibus modis, ad docendum appoſitus. Nihil habet durum, quod offendit in *Tertulliano*; nihil ὑπόδεικτικὸν, quod videmus in *Hieronymo*; nihil operoſum, quod in *Hilario*; nihil lacinioſum, quod eſt in *Auguſtino*, atque etiam *Chryſoſtomo*; nihil *Iſocratices* numeros, aut *Lyſiæ* compoſitionem redolens, quod eſt in *Gregorio Nazianzeno*, ſed totus eſt in explicandâ re. *Eraſm.* Epiſt. l. 29. Epiſt. 88.

Excelluit poſt Apoſtolos in *Perſpicuitatis* arte *Athanaſius*, cui tribuunt quippe

pe eru liti, quòd acri non tantùm polluerit ingenio, sed & scribendi methodo usus sit tam accuratâ, ut ne quidem ullum obscuritatis vestigium in Scriptis ejus, quorum genuinus autor erat, appareret. Et certè persuadendi singularis vis dictionis Scriptionisque facilitati inest--Monachi varia *Athanasio* supposuerunt Opuscula, ut vino suo vel potiùs vappæ, hoc est, *ritibus* suis gratiæ & nominis aliquid conciliarent. Atque hâc de causa celebri nobilissimi illius Patris Scripto [saltem adscribi ipsi solito] *Syntagmati Fidei* dicto, *Hederam* inprimis *suspenderunt. Gul. Salden.* de Usu & Abusu Librorum.

Adeò post tot sanctaque ejus pro rectâ fide certamina, *Athanasii*, nomen posteris doctrinæ, & sanctitatis fulgoribus clarum effulsit; ut quæque ipsius scripta non modò avidè legerentur; sed singulari quadam reverentiâ colerentur. *Baron.*

Præclarum est illud elogium *Cosmæ*, Abbatis *Hierosolymitæ*; quod apud *Sophronium*, Patriarcham *Hierosolymitanum*, habemus in *Prato Spirituali*, cap. 40. *Cum inveneris aliquid ex Opusculis S.* Athanasii; *nec habueris Chartas adscribendum; in vestimentis tuis scribe illud.*

Athanasii non esse id *Symbolum*, quod ejus dicitur, probatur (inquit *Vossius*) primùm eo, quòd abhorruerit Ecclesia Catholica à novo Symbolo post *Nicænum* condendo--Deinde quia in veteribus *Athanasii* Codd. desideretur--- Tum quia nec *Athanasius* ipse ejus meminerit; nec ejus vel proximi ævi quisquam: Imò nec illis memorari, qui vitam *Athanasii* aliquot sæculis posteà exararunt. Circa annum millesimum videtur hoc *Symbolum* jam in Ecclesiis aliquibus obtinuisse; & ita obtinuisse, ut aliqui *Athanasii* id esse arbitrarentur. Interim nihil solidi ac certi pro hac Sententia affertur. Post annum verò millesimum ducentesimum crevit hæc opinio *Athanasii* esse; aliqui interim putabant *Anastasii* fuisse, ac ex similitudine eà nominum hunc errorem provenisse—*Orientales* neque olim agnovisse, neque hodie agnoscere *Athanasii Symbolum*, certum est--Aliqui auctorem hujus Symboli existimant *Eusebium Vercellensem*, seu martyrem, seu confessorem potius, *Athanasii* ipsius æqualem. Cujus sententiæ etiam meminit *Ivellus* in Responsione ad *Hardingum* pro confessione Ecclesiæ Anglicanæ parte secundâ, cap. 1. divisione 1. *Symbolum illud, cui nomen est Quicunque vult, ab* Athanasio, *ut nonnullis arbitrantur, conscriptum, ut alii, ab* Eusebio Vercellensi. Alii verò credunt esse hominis *Galli*. Uti *P. Pithœus* libro de Processi. Spirit. Sanct. *Magni* Athanasii *symbolum, quamvis Treveris, ut plerique tradiderunt, id est, in* Gallià, *à Theologo tamen inter illos doctissimo, acutissimoque, scriptum.* In *Pithœanam* hanc sententiam (inquit *Vossius*) maximè inclinat animus: Nempè ut sit Theologi *Galli*; facilé que mihi persuaserim, conditum fuisse Pipini, vel *Karoli* M. temporibus occasionem inter cætera præbente controversiâ de *Processione Spiritûs Sancti*: super quâ in Gallicis tum Synodis agebatur. In mentem tamen venit, videri etiam posse hominis *Hispani*; quando circa eadem tempora quæstio in *Hispaniis* agitabatur, Vide hæc fusiùs in *Vossio* de tribus *Symbolis.*

Symbolum quod *Athanasii* nomine insignitur diu, nemine contradicente,

Opus

Digitized by Google

Opus habitum fuit, cujus Pater ille verus Author eſſet. Nunc tamen convenit inter omnes id Patris illius fœtum non eſſe, ſed alicujus Authoris qui diu poſt ipſum vixerit ignoratur quis ille ſit, quibuſdam alicui *Gallo* ipſum tribuentibus, aliis ut Ieſ. *Queſnellus*, *Vigilio Tapſenſi*, qui vergente quinto Eccleſiæ ſæculo vivebat. Ut ut ſit, certum eſt poſt *Chalcedonenſe* Concilium id adornatum fuiſſe; quia tam diſertè *Neſtorianorum & Eutychianorum* errores rejicit, ut liquidò conſtet id duas illas Hæreſes impugnare voluiſſe. *Ell.* du *Pin*, Nov. Biblioth. Auth. Eccl. Tom. 2. p. 119.

Ejus *Apologeticus* ad *Imperatorem Conſtantinum* eſt in eo genere. Opus omnibus ſuis abſolutum numeris. Nullum unquam Scriptum nativum & ſimplicem genium magis ſpiravit, nec ullus unquam ſermo, elegantior, figuris ornatior, & ad perſuadendum efficacior extitit. Hac in parte excellunt omnia B. *Athanaſii* Opera ſimplicem & ſine ſuco ſpeciem præ ſe ferunt, & tamen ſi attentiùs conſiderentur artificio miro compoſita deprehendentur. Verborum aptitudinem mirificam ubique in oratione ſua ſervat, ſtylumque ſuum Argumentis quæ tractat & Perſonis quas alloquitur ſemper attemperat. Idem ibid. p. 154.

Legi *Magni Athanaſii in Eccleſiaſten, & Cantica Canticorum commentarium.* Dilucidè dicit, ut in omnibus ſuis ſcriptis. Ad earum tamen Epiſtolarum gratiam & venuſtatem, quibus ſeceſſum excuſat ſuum, quæque ad exilium pertinent exponit, neque hic liber, neque alius ejus, (qui quidem in meas inciderit manus) attingit. *Phot.* Biblioth. Cod. 139.

Lecti ſunt *ejuſdem* ſancti viri *contra Arium, ejuſque dogmata libri quinque.* Hujus dictio perſpicua, ut & in cæteris ejus omnibus, ſobria item & candida, vehemenſque ac profunda, & argumenta validè torquens: ejus verò ubertas in his, ac fœcunditas admodum ſanè fuit mirabilis. Dialecticis adhæc uſus eſt argumentis, non illis nudè propoſitis, & ipſiſmet ex eâ arte peritis vocibus (quod pueri, recentioreſque diſcipuli, juveniliter ſeſe, ac gloriosè oſtentantes, ſolent) verùm Philoſophorum more, magnificéque prolatis, ac per nudas duntaxat notiones, & has quidem benè ornatas. Sacræ quoque Scripturæ teſtimoniis, ac demonſtrationibus validè communitur: & ut uno verbo abſolvam, ſolus hic liber ad *Arianiſmum* univerſum refellendum ſufficere queat. Immò qui *Gregorium* Theologum, ſanctumque *Baſilium* dixerit, ex hoc tanquam fonte hauſtos egregios illos & limpidos librorum ſuorum rivos contra eundem errorem profudiſſe, ſanè à ſcopo minimè aberrarit. *Phot.* ibid. Cod. 140. *Andr. Schot.* Interpr.

Naturæ dotibus acribus & acutis præditus fuit, ejus Ratiocinia vivida & arguta fuerunt, judicium ejus ſeverum & ſolidum erat; quæ omnia ſi analogâ educationis felicitate exculta fuiſſent eum efficere potuiſſent unum ex eruditiſſimis viris qui in Eccleſia unquam claruerint. Sed à juvenilibus ſuis conatibus & indagationibus illicò abducebatur gravioribus & ſeverioribus ſtudiis quæ ipſum in politioribus Sæcularis eruditionis partibus minùs eminentem reddebant, ob quarum defectum à *Philoſtorgio* perſtringitur. *Cave* in *Athanaſii* vita pag. 192. Anglicè.

Photinianis Athanasio adeo infesti sunt, ut eum *Sathanasium* vocare non vereantur. *Konig.* in Biblioth.

Opera D. *Athanasii* in magnâ perturbatione sunt, quàm multis ei aliorum Auctorum inscriptis. Hic primus est, cui doctissimi hujus sæculi Critici debuerant apponere medicam manum, ut S. Patris Scriptiones redderent purissimas ab extraneis omnibus: sed heu stupendam patiuntur confusionem! *Oudin.* in Supplem. de Script. Ecclesiast. à *Bellarm.* omissis.

Prodierunt Opera *Athanasii* omnia Græcè & Latinè ex emendatione *Petri Nannii* Tomis 2. *Paris.* Fol. 1627.

AURELIUS THEODOSIUS MACROBIUS.

Clar. A. D. CCCXLIV. TEmpore *Theodosii* Imp. floruit. In *Somnium Scipionis* commentatus est. Edidit etiam libros *Saturnaliorum*.

Macrobius Scriptor præstantissimus; qui *veterum* Philosophiam, non vanam illam, & quæ ad solam ostentationem pertinet, sed cordatam, & masculam, altissimè penetravit. *Marc. Zuer. Boxhorn.* in Epist. p. 17.

Curiosissimus in loquendo, & reconditissimæ Scientiæ *Macrobius Laurent. Valla.*

Autor excellentissimus, & vir reconditissimæ scientiæ. *Cæl. Rhodigin.* l. 1. c. 12. & 15.

Macrobius, vir memoriarum *veterum* exsequentissimus non citra dicendi mundicias. *Idem* l. 6. c. 14.

Mihi quidem in *Platonicorum* mysteriis, in Mathematicis Disciplinis, in re Poëticâ satis eruditus, neque suo seculo infacundus videtur. *Bonfac.* Ludicra Hist.

Macrobii Saturnalia multum habent bonarum, ac variarum rerum. *Lud. Viv.* de Trad. Disc. l. 3.

Macrobius melior est his (*Gellio* ac *Apuleio*) atque explanatior, habet quæ non tam vulgari sermoni sint utilia, quàm Philosophiæ explicandæ. *Idem* ibid.

Macrobius dapibus partim emendicatis, partim suffuratis suas cœnas instruxit. *Politian.* Epist. l. 12. Epist. 22.

Æsopicam Corniculam *Macrobium* appellat *Erasmus*: ex aliorum pannis suos contexuit Centones. Itaque suâ linguâ non loquitur, etsi quando loquitur, *Graculum Latinè* balbutire credas. Quod genus est illud ex *Commentario* in somnium *Scipionis* secundo. *Erasm.* in *Ciceron.* p. 148.

Ejus *Saturnalia* omnigena tractant argumenta. *Critica* & *Antiquitatum* perjucunda & eruditionis plena miscella censetur ab Episcopo *Godean.* Gall.

Christophorus de *Mile Authorem* hunc singulari *Platonis* studio teneri observavit, eumque iis colligendis quæ Authores in *Virgilium* notaverant maximè incubuisse, ejus *Saturnalia* erudita esse, sed styli non laudabilis, quòd sæculo scripserit quo linguæ Latinæ puritas jam alterata vel deperdita erat, ut ipse *Macrobius*

Digitized by Google

crobius fatetur. Denique *Jef. Vavaſſor* deprehendit illum totidem verbis *Plutarchum* innumeris in locis tranſcripſiſſe, ab *Aulo Gellio* plurima mutuatum eſſe: de ſuo tamen addidiſſe multa ſingularia & jucunda quæ ejus eruditionem & *Antiquitatis* notitiam manifeſtant. *Eruditorum Judicia.* Tom. 2. Parit. 1685. Gallicè.

Macrobius Philoſophus eximius, & *Criticus* acutiſſimus. Cardin. *Bona* Notit. Autor.

De *Macrobio*, quoniam *Xylander* adeo ſprevit virum, cujus tamen nihil cognitum habuiſſe videtur, hoc etiam dicam: fuiſſe inter ætatis ſuæ doctiſſimos ſine controverſiâ eximium quendam. *Reineſ.* in Epiſt. ad *Rupert.* p. 462.

Macrobius, vir eruditiſſimus, etiamſi & aliud in totâ non egiſſet vitâ, in quâ reverâ pro virili ſuâ *Literaria Reip.* benè laboravit: Sed ſi aliud præterea non egiſſet, quàm ſervare nobis hunc omnis eruditionis theſaurum (*Somnium Scipionis*) optimè de ſtudiis omnibus fuiſſet meritus. *Lud. Viv.* Præfat. *Vigilia* in *Somn. Scip.*

Cœlium Rhodiginum optimorum Authorum fucum conviciantur quidam; nec deſunt, qui eodem crimine traducunt *Macrobium*, cùm tamen illos omnes de bonis literis benè meritos fateri cogamur. *Conrad. Heresbach.* Præfat. ad Lect. librorum *de Re Ruſtica.*

Quod etiam *Macrobius* (ut alia complura) è penu *Gelliana* eruditionis in ſuas cœnas deprompſit: homo ſatis quidem eruditus, ſed ingenio maximè ingrato, ac propè impudenti, ut qui tanto æris alieni cumulo nuſquam *creditoris* nomen profiteatur. *Petr. Crinit.* de Honeſtâ Diſcipl. p. 534.

Totam hanc diſputationem de *Servis*, num dominis beneficia tribuere poſſint, partim ex hoc *Seneca* loco, partim ex Epiſt. 47. partim ex *Valerio* conſarcinatam *Macrobius* l. 1. *Saturn.* c. 2. pro ſuâ venditavit. Sed & ex *Agellio* & *Plutarchi Sympoſiacis* tam multa nullo pudore in ſeptimum librum *Saturnaliorum* ſuorum tranſtulit, ut appareat, eum factitâſſe eandem artem, quam plerique hoc ſæculo factitant, qui ita humani nihil à ſe alienum putant, ut alienis æquè utantur ac ſuis *M. Anton. Muret* ad *Senec.* III. de Benefic. 18.

Macrobius tranſcripſit *Alexandrum Aphrodiſæum*, & penè verbatim expreſſit. *Ulyſſes Aldrovand.* de Quadruped. p. 394.

A *Gellio* ad *Macrobium* tranſeo, ad cujus propoſitum quantum faciat *Virgilii* verſus quidam quem citat, omnes viderint. Laudanti enim *Septenarium* numerum quid authoritatis adferre poteſt hic verſus? *Talia voce refert, ôterque quaterque beati.* O pulchrum commentum! non videt *Virgilium* ternario numero unitatem addidiſſe, quaſi diceret ter imò quater laudandi. Non autem quatuor ut *Septenarium* efficeret: ut enim rectè *Servius* numerum finitum pro infinito poſuit, de *Septenario*, opinor, potius quàm de alio numero nequaquam cogitans. In aliis *linguam Latinam* pervertit idem *Macrobius*. Sed quid mirum hominem *Græcum* non loqui *Latinè*, cui paſſim occurrunt ἑλληνισμοὶ? Quamprimùm os referat. *Græciſat. Claud. Verder.* in Autor. Cenſione.

Prodierunt *Macrobii* Opera, ex emendat. *Joan. Rivii Veneti. Parisiis* apud Ascensum in Fol. 1519.

Prodierunt itidem cum observationibus *Joan. Isaaci Pontani, Lugd. Bat.* 1597. in 8.

Itidem cum Notis variorum *Pontani, Meursii,* & *Joan. Fried. Gronovii,* curâ *Jacobi Gronovii. Lugd. Bat.* ex Officina *Arnoldi Doude,* 1670. 8.

IAMBLICHUS.

Clar. A. D. CCCXLV. PORphyrii Discipulus, tempore *Constantii* & *Juliani* Imperator. floruit. Natus erat *Chalcidæ Syriæ.* Vitam ejus *Eunapius* exaravit. Reliquit duas orationes protrepticas ad Philosophiam quas primus *Græcè* edidit *Joh. Arcerius:* item, vitam *Pythagoræ,* nec non libellum de Mysteriis *Chaldæorum* & *Ægyptiorum,* quod postremum opus primus *Marsilius Ficinus* edidit, postea *Nic. Scutellius* Anno 1556. hisce verò duobus palmam præripuit vir ille doctrinâ celeberrimus, *Thomas Gale,* qui hoc opus, An. Dom. 1678. in Latinum Sermonem elegantissimè transtulit, atque notis eruditissimis illustravit, in Fol.

His successit *Jamblichus:* ut clarissimi nominis Philosophus, ita & illustris genere, natus familiâ ampliss imâ & locuplete. Patria illi *Chalcis, Syriæ,* quam *Cœlen* nominant, civitas. Hic cum *Anatolio,* qui à *Porphyrio* secundum locum obtinuit, consuetudinem aluit, sed multis eum modis superavit, & ad summum Philosophiæ gradum ascendit. Ab eo conjunxit se *Porphyrio,* quo nulla in re fuit inferior, præterquam in concinnâ orationis structurâ, dicendique facultate: Neque enim pari venere & gratiâ ab eo dicta, instructa fuere: Neque candorem habebant, & perspicuitatem: Neque puritate Sermonis exornare *Scripta* laborabat, quanquam non omninò obscuritate involuta sit, aut vitium habeat oratio: Sed (quod *Xenocrate* dictitabat *Plato*) non sacrificavit *Mercurialibus Gratiis.* Itaque lectorem non detinet, non obrepit illecebris quibusdam, & ad lectionem invitat, quin potius avertere & obtundere aures videtur. *Eunap.* in vit. *Iambl. Hadrian.* jun. interpr.

Quanti verò habitus fuerit *Iamblichus,* docet *Juliani* Imp. epistola prima ad eum scripta: *καὶ ἔσῳζε Ζεῦ σῶτερ,* &c. *utinam ô Servator Jupiter, & Sancte Mercuri, contingat Iamblichum optimum, commune orbis terrarum commodum longissimâ vitâ frui.*

Julianus Apostata Oratione 4. observat *Iamblicum* nonnulla scripsisse ἄχρις ἰαμβλιχικῶς hoc est, non quòd ita sentiret, sed ut argumento serviret. Archangelorum doctrinam, & materiæ κόσμον in hoc tractatu amplectitur, alibi aliter Philosophatur. *Tho. Gale* in Not. in Testimon. *Anonym.* Annotat. in *Iamblic.* de *Myst. Chaldæor.*

ὁ θεῖος ἰάμβλιχος, *Divinus Iamblichus* dicitur *Proclo* in *Plat.* Theol. l. 1. c. 1.

Iamblichus, magnæ vir apud *Græcos* authoritatis. *Pier. Valer.* Hieroglyph. l. 33. c. 41.

Tractârat hoc argumentum (*de vitâ Pythagoræ*) antea Præceptor ejus *Malchus*

Digitized by Google

Malchus, sive *Porphyrius*: ex cujus libro multa, vel iisdem, vel leviter immutatis verbis scripsit *Jamblichus Voss.* de Hist. Græc. l. 2. c. 18.

In vita *Pythagoræ* multa surripuit ex eâ, quam scripserat *Porphyrius* ejus Præceptor. De vitâ *Pythagoræ*, libros 7. composuit, quorum quatuor duntaxat ad nos pervenerunt: Duo priores editi sunt, duo posteriores habentur MS. in Bibliothecâ *Vaticanâ*. *Joan.* Card. *Bona.*

Alios duos libros de ejusdem vitâ MS. habuit *Lucas Holstenius*, & editionem promittit, cap. 1. p. 4. vitæ *Porphyrii.*

THEMISTIUS.

PHilosophus & Orator, tempore *Constantis*, *Joviani*, *Valentis* & *Valentiniani* Imperatorum vixit. Præfecturâ Prætorii *Constantinop.* defunctus est. A facundia *Euphrades* cognominatus est, *Augustinus* libro *de Categoriis* præceptorem suum vocat. *Scripsit* Paraphrasin in *Aristotelis* Physicam libris 8. *&c.* Præterea edidit sua, viz. de Interpretatione & Inscriptione *Prædicamentorum*; Disputationes etiam quasdam Orationes ad *Principes*, sub quibus vivebat. Clar. A. D. CCCLII.

Doctissimus is fuit *Aristotelis* Paraphrastes, atque etiamnum magnæ Autoritatis. *Quinstedt.*

Themistius elegans & nitidus Scriptor, non tantum doctus Philosophus. *Turneb.* adverss. l. 12. c. 11.

Lectæ sunt *civiles orationes Themistii* sex & triginta. Harum aliæ ad *Constantium* Imp. habitæ: In *Valentem* quoque, & *Valentinianum* minorem, sed & in *Theodosium August.* Laudibus eos encomiisque celebrantes. Sermo illi apertus, supervacaneis carens, ac floridus. Verbis quidem usus est vulgaribus, sed in gravitatem aliquantum flexis. Hujus *Themistii* in omnia ferè *Aristotelis* scripta feruntur, non solùm commentaria, sed etiam *Metaphrases*, utiliter & compendio scriptæ: ut *Analyticorum*, ut librorum de *Animâ* & *Physicæ Auscultationis*, similiumque operum. *Platonis* etiam quædam exposuit: Cætera *Philosophiæ* amans imprimis, ac perstudiosus. *Phot.* in Biblioth. *And. Schotto* Interp.

Hic licèt *Genetilis Valentem* Imperatorem quotidiè sævientem in *orthodoxos*, authoritate suâ & epistolis reddidit mitiorem. Vide *Sozomen.* & *Suid.*

Themistium ob summam in Philosophiâ scientiam. *Prætura* dignitate & insignibus decoravit *Constantius* Imperator. *Crakenthorp.* de Provid.

Themistii Orationes, quas doctissimus Miræus attulit, vidi, & summâ cum voluptate legi. Benè meretur de *Rep. Literariâ*, qui earum editionem parat. Sunt enim pulcherrimæ, elegantissimæ, lectu dignissimæ, καὶ ἐν λόγῳ, *Themistio* dignissimæ. *Casaub.* epist. ad *And. Schot. Lut. Paris.* 7. Kal. Dec. 1609.

Philosophis antiquissimis suo merito jam olim adscriptus est *Themistius*, isque ex familiâ *Aristotelis*, si *Hermolao Barbaro* credas, oriundus. Egregium suæ memoriâ Philosophum vocat *Augustinus* & *Cassiodorus* diligentissimum Scriptorem ac lucidum, & omnia ad facultatem intelligentiæ reducentem. *Antonio Zimarræ*, qui *Tabulas* super *Aristotelem* edidit, creditus est *Alexandri Aphrodisæ*

Digitized by Google

Orthodoxorum perſecutionem ferebatur moderatus fuerit. Nullum profecto ſignum evidentius exiſtimationis cuiquam exhiberi poteſt; Ex quo enim Princeps aliquis Religionem quampiam exterminare in animum induxit, ſupra modum grave ac moleſtum eſt ei quicquid hujuſmodi conſilii progreſſum remoratur, & nihil præter validiſſimas rationes hujuſmodi remoram operari poteſt. Interim tamen *Themiſtii* ſermo mirum hunc effectum produxit in *Imperatorem* ad exitium *Orthodoxorum* inflammatum quorundam *Adrianum* Epiſcoporum conſilio, & *Imperatricis* artibus Philoſophus ille *Valentem* admonuit *quòd homines frugi & innocuos perſequeretur; Crimen non eſſe diverſum ab eo credere & ſentire; hanc opinionum diverſitatem mirum quid non eſſe; Gentiles multò magis inter ſe diſſentire quàm Chriſtianos; Unumquemque veritatem, diverſa aliqua parte intueri; Deoque viſum eſſe hominum ſuperbiam confundere ſéque venerabiliorem iis reddere difficultate ipſum cognoſcendi.* Novella Gall. de Literarum *Rep.* Menſe Decembr. 1684.

Prodierunt *Themiſtii Orationes* 33. cum Notis *Dionyſii Petavii* è *Soc. Ieſ.* atque *Iohannis Hardvini* ex eadem Societate. *Pariſiis* 1684, in fol.

HILARIUS.

Quitanus, Epiſcopus *Pictavienſis*, claruit anno 354. ob fidem relegatus: obiit anno 369. Clar. A. D. CCCLIV.

Opera Genuina ſunt: De Trinitate, libri 12. ——Adverſus *Conſtantium* vita functum, liber 1.——Ad eundem Imperatorem libri duo——Adverſus Arianos & Auxentium liber: Cui ſubjungitur Auxentii ad Imp. Epiſtola—— De Synodis, adverſus Arianos——Fragmenta ex opere Hiſtorico de Synodis, libri 2.——Commentarii in Evangelium S. Matthæi——Commentarii in Pſalmos.

Opera ſuppoſititia ſunt: Epiſtola ad Auguſtinum——Alia ad eundem——Carmen in Geneſim——Epiſtola ad Abram Filiam——Liber de Patris & Filii unitate——Liber de eſſentia Patris & Filii.

Opera non *extantia*: Tractatus in Job——Commentarii in Cantica Canticorum——Hiſtoria Ariminenſis & Seleucienſis Synodi adverſus Valentem & Urſacium——Adverſus Saluſtium Præfectum, ſeu Dioſcurum Medicum——Liber Hymnorum——Liber Myſteriorum——Epiſtolæ plures. *Guliel. Cavè.*

Quamvis jam provectæ ætatis *Chriſtianus* factus eſt, tamen brevi in Eccleſiaſticâ doctrinâ ita profecit, ut *Doctor* maximus, & Eccleſiæ Catholicæ *Columna* meritò habitus ſit. *Bellarmin.* de Scriptor. Eccleſ.

S. *Hieronymus* eum Romani Sermonis *Tubam*, Latinæque eloquentiæ *Rhodanum* appellat.

Hilarius difficilis eſt & obſcurus in loquendo: Et Gallico cothurno attollitur, verba

verba quoque multa secum trahens, quæ non sunt *Tulliana* puritatis. *Erasm.* in *Ciceronian.* p. 151.

Hebræi Sermonis ignarus fuit, & Græcarum literarum vix quandam tenuem auram accepit. Stylus ejus tam in *Psalterii* quàm in *Matthæi* Commentariis est absque ullâ artis affectatione pressus, solidus, interdum subobscurus, sed ab omni tumore fastuque alienus: Tametsi diversum sentire visus sit *Hyeronimus*, qui ad *Paulinum* scribens, *Hilarius*, inquit, *Gallicano Cothurno attollitur, &, cùm Græcia floribus adornatur, longis interdum periodis involvitur; & ob id à simplicium Fratrum lectione procul est.* Quæ sanè *Hieronymi* verba referenda sunt ad libros duodecim de *Trinitate*; in quibus, ut idem *Hieronymus* in Epistola ad *Magnum* oratorem scribit, Duodecim *Quintiliani* libros & stylo imitatus est, & numero. *Sixtus Senens.* Biblioth. l. 4.

Nisi *Hilarius Pictaviensis* collegisset Decreta Synodorum Orientalium, jam nihil sciremus; quia in Tomis *Conciliorum*, sicut nunc habentur, Ceremoniæ quædam in illis Synodis sanctæ recensentur, nihil verò de dogmatibus. *Chemnit.* de lecturâ Patrum.

Quia masculè *Arianæ* impietati sese opposuit *Hilarius*, hinc *hæreticorum* flagellum & Malleus, itemque *Arianæ* pravitatis domitor passim audit. *Quenstedt.*

Hilarius Latinorum primus, eloquentiæ suæ gladium strinxit in *Arianos*. Ea quoque res illi plurimum famæ conciliavit, præcipuè quod res esset cum hoste nobili. Nam non dubito, quin apud *Græcos*, præter *Athanasium*, plures idem fecerint. *Erasm.* Epist. l. 28. Epist. 8.

Hilarius quàm egregius Author! de *Trinitate* benè scripsit. Scaligera *posterior.*

In libris de *Trinitate* videtur totâ vi adnisus, ut in hoc *opere* declararet atque exereret, quicquid ingenio quicquid eloquentiâ, quicquid sacrarum cognitione literarum posset. Erasm. l. 28. ep. 8.

Hilarius Pictaviensis Episcopus *Psalmorum* interpretationem & Homilias in *Job* scribens, è Græcis *Origenis* libris quadraginta fermè millia versuum sic transtulit in suos Latinè, ut sensuum magis quàm verborum curam habens, nonnulla etiam de suo addens, non *Interpres* alieni, sed *Autor* hui operis (dissimulato, viz. constanter *Origenis* nomine) haberi voluerit; quod idem institutum suis quoque in *Matthæum* Commentariis prosecutus est. Eo fortasse consilio, ut *Origeniani* nominis invidiam evitaret. Quo pacto excusatum eum habere cum *Erasmo* possumus. *Thom.* de *Plagio*, num. 466.

Hilarius, qui *Origenis* Homilias in *Job*, & libros in *Psalmos* complures è Græco Latine vertit, non assedit *litera dormitanti*, & putidâ rusticorum Interpretatione se torsit, sed quasi captivos sensus *Victoris* jure transposuit. *Hieronym.* ad *Pammach.* de optimo gen. interpretandi.

B. *Hieronymus* S. *Hilarium* vocat *Latinæ Eloquentiæ Rhodanum*, non modò ad Patrium ejus solum alludens, sed etiam ad *stylî* ipsius characterem qui violentus & rapidus est sicut *Rhodani* decursus. Quemadmodum enim flumen illud aquarum suarum impetu abstrahit quicquid earum torrenti obsistit, ita etiam B. *Hilarius* animum & judicium abripit & sermonum suorum, vi consensum extorquet.

Digitized by G

extorquet. Modus quo res enunciat, percutit, ſtupefacit, dejicit & perſuadet. Ejus Periodi prolixæ ac intricatæ plerunque ſunt, quod illum ubique obſcurum reddit, & quibuſdam locis ferè intelligi neſcium. Barbaris ſæpè vocibus utitur, & in ejus *Operibus* loca occurrunt ubi conſtructio nulla eſt. Figuris & Antitheſibus creber eſt; Ejus ratiocinia quamvis ſolida, admodum tamen ſublimia ſunt vivido illo & urgenti modo quo illa contexit. *Adverſarios* ſuos nullo delectu tractat. Ad Potentes & de Potentibus incomparabili libertate loquitur. Nemini paſcit, morum rigidus Cenſor & ſeverus *Fidei Defenſor* eſt *Ell.* du *Pin*, Nov. Biblioth. Tom. 2. p. 281. 282.

Ejus eruditio tanta erat quanta in his Mundi regionibus comparari poterat. Quod *Hebraicorum* imperitus erat, qua occaſione *Hieronymo* plus ſemel vapulat, minimè mirum eſt, *Judaica* eruditio diebus illis infrequens erat, præſertim in *Occidentalibus* plagis. Suâ in Oriente toe annos commoratione aliqualem linguæ *Græcæ* notitiam acquiſiverat, quamvis ad ejus ἀκρίβειαν & perfectionem nunquam pervenerit, quod, inter alia exempla, *Verſiones* ejus etiamnum extantes comprobant. Ad ſtudia *Theologica* præſertim animum appulit, & ad examen Controverſiarum quæ temporibus illis agitabantur; in quibus, licet in fatuis & intricatis Speculationibus fitæ eſſent, magnus *Magiſter* evaſit, clarumque inter *Latinorum* primos qui *Catholicæ* Fidei explanationem & Defenſionem ſuſceperunt.—Abſurdas & ſingulares ejus Notiones & Opiniones plus satis d ſcuſſerunt alii: Quarum cauſa parum æquum eſſet Memoriam ejus gravare, ſi attendamus quòd controverſa *Dogmata* recèns exorta & nondum ſufficienter elucidata eſſent; quodque procul ab Actionis Scena vixerit, & poſtquam publicum Theatrum conſcendiſſet, totam vitam Capitibus & Controverſiis illius Sæculi fatigatus fuerit. Sed quid multa, Eruditus, Eloquens, & acris judicii fuit, Vir præclaris dotibus & ſana mente præditus, Catholicuſque Epiſcopus, & quod caput rei eſt, Vir pius & bonus. *Dr.* Cave in Vita Hilarii pagin. 212. 213.

Notantur in *Hilario* voces nonnullæ, quibus præter loquendi conſuetudinem videtur uſus, ut *Diſproficit*, pro *Degenerat*, ſive in *pejus proficit*: *Rheumam* dixit pro *Rheumate*; *paſcham* & *mannam*: rurſus *Diapſalma Diapſalmæ*, & *Diapſalma Diapſalmatis*. *Zabulus* pro *Diabolo* non apud ipſum modò reperitur. Notantur etiam aliquot *Solœciſmi* — Porro quod attinet ad *literas Græcas*, eas tenuiter attigit. *Joan. Gillot.* in Comment. de S. *Hilario*.

* *Deſiderii Eraſmi* in *D. Hilarium* Annotationes, ſi *expurgentur*, permittuntur. *Index Madrit.* edit. ann. 1667.

Prodierunt opera ejus omnia *Pariſiis*, ann. 1605. 1631. 1652. Fol.

LIBANIUS.

SOphiſta *Antiochenus* Ethnicus, floruit *Juliani* Imp. temporibus uſque ad *Theodoſium* Seniorem. Hic *Athenis* audivit *Diophantum* Philoſophum, deinde Clar. A. D. CCC LX.

deinde in Declamationibus ſe exercuit. *Conſtantinopolim* profectus, ibidem ludum aperuit, unde propter laſcivum in pueros amorem pulſus, *Nicomediam* venit, indeque eandem ob cauſam rejectus, in patriam reverſus eſt, *ſcripſit* Declamationes; Progymnaſmata; orationes, quæ ſubobſcuræ; & Epiſtolas, quæ laudatiſſimæ; item opus de Modis dictandi Epiſtolas. Hic etiam argumenta in omnes Orationes *Demoſthenis* edidit. Quæ omnia diligentiæ *Frederici Morelli*, *Leonis Allatii*, *Valeſii*, &c. debentur. Præceptor fuit *Baſilii*, ab hoc impensè laudatus in Epiſt. & *Chryſoſtomi*; oblatam à *Juliano* Præfecturam. *Prætorii* titulo *Sophiſta* poſthabuit. *Hofman.*

Libri *Libanii* ſcatent gratiâ & facetiis *Comicis*, & adſpersâ ubique urbanitate & argutiâ verbis ſubſervit; affluit & lepos ac grata jucunditas, cunctis *Syrophœnicibus* in vulgari colloquio peculiaris. (*Attici* naſum & ſalem vocant) quæ dos præter eruditionem peti ab eo poteſt — eruditionem magnam & multiplicem lectionem in *Orationibus* ejus invenias, & dictiones, quæ illecebras metas, & ſuavia ſpirant. *Eunap.* in vitâ *Liban.*

Lecti ſunt *Libanii* Tomi duo. Is in fictis ſuis, quaſque exercitationis tantùm causâ ſcripſit, *Orationibus*, ſeipſo eſt, quàm in aliis præſtantior. Nimis enim diligens ac curioſus dum eſſe vult, nativam effuſamque ſermonis (ut ita dixerim) gratiam ac venuſtatem in illis aliis corrupit, atque in obſcuritatem delapſus eſt, multa quidem interpoſitionibus obſcuriora reddendo, quædam etiam ablatis neceſſariis. Regula eſt alioqui hôc in genere, ac norma *Sermonis Attici*. Clarum item habet in Epiſtolis ſcribendis nomen: Multaque & varia circumferuntur ab eo conſcripta *Phot.* in Biblioth. Cod. XC.

Philoſtratus floridus ac picturatus: dilucidus magis eſt & ſimplex *Libanius*. *Lud. Viv.* de Trad. Diſcipl. l. 3.

Chryſoſtomus puer nondum *Sacro lavacro* regeneratus, audivit ingenioſum, ſed inſigniter impium *Libanium* Sophiſtam. Sic enim tum *Rhetores* appellabantur. *Eraſm.* Epiſt. l. 28. Epiſt. 4.

Libanio doctorum hominum calculis, inter *Atticiſtas* præcipuus locus tribuitur. *Idem* ibid. l. 29. Epiſt. 16.

Libanius Sophiſta Declamator mirè diſertus; ſed dum nimis diligens eſſe vult, in obſcuritatem ſæpè dilabitur. *Joan.* Card. *Bona.*

Unus tantùm repertus eſt *Libanius* Sophiſta *Antiochenus*, *Juliano* magno amicitiæ vinculo adſtrictus, qui funebrem in ipſius Imp. laudem ſcripſerit *Orationem*, quâ eum pro arbitrio laudibus in cœlum evexit, & inter numina collocavit. *Baron.* ad ann. 363.

In *Chriſtianos* ſæpiùs ſtylum ſtringit, præſertim in *Oratione* in *Necem Juliani*, & *Oratione* de *Templis Gentilium*, ipſi *Theodoſio* oblatâ.

Libanii 300. Epiſtolas MSS. Regina *Suecia Chriſtiana*, habuiſſe traditur. *Konig.*

Legi heſternâ die orationem tuam magnâ ex parte ante prandium, pranſus verò ſine ullâ intermiſſione reliquum abſolvi. O te felicem qui ita poſſis dicere aut ſentire potius! ô rationem! ô partitionem! ô argumentâ! ô diſquiſitionem!

Digitized by Google

nem! ô aditus! ô verba! ô numerum! ô compositionem! ô mentem! ô prudentiam! *Julianus* Imp. in Epist. 14. ad *Liban.*

Prodierunt *Libanii* Orationes, Declamationes, Dissertationes, &c. *Græcè*, cum Versione & Notis *Fed. Morelli* 2. Tomis, *Parisiis* 1606, & 1627.

Extant Orationes 5. Constitutionum Imperatoriarum quales in Cod. *Theodosiano & Justinianeo* occurrunt, *Græcè* cum Versione & Notis *Gothofredi. Genevæ* 1631. Fol.

Extant ejus Descriptiones *Græc. Lat.* per *L. Allatium, Romæ.* 1641. in 8°.

JULIANUS.

APostata, Imperator, inter viros doctrinâ claros refertur. Elaboravit Orationes & Epistolas: Librum de *Cæsaribus*: *Misopogonem* adversus *Antiochenos*: Hymnum in Solem, &c. Opera *Juliani* omnia *Dionysius Petavius*, *Parisiis* 1630. edi curavit, in 4°. Claruit A. Dc. CCCLXI.

Per omnia Philosophiæ membra prudenter disputando, currebat *Julianus*. Sed tamen cùm hæc effectè, plenéque colligerer, nec humiliora despexit: *Poeticam* mediocriter, & *Rhetoricam*, (ut ostendit *Orationum, Epistolarumque* ejus cum gravitate comitas incorrupta) & Nostrarum Externarumque rerum *Historiam* multiformem. Super his aderat *Latinè* quoque differendi sufficiens *Sermo. Ammian. Marcellin.* l. XVI.

Per universa hæc studia animum suum diffuderat *Julianus Cæsar*: Magnus omninò Vir; sed major futurus, nisi *Libanium* nimis æstimâsset. Græci sermonis ea est illi elegantia, is nitor, ea facundia, ut omnes rapiat in admirationem sui. *Voss.* de Philolog. c. 1. sect. 6.

Et genere nobilissimo, & formâ liberali, & ingenio ad literas & ad arma accomodato celebris statim à pueritiâ fuit. *Christianos* non tam violentis Persecutionibus, quàm dolis & persuasionibus à veritate fidei abducere conatus est: Cùm oblata essent ei aliquando *Scripta Christianorum*, quibus defendebatur doctrina *Evangelii*, deridens eam subscripsit hæc verba Ἀνέγνων ἔγνων, κατέγνων, *Legi, Intellexi, Damnavi*; sed respondit, nomine aliorum Episcoporum *Basilius*, Ἀνέγνως, ἀλλ' οὐκ ἔγνως, οὐκ ἔγνως, οὐκ ἂν κατέγνως, *Legisti, sed non intellexisti; si enim intellexisses, non damnasses. Pezel.* Mellific. Histor. part. 2. pagin. 273.

Quô [*Juliano*] tertius magisque *Deo* simul & *Hominibus* exosum animal orbis vix vidit. *Crakan. horp.* de Provid. Dei.

Julianus, maximis ille quidem præditus ingenii dotibus, eâ statione dignissimus, verùm eò miseratque infelix, quòd in tantorum munerum largitorem Deum, ingratus extitit, ac mox ab agnitâ veritate scelestissimè defecit. *Isaac. Casaub.* Dedicat. præfix. *Polybio*, pag. 13.

Julianus cæterà vir egregius & laudabilis, nisi quòd ob scelus desertæ *Fidei Christianæ* fœdum *Apostatæ* nomen ad Posteros transmisit. *Baudii* Orat. præfix. *Plin.* Panegyr.

Julianus Parabates, atrociſſimus licèt Chriſtiani nominis hoſtis, vir tamen verè literatus, literarumque & librorum amantiſſimus fuit. *Princeps*, ut nonnemo eum vocat, *ad ungnem factus*, *odium in Chriſtianos* ſi excipias. *Gul. Selden.* de librorum Uſu & Abuſu.

Certè *Julianum Judæorum* non minùs quàm *Chriſtianorum* hoſtem, Hiſtoriæ evidentia coegit fateri, & viros *divino Spiritu* afflatos vixiſſe inter *Judæos*, & ad *Moſis* atque *Eliæ* Sacrificia ignem cœlitùs delapſum. *Grot.* de Verit. Relig. Chriſt. l. 1.

Etſi res geſtas & exitum *Juliani* Imp. *Ammianus Marcellinus*, & alii ejus fautores, inter quos fuit *Libanius*, honorificè recenſent, & ſapientiam, pietatem atque ejus virtutes heroicas, præſertim continentiam & caſtitatem prædicant atque commendant: tamen plerique alii *Hiſtorici*, de ipſius ſceleratis & flagitioſis actionibus, & horrendâ morte conveniunt. Scribunt enim, quum in prælio contra *Perſas* haſtâ cœlitùs vulneratus eſſet, hauſtum cavâ manu proprium cruorem versùs cœlum aſperſiſſe, cum hâc blaſphemâ voce erga *Chriſtum*, à quo impiè defciverat: *Vicisti tandem, Galilæe*: Sicut commemorant *Theodoricus*, *Caſſiodorus* in tripartit. & *Nicephorus*, qui & illud refert, Julianum jam moriturum animâ fecedente à corpore, diviniùs quodammodò quàm pro hominum captu potuit, oculos intendiſſe, ita ut *Chriſtum* viderit, & exclamaſſe: *Vincisti Te, Nazarene. Philip. Camerar.* Oper. Horar. ſubciſiv. c. LIX.

Interdixit iſte *Apoſtata* uſum *Scholarum Chriſtianis*, ratus, nullam acerbiorem fore perſecutionem, neque expeditiorem viam evertendæ Religionis, quàm ſi à ſtudiis literarum *Chriſtiani* arcerentur. Nimirum (inquit *Voſſius*) acutus ac perſpicax Imperator fatis videbat, quo pacto maximè poſſet nocere Religioni Chriſtianæ. *Voſſ.* de Philolog. p. 7.

Obiit *Junii* 26. *Anno* 363. Ætatis ſuæ Anno trigeſimo ſecundo, cùm duos nondum integros annos regnâſſet. Prineeps præclaris ſanè Virtutibus ornatus, Prudens, Circumſpectus, Æquitatis amans, ſtrictè Juſtus, Caſtus, Temperans, in Laboribus patiens & indefeſſus, in moliminibus ſtrenuus, imò uſque ad temeritatem & præcipitantiam: Ingenio erat, acer ſed nimis *Satyricus*, Captûs facilitate & Eruditione pleriſque omnibus Principibus ſuperior; De cætero tamen Laudis & auræ Popularis avidiſſimus; Qui dicacitate delectabatur, nec rarò cum vana ſic fatis gloria ſe ipſum commendabat: Erat, fatentibus vel ipſis ejus Scriptoribus, Superſtitioſus potiùs quàm Religioſus; Immodicè amans Rituum, Cerèmoniarum & Conſuetudinum Ethniciſmi, quas tum gladio, tum calamo & reſtauravit & propugnavit; atque in quarum exercitio non parvas otii ſui portiones inſumſit, ſéque juratum hoſtem profeſſus eſt eorum omnium qui ipſis adverſabantur. Denique, ne quod ei debetur taceam, ſi ejus Memoria, defectione ab optima quæ unquam extiterit Religione, commaculata non fuiſſet, ſéque tam acerbo & implacabili animo erga *Chriſtianos* non geſſiſſet, optimis Principibus qui unquam tenuerint *Imperii Romani* clavum accenſeri potuiſſet. *Cave*, in ſua introductione ad ſuos *Eccleſiaſticos*.

Etſi fidei Religioniſque *Chriſtianæ* deſertor turpiſſimus infenſiſſimuſque hoſtis

ſtis *Julianus* eſſet. Omni tamen doctrinæ genere excelluit, vitæque ſuæ & morum acerrimus cenſor, bellorum etiam in *Germanos* & *Perſas* magnâ cum celeritate, nec minori felicitate confectorum gloriâ inclytus, eam laudem apud poſteros meruit, ut, quod paucis contigit, & armis ſtrenuus & vitâ integer, & literarum ſtudiis excellens noſcatur: cùm quæ ſinguli Imperatores partitim præclara habuerant, ea unus hic animo & factis ſit complexus univerſa. Igitur cum virtutibus maximis animum parem gereret, & laudes cæterorum Imperatorum, ipſius etiam *Conſtantini* Magni, ſuperaret, (quod adverſus Patres ipſi iniquiores aſſeruit *Petrus Cunæus*, ringente *Petavio*) iniquè tulit eorum vitia, nec cohibuit calamum, quin iſtum in perverſos mores & temeraria facta priorum Imperatorum ſtringeret. Hinc natus liber, quem *Cæſarum* nomine inſignivit, quòd eorum, qui ante ſe Romanis imperitaverant, vitia inſectaretur. Hic cùm elegantia dictionis, & argutâ dicacitate, rerumque varietate inſignis, reliqua vel Græcorum vel ipſius etiam *Juliani* ſcripta ſuperaret, è Græco ſermone in Latinum à *Carolo Cantoclaro Gallo*, & *Petro Cunæo* Belgâ olim tranſlatus eſt. *Acta Eruditorum*, Vol. 2. p. 311.

CAIUS,

Sive, ut alii malunt, Fabius,

MARIUS VICTORINUS.

Marium Victorinum per ea tempora floruit, quibus *Conſtantius Conſtantini* filius *Romani* Imperii habenas eſt moderatus, *Afer* quidem, & ut plerique exiſtimant *Carthaginienſis*. Qui verò *Maſſilienſem* faciunt valde falluntur, & fallunt legentes. *Roma Victorinus*, ut *Hieronymus* prodit, Rhetoricam docuit, ubi & ſtatuam meruit in Foro *Trajani*, quo in loco & pleriſque aliis poſitas legimus. *Victorino* operam dediſſe in Rhetoricâ *Hieronymum* accepimus; & juvenem ipſum fuiſſe *Gentilium Deorum* cultorem, quos demum maturiore ætate abjuravit, ut *Hieronymus* & *Auguſtinus* prodiderunt; quorum hic in libro Confeſſionum, de eodem illud commemorat: quòd cùm aliquando *Victorinus* cum *Simpliciano* viro ſanctiſſimo colloqueretur, ſeque *Chriſtianum* aſſeteret, & id ſe minus credere *Simplicianus* reſpondiſſet, quoniam cum cæteris Chriſtianis illum in ſacris ædibus concionibus intereſſe non conſpiceret: tum viro ſancto per jocum *Victorinus* reſpondit: *An*, inquit, *Simpliciane Pater putas parietes Chriſtianum hominem facere?* Tandem verò cùm *Victorinus* ad templa deveniſſet, & ei velut homini verecundo, occulti *Symboli* liber oblatus fuiſſet, ut legeret; ille pulpitum, quem *Umbonem* & *Ambonem* Eccleſiaſtici vocant aſcendit & publicè clarâ & altâ voce *Symbolum* pronunciavit; Quâ ex re cunctis palam innotuit illum *Chriſtianum* eſſe. Sed enim præter *Rhetoricam* & *Dialecticam*, quas diſciplinas in primis excoluit, (nam in utraque doctiſſimè ſcripſit) in Poeticâ etiam illum floruiſſe videmus: Nam & verſu Heroico ſeptem *Maccabeorum* Clar. A. D. CCCLXII.

fratrum acerbam cum matre necem ſub *Antiochio* Rege deſcripſit : Quod non multò antè Poema legi, parum licèt caſtigatum : Præter enim feneſtras, quæ in eo patentes pleræque exiſtunt, vacillantes quoque Syllabas & pedes offendimus. Leguntur & *Hymni* quidem ejus nomine editi *De Sanctiſſimâ Trinitate*. Extant & ejus in Poetica commentarii exquiſitæ frugis, ſi integri & non mutili à ſtudioſis haberentur. Sunt præterea in manu ejuſdem commentarii in duos *M. Tullii* de Inventione Libellos. Sunt & quæ ex *Porphyrii* Iſagoge in Latinum tranſtulit. *Lil. Greg. Gyrald.* de Poet. Hiſt. Dial. 5.

Victorini libros 4. adverſus *Arianos* S. *Hieronymus* tradit *dialectico more* ſcriptos valdè eſſe obſcuros, & non niſi ab eruditis intelligi, ac cum judicio legendos, cùm nonnulla contineant duriuſcula, & ab uſu loquendi *Theologorum* aliena.

Non quia ignorem *Caium Marium Victorinum*, qui *Romæ* pueros Rhetoricam docuit, edidiſſe commentarios in *Apoſtolum*; ſed quòd occupatus ille eruditione ſæcularium literarum, *Scripturas* omninò *Sanctas* ignoraverit: Et nemo poſſit quamvis eloquens, de eo bene diſputare, qui neſcit. *Hieronym.* in Proœm. comment. in Epiſt. *Pauli* ad *Galatas*, Tom. 9.

Marius Victorinus Afer, ſenſu profundus, dictione obſcurus, durus in ſententiis, & ſæpè *Platonizans*. *Joan.* Card. *Bona.*

In *Victorini* libris contra *Arium* pleraque obſcura & involuta ſunt nexibus plicarum circumducta, quæ hominem doctum potius quàm diſertum arguant & capiant. *Caſp. Barth.* l. 42. adverſ. c. 9.

Poema *Maccabæorum* eſt deſcriptio verſibus *Hexametris* Martyrii ſeptem Fratrum. Nihil non vulgare continetui in hoc Poemate. Nihil Poeticum habet præter Virgilii humilia quædam imitamina; & pleraque ejus carmina Vilia ſunt & abjecta.

Commentaria *Victorini* in Apoſtolum *Paulum* nondum edita ſunt. Jeſ. *Sirmondus* eorum Fragmenta quædam in neſcio quo Manuſcripto invenerat.

Sed dubio procul illa cenſuit indigna quæ in publicam lucem venirent, quamvis in Admonitione ſua dicat horum Commentariorum ſtylum planiorem & terſiorem eſſe quam Scriptorem ejus Dogmaticorum. *Ell.* du *Pin.* Nov. Biblioth. Author. Eccleſ. Tom. 2. p. 196.

Quæ ſcripſit *Victorinus* cautè legenda monènt *Critici Sacri*, quia magis Arti Rhetoricæ quàm Sacris Literis & Theologiæ operam dederat. Quo anno obierit, non conſtat, hoc certum obiiſſe ante annum 378. quo S. *Auguſtinus* repudiato *Manichæorum* dogmate ad partes Catholicorum tranſiit. Ejus opuſcula nemo in unum volumen collegit. *Philipp. Labb.*

Stylus *Victorino* parùm fœlix, præſertim in Dogmaticis perplexus ingratus, & qui vix ulla adeò decantatæ eloquentiæ veſtigia retinet. In Commentariis verò ſtylum planiorem & apertiorem eſſe teſtatur, qui legit, Doctiſſimus *Sirmondus*. Denique opuſcula ejus attentum & oculatum lectorem poſtulant. Cum in Gentilium enim literarum ſtudio longè majorem vitæ partem tranſegerit, nec niſi provectâ jam ætate Chriſtianiſmum amplexus ſit, non videtur ubique Fidei dogmata

Digitized by Google

dogmata satis accuratè percepisse, saltem non satis fœliciter expressisse. *Gul. Cave* in Hist. literar.

Ejus *Hymnos* tres de *Hæmonsio* recipiendo *Fabricius* ametros notat & anarythmos.

Libri quatuor adversus *Arium* cum aliis quibusdam, extant Tom. 4. Bibl. PP. *Paris.* fol.

Librum adversus *Manichæos*, & alterum *de Principio Dei*, edidit *Sirmondus* in opusc. dogmat. p. 153. *Paris.* 1630. 8o.

EPIPHANIUS.

EX *Leutheropoli Palestinæ* oppido oriundus, *Constantiæ* seu *Salaminis* in *Cypro* insulâ Episcopus, floruit sub *Juliano*, *Valente*, *Gratiano*, *Theodosio*, atque *Arcadio* Impp. ab anno 361. ad 403. quo obiit die 12. Maii, valdè senex; πεντάγλωττος, ob quinque linguarum peritiam meritò appellatus, & à Sanctis Patribus sæpè multumque commendatus. *Phil. Labbe.* de Script. Eccles. Clar. A. D. CCCLXX.

Sanctus *Hieronymus* in Literis ad *Pammach.* vocat summum Antistitem; quô nec ætate, nec scientiâ, nec vitæ merito, nec totius orbis testimonio major extitit—Multa *scripsit Epiphanius*, quæ ab eruditis propter res, à simpliciori-bus propter verba quoque lectitantur. *Hieronym.* de Scrip. Eccles.

Opera Genuina sunt: Panarium sive adversus Hæreses 80. — Ancoratus, seu de fide sermo — Anacephalæosis, seu Panarii Epitome — De Ponderibus & Mensuris liber — Epistola ad *Joannem Hierosolymitanum*. Lat.—Ad *Hieronymum* Epistola brevis. Latinè.

Opera supposititia sunt: Physiologus — De vitâ & interitu *Prophetarum* — De duodecim Gemmis in veste *Aaronis* — Ejusdem libri Epitome — Orationes octo, viz. In Festum Palmarum: In *Christi* Sepulturam: In *Christi* Resurrectionem: In *Christi* Assumptionem: De Laudibus B. *Mariæ* Virginis: In Festo Palmarum — De numerorum Mysteriis — De Christi Resurrectione.

Opera non *extantia*: De lapidibus — *S. Hilarionis* Encomium — Epistolæ plures. *Gul. Cave.*

Multa cum delectu & judicio legenda apud *Epiphanium*. Cujus *Panarium* nos solemus vocare *Christianæ Antiquitatis Scrinium*: Et sanè præstantissimum est *opus*, & non omnium hominum. *Scalig.* Elench. Trihæres. *Serar.* c. 15.

Cum delectu ille Author tractandus, optimè alioqui de literis divinis deque Ecclesiâ meritus. *Idem* ibid. c. 21.

Fuit quidem *Epiphanius* vir sanctus, sed Grammaticæ ac Rhetoricæ admodum rudis, ut satis apparet ex Operibus, in quibus, non solùm orationis nitorem, sed etiam seriem & syntaxin, periodorumque structuram, orationis omnis lucem unicam, plerumque desideres; quæ quidem vitia variis multisque in locis necessariò obscuritatem pariunt, quod & queruntur ejus Interpretes. *Joan. Dallæus* de vero usu *Patrum* c. 5. p. 138.

Epiphanius verò ut ingenio erat simplici & aperto, &, si dicere licet, incauto, & nimis

& nimis credulo ; sic acer fuit & vehemens in iis omnibus retinendis, quæ sancta & vera esse in animum induxerat, ideoque faciliùs abreptus est ad multa admittenda tanquam solida, quæ, ut semel susceperat non facilè dimittebat, sed retinebat mordicus. Non exiguo volumine & multo otio opus esset, ad ea omnia recensenda quæ notari ex eo possent. Si cui in ea inquirere cordi est, adeat *Dionysii Petavii* recentissimi interpretis *Notas*; castigat enim eum sæpenumerò, ac nonnunquam quidem acriter. *Dallæus* ibid. p. 272.

In Hæresibus *Judæorum* & *Samaritanorum* non est valdè accuratus *Epiphanius*. *Montacut*. Apparat. 7. Sect. 8o.

Perobscura atque impedita ; imò falsa esse quæ *Epiphanius* de *Anno* & *Die* quo natus est *Christus*, differit, nullumque *Sphingis* ænigma ejus oratione perplexius esse non dubitat pronunciare *Petavius* in *Epiphanium*.

Casaubonus in exercitationibus ad *Annales Baronii*, *Epiphanium* virum maximum vocat : sed credulitatis nimiæ eum sæpius insimulat.

Epiphanius Historiarum diligentissimus Inquisitor vocatur *Grotio*.

Epiphanius falsa multa continet. Bona quædam habet, sed ignarus est, atque miserum ingenium. Multa corrasit, & Græcorum ac Hebraicorum nihil omnino callebat. Antiquitatum Thesaurum habemus apud Epiphanium, bonis enim libris instructus erat, ex quibus quando describit, optimè ; sed quando ex suo dicit aliquid miserrimus est. *Scaligerana* posterior.

Legimus sanctissimi Episcopi *Epiphanii* adversus octoginta *Hæreses Panaria* voluminibus tribus in libros septem distributa : Ducto igitur à Barbarismo initio, tendit inde usque ad *Messallianos* : Cæteris, qui ante ipsum contra *Hæreses* scripserunt, copiosor atque utilior ; propterea quòd quæ reliqui utilia commemebant, hic nequaquam prætermisit : Sed quæcunque præter illa studiosè reperire potuit, adjunxit. Dictio ejus humilis, ac plane talis, qualem ejus esse oportuit, qui *Attica* elegantiæ rationem nullam duceret.

Infirmus verò ut plurimum est in conflictibus adversus impias *Hæreses* susceptis. Est tamen ubi fortiter aggreditur, atque irruit, quamvis neque verborum ipsius, neque constructionis proprietas ullâ ex parte præstantior efficiatur. *Phot*. in Biblioth. cod. 122.

S. Epiphanii stylus omnis elegantiæ & sublimitatis expers est ; imò contrà simplex, humilis & abjectus est ; asper est atque rusticus, absque serie & connexione ; multæ lectionis & eruditionis vir fuit, sed in rebus discernendis omni sagacitate, & ingenii politie destitutus. Falsis plerumque rationibus ad Hæreticos refutandos utitur. Admodum credulus & minimùm accuratus erat. Passim hallucinatur in *Historia* factis notatu dignissimis, & falsis monumentis aut rumoribus incertis nimis temerè fidem adhibet ; Zelo & pietate abundabat, sed consilio prudentiaq; civili deficiebat. *Ell.* du *Pin*. Nov. Bibl. *Author. Ecclesiastic*. Tom. 2. p. 762.

Eruditio ejus contemnenda non erat ratione cùm Prophanorum tum Sacrorum Scriptorum, præsertim verò *Eruditionis Ecclesiastica* tramites emensus erat ; Omnes usitatiores linguas mediocriter callebat, speciatim verò *Hebraicam*, *Syriacam*, *Ægyptiacam*, *Græcam* & *Latinam* ; hinc B. *Hieronymo* συγγλωτ-

Digitized by Google

ne denominatus, quamvis Orientalium idiomatum notitia tunc temporis parum frequens esset. Verum est quòd eruditione multò magis quàm judicio polleret,ejusque Lectio diffusior quàm acuta & nervosa ejus ratiocinia. Quandoque, ut observat Photius, Adversarium cum acumine quodam adoritur, at enerves plerunque ac insulsi sunt sermones ejus. Sed capitalis ejus defectus fuit nimia ejus credulitas, cùm res plerumque referat alienam fidem secutus, sinens ut sibi imponatur ejusmodi narrationibus quas evulgaverat Partium altera vel de propriis vel de Adversarii sui actis,absque debita Inquisitione prævioq; examine, quod in errores,contradictiones & confusiones innumeras eum conjecit; Quemadmodum evidenter patet,ut alia taceam,ex ejus relationibus circa *Arianos* hujusque trunci varios ramos. Vilis & insipidus est ejus stylus, nec ad Eloquentiæ confinia accedit; quem Characterem Scriptis ipsius jam dudum tribuerat bonus ejus amicus S. *Hieronymus*; *Quod scilicet Viri Docti ea legerent propter Materiam & Substantiam. Simplices verò propter Stylum.* Præcipuus librorum qui nunc extant est ipsius *Panarion* seu Tractatus adversus *Hereses*; In quo præter Argumentum principale,multa Veterum Authorum Ecclesiasticorum Fragmenta notatu digna & nusquam alibi occurrentia conservavit ; Et non exigua Ecclesiasticæ Historiæ pars illo libro continetur. In præstantissimi & utilissimi hujus Operis compilatione auxilio non mediocri fuerunt ei Veteres quidam qui in hoc scribendi genere ipsi præluxerant, *Justinus Martyr*, *Irenæus*, *Hippolytus* & quidam alii, quorum Sermones & Relationes hic Author noster auxit & ampliavit, iisque integras addidit dissertationes de *Hæresibus* suo Tempore exortis, quod omnium turbulentissimum & vexatissimum Ecclesiæ Sæculum fuit, *Cave* in Vita *Epiphanii* p. 444. 445. Angl.

Prodierunt Vita & Opera *Epiphanii* Græc.Lat.cum Notis per *Dionysium Petavium* Tom. 2. in fol. *Paris.* 1622.

Auctior verò editio quæ prodiit *Coloniæ* 1682. in fol. 2. Tomis Sumptibus *Ierem. Schrey, & Heinr. Joh. Meyeri.*

S. BASILIUS.

CAppadox, meritò Magnus appellatus, per plures annos S. *Gregorii Nazianzeni Athenis*, & in solitudine comes individuus, *Cæsareæ* in *Cappadociâ*, quæ priùs *Mazaca* dicebatur, Archiepiscopus creatus est die Junii 14. Dominicâ anni 369. *Arianis*, ipsique *Valenti Augusto* sæpè restitit, multisque exantlatis pro fide Catholicâ laboribus, ad meliorem vitam transiit Kalendis Januariis anni 378. *Phil. Labb.* de Script. Ecclesiast. Clar. A. D. CCCLXX.

Opera Genuina sunt : Homiliæ 9. in Hexaëmeron------In Psalmos Homiliæ 12.-----Homiliæ 31. varii argumenti -----De Baptismo lib. 2.-----De vera Virginitate ad Letoium Melitens---Commentarii in 16. priora Isaiæ capita---Adversus Eunomium lib. 5.-----Ad Amphilochium de Spiritu Sancto---Sermo de Abdicatione rerum-----De verâ ac piâ Fide---Proœmium Ethicorum de

Digitized by Google

judicio Dei---Ethica seu Moralia---Ascetica, seu de Institut. Monach. Serm. 2. ---Regulæ fusiùs disputatæ---Regulæ breviores---Constitutiones Monasticæ--- Epistola ad Chilonem Anachoretam---Ad Monachum lapsum & Virgin. Lapsf. Epist. 3.—Ad Amphilochium Epistolæ Canonicæ, 3.----Epistolæ aliæ 428.---- Liturgia, sed interpolata---Conciones Morales 24. Ex *Basilii* libris, per *Simeonem Logothetam* selectæ.

Opera Supposititia: Homil. 10. & 11. in Hexaëmeron—De Grammaticâ exercitatione Libellus (reverâ *Moschopuli*)---De Consolatione in Adversis. Lat.--- De laudibus eremi, seu vitæ solitariæ, (fragmentum ex opere *Petri Damiani*)— Admonitio ad Filium Spiritualem, Lat. ----Precatio cùm sactis operaretur—— Fragmentum Epistolæ ad Julianum Imp.

Vir eloquentium præstantissimus, & in omni doctrinæ genere summus *D. Hieronym.* in catal. Script. Ecclesiast.

Fidei columen, veritatis norma, & Ecclesiæ forma, plena prudentiæ canities, fidelis servus & magnus Pontifex; Dei, hominisque mediator; Spiritusque Sancti Domicilium. *Greg. Nazianz.* in Epist. 38. ad *Simplicianum.*

Vir divinus & Sacrosanctus, orbis oculus, magna vox & tuba, doctrinæ Palatium, Sol inter Sidera *Greg. Nazian.* in Epist. 10. ad *Basilium.*

Os Ecclesiæ, aurea doctrinæ luscinia vocatur *Gregorio Nysseno* in Encomio *Ephræm.*

Præfulgidum lumen orbis universi. *Theodoret.* l. 4. c. 19.

Basilius vir doctus atque sanctissimus, tantæ apud *Græcos* auctoritatis extitit, ut ejus doctrinæ vel scriptis nemo unquam quantumlibet sciolus in aliquo contradicere ausus fuerit. *Trithem.*

Basilius Cæsarea Cappadocum Episcopus, re & cognomine magnus. Jure Christianorum Philosophus & Philosophorum Christianissimus dictus est. *Sixtus Senens.* l. 4. Biblioth.

D. *Basilius* vir optimo jure dictus *Magnus*, sed *Maximi* cognomine dignior ---Equidem contumeliam esse judico, *Basilii* facundiam cum quoquam eorum comparare, quorum eloquentiam supra modum admirata est *Græcia*, juxta modum æmulata *Italia*---In Basilio nescio quid morosulus etiam lector possit desiderare. Manat è sanctissimo pectore, cunctisque humanis cupiditatibus; defæcato, simplex ac naturalis oratio. Præstantur omnia quæ potest *ars*, nec ulla tamen usquam artis significatio: Agnoscas ibi summam mundanæ *Philosophiæ* cognitionem, sed nullam prorsus ostentationem. Sentias illum callere disciplinas liberales, & in his *Mathematicas* omnes, sed sic adhiberi, ut nihil aliud quàm ancillentur pietati. *Erasm.* lib. 28. Epist. 7.

Opus Hexaëmeron dictum, usque adeò admirandæ dictionis curâ & orationis majestate elaboravit, ut *Gregorius Nazianzenus* non immeritò dixerit, tantum *Basilii* orationem omnes hominum Sermones antecedere, quantum *divina* vox *humanas*. *Rivet.* Tom. 2.

Hic plurima scripsit, inter quæ maximam admirationem hominibus movent illa, quæ in sex dierum opificium conscripsit. *Suidas.*

S. Basilius

Digitized by Google

S. *Basilius* Sancto Joanne *Chrysostomo* subtilior est in Homiliis quas in sex Creationis Mundi dies conscripsit, easque in Eruditorum gratiam magis quàm ad plebis institutionem adornasse videtur. Sæpius tamen Textus literam explicat, & aliquando usque ad Grammaticum sensum descendit, præcipuos notando modos quibus vocabula Græca & Hebraica verti possunt. Græci Patres hoc Opus mirati sunt, cùm ob Authoris Eloquentiam insignem, tùm ob eruditionem quandam quam S. *Basilius* affectâsse videtur. In illis Homiliis Orator perfectus, potiùs quàm Sacri Textûs Interpres observatur; Quæ methodus plerisque Patribus communis est, præsertim verò *Græcis*, qui in suis Sermonibus cæteris multò diffusiores sunt. Eundem ferè characterem suis in aliquot *Psalmos* Homiliis servat; ubi quidem tanta eruditio non elucet, sed frequentiora sunt moralia documenta, propter Argumentum quod ediserit. Literalem sensum magis sequitur suis in *Isaiam* Commentariis, licet digressiones quasdam contineant & circa moralem sensum copiosiores sint. Fatetur hic Pater neminem *Scripturam Sacram* intelligere posse, nisi plures annos, imo totam vitam in ejusmodi studio sese priùs exercuerit. Cæterùm in hoc Commentario non apparet eruditio illa quam exhibent ejus in Hexaemerum Homiliæ, quia gravius est argumentum. Videtur è contrà meram affectâsse citationem variorum *Scripturæ* locorum qui in toto illo libro utramque paginam faciunt. R. P. *Richard. Simon*, Hist. Critic. Veteris Testam. lib. 3. cap. 10. Gall.

Nulli *Authores* extant quorum *Scripta* animos altius penetrent quàm D. *Basilii*. Omnia tam ad vivum describit, tanta vi rationes suas explicat, tam horrendas vitii picturas delineat, ejus ad virtutem hortamenta tam efficaciter persuadent, ejus documenta usque adeò ampla & utilia sunt, ut ejus scripta legere nemo possit quin se eruditi & persuaderi de veritate persentiscat, & quin amorem erga virtutem & odium adversus vitia concipiat. Sermones ejus sententiis vacui, verbis vero pleni non sunt, ut *Oratorum* plerique sermones. In illis eloquentia doctrinam comitatur: pariter erudiunt, delectant, & movent. Dictio ejus tersa est & emphatica sublimiter sensa sua enuntiat. Stylus ejus purus est, elegans & ad persuadendum efficax. Ejus Oratio nativa, lenis & inaffectata semper deprehenditur. Jucundè persuadet, tam perspicuè res explanat easque adeò verisimiliter enunciat, ut, eruditi *Photii* judicio, cum nobis proponere possimus in *Exemplar Demosthene* ac dissertissimis *Oratoribus* Antiquitatis haud longè inferius. Imò, si *Erasmo* fides adhibeatur, Veteres *Græcia Oratores* antecellit eorumque vitiis caret. Ad omnigenas compositiones aptus erat. Ejus in *Scripturam* Commentarii maxime institutivi & genuini sunt. In *Panegyricis* eximius est Ratiocinii ejus vis & acumen in ejus tractatibus de Controversiis cernuntur. Ejus *Morales* sermones ad institutionem & affectuum motionem apti sunt. Denique licet ejus *Ascetica* styli æquè magnifici non sint ac alia ejus scripta, non illis minùs tamen pura & tersa dictio eis inest. Methodus tamen in qua in usus est eadem subobscura quandoque reddit. *Ell.* du *Pin*, Nov. Bibl. Author. Ecclesiastic. Tom. 2. p. 586. 587.

Psellus præstantissimus est in libris omnibus. Purâ enim dictione, significante, propriâ, & omninò civili ac Panegyricâ, si quis alius, uti novit, sensuumque ordine ac puritate primus,& nemini secundus, apparet *Phot.* in Biblioth. Cod. CXLI.

Vir fuit claræ ac perspicacis Apprehensionis, prompti & acris ingenii,acutè solertis ratiocinii; profundi solidique judicii: Acquisitæ ipsius dotes oppidò adaugebant nativas ejus perfectiones, iisque splendorem & ornatum incomparabilem addebant. Sicut educatio felix ei non defuerat, sic nec industria nec sedulitas ad ejusdem usum in eo desiderabatur: Horum ope Doctor eximius brevi evasit & ad summum omnis politici utilisque eruditionis fastigium brevi evectus est,in qua nihil sibi impervium reliquit: & tamen in singulis ita versatus erat Scientiis,ut quispiam alius in harum unica, cùm in qualibet Arte non minùs accuratus esset quàm si ei soli operam navasset. Eminebat in Grammaticis, Rhetoricis, Philosophicis, Astronomicis,Geometricis,Arithmeticis, Physicis, & quibus non? Omnes Gentilium Thesauros expilaverat, secretioresque Philosophicæ secularisque Doctrinæ recessus rimatus erat; Cujus respectu *Philostorgius* ait, & forsitan verè, *Athanasium pro illo merum infantem fuisse.* Ejus stylus & scribendi modus mirificus est ac ferè inimitabilis; proprius est, perspicuus, emphaticus, dulcis, lenis & facilis,& tamen energeticus & ad persuadendum efficax, & ab ipso fluens cum nativa & inaffectata venustate ac suavitate. Ejus in Philosophicis ἀκρίβεια styli ejus nitorem & lenitatem minimè vitiabat; nec suavitas ac elegantia Orationis ejus nervosum robur & evidentiam Argumentorum infirmabat. *Cave* in Vit. S. *Basilii* p. 262.

Basilii Opera omnia prodierunt Græcè & Latine, Tomis 3. *Parisiis*,Fol.ann. 1638.

Ad commodiorem Operum S.*Basilii* intelligentiam non parum conferet *Fr. Combefis Basilius restitutus*, in quo ex optimis MSS. textum castigavit, auxit,illustravit,& Versiones recensuit. Edidit hoc Opus *Paris.* 1679. Vol.2. in 8.

S. GREGORIUS NAZIANZENUS.

Clar. A. D. CCCLXX.

COgnomento *Theologus*, *Nazianzi* in *Cappadociâ* natus, *Athenis* operam dedit sub *Libanio* aliisque sophistis, cum Sancto *Basilio*, circa ann. 354. Post aliquot annos reversus ex solitudine in Patriam, *Sasimorum* factus est à S. *Basilio* tum *Cæsariensi* Archiepiscopo Episcopus, quibus relictis vivo adhuc patre administravit *Nazianzenam* Ecclesiam, unde *Nazianzeni* cognomen ei adhæsit. Inde *Valente Augusto Arianorum* fautore mortuo *Constantinopolim* venit ann.379.Ubi pastorali per aliquod tempus functus officio,occasione excitatorum à *Timotheo Alexandrino* Patriarchâ aliisque præsulibus tumultuum in Concilio *Cp.*Generali sponte secessit *Nazianzum* an.382.ibique plerumq;ruri vixit, usque ad annum *Christi* 389. *Theodosii* Imp. undecimum, quo obiit, vel die Maii 9. ex Martyrologio *Romano*, vel die Januarii 25. ex *Græcorum* Menologiis.*Phil.Labbe.*

Opera

Digitized by Google

Opera Genuina plurima ſunt.

Opera Dubia ſunt: Oratio ſeu Epiſtola ad *Evagrium* Monachum de *Divinitate*----ſignificatio in *Ezechielem*.

Opera Suppoſititia ſunt: Metaphraſis ſeu Tranſlatio in *Eccleſiaſtem*, quam *Gregorii Thaumaturgi* opus eſſe conſtat---Chriſtus Patiens, Tragœdia: quam ab *Apollinare Laodiceno* ſcriptam eſſe veriſimile eſt *Gul. Cave*.

Vir fuit omnino divinis humaniſque literis ſolidiſſimè imbutus, atque ſi unquam apud homines talis exiſtere debuit, effigies quædam atque omnibus virtutibus conſtans columna. *Sim. Metaphraſtes*.

Gregorius os *Chriſti* & vas Electionis vocatur *Baſilio*.

Vir per omnia incomparabilis, verbo & operibus clarus. *Ruffin*.

Columna aurea & totius *Eccleſia* fundamentum. *Euſeb*.

Ab omnibus *Græcis* ob ſingularem autoritatis ſuæ excellentiam, primus poſt D. *Joannem Evangeliſtam*, *Theologi* ac *Magni* cognomentis illuſtratus eſt. Vir fuit tam Philoſophiæ, quàm Theologiæ opibus affluens, & omnium ſui temporis ſolutâ atque pedeſtri oratione eloquentiſſimus: quippe qui *Polemonis Laodiceni*, Sophiſtæ celebratiſſimi, ſublimem dicendi Cothurnum eſſet aſſecutus. Hic *Baſilio Magno* arctiſſima fuit neceſſitudine conjunctus & D. *Hieronymum* in Scripturarum ſtudiis auditorem ac Diſcipulum habuit. Obtinuit etiam in *Eccleſiâ Græcâ*, tantum authoritatis pondus, ut quicunque teſtimonio ejus refragari auderet, ſtatim vel *Hereticus* haberetur, vel *Hareſeos* ſuſpicione notaretur. *Sixt. Senenſ.* l. 4. Biblioth. Sanctæ, p. 219.

Tanto autem tum vivens, tum etiam poſt mortem nominis ſplendore effulſit & gloriâ, ut tam Græcorum quàm Latinorum præconiis celebretur: quem & reveriti ſunt & laudaverunt etiam Eccleſiæ hoſtes, ut inter alios *Euſtorgius*, qui *Baſilio* atque *Apollinari Gregorium* præfert. *Baron*. ad ann. 389.

In *Gregorio Nazianzeno* pietas propemodum ex æquo certat cum facundiâ. Sed amat ſignificantes argutias quas eò difficilius eſt Latinè reddere, quod pleræque ſunt in verbis ſitæ. Tota verò Phraſis nonnihil accedit ad ſtructuram *Iſocraticam*. Adde quòd de rebus divinis, quæ vix ullis verbis humanis explicari poſſunt, libenter ac frequenter philoſopharur. *Eraſm*. l. 26. Epiſt. 33.

Gregorius multa ſcripſit, in quibus ſapientiam cum Eloquentiâ mirifice copulavit *Bellarm*. de Script. Eccleſiaſt.

Gregorius Nazianzenus dictus *Theologus*, humanæ & divinæ Sapientiæ Theſaurus. *Joan*. Card. *Bona*.

Philoſtorgius ait, *Apollinarii* Sermonem *Commentationibus* eſſe aptiorem *Baſilii* in genere *Panegyrico* ſplendidiſſimum; At *Gregorii* cum utroque comparati oratio, ſublimiorem in ſcriptione locum obtinuit. Etenim *Appollinario* erat uberior in dicendo; *Baſilio* verò gravior.

Ex *Eraſmo*, Billio, *Baronio*, aliiſque retundas impurum os Martini Chemnitii Lutherani, qui cap. 11. Theol. Jeſuit. deblaterat *Nazianzenum* Apoſtrophis ſuis floridis magis & Rhetoricis, quàm Theologicis, occaſionem dediſſe multis ſuperſtitionibus. *Labbe* de Script. Eccleſiaſt.

De Facundiæ præmio cum Authore illo diſceptare nemo poteſt. Palmam dubio procul omnibus ſibi coævis præripit, vocabulorum puritate, elocutionis nobilitate, ſermonum ornamentis, ſimilitudinum concinnitate, ratiociniorum præſtantia & ſententiarum ſublimitate. Sanctus *Hieronymus* & *Suidas* Veterum quendam nomine Polemonem illum fuiſſe imitatum tradunt; Sed aſſerere poſſumus ſtylum ejus *Iſocratico* proximum eſſe. Quantumvis ſublimis, nativus tamen eſt, lenis, & jucundus. Plenæ ſunt ejus periodi & ad finem uſque ſibi ſimiles. Verborum mira eſt ei copia, nec in elocutionis facilitate, modoque jucundo parem ullum agnoſcit. Ejus *Orationes* arte ac methodo exquiſita compoſitæ ſunt; Character earum tum Argumento tum Auditoribus ejus conveniens eſt. Denique cenſeri poteſt perfectiſſimis *Græciæ Oratoribus* annumerandus. Nimiùm tamen affectat *Antitheſes*, alluſiones, ſimilitudines, comparationes aliaque id genus ſermonis blandimenta quæ ipſum effœminatum reddere videntur. Imo falſum ejus ſententiis & ratiociniis quandoque ſubeſſe deprehenditur, ſed quod elocutionum ejus pompa velatur copiaque verborum ejus obvolvitur. Admodum prolixus eſt & pauca *Periodis* pluribus effatur. *Ell.* du *Pin, Nov.* Biblioth. Author. Tom. 2. p. 655.

Concionibus ejus plures Philoſophicæ ſententiæ admiſcentur, & *Hiſtoriæ Fabulæque* locis refertæ ſunt. *Moralem doctrinam* eo modo tradit qui *Philoſophorum* magis quam Populi captui accommodatus eſt; verùm in *Myſteriorum* explicatione ſubtiliſſimus & exactiſſimus eſt, qua facultate *Theologi* κατ' ἐξοχὴν ſic dicti nomen meritus eſt. Pietate clarus erat, ſed conſilio, prudentiaque civili ad res gerendas parum valebat. *Idem* ibid.

Fuit (ne plura dicamus quàm de ipſo dicit *Baſilius* Epiſt. 141. pag. 163.) στόμα ἐκλογῆς, καὶ φρέαρ βαθὺ, στόμα χριστοῦ. *Vas electum, Theſaurus profundus & Os Chriſti*; jureque meritus eſt Characterem quo *Ruffinus* ipſum inſignit. *Quòd in omnibus Vir incomparabilis fuerit, tum Doctrinâ tum vitâ eminens, maximum Eccleſiæ Lumen, qui quod docebat faciebat, faciebatque quod docebat.* Divinæ hujuſmodi ac præſtantes qualitates ſtipabantur Naturalibus Dotibus ſublimis ingenii, ſubtilis Apprehenſionis, ſani Judicii, facilis expeditæque Elocutionis: Utraſque tandem ornabant totum ingens illud peculium totaque præclara illa ſupellex Eruditionis humanæ quæ in *Orientalibus Scholis*, cujuſmodi erant *Alexandrina*, ipſaque *Athenienſis* comparati poterant---Omnes ejus Sermones mirificè ſuavem quendam Gravitatis & Pietatis odorem ſpirant: Vixque dici poteſt an ejus *Eloquentiam*, an verò ejus *Sanctimoniam* magis mirari quis debeat. Stupendum in modum argutæ atque Laconicæ ſunt ejus periodi; Succinctæ ac expeditæ ſunt ejus ſententiæ, licet abundantem Sensûs incomparabilis copiam paucis verbis in ſe contineant; Nec tamen aut Periodorum ejus brevitas Argumenti ejus præſtantiæ nocet, aut ejus Argumenti ſublimitas Sermonem ejus obſcurum & intellectu difficilem reddit. Quodcumq; Thema ediſſerendum aſſumeret ſive in Perſuaſorio, ſive Encomiaſtico, ſive Forenſi genere, unumquodque perfectiſſimè ſemper in ſuo genere tractabat, rarò aut nunquam infra ſolitam Sermonis ſui majeſtatem & ſublimitatem deſcendendo. Hinç eſt quòd in alias

Digitized by Google

alias linguas vix ac ne vix quidem verti poſſint ejus Tractatus,accuratione aliqua quæ cum Autographo ullam proportionem ſervet ; Adeo ut Eraſmus qui *Occidentalem* Eccleſiam infinitè ſibi demeritus eſt ſuis Veterum Patrum Emendationibus & Verſionibus,ingenuè confeſſus ſit ſe ab aggredienda *Nazianzeni Translatione* ſimul deterreri & animum deſpondere ob ſtyli ejus acumen,Argumenti magnificentiam & ſublimitatem, eaſque ſubobſcuras alluſiones quibus Scripta ejus frequenter interſperſa ſunt. *Cave* in Vita *Greg. Nazianz.* pag. 334. 335. Angl.

Prodierunt *Gregorii* opera omnia Græcè & Latinè cum Commentariis Græcorum Nicetæ Serronii, Pſelli, Nonni & Eliæ Cretenſis,ex Interp. Jacobi Bill. Tom. 2. *Pariſiis* apud Claudium Morellium fol. an. 1609.

Prodierunt verò eadem Græc. Lat. Vol. 2. *Par.* 1630.

AMBROSIUS.

NAtus fuit *Ambroſius* ſeu *Romæ*, ſeu *Treveris*, aut *Arelate* ad *Rhodanum*, ut quidam viri docti exiſtimant,anno *Chriſti* 333.patre *Ambroſio* præfecto prætorio *Galliarum*, miſſus ab *Anitio Probo Mediolanum* anno 369. ad gubernandas *Inſubriam* , *Liguriam* , atque *Æmiliam* , poſt mortem *Auxentii Hæretici Ariani* creatus conſenſu omnium *Mediolanenſis* Archiepiſcopus & conſecratus die 7. Decembris anni 374. omnem ad fidem rectam convertit *Italiam*,ut ad annum *Chriſti* 375. Olympiadis 288.tertium,inquit in Chronico Sanctus *Hieronimus* Ad *Maximum* tyrannum bis in *Gallias* legatus profectus eſt annis 383. & 387. Dein,ne pluribus in percurrendis ejus præclarè geſtis immorer , glorioſis pro Eccleſiâ Catholicâ perfunctus laboribus , ſanctiſſimè obiit die 4. Aprilis, Sabbato ſancto ſub diluculum, ſeu, quod idem eſt, pridiè Paſchatis , quod in Nonas Aprilis incidit anno *Chriſti* 397. *Caſario* & *Attico* Coſſ. ætatis 64. Epiſcopatus 22. cum quatuor circiter menſibus. *Phil. Labbe.* Clar. A.D. CCCLXXIV.

Opera Genuina plurima ſunt.

Opera hæc recenſentur inter *Dubia* : De Virginis formâ vivendi---De Virginis lapſu---Hymni aliquot---De Viduis , liber.

Opera hæc *ſuppoſititia* ſunt: Sermones de Tempore, & de *Sanctis*---Conciones breves---Sermo de Purificatione B. Virginis---Precationes ad Miſſam 2.---De Vocatione omnium Gentium, lib. 2.---De Filii divinitate,& conſubſtantialitate adverſus *Arianos*---In Epiſtolas D. *Pauli* commentaria---In Apocalypſim. B. *Joannis* Commentaria---De vitiorum virtutumque conflictu-----Expoſitio Fidei ſecundum Symbolum Nicænum---De Spiritu Sancto libelli Fragmentum---De concordiâ *Matthæi* & *Lucæ* in Genealogiâ *Chriſti*---- De Pœnitentia, liber---De Origine & moribus *Brachmanorum*-----Expoſitio in Cantica Canticorum---Epiſtola ad Demetriadem.

Opera quæ *non extant* : In *Eſaiam* Commentarii---Commentarii adverſus nonnullos *Platonicos*---Elucidationes & Homiliæ in Sapientiam---Expoſitio in omnes D. *Pauli* Epiſtolas---Sermo de Judicio *Salomonis*-----Catechiſmus Epiſtolaris

ſtolaris ad *Fritigildam*---De puerilis ætatis inſtitutione ad Panſophiam. *Gul. Cave.*

Ambroſius Liguria & *Inſubria* primùm Præſes, deinde verò *Mediolanenſis* Eccleſiæ Pontificatum divinitùs adeptus, eâ inter ſui temporis Epiſcopos Fidei ſtabilitate, morum integritate,& eruditionis admiratione excelluit, ut Imperator *Theodoſius*,virtutum illius celſitudine commotus,publicè in ſummo templo *Conſtantinopolitano* Urbis exclamaverit. *Ambroſium novi unum qui ſolus dignè vocetur Epiſcopus. Sixtus Senenſ.* l. 4. Biblioth. Sanctæ.

Ambroſii tantam fuiſſe Chriſtianæ Doctrinæ authoritatem ſcribit *Auguſtinus*, ut nec ab Inimicis quidem in ejus Scriptis, quod reprehenderetur, potuerit inveniri.

Fuit velut Malleus Hæreticorum, conſtantiſſimus impugnator, cujus Linguæ in Fide *Chriſti* loquenti, nulla potuit unquam auctoritas humana indicere ſilentium. *Trithem.*

Adhuc audi alium excellentem *Dei* Diſpenſatorem, quem veneror ut Patrem: in *Chriſto* enim *Jeſu* per Evangelium ipſe me genuit,& eo Chriſti miniſtro lavacrum regenerationis accepi: Beatum loquor *Ambroſium*; cujus pro Catholicâ Fide Gratiam,conſtantiam,labores,pericula, ſive operibus, ſive Sermonibus, & ipſe ſum expertus, & mecum non dubitat orbis prædicare Romanus. *Auguſtin.* lib. 1. 9. contra *Iulian. Pelag.*

Inter priſcos Eccleſiæ Doctores *Latinos*, vix alium arbitror eſſe digniorem, cujus extent integræ Lucubrationes quàm D. *Ambroſium*. Hoc & ex animo dictum videri velim,& citra cujuſquam contumeliam. Sit Linguarum ac Scripturarum peritior *Hieronymus*, ſit elaborationis phraſeos *Hilarius*, ſit in quæſtionum nodis explicandis argutior *Auguſtinus*,aliis item dotibus excelluerint alii; ſed quem mihi dabis,qui pari ſinceritate tractet ſacras literas,qui cautiùs vitarit ſuſpecta dogmata,qui ſic ubique gerat *Chriſtianum* Epiſcopum,qui ſic ſpiret paterna viſcera, qui ſummam Præſulis Authoritatem cum ſumma manſuetudine conjunxerit?Ubique ſentias hôc illum affici quod loquitur,& adeſt dictioni modeſta quædam ac pia jucunditas,grataque civilitas. Eſt quem omninò ſine causâ *Doctorem Melliſluum* vocant.At hic, juxta nomen ſuum, verè cœleſti manat *Ambroſiâ*, dignus qui ſit,quod dicitur *Ambroſius*;hoc eſt Immortalis non ſolùm apud *Chriſtum*,verùm etiam apud homines.*Eraſm.* Epiſt.l.28. Epiſt.3.

Illud confitendum,at non improbandum,quod pleraque quæ ſcripſit *Ambroſius*,hauſit è Græcorum Commentariis, præſertim *Origenis*; ſed ita, ut quod ſanum eſſet excerperet, quod à ſinceritate doctrinæ Catholicæ alienum aut contentioſum diſſimularet, nec errorem proferens,nec auctorem prodens, quorum alterum non erat tutum, alterum invidioſum.*Idem* ibid.

Dicendi character nec flaccidus eſt, nec humilis, quo nomine taxare videtur libellos de *Spiritu Sancto Hieronymus*,excuſante *Auguſtino*,quòd rem licèt grandem tamen ſubtilem docenti,non laudanti conveniret oratio demiſſior: ed habet interim ſuos aculeos,ubi res poſtulat, propiùs tamen accedens ad argutam jucunditatem, quàm ad *ſuroren* illam & affectus penè tragicos, in quos inter-

Digitized by Google

interdum exardeſcunt *Hieronymus* & *Hilarius*: Ac plerunque totus ferè ſermo ex variis ſententiarum generibus, velut ex teſſellis, contextus eſt, quo dicendi genere ſupra modum delectatus videtur *Seneca*. *Idem* ibid.

Videtur nectare & *Ambroſiâ* innutritus. Tam ſuaves habet, tam arguras plerunque orationis delicias, ut apes, quæ infantuli cunas & os circumſederunt, credas adhuc in ejus labellis ſeſſitare. *Nic. Cauſſin.*

Ambroſius firmiſſimum Eccleſiæ ſui temporis columen, ne ipſe quidem omni planè errore caruit. Cum *Hilario* conſentit omnes in univerſum ignis examen ſubituros, juſtos inde liberatum iri, infideles in eo æternum manſuros------Reſurrectionem verò mortuorum non ſimul & ſemel futuram arbitrantur, ſed paulatim longo & ſtatuto ordine, ità ut qui crediderunt primi reſurgant, pro meritorum ratione. *Dallæus* de vero uſu Patrum c. 4. p. 270. 271.

Ambroſium Hieronymus multa paſſim ex *Origene*, *Hypolito*, *Baſilio*, forſan & ex *Didymo*, *Raymundus* etiam ex *Philone* deſcripſiſſe produnt. Imo *Sixtus Senenſis* *Ambroſii* Hexaëmeron nihil aliud eſſe ait, *quam ipſum* Baſilii *Hexaëmeron Latinè verſum, iiſdem ubique ſententiis ac verbis, tranſpoſitò tamen linearum ac ſententiarum quarundam ordine, atque additis vel ex* Hypolito & Origene, *vel ex alio quopiam, vel de ſuo fortaſſe nonnullis digreſſiunculis.* *Thomaſ.* de Plag. ſect. 35.

Ejus Eruditio plus elegantiæ quàm profunditatis habebat; quoniam aliqualem *Platonica Philoſophia* peritiam juvenilibus annis ab ipſo comparatam haud mediocriter ornabat Græcanicæ Linguæ & Eruditionis notitia. Cùm Epiſcopatum adeptus eſt, in Theologicis ſpeculationibus parum verſatus erat, in quarum proſecutione tam celerem progreſſum fecit ut numine cœlitus afflatus videretur. Concionator apud alios evaſit, dum merus diſcipulus in ſe adhuc erat; *Docere vos cœpi quod ipſe non didici*, hæc ejus confeſſio fuit. Eodem tempore docebat & diſcebat: Se ipſum informabat, dum alios inſtituebat. Quamvis cum *Græcorum* Patrum ſcriptis magnum haberet commercium, eorumque qui audaciſſimè & fidentiſſimè locuti ſunt, omnia tamen ſuſpecta minimèque orthodoxa *dogmata* ſedulò vitavit. Noxias præteribat herbas, Floreſque ſolos colligebat, pretioſum à vili ſeparans, Theologicaſque doctrinas cum maxima mentis ſcrupuloſitate & ſinceriſſima reverentia erga notam & receptam Eccleſiæ doctrinam tractando.

Varius eſt Stylus ejus pro Argumentorum de quibus agit varietate, generatim tamen conciſus & argutus, *Senecæ* ſtylo valde ſimilis, ſed paulò mitior & lenior. Sermones ejus conflati ſunt ex rotundis ſententiis, argutis dictis, concinnis Tranſitionibus, & Argumentum ſuum acriuſcula quaquam clauſula terminare ſolet. Verum eſt quod ſtylus ejus compturus ſit potiùs quam elegans. Periodorum ejus brevitas & acumen voluptatem afferunt, & aliquid pungentis ac delicati ſaporis in Lectoris animo relinquunt, imo ſemper aliquid intelligendum, quod aut verbis non expreſſum, aut obſcurè tantum inſinuatum fuit. Opera ejus (ferè omnia manu propria exarata, niſi ſuperveniente invaletudine ipſi ſubducerentur) ſunt vel *Tractatus* ſeu libri in peculiaria quædam Themata

conſcripti; vel Homiliæ, vel *Epiſtolæ*: vel Commentarii. Inter ejus *Tractatus* quidã ſunt de quibus ei exprobratur quòd nihil fermè ſint quàm meræ Tranſlationes è *Græcis*. Sic B. *Hieronymus* dudum obſervaverat circa Librum ejus *De Spiritu S.* quòd fere omnia ex *Didymi* libro in idem Argumentum mutuatus eſſet; & in iis vertendis deteriora feciſſet; quòd frequenter *Græcos* Patres tranſcribat, præſertim *Origenem*. Non eſt diffitendum quin *Græcorum* Patrum Scriptis crebrò utatur. Nec mirum eſt quòd vir qui ad ſtudia Theologica ſerò ſe accinxit, aliquantò magis ſolito in ſubſidium advocet illos qui ipſum anteceſſerunt, & quòd hic qui *Idiomatis* Græci callentiſſimus erat *Orientales* Theſauros in Plagas *Occidentales* conveheret, non ſemper facta mentione peculiari Portûs unde eos tranſvexiſſet. Nemo, quod in hanc rem optimè obſervat *Eraſmus*, *Ciceronem* culpat quod in *Platonicis* Libris adeò verſatus fuerit, & in propria Scripta bonam Philoſophiæ ſuæ partem hinc derivaverit. *Notiones* ſunt Platonicæ *Tullianis* ornamentis comptæ Imò nec indecorum hoc eſt plagium, ſed defenſione non indiga imitatio: Monendi etiam ſumus quòd *Hieronymus* non mediocri ſimultate in *Ambroſium* affectus fuerit, de quo etiam haud frequenter officiosè loquitur. *Hieronymus* impotentis animi vir fuit, qui multum ſibi arrogabat & qui rarò glorioſum Characterem tribuebat iis à quibus ſe vinci putabat. Quamvis alibi honorificam ejus mentionem faciat, dicens quòd cùm Mediolanenſis Epiſcopus factus fuiſſet, univerſa *Italia* mox ad Catholicam fidem adducta fuerit. *Cave* in vita *S. Ambroſii* p. 419. 420.

Ambroſius------ Vir ſummâ pietate, omnique virtutis genere venerabilis; invicti animi Præſul, qui Judæis, Gentilibus, & cujuſcunque generis Hæreticis animosè reſtitit; literarum Græcarum æquè ac Latinarum peritiſſimus; unde è Scriptis Patrum Græcorum, *Origenis* puta, *Didymi*, &c. hortulos ſuos largiter irrigavit: in hoc laudandus, quòd ſuppreſſis loliis flores decerpſerit. Stilo uſus eſt conciſo, arguto, teſſellato; & qui Senecæ facundiam, molliori tamen vena imitatur. *Gul. Cave* in Hiſtor. Literar. Script. Eccleſ.

Extant *Ambroſii* Opera, Tom. 5. *Baſil.* 1567. *Rom.* 1581. *Par.* 1632. fol. Nonnullis etiam videtur *Ambroſius* eſſe auctor librorum *De Excidio Judæorum*, qui ſub *Hegeſippi junioris* nomine circumferuntur, ſaltem ſcriptor iſte erat *Ambroſio* σύγχρονος. Extant hi Libri cum Scholiis *Gualteri*, *Col.* 1575. in 8°.

S. GREGORIUS NYSSENUS.

Clar. A. D. CCCLXXV. NYſſæ in primâ *Cappadociâ* Epiſcopus, *S. Baſilii Cæſareæ* Archiepiſcopi frater natu minor, vir eloquentiſſimus, ut qui ex Rhetorices Profeſſore ad curam paſtoralem traductus fuiſſet ſub *Valente* Imp. antequam *S. Gregorius* Theologus *Saſimorum* fieret Antiſtes, ut ex ejus orationibus conſtat. Interfuit Concilio *Conſtantinopol.* Generali anno 381. vivebatque adhuc anno 392. *Theodoſii* Imp. 14. obiiſſe tradunt alii anno *Chriſti* 395. alii ſequenti, vel die 9. Martii, ut *Latinum Martyrologium*, vel 9. Januarii, ut *Faſtis Græcorum* adſcriptum legitur. *Labbe* de Script. Eccleſiaſt.

Opera

Digitized by Google

Opera *Genuina* varia ſunt.

Opera *Spuria* : In mulierem Peccatricem, & eos qui duriùs alios judicant, & de pœnitentiâ-----Oratio in Principium Jejuniorum. Duas iſtas Orationes *Aſterii Amaſeni* eſſe patet ex *Photio* Cod. 271----De Trinitate adverſus Judæos ex Veteri Teſtamento delecta Teſtimonia----De Naturâ Humanâ libri 8. qui *Nemeſii* ſunt.

Opera *Deperdita* : Expoſitiones in Proverbia-----Contra *Ablavium* de Patris, Filii & Spiritus Sancti Divinitate; niſi quis forſan ex Argumenti affinitate ſuſpicetur idem eſſe Opus cum libello ad *Ablavium*, qui extat------Commentarii in Epiſtolam D. Pauli ad Philippenſes. *Gul. Cave.*

Gregorius Nyſſenus, quem *Graci* honoris causâ *Patrem Patrum* appellant. Academicis ac Peripateticis diſciplinis excultus, vir eloquentiæ nervoſæ aç preſſæ. *Sixt. Senenſ.*

Gregorium venerandæ Eccleſiæ antiquitas eximiè coluit laudibuſque extulit, quem ſequentibus ſæculis Theologi, tam *Graci* quam *Latini* ad confirmandæ orthodoxæ fidei dogmata teſtem certiſſimum adhibuerunt: Quippe qui in iis quæ ad fidem pertinent, nullâ in re à *Baſilio*, ut inquit etiam *Cardinalis Bellarminus*, diſſenſerit. *Oudin* in Supplem. de Script. Eccleſiaſt. à *Bellarmino* omiſſ.

Leo Imp. *Conſtit.* 88. vocat ipſum dulcem & illuſtrem *Eccleſiæ* fontem.

Suidas hominem eloquentiſſimum, & multiplici eruditione præſtantem.

Summus evaſit orator, nec priſcis oratoribus inferior. Nimium tamen ejus cultum Rhetoricarum diſciplinarum reprehendit *Gregorius Nazianzenus* aurea planè Epiſtola eâ de re ad illum ſcriptâ quæ eſt numero 43. Interfuit Concilio Oecumenico *Conſtantinopolitano*, inque eo ſcripſiſſe fertur à *Nicephoro* lib. 12. Hiſtor. c. 13. & aliis, Libellum Fidei ſive *Symbolum* dictum *Conſtantinopolitanum*. *Quenſtedt.*

In divinis Scripturis admodum ſtudioſus & eruditus; provocatus ſtudio fratris *Baſilii Trithem.*

Sciunt omnes eruditi *Gregorium Nyſſenum* inter *Græcæ Eccleſiæ* lumina cenſitum cum paucis. Dignum *Baſilio* fratrem: dignum ſodalem *Nazianzeno. Montacut.* Apparat. 9. Sect. 10.

Gregorius fuit naturâ ſimplex & bonus: ideo χρηστότητα, id eſt, ſimplicitatem ejus reprehendit alicubi *Baſilius* Frater. Et *Eraſmus* bene judicat; *in Stylo quoque piam ſimplicitatem Nyſſeno placuiſſe. Abraham. Scultet.* in Medul. Patrum.

Lectus eſt *Gregorii Nyſſæ* Epiſcopi ſimiliter pro *Baſilio* adverſus *Eunomium* liber. Stylus illi, ſi cui *Rhetorum*, illuſtris, & jucunditatem auribus inſtillans. Sed nec ipſe quidem ordine *Eunomii* ſcriptum reprehendit. Quamobrem & *Theodoro* conciſior eſt, & *Sophronio* latior, abundat enim *Enthymematis* atque *Exemplis.* Illud autem verè pronunciaverim, quantum *Gregorius* venuſtate, ſplendore, & mirificâ jucunditate antecellit *Theodoro*, tantum etiam argumentorum copiâ & ubertate eundem vincere connititur. *Phot.* in Biblioth. Cod. 6.

Lectum eſt alterum ejuſdem *Gregorii Nyſſeni* opus de eadem ipsâ re: in quo

rationibus validioribus cum *Eunomio* manus conferens eum vi expugnat, omnia impietatis firmamenta labefactans. Venustas verò Orationis, & splendor jucunditate mixtus, etiam in hoc opere decenter se ostendit. *Phot.* ibid. Cod. VII.

Quamvis *S. Gregorius Nyssenus Rhetoricam* publicè professus sit, & Photius asseveret stylum ejus sublimem & jucundum esse; dici tamen potest eum à *S. Gregorii Nazianzeni* eloquentia longè abesse. Affectata est ejus Scriptio, ejusque stylus minimè nativus. *Declamatorum* potius quam *Oratorum* more loquitur. *Allegoriis* aut abstractis *ratiocinationibus* semper immersus est, *Philosophiam Theologiæ* commiscet, *Philosophorumque* principiis utitur, tum in *Mysteriorum* explicatione, tum in *Moralibus* suis sermonibus. Quapropter ejus *Opera Tractatibus Aristotelis & Platonis* quam aliorum *Christianorum* similiora sunt. *Origenem* in *allegoria* secutus & imitatus est; imò aliqui ejusdem *Authoris* errores in ejus Operibus occurrunt, circa naturam *Animarum* & circa *terminationem* Pœnæ damnatorum; sed illos aliis locis disertè rejicit & refellit. Valdè igitur verisimile est locos in quibus *Origeniani* errores illi leguntur, additos fuisse. *Ell.* du *Pin.* Nov. Bibl. *Author. Ecclesiasticor.* Tom. 2. p. 682. 683.

Gregorius Nyssenus Episcopus, *Basilii* naturâ quidem frater, disciplinâ verò filius: qui unà cum *Basilio* videtur ab *Origenis* de *Purgatorio* ipsius gehennæ igne dogmate non admodum abhorruisse; idque fatetur *Nilus Thessalonicensis Archiepiscopus*. *Germanus* Episcopus *Constantinopolitanus*, qui Anno Dom. 680. florebat, tres *Nysseni* libros hoc errore inspersos concedebat; sed nos ab *Hæreticis* vitiatos fuisse hariolabatur, non ab ipso auctore ita scriptos; quod ultimum est eorum effugium, qui stulta & absurda pertinacia sibi persuadent, nihil à *veteribus* scriptum esse à præsenti ipsorum fide alienum. Cæterùm tam multa sunt, & totis *Nysseni* orationibus ita penitus infixa hujus delirii venena, ut parum sit verisimile ea ab aliâ esse quàm ab *Auctoris* mente & manu. In aliis *Origenem* sequitur. *Ioan. Dallæus* de usu P P. p. 269. 270.

Vir fuit cùm ob Styli perspicuitatem & elegantiam, tum ob eximias suas dotes vitæque pietatem æquè venerandus. Haud parum idoneo fuit loco in *Constantinopolitana* Synodo, cum in maximi momenti Casibus ejus suffragium plurimi fecerint Collegæ. Quapropter cùm necessaria putabatur expositoriæ Confessionis Fidei perscriptio, præsertim in Articulo de Spiritu Sancto, ejus adornandæ cura ei demandabatur. Hoc autem est *Constantinopolitanum*, seu, ut vulgò inter nos vocatur *Nicenum Symbolum*. *Cave* in vita *Gregorii* Nyssæni Episcopi.

Extant Opera ejus omnia, *Græc. Lat.* Vol. 3. *Par.* ann. 1615. 1618. 1638. Fol.

S. HIERONYMUS.

Clar. A. D. CCCLXXVIII.

Dalmata, urbe *Stridonensis*, natus circa ann. 329. inclarescere cœpit ab ann. 378. quo Presbyter à *Paulino Antiocheno* ordinatus, eremi *Bethlemitici* incola factus ann. 383. scripsit catalogum 392. obiit *Bethlemi* 420. ætat. 91. *Gul. Cave.* Chartophyl. Eccles.

Vir

Vir fuit in omni doctrinarum genere abſolutiſſimus. Quippe qui ſplendore ſermonis & eloquentiæ viribus, in quibus ſub *Donato* Grammatico, & *Victorino* Rhetore, clariſſimis viris, profecit, omnes Latinæ Eccleſiæ ſcriptores multo poſt ſe intervallo reliquit. *Linguarum* quoque tantam habuit peritiam, ut *Græcam*, *Hebræam*, *Syram*, *Chaldæam*, & *Latinam* omnes æquè ac *Dalmaticam* ſibi maternam linguam teneret. Sed & in Scholis Philoſophorum nihil de *Ariſtotelis*, *Platonis* ac *Zenonis*, hoc eſt, de *Peripateticis*, *Academicis*, *Stoicis*, reliquit intactum. Quibus inſtructus apparatibus, contulit ſe ad ſacrarum literarum ſtudia, uſus in his *Apollinari*, *Laodiceno*, *Didymo Alexandrino* & *Gregorio Nazianzeno* præceptoribus. Sub quibus tantam ſibi divinarum rerum eruditionem, & eruditionis nomen comparavit, ut in obſcuris ſanctorum voluminum difficultatibus *Romanus* Pontifex *Damaſus*, doctiſſimus *Auguſtinus*, *Paulinus*, *Chromatius Heliodorus*, multique alii paſſim per *Italiam*, *Galliam*, *Hiſpaniam*, *Africam*, *Paleſtinam* & *Græciam*, eruditiſſimi Epiſcopi, ad hunc unum confugerent, tanquam ad eum, qui multiplici linguarum varietate adjutus, omnes legiſſet divinæ Scripturæ interpretes, *Græcos*, *Hebræos* & *Latinos*. *Sixt. Senenſ.* Biblioth. Sanct. l. 4.

Nec S. *Hieronymum*, quia *Presbyter* fuit, contemnendum arbitreris; qui *Græco* & *Latino*, inſuper & *Hebræo* eruditus eloquio, ex *Occidentali* ad *Orientalem* tranſiens Eccleſiam, in locis ſacris atque in literis ſacris uſque ad decrepitam vixit ætatem: cujus nobis eloquium ab Oriente uſque ad Occidentem, inſtar lampadis, reſplenduit. *S. Auguſtin.* contra *Iulian.* l. 1. c. 7.

Hieronymus Catholicorum Magiſter, cujus ſcripta per univerſum mundum, quaſi divinæ lampades rutilant. *Ioan. Caſſian.* contra *Neſtor.* de Verb. incar. l. 7.

Vir enim præter fidei meritum, doremque virtutum, non ſolum *Latinis* atque *Græcis*, ſed & *Hebræis* etiam ita literis inſtitutus eſt, ut ſe illi in omni Scientiâ nemo audeat comparare.----Concivit odia perditorum. Oderunt eum *Hæretici*, quia eos impugnare non deſinit; oderunt *Clerici*, quia vitam eorum inſectatur, & crimina. Sed planè eum boni omnes admirantur, & diligunt; nam qui eum *Hereticum* eſſe arbitrantur, inſaniunt. Verè dixerim, catholica hominis Scientia, ſana doctrina eſt. Totus ſemper in lectione, totus in libris eſt; non die, non nocte requieſcit; aut legit aliquid ſemper, aut ſcribit. *Sulpic. Sever.* in Dialog. 1. de Virtutibus Monachorum Orientalium.

Magnus mihi Auctor eſt *Hieronymus*, vir in omnium temporum Hiſtoriis veriſatiſſimus *Grot.* Vol. 4°. Impreſſ. *Lond.* apud *Moſem Pitt*, in Fol. p. 488.

Chryſoſtomum & *Hieronymum* legere volui, ideò quòd eos videbam in textu ſacræ Scripturæ exponendo feliciores cæteris haberi. *Idem* ibid. p. 653.

Quantum in illo antiquitatis, quantum Græcarum literarum, quantum hiſtoriarum? tum quæ Phraſis, quod dicendi artificium quo non *Chriſtianos* modò omnes longo poſt ſe intervallo reliquit, verum etiam cum ipſo *Cicerone* certare videtur. *Eraſm.* l. 5. Epiſt. 19.

Hieronymum unum habet Eccleſiaſticus orbis, utrâque doctrinâ *Sacrâ* & *Gentili*, ut vocant juxta abſolutum. *Idem* l. 9. Epiſt. 15.

Quô virô nihil habet Orbis Latinus vel doctius vel ſanctius. *Idem* lib. 28. Epiſt. 8.

——His adde quòd conſummatiſſimus erat Theologus, & judice *Eraſmo*, omnium Chriſtianorum ſine controverſiâ longè tum doctiſſimus, tum facundiſſimus, & Theologorum princeps.

Cæterùm quod ſanctiſſimi viri pace dictum ſit, præfervidi erat & impotentis animi, qui affectibus ſuis nimis indulgebat; ſemel laceſſitus, adverſarios aſperrimè tractavit, & ab invectivâ ac Satyricâ ſcribendi venâ vix ac ne vix temperavit. Teſtes ſunt nobis ſatis luculenti inimicitiæ, quas cum *Ruſino* olim ſibi neceſſario, *Ioanne Hieroſolymitano*, *Iloviniano*, *Vigilantio*, aliiſque habuit. In hos arreptâ levi quavis occaſione & remotâ omni pene gravitate, tota convitiorum plauſtra evomit, nullâ perſonæ, dignitatis, eruditionis ratione habitâ. Et quid mirum? cum in ipſum *D. Paulum* Apoſtolorum duram nimis & planè inſolentem cenſuram exercere ſolet. Quoties ipſum ad criticas Grammaticorum regulas anxiè expendit. *Solœciſmos*, & *vitioſam elocutionem*, & quod *ſermone utatur triviali* obiicit, (ut Apologiam pro ſemetipſo hâc de re ſcribere neceſſe habuit: *Nos*, inquit, *quotieſcunque Solœciſmos, aut tale quid annotamus, non Apoſtolum pulſamus, ut Malevoli criminantur*, &c.) quod *profundos ſenſus aliena lingua exprimere non valeret, nec curabat magnopere de verbis, cùm ſenſum haberet in tuto*: adeoque *non juxta humilitatem, ut plerique eſtimant, ſed verè dixiſſe Paulum, ſe ſermone imperitum eſſe.* Denique *Gulum cum ſtultis Galatis factum, ſimplicioribus ſolummodo uſum argumentis, & quæ ſtulti poſſent intelligere, & penè de trivio: adeo ut ni præmiſiſſet, ſecundùm hominem dico, ſapientibus diſplicere potuiſſet.* Mitto plura in hominem Σώφρονα, & Apoſtolorum longè eruditiſſimum; duriùs dicta, ne viri doctiſſimi & de Eccleſiâ optimè meriti manes nimis ſollicitare videar. In hôc etiam reprehendendus, quòd dum *Virginitatem* immodicis prorſus laudibus efferat, de *Nuptiis* minùs honeſtè, ac verecundè ſentire videatur. Certè *digamos* tanquam ſcortis ſolummodò meliores facit, cum immundis Arcæ *Noæ* animalibus & ſerpentibus confert, mulieremque ſecundas nuptias repetentem, cani ad vomitum, ſuique lotæ ad volutabrum revertenti comparare non erubeſcit. *Sed quiſque ſuos patimur manes. Gul. Cave*, in Hiſtor. literar. Script. Eccleſ.

Latinos, Græcos, Hebræos, Chaldæos Scriptores plures evolvit, accuratiùs excuſſit, quàm eorum qui poſt eum quiſquam: nempe homo ſummâ induſtriâ præditus, indefatigabili ſtudio & longâ vitâ uſus. *Lud Viv.* de Cauſis corruptar. Art. l. p. 131.

Hieronymus Doctor omninò Clariſſimus, contra Hæreticos leo rugiens, (hinc juxta quoſdam cum leone pingi ſolitus) & commune totius Orbis oraculum. *Ioh. Gottefrid. Olear.* in Abaco Patrum.

Nobis conſtat, *Hieronymum* omnium, qui olim interpretati ſacras literas ſunt, fuiſſe eruditiſſimum, adeò penitùs perdidicerat *Hebraiſmum. Petr. Cunæus* de Rep. Hebræor. p. 262.

Nihil illo viro eruditius vidit veterum ætas. *Idem* p. 316.

Hieronymus

by Google

Hieronymus, ut ubique vehemens, ita in *Eriſtico* contradicendi genere parum interdum attendendus. *Montacut.* Apparat. 9. ſect. 19.

Omnium traditionum curioſiſſimus explorator. *Idem.*

Hic mos apud Patres frequens eſt, maximè apud *Tertullianum*, *Ambroſium* & *Hieronymum*, qui cum ingenio ſint fervido ac concitato, quam in partem propendent eo tanto impetu feruntur, ut quos quidem laudant eos inter Angelos, quos verò vituperant, inter Diabolos collocare videantur. Ita quæ credenda putant non aliter commendant, quàm ſi totidem eſſent *Chriſtianiſmi* fundamenta; quæ rejiciunt ac refutant, non aliter explodunt quàm ſi merum *Atheiſmum* ſpirarent. *Dallæus* de uſu P P. p. 177.

Quicquid habemus in Danielem, illud *Hieronymo* debemus, hic verò *Porphyrio* Chriſtianorum hoſti jurato. *Hieronymus* non adeo doctus erat ac perhibetur; admodum ignarus erat; ad ſuperſtitioſas mulierculas ſcribebat. Per nebulam tantùm Hebræa novit, quantùm edoctus à præceptore, nam Grammaticam nunquàm habuit, uſu didicit; *Hieronymus* quamvis *Græcam* & *Hebraicam* linguam bene calluerit, Biblia tamen ſæpius perperam interpretatur & intelligit. Pleraque illorum quæ ſcribebat non intelligebat, ut *Serarius*, ſed bonus eſt quoad illa quæ ejus ævo gerebantur-----Melior eſt in iis quæ ad Ethnicos ſpectant quam in Theologicis. Nimis vehemens fuit, præſertim adverſus *Jovinianum* & *Vigilantium*, quamvis immeritò, ut ipſe *Eraſmus* id agnoſcit----Quicquid dicat *Hieronymus*, eſt *Origeniſta*. Miſerrimè eſt commentatus in *Prophetas*. *Hieronymus* in Vetus *Teſtamentum* multùm laboravit & non contemnenda dixit. Erat bonus *Hebraus*. *Scaligerana* poſterior.

Patrum poſt *Origenem* doctiſſimus eſt dubio procul. *S. Hieronymus*, qui *Latinorum Origenes* quodammodo dici poteſt; quia reverà eadem in Biblia. Opera *Eccleſiæ Latinæ* tradere affectavit, quæ *Eccleſiæ Græcæ* tradiderat *Origenes*. Imò in hoc *Origenem* vincebat quòd *Hebraicæ Linguæ* illo valde peritior erat, frequentiùſque cum *Iudais* ſui temporis quàm ille commercium habuerat. *S. Hieronymus* tamen adeo ſubtilis & perſpicacis ingenii non erat ac *Origenes*. Unde etiam in allegorias & in ſpirituales ſenſus tam frequenter non excurrit; & præterea ejus Allegoriæ meræ interdum Etymologiæ meraque animi ex alluſione ad voces oblectamenta. Sed dici poteſt eum ſupra cæteros omnes Patres ornatum fuiſſe dotibus neceſſariis ad *Scripturam Sacram* ritè interpretandam; quia *Hebraicam*, *Chaldaicam*, *Græcam* & *Latinam* linguam callebat. Non modò legerat & examinaverat *Græcas* Verſiones quæ in *Origenianis Hexaplis* erant, ſed inſuper cum doctiſſimis ſui temporis *Iudæis* ſermones contulerat, nihilque ferè in *Scripturam* ipſis inconſultis faciebat. His addi poteſt eum omnes Authores cùm *Græcos* tum *Latinos* legiſſe qui in Biblia ante ſe ſcripſerant. Denique in profanorum Authorum libris verſatus erat, Adeo ut dici poſſit eum præ quocunque alio Patre inſtructum fuiſſe iis omnibus quæ ad Sacrorum Librorum *Interpretem* efformandum conducere valent. Non eſt tamen ſemper accuratus, quia non ſatis meditabatur

Digitized by Google

batur, & quia plerumque Scribis ſuis tantùm dictabat, ut ipſe refert, quæ in aliorum Commentariis legerat, aut quæ à *Judæis* acceperat. Quapropter ipſi tribuenda non ſunt quæcunque in ejus Commentariis occurrunt, ejuſque in *Scripturam* Obſervationes. In illis enim explicationes minimè *Orthodoxas* affert, quas in *Judæorum* vel *Hæreticorum* libris legerat, ut ipſe fatetur; traditis etiam Regulis ad ea in ſuis Scriptis diſtinguenda quæ vere ſua erant, ab iis quæ non erant. Diluit hoc pacto quod ei de ejus inconſtantia & opinionum diverſitate exprobrabatur.-------Optandum eſſet eruditum illum Patrem tempus habuiſſe diutius meditandi, & quæ in Commentariis *ſuis* ſcripſerat relegendi, ut ad ſaniores opiniones mentem determinaret. Cæterùm nemo eſt inter veteres Authores, apud quem *Scriptura* literalem ſenſum meliùs quam apud *S. Hieronymum*, ediſcere liceat, qui tamen à pleriſque Theologis hodiernis magni non æſtimatur, quia nimis aridus & nimis criticus ipſis videtur, & quia negligunt ſtudium Linguarum *Græcæ* & *Hebraicæ* abſque quarum notitia impoſſibile tamen eſt ejus Opera legere poſſe. Et ſanè non ſemper ſe in eadem ſententia eſſe oſtendit, quodque uno loco approbavit, idem alibi rejicit: Eundem hominem laudat & culpat pro variis rationibus ob quas de ipſo loquitur. Modò Septuaginta Interpretum Verſionem cæteris omnibus præfert, eoſque tanquam Prophetas ſuſpicit; modò ignorantiam eorum ipſis exprobrat, eorumque *Tranſlationem* deſpicit. *P. Richardi Simon.* Hiſt. Cit. Veteris Teſtam. l. 3. c. 9. Gall.

Quô tandem modò, aut quibus ego verbis, tuam, maxime *Hieronyme*, ingentem ſimul pietatem ac facundiam deſcribam? Quôram modô tot linguarum ſimul & totius propè antiquitatis ac Philoſophiæ admirabilem peritiam? Quomodo Heroicum illum in ſcribendo & cœleſtem ardorem tuum, quo imbelle Hæreticorum agmen, non ſecus quàm mucrone quodam ſtricto, perſecutus es ac profligâſti? Quæ omnia prophanos etiam in admirationem rapiant, &c. *Heinſ.* Orat. 3. pro Biblioth. mun. Grat. act.

Hieronymus à *Rufino* furti accuſatus, tum alibi, tum his verbis in Prolog. l. 2. in *Micheam* ſe defendit: *Nam quod dicunt*, Origenis *volumina me compilare, & contaminare non dicere veterum Scripta? Quod illi maledictum vehemens eſſe exiſtimant, eandem laudem ego maximam duco, cum illum imitari volo, quem cunctis prudentibus & vobis placere non dubito. Si enim criminis eſt, Græcorum bene dicta transferre*, accenſetur Ennius & Maro, Plautus, Cæcilius & Terentius, Tullius *quoque & ceteri eloquentes viri: Qui non ſolum verſus, ſed multa capita & longiſſimos libros, & fabulas integras tranſtulerunt. Sed & Hilarius noſter furti reus ſit, quod in Pſalmos quadraginta fermè millia verſuum ſupra dicti* Origenis *ad ſenſum verterit.*

Extant Opera 4. Vol. *Baſ.* 1553. *Antvv.* 1578. Tom. 6. *Par.* 1643. fol. *Francof.*

Tom.

Digitized by Google

Tom. 12. 1684. cum omnium notis & Commentariis. Præfatio libri, qui *Comes* appellatur. ap. *Dacher. Spicileg.* Tom. 13.

Vide Opera *Genuina*, *Dubia*, *Spuria*, & *Deperdita* apud *Gulielmum Cave* in Hiſt. literar. Script. Eccleſ.

AMMIANUS MARCELLINUS.

NAtione *Græcus*, patriâ *Antiochenus*, floruit ſub *Gratiano* ac *Valentiniano*, Cl. A. D. CCCLXXX. Libros ſcripſit 31. ex quibus tredecim primi deperierunt.

Eſt hic ſcriptor veritatis ſtudioſiſſimus, & prudens, gravis planè ac ſerius, & dignus, qui ab omnibus, ac *Germanis* præcipuè ametur. Mirificè enim illuſtrat *Veteris Germaniæ* ſitum. Eoque majorem hac in parte fidem meretur, quia in hac ſtipendia ipſe meruerit adverſus *Germanos*. *Dictio* horridior eſt. Sed virtutes hujus Scriptoris ſunt tantæ, ut hoc in rationem venire non debeat. Et quid mirum, ſi duri militis phraſis quoque duriuſcula ſit, homoque *Græcus Græcanicas* ſapiat loquendi formas. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Mihi quidem *Marcellinus* ſummis quibuſque *Hiſtoriæ* Scriptoribus comparandus videtur. Nam cùm duo maximè in *Hiſtorico* ſpectanda ſint, Res & Verba; elocutio quidem haudquaquam rerum geſtarum Scriptori negligenda eſt, rerum tamen prima ac potiſſima cura eſſe debet. Et *Marcellinus* quidem tum argumento *Operis*, tum delectu ac diſpoſitione, tum judicio ac fide nemini cedit: In præliorum verò obſidionumque narrationibus multos longo intervallo ſuperat. Verba autem ipſa ſunt ea quidem Latina ferè omnia: Sed conſtructio & collocatio verborum eſt, ut ita dicam ferè militaris. Nolim tamen omninò negare in Hiſtoriis *Marcellini* quædam occurrere reprehendenda. Nam & interdum verboſior eſt, quàm ut par ſit, & doctrinæ famam nimis affectat: Quod vitium eſt plerumque eorum, qui provectâ jam ætate ad ſtudia ſe contulerunt. Hinc exceſſus illi tempeſtivi atque pueriles de terræ motuum cauſis, de Cometis, de Iride. Præterea numerum & tonum Hiſtoricum ratò ſervat: Sed ferè *Cothurnatus* incedit, cùm *Hiſtorico* conveniat tracta & leniter fluens Oratio. *Henr. Valeſ.* ad lector. Epiſt. quam *Marcellino* præmiſit.

Ammiani Marcellini candorem ac ſtudium inquirendæ veritatis imitari debuiſſent: Is enim *Principum* virtutes ac vitia, ut optimus quiſque *Scriptor*, ſummâ fide notavit---*Tacitum* unum ex omnibus ad intuendum & ad imitandum ſibi propoſuiſſe videtur. Hôc tamen ab eo differt, quòd *Tacitus Romani* Sermonis dignitatem, ut tempora ferebant aſſecutus eſt, *Ammianus* verò latinis verbis, ac ſæpius ne latinis quidem, *Græcè* ſcripſit, & à re propoſitâ longiùs ac ſæpius digreditur. *Bodin.* Method. Hiſt. c. 4. p. 77. 78.

Ubi ad temporum ſuorum Hiſtoriam, quæ libris, qui extant, continetur, devenit, diligenter ſcripſit; ſed ea, quæ pertinent ad *Chriſtianos*; traducens ac detorquens: Adeo autem duro ac aſpero, inepto & planè turbato ſermone, ut vix, quod dicat, conſequi poſſis; librariorum quoque errore mutilus eſt & depravatus

pravatus; utilis tamen eſt, ubi intellexeris. Nam ea ſcribit, quæ meliores autores non habent. *Ant. Poſſevin.* in Apparatu, Sect. 3. c. 15.

Ammianus Marcellinus, homo quidem militaris, ſed tam literatus miles, tamque veterum literarum ſtudioſus, ut nihil non perveſtiget. Uno verbo dicam, Diligentiſſimus Scriptor eſt. Eſt quidem ſcabra ejus hominis, nempe *Conſtantinopolitani*, Oratio Latina: Sed rebus eſt doctis referta, & variam, multiplicem, reconditamque lectionem includit, & verò hiſtoriam, quam alius non expoſuerit, copioſè explicat. *Franc. Baldvin.* de Hiſtoriâ l. 1.

De hoc Scriptore hoc dicam; nullum neque apud Latinos, neque apud Græcos *Hiſtoricum* extare, qui paucis plura dicat, ubi res publicas & vitæ munia tangit, nec ullum me unquam prudentiorem legiſſe. *Barth.* l. 45. Adverſar. c. 2.

Utilitate monitorum, & veritate Hiſtoricâ neſcio an quiſquam autor ullibi ſit ſupra *Ammianum Marcellinum Barth.* ibid. l. 47. c. 1.

Ammianus Marcellinus fidei & judicii ſatis clarus eſt, modò ſtyli. *Juſt. Lipſ.* in Not. Politicorum l. 1. c. 9.

Ammiani Marcellini dictio ſicut à putâ Latinitate non parùm receſſit, ita ſuo quodam genere loquendi rerum abdita & negotiorum naturas diligenter conſequitur. Non poteſt quidem, quod prudenter intelligit, civiliter & venuſtè eloqui; ſed oſtendit tamen eximiè, ſibi ineſſe talis doctrinæ elementa, ſi vel ſeculi facundioris exemplo vel maturiore diſciplinâ licuiſſet uti viro plerumque in militiâ & negotiorum actu verſanti. Certè compoſitioris eloquentiæ ſtudioſo ſæpè poteſt ſuggerere cogitationes & ſententias orationi civili profuturas; & ſimul admonere de iis, quæ magis ad *ἐπίδειξιν* & ſcenam recitatorum, quàm ad civilem habitum pertinent. Placuiſſe eum valde ſuo ævo vel Libanii Epiſtola de eo & ad eum docere poteſt. *Ioh. Henr. Boecler.* de eloquent. Polit. n. 70.

Ammianus Marcellinus, Miles Græcus, tantos habet plerumque Spiritus, ut quæ *hircoſa* (ſi ita liceat appellare) latinitate ſcripſit, placere poſſint inter *unguentatos*; quod de *Ennio* non inurbanè *Seneca* fertur dixiſſe. *Cauſſin.* in Parall. Eloq. lib. 3. c. 14.

Ætate & ſtylo omnibus hiſce (*Tacitô, Suetoniô, Trogô Pompeiô, Iuliô Cæſare, Q. Curtiô*) inferior, neutiquam tamen prudentiâ *Ammianus* eſt *Marcellinus*, pacis bellique negotiorum, eorum præſertim, quæ in regnis ſolent venire uſu, præſtans Narrator. *Herman. Conring.* de Civ. Prud. cap. 14.

Tredecim priores libri *Ammiani Marcellini* quibus triginta ferè Imperatorum geſta continebantur, & quæcunque notatu digniora totis 259. annis facta fuerant, à *Nerva* ſcilicet uſque ad *Conſtantium* & *Magnentii* obitum ad nos uſque non pervenerunt; Sed Octodecim libri nobis ſuperſtites, quorum quinque poſtremos Accurſio debemus, ante quem detecti non fuerant, nos circa jacturam illam abundè conſolantur, cùm præclariſſima, nobiliſſima & maxima pars Hiſtoriæ illius ſint. In illis *Ammianus* omnes ingenii & eloquentiæ ſuæ vires adhibuit ut nobis ad vivum depingeret tum pace tum bello, ſingula geſta *Conſtantii, Iuliani, Iouiani, Valentiniani, Valentis, Gratiani* omniumq; quot-

quot-

Digitized by Google

quot in *Reipublicæ* regimine partem aliquam obiverunt. Nihil neq; accuratius, neque ſincerius,eo quod de iis ſcribit,legere eſt.Nihil ferè de ſex illorum *Imperatorum Regno* abſque *Ammiani* libris nobis conſtaret.Unicus inter omnes Hiſtoricos qui ad nos pervenerunt, plenè pertractavit quæ alii obiter tantum perſtrinxerunt aut prorſus omiſerunt. Nam,ut taceamus de *Aurelio Victore*,*Eutropio*, *Oroſio ipſo*, qui Hiſtorias potius abbreviarunt quam contexuerunt, *Zoſimus* & *Zonaras*, qui tribus illis aliis prolixiores fuerunt, ad *Ammianum* non accedunt, ejuſque meram ferè *Epitomen* elaborarunt. *Eruditorum Ephemerides* Gall. diei Lunæ 28. Julii 1681.

Eo in numero (inter Scriptores præſtantes) jure meritoque collocandum cenſeo *Ammianum Marcellinum*, Auctorem ſerium & ingenii elegantis: Quem non magis in manibus hominum verſari miror,immo indignor. Cujus ſi integra hiſtoria extaret,quam à *Nerva* principatu ad *Valentinianum* & *Valentis* Impp. obitum perduxit, eſſet profecto quî aliorum jacturam æquiore animo ferremus. De rebus ſanè Majorum noſtrorum à *Taciti* ævo natum Scriptorem habemus neminem, qui memoriæ aut plura, aut exactiora tradiderit. Quippe non audita narrat, ſed viſa; nec ab aliis ſaltem acta, ſed quibus ipſemet ſæpè interfuit,laborum particeps periculorumque: Qui & ſtipendia adverſus *Germanos* meruit , & pleraſque *Germaniarum* partes luſtravit : Quo nomine ut *Germanus* meritò illum amo. Præter omnifarium doctrinarum Genus quo deliciatur , ſententiis creber eſt & aptus; conſiliorum diligens obſervator : Nec publica tantùm & cuivis in oculos incurrentia, ſed arcana quoque & quæ intra *aulam*, ut dicitur, notat,judicio minime vanus,niſi quod in multiplicibus illis *Regionum* deſcriptionibus *rerumque Naturalium* diſquiſitionibus penè intempeſtivis in leges hiſtoricas nonnihil videtur peccare: quorum alterum *Philoſophi* proprium ; alterum *Periegetici* eſt,& *orbis* ſitum narrantis. De ſtylo ejus , quem neſcio qui *Scholaſtici* vituperant , ſic ſentio. Durus ille quidem & aſper, ſi cum *Auguſti* ævo conferatur : At verò ornatus & ſuas habens Veneres,ſi poſteriora tempora & ſæculum Auctoris, originemque ejus & Sectam ſpectes. Qui cùm *Græcus* natione eſſet & *Caſtra* ſequeretur *Caſtrenſi* immò *Aulicâ* quoque dictione uſus eſt. Nam & ipſi *Imperatores*, & qui in comitatu eorum elegantiores videri volebant, ita tum loquebantur.Tamen ut in ſenticeto roſæ nonnunquam & lilia ſuccreſcunt,ità in ejus *ſtyli* aſpritie velut floſculi quidam elegantiarum urbanarum apparent, qui cum *Livianis* de jure *Latinitatis* oppidò certare poſſint: Unde neque *Priſcianus* Grammaticus veritus eſt auctoritate ejus uti. Itaque ſi minus interdum placet,& obſcurus eſſe videtur , *obſcuritates non adſignemus culpæ ſcribentis. ſed inſcitiæ non aſſequentis*, ut apud *A. Gellium Sextus Cæcilius* inquit. *Frid. Lindenbrog.* in Præfat. ad obſervat. in *Ammian. Marcell.* fol. 1681.

Prodiit *Ammianus Marcellinus* cum Notis *Valeſii*, *Lindenbrogii* & aliorum, in fol.*Pariſiis* apud *Antonium Dezallier*. ann. 1681. Diſſertationem de Vitâ & Scriptis *Ammiani* præmiſit *Claudius Chiffletius* , in quâ ſpem nobis facit deperditos *Marcellini* libros alicubi hodie delitescere.

EUNAPIUS.

Clar. A. D. CCCLXXX. SArdianus, ſophiſta, Medicus & Hiſtoricus, tempore *Valentiniani, Valentis, & Gratiani* floruit. Reliquit de vitis ſophiſtarum opus elegans ac venuſtum, in quo paſſim odium ſuum (erat enim *Gentilis*) erga *Chriſtianos* prodit. Idem *Cæſarum* res geſtas, orſus, ubi *Herodianus* deſierat, ad ſua tempora uſque perduxit. Extare dicitur in *Bibliothecâ Venetâ. Konig.*

Quòd *Gentium* dogmata ſequeretur, non parum impius fuit. Qui ergo pietate ſingulari imperium ornarunt, eos omninò largiter vellicat atque traducit, maximéque omnium *Conſtantinum* Magnum; impios contrà extollit, ac præ cæteris *Julianum* Apoſtatam, ut ferè ad hunc laudandum, hiſtoricum hocce opus elaboraſſe videatur. Pulchra ejus *dictio*, ſi quis iſta exceperis: Ἀλεκτρυονῶδες, καὶ ἐλαφῶδες, καὶ συαδίσεως, καὶ δὴ, καὶ τὸ ἱερακῶδες, καὶ κορακῶδες, καὶ κιθηκῶδες, καὶ τὸ κοπρικῶδες δάκρυον, id eſt, Gallinaceoſum, magis cervinum, magiſque ſuillum, accipitroſi, corvoſi, ſimioſi, & lacryma ſtercoroſa, & id genus alia. His enim aliiſque vocibus generoſum dicendi genus corrumpit, atque adeo adulterat. Tropos adhæc præter modum adhibet, quod *Hiſtoriæ* lex vetat. Eximit autem moleſtiam ut plurimum dicendi vis, atque urbanitas. Compoſitione verò & perſpicuitate ac periodis ad hiſtoriam accommodatè ac propriè utitur, niſi quòd interdum *juridicè* magis, quàm *Hiſtoricè* implet, texitque orationem. Innovat non pauca in conſtruendo, verùm id non ingratè, neque ut periodis reprehendendis anſam præbeat. *Phot.* in Biblioth. cod. 77. *Andr. Schott.* Interprete.

Eunapium Græcum Scriptorem è tenebris erutum, per otium vertendum ſuſcepi primus, tamerſi mutilum locis pleriſque & maculoſum, & quô nihil obſcurius ſit, ob conciſam dicendi & ſæculi illius genio peculiarem Phraſin; eodem tamen pellacius nihil, quando altiorem quandam doctrinæ Sirenem mentibus inſtillat, & rerum aliis Scriptoribus omiſſarum, aut etiam ignoratarum, cognitionem tradit. *Hadrian. Junius* in literis ad Lect. quas *Eunap.* vit. præmiſit.

Dicendi genus non *Aſiaticum*, quod redundante verborum copiâ luxuriat, ſed nitidum & picturatum, *Sophiſtarum* genti tunc peculiare, videtur ſecutus, quod res non adumbrat, ſed vivis potius coloribus exprimit, atque ita ob oculos exponit, ut coram cernere videaris, conciſus tamen: Adde, quod & floſculos eruditos undecunque è Poetis & Philoſophis delibat, orationique, ceu ſtellas, aſpergit. *Idem* in vitâ *Eunap.*

Eo ex opere [*de rebus Geſtis Cæſarum*] ſolùm *de Legationibus* fragmentum, beneficio Viri Clariſſimi *Andreæ Schotti*, lucem vidit: reliqua extare dicuntur in *Bibliothecâ Venetâ.* Eò autem æquiori animo iſtis caremus, quòd *Zoſimum* habemus: Nam eaſdem res *Eunapius*, & *Zoſimus*, tractârunt, & ita tractârunt, ut *Zoſimus Eunapium* propè deſcripſiſſe viſus ſit: ut à quo ſolùm differat, quòd non, uti *Eunapius* fecerat, *Stelichorem* conviciis proſcindat: item quod brevior, & planior

Digitized by Google

planior *Eunapio* sit, nec figuris, nisi rarò, utatur. *Voss.* de Hist. Græc. lib. 2. cap. 18.

Librum de Vitis Philosophorum & Sophistarum, impulsu *Chrisantii*, stylo non omninò perspicuo scripsit *Ioan. Ionsius*, l. 3. Hist. Philos. c. 17.

Doctus, sed impius scriptor vocatur. *Dempstero.*

---Sic *Monachus* pro absurdis, avaris, & incommodis usui humano cavillantur eisdem cum *Rutilio* temporibus *Eunapius* & *Zosimus*, rabiosi canes *Diaboli*, quorum alter *Philosophorum*, alter *Imperatorum* vitas non alio fine scripsit, quàm ut à laudibus *Idololatriam* doctorum & potentum hominum *veritati* ubique efflorescenti obstaculum objicerent. *Casp. Barth.* in *Rutil. Numat.* l. 1. v. 440.

Liber de *Vitis Sophistarum* prodiit Græcè cum Versione Latinâ *Hadriani Iunii. Colonia Allobrogum* in 8. an. 1616.

Prodiit idem Græcè & Latinè curâ *Hieronymi Commelini*, an. 1596. in 8. Addita sunt *Legationum* Fragmenta ex Bibliothecâ *Andreæ Schotti.*

Prodiit idem unà cum *Laertio* in 12. *Lugduni*, ann. 1596.

Q. AURELIUS SYMMACHUS.

Clar. A. D. CCCLXXXIV.

Româ oriundus, ejusdemque urbis Senator, & Præfectus, claruit præcipuè ar. 384. Consulatum gessit ann. 391. Reus majestatis *Româ* expulsus est, verùm mox à *Theodosio* in gratiam receptus. Infensum *Christianæ* Religioni animum ubique prodit, inprimis in *Relatione pro Arâ Victoriæ*, quam Imp. *Valentiniano* obtulit, in quâ *Gentilium* causam strenuè & ex professo agit. *Gull. Cave.* Reliquit decem libros *Epistolarum.*

Symmachus Aproniano successit, inter præcipua nominandus exempla doctrinarum atque modestiæ. *Ammian. Marcellin.* l. 28. c. 4.

Symmachus ille, mirabili eloquio & Scientiâ præditus. *Prosper. Aquitan.* de Promiss. *Dei*, part. 3.

Nullo veterum minor. *Macrob.* l. 5. c. 1.

Symmachus inter *Senatores* præcipuus habebatur, eratque *Romani* eloquii eruditione mirabilis. *Cassiodor.* Hist. Tripart. l. 9. c. 23.

Symmachus, Vir *Consularis*, & *Urbi Præfectus* eloquentissimus & doctissimus. Scripsit *Epistolas* familiares elegantissimas, miræ brevitatis ac rotunditatis. *Casp. Barthius* in Comment. *Cass.*

Fuit *Symmacho* vera facundia, solers ingenium & acumen: par sententiarum gravitas & venustas. Si verba respicias, brevitas grata: sin altius sensum investiges, prolixa & multiplex eruditio. Adde sapientiæ *Civilis* solidam atque abstrusam cognitionem. Adde ratam sub *Imperatoribus* sanctimoniam morum, & *Romanam in Iure* suggerendo libertatem. Non ille *Rerump.* moderatoribus, aut *Iure consultis* inprimis Magnorum *Principum* Consiliariis, aut Secretariis, tractandus levi manu. *Iacob. Lectius.*

Dici non potest, quanti merito suo æstimandæ sint *Symmachi Epistolæ.* Non sanè ob accuratam illam, & maximè ei generi scriptionis aptam brevitatem

solùm, sed propter sententias politicas tales atque eâ copiâ, ut vel ir de prudens aliquis *Reipublicæ*, cum gloriâ & emolumento administrandæ, usum dicere possit. Nulla ex iis est, quæ non spiret *Genium* quempiam, viri in rebus egregiis publicis procurandis excitati: nulla *Epistola* est, quæ non integrum dogma *Politici* alicujus *Syntagmatis* propagare queat. *Caspar. Barth.* Adeg. lib. II. capite 8.

In Epistolis eloquens, in relatione vehemens. *Dempster.*

Simmach. in *Epistolis* quoties suo, quàm *Theodosiani* sæculi more ac modo loqui mavult, non multum optimis concedit. *Scioppius* Consultat. p. 43.

Reinesius in Epist. 35. ad *Hofm.* p. 244. *Epistolas*, quas habemus, non unius *Symmachi*, unius tamen *Sæculi* esse judicat.

In *Symmachi Epistolis*, quæ ferè breves sunt, & publicas res attingunt, haud scio quam *Sidonius* rotunditatem repererit: delectant tamen ob crebras, argutas, & concisas sententias, quod fortasse *rotunditatem* appellat; compositio verò minimè *rotunda* esse videtur; & ejus *sermo*, qualis illo sæculo erat, multùm à Germanâ ac purâ *Latinitate* desciscit ac degenerat. *Roland. Maresius* l. 2. Epist. 1.

Symmachum admirentur quibus studio est *molestè* potiùs, quàm benè dicere. *Erasm.* in *Ciceroniano*, p. 148.

Symmachus amat *Plautina* & *vetera* inspergere. *Lipsius* in Analect. ad *Milit. Roman.*

Symmachus nihil valet nisi pro Jure *Theodosiano*; Bonum est illum semel, non ampliùs legere. *Scaligerana* 2.

Prudentius libro 1. eorum, quos adversus *Symmachum* scripsit: sic adversarium compellat.

O linguam miro verborum fonte fluentem;
Romani decus eloquii, cui cedat & ipse
Tullius; has fundit dives facundia gemmas!
Os dignum, æterno tinctum quod fulgeat auro,
Si mallet laudare *Deum*.

Quatuor sunt genera dicendi; Copiosum in quo *Cicero* dominatur: breve, in quo *Sallustius* regnat: siccum, quod *Frontoni* adscribitur: pingue & floridum, in quo *Plinius Secundus* quondam, & nullo *veterum* minor noster *Symmachus* luxuriatur. *Macrob.* l. 5. *Saturnal.* c. 1.

Haud quisquam ita nitet, ut comparatus tibi non sordeat; Quis ita *Æsopi* venustatem, quis Sophisticas *Socratis* conclusiones, quis enthymemata *Demosthenis*, aut opulentiam *Tullianam*, aut proprietatem nostri *Maronis* accedat? quis ita affectet singula, ut tu imples omnia; Quid enim aliud es, quàm ex omni bonarum Artium ingenio collecta perfectio. *Auson.* in Epist. ad *Symmach.*

Illud pretiosissimum generis humani decus, vir totus ex sapientiâ, virtutibusque factus. *Boëth.* lib. II. prof. 4.

De *Symmacho* MS. qui nunc Ingolstadii vinctus asservatur, literis Longobardicis

dicis exaratus, nemo, qui verisimilia viderit, dubitare possit, esse nimirum longè illum vetustissimum. *Scioppius* de Art. Crit. in Præfat.

Extant ejus opera *Genevæ* 1598. in 8. *Parisiis* 1604. in 4. cum Notis *Parei* Neap. Nemet. 1618. 8.

CLAUDIUS CLAUDIANUS.

ALexandrinus, magni spiritûs Poeta, sub *Arcadio* & *Honorio* Imp. floruit, à quibus etiam statuam in foro *Trajani* meruit Gentilis fuit (inquit) ac quidem pervicax: ut ex *Augustino* & *Orosio* constat. Nec obstat *Carmen* de *Christo*, quod in Editione *Venetâ Andreæ Asulani*, *Claudiani* nomen præfert. In aliis enim libris adsignatur *Damaso* Papæ. Nec ignoro etiam in nonnullis Manuscriptis *Claudiani* nomen inveniri. Sed ut *Claudiani* esset, non hujus fuerit, sed *Claudiani Mamerti*, qui sub *Zenone* vixit *Voss.* de Poëtis Latinis. Clar. An. D. CCCLVIII.

Claudianus Poëta Ægyptius genere, cujus hodiè Poemata extant, multa & varia, nitidus & ferax in sententiis, majorque inventione, quàm figurâ carminis, sic quoque talis, ut si in recentiorum numero ponas, sit haud dubiè primus, ut veterum ultimus. *Marc. Anton. Sabellic.* Ennead. 7. Hist. l. 9.

Ad carmen natus fuit, quod elegantissimè scripsit, poetico vir ingenio, & ad superstitionem propensior; tametsi de *Christo* extat carmen ejus nomine inscriptum quod credo ab eo in *Honorii* gratiam compositum, ut fuit assentator maximus. *Lud. viv.* in *Augustin.* l. 5. de C. D. c. 26.

Ingenio excellenti fuit, maximéque apto ad carmen componendum. Nam & assurgit feliciter variisque figuris ac sententiis mirificè delectat, ut videatur à naturâ ipsâ instructus ad poeticam facultatem. *Petr. Crinit.*

Maximus Poeta *Claudianus* solo argumento ignobiliore oppressus, addidit de ingenio, quantum deesset materiæ. Felix in eo calor, cultus non invisus, temperatum judicium, dictio candida, numeri non affectati, acutè dicta multa sine ambitione. *Jul. Cæs. Scalig.* de Re Poët. l. 6. c. 5.

Ne ego quidem puer ego unquam *Claudiani* versus contempsi: sed cum minimè numeros & lineamenta variet, idemque sit ubique, ab aliquibus eo nomine in ordinem redigitur. At si cui forte illius numeri satis placent, placeant: ejus certè flaccescit *Inventio*. Nam cum primo animi impetu, ut videmus, pulchrè materiam apparet, & animosiùs feratur, mox tanquam ventus hominem deficit, nec principiis satis postrema respondent. Omnino tamen, ut *Piso* dicebat, est Poeta canorus, volubilis, & valdè dulcis: sed certè parum idoneus dignusque ut tantoperè illum imitari studeatis. Sunt quidem in eo, si cum delectu decerpantur, flores, qui mirum dictu est, quàm vobis prodesse possint. *Lil. Girald.* de Poet. Antiq. p. 193.

Elegantissimum Panegyricum *Claudianus* in hunc quartum *Consulatum Honorii* scripsit. Quem, studiose Lector, accuratè legas, ut multas ejus temporis Historias. Plenus enim est rerum & Historiarum, & omnimodâ scatet eruditione. *Ioan. Cuspinian.* in Commentar. ad ann. Urbis MCLII.

Claudia-

Claudianus elegantissimus Poeta, quàm præclara habet in quarto Consulatu *Honorii*! etiam *Prudentius*. *Scaligerana* posterior, p. 51.

Claudianus in sexto *Honorii* Consulatu ostendit, se non ingenii solùm viribus excitatum, sed optimorum quoque Poëtarum lectione assiduâ, ad poeticum decus & gloriam pervenisse. *Iosepb Castalio* var. lect. c. 37.

Claudius Claudianus Ægyptius, omnibus Latinis rerum uberrate prior, soli *Homero*, inventionis gloriâ, inter Græcos cessurus, poëtarum præglorioßimus, *Thom. Dempster*. in Elench. Script.

Testem insuper dabimus non paulò auctoritate potentiorem: is erit laudatissimus Poëta. *Claudius Claudianus*, cujus ingenium & eloquentia, licèt ævo inciderint jam procliviori in vitium; nemini tamen ab ipso *Augusteo* ævo puritate, candore & magnificentiâ sermonis cessurus est: quarum virtutum licèt vulgo non sint satis æstimantes in summo scriptore; nos tamen ei debitum præconium non invidebimus. *Enstat. Svvart.* l. 1. *Analector*. c. 13.

Claudianus Poëta est, qui non fabularum obscuris ambagibus aures potiùs titillet, quàm animum instruat. Nulla in eo nugarum scitè coagmentatarum series, quæ blando errore à gravioribus studiis ad *Sirenum* cantus mentes deducat. Gravissimus & compositæ ad Politicam doctrinam nervositatis Stylus *Boxhorn*. in Monument.

Legimus hodie versus ejus non sine veneratione tanti ingenii, notamus dictionem castam, gravem, sublimem, & nihilominus, quod mirere, facilem, moralis & Politicæ sapientiæ monitis intertextam; sed ne quid dissimuletur, subinde tumidiorem penè juveniliter exsultantem, quod in *Marone* nemo justè culpaverit. *Borrich*. de Poet. p. 73.

Jes. *Rapinus* eum nobis depingit tanquam *Autborem* qui in suis Poematis multum judicii non ostendit. Juvenilis indoles in omnibus *Claudiani Panegyricis* regnare conspicitur, quæ nihil habet solidi, quamvis ingenium felix in iis rutilet. Insipidas absque ordine & cohærentia laudes congerit. Ille Poeta, pergit alibi, ingenio felicique imaginatione gaudet, sed ei palatum est inerudito quoad numeri delicias illas, carminumque modum illum quem in *Virgilio* admirantur Docti. Versus & verba ejus similiter continuò cadunt; quo fit ut vix absque tædio legatur, nec in omni sua dictione ullatenus unquam assurgit. *Rapin*. Reflex. partic. in *Poetic*. part. 2. Refl. 14. 15.

Claudianum verò cum *Tibullo* si conferrem in *Elegiis*, carperet à nonnullis; tamen is maximam meo judicio laudem promeretur in *Elogiâ* numeris omnibus absolutâ, quâ *labores Herculis*, orbisque cantu *Orpheo* viduati calamitatem pulcherrima varietate, floridoque Stylo, velut erudito penicillo exprimens ob oculos ponit legentium. *Jacob. Gadd*. in *Elog*. p. 150.

Claudianus non Latina solùm, verùm etiam Græca scripsit Poemata. Unde in veteri Epigrammate quod in basi ejus statuæ erat inscriptum, *Virgilii* simul & *Homeri* animam in se transfusam habuisse dicitur. Latinum quidem *carmen* primùm scribere aggressus est Anno Christi 395. quo Cos. fuerunt *Olybrius* & *Probinus*. De quorum *consulatu* elegans *carmen* conscripsit, quod etiamnum extat.

Hic

Digitized by Google

Hic conatus cùm feliciter ſucceſſiſſet *Claudiano*, animos ei addidit ad Latina deinceps *carmina* conſcribenda; cùm anteà Græcos tantùm verſus edidiſſet. *Henr. Valeſ.* in Annotat. ad l. 1. c. 19. Hiſt. Eccleſiaſt. *Euagrii.*

De *Claudiano* inter alios optimè meruit doctiſſimis Commentariis *Caſpar Barthius* qui eum edidit *Francofurti* in 4°. 1650. feliciorem tamen in emendando textu fuiſſe *Nic. Heinſium* nemo dubitat, cujus Notæ cum Commentariis Variorum, applauſum provocant. Hæc *Heinſeiana* Editio, accurante *Schrevelio*, prodiit in 8°. *Amſtelodami* ex officinâ *Elzevirianâ*, ann. 1665.

TORANIUS RUFINUS.

PResbyter, floruit An. D. 390. inter omnes Monachos *Aquileienſes*, ſecundùm *Hieron.* ep. 41. juxta *Bonoſum* & *Florentium*, celeberrimus; cum quibus hic *Aquileiæ* amicitiam iniit. In *Ægyptum* profectus, dein *Hieroſolymam* venit, ubi an. 25. commoratus eſt, variis operibus in publicum edendis ibi intentus. *Romam* rediit An. 397. ſed quòd nimiùm *Origenis* ſcriptis tribuerit, hoc primùm cum *Hieronymo* ipſum colliſit, non ſine inſigni ſcandalo. Lis à *Theophilo* utcunque compoſita, paulò poſt acriùs recruduit, cùm *Rufinus Romæ* librum *Origenis* de Principiis ederet, in quo nomine ſuo ſuppreſſo, *Hieronym.* pro *Origene* teſtem advocabat, qui ſic in ſuſpicionem venit *Origeniſmi*: Hinc acerbiſſimæ utrinque invectivæ. Tandem *Rufinus*, ab *Anaſtaſio* Epiſc. condemnatus, obiit in *Siciliâ*, an. 410. E *Græco* vertit *Joſephum*, *Euſebii* Hiſtoriam Eccl. & alia, illique duos adjecit libros, à *S. Paulino* rogatus. *Scripſit* quoque in *Hoſeam*, *Joelem*, *Amoſum*, &c. *Hofmann.* in Lexic. Clar. A. D. CCCXC.

Rufinus, *Aquileienſis* Eccleſiæ presbyter, apud multos olim magno loco habebatur. *Caſſiano* l. 7. de incarnat. c. 27. vocatur *Chriſtianæ Philoſophiæ vir*, *haud contemnenda Eccleſiaſticorum doctorum portio.* Imò & B. *Hieronymus*, ut ex epiſtolâ ejus 5. ad *Florentium* conſtat, ſummis hujus ſanctimoniam laudibus extulit. Sed iſthoc fecit, antequam *Rufinus Romam* rediens, tranſlatione librorum *Origenis περὶ ἀρχῶν*, errores ſuos detexiſſet. Poſteà ſanè mens longè alia beato patri fuit, ut adverſaria amborum ſcripta oſtendunt. Atq; hoc in causâ eſt, cur *Palladius* quoque, qui *Rufino* erat addictior, iniquior ſit *Hieronymo*. Sed pro *Hieronymo* ſtat *Gelaſius* & Concilium *Romanum* 70. Epiſcoporum: quo ſtatuitur, multa in *Rufino* ad arbitrii libertatem pertinentia notata eſſe à B. *Hieronymo*: In quibus *Hieronymi* ſententiæ ſubſcribere conveniat. Inprimis *Rufinus*, ob utriuſque linguæ, ac hiſtoriarum peritiam, magnifieri ſolet. Itaque & cùm *Severus Sulpitius* rogâſſet *Pontium Paulinum*, ut participem ſe eorum faceret, quæ de antiquis temporibus obſervaſſet: negavit hic, ſe eorum eſſe intelligentem; *Rufinumque Sulpitio*, ut eorum multis partibus peritiorem, commendavit. Sic enim inter alia ad *Severum* ſcribit Epiſt. nonâ: *Quod de me non habui, de fratris unanimi opulentiore theſauro petivi; & ipſam adnotationem, quam commonitorii vice miſerat, literis meis inditam direxi ad Rufinum presbyterum Sanctæ Melaniæ ſpiritalis viâ comitem, verè ſanctum, & piè doctum, & ob hoc intimâ mihi affectione conjunctum.*

Digitized by Google

Si ille has, quæ meritò te promovent, de annorum, sive regnorum, non congruente calculo, hiantis Historiæ caussas non ediderit; qui & Scholasticus, & salutaribus literis, Græcè juxta, ac Latinè, dives est: Vereor ne apud alium, in his regionibus, frustrà requiramus. Multum sanè operæ contulit *Rufinus* ad Historiam illustrandam. Nam inter alia, quæ *Gennadius*, & ex eo *Honorius* commemorat, *Clementis Romani* recognitiones, & *Flavium Josephum*, Latinè transtulit. Item decem libros *Eusebii* historiæ Ecclesiasticæ. Quod ad *Josephum*, versio illius, ut *Casaubono* verbis utar ad Apparat. Annalium sect. ult. *multis locis est ad insaniam usque inepta.* Sed addit hoc, inde proveniisse, partim *quòd corruptissimos nactus esset codices*, partim quòd *judicio critico destitutus, quicquid inveniret, exprimeret.* In *Eusebio* quoque nimiùm profectò libertate in vertendo usus fuit. Sanè *Eusebiana* Transtatio, ne paraphrasis quidem dici possit: Sed proprium opus, in quo tamen *Eusebium* plurimùm exscripserit. Multa adeò addit, multa demit, multa mutat. Dimidium octavi libri omisit: Decimum vix attingit. Atque hoc pacto ex libris decem *Eusebii* fecit novem: Quibus duos de suo adjecit: Sed quibus non semper habenda sit fides, si *Socrati* credimus. *Voss.* de Hist. Lat.

Sanè futilissimum auctorem vocat etiam *Josephus Scaliger*, Appendice operis de emendatione Temporum.

Rufinus nihil unquam vertit bonâ fide. *Erasm.* l. 25. Epist. 3.

Rufinus monachus & Aquileiensis Ecclesiæ *presbyter*, vir eloquens, & in divinis Scripturis valdè eruditus; *Graco & Latino* peritus eloquio, inter Ecclesiasticos Doctores non parvæ opinionis fuit. Ejus scripta, licèt multa sint, tamen inter Apocrypha computantur. 15. dist. Sancta *Romana*; propterea quòd in sanctissimum virum *Hieronymum* scripserit invectivas Epistolas; sicut ex earum lectione intelligi potest. Sed posteà in concordiam dilectionis fraternæ redeuntibus, facta sunt opuscula *Rufini* authentica; in quantum *Hieronymi* dictis non fuerint contraria. *Trithem.*

Profectò, si quisquam, *Rufinus* is est, qui *Tempora* soleat confundere. *Voss.* de trib. Symb. p. 43.

Rufinus ex insciti â ubique errare solet. *Casaub.* exercit. 16. ad *Baron.* Ann. 34. Num. 196.

Tantam habes *Graci & Latini* sermonis scientiam, ut *Graci* te *Latinum*, & *Latini Græcum* putent. *Hieronym.* Apol. 3. adverst. *Rufin.*

Rufinus, quamvis *Græcè* loqueretur, non intelligebat tamen *Græca* quæ legebat *Scaligeran.* posterior.

—— Nec erit fortasse piaculum, si noster Lector *Historiarum* studiosus insuper *Rufinum* habendo prætereat; nam eorundem Temporum Historiam uberiùs multò & accuratius *Socrates Theodoretus* & *Sozomenus* composuerunt. *Wheat.* in Meth. legendi Historias.

Neque verò Historiam suam (*Socrates*) negligenter ac supinè conscripsit, quemadmodum *Rufinus Aquileiensis*, qui duos libros *Historiæ* Ecclesiasticæ, quos *Eusebii Cæsariensis* libris attexuit, memoriter mihi videtur composuisse. *Hen. Vales.* de vitâ & script. *Socratis.*

Dom.

Digitized by Google

Dom. *Gallois* in ea eſt opinione quòd *Joſephi* Verſio omnium ejus *Tranſlationum* peſſima ſit. Aliæ ſaltem eloquentiam quandam redolent quæ earum defectus compenſat. Sed illa *Judaicarum Antiquitatum* adeo barbara & obſcura eſt, ut nihil è *Ruffino* in ea deprehendatur præter uſurpatam ab illo *Interprete* licentiam introducendi *Joſephum* ea dicentem quæ in mentem ei nunquam venerunt. *Eruditorum Ephemerides* Gallic. 10. Januar. 1667.

Rufinus, quamvis ſenſum potiùs *Euſebii* ſequatur quàm verba, terſus eſt tamen ac nitidus, nec legentibus injucundus: ac vel eo nomine plurimum laudandus, quòd *Eccleſiaſticam Hiſtoriam* primus Latinæ linguæ hominibus dedit; cujus *verſione* ad noſtram uſque ætatem uſa eſt *Occidentis Eccleſia. Henr. Valeſ.* Præfat. ad *Euſebiane Hiſt.* edit.

Rufinus primus eſt qui *Euſebianam* Hiſtoriam verterit, ſed id admodum licenter, de more ſuo, præſtitit. Totum decimum librum omiſit, duoſque alios ei adjunxit qui Hiſtoriæ ſeriem uſque ad *Theodoſii* mortem complectuntur. Ejus verſio pura, terſa imò & ſatis elegans eſt; jucundè admodum Authoris ſui ſenſum & mentis ideas exprimit, imò fideliùs interdum quam interpretes qui ipſum poſtea verterunt. Authoribus Latinis auxilio non mediocri fuit; hinc enim hauſerunt quicquid de primorum ſeculorum Hiſtoria Eccleſiaſtica ſcripſerunt aut noverunt. *Ell.* du *Pin.* Nov. Biblioth. Authorum Eccleſiaſticor. Tom. 2. pag. 9.

Fatendum eſt *Rufinum*, quamvis à *S. Hieronymo* acerrimè vapulaverit, inter doctiſſimos ſeculi ſui viros numerandum eſſe. Eruditione Sanctum illum fortaſſis non æquabat, ſed pacatioris & minus vehementis ingenii erat. Latinè non ſcribit æquè eleganter, ſed æqualior eſt ſtylus ejus. Diffiteri nemo poteſt quin ei multum debeat Eccleſia Latina quod præcipuorum Authorum Græcorum notitiam ei gratificatus ſit, præſertim verò Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. Quamvis plurium errorum accuſatus fuerit, nullius tamen convictus eſt, nec male criminationes in ſe collatas diluit. *Origenem* defendit, ſed errores ipſi aſcriptos repudiando. In cujus culpa eſſe cenſeri poteſt, non quidem quod ex ejus ſcriptis liqueat, ſed penes fidem Authorum qui de ipſo locuti ſunt, hoc unum eſt, quod *Pelagii* Præceptor fuerit. Sed fortaſſis errores diſcipuli cauſa fuerunt cur Magiſtro imputati fuerint, quamvis eos ipſum minimè docuerit. Utut res ſit dici non poteſt ab Eccleſia ideo ſeceſſiſſe, nec illos errores pertinaciter propugnaviſſe. Perperam itaque, meo quidem judicio, plerique recentiorum memoriam ejus adeo contumeliosè inſectantur, & cum ipſo agunt, ut cum Hæreticorum pernicioſiſſimo. Non ſunt attendenda omnia convitia quibus à S. *Hieronymo*, in mutuæ contentionis æſtu, proſcinditur, atque *Gelaſii* Papæ moderamen imitari ſatius eſt, qui Sancti viri nomine ipſum condecorat: *Rufinus vir Religioſus*, inquit, quamvis agnoſcat eum ab Hieronymo jure reprehenſum circa ea quæ de hominis libertate dixit. *Ell.* du *Pin*, Nov. Bibliot. Author. Eccleſiaſticor. Tom. 3. Gall.

Summum quidem fuiſſe *Origenis* admiratorem, & cum *Pelagii* ſectatoribus libero Arbitrio nimium tribuiſſe nemo prudens facilè negabit. Verùm

annon ἀμετρία τοῦ ἀνθολκῆς *Hieronymum* nimis transversum egerit; an meruit *Rufinus* omnia, quæ pleno ore in ipsum evomuntur, convitia, perpendent æqui rerum æstimatores. Interim illud negari non potest, *Rufinum* in vertendis è Græco Sermone aliorum Scriptis pessimâ fide ut plurimum egisse, mutando, truncando, addendo; ut nova potiùs quàm aliena videri possent; nec divinando quis assequi valeret quænam *Rufini*, quænam ipsius Auctoris partes fuerint. *Gul. Cave* in Hist. Literar. Script. Eccles.

Prodierunt opera *Rufini* 2. Tom. *Paris.* 1580. fol.

DECIUS MAGNUS AUSONIUS.

Chr. A. D. CCCXC. GEnere *Gallus*, patriâ *Burdigalensis* fuit. *Valentiniano*, *Gratiano* & *Theodosio* Imperantibus, claruit. A *Gratiano* Discipulo ad Consulatum evectus est. *Bellarminus* aliique eum inter *Christianos* collocant, dissentiente *G. I. Vossio*, qui *Gentilem* fuisse asserit. Condidit varia *carmina*.

Ausonii ingenium magnum, acutum: Stylus duriusculus: Multa *scripsit*, non solum varia, sed etiam variè. Quare quid facere potuerit, non quid fecerit, potiùs judicandum. Utinam *Epigrammata* ne scripsisset. Nam & inculta sunt penè omnia, & omnia dura: Quædam etiam inepta, aut frigida aut frivola, ut è *Græcis* satis habuit quæ exprimeret. Nonnulla verò adeo fœda atque detestanda, ut neque Scriptore, neque Auditore digna, non in spongiam incumbere merita sint, sed solis flammis expiari posse videantur. Sanè sibi multùm placuisse constat ex incuriâ *Scriptionum* futurorum sæculorum securum, cùm sibi videretur sui esse Princeps. Eum verò piguisse Castigationis videmus in ipsis *Jambis*; quos cùm puriores inchoasset, lutulentos fluere permisit. *Jul. Cæs. Scalig.* l. 6. Poetic. c. 5.

Inter cætera verò ejus poëmatia sunt, quæ ipse partim εἰδύλλια, ut *Gryphum de numero ternario*, partim vocat *Eclogas*; sic enim inscribitur ea, quæ vitæ nostræ miserias describit; valdè sunt bona, & quovis magno Poetâ digna. Sed longè illustrior illa, in qua *Cupido cruciatur*. Est enim docta, candida, neque carens numeris. *Mosellam* verò adeò excoluit, ut ea sola magni Poëtæ nomen sibi comparare potuerit. Est enim in eâ multa ars, tum dispositionis tum eloquutionis. Multa lumina figurarum, multum ingenii deprehendas. *Idem* ibid.

Multa in illo viro (*Ausonio*,) verè Magno, tecum unà miror, multa suspicio & veneror. Ut pauca de multis, Illud inprimis apud me monstri instar habet, hominem *Christianum*, &, ut appareat, non nomine tantùm; sed & pectore & moribus, adeò sæpè lasciva atque improba scribere potuisse, ut nisi nomen *Ausonii* esset adscriptum, *Bilbilitanum* Poëtam te legere putes——— Suspicio in hoc viro acumen, lepôrem, ac rotunditatem, inprimis *Epigrammatum*, quibus (*expleri* mentem nequeo ardescoque legendo) veneror & eruditionem multiplicem de veterum fontibus haustam. Quid enim apud illos, sive *Græcos*, sive *Latinos*, memorabile, quà verborum, quà rerum, quod

non

Digitized by Google

non *Auſonius* delibarit. *Conrad. Rittershuſ.* in Epiſt. ad *Salomonem Pantherum.*

Chriſtianus quidem *Auſonius* fuit; ut ex ejus verſibus, & item *Paulini* ejus diſcipuli facilè colligimus: Sed petulantior tamen, & laſcivior quàm ut inter *Chriſtianos* numerari dignus ſit--------In *Grypho* quidem eruditio multa, varietas, & curioſitas; judicii verò, & nitoris, ut quidem mihi nunc videtur, parum. Sunt ejus quædam, quæ è *Græco* in *Latinum* tranſtulit, in quibus argutiæ, ſalis, & lepôris ſatis, quæ legiſſe aliquod eſt operæ pretium. *Lil. Gyrald.* de Poët. Dial. 10.

Poëmation compoſuit lepidiſſimus Poëta *Auſonius* ad *Nepotulum* ejuſdem nominis *Auſonii* ex filiâ, quod ωεγτραωτικὸν inſcripſit, elegans ſanè & doctrinæ multijugæ. *Idem* dialogiſmo 21.

In *Moſellâ* maximamlaudem, ut eſt autor *Symmachus*, jure optimo ſibi vindicavit. Siquidem incredibili elegantiâ utitur in eo deſcribendo. *Faſtorum* præterea libros abſolvit, opus magni laboris, ac multarum vigiliarum. *Petr. Crinit.* de Poët. Lat.

Ingenium & eruditio fuit in *Auſonio* multa, ſed ſtylus tempora illa, inquit *Eraſmus* in *Ciceroniano*, aulæ delicias & licentiam reſpit.

D. *Auſonius Burdegalenſis* Poëta eruditiſſimus, licèt duriotis ſtyli. *Thom. Dempſter.* in elench. Scriptor.

Auſonius noſtras, Poëta poſt tempora *Domitiani* omnium eruditiſſimus, & in cujus Lectione nemo operam ſuam luſerit. *Joſ. Scalig.* ad *Virgil.* catalecta.

Auſonius non tam inelegans, meo judicio, Poeta, quàm volunt hi, qui eum *Ferreum* contumeliosè nominant. *Joann. Brodeus* l. 1. Miſcel. c. 6.

Tam eruditus verò eſt Scriptor *Auſonius*, ut vix poſſit alterum tertiumve verſum abſolvere, quin egregiam aliquam rem geſtam alludat *Caſp. Barth.* l. 40. adverſ. c. 9.

Nullam Auſonius diſciplinam ignoravit: Omnes *Latinos Græcoſque* Scriptores, quorum major pars intercidit, ad unguem novit: Hinc in ejus Scriptis multa ſe oſtendit, & varia eruditio, ut cuivis legenti non ſtatim queant intelligi. *Elias Vinet.* præfat. præfixâ *Auſon.* Scriptis.

In Scriptis ejus oblita *Tulliano* melle feſtivitas, merum gaudium. *Symmach.* lib. 1. Epiſt. 30.

Oratio Atticis Salibus aſperſa & thymô odorata. *Idem* epiſt. 22.

Ille rerum eventus nequaquam eveniet, ut ingenium tuum labor deterat: Benignitatem cura flectat: Facundiam uſus exhauriat. *Idem* ibid.

Tam ſecundæ (*Auſonius*) apud Aquitanos fuit famæ, ut ab illis cum aliquo ſeptem Sapientum contenderetur. Atque ſcitum ejus in ore omnium verſabatur: *Beatum eſſe non qui habet quæ cupit, ſed qui non cupit, quæ non habet.* Atque de eo jactabant Aquitani. Quemadmodum *Auſonius* neminem ſibi propoſuit imitandum: Ita *Auſonium* nemo nunc poteſt imitari. Eloquentiæ non ita ſtuduit, cùm hoc ſæpiùs diceret: Satius eſſe, ſi moribus Antiquorum prudentium viveremus, quàm ſi eorum tantùm linguâ & arte loqueremur.

queremur. *Jos. Scalig.* lib. 2. *Ausonianarum* lect. cap. ult.

Mosellam ipsius ita prædicat *Symmachus*, ut libris *Maronis* adjungendam judicet.

Martialem Ausonius renovare visus est ac referre scribendis *Epigrammatis*, longo intervallo, ut temporis, ita dignitatis ac præstantiæ. Huic ergo Poetæ faveo libenter, cùm homini *Gallo*, tum doctrinâ singulari, & summâ ingenii suavitate prædito. Sed minus ei tempus profectò, quo vixit, favet. Quo quidem tempore infici jamdudum cœperat *Latinus Sermo*, verbis & parum *Latinis*, & parum *Latinè* junctis. *Poëtica* facta durior multò, quàm olim. *Vavass.* de *Epigrammate*, c. 15.

Elegans & acutum *Ausonii* Poëmation *Gryphus* est; in quo propter recondi-tam doctrinam & occultos quosdam respectus, ingenium poeta declaravit suum. *Andr. Schott.* l. 2. c. 33. observ. Human.

D. Magnus *Ausonius Burdigalensis*, Imperatoris *Gratiani* Præceptor, ejusque beneficio *Consul* tandem *Romanus*, paulò ante initium Seculi 5. obiit, Religione *Ethnicus*, eoque à *Paulino* amico, sed *Christianis sacris* dedito identidem objurgatus, varia scripsit, quæ in luce publicâ versantur, omnia culta, selecta, ingeniosa, sed à fæcibus temporum, quibus vivebat, non semper libera. Ad eum quoque referuntur à Doctis illa, quæ *Dionysii Catonis* nomen præferunt *Distichа*; sed quia *Vindicianus* in Epist. ad Imperat. *Valentinianum* hujus *Catonis* meminit, alium eum esse ab *Ausonio* credibile est. Vivacitatem ingenii ejus, ut ex aliis deprehendunt eruditi ira præcipuè ex *Centone* illius *Nuptiali*, quo *Maronis* castitatem in ruborem dedit, atque utinam non lectorum hodiéque tentet pudicitiam. *Borrich.* de Poetis, p. 73.

Ausonius editus est *Amstelod.* ex recensione *Jacobi Tollii* cum Notis Variorum, in 8°. Anno 1671. In *Gryphum* ejus *De Numero ternario* commendatus est *Claudius Minos Divionensis*: In eundem de *Urbibus Elias Vinetus*: In *Mosellam Marquardus Freherus*.

S. AURELIUS AUGUSTINUS.

Natr. A. D. CCCXCVI. PAtre Patricio, Matre *S. Monica*, *Tagastæ* in *Numidia* natus, *Arbetione* & *Lolliano* Coss. Anno Christi 355. Idibus Novembris, *Romam* ex *Africâ* venit ann. 383. deinde *Mediolanum* ann. 384. ubi à S. *Ambrosio* Mediolanensi Præsule ad fidem Catholicam à Manichæorum hæresi conversus, & baptizatus est Paschali tempore ann. 388. ætatis 34. Post sanctæ matris obitum, ad *Ostia Tiberina* die 4. Maii ann. 389. reversus in *Africam*, à *Valerio Hipponensi* Episcopo ann. 391. Presbyter ordinatus, deinde Episcopus ann. 396. jubente eodem *Valerio* à *Megalio Calamensi* Episcopo *Numidiæ* Primate consecratus novo more, ut non succederet in Cathedrâ Episcopali, sed accederet, commissam sibi Ecclesiam rexit per ann. 35. usque ad diem 28. Augusti ann. 430. quo *Vandalis* Hipponem Regium jam tertium mensem arctâ obsidione vallantibus, ad cœlestem patriam evolavit, cùm libris *Juliani Pelagiani* responderet, annos natus 76. *Philip. Labbe.*

Vir

Digitized by Google

Vir ſupra omnes, qui ante eum & poſt eum hucuſque fuerunt, mortales, admirabili ingenii acumine prædituſ, omnibus liberalibus diſciplinis inſtructus, *Platoni à* Philoſophiâ pleniſſimè imbutus, *Ariſtotelicæ* doctrinæ non ignarus, in divinis Scripturis longè omnium eruditiſſimus, & in earum explanatione ultrà, quàm dici queat, incomparabili ſubtilitate ſublimis; omnes *Latinæ Eccleſiæ* Scriptores ſcribendi labore, & lucubrationum multitudine ſuperavit, editis plus quàm mille & triginta ex omni diſciplinarum genere voluminibus. *Sixt. Senenſ.* Biblioth. l. 4.

Orationis ejus, ac dictionis genus fœcundiſſimum & exuberantiſſimum eſt, ditiſſimâ & copioſiſſimâ, ne dicam nimiâ, diverſarum rerum affluentiâ redundans, & periodis in longum productis, miſtim & indiſcriminatim quamplurima ſecum volvens ac rapiens, digreſſionibus, excurſibus, & ambagibus vagabundum, quod ingenioſum, attentum, memorem, & patientem requirat lectorem: quem ne multiloquii tædio faſtidiat, *Punicis* quibuſdam argutiis recreare ſolet, ludens ſæpiſſime in ſimiliter progredientibus & ſimiliter cadentibus ſententiis, aliiſque non injucundis *Rhetorum* figuris, quæ longum & implicitum prolixæ lectionis iter emolliant. *Idem* & ibid.

Auguſtinus multum habet *Africitatis* in contextu dictionis, non perinde in verbis, præſertim in libris *de Civitate Dei*, quod unum ex ejus operibus legendum cenſeo *Philologo*, id enim bonâ ex parte in mediâ Philologiâ verſatur. *Lud. Viv.* de Tradend. Diſcipl. l. 3.

Quia D. *Auguſtinus* omnigena eruditione prædituſ erat, de omnigenis etiam rebus, & pro omnibus hominum generibus ſcripſit. *Operum* ejus plurima pro *Theologis* aut *Philoſophis* tantùm ſunt; ſed Tractatus de *Civitate Dei* pro illis etiam eſt qui Scientiam non profitentur, cumque illum inſigni cuidam *Dynaſtæ Romano* nuncupaverit, eum videtur præſertim conſcripſiſſe in gratiam Nobilium, eorumque captui attemperaſſe. Illum enim jucundum & intellectu facilem elucubrare delectatus eſt, ibique ſervato ſplendido illo igne qui in omnibus aliis ejus Operibus coruſcat, iiſque omnium admirationem conciliat, obſcuritatem vitavit quæ in quibuſdam ejus ſcriptis deprehenditur, cujuſque cauſa ab ipſo *Hieronymo* caſtigantur. Unde etiam apud Maximos totius Orbis Principes in magno pretio fuit. Is eſt liber, cujus lectionem, *Æginardo* teſte, *Carolus Magnus* in deliciis præſertim habebat. *Carolus V. Regum* noſtrorum ſapientiſſimus tanti eundem æſtimabat, ut virum cujus opera ad illius verſionem Gallicam uſus eſt remuneratus ſit dignitate *Magiſtri ſupplicium libellorum. Henricus* verò VIII. *Angliæ* Rex Commentarios quibus *Ludovicus Vives* Authoris illius difficultates explanaverat, ut gratiſſimum munus omnium quæ ſibi offerri poſſent accepit. *Eruditorum Ephemerides* Gall. diei Lunæ 15. Martii 1666.

Quid habet *Orbis Chriſtianus* hôc Scriptore vel magis aureum, vel *auguſtius?* ut ipſa vocabula nequaquam fortuito, ſed Numinis providentiâ videantur indita viro. — Non arbitror alium eſſe *Doctorem*, in quem opulentus ille juxta ac benignus *Spiritus Sanctus* dotes ſuas omnes largiùs effuderit quàm in *Auguſtinum*,

quaſi

quasi voluerit in unâ tabulâ vividum quoddam exemplar *Episcopi* repræsentare ----linguam habebat in tantum ab omni petulantia puram, ut etiam cum procacissimis *Hereticis*, vel scripto vel sermone disputans, mirè temperet à convitiis; sed Scripturarum modò testimoniis & argumentis veritatem asserit, impietatem refellit, adeò ut ne lacessitus quidem regerat maledicta. *Erasm.* Epist. l. 28. Epist. 1.

Augustinus accuratissimus in Fidei dogmatibus discernendis, & in disputandis solertissimus. *Montacut.* Apparat. 1. sect. 70.

Magnus sanè vir fuit *Augustinus*, pietate & doctrinâ admirabilis *Casaub.* Epist. 710. ad *Perronium* Card.

Unus *Aurelius Augustinus*, vir tantus, *Retractationum* libros reliquit, simpliciter ac bonâ fide, quem nullus est ad hoc tempus imitatus: videlicet manuseto vir ingenio, & modicè de se ipso sentiens. *Lud. Viv.* de Caus. Corrupt. Art. l. 1.

Hîc nobis toties occinuntur *Augustini Retractationes.* Atqui *Retractatio* nihil aliud est quàm *recognitio.* Neque enim eo titulo profitetur se castigationem errorum suorum, sed catalogum & recensionem operum suorum texere, ac singulorum velut argumenta, eò spectans, ne quid lucubrationum ipsius intercideret, aut alteri tribueretur quod ipsius esset, aut ipsi tribueretur quod esset alterius. Verùm obiter quædam sua reprehendit, fateor, sed levicula: veluti quòd alicubi sit usus vocabulo *fortuna*, quòd lapsus sit in nomine *Medici.* At plura defendit, interdum non sine tergiversatione. *Erasm.* l. 25. Epist. 14.

Nec *Hebraicè* sciebat *Augustinus*, & *Græcè* minus quàm mediocriter. *Lud. Viv.* in *Augustin.* de C. D. l. 15. c. 13.

Nunquam infeliciùs in Scripturis Sanctis versatus, quàm in *Psalmorum* enarratione---*Hieronymus* in Epistolis ad *Augustinum* taxare videtur hos *Commentarios tanquam nimis obscuros & in nonnullis etiam à rectâ lineâ, & à suâ Græcorumque omnium tractatorum mente discrepantes.* Suspicor *Hieronymum* desiderasse in his *Enarrationibus* explicationem *Psalmorum* juxta Hebraicæ veritatis puritatem, & Græcorum Expositorum sententiam: sed, cùm *Augustinus* Hebraici sermonis esset ignarus, & in Græcis literis non sic esset instructus, ut Græca *Commentaria* liberâ manu posset evolvere; necesse fuit illum sæpè ex inopiâ literalis intelligentiæ à vero, ac proprio literæ sensu ad extortas *Allegorias* deflectere. *Sixtus Senens.* in Biblioth. Sanct.

S. *Augustinus* ingenio admodum vasto, polito & acuto pollebat. Ejus ratiocinia validè urgebant. Usitata ejus Methodus est præclara Principia ponere, ex quibus innumeras elicit consequentias, adeo ut omnia Doctrinæ illius capita arctissimam inter se connexionem habeant. In pleraque *Mysteria* magis ratiocinatus est quàm ullus Author ante illum: plures Quæstiones priùs non motas agitat, harumque plures sola acuminis sui vi diremit. Longè sæpius abivit ab eorum sententia qui ipsum præcesserunt, ut novam prorsus viam insisteret, sive in *Scripturarum* explicatione, sive in Theologicis opinionibus. Circa res Theologicas de eo dici potest quod de seipso dicebat Cicero circa Philosophiam, quod fuerit *Magnus Opinator*, id est quòd plurimas opiniones quæ meram habebant

habebant probabilitatem in medium protulerit. Sed id facit *S. Auguſtinus* admodum modeſtè ac prudenter, non ea mente ut alios ad arbitrium ſuum cæcorum in morem ſequendum adigeret. Contra verò cùm agitur de Eccleſiæ Doctrina, eam cum animi firmitate proponit ac tuetur, eamque oppugnantes fortiter adoritur. Multò minus eruditione quam ingenii dotibus valebat; nam neque linguas callebat, nec Veterum ſcripta multùm evolverat. Multò faciliùs & terſiùs quàm politè ac eleganter ſcribebat. Quamvis Rhetoricam docuiſſet, Oratorum tamen eloquentiam non poſſidebat, aut illam ſaltem negligebat: Imò nec ſemper in phraſibus ſuis caſtigatus eſt ſtylus ejus, vocabulaque impropria atque barbara quandoque uſurpat, argutiis ſæpiùs vocumque alluſionibus utitur: Res eaſdem frequenter repetit, eademque ratiocinia centies in ſcriptis ſuis inculcat. Eidem mentis conceptui diutiùs hæret, quem variis modis effatur, & in locos communes excurrere ſolet. Argumenta innumera ex aliquo Principio ediſſeruit, Corpuſque Theologicum, ut ita loquar, Latinorum Patrum qui poſt ipſum vixerunt efformavit. Hi ſiquidem ex illius libris nedum hauſerunt Principia quibus uſi ſunt, ſed etiam frequenter eundem meré tranſcripſerunt. Concilia in ſuis Decretis condendis verba ejus adhibuerunt. Denique cùm Petrus Lombardus ſæculo duodecimo Theologiam univerſam in Epitomen cogere voluit, nihil fere egit quàm S. Auguſtini locos excerpere. Et quamvis S. *Thomas* cæterique Scholaſtici diverſam methodum ſecuti ſint, horum tamen plerique Principia S. *Auguſtini* amplexi ſunt, iiſque Opiniones ſuas Theologicas ſuperſtruxerunt. *Ell.* du *Pin*, Nov. Biblioth. Author. Eccleſiaſtic. Tom. 3.

Origeni & Sancto Hieronymo Sanctum *Auguſtinum* à me ſubjungendum eſſe cenſui, qui eruditione prioribus æqualis quidem non fuit, ſed hunc defectum ingenii ſui viribus, judiciique ſoliditate ſupplevit. In ſuis Libris de *Doctrina Chriſtiana* plurimiſque Operum ſuorum locis optimè notavit dotes ad Scripturam ritè interpretandam neceſſarias; cumque modeſtus eſſet harum pleriſque ſe deficere ingenuè faſſus eſt, adeoque nemo mirari debet, ſi ejus in *Scripturam Commentarii* parum accurati quandoque deprehendantur: præterquam quod in eo Studii genere ſatis exercitatus nondum erat cùm in hanc materiam ſcribere ſtatuit, ut & ipſe agnovit. Subtilioris quidem & acutioris erat ingenii quàm Sanctus *Hieronymus*; Eſtque *Origene* ordinatior etiam & verbis aptior in omnibus quorum inventor eſt: ſed quia minimùm *Græcam* linguam callebat, *Hebraicæ* verò prorſus ignarus erat, Opus quod in *Geneſim* ſuſcepit ut *Manichæis* reſponderet, ſupra vires ejus fuiſſe videtur. Quapropter idem ad incudem revocare neceſſe habuit; imò nec erubuit ea damnare quæ præcipitanter nimis & abſque auxiliis ad *Scripturam* bene interpretandam requiſitis ſcripſerat.----Cùm ſubtilis & acuti eſſet ingenii *Scripturæ* ſalebras facilè deprehendebat, imo quaſdam ſubinde animadvertebat iis locis ubi plana videbatur: Sed in eo Studii genere ſe ipſum ſatis non exercuerat, ut aptas earum ſolutiones & Lectoribus ſuis ſatisfacientes afferret. Quibuſdam præterea *Philoſophicis Theologiciſque* præjudiciis fœtus erat, quæ omnibus ſuis Operibus interſerit.

Quæſtionibus tamen ſuis in ſeptem priores *Bibliorum Libros*, oſtendit ſe *Grices* inſcium non fuiſſe, multoque felicius optatum exitum ſe aſſecuturum, ſi *Græci Hebraique* idiomatis notitiam habuiſſet, præterquam quòd totum tempus ad meditandum in tanti momenti materiam neceſſarium ei non ſuppetebat. Unde etiam fatetur ſe Opus iſtud *Quæſtiones* inſcripſiſſe, quoniam Dubia potiùs propoſuit quàm horum ſolutiones attulerit, quamvis tamen plurima enodaverit. Ejus in *Pſalmos Commentarii* ſeu potius *Conciones* nihil præter moralem & allegoricum ſenſum continent, prætereaque innumeris digreſſionibus & ſupervacaneis ſubtilitatibus ſcatent. *Ieſ. Richard. Simon.* Hiſt. Critica V. Teſtamenti lib.3. c.9.pag.397. 398. Gall.

Auguſtinus eſt *magnus diſputator, ſed non eſt ἐξηγητικὸς, non interpretatur benè Scripturam*, eſt ineptus ſæpe. Sanctus *Auguſtinus* in Sanctum *Hieronymum* ſtomachabatur, quòd *Biblia* vertiſſet, qui optimè ipſi reſpondit, adeo ut *Auguſtinus* leniſſimum reſponſum repoſuerit. Magnus Theologus fuit Sanctus *Auguſtinus*; ſed major adhuc fuiſſet ſi *Græcam Hebraicamque* linguam intellexiſſet. Sæpe fatetur ſe neque *Græcè* neque *Hebraicè* quicquam ſcire. *Rhetoricæ, Dialecticæ Grammaticæque* Profeſſor fuerat. Veterum præſtantiſſimus eſt Sanctus *Auguſtinus*. Quàm miſellus Liber ſunt Sancti Auguſtini *Confeſſiones*! *Scaligerana* poſterior.

Auguſtinus fuit utilis ad monita danda piæ vitæ, ad *Interpretandas Scripturas* ſatis infelix, certè Græcis multis locis inferior. *Grotius* in Diſcuſſ. *Rivet.* Apologet.

Auguſtinum ſuos paſſum eſſe manes nemo jure inficiabitur. Ejuſmodi eſt quòd adverſus pueros ante baptiſmum morientes, adeo immiſericorditer pronunciat, non ſolùm viſione *Dei* privandos, quæ ſententia vulgo nunc obtinet, ſed etiam inferorum igne in æternum cruciandos, quæ fuit etiam ſententia *Gregorii Ariminenſis*, doctoris Scholaſtici non ignobilis, qui ob id *Parvulorum tormentum* dictus eſt. Statuit etiam *Auguſtinus Euchariſtiam* pueris neceſſariam Huic ſubjicienda eſt alia *Opinio* in quam evidenter propendet; *Animam eſſe ex traduce*, & de patre in filium tranſire, & ex ejus ſubſtantia non minus quàm corpus progigni, minimè verò à *Deo* immediatè creari & immitti, quæ hodiè noſtra omnium fides eſt. Nemo neſcit ipſum paſſim *Angelis* naturam corpoream tribuere: temere item affirmare univerſum orbem momento creatum, & ſex dierum intervalla, in creatione ad varios gradus cognitionis *Angelica* referre. Cenſuit item cum veterum pleriſque, Tempus quod inter hominis mortem & ultimam reſurrectionem interpoſitum eſt, *Animas* abditis receptaculis contineri. Sed & cum iiſdem omninò videtur ſentire ſupremo olim die, omnium etiam ſanctiſſimorum hominum corpora, poſt reſurrectionem, igne luſtratum iri. Illud ſanè mirificum eſt quod vir, alioqui cautus & à temeritate alienus, diſertiſſimè affirmat, LXX. *Interpretes* Prophetas fuiſſe, & à Spiritu Sancto immediatè afflatos in *Scripturis* vertendis; ita ut quæcunque apud hos aliter ſunt quàm in *Hebræis* fontibus, ea non ab *Interpretum* errore, ſed à *Dei* ipſius numine ac voluntate eſſe velit, in quam ille opinionem eo inductus

Digitized by Google

ſtus eſt, quòd vulgari, & ab *Hieronymo* acriter caſtigatæ & irriſæ, de Septuaginta diverſis iſtorum *Interpretum* cellulis fabulæ, nimiùm credulus fuit. *Dallæus* de vero uſu PP. p.280. &c.

Auguſtinus deſcripſit quædam ſuppreſſo nomine ex libro *Mercurii*. *Conring.* Hermet. Medic.c.5.

Extant ejus Opera decem Tom. *Baſ.* 529.1569. *Antv.* 1574. *Par.*1586. Fol.Supplement. 2. Tom. *Par.* 1654. Fol. Paratur à Benedictinis Pariſienſ. accuratiſſima Editio, cujus aliquot jam Tomi prodierunt.

Vide Opera ejus *Genuina, Dubia, Spuria*, & *Deperdita* apud *Gul. Cave* in Hiſt. literar.ſcript.Eccleſ.

SEXTUS AURELIUS VICTOR.

QUI beneficio Cl. Viri, *Andreæ Schotti*, prodiit in lucem, ætate vixit *Conſtantis* & *Juliani* Imperatorum. De hoc Auctore ſic *Ammianus Marcellinus* l.21. Imperator (*Conſtantius*) revertitur *Naſſum*, copioſum oppidum: quò inde expeditè cuncta diſponeret ſuis utilitatibus profutura: ubi *Victorem* apud Sirmium viſum, Scriptorem Hiſtoricum, exinde venire præceptum, Pannoniæ ſecundæ Conſularem præfecit, & honoravit æneâ ſtatuâ, virum ſobrietatis gratiâ mutilandum, multò poſt urbi præfectum. Clar. An. D. CCCXCVI.

Extant hujus *Victoris* libri duo. Prior eſt de Viris Illuſtribus à *Procâ* uſque ad *Julium Cæſarem*, qui vel *Cornelio Nepoti*, vel *Plinio Novocomenſi*, vel *Suetonio* etiam falſo tribui ſolet. Alter continet vitas *Cæſarum* uſque ad *Juliani* tertium Conſulatum. His libellis præmittitur *Origo Gentis Romanæ*. Sed cur Commentatiuncula iſthæc minùs credatur ejuſdem eſſe *Victoris*, veriſimile facit titulus ejus: quando iſthic legas, ex fontibus illis petitum eſſe, ex quibus ſua hauſere juniores ipſi, *Livius*, & *Victor Afer*. Quis enim ſit *Victor* ille *Afer*, ſi non eſt hiſtoricus ille *Ammiano* memoratus, ac cujus duo ſunt libelli, quos dicebamus? Nec obſtat *Afri* cognomen. Nam *Aurelium Victorem* natione fuiſſe *Afrum*, à vero non abhorret, quandoquidem multus eſt in ea laudandâ, ac alicubi appellat *terrarum Decus:* Quamobrem ita colligimus, libellum de *Origine Gentis Romanæ* congeſtum eſſe ab aliquo, qui fuerit poſt *Aurelium Victorem*. Atque idem ſcripſit *de Origine Gentis Patavinæ*: ut ipſe initio libelli *de Origine Gentis Romanæ* teſtatur. *Victorem* fuiſſe hominem *Gentilem*, vel inde conſtat; quòd in *Hadriani* vitâ eò inclinat, ut *Antinoi* Sacrificium res fuerit pia, religioſaque. *Voſſ.* de Hiſt. Lat. l.2.c.8.

Hiſtoriæ Romanæ breviarium ex omni Hiſtoria priſcorum digeſſit, & de Viris Illuſtribus urbis Romæ libellum illuſtrem compoſuit. Scriptor præclari judicii, qui charactere cuique verè Principi affingendo, paucos omninò pares habuit. Summæ autoritatis Hiſtoricus; Afrum in eo acumen, & denſitas ſententiarum nodoſa, & ſummo affectatoque ſtudio difficilis. *Barth.*lib.54. Adverſ. cap.13.

Ingenium & dictio *Victoris Aurelii* videtur ſpeciem quandam referre *Corn. Taciti*, cui tamen nihilo propior eſt, quàm ſtannum argento. Laudandus tamen conatus, & habenda gratia *Victoris* induſtriæ, quæ cùm multa undique delibaverit, cavi nobis, ne plurimarum rerum ignari eſſemus quarum memoria cum vetuſtioribus libris unde erant excerpta, penitus interiiſſet. *Balth. Bonifac.* de Rom. Hiſt. ſcript.

Is ut elegantiâ *Romanâ* haud mirabilis eſt, ita propter magnitudinem materiæ valdè nobis utilis, licet non ſemel erret, & pleraque dicendo omittat. *Car. Sigon.* de Hiſtor. Roman.

Durum hoc mihi ipſi videretur niſi *Victorem* cogitarem, & reliquam ejus adfectatæ novitatis Phraſim. *Lipſ.* l. de Amphitheatro, c. 6.

In his (viz. *Ælio Spartiano, Julio Capitolino, Ælio Lampridio, Vulcatio Gallicano, Trebellio Pollione, Flavio Vopiſco, Aurelio Victore*) vix eſt quod probes præter Hiſtoriæ fidem; tantum abeſt, ut eos *Ciceroniani* cognominis honore digner. Nam ægrè tuentur *Sermonis Latini* caſtimoniam. *Eraſm.* in *Ciceroniano.*

Aurelius Victor, Auctor neque indiſertus, nec inargutus: quem *virum ſobrietatis gratiâ multilaudum*, dicit *Ammianus Marcellinus*: & *Caſaubonus* Opuſculum ejus, *de Vitis Auguſtorum*, elegantiſſimum appellat. *Whear.* Method. Leg. Hiſt. Civ. ſect. 22.

Aurelius Victor, ſummæ auctoritatis *Hiſtoricus*, qui *Scripta* ſua ex *Suetonio, Eutropio*, & aliis antiquioribus contexuit. *Joan.* Card. *Bona.*

Sextus Aurelius Victor, vir *Conſularis*, breviter ab *Auguſto* ad *Theodoſii* ſenioris mortem ſub quo vixit, *Imperatorum* vitas mandavit memoriæ: Nonnulla alia præterita perſecutus eſt. Corrigendus eſt autem dum tempore *Conventus Mediolanenſis* ambos *Conſtantini* filios creatos fuiſſe *Cæſares* tradit, cùm aliter conſtet ex *Euſebio* l. 4. c. 40. Vitæ *Conſtantini.* Cæterùm longè à *Victore* diſcrepat *Zoſimus*, & ipſe errore lapſus, dum *Licinianum Licinii* filium à Patre creatum *Cæſarem* dicit non cum viginti menſium eſſet infans, ſed annos viginti natum. *Ant. Poſſev.* Biblioth. Select.

S. Aurelii Victoris Hiſtoria Romana compendium Interpretatione & Notis illuſtravit *Anna Tanaquilli Fabri filia* juſſu *Chriſtianiſſimi* Reges in uſum Sereniſſimi *Delphini* in 4°. A *Paris* chez *Denis Thierry* 1681.

S. JOANNES CHRYSOSTOMUS.

Clar. An. D. CCCXCVIII.

PRopter admirabilem in dicendo eloquentiam dictus à *Græcis* χρυσόστομος & χρυσορρήμων, *Antiochiæ* anno 355. aut præcedenti natus cùm aliquot annos in foro verſatus fuiſſet, ad ſeverioris vitæ genus, ac *Chriſtianam* pietatem ſedulò converſus, adverſus *Gentiles* & *Judæos* anno 382. ſcripſit, tum anno 386. à *Meletio* Patriarcha *Antiocheno* Presbyter ordinatus, cum *Marcionitis* non ſemel diſputavit. Anno *Chriſti* 398. *Arcadii* Imp. ab obitu patris quarto, poſt *Nectarium* ad

Digitized by Google

ad *Thronum Conſtantinopol.* Regiæ urbis evectus, ex eo dejectus eſt anno 403. conſpiratione *Eudoxiæ Auguſtæ, Theophili Alexandrini*, & aliorum Epiſcoporum, & in exilium ejectus, unde paulò poſt revocatus anno ſeq. iterum deportatus eſt *Cucuſum Armeniæ* oppidum, & *Arabiſſum*, ac in villam, quæ *Comana* dicitur, in Regione *Pontica*, in quâ, cùm rediret, obiit die 14. *Septembris*, anno 407. ætatis 53. ſedis 9. cum menſibus 6. & die 20. *Phil. Labbe.*

Si *Plutarcho* fides ſit habenda, qui perſpicuitatem ac facilitatem germanum *Atticiſmum* eſſe cenſet, præclarus ac celebris *Joannes* omnes ſuperat, ut qui & *Atticum* ſe verbis præbuerit, & perſpicuitatem, qualem, haud ſcio an alius quiſquam adhibuerit. *Iſidor. Peluſiota* l.2.epiſt.42.

Linguam etiam habuit; quæ ſuo fluxu *Nili Catarrhactas* ſuperabat. Nullus profectò mortalium ab omni ævo, tantâ dicendi copiâ abundavit, quanta ſolus ille ditatus erat, & ſolus abſque fuco, illud aureum & divinum (*Chryſoſtomi*) nomen hæreditario quaſi jure conſecutus eſt. *Suidas* in verb. Ἰωάννης.

Dictio illius de more perſpicua & pura, ſplendida inſuper, ac fluens appareret, multam interim cùm ſenſuum varietatem, tum gratiſſimorum exemplorum copiam exhibens.----Quæcunque auditorum captui accommodata eſſent: atque ad eorum ſalutem & utilitatem pertinerent, ea neutiquam ille prætermittebat. Quamobrem neque admirari ſanctiſſimum virum ſatis unquam poſſum, quòd perpetuò in omnibus ſuis ſcriptis auditorum ita utilitatem, tanquam ſcopum præfixiſſe ſibi videatur, ut cætera vel omninò neglexerit, vel leviſſimè attigerit. Sed & illud penitus præ auditorum utilitate contempſit, quod alicui vel ſenſus aliquos ignoraſſe, vel ad profundiora quædam penetrare refugiſſe, vel id genus alia præteriiſſe videri poſſet. *Phot.* Biblioth. cod.171.

Quantum verò ad verborum rationem, & genus Dictionis attinet, omnes ei tribuunt nativam, nudam ac venuſtam *Attici* Sermonis puritatem, admirabili docendi facilitate conjunctam, qualis nulli unquam, vel *Græcorum* eloquentiſſimo, contigit. Nuſquam delectandi gratiâ utitur vel ſententiarum argutiis, ut *Ambroſius*; vel Poetarum illecebris, & mimorum ſalibus, ut *Hieronymus*; vel facetiis & jocis, quemadmodum *Tertullianus*: Sed affectu potius paternæ Charitatis, & pio quodam juvandi ſtudio mirificè delectat *Auditores*; quos ut majori cum attentione detineat, orationis curſum frequentibus dialogiſmis, percontatiunculis, & exercitatiunculis interrumpere ſolet. *Sixtus Senenſ.* l.4.Biblioth.Sanctæ.

Omnium ferè diſciplinarum cùm *Chryſoſtomus* fuerit exactè doctus, nullam tamen uſquam præbet oſtentationis ſpeciem, ſed omnes humanas Diſciplinas cogit ſervire *Chriſtianæ* pietati, ſic admiſcens quaſi vinum generoſum aquâ modicâ diluas. Nuſquam enim eſt aquæ vel color, vel ſapor, ſed tamen ſentis vinum eſſe ſuavius. Cumque tantus eſſet, tum eruditione, tum eloquentiâ; tamen incredibili quodam juvandi ſtudio, quicquid ferè ſcripſit, accommodavit auribus populi, eoque ad hujus captum demiſit orationis habitum, quaſi Præceptor

cum puero discipulo balbutiat. Metaphoris & collationibus, quoniam plurimùm conducunt, & ad lucem, & ad jucunditatem orationis, frequenter uritur; in quibus inveniendis quidem mirus est, sed multò mirabilior in tractandis. *Erasm.* l. 28. Epist. 4.

Mihi inter omnes *Græcos* placet *Chrysostomus* lectus: qui copiam, varietatem, figuras & flexus Sermonis dabit; denique & ornamentum grande, & quod plausus movet, similitudines atque Imagines, quibus scatet. *Lipsius* in Cent. 3. Epist. ad *Belgas*, Epist. 49.

Paschalium feriarum, sive religio, sive otium, facilè suasit, ut vêterum *Græca Ecclesiæ* Doctorum eloquentissimum, *Chrysostomum*, in manus sumerem. Ejus enim facundia, eruditio & facilitas, in causâ sunt ut eum aliis omnibus libenter præferam. Cl. *Sarrav.* ad Cl. *Salm. s.* Lut. Paris. 9. April. 1644.

Ego studiosissimus illius Patris sum, tum quia nullus melior Novi Testamenti *Interpres*, tum & propter miram dulcedinem, & amœnitatem dictionis, quam post illum nullus Ecclesiasticus Scriptor consequi potuit. *Joseph. Scalig.* epist. 389.

Verè dicam: Ego multum faveo *Chrysostomo*, propter illud flumen eloquentiæ, quod nunquam lutulentum fluit, sed semper sibi simile est. Hoc tamen non possum dissimulare, quod in eo Scriptore deprehendi, quum ab iis discessit, quæ ad sacram paginam pertinent, nihil puerilius, ne dicam insciti us esse illo. *Joseph. Scalig.* epist. 84.

Chrysostomus Patrum Græcorum præstantissimus. Si omnes S. *Chrysostomi* lucubrationes typis mandentur, 100. florenis profectò valebit. Benè scripsit, sed quando à Theologia sua, suoque textu digreditur, nihil nisi vilissimum præstat. Impuritatem superbiæ junxit. An decebat illum patrare quæ patravit. Exilio multatus est, idque jure merito. Infinita pulchra habet & optima in Novum Testamentum. *Scaligerana* posterior.

Chrysostomum & Hieronymum legere volui, ideò quod eos videbam in textu Sacræ Scripturæ exponendo feliciores cæteris haberi. *Grot.* vol. 4. Impress. Lond. apud *Moses Pitt.* fol. p. 653.

Post Sacra *Biblia & Paulinas* in primis *Epistolas*, nullum novi scriptum in quo qui concionatores sunt & *Græcè* non nesciunt, majore cum fructu versentur, quàm in *B. Chrysostomi* Homiliis, quas ita numerosas reliquit, ut nemo plures; ita bonas, ut nemo meliores; ita disertas & dilucidas, ut nihil excogitari quidem possit disertum aut dilucidum magis. *Joan. Boisius* præfat. ad Notas in Tom. 3. *Chrysostomi*.

Johanne Chrysostomo, nemo *Græcorum Patrum* plura edidit, nemo meliora sive orationis ornatum spectes, sive gravitatem sententiarum. *Suidas* in omnes *Veteris & Novi Testamenti* libros commentaria refert edidisse, complurimos præterea composuisse Tractatus, *ad multa versuum millia, quorum numerum inire non hominis esse, sed Dei, cui nota sint omnia. Georgius Alexandrinus* quatuor millia & octingentos ipsius *Sermones*, cùm omnes non possent, à piis quibusdam viris post mortem ejus coacervatos scribit. Porrò in interpretandis *Scripturis* ita felici

felici, adeoque Divino fuisse Ingenio constat, ut quamvis cæteri *Ecclesiæ Patres* communibus suffragiis locum aliquem *Scripturæ* secùs quàm ipsi visum esset, interpretarentur, contra omnes unius præponderaret sententia. Quam consuetudinem in *Orientali Ecclesia*, & semper antea, & suo tempore obtinuisse scribit *Author incertus vitæ Chrysostomi* c.37. Quin & in *Occidentali* magni fuisse ponderis ejus *Interpretationes*, testes sunt locupletes *Hieronymus* & *Augustinus*; ipsisque adeo *Britannicis Insulis* solùm ex omnibus Antiquis *Interpretibus* lectitatum, in summaque habitum admiratione multis ante suam ætatem seculis refert *Georgius*. Nec minor in *Dogmatibus* stabiliendis ejusdem Auctoritas. *Henr. Savil.* in præfat. *Ioan. Chrysost.* oper. præfix.

Chrysostomus licet pulchrè suo cognomini respondens, alicubi tamen verbis redundat, & in digressionibus videtur immodicus. *Erasm.* l.28.Ep.7.

Iohannes Chrysostomus absque controversia doctissimus ac facundissimus scriptor. Ei tamen multa excidisse, vel falsò, vel certè incautiùs dicta, & veniam poscentia quis neget? Quale est quod somniat *Davidem* eos Psalmos qui quinquagesimum proximè consequuntur, humanâ simpliciter intelligentiâ scripsisse, Spiritu Sancto vacuum. Idem peccatum originale videtur nesciisse; nam & peccatum nobis naturâ inesse negat, & parvulos peccato carere ait, & illud *Pauli* ad *Romanos* 5.19. *Per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi*, admodum dilutè interpretatur, ac si Apostolus vellet homines *Adæ* scelere, non peccato quidem ipsi, sed morti fuisse subjectos. Eum quoque clarum est justorum animas cœlo ante supremam resurrectionis diem excludere, & preces pro ipsis damnatis approbasse, ac velut utiles commendasse; quod videntur quoque sentire *Augustinus*, *Damascenus*, & alii. *Dallæus* de usu PP. pag. 273.274.

Extant Opera *Chrysostomi* Græcè 8. vol. *Eton.* 1613. [quæ nitida planè est & accurata editio] Græc. Lat. 11. vol. *Par.* 1609. & 1636. fol. *Oratio in Diodorum Tarsens.* cum Palladio Gr. Lat. *Par.* 1680. 4. *Homil.* 6. ap. Combef. 1656. *Homiliæ* 4. in *Psalm.* & *interpretatio in Daniel.* Gr. Lat. *Par.* 1661. 4. Desideratur inter hujus Patris inedita, celebertima ad *Cæsarium* Monachum adv. Apollinarii Hæresim Epistola, Antiquam hujus Epistolæ versionem [græca enim superesse haud sperandum est] ex codice Florentino à se descriptam *Palladii* Dialogo de vita *Chrysostomi* nuper subnexuerat *Emericus Bigotius*. Verùm impressione ad umbilicum perductâ, Epistolam à reliquis divulsam supprimendam curarunt Censores aliquot *Sorbonici*. De quo meritò conquestus est ex Reformatorum gente *Parisiensis* Theologus. Donec prodeat integra, liceat mihi hoc loco ad fragmenta quæ extant, digitum intendere. Primum habetur ap. *Petrum Martyrem* [qui Epistolam hanc ex eodem Codice Florentino descripserat, secumque in *Angliam* retulerat] in defens. Eucharistiæ adv. *Gardinerum* VVintonien s. Part. 1. pag. 390. Et iterum p. 502. edit. ut videtur. *Tigur.* 1559. fol. Et loc. commun. Class. 4. cap.10. pag. 603. nobile, si quid aliud, adv. Transubstantiationis dogma testimonium. Aliud habet *Damascenus* libro contra *Acephalos* ap. *Canis.* Antiq. Lect. Tom. 4. Part. 1. pag. 211. Tertium Anonymus contra

contra *Severianos* ibid.p.238. *Cave* Chartophyl.Eccleſiaſt.

Vide ibid. Fragmentum Græc. prædict. Epiſtolæ ex Biblioth. *Arundel.* antiq. MSS. deſumptum.

S. *Chryſoſtomi* Epiſtolæ ad *Ceſarium* apographum habuit ex Bibliothecâ Florentinâ *Laurentius Panciatichi*, Cardinalis Medicæi Bibliothecarius, cujus copiam ab eo impetrare non potuit *Chriſt.Sandius*, ut ipſe teſtatur in Appendice Hiſtoriæ *Arianorum*; cumque eum interrogaret quid Epiſtola contineret, reſpondit Panciatichi ſe non audere id propalare. *Chryſoſtomi* Homiliis in totum Pſalterium (quarum partem tantùm habemus) uſus eſt *Wilhelmus Lindanus*, ex Cardinalis *Granvellani* Bibliotheca. Has in Latinum Sermonem vertit *Martinus Duncanus*, eodem Lindano teſte, Præfatione in Pſalterium vetus ab eo caſtigatum. Verùm tralatio iſta nunquam prodiit. Veteris Teſtamenti Synopſis, auctore *Chryſoſtomo* MS. occurrit apud Cl. *If. Voſſium*. His adde *Jeremiæ* explanationem, quæ Græcè integra extat in catena *Chisleriana* in hunc Propheram, *Paul.Coloneſ.* Paralipom. ad Chartophyl. Eccleſ. *Gul.Cave.*

SULPICIUS SEVERUS,

Vel potiùs,

SEVERUS SULPICIUS.

Circ. A. D. CCCC. AQuitanus, *Primuliacenſis* in *Galliâ* Presbyter, terſiſſimi Sermonis Scriptor, claruit & ſcripſit anno 400. obiit circa annum 422. *Gul.Cave.*

Scripſit duos libros de *Sacrâ Hiſtoria*---Vitam *B. Martini*---Tres Epiſtolas ---Tres Dialogos. In quibus ſequitur errorem *Millenariorum.*

Severus Presbyter, vir genere, & literis nobilis. *Gennad.* in catal.

Severus, vir doctrinâ & ſapientiâ pollens. *Auguſtin.* epiſt. 205.

Dictione utitur tersâ, & eleganti, adeo ut *Eccleſiaſticorum* puriſſimus *Scriptor à Joſepho Scaligero* vocetur. *Voſſ.* de Hiſt.Lat.

Elegantiâ *Romani Sermonis* vix quiſquam *Chriſtianus Auctor* extat præferendus *Severo Sulpitio*; ut eum legens videatur ſtantis *Reipublica Senatorem* aliquem de divinis rebus diſſerentem audire. *Barth.* l.12.adv.c.18.

Chriſtianum Salluſtium vocat *Barthius* l.49.adv.c.4.

Quo opuſculo (*ſacrâ Hiſtoriâ*) non ſanè magno, aliud an ullo unquam ſeculo *Reip.Chriſtianæ* utilius ac præſtabilius editum ſit, iis, quorum illud eſt judicium, judicandum relinquo. De *elegantia* verò præſtare auſim, & affirmare me poſſe confido, nulli idem omnium *Scriptorum Eccleſiaſticorum* quicquam concedere; alia verò omnia, quæ in eodem genere verſantur, tanto intervallo omnimodis ſuperare, ut ne ſint quidem ad hoc comparanda. Magnum eſt quod dico, & fortaſſe plurimis incredibile: Sed ejuſmodi tamen, quod non tã dicenti mihi, quàm teſtificanti pro me veritati creditum iri confidam, ſi quibus operæ pretium erit *Oroſium*, *Florum*, *Eutropium*, alioſque *Epitomarum* autores cum hoc noſtro omnibus

omnibus partibus contendere. *Victor Giſelin.* in vita *Sulpit.*

Horror omnes qui ſe aut ſacris aut prophanis ſtudiis dediderunt Adoleſcentes, ut *Severum* hunc eo animo legant, ut plurimùm ſe non tam in prudentiæ, quàm in religionis & innocentiæ ſtudio profecturos eſſe confidant. Addo etiam *Latinæ Eloquentiæ*, quam ille tantâ induſtriâ coluit, ut *Salluſtianam* dictionem nobis magnâ ex parte expreſſerit. *Car. Sigon.* comment. in l. 1. *Hiſt. Sacræ.*

Dignus ſanè, qui vel eo nomine legatur, quòd ſupra ſæculi ſui captum loquitur Latinè. *Ioſ. Scalig.* in epiſt. 305.

Vir erat doctrinâ & ſapientiâ plurimùm pollens; ſcriptor valdè politus *Webar.* in Meth. legend. Hiſt. Eccleſ. ſect. 2.

Sulpitius mollior quidem & jucundior & dilucidior & illaboratior *Hilario*, ſed Phraſis *Gallum* fuiſſe declarat. Non deeſt pietas, ſed abeſt vis & gravitas, & eſt floridum dicendi genus magis, quàm nervoſum. *Eraſm.* in *Ciceroniano*, pag. 152.

In Senectute vergente, à *Pelagianis* deceptus [*Severus Sulpitius*] poſtea erroris ſui pœnitentiam egit; ac perpetuo ſilentio linguæ temeritatem expiavit. Stylus *Severo* clarus, faciliſque; & longè ſupra ſeculi ſui genium terſus & politus. *Gul. Cave.*

Hic Author (*Severus Sulpitius*) elegans eſt. Admodum caſtè politeque ſcribit. Eximiam brevitatem ſummæ perſpicuitati conjunxit, in quo *Salluſtium* quem imitatus eſt antecellit. Hiſtoriæ Breviarium ita concinnum & egregiè elaboratum nemo nobis exhibuit. Non eſt tamen valde accuratus & in Hiſtoriam pluries peccat, in Eccleſiaſticam præſertim. Quoad Miracula credulus admodum eſt, Veterumque deliramentis ſuffragatur, circa Regnum Mille annorum, circa Antichriſtum quem putat *Neronem* eſſe, circa tempus finis ſeculi, & circa filios Dei qui cum mulieribus commercium habuerunt. Admodum obiter perſtringit Hiſtoriam Eccleſiæ, à *Ieſu Chriſto* uſque ad Sæculum quartum. Pauciſſima de *Arianis* memorat; ſed de *Priſcillianiſtis* prolixè admodum diſſerit, pluraque quam cæteri Authores de iis nos docet. *Ell.* du *Pin.* Nov. Biblioth. Author. Eccleſ. Tom. 3. Gall.

Quòd à *Pelagianis* ſeductus in aliquo à regulâ *Orthodoxæ Fidei* exorbitaverit *Severus*, nuſquam omninò, niſi in ſolo *Gennadio* legi, qui neſcio utrum hoc alicubi & ipſe legerit, an ex ſolâ famâ, quæ facta infectaque loquitur, didicerit. Illud tamen fideliter credo, hunc ejus *errorem* gloriam ſanctitatis ejus non obſcuraſſe; cùm autor idem qui refert, deceptum teſtetur & correctum. *Guibert.* Abbas *Gemblacenſis.*

Malè verò *Carolus Sigonius*, *Petrus Galeſinius*, & *Victor Giſelinus Sulpitium* hunc, cum *Sulpitio*, Epiſcopo *Bituricenſi*, confundunt. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Sulpitius Severus, vir fabulis addictiſſimus. *Henr. Dodvvel.* diſſert. *Cypr.* p. 299. in 8.

Severi Sulpitii libri de *Sacrâ Hiſtoriâ* & *Dialogi* de Converſatione Orientalium cautè legendi ſunt. *Bellarm.* de Scrip. Eccleſ.

* *Ioannis Druſii* Commentarius in *Sulpitii Severi* Hiſtoriam Sacram

prohibetur, donec emendetur. *Index Madrit.* anno 1667.

Georgii Hornii Commentaria in *Severum Sulpitium*, omninò prohibentur in *Indice Romæ* Impreſſo 1681.

Prodierunt Opera *Sulpitii Severi* cum Notis Variorum, accurante *Georgio Hornio.* Amſtelodami apud *Elzevirios* 1665. in 8.

De *Severi Sulpitii* laudibus & Scriptis, *Bellarminus* & *Labbæus* in Opere ſuo, De *Scriptoribus Eccleſiaſticis*, *Poſſevinus* in *Apparatu Sacro* ſcripſerunt. Hujus operibus ſæpiùs impreſſis cum Notis etiam & Commentariis, addo duas inſignes *Epiſtolas* ad ſororem ſuam, quas primus evulgavit *Stephanus Baluzius* tom. 1. Miſcellaneorum ſuorum p. 329. Itemque alias quinque in *Spicilegio Lucæ Dacherii* evulgatas ex MS. Cod. tom. 5. p. 532. magnum veteris ac venerandi Scriptoris Supplementum. *Caſimir. Oudin.* in Supplem. ad Bellarm.

AURELIUS PRUDENTIUS CLEMENS.

Clar. A. D. CCCCV. VIr clariſſimus, *Hiſpanus*, Miles *Palatinus*, [ſunt qui Virum Conſularem atque urbi *Romanæ* Præfectum vocitent] Poeta *Chriſtianus*, natum ſe canit Anno *Dom.* 348. Floruit *Theodoſii* Magni & Filiorum ejus temporibus. De morte *Prudentii* nihil conſtat. *Iuventutem* incontinenter actam ſibi fatetur ipſe & dolet.

Leguntur adhuc ipſius *Poëmata* multiplici ac vario genere carminum compoſita : Quibus facilè probari poteſt, eum quidem pro conditione temporum maximè præſtitiſſe inter *Chriſtianos* Poetas, non modò eruditis verborum figuris, ſed etiam ſententiarum gravitate. *Sidonius Apollinaris* haud omninò contemnendus *autor* in legendis atque obſervandis antiquis Scriptoribus, cùm loquitur de *Prudentio* Poetâ, minimè veritus eſt, illum *Horatio* adjungere. *Petro. Crinit.*

Fuit homo multæ quidem eruditionis ac variæ, verùm in *Eloquentiâ* ac linguæ caſtitate vel parùm valuit, vel potiùs neglexit, deſiderio videlicet pietatis ac *fidei:* Quod ipſe innuit cum alibi, tum in *Hymno* octodecim *Martyrum Cæſarauguſtanorum. Lil. Gyrald.*

Hiſtoriam Chriſtianam juvit iis, quæ, inter alia, de variorum *Martyrum* paſſionibus ſcripſit : *Carmine* quidem; ſed ex quo tamen petere rei geſtæ veritatem ſoleant, qui hanc materiem *proſâ* proſequuntur. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Aurelius Prudentius, Poeta *Chriſtianus*, ſcripſit egregia carmina. *Bellarm.* de Scriptor. Eccleſ.

Prudentius Pindarus Chriſtianus dulciſſimus, & prudentiſſimus *Chriſti vates. Joann. Bona.* Card.

Senex vario metrorum genere *res Eccleſiaſticas* ingeniosè & eleganter tractavit. *Illyricus* Catal. *Teſtium Veritat.*

Prudentius ſeptimum & quinquageſimum annum agens, *res Eccleſiaſticas* vario carminum genere cœpit componere, doctè & eleganter, niſi quòd interdum in *vocibus peregrinis* & maximè *Græcis*, ſyllabarum quantitatem neglexit, quum tamen *Græcas* illum *Literas* probè tenuiſſe reſtentur librorum ipſius *Inſcriptiones Græcæ. Car. Stephan.* in Dictionar. &c.

Prudentius

Prudentius ſanè tolerabilis eſt Poeta, ſed aliàs ætatis conſuetudine abripitur, aliàs priſcorum verborum uſui, & *Lucretii* imitationi nimium indulget. *Caſp. Sciopp.* in conſultat. p. 43.

In *Prudentii* carmine ſunt etiam quæ deſideres. *Lud. Viv.* de Trad. Diſcipl. p. 520.

Quô nemo diviniùs de *Chriſtianis* rebus unquam ſcripſit, *Barth.* adv. l. 8. c. 11.

Eſt enim in eo poetâ recondita eruditio rarus in verbis lepor, in phraſi latinitas non impura, niſi quâ imitatione ſacræ loquelæ, fregit volens regulam, & quâ à barbarie Monachorum exſcribentium ſecus quàm voluit, non rarò ſcribere coactus eſt. *Barth.* l. 21. c. 4. Adv.

Elegantium rerum theſaurus eſt *Prudentius*, quem non debemus inſtar Poetæ vulgaris præterire. *Idem* ibid. l. 27. c. 5.

Prudentius bonus Poeta. *Scaligerana* 1.

Prudentius elegantiſſimus Poëta. *Scaligerana* 51.

Aurelius Prudentius Clemens, *Theodoſio* Magno Imperatore clarus, ſupra genium ſeculi ſui facundiâ & piâ eruditione aſſurrexit. Sunt inter manus opera ejus metrica *pſychomachia*, *cathemerinos*, *apotheoſis*, *hamartigenia*, item de *Coronis Martyrum*, & libelli duo adverſus *Symmachum* cum hymnis aliquot. Verſus ejus, ſi quantitatum vitia tollas, ferè ſinè ſalebris, ſonori, decori. *Barrich.* de Poëtis p. 72.

Prudentius non eſt valde bonus Poeta. Barbaris ſæpe utitur vocibus, & ab *Auguſtani* ſeculi puritate longè remotis. Ejus ſententiæ ſunt ſic ſatis concinnæ & vero Chriſtiano dignæ. Quidam ejus loci eleganter ſcripti ſunt, quique cum jucunditate leguntur. *Elles* du *Pin.* Nova Biblioth. Author Eccleſ. Tom. 3.

Prudentius omnium Chriſtianorum Poetarum prudentiſſimus & eruditiſſimus. *Taubmann.*

Tantum ſpirans tum ſanctimoniæ, tum ſacræ eruditionis, ut mereatur inter graviſſimos Eccleſiæ Doctores annumerari. *Deſider. Eraſm.*

Unus omnium inter Poetas Chriſtianos Lectores ſuos paſcere ſufficit lautiſſimè, ſive prerioſiſſimas panis cœleſtis, hoc eſt, verbi divini epulas eluvias, ſive efficacis eloquentiæ condimenta requiras. *Petrus Moſellanus* in Epiſt. ad *Matth. Meiner.*

In *Aurelii Prudentii* Poematis viget & ſpirat ardor Pietatis, & eruditio, & gravitas *Chriſtiana* & flexanima diviniùs efflati pectoris Eloquentia, ad ciendos in animis legentium affectus pios efficaciſſima. *David. Chytraus* in Regulis ſtudiorum, p. 194.

Tamen in *Prudentio* verborum non tam acer delectus. *Lipſ.* in l. 2. Saturnal. Sermon. c. 20.

Prodierunt opera ejus ſive Poemata cum Notis Criticis *Nicolai Heinſii* in 12. *Amſtelodami* 1670. apud *Elzev.*

Libri 2. adverſus *Symmachum* cum Scholiis *Iſaaci Grangei* Gymnaſiarchæ *Vindocinenſis*, ad ill. D. *Ceſarem* de *Vendoſme*, Vindocinenſem Ducem. *Par.* apud *Robertum Fouet.* 1614. 8.

Digitized by Google

SYNESIUS.

Clar. A. D. CCCCX.

GEnere *Pentapolitanus*, ex Philoſopho *Platonico*, *Ptolemaidis* in *Thebaide* Epiſc. vivebat annum circ. 412. *Gul. Cave.*

Opera Syneſii edidit *Dionyſius Petavius*. Ann. 1612. & 1631. cum Notis, Inter quæ liber de *Regno* : De *Providentiâ* libri duo : *Epiſtola* 155. *Dio*, vel, de vitæ ipſius inſtituto : *Calvitii* encomium : *Cataſtaſis* in Barbarorum excurſionem : *Cataſtaſis* in laudem *Anyſii* : De dono *Aſtrolabii Homilia* : *Hymni* : *De Inſomniis.*

Hic igitur *Syneſius*, tum reliquis diſciplinis excultus fuit, tum in Philoſophiâ adeò excelluit, ut admirationi eſſet etiam *Chriſtianis*, his ſcilicet qui neque odio, neque gratiâ adducti, de rebus judicare ſolent. Perſuadent igitur illi, ut ſalutaris regenerationis lavacrum perciperet, & *Sacerdotii* jugum ſubiret, tametſi *Reſurrectionis* doctrinam nondum ſuſcepiſſet, neque ita ſentire vellet : rectè omninò conjicientes, ad reliquas ejus viri virtutes iſta eſſe acceſſura, cùm *Divina Gratia* nihil imperfectum habere ſuſtineat. Nec ſpes eos fefellit. Qualis enim & quantus extiterit, abunde teſtantur, tum *Epiſtola* poſt ſuſceptam Sacerdotii dignitatem eleganter & doctè ab eo conſcriptæ; tum *Oratio* quam dixit eidem *Imperatori Theodoſii*; tum quicumque ejus libri admodum utiles circumferuntur, *Evagr.* l. 1. Eccleſ. Hiſt. c. 15. *Henr. Valeſ.* Interprete.

Lectæ ſunt *Epiſcopi Cyrenes*, cui *Syneſio* nomen, de *Providentiâ*, & de *Regno*, aliiſque nonnullis *Orationes*. Stylus illi ſublimis quidem & grandis, ſed qui ad popularem ſimul dictionem aliquantum inclinet. Lectæ ſunt & ejuſdem *Epiſtolæ* variæ, venuſtate ac dulcedine fluentes, cum ſententiarum robore ac denſitate. *Phot.* in Biblioth. Cod. 26.

Syneſii ſtylus, *Photii* quidem judicio, grandis & ſublimis eſt, ſed Poeſin aliquatenus redolet. In narrationibus præſertim & in deſcriptionibus excellit. Prolixis præfationibus crebriſque digreſſionibus variat argumenta quæ pertractat. Delectabilia reddit eadem, præclaris Hiſtoriæ fabulæque locis, inſignioribuſque Profanorum Poetarum dictis. Nihil aſperi nec tædioſi habet ejus Philoſophia; ea eſt ejus induſtria ut hanc gratam & jucundam reddat; ad ſolam delectationem attendere videtur, cùm præcipua ſapientiæ capita tradit. Ad ſummarum veritatum notitiam lectorem ſenſim deducit, dum feſtivas tantum narrationes ſe legere putat. In prima ejus Epiſtola duorum generum Opera illum ſcripſiſſe obſervat; alia eſſe circa ſublimiſſimam Philoſophiam; alia verò Rhetoricas diſſertationes eſſe : Sed facile cognoſci poſſe utraque ejuſdem ingenii fœtus eſſe, modò res ſerias, modò facerias meditantis. Et ſanè idem character ubique conſpicitur. Opera ejus Philoſophica Rhetoricis & Poeticis figuris ſunt exornata; Eloquentiæ verò diatribæ ſententiis Philoſophicis roborantur. In Platonicis Scriptis verſatiſſimus erat, & ex illo fonte hauſerat quicquid maximi & celſiſſimi habet antiqua Philoſophia circa ſummi Entis & Moralium Principiorum cognitionem. Pauca de Religione noſtra ſcripſit, & multùm abeſt quin

in

Digitized by Google

in ea æquè doctus esset ac in Platonis Philosophia. Liquet tamen ex ejus Epistolis eum fuisse sapientissimum, prudentissimum & optimum Episcopum. Negotia quantùm poterat detrectabat; quando tamen illis implicabatur dexterrimè sese hinc expediebat, eaque cautissimè gerebat. Magna sinceritate cordisque rectitudine utebatur, nec tamen constantia & lenitate, datâ occasione deficiebat. Humilitatis seu modestiæ suæ præclaram ideam mentibus nostris ingenerant conatus illi quibus Episcopatum recusavit, & modus ille quo de se ipso loquitur Ad quotum usque annum vixerit ignoratur. *Ell.* du *Pin.* Nova Biblioth. Author. Eccles. Tom. 3.

Synesius vir admirandæ sanctitatis & doctrinæ, eloquentiæ tamen studiis clarior, quam rerum *Ecclesiasticarum* notitiâ. *Quenstedt.*

Synesius Philosophorum omnium, uno *Platone* excepto, eloquentissimus---- Neque enim mihi animus est, eloquentissimi juxta ac sapientissimi Philosophi [*Synesii*] laudes pertexere, aut orationis accuratissimæ virtutes persequi, aut reconditam *philosophandi* rationem in lucem protrahere. *Luc. Holsten.* dissertat. de *Synes.* & de Fugâ Episcopatûs.

Phrasis ejus tanquam *Attica* laudatur. *Gesner.*

Dictione utitur gravi, & quæ exercitatum & attentum lectorem requirit. *Neand.* Geograph.

Synesius elaboratus, & translationibus Paulò obscurioribus frequens. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. p. 540.

Ioannes Maria Brasichellanus in *Romano Indice* observat, *Synesium*, qui diutiùs antè Philosophus *Ethnicus* vixit, *Platonica* quædam seu *Pythagorica* nonnunquam suis *Hymnis* inseruisse, præsertim, cùm de *Trinitate* loquitur, vix *Poëticis* numeris potuisse retinere exactam illam loquendi rationem, quam Theologia in Mysterio sacræ *Triadis* servandam præscribit.

Reperiuntur in *Scriptis* ejus quædam *Ethnica* opiniones, quales sunt *Opinio* de *Venere*, quòd ejus indignatione mulieres *Libycæ* grandes habeant mammillas, pectoraque inconvenienter composita, ita ut infantes non per alas, sed per humeros lac sugant, mammâ in humeros rejectâ, Epist. 4. *Opinio* de *Fortuna* & *Famâ*, quòd *Deæ* sint, Epist. 43. 44.

Vide plura *Ios. Arndii* Lexic. Antiquit. Ecclesiast.

Synesius pius, & doctus, argutus interdum, stylo amœno, æquè prosâ versuque bonus. *Balth. Bonifac.* Ludic. Hist. p. 603.

Vir pietate & eruditione inter primos sui ævi. *Hofman.*

Vir fuit admirandæ sanctitatis & doctrinæ. Scripsit plurimas & elegantissimas Epistolas. *Bellarm.* de Scriptor. Eccles.

Synesii Epistolas admirandas vocat *Gregorius Gyraldus.*

Egregia in Synesii Epistolis occurrunt. Scaligerana 2.

Synesius, patriam nactus *Cyrenen*; *Pentapoleos* in *Libyâ Ægypto* proximâ nominatissimam urbem, ab ineunte ætate, ut ex epistolâ 57. adversus *Andronicum* discimus, Philosophiæ operam dedit, *Alexandriæ Magistrâ* imprimis ejus *Hypatiâ*, *Theonis* præstantissimi Mathematici filiâ, quæ ut ex *Socrate* constat, anno

Digitized by Google

demum 415. à populo primùm teſtis obruta eſt, tum membratim diſcerpta, fuitque inter ſophiſtas ſui temporis nominatiſſimus, uxorem duxit, quatuorque ex eâ filios ſuſcepit, Legatione pro patriâ ſuâ per triennium functus eſt *Conſtantinopol.* apud *Arcadium* Imperator. circa annum 400. ad quem habuit orationem de Regno: dein anno 410. Epiſcopatum *Cyrenes* ſeu *Ptolemaidis* patriæ ſuæ invitus capeſſere coactus eſt, ordinatus à *Theophilo Alexandrino* Patriarchâ ſub *Theodoſio* juniore *Arcadii* filio. Quamdiu in ſacrâ illâ miniſtratione vixerit, quove anno obierit, à nemine proditum eſt *Phil. Labbe* de Scriptoribus Eccleſ.

ISIDORUS PELUSIOTES.

Clar. A. D. CCCCXII.

PResbyter *Ægyptius* ſanctiſſimus & magnæ in Eccleſiâ *Chriſti* gloriæ, vulgò *Peluſiota* dictus, quòd juxta Urbem *Ægypti Peluſium*, quibuſdam modò *Celbeis* vel *Damiata* appellatam, monaſticam vitam exercuerit [ſunt & qui Abbatem vocent *Peluſiaci* montis in *Ægypto*.] Fuiſſe *S. Ioannis Chryſoſtomi* diſcipulum, & floruiſſe ſub *Arcadio* ejuſque filio *Theodoſio* minore conſtat. Obiit die 4. Februarii poſt annum 431. neque enim certus mortis ejus annus cognoſci poteſt. *Phil. Labbe* de Script. Eccleſ.

Angelicam in carne degens vitam, multa ſcripſit variæ utilitatis plena, potiſſimùm autem *Epiſtolarum* omnis generis divinâ ſimul & humanâ gratiâ refertarum propè Chiliades decem, ſive decem millia: in quibus omnes divinas utriuſque *Teſtamenti* Scripturas expoſuit, & omnes omnium hominum mores inſtituit, uſus in eis dicendi genere maximè ad *docendum* accommodato. Vidimus in Bibliothecâ *Marcianâ Venetiis*. Volumen manu ſcriptum, complectens hujus ſancti viri 1148. Epiſtolas. *Sixtus Senenſ.* Biblioth. l. 4.

Peluſiaci in *Ægypto* montis Monachis præfuit *Abbas, Iſidorus Peluſiota* inde dictus, eximius *Iohannis Chryſoſtomi* diſcipulus vir doctiſſimus, & in Prophanis etiam Scriptoribus [*Platone & Plutarcho*] verſatus, qui propter inſignem vitæ, morumque ſanctitatem Θεοφόρος peculiariter eſt appellatus, quemque *Angelicam* in carne vitam degiſſe, atque Monaſtici Inſtituti vivum ac animatum exemplar fuiſſe *veteres* affirmant. Placuit ipſi *Scripturam*, & alia quæ occurrebant *Dubia*, *Epiſtolico* ſcribendi genere explanare. Scripſiſſe autem *Iſidorum* ad decem millia *Epiſtolarum*, atque in his ter mille *Scripturam Sacram* expoſuiſſe, auctor eſt *Suidas*, vel quem *Suidas* exſcripſit. Hactenus verò triplici editione non plures in lucem prodierunt, quàm bis mille tredecim. *Ioan. Andr. Queneſt.*

Iſidorum Peluſiotem Εὐγλωττον appellat *Damaſcius* apud *Suidam*, quòd unâ cum ſimplicitate veritatem amaret, probaret, & ſine omni diſſimulatione loqueretur.

Quod ſcribis de repertis B. Patris *Iſidori Peluſiota* Epiſtolis, & tuâ curâ deſcriptis atque ad edendum paratis, beaſti me, Mi *Rittershuſi*, hoc Evangelio. Macte hoc ſtudio atque *Hermæo* iſto. Multum quidem tibi jam *Reſp. Literaria* debet, propter egregia ingenii tui monumenta, quibus illam auxiſti, ornaſti: ſed magnum cumulum

Digitized by Google

cumulum prioribus tuis meritis adjeceris, si tam pium & eruditum Scriptorem ἐξ ἄδου πολίτην nobis dederis. *Isaac. Casaub.* Epist. ad *Conrad. Rittersh.* Dat. Madrid. 3. Non. *Septemb.* 1604.

Isidori Epistolæ quæ in publicum prodierunt, libris 5. succinctæ sunt & oppidò elegantes, in quibus plurima *Scriptura* loca erudite enodantur. *Hofman.*

Isidorus Pelusiota reliquit Epistolas doctas & pietatem spirantes. *Konig.*

Isidori Pelusiotæ Epistolæ, bonus liber. *Scaligerana* 2.

Origenistæ Orthodoxos olim irridentes *Pelusiotas* per contemptum vocabant, ut docet *Hieronymus* ad *Pammachium*, de Erroribus *Origenis*.

Theodosio Imp. regnante, magno etiam in honore fuit *Isidorus Pelusiota*, cujus gloria ob illius tum facta, tum dicta longè latéque pervagata est, omniumque sermone celebrata. Iste carnem sic maceravit laboribus, sicque animum arcanis & divinis doctrinis saginavit, ut *vitam Angelicam* in terris traduceret, & vivam expressamque effigiem *vitæ Monasticæ*, & divinæ contemplationis omnibus perpetuò intuendam proponeret. Scripsit quidem cùm alia multa opera perquam utilia, tum unum ad *Cyrillum*: ex quo perspicuum est, eum iisdem cum admirabili illo *Cyrillo* vixisse temporibus. *Evagr.* l. 1. c. 15.

Jam quòd rursus de *Epistolis Isidori Pelusiotæ* dicendum est cùm ea sententiis, ac brevibus adhortationibus aculeum *Lectori* perutilem infigant, suasetim probis, & eruditis *Gymnasiarchis*, ne tantam sinerent elabi occasionem, quâ eas Discipulis interdum prælegerent, sicque eorum mores efformarent, dictionem ac pietatem eis instillarent. *Ant. Possevin.* Apparat. Sac.

Prodierunt opera ejus omnia Græcè & Latinè in Fol. *Pariſ.* ann. 1638.

Alius planè à nostro erat *Isidorus*, cujus sæpiùs meminit *Suidas*, in vocibus Ἀφίλητος, Μάϊτλοι & σαφήνιον, nempe Philosophus Gentilis; cujus vitam scripsit *Damascius*, quam apud Photium Cod. 242. videre est *Gul. Cave* in Hist. literar. Script. Eccles.

S. CYRILLUS ALEXANDRINUS.

THeophilo patruo suo θεῖος πρὸς πατρὸς successit in Patriarchatu *Alexandrino*, eumque rexit ab ann. 413. ad ann. 444. quo decessit die 9. Junii, vel ex aliorum calculis, die 28. Januarii anni sequentis. Præfuerat ann. 431. *Concilio Ephesino* adversus *Nestorium*, nomine Sancti *Cælestini* Papæ. *Labbe* de Script. Eccles. Clar. A. D. CCCCXII.

Cyrillus Alexandrinus Episcopus, acumine ingenii, subtilitate judicii, eruditionis varietate, docendi facilitate, copiâque differendi celebris, & pietate sincerâ conspicuus, reliquit in divinas literas varios ac penè innumerabiles interpretativi generis labores, hoc est *Homilias* valdè elegantes, quas olim [ut *Gennadius* refert] *Gracia* Episcopi ad declamandum memoriæ commendabant. *Sixt. Senens.*

Cyrillus Episcopus *Alexandrinus*, vir sanctissimus, & doctissimus, ac præsertim circa mysterium *Incarnationis Dominicæ* à Deo doctus. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Cyrillus

Digitized by Google

Cyrillus vir ingenii vehementis & imperatorii. Myſterii *Incarnationis* acerrimus Hyperaſpiſtes. *Hofman.*

Cyrillus Epiſcopus *Alexandrinus*, magis bonus Theologus, quam vir bonus, *Ioannis Chryſoſtomi* viri innocentiſſimi diſertiſſimique in vitâ & poſt mortem hoſtis infenſiſſimus. *Henr. Savill.* Lecturâ primâ in *Euclid.*

Cyrillus vir ingenii excellentiſſimi, & in omni doctrinarum genere præclarè inſtituti, electus Epiſcopus circa ann. 415. per multos annos, tum vivâ voce, gregi ſuo, tum variis ſcriptis, quorum nonnulla extant. *Chriſti* Eccleſiis eximiam operam navavit. *Illyric.* in Catal. Teſtium Veritat.

In libris quinque adverſus *Blaſphemias Neſtorii*, ſervat *Cyrillus* ſuum dicendi characterem, & ſermonis proprietatem. Clarior verò eſt quàm ad *Hermiam* ſcribens, aut in libris *de Adoratione in Spiritu.* Sermo illi conflictus, & ad propriam dicendi formam contortus, ac veluti ſolutum numeroſque negligens metrum. *Phot.* in Cod. XLIX.

Cyrilli Theſauri, Epicherematis ſive Argumentationibus refertus eſt liber, pugnatque validè ac variè cum *Arii* & *Eunomii* furibundâ rabie. Etenim & Logicis argumentis ſapienter illorum deſtruit amentiam, quibus dum S. *Scripturæ* adnectit adtexitque teſtimonia, quàm ſit illa doctrina futilis omni ex parte divulgat. Adhibet idem nuda quoque S. Scripturæ teſtimonia, ut quò ſe faſtuoſi vertant, obſepti undique atque concluſi non habeant. Eſt autem inter omnia ejus ſcripta liber hic maximè perſpicuus, iis potiſſimùm, qui logicorum argumentorum ſenſum capere poſſunt. *Idem* in Cod. 136.

Cyrillum ad certamina natum, nullam prorſus hæreſin graſſari paſſum fuiſſe. *Nicephorus* ait l. XIV. c. 14.

Meritò fortiſſimus *Chriſti* Athleta, & *Neſtoriane* Hæreſios *Averruncx* dicitur. Multis, præſertim in *Divinas Literas*, editis *Commentariis* optimè de *Eccleſia* meritus eſt. *Quenſtedt.* de viris Illuſtr.

Cyrillus Alexandrinus pietate, eloquentiâ & acumine inſignis, *Ioa.* Card. *Bona.*

Quod autem ad S. *Cyrillum* ſpectat, obſtupeſco quidem, dum incredibilem & planè incomparabilem animi ejus conſidero manſuetudinem atque modeſtiam cum ſummâ animi ſummiſſione conjunctam: quibus quidem omnibus virtutibus præter innumera illa ſpecimina edita, additamentum modò illud adjecit omni laude digniſſimum. *Baron.* ad ann. 432.

Hoc certè in confeſſo eſt, vix aliquem memorabilem nævum in Magno iſthoc viro deprehendi, niſi quòd *Angelis* nimium tribuere videtur. *Olear.* in Abac. PP.

Ex *Cyrilli Theſauro* citantur ſententiæ quædam pro *Romani Pontificis* Primatu, nempè: *Petro omnes jure Divino caput inclinant, & Primates mundi tanquam ipſi Domino Ieſu obediunt.* Rurſus: *Debemus nos, ut qui membra ſumus, capiti noſtro Romano Pontifici, & Apoſtolicæ ſedi adhærere.* At in libris *Theſauri* quos in *Cyrilli* operibus habemus, ne veſtigium quidem horum teſtimoniorum apparet, quæ conficta eſſe non dubitamus. Autor falſi fuit *Thomas Aquinas* in opuſculo adverſus *Græcos*, qui primus ex *Cyrilli Theſaurorum* libris *Pontificis Romani* tyrannidem aſſe-

rere

rere voluit. *Bellarminus* tamen quædam profert, & ex eo *Possevinus*; ex quibus ab eo crimine *Thomam* suum absolvere conantur. *And. Rivet.* Critic. Sacr.

Sanctus *Cyrillus* sensum sublimem & allegoricum multò magis sequitur suis in *Exodum* & *Leviticum*, quàm in *Genesin* Commentariis. Uno verbo, ad hoc præcipuè collimat, ut *Jesu Christi* & Religionis nostræ Mysteria notificet, hoc axiomate nixus, quòd Vetus Testam. nihil fuerit quàm typus & umbra eorum quæ in Novo futura erant. Itaque Domino nostro ejusque Mysteriis pleraque eorum quæ in *Exodo* & in *Levitico* leguntur, accommodat. Eadem methodo uti pergit in quosdam duorum cæterorum *Pentateuchi* Librorum locos; Utque majori firmet authoritate hunc Veteris Testamenti interpretandi modum relatè ad veritates quæ in Novo continentur, subjungit eos solos quibus perfectè nota sunt Religionis nostræ Mysteria, capaces esse sublimium & celsorum hujusmodi sensuum. Ejus in Esaiam Commentarios silentio prætereo, quia Pater hic in sua Methodo admodum uniformis est. Jes. *Richard. Simon.* Hist. Crit. V. T. lib. 3. cap. 10. Gall.

Liber adversus *Judæos*, & breves illæ *Anagoga* haud scio an *Cyrilli* sint. Sed res parvi momenti est, cùm sint libelli brevissimi, & leves. --Libri sexdecim in Leviticum *Cyrilli* non sunt, sed *Origenis*; & manifestum hoc est, tum quia auctor ubique sensum literalem destruit, tum quia habentur isti ipsi inter opera *Origenis*: ut mirum sit, cur Impressores in omnibus Editionibus ista opera auctori non suo attribuant scripsisse dicitur *Cyrillus* in alios etiam Prophetas, sed non extant Commentaria ejus, nisi in *Isaiam*, & Prophetas minores---Scripsit *Cyrillus* libros duodecim in *Joannem*, sed quatuor intermedii perierunt. Sed *Jodocus Clictoveus* ad imitationem *Cyrilli* addidit quatuor libros intermedios. Itaque *Cyrilli* non sunt, nisi primi quatuor, & quatuor postremi---*Thesaurus* creditur esse imperfectus, multa enim citantur à S. *Thomâ* in opusculo de erroribus *Græcorum* ex *Thesauro Cyrilli*, quæ in libris non inveniuntur.---Liber de Sacrosanctâ *Trinitate* non videtur esse *Cyrilli*, sed alicujus posterioris; auctor enim copiosè disputat de duabus Naturis in *Christo*, & de duabus voluntatibus, & operationibus, & reddit rationem cur non repugnent istis dogmatibus, qui aliquando dixerunt, in *Christo* esse operationem theandricam, & unam Verbi naturam esse incarnatam. Itaque videtur auctor scripsisse post sextam Synodum. *Bellarm.* de Script. Ecclesiast.

Cyrillus---Vir sanè pietate juxta ac eruditione, zeloque pro fide Catholicâ invicto nobilis. Multa illum quidem criminatur *Theodoritus*, & ab eo unicam in Christo Naturam positam fuisse clamat. Fatendum quidem est, eum sæpiùs affirmare μίαν ἔνωσι φύσιν λόγου: Sed æquè clarum est, in omnibus his locis ipsum vocem φύσεως loco ὑποστάσεως usurpare: uti sole clariùs demonstrari posset, si modò hisce immorari vellem. Vitio insuper *Cyrillo* vertitur, quòd *Hypatiam*, celeberrimam illam Philosopham *Alexandrinam*, odio & livore ductus, membratim à plebe discerpi effecisset. Verùm qui hanc in *Cyrillum* calumniam stringit, *Damascius*, parum hac in re fidei meretur, utpote Christianæ Religionis hostis acerrimus. Id quidem ab *Alexandrinis*, levissimo hominum genere,

factum esse negari nequit: *Cyrillo* autem satagente id evenisse spectata illius probitas credere nequaquam sinit. *Gul. Cave* in Hist. literar. Script. Eccles.

* Hæ variæ Editiones *Cyrilli* Operum, viz. *Basileæ.* 1524. 1528. 1546. 1566. 1576. *Parisiis* 1573. 1605. inter libros *Expurgandos* numerantur in *Indice Madritensi* Edit. ann. 1667.

Cyrillus est censurâ notatus, quia multa habet contra Monachos. *Scaligerana.*

Prodierunt Opera ejus omnia in 6. Tomos distributa Græcè & Latinè, editore *Joanne Auberto Landunensi* Canonico. *Paris.* in Fol. ann. 1638.

Prodierunt itidem *Homiliæ* XIX. in *Jeremiam* è MS. Bibl. Scorialensis Græcè cum interpretatione *Balthasaris Corderii Antverpiæ* 1548. apud Plantinum, 8.

PAULUS OROSIUS.

Clar. A. D. CCCCXVI.

Hispanus Tarracone ortus, tempore *Arcadii* & *Honorii* Imp. claruit. Struxit Apologiam de Libertate Arbitrii, cui septem integra *Augustini* folia cum parte octavi inserta sunt, quæ ex illo opusculo planè debent furcillari. Quâ de re *G. J. Vossius.* lib. 2. de Hist. Lat. cap. 13. & l. 1. Hist. *Pelag.* cap. 17. legi poterit.

Idem *Orosius*, suasu *S. Augustini*, septem libros Historiarum composuit, quibus ostendit, ab Orbe condito usque ad suam ætatem maximas semper atque atrocissimas calamitates passim contigisse. Hoc opus à quibusdam *Hormestes* inscribitur. *Vossius* putat. ὁρμιάτλιὼ vel ὁρμιαθὸν vocari: *Barthius* statuit, epigraphen hanc ex verbis tituli, *Oros.* de miser. hom. natam esse. *Steph. Vignandus Pighius in Hercule Prodicio*, p. 112. verum & genuinum titulum, *Orchestram mundi*, fuisse existimat, *Pighii* sententiam ut rationabilem *Reinesius* in Var. lect. 3. 3. pag. 386. amplectitur. Manuscriptum ejus exemplar cum inscriptione *Ormesta* extare etiam *Oxonii* in Bibliothecâ *Balleolensi*, ut ait *Thomas Jamesius.* Qui & auctor est, *Cantabrigiæ* in Bibliothecâ Collegii *S. Benedicti* Manuscriptum esse exemplar *Orosii de Viris Illustribus.* *Quale opus* [inquit *Vossius*] *videre nondum contigit. Sed sanè metuo ne non Orosii, verùm Honorii illud sit. Quæ nomina in Manuscriptis quandoque confundantur.*

Adversus Paganos *Orosius* jussu *Augustini* septem libros *Historiarum* conscripsit. De quibus *Gelasius* primus cum LXX. Episcopis sententiam tulit, ejusque decreti verba sunt hæc: *Orosium virum eruditissimum collaudamus, quia valde necessaria adversus Paganorum calumnias ordinavit, mirâque brevitate contexuit.*

Augustini Consilio, ut ipse ad *Evodium* scribit., *Orosius Bethleemum* ad D. *Hieronymum* profectus est cum hac ejus commendatione. *Ecce venit ad me Religiosus Juvenis, Catholicâ pace frater, ætate filius, honore Compresbyter, noster Orosius, vigil ingenio, paratus eloquio, flagrans studio, utile vas in domo Domini esse*

Digitized by Google

esse desiderans, ad refellendas falsas pernicioſasque doctrinas, quæ Animas Hispanorum multò infeliciùs, quàm corpora barbaricus Gladius trucidarunt.

Est *Orosius* Scriptor planè utilis: sed qui Scriptores *Græcos* non legerit: imò *Græcarum* literarum expers fuerit. In temporibus etiam crebrò fallitur: ut vel illa ostendunt, quæ in eo castigavit *Scaliger* in animadversionibus *Eusebianis*. Sæpiùs etiam vulgares sectatur opiniones quàm historicum accuratum se præbeat, cujus est omnia ad veritatis trutinam expendere. Ita videmus eum lib. 7. tradere *Drusum* à *Tiberio* extinctum veneno, quam opinionem vulgi refellit *Tacitus* in IV. Annal. *Justus Lipsius*. Commentario ad eum locum, culpat hoc nomine *Orosium* & asperiùs aliquanto quàm vellem subtexit: *At me non valdè movent ejusmodi Scriptores legitimæ historiæ (dicam iratis quorundam auribus) dehonestamenta*. Item in l. 5. cùm questus esset de magno Historiæ hiatu, (nam triennii ferè gesta desiderantur) subjungit mox: *Adeò bonis illis partibus curæ otiumque fuit describere Orosios, & Vopiscos, & hujusmodi quisquilias pro* (Taciti) *auro*: Nec immerito sanè. *Voss.* de Hist. Lat. l. 2. c. 14.

P. Orosius Hispanus, in Historiâ interdum pætus veritatis aut investigator, aut enarrator. *Dempster.*

Paulus Orosius vir in divinis Scripturis eruditus, & in sæcularibus literis peritissimus *Trithem.*

Paulus Orosius Nobilissimus ille rerum *Christianarum Historicus. Montacut.* Apparat. 3. Sect. 43.

Paulus Orosius, scriptor utique bonis adnumerandus, quamvis non quidem primis. *Casp. Barth.* l. Adversar. p. 1661.

Baronius & *Casaubonus* fidem *Orosio* detrahunt propter nimiam credulitatem: Rerumque *Romanarum* ignorationem ejus aliquando mirificam fuisse dicunt. *Isaac. Casaub.* Exercitat. 1. ad *Baron.* p. 85.

Orosii diligentiam, & pietatem, viri quidam doctissimi, sed importuni alieni judicii *Censores*, & suis affectibus, præconceptis opinionibus nimis interdum indulgentes, variè sugillant, & criminantur: & nimiæ levitatis, ut loquuntur, in *Prodigiis* credendis postulant: Zelum habuisse, sed non secundum discretionem, pronunciant: & rerum *Romanarum* mirificâ laborâsse ignorantiâ. Cujus viri pietas, eruditio, diligentia, canities nequaquam tàm acerbè, vel insolenter potius, tractanda fuit. Coætaneus erat *Augustino* & *Hieronymo*, utrique familiaris, & multis nominibus commendatus. Viderat ille, legerat, volutarat rerum *Romanarum*, & nostrarum authores non paucos, qui à multis retrò seculis desiderantur, quos de nomine *Censores* nostri vix noverunt: Quos, saltem, aliquos, Duces sequi poterat & directores, in aliquibus hisce *Prodigiis* interpretandis, ne de suo finxisse, quod multi solent, videatur. *Montacut.* Apparat. 3. sect. 43.

Scriptor hic acris judicii vir, brevi Historiâ ingentem rerum suppellectilem continet. Qui tamen memoriâ lapsus videtur [inquit *Baron.* Card. Tom. *Annal.* 4.] cum versus *Claudiani* de *Victoriâ Theodosii* contra *Eugenium* referens, non videatur consuluisse *Claudianum*, qui aliter habet. *Ant. Possev.* in Apparat. Sacr.

Opus cui titulus *Hormesta* Historia quædam universalis est in septem libros distributa, quæ utilis quodammodo esse potest. Non malè scripta est, sed parum accurata. Plures contra Historiam & Chronologiam crassi errores in illa occurrunt. Græcos Historiographos non evolvit Author; & iis quæ in rem suam facere poterant temerè admodum fidem adhibet, an firmo nitantur fundamento minimè perpendens. *Ell.* du *Pin.* Nov. Biblioth. Ant. Eccles. Tom. 3.

Paulus Orosius Hispanus nonnulla ex *Eutropio*, & ex *Floro* excerpta collegit. Primæ illi partes in Religione *Christianâ* meritò laudantur, uti & in *veterum* superstitione explodendâ. Vixit sub *Honorio* Principe, *Augustini*, cujus discipulus fuit, temporibus, ut hoc nomine, atque adeò brevitatis cujusdam facundæ dignissimus sit, qui legatur. *Anton. Possev.* Biblioth. select.

Paulus Orosius vir in divinis Scripturis eruditus, & in sæcularibus literis peritissimus, vitâ & conversatione clarissimus fuit. *Biblioth. Hispan.*

Fuit disertus, ac multarum rerum peritiâ clarus. *Ibid.*

Optima ejus Editio est, quæ cum *Latini & Andreæ Schotti* observationibus ac aliorum annotationibus anno 1615. *Moguntiæ* excusa est.

THEODRETUS sive THEODORITUS.

Clar. A. D. cccxxiii.

Antiochenus, Theodori Mopsuesteni discipulus, ab anno 423. *Cyri* Provinciæ *Euphratesiæ* in Syriâ urbis Episcopus, ob nimiam cum *Nestorio* amicitiam depositus, in *Synodo Chalcedonensi* anno 451. restitutus, vixit usque ad annum 460. seu, ut alii, 466. Extra controversiam sui sæculi doctissimus erat. *Gul. Cave.*

Asiçâ vir eloquentiâ celebris, & *sanctorum voluminum* explanatione clarissimus, *Hereticorum* quoque impugnator acerrimus. *Sixt. Senens.*

Vir in divinis Scripturis valdè doctus, & in sæcularium literarum disciplinis sufficienter eruditus. *Trithem.*

Theodoretus Episcopus *Cyri*, vir eruditione & judicio inter primos. Patriâ *Antiochenus* genere nobilis, discipulus *Chrysostomi* fuit; domi parcus, urbem magnificè exornavit. à *Pulcheriâ* quoque impetravit, ne tributa in *Diœcesi* suâ intenderentur: Quæ cùm 800. contineret *Parochias*, quarum plurimæ *Hæresibus* variis infectæ, omnes magnâ industriâ & felicitate purgavit. Ob eloquentiam, doctrinam & pietatem *Antiochiæ* Præsulibus tantopere gratus, ut illum diu secum retinerent, concionibus frequentibus ibi defunctum. In opere, cui Titulus, *Medela Passionum Græcarum*, tota *veterum* Philosophia & Theologia latet *Hofman.*

Fuit autem *Theodoretus* in omni literaturâ *Græcâ* eruditissimus, sectator Magni *Ioannis Chrysostomi*; illum enim sibi, quasi primarium exemplar, stylo conformando propositum habuit; ideò fluidus admodùm est & copiosus, in elocutione facilis, & *Atticam* gratiam redolens. *Possevin.* in Apparat. Sacr.

Sanctissimum & *Sacrarum Litterarum* intelligentiâ præcellentissimum *Theolo-*

Digitized by Google

Iogum eum vocat *Druſius* obſervat. lib. 3. c. 21.

Fuit ingenio excellentiſſimo, & ad omnis generis diſciplinas percipiendas capaciſſimo, *Illyric.* catal. Teſt. veritat.

Gennadius dicit, omnia *Theodoreti Scripta* ſolidis ac nervoſis argumentis abundare.

Vir ſui ſeculi eruditiſſimus vocatur à *Dallæo.*

Virum planè doctiſſimum vocat *Bellarminus* de Script. Eccleſ.

Clemens Alexandrinus, Cyrillus & Theodoretus inter eloquentes ſummè doctos, inter doctos ſummè eloquentes. *Nic. Cauſſin.*

Ajunt virum hunc in maximâ urbe *Romanâ* uſque adeo clarum & celebrem extitiſſe, ut etiam in omnibus officinarum veſtibulis homines parvas *Imagines* ipſi erigerent, hinc videlicet præſidium ſibi & ſecuritatem quandam comparantes. *Johan. Damaſcen.* orat. 3. de *Imaginibus.*

Libros plurimos compoſuit *Theodoretus*, tum in *Sacram Scripturam*, tum adverſus diverſas *Hereſes*, deque aliis *Argumentis*: quorum pleraque extant, multa interierunt: Ex quibus hanc ingenii ac judicii doctrinæque laudem retulit, ut nemo Divinas Literas fideliùs interpretari, nemo Hiſtoriam Eccleſiaſticam aptiùs illo texere exiſtimetur. Styli verò is lepos & elegantia, quæ & lectorem ſine faſtidio teneat, & perſpicuitati brevitate non officiat. *Iacob. Sirmond.* in vita *Theodoreti.*

De Stylo *Theodoreti* ita cenſet *Photius: Hiſtoria* eum magis convenire, quàm iſtum, quò vel *Socrates* utitur, vel *Hermias Sozomenus*, vel *Evagrius Ponticus*; clarus enim & grandis eſt, miniméque redundans: Niſi quòd Tranſlationibus interdum audaciùs, penè ineptè utatur. *Phot.* in Biblioth. Cod. 31.

Lectus *Theodoreti* Epiſcopi *Cyri* liber contra *Hereſes.* Stylus huic perſpicuus, miniméque redundans. *Idem* Cod. 56.

Superſunt *Theodoreti* libri quinque Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ: Quos ab *Hereſi Arrii* incipit, & deducit uſque ad tempora *Theodoſii* Junioris. Secunda Synodi Generalis geſta fuſiùs, quàm Hiſtorici alii, enarrat. Apud *Gennadium* autem legimus, continuaſſe eum Hiſtoriam ſuam uſque ad *Leonem* Imper. atque id aliis quinque libris, adjectis, ſed iſti perierunt. *Voſſ.* de Hiſt. Græc.

Theodoreti Hiſtoriam *Baronius* ſæpiſſimè redarguit, utpote quæ in Chronologiâ labatur non ſemel, & nonnullas falſas narrationes immiſceat.

Errores *Theodoreti* varii ſunt: negavit ante *Moſen* fuiſſe linguam *Hebraam*, mulieres non eſſe ad *Imaginem Dei* conditas: in Geneſi *Moſen* per *Spiritum* intelligere *Aerem*, & alia, quæ vide *Centur. Magdeburg.* l. 5. c. 10.

Laudat *Iohannes Garnerius* in *Theodoreto* pietatem & morum innocentiam, opum aliarumque rerum humanarum contemptum, ingenium capax, felicem memoriam, indefeſſum literarum ſtudium, ſtupendam eruditionem, & dicendi facultatem, zelum adverſus *Marcionitas*, *Apollinariſtas*, & alios *Hæreticos*, aliaque domi & foris præclarè geſta. Reprehendit contrà philautiam, nimium gloriæ amorem, & pertinaciſſimum *Partium* ſtudium. Arguit eundem, quòd non tam ex modeſtiâ, quam præ ſe tulerit, quàm nobilioris Eccleſiæ deſiderio, Cy-

renſem Epiſcopatum invitus ſuſceperit. Dolet, quòd cùm Magiſtrum Scientiæ *Theodorum*, eloquentiæ *Chryſoſtomum* habuiſſet, *Chryſoſtomi* eloquentiâ ad tuendos *Theodori* errores abuſus fuerit. Notat ipſum, dum ad perſpiciendos *Hæreticorum* errores omnem animi aciem intenderet, id fuiſſe paſſum, quod oculi vehementer affecti ſolent, nempe ut nonnunquam totam *Hereſin* videre ſibi videretur, ubi minima ejus ſpecies vel umbra appareret. Deplorat, quòd à *Neſtorio*, quem in *Monaſterio S. Euprepii* contubernalem & ſtudiorum commilitonem habuerat, in graviſſimos errores abreptus, *Cyrillum Alexandrinum* impugnaverit, & non ſolùm in vivum amarulenta convicia ore & calamo congeſſerit, ſed mortuo quoque inſultaverit. *Acta Eruditorum* Menſis Februarii 1685.

Theodoretus longe admodum abiit ab aliorum *Patrum* methodo. Non enim *Homilias* nec *Commentarios* in univerſam Scripturam conſcripſit, ſed ſatis ipſi fuit in unam *Scripturæ* partem *Quæſtiones* agitare, in alteram verò *Commentarios* conſcribere. Quædam quidem ſunt ſatis inutilia in ejus *Quæſtionibus*, quæ longe nimis accerſita videntur; Sed vice verſa ingens recondítæ *Theologiæ* copia in illis conſpicitur, ſtylique *Sacræ Scripturæ* notitia pluſquam mediocris. Inter Græcos omnes Patres, huic imprimis addicere ſe debet quicunque in *Bibliis* doctus evadere vult. Quandoque tamen, potius ad Sermonis ſui ornatum quàm ad explanationem argumentorum quæ pertractat, allegorias admiſcet: Quod vitare debebat in Quæſtionibus ubi res ſimpliciter tantum proponere pauciſque verbis ſolvere requiritur. Cæteros Græcos Patres ſedulò legerat, præſertim verò Libros *Origenis* & Sancti *Iohannis Chryſoſtomi*, quos ſæpius ſequitur. Veteres *Græcos Interpretes* identidem citat, imo & Textum *Hebraicum*, quem legebat in Origenis *Hexaplis*, & in vocum Hebræarum interpretatione quam idem Origenes evulgârat. Præter ejus quæ nobis ſuppetunt Quæſtiones in *Pentateuchum* in *Ioſuam*, in *Iudices* in *Ruthum*, in quatuor *Regum* libros & in *Paralipomena*, contexuit etiam *Commentarios* in *Pſalmos* & in plures alios *Bibliorum* libros, quos ad literam quam maxime poteſt, exponit, aliquas tamen moralitates iis ſemper admiſcendo. *Literam* multò preſſiùs ſequitur quàm cæteri *Patres Græci*; Nec etiam valde diffuſus eſt ſtylus ejus, quamvis eum ſimilitudinibus interdum exornet. Sæpiuſculè citat Græcas veteres Verſiones *Aquilæ*, *Symmachi* & *Theodotionis* ad *Scripturæ* textûs ampliorem elucidationem; Nec *Septuaginta* Interpretes ſemper ſequitur, cùm præſertim ipſi perſuaſum eſt Verſiones alias *Scripturæ* ſenſum puriùs exprimere. Jeſ. *Richard. Simon.* Hiſt. Critic. Vet. Teſt. l. 3. c. 10. Gall.

Omnium Veterum præſtantiſſimus eſt *Theodoritus*, quem male *Theodoretum* vocant, hoc enim participium ſignificat, *itus* verò nomen. Nulla ineſt *Allegoria*. Dolendum eſt quod omnia Græco idiomate non habeamus. Neminem Veterum niſi in patriâ ejus linguâ legam, *licet habeatur tantùm* Latinè. Habebo Theodoritum in Canones Apoſtolorum. *Multa ſunt ejus in Bibliothecis* Bavarâ, *Auguſtanâ*, Papæ. Scaligerana 2.

Certè dum *Theodoreti* Hiſtoriam in *Latinum* Sermonem converterem, veriſſimum

Digitized by Google

mum esse id quod de *Metaphoris* ejus dixerat *Photius*, non sine fastidio deprehendi. Hujusmodi enim *Figuræ*, præcipuè in Historiâ rerum gestarum, maximam molestiam pariunt *Interpreti*. Illud præterea in Historiâ *Theodoriti* reprehendendum mihi videtur, quòd in toto opere nullam notam *Temporum* adhibuit. Nam neque *Consules* nominat, nec quo cujusque *Imperatoris* anno res gestæ sint observat. *Henr. Vales.* in Præfat. præfix. editioni *Theodor.* anno 1673.

Extant Opera ejus omnia in 4. Tomos digesta, curâ *Iacobi Sirmondi Græcè & Latinè*, *Parisiis* apud *Sebastianum Cramoisi* in folio anno 1642.

Prodiit Tomus quintus cum Historiâ *Theodoriti*, & Dissertatione de Libris ejus, aliisque Dissertationibus *Iohannis Garnerii è* Soc. Jes. *Parisiis* 1684. in fol.

PHILOSTORGIUS.

Æ Qualis *Olympiodoro* erat *Philostorgius Cappadox*: Qui, *Carterio*, & *Eulampiâ*, parentibus natus fuit, sub *Valentiniano*, & *Valente*, Impp. circa annum *Chr.* 367. Sed sub *Theodosio* juniore Ecclesiasticæ Historiæ libros edidit 12. pro duodecim literis, quas habemus in nomine ejus. Ac primus quidem liber cœpit à Φ, alter ab I, tertius à Λ; & ita porrò; ut tandem integri nominis, quod erit Φιλοστόργιος, fieret Ἀκροστιχὶς. Hoc feciſſe arbitror, ne auctor aliquando ignoraretur: sed ex *Acrostichide* posset agnosci. Quomodo & *Plautinarum* Comœdiarum nomen indicatur versibus, qui cuique fabulæ præmittuntur. Stylo usus fuit sic satis eleganti; sed undique erga *Eunomiana* sectæ homines amorem, erga *Catholicos* odium prodidit. Ab *Arrii* in Hæresin studio incepit ac desiit in eo tempore, quo *Theodosius* junior Imperii sceptra *Valentiniano* minori, *Placidiæ*, & *Constantii* filio, patrueli suo, tradidit. *Voss.* de Hist. Græc. lib. 2. cap. 20. Clar. An. D. cccxxv.

Nicephorus Callistus initio Operis sui, & libro 7. c. 19. eum vocat Θεομισῆ [*Deo invisum*]: nempe ob Hæresin *Eunomianam*. Etiam, ut ineptum *Eunomii* laudatorem, taxat idem *Nicephorus* l. 12. c. 29.

Hoc *Philostorgii* opus Antiquitatis multa egregia referat. *Nicephorus Callistus* ex hoc *Philostorgio*, quem *Deo invisum* vocat, multa in Historiam suam transtulit. *Hofman.*

Sanè artibus liberalibus apprimè fuisse excultum liquidò constat: Unde plurima in Historiam suam refert, quæ non vulgarem *Philosophiæ*, *Historiæque Naturalis*, *Geographiæ*, *Astronomiæ*, *Poetices* & *Medicinæ* notitiam redolent. Sectâ erat non tam *Arianus*, quàm *Eunomianus* & *Anomœus*, filiumque ἑτεροούσιον, ac *Patre* minorem esse contendit; quod ex sexcentis Historiæ locis patet: Unde & *Athei* cognomen traxit. Scripsit circa ann. 425. *Gul. Cave.* Histor. Literar.

Lecta est *Philostorgii Ariani* veluti *Ecclesiastica Historia*. Narrat autem ferè contraria omnibus *Ecclesiasticis Historicis*, laudibus extollens quos novit *Arianismo*

Digitized by Google

nisme infectos, & conviciis *Orthodoxos* perfundens: ita ut hoc ejus opus non tam *Historia* esse videatur, quàm *Hæreticorum* laudatio, cum nudâ & merâ vituperatione atque accusatione *Catholicorum*. Stylus illi comptior; & poëticis sine tædio, minimèque ingratis vocibus utitur. Tropi quoque ac verba significantia gratiam ipsi cum jucunditate conciliant. Nisi quòd interdum audacius ipsis, vel nimiùm detortis utendo, in frigidum & importunum sermonem incidit. Ornatur ab illo variè oratio, vel ad satietatem, ita ut in obscuritatem, nec eam semper gratam, occultè trahatur Auditor. Sæpè etiam sententias aptè suis locis inserit---Quantumvis autem *Philostorgius* hic in *Orthodoxos* fureret, in *Gregorium* tamen cognomento *Theologum*, incurrere non est ausus, cujus doctrinam vel invitus prædicat. *Basilio* verò magno calumniam texere ausus est, quâ illustriorem eum reddidit. Vim enim & venustatem Sermonis in concionibus, ipsâ rei evidentiâ fateri coactus est: temerarium tamen ipsum homo futilis appellat, nec in refutando exercitatum: eò quòd, ut ait, *Eunomii* libris respondere ausus esset. *Phot.* in Biblioth. Cod. 40.

Suidas ex *Philostorgio* non pauca recitat, variis in locis.

Putantur Fragmenta quædam *Philostorgiana* Historiæ supereſſe inter libros *Didaci Hurtadi*, qui nunc *Scuriaci* in Bibliothecâ Regis *Catholici* adversantur. *Aub. Miræus* de Script. Ecclesiast.

De *Philostorgio* scriptisque ejus fusè, ut solet, agit *Iacobus Gothofredus*. prolegomenis in *Philostorgium*, qui & uberrimas annotationes adjecit, doctissimo *Valesio* non semper probatas.

Hanc *Philostorgii* Historiam eruit ex MS. Cod. *Genevensi Iacobus Godofredus* doctissimus Jurisconsultus impressam in 4. *Genevæ* anno 1642. Sed & illud procuravit imprimi iterum anno 1673. *Henricus Valesius*, cum Historiis *Theodoriti* & *Evagrii Scholastici* in Fol. *Paris.*

ZOSIMUS

Clar. A. D. cccclxxv.

COmes & exadvocatus *Fisci* fuit, *Paganorum* religioni addictus: *Theodosii* Junioris tempore claruit. Reliquit sex libros Historiarum. Incipit ab *Augusto*, desinit in *Honorio*. Paulò tamen (inquit *Vossius*) ulteriùs progressum esse, verisimile est. Nam quædam in fine deesse, nemini puto esse obscurum. Libros istos Latinè vertit, atque edidit, *Ioannes Lennclavius*. *Henricus Stephanus* duos primos etiam Græcè cum *Herodiano* suo excudit. Sed interpretationem esse *Lennclavii*, patùm candidè dissimulavit.

Impiam hic *Paganorum* secutus Religionem, in pluribus adversus pios sæpiùs latrat. Alioqui brevis est, dictione perspicuus ac purus, nec suavitatis expers. *Phot.* in Biblioth.

Ipse totus in *Christianæ* Religionis pietate oppugnandâ: Principibusque *Romanis*, qui & initiati fuerant, lacerandis versatur. Ideò sæpè falsa scribens indignus est *Historici* Nomine, à quo amor & odium abesse debent, ut veritati locus sit. Utilis tamen est, quòd pleraque aut ab aliis non scripta, aut tem-

porum

Digitized by Google

porum injuriâ amissa, persequitur. *Car. Sigon.* de Hist. Lat.

Zosimus, Ethnicus homo addictissimus *Ethnicismo*,& in *Christianam* Religionem infensissimus,cùm de *Christianorum* rebus agit,manifestus sæpè convincitur proditor veritatis ,& in *Constantinum* pariter iniquissimus , quem ut *desertorem Deorum* exagitat contumeliis;ut intelligas ipsum in *Constantinum Philippicas* potiùs, quàm *Constantini* historiam scripsisse. *Baron.*ad ann.306.num.18.

Zosimus comes , vir idolomaniæ addictissimus , imperio *Romano* ad veram *Christi* Religionem suscipiendam feliciter inclinato , provinciam hanc suscepit describendæ *Romanæ Historiæ*, hôc tantum consilio, ut ostenderet,mutatam *Deorum* superstitionem in *Christi* fidem, causam fuisse declinationis *Imperii*.Planè ut capitalissimus hostis *Christianorum* , in luce clarissimâ hallucinatur , quia hallucinari voluit. *Læl. Biscolo.* l.7.c.10.Horarum subcisiv.

Fuerit sanè *Christianis* infensus , (quotusquisque enim tam æquo est animo, ut benè cupiat ei , qui sibi persuasionem de cultu divino , quam veritati consentaneam , & plurium seculorum consensu nixam putat , eripere velit ? an ideo statim fides ei deroganda? Certe negari nequit , quædam enormia vitia illos habuisse ; quorum aliqua & *Christiani* Scriptores notârunt. Interpretatus forsan aliqua fuerit paulò seciùs , odioseque traduxerit : at fabulas excogitâsse , quibus planè nil veri inesset , suæque Historiæ inseruisse, vix unquam ostendi poterit. *Joan. Andr. Bosius* in Exercitat. de Pontificat. Max. Impp. Roman. c. 6. sect. 4.

Possem , si luberet , vel si opus esse ducerem , verissimas hoc loco *Zosimæ* Commentationis laudes explicare. Sed quando *Vendibili* , quod aiunt , *vino* , suspensâ non opus est hæderâ ; mittamus ista sanè , nec diutiùs ab elegantissimorum librorum lectione , jam cupidos cognoscendi nostri *Scriptoris* animos inhibeamus. Hoc quidem futurum , propè certò mihi polliceri videor , ut, solis *Ecclesiasticarum Rerum* narrationibus exceptis , cætera *Zosimum* quibusvis nostrorum Historiis *Eusebianis*, *Socratis*, *Sozomenicis* , *Theodoreteis* eruditi lectores non invitè præferant : aut , si hos , quasi majorum gentium *Scriptores Ecclesiasticos* , animi quadam religione præpediti , *Pagano* postponere non audebunt;quin extra controversiam in suo genere parem his facturi sint,cæterosque nostros sive *Zonaras*, sive *Cedrenos*,ne quidem in comparationem cum hoc admissuri,nullus equidem dubitabo. *Joan. Leunclav.* in Apolog. quam pro *Zosimo* contra *Evagrium* , alicsque scripsit.

Henricus Stephanus in Epist. ad *Philippum Sydneium* , *Zosimum* , veritatis & eruendæ è tenebris , & in lucem proferendæ valdè studiosum fuisse ait.

Eadem res (*de Rebus Gestis Cæsarum Eunapius*, & *Zosimus* , tractârunt, & ita tractarunt, ut *Zosimus Eunapium* propè descripsisse visus sit: ut à quo solùm differat, quòd non uti *Eunapius* fecerat, *Stelichontem* conviciis proscindat;item quòd brevior, & planior *Eunapio* sit ; nec figuris, nisi rarò, utatur. *Voss.* de Hist. Græc. lib.2.cap.18.

Zosimi Romanarum Historiarum libri 6.à *Cæsare Augusto* usque ad ann.*Christ.* 410. prodierunt Græcè cum *Joan. Leunclavii* Interpr. & *Frid. Sylburgii* Notis in

Tom.3.Historiæ Rom. Scriptorum ab eodem *Sylburgio Franc.*1590.in Fol.editæ. Prodierunt itidem *Oxonii* 1680.in 8°.

VINCENTIUS.

Clar. An. D. cccclxxxiv.

Gallus, *Tulli Leucorum* natus, ex Milite seculàri *Monachus* & *Presbyter Lerinensis*, scribebat ann. 434. Obiit circiter ann. 440. aut paulò post. *Gul. Cave.*

Primò militiam secularem sectatus, militiæ *Lirinensis* excubias, ut verbo *Sidonii* utamur, posteà desudavit: ubi factus Monachus & *Presbyter*, elegantissimum illud *Commonitorium* scripsit adversùs *Hæreses*, quod toties bono publico editum est. At Vir modestissimus, utilitatem potiùs *Christianorum* spectans quàm terrestris gloriæ vanitatem, quemadmodum de se dicebat *Salvianus*, nomen huic operi suum subtraxit, quod sub *Peregrini* nomine vulgavit. *Steph. Baluz.* Notis ad *Vincent.Lirin.*

Vir in *Scripturis Sanctis* doctus, & Notitiâ *Ecclesiasticorum Dogmatum* sufficienter instructus composuit ad evitanda *Hæreticorum* collegia nitido satis & aperto sermone validissimam disputationem,quam absconso nomine suo,titulavit: *Peregrini* adversus *Hæreticos*.Cujus Operis, quia secundi libri maximam in schedulis partem à quibusdam furatam perdidit, recapitulato ejus paucis sermonibus sensu pristino compegit,& uno in libro edidit.*Gennad.*de Script.Eccles.

Vincentii liber contra prophanas *Hæresεωn* novitates, Opus est eruditum & acutum, quodque *veritatis* adversariorum fraudes detegat, atque impugnet. *Pontificii Doctores* de hoc *Vincentii* libro multùm gloriantur,& *Catholicum* illud suum superbè jactant.*Illyric.*Catal.Test.Verit.

Vincentius Monasterii *Lirinensis* Presbyter æqualis *Cassiani* fuit, quippe qui paulò post *Concilium Ephesinum* se scripsisse testatur,id est,tribus annis post *Concilium* celebratum. Scripsit opusculum parvum mole, sed virtute maximum, de *prophanis vocum novitatibus*. Libellus extat, & utilissimè legitur. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Hunc *Vincentii* libellum planè aureum vocat *Baronius* Notis in Martyrol.

Idemque *Baronius* Tom. 5.ann.434. ait: ut vix sit reperire, qui paucioribus Chartis majora concluserit.

Commonitorium Vincentii Lirinensis nunquam homini *Christiano* deponendum manibus putem; imò instar quotidiani *Enchiridii* circumferendum, ut solidum Beatitudinis nostræ documentum eleganter & nervosè literis ab eruditissimo homine signatum; utinam non paulò copiosiùs. *Barth.*l.18.adv. c.7.

Vincentius Monachus & Presbyter Monasterii *Lerinensis* insulæ. Natione *Gallus*, vir in divinis Scripturis eruditissimus, & secularium literarum non ignarus, vitâ & moribus clarus. Extat ejus insigne opus, quod sub *Peregrini* nomine composuit, à veteribus doctoribus percelebrè laudatum, de erroribus & Collegiis Hæreticorum fugiendis. *Trithem.*

Si quis diligentiùs pensitabit, dicet scriptum esse eruditum & acutum, quodque

Digitized by Google

que *Hæreticorum* fraudes clarè in apertum producat, detegat atque egregiè impugnet; quin & præsens valdè remedium & antidotum quasi contra eorundem venena ministret: in quo ipsius Scriptoris vis ingenii elucet,& doctrinæ magnitudo. *Magdeburgens.*Hist.Cent.V.c.10.

Vincentius Peregrini nomine Commonitoria scripsit, quibus nihil in eo genere majore judicio aut acutiore Stylo conscriptum memini *Petr. Pithœus* præf. in *Salvian.*

Edo in usus vestros duo ex Ecclesiastica Antiquitate scripta; unum S. *Augustini*, libros videlicet ejus de Doctrina Christiana, quibus appendicem addidi librum de *Fide & Symbolo*; alterum *Vincentii Lerinensis*: utrumque sicut celebritatis ita quoque utilitatis maximæ. Complectuntur enim Introductionem in universum studium Theologiæ, & cùm ad Scripturæ Explicationem, tum ad tractationem controversiarum sive confutationem Hæreticorum viam muniunt. *Georg. Calixt.* in Procem. libris 4. *Augustin.* de Doctrina *Christ.* & *Vincent. Lerin.*Commonit. præmisso.

Vincentius Monachus *Lerinensis* jam ab annis plusquam mille ducentis vivebat. Interea tamen,ut ait Card. *Perronius* ejus scripta ex usu concinno esse nunquam desinunt. Et sanè illis non modo ævi sui *Novatores* adoritur, sed etiam arma ministrat ad profanas *Novitates* oppugnandas, omnium *Hæreticorum* qui adversus *Ecclesiam* insurgere potuerunt,vel unquam poterunt. *Eruditorum Ephem.* Gall.Tom.12.pag.335.

Laborat *Vincentius* suspicione *Semi-Pelagianismi*, qui tunc vigebat in illo *Monasterio.* Unde & nonnulli censent, *eundem* esse, qui objectiones illas proposuit, quas *Prosper* appellat *Vincentianas* & refutat, ut sunt *Vossius* & *Rivetus*, ille Hist. *Pelag.* l.1. c.9. iste l.4. Critic. Sacr. cap.24. Quod tamen *Baronius* in Notis ad Martyrologium die 24. Maii prorsus impugnat. & Tom.5. ann. 431. Lerinensem pro *Catholico* & hoste *Pelagii* habendum operosè contendit. Novissimè tamen *Ioannes Dallæus*, c.2. lib. de *Usu Patrum* confirmat,& *Sanctum* salutari admiratur. Nam in Martyrologio Romano sic legimus: *Die 9 Kal.Iunii in Monasterio Lerinensi celebratur Natalis S. Vincentii Presbyteri, doctrina & sanctitate conspicui. Ios. Arudius* in *Lexic.* Antiquit. Eccles.p.1011.

Extat *Vincentii Lerinensis* Commonitorium adversus Hæreses *Parisiis* 1619. 4. & cum *Salviano* ibid. 1669. 8. à *Stephano Baluzio* editum.

SOCRATES.

PAtriâ *Constantinopolitanus*, officio *Scholasticus*, *Helladii* & *Ammonii* in Grammaticis Discipulus, *Novatianis* paulò faventior, claruit & scripsit ann. 440. Extat *Historia Ecclesiastica* stylo non admodum splendido. Gr. Lat. *Paris.* 1668. Fol.Edit.*Vales. Gul.Cave.* Clar. A. D. CCCCXL.

Historiam libris septem condidit, orsus inde, ubi *Eusebius* desiit. id est, à *Constantino*, usque ad *Theodosium* Juniorem, per ann. 140.

Novati partibus eum faviſſe pluribus è locis manifeſtum eſt. Nam (quod obſervavit doctiſſimus *Jacobus Billius*) nihil libentius fecit, quàm ut non modò oblatâ, ſed etiam interdum quæſitâ occaſione in *Novatianorum* laudem multa commemoret. Et ſi quis pio zelo incenſus *Novatianos* acriùs inſectetur, hujus nomen exiſtimationemque perſtringere ac labefactare ſtuduit. Sed ita obliquè, ut minùs perſpicaci lectori non tam dolori ſuo atque iræ obſequi; quàm veritatis rationem habere videatur. *Jacob. Bill.* l. 1, Obſervat. Sacrar. c. 26.

Sanè *Novatianis* favere, nulli obſcurum eſſe poteſt, qui legerit. *Voſſ.* de Hiſt. Græc.

Claudicat veritas in *Socrate* Sectæ *Novatianorum* addicto, & in *Sozomeno* eâdem tincto fuligine. *Baron.* præfat. in Annal. Eccleſ. p. 2.

Photius in Biblioth. Cod. xxviii. cenſet; *Socratem* nec habere ſtylum admodum ſplendidum, nec in dogmatibus eſſe accuratum.

Tandem verò (*Socrates*) abjectâ cauſidicinâ, ad ſcribendum *Eccleſiaſticam Hiſtoriam* animum ſuum applicuit. Quâ in re, & judicio & diligentiâ uſus eſt ſingulari. Ac judicium quidem, declarant obſervationes ac ſententiæ paſſim in libris ejus intextæ: quibus, meo quidem judicio, nihil eſt illuſtrius. Diligentiam verò, cùm alia multa teſtantur, tum illud inprimis, quod temporum notam, id eſt, *Conſulatus & Olympiadas* ſæpenumerò apponit, præſertim ubi res quaſdam majoris momenti commemorat.——In ſcribenda autem Hiſtoriâ, uſus eſt *Socrates* ſtylo ſimplici atque abjecto, idque de induſtria; quo ab omnibus faciliùs intelligi poſſet, ut ipſe teſtatur in exordio libri primi ac tertii. Illud enim ſublime & ornatum dicendi genus, Panegyricis potiùs orationibus, quàm rerum *Eccleſiaſticarum* Hiſtoriæ convenire exiſtimavit. *Henr. Valeſ.* de vitâ & Script. Socratis.

Potuit quidem *Socrates* noſter favere *Novatianis*, ſeu quòd neceſſitudine ac familiaritate iiſdem conjunctus eſſet, ſeu quòd eorum diſciplinam atque abſtinentiam probaret. Fuit enim, quantum quidem ex ejus libris colligere poſſumus, paulò ſeverior. Sed *Novatianum* illum fuiſſe, ægrè admodum mihi perſuaſerim; præſertim cùm ex aliquot locis, quæ in ejus Hiſtoriâ occurrunt, contrarium mihi videar deprehendiſſe. Primùm enim in l. 2. c. 38. τὰς καθολικὰς ἐκκλησίας non ſemel appellat *Catholicos*, eoſque opponit *Novatianis*. *Novatianos* ergo extra *Eccleſiam* fuiſſe agnoſcit. Quod profectò nunquam faceret, ſi *Novatiani* lectam amplexus fuiſſet. Sed & in libro ſexto, c. 20. & 23. *Novatianos* inter *Hæreticos* nominat, cum *Arianis* ſcilicet *Macedonianis* & *Eunomianis*. Denique ex capite 19. ejuſdem libri apertè colligitur, *Socratem Novatianum* non fuiſſe. *Henricus Valeſ.* ibid.

Hanc igitur *Hiſtoriam Eccleſiaſticam*, quæ cunctis *Chriſtianis* valdè neceſſaria comprobatur, à tribus *Græcis* auctoribus mirabiliter conſtat eſſe conſcriptam: uno ſcilicet *Theodorito*, venerabili Epiſcopo, & duobus diſertiſſimis viris, *Sozomeno* & *Socrate*. *Caſſiodor.* in Præf. Hiſt. Tripartit.

Socratem, *Theodoretum*, & *Sozomenum* *Epiphanius Scholaſticus* Latinè tranſtulit, Magno *Aurelio Caſſiodoro* id poſtulante, qui ex tribus iſtis unum corpus confecit.

Digitized by Google

cit ediditque, unde *tripartitam Historiam* appellatam ex ipso constat. *Whear.* Sect. 34.

Socratem in re Chronologica aliquandò hallucinari videtur *Baronio.*

Franciscus Turrianus ipsum mendacii accusat, non uno in loco.

HERMIAS SOZOMENUS.

ORtu, ut videtur, *Palæstinus*, Advocatus *Constantinopolitanus*, claruit anno 440. Extat *Græc. Lat. Historia Ecclesiastica*, in quâ sæpe à *Socrate* dissentit, *Par.* 1668. fol. cum Notis *Valesii.* Hanc editionem ut & *Socratis* expresserunt *Moguntini* anno 1677. fol. verùm longe infra *Parisiensem* subsidet ista editio. *Gul. Cave* in Chartophyl. Clar. An. D. CCCCXL.

Hermias Sozomenus, dictus *Scholasticus*, *Salaminius.* Scripsit *Historiam Ecclesiasticam* libris 9. à tertio Consulatu *Crispi & Constantini* jun. seu An. *Chr.* 324. usque ad 17. Consulatum *Theodosii* jun. id est, usque ad ann. 439. Inscripsit illam *Imperatori*; sed partem ejus, continentem res gestas Annorum 20. ab anno nempe 400. amisimus. Nimium *Theodoro Mopsuesteno* tribuere videtur *Gregorius* M. nisi hîc se fefellit, *Socratem* intelligens fortè. Pœnitentiæ publicæ gradus exactè describit. *Novatianis* quibusdam paulò æquior fuisse dicitur. Obiit anno 450. *Hofman.* in lexic. suo.

Apud *Gregorium* M. l. 6. Epist. 95. hujusmodi de eo judicium est. *Sed ipsam quoque Sozomeni Historiam sedes Apostolica recipere recusat, quoniam multa mentitur: & Theodorum Mopsuestia nimium laudat; atque ad diem usque obitûs sui magnum doctorem Ecclesiæ fuisse perhibet.* Quod de *Theodoro Mopsuestia* ait, id hodiè in *Socrate* non legas; sed in *Theodoreto.* Quare videri possit in *Gregorio* memoriæ error. Sed verisimilius est, scripsisse hoc *Sozomenum* in iis, quæ deperierunt. Nam ipse *Sozomenus* refert in præfatione, se Historiam suam produxisse usque ad Consulatum *Theodosii* junioris septimum decimum: ut penè viginti annorum Historia desideretur. Voss. de Hist. Græc. l. 2. c. 20.

Cardinalis *Baronius* Tom. 4. ad annum 439. hôc modo interpretatus est verba prædicta *Gregorii* M. dicendo, nimirùm, *ab Ecclesiâ R. Sozomenum Theodorũ Mopsuestiæ laudatorem non recipi: in reliquis quæ vera dixit, quomodo potuit ab Ecclesiâ non recipi?* Præterea à *Gelasio* Papâ (cui nemo ob auctoritatem atque doctrinam retragari potest juxta ipsum *Cardinalem*) constat, *Sozomenum* non rejici, sed majoris fidei haberi quàm *Eusebium Cæsariensem*; ejusque *Historiam* majoris æstimationis apud *Photium* quàm *Socratis* fuisse. Denique *Melchior Canus* ait, in *Concilio Florentino*, cui interfuit Imperator *Palæologus*, testimonium *Sozomeni*, non solùm usurpatum, sed etiam probatum. *Whear.* in Meth. legendi Hist. Civ. Sect. 35.

In scribendâ autem Historia usus est *Sozomenus* stylo, nec depresso nimis nec turgido, sed qui inter utrumque medius incedit. Qui quidem stylus *Ecclesiasticarum* rerum scriptori optimè convenit. Et *Photius* quidem in *Bibliothecâ*, dictionem *Sozomeni* præfert dictioni *Socratis.* Cui nos libenter accedimus. Sed

Digitized by Google

quantum elegantiâ dictionis vincit *Sozomenus*, tantum *Socrates* judicio vincit. Nam *Socrates* quidem tum de viris, tum de rebus ac negotiis *Ecclesiasticis* optimè judicat. Nihil est in illo nisi grave ac serium. Nihil quod tanquam superfluum possis expungere. Contrà verò in *Sozomeno* quædam occurrunt levia ac puerilia. Cujusmodi est in libro primo excessus ille de conditu urbis *Hemone*, & de *Argonautis*, qui navem *Argo* humeris suis per aliquot stadia transportarunt. Item descriptio illa *Daphnensis* suburbani, quæ habetur in libro sexto: Item observatio illa de pulchritudine corporis, ubi agit de *Virgine* illâ apud quam diu latitavit Beatus *Athanasius*. Denique liber nonus nihil ferè aliud continet quàm eventus Bellicos, quibus nihil commune est cum *Historiâ Ecclesiasticâ*. *Henr. Vales.* de vitâ & scriptis *Sozomeni*.

Sed & dictio ipsa *Sozomeni* quam *Photius* dictioni *Socratis* anteponit, vitiis suis non caret. Observavi enim, periodos à *Sozomeno* non aliter inter se connecti quàm per *particulas* illas δὲ & τὲ, quibus nihil est molestius. Quod si quis *Epistolam* illam attentiùs legerit qua *Sozomenus* Opus suum juniori *Theodosio* nuncupavit, inveniet profecto id quod dixi, *Sozomenum* non magnum *Oratorem* fuisse. *Idem* ibid.

Uter plagiarius sit, *Socrates* ne an *Sozomenus*, difficile est dicere, cùm ambo iisdem temporibus vixerint, ambo principatu *Theodosii* junioris, Historiam suam scripserint. Itaque in hujus Quæstionis disceptatione, utendum est conjectura. *Idem* ibid.

Sozomenum in Chronologia sæpe errasse censuit *Baronius*.

SALVIANUS.

Clar. A. D. CCCCXL. ORtu *Gallus*, Presbyter *Massilienſis*, claruit ab anno 440. & deinceps magis magisque inclarescere cœpit; in vivis adhuc erat anno 495. *Scripta* ejus *Parisiis* excusa sunt Anno *Dom.* 1669. 8o. *Gul. Cave.*

Salvianus plurima *Opera* scripsisse fertur, sed nunc extant solùm, quod ego sciam libri octo de *Providentiâ*, & *Judicio Dei*, & libri quatuor de *Ecclesiâ*, sub nomine *Timothei*, in quibus ita exaggerat vitas *Christianorum*, & maximè *Clericorum* sui temporis, ut nimius videri posset, nisi ex vero zelo gloriæ *Dei*, & salutis animarum Oratio ejus proficisceretur. *Bellarmin.* de script. Eccles.

Salvianus humana & divina literatura instructus. *Poss. Labbe.*

Divinarum & humanarum literarum Scientissimus. *Hofman.*

Vir in divinis Scripturis eruditissimus, & in secularibus literis sufficienter instructus. *Trithem.*

Salvianus Presbyter *Massilienſis*, cultus ac pius *Auctor*, novus sui temporis *Hieremias*. *Joan. Bona.* Card.

Nihil ei videtur ad absolutam eruditionem defuisse. Et ut est sanè mirus in castigando artifex, ita est in docendo Magister acerrimus. *Centur. Magd.* l. 5. c. 10.

Scripsit hic *Latino*, candido & succincto sermone multa laudatissima opuscula. *Sixt. Senens.* l. 4. Biblioth.

Liber ejus de *Providentiâ Divinâ* verè aureus est, multæ eloquentiæ, pietatis

&

Digitized by Google

& doctrinæ, meritoque omnibus legendus. *Quenstedt.*

Eximius scriptor. *Salvianus*, sanè diligenti lectione dignus est. *Barth.* l. 43. cap. 16.

Josephus Scaliger Scriptorem *Christianissimum* appellat.

Gallicæ Gentis Episcoporum magistrum vocat *Taubmannus* Notis in *Plautum.*

Salviani Opera *Conradus Rittershusius* erudito Commentario illustravit. Quo nomine gratias illi egit *Casaubonus* hisce verbis: *Salvianum* verò qui pluris faciat quàm ipse facio, non facilè invenias. Itaque pro eâ Operâ, quæ illi optimo Scriptori à te est impensa, ago tibi pro meâ virili grates gratissimas. *Casaub.* in Litter. ad *Rittersh. Londini* prid. Kal. Jan. 1611.

Salvianus & Vincentius Lirinensis, viri, quantum ferebat mala seculi illius fortuna, & eloquentissimi & veræ pietatis ac sinceræ religionis amantissimi. Scripserunt enim illi adeò purâ ac tersâ *Latinitate* ut desiderari præterea nihil possit in scriptoribus adeò remotis à seculo *Divi Augusti & Titi Livii.* Res verò *Religionis* ac *Morum* eo *veri* amore, ac caritate erga miserrimos ætatis suæ mortales, eâ in *Deum* pietate prosecuti sunt, ut planè appareat nihil aliud efficere eos lucubrationibus suis voluisse, nisi ut *Humanum Genus* ad sanam mentem & ad Divinorum beneficiorum agnitionem retraherent. *Steph. Baluz.* in Epist. ad *Abbat. Jac. Nic. Colbert.* dat. *Lut. Paris.* 4. Kal. Jul. 1669. Oper. *Salvian. & Vincent. Lirin.* præfixâ.

Salvianus quam pulcher est hic liber, & quam pulchra simplicitas! Scaligerana 2.

Salvianus Massilienſis Ecclesiæ Presbyter, humanâ & divinâ literaturâ instructus, &, ut absque invidiâ loquar, Episcoporum Sanctorum *Salonii & Verani* magister, scripsit scholastico & aperto Sermone multa. *Gennad.* de Script. Eccles.

Salvianus, magni nominis Episcopus sui temporis fuit, laudaturque ab *Eucherio* Episcopo *Lugdunensi*, simul cum *Vincentio*, quos Sanctos viros eloquentiâ & doctrinâ eminentes fuisse tradit in præfatione ad libros de *Quæstionibus* Veteris ac Novi Testamenti, quos ad *Salonium* inscripsit, ad quem etiam *Salvianus* eosdem suos commentarios dedit. *Baron.* ad ann. 428.

Salvianus Treveris oriundus, quem *Massiliensem Episcopum Possevinus, Sixtus Senensis, Bellarminus*, & cum iis alii è recentioribus multi faciunt, cùm tamen *Presbyterum* tantùm *Massil.* fuisse, ex incorruptis Codicibus *Gennadii Massilienſis*, coætanei, liquidò constet, imo ipsa Episcoporum Massil. successio & Chronologia id edoceat: Vivente enim *Salviano*, *Venerius* anno 428. fuit Episcopus, cui, *Gennadio* teste, succesſit *Eustachius*, & huic, *Graecus*, auctore *Sidonio Apoll.* tùm *Cannatus*, &c. referentibus *Sammarthanis*, Tom. 3. *Gall. Christ.* f. 642. Major adhuc est audacia *Philippi Elsii*, Ord. August. qui eremitam *Salvianum*, & *Augustinianum* facere contendit, castigati propterea à *Labbeo* p. 322. de Script. Eccles. *Olearius* in Abaco Patrum.

* *Conradi Rittershusii* Commentarius in *Salviani Massilienſis* Opera, inter Libros expurgandos numeratur in *Indice Madrit.* impresso Anno 1667.

TIRO

TIRO PROSPER.

Clar. An.D. CCCXLVI.

Aquitanicus, *Valentiniani* temporibus fuit, quem *Burdigalenſem* vocat *Joannes Aventinus*: *Leonis Papæ* primùm Notarius, ac pòſt Epiſcopus *Rhegienſis* fuit. Multa præclara ſcripſit pro *Gratiâ Chriſti* contra *Pelagianos*, ſéſeque *S. Auguſtini* Diſcipulum & defenſorem acerrimum demonſtravit, uti loquitur *Bellarminus* de Script. Eccleſ. *Chronologiam* ſuam terminavit Anno 435. quo creditur obiiſſe. Scripſit porro *Poëma*, contra *Ingratos*; Librum contra *Collatorem*, &c. Quæ omnia ſæpiùs Edita. Libri tres de *Vitâ Contemplativâ*, *Juliani Pomerii* ſunt, falsò *Proſpero* tributi. Sic duo libri De *Vocatione Gentium*, nec *Ambroſii*, nec hujus *Proſperi*, nec *Proſperi*, Epiſc. *Aurelian.* cujus *Sidonius Apoll.* meminit, in Epiſt. nec *Proſperi*, qui An. 527. Concilio *Carpentoracten ſi* ſubſcripſit, ſed *Afri* cujuſdam ſunt, qui ad *Demetriadem* Epiſtolam ſcripſit. *Hofman.*

Quo eodem *Leonis* tempore in *Italia Proſper* claruit, qui ex *Hiſpaniâ* originem duxit, vel (ut rectiùs alii tradunt) ex *Aquitaniâ* qui cùm chlamydatus *Romam* miles veniſſet, à *Leone* Pont. Max. benignè ſuſceptus, & ad aliam militiam longè feliciorem translatus eſt, Leoniſque ipſius ſcriba fuiſſe creditur. Quin *Gennadius*, Epiſtolas *Leonis*, ait, adverſus *Eutychem*, quæ adhuc legúntur, ab ipſo *Proſpero* dictatas eſſe, ſunt qui credant. Certè ab ipſo *Leone* non multò poſt *Regii Lepidi* Pontifex eſt inſtitutus, ubi cùm doctrinâ, tum Sanctitate floruit. Longior vobis videri poſſim, ſi omnem ejus vitam percurrere velim, quam non contemnendo ſtylo *Flaminius* pater complexus eſt: ut miſſam faciam quæ in Eccleſiâ legitur, & quam breviter *Gennadius* in ſuo de viris illuſtribus attigit. Poëticam ejus nunc ego tantùm attingam, in quâ (ut ea ferebant tempora) excelluit. Scripſit verò de *Providentiâ Dei* librum unum: καὶ ἀχαρίστων, id eſt, *de ingratis*, alterum, heroico carmine. Scripſit & *Epigrammata* ex D. *Auguſtini* ſententiis, omnia quæ leguntur. Item libellum alterum elego verſu de *Diverſis Cauſis*: *Odas* inſuper & *Hymnos*, quorum aliquos citat *Beda*. Scripſit & *Proſper* alia pleraque ſolutâ Oratione, quorum magna pars extat, & ipſe nonnulla legi. In Divorum quoque numero ſuis meritis relatus eſt, & *Regi Lepidi* maximè cultus. *Lil. Greg. Gyrald.*

Vir in divinis Scripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis nobiliter doctus; carmine excellens & prosâ, eloquio diſertus, ſenſu profundus, ingenio ſubtilis, aſſertione nervoſus, vitâ & converſatione ſanctiſſimus. *Trithem.*

Vir acris ingenii, dictionis preſſæ, nervoſæ, & elegantis, magnam cum vitæ ſanctitate divinarum & humanarum rerum eruditionem habens. *Sixt. Senenſ.* Biblioth. Sanct. l. 4.

Proſper Aquitanicus acerrimus fidei defenſor, in ſcribendo accuratus, ſive ſoluta, ſive ligatâ Oratione loquatur. *Sirmundus* in Notis ad *Sidonium Apollinarem* conſtanter negat hunc *Epiſcopum* fuiſſe. Imò *Laicum* fuiſſe & *Uxoratum* docet *Philippus Labbe*. *Joan.* Card. *Bona.*

Laudatur à *Gennadio Proſperi* dictio, utpote (ut ait) ſcholaſtica atque nervoſa.

Digitized by Google

nervosa. Eadem de eo *Marcellinus* in *Chronico* : Sed magno errore ibi, pro *nervosa* habet *verbosa Baron.* ad Ann.466.

Vir certè erat magnæ eruditionis, nec minoris pro fide Catholicâ Zeli: adeo ut *Pelagiana* Hæreseos ruinam illi præ aliis acceptam referat *Photius* Cod. 54. Uxoratum fuisse arguunt versus ad Uxorem suam, qui à *Bedâ* in fine libelli de re Metricâ adducuntur.*Gul.Cave* in Hist.literar.Script.Eccles.

Prosper Aquitanicus, Rhetor & Poeta seculi quinti disertus, sensu profundus & subtilis. Extat carmen ejus adversus *Ingratos*, item *de Providentiâ Dei* aliud; in quibus rariùs impingit in Nævos *Prosodicos*, quàm vulgò veteres *Ecclesiastici* solent. Constat *Pelagianis* infestum fuisse, eoque olim commendatum.*Berrich.* de Poët. pag. 77.

De eleganti Carmine καὶ ἀ'χαείσων (sic *Pelagianos* & *Semipelagianos* vocat, tanquam erga *divinam Gratiam* ingratos) quin ejus sit ambigit nemo. At carmen *de Providenti* hominis est *Pelagiani* : cui illud *Prosperi* de *Ingratis* subjungi solet, ut antidoti impleret vicem. Meritò verò judicium desideramus in *Antonio Flaminio Imolensi*, qui in *Prosperi* vitâ, carmen illud *Pelagianum* illius esse putavit: & tamen ab eo librum esse scriptum ait contra nefariam *Cassiani* hæresin *Voss.*l.1.c.18.Hist.*Pelagiana.*

Dominus *Godeau* censet Poema contra *Ingratos* Epitomen esse omnium S. *Augustini* librorum in hanc materiam, eorum præsertim qui adversus *Julianum* scripti sunt.Addit ejus phrases mirabiles esse, meritoque pluribus in locis non sine stupore considerari quomodò *Sanctus* ille versificationis pulchritudinem cum argumenti spinis consociare valuerit. *Anton. Godeau* Approbat. *Versionis Gall.* Poematis hujus adversus *Ingratos. Gallicè.*

Quod satis mirum in hoc adversus *Ingratos* Poemate occurrit, juxta *Anonymi* Authoris sententiam, est quòd ἐκφάσεις circa Fidei dogmata in illo tam congruenter observata deprehendatur, quantumvis reluctantibus versuum coactione, geniique Poetici licentia; quòdque ibi cernantur veritates cum nativis Poeseos ornamentis, id est cum blanditiis liberalique audacia repræsentatæ quæ amœnitatem & ingenium pariter sapiat. *Anonymus Interpretes* Operis hujus, in suo *Prologo* Gallicè.

Gennadius in libro de *Viris Illustribus* : scribit Epistolam illam celebrem Sancti *Leonis* ad *Flavianum* contra *Eutychem*, existimari à Sancto *Prospero* fuisse scriptam. At certe si ulla Epistola S.*Leonis* est,illa omnino est,sive stylum, sive doctrinam *Leonis* attendas. Libri de *Vocatione Gentium* tribuuntur etiam S. *Ambrosio*, sed verè *Prosperi* sunt, non *Ambrosii*, ut supra demonstravimus, cùm de libris *Ambrosii* ageremus. Liber *de Providentia Dei* non videtur *Prosperi*, sed alicujus ex factione *Gallorum* : qui *Semipelagiani* sunt appellati. Legat prudens lector, & judicet. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Editio *Operum* ejus probatior *Coloniensis*, in 8°. anno 1630. Chronicon integrum edidit *Labbeus* Bibl.Nov. MSS. T.1.

Digitized by Google

C. SOLLIUS APOLLINARIS SIDONIUS.

Clar. An. D. ccccl.xxii. Obiisse dicitur An 482. xii. Cal. Septembr.

PAtrem habuit, qui sub *Honorio* Imp. fuerit *Tribunus Notarius*, & Præfectus Prætorio *Galliarum*. Natus ipse sub *Theodosio* juniore, & *Valentiniano* 3. Ter utriusque militiæ Magister fuit, quater Prætorio Præfectus. Multùm auctoritate valuit apud *Augustos Petronium Augustum*, *Avitum*, *Majorianum*, *Avii* etiam gener fuit, ac perfamiliaris *Theodorico Gothorum* Regi: inter quem & *Majorianum*, *Sidonio* conciliante, pactum initum est. A *Majoriano* etiam *Comitis* honore auctus. Sub *Severo Augusto Avernam* adversus incursus *Barbarorum* defendit. Sub *Anthemio* etiam magno in honore fuit. Post varias verò dignitates jam quadragenarius, factus est *Arvernorum* Episcopus: ac tum totum se *Sacris Studiis* dedit, relictâ Poësi. Quantum autem valuerit *Poësi*, partim ostendit, quod in *Trajani* foro statuam meruit cum *Laureâ Apollinari*: partim elucet ex 24. Poematiis, quæ habemus. In Metra sæpiùs peccat. *Voss.* de Poet. Lat.

Sidonius Arvernorum Episcopus scripsit varia & grata volumina, & sanæ doctrinæ: Homo siquidem tam divinis quàm humanis ad integrum imbutus, acerque ingenio; scripsit ad Diversos, diverso metro, vel Prosâ compositum insigne Volumen, in quo quid in literis possit, ostendit: Verùm in *Christiano* vigore pollens, etiam inter *Barbara* ferocitatis duritiem, quæ eo tempore *Gallos* oppressérat, *Catholicus* pater & Doctor habetur insignis. *Gennad.* lib. de Viris Illustr.

In *Sidonio*, ingens, ut apparet, ingenii vigor. Magis ob multas virtutes admirandus, quòd præmortuâ Romanâ facundiâ hæc scripserit, quàm ob temporis vitia accusandus videatur *Caussin.* lib. 3. cap. 14.

Nemo post Claudianum melior Poeta fuit, à quo deinceps cæteri omnem eloquentiam in affectatos illos Rithmos fregerunt, multa paucis includere, & consonis sententiarum clausulis velut harmonicum genus dicendi affectantes. *Barth.* lib. 57. cap. 11.

Scholasticissimus omnium Præsulum *Sidonius. Wibert. Gemblacensis.*

Vir ingeniosus & Cothurnatæ Eloquentiæ. *Vincent.* spec. lib. 21. c. 46.

Veteris studiosus elegantiæ, ita ut barbaricis Incursionibus obsoletæ, & penè antiquatæ *antiquæ facundiæ reductor & reparator* haberetur. *Savaro. in vitâ.*

Apollinare opus, Musis & Apolline dignum. *Idem ibid.*

In utroque dicendi genere Gallicum nescio quid & barbarum redolere videtur. *Lil. Greg. Gyrald.* de Poet. Dial. 5.

Verba Antiquaria, & novata, & Phrasis dura, atque novata, & horrida, minùs multo notabilia sunt in oratione numeris adstrictâ: quod est animadvertere in multis: velut in *Sidonio Apollinare*, & Martiano Capellâ: quorum *Prosa* absurdissima est; *Versum* non penitus rejicias. *Lud. Viv.* lib. 3. de *ratione Dicend.* c. de Poetic.

Sidonius

Sidonius Apollinaris Arvernorum Epiſcopus, vir acris ingenii, & Cothurnatæ eloquentiæ, ſed ſtylo duro & obſcuro ob corruptum à *Gothis* ſeculum. *Jo. Card. Bona.*

Notamus hodieque non proletariam in *Sidonii* ſcriptis eruditionem, & locuples ſanè ingenium. Non inficiandum tamen, dictionem ejus duriorem ſubinde eſſe, & horridulam, immò quandoque tumidam. Ut taceam lapſus *Proſodicos*, & verborum quandoque novitates. *Borrich.* de Poëtis p. 77.

In Epiſtolis ac Carminibus ſupra modum literatus. *Roſin.* Antiq. Rom.

Unicè autem laudo & amplector *Sidonii* modeſtiam, qui ſe immeritò *Arverne Eccleſiæ* propoſitum eſſe conqueritur. Genere is fuit *Aviti* Imp. Vir ſummâ morum ſanctitate, Rhetoricis & Poëticis literis excultus. *Greg. Turonenſ.* l. 2. c. 21.

Sidonii Apollinaris, ſive *Apollinaris Sidonii*, ita enim malumus cum doctiſſimis viris; ingenium magnum fuit; eloquentia in verſu non vulgaris eo tempore; nam de cæterâ melius ſilere exiſtimo, cùm infiniti alii eo tempore longè faciliùs ſcripſerint. C. *Barth.* l. 49. c. 18.

Sidonius accuratus, aliquando etiam anxius; plenus electorum verborum & ſententiarum, quas acutas brevi concludit gyro. *Jul. Caſ. Scalig.* De Re Poët. pag. 822.

Jeſ. *Rapinus* air illum in improprietatem incidiſſe, dum affectat grandiloquentiam, nec tamen Poeſeos genium habet. Imò nec dubitavit alibi præterea dicere, *Sidonium ſtylo* admodum arido miniméque ſapido ſcripſiſſe.

Apollinarius Sidonius à vitâ moribuſque *Modeſti* nomen apud Librarios accepit. *Barth.* adverſ. l. 6. c. 1.

Claudius Mamertus Sidonium vocat eruditorum ſui ævi peritiſſimum ac diſertiſſimum, eique libros tres de *Animâ* adverſus *Fauſtum* dedicavit. *Labbe.* de Scriptor. Eccleſ.

Editio illa Operum ejus non faſtidienda, quæ *Pariſiis* cum Commentariis & caſtigationibus *Joan. Savaronis* prodiit, item *Vovverii*, ſed præfertur *Hanovienſis Elmenhorſtii*; probatiſſima omnium *Labbei* cum notis *Jacobi Sirmondi.*

Plura ſi quis velit, conſulat is *Joannem Savaronem* & *Jacobum Sirmondum*, qui *Sidonii* noſtri res geſtas ſtudiosè & accuratè collegerunt.

MARTIANUS MINEUS FELIX CAPELLA.

ÆTatis dubiæ Auctor. Vir Proconſularis, & domo *Carthaginienſis* in vet. libris vocatur. Extant libri 7. *De Nuptiis Philologiæ*, primùm editi *Vicentiæ* anno 1499. curâ *Franciſci Vitalis Badiani*; cum ſcholiis & obſerv. *Bonav. Vulcanii*, unà cum *Iſidori Originibus*. fol. ann. 1577. emendati ab *Hugone Grotio Lugduni Bat.* anno 1599. in 8°. quæ editio reliquis præſtantior. Clar. An. D. CCCCXC.

Ut *Petronius*, ſic & *Martianus Capella Satyra* nomine opus ſuum inſcripſit, quòd illius inſtar hoc opus & Verſibus & Proſâ ſcripſerit, & utile dulci miſcuerit

Digitized by Google

cuerit. Stylus Barbaries ipsa est : tantâ audaciâ, tantâ *figurarum* insolentiâ, ut vel in Poëtâ omnium confidentissimo non ferendæ sint:Stylus etiam tam spissâ caligine involutus est, vix ut explicari possit:doctus alioqui, & non vulgari eruditione refertus. *Africanus* fuisse creditur;si non erat,esse debuit usque adeò horrido & coacto scribendi genere utitur. Incertum est,quo tempore vixerit; certum tamen est eum *Justiniano* fuisse antiquiorem, & ad *Proconsulis* evectum esse dignitatem. *Petr.Dan.Huet.*de *Orig.Fabul.*p.79.80.

De *Martiano Capellâ* judicium ecce *Ludovici Vivis*! *Sidonii*, inquit, *& Capella Prosa absurdissima est, versum non penitus rejicies.* Verum enim verò Scriptorem eruditum esse, & in *Historia* etiam *Ægyptiacâ*, ut alia mittam, probe versatum ignorare non potest, qui eum sedulò versaverit; laudatus propterea etiam *Scheinero* in *Rotâ Ursinâ*: Sed vitio gentis; *Afer* enim fuisse traditur, & temporum, liberiùs sibi indulsit, Dictionisque *Latinæ* negligentior deprehenditur. *Ol.Borrick*, cogitat. de variis Lat.Ling.ætat.p.21.

Martianus Felix Capella, etsi *Carthaginiensis* fuit,*Latinè* tamen multa scripsit, sed novo quodam & affectato scribendi genere, quo plerique in terrâ *Africâ* usi sunt, ut *Apulejus*, *Tertullianus*, & *Fulgentius.* Carmina hic multa composuit, suis & libris inseruit. Ejus verò *Philologia & Mercurii Nuptiæ* non aliud mihi esse videntur, quàm figmentum quoddam *Poëticum*, quod cum solutâ oratione, tum pedibus astrictum conscriptum sit. Parum ab aliis scriptoribus antiquis *Martianus*, quod sciam, celebratur, nisi in eo qui de *Disciplina Ecclesiasticorum* inscribitur, qui à quibusdam *Severino Boetio* attribuitur---Tametsi multa variaque in eo sit & exotica eruditio, nihilominus non est pueris ediscendus. Neque enim tenera ætas eruditioni, ut mea fert opinio, sed linguæ proprietati, & elegantiæ studere debet,& *Naturam* imitari, quæ nos quidem priùs verba formare, dein cum annis sapientiam assequi docet.*Lil.Gyrald.*

Scriptorem hunc vere eruditum, tamen barbarum non plane immerito appellat *Jos.Scaliger* notis in *Cir. Voss.* de Hist. Latin.

Durum & vere *Latini* Sermonis æstimantibus barbariorem scriptorem esse *Martianum Capellam* non imus inficias: Ex eo tamen tot numero tantaque pondere discere possis, quot quantaque ex alio paris molis quovis. Tota fere ibi *Cyclopedia* novem Chartis absoluta est, cum innumeris interioris sapientiæ Mysteriis Versu atque Prosâ oratione indicatis & propositis. *Barth.* l. 19. adv. cap. 16.

Martianus Capella auctor utilissimus ad veterum de singulis artibus liberalibus sententiam capiendam, nec dignus qui à *Criticis* adeo aspernabili titulo prostituatur ludibrio *Tulliastrorum. Idem* ibid.l.7.c.16.

Et fuit alioquin jam ante ipsos mille annos tanta *Capellæ* hujus auctoritas, ut qui eum teneret, videretur omnium Artium arcana nosse. *Barth.* ibid.lib.8. cap. 13.

Qui dictionem ejus solutam in culpam trahit, mitiùs judicabit, si temporum caliginem intuetur,& *Afrum* fuisse sciat, cui genti, si paucos excipias, sartago quædam loquendi non erat insueta. Spargit autem *Capella* per totum opus suum

metra

metra varii generis,non optimi quidem illa coloris,ſed tamen nec ubique peſſimi. *Borrich.* de Poët. p. 80.

Ad ipſum *Martianum* te relego,in quo plurima invenies,quæ nec diſcere tædebit, nec didiciſſe pœnitebit. Neque hoc ipſos barbari ſeculi homines latuit, apud quos quanti nominis fuerit *Capella*, vel ſolus *Turonenſis* ſatis ſuperque docebit, qui eum in fine libri non aliter nominat, quàm ſi *Ariſtotelem, Ciceronem, Varronem* nominâſſet. *Hug. Grot.*

Rebus Latinus, verbis Africanus, durus innovator. *Dempſter.*

GENNADIUS.

Clar. An. D. CCCCXCII.

Maſſilienſis Presbyter, vixit tempore *Anaſtaſii* Imp. & *Gelaſii* Papæ: cui & opus de *Fide* dicavit. Epiſcopum vocat *Sigebertus*: uti & *Platina* in *Symmacho* facit. Sed Presbyter dicitur è *Wallafrido Strabone* de divinis officiis c. 20. Imò ipſe ſic ſe appellat in fine libelli de Illuſtr. Script. Vt veriſimile ſit, à *Sigeberto* eùm confundi cum altero *Gennadio*, *Conſtantinopolitano*, qui *Leonis* ſenioris temporibus floruit: ut ex *Maſſilienſi* hoc *Gennadio* cognoſcimus, item è *Nicephoro* l. 15. c. 22. & 23. *Maſſilienſis Gennadii* duo libri extant: unus eſt de *Dogmatibus Eccleſiaſticis*; quem falsò tribui *Auguſtino*, jam ante annos octingentos monuit *Eccleſia Lugdunenſis* in iis, quæ de *Godſcalci* causâ adverſus *Joannem Erigenam Scotum* ſcripſit. Alter liber, cujus unius causâ hîc ejus meminimus, eſt is, quem conſcripſit de *Illuſtribus Eccleſiæ Scriptoribus*. Eum & *Caſſiodorus* commendat libro de divinis lect. c. 17. Manuſcriptus extat in *Bibliothecâ* publicâ *Academiæ Cantabrigienſi*, & *Bibliothecâ* Collegii S. *Benedictini*, eadem urbe. Reliqua *Gennadii* perierunt. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Gennadius Maſſilienſis Presbyter & poſteà Epiſcopus vixit tempore *Gelaſii* Papæ, circa an. Dom. 490. nam ad ipſum *Gelaſium* miſiſſe librum ſuum de *Fide* teſtatur ipſe *Gennadius* in extremo libro ſuo de *Viris Illuſtribus*, quamvis non in omnibus *Codicibus* liber *Gennadii* inveniatur complerus. Scripſit librum de *Eccleſiaſticis Dogmatibus*, qui extat inter libros S. *Auguſtini*, & hic eſſe creditur liber; quem ipſe miſit ad *Gelaſium*.

Scripſit etiam librum de *Viris Illuſtribus*, in quo ſuſpicionem non parvam reliquit ſuæ non rectæ fidei. Laudavit enim *Caſſianum*, & *Fauſtum* qui *Semipelagiani* fuerunt; & S. *Proſperum* depreſſit, qui pro gratiâ *Dei* contra *Pelagium* fortiſſimè dimicavit. Scripſit præterea multa alia, quæ ipſe commemorat in extremo libro de *Viris Illuſtribus*: Sed ea non extant, aut certè ad manus meas non venerunt. *Bellarm.* de Script. Eccleſ.

Gennadius Maſſilienſis Eccleſiæ Presbyter, vir in divinis Scripturis eruditiſſimus & ſæcularium literarum non ignarus, *Græco* ſimul & *Latino* ad perfectum inſtructus eloquio, multa conſcripſit opuſcula, & de Græco in Latinum Sermonem non pauca volumina Antiquorum Patrum traduxit. *Trithem.*

Hujus quoque [*Symmachi* Pont. M.] tempore Eccleſiam Dei multùm

Digitized by Google

juvit *Gennadius Maſſilienſis* Epiſcopus, qui diligens *Auguſtini* imitator, & librum de dogmatibus compoſuit: & quid cuique ad ſalutem neceſſarium eſſet, declaravit. Scripſit item de *Illuſtribus*, *Hieronymum* imitatus. *Platin.* de Vitis Pontif.

Néc verò poteſt aut debet tanto cum faſtidio *Gennadii* auctoritas declinari, admittendo ejus lapſum. Nam *Adrianus* Papa Epiſt. 3. ad *Carolum Francorum* Regem de ipſo perhonorificè loquitur, teſtemque producit, & cum laude tanquam ſcriptorem uſquequaque Catholicum allegat in ſuæ cauſæ præſidium pro veneratione reliquiarum ſanctarum, ubi etiam *Pontifex* titulo *Sanctitatis* eundem honeſtat. Unde colligit *Suarez Gennadium* nunquam fuiſſe *Pelagianum*, quia ſi fuiſſet Hæreticus, non tanto honore ab *Adriano* Papâ ad fidei dogma confirmandum allegaretur. *Joh. Bapt. Gueſnay* in ſuo *Caſſiano Illuſtrato.*

Sic igitur concludimus, ſatis gravem cauſſam non eſſe, cur *Gennadium* in *Semipelagianorum* numerum reponamus: Ut qui de abſolutâ quidem *Prædeſtinatione* diſſenſerit ab *Auguſtino*, quod illi cum multis Catholicorum commune fuiſſe, ſuo loco comprobabimus; at fortaſſe neceſſitatem gratiæ non negârit ἁπλῶς, verum ejus duntaxat, quæ fluat ab intentione *Dei* abſolutâ, eóque certò & infallibiliter ſemper operetur. *Voſſ.* Hiſt. Pelag. l. 1. c. 10.

Pelagianiſmi notâ eximunt libri ab eo contra *Pelagium* ſcripti: nec Gratiæ prævenientis neceſſitatem ab eo ſublatam eſſe (quæ propria erat Semipelagianiſmi nota) manifeſtò liquet: Adeo ut Scriptoribus Catholicis jure accenſeri queat. *Gul. Cave* in Hiſt. Literar. Script. Eccleſ.

Quamvis *Gennadius* in ſuo de Viris illuſtribus libro non mediocri diligentia uſus fuerit, obſervatur tamen eum minori curâ exoticos Scriptores quam conterraneos perquiſiviſſe & retuliſſe, ac Auctorum ejus pleroſque Gallos eſſe, paucíſſimos verò ex aliis Imperii Provinciis. *Eruditorum Judicia*, *Pariſ.* 1685. per *Dom. Baillet*, Gallicè.

In *Gennadii* libro de *Viris Illuſtribus* nonnulla quædam fuiſſe ab interpolatore addita, cenſet *Labbeus.*

Extat Liber de *Scriptoribus Eccleſiaſticis Antverpiæ* 1639. Fol.

(Integrior verò extat in Cod. *Corbeienſi*, cujus ſpecimen dedit Mabill. Anal. T. II. p. 42.)

Extant de *Dogmatibus Eccleſiaſticis* libri duo cum obſervationibus *Geverhardi Elmenhorſtii.* Additæ ſunt *Martialis Lemovicenſis* duæ Epiſtolæ *Hamburgi* in 4o. an. 1614.

HESYCHIUS.

Clar. An. Dom. D.

Alexandrinus, Grammaticus nobilis, & fortè Chriſtianus, ad *Eulogium* quendam Lexicon vocum *Græcarum* ſcripſit, in quô multæ rariſſimæ voces ac difficillimæ phraſes explicantur, plurimis encomiis ab Eruditis commendatum. Nitida ejus eſt editio quæ nuperrimè an. 1668. in 4o. cum notis *Junii*, *Scaligeri*,

Digitized by Google

Scaligeri, Salmasii, Palmerii, Gujetii, Sopingii, Cocceii, Gronovii, Tanaquil. Fabri, accurante Cornelio Schrevelio Lugduni Bat. & Roterodami. Typis prodiit, additô etiam per *Pricæum* Indice auctorum omnium, quos ille citat, ex Officinâ *Hackianâ. Joan. Hallervord.* Biblioth. curios.

Hesychius, doctissimus ille Grammaticus, & cujus liber pro Thesauro eruditis esse debet. *Tanaquill. Faber* l.1.Epist.p.108.

Glossographorum longè princeps. *Casaub.* in *Athenæum.*

Grammaticorum Alpha. *Montac.* orig.Eccles.Tom.1.part.poster.

Equidem ita semper judicavi. omnium veterum Criticorum, qui hodiè extant, eruditissimum illum esse. *Casaub.* Epist. 198.

Omnium veterum Criticorum, quos habemus hodie longè, si quid judico, doctissimus, & serio Græcantibus apprimè utilis. *Casaub.* Ep.265.

Ille verò omnium sui generis eruditione præcipuus, sed *Glossographus* potiùs quàm linguæ *Aristarchus. Eusthat. Svvart.* l.1.Anale&.c.1.

Julius Scaliger. in lib.de subtilitate futilem & planè Grammaticum autorem nominat.

Hesychii Lexicon *Græcæ* Linguæ thesaurum ducebat Præceptor in *Græcis* mus *Bonaventura Vulcanius.* Qui & *Gentilem* non *Christianum*, fuisse censet. Mihi ille, quem *Gentilem* fuisse *Suidas* putat, diversus ab hoc videtur. Sanè *Lexici* scriptor tam multa admiscet è Scripturis, eorumque Græcis Interpretibus, ut non aliud liceat suspicari. *Voss.* de Philol.p.37.

Ex nuda *Indicis* percursione, structorem vocabularii illius (rem nondum omnibus creditam) patebit Christianum fuisse. Quis enim (ut *novi Fœderis* φάσματα mittam) *Evangelistas*, *Apostolos*, *Prophetas*, *Prophetarum expositores*, à vera fide alienus suo operi inseruisset? *Pricæus* præfat. ad Indic. *Hesych.*

Hesychio qui testimonia Veterum Auctorum exsecuit, piaculum inexpiabile fecit. Plurima enim bonorum Scriptorum loca paucis verbis illustrat doctissimus omnium Grammaticorum, quæ nisi coram Glossis suis videas, vix sentias quàm sint erudita. *Casp. Barth.* ad Claud.p.1102.

Vix centesimam *Hesychii* partem habemus, & sæpè pro gemmis, auro, argento, sæpè, inquam, meros carbones, & lutum lutulentum imperiti homines substituerunt. *Tanaquil. Fab.* l.2.epist.p.58.

Hesychius optimus Author est. Epitome nobis tantùm restat, citationes omittuntur. *Scaligerana posterior.*

Hesychii & *Erotiani* Lexica ad *Hippocratem* intelligendum maximo erunt adjumento; quorum hic ex professo ipsius *Hippocratis* dictiones exactissimè perpendit, enarratque, ille verò fuit optimus Grammaticus. *Scaligerana* prima.

Hesychii Lexicon magni æstimabant *Heinsius* atque *Salmasius.*

Græcorum Lexicographorum par illud nobile, *Hesychius & Suidas*, in Scholis Grammaticis, auditu vix notum, nedum manibus tritum; & Opera eorum (virorum clarissimorum) quamvis fundamenta fuerint *Lexicorum* subsequentium, iis superstructorum; nihilominus tamen, Latinè etiam reddita, adeo curta

Digitized by Google

curta ſunt, & abſtruſa; ut penè mutilum prorſus eſſet, & vix Operæ pretium, tyronum uſui ea exhibere veſtiganda. *Gul. Robertſon.* in Præf. ad *Schrev.* Lexic.

Ex omnibus quorum ad nos ſcripta pervenerunt, nullus ferè eſt, qui à *Vetuſtate* pejus fuerit acceptus, quàm hic noſter Scriptor, verè πολυμαθέστατος, verè undecunque doctiſſimus, & omnis *Antiquitatis* peritiſſimus; cujus *Lexicon* nihil aliud eſt, quàm perpetuæ *Auctorum* Gloſſæ & Interpretationes & antiquæ eruditionis penu; & in quo non *Græciæ* totius modò, ſed ex parte & *Orientis*, ut *Dan. Heinſius* in *Ariſtarcho* ſuo ait, eruditio concluſa jacet. *Cornel. Schrevel.* in Præfat. ad Heſych. Lexic. 4o. Impreſ. Lugd. Batav. 1668.

Julius Scaliger ait *Heſychium* eſſe Authorem frivolum, abſque eruditione ac minimè idoneum ad aliquid boni continendum, pertuſoque caniſtro ſimilem. Sed eum in hac ſententia ſolum eſſe arbitror.——

Lexici hujus editio omnium abſolutiſſima eſt Hollandica anni 1668. tota *Græca* cum Notis *Variorum* in 4o. accurante *Schrevelio*. Sed quoniam hic Compilator mediocriter celebris ſit, potior, à Dom. J. *Caſparo Suvicero* expectatur, quam etiam brevi extituram ſpes eſt. *Eruditorum Judicium* Parifiis 1685. per *Dom.* Baillet.

PROCLUS.

Clar. Anno Dom. D.

LYcius, Philoſophus, floruit Anno *Chriſt.* 500. *Syriani* diſcipulus fuit: *Marinum* verò diſcipulum & ſucceſſorem habuit. *Stoeflerus* atque *Schrekenfuchſius* malè in tempora *Trajani* collocant. Extant ſex ejus libri de Theologiâ *Platonicâ*, qui *Hamburgi* primùm prodiere an. 1618. Item ſuperſunt ejuſdem Commentarii in *Timæum* & libros de *Repub.* ſcripſit quoque de *Orphei, Pythagoræ & Platonis* conſenſu in *Oraculis* libros decem, aliaque quæ *Suidas* commemorat. *Konig.*

Hic eſt ille *Proclus* (inquit *Suidas*) ſecundus à *Porphyrio*, qui impuram ſuam & contumelioſam linguam adverſus *Chriſtianos* exacuit. Sed adverſus hunc calamum fœliciter ſtrinxit *Joan. Philoponus Gul. Cave* in Chartophyl.

Circa Ann. *Chriſt.* quingenteſimum memoriam ſui nominis conſecrabat nobilis & *Grammaticus*, *Philoſophus*, *Proclus Lycius*: cujus, inter alia multa, *Sphæram* habemus, imprimis agentem de *Circulis Cœleſtibus*. Sed monumentis aliis plus laudis meruit: quia hoc opus exſcripſit ex Iſagoge *Geminî*, Geometræ & Aſtrologi; qui *Ciceronis* ætate viguit. Vertit *Procli Sphæram Thomas Linacer.* Scholiis illuſtravit *Eraſmus Oſualdus Schreckenfuchſius. Voſſ.* de Mathemat. p. 165.

Mirari ſatis non poſſum malignitatem *Procli*, quando Scholiis in *Cratylum Platonis, Ariſtoteli* exprobrat, quòd *Analytice* ejus à quovis non planè hebete, ac ſtupido intelligi poſſit. Nam nec ipſe, qui hoc culpat, quoties Commentario in *Euclidem* aliquid in Scriptore eo improbat, ad *Platonicas* Methodos recurrit,

Digitized by Google

rit, ſed omnia ſecundum *Ariſtotelis Analyticen* expendit. Nec ſi tanta eſt perſpicuitas *Ariſtotelis*, ut omnes non hebetes eum intelligant, Philoſopho id vitio, ſed laudi duci debet. Quis enim in tam neceſſario Argumento non malit dictionem perſpicuam, qualis Philoſopho convenit, quàm Myſticam & Symbolicam, cujuſmodi eorum eſt, qui nolunt intelligi, ut magis ſint admirationi? Quid quòd nec tam perſpicua omnia ſint in *Analyticis*, quàm videri vult *Proclus*. Quod veterum plerique agnoſcunt. *Voſſ.* de Natur. Logic. p. 70.

Naturalis Philoſophia adhuc ſincera non invenitur, ſed infecta & corrupta: in *Ariſtotelis* Scholâ, per *Logicam*; in *Platonis* Scholâ, per *Theologiam Naturalem* in ſecundâ Scholâ *Platonis*, *Procli*, & aliorum per *Mathematicam*; quæ *Philoſophiam Naturalem* terminare, non generare aut procreare debet. *Franc. Bacon.* Nov. Organ. l. 1. Aphoriſm. xcvi.

Proclus tum & in Philoſophiâ & in *Mechanicis* florebat, neque *Archimedis* duntaxat celeberrimi Artificis cognôrat omnia, ſed & ipſe nova quædam adinvenerat: ab eo facta eſt Machina, quâ claſſis *Vitaliani* debellata eſt. Nam ſpecula ex ære fabricaſſe uſtoria *Proclus* fertur, eaque de muro è regione hoſtilium navium ſuſpendiſſe, in quæ cùm radii ſolares impegiſſent; ignem inde inſtar fulminis erumpentem, claſſiarios ipſaſque naves hoſtium combuſſiſſe; quod *Archimedem* excogitaſſe *Romanis Syracuſas* obſidentibus, *Dion* refert, *Zonar.* in Annal.

Proclus, cum eſſet *Olympiodori* Auditor, hominis facundi, & cujus dicentis Oratio non fluebat, ſed torrentis inſtar ferebatur, ut pauci dicta ejus aſſequerentur, ſolitus à recitatione omnia quæ dixiſſet *Olympiodorus* totidem atque iiſdem verbis reddere. *Caſaub.* in Not. *Spartian.*

Licèt *Logicâ* leviter inſtructus, attamen eximius Mathematicus fuit. Certè libris & monumentis ejus recenſendis libro fuerit opus, ita multiplices unius ingenii fœtus memorantur; *Geometricarum* verò in *Euclidem* Expoſitionum libri quatuor diligentiam magnam teſtantur. Atque utinam, ut in primum *Euclidis* librum induſtrius eſſe voluit, ſic in reliquos parem induſtriam continuâſſet: ſed videtur aliis viam laboris indicare voluiſſe, laboris ipſius parte contentus fuiſſe. *Petr. Ram.* Schol. Mathem.

Extant *Procli* Elementa Theologica & Phyſica Latinè reddita à *Franciſco Patricio*, *Ferrariæ* in 4. apud *Dominicum Mamarellum*, ann. 1583.

Extant Theologiæ *Platonicæ* libri 6. è Bibliothecâ *Gottorpianâ* primùm eruti & Græcè cum Interpretatione Latinâ *Æmilii Portii* editi *Hamburgi* in Fol. ann. 1618.

Extat Paraphraſis in *Ptolomæi* de Syderum affectionibus lib. 4. Græcè cum Interpretatione *Leonis Allatii*. *Leydæ* in 8. an. 1635.

FULGENTIUS.

AFer, ex Abbate, *Ruſpenſis* in *Africa* Epiſcopus, claruit circa ann. 508. una cum aliis in exilium miſſus, rediit ann. 523. vivere deſiit ann. 533. ipſis Calendis Clar. A. D. DVIII.

Digitized by Google

Calendis Januarii, ætatis ſuæ 65. *Gul. Cave.*

Omnibus quidem *Patrum* ſcriptis ea dos ineſt,ut non ſolo mentes *Veritatis* fulgore perſtringant,ſed ſimul intimum quemdam pietatis ſenſum cordibus legentium inſerant:Haud ſcio tamen an ullius propria magis laus illa fuerit quàm *Fulgentii*,cujus ex ſcriptis is *Charitatis* ſpirat ardor,ea *Spiritus* ubertas exudat,ut pectus *Deo* plenum non intelligas modò, ſed ſentias. *Auguſtini* diſcipulum ſcias, non magis ex conſenſione dogmatum,quàm ex ſimilitudine virtutum,variiſque ingenii ac morum ornamentis,quibus ille totum *Auguſtinum* expreſſit. Eſt quidem *Auguſtini* ſtylus aliquanto cultior,& à ſeculi ſui vitiis intactior,cùm *Fulgentio* nunquam cura fuerit abſtergere ſeculi ſui ſitum, at idem in utriſque mentis vigor,idem acumen,idem ſententiarum pondus: eadem ingenii felicitas, eadem in tractandis Scripturis diligentia,dexteritas, affluentia : eadem morum æquitas,ſuavitas,manſuetudo; idem Charitatis ardor ex *Scriptis* emicans, idem pro *Veritate* zelus. Nec diſpares utrique hoſtes. Nam & *Auguſtino* frequens cum *Arianis* luctatio fuit,& *Fulgentium* hæc *Hæreſis* per totam vitam exercuit: cum *Semipelagianis* orientibus conflictus *Auguſtino* fuit, cum iiſdem adultis *Fulgentio*: pari utrobique ſucceſſu. A neutro enim hic error in totum compreſſus eſt, ſic tamen ab utroque revictus & depreſſus eſt, ut utrique tota ſe *Latinorum Theologorum* cohors ſemper adjunxerit. *Gul. Deſprez.* Præfat. in *Fulgent.* Opera.

Fulgentius Afer, Eccleſiæ *Ruſpenſis* Epiſcopus,in confeſſione *Fidei* clarus, in Scripturis Divinis copiosè eruditus, in loquendo dulcis, in docendo ac diſſerendo ſubtilis, *Iſidor. Hiſpalenſ.*

Fulgentius Ruſpenſis Epiſcopus, in Græcâ & Latinâ linguâ clarus, geminâ ſcientia ſcripſit multa. Claruit in *Homiletico* dicendi genere.*Sigebert. Gemblac.* de Script. Eccleſ.

Vir erat & eximiâ doctrinâ & inſigni pietate inter ætatis ſuæ Epiſcopos facilè princeps. *Gul. Cave* in Hiſt. literar. Script. Eccleſ.

Pontifex *Ruſpenſis* doctrinâ & vitæ ſanctimoniâ conſpicuus, ſummum ac penè ultimum Eccleſiæ *Africanæ* ſidus. *Drexel.* cap. 2. Prodr. æternit. ſect. 46.

Fulgentius Ruſpenſis Epiſcopus, incomparabilis vir, cujus ego admirator ſum. *Caſp. Barth.* Adverſar. l. 16. c. 8.

Quem ego Scriptorem [*Fulgentium*] inter *Patres Latinos* ſummoperè amo, ob nervos quibus præditus eſt in perſuadendo, & vivam vim dictionis rebus maximis ubique parem. *Idem* ibid. l. 46. c. 13.

Fulgentius Ruſpenſis Epiſcopus, Fulgentiſſimum Eccleſiæ ſidus. *Voſſ.* Hiſt. *Pelag.* lib. 1. cap. 21.

Hoc eodem anno,ipſis Calendis Januarii ſummum illud ac penè ultimum *Africanæ* Eccleſiæ decus. *Fulgentius Ruſpenſis* Epiſcopus doctrinâ & ſanctitate mirabilis optatum diu, ante præcognitum, præſenti vitæ finem lætus impoſuit. *Henr. Spondan.* ad ann. 529.

In Antiquitatis notitia hoſpitem admodum eſſe oportet eum qui ignorat quantùm

Digitized by Google

tum dignitate ſua, virtute, eruditione, zelo & ærumnis ſuis pro Fide Catholica, in Eccleſia coruſcus fuerit *Fulgentius*, quem Tractatûs cujuſdam divi *Auguſtini* lectio eripuit præſenti Seculo, & muneri cuidam primario in urbe *Carthagine*, cui natales debebat è quadam Nobiliſſimorum & illuſtriſſimorum concivium familia. *Eruditorum* Ephemerides. Gall. Tom. 12. p. 216.

S. *Fulgentius Carthaginenſis*, Epiſcopus *Ruſpenſis*, vir ſanctiſſimus, & doctiſſimus, floruit tempore *Tranſimundi* Regis, ad quem ſcripſit libros. Obiit Ann. Dom. 529. vitæ ſuæ ann. 65. Epiſcopatus autem 25. ut Card. *Baronius* Annotat. Tom. 6. Annal. Scripſit plura, teſte *Iſidoro* libro de *Viris illuſtribus*, quorum multa perierunt. *Bellarm.* de Script. Eccleſ.

——Quibus quidem apparet, quanta eſſet in *Fulgentio* cum ingenii acumine ſacræ Theologiæ eminens excellenſque doctrina. Videas miro quodam modo validâ ſæpè reſponſione erigere protritam ab hoſtibus veritatem, ſimulque proſternere pollentem regiâ potentiâ, inſultantemque impietatem; tantâ tamen modeſtiâ, ut ſicut ex eo ſublimis ipſius doctrina intelligi poſſit, ita ex hoc ejuſdem intueri valeas ſanctitatem. *Baron.* ad Ann. *Chriſti* 504.

Inter cætera ante Epiſcopatum compoſuit 24. vel ut alii legunt 23. libros: quorum primus eſt abſque *A.* hoc eſt, ne unam quidem literam *A* habet. Secundus eſt abſque *E.* Tertius abſque *C.* & ſic deinceps. Hujus operis *Fulgentiani* exemplar Ma. extat in *Latienſi* apud *Hannones* Cœnobio, teſte *Auberto Miræo* Bibl. Eccleſ.

Extant ejus opera *Antv.* 1574. 8. *Lugd.* 1633. 1652. Fol. cum operibus *Leonis* M. &c. B. PP. Tom. 9. p. 16.

Poſt varias Doctorum Virorum ad Opera S. *Fulgentii* procuratas ſucceſſu temporum Acceſſiones & Commentarios, ea omnia ann. 1684. cum optimo (inquit *Oudinus*) ordine & charactere impreſſa in 4. *Pariſ.* apud *Guillelmum Deſprez*, viâ *Jacobeâ*, ſub ſigno S. *Proſperi*, ſuppoſititiis ſermonibus elemento minori ad finem adjectis.

Quamvis verò qui huic *Fulgentii* editioni *Pariſ.* 1684. operam dederunt, nomina ſua latere voluerint, de publicâ utilitate magis, quàm de fama ſoliciti & egregii facti conſcientiâ contenti, neminem tamen latere voluerunt, multum ſe à Jeſuitâ *Chiffletio* adjutos, qui variantes in omnia ferè *Fulgentii* opera, lectiones, quas olim ex variis codicibus Bibliothecæ *Carthuſia* ad *Portas* exſcripſerat, benigniſſimè cum iis communicavit. *Acta Eruditorum* Menſ. Septembr. Anno 1684.

FABIUS PLANCIADES FULGENTIUS.

GRammaticus, texuit libellum de *Continentiâ Virgiliânâ*: & alium de *Antiquarum Vocum Interpretatione*, ad *Chalcidium*, qui extant. *Phyſiologicon* ejuſdem nondum apparet. Hunc *Fulgentium* nonnulli cum *Fulgentio Ruſpenſi* confundere ſolent, inter quos *Lil. Gregorius Gyraldus*. Clar. An. D X.

Fulgentii Planciadis Grammatici *Mythologiarum* libri tres, utiles quidem, ſed dictionis admodum tumidæ,& verbis abitruſis,atque Poëticis abundantes. Hoc opus editum olim ſub nomine *Fulgentii* Epiſcopi *Carthaginenſis*. *Bollandus* die 14. Januarii cenſet eſſe S. *Fulgentii* Epiſcopi *Aſtigitani* in *Hiſpaniâ*, Fratris SS. *Leandri*, & *Iſidori*, qui primò fuit Epiſcopus *Carthagenæ*, unde tortaſſis factum eſt,ut *Fulgentio Carthaginenſi* tribueretur; Sed hæc eſt conjectura *Bivarii* in Comment. ad *Chronicon Suppoſititium* M. *Maximi*, nam Auctor *Mythologiarum* eſt proculdubio *Fulgentius Planciades* Grammaticus *Africanus Joan.* Card. *Bona.*

Fulgentius omnium Scriptorum audaciſſimus, corruptus ſermone, confuſus intellectu, & omninò quidvis potiùs quàm ſapientiæ conſultus. *Caſp. Barth.* in 1. *Sylv. Papinii*, p. 81.

Hæc *Fulgentius:* quem Scriptorem legendo miſeratione temporum afficimur; tanta enim jam ruditas à Græcâ literaturâ erat, ut ſibi arrogantiæ ſummæ homo omnia ſcribere licere crederet,modò vel auctores Græcos vel voces ejuſdem linguæ per caput pedeſque attrahere poſſet in medium, & inde ſuum negotium curare. C. *Barth.* Comm. ad *Stat.* Tom. 3. p. 449.

Fulgentius Planciades, ſcriptor Mythologicus,utilior quàm eloquentior: Semipoetans: Afer Affectator. *Barth.* l. 17. c. 7. Adverſ.

Quòd autem *Fulgentius Planciades* etiam *Taciti Facetias* citat, hôc inficeto adeò *Grammatico* planè dignum eſt, qui etiam *Plauti Enciſton*, & ſimiles lauder nugas. *Vaſſ.* de Hiſt. Lat. l. 1. c. 30.

Quòd ſignifer *Jovis* ſit *Ganymedes*, docet doctiſſimus *Mythologus Fulgentius*. l. 1. *Joſ. Scalig.* Comment. in El. de Ob. *Mæ.*

Auctor non contemnendus *Fulgentius Turneb.* Adverſar. l. 16. c. 3.

Fulgentius non contemnendus Grammaticus. *Angel. Politian.*

Expiſcati commodum ex penario literatorio cujus tu fuiſti Condus, *Mythologicon Placiadem*, fratrem, ut fertur, *Caſſiodori*, hunc Chalcytipis Officinatoribus tradendum curavimus, nuncupatim tibi dicantes ſine provocatione electo judici aureum librum; quid librum? theſaurum potiùs: quem *Sidonius* l. 3. eruditiſſimum & ob ingenii merita *Quæſtorium* vocat, tanquam *Quæſturâ* rejectâ *Epiſcopatum Africæ* ſumpſerit. *Joh. Bapt. Pius* in Epiſt. Dedicat. ad *Anton. Mariam Bentivolaum.*

Fulgentii verò paucos libros vidi, in quibus de *Chriſtianâ* Religione benè ſentit: ſed duriuſculus in primis,& affectatior ſtylo eſt, adeò ut in ſcriptis ſuis ſpinas,& verborum aſperitates,ſi non aculeos potiùs pro verbis inſeruiſſe videatur: & in primis in *Mythologico*: nam alia quidem piè, & *Chriſtianè* ſcripta,non tam horrida ſunt. *Lil. Greg. Gyrald.*

Ineptè ludit ille [*Fulgentius*] in *Etymologiis* ex *Græcis* fontibus derivandis,ut contrà M. *Varro* nimio ſæpè linguæ *Latinæ* ſtudio. *Andr. Schott.* Obſerv. Human. l. 2. c. 17.

Fulgentii Mythologiâ quid ineptius? *Brod.* Annot. in *Q. Calabrum.* p. 238.

Semeles ineptiſſimum etymon eſt apud *Fulgentium* l. 2. *Mythol.* & tamen doctiſſimi

Digitized by Google

&tissimi viri eum *Mythologum Doctissimi* nomine commendant, qui totus nihil nisi mera est nugacitas. *Barth.* Comment. ad *Stat.* Tom. II. p. 728.

In libro cujus titulus est *Expositio Virgiliana Continentia, secundum Philosophos Morales*, mirabili industriâ aurum in luto, ut ita dicam, quæsivit & invenit; dum opus Poëtæ ad Physicam rationem inclinavit. Scripsit hoc opus adquendam Diaconum: Aliud verò *Mythologiarum* ad *Catum* Presbyterum *Carthaginensem*,& de abstrusis Antiquorum sermonibus ad *Chalcidium* Grammaticum, jam senem,cum ipse adhuc juvenis esset,& literarum Humanitatis Scholæ Doctor & Rector. *Trithem.*

Hujus opera edidit *Amstelodami* in 8. *Thomas Munkerus*, Ann. Dom. 1681. atque Commentariis illustravit.

ANICIUS MANLIUS SEVERINUS BOETHIUS.

TEmpore *Anastasii* Imp. & *Theodorici Gothorum* Regis claruit. *Scripsit* quinque libros de consolatione Philosophiæ,cùm *Ticini* in exilio viveret. Cùm ob litteras,ad *Anastasium* Imp. scriptas, & alia quædam suspectus esset *Theoderico* Regi, quasi studeret recuperandæ libertati, jussu ejus cum socero *Symmacho*, anno 524. interemtus est. Clar. A. D. DX.

Certè inter posterioris ævi Scriptores, *Græcos* pariter ac *Latinos*, nemo fuit in omni genere sapientiæ *Boethio* nostro par. Nihil quippe in eo non est eximium.Religionem spectamus? Christianus est, & quidem inter Christianos fidei orthodoxæ sectator atque Adsertor. Patriam? *Romanus*. Dignitatem? Patritius,exconsul ordinarius, exmagister officiorum. Familiam? *Anicius Manlius, Torquatus, Severinus, Boethius*. Studium & vitæ genus? Logicus acutissimus, Theologus gravissimus, Mathematicus solertissimus, Monachus artificiosissimus,Musicus suavissimus: adhæc Orator & Poëta optimus. Dictionis modum utroque in genere fuso pariter & numeris adstricto, egregius, sed in hoc præcipuè excellens. *Boethii Petr.Berchius* præfatione præfixâ *Boethii* libris de consolatione.

Sunt quidem omnes *Boethii* libri graves & eruditi. Sed in his de consolatione Philosophiæ,nescio quomodo noster Auctor seipsum vicerit. Ac puto, homines,quò sunt morti viciniores,eò plus experiri in se divinitatis; eóque communem vitæ ordinem egressos,majora dicere,videre,cogitare,quàm in omni vitâ actâ fecerint.Quæ res ingens momentum habet ad probandam immortalitatem animarum---Scripsit consolationem istam verbis sententiisque ita numerosam, ut nihil possit concipi elegantius. *Idem & ibidem.*

Boethii Severini ingenium,eruditio,ars,sapientia,facilè provocat omnes Auctores, sive illi Græci sint,sive *Latini*. Sæculi barbarie ejus oratio soluta deterior invenitur;at quæ libuit ludere in Poësi,divina sanè sunt, nihil illis cultius, nihil gravius,neque densitas sententiarum,Venerem,neque acumen abstulit ardorem.Equidem censeo,paucos cum illo comparari posse.*Valla* docet illum *Latinè* loqui;at *Vallam Boëthius* bene sapere. *Jul.Scaliger.*in Hypercritico, p.825.

Sine difficultate profundus eſt in ſententiis,in verbis ſine levitate conſpicuus, orator vehemens,efficax demonſtrator. Ad id quod ſequendum eſt, nunc prolabitur ſuadens, nunc quaſi ſtimulo neceſſitatis impellens. *Ioannis Sarisberiensis* Epiſc. *Carnot.* Policratici lib. 7. cap. 15.

Fuit *Boëthius* in omni diſciplinâ egregiè doctus, quod liquidò ex ejus monumentis conſtare poteſt. In pangendis verſibus mirâ uſus eſt facilitate. *Lilius Gyraldus* de Poëtis.

Vir *Latinè* & *Græcè* doctiſſimus, in omni diſciplinarum genere excellens, quôque *Roma* à *Varonis* temporibus non habuerit undecunque doctiorem. Quantum idem carmine valuerit, oſtendunt libri 5. *de Conſolatione Philoſophiæ*, quos exul *Ticini* ſcripſit. Omnino nihil in poëſi venuſtius habuit, vel illud ævum,vel etiam quod proximè anteceſſit. *Voſſius* de Poëtis Latinis.

Severini Boëthii ingenium neque ante ſe multos,neque poſt ſe aliquem toto *Romani* Imperii tempore habuit ſimilem. *Barthius* adverſar. lib.17. c.13.

Quis *Boethio*, vel in dialecticis acutior, vel ſubtilior in Mathematicis, vel in Philoſophia locupletior, vel in Theologia ſublimior? *Politianus* in Miſcellaneis.

Boethius egregius Philoſophus, Poëta non peſſimus, à *Ciceronis* dictione longè ſemotus. *Eraſm.* in *Ciceroniano.*

Boëthius totus legendus eſt, magnus quippe Philoſophus, & Poëta eximius, phraſin *Neroniani* temporis imitans. *Scaligerana* prima, p.30.

Boëtius parvulas quaſdam *Odas* compoſuit, quas Operi ſuo de *Conſolationibus Philoſophicis* immiſcuit. Sed quantavis ingenii politie ornatus eſſet, pravum ſcribendi modum qui tunc vigebat ſuperare nequivit: Quod in illo pulchetrimum niteat, nihil eſt niſi adulterina pulchritudo, genio ſeculi quo ſcribebat conformis. *Rapin.* Reflexionib. in *Poeticam* in particulari. Reflex. 30.

Extat *Lugd. Bat.* ex off. *Hackiana* 1671. 8.

M. AURELIUS CASSIODORUS.

Clar. A. D. DXIV. SEnator, V. C. & illuſtris, Exquæſtor Palatii, Exconſul Ordinarius, Officiorumque Exmagiſter,Præſ. Præt. Præpoſitus atque Patricius *Romanus.* Conſulatum quidem ann. 514.ſolus geſſit,*Theodorico Oſtrogothorum* Regi cariſſimus eique à ſecretis & Epiſtolis, ann. 570. Adhuc vixit nonagenario major, anno verò 575. obiit,ſicut refert *Ioan. Henr. Urſinus*, l.4. de *Stat. Anim.* p. 544.

Quaſi ſidus quoddam inter *Gothici* ſeculi barbariem eluxit, tandem Monachus factus & *Ravennatenſis* Cœnobii Abbas. *Olear.* Abac. Patrum.

Scripſit plurima, hæc verò primum obtinent locum: Comment. in Pſalmos, & in Cantica Canticorum Epiſtolarum libri 12.----Inſtitutionum Divinarum libri duo---De Orthographiâ ex Veteribus Grammaticis excerptâ---*Chronicon*, deſinens in annum 519.---- Hiſtoria Eccleſiaſtica, quæ *Tripartita* nominatur.

Digitized by Google

tur, quam ex Græcis Auctoribus, *Socrate, Sozomeno* ac *Theodoreto* per amicum ſuum *Epiphanium Scholaſticum* Latinè redditis concinnavit---Libri 12. de rebus geſtis *Gothorum*. Eos *Jornandes* in Epitomen redegit---Liber de Animâ.

Inprimis verò *Aurelium Caſſiodorum* Senatorem, virum illuſtrem, ac doctum auxit dignitate Patriciatûs *Theodoricus*, de quâ eidem collatâ dignitate extant ejusdem *Theodorici* litteræ cùm ad ipſum *Caſſiodorum* tum ad *Senatum* datæ, in quibus magiſtratûs tum ab ipſo, tum à majoribus ejus benè perfuncti honorifica mentio habetur. Retinuit eum apud ſe, cujus Conſilio Regnum moderari conſuevit, & leges ſancire populis, uſus etiam ejus Miniſterio in conſcribendis ad diverſos Epiſtolis, ex quibus ipſius *Caſſiodori* libri variarum confecti ſunt. *Baron.* ad an. 493.

Caſſiodorus bonus Auctor, & minimè ſpernendus. *Scaligerana* 1.

Vir in divinis Scripturis valdè doctus, & in ſecularibus literis omnium ſuo tempore facilè eruditiſſimus, non minus ſanctitate quàm ſcientiâ clariſſimus effuiſit. *Trithem.*

Inter viros ſuo tempore doctiſſimos citra controverſiam Principatum quendam tenuit. *Petr. Broſſeus* in vitâ *Caſſiodori*.

Doctus, &, ut illa tempora ferebant, eloquens. *Dempſter.* in *Roſin.*

Vir utique & dignitate & pietate magnus. *Conring.* de Antiq. Acad. diſſert. 1.

Magna *Aurelii Caſſiodori* mens, quæ inter hanc *Gothici* ſeculi barbariem quaſi ſidus quoddam eluxit, ſtylo veniam deprecatur & facilè invenit. *Cauſſin.* plura *Valla* lib. 4. Elegant. c. 88.

Caſſiodorus Senator, & Regi *Theoderico* ab Epiſtolis, poſtea Monachus, vir gravis & ſolidè doctus, cujus ſacræ & prophanæ lucubrationes plenæ ſunt jucunditatis & gratiæ. *Ioan.* Card. *Bona.*

Quingenteſimus tertius Chriſti annus *Dexecrato* & *Volusiano* conſulibus notatur à *Marcellino*, ex quo librarii redarguas errorem in *Caſſiodoro*, apud quem omiſſus anni hujus reperitur horum conſulatus. Acta autem Synodalia anni hujus, abſque certo Conſule, poſt conſulatum *Avieni* notata leguntur: ſed male indictione nonâ cum undecima ſcribenda eſſet indictio: unde conjicias librarii errorem ita exſcribentis IX. loco XI. numeri notas: ſed & nonnulli librariorum vitio potuit accidiſſe, ut ad finem *Chronici Caſſiodori* aliquot deſiderentur conſulatus: omnis enim ſuſpicio oſcitantiæ procul ab ipſo abeſt, qui ſuorum temporum ſcriptor luculentiſſimus & accuratiſſimus extitit. Porro ex numero annorum Imperii *Anaſtaſii* integrum & concinnum eſſe *Marcellini* Chronicon, *Caſſiodori* verò mutilatum apparet. *Baron.* ad Ann. Chr. 503.

Eſt illud *Chronicon* [*Caſſiodori*] non inutile quidem propter *Conſulum* annos, quos digeſſit; ut & *Sigebertus* annotavit in Catalogo CXL. Sed tamen nec nimis eſt magnæ rei. Sanè penè nunquam ei cum *Euſebio* convenit. Sed *Caſſiodori* Chronicon tantùm farrago eſt quam temulentiæ comparat *Onuphrius Panvinus*, approbante etiam *Joſepho Scaligero* in Animadverſ. *Euſebianis*. Profecto inſanum ſit non longè præferre *Faſtos Capitolinos*. Nam Antiquiores ſunt multò, longéque

Digitized by Google

longéque florentioris ævi: adhæc non *Conſules* modò ſed etiam *Cenſores*, & *Dictatores* nominant, cum ſuis *Equitum Magiſtris:* præterea prænomina exactè magis ponunt, quorum ignorantia facit,ut perſonæ confundantur, magnaque in Hiſtoriis oriatur obſcuritas. Utinam tantùm *Faſti* illi non ad nos mutili perveniſſent. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Inutile etiam eſſet heic examinare *Caſſiodori Commentarios* in *Pſalmos*, cùm nihil penè aliud egerit quàm *Divi Auguſtini Commentarios* in eoſdem libros contrahere, ut id ſtatim initio Præfationis ſuæ teſtatur. Præter ejus *Commentarios*, hujus Authoris præclarum habemus Tractatum, cui titulus *De Inſtitutione Divinarum Scripturarum*, quo ſe exercitatum in *Scripturæ Critica* demonſtrat, ſeque obſervaſſe quæ optima in hoc Argumentum apud Veteres *Eccleſiæ Doctores* occurrebant-----Præcipui ejus Authores ſunt *Divus Hieronymus & Divus Auguſtinus*; quibus acceptas ferre tenetur pleraſque regulas quas in Opere ſuo univerſo propoſuit ad *Scripturarum* interpretationem. Plures memorat libros qui nunc deſiderantur,& inter cæteros Obſervationes quaſdam à *Divo Hieronymo* conſcriptas, admodum concisè in *Prophetas*, ut junioribus *Scripturæ* ſtudia faciliora fierent. Novam *Beati Hieronymi* Verſionem ex Hebræo tanti æſtimat,ut aperte dicat vix in poſterum opus eſſe ad Hebraicos fontes confugere, cum tam accurata *Bibliorum Translatio* extet. *Rich.* Simon. Hiſt.Crit. V. T l. 3. cap. 10.

Omnia *M. Aurelii Caſſiodori* opera impreſſa ſunt duobus Tomis in Fol. *Rothomagi* anno 1679. impenſis *Antonii Dezallier* Bibliopolæ *Pariſienſis*,& collata fuerunt cum MSS. Codd.curis *Iohannis Garetii* Monachi *Benedictini* Congregationis ſancti *Mauri*,præmiſſa dicti *Caſſiodori* vitâ,cum diſſertatione *de ejus Monachiſmo.*

JUSTINIANUS I.

Clar. An. D. DXXVII.

Romanorum Imperator,ex ſorore nepos *Juſtini* ſen.à quo Nobiliſſimus primò,dein *Cæſar* & *Auguſtus* pronuntiatus, an. *Chr.*527. paulo poſt ei ſucceſſit.Leges hic ſtatim in hæreticos ſeveras promulgavit,templa deſtructa reparavit,Eccleſiæ protectorem ſe fore profeſſus, dignum ſe imperio oſtendit. Hinc per *Beliſarium* contra *Perſas Vandaloſque*,capto *Gilimero*, victor, *Africam* recuperavit, *Gothos* in *Italia* ſubegit, *Vitige* R. in poteſtatem redacto, *Maxros* ſuperavit, *Samaritaniſque* ſubjugatis, priſtinum Romano Imp. ſplendorem reddidit: poſtquam *Hypatium, Pompeium* & *Probum Anaſtaſii* Imper.nepotes,ingenti ſeditione à *Viride Venetaq*; *Circi* factione excitatâ,rebellantes,ab Imperatrice corroboratus,& à *Beliſario* Mundóq; fortiter defenſus oppreſſiſſet. Sic quiete Imperio partâ,*Jus Civile* in eum ordinem redigendum curavit,quo nunc utimur, electis ad id negotii decem viris præſtantiſſimis,qui Codices *Gregorianum, Theodoſianum* & *Hermogenianum* in unum contraherent,legeſque per 2000. Libb. diſperſas in quinquaginta ſaltem compingerent,unde Codex *Digeſtorum*

vel

vel *Pandectarum* ortus. Porro 4. Libb. *Institutionum*, qui textum omnium legum succinctè continerent, & Cod. *Novellarum*, quibus novas à se latas complexus erat, composuit. Concilio 5. Oecum. *Constantinopoli* habito, priorum Concil. fidem confirmavit, errores damnavit, tria capitula rejecit, Anno 548. dum *Theodora Eutychianorum* commoda omnibus modis curaret, quæ *Epiphanio* Episcopo urbis mortuo *Anthemium Eutych.* promovit, donec re à Marito cognitâ, huic *Menna* Orthodoxus substitutus est. Felix, ni paulo ante mortem in *Severitarum Hæresin* prolapsus esset, qui negarunt *Christi* corpus corruptibile fuisse. Obiit an. 565. ætat. 83. Imp. 39. *Hofman.* in Lexico.

Quem quidem Imperatorem tanti constat ingenii, tantæque doctrinæ fuisse, ut mirum non sit si leges *Romanas* sparsas & incompositas in ordinem ad utilitatem hominum redegerit, eaque abciderit, quæ supervacanea & inutilia videbantur. Hac tamen in re, consilio & operâ *Ioannis* Patricii *Treboniani, Theophili,* & *Dorothei* usus est, qui tum doctrinâ & authoritate insignes habebantur. Immensum namque illud librorum pelagus (ad duo enim ferè millia librorum fuisse constat) coacervatis simul ab urbe conditâ usque ad hæc tempora tot judiciis, in quinquaginta libros titulatim digessit, quos nunc *Digesta*, nunc *Pandecta* appellant: quòd omnem civilem doctrinam contineant. Idem quoque legum Epitomen fecit librorum quatuor. Has autem leges *Institutiones* vocat. Dicimus etiam *Justiniani Codicem* & volumen esse. Sunt præterea qui dicant *Justinianum* ipsum libros de *Incarnatione Domini* eleganter scripsisse, templumque in honorem *Dei* Patris (nam Filius sapientia est) *Sanctæ Sophiæ*, quo nullum est in orbe majus, suâ impensâ, suoque jussu ædificatum. *Platina* in vitis Pontif. Rom.

Vir magni & excellentis ingenii, locum inter Ecclesiasticos Scriptores meritò acquisivit: quòd præter plura, quæ sive in ejus legibus, sive in legum collectionibus tradidit ad *Christianam* pietatem spectantibus, vindicem se acerrimum *Hæresium*, quæ ejus temporibus vigebant, ostendit; nimirùm *Porphyrii, Eutychetis, Nestorii* & *Arrianorum*. *Trithem.* & *Possevin.*

Justiniani fama nullis sæculis, nullis silebitur ætatibus. *Jornand.* de Reb. Goth.

Justinianus Imperator inter viros literatos merito suo reponitur. Fuit enim princeps, si quis alius, in Philosophicis Theologicis, & Juridicis versatissimus, adeò ut *Sapientissimi Principis* elogium à *Theodahado, Gothorum* Rege, obtinuerit. *Konig.*

Ipsius etiam *Justiniani* industriæ & solicitudini debemus, quòd præclara illa veterum Jurisprudentum & Legislatorum monumenta summo totius orbis bono habeamus concinnata. Alioquin nempe futurum erat, ut desudati illi veterum labores egregii, jam essent irriti, scriptis tineas & blattas pascentibus. *Guido Panciroll.* de Reb. recèns invent. p. 219.

Tribonianus sagacis vir ingenii, & ad simulandum facti, impius quoque & *Christiani* cultûs ex professo hostis, avaritiæ cum primis mancipatus sic ut ad omnem lucelli auram leges fixerit ac refixerit: hic fraudes spirans, pestifero afflatu *Justinianum* Imperatorem ita infecerat, ut nunquam moriturum persuaderet, sed vivum sentientemque in cœlum tralatum iri. Hunc tamen *Justinia-*

Digitized by Google

num ſunt, qui tradant, fide catholicum, rectum in adminiſtratione, judiciis juſtum: unde ſit factum, ut ex voto cederent omnia. *Rhodigin.* Lect. Antiq. l. 22. c. 20.

Creditur *Juſtinianus* prorſum fuiſſe literarum expers: Etenim *Juſtinus* pater boves pavit, ſed antèa ſues, mox materiarii fabri miniſter vilis. *Juſtinianum Suidas* ex imperitiâ ἀναλφάβητον vocat. *Idem* ibid. l. 25. c. 12.

Licèt aliquam infamiam paſſus ſit *Juſtinianus* ex *Suida* teſtimonio referentis eum fuiſſe rudem, literarum expertem, & demùm in amentiâ deceſſiſſe, quem & aliqui viri docti ſecuti ſunt; tamen ejus famam defendunt longè plures, majoribuſque teſtimoniis freti. *Arth. Duck.* de uſu & Authoritate Jur. Civ. Rom.

Quidam tradunt *Juſtinianum* à verâ fide excidiſſe: *Suidas* autem (qui aliis nominibus eum fortiter calumniabatur) eum fatetur fuiſſe omnium Imperatorum maximè orthodoxum; quod & ipſius Profeſſio Fidei Chriſtianæ in *Codice Juſtinianæo*, & ſplendidiſſimum S. *Sophiæ* Templum *Conſtantinopoli* ab eo conſtructum adhuc demonſtrant. Imò etiam à plurimis aſſeritur, eum fuiſſe relatum in numerum *Sanctorum*; noviſſiméque *Sixtus Quintus* Pont. *Rom.* ejus eximiam pietatem celebravit. *Idem* ibid.

Non derant olim, nec deſunt hodie, qui in ſacratiſſimum Principem, non minus doctrinâ & pietate, quàm potentiâ & rerum geſtarum gloriâ clarum, tota calumniarum & convitiorum plauſtra exonerant. Nemo verò unquam iniquiori cenſurâ, & inverecundiâ longè infra ſummi Principis ſortem, in auguſtiſſimos *Juſtiniani* manes debacchatus, eſt, quàm Card. *Baronius*, omnes in hoc eloquentiæ nervos intendens, ut ex Imperatore non *hominem*, ſed *diabolum* nobis exhiberet. Ut fidem faciam, quædam lectori ob oculos ponam. *Fuit*, inquit, *homo penitùs illiteratus; adeò ut nec alphabetum aliquando didiciſſet. Sacrilegus Imperator, qui non levem perſecutionem excitavit; furore percitus, mente dimotus, correptus maligno ſpiritu, agitatus à Satanâ, quique omnem in Eccleſiâ diſſolvit ordinem, fecitque ex regno cœlorum ergaſtulum Inferorum.* Infinitus eſſem, ſi omnia percurrerem. Non mihi in animo eſt, poſt *Guinetum*, *Giphanium*, *Trivorium*, *Rivium* noſtratem, alioſque, egregii Principis vindicias agere. De eximiis *Juſtiniani* virtutibus unicum aut alterum Veterum Teſtimonium proferam. De doctrinâ ejus & pietate hæc Procopius, (De Bell. Goth. lib. 3. de Ædif Juſtin. lib. 1.) in *Juſtinianum* adhuc æquus. Solitum eum tum libros de rebus Divinis agentes pervolutare, tum de iiſdem colloquia cum Epiſcopis & Presbyteris in multam noctem pertrahere: in more ei ſemper fuiſſe multis ante Paſcha dierum hebdomadibus corpus vigiliis & inediis pluſquam aſceticis macerare, ſemel in biduo cibum capere, vino, pane, aliiſque cibariis penitùs abſtinuiſſe, herbis tantùm ſale & aceto conditis, atque aquâ contentum. De egregio autem illius erga fidem Catholicam ſtudio audiamus *Agathonem* Papam ex Epiſcoporum 125. Synodo teſtimonium ferentem. *Et præ omnibus*, inquit, *emulator veræ Apoſtolicæ Fidei piæ memoriæ* Juſtinianus *Aug. cujus fidei rectitudo, quantum pro ſincerâ confeſſione Deo placuit, tantùm Rempublicam Chriſtianam exaltavit: & uſque ab*

omnibus

omnibus gentibus ejus religiosa memoria veneratione digna censetur: Cujus fidei rectitudo per angustissima ejus edicta in toto orbe diffusa laudatur. Gul. Cave in Hist. literar. Script. Eccles.

Institutiones Justiniani multùm laudat *Cujacius*: hunc librum omnium librorum *Juris Civilis* nitidissimum, comptissimum, facillimum, nulloque penè *Interprete* indigentem prædicat. *Cujac.* l. 2. observat. 31.

In *Justiniani Institutiones Phillippus Melanethon* hoc distichon composuit.

Continet hic tenuis Legum Præcepta libellus:
Primaque *Romani* semina *Juris* habet.

Præter *Novellas*, quarum plurimæ sunt fori Ecclesiastici, extant Lat. Ep. ad Synodum *Constantinopol.* Concil. Tom. 5. p. 119. Epp. 11. gr. l. ibid. p. 223. 679.

Tractatus adv. *Origenis* errores, ib. p. 635. Confessio adv. Tria Capitula, ib. p. 683. Constitutio adv. *Anthimum*, &c. ib. p. 264.

PROCOPIUS.

Clar. A. D. DXXVII.

PRæclarum sub *Justiniano* nomen habuit *Procopius*. Natus hic fuit *Cæsareæ Palestinæ*. Fuit idem Orator, ac Rhetor seu Professor, vel Causidicus. Notarius erat, ac Comes *Belisarii*; cujus & res gestas consignavit. Accuratè, ac disertè scripsit, sive, ut *Evagrius* inquit, l. 4. c. 12. Φιλοπονότατα, κομψῶς τε, καὶ λογίως, id est, Laboriosè, scitè ac disertè, ut ait *Nicephorus Callisti*, l. 16. c. 10. Continet ejus Historia libros 8. quorum duo primi sunt de Bello *Persico*; duo sequentes de bello *Vandalico*: Quatuor postremi de bello *Gothico*. Primos duos, quos de bello *Persico* esse dixi, in compendium redegit *Photius* in Biblioth. Cod. 63. At omnium σύνοψιν habes apud *Agathiam* in Præfatione: Qui Historiam suam inde cœpit, ubi *Procopius* desiit. Octo istis postea nonum *Procopius* adjecit: atque eum, quia complecteretur res antea non editas ἀνέκδοτα appellavit, *Suidâ* teste, qui etiam auctor est, libro hôc fuisse invectum in *Justinianum*; & conjugem *Theodoram*; item *Belisarium*, & uxorem ejus *Antoninam*. Ἀνέκδοτα ista laudat *Evagrius* l. 4. c. 31. Memorat quoque *Nicephorus Callisti* l. 17. c. 10. Item *Suidas*; qui & multa inde variis exscripsit in locis. Præter novem, quos dixi, libros, extat volumen *Procopii* de *Justiniani* ædificiis in sex narrationes, sive, ut ipse vocat, λόγους, divisum. Ex iis clarè elucet, Hominem fuisse *Christianum*; non *gentilem*, qualium ἄθεων detestatur: Sed neque *Hæreticum*, etsi in *Justiniano* damnet, quòd in tales statuerit pœnam capitalem. Nimirum judicabat, aliquas fidei controversias tam esse difficiles penetratu, ut multi eas capere non possint: eoque probare non poterat, si propterea quis vitâ privaretur. *Voss.* de Hist. Græc.

Procopius Historias optima fide *Græcè* conscriptas nobis reliquit, diligens in scribendâ Historiâ, verùm mediocri stylo, ac planè naturali dictione, quæ *Asiatica*

propior eſt, quàm *Attica*: ipſe enim *Aſiaticus* fuit. Concionēs & Epiſtolas quaſdam breves interpoſuit, haud prorſus in eo genere ineptas. *Poſſev.* de Hiſtoric.

Procopius Hiſtoricus inſignis, quique rebus à ſe ſcriptis interfuit, verax alioqui, at malignus & ingratus in *Juſtinianum*, quem *Anecdotis* lacerat virulentè ac proſcindit. *Bonifac.* in Lud. Hiſt. p. 601.

Certè quantùm ex ipſius Scriptis perſpicere liquet, veri non abſimile mihi videtur, *Procopium* neque prorſus Gentilem fuiſſe, neque prorſus Chriſtianum: cum Gentilibus Chriſtianam non veram & unicam eſſe Religionem credidiſſe; cum Chriſtianis Gentilium ritus & ſuperſtitiones ludibrio habuiſſe: cum utriſque ſummum Numen cœli terræque conditorem agnoviſſe. Utut res ſit, erat ſaltem profeſſione & nomine tenus, Chriſtianus; utque *Juſtiniani* gratiam eò faciliùs captaret, quicquid in pectore clam fovebat, palam Chriſtianum cultum præ ſe tulit—In eâ (Hiſtoriâ Arcanâ) *Procopius* ſummâ non tam audaciâ dicam, quàm mentiendi & calumniandi prurigine turpiſſima & inaudita hactenus ſcelera *Juſtiniano* Imp. aliiſque affingit: adeò, ut nullo alio fine eam ſcripſiſſe videatur, quàm ut optimi Principis Aulam, tanquam Diabolorum Lernam, orbi inviſam redderet. Tanta quinetiam in eâ ubique ſcatet fortitor conviciandi libido, tanta mendaciorum inverecundia, à ſolitâ *Procopii* gravitate alieniſſima, ut ſuppoſititium eſſe opus & *Procopio* falsò inſcriptum viri doctiſſimi opinati ſint. In excuſis exemplaribus paginæ nonnullæ horrendas *Theodoræ* Aug. impudicitias & libidines narrantes omiſſæ ſunt. *Integra* verò *Hiſtoria* in Bibliothecâ Vaticanâ reperitur. *Gul. Cave* in Hiſt. Literar. Script. Eccleſ.

Procopius ornamenta *Hiſtoriarum* & *Græci* Sermonis puritatem aut neſciſſe aut neglexiſſe videtur: ſed quæ ad *Hiſtoriam* pertinent, ſingula commemorat ac res quoque leviſſimas magno ſtudio conſectatur. Et quoniam in rebus gerendis perpetuus *Beliſarii* comes, ac totius publici conſilii particeps fuit, ſæpiùs etiam pro *Republ.* legationes obiit. Denique mediocriter eſt à doctrinâ informatus, ut non dubitem illum inter *Selectos* recenſere. Cùm verò ſingulas Epiſtolas, Decreta, Fœdera, Conciones vario dicendi genere ac ſtylo deſcribit, magnum *veriſſimi Scriptoris* præbet argumentum: Niſi quòd ſuum *Belliſarium* ſæpiùs, quàm decuit, & ineptis plerunque laudibus oneravit: ineptiùs quoque cædem *Conſtantiani*, qui apud *Juſtinianum* ſtabuli magiſtrum egit, *Belliſarii* juſſu perpetratam ita excuſavit, ut in *fatis* eſſe diceret, *Conſtantianum* ſic mori debuiſſe. Ridiculas quoque 30. *porcorum* & *ſtatuæ Theodorici* conjecturas eximo, quodque *Thulen* decies *Britanniâ* majorem facit, quæ tamen altero tanto minor eſt. Sed illud fidem omnium ſuperat, *Cineres Veſuvii montis*, qui citra *Neapolim* ſitus eſt, *Byzantium* uſque vento delatos, ac populum ita exterritum, ut annuis ſupplicationibus *Deum* placaret: quæ *prodigia* ſapiunt *Græcam* vanitatem, & *Hiſtoricis* non modò *prophanis*, verùm etiam Eccleſiaſticis fidem ſæpè derogarunt. *Joann. Bodin.* in Method. Hiſt. c. 4.

Procopius in iis quæ ſcribit accuratus eſt, quoniam Beliſarium in ejus bellis comitatus eſt præclarorumque Geſtorum ejus teſtis extitit, ſed in Hiſtoria ſua Perſica

Digitized by Google

Perſica nimis jejunus eſt: *Diarii* enim potius quam *Hiſtoriæ* ſpeciem præ ſe fert *Rapinus* Reflex. in Hiſtor. Sect. 28.

Procopius. O egregium Hiſtoricum! *Vulcanius* totis quinque vel ſex annis meum ſervavit, eumque à me lacrymabundus efflagitabat, quoniam eum illi dare renuebam. *Scaligerana* 2. Gall.

Procopius omnibus iis dotibus eſt inſtructus, quæ ad *Hiſtoriæ* pulcritudinem conducere poſſunt. Nam, *Evagrio* judice, accuratè, comptè ac eleganter ſcripſit. Nihil eorum oblitus eſt quæ ad Hiſtoriam decorandam Ars conferre valet; Mirificæ ſunt ejus deſcriptiones, ejus Orationes vehementes, ejuſque animadverſiones ſagacitatem ſpirant. *Eruditorum* Ephemerides Gall. 26. Auguſti 1675.

Paucis ut concludam, arbitror *Procopium* dignum eſſe qui attentè legatur, in primis propter ea quæ ſolus cum accurata notitia tractat; Magna tamen utendum eſſe prudentia in eo legendo, ut bonum à malo diſtinguatur, ejuſque lapſus, ab iis quæ judicio limatiori ſcripſit. Suidas, poſtquam eum *Illuſtrem* cognominavit, *Rhetoris & Sophiſtæ* nomen ei tribuit, qualis reverâ pluſquàm *Hiſtoricum* deceat fuiſſe videtur. Diffuſus eſt, ſed ea ubertate quæ potiùs *Aſiatica* eſt quàm *Attica*, ſeu quæ frequenter plus ſuperfluitatis quàm veri ornatûs habet. *Franciſc. Mothæus* le *Vayer*, Tom 1. p. 363. Gall.

Leonardus Aretinus mortuus, quod ei nullo pudori fuit, furti damnatus eſt, quòd *Gothicam* hiſtoriam ſuppreſſo *Procopii* nomine publicâſſet, accuſante *Chriſtophoro Perſonâ*, qui aliud *exemplar* nactus, & *Gothicam*, & *Perſicam* ſimul atque *Vandalicam*, *Græci* authoris titulum ingenuè profitendo, tranſtulerit. *Paul Iov.* in Elogio *Aretini.*

Fuit *Procopius* horum *Romanæ Antiquitatis* curioſiſſimus, ut paſſim in libris *de Bello Gothico* ſingulari diligentiâ deſcripſerit urbis mœnia, portas, cloacas, vias, ædificia, ſuburbia nulluſque illo exactiùs proſequatur viam *Appiam*, *Æneæ* navigium, *Mauſoleum Adriani*, Bovis *Myroniani* ſignum in foro Pacis; quæ compluraque alia, & hæc ipſa de *Domitiano* uni *Procopio* debemus. *Nic. Alemann.* in Notis ad cap. 8. *Procop.*

Quoniam autem *Juſtinianum* omnis Literaturæ imperitum fuiſſe aſſeruimus, non defuerit fortè, qui contra *Suidæ* teſtimonium, *Procopium Cæſarienſem*, *Beliſarii* ſcribam, producat, qui inter varias nugas & mendacia, quibus ſoatent ejus hiſtoriæ (de his loquor, quæ ad *Juſtiniani Tribonianique* mores pertinent) hunc *Principem* Theologiæ operam dediſſe, memoriæ prodidit. Vide *Franc. Florid. Sabin.* in lib. de *Jur. Civ.* interpretibus.

Opera ejus omnia in unum collecta *Pariſiis* Tomis 2. è Typographiâ Regiâ vulgavit *Græcè* ac *Latinè* Notiſque illuſtrata P. *Claudius Maltrait* Jeſuita *Tholoſanus* an 1663. fol.

Anecdota ſtudio atque curâ *Nicolai Alemanni Romæ & Lugduni* 1623. Typis edita fuerunt in fol. apud *Andream Brugiottum.*

Omnia verò *Procopii* Opera edita ſunt *Græcè & Latinè*, inter Auctores *Hiſtoriæ Byzantinæ* in fol. 24. Tomis editos, ex prælo *Galliarum* regio ab anno 1647. & ad 1670. & ultra.

PRISCIANUS.

Clar. A. D. DXXVIII.

C*Æſarienſis*, claruit *Athenis* tempore *Iuſtiniani* Imp. *Scripſit* de *Arte Grammaticâ*, ad *Iulianum* Conſulem: ad *Choſroën* verò *Perſarum* Regem lib. De *Naturalibus Quæſtionibus*. Convertit in *Latinum* Sermonem *Dionyſii*, de ſitu *Orbis* carmina. Sunt qui ſcribunt, hunc ab initio *Chriſtianum*, deinde fidei *deſertorem* fuiſſe. Pars *Operum* ejus ab *Eliâ Vineto* aliiſque edita. Floruit *Conſtantinopoli*, Anno 525. Nomen ejus, in codice Antiquiſſimo & emendatiſſimo *Præſcianum* eſſe, notat alicubi *Hadrianus Valeſius Hofman*.

Priſcianus Cæſarienſis Grammaticus, omnium ſui generis princeps ſcriptor. *Joan.* Card. *Bona*.

Priſcianus Priſcus & nomine & fide Grammaticus. *Voſſ.* l. 1. De Anal. c. 19.

Magnus Grammaticorum Thalaſſiarchus Priſcianus *Barth.* Adv. l. 35. c. 9.

Tres illi tanquam *Triumviri*, de quorum principatu inter eruditos quæritur, *Donatus*, *Servius*, *Priſcianus*. Quibus ego tantum tribuo, ut poſt eos quicunque aliquid de *Latinitate* ſcripſerunt, balbutire videantur. *Laur. Valla*. Præfat. in ſecund. lib. *Elegant*.

Dixi *promiſcuam veteres ſcripſiſſe EI* vel *I*, longum. *Priſcianus* aliter; qui *veteres* vult ſemper *EI* ſcripſiſſe, ſequentem ætatem, *I* productum. Errat ipſe, non ego: & refutant clarè æra & *Marmora* vetuſta, in quibus ferè omnibus (quaſi ſi nihil interſit) confuſanea hæc Scriptura. Putidum ſit citare: cui mens aut oculi, legat. Illud non importunè moneo, ſolviſſe *veteres EI* illud ſcribere, etiam cum *I* brevi. *Lipſius* de Rect. Pronunc. Lat. Ling. c. 8.

Pater *Creſſolius Ieſuita* dicit *Priſcianum* inter *Grammaticos* literatiſſimum fuiſſe. *Joſias* le *Mercier* eruditionem multam ipſi tribuit. & G. *Voſſius* eum limatioris judicii *Grammaticum*, ac in lingua verſatiſſimum cenſet. *Scioppius* tamen non rarò in illum invehitur, exiguum ei objiciens judicium in omnibus quæ ſcripſit, quamvis non diſſentiatur magna dexteritate & diligentia eum uti oportuiſſe ad Operis ſui executionem. Sed *Bibliographus Anonymus* obſervat *Criticum* ipſum legitimo in ſuis Accuſationibus fundamento ſæpè deſtitutum eſſe. Cæterum Priſciani Opera in *Univerſitate Pariſina* uſque ad decimum tertium Seculum uſitatiſſima fuerunt, ibique conſpiciebantur parva ejus Grammatica ſeu ejus Rudimenta, quæ in inferioribus Claſſibus *Alphabetum* vocabantur, ejuſque major, quæ *Priſcianus Major* in ſuperioribus dicebatur. *Baillet*, in *Eruditorum* Judiciis. Pariſ. 1685. Gall.

Vulgò de incongrua *Latinitate* dicimus quòd *Priſciano caput obtundatur*, ac ſi ritè loqui & ſcribere, ſpeciali jure, ad ipſum pertineret. (Anglica Authoris ſententia.)

Extant Opera ejus Grammatica cum expoſitione *Ioan.* de *Aingrè* in Fol. *Venetiis* an. 1596.

Extant etiam in Corpore veterum Grammaticorum à *Putſchio* evulgato *Venetiis*

Venetiis jam anno 1476. excusa tradit *Vossius* l. 3. c. 30. de Analogiâ.

AGATHIAS, nonnullis dicitur AGATHIUS.

Mytilenæus Poëta & Historicus celebris, vixit *Justiniani* Imp. temporibus. Glar. A D. DLX. Composuit 5. libros de Imperio & gestis *Justiniani*: item *Epigrammata* quæ passim in *Anthologiâ* leguntur. *Suidas Scholasticum Smyrnæum* appellat. Veteribus *Schola* Collegia *Jurisperitorum* dicta sunt: unde σχολαστικοὶ, qui alio nomine *Advocati* vocantur. *Konig.*

Agathias Scholasticus Smyrnæus quinque libris res *Justiniani* Principis, ejusque Ducum *Belisarii* & *Narsis* in *Italiâ*, *Africâ*, *Persidè* & apud *Byzantium* gestas, post *Procopium*, scripsit stylo tenui, & crebris interpositionibus confuso. Verùm utilis est, quòd ea prosecutus sit, quæ meliores scriptores non habent. *Car. Sigon.* de Hist. *Roman.* c. 34.

Nunc verò *Agathiam* Historicum Optimum, qui *Justiniani* Imp. res gestas post *Procopium Cæsariensem* est persecutus, *Græcè* antehac nunquam typis editum, in lucem emitto; *Agathiam*, inquam, virum suæ ætatis doctissimum, quique unus *poëticen* cum *Oratoriâ* ita conjunxit, ut dubium sit, in utrâ magis excellueri; in utrâque certè non dubiam de omnibus sui ævi scriptoribus victoriam reportavit. E cujus editione plurimum & *Historiæ*, & *Græcæ* linguæ incrementi ornamentique est accessurum. Cùm enim varia gravissimaque Bella adversus populosissimas potentissimasque nationes, *Francos* scilicet, *Gothos*, *Vandalos*, *Hunnos*, & *Persas* gesta describat; tum verò de eorum moribus atque institutis, ac præcipuè de *Persicorum* Regum genealogiâ ac politiâ, multa commemorat scitu dignissima, quæ apud alios *Scriptores* nusquam reperiantur. *Stylus* ipse planè est floridus atque amœnus, multis sententiarum luminibus illustratus. Verbis verò utitur selectissimis, & frequenter à communi usu'ac significatione remotis, adeo, ut *Suidas* diligens *Glossographus* potissimam *Lexici* sui partem ex hujus Scriptis concinnârit. *Bonaventur. Vulcan.* in lit. ad *Holland.* & *Westfris.* Ord. quas *Agath.* præmisit, anno 1594. scriptis.

Multùm tempora illa ornabat *Agathias*——Præter *Epigrammata* multa, quæ in Ἀνθολογίᾳ habemus, scripsit libros quinque de *Imperio*, & rebus gestis *Justiniani*. Nec tamen omnia de eo refert: sed inde, ut ipse ait, cœpit, ubi desiit *Procopius*. Dictione utitur tersâ, & floridâ *Gentilem* fuisse, præter alia ostendit illud φασὶν, quo l. 3. utitur, cùm sermo sit de Martyrio B. *Stephani Voss.* de Hist. Græc.

Agathias Historicus & Poëta excellens. *Conrad. Rittershus.*

Probus inprimis sui seculi scriptor. *Olear.* in Abac. PP.

Procopium sequatur *Agathias*, floridus & non contemnendæ prudentiæ Scriptor. *Whear.* in Meth. legend. Hist. Civ. sect. 24.

Agathias est multi nominis Historicus & Poëta. *Dempster.*

Hic Author tanquam unus è Seculi sui optimis Poetis celebratus est. Credo ex ejus *Poematis* unum & octoginta Epigrammata nobis tantum superesse, in libris

Digitized by Google

libris ejus *Anthologia* perſperſa, quæque *Vulcanius* in faſciculum collegit, quem cum ejuſdem Authoris Hiſtoria evulgavit. Hæc plurimi feciſſe videtur *Joſephus Scaliger*, cum ea in Latinos verſus convertere dignatus ſit, quæ ſeptimo *Anthologia* libro occurrunt. Idem de aliquot aliis præſtiterunt *Donſa* & *Vulcanius*. Poema quoddam inſuper elaboraverat cui titulus *Daphnici* ſeu *Daphniaſis*, quod rebus amatoriis, imò & pejoribus refertum erat, ſed utrum in lucem prodierit ab inventa typographia, me later. *Eruditorum Judicia* de Poetis Pariſiis 1686.

Sunt qui *Agathiam* exiſtiment primum fuiſſe, qui *Græcorum Epigrammatum* volumen collegerit, in unumque conjunxerit: alii *Planudem Maximum*, Monachum, virum doctum. *Gyrald.* de Poet. Hiſt. Dial. 10.

Vero propius eſt, illum *Ethnicum* fuiſſe, quàm *Chriſti* fidelem: neque tamen diverſæ factionis homines inſectatur palam aut mordet, perinde ac *Zoſimus* fecerat. Dictione uſus eſt floridâ ac tersâ; quam ſuo more, uti barbaram & fæculentam reprehendit *Verderius*, omni enim potiùs ornatu *Scripta* compſit; nudamque Hiſtoriam vetulæ rugis ſcatenti perſimilem ſibi videri dicebat: quodque graviſſimos ſcriptores feciſſe compererat, diſceptationibus & conſiliis judicium ſuum interpoſuit, & quaſi *Arbiter* datus, ſententiam tulit *Balth. Bonifac.* de *Rom. Hiſt.* Script. cap. 24.

Zoſimus, *Procopius*, *Agathias* tantam redolent barbariem, ut ne eorum quidem meminiſſe deceat. *Claud. Verder.* in Autor. Cenſione.

Extant de Imperio & Rebus Geſtis *Juſtiniani* Libri 5. Græcè & Latinè cum Notis *Bonaventuræ Vulcanii*. *Lugduni Bat.* 4°. an. 1594.

GILDAS.

Clar. A. D. DLXXXI.

COgnomine *Sapiens*, & ut à *Gildâ Albanio* diſtinguatur, *Badonicus* dictus, gente *Anglo-Saxo*, natus anno 520. ob prælium *Badonicum* claro (inde ei nomen) *Iltuti Morganenſis* diſcipulus, Monachus *Bannocherenſis*, ſcripſit an. 581. teſte *Radulpho* de *Diceto* nequid jam dicam de *Polydoro*, *Baleo* &c. quamvis alii, & in his Rev. *Uſſerius* libellum ejus ad an. 564. referant, ipſumque an. 570. obiiſſe volunt. *Gul. Cave* Chartoph. Eccleſ.

Scripſit Epiſtolam ſive libellum de excidio *Britanniæ*, itemque Reprehenſionem acrem in *Britanniæ* Clerum. Aliarum *Gildæ* lucubrationum ad nos pervenit nihil, præter *Fragmenta* quædam, quæ veteri libro *Canonum* titulorum 66. inſerta, in *Cottonianâ* Bibliothecâ vidimus. Nam ut cum aliis, quæ inter *Plautinas* Comœdias habetur, *Aululariam* huic adſcribam, perſuaderi mihi non patior: licèt eò etiam politiſſimi virum judicii *Ger. Joannem Voſſium* propendere non ignorem. *Jacob. Uſſer.* in *Antiq. Britan.* Eccleſ. c. 14.

Juſtiniani temporibus, atque ultrà, claruit *Gildas*, cognomento *Sapiens*, *Iltuti Morganenſis* diſcipulus & *Bannocherenſis* cœnobii monachus atque Abbas. Cujus tum libellum de excidio *Britanniæ* habemus, tum reprehenſionem acrem in *Britanniæ* Clerum.---Sanè ut ſummæ eruditionis vir, ita fidei, ac ſanctimoniæ

Digitized by Google

ſanctimoniæ præcellentis fuit. Nec movere debent ridicula illa, atque inepta oracula, *Gildæ* tributa. Planè enim ſunt nugatoris cujuſdam commentum, qui auctoritatem aliquam quiſquiliis ſuis *Gildæ* nomine voluit comparare. At verè ſcripſit *Gildas* librum antè memoratum, ſive ut ipſe vocat, epiſtolam de excidio, & conqueſtu *Britanniæ*. In quâ refert, quàm atrocia ſit perpeſſa *Britannia* à *Saxonum* adventu uſque ad tempus illud, quo iſta traderet. Is liber primùm operâ *Cuthuberti Tonſtalli*, *Londinenſis* Epiſcopi in lucem protractus, ac cum præfatione *Polydori Virgilii* editus fuit. Meminit hujus Libelli etiam *Venerabilis Beda* hiſtor. Angl. l. 1. cap. 22. item *Gulielmus Neubrigenſis* in Præfat. Brevis eſt in hiſtoriâ: multus autem in caſtigandis *Britannorum* vitiis. Antequam is lucem adſpexiſſet, imponi ſimplicioribus ſolet libello alio *Gildæ* nomen ementiente----Si quid *Gildæ*, præter epiſtolam, de quâ diximus, ac invectivam in Clerum *Britanniæ*, tribui debet, id fuerit *Querelus*; ſive *Aululariæ* illa quæ cum *Plauti* nomine falsò prodiit. Sanè *Gildæ* adſignant codices quidam manu exarati: nec ſtylus refragatur: niſi quòd ille in *Gildæ* Epiſtolâ ſit impeditior, intricatiorque, quàm in *Querelo*. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Hunc (*Gildam*) venerabilis *Beda* quaſi per *Antonomaſiam* notanter *Britonum* Hiſtoricum vocavit.

Et ſanè Auctor Antiquus, & ſcriptor non vulgaris. *Piſæus.*

Vir fuit ſummæ eruditionis ac fidei. *Anb. Miræus.*

Præ aliis *Britannicæ* Scriptoribus, ſolus mihi *Gildas* (quoties eundem materiæ curſus intulerit) imitabilis eſſe videtur. Quia ea quæ vidit & ipſe cognovit ſcripto commendans, *excidiumque gentis* ſuæ declarans potiùs quàm deſcribens, veram magis *Hiſtoriam* texuit quàm ornatam. *Gildam* itaque *Gyraldus* ſequitur: quem utinam moribus & vitâ ſequi poſſet; factus ejuſdem plus ſapientiâ quàm eloquentiâ, plus animo quàm calamo, plus zelo quàm ſtylo, plus vitâ quàm verbis Imitator. *Sylveſt. Gyrald.* in priore Præfat. præfix. Deſcript. *Cambriæ* ſuæ.

Gildas homo *Britannus*: cui nihil remotius eſt, quàm mentiri, nihil propius, quàm veritati inniti. Integritatis ejus non leve documentum eſt, quia in veritate promendâ, propriæ genti non parcit: & cùm admodum parcè bona de ſuis loquatur, multa in eis mala deplorat: nec veretur, ut verum non taceat, *Brito* de *Britonibus* ſcribere, eos nec in Bello fortes fuiſſe, nec in pace fideles. *Polydor. Virgil.* l. 1. Angl. Hiſt.

Legem innocentiæ ſibi conſtituens, vitam vixit integerrimam *Gildas*, ut in *Deum* flagitioſè delinquentes; eò liberiùs caſtigaret. Eruditione multò plus valuit quàm eloquentiâ, quod vitio temporis adſcribendum modis omnibus judico. *Britannicæ* Plebis peccata & ingruentem per *Anglo-Saxones* calamitatem, quoridianis deplorabat lachrymis. Impuros hominum mores, præcipuè Sacerdotum & *Principum*, non poterat in ſuis Concionibus non improbare. *Joan. Balæus* de ſcript. *Britan.*

Hunc *Gildæ* libellum de *Excidio Britanniæ*, ob horridulum & incomptum *Orationis* Characterem, etiam à *Gulielmo Neubrigenſi* in *Anglicanæ* ſuæ *Hiſto-*

via proœmio ita vituperatum invenimus: *Cum sermone sit admodum impolitus atque insipidus, paucis enim vel transcribere vel habere curantibus, rarò invenitur.*

——— *(* inquit Usserius Biblioth. Theol. MS. pag. 113. *)* *Beda* Britannorum scelera, Historicum illorum *Gildam* flebili sermone descripsisse confirmat; ex cujus etiam opere integras aliquando paginas Historiæ suæ inseruit. Unde & *Prisens* in Histor. Britann. Defens. cap. ult. rationem reddens cur à *Bedâ* præteritus fuit *Arthurus*; ex hoc Gilda, inquit, id erroris hausérat, quando nihil ex Britannicis rebus ipse legisse videretur, præter ea quæ ab hoc acceperit. *Gul. Cave* in Hist. Literar. Script. Eccles.

* Hic Author in quibusdam locis de *Sacerdotibus*, cautè legendus. *Index Medic.* edit. ann. 1667.

Extant Epistola *de Excidio Britanniæ*, *Lond.* 1525. 8°. 1568. 12°. Et *Ordinis Ecclesiast. Castigatio*, in Orthodoxographia, p. 487. & Biblioth. PP. Tom. 8. pag. 707. 715.

Epistola *de Excidio Britanniæ* Manuscripta adservatur *Cantabrigiæ* in Bibliothecâ publicâ, & *Oxoniæ* in Bibliothecâ Collegii Mertonensis. Etiam vita *Gildæ* hujus Manuscripta dicitur supersesse *Cantabrigiæ* in Collegio S. *Benedicti*. Variaque ex eâ vitâ refert fragmenta *Joannes à Bosco* in libro, quem ex veteribus membranis *Floriacensis* Bibliothecæ collegit. *Voss.* de Hist. Lat.

S. GREGORIUS.

Clar. An. D. DXC. MAgnus, *Romæ* natus, Patre *Gordiano* Senatore, *Felicis* II. aliis III. Labnepos, ex Præfecto Urbis *Romanæ* Monachus *S. Equitii* factus, tum à *Pelagio* II. Romano Pontifice *S. R. E.* Diaconus creatus, mittitur *CP.* ad *Mauritium* Imperatorem Apocrisiarius anno 582. unde disputatione cum *Eutychio P. CP.* de Resurrectione carnis habitâ, *Romam* reversus, ædificavit Monasterium Sancti *Andreæ* in *Clivo Tauri*, ac *Pelagio* luc extincto die 8. Febr. anni 590. ipse electus, acceptoque *Mauritii* Imp. consensu consecratus est die 3. Septembris ejusdem anni, tenuitque Pontificatum annis 13. mensibus 6. diebus 10. usque ad diem 12. Martii, anni 604. quo obiit sub *Phocâ Imp. Phil. Labbe* de Script. Eccles.

Gregorius Papa, *Romanæ* Sedis & Apostolicæ Præsul, compunctione timoris *Dei* plenus, & humilitate summus, tantoque per Gratiam Spiritûs Sancti scientiæ lumine præditus, ut non modò illi præsentium temporum quisquam, sed nec in præteritis quidem par fuerit unquam. Ita enim cunctorum meritorum claruit perfectione sublimis, ut, exclusis omnibus illustrium virorum comparationibus, nihil illi simile demonstret antiquitas. Vicit enim sanctitate *Antoninum*, eloquentiâ *Cyprianum*, sapientiâ *Augustinum*. *Ildefons. Tolet.* de Script. Ecclesiast.

Gregorius Romanæ Urbis Episcopus, organum Sancti Spiritûs, incomparabilis

bilis omnibus ſuis prædeceſſoribus, multa præ ſole præclara, ac præ obrizo auro pretioſa ſcripſit. *Honorius Auguſtod.* de Script. Eccleſ.

Gregorius Primus, ex Monacho ordinis Sancti *Benedicti*, Patriâ *Romanus*, poſt *Pelagium* Pontificem ſedit in Cathedrâ *Petri* annis 13. menſibus 6. Vir in Divinis Scripturis eruditiſſimus, & in ſecularibus literis utique doctiſſimus, Theologorum Princeps, ſplendor Philoſophorum, & Rhetorum lumen, vita & converſatione integer atque ſanctiſſimus, cui divinas Scripturas explananti Spiritus Sanctus aliquoties viſibili ſpecie apparuit, eique arcana myſteriorum earundem inviſibili magiſterio reſeravit. *Trithem.*

Hic [*Gregorius*] librum *Dialogorum*, quem cum *Petro* Diacono ſuo, de miraculis Sanctorum ſui temporis habuit, *Teudelindæ Longobardorum* Reginæ, pro munere miſit. Scripſit & alia, quæ à *Romanis* poſt mortem ejus combuſta ſunt, qui & omnia opera ejus combuſſiſſent niſi *Petrus*, diaconus ejus interveniens confirmâſſet jurejurando, ſe vidiſſe Spiritum Sanctum quaſi columbam ſuper caput *Gregorii* tractantis ſedentem, roſtrum ſuum ori illius inſerentem: & hoc ipſum *Petrus* hac conditione fecit, ut, ſi ipſe poſt factum jusjurandum ſtatim morereretur, *Romani* à libris *Gregorii* comburendis ceſſarent: ſi non moreretur, ipſe etiam combuſtoribus librorum manus daret. Sic *Petrus* inter verba juramenti expiravit, & *Romanorum* inſania ceſſavit. *Sigebert.* de Script. Eccleſ.

Alii quidem *Pontifices* conſtruendis ornandiſque vel auro vel argento Eccleſiis operam dabat, hic autem totus erga animarum lucra vacabat *Beda* Hiſt. Eccleſ. *Angl.*

Is non ſibi ipſi, ſed utilitati hominum, ac honori divino conſulens, quem certè ob Religionem & pietatem rebus omnibus ſemper attulerat, ſpretis opibus, poſthabitis voluptatibus atque omni ambitione & potentiâ, gubernacula Chriſtianæ Reipublicæ ſuſcipiens, ita vixit, ut uſque ad tempora noſtra neminem ex ſucceſſoribus parem habuerit, nedum ſuperiorem vel ſanctitate vitæ, vel diligentiâ in rebus agendis, vel doctrinâ & ſcriptis. *Platina* in Vit. *Gregor.*

Nullâ virtute major & admirabilior, quàm quòd ambitionem illam contempſit, quæ maximos quoſque Chriſtianæ confeſſionis antiſtites afflixit--- Ejus Homiliæ mirificè bonis rebus plenæ, & exemplar ſequentium ſeculorum doctoribus. In ſummo pretio fuerunt, adeò, ut qui aliorum librorum potiri non poſſent, ex præſcripto, iſtum ſibi parare omnimodè oportuerit. *Caſp. Barth.* l. 55. c. ult. Adverſariorum.

In *Gregorio* puram, nulloque fuco picturatam ſanctimoniam agnoſcimus. *Eraſm.* in Præfat. *Auguſt.*

Gregorius Magnus Papa morum inſtructor præcipuus, & omnium virtutum Magiſter. *Joan.* Card. *Bona.*

Gregorium Romanum ejus nominis primum agnoſco virum pium, ea loquentem quæ ſentit. Et hic propiùs accedit ad *M. Tullium*, quàm *Ambroſius*: ſed fluit lutulentus, & *Iſocratica* ſtructura quaſi ſervit Oratio, quod eſt à *Ciceron*

alienum. Sic enim puer in Scholis assueverat. *Erasm.* in *Ciceron.*p.153.

Verborum, & Orationis genus in omnibus penè scriptis ejus continuum est & connexum, incisis quibusdam, & membris sibi invicem correspondentibus currens, & ὁμοιοπτωτα, hoc est, similiter terminantibus sententiis fluens, semperque ferè in absolutis perfectisque finiens periodis, non affectatis tamen, nec quæsitis, sed ex pristina secularis eloquentiæ exercitatione ultro manantibus, citra ullum accuratæ dictionis & elaboratæ texturæ artificium. *Sixt. Senens.* Biblioth. Sanct. l.4.

Sanctus *Gregorius* Papa prolixos in *Jobum* Commentarios elucubravit, ubi Literalem sensum tanquam parum utilem ad plebis institutionem negligit. Hic Pater Sancti *Augustini* Opera sedulo legerat, quorum excerptis libros suos refersit; & in hoc se judicio pollere demonstrat, quod in omnibus non sit secutus veterem Latinam Versionem quæ ad *Græcam Septuaginta* Interpretum facta fuerat, quæque illo tempore Vulgata Versio adhuc erat; Verùm ad Divi *Hieronymi* Translationem ex Hebraicis sæpè recurrit, iis præsertim locis quibus illam Veteri præstantiorem deprehendebat. Utraque hac Versione se uti profitetur, quia *Romæ* ambæ tunc erant in usu: Hæc autem fuit occasio cur Nova hæc Sancti *Hieronymi* Versio reciperetur; quæ tandem Veteri Vulgatæ succenturiata fuit. Jes. *Rich. Simon.* Hist. Critic. V. T. l.3.cap.10.

Hæc carmina de *Gregorio* Primo, *Leone* Primo, & *Nicolao* Primo composuit *Stephanus Paschasius:*

Pontifices quot *Roma* tulit celebertima Sanctos;
Majores nullos *Nicolao*, *Gregorioque*;
Sive *Leone* habuit: *re* sunt ut *nomine* Primi.

Gregorius Magnus----Vir erat pietate insignis, nec ævi illius ratione habita doctrinâ incelebris: immo si *Isidorum Hispalensem* audire velimus, *tanto per gratiam S.Spiritûs scientiæ lumine præditus, ut non modò illi præsentium temporum quisquam doctorum, sed nec in præteritis quidem illi par fuerit unquam.* Sic quidem *Isidorus*: cujus tamen hac in re verba cum grano salis accipienda esse meminerit lector. Pietatis certè & eruditionis laus ei neutiquam est deneganda, in hôc verò jure merito culpandus, quòd teste *Joanne Sarisburiensi*, de Nug. Curial. lib. 2. cap. 26. & lib. 8. cap. 19. non modò *Matheſin* ab Aula recedere jusserit, sed quo major esset S. Scripturæ autoritas, & in ea evolvenda diligentia studiosior, intempestivo nimis ac planè flagranti zelo nobilissimæ Bibliothecæ Palatinæ, in cujus Archivis recondebantur tot veneranda vetustatis monumenta, ignem admoverit, quo incendio perierunt.

Scripta *Palatinus* quæcunque tenebat *Apollo.*

In quibus inquit Sarisburiensis, *erant præcipua, quæ cœlestium mentem & superiorum oracula videbantur hominibus revelare.* Gul. Cave *in Hist. literar. Script. Eccles.*

Ante-

Digitized by Google

Antoninus Florentinus, part. 4. *Summæ Confessionis*, tit. 11. c. 4. refert, *Gregorium* omnes libros, quos habere potuit, *Titi Livii* comburi fecisse, quia ibi multa de superstitionibus *Idolorum* narrantur.

Universalis titulum penitùs damnavit *Gregorius*: & primus appellari voluit *Servus Servorum*.

Extant Opera Rom. 2. Vol. 1588. 1593. *Bas.* 1564. 2. Vol. *Ant.* 1572. 1615. *Par.* 1605. 1640. fol. *Epistolarum* lib. 12. C. T. 5. p. 1028. Dialogorum lib. 4. à *Zachar.* à P. Græcè versi habentur integri Gr. Lat. edit. *Par.* 1640. Tom. 3°. suppletis quæ deerant ex Canis. Antiq. Lect. Tom. 3.

Perpensis ex utraque parte argumentis restat, ut hi *Dialogi de Vitâ & Miraculis Patr. Italicorum, & de æternitate Animarum*, saltem sint dubiæ fidei, à *Gregorio* M. ut videtur, scripti, à recentioribus aucti & interpolati. Ejus ergo esse haud iverim inficias. Interim in hoc opere concinnando nimiùm credulitati suæ indulsisse, & in fabulas plus quam par erat, propensionem fuisse nemo qui æquo animo ac præjudiciis libero id legerit, facilè negabit. *Gul. Cave* in Hist. literar. Script. Eccles.

EVAGRIUS SCHOLASTICUS.

GEnere *Syrus*, domo *Epiphanensis*, Advocatus & Exprætectus natus ann. 536. quando obierit non liquet. *Gul. Cave* Chartoph. Eccles. Cl. D.

Evagrius Scholasticus Epiphaniâ Syriæ urbe oriundus, post *Eusebium*, *Socratem*, *Sozomenum*, atque *Theodoretum*, libros sex Ecclesiasticæ conscripsit Historiæ, ab anno circiter 431. quo *Nestoriana* impietas in Concilio *Ephesino* damnata est, usque ad annum 597. *Mauritii* Imp. 12. ut ipse in fine narrat, ubi etiam asserit. scriptum à se aliud quoque opus fuisse, quod Relationes, Epistolas, Decreta, Orationes, Disputationes, resque alias ejusmodi complectebatur: seque duos honoris gradus consecutum: & primùm quidem à *Tiberio Constantino* ad Quæsturam evectum, tum à *Mauricio* munus adeptum servandarum Tabularum, in quibus, non tam nomina, quàm ipsa Præfectorum acta inscribebantur. *Phil. Labbe* de Hist. Ecclesiast.

Evagrius, illustri dignitate præditus, Historiam usque ad *Justini* ætatem deduxit, maxima ex parte res prophanas tractans: quarum argumenta, & materiam, ex *Eustathio Syro*, *Zosimo*, *Prisco*, *Joanne*, *Procopio Cæsariensi*, *Agathiâ*, qui illis temporibus ordine insignes fuere oratores & præterea ex aliis, non pœnitendis Historicis decerpsit. *Niceph. Callist.* in Proœm. Hist. Ecclesiast.

Evagrius est suorum temporum rerum gestarum Scriptor insignis, atque ex *Græcis* primus eorum, qui leguntur, *Orthodoxus*. Ast enim vero magnam partem Scriptorum suorum *Zachariæ* rhetoris, *Eutichiani* Hæretici authoritate confirmat *Evagrius*, unde ipse haud immeritò *Eutychianus* à nonnullis dicitur. *Henr. Spondan.* in Epit. *Annal. Baron.* ad Ann. 565. num. 11.

Zachariam Rhetorem, cujus auctoritate magnam partem Scriptorum suorum

confirmat, *Eutychianum* Hæreticum fuiſſe, plurimaque rerum benè à Catholicis geſtarum ſilentio ſupprimere, atque ea quæ *Eutychiano* errori favent, ad verbum recenſere conſtat. Meminerit igitur Lector Catholicus, ut cautè legat ea quæ ab eodem *Zachariâ*, in causâ præſertim *Eutychianorum*, apud *Evagrium* citantur. *Aubert. Miræus* de Script. Eccleſiaſt.

Laudanda eſt in primis *Evagrii* diligentia, qui cum *Hiſtoriam Eccleſiaſticam* ſcribere aggreſſus eſſet, quæcunque ad id argumentum ſpectabant, ex optimis Scriptoribus collegit, puta ex *Priſco*, *Joanne*, *Zacharia*, *Euſtathio*, & *Procopio* Rhetoribus. Stylus quoque ejus non improbandus eſt: Habet enim elegantiam & venuſtatem, ut teſtatur etiam *Photius*. Sed quod præcipuè in *Evagrio* laudandum eſt ex *Græcis Eccleſiaſtica Hiſtoria* Scriptoribus, ſolus hic rectæ fidei doctrinam integram atque illibatam ſervavit, ut poſt *Photium* obſervavit *Baronius* in *Annalibus*. Illud tamen in eo reprehenſionem meretur, quòd non tantam diligentiam adhibuit in conquirendis antiquitatis *Eccleſiaſtica* monumentis, quantam in legendis prophanis Scriptoribus. Certè totus ferè liber ſextus in belli *Perſici* narratione conſumitur. *Henr. Valeſ.* in Præfat. ad edit. *Theodoreti* & *Evagrii*.

Evagrius Scholaſticus Eccleſiaſtica Hiſtoriæ Scriptor, res potius profanas quàm ſacras pertractans. *Joan.* Card. *Bona*.

Evagrius eſt Scriptor à fabuloſis narrationibus, ut res arguit, non nimis alienus. *Iſaac. Caſaub.* exercit. 13. num. 31.

Lecta eſt *Evagrii Scholaſtici* expræfecti, nati *Epiphaniâ* urbe *Cœleſyriæ*, *Eccleſiaſtica Hiſtoria* libris ſex: Inchoans à fine *Socratis* & *Theodoriti* Hiſtoriarum, pertingenſque ad *Mauricii* annum duodecimum imperii. Stylus huic non ingratus, tametſi interdum redundare quodammodò videatur. Verùm in Dogmatum veritate cæteris *Hiſtoricis* accuratior eſt. *Phot.* in *Biblioth.* Cod. 29.

Quæ quidem laus, etſi ei non ſit deneganda, in pluribus tamen factis recenſendis nimis fuiſſe credulum, & in fabulas proniorem, ex iis quæ datâ quâvis occaſione de Cruce, Reliquiis, fictiſque Miraculis (quæ majori in pretio jam haberi cœperant) refert, cuivis præjudiciis non occæcato liquidò patebit. *Gul. Cave* in Hiſt. Literar. Script. Eccleſ.

Hiſtoriam *Evagrii* primus omnium *Robertus Stephanus Græcè* edidit ex unico codice MS. Bibliothecæ Regiæ.

Loca compluria in *Evagrii* Hiſtoriâ explicat *Jacobus Billius Prunæus* libr. 1. Obſervationum Sacrarum c. 38.

Prodiit *Evagrii* Hiſtoria unà cum *Theodoreti* Hiſtoriâ Eccleſiaſticâ anno Dom. 1683. fol. cum Notis *Henrici Valeſii*.

S. ISIDORUS HISPALENSIS ARCHIEPISC.

Clar. An. D. DXCV. S. *Everiano* Patre in provinciâ *Cartaginenſi* natus, poſt fratrem ſuum *Leandrum Hiſpalenſis* in *Batica* Archiepiſcopus fuit per annos 40. ab anno *Chriſti*

Digitized by Google

Christi 595. ad 636. æra 874. qua anno primo *Chintiliani* Regis Spiritum *Deo* reddidit die 4. Aprilis, feriâ quinta post Pascha, alii 16. Januarii---Junior sæpè dicitur ad distinctionem alterius *Isidori Hispani*, *Cordubensis* Episcopi qui *Honorio* & *Theodosio* 11. imperantibus *Paulo Orosio* Historiarum Scriptori notissimo commentaria in libros Regum dicavit circa ann. 412. *Phil. Labb.* de Script. Eccles.

Scripsit varia, hæc verò primum obtinent locum: Originum, sive Etymologiarum libri 20.---Chronicon ab initio Mundi usque ad annum *Christi* 626.---Historia *Gothorum*, *Vandalorum*, & *Suevorum*---Liber de Scriptoribus Ecclesiasticis---Commentaria in libros Historicos veteris Testamenti.

Isidorus vir egregius, *Hispalensis* Ecclesiæ Episcopus, *Leandri* Episcopi Successor & Germanus, floruit à tempore *Mauritii* Imperatoris, & *Recaredi* Regis: in quo quiddam sibi Antiquitas vindicavit, imò nostrum tempus antiquitatis in eo scientiam imaginavit Vir in omni locutionis genere formatus, ut imperito doctoque, secundùm qualitatem Sermonis, existeret aptus, congruâ verò opportunitate loci, incomparabili eloquentiâ clarus. Jam verò quantus sapientiâ fuit, ex ejus diversis studiis & elaboratis opusculis perfacilè prudens lector intelligere poterit. *Braulio.* Epis. *Cæsar. August.* in præmot. libr. *Isidori.*

Isidorus, post *Leandrum* Fratrem Hispalensis Sedis, Provinciæ *Bæticæ*, cathedram tenuit, vir decore simul & ingenio pollens. Nam tantæ jucunditatis affluentem copiam in eloquendo promeruit, ut ubertas admiranda dicendi ex eo in stuporem verteret audientes: ex quo audita bis qui audisset, non nisi repetita sæpiùs commendaret. Scripsit opera eximia, & non parva. *Ildefons. Tolet.* de Script. Eccles.

Isidorum summoperè laudant *Concilii Toletani* VIII. Patres. *Nostri*, inquiunt *Seculi Doctor egregius*, *Ecclesiæ Catholicæ novissimum decus*, *præcedentibus ætate posterous*, *doctrinæ comparatione non infimus*, *& quod majus est*, *in sæculorum fine doctissimus*, *atque cum reverentiâ nominandus* Isidorus. *Gal. Cave* in Hist. Literar. Script. Eccles.

Vir non tam doctrinâ, quàm vitâ Philosophus, & in dicendo non tam rudis, quàm inexercitatus. *Volaterran.*

Hispanus Isidorus Hispalensis Episcopus *Leandri* successor, multa tum scripsit quæ fidem *Christianam* mirificè juvant. De summo enim bono, de viris illustribus, de vocabulis Grammatices, & etymologiis libros composuit. Historiam præterea ab *Adam* usque ad tempora *Heraclii*, vitas quorundam Sanctorum, Historiam *Longobardorum*, & brevem quandam Cosmographiam stylo satis eleganti edidit. In eo homine pluris facienda est certè sanctitas, quàm eruditio. Sunt qui scribant *Isidorum Germanum* fuisse, quanquam *Hispani* hunc suum esse affirment: utcunque sit, satis constat, eum fuisse quavis laude dignum ob doctrinam & sanctitatem. *Platina* de Vit. Pontif.

Vir in divinis Scripturis eruditissimus, & in sæcularibus literis nulli suo tempore secundus. *Trithem.*

Vir eximiæ sanctitatis & eruditionis, divinarum Scripturarum peritissimus. *Sixt. Senens.*

Fuit

Vir doctrinâ simul & ingenio pollens. *Baron.* ad an. 636. sect. 9.

Fuit hic vir omnium literarum cognitione tinctus. *Bibl. Hispanic.*

Qui unus (*Isidorus Hisp.*) inter omnes *Hispania* Viros, tum sanctitate, tum literis clarus, nec secus ac *Sol* inter omnia sidera fulget. *Lucius Marinæus* de Reb. *Hisp.*

Isidorus vitæ sanctitate, literis tam sacris quàm profanis paucis æqualis, interior nemini, quemque satis superque doctum illud *Originum* opus posteris commendat. *Ludovic. Nonius* in *Hispan.*

Quem (*Isidorum Hisp.*) *Hispaniarum Doctorem* nominat Rex *Ferdinandus* cognomento *Magnus*, quanquam sæpè etiam vanus (in opere *Etymologico*) dicatur *Paulo Merulæ* part. 2. Cosmog. l. 3. c. 34.

Isidorus Hispalensis, Grammaticus necessarius, in quo pleraque, quæ nusquam alibi, & Historicus non satis cultus, nec diligens, moribus tamen incorruptis, & non tam doctrinâ, quàm vitâ Philosophus. *Bonifac.* Judic. Hist. l. 15. c. 5.

Isidorus Hispalensis Grammaticus adfert nonnulla ex antiquis hausta haud prorsus aspernanda, præsertim quòd fontes illi non pervenerunt ad hanc ætatem. *Lud. Viv.* de Tradend. Discipl. l. 3.

Est quidem is Scriptor necessarius potiùs quàm doctus. *Casaub.* ep. 307. *Car. Labbæo.*

Joannes, *Gerundensis* Episcopus, sic censet, in rebus *Hispanicis* laudabiles esse, *Trogum Pompejum*, *Orosium*, & *Isidorum Hispalensem*: tolerabilem, *Rodericum Toletanum*: cæteros somnia contexere.

Isidorus multa ex *Veterum* libris quibus hodiè caremus, eaque optima transcripsit, ideo illum velim habere. Doctis utilissimus est. *Scaligerana* prima.

Fratoribus *Isidorum* semiptisicis annumerat *Jan. Douza* l. 3. præcid. in *Petronium*, c. 9. p. 355.

Isidorum centonum Sarcinatorem vocat idem *Douza* Not. in *Sallust.* p. 18.

Isidorus Hispalensis Episcopus scripsit *Originum* libros XX. In quibus eum ex *Servio Maronis* Interprete, *Festo*, *Nonio*, *Divo Augustino*, cæterisque melioris notæ Auctoribus ad verbum pleraque transcripsisse, ostendit *Petrus Ciacconius* Notis in *Isidor.*

Talis fermè est apud *Latinos Isidori Rhapsodia*, qualis apud *Græcos Suidæ*, undecunque à compluribus consarcinata. *Beat. Rhenan.* in *Tertullian.* de Pœnitentiâ. p. 471.

Auctor *Originum* sive *Etymologiarum*, quibus tamen quandoque nil, nisi nugas agit, & risum movet. *Christian. Becman.* de propriâ significatione vocum. p. 13.

Janus Douza centonum Sarcinatorem vocat *Isidorum*. Quô tamen ipsô locô cùm unum alterumque *Sallustii* fragmentum haud mediocri accessione augeat ex *Isidoro*, vellem parciùs ipsi probrum hoc, saltem dum ejus beneficio fruebatur, objecisset. *Thomas* de Plagio, num. 474.

Cæterùm in sacris quoque lucubrationibus cùm aliena constipare, quàm sua dare idem *Isidorus* maluerit, *plagium* ipsi cum primis è S. *Gregorio*, cujus discipulus fuit, objectum meminimus. Quod quidem crimen ab eo depellere qui volet, nisi aliam viam institerit, quàm *Lucas Tudensis*, qui extraordinarium *Spiri-*

Digitized by Google

Spiritûs Sancti influxum credi à nobis hic voluit, operam perdet. *Idem* ibid. num. 475.

Miror ſanè *Bellarminum* in eâ fuiſſe ſententiâ, quòd *Chronicon* illud decerptum ſit ex libro 5. *Etymologiarum*, cum è contrà certo certius mihi videatur, ex hoc Chronico delibaſſe *Iſidorum* aut certè *Braulionem* quæ brevi compendio de ſerie temporum traduntur ad calcem libri quinti *Etymologiarum* — ſunt qui [*Iſidori*] commentarios in quatuor libros Regum adjudicare malunt *Iſidoro* ſeniori Epiſc. *Coràubenſi Phil. Labbe.* de Script. Eccleſiaſt.

Iſidorus Hiſpalenſis: anno 639. præfuit Synodo *Spalenſi*, quo modo vocatur Synodus *Hiſpalenſis*: Ut *Spalis* pro *Hiſpalis*, *Spania* pro *Hiſpania* dixere. Item præfuit nobili illi LXX. Epiſcoporum Synodo *Toletana*: quæ anno habita 633. ut Manuſcriptis Antiquis *Garſias Loaiſa* obſervavit. Utrum autem *Hiſpalenſis* hic ſit idem ille, qui Pontificum Epiſtolas, & Conciliorum Canonas, collegit, adhuc in controverſiâ eſt. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Non poſſum erud tum & Eccleſiaſticæ Antiquitatis ſtudioſum Lectorem hoc loco gaudium meum celare: repertum nempe à me eſſe ſuperioribus diebus illuſtre & bene longum *Iſidori Hiſpalenſis* Epiſcopi Fragmentum de *Inſtitutione Jejunii Quadrageſimalis*, quod alibi, ſi vitam *Deus* dederit, publici juris faciam. *Boxhorn.* ad Hiſt. Auguſt. Script. p. 999.

An Fragmentum illud ediderit *Boxhornius*, nobis incompertum; quod, aut egregiè fallor, non aliud fuit ab *Iſidori* 36. capite libri primi *de Officiis Eccleſiaſticis*. *Iſidori* operum editio *Madritenſis* anno 1599. tariùs proſtat. in eâ *Joh. Grial.* editoris & aliorum Præfationes legas, in editione *Pariſienſi* An. 1601. Typographorum avaritiâ expunctas. *Paul. Coloneſ.* paralipom. ad Chartophyl. Eccleſ. *Gul. Cave.*

Opera omnia cum obſervationibus *Garſiæ Loayſæ Grialii* & *Jacobi du Breul* Monachi S. *Germani* à *Pratis*. *Pariſiis* in fol. apud *Seb. Nivellium* an. 1601. *Editio bona.*

Opuſcula nondum anteà edita vulgavit *Conſtantinus Cajetanus*, & inſcripſit *Philippo III. Hiſpaniarum* Regi *Romæ* in 4°. 1616.

De ordine creaturarum liber ad *Braulionem* Epiſcopum *Cæſarauguſtanum* primùm editus à *Dacherio* Tomo 1. ſpicilegii.

THEOPHYLACTUS.

Clar. Anno Dom. DCXI.

COgnomine *Simocatta*, genere *Ægyptius*, patriâ verò *Lacrenſis*, ex Sophiſta Præfectus, & Antigrapheus, id eſt, forſan *Cancellarius*, claruit anno 611. & deinceps. *Gul. Cave.*

De rebus à *Mauritio* Imp. geſtis libros octo poſterius reliquit, quos ex *Græco Jacobus Pontanus* S. J. *Latinos* fecit. Singulorum librorum excerpta *Photius* Cod. 65. recitat. Circumferuntur & hæc ejuſdem *Simocattæ*, *Problemata Phiſica*; Epiſtolæ Morales, Ruſticæ, Amatoriæ; *Excerpta Legationum* ex libris illis Hiſtoriarum.

Dictio illius [in *Historiarum libris* veneris aliquid habet, nisi quòd figuratis vocibus & allegoricis sensibus putidè nimis ac frequenter ad satietatem usus, in frigiditatem quandam ac juveniles ineptias dilabatur. Veruntamen & Sententiarum illa interjectio minus opportuna diligentiam arguit, & curiosam, & supervacaneam. Cætera bonus, in reprehensionem non incurrit. *Phot.* in Bibliot. Cod. 65.

Huic [*Photii* de *Simocatta*] judicio & nos suffragamur, Dictionisque elegantiam ex *Tropis*, tum iis, qui in uno verbo, tum iis, qui in oratione cernuntur, magnam partem à *Simocattâ* quæsitam & comparatam concedimus——Et est aliunde parum nonnunquam dilucidus hic Autor, ut interpretem etiam me eruditiorem pudere non debeat, id candidè confiteri. Quod de Sententiis non opportunè insertis queritur *Photius*, id aliquando factum à *Simocattâ* non memini. Curiosè quidem, & fortasse plus satis diligentem alicubi, non negaverim, & in sententiis quoque crebrum esse fateor: nec ob id diem illi dicendum puto. Invenitur præterea aliquantò verbosior, quod *Photium* præteriisse miror: & idem vel continenter repetit, vel pluribus, quàm opus est, dicit —— Genus scribendi, si totum simul universè spectemus, sanè elaboratum, prudens, grave, jucundum, disertum, planeque oratorium —— Nec lectorem suum tantummodò meliorem, sed etiam doctiorem dimittere studet; &, cùm alios summi ordinis Scriptores, tum *Homerum* se non oscitanter legisse ostendit. Multa nihilominus particulatim laudari in hac *Historiâ Mauritianâ* possunt: ut descriptiones Montium, Fluminum, Castellorum, Locorum, pugnarum, rituum: Orationes partim Sacræ, partim Civiles, partim Militares, sententiis ornatissimæ ac robustissimæ, & omninò eloquentissimæ: similitudines ad illustrandum accommodatæ, multa prudenter dicta: multa piè explicata. Si igitur *Historia* quoquo modo scripta delectat; hæc *Historia* scripta ad hunc modum, necesse est, multò amplius delectet. *Jac. Pontan.* in lit. ad Lector. quas *Simocatta* lib. Histor. præmisit.

Ejusmodi est, quod apud *Theophylactum Simocattam*, scriptorem eximium inter *Græcos* recentiores, observabamus. *Casaub.* Not. ad *Spartian. Hadrian.* c. 25.

Theophylactus Simocatta, cujus præter *Historiam* exstant *Quæstiones Physicæ*, & *Epistolæ* agrestes, morales, amatoriæ: Stylum habet venustum, sed dum nimis elegantiam sectatur, in *cacozelon*, & puerilem affectationem incidit. *Joan.* Card. *Bona.*

Quæ verò fusiùs suis libris exponit *Simocatta*, ea breviùs perstringunt *Theophanes*, *Zonaras*, *Cedrenus*, & *Nicephorus Callistus*: qui & ex *Simocattâ*, vel iis, qui *Simocattam* exscripserant, illa, quæ de *Mauritio* scribunt, hauserunt. *Voss.* de Hist. Græc. c. 23. l. 2.

Theophylactus Simocatta *quàm miserus scriptor!* Scaligerana *poster.*

De Rebus à *Mauritio* Imperatore gestis libri octo impressi sunt in Fol. *Parisiis Græcè* pariter ac *Latinè*, inter Scriptores Historiæ *Byzantinæ* ex Typographio Regio, per *Sebastianum Cramoisium* an. 1647.

BEDA.

Digitized by Google

BEDA.

IN *Britanniâ* ex *Anglo-Saxonum* genere oriundus, in *Girwenſi* territorio non longè à *Tina* fluminis oſtiis natus eſt anno 673. à puero Monaſticam vitam amplexus, in eâ per multos annos perſeveravit ſub *Benedicto* & *Geolfrido* Abbatibus Monaſterii BB. *Petri* & *Pauli* ad *Tinam*, in Diœceſi *Dunelmenſi*, vulgò appellatus Presbyter *Anglus* ac *Venerabilis*, obiit anno 735. die 26. Maii, ſive 7. Kal. Junii, quo *Aſcenſionis Domini* memoria celebrabatur. *Phil. Labbe* de ſcript. Eccleſ. Scripſit penè infinita. Clar. A. D. DCCXIII.

Omnigenâ ſcientiarum eruditione inſtructus, Grammaticus *Græcè* non minùs, quàm Latinè peritus, Poëta, Rhetor, Hiſtoricus, Aſtronomus, Arithmeticus, Chronographus, Coſmographus, Philoſophus & Theologus evaſit in tantum illis temporibus admirandus, ut apud ejus ſeculi doctiores proverbium de eo diceretur, Hominem, in extremo orbis angulo natum, univerſum orbem ſuo ingenio perſtrinxiſſe—Opera ejus, adhuc eo vivente, & ſemper nova ſcribente, tanto in pretio habita ſunt, ut ex ordinatione Epiſcoporum *Britanniæ* in Eccleſiis publicè legerentur. *Sixt. Senenſ.*

Fuit in *Gentilium* libris tam planè exercitatus, ut eo ſeculo vix parem habuerit. *Phyſicen*, & *Matheſin*, non à rivulis ſordidis, ſed ex puriſſimis fontibus, hoc eſt, ex *Græcis* & *Latinis* authoribus primis hauſit. Fidei verò *Chriſtianæ* Myſteria tam ſolidè, quantum ejus temporis dabat iniquitas, novit; ut ob exactam utriuſque linguæ, *Latinæ* & *Græcæ* peritiam, magno illo *Gregorio* à multis præclarior haberetur. Styli enim ſuavitate ac Dicendi copiâ, illum in pleriſque exuperabat: atque utinam Spiritualium Senſuum puritate magis. Nihil ferè lectione dignum in omni reperitur vetuſtate, quod ſuis locis non legatur in *Bedâ*: tametſi *Britannia* limites nunquam fuerit egreſſus. Si *Auguſtini, Hieronymi* aut *Chryſoſtomi* temporibus claruiſſet, non dubito quin potuiſſet de paritate cum ipſis contendere: quòd inter tot ſuperſtitionum præſtigias, tam caſtos ediderit fœtus. *Joan Balæus.*

Et ſanè noſter *Beda* vir omni eruditionis genere tam inſigniter inſtructus, ut eo vix quemquam in omnibus ſcientiis doctiorem unquam *Europa* protulerit. *Piſæus* de Script. Britann.

Quô mortuô, ſepulta eſt cum eo rerum geſtarum omnis penè notitia uſque ad noſtra tempora. Cùm enim pigro ſemper ſuccederet pigrior, multo tempore in totâ inſulâ ſtudiorum detepuit fervor. *Gul. Malmesbur.*

Beda enim præter *Græcæ* atque *Latinæ* linguæ doctrinam, quam non mediocriter tenebat, ob religionem etiam, atque modeſtiam, *Venerabilis* cognomentum adeptus eſt. Scripſit enim multa in *Actus Apoſtolorum*, in *Lucam*. Edidit & librum de temporibus, & homilias pleraſque, quibus multùm *Gallici* ſacerdotes utuntur. *Platina* de Vit. Pontific.

Obſervandum eſt, ſexto, ſeptimo atque octavo ſeculo neminem ferè per *Italiam*, *Galliam*, *Britanniam*, *Hiſpaniam* (uno verbo) in *Occidentalis Eccleſia*

toto orbe, nomen aliquod ſcripto libro inveniſſe, qui non in *Monaſterio* educatus ſit atque inſtitutus. Qui inter *Britannicos Monachos* eminet *Beda*, idem omnium illius tempeſtatis per Occidentem Univerſum fuit doctiſſimus. Nos ipſi *Germani* prima *Chriſtianæ* doctrinæ exordia illis Cœnobitis debemus. Imo debemus illis initia omnis culturæ melioris, atque eruditionis: ſicut & *Angli* ipſi ac *Scoti* à *Monachis Romanis* eam antehac acceperant. *Hermann. Conring.* tertiâ Diſſertat. de Antic. Academ.

Vir moderato ſermone ſuæ gentis res geſtas conſcribens: cui ſanè ob id plurimum debet poſteritas, quòd plurima ſcitu digniſſima literarum monumentis tradiderit, quorum memoria (ſi ille non retuliſſet) oblivionis nube tegeretur. *Britannica Antiquit.*

Videtur autem quibuſdam incredibile, quòd in extremo mundi angulo vir qui nunquam maria tranſfretaverit ob addiſcendam ſapientiam, ſcholas *Philoſophorum* non frequentaverit, tantâ eruditione clareat, tantâ *librorum* compoſitione ubique mundo innoteſcat: ſed hoc non eſſe mirandum ipſe docet, qui inter DC. beatæ vitæ & mirabilis ſcientiæ *Monachos* enutritus, quicquid ſcientiæ ſinguli habuerant, omne hoc ipſe in unum ſui cordis vaſculum *Spiritu Sancto* illuminante contraxerat. *Simeo Dunelmenſ.* in Epiſt. ad *Hugonem Decan. Eborac.* de *Archiep. Eboraci.*

Beda Stylum habet nec omninò inelegantem, nec affectatæ elegantiæ curioſum, ſed temperatum; qui nec verborum multitudine faſtidium, neque paucitate obſcuritatem pariat, ſed brevi facilitate currat gratiſſimè. *Sixt. Senenſ.*

Quorum nos virorum (*Gregorii Turonenſis* & *Bedæ*) pietatem & zelum promovendæ Religionis ſuſpicimus & veneramur: at facilitatem in credendis multis, quæ priora ſæcula non crediderant, admodum ſuſpectam habere profitemur. *Iſaac. Caſaub.* Exerc. 16. ad *Baron.* Num. 138.

Bedæ, optimi & ſanctiſſimi viri, ac merito ſuo, uti vocatur, *Venerabilis*, libro de *locis Sacris*, multa futilia aut palam falſa contineri, ne *Baronius* quidem dubitabat agnoſcere & fateri. *Caſaub.* Exerc. 2. ad *Baron.* Num. 4.

Quædam falsò ſcripſit *Beda de Hibernià*: Nec mirum, cùm *Beda* nihil de hâc Inſulâ oculatâ fide cognoverit, ſed per latorem audierit. *Joan. Bromton.* in Chronico, in *Hen.* 2.

Seculi ſui Omnigena *Eruditione* ornatiſſimus fuit. Incipiat ab ejus *Axiomatibus Sophiſta*, ad ejus *Metaphyſica* progrediatur *Baccalaureus*, ad ejus *Mathematica* Magiſter Artium; Ejus verò *Controverſiis* & in *Scripturas Commentariis* concludat Theologus: Et illum ſinguli in quavis harum *Artium* ac *Scientiarum* quovis Scriptore Chriſtiano illius Seculi præſtantiorem deprehendent. Univerſa ferme *Biblia* explanavit, in Anglicum idioma *Pſalmos* & *Novum Teſtamentum* tranſtulit. Vitam egit quæ *Commentarius* fuit in hæc Apoſtoli *verba*. In medio Nationis pravæ ac perverſæ ſplendentes ut luminaria in mundo. Tom. Fuller. Pr. reb. Angl.

Miratus ſum non ſemel, cùm tam multi *Bedæ* Codices in *Angliâ* reperiantur, cur nemo adhuc inter *Anglos* inventus ſit qui conterraneum ſuum longè me-

meliorem, quàm in eruditorum manibus versatur, in vulgus emittat. Ego, quod solùm possum, in commune Reip. literariæ bonum notabo, *Bedæ* Fragmentum ex libro de *temporibus* apud *Munsterum* extare lib. 2. *Cosmographiæ*, quod in editis non comparet. *Bedæ Hymni* aliquot occurrunt in collectione *Cassandriana*. Obiter observa quæ habet *Ph. Melanchton* in quadam ad *Jo. Cratonem* Epistola: *Narravit mihi Aventinus*, inquit, *se in Codice Bedæ, qui est in Bibliothecâ Passaviensi, legisse enarrationem verborum* (*Cœnæ Dominicæ*) *perspicuam, quæ tota desit in libris editis.* Quam *Bedæ* Editionem intelligat *Aventinus*, qui obiit Anno 1533. mihi non constat, nisi forte ejus in Evangelia Commentarios separatim excusos, quos videre nondum contigit. Genuinum *Bedæ Martyrologium* cum *Flori* Additamentis habetur in Actis SS. mensis Martii Tom. 2.

In eo enim invenias quæ ex *Bedæ* Martyrologio adducit *Amalarius* de Offic. Eccles. l. 2. c. 34. & de ordine Antiph. c. 28. Quod minus animadversum RR. Patribus *Henschenio* & *Papebrochio*. *Paul. Colomes.* Paralipom. ad Chartoph. Eccles. *Gul. Cave.*

Hoc *Bedæ* Epitaphium.

Beda *Dei* famulus, *Monachorum nobile* sidus,
Finibus è terræ *profuit* Ecclesiæ,
Solers esse Patrum *scrutando per omnia sensum*;
Eloquio viguit, *plurima* composuit.
Annos hâc vitâ *ter duxit ritè* triginta.
Presbyter officio, *utilis* ingenio.
Jani septenis *viduatus carne* Kalendis
Angligena Angelicam *commeruit* Patriam.

Circumfertur & hoc vulgò monostichon Epitaphium *Leoninum.*

Hâc sunt in fossâ Bedæ *Venerabilis* Ossa.

Phil. Labbe. Thesaur. Epitaph.

Extant. Opera 3. Vol. *Bas.* 1563. *Col.* 1612. fol. *Historia Ecclesiastica* una cum *Alfredi* Regis paraphrasi *Saxonicâ*, doctisque *Abr. Whelaci* Notis *Cantabr.* 1644. Fol. cum Notis P. *Chiffletii Par.* 1681. 4°. Epp. 11. & vitæ Abbatum *Wiremuthensium* & *Girvic. Dublin.* 1664. 8°. Ep. ad *Albinum* ap. *Mabillon.* Analect. Tom. 1. *Martyrologium* Carmine Heroico ap. Dacher. Tom. 10.

Opera Deperdita: Commentarius in Isaiam Prophetam—Epistolarum liber—Tractatus de Mansionibus Filiorum Israel—In illud Isaiæ, *& claudentur ibi in carcere, & post Dies multos visitabuntur.*—Epigrammatum liber—librum de vitâ & Passione S. *Anastasii*, malè è Græco translatum, & pejus à quodam imperito emendatum, *Beda* ad sensum correxit. *Gul. Cave.*

ALCUINUS, sive, FLACCUS ALBINUS ALCUINUS.

Claruit A. D. DCCLXXX. NAtione *Britannus, Eboraca* Civitatis Diaconus, officio Scholasticus, Magister *Caroli Magni Francorum* Regis, eique familiaris ac percarus, obiit ex paralysi *Turonibus* die *Pentecostes* 19. Maii an. 804. & in *Cormœriacensi* Cœnobio sepultus. Venerabilis *Beda* qui anno 735. finem vivendi fecit, atque *Egberti* Archiepiscopi *Eboracensis* discipulus fuisse dicitur, evocatus in *Galliam* à *Carolo* circa annum 790. multisque Monasteriis præter *Turonense S. Martini* ab eodem ditatus. *Phil. Labb.* de Script. Eccles.

Flaccus Albinus, qui & *Alcuinus* Diaconus cognominabatur, *Anglus* natione, à nonnullis Scriptoribus *Eboracensis* putatur, ab aliis verò *Londino* non procul oriundus fertur. Hic *Beda* primùm, *Egberti* Archiepisc. posteà obsequentissimus olim Discipulus, *Theologorum* suæ ætatis, imò omnium *Anglorum* ab initio, post *Bedam* & *Adhelmum* longè eruditissimus credebatur, ita ut esset *Caroli Magni* Præceptor, & *Parisiorum* Academiæ Institutor primus. Gymnasii *Cantabrigiensis* Annales habent, quòd omnes illic *Liberales Artes*, publicè post *Bedam* docuerit, *Latinè, Græcè* & *Hebraicè* peritus: & quòd tandem *Eboraci* sub *Egberto* prælegerit, *Philosopborum* sui temporis *Antesignanus*. Ab *Offâ* potentissimo *Merciorum* Rege ad *Carolum* prædictum, pro pacis fœdere confirmando, atque aliis regnorum negotiis missus: perspecta ejus eruditione penè incredibili, fit ex legato hospes, & ex hospite demum Magister delicioſus: non aliter quàm apud *Athenienses* fuerit olim *Gorgias*. Deinceps igitur illum instructiorem præ aliis omnibus *Carolus Cæsar* habebat, in *Rhetoricis*, *Dialecticis*, *Mathematicis* ac *Theologicis*: qui & simul computandi artem, atque *siderum* cursus varios, sub eo copiosè didicit: de quo *Bebelius* in quadam Præfatione hoc scribit: *Albinus* (inquit) *author ubique pius, ubique doctus, succinctus, maturus, gravis, & ante multos alios præcipuè dignus, qui in manibus hominum habeatur, &c. Nam stylus ejus simplex est & purus Joan. Balæus.*

Carolus Magnus Francia Rex & Imperator eximiam *Alchuvini* doctrinam ac sapientiam expertus, eum de remotissimis *Anglia* finibus evocatum sibi totum asseruit, ac magnis in regno suo dignitatibus cumulavit ---*Alchuvinus* in celeberrimum hoc *Galliæ* regnum ascitus, unus è principibus *Imperialis Aulæ* comitibus fuit, usu & exercitatione rerum tractandarum, omnibusque artibus ac scientiis adeò instructus, ut prudentissimis ejus consiliis *Rex Carolus* semper uteretur---Postremò beatos *Alchuvini* manes honorificâ recordatione prosequitur *Gallia*, quòd cùm ob singularem eruditionis ac sapientiæ famam apud *Carolum Magnum* gratiâ & auctoritate plurimùm valeret, hac sortis benignitate non ad sui ipsius commoda, sed ad communem *Reipublicæ* utilitatem usus est. Nam hoc potissimùm suasore Rex ille glorioſissimus, qui quotidie eum de scientiis variis differentem libentissimè audiebat, *litteras* penè *jacentes* erexit, *Scholas destructas* repara-

Digitized by Google

reparavit, & ſi nonnullis *veterum* habenda fides, *Pariſienſem* etiam hanc *Academiam* primus inſtituit *Andr. Ducheſnius* in Epiſt. ad D. *Gul. Varium*, *Franc.* Procancell. quam præmiſit Edit. Opp. *Alchuvini.*

Erat ingenii feliciſſimi, mitis animi, facundæ linguæ, miræ modeſtiæ, moderatæ gravitatis, maturi judicii, magnæ Pietatis, ſingularis eruditionis, terſi ſermonis, ſtyli ſuccincti, ſimplicis, puri. Politè tum verſu, tum Prosâ ſcripſit. Cum *Latinarum* literarum ſcientiâ, *Græcarum* etiam & *Hebraicarum* cognitionem conjunxit. Nam has linguas & perfectè calluit, & publicè docuit. Omnes denique ſcientias Mathematicas, Philoſophicas, & Theologicas accuratè tenuit, atque etiam docuit. Demum teſtimonio *Vincentii Bellovacenſis* in *Speculo Hiſtoriali*, & noſtrorum *Hiſtoricorum*, imò communi penè omnium ſententiâ, erat *Anglorum* omnium poſt beatum *Aldhelum*, & *Venerabilem Bedam* planè doctiſſimus. Ad quas etiam laudes addunt quidam, tres antiquos Auctores fuiſſe, ut ita dicam *Hyppiæ* ſimiles, hoc eſt, *omniſcios*, videlicet D. *Hieronymum*, *Iſidorum*, & hunc noſtrum *Alcuinum Joan. Pitſeus.*

Temporibus *Pipini*, & filii ejus *Caroli Magni*, *Francorum* Regum, claruit *Flaccus Alcuinus*, cui cognomentum *Albinus* fuit----Natione hic erat *Anglus*: à *Bedâ* primùm, hinc ab *Egberto* Archiepiſcopo, eſt inſtitutus. Docuit *Carolum Magnum* ac eidem poſteâ ab eleemoſynis, & ſanctioribus conſiliis, fuit. Etiam conſilio ejus *Carolus* inſtituit *Academiam Pariſianam. Latinè*, *Græcè*, *Hebraicè*, callebat: atque idem erat Rhetor, Philoſophus, Mathematicus, & Theologus nobilis. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Vir in *Divinis Scripturis* eruditiſſimus, & in *Secularium Litterarum* peritiâ nulli ſuo tempore ſecundus, carmine excellens & Prosâ. *Trithem.*

Vir in omni ſcientiarum genere ſuo tempore celebratiſſimus. *Sixt. Senenſ.*

Albinus Flaccus Alcuinus, Abbas multæ pietatis, & ſcientiæ ſcriptor, quem *Eginarthus* ait *Magiſtrum* fuiſſe *Caroli Magni.* Liber autem de *Divinis Officiis* malè tributus ei videtur, quia in eo citantur verſus *Theodulphi* Epiſcopi *Aurelianenſis*, qui vixit ſub *Ludovico Pio*, quod etiam obſervavit P. *Sirmondus* in notis ad *Theodulphum. Joan.* Card. *Bona.*

Extant opera omnia ab *Andr. Quercetano* collecta *Par.* 1617. fol. Epp. 11. & ſermo ad *Carolum* M. ap. *Baluz.* Miſcel. Tom. 1. p. 365. Ep. & Præfatio in lib. 7. ad *Felicem* ib. Tom. 4. p. 413. Epp. 111. & Præfatio in Pſalmos Pœnit. ap. Dacher. Tom. 9. vita S. *Willibrordi* ap. Mabill. Sæc. 111. part. 1. p. 601.

Opera Deperdita: Commentarius in Proverbia — Commentarius in 4. Epiſtolas S. *Pauli*, viz. ad Epheſios, ad Titum, ad Philemonem, & ad Hebræos — De Orthographiâ liber — De Muſicâ liber. *Gul. Cave.*

Alchuvini ſeu *Albini* Abbatis *Epitaphium*, ab ipſo dum viveret dictatum, & in laminâ æreâ parieti inſertum *Turonis* in D. *Martini.* Extat quoque inter Epitaphia *Rabani Mauri* num. 7.

Hic, rogo, pauxillum veniens ſubſiſte, Viator,
Et mea ſcrutare pectore dicta tuo;

Digitized by Google

Ut Tua deque meis agnoſcas fata figuris,
Verſitur en ſpecies ut mea, ſicque tua.
Quod nunc es, fueram famoſus in Orbe Viator,
Et quod nunc ego ſum, tuque futurus eris
Delicias mundi caſſo ſectabar amore,
Nunc cinis, & pulvis, vermibus atque cibus.
Quapropter potiùs animam curare memento,
Quàm carnem: quoniam hæc manet, illa perit.
Cur tibi rura paras? quàm parvo cernis in antro
Me tenet hîc requies? ſic tua parva fiet.
Cur Tyrio *corpus imbias veſtirier oſtro,*
Quod mox eſuriens pulvere vermis edet?
Ut flores pereunt vento veniente minaci,
Sic tua namque caro, gloria tota perit.
Tu mihi redde vicem, Lector, *rogo, carminis hujus;*
Et dic da veniam Chriſte *tuo famulo.*
Obſecro nulla manus violet pia jura Sepulcri,
Perſonet Angelica *donec ab arce tuba:*
Qui jaces in tumulo terræ de pulvere ſurge,
Magnus adeſt judex millibus innumeris.
Alchvvin *nomen eram* Sophiam *mihi ſemper amanti,*
Pro quo funde preces mente, legens titulum.

Phil. Labbe in Theſ. Epitaph.

HINCMARUS RHEMENSIS.

Clar. A. D. DCCCXLV. EX nobili ortus *Francorum* familiâ, Monachum primò profeſſus eſt in Monaſterio S. *Dionyſii* in *Francia*, ſub *Hildvino* Abbate, tum in locum *Ebbonis*, ob conjurationem adverſus *Ludovicum Pium* Imperatorem depoſiti, atque ejecti, annitente *Carolo Calvo* Rege promotus in Archiepiſcopum *Rhemenſem* menſe Aprili anni 845. in Concilio *Bellovacenſi*, ac deinde conſecratus Dominicâ die 17. Maii, cùm ſediſſet annis 37. obiit die 21. Decembris anni 822. *Sparnaci*, cùm metu *Normannorum Duce Cortero Rhemorum* ad illam Matronæ impoſitam villam ſeceſſiſſet. Interfuit quamplurimis per ea tempora celebratis Conciliis, ac paulò ante mortem ſcripſit Epiſtolam menſe Auguſto ad Epiſcopos *Franciæ* — Quamvis in quibuſdam eum aberraſſe ut humanum eſt, nemo negare poſſit; conſtat tamen inter ætatis ſuæ eruditiſſimos ac ſanctitatis & diſciplinæ Eccleſiaſticæ retinentiſſimos vindices meritò annumerandum eſſe. *Phil. Labb.* de Script. Eccleſ.

Hincmari vitam ſcripſit *Flodoardus* lib. 3. *Rhemenſium* Epiſcoporum, à quo ob *Canonum* peritiam, & *Theologiæ* ſcientiam valdè commendatur.

Quem

Quem quidem etiam *Nicolaus* I. Papa divinitùs valdè doctum fuiſſe teſtatur. At varia, quæ geſſit, cùm vel ageret cum Apoſtolica ſede, vel cum *Hincmaro* Epiſcopo *Landunenſi* altercarentur, vel aliis negotiis ſe immiſceret, fecerunt, ut non modò dubiam, verùm etiam conſtantem de ſe relinqueret Opinionem, eum in pleriſque haud rectè inceſſiſſe. Scripſit autem doctè contra *Gotheſcalcum*, &c. *Poſſevini* Apparat. ſac.

Non ſum neſcius, dùm tantis divinæ gratiæ muneribus abunderis, ultrò vos cogitare apud *Principem* juvandi *Bonos*, facultatem divinitùs accepiſſe, ut quod in ſe non habent, in vobis poſſideant, & remunerandæ veſtræ induſtriæ materiam præbeant. Nobilitatem veſtræ generoſitatis ornat eruditio ſalutaris, altitudinem officii commendat Religio profeſſionis. Hæc veſtræ Celſitudini non arrogantiæ vitio, ſed amicitiæ ſtudio ſcripſi: ut quoniam in vobis & nobilitas & ſapientia convenerunt, quantum hæc ſocietas valeat, etiam nolentibus emineat, qui ipſa quoque lumina Eccleſiæ obſcurare contendunt. *Lupus* Abbas *Ferrarienſ.* in Epiſt. 42. ad *Hincmar.* Epiſt. *Rhemenſ.*

Hincmarus fuit *Archiepiſcopus Rhemenſis*, vir doctus, & pietatis ſtudioſus, ſub *Carolo ſecundo Ludovici Pii* filio, circa 870. Domini annum: tametſi & Magni *Caroli* tempora adoleſcens attigerit. Is dum corrigere vitia morboſque *Clericorum* conatus eſt, multum moleſtiarum à perditæ vitæ Clero, eorumque ad *Papam* appellationibus, imò & à *Papis* ipſis ſuſtinuit. *Matth. Flacc. Illyric.* Catal. Teſt. Verit.

Jacobus Sirmondus vir optimè meritus de omnibus literis jam inter octuagenarium & nonagenarium medius non definit poſteritatem obligare. Librum nobis edidit ex Manuſcripto qui fuit *Hincmari* Archiepiſcopi *Rhemenſis* ſatis noti. Is liber oppoſitus eſt libro hominis ſentientis cum *Prædeſtinatis*, ideſt, ita ut nunc ſentiunt qui Synodo *Dordrechtanæ* adhærent. Eſt autem ſcriptus & efficaciter & eleganter, & dignus qui legatur non ſuâ tantum linguâ, ſed & aliis. *Hug. Grot.* Epiſt. ad fratrem ſuum *Lutet.* 10. Octob. 1643.

Hincmarus Rhemenſis, Epiſcopus doctus, ſed dubiæ famæ, dubio vitiorum, ac virtutum temperamento. *Joan.* Card. *Bona.*

Si de *Hincmaro* quid ſentiendum æquo judicii libramento dicendum ſit: quod ad ſcientiam pertinet; ſi agitur de peritia *Canonum*, planè dixeris eruditiſſimum, licet interdum nimis eis favens ſuper Apoſtolicæ ſedis Decreta eos extulerit. Si de Theologicis facultatibus, ipſum quidem invenimus exculiſſimum, ut in his quæ contra *Gotheſcalcum Prædeſtinationum* Hæreticum abundè ſcripſit, adverſus quem præ cæteris laboravit: In reliquis etiam talem exiſtimatum quem conſuluerint plures diverſis Quæſtionibus, ſed non in omnibus ita feliciter, ut ex reſponſionibus ad eas apparet. *Baron.* ad ann. 882.

Vir in divinis Scripturis ſingulariter doctus, & in ſecularibus literis nulli ſuo tempore ſecundus; ſapientiâ & morum honeſtate conſpicuus, atque eloquentiſſimus; ſcripſit non contemnendæ auctoritatis plura opuſcula. *Trithem.*

Et ſanè Eccleſiæ leges & jura nemo meliùs intellexit, nemo animoſiùs defendit. Tandem ad ejus opera deveniamus, multâ quidem eruditione, doctrina, pietate, referta; & quæ Eccleſiæ *Gallicanæ* Hiſtoriam mirè illuſtrant; de quibus rectè Sirmundus, *in iis nullum eſſe quod utilitate ſuâ careat, & in quo præſtans autoris judicium cum ſcientiæ copiâ non eluceat.* *Gul. Cave* in Hiſt. literar. Script. Eccl.

Extant opera ejus omnia editore *Ioanne Cordeſio* Canonico *Lemovicenſi*, *Pariſ.* 1615. in 4°. apud *Sebaſt. Nivellium.*

Extant eadem in Tom. II. diviſa cum obſervationibus *Jacobi Sirmondi*, *Pariſ.* 1645. in Fol.

Anno 1658. *Pariſ. in* 4°. edidit *Lud. Cellotius* quatuor *Hincmari opuſcula de Eccleſiaſticâ libertate* adverſus *Hincmarum Laudun.* unà cum Concilio *Duziacenſi*, ſuiſque Notis eruditis, quæ ad Innocentiam *Hincmari Rhemenſis* vindicandam plurimùm conferunt, habentur etiam Concil. Tom. VIII. pag. 1732. ibique etiam pag. 1789. extant VIII. ejus ad *Hincmarum Laudun.* Epiſtolæ, ex Codice *Vatic.* deſcriptæ, & tunc primùm editæ, quæ proinde in operibus *Hincmari* deſiderantur.

RABANUS MAURUS.

Clar. An. D. DCCC XLVII.

Magnentius Rabanus Maurus, ſive ut alii, *Rabanus Maurus Magnetius* aut *Magentius*, quod ultimum fortè illi à Patria adhæſit, *Magentiæ* enim ſive *Moguntiæ* natum ſe atque renatum in Epitaphio clarè inſinuat: deinde *Fuldæ* à puero Monachus, *Alcuini* diſcipulus & poſt *Egilem* ann. 822. defunctum ejuſdem celeberrimi in *Buchonia* ſilvâ à *S. Bonifacio* ædificati Monaſterii Abbas ſuo tempore eruditiſſimus. Demum jam ſenior poſt *Otgarium* die Dominicâ 26. Junii ann. 847. electus *Moguntinus* Archiepiſcopus, obiit die 4. Febr. ann. 856. *Ludovico Lotharii* filio imperante, regnantibus verò *Ludovico* in *Germaniâ* & *Carolo Calvo* in *Galliâ Ludovici Pii* filiis, cumque ad S. *Albanum Moguntiæ* ſepultus fuiſſet, translatus deinde fuit in *Saxoniam Phil. Labb.* de Script. Eccleſ.

Juvenis adhuc *Benedictinæ* Sectæ monachum induit; ac tam moribus quàm ſcientiis mirabiliter profecit: & omnium dicendi generum peritus, *Pariſienſem* Scholam ab *Anglis* & *Scotis* inchoatam, ſuâ doctrina celebriorem reddidit. Summus enim *Theologus* erat, *Philoſophus*, *Aſtronomus*, *Rhetor*, ac Poeta ſubtiliſſimus: cui per eam ætatem, ut de ipſo ſcribitur, nec *Italia* ſimilem, nec *Germania* æqualem peperit. Multa etiam in *Bibliorum* libros & luculenter & accuratè conſcripſit. *Jo. Balæus* de Scriptor. *Britan.*

Tanti viri eruditionem (inquit *Bruſchius*) omnes Bibliothecæ nobis commendant & quantum ingenio valuerit, edita ab eo Volumina demonſtrant. Bibliothecam enim *Fuldenſem*, tantâ librorum multitudine locupletavit, ut dinumerari vix queant. Illum tamen *Thomas Waldenus* in Epiſtolâ ad Papam *Martinum* Quintum; & in libro ſuo *de Sacramentis*, inter Hæreticos numerat; quod *Euchariſticum*

Digitized by Google

ristícum panem, cibum digerendum esse dixerit,& secessui obnoxium, *Bertramique* partes soverit. *Appendix* ad loc.prædict. *Io.Bal.*

Vir in divinis Scripturis eruditissimus, & in secularibus literis nobiliter doctus; Philosophus, Rhetor, *Astronomus* & Poeta subtilissimus,cui [ut absque invidia loquar] nec *Italia*, similem, nec *Germania* peperit æqualem. *Trithem.*

Vir omnium disciplinarum cognitione absolutissimus, Rhetor, Poeta, Astronomus, Philosophus, & Theologus,cui nullum parem eo seculo *Germania* habuerit. *Sixt.Senens.*

In omni disciplinarum genere excelluit. In *Parisiensi Academia* aliquandiu *Professorem* egit, & magno ornamento fuit *Doctoribus Scholasticis. Illyric.*Catal. Test. Veritat.

Magnentius Rabanus laudibus *Sanctæ Crucis*, opere ingenii & industriæ admirabili, *Barth.* lib.29. Adversar. cap.10.

Poetarum sui Temporis nullis secundus. *Vincent. Bellovacens.* Doctrinal. sui lib.18.cap.59.

Hoc Poetæ nomen sibi imprimis paravit *Poemate Isogrammatico* quod inscribitur de *Sanctæ Crucis* laudibus. *Voss.* de Poet. Lat.

Rabanus Maurus ex Abbate *Fuldensi* Archiepiscopus *Moguntinus*, æquè doctus ac pius, ligata & soluta oratione excellens. Artificiosum valdè est ejus *Poemation Isogrammaticum* de laudibus *Sanctæ Crucis. Io.*Card. *Bona.*

Sunt qui scribant rogatu *Ludovici Gregorium* IV. *Sanctorum omnium* celebritatem Kalendis Novembris instituisse,eamque rem magnopere à *Rabano* Monacho, Theologo insigni, *carminibus & prosâ* laudatam fuisse. In his enim duobus dicendi generibus vir doctus, ut illâ maximè tempestate, satis valebat. *Platina* in Vit.*Greg.*IV.

Emicuit planè *Rabanus* ut *Fulgentissimum Sidus*, cujus quæ extant *Scripta* tanquam lucis radii excellentiam demonstrant *auctoris*, ut & iisdem illustrata *Germania* glorietur suum haud adeò imparem magnis habuisse *Doctorem*: de quo *Trithemius* tradit, ipsum præter *Opuscula* tam carmine quàm soluta oratione conscripta, *Scripturam Sanctam* à Principio usque ad finem omnem feliciter explanasse, virum planè omni literarum genere egregiè excultum, triumque linguarum, Hebræicæ, Græcæ atque Latinæ peritum. *Baron.* ad ann.856.

Vertex sui temporis Theologorum *Rabanus. Idem* ad ann. 847.

Rabanus Maurus Magnentius, Archiepiscopus *Moguntinus*, Scriptor seculi 9. celeberrimus, *Fuldensis* creditur. Philosophus ingens, Theologus summus, Poetarum sui seculi facilè princeps. *Alcuino* præceptore usus, primò Abbatiæ *Fuldensi* adhibitus est, cujus reditus cùm negligentiùs, sacris curis studiisque intentior, curasset, Monachorum importunis querelis cedens, ad *Ludovicum Germaniæ* Regem se contulit, à quo *Moguntinæ* Insula ornatus est anno 847. Synodos complures celebravit, Arbiter negotiorum sui temporis. Sententiæ *de Orali Manducatione Corporis Christi in Cœnâ Domini*, jam tum spargi

cœptæ, acriter reſtitit, diligens *Auguſtini* ſectator, ejuſque ſententiam *Bertrammi* Presbyter, juſſu *Caroli* calvi, ſcripto edito defendit: eodem tempore & *Johanne Scoto*, de *Euchariſtia* dogma *Auguſtini* egregiè tuito, *Hoſpin.* in præf. ad lib. Cont. ſub eo tamen *Godeſcalcus* Monachus, quòd Prædeſtinationem & reprobationem dari, nec Chriſtum pro omnibus mortuum eſſe, ex Sacrâ Scriptura, doceret, duriter habitus eſt. Obiit ann. 856. *Hofmann.*

Anno 856. deceſſit *Rabanus Magnentius Maurus.* Hic *Albini Flacci* auditor fuit, ac ex quarto Cœnobii *Fuldenſis* Abbate ſextus eſt factus Epiſcopus *Moguntinus.* Præter doctiſſimos in Scripturam Commentarios, inter alia compoſuit Martyrologium, quod Manuſcriptum in Monaſterio S. *Galli* apud *Helvetios* adſervatur, atque exinde ab *Henrico Caniſio* editum eſt Tom. VI. Antiq. Lect. Fortaſſe tamen non tam *Rabanus* id compoſuit, quàm multò antè Scriptum, tantummodo adauxit: quomodo, temporibus *Othonis* II. Martyrologium *Rabani* locupletavit *Notgerus Balbulus*, monachus S. *Galli*, quæ & *Barthii* ſuſpicio eſt lib. 33. Adverſ. c. 8. Liber ejus de Vitâ *Mariæ Magdalenæ* Manuſcriptus eſt *Oxonii* in Bibliothecâ *Magdalenenſi.* Ait *Poſſevinus*, carmine etiam conſignaſſe res geſtas *Lotharii*, *Ludovici*, & *Caroli* Imp. Sed quo pacto *Ludovici* geſta panxerit, qui primo ejus anno cœlis receptus fuit? Ac quanto minus tradiderit geſta *Caroli Calvi*, qui poſt annos 20. *Ludovico* ſucceſſit? Vitam *Rabani* tribus libris complexus eſt *Trithemius*: qui & deſcripſit translationem ejus in *Saxoniam* è Monaſterio S. *Albani* prope *Moguntiam*, ubi fuerat ſepultus. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Erat quidem in ipſum [*Rabanum Maurum*] paulò iniquior *Willielmus Malmsburienſis* noſter, quod ex *Præfatione ejus ad Abbreviationem Amalarii* liquet, quam ex Bibliothecâ *Lambethanâ* nuper extulit D. *Alix.* ad *Joan. Pariſienſem*, quâ non modò ſententiam illius de *Euchariſtia* tanquam minùs ſanam, immo periculoſam notat, ſed & libros ejus veluti parum utiles traducit; quin & inſignis cujuſdam plagi inſimulat, quaſi duos *de Officiis Eccleſiaſticis* libros ex *Iſidoro*, *Auguſtino*, & *Gregorii* Paſtorali ad verbum tranſcripſiſſet; alia quædam Opuſcula ex *Iſidoro* & *Beda* compilaſſet; *Fuit enim*, inquit, *vir ille huic vitio peculiariter aſſiduus, quaſi prorſus deſperaret lectores ſuos memoriam non habere, quâ poſſent ejus furta deprehendere.* Quæ tamen non tam rei veritati quàm literatorum invidiæ, & peculiari in *Rabani* ſententiam odio ſunt adſcribenda. Erat quippe *Rabanus* extra controverſiam inter ſeculi ſui doctrina claros facilè princeps. Nec ipſe modò eruditiſſimus, ſed ſolis inſtar doctrinæ radios undique ſparſit. Erat ſub eo *Fuldenſe* Monaſterium publica virtutis & eruditionis Schola. CCLXX. Monachos habebat, quos non ſolum in SS. Scripturis, ſed etiam ſecularibus literis erudivit. Confluxerunt etiam ad eum aliunde Diſcipuli, adeò ut ex ejus Scholâ prodirent, qui mox ad ſummas in Eccleſiâ & Republicâ dignitates evecti ſunt. In ſuorum uſum Bibliothecam *Fuldenſem* primus condidit, libriſque ornatam reddidit; quin & ipſe tot præclara ſcripſit Volumina, quæ ſola Bibliothecam inſtruere poſſent. *Gul. Cave* in Hiſt. Literar. Script. Eccleſ.

Extant

Extant opera ejus VI. Tom. *Colon.* 1627. fol.

Extat liber de Computo apud *Baluz.* Miſcell. Tom. 1. p. 1.

Opera inedita: Commentarius in Acta Apoſtolorum. Extat MS. in Bibliotheca Collegii *Baliolenſis Oxon.* volum. 151. ---De vitâ S. *Mariæ Magdalenæ* liber. Habetur MS. in Collegio *Magdalenenſi Oxon.* vol. 166. ----- Expoſitio de Paſchate & Agno Paſchali. Extat MS. in Collegio S. *Benedicti Cantab.* volum. 122.-------Gloſſarium Latino-Theotiſcum in tota Biblia Sacra Veteris & Novi Teſtamenti; cujus exemplar MS. venerandæ vetuſtatis in Germaniâ repertum Bibliothecæ Cæſareæ intulit *Lambecius*, ut ipſe prodit Comment. lib. 2. pag. 436. Et forſan alia alibi; de quibus videndus Catalogus, quem exhibet Serarius *Rerum Moguntiac.* lib. 4. pag. 631. Interet *Opera* ejus quæ hodie non ſuperſunt gravi [inquit *Gul. Cave*] Eccleſiæ diſpendio, periit *Epiſtola ad Egilonem* Abbatem *Fuldenſem*, qua veram & orthodoxam de *Euchariſtiâ* doctrinam aſſeruit, & novam Paſchaſii ſententiam refutavit. *Gul. Cave* in Hiſt. Literar. Script. Eccleſ.

JOANNES SCOTUS ERIGENA.

QUem alii *Anglum* apud *Ergene* in Confiniis *Wallia* natum, alii *Scotum*, *Hibernum* alii fuiſſe volunt, claruit anno 858. à diſcipulis Monachis liberiùs à ſe reprehenſis, anno 884. in Cœnobio *Malmeſburienſi* graphiis confoſſus præacutiſque ſcalpellis interemptus eſt. *Scripſit* multa, atque ex iis libros quinque *De Naturæ Diviſione*, impreſſos in *Anglia Oxonii* anno 1681. fol. Clar. A. D. DCCCLVIII

Hic relictâ patriâ, *Franciam* ad *Carolum Calvum* venit, à quo magnâ dignatione ſuſceptus, familiarium partium habebatur, tranſigebaturque cum eo tam ſeria quàm joca, individuuſque comes tam menſæ, quàm cubiculi erat: nec unquam inter eos fuit diſſidium, quia miraculo ſcientiæ ejus Rex captus, adverſus Magiſtrum, quamvis irâ præproperum, nec dicto inſurgere vellet. Regis ergo rogatu *Hierarchiam Dionyſii* de *Græco* in *Latinum*, de verbo verbum tranſtulit, quo fit ut vix intelligatur *Latina*, quæ volubilitate magis *Græcâ* quàm poſitione conſtruitur noſtra. Compoſuit & *Librum* quem περὶ φύσεων μερισμῦ, id eſt, *De Naturæ Diviſione* titulavit, propter quarundam perplexarum Quæſtionum ſolutionem bene utilem, ſi tamen ignoſcatur ei in quibuſdam, quibus à *Latinorum* tramite deviavit, dum in *Græcos* nimium oculos intendit. Fuit multæ lectionis & curioſæ, acris ſed inelegantis ad *Interpretandum* ſcientiæ; quod eum [ut verbis *Anaſtaſii Romanæ Eccleſiæ* Bibliothecarii loquar] non egiſſe aliam ob cauſam exiſtimo, niſi quia cum eſſet humilis ſpiritu non præſumpſit verbi proprietatem deſerere, ne aliquo modo à ſenſûs veritate decideret. Doctus ad invidiam, ut *Græcorum* pediſſequus, qui multa, quæ non recipiant aures *Latinæ*, libris ſuis aſperſerit: quæ non ignorans quàm invidioſa lectoribus eſſent, vel ſub perſona *Colloquutoris* ſui, vel ſub pallio *Græcorum* occulebat. Qua propter & *Hereticus* putatus eſt, & ſcripſit contra eum quidam *Florus*. Sunt enim in libro περὶ

Φώτιος perplurima ; quæ multorum æstimatione à fide *Catholicâ* exorbitare videantur. *Willielm. Malmesbur.* ex Codice *Thuaneo* MS.

Anno 883. venit in *Angliam* Magister *Ioannes Scotus*, vir perspicacisingenii. *Roger. Wendover.* in Chronic.

Vir supra sæculi sui captum doctus. *Gul. Cave* in Chartophyl.

Vir perspicacis ingenii, & multæ doctrinæ. *Oudin.* de Scriptor. Eccles.

Iohannes Scotus, dictus *Erigenus*, è *Scotiâ* in *Franciam* delatus, *Carolo Calvo* gratus fuit. Vir pusillo corpore, sed ingenio maximus, festivus ac facetus, unde & mensæ & cubiculi Imperatorii non rarò particeps. Philosophus porro eximius, Theologus consummatus. Eodem tempore, anno 876. quo *Rabanus* Episc. *Moguntinus*, diligens *Augustini* sectator in libb. *de Institut. Clericorum*, *figurarum locutionem*, in verbis *S. Cœnæ* agnoscebat, à *Bertramo* Presbytero, jussu *Caroli* defensus: edito libro de *Eucharistia*, dogma *Augustini* quoque retinuit. Hinc *Parisiis*, Papæ instigatu, pulsus, cùm in *Angliam* perveniset, à Discipulis, instinctu Monachorum, graphiis confossus est, Anno 884. Opus ejus aliquot in *Conciliis* damnatum, & *Berengarius*, qui ex illo salutarem doctrinam hausit, *Romæ* an. 1059. sub *Nicolao* 2. in ignem conjicere coactus est, quasi igni in veritatem jus esset. *Hofman.*

Carolus Imperator ad quem pervenit *Bertrami* liber de *Eucharistia*, celebrem nostrum popularem in Aula sua tunc habebat, cui nomen *Johannes Scotus*; qui de eodem Argumento librum conscripsit & in eundem finem in quem scripserat alter. Vir iste ob minimè vulgarem ejus eruditionem, in Anglia, ubi magno apud *Alfredum* Regem in pretio fuit *Iohannis Sapientis* cognomen adeptus est: Et haud ita pridem in Ecclesiæ Romanæ *Martyrologio* locum occupavit, quamvis illinc hodie ejectus sit. Reverâ eum ab Ecclesia *Lugdunensi* & aliis eodem tempore reprehensum legimus, ob opiniones quasdam ab ipso evulgatas circa Dei *Præcognitionem* & *Prædestinationem* ante conditum Orbem, circa *Liberum* hominis *Arbitrium*, hujusque cum Dei *Gratia* in præsenti Seculo Concursum & circa genus *Pœnitionis* Reproborum Hominum & Angelorum, in futuro Seculo: Sed nusquam nobis constat, hunc de *Sacramento* librum fuisse damnatum ante *Lanfranci* tempora: Qui primus Anglicanam Ecclesiam hoc corruptæ Doctrinæ de *Carnali Præsentia* fermento deinceps infecit. Eò usque Quæstio hæc de *Reali Præsentia* problematica semper fuerat: & perinde liberum erat cuique *Bertrami* aut Johannis Scoti hac in parte Doctrinam sectari, ac illam *Paschasii Radberti*, quæ à tempore solutionis *Sathanæ*, superior evasit. Episcopus *Usserius*, Responsione ad Iesuit. Provocatione pag. 76. 77.

Ioannes dictus *Erigena* Monachus, in Divinis Scripturis doctus, & in disciplinâ sæcularium literarum eruditissimus, *Græco* & *Latino* ad plenum instructus eloquio, ingenio subtilis, sermone compositus. *Trithem.*

Hoc viro eximio, tanquam Geniali quodam sidere, adornabat *Alphredus* Academiam suam *Oxonii* inchoatam. Erat ille primus qui publicè illic bonas artes profitebatur. *Joan. Balens.*

Quæ verò *Balens* de hujus Patre *Patricio*, de *Peregrinatione*, quâ *Athenas*

Digitized by Google

Athenas petiit, de mira in linguis *Orientalibus* peritia scripsit, nullam apud me fidem impetrant. Editor *Joan. Scot. Erigen.* lib. 5. de Divis. Naturæ, fol. *Oxon.* 1681.

PHOTIUS.

Chr. An. D. DCCCLVIII

SAncti *Tharasii P. CP.* ex sorore nepos, vir doctissimus, Imperatori primum à Secretis, Prothospatharius, atque urbis Senator, Eunuchus & Laicus, sedem *CP.* ejecto per *Bardam Cæsarem S. Ignatio* viro sanctissimo invasit die 25. Decembris 858. vel ut alii numerare malunt, omissâ duntaxat dierum ogdoade, ut plenior computatio videatur, sive ex familiari aliàs plerisque *Romanis* more, anno 859. tenuitque per summum nefas usque ad annum 869. quo in Synodo VIII. Oecumenica *CP.* celebrata restituto *S. Ignatio* expulsus est, deinde post ejusdem *Ignatii* mortem restitutus à *Basilio Macedone* anno 878. perseveravit thronum illum sanctissimum fœdare usque ad annum 885. quo à *Leone Sapiente Basilii* filio iterum ejectus in secessu Monasterii Acœmetarum periisse dicitur: Sed quo anno, quave die ignoratur. *Phil. Labb.* de Script. Eccles.

Scripta ejus hæc sunt: Bibliotheca----Epistolæ----Nomocanon Titulis XIV. comprehensus, hoc est, Canones Apostolorum Conciliorumque veterum cum legibus Imp. Romanorum collati, & in unum digesti volumen---Acta Conciliorum septem Generalium in Epitomen redacta----Sermo in Natalem B. *Mariæ*-----De voluntatibus in *Christo*---------Epistola ad *Michaelem* Principem *Bulgarorum*.

Tandem *Photium* Protospatharium & primum à Secretis, Patriarcham urbis Regiæ designant, hominem sanè minimè obscurum & ignobilem, sed claris & illustribus oriundum natalibus, rerumque civilium & politicarum usu prudentiaque & scientiâ clarissimum. Grammaticæ enim literaturæ, & carminis pangendi, dicendique laude, quin & Philosophiæ & Medicæ, & omnium prope liberalium disciplinarum externarum studio cognitioneque tantopere florebat, ut ævi sui facilè princeps haberetur, imò & cum Veteribus certare posset. Omnia quippe in illo concurrerant, aptitudo quædam & naturæ vis ac felicitas, studium, opes, quibus librorum omnium copiam sibi comparabat, &, quod præ cunctis, gloriæ laudisque cupido, qua incensus totas noctes ut lectioni assiduè vacaret, ducebat insommes. *Nicet. Paphlago* in *Ignatii* Patriarch. *CP.* vitâ *Matth. Radero* Interpr.

Photii Pseudopatriarchæ *Constantinopolitanorum Bibliotheca*, infinitam ejus lectionem, & acerrimum judicium demonstrat: Sed hic homo perditus fuit, & primus auctor *Schismatis Græcorum*: Ingenii vafri, versipellis, & ambitiosi. *Joan.* Card. *Bona.*

Photius eruditissimus & incredibili lectione *auctor*, in eo præsertim opere quod

quod *Bibliothecam* de libris à ſe lectis nominavit, in quo tam accuratè,tam acri ingenio, tam conſideratè, tam doctè, tam diſtinctè, tam liberè de tanta multitudine & varietate librorum judicium facit,ut nihil animadverſione dignum prætermiſiſſe videatur. Ita ferè cujuſque libri argumentum, & genus ſtyli, ac doctrinæ diſcernit & notat, ut qui *ſummas* illas legat,totos libros & ingenia *auctorum* noſſe ſibi videatur.Quis igitur noſtræ ætatis ſe cum *Photio* conferre audeat, ſive ingenium ejus ſpectemus,ſive πολυμαθίαν & πολυτοκίαν; *Franc.Turrian.*proœm.in Apoſtol.Conſtitut.*Clement.Roman.*

Photii Bibliothecam laudat *Andreas Schottus* hiſce verbis: Non ex aliorum Sermone, vel obiter, & tanquam per tranſennam inſpecto *Opere*, ut ferè hoc ſeculo,de toto *Opere* judicium ſibi ferendum exiſtimabat,ſed à capite ad calcem perlecto, liberè judicat *Cenſor & Criticus* graviſſimus, ſummi & ingenii & judicii de *Scriptoribus* ducentis ampliùs & ſeptuaginta, *Philologis*,*Poeticis*, *Hiſtoricis*, *Oratoribus*, *Philoſophis* & *Theologis*: qui maximam partem, temporum ne injuriâ,an *Majorum* incuriâ perierunt. Et quidem de ſtyli charactere, ſcriptorum numero, & titulis, quæ γνώσια, quæ ψαλδεπίγραφα quid laude & imitatione, quid contra, vituperatione dignum in ſingulis deprehendiſſet, ſine fuco & odio,more majorum pronunciat. Denique qua quiſque tempeſtate floruerit,cæteraque,longum eſſet enim ire per ſingula, audacter dijudicat. *And.Scot.*in Not.ad Chreſtomath. *Procli.*

Certè inter paucos ille Scriptor (*Photius*) meretur: Qui ſolus tot clariſſimorum ingeniorum monumenta à *fato* eripuit: toto dico fato, & ſaltem nomina, & *Scriptorum* velut membra ſervavit. Quàm multos ille legit, ex iis elegit, &, ut ſic loquar, defloravit, quos noſſe nobis aliter non eſſet? E ſacris, prophanis, tractatoribus, *Hiſtoricis*, *Oratoribus*, *Poetis*, & nihil eſt in *Græca* omni literatura, aut ut veriùs dicam, libraria, quod ille vir non libârit. *Lipſ. Marc. Velſero.*

Utinam, mi *Hoeſchele*, in *Photii* editione exornanda te juvare poſſem. Librum quidem totum in duos tomos diſtinctum, manu *Henrici Stephani* ſcriptum, olim legi. *Opus* varium. Ex cujus editione incertum majorne redundatura ſit in te gloria,an in alios utilitas. Certè tam egregium ſcriptum non alio *editore* dignum erat quàm te, qui tot bonorum auctorum editione, & eruditionem tuam & propenſum in literas animum teſtari volueris. *Joſ. Scalig. David. Hoeſchel.*

Photius acerrimo vir ingenio perſpicaciſſimoque & in omni genere doctrinarum præſtantiſſimus Scriptor.*Fuller.*Miſcellan.l.2.c.3.

Photius acerrimi & exquiſitiſſimi judicii vir. *Tanaquil. Faber* lib. 1. Epiſt. ep.43.

Addo his temporibus editam, cum nulla alia conferendam,*Photii Patriarchæ Bibliothecam*, in qua vir ille Magnus Sententiam ſuam de *Scriptorum Eccleſiaſticorum Græcia* maxima parte nobis exponit.*Dallæus* de vero uſu PP.p.53.

Vir, ut cætera taceam, infinitæ Lectionis, ſtupendæ eruditionis, omnium non ſui modò, ſed & omnium penè ſeculorum doctiſſimus, librorum Helluo voraciſſimus,

Digitized by Google

voraciſſimus, cenſor κεφαλαιώτης. Nemo Bibliothecam ejus vel ſemel inſpexerit, quin Hiſtoricum ſummum, Philologum inſtructiſſimum, Criticum perſpicaciſſimum ſtatim deprehendet. Teſtantur accuratam Juris peritiam tot ſolertia ad interrogationes propoſitas Reſponſa; prudentiam politicam liber *De Officio Principis*, ut de Rebus Geſtis nil dicam. Legantur ejus *Epiſtolæ*, videbis ipſum Philoſophica, Medica, Mathematica, Theologica, ad amuſſim tenuiſſe. Verùm id apud omnes in confeſſo eſt, & fortè ſolus eſt *Philippus Brietius*, qui *Photium* literis ſecularibus clarum, divinarum fuiſſe ignarum affirmavit, reclamante totâ Doctorum caveâ, totque ejus Scriptis ſummâ Sacrarum Literarum, & Rei Theologicæ peritiâ refertiſſimis. *Gul. Cave* in Hiſt. Literar.

---Vides quàm malâ fide & verba *Joſephi* & ſententiam *Photius* recitet. Atque hoc non ſemel diligens lector, in eo præſtantiſſimo *Scriptore* ſi attendat, obſervabit. Solet enim nonnunquam pugnantes invicem ſententias diverſorum auctorum, uni alicui tribuere, & integras narrationes hoc pacto confundere. *Iſaac. Caſaub.* exercit. 1. ad *Baron.* num. 5. p. 33.

Tumultuarium quidem *Opus*, ne quid taciturnitate prævaricari videar, *Photianam* hanc *Bibliothecam* extitiſſe hæc indicant: eadem ſæpe repetita, hiatus, interdum, atque hiulca loca, neglectus ſtylus, rejecta denique in alteram Operis partem, librorum quos jam recenſuerat, excerpta longiora; prorſus ut credam *Photium* memoriâ ſuâ juvanda potius, quàm ut cæteris promiſcuè prodeſſet, hoc opus conſarcinaſſe, aut certè poſtremam manum non adjeciſſe, limâ nitidiori Opere futuro. Aulicis nimirum negotiis, atque ambitione tranſverſim raptum, mentem aliò, aliò aures diviſiſſe. *Andr. Schott.* præfat. ad *Phot.* Biblioth.

Dom. *Valois* primogenitus probare decreverat hujus Bibliothecæ pluſquam quartam partem *Photii* non eſſe, *Paul. Colomeſ.* in Opuſc. p. 97.

Omnibus, qui ante ætatem illam aut ſuperiores extiterunt, palmam Patriarcha *Photius* præripuit. Qui de omnibus, imprimis autem ſummis maximiſque *Chriſtianis* ſimul Prophaniſque autoribus, *Philoſophis*, *Hiſtoricis*, Poetis, Oratoribus, ſed maximè Theologis, ità accuratè ac exquiſitè judicat, ut unus eruditione variâ, cum omnibus, quos legerat, legendi diligentia, cum maximis, qui ante extiterant, commiſſus videatur: tam diffuſo in his omnibus judicio atque accurato, ut non tantùm ſingula, de quibus judicavit, penetraſſe, ſed & omnia, quæ ſciri poſſunt maximo ſucceſſu didiciſſe videatur; tantâ autem fide, ut non Criticum in Scripto, ſed juratum Judicem, in luce hominum de ſingulis ſententiam pronunciare exiſtimes. In quo uno homine ad univerſum ſeſe literarum orbem circulumque Critice diffudit: ut, qui nihil in Grammaticâ, Rhetoricâ, nihil in minoribus ſcientiis ac artibus, Theologis ignoſcat; opiniones autem parùm integras ac ſanas, ut Theologus, proſcribat; ſic in omnibus verſatus pariter atque abſolutus, ut nec diſciplinam ullam, neque partem ullam Critices intactam ſibi magnus vir relinquat. Nam nec eam, quam emendat prætermittit: qui nonnulla, etiam in ſacris literis, à Scribis aut Hæreticis corrupta eo tempore

oſtendit, & in ea, quæ ex genio & uſu, de proprietate & poſſeſſione ſingulorum ſtatuit ac ſciſcit, rarò admodum aberrat. In iis autem, quæ aut rectè, aut ſecus ab aliis dicuntur, partem operis præcipuam conſumpſit. *Dan. Heinſ.* prolegom. in *Ariſtarch.*

At qua prudentiâ vir [*Photius*] fuit! quo acumine! quàm ſincerus & elegans in omni judicio. *Vacaſſ.* de Ludic. Dioctine. p. 143.

De cujus [*Photii*] inſigni eruditione atque exacto in cenſendis libris judicio *Catholici* æque ac *Hæretici* conſentiunt. *Petr.* de *Halloix.* de *Dionyſ. Areop.* vita, quæſt. II.

Photius Patriarcha, in quo dubium, majorne lectio, an acrius judicium. *Dempſt.*

Eruditiſſimus Scriptor & exactiſſimi judicii criticus *Photius. Iſaac. Caſaub.* procem. Not. in *Gregor. Nyſſ.* Epiſt. ad *Euſtathiam.*

Photium [*Bardas*] inſignem doctrinâ virum, cujus *Bibliotheca* theſaurum præbet adhuc priſcæ eruditionis, primarium tunc à ſecretis, evexit in thronum. *Io. Cluver.* in Hiſt. Epitome, de Imp. *Michael.* III. rebus.

Photium acerbis paſſim *Bellarminus*, *Baronius*, *Labbeus*, & plerique omnes Pontificii, verbis dicteriiſque petunt, *Richardus. Montacutius* verò, *Norvicenſis* in *Angliâ* Epiſcopus, ex inſtituto eum defendit.

Prodiit *Photii* Bibliotheca (Græce μυριόβιβλος) cum interpretatione *Latinâ* & obſerv. *Andreæ Schotti*, & Notis *Hoeſchelii*, *Rothomagi* in folio, anno 1653. apud *Ioannem & Davidem Berthelinos.*

Etymologicum ejus manuſcriptum ſe apud *Marquardum Gudium* vidiſſe affirmat *Ez. Spanhemius* de Numiſm. p. 358.

Epiſtolæ CCXLVIII. prodierunt *Græcè* cum interpretatione & notis *Richardi Montacutii*, *Londini* 1651. fol.

Prodiit *Nomocanon* ſive jus Pontificium *Græcè & Latinè*, cum Commentario *Balſamonis*, cujus reliqua ſcripta adjuncta ſunt *Pariſiis* an. 1620. in fol.

ANASTASIUS.

Clar. An. D. DCCCLXX. ROmanus Abbas, & S. R. E. Bibliothecarius labente *Chriſti* ſeculo nono, ſub ſummis Pontificibus *Nicolao* I. *Hadriano* II. & *Joanne* VIII. floruit, ac ſi vera eſt *Cardinalis Baronii* Chronologia, uſque ad annum fermè 886. vitam perduxit: quo verò anno obierit, nemo affirmat. Errat *Voſſius*, & ſi qui alii cum *Anaſtaſio Presbytero Cardinale S. Marcelli*, & Bibliothecario *Gregorii* IV. Papæ confundunt, qui à *Leone* IV. in *Synodo Romanâ* anno 850. eſt exauthoratus eò quòd contra *Canones* Eccleſiam ſuam quinquennio deſeruiſſet. *Phil. Labb.* de Script. Eccleſ.

Multa *ſcripſit*: inter alia vitas *Pontificum Roman.* quarum ultima eſt *Nicolai I.* compoſuit. Multa de *Græcis Latina* fecit.

Anaſtaſius Apoſtolicæ Bibliothecæ cuſtos & inſtauratòr ſagaciſſimus, in Divinis Scripturis eruditus, & in ſecularibus literis nobiliter doctus, *Græco* & *Latino* multùm peritus eloquio. *Trithem.* de Script. Eccleſ.

Digitized by Google

In *Anaſtaſio* (dicit neſcio quis *Moguntinus* haud indoctus) habemus ſincerè & fideliter, excluſo omni verborum fuco, deſcriptas centum & novem *Romanorum Pontificum* vitas: hoc eſt, quotquot à *B. Petro Apoſtolo*, uſque ad ann. *Dom.* ferè ſeptuageſimum ſupra octingenteſimum *Romanam Cathedram* obtinuerunt: viz. à B. *Petro* uſque ad *Nicolaum I.* qui anno 867. è vivis exceſſit. *Whear.* in Method. leg. Hiſt. Eccleſ. Sect. 41.

Anaſtaſius in pretio erat *Romanæ Eccleſiæ* Bibliothecarius, vir ſanè ita utraque linguâ doctus, ut è *Græco* in *Latinum* ſeptimam univerſalem *Synodum*, & *Hierarchiam Dionyſii*, & vitas multorum Sanctorum *Caroli* [*Calvi*] gratiâ in *Latinum*, eleganter & doctè tranſtulerit. *Platin.* in *Ioan.* IX.

Anaſtaſius Bibliothecarius, etſi rudi ſtylo, fideliſſimè tamen rerum geſtarum Hiſtoriam enarravit, immò in rerum ſui temporis narratione, nullum fideliorem & meliorem ſcriptorem habemus, apud quem magis cum ſimplicitate veritas, quàm cum fuco mendacia valuerunt. *Baron.* ad Ann. 752. & 799.

Anaſtaſius S. R. E. Bibliothecarius, vir pro eorum ſtatu *Græcis* & *Latinis* literis eruditus & *Theophane Iſauro*, & *Nicephoro* Patriarcha *Conſtantinopolitano Græcis* Scriptoribus, inepto, ac planè barbaro ſtylo, verùm optimâ fide, & diligentiâ Hiſtoriam decerptam, *Latinè* conſcripſit à *Chriſti* natali ad *Michaelem* ſeniorem cognomine *Rangales Conſtantinopolitanum* Imperatorem: Nobis autem valde charus eſſe debet, quod ea, quæ nec meliores, nec pejores Scriptores habebant, literarum monumentis tradiderit. *Ant. Poſſevin.* Biblioth. ſelect.

Anaſtaſius Abbas, & Bibliothecarius *Apoſtolicus Græcè* & *Latinè* doctus; in *Vitis Pontificum* plura ſunt *vocabula* illius ætatis quà vixit, circa finem ſeculi noni, tunc omnibus cognita, nunc obſcura & difficilia. *Ioan.* Card. *Bona.*

Anaſtaſius--Vir erat pro ævi ſui genio nequaquam indoctus, qui utriuſque linguæ ſcientiam tenuit, & cum primariis ſeculi viris, *Photio* ac *Hincmaro*, arctam ſatis amicitiam coluit. *Gul. Cave* in hiſt. literar.

Apud *Anaſtaſium* multa de *Sergio Papa* II. deſiderari videntur; ſiquidem nulla ibi de clade tanta per *Sarracenos* illatâ mentio, cùm deprædati ſunt *Baſilicas Apoſtolorum*, quæ quidem haud potuerunt à quovis etiam negligente ſcriptore prætermitti, cujus cladis tantum eſt mentio obiter facta apud *Anaſtaſium* ipſum in *Leone*, qui *Sergio* huic ſucceſſit. *Baron.* ad An. *Chriſt.* 847.

Multa ille [*Anaſtaſius* Bibliothecarius] Græcorum volumina Latinè deſcripſit, at quamvis non κατὰ πόδα, ſed bonâ tamen fide ſenſum retuliſſe ſe ipſe ſcribat, in quibuſdam nihilominùs boni interpretis numeros omnes abſolvit; & tantâ quidem religione, ut præ fidi interpretis laude, puri & caſti ſermonis decus ſit aſpernatus, & vocabula *Cethegis* non exaudita fingere auſus ſit: juxta ſanctionem *Hyeronimi*, qui rebus novis nova fingere nomina interpretem jubet. *Huet.* de Clar. Interpret.

Libri *de Vitis Pontificum* priorem partem *Anaſtaſium* parentem non agnoſcere, inde probat *Labbeus*, quod viderat MS. codicem optimæ notæ tempore *Caroli Magni* exaratum, in quo *Vitæ* illæ *Damaſo* jam tum tribuebantur, antequam aut natus eſſet *Anaſtaſius*, aut ſaltem ex primis infantiæ crepundiis emerſiſſet.

Philipp. Labb. De Script. Eccles. Tom. 1. p. 252.

Librum de *Vitis Romanorum Pontificum*, ab alio scriptum, ab *Anastasio* autem interpolatum, censuit *David Blondellus* in Præfat. Apologiæ p. 26.

Extat *Concilium Nicænum* 11. ab *Anastasio* Latinè versum, in Concil. Tom. 7. pag. 29.

Extat *Concilium Generale* 8. partim è *Græco* versum, partim multis de suo additis auctum (huic enim Synodo ipse præsens interfuit) in Concil. Tom. 8. pag. 961.

Extat *Historia Ecclesiastica & Vitæ Pontificum*, *Parisiis* 1649. in Folio.

Anastasii Collectanea de *Historiâ Monothelitarum* edidit Sirmondus *Parisiis* 1620. 8. & Biblioth. PP. Tom. 12. p. 831. *Passionem S. Demetrii Mabillon.* Analect. Tom. 1. pag. 65.

OECUMENIUS.

Clar. A. D. DCCCCXC. SCriptor admodum incertæ ætatis, de quo altum apud veteres silentium: id modo constat, post annum 800. claruisse. *Olympidiodo* illum hîc adjungimus ad annum 990. donec veram ejus ætatem expiscari licear. *Gul. Cave* Chartophyl. Eccles.

Oecumenius Græcus autor, valdè doctus, in explicandis *Divinis Scripturis* brevis, apertus, & elegans, atque in *veterum* Commentariis evolvendis assiduè versatus, collegit solerti curâ ex dictis præstantissimorum *Græcæ Ecclesiæ* Doctorum nobiles Annotationum Commentarios in *Octateuchum*, quos ipse in Commentariis suis in Epistolam ad *Hebræos* Capite sexto se scripsisse testatur. Collegit etiam persimili industriâ in totum Novum *Testamentum Catenam* explanationum. *Sixt. Senens.* l. 4. Biblioth.

Oecumenii in omnes D. *Pauli* Epistolas absolutissimi Commentarii, cùm ex aliis probatissimis quibusque *Græcis* Theologis; tum præcipuè ex aureo illo *Chrysostomo*, divina brevitate collecti: ita ut post hunc supervacaneus videri *Theophylactus* possit. *Gesner.* in Biblioth.

Fronto Ducæus noster apud *Possevinum* in *Apparatu* censebat, in Commentariis seu Catenis *Oecumenii* in S. *Paulum* quædam fuisse à posteriore aliquo scriptore admixta, unde ridiculè pro more concludere visus est *Robertus Cocus* Commentarios illos falsò fuisse *Oecumenio* ascriptos. *Phil. Labb.* de Script. Eccles.

In *Bibliothecâ Patrum* extat *Catena* in Epistolam *S. Pauli* ad *Romanos*, sub nomine *Theoduli* presbyteri *Cœlesyriæ*; quæ tota ferè excerpta est ex *Oecumenii Catenâ*. *Aubert. Miræus* in Auctar. de Script. Eccles.

Plurima excerpsit *Oecumenius* ex *Chrysostomo*, cujus tamen nomen tunc solùm addi curavit, quum ejus verba recenseret: non autem cum ipsius sententiam contractioribus verbis referret. *Joan. Hentен.* in Præfat. ad *Oecum.* Comment. in Act. Apost. &c.

Oecumenius Græcus scriptor, quamvis à *Sixto Senensi*, & ab aliis hactenus habitus

Digitized by Google

bitus ſit Auctor Scholiorum ad Epiſtolas D. *Pauli*, rectè tamen mihi ſcripſit *Fronto Ducæus* noſter in Antiquis *Græcis* Patribus accuratus obſervator, ea non eſſe *Oecumenii*, niſi ex parte; neque verò Auctorem illius *Catenæ* tam antiquum fuiſſe. Neque enim ſolet Auctor ejus *Catenæ* aliquid ſuum interſerere, niſi rariſſimè. *Ant. Poſſev.* Apparat. Sac.

Opera ejus *Græcè & Latinè*, edita *Pariſiis*, duobus Vol. Anno 1631. Quibus adjuncta, quæ *Areta* Epiſc. *Cæſar.* in *Cappadociâ* tribuuntur. Cuncta hæc vertit *Joannes Hentenius*, nempe *Catenas* in *Acta Apoſtolorum*; Commentarios in Epiſtolas *S. Pauli*: in Epiſtolam *S. Jacobi*, aliaſque Canonicas.

AVICENNA vel ABOALI ABINSCENI.

SUb *Conrado* 2. & *Henrico* 3. claruit. In *Balech* oppido natus fuit Patre Medico inſigni, anno *Hegiræ* 370. hoc eſt anno *Chriſti* 992. Vixit annos 58. ut mortuus ſit anno *Muhammedis* 428. ſive *Chriſti* 1050. Atque hæc cognoſcere eſt ex vita *Avicennæ*, quam unus ex ejus diſcipulis, & ipſe *Arabs*, ſcripſit. Quare toto ſeculo decepti ſunt, ſecundùm quos (in iis eſt *Neander Bremenſis*, *Avicennæ Corduba Averrhoem*, *Alexandriæ* audivit *Rhaſin* in Adoleſcentiâ. Multa quoque de hoc ipſo narrant, ut qui rotæ ab *Averroe* fuit impoſitus. Verùm quàm hæc ſint falſa, adparet ex ſupradictis, & præcipuè ex Scripto *Leonis Africani* de doctis *Arabibus*, ubi utriuſque vita fusè deſcribitur. *Voſſ. de* Philoſoph. c. 14. Clar. Ann. D. M X L.

Omnem medicinam ordine optimo complexus eſt, ita ut hac parte etiam ex ſuperet *Galenum*. *Idem* ibid.

Avicenna primus artem conſcripſit, cùm antea *Galenus* ſparſim per occaſionem de diverſis Argumentis pro re natâ diſſeruiſſet. *Henr. Savil.* Lectur. 2. in *Euclid.*

Inter *Arabas* præcipui Medici ſunt, *Avicenna*, *Rhazes*, *Averrhoes*, *Meſue*, *Avenzoar*, *Serapio* & *Alſabaravius*. Qui delectantur fusâ & polidædalâ varietate remediorum, *Avicennam* amplectantur: cuncta enim hujus ævi remedia ex eo manant. *Henric.* diſſertat. de ſtudio Medic.

Avicenna, Medicus & Philoſophus inſignis. Nondum decenni major literas humaniores & quicquid ſcientiarum ad *Alcorani* intellectum pertinet, calluiſſe dicitur, & totam ἐγκυκλοπαιδείαν ante annum ætatis 18. abſolviſſe, quo temporis ſpatio nec unam noctem integram dormiviſſe perhibetur, nec interdiu aliis rebus quàm lectioni vacaſſe, cùm aliquid illi intellectu difficile occurreret, ad templum, nodi iſtius ſolutionem à *Deo* precibus impetraturus, ſe conferre ſolitus. *Edvv. Pocock.* in Specim. Hiſt. *Arab.* p. 362.

De religione ſuſpectus eſt, quòd de rebus ad alteram vitam ſpectantibus philoſophicè argutandi eaſque aliter ac ſonant verba interpretandi audaciam ſibi ſumpſerit. Ita, ſi benè memini, à docto apud illos quodam, cui ejus iſtis de rebus ſententiæ mentionem injeci, reſponſum accepi. *Idem* in Notis Miſcell. ad Portam *Moſis* c. 7.

Multa in Philoſophiâ & Medicinâ compoſuit. *Ariſtoteli* ita addictus fuit, ut quidam referant, eum totam *Ariſtotelis* Metaphyſicam memoriâ tenuiſſe. *Konig.* in Biblioth.

Avicenna ſingulari ſcientiâ vir & ingenio exactiſſimo, & ſubacto inprimis, id eſt, uſu, auditione, lectione, ac literis perpolito atque culto. *Rhodigin.* lib.2. cap.19.

Cæſar Scaliger Divinum virum appellat Comment. in primum *Theophraſt.* Hiſt.Plant.

Iulius Scaliger Avicennæ lectionem Medicis omnibus tanquam perneceſſariam commendabat,nec quenquam in magnum medicum evadere poſſe exiſtimabat, qui tam doctum opus non legiſſet. *Scaligerana* 1.p.18.

Fuit *Avicenna* vir ſummi ingenii, magnus Philoſophus, excellens Medicus, & ſummus apud ſuos *Theologus.* Quum itaque tanto ingenio, tantâ Philoſophiæ cognitione, tantâ denique peritiâ *Artis* inſtructus eſſet; rem hactenus. *Græcis* ipſis intentatam aggreſſus eſt, integram *artem Medicam* in unum *Syſtema* redigere conatus. Quanquam enim non negaveris, multa in illo Opere *Canonis* occurrere,quæ correctionem mereantur; fatendum tamen eſt, eſſe opus admiratione dignum. *Leonardus* ſanè *Fuchſius*, & alii *Arabum Medicorum* hoſtes eximium illud opus damnando nihil egerunt. *Sebaſt. Scheffer.* Introduct. in *Art. Medic.*p.63.

Etſi pene infiniti ſint viri, qui *Avicennam* maximis encomiis affecerunt, tamen quàm abjectè quidam de eo ſenſerint,oſtendit *Ioannis Manardi* de eo judicium l. 9. Epiſt. 5. *Non eſſe inter antiquos numerandum, ſed nec inter Auctores, hoc eſt, qui Arti aliquid addiderunt, cùm ex aliis ferè verbum ex verbo acceperit, quicquid in ſuum librum congeſſit, atque cum multis, vel ſuis, vel Interpretum culpâ, mendis.* Atque idem l.1.Epiſt.1. ait: *Quis avicennam cum cæleſte numen non adoravit? in cujus tamen libro præter denſam caliginem, infinitum eſt ambagum chaos.Nicolaus Leonicenus* libro ſuo de erroribus *Plinii*, tyrannum vocare non dubitat,variaſque ei & noxios objectat errores. Nec minus alii inſultarunt.

Averrois doctrina, & Metaphyſica *Avicennæ*, omnia denique illa *Arabica* mihi videntur reſipere deliramenta *Alcorani*, nihil fieri poteſt illis inſulſius frigidiuſque. *Lud.Viv.*l.5.de Cauſ.Corrupt.Art.

Huic debemus cocturam Sacchari; item Caſſiam fiſtularem,myrobalanum, tamarindam & rhabarbarum.

Natus in *Arabia*,vel *Perſia*, in villâ *Aufrene* ad *Bucharam*, Patre *Hali*. Anno ætatis decimo tam luculentum ingenii ſpecimen Præceptoribus dedit, ut miraculo eſſet: quippe *Alchoranum*,qui liber *Mahomethi* leges continet, memoriâ tenebat. Nihil legere ſolitus fuit, quod non excerperet. Curavit aliquando adhuc juvenis Regis *Nuch* filium, fruſtra ſuorum medicorum operam expertum. Ideo ad regiam Bibliothecam admiſſus, majori contentione operam ſtudiis dedit.Et cùm reliquum tempus diſcendo abſumpſiſſet,anno ætatis 21.ad ſcribendum animum appulit. In pleriſque *Meſuem* imitatus eſt. Malus interdum fuit Evangeliſta, quia ſæpè aberrat. Sed robuſto corpore, & valetudine proſperrimâ uti potuiſſet

Digitized by Google

potuiſſet, niſi nimiâ *Veneris* intemperantiâ & aſſiduâ libidine, in quam naturâ maximè pronus erat, eam labefactaſſet. Floruit ſub *Conrado* III. Imperatore *A. C.* 1145. vel, ſecundum alios, ſub *Friderico Barbaroſſa A. C.* 1165. obiit anno ætatis ſuæ 58. ſepultus eſt in civitate *Chamedan. Ioan. Anton.* vander *Linden.* de Script. Medic.

Quædam *Avicennæ* opera Latinè reddidit & Scholiis illuſtrata evulgavit *Vopiſcus Fortunatus Plempius* Medicus *Lovanienſis. Lovanii* in fol. 1658.

Extant *Canonis Medicinæ* lib. 5. *Arabicè*: addita ſunt Opuſcula Logica, Phyſica, & Metaphyſica. *Romæ* in Typographia *Medicea* anno 1593. in fol.

MICHAEL PSELLUS.

PAtriâ *Conſtantinopolitanus* nobili *Proſapiâ* oriundus, *Michaelis Ducæ* Imperatoris Præceptor, & Senator *CP.* claruit anno 1050. tandem dignitatibus exutus, habitum Monachalem induit. *Latinorum* in dogmate de *Proceſſione* Hoſtis ipſo fatente *Allatio*: ſcripſit penè infinita, Philoſophica, Mathematica, Medica, Hiſtorica, Theologica, quorum catalogum ſatis amplum tam editorum quàm ἀνεκδότων texit, mirâ ſanè diligentiâ L. *Allat. diatribâ de Pſellis, eorumque ſcriptis Rom.* 1634. &c. *Gul. Cave* Chartophyl. Eccleſ. Clar. An. D. M L.

Michael Pſellus Philoſophus Peripateticus, & Medicus *Græcus* eruditus & clarus & in Theologia haud vulgaris. *Ioan. Anton.* vander *Linden.* de Script. Med.

Deinde etiam *Michaeli Pſello (Ioannes Italus Philoſophus)* dedit operam, illi latè inclyto, homini, non tam curâ Magiſtrorum ſapientum, quorum limina non multùm triverat, quàm indolis præſtantiâ & velocitate mentis divinitùs adjutæ (id videlicet impetrantibus per crebras vigilias continuatis matris ejus precibus, in templo *Cyri*, ad Sanctam Imaginem *Dei* Matris fundi ſolitis) in eminentiſſimum ſapientiæ atque eruditionis omnis apicem evecto; quippe qui ad *Græcorum* literas atque artes omnes, quas perfectè nôrat *Chaldæorum* Diſciplinas adjunxerat, famamque meruerat doctiſſimi omnium, qui tunc eſſent. *Anna Comnena* lib. 5. *Alexiados.*

Ii tres viri (quorum unus fuit *Michael Pſellus* ſapientiâ & eloquentiâ hominibus illius tempeſtatis præſtare videbantur. *Iohann. Curopalat.* in Hiſt. Compend.

Sapientiſſimus *Pſellus* vocatur *Mich. Glycæ* in Annal. part. 2.

Michael ſapientiſſimus *Pſellus*, Philoſophorum Princeps dicitur *Io. Zona.* in Annal. Tom. III.

Michael Pſellus, Græcus, vir apprimè doctus, cum in Philoſophia *Peripatetica*, tùm verò præcipuè in ſtudiis Mathematicis & Medicinâ. *Quenſtedt.*

Michael Pſellus, vir & eruditione & famâ maximus. *Voſſ.* de Hiſt. Græc.

Hujus quoque *Conſtantini Ducæ* tempore, vir cùm in omnium liberalium Artium Scientia, ſed & peregrinarum, floruit *Michael Pſellus*, cujus innumerabiles

penè

pene libri curioſorum & ſtudioſorum manibus teruntur. *Lil. Greg. Gyrald.* de Poet. Dialog. 5.

Vir planè admirandus, & qui omnes ferè ſeculi ſui eruditos dicendi copiâ, ingenii acumine, doctrinæ profunditate, longo poſt ſe intervallo reliquit. *Gul. Cave* in Hiſt. literar. Script. Eccleſ.

Auſim dicere, neminem ea, vel ſubſequente ætate, Græcè vel inveniſſe actius, vel ordinaſſe aptiùs, vel locutum eloquentiùs, vel profundiùs res pertractaſſe. Nulla fuit ſcientia, quam ipſe vel notis non illuſtraverit, vel compendio non tentaverit, vel optima Methodo non expedierit. *Leo Allatius* in Diatribâ quam edidit de *Pſellis*, eorumque ſcriptis, p. 42.

Anno 1060. ac deinceps, claruit ille πολυγραφώτατος *Michael Pſellus:* qui inter cætera reliquit libros duos, *Conſtantino Ducæ* dicatos, de *Victûs Ratione*, deque *Facultatibus & ſucci qualitate elementorum. Latinè* vertit *Georgius Valla.* Excudit *Baſilea Andr. Cratander* anno 1529. Peſſimè translatum eſſe, conqueritur *Lilius Gyraldus*: quia propterea non multùm fuit adjutus ea interpretatione, cùm verteret *Simeonem Sethum*, *Antiochenum* magiſtrum, de Cibariorum facultate. Etſi idem ſit liber, ac ſolùm *Pſello* quædam adjecerit *Simeon Sethi. Voſſ.* de Philoſophiâ, c. 12.

Michael Pſellus ſcripſiſſe dicitur Ἰατρικὸν πρὸς Κωνσταντῖνον τὸν πορφυρογέννητον. *Medicale ad Conſtantinum Porphyrogennetum. Leo* tamen *Allatius*, diſſertatione de *Pſellis*, negat eſſe inclyti illius *Michaelis Pſelli*, quia neque in eo ſit agnoſcere *Pſelli* in dicendo acrimoniam, nec in re expedienda ſolertiam: ac tempora etiam obſtare, ſive his *Conſtantinus Porphyrogennetes* ſit primus, ſive ſecundus, qui cum *Baſilio* imperium tenuit. Agnoſcit interim *librum eſſe non contemnendum ac ſæpe ſuâ brevitate expeditum, & remediis à probatiſſimis Scriptoribus delectis tranſcriptiſque, idque populari loquendi formâ.*

Seculo undecimo *Michaelis Pſelli* celebre erat nomen. Scripſit *Lyra Pythagorica* diagramma; quod hodie manuſcriptum ſervatur in *Galliâ*, teſte *Phil. Labb.* Biblioth. Novæ, fol. 114. *Jo. Jonſius* de Script. Hiſt. *Phil.* l. 3. c. 20.

Michael Pſellus Præfectus ſtudiis *Michaelis Ducæ* Imperatoris, qui fuit *Conſtantini Ducæ* filius, & anno 1071. *Romano Diogeni* ſucceſſit in regimine *Orientalis Imperii.* Floruit anno 1071. & ſequentibus, inſignis ob magnam rerum philoſophicarum & divinarum ſcientiam, quam probant plurima ejus Opuſcula tam impreſſa, quàm etiam Manuſcripta adhuc latitantia in variis Bibliothecis. *Oudin.* in Supplem. de Script. Eccleſ. à *Bellarmino* omiſſ.

Extat Commentarius ſive Paraphraſis in *Canticum Canticorum* Græcè editus à *Io. Meurſio* unà cum *Euſebii* in idem Paraphraſi, anno 1617. in 4°.

Dialogus περὶ ἐνεργείας δαιμόνων à *Gilberto Gaulmino* Græcè & Latinè prodiit *Lutetiæ Pariſ.* 1615. in 8.

Prodiit de Virtutibus Lapidum liber ex Editione & cum Notis *Philippi Maſſaci Toloſæ* 1615. & 1618. in 8.

Confer de ejus variis ſcriptis *Leonis Allatii* Syntagma de *Cl. Pſellis Romæ* apud *Jac. Maſcardum* anno 1634. impreſſum.

GEORGIUS

GEORGIUS CEDRENUS.

MOnachus, claruit anno 1057. Extant Græcè & Latinè *Annales* ſive *Compendium Hiſtoriarum* ab orbe condito cum Notis & Animadverſionibus *Xylandri, Car. Fabroti, Iac. Goaris*, & Gloſſario mixo-barbaro, *Par.* 1647. fol. ut olim *Baſil.* 1566. fol. Clar. A. D. MLVII.

Totum *Cedreni* opus eſt ſtabulum Quiſquiliarum, & Cento ex multis pannis ſordidis, purpureis, malis, bonis, integris, laceris conſutus. *Joſ. Scalig.* Not. in Græc. *Enſeb.* p. 402.

Cedreni verò *Synopſin* arbitramur non multò poſt ejus obitum mutilatam fuiſſe atque ita ab illis librorum carnificibus, ut hodie edita eſt, poſteritati tranſmiſſam: quin ne ea quidem, quæ *breviatores* collegerant, integra omninò ad nos perveniſſe: Nam *Leunclavius* vir doctiſſimus in Notis ad *Annales Turcicos* ſcribit, aliquot *Cedreni* folia penes ſe habuiſſe quæ inexcuſis deſiderantur. Nos verò apud *Syncellum* paginam integram reperimus, & quædam alia, quæ in editione vulgata non extant. *Idem* ibid.

Georgius Cedrenus in rebus *Byzantinis Zonarâ* paulò diligentior eſt: In iis autem quæ *Conſtantinopolitanos* Cæſares præcedunt, cedit *Zonaræ*: à quo & ſtylo vincitur, uti etiam à *Niceta* & *Gregorâ*, & aliis. Interim in *Centone* hoc, ac penè dixerim. *Quiſquiliis* iſtis, aliquos purpuræ pannos reperire eſt ex *Africano* ab *Euſebio*, indeque à compilatore hoc, ſuo adſutos centoni. Nam ut *Africanum Euſebius*, Euſebium *Georgius Syncellus*, ita *Syncellum*, itemque *Theophanem*, qui *Syncellum* continuavit, ad verbum exſcripſit *Cedrenus*. Vocavit verò hoc opus Σύνοψιν Ἱστοριῶν. Sed ut ipſe mutilârat priores, ita ejus quoque volumen mutilarunt juniores: idque judicio nullo, ſine ordine temporum, ſine delectu rerum. *Voſſ.* de Hiſt. Græc.

Etſi *Georgius Cedrenus* ſit quidem *anilium* ſæpè *fabellarum* ſcriptor, & veri incurioſus vel ignarus; Judicio legatur tamen, dabit quod juvet. *Lipſ.* Epiſt. Cent. 3. Miſcel. Epiſt. LXI.

Georgius Cedrenus Monachus *Græcus*, in cujus *Hiſtoriâ* ſi quid boni reperitur, ab aliis compilatum eſt. *Jo.* Card. *Bona.*

Cedreni porrò *Hiſtoria* à morte *Nicephori* uſque ad Imperium *Iſaaci Comneni*, etiam legitur ſub nomine *Joannis Curopalatæ*, paucis exceptis: quod *Geſnerus*, *Voſſius* & alii monuerunt. Adeò quidem, ut alteruter *Plagiarius* fuiſſe videatur. *Aubert. Miræus* in Auctar. de Script. Eccleſiaſt.

Caſaubonus quoque, Notis in lib. 17. *Strabonis*, refert, ut cùm à *Graculo* Hiſtoriam *Curopalatæ* emiſſet, eumque contuliſſet cum *Cedreno*, deprehenderit eadem iisdem verbis ab iis dici, ut alteruter neceſſariò *Plagiarius* ſit.

Hunc [*Georgium Cedrenum*] aliquando *Wolphius*, ſed quam ſano judicio? prætulerat *Zonaræ*. *Zonaras* enim, licèt in Hiſtoria poſt *Conſtantinum* Magnum jejunior ſit, & nonniſi obvia quæque percurrerit, in his verò, quæ ante *Conſtantinum* ad mundi exordia diligentiùs, ac copioſiùs verſatur. Sed quod laude dignũ, eaque

ſumma eſt, *Zonaras* res de ſuo componit,& narrat,non alienorum furtis plauſum captat, neque tractatus integros exſcribit. *Leo Allat.* de *Georg.* Diat.

Opus è variis Hiſtoriis,non ſententiis ſolùm, ſed verbo tenus conſarcinatum abſolvit. Quæ ſi ab Auctoribus repererentur,nudus ipſe,æquè ac cornicula illa remaneret----Neſcio quâ fronte,quæ exſcripſit,pro ſuis divendidit, adeò ut vix unam alteramve periodum in tam vaſto volumine *Cedreni* propriam ac legitimam reperies: gratiæ tamen illi agendæ ſunt, quòd auctores nobis præcipuos, & raros ſuo ipſe furto conſervavit. *Leo Allatius* Diatrib. de *Georg.* & eorum Script. p. 34.

LANFRANCUS.

Ær. A. D. MLXX. NAtione *Italus*, Patriâ *Papienſis*, ex Priore *Beccenſi*, ac deinde Abbate S. *Stephani Cadomenſis*, Archiepiſcopus *Cantuarienſis* & *Angliæ* Primas ab anno 1070. uſque ad ann. 1088. quo mortuus eſt.

Stigando verò ſucceſſit *Lanfrancus* Monachus, vir eleganter literatus, & moribus multimodis ornatus, qui inter cætera Magnifica Opera, librum compoſuit *de Sacramento Altaris*, fidem roborando Catholicam. *Mat. Weſtmonaſt.* ad ann. 1070.

Stigando ſucceſſit Reverendiſſimus *Patriarcha* ex Abbate *Cadomenſi* omnium liberalium Artium Doctor laudatiſſimus & luculentiſſimus, & in temporalibus negotiis experientiſſimus, vitaque & Religione ſanctiſſimus, Magiſter *Lanfrancus*, in Archiepiſcopum *Cantuarienſem* Canonicè conſecratus. Vide *Rer. Anglic. Script. Veter.* Tom. 1. Impreſſ. *Oxon.* 1684. fol. p. 69.

Omnium ſui temporis in omni literarum genere doctiſſimus,& in Concilio, quod *Romæ* adverſus *Berengarium* Diaconum Eccleſiæ *Andegavenſis* Hæreticum à 113. Epiſcopis ſub *Nicolao* II. celebratum eſt, longè clariſſimus, inter alia præſtantis ingenii ſui Monumenta reliquit pios, atque eruditos in totum *Pſalterium*,& in omnes *Pauli* Epiſtolas Commentarios. *Sixt. Senenſ.*

Lanfrancus, vir eâ tempeſtate doctiſſimus errores *Berengarii* præclaro opuſculo notavit. *Platina* in Vit. *Nic.* II.

---Hæc de ordinatione *Lanfranci* celebris hujus ſeculi in *Eccleſiâ Catholicâ* luminis ſupra tantum Candelabrum erecti, ut qui ſcientia egregiè polleret & ſanctitate vitæ. *Baron.* ad Ann. Chr. 1070.

Lanfrancus Archiepiſcopus *Cantuarienſis* vir Sanctus, & doctus in Concilio *Romano* ſub *Nicolao* II. *Pontifice* anno 1059. diſputavit cum *Berengario* Hæreſiarchâ: eumque ita convicit, ut *Berengarius* librum ſuum in ignem ejecerit. Sed eo ad vomitum redeunte, ſcripſit idem *Lanfrancus* inſignem librum de veritate Corporis *Domini* in *Euchariſtiâ Bellarm.* de Script. Eccleſ.

Certè Eadmerus *Lanfrancum* de rebus Eccleſiaſticis quæ ſuo tempore geſtæ ſunt, veraciſſimo & compendioſo calamo ſcripſiſſe diſertè refert. *Eadmer.* lib. 1. Hiſt. Nov. p. 7.

Dicit *Petrus Cluniacenſis* in initio libri ſui *de Sacrificio Lanfrancum* de Sacrificio

Digitized by Google

crificio *Euchariſtiæ* ſcripſiſſe benè,plenè,perfectè: *Guitmundum*,meliùs,plenius, perfectiùs: *Algerum*, optimè, pleniſſimè, perfectiſſimè.

Obiit,ut plerique tradunt,Jun.4.(ut *Hovedenus*,& *Florentinus Wigorn.* Maii 24.) 1089. febricula quod ſæpè optaverat abſumptus,& in Eccleſiâ *Cantuarienſi*, quam multum locupletarat,ac ædificiis novis ornaverat, honorifice tumulatus eſt. Monachorum in eo Cœnobio degentium numerum eò uſque auxit,ut cum adveniens triginta tantùm invenerit,140.decedens reliquerit. Manneria 25 .per *Odonem* Epiſcopum *Baiocenſem* fratrem Regis uterinum erepta, *Eccleſiæ* reſtituenda curavit. Palatium Arhiepiſcopale quod eſt *Cantuariæ* ferè totum conſtruxit. Xenodochia duo prope civitatem prædictam inſtituit, unum videlicet apud *Harbaldovvn*, alterum in Suburbiis quod S. *Joannis* nomine hodiè innoteſcit. Ad ſtructuram Eccleſiæ Cathedralis *Roffenſis* magnam contulit pecuniam, aut potius integram à fundamentis excitavit. In reparatione Cœnobii S. *Albani* mille Marcas impendit. Mannerium de *Redburn* per injuriam ereptum, illius operâ redditum eſt: Ac deinde moriens,mille libras noſtrates eidem Monaſterio per teſtamentum legavit. *Franc. Godvvin.* de *Præſul. Angl.*

Lanfrancus Longobardus,*Papiæ* oriundus,erat Sophiſmatum ſtrophis ac omni genere Dialectices ætate ſua inſtructiſſimus----*Cantuariæ* templum inſtauravit, pretioſis ditavit ornamentis, Monachorum auxit prædia, Præbendas inſtituit, novos erexit cultus, adventantibus peregrinis Xenodochia condidit,atque alia multa pro ampliando Papiſmo fecit. *Balæus* de Script. *Britan.*

Vir juris Divini Humani ſuo in ævo ſcientiſſimus ac undequaque doctiſſimus,qui velut *tertius* è Cœlo *Cato* Monacho Malmesburienſi, *lib.*3. *de Geſtis Regum Anglia*, dicitur,& Archiepiſcopus fuit ſub *Wilhelmo* Primo ſeu propè ſexcentos abhinc (ſcil. 1650.) annos Cantuarienſis. *Selden.* lib.1.de Synedr.Vett. Ebr. cap. 13.

In memoriam *Lanfranci* Archiep. *Cantuarienſis* hoc *Epitaphium* ſtruxit *Philippus Bonæ Spei*:

Vixiſti,venerande Pater,ſapienter & æquè;
Vixiſti vivens, mors quoque vita tibi eſt.
Inter divitias pauper Lanfrance *fuiſti*,
Divitiis manuus pauperum amator eras.
Per te florentes artes valuere Latinæ,
Gratia de vobis ecce triumphat ovans.
Tu Latios *ortu*, Galloſque *docendo levaſti*,
Te ſibi Primatem *cardo Britannus habet.*
In terrâ degens Cœleſtia mente petebas;
Exemptus terrâ ſidera liber adis.
Sol Geminos *denis obſederat igne diebus*,
Prompſit Luna *Dies*, *Nocte ſolutus abis.*

Philipp. Labbe Theſaur. Epitaph.

Prodierunt Opera omnia: Commentarius in Epiſtolas *Pauli*: Libellus de S. *Cœnâ*. Notæ in aliquot *Caſſiani Collationes*: Decreta pro Ordine S. *Benedicti*. Epiſtolæ. Editore *Lucâ Dacherio* Monacho *Bened. Pariſ.* in fol. 1648.

THEOPHYLACTUS.

Clar. A. D. MLXXI.

A *Cride* in *Bulgariâ* Archiepiſcopus in lectione operum S. *Joannis Chryſoſtomi* verſatiſſimus, quem *Eraſmus* alicubi *Vulgarium* pro *Bulgare* ſeu *Bulgarorum* Præſule appellitat, non anno 860. ut *Poſſevinus*, *Perronius* Card. & plerique alii, ſed circiter annum 1071. vivebat tempore ſummi Pontificis *Alexandri* II. & *Romani Diogenis Græcorum* Imperatoris, ut ex ejus Epiſtolis conſtat. Perveniſſe quoque uſque ad Pontificatum *Gregorii* VII. & Imperium *Nicephori Botoniatæ* mihi exploratum. Quo autem obierit anno, prorſus ignoro *Phil. Labbe* de Script. Eccleſ.

Theophylactus, *Bulgariæ* Archiepiſcopus, in D. *Chryſoſtomi* lectione diu multumque verſatus ac detritus, redegit in breve & apertum compendium juxta hiſtoricam intelligentiam, quicquid admirabilis ille pater ex aureo ſuo ore, veluti ex abundantiſſimo fonte, in exponendis Scripturis Sanctis effuderat, prætermiſſis locis communibus, in quibus ille plenis eloquentiæ velis excurrere conſuevit. Allegorias quoque cum aut nullas, aut raras apud *Chryſoſtomum* inveniſſet, ex aliorum Commentariis ſupplevit, & ſuis locis aptiſſimè accommodavit *Theophylacti* in *Oſeam* liber unus, acephalus & ateleſtus, hoc eſt temporis injuriâ, initio & fine carens. *Sixt. Senenſ.* Bibl. Sanct. l. 4.

Theophylactus in Commentariis ſuis in quatuor *Evangelia*, & in omnes Epiſtolas S. *Pauli*, ita *Chryſoſtomum* ſecutus eſt, ut *Chryſoſtomi* Abbreviator dici poſſit. Porrò Schiſmaticum fuiſſe *Theophylactum* intelligi poteſt ex Commentario in cap. 3. *Ioannis*, ubi *Latinos* reprehendit quòd credant *Spiritum Sanctum* à Filio etiam procedere. *Bellarm.* de Script. Eccleſ.

Ubivis *Theophylactum* legeris, ſenties S. *Ioannis Chryſoſtomi* ſemper eructare ſententias. *Baron.* ad Ann. Chr. 1073.

Scripturarum Interpretem, haudquaquam malum, cenſebat *Eraſmus* in cap. 1. *Luc.*

Hoc tempore florebat *Theophylactus Bulgarorum* Archiepiſcopus, ſolus ferè hoc ſeculo Theologiæ nomine celebris, qui ſane in his verbis, *ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*, Epiſcopi *Romani* nullam rationem habuit. *Phil. Mornæus* in Myſt. Iniq.

Cautionem *Theophylacto* hanc adſcripſit *Poſſevinus*, erraſſe nimirum enarratione in cap. 3. Evangelii S. *Ioannis* circa proceſſionem Spiritus Sancti ex Patre ac Filio, quam *Catholici* veteresque Patres colligunt ex iis verbis *Ioannis* 20. *Inſufflavit ac dixit: Accipite Spiritum Sanct.* Idem monuit ab interpretibus ejus Hæreticis *Ioanne Oecolampadio* ac *Ioanne Lonicero* falſatos fuiſſe locos, qui ad poteſtatem ſummi Pontificis ſpectant.

Prodierunt Commentar. *Theophylacti* in Epiſtolas *Pauli* Græcè & Latinè è

Ioan.

Digitized by Google

Joann. Leuiceri translatione & recognitione *Philipp. Montani*, curâ *Augustini* in fol. 1636.

Prodierunt ejus Commentar. in 4. Evangelia Græc. & Latin. *Paris.* fol. ann. 1635.

Prodiit ejus Institutio Regia curâ *Petri Possini* 4. *Paris.* 165t. è Typographiâ Regiâ.

Integra *Theophylacti Bulgariæ* Episcopi *Enarratio* in duodecim Prophetas minores, Græcè MS. extat in folio in Bibliothecâ *Augustanâ* Codice 48.

Ejusdem quoque colloquium cum quodam de *Accusationibus Latinorum*, & *Oratio* in *Alexium Comnenum* Imp. MSS. Græcè in Bibliothecâ Sereniſſimi *Bavariæ* Ducis Codice 116. *Oudin.* in Supplem. de Script. Eccles.

JOANNES XIPHILINUS.

CP. *Constantinopolitanus*, tempore *Constantini Ducæ* Imperatoris claruit, & *Dionis Cassii* Historiam in compendium redegit. Malè nonnulli eum Patriarcham faciunt. Sic enim *Gul. Cave* in Tab. Chronolog. ad Secul. 11. Qui Dionis Historiam in Epitomen redegit, non fuit hic Patriarcha *Constantinopolitanus* (quod ad unum ferè omnes *Scriptores* volunt; & in his *Andreas Schottus*, *I. G. Vossius*, Lud. *La-Cerda*, &c.) sed ejusdem nepos. En ipsius verba, à nemine quod sciam, hactenus animadversa, in vitâ *Augusti*: λέγω γὰρ τῶν ἀπ' ὠκεανοῦ ὡς ὁ Δίων, &c. *Verùm hoc non dico* Dionis Prusæensis *nomine, sed ut* Joannes Xiphilinus, Joannis *Patriarchæ fratris filius, qui tempore* Michaelis *Imperatoris, filii Ducæ, hanc Epitomen composuit. Gul. Cave* Cartophyl. Eccl. Clar. A. D. MLXXIII.

Sub *Constantino* XII. cognomento *Ducâ*, (cujus uxori *Eudoxiæ* tribuitur Cento *Homericus* de *Christo*) claruit *Ioannes* cognomento *Xiphilinus*, VII. ejus nominis, Patriarcha *Constantinopolitanus*, ordine in iis LXXVIII. quâ dignitate functus est annos XI. menses VII. Antea fuit Monachus montis *Olympi*. Patriâ erat *Trapezuntius*. De eo sic *Glycas* Annalibus parte IV. *Constantino Patriarchâ mortuo* Joannes Xiphilinus *in ejus locum suffectus est; vir omnino propter eloquentiam, doctrinam, prudentiam, virtutem admirandus.* Trapezunte *oriundus*, *vitam in Olympo religiosis exercitiis deditam agebat: unde vir pertractus est ad hanc dignitatem, tanquam inter alios eximius. Xiphilinus* hic *Dionis* Historiam in Compendium redegit: nisi cum nonnullis, nepotem ejus fuisse, malis. Sed priorem sententiam magis probo: uti & *Andr. Schottum* facere video Prolegomenis in *Photii* myriobiblum. *Voss.* de Hist. Græc.

Xiphilinus, vir valde doctus vocatur *Possevino.*

Xiphilinus, Epitomastes *Dionis*, adeò fidelis, & prudens, ut ea quidem, quæ nimia esse videbantur, resecaret, in cæteris verò à verbis, quibus *Dion.* usus fuerat, non discesserit. Scripsit quingentis annis post *Dionem Michaelis* Imperatoris temporibus. *Baltkass. Bonifac.* Ludic. Hist. p. 606.

Præclarè nobiscum actum est, quòd *Joannis Xiphilini Constantinopolitani* Monachi Epitome, ex quadraginta quatuor posterioribus *Dionis* libris confecta su-

perſit, quæ vitas *Imperatorum* omnium continens non modicum auxilium rebus cognoſcendis præſtat. *Car. Sigon.*

Xiphilinus Dionem Caſſium in compendium redegit, magno Reipublicæ Malo: *Dionis* enim Commentarius ita excidit, & Compendium retentum eſt. *Calviſ.* ad ann. *Chr.* 1066.

Multorum *Dionis* Scriptorum amiſſionem præpoſtero *Xiphilini* conſilio, vel auſui potius temerario debemus, qui dum ſuas obtruſit imperitis Eclogas, occaſionem præbuit, ut integri *Dionis* libri negligerentur. *Jo. Leunclav.* Præfat. in *Dion.*

Xiphilinus multas pulchras & utiles partes in *Dione* recîdit, teſtante *Lipſio*, qui in deſcriptione *Trajani* pontis in *Dannbio*, hiſce verbis utitur: Deſcribit graphicè *Dio Caſſius*, & gratia *Sectori* ejus *Xiphilino* eſto, quòd hanc partem non recîdit. O quam pulchras valenteſque ille alias! *Lipſ.* de Magnitud. Roman. l. 5. c. 12.

Xiphilinus ſcripſit Commentarium in *Matthæum* Græcè MS. apud *Iſaacum Voſſium*, teſte *Colomeſio* opuſcul. c. 16.

Scripſit Sermones in Evangelia MS. in *Scorialenſi* Bibl. *Barvoëtius* p. 133.

Scripſit *Homilias in Evangelia Dominicalia totius Anni*, quæ MSS. Græcè extant ſub ejus nomine in Bibliotheca Sereniſſimi *Bavariæ* Ducis cod. 91. & in Vaticanâ ex MS. Codice *Heidelbergenſi Palatino*, num. 221. digniſſimæ (inquit *Oudinus*) quæ in publicum prodeant.

LAMBERTUS SCHAFNABURGENSIS.

Clar. A. D. MLXXVII. NOn ut quidam *Aſchaffenburgenſis*, & cœnobii *Hirſfeldenſis* in Diœceſi *Moguntinâ* ab anno 1058. alumnus, quo veſtem Monaſticam ex *Meghineri* Abbatis manibus, ut ipſemet narrat, accepit, & presbyter ordinatus, *Hieroſolymitanum* iter, inſcio Abbate, aggreſſus anno ſequenti medio menſe Septembri ad Monaſterium ſuum rediit. Is culto ac veraci ſtylo ſcripſit *Hiſtoriam ab orbe condito* ad annum 1077. quæ habetur in Collectione Rerum *Germanicarum*. Continuatio Monachi *Erfordenſis* uſque ad annum 1471. non accedit ad præcedentis Hiſtoriæ dignitatem, ſed hominem ſapit parum accuratum atque elegantem *Phil. Labbe* de Script. Eccleſiaſt.

Lambertus Schafnaburgenſis, ſive *Aſchaffenburgenſis* (ut eſt apud *Serrarium* in Annal. *Moguntinis*) monachus *Hirſfeldenſis* in diœceſi *Moguntinâ*. Hunc *Trithemius* in Chronicis ait conſcripſiſſe Chronicon cœnobii ſui *Hirſfeldenſis*; breve illud, ſed non inutile. Id videre nondum licuit: Inprimis autem nomen ſibi peperit Hiſtoriâ *Germanicâ*, quam perducit uſq; ad annum *Chriſti* 1077. quo vivebat. Eum verò continuavit *Monachus* quidam *Erphordenſis* uſque ad an. 1471. Dictio ejus elegans eſt---Vix tamen probare poſſum, quod *Hiſtoriæ* quædam admiſceat privata, poſteritatis memoriâ minùs digna. In rebus etiam pertinentibus ad controverſiam inter *Henricum* IV. & *Gregorium* VII. fidem ejus claudicare, multorum judicium eſt. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Lamberto

Digitized by Google

Lamberto Schafnaburgenſi nemo politiùs inter veteres res *Germaniæ* Literis commilit. *Barth. adverſ.* l. 49. c. 4.

Miræ ævo ſuo *Eloquentiæ* Scriptorem vocat idem *Barth.* l. 45. c. 23.

Inſignis & verax Hiſtoricus *Lambertus* vocatur *Bellarmino* de Scriptor.

Chronographus doctiſſimus & accuratiſſimus vocatur *Buchholcero* in Ind. Chronol. p. 310.

Philippus Melanthon de *Chronico Lamberti* inter alia ſic ſcribit ad *Caſparem Crugerum*: *Nondum vidi, à Germanis Scriptoribus eo argumento quicquam diligentius eſſe compoſitum.*

Lambertus Schafnaburgenſis, vir ſupra ſæculum prudens, & facundus. *Quenſtedt.*

Equidem miror in Sæculo tam barbaro tantam hominis & in loquendo puritatem, & in temporum putatione ſolertiam fuiſſe, ut in *Chronologis* noſtri temporis pudorem aliquem exprimere poſſit, ſi aliquem ſenſum harum rerum haberent. *Joſeph. Scalig.* lib. de emendat. Temp.

Lambertum Schafnaburgenſem haud planè contemno, in rebus *Germanicis*: uti nec *Rodericum Toletanum*, in *Hiſpanicis*. Uterque bonus, quantum potuit in tali ævo *Lipſ.* Not. ad 1. lib. Politicorum.

Hemico IV. Imp. coævus & rerum illius temporis diligentiſſimus & judicioſiſſimus Scriptor. *Hen. Meibom. jun. in Epiſt. de Illuſtris gentis Heimburg. Orig. & Progreſſu.*

Sanè prudentiæ non minùs, quàm eloquentiæ palmam (ut ſileam accuratam temporum rationem) non ſuæ tantùm ætatis omnibus, ſed & diſertioris ævi pluribus præripuit. Cæterùm unius circiter decennalis hiſtoriæ hoc præconium eſt quà ſcilicet *Henrici* IV. Cæſaris res nonnullas ſuâ ætate geſtas eſt perſecutus: reliqua, quæ præcedunt, prorſus aliâ ſunt conditione, ut mirari meritò ſubeat cur tam diſſimilia unô illi placuerit volumine comprehendere. *Conring.* in Præfat. ad *Tacit.* de M. G. edit. primæ.

Lamberti Hiſteriam Germanicam, opus inſigne & jucundæ lectionis vocat *Trithemius*.

Scriptore hôc ſe non parùm adjutum ait *Trithemius* in Chronico *Hirſaugienſi*.

* Hic Author inter Hæreticos primæ Claſſis rejicitur in *Indice Madritenſi* edit. an. 1607.

Extat Chronicon *Argentorat.* 1609. fol. & apud *Piſtor. Francof.* 1583. in fol.

SUIDAS.

GRammaticus, Lexici conditor, vixiſſe creditur circa an. 1081. Forſan antiquior ipſe *Suidas*, multis quæ ſequiora tempora ſapiunt, à recentiori manu additis. *Gul. Cave* in Cartophyl. Eccleſ. Clar. A. D. MLXXXI.

Suidas Junior, Grammaticus, Lexicon *Græcum* ex variis Scriptoribus collegit. De ætate ejus alii aliter ſentiunt. *Hugo Grotius* in Epiſt. 110. ad *Gallos*, p. 254. paulò

lò poſt *Conſtantinum*, *Leonis* filiã, vixiſſe autumat. Rationem addit: Nam quantum memini, hic eſt Imperatorum poſtremus, quem in libro ſuo nominat, *Conſtantinus* autem ille A. C. 912. regnare cœpit *Cluverius* in Epitome Hiſt. p. 448. ſub *Theophilo*, qui anno 829. imperabat, collocat. *Voſſius* in tract. de Philoſ. p. 37. aut temporibus *Alexii Comneni* (is autem *Imperio* præfuit ann. 1080.) aut *Juſtiniani* claruiſſe judicat. Ego aliquando exiſtimabam eum tempore *Baſilii* II. & *Conſtantini* VIII. vel A.C. 976. & deinceps vixiſſe, motus hac ratione, quòd in vocibus Κωνσαντινούπολις εἰ Ἀδὰμ tempora mundi uſque ad tempora *Zimiſcæ Baſilii* & *Conſtantini* ſupputet. Supputavit autem ſine dubio uſq; ad ſua tempora. *Konig.* in Bibl.

Suidas Lexicographus, Monachus *Byzantinus*, admirabilis, incomparabilis: unus inſtar omnium Grammaticorum. *Io. Roſin.* in Antiq. *Roman.*

Carolus Philippi in *Guſtu Philologico* vocat eum pecus cum aureo vellere.

Sed admoneo, utcunque pecus *Suidas* eſt, aureum tamen eſſe, & è meliore metallo vellus ferre. Carpſit & ſumpſit ex optimis, qui fuerunt, & plerique non ſunt; utinam judicio & curâ, addo & fide, meliori! Nam & nomina ferè ſupprimit, & intendere oportet quid ejus ſit, quid alienum. Cæterùm etſi ille *Arcadicum* & *Midianum* ſapit; alios tamen lectores ſuos facit, qui curioſi quidem ſint & intenti. *Lipſ.* de Milit. *Romanâ* l. 4. Dialog. 10.

Suidas Grammaticus nullius judicii, doctrinæ autem mediocris, qui Laciniis undique collatis & corraſis purpuræ interdum, non ratò tamen panni levidenſis craſſo filo & depexi farraginem illam coagmentavit. *Montacut.* in exercitat. p. 235.

Suidas in *Græcis* non contemnendus Author, rudem ſe prodit & planè infantem in *Latinis*. *Montacut.* Apparat. 3. Sect. 1.

Suidas (ut eſt diverſorum librorum è *Centonibus* conſutus liber) ſibi ipſi ſæpiùs minus conſtat. *Jul. Cæſ. Scalig.* in Epiſt. quadam.

Suidas autem more ſuo, id eſt trivialiter (ut aiunt) interpretatur vocem *Parodia*. *Idem Poëtic.* p. 114.

In hoc Auctore emendando multus eſt *Poſſevinus* in *Apparatu Sacro*, ubi inquit, In opere ſive Scriptis, quæ *Suidæ* nomen præferunt complura ſunt quæ ad *Philologiam*, ad *Hiſtoriam* humanam, ad *Poeſin* ad *Philoſophiam*, ſed & ad *divinæ Scripturæ*, *Patrumque* & *Hiſtoricorum Eccleſiaſticorum* notitiam ſpectant. Veruntamen etiam pleraque iiſdem fuerunt intertexta, quæ aut *Evangelicæ* veritati adverſantur, aut procul abſunt ab *Hiſtoricâ* integritate. Hæc *Poſſevin.* in Apparat. Sacr.

Suidas, homo ineptus, fateor, ſed, interdum, non malus compilator. *Tan. Faber.* Not. in *Prima Scaligerana*, p. 2.

E Scholiis *Ariſtophanis*, ut ex aliis *Grammaticorum* promptuariis in acervum ſuum infinita congeſſit. *Deſider. Herald.* Animadv. ad *Arnob.* l. 3.

Suidæ tribuitur *Lexicon*, quod tamen multis auctariis à variis poſteriori-bus eſt cumulatum, felicitate *Lexicographis* perpetuâ. Nam etiam *Ambroſii Calepini*

Digitized by Google

Calepini Dictionarium, quod ab Autore editum erat valdè jejunum & aridum, nunc accessionibus subinde factis, & *Calepino* semper tributis, clarum reddit auctorem. *Raynand* Erotemata de mal. & bon. libris Partit. 1. Erot. 10.

Nihil facilius fuerit, quàm cum auctorem (*Suidam*) infinitis quibus scatet mendis liberare: quod tamen miror nequivisse videre virum eruditum ejus *Interpretem*, cui, quum *Suida* sæpissimè integras *Laërtii* paginas describat, nunquam potuit hoc subolere: quod sanè miror. *Casaub.* in Not. ad *Diog. Laer.*

Panca legi apud *Scholiasten Aristophanis*, quæ relata non sint in hoc *Suidæ* Dictionario, prodit *Maussacus*; qui & sic judicat, vel *Scholiasten* illum à *Suidâ*, vel *Suidam* à *Scholiaste* integras enarrationes descripsisse. *Mauss.* dissert. Crit. ad *Harpocrat.* p. 374.

In *Collectaneis* illis eruditos uno ore hodieque requirere, pleraque *Veterum Scriptorum*, ut *Polybii* ac *Dionis* nomina temerè omissa, testatur *Andreas Schottus* præfatione in Proverbia *Zenobii*.

Ismos *Suidæ*, ad verbum priores exscribere, neque mentione eos dignari. Nescio autem, quid in mentem venerit doctissimo *Angelo Politiano*, ut epistolâ ad *Bernardum Riccium*, quæ legitur libro undecimo, dubitaret an ullus unquam *Suidas* fuisset. *Voss.* de Hist. Græc.

Eam abjiciendam puto, quàm *Grammatistæ* quidam faciunt, duorum hujus nominis distinctionem, ut scilicet ille, antiquior tantùm *Historicus*, hic recentior *Grammaticus Gyrald* de Poëtar. Hist. Dial. 5.

* *Hieronymi Wolphii* Annotat. in *Suidam*, si *expurgentur*, permittuntur. *Index Madrit.* edit. an. 1667.

Prodiit *Suidæ* Lexicon Græcè cum interp. Latinâ *Æmilii Porti Cretensis* & Notis, Tomis II. *Coloniæ Allobr.* anno 1619. fol. apud *Petrum Choüet*.

S. ANSELMUS.

IN *Augusta Salassorum* urbe inter *Alpes* sitâ natus (Burgundum alii minùs rectè, ac *Seduni* apud *Rhætos* natum, quidam *Podemontanum* vocitant atque *Italum*, relicto Patre, quem nullo placare posset obsequio, patriaque clam abscedens, ad *Lanfrancum* venit *Beccensis* in *Normanniâ* celeberrimi Monasterii Priorem ac Magistrum, ubi factus Monachus, vixque elapsis tribus annis, deinde Prior per quindecim annos, atque Abbas ejusdem Cœnobii, exactis in supremo regimine totidem annis; *Cantuariensem* adeptus est Præsulatum an. *Christi* 1093. electus die 6. Martii primâ Dominicâ Quadragesimæ. Multis pro Catholicâ Ecclesiâ perfunctus laboribus in *Italiâ*, *Galliâ*, ac *Britanniâ*. *Londini* tandem obiit anno ætatis 76. Præsulatûs 16. *Christi* 1109. die 21. Aprilis, feriâ quartâ hebdomadæ sanctæ, & in Ecclesiâ *Cantuariensi* ad caput *Lanfranci* prædecessoris sui sepultus. *Labb.* de Script. Eccles. Clar. A. D. MXCII.

Anselmus Cantuariensis in *Angliâ* Archiepiscopus, *Lanfranci Cantuariensis* Archiepiscopi Discipulus, ingentibus *Dei* bonis, doctrinaque & sanctitate ornatus, varia *Scripta*, magno eorum bono reliquit, qui ea voluerint attentè

Digitized by Google

perlegere. Ad quam Lectionem faciliùs allici potuerunt,si intellexerint,ea non solùm essefe re breviſſima, sed & tanti succi plena,ut vir inter alios productus *Antonius Demochares* Theologus *Sorbonicus* Epistolâ Præfixâ *Anselmi* opuscu-lis, quæ data anno 1544. edita est 1550. *Parisiis*, scripto sit testatus, *In* Anselmi *istius brevibus Opusculis penè omnia firmis rationibus demonstrari, quæ* Petrus Lombardus *Magister Sententiarum,in quatuor plenis voluminibus multis Sanctorum Doctorum auctoritatibus postea confirmavit. Ant. Possevin.* Apparat. Sac.

Vir in divinis Scripturis eruditissimus,& sæcularium literarum peritiâ nulli suo tempore secundus. *Trithem.*

Vir magni ingenii & acuminis,*G. Calliot* in Apparat. Theolog. pag. 132.

Vir tam Divinis quàm Humanis Disciplinis nobiliter excultus, stylo mirè simplici & puro, sed non injucundo. *Sixt. Senens.*

Vir fuit natione *Italus*, professione *Monachus*, ingenio acerrimo & sanctita-te admirandâ cum maximâ prudentiâ,& humilitate conjunctâ. Ejus vita ab *Edi-nero* fideliter conscripta est. Cum moreretur,dixit, optare se adhuc modicum temporis, ut quæstionem obscurissimam de *Origine Animæ*, quam cœperat, absolveret:sed hoc tempus ei datum non est,ut majus bonum ei in æternitate da-retur. *Bellarmin.* de Script. Eccles.

Illustravit planè *Anglicanam* Ecclesiam doctrinâ, illustravit & sanctitate,cæ-teris Sanctissimis Patribus *Christi* Confessoribus, quos *Ecclesia* veneratur, mi-nimè impar. Claruit miraculis vivens, atque defunctus, lucidum sidus Ecclesiæ *Anglicanæ*, multiplici fulgore coruscans omnibus intuentibus in tantâ noctis obscuræ caligine. *Baron.* ad Ann. 1109.

Anselmus, Vir Sanctimoniâ Vitæ, gravitate, eruditione eximiâ,aliisque vir-tutibus clarus----- In Synodo *Barensi* coactâ, præclaram operam navarat *An-selmus*, contra *Græcos* ibidem tunc præsentes, quorum errores,ac illum præci-puè de processione Spiritus Sancti,doctissimè magnâque cum gloriâ præsens re-futarat,inde postmodum sumpta occasione libellum eâ de re edendi,qui etiam-num apud doctos, in pretio est. Cujus tamen certaminis non aliud tulit præ-mium, quàm quòd ipsi & successoribus sedes assignata est in Concilio generali prope dextrum pedem Pontificis, qui hoc usus elogio id constituit.*Includamus* (inquit) *hunc in Orbe nostro tanquam alterius Orbis Papam*; alludens fortassis ad illud *Solini*,ubi *Britanniam* nostram alterius Orbis nomine appellat—Qua-dringentis ferè post obitum ejus annis, operâ *Ioannis Moorton* successorum unius,inter sanctos relatus est,serò satis. Nimirum quia non erat ad illum usque diem qui numerata pecuniâ hunc illi emeret honorem; nec repertus est inter Pontifices qui ultrò & gratis deferret vel huic, quo nemo (fidenter dico) jam inde ab eo tempore *Sancti* elogio dignior in *Divorum* album ascriptus sit.*Franc. Godwin* de Præsul. *Angl.*

Ante ann. 1102. sacerdotibus Uxores in *Angliâ* interdictæ non fuerunt,tunc verò *Anselmus* Archiepiscopus *Cantuariensis* sactis literis & Naturæ vim intu-lit,& *Anglorum* Sacerdotibus Uxores anteà non prohibitas, prohibuit. *Camden.* in *Britan.*

Anselmus

Digitized by Google

Anſelmus dicere ſolebat, *ſe malle eſſe ſine peccato in inferno, quàm in Cœlo cum peccato.*

Sixtus Senenſis in ſuâ Bibliothecâ tribuit S. *Anſelmo* explicationem in *Geneſim, Exodum, Leviticum, Numeros, Deuteronomium, Joſue,* & *Judices* 1. Sed unde hoc habeat, divinare non poſſum cùm tanta opera *Edinerum* latuerint. *Bellarmin.* de Scriptor. Eccleſ.

Prodierunt opera ejus omnia in 4. Tomos diſtributa, ſtudio *Theophili Raymaudi Ceſpitellenſis* è Soc. Jeſu. *Lugd.* fol. 1630. apud *Durantium.*

Opera verò ejus accuratiſſimè impreſſa ſunt in fol. *Pariſ.* apud *Ludovicum Billaine* ann. 1675. curâ & ſtudio doctiſſimi viri *Gabrielis Gerberon* Monachi *Benedictini* Congregationis S. *Mauri.*

SIGEBERTUS.

Gemblacenſis in *Brabantiâ Gallicanâ* cœnobii Monachus, (errat enim *Melchior Godaſtus* qui *Genblacenſem* Abbatem eundemque *Sanctum* appellare non eſt veritus) cùm ætate florens pueros in *Metenſi* S. *Vincentii* Monaſterio diu docuiſſet, *Gemblacum* reverſus, reliquum vitæ tempus ibidem egit, *Henricianis* partibus adverſus *Romanos* Pontifices *Gregorium* VII. *Urbanum* II. & *Paſchalem* II. ad procaciſſimam uſque infrunitæ mentis audaciam; atque ut *Catholici* quidam ſcripſerunt, inſaniam deliriumque addictus. Obiit die 5. Octobris non anni 1112. ut *Miræus* aliique plurimi ſcripſere, ſed anni 1113. proximè conſequentis. Suum ipſe ſibi texuit elogium c. 171. *libri de Viris Illuſtribus* poſt alia omnia opera compoſiti; quem cum aliis ſex, qui de Scriptoribus Eccleſiaſticis ex profeſſo tractarunt, recudendum curavit *Aubertus Miræus Antverpiæ* anno 1639. *Labbe* de Script. Eccleſ. Clar. A. D. C. M.

Præ cæteris ejus *Scriptis* æſtimantur libri *de Viris Illuſtribus* & *Chronicon* ab an. 381. ad an. 1112.

Vir in divinis Scripturis à juventute ſuâ ſtudioſiſſimus & multùm eruditus, atque in ſecularibus literis nulli ſuo tempore in *Leodienſium* territorio ſecundus, Carmine exercitatus & Proſâ. *Trithem.*

Poëta ſui temporis celebratiſſimus, & in divinis Scripturis à juventute detritus *Sixt. Senenſ.*

Cùm annos religiosè piéque ætate grandis apud ſuos exegiſſet, animam Creatori ſuo reddidit. Utinam ea ætas tales multos tuliſſet: certè non tam mutilam haberemus illorum temporum Hiſtoriam. *Franc. Sweert. Athen. Belgic.*

Sigebertus, venerabilis Monachus *Gemblacenſis Cœnobii*, vir in omni ſcientiâ literarum incomparabilis ingenii. *Monach. Auguſtinian. Nuſſienſ.* in Chron. *Belg.*

Sigebertus vir nemini ſuo tempore eruditione inferior. *Centuriator. Magdeburg.* Cent. XII. c. 10.

Felicia certè hæc tempora fuere, quæ & *Sigebertum* Monachum *Gemblacenſem* virum ſpectatæ doctrinæ, & *Bernardum* ex *Caſtilione Burgundiæ* nobili genere ortum, protulere. *Platin.* in Vit. *Paſchal.* II.

Digitized by Google

Sigebertus vir doctus vocatur *Lipsio*, l. 2. Var. Lect. c. 3.

Sigebertus omnis divini humanique *juris* consultissimus. *Illyric.* in Catal. Test. Ver.

Stylo utitur libero. & neque Pontificibus, cùm opus est, parcit. *Hofman.*

Morum probitate & scientiæ multiplicitate laudabilis, & gratus sui temporis sapientibus. *Valer. Andreas* in Biblioth. *Belg.*

Sigebertus in computatione sæpè labitur, testante *Baronio.*

Sigebertus Chronologus, in quo pleraque memoratu dignissima, quædam falsa & commentitia levia nonnulla & futilia. *Bonifac.* l. 15. Ludic. Hist. c. 7.

Sigebertus in suâ Chronologiâ iniquior fuit *Gregorio* Septimo, ob studium erga Imperatorem: quâ de causâ non pauca mentitus est, & præsertim cùm narrat obitum ipsius *Gregorii Bellarm.* de Script. Eccles.

Sigebertus Gemblacensis Monachus, utilis, & laudabilis Historicus, nisi quòd *Gregorio* VII. iniquior fuit, & in gratiam Imperatoris multa mentitus est. *Ioan. Bona.*

Quod ad *Sigebertum* spectat, Vossius observat temporum seriem sæpius ab illo neglectam in ordine quo Scriptores suos collocat. *Bellarminus* sentit etiam illum in suis judiciis non esse satis liberum, eumque in *Papas* propter Imperatores animum nimis infensum prodidisse: sed hoc ad Chronicon ejus potius quàm ad Viros ejus Illustres pertinet. *Sigebertus* in multos errores incidit non minus quàm qui præcesserunt, accurationis defectu. Quidam vanæ cujusdam gloriæ illum etiam insimulant, quòd magna cura omnium suorum Scriptorum enumerationem Catalogo suo attexuerit. Sed si grave vitium hoc fuerit, id Seculo nostro vulgarissimum evasit, neque hoc sine exemplo fecit *Sigebertus Eruditorum Judicia* per Dom. *Baillet.* Gall.

* *Sigeberti* liber contra Papàm *Gregorium*, & contra Epistolam *Paschalis Papæ*, prohibetur in *Indice Romæ* Impresso, 1681.

Extat Chronicon ejus ab anno 381. ad annum 1112. post omnes alias Editiones, *Auberti Miræi* cutâ à Mendis repurgatum *Antv.* 1608. in 4o.

Extat liber *de Viris Illustribus* Miræi Notis illustratus unà cum aliis ejusdem argumenti in Bibliotheca Ecclesiastica *Antv.* 1639. Fol.

Alia ejus Opuscula, *Schardius*, *Goldastus*, aliique exhibuerunt.

S. BERNARDUS.

Clar. A. D. MCXV.

IN castro Fontanis prope *Divionem* in Ducatu *Burgundiæ* natus anno 1091. Patre *Tecelino*, Matre *Aletha*, *Cistercium* venit cum sociis circiter 30. anno 1113. ad *Stephanum Hardingum* tertium illius Monasterii anno 1098. primùm fundati *Abbatem*, à quo *Claravallensi* Cœnobio anno 1115. ad fluviolum *Seniam* in *diœcesi Lingonensi* erecto datus Abbas, vixit usque ad diem 20. Augusti anni 1153. quo ad cœlos evolavit Doctor Mellifluus, ac verè sui seculi decus singulare, cujus vitam plures scripsere *Phil. Labbe* de Script. Eccles.

Vitæ

Digitized by Google

Vitæ ſanctimoniâ & præclarâ eruditione præſtantiſſimus-----Modus docendi ejus in ſenſibus Myſticis indagandis, & in moribus formandis ferè ſemper verſatur. Oratio ubique dulcis & ardens, ita delectat, & ardenter incendit, ut ex ſuaviſſimâ linguâ ejus mel & lac verborum fluere, & ex ardentiſſimo ejus pectore ignitorum affectuum incendia erumpere videantur. *Sixt. Senenſ.*

Bernardo quis ſuavius ſcripſit? cujus ego Meditationes rivum Paradiſi, Ambroſiam Animarum, Pabulum Angelicum, Medullam pietatis vocare ſoleo. *Dan. Heinſ.* Orat. III. pro Biblioth. mun. Orat. act.

Vir & *Chriſtiane* doctus, & ſanctè facundus, & piè feſtivus. *Eraſm.* in Annot. ad cap. 1. Epiſt. ad *Rom.*

Bernardus, admirabili Religionis ſtudio, & ſacrarum literarum peritiâ, quarum verba & ſententiæ dicenti ſe ſponte offerunt, in movendis etiam affectibus piis, non ſegnis, nec inefficax, ſimul tamen feſtivus & jucundus eſt, ut *Melliflui* cognomen non immeritò ipſi tributum videatur; cum plerique alii, illi σύγχρονοι & recentiores ſcholaſticæ Theologiæ Scriptores, frigidi & ἀνάθεις in dicendo, unum hoc agant, ut lectorem doceant. *David Chytræus* in Orat. de *Ph. Melanchthone*, p. 509.

Vir planè ſinceræ atque infucatæ pietatis, inſigni in Deum amore, ingenti adverſus corruptos Chriſtianorum mores zelo flagrans, multò melior futurus, ſi tempora, in quibus ſors ipſi vivendi contigit, non prohibuiſſent. Literis humanioribus non leviter tinctus, Scientiâ Theologicâ inſtructiſſimus, longè ſupra captum ſeculi, quò vixit, elegans ac eruditus. *Gul. Cave* in Hiſt. Literar. Script. Eccleſ.

Bernardus vir mellæ eloquentiæ, admirandæ doctrinæ, piique & ſani ſensûs ſcriptor. In quo ita ſumma Religio & probitas cum ſummâ eruditione & eloquentia conjuncta fuit, ut à nonnullis *Apoſtolus* XIII. appellatus ſit. *Quenſtedt.*

Nullos habuit Præceptores præter quercus & fagos. Hinc Proverbium; *Neque enim Bernardus vidit omnia.* Nec mirum, cum incidit in fatalia illa tempora, quibus literis omnibus ferè bonis ſpiſſa nox incubuit. *Hofman.* in Lexic. ſuo.

Vir digniſſimus meliori ævo, qui vel in tantis tenebris veritatis lucem ſalutarem aſpexit, viceſque ſuas ſæpè deplorabat. *Morton.* cauſa Reg. c. 3.

B. *Lutherus* nullus dubitat illum omnibus *Patribus* anteponere, in *Coll. Menſ* cap. 30.

Inter Latinos, *Bernardus* me capit; & uſum habet excitandi, ob acrimoniam ubique & calorem: tum etiam docendi atque imprimendi, ob ſententiarum acumen, quas crebrò & ſalubriter miſcet. *Lipſ.* Epiſt. Cent. III. ad *Belgas* Epiſt. 49.

Utinam tales *Papiſtas* multos, imò vel unum talem hodiè haberemus in toto regno *Pontificio*, qualem *Bernardum* fuiſſe conſtat. Ita ſanè, ita ſolidè diſputat ille de ſummis fidei capitibus, de Scripturis, de Eccleſiâ, de Hominis miſeriâ, de

gratuitâ juſtificatione, de gratiâ, de novâ obedientiâ, cum *Catholicâ Eccleſiâ*, contra *Tridentinas* fabulas, ut nihil ſolidius quæri poſſit. Num ergo *Papiſta* fuerat qui contra Jeſuitas, contra *Tridentinos*, in maximis fidei Articulis *Eccleſiam Catholicam* & Patrum conſenſum ſequitur? Dicam apertè quod res eſt. *Bernardus* Romani Pontificis juriſdictionem longè ſupra omnes ſuperiores *Patres* extulit. Atque hinc eſt quòd *Papiſta* vocetur à *Bellarmino*. Nam *Cyprianus*, *Auguſtinus*, *Ambroſius*, aliique ſuperiores *Romani Pontificis* juriſdictionem cohibuerunt. *Bernardus* autem incidit in fatalia illa tempora, ultra annum milleſimum, *Satanâ* jam ſoluto. Itaque quod cohibere non potuit, tulit ut potuit. Nam poſt annum milleſimum multi viri Sancti *Romani* Pontificis juriſdictionem in ſpiritualibus, quam cohibere non poſſent, patienter tulerunt. *Georg. Carleton* in Conſenſ. Eccleſ. Cathol. contra *Tridentinos*, lib. 6.

Librum ejus de *Gratiâ & Libero Arbitrio* plurimùm laudat *Voſſius* Hiſt. *Pelag.* lib. 1. cap. 21. *Qui præconio* (inquit) *noſtro non indiget, cum in deliciis eſſe omnibus ſoleat, qui catholicam ſententiam ſequuntur.*

Hujus lectioni *Carolus* V. in receſſu ſuo præcipuè deditus, ejus maximè de *Duplici Hereditate Chriſti* diſcurſu, in *Agone* mortis ſe ſolatus eſt *Thuan.* l. 14.

Bernardi Sermones octoginta ſex in tria prima *Cantici Canticorum* capita eruditi omnes cæteris ipſius laboribus præferunt. *Sixt. Senenſ.* Bibl. Sanct. l. 4.

De ejus ſtylo ita *Eraſmus* in *Ciceroniano*, *Bernardum* agnoſco virum bonum, quæ pars eſt *Oratoris*, naturâ compoſitum ad urbanitatem, & addictionis leporem: ſed adeo non *Ciceronianus*, ut è *Scriptis* vix ſuboleat, unquam illi lectum *Ciceronem*, pag. 153. 154.

Bernardus fuit autor *Monaſteriorum* ultra centum & ſexaginta.

Refertur poſt novem annos à morte inter Sanctos à Pontifice *Alexandro*, quòd *Apoſtolicam* ſedem adeò defendiſſet. *Calviſ.* ann. 1153.

S. *Bernardus* Abbas *Claravallenſis*, vir planè Apoſtolicus, & non minus gloriâ miraculorum, quàm ſapientiæ ſplendore illuſtris floruit maximè tempore *Innocentii* ſecundi Pontificis anno Domini milleſimo centeſimo trigeſimo, ſed obiit ann. 1153. ætatis ſuæ ſexageſimo ſexto. Scripſit multa opera, ſed multa etiam illi tribuuntur quæ ejus non ſunt. Opera quæ ſine dubio ſanctum *Bernardum* habent auctorem illa ſua ſunt, quæ numerantur à *Gofrido* ejus diſcipulo, & Alumno, l. 3. vitæ ipſius capite ultimo, vitam enim S. *Bernardi* primus ſcripſit, eo vivente, *Guielmus* Abbas S. *Theodorici*, unico libro comprehenſam: deinde adjecit ſecundum librum *Bernardus* Abbas bonæ *Vallis:* tres ultimos addidit *Gofridus* Monachus *Claravallenſis*. *Bellarm.* de Script. Eccleſ.

Extant opera ejus omnia cum Notis *Ioan. Picardi* Monaſterii *Pariſienſis* ad S. *Victorem* Canonici. *Antverpiæ* apud *Joan. Keerbergium* in fol. ann. 1616. curâ *Edmundi Tiraquelli* Religioſi Ciſt.

Extant eadem ſtudio & labore *Jacobi Merloni Horſtii* S. Theol. Licentiati, fol. *Coloniæ* 1642. Tomis 6.

Extant eadem aucta & emendata à Domino *Joanne Mabillon* Monacho *Bened.* qui & notas adjecit. *Pariſiis* in fol. anno 1667. apud *Fred. Leonard.* vol. 2.

Epitaphium.

Digitized by Google

Epitaphium S. *Bernardi Clarevallis* Ab. per *Philippum Bona Spei* Abbatem Ord. Præm.

Claræ *sunt* Valles, *sed claris vallibus* Abbas
Clarior, his Clarum nomen in orbe dedit.
Clarus Avis, Clarus meritis & Clarus honore
Clarnit ingenio, Religione magis.
Mors est Clara, cinis Clarus, Clarumque Sepulchrum,
Clarior exultat Spiritus ante Deum.

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

ANNA COMNENA.

A *Lexii Comneni* Imp. filia, *Nicephori Bryennii Cæsaris* uxor, claruit Anno 1118. scripsit an. 1148. *Libros* 15. de rebus gestis Patris sui, quos *Alexiada* vocavit. Horum octo primos ex *Augustanâ* Bibliothecâ edidit *David Hæschelius* Anno 1610. in 4°. omnes quindecim *Græcè* & *Latinè* prodierunt cum *Hæschelii* notis & *Petri Possini Glossario, Parisiis* 1651. fol. Notas Historicas & Philologicas addidit *Carolus Dufresnius, Paris.* 1670. fol. *Joannes Bodinus* falsò affirmat hoc opus *Comnenæ* constitisse libris 20. Clar. A. D. DCXVIII.

Erat autem & ipse (*Bryennius*) studiis doctrinarum deditus, & *uxor* ejus in iisdem operam nihilo minorem, ac potiùs majorem ponebat, exquisitè *Atticissans*, ingenioque prædita acutissimo abstrusissimas contemplationes, eam facultatem partim naturæ bonitate, partim industriâ consecuta. Affixa etiam erat libris, & eruditorum consuetudine haud obiter utebatur. *Joan. Zonaras.* Annal. Tom. 3. Interp. *Hieron. Wolf.*

Annam Cæsarissam sororem Imperatoris (*Joannis Comneni*) *Nicephorus Briennius* in matrimonio habebat, omnium disciplinarum parenti Philosophiæ deditam, & omnibus artibus eruditam. *Nicet. Acominat. Choniates* in Hist. de *Ioan. Comneno*, c. 3.

Anna, Alexii illius filia, fœmina eruditissima, tanti dux fœmina facti, libris 20. suæ *Alexiados* paternam Historiam ita describit atque illustrat, ut ejus ætatis, & Imperii, & Orientis statum liquidò etiamnum conspiciamus. *Franc. Patrit.* de Hist. Institut. l. 1.

Annam paulò pluris æstimamus, quàm *Aventinum* aut *Illyricum*, cui quanta fuerit mentiendi facultas, docet ejus *Alexias* nuper *Græcè* publicata, de cujus dubiâ & suspectâ fide editor ipse statim in limine luculentum testimonium dedit. Et lectio ipsa docet, quot falsis narrationibus & pseudologiis liber ille refertus sit, præsertim ubi de *Latinorum* rebus & *Gregorii* VII. *Robertique Guiscardi* Sermo. *Iac. Gretser.* advers. *Melch. Goldast.* l. 2. c. 19.

Hæc ipsa prænobilis fœmina ad miraculum docta, in hac suâ Historiâ, ne amori erga suum parentem nimium aliquando indulserit, nonnulli haud leviter suspicantur.

Digitized by Google

perſit, quæ vitas *Imperatorum* omnium continens non modicum auxilium rebus cognoſcendis præſtat. *Car. Sigon.*

Xiphilinus Dionem Caſſium in compendium redegit, magno Reipublicæ Malo: *Dionis* enim Commentarius ita excidit, & Compendium retentum eſt. *Calviſ.* ad ann. *Chr.* 1066.

Multorum *Dionis* Scriptorum amiſſionem præpoſtero *Xiphilini* conſilio, vel auſui potius temerario debemus, qui dum ſuas obtruſit imperitis Eclogas, occaſionem præbuit, ut integri *Dionis* libri negligerentur. *Jo. Leunclav.* Præfat. in *Dion.*

Xiphilinus multas pulchras & utiles partes in *Dione* recîdit, teſtante *Lipſio*, qui in deſcriptione *Trajani* pontis in *Danubio*, hiſce verbis utitur: Deſcribit graphicè *Dio Caſſius*, & gratia *Sectori* ejus *Xiphilino* eſto, quòd hanc partem non recîdit. O quam pulchras valenteſque ille alias! *Lipſ.* de Magnitud. Roman. l. 5. c. 12.

Xiphilinus ſcripſit Commentarium in *Matthæum* Græcè MS. apud *Iſaacum Voſſium*, teſte *Colomeſio* opuſcul. c. 16.

Scripſit Sermones in Evangelia MS. in *Scorialenſi* Bibl. *Barvoëtius* p. 133.

Scripſit *Homilias in Evangelia Dominicalia totius Anni*, quæ MSS. Græcè extant ſub ejus nomine in Bibliotheca Sereniſſimi *Bavariæ* Ducis cod. 91. & in Vaticanâ ex MS. Codice *Heidelbergenſi Palatino*, num. 221. digniſſimæ (inquit *Oudinus*) quæ in publicum prodeant.

LAMBERTUS SCHAFNABURGENSIS.

Clar. A. D. MLXXVII. NOn ut quidam *Aſchaffemburgenſis*, & cœnobii *Hirſfeldenſis* in Diœceſi *Moguntinâ* ab anno 1058. alumnus, quo veſtem Monaſticam ex *Meghineri* Abbatis manibus, ut ipſemet narrat, accepit, & presbyter ordinatus, *Hieroſolymitanum* iter, inſcio Abbate, aggreſſus anno ſequenti medio menſe Septembri ad Monaſterium ſuum rediit. Is culto ac veraci ſtylo ſcripſit *Hiſtoriam ab orbe condito* ad annum 1077. quæ habetur in Collectione Rerum *Germanicarum*. Continuatio Monachi *Erfordenſis* uſque ad annum 1471. non accedit ad præcedentis Hiſtoriæ dignitatem, ſed hominem ſapit parum accuratum atque elegantem *Phil. Labbe* de Script. Eccleſiaſt.

Lambertus Schafnaburgenſis, ſive *Aſchaffenburgenſis* (ut eſt apud *Serrarium* in Annal. *Moguntinis*) monachus *Hirſfeldenſis* in diœceſi *Moguntinâ*. Hunc *Trithemius* in Chronicis ait conſcripſiſſe Chronicon cœnobii ſui *Hirſfeldenſis*; breve illud, ſed non inutile. Id videre nondum licuit: Inprimis autem nomen ſibi peperit Hiſtoriâ *Germanicâ*, quam perducit uſq; ad annum *Chriſti* 1077. quo vivebat. Eum verò continuavit *Monachus* quidam *Erphordenſis* uſque ad an. 1471. Dictio ejus elegans eſt---Vix tamen probare poſſum, quod *Hiſtoriæ* quædam admiſceat privata, poſteritatis memoriâ minùs digna. In rebus etiam pertinentibus ad controverſiam inter *Henricum* IV. & *Gregorium* VII. fidem ejus claudicare, multorum judicium eſt. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Lamberto

Digitized by Google

Lamberto Schafnaburgenſi nemo politiùs inter veteres res *Germanie* Literis commilit. *Barth. adverſ.* l. 49. c. 4.

Miræ ævo ſuo *Eloquentie* Scriptorem vocat idem *Barth.* l. 45. c. 23.

Inſignis & verax Hiſtoricus *Lambertus* vocatur *Bellarmino* de Scriptor.

Chronographus doctiſſimus & accuratiſſimus vocatur *Bucholcero* in Ind. Chronol. p. 310.

Philippus Melanthon de *Chronico Lamberti* inter alia ſic ſcribit ad *Caſparem Crugerum*: *Nondum vidi, à Germanis Scriptoribus eo argumento quicquam diligentius eſſe compoſitum.*

Lambertus Schafnaburgenſis, vir ſupra ſæculum prudens, & facundus. *Quenſtedt.*

Equidem miror in Sæculo tam barbaro tantam hominis & in loquendo puritatem, & in temporum putatione ſolertiam fuiſſe, ut in *Chronologis* noſtri temporis pudorem aliquem exprimere poſſit, ſi aliquem ſenſum harum rerum haberent. *Joſeph. Scalig.* lib. de emendat. Temp.

Lambertum Schafnaburgenſem haud planè contemno, in rebus *Germanicis*: uti nec *Rodericum Toletanum*, in *Hiſpanicis*. Uterque bonus, quantum potuit in tali ævo *Lipſ.* Not. ad 1. lib. Politicorum.

Henrico IV. Imp. coævus & rerum illius temporis diligentiſſimus & judicioſiſſimus Scriptor. *Hen. Meibom. jun. in Epiſt. de Illuſtris gentis Heimburg. Orig. & Progreſſu.*

Sanè prudentiæ non minùs, quàm eloquentiæ palmam (ut ſileam accuratam temporum rationem) non ſuæ tantùm ætatis omnibus, ſed & diſertioris ævi pluribus præripuit. Cæterùm unius circiter decennalis hiſtoriæ hoc præconium eſt quà ſcilicet *Henrici* IV. Cæſaris res nonnullas ſuâ ætate geſtas eſt perſecutus: reliqua, quæ præcedunt, prorſus aliâ ſunt conditione, ut mirari meritò ſubeat cur tam diſſimilia unô illi placuerit volumine comprehendere. *Conring.* in Præfat. ad *Tacit.* de M. G. edit. primæ.

Lamberti Hiſtoriam Germanicam, opus inſigne & jucundæ lectionis vocat *Trithemius*.

Scriptore hôc ſe non parùm adjutum ait *Trithemius* in Chronico *Hirſaugienſi*.

* Hic Author inter Hæreticos primæ Claſſis rejicitur in *Indice Madritenſi* edit. an. 1607.

Extat Chronicon *Argentorat.* 1609. fol. & apud *Piſtor. Francof.* 1583. in fol.

SUIDAS.

GRammaticus, Lexici conditor, vixiſſe creditur circa an. 1081. Forſan antiquior ipſe *Suidas*, multis quæ ſequiora tempora ſapiunt, à recentiori manu additis. *Gul. Cave* in Cartophyl. Eccleſ. Clar. A. D. MLXXXI.

Suidas Junior, Grammaticus, Lexicon *Græcum* ex variis Scriptoribus collegit. De ætate ejus alii aliter ſentiunt. *Hugo Grotius* in Epiſt. 110. ad *Gallos*, p. 254. paulò

lò post *Constantinum*, *Leonis* filiã, vixisse autumat. Rationem addit: Nam quantum memini, hic est Imperatorum postremus, quem in libro suo nominat, *Constantinus* autem ille A. C. 912. regnare cœpit *Cluverius* in Epitome Hist. p. 448. sub *Theophilo*, qui anno 829. imperabat, collocat. *Vossius* in tract. de Philol. p. 37. aut temporibus *Alexii Comneni* (is autem *Imperio* præfuit ann. 1080.) aut *Justiniani* claruisse judicat. Ego aliquando existimabam eum tempore *Basilii* II. & *Constantini* VIII. vel A.C. 976. & deinceps vixisse, motus hac ratione, quòd in vocibus Κωνσταντινούπολις εἰ Ἀδὰμ tempora mundi usque ad tempora *Jamisce Basilii & Constantini* supputet. Supputavit autem sine dubio usq; ad sua tempora. *Konig.* in Bibl.

Suidas Lexicographus, Monachus *Byzantinus*, admirabilis, incomparabilis: unus instar omnium Grammaticorum. *Io. Rosin.* in Antiq. *Roman.*

Carolus Philippi in *Gustu Philologico* vocat eum pecus cum aureo vellere.

Sed admoneo, utcunque pecus *Suidas* est, aureum tamen esse, & è meliore metallo vellus ferre. Carpsit & sumpsit ex optimis, qui fuerunt, & plerique non sunt; utinam judicio & curâ, addo & fide, meliori! Nam & nomina ferè supprimit, & intendere oportet quid ejus sit, quid alienum. Cæterùm etsi ille *Arcadicum & Midinum* sapit; alios tamen lectores suos facit, qui curiosi quidem sint & intenti. *Lipsius* de Milit. *Romanâ* l. 4. Dialog. 10.

Suidas Grammaticus nullius judicii, doctrinæ autem mediocris, qui Laciniis undique collatis & corrasis purpuræ interdum, non rarò tamen panni levidensis crasso filo & depexi farraginem illam coagmentavit. *Montacut.* in exercitat. p. 235.

Suidas in *Græcis* non contemnendus Author, rudem se prodit & planè infantem in *Latinis*. *Montacut.* Apparat. 3. Sect. 1.

Suidas (ut est diversorum librorum è *Centonibus* consutus liber) sibi ipsi sæpiùs minus constat. *Jul. Cæs. Scalig.* in Epist. quadam.

Suidas autem more suo, id est trivialiter (ut aiunt) interpretatur vocem *Parodia*. *Idem Poëtic.* p. 114.

In hoc Auctore emendando multus est *Possevinus* in *Apparatu Sacro*, ubi inquit, In opere sive Scriptis, quæ *Suidæ* nomen præferunt complura sunt quæ ad *Philologiam*, ad *Historiam* humanam, ad *Poesin* ad *Philosophiam*, sed & ad *divinæ Scripturæ, Patrumque & Historicorum Ecclesiasticorum* notitiam spectant. Veruntamen etiam pleraque iisdem fuerunt intertexta, quæ aut *Evangelicæ* veritati adversantur, aut procul absunt ab *Historicâ* integritate. Hæc *Possevin.* in Apparat. Sacr.

Suidas, homo ineptus, fateor, sed, interdum, non malus compilator. *Tan. Faber.* Not. in *Prima Scaligerana*, p. 2.

E Scholiis *Aristophanis*, ut ex aliis *Grammaticorum* promptuariis in acervum suum infinita congessit. *Desider. Herald.* Animadv. ad *Arnob.* l. 3.

Suidæ tribuitur *Lexicon*, quod tamen multis auctariis à variis posteriori-bus est cumulatum, felicitate *Lexicographis* perpetuâ. Nam etiam *Ambrosii Calepini*

Digitized by Google

Calepini Dictionarium, quod ab Autore editum erat valdè jejunum & aridum, nunc accessionibus subinde factis, & *Calepino* semper tributis, clarum reddit auctorem. *Raynaud* Erotemata de mal. & bon. libris Partit. 1. Erot. 10.

Nihil facilius fuerit, quàm eum auctorem (*Suidam*) infinitis quibus scatet mendis liberare: quod tamen miror nequiviſſe videre virum eruditum ejus *Interpretem*, cui, quum *Suida* sæpissimè integras *Laërtii* paginas describat, nunquam potuit hoc subolere: quod sanè miror. *Casaub.* in Not. ad *Diog. Laer.*

Pauca legi apud *Scholiasten Aristophanis*, quæ relata non sint in hoc *Suidæ* Dictionario, prodit *Mauſſacus*, qui & sic judicat, vel *Scholiasten* illum à *Suidâ*, vel *Suidam* à *Scholiaſte* integras enarrationes descripsisse. *Mauſſac.* dissert. Crit. ad *Harpocrat.* p. 374.

In *Collectaneis* illis eruditos uno ore hodieque requirere, pleraque *Veterum Scriptorum*, ut *Polybii* ac *Dionis* nomina temerè omissa, testatur *Andreas Schottus* præfatione in Proverbia *Zenobii*.

Ismos *Suidæ*, ad verbum priores exscribere, neque mentione eos dignari. Nescio autem, quid in mentem venerit doctissimo *Angelo Politiano*, ut epistolâ ad *Bernardum Riccium*, quæ legitur libro undecimo, dubitaret an ullus unquam *Suidas* fuisset. *Voss.* de Hist. Græc.

Eam abjiciendam puto, quàm *Grammatistæ* quidam faciunt, duorum hujus nominis distinctionem, ut scilicet ille, antiquior tantùm *Historicus*, hic recentior *Grammaticus Gyrald* de Poëtar. Hist. Dial. 3.

* *Hieronymi Wolphii* Annotat. in *Suidam*, si *expurgentur*, permittuntur. *Index Madrit.* edit. an. 1667.

Prodiit *Suidæ* Lexicon Græcè cum interp. Latinâ *Æmilii Porti Cretensis* & Notis, Tomis II. *Coloniæ Allobr.* anno 1619. fol. apud *Petrum Choüet*.

S. ANSELMUS.

IN *Augusta Salassorum* urbe inter *Alpes* sitâ natus (Burgundum, alii minùs rectè, ac *Seduni* apud *Rhætos* natum, quidam *Pedemontanum* vocitant atque *Italum*, relicto Patre, quem nullo placare posset obsequio, patriaque clàm abscedens, ad *Lanfrancum* venit *Beccensis* in *Normanniâ* celeberrimi Monasterii Priorem ac Magistrum, ubi factus Monachus, virque elapsis tribus annis, deinde Prior per quindecim annos, atque Abbas ejusdem Cœnobii, exactis in supremo regimine totidem annis; *Cantuariensem* adeptus est Præsulatum an. *Christi* 1093. electus die 6. Martii primâ Dominicâ Quadragesimæ. Multis pro Catholicâ Ecclesiâ perfunctus laboribus in *Italiâ*, *Galliâ*, ac *Britanniâ*. *Londini* tandem obiit anno ætatis 76. Præsulatûs 16. *Christi* 1109. die 21. Aprilis, feriâ quartâ hebdomadæ sanctæ, & in Ecclesiâ *Cantuariensi* ad caput *Lanfranci* prædecessoris sui sepultus. *Labb.* de Script. Eccles. Clar. A. D. MXCII.

Anselmus Cantuariensis in *Angliâ* Archiepiscopus, *Lanfranci Cantuariensis* Archiepiscopi Discipulus, ingentibus *Dei* bonis, doctrinaque & sanctitate ornatus, varia *Scripta*, magno eorum bono reliquit, qui ea voluerint attentè

Digitized by Google

perlegere. Ad quam Lectionem faciliùs allici potuerunt,si intellexerint,ea non ſolùm eſſefe re breviſſima, ſed & tanti ſucci plena,ut vir inter alios productus *Antonius Demochares* Theologus *Sorbonicus* Epiſtolâ Præfixâ *Anſelmi* opuſculis, quæ data anno 1544. edita eſt 1550. *Pariſiis*, ſcripto ſit teſtatus, *In* Anſelmi *iſtius brevibus Opuſculis penè omnia firmis rationibus demonſtrari, quæ* Petrus Lombardus *Magiſter Sententiarum,in quatuor plenis voluminibus multis Sanctorum Doctorum auctoritatibus poſteà confirmavit. Ant. Poſſevin.* Apparat. Sac.

Vir in divinis Scripturis eruditiſſimus,& ſæcularium literarum peritiâ nulli ſuo tempore ſecundus. *Trithem.*

Vir magni ingenii & acuminis,*G. Calliot* in Apparat. Theolog. pag. 132.

Vir tam Divinis quàm Humanis Diſciplinis nobiliter excultus, ſtylo mirè ſimplici & puro, ſed non injucundo. *Sixt. Senenſ.*

Vir fuit natione *Italus*, profeſſione *Monachus*, ingenio acerrimo & ſanctitate admirandâ cum maximâ prudentiâ,& humilitate conjunctâ. Ejus vita ab *Edmero* fideliter conſcripta eſt. Cum moreretur,dixit, optare ſe adhuc modicum temporis, ut quæſtionem obſcuriſſimam de *Origine Animæ*, quam cœperat, abſolveret:ſed hoc tempus ei datum non eſt,ut majus bonum ei in æternitate daretur. *Bellarmin.* de Script. Eccleſ.

Illuſtravit planè *Anglicanam* Eccleſiam doctrinâ, illuſtravit & ſanctitate,cæteris Sanctiſſimis Patribus *Chriſti* Confeſſoribus, quos *Eccleſia* veneratur, minimè impar. Claruit miraculis vivens, atque defunctus, lucidum ſidus Eccleſiæ *Anglicanæ*, multiplici fulgore coruſcans omnibus intuentibus in tantâ noctis obſcuræ caligine. *Baron.* ad Ann. 1109.

Anſelmus, Vir Sanctimoniâ Vitæ, gravitate, eruditione eximiâ,aliiſque virtutibus clarus----- In Synodo *Bareuſi* coactâ, præclaram operam navarat *Anſelmus*, contra *Græcos* ibidem tunc præſentes. quorum errores,ac illum præcipuè de proceſſione Spiritus Sancti,doctiſſimè magnâque cum gloriâ præſens refutarat,inde poſtmodum ſumpta occaſione libellum eâ de re edendi,qui etiamnum apud doctos, in pretio eſt. Cujus tamen certaminis non aliud tulit præmium, quàm quòd ipſi & ſucceſſoribus ſedes aſſignata eſt in Concilio generali prope dextrum pedem Pontificis, qui hoc uſus elogio id conſtituit.*Includamus* (inquit) *hunc in Orbe noſtro tanquam alterius Orbis Papam*; alludens fortaſſis ad illud *Solini*,ubi *Britanniam* noſtram alterius Orbis nomine appellat—Quadringentis ferè poſt obitum ejus annis, operâ *Ioannis Moorton* ſucceſſorum unius,inter ſanctos relatus eſt,ſerò ſatis. Nimirum quia non erat ad illum uſque diem qui numerata pecuniâ hunc illi emeret honorem; nec repertus eſt inter Pontifices qui ultrò & gratis deferret vel huic, quo nemo (fidenter dico) jam inde ab eo tempore *Sancti* elogio dignior in *Divorum* album aſcriptus ſit.*Franc. Godwin* de Præſul. *Angl.*

Ante ann. 1102. ſacerdotibus Uxores in *Angliâ* interdictæ non fuerunt,tunc verò *Anſelmus* Archiepiſcopus *Cantuarienſis* ſacris literis & Naturæ vim intulit,& *Anglorum* Sacerdotibus Uxores anteà non prohibitas, prohibuit. *Camden.* in *Britan.*

Anſelmus

Digitized by Google

Anſelmus dicere ſolebat, *ſe malle eſſe ſine peccato in inferno, quàm in Cœlo cum peccato.*

Sixtus Senenſis in ſuâ Bibliothecâ tribuit S. *Anſelmo* explicationem in *Geneſim, Exodum, Leviticum, Numeros, Deuteronomium, Joſue,* & *Judices* 1. Sed unde hoc habeat, divinare non poſſum cùm tanta opera *Edinerum* latuerint. *Bellarmin.* de Scriptor. Eccleſ.

Prodierunt opera ejus omnia in 4. Tomos diſtributa, ſtudio *Theophili Raynaudi Ceſpitellenſis* è Soc. Jeſu. *Lugd.* fol. 1630. apud *Durantium.*

Opera verò ejus accuratiſſimè impreſſa ſunt in fol. *Pariſ.* apud *Ludovicum Billaine* ann. 1675. curâ & ſtudio doctiſſimi viri *Gabrielis Gerberon* Monachi *Benedictini* Congregationis S. *Mauri.*

SIGEBERTUS.

Emblacenſis in *Brabantiâ Gallicanâ* cœnobii Monachus, (errat enim *Melchior Godaſtus* qui *Genblacenſem* Abbatem eundemque *Sanctum* appellare non eſt veritus) cùm ætate florens pueros in *Metenſi* S. *Vincentii* Monaſterio diu docuiſſet, *Gemblacum* reverſus, reliquum vitæ tempus ibidem egit, *Henricianis* partibus adverſus *Romanos* Pontifices *Gregorium* VII. *Urbanum* II. & *Paſchalem* II. ad procaciſſimam uſque infrunitæ mentis audaciam; atque ut *Catholici* quidam ſcripſerunt, inſaniam deliriumque addictus. Obiit die 5. Octobris non anni 1112. ut *Mirans* aliique plurimi ſcripſere, ſed anni 1113. proximè conſequentis. Suum ipſe ſibi texuit elogium c. 171. *libri de Viris Illuſtribus* poſt alia omnia opera compoſiti; quem cum aliis ſex, qui de Scriptoribus Eccleſiaſticis ex profeſſo tractarunt, recudendum curavit *Aubertus Mirens Antverpiæ* anno 1639. *Labbe* de Script. Eccleſ. Clar. A. D. C. M.

Præ cæteris ejus *Scriptis* æſtimantur libri *de Viris Illuſtribus* & *Chronicon* ab an. 381. ad an. 1111.

Vir in divinis Scripturis à juventute ſuâ ſtudioſiſſimus & multùm eruditus, atque in ſecularibus literis nullii ſuo tempore in *Leodienſium* territorio ſecundus, Carmine exercitatus & Proſâ. *Trithem.*

Poëta ſui temporis celebratiſſimus, & in divinis Scripturis à juventute detritus *Sixt. Senenſ.*

Cùm annos religiosè piéque ætate grandis apud ſuos exegiſſet, animam Creatori ſuo reddidit. Utinam ea ætas tales multos tuliſſet: certè non tam mutilam haberemus illorum temporum Hiſtoriam. *Franc. Sweert. Athen. Belgic.*

Sigebertus, venerabilis Monachus *Gemblacenſis Cœnobii*, vir in omni ſcientiâ literarum incomparabilis ingenii. *Monach. Auguſtinian. Nuſſienſ.* in Chron. *Belg.*

Sigebertus vir nemini ſuo tempore eruditione inferior. *Centuriator. Magdeburg.* Cent. XII. c. 10.

Felicia certè hæc tempora fuere, quæ & *Sigebertum* Monachum *Gemblacenſem* virum ſpectatæ doctrinæ, & *Bernardum* ex *Caſtilione Burgundiæ* nobili genere ortum, protulere. *Platin.* in Vit. *Paſchal.* II.

Sigebertus vir doctus vocatur *Lipsio*, l. 2. Var. Lect. c. 4.

Sigebertus omnis divini humanique *juris* consultissimus. *Illyric.* in Catal. Test. Ver.

Stylo utitur libero. & neque Pontificibus, cùm opus est, parcit. *Hofman.*

Morum probitate & scientiæ multiplicitate laudabilis, & gratus sui temporis sapientibus. *Valer. Andreas* in Biblioth. *Belg.*

Sigebertus in computatione sæpè labitur, testante *Baronio.*

Sigebertus Chronologus, in quo pleraque memoratu dignissima, quædam falsa & commentitia levia nonnulla & futilia. *Bonfac.* l. 15. Ludic. Hist. c. 7.

Sigebertus in suâ Chronologiâ iniquior fuit *Gregorio* Septimo, ob studium erga Imperatorem: quâ de causâ non pauca mentitus est, & præsertim cùm narrat obitum ipsius *Gregorii Bellarm.* de Script. Eccles.

Sigebertus Gemblacensis Monachus, utilis, & laudabilis Historicus, nisi quòd *Gregorio* VII. iniquior fuit, & in gratiam Imperatoris multa mentitus est. *Ioan. Bona.*

Quod ad *Sigebertum* spectat, Vossius observat temporum seriem sæpius ab illo neglectam in ordine quo Scriptores suos collocat. *Bellarminus* sentit etiam illum in suis judiciis non esse satis liberum, eumque in *Papas* propter Imperatores animum nimis infensum prodidisse: sed hoc ad Chronicon ejus potius quàm ad Viros ejus Illustres pertinet. *Sigebertus* in multos errores incidit non minus quàm qui præcesserunt, accurationis defectu. Quidam vanæ cujusdam gloriæ illum etiam insimulant, quòd magna cura omnium suorum Scriptorum enumerationem Catalogo suo attexuerit. Sed si grave vitium hoc fuerit, id Seculo nostro vulgarissimum evasit, neque hoc sine exemplo fecit *Sigebertus Eruditorum Judicia* per Dom. *Baillet.* Gall.

* *Sigeberti* liber contra Papàm *Gregorium*, & contra Epistolam *Paschalis Papæ*, prohibetur in *Indice Romæ* Impresso, 1681.

Extat Chronicon ejus ab anno 381. ad annum 1112. post omnes alias Editiones, *Auberti Miræi* curâ à Mendis repurgatum *Antv.* 1608. in 4o.

Extat liber *de Viris Illustribus* Miræi Notis illustratus unà cum aliis ejusdem argumenti in Bibliotheca Ecclesiastica *Antv.* 1639. Fol.

Alia ejus Opuscula, *Schardius*, *Goldastus*, aliique exhibuerunt.

S. BERNARDUS.

Clar. A. D. MCXV. IN castro Fontanis prope *Divionem* in Ducatu *Burgundiæ* natus anno 1091. Patre *Tecelino*, Matre *Aletha*, *Cistercium* venit cum sociis circiter 30. anno 1113. ad *Stephanum Hardingum* tertium illius Monasterii anno 1098. primùm fundati *Abbatem*, à quo *Claravallensi* Cœnobio anno 1115. ad fluviolum *Seniam* in *diœcesi Lingonensi* erecto datus Abbas, vixit usque ad diem 20. Augusti anni 1153. quo ad cœlos evolavit Doctor Mellifluus, ac verè sui seculi decus singulare, cujus vitam plures scripsere *Phil. Labbe* de Script. Eccles.

Vitæ

Digitized by Google

Vitæ ſanctimoniâ & præclarâ eruditione præſtantiſſimus-----Modus docendi ejus in ſenſibus Myſticis indagandis, & in moribus formandis ferè ſemper verſatur. Oratio ubique dulcis & ardens, ita delectat, & ardenter incendit, ut ex ſuaviſſimâ linguâ ejus mel & lac verborum fluere, & ex ardentiſſimo ejus pectore ignitorum affectuum incendia erumpere videantur. *Sixt. Senenſ.*

Bernardo quis ſuavius ſcripſit? cujus ego Meditationes rivum Paradiſi, Ambroſiam Animarum, Pabulum Angelicum, Medullam pietatis vocare ſoleo. *Dan. Heinſ.* Orat. III. pro Biblioth. mun. Crat. act.

Vir & *Chriſtiane* doctus, & ſanctè facundus, & piè feſtivus. *Eraſm.* in Annot. ad cap. 1. Epiſt. ad *Rom.*

Bernardus, admirabili Religionis ſtudio, & ſacrarum literarum peritiâ, quarum verba & ſententiæ dicenti ſe ſponte offerunt, in movendis etiam affectibus piis, non ſegnis, nec inefficax, ſimul tamen feſtivus & jucundus eſt, ut *Melliflui* cognomen non immeritò ipſi tributum videatur; cum plerique alii, illi σύγχρονοι & recentiores ſcholaſticæ Theologiæ Scriptores, frigidi & ἀνάθεις in dicendo, unum hoc agant, ut lectorem doceant. *David Chytraus* in Orat. de *Ph. Melanchthone*, p. 509.

Vir planè ſinceræ atque infucatæ pietatis, inſigni in Deum amore, ingenti adverſus corruptos Chriſtianorum mores zelo flagrans, multò melior futurus, ſi tempora, in quibus ſors ipſi vivendi contigit, non prohibuiſſent. Literis humanioribus non leviter tinctus, Scientiâ Theologicâ inſtructiſſimus, longè ſupra captum ſeculi, quò vixit, elegans ac eruditus. *Gul. Cave* in Hiſt. Literar. Script. Eccleſ.

Bernardus vir mellex eloquentiæ, admirandæ doctrinæ, piique & ſani ſensûs ſcriptor. In quo ita ſumma Religio & probitas cum ſummâ eruditione & eloquentia conjuncta fuit, ut à nonnullis *Apoſtolus* XIII. appellatus ſit. *Quenſtedt.*

Nullos habuit Præceptores præter quercus & fagos. Hinc Proverbium; *Neque enim Bernardus vidit omnia.* Nec mirum, cum incidit in fatalia illa tempora, quibus literis omnibus ferè bonis ſpiſſa nox incubuit. *Hofman.* in Lexic. ſuo.

Vir digniſſimus meliori ævo, qui vel in tantis tenebris veritatis lucem ſalutarem aſpexit, viceſque ſuas ſæpè deplorabat. *Morton.* Cauſa Reg. c. 3.

B. *Lutherus* nullus dubitat illum omnibus *Patribus* anteponere, in *Coll. Menſ* cap. 30.

Inter Latinos, *Bernardus* me capit; & uſum habet excitandi, ob acrimoniam ubique & calorem: tum etiam docendi atque imprimendi, ob ſententiarum acumen, quas crebrò & ſalubriter miſcet. *Lipſ.* Epiſt. Cent. III. ad *Belgas* Epiſt. 49.

Utinam tales *Papiſtas* multos, imò vel unum talem hodiè haberemus in toto regno *Pontificio*, qualem *Bernardum* fuiſſe conſtat. Ita ſanè, ita ſolidè diſputat ille de ſummis fidei capitibus, de Scripturis, de Eccleſiâ, de Hominis miſeriâ, de

Epitaphium S. *Bernardi Clarevallis* Ab. per *Philippum Bonæ Spei* Abbatem Ord. Præm.

Claræ *sunt* Valles, *sed claris vallibus* Abbas
Clarior, his Clarum nomen in orbe dedit.
Clarus Avis, Clarus meritis & Clarus honore
Clarnit ingenio, Religione magis.
Mors est Clara, cinis Clarus, Clarumque Sepulchrum,
Clarior exultat Spiritus ante Deum.

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

ANNA COMNENA.

Alexii Comneni Imp. filia, *Nicephori Bryennii Cæsaris* uxor, claruit Anno 1118. scripsit an. 1148. *Libros* 15. de rebus gestis Patris sui, quos *Alexiada* vocavit. Horum octo primos ex *Augustanâ* Bibliothecâ edidit *David Hæschelius* Anno 1610. in 4°. omnes quindecim *Græcè* & *Latinè* prodierunt cum *Hæschelii* notis & *Petri Possini Glossario, Parisiis* 1651. fol. Notas Historicas & Philologicas addidit *Carolus Dufresnius, Paris.* 1670. fol. *Joannes Bodinus* falsò affirmat hoc opus *Comnenæ* constitisse libris 20. Clar. A. D. DCXVIII.

Erat autem & ipse (*Bryennius*) studiis doctrinarum deditus, & *uxor* ejus in iisdem operam nihilo minorem, ac potiùs majorem ponebat, exquisitè *Atticissans*, ingenioque prædita acutissimo abstrusissimas contemplationes, eam facultatem partim naturæ bonitate, partim industriâ consecuta. Affixa etiam erat libris, & eruditorum consuetudine haud obiter utebatur. *Joan. Zonaras.* Annal. Tom. 3. Interp. *Hieron. Volf.*

Annam Cæsarissam sororem Imperatoris (*Joannis Comneni*) *Nicephorus Briennius* in matrimonio habebat, omnium disciplinarum parenti Philosophiæ deditam, & omnibus artibus eruditam. *Nicet. Acominat. Choniates* in Hist. de *Joan. Comneno*, c. 3.

Anna, Alexii illius filia, fœmina eruditissima, tanti dux fœmina facti, libris 20. suæ *Alexiados* paternam Historiam ita describit atque illustrat, ut ejus ætatis, & Imperii, & Orientis statum liquidò etiamnum conspiciamus. *Franc. Patrit.* de Hist. Institut. l. 1.

Annam paulò pluris æstimamus, quàm *Aventinum* aut *Illyricum*, cui quanta fuerit mentiendi facultas, docet ejus *Alexias* nuper *Græcè* publicata, de cujus dubiâ & suspectâ fide editor ipse statim in limine luculentum testimonium dedit. Et lectio ipsa docet, quot falsis narrationibus & pseudologiis liber ille refertus sit, præsertim ubi de *Latinorum* rebus & *Gregorii* VII. *Roberti*que *Guiscardi* Sermo. *Jac. Gretser.* adversl. *Melch. Goldast.* l. 2. c. 19.

Hæc ipsa prænobilis fœmina ad miraculum docta, in hac suâ Historiâ, ne amori erga suum parentem nimium aliquando indulserit, nonnulli haud leviter suspicantur.

Digitized by Google

ſuſpicantur. *Degor. Whear.* in Method. leg. Hiſt. Civil. Sect. 38.

Multa verò de parente ſuo longè aliter narrat quàm *Latini* ſolent: qui omnes propè, ſi unum excipias *Albertum*, Canonicum *Aquenſem*, *Cæſarem* eum deſcribunt, tanquam hominem fraudulentum, ac perfidum. Sèd ſatis veriſimile eſt, tum *Latinos* ſuo erga *Græcum Imperatorem* odio, tum filiam *Comnenam* amori erga patrem ſuo, aliquanto amplius indulſiſſe, quàm per leges *Hiſtoriæ* liceret. *Voſſ.* de Hiſt. Græc. l. 2. c. 27.

Comnena Alexiade ſuâ, ſive quindecim libris de geſtis *Alexii Comneni* patris ſui, doctrinam & facundiam pariter comprobavit. *Voſſ.* de Philolog.

Quos quidem (*Alexiados* libros) *Anna Comnena* acri profectò ſupra ſexum judicio ac ſingulari elegantiâ conſcripſit. *Car. Dufreſn.* in liter. ad Lect. quas hiſt. libr. *Joan. Cinnami* præmiſit.

Anna ea eſt *Comnena* decima *Muſarum & Pallas* quædam *Byzantiæ Graciæ*, cujus *Porphyrogenita* licèt ac primogenitæ moderantis orbem Principis, ſi quis ingenii opes æſtimet, *Auguſtos* natales, atque illam Cunarum purpuram in minimis ornamentis numerabit. *Petr. Poſſin.* in lit. ad *Petr. Segnerium*, quas *Annæ Comnenæ* præmiſit.

Concinnitas qua libris quindecim Paternæ vitæ Geſta deſcribit *Anna Comnena*, & eloquium quo eadem extollit, muliebre ingenium uſque adeo ſuperare viſa ſunt, ut an ipſa hiſtoriam ſuam contexuerit dubitatum ſit. Verum eſt ibi non poſſe legi deſcriptiones regionum, fluviorum, montium, urbium, obſidionum, præliorum; ejus in eventus quoſdam animadverſiones, judicium quod de humanis actionibus ab ipſa fertur, ejus in plura argumenta digreſſiones, quin fateamur illam fuiſſe peritiſſimam Grammaticæ, Rhetoricæ, Philoſophiæ ſcientiarum Mathematicarum; imo nec Medicinæ, nec Juriſprudentiæ, nec Theologiæ Sacrarumque Scripturarum prorſus ignaram: Quod ejus Sexui non eſt valde uſitatum. *Ephemerides* Eruditorum diei Lunæ 26. Auguſti, 1675. Gall.

JOANNES ZONARAS.

Chr. A. D. MXCVIII. EX Magno *Drungario* Biglæ, & Protoaſecretis, Monachus ord. S. *Baſilii*, ſunt qui *CP.* fuiſſe velint, floruit ſæculo *Chriſti* XII. circa annum 1120. quo autem anno obierit, non liquet. *Phil. Labbe.*

Scripſit Annales ab Orbe condito ad Ann. 1118.---Commentarios in Canones SS. Apoſtolorum & Sacrorum Conciliorum, tam Oecumenicorum, quàm Provincialium-----Expoſitionem Epiſtolarum Canonicarum SS. Patrum, *Dionyſii Alexandrini*, *Petri Alexandrini*, *Gregorii Thaumaturgi*, *Athanaſii Alexandrini & Baſilii Cæſarienſis*-----Epiſtolas------Vitam *Alexandri Magni*----Orationem de immunditie ob gonorrhœam------De nuptiis conſobrinorum---Poëma adverſus omnes propemodum Hæreſes.------

De Stylo quo in condendis Annalibus uſus eſt, ipſe ita pronunciat, vel potiùs

Digitized by Google

potiùs excusat, εἰ δ' ὁ χαρακτὴρ τῆς λέξεως ποικίλλεται, &c. " Dictionem esse variam, " nec per omnia sui similem, nemo miretur, aut culpet orationem, aut me au- " torem illius. Cùm enim historiam ex variis Scriptoribus veluti stipem colli- " gere necesse habeam, in multis illorum & dictione & compositione utendum " erit. Sicubi tamen ipse de meo aliquid interjeecero, ac inseruero, stylus ad il- " lius, quem sequar auctoris formam accommodabitur, ne Scriptura à sese dis- " sidere videatur. *Annal.* Tom. 1. p. 3.

Extremis *Alexii* temporibus, item sub *Ioanne Comneno*, floruit *Ioannes Zonaras*, qui justiùs inter Historicos sibi locum deposcit. Hic priùs maximos in *Constantinopolitano* imperio honores gessit. Nam magnus in eo *Drungarius*, & Protosecretarius, fuit Postea, monachus factus, scripsit Historiam Καθολικὴν ab initio Mundi usque ad sui ævi Imperatoris, *Alexii Comneni* obitum: qui incidit in annum *Chr.* 1118. Passim autem *Dionem* vel sequitur, vel exscribit: ita ut sæpè quid *Dio* in libris deperditis senserit, & scripserit, ex *Zonara* liceat cognoscere. Sinceræ fidei historicum appellat *Alexander Brassicanus* Jurisconsultus, Vir Cl. præfatione in *Salvianum*. Majorem tamen curam atque industriam, meritò in eo desideramus. Sed illud maximè mirandum, virum usque adeo experientem, etiam in sui temporis rebus, pleraque perfunctoriè tantum dicere: cum multa, magnaque iis temporibus gesta sunt, orientali orbe cum occidentali quasi concurrente. Sanè pauca sunt, quibus *Alexii Comneni* vitam perstrinxit. Sed bene est, quod hunc *Zonara* defectum supplevit *Alexii* Imp. filia, *Anna Comnena*. *Voss.* de Hist. Græc.

Quinquaginta & amplius annis post *Cedrenum* floruit *Ioannes Zonaras*, nimirum circa annum 1120. Is *Universalem* scripsit *Historiam*, quam in tres tomos partivit: quorum hoc in loco tertium præsertim *Lectori* nostro commendare placet. Siquidem eo tomo, quæ in *Oriente* à *Constantino* Magno, ejusque in regno successoribus, usque ad sua tempora gesta fuerint, exactius describere laboravit, utpote paucis aliis tentata. Singulis Tomis rerum aliis indictarum sæpè fit mentio (inquit vir quidam doctus) tertiâ verò Historiæ suæ parte, ea pleraque tradit de rebus *Byzantinis*, quæ præter ipsum nemo alius, & sine quibus, nos bonam partem eorum, quæ à posterioribus Imperatoribus *Orientis* gesta sunt, ignoraremus, *Wheat*, in Method. leg. *Hist. Civil.* Sect. 36.

Opus hoc Historiarum *Joannis Zonaræ*, viri sua ætate in *Constantinopolitano Imperio* clarissimi, longo jam tempore à multis viris doctissimis desideratum, duplici potissimùm nomine commendandum esse videtur: tum propter amplitudinem & varietatem rerum, quæ in eo continentur: tum ob brevitatem, hominibus vel in Republicâ, vel domesticis negotiis, vel studiis gravioribus occupatis, vel iis quorum infirmior est memoria, gratam atque acceptissimam. *Hieron. Wolf.* in Præfat. *Ioan. Zonar.* Annal.

Hunc Autorem adeo nihil fecit *Isaac Casaubonus*, ut ignominiæ causâ appellarit *Legitimæ Historiæ deboneſtamentum*.

In Bibliothecâ *Basiliensi* Codex habetur Canonum omnium Concil. & SS.

PP. cum Nomocanone *Photii* & duplici Commentario *Zonaræ* ac *Balſamonis*, ubi longè plura, quàm in editione *Pariſ.* quo Codice editionem nuperam *Canonum* omnium *Conciliorum Oxonii* in *Angliâ* accuratam, plurimùm juvit *Clariſſimus Weiſtenius* jun. Oratoriæ in Acad. *Baſil.* Profeſſor. *Hofman.*

Canonum porrò, & reliquarum Epiſtolarum Expoſitio, quæ apud *Zonaram* occurrit, eadem eſt cum illâ quam *Theodorus Balſamon* adfert; eamque à *Zonarâ* mutuatus cenſetur. *Anb. Miræus* in Auctar. de Script. Eccleſ.

Ioannes Zonaras in Tom. 2. & 3. Annal. res geſtas ab *Auguſto* ad annum Chr. 1117. recenſet, ex quibus *Cuſpinianus*, & *Nicetas*, aliique rerum illarum deſcriptiones ſunt mutuati. *Euſeb. Bohem.* in Epitom. Hiſt. Eccleſ. p. 64.

In *Scholiis* in *Canones* componendis, *Zonaræ* aliud atque *Balſamoni* propoſitum fuit. Hic enim *Civilis* æquè ac *Canonici* juris Conſultiſſimus, utriuſque concordiam perſequitur apparentes diſcrepantias componit,& *Canonicas* Quæſtiones à ſe moras multoties ſolvit. At *Zonaras* è contra ipſis Canonum verbis & ſenſui interpretandis ſtrictè adhæret, rarò admodum ad *Civiles* leges digrediens. Hinc fit, quòd *Balſamon* totum *Zonaræ* Commentarium totidem nonnunquam verbis tranſcribat; ſuperfluum nimirum judicans, alia *Zonaræ* dictis addere, cùm nihil in tali *Canone* occurrat, de quo ex legibus Politicis & Imperialibus conſtitutionibus diſputatio inſtituatur,hoc eſt,nihil quod ad ſuum propoſitum pertineat. Subinde etiam *Zonaræ* interpretationem celato nomine perſtringit; neque ullibi ejus mentionem facit, præterquam in Commentariis ad Epiſtolam Canonicam S. *Athanaſii* ad *Ammun*, ubi eum vocat ὑπερφυέστατον ἐκεῖνον Ζωναρᾶν, *ſummè excellentiſſimum illum Zonaram*,eumque dictam *Epiſtolam*, σοφῶς καὶ ὑπερδεξίως καὶ ὡς ἂν τις κρείττονος, *ſapienter*, & *peraptiſſimè*, *atque ita ut nemo melius*, interpretatum eſſe affirmat. *Gul. Bevereg.* Prolegom.ad *Canones.*

Extat Hiſtoria Catholica ab initio Mundi uſque ad *Alexii Comneni* obitum ſive ann. 1118. Græcè cum Interp. *Hieron. Wolfii* fol. *Baſil.* apud *Ioannem Operinum* ann. 1557.

Extat etiam in Hiſtoria *Byzantinâ.*

Extant Commentarii in *Canones Apoſtolorum* & Conciliorum,& in Epiſtolas Canonicas SS. PP. *Pariſ.* 1618. in fol. Et cum *Beveregii* Annotationibus in Pandect. Canon. *Oxon.* 1672. in fol.

Extat Oratio de immunditie ob Gonorrhœam. Jur. Gr. Rom. lib. 5. pag. 351.

Extat de Nuptiis Conſobrinorum liber, apud *Coteler.* Monument. Tom. 11. pag. 433.

GUILIELMUS MALMESBURIENSIS.

Clar. A. D. MCXXX. SIve,ut ſæpiùs more antiquo ſcribi ſolet, *Willelmus Somerſet*, *Malmesburienſis* in *Angliâ* Cœnobii Monachus, & Bibliothecarius, novellam ſuam,

ut

Digitized by Google

ut vocat, Hiſtoriam anno 1142. terminavit : An ultrà vivendo progreſſus ſit, prorſus ignoro. Sunt qui hoc ipſo anno 1142. mortuum memorent. *Philipp. Labbe.*

Scripſit libros 5. de Rebus Geſtis Regum Anglorum----Libros duos Hiſtoriæ Novellæ----Libros 4. de Rebus Geſtis Pontificum Anglorum----Vitam *Dunſtani* Archiepiſcopi---- Antiquitates *Glaſconiæ*---- Antiquitates *Malmesberiæ*----De Gente *Wydenorum*---Vitam S. *Aldhelmi* Epiſcopi *Schireburgenſis* primi.

Hujus opera dum volvo, & ex iis utilitatem cum voluptate percipio, nec hominis diligentiam pro merito laudare, nec ingentes labores ſatis mirari poſſum. Nam adeò accuratè noſtras Hiſtorias tractavit, ut vix quiſquam in eo genere ſit illi conferendus, nemo anteferendus. *Puſæus* de Illuſtribus *Angl.* Script.

Vir erat ſuo ſeculo in omni genere bonarum literarum planè eruditiſſimus, & in eruendis Antiquitatibus ingenio, diligentiâ, & induſtriâ ſingularis. *Anglicæ* noſtræ nationis ſtudioſiſſimus illuſtrator, à Primo *Anglo-Saxonum* adventu in *Britanniam*, per *Pontificum* ac *Regum* ſeriem *Hiſtorias* ad ſua tempora perduxit, elegantes ac pulcherrimas, ni quòd ex *Chriſtianæ Prudentiæ* defectu, immoderatè extulerit execrabiles quaſdam ſuperſtitiones. Veruntamen in hoc nobis plurimùm profuiſſe cum aliis multis creditur, quòd ejus ætatis naturam & iniquos mores tam graphicè ac genuinè nobis depinxerit. *Balæus* de Script. *Britan.*

Inter rerum *Anglicarum* Scriptores, & narrationis fide, & judicii maturitate, principem locum teneat *Gulielmus Malmesburienſis*, homo, ut erant illa tempora, literatè doctus; qui Septingentorum plus minus annorum res tantâ fide, & diligentiâ pertexuit ut è noſtris propè ſolus *Hiſtorici* munus expléſſe videatur. *Henr. Savil.* Præfat. in *Rer. Angl.* Scriptores.

Cujus eruditæ induſtriæ & *Eccleſiaſtica* & Politica *Angliæ* Hiſtoriæ plurimum debet. *Camden.* in *Britan.*

Matthæus Paris, vir omnium citimæ ætatis *Hiſtoricorum Anglorum* (ni ſi cui placeat *Willelmum Malmesburienſem* excipere) eruditiſſimus. *Caſaub.* in Epiſt. 624. ad *Fronton. Ducæum*, p. 741.

In *Anglorum* Hiſtoriâ *Gulielmus Malmesburienſis* ſcriptor minimè ineptus. *Barth.* in Adverſ. p. 68.

Noſtrorum Hiſtoricorum poſt *Bedam* præcipuus *Gulielmus Malmesburienſis* Bibliothecarius. *Iac. Usher.* in Epiſt. Dedic. ad Brit. Eccl. Primord.

Gulielmum Malmesburienſem ante alios admittendum duco, idque meritiſſimo ſuo : cùm inter Hiſtoricos noſtros, & narrationis fide, & judicii maturitate principem locum teneat. *Wheat.* in Meth. legendi Hiſtor. Civ. Sect. 28.

Magnam Hiſtorici ſui Speculi partem ex *Gulielmo* hoc exſcripſit *Vincentius Bellovacenſis*. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Extant libri 5. de Rebus Geſtis Regum *Anglorum* & Hiſtoriæ *Novellæ* libri

duo, inter Scriptores Rerum *Anglicarum* ab *Henrico Savilio* editos annis 1596. 1597. *Londini*, 1601. *Francofurti.*

Vitam *Aldhelmi* Episcopi *Schirburgensis* primi edidit *Ioan. Mabillon.* seculo 4. Sanctorum Ordinis D. Benedicti Tom. 1. p. 726. & sequentibus. Ejusdem opus de Antiquitate *Glastoniæ* habetur MS. in Bibliothecâ Collegii S. *Benedicti Cantabrigiæ.* Cod. 373. Item Abbreviatio *Guillelmi Malmesburiensis* ex Gestis Haymonis de Imperatoribus MS. in Bibliothecâ Collegii *Balliolensis Oxoniæ* Cod. 108.

GRATIANUS.

Clar. A. D. MCXXXI. PAtriâ *Etruscus*, *Clusii* natus, Monachus *Bononiensis.* Ordinis *Benedictini*, claruit ab anno 1131. in vivis adhuc ann. 1151 *Gul. Cave.*

Decreta Pontificum in unum opus redegit, juxta materiarum diversitatem digessit. Hoc opus authoritate *Gregorii* XIII. ann. 1580. à mendis purgatum, & suæ integritati restitutum est.

Scripsit Decretum, sive Concordiam Discordantium *Canonum*: Opus valdè laboriosum, in quo *Canones* plurimos collegit ex Responsis Pontificum ex Conciliis, & ex Patribus. Et quamvis multi alii viri docti in hoc genere Scriptionis laboraverint, ut *Dionysius* exiguus, *Isidorus*, *Cresconius*, *Burchardus*, *Ivo*, & si qui alii sunt: ipse tamen solus obtinuit, ut publicè Gymnasiis prælegeretur, & multorum doctissimorum virorum Commentariis illustraretur. *Gratianus* id unum habet, quod reprehendi posse videtur, quòd non habuit delectum Auctorum, ex quibus *Decreta* collegit. *Bellarmin.* de Script. Eccles.

Circa annum 1157. sub Eugenio tertio *Gratianus* Monachus *Bononiensis*, *Iuris* valdè peritus, composuit librum *Decreti* præsertim ex Canonibus Conciliorum, scriptis Patrum Latinorum Græcorumque, & constitutionibus Pontificum, quas vel soli, vel cum Consilio Cardinalium edebant, quibus & aliquæ leges *Cæsareas* adjiciebat; & præter hæc ipse *Rubricas* addidit; multaque dicta sua interseruit. Horum omnium Authoritas adhuc controversa est, cùm *Gratianus* sæpè errare deprehendatur, in recitandis Canonibus Conciliorum, Dictis *Patrum* & *Pontificum* constitutionibus, aliterq; se habere plurima reperiuntur in ipsis fontibus è quibus *Gratianus* hæc desumpsit: De *Rubricarum* verò fide & dictorum *Gratiani* omnes derogant, quod *Gratianus* homo privatus legis ferendæ potestatem habere non potuit. De *Rubricis* & dictis ipsius *Gratiani* non aliter judicant *Interpretes*, quàm de unius *Doctoris* & *Magistri* sententiâ, ideoque in his sæpè dissentiunt à *Gratiano*, & profitentur *Gratianum* errasse, eique *Juris* interpretandi tantum, non condendi potestatem tribuunt. Præterea aliqua sunt in *Decreto* quæ *Palea* dicuntur, nullamque *Iuris* authoritatem habent, sive fuerint ipsius *Gratiani*, sive alterius; de quo varia tradunt *Interpretes*, easque paulatim irrepsisse in Codicem *Decreti*, & paucissimas in libris antiquioribus reperiri. *Duck.* de Authorita. *Iuris Civ.*

Anno

Digitized by Google

Anno 1140. *Gratianus* compilat *Decreta*,& *Lombardus Sententias* : quæ duo ſcripta Pontificiam omnipotentiam valdè promovent.Hinc *Gratianus Lombardus, Franciſcus, & Dominicus*, quatuor *Evangeliſtæ Antichriſti* vocantur. *Alſted.* in Chronol. ſuâ.

Gratianus totos ferè viginti quatuor annos in Opere ſuo conſarcinando inſumſiſſe putatur, id eſt ab anno circiter 1127. uſque ad 1151. cùm id in lucem emiſit, ut vulgò creditur. *Morer.* in Majori Dictionario Gall.

Per idem etiam tempus *Gratianus Decretum* conſarcinat, non feliciùs quàm *Pandectas Juſtinianus*; ex Canonibus & Decretis antiquis quæ quidem ipſe pluribus locis ad temporis corruptelam accommodat , *Romanæ* ambitioni præſertim ſervire cogit: quanquam multa nobis veſtigia relinquit, quorum ope,antiquam *Eccleſiæ* & Doctrinam & praxim inveſtigare ſedulò quærentibus datur. *Phil. Mornæus* in Hiſt. Papat. p. 285.

Multa ſunt in libro, quem *Decretorum Gratiani* vocant, præclara ex Patribus collecta, in quibus cernere, eſt,utcunque ſtatum Veteris ſeu Primitivæ Eccleſiæ,longiſſimè diverſum à ſtatu ſequentis, præſertim Romanæ, quæ ſibi poſt per Scharaticos Pontifices *Univerſalis Eccleſiæ* nomen arrogavit ; ſi tamen *Eccleſiam* licet appellare, quæ hoc ſacrilegum Idolum auſa eſt ſtatuere impudentiſſimâ facie. Sed *Gratianus* Pontificibus , jam tunc tyrannidem in Eccleſiâ Chriſti ſibi vendicantibus, adulantior vel obſequentior,quàm oportuit, optima dicta & decreta Patrum vel antiquat,vel ad arbitrium Romanorum Pontificum depravat, piâ(ut apparet) intentione , ſed peſtilentiſſimo exemplô. Nam inde Papa ita ſuperbivit, ut jura negarit ſibi nata. *Luther.* Præfat. in epiſt. *Hieron.* ad *Evagrium* tom. 4. *Ien.* pag. 408.

Canonum concinnavit *Decretum*,ipſe *concordiam diſcordantium canonum* vocat,ſed cujus maximam partem ex *Iſidori* quodam libro congeſſiſſe fertur. *Thomaſ.* de Pelagio.

Vir in divinis Scripturis eruditiſſimus , & mirabili ſtudio flagrans, ingenio promptus , & clarus eloquio, vitâ quoque & converſatione inſignis. *Trithem.*

In *Epitaphio* audit *Gratianus Iuris Cæſarei Pontificii enucleator prope Divinus.*

Gratiani Decretum extat infinitis vicibus editum,in omni juris Canonici editione,præcipuè *Rom.*1580. *Par.*1.12. fol. *Lugd.* 1661. 2. vol. 4.

PETRUS LOMBARDUS.

NAtione *Lombardus*,patriâ *Novarienſis*, ab oppido urbi illi vicino , quod vulgò *Lumen omnium* dicitur, Magiſter Sententiarum vulgo dictus , ex Theologicæ Scholæ Præſidente,qui per ea tempora *Scholaſticus* vocabatur,*Pariſienſis*,non Archiepiſcopus,ut alicubi ſcripſit minus circumſpectè *Blondellus*, ſed Epiſcopus ab Anno *Chriſti* 1159. aut ſequenti , quo ei eminentem doctrinam ceſſit *Philippus* Archidiaconus ejuſdem Eccleſiæ *Ludovici* VII. Regis *Franciæ* filius & *Ludovici* VII. frater,uſque ad diem 20. Julii anni 1164.quo vi- Clar. A. D. MCXLb

tam finiit & in ſuburbana S. *Marcelli* Eccleſia conditus eſt----Quanquam *Petrus* noſter ſuos nævos habere dicatur, rectè tamen *Stancarus* libros de *Trinitate* dixit unum *Lombardum* pluris ſe facere quàm centum *Lutheros*, ducentos *Melanchthones*, trecentos *Bullingeros*, quadringentos *Petros Martyres*, quingentos *Calvinos*, ex quibus ſi in mortario contundantur, utpote Hæreticis & Hæreticorum Ductoribus Doctoribuſque, exprimi non poſſit una uncia veræ Theologiæ. *Labbeus* de Script. Eccleſ.

Hunc omnes Theologorum Scholæ ſingulari quadam venerationis excellentiâ *Magiſtrum Sententiarum* appellant, & in cujus Theologiæ compendium innumerabilia diſputationum volumina eruditiſſimi clariſſimarum toto Chriſtiano orbe Academiarum Theologi elaborarunt. Collegit in omnes *Pſalmos Davidicos*, & in omnes *Pauli Epiſtolas* ex ſententiis *Ambroſii*, *Hilarii*, *Auguſtini*, *Caſſiodori* & *Remigii*, ſuppreſſis eorum nominibus, *Commentarios* omni eruditione refertiſſimos, in quibus etiam de ſuo aliqua non prorſus abjicienda interpoſuit. *Sixtus Senenſ.* l. 4. Bibl. Sanct.

Petrus Lombardus, Epiſcopus *Pariſienſis* ex Scholaſtico: vir in divinis Scripturis ſtudioſiſſimus, & nobiliter doctus: ingenio ſubtilis & clarus eloquio nomen ſuum ſcribendo cum tantâ gloriâ tranſmiſit ad poſteros, ut uſque in hodiernum diem ſuis opuſculis Theologorum *Schola* ubique exercitata, ſingulari veneratione *Magiſtrum* eum nominet & habeat. *Scripſit* ſagaci ſtudio ex *Dictis Sanctorum Patrum* commendabile opus *Sententiarum* libros quatuor. *Trithem.*

Quamvis *Petrus Lombardus Magiſter* appelletur, tamen Diſcipuli ejus *Scholaſtici Doctores*, viri acuti, & docti non omnia probant, quæ *Magiſter* docuit: notantur enim Articuli viginti ſex, in quibus *Magiſter* rejicitur. Nec ſolùm opiniones ejus aliquando refelluntur: ſed etiam non defuerunt, qui eum ad *Alexandrum* tertium *Pontificem* detulerint, Hæreſis nomine, quod docuiſſet, *Chriſtum*, ut hominem non eſſe aliquid. Quam ejus ſententiam damnatam fuiſſe in *Concilio* quodam *Pariſienſi*, jubente *Alexandro Pontifice*, teſtatur *Matthæus Paris* in *Hiſtoriâ Anglicanâ*, in *Henrico* II. quæ damnatio contigit annis novemdecim poſt obitum ejuſdem *Petri*. Non diu poſtea accuſatus fuit à *Joachimo* Abbate quòd docuiſſet, unam ſummam rem eſſe *Patrem* & *Filium* & *Spiritum Sanctum*. Sed *Concilium Lateranenſe* ſub *Innocentio* tertio, *Petri Lombardi* ſententiam approbavit, & contrariam *Ioachimi Abbatis* reprobavit, *Bellarmin.* de Script. Eccleſ.

Eſt & alius ſcriptor preſſis veſtigiis *Ariſtotelem* ſequens, illique tanquam fundamento innitens, qui non pauciores, opinor, enarratores habuit, *Petrus Lombardus*, ob hoc nobilitatus, quòd primus *Theologiam* antea inordinatam & indigeſtam, in Methodum redegit, & ad certa capita revocavit, *Roland. Mareſ.* Epiſt. l. 2. Epiſt. 57.

De *Lombardo Lambertus Danæus* judicat, eum, ſi in feliciora tempora incidiſſet, minuſque corruptam fidei *Chriſtianæ* doctrinam didiciſſet, potuiſſe multùm prodeſſe Eccleſiæ *Dei*,

Lombardus

Digitized by Google

Lombardus inter omnes *Papiſtas* optimus & doctiſſimus *Rog. Aſcham* in Apolog. pro Cœn. Dom.

Gratianus, Lombardus, Franciſcus & *Dominicus*, quatuor *Evangeliſta Antichriſti* vocantur *Alſtedio* in Chron. ſuâ.

Quamvis in libro *Sententiarum* Papatum confirmet pro virili, multa tamen exciderunt, quæ Pontificios errores oppugnant. *Illyric.* Catal. Teſt. Veritat.

Eadem methodus *Petri Lombardi* (is *Gratiani* frater) in 4. *Sententiarum* libris, quas ex *Patrum* locis hinc inde collectis, in certum ordinem compingit, quos & ipſe immutato, omiſſo, addito interdum aliquo verbo, ſcenæ ſervire cogit, ad corruptam ævi ſui Theologiam inflectit. *Morneus* in Hiſt. Papat. pagin. 285.

Lombardus ſacroſanctæ Philoſophiæ veritatem, fontemque puriſſimum (ſicut plus millies à *Iacobo Fabro*, & *Iodoco Clitoveo* Præceptoribus meis accepi, atque audivi) cœno Quæſtionum, rivulis opinionum conturbavit. *Ioan. Aventin.* Annal. l. 6.

Certè ab hoc tempore, ut loquitur *Trithemius*, Philoſophia ſecularis, S. Theologiam inutili ſuâ curioſitate fœdare cœpit, & in diverſas ſectas abiit.

Scholaſticorum Pater, fons & *lovis* ſtatua *Petrus* fuit *Lombardus*, Epiſcopus *Pariſienſis*, qui circa A. C. 1160. *Theologiâ* argutis & otioſis quæſtionibus obſcuratâ, aut per Philoſophiam ſecularem curioſitate inutili fœdatâ, vim *Scripturæ* eliſit & labefactavit, atque à *Chriſto*, à fide, à *Dei* cultu vero, ad tricas inutiles *Eccleſiam* abduxit, ſermonemque purum & proprium horrenda barbarie deformavit. *Henn. Witten* præfat. Memor. Philoſoph.

Petrus Longobardus, Scholaſticus *Pariſienſis*, poſteà ejuſdem civitatis Epiſcopus, magiſtris ſui temporis & Scripturarum expoſitoribus eò maximè præferendus judicatur, quod ingenio ſagaci & uſu aſſiduo tantâ in exponendis Scripturis luce claruit, ut penè magiſterio doctoris non egeat, qui gloſſarum ipſius lectioni animum intendere voluerit. Scripſit inter cætera magnum de Sacramentis Volumen, ubi præcedentium Patrum ſententias eum ſanè intellexiſſe, planè expoſuiſſe manifeſtum eſt. *Henr. Gandavenſ.*

In condendo hoc *Sententiarum* opere non leviter adjutum eſſe *Lombardum Petri Abailardi Sententiarum* libris, nobis auctor eſt *Ioannes Cornubienſis*, ipſius *Lombardi* diſcipulus. Addunt alii. *Lombardum* magiſtri cujuſdam *Bandini*, obſcuri & penè ignoti Theologi, ſcrinia inſigniter compilaſſe. Scripſit *Bandinus Sententiarum Theologicarum* libros 4. qui curâ Bened. Chelidonii prodierunt *Viennæ* 1519. Non ovum ovo ſimilius, quàm *Bandiniano* operi *Lombardi Sententia*, niſi quòd prolixior multò *Lombardus* ſit. Uter alterum exſcripſerit, incertum, nec lis eſt facilè dirimenda, etſi non deſint, quæ *Lombardum* ſua ex *Bandino* deprompſiſſe ſuadeant *Gul. Cave* in Hiſt. Literar. Script. Eccleſ.

Libri *Sententiarum* IV. prodierunt *Rothomagi*, an. 1653. in 4.

Extant Commentarii in Pſalmos, *Pariſiis* an. 1541. 1561. in fol.

Extant in Epiſtolas D. *Pauli* collectanea, *Pariſiis* an. 1535. 1537. 1555. in fol.

ABEN.

ABEN EZRA.

Clar. A. D. MCXLV.

SIve *Abraham Eſdræ* filius natione *Hiſpanus*, inſignis fuit Grammaticus, Philoſophus, Aſtrologus & Theologus, qui Commentaria præclara in tota Biblia conſcripſit. Commentarium ſuum in 12. Prophetas minores abſolvit in urbe *Rhodo*, an. *Dom.* 1145. Mortuus anno 75. ob inſignem doctrinam & ſapientiam fuit κατ' ἐξοχὴν dictus *Sapiens*. Unde *Mayerus* in Philologiâ ſacrâ inquit, *Meritò audit Sapientiſſimus Hebræorum. Car. Steph.*

In Commentariis ſuis Aſtrologiam & quæ inde pendent, Divinis haud ſatis piè miſcere ſolet. *Selden.* de Diis *Syris* ſyntagm. 1. c. 3.

Aben Ezra Judæorum Rabbinorum eruditiſſimus. Stylus ejus ſat conciſus; unde interdum obſcurus. *Rich. Simon.* in Catal. Auth. *Indeor.*

Longè doctiſſimus *Hebræorum Rabbi Aben Ezra. Ioſ. Scalig.* de emend. Temp. p. 271.

Aben Ezra, haud ex infimo Doctorum ſubſellio vir. *Spencer* de Ur. & Thum. p. 102.

Schickardus in libro ſuo cui titulus *Bechinath Happeruſchin*, tractans quali honore Rabbi *Salomonem Iarchi* proſequantur *Iudæi*, addit, " At ſi, me arbitro, res " iſta diſceptaretur, palmam ego deferrem ſequenti *Aben Ezræ*, quia non tantùm " magis peſpicuus eſt, methodicus & in ſtylo multùm elegantior; ſcripturæque " idiotiſſimorum tenax, ſed etiam prudentior, cautior, & nugarum parcior: cùm " viciſſim ille à fabulis abſtineat minùs, obſcurior ſit, & in orthographiam ali- " cubi impingit, ut cum *Kimchæo* interdum non agat mitius, quàm noſtrates " pueri cum *Priſciano*.

Aben Ezra, ſeu potius *Abraham Ben Ezra* inter eos qui apud Judæos, Doctiſſimi Rabbini fuerunt, eminet. In majorem Scripturæ partem Commentarios ſcripſit qui in magnis *Venetis* & *Baſilienſibus* Bibliis excuſi reperiuntur. Stylum habet ſatis conciſum, quæ cauſa eſt cur obſcurus interdum ſit, præterquàm quòd impreſſa exemplaria mendorum typographicorum haud omninò pura ſint. Extat Bibliotheca Patrum Oratorii *Pariſienſium* Exemplar, manuſcriptum Commentariorum ejus in Pentateuchum. Præter ſuos in Scripturarum Commentarios, plures Grammaticos libros elaboravit. Jeſ. *Rich. Simon.*

Quintus denique Scripturas interpretandi modus inter Judæos, eſt ſeduld perveſtigare propriam cujuſque vocis ſignificationem, & locos ad literam quoad ejus maximè fieri poteſt explicare, non tamen ſcrupuloſè nimis adhærendo *Maſſoræ* quia variæ lectiones Exſcriptoribus plerumque ſunt aſcribendæ, non verò *Maſſoretis*. *Aben Ezra* hanc methodum ſe ſuis in Scripturam Commentariis ſecutum eſſe profitetur. Et ſanè nullus author Judæus à nobis legitur qui magis ad literam & meliori judicio Scripturam explicaverit. Grammatica tamen aliquanto plura quàm par eſt interdum admiſcet, & optandum eſſet ut ejus ſtylus adeo interciſus non eſſet. Quod *Iudæos* alios impulit ad Biurim ſeu Commentariorum ejus elucidationes ſcribendas---Ecce in genere

Digitized by Google

nere regulas quas *Aben Ezra* proponit ad Scripturam ritè explanandam, & eâdem operâ Judæorum Authorum qui in Biblia scripserunt Criticen. Nihil meo quidem judicio, rationi magis consentaneum est quàm regulæ ab eo præscriptæ, nec dubito quin à Christianis admittatur ejus methodus. Quamvis Patrum suorum Traditioni plurimum tribuat, non tamen approbat innumera delitamenta quibus omnes eorum libri persperſi sunt;& in suis Commentariis sensum maxime literalem & genuinum quantum potest,exquirit. Jes. *Richard. Simon.* Hist. Critic. V. T. lib. 3. c. 6.

Et sanè,ut dicis, multa in *Rabbinorum* Scriptis occurrunt quæ ostendunt judicii tenuitatem. Sed sunt & alii, qui lectis Philosophorum *Græcorum* & *Arabum* libris non nullis & *Christianorum,* accedente ingenii quadam bonitate, interpretationes adferunt non improbabiles, quos inter excellunt *Aben Esra* & *Maimonides. Hug. Grot.* in Epist. ad *Samson. Lobesonum*, *Lutet* $\frac{10}{20}$. Septemb. 1638.

AVERROES, vel AVEN ROES.

A *Rabs*, in *Africa* educatus , naturali scientiâ vir præstantissimus , omniumque bonarum disciplinarum encyclopædiam adeptus, sectâ Mahometanus,tempore *Miramolini* Regis apud *Cordubam* , *Hispaniæ* urbem vetustissimam, floruit anno *Dom.* 1149. Multa ac varia compoſuit. Librum (*Colliget*) dictum, totam ferè Medicinam complectentem,edidit. *Avicennæ* æmulus & inimicissimus fuit *Symphor. Campeg.* libro de claris Medic. Cla. A. D. MCL.

Inter primos *Arabum* non immeritò numeratur *Averroes Erpen.*orat. secund. de Ling. Arabicâ.

Fuit is Medicus celebris, ac Philosophus acutissimus, *Marocanæ* Academiæ Professor, religione *Muhammedanus.* Magnus *Aristotelis Zelotes*, utpote quem ut infallibilem propugnat, & tanquam *Deum* veneratur. Medicorum stimulus à nonnullis dicitur *Averroes*, quòd *Galeno* non paucis in locis contradicat, & *Avicennæ* æmulus implacabilis fuerit. Locum sibi primum inter expositores *Aristotelis* arrogavit, *Commentatorisque* vocabulo solus ferè nuncupatur. Scripsit enim super universum *Aristotelem. Quenstedt.*

Averroes Philosophorum *Accursius*; ut enim iste apud Jurisconsultos,ita hic in Scholis Peripateticorum *κατ' ἐξοχὴν Commentatoris* titulo salutatur:Sed obscurissimus est hic Commentator, ima miscet summis,& summa imis. *Schenrl.* Bibliograph. Morali, num. 63.

Inter *Arabas Aristotelis* Interpretes princeps locus debetur *Averroi*,unde & *κατ' ἐξοχὴν* dictus *Commentator*. Qui græcè nescius feliciter adeò Mentem *Aristotelis* perspexit,quid non feciſſet,si linguam sciſſet *Græcam?* Nomen ei sit *Latinè Roisius.* Hinc *Aven-Rois* dictus, quasi *Rois* filius. *Cordubæ* floruit in *Hispaniâ* anno à nato Christo 1150. Testis *Conciliator*,ac *Ægidius Romanus*, qui & auctor est filios *Averrois* fuisse in Aulâ *Frederici Barbarossæ.* Nec Philosophus

modò., ſed Medicinæ intelligentiſſimus fuit, de quâ reliquit libros 7. *Colliget* inſcriptos, quia univerſalia pertractat. Quàm parum viderit tantus Philoſophus in verâ & unicâ ſalutis viâ, arguit illud, quod diceret, *malle ſe animam ſuam eſſe cum Philoſophis, quàm cum Chriſtianis. Voſſ.* de Philoſoph. Sectis, pag. 90. 91.

Averroës Philoſophorum inter *Arabes* princeps, magni *Commentatoris* nomine ſuperbus (quem, ſi per Latinæ linguæ liceret genium, *Commentorem* aut *Commentitorem* veràs quis dixerit, tot nobis *Commenta* reliquit) ſingula *Ariſtotelis* verba divina eſſe oracula arbitratus eſt. *Adr. Herebord.* epiſt. Dedicat. ad Select. in Philoſ. Diſput.

Averroem Philoſophi de noſtrâ Scholâ, qui poſt eum ſcripſere, ita ſunt amplexari ut penè authoritate *Ariſtotelis* adæquarint, nec ſolùm qui longo poſt intervallo vixerunt, ſed qui illius quoque ætate: quod factum eſt & ignorantiâ meliorum & admiratione mercimonii linguâ & ſenſûs peregrini: ut gratiam ei conciliaret apud primos novitas, apud poſteros vetuſtas, nomen eſt *Commentatoris* nactus, homo qui in *Ariſtotele* enarrando nihil minus explicat, quàm eum ipſum quem ſuſcepit declarandum. Sed nec potuiſſet explicare etiamſi divino fuiſſet ingenio, quum eſſet humano, & quidem intra mediocritatem. Nam quid tandem adferebat, quo in *Ariſtotele* enarrando poſſet eſſe probè inſtructus, non cognitionem veteris memoriæ, non ſcientiam placitorum priſcæ diſciplinæ & intelligentiam ſectarum, quibus *Ariſtoteles* paſſim ſcatet. Itaque videas eum peſſimè Philoſophos omnes antiquos citare, ut qui nullum unquam legerit ignarus Græcitatis ac Latinitatis. *Lud. Viv.* de Cauſ. Corrupt. Art. l. 5. pag. 296. 297.

Cur autem *Commentator* (*Averroes*) tam ſæpè ab *Ariſtotelis* ſui ſententiâ videatur devius, inde factum volunt, quòd is in *Hiſpaniâ* natus, & *Arabum* idiomate imbutus, quum *Græca* literaturæ ne apices quidem imbibiſſet. *Ariſtotelis* libros in barbarum ſonum non tranſlatos quidem, ſed mutilatos, decurtatos perverſoſq; quum lectitaret, in iis quæ altioris ſunt ſcientiæ, & interioris ſenſûs, auctorem eminentiſſimum ſtudio brevitatis ita ſæpe conciſum, ut ſenſuum acumine ſudantes Philoſophos diſtineant diu multumque, minus minuſque conſequi valuit. Quod ita eſſe comprobat *Pleibon*, & inde argumentum evidens, quòd Græca *Ariſtotelis* verba interpretem quandoque confodiunt. *Cæl. Rhodigin.* l. 3. c. 2. Lect. Antiq.

Averroës vir impius & Auctor execrabilis vocatur *Eraſmo* Epiſt. lib. 10. Epiſt. 29.

Ariſtoteles vulgò habetur parum religioſus: *Averroës* verò ejus Interpres, impius planè *Phil. Mornaus* de verit. Rel. Chriſt. c. 20.

Averroës velut lymphatur in *Ariſtotelis* laudes *Lipſ.* manuduct. ad *Stoic.* Philoſ. Diſſertat. 4.

Inter *Ariſtotelis* mancipia facilè primum obtinet locum *Averroës*, qui, dum nunquam eum errâſſe dicit, in errores ipſe manifeſtos labitur, *Henr. Ernſt.* de verâ Philoſoph. n. 85.

Magnus

Digitized by Google

Magnus ille *Aristotelis* Commentator. *Cæring.* de Antiquitat. Acad. Dissert. 1.

Pilosophus & Medicus non contemnendus. *Tiraquell.* de LL. connub.

Varia ejus opera Manuscripta recenset *Petrus Lambecius* lib. 1. Commentar. de augustiss. Biblioth. Cæsar. pag. 177. & seqq.

HENRICUS HUNTINGTONENSIS.

Nicolai filius, priùs *Lincolniensis* Ecclesiæ Canonicus, & post *Huntingdonensis* Archidiaconus, sub *Stephano Anglorum* Rege claruit anno 1158. edidit ad *Alexandrum, Lincolniensem* Episcopum, *Historiam rerum Anglicarum* libris 10. qui *MS. Cantabrigiæ* supersunt in Bibliothecâ publicâ, & privatâ *Laudianâ, Gualteri Copi.* Adhæc *Chronicon* fecit, quod *Cantabrigiæ* Manuscriptum reperitur in Collegio S. *Benedicti. Historiam* quoque *brevierem* uno libro comprehendit. Item contexuit *Seriem Regum Orbis.* Adhæc *Seriem Regum Britanniæ:* quæ *Cantabrigiæ* Manuscripta custoditur in publicâ Bibliothecâ: apud *Th. Iames* lego, eâ in Bibliothecâ supereſſe *Epistolam manuscriptam, Huntingtonensis* ad *Warinum* de Regibus *Britonum.* Posteaque leges apud eundem, apud *Cantabrigienses* etiam in Collegio S. *Benedicti* eandem *Epistolam* extare. Idem opus videtur, ac quod vocabam *Seriem Regum Britannicorum.* Item egit de *Sanctis Angliæ:* quod opus Manuscriptum *Antverpiæ* extare fertur in Bibliothecâ *Societatis Jesu.* Etiam expolivit *Originem rerum Britannicarum. Bedam* quoq; prosecutus est, aliaq; nonnulla ingenii & doctrinæ suæ reliquit documenta. *Voss.* de Hist Lat. Clar. A. D. MCL.

Henricus Huntingdonensis patre *Nicolao* in *Angliâ* genitus, *Lincolniensis* Ecclesiæ Canonicus, & *Alexandro* magnifico illius sedis Episcopo mirè charus à quo etiam propter virtutes & multiplicem eruditionem, & quia *Romam* cum eo profectus, in omnibus negotiis ei fideliter adhæsit, factus est Archidiaconus *Huntingdonensis.* Erat autem *Henricus* à juventute poëta elegans, orator facundus, Historiarum diligens scrutator, & antiquitatum strenuus investigator. Quibus nominibus à *Polydoro Virgilio* & *Joanne Lelando* multùm laudatur. *Albinum Andegavensem Lincolniensis* etiam Ecclesiæ Canonicum virum doctum, amicum & familiarem habuit, cui propter eximiam eruditionem, & ætatem nonnihil provectiorem defert hunc honorem, ut eum in scriptis suis *Præceptoris* nomine compellet. Porrò accedente ad elegantem doctrinam experientiâ rerum, simulq; crescente maturitate tum ætatis, tum judicii, ad scribendum se contulit, & maximè in Antiquitatibus pervestigandis, & posteritati mandandis suam operam posuit. *Historias* edidit æternâ laude dignas, in quibus & sibi & patriæ famam acquisivit, quam nulla ætas contiscescet, nulla obscurabit oblivio. Hanc igitur saltem laboris mercedem accepit, ut dum aliorum res gestas à tenebris vindicavit, suum ipsius nomen immortalitati consecrarit. *Joan. Pisæus.*

Cùm jam esset experientiæ plenus, ad *Historiam* perscribendam totum se contulit. In quo officio suæ gentis res gestas à *Saxonum* adventu in *Britanniam,* membranis non infeliciter commendavit, ne ullâ unquam temporis injuriâ in

oblivionem irent. Censuit ad vitæ institutionem, post *Scripturarum Sacrarum* studia utilissimas esse Historias: quòd rerum variarum exemplis bonos ad virtutes accendant, & malos à vitiis infamiæ metu deterreant. Interim si quid addiderit *nugalium fabularum*, tempori imputandum est. Scripsit revera *Henricus* eleganter & doctè *Joan. Balæus.*

Henricus Huntingtonensis, Archidiaconus in *Angliâ*, vir eruditus, ac celebris suæ ætatis Historicus vivebat anno 1148. *Ant. Possev.* Appar. Sac.

Præclarè de hôc Autore sensit doctissimus *Henricus Savill.* qui Præfatione in *rerum Anglicarum* Scriptores, eum, atque item *Hovedenum*, vocat, *Auctores cumprimis bonos & diligentes, verissimosque superiorum temporum indices.*

Ex libris decem *Henrici Huntingtonensis*, omissus est nonus in Collectione Veteri, quem quis invenire potest in MS. Codice optimæ notæ Bibliothecæ *Thuanea*, quam jam *Colbertus* comparavit, suæque adjunxit--Opus inscriptum *Imago Mundi* MS. *Oxonis* in Bibliothecâ *S. Trinitatis* Cod. 7. in *Magdalenensi* Cod. 17. *Cantabrigiæ* in Bibliothecâ Collegii *S. Benedicti* Cod. 367. *Ondin.* in Supplem. ad *Bellarm.*

Oppidum *Huntingtonia* ab ipso plus honoris adeptum est quàm ipsi retribuere unquam valeat: Quandoquidem tot Exterorum nec ore tam celebrata *Huntingtonia*, nec calamo notata unquam fuit quàm ob *Saxonum Regum* præclaram Historiam ab hoc *Henrico* conscriptam. Addamus quòd si stolida Superstitio seculi quo vixit attendatur, eâ minus quàm ullus coævorum suorum inquinatus sit; & cum esset Sacerdos Secularis, præsumtæ Monasticæ perfectionis fastum passim deprimat. Regnante *Stephano* floruit, anno Domini 1148. & probabile est eum anno circiter 1160. diem obiisse. *Thomas Fuller.* in *Præclaris Angliæ rebus.* Anglicè.

Extant libri IX. *Historiæ Anglorum* cum aliis *Anglicanarum* rerum Scriptoribus, *Londini* in fol. anno 1596. publicatis per *Henricum Savillium*, & anno 1601 *Francofurti* in *Germaniâ.*

Extat Epistola de Contemptu Mundi apud *Dacher.* Tom. VIII.

GALFRIDUS MONUMOTENSIS.

Clar. An. D. MCLI. REgnante *Henrico* II. vixit *Gaufridus*, seu *Galfridus*, *Monemutensis* Archidiaconus, ac post *Asaphensis* Episcopus. Nec ignoro *Centuriatores Magdeburgenses* æqualem putare *Bedæ*, atque etiam *Cardinalem* statui ab iisdem. Verùm *Lelandro*, *Baleo*, *Anglorumque* aliis, de *Britannicis Scriptoribus* magis credendum. Edidit inter alia *Historiam Britannicam.* Item *Vitam Merlini Caledonii*, & *Gesta Arturi Regis.* Sed fides ejus à multis damnatur. Eosque inter à *Polydoro Virgilio* (qui tamen crebrò ejus auctoritatem advocat in *Historiâ* suâ) item *Alano Copo*, *Joanne Molano*, *Baronio*, *Antonio Possevino*, & *Gulielmo Neubrigensi.* Adversus *Gulielmum Neubrigensem*, & *Polydorum Virgilium*, *Galfridum* tuetur *Joannes Lelandus.* Hujus *Galfredi* pleraque Manuscripta supersunt in *Angliâ*: uti *Cantabrigiæ* in Bibliothecâ publicâ, & in Collegio *S. Benedicti*, & in

Digitized by Google

In privatâ Bibliothecâ *Gualteri Copi. Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Galfridus Arthurius, Monemuthenſis Archidiaconus, genere *Britannus*, vir tam carmine quàm prosâ eruditus, quòd de clariſſimo *Britannorum* Rege *Arthurio* multa conſcripſerit, ab illius nomine cognomentum acceperit. Sunt qui iſtum plus juſto redarguant, potiſſimum *Guilhelmus Parvus Novoburgenſis*, & poſt eum *Polydorus Virgilius*, quòd, ut ipſis videbatur, importunè *Britannos* extulerit. Solus tamen fuit, qui ſuâ diligentiâ nunquam ſatis laudatâ, bonam *Britannicæ Antiquitatis* partem ab interitu planè vindicaverit. Illi certè non advertebant, communem eſſe Antiquis Scriptoribus, tàm Latinis quàm Græcis, nimium laudandæ Patriæ morem: imò nunc Adverſariis ipſis, etiam in meris adverſus *Deum* blaſphemiis. Interpres tantum *Galfridus* erat non fictor Hiſtoriæ, & vir per ſuam ætatem in omni ſpeculatione doctiſſimus. Benè igitur habet, quòd ejus defendendam ſuſceperit cauſam *Ponticus Virunnius, Italus* eruditus, qui in gratiam *Badoeræ* clariſſimæ *Venetorum* familiæ, quæ ex *Britannis* olim fuerat, Hiſtoriam ejus *Britannicam* epitomavit, hoc teſtimonium ferens: *Galfridus* (inquit) *Hiſtoricus egregius & Cardinalis, magnæ vir authoritatis apud Robertum Claudioceſtriæ Ducem Henrici Regis filium, ac patriæ ſuæ curioſiſſimus fautor, ex ſummâ Philoſophiâ atque Archivis Regalibus, Hiſtoriam antiquiſſimam continuâ ſerie ab ipſis Trojanis collectam tranſtulit. Veriſſimas eſſe Britannorum Hiſtorias, arguit Regum Occidentalium conſuetudo: qua erat, ſecum ſemper habere eos qui veritate præcipua eorum geſta notarent.* Hæc ille. Sunt *Galfridi* ſcripta ab æmulis frequentiùs uſurpata, etiam ab ipſo *Polydoro*, nec habent in *Britannorum* Hiſtoriis explicandis teſtimonium majus. Si in annorum ſupputatione quibuſdam aliis non reſponderit, quòd commune id ſit *Hiſtoricorum* malum, facilè condonabitur. *Joan. Balæus.*

Vir in *Eccleſiaſticis* diſciplinis inſigniter inſtructus, doctus etiam maximè in omni genere humanioris literaturæ *Chronographus* etiam non contemnendus. Quòd ſi in *Hiſtoriâ Britonum* ficta nonnunquam factis, falſa veris, fabuloſa ſinceris miſcuiſſe videatur, id ei vitio vertendum non eſt. Nam Hiſtoriam illam ipſe non compoſuit, ſed ex *Britannico* in *Latinum* ſermonem tranſtulit *Interpres fidus*, ut ſcribit *Matthæus Paris* ad annum 1151. Hæc autem talia *Britannicæ Adverſaria* ope & operâ *Gualteri* Archidiaconi *Oxonienſis* accepit *Galfredus*, & ſimpliciter vertit veritatem vel falſitatem, quæ penes auctorem eſſe debet, nequaquam examinans. Certè ego homini multum tribuo. Neque enim in *Britannicis* Hiſtoriis hôc teſtimonio ejus, vix aut ne vix quidem aliquid antiquius, gravius, veriſimilius habemus. Si talis fabulator eſſet *Galfredus*, qualem apud ſeſe fingunt eum quidam obtrectatores, ſanè nunquam intuitu meritorum ſuorum, & inprimis laudatæ doctrinæ, ad *Epiſcopatum Aſſaphenſem* aſſumptus fuiſſet. *Joan. Piſæus.*

Joannes Tvvinus eum *Homerum Britannicum & Mendaciorum* patrem appellat.

Sanè multa quidem fabuloſa in eo reperias: ſed non tanta hîc *Galfredi* eſt culpa, quantam arbitrantur. Nec enim ipſe ea confinxit; ſed ab aliis conficta, ex adverſariis, quæ à *Gualtero*, Archidiacono *Oxenefordienſi*, hoc eſt, *Oxonienſi*, acceperat.

ceperat, de *Britannico* ſermone Latinè vertit; ut ipſe extremo Operis ſui refert. Eaque in re fuit *Interpres fidus*: ut vocatur à *Matthæo Pariſio* ad ann. 1151. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

De certo mortis ejus tempore non conſtat. *Galfridi* fidem in Hiſtoricis vellicârunt plures tum veteres tum recentiores, & cenſurâ ſatis iniquâ premunt. Multa nobis incredibilia videntur, utpote à noſtris temporibus longiſſimè remota, & à ſeculi gentiſque noſtræ moribus aliena; multa, quæ etſi fabuloſa eſſe concedantur, non ſtatim ipſe tamen ex proprio ingenio confinxit, ſed ex vetuſtioribus rerum *Britannicarum* monumentis hauſit.

Extat *Hiſtoria Britannia, Pariſ.* 1517. 4°. & inter Scriptores *Britan. Heidelb.* 1587. fol. alia latent MSS.

Rabbi MOSES MAIMONIDES.

Clar. An. D. MCLX. NAtus *Cordubæ* Ann. Chriſti, 1135. Septuagenarius obiit. *Ioan. Marſh.* in Canon. Chron.

In *Ægypto* Scholam erexit: unde à nonnullis *Moſes Ægyptius* dictus eſt: calluit linguam *Hebraicam*, *Chaldaicam*, *Arabicam*, *Turcicam*, *Græcam*, Philoſophiæ etiam, Theologiæ, Juriſprudentiæ & Medicinæ peritiſſimus fuit: à *Judæis* magnis laudibus affici tur. Quidam eum *Incernam Iſraelis* appellant: alii *Lumen Orientis & Occidentis*: à nonnullis, ſapiens *Hebræorum Arabum* nuncupatur. *Elias* in *Thisbi* ita de eo ſcribit: *à Moſe Prophetâ uſque ad hunc Moſen non ſurrexit ſicut Moſes. Konig.* in Biblioth.

Circa ann. 1160. effulſit inclytus ille Rabbi *Moſes Ben Maimon*, qui ab initialibus nominis ſui literis, *Rambam* ſolet nuncupari. Fuit ille *Maimonides* in *Hebræorum* literaturâ, ac *Iure*, *Matheſi* etiam, & *Medicinâ*, præcellens. *Voſſ.* de Mathem. p. 370.

Doctiſſimus fuit inter *Hebræorum* Magiſtros, unde Maximus Doctor dicitur ab *Heinſio* in *Ariſtarcho*, p. 415. à ſuis ob eruditionem quâ polluit *Aquila* magna audit. *Quenſtedt.*

Maimonides Aquinas Rabbinorum à nonnullis vocatur.

Rabbi *Moſes Maimonides* omnium *Judæorum* doctiſſimus & acutiſſimus. *Scalig.* Canon. Iſagog. l. 3.

Inter *Hebræos* celebratiſſimus *Mercer.* Præfat. in *Iob.*

Judæorum juris, quod tum temporis in uſu erat, ſcientiſſimus, *Selden.* de Synod. Hebr. l. 3. c. 3.

Fuit autor iſte candidus minimeque ſuperſtitioſus. Plus certè veritati addictus erat, quàm naniis importunis Neotericorum *Judæorum*, *Druſ.* in Tetragramm.

Rabbi *Moſes Ben Maimon Talmudicam* doctrinam ſepoſitis nugamentis feliciter complexus eſt. Nunquam ita magnificè quidquam de illo Autore dicemus, quin id virtus ſuperet ejus. Fato enim quodam & ſorte naſcendi primus ſoluſque

Digitized by Google

foluſque in illâ gente rectè intellexit, quid hoc ſit *non ineptire*. *Petr. Cunæus* de Rep. Hebr. p. 9.

Moſes Maimonides (qui & *Moſes Ægyptius* dicitur) ſolidæ atque ingentis doctrinæ vir, de quo videor mihi poſſe id verè dicere, quod *Plinius* olim de *Diodoro Siculo*, primum illum inter ſuos deſiiſſe nugari. *Caſaub.* 16. Exercit. 16. ad *Baron.* Annal. p. 538.

Maimonides admirandæ doctrinæ Scriptor. *Idem* p. 538.

Ex *Judæis Maimonides* præſtat & *Kimchius*, quorum ille in ſuo More *Hannevochim*, hic in *Michlol* & *Schoraſchim Critica Sacra*, tum ad linguæ Sanctæ, tum ad *rituum* & *cæremoniarum* notitiam tantum confert, ut à Bibliothecâ Theologicâ non facile poſſint abeſſe. *Hotting.* Bibliothecar. Quadripart. p. 175.

His addendus inter *Judæos*, quotquot à *Moſis* ætate floruerunt, doctrinæ & ingenii gloriâ longè præſtantiſſimus Rabbi *Moſes Ben Maimon*; cujus patrocinium ſi quis meruerit, idem ſe *Judæorum* omnium, qui illius *effata*, haud ſecus quàm *Dictata* de *Cœlo Oracula* audiunt tuliſſe ſuffragia glorietur. *Huet.* de Opt. gen. Interpretandi.

Eximium doctiſſimi *Maimonidæ* Opus *Doctor perplexorum*.—*Huet.* de Clar. Interp.

Et ſanè, ut dicis, multa in Rabbinorum Scriptis occurrunt quæ oſtendunt judicii rectitudinem. Sed ſunt & alii, qui lectis Philoſophorum *Græcorum* & *Arabum* libris nonnullis & *Chriſtianorum*, accedente ingenii quadam bonitate, interpretationes adferunt non improbabiles, quos inter excellunt *Aben Ezra* & *Maimonides*. *Hug. Grot.* in Epiſt. ad *Sam. Iohnſonum*, *Lutet.* 2. Septembr. 1638.

Ex quo literæ inter *Judæos Occidentales*, *Chriſtianorum* æmulos, explendeſcere cœperunt, duo præcipua in iſtâ caligine effulſere lumina, *Maimonides* atque *Abarbanel*, *Hiſpani*. Neutri extra defuit doctrina, excellens ingenium, gravis prudentia, nobiliſſima literarum præſidia. *Acta Erudit.* ann. 1686. p. 527.

Sicuti Rabbi *Moſes Majemonides* apud cives ſuos tantam dudum adeptus eſt laudem, ut de eo pronunciarint: à *Moſe*, Prophetâ ſcilicet, ad *Moſen*, *Ægyptium* nimirum ſeu *Majemonidem* non ſurrexit *Moſi* ſimilis, ita non minoris eſt dignationis apud *Chriſtianos*, quippe qui ſolidæ atque ingentis doctrinæ virum fuiſſe unanimes affirmant. Hinc Philologi ſummi magno numero ſcripta ejus in linguam Latinam tranſtulerunt. *Acta Erudit.* Januarii 1684. p. 10.

More Nevochim Arabice à R. *Moſe Ben Majemon* conſcriptus, literâ *Judaicâ* nondum editus, cujus *Hebraicam* quoque Interpretationem habemus, liber plenus bonæ frugis, abſtruſæ eruditionis, & Theologis Chriſtianis apprimè neceſſarius. *Joſ. Scalig.* in Epiſt. ad *Stephan. Ubertum.*

Rabbi Moſes cognomine *Maimonides* ſeu Maimonis filius magna meritiſtimationem ſibi peperit, nedum apud *Judæos*, ſed & apud *Chriſtianos*, qui in ſuis Operibus unum ex ejus libris, cui titulus *More Nevochim* frequenter citant. Hujus Authoris præcipuus ſcopus eſt quæ in Scripturis difficillima inſunt elucidare, omniaque æquivoca in iiſdem occurrentia tollere. Plurimi Judæi in Methodum ejus illicò inſurrexerunt, & hoc Scriptum damnaverunt, quia

ſuo

Digitized by Google

ſuo ratiocinandi more Gentis ſuæ Patrum traditionem evertere videbatur. Ac ſanè R. *Moſes* Philoſophum cenſeri nimis affectavit, & quoddam ex *Ariſtotelis* ac *Scripturæ* Principiis miſcellaneum ferculum paravit, quod omnium palato ſapere non poteſt. Ejus Metaphyſica nimium ſubtilis eſt, & in ſua plurimarum *Hebraicarum* vocum genuinæ ſignificationis inveſtigatione ſatis peritus Grammaticus non videtur. Præterea fere ſemper quæſtiones decidit ex propriis præjudiciis quæ quidem Religionis quam profitebatur Axiomatibus quandoque conformia ſunt; ſed ſæpius etiam accidit, ut *Arabum* Philoſophorum, quorum libros evolverat, opinionibus mens ejus imbuta ſit. Jeſ. *Rich. Simon.* Hiſtor. Critic. V. T. l. 3. c. 6.

R. *Moſes* omnibus deliramentis omninò vacuus non eſt, licet aſſeveraverint quidam eum eſſe inter Judæos unicum qui deliria nulla ſcripſerit *Solus inter Judæos neſcit delirare Rabi Moyſes.* Verum eſt pauciora apud ipſum ea occurrere quam apud alios *Rabbinos*, ſed eorum prorſus expers non eſt, aliàs genuinus *Judæus* non eſſet. *Idem* Supplemento ad Judaicos Ritus. Gall.

Extat *Porta Moyſis* Arabicè cum Verſione Latinâ & notis cura *Edvardi Pocockii* LL. Orientalium in Acad. *Oxonienſi* Profeſſoris. *Oxoniæ* 1655. in 4°.

Extat de Idololatriâ Tractatus Hebraicè cum Verſione ac Notis *Dionyſii Voſſii. Amſtelodami* 4°. 1641.

Librum, cui Titulus eſt, *Doctor Perplexorum*, ex Hebræo tranſtulit *Joan. Buxtorffius. Baſileæ* 4°. ann. 1629.

Extat de *Pœnitentia* tractatus cum verſione *Joan. Hilperti. Helmſt.* 4°. an. 1651.

Extat opus *Manus Fortis* inſcriptum, Latinè redditum à *Ludovico* de *Compiegne* natione *Judæo. Pariſ.* apud *Petrum* le *Mounier* in 12.°. ann. 1667.

Extat *de Conſecratione Calendarum* Tractatus. *Pariſ.* 1669. in 12°.

Extat liber cui titulus *Sepher Hammizvos Amſtelodami* 1660.

Extant *Canones Ethici* Ebraicè & Latinè cum Interpretatione & Notis *Georgii Gentii* 4°. *Amſtel.* 1640.

PETRUS BLESENSIS.

Clar. An. D. MCLX.

A Natali *Galliæ* ad *Ligerim* oppido cognominatus, ex Canonico *Bituricenſis* Eccleſiæ, *Bathonienſis* in *Anglia* Archidiaconus, ac poſtea etiam *Londinenſis*, & *Cantuarienſis* Archiepiſcopi Cancellarius: obiiſſe videtur (inquit *Labbe*) circa annum 1200. aut paulò poſt. Scripſit multa, quæ undique conquiſita evulgavit *Pariſiis* in folio apud *Simeonem Piget* anno 1667. viâ *Iacobeâ* ſub ſigno *Prudentiæ*, *Petrus* de *Guſſanvillâ Carnotenſis* Presbyter doctiſſimus, cum Notis & variantibus Lectionibus.

Vir in divinis Scripturis ſtudioſus & eruditus, atque in ſæcularibus literis egregiè doctus; ingenio acutus & vehemens, quia vitia Principum & Prælatorum non palpare, ſed arguere noverat: propter eruditionem & vitæ honeſtatem apud Reges, Principes, & Epiſcopos in precio habitus. *Trithem.*

Vir linguâ diſertus & eloquens, omnigeno nitidioris doctrinæ honeſtamento nobilitabatur. Non aſſentator *Gratonicus*, palpare, ſed teſtis & præco veridicus,

Digitized by Google

veridicus, Prælatorum ac Principum vitia modestè redarguere non metuens, in Gratiam ita venit coram *Henrico* II. *Anglorum* Rege, ut primùm archidiaconatu *Bathoniensi*, posteà *Londinensi*, demumque *Cantuariensi*, per illum donaretur. *Thomæ Becketi Cantuariorum* Archipræsulis, quem pro raro *numine* tunc *Clerus* habebat, tumentem arrogantiam, in Epistolis ad Amicos & in familiaribus colloquiis solerter, sed religiosè, stringebat. *Clerumque* ipsum à vero dissentientem, quasi impetu quodam, sæpiusculè vocabat *Syriam*, *Edom*, *Virulos*, *Bethel*, *Idola Ægypti*, *pingues Samariæ*, *Sacerdotes Baal*, *Iudices qui condunt leges iniquas*, & plura similia. *Ioan. Bulæus.*

Inter dotes animi, quibus *Blesensis* excelluit, principem pono insignem *Sacrarum Scripturarum* scientiam & memoriam, quarum sententiis & Phrasibus sic omnia scripta sua condivit & respersit, ut haud secùs, quàm olim *Elisæus* Propheta ab *Heliâ* spiritum duplicem, sic ille à B. *Bernardo*, cui proximè successit, Spiritum eructandi *Scripturas* hausisse videatur. Deinde Summam in dictandis Epistolis facultatem & celeritatem. *Ioan. Busæus* in vit. *Petr. Blesens.*

Petrus Blesensis, Archidiaconus *Bathoniensis* : vixit tempore *Alexandri* tertii *Pontificis* & *Henrici* secundi Regis *Anglorum*, cui diu familiaris, & administer fuit. Scripsit multa sapienter, & eloquenter. *Bellarmin.* de Script. Eccles.

Petrus Blesensis Archidiaconus *Bathoniensis*, libertate spiritûs in scribendo eximius, & normam vivendi *Ecclesiasticis* præscribens. *Ioan.* Card. *Bona.*

Primus fuit *Petrus* ille *Blesensis*, qui vocem *Transubstantiationis* adhibuit, observante *Calixto*, tract. de *Transubst.* th. 13.

Quæ ex ejus Epistolis nobis supersunt totidem pro *Ecclesia* doctrina & pro pietate sunt Regulæ. *Moreri* Dictionn. Gall.

Ut *Petri Blesensis* meritum innotescat, satis est dicere eum fuisse delectum, ut unum è præclarissimis ævi sui *Politicis* à Gulielmo II. *Siciliæ* Rege, ad *Sigillorum Custodis* munus; plurimos illustres Viros ejus operam quæsivisse tanquam eloquentissimi in ejus seculo, ad maximi momenti Epistolas suas scribendas; & Alexandrum III. Pontificem ejusdem calamo usum esse ad librum illum adornandum quem misit ad potentem quendam *Orientis Principem* qui *Religionis* nostræ *Mysteriis* initiari cupiebat. Magni illius Viri Opera bis jam sub prelo sudaverant. Sed nova hæc Editio duabus cæteris multò absolutior est. Nedum enim ad plurium *Manuscriptorum* trutinam iterum examinata fuit, sed etiam Tractatibus aliquot hactenus ineditis locupletata. Conciones, quas P. *Busæus* ex societate *Jesu* sub *Petri Blesensis* nomine typis mandari curavit, illi non sunt insertæ, quia *Petrus Comestor* earum genuinus *Author* nuper deprehensus est. *Eruditorum Ephemerides* Gallicæ, diei Lunæ 16. Maii 1667.

Petri Blesensis Continuatio ad *Historiam Ingulphi* primùm edita cum *Ingulpho*, *Oxon.* 1684. *fol.* p. 108.

JOANNES CINNAMUS.

Clar. A. D. MCLIX. *Grammaticus*, seu *Notarius Imperatorius* claruit anno 1160. in vivis adhuc anno 1183. *Gul. Cave.*

Scripsit Historiam, quâ compendio *Ioannis Comneni*, diffu è verò *Emanuelis Comneni* filii res gestas depingit. Prodiit *Græcè & Latinè Ultrajecti* in 4. anno 1652. cum Notis *Cornelii Tobii*, itemque *Parisiis* in fol. anno 1670. cum versione, notisque Historicis & Philologicis *Caroli* du *Fresn.*

Satis mihi erit pro hac re stabiliendâ elegantissimi item ac prudentissimi, licèt sequioris seculi scriptoris, *Ioannis Cinnami* testimonium, in quo vertendo illustrandoque diu me exerceo speroque laborem hunc meum, propter pulcherrimam Historiam, ad hunc diem cum vetustate luctantem, meis vigiliis & amicorum operâ, è scopulo in tranquillitatem illatam, *Historicæ* veritatis studiosis non ingratum futurum. *Leo Allat.* in Dissertat. De *Psellis.*

Autor elegans est, si quis alius. Formulis dicendi peregrinis sæpiùs utitur, figuris ex sophistarum penu. Periodi illi concisæ, plenæ, nisi cum compositionis novitate asperantur & obscurantur. Totum se, ut verbo extricem, ad Procopium componit. Et mirum est, inter tot alios posterioris sæculi scriptores, tumultuariè in dicendo scribendoque delirantes, hunc tantùm sapuisse. Non nemo dixerit, eum nimium sibi indulsisse in enarrandis rebus *Græcorum*, quas majores, quàm erant, fecerit. His tamen respondebit *Thucydides*; eatenus sunt tolerabiles alienæ laudes, quatenus seipsum quoque parem arbitrantur alicui illarum assequendæ: in quibus verò imparem, iis invident, fidemque non habent. In *Pontifices Romanos*, cùm sese tulerit occasio, semper & acriter intemperans est. *Idem* in Diatrib. de *Simeonibus.*

Sed omninò modum excessit in suo laudando Principe (*Manuele Comneno*) quem etiam, ubi vincitur, ut victorem nobis describit. Sed illud quàm vanum, quod eum solum inducit pugnantem adversus totum *Saracenorum* exercitum! Dictio ejus purior tersiorque, quam aliorum esse *Græculorum* solet. Imò *Xenophontis* ipsius, quem in Præfatione laudat, æmulus est. *Voss.* l. 4. de *Hist. Græc.* c. 19.

Vitio ipsi vertitur, quòd in laudando *Manuele* modum excesserit. Laudat quidem, sed intra modestiæ limites, nec adulatur; certè adulationis suspicionem à se longissimè se movet, dum ex insitâ animi indole, atque ipso naturæ ductu se ne verbum quidem ultrò aut scientem, nisi verè perinde ac liberè proferre posse profiteatur. *Gul. Cave* in Hist. Literar. Script. Eccles.

Vestro dignum præsidio & tutelâ habeatis maximis quondam Imperatoribus earum *Ioannem* hunc *Cinnamum*, Scriptorem industrium, elegantem, magni *Xenophontis* æmulum, satis ingenio suo indulgentem, satis temperantem; laudantem *Comnenos* Principes suos, ubi ratio, & locus, & merita postulant, non res & fortunas eorum immodicè adulantem, omnibus denique, quæcunque illo sæculo viguerunt ingenia, lumine ac claritate suâ tenebras obducentem.

Cornel.

Digitized by Google

Cornel. Tollius in Litt. ad Provinc. *Ultraject.* ord. quas *Cinnamo* suo præmisit.

Fatendum est, neminem fere alium junioris *Græciæ* Scriptorem aut totâ *Historiæ* serie verbis tam elegantem, aut in *Orationibus* tam bellum, tam argutum esse, atque hunc nostrum. *Idem* in Not. ad *Cinnami* l. 3. c. 14.

Certè in isto Opere, ut in enarrandis *Græcorum* gestis nimium sibi videtur indulsisse, dum ea longè majora, quàm erant, facit; ita in *Pontifices Romanos, Imperatores Germanicos*, atque adeo in *Latinos* omnes, ex innato *Græcanicis* ingeniis odio, seu potius invidiâ, parum æquus, imò semper & acriter intemperans est. *Carol. Dufresn.* in Prolegom. de *Cinnamo*.

JOANNES SARISBERIENSIS.

Clar. A. D. MCLXXII.

Ioannes de *Sarisberiâ*, seu *Salisbury*, natione *Anglus* patriâ *Wiltunensis*, *Theobaldi Cantuariensis* Archiepiscopi, ejusque successoris S. *Thomæ Becket* Martyris primùm Clericus, tum anno 1172. creatus Episcopus *Carnotensis* cessione *Willelmi* dicti ad Albas Manus, filii *Theobaldi* Comitis *Campaniæ*, qui ad *Senonensem*, ac deinde *Rhemensem* Cathedram promotus, per biennium *Carnotensem* Episcopatum concessu *Alexandri* III. Papæ retinuerat. Interfuit Concilio *Lateranensi* anno 1179. unde reversus obiit annò 1181. sepultus in Abbatiâ Sanctæ *Mariæ* vulgò de *Iosaphat* appellatâ *Labbe* de Script. Eccles.

Ioannes Sarisburiensis, natus in Provinciâ *Wilcheriæ* quæ alio nomine Vilugia dicitur, ex primis unus fuit, qui nostræ *Britanniæ* post *Theodori* tempora, *Græcam* & *Latinam* Linguam, suæ puritati ac dignitati restituere laboravit. Avidus bonarum literarum explorator, percepris *Artium* præceptiunculis primis, trajectoque mari, celebriora *Gallorum*, *Italorum* & *Apulorum* frequentabat studia. Dulce nimirum semper habuit, in liberalium *Musarum* Campis exercere ludum, ingenio ad id dexterrimo præditus. Singulari per hos labores linguæ beneficio atque eruditione præstans, *Eugenio* tertio, & *Hadriano* IV. *Rom. Pontificibus*, ac tandem *Cantuariorum* Archipræsuli *Theobaldo*, eximiè charus fuit. Telis tamen acerbissimis nonnunquam infectabatur *Cleri* abusus Scriptor suæ ætatis longè eloquentissimus, *Carmine* ac *Prosâ* excellens. *Ioan. Baleus*.

Ioannes Sarisburiensis Natione *Anglus*, patriâ *Wiltunensis*. Vir ad bonas artes capessendas à naturâ formatus Copiosi, grandis, sublimis ingenii. Insignis Poëta, Orator eloquens, omnes liberales, omnes Mathematicas artes ad unguem calluit. In Philosophiâ tum Morali, tum Naturali profundè eruditus. *Græcæ* Linguæ peritissimus *Hebraicæ* non ignarus Denique in *Sacris Scripturis* omnique *Theologiæ* genere versatissimus. Anno Dom. 1177. factus est in *Galliâ Senonensi Carnotensis* Episcopus. *Carnoti* obiit an. Dom. 1182. dum in *Angliâ* regnavit *Henricus* II. *Pitæus*.

Ejus *Policraticon* magni æstimatur apud Eruditos.

Ioannes Sarisberiensis Episcopus *Carnotensis* tempore *Alexandri* III. supra

Digitized by Google

ævi illius morem doctiſſimus, vir gravis etiam cum de nugis ſcribit. *Joan. Bona.*

Fuit vir *Græcè Latinè* que doctiſſimus, ac prosâ idem ac carmine pollens. Imò, ut optimè *Dempſterus* cenſet, *in eo multiplex lectio, acre judicium, & ut illa ferebant tempora, eloquentia ſatis Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Joannes Sariſburienſis, vir, ſupra quam barbaries ſeculi ferebat, in omni literarum genere verſatiſſimus, unde & *Incomparabilis* pro eâ ætate *Scriptor* dicitur *Roſino* in *Antiq.* Inſignis *Græcus & Latinus*, ita ut utramque linguam in *Angliâ* priſtinæ puritati reſtituerit. *Quenſtedt.* de Viris Doctis.

Dignus ille auctor, qui multorum manibus teratur. Nævi aliqui, ſed illius ævi ſunt: qui doctam ſcripti majeſtatem non impediunt. Atque *mores* noſtri ejuſmodi quoque *Cenſorum* merentur. *Eryc. Putean.* cent. 2. Epiſt. 84. ad *Palsbemium.*

Magnum ingenium, ſumma prudentia, ſingularis eruditio fuere ævo ultimo, in *Joanne Saresburienſi Anglo, Carnotenſium* Epiſcopo. *Epiſtolæ* tanti *Præſulis* magno bono literario nuper memoriæ reſtitutæ ſunt. *Barth.* l. 13. adv. c. 12.

Quô neſcio an ullum ex ſequioribus ſeculis literatiorem Scriptorem habuerit. *Idem* ibid. l. 16. c. 31.

Meritò *Joannem Saresburienſem, Carnotenſium* ante annos ferè quingentos Præſulem tanti faciunt ſummi hujus ævi viri, ut penè *Romanis Scriptoribus* adæquent. Habuit ille ſanè *Scriptores*, iiſque dextrè ad *res & verba* uſus eſt, quos nobis *fata* inviderunt. *Idem* ibid. l. 17. c. 8.

In quo Centone (viz. *Policratico Joannis Sariſburienſis*) multos pannos purpuræ agnoſco, & fragmenta ævi melioris. *Lipſ.* Not. in *Tacit.*

Quamvis ſæpiuſcule purpuræ huic pannum aſſutum videas, non illicò tamen ex bonæ notæ Auctorum cenſu exauctorari omninò merebatur. *Euſthaſ. Sovart.* l. 1. Analect. c. 3.

Joannes Saresberienſis, Cornicula vocatur à *Jano Dousâ* nomine parum honeſto, quodque ſaltem eô locô non merebatur, Scriptor alioqui non malignus, & vel ex ævi barbari moribus, ſi non ubique autores citat, excuſandus, neque tam aſperè habendus. *Thomas*, de *Plagio*, num. 535.

Joannes Saresburienſis multa ex *Apuleio* deſumpſit. *Colvius* in Notis ad lib. de Dogm. Platon.

Videor mihi videre in hoc homine, præter raram quandam facundiam omnis ſcientiæ orbem. *Ioan. Leland.*

Vir *Græcè & Latinè* doctiſſimus, in quo *matutinam ſtellam* de ſuis theſauris *Deum* produxiſſe ait *Petrus Abbas Cellenſis*, lib. 7. ep. 8. *Olear.* in Abac. Patrum.

Vir ætatis ſuæ eloquentiſſimus, & reconditioris cujuſvis Scientiæ genere inſtructiſſimus. Morum ſeveriſſimus Cenſor, & ſi quis alius, rigidi ſervator Honeſti: in carpendis aliorum, etiamſi Regum vel Pontificum vitiis parem adhibuit facundiam & libertatem. Nec amicis pepercit, nec inimicis. Quin nec ipſi *Thomæ*, domino ſuo & familiari, obſtinatum & pervicacem in Regem clementiſſimum animum ſæpius objicere dubitavit. *Gul. Cave.* in Hiſt. Literar.

Hic

Digitized by Google

Hic ut prophanis Scriptis autoritatem conciliaret, impudenter mentitus est. *Ernst.* de verâ Philos.

Plura de hôc Autore memoratu sanè digniſſima, ex Epistolarum *Thomæ Becketi* collectione, non sine lectoris commodo peti possunt.

Extat *Polyeraticus* Lugd. Bat. 1639. 83. & in Biblioth. Patr. Tom. 23.

Extant Epistolæ 303. in Bibliothecâ Patr. Tom. 23.

Epistolarum aliarum prodiit Parisiis. 1611. 4.

THEODORUS BALSAMON.

DIaconus, dein Nomophylax, & Charrophylax, tandem Patriarcha *Antiochenus*, eruditiſſimus sui seculi. Spe sedis *Constantinopolitanæ*, ab *Isaaco Angelo* Imp. lactatus, in *Præsulum* cœtu, translationem ex unâ sede in aliam *Canonibus* non esse contrariam obtinuit, sed *Dositheo*, qui Patriarcha *Hierosolymitanus* fuerat, ab Imperatore promoto, deceptus est. *Scripsit* notas in *Nomocanonem Photii*: & *Syllogen Constitutionum Ecclesiasticarum*; quorum ille in Bibl. *Iuris Canonici Iustelli*, hæ cum notis *Caroli Annibalis Fabrotti* prodierunt. Sed Commentarius ejus in *Nomocanonem* in Bibl. *Basilienſi*, longe amplior extat, quàm qui *Parisiis* habetur: *Scripsit* porrò Meditationes in privilegia *Patriarcharum*, Responsiones ad *Marcum* Patr. *Alexandriæ* ubique acris contra *Latinos*, qui tum *Antiochiam* tenebant. Obiit anno 1203. *Hofman.* Char. A. D. MCLXXX.

A *Spondano* in Epitom. *Annalium Baron.* ad annum 1193. num. 4. vocatur *Iuriſconſultiſſimus*, item *legum* & *Canonum* peritiſſimus.

Theodorus verò peſſimè affectus in *Latinos*, à quibus suâ Eccleſiâ pelleretur: toto opere illo (notis in *Nomocanonem Photii*) ſummâ animi amaritudine à se conscripto, nihil magis elaboravit, quàm ut infamaret *Latinorum* Eccleſiam principalem, *Romanam Sedem*, cujus auctoritate ab *Antiochena Eccleſiâ* se excludi cognoſceret. At quàm calumniosè, astutè, vafroque consilio id egerit, videndum est: In primis vero homo vaferrimus consuetâ arte *Pelasga* apocrypha in sua collectione miscuit cum *authenticis* atq; *probatis*, nempè *Canones Apoſtolorum* dictos, ab Eccleſiâ Catholicâ nunquam receptos & probatos; itemq; rejectos alios, appositosque mentitos *Canones* ad sextam *Synodum*, ex quibus tanquam è Pharetris Sagittas sumit contra *Cœlibatum Eccleſiæ Occidentalis*, *jejunium Sabbati*, & alia id genus. Itemque, quod nemo alius *Græcorum* anteà fecerat, ex *Actis Sylveſtri Papæ*, sub *Euſebii Cæsarienſis* nomine falsò *Græcè* scriptis edidit edictum *Conſtantini* de *Donatione*, non ut rem gratam faceret *Romanæ Eccleſiæ*, sed ut *Constantinopolitanum Patriarcharum* ostenderet antiquiſſimum. *Baron.* ad ann. 1191.

Neque hîc omittenda cautio *Ioannis Mariæ Braſichellani* in expurgatione Bibliothecæ *Bignæana* veterum *Patrum*: *Memineris Lector Theodorum Balſamonem Græcum esse Schismaticum, Eccleſiæ Romanæ Hostem, erroribus non paucis defœdatum, ut notavit Genebrardus in Chronologiâ*, p. 616. & 622. *Ideoque Scholia ejus ac Commentaria cautè legenda, nec eis nimium fidendum.* Phil. Labbe de Script. Eccleſ.

Digitized by Google

Hunc *Theodorum Balſamonem* jure *Canonico* pariter ac *Civili* inſtructiſſimum fuiſſe, non tam ex aliorum teſtimoniis, quàm ex ſuis ipſius Operibus conſtat. Multa ſiquidem compoſuit, quæ omnia ad *juriſprudentiam* ſpectant------Inter omnia autem Opera, quæ illuſtris hic in utroque *Jure* princeps elaboravit, primum illud jure merito habetur, quo antiquos *Conciliorum Patrumque Canones* interpretatus eſt *Gul. Bevereg.* Prolegom. ad *Canones.*

ὁ ἱερὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ, &c. Divinus ille vir, *Antiochia* Patriarcha, accuratè percallebat *Civiles* & *Canonicas* Conſtitutiones,& ab omnibus in hiſce rebus celebratus fuit. Ejus autem ſcripta, quæ ad *Canonica* & *Civilia* lemmata edita ſunt, non in omnibus, quod mirum eſt accurationem habere cernuntur, ſed velut ex oblivione maximè & inconſiderantiâ procedentia, alibi etiam in ſeipſis diviſa. Nec de eo dubitat qui diligenter conſiderârit, inveniens ejus ſcripta ſubtilitati viri non reſpondentia. Ego autem etiam illo vivo multos audivi *Conſtantinopoli* legiſperitos, qui quaſdam viri illius ſententias reprehenderent, quòd non eſſent rectè prolatæ in *Canonum* & *Legum* interpretationibus,& aliis hujuſmodi voluminibus. *Ioan.* Epiſc. *Citri* in Epiſt. ad *Conſtantinum Cabaſilam* Archiepiſc. *Dyrrachii.* Vide *Gul. Bevereg.* ibid.

Vixit uſque ad annum 1203. quo capta eſt à Latinis *Conſtantinopolis.* De obitu verò ejus nihil conſtat. Græcorum ſui temporis citra invidiam doctiſſimus, Juris Orientalis Canonumque Eccleſiaſticorum, omnium quos unquam tulit ferax Græcia, peritiſſimus. Erat præterea Eccleſiarum Orientalium adversùs Latinos acerrimus propugnator, quo nomine convitia in illum pleno ore effundunt *Baronius*, aliique cauſæ Pontificiæ Sectarii. *Gul. Cave* in Hiſt. Literar. Script. Eccleſ.

Extant Græc. Lat. Commentarii in Canones Apoſt. & Conciliorum, Epiſtolæ SS. Patrum, *Pariſ.* 1620. fol. & cum Notis *Beveregii* in Pandect. Canon. *Oxon.* 1672. fol.

Verſio Latina Expoſitionum *Balſamonis* in *Photii* Nomocanonem, *Gentiano Herveto Gallo* auctore, primùm prodiit *Pariſiis* 1561. eodemque anno altera, è librariâ *Bonifacii Amerbachii*, auſpiciis *Henrici Agylæi, Belgæ*, qui itidem latinitate donavit, *Baſilea* editâ, per *Ioan. Oporinum.*

Rabbi DAVID KIMCHI.

Clar. A. D. MCXV.

HIſpanus, Filius Rabbi *Joſephi Kimchi*, Grammaticus doctiſſimus, floruit Anno Dom. 1190. *Alſted.*

Scripta ejus hæc ſunt: *Michol*, id eſt, ſummæ partes duæ; altera Grammaticas Regulas complectitur, altera Dictionarium Talmudicum----Commentarii in libros *Joſue*, *Judicum*, *Samuelis*, Hiſtoriam Regum, in *Prophetas*, *Iſaiam*, *Jeremiam*, *Ezekielem*: & in duodecim minores Prophetas: in Pſalterium----Liber Radicum.

Nomen eſt familiæ quæ tres viros inſignes habuit; viz. *Joſephum* Patrem, & *Davidem*, *Moſemque* Filios: quorum uterque *Grammaticam* edidit, ſed ille pleniſſimè

Digitized by Google

pleniſſimè ſcripſit de hac arte, quem *Chriſtiani Doctores* plurimùm ſequuntur. *Druſ.* Not. in Tetragram.

Vir talis, qui quod literam quod Hiſtoriam, quod denique Idiomata vocum attinet, plurimum lucis ac utilitatis *Veteri Teſtamento* adferat. Nonne ex ſolo ipſius libro *Radicum* ſole clarius ipſius *Ebraica* eruditio ſolidiſſima refulget? certè ſuo *Michel*, omnem laudem eſt ſupergreſſus. *Dilheri* Diſputat. Academic.

David Kimchius, author, ut doctus, ita (niſi ubi nimio in *Chriſtianos* zelo præceps rapitur) ſobrius & gravis. *Pocock* Not. Miſcel. in Port. Mol. c. 4.

Magnus *Chriſtianorum* adverſator, vocatur *Grotio* in 5. l. *Verit. Rel. Chriſt.* ſect. 22.

Ex *Judæis Maimonides* præſtat & *Kimchius*, quorum ille in ſuo *More Hannevochim*, hic in *Michlol & Schoraſchim* Criticæ Sacræ, tum ad Linguæ Sanctæ, tum ad Rituum & Ceremoniarum notitiam tantum confert, ut à Bibliothecâ Theologicâ non facilè poſſint abeſſe. *Hottinger.* Bibliothecar. Quadripart. p. 175.

Multùm laudat *Kimchi* librum *Radicum Paulus Fagius:* Neſcio (inquit) an unquam liber in *Hebraâ Linguâ* à quoquam mortalium ſcriptus ſit, qui eo plus prodeſſe poſſit omnibus ſolidè Hebraicari cupientibus. *Faul. Fag.* Præfat. præfix. *Thisbiti.*

Ut ex *Rabbinis Hebræorum* in *Vetus Teſtamentum* noviſſimus eſt, præter Rabbi *Levi Ben Gerſon*, ſic etiam doctiſſimus, minimè ſuperſtitioſus, & Chriſtianorum lectioni aptiſſimus judicatur. *Geſner.* in Biblioth.

R. *Davidi Kimchi* honorificum viſum fuit à ſuperioribus diſſidere, ut famam apud poſteros ſibi conciliaret. Atqui hic ſæpè dormit, magiſque eſt Grammaticus quàm Theologus, qui proinde à *Judæis* negligitur, & tantùm habetur pro Grammatico. *Poſſevin.*

R. *David Kimchium*, qui eſt *Hiſpanus* æquè ac *Aben Ezra* præ omnibus Judæis Grammaticis ſequuti ſunt Theologi, tum propter ejus methodum, tum propter Styli puritatem. Ab illa familia prognati multum in Hebraicam linguam laboraverunt. *Moſis Kimchi* fratris *Davidis* Grammaticam habemus quæ in *Latinum* verſa fuit. Præterea quæ *Joſephi Kimchi* patris eorum Libri à Rabbinis quandoque citantur. Sed quia *R. D. Kimchi* omnes alios antecelluit, ejus ferè ſolius opera poſterioribus his ſeculis lecta ſunt. Chriſtiani ea tranſtulerunt prout ea ſibi neceſſaria deprehenderunt, imo ipſa tamquam ſuarum Verſionum normam ſibi propoſuerunt. Recentiores Judæi cæteris omnibus Grammaticis illos etiam anteponunt: Et *Aben Melech* qui Grammaticalium interpretationum Rabbinicarum in totam Scripturam Synopſin conſarcinavit, huic Authori præſertim adhæret. De illo dicit neminem inter Judæos ei comparari poſſe, tum quoad *Maſſora* ſtudium, tum quoad bonorum Exemplarium Biblicorum quæ in *Hiſpania* extabant perquiſitionem. Interea tamen utcumque ſatis exactè *Maſſoram* ſequatur Kimchi. ab illa nihilominus quandoque recedit, literaſque invicem permutat ut meliorem ſenſum ernat. Jeſ. *Rich. Simon.* Hiſt. Crit. Ut. l. 1. c. 31.

R. D

R. D. *Kimchi ad* Scripturarum ſenſum literalem animum etiam appulit; Ejuſque Commentaria minùs tædioſa forent, ſi tot Grammaticis ſubtilitatibus non ſcaterent. Idem ibid. lib. 3. c. 6.

Inter *Rabbinos* qui excelluerunt in explicatione ſenſus literalis Scripturæ Sacræ, D. *Kimchi* præ cæteris æſtimatur. Ille eſt qui graviores *Grammaticæ* difficultates explanavit. Ab illo *Pagninus* & plerique omnes cæteri *Authores* qui *Lexicis* condendis operum navarunt Verborum ſignificationem didicerunt. Illi præſertim Recentiores *Hebraicæ Linguæ Idiotiſmorum*, notitiam acceptam ferre tenentur. *Ephemerid. Erudit.* Gall. diei Lunæ 6. Decemb. 1666.

Seculo 13. vivebat, & in *Hiſpania* natus erat, ex familia inter populares ſuos illuſtri, cum & ejus Pater & Frater ejus duo celeberrimi *Rabbini* fuerint. In maximam Scripturæ Sacræ partem Commentarios elucubravit, qui apud Judæos in magno pretio habentur, ſed quorum Chriſtiani ſufficienti notitia carent, quia pauci reperiuntur inter hos qui Hebraicum Idioma ſatis perfectè calleant ad Rabbinorum claram intelligentiam. Idem ibid.

Pſalmos IV. cum interpretatione ejus Hebraicâ, edidit Hebraicè cum verſione ſuâ Latinâ *Ioannes Bourdelotius Senonenſis*, advocatus *Conſiſtorii* aulici. *Lutetiæ Pariſ.* in 4 ann. 1619.

Commentarii in omnes Pſalmos *Davidis* ex Hebræo Latinè redditi à Domino *Ambroſio Janvier* Congreg. S. *Mauri* Monacho *Benedictino*. *Pariſ.* in 4. apud *Lud. Billaine* ann. 1666.

ROGERUS HOVEDENUS.

Clar. A. D. MCXCIX.

Eboraci in *Angliâ* nobilibus parentibus ortus, ac primarius quondam *Theologiæ* in Academiâ *Oxonienſi* Profeſſor, vixit uſque ad annum 1200. Quo autem anno defunctus ſit, incertum eſt. Inter domeſticos *Henrici* II. *Angliæ* Regis aliquando fuit, quo defuncto, *Hiſtoriam* ſive *Annales Gentis ſuæ*, duobus elaboravit libris, eos auſpicatus ubi *Beda* deſiit, ab anno ſcilicet *Chriſti* 731. perduxit autem uſque ad *Johannem* Regem, qui anno 1199. regnare cœpit. Extant *Annales* inter Autores *Rerum Anglicarum* ab *Henrico Savilio* editos, anno 1596. *Londini* iterumque *Wechelrianis* Typis *Francofurti* Anno 1601.

Dum egit in *Aula*, ſolebant aliquid nonnunquam ab eo conſilium petere in Juris controverſiis difficilioribus, unde vidit è re ſua fore, ſi ſtudiis *Cæſarei* vel *Civilis Juris* ſe dederet, ad aliquot igitur annos illi ſcientiæ navavit operam. Deinde etiam ad *Jus Pontificium* vel *Canonicum* animum adjecit, & in utroque non contemnendos fecit progreſſus. Hâc igitur doctrinâ & in rebus agendis dexteritate, aucta eſt apud Regem viri auctoritas, aucta gratia, auctæ denique facultates. Verùm *Henrico* Rege mortuo, reliquit *aulam*, mutavit animum, & ad *Hiſtorias* tum legendas, tum etiam ſcribendas ſe contulit, ſcripſitque *Annales* gentis noſtræ longè accuratiſſimos, non ſolùm annos, ſed etiam menſes, dies, & nonnunquam Horas diligenter annotans——Has Hiſtorias Ann. Dom. 1291. omni diligentiâ, donec invenirentur, per Bibliothecas *Angliæ* perquiri fecit *Edvardus*

Digitized by Google

Edvardus Primus *Angliæ* Rex, eo tempore quo dubitari cœpit de *Supremo Dominio* Regum *Angliæ* in Regnum *Scotiæ*: de quâ controversiâ scribit *Ranulphus* in *Polychronico* libro septimo, capite 39. Sed apud hunc & alios plurimos Auctores res adeò clara inventa est, ut posteà nullus relictus fuerit dubitandi locus, quin *Rex Scotiæ* semper fuerit Regis *Angliæ* Vassallus, tenueritque Regnum suum tanquam *Anglicani* Regni verum & legitimum *feudum*. Porrò *Rogerus* suis Historiis & aliis Scriptis laudatissimis nomen omni posteritati, imò potiùs immortalitati commendavit. *Joan. Pitseus.*

Rogerus Hoveden, vel *Hovedenus*, *Chronographus* insignis, in *Eboracensi* provinciâ, ex illustri *Hovedenorum* familiâ natus, plurimum apud suos *Anglos* ingenii dexteritate valuit. *Joan. Balæus.*

Rogerus de *Hoveden*, insignis Historicus, scripsit libros duos *Annalium Anglicanorum* valdè diligenter, & pervenit usque ad *Johannem* Regem, qui regnare cœpit Anno Dom. 1199. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Vir clarissimus *Henricus Savill*, præfatione in *Scriptores Anglia* à se editos *Londini*, vocat eum *Auctorem cum primis bonum & diligentem, verissimumque superiorum temporum Indicem.*

Tantùm interim Lectorem admonitum volo, fuisse quendam *Rogerium Hovedenum*, hominem non indoctum, qui eâdem quâ ille (*Simeon Dunelmensis*) serie, *Historiam* deduxit à *Bedâ* ad *Johannis* Regis Imperium, quem ob Historiam avitam ut meritò probandum putem, ita improbandum, quòd picta *Simeonis* prata, nulla ejus nominis mentione prorsus habitâ, compilaverit. *Joan. Leland.* MS. de viris Script. *Anglic.*

Hic mihi non placet *Rogerius Hovedenius*, vir alioquin laudandus, qui Scrinia *Simeonis*, suppresso ejus nomine, strenuè compilavit, & aliena pro suis, gloriæ avidulus, supposuit. *Joan. Leland.* Comment. in *Cygn. Cant.*

Manuscriptum hoc opus *Cantabrigiæ* adservat Bibliotheca, quæ est in Collegio S. *Benedicti. Thomas James* in Bibliothecâ eâ S. *Benedicti* exstare ait *excerptiones* de *Chronicis Roberti de Hoveden.* Uti quoque privatâ Baronis *Lumleiani*, atque alia *Gualteri Cop. Voss.*

GULIELMUS NEUBRIGENSIS.

Gulielmus cognomine *Parvus*, *Anglus*, *Bridlingtona* in agro *Eboracensi* natus, Cœnobii *Neuburgensis* (inde illi *Neuburgensis* nomen) ordinis *Augustiniani* Canonicus, claruit anno 1200. etiam ante plures annos clarus, quippe qui natus est anno 1136. Obiisse volunt anno 1208. *Gul. Cave* Chartophyl. Clar. An. D. MCC.

Sub *Richardo* Rege, ac *Joanne*, claruit *Gulielmus Little*, qui & *Parvus*, sive *Gallico* cognomento *Petit*. Imò nec alius est *Gulielmus Neubrigensis*, quomodo vocatus, quia *Novoburgensis* Monasterii propè *Sylvam Cæcilianam* Canonicus, ac Doctor Theologus fuerit. Hic, præter alia; edolavit libros duos de *Regibus Anglorum*: Item Historiam de *Gestis Anglorum* libris quinque: qui Manuscripti supersunt *Cantabrigiæ* in Collegio S. *Benedicti. Thomas James* ait, eos manu recen-

Digitized by Google

tioris ſcriptos quibuſdam in locis eſſe reſtitutos & perfectos. At primus eos in lucem protulit *Guilielmus Sylvius*. Orditur ab anno 1066. quo *Guilielmus* cognomento *Nothus, Dux Normanniæ, Haraldo* Regi *Anglorum*, bellum intulit: Hinc autem paucis omnia perſtringit, uſque ad annum 1135. quo ſe natum fuiſſe ſcribit: inde verò fusè omnia perſequitur, uſque ad annum 1197. *Polydoro Virgilio Veridicus Auctor* nuncupatur. At à *Guilielmo Lelando* non injuriâ reprehenditur, quòd modum non tenuerit in culpando *Galfredo Monemutenſi*. Nam etſi multa fabuloſa in eo ſint; tamen non tam multa, quàm ille videri vult. Nec ipſe effugere potuit *Newbrigenſis*, quin fabulas multas Hiſtoriæ ſuæ inferciret. Interea diſſimulare non poſſumus, longè majori judicio, ac delectu, in ſcribendâ Hiſtoriâ *Newbrigenſem* uſum eſſe, quàm *Galfredum Veſſ.* de Hiſt. Lat.

Is humanis juxtà ac Divinis Studiis tantoperè adhærebat, ut nullam ferè horam rectè collocatam putaret, niſi in doctorum librorum lectione. A *Polydoro Vergilio*, *Veridicus Author* pronunciatur, quòd *Britannicæ Hiſtoriæ* fidem non læſerit. A *Lelando* æquiore rerum noſtrarum cenſore, è contrà juſtiſſimè reprehenditur, quòd *Britannicarum* Antiquitatum ignarus, tam calumniosè cum *Galfrido Monemutenſi*, homine erudito, & mortuo, tam acriter in *Chronicorum* ſuorum Proœmio decertaverit. *Arthurum*que fortiorem eſſe, *Lelandus* dicit, quàm qui ſupprimeretur à deſide *Monacho* ac alium fuiſſe *Merlinum*, quàm putaret ſubjiciendum alicujus cucullati judicio: quum eorum nomina de medio tollere niteretur. Erat tamen *Guilhelmus* (inquit) ne quem juſtâ defraudem gloriâ, vir ſuâ ætate, rerum temporibus recentioribus geſtarum non ignarus; ſed multò in *Scripturarum* Interpretatione, ut ex ejus facilè apparet libris, fœlicior. Scripſit ab An. *Dom.* 1066. ad an. 1197 ſtylo ſatis nitido. *Joan. Balæus.*

Natione *Anglus*, patriâ *Eboracenſis*, ex Oppido *Bridlingtono*, & in *Cœnobio Neuburgenſi* juxta Sylvam quæ dicitur *Cuculina*, ſecundùm inſtitutum S. *Auguſtini Hipponenſis* Epiſcopi Canonicus regularis. *S. Theologiæ Doctor*, in profanis etiam literis bene verſatus. Vir ingenii, ut videtur, vafri & aſtuti, nonnihil item ambitioſi. Magnatum adulator, & ſæcularis potentiæ nimius fautor. Unde mihi de veritate in Hiſtoricis narrationibus non parum ſuſpectus. A *Lelando* certè nec immeritò reprehenditur, quòd Hiſtoriam *Galfredi Monumetenſis* tam rigidâ cenſurâ notaverit. Erat tamen in Sacris Scientiis eruditus, & in ſuis Scriptis ubique ſatis politus. *Joan. Piſæus.*

Stylus eſt *Gulielmo* ſatis Latinus, ſatis nitidus, longè purior quàm quo Scriptores noſtri coætanei uti ſolebant. Ad Hiſtoriæ ejus fidem non parùm facit, quod quæ tradit, aut ipſe ſuis vidit oculis, aut à viris fide dignis accepit. *Gul. Cave* in Hiſt. Literar.

Extant *Hiſtoria Anglica* libri 5. cum Notis *Joannis Picardi, Pariſiis* 1610. 8o.

STEPHANUS LANGTONUS.

Clar. Ann. D. MCCIV. ANglus, primùm Gymnaſii *Pariſienſis* Magiſter fuit in *Theologiâ*, & ſæcularis *Canonicus* ad ædem *B. Mariæ* exinde à *Papâ Innocentio* III. creatus eſt Presbyter.

Digitized by Google

Presbyter *Cardinalis* Tit.S. *Chryſogoni*; ac tandem in Patriâ *Archiepiſcopus* factus *Cantuarienſis*:qua in dignitate admodum ſenex obiit anno ſalutis 1228.nono Regis *Henrici* III. anno, Epiſcopatus ſui 21. *Scripſit Commentarios* in omnes & ſingulos *Vet. Teſtamenti* libros,& in Epiſtolas D. *Pauli*; aliaque plura,quæ habentur MSS. in *Bibliothecis Anglicis*, alibique.

Stephanus Langton, Anglus ad literas natus, *Gymnaſii Pariſienſis* Magiſter in *Theologiâ*, & ad fanum *D. Mariæ* Canonicus Secularis, ac tandem ſupremus ejus ſtudii Cancellarius, in Philoſophiâ *Ariſtotelicâ* nulli ſuo tempore habebatur ſecundus.Utramque Theologiam,& *Scholaſticam* & *interpretativam* ingenio callidus, novo *prælegendi* genere per ſubtilitates docuit: *Scripturaſque Sacras* multis annis quàm ſuperſtitiosè per *Allegorizationes* ac *Moralizationes* expoſuit. Qui mos diabolicus, unoquoque ferè pro ſui ipſius interpretante commodo in maximum rei *Chriſtianæ* detrimentum, ad hanc noſtram ætatem ſemper in deterius accrevit. His initiis clarus, & *Romam* à *Pontifice Innocentio* III. accitus, inter *Palatinos*, *Palatinus* & ipſe, *Theologiam* publicè profitebatur:ad *S. Chryſogonum* Presbyter tandem *Cardinalis* effectus. Mortuo interim *Huberto Cantuarienſi* Archiepiſcopo, idem Pontifex (inquit *Lelandus*) ad ſolitas artes recurrens cauſabatur neſcio quid, ut *Stephanus* iſte ſubſtitueretur.Satis enim(ait) ſatis ſciebat illum in *Angliâ* magno uſui ſibi futurum, utpote hominem à ſeipſo non ab *Anglo*, honoribus auctum. *Joannes* verò *Rex*, ut erat animo excelſo & planè invicto,tantam injuriam non ferens, *Stephano* ſtatim regno ſuo interdixit. *Joan. Balæus.*

Nemo Scholaſticas ſubtilitates ſive in *Theologiâ* ſive in *Philoſophiâ* clarius illo explicavit. Nemo Sacræ Scripturæ ſenſum, tam allegoricum quàm moralem feliciùs enodavit---- Dum eſſet *Archiepiſcopus*,ad reformandum *Clerum*,& *Populum Anglicanum*, inſignes *Eccleſiaſticas* Conſtitutiones numero quadraginta & octo prudentiſſimè compoſuit. Omnes tum *Veteris* tum *Novi Teſtamenti* libros primus omnium in *Capita*, uti nunc habemus,ad eorum, qui Sacris Literis ſtudent, utilitatem, multo cum judicio diſtribuit & diſtinxit.Quod ante illum fortè vix quiſquam unquam cogitavit, & in iis poſt illum nemo mutandum aliquid judicavit. *Joan. Piſæus.*

Thomas Waldenſis in *Doctrinali* mentionem honorabilem hujus viri non ſemel facit, & ejus argumentis atque auctoritate nonnunquam utitur.

Stephanus Anglicus, gymnaſii *Pariſienſis* quondam decus & rector, in divinis Scripturis ſtudioſus, & eruditus, atque in Philoſophiâ *Ariſtotelicâ* nulli ſuo tempore ſecundus, theologiam multis annis gloriosè docuit, & primus Scripturam Sacram *moraliter* exponere cœpit. Et hinc mos inolevit, ut Magiſtri Scholaſticæ Theologiæ divinos libros in Scholis lucidiùs & faciliùs aperirent: ſcripſit ergo in ſacras literas multas præclaras expoſitiones,ſed præſertim in Octateuchum Commentariorum libros undecim, & in ſexdecim Prophetas libros ſexdecim, ſtylo & affectibus non ingratos,ſicut ex Fragmentis ejus,nuper à *Tilmanno* Carthuſiano in Tomis Allegoriarum publicatis, apparet.*Sixt. Senenſ.* Biblioth. Sanct. l.4.

Homo egregiè doctus vocatur *Francisco Godwino* in lib. de Præsul. Anglic.

Ob eminentiam scientiæ morumque probitatem factus est Archiepiscopus *Cantuariensis. Oudin.* in supplem. de Script. Eccles. à *Bellarmin.* omissis.

Extat Libellus de *Translatione B. Thomæ Cantuariensis* ad calcem Epistolarum *Thomæ Becket* nuper edit. *Bruxell.* 1682. 4. ad R. *Joannem* ap. *Dacher.* Tom. III. inedita dabunt *Balæus, Pitsæus, Jamesius*, alii.

NICETAS ACOMINATUS.

Clar. An. D. MCCIV.

A Patriâ dictus *Choniates*, vir *Constantinopolitano* Imperio illustris, floruit initio Seculi decimi tertii. Magnis muneribus sub *Imperatoribus* defunctus, captâ à *Latinis Constantinopoli*, Anno 1204. *Nicæam Bithyniæ* concessit, ducta ibi puellâ, quam hostibus eripuerat. Libris 21. complexus est *Historiam* annorum 85. nempe ab obitu *Alexii Comneni*, ubi desierat *Zonaras*, usque ad annum 1205. quo *Baldvinus* obiit.

Zonaram tuum, vir amplissime, *Choniates* sequitur, homo suâ ætate non tantùm magnis dignitatibus ornatus, sed etiam ingenio & multiplici doctrina præstans, & veritatis Historiæ, ut mihi videtur, ubique studiosus---Atque utinam alius *Græcus* extitisset qui ab hoc autore & *Chalcocondyla* prætermissa, pari facundiâ prosecutus esset. Major enim est *Choniatæ* copia & diligentia lectioque jucundior, quàm *Zonaræ. Hieronym. Wolph.* in Epist. ad *Ant. Fugger.* quam *Niceta* præmisit.

Ex affectatione nescio cujus insolentis elegantiæ & Poëticæ dictionis æmulatione, in salebras sæpè incidit: & duris, ne ineptis dicam, utitur Metaphoris, in *Proœmio* præsertim, ubi cumprimis difertus videri cupit. Quòd si totam Historiam simili oratione involvisset, in *Laramias* ire, quàm molestiis *conversionis* conflictari maluissem. Sed quia tolerabiliter loqui incipit, cùm ad rem ipsam ventum est: Hanc quoque operam studiosis *Historiarum* dare volui. *Idem* Proœm. Annotat. in *Nicet.*

Nicetas parum adhuc vulgo notus, fateor; sed dignissimus notitiâ: purum rectumque ingenium, si aliud illo ævo. Stylus ejus operosus, *Poëtas & Homerum* sæpè resipiens: at res & narratio ipsa distincta, composita; sine vanitate, sine ineptiis, brevis, quod satis sit, & fida. Crebra apud eum & opportuna Monita: judicia non libera solùm, sed sana. Ad summam, legite vos *Politici*: gratiam mihi aliquis pro indicio habebit, certè debebit. *Just. Lips.* l. 2. Politic. c. 9.

Quæ (simplicitatem & *elegantiam*) cùm polliceatur in exordio suarum Historiarum unà cum perspicuitate Historiæ maximè necessaria *Acominatus Choniates*, & nihil minus præstiterit putidus *Scriptor*, verè in illum adnotavit *Alexander* fortasse *Chartophylax*: Nescio quid dicam, ô *Choniata!* Dicis, sapientiæ esse, conscribere *Historiam* dilucidè & perspicuè, deinde ænigmata & obscurissima, scilicet tanquam in *Barathro* abdita, scribis. *Lud. Bisciola* Tom. 1. Horar. subcisiv. l. 5. c. 15.

Diligens

Digitized by Google

Diligens fuit *Homeri* Lector ac imitator, adeo, ut ob Poëticam atque intolerentem Dictionem quandoque durior fiat: cum primis in *Præfatione*, quæ sanè salebrosa: in cæteris molliùs fluit. Quod & de se in *Præfatione* promittit. Ut mihi quidem videatur *Præfatione* eâ ostentare voluisse, quantus *Logodædalus* foret: quod si similiter in Historia feciſſet, næ ille multò etiam minus laudis, quàm nunc habet, mereretur. *Voss.* de Hist. Græc.

In *Niceta Thesauro* satis feliciter procedebam, quamvis in eo quoque libros aliquot, præsertim priores & posteriores non paucioribus salebris scatentes deprehenderim------*Nicæam*, quæ *Bithyniæ* Metropolis est, se contulerat, ubi, quod supererat vitæ, *literario* otio impenderet. Quod quidem quantâ diligentiâ laboreque præstiterit, testantur æternumque testabuntur Divinæ Lucubrationes, quas in hoc opus verè aureum congessit. *Petr. Morellus* in Epist. ad *Joann. Sanctandreatem*, quam *Niceta Thesauro* præmisi.

Historiarum libros 21. vertit *Hieronymus Wolphius*, ediditque *Basileæ*, Anno 1557. dein *Genevæ* prodiit, Anno 1593. & Anno 1647. Opus hoc insertum est *Bibliothecæ Byzantinæ*.

Niceta Thesaurus Fidei Orthodoxæ prodiit *Græcè* & *Latinè*, interprete *Petro Morello Taronensi*, in Bibliotheca *Patrum* Magna, tom. 12. *Parisiis* 1644. in fol. ibid. 1654. folio.

RODERICUS XIMENIUS.

NAvarræ fuit. Anno *Domini* 1208. factus est Archiepiscopus *Toletanus*. Inde *Rodericus Toletanus* multis audit. Obiit anno 1245. Clar. An. D. MCCVIII.

Multum gloriæ comparavit libris 9. de rebus *Hispaniæ*; quas exorditur ab *Herculis* in eas terras adventu; ac perducit usque ad tempora *Ferdinandi* III. Id brevi, sed suavi eloquio facere, sententia est *Roderici Sanctii*, Episcopi *Palentini*. *Voss.* de Hist. Lat.

Martinus Præsul *Toletanus* obiit. Successit *Rodericus Semenus* domo *Vasco*. Hominem externum, spectatæ vitæ probitas eruditioque, ut ea erant tempora, singularis ad eum honoris gradum provexit. *Joan. Mariana* l. 11. de reb. *Hispan.* c. 21.

Rodericus Ximenius, Archiepiscopus *Toletanus*, domo *Navarrâ*, literarum humaniorum, potissimùm verò antiquarum recentiorumque Historiarum longè peritissimus. Multum huic, ut & *Lucæ Tudensi* Episcopo, meritò omnes debent, quòd res præclare gestas situ ac squalore obsitas, peneque sepultas ab interitu vindicarit ad posterosque transmiserit. Plurimarum hic rerum historias libris 9. itemque *Gothorum*, atque *Hunnorum* res gestas est complexus, resque quibus & ipse interfuit, memoriæ fideliter mandavit. *Andr. Schott.* in *Hispan.* Biblioth.

Hispania (*Roderico Ximenio*) summum beneficium debet, quòd res à suorum temporum memoriâ, propter vetustatem abolitas atque remotas insigni opere posteris tradidit. Verè is *Hispanos*, *Hispaniâ* in terrâ peregrinantes errantesque, quod de *M. Varrone Cicero* commemorat, tanquam hospites, quasi do-

Digitized by Google

mum deduxit. *Hieron. Surita* l. 2. rerum ab *Aragon.* Reg. gestarum.

Joannes, *Gerundensis* Episcopus, sic censet initio *Paralipomenorum*: In rebus *Hispanicis* laudabiles esse, *Trogum Pompejum*, *Orosium*, & *Isidorum Hispalensem*: tolerabilem *Rodericum Toletanum:* cæteros somnia contexere.

Lambertum etiam *Schafnaburgensem* haud planè contemno in rebus *Germanicis*: uti nec *Rodericum Toletanum* in *Hispanicis*. Uterque bonus, quantum potuit in tali ævo. *Lipsi.* in Not. ad l. 1. Politic. c. 9.

Anno millesimo ducentesimo decimo quinto, peregrinatione suscepta, *Ro*dericus noster *Romam* abiit, & Patrum Concilio, quod mense Novembri inchoatum est in templo *Lateranensi*, interfuit. In eo conventu orationem ad Patres habuit, *Latinâ* quidem linguâ conceptam, cæterùm aliarum linguarum, quarum expers non erat, *Italica*, *Germanica*, *Anglica*, *Gallica*, floribus ornatam, sententiisque distinctam: ut miraculi instar Patribus esset, tantam *Hispanum* hominem linguarum facultatem assecutum esse, quantum ab *Apostolorum* ætate ulli homini negabant contigisse. *Aub. Miræus* de Script. Eccles.

Andreas Schottus in Notis ad illum, *Epitaphium* ejus annotat, unde sæculi rudi-tatem agnoscas: *Mater Navarra*, *Nutrix Castella*, *Schola Parisius*, *Sedes Toletum*, *Hortus Mausoleum*, *Requies Cœlum.*

Semper in *Hispaniâ* vivet Auctoritas *Roderici*, memoria vigebit, cujus defuncti manibus in pluribus maximi Templi *Toletani* Sacellis ad hanc diem parentatur; aliquot Sacerdotiis ejus jussu atque impensâ, eam ob causam constituris. *Casimir. Oudin.* in Supplem. ad *Bellarm.*

Extant de *rebus Hispaniæ* libri 9. item *Historia Ostrogothorum*, *Arabum*, &c. *Hispaniæ* illustratæ Tom. 2.

FRANCISCUS ACCURSIUS.

Clar. An. D. MCCXXIII. *Florentinus*, Jurisconsultus celeberrimus, mortuus est *Bononiæ* anno 1229. Juxta quosdam, Anno ætatis 37. demùm Legum studio vacare cœpit, & nihilominus summus Jurisconsultus evasit. Is primus Jus Glossis illustrare ausus est. *Guid. Pancirol.* & *Konig.* in Bib^l.

Vir magni ingenii, & singularis industriæ, dicitur *Boxhornio* Monumentis Illustr. Vir.

Franciscus Accursius Florentinus, ferè quadragenarius, ad Jus Civile accessit, sub *Arone* & *Odofredo*, in quo tantum profecit, ut Magistros longè superaret, relictaque professione Juris publicâ in solitudinem se recepit, in quâ per septennium scripsit Glossas in *Pandectas* & *Novellas*, & per aliud biennium in *Codicem*, ut ipse de se testatur, in quibus mirâ brevitate Leges omnes similes addit, dissentientes conciliat, & ex iis tantam industriæ, judicii, memoriæque famam est assecutus, ut nemo post eum Juri Glossas adjicere tentaverit & Interpretes post eum ex ejus admiratione parem operam in ejus Glossis explicandis ac in verbis legum impenderint, quod sanè in iis meritò reprehendendum est; adeoque eum insecuti aliam viam docendi Juris per *Commentarios* prolixos inierunt contra *Justiniani* sanctionem

Digitized by Google

ſanctionem prohibentis *Commentarios* legibus ſuis aſcribi. *Arth.Duck* de Uſu & Authoritate Jur.Civ.Rom.l.1.c.5.

Tanta eſt *Accurſii* Authoritas,ut ex ejus ſententiâ cauſa judicanda ſit, quoties inſignis aliquis Interpres ei adhæreat. *Idem* l.1.c.8.ſect. 6.

Accurſium verò omnibus Interpretibus *Græcis & Latinis* anteponit *Cujacius*, à quo quicquid *Bartolus* aliique aberraverint ſomnia appellat. Vide *Cujac.* l.12. obſervat. 16.

Accurſius noſter,vir plane talis,ut eum,ſi cùm Latialis phraſis, tum præcipuè Antiquitatis magis fuiſſet peritus, omnibus tam Græcis quàm Latinis Interpretibus Juris, ſi mei arbitrii res foret,anteponere non dubitem.Sed hoc lumine deſtitutus,mirum quàm ille ſæpiùs quaſi in *Cimmerios* delatus eſſet,cæcutiat,quàm frequenter ludos faciat equite adeo non plaudente, ut adoleſcentulis etiam ſeſe ridendum præbeat. *Joan.Bernart.* de Vtilitat.Legend.Hiſt. l. 1. p. 3.

Magna deliria deliravit magnus ille *Accurſius*, non in expoſitione alicujus loci, ſed totius tituli, *De Origine Juris*: profectò quotieſcunque lego, in ſomniantis hominis commento videor verſari, non vigilantis Commentario. *Idem* l.2.p.141.

Inter antiquos Interpretes *Accurſius* & *Bartolus* principatum tenent, de ſermone non valdè anxii, rerum quas tractant, curam ſolam habuerunt: quas cum noſſent, quantùm in illâ barbarie, & Codicum depravatione noſſe poterant, explicare niſi inconditè, & barbarè nequiverunt.Quod non tam eis, quàm ſæculo illi tribuendum,quô linguæ,& bonæ literæ prorſus jacebant.*Roland.Mareſc.* epiſt.l.1.p.146.

Accurſius Natione *Italus*,ex *Florentiâ* Civitate oriundus, auditor quondam & diſcipulus *Azonis*, vir in utroque Jure peritiſſimus, atque in cæteris ſæcularium literarum diſciplinis non infimè doctus, ingenio ſubtilis & clarus eloquio, cujus quanta ſit hoc tempore apud Legum profeſſores auctoritas, nemo eſt vel modicè doctus qui neſciat. Scripſit multa præclara opuſcula, & primus totum jus Civile gloſſavit. *Trithem.*

Tantæ auctoritatis fuit,ut omnibus *Interpretibus* auctoritate præſtet, quippe quem *Advocatorum Idolum* appellare *Cinus* non dubitavit. *Guid. Panzirol.* de Clar. Leg.Interpret. l.2.c.29.

Non levi honore proſequendus, ſi ejus temporum incommoda ſpectes. *Lel. Taurell. in Tr. de Milit. ex caſu*, ubi & Budæum *Accurſio* implacabilem dicit.

Gloſſatorum veterum coryphæus, homo ingenii prorſus ſtupendi,qui in tantis diſciplinarum tenebris ipſam diſciplinarum diſciplinam accuratiſſimè intellexit. *Caſp.Barth.*ad *Claudian.*lib.2.in *Ruffin.*pag.1201.

Ridicula eſt *Accurſii* gloriatio (*in Gl. ad l.10.ſect. 2. ff. de* 1. & 2.) nihil opus eſſe Theologiæ ſtudio, ad cognoſcenda divina, ut quæ ex legum Romanarum libris affatim queat peti. *Conring.* de civ. prud. cap. 3.

Doceo Juris Civilis integrum, quem vocant, textum, omiſſis *Accurſii* deliramentis omnibus, &c. *Braſſican. inter Epiſtolas Hel.Eob.Heſſi pag.* 32.

Apollini cum *Accurſio* ne tantillum quidem convenit. *Ibid.* pag. 35.

Accurſius eſt Juriſconſultus vel quum interpretatur, *que*, id eſt, *&:ait*, id eſt, *dixit: ſen*, id eſt, *aut*. Diligens & accuratus Hiſtoricus, vel quum de Origine 12. tabularum lepidam fabellam comminiſcitur, aut de adoptione *Germanici Cæſaris*. *Lud. Viv.* de Cauſ. Corrupt. Art. l. 1.

Extant *Accurſii* Gloſſæ ad *Juſtiniani* Inſtitutiones, *Lugd.* 1607. 8o.

Extat Commentarius ad Corpus Juris Civilis, cum ſuper commentario *Gothofredi*, *Aurelia* 1625.

ROBERTUS GROSTEST.

Clar. An. D. MCCXXXV

Lincolnienſis Epiſcopus. Quidam eum *Teſtam Groſſam*: alii *Robertum Capitonem* vocant: Infimis in *Angliâ* parentibus natus in comitatu *Suffolcenſi*, Diœceſis *Norvvicenſis*. Vir craſſi quidem capitis, ſed ſubtilis ingenii, magni cerebri, majoris judicii. Poſteaquam humaniores literas & omnes ingenuas Artes cum Principiis Philoſophiæ percepiſſet in Patriâ, ſecundùm morem qui tum apud *Anglos* inoleverat, ad perdiſcendas linguas & altiora ſtudia capeſſenda, regiones exteras petiit. Et cùm jam in *Gallis* diù ſtuduiſſet, & in literis uberes progreſſus feciſſet, reverſus in *Angliam*, *Oxonia* ſupremam in *Sacrâ Theologiâ* lauream accepit. Nec immeritò. Erat enim *Latinè*, *Græcè* & *Hebraicè* inſigniter eruditus, Philoſophorum etiam & Theologorum ſui temporis facile princeps; denique, ut quidam ſcribit, in ſeptem Artibus liberalibus vir præſtantiſſimus, & verè Monarcha. Ad quam eminentem doctrinam acceſſit pietas, modeſtia, prudentia, ſobrietas, temperantia, omneſque virtutes quæ viros magnos & decent & faciunt. Quorum omnium intuitu, accedente *Sacerdotali* ordine primùm ad *Archidiaconatum Leiceſtrenſem*, deinde ad Epiſcopatum *Lincolnienſem* aſſumptus eſt. *Joan. Pitſeus.*

Ipſis temporibus Epiſcopus *Lincolnienſis*, *Robertus*, vir in *Latino* & *Græco* periſſimus, *Teſtamenta* XII. *Patriarcharum* de *Græco* fideli Interpretatione tranſtulit in *Latinum*. Quæ per multa tempora incognita ac abſcondita fuerant per invidiam *Judæorum*, propter Prophetias de *Salvatore* in eis contentas. Sed *Græci*, omnium Scriptorum diligentiſſimi Inveſtigatores, primùm in notitiam illius Scripti devenientes, illud de *Hebræo* in *Græcum* tranſtulerunt, & penes ſe uſque in noſtra tempora reſervarunt. Nec tempore B. *Hieronymi* vel alicujus S. *Interpretis* ad notitiam *Chriſtianorum*, machinante *Judæorum* antiquorum malitiâ, potuit quomodolibet pervenire. Illum igitur gloriolum *Tractatum* ad robur fidei *Chriſtianæ*, & ad majorem *Judæorum* confuſionem, tranſtulit plenè & evidenter *Epiſcopus* memoratus de *Græco*, verbo ad verbum, in *Latinum*, coadjuvante Magiſtro *Nicolao Græco*, clerico Abbatis S. *Albani*. *Matth. Paris* in vitâ *Henr.* Tertii.

Hoc anno 1253. obiit S. *Robertus* dictus *Groſteſt*, Epiſcopus *Lincolnienſis* 7. Idus Octobris. Qui in cunctis liberalibus Artibus excellenter erat eruditus, præcipuè in *Logicâ* & *Aſtrologiâ* plurima commentatus eſt. Ad *Innocentium Papam* miſit Epiſtolam ſatis tonantem, pro eo, quòd *Eccleſias Anglicanas* indebitis, & inſolitis exactionibus gravare videretur, & quia *Nepotulo* ſuo puero *Papa* contuliſſet

Canonicatum

Canonicatum cum proximâ *Prabenda* vacaturâ, in Eccleſiâ *Lincolnienſi*; Quem tamen *Robertus* admittere noluit, reſcribens *Papæ*, ſe nec velle, nec debere tales ad *Curas Animarum* admittere, qui ſe neſcirent, nec poſſint regere: Quâ de causâ ad *Curiam* vocatus, & excommunicatus, appellavit à *Curia Innocentii* ad *Tribunal Chriſti*, unde contigit, ut poſt *biennium* mortis *Roberti* apparuit *Papæ* noctu quieſcenti, quidam Epiſcopus Pontificalibus indutus; ſic inquiens, *Surge, Miſer, & veni ad judicium*; & ſtatim cum baculo paſtorali pupugit *Papam* in latere ſiniſtro, uſque ad Cor. Unde & lectiſternium *Papæ* inventum eſt manè ſanguinolentum; & ipſe defunctus. Hàc de causâ, quamvis *Robertus* perſpicuis effulgeret miraculis, non eſt permiſſus à *Curia Canonizari*. *Henr.* de *Knygton*, de *Event. Angl.* in *Henrico* III. ad ann. 1253.

Hugo Wallis vitam produxit ad Annum *Chriſti* 1235. Quô *Robertus Groſteſtus* (quem *Capitonem* appellare *Latinè* poſſumus) illi ſurrogatur, qui licet eſſet *Caput*, non tamen fuit *Capitoſus*, id eſt, duro & obtuſo, ſed acri, acuto, & ſubtili ingenio. Quanquam in nonnullis viſus & quibuſdam *Capito* fuiſſe, ſuoque nomini reſpondere; qui eum ut hominem nonnunquam duræ, præfractæ, & præcipitis ſententiæ notarunt. Quod tamen [ſi aliquid id genus in eo fuit] zeli in res honeſtas omnes magnitudo, & ſincera vitæ inculpatæ integritas, (quam nec adverſarii inficiari poterant) obruere facilè viſa eſt. *Nic. Harpsfeld.* Hiſt. Anglic. ſec. 13.

Rupertus Lincolnienſis, cognomento *Groſſa Teſta*, inter Philoſophos & Theologos ſui ſæculi primum locum adeptus eſt. Ingenii acumine ſubtiliſſimus, eloquio breviſſimus; & ſententiarum pondere copioſiſſimus. *Sixt. Senenſ.* Bibl. ſanct. l. 4.

Robertus Groſteſt, vir in literis, & linguis, ſupra quam credi poteſt in illa ætate eruditus, terrificus *Papæ* redarguror, *Regis* ſui monitor & veritatis amator. *Camden.* in *Britan.*

Vir planè erat, [ut pietatem, vitæ ſanctimoniam, reliquaſque virtutes Chriſtiano Præſule dignas prætermittam] ingentis animi, acris ingenii, in re literariâ, quantum ea ferebant tempora, ad ſummum penè apicem evectus, totum encyclopediæ circulum emenſus in literis ſacris pariter ac prophanis, in linguarum Hebrææ, Græcæ, Latinæ ſcientiâ, in Aſtronomiâ, & Universâ Philoſophiâ adeò ſupra communem Doctorum ſortem eruditus, ut artis Magicæ, & execrandi cum cacodæmone conſortii apud ſciolorum vulgus reus perageretur: quod in tam rudi barbaroque ſæculo minime mirandum eſt. *Franc. Godwin.* de Præſul. Angliæ in Epiſc. Lincolnienſ. pag. 348.

Robertus Capito, Anglicè Groſthead, Gallicè *Groſſe teſte*, præſtantiſſimus, ſæculi ſui *Theologus* ac nobilis Scriptor, dudum in *Academia Pariſienſi* operam literis dedit, in quâ inſignis *Philoſophus* ac *Theologus* extitit. Scripſit plurima *Robertus*, quorum pauca ſatis in Comparatione MSS. reſtantium in Bibliothecis *Anglicis* impreſſa ſunt. Obiit *Robertus Capito* anno 1253. in nocte Sancti *Dionyſii*, apud *Bugedonum* Manerium ſuum. *Oudin.* in Supplem. ad *Bellar.*

Scripſit non pauciores quàm trecentos Tractatus, quorum plerique omnes

extant Manuſcripti in Bibliotheca *Weſtmonaſterienſi*, quoſque Doctor *Wiltelmus* ejus in Sede *Lincolnienſi* ſucceſſor, Tribus voluminibus in *Folio* evulgare in animum induxerat, niſi nupera turbida tempora ab incœpto ipſum deterruiſſent. Iſta nimirum *Civilia* noſtra *Bella* non modò *Legionibus Mendacium Libellorum* nos repleverunt, ſed etiam tantis Veritatis Thesauris nos defraudarunt, quantis omnem Poſteritatem ditaſſent Præclari hujus viri opera. *Thom. Fuller.* Libro de reb. præclaris *Angliæ*.

Extat ejus commentarius in Libros Poſteriorum *Ariſtotelis*, editus *Venetiis*, anno 1504. & 1537. ibid. ex editione *Pamphili Montis*.

Extat *Compendium Sphæræ Mundi*, *Venetiis*, anno 1508.

Extant Opuſcula plura *Venetiis* edita anno 1514.

MATTHÆUS PARIS, ſive PARISIUS.

Clar. An. D. MCCXL. ANglus, Sancti *Albani* Monachus, Ordinis *Benedictini*, claruit anno 1240. obiit anno 1259. vel ſequenti. Extat *Hiſtoria Angliæ*, vitæ duorum *Offarum*, Regum *Merciorum*; & XXIII. *Abbatum S. Albani*, unà cum additamentis & *Gloſſario Will. Watſii*. *Lond.* 1640. & ſecunda vice 1684. fol. prior verò editio non parum præſtat. *Gul. Cave* Chartophyl. Eccleſ.

Pariſiorum cognomen, olim apud *Anglos* erat, quemadmodum & nunc celebre. Niſi quis ſentiat illum à vulgo *Pariſienſem* nominatum, quòd aliquando *Lutetiæ Pariſiorum* ſtuduerit: Sed in hac re utpote incertâ nihil volo ſtatuere. *Ioan. Leland.* Tom. 4. Collectaneorum.

Matthæus Paris, ſive *Pariſius* (familiæ id cognomentum eſt) patriâ *Anglus*, cœnobii *Albanenſis* Monachus, congregationis *Cluniacenſis*, cùm aliquantò antè, tum in primis in pretio erat poſt 1245. uſque ad annum 1259. quo migravit è vita. Hic ab oblivione nomen ſuum abundè vindicavit hiſtoriâ majori: quam ferè omnes cenſent fuiſſe olim bipartitam. Prior pars, ut aiunt, ab *Adamo* erat; uſque ad *Guilielmum*, *Normanniæ* ducem, *Angliæ* regem, cognomine *Conqueſtorem*. Addunt, eandem extare in Bibliothecâ *Sidneiana*. Verùm pars iſta, utrum fuerit *Matthæi Paris*, an alterius, viderint, qui viderunt. Altera autem pars, quam hujus eſſe *Matthæi*, certò conſtat, *Cantabrigiæ* adſervatur in Collegio S. *Benedicti*: uti & in Bibliothecâ Baronius de *Lumleio*; ac primùm *Londini*, poſt *Tiguri*, typis divulgata fuit: atque id fide bonâ ut MSS. quos dixi, codices cuivis fidem fecerint. Quanquam ſcrupulum injicere videatur *Bryannus Twynus* l. 3. de Antiquit. Acad. *Oxon.* ubi aliquot ſibi locos in editione hujus *Matthæi* à *Matthæo Cantuarienſi*, viro non Doctrinæ minoris, quàm dignitatis, procuratâ, plurimùm ſuſpectos eſſe ait: nec ſtatuere aliquid de illis velle, priuſquam ſecundùm optimorum exemplarium Manuſcriptorum fidem eos examinaverit. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Virtutis & doctrinæ titulis *Principibus* & Proceribus *Regni*, ipſique *Regi Henrico* tertio mirè charus erat. Rex eum ad maximas quaſque ſolennitates, quæ in *Aula* frequenter habebantur, advocavit, ut omnia præſens oculis contemplaretur,

Digitized by Google

plaretur, & posteà securiùs, atque fideliùs scriptis mandaret singula. Erat enim ad *Historias* scribendas ingenio satis accommodato. Quo nomine à suis multùm laudatur, & inter sui *Cœnobii* Benefactores non ultimo loco numeratur. Sanè in ejus *Scriptis* immensos labores & incredibilem sedulitatem videre est, quibus etiam accedunt ingenium & judicium. *Joan. Pitseus* de Illustr. *Angl.* Scriptor.

Ob eximias corporis, & animi dotes, multis erat acceptus, *Regi Henrico* præcipuè, qui jussit ut sui temporis gesta conscriberet, quod & fecit. In quibus quorundam *Romanorum* Pontificum avaritias, fraudes, mendacia, dolos, pompas, impudentias, tyrannides, & artes pessimas ita depinxit, ut nullus unquam *Apelles* melius. *Ioan. Balæus.*

Matthæus Parisius, vir inprimis eruditus fuit, qui & singulari fide & dexteritate *Historiam Anglorum* conscripsit *Magdeburg. Centuriator.*

Vir omnium citimæ ætatis *Historicorum Anglorum* (nisi cui placeat *Willielmum Malmesburiensem* excipere) eruditissimus, & *Romanæ Sedis* acerrimus defensor. *Isaac. Casaub.* Epist. 624. p. 741.

Quô nemo vixit unquam neque *Papismi* superstitionibus addictior, neque rapinarum horribilium, quas *Papæ* in *Anglia* exercuerunt, fidelior testis & expositor. *Idem* in Prolegom. ad Exercitat. suas *Baron.*

Matthæus Parisiensis Historiam *Anglicam* scripsit, industriè & inquisitè si non elegantèr aut scitè. Sed multa in eo bona & libera judicia: mireris si legas. *Lipsius* in Epist. 83. ad *Woeverium.* Cent. 5. *Miscell.*

Legi multa in vestro Monacho *Matthæo Paris*, qui quamvis sæpenumero sit ineptus, tamen aliud agens pulchrè depingit tyrannidem, quàm *Pontifices Romani* in *Principes* illius ætatis exercuerunt. Non minus superbè vobis tunc imperabant, nec minus avarè vos compilabant, quàm si ab ipsis bello subacti fuissetis. *Hubert. Languetus* in Epist. 18. ad D. *Phil. Sydnæum.*

De hoc *auctore* tale est judicium *Baronii* ad Annum 996. Quàm fuerit animo infensissimo (inquit) in *Apostolicam* Sedem, quivis facilè potest intelligere: nisi probra illa fuerint additamenta ejus, qui edidit. Quæ si qui demat, *annum* sanè dixeris *Commentarium*: utpote quod ex publicis monumentis, totidem verbis redditis, egregiè contextum, & coagmentatum inveniatur.

Magna prudentia & usu rerum prævalens Scriptor Anglicus. *Conring.* lib. 1. de F. 1. cap. 10.

Majorem ævo illo prudentiam observare est in *Matth. Parisii* Anglicanarum rerum historiâ. *Conring.* de Civ. prud. cap. 14.

Monachus Benedictinus, Auctor summâ fide & diligentiâ. *Pet. Molinæus* cap. 5. de Monarch. Pontif. &c. p. 75.

VINCENTIUS, vulgò BELLOVACENSIS.

Burgundus, Episcopus [ut volunt nonnulli] *Bellovacensis*, claruit anno 1244. Obiit anno 1256. vel, ut alii, rectiùs forsan, 1244. *Gul. Cave.* Cla. An. D. MCCXLIV.

Hic temporibus Papæ *Innocentii* IV. longè latéque nomen ſuum diffundeba ---*Vincentius* hic, ſumptus ſuppeditante *Francorum* Rege, B. *Ludovico*, ſpeculum quadruplex concinnavit. *Doctrinale*, quod de omnibus Scientiis tractat, à Grammaticâ ordiens, ac in Theologiâ deſinens: *Hiſtoriale*, quod Hiſtorias complectitur, ab Orbe condito uſque ad annum 1244. *Naturale*, quod eſt de naturâ rerum, ſitu locorum, & ratione Temporum: *Morale*, quod eſt de Affectibus, de Lege & Gratiâ, & de Virtutibus ac vitiis. *Veſſ.* de Hiſt. Lat.

Vincentius Gallus Natione *Burgundus*, Ordinis *Prædicatorum*, dictus *Belvacenſis*, vir in divinis *Scripturis* ſtudioſus, & exercitatus, ac *Veterum* lectione dives, ingenio ſubtilis, & ſermone compoſitus; tantum literis ſtudium adhibuit, ut nullis unquam laboribus, vigiliis vel occupationibus ab earum culturâ potuerit evocari, quin ſemper aut legeret, ſcriberet vel prædicaret. Tantus itaque fuit, ut poſt ſe necdum habuerit parem, ſi ardua quæ ſcripſit *Opuſcula* ex multis laboriosè collecta æquâ lance cum cæteris ponderemus. *Trithem.*

Vincentius ejuſdem *Ordinis (Fratrum Prædicatorum)* dicitur ſcripſiſſe quoddam *Opus* magni ingenii, & laboris, quod prætitulavit *Triplex Speculum*, *Hiſtoriale*, *Allegoricum*, & *Morale*. Ipſum *Hiſtoriale* non ſolùm per *Sanctarum Scripturarum* ſeriem; ſed etiam per *Secularium Hiſtoriarum* ordinem, uſque ad ſua deducens tempora, multaque hinc inde inſereus ſtudioſis lectoribus profutura. *Henricus* à *Gandavo* c. 42. Catal.

Vincentius Belvacenſis, vir omniſcius, ac plurimæ lectionis, ut ex ejus quadruplici *Speculo* conſtat. *Ioan.* Card. *Bona.*

Qui longè latéque nomen ſuum diffudit vaſto illo & laborioſo opere quadruplicis *Speculi*. *Quenſtedt.*

Vincentium Belvacenſem virum laboriosiſſimæ diligentiæ appellat *Spondan.* ad annum 1248.

Vincentius Bellovacenſis, Epiſcopus, primus è luto aliquantulum emerſit. Fuit ille ordinis Dominicani, natione *Burgundus*. Ejus extant quatuor *Specula*, viz. *Doctrinale*, *Naturale*, *Morale*, & *Hiſtoriale*. Vaſti illi libri ſunt, & non contemnendâ diligentia congeſti; ſed ubique perlucet iſtius ſeculi ruditas---Ejus in Hiſtoriâ non magna fides eſt; nota enim eſt *Monachorum* in illo genere induſtria. Eſt tamen nonnunquam, ubi in ſterquilinio hôc auri aliquid appareat. Habuere illi nonnunquam libros, aut deſcripſere, qui ad noſtras manus non pervenerunt. *In Speculo Morali* habentur omnes illæ Materiæ, quæ ad Philoſophiam moralem & civilem ſpectant. Variæ Quæſtiones circa hoc negotium, quaſi per lancem ſaturam, è Scholaſticis congeſtæ, aliquo tamen ordine: Sed de omnibus illis libris hoc pronunciandum, quod *Horatius* de cujuſdam Poetæ carminibus:

Cùm flueret luculentus, erat quod tollere velles.

Profuerunt tamen hi labores illis, qui poſtea libros ejus generis ediderunt. *Dan. Georg. Morhof* Polyhiſt. pag. 142. 143.

Vincentii

Digitized by Google

Vincentii Speculum Hiſtoriale multa continet alibi nuſquam obvia: Prima ejus Impreſſio poſteriore præſtantior eſt; quia in *Venetâ* plurima demta ſunt atque immutata. *Scaligerana* 2.

Trithemius in prædicandis *Vincentii* laudibus fortaſſe nimius, cum ait poſt ſe nondum habuiſſe parem-----expectabit hic fortaſſe Lector, ut vexatam toties ab eruditis controverſiam, ipſe quoque pertractem, an à *Vincentio Bellovacenſi S. Thomas*, an viceversâ à *S. Thoma Vincentius* Quæſtiones de moribus, quæ in primâ ac ſecundâ ſecundæ, & in *Speculo Morali* agitantur, mutuatus ſit. Ego ſanè nullus dubito, quin ex *Angelici Doctoris* fontibus ſua hauſerit *Vincentius*. *Phil. Labbe* de Script. Eccleſiaſt.

Magnam *Hiſtoriei* ſui *Speculi* partem ex *Gulielmo Malmesburienſi* exſcripſit *Vincentius Bellovacenſis*. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Ergo *Vincentium Plagii* damnabimus? Ne hoc quidem: *Plagii* enim culpâ ſolet ex eo depelli, quia ipſe in Operis totius prologo apertè ſe profiteatur non *tractatorem*, ſed *excerptorem*. Quam excuſationem & nos utcunque admittimus, *Thomas* de Plag. ſect. 562. 575.

Vincentius Bellovacenſis, uſque ad Ann. Chriſt. 1244. deduxit *Speculum Hiſtoriale*, in quo multæ nugæ. *Io. Henr. Boecler.* in Diſſert. de utilit. capiend. ex compoſ. *Hiſt. Univerſ.*

Extat *Speculum Quadruplex Venetiis* 1591. *Baſileæ* 1481. *Duaci* 1624. *in fol.*

S. THOMAS AQUINAS.

THeologorum *Aquila*, & verè Doctor *Angelicus*, vitâ, doctrinâ ac miraculis Illuſtriſſimus, natus è nobili Comitum *Aquinatum* ſtirpe anno 1224. in caſtro *Latii Aquino*, ingreſſus eſt Ordinem Sancti *Dominici*, miſſuſque *Pariſios* & *Coloniam*, Philoſophicis Theologicisque ſtudiis operam dedit, Magiſtris præſtantibus uſus *Alexandro* de *Hales Anglo*, & *Alberto* Magno *Suevo*. Inde ipſe eadem die cum Sancto *Bonaventurâ* anno 1255. creatus in facultate *Pariſienſi* Doctor Theologus, & ibidem per plures annos eaſdem diſciplinas profeſſus, ſcriptis in *Ariſtotelem*, *Scripturam Sacram*, ac *Theologica Dogmata* quamplurimis doctiſſimiſque voluminibus, ſanctiſſimè obiit die 7. Martii Ann. Chriſt. 1274. ætatis 50. in Cœnobio *Foſſanova* Ordinis *Ciſtercienſis* prope *Amaſenum Campaniæ* fluvium, cùm evocatus à *Gregorio X. Romano* Pontifice ad Concilium *Lugdunenſe* II. iter in *Galliam* meditaretur. Sanctorum Catalogo adſcriptus eſt die 18. Julii anno 1323. à *Joanne* Papa XXII. ejus corpus *Urbano* VI. *Romano* Pontifice anno 1368. *Toloſam delatum*. *Phil. Labbe* de Script. Eccleſ. Clar. Au. D. MCCLV.

Thomas Aquinas ordinis *Prædicatorum*, ex illuſtri Comitum *Aquini* familiâ, in finibus *Campaniæ* ſplendidiſſimis parentibus ortus, *Alberti Ratiſponenſis* Archiepiſcopi doctoris cognomento *Magni* major ipſe diſcipulus, maximo & altiſſimo ingenio vir, cui ad plenam abſolutamque totius tam divinæ quàm humanæ eruditionis gloriam, ſolus defuit linguarum & eloquentiæ uſus, quem eruditi illius ſeculi, utpote ſublimioribus ſtudiis intenti, neglexere: Theologo-

Digitized by Google

rum fuit, ac Philosophorum omnium, quos in hanc usque diem Scholasticorum Academia protulit, sine ullâ controversiâ princeps quippe qui primus omnium *Latinorum* Philosophorum non minus incredibili, quàm felici usu omnem *Aristotelis* Philosophiam Commentariis lucidissimis illustravit. In sacris verò sinceriores Theologiæ studiis ita sapientissimo *Augustino* proximus incessit, atque ita mentem ejus, & omnes reconditos sensus introspexit, exhausitque, ut juxta *Pythagoræ* μετεμψύχωσιν communi doctissimorum omnium adagio jactatum sit, *Augustini* animam migrasse in *Thom.* In Scholasticis quoque mysticæ Theologiæ disputationibus ita cæteris Academiarum ducibus antecelluit, ut universali scholarum omnium consensu receptum sit, *Thomam*, Scholasticæ Theologiæ instauratorem, quatuor inter se implacabiliter pugnantia indissolubili pacis fœdere conjunxisse, videlicet *Copiam*, *Brevitatem*, *Facilitatem*, & *Securitatem*; quas nulli unquam literarum professori, vel ante, vel post eum contigit simul potuisse connectere. *Sixt. Senens.* Biblioth. Sanct. l. 4.

Thomas Aquinas Theologiam omnem in eum deduxit ordinem, eâ perfudit luce, iis locupletavit incrementis, ut universa posteritas illi quamplurimùm debeat. Compendio utendum est in hujus viri elogiis, alioqui ea ad diei finem non finiemus. *Aquinas* sapientiæ ac sanctitatis magnum jubar, tametsi opem divinam suis scriptionibus faventem habuerit, humanam tamen industriam in se desiderari neutiquam passus est. Legit plurima, & excerpsit. Considera septemdecim tomos editionis *Romanæ*, quos *Thomas* posteris reliquit: imò vel tres solùm Tomos inspice, decimum, undecimum, duodecimum, quibus tres partes summæ Theologiæ complexus est. Quanta, *Deus*! in his Scripturis, quàm varia, quàm sublimis eruditio, quot à priscis Patribus aliisque Scriptoribus testimonia! Hæc profectò Notas & excerpta postulant quammaximè. Itaque non solùm innumera legit beatus *Thomas*, sed & excerpsit, & sua fecit. *Drexel.* in *Aurifodin.* c. 7.

Thomæ quidem *Aquinati*, qui summa vi ingenii, & singulari doctrinâ præditus fuit, quòd linguas, politioresque literas ignoraverit, condonandum est, & illius sæculi, quod profunda *Barbaries* occupaverat, infelicitati tribuendum. *Roland. Maref.* l. 2. Epist. Ep. 41.

Thomas Aquinas, vir non suo tantùm sæculo magnus: Nam meo quidem animo nullus recentium Theologorum, cui par sit diligentia, cui sanius ingenium, cui solidior eruditio, planéque dignus erat, cui linguarum quoque peritia, reliquaque bonarum literarum suppellex contingeret, qui iis quæ per eam tempestatem dabantur, tam dextrè sit usus. *Erasm.* in 1. *Rom.* p. 244.

In eo culpandus maximè *Thomas* est, quòd non tantùm Philosophica principia, sed etiam Philosophorum verba & Placita ad conclusiones Theologicas audacter applicat, quod vel ipsi *Parisienses* Magistri in illo improbant. *Quenstedt.* de Vir. Illustr. p. 389.

Scriptor de Scholâ omnium saniissimus ac minime ineptus. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. l. 5.

Thomas

Digitized by Google

Thomas nimis ebr *Aristotelicus*, & res omnem naturæ vim, captumque excedentes cogit naturalibus parere legibus. *Lud.Viv.* in *Augustin.* lib.xi.de Civ.Dei cap.34.

Papistarum *Homerus* vocatur *Raynoldo.*

Illum inprimis *Papista* ob suam quandam sanctitatem & eruditionem, venerantur & prædicant. *Illyric.* Catal. Test. Verit.

Dici potest quòd Scholasticæ Philosophiæ subtilitas, in scientias ferè omnes illo tempore introducta, Scripturarum studio non parvum attulerit detrimentum. Sunt tamen Theologi quidam, & inter alios D. *Thomas* & *Thomas* quidam *Anglicus*, cujus operâ quædam in Scripturam authores confuderunt cum operibus S. Thomæ, qui soliditate & judicio suis in Biblia Commentariis admodum pollent. Sed præclara illa Ingenia inauspicatò nati sunt temporibus illis quibus ferè nulla Humaniorum literarum notitia fuit, Jes. *Rich. Simon.* Histor. Critic.V.T.l.3.cap.10.

Thomas Aquinas Dominicanus, fuit doctus, ingenio utcumque tardus. Scaligerana 2.

Ejus *Lectiones Ethicæ* Opus auro contra æstimandum, & quo vix ullum (si paucas hallucinationes circa nomina propria & derivationes Græcarum vocum excipias) hoc tempore absolutius extare nobis persuademus. *Henr. Inl. Scheurl.* Bibliogr. *Moral.* Impress. in 8. *Helmstad.* 1686.

Lutulentiùs fluunt, & *Romanas* aures neglectâ dictione tradunt, viri duo præclarissimi, *Divus Thomas* & *Ægidius Romanus*, in operibus quæ de *Regimine Principum* nobis reliquerunt. Sed in illis tamen minimè, ut erat seculi fatum, somniorum monstra aut nebulas pictas sequuti sunt. Imò lectionis diuturnâ ac sedulâ meditatione, ingenii rerum optimarum & politicarum copiâ luxuriantis argumentum exhibuere; quo in concipiendo, non magis indulserunt *Genio* potenti, & ad grandia quæque & difficillima nato, quàm *Principum* Imperio. *Gabr. Naud.* Bibl. Politic.

Ut, quod sentio, dicam; is ferè fuit mos *Antiquitatis* eruditæ, ut librorum locorumve citationes prætermiserint, quod & in Scriptis B. *Thomæ Aquinatis*, qui *Vitriaco* nostro posterior fuit, videre licet bene oculatis. Quamvis enim eos, à quibus aliquid promit, sæpe laudat *Auctores*: multa tamen in *Argumentorum* solutionibus aliisque locis effert non sua, sed aliunde sumpta, suppressis *Auctorum* nominibus. *Franc. Moschus* præf. ad Lect. Hist. Orient. & Occident. de *Jac. Vitriaco.*

Franciscus Garcia tradidit, *Moralia Aquinatem* sua, quæ in illius summâ *Theologia* habentur, ex *Vincentio Bellovacensi* accepisse, hoc est, tantùm non integrum *Vincentii Speculum Morale* sibi sumpsisse. Verùm probabilius est, *Vincentium* è *Thoma*, è quo alia multa in *Specula Naturali* nominatim transcribit, quàm hunc ex illo hausisse, licet, in quo *Garcia* quærit suæ cautæ robur, annis aliquot ante *Thomam* obierit *Vincentius*. Nam hunc, si ipse *Speculi Moralis* autor est, à vivo, quibus uteretur, accepisse dicemus, præsertim cum per quindecim annos integros ante obitum *Vincentii Thomas* primariam *Cathedram* rexerit

Parisiis.

Parisiis. Bellarminus certè negat ullo modo credibile esse, sanctum *Thomam summæ* suæ partem secundam, eamque nobilissimam ex alio hausisse. *Thomas.* de Plagio, sect. 560. 561.

Librum de *Regimine Principum* genuinum esse negat *Bellarminus.*

Iste auctor stylum habet à stylo Sancti *Thomæ* valdè diversum: hic enim presse & breviter scribit, & multa paucis complectitur; ille contrà verbis abundat, & pauca multis explicat. Adde, quòd hic Auctor non pauca levia profert, de nominibus magistratuum libro 3. cap. 22. & lib. 4. cap. 26. quæ Sancto *Thomæ* nunquam excidissent, quæ causæ fortasse fuerunt, ut in editione *Lovaniensi* anni 1652. libri isti de *Regimine Principum* inter opuscula *S. Thomæ* adscripta non inveniantur. Adde ultimo, cùm Sanctus *Thomas* scripserit septem libros de *eruditione Principum*, planè utilissimos, qui habentur inter opuscula *Romæ* edita, non videbatur necessarium, ut scriberet etiam de regimine Principum. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Extant vita & opera ejus omnia 18. Tomis in fol. cum Commentariis partim *Thomæ* de *Vio Cajetani*, & partim *Francisci Ferrariensis. Venetiis* 1594.

Sub ejus nomine circumfertur Opusculum de *Symbolo*, eruditum quidem & pium, sed non videtur esse *Thomæ Aquinatis. Erasm.*

Epitaphium S. *Thomæ Aquinatis*, in Monasterio *Fossanovæ* defuncti.

Occidit hìc Thomas, *lux ut foret amplior Orbi,*
Et candelabrum sic Nova Fossa *foret.*
Ejus ardenti locus est, non fossa, lucerna.
Hanc igitur Fossam *quis neget esse* Novam?

Phil. Labbe in Thes. Epitaph.

ALBERTUS MAGNUS.

Clar. An. D. MCCLX. LAvingæ apud *Suevos* ex nobilissimâ *Dynastarum Bolstatensium* familiâ natus, in *Prædicatorum* ordinem adscriptus anno 1221. discipulos inter alios habuit *S. Thomam Aquinatem & Thomam Cantipratensem.* Dein creatus ab *Urbano* IV. Papâ, *Ratisbonensis* ad *Danubium* in *Germaniâ* Episcopus anno 1260. prioris otii studio & literarum amore delectam sibi *Coloniam Agrippinam* rediit, ubi ætatis anno 87. (qui anno 1205. non 1191. natum volunt annos duntaxat 75. vixisse fatebuntur) *Christi* 1280. 15. Novembris obiit eruditione ac pietate præstantissimus, ibidemque sepultus est. *Phil. Labbe* de Script. Eccles.

Vir eruditionis admirandæ, quem divinarum rerum pauca, humanarum fortasse nulla latuerunt, sublimibus ingenii ac memoriæ viribus usque ad miraculum præstans, in divinis studiis longè eruditissimus, & Philosophorum omnium, quos vel ante, vel post eum universa *Germania* protulit, princeps: ob scientiarum ejus multitudinem, magnitudinemque, *Magni* cognomen, quod nulli

Digitized by Google

aulli unquam eruditorum contigit, ante mortem adeptus. *Sixt. Senens.* in Bibl. l. 4.

Non surrexit post eum [*Albertum*] vir similis ei: qui in omnibus literis, scientiis, & rebus, tam doctus, eruditus, & expertus fuerit. Quòd autem de *Necromantiâ* accusatur, injuriam patitur vir Deo dilectus. *Trithem.*

Albertus post *Aristotelem* & *Theophrastum* in Philosophiâ, & in eâ maximè, quæ rerum naturam scrutatur, & interpretatur, non habuisse creditur parem. *Quenstedt.* de Script. Illustr. ---- & Spondanus ad Annum 1259.

Primus *Latinorum*, inquiunt *Centuriatores Magdeburgenses*, quicquid in *Græcis*, *Latinis*, *Arabibus*, *Ebræis*, Philosophis egregium fuit, perscrutatus est *Albertus Magnus.*

Laudat *Albertum* impensissimè *Aventinus*: *Germanum* eum *Varronem* appellans, etiamque longè *Varrone* doctiorem asserens, quem nihil penitùs fugerit, omnia perfectè noverit, Naturæ secundum *Aristotelem* verissimus Interpres exiterit; adeoque singula, quæ de omnibus scientiis & facultatibus scripsit, in suo genere absoluta edit, ac si uni duntaxat operam navasset, cætera ne attigisset quidem. *Ioan. Aventin.* l. 7. Annal.

Albertus ille *Magnus*, profundâ rerum omnium divinarum & humanarum contemplatione, & curiosâ latentium reconditarumque in naturâ potestatum indagine hoc consecutus est, ut verè magiæ ministerio, inferiora superiorum dotibus copulando, artemque ad naturæ commercium flectendo, stupenda sæpè miracula ediderit: à propinquis cæteroquin Diabolicæ magiæ impostoris alienissimus. *Thom. Lansius* in orat. pro *Germaniâ.*

Eodem verò propemodùm tempore, cùm exorta fuisset Scholastica docendi methodus, multi etiam hoc scribendi genere eosdem Ethicorum libros explicarunt, aut potiùs inquinarunt, ut libenter dicerem, si tres mihi ex ipsorum numero excipere liceat, omni laude ac commendatione majores, nempe *Albertum Magnum*, *Divum Thomam* & *Ægidium Romanum* qui minus paulò quàm cæteri inquinatè locuti sunt, judicio verò, doctrinâ, subtilitate, adeò supra morem & fatum sui seculi excelluerunt, ut, si pauca demas ex *Alberti* libro de *Historiâ Animalium*, nihil unquam eos ineptè, nihil non doctè ac sapienter protulisse, unicuique in eorum lectione versato, manifestum esse possit. *Gabr. Naud.* Bibl. Politic.

Anno 1252. longè latèque radios sui nominis dispergebat *Albertus Magnus*, Episcopus *Ratisponensis*, nulli suo ævo doctrinâ secundus: qui emisit monumenta sui ingenii ac doctrinæ permulta. *Voss.* de Scient. Mathemat. p. 362.

Primus omnium de *Metallis* ac *Lapidibus* Philosophiam excolere cœpit ille ipse *Albertus Magnus* cujus hac de re præclarum opus magno judicio & pari experientiâ conscriptum extat. *Sebast. Scheffer.* Introduct. in *Art. Med.* p. 164.

In dicendo *Goticum* sapit, & barbarum; oratione squarrosâ prorsùm, & illepidâ. Inter *Peripatheticos* tamen nominis celeberrimi. *Cæl. Rhodigin.* l. 1. Lect. Antiquarum c. 11.

Homo *Græce* doctrinæ ignarus, in multis hujus scientiæ videtur peccâsse *Albertus. Idem* in Var. Loc. Lect. Antiq.

Inſcribuntur Libri duo, unus de *Mirabilibus*, & alter de *Secretis Mulierum*, Magno *Alberto*. Sed uterque liber indignus eſt, qui tanto viro tribuatur : nam ſuperſtitioſa quædam continet, & multa vana. *Bellarm.* de Script. Eccleſ.

Notam plerique *Magno* inuſſerunt *Alberto*, quod in libris de *Mirabilibus Mundi* plurima congerat, quæ vel doctiſſimorum captum effugiant. Ego verò multa reor opuſcula præfulgidum tanti viri nomen ementiri, ad legentium gratiam, quæ nec ſomniavit *Albertus*; nimia quippe Scriptorum celſitudo & opinionum firmitas, in abditiſſimo rerum omnium examine, quam ab ineptis quorundam commentis, quæ illi vulgus adſcribit, abhorreant, cuilibet, vel oſcitanter legenti perſpicuum ſit. *Ioan. Imperial.* in Muſæo Hiſtorico.

Is *Sectam Albertiſtarum* condidit, & *Ariſtotelis* Philoſophiam S. Scripturæ æquiparavit. *Ferdinandus Caſtillus* & *Ant. Poſſevinus* memorant ipſum quinquennio ante mortem omnium, quæ in Philoſophiâ didicerat, oblitum : à B. *Virgine* autem impetraſſe, ne ſe in Philoſophorum opinionibus, ſed fide Chriſtianâ & charitate mori ſineret. *Konig.* in Biblioth..

* *Alberto Magno* falsò adſcriptus Libellus de *Secretis Mulierum*, prohibetur in *Edicto* 16. Decemb. 1605.

Extant Opera ejus omnia in 21. Tomos digeſta, ſtudiò & labore R. P. Fr. *Petri Iammii* Ordinis Præd. Conventus *Gratianopolitani*. *Lugduni* ſumptibus *Claudii Proſt*, *Petri* & *Claudii Rigaud*, *Hieronym.* de la *Garde*, & *Ioan. Ant. Huguetan*. 1651. fol.

Epitaphium *Alberti Magni*, Auctore *Iano Vitale Panormitano*.

Natura *has violas*, Ratio *hic tibi lilia paſſim*
Ad tumulum ſpargunt Teutone *magne tuum*.
Purpureis quarum tribulos avellis ab hortis,
Et pulchris violis lilia mixta ſeris;
Ariaque abſtruſa pandis penetralia cauſæ:
Vere eguur Magni *nomine dignus eras*.

Phil. Labbe in Theſ. Epitaph.

JOANNES DUNS SCOTUS.

Clar. An. D. MCCC. JOannes *Duns*, Natione Scotus, natus in vico *Duns*, octo mille paſſibus ab *Angliâ* diſtante [neque enim audiendi qui cum *Cavello*, *Thadeo*, *Wadinga*, *Arturo*, &c. Hibernum aſſerunt *Duns* in *Ultoniâ* natum, aut qui cum *Camdeno*, *Balæo*, & aliis, *Anglum* fuiſſe contendunt ortum *Dunſtone* in Parochiâ *Emildonenſi* in *Northumbriâ*] Ord. *Minorum*, Doctor ſubtilis nuncupatus, obiit *Coloniæ* die 8. Novembris anni 1308. ibidem ſepultus. *Phil. Labb.* de Script. Eccleſ.

Ioannes Duns Scotus, ordinis *Minorum*, vir fuit acutiſſimo ingenio præditus. *Bellarm.* de Scriptor. Eccleſ.

Vir.

Digitized by Google

Vir admirandæ eruditionis ſubtilitate præditus. *Sixt. Senenſ.* Bibl. Sanct. l. 4.

Fuit vir mediocri fortunâ, ingenio ad literas planè facto, & ad miraculum ſubtili atque acuto, ut non tam hominem acie mentis ſtupendum, quàm inter argutos Philoſophos quemdam dixeris *Deum*——Nihil erat tam obſcurum, denſâque caligine involutum, quod ille ſibi ſaltem non reddiderit perſpicuum & clarum; nihil tam occultum & abſtruſum, quod perſpicax ejus ingenium non penetraverit, & è tenebris eruerit: nihil denique tam nodoſum, quod ille, quaſi quidam *Oedipus*, non diſſolverit. *Pitſæus* de Script. *Britan.*

Joannes Scotus titulum *Subtilis Doctoris*, ob doctrinam, parque ubique acumen meruit. *Cardan.* de ſubtilitate, p. 802.

Joannem Scotum limam veritatis appellat *Jul. Cæſ. Scalig.* exercitat. 324. ad *Cardan.* de ſubtilitat.

Joannes Duns natione *Scotus*, *Doctor ſubtilis* appellatus, portentoſus Artifex, ac litigiorum *Patriarcha*, impoſturarum *Labyrinthos* ingenio *Dedaleo* excogitavit, contendendi formulas novas verbis intricatis ſubtiliter adinvenit & monſtrifica conflictationum vocabula formavit, de *Suppoſitionibus*, *Obligatoriis*, *Inſolubilibus*, *Haecceitatibus*, *Formalitatibus*, *Modis Intrinſecis*, atque aliis *Sophiſtarum* Chimæris, ut *Chriſtus* in contentione prædicaretur, ac innumeris ſuperſtitionibus in *Eccleſiâ* veſtiretur. Stultior enim eſt ea *Sententiariorum Papiſticorum* Theologia ſecta, ex *Centaurorum* biformi conflata genere, quàm ſunt Scripta fabuloſa *Heſiodi* & *Orphei* Theologorum Gentilium. *Joan. Balæus* de Script. *Britan.*

Mirum quo ſupercilio, *Thomæ*, *Scoti*, *Durandi* ſimiliumque barbariem execrentur: & tamen, ſi res vocetur ad exactum judicium, illi quum ſe nec eloquentes, nec *Ciceronianos* jactitent, magis *Ciceroniani* ſunt, quàm iſti qui poſtulant haberi non jam *Ciceroniani*, ſed ipſi *Cicerones*. *Eraſm.* in *Ciceroniano*, p. 94.

Scotus item *ευστυὸς* verè ut *Heraclides* olim appellandus, non in *Dialecticâ* tantùm, ſed in *Philoſophiâ* & *Theologiâ*, in novis Quæſtionibus non modò non neceſſariis, ſed inutiliſſimis agitandis ita delectatus eſt, ut in eum illud ſeptimi cap. *Eccleſiaſt.* meritò dici poſſit: *Creavit Deus hominem rectum; ille autem immiſcuit ſe quæſtionibus infinitis Claud. Verder.* Cent. in Auctores.

Joannes Scotus in *Dialecticâ* & ſpinoſâ *Theologiâ* ad miraculum doctiſſimus, *Subtilis Doctoris* titulum promeruit, & novam *Scotiſtarum* ſectam condidit: *Homero* major, ut pote cùm de eo non *Civitates*, ſed *Regna* contendant; *Anglis* verè ſuum, *Hibernis* ſuum, *Scotis* ſuum, ſuum quoque civem *Gallis* & *Italis* aſſevarantibus. Sed vitæ exitu infelix, quippe Apoplexiâ correptus, & nimis feſtinato funere elatus, cùm redeunte vitâ ſeiò morbi impetum natura diſcuteret, fruſtra miſerabili mugitu opem petens, & diu Sepulchri Lapidem pulſans, tandem in ipſo ſepulchro teſſam animam eliſit. *Thom. Lanſius* in orat. pro *Britan.* p. 471.

Extant opera ejus omnia 12. Tomis, *Lugduni* 1639. in fol.

Epitaphium *Joannis Scoti*, Auct. *Jano Vitale Panormitano.*

Quod nulli ante hominum accidit. Viator,
Hic Scotus *jaceo ſemel ſepultus.*

Digitized by Google

Et bis mortuus ; omnibus Sophistis
Argutus magis atque captiosus.

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

RAYMUNDUS LULLIUS.

clar. A. D. MCCC. DE hoc ingens inter Scriptores rixa : aliis eum inter Hæreticos recensentibus ; aliis suspectum de fide multisque implicatum erroribus, atque histrionem, perditæque memoriæ virum infamantibus ; aliis denique, non tantùm ejus absolutioni subscribentibus sed etiam ut *Martyrem Doctoremque Illuminatum* deprædicantibus. Obiisse dicitur in ora *Mauritaniæ* lapidibus appetitus anno ætatis 80. die 26. Martii anni 1315. unde postea delatus in *Balearium* primariam Insulam *Majoricam*, ut *Sanctus*, & pro fide *Martyr* colitur ab incolis. *Phil. Labbe* de Script. Ecclesiast.

Raymundus Lullius, eremita, natione *Hispanus*, patriâ *Majoricensis*, in civitate *Palmâ* natus, nobilique *Barcinonensium* stirpe ortus, seculo XIV. clarus, verè *Proteus* ingenio, *Dedalus* arte, & *Polycletus* normâ judicii, ut de eo loquitur *Mich. Major.* Symbol. aur. mensæ l. 9. f. 405.

In icone quodam vocatur *Philosophus*, cum inscriptione Schedæ in ore : *Lex mea est ipse Dominus* ; cumque distichon :

Doctrinam pandit Raymundus Lullius *omnem.*
Cui Deus infudit subtile quicquid erat.

Plura, quàm quatuor voluminum millia composuisse refertur *Ephemerid. Gall. Erud.* T. 1. *Olear.* in Abac. PP.

Elucubravit multa & varia in Philosophiâ, Medicinâ & Theologiâ, quæ apud multos in admiratione sunt. Ab hominibus sui ævi valdè celebratur. *Rabbini* dicebant, ei tantam sapientiam contigisse, quantam *Deus Salomoni* concesserat. Apud Cives suos *Majoricanos* tanta ejus est existimatio, ut Philosophia *Lulliana* ibi magno stipendio loco *Aristotelicæ* doceatur. Condidit peculiarem *Sectam* quæ *Lullistarum* dicitur. *Eimericus* memorat, *Lullium* de plusquam trecentis erroribus apud *Gregorium* XI. fuisse accusatum : & *Bernhardus à Luxemburgo* in Catalogo *Hæreticorum* eum collocat. Contra alii ipsum vehementer defendunt, & tanquam *Martyrem* ac *Sanctum* extollunt. *Konig.* in Biblioth.

Raimundus Lullius, homo mirifici planè ingenii. Huic debetur *Ars Alchymistica* & inventio Spiritûs vini, seu vini adusti. Quanquam autem ejus doctrina inepta sit, nihilominus tamen suos habuit Sectatores. Hinc in Scholâ *Majoricensi* hodiè illius Philosophia docetur. *Herman. Conring.*

Hoc autem admonere vos oportet, hanc *Lullii* artem ad pompam ingenii & doctrinæ ostentationem potiùs, quàm ad comparandam eruditionem valere ac longè plus habere audaciæ, quàm efficaciæ. *Henr. Corn. Agrip.* de vanitat. Scient.

Neque

Digitized by Google

Neque tamen illud prætermittendum, quòd nonnulli viri magis tumidi, quàm docti, insudarunt circa *Methodum* quandam, legitimæ *Methodi* nomine haud dignam, cùm potius sit *Methodus* impostura; quæ tamen quibusdam *ardelionibus* acceptissima procul dubio fuerit. Hæc *Methodus* ita scientiæ alicujus guttulas aspergit, ut quis sciolus specie nonnullâ eruditionis ad ostentationem possit abuti. Talis fuit *ars Lullii*, talis *Typocosmia* à nonnullis exarata; quæ nihil aliud fuerunt, quàm vocabulorum artis cujusque *massa*, & *acervus*; ad hoc, ut qui voces *artis* habeant in promptu, etiam *artes* ipsas perdidicisse existimentur. *Baco* de Augment. Scien. l. 6. c. 2.

Miror autem, quid tibi, *Magne Dux*, Princeps sagacissime, venerit in mentem, ut *Raymundum Lullium* catalogo *Doctorum*, & eorum maximè, qui duces ac principes *ordinum* esse possint, non dubitaveris inserere; hominem stultissimè subtilem; qui cum omnium bonarum literarum esset expers, ac ne *Latinè* sciret quidem, multa tamen ausus est patrio sermone evulgare, & tali obscuritate permiscere, ut doctissimi licèt, pauci admodum ea capiant: quod ineptissimæ Scientiæ certum existimo esse argumentum. Ego *Lulli Lapidem & Doctrinam* pari dignor pretio: & cum *Poëta* sic statuo.

Qui Lulli Lapidem *quærit, quem quærere* nulli
Profuit; *haud* Lullus, *sed mihi* Nullus *erit.*

Lansius in orat. contra *Hispaniam*, p. 377.

Raymundus Lullius suo cum *Arabibus* commercio in *Medicina* in *Physica*, in *Astronomia* doctissimus evasit. Ex illis verò tribus scientiis quartam quandam *Chymiæ* sibi conflavit, quam Scientiam censeri voluit, cujus in *Hispania* & in Italia Restaurator fuit. Ordinem in Schola statutum evertere molitus est, Philosophiam, cæteraque Scientias redigens in *Methodum* quandam cui nihil inest solidi, quæque tantum abest ut Eruditos faciat, quin potius Homines ratione rectè utentes nunquam efformare potuerit. *Rapin.* Reflex. in Philos. Sect. 17.

Hunc ego inquirendo comperio, apud *Anglos* re quidem verâ præstitisse, quod suis libris pollicetur. Et in Arce *Londini* jussu *Regis* probatissimum aurum confeciisse, mihique genus *nummi* ostensum est, quod adhuc appellant nobile *Raymundi auri*, viz. puri, & obryzi, summæque judicaturæ. *Robert. Constantin.* in Nomenclat.

Extant ejus Experimenta Chemica, unà, cum *Georg. Hieronym. Velschii* exotic. Curat. & Observat. Medicinal. Chiliad. *Ulmæ*, apud *Christian. Balthasar. Kaenium*, 1676. in 4.

DANTES ALIGERUS.

ITalus natione, patriâ *Florentinus*, natus est Anno 1263. obiit *Ravennæ* anno Dom. 1321. Clar. A. D. MCCCX.

Digitized by Google

Scripta ejus ſunt: Comœdiarum liber 1. ---- De Monarchiâ Mundi lib. 1.--- Epiſtoæ plures----Diſputatio de aquâ & terrâ----Carmina de Inferno, Purgatorio, Paradiſo, Italicè conſcripta----Libellus de amore----Cantica viginti, Italico ſermone compoſita----Libellus de Officio Pontificis & *Cæſaris Romani*----De vulgari eloquentiâ libri duo, cùm tamen quatuor ſed aturum pollicea-tur, ſed hoc conſilium mors ejus interrupit.

Dantes ab initio vocatus, interciſo deinde, ut fit in pueris, vocabulo, *Dantes*. Liberalibus Artibus in *Patriâ* legitimè eruditus, poëticæ deditus ab ipsâ pueritiâ fuit. Scripſit opuſculum de *Monarchiâ*, ubi ejus fuit opinio quod *Imperium* ab *Eccleſiâ* minimè dependeret. Cujus rei gratiâ tanquam Hæreticus poſt ejus exitum damnatus eſt, cùm aliorum, tum *Bartoli* Juriſperiti Sententiâ. *Volaterran.* Anthropolog.

Petrarchæ & *Dantis* Poëmata illa *Italica*, quæ ſtatum *Eccleſiæ* ſubinde attingunt, præ aliis Poëtis potiſſimùm leguntur à *Theologis*. *Gisbert. Voet.* Bibl. l. 2. ſect. prior. cap. 9.

Fuit vir pius & doctus, ut multi Scriptores, & præſertim ipſius ſcripta teſtantur. *Illyric.* in Catal. Teſt. Verit.

Maximâ vir laude & autoritate, eruditioneque omnibus cariſſimus, veritatem magnâ ex parte agnoſcens, regni Papiſtici fraudes non ignoravit. *Olear.* in Abac. PP.

Dantes Aligerus Poëta ſui ſeculi nulli ſecundus. Erat non tantùm *Græcè* & *Latinè* peritus, ſed in linguâ *Hetruſcâ* facundiſſimus: propterea quoties ad colloquia Principum admittebatur; tantâ ſermonis elegantiâ, tantâ ubertate, & eloquentiæ floribus omnium in ſe animos convertebat, ut nemo illum non diligeret & admiraretur. *Boiſſard.* Icon.

In eo quidem eruditionem, & multarum rerum cognitionem offenderis, & inprimis ejus Theologiæ, quæ *Pariſienſibus* attribuitur. In eo ſalis & mordacitatis ad faſtidium interdum uſque. Certe in eo Poeticam diſpoſitionem majoremque diligentiam pleroſque deſiderare video, ejuſque linguæ nitorem: quos *Ioannes Stephanus* eremita, & amicus chariſſimus, & municeps noſter, qua eſt eruditione, & quo à teneris erga *Dantem* fuit ſtudio, mirabiliter ſolitus eſt refellere. *Lil. Gyrald.*

Dantes Aligherius & ipſe concivis nuper meus, vir vulgari eloquio clariſſimus fuit, ſed moribus parùm per contumaciam, & oratione liberior, quàm delicatis ac ſtudioſis ætatis noſtræ principum auribus atque oculis acceptum foret. *Franciſc. Petrarch.*

Boccacius Dantem Aligherium Poëtam inſignem fuiſſe dicit in libris de caſibus virorum illuſtrium.

Dantes verò Poëta non aſpernabilis: *Cæl. Rhodigin.* l. 15. c. 20. Lect Antiq.

Dantes Aligerius, vir æternâ dignus memoriâ, & in Poëſi vernaculâ excellentiſſimus. *Boxhorn.* in Monument. vir. Illuſtrium.

Habitus eſt *Dantes Aldegerius* vir doctiſſimus, & ſuâ vernaculâ linguâ Poëta inſignis. *Platina* in vit. *Bonifac.* VIII.

Dantes

Dantes Algerius & *Franciſcus Petrarcha*, primi Philoſophiæ, benatum Artium, omnis eruditionis reſtauratores, *Iacob. Heerbrand.* Epiſt. Dedicat. ad Diſput. ex Philoſ. ſelect.

Primus *Italorum Dantes Aldigerius*, non inſtituto vetuſtatis ordine tantùm, ſed præcellenti gravis ingenii fœcunditate primum locum inter imagines meritus, optimo jure conſpicitur. Hunc *Florentia*, factioſa eo ſeculo civitas protulit, ab altaque mentis indole cognitum octovirali ſupremæ poteſtatis Magiſtratu inſignem fecit: ut mox fatali converſa turbine & ſummum civem, & *Etruſcæ* linguæ conditorem, tanquam ſæva & ingrata patria proſcriberet. Sed exilium, vel toto *Etruria* principatu ei majus, & glorioſius fuit, quum illam ſub amarâ cogitatione excitatam, occulti, divinique ingenii vim exacuerit, & inflammârit. Enata ſiquidem eſt in exilio Comœdia triplex *Platenica* eruditionis lumine perilluſtris, ut, abdicatâ patriâ, totius *Italiæ* civitate donaretur. Plenus ideo gloriâ perenni, quum eam quæ piis mortalibus expetitur, cœleſtis auræ fœlicitate tanto ore, tantoque ſpiritu decantatam contemplaretur, nullâ adhuc obortâ canitie, *Ravennæ* morbo interiit, adeò mentis compos, ut ſex verſus ſepulchro incidendos componeret. Nec *Ravennates* in apparatu funeris publico totius *Italiæ* civi defuerunt. Quum enim ſepulchrum è marmore condidiſſent, non obſcurè exprobratâ *Etruſcis* acerbitate, novam ſibi claritatem gloriosâ pietate vendicarunt. *Paul. Iovius* in Elog.

Quis tam ſui inſcius, qui advertens *Dantem Aligerium* ſacræ Theologiæ implicitos perſæpè nexus mirâ demonſtratione ſolventem, non ſentiat eum, non ſolùm Philoſophum, ſed & Theologum inſignem fuiſſe? *Boccacius* l. 14. Gen. Deor.

Iohannes Villani ipſi conterraneus ac ferè contemporaneus, aſſeverat neminem ad illam uſque ætatem, nec nobilius nec magnificentius tum verſibus, tum pedeſtri ſermone ſcripſiſſe: Sed cum pauci ante ipſum ſcripſiſſent facili negotio celebritatem hanc ſibi comparare valuit---Re verâ *Dantes* inter primos extitit, qui, referentibus Eruditis viris *Portûs Regii*, gloriam adeptus eſt poſterioribus his ſeculis aggrediendi Poematum Heroicorum compoſitionem; In quibus tam felix fuit ut etiamnum apud Eruditos eorum reſpectu admirationi ſit. Ita ut nemo hactenus extiterit, inquit *Eques Salviati*, qui ipſum hoc ſcribendi genere potuerit vincere, uſque adeo vocabulis & elocutionibus ſuis proprius eſt; quamvis inſolens quod ſibi delegerat Argumentum, agendo nimirum de *Inferno*, de *Purgatorio*, & de *Paradiſo*, eum ſæpe coegerit voces atque Phraſes ſic ſatis ſingulares uſurpare. Sed unum eorum quæ apud hunc Poetam majorem merentur exiſtimationem, Præclarorum illorum virorum judicio, eſt quòd ejus Opus quoad mores non minùs quàm quoad ſermonem purum deprehendatur. Jeſ. *Gallaei* habuit quod in ejus Allegoriis reprehenderet, quibus dicit illum totum intertextum eſſe; addens nihil ipſi reliquum fore eorum quorum cauſa Poetæ famam ſibi paravit, ſi ex ejus Scriptis eædem eraderentur. In hoc inquit, tota ejus Inventio, tota ejus fictio conſiſtit, qua in re longiſſimè diſtat à genuino Charactere qui in totis *Virgilii* Operibus regnat. *Eruditorum Iudicium* à Domino *Baillet*, Pariſ. 1686. Gall.

Viveng-

Vivens ipſe ſibi hoc Epitaphium ſcripſit, cujus primis verbis ſignificat libellum *de Officio Cæſaris & Romani Pontificis*, deinde *Cantica* ſua, nomen exilium, patriam, ſepulturæ locum.

Jura Monarchiæ, ſuperos, Phlegethonta, lacuſque
Luſtrando cecini, volnerunt fata quoniſque:
Sed quia pars ceſſit melioribus hoſpita caſtris,
Aëtheremque ſuum petiit felicior aſtris.
Hic clauſor Dantes, *patriis extorris ab oris,*
Quem genuit parvi Florentia *mater amoris.*

Eum tumulum *Bembus* civis *Venetus*, *Bembi Cardinalis* pater cum *Ravennæ* Prætor eſſet, refici ac reſtitui curavit inciſis his verſibus.

Exiguâ Tumuli, Dantes, hic ſorte jacebas,
Squallenti nulli cognito pene ſitu.
At nunc marmoreo ſubnixus conderis arcæ,
Omnibus & cultu ſplendidiore nites.
Nimirum Bembus *Muſis* incensus Etruſcis,
Hoc tibi, quem imprimis hæcoluere, dedit.

Jeſ. *Rapin.* dicit Poeta hujus ſententias adeo ferè ſemper abſtractas & adeo arduas eſſe, ut arte opus ſit ad illius mentem aſſequendam: Dantis ſermonem non eſſe ſatis concitatum: Eum ſatis modeſtum plerumque non eſſe, & in eo nimis audacem fuiſſe quod proprium Animum tanquam Numen ſuum invocaverit.

* *Dantis Aligeri Monarchia* omnino prohibetur.

Extant ejus *Poëmata Italica* cum expoſitione *Chriſtophori Landini* & *Alex. Vellutelli*, editore *Franciſco Sanſovino Florentino. Venetiis* apud *Joan. Baptiſtam Seſſam* & fratres in fol. anno 1564.

NICOLAUS LYRANUS.

Clar. A. D. MCCCXX.

ANglus, aliis rectiùs *Normannus*, ex *Judæo Chriſtianus*, ordinis *Minorum*, claruit Anno 1320. obiit Anno 1340. *Gul. Cave.*

Scripſit Commentarium, ſive poſtillam in univerſa Biblia---Librum de Corpore Chriſti ----Sermones de Tempore, & de Sanctis --- Librum contra *Judæos* ----Commentaria in quatuor libros Sententiarum ---- Quæſtiones Veteris & Novi Teſtamenti----Tractatum de Viſione Dei----Expoſitionem decem Præceptorum----Tractatum de idoneo miniſtrante, & ſuſcipiente Sacramentum Altaris.

Scriptis ſuis inclytus, in quibus futuræ *Reformationis* adminiſtris viam egregiè ſtravit. Unde *Proverbium: ſi Lyra non lirâſſet, tum totus Mundus delirâſſet.* Item *Lyra Lutherο æquam admovit, & ſtapedes texuit, quo illum commodiùs conſcenderet. Hofman.* in Lexic.

In *Lyrani Commentariis* multa occurrunt, quæ cum ſuperſtitionibus *Pontificiis* non

Digitized by Google

ón conſentiunt, atque demonſtrant *Lyranum* multa commodiùs exprimere potuiſſe, ſi feliciore ſeculo natus fuiſſet. Symbolicam & Allegoricam illam *Interpretandi* rationem à *Scholaſticis* & *Monachis* invectam minimè probavit: quam etiam *Gloſſario* illo labore refutaſſe videtur. *Illyric.* in Catal. Teſt. Veritat.

Vir in *Scripturis Sanctis* ſtudioſiſſimus, & longâ exercitatione peritus; *Hebraicâ* linguâ ad perfectum inſtructus, ingenio promptus, ſermone *Scholaſticus*, nec minus converſatione quàm ſcientiâ venerandus. Sunt qui eum ob eloquii ſimplicitatem æſtiment contemnendum; qui mihi videntur & vani & imperiti. *Trithem.*

Nicolaus Lyranus, Scholaſticæ Theologiæ Profeſſor, & Sententiarum ejus expoſitor non ignobilis, tanta quoque *Divinarum Scripturarum* vera, purâ; ac germana intelligentiâ prædictus, ut in eis exponendis, nullum eruditiſſimorum *Theologorum* ſui temporis habuerit parem. Edidit in ſingula tam *Veteris* quàm *Novi Teſtamenti* volumina *Scholaſtica Poſtilla* libros 89. ſtudioſis *Sanctarum Scripturarum* ac præcipuè *Tyronibus* ad majora properantibus non utiles ſolùm, ſed valde etiam neceſſarios. In quorum prioribus quinquaginta libris univerſum Sanctæ Scripturæ corpus abſque orationis lenocinio & verborum involucris brevi, nudo, & aperto ſermone expoſuit, ſumma in ſingulis diligentia aperiens, & elucidans literæ ſenſum cæteris divinæ Scripturæ ſenſibus præſtantiorem, ita difficiliorem, alliatis in id non modò *veterum* Eccleſiæ *patrum* expoſitionibus, ſed *Rabbinorum* quoque ſententiis, quarum apud *Judæos* præcipua eſt authoritas. *Sixt. Senenſ.* l. 4. Bibl. Sanct.

Ego *Lyranum* ideò amo, & inter optimos pono, quod ubique diligenter retinet & perſequitur Hiſtoriam, quanquam authoritate Patrum ſe vinci patitur, & nonnunquam eorum exemplo deflectit à proprietate ſententiæ ad ineptas allegorias. *Martin. Luther* in Annotat. in cap. 2. *Geneſ.*

Bibliorum apud *Pontificios Interpretes* primarius *Lyranus. Gomar. Anticoſter.* literæ *Hebraicæ* & Hiſtoriæ *Veteris Teſtamenti* doctiſſimus erat *Lyranus. Car. Molinæus* Annotat. in Evangel.

Lyranus utrumque *Dei* teſtamentum diligenti examine & elucidatione explanavit. Si in pleriſque, ut ei à multis imponitur, deliraverit, tempori eſt imputandum, in quo ferè omnia erant *Hypocritarum* nebulis obſcurata. Meliorem certè cæteris omnibus per eam ætatem navavit in *Scripturis* operam. De Verborum ſimplicitate non eſt quòd conqueritentur homines, cùm à vocabulis æſtimanda non ſit *æterni Patris* veritas. *Balæus* de Scriptor. *Britan.*

Nicolaus de *Lyra*, qui è *Lyra* oppidulo in agro *Perthienſi* nomen traxit, omnium Authorum in hacce Synopſi comprehenſorum doctiſſimus & in Scripturæ ſtylo verſatiſſimus eſt. Plures illum fuiſſe *Judæum*, deinde *Chriſtianiſmum* amplexum eſſe contendunt. Utut res ſit, certum ſaltem eſt illum *Hebraicam* linguam calluiſſe, imo ſatis fuiſſe peritum Rabbinorum Hebraicæ Dia-

lecti, ut *Iudaor.* in *Scripturam*, Commentarios evolvere posset, quod difficulter occurrebat temporibus illis in Viris qui in Religione nostra nati fuissent Instar omnium Authorum fuit ei *Rasci* seu R. *Salomon* Isaaki, qui solet denominari *Iarki*. Eum suis Notis sæpe citat: Et eorum pleriq; qui in suos Commentarios aliquid de *Iudaica* eruditione instillaverunt, ipsum tantummodò transcripserunt. Feliciorem multò successum habuisset hic Author si Methodum quandam secundum Aristotelis Principia philosophandi ejus ævo usitatam secutus non esset, licet innumeris Scriptoribus sibi contemporaneis hac in parte cautiùs admodum processerit. Hoc ornari potest elogio quod nemo ante ipsum Scripturæ sensum literalem tam bene assecutus fuerit. Optandum tamen esset ut tot inutilia è Rabbinis deprompta non permiscuisset, & ex eorundem libris ea tantùm retulisset quæ ad Bibliorum Sacrorum elucidationem faciebant. Jes. *Rich. Simon.* Hist. Crit. V. T. lib. 3. cap. xi.

Hebraicam linguam is perfectè calluit: fuit ingenio prompto, nec minus conversatione quàm scientiâ venerandus. Ejus *Opera* omnibus S. Scripturam discere cupientibus, necessaria esse, nemo melius novit, quàm qui se in eorum lectione exercitavit. Sunt qui eum ob verborum simplicitatem contemnendum existimant, sed si res ipsas, non verba isti detrectatores spectarint, non dubium est quin ab eis maximè laudetur. *Gul. Rovill.* in promptuar. *Icon.* Insign. Viror

Extant Commentaria in sacra Biblia *Lugduni.* 1520. 1590. VI. Tom. fol.

Extant itidem *Duaci* 1617. VI. Tom. & *Antverp.* 1634. in Bibliis Maximis *Paris.* 1660.

CUALTERUS DE HEMMINGFORD.

Clar. A. D. MCCCXXXV.

ANglus, regularis *Canonicus* Cœnobii *Gisburnensis*, floruit sub *Edvardo* III. Ingenii atque industriæ suæ monumentum nobis dedit, *Chronicon Edvvardi* III. itemque *Historiam Anglorum*, ab *Guilielmo Normanno*, hoc est an. 1066. usque ad tempora *Edvardi* II. hoc est, anno 1308. Quod opus Manuscriptum *Cantabrigiæ* adservatur in Collegio. S. *Benedicti*. Liber est Chartaceus, nec valde antiquus. Incipit, *Ne fastidiosus. Gisburnæ* in Cœnobio suo defunctus est anno 1347. Hunc Autorem exscribere solet Historicus Monasterii de *Abbington*, ut observat is qui præfatur in *Matthæum Florilegum. Voss.* de Hist. Lat.

Gualterus de *Hemmingford*, canonicus *Gisburnensis* Cœnobii, quod est prope *Cluviam Eboracensium* Provinciolam, *Thesi* flumini celeberrimo adjacentem, impendio studiosus erat literarum, quo tandem factum est, ut in eruditum evaserit, & non levem apud suos gratiam sibi pepererit. Ejusmodi enim res *Literaria* virtus est, ut auctori gratiam, honorem, gloriam etiam facilè conciliet. Quare virtutis præmio lætior factus, quanquam ipsa *virtus* per se satis illustris aliunde emicantibus splendoribus non eget, quâ cœpit, viâ, perrexit, magnis sanè

Digitized by Google

nè passibus ad extremam *Sacræ Theologiæ* metam contendens. In quo studio quum jam non infeliciter cursum longum continuasset, ecce cupido quædam ejus occupavit animum, ut *Historiam Rerum Anglicarum* posteritati dedicaret. Bonis igitur avibus ab ipso *Guilielmo Normanno* exordium sumens ad tempora *Edovardi* ejus appellationis secundi, hoc est; ab anno *Christi* 1066. usque ad annum ejus 1308. *Anglorum* res gestas summâ curâ perscripsit. *Leland.* MS. de Vir. Illust.

Gualterus de *Hemmingford* res gestas *Anglorum* stylo non inelegante, curâ magnâ & fide pari describit. *Gul. Horman.* in suis collectan.

Amor Patriæ eum impulit, ut historias *Angliæ* legeret, & ex iis notatu digniora seligeret, atque accuratâ Methodo posteritati traderet. *Pitseus* de Illust. *Angliâ* Scriptor.

In *Brigantum* agro est *Gisburgh*, nunc exiguum oppidum, cui magnæ gloriæ fuit, dum steterit, Monasterium perpulchrum & opulentum, quod *Gualterum* de *Hemmingford*, Historicum non ineruditum produxit. *Quensted.*

Hujus Historiæ plura extant *Exemplaria*; duo servantur in Collegio SS. *Trinitatis* apud *Cantabrigienses*; tertium habet *Officium Armorum* sive *Heraldorum*; quartum *Cottonianæ* Bibliotheca, quintum penes me est; sed & alia memini me vidisse; quorum tamen domicilia nunc non veniunt mihi in mentem. *Thom. Gale.*

ARNOLDUS VILLANOVANUS.

A *Ragonenses*, sat scio *Arnoldum Villanovanum Catbaloniâ* asserere hodieque conantur, sed frustra, cùm natus sit in *Galliâ Narbonensi*, in oppido *Villanovano* ann. *Dom.* 1300. In *Galliâ* medicinam docuit, vir *Græcæ* Linguæ peritus, adde & *Hebraicæ*, ut videre est in explanatione libelli *Tetragrammaton*: *Arabicæ* etiam haud ignarus. Portò *Naturæ* secreta adeò rimatus est, ut altiùs post ætatem suam nemo fermè penetrarit. *Paul. Colomes.* Gallia Oriental. Clar. A. D. MCCLX.

Arnoldus de *Villa-Nova*, rei medicæ eâ tempestate peritissimus, majori tamen famâ quàm laude, quòd nobile ingenium, eruditionem maximam, pravis superstitionibus, praviſque de religione opinionibus fœdare visus sit. Quo nomine aliquanto post ab *Inquisitoribus* ignominiâ notatus est, *libri*que quos magno numero ediderat reprobati. Ex humano semine quibusdam in vase medicamentis hominis corpus efformasse, qui affirmet authorem habeo. *Io. Mariana* Jesuit. l. 14. c. 9. *Rer. Hisp.*

Arnoldus de *Novavilla Hispanus*, vir eximiè eruditus, linguarum, *Hebraicæ*, *Græcæ*, *Arabicæ* & *Latinæ*, Philosophiæ & Theologiæ peritissimus, floruit ante annos 300. Recensetur à *Papâ* ejusque *Spiritualibus* inter *Hæreticos*, quòd eorum errores reprehendit. --- Habuit hic Doctor non paucos Auditores atque Sectatores, etiam post mortem, præsertim in *Hispaniâ*, quos papistæ *Arnoldistas*

vocaverunt, & tanquam *Hæreticos* perſecuti ſunt atrociſſimè. *Illyric.* Catalog. Teſt. Veritat.

Portentoſo vir ingenio *Veterum Novatorum* maximus, Dogmatum raritate percelebris, quem ſibi civem *Galli* certatim, & *Hiſpani* vendicant. Is licèt humili patriâ, obſcuriſque profectus laribus, tamen arcano impetu, ac excellenti mentis indagine, peritiorum *Naturæ* operum ſcrutator acerrimus, *Europam* ferè omnem ſui nominis majeſtate complevit. Hoc ipſi vel in fatis fuit, *Medicinam* Aſtrologiæ, ac intimiori cuidam Philoſophiæ perpetuò jungere *Io. Imperial.* in *Muſæo Hiſt.*

Ut erat homo multùm deditus *Rabbinorum* & *Alchimiſtarum* deliramentis, ita nonnullorum Sigillorum compoſitionem in ſuâ Medicinæ practicâ docuit. *Naud.* de Stud. Militar. lib. 1.

Nullum eſt Naturæ arcanum quod libera, prudente tamen ſollicitudine curioſitas ejus non ſcrutetur: Illi patent omnia ejus Penetralia, & profundâ ſuâ perquiſitione vaſti hujus Orbis theſauros omnes contemplatur. *Iſaacus Bullart.* Acad. Scientiarum & Artium. Tom. 1.

* *Arnoldi de Villanova* Opera, niſi expurgentur, prohibentur, in *Indice Tridentino*, vide Appendicem certorum *Auctorum*.

JOANNES CANTACUZENUS.

clar. An. D. Mc cc xli.

NObilis *Byzantinus*, S. Cubiculi præpoſitus Magnus Domeſticus, *Thraciæ* Præfectus, demum ab anno 1341. Imperator *Conſtantinopol.* tandem purpuram deponere coactus, *Monachus* factus eſt, *Ioaſaphus* dictus, anno 1357. vel paulò poſt. *Gul. Cave* in Chartophyl.

Scripſit *Hiſtoriam Byzantinam*, quàm è *Græco* in *Latinum* ſermonem convertit. *Iacobus Pontanus*, notiſque explicuit, anno 1645. *Pariſ.* fol. Itemque ſcripſit *Orationes* tres; & *Apologias* IV. pro *Religione Chriſtianâ* adverſus *Alcoranum*; quæ prodierunt *Græcè* & *Latinè*, *Baſileæ* 1542. in fol.

Nec præterire fas eſt *Ioannem Cantacuzenum*, qui ex imperatore *Monachus* factus, ac pro *Ioanne Ioſaaphus* dictus, ſub nomine *Criſtoduli* luculentam condidit Hiſtoriam de Imperio *Andronici* junioris, & ſuo. Conſtat id opus libris IV. cujus priores duo præcipuè ſunt de rebus *Andronici*: poſteriores de iis, quæ ipſe poſt obitum *Andronici* geſſit. Factus verò *Monachus* fuit anno 1360. eò autem majoris *Hiſtoria* ejus fieri debet, quia ſcripta eſt ab illo, non qui *umbraticam* ſemper vitam egiſſet: ſed qui primùm Magnus fuerit Domeſticus: ac poſt obitum *Andronici* junioris, liberorum ejus tutelam obtinuerit: & mox [ita volente *Senatu*, & *Imperii* rebus exigentibus] Imperator creatus ſit, & in eâ dignitate prudenter & fortiter ſe geſſerit. His illud accedit, quòd non de rebus ſcripſit parum ſibi perſpectis; ſed quibus ipſe interfuit, atque adeò præfuit. Sanè inter recentiores *Græcos* non ei quemquam puto præferri oportere. *Voſſ.* de Hiſt. Græc. lib. 2. cap. 28.

Inter recentiores quidem rerum *Græcarum* ſeu *Byzantinarum* Scriptores, ut ſunt

Digitized by Google

ſunt *Zonaras*, *Nicetas*, *Cedrenus*, & alii, meo quidem & quorundam benè literatorum judicio hic primas tenet; videturque ſolus didiciſſe quò pactò ad laudem accommodare contexenda ſit *Hiſtoria*. Mira, nova, inaudita, inuſitata, occultorum *Dei* judiciorum plena, grandia, illuſtria multa hic recenſentur. Et, ſi *Hiſtoria* debet eſſe prudens, atque ornata rerum explicatio, neutra virtus in hac deſideratur: quæ mihi ſemper à viro nobiliſſimo, & ingenio excellentiſſimo ſuaviſſimoq; vita eſt profluxiſſe Prudentia militaris atque civilis tam eximia hic elucet, ut civitatum Provinciarumque Rectoribus ac Belli Ducibus majorem in modum commodaturam putem. *Jac. Pontan.* in Epiſt. ad Lectorem, quam Hiſt. *Cantacuz.* præmiſit.---

Quæ fuerunt inter [*Andronicum Imperatorem*] avum, & [*Andronicum Imperatorem*] nepotem, eorumve occaſione tam ab ipſiſmet, quàm à ſuis amicis, cogitata, deliberata, geſta, profuſiſſimè proſequitur, qui magna eorum pars fuit, *Ioannes Cantacuzenus*, illuſtri proſapiâ ortus, magnus *Imperii* Domeſticus, & *Andronici* junioris amicorum & conſiliorum particeps, & rerum Moderator, in *Hiſtoriâ*, quam de iis ſuiſque rebus luculentiſſimè conſcripſit: ſed ita eas tractans, ut quamvis veritatem & narrationis ſinceritatem continuò prædicare non ceſſet, apertiſſimè tamen nepotis amiciſſimi ſui cauſam adverſus avum agendam ac propugnandam ſuſcepiſſe demonſtret. *Henr. Spondan.* in Annal. Eccleſ. ad Ann. 1321. num. 9.

Hoc loco Lectorem monebimus, *Hiſtoricum* noſtrum [*Ducam*] in enarrandis rebus, quæ ſub *Imperatore Ioanne* [*Palæologo*] geſta ſunt, donec *Cantacuzenus* Monachus & *Anachoreta* fieret, ab hoc non multùm diſſentire: ex quo non parum auctoritatis ac commendationis ei accedere debet: cum *Cantacuzenus* diligens ac judicio præſtans *Hiſtoricus* ſit. *Iſmael Bullial.* in Not. ad cap. 5. *Ducæ* Hiſt. *Byzant.*

Septimo volumine continentur libri tres hiſtoriæ ſenioris & junioris *Andronici* à *Cantacuzeno* conſcriptæ, qui & ipſe fuit Imperator & temporis illius rerum præcipua pars fuit. Aliquid heic de mirabilibus iſtius magni Viri facinoribus delibandum eſſet: Sed præterquam quòd in totius hujus Hiſtoriæ corpore ſatis jam prolixi fuimus, paucis dicere poſſumus illum ſolum fuiſſe dignum qui eaſdem promulgaret, & contra quàm plurimis Principibus evenit ut iis honos ab hiſtoria ſua concilietur potius quàm eandem ipſi illuſtrent, *Cantacuzenus* propriam hiſtoriam ipſe illuſtrat, quia non minore polluit eloquentia ad præclarorum ſuorum geſtorum conſcriptionem, quam animo & virtute ad eadem patranda; ſive in privata conditione ac Magni Domeſtici munere, ſive poſtquam thronum conſcendiſſet ubi neceſſitas ſemel adverſus hoſtium violentos impetus tuendi eum velut invitum coegerat oſtendere quid poſſet, ſive denique in Monaſterii ſolitudine in qua ultimos vitæ dies tranſigere voluit. Octavum denique volumen continet librum quartum ejuſdem Hiſtoriæ, ab eodem *Cantacuzeno* conſcriptæ, & hiſtoriam poſtremorum Imperatorum Conſtantinopoleos, cum ejuſdem urbis invaſione funeſta quam deſcripſit *Ducas*, qui *Calchondyla* admodum eſt accuratior & ſolidioris judicii *Erud. Ephemer.* Gall. diei Lunæ 26. Aug. 1675.

THOMAS BRADWARDINUS.

Clar. An. D. MCCCXLVIII.

NAtus fertur *Hatfeldiæ* in Comitatu *Suffolciensi*, Oxoniæ verò educatus, ubi cùm bonarum literarum studiis aliquot annos incubuisset, Academicorum suffragiis *Procuratorum* unus creatur ann. 1325. posteaque *Doctoris* in *Theologia* gradu honestatur. Mathematicus fuit insignis, Philosophus egregius, in *Theologia* verò studiis eousque versatus, ut apud Doctos illorum temporum *Doctoris profundi* appellatione innotuerit; eamque non immeritò delatam illi fatebuntur credo, qui libros ab illo conscriptos perlegerint. Verùm in hoc homine nihil erat quod potiùs laudaveris, quàm morum vitæque sanctimoniam, ob quam, cæteraſque virtutes à *Straforde* delectus est, ut *Regi* esset à confessionibus. In quo munere ita se gessit, ut optimi simul ac prudentissimi viri laudem retulerit. *Regem* siquidem à recto detlectentem increpare consuevit audacter, eâ tamen prudentiâ verborumque lenitate, ut animum *Principis* nunquam offenderit. Non desunt certè inter Scriptores qui insignes illas *Edvvardi victorias*, hujus potiùs sanctitati ac virtutibus acceptas ferendas existiment, quàm cujuspiam seu fortitudini, seu prudentiæ. *Godvvin.* de Præsul. *Angl.* comment.

Quo anno natus sit, quemadmodum nihil pro certo asseveraverim, [ut sunt magnorum sæpe virorum principia obscura, quorum sunt notissimi exitus] ita cùm *Procuratorem* fuisse constet Universitatis *Oxoniensis* anno 1325. circa annum *Domini* 1290. natum crediderim, mediis temporibus Regis *Edvvardi* primi ---In hoc curriculo *Literario* solidam ex *Aristotelis* & *Platonis* fontibus hausit Philosophiam, sed in artibus *Mathematicis* ac *Theologiâ* ejus potissimum eluxit industria; ac in *Mathematicis* quidem ita excelluit, ut parem illa ætas tulerit fortasse neminem---*Thomas* noster cùm summus esset *Mathematicus*, etiam in *Theologicis* tractandis non recessit ab arte. Itaque primus, quod sciam, & solus hanc viam tentavit in *Theologicis*, ut filo *Mathematico Theologica* contexeret, ponendo scilicet primo loco duas *Hypotheses*, quasi *principia*, & ex iis proxima quæque demonstrando, & *corollaria* deducendo, peritis etiam ex *Euclide* probationibus; deinceps ex *Hypothesibus*, & prædemonstratis reliqua omnia perpetuâ serie ad finem usque operis attexendo, quô fit ut *Conclusiones* ejus cuipiam fortasse nimis altè petitæ videantur. *Henr. Savil.* in Præfat. *Bradvvardin.* lib. de *causâ Dei* contra *Pelag.* præfix.

Ex *Aristotele* & *Averroe* sedulâ investigatione pleraque hausit: *Indæos*, quos in lege peritiores sciebat, pro *Scripturarum* intellectione familiariter convenit. Unde ad tantum doctrinæ incrementum posteà perveniebat, ut in *Oxoniensi* Academiâ supremæ facultatis Magister constitueretur: egregiusque *Raphaelis Volaterani*, ac *Ioannis Pici*, hominum *Italorum*, testimoniis, *Theologus* fuerit. Cum *Ioanne Baconthorpio Parisiis* olim reverso, magnam de *Præscientiâ* ac *Prædestinatione* concertationem habuit, eique tandem in omnibus consensit, ut idem *Ioannes* in quarto libro *sententiarum*, dist. 1. Quæst.

Quæſt. 4. demonſtrat. Unde ex *Cancellario Londinenſi* tandem Aulicus, atque ab optimo Rege *Edvvardo* tertio ad *confeſſionem* vocatus, *Cantuariorum* Archiepiſcopus *Joanni Offordio* diem obeunti ſubſtitutus eſt. Adverſus Hæreticos arma ſuſcipiens [verùm *Papiſtas Papiſta* non mordet] in magno ſpiritûs fervore ſcripſit, præſertim contra *Pelagianos*. Sed proh dolor! *Thomas* longiori vitâ dignus, exacto tantùm uno in *Pontificatu* anno, mortem obiit planè immaturam, anno ab incarnato *Dei* verbo 1350. ſub prædicto Rege *Edvvardo* tertio. Summa ejus *Romæ* in *Vaticanâ Pontificis* Bibliothecâ extare perhibetur. *Balæus* de Script. Eccleſ.

Floruit hic longè doctiſſimus vir circiter 1330. *Domini* annum, pugnavit acerrimè pro *gratiâ Dei*, contra *Liberum Arbitrium*, & *Pelagianos* ejus patronos, nempe *Scholaſticos* Theologos; idque nec ſine approbatione multorum bonorum, nec ſine multorum ſeductorum graviſſimâ offenſione, ſuoque periculo: tamen exoratus à piis doctiſque viris, quæ de eâ controverſiâ in publicis Diſputationibus diſſeruerat, tribus libris juſtum volumen explentibus complexus eſt, Laudatur hic Scriptor nomine eximiæ eruditionis, etiam ab illuſtribus viris, *Raphaele Volaterano*, & *Joanne Pico. Illyric.* Catal. Teſt. Verit.

Nec minimum quoque auxilii repoſitum eſt in *Libris de Providentiâ Thomæ Bradvvardini*; quoniam in illis pari fermè cum divo *Thomâ* ſubtilitate, & rationum pondere procedit. *Gabr. Naud.* Bibl. Politic.

Thomas de Bradvvardina Anglus, ex ordine *Fratrum Minorum*, clarus ob doctrinam anno 1350. & ſequentibus, ſcripſit *nobile Opus de causâ Dei contra Pelagium, & de veritate Cauſarum*, variâ ſacræ ac prophanæ, antiquæ ac novæ Philoſophiæ ac Theologiæ doctrinâ locuples atque ornatum, quod manuſcriptum aſſervabatur in Bibliothecâ *Vaticanâ*, cujus etiam manuſcriptum codicem habuit olim in *Germaniâ Matthias Flaccus. Illyricus.* Impreſſum eſt ex Manuſcriptis *Anglicanis*, curâ & ſtudio doctiſſimi viri *Henrici Savillii*, anno 1618. *Londini* in fol. ex Officinâ *Northonianâ*: de quo abundè *Ludovicus Cellot* in Hiſtoriâ *Gotteſcalci Prædeſtinatiani* l. 5. c. 19. p. 390. Ejuſdem *Opus de Geometriâ Speculativâ & Arithmeticâ*, impreſſum *Pariſiis* anno 1512. *Tractatus proportionum*, editus *Venetiis* anno 1505. *Antonius Poſſevinus* in Apparatu Sacro mentionem illius habet, ſed [quod mirum] de eo nihil habet *Lucas Wadingus* in Bibliotheca *Scriptorum Ordinis Fratrum Minorum*. Opus autem *de cauſa Dei contra Pelagium, & de Virtute cauſarum*, MS. *Oxonii* in *Angliâ* in Bibliotheca Collegii *Novi* Cod. 22. in *Orialenſi* cod. 55. *Mertonenſi* cod. 203. *Cantabrigiæ* in Collegio Sancti *Benedicti* cod. 146. Domus Sancti *Petri* cod. 276. & privatim in Bibliotheca *Baronis Lumleii* cod. 267. Appellatur in nonnullis manuſcriptis codicibus *Cancellarius Londinenſis*, quod an conveniat rectè *Franciſcano*, ſeu *Conventuali* ordinis *Minorum*, mihi valdè ſuſpectum eſt. *Oudin*, in Supplem. de Eccleſ. à Bellarm omiſſ.

FRAN.

FRANCISCUS PETRARCHA.

Clar. A. D. MCCCL.

A *Retii* in *Tuſciâ* ex *Florentinis* Parentibus, vel, ut alii quidam cum *Gerardo Ioanne Voſſio*, circa *Anciſam Florentini* agri vicum majorum ſuorum ſedem, patre *Florentino* exule natus die 20. *Iulii*, feriâ ſecundâ anno 1304. Archidiaconus *Parmenſis*, tum Cathedralis Eccleſiæ *Patavinæ* Canonicus fuit. Obiit Apoplexiâ correptus die 19. Julii, Anno *Dom.* 1374.

Scripſit plurima & pedeſtri & ſolutâ oratione.

Hic Ingeniô, eloquentiâ, *Latinæ* patriæque linguæ cultu, ac Poëtica etiam utraque facultate ſui ſæculi Princeps, literas à multo ævo ſepultas, primus à *Gothicis* tenebris excitavit. *Phil. Labbe.*

Vir in divinis Scripturis eruditus, & in ſæcularibus literis omnium ſui temporis longè doctiſſimus, Philoſophus, Rhetor, & Poëta celeberrimus, qui literas *Humanitatis* poſt longa ſilentia mortuas, ut ita dixerim, ab inferis revocavit ad ſuperos, non minus ſanctâ converſatione, quàm Scientiâ clarus emicuit. *Trithem.*

Vir undecunque doctiſſimus, *Latinæ Linguæ* multis jam ſeculis extinctæ primus *Inſtaurator*, *Hetruſcæ* Poëſeos *parens*, & abſque ullâ controverſiâ *princeps*; inter *Latinos* quoque poëtas non ignobilis, & ob egregiam *Latini Carminis* laudem in Capitolio *Romano lauream Coronam* publico totius *Italiæ* favore conſecutus. *Sixt. Senenſ.*

Franciſcus Petrarcha & *Ioannis Boccacius*, Poëtæ, præter ea quæ multa ſolutâ oratione uterque compoſuit, nonnulla quoque *Carmine Latino* ſcripſere, in quibus non multò præſtat alter alteri. In his licet, quod temporum tamen vitio adſcribendum putarim, judicii minus ſit & limæ, multum tamen poëtici ſpiritus habere videntur. *Lil. Gyrald.*

Refloreſcentis eloquentiæ princeps apud *Italos* videtur fuiſſe *Franciſcus Petrarcha*, ſuâ ætate celebris ac magnus, nunc vix eſt in manibus: ingenium ardens, magna rerum cognitio, nec mediocris eloquendi vis. Atqui eſt, ubi deſideres in eo Linguæ *Latinæ* peritiam, & tota dictio reſipit ſæculi prioris horrorem. *Eraſm.* in *Ciceron.*

Primus omnium *Franciſcus Petrarcha* magno vir ingenio, majoreque diligentiâ, & *Poëſin* & *eloquentiam* excitare cœpit, nec tamen is attigit *Ciceronianæ* eloquentiæ florem. *Blond. Flav.* in *Ital. Illuſtratâ*, de *Romandiola.*

Vir excellenti ingenio & doctrinâ exquiſitâ *Franciſcus Petrarcha*. *Poggius* in Hiſt. diſcept. de avaritiâ.

Franciſcus Petrarcha vir maximæ doctrinæ, & elegantiſſimi (ut ſua tempora ferebant) ſtyli. *Laurent. Pignor.* l. Symbol. Epiſtol. Epiſt. 3.

Circa annum 1340. *Patriarcha* longè latéque diffundere cœpit ingenii divini doctrinæque mirandæ varia monumenta. *Voſſ.* de Poët. Lat. c. 7.

Si inter Mortales unus eſt tanto labori ſufficiens, viribus præclariſſimi viri, *Franciſci Petrarchæ*, cujus jam diu ego auditor ſum. Homo quippe eſt cœleſti ingenio

Digitized by Google

ingenio præditus & perenni memoriâ, ac etiam facundiâ admirabili, cui familiariſſimæ quarumcunque gentium Hiſtoriæ ſunt, ſenſus fabularum notiſſimi, & breviter, quicquid Philoſophiæ ſacro jacet in gremio, manifeſtum eſt *Joann. Boccat.* in præfar. Operis de Genealog. Deor.

Franciſcus Petrarcha poëta Sermonis *Italici* hodierni omnium elegantiſſimus, *Latini* veteris haud valdè bonus. *Paul. Manut.* comment. in Ciceron. l. 1. Epiſt. 3.

Cui vix parem inveniremus, ſi *Latina* ejus *Opera*, his, quæ *Tuſco* Sermone conſcripſit, æquari poſſent. *Joan. Gobellin.* de geſt. *Pii* II. Rom. Pontif.

Franciſcus Petrarcha, ſeculi ſui lumen, apud *Pontifices*, ſi adblandiri voluiſſet, nihil non conſecuturus. *Mornæus* in Hiſt. Papat. p. 430.

Franciſcus Petrarcha vir apprimè doctus, dicere ſolitus eſt, *nullum cuiquam majus malum optari poſſe, quam ut fiat Papa. Illyric.* Catal. Teſt. Verit. l. 18.

Franciſcus Petrarcha, *Phœbi* nectar, *Muſarum* corculum, priſcæ eruditionis decus, literarum delicium, omnium ſæculorum memoriâ dignus----Ea ſemper fuit Vatis noſtri celebritas & operum ejus ſublimitas, ut eò eruditorum omnium cohortes, veluti apes ad flores delibandos confluxerint. Quid dulcius, quid candidius hujus noſtri ſermone, qui in *Latinis*, *Gracis*, diſertus, in *Etruſcis* lenior. Utrobique animos jam virtutum diſciplina, jam verborum pigmentis ac lepore ſuaviſſimo attrahit, movet. Viget in ſermone ſoluto nervus: carmen ejus plenum, terſum, laborioſum, omnium genio accommodatiſſimum. Ubique mira rerum ſuavitas ac varietas, ſententiarum lumina, verborum robora, *Jac. Phil. Temaſin.* in *Petrarchâ* redivivo.

Edidit hic cœleſtis vir tam proſâ, quàm metricè plurima opuſcula. Quæ cùm ſint lepôre ſonantium verborum melliflua, & ſententiarum ſucco mirabili ſapida, potiùs artificio cœleſti, quàm humano ingenio judicantur fabricata. *Iac. Phil. Bergomas* in chronic. ſupplem. ad Ann. *Chr.* 1341.

Quod ad doctrinas attinet, multarum rerum prudens doctuſque fuit; imò verò nulla eſt ex doctrinis homine libero digna, in quâ vel audiens, vel per ſe inhians non magnopere profecerit--- Eloquio fuit claro ac potenti, ut ſtylus librorum indicat, atque, ut verè dixerim, unicus fuit, qui per tot ſecula exulantem, & jam penè incognitam dicendi facultatem in noſtra tempora revocaret. Summus vitâ, ſummus doctrinâ, & ſummus eloquio ſcripſit octodecim librorum volumina. *Paul. Verger.* in vit. *Petrarch.*

Stylus ejus copioſus eſt & magnus, in conſolando dulcis, & in admonendo liber. Interdum jocatur ſalibus, ſed ubique reſtrictus, ut ille, qui magis *Senecæ* denſitatem, quàm *Ciceronis* amplitudinem imitatur: unde perſæpe ex hoc recentiorem *Senecam* appellaverim. *Hieron. Squarzaficus* in *Petrarch.* vit.

At *Io. Boccatius* & *Franciſcus Petrarcha*, quorum præſtantiſſimis ac prope divinis ingeniis ſermo *Etruſcus*, ea verborum elegantia, iis ornamentis auctus ac locupletatus eſt, ut ſupra addi nihil poſſit, propius ab antiquitate aberant; annis enim pluſquam trecentis ante nos fuerant; & tamen nulla major ab eis opera data fuiſſe videtur, quàm ut omnem priſcorum verborum fæcem à ſuis Scriptis

removerent, ne purum ac limpidum ipſorum orationis flumen aliquâ ex parte infuſcarent. Quibus præſertim ob hanc cauſam arbitror primas ab omnibus ſine controverſiâ deferri. Inferunt ſe quidem interdum ipſorum ſermonem verba aliqua paulò antiquiora; ſed ea miram habent venuſtatem;&, quia loco ſunt poſita, adeo omnium intelligentiæ ſunt obvia atque aperta, ut nullâ ferè interpretis cujuſquam ope auxilioque indigeant. Ideo nulla eſt in *Italiâ* civitas, quæ ita barbarè, ita inquinatè loquatur, quin eos legat, intelligat, admiretur, ediſcat. *Ian. Nic. Erythr.* Pinacoth. p. 219. 220.

Poſtremò nunc tandem ad *Africam* & librum iſtum venio, qui mihi videtur inter præcipuos jure meritoque redigendus. Eſt enim (ut res ipſa indicat) refertus hiſtoriâ, documentis abundans, & plenus poëticæ fictionis. Magna eſt in eo volumine, & veruſtatis & naturæ cognitio: magna eloquentiæ vis; magna præcipiendi facultas.--Quod ſi ad extremam perduxiſſet ætatem, quanto futurum fuerit excellentius, nemo ambigit. Sed tamen eſt tale, ut de eo gloriari juvenis debeat, & pudere ſenem non poſſit. Conſtat autem eſſe verſus aliquot dimidiatos & imperfectos, ut eſt creberrimè apud *Maronem*, aliquando & ſententiam imperfectam. Sed hos defectus accuſent, qui nihil pati poſſunt diminutum. Sunt & malè menſuratæ ſyllabæ, quæ tamen non præterierunt autorem *Paul. Verger.* in vit. *Petrarch.*

Scaliger ait illum perſpicuè admodum Latinaque cum elegantia loqui. Eum quod ad Italica Scripta ſpectat intellectu difficilem eſſe, propter voces plurimas è *Provinciali* vicina lingua deſumptas, & ab *Italis* minimè intellectas. *Scaligerana* poſterior. Gall.

Roſtellus quod ad ejus ſtylum & phraſes attinet, ait illum ſæpe interpretibus indigere &c. Quædam ejus *Tetradecaſticha* (*Sonnetos* vocant Galli & Itali Poëmatica 14. verſibus conſtantia) intellectu difficillima eſſe vel peritiſſimis ipſis hominibus. *Roſteau*, Judiciis de quibuſdam libris à ſe lectis. Gall.

Jeſ. *Rapin.* ait *Petrarcham* vernaculo ſuo idiomate ſcripſiſſe; Sed Stylum ejus nimis vaſtum eſſe ut Heroïci Poëtæ nomen mereatur.

Franciſcus Petrarcha in Hiſtoria erraſſe à quibuſdam deprehenditur. Quo ad *Rythmos* vernaculâ linguâ conſcriptos ternariis quaternos inconcinnè minuſque aptè interdum commiſcet. *Claud. Verder.* incenſ. Autorum.

Hieronymus Squarzaſichus in *Petrarcha* vita refert magnum illum Poetam nunquam aſſenſum dare voluiſſe, ut ſua Soror præda fieret Benedicti XII. qui illius amore perditiſſimo captus erat, quique fratri Cardinalitium pileum in favoris remunerationem, pollicebatur. Tam nefarii commercii propoſitionem generosè repulit; Sed in ſalvo tamen non fuit ejus Soror, alius enim erat ei frater qui illam Papæ vili pretio tradidit. *Novellis* Gallic. Reip. *Literariæ.* Febr. 1686. pag. 144.

Extant opera ejus omnia *Lugduni* apud *Samuelem Criſpinum*, 1601. fol.

Extat liber de *Vitâ ſolitariâ*, *Mediolani* in fol. apud *Huldericum Scinzenzeler. an.* 1498.

Extant

Digitized by Google

Extant Poemata *Hetruſca* cum expoſitione *M. Ioan. Andreæ Geſvaldi Venetiis* apud *Gabrielem Tolittum Ferrarienſem* 4°. 1553.

Extant quædam Poemata *Italica* antea inedita, quæ vulgavit *Frederic. Vbaldinus* ex Auctoris Schedis, unà cum cenſurâ & emendationibus ſuis, *Romæ* anno 1642.

Franciſci Petrarchæ liber de caſibus virorum Illuſtrium MS. in Bibliothecâ *Colbertina*, cod. 840. Itemque ibidem ejuſdem Rerum familiarium Epiſtolarum libri viginti quatuor Manuſcripti cod. 842. quorum novem tantùm ſunt impreſſi. *Oudin.* in Supplem. ad *Bellarm.*

Hoc ejus Epitaphium, in viciniâ *Patavii* in *Arquato* pago marmoreo ſepulchro inciſum.

Frigida Franciſci *lapis hic tenet oſſa* Petrarchæ,
Suſcipe Virgo *parens animam, ſate* Virgine *parce.*
Feſſaque jam terris cœli requieſcat in arce.

Phil. Labbe in Theſaur. Epitaph.

BARTOLUS.

DE *Saxoferrato* [Urbs eſt *Umbriæ*, quæ *Sentinum* olim dicebatur] natus eſt anno 1303. obiit anno 1355. Clar. An. D. MCCCL.

Vir fuit ingenio ſubtili & acuto, facundæ eloquentiæ, & multi conſilii: aſſiduus in ſtudio legum, ſobrius in victu: memoriâ labili, cui defectui ut ſuccurreret, quæcunque meditabatur, ſcripto ſtatim mandavit. Ideo delitias omnes poſtponens, & liberiora corporis exercitia negligens, totum ſe ſtudiis dedebat, nullam ſibi à ſerioribus meditationibus relaxationem concedens. *Boiſſard.* in Icon.

Bartolus ingens illud Juriſconſultorum lumen ac ſtella. Æqui & boni peritiſſimus. Veritatis Magiſter vocatur *Scarfio.* Juriſconſultorum ſignifer *Menochio.* Aliis Juris lucerna & cæcorum Dux, ſpeculum ac veritatis pater. Tantâ celebritate jus civile profeſſus eſt *Bartolus*, ut ad eum ob ſummam eruditionis & ingenii famam ac gloriam undequaque ſtudioſorum turba conflueret. Ipſi omnes faſces porrigunt & ſceptra *Iurium Conſulti* ſequentes. *Quenſtedt.*

Bartolus natus anno 1303. *Ius Civile* profeſſus eſt *Piſis*, poſteaque *Perufii*, quod tanto judicio aperuit in *Commentariis* ſuis immenſis pro ætate ſua (quæ quadraginta ſex annos non exceſſit) ut longè primus *Juſtiniani* Interpres poſt *Accurſium* adhuc apud omnes celebretur, & in eo fuiſſe præ cæteris admirabilem legum peritiam, ejuſque ingenio nomen adfuiſſe *Interpretes* noſtri teſtentur. *Arth. Duck.* de *Iur. Civ.* l. 1. c. 5. ſect. 15.

In *Iure* primas, comparatus cæteris partes habebit *Bartolus. Andr. Alciat.*

Ejus authoritas magna erat per totam *Italiam* propter ſoliditatem conſiliorum quibus res *Principum* adjuvabat. Erat enim *Caroli* IV. *Rom. Imper.* conſi-

Digitized by Google

liarius, à quo nobilitate donatus est. *Boxhorn.* in Monument.

Supremus Doctor, qui veritatem semper ante oculos habuit. *Borcholt.* de Transact. cap. 1. n. 4.

Jurisconsultorum diu Princeps est habitus. *Grot.* l. 2. de J. B. & P. cap. 22. sect. 13.

Bartolus, non contemnendi sanè judicii, plurimúmque profuturus Reip. si in meliora tempora incidisset-- in distinguendis factorum speciebus, ut certum Jus colligatur, nulli secundus est inter Jurisperitos illius seculi. *Oldendorp.* tr. de act. de formul. investigandæ Actionis.

Huic plus credendum, ut censet *Angelus*, quàm omnibus aliis, tanquam Magistro omnium. Et *Caccialupus* refert. Regiô Edictô cautum fuisse, ut in Hispania & Lusitania in conictu opiniorum *Bartoli* observaretur sententia, eò quòd à semitâ veritatis & æquitatis rarò judicatus fuerit aberrâsse. *Moller.* 2. *Semestr.* 49. *n.* 12.

Bartolus fuit subtilis Investigator & fuit Pater Juris, & Juris humani lumen ardentissimum, in quo solet esse substantia veritatis, nihil boni ignoravit. *Joh. Nevizan.* Sylvæ Nuptial. lib. 5. n. 25.

Bartolus Sentini in *Umbriâ* natus, magno acumine perspicacis ingenii *Ius Civile* professus, in omnibus *Italiæ* Gymnasiis exactæ doctrinæ documenta reliquit---- Æquales suos doctrinæ firmitate, & mirâ judicii constantiâ superavit. --Defuit ei Latinæ eloquentiæ facultas, ne summæ gloriæ fastigium teneret. Et tamen est quod maximè miremur, illum in perpetuo docendi munere occupatum, tot & tanta volumina perscribere potuisse, quum quadragesimo sexto ætatis anno fato ereptus fuerit. *Paul. Jov.*

Inter antiquos *Interpretes Accursius* & *Bartolus* principatum tenent, de sermone non valdè anxii, rerum quas tractant, curam solam habuerunt: quas cùm nossent, quantum in illâ barbarie, & codicum depravatione nosse potuerant, explicare nisi inconditè, & barbarè nequiverunt; quod non tam eis quàm seculo illi tribuendum, quo linguæ, & bonæ literæ prorsus jacebant. *Roland. Maref.* Epist. lib. 1. Epist. XI.

Bartolus de *Saxoferrato* Mathematum & Hebraicarum quoque literarum peritus. *Genebrard.* in Chronolog. suâ.

Veruntamen *Vossius* in libro suo de *Philologiâ* affirmat *Bartholum Jurisconsultum* ætate senili literis *Hebraicis* immortuum esse.

Bartolus historiarum ignorantiâ densissimis tenebris omnia involvit. *Jo. Bernart.* de Utilit. leg. Hist. p. 219.

Id etiam supra alios præcipuum habuit, ut in tot & tam variis *Commentariis*, quæ edidit, rarò sibi contrarius reperiatur; mirâ brevitate usus plus tacendo, quàm loquendo dixisse fertur. *Verona* statutum est, neminem ibi Jurisprudentium collegium posse ingredi, qui *Bartoli Commentaria* non habuisset, quæ in decidendis *causis* maximè necessaria esse crediderunt *Panzirol.* de Clar. Leg. Interpret. l. 2. c. 67.

Bartolus à *Saxoferrato* non parum à *Francisci Tigrini Pisani* Commentariis adjutus.

Digitized by Google

adjutus fuiſſe creditur; quæ enim ab eo inordinatè ſcripta fuerant. *Bartholus* digeſta pro ſuis publicavit. *Idem* ibid.

Nicolai quoque *Mattarelli* atque aliorum veterum ſententias quandoque ad verbum deſcriptas ſibi impudenter attribuiſſe dicitur. *Joan. Fichard.* in Vit. Juriſconſultorum, p. 241.

* *Proceſſus Satanæ* contra B. *Virginem*, auctore *Bartolo* de *Saxo-Ferrato*, prohibetur. Vid. *Indic. Madrit.* p. 859.

Hoc ejus Epitaphium, *Petro Myrteo* auctore:

Hic eſt Bartolus, *ille Juris ingens*
Lux, & commodus explicator, hic eſt:
Quem mors ante diem abſtulit maligna,
Heu mors invida, & ævo iniqua noſtro,
Qua Leges iterum jacere cogis.

Phil. Labbe in Theſaur. Epitaph.

JOHANNES BOCCATIUS.

DE *Certaldo*, patriâ *Florentinus*, anno 1314. natus, & ann. 1372. mortuus, juxta *Berneggerum*, idol. Lauret. pag. 116. aut, ſi *Voſſium* ſequi libet, ann. 1376. vid. lib. 3. *Hiſt. Lat.* cap. 1. *Trithemius*, pag. 147. & *Simlerus* f. 346. ad ann. 1375. collocant. Vir fuit maximâ eruditione ſacrâ & profanâ conſpicuus, quod pateat ex ejus quæ reliquit ſcriptis, ut ſunt, lib. de fœminis illuſtribus, quibus *Johannam* quoque *Papiſſam* annumerat, impreſſ. *Bernæ Helvet.* 1539. Liber *Italicus*, *Decameron* ſive *Princeps Galeottus* inſcriptus, in quô fabulis, & hiſtoriis centum *Papale* regnum, *Confeſſionem auricularem*, *Sanctos*, *Lipſanolatriam*, *Purgatorium*, &c. acerrimè perſtrinxit, perverſitatis Papæ non ignarus. Vid. *Berneg.* l. c. p. 128. ſeq. Librum quoque de *Genealogia Deorum* confecit, & alios plures. *Olear.* in Abac. PP. Eccleſiaſt. Clar. An. D. MCCCLXVI.

Vir in ſecularibus literis omnium ſui temporis facilè doctiſſimus, & divinarum Scripturarum non ignarus, Poëta, Philoſophus, & Aſtronomus celeberrimus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus. *Trithem.*

Boccatius multa reliquit *Scripta*, quæ Autoris doctrinam, & laboriosas lucubrationes ſatis teſtantur. *Joan. Boiſſard.* in Icon.

Non tamen equidem inficias ierim, *Joannem Boccatium* hominem fuiſſe ſtudioſiſſimum, & elegantis ingenii, ut ea ferebant tempora; ingenioſum etiam & eruditum, ſed non in Latinis & eo minus in Græcis is fuit, qui in proprio Idiomate, hoc eſt in *Hetruſcis*, patrio ſcilicet & vernaculo ſermone, in quo ſolutâ oratione omnes ante & poſt eum qui ſcripſerunt, magno poſt ſe intervallo reliquit, *Lil. Gyrald.* in Epiſt. *Herculi Duci Ferrar.* præfix. operibus *Gyraldi.*

Digitized by Google

Magnam eruditionis & induſtriæ laudem retulit Genealogiâ ſua Deorum, *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Quamvis non deſint, qui *Genealogiam Deorum* ex alio tranſcriptam affirment, *Konig.* in Bibliorh.

Franciſcus Petrarcha, & *Joannes Boccatius*, præter ea quæ multa ſolutâ oratione uterque compoſuit; nonnulla quoque carmine Latino ſcripſere, in quibus non multò præſtat alter alteri. In his licet, quod temporum tamen vitio adſcribendum putarim, judicii minus ſit & limæ, multum tamen Poetici ſpiritûs habere videntur. *Lil. Gyrald.* de Poët.

Boccacius, *Hetruſcorum Cicero*, fabulator jucundus, & eloquens ſermone patrio, ſed Latini parum peritus, *Theogoniæ* non admodum accuratus, & *Mythologiæ* non ſatis idoneus enarrator, in omnibus obſcœnus, impius, & verſificator ineptiſſimus, *Balthaſſ. Bonifac.* l. 15. c. 3. *Ludicr. Hiſt.*

Ioannes Boccacius Deorum *Genealogias* in corpus unum redegit, feliciùs quàm illo erat ſeculo ſperandum; tametſi in Interpretandis fabulis ſæpe eſt nimius & frigidus----*Ioannes Boccacius Petrarchæ* diſcipulus nullâ ex parte eſt cum Magiſtro conferendus. *Lud. Vives* de tradend. Diſcipl.

Quemadmodum *Petrarcha* eloquentiam in Poëſi *Hetruſcâ* à cive & Magiſtro ſuo, *Dante Aligerio*, inchoatam, perduxit ad maturitatem: ita iiſdem temporibus *Boccacius* pedeſtrem eloquentiam in ſermone patrio (ut *Iovii* de eo judicium eſt) ſimul & inchoavit, & abſolvit. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Blondus ac *Boccacius Franciſco Petrarchâ* inferiores fuere, tum in dicendi viribus, tum in *Romani* ſermonis proprietate. *Eraſm.* in *Ciceroniano.*

Boccacii Oratio dulcis, copioſa, polita, ornata, mollis, faceta, rem ante oculos ponens, ut geri ea, quæ legas, non narrari videantur. *Joh. de la Caſa* in Vit. Card. *Bembi.*

Author *Biondo* (ſic Italis flavi crinis capita vocantur) ait illum *Italicæ* linguæ quam Latinæ facundiâ multò excellentiorem fuiſſe. In qua Præclari *Portus Regii* Viri obſervarunt eum cæteris omnibus præſtitiſſe; imò & ſeiſpum ſuperaſſe, juxta *Bembi* Cardinalis ſententiam, cùm eò majori elegantiâ & puritate ſcripſerit, quò ab hujus novæ Linguæ natalibus & infantia jam longiori ſpatio remotus erat. Iudicio etiam Equitis *Salviati* ejus *Proſa* acurata & nativa magis deprehenditur quàm ejus *Carmina*. Addunt Eruditi illi viri advertendum tamen eſſe quædam apud illum Authorem loca clarè oſtendere quod majori ſcrupulo caverit puritatis Linguæ regulas ab hominum arbitrio ac voluntate tantum ortas violare, quàm præcepta de morum puritate ab ipſomet Deo nobis tradita. *Eruditorum judicia*, per Dominum *Baillet.* Gall.

Jeſ. *Rapin.* ait *Boccatium* puriſſimè vernaculo idiomate ſcribere; Sed Characterem ejus nimiùm vulgarem & familiarem eſſe ut Heroici Poetæ nomen mereatur. Idem Rapinus dicit alibi Boccatium aptis admodum verbis mentem ſuam exprimere in Poematis ſuis, ſed hanc non ſatis altè penetrantem eſſe; Eum quoque vanæ gloriæ nimium affectatæ inſimulat, & quod de ſeipſo indeſinenter mentionem faciat.

Maximi

Digitized by Google

Maximi inter ejus Compoſitiones momenti eſt *Decameron*, quod Opus Italia tota cum applauſu excepit; Hoc pariter extraneæ Gentes adeo favorabiliter amplexæ ſunt, ut ſingulæ idiomate ſuo legere hoc ipſum voluerint; Et eo majori ſollicitudine hoc quilibet exquiſivit quò majori ſtudio ejus ſuppreſſio tentata eſt, & acriori cenſurâ notatum, quod nimis licenter, & in Monachos ſatyricè nimis loqueretur. *Iſaacus Bullart.* Acad. ſcientiarum &c. Gall.

* *Bocatii Decades*, ſive *Novellæ* centum, quamdiu expurgatæ non prodierint, *Indice Romæ* impreſſo, 8°. anno 1681. prohibentur.

Gloriam quoque meruit *Boccacius* compendio *Hiſtoriæ Romanæ*: item libris de illuſtribus viris, de claris mulieribus, de Bellis Imperatorum, de *Florentinorum* Bellis, de captâ *Conſtantinopoli*, atque aliis, commemoratis à *Jacobo Bergomate* ad ann. 1365. Horum pleraque Manuſcripta extant in Bibliothecâ publicâ Academiæ *Lugdunenſis* apud *Batavos*. Libri ejus novem de caſibus illuſtrium virorum Manuſcripti adſervantur *Oxonii* in Bibliothecâ *Collegii Novi*, teſte *Thomâ Iameſio*. Qui & *Oxonii* in Bibliothecâ Collegii S. *Magdalenæ*, tum & *Lincolnienſi*, extare ait *Boccacium* de caſibus illuſtrium virorum: ſed neutro loco, opus illud quot librorum ſit, addit. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Extant Genealogiæ Deorum libri xv. inſcripti Hugoni *Hieroſolymorum & Cypri* Regi. *Vincentiæ* 1487. in fol. Et *Italicè* redditæ per *Joſephum Betuſſi*, recognitæ à *Georgio Valentini* in *Venetiâ* per *Valentinos* in 4. anno 1617.

Extat *Decameron*, cum Præfatione & vitâ *Boccacii*, auctore *Franciſco Sanſovino*, *Italicè* in 4°. 1549. Idem liber *Gallicè* redditus per *Laurentium Premier. Pariſiis* 1534. in 8°.

Extat opus de claris mulieribus *Bernæ* 1539. in fol.

Extant de caſibus illuſtrium virorum libri ix. in folio *Pariſiis*, apud *Joannem Gormontium*.

Exceſſit è vitâ ſexageſimo ſecundo ætatis anno. Sepulchrum ejus cum marmoreâ effigie inſculptis his carminibus in templo maximo *Certaldi* conſpicitur.

Hac ſub mole jacent cineres, ac oſſa Joannis,
Mens ſedet ante Deum, meritis ornata laborum,
Mortalis vitæ genitor Boccacius *illi,*
Patria Certaldum, *ſtudium fuit alma Poëſis.*

Paul. Jov. in Elog.

JOHANNES WICLEVIUS.

ANglus, acer *Papiſmi* oppugnator, claruit anno 1370. obiit 1387. *Scripta* ejus penè infinita recenſet *Balæus*; plures ejus Tractatus tum Latinè tum Anglicè ſcriptos adhuc ineditos extare in Bibliothecâ Collegii *Benedicti* apud *Cantabrigienſes*, alibique teſtatur *Thomas Iameſius*. Clar. An. D. MCCCLXX.

Vir

Vir magno & excellenti planè ingenio præditus, *Oxonii* in Collegio *Merionensi*, omnes eruditas artes tantâ cum fœlicitate perdidicit, quantâ sui temporis nemo facilè alius. Nam in Philosophiâ illâ *Scholasticâ*, acuminis ostentatrice, principem locum obtinebat. Tum præterea in *Theologia* recessus penitiores, & sacrosanctos quidem illos, tam altè descenderat, ut à *Theologorum* vulgo pro *Deo* tantùm non habitus sit. Quo tandem calculo, summis honoribus & insignibus, quæ in eruditos *Academia* conferre solet, donatus est. Ille verò ut se vidit ejusmodi auctum titulis, suamque tanti in scholis esse authoritatem, ut omnia quæ doceret tanquàm è *tripode* dicta crederentur, primum *Fraterculorum* mendicitatem cute tenus stringere cœpit, nec multò post altis plagis vulnerare. Ut tamen bona pars *Scholasticorum* in hominem adfecta erat, ad hæc præludia connivebat. Deinde *Publicis Prælectionibus* atque aliàs privatim, vellicabat *Pontificis Romani* astum, avaritiam, ambitionem, ac tyrannidem, sic putans futurum, ut *Christiana Ecclesia* cognitis erroribus resipisceret. *Io. Leland.*

Præter vitam quam verè *Apostolicam Wiclevus* duxit, ingenio, facundiâ, atque eruditione multiplici, omnes in *Angliâ* commilitones longo intervallo superabat. Unde ipsum *æternus Pater*, anno post *Servatorem* 1360. per suum *Spiritum* suscitavit, ut in mediis errorum tenebris, ac *locustarum Tartarearum* seu *Hypocritarum* obscurationibus, pro suâ *veritate* staret, magnanimus *Christi* pugil: fieretque adversus ejus infensissimos hostes, *Antichristos*, insuperabilis Ecclesiæ columna. *Ioan. Balens.*

Ecclesiam de *Lutterworth* in comitatu *Leicestrensi* rexit ille celeberrimus *Ioannes Wickliff*, vir ingenio subacto, & *sacris literis* versatissimus, qui cum calamum in *Pontificiam* Authoritatem, & *Romanam Ecclesiam* strinxisset, non solùm gravissimè exagitatus erat dum viveret: sed etiam anno post mortem quadragesimo primo in corpus sævitum fuit, quod *Senensis Concilii* mandato exhumatum erat & exustum. *Camden.* in *Britan.*

Ioannes de *Wickliff* exercitatissimus fuit Philosophus & clarissimus Theologus; excellentis & planè Divini ingenii, immensa & penè innumera Doctrinæ monumenta post se reliquit. *Anton.* à *Wood* Antiquit. *Oxon.*

At hoc ipso tempore sub anno 1360. caput exerit *Ioannes Wiclefus* ingentis ingenii vir, in omnibus literis & disciplinis *Oxonii* educatus, Philosophus & Theologus insignis, eoque nomine omnibus facultatibus & charus & venerandus. Hic sanè Ecclesiam *Romanam* omni ex parte strenuè adoritur. ---- Omitto Scriptorum ipsius eruditionem, soliditatem penè incomparabilem. Quæ omnia siquis seriò attenderit, seculo aliàs caliginoso, inter tot fulmina tam formidanda, quibus magni quique Orbis Principes succumbere soliti, dubitare non possit, quin ejus spiritus cœlitùs lucem, robur, fiduciam acciperet, quin *Deus* in eo & per eum ageret, in imbecillitate homuncionis, si mundum spectes, abjectissimi, imperii *Satanæ* ruinam moliretur, plenitudinem illam potestatis tantopere jactatam, tantotempore à *Pontificibus* affectatam jam aggredi occiperet. *Phil. Mornæi* Myst. Iniquit. p. 445. 446.

Ioannes Wiclefus ---- Vir erat, quò majorem non tulit postremis hisce seculis Christianus

Christianus Orbis; quique non minus supra laudem quàm invidiam positus videtur. Omnifariâ rerum Theologicarum Scientiâ instructissimus, Legum Municipalium impendio peritus, ratâ morum gravitate præditus, inprimis verò immenso erga Deum zelo, erga proximum charitate flagrans. Hinc nata puritatis pristinæ in Ecclesiam reducendæ cupido; quam tamen limites usque adeò egredi non permisit, ut omnia Disciplinæ Ecclesiasticæ jura illibata conservare religioni haberet. Eximiam ejus pietatem ne pessimi quidem adversarii in dubium unquam vocare sunt ausi; præclaram certè doctrinam abundè testati sunt ex iis quamplurimi. Sanè in omnibus ferè, quæ hodienum extant, suis scriptis accuratam Theologiæ notitiam & elimatum judicium prodit *Wiclefus* Presbyter ubique & acutè disputat, egregiam spirat pietatem, sacram autem Scripturam summâ perspicuitate ac solertiâ interpretari solet: Nil in eo puerile aut otiosum (Scriptoribus istius ævi solenne vitium) deprehendi potest; omnia gravia, subacta, atque elimata. Is denique est, cui nihil ad consummatam eruditionem defuit, nisi seculum fœlicius. Dissimulari tamen non potest, diversa sæpè ac contraria nonnunquam dogmata in illius libris reperiri posse: quod *Wiclef* adeo non detrahit, ut in laudem illi potiùs cedere debeat. Neque enim præfervido quodam animi impetu abreptus, sed maturo judicio ac ratione ductus Ecclesiæ *Romanæ* errores oppugnavit; quos unico ictu eum non detexisse nil mirum est. *Henr. Wharton.* in Append. ad Hist. Literar. *Gul. Cave.*

Accuratam Dogmatum *Wiclevianorum* cum hodiernâ Ecclesiæ *Anglicanæ* doctrina concordiam fusè demonstravit prolixâ *Wiclefi* Apologiâ *Anglico* Sermone editâ *Oxonii* 1608. 4. Vir doctissimus *Th. Iamesius* qui, *Parsoni* aliorumque absurdas opiniones *Wiclefo* summâ injuriâ affluentium, calumnias invictè diluit. Post clarissimi Confessoris obitum, in sanctissimos ejus manes maximâ insaniâ debacchati sunt Pontificii. Acriùs tandem in *Wiclefi* memoriam nuper invectus est *Varillasius*, Historiographus Gallus; qui pristinas calumnias renóvavit, novas subinde excogitavit; & utrasque in Historiâ suâ Hæresis in lucem dedit. Verùm tam insulsè ut plurimùm calumniatur Historicus ille mendacissimus, adeo omnem rerum gestarum Chronologiam perturbavit, tam crassos pariter ac ineptos Errores admisit; ut putidissimum Impostorem ubique prodat, & risu potiùs quàm refutatione excipi mereatur. *Idem* ibidem.

Conclusiones ejus habentur inter Epistolas *Gregorii* XI. Conciliorum, Tom. II. Part. 2. p. 2041. *Articuli* ex ejus *Trialogo* excerpti, & in Synodo *Londinensi* damnati ibid. pag. 2080.

MATTHÆUS WESTMONASTERIENSIS.

A *Floribus* Historiarum quos accuratè collegit, *Florilegus* cognominatus, Ordinis S. *Benedicti* Monachus *Anglus*, in Cœnobio *Westmonasteriensi*, Clar. A. B. MCCCLXXVII

Vir scientiis melioribus benè instructus, & suo seculo Scriptor non vulgaris. In Historiis præsertim *Britannicis* & *Anglicis* peritissimus. Flores *Chronicorum* à creatione Mundi, in sex ætates divisos, in unum magnum congessit volumen,

tribus libris distinctum. In quorum primo de rebus insignioribus agit ab orbe condito usque ad *Christum* natum. In secundo à nativitate *Christi* usque ad *Normannorum* in *Angliam* adventum. In tertio agit de Imperio *Normannorum* in *Anglos*, usque ad initia regni *Edvvardi Secundi*. In quo toto decursu, sive discursu, ita vestigiis *Matthei Paris* institit, ut parùm ab ejus Methodo deflexerit, nisi quòd in tertio libro multa ex suo deprompserit armario, quæ vel ab aliis accepit, vel ipse vidit, quibus Historiam suam non parum auxit, & multùm ornavit. Postremò res gestas septuaginta annorum de suo planè adjecit, deduxitque rerum seriem usque ad Regis *Edvvardi tertii* mortem, ad annum videlicet *Domini* 1377. post quem annum nec ipse diu supervixisse videtur. Omnia sua scripsit tantâ fide, ut vix unquam vel latum unguem à vero aberraverit, tantâ diligentiâ, ut ferè nihil eorum, quæ illis temporibus notatu digna contigerunt, omiserit. His adde summum judicium in rebus seligendis, acumen in inveniendis, ordinem in disponendis, exactam rationem in temporibus calculandis, annis supputandis. Ita ut hâc suâ multiplici industriâ, tantam attulerit nostris Historiis lucem, quantam ante eum vix quisquam alius. *Pitseus* de Illustr. *Angl.* Scriptor.

Scriptor ætate suâ non inelegans. Vir ipse erat suo seculo in omni genere bonarum literarum, planè eruditus, & in his quæ ad *Historiam* pertinent, potissimùm in rectâ annorum supputatione eximius. *Balæus* de Script. *Britan.* centur. 6.

Scriptor exactus, diligens, & fidelis vocatur *Hofmanno*.

Circa annum 1376. vigere fama cœpit *Matthæi Westmonasterienſis*: qui Historiarum Flores collegit ab exordio mundi usque ad annum *Domini* 1307. Indè vulgò dictus est *Florilegus*. In iis sequitur inprimis Historiam, *Matthæi Paris* majorem. Posteà autem, adjectis 70. annis, laborem hunc perduxit ad annum usque 1377. Quòd effractis *Bibliothecarum* repagulis, nunc per manus omnium volitat, *Matthæi Parkeri*, *Cantuarienſis* Antistitis, beneficium est. Nec hic industria *Westmonasterienſis Matthæi* stetit: sed præterea duplici *Chronico* nomen suum extulit: uno quidem patrio, seu *Westmonasterienſi*: altero autem fani B. *Eadmundi*. Porro *Florilegi* hujus vestigiis institit *Chronicon Roffense*, imò vix quicquam in collegas *Florilego* intactum, si exceperis, quæ propriè Monasterium *Roffense* spectant. *Voss.* de Hist. Lat.

Cæterum ne Historiarum obruaris multitudine, & hinc ducaris in confusionem: (*Anglus* cùm sis, & *Anglorum* gesta scire desideres) *Matthæi Paris* & *Matthæi Westmonasterii* Scriptis, præ cæteris incumbe: horum lectioni si operam adhibeas, non solùm quæ domi suis temporibus gerebantur, sed quæ tractabantur foris luculenter addisces, Barbaros esse fateor, nec renuo si dicas variè corruptos, at pro luminis scintillâ, quâ tum fruebantur, utiles *Dei ministros* assero, quos è profundis tenebris & obscurâ nocte suscitavit, ad regerendam plusquam monstrosam *Romanorum Pontificum* vim & tyrannidem, quâ detinebamur miserè captivi----Hoc jam restat, cujus te admonitum esse velim, ne scribentis barbariè, à lectionis voluptate immaturè avoceris. Neve attonitus admireris, quo animo, tam absurda interdum deliramenta & insipida phantasmata, hic

Author.

Author (*Matthæus Weſtmonaſterienſis*) Scriptis ſuis interpoſuerit. Poteris equidem (& lubens fateor) tam incredibilium animadverſione, ab omni, & ſpe boni, & veritatis opinione prorsùs avocari. Sed ſi & temporum iniquitatem (in quibus is vixerat) & rerum omnium tumultuarium ordinem diligenter conſideraveris; nec tantum tibi mirari ſubierit, nec ita multum arguendus ille, quòd pro ſeculi ſui vanitate cum aliis in *Religionis Chriſtianæ* myſteriis aberraverit. iſta ſi non incogitanter præterieris, magnæ commoditatis particeps diſcedes. Vid. *Præfat.* præfix. edit. *Francofurt.* 1601.

* *Flores* Hiſtoriarum, per *Matthæum Weſtmonaſterienſem* editi anno 1573. *Londini*, niſi emendentur, prohibentur in *Indice Tridentino*; vide Appendicem certorum Auctorum.

Extant *Flores Hiſtoriarum*, *Londini* 1567. & *Francof.* 1601. Fol.

GALFREDUS CHAUCERUS.

APud *Woodſtock* non longè ab *Oxonio* in *Angliâ* claris parentibus natus, patrem habuit Equeſtris Ordinis virum, & ipſe tandem auratus factus eſt eques. Vir belli pacique artibus mirè florens. Antequam virilem ætatem attigiſſet, erat Poëta elegans, & qui *Poeſim Anglicam* ita illuſtravit, ut *Anglicus Homerus* meritò haberetur. Rhetor etiam diſertus, Mathematicus peritus, Philoſophus acutus, *Theologus* denique non contemnendus. Maximè conatus eſt, ut maternâ excolatur lingua, & in *Anglico* ſermone eloquentiæ *Romanæ* expreſſa appareant veſtigia. Illi duo viri *Joannes Goverus* & *Galfredus Chaucerus* attulerunt certè noſtro Idiomati tantum ſplendoris & ornamenti, quantum ante illos prorſus nemo. Nam ſibi mutuò calcar addiderunt, & uter patriæ plus afferret honoris, uterque vinci & vincere ambiens, amanter contenderunt. *Piſæus* de Illuſtr. Angl. Script. Clar. A. D. MCCLXXX.

Fuere & in *Britannorum* idiomate, & eorum vernaculo ſermone aliqui Poëtæ ab eis ſummo in pretio habiti, inter quos *Galfredus Chaucerus* vetuſtior, qui multa ſcripſit, & *Thomas Vianus*, ambo inſignes equites. *Lil. Gyrald.* de Poëtis.

Galfredus Chaucerus Anglus Poëta, linguam Patriam magnâ ingenii ſolertiâ ac culturâ plurimùm ornavit; interque alia, cùm *Joannis Mone* poema de Arte amandi *Gallicè* tantùm legeretur, *Anglico* illud metro feliciter reddidit. *Voſſius* de Hiſt. Lat.

Oppidum *Woodſtock*, cùm nihil habeat quod oſtentet, *Homerum* noſtrum *Anglicum Galfredum Chaucerum* alumnum ſuum fuiſſe gloriatur. De quo, & noſtris Poëtis Anglicis illud verè aſſeram, quod de *Homero* & *Græcis* ille *Italus* dixit:

——Hic ille eſt cujus de gurgite ſacro
Combibit arcanos vatum omnis turba furores.

Ille enim extra omnem ingenii aleam poſitus, Poëtaſtros noſtros longo poſt ſe intervallo relinquit. *Camden*, in *Britann.*

Galfridus Chaucerus, Poëtarum noſtrorum Princeps, acris judicii, non lepidi

tantum ingenii, vir. Is Philoſophicis, Theologicisque haud mediocriter imbutus fuit. *Henr. Savil.* Præfat. ad *Bradvvardin.* lib. contra *Pelag.*

De *Chaucero Lelandus* inter Epigrammata ſua ſic ſcribit:

Prædicat Algerum *meritò* Florentia Dantem,
Italia *& numeros tota* Petrarcha *tuos.*
Anglia Chaucerum *veneratur noſtra Poëtam,*
Cui veneres debet patria lingua ſuas.

Uſque ad tempus Henrici VIII. vix ullus Author qui Anglicè ſcripſiſſet in aliqua fuit exiſtimatione præter *Chaucerum*, Nec illo idiomate quicquam editum erat quod bis legere dignaretur præter quædam ejus Poemata. Sed hunc aliquatenus caput extollere cœpit & tolerabilem quendam ſonum adipiſci. *Sprati* Hiſtoria Regiæ Societatis. Anglicè.

Dominus Gottefridius *Chaucer* Gentis noſtræ *Homerus*, quique non minùs dulciloquam Muſam nactus eſt in *Wodſtockiæ* Nemoribus, quàm Veteres in *Heliconis* Collibus. *Baker* in Hiſt. Regni *Edvvardi* Tertii. Angl.

Verſtegannus damnat *Chaucerum* in eo quod *Anglicum* Idioma puritate ſua ſpoliaverit, tot *Gallicarum & Latinarum* vocum permixtione. Anglicè.

Quædam Lectores monitos cupio; ut, primò quod apud *Chaucerum* occurrant quædam nomina propria quæ à Latinis & à *Græcis* unde deſumuntur procul abeunt; quæ tamen ut errores in ipſo damnari non debent: Nam & ille & alii Poetæ in ejuſmodi vocum tranſlatione ex uno idiomate in alterum ſæpe, ut & ipſi *Græci* atque *Latini* variis utuntur *Metaplaſmis*: verbi gratia *Campaneus* pro *Capaneus: Atheon* pro *Acteon*: *Adriane* pro *Ariadne*: Quod in aliis quoque vocibus facit *Chaucerus*: ut *gon* pro *begon*: *leve* pro *beleve*: *peraunter* pro *peradventure*: *loveden* pro *didlove*: *woneden* pro *did vvon*: ſolet etiam *Græcos* imitari duas adhibendo Negativas ad fortiorem Negationem ut *I ne ſaid none ill.* Sic etiam ſæpiſſimè *Verbum* ſub intelligendum omittit, ut *I not vvhat men him call*, pro *I knovv not* &c. Sic denique loco Authoris aliquam Operum ejus partem nominat, ut *Argonauticon* pro *Apollonius Rodius*; idque interdum in *Genitivo Caſu*, *Subſtantivum* præcedens ſubaudiendo; ſi: apud ipſum legere eſt *Æneidos*: *Metamorphoſeos*, vice Authorum ejuſmodi Operum. Vide Præfationem in Opera *Chaucers* typis mandata in Folio. ann. 1602.

Ex hoc malè ſano novitatis pruritu, *Belgæ Gallicas* voces paſſim civitate ſuâ donando patrii ſermonis puritatem nuper non leviter inquinaverunt, & *Chaucerus* Poëta, peſſimo exemplo, integris vocum plauſtris ex eadem *Galliâ* in noſtram linguam invectis, eam, nimis anteà à *Normannorum* victoriâ adulteratam, omni fere nativâ gratiâ & nitore ſpoliavit, pro genuinis coloribus fucum illinens, pro vera facie larvam induens. Vide *Stephan. Skinner.* in Præfat. præfix. etymologico ſuo linguæ *Anglic.*

Londini

Digitized by Google

Londini ſenex obiit, & apud *Weſtmonaſterium* honorificè ſepultus eſt cum hac *Inſcriptione.*

Qui fuit Anglorum *Vates ter maximus olim*
Galfredus Chaucer, *conditur hoc tumulo.*
Annum ſi quaras Domini, ſi tempora mortis,
Ecce nota ſubſunt, quæ tibi cuncta notent.

25. *Octobris* 1400.

PETRUS de ALLIACO.

CIompendii ad *Iſaram* ex tenuiſſimæ fortunæ parentibus ortus, Doctor Collegii *Navarræi* in ſtudio *Pariſienſi*, ejuſque Archididaſcalus (ſunt qui Academiæ *Pariſienſis* Cancellarium, S. *Capellæ* in eadem urbe. Theſaurarium & Magnum *Franciæ Eleemoſynarium* præterea vocitent) *Ioannis Gerſonis* præceptor, *Cameracenſem* anno 1398. poſt *Vellavenſem*, ſive *Anicienſem* adeptus Epiſcopatum, anno 1411. die 6. Junii creatus eſt S. R. E. Cardinalis titulo S. *Chryſogoni* à *Joanne* Papâ XXIII. interfuit Concilio. *Conſtantienſi* anno 1415. tum deinde obiit vel in *Germaniâ* anno 1416. vel ut alii plures ſcribunt, anno 1425. *Avenione* die 8. Auguſti tum legatus Apoſtolicus per *Galliam*, dictus *Aquila Gallie & aberrantium à veritate malleus indefeſſus*; relatumque eſt corpus ejus *Cameracum*, & in Eccleſiâ Cathedrali ſepultum cum Epitaphio. *Philip. Labbe* de Script. Eccleſ. Char. A. D. M CCCXCVIII.

En habes inter viros egregios virum literis eruditiſſimum, fide, prudentiâ, probitate, vigilantiâ commendatiſſimum, & zelo *unitatis Eccleſiaſtica* ardentiſſimum, *Petrum, Cancellarium Eccleſiæ Pariſienſis*, & *Regis Francorum* Eleemoſynæ Miniſtrum, virum utique, ut breviter dicam, te tuiſque moribus digniſſimum. Cujus ipſa quoque inſignis virtus multa eſt improborum æmulatione ſæpe laceſſita, & quem planè *alterum lumen noſtri ævi* dicere non dubitaverim, quicquid de ſuo nomine detorquere maledicta perverſorum lingua ſtuduerit. Hunc in pacis conſiliis adhibe participem, in laboribus conſortem, & in negotiis omnibus adjutorem: Hunc dilige, cole, amplectere, huic a teri fiducialiter omnia committe, & proculdubio non falleris, nec talem te Miniſtrum elegiſſe pigebit. *Nic. Clamang.* in Epiſt. ſecund. ad *Benedictum.*

Petrus de *Alliaco Cardinalis*, vir doctrinâ & moribus ſpectatiſſimus, non modò *Galliam*, ac univerſum terrarum orbem radiis virtutum ſpecioſiſſimis illuſtravit, *Ioan. Raviſ. Textor* in lib. de Clar. Mulier.

Alliacus dum viveret dici meruit *Aquila Francie*, & *malleus à veritate aberrantium indefeſſus*, quod præconium multis quidem explicari poteſt, ſed reliquum ſemper erit aliquid, quod addi meritò poterit. Uno verbo, in *Scholis* & in *Eccleſiâ* ipſum *Petri Alliaci* nomen *elogium* eſt. *Ioan. Launoius* in Acad. *Pariſ.* Illuſtrat. Tom. 2. p. 476.

Petrus Alliacus, Epiſcopus *Cameracenſis*, S. R. E. *Card. Pariſienſis Gymnaſii* quondam *Cancellarius*, Præceptor *Joannis Gerſonis*, vir Divinarum Scripturarum peritiſſimus, & in *Peripateticâ* Philoſophiâ & *Aſtronomicis* Diſciplinis abſolutiſſimus, eloquio elegans, & Declamator facundus, aggregavit ex *Auguſtino*, & aliis *Patribus* plurima in *Sacras Literas* volumina *Sixt. Senenſ.*

Petrus de *Alliaco Compendii* ad *Iſaram* natus anno 1350. ex parentibus ignobilibus quidem, ſed probis, & liberalibus, magnum familiæ ſuæ honorem acquiſivit ob doctrinam ſimul & pietatem. *Oudin.* in Supplem. ad *Bellarm.*

Unum eſt, in quo reprehenditur hic *Auctor*, quòd videlicet ſenſiſſe videatur *Chriſti* nativitatem prænoſci potuiſſe ex *Genethliacis* obſervationibus, atque ad hoc adduxerit apparitionem *Stellæ*, quæ apparuit *Magis Bellarm.* de Script. Eccleſ.

Mirum verò tam turpiter hâc parte dediſſe etiam ſe hominem *Chriſtianum*, eumque doctiſſimum: *Petrum* dico *Alliacenſem*, Epiſcopum Cameracenſem: qui in libro ſuo de *Concordia Hiſtoriæ*, & *Aſtrologiæ Divinatricis*, etiam diluvium *Noë*, Natalem *Domini*, & Miracula ejuſdem, omniaque Prodigia ex *Aſtrologiâ* præſciri, ac prædici potuiſſe, arbitratur. Valdè etiam futile eſt fundamentum, quod arti iſti ponit. Ait, ab initio Mundi uſque ad Diluvium fluxiſſe annos CIↃ CIↃXLII. à Diluvio ad Natalem *Chriſti* CIↃ CICCIↃ CII. His ita conſtitutis, totus eſt in eo, ut oſtendat, quandocunque mirandum aliquid contigit in terris, etiam illuſtrem aliquam *Stellarum* conjunctionem apparuiſſe in *Cœlis*. Atqui falſiſſimum eſt, quod ſibi ſumit de anno, vel diluvii, vel natalis *Domini*: nec levis eſt error, ſed ſpiſſiſſimus, in priori quidem numero annorum penè ſexcentorum; in altero autem paulo pauciorum. Quid mirum omnino *Cameracenſis* fuit *Chronologiæ* imperitiſſimus: ut vel arguit, quòd *Arrianam* Hæreſin cœpiſſe dicat an. *Chriſti* ſeptingenteſimo: quam verſimiliùs tum penè extinctam dixiſſet; ortam verò conſtat ferè initio ſeculi quarti. *Voſſ.* de Scient. *Mathemat.* p. 214. 215.

Petrus de *Alliaco* Cardinalis, in Concilio *Conſtantienſi*, juſſu *Sigiſmundi* Cæſaris, obtulit articulos, ſecundum quos putabat corruptiſſimum ſtatum Eccleſiæ reformandum eſſe. Primùm autem ac præcipuè curiam *Romanam* corrigendam cenſuit, torque ac tam variis ei corradendæ pecuniæ artes præcidendas. Epiſcoporum Prælatorumque mores ac vitam corrigendam, eoſque ad proprium eorum officium rectè obeundum cogendos. Deinde Pompam Eccleſiaſticam, ſuperflua feſta, jejuniorum abuſum, prolixas battologias beatuſque; & Sanctorum canoniſationem eſſe tollendam. Quin & monachorum ordines minuendos eſſe. Denique & nimiam imaginum templorumque curam & copiam abrogandam. Hæc & ſimilia quædam alia in reformandâ Eccleſiâ agenda putavit, ac ut fierent, in Concilio ſuaſit, ſed nihil profecit. Ipſimet enim qui emendari reformarique debebant, nempe *Curtiſani*, *Cardinales*, *Epiſcopi*, & *Monachi*, in Concilio regnabant, & ad ſuam libidinem jus faſque inflectebant. *Illyric.* Catal. Teſt. veritat. l. 10.

Hic Auctor in *Laudatione Theologiæ*, dictum hoc, *Super hanc Petram* trahit ad *Chriſtum*

Digitized by Google

Chriſtum, & ejus Verbum. In ſuis concluſionibus diſputat, Eccleſiam eſſe alligatam ad Scripturam: item Papam non habere monarchiam temporalem. Item, *Romanam* Eccleſiam errare poſſe. Tranſubſtantiationis Miſſaticæ dogma etiam improbavit, in 4. ſentent. *Idem* ibid.

Scripta quamplurima reliquit, quæ tamen in unum corpus nondum redacta, neque omnia typis hactenus vulgata fuere. Potiſſima, eaque excuſa, enarrant *Bellarminus* atque *Labbeus*. Opera verò Manuſcripta reperies in *Oudino* in Supplem. ad *Bellarm.*

Alliacus anno 1425. *Avenione* moriens bibliothecam ſuam legavit *Navarræo Pariſiis* Collegio, quam ibi magnâ cum voluptate aliquando vidimus. Tumulus ejus *Cameraci* in Baſilicâ majore viſitur, quò corpus extremis tabulis devehi mandarat. *Anbert. Miraus,*

Hoc ejus Epitaphium:

Mors rapuit Petrum, *Petram ſubiit putre corpus,*
Sed Petram Chriſtum *Spiritus ipſe petit.*
Quiſquis ades, precibus fer opem, ſemperque memento,
Quòd prater mores *omnia morte cadunt.*
Nam quid amor Regum, *quid opes, quid gloria durent,*
Aſpicis; hæc aderant nunc mihi, nunc abeunt.

Phil. Labbe in Theſaur. Epitaph.

BALDUS UBALDUS.

PERUSINUS, Juriſconſultus, claruit anno 1400. obiit anno 1423. *Gul. Cave.* Clar. A. D. M C D.

Baldus Peruſis natus, ex *Ubaldorum* nobili familia: Is generis ſplendori adjecit doctrinam excellentem in Juriſprudentiæ ſtudio & aliis liberalibus diſciplinis: auditor enim fuit *Bartoli* de *Saxoferrato*: præceptorique non ceſſit ſcientiarum cognitione. In patriâ docuit ſummâ cum laude & auditorum frequentiâ, qui undique *Peruſium* confluebant ad illum audiendum. Sed poſtquam magnus ille *Galeacius* Vicecomes *Mediolanenſis* Academiam *Ticini* erexiſſet, & ſcholas ſtudiis bonarum literarum florentes excitaſſet, accitis undique celeberrimis profeſſoribus, qui juventutem tam in Philoſophiâ, quàm in Juriſprudentiâ inſtituerent, conſtituris unicuique pro ratione & dignitate profeſſionis, luculentiſſimis ſtipendiis, *Baldum* quoque *Peruſio* evocavit, qui ſummâ auditorum frequentiâ *Papiæ*, quæ eſt *Ticinum*, jus aliquot annis publicè docuit. Pervenit ad annum ætatis ſeptuageſimum ſextum. Deceſſit è vitâ paulò ante *Galeacii* mortem. Sepeliri voluit amictus habitu S. *Franciſci*, ratus id plurimum ad animæ ſalutem conducere. Quod etiam à *Rodulpho Agricolo* factitatum tradunt, & ab aliis multis. *Baldus* florebat Anno 1365. Sepultus anno 1400. *Boiſſardi* in Icon.

Jus

Jus *Civile* profeſſus eſt *Bononiæ* & *Ticini* per 56. annos, tanto cum ingenii acumine judicioque,ut *Baldum* nihil ignorare ſoleret *Jaſon* dicere & *Philippus Decius* teſtetur neminem mortalium authoritate *Baldum* adæquare poſſe. In his ſanè (*Bartholo* & *Baldo*)nihil deſiderari poteſt,quàm ut fœliciore ætate vixiſſent, in iis enim ſeculis barbaries *Gothica* & *Longobardica Latinum* Sermonem & literas ferè omnes extinxerat,& eâ ratione *Antonius Contius* eos *Longobardicos Doctores* appellat;ideoque ſi in iis ſermo *Gothicus*, Hiſtoriarum literarumq;ignorantia reprehendatur,condonanda ſunt illis pro temporis ratione, ac compenſanda purâ exactâque *Iuris Romani* ſcientiâ, quam immenſo labore judicioque Poſteris tradidere. *Arth.Duck*.de Authoritate Jur.Civ. l.1. c.5. ſect. 15.

In Academiâ *Peruſinâ Baldus Ius Civile* profeſſus eſt tantâ gloriâ, ut ſummus *Iuris* Commentator,& terreſtre quoddam numen vocaretur.*Petr.Bertius* in Deſcript. Tractus *Peruſini.*

Alterum poſt *Bartholum Romanæ* prudentiæ lumen vocat *Quenſtedt.*

Baldus Bartholum præceptorem ſubtilitate ingenii & varietate doctrinæ ſuperavit---Non *humani* modò,ſed *divini* quoque *Iuris* intelligentiâ ſummus—— Verùm præalto ingenio multa convolventi,invertentique ſtabilis ſcientiæ conſtantia deerat. *Paul. Iov.*

In *Baldo* nihil præter *Conſtantiam* deſiderari poteſt,ſæpè enim contraria aſſerit. *Arth. Duck.* de Authorit. Jur. Civ. l.1. c. 8. Sect. 9.

Cùm parùm ſibi conſtans ſæpenumerò contrarius reperiatur, id tamen non levitate, ſed ingenii ſubtilitate eveniſſe *Paulus Caſtrenſis* autumat.

Bartolo Præceptore acutior, ſed non ita veritatis amator habitus eſt.*Pancirol.* de clar. Leg. Interpret. p. 204.

Ob æmulationem ingratus Præceptori diſcipulus XLV. annis, quibus *Bartholo* ſuperſtes fuit,conatus eſt ipſius nomini tenebras offundere,quem ex profeſſo ſæpe mordet,nec ſine contemptu quandoque nominat, & *Iudices* eum ſequentes *Cacos* vocat. Idem ibid. p. 202.

Ingenio acutiſſimus duabus tantum horis ſingulis diebus ſtudiis operam dediſſe fertur,præterquam ubi rem difficilem aliquam præ manibus haberet,quod mihi veriſimile non videtur; credendum enim non eſt tantam *legum* peritiam paucis horis comparari potuiſſe. *Idem ibid.*

De hoc Auctore ſic cecinit Poëta.

Qui Baldum *juri negat accendiſſe lucernam,*
Ille poteſt medio ſole negare diem.

Alius:

Nemo (quod hunc latuit) ſcivit, ſi Jura *monarcham*
Ferre queant, tanto hic nomine dignus erat.

JOANNES

Digitized by Google

JOANNES GERSON.

CElebris Theologus, à nonnullis *Joannes Charlierius* appellatur: Natus eſt anno 1363. obiit anno 1421. juxta *Trithemium*. juxta *Senenſem* verò Ann. 1429. interfuit Concilio *Conſtantienſi*. *Pariſiis*, Academiæ Cancellarii munere functus eſt. *Doctor Chriſtianiſſimus* audire ſolet. *Wimpelingus* eum vocat *Sempiternam Pariſienſium gloriam*, & *Conſtantienſis Concilii columnam*. Opera ejus 4. Tomis conſtant. *Konig*. Clar. An. D. MCDIV.

Ioannes Gerſon, natione *Gallus*, florentiſſimæ *Pariſiorum* Academiæ Cancellarius, Theologiæ Scholaſticæ peritiſſimus, Poëta & Orator ſuo tempore inſignis, *Caroli Francorum* Regis in Concilio *Conſtantienſi* Legatus, multa nobilia volumina in divinas literas ſtylo quidem Scholaſtico, ſed non prorſus injucundo, conſcripſit: in quibus ita Scholaſticas ſubtilitates dulcibus Myſticæ Theologiæ affectibus miſcuit, temperavitque, ut addubitandum ſit, an eruditione pietatem, vel pietate eruditionem ſuperaverit. *Sixt. Senenſ.* in Biblioth.

Ioannes Gerſon, Cancellarius *Pariſienſis*, & famoſiſſimus ſuâ ætate Theologus. Is *Caroli Septimi* temporibus regius ad *Conſtantienſe Concilium Orator* auctoritate ſuâ & doctrinæ opinione pervicerat, ut multa in eo ſalutaria & memorabilia inſererentur, indeque re bene ad *Dei* Gloriam & Decus Regni geſta reverſus, *Doctoris Chriſtianiſſimi* non ſolùm apud nos, ſed inter exteras Nationes ſummo conſenſu nomen meruerat. *Thuan.* hiſt. l. 137.

Fuit omninò, meo quidem judicio, vir pius ac eruditus: qui licet multis Monachorum & ſophiſtarum erroribus fuerit infectus, multos etiam nihilominus errores & abuſus *Papatus* animadvertit, eoſque & taxavit, & tolli ex animo optavit, ut ex ejus ſcriptis non uno in loco apparet. Aliquos tamen proculdubio metu *Phariſæorum* aut penitus diſſimulavit, aut etiam leniùs, quàm tantum virum decuiſſet, & res ipſa poſtulâſſet, reprehendit. *Illyr.* in Catal. Teſt. Veritat.

Joannes Gerſon Gallus, Cancellarius *Pariſienſis*, vir doctus & pius. *Bellar.* de Script. Eccleſ.

Ioannes Gerſon, ſui ſeculi Oraculum. *Hofman.* in Lexic.

In *Gerſonii* operibus nemo ſine inſigni fructu verſari poteſt. *Gul. Cave.*

Ioannes Gerſon, Theologus *Pariſienſis* magni nominis. *Sleidan.* lib. 1. Commentar. de ſtatu Relig.

Vir ſuæ tempeſtatis prudentiâ, pietate & doctrinâ nemini facilè ſecundus. *Conring.* in defenſ. Eccleſ. Proteſtant. adversùs duo Pontific. Sophiſmata.

Vir ſuâ ætate eximius, qui in mediis adulti Papatûs tenebris ſtricturas lucis & veritatis ſæpe vidit & aliis candidè commonſtravit. *Georg. Calixt.* in Apparat. Theolog. pag. 143.

Maximus Theologorum quos unquam habuerimus in Gallia, fuit *Magiſter* Johannes *Gerſon*. Paſquier lib. 3. de Gallicarum rerum Perquiſitionib. Gallicè.

Inter Doctores *Concilii Conſtantienſis* quaſi lumen emicabat vir inſignis *Ioannes Gerſon*, quem propter eruditionem & animi candorem ac fervorem erga

puritatem *Eccleſiæ*, nemo non laudat Adverſariorum. *Claud. Santteſ. Ebroicenſ.* Epiſc. in lib. de *Euchariſt.* repet. 10. c. 4.

Joannes Gerſon ſui ſæculi rarum lumen fuit omnium judicio. *Theoph. Raynaud.* in vita ejus.

Joannes de *Gerſon*, natione *Gallus*, Cancellarius *Pariſienſis*, vir in divinis Scripturis eruditiſſimus, ſæcularis Philoſophiæ non ignarus, ingenio ſubtilis, ſermone *Scholaſticus*, ſcientiâ certus ac ſtabilis, conſilio cautus, & dubiorum clariſſimus interpres; ſcripſit metro & prosâ multa præſtantiſſima opuſcula, quibus nomen ſuum apud poſteros immortalitatem ſemper obtinebit: quorum lectio devotis & religioſis non minus utilis quàm jucunda eſt. *Trithem.*

Ioannes Gerſon non *Galliam* modò, at univerſum Terrarum Orbem radiis virtutum ſpecioſiſſimis illuſtravit. *Ioan. Raviſ. Textor.* in lib. de clar. Mulierib.

Audio *Ioannem Gerſonem* fuiſſe virum ſummum atque eminentiſſimum; quinetiam magnum *Eccleſiæ Latinæ*, nedum *Facultatis Theologiæ Pariſienſis*, & hujus *Regni* decus & ornamentum. *Claud. Eſpencæus* in lib. 4. Apolog. c. 7.

Ioannes Gerſon Cancellarius *Pariſienſis*, quòd in Concilio *Conſtantienſi* emendationem Eccleſiæ *Romanæ* plurimis rationibus propoſuiſſet, diſſoluto Concilio, à Pontifice domo, patriâ, dignitatibus, &c. ſpoliatus, *Lugduni* conſenuit, ibique mortuus eſt duodecimo Julii, Anno Dom. 1429. *Calviſ.* in Chronolog.

Tribui ſolet huic Auctori præclariſſimum opuſculum de *Imitatione Chriſti*, quatuor libris diſtinctum: ſed nullibi inter ejus Opera numeratur, nec in Catalogo, quem ſcripſit frater ipſius *Gerſonis*, nec in Tomis editis *Argentorati* ann. 1488. Et tam planè cognitum eſt, eſſe *Thomæ à Kempis* viri admodum pii. *Bellarm.* de Script. Eccleſiaſt.

Epitaphium *Ioannis Charlieri Gerſonis*, *Lugduni* in Æde D. *Pauli* circa ſepulchrum.

Pœnitemini, & credite Evangelio:

Magnum parva *tenet virtutibus* urna Joannem,
Præcelſum meritis, Gerſon *cognomine dictum*,
Pariſiis *ſacræ Profeſſor* Theologiæ,
Claruit Eccleſiæ qui Cancellarius: *anno*
Milleno Domini centum quater atque vigeno
Nono, luce petit ſuperos Juli *duodenâ.*

Prodierunt *Gerſonis* Opera curâ *Ioannis Geileri Argentinæ* 1488. 3. Tom. 1499. 4. Tom. *Colon.* 1483. vol. 4. fol. *Baſil.* 1518. 4. Tom. *Pariſ.* 1521. auctiora *Pariſ.* 1606. 4. Tom.

JOANNES

JOANNES FRANCISCUS POGGIUS.

Bracciolinus, vel *Brandolinus* cognominatus: *Florentinus* fuit, natus in pago *Terranova*, territorii *Aretini*. Fuit à Secretis *Eugenio* IV. & *Nicolao* V. quo officio ſub octo *Pontificibus* ſe defunctum eſſe ipſe ſcribit. Anno ætatis 72. *Florentiam* revocatus eſt, ut Patriæ Reipublicæ eandem operam præſtaret. Eruditione inſigni fuit, *Græcè* inprimis & *Latinè* doctiſſimus, *Emanuelis Chryſoloræ* olim diſcipulus, *Beſſarioni* quoque familiaris extitit. Ob ſales & faciles jocos gratus omnibus, niſi quòd *Satyricus* magis quibuſdam videretur. Invectus in *Laurentium Vallam* eſt acriter. Scripſit varia, ut de *Varietate Fortunæ*; *Epiſtolarum* libros duos, in quorum illa, quam ad *Leonhardum Aretinum* ſcripſerat de *Hieronymo Pragenſi*, cum *Johanne Huſſo*, in *Concilio Conſtantienſi*, uſtulato ob Religionem, magnificè ſentit. Porro Hiſtoriam *Florentinam*, quæ parum laudis habet. Alia quoque quædam etiam minus probata, edidit, plurimoſque auctores è *Græco* tranſtulit. *Conſtantiæ*, Concilio durante, incidit in opera *Quintiliani* & *Aſconii*: ibidem deſcripſit libros *Ciceronis* de *Finibus* & *Legibus*, qui nondum in *Italiâ* prius viſi erant. Obiit anno 1459. ætatis 80. *Hofman.* in Lexic. Clar. An. D. MCDVII.

Erat Conſilio gravis, &, quum luberet, facetiarum ſale perurbanus: ita ut mirâ, & ſæpe ſubitâ varietate ad ciendum riſum modò prætextatis verbis uteretur, modò gravibus & malignis ſcommatibus alienæ famæ nomen perſtringeret. Sed amarulento libello in *Vallam* importunè invectus, ab eodem peſſimè audiendo cumulatas maledicentiæ ſuæ pœnas luit. Quum *Valla* ſuo felle turgidus, & *Facium* & *Panormitam*, & *Randenſem* probroſis voluminibus jugulaſſet. Erat quoque *Poggius* adeò intemperans objurgator, ut quum in Theatro *Pompei*, loco & die celebri, ubi bullatorum diplomatum cenſura habebatur, *Georgio Trapezuntio* malediceret, ab eo acriter duplici colapho cæderetur. Tranſtulit demùm è *Græco Diodorum Siculum*: Sed & nobiles aliquot libellos de *infelicitate Principum*, *varietateque Fortunæ*, & de *avaritiæ peſte*. Orationes item plures compoſuit tantâ ingenii fœcunditate, ut facetias etiam ad excitandam hilaritatem ægris animis expetendas conſcriberet. Sed quod gratum & utile poſteris fuit, *Ciceronis* libros de *Finibus*, & de *Legibus* à ſe in *Germania* deſcriptos, in *Italiam* primus attulit: ità ut & ei quoque *Quintilianum* in falſamentarii tabernâ repertum debere fateamur. *Paul. Jov.* in Elog.

Poggius, *Florentinus*, Philoſophus & Rhetor facundus, Græco & Latino ſermone ad perfectum inſtructus, literarum Apoſtolicarum multis annis ſcriptor diſertiſſimus. Spurcitiarum opus, quod *facetias* prænotavit, ab hoc illuſtrium virorum catalogo meritò cenſuimus repellendum, quoniam ejus lectio devotos offendit, incautis nocet, carnales inficit. *Trithem.*

Hiſtoriam ſcripſit *Florentinam*: in quâ hoc à *Machiavello* meritò culpatur, quòd pleraque ea omiſerit, quæ ad civiles diſcordias pertinerent. Nimis & *Patria* favet: quô reſpexit *Actius Sincerus* epigrammate iſthoc.

Dum Patriam laudat, damnat dum Poggius *hoſtem:*
Nec malus eſt Civis, nec bonus Hiſtoricus.

Voſſ. de Hiſt. Lat.

Scripſit etiam *facetias Spurcitiarum*, opus turpiſſimum,& aquis incendioque dignum. *Geſner.* in Bibl.

Sed quòd hic (*Bergomas*) *facetiarum* ejus librum vocat pulcherrimum,qui non inficetiſſimus modò, ſed etiam impuriſſimus, & planè flammis dignus eſt, ſanè rem facit ordine ſuo *eremitico*, quem profitebatur, indignam.*Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Cæterùm copiâ, venuſtate, facilitate naturali, & ſponte naſcenti eloquentiâ jucunditateque inaffectatâ longiſſimè præcellere *Valla Poggium*, non eſt ambiguum. *Poggii* itaque eloquentiam probo: quamque negligendam exiſtimo minime. *Henr. Bebelius* in Lit. ad *Leonard. Durrum* ann. 1513. *Tubingæ* ſcriptis.

Poggius rabula adeò indoctus,ut etiamſi vacaret obſcœnitate,tamen indignus eſſet qui legeretur; adeò autem obſcœnus,ut etiamſi doctiſſimus fuiſſet, tamen eſſet à bonis viris rejiciendus.*Eraſm.*l.4.Epiſt. Epiſt.7.

Eraſmus in *Ciceroniano* p. 157. *Poggius* (inquit) *Florentinus*, *vivida cujuſdam eloquentiæ vir---Naturæ ſatis erat, artis & eruditionis non ita multum: interim impuro ſermonis fluxu*, *ſi* Laurentio Vallæ *credimus.*

* *Poggii Florentini* Facetiæ prohibentur in Indice *Tridentino.*

Joannes Franciſcus Poggius, homo doctus & admirandæ facundiæ vocatur *Boiſſardo* in Icon. Idemque *Boiſſardus* hoc diſtichon compoſuit.

Felle armata tibi manus eſt; multoque cachinno
Finxiſti & nudo ſcripta proterva ſale.

Sepultus eſt *Romæ*, in Templo S. *Gregorii* Ejus Epitaphium tale eſt:

Deo Opt. Max.

Joanni Franciſco Poggio Florentino, cum virtute ac conſtantiâ, morum gravitate, vita integerrimè acta, paterna fuaque laude eloquentiæ, ac literarum, Juris quoque civilis, ac Pontificii, divinæque Scripturæ cumulata doctrina, religioſè viventi, religioſius ſupremo die functo *Vicentius Luca Maretanus*, fratris ejus gener, parentis apud ſe locum ſemper adſequuto optim. meren. poſuit. *Boiſſard.* in Icon.

Varia ejus opera variis locis atque temporibus excuſa ſunt.

LEONAR-

Digitized by Google

LEONARDUS BRUNUS ARETINUS.

AB *Aretio*, *Tuſciæ* oppido, ubi natus eſt, *Aretinus* cognominatus. *Innocentii* VII. *Gregorii* XII. *Alexandri* V. *Joannis* XXIII Pontificum, uſque ad *Conſtantienſe* Concilium, Secretarius; poſtea Reipublicæ *Florentinæ* Cancellarius, per reliquum vitæ ſpatium, fuit. Clar. An. D. MCCCCX.

Leonardus Brunus Aretinus, Hiſtoricus, Orator, & Philoſophus doctiſſimus: Græcæ & Latinæ linguæ peritiſſimus quarum nitorem retroactis ſeculis offuſcatum priſtino ſplendori reſtituit-----Scripſit plurima eruditione plena. Inter ejus opera hæc præcipua recenſentur. Hiſtoria ſui temporis de geſtis *Florentinorum* l. 12. Hiſtoria *Gothorum* l. 4. Hiſtoria primi belli *Punici* l. 14. Vita *Ariſtotelis*. Vita *Gracchorum*, *Pauli Æmilii*, *Catonis* Poſterioris, *Sertorii*, *Ciceronis*. Dialogum de Moribus conſcripſit, & librum contra Hypocritas. Commentarios in Oeconomica *Ariſtotelis*, Epiſtolarum Volumen. Et ex *Græcis* tranſtulit multa in Latinum ſermonem. *Boiſſard.* in Icon.

Leonardus Aretinus felici quadam & fœcundiſſimâ ingenii vi atque bonitate, eloquentiâque pollebat. *Franc. Philelph.* l. 1. Conviviorum.

Idem *Philelphus* in Epiſtolâ ad eum ſcriptâ anno 1436. vocat eruditiſſimum, & optimum virum, atque ejus causâ ait libenter ſe *Clarentiæ* vixiſſe.

Vir doctiſſimus atque omnium eloquentiſſimus dicitur *Poggio Florentino*, ſecundâ in Philelphum invectivâ.

Idem *Poggius* invectivâ prima in *Vallam* refert, à *Vallâ* habitum ſuæ ætatis doctiſſimum, proximum locum tribuiſſe *Guarino Veronenſi*, uti tertium ſibi.

Leonardus Aretinus, multis nominibus commendandus, vir in Philoſophicis rebus non infeliciter verſatus, in hiſtoricis pro temporum ratione minimè aſpernandus, & facilis cujuſdam naturæ ſcriptor; pluribus tamen rebus interim deſtituitur, & quandoque eum parum Latinè locutum contendas: quod ſanè non eſt mirandum. Namque ut nihil ſimul & repertum & abſolutum; ita unius Operâ *Latinitas* & reſtitui, & exactè excoli non potuit. *Florid. Sabin.* in Apol. adv. calumniat. Ling. Latin.

Leonardus Aretinus Philoſophus, Hiſtoricus & Orator elegantiſſimus probatuſque---Certè inter viros diſciplinis excellentes ob virtutem permaximam ac dicendi elegantiam omnibus præferendum eſſe putamus. *Jac. Phil. Bergomenſis* in Chronic. Supplem. ad Ann. Chr. 1416.

Leonardus Aretinus, Philoſophus, Orator & Hiſtoricus inſignis, ac vir undecunque doctiſſimus, Græci & Latini ſermonis peritus. *Trithem.*

Edidit *Aretinum* præterea *Leonardum Brunum*, Græcè Latinéque doctiſſimum, ut opera, quæ vel ipſe fecit, vel è Græco in Latinum vertit, abundè probant. *Leand. Albert.* in *Ital.*

Leonardum Aretinum ex te primùm ſenſi obiiſſe: qui Latium ornavit literis, quô nemo poſt *Lactantium Ciceroni* proximior fuit. Gaudeo *Poggium* ejus locum apud *Florentinos* tenere. Sed maluiſſem potiùs locum non vacaſſe, ne tanto

Digitized by Google

ſplendore caruiſſet *Hetruria*. Multos adhuc Græcos nobis Latinos dare potuiſſet. *Æneas Syl.* in Epiſt. 51.

Legimus Leonardum Aretinum Plutarchi celeberrimum interpretem, & virum magnâ doctrinâ. *Lucius Joan. Scoppa* l. 1. c. 5. Collectan.

Andronici Theſſalonicenſis de *Aretino* judicium fuit : *Aretinus adeò feliciter Græca transfert, ut unus ſit verus & fideliſſimus interpres : cæteri potiùs Paraphraſtæ.*

De ſtylo ejus ſic *Eraſmus* in *Ciceroniano* : Facilitate dictionis, ac perſpicuitate ſatis accedit ad *Ciceronem* : Sed nervis, aliiſque virtutibus aliquot deſtituitur : alicubi vix tuetur *Romani* ſermonis caſtimoniam : alioqui vir doctus juxta ac probus.

Idem aiunt, Græcè libellum ſcripſiſſe (*Aretinum*) de Republica *Florentinum*; ut Latini Hominis, non admodum inelegantem. Compoſuit quoque de bello *Punico*, libros 3. quorum primus, ac ſecundus eſt de bello *Punico* primo, quod apud *Livium* deſideratur: tertius verò eſt de ſeditione militis conductitii, & populorum *Africæ* à *Carthaginenſibus* defectione ; item bello *Illyrico*, & *Gallico* : quæ ipſa etiam in *Livio* periérunt. Ferè autem, quicquid habet *Polybio* debet: unde eſt, quod in editione *Pariſienſi*, quam ante ſeculum *Badius Aſcenſius* dedit, *Polybii* nomen in titulo exprimatur: utcunque in præfatione ipſe neget, merum ſe interpretem egiſſe. Præterea contexuit hiſtoriam *Gothorum* : ſed in quâ nihil adferat, quod non è *Procopio* deſumſerit : ut ejus veriùs Paraphraſtes videatur. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Sed ambo (*Leonardus Aretinus* & *Poggius Florentinus*) in illis, quæ *Florentini* foris geſſere, ita ſilentio prætereunt magnam eorum partem, quæ pertinent ad inteſtina odia, civileſque diſcordias & mala, quæ inde ſunt conſecuta. Nempe, uti videtur, quia offenſam metuerent eorum, quorum majores reprehendere cogerentur. In quo neglexere Hiſtorici boni officium. *Voſſ.* ibidem.

Primus in *Italiâ Leonardus Aretii* natus, *Græcarum* literarum decus à multis ſæculis Barbarorum inmani tyrannide proculcatum erexit, atque reſtituit. Ejus enim incomparabili beneficio morales *Ariſtotelis* Libros optimâ fide traductos legimus. *Hiſtoriæ* quoque ab eo eleganter conſcriptæ, in manibus habentur. Hâc ingenii fœcunditate florentem, *Innocentius* VII. quanquam planè juvenem, graviſſimo muneri parem, epiſtolarum Magiſtrum fecit: ita demum eruditè, atque integrè officio functus, ut ſuccedentibus quatuor Pontificibus amplificatâ dignitate operam præſtiterit. Seneſcenti opes creverunt cum aliena libertate, tum ſua triſti parſimoniâ cumulatæ, adeò ut *Arlottus*, mordaci ſale perurbanus in *Fabellis* ejus genium relicto corpore in fuga ſitientem ridenter expreſſerit. Mortuus, quod ei nullo pudori fuit, furti damnatus eſt, quòd *Gothicam* Hiſtoriam ſuppreſſo *Procopii* nomine publicaſſet, accuſante *Chriſtophoro Perſonâ*, qui aliud exemplar nactus, & *Gothicam* & *Perſicam*, ſimul atque *Vandalicam*, & *Græci* authoris titulum ingenuè profitendo tranſtulerit. *Paul. Jov.* Elog.

Obiit ſenex *Florentiæ*, divitiis & gloriâ plenus, ann. *Dom.* 1443. ætatis 74. ſepulchrum marmoreum in Ædc Sanctæ Crucis ſpectatur, cum Inſcriptione:

Poſiquam

Digitized by Google

Postquam Leonardus *è vitâ migravit, Historia luget, Eloquentia muta est: Fertur que Musas cùm* Græcas *tum* Latinas *Lachrymas tenere non potuisse.*

Oudin. in Supplem. *ad Bellarm.*

Aliud *Leonardi Aretini* Epitaphium:

Amarus jacet hîc, viator, hostis
Vivorum simul atque mortuorum.
Dîis convicia nulla dixit, & se
Excusans, sibi cognitos negavit.

Extant libri IV. de Bello *Italico* adversus *Gothos*, *Parisiis* an. 1534. excuſi.

Extant Dialogus de Moribus, & Epistolarum libri VIII. *Basileæ* an. 1555.

Vitæ *Aristotelis* & *Ciceronis* MSS. adservantur in Bibliothecâ Regiâ *Paris.* num. 2156. teste *Jonsio*, p. 309. Hist. Philos.

Tractatus de Republicâ *Florentinorum* MS. apud *Leonem Allatium.*

GULIELMUS LYNWOOD.

LEgum Doctor *Oxoniensis* (qui tamen in Aulâ *Gonvilensi Cantabrigiæ* ad tempus victitavit) Archiepiscopi *Cantuariensis* primùm fuit *Cancellarius*, tum Privati Sigilli *Regii* Custos, postquam Legationibus fuisset perfunctus ad *Hispanum*, *Lusitanum*, alioſque *Principes* non paucos: Inter multa quæ scripsit, opus præcipuè celebratur, cui titulum fecit, *Provinciale*, seu *Constitutiones Angliæ*; in quo redegit in ordinem omnium *Synodorum Canones* à *Stephano Langton* ad *Henricum Chichleium*, *Cantuariensem* Archiepiscopum. Obiit an. *Dom.* 1446. *Henrici* VI. 25. & in Ecclesiâ Collegiatâ S. *Stephani Westmonasterii* jacet tumulatus *Francisc. Godvvin.* in Comment. de Præsul. *Anglia.* Clar. An. D. MCDXXII.

Gulielmus Lindvvood, imperante *Henrico* quinto, *Menevensi* sede potitus est. Fuit ille quidem vir *Cæsarei* & *Pontificii Juris* consultissimus, qui Pontificias *Cantuariensium* Sanctiones temerè disjectas & dispersas, & in aptum ordinem digessit, & Commentariis etiam illustravit. Quo legato usus est *Henricus* V. in rebus maximi momenti ad *Hispanum*, & *Lusitanum*; cui Regi fuit à *Secreto Sigillo*: qui à loco ubi natus est in *Diœcesi Lincolniensi*, *Lindvood*, ni fallor, dictus est. *Nic. Harpsfeild.* in Hist. *Anglic.* Ecclesiast.

Post *Jus Canonicum* sunt *Constitutiones* Archiepiscoporum *Cantuariensium* in *Conciliis Provincialibus* editæ: è quibus eas, quæ à *Stephano Langtono* ad *Henricum Chichley* sunt latæ, eruditis Commentariis illustravit *Gulielmus Lindvvood*, legum Doctor, *Officialis* curiæ *Cantuariensis* constitutus à *Chichleio* Archiepiscopo; (qui etiam *Legum* fuit peritissimus) & singulariter est commemorandus, cum sit primarius inter paucos *Anglos*, qui *Juris Romani* scientiam in Scriptis prodiderunt. Ille verò cùm esset *Officialis Cantuariensis* à *Rege Henrico* V. Legatus missus.

Digitized by Google

ſus eſt ad Reges *Hiſpaniæ & Luſitaniæ*; quibus Legationibus defunctus poſt *Henrici* Regis mortem redit ad munus *Officialis*, & deinceps *Cuſtos Privati Sigilli* & Epiſcopus *Menevenſis* factus eſt. *Arthur Duck* de Authoritat. Jur. Civil. Rom. l. 2. c. 8.

Guilhelmus Lyndvvode, floridiora ſtudiorum ſuorum tempora in lectione juris *Cæſarii* & *Pontificii* collocavit, doctuſque non vulgariter in utroque evaſit. Hinc famam, hinc opes, hinc honorem, *Officialis* ac *Doctor*, in foro *Cantiano* ſibi comparavit. Sed ut fortuna ampla arridere cœpit, relictis Clientibus, à foro illo utili quidem, at laborioſo, ad *Aulam* ſe contulit. *Ioan. Balæus* de Scriptor. *Britan.*

Guilhelmus Lindvvodus, Juriſconſultus *Anglus*. Vir in omni politioris literaturæ genere ornatiſſimus, utpote qui felicis ingenii ſui nervos in iis exercitiis per totam adoleſcentiam induſtriæ intenderit. Cùm autem jam ad annos juveniles perveniſſet, omnem ſuam florentem ætatem non minore cum ſedulitate, & longè majore cum fructu, in *juris* tum *Canonici*, tum *Civilis* ſtudiis fœliciſſimè collocavit. Hac enim ratione magnam doctrinam, celebre nomen acquiſivit, & ſibi ad ſummos honores viam compendioſiſſimam munivit. *Piſæus* de Illuſtribus *Angl.* Scriptor.

Cæterùm taceri non debet *Lindvvodum* ad Concilium *Baſileenſe* ab *Henrico* VI. Rege legatum, inſignem Regio nomine Concilii Patribus obtuliſſe *Appellationem* contra Pontificum Romanorum faſtum & arrogantiam, Regemque nullum in terris ſibi in temporalibus ſuperiorem agnoſcere prædicâſſe. *Appellationem* iſtam ab omnibus Conciliorum Editoribus hucuſque ſummâ fraude omiſſam conqueritur *Jaweſius* Tractatu de Corruptione Patrum, pag. 201. *Henr. Wharton.* in Append. ad Hiſt. Literar. *Gul. Cave.*

Hujus *Lindvvodii* Opera (etiamſi nunc conſiderentur ut Almanachus antiquatus) apud eos qui judicio pollent in pretio erit, quamdiu viguerint *Eruditio & Urbanitas*. *Thom. Fuller.* in ejus Hiſt. Eccleſ. Anglicè.

Extat *Provinciale Oxonii* 1679. in fol.

Extat catalogus quorundam Archiepiſcoporum *Cantuarienſium*, *Londini* 1557.

Collectiones Conſtitutionum Provincialium quatuordecim Archiepiſcoporum *Cantuarienſium*, viz. à *Stephano Langtono* ad *Henricum Chichleium*, aſſervantur Manuſcriptæ *Oxonii* in publicâ, & in Collegio *Corp. Chriſti* Bibliothecis. *Cantabrigiæ* in Coll. *Caii*, Gonelli, S. Petri.

JOANNES WHETHAMSTEDUS.

Clar. Ann. D. MCDXXX.

ALiàs *Frumentarius* à loco ubi natus eſt, ſic cognominatus, ordinis S. *Benedicti* Monachus *Anglus* ad S. *Albanum* aliis *Gloceſtriæ*, Congregationis *Cluniacenſis*, qui etiam tandem factus eſt *Abbas*. Vir propter multiplicem doctrinam, & ſingularem linguarũ peritiam, ſuo tempore celeberrimus. Erat etiam induſtriæ mirabilis, acerrimi ingenii, ſolidiſſimi judicii, & incredibilis in rebus agendis prudentiæ. Propter quas inſignes animi dotes, dici vix poteſt quanto fuerit in pretio apud viros principes & magnates. *Humfredus Gloceſtriæ* Dux ſingularis bonarum literarum & litteratorum hominum fautor, illum in deliciis habuit, & ad

eum

Digitized by Google

non ratò divertens de rebus variis familiariter cum eo contulit, ejuſque conſilio & hortatu multa tanto Principe digna fecit. In ejus denique gratiam *Cœnobii* Bibliothecam, coemptis variis, iiſque ſelectiſſimis libris liberaliter auxit & ornavit. Abbas etiam bono Principi viciſſim quoſdam libros donavit, ſuumque de *viris illuſtribus* elaboratum *Opus* ei dedicavit, & *exemplar* unum ſuâ manu pulchrè deſcriptum ipſe tradidit. Hæc mihi *Lelandus* in ſuo *Catalogo* ſubminiſtravit. *Joan. Piſæus.*

Joannes Whethampſtede, aliàs *Frumentarius*, in *Albani* fano Monachus, vir ad variarum Artium potiùs cognitionem, & Antiquitatem è tenebris eruendam, quàm ad eloquentiam compoſitus. *Joan. Balæus.*

Dicitur in tantum ſtudiis delectatus, tam impensè libris legendis atque etiam ſcribendis intendiſſe, ut œconomiam & res ſui Cœnobii penè neglexerit, ideoque tandem gravem *Monachorum* ſuorum indignationem in ſe concitaſſe, & abiis (quod olim *Heſiodo*, ob rem familiarem *ſtudiorum* causâ neglectam, filios feciſſe ferunt) in *jus* vocatum fuiſſe.

Joannes *Whetamſtead* natus eſt in loco cognomine Comitatûs *Hatfordiæ*, non tam celebri ob *Frumentum* optimum à quo nomen mutuatur locus natalis, quàm ob *Joannem* iſtum *Whetamſtead* qui à Loco denominatus eſt. Educatus fuerat in *Prioratu Tinmouth* provinciæ *Northumbriæ*, quem *Aureo Calice Sacro* donavit. Fuit poſtmodum *Abbas S. Albani*, atque ſextus *Chriſtiani* hujus Nominis. Vaſtis impenſis hanc *Eccleſiam* adornavit, cùm ſex millia Librarum exceſſerint. Duos Criticiſmos omittere non poſſum circa ejus Ædificia: *Unum* quod ad Septentrionalem partem *Eccleſiæ* (cui novis feneſtris majorem lucem conciliavit) *Seasnas* potuerit *Ethnicorum Philoſophorum* qui de *Chriſti Incarnatione* teſtimonium tulerunt. Alter eſt quod in exiguo *Sacello* (huic nomen *Tittenhanger*) *Imagines* erexerit omnium Sanctorum quorum *Chriſtiana* Nomina fuerant *Joannes*, cum ſui ipſius *Pictura* & hac *Precatiuncula Diſticho* comprehenſa, *Ut quamvis indignus propter nomen ſuum in Cœlis locum habere poſſet.* Propterea procuravit ab *Humfredo Gloceſtriæ* bono Duce, magno ſuo *Mecœnate*, qui apud S. Albanum ſepultus fuit, veſtimentorum Synthefin pretii ter mille Marcarum, & *Pembrokii* Dominium in *South-Vallia*. Plurimi ſunt Libri quos Poſteritati reliquit, cùm non pauciores quàm octoginta & ultra numerentur *Tractatus*. Diem verò obiit circiter anno 1440. *Thom. Fuller* libro de Viris Præclaris *Angliæ*. Anglicè.

Hoc ejus Epitaphium, quodam Monacho S. *Albani* Auctore.

Contegit iſte Lapis venerabilis oſſa Joannis
Whethamſtede, *Abbas hic qui fuit ejus in annis.*
Ter doctus, doctos & amans, & eis miſeratus.
Nec fraudes patiens curarum Presbyteratus.
In lubricos Phinees, *in adulteriſque* Joannes
Extitit; Symo Petrus, *in omnes* Symonianos.

Digitized by Google

Inſuper in laceris domibus manſisque vetuſtis,
Sic reparator erat, ſic reparando nov.bat:
Quod ſibi praterituus non ſit compar Pater ullus,
Sive coæqualis manet impar rebus in iſtis.
Marcas Millenas decies numero repetitas
Scripta ferunt poſt ſe quæ liquerat expoſuiſſe:
Pro dilectoris anima tui dulciter ora,
Albani *Sancti* conventus, *qualibet hora.*

Weaver's Funeral Monuments, p. 567.

ALPHONSUS TOSTATUS.

Clar. A. D. MCDXL. HIſpanus, in oppido *Madrigali* natus, floruit ſæculo Eccleſiæ xv. atque ex Doctore & Presbytero *Salmanticenſi Abulenſis* in *Hiſpania* Epiſcopus, & Conſiliarius Regius, Majorque, ut vocant, Referendarius, obiiſſe dicitur anno *Chr.* 1454. annos tantùm 40. natus. Concilio *Baſileenſi* interfuerat cum *Joanne Capreolo* pluribuſque aliis viris doctis. *Opera* ejus voluminibus XXVII. *Venetiis* edita, Anno 1596. *Philip. Labbe.*

Alphonſus Toſtatus, *Hiſpanus*, ex oppido *Madrigali*, propemodum puer *Salmantica* liberalibus Diſciplinis operam dedit. In Collegium S. *Bartolomæi* ad *Laurum* adſcitus, ſacris Ordinibus primò initiatus, deinde creatus Epiſcopus *Abulenſis*. Cùm duo & viginti annos expleviſſet, ſcientias, diſciplinaſque penè omnes eſt aſſecutus, ut præter *Philoſophiam* & *Theologiam*, *Pontificiumque* & *Cæſareum* jus, in *Græcâ*, *Hebraicâque* linguâ, in *Mathematicis* item, atque *Geographiâ*, ſed, & in *Hiſtoriis* excelluerit. Vir memoriâ mirabili, peracri in rebus publicis explicandis judicio, & (quod caput eſt) magnâ ſanctitate, quam jejuniis, vigiliis, orationibus, admodum fovit & auxit; virgo natus, virgo quoque (ut conſtans eſt fama) deceſſit. Quamobrem quia in *Eccleſiâ* humatus eſt, ibidem eximiâ veneratione colitur. Quadraginta duntaxat annos vixit, quibus & *Salmantica* publicè docuit, triplici ſtipendio conductus è publico, id quod ſive antea, ſive poſt illum nemini contigit: *Regis Conſiliarius*, *Hiſpaniarumque* Major *Referendarius*: deinde *Epiſcopatûs* quoque munere fungens, tot, ac tanta duodeviginti annorum ſpatio ſcripſit, quot ne attentè quidem perlegere aliquis poſſit. *Sacrarum Literarum* minutiſſima quæque; *Novum* autem *Teſtamentum* admirandis Commentariis explicuit. *Ant. Poſſevin.* in Appar. Sac.

Vir ſanctitate & doctrinâ celeberrimus----de quo meritò ſcriptum eſt.

Hic ſtupor eſt mundi, qui ſcibile diſcutit omne.

Et quod magis eſt admirandum, tanta ſcripſit breviſſimo tempore, cùm non vixerit niſi annos quadraginta. *Bellarmin.* de Script. Eccleſ.

Ex

Ex tam Infinitâ doctorum hominum multitudine, quantam hæc ætas habuit, nemo citra controverſiam ad *Alphonſi Toſtati*, Epiſcopi *Abulenſis*, laudem adſpiravit: cui ſi alio, quàm ſuo ſeculo, vivere contigiſſet, neque *Hippoms Auguſtinum*, neque *Stridoni Hieronymum*, nec alium quempiam ex illis proceribus Eccleſiæ antiquis, nunc invideremus. Excellentis vir ingenii fuit, & admirandæ memoriæ; divinæ etiam ſapientiæ, & antiquitatis peritiſſimus: dignus fortaſſe, qui poſt quatuor Eccleſiæ Doctores, cum *Iſidoro*, & *Thomâ*, de quinto loco certaret. Quòd ſi purior quædam, ſplendidiorque conſuetudo loquendi ſuis temporibus fuiſſet non dubito, quin poſteriores omnes in ſui admirationem converſurus eſſet. *Alphonſ. Garſias Metamor.* libro de *Hiſpan.* claris viris.

Alphonſus Toſtatus, Scriptorum mole, antiquitatis cognitione, eruditione multiplici ad miraculum clarus audit. *Olear.* in Abac.

Alphonſus Toſtatus Epiſcopus *Abulenſis*, vir ingenio, judicio, ac pietate eximius. *Joan.* Card. *Bona.*

Toſtati acumen placet, viri, ſi in meliora ſecula incidiſſet, longè maximi *Caſaub.* exercitat. ad *Baron.* p. 325.

Tanta rerum ſacrarum cognitione excelluit, ut eo ſeculo doctior, aut ſapientior ſit inventus nemo, ſoluſque illuſtrare *Hiſpaniam* doctrinâ nominiſque celebritate poſſet. Memoriam quoque eam habuiſſe fertur, quâ lecta à ſe cuncta veluti Theſauro contineret. Laboris verò patientia uſque eo enituit, ut quod de *Didymo Alexandrino* jactatum ferunt, *aenea habuiſſe inteſtina putaretur. Hiſpan. Bibliothec.*

Alphonſus Toſtatus—Vir ſanè ſtupendæ memoriæ, incredibilis diligentiæ ac rari planè judicii; qui non modò intima Theologiæ Adyta penetrârat; ſed & reconditiorem exterarum diſciplinarum, Philoſophiæ Mathematicæ, Geographiæ, Hiſtoriæ ac Juris utriuſque ſcientiam toto, quod aiunt pectore exceperat. Nec tamen pietate minùs ac religionis zelo, quàm doctrinâ inſignis; jejuniis, vigiliis, & orationibus perquam deditus; adeò ut defuncti memoria apud populares ſuos eximiâ veneratione coleretur. Diligentiam verò quod attinet, & indefeſſum legendi ſcribendique ſtudium; certè omnium non ſui modo, ſed cunctorum ſæculorum πολυγραφώτατος fuit: qui 22. annorum ſpatio plura ſcripſit, quàm integrâ ferè ætate aliquis attentè perlegere poſſit; ut in hoc decantato illi *Didymo* Alexandrino conferri ſoleat: quem admirandâ etiam memoriæ fœlicitate ita exæquavit, ut nil unquam ſemel perlectum oblitus feratur. Sanè ut immenſa, quæ typis excuſa circumferuntur, taceam Volumina, quadringenti illius libri, dum ex *Hiſpaniis* in *Italiam* prælo deſtinati adveherentur, naufragio interiiſſe dicuntur. Ne tantas tamen dotes labe aliquâ immunes cenſeamus, nonnulli in eo debitam erga *SS. Trinitatis* myſterium venerationem, plures majorem erga Patres reverentiam, omnes Styli nitorem atque elegantiam deſiderant; ut Pontificiorum criminationes mittam, qui illum nimio placita ſua à Card. *Turrecrematâ* impugnata, & ab *Eugenio* Pontifice notata, defendendi ſtudio abreptum ipſam Papalem Authoritatem haud obſcurè impugnaſſe conqueruntur. *Henr. Wharton.* in

Append. ad Hiſt. Literar. *Gul. Cave.*

Quamvis *Alphonſus Toſtatus Hiſpanus* Commentariis ſuis in Scripturam valde etiam diffuſus ſit, & de illo dici ſoleat *Qui ſcibile diſcutit omne*, felix tamen eſt in ſuis digreſſionibus; adeo ut ejus lectio utilis eſſe poſſit, quia Doctus eſt ac in ſtylo Bibliorum exercitatus. Quæſtionum ferax eſt, quas Textus ſui occaſione movet. Sed Argumentum ſæpè longè nimis protrahit, bonaque interdum pars Commentariorum ejus præſcindi poſſet, licet idcircò minus accurati non eſſent remanſuri, quia nimium multis inutilibus referti ſunt. Jeſ. Richard. Simon. Hiſt. Crit. V. T. l. 3. c. 9. Gall.

Tot, tantaque ſunt ejus in *Sacram Scripturam Commentaria*, ut ſi vel à primo natali dies numerando, terna cuique folia attribuas, plura ſcripſiſſe comperias. *Aubert. Miraus* de Script. Eccleſ.

De *Toſtati* in Hebraicis ignorantiâ evolve *Michaelem Havemannum*, Theognoſ. p. 81.

In eodem majorem quoque erga *Patres* reverentiam deſiderat *Joannes Lorinus* Commentariis ad Pſalmos, p. 83.

* Opera hujus Auctoris cautè legenda ſunt. Vide *Indic. Madrit.* edit. 1667.

GEORGIUS TRAPEZUNTIUS.

Clar. An. D. MCDXL. C*Rotenſis*, natus eſt anno 1396. obiit an. 1486. *Eugenii* Pontificis temporibus *Romam* venit, poſteà à *Nicolao* V. Scriba Pontificius factus eſt. Multa è *Græcis* tranſtulit: Nec pauca ipſe *Latinè* compoſuit. Scripſit etiam Commentariolum, in quo aſſerebat, *Joannem Evangeliſtam* nondum eſſe mortuum. *Platoni* iniquior fuit, nec laudem ejus ferre potuit, Ariſtoteli unicè deditus. *Platonis* tamen partes Card. *Beſſarion* tuendas ſuſcepit. Ad extremum *Trapezuntius* literarum prorſus oblitus eſt. *Konig.* in Biblioth.

Is *Græcorum* ferè primus *Romæ* eo tum ſeculo renaſcentibus *literis*, qui *Græca* feliciore ſtylo in *Latinum* verterit exiſtimatus eſt, uti liquidiſſimè conſtat ex *Ariſtotelis*, ſacriſque *Euſebii Cæſarienſis* operibus, & ex Rhetoricis præceptis *Hermogenis*. Erat enim ingenio ad lucubrandum maximè valido, vehementique, ſed uti mox apparuit, tetrici livoris plenorum cùm ſe *Peripateticum* profiteretur, unumque *Ariſtotelem* extollendo celebraret, uſque adeo ſuperbâ aure fuit, ut nec *divini* quidem *Platonis* ingenium laudari pateretur: cujus etiam dogmata & mores peracerbè ac inſolenter edito famoſo volumine laceraret. *Paul. Jov.* in Elog.

Virum egregiè doctum, deque re *literariâ* pulchrè meritum, vocat eum *Eraſmus* in *Ciceroniano*; ſed addit, abſolutiorem hôc fuiſſe *Theodorum Gazam*.

Profectò juſtam laudem non ibo *Trapezuntio* ereptum. Attamen nec tanta ejus eſt apud me auctoritas, ut ejus ſententia apud me ſit *Minervæ* quidam calculus. Minimè profectò conferri meruit cum *Theodoro Gazâ* cui eum æquiparavit *Angelus Politianus*: itaque jure politiſſimi ingenii virum hoc nomine reprehendit *Parraſius* in Epiſtolis *Voſſ.* Inſtit. Oratoriar. l. 4. c. 3.

Neque

Neque ignoro, *Trapezuntium* errores aliquot obſervaſſe in *tranſlationibus Gazæ*, quos hic monitus correxit, uti & memoriæ prodidit *Eraſmus*: verùm & illud ſcio, longè plura eſſe in *Trapezuntianis*, quæ *Gaza* potuerit culpare. Nam & in eo deſiderare potuit fidei plus in transferendis è *Græco* auctoribus, & majorem *Linguæ Latinæ* peritiam. *Voſſ.* ibid.

Sæpe labitur, & haud fidelem ſe præſtitit in transferendis è *Græco* auctoribus. *Dalleus* & *Perroniana.*

Nonnunquam *Auctorem* ſuum intra eas concludit anguſtias, ut tota ejus membra recidat; quorum & ordinem quandoque audet pervertere. Nativos præterea ſenſus neque rimatur feliciter, neque politè reddit; & quibus ſolis excuſari poteſt *interpretationis* licentia, vel aſpernatus eſt elegantias, vel aſſequi ſe poſſe deſperavit. *Huet.* Clar. Interpr.

Georgius Trapezuntius juſſu *Nicolai* V. ita in *Latinum* vertit *Euſebii* libros *De Præparatione Evangelicâ*, ut ſentibus *Arianorum* amputatis, roſas tantùm hominibus *Latinis* obtulerit. *Chriſtoph. Chriſtophori Sand.* Nucleus Hiſt. Eccleſ.

In hoc omnes eruditi conſentiunt quòd *Trapezuntius Euſebii* Contextum abſque ſcrupulo mutilaverit atque truncaverit, ejus ſenſum perverterit, & phraſes labefactaverit, plura ejus capita paſſim præterierit, totumque decimumquintum librum intactum deſeruerit: Adeo ut vel ipſi Euſebio, ſi reviviſceret, fas non eſſet ſe ipſum apud *Trapezuntium* reviſere & agnoſcere. Eruditorum *Judicia*, per Dominum *Baillet.* Pariſ. 1685. Gall.

Arrogantia ſtultitia quædam eſt, quæ ultra modum imaginationem inflat, quæque arrogantem ſupra vires ingenii ejus ipſum impellit ad temere judicandum de aliorum agendi ratione, & ſæpè damnanda quæ laudet & applauſu digna ſunt. *Georgii Trapezuntii* plenior fuiſſet fama, ejuſque Doctrinæ de ſplendore ſuo nihil deceſſiſſet, ſi in hanc mentis ineptiam non incidiſſet, quæ vergente ejus ætate in veram ſtultitiam degeneravit, *Iſaacus Ballart.* Acad. Scientiarum &c. Gallicè.

De *Trapezuntio* quidam memoriæ tradiderunt, extremo ſenio preſſum & morbo gravi detentum, poſtquam ad valetudinem rediiſſet, *litterarum* omnium fuiſſe oblitum, neque legere aut ſcribere potuiſſe; quod ex dolore illi eveniſſe ferunt: propterea quòd ejus opera *Pontifici Maximo* oblata centum ducatis tantùm compenſata fuiſſent. Is autem è *Vaticano Palatio* domum ſe conferens, indignatione percitus ex ponte *Ælio* pecuniam ab ingrato acceptam in *Tiberim* abjecit, additâ exclamatione, *Periere labores, pereat & eorum ingrata merces.* *Boiſſard.* Icon.

Quem ego ſenem puer docentem audivi. In extremâ ſenectute oblitus erat omninò literarum, ſoluſque per *urbem* baculo nixus incedere malebat. *Raphael Volaterran.* Lit.

Multa in gratiam Aulæ *Romanæ* peſſimè corrupit. *Senitet.* Medul. Patr. p. 856.

Extat *Græcè* & *Latinè* Epiſtola ad *Joannem Palæologum* Imp. cum *Simocattâ*, &c. edita *Ingolſt.*

Digitized by Google

Extat liber de *Processione Spiritus S.* ad *Ioannem Cubocleſium*, & Epiſtola ad *Cretenſes* de eadem re, & de una, Sanctâ, Catholicâ Eccleſiâ apud *L. Allat.* Græc. Orthod. Tom 1. p. 469.

Extat expoſitio in illud, *Si volo eum manere*, &c. Lat. *Baſ.* 1543. 8°. & in Orthodoxogr. p. 1231. *Lat.*

Extat *Martyrium Andreæ Chienſis* apud *Sur.* Maii 22.

Hoc ejus Epitaphium.

Hac urna Trapezuntii *quieſcunt*
Georgii *oſſa, parum Deis amici,*
Quòd acri, & nimium procace lingua
Platonem, *ſuperis parem, petivit.*

LAURENTIUS VALLA.

Clar. A. D. MCDXL.

PAtricius *Romanus* & Canonicus S. *Joannis Laterani*, Grammaticus, Rhetor & Philoſophus clariſſimus, Theologiæ Doctor, *Græcæ* & *Latinæ* Linguæ peritiſſimus. Inimiciſſimus fuit *Poggio*, qui in oppidô ditionis *Florentinorum* natus, *Romæ* ſummâ in authoritate vivebat in aulâ Pontificia literarum Apoſtolicarum ſcriptor, vir quidem facetus, & dicteriis clarus, pauloque amarior quàm par fuit. Is in *Vallam* multa ſcripſit acerbiore ſtylo, cui & *Valla* reſpondit non leniori ſcripto. Scripſit præterea plurima alia eruditione plena: ut ſunt *Elegantiarum Linguæ Latinæ* libb. 6. de reciprocatione *ſui* & *ſuus*, in *Antonium Raudenſem* annotationum lib. ad *Alphonſum* Regem *Arragonum* Epiſtola Apologetica, quæ inſcribitur *Duo Tarquinii.* In Benedictum *Moraldum Bonomienſem* libr. 2. In *Bartolomæum Facium Ligurem*, & *Antonium Panhormitam* recriminationem lib. 4. Ad Candidum Decembrem in *Bartoli* de armis & inſigniis. De Dialectica, lib. 3. Apologia ad *Eugenium* Pontificem contra calumniatores. Annotationes in Novum Teſtamentum. De Voluptate & vero bono lib. 3. De Libero Arbitrio ad *Garſiam* Epiſcopum *Illerdenſem.* De geſtis *Ferrandi Arragonum* Regis. In inſtitutiones oratorias *Quintiliani* lib. 12. Tranſlationem *Iliadis Homericæ*, *Herodoti Halicarnaſſei* libros novem *Hiſtoriarum* Latinitate donatos: & *Æſopi* fabulas. Scripſit & libellum peculiarem contra Privilegium donationis *Conſtantini* Magni, quam falſam aſſerit, & mentitam. *Boiſſard.* in Icon.

Laurentius Valla, Patritius *Romanus*, *Grammaticorum* hujus ætatis longè princeps, Philoſophus, Rhetor, & *Theologus* præſtantiſſimus, ingenio ſubtilis, acer & vehemens, *Latinam* eloquentiam *Græcè* præferens, multa ad ejus ornatum compoſuit, *Græci* & *Latini* Sermonis peritiſſimus, edidit non ſpernendæ lectionis *Opuſcula*, quibus nomen ſuum ad notitiam poſteritatis cum laude tranſmiſit. *Trithem.*

Vir

Vir de Linguâ *Latinâ* præclarè meritus; etſi eum, vir eruditus, *Ramirezius* de *Prado Hiſpanus*, ſuis in *Martialem* notis, audaciùs paulò *Audacem Grammaticum*, uti & ejus libros *in inelegantes elegantias* appellat. Omninò enim illis temporibus Magnus fuit, & acutus *Romani Sermonis* cenſor; qui tamen non rarò à *veritatis* via deflectat; idque inprimis contradicendi morbo, quo vehementer laborabat: ut non temerè omninò in eum jam olim dictum ſit.

Carpis majores & te quoque, Valla, *minores.*
Carperis, & Carpis. Sic tua fata ferunt.

Voſſ. de Conſtructione, c. 16.

Unius *Laurentii* mordacitas(ſiquidem ita malunt appellare)non paulò plus conduxit rei literariæ, quàm plurimorum ineptus candor, omnia omnium ſinè delectu mirantium, ſibique invicem plaudentium, ac *mutuum*, quod aiunt *ſcabentium*. *Eraſm.* l. 4. Epiſt. 7.

Verùm eſto, mordacior æquo fuerit: num ideo falſum dixit, quia verum mordaciùs dixit? uſque adeo nobis odio eſt iſta mordacitas, ut ejus odio, tam multa ſcitu digna, neceſſariaque dereſtemur? Adeo nihil ignoſcendum putamus ei qui tot modis profuit?—Quis tam exigui animi eſt, cujus pectus tantis invidiæ anguſtiis concluditur, ut *Vallam* non & magnificè laudet, & amet quàm maximè, qui tantâ induſtriâ, tanto ſtudio, tantis ſudoribus, *Barbarorum* ineptias refellit, literas penè ſepultas ab interitu vindicavit, priſco *eloquentiæ* ſplendori reddidit *Italiam*: doctis etiam id præſtitit, ut poſthac circumſpectiùs loqui cogantur. *Eraſm.* l. 7. Epiſt. 3.

Quòd verò *Eraſmum* & *Vallam* ſciolos dixit *Bellarminus*; id convitium eſſe, & quidem impudens, omnes ſciunt, quibus duo illi viri vel ex ungue noti ſunt; optimè ſuo ſeculo de *literis ſacris*, *prophaniſque* meriti: & ſi *Bellarmini* libri perennaverint, omnes poſteri os hominis mirabuntur, qui *Sciolos* eos vocare auſus eſt, quorum & ingenium planè eximium fuiſſe, & animum in inſtaurandis *literis* maximum, & labores feliciſſimos, & rerum denique *Divinarum* atque *Humanarum* ſtupendam, pro illius præſertim temporis captu, cognitionem, quæ diutiſſimè (ſi quid conjicere liceat) ſupererunt, ipſorum *Opera* loquentur. Sed viros egregios hâc contumeliâ affici, à quoquam quidem indignum eſt; à *Bellarmino* verò indigniſſimum; quem nemo opinor eruditus negaverit *Scioli* nomine multò eſſe, quàm *Eraſmum*, & *Vallam* digniorem *Jo. Dall.* de libr. ſuppoſ. *Dionyſ.* Areop. & *Ignat.* l. 1. c. 36.

Propiùs accedit ad curam ac ſubtilitatem *Quintiliani*, quàm ad illaboratam *Ciceronis* facilitatem, quanquam cæteris (*Leonardo Aretino*, *Poggio Florentino*, & aliis) elimatior & purior. *Eraſm.* in Ciceroniano, p. 157.

Laurentio Vallenſi quemnam in hâc arenâ præponamus, non video. Nemo meliùs conſtantiuſque graſſantem extinxit barbariem. Atque ut aliqui illum ſtyli

elegan-

elegantiâ vicerint,qui tamen *Latinam* Linguam æquè juverit, ad hæc tempora non extitit. *Franc. Florid. Sabin.* in Apolog. Ling. Latin.

De *Pandectis* verò quid sentiam, malo alienis verbis, quàm meis dicere: Prodeat igitur aliquis *Latinorum operum* æstimator idoneus. Is erit *Laurentius Vallensis*, vir certè cùm *Latinè* doctissimus, tum verò alienorum *Scriptorum* judex, ut optimus, sic minimè ambitiosus, id quod invidiosum nomen ejus vulgò reddidit, ut jam publico consensu, *Latinè* ignorantium, tanquam iniquus Judex, ferè rejiciatur *Gul. Budæus* Annot. in *Pandect.* prioribus.

Laurentius Vallensis vir non minùs de *Rep. Literariâ* meritus, quàm *Camillus* olim de *Romanâ*, *Voss.* de Rhetoricâ, p. 48.

Proprietatis *Latini* Sermonis intelligentissimus. *Scriver.* in *Martial.*

Laurentius Valla aggressus est reconcinnationem facere *Dialecticæ* in qua dissentit ab *Aristotele*, & *Peripateticis* veteribus, ac novis. Monet in quibusdam neutiquam pravè, etsi ea sunt perpauca; in plerisque labitur, ut fuit vir ille vehemens, & ad faciendum judicium præcipitatus. Nec solùm in re *Dialecticâ* falsus est, sed in *Philosophiâ*; nam hanc quoque attingit; & quòd magis mirere, in præceptis *Latinæ* Linguæ. *Lud. Viv.* de Caus. Corrupt. Art. l. 3. p. 231.

Verbis cùm puris tum etiam propriis utitur: quæ ante *Elegantias* scripsit, ut de *voluptate*, minus sunt accurata, quàm quæ post eas. *Idem* de Tradend. Discipl. l. 3.

Annis abhinc ducentis *Herodotum* & *Thucydidem Latinis* literis exponebat *Laurentius Valla*, in eâ bene & eleganter dicendi copiâ, quam totis voluminibus explicavit, inelegans tamen, & penè barbarus; Græcis ad hoc literis leviter tinctus, ad *auctorum* sententias parùm attentus, oscitans sæpè, & alias res agens, fidem apud eruditos decoxit. *Huet.* de Claris Interpret.

Paulus Jovius hoc judicium tulit de libris *Laurentii Vallæ* de rebus gestis à *Ferdinando*, *Arragonum* Rege: "Opus hoc eo styli charactere perscri-
"psit, ut ejus minimè videri possit, qui cæteris *elegantiarum* præcepta tradiderit.

* *Laurentii Vallæ* Annotationes in *Novum Testamentum*; & liber de *Personâ* contra *Bosthium*, prohibentur, nisi corrigantur: Ejusdem verò Libri de Falsâ Donatione *Constantini*; de Libero Arbitrio, de Voluptate, omninò prohibentur. *Index Romæ* impressus Anno 1681. jussu *Innocentii* XI. P. M.

Extant ejus Annotationes in *Novum Testamentum*, *Basileæ* 1540. & 1545.
Extat liber *de falsâ Constantini donatione*, *Basileæ* 1566. fol.
Extant libri 3. de Rebus gestis à *Ferdinando Arragonum* Rege Francf. 1603.
Extant Libri 6. de *Elegantiis Linguæ Latinæ*, *Lugd.* 1544. 8°.

Hoc *Laurentii Vallæ* Epitaphium.

Obe! ut Valla *filet! solitus qui parcere nulli est.*
Si quæris quid agas, nunc quoque mordes hominem.

Aliud

Aliud.

Nunc poſtquam Manes *defunctus* Valla *petivit*,
Non audet Pluto *verba* Latina *loqui.*
Juppiter *hunc cœli dignitatus parte fuiſſet*,
Cenſorem linguæ, ſed time: ipſe ſuæ.

Phil. Labbe in Theſaur. Epitaph.

FLAVIUS BLONDUS

ITalus, *Forolivii* natus eſt anno *Dom.* 1388. *Eugenii* IV. Pontificis *Romani* Secretarius: aliorum quoque Romanorum Pontificum, in iis *Pii* Secundi, Secretarius fuit. Obiit *Romæ* die 4. Junii, Anno 1463. ætatis 75. Claruit A. D. MCCXL.

Blondus Flavius Forolivienſis, homo multæ eruditionis, *Romam veniens* propter inſignem quâ pollebat doctrinam, ſtatim omnibus innotuit: Et ut illo ſæculo ſcientiæ raræ erant, barbarie occupante omnes ferè *Chriſtiani* Orbis Academias, quotieſcunque ex illo ignorantiæ Barathro emergebat aliquis cognitione bonarum diſciplinarum clarior, ſtatim excipiebatur cum plauſu & admiratione omnium: Idem accidit *Blondo* poſtquam *Romam* venit favore aliquot Cardinalium, qui apud Pontificem gratiâ & authoritate valebant, commendatus eſt *Eugenio* P. M. in cujus aulam receptus, Epiſtolarum Magiſter factuseſt. Uxorem habuit honeſto loco: ex quâ ſuſcepit quinque filios: qui omnes paternæ doctrinæ, & virtutum, ſicuti & facultatum hæredes facti ſunt. Pater licèt gravibus aſſiduiſque negotiis in aulâ Pontificiâ occuparetur, non tamen deſiit multa ſcribere, quæ in lucem emiſſa ſunt magno Reipublicæ Literariæ emolumento. Scripſit enim Decades tres de Geſtis *Romanorum* lib. 31. Vel Decades tres. De *Roma* triumphante libr. 10. De *Româ* inſtaurata lib. 3. De *Italiâ* illuſtratâ lib. 8. Præter hæc extant illius Epiſtolarum ad Diverſos lib. 1. Orationum lib. 1. & alia plurima opuſcula eruditione plena. *Boiſſard.* in Icon.

Flavius Blondus magno auſu, ſingularique induſtriâ, nec infelici eventu, multorum annorum intermorientes res geſtas è tenebris excitare orſus, *Decadas* conſcripſit quibus ab inclinante *Romano Imperio* funeſta tempora, ac ideo veritatis lumine orbata, in lucem proferuntur. De vetuſtate quoque collapſæ urbis ac ejus demum reſurgentis dignitate, erudito operoſoque volumine publicato, quantam nec ambitioſè quæſitam exoptarit, in literis authoritatem adeptus eſt. *Paul. Jov.* in Elog.

Blondus Flavius, vir in omni bonarum Artium diſciplinâ peritus, Philoſophus & Rhetor celeberrimus, & Hiſtoriographus inſignis, ingenio excellens, eloquio diſertus, & dicendi gratiâ nulli ſecundus. *Trithem.*

Præ cæteris autem *Flavius Blondus* rari atque ſolicîti ingenii homo, & cùm diligentiſſimus antiquitatis inveſtigator, tum Hiſtoricus urbem hanc ortu illuſtravit ſuo. *Leand. Albert.* in *Ital.* de *Foro Livii.*

Blondus Flavius, Hiſtoriarum ſcriptor egregius —— Procul *Blondus* ab eloquentiâ priſcâ fuit: neque ſatis diligenter, quæ ſcripſit, examinavit: non quàm vera, ſed quàm multa ſcriberet, curam habuit. Si quis aliquando vir doctus, ſcribendi peritus, *Opera* ejus emendare atque ornare decreverit, haud parum utilitatis poſteris afferet, & ſeipſum clarum efficiet, multarum ætatum geſtis, quæ propemodum ſepulta ſunt, in lucem redditis. *Jo. Gobellin.* l. 11. Comment. de Reb. *Pii* XI. memorabilib.

Blondi Flavii Forolivienſis hoc in negotio ſummum ſtudium amplectimur, quamvis in ſcribendo non admodum elegans habeatur: nec deſint qui ab eo veritatis fidem multis in locis requirant: alioqui non paucis etiam lutulentus fluere viſus eſt. *Florid. Sabin.* in Apol. adv. Calumn. LL.

Ad honorem *Blondi* non parum pertinet, quòd ſcripta illius in Epitomen contrahere dignatus ſit *Pius Pontifex.* Dictione eſt non admodum culta: ut etiam *Volateranus* agnoſcit, ſed de Antiquitate tamen, utcunque interdum aliquid humani patiatur, ſanè pro ætate, quâ vixit, optimè meretur. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Blondus plura in Hiſtoriâ ſcripſit; quàm recentiorum quiſquam. Omnia, ut liberè dicam quæ ſentio, meliore fide tradidit, quàm eventu: utpote is, qui nonnulla, quibus ea perquirenda dederat, temerè crediderit. Nam per ſe omnia videre potuiſſe, abſurdum eſt credere: cùm nec ex autore uno, ſed penè innumeris, atque illis ipſis ambiguis & variantibus, multa quærenda eſſent: nec ipſa dicendi figura multum ei favoris conciliat. Nam præterquam, quòd ubique ferè lutulentus fluit, dum nervorum robori ſtudet, præpinguem nimis & obeſum ſe reddidit: ademitque nimia corpulentia venuſtatem hiſtoriæ: ſine quo prodeſſe quidem poteſt, delectare verò minimè: ſed hæc ille accuratâ narratione rerumque varietate compenſat. *Hubert. Gifan.* Obſervat. ſuis in Ling. Lat. p. 396.

Flavius Blondus eſt bonus, ſed omnia quæ ibi ſunt, ſunt & alibi. *Scaligerana* poſterior.

Extant Opera *Blondi Flavii Baſileæ* 1559. & alibi.

Manuſcriptus extat *Cantabrigiæ* in Collegio S. *Benedicti Oxonii* in Bibliothecâ *Balliolenſi* eſt Manuſcriptus *Blondius de Coſmographiâ Italiæ. Blondus*, an alius, ſignetur, inquit *Voſſius*, melius dicent qui vidêre.

Obiit *Romæ*, inque Capitolio juxta Deiparæ Templum ſepultus eſt. Nempe in arâ cœli ante introitum Templi, ubi tale ejus Epitaphium, ut eſt in *Fabritii Roma*:

Blondo Flavio Forolivienſi, *hiſtorico celebri, multorum Pontificum Romanorum Secretario*, Blondi *quinque filii patri bene merenti unanimes poſuere. Vixit annos lxxv. obiit prid. Non. Junii, anno ſalutis* Chriſtianæ *MCCCCLXIII. Pio P. M. ſibi, natiſque favente.*

Hoc

Hoc ejus *Epitaphium* à *Jano Vitale* compoſitum eſt.

Eruis è tenebris Romam *dum* Blonde *ſepultam*,
Es novus ingenio Romulus *atque* Remus.
Illi urbem ſtruxere rudem: celeberrima ſurgit
Illa eadem ſtudiis, ingenioſe, tuis.
Barbarus *illam hoſtis ruituram evertit: at iſti*
Nulla unquam poterunt tempora obeſſe tuæ.
Jure triumphalis tibi facta eſt Roma *Sepulchrum:*
Illa ut tu vivas, vivat ut illa tibi.

Phil. Labbe in Theſaur. Epitaph.

NICOLAUS CUSANUS.

Nicolaus, à vico, ubi in lucem editus eſt in diœceſi *Trevirenſi* ad ripam *Moſellæ* è regione *Urſicaſtri Cuſanus* vulgo, ſive de *Cusâ* dictus, ex *Decano* S. *Florini Conſtantienſis* & Archidiacono *Leodienſi Brixinenſis* in Comitatu *Tirolenſi* Epiſcopus, & S.R.E. Cardinalis titulo S. *Petri* ad Vincula à *Nicolao* V. Papa creatus 20. Decembris anno 1448. obiit *Tuderti* in *Umbriâ* anno 1464. die 11. Auguſti natus annos 63. *Romæ* ſepultus. *Phil. Labbe* de Script. Eccleſ. Clar. A. D. MCDXLVIII.

Vir in divinis Scripturis eruditiſſimus, & Theologorum ſuo tempore facile princeps, atque in ſecularibus literis egregiè doctus: Philoſophus, Rhetor & Mathematicus celeberrimus, ingenio ſubtilis, & eloquio diſertus, trium Linguarum, *Hebraicæ*, *Græcæ* & *Latinæ* peritus, vitâ & converſatione integerrimus, & ſingulariter devotus. Circa *Cuſam* nativitatis ſuæ villam ad ripas *Moſellæ* in oppoſito *Urſicaſtri* hoſpitale celeberrimum in honorem S. *Nicolai* Epiſcopi conſtruxit: quod prædiis & redditibus copiosè ditavit, ac libris in omni Scientiâ pluribus exornavit. *Trithem.*

Vir in omni literarum genere admirandus, Mathematicus, Philoſophus & Theologus, ſuprà quàm cuique credibile ſit, eruditiſſimus, cui docta quædam tam in verbis, quàm in ſententiis amica fuit obſcuritas, edidit in principium *Geneſeos* brevem dialogum tantæ obſcuritatis, ut vix à doctiſſimis viris poſſit intelligi. *Sixt. Senenſ.* l. 4. Bibl. ſanct.

Nicolaus Cuſanus, *Germanus*, ob eruditionem ferè pro miraculo habitus, eligitur Cardinalis die 20. Decemb. 1448. *Calviſ.* in chronolog.

Nicolaus Cuſanus vir apprimè eruditus fuit. Primùm reprehendit quoſdam errores & crimina Papæ, poſteà factus *Cardinalis*, eundem tueri cœpit. Extant tamen ejus Scripta, quibus non paucorum *Antichriſti* mendaciorum & errorum vanitatem refutavit. In libris de *Concordiâ Catholicâ* refutat vanitatem *Donationis Conſtantini*, quæ eſt in *Decretis*; & affirmat libro 2. c. 34. *Univerſale Concilium*

ſupremam poteſtatem in omnibus habere ſuper ipſum *Romanum Pontificem*. In libro de *Pace Fidei* probat, nos ſolâ fide juſtificari, non ex merito, multoque minus per *Traditiones humanas*, quas vehementer extenuat *Illyric.* in Catal. Teſt. verit.

In omni diſciplinarum genere diligentiſſimè verſatus, ſcripſit præclara opuſcula, ſæpiùs typis admota, tribuſque voluminibus diſtincta. *Nomenclat.* Cardin. *Roman.* Eccleſ.

Nicolaus Cuſanus Cardinalis, vir profundæ ſcientiæ, & ſubtiliſſimâ exercitatione limatæ. *Jo.* Card. *Bona.*

Vir fuit æquè pius ac doctus. *Bellarm.* de Script. Eccleſ.

Poſſevinus in *Apparatu Sacro* virum eum vocat, ut Scientiis penè omnibus excultum, ita peritia *Canonum* eximium, ac reliquis vitæ donis ornatum.

Anno 1440. videlicet tempore *Nicolai* V. & *Concilii Baſilienſis*, ac 24. ann. ſequentibus, magno etiam ob *Matheſin* in pretio fuit *Nicolaus* de *Cuſa*, Cardinalis titulo S. *Petri*: vir tantus, ut, quemadmodum de eo cenſet *Faber Stapulenſis*, *Mathematicas diſciplinas nemo profundiùs penetrárit*: quippe, ut ſubdit idem, *qua ante omne ævum latuerunt, maxima ſacra Matheſeos myſteria aperuerit.* *Voſſius* de Mathem. p. 62. 63.

Nicolaus Cuſanus, Cardin. magni nominis, ex humili loco in id faſtigii evectus, Juriſconſultus & Theologus inſignis. In *Germaniam* miſſus ann. 1451. tuba belli ſacri, Religionis futuram mutationem inſignem prædixit. Obiit in *Umbriâ* ann. 1464. ætat. 63. *Hofman.* in Lexic.

Cuſa Germaniæ Oppidulum, Moſellæ flumini *Trevirenſem* Diœceſim transfluenti proximè ſitum, Patria ſimul & cognomen fuit *Nicolai Canonici* Regularis, & Canonum Sacrorum Doctoris; Qui ſolertiſſimè applicato ingenii ſui excellenti acumine ad ferè omnes optimas ſcientias, ſpeciatim verò ad Theologiam, & deinde ad Leges Canonicas, in illa unus ex eruditiſſimis evaſit qui ſeculo ſuo vixerint, in his verò nulli omnium coætaneorum ceſſit, qui eaſdem profiteretur. Vixit ſexaginta tres annos, dieſque ſuos terminavit ad undecimum Menſis Auguſti Anno 1464. in *Umbria* Italica Civitate *Todi*. Ejus Cadaver Romam tranſlatum ſepulturam adeptum eſt in Eccleſia ejus titulari Sancti *Petri* in Vinculis, ut ipſe Teſtamento caverat, pro perpetua ſua erga glorioſum illum Apoſtolum devotione: Ejus ſepulcro inſculptum legitur ejuſdem Epitaphium Latinis verbis heic ſtatim ſubjunctis, nimirum. Ital.

Nicolas de Cuſa Trevirenſis
S. Petri *ad Vincula Cardinalis*
Briximenſis Epiſcopus
Tuderti *obiit M. CCCCLXIV. xi. Auguſti*
Ob devotionem Catenarum S. Petri *hic ſepeliri voluit.*
Dilexit Deum, timuit, & veneratus eſt,
ac illi ſoli ſervivit.

Pro-

Promissio retributionis non fefellit eum.
Vixit ann. LXIII.

Ghilini *Theatrum Virorum Literatorum.* Italicè

Extant opera omnia 3. Tom. *Bas.* 1564.

THOMAS A KEMPIS.

DE *Thomâ* patriâ *Kempensi*, sive à *Campis* modico in diœcesi *Coloniensi* oppido ad *Rhenum*, cognomento *Hemerchin*, hoc est *Malleolo*, ordinis *Canonicorum Regularium S. Augustini* Congregationis *Windesimensis* Religioso in Monte Divæ Martyris & Virginis *Agnetis* prope *Zwollas* in diœcesi *Ultrajectensi*, vitâ & conversatione devoto, & B. semper Virginis *Mariæ* amatore præcipuo, qui obiit ætatis anno 91. *Chr. Domini* 1471. die 8. Kal. Augusti, tam multa in utramque partem occasione librorum quatuor de *Imitatione Christi* hisce proximis annis scripta sunt, ut non necesse sit diutius in ejus pangendo elogio immorari. *Phil. Labbe* de Script. Eccles. Clar. A. D. MCCL.

Varia conscripsit Orbis terræ judicio, ac testimonio comprobata, in quibus illud mirandum, horrido illum cœlo, ac solo natum, cùm *Latini Sermonis* munditiis neglecta jaceret, tantum esse assecutum humili illo, quod consectabatur, dicendi genere. Aureum illum de *Christi Imitatione* libellum, & non modò de manibus nunquam deponendum, sed & ad verbum addiscendum, tanquam pietatis Myrothecium (ut jure omnium gentium linguis hodiè legatur) *Gallia* aliquando *Joannis Gersonis* nomine sibi vindicare conata est. *Aubert. Miraus* in Elog. *Belgic.*

Hunc Libellum de *Imitatione Christi* quidam *Joanni Gersoni*, alii Abbati *Gesseno* Benedictino adscribunt: *Bellarminus* verò hac de re sic scribit: 'Scriptos & compositos esse ab eodem *Thomâ* quatuor libros de *Imitatione Christi*, 'contrariis conjecturis eversis demonstrat evidenter in *Vindiciis Kempensibus P.* '*Heribertus Rosweydus*; cujus mihi & rationes plenissimè satisfecerunt, & sententiam penitus amplector, opusculum sanè utilissimum est ac jure in totâ Ecclesiâ summo omnium consensu receptum, & frequentatum, & in omnes penè 'linguas conversum. Ego certè ab adolescentiâ, & usque in senectam, hoc opus'culum sæpissimè volvi & revolvi, & semper mihi novum apparuit, & nunc 'etiam mirificè cordi meo sapit. *Bellarm.* de Script. Eccles.

De auctore Librorum de *Imitatione Christi* mirè certant hoc præsertim tempore eruditi, sed memet turbis hisce non immisceo; nec certè nostrum est tantas componere lites. Interim vide quæ habent *Theophilus Raynaudus* de Bonis & Malis libris, & *Vincentius Placcius* de Scriptoribus *Pseudonymis.* *Gul. Cave.* Cartophyl. Eccles.

De *Imitatione Christi* libri quatuor verè aurei, non *Latinè* solùm; sed *Germanicè*,

nicè, Belgicè, Hiſpanicè, Gallicè, & Græcè ſæpiùs excuſi. Nullus poſt *Sacros Codices* tam crebrò fuit excuſus libellus, nullus tam cupidè ab omnibus expetitus & lectitatus, à ſummis, mediis, & infimis. *Franc. Svvert. Belgica. Athenæ.*

Thomæ à Kempis exiguum libellum de *Imitatione Chriſti Lutherus* in Præfatione omnium *Antiquorum* præterquam *Auguſtini* Scriptis anteponit.

Comis & affabilis omnibus, atque in primis vitæ innocentiâ ſanctimoniâque conſpicuus erat; adeò ut plurimos ſui viſendi & audiendi causâ ad ſe attraheret. Sermo illi omnis de *Deo* & Sacrâ Scripturâ, cujus lectioni mirè addictus, cellæque ſuæ ita amans fuit, ut hoc *Symbolum* ſæpius uſurparet, libriſque inſcriberet: *In omnibus requiem quæſivi, ſed non inveni niſi in angello cum libello.* Nunquam otioſus, ſemper vel lectitabat aliquid, vel in communem uſum ſcribebat, vel pro inſtructione Fratrum commentabatur. Obiit nonagenario major, 8. Kal. Auguſti, anno partæ per *Chriſtum* ſalutis 1471. Profeſſionis 55.

In umbra Cellulæ fulgidum aſtrum reperio, In ima ſolitudine Virum qui toto orbe innotuit ſublimibus Ingenii ſui fœtibus, qui ut *Prometheus* alter cœleſtem ignem rapuit ad corda noſtra *Chriſtianæ* perfectionis ardenti cupiditate inflammanda. Is eſt eruditus ac pius ille Vir, *Thomas Hamerken*, à *Kempis* vulgo dictus, urbis natalis in Colonienſi Diœceſi nomine mutuato. In urbis Daventriæ Religioſo quodam Sodalitio ubi Sacrarum literarum Profeſſores erant publici, harum ſtudium amplexus eſt, & ad hoc animum appulit adeo profunda rerum Divinarum meditatione, ut nihil abſtruſum lateat in Myſtica Theologia cujus perfectam intelligentiam non fuerit aſſecutus. In pretio nominatim eſſe debet, parvulus, ſed mirificus ille Libellus de *Imitatione* Jeſu *Chriſti*: ...que adeo puram & ſanctam doctrinam is continet, tam efficaciter movet corda legentium, ut nullo Volumini quantælibet molis non ſit comparabilis; quemadmodum nullum pluries pluribuſque idiomatibus ſub prelo ſudavit: Ejus gloriam *Joanni Gerſoni* erudito *Gallo* quidam tribuere tentarunt, ſed *Pariſienſis* Senatus audacis & temerarii hujus moliminis injuſtis Authoribus cognitis, hos damnatorio Decreto ad deſiſtendum à vano conſilio ſuo, *Gerſonem* verò ad hanc palmam Thomæ à *Kempis* cedendam adegit---Contigit ut Patre quodam è Societate *Jeſu Algerii* peregrinante, ad captivos hinc redimendos, Rex in Bibliothecam ſuam illum deduxerit, & inter magnum Librorum numerum Opera *Thomæ à Kempis* lingua ſua ei oſtenderit, ipſi dicens ſe illum præ omnibus ſuæ Legis Authoribus æſtimare. Quæ verba verè pia ſunt, & *Chriſtiano* quam Principe *Barbaro* digniora. *Iſaacus Bullart.* Acad. Scientiarum.

Scripſit *de Imitatione Chriſti libros* 4. opus non tam mole, quàm uſu & famâ magnum: cujus admirandum, venuſtum tamen, dictionum zelum, ſententiarum pondus, & igneas pietatis ſcintillas multi multis deprædicarunt. *Henr. Wharton.* in Append. ad Hiſt. Literár. *Gul. Cave.*

Multa ſcripſit, totius orbis judicio ac teſtimonio comprobata, uno volumine excuſa, primum *Norimbergæ* 1494. fol. Deinde *Pariſ.* à *Badio* 1520. *Venet.* 1565. & 1569. *Antver.* typis *Nutii*, 1574. & 1580 8°. & noviſſimè ex recenſione *Henric. Sommalii* Societatis Jeſu qui libellos omnes diſtribuit

in

in tres Tomos, ibid. 1615. 8°. *Dnaci*, typis *Belleri* 1635. 8°. *Valer. Andreas* in Biblioth. Belgic.

FRANCISCUS PHILELPHUS.

NAtione *Italus*, patriâ *Anconitanus*, natus est anno 1398. obiit anno 1481. eques auratus, & Poëta Laureatus fuit, *Emanuelis Chrysolorae* gener, *Palaeologi* Imperatoris *Constantinopolitani* ad *Pontificem*, & *Italos Principes* Legatus, *Latinas Graecasque* literas docuit, *Bononiae*, *Romae*, *Mediolani*, *Florentiae*, *Patavii*, & *Mantuae*. *Scripsit* plurima & pedestri & solutâ oratione: multa etiam *transtulit* ex *Graeco* in *Latinum* sermonem. Clar. A. D. MCDL.

Vir adeo studiosus & bonarum artium amator, & cultor indefessus, ut veluti alter *Plinius*, inter continuas bellorum occupationes semper aliquid aut legeret sibi, aut dictaret aliis. *Trithem.*

Ad omne genus scripti tese accommodavit, ac ut de *Vinicio* dicit *Augustus*, ingenium in numerato habebat: Græca, Latina, Lyrica, Heroica, Prosam orationem, ex tempore dictitabat. *Volaterran.* l. 21. Anthropol.

Franciscus Philelphus multa scripsit, ut *Orator*, & *Poëta*: de cujus *Epistolis*, *Dialogis*; & *Orationibus*, aliisque *solutae orationis* monumentis diversae sunt doctorum sententiae. Plurimi enim judicium ei defuisse volunt: alii tumidum eum plenumque; alicubi exilem, persæpè aridum, jejunumque arbitrantur, licèt sibi vel maximè placentem; doctus tamen fuit & magna ausus. *Florid. Sabin.* Apolog. in Calumniator. LL.

Franciscum Philelphum honore cognominis *Ciceroniani* planè dignarer, si tam placeret eruditis omnibus quàm placuit sibi. Et affectavit quidem illo seculo *Ciceronis* effigiem, sed parum feliciter. Nec usquam illi dissimilior est, quàm ubi maximè oportuit esse similem, nimirum in *Orationibus*. Nam in *Epistolis* satis adumbrat M. *Tullium Erasm.* in Ciceroniano, p. 156.

Longè plus *Carolo Aretino*, cui valdè infensus fuit, *Franciscus Philelphus* praestitisset, si in uno vel altero scribendi genere maturare, quàm sibi tantum arrogare maluisset. Videris in eo oratorios impetus, poëticum furorem, variam & copiosam tum *Graecarum*, tum *Latinarum* rerum cognitionem, ex quibus omnibus, & illum interdum in *Academiâ & Lycio* versatum, tametsi non altiùs pedum fixisse, colligimus. Dignus tamen fuit multâ laude. *Lil. Gyrald.*

In *Francisci Philelphi* verbis planè nihil desideres: ejus tamen lectio est molesta, quòd motu omni, & quasi vitâ caret: & fortasse is est *genius*, quem in quoque libro victuro *Martialis* requirit. *Lud. Viv.* l. 3. de Trad. Discip.

Franciscus Philelphus religiosus circa verba, in reddendâ Sententiâ & indole defecit: transtulit *Xenophontis* multa, cumque videret verborum elegantiam, verbum verbo reddere voluit, cæterùm non potuit ex fide reddere, quæ in *Graecis* reperiebat, quod mirum in homine *Graeco*. *Petr. Nann.* in *Horat.*

Ignoscen-

Ignoſcendum ſeculo, quo vixit, quòd crebrò adeò in metrum peccat. *Voſſius* de Poët. Lat. p. 81.

Cùm de modulo ſyllabæ aliquando contentio ei foret cum *Timotheo* Græculo : atque ita conveniſſet, ut, ſi vinceretur, ipſe pecuniâ lueret errorem : ſin vinceret, adverſarius barbam ſibi totam ſineret recidi : Victor uſque adeò fuit inexorabilis, ut barbam pecuniâ redimi minimè pateretur, ſed miſello *Timotheo*, non ſine ludibrio, eam novaculâ abradi totam neceſſe foret. *Konig.* in Biblioth.

Scripſit inter alia duos *Conviviorum* libros, quos *Ludovicus Vives* ab *Hiſtoria & Antiquitatum* atque item *Philoſophiæ* cognitione impensè laudat.

Franc. Philelphus, eques auratus, circa principia ſeculi decimi quinti clarus, ſcripſit *hecatoſtichorum* libros, 10. & ſingulis decem ſatyras complexus eſt, pro captu temporum eleganter, atque nervosè. Legitur quoque *epos* ejus *Sphorcias*, item *lyria*, & *epigrammata*; in omnibus agnoſcitur poëticus impetus, licet non ſatis ubique expolitus. *Borrich.* de Poëtis, p. 102.

Favêre ei ante alios *Eugenius* Pontifex, Rex *Alfonſus*, & qui ſingulare juſtitiæ & bellicæ virtutis coronam eo ſeculo promeruit *Franciſcus Sfortia*, ab eo heroico poemate celebratus. Ingenio enim in ſtudiis æſtuante, vario, ambitioſo, quum neminem ſibi exæquari literariâ laude pateretur; plura quàm quiſquam alius, in omni dicendi genere volumina publicavit, profitendoque ſingulis in urbibus eruditæ juventutis academias excitavit, nullam ſpem nobilioris gloriæ *Latinis* æmulis de *Romanâ* facundiâ, nullam denique de *Græcâ*, vel ipſis *Græcis* relicturus, niſi tantus eloquentiæ fluvius, uti nullis moderati judicii ripis caſtigatus, nimis latè exundans, & mutato ſæpè alveo, turbulentus & incertus, dum ſeſe diducit, & abſcedit in paludes, perſpicui profluentis dignitatem amiſiſſet; Inter *Græca* opera Latinitate donata, *Xenophontis Padia Cyri*, & ex *Plutarcho* aliquot *horum* vitæ, & demum *Hippocrates*, non ita probantur à *Græcis*, quàm à *Latinis* perleguntur. Vixit ad exactam ætatem nonagenario proximus, periitque *Bononiæ* adeò diſſipatis rei domeſticæ copiis, ut ad efferendum funus & cubiculi & coquinæ inſtrumenta venierint. *Paul. Jov.* in Elog.

Philelphi Epiſtolæ, *bonæ. Scaligerana* Poſterior.

Extant Libri 10. *Hecatoſtichorum*, quorum quiſque decem Satyras continet. *Mediolani* per *Chriſtophorum Valdarfer Ratiſponenſem*, ann. 1476.

Extant de Morali Diſciplinâ libri 5. *Venetiis* 1552. 4o.

Extant Epiſtolarum Familiarium libri 16. *Venetiis.* 1498.

Hoc ejus Epitaphium :

Abſtulit inſignis corpus fera Parca Philelphi.
Ingenio graſſans mors nocuiſſe nequit.

Alius.

Digitized

Aliud Auctore *Hieronymo Balbo*:

Itala Cecropiæ Pallas *conjuncta* Minervæ,
Et ſtetit, & cecidit morte, Philelphe, *tuâ*.

Phil. Labbe in Theſaur. Epitaph.

THEODORUS GAZA.

PAtriâ *Theſſalonicenſis*, vir nobilis, *Græca Latinæque* linguæ peritiſſimus, omnium ſui temporis hominum doctiſſimus habitus eſt. Literas *Latinas* in *Italia* didicit, in quarum cognitione tantum profecit, ut ſummâ felicitate & omnium admiratione *Latina Græcè & Græca Latinè* exactiſſimè verterit. Nonnunquam tamen Latina vocabula nova fecit. Stylo uſus eſt non affectato, ſed puro & facili, veteres *Latinos* imitatus. Ejus doctrinam mirificis laudibus extollit *Hermolaus Barbarus*. *Beſſarioni* Patriarchæ *Conſtantinopolitano*, & Cardinali *Niceno* familiaris fuit, & amicus: à quo multis honoribus & beneficiis cumulatus eſt: ejuſque commendatione Sacerdotium in magna *Græciâ* adeptus, ætatem illic abſolvit feliciter, ſtudiis & lectione bonorum autorum incumbens. Opera plurima eruditione plena reliquit. Obiit *Romæ* quò ex *Græciâ* venerat, An. *Chriſti* 1478. *Frederico* III. *Romanorum* Imperatore, & *Sixto* IV. ſummum Pontificatum tenente. Quidam tradiderunt ejus corpus in *Graciam* fuiſſe tranſportatum, & ibi tumulatum, ubi ſacerdotium obtinebat. *Boiſſard.* in Icon. Clar. Ann. D. MCDLV.

Theodorus Gaza Theſſalonica honeſto loco natus, *Amurathe Græciam* omnem victricibus armis quatiente in *Italiam* venit, acumine, fertilitateque ingenii nemini ſecundus, quum *Græcos* omnes linguæ peritiâ, eruditoque judicio ſuperaret. *Victorino* autem *Feltrenſe* magiſtro uſus, uſque adeò copioſè & diligenter *Latinas* literas didicit, ut longè omnium *Latiſſimè* ſcriberet, nec planè dignoſci poſſet, an exactius, & certius ab eo *Latina Græcè*, an ipſa *Græca Latinè* verterentur; Hiſtorias enim *Ariſtotelis* de *Animalibus*, & *Theophraſti* de *Plantis*, ita *Latinas* fecit, ut *Romana* Linguæ facultatem, quum nova vocabula ſolerter effingeret, audaci, ſed generoſâ translatione locupletarit. Tantâ porrò felicitate librum M. *Tullii* de *Senectute Græcum* reddiderit, ut peritiſſimi præter adæquatos ſenſus, ipſam quoque *Ciceronis* eloquentiæ Majeſtatem, ſcitè & graviter repræſentatam admirentur. Tranſtulit etiam Problemata *Ariſtotelis*, & *Hippocratis Aphoriſmos*, ut præſtantiſſimis authoribus ad perſpicuam fidem, nec obſcurè ad ſalutem humani generis ſua dignitas redderetur. *Paul. Iov.* in Elog.

Omnium doctiſſimè hanc artem [Grammaticam] libris quatuor tractavit *Theodorus Gaza*: cujus operam ab ingenio & doctrinâ ſic commendat *Franciſcus Robertellus* commentario de Re Poetica, ut nulli *veterum* poſtponendam

Digitized by Google

dicat. Nec ei ſe ſimile quicquam legiſſe eo in genere dictitabat *Budæus.Voſſ.* de Arte Grammat. p. 16.

Magnam incomparabilemque jacturam jampridem fecimus (Pontifex Maxime) in *Theodoro Gazâ*, qui vir *Græcus Latinos* omnes in hoc munere ſcribendi interpretandique ſuperavit. Is ſi diutiùs vixiſſet, Linguam *Latinam* hac quoque parte locupletaſſet. Quod & fecit in libris illis abſolutiſſimis de *Animalibus Ariſtotelis*, & *Theophraſti* de *Stirpibus*. Hic unus mihi certare cum vetuſtate ipsâ viſus eſt: hunc mihi quem coleret, quem imitarer propoſui. Ab hujus Scriptis adjutum me & fateor, & prædico: hunc ego non magnopere incurioſiùs legi, quàm *M.Tullium*, *Plinium*, *Columellam Varronem*, *Senecam*, *Apulejum*, & cæteros, quos in hoc genere commentandi diligenter evolvere neceſſarium eſt. *Hermol.Barbarus* in Paraphraſin *Themiſtii* præf. ad *Sixtum* 4. Pont. Max.

Gazam Pliniariorum verborum obſervatorem atque imitatorem diligentiſſimum appellat *Jovius* l.1. de Piſcibus, c.4.

Theodorus Gaza Ariſtotelem, quàm *Ciceronem* exprimere maluit, quo non alius felicior, ſive vertat *Græca Latinè*, ſive *Latina Græcè*: Cùm ſua loquitur, duo quædam obſtrepunt delicato lectori, Philoſophiæ ſtudium, in quo totus erat; & illud γνήσιον *Græci* ſermonis, quod *Latinè* loquentes ſequi ſolet, ac vix unquam dediſcitur. *Eraſm.* in Ciceroniano p. 160.

Inter eos omnes qui bonas literas ſuſcitarunt in *Italiâ*, invideo tantùm tribus his, *Theodoro Gazæ*, *Angelo Politiano*, & *Pico Mirandulano*. *Theodorus Gaza*, Magnus certè vir & Doctus, qui tamen in librorum *Ariſtotelis* de *Animalibus* Verſione lapſus eſt aliquibus locis. *Scaligerana* prima. p. 102.

Theodorus Gaza doctiſſimus erat. Bona eſt ejus Grammatica. Inter optimos è Græco in Latinum interpretes annumerandus: id luculenter demonſtravit in Theophraſti verſione: vidit ex *Plinio* debere verti. *Scaligerana* poſterior.

Gerardus Joannes Voſſius. l.4. Inſtit. Rhet. c.3. ipſum *Gregorio Trapezuntio* longè præferendum eſſe, contra *Angelum Politianum* ſtatuit.

Mihi verò judicium placet *Pomponii Læti*, qui rogatus ab ornatiſſimo Equite, M. *Antonio Mauroceno*, quem ſui ævi doctiſſimum putaret? *Theodorum Gazam* reſpondit. *Voſſius* ibid.

In *Theodori Gazæ* Interpretationibus *Græcis* multa eſſe, quæ meliora fieri poſſint, quædam etiam, quæ omnino mutari debeant, *Joſephi Scaligeri* judicium eſt, à quo quidem non recedimus: at ut meliora optavit ille, nos cupimus certè ne ab aliis interpretibus nobis deteriora contingant, paremque omnes fidem, perſpicuitatem, & nitorem adhibeant. *Huet.* de Claris Interpr.

---Quod in *Theodoro Gazâ* longè diverſum fuit, qui Saturninâ quâdam iniquitate bonam ſuorum fœtuum partem abſumpſit. Tantæ enim ille eruditionis vir, quantæ multis abhinc annis nemo *Græcorum*, dicere auſim, etiam & *Latinorũ* fuit, cum divinas propemodum elucubrationes in *Ariſtotelis animalia*, quam hiſtoriam *Latinè* legendam repræſentarat, *Sixto* IV. Pont. Max. nuncupaſſet ſperans ſcilicet Principis ejus beneficentiâ quæſitum per tot labores vitæ ſubſidium non deparcum ſe conſecuturum: neque tamen plures quàm aureos quinquaginta, quaſi

quasi magnum ab eo, à quo se totum inauratum iri speraverat, retulisset; studiis indignatus suis, quòd tàm parca sibi laborum & vigiliarum suarum merces tributa esset, nummos eos primùm in *Tyberim* abjecit, mox ipse hujus indignitate rei exulceratus, insolabili contabuit ægritudine. *Jo. Pier. Valerian.* de Literator. infelic. l. 2.

Extant Grammaticæ Græcæ libri 4. Græcè *Basileæ* 1540. 4°.

Extat Liber de Mensibus *Græcè* Parisiis 1530. 8°.

Idemque *Latinè* per *Perellum*, *Parisiis* 1535. 8°. & *Græc. Lat. Parisiis* 1630. octavo.

Extat de *Origine Turcarum* Libellus apud *Nihusium* in *Symmictis* à pag. 381. Tom. II.

Hoc ejus Epitaphium: Ex *Marulli* libro 1. Epigram.

Hic Gazes jacet, & Gazæ Sophia addita mater:
Alterutrum quoniam mors rapere haud potuit.

Aliud. auctore *Angelo Politiano:*

Heu sacrum caput occubuit Theodorus, *& herâ*
Unâ obiere omnes reliquiæ generis.
Nec tamen hoc querimur, nimis est potuisse videri,
Non enim hîc nostro tempore dignus homo.
Hoc dolet heu! quòd nostra Patri *est nunc lingua superstes.*
Qua mittat justas Manibus inferias.

Phil. Labbe Thesaur. Epitaph.

ÆNEAS SYLVIUS.

POstea *Pius* II. Papa dictus, natione *Thuscus* fuit, patriâ *Senensis*, sedit in Pontificatu post *Calixtum* III. annis sex. Vir undecunque doctissimus, Philosophus, Orator, & Poëta insignis plurima ingenii sui monumenta posteris reliquit. Hic quondam in *Concilio Basileensi* cuidam Prælato servivit pauper: deinde in *Scribam Cancellariæ Friderici Imperatoris* III. assumptus, & Poëta ab eo *Laureâ* receptâ creatus est: Primò Episcopus *Tergestinensis*, postèà *Senensis*, exinde *Cardinalis*, & novissimè *Papa* omnium Suffragio electus est. Mortuus est sub *Friderico* Imperatore anno *Domini* 1464. Indictione duodecimâ, 19. Kalend. Septemb. ætatis suæ anno 64. sepultus *Romæ* in Ecclesiâ S. *Petri* juxta altare D. *Andreæ*. *Boissard.* in Icon. Clar. An. D. MCDLVIII.

Philelphus commendat eum ab ingenii acrimoniâ, dicendi lepore, ac moribus urbanis, & cultis. *Philelph.* Epist. ad *Nic. Arcimboldum* script. 1434.

Digitized by Google

In Hiſtoriâ eſt nonnullis ex recentioribus ordine poſtponendus, Orator argutus, vehemens, candidus, poeta itidem non vulgaris. *Florid. Sabin.* in Apolog.

Magna quidem in dicendo *Pii* laus fuit, quòd cum ſæpius iiſdem de rebus loqueretur, diverſa ſemper viſus eſt dicere: tanta erat in homine elegantia & copia. *Platina.*

Æneas Sylvius, patriâ *Senenſis*, vir doctus, prudens, & magni animi. *Bellarm.* de Script. Eccleſ.

Mira in eo certè facilitas, & ſatis prompta facultas. *Gil. Gyrald.* de Poet.

Literis, eloquentiâ, dexteritate, & prudentiâ nulli ſecundus. *Spondan.* ad Ann. 1458.

Scientiâ ſanè inſignis, pari utinam & conſcientiâ. Sed *Papalis Cathedræ* vis in eo ſtatim enituit. *Mornæus* in Hiſt. Papatus, p. 525.

Pius autem *Pontifex*, antea dictus *Æneas Sylvius*, interfuit *Concilio Baſileenſi* & rem omnem deſcripſit, & decreta ibi facta magnis laudibus extollit. Sed ad ſummum dignitatis gradum evectus, mutatâ ſententiâ, *Pontifici Concilium* debere ſubeſſe voluit. *Sleidan.* l. 2. Comment. Unde illud, *Quod Æneas probavit, Pius damnavit.*

Ejus voluptas quando à munere publico vacabat, in lectione & ſcriptione frequenti repoſita erat Libros pluſquam ſapphiros & ſmaragdos charos habuit, quibus chryſolitorum magnam copiam ineſſe dicebat----Homo fuit verus, integer, apertus, nil habuit ficti, nil ſimulati----A doleſcens, & nondum ſacris initiatus, poemata edidit laſciviæ magis & feſtivitati accommodata, quàm preſſa & gravia. Surgit tamen nonnunquam: & dum jocatur, mordacitate non caret. Extant ejus Epigrammata referta ſalibus. Ad tria millia variorum verſuum ſcripſiſſe dicitur, quorum pars magna *Baſileæ* periit. Orationi ſolutæ reliqua vita ſe totum dedit, magnitudine rerum invitatus, delectatus eſt etiam mixto ſcribendi genere, & ad Philoſophandum aptiore. *Platin.* in vit. *Pii* II.

Vir fuit, ut doctiſſimus, ita amantiſſimus Poetarum; ſic tamen, ut poetas famelicos quandoque eluderet. Exemplo hoc fuerit Diſtichon:

Diſcite pro numeris numeros ſperare Poëtæ.
Mutare eſt animus carmina, non emere.

Sed *Philelphus* ait liberaliſſimum fuiſſe, atque in hunc ſcripſiſſe modum:

Diſcite pro numeris nummos ſperare Poetæ.
Mutare eſt animus Carmina nonneribus.

Voſſ. de Mathemat. p. 415.

Ejus *Epiſtolæ familiares in quadruplici Vitæ Statu ad diverſos tranſmiſſæ*, numero 432.

Digitized by Google

ro 432. multâ eruditione & antiquitate refertæ, & eximio autoris præconio insignitæ (præfante scilicet *Nicolao de Uvile*, Lateran. Palatii consistoriique Imperialis Comite Poëtam quoque *Laureatum Æneam Sylv.* dicit,) impressæ primò *Noribergæ* 148. impensis *Antonii Koburgeri.*

Sedulus rerum vetustate involutarum indagator audit *Hieron. Balb.* Episcop. *Gurzens* lib. de *Coronat. ad Carol.* Quint. p. 49. cujus Scriptis *Germani* tantum tribuant, quantum *Palladis* suffragio, juxta *Jo. Bapt. Egnat. clar. vir. Epist. 59. Bellarmino*, ac post illum *Moguntini* dicunt, multa eum audaciori priùs calamo scripsisse, quæ Pontifex factus retractaverit. Sed refelluntur à *Crocio*, Tom. 1. vindic. *Anti-Becani* sui, f. 470. ubi notabiles flosculos promit, ab ejus, cùm jam Pontifex esset, ore prolapsos; vagum Monachum, Diaboli mancipium esse; fideli animo thesaurum nullum anteponendum; sacerdotibus magnâ ratione sublatas nuptias, majori restituendas videri. Confer ejus iconem & elogium, apud *Boissard.* icon. illustr. Vir. P. 3. p. 11. seq. *Olear.* in Abac. PP.

* In Actis *Æneæ Sylvii* prohibentur ea, quæ ipse in *Bullâ* Retractationis damnavit. *Index Romæ* impressus Anno 1681.

Varia ejus Opera variis temporibus atque locis excusa sunt.

Historia *Austriaca* ad Ann. Christ. 1458. pertingens MS. hactenus inedita servatur in Bibliotheca *Vindobonensi*, unde ejus editionem pollicetur *Petrus Lambecius* in Catalogo propriorum Operum, p. 58.

Omnia ejus Opera edita sunt *Basileæ* ann. 1571. ex Officinâ *Henrici Petri*, Fol.

Extat ejus Responsio ad Orationem Oratorum *Galliæ* in *Conventu Mantuano* apud *Dacher. Spicil.* Tom. 8. & Concil. Tom. XIII. p. 1773. confer. p. 1801. &c.

NICOLAUS PEROTTUS.

Sentinum Umbriæ oppidum, cui hodiè *Saxoferrato* nomen est, *Bartholo* Jureconsulto nobile, secundam à *Nicolao Perotto* claritatem accepit. Huic, cùm deessent opes, corporis vires municipali frugalitate, atque duritiâ constitutæ, perpetuis lucubrationum vigiliis minimè defuerunt. Juvenis in ludo pueros honestos docuit tanto concursu, ut mox *Latinæ* linguæ rudimenta, utili compendio ad normam digesta, ob idque facilè pueris perdiscenda publicarit. Exinde *Romæ Græcas* literas pertinaci studio consectatus, fretusque *Bessarione* generoso *Mecænate*, adeò exactè, feliciterque profecit, ut ab eo *Polybius* gravissimus Historiarum scriptor, latinitate donaretur. Non defuere tamen ex æmulis, qui ejus autoris traductionem antiquissimam fuisse, furtoque surreptam existimarint, quòd *Thucydidem*, *Diodorum*, *Plutarchum*, & *Appianum*, clarissimo ingeniorum certamine conversos, unus *Polybius* egregiâ fide *Latinus*, æquabili, & prædulci *Romani* sermonis puritate prorsus antecedat. Composuit quoque volumen Commentarii nomine in *Martialem Cornucopiæ*, usurpato vetere *Græco* lemmate nuncupatum, perutile quidem, ac ob id fortasse sempiternum: sed austero pudore suppressit editionem, quòd humili, & parum pudico opere quæsita laus dignitati minimè responderet: partis enim opibus, Archiepiscopatum *Sipontinum* adie-

Clar. An. D. MDCLX.

Digitized by Google

adiecutis, seipso major, *Pernsiam Umbriam*que regebat. Excessit è vitâ senex apud *Sentinum*, in villâ viridariis & fontibus peramœnâ, quam à pingui ocio *Fugicuram* appellavit. *Paul. Jov.* in Elog.

Nicolaus Perottus, Sipontinus Præsul, homo fuit accurato ingenio, & lectione multâ exercitus: eum *Domitius Calderinus*, vir, ut in ea tempestate, doctus, & æmulatione doctrinæ, & morum dissimilitudine, osum habebat: jurgiisque & convitiis apud suos sectatores plerunque incessebat, sæpiusque apud studiosos in invidiam illum crimenque vocabat: & ut sunt ferè ingenia, in explicandis *Auctoribus* si quid in controversiam veniret, uterque potiùs, quo pacto diversus ab altero dissentiret, quàm quid verè lectionis esset, rimabatur. *Alexand.* ab *Alexan.* lib. 4. c. 21.

Nicolaus Perottus Saxoferratensis, postea *Archiepiscopus Sipontinus*, *Polybii Interpres*, Literarum Latinarum, quas perdiu docuit, exquisitè, ut illa erant tempora, fuit peritus; & cumprimis curiosus; quod ingens ille in *Martialem* Commentarius, sub titulo *Cornucopiæ*, ab eo editus ostendit. Erat præterea in hoc viro non vulgaris industria in *Græcis* ita vertendis [quæ quidem intelligeret] ut nullum persæpè *Græci Idiomatis* in *Latinâ* ejus Versione vestigium appareret: quam interdum esse opus ἀνυφεὲς dicas, non alieni *Interpretationem*. Quòd si par fides responderit, inter excellentissimos *Interpretes* poterat sine dubio *Perottus* recenseri. Nemo enim illis temporibus *Italorum* erat, qui amplius *Græcè* sciret, quàm hic *Interpres*: pauci qui tantum, quantum ille *Nos* verò affirmamus, *Perottum* à fidelis *Interpretis* laude tantum abesse, quantum qui longissimè. Nullo enim pacto ferendus aut excusandus est hic *Interpres*, homo *Bellicarum rerum & totius Tactica* adeò rudis & imperitus, ut qui in cæteris partibus *Historiæ Polybianæ* multa nesciret, in descriptionibus *Prætiorum* omnia ignoraret, omnia peccàret; atque eâdem operâ tanto *Scriptori*, quod erat ferè præcipuum ejus decus, adimeret. Omninò prælium nullum, facinus militare nullum, à *Polybio* fuerat paulò diligentiùs narratum, in quo gravissima & momenti maximi peccata ab hoc *Interprete* non sint admissa. *Isaac. Casaub.* de *Polyb. Interpret.*

Nicolaus Perottus, natus *Saxoferrati* [quæ & *Bartoli* J. C. patria fuit] Archiepiscopus *Sipontinus*, vir *Græcis Latinisque* literis pereruditus; ut de eo judicat *Leander*, & monumenta ejus testantur, claruit anno 1460. Disertissimum virum nominat *Philelphus* Epistola ad *Albertum Zanzarium* anni 1453.——Quid verò in eo laudabile, quid culpandum sit, optimè dicet *Casaubonus* Præfatione ad Lectorem, quam *Polybio* suo de prioribus historici hujus interpretibus præmisit. Inter alias culpas est, quòd sæpè *Livium* exscribens dicat, quæ *Polybius* non dicit. *Voss.* de Hist. Lat.

Nicolaus Perottus diligentissimus *vocabulorum* perscrutator: si quod undecunque incognitum audisset, neque dormitare, neque rerum aliquid gerere solebat, priusquam id investigâsset. *Raph. Volaterran.* l. 21. Anthropol.

Nicolai Perotti Cornucopiam si vacet legere, non pœnitebit collocatæ in eo operæ. *Lud. Viv.* de Tradend. Discipl. l. 3.

Perottus,

Digitized by Google

Perottus, qui ſine mentione *Auctorum* exſcribere ſolet aliena. *Martinius* in Lexic. in voce *Sarcina.*

Extant *Cornucopiæ* ſive linguæ *Latinæ* Commentarii *Baſileæ* 1521.

RODOLPHUS AGRICOLA

Roninganus, ibique Syndicus, Rector *Heidelbergenſis*, claruit anno 1477. obiit anno 1486. Extant Opera ejus omnia 2. Tom. Col. 1539. fol. *Gal. Cave.* Clar. An. D. MCDLXXVII.

Quis non te, *Rodulphe Agricola*, inuſitato, & planè portentoſo conſpirantium ſyderum concurſu natum eſſe fateretur, ſi vim cœleſtis tàm variè radioſi luminis, non ſecus ac in aſtris curſum certior diſciplina deprehenderet? Hauſiſti enim *Hebraicas Græcaſque* literas uſque adeo ſtupenda celeritate, ut nequaquam *Groningæ* in ultima *Friſiâ*, ſed *Hieroſolymis Athenisque* natus ac educatus à doctiſſimis crederêre. *Latinas* porrò tanta felicitate didiciſti, docuiſtique, ut exacta puritas, ac illa nobilis ubertas *Romanæ* eloquentiæ, noſtro cum pudore in ſquallenti aſperoque Oceani littore quærenda videatur. Vivent profectò in admirantium manibus tua illa, quæ avidè leguntur in Dialecticis Rhetoriciſque præcepta, & divini ingenii carmina, quibus vel illuſtribus Poetis numeros excuſiſti. Nos verò in magno vitæ tuæ deſiderio, aut numinum, certè ſiderum inconſtantiam indignanter uſquequaque mirabimur, quæ tantis cumulatum muneribus terris tantum oſtenderint, graviore quidem injuriâ humani generis, cum ille cœleſti aurâ fortaſſe dignior, in ſecundiſſimo fœcunditatis curſu raperetur. Defunctum *Heidelbergâ Germaniæ* Urbe Gymnaſio clara, decuriones ſepulchri honore perornarunt. *Paul. Jov.* in Elog.

Vir in ſecularibus literis eruditiſſimus, & divinarum Scripturarum non ignarus, Philoſophus, Rhetor & Poeta omnium ſui temporis celeberrimus; *Græci & Latini* ſermonis peritus, & *Hebraicæ* linguæ non ignarus; ingenio excellens, ſermone diſertus; *Joannis Camerarii* de *Dalburg Wormacienſis* Epiſcopi viri æque doctiſſimi quondam Præceptor. In Gymnaſio *Heidelbergenſi* docendo & ſcribendo principatum facilè obtinuit inter omnes etiam cujuſcunque facultatis Doctores. *Trithem.*

Quem ego virum totius cum *Germaniæ*, tum *Italiæ* publico, ſummoque honore nomino; illius, quæ genuerit, hujus, quæ literis optimis inſtituerit. Nihil enim unquam hôc *Ciſalpinus* Orbis produxit omnibus literariis doctibus abſolutius, abſit invidia dicto. Nulla erat honeſta diſciplina, in qua vir ille non poterat cum ſummis artificibus contendere: Inter *Græcos* græciſſimus, inter *Latinos* latiniſſimus. In carmine *Maronem* alterum dixiſſes: in Oratione *Politianum* quendam lepôre referebat, majeſtate ſuperabat. Oratio vel extemporalis adeò purâ, adeò germana, ut non *Friſium* quendam, ſed Urbis *Romanæ* vernaculum loqui contenderes. Eloquentiæ tam abſolutæ parem adjunxerat eruditionem. Philoſophiæ

Philoſophiæ Myſteria omnia penetraverat. Nulla pars muſices, quam non exactiſſimè calleret. Extremo vitæ tempore ad literas *Hebraicas* ac Scripturas divinas totum animum appulerat. Atque hæc conantem fatorum invidia virum terris eripuit, nondum annos natum XL. Vide *Eraſm.* Adag. *Quid Cani & Balneo.*

Vix & hâc noſtrâ, & Patrum Memoriâ fuit unus atque alter dignior, qui multùm legeretur, multúmque in manibus haberetur, quàm *Rodolphus Agricola Phryſius*, tantùm eſt in ejus operibus ingenii, artis, judicii, gravitatis, dulcedinis, eloquentiæ, eruditionis: at is pauciſſimis noſcitur, vir non minus, qui ut ab hominibus cognoſceretur, dignus quàm *Politianus*, vel *Hermolaus Barbarus*, quos meâ quidem ſententiâ, & majeſtate & ſuavitate dictionis non æquat modò, ſed etiam vincit. *Lud. Viv.* Comment. in cap. 21. l. 2. de Civit. Dei.

Rodolphus Agricola in luminibus tenebroſi hujus ſeculi jure cenſendus. *Mornæus* in Myſter. Iniqu. p. 552.

Rodolphi Agricola ſcripta maximè omnium, qui ætate noſtrâ ſcripſerunt, mihi quidem probantur. *Petr. Bemb.* l. 6. Epiſt. ad *Eraſmum.*

Rudolphus Agricola Jacobo Bergomati in Chronicis vocatur *Rodolphus* à *Chroningen*, nempe quia in *Baſlon*, pago juxta Chroningam, principem *Friſiæ* Urbem, natus fuit: quod contigit circa annum 1442. Puer *Lovani* in *Gymnaſio Falconenſi* Philoſophiæ operam dedit. Et cum Theologiæ rudimenta deguſtârat in *Gallias* abiit, indeque in *Italiam*, ubi *Theodorum Gazam* audivit. Poſtquam domum rediit Syndicus factus eſt Reipublicæ *Groningana*, ob cujus negotia miſſus in aulam Cæſaris *Maximiliani*, ubi cùm ſemeſtri hæſiſſet, voti compos *Groningam* reverſus eſt. Exinde à variis, eoſque inter *Antverpienſibus* ad Scholæ Præfecturam depoſcebatur. Sed prætulit profeſſionem *Heidelbergæ*, ubi Philoſophiam triennium docuit, ac *Græcas* literas totâ *Germaniâ* excitavit. Vir fuit *Latinè*, *Græcè*, & *Hebraicè* doctiſſimus, philoſophus ſummus, atque idem admodum diſertus, imò, & Muſicæ, Picturæ, aliarumque artium ſtudioſiſſimus. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Rodolphus Agricola Friſius, optimus Magiſter dicendi, imo fortaſſis illorum Princeps. *Scaligerana* Prima.

Petrus Montanus, Philoſophus *Platonicus*, & Poëta Satyricus de *Agricolâ* dicere ſolebat: *Agricolam* ſolum ex *Germaniæ* ſcriptoribus inſolenti *Græciæ*, aut procaci *Italiæ* objicere poſſumus. In oratione enim pedeſtri mihi effinxiſſe videtur ſonum *Lactantii*, lenitatem & rotunditatem *Plinii*, lumen *Senecæ*, *Tullianam* quoque redolet ubertatem, & acumen oſtentat *Quintiliani*, vehementiamque & obliquitatem *Cypriani* referre videtur.

Rodolphum agnoſco virum divini pectoris, eruditionis reconditæ, ſtylo minimè vulgari, ſolidum, nervoſum, elaboratum, compoſitum, ſed qui nonnihil reſipiat & *Quintilianum*, in eloquendo, & *Iſocratem* in Orationis ſtructurâ, utroque tamen ſublimior, *Quintiliano* etiam fuſior & dilucidior. Quod voluit, præſtitit; nec dubito, quin *Ciceronis* figuram potuiſſet effingere, ſi huc vertiſſet animi ſtudium. Et hujc tamen ad ſummam laudem quum alia quædam

Digitized by Google

dam obſtitere, tum præcipuè regionis ac temporum infelicitas, quibus vix quicquam honoris habebatur literis politioribus, & nationis parum frugalis vita. In *Italiâ* ſummus eſſe poterat, niſi *Germaniam* prætuliſſet. *Eraſm.* in *Ciceron*, pag. 179.

Rodolphus Agricola primus omnium poſt beata *Græcia Italia*que tempora eximium illum Logicæ facultatis uſum revocavit, ut Juventus à Poëtis & oratoribus diſceret non ſolùm purè loqui & ornatè dicere, ſed de propoſitis rebus acutè cogitare prudenterque judicare. Vide *Rami* Præfat. de conjungendâ Eloquentiâ cum Philoſophia.

Illuſtres quoque interpretandi arte viros *Belgium* tulit, *Rodolphum* in his *Agricolam*, in magnarum rerum ſcientiâ, ut temporibus illis exercitatiſſimum, & ex optimâ *Theodori Gazæ* diſciplinâ exortum: *Latinè* loquitur, ſummo nitore floret; ſed propter plenam & diffluentem orationem, verborum & indolis referendæ laude caruit. *Huet.* de Claris Interp.

Opera ejus omnia impreſſa ſunt *Coloniæ* apud *Gymnicum* Tom. 2. anno 1539. fol.

Extat de *Formando Studio* Epiſtola, ſcripta ann. 1484. *Heidelb.* 621. 8.

Obiit *Heidelbergæ* anno 1485. atque in habitu *Franciſcani* apud *Minoritas* ibidem, ut præceperat, ſepultus fuit. Epitaphium ei hoc condidit *Hermolaus Barbarus*.

Invida clauſerunt hoc marmore fata Rodolphum
Agricolam, Friſii *ſpemque decuſque ſoli.*
Scilicet hoc vivo meruit Germania, laudis
Quicquid habet Latium, Græcia *quicquid habet.*

BARTHOLOMÆUS PLATINA.

VEl, ut alii volunt, *Baptiſta Platina Veronenſis* Patria, humili loco, & obſcuris natus eſt parentibus: ſed qui propter eruditionem à doctis ſummo honore colebatur. Maximè poſtquam veniſſet *Romam*, à *Pio* II. Pont. Maximo ſingulari favore & benevolentia exceptus eſt, & *Sacerdotio* donatus, & multis muneribus locupletatus: Abbreviator enim Apoſtolicus factus eſt, ut erat homo multæ literaturæ, Rhetor, & Philoſophus acutiſſimus. Tandem in odium *Pauli* II. P. M. venit, quòd illius vitia non ex omni parte poſſe ferre, per calumniatores & invidos (qui peſtes ſunt ordinariæ omnium aularum) apud Pontificem redditus odioſus, ab eo primùm beneficio Eccleſiaſtico, bonisque omnibus ſpoliatus eſt: poſtea in carcerem conjectus, & equuleo adplicatus, infinitis tormentis uſque ad mortem cruciatus, & excarnificatus eſt. Clar. A. D. MCDLXIV

Extincto tandem apoplexiâ post convivium *Paulo*, *Sixtus* IV. *Ligur* illi in *Pontificatum* successit, Ann. Dom. 1470. Is *Platinam* vinculis liberavit, prioribusque honoribus, & beneficiis restituit, & præter hæc Bibliothecæ *Vaticanæ* præfecit: in quâ administratione egregiam navavit operam, doctorumque hominum exterorum benevolentiam acquisivit, omnes ad colloquia familiarissimè, & humanissimè admittens, & ad lectionem librorum, quorum curam gerebat. *Boissard.* in Icon.

Scripta ejus sunt: De Gestis Romanorum Pontificum---De Naturis Rerum ---Epistolæ ad diversos---De honesta voluptate & valetudine libri decem---De falso & vero bono Dialogi tres---Contra Amores Dialog. 1.---Dialogus de Verâ Nobilitate----De Optimo Cive Dialogi 2.----Panegyricum in laudem *Bessarionis* Cardinalis Niceni---Ad *Paulum* II. P.M. de pace *Italiæ* componenda, atque de *Bello Turcis* indicendo, Oratio---Historia de Rebus Urbis *Mantuæ*. ---De Arte Culinaria.

Platina, Apostolicos quondam *Abbreviator*, vir undecunque doctissimus, Philosophus & Rhetor celeberrimus, ingenio subtilis & vehemens, eloquio disertus & mulcens, animo constans & validus. *Trithem.*

Platinam ab eloquentiâ, & doctrinâ singulari commendat *Albert. Leander* in Descript. *Ital.*

Homo doctus & antiquitatum studiosus. *Car. Stephan.*

Platina valde pronus ad notandas *Pontificum* maculas. *Genebrard.* Chronol. lib. 4.

Etsi *Platina* turpiter & impudenter *Papis* adulatus sit: tamen nimia ipsorum turpitudine ac malitiâ coactus aliquando, etiam subindicat *Babyloniæ Meretricis* nefanda scelera. In *Marcellino* queritur *Paparum* scelera eo excrevisse, ut vix apud *Deum* misericordiæ locum reliquerint: avaritiam, superbiam, neglectum *Doctrinæ*, & Religionis simulationem, mores etiam in prophanis detestandos, propalam esse, ut inde laudem quærere videantur. In *Pontificibus* post millesimum annum, subinde repetit, *Omnem pietatem & sanctitatem a Papis ad Cæsares migrasse. Illyric.* l. 19. Catal. Test. Verit.

Bartholomæus Platina (id enim prænomen ei indit *Volaterranus*; & argumentis satis liquidis probat doctissimus *Vossius*, licèt à plerisque aliis vocetur *Baptista*) de Vitis *Pontificum* usque ad *Paulum* II. scripsit labore quidem ingenuo, & incorruptâ veritate, *Pontificis Principatûs* actiones in lucem proferens. *Wheare.* Meth. leg. Hist. sect. 41.

Inter cæteros qui *Pontificum* res gestas memoriæ tradiderunt, facilè princeps est B. *Platina*, non solùm ob eruditionem reconditam, & longum rerum Ecclesiasticarum usum, sed etiam ob amplitudinem & plenitudinem ipsius operis quod edidit. *Epist.* Dedicat. ad Hist. Platin. de Vit. Pontif.

Sacrati præsertim Ordinis, bonique morales primùm *Platinæ* manibus debent quando ejus ingenuo labore, ad exoptatam obscuri seculi, nec ideo perituram lucem, Pontificii principatus actionum incorrupta veritas nunciatur: quæ procul eloquentiæ illecebris, uti pura & incorrupta fidem præfert, & cæteris elabora-

élaboratis operibus auget dignitatem. *Paul. Jov.* in Elog.

Platina inprimis innotuit *Opere de vitis Pontificum* uſque ad *Paulum* II. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Summorum *Pontificum* vitas eleganter ſcripſit, eoque immortalem ſibi glotiam peperit. *Florid. Sabin.* in Apolog.

Platina vir fuit gravis & procul mendacio, eoque admiratione dignior, quòd jam provectâ ætate, ac poſito tyrocinio, quod totum militiæ priùs tradiderat, literas didicit. *Volaterran.* l. 21.

In *Hiſtoriâ* valiturus erat *Platina*, ſi nactus fuiſſet *argumentum* felicius. In *Optimo Cive* & *Panegyrico* nonnihil accedit ad *Ciceronis* imaginem, ſed tanto intervallo, ut, hoc *cognomen* non promereatur eruditorum calculis; alioqui vir doctus, facundus, &, ni fallor, bonus. *Eraſm.* in *Ciceron.* p. 161.

Quædam verò de *Arte Culinariâ* ſcripſit *Platina*; quæ tanti viri autoritatem non mediocriter minuerunt: mirum eſt (inquit *Voſſius*) poſt *Pontificum* vitas de re *culinariâ* ſcribere voluiſſe. Quod feſtivè ridet *Alting. Syncerus* hôc *Epigrammate:*

Ingenia & mores, vitaſque obituſque notaſſe
Pontificum, *arguta lex fuit hiſtoria,*
Tu tamen hinc lauta tractas pulmenta Culinæ:
Hoc, Platina, *eſt ipſos paſcere* Pontifices.

Extat *Opus de Vitis Pontificum* à Chriſto ad *Paulum* II. cum Annot. & Continuatione *Onuphrii Panvinii* uſque ad *Pium* V. & cum Continuatione *Cicarella* inde ad *Clem.* VIII. *Col.* 1600. in 4.

Prodierunt de *Falſo & vero Bono* Dialogi 3. Contra *Amores* Dialogus 1. De *Verâ Nobilitate* Dialogus 1. De *Optimo Cive* Dial. 1.

Panegyricus in Beſſarionem Patriarcham. *Lovanii* 1572.

Extant de ratione victûs & modo vivendi, ſeu de tuendâ Valetudine: item de Naturâ Rerum, & Arte coquendi ſive Popinæ Scientia lib. 10. *Baſil.* 1541. 4°.

Obiit *Romæ* peſte ſublatus anno *Dom.* 1481. ætatis 60. ſepultus eſt in Exquiliis in Templo S. *Mariæ Majoris,* cum hoc Epitaphio:

Quiſquis es (ſi pius) Platinam, *& ſuos ne vexes.*
Anguſtè jacent, & ſoli volunt eſſe Demetrii *alumni.*

JOANNES ANNIUS VITERBIENSIS.

NAtione *Italus*, natus eſt anno 1437. Ordinis *Prædicatorum*; Theologiæ Profeſſor, & ſacri Palatii Magiſter fuit. *Romæ* obiit, ſedente *Alexandro* VI. anno 1492. *Scripſit* varia. Inter alia autem reliquit 17. Antiquitatum libros, in quibus ſunt *Fabius Pictor* de aureo ſeculo. *Myrſilus Lesbius* de *Tyrrhenis, Catonis Origines, Sempronius* de *Italiâ, Archilochus* de *Temporibus,* Clar. A. D. MCDLXXV.

Digitized by Google

Extincto tandem apoplexiâ poſt convivium *Paulæ*, *Sixtus* IV. *Ligur* illi in *Pontificatum* ſucceſſit, Ann. Dom. 1470. Is *Platinam* vinculis liberavit, prioribuſque honoribus, & beneficiis reſtituit, & præter hæc Bibliothecæ *Vaticanæ* præfecit: in quâ adminiſtratione egregiam navavit operam, doctorumque hominum exterorum benevolentiam acquiſivit, omnes ad colloquia familiariſſimè, & humaniſſimè admittens, & ad lectionem librorum, quorum curam gerebat. *Boiſſard.* in Icon.

Scripta ejus ſunt: De Geſtis Romanorum Pontificum---De Naturis Rerum ---Epiſtolæ ad diverſos---De honeſta voluptate & valetudine libri decem---De falſo & vero bono Dialogi tres---Contra Amores Dialog. 1.---Dialogus de Verâ Nobilitate----De Optimo Cive Dialogi 2.-----Panegyricum in laudem *Beſſarionis* Cardinalis Niceni----Ad *Paulum* II. P.M. de pace *Italiæ* componenda, atque de *Bello Turcis* indicendo, Oratio----Hiſtoria de Rebus Urbis *Mantuæ*. ---De Arte Culinaria.

Platina, Apoſtolicos quondam *Abbreviator*, vir undecunque doctiſſimus, Philoſophus & Rhetor celeberrimus, ingenio ſubtilis & vehemens, eloquio diſertus & mulcens, animo conſtans & validus. *Trithem.*

Platinam ab eloquentiâ, & doctrinâ ſingulari commendat *Albert. Leander* in Deſcript. *Ital.*

Homo doctus & antiquitatum ſtudioſus. *Car. Stephan.*

Platina valde pronus ad notandas *Pontificum* maculas. *Genebrard.* Chronol. lib. 4.

Etſi *Platina* turpiter & impudenter *Papis* adulatus ſit: tamen nimia ipſorum turpitudine ac malitiâ coactus aliquando, etiam ſubindicat *Babylonia Meretricis* nefanda ſcelera. In *Marcellino* queritur *Paparum* ſcelera eo excreviſſe, ut vix apud *Deum* miſericordiæ locum reliquerint: avaritiam, ſuperbiam, neglectum *Doctrinæ*, & Religionis ſimulationem, mores etiam in prophanis deteſtandos, propalam eſſe, ut inde laudem quærere videantur. In *Pontificibus* poſt milleſimum annum, ſubinde repetit, *Omnem pietatem & ſanctitatem à Papis ad Cæſares migraſſe. Illyric.* l. 19. Catal. Teſt. Verit.

Bartholomæus Platina (id enim prænomen ei indit *Volaterranus*; & argumentis ſatis liquidis probat doctiſſimus *Voſſius*, licèt à pleriſque aliis vocetur *Baptiſta*) de Vitis *Pontificum* uſque ad *Paulum* II. ſcripſit labore quidem ingenuo, & incorruptâ veritate, *Pontificii Principatûs* actiones in lucem proferens. *Wheare.* Meth. leg. Hiſt. ſect. 41.

Inter cæteros qui *Pontificum* res geſtas memoriæ tradiderunt, facilè princeps eſt B. *Platina*, non ſolùm ob eruditionem reconditam, & longum rerum Eccleſiaſticarum uſum, ſed etiam ob amplitudinem & plenitudinem ipſius operis quod edidit. *Epiſt.* Dedicat. ad Hiſt. Platin. de Vit. Pontif.

Sacrati præſertim Ordinis, bonique morales primùm *Platinæ* manibus debent quando ejus ingenuo labore, ad exoptatam obſcuri ſeculi, nec ideo perituram lucem, Pontificii principatus actionum incorrupta veritas nunciatur: quæ procul eloquentiæ illecebris, uti pura & incorrupta fidem præfert, & cæteris elabora-

Digitized by Google

elaboratis operibus auget dignitatem. *Paul. Jov.* in Elog.

Platina inprimis innotuit *Opere de vitis Pontificum* usque ad *Paulum* II. *Voss.* de Hist. Lat.

Summorum *Pontificum* vitas eleganter scripsit, eoque immortalem sibi gloriam peperit. *Florid. Sabin.* in Apolog.

Platina vir fuit gravis & procul mendacio, eoque admiratione dignior, quòd jam provectâ ætate, ac posito tyrocinio, quod totum militiæ priùs tradiderat, literas didicit. *Volaterran.* l. 21.

In *Historiâ* valiturus erat *Platina*, si nactus fuisset *argumentum* felicius. In *Optimo Cive & Panegyrico* nonnihil accedit ad *Ciceronis* imaginem, sed tanto intervallo, ut, hoc *cognomen* non promereatur eruditorum calculis; alioqui vir doctus, facundus, &, ni fallor, bonus. *Erasm.* in *Ciceron.* p. 161.

Quædam verò de *Arte Culinariâ* scripsit *Platina*; quæ tanti viri autoritatem non mediocriter minuerunt: mirum est (inquit *Vossius*) post *Pontificum* vitas de te *culinariâ* scribere voluisse. Quod festivè ridet *Actius Syncerus* hôc *Epigrammate:*

Ingenia & mores, vitasque obitusque notasse
Pontificum, *argutæ lex fuit historiæ,*
Tu tamen hinc lautæ tractas pulmenta Culinæ:
Hoc, Platina, *est ipsos pascere* Pontifices.

Extat *Opus de Vitis Pontificum* à Christo ad *Paulum* II. cum Annot. & Continuatione *Onuphrii Panvinii* usque ad *Pium* V. & cum Continuatione *Ciacconii* inde ad *Clem.* VIII. *Col.* 1600. in 4.

Prodierunt de *Falso & vero Bono* Dialogi 3. Contra *Amores* Dialogus 1. De *Verâ Nobilitate* Dialogus 1. De *Optimo Cive* Dial. 1.

Panegyricus in Bessarionem Patriarcham. *Lovanii* 1572.

Extant de ratione victûs & modo vivendi, seu de tuendâ Valetudine: item de Naturâ Rerum, & Arte coquendi sive Popinæ Scientia lib. 10. *Basil.* 1541. 4°.

Obiit *Romæ* peste sublatus anno *Dom.* 1481. ætatis 60. sepultus est in Exquiliis in Templo S. *Mariæ Majoris,* cum hoc Epitaphio:

Quisquis es (si pius) Platinam, *& suos ne vexes.*
Angustè jacent, & soli volunt esse Demetrii *alumni.*

JOANNES ANNIUS VITERBIENSIS.

NAtione *Italus*, natus est anno 1437. Ordinis *Prædicatorum*; Theologiæ Professor, & sacri Palatii Magister fuit. *Romæ* obiit, sedente *Alexandro* VI. anno 1492. *Scripsit* varia. Inter alia autem reliquit 17. Antiquitatum libros, in quibus sunt *Fabius Pictor* de aureo seculo. *Myrsilus Lesbius* de *Tyrrhenis, Catonis Origines, Sempronius* de *Italiâ, Archilochus* de *Temporibus,* Clar. A. D. MCDLXXV.

Digitized by Google

Metaſthenes, Philo, Beroſus, Manetho: quæ omnia ſuis *Commentariis* illuſtravit.

Fuit homo egregiè non ſolùm *Latinis* literis, ſed etiam *Græcis, Hebraïs, Arabicis*, & *Chaldæis* eruditus, præterea totius *Antiquitatis* ſtudioſiſſimus Inveſtigator, ut *Scriptis* editis abundè eſt teſtatus. *Leand. Albert.* in *Italiâ*.

Ioannes Annius Viterbienſis, homo, ut illa tempora ferebant, & diligens & eruditus. *Auſon. Popma* in Not. ad *Catonis* ex *Origin.* fragmenta.

Ioannes Annius, Natione *Italus*, patriâ *Viterbienſis*, *Prædicatorum* Ordinis Profeſſor, Theologus eximius; hiſtoriarum omnium, quot ſunt, quotque fuerunt, exactiſſimi cognitione celeberrimus, Antiquarius præſtantiſſimus, & veruſtiſſimarum rerum indagator & inventor admirabilis, cujus in *Beroſum Babylonium*, *Metaſthenem, Perſam, Manethonem Ægyptium*, alioſque multos antiquiſſimæ vetuſtatis *Hiſtoricos* accurati extant Commentarii *Sixt. Senenſ.* l. 4. Biblioth.

Libellus circumfertur *Beroſi Babylonii* titulo: ſed commentum eſt; quod indoctis & otioſis hominibus mirè allubeſcit: Cujuſmodi ſunt *Xenophontis Æquivoca*, tum *Archilochi, Catonis, Sempronii*, & *Fabii Pictoris* Fragmenta, quæ eodem ſunt libro ab *Annio Viterbienſi* conferruminata, commentiſque reddita magis ridicula: non quin inſint quædam in illis vera, nam alioqui frontem non haberet narratio; ſed ipſum Hiſtoriæ corpus Commentitium eſt, nec illius, cujus titulum mentitur. *Lud. Viv.* de Tradend. Diſcipl. lib. 5. pag. 624.

Iſtis *Originibus* quas pro *Catonianis* obtrudere nobis voluit *Annius Viterbienſis*, nihil profectò inficetius, *Catone*que indignius. *Voſſ.* de Hiſt. Lat p. 22.

Annius ille, homo quidem doctus, ſed totus penè ex mendaciis & fraudibus conſutus. *Voſſius* de Art. *Grammat.* l. 1. c. 9.

Annius in Commentariis ſuis pleraque omnia impudentiſſimè confinxit. *Petr. Crinit.* de Honeſt. Diſcipl. l. 24. c. 12.

Hucuſque *Nauclerus*, penes quem fides eſto. Nam *Viterbienſis*, quem laudat, fidem non meretur apud me. *Lud. Druſ.* l. de *Henocho*, c. 111.

Ut doctior videatur, mendacia ſua auctoritate priſcorum Auctorum firmare conatur. Propterea commentus eſt *Myrſilos, Xenophontas de Æquivocis*, *Metaſthenes*, & alios neſcio quos, qui aut non fuerunt, aut ea non ſcripſerunt, quæ planus ille eos ſcripſiſſe mentitur. *Scalig.* Elench. Orat. Chronol. *Paret.*

Quid igitur hic mentis erat *Baronio*? Sed hæc tolerabilia erant; modò ne ſerium & grave opus *Annalium* fabulis *Pſeudophilonis* è cloacâ *Annii Viterbienſis* conſpurcaret. Iſtud omninò ferri non debet, non poteſt. *Caſaub.* ad Annal. *Baron.* Exercit. 111. Ann. 11.

Joannes Annius Viterbienſis reliquit *Antiquitatum* libros viginti ſeptem, ſæpiùs recuſos, ſed nugis mendacibus plenos. Nam *Beroſus, Manetho* & alii Scriptores Veteres, quos ſe producere dicit, prorſus ſunt ſuppoſititii. Suis porrò nugis *Annius* in errorem traxit *Jo. Naucleram, Ioannem Driedonem, Leandrum, Albertum, Valerium Anſelmum, Joannem Lucidum, Michaëlem Medinam, Sixt. Senenſem*, & alios. *Aubert. Miræus* de Script. Eccleſ.

Annium Viterbienſem, improbiſſimum fabularum conſarcinatorem, appellat *Iſaac Caſaub.* in exercit. 1. in Annal. *Baronii*.

Pro-

Digitized by Google

Prodiit Patrum ævo cum magno primùm multorum applauſu, ex *Annii Viterbienſis* Monachi Bibliothecâ *Beroſus Chaldæus*; qui ante omnes *Græcos* in patriæ rebus geſtis ſcribendis egregiam operam navavit: unde *Funccius* & alii *Chronologi* multa tanquam veriſſima tranſcripſerunt: ſed poſt propinquiorem oculatiorum inſpectionem ſtatim *Theſaurus Carbones*. Quicquid enim præter antiqua fragmenta *Beroſo* additum erat, id totum ipſius *Annii* putidiſſima & *Monaſtica* impoſtura comperta, & ut hominis nequam impudens fraus ab omnibus doctis multis ſibilis exploſa eſt. *Rob. Bullus* in oper. hiſtoric. & Chronol.

Non tam miror *Italiam* producere potuiſſe tam impudentem Impoſtorem, qui ſub fictitio *Philonis* nomine infinita commenta *Orbi* auſus fuerit obtrudere, quàm repertos eſſe viros doctiſſimos qui ejuſmodi deliria patulis nimis auribus & credulis animis hauſerunt. Miſeret *Eraſmi* & *Salmeronis Annianas* nugas ex profeſſo ſectantium. Ibidem, l. 2. p. 57.

Erat quidem ad manum Libellus, quem *Beroſi* nomine vendunt Bibliopolæ: erant alia quædam *Joannis Annii*, quæ non dubito quin admiranda fuiſſent viſa, ſi attuliſſem; nempe portentoſa, & vel ſolo auditu horrenda. Sed ab illis prorſus abſtinui, ne de fæce, quod aiunt, viderer haurire, hoc eſt, ex libellis frivolis, & incertorum Autorum, quos ad ſtupefaciendos imperitos lectores Græcia luſit otioſa. Non quòd ſi *Beroſi* ſciiſſem eſſe, non eidem perquam libenter uſus; ſed quòd mihi fœturam ſubolebant *Græci* hominis, ut etiam *Xenophontis Æquivoca*, & alia multa, quæ illorum non ſunt, quorum titulos præ ſe oſtentant. Quòd ſi quis illis delectatur, non procul ſint petenda, amet, & fruatur, ſine me duntaxat rivali. *Lud. Viv.* init. l. 18. de *Civ. Dei*, c. 1.

Hæc *Annii* ſententia de Poteſtate Collegii ſeniorum, tum ex Authore, tum ex ratione, non magnam meretur fidem. Nam is auctor multa ſolet fingere, neque benè audit apud ſapientes & probos rerum ſacrarum, & priſcæ Hiſtoriæ æſtimatores. *Ioan.* de *Pineda* l. 2. c. 1. de Reb. *Salomonis.*

Extant Libri 17. Antiquitatum *Pariſiis* 1512. in fol. *Antverpiæ* apud *Stelſium* in 8. anno 1552. Apud *Commelinum* 1599. 8. *Witteberg.* ann. 1612. 8.

NICOLAUS LEONICENUS.

NAtus *Vicentiæ Ital.* A.C. 1428. Orator, Philoſophus & Medicus eximius: Medicinam amplius 60. per annos *Ferrariæ* publicè profeſſus: primuſque *Græca Galeni* Volumina Latinè interpretatus eſt, & Commentariis illuſtravit. Cum aliquando ex eo quæreretur, quonam arcano Medico uteretur, ut tanto cum corporis & animi vigore, etiam nullo ciborum habito delectu, ſenectutis vitia eluderet: vividum, inquit, ingenium perpetuâ vitæ innocentiâ, ſalubre verò corpus hilari frugalitatis præſidio facilè tuemur. Integris enim adhuc ſenſibus, memoriâ vegetâ, nec dum in curvâ conſpiciendus cervice obiit *Ferrariæ* A.C. 1524. ætatis ſuæ 96. *Jo. Ant. Vander Linden.* de Script. Medic. Clar. A. D. MCDLXXX

Scripſit varia, hæc verò primum obtinent locum: In *Galeni* opera Commentarii---Notæ in *Dioſcoridem*-----Opuſculum in quo omnibus ſalutem &

Digitized by Google

vitam reſtitui conciliarique poſſe docuit----De *Plinii* & plurium aliorum Medicorum, in Medicinâ erroribus----Epiſtolæ.

Nemo profitentium Medicorum, *Nicolao Leoniceno Vincentino* vera ſalutaris ſcientiæ dogmata puriùs atque nitidiùs explicavit. Nemo errores Sophiſtarum importuna garrulitate cuncta fœdantium eloquentiùs atque validiùs confutavit. Nemo eô demum ad illuſtrem certioris peritiæ fidem longiùs atque ſalubriùs vitam produxit.Primus enim *Græca Galeni* volumina *Latinè* interpretando ſtudioſis perdiſcenda demonſtravit,imperitorum latratibus,publicatis ſummâ eloquentiâ commentariis occurrerat, utpote qui ab ineunte ætate optimis literis deditus,ingentes opes capacis & maximè conſtantis ingenii , ad illuſtrandam medicinam contuliſſet. Cibi enim & vini maximè abſtinens , ſomnique minimi,præſertim verò *Veneris* ,continentiſſimus, uſque adeò mollioris vitæ voluptates abdicavit, ut pecunias, luxuriæ inſtrumenta, nec agnita quidem monetæ nota contemneret; oblatum, & nullâ delectum curâ cibum caperet ; nec unquam de fortunâ quereretur, quòd unam vir acutus ſtudiorum laudem reſpiceret; nec opportuna mediocris vitæ ſubſidia , benignitate *Ferrarienſium* principum *Herculis*, *Alfonſi*que filii , ſibi defutura proſpiceret. Eum hercle perfectum *Stoicum* putaſſes,niſi honeſto ori liberalis hilaritas affuiſſet. Edidit eruditum & perelegantem librum, qui *Romanus Medicus Antiſophiſta* inſcribitur, quum anteà de ordine trium doctrinarum,& de virtute formativâ perutiles libellos publicaſſet. *Dionis* quoque Hiſtoria,& *Luciani* Dialogi , vernaculâ loquentes linguâ,*Herculi Latinarum* Literarum imperito mirè placuerunt *Paul. Jov.* in Elog.

Leonicenus Medicus, vir ad æternitatem natus, quem ego ultimum *Heroum & aurei Seculi* reliquias appellabam. *Eraſm.* l. 20. Epiſt. 54.

Nicolaus Leonicenus vir *Græcè* ac *Latinè* ſcientiſſimus. *Rhodigin.*l.15.Lect.Antiq. c. 18.

Vir hic *Græcè & Latinè* doctiſſimus , à barbarie illorum temporum purgare *artem Medicam* conatus eſt. *Quenſtedt.*

Leonicени Epiſtolæ maximam ejus doctrinam præ ſe ferunt , & elegantiam, *Geſne.* in Biblioth.

De *Leoniceno* non niſi honorificè prædicare debemus, vel eo nomine, quòd primus Philoſophiam & Medicinam ipſam cum humanioribus literis conjunxit.Primus enim ille nos docuit, homines,qui ſine bonis literis medicinam tractant,eſſe ſimiles iis, qui in alieno foro litigant. Et mirum præterea accepi de viro. A pueritiâ, imò à cunabulis ipſis ad 30.annum morbo *Comitiali* adeò tentabatur, ut,cùm ad ſe redierat, pertæſus vitæ penè ſibi manus afferret. Sed poſt trigeſimum annum planè eo malo defunctus,omnibus membrorum ac ſenſuum officiis integer,nullâ morbi ſuſpicione ad 94.annum pervenit. Et, ſi benè memini,triduo,antequam decederet è vitâ, operam dederat lectioni,Felicem ſanè ſenectam, quæ prius portum apprehendit , quàm navigationis incommoda ſentiret. *Joſ. Scalig.* Epiſt. 19.

Erat & *Leonicenus* meritò inter Poëtas collocandus; nam cum ſenex optimos verſus

Digitized by Google

versus facetet, & interdum è *Graco* in *Latinum* transferret, tum in juvenili suâ ætate non modò meditatos argutè, & doctè composuit, sed etiam, ut sæpè mihi memorare solitus fuit, ex tempore, & impræmeditata carmina cecinit, *Lil. Gyrald.*

Leonicenus à Patre semper inprimis commendatus, & Medicorum sui temporis facilè Princeps judicatus. *Scaligerana* prima, p. 97.

Oratione non valdè quidem splendidâ & excultâ, sed perspicuâ tamen, & ad *Gracum* exemplar affabrè compositâ usus est *Nicolaus Leonicenus. Huet.* de Clar. Interpr.

Extat liber de *Plinii* & aliorum Medicorum erroribus de Herbis & Fruticibus, Animalibus, Metallis, Serpentibus, &c. *Basil.* 1529. 4°.

Extat versio aliquot Librorum *Galeni* & *Hippocratis*, & Quæstio de 3. Doctrinis ordinariis secundum Sententiam *Galeni*. *Venetiis* 1523.

Hoc ejus Epitaphium à *Myrteo* confectum.

Cui neque sat fuit, & terras evolvere, & undas,
Quæque arcana tenent flumina, terra, Mare:
Dum rerum causas latè vestigat, & ægra
Morborum revocat corpora colluvie:
Nunc Leonicenus *tegitur parvo aggere Terra:*
Cujus utramque volat fama per Hesperiam.

Paul. Jov. in Elog.

HERMOLAUS BARBARUS.

EX illustri *Barbarorum* apud *Venetos* ortus est familiâ: cujus nobilitas excellenti doctrinâ, & rerum publicarum usu æquata est. Existimatus enim est sui sæculi eruditissimus, & eloquentissimus. Et hanc rerum scientiam ornabat corporis vegeti præstantia, decor & vivacitas in vultu, mores politi, gratia in omni actione, & suavis facilitas in conversatione, & societate amicorum. Hæ tam insignes animi corporisque dotes illum gratum reddebant omnibus potissimum suis *Venetis*, quorum Rempublicam consiliis, & prudentiâ plurimum juvit & promovit; primum semper locum inter suos apud Principem obtinens, qui ejus familiaritate, & consuetudine familiari mirum in modum delectabatur. Hæ virtutes illum commendarunt *Alexandro* VI. *Borgia* P. M. à quo literis invitatus est ut *Romam* veniret, & Pontificis amicitiâ frueretur. Eò postquam venisset, præsentia tanti viri famam de eo sparsam auxit: charus fuit Pontifici, charus toti Apostolico senatui, charus omnibus extitit: neque mirum: Gloria enim erat Nobilitatis Venetæ, & sui sæculi splendor. Ut igitur tantis animi dotibus, aliquis tribueretur honos, *Alexander* illum creavit Patriarcham *Aquileiensem*, adpro-Clar. A. D. [illegible]XXX.

Digitized by Google

adprobantibus hanc electionem omnibus Cardinalibus,& Eccleſiæ Præſulibus; apud quos aliquandiu magnâ cum laude, & admiratione verſatus erat. Sed non multò pòſt *Romæ*,contagio peſtis ſæviente,è vita ſublatus eſt,ad collem hortulorum quò ſeceſſerat: Sepultuſque ad portam *Flaminiam* (quæ eſt porta Populi) Anñ. Dom. 1494. *Boiſſard.* in Icon.

Hermolaus Barbarus,Patricius *Venetus*, natus fuit anno 1454. 21. Maii. Obiit 12. Kal. Jun.ann.*Chr.*1493. ætatis ſuæ 9. Ab anno ætatis vigeſimo ſecundo ſcribere orſus fuit: cumque alia multa edidit, quæ doctorum manibus verſantur : tum etiam *Plinii Veronenſis* (non *Novocomenſis*,uti apud *Iovium* eſt) Hiſtoriam Naturalem accuratè caſtigavit. Idem Librum reliquit de Conſcribendâ Hiſtoriâ, quem dicavit M. *Antonio Sabellico*,Hiſtoriographo. Alia etiam inedita hactenus parabat, quæ cujuſmodi fuerint, cognoſcere eſt ex præfatione ejus Caſtigationum in *Melam*. Proprietatis vocabulorum in utrâque linguâ curioſus erat, moribus caſtiſſimis, adeoque à faſtu alienus,ut ſæpè, ſicubi dubitatio oborta eſſet, proximos, ac familiares conſuleret, atque adeo à quovis diſcere paratus eſſet: quemadmodum de eo *Volaterranus* teſtatur---Uti & illud *Volaterranus* in eo reprehendit,quòd *Plinium* caſtigandum ſuſceperit opus,ut ait,impar dignitati,& vitæ ſuæ inſtituto': Utinam ſic à multis ejus dignitatis,atque inſtituti, peccaretur. Et ſanè cogitare debuerat *Volaterranus*, jam antequam ad Epiſcopatum provectus eſſet,parata majori ex parte habuiſſe,quæ ad iſtud opus pertinerent. Neque propterea Epiſcopale munus,quod ſeu volens,ſeu invitus ſuſceperat, neglexit. Aliud ſanè inter cætera arguunt *Conciones* ejus, quæ *Patavii* Manuſcriptæ extant apud *Eremitas*. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Hermolaus Barbarus amicus meus ſummus,perquam fuit literis homo ornatiſſimus, boniſque diſciplinis & ingenuis artibus excultus, ac præter ingenii amœnitatem, quæ plurima in homine fuit,doctrinâ quoque curiosâ & eleganti. *Alexander* ab *Alexand.* l.3. Genial. Deor. c. 1.

Vir omnium diſciplinarum peritiſſimus. *Nic.Leonicen.* in Epiſt.ad Angel.Politian. lib. 2. Epiſt. 6.

Homo, ut mihi quidem videtur,ex reliquiis aurei ſeculi. *Angel.Politian.* lib. 2. Epiſt. 9.

Erat omninò *Hermolai*,propter ejus ſummam in literarum, atque optimarum artium ſtudiis præſtantiam, magnum apud exteras nationes nomen, apud ſuos quidem certè maximum : nam ad doctrinæ ſingularem opinionem etiam vitæ perpetuam innocentiam adjunxerat-----Omnium ex ſua civitate, qui ante illum nati eſſent,*Latinorum* & *Græcorum* literis planè doctiſſimus *Petr. Bemb.* l. 1. Hiſt. ejus *Veneta*.

Habuit noſtra hæc ætas bonarum literarum proceres duos, *Hermolaum Barbarum*, atque *Angelum Politianum*, *Deum* immortalem, quàm felici ingenio, quàm acri judicio, quantâ facundiâ, quantâ linguarum, quantâ diſciplinarum omnium ſcientiâ præditos! Hi *Latinam Linguam* jampridem ſqualentem,& multâ barbariei rubigine exeſam,ad priſtinum revocare nitorem conati ſunt, atque illis ſuus profectò conatus non infeliciter ceſſit, ſuntque illi de *Latinâ* Linguâ

tam

Digitized by Google

tam benè meriti quàm qui ante eos optimè meriti fuere. Itaque immortalem sibi gloriam, immortale decus paraverunt, manebitque semper in omnium eruditorum pectoribus consecrata *Hermolai*, ac *Politiani* memoria, nullo ævo, nullo casu nullo fato abolendar. *German. Brixius* in Epist. ad *Erasmum*. Vide *Erasm.* Epist. l. 4. Epist. 8.

Hermolaus Barbarus——Is vir erat, qui non solùm *Italiam* suam, verùm etiam omne sæculum hoc nostrum illustrarit; cujus tanta est apud omnes eruditos authoritas, ut impudentissimum sit abillo dissentire: tam insignis in restituendis literis utilitas, ut à literis omnibus alieniissimus, aut certè ingratissimus habeatur, apud quem *Hermolai* memoria non sit sacrosancta. *Erasm.* in Adagio, *Quid Cani cum Balneo?*

Barbariæ suo tempore Victor, solidam sibi apud eruditos gloriam peperit, & victurum omni ævo nomen. *Salmas.* Præfat. ad *Plinian.* exercitat.

Hermolaus, ille omnium Scientiarum alumnus, idem ac parens. *Iul. Scalig.* orat. ad *Arnold. Perronum.*

Erasmus in *Ciceronimo* eum vocat verè magnum, ac Divinum hominem, sed in dicendo *Ciceroni* dissimillimum, & ipso, pene *Fabio*, *Plinio*que elaboratiorem, cujus eloquentiæ nonnihil offecerit Philosophiæ studium.

Hermolaus Barbarus de elegantiâ sollicitus, non tantum verbis, & characteri, quantum sententiæ tribuit, & sapori illi vernaculo & αὐτοφυεῖ, ut *Scriptores* ab eo conversi non Interpretis sermone, sed nativo loqui videantur. *Huet.* de Claris Interpret.

Ipse ille *Themistius* ab *Hermolao Barbaro*, dum nimium studet elegantiæ, tantâ conversus est libertate, ut sæpissimè longè aliud dicat, quàm senserit *Themistius*. Ut omnino optandum sit, edi tralationem veterem, quam apud *Carpetanos* alicubi delitescere aiunt. *Voss.* de Philosoph. p. 8.

Cui uni [*Hermolao Barbaro*] *Plinius* plus, quàm reliquis omnibus debet. *Roland. Mares.* in Epist. p. 83.

Huic *Pliniane* versioni multum detulit *Paul. Jovius.*

Hermolaus Barbarus, *Venetus* Senator optimus, vir, quod omnes fatentur, ætate suâ literatissimus, eo ipso tempore, quo aliquam studiis suis quietem se adsecutum arbitrabatur; dum *Romæ* apud *Alexandrum* sextum, Pontificem Maximum, *Venetæ* nobilitatis nomine *Oratorem* agit; summisque vigiliis intermortuam bonarum literarum, neque non & disciplinarum gloriam suscitat; ob susceptum, inconsulto Senatu suo, *Aquilegiense* sacerdotium exul factus, & de possessione ejectus vitam inopem aliquandiu traxit *Alexandri* Pontificis summi sportulâ quodammodò sustentatus; paucis verò post mensibus pestilentiâ contactus; desertus ab omnibus, infelicissimo mortis genere oppressus est; quique laudatione, & eloquentiâ suâ innumeros ætatis suæ homines illustraverat, & funere, & honore sepulchri defraudatus est, ut ubi sepultus, quóve hominis cadaver conjectum fuerit, ignoretur. *Jo. Pier. Valerian.* de Literatorum infelicitate.

Hoc ejus Epitaphium.

Barbariem Hermoleos Latio *qui depulit omnem,*
Barbarus *hic ſitus eſt. Utraque lingua gemit.*
Urbs Venetûm *vitam, mortem dedit inclyta* Roma:
Non potuit naſci clariùs, atque mori.

Phil. Labbe in Theſaur. Epitaph.

Varia ejus Opera variis temporibus atque locis impreſſa ſunt.

Clar. A. D. MCDLXXX

HIERONYMUS SAVANAROLA.

ITalus, patriâ *Ferrarienſis*, Ordinis *Predicatorum*. *Florentiæ* laqueo ſuffocatus & crematus eſt Anno Dom. 1498. ætatis 46. ob zelum quô in corruptos Eccleſiæ mores invectus eſt. *Gul. Cave.*

Scripta hæc reliquit: Quadrageſimale lib. 1. ſuper Pſalmos & Prophetas. Compendium totius Philoſophiæ tam naturalis, quàm moralis. Opus de diviſione, ordine, & utilitate omnium Scientiarum. Triumphum Crucis: Commentarios in *Alcoranum*, quod omni ratione carere probat. Et Prophetiam, in quâ multa de hoc noſtro ſeculo, & Regnorum commotione prædixit. Expoſitionem Orationis Dominicæ. Idem *Italicè* ſcripſit Libellum contra Aſtrologiam Judiciariam, quem *Thomas Eraſtus* in Germanicam Linguam tranſtulit. Scripſit etiam Sermones varios.

Excellentis ingenii vir, multarumque ſcientiarum copiâ præditus; Declamator fuit, Sermone quidem ſimplex & incomptus, ſed ſenſu acris, & actione vehemens. Sanctitatis verò opinione ita omnibus admirandus, ut *Florentinæ Urbis* populus [apud quem ſeptem annis in magnâ & aſſiduâ Auditorum frequentiâ *Conciones* habuit] exiſtimaret eum cum *Deo* loqui, & ab eo futurorum eventuum prophetiam accipere, & ob id nollet *Rempublicam*, & Communia totius *Civitatis* Imperia, niſi ejus nutu, adminiſtrari. Quæ cùm aliquibus Primariis *Civibus* non ſatis placerent; datâ operâ, ut Magiſtratus *Urbis* crearentur ex eorum numero, qui minimè eum ſequebantur, *Hieronymus* non ſine tumultu & ſanguine multorum captus, & in Carcerem conjectus, & ad mortem damnatus, paulo poſt *Sacerdotali* honore exauctoratus, medio foro *vivus* exuſtus eſt, cineresque ejus, ne à ſuis, qui jam eos colligere cœperant, religiosè ſervati colerentur, in profluentem *Arnum* projecti ſunt. *Sixt. Senenſ.* l. 4. Bibl. Sanct.

Prædicator acerrimi ingenii, ſummæ doctrinæ & eruditionis. Vir auſteræ vitæ, & morum Sanctimoniâ omnibus admirandus: vehemens in reprehendendis vitiis, eloquentiſſimus in *Concionibus:* tantâ vi dicendi, & facundiâ pollebat, ut quò

Digitized by Google

quò vellet animos Auditorum perſuaſos flecteret. Ideo quoties ad Populum verba haberet è ſuggeſtu, tantus ad illum audiendum confluxus erat, ut ampliſſima templa multitudinem capere non poſſent. *Boiſſard.* in Icon.

Vir eruditione ac pietate inſignis. De Articulo gratuitæ *Juſtificationis* per *fidem* in *Chriſtum*, rectè ſenſit, ut apparet ex ejus *Commentariis* in Pſalmum 51. Humanas *Traditiones* elevavit. *Communionem* ſub *utraque ſpecie* defendit. *Indulgentias* damnavit. *Papæ, Cardinalium*, omniumque *Spiritualium* turpem ſceleratamque vitam, & officii neglectionem, graviſſime eſt acculare ſolitus. Negavit quoque *Primatum Papæ: Claves* docuit Eccleſiæ *toti*, non *uni Petro* traditas. *Illyric.* in Catal. Teſt. Verit.

Hieronymus Savanarola, Concionator percelebris, pietate, ſanctimoniâ, doctrinâ adeo clarus, ut à pleriſque *Propheta* haberetur. *Morneus* Hiſt. Papat.

Ioannes Picus Mirandulanus Comes Prophetam appellat, & adverſus *Papam Apologiâ* in eam rem expreſsâ tuetur.

Tribuit ei & *Marſilius Ficinus* in quadam Epiſtolâ *Propheticum Spiritum*, & alioqui eum magnificè celebrat.

Philippus Cominens Gallicus Hiſtoricus, qui cum eo locutus eſt, teſtatur eum fuiſſe virum ſanctum, planéque *Prophetici Spiritûs*: quippe qui multa ſibi prædixerit, quæ eventus comprobarit.

Moribus erat inculpatis, quantum quidem perſpici poterat; & docendo multos ad ſanitatem, vitæque emendationem perduxit. *Cominens* in vita *Car.* VIII.

Hieronymus Savanarola, vitæ puritate, & inſigni doctrinâ fulgens. *Spondan.* in continuat. *Baron.* ad Ann. 1492.

Hieronymus Savanarola, eloquio, pietate, & eruditione nulli ſui ſeculi ſecundus, atque ob has dotes cunctis gratiſſimus. *Hofman.*

Multa varii generis *Latinâ* Linguâ compoſuit; nonnulla quoque *Italico Idiomate*, tam proſâ quàm verſu. Ex omnibus autem quæ unquam cuderit *operibus*, præcipuum id certè fuit quod in probationem *Chriſtianæ Fidei* editum quatuor diſtinctum libris, *Triumphus Crucis* inſcribitur, atque cæteris præponendum, non tantùm ſtylo, qui certè cæteris eruditior eſt, ſed & ipſa, quam tractat, materiâ. *Jo. Franc. Pic. Miran.* in vit. *Hieron. Savanarol.*

De ſimplicitate *Chriſtianæ* vitæ libri quinque digni qui ab omni *Chriſtiano* homine legantur: *Geſner.* in Biblioth.

In Pſalmum trigeſimum primum & quinquageſimum *Meditationes*, pridie antequam duceretur ad mortem, ſcripſit inter metuendos carceres horrores, & imminentis ſupplicii anguſtias *Latino* ſermone, vivis verbis, animatis ſententiis, & ſpiritûs fervore flagrantiſſimas. *Sixtus Senenſ.* l. 4. Bibl. Sanct.

* *Hieronymi Savanarola Ferrarienſis* Sermones, qui olim in *Romano Indice* prohibiti fuere non legantur, donec juxta Cenſuras Patrum Deputatorum emendati prodeant. Ejuſdem liber inſcriptus, *Dialogo* della *Verità* omninò prohibetur. Index *Romæ* impreſſus 1681.

Extat Triumphus Crucis, ſeu de veritate Fidei libri 4. *Lugd. Bat.* 1633. 8.

Extant de Simplicitate *Chriſtianæ* Vitæ libri 5. An. 1615. 8.

Extat Compendium Philoſophiæ Naturalis & Moralis *Witteberg.* 1596. 8°.
Extant Commentarii in Pſalmos 50. 70. 79. *Tubing.* 1621. in 12.
Extat expoſitio in *Orationem Dominicam* unà cum Meditationibus ejus in Pſal. 50. 70. 79. *Lugd. Bat.* 1633. in 12.

Hoc ejus Epitaphium :

Dum fera flamma tuos Hieronyme *paſcitur artus,*
Religio ſanctas dilaniata comas
Flevit, & ô, dixit, crudeles parcite flammæ;
Parcite, ſunt iſto viſcera noſtra rogo.

Phil. Labbe in Theſaur. Epitaph.

MARSILIUS FICINUS.

Clar. An. D. MCDLXXX. PAtriâ *Florentinus*, natus anno 1433. Philoſophiæ *Platonicæ* ſuâ ætate inſtaurator, plurimis Tractatibus tum Theologicis tum Philoſophicis publicam in lucem editis, verſiſque è *Græcâ* Dialecto *Platone*, aliiſque Philoſophis, nomen ſuum poſteritati commendavit. Obiit anno 1499. in patriâ. *Phil. Labbe.* de Script. Eccleſ.

Extant opera ejus omnia fol. *Pariſiis* 1641.

Marſilius Ficinus patriâ *Florentinus*, *Platonicæ* doctrinæ ſummus admirator, & cultor, *Græcæ & Latinæ* Linguæ peritiſſimus: homo ingenii acuti, & vigilantis; unicè adamatus à *Coſmo Florentinorum* Principe, propter exquiſitam ſcientiarum omnium, quâ pollebat, cognitionem. Fuerat enim *Marſilius* cum *Angelo Politiano* bonarum literarum ſtudiis excultus, operâ & ſumptu *Laurentii Medices*, qui & ipſe doctus, doctorum omnium *Mecœnas* vocatus eſt, tantâque autoritate, moderatione, & prudentiâ Rempublicam *Florentinorum* rexit, ut *Pater Patriæ* dici jure mereretur. Poſt cujus mortem, non minore apud *Coſmum* gratiâ valuit, & ab eo divitiis, & honoribus ditatus, otio literario vacans, Principis bene meriti ſuaſu, *Latinos* fecit *Iamblichum*, *Syneſium*, & *Pſellum*, *Platonicos* autores, ipſumque totum *Platonem*. Scripſit & alia inſignia Opuſcula, quæ à doctis cum ſingulari delectatione, & fructu leguntur. *Boiſſard.* in Icon.

Vir in ſecularibus literis eruditiſſimus, & divinarum Scripturarum non ignarus, Philoſophus & Rhetor celeberrimus, utrâque linguâ peritiſſimus; *Platonicæ* Theologiæ unicum decus, Ornamentum & Corona. Scripſit ornato ſermone multa præclara Opuſcula, quibus excellentis ingenii ſui venam poſteris oſtendit. *Trithem.*

Naturæ rerum peritiſſimus. *Tiraq.* de L L. connub. gl. 1. p. 15.

Omnium Academicorum peritiſſimus. *Bodin.* 4. de Rep. 2.

Homo ſummi ingenii & inexhauſti laboris. *Daſſiland.* in Deſcript. Urb. Ital. pag. 49.

Vir.

Digitized by Google

Vir divinus & ſapientiſſimus, quem ſapientiæ & integritatis decus rectiſſimè appellaverim. *Levin.* 1. Conſil. 5. n. 83.

Vir fuit peritus non vulgariter, tum ſacræ Theologiæ, tum etiam *Platonicæ* Philoſophiæ. *Bellarm.* de Scriptor. Eccleſ.

Unus *Latinorum Marſilius Ficinus* divinæ Philoſophiæ amore incenſus transferendi *Platonis* negotium ſuſcepit, atque perfecit, uſque adeò feſtinatâ felicis ingenii fœcunditate, ut plerique in puſillo ejus corpore, quod vix ſemihominem æquaret, tantam vim inuſitati ſpiritûs, & tantas utriuſque linguæ facultates vigere mirarentur. *Paul. Jov.* in Elog. Doct. Viror.

Eo ſaltem facto meritus: ut qui tot clarorum virorum memoriam in occulto latere paſſus non eſt, ipſe quoque oblivioni minimè ſit tradendus. *Melch. Adamus* in ejus Vitâ.

Cujus longè felicior quàm *Thracenſis Orphei* Cithara, veram (ni fallor) *Eurydicen*, hoc eſt ampliciſſimi judicii *Platonicam Sapientiam*, revocavit ab inferis. *Angel. Politian.* Miſcel. Centur. 1. c. 100.

Anno 1490. longè latéque diffundebatur nomen *Marſilii Ficini*: qui Apologiâ ſuâ comprobat, Aſtrologiam, & Medicinam, ad Sacerdotes pertinere. Etiam tres libros fecit de vitâ: in quibus ex Aſtrologiâ divinatrice multa admiſcuit ſuperſtitioſa. Lecto tamen Opere *Pici Mirandulani* adverſus Aſtrologos, vanitatem ejus ſcientiæ dicitur deprehendiſſe, ac rejeciſſe. Magnus omninò vir erat; præſertim in Philoſophiâ *Platonicâ*. Quare miror, ſummum itidem virum, *Ludovicum Vivem*, cùm locutus eſſet de Epiſtolis *Angeli Politiani*, *Hermolai Barbari*, atque aliorum, ſubjungere deinde: *Admiſcuit ſe his Philoſophaſter Marſilius Ficinus, ut gloribus gravia, atque Epiſtolas compoſuit, ut de Platonicis Quæſtionibus diſſutaret, dictione invenuſta & meleſtâ. Voſſ.* de Mathemat. c. 35. ſect. 47.

Marſilium Ficinum religioſum & fidelem interpretem dicit *Nannius*, ſummâque curâ verbis inſtituiſſe, ſententiam quoque reddidiſſe, in indole verò defeciſſe: Nos aliter judicamus; nam verborum curam negligit *Ficinus*, ſententias dilatat nonnunquam, vel contrahit; id quod alibi ſæpè, maximè verò in *Triſmegiſti* Interpretatione deprehendas. *Huet.* de Clar. Interpr.

Marſilius Ficinus Platonis Interpres, *Serrano* quidem fidelior & purior eſt: Sed quanquam à *Platonis* mente diſcedat rariſſimè, ita tamen vertit, ut *Platonem* eſſe non judices. Vides quid *Plato* dicere voluerit, ſed quomodo dixerit, non habes: deeſt Affectuum vis, lepos, venuſtas, elegantia, arguties, acrimonia, dignitas, quæ apprimè in *Axiocho* vertendo obſervavit *Rodolph. Agricola*. *Claud. Verder.* in Auct. Cenſione.

Leonardus Leſſius eum inter *Mages* retulit.

Ejus Opera ſatis evincunt Virum illum laborioſum ad compoſitionem non minus idoneum fuiſſe quàm ad verſionem, nec propriis bonis minus opulentum quàm Antiquitatis ſpoliis. Quando ſtudii contentio ad animi relaxationem aliquam quærendam illum adigebat, ejus oblectamentum erat cum honeſto & jucundo ſodalitio dulce vinum compotare. Tam brevis erat corporis

ejus ſtatura ut ad viros ſolitæ magnitudinis lumbos vix pertingeret; ſed magnus erat illi animus & conſtans; ad lætitiam quàm ad mœrorem propenſior. Sollicitè vitabat quicquid valetudini ſuæ noxium eſſe poterat; Imò regiminis hujus aliis præcepta tradere voluit, libro ſuo *de Triplici Vita*: Septuageſimum tamen annum non exceſſit, Febrique anno 1499. abreptus eſt, in ſua *Caregiana* villa, quo tempore Ludovicus XII. *Galliarum* Rex, Alpes, cum potenti exercitu ſupergreſſus bellum atque terrorem in Italiam inferebat. *Iſ. Bullart.* in Acad. Scientiarum.

Hoc ejus Epitaphium, *Angelo Politiano* Auctore:

Mores, Ingenium, Muſas, Sophiamque ſuprema,
Vis nne dicam nomine? Marſilius.

JOANNES ANDREAS LASCARIS.

Clar. A. D. MCDLXXX. VIr *Græcus*, *Byzantinus*, Patriâ pulſus, in *Italiam* ſe contulit, à *Laurentio* que *Medico* liberaliter exceptus eſt. Nonagenarius ferè articulari morbo periit circiter annum 1513. In *Polybio* quædam *Latinè* tranſtulit. Circumferuntur etiam ejus carmina *Græca*.

Laſcaris morum comitate generis nobilitatem præ ſe fert, acri judicio vir, multæ in Epigrammatibus argutiæ: poterat inter *Ciceronianos* cognominis candidatos referri, niſi crebræ legationes & Regum negotia revocaſſent hominem à *Muſis*. *Eraſm.* in *Ciceroniano* p. 159.

Ianum autem *Laſcarim* in converſo *Polybii*, exiguo quidem, attotius operis longè difficillimo fragmento ſæpenumerò demirari ſoleo, ut eorum quæ de eximiâ ipſius lucubratione in *Polybio* noſtro præfati ſumus, minimè nos adhuc pigeat. Quòd ſi hoc non ſpreviſſet *Interpretandi* munus, & exuſto *Veterno*, quo penè ſepultus vixit, plura ingenii ſui monumenta reliquiſſet, meliùs quippe nomini ſui, & poſterorum utilitati conſuluiſſet; at quantum conceſſit otio ſuo, tantum ex gloria diminuit. *Huet.* de Claris Interp.

Ianum Laſcarim, hominem ἀλλόφυλον [alienigenam] difficillimam partem ſcriptionis *Polybianæ*, facere *Latinum* eſſe auſum, illis præſertim temporibus, magnum fuit; multumque veræ laudis eâ, quamvis brevi Opellâ, præſtantiſſimus ille vir, me judice, meruit. Qui ſi in nonnullis parum videtur caviſſe; non tam eò nomine reprehendendus; homo enim erat; quàm admirandus quòd in pleriſque κατώρθωσε [rem bene geſſit:] *Græcus* enim erat. *Iſaac. Caſaub.* Præfat. de prioribus *Polyb.* Interpr. affixâ *Polyb.* p. 80.

Etſi *Ianus Laſcaris* homo *Græcus* aptè & doctè pleraque jam verterat: tamen reverâ alibi aliter, & quod caput eſt, non ſemper preſsâ & adſtrictè. *Lipſ.* de Milit. Rom. l. 1. Dial. 2.

Non.

Digitized by Google

Non aſpernanda ſunt carmina *Ioannis Laſcaris*, ſed quæ tamen non augeant viri nomen. *Voſſ.* de Poët. Græc.

Hic ergo *Laſchares* non ſolùm *Græcè* & *Latinè* doctus, ſed & Regum, ac Principum agendis tractandiſque negotiis fuit idoneus, & niſi *Virgilium* Epigrammate proſcidiſſet, ut artis ignarum, hic cum alio quocunque *Græcè* nationis Poëtâ fuiſſet conferendus. *Lil. Gyrald.* de Poët noſtror. Temporum, Dial. 1.

Valebat *Latinâ* facundiâ, ita ut verſus qui extant perſcriberet; ſed adeò contumaci ſterilitate deſidioſus erat, ut in vertendo *Græca*, vix *Polybii Caſtrametationem* efflagitantibus amicis expreſſerit, quòd id ſtudium recto an maligno judicio, incertum, penitus damnaret. Veràm egregiâ cum laude præſtitit, ut *Latini* haberent emendatiora, quæ minore ipſorum labore verterentur. *Paul. Iov.*

Dominus *Bullart* dicit Doctum hunc virum verſionibus operam navare non fuiſſe delectatum, quamvis *Latini* æquè ac *Græci* ſermonis callentiſſimus eſſet, imo illum hoc ſtudii genus, opinione quadam ſibi peculiari, damnaſſe. Sed defectum hunc penſavit, inquit, ingentibus ſuis laboribus in *Græcis* Authoribus emendandis, & *Latinis* eorum copiam faciendo in *Originali* ſua pulchritudine genuinoque ſuo ſenſu. *Iſ. Bullart*, in Acad. Scientiarum, lib. 4. p. 283.

Hoc ejus Epitaphium, Autore *Angelo Colotio*:

Dilectus Muſis, *& rebus natus agendis*,
Quem gravida Imperiis protulit alta domus;
Tot freta dum curris, totque invia regna pererras,
Auſoniâ *tandem*, Laſcaris, *urbe jaces*.
Sed ſitus in Patriâ *es*, Graio *licèt* Orbe *remotus*.
Virtuti *nulla eſt Terra* aliena *Tua*.

JULIUS POMPONIUS LÆTUS.

Aliàs PETRUS CALABER dictus,

D. Clar. An. MCDLXXX.

ITalus, extra legitimum torum procreatus, *Amygdalariam* natalem habuit. Religionis *Paganæ* admirator, *Chriſtianæ* contemptor fuit. *Romæ* tanto concurſu docuit, ut, cùm ante auroram docere inciperet, à mediâ nocte in auditorium, ad præoccupanda ſubſellia, concurrerent. Septuagenarius obiit ſub *Alexandro* VI. Pontifice.

Scripſit librum de *Mahomete*---Compendium *Hiſtoriæ Romanæ*---De Magiſtratibus *Romanis*---De Arte Grammaticâ---Epiſtolas varias.

Sanè puræ erat dictionis amator, & *Hiſtoriæ Veteris* ſcrutator diligens. Idem erat linguæ *Græcæ* planè ignarus. *Antiquitates Urbis Romæ* memoriæ tantùm causâ

causâ conscribilasse videtur; non, ut publici eas juris faceret. Nec enim ea est dictionis puritas, quæ in aliis ejus scriptis elucet: usque adeò ut B. *Rhenanus* penè arbitretur *alterius* esse *Auctoris*. *Voss.* de Hist. Lat.

Pomponius Lætus Præceptor noster, omnium, qui nostrâ ætate fuere, omnis *Vetustatis* peritissimus. M. *Anton. Sabellic.* Schol. in *Suetonii Vitell.* cap. 1.

Pomponius, vir, ut in eâ ætate, veterum literarum impensè doctus. *Alex.* ab *Alexand.* lib. 3. Genial. Dier. c. 11.

Pomponius Lætus, vir Antiquitatis & literarum & bonarum consultissimus. *Angel. Politian Miscellan.* c. 73.

Pomponius Lætus, & literarum, & antiquitatis, ut scitis, benè peritus. *Gyrald.* de Antiq. Poët. Dial. 4.

Pomponius Lætus exiguæ eruditionis. Tota illa ejus celebris diligentia circa verba, & Historias aliquot, tum saxa eruta, & monumenta diruta consumpta est. *Lud. Viv. de* Trad. Discipl.

Pomponius Lætus, *Romanæ* puritatis adeo studiosus, ut nec *Græcè* quidem scire voluerit, ne quid alienum sonaret aut admisceret linguæ illi. Ita & verba habet electa, & dictionem satis castigatam. *Lud. Viv.* lib. extremo de Conscribend. Epist.

Pomponius Lætus, quamvis *Græcas* literas ignorasse dicatur, *Latinè* tamen egregiè doctus fuit, in scribendo infra neminem *recentiorum* purus candidusque. *Franc. Florid. Sabin.* in Apolog.

Plurimum nostrâ memoriâ illustratum est *Pomponii Læti* ortu, doctissimi viri, diligentissimique totius Antiquitatis & Investigatoris & Instauratoris, uti Scriptorum ejus monumenta testantur, præcipuéque *Cæsares*. *Leand. Albert.* in *Italiâ*.

In hisce *Cæsaribus* legas, quæ apud *Historicos* non reperias. Ea verè hausit magnam partem ex *Panegyricis* veteribus. *Voss.* de Hist. Lat.

Non pauca ejus *Scripta* supersunt magnam *Historiæ Romanæ* totique *Antiquitati* lucem ferentia. *Jo. Matth. Toscan.* in *Ital.* peplo. c. 38.

Pomponius Lætus, vir summâ eruditione; atque dicendi elegantiâ clarus. M. *Ant. Majorag.* Orat. X. quam de mutat. sui nominis habuit.

Vir ille (*Pomponius Lætus*) castum magis, quam phaleratum & tumidum sermonem semper amavit. *Romanam* vetustatem nemo unquàm diligentiùs observavit, & veneratus est. *Beat. Rhenan.* in lit. ad *Theod. Gresmundum*, quas *Pompon. Læti* Antiq. præmisit.

In suggestu summam laudem promeruit: quod eo magis mirum videtur, quum in familiari sermone hæsitante linguâ balbutire solitus esset, nec *orantem* demum aut clarâ voce *lectitantem*, ulla omnino *oris* titubantia deformaret. *Paul. Iov.* in Elog.

Pomponius Lætus elegantia *Romani* sermonis contentus, nihil affectavit ultra. *Erasm.* in *Ciceroniano*, p. 161.

Septuagenarius excessit è vitâ, quum gelidissimo vini potu ventriculi calorem oppressisset.

Digitized by Google

oppreſſiſſet. Elatus eſt auditorum inſignium piis humeris, honeſtante funus familiâ purpuratâ *Alexandri* Pontificis, & laudante *Marſo* Oratore. Quum variis autem elegiis tumulus ornaretur, hoc Epigramma *Pontani*, conſenſu publico, locum obtinuit.

Pomponi, *tibi pro tumulo ſit laurea Sylva:*
Oſſa, Maris rores, myrteaque umbra tegant:
Teque tegant, artuſque tuos, violaque roſaque,
Ver habeat, Zephyros *ſpiret, & ipſe cinis.*
Stillet & ipſe cinis, quas & Parnaſſus, *& Antra*
Theſpia, *& ipſa ſuas* Aſcra *miniſtret aquas.*

Paul. Jov. in Elog.

Hoc aliud Epitaphium, *Domitio Palladio*:

Hic jacet exiguâ Lætus Pomponius *Urnâ*,
Cujus honor meritò pulſat utrumque Polum.
Lætus *erat* Romæ *vatis ſublimis, & idem*
Rhetor, nunc campis latior Elyſiis.

Prodiit *Julii Pomponii Læti* de Urbis *Romæ* Antiquitatibus libellus, *Tito Livio* ſubjunctus. *Francofurti* ad *Mœnum*, 1628. in fol.

Prodiit ejus Compendium *Hiſtoriæ Romanæ*, in quo de *Cæſaribus* agit, *Venetiis* 1499. in 4°. Tom. 2. Hiſtoriæ *Romanæ* Scriptorum, quos *Fridericus Sylburgius* edidit, *Francofurti* ad *Mœnum* 1588. in fol.

JOANNES PICUS.

Mirandulæ Dominus, & *Concordiæ* Comes ac Princeps, ingeniorum ſui ſeculi *Phœnix* meritò ab eruditis nuncupatus, natus anno 1463. obiit magno omnium mœrore *Florentiæ*, die XV. Kalend. Decembris anni 1494. quo die *Carolus* VIII. *Francorum* Rex eandem urbem ingreſſus eſt. Ætas ejus 32. duntaxat annorum fuit *Phil. Labbe* de Script. Eccleſ. Claruit A. D. MCDLXXXIV.

Scripta ejus hæc ſunt: Heptaplus de opere ſex dierum Geneſeos—Nongentæ Concluſiones Philoſophicæ—Apologia—Tractatus de Ente & Uno—Oratio de Hominis dignitate—De Chriſti regno, & vanitate hujus Mundi—Commentaria in Pſalmum 15.—De Phantaſiâ liber—De Vanitate Aſtrologiæ, & de divinationibus quæ per eam fiunt—Regulæ *Chriſtianæ* Vitæ perutiles—In *Convivium Platonis* libri tres. Elegiæ—Epiſtolæ variæ—Explicatio Orationis *Dominicæ*.

Vir fuit omnibus corporis animique dotibus excultiſſimus: Princeps formoſus, comis, facetus, morumque integritate & gratiâ omnes ad amicitiam,

& ſui admirationem pelliciens. Doctrinæ enim erat admirandæ, & eloquentiæ facundiæque primariæ : in diſputationibus ſubtili ingenio, & perſpicaciſſimæ prudentiæ. Exactè tenebat linguas *Græcam*, *Latinam*, *Hebræam*, *Chaldaicam* & *Arabicam*. Utque erat excelſi ſpiritûs, ingenioque ad maxima quæque evecto, ardore juvenili impulſus *Romam* venit, ubi Concluſiones nongentas, in omnî ſcientiarum genere diſputandas propoſuit; quarum quingentæ ſunt in Philoſophiâ *Veterum*, Mathematicâ, Cabbalâ & Magiâ. In quibus invictum ſe, & admirabilem omnibus præſtitit, cùm omnibus tanto ingenii acumine, tantâ facundiâ, tantâ gratiâ reſponderit, ut de omnibus triumphum retulerit. *Boiſſard.* in Icon.

Vir ingenii penè prodigioſi, & in omnium artium, ſcientiarum & linguarum varietate uſque ad miraculum exculti, ſcripſit admodum juvenis, & vix tertium ac vigeſimum annum attingens ad *Laurentium Medicem* in primum *Geneſeos* caput brevem, ſed admirandæ audaciæ, & ſupra adoleſcentiæ vires, *Latinum Commentarium*, *Heptapli* titulo prænotatum — Cæterùm de hoc opere varia ſunt doctorum hominum judicia. Quidam ut eruditum & ſublime admirantur; quidam contemnunt, ut juvenilis audaciæ oſtentamentum, extrinſecus tumidum, intus verò prorſus inane. Memini me proximis annis, cùm *Romæ* eſſem, familiariter interrogaſſe præſtantiſſimum virum *Aloyſium Lippomanum*, *Veronenſem* Epiſcopum, cur inter tot nobiles autores, à ſe Catenæ ſuæ inſertos, *Joannis Pici* egregii viri nullam feciſſet mentionem. Tum ille ad me converſus ſummâ cum vultus ac verborum aſſeveratione inquit : Cùm Catenam explanationum in *Geneſim* contexerem, eos elegi Scriptores, qui mihi viderentur *Moſis* verba & cogitationes expoſitionibus ſuis explicare. Proinde, cùm animadverteſſem *Picum* in hoc unum tantùm incumbere, ut *Platonicas* cogitationes, vel ſuas potius Phantaſias verbis ac dictis *Moſaicis* exprimeret, nihil me ejus operâ indigere exiſtimavi. *Sixt. Senenſ.* Bibl. Sanct. l. 4.

Phœnix ſæculi ſui, illuſtris vir *Picus Mirandulanus*, delitiæ *Muſarum*, atque *Alumnus* Philoſophiæ. *Scalig.* Comment. in l. 3. *Manil.*

Vir planè portentoſi ingenii, & pro ætate eruditionis laude nulli ſecundus. *Gul. Cave.*

Joannes Picus Mirandulanus, Comes, verè mirandus, ſeu profundam doctrinam, ſeu taram pietatem ſpectes. *Phil. Morn.* in Hiſt. Papat. p. 554.

Anno 1490. magni nominis famâ per *Europam* omnem volitabat *Joannes Picus Mirandulanus*; Doctorum nobiliſſimus, Nobilium doctiſſimus, ac cùm *Picus* diceretur, verè ſæculi ſui *Phœnix* fuit. *Voſſius* de Mathem. c. 63. Sect. 24.

Joannes Picus Mirandulæ Comes, vir ingenio & doctrinâ (pro ætate) maximus, vixit annos ſolùm triginta tres : Quid ſi hoc ingenium aliis triginta annis excoli potuiſſet ? omninò enim nihil ei defuit niſi maturitas. *Bellarm.* de Script. Eccleſ.

Princeps hic nobiliſſimus *Joannes Picus Mirandula*, vir unus, an heros potius omnibus fortunæ, corporis animique dotibus cumulatiſſimus utpote formâ penè divinâ juvenis, & eminenti corporis majeſtate perſpicaciſſimo ingenio, memoriâ

Digitized by Google

memoriâ ſingulari, ſtudio infatigabili, tum luculentâ uberique facundiâ: dubium verò judicio mirabilior, an moribus. Idem totius Philoſophiæ conſultiſſimus, etiamque variâ linguarum literatura & omnibus honeſtis artibus ſupra veri fidem munitus, atque inſtructus: Denique ut ſemel complectar, nullo non præconio major. *Angel. Politian.* centur. 1. Miſcell. c 100.

Politiano gravior *Joannes Picus*, & ſatis caſtigatus, niſi quo loco altercatur cum Theologis *Lud. Viv.* de Trad. Diſcipl. l. 3.

Indoles *Joannis Pici Mirandulæ* Comitis planè divina, ingenium ad omnia factum; ſed hujus quoque dictionem nonnihil vitiavit linguarum ac Philoſophiæ atque etiam Theologiæ cura. *Eraſm.* in Ciceron. p. 158.

Joannes Picus Mirandula meritò cognomine *Phœnix* appellatus eſt; quòd in eum, *Dii ſuperi*, ſupra familiæ claritatem, omnis corporis, ac animi vel rariſſima dona contulerint. Mira enim altitudine ſublimis ingenii, decorâ facie, lectiſſimiſque motibus, & incomparabili quum diſputaret, aut ſcriberet, facundiâ, omnes ejus ſeculi ſapientes in admirationem ſui facilè convertit. Graviſſimo autem opere, nec dum abſoluto, tanta eruditione, atque vehementiâ Aſtrologos totius divinationis vanitate confutatâ perſecutus eſt, ut ſubtilium diſciplinarum profeſſores à ſcribendo deterruiſſe videatur. In *Heptaplo* autem, dum ſacrarum literarum myſteria divino ore nobis recludit, & in *Apologetico* graviſſimus diſciplinarum omnium rationibus propoſita ad diſputandum, ingenii ſui decreta defendit, ſeipſum doctrinæ, atque memoriæ felicitate ſupergreſſus eſſe videtur. *Paul. Jov.* in Elog.

— Perluſtratis igitur primariis *Galliæ & Italiæ* Academiis, eruditiſſimos utriuſque Philoſophiæ Profeſſores ubivis conquiſivit; Philoſophorum ferè omnium ſcripta pervolvit, remque ſuam tam indefeſſo animi ſtudio agebat; ut Theologus ſimul ac Philoſophus omnibus numeris abſolutus: imberbis adhuc juvenis haberetur. Quòd ad molliores verò literas attinet, is ſanè erat, qui ſermonis elegantia, facetiis, & gratiâ; eloquentiæ viribus, diſputandi ſubtilitate, & diffuſa linguarum ſcientiâ omnibus ſui ſæculi viris palmam præripuit. Accuratæ enim linguarum Græcæ & Latinæ notitiæ Hebræam, Chaldaicam, & Arabicam adjecerat dialecto, *Italiæ* antea, ne fama quidem auditas. *Henr. Wharton.* in Append. ad Hiſt. Literar. *Gul. Cave.*

Itali habuerunt *Picum* Mirandulanum, qui *Miraculum* quoddam fuit: Omnia ſciebat, in omnibus linguarum generibus verſatus erat, quodque inſolitè mirum eſt, adeo juvenis ad tot ſcientias pervenerat, ut anno ætatis trigeſimo fatis ceſſerit. Eximias ſcripſit Epiſtolas, quarum ſtylus non eſt quidem exquiſitus, ſed eloquentiæ corpus illis ineſt. Romæ 900. Theſes evulgavit & per totum Orbem emiſit quæ omnigenas Scientias complectebantur, haſque adverſus quoſvis propugnare volebat: Nequis autem itineris longitudinem cauſaretur, omnes contra ſe diſputatum venturos ab omnibus ſumtibus liberos præſtare pollicebatur. *Perroniana* p. 244. 245. *Gall.*

Picus Mirandula 32. ætatis anno quo obiit, omni diſciplinarum genere non modò tinctus, ſed planè imbutus erat, ut *Encyclopediam* Scientiarum jure ſibi

potuerit, longiore vitâ planè digniſſimus Princeps. *Scaligerana* prima, pagin. 121.

Omnia *Joannis Pici* opera *Baſilea* edita ſunt in fol. annis 1573. & 1601. in Officina *Henricpetrianâ*.

Hoc ejus Epitaphium. *Florentiæ* in Æde. S. *Marci*: Auctore *Herculc Strozâ*.

Joannes *jacet hîc* Mirandula: *cætera norunt*,
Et Tagus, & Ganges: *forſan &* Antipodes.

Aliud, eodem Authore:

Hîc ſitus eſt Picus: *cujus ſi cuncta periſſent*
Virtutem; *ſeptem vix ſat erant tumuli.*

Phil. Labbe in Theſaur. Epitaph.

Aliud, Auctore *Michaele Marullo*:

Occidit ætatis media quòd Pice *juventa*
Ultima Socraticæ *flenda ruina domus?*
Nec vel Nobilitas, vel opes, vel gratia formæ
Profuit, aut animi tot bona rara tui;
Non hoc, crede mihi, naturæ injuria matris,
Larga vel inprimis quæ fuit una tibi:
Sed vitæ documenta hominum: quàm fluxa ſit illis
Forma, genus, dotes ingenii, Imperia.

JOANNES JOVIANUS PONTANUS.

Clar. A. D. MCDLXXXV. CEreti in *Umbria* natus: Obiit anno *Dom.* 1505. ætatis 78.

Vir ad omne genus eloquentiæ natus — Erat auſtero ſupercilio, & toto oris habitu ſubagreſtis: ſed ſtylo, & ſermone perurbanus, quum ſæpiſſimè vel in ſeriis multo cum ſale jocaretur. Habitus tamen eſt in omni cenſura quanquam abſolutè pius, ſupra æquum mordax, vel eo quòd non homines modò ſibi notos, ſed gentium, & urbium quoque omnium mores acerba ſcribendi libertate perſtringeret, ſicuti ex variis Dialogis, Charonteque præſertim intemperanter oſtendit. Sed in pangendo carmine, quàm texenda proſa cultior, atque ſublimior multis videtur: quandoquidem in Hiſtoria non ſemper integra graviſſimi inceſſus dignitate, ab ejus muneris diſciplina deflexiſſe exiſtimari poſſit; quum poſteà ab *Heſperidum* Hortis citriorum ſuaviſſimis odores ſpirans, atque inde divino carmine in altum evectus, ad illa ipſa excelſo ore decantata ſidera propiùs acceſſerit. *Paul. Jov.* in Elog.

Eorum

Digitized by Google

Eorum (*qui proximis ducentis aut trecentis annis vixiſſent*) ſummum eſſe *Joannem Jovianum Pontanum* nemo indignatur : in quô cùm omnia, tum duo præſtantiſſima fuere, quòd talem in dicendo copiam, facilitatem, elegantiam, proprietatemque ſuperioribus annis extinctâ penè *Latina Lingua* reddidit, ut florentiſſimo *Auguſti* ſeculo natum eenſeas : quodque & *carmine* unus, & *ſoluta oratione* tantum veræ gloriæ adeptus eſt, quantum vix in eorum unoquoque ſeparatim non modò recentiores, ſed antiquorum eam pauci ſint aſſecuti. Nam quid eſt ejus *Dialogo* jucundius, doctius, ſuavius ? Sed non fugit tantus vir obtrectatores, quum ſint & ii non mediocriter docti, qui eruditionem *Pontano* tribuant, judicium adimant. Miremur, ſi non & *M. Cicero* Romanæ eloquentiæ oceanus, exuccus, languidus, enervis, aridus, jejunus, ac diſſolutus ab hujuſcemodi calumniatoribus dictus eſt. *Franc. Florid. Sabin.* in Apologia, &c.

Urania verò, *Meteora*, *Heſperidum* horti, *ecloga*, *epigrammata*, *elegia* & cætera *Joviani Pontani Umbri* carmina, & quæ plurima *pedeſtri oratione* ſcripſit, faciunt, ut in his tabularum imaginibus illum inter *proceres* : commemorem, quin & cum omni fere *antiquitate* conferam ; tametſi non idem, ut quibuſdam videtur, in omnibus præſtat ; nonnunquam enim nimis laſcivire & vagari videtur, nec planè ubique ſe legibus aſtringit. Quod iis minus mirum videri poterit, qui illum ſciverint in magnis *Regum* & *Principum* negotiis diu verſatum & modò bellorum, modò pacis conditiones & fœdera tractaſſe, non minùs quàm *Phœbum* & *Muſas* coluiſſe. Quis tamen eo plura ? quis doctius ? quis denique abſolutius compoſuit ? enucleatius ? exquiſitius ? & licet ejus quidam hoc tempore *gloria* parum æqui ſint æſtimatores, non illis tamen ipſe concedam, ni meliora vel ipſi fecerint, vel ab aliis facta attulerint, id quod ad hanc ipſe diem non vidiſſe fateor. *Gyrald.* dialog. 1. de Poët. Noſtror. Temp.

Pontanus, cum illa quatuor complecti ſummâ curâ conatus ſit, *nervum* dico, *numeros*, *candorem*, *venuſtatem*, profectò eſt omnia conſecutus. *Quintum* autem illud quod eſt horum omnium veluti vita quædam, *modum* intelligo, penitus ignoravit. Aiunt *Virgilium* cùm multos verſus matutino calore effudiſſet, pomeridianis horis novo judicio ſolitum ad paucorum numerum revocare. Contra quidem *Pontano* eveniſſe arbitror. Quæ primâ quaque inventione arriſiſſent, iis plura poſtea, dum recognoſceret addita ; atque ipſis potius carminibus, quàm ſibi peperciſſe. *Jul. Cæſar. Scal.* l. 6. de Re Poëtic. p. 807.

Pontanum uno ore prædicant omnes ; huic *Ciceroniana* dictionis palmam tribuunt eruditorum centuriæ. Non ſum vel tam hebes, vel tam invidus, ut non fatear *Pontanum* multis egregiis ingenii dotibus virum fuiſſe ſummum. Ac me quoque rapit placido quodam *Orationis* lapſu : verborum dulce quiddam reſonantium amœno tinnitu demulcet aures ; demum ſplendore quodam perſtringit dignitas ac majeſtas *Orationis*. In *Epigrammatibus* plus tuliſſet laudis, ſi vitaſſet obſcœnitatem ; quod nec in *Dialogis* ſatis cavet. In *Meteoris* & *Urania*, quæſivit materiam quæ facile ſplendeſcit, & rem ſanè felicem feliciter tractavit. *Eraſm.* in *Ciceroniano*, p. 203. 204.

Sebaſtianus Foxius lib. 1. de *Imitatione* ſive *ratione ſtyli*, *Lactantium*, inquit, &

Digitized by Google

Jovianum Pontanum ego maxime *Ciceronianos* puto.

Idem *Foxius* lib. 2. p. 43. ait; *Italiam* hoc *Pontano* centum proximis annis non habuiſſe doctiorem.

Jovianus Pontanus, vir memoriâ quidem noſtrâ omnibus bonis artibus, atque omni doctrinâ præditus: cui præter ingenii manſuetudinem, quæ plurima in homine fuit, munditia verborum, & compoſitus ille termo, ad omnem ingenuitatem plurimum acceſſionis faciebant. *Alexand.* ab *Alexandr.* l. 1. c. 1.

Jovianus Pontanus, ſuavis poëta, acutus Criticus, Ethicus, Hiſtoricus, Aſtrologus doctus & diſertus: In quo illud inprimis admirabile, quod à nullo præceptore aut ad *Carmen* componendum, aut ad *Philoſophiam* ediſcendam, aut ad *Cœli* ſignificationes intelligendas inſtitutus fuerit, ſed inſitâ animi vi, lectioneque aſſiduâ ſibi hæc omnia comparaverit. *Balthaſ. Bonifac.* lib. 15. cap. 5. Ludic. Hiſt.

Jo. Jovianus Pontanus, Politiano adhuc politior, quod ex *Urania* ejuſdem, *Meteoris*, *Heſperidum hortis*, *lyricis*, *eclogis*, *Epigrammatis*, & præcipuè *hendecaſyllabis* liquidum eſt: in quibus ad nitorem, decuſque veterum Poëtarum aſcendit proximè; haud dubiè tamen ſeipſo in genere futurus ſuperior, niſi aliò eum evocaſſent *Aulæ* negotia; *Alphonſi* enim *junioris*, Regis *Neapol.* Præceptor & Magiſter Epiſtolarum eſſe juſſus, alia curare neceſſe habuit. Atque utinam in argumento ſeveriori occupaſſet induſtriam! nunc ad amatoria propenſior, iſtuc ſæpius ſtylum deflectit. Eſt tamen, cùm & ad ſeria divertitur, ut in pulchrâ illâ de *Creatione* elegiâ. *Borrichius* de Poët. p. 103. 104.

Claruit Anno 1495. Inter primores ſæculi Hiſtoricos, Poetas, & Oratores habitus, mordaci tamen ſtylo & ſubagreſti ſupercilio plurimorum odium & invidiam concitavit. Hinc nata forſan calumnia, quæ ipſo adhuc vivente in vulgus ſparſa erat, illum volumina quædam *Ciceronis*, in vetuſtâ Monaſterii *aſſinatis* Bibliothecâ reperta, paulùm immutata nomine ſuo evulgâſſe. Obiit menſe Auguſto, anno 1503. ætatis ſuæ 78. *Henr. Wharton.* in Append. ad Hiſt. Liter. *Gul. Cave.*

Extant libri ejus ſoluto ſermone ſcripti, & in tres tomos diſtincti, *Baſileæ* 1538. 8°.

Poëmata ſeorſim excuſa ſunt.

Vixit annos ſeptuaginta ſeptem. Fato autem functus eodem menſe, quo *Alexander Sextus Pontifex* vita exceſſerat: tumulatus eſt in Sacello ab ſe ſepulchri causâ extructo è regione *Davalerum* domûs, ubi elogium ab ſe compoſitum in marmorea tabula ſpectatur.

Vivus domum hanc mihi paravi,
In qua quieſcerem mortuus.
Nolis, obſecro, injuriam mortuo facere;
Vivens quam fecerim nemini.
Sum etenim Jovianus Pontanus,
Quem amaverunt bona Muſæ,

Suſpexerunt

Digitized by Google

Suſpexerunt viri probi,
Honeſtaverunt Reges Domini.
Scis jam qui ſim, vel qui potius fuerim:
Ego verò te, hoſpes, in tenebris noſcere nequeo:
Sed teipſum ut noſcas: rogo. Vale.

Paul. Jov. in Elog.

JOANNES TRITHEMIUS.

PRiùs *Abbas Spanheimenſis*, pòſt *Abbas Wirciburgenſis* ad S. *Jacobum*, natus fuit Anno *Dom.* 1462. in pago *Trittenheim* ad *Moſellam.* Obiit anno 1516. in Monaſterio S. *Jacobi Herbipoli.* *Scripſit* plurima, inter quæ eminent: Tractatus de illuſtribus Scriptoribus Eccleſiaſticis: Item de Viris illuſtribus *Germaniæ*; ut & de viris illuſtribus Ordinis S. *Benedicti.* Scripſit quoque Chronica, Vitas SS. Varios Tractatus *Aſceticos*: de Polygraphia libros 6. Unum de Steganographia; ob quem librum à quibuſdam caſtigatur, præſertim à *Carolo Bovillo*, *Joanne Wiero*, & *Joanne Bodino*; qui *Necromantiæ* & commercii cum *Dæmonibus* eum accuſant: alii aliter ſentiunt, magnoque zelo illum defendunt. Chr. A. D. MXD.

Habuit plurima certamina cum *Monachis*, deſcribitque non rarò luculenter eorum ſcelera. Accuſat. Sacerdotes in quadam Epiſtolâ, quòd ſint contemptores *Sacrarum Literarum.* In alia queritur graviter, quòd non tam *Chriſtus* quàm *Ariſtoteles*, in ſuggeſtu prædicetur. Dicit, non Philoſophiam, multò minus fabulas, ſed legem & Evangelium *Eccleſiæ Dei* proponendum: Sic & *Patres* feciſſe. Omninò fuit & purioris literaturæ & ſincerioris *Theologiæ*, quàm multi ejus coætanei, ſtudioſior. *Illyric.* Catal. Teſt. Veritat. l. 19.

Joannes Trithemius —— Homo quidem impensè eruditus, quique inter ſui ſæculi doctrinâ claros paucos habuit æquales, vix ullum ſuperiorem. Nec vulgares modò trivit ſemitas, ſed & intima reconditioris eruditionis penetralia reſeravit, & forſan curiosè nimis rimatus eſt: unde, ipſomet conquerente l. 2. epiſt. 42. vulgò pro Mago habebatur; nec deerant qui ipſum ſuſcitaſſe Mortuos, evocaſſe ab Inferis dæmones, prædixiſſe futura, Fures Latroneſque carminibus ligaſſe clamitarent. Ficta quidem hæc, & ementita, ſe tamen libros Magorum pleroſque legiſſe non diffitetur, quod & *Steganographia* Opus abundè teſtatur. Nec ſibi ſolùm Muſiſque cecinit, ſed & plures diſcipulos in Cœnobio ſuo melioribus literis inſtituit, adeò ut ad illum confluerent, non ſolùm ex *Germaniâ* totâ viri doctiſſimi atque ſpectabiles multi, ſed ex *Italiâ* quoque & tripartitâ *Galliâ* plures, ut ipſe nos docet lib. 2. epiſt. 3. In Monaſterii *Spanheimenſis* uſum ſimul & ornamentum egregiam planè Bibliothecam pluſquam 2000. melioris notæ Codicum MSS. in quavis facultate, & quavis ferè linguâ, Hebraicâ, Græcâ, Latinâ, Chaldaicâ, Arabicâ, Indianâ, Ruthenicâ, Tartaricâ (ut alias taceam) ingenti ære erexit. *Henr. Wharton.* in Append. ad Hiſt. Literar. *Gul. Cave.*

Joannes,

Digitized by Google

Joannes Trithemius, doctus, & pius Auctor, sed in Historia non satis accuratus. Card. *Joan. Bona.*

Gaspar Scioppius plus candoris, quàm judicii *Trithemio* ascribit. *Sciopp.* de orig. dom. *Austriace.*

Ad *Trithemium* diverti, quem reperi *Magnum*, nulla Philosophiæ parte insignem. Ejus *Steganographiam* evolvi velitatim nonnullorum capitum perlegens initia. Vix horas duas librum in manibus habui: abjeci enim eum illicò, quòd terrere cœperant me tantæ adjurationes, ac tam barbara atque insolita *Spirituum* (ne fortè dicam *Demonum*) nomina. Universa verò hujusmodi nomina [quoad videre visus sum] ignotæ linguæ sunt. Aut enim *Arabica*, aut *Hebraica*, aut *Chaldaica*, aut *Græca*: *Latina*, pauca, aut fermè nulla. Innumeri autem sunt Characteres, quibus adjurationes singulæ notantur. *Carol. Bovillus.*

Quamvis *Trithemius* nec adinvenerit neque consummaverit arcanum *occultis Characteribus* Scribendi, (Steganographiam vocant) certum tamen est quæ *Trithemius* ille de hac *Arte* tradidit non mediocri auxilio fuisse ad illam deducendam ad perfectionem quam hodie assecuta est: Cùm enim maximè curiosa Ingenia sese exercuerint in penetrandis Conjurationibus, & Spirituum nomina quibus librum suum implevit totumque mysterium illud velavit, non tantum excogitati sunt novi modi cùm occultandi tum intelligibile reddendi quicquid libuerit in Epistolis, variarum notarum ope, sed etiam regulas principiaque tradiderunt quidam ad Griphos ejusmodi enodandos. *Eruditorum Ephemerides* Gallicæ 24. Jan. 1678.

Steganographia ἀντόγραφον Hammis absumi curavit *Elector Palatinus Fredericus* I I.

Sanè quod ad *Chronicon*, & Historias attinet, multa tum in Annorum mundi suppuratione, tum in aliis (si cum *Chronographis* melioribus nostri ævi, atque cum Annalibus *Cæsaris Baronii* Cardin. à seipso recognitis conferantur) cernentur, quæ claudicent — De sex libris ejus *Polygraphiæ*, qua plures *Scribendi* modos innuit, quos *Itali Cifras*, Agellius *scripta furtiva* nominat, cùm in iis mentionem fecerit alterius Operis, quod *Steganographiam*, quam nominat *occultam Scripturam*, falsi sunt, qui eam suspexerunt, & tanquam opus admirandum, clavimque *Polygraphiæ* celebrarunt. Superstitionis enim, & periculi plenissimum est, *Magiamque* sapit non naturalem illam, quo tamen nomine plerique suas sordes tegunt: verùm etiam ipsam, quæ cùm à S.R.E. prohibita sit una cum ejusmodi libris in *Romano Indice*, haud dubium, quin & istud sit ablegandum. *Ant. Possev.* Appar. Sac.

Steganographiam Trithemii (quæ, cum clave, seorsim prodiit, *Francof.* 1606.) adversati sunt multi, multi etiam benigniùs illam tractarunt. *Adamus Tannerus* S. *Jesu* Oratione quadam inaugurali, *Ingolstadii* 1615. edita, tentatis & conquisitis, quæ habuit, omnibus, tandem p. 20. concludit: ab omni culpa, ob mali speciem, *Trithemium* absolvere se non posse. At *Gustavus Selenus* (h. e. *Sereniss. Brunsuicensium Dux Augustus*) illud *Trithemii* opus ab omni *Magica* suspicionis labe purgare ausus fuit. *Olearius* in Abac. PP.

Catalogus

Digitized by Google

Catalogus ejus de *Scriptoribus Eccleſiaſticis* primùm ad annum 1494. terminabatur; ſed exinde varia incrementa accepit. *Platus* vocat illum accuratum & ſedulum Scriptorem; nec de poſteriori hoc capite quiſquam litigaverit, quod in indefeſſo labore conſiſtit, cùm reverâ laborioſiſſimus fuerit *Trithemius*; ſed in prius non conſentitur quod in diſcernendis & diſcutiendis rebus majorem exigit *ſagacitatem* quàm qua *Trithemius* in omnibus ſcriptis ſuis uſus eſt. Judicium Eruditorum per Dom. *Baillet* Pariſ. 1685. Gall.

Extant *Trithemii* Opera Hiſtorica, duabus partibus edita per *Marq. Freherum, Francofurti* 1601.

Polygraphiæ libri 6. excuſi anno 1518. Fol.

Hoc ejus Epiraphium:

Hanc meruit ſtatuam Germanæ *Gloria Terræ*
Abbas Trithemius *quam tegit iſta domus.*
Quàm fuerit literis, ſimul & virtute celebris,
Admiranda ſui dant Monimenta ſtyli.
Arguit hoc etiam multorum Gratia Regum,
Ex quibus in primis Maximus Æmilius.
Maximus Æmilius Romani Gloria Sceptri,
Qui fuit Auſtriacæ *clara propago domus.*
Hujus Magnificâ fuit acceptiſſimus Aulâ,
Et primum tribuit docta caterva locum.
Abſit ſuſpicio de Dæmonis *arte* Magia,
Contra quam magnum ſcribere cœpit Opus.
Ut vivit fama, ſic vivat mente beatus,
Et videat ſummi Cœlica Regna Dei.

Lorenzo Craſſo.

MARC. ANTON. COCCIUS SABELLICUS.

ITalus, Fabri Ferratii filius, animum à teneris annis ad ſtudia applicuit, juventutis per pagos inſtitutione aliquantillâ pecuniâ collectâ. Dein *Pomponii Læti Domitii Veronenſis* diſciplinâ uſus, *Romæ Venetiiſque*, ubi humaniores literas profeſſus eſt, inter literatos inclytum nomen eſt adeptus. Obiit anno 1506. turpi morbo confectus, ætatis 70. relicto filio notho. *Hofman.* Clar. A. D. M cccccc.

Illius opera elegantiſſima & eruditione plena hæc extant: Hiſtoria de Geſtis *Venetorum* libris 33.---Rhapſodiæ Hiſtoricæ Enneades undecim.--Exemplorum *Ethnicorum & Chriſtianorum* per omnes gentes factis dictiſve inſignium libri 10.--- Epiſtolarum Familiarum lib. 12. --- Orationes 11. De ſitu Urbis *Venetæ* lib. 3. --- De Venetis Magiſtratibus lib. 1. --- De Prætoris Officio lib. 1. --- De

Officiis Scribæ lib. 1. --- Genethliacum Urbis *Venetæ* --- De Apparatu ejusdem --- De vetustate *Aquileiæ* ---- De ortu & vetustate *Vincentiæ* ----- De tumultu *Italiæ* ----- De luctu *Coriolani* ----- De Munitione & Cæde *Sontiacâ* ------ De incendio *Carnico* ----- De *Barione* Cymbâ ----- De Origine *Hunnorum* vel *Utini* ----- De rerum Artiumque inventoribus ---- De laudibus Deiparæ Virginis Elegiæ 13. ----- De reparatione Linguæ Latinæ lib. 2. ----- Annotationes in *Plinium*, *Livium*, *Valerium Maximum*, *Lucanum*, *Papinium*, & *Catullum*, quæ priores dicuntur. Item posteriores in *Plinium*, *Ciceronem*, *Lucanum*, & *Argonautica Flacci*, & interpretatio Paraphrastica in *Suetonium Tranquillum*.

Marcus Antonius Coccius Sabellicus ad vicum *Varronis* in viâ *Valeriâ* juxta *Anienem* Fabro Ferrario patre genitus, ingentem & propè ferream vim ingenii ad perdiscendas literas attulit, tanto proventu, ut planè imberbis apud *Tyburtes* ludum aperiret. Inde verò collectâ mercede, & togulâ cæruleâ excultus nobilioris doctrinæ cupiditate in Urbem ad *Pomponium* se contulit, à quo uberrimi ingenii merito, in collegium Sodalium solemni ceremoniâ cooptatus, *Sabellici* cognomen tulit. Mutabat enim nomen, qui in *Quirinali* sacra lauro coronabatur. In ea Schola, quòd censura literarum acerrimis judicum ingeniis ageretur, multum sibi de incondita, & subagresti *Latina* Orationis exuberantia detraxisse fertur. Nec multò post, *Româ* excedens, *Utini* in oppido, non procul ab *Aquileia*, nobiles regionis adolescentes docuit. Parta demum insigni nominis fama, quum regionem vetustatis authoritate percelebrem lepidè descripsisset, decantato etiam versibus *Carnico* incendio, & deplorata clade *Sontiaca*: idcirco eum *Vicentini* celebritate nominis exciti, ambitiosè duplicato stipendio conduxerunt. Nec ibi diu mansit, evocante Senatu *Veneto*, ea conditione ut civitatis res gestas à fine *Justiniani* conscriberet, & trecentis aureis in gymnasio profiteretur In hoc munere perutilem juventuti operam præstitit, quum in altero adulatione parum sobria rerum veritatem adumbrasse videretur. Sed in *Enneadibus* omnium Temporum, ab orbe condito memoriam complexus, uti necesse fuit, ingenti operis instituto festinanter indulgenti res illustres præclara cognitione dignissimas perobscura brevitate adeo vehementer offuscavit, ut excitatam, uberrimo titulo legentium cupiditatem passim eluserit, quum omnia in acervum angustissimè coarctata nequaquam certa effigie, sed exiguis tantum punctis & lineis annotata designentur. Id susceptum munus gnaviter secutus, scribendo ad Septuagesimum ferè annum pervenit, *Gallicâ* tabe ex vaga *Venere* quæsita non obscure consumptus. *Paul. Iov.* in Elog.

Marc. Antonius Sabellicus, vir undecunque doctissimus. *Trithem.*

Vir valde eruditus. *Bellarm.* de Script. Eccles.

Fervidæ cujusdam, uberisque Eloquentiæ Scriptor vocatur, *Florid. Sabin.* in Apolog.

Petrus Bembus in Epistol. ad ipsum Scripta vocat *Doctissimum*, *Eloquentissimum*, *optimè de Republica meritum*: atque addit, *septem Historiarum Enneadibus*,

Digitized by Go

dibus, quas nuper edidisti, uberrimum fructum propositum video laudis & gloriæ sempiternæ.

Antonium Sabellicum agnosco naturâ facundum, nec artis expertem: Nec infeliciter rethoricatur interdum. In historiâ sat splendidè versatus; sed in hac tantùm, quæ suum dicendi genus desiderat. *Erasm.* in *Ciceron.* p. 164.

Antonius Sabellicus fluit quidem plenus, sed lutulentus quandoque similis ei Authori, ex quo res desumit: ut colorem videatur mutare cum *Solo*, per quod omnino tanquam Fluvius decurrit: quod non rarò usu venit solicitis de re magis, quàm de Verbis *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. lib. 3.

Historiam *Venetorum Italicè* plures descripserunt, *Latinè* pauci. Inter hos primo loco venit M. *Ant. Sabellicus*, qui Latinè scripsit. Probavit se egregium Historicum, & qui meretur comparari cum Antiquitate. Ridet eum quidem *Bodinus*, quòd comparationem instituat *rerum Bellicarum Romanorum* cum *Venetorum*, sed immeritò. Habet enim similitudinem in Bellis cum *Romanis*: in Pacis verò artibus cum *Romanis*. *Corino.* de Rep. *Venet.*

M. *Antonius Sabellicus*, versus cùm Elegos, tum Heroicos edidit, quos ego adhuc Puer libenter legere solebam. Facilis hic ubique, & canorus, nec injucundus, sed minus omnino castigatus, *prosâ* tamen ubi intendit, plus præstitit. *Lil. Gyrald.* de Poët. p. 390.

Sabellicus: vir ille Scriptorum copiâ, & elegantiâ multò clarior, quàm meâ ullâ possit commendatione crescere. *Ioan. Pier. Valerian.* de Literator. Infelicit. l. 1. vid. plura ibid.

* *Antonii Sabellici* Opera inter libros expurgandos numerantur in *Indice Madritiensi* edit. ann. 1667.

De sepulchro, vivens & incolumis, tempestivè sibi cavit, scilicet degeneri filio diffisus, quem ex concubinâ susceperat: compositumque ab se carmen lapidi insculpsit: insigne quidem, & meritum elogium, sed certè honestius, si alieni ingenii pietas inscripsisset:

Quem non res hominum non omnis cœperat ætas.
Scribentem capit hæc Coccion *Urna brevis.*

Paul. Iov. in Elog.

Opera ejus 4. Tomis *Basileæ* excusa sunt Ann. Dom. 1560. fol.

ANGELUS POLITIANUS.

AMonte *Politiano* [*Hetruriæ* oppido] loco natali, sic dictus, aliàs *Bassus*, Canonicus *Florentinus*, *Ioannis Pici Mirandulæ* studiorum comes, à *Laurentio Mediceo* filiorum institutioni præpositus. *Græcè Latinéque* plurima scripsit. Obiit Anno Christi 1494. ætatis 40. Clar. A. D. Mccccxc.

Is sumptu, & promotione Cosmi *Florentinorum* Principis, cum *Marsilio Ficino*

cino bonis literis inſtitutus eſt in quibus tantâ felicitate profecit, ut brevi temporis intervallo ſui temporis homines doctos eruditione aut æquaret, aut ſuperaret. *Græca Latinaque* linguæ peritiſſimus Grammaticus, Orator, & Poëta inſignis. Dictus enim eſt communi ſui ſeculi conſenſu, Poëta nobilis, propter excellentiam carminis, quo commendabatur, dum illuſtraſſet *Iuliani Medicis* ludos ſolemnes, viciſſetque doctiſſimo Poëmate celebrem illum Poëtam *Lucam Pulcinm. Græcas* literas *Politianus* docuit *Florentiæ* magno auditorum confluxu. *Boiſſard.* in Icon.

Fateor *Angelum* prorſus *Angelicâ* fuiſſe mente, rarum *Naturæ* miraculum ad quodcunque ſcripti genus applicaret animum. *Eraſm.* in *Ciceron.*

Marullus ridet *Politianum*, virum non ſolùm sê majorem, ſed & nullo noſtræ ætatis inferiorem. *Scaliger.* in Caſtigat. *Catullianis.*

Huic me puero à multis primæ deferebantur. Mira ejus omninò eruditio, vehemens & paratum ingenium, jugis & frequens lectio: Sed calore potius quàm arte Verſus ſcripſiſſe videtur, judicii utique parum cùm in ſeligendo, tum in caſtigando habuiſſe viſus eſt. *Lil. Gyrald.* de Poët.

Abſit verbo invidia; habuit noſtra hæc ætas bonarum literarum proceres duos, *Hermolaum Barbarum*, atque *Angelum Politianum*, *Deum* Immortalem! quàm felici ingenio, quàm acri judicio, quantâ facundiâ, quantâ linguarum, quantâ diſciplinarum omnium Scientiâ præditos? Hi Latinam linguam jampridem ſqualentem, & multâ *Barbariei* rubigine exeſam, ad priſtinum revocare nitorem conati ſunt, atque illis ſuus profectò conatus non infeliciter ceſſit; ſuntque illi de Latinâ linguâ tam bene meriti quàm qui ante eos optimè meriti fuere. *Brixius* in Epiſt. *Eraſmo.*

Non poſtremo loco inter omnia omnis ævi ingenia fuiſſe *Angelum Politianum* ego ſemper perſuaſus fui. Stylus *Latinitate Romanos* ipſos adit, *Atticas Athenas*, ſi ita fari licet, *Græcitate.* Inventionum verò acumine, lectionis varietate, judicii dexteritate ſingularis illius hominis felicitas fuit; eaque quò rarior in utroque genere Orationis pari laude cui contingere ſolet, eò in iſto gratior. *Barth.* l. 21. adv. c. 16.

Politiani verò literis, quid politius dari poſſit non video, qui quot habet verba, tot illecebris, leporibuſque abundat, & *Latium* illud vetus ita ſapit, & *Atticas Veneres*, ut vel hic unus omnium inſtar eſſe poſſit, ei qui in Commercio hoc literario, ductorem deſiderat. *Iacob. Cruc.* l. 2. Epiſt. *Theod. Bæliæ* p. 142.

Quanta fides, *Dii* Immortales, in *Politiano?* Cuivis intueri licet adhuc *Florentiæ*, in *Mediceâ* & *Martianâ* Bibliothecâ Manuſcriptos libros, ubi publicè aſſervantur, quibus uſus eſt. *Franc. Robertell.* de Art. Critic.

Politianus, vir omni laude major. *Scioppius* l. 1. Veriſim. c. 14.

Haud ſcio, uter majorem laudem mereatur *Herodianus* ne, quem in linguâ ſuâ ubere venâ fluere non negaverim, an *Politianus*, *Herodiani* ſcripta tantâ felicitate interpretatus eſt, ut non *tranſtuliſſe*, ſed ipſe *compoſuiſſe* videri poſſit. *Wheat.* in Meth. Leg. Hiſt.

Politiani

Digitized by Google

Politiani Elegia pro *Epicedio* valdè bona eſt, ingenioſa, plena, numeroſa, candida, arguta, efficax: planè digna tanto viro: & quam equidem ſcripſiſſe malim, quàm quæ dicitur ab *Ovidio* in morte *Druſi* miſſa ad *Liviam*. *Epigrammata* ſibi quiſque examinet. Nam *Elegidium* ad *Lalagen* optimum eſt. Ipſæ quoque *Viola* ſuaviſſimæ. *Græcis* verò, quæ puerum ſe conſcripſiſſe dicit ætatem minus prudenter appoſuit ſuam, tam enim bona ſunt, ut ne virum quidem *Latina* æquè bene ſcripſiſſe putem. *Inl. Cæſ. Scalig.* in Hypercrit. p. 802.

Politianus varius in dicendo, ut qui diverſos quandoque voluerit effingere, crebræ tamen in eo, acutæque ſententiæ; multâque lectione & eruditione non vulgari ſua refercit opera. *Anton. Poſſevin. Cicero*, p. 26.

Politianus elaboratus: verba ejus bona, & uſui communi apta, officioſis duntaxat: nam gravitatis minus habet quam vellem: & dum ſelectas quaſdam vel voculas vel dicendi formulas, quaſi gemmas avet oſtentare, longiùs circumducit lectorem, pluribus tum verbis, tum ſenſis Orationem onerans, quàm erat opus. *Lud. Viv.* de Trad. Diſcipl.

Ab hoc vitio [*dialectos* commiſcendi] non ſatis *Politianus* caverat, etſi id cum ingentibus aliis virtutibus redimere fatendum eſt. *Sciopp. Groſipp.* pagina 31.

Angelus Politianus mirificè delectabatur *Vocabulis Novis*, ut quoque ſcribit *Crinitus*. *Voſſ.* l. 4. Inſtitut. Orator. p. 22.

Angelus Politianus, homo non unus è multis, ſed cum paucis potiùs comparandus; in omni penè facultate, quæ virum eruditum deceat, ſuæ princeps ætatis, in ſcribendo verò potiſſimum. Nam quæ vel Oratione vorsâ ludere, vel prosâ commentari libuit, præclaris diſtincta ſunt notis felicis & elegantis ingenii, quod non ad alieni ſtyli exemplum ſerviliter compoſitum, ſed velut jugum imitationis indignans, ſuo ſibi ductu & auſpicio velificatur. Hinc adeo in *Interpretationibus*, cum *Auctore* ſuo non certat modò, ſed eum ſæpè etiam ſuperat. *Huet.* de Clar. *Interpretibus*.

Angelum noſtrum non niſi ſemel *Sacrum Codicem* legiſſe, adeoque dixiſſe nullum tempus ſe unquam pejus collocaſſe, commemorat, ut & *Ludovicus Vives*, & ex eo *Philipp. Mornæus* c. 26. divini libri de veritate *Religionis Chriſtianæ*, qui ἀθεότητα manifeſtam eidem impingunt, nec ullo idoneo teſte, quod dicunt, confirmant; & eo ipſo ſatis liquidò confutantur, quod ipſemet *Politianus* de ſe ſcribit, ſeſe Quadrageſimali tempore publicè populo *ſacras literas* enarraſſe, l. 4. Epiſt. x. *Boxhorn.* in Monument. Illuſtr. Viror.

Angelum Politianum excellentem Poëtam vocat *Joſephus Scaliger*; ſtylum verò in *Epiſtolis* nimis elatum & oratorium minimè probat. *Scaligerana* 1. pagin. 103.

Angelus Politianus, vir undequaque doctiſſimus, ut operibus aliis, ita & *Lyrico*, *Elegiacoque*, ſed inprimis *Epico* illuſtris. Sed & *epigrammata Politiani* plerumque exaſciata. Plus tamen furoris Poetici in illo, quàm artis; plus ingenii, quàm judicii, ut jam olim rectè cenſuit *Gyraldus Borrich.* de Poët. p. 103.

Angelus Politianus uti in Præfatione *Centuriæ*, quam edidit, *Miſcellanea-*

rum, plagiarios ſuos increpat, vindiciaſque adverſus eos minatur: ſic in fine operis aliorum reſpondet rumori, qui ipſum in illis *Miſcellaneorum* capitibus è *Nicolai Perotti Cornucopiâ* prædam egiſſe diſſeminaverant, factumque negat. Sed quomodocunque ſe res de *Politiani Miſcellaneis* habeat, è *Iovio* diſco, æmulos ejus etiam tranſlationem *Herodiani*, quem ipſe *Latinè* loquentem publicavit, *Gregorio Tipherna*ti tribuiſſe; è *Budæo Dnareno*, ipſum, quam de *Homero* habuit orationem propè totam ex ejuſdem argumenti libello *Plutarchi* ſurripuiſſe; ex *Heresbachio*, *Panepiſtemone* aliorum non intellecta congeſſiſſe. *Thomaſ. de Plag.* ſect. 525. 526.

Heresbachius præfatione ad Lect. Librorum ſuorum *de Re Ruſticâ*, furaciſſimum vocat *Politianum*.

Opera ejus varia variis in Locis atque Temporibus ſunt impreſſa.

Non ſine gravi *Muſarum* injuriâ, doloreque ſæculi, feſtinante Fato ereptus fuit. Vix enim quadrageſimum quartum ætatis annum attigerat: Sed eo præpropero vitæ exitu profectò felix fuit, quòd imminentem convulſæ *Medicæ* Domûs ruinam effugerit. Tumulo autem hoc carmen *Crinitus* Diſcipulus affixit:

Hìc, Hic, Viator, paululum gradum ſiſte,
Vatem potentis Spiritus vides clarum:
Qui mente promptus acri, & arduum ſpirans,
Ac ſumma quaque, & alta conſequi ſuetus.
Is ille ego Angelus Politianus *ſum.*
Fovit benigno me ſinu Flora, *& illic*
In Fata ceſſi, Parthenopæos *Reges,*
Cùm Gallica *arma irruerent minabunda.*
Tu, vale, & hoc ſis meriti memor noſtri.

Paul. Iov. in Elog.

PHILIPPUS COMINEUS.

Clar. An. D. MXD.

EX illuſtri *Comineâ* apud *Flandros* familiâ natus, eques aurei velleris, dominus *Renſcuris*. Obiit in *Picſonibus* 1509. 16. Kal. Novemb. ætatis 63.

Ludovico XI. *Franciæ* Regi gratiſſimus erat: cujus & res geſtas celebravit, orſus an. *Chriſti.* 1464. etiam prodidit res geſtas filii ejus, *Karoli* VIII. Etſi autem non uno loco *Mejerus* dicat, in pluribus falli: tamen Hiſtoricus eſt verax, ac prudens. *Voſſ.* de Hiſt. Lat.

Scripſit Hiſtoriam ita laudabiliter, ut nihil verear componere eum cum quovis Antiquorum. Incredibile eſt quàm ille omnia videat, penetret, arcana conſiliorum eruat, & ſubinde inſtruat nos ſalutaribus ratiſque præceptis, & id diffusè, *Polybiano* quodam exemplo. Quanquam revera *Polybium* aut talem aliquem

quem ille nec vidit: & hoc quoque laudem ejus auget, quòd tanta præstitit, litteratum omnium rudis, solo usu rerum peritus & naturali quadam judicii bonitate. Ite nunc scioli, & linguarum aliquâ cognitiunculâ vobis placete. At *Princeps* noster hunc legito, & *Enchiridium Cominæus* illi esto. Dignus *Alexandris* omnibus hic *Philippus*. *Lips.* Not. ad 1. lib. Polit.

Quem [*Philippum Comineum*] *Polybio* comparavit *Lipsius*, non sine magnâ ratione: uterque enim, observatione acutus, judiciô solers, prudentiâ copiosus, &, quod omnibus cæteris laudibus sublimius, rarò apud alios, deprehenditur, probitatis, conscientiæ, reverentiæ erga fatum & fatales eventus, perpetuis notis mixtissimus. Illud quoque commune habent, quòd, ubi rei dignitas, cogitationis utilitas, usûs & applicationis dexteritas postulare moram videtur, subsistunt lectoremque suum, tanquam in re præsenti, cum cura & fide instruunt. *Boecler.* in histor. Schola Princip. n. 2.

In *Philippo Comineo* deprehendet Lector dulcem atque jucundam orationem, cum genuina simplicitate, narrationem puram, & in qua splendet evidenter Autoris bona fides à vanæ gloriæ aucupio cùm de se ipso, & tum ab affectu, tum ab invidia cùm de aliis loquitur, immunis: Ejus sermones & hortamenta magis comitantur laudabilis Zelus, & Veracitas, quam ulla ingenii vis exquisita, & ubique authoritas & gravitas virum non infimo loco natum, ac in magnis negotiis versatum arguunt. *Mich.* de *Montagne* Tentaminum lib. 2. c. 10. Gall.

Si quis autem est omnium vel nostræ vel etiam paulò superioris ætatis qui prudentiâ & veritate proximè ad antiquos accedat, is meo quidem judicio est hic Auctor, quoniam gravissimas deliberationes habitas in ipsis Regum penetralibus, antequam in actum venirent, ponit ob oculos & diligenter explicat, quod vix pauci fecerunt, & pauciores multò præstare possunt, & ut possent vix tandem audent, ne quid offendant. *Ioan. Sleidan.* præfat. ad *Comin.* Hist.

Ludovici XI. Regis *Gallia* & *Caroli* ejus filii, res bello gestas, quarum & particeps fuerat, *Angeli Cathi* Pontificis *Viennensis* hortatu & impulsu describere aggressus, luculentam quatuor & triginta annorum historiam, magnâ quidem ityli simplicitate, sed nec minori puritate, & quod in rerum scriptore summum est, singulari apud omnes fidei ac veritatis opinione insignem posteritati transmisit--Nec eloquentiâ, prudentiâ, cæterisque virtutibus ad summas res tractandas idoneis ulli hominum ætate suâ concessit. Eò majore omnium admiratione, quòd vix ullo literarum præsidio fretus, penè sola naturæ bonitate niteretur. *Scævol. Samarthan.* in Elog.

Ludovicus Vives Caroli V. Præceptor *Cominium* reprehendit, quòd sæpiùs ab Historiâ propositâ digrediatur, deque Principum moribus ac virtutibus, atque omninò de vita beata Philosophorum in modum disputet. Is tamen aliter atque *Vives* omne tempus in Republica gerenda, aut in bellis, aut in maximis legationibus obeundis consumpserat, ut ecte, si quis alius, judicium ferre potuerit. *Ioan. Bodin.* in Meth. Hist. c. 4. p. 53.

Cominæus vir lectionis variæ, studii indefessi. Unum dolebat maximè, quòd

cùm

Gallicam, *Hiſpanicam*, *Germanicam* calleret linguas, *Latinam* ſolam ignoraret Scripſit *Gallicè*, quâ potiſſimùm linguâ excelluit, & ad veterum Hiſtoricorum gloriam venit. *Valer. Andreas* in Bibl. Belgic.

De *Imperii arcanis* ita planè perſpicuéque ſcripſit *Cominens*, ut Regina *Catherina* de *Medices* dicere ſoleret, *Cominæum tot Hereticos in rebus politicis effeciſſe, quot* Lutherus *in Religione.*

Nec me latet plurimos hujus ætatis *Principes*, ipſum in delitiis habere ſolitos, ceu rerum gerendarum, & politicæ negotiationis magiſtrum, ac præterea velut incorruptæ veritatis integerrimum aſſertorem. Hinc in æterno literatorum Concilio ſancitum, ut ſicuti *Iovius* in Hiſtorica factorum narratione præſtat, & *Guicciardinus* in detegendis conſiliorum omnium, actionumque cauſis; ita *Philippus* in dirigendis ad civilem prudentiam animis, ſingulari quodam ingenii bono præcellat. Igitur quod ſummè arduum à Phyſicis exiſtimatur, hic intelligendi vigorem cum agendi ſolertiâ conjunxit. *Joan. Imperialis* in Muſæo Hiſt.

Philippus Comineus eadem libertate *Ludovicum ſuum* depinxit quâ ipſe vixerat: tantumque ſibi exquiſito judicio veræ gloriæ comparavit, quantum ille triumphis & Imperio. *Gabr. Naudæus* in Bibl. Polit.

Ejus Hiſtoria præſertim nominis illius memoriam commendat. Annorum quatuor & triginta ſpatio maximè inſignia geſta complectitur duorum poſtremorum *Burgundiæ* Ducum *Ludovici* XI. & *Caroli* VIII. Galliæ Regum: quamvis autem ingenii proprii facultatem ad illius conſcriptionem adhibuerit ob ſuam *Latinitatis* ignorantiam, hanc tamen adeo accuratè pertexuit, tam perſpicuum ordinem, tantamque concinnitatem in ea obſervavit, & tam ingeniosè plurib. Politicæ ſententiis illam perſperſit, ut ab omnibus *Europæ* Doctis cum admiratione fuerit excepta, & communibus ſuffragiis gravi huic Authori tributus fuerit elogium *Principis Hiſtoricorum ſibi coætaneorum* — Poeta *Ronſardus* non dubitat illum *Tito Livio* æquiparare in *Poemate* quod in ejus laudem ſcripſit. *Iſ. Bullart.* Acad. Scientiarum. Gall.

Cùm præditus eſſet acuto ſublimique ingenio, id omni ſtudio appulit ad liberales diſciplinas; ſpeciatim verò ad lectionem optimorum Hiſtoricorum, quos cum impenſe diligeret ſe quoque in componendo exercuit, ut liquidò conſtat è luculento Hiſtoriæ illius teſtimonio, qua *Gallicè* Regum geſta narrat qui ab an. 1462. uſque ad initium Regni *Ludovici* XII. clavum regni tenuerunt. Hæc Hiſtoria ejuſque in hujus Scriptione prudentia ſingularis ad honorem & celebre nomen veraciſſimi & ſimpliciſſimi ſui temporis Hiſtorici illum extulerunt; Quia tam abundè ſatisfecit eorum muneri qui ſimilem provinciam ſuſcipiunt, ut immortalis futura ſit ejus memoria; cùm in ipſa *Gallia* tum in omnibus *Europæ* regionibus. Scripſit præterea Commentarios *Caroli VIII. Galliæ Regis, bellique ab ipſo in Neapolitanum Regnum moti. Argentonis* Dynaſta ille fuit, Vir magnorum negotiorum adminiſtrationis capax magnæque dexteritatis, quod etiam eximiè demonſtravit peregregiis ſuis Operibus quæ omni reſpectu *Animata* dici debent, cùm veracitatis *animam* habeant, ob quam ab omnibus rerum publicarum Adminiſtratoribus honore ſummo cultus fuit: Quamobrem illa non citiùs lucem

Digitized by Google

lucem viderunt, quin frequentibus impreſſionibus multiplicata & maxima in exiſtimatione apud omnes Gentes fuerint : Idque ſanè meritiſſimo jure ; Cùm in admirandis ejus hiſce laboribus facile cernere ſit ipſum omnia perſpicere atque penetrare. Arcana conſilia evolvit; deinde haud vulgaribus, ac ſalutiferis præceptis Lectorem inſtruit, *Hieronymus Ghilini.* Theatro Virorum Literatorum. Italicè.

De hoc Libro perhibetur quod nullus poſt Sacras Paginas frequentius typis mandatus fuerit, nec plures in linguas tranſlatus. *Eruditorum Ephemerides* Gallicæ, Diei Lunæ 13. Decembr. 1683.

In *Cominæo Wallonica* multa ſunt, quæ non intelligimus, *Joſ. Scalig.* in alteris Scaligeranis, pag. 53.

Annos ferè ſexaginta quatuor natus;obiit anno milleſimo quingenteſimo nono *Argentoni Pictonum* oppido, quod uxoriæ dotis nomine poſſidebat; indeque *Lutetiam* delatus apud *Auguſtinianos* in Sacello quod vivus extruendum curârat tumulo marmoreo eſt conditus.

Hoc ejus Epitaphium , *Stephano Paſchaſio* Authore.

Gallorum *& noſtræ laus una & gloria Gentis ,*
Hic , Cominæe, *jaces, ſi modò fortè jaces.*
Hiſtoriæ *vitam potuiſti reddere vivus ;*
Extincto vitam reddidit Hiſtoria.

Opus Cominæi ſæpiùs Linguâ Gallicâ, quâ ab Auctore ſcriptum fuit,editum eſt in *Gallia*: Latinè autem primùm à *Ioanne Sleidano*,ſed fideliùs poſteà à *Caſp. Barthio* converſum, excuſumque *Francofurti* anno 1619. quæ editio reliquis præferenda, præterquam Gallicis, quæ longè utiliùs legentur.

ROBERTUS GAGUINUS,

ſive,

RUPERTUS GAGUINUS.

NAtione *Belga*, non *Duaci* natus, ſed in Vico *Callinâ*, qui eſt in *Arteſiæ* finibus ad *Liſam* fluvium , Ordinis *Sanctiſſimæ Trinitatis* Monachus , ac deinde Miniſter Generalis Juris Pontificii Doctor, multis pro *Carolo* VIII. & *Ludovico* XII. Franciæ Regibus cum ſumma laude perfunctus legationibus, obiit anno 1501. 11. Kalend. Jun. *Phil. Labbe* de Script. Eccleſ. Clar. A. Di MXDV.

Robertus Gaguinus Ludovico XII. in primis carus,qui cùm veterum librorum colligendorum ſtudio teneretur,ingentem ei pecuniæ vim eo nomine appendit, regiæque ſuæ Bibliothecæ præfecit. Vir certè non in Hiſtoriâ modò, ſed in Oratoriâ quoque ac Poëtica facultate, omnique politiore literaturâ, ut illa ferebant tempora, egregiè verſatus. *Anb. Miræus.*

Rupertus Gaguinus, natione *Gallus*, Ordinis Sanctæ Trinitatis, Generalis Magister, Doctor Decretorum insignis, & tam in Divinis Scripturis quàm in sæcularibus literis eruditissimus, Poëta clarus & Orator facundissimus, qui *Italos* sæpe stupidos suâ eloquentiâ reddidit, ingenio excellens, vitâ & conversatione devotus. Scripsit utroque genere multa præclara opuscula, quibus nomen suum longè latéque notificavit. *Trithem.*

Libros 11. de Gestis *Francorum* scripsit: quibus Historiam complectitur annorum 1200. ac pertingit usque ad annum 1500. Etsi verò communi multorum Historicorum vitio laboret, ut in rebus patriis, & inprimis suorum temporum, affectui aliquantum indulgeat; quo nomine de eo conqueritur *Ludovicus Vives*: non tamen audiendus est *Jacobus Mejerus Balliolanus* libro 17. rerum *Flandricarum*; ubi Scriptorem frivolum appellat. Sed gravius illud, quòd universè de Historicis *Gallicis* addat, *Res suas Galli non majori solent scribere fide, quàm gerere*, Nempe nimius amor patriæ fecit, ut, dum suos à *Francis* Historicis accusatos purgare nititur, minùs rectè de præstantissimâ, sed inimicâ *Francorum* gente judicaret. Unde etiam est, quòd idem paullo ante *Ludovicum Gallie* Regem, non dubitet *diabolicum omninm Discordiarum satorem* nuncupare. Nec tamen in rebus externis nimium *Gaguino* tribuendum videtur. De quo ita *Jovius* in Elogiis: *De fide* (in rebus *Gallicis*) *illi viderint, quorum interest incorruptam rerum memoriam ad posteros transmitti. Nam in his, qua ad* Italiam *pertinent hujus tempestatis usque adeò insolenter, & pingui stylo, cecutire solet, ut, qui nulla orationis ornamenta in eo conspiciunt, passim in ejus imprudentiam stomachentur. Voss.* de Hist. Lat.

Dum vulgares sequitur Commentarios provinciali scriptos linguâ, ineptos prorsus & multis locis falsos, ipsis etiam *Gallicis* Scriptoribus attestantibus, fides ejus subinde vacillat. Ita ferè *Mejerus* Annal. *Flandria* lib. 17. ad annum 1473. addens *solere Gallos res suas non majore scribere fide, quàm gerere. Val. Andreas* in Bibl. Belgic.

Robertus Gaguinus non ita pridem habitus fuit magni nominis, dictione tamen, quàm scriptis vendibilior: verùm suo sæculo: nunc vix inter *Latinè* loquentes reciperetur. *Erasm.* in *Ciceroniano*, p. 167.

Alter *Salustius* ac *Livius*, prudentissimusque Historiographus vocatur *Erasmo* in Epistolâ ad *Gaguinum*, quæ ejus Historiæ subjungitur.

Eruditus *Gaguinus* non modo in probatis Authoribus versatus erat, sed etiam Disciplinarum scitu maximè dignarum absolutissima notitia ornatus erat. Hujus testes sunto tres illius libri de *Arte Poetica*: liber de *Conceptione Virginis* quem *Latinè* scripsit: deinde verò in *Gallicum transtulit*, adversus *Vincentium* de *Castello-novo*; liber de *misera hominis conditione*, cum tanta multitudine. *Orationum* & *Epigrammatum* quæ totidem præstantis ejus ingenii argumenta ministrant. Sed dum de insignibus ingenii ejus fœtibus mentionem facio, ejus *Annales Gallia* oblivisci non debeo, quæ eorum sunt potissima pars. In hoc excellenti libro percipitur Historiæ sensus in sua puritate; In hac relucet *Styli Romani* majestas inter ordinem & fidelitatem narrationis, ibique de palma cum celeberrimis Veterum

terum operibus certat: Cujus etiam rei Erasmus hoc testimonium ferre voluit. *Gall. hactenus.*

Ille Robertus
Exequat sermone soluto
Stemmata Francorum, *& decus, & fera prælia Regum.*
Iam nihil est quod Gallia *doctos*
Invideat Latio; *suus ipse contigit alter*
Livius, *ac* Salustius *alter.*

Is. Bullart. dans Acad. des Sciences.

Extant Annales Rerum Gallicarum lib. 11. *Par.* 1577. *Francof.* 1580. alia Opuscula, *Paris.* 1598.

Hoc ejus Epitaphium *Lutetiæ* in Templo *Matburinorum*, auctore, ut volunt, *Fausto Andrelino*:

Illustris Gallo *nituit qui splendor in orbe,*
Hic sua Robertus *membra* Guaguinus *habet:*
Si tanto non sæva viro Libitina *pepercit:*
Quid speret docti cætera turba chori?
Phil. Labbe in Thes. Epitaph.

PHILIPPUS BEROALDUS, Senior.

NAtus fuit *Bononiæ* anno 1450. Id. Nov.

Fuit è summis, sui seculi viris, Lectionis penè infinitæ; sed in quo subinde judicium desideres. Indignus tamen, qui *maximè garrulus*, & *verbosissimus Interpres* dicatur à *Floride* in Apologiâ adversus LL. Calumniatores. *Voss.* de Hist. Lat. Clar. A. D. M D.

Beroaldum inter nobiles *Grammaticæ* Professores summi nominis celebritate, & incredibili Auditorum frequentiâ *Bononiæ* docentem, externa præsertim Juventus effusè mirabatur, quum ex multâ lectione, felicique memoriâ, abstrusæ doctrinæ opes venusto oris gestu proferret, & interpretando intacta ab aliis avidè sectaretur. Cupiebat in obscuris Authoribus lucem dare, & rancidæ vetustatis vocabula jam planè repudiata à sanis Scriptoribus, in usum *Romanæ Linguæ* revocare, uti apparuit ex *Commentariis* in *Asinum Aureum Apulei*, cujus familiaritate, horridum eloquentiæ genus, perversâ quadam libidine indùerat, ita ut honestæ aures illud asperum impuræ novitatis mirari primò, & mox admittere cogerentur. *Paul. Iov.* in Elog.

Non adeò morosus est Junior *Philippus Beroaldus*, & longè melior Poëta, quàm *Philippus Beroaldus* Senior, qui & ipsi versus scripsit, qui & passim leguntur: Sed de hoc nihil sanè nisi miram hominis facilitatem penè ingenio & judi-

Digitized by Google

cio deſtitutam afferre poſſum; præſtitiſſet ille aliquid in *Phaleciis*, ſi ſibi temperare, quàm indulgere maluiſſet. At junior *Beroaldus* promptam,ac paratam habet ubique facultatem; Sed *Lyricis* ille magis, quàm alio ſcribendi genere delectatur, ex quibus & laudem aſſequitur,tametſi in his interdum ſibi nonnihil indulgere videatur. *Lil. Gyrald.*

Eraſmus in *Ciceroniano* ſuo cùm *Patrem* dixiſſet hominem de literarum ſtudiis præclarè meritum; *Iuniorem* tamen (ut inquit) in *Ciceronianorum* Catalogum citiùs receperit; quanquam is perpauca miſit in literas. Sanè filius non tantus erat Sectator reconditorum verborum.

Beroaldus homo, ut illa tempora ferebant,neque indoctus, & minimè malus. *Lipſ.* l. 3. Var. Lect. c. 23.

Angelo Politiano Philippus Beroaldus, vir doctus & acutus; quod Commentariis in *Apuleium*,*Propertium*, *alios*, ſatis oſtendit. Sed parum tamen viri illi, quamvis præſtantiſſimi, ad penitus abolendam barbariem, valuerunt, donec *Germani* tandem aliquot ſuccrevere, quorum auſpicio & ductu plurimi veterum libri à mendis, quibus obſeſſi fuerant, prorſus liberati ſunt. Nec quiſquam, opinor, hanc *Genti* noſtræ laudem ereptum ibit. *Gaſp. Sciop.* 6. de Arte Critic. p. 6.

Picus Mirandulanus ipſum *Bibliothecam vivam*, *ambulans Muſeum* vocare non dubitavit; quo elogio aliàs *Longinum* Rhetorem *Ennapius* dignatus eſt. *Konig.*

Philippus Beroaldus vir Dictionariis quibuſdam addictus fuit, è quibus ſua eruit omnia, ſegniſſimus in *Apuleium* oſcitat. Hujus ſi vellem enarrata omnia perſequi, magni voluminis liber emittendus eſſet. Meras ſcripſit in *Servium* calumnias, non Correctiones. *Claud. Verder.* in Autor. Cenſione.

Philippus Beroaldus Bononienſis,initio ſeculi decimi ſexti clarus, ut variâ omnino eruditione, ita quoque poëticâ, cujus etiam laudes Scripto explanavit---- In *Epicis* minus aſſurgit. *Borrich.* de Poet. p. 95.

* Hic Auctor inter Hæreticos primæ Claſſis rejicitur in *Ind. Madritienſi* edit. ann. 1667.

Opera ejus partim vinctâ,partim ſolutâ oratione de variis argumentis ſcripta, *Lugduni* & *Pariſiis* 1499. & 1529. fuerunt edita.

Obiit anno 1504. Sepultus *Bononiæ*, ubi hoc ejus Epitaphium:

Philippo Beroaldo,ſeniori,*Civi* Bononienſi, *viro omnium quos ætas ſua tulit eruditiſſimo,atque eloquentiſſimo,eidemque humaniores literas* Patmæ, Lutetiæ, *atque in Patriâ ſummâ cum ingenii laude, atque audientium admiratione profeſſo*,Phil.& Vinc.*filii Hæredes ex ipſius teſtam. P. P. vixit annos* LI.*menſes* VIII.

ACCIUS SYNCERUS, ſive JACOB. SANAZARIUS.

Clar. A. D. M D. NEapoli natus, Patre equeſtris ordinis viro claro inter ſuos & luculentarum facultatum. Hic *Accius* prius vocabatur *Iacobus Sannazarius*, quod nomen

Digitized by Google

men gentilitium mutavit jam adultior. Is propter doctrinam, facundiam insignem, morumque facilitatem *Ferrando Arragonum* Regi factus est amicus, & inter charioteos aulicos & familiares receptus, cujus amicitiam singulari fide & constantiâ coluit quamdiu vixit. Expulsum enim *Neapoli* Regem in *Galliam* usque exulem secutus est: unde revertus ab eo multis honoribus; & beneficiis affectus est. At inter aulica munia, seriasque occupationes, non desiit bonas sequi *Musas*, & doctissimis lucubrationibus augere, & promovere Rempublicam Literariam: potissimum illo insigni Poemate *de partu Virginis*: in quo de perfectione Poëseos videtur cum antiquis decertare. Composuit & lamentationem de Morte *Christi*, & Eclogas aliquot, & *Epigrammatum* perfectissimorum librum *Boissard.* in Icon.

Accius Syncerus Sannazarius, *Neapolitanus*, initio seculi decimi sexti clarus, Poesin *Latinam* ad illud fastigium evexit splendore ingenii, imitatione optimi cujusque Veterum, aptâ fictionum Poeticarum inventione, & acumine, ut paucis admodum ex eo tempore altius eniti concessum sit. Clauditur tumulo ad *Pansylypum*, vicinus cineri *Virgiliano*, ut qui arte pares, & studiis, etiam monumentis conjungantur. Docet vel Epos illud illustre, quod de *Partu Virginis* libris tribus complexus est, nihil fere illius versibus inveniri castigatius ----Ad summam, digna omnia *Sannazarii*, quæ Poeseos Candidatis attentè legantur, ita ubique in quocunque argumento regnat: cultæ ejus Eclogæ faciles & numerosi elegi, arguta epigrammata, & libera. *Borrich.* de Poet. p. 105.

Scripsit, tanquam ambi dexter, *Ethrusca* simulatque *Latina* carmina, pari lepore saleque, arridentibus utrinque Musis, quum multo felle odii subamarus præpilata jacula Jambis intorqueret; aut amorum suorum dulcedine resolutus, tenerrimè lasciviret. Gravi autem & sacro Poemate, *de Partu Virginis*, viginti Annorum limâ perpolito, summum decus frustra expectasse videri potuit: quum illæ quæ juveni exciderant, *Piscatoria eclogæ* publico exceptæ plausu, reliquorum operum famam oppressérint, ita, ut eam publici tanquàm iniqui judicii querelam aperto cum pudore, nec tamen sine tacitâ voluptate devoraret. *Paul. Iov.* in Elog.

A *Pontano* nonnulli profluxere, tum in Poeticâ, tum in Arte Dicendi celebres. Unde & *Pontani* Academia nunc vulgo, ut *Trojanus Equus*, dicitur, in quâ nunc senescit, ni potius floret, *Accius Syncerus Sanazarius*, cujus ingenii exquisita quædam monumenta legi, & in primis *Piscatorias Eclogas* nonnullasque *elegias & epigrammata*, in quibus quæ data sunt omni laude digna, alia præterea ejus præter vernacula non vidi, & quosdam *Virginei Partûs*, ut ipse appellat, Heroicos: In quibus, ut sic dicam, *statarius* Poëta videri potest. Non enim verborum volubilitate fertur, sed limatius quoddam scribendi genus consectatur, & lima indies atterit, ut de illo non ineleganter dictum illud *Apellis* de *Protogene Pontanus* usurpare solitus esset, *eum manum de tabulâ tollere nescire*. Præter diligentiam curamque *Accii*, acerrimum quoque ejus judicium, & numerorum scientiam in poëticâ facultate cognoscimus, quare ejus reliqua, quæ condidit summopere desideramus, quæ longius ille jam ætate provectus supprimit.

Digitized by Google

Quare non satis mirari possum virum quendam alioqui eruditum desiderare in *Pontano*,& si diis placet in *Sanazario Christianam* elocutionem , hoc est barbaram. Sed hic cum suâ censurâ quâ homines *Italos* perstringit, non diutiùs permanebit. *Lil. Greg. Gyrald.*

Pontano successit *Accius Syncerus*,qui *Partum Virginis* matris mirè felici carmine descripsit, cui supra modum applausum est à *Romano* Theatro. Testantur hoc abundè *Leonis* & *Clementis* Brevia (sic enim hodiè vocant) tum *Ægidii Cardinal.*addita præfatio,ne cæteros commemorem : nec sine causâ tantopere placuit. Mihi certè magnâ cum animi voluptate perlectum est opus utrumque Nam & *Eclogas* scripsit *Piscatorias.* Quis autem talem Indolem in Juvene Patricio non exoscularetur? Hoc nomine præferendus est *Pontano*; quòd rem sacram tractare non piguit, quod nec dormitanter eam,nec inamœnè tractavit.Sed meo quidem suffragio plus laudis erat laturus,si materiam sacram tractasset aliquantò sacratiùs. *Erasm.* in Ciceroniano, p. 105.

Sannazarius tersus Poëta, & optimæ inventionis,Lectione dignissimus. *Scaliger.* 1. p. 131. 132.

Accius Syncerus Sannaz. tantâ elegantiâ atque eruditione,ut cum ipsa antiquitate certare possit. *Barth.* ad *Nemesianum* Eccl. p. 115.

Poëticâ laude floruit præ mortalibus sui ævi. Sed quid sui ævi? Quid si Neapoli majorem gloriam attulit *Sannazarius*, quàm *Statius Papinius*? Non erit iniquus censor qui hoc censeat. *Ludov. de la Cerda* in *Zan.*

Parcus & amarulentus alienæ eruditionis laudator. *Thuan.* ad ann. 1553. l. 12. Hist. p. 253.

Jes. *Rapinus* fatetur miram esse puritatem styli Sannazari, sed ait fabulæ ejus constitutionem in *Poemate* de *Puerperio* omni prorsus elegantiâ carere, ejusque dicendi modum cum argumenti dignitate nullam proportionem servare. Alibi dicit satis illi Poetæ fuisse *Virgilianas* Phrases exscribere , ingenii ejus acumen nequaquam exprimendo : Eum quidem elati illius cothurni aliquos habere characteres,sed non satis frequentes ; Eum in proprium genium relabi, & inter vanos servilis imitationis conatus, nativi sui ingenii passim indicia prodere.*Rapin.* Reflex. peculiar. in Poeticam. 2. parte, Reflex. 13. & 16. Gall.

In Carmine Sacro,ne semel quidem *Christum* aut *Jesum* nominare ausus est, offensus, ut puto, parum Latinis auribus tritis nominibus. Similiter Vaticinia de *Christo* prolaturus,non *Esaiam*, non *Davidem*, sed *Proteum* ea canentem inducit in antro *Iordanis. Scipio Gentil.* in not. ad Epist. *Pauli* ad *Philem.* p. 40.

Carmina ejus ex parte habentur Tom. 2. *Delit. Ital.* p. 602.

Sepultus est juxta Villam *Mergillinam* in Templo *Deiparæ Virgini* ab se dedicato. Marmoreo autem tumulo *Bembus* hoc Carmen inscripsit:

Da Sacro Cineri flores : hic ille Maroni
Syncerus, *Musa , proximus, ut tumulo.*
Paul. Jov. in Elog.

JOAN.

Digitized by Google

JOANNES LUDOVICUS VIVES.

H *Iſpanus, Valentiæ* natus, claruit anno 1500. *Mariæ Henrici* VIII. primogenitæ Præceptor datus eſt: Verùm ob improbatum Regis divortium, iram ejus vix evaſit, in liberâ cuſtodiâ per ſex menſes detentus, poſtea in *Belgium* ſeceſſit; Obiit anno 1536. *Gul. Cave* Cartophyl. Eccleſ. Clar. A. D. M D.

Ioannes Ludovicus Vives, Valentinus, natione *Hiſpanus*, ſapientiæ illius veræ, non humanæ ſolùm, verùm etiam divinæ in omni vitâ ſtudioſiſſimus, quam & ſummâ cum laude eloquentiæ & virtutis plurimum illuſtravit lucubrationibus de eâ editis, & doctè prorſus & accuratè conſcriptis, probatus vir, induſtriâ, patientiâ, labore, animique magnitudine: Cujus immortalis famæ gloria, idque meritò, quod ad ſapientiæ cultum in omne ævum vivet perpetuò, magno ſui deſiderio bonis omnibus relicto, obiit *Brugis Flandrorum*, an. 1541. *Boiſſard.* in Icon.

Ludovicus Vives, vir ut variæ doctrinæ, ita ſapientiæ propè incomparabilis. *Voſſ.* Epiſt. præfix. Art. Grammat.

Ludovicus Vives, vir longè eruditiſſimus, ac præclariſſimi judicii. *Barthius* in Adv.

Judicium ejus celebratur, quo inter III. viros illos R. P. conſtituendæ *literariæ* ejuſdem tempeſtatis excelluit, ut Budæo ingenium, *Eraſmo* dicendi copia, *Vivi* judicium tribueretur. Teſtantur id libri de *Corruptis diſciplinis*, quibus in *Artium* abuſus egregiè ſtylum ſtrinxit: ut & *Epiſtola* ad *Fortem*, barbaros *Sophiſtas* exagitat. Ita *Theologiæ* ſtudio ſeſe dedidit; ut ſui ſæculi *Theologos* adæquaret. Fidem faciunt docti illi *Commentarii* in *Auguſtinum* de *Civitate Dei*: quæque de *bello Turcico*, De *officio Piæ Matronæ* ſcripſit. In *Senecâ* emendando *Eraſmum* adjuvit, & *Adagiis* colligendis. Doctus certè & eruditus ſæculi ſui *Criticus*, ſcriptis, & eruditionis famâ perpetuò victurus. *Biblioth. Hiſpan.*

Eſt apud nos *Ludovicus Vives, Valentinus*, nondum opinor vigeſimum ſextum egreſſus annum, ſed in nullâ Philoſophiæ parte non ſupra vulgum eruditus, tum in bonis literis, atque etiam in dicendi ſcribendique facultate eò progreſſus, ut hoc ſeculo vix alium norim quem auſim cum hoc committere. Nullum eſt argumentum in quo non exercuit ſtylum. Nunc *Veterum* exemplum referens declamat; ſed tantâ dexteritate, mihi crede, ut ſi titulum adimas, putes rem non hujus regionis, nec hujus eſſe ſæculi, magis autem feliciſſimis ac illis *Ciceronis* ac *Senecæ* temporibus natam, quibus *Cognis & Apiciis* aliquanto plus erat eloquentiæ, quàm nunc eſt iis, qui videri volunt *Orbis* Magiſtri. Artis obſervantiſſimus eſt, ſed ejus affectationem ita diſſimulat, ut, neges rem adumbratam agi. *Eraſm.* l. 19. Epiſt. 101.

Equidem nec ingenium nec eruditionem in *Ioh. Lud. Vive* deſidero: adeſt illi parata ſententiarum ac verborum copia, cumque fuerit initio duriuſculus, indies magis ac magis in illo matureſcit eloquentia, quem ſi nec vita nec ſtudium deſtituerit, bona ſpes eſt, fore ut inter *Ciceronianos* numeretur. Sunt enim, quibus

bus ſcribendi conatus juxta *Mandrobuli* morem, ut habet proverbium, ſuccedat. Hic quotidiè vincit ſeipſum,& habet ingenium ad quidvis verſatile, eóque ad declamandi facultatem unicè compoſitus. Aliquot tamen *M. Tullii* virtutes nondum abſolvit, præcipuè jucunditatem dictionis & mollitudinem. *Eraſm.* in *Ciceroniano.* p. 185.

Hac in re *(de defectibus in informanda juventute, & corruptelis ſtudiorum)* laudabilem operam præſtitit *Ludovicus Vives*,qui non ſolùm de Tradendis Diſciplinis, ſed & de cauſis corruptarum Diſciplinarum aureolos planè ſcripſit libellos, plenos bonæ frugis, ac diligentiſſimè omnibus doctis legendos. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhiſt. pag. 313.

Joannes Ludovicus Vives multas nobiliſſimas lucubrationes doctè prorſus & accuratè conſcripſit, in quibus ſummam eloquentiam cum abſolutiſſimâ eruditione & *Chriſtianiſſimâ* pietate conjunxit. *Sixt. Senenſ.*

Quantæ *doctrinæ* & *Lectionis* vir fuit,docent,tum alii ejus libri plurimi, tum etiam *commentarii* ejus eruditiſſimi in *Auguſtini* libros *De Civitate Dei*, quos tunc conſcripſit cùm *Eraſmus Auguſtini* Operum omnium emendationem inſtitueret,& libri illi quinque De *Tradendis Diſciplinis*, doctrinâ, eruditione, ſapientiâ rarâ refertiſſimi. *Neander*, part. 1. *Geograph.*

Ludovicus Vives, rarum *Valentiæ* decus propterea quòd & declamator egregius, & Philoſophus magni nominis & multis rebus eminentiſſimus eſt habitus. *Quenſtedt.*

Joannes Ludovicus Vives ſolicitatus à *Cardinali Wolſæo*, *Angliam* viſitavit, ibique *Oxonii Juris Civilis Doctor* creatus eſt, inque *Collegio Corporis Chriſti* morabatur: Quô decedente doctior nemo (inquit *Paulus Jovius*) in *Hiſpaniâ* ſuperfuit: Doctrinæ columen, decuſque vitæ. *Gul. Crovv.* Elench. Scriptorum in S. Script.

In Re Criticâ ſæpiſſimè lapſus eſt *Joan. Lud. Vives*, teſte *Gerard. Joan. Voſſio.*

Vives fallitur, dum in libello quodam *Lucanum Virgilio* præfert; ſed librum de *animâ* compoſuit Patri meo *Jul.Scaligero* valde laudatum. *Scaligerana 1.*

Vives,de *Gellio* malo animo judicavit, ſed tamen benè; de *Diodoro Siculo*, idem malè judicavit. *Vives* fuit doctus:quæ ſcripſit in *Auguſtinum* ſunt optima, ſi ſpectemus illud ſæculum; ſed ſi noſtrum, nihil eſt: fuerunt aliqui *Luſitani*, docti, pauci *Hiſpani. Scaligerana 2.*

Si *Latinæ Linguæ* puritatem excipias, benè literatus *Ludovicus Vives. Stephan.* Epiſt. Dedicat. ad *Aul. Gell.* Noct. Attic.

Ludovicus Vives, *Valentinus*, vir quidem doctus, ſed nimiùm ſæpè inſolens & elatus, quippe qui *Auguſtinum* docere præſumit. *Joan.* Card. *Bona.*

A Natura judicio ſolido ingeniique vi mirifica inſtructus præclaris hiſce dotibus omnem animi contentionem neceſſariam ad felicem in Literarum ſtudio ſucceſſum addidit; quarum tam univerſalem notitiam ſibi comparavit, ut maximos celebertimarum Academiarum *Europæ* Magiſtros in ſui admirationem rapuerit. Quicquid dicant illi qui in ipſum ſuſpicionem commovent, quod quibuſ-

Digitized by Google

quibuſdam locis magni illius Eccleſiæ Doctoris (nimirum D. Auguſtini) ſententias alteraverit, diffiteri nequeunt quin illis alibi lucem fœneraverit, quæ earum ſanctitatem & profunditatem conſpicuam reddit. *Iſaacus Bullart.* Acad. Scientiarum. Gall.

* *Ludovici Vivis Valentini* Annotationes in S. *Auguſtinum*, niſi expurgentur, prohibentur in *Indice Tridentino.*

Extant Opera omnia *Brug.* 1553. *Baſ.* 1560. 2. Tom. fol.

In hunc Autorem *Nicolaus Borborinus* hoc *Epigramma* ſtruxit:

Ingenium, corpus, mores, facundia, candor,
Et ſtylus, invicto quo velit eſſe, vales:
Hæc pretioſa ut ſint; tamen iſto nomine Vives:
Nil tibi tè dignum fata dedere magis.

JACOBUS FABER.

Clar. A. D. MCIIL.

S *Tapulenſis*, vixit 101. annos, purus ab omni contagione muliebri. Obiit anno Dom. 1537.

Erat is ad *Stapulas* maritimum *Picardiæ* pagum ex ignobili familiâ natus, cultumque ingenii, quem illa tempora ferebant, inter aniles ſophiſtarum nugas & ineptias apud *Pariſios* acceperat. Sed hanc fortunæ tenuitatem generosâ planè indole ſuperabat. Cùmque pro ſolerti, quo pollebat, judicio aliquid in literis majus, omninò & præclarius eſſe ſentiret, quàm quod antè à Barbaris illis & imperitis præſtitum eſſet; partim ſuo impulſu, partim eruditorum hominum, qui tum in *Italiâ* florebant, exemplo & æmulatione incenſus, totum ſe in illius boni cognitione & ſcientiâ collocavit; eo eventu, ut & ipſe perfectiſſimè doctus evaderet, & alios aptiſſimâ deinde methodo facilitateque doceret: non voce tantùm & prælectionibus, verùm & ſcriptis, quibus ad univerſam *Ariſtotelis* doctrinam, Matheſeoſque partes omnes planum & facilem poſteris aditum patefacit. *Scævol. Samarthan.* in Elog. *Gallor.*

Ab hoc homunculo genere ſtaturâque perhumili, ſed ab ardenti ingenio cum Optimatibus haud dubiè conferendo, totius *Galliæ* juventus ad cultarum literarum ſtudia alacriter excitata eſt. *Faber* enim *Ingeniorum* appellari volebat: quum in omni ferè doctrinæ genere ad docendum aptiſſimus haberetur. Defuit in eo, dum ſcriberet, illa *Latini* Sermonis puritas, quæ diu, aut neglecta apud externos, aut parum accuratè quæſita, non magnopere fervida ingenia delectabat. Scripſit Commentarios in *Aſtronomicis*, juventuti perutiles, & Scholia in *moralem Philoſophiam* perdiſcentibus opportuna: ætate autem confectus, quum ſacras literas attigiſſet, à *Lutherana* doctrinâ non procul abfuit, ita ut in eâ ſuſpicione ſenex moreretur. *Paul. Jov.* in Elog.

Jacobus Faber, celebertimus noſtri ſeculi Philoſophus, *Belgica*, quinimò totius *Galliæ* unum decus. Primus apud *Gallos* (ut *Cicero* apud *Romanos*) Philoſophiam

phiam rudem adhuc & impolitam cum eloquentia junxit. Est in dicendo sublimis, in sententiis gravis, in attentione exquisitus, in compositione diligens ac curiosus. *Trithem.*

Vir probus est *Faber*, eruditus, humanus, denique vetus etiam amicus *Erasm.* Epist. l. 2. Epist. 24.

Vir pius & doctus, sed qui Theologicè dicere maluerit, quàm *Tullianè*. *Idem* in *Ciceroniano* p. 168.

Iacobus Faber, Stapulensis Sorbonicus Doctor, mole exiguus, ingenio maximus ex seipso natus. Divinarum humanarumque rerum callentissimus. *Hofman.*

Fabrum literis renascentibus facem prætulisse ait *Thuanus* Histor. l. 17.

Jacobus Faber tum in *Aristotelem* scripsit, tum *Dialecticam* ipse composuit. multaque ex receptis suo ævo Opinionibus tanquam ex cœno trahit. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. l. 4.

Anno 1503. magnum in *Matheſi*, in *Philoſophiâ* tamen inprimis, nomen sustinuit *Iacobus Faber Stapulensis. Voss.* de Mathem.

Jacobus Faber Stapulensis, Celeberrimus Philosophus, ac literis Divinis & *Humanis* apprimè excultus, sed nonnullis novitatibus affectus, quarum causâ resectus fuit à corpore *Sorbonæ*, &c. *Spondan.* ad ann. 1523. Num. 15.

Hic ille *Faber Stapulensis* est, humili quidem patriâ ortus humili contemptoque corpore homuncio, verùm vir animo excelso, atque divino: Philosophus, non, ut illa ætas volebat tenebricosus, sed sincerus, tradens ea, quæ perspicuitatem lucemque adferunt in explicandis doctissimis Philosophorum Sententiis. Nulla *Philoſophiæ* pars erat, quam ille probè non callebat, promptè & dextrè aliis non tradebat, barbaris illis verbis, sententiis ac axiomatis, quæ nisi à barbaris intelliguntur, explosis. In *Metaphyſicis* ea, quæ *Christiana* Philosophiæ consona, sæpè suis inculcabat. *Jac. Verhebiden.* in Elog. Theol.

Equidem certè Commentarium ejus in *Ethica Aristotelis, Parisiis* anno *Christi* 1504. h. e. ante hos annos centum & quadraginta duos editum, pro erudito agnosco: quippe qui optimis è *Plutarcho, Plinio, Herodoto, Halicarnasseo, Curtio, Tacito, Iustino, Laertioque*; sententiis ita est undique exornatus, & versus è *Virgilio, Ovidio, Horatio, Iuvenali, Hesiodo*, aliisque Poëtis adeo eleganter atque concinnè huic materiæ accommodatos habet, ut mirum sit isto, tam corrupto rei literariæ sæculo, ejusmodi scriptum potuisse nasci. *Henr. Iul. Scheurls*, Bibliograph. Moral. Impress. in 8°. *Helmstad.* 1686.

* *Iacobi Fabri* Opera sequentia. Commentaria in Evangelia: In Epistolas S. *Pauli*: In Epistolas Canonicas: De tribus *Magdalenis*: Item in *Psalmos*; tandiu prohibita sint, quandiu ab alicujus *Universitatis Catholicæ* facultate Theologicâ, vel jussu inquisitionis Generalis emendata in lucem prodierint. Index. Romæ Impress. anno 1681.

Extant in Epistolas Canonicas Commentaria 8. *Basil.* 1527. 8°. *Antverp* 1540. 1568.

Extant in Epistolas Pauli Comment. fol. *Paris.* 1515. 1517. 1531.

Extat

Extat Pſalterium quintuplex Latinè, continens quinque Verſiones Pſalterii *Davidis*, *Pariſ.* 1509.

Hoc ejus Epitaphium : *Simone Vallamberto* Autore:

Hâc quicunque urnâ Fabrum *putat eſſe ſepultum*,
Errat; cœleſtem non tegit urna virum.

Aliud *Georg. Buchanano* Auctore:

Qui ſtudiis primus lucem intulit omnibus, artes
Edoctum cunctas hac tegit urna Fabrum.
Hen tenebræ tantum potuere extinguere lumen?
Si non in tenebris lux tamen iſta micet.

RAPHAEL MAFFEUS VOLATERRANUS.

ITalus, *Volaterris Hetruriæ* Urbe natus eſt. Obiit *Volaterris* Anno Dom. 1521. annos natus pluſquam ſeptuaginta. Clar. A. D. M D V.

Hic *Raphaël* primos ætatis annos ſtudiis bonarum diſciplinarum impendens, in virum doctiſſimum evaſit; quod ejus ſcripta ſatis teſtantur. Vir fuit habitu corporis venuſto, facundiâ elegante, & morum gravitate vitæque ſanctimoniâ clarus. Ejus opera præcipua hæc citantur. Commentariorum Urbanorum libri triginta octo--Oeconomicum *Xenophontis* ab eo interpretatum—De Principis & Ducis Officio lib. 1.—Monodia ſeu funebris Oratio *Gregorii Nazianzeni* latinitate donata--Inſtituta Monachorum---*Procopii Cæſarienſis* de Bello *Perſico* & *Vandalico* lib. 2.---De fide *Chriſtianâ* lib. 10. ---*Baſilii* Oratiunculæ decem. Et alia quædam ex Græcis Theologis, quæ in Latinum ſermonem tranſtulit magnâ cum laude, & reconditæ eruditionis adprobatione. Vixit inter ſuos quietè, & præcipuâ admiratione virtutis. *Boiſſard.* in Icon.

Fuit hic Vir infinitæ propè lectionis, quippe qui diſciplinas omnes in acervum conjecerit, utili potiùs in alienâ deſidiâ, quàm ad explicatæ doctrinæ decus nobili opere: non multo enim cum ſale, & ſine ornamento *Latina* Orationis, cuncta aſtricto ordine ita digeſſit, ut alibi quærenda legentibus indicare videatur. Ea verò, quæ de *Principibus* ætatis ſuæ ſcripſit tanquam timido ore carptim enarrata, rerum ſuperiorum haud dubie fidem elevant: oſtenduntque ea omninò certâ veritatis luce carere, quæ inter adulationem & metum nec præſentis nec futuræ ſpe laudis, intempeſtive publicantur. Sed multum herclè debemus ingenuo gratuitoque labori, quo hic integritate vitæ vir optimus, delicatis rerum noſcendarum compendia demonſtravit, & *Procopium* de *Perſico*, atque *Vandalico* Bello, ſincerè potiùs quàm ſplendidè convertit. *Paul. Jov.* in Elog.

Vir multæ erat doctrinæ, & induſtriæ: ſed qui tamen non ſatis magnam

Digitized by Google

Græca linguæ notitiam fuerit adeptus: quod multa adeo perperam ab eo versa ostendunt: ut omninò aberret *Iovius*, cùm ab eo *Procopium* de Bello *Persico*, & *Vandalico* sincerè potiùs, quàm splendidè conversum ait. Præterea condidit *Urbanorum Commentariorum* libros 38. quos *Julio* II. Pontifici inscripsit, atque *Urbanos* vocat, quia in Urbe *Româ* conscripsit. Ex mille amplius utriusque linguæ *Auctoribus* eos se congessisse, ipse ait. Tribus verò Tomis distinxit, quorum primus *Geographiam* veterem continet: alter *Anthropologiam*, sive Viros illustres: tertius *Philologiam*, sive *Artium* rudimenta. Itaque in Præfatione ad *Julium*, opus hoc παντοχεῖον appellat, quasi quo omnia comprehendantur. *Voss.* de Hist. Lat.

Bona eruditorum pars ei defert mediocrem eruditionem, cùm nihil, quàm aliena hinc inde in sua immensa volumina transtulerit: in *Græcis* vertendis vel pueriliter persæpè lapsus *Florid. Sabin.* in Apol. adv. LL. Calumniat.

In *Græcis* parum versatus *Raphael Volaterranus*, fucatam eruditionem ostentat, & dum *Interpretem* se gerens supra seipsum assurgit, quæsitâ laude cecidit. *Huet.* de Clar. Interpret.

Raphaël Volaterranus, variæ vir eruditionis ac latè patentis---Author magnam sanè diligentiæ laudem meritus. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl.

Hic Vir quamvis admodum celebris nullius omnino artis valde peritus erat, sed in Translationibus miserandus erat, quia Græcæ linguæ ignarus erat, adeo ut perpetuò, totidem illæ sint indigestæ farragines, in quibus tamen animadvertitur ostentatio, insulsaque eruditionis speciositas. Scriptorum peritia vel in ipsorum erroribus agnoscitur; Sed *Volaterrani* lapsus adeò pueriles sunt, ut similis ferè censeatur pueris qui solent loqui nescientes quid sibi velint. *Eruditorum Judicia* per Dominum *Baillet.* Paris. 1685. *Gall.*

Bibliographus Anonymus ait in illo Opere (*Commentariis* nimirum) plurimum non esse ponendum; ineptiis & quisquiliis refertum esse; In illo tamen plura occurrere circa res *Italicas* quæ Authoris tempore contigerunt, præsertim verò in privatis familiis quæ scitu digna sunt, quæque nusquam alibi quàm in illis *Volaterrani* nostri *Commentariis* occurrunt. *Baillet.* ibidem.

Eruditus vir & acerrimi Judicii. *Baudius* libro 2. Epist. 8.

Extant ejus Opera *Lugduni* 1599.

Conditus est in templo *Sancti Lini* prope summum Altare, arcu marmoreo, ubi ejus Imago saxea incumbens arcæ, quæ ossa continet, posita est cum hâc inscriptione: *Scitur ad astra.* Arca marmorea quâ corpus claditur, lauream in modum coronæ triumphalis implexam habet, ubi sculptum est: ΑΠΝΟΟΣ ΠΝΟΩ. Et infra tale legitur Epitaphium:

Christo

Chriſto Servatori

Raphaeli Maffeo Gerardi Maffei *F. Doctrinâ, Pietate ac Sanctitate cum quovis antiquo comparando, ut ejus indicant opera egregia, teſtantur Africula. Vixit annos* LXX. *menſ.* XI. *di.* VIII. *obiit anno ſalutis* M. D. XXI. VIII. *Kal. Februar.* Marius Matteus *Epiſcopus* Cavalicenſis, *Fratri ſanctiſſimo P.*

FRANCISCUS XIMENIUS.

Iſntrenſis, Hiſpanus, Ordinis *Minorum, Cardinalis, Archiepiſcopus Toletanus, & Hiſpaniarum Archicancellarius*, claruit ann. 1506. obiit an. 1517. Cæſar. An. D. MDVI.

Hic univerſum Vetus & Novum Teſtamentum variis linguis in Urbe *Complutenſi* edidit, & *Leoni* X. Pontifici dedicavit. Id opus *Biblia Complutenſia* vulgò appellant. Expreſſum eſſe dicitur ex caſtigatiſſimis & vetuſtiſſimis exemplaribus, ex *Vaticanâ* & *Mediceâ* Bibliothecâ deſumptis, vel à *Venetorum* Senatu tranſmiſſis, aut aliunde, nullâ impenſarum aut laborum habitâ ratione, conquiſitis. Ab hoc *Ximenio Complutenſis* etiam *Univerſitas* fundata eſt. *Konig.*

Hic *Ducatorum* ſexcenties millenis millibus impenſis ſex tomos Anno 1515. emiſit, ita ut in *Veteri Teſtamento* textum *Hebraicum* & paraphraſin *Chaldaicam*, cum duabus Verſionibus *Latinis*, in Novo textum *Græcum*, cum Verſione *Latinâ* collocaret. Hoc opus *Leo* X. magnificis privilegiis munivit, & omnibus magnopere commendavit. Meritò autem numeratur *Opus* inter Inſtrumenta media, quibus *Deus* ſuperiori ſeculo doctrinæ Cœleſtis puritatem in lucem revocare voluit. *Alſted.* l. 32. Encyclop. c. 7.

Franciſcus Ximenes Cardinalis, & Archiepiſcopus Toletanus, ſummus omninò vir, & felici ſidere iſtis temporibus *Hiſpaniæ* datus, quibus ſingularis quidam & divinus in conſtituendis *Academiis* ardor agitaverat *Magnatum* animos. *Herman. Conring.* de *Hiſpan.*

Dignus ſanè *Franciſcus Ximenius Ciſnerus*, qui doctos inter *Hiſpanos* recenſeatur; qui ad ſummum dignitatis faſtigium ob inſignem eruditionem meritò eſt à *Regibus Catholicis* evectus. *Hiſpan.* Biblioth.

Franciſcus Ximenius Cardinalis, cujus pietati & animi magnitudini tantum *Hiſpania* debet. *Thuan.* ad an. 1552. l. 11.

Illa ad omne ævum duratura *Bibliorum* editio. *Idem* ibid.

Superius Seculum Scripturæ Sacræ verſionibus in Occidentis Eccleſia feraciſſimum fuit. Viri quidam Docti qui *Hebraicam Linguam* didicerant Bibliorum Tranſlationem ad Hebraïcum Textum ſe adornare poſſe rati ſunt accuratiorem veteri Vulgata Latina quam Beato Hieronymo aſcribunt. Hoc fuit in cauſa cur breviſſimo temporis ſpatio ingens viſus fuerit numerus Tranſlationum ab invicem ſatis diverſarum, licet Omnes ſe ad Hebræum idem autographum *Biblia* interpretari contenderent. Jeſ. *Rich. Simon.*

Cardinalis *Ximenius* non fuit omnino tam audax in novis ſuis Alcalen-

ſibus ſeu Complutenſibus Bibliis, anno 1515. excuſis, in quibus Textum quidem Hebraïcum concluſit, ſed nullam Textûs ejuſdem aliam Interpretationem adjungere auſus eſt præter *Hieronymianam*, quæ alias *Vulgata* nomine venit. Vulgaria tamen Exemplaria pluribus emendavit locis ſecundum alia Latina Exemplaria caſtigatiora, imo & quandoque juxta *Hebraicum* atque *Græcum*. Collocavit inſuper *Vulgatam* Verſionem inter Hebræum Textum & Septuaginta Interpretationem, hac ratione demonſtrare intendens in Eccleſia Occidentali nullam aliam Scripturam, ut normam agnoſci quàm Verſionem illam Latinam inter *Hebræum* atque *Græcum* à ſe collocatam. Conſilium ejus quamvis bonum & juſtum ſiniſtrè tamen Theologi complures interpretati ſunt, cui cenſuræ anſam ipſe dedit, quia hæc Biblia tribus columnis diſpoſita cum *Domino Noſtro* inter duos *Latrones* poſito comparavit; Textu Hebraïco, ex ejus ſententia, perverſum Latronem, Verſione verò Græca probum Latronem referente. Jeſ. *Rich. Simon*. Hiſt. Crit. V. Teſtam. lib. 2. cap. 20. *Gall.*

Extant *Sacra Biblia, Complutenſia* dicta, 6. Vol. *Compluti* 1515. Fol.

Hoc ejus Epitaphium, in Academia *Complutenſi*:

Condideram Muſis Franciſcus *grande Lyceum*,
Condor in exiguo nunc ego Sarcophago.
Prætextam junxi ſacco, galeamque Galero,
Frater, Dux, Præſul, Cardineuſque Pater.
Quin virtute mea junctum eſt Diadema Cucullo,
Cum mihi regnanti parvit Heſperia.

Phil. Labbe in Theſaur. Epitaph.

DESIDERIUS ERASMUS.

Clar. An. D. MDX. NAtus *Roterodami* Octob. 28. Anno 1467. Obiit *Baſileæ* 1. Julii Anno 1536. Cum anteà *Gerardus Gerardi* diceretur, poſt *Deſiderius Eraſmi* vocari maluit. *Symbolo* uſus eſt: *Cedo Nulli.*

Spiritum & vitam *Eraſmo* debent renaſcentes literæ. Gratus & acceptus ſummis Pontificibus, Imperatoribus, & Regibus. Propenſior naturâ fuit ad Jocos quàm deceret, quàm nonnunquam expediat, ut de ſe ipſe fatetur ad *Barbirium*. Multa vir tantus ſcripſit, quæ in 9. Tomos diſtributa, hodiè cum ſummo omnium ſtupore leguntur. Inter alia plura non poſtremum locum obtinent *Epiſtolæ*: In iis enim tota elucet ejus vita, in iis ejuſdem patet *genius*, ingenium, mores, eruditio, animique dotes. *Swertii Athenæ Belgicæ.*

Ut erat peregrinationis amans, pleraſque *Chriſtiani* Orbis *Academias*, magna celebritate famæ, quà docendo, quà ſcribendo, obivit; major & apud poſteros futurus, ſi minor eſſe voluiſſet. Nam ſi intra profeſſionis literariæ terminos ſubſtitiſſet, ſéque totum hiſce ſtudiis, quibus in primis videbatur, dediſſet,

dediſſet, paria fortaſſe cum primis illis *Latini* Sermonis auctoribus facere potuiſſet. At verò poſtquam Theologum agere voluit, ingenio ſiſus nimium ſibi arrogavit, & in tractandis *Sacris Literis* veterumque Patrum monumentis rigidum nimis cenſorem ſe præbuit. *Aubert. Miraus.*

Neque ego video quæ gratia ab ullo digna meritis ipſius haberi poſſit. Cujus diligentiâ, labore, aſſiduitate, & *Conſtantiâ* illius temporibus periculosâ, perfectum eſt ut libros Scriptorum Apoſtolicorum & Evangelicæ Hiſtoriæ integros puroſque habeamus. Neque meâ quidem ſententiâ ullius operæ, quæ corrigendo ultra *Eraſmicas* notationes progrediatur, locus eſt relictus. *Camerar.* in Nov. Fœdus.

Notum enim divinum *Eraſmi Roterodami* ingenium: nota incredibilis illius viri & multiplex eruditio; cum pari induſtria & dexteritate conjuncta. *Gaſp. Sciopp.* de Arte Critic. p. 6.

Eraſmus ingenioſus Scriptorum cenſor. *Lud. Viv.*

Sed acumen *Eraſmiana* cenſuræ & certitudinem, quam in *Latinis* præſtitit, in *Græcis* prorſus deſidero. *Ioan. Hales* in Not. in *Chryſoſtom.* Homil. in Hebr.

Eraſmi Epiſtolis nihil eſt ſuavius & acutius. Latinitas in illis non mala, non quidem talis, quam ad imitandum aliquis proponere ſibi debeat (hic enim antiqui Scriptores *omne ferunt punctum*) ſed nativi, extemporalis, & interdum aliquem ex rebus colorem trahens, quod accidit interdum Scriptoribus doctiſſimis, *Grotio*, *Salmaſio* ac aliis. Illi enim autores prout res ſunt, quas tractant, prout in Autores ſcribunt, à quorum lectione recentiores diſcedunt, ſtylum ſuum formare ſolent——Vaſtum hoc opus eſt variarum ejus *Epiſtolarum*, non quidem omnium; nam multæ etiamnum ineditæ ſunt, & earum multæ Manuſcriptæ in Bibliothecâ *Gudianâ* aſſervantur. Ipſe *Eraſmus lib.* 27. *epiſt.* 42. non diffitetur, multas ſibi eſſe Epiſtolas ex tempore ſcriptas & dictatas, quarum nullum ille exemplum ſervaverat; doletque multas ex illis in vulgus emanaſſe. *Cornucopiæ* meritò dixeris variarum rerum. Continentur in illo libro arcana ſtatûs, Civilis, Eccleſiaſtici, Literarii illorum temporum, facetæ nonnunquam & jocoſæ, ut ipſe fuit ingenio mirè feſtivo, e. g. cùm morem oſculandi in *Britanniâ* deſcribit, *lib.* 5. *epiſt.* 10. & jurgium ancillæ cum herâ, *lib.* 5. *epiſt.* 6. Editio Epiſtolarum illarum *Frobeniana* editione *Londinenſi* & cæteris longè melior eſt & correctior: multis enim mendis hæc poſtrema ſcatet, quanquam aliqua parte locupletior. Index huic operi ſubjectus utiliſſimus eſt. Lites in Theologorum palæſtris tum ventilatas, & quicquid in illarum hiſtoriam pertinet, illic deprehendes. Quanquam *Eraſmus* ſe medium ſemper geſſerit, ſtudium tamen partium non rarò deprehendes. Magna fuit ejus viri veneratio, & meritò quidem, ingenium excellens, vaſtum, diffuſum, fœcundum, acre, promptum, ad omnia paratum, in decus & miraculum Seculi natum. Triumphare duobus his civibus *Batavia* poteſt, *Eraſmo* & *Grotio*, quibus pares poſtera ſecula non facilè datura ſunt. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhiſt. pag. 282. 283.

Eraſmus Roterodamus primus fuit inter *Adagiorum* Collectores quod opus ipſe

ipſi ſuo tempore profectò fuit difficillimum : Nam credo illum plus laboris operæque huic Scripto impendiſſe, quàm multis aliis. Liticulam illi aliquando movit *Calius Rhodiginus*, quaſi ſurripuerit ſibi aliqua circa Adagia meditata; ſed non habet, quo jactet ſe *Rhodiginus*, quod guttulâ unâ vel alterâ hunc fontem auxerit: paucula enim ſunt quæ in opere ipſius *Antiquarum Lectionum* habentur de quibuſdam adagiis. Etiam *Verdierius* nugaciſſimus ille veterum & recentiorum cenſor, pag. 158. ungues ſuos in hoc opere figit, cui ſimilem ille ne paginam quidem ſcribere poterat. Multæ ſunt operis ejus editiones. *Frobeniana* eſt emendatiſſima. Edidit & *Henricus Stephani* è typographeo ſuo. Nova editio omnium eſt corruptiſſima, licèt cæteris locupletior: nam adjecti ſunt *Eraſmi* Chiliadibus *Cognati*, *Iunii*, & aliorum auctorum Adagia. Liber eſt, quô nemo carere poteſt Latinæ Linguæ paululum ſtudioſior. Sufficere tamen tyroni Epitome ejus poteſt, & in *Germania* & *Amſtelodami* nitidior edita. In quâpræterea laudandum eſt, quòd *Adagia* ſuis ſub titulis ponantur, quod non fit in magno opere, ubi Index ſupplet locorum communium titulos. *Idem* ibid. p. 251.

At *Eraſmi* quanquam fere extemporaliter, & ab occupatiſſimo ſcriptæ *Epiſtolæ* mihi ſupra modum placent. Præter eruditionem enim, eloquentiam, & tam in literis, quàm in quibuſvis aliis rebus prudentiam, quam continent. *Lutheranæ* etiam ſectæ initia, ali ſique res tradunt: quas neſcio cur Auctor ſecundùm temporis ordinem, qui in literis edendis omninò neceſſarius eſt, non digeſſerit: ſed ejus rei cauſas ſe habuiſſe dicit, *Roland. Mareſ.* epiſt. l. 2. epiſt. 1.

Inter recentes, qui multa egregiè ſcripſerunt nemo meâ ſententiâ *Eraſmum* præceſſit, ſive judicium, ſive eruditionem, ſive eloquentiam ſpectes, quem non verear cum quovis antiquorum conferre: qui ſi totâ vitâ cum Theologis quibuſdam & *Monachis* conflictatus non fuiſſet, meliora etiam quàm edidit, Orbi communicare potuiſſet; & ſi tam mordax, aut in quibuſdam tuendis tam pertinax non fuiſſet, nihil in eo viro illa ætas quod deſideraret, habuiſſet. *Roland. Mareſ.* ibid. Epiſt. 26.

Quidam intra *Novi* ſolius *Teſtamenti* cancellos ſuam in interpretando induſtriam explicuerunt, quorum facilè, meo judicio, princeps eſt *Deſiderius Eraſmus*: is eâ felicitate hanc ornavit *Spartam*, ut & verba verbis, & ſententias ſententiis, & ſaporem ſapore exæquaverit; & perſpicuitatem tamen cum dictionis caſtitate, & nativo illo colore obtinuerit, quæ ad integram *Interpretis* laudem unicè requirebamus. Quinetiam ubi propter *Latinæ Linguæ* indolem, quod unus *Græci*, idem pluribus exponere verbis neceſſe habuit, aſcititia verba vario & inſigni charactere depingi curavit, quo fidei ſuæ integritas palàm extaret. *Hiver.* de Clar. Interpret.

Eraſmus perſpicaciſſimo vir ingenio, ſeipſo haud dubiè futurus major (quod ſcribit *Iovius Paulus*) ſi *Latinæ Linguæ* conditores imitari, quam petulanti linguæ indulgere maluiſſet. *Eraſmi Chiliades* excellentiſſimum opus. Nimius tamen fuit, & quandoque ſapit *Germanum*, videtur enim magnum numerum affectaſſe, eadem quater repetens. *Scaligerana prima* p. 79.

Potiſſima

Potiſſima ejus opera ſunt ejuſdem *Chiliades*, ejus *Epiſtolæ*, ejuſque *Novum Teſtamentum*, quod bonum eſt: non paucis erroribus laborant quoad Latinitatem ejus Colloquia: Nimio habet in pretio *Latinitatem* Hieronymi qui malè loquebatur—Eraſmus meliùs quàm ille loquebatur------Nullus unquam ſive *Papiſta*, ſive *Lutheranus*, ſive *Calviniſta* præſtantiorem elucubravit librum, nec elegantiorem ejus in *Novum Teſtamentum* Paraphraſi. Quamvis Parens meus adverſus Eraſmum calamum ſtrinxerit, magni tamen Eraſmum facio, magnus fuit vir. O quam præclara Epiſtola in ejus Epiſtolarum fronte ſcripta eſt. *Eraſmus magnus Vir divinam edidit paraphraſin.* Eraſmi *Præfatio in* Senecam *eſt præſtantiſſima: optimè de eo judicavit, melius adhuc quàm* Lipſius. Pœnituit Patrem adverſus illum ſcripſiſſe. Culpam ſuam agnovit, *ſed fuerat irritatus cùm vocaretur ab* Eraſmo Miles, quaſi per contemptum, *ut Amphitheatrum vocat Dominos* Pleſſæum & Lanovium, Milites per contemptum. In Italia *Adagia* typis mandari curarunt, ac expunxerunt *Eraſmi* verba & 500. inſeruerunt *Adagia* quæ talia non ſunt. Muretus *illos ridet. Eraſmi Annotationes in Novum Teſtamentum multa habent doctiſſima, & ipſius* Paraphraſis *eſt inſtar optimi Commentarii, quamvis in quibuſdam erret* ——Oportet Magnos Viros in vita ſemel errare; *& ille in* Dialogo Ciceroniano *nugaciter lapſus.* Scaligerana ſecunda. Gall.

Quibuſdam viſus eſt non ſatis eſſe *Ciceronianus*, ad ſtructuram & verba *Tulliana Dictionis* omnia ſeverè exigentibus. Sed ipſum ſtylum apertum, extemporalem, purum, facilem, & argutum ſemper amavit, vocabulis quibuſdam uti coactus eſt, *Chriſtianæ* Religionis materiæ quam tractabat ſervientibus. *Beat. Rhenan.* Epiſt. ad *Carol.* V.

Salibus, & iis interdum aculeatis abundant nonnulla ejus *Operæ*, in quibus craſſos errores, & aniles quaſdam ſuperſtitiones Orationis Libertate perſtringit, unde orta eſt Opinio contemptarum Religionum: Sed *Norma Chriſtianæ Charitatis* ſuadere debuit humaniorem interpretationem. Videtur autem *Eraſmus* magis habuiſſe quid fugeret, quàm quid ſequeretur. Unus omnia pervidere non potuit, & rem haud exiguam præſtitit, quòd in tantis ignorantiæ tenebris oculos attollere potuerit ad inveſtigandam lucem veritatis. Meticuloſior fuit & timens offenſionum, atque hoc unicè in vitâ ſtuduit, ut omnium ordinum & generum benevolentiam colligeret. Id forſan impedimento fuit quo minus cornicum oculos configere auſus fuerit, & omnia iniquitatis myſteria velo levato patefacere. Multum tamen, imò infinitum ei debet poſteritas, & fortè non haberent reprehenſores ejus unde famam conſequi potuiſſent, niſi ipſis dediſſet quod reprehenderent. *Dominic. Baudius* Epiſt. Centur. 2. Epiſt. 27.

Pontifices Eraſmo admodum infeſti ſunt. *Bellarminus* eum inter *Semichriſtianos* referre non erubuit. *Poſſevinus* nomen ejus ex omnibus Catholicorum Scriptis expungi debere affatur *Stapletonus* murem errantem vocat. *Forerus* in *Aranea* dignum ait, qui ex omnium hominum memoriâ eraſus eſſet. Quidam etiam *Eraſmo Arianiſmum* objicere non verentur: non debuit autem vir optimus venire in tam atrocem ſuſpicionem, à quâ ſatis ſuperque eum liberat explicatio primi capitis *Evangelii* ſecundùm *Joannem. Konig.* in Biblioth.

Vir hic jure ubique magnus, sed an tantus fuerit quantus à nonnullis existimatur, haud mihi parum liquet; certè inter *Germanos Latinus*, inter *Latinos* aliquando *Germanus*. *Lil. Gyrald.*

Erasmus magnus certè opinator. *Montacut.* Apparat. 1. sect. 79.

Varro sui seculi, & *Cicero Germanie* vocatur *Paulo Jovio.*

Magnum *Batavie* lumen vocat *Voss.* de Hist. Lat. p. 713.

Admirabilem habet facilitatem ad Lucem. *Lud. Viv.* lib. 3. de Tradend. Discipl.

Vir magnô ingeniô & eruditione, neque minore judicio & prudentiâ : qui tamen noster profectò non fuit, neque esse vel audire unquam voluit. *G. Calixt.* in Appar. Theolog. pag. 154.

Adagiorum Opus ab *Aldo* impressum an videris nescio : est quidem profanum, sed ad omnem doctrinam utilissimum, mihi certè inæstimabilibus constitit vigiliis. *Erasm.* in Epist. ad *Servatium.*

* *Desiderii Erasmi Roterodami* libri infrascripti, Colloquia, Moria, Lingua, Christiani Matrimonii Institutio. De interdicto esu carnium, paraphrasis in *Matthæum*, quæ à *Bernardino Tomitano* de *Latino* Sermone in *Italicum* conversa est, prohibentur. Cætera verò opera ipsius, in quibus de Religione tractat, tamdiu prohibita sint quamdiu à Facultate *Theologicâ Parisiensi*, vel *Lovaniensi* expurgata non fuerint. *Adagia*, quæ non sunt ex Editione *Pauli Manutii*, expunctis locis suspectis, judicio alicujus facultatis *Theologicæ*, Universitatis Catholicæ, vel Inquisitionis alicujus Generalis, permittuntur. Ea verò quæ sunt ex editione *Pauli Manutii* permittuntur. *Index Romæ* Impress. Anno 1681.

Opera ejus, Impressionis *Frobeniana*, 9. Tomis continentur.

Hoc ejus *Epitaphium.*

Fatalis series nobis invidit Erasmum,
Sed Desiderium *tollere non potuit.*

Aliud :

Terra Batava *sanum cùm miraretur* Erasmum.
Hoc majus potuit dicere, nil genui.

Aliud, Authore *Steph. Paschasio* :

Hìc jacet Erasmus, *qui quondam bonus* erat mus.
Rodere *qui solitus*, roditur à Vermibus.

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

Aliud ;

Aliud, Auctore *Gilberto Cognato*:

Magnus Roterodamus *ille noster*,
Hæc quò sæcula neminem tulerunt
Majorem, neque priscæ clariorem
Norunt tempora, nec cui futura
Parem posteritas habebit: ecce
Sub hoc marmore mortuus quiescit.

LUDOV. CÆL. RICCHIERIUS RHODIGINUS.

ITalus, natus est Anno 1450. obiit anno 1520. Clar. A. D. MDX.

Maximiliani Imperatoris temporibus, extremis inprimis, non parùm *Historiæ* commodavit *Lud. Cæl. Ricchierius Rhodiginus*, vir omnigenæ doctrinæ, interiorum autem literarum scientiâ nemini sui seculi secundus. Nec modò variæ lectionis, sed virum etiam pium fuisse, ait in *Ciceroniano* suo *Erasmus*. Hic *Mediolanum* à *Ludovico* 12. *Galliarum* Rege, splendidâ planéque regiâ mercede vocatus fuit: magnâ cum gloriâ ibidem *Latinas* docuit literas, & *Græcas*. Postea eodem munere præclarè functus est in illustri *Gymnasio Patavino*. Immortale sibi nomen peperit *Triginta Antiquarum Lectionum Libris*: quo miscello Opere, abstrusa utriusque linguæ vocabula enucleantur, in præstantissimis quibusque *Scriptoribus* loca obscura explicantur, corrupta castigantur, ad hæc *Historiæ recondite*, & ritus veteres enarrantur; ex intimâ denique Philosophiâ, potissimùm è *Platonicorum* penu, arcana multa promuntur. Itaque sæpenumerò miror, imò indignor, non magis hodiè in manibus esse *juventutis tanti viri* labores, profectò auro contrà non caros. Quippe & *Philolog æ* studiosus, & amator *Historiæ*, & *Philosophiæ* sectator, hauriet inde, quod juxta prosit, ac delectet *Voss.* de Hist. Lat.

Rarum erat eo tempore *Philologiæ* studium, ac soli penè *Cælio* familiare: unde cùm apud *Aldum Erasmus Roterodamus* in eum de facie sibi ignotum incidisset, habitis ultrò citróque sermonibus ille *dicendi* ubertate atque elegantiâ non usque obviâ, *C. Rhodiginum* sibi adesse summâ hilaritate agnovit. *Tomasin.* in Elog.

Vir infinitæ lectionis, quem apparet nihil quod usquam *librorum* est latuisse: De cujus integritate, & in judicando gravitate, eò minus ambigendum, quod passim in suo *Opere* pium præ se fert animum, reverenter de *Christo* loquens, quæ ei cum paucis doctis *Italis*, hoc præsertim ævo, communis est virtus. *Illyric.* Catal. Test. Verit. pag. 4.

Lividus in eum *Delrius*, hac in re delirus; *More suo Rhodiginus sibi aliena*, inquit, *vindicans, veterum errores suos facit. Bonifac. Lud. Hist.* l. 15. cap. 4.

Cælius Rhodiginus, asperæ dictionis, reconditæ doctrinæ, admirandæ eruditionis. *Dempster.*

Digitized by Google

Magnus ille *Rhodiginus*, doctissimus Præceptor noster. *Jul. Scalig.* l. 3. de Re Poetic. c. ult.

Rhodiginus vir erat pius & variæ lectionis: in eloquentiæ certamen haudquaquam ascisendus. *Erasm.* in *Ciceroniano* p. 167.

Homo inexplebili legendi aviditate per omne genus authorum circumvolitans, & ex retextis aliorum sertis novas subinde corollas concinnare gaudens.-----Vir integritatis Christianæ, nullo studiorum labore fatigabilis, cùm ad extremam senectutem pervenerit. *Erasm.* in Adag. pag. 629.

Optimorum Autorum fucus, cujus affectatissima eruditionis ostentatio non potest non haberi suspecta. *Eoban in Georg. Virgil.* n. 47.

Ludovicus Cœlius Rhodiginus vir fuit doctissimus, rerum Naturalium & humanioris doctrinæ peritissimus, &, quod non parum ad laudes ejus facit, *Jul. Cæsaris Scaligeri* Præceptor. Extat ejus liber *Lectionum Antiquarum* titulo, quo continentur multa memorabilia, tam in Naturali Philosophiâ, quàm in Medicinâ, præcipuè verò in humaniori doctrinâ. Est inter præcipuos Bibliothecarum thesauros, & vario modo utilis: Quæ enim per totam ille vitam collegit, vel observavit, in hunc unum librum videntur congesta, ut non immeritò *Cornucopia* vocari debeat. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. pag. 249.

Hujus multa volumina *Lectionum Antiquarum*, quum ingentes *Vigiliarum* opes ostentent, plerique admirantur: sed ea farrago, tanquam ex vetere horreo laboriosè affectatéque prolata, delicatis lectoribus quoddam *subrancidum* olere videtur. Nullus enim compositi ac illustris *stili* nervus, tantâ in compage conspicitur. *Paul. Jov.* in Elog.

Cœlii Lectiones Antiquæ interdum vetustate horrent, non tam *rerum*, quàm *verborum*. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. p. 533.

Cœlio Rhodigino id vitio datum, quòd passim dissimulet fontes, unde veteres hauserit narrationes *Voss.* de Idololat. l. 3. c. 84.

Utinam ad ea quæ scripsit *Rhodiginus*, tantundem judicii & laboris attulisset: nam & te minùs offendisset, & doctis impensiùs satisfeciset. Sanè fuit vir ille bonus & verè *Christianus*, & multâ mihi amicitiâ conjunctus, utpote cui unum etiam ex libris *Antiquarum Lectionum* nuncupatim dicaverit, sed qui se unum haberet in consilio, & amicorum admonitionibus ægrè manus daret: cæterùm in studia & lucubrationes ad pœnitentiam usque assiduus. *Cal. Calcagnin.* Epist. *Erasmo.*

Celii quippe unicus scopus fuit intimiorem *Veterum* sapientiam prodere, & abstrusos *Auctorum* sensus eruere, non *verborum* lenociniis auram captare: nec adeo culta fuit, quâ vixit, *Latini Sermonis* ætas, in quam posteà bonâ suâ fortunâ *Jovius* incidit. *Tomasin.* in Elog.

Celium Rhodiginum optimorum authorum *fucum* conviciantur quidam, nec desunt, qui eodem crimine traducunt *Macrobium*, cùm tamen illos omnes de bonis literis benè meritos fateri cogamur. *Conrad. Heresbach* præfat. ad Lector. Libror. suor. de *Re Rustică*.

Qui (*Celius Rhodiginus*) licèt ea se allaturum de hâc materiâ (de *Paradiso*) promittat

Digitized by Google

promittat (l. 1. Lect. Antiq. c. ult.) quæ à nullo antehac sint animadversa, pleraque tamen ex Commentario *Lud. Vivis* ad *August.* de *Civ. Dei* l. 13. c. 21. repetit. *Joan. Gryphiand.* in *Phœnice* H. 1.

Attigit hoc nihil non sciens *Celius* l. 1. Antiq. Lect. c. 9. auctoribus non citatis more suo. *Lal. Biscioli.* Tom. 1. Horar. subciliv. lib. 17. c. 23.

Hoc in *Rhodigino* aliisque reprehendit *Vossius*, quòd, *si quos advocet Testes*, eos laudat, qui deperierint, non appositio illius nomine, qui ea apud illos olim legisset. *Voss.* l. 3. de Orig. Idololat. c. 84.

In *Cælii Rhodigini* Lectionibus antiquis an non omnium scientiarum quasi gemmulæ elucent? *M. Ant. Majoragius* Orat. 20.

Fatendum est istâ autorum, qui alioqui dubitantibus consuli poterant, occultatione peccavisse *Celium*, magisque gloriæ suæ, quàm utilitati publicæ studuisse. *Thomas.* de Plag. num. 533.

In *Celio Rhodigino*, etiam illud vitium est, quòd omnia cùm moveat, nihil unquam solvit, contentus ferè aliorum testimoniis: nec sua capita claudit, sed suspensos lectores ubique & ipsius penè Lectione confusos deserit. *Claud. Verder.* Cens. in Auctores.

Celius Rhodiginus, non ignotus apud eruditos Scriptores, negat *Halloixius* plurimæ lectionis varietate parem scire. *Joan Dallæus* de libr. suppos. *Dionys.* Areop. & Ignat. Antioch. l. 1. c. 36.

Extant ejus Lectionum Antiquarum Libri 30. *Francofurti* & *Lipsiæ* 1666. in fol.

Vitam usque ad Annum 1520. duxit, quo *Patavii* mortalitatem exuit. In patriam translatæ ejus exuviæ in Claustro S. *Francisci* conquiescunt. Ejus Sepulchrum cùm postmodum *Germanus* quidam sine honore deprehendisset, veluti indignabundus, & civibus ignominiam exprobraturus, extracto pugione, strato lateritio inscripsit:

Hìc jacet Tantus Vir,

Cujus rei famâ, tanquam ingenuo pudore excitatus Jo. Bonifacius *I. C. Assessor, & Historicus Clarissimus Civi suo statuam hac inscriptione erexit.*

Ludovico Cælio Rhodigino.

Ut cujus animi Praclara monimenta
Ubique Mortales suspiciunt.
Illius etiam gratum corporis monumentum
In Patriâ conspiciant.
Joannes Bonifacius *Jur. D.* Sebastiani *F.*
Ære proprio P.
Vixit annos 70. Obiit anno M. D. XX.

Jac. Phil. Tomasin.

Aliud, Autore *Celio Calcagnino Ferrarienſi:*

Ludovicus *ille* Cælius, *domi ac foris*
Græcè Latinéque *omnium doctiſſimus;*
Vivet perennis: quodque paucis contigit,
Vixit, ſuaque æternitati interfuit.

Hoc diſtichon tumulo inſcriptum legitur:

A duplici Patriâ nactus cognomina bina,
Cælius *in* Cœlis, *Hic* Rhodiginus *eris.*

THOMAS LINACER.

Clar. A. D. MDX.

Anglus, Cantuariæ natus, Medicus erat *Henrici* VII. & VIII. Aliquot annis antequam obiret, ſacerdos factus. Obiit *Londini* Anno Dom. 1524. ætatis 64.

Scripta ejus ſunt: Grammaticæ rudimenta ad Principem *Mariam*——De Structurâ Latini Sermonis——Epiſtolæ——Multa *Galeni* Opera in linguam Latinam vertit, &c.

Thomas Linacer, Anglus, Artium ac Medicinæ Profeſſor, utriuſque literaturæ *Latinæ & Græcæ* præſtantiſſimus ſimul & doctiſſimus, magnam ſcriptis ſuis laudem & gratiam apud eruditos meruit. *Joan. Baleus* de Script. *Britan.*

Erat tam inſignis politioris literaturæ cultor, & amator, ut in elegantiâ *Latini Sermonis*, & ſtyli puritate, vix illi ſimilem quenquam ſua viderit ætas. Quo nomine penè apud omnes eruditos ſui temporis admirationem concitavit, amorem conciliavit. Grammaticus optimus, elegans Poëta, Rhetor diſertus, Medicorum planè Phœnix, *Græca* linguæ peritiſſimus. Omnes quotquot unquam fuerunt *Galeni* interpretes longè ſuperavit, atque ita eleganter ejus opera pleraque *Latina* fecit, ut collatione utriuſque textûs factâ, *Galenus* minus eloquens in *Græco*, quàm *Linacer* in *Latino* videatur ſermone. *Joan. Piſæus* de Illuſtr. Angl. Scriptor.

A quo (viz. *Linacro*) multa ſunt *Latinæ* linguæ myſteria oſtenſa, ac ſine impietate prodita. *Lud. Viv.* de Trad. Diſcipl. l. 3.

Magnam famam ſibi peperit ſex libris *de Structurâ Latini Sermonis*. *Konig.* in Biblioth. & *Voſſ.* de Mathem.

Linacer Grammaticorum doctiſſimus. *Beza* in Act. 10. ver. 15.

Linacrum novi, virum undequaque doctiſſimum; ſed ſic affectum erga *Ciceronem*, ut etiamſi potuiſſet utrumlibet, prius habuiſſet eſſe *Quintiliano* ſimilis quam *Ciceroni*; non ita multo in hunc æquior, quàm eſt *Græcorum* vulgus. Urbanitatem nuſquam affectat, ab affectibus abſtinet religioſiùs quàm ullus *Atticus*, breviloquentiam & elegantiam amat, ad docendum intentus. *Eraſm.* in *Ciceroniano*, p. 83.

Mitto

Digitized by Google

Mitto tibi dono libros *Galeni*, operâ *Thomæ Linacri* meliùs *Romanè* loquentes, quàm anteà *Græcè* loquebantur. *Erasm.* Epist. l. 10. Epist. 27.

Ejusdem operâ sic *Latinè* loquitur *Aristoteles*, ut licèt *Atticus*, vix in suo sermone parem habeat gratiam. *Erasm.* ibid. l. 15. Epist. 17.

Fecit in *Medicina* tantum, quantum alius *Latinus* illius ætatis quisquam. Et quamdiu in *Medicina* se continet, tamdiu laudem singularem habet: sin foràs serpat, & *Oratores* carpat, videat ne *ultra crepidam* progrediatur. Nam quanquam, in transferendis *Galeni* libris, laus ejus est propè singularis: tamen si de acumine & celeritate ingenii disputatur, aut de rebus popularibus graviter & disertè tractandis, in eo si nunc viveret, aliis laudem concederet, *Medicinam* ipse assumeret. Et tamen cur tam fastidiosus esset in audiendo *Cicerone*, nescio. Illud videmus, omnes quos ille libros *de Latini Sermonis Structurâ* composuit, exemplis *Ciceronis* abundare: ut non tam fortasse neglexerit, quàm animi quâdam morositate videri voluit neglexisse. *Joan. Chokus* de Pronunciatione *Græcâ*.

Quæcumque fecit *Linacer* magno in pretio habentur, sed pauca scripsit. Sex ejus Libri de Constructione Latinæ Orationis, meræ sunt animadversiones, sed eruditæ & acris judicii in optimos Authores. Magnam illi celebritatem pepererunt & de illis ut refert *Lilius* ab *Erasmo* & à *Budæo* laudatur. Rudimenta Grammaticæ ejus *Anglicæ Latinitate* à *Buchanano* donata fuerunt, & ejusmodi labor ut testimonium existimationis Authoris reputatus est. *Eruditorum Judicium.* Paris. 1684. per *Baillet.* Gall.

Quo (*Linacro*) nemo majorem Orationis nitorem, castitatem & condecentiam ad *Interpretationes* contulit: quarum virtutum integritatem dum diligentiùs tueri studet, fidelem verborum assectationem, rarò quidem, at aliquandò tamen omisit. *Huet.* de Clar. Interpret.

Thomas Linacer Medicinæ Doctor, in Oppido *Derbia* natus est, *Oxoniæ* educatus: Unde postea trans Maria peregrinatus est, *Romæ* præsertim & Florentiæ moram trahens. In Angliam redux variis linguis instructus, primus Eruditionis apud Gentem nostram restaurator fuit. In dubium vocatur an Latinum, an verò Græcum idioma ejus præstantius sit; an peritior *Grammaticæ*, an vero *Medicinæ*; an eruditione, an verò probitate quoad mores insignior. Ejus operâ *Galenus* elegantius Latinè in *Translatione* loquitur, quam antea in *Autographo* Græcè locutus erat. Doctor. Thom. Fuller, libro de Rebus Præclaris Angliæ. Angl.

Extant *de emendatâ Structurâ Latini Sermonis* libri 6. *Paris.* 1532. & *Col.* 1543. 8°.

Extant *Rudimenta Grammatices*, ex *Angl.* in *Lat.* per *Georg. Buchananum*, *Paris.* 1533. 1543.

Londini Diem obiit die 20. Octobris, 1524. & in Ecclesiâ Divi Pauli Cathedrali propè portam magnam Borealem sepultus est, cujus tumulum monumento dein conspicuo ornavit *Joannes Caius*, Medicus *Cantabrigiensis*, Anno Dom. 1557.

Hoc

Hoc ejus Epitaphium :

Thomas Linacerus *Regis* Henrici VIII. *Medicus : vir &* Græcè & Latinè *atque in re medicâ longè eruditissimus : multos ætate suâ languentes, & qui jam animam desponderant, vitæ restituit. Multa* Galeni *Opera in* Latinam *linguam mirâ & singulari facundiâ vertit. Egregium Opus* de Emendatâ Structurâ Latini Sermonis, *amicorum rogatu paulò ante mortem edidit.* Medicinæ studiosis Oxoniæ *publicas lectiones duas*, Cantabrigiæ *unam in perpetuum stabilivit : In hac Urbe* Collegium Medicorum *suâ industriâ fieri curavit. Cujus & Præsidens primus electus est, Fraudes dolosque mirè perosus, fidus amicis, omnibus ordinibus juxta charus : aliquot annos antequam obierit, Presbyter factus : plenus annis ex hâc vitâ migravit, multùm desideratus, Anno Dom.* 1524. *die* 7. *Octob.*

SANCTES PAGNINUS.

Claruit A. D. MDX.

NAtione *Italus*, Patriâ *Lucensis*, cujus extat *Lexicon Ebraicum*, obiit ann. 1536. ætatis 70. Alii ejus obitum referunt ad annum 1541. Fuit Theologus Ordinis *Prædicatorum*, & *Latinè*, *Græcè*, *Ebraicè*, *Chaldaicè*, & *Arabicè* doctissimus, ut *Testamenti* utriusque *Versio* ex *Græco* & *Hebræo* abundè testatur. Item ejus *Isagoge* ad Mysticos Scripturæ sensus : *Grammatica* item *Ebraica* & *Græca*. *Abraham Bucholcer.* Indic. Chronolog.

Sanctes Pagninus, *Lucensis*, *Prædicatorii* Ordinis, Concionator Apostolicus, vir in divinis Scripturis apprimè eruditus, & trium linguarum, sed *Hebraæ* potissimum peritissimus, cùm animadvertisset celebrem illam *Hieronymi* Versionem temporum injuriâ & hominum incuriâ vel magnâ ex parte intercidisse, vel magnâ ex parte fuisse corruptam, tentavit & ipse novam aggredi totius Scripturæ translationem, *Leone* X. Pont. Max. hortante, & sumptus operi necessarios præbente. Collatis igitur inter se multis, iisdemque probatissimis *Hebræorum* exemplaribus, quantâ maximâ valuit diligentiâ ac fide, omne Vetus Testamentum ex *Hebraicâ* veritate *Latinitati* donavit, & *Hebraicorum* nominum multitudinem, quàm priores interpretes in *Latinas* voces inflexerant, *Hebraicæ* linguæ prolationi restituit. Utque lector haberet rectam rationem pronunciandi *Hebraicè*, accentus *Hebraïs* dictionibus superposuit, additis quibusdam in margine totius voluminis numeris, qui indicarent, quot in singulis *Hebraicæ* Scripturæ capitulis versiculi, quos *Pesuchim* appellant *Judæi*, continerentur. Quæ omnia tam solerti curâ executus est, ut ejus editionem peritissimi *Hebræorum Rabbini* omnibus, quæ nunc extant, translationibus præferant multis eam laudibus attollentes. Vertit quoque non minori laude Novum omne Testamentum juxta *Græcam* fidem : in quo, sicut & in Veteri Testamento, vulgatæ editionis authoritatem, manente *Græci* contextus sententiâ sequi conatus est, Opusque suum *Clementi* VII. Pont. Max. dedicavit. *Sixt. Senens.* in Bibl. Sanct. l. 4.

Sanctes Pagninus vir linguarum *Orientalium* peritissimus, qui in *Galliâ* primus

post

Digitized by Google

poſt *Hieronymum* totam *Hebraicam Scripturam Latinè* convertit, magnâ induſtriâ ac fide. *Ioan. Buxtorf.* in Epiſt. Dedicat. ad *Lexic. Hebraic.*

B. *Lutherus Sanctem Pagninum* ampliſſimo celebravit elogio: *Sanctes*, inquiens, & *Munſterus* vertunt *Sacra Biblia* ſtudio incredibili, & diligentiâ inimitabili.

Sanctes Pagninus vir ex D. Dominici familiâ ob inſignem pietatem, ſacræ Theologiæ cognitionem, & ſummam denique linguarum peritiam maximè conſpicuus. Cujus viri *Latina* ex *Hebraica* veritate ſacrorum librorum *Interpretatio*, non parum candidis *Theologis* ad *Sacra Scriptura* arcana intelligenda adjumentum attulit. *Ar. Montan.* in Præfat. ad Bibl. Hebr. Interlin.

Sanctes Pagninus Dominicus Lexicon Hebraicum edidit, tantâ eruditione refertum, ut etiam *Rabbinos* in eo argumenti genere vicerit, & reliquos à præſtantiore conficiendo deterruerit. *Gilbert. Genebrard.* l. 4. Chronolog.

In *Verſione Bibliorum* elaborandâ vir ille magnus [hortatu & impenſis *Leonis* X.] 25. plus minùs annos ſudavit. Verſionem hanc maximè literalem, cùm commodè fieri potuerit, fidam, ſingulari judicio atque peritiâ concinnatam, *Docti* ferè omnes conſentiunt. *Matth. Polus* Præfat. Tom 1. Synopſ. Critic. p. 4.

Gilbertus Genebrardus Pagnini Verſionem hoc modo depingit: " Minus dili-
" gens, nimis ambitioſa, nimis curioſa, nimis Grammatica, nimis Gramma-
" ticarum minutiarum æmula, quæque recentium præceptionum ſubtilitate
" noxam ſinceritati & ſententiarum & rerum ſæpiuſculè afferebat; unde nec ſatis
" interdum cohæret cum Veterum *Hebræorum* doctrinâ, nec cum fidei *Catholicæ* Myſteriis. *Gilbert. Genebrard.* Præfat. in Origen. Opera.

Leonis Decimi Pontificis Maximi hortatu & ope *Bibliorum Verſionem* feliciſſimo ſucceſſu tentavit *Sanctes Pagninus Lucenſis: Ebraica* quidem Veritatis ubique ad verbum retinens, majoremque ejus quàm Latinitatis rationem habens, *Perfecta* propemodum, & abſolutæ *Sanctorum Voluminum Interpretationis exemplum* dedit. Attamen ut punctum omne ferre difficile eſt, quidam in eo nimiam diligentiam, ambitionem, ac curam; tum morоſam minutarum quarumque rerum ac levium affectationem, inconcinnitatem etiam, & obſcuritatem culparunt; reclamantibus licèt *Rabbinorum* peritiſſimis, quibus ſummoperè probatur. Interpretatio hæc, ac reliquis anteponitur. *Hort.* de Clar. Interpret. pag. 144.

Scripturæ Interpretandæ rationis utile nobis exemplar propoſuit *Sanctes Pagninus*, vir eximiâ *Ebraicæ* linguæ peritiâ inſignis; ſic enim *Biblia Sacra* tranſtulit, ut verba verbis quaſi demenſa & paria accuratè adſonent: quam ipſius in *Veteri Teſtamento* operam, eruditorum quidem ſtudiis accommodatam, ſed ſi ad *Tyrones* inſtituendos conferre velles, aliquibus laborantem locis. *Idem* de Opt. Gen. Interpret.

Pagnini verſio hoc inſuper defectu laborat, quòd ſæpè obſcura ſit atque barbarismo & *Solœciſmis* fœta. In hac fuit opinione quòd ad fidelem Scripturæ Tranſlationem elaboranda literam exactè & ex rigore Grammaticæ ſequendum eſſet; quod præſumptæ huic accurationi è diametro repugnat, quia rarum eſt quod

duæ linguæ in ſuis loquendi modis conveniant; & ita tantum abeſt ut *Autographum* exprimat eadem puritate qua ſcriptum eſt, quin potius illud deformat omnibuſque ejus ornamentis ſpoliat--Novi tamen plures hanc Interpretationem magni æſtimare, eamque plurimis cæterarum Scripturæ Verſionum anteponere; ſed illam dubio procul non ſatis examinarunt. Hiſt Crit. Veteris Teſtam. lib. 2. cap. 20. à Jeſ. *Richard. Simon.* Gall.

Sanctes Pagninus Biblia primus in *Commata* diſtinxit; quæ ſunt eorum verſiculi. Veteres non diſtinguebant, ſed librum duntaxat citabant. *Hieronymus* meminit. Capitum in verſus diſtinctio recens eſt. Oportet *Pagnini* Bibliorum Verſionem eſſe bonam, quia doctus fuit in lingua Hebraica. *Scaligerana* poſterior. Gall.

Sanctes Pagninus, Lucenſis, Italus, Ord. Prædicatorum, *Lugduni* ad *Rhodanum* diu vixit, & tandem obiit anno 1541. ibidem in Templo Prædicatorum conditus ante Odeium. Vir fuit, ut Scripta ejus abundè probant, linguæ *Hebraicæ* peritiſſimus, & laudatiſſimus orator: ut *Symphorianus Champeius*, qui hominem ſæpè dicentem audivit, teſtatur, præfatione in ejus *Iſagogen*. *Pagnini* beneficium eſt, quòd *Thomas Guadagnus*, vir locuples, ad cæteras impenſas in *Dei* honorem, & publicum bonum, quibus *Lugduni*, *Avenione*, *Florentiæ* clarus erat, adjiceret ædificationem Noſocomii *Lugdunenſis* ad excipiendos peſte contactos, quod S. *Laurentii* vulgò dicitur. Scripſit autem in Scripturam Sacram quamplurima, quæ *Sixtus Senenſis*, *Poſſevinus*, & alii enumerant. Fateor quidem, nonnulla apud eum, præſertim quoad vulgatæ *Bibliorum* editionis immutationem, meritò improbari, quæ *Poſſevinus* annotavit, & quæ in poſterioribus editionibus expunctione damnata ſunt: non tamen omnia, quæ apud *Pagninum* diſplicent, ſunt ab eo profecta. Pleraque enim *Genevenſium* interpolatorum nequitiæ ſunt adſcribenda, tametſi mentito loci nomine in lucem ſint edita, & malâ fide pro *Pagnini* lucubrationibus publicata. *Anb. Miræus.*

* Theſaurus Linguæ Hebraicæ *Sancti Pagnini*, auctus operâ *Ioannis Mercerii*, & *Antonii Cevallerii*, prohibetur, donec expurgetur. Vid. *Indic. Tridentinum*, in Append. Certorum Auctorum.

Extant Hebraicarum Inſtitutionum Grammatices lib. 4. *Par.* 1549. 8°.

Extat Lexicon Hebraico-Latinum, recognitum per *Mercerum* & alios. *Lugd.* 1575.

Epitome Lexici Hebraici *Antoverp.* 1578. 8°.

Extat introductio in ſacras Literas & Myſticum S. Scripturæ intellectum. *Col.* 1563.

JOANNES CUSPINIANUS.

Clar. An. D. MDXV. GErmanus, natus eſt *Sweinfurti* anno 1473. Obiit anno 1529. Aprilis 19. die, *Viennæ*; quam eodem anno *Solimannus Turcarum* Tyrannus, die 22. Septembris, obſidere cœpit.

Scripſit de Conſulibus, & Romanis Imperatoribus——Hiſtoriam *Auſtriæ*—— Tabulam,

Digitized by Google

Tabulam *Hungariæ*---- De rebus *Turcarum*.

Optimus Imperator *Maximilianus* eum in Senatum ſuum adſcivit; eumque in *Hungariam*, *Bohemiam*, *Poloniam*que Oratorem miſit, annis duodecim continuis ejus conſilio & opera in difficillimis rebus ſæpiſſimè uſus. Cùm nominis celebritate & tot peregrinationibus in maximorum Regum & Principum notitiam perveniſſet; ut ab oblivione labores ſuos vindicaret, ad ſcribendam Hiſtoriam ſe applicavit. Et quia in ſummi Imperatoris aulâ diu verſatus fuerat; de *Conſulibus* & *Romanis Imperatoribus* ſcribendi argumentum arripuit: Ad quod inſtitutum multam ſupellectilem ſuppeditavit rariſſimorum librorum copia. Patebant enim ei ex *Cæſaris* liberalitate & beneficentiâ omnes undique vetuſtiores Bibliothecæ: omnia *Ducum Auſtriæ* ſecretiora ſcrinia & ἀρχεῖα ex quibus vir omnium diligentiſſimus, multa, quæ ab aliis prætermiſſa ſunt, accuratiſſimè depromſit. *Melchior Adamus* in vita ejus.

Poſteà *Cæſares* & *Imperatores* uſque ad *Divum Maximilianum* perduxit. Quos morte præventus inemendatos, & ob Scriptoris inſciriam fœdiſſimis erroribus depravatos reliquit. De dicendi genere aut elegantiâ, quibus tanta Hiſtoria ornari & illuſtrari potuiſſet, non admodum eum ſolicitum fuiſſe video. Forſan ſi quid conjecturâ conſequi poſſum, ſatisfacturum ſe ingenuo Lectori arbitratus, ſi quæ ipſe veriſſima comperiſſet, ſimpliciſſimâ oratione mandaret poſteritati. Tolerabiliorem hujus noſtri dictionem faciet ingenuitas & fides, cum incredibili diligentiâ, & ſtudio perquirendæ veritatis conjuncta. Satis enim eſt Hiſtorico, ut præclarè dixit apud *Ciceronem Catullus*, non eſſe mendacem. *Nic. Gerbel.* in Lit. ad Lectorem, quas *Cuſpin.* de Cæſar. operi præmiſit, an. 1540. ſcriptis.

Quod verò laude maximâ dignum eſt, nihil omiſit, quod viſum eſt illi ad ordinem rerum, ad cognitionem antiquitatis, ad temporum rationem & conſequentiam, ad mores, ad ſuſceptæ materiæ explicationem pertinere. Nam illud inprimis admiratione dignum cenſebis; cùm de *Latinis*, *Græcis*, *Francis*, *Germanis*que Imperatoribus, quinetiam de *Turcis* ſcribendum eſſet, adeò bellè, adeò aptè, adde, etiam diligenter ſingulos ſingulis temporibus adaptavit, ut veluti uno in conſpectu, ſimul omnes ſub oculis veniant. Illud verò uno ore fatentur eruditi, nihil unquam plus erroris, plus obſcuritatis attuliſſe ſtudioſis hominibus, quàm ſi quis genealogiarum rudis & ignarus ad ſcribendam Hiſtoriam acceſſerit: quâ in re, ut verè dicam, nullum adhuc ego legi diligentiorem *Cuſpiniano*. *Idem* ibidem.

Miramur quoque diligentiam laboremque viro regiâ in aulâ conſpicuo longè honeſtiſſimum *Cuſpiniani Viennenſis*, à quô civili quádam facundiâ *Germanorum* & *Byzantinorum Cæſarum* Imperia, propinquitates, ſtemmata, mores, atque exitus referuntur. *Paul. Iov.* in Elog.

Cuſpinianus Vir ſimpliciſſimæ probitatis. *Lipſ.* in excurſu ad l. 3. *Taciti* Annal.

Ioannes Cuſpinianus, vir eximiâ fide & eruditione. *Joſ. Scalig.* de Tempor. Emendat. l. 5.

Ioannes Cuſpinianus Svvinfurtenſis, Medicus & *Maximiliani* Imperatoris

Digitized by Google

Orator; atque diligentiſſimus inquiſitor Antiquitatis. *Ioan. Gualter.* in Chronic.

Hiſtoriam *Ceſaream* ſcripſit *Ioannes Cuſpinianus*, ſolers Antiquitatis Indagator, à *Iulio Ceſare*, uſque ad *Maximiliani* I. mortem, luculentum ſanè opus, & omnium lectione digniſſimum: utpote quo, dum vitas omnium ordine *Imperatorum* deſcribat, non tantùm, inſignia eorum exempla dicta & facta, quicquid in illis honeſtum eſſet vel ſecus proponit: ſed univerſam etiam temporum ſeriem (ſupra mille quingentos & viginti annos) integram connexamque, non interciſam aut mutilatam, poſteritati reliquit. *Whear.* in Meth. leg. Hiſt. ſect. 25.

Tanta præter eximiam facundiam in eo fuit prudentia & fides, & tenacitas ſilentii circa res arcanas, ut vigilantiſſimus Imperator *Maximilianus* I. fideliſſimo illius pectori reconditiſſima quæque tutò committere potuerit. *Petr. Lambec.* lib. 2. Commentar. de Auguſtiſſ. Biblioth. Cæſar.

Ioannes Cuſpinianus magnum ſuo ævo Hiſtoriæ lumen. *Voſſ.* de Hiſt. Lat. p. 428.

* *Ioannis Cuſpiniani* Liber inſcriptus, *Imperatorum* & *Ceſarum vita* cum Imaginibus ad vivam effigiem expreſſis, in Indice certorum Auctorum prohibetur, donec corrigatur. *Ind. Trident.*

Extant de *Conſulibus Romanis*, atque item de *Ceſaribus* & *Imperatoribus* Commentarii. Deſcriptio *Auſtriæ*, & alia quædam cum Annotationibus *Wolfgangi Hungeri*. *Francofurti* anno 1601. fol. apud *Claudium Marnium*.

MARTINUS LUTHERUS.

Clar. An. D. MDXVII. GErmanus *Iſlebii* anno 1483. natus: anno 1504. fit Monachus Ordinis *Auguſtiniani*: anno 1517. factus eſt *Religionis Reformatæ* Dux atque Anteſignanus: obiit demum in oppido natali anno 1546. *Wittembergæ* honorificè ſepultus. *Gul. Cave.*

Martinus Lutherus, Scriptorum Eccleſiaſticorum coryphæus, veritatis cœleſtis entheus planè & imperterritus vindex, *Germaniæque Helias*: cujus unico ſcriptorum folio plus quàm ex omnibus *Thomæ* Scriptis addiſci poſſe, Magnus quondam *Eraſmus* ad *Marinum Caracciolum* Legatum Pontificium veriſſimè faſſus eſt. De quo *Wolfgangus Severus*, Auguſtiſſimi Imperatoris *Ferdinandi* I. quondam Præceptor, partheſiaſticè cecinit:

Ingeni *de ſtirpe ſatum* Doctore Luthero
Majorem nobis nulla propago dedit.

Et adde judicium *Georgii Fabricii*, ad Scrin. antiq. notatum, p. 211.

Inter Theologos *eſt gloria prima* Lutherus,
Nam merito Chriſti *nemo magis tribuit.*
Olear. in Abac. Patrum.

Quam

Digitized by Google

Quem (*Lutherum*) non *Cæsares*, non Reges, non fulmina ex Arce *Tarpeiâ* vibrata, non ullæ innumerabilium Sophistarum Phalanges, vel tantillum retruerunt. *Theodor. Beza.*

Vir etiam hostium judicio magnanimus, talia certè ausus, quæ totus miratur orbis, & unus ferme *Orbi* conjurato obnixus. *Hofman.*

Res & verba *Philippus*, res sine verbis *Lutherus*, verba sine re *Erasmus Edov. Leigh.* de viris doctr. illustrib.

Pomeranus est *Grammaticus*, & verborum vim explanat: Ego sum *Logicus*, monstro contextum rerum & argumenta: *Justus Jonas* est *Orator*, copiosè & ornatè differit: Sed *Lutherus* est omnia in omnibus, est miraculum inter homines; quidquid dicit, quidquid scribit, id in animos penetrat, & mirificè relinquit aculeos in cordibus hominum. *Phil. Melanæthon.*

Homo nudus omni præsidio, non clam & per cuniculos insidias struxit [ut fratercali solent vitæ Imperatorum & Principum] sed aperto Marte *Monarchiam* aggressus est *Pontificiam*, exercitatissimos belli Duces, *Cajetanum, Sylvestrum, Eckium*, alioque instructissimos ab omni apparatûs genere profligavit, & ingenti animo Heroicoque ausu, *turrim* aggressus *Babylonicam*, penè jam, quod felix in posterum faustumque sit, demolitus est. *Richard. Montacut.* in Antidiat. 9.

Lutherus. Theologus consummatus, profundus, incomparabilis, sacram Theologiam ad Fontalem dignitatem, primævamque puritatem, nec non Evangelicam, sinceram, simplicemque suam illam innocentiam, omni prorsus seculari Philosophiâ explosâ, revocare conatur. *Paul. Langius*, Cytic. Monachus, in chron.

Lutherum non novi, nec libros illius unquam legi, nisi fortè decem aut duodecim pagellas, easque carptim. Ex his quæ tum degustavi, visus est mihi probè compositus ad *mysticas* literas veterum more explanandas, quando nostra hæc ætas immodicè indulgeat argutiis magis quàm necessariis Quæstionibus. *Erasm.* Epist. l. 14. Ep. 5.

In *Luthero* demiror duas tam diversas personas: quædam ita scribit, ut spirare videatur *Apostolicum Pectus*: rursus in dictériis, in sannis, conviciis, in salibus quem non vincit scurram? Magno animo contemnit *Cæsares & Pontifices*, & ad levissimorum abjectissimorumque hominum susurros sic debacchatur in quemlibet, velut oblitus quam agat fabulam, & quam personam induerit. *Erasm.* Epist. l. 18. Epist. 24.

Lutherus Græcè nihil penitus noverat, quum ad scribendum accessit, *Latinè* parum admodum: & quæ tuenda susceperat, dialecticâ, & argumentatiunculis tutatus est, non linguis. *Lud. Viv.* de Caus. Corrupt. Art. p. 132.

Lutherus *Protestantium* primus fuit qui *Biblia* in linguam vulgarem ex *Hebræo* Codice interpretari ausus est, quamvis admodum mediocriter tantum Hebraicum idioma calleret. Cùm liberi & audacis esset ingenii, Beatum *Hieronymum* accusavit quòd Hebraicum Idioma nunquam perfectè intellexisset. Sed tortiori ratione defectûs hujusce culpabatur ipse, & quod in hujusmodi Opere præcipi-

tanter nimium processerit, quod spatium exigebat longè diuturnius illo quod ad ipsum insumsit. Unde etiam Versionem suam ad incudem revocare coactus fuit, ejusque alteram editionem procudendam curare. Sed hæc revisio non fecit ut peritiores illius ævi Protestantes utramvis approbarent, quinimo plurimi eorum defectus illarum, qui non pauci erant, notare non abstinuerunt. Jes. *Rich. Simon.* Hist. Critic. V. T. l. 2. c. 23. Gall.

Sebastianus Munsterus absque dubio *Germanicam Lutheri* Versionem indicare voluit, cum in una Præfationum suarum fronte Bibliorum suorum præfixarum, dixit se potuisse innumeros locos notare, quos perperam transtulerint recentiores Interpretes, eo quòd ad Hebraicæ Linguæ studium non satis appulerint animum. Prætereaque idem Author suis in *Ionæ* cap. secundum, Notis, *Lutherum* nominare non veretur, illumque corripere quod negativè verterit, quod in Hebræo affirmativè enunciatur. Eadem illa *Lutheri* versio publicè pariter rejecta fuit in *Synodo* Theologorum R. P. R. Dordraci congregatorum, ubi cautum fuit novam *Belgicam* Versionem totius Scripturæ adornandam esse, eo quod vetus *Belgica* Versio quæ tunc in usu erat ad *Germanicam* Versionem *Lutheri* exacta fuisset, quam erroribus refertam existimabant. *Zuingliani* pridem antea novam totius Scripturæ Versionem in suum usum elaboraverant, ob eandem causam *Lutheranâ* uti detrectantes, utpote quæ, plurimum *Protestantium* judicio, parum accurata erat, quæque ab audaci viro & præconceptis opinionibus turgido facta fuerat. Idem ibid. Gall.

Luthero Germanicorum Protestantium Patriarchæ, *non* satis fuit integrorum Bibliorum ex Hebraicis Græcisque Codicibus Translationem in vernaculam suam linguam exsculpsisse, censuit insuper opus esse Verbum *Dei* suo modo explicare, ut eo arctiùs cohiberet eorum animos quos in partes suam pertraxerat. Sed ille Patriarcha feliciorem successum suis in Biblia *Commentariis* nactus non est quàm in Versione sua. Utramque præcipitanter nimis præstitit, & plerumque anticipata judicia quorum plenus erat tantummodò consuluit. Ut peritus existimaretur, frustra respuit aliorum opiniones dum ei ridiculæ videbantur. Commentaria sua Quæstionibus Theologicis innumerisque aliis à scopo alienis perspergit; ita ut illa sint potius Lectiones Theologicæ vel Disputationes quàm genuina Commentaria. Id in sua libri *Geneseos* expositione cernere est, in qua digressionum ingens numerus deprehenditur, quæ judicium solidum parum redolent. Arbitratus est, dum Lectiones Morales habebat, & illos qui à se dissentiebant Stentoreis clamoribus imperebat, magnas elucidationes *Dei* Verbo se fœnerare; sed vel ex ipsius libris judicari facilè potest illum merum ardelionem & virum animi impotem semper fuisse, qui sagacitate quadam ingenii & imaginationis fervore tantùm valebat. Nihil neque sublime neque doctum occurrit, ejus in Biblia Commentariis, omnia ibi abjecta & simplicia; & eo quòd Theologiæ operam navâsset, Quæstionum Theologicarum Rhapsodiam potius composuit quàm *Commentarium* in Scripturæ contextum. Cui rei addi potest, illum crassissima Minerva loqui, suosque sensus sæpius quàm rationem suam sequi. Jes. *Rich. Simon.* Hist. Crit. Veteris Test. lib. 3. cap. 14. Gall.

Lutherus

Digitized by Google

Lutherus Doctus vir in Hebraicâ Linguâ, ex quâ benè *Biblia* vertit; sed *Calvino* inferior. *Scaligerana* prima, p. 104.

Nos *Luthero* caput & summa pectoris, adde etiam media & ima, denique ventrem & femur, id est omnia inquibus vita Religionis consistit, deberi fatemur. *Martin. Ruarus.* in 1. cent. Epist. p. 88.

Ingenium nactus est [*Martinus Lutherus*] à Naturâ sagax, acre, præfervidum ad magna quævis aggredienda factum, vir, si quis alius, invicti atque imperterriti animi. Quoties veritatis agebatur causa, nec amorem cujusvis curabat, nec odium; Pontificis fulmina, Imperatoris edicta, non minus quàm Plebis convicia insuper habuit, & fortiter contempsit. Interim haud iverim inficias, *Lutherum* affectibus liberiùs quàm par erat, sæpiùs indulsisse, atque etiam in majorum gentium Principes impotenti animo strinxisse calamum. Verùm *quisque suos patimur manes.* In re literariâ non segniter desudavit, ipse, prout ea ferebant tempora, haud mediocriter eruditus. In indagandis S. Scripturæ sensibus studium præcipuè posuit, ejusque bene magnam partem Commentariis explicavit. Theologiam à multis retrò seculis corruptam ad pristinam integritatem pro virili revocavit. Quâ quidem in re, si minus forsan alicubi Orthodoxus videatur, vitio non tam ipsi, quàm temporis, quò vixit, conditioni vertendum est, nec mirum, si maculas quasdam contraheret, qui *Augia* stabulum repurgare aggreditur. Primævæ Antiquitatis normam ante oculos habuit, & certè [ut in Epistola ad Cardinalem *Albertum*, rectè olim notavit *Erasmus*) multa in libris *Lutheri* damnantur ut Hæretica, quæ in *Bernardi Augustini*que libris ut orthodoxa, immò ut pia leguntur; additque, *Lutherum* multa imprudenter magis quàm impiè scripsisse. Nec præteriri debet quod in *Lutheri* vitâ refert M. Adamus, *Erasmum*, Pontificis oratoribus ipsum ad *Lutherum* oppugnandum incitantibus, respondisse, *Major est Lutherus, quàm ut in illum scribam; imò tantus, ut ex Lutheri unicâ pagellâ perlectâ plus eruditionis, quàm ex Thomâ toto.* Stylo usus est sanè duriusculo, tati quippe adhuc erant *Erasmi, Politiani, Longolii, Bembi, Sadoleti*, qui cum *Cicerone, Livio, Terentio* familiariter versabantur. Utcumque verò incompta & inelaborata sit, genuinam certè pietatem, & ingentem ubique zelum spirat vivida *Lutheri* dictio, nec tam verba, quàm res fundere videtur. *Henr. Wharton* in Append. ad Hist. Literar. *Gul. Cave.*

Rex *Henricus* VIII. ad famam sibi comparandam, & ut Clerum sibi semper faventem haberent, hunc non modò authoritate suâ juvandum esse putavit, sed etiam eorum propugnator fieri voluit, & adversus *Lutherum* in Septem Sacramentorum patrocinium scribere. Magnificis laudibus librum hunc extulerunt Clerici tanquam eruditissimum Opus quod sub Sole unquam extitisset; Regique *Salomoni* omnibusque omnium ætatum Imperatoribus Christianis illum æquipararunt; Præcipuumque hoc fuit in plures annos adulationis argumentum, præter glorioſum Titulum, *Fidei Defensoris* quem hac de causa Pontifex ipsi retribuit. Fatendum autem est, si Seculi constitutio attendatur, quòdque Regis hoc Opus esset, aliqua id commendatione dignum fuisse. Sed *Lutherus* tunc neminimo quidem timore perculsus est, quin potius gloriam hinc duxit, quod

tantus

tantus Rex in arenam cum ipso descendisset,& ad ejus librum responsum remisit. Hoc autem non reposuit absque acrimonia copiosè permistâ,in quo universim culpatus est tanquam oblitus magnæ venerationis quæ Supremorum Principum personis debetur. *Burnetti* Historia Reformationis lib. 1. pag. 31. Anglicè.

Lutherus sanè vir fuit sublimibus animi dotibus magnisque virtutibus ornatus. Vastæ erat intelligentiæ, quæ cum evexit ad cacumen Doctrinæ Seculo quo vivebat incognitæ: Mirifica erat ejus in Scripturis notitia, elocutio ejus erat mascula, ejusque ratiocinandi methodum comitabatur tota subtilitas quam venerandæ ac perspicuæ veritates à se traditæ ferre poterant. Ejus cogitationes ad magna cœpta semper propendebant, ejusque constantia ad eorum executionem sufficiens erat. Animi ejus fidentia nec concuti, nec stupefieri poterat; Ejusque illa παῤῥησία [nec enim id alio nomine censere possim] coram frequentibus *Wormatia Comitiis* illa non minor fuit qua usi sunt olim *Apostoli*. Vita ejus sancta fuit, &, dum ei per otium secessum petere licebat, severa. Ejus virtutes activissimæ cum affabilitate, non autem desidiosæ atque tetricæ quales sunt Claustrales. Nulla ipsum agitabat Ambitio præter ardorem in Dei cultum; quod ad cætera spectat, neque possedit, neque expetivit unquam nisi quæ ad meram vitæ sustentationem sunt necessaria. Temperamenti erat inprimis avaritiam aut abjectum quemvis affectum aversantis; Benignus erat etiam in delinquentes, nulla proprii commodi ratione habita. Si in hanc *Virtutum Congeriem* aliquis defectus irrepserit, memores esse debemus summum etiam Apostolum non fuisse *inculpatum*. Si quandam in ejus Doctrinæ *Corpore Labem* cernere liceat, nec etiam maxima Ecclesiæ lumina, & vel in hujus purissima ætate,ut novimus, in omnibus suis Opinionibus sani fuerunt. Omnibus perpensis meritissimè profectò erumpere possumus in hoc Prophetæ dictum & exclamare, *Quam speciosi sunt in montibus pedes ejus qui læta ferunt nuntia.* *Responsio* ad quasdam *Considerationes* in *M. Lutheri Genium*. Oxonii excusum anno 1687. 4°. Anglicè.

Opera ejus comprehenduntur septem Tomis, fol. *Wittenberg.* 1558. *Latinè.*

* *Martinus Lutherus* inter Hæreticos primæ Classis rejicitur in *Indice Tridentino.*

JOANNES OECOLAMPADIUS,

Aliàs HAUSSCHEIN dictus.

Clar. An. D. M D x x. *Germanus*, natus est anno 1482, *Basileæ* Concionatoris & Theologi munere functus est.

Scripsit multa, variis in locis separatim impressa, quæ distribuuntur in *Exegetica*, *Didascalica*. *Apologetica*. Multa quoque è *Græco* & in *Latinum* Sermonem transtulit.

Primus Reformator & verus Pastor Ecclesiæ *Basilensis*. *Zuinglius* & ille eruditione, studiis, autoritate, loco, ætate, pares erant: inter quos tanta animorum conjunctio, ut amicitia sanctior certiorque, quam vera conciliavit pietas, vix inter

Digitized by Google

interullos unquam fuerit----In diſſidiis Controverſiisque componendis felix admodum habitus. In ſcribendo, commentando, docendo, confutando omnis generis adverſarios, & transferendo plurima, magnum ſibi nomen, Eccleſiæque fructum comparavit. Cujus lucubrationes in *Prophetas* aliquot mirum in modum à viris doctis probantur. *Iac. Verheid.*

Oecolampadius ſatis novit *Græcè*, *Romani* ſermonis rudior, quanquam ille magis peccat indiligentiâ quàm imperitiâ. *Eraſm.* l. 19. Epiſt. 23.

Oecolampadius, vir ob trilinguem eruditionem, ob doctrinæ ſcientiam & uſum, antiquitatis denique Eccleſiaſticæ exactam cognitionem, ſuâ ætate nulli ſecundus *Melch. Adam* in Vit. *Oecolamp.*

Cùm in publicum prodiiſſet libellus de *Euchariſtiâ*; Senatus *Baſilienſis* rei inſolentiâ motus, eum tantiſper apud ſe vendi prohibuit; donec à *Cenſoribus* examinaretur, & certius quippiam decerneretur. Conſuluit itaque *Eraſmum Roterodamum*, *Berum* Præpoſitum, & *Cantiunculam*. Juriſconſultum, quidnam de ſcripto illo ſentirent? *Eraſmus* Senatui reſpondit hiſce verbis: S. P. *Magnificæ Domini celſitudinis veſtra hortatu, perlegi librum Ioannis Oecolampadii de Verbis cœnæ Domini, meâ ſententiâ doctum, diſertum, & elaboratum; adderem etiam pium, ſi quid pium eſſe poſſet, quid pugnat cum ſententiâ conſenſuque Eccleſiæ à quâ diſſentire periculoſum eſſe judico.* Ad amicos autem ſcripſit: *Oecolampadium* emiſiſſe libellum, tàm accuratè ſcriptum, tot machinis argumentorum, torque teſtimoniis inſtructum, ut poſſet vel electos in errorem pertrahere. *Melch. Adam.* ibid.

Hic, quia vir erat ſingularis eruditionis, & magnæ autoritatis, plurimos veneno *Zuingliano* per libros ſuos infecit. *Bohem.* Epitom. Hiſt. Eccleſ. pag. 957.

Emicuit dudum perilluſtris eruditio in *Ioanne Oecolampadio*, ſed profectò clariùs & luminoſiùs illuxiſſet, niſi *Chriſtiana Hoſtia* ſacramentum repudiaſſet. *Paul. Iov.* in Elog.

Joannes Oecolampadius Wuſſpergenſis, eruditione & pietate præſtantiſſimus Theologus. *Geſner.* in Biblioth.

Ut doctrinâ ſic vitæ ſanctimoniâ colendiſſimus fuit *Boiſſard.* in Icon.

Hunc (*Oecolampadium*) *Eraſmus Roterodamus* in edendis *Novi Teſtamenti* Annotationibus conſuluit, ſibique adhibuit. *Operâ ſubſidiariâ illius, non ſolùm pietate, verùm etiam trium peritiâ linguarum eminentis, adeoque veri Theologi, ſe adjutum eſſe ingenuè ipſemet Eraſmus fatetur.*

Sub finem Novembris anno 1531. *Oecolampadius* è vitâ deceſſit. Ex interitu *Zinglii* maximum animo perceperat dolorem, eaque res morbum etiam auxiſſe putatur: erant enim conjunctiſſimi. Natus fuit annos 49. Extant ejus in *Prophetas* aliquot lucubrationes, quæ valdè probantur doctis. *Ioan. Sleidan.* Comment. lib. 8.

Oecolampadium extinctum, utinam poſſem dolere jure. Sic enim literæ & doctrina hominis poſtulabant, niſi extitiſſet ille in alio genere pernicioſus. *Sadolet.* l. 4. Epiſt. ad *Eraſm.*

Deploraruntque hujus viri obitum præstantissimi quique : inter quos *Sebastianus Munsterus* carmine *Hebræo*, & *Theodorus Beza* Latino Hendecasyllabo.

PAULUS ÆMILIUS.

Clar. A. D. MDXX. *Veronensis*, *Parisinus*, in æde *Deiparæ* Canonicus, obiit 1529. III. Non. Quintil.

In *Gallis* ætatis cursum sub *Ludovico* XII. & *Francisco* I. agebat *Paulus Æmilius*. Magnum is sibi nomen paravit Opere inclyto de rebus Gestis *Francorum*: cui annos 30. impendisse dicitur. Ac libros quidem novem perfecit: decimum, morte præventus, reliquit imperfectum. Sed eum propinquus illius, *Daniel Zavarisius Veronensis*, ex schedis dispersis, multâque liturâ obductis, collegit, ac digessit ita, uti nunc legitur. Desinit *Æmilius* in anno quinto *Caroli* VIII. qui *Christi* est 1488. *Laconicam* ei brevitatem tribuit *Paulus Iovius*. In historiâ tamen *belli sacri*, duce gesti *Godefrido Bullionio*, luculentiùs se diffundere, mediamque ait viam insistere. Sed quicquid de cæterorum *Laconismo* dicat *Iovius* omninò Scriptor est elegans, ac disertus. *Voss.* de Hist. Lat.

Paulus Æmilius in *Gallis*, & res quoque *Gallicas* scripsit, etsi non *Gallus*. *Ludovicus* XII. decus hoc *Italiæ* abstulit, & vindicavit sibi. Ille, ut rem dicam, penè unus inter novos, veram & veterem Historiæ viam vidit, eamque firmo pede calcavit. Genus scribendi ejus doctum, nervosum, pressum; ad subtilitatem & argutias inclinans, & relinquens defigensque aliquid in animo serii Lectoris. Sententias & dicta sæpe miscet, paria antiquis. Rerum ipsarum scrutator, severus judex: nec legi nostro ævo, qui magis liber ab affectu. Deest eius ævi est, quòd minùs ille placeat, quasi pauci sint qui capiant hæc bona. In tantis tamen virtutibus etiam hæ labeculæ: quòd stilum parum nectit, & spargit dividitque eum in minuta quædam membra. Hoc cùm in omni seriosâ oratione parum congruum, tum in *Annalibus* minimè. Deinde quòd inæqualis, alibi nimiùm anxius & castigatus, ideoque subobscurus; alibi (sed rarenter) laxus & solutus. Vetustatis etiam nescio quid affectat in nominibus hominum, locorum, ubium immutandis, & in veterem formam redigendis: sæpè eruditè, interdum vanè, sed, ut ego judico, semper indecorè. In quibus, si refingere leviter eum nobis fas: (audeo dicere) vitium daremus supra omnem hanc novitiam, & ad priscam laudem. *Lipsius* Not. ad Lib. 1. Politic. c. 9.

Paulus Æmilius, cui de Scriptoribus Gallicis, plurimùm creditur, sæpe historiam confundit, sæpè non ex rerum fide, sed ex impetu calami interpolat, fingit multa, ut animô concepit, non commemorat, ut memoriis publicis ea debere potuit. --- Non parùm adulari Pontificiæ curiæ doctus. *Joh. Henr. Boecler.* in Præfat. Ser. Cæsar. German.

Vir clarissimus, gravitate, judiciô & eloquentiâ præstans; obiit Anno Dom. 1529. *Theoph. Dassiliand.* in Descript. Urb. Ital.

Si compendium rerum *Francicarum* legere desideras, adi Historiam *Pauli Æmilii Veronensis Itali*, qui vixit sub initium seculi superioris in *Gallia*. Quemadmodum

Digitized by Google

admodum *Polydorus Virgilius, Italus*, prosequitur Res *Anglicanas*; sic ille *Gallicanas*: desidero in eo quòd dictio ejus nimis sit concisa, & affectatione Antiquitatis vocabula locorum mutet in aliam flexionem, v. gr. *Geldriam Geldrum* vocat. Nec dubium, quin id verè dicat, sed tamen pro tempore loquendum est. *Herman. Conring.* de Regno *Gal.*

Pauli Æmilii & reconditam eruditionem, & diligentiam, & vitæ sanctitatem, & summam in Historiâ fidem exosculor. *Tullianam* dictionem nec affectavit, nec habet. *Erasm.* in *Ciceroniano.*

Meliori fide Historiam scribere, quàm *Gaguinus* fecit, qui affectus suos miscuit, *Ludovici Vivis* sententia est.

Eloquentissimus Vir, & antiquarum originum vindex *Paulus Æmilius Veronensis*, *Ios. Scalig.* Epist. l. 1. Epist. 1.

Paulus Æmilius tam Sanctus & incorruptus enarrator Historiæ, ut jure jurando putes obstrictum tam elegans, ut nisi recentiora rescriberet, videri possit haud infimus *Antiquorum Thom. Morus* in Epist. ad *Germanum Brixium.*

Paulus Æmilius Veronensis, vir eximiè doctus, nunquam sibi satisfaciebat, sed, quoties recognoscebat sua, mutabat pleraque: diceres *Opus* non correctum, sed aliud: idque subinde faciebat. Quæ res in causâ fuit, ut citiùs *Elephanti* pariant, quàm ille quicquam edere posset. Nam *Historiam*, quam edidit, plusquam 30. annis habuit præ manibus. Et suspicor huc adactum, ut evulgaret. *Erasm.* in *Apobtegm.* l. 6. p. 582.

Pauli Æmilii Veronensis malignum silentium non silebo, qui multorum non meminit quæ ad *Gallorum* gloriam pertinerent. Nec ea ignorasse dici potest, quæ nullus ante ipsum præteriit, ut *oleum* illud ad *unctionem Regum* cœlitus demissum, & *lilia* similiter: quibus si fidem non adhibuit, eam saltem hominum mentibus opinionem insitam esse dicere oportuit. *Verder.* in Auctor. Censione, p. 88.

Claudii Verderi judicium non moramur, qui ut olim *Herodotus Plutarchum*, ita *Æmilium* ipse maligni animi reum agit. Et quo argumento? nempè quia vulgata illa de *Oleo* ad Reges inungendos cœlitus demisso, deque *liliis*, præterire maluerit, quàm ut sententiam de eo suam apponere insimul cogeretur. *Voss.*

Extant de Rebus Gestis *Francorum* libri 10. *Basileæ* 1601. apud *Henricum Petri.* Addita est continuatio *Arnoldi Ferroni.*

THOMAS de VIO.

A Patriâ dictus vulgò *Cajetanus*, ex Ordinis *Prædicatorum* Generali Magistro Episcopus *Cajetæ*, & Cardinalis S.R.E. tit. Sancti *Xysti* à *Leone* X. creatus, vixit usque ad Annum *Christi* 1534. ætatis 66. quo obiit 4. Idus Aug. & conditus est ad ostium templi B. *Mariæ* supet *Minervam*. *Phil. Labbe* de Script. Eccles. Clar. A. D. MDXL.

Scripsit Commentaria in totam summam S. *Thomæ*. Denique opuscula permulta, & librum Jentaculorum, & summam casuum conscientiæ.

Scripsit etiam Commentaria in omnem sacram Scripturam, præterquam in Prophetas, & in Apocalypsim, &c.

Digitized by Google

Vir tam vitæ ſanctimoniâ, quàm ingenii præſtantiâ illuſtris, ſubtiliſſimus, Dialecticus, admirabilis Philoſophus, Theologus incomparabilis, & inter eruditiſſimos doctiſſimi ſui ſeculi longè eruditiſſimus---Hic in extremâ ſenectute ſuâ, poſt innumeras lucubrationes in *Ariſtotelis* Philoſophiam,& in omnem D. *Thomæ* Theologiam editas, totam Veteris, ac Novi Teſtamenti molem juxta literæ ſenſum omnium difficillimum ex *Hebraâ* & *Græcâ* veritate nudo brevique ſermone expoſuit, exceptis *Cantico Canticorum* & *Prophetis*, quos moriens inchoatos deſeruit,& *Apocalypſin* quam de induſtriâ intactam reliquit inquiens, in eâ exponendâ non ingenio, ſed divinatione opus eſſe. *Sixtus Seneuſ.*

Vir fuit ſummi ingenii, nec minoris pietatis. *Bellarm.* de Scriptor. Eccleſ.

Cajetanus vir meo judicio, quamvis Papiſta, tamen candidus, plurimumque diſtans ab ea pertinaciâ, quam in reliquis deplorare cogimur----Omnes Epiſtolas *Nov. Teſt.* & *Actorum*, librum recenſuit ad Veritatem *Græcam* & *Annotationibus* illuſtravit infra ſpatium circiter decem menſium. *Dan. Chamier.*

Vir fuit puſillâ ſtaturâ, ſed ingenti animo, feliciſſimâ memoriâ, & ingenio maximo: adeò ut inter omnes ſui temporis *Theologos* princeps haberetur. Adoleſcens togam *Prædicatorum* ſumpſit, in quorum cœtu ſic ad virtutis & doctrinæ ſtudia ſe compoſuit, ut adoleſcens, cùm Generalia Ordinis Comitia *Ferrariæ* celebrarentur, in publicâ certatione, cum *Ioanne Pico Mirandulano* congreſſus, ſpectante *Ferrariæ* Duce, totoque *Ferrarienſi Senatu*, magno omnium applauſu, ipſoque *Pico* poſtulante, palam inſignibus & titulo *Doctoris* ornatus fuerit. *Aubert. Miræus* in Bibl. Eccleſiaſt.

Thomas de *Vio*, Eccleſiæ *Romanæ* nobiliſſimus *Cardinalis*, acerrimi vir judicii, Theologus in Scholâ *Latinâ* longè celeberrimus. *Ioan. Dall.* de lib. Suppoſ. *Dionyſ. Areop.* & *Ignat. Antioch.* l. 1. c. 36.

In Theologiâ *Scholaſtica* tam inſigniter doctus, ut nulli ex his, qui ſuo tempore floruerunt, ſecundus fuerit. *Alphonſ.* de *Caſtro* l. 2. adverſ. Hæreſ.

Cajetanus obſcuriùs loquitur more ſuo, ut vix rectè intelligatur. *Bellarm.* lib. de Matrim. c. 10.

Majorne Theologus an Canoniſta, non facilè dicas. *Olear.* in Abac.

Thomam Cardinalem *Cajetanum* malè de Trinitate ſenſiſſe probavit Archiepiſcopus *Compſanus Ambroſius*: inter Hæreticos etiam recenſetur ab *Alfonſo* de *Caſtro*. *Chriſtoph. Sandius* l. 3. Enucleat. Hiſt. ſec. 16

Cardinalis Cajetanus, quamvis in compluribus ſacri Voluminis partibus *Latinè* magnâ fide convertendis facultatem ſuam exercuerit, in obſcuro tamen jacuit ejus labor, nec ſuffragiis doctorum comprobatus eſt. Cùm enim *Ebraicæ* ac *Græcæ* linguæ ignarum ſe profiteretur, viros utriuſque peritos, non ad eruendos ſenſus, quos apertè neglexit, ſed ad verborum ſignificationes cognoſcendas, quas ſpectavit unas, in conſilium adhibuit. Meritò itaque alienæ eruditionis fœtum excluſiſſe creditus eſt. *Huet.* de Clar. Interpret.

Cardinalis Cajetani hæc erat præconcepta opinio quod Bibliorum Tranſlationes merè literales eſſe deberent, perſuaſus neminem nimis ad literam Scripturam Sacram interpretari poſſe, cum hæc Verbum Dei ſit, cui vel addere vel detrahere vetitum,

Digitized by Google

veritum. Hic Cardinalis Præfatione in Pſalmos prolixè admodum explicat methodum in hujus Libri verſione à ſe obſervatam; atque profitetur, quamvis *Hebraeæ* linguæ ignarus eſſet, ſe tamen bonam Bibliorum partem verbatim juxta *Hebraeum* contextum vertiſſe. Virorum duorum hac in re operam adhibuerat hujus linguæ callentium, quorum alter *Judæus*, alter *Chriſtianus* erat, quibus præſcripſerat, ut voces *Hebraeas* merè ad literam & juxta Grammaticæ regulas transferrent, quamvis eorum verſio nullum ſenſum fundere videretur---Interea Tranſlatio ipſius, ea præſertim quam Pſalmorum elaboravit ad illum Grammaticæ rigorem prorſus exacta non eſt, nec æquè barbara ac *Malvendæ* & *Ariæ Montani* Verſiones: & quamvis omni Hebraici Idiomatis notitia deſtitutus, de hoc tamen melius diſſerit quam plures Bibliorum Interpretes, ejus mediocriter tantum callentes. *Ieſ. Rich. Simon.* Hiſt. Crit. V. T. lib. 2. cap. 20. Gall.

Extant Commentaria ejus in Biblia Tom. 5. Fol. *Lugd.* 1639.

Hoc ejus Epitaphium.

Hâc interiori foſſulâ, quam lector inſpicis, felicis memoriæ *Thomæ* de *Vio*, Ordinis Prædicatorum, Cardinalis *Cajetani* conſervantur oſſa. Qui dum vixit, ita moribus atque omni doctrinâ humano generi profuit, ut pro tanto beneficio *Deo* gratias agere, ac pro ejus animâ meritò preces fundere teneamur. Hic quorundam aliorum inanem declinans faſtum, humili hoc ſe condi juſſit tumulo. Vixit annos 65. dies 29. obiit Anno Chriſti 1534. *Thomas* de *Vio Cajetanus* Cardinalis S. *Sixti* ſacri Ordinis Prædicatorum.

HENRICUS CORNELIUS AGRIPPA.

C*Olonienſis*, natus eſt ann. 1486. obiit ann. 1534. Non ſolùm Juris Civilis, ſed & Medicinæ Doctor ſalutatus eſt. Scripſit Comment. in Artem *Lullii*: libellum de nobilitate ſexus fœminei: de occultâ Philoſophiâ ſive magiâ: de Scientiarum vanitate: de duplici Coronatione *Caroli* V. &c. Clar. An. D. MDXX.

Quis in *Henrici Cornelii Agrippæ* ſedato vultu, portentoſum ingenium latuiſſe crediderit. Hic enim immenſo captu, vaſtâque memoriâ, ſcientiarum artiumque omnium rationes, arcanaque intima & ſummos apices complexus, diſciplinas convellit, religiones in dubium revocat, ſtudiorumque omnium labores feſtivâ declamatione derider: eoque vehementius, atque validius, quòd tantæ novitatis argumenta ſacrarum literarum auctoritate confirmentur, quaſi feliciore opere illudentis ingenii tantas opes oſtentare nequiverit, niſi vir educatus in literis, & à *Cæſare* eruditionis ergo equeſtris ordinis dignitate honeſtatus importunos arietes inanis eloquentiæ, æternis optimarum literarum arcibus admoviſſet. Sed ad hoc cum plauſu à multis exceptum volumen *de Vanitate Scientiarum*, alium addidit librum *de Occultâ Philoſophiâ*, curioſis admodum peſtilentem, quod opus, ex cenſurâ *Chriſtianâ*, edicto vetitum, apud unos impios reperitur. Sed in utroque ſerio, pariter & joco gravior, atque lepidior, ac ideo forſitan æternus appareret, niſi puriorem eloquentiam non ſecùs ac reliquas facultа-

tem felicii vel inepto judicio contemptiſſet. Exceſſit è vitâ nondum ſenex apud *Lugdunum*, ignobili & tenebroſo in diverſorio, multis eum tanquam *Necromantiæ* ſuſpicione infamem execrantibus, quod *Cacodæmonem* nigri canis ſpecie circumduceret; ita ut quum propinquâ morte ad pœnitentiam urgeretur, cani collare loreum magicis per clavorum Emblemata inſcriptum notis exolverit, in hæc ſuprema verba iratè prorumpens, *Abi, perdita beſtia, quæ me totum perdidiſti*, nec uſquàm familiaris ille canis, ac aſſiduus itinerum omnium comes, & tum morientis Domini deſertor, poſtea conſpectus eſt, quum præcipiti fugæ ſaltu in *Ararim* ſe immerſiſſe, nec enataſſe, ab his qui id vidiſſe aſſerebant, exiſtimetur. *Paul. Iov.* in Elog.

De *Cornelio Agrippa* quidam amici docti ad me ſcripſerunt è *Brabantiâ*, ſed ſic ut nec hominis violentiam probare, & plus illi in colligendo ſtudii, quàm in deligendo judicii tribuere videantur. *Eraſm.* Epiſt. lib. 24. Epiſt. 18.

De Viro [*Cornelio Agrippâ*] de quo quid ſentiam rogas, magnificentius cenſeo quàm ut de ejus ingenio cenſuram ferre poſſim. Ex ejus libri [de *Incertitudine & Vanitate Scientiarum*] qualicunque guſtu deprehendi hominem eſſe ardentis ingenii, variæ lectionis & multæ memoriæ, alicubi tamen majore copiâ quàm delectu, ac dictione, tumultuosâ veriùs quàm compoſitâ. In omni genere rerum vituperat mala, laudat bona. *Eraſm.* in lit. *Abelo Colſtero*, dat. *Friburg.* 25. April. 1533.

Agrippa doctiſſimus Mathematicus à Patre exiſtimatus eſt, virque doctus. *Scaligerana* 1.

Cornelii nomen ob multiplicem doctrinam, non modò apud *Germanos*, ſed & apud *exteros* celebre extitit. *Boiſſard.* in Icon.

Venerandum Dominum *Agrippam*, literarum literatorumque omnium miraculum & amorem bonorum, appellat doctiſſimus *Ludovicus Vives.*

De *Cornelio Agrippâ* quid omnino ſentiam, nihil habeo neceſſe, dicere niſi quòd cùm in literas declamitavit, videri voluit egregiè literatus: quanquam tamen non minus apud ſanos videatur aucupio vanitatis delectatus, quàm otioſè ſolers in vanitate Artium inſectandâ. *Claud. Minos* in Not. ad Emblem. *Alciati*, pag. 63.

Teſtem appello non hunc aut illum emunctioris naris *Theologum*; ſed *Cornelium* ipſum *Agrippam*, quem in hiſce Myſteriis [de *Magia*] norunt & agnoſcunt viri docti fuiſſe *Delium Natatorem. Ioan. Arrowſmith.* Tact. Sac. p. 87.

Sixtus Senenſis vocat Hæreſeos *Lutheranæ* Sectatorem. Sed quàm hoc ſit à vero abnorme, patet ex capite ſexto de Vanit. Scientiarum, in quo B. *Lutherum* acriter perſtringit. *Quenſtedt.*

Quidam Magum fuiſſe, & canis nigri ſpecie Cacodæmonem circumduxiſſe, tradunt. Sed clariſſimus *Joannes Wierus* de Præſtigiis Dæmonum l. 2. c. 5. id merum Commentum eſſe affirmat.

Quidam Autores judiciis ſuis de ejus fama detraxerunt, eumque *Magiæ* accuſarunt: Alii verò ingenuè profeſſi ſunt eos ignorantiâ & affectibus inimicorum, *Agrippæ* ſe abripi ſinere qui hunc quem non cognoſcebant accuſarent. Et ſane

bona

Digitized by Google

bona fide fatendum eſt eum magnis & præclaris dotibus exornatum fuiſſe; genium ejus inter vaſtiſſimos & luculentiſſimos eminuiſſe; meritoque paſſim nominatum fuiſſe ſui Seculi *Triſmegiſtum*, ob eam qua polluit notitiam eximiarum Theologiæ rerum, arcanorum Medicinæ, & magnificarum Juriſprudentiæ Legum. *Moreri* Dictionarium Majus, Gallicum.

* Hic Author *Romano Indice* inter *Hereticos* primæ Claſſis numeratur. Vid. *Indicem Tridentinum.*

Omnia ejus Opera, in duos Tomos digeſta, prodierunt in lucem *Lugduni* in 8. 1580.

Hoc ejus Epitaphium, *Iacobo Latomo* auctore:

Hunc tumulum haud Charites *ſervant, ſed* Erinnyes *atræ.*
Non Muſæ, *at ſparſis anguibus* Eumenides.
Colligit Alecto *cineres, miſcetque aconito,*
Gratague dat ſtygio liba voranda cani.
Qui quod erat vivum comitatus, atrociter Orci.
Nunc quoque per cunctas raptat, agitque vias.
Inſultatque adeò & Furias, *quia noverat omneis,*
Salveat injungit nomine quamque ſuo.
O miſeras artes, que ſole ea commoda præſtant,
Accedas Stygias *notus ut hoſpes aquas.*

Paul. Iov. in Elog.

FRANCISCUS GUICCIARDINUS.

F *Lorentiæ* natus anno *Dom.* 1480. Obiit 1540.

Scripſit Hiſtoriarum ſui Temporis libros 20. ab ipſo *Italicè* conſcriptos, Clar. A. B. & in Latinum Sermonem converſos à *Celio Secundo Curione*, *Baſilea* apud *Per-* M D X X. *nam*, 1566. in fol.

In ſcribendâ Hiſtoriâ judicio graviſſimorum virorum ſuos æquales [atque haud ſcio an veteres quoque Hiſtoricos] ſuperavit. Nam ubi quid in deliberationem cadit quod inexplicabile videatur, illic admirabilem in diſſerendo ſubtilitatem oſtentat, & graves ubique ſententias veluti ſal accommodatè perſpergit. Mirum in eo ſtudium veritatis inquirendæ. Nihil enim temerè, ſed omnia neceſſariis argumentis confirmat. Fertur enim Epiſtolas, decreta Fœdera, conciones ex ipſis fontibus hauſiſſe & expreſſiſſe. Itaque frequenter occurrit illud, *locutus eſt in hæc verba.* Denique fuit & rerum & locorum, & perſonarum atque adeò conſiliorum & factorum tam diligens inveſtigator, ut omnes *Italiæ* urbes, municipia, caſtra, fluvios, quodque maximum duco, publica monumenta penitùs inſpexiſſe videatur. *Bodin.* in Meth. Hiſt. p. 70. 71.

Res *Italicas* ſuperioris ætatis triginta ferè ſcriptores literis prodiderunt. Unum tamen

tamen *Guicciardinum*, cujus [omnium opinione] perſpecta fides eſt, omnibus anteferendum putem. *Idem* p. 78. 79.

Franciſcus Guicciardinus, prudens perituſque Scriptor, & qui tales lectores ſuos facit. Liber eſt & verax : ab affectibus immunis, ſi tamen ab odio, quod retegere mihi non ſemel videtur in *Ducem Urbinatem*. Sententias bonas utileſque inſerit, ſed parum aſtrictas. Vitia duo propria hujus ævi non effugit, quòd & juſto longior eſt, & quòd minutiſſima quæque narret, parum ex lege aut dignitate Hiſtoriæ : quæ, ut *Ammianus* ait, *diſcurrere* per negotiorum celſitudines aſſueta, non humilium minutias indagare cauſarum. Sed nec *Orationes* ejus ſatis vegetæ mihi, aut caſtigatæ. Languent ſæpè, aut ſolutè vagantur. Denique uno verbo, inter noſtros, ſummus eſt *Hiſtoricus* : inter veteres, mediocris. *Lipſ.* in Not. ad 1. lib. Politic. cap. 9.

Videtur hic Auctor nulli veterum poſtponendus, nam fide, diligentiâ, prudentiâ, cæteriſque virtutibus excellit : ac in rerum geſtarum memoriâ, in conſiliis explicandis, in hominum naturis notandis, in perſonis deſcribendis, in Concionibus, Orationibuſque referendis, plurima habet, quæ in aliis, quæ eorundem temporum Hiſtoriam ſcripſerunt, deſiderantur. *Geſner.* in Bibliothec.

Viget ipſius nomen ad exteras quaſque gentes Hiſtoricæ induſtriæ commendatione diffuſum : colitur ipſius memoria, ſeu rerum omnium incorruptâ lance integerrimi Aſſertoris. Inerat in homine præſertim elatus, ac reconditus judicii vigor. *Ioan. Imperial.* in Muſæo Hiſtorico, p. 98.

Franciſcus Guicciardinus, Scriptor Hiſtoriarum eximius, & cum *Thucidide* & *Herodoto* conferendus, qui à ſuis annalibus, gravitate prudentiâque pleniſſimis, omnem vetuſtatis rubiginem ſirumque procul eſſe quàm longiſſimè voluit, neque verbum ad eos quodpiam accedere, quod putridam illam ac rancidam antiquitatem redoleret. Cui etiam illi, qui eidem ſunt iniquiſſimi, inprimis quinque libris, quos eruditi cujuſpiam viri limâ perpolitos fuiſſe contendunt, omnem *Florentini* Sermonis elegantiam, concinnitatemque concedunt; in cæteris libris non item, quos, nullius cenſuræ, ut priores quinque, ſubjecerat. Verè, an ſecus, nihil ad hoc tempus. Atque illius potiſſimùm ſcribendi rationem, utpote prudentem, ſeveram, gravem, & ab ineptiis inprimis abhorrentem, mihi videntur, in *Italiâ*, omnium virorum principum aulæ fuiſſe ſecutæ, tum in literis dandis, tum in rebus maximis atque graviſſimis explicandis. *Ian. Nic. Eryth. Pinacoth.* 3. p. 220.

Guicciardinus Eccleſiæ Romanæ vexillarius vocatur *Mornæo* in Hiſtoriâ Papatûs p. 551.

Acris judicii vir, uti & uſus in publicis rebus adminiſtrandis. *Poſſevin.* in Biblioth. ſelect.

Nonne in omnium manibus eſt *Guicciardini* Hiſtoria, nec ſolùm propter res quas continet, ſed etiam propter auctoris eloquentiam, & judicium in pretio habetur, & propè antiquis comparatur ? *Roland. Mareſ.* l. 1. Epiſt. Epiſt. 30.

Franciſcus Petri filius ex antiqua & nobili *Guicciardinorum* proſapia, primum obtinuit locum inter nobiliſſimos omnes *Hiſtoricos* qui unquam ſcripſerint; quis impulſu *Iacobi Nardi* ſibi amiciſſimi *temporum ſuorum Hiſtoriam Italicam contexuit*,

Digitized by Google

lexit, non minori gravitate, ſtyliquæ elegantiâ, quàm integritate & eventuum narratione fideli, quæ impreſſionis ope apud omnes Gentes in ſummo pretio habetur, & cultiſſimo cuilibet ingenio admirationem movet. *Ghilini* Virorum Literatorum Theatro. *Italicè.*

Hiſtoricus præſtantiſſimus & prudentiſſimus, quamvis in Lutherum iniquior, *G. Calixt.* in Apparat. Theolog. p. 155.

Guicciardinus quibuſdam vapulat quòd aliquibus locis *Franciſci Marii* & *Feltry*, *Ducis Urbini* famam obſcuraverit, quod ſimultati cuidam in ejus corde latenti aſcribitur, ex quo ab illo Duce verbis acribus malè habitus fuerat, in quodam militari Conſilio coacto fœderis illius occaſione, quod *Italiæ* Principes iniverant, ad urbem *Mediolanum* invadendam, ubi aderat *Guicciardinus* quatenus Generalis *Papalium* Copiarum Imperator. Et ſanè *Guicciardinus* plus iracundiæ atque ſeveritatis in pectore fovebat quàm vultu prodebat: Feſtivis verbis tam parum delectabatur, ut ne verbulum facetum per totam vitam pronuntiaſſe cenſeatur. Indolis ejus auſteritas in ejus Scriptis etiam deprehenditur: Qui hæc examinarunt ſolos *Geſtonem* Comitem *Fuxenſem* & *Johannem* de *Medicis* ibi obſervant, quorum nævos nullos notaverit; Sed cum duorum horumce Principum ſola juventus calami ejus objectum fuerit, cenſuram ejus effugerunt. Cæterum venerabilis eſt ejus memoria ut ingenui, minimeque fucati Scriptoris, omnia ad æquitatis trutinam ponderantis, cujus lances ab æquilibrio nullus odii vel favoris ventus dimovere poterat. Nihil ſcriptis conſignavit quod vel non viderit ipſe vel ab hominibus fide dignis relatum acceperit; pura & nativa eſt ejus narratio, ſed elegans & cum judicio: Incipit ad annum 1490. ad Gallorum in Italiam irruptionem ſub *Carolo* VIII. & in annum 1535. deſinit ad Pauli III. Pontificatum. Febris maligna Præclari illius Viri vitam terminavit ætatis ejus anno 60. Sanctæ Fœlicitatis Fanum in majorum ejus Tumulo Florentiæ cineres ejus conſervat; *Angelus* verò *Guicciardinus* ejus Nepos Scriptorum ejus poſt ejus mortem editor fuit, ut in hominum memoria reviviſceret; Tanto etiam cum applauſu excepta fuerunt ut ex *Italico* idiomate translata fuerint in *Gallicum*, *Hiſpanicum*, *Anglicum* & *Belgicum* ut toti *Europæ* eorum copia fieret. *Iſaacus Bullart.* Acad. Scientiarum Tom. I. Gall.

Guicciardinus ſedulus eſt Hiſtoriographus, à quo, mea quidem ſententia, tam accuratè quàm ab alio quovis Rerum ejus ævi notitia comparari poteſt. Et ſane harum etiam ut plurimum, idque honoratiori loco, pars magna fuit. Nullatenus veriſimile eſt quod vel ex odio, vel ex favore, vel ex vana gloria res narratas alteraverit; cujus fidem faciunt libera judicia de Proceribus ab ipſo lata; iiſque inprimis à quibus honoribus auctus & ad munera adhibitus fuerat, ut de Pontifice *Clemente* VII. Quod ad illud attinet cujus gratia potiſſimum ſibi abblandiri videtur, ejus nimirum digreſſiones & ſermones, horum plures boni ſunt & acutè dictis ornati, ſed his nimium delectatus eſt: Nam ne quid intactum relinquat cum tamen ampliſſimum & pene infinitum argumentum tractet, languidior quodammodo fit ejus oratio & Scholaſticam garrulitatem ſapit. Hoc etiam animadverti, quòd cùm de tot Animis & eventibus, de tam multifariis motibus & con-

filiis judicet, ne unum quidem eorum referat ad virtutem, ad Religionem & ad conscientiam, ac si harum nulla in universo orbe non jaceret extincta: Omniumque rerum gestarum, quantumvis in se speciosarum, causam reiicit ad aliquam occasionem vitiosam, aut ad aliquod commodum hinc Authori proventurum. Fingi tamen non potest quin ex innumeris illis actionibus de quibus sententiam ferat, nulla rationi suam originem debeat. Nulla corruptio homines tam universum invadere potuit, quin aliquis contagium ejus effugerit. Quapropter metuo ne is scribendi character gustûs ipsius vitio quadantenus sit tribuendus, imo fieri potuit ut alios suo pede metiri voluerit. *Michael* de *Montagne*. Tentaminum lib. 2. cap. 10. Gall.

Ex *Italis* superest *Guicciardinus*, qui (relinquo quòd in quamplurimis *Historici* partes ignoravit) tam frigidè, invitusque *Gallorum* victorias & gloriam narrat, quàm accuratè lubensque, adversa quæque, quantumvis minima, à fortunæ potentissimo *belli* numine ejaculata: quemadmodum Sarcinarum in alicujus fluminis trajectione Submersionem persequitur, atque dilatat. Dum videt *Carolo* VIII. totam *Italiam* ab *Alpibus* ad *Neopolin* nemine penitus obsistente occupanti, victoriam absque suspicione falsi adimi non posse, in *Gallorum* quorundam militum internecione paucorumque, quâ sine victoriâ obtineri non potuit, torus est, magnam eam appellans stragem: *Carolo* tamen agri dominium superstitisse differri non ausus est. Sed quæ de victoribus strages fieri potuit? si de suis Sermonem instituit, eis semper plus meritis attribuit, & regionis laudes magis, quàm suæ gentis res gestas persequitur, unde maxima laus ducenda est. *Claud. Verder.* in Autor. Cension.

* Hic Author rejicitur inter Hæreticos Primæ Classis.

In memoriam *Francisci Guicciardini* hoc Distichon composuit *Stephanus Paschasius*:

A Tito *nullus, si quis mihi credat, in Orbe,*
Clarior hôc uno floruit Historiâ.

PETRUS BEMBUS.

Clar. An. D. MDXX. *Patricius Venetus*, præter illustrem sui generis nobilitatem, illi accessit & doctrina singularis, facundia admiranda, & summa vitæ integritas. Quæ virtutes illum patriæ, totique *Italiæ* commendarunt: *Romano* potissimùm Pontifici: qui ut ejus nomen gloriæ splendidioris titulo ornaret, & augustius redderet, *Romanæ* Ecclesiæ, Senatusque Apostolici Cardinalem creavit: amplissimisque beneficiis cumulavit. Is *Ciceronianæ* eloquentiæ sedulus admirator, & imitator extitit; Orator, Poeta, & Historicus suo tempore nulli secundus, antiquis certè conferendus. Is plurimos ingenii felicis partus, monimenta posteritati reliquit: inter quæ hæc habentur præcipua. De *Imitatione Sermonis* lib. 1. *Epistolarum* lib. 1. *Historiarum Venetarum* lib. 12. Scripsit & *carmine poema venustissimum Benacum*;

Digitized by Google

...*nacum* De *Ætnâ*, & de *Calice*. Pervenit usque ad annum septuagesimum septimum. Morti concessit Anno salutis 1547. 15. Cal. Februarii. *Boissard.* in Icon.

Fuit omnino perpolitum *Bembi* ingenium, perque acre, maximéque perspicax, acutumque judicium, plurima in alios, in se nimium penè multa inquirens, in seligendis, collocandisque verbis, multum ponebat operæ, atque in eâ re magnam cùm prudentiam, tum verò etiam diligentiam adhibebat----Sunt præterea ejus versus *Latini* multi, dulces elegantesque; ut me quidem æquè propemodum, ac veterum illorum Poëtarum scripta, delectent. *Joan. Casa* in Vit. *Pet. Bembi.*

Petrus Bembus; quem orbis terrarum cantat nec injuriâ: vixit enim, quantus ei vitæ cursus fuit, in virtute totus: is cum alias coluit Philosophiæ partes, tum verò Poëticam artem ornavit more quodam ardentissimo, ejusque studium à primâ pueritiâ amplexus, nunquam ne in extremâ quidem senectute dimisit: scripsit autem versus in omni ætate multos, & scripsit omnium elegantissimè, sic ut *Apollo* dictasse videatur. *Manut.* præfat. ad *Torquat. Bemb. Petr.* filium in *Virgil.*

Uterque (*Petrus Bembus* & *Jacobus Sadoletus* versu & pedestri oratione politissimus scriptor. Verùm illius multa licentiosiùs (ut temporum nequitia, & *Domini* cui serviebat, mores ferebant) scripta extant: Hujus contrà seria ferè omnia, & digna personâ quam sustinebat. Utriusque in dispari morum instituto, fortuna tamen par fuit. Nam & ambo simul à *Leone* X. ut primùm summum Sacerdotium inivit, ex omni doctorum numero delecti, quorum in conscribendis *Epistolis* operâ & ingenio uteretur: Dein & in *Collegium Cardinalium* eodem anno à *Paulo* III. allecti sunt; sub quo & fatis concessere. *Thuan.* ad Ann. 1547.

Petri Bembi mira illa fuit semper in imitandis optimis auctoribus tam *Latinis* quàm vernaculis felicitas, ut non *Bembum* plerumque loquentem, sed quem ille sibi proposuerit, vel audire, vel legere videamini----ejus carmina vel *Latina* vel *Vernacula*, dulcia, mollia, & delicata. *Lil. Greg. Gyrald.*

Petrus Bembus illustri dignitate & famâ vir fuit: quam tamen *Historiâ* suâ *Venetâ* apud me non auxit. Jacet in narrationibus, vel friget: in verbis affectatiunculas habet materie aut viro serio parùm dignas. Nulla vox nisi ex *Tuciano* aut *Juliano* penu: & quæ sic dici non possunt (quippe nova, vel iis ignota) miro verborum ambitu comprehendit. Ipsa etiam tota scriptio & formulæ sic compositæ, quasi hæc omnia *Romæ* gesta, & Republicâ illâ stante. Sunt in quibus rideam; sunt in quibus indigner. Et cùm tam curiosè à verbis sibi caverit, reperio alibi, quæ, non dicam *Tulliana* non sint, sed vix *Latina*. *Lipsius* Not. ad lib. 1. Polit. c. 9.

Petrus Bembus in illâ puerili fuit hæresi, ut religio ipsi esset scribere aut dicere aliud, quàm à *Cicerone* scriptum aut dictum----Et advertite, Auditores, ineptiæ hominis impietatem cum pari stultitiâ conjunctam. Is siquidem *Epistolas* omnes *Pauli* palam condemnavit, easque deflexo in contumeliam vocabulo *Epistolaccias* est ausus appellare; cum amico auctor esset, ne illas attingeret, vel si cœpisset legere, de manibus abjiceret, si elegantiam scribendi & eloquentiam adamaret. Atque ut cæteram carminum ejus obscœnitatem taceam: quid ejus Epistolis ineptius, & quidem illis, quas Pontificis maximi nomine, & de rebus maximis scripsit, & ad viros maximos? Mentiar ego cum *Scipione Gentili*, & luam graví

pœnâ, ſi vel unam mihi in tot illis voluminibus Epiſtolam oſtendant amatores ejus, quæ non inſigni aliquo vitio Grammatico laboret, aut puerili aliquâ ineptiâ conſpicua ſit & demonſtrabilis. Ne quid de rebus ipſis atque Sententiam dicam ſapientiæ inaniſſimis, & mirè languidis, & (repetendum eſt enim, quod ejus proprium maxime eſt) ineptis. *Thom. Lanſius* in orat. contra *Italiam*, p. 736. 737.

Petri Bembi, nihil extat, quod ſciam, præter aliquot *epiſtolas*; in quibus exoſculor non modò dilucidum quoddam, ſanum, & ut ita dicam, *Atticum* dicendi genus; ſed probitatem, humanitatem, ac ſingularem ingenii candorem in *Oratione*, veluti in *Speculo*, relucentem. *Eraſm.* in Ciceroniano, p. 201.

Bembus & *Sadoletus* boni Poëtæ. *Scaligerana* prim.

Cultiſſimis *Elogiis* amores cecinit, ſed aliquando infra decorum, *ithyphallicis* propior. Nec infeliciter ei ceſſiſſe *Epicum* carmen, teſtis eſt *Benacus* ejus, *Hymnique*, heroo pede magnificè incedentes. *Borrich.* de Poët. p. 94.

Bembus nervis ferè ſemper deſtituitur—Cùm Dominum *Ieſum Heroa* vocat, valdè me commovit. Sanè vox impia & utroque indigna. Ne arguatur quiſpiam *Heroem* è ſemiſſe *Deum*, ex altero ſemiſſe *Hominem*. Non poſſunt monſtrorum figmenta vero Deo noſtro convenire. *Benacus*, cùm ad *Catulli* lucernam vigilatus videatur, profectò illius exhibet tenuitatem: à lepore longè abeſt. Extat & *Ara Coryciæ*, quam tuetur *Author*, non autorem *ipſa*. *Jul. Cæſ. Scalig.* de Re Poetic. p. 300.

Eruditiſſimus *Heinſius* Oratione 19. ait *Bembum* ſoluin prope ea tempeſtate *Latinè* ſcripſiſſe; & quod proprium, tum *Italorum* erat, puram ac ingenuam, nec calamiſtris ullis aut pigmentis infuſcatam atque inuſtam excluſiſſe Orationem.

Bembus aut multa in gratiam ſuorum Civium aliter atque geſta ſunt ſcripſit, aut certè *Guicciardinus* ſæpe mentitus eſt *Bodin.* Meth. Hiſt. p. 72.

Tanti æſtimabat *Latinè* ſcribendi facultatem qua pollebat, ut profiteretur hanc nequidem *Mantuano* Marchionatui permutare voluiſſe.

Obſervatum eſt eum in Hiſtoria ſua *Veneta* quædam nequidem veriſimilia lectori perſuadere tentaviſſe, ut quando narrat in Apulia duodecim plauſtra fuiſſe onerata volucribus prælio in aere commiſſo ſe invicem interemptis. Ferunt etiam eum in eadem hiſtoria plus amoris erga Patriam quàm erga veritatem demonſtraviſſe *Antonius Teiſſier*. Elogiis Virorum Eruditorum. Gallicè.

Ejus Eruditionem ingentem tam exquiſitum de aliorum operibus judicium ſtipabat, ut ex omni ferè *Italia* ad ipſum varia mitterentur Scripta, ut ſuam de illis ferret ſententiam: cujus rei luculenti teſtes eſſe poſſunt *Sannazarius* & *Fracaſtorius*, ambo inter primarios illius ævi Poetas habiti, qui Poemata ſua prelo ſubjicere noluerunt, priuſquam ab ipſo luſtrata fuiſſent. *Ghilini*. Theatro Literatorum Virorum. Italicè.

Opera ejus 13. Tomis diſtincta, *Argentina* prodierunt anno 1609.

Sepultus eſt *Romæ* ad B. *Mariam*, ſupra *Minervam*, poſt aram ſummam, inter *Leonis* X. cui à Secretis fuerat, & *Clementis* VII. Monumenta. Ubi hoc ejus Epitaphium:

D. O. M.

Digitized by Google

D. O. M.

Petro Bembo *Patricio* Veneto, *ob ejus singulares virtutes à* Paulo III. *Pont. Max. in Sacrum Collegium cooptato* Torquatus Bembus *pos. Obiit* 17. *Cal. Feb.* 1547. *vixit annos* 76. *M.* 7. *D.* 28.

Hic Bembus *jacet* Aonidum *laus maxima* Phœbi,
Cum Sole, & Lunâ vix perituras hones.
Hic, & fama jacet, & spes, & suprema galeri,
Quam non nulla queat restituisse dies.
Hic jacet exemplar vitæ omni laude carentis:
Summa jacet summâ hic cum pietate fides.

Aliud Epitaphium:

O Tuscæ, *ô* Latiæ *Musæ decus, optime Vates,*
Et Venetæ *scriptor nobilis Historiæ.*
Flens tibi purpureos flores, spargitque recentem
Adriacum *Pelagus*, Tybris, *&* Arnus *aquam:*
Et Nymphæ *inscribunt Tumulo hoc miserabile carmen:*
Mors rapuit Bembum, delicias Hominum.

Boissard. in Icon.

JOANNES PIERIUS VALERIANUS.

B*Olzanus Belluni* in *Venetiis* oppido natus, anno 1550. vivere desiit. Clar. An. D. M D X X.

Inter alia *Virgiliana* lectiones & Hieroglyphica ejus maximè commendantur. Extat ejusdem libellus de infelicitate Literatorum. Poemata ipsius leguntur T. 2. *Delit. Ital.* pag. 1193.

Patavii annum 82. supergressus decessit An. Dom. 1550. ad S. *Antonii* conditus, quò vergente Senio concesserat, ut post longam veluti peregrinationem in nidulo suo, ex quo puer evolaverat, ad quietem æternam se componeret. Io *Urbani* patrui *Francisçani* qui *Leonis* X. præceptor fuit, curâ in literis educatus, inter doctissimos seculi sui meruit recenseri, & *Mediceæ Familiæ*, cujus favori ac munificentiæ, sua incrementa *litteræ* in *Italiâ* debent, addictus, diu in *aulâ Romanâ* studiis invigilavit, & magna negotia tractavit. Ejus inter alia *Virgiliana Lectiones, & Hieroglyphica* maximè commendantur; quæ virum alioqui *Poeticâ* præstantem, in omni politioris literaturæ, antiquitatis & scientiarum genere totâ vitâ versatum ostendunt. *Thuan.* ad Ann. 1550.

Pierius Valerianus vir tum probitate, tum literarum studio mihi charissimus——De *Petro Pierium* se fecit, juvenis multa *Carminum* volumina edidit, multa supprimit, nunc pressiore pede incedit. Multam certè ubique eruditionem

Digitized by Google

oſtentat. Suâpte naturâ eſt ſtudioſus, & ad optimas quaſque artes propenſior, &, quod multi faciendum eſt, candidus. *Gyrald.* de Poet.

Pierius, *Hieroglyphicorum* poſt *Orum* ſcriptor præſtantiſſimus. *Bonifac.* Lud. Hiſt. p. 600.

Inprimis vide *Pierii* quinquaginta octo *Hieroglyphicôn* libros, Opus eruditum, ſed in quo illud probare nemo poſſit, quòd tàm multa ut *Hieroglyphica* referat, quæ talia olim habita eſſe, nullo adſtruere poſſit auctore. *Voſſ.* in *Etymol.* p. 248.

Multa fides in ſanctiſſimo illo ac doctiſſimo Sene, qui *Virgilium* ex *Romano Codice* emendavit, *Joanne Pierio Valeriano*, viro digniſſimo qui ab omnibus ametur & colatur. *Franc. Robortell.* de Arte Criticâ.

Joannes Pierius Valerianus Virgilium collatis variis Codicibus emendavit labore profectò ad lectionem præcipui Vatis perutili. *Lud. Viv.* de Trad. Diſcipl.

Ejus *Scripta* cùm Poetica tum Phyſica, & Hiſtorica, & Oratoria, verſantur jam eruditorum in manibus peracris ingenii adſcitâ laude, cùm verè in ſingulis ſolidæ nervos doctrinæ liceat agnoſcere, vel id ſummo teſtante *Scaligero*, qui *Pierium Poëta* nomine prorſus dignum, non *verſificatoris* affirmat. Vulgatiſſimum præ cæteris *Hieroglyphicorum* Opus, quod arcanas *Ægyptiorum* refert notas, dum curioſos Antiquitatis reddit abundè ſaturos, præclara *moralis*, ac *politica* documenta recolit, ad imitabilem non inſipientis populi normam congeſta. *Joan. Imperial.* in Muſæo Hiſtor.

Valerianus vocabatur *Petrus*, verùm à M. *Antonio Sabellico* nomen ejus mutatum *Pierius* dictus eſt. Patre orbatus anno ætatis nono, in tantam paupertatem ſe redactum vidit ut apud nobiles quoſdam *Venetos* famulari coactus fuerit. Poſtquam aliquandiu in ejuſmodi miſeria languidam egiſſet vitam. *Urbanus Bolzano* ejus Avunculus in domum ſuam illum recepit, & literis humanioribus imbuit: Cùm autem *Pierius* mirifico polleret ingenio, tantos in illis brevi tempore progreſſus fecit, ut inter eruditiſſimos ſibi coævos fama ejus increbruerit. *Antonius Teiſſier*, in Eruditorum Elogio. Gallicè.

Tantâ conſtantiâ, tamque felici ſucceſſu literarum ſtudium amplexus eſt, ut tandem ad cognitionem pervenerit rariorum illorum arcanorum quæ Seculis venturis poſteri noſtri adhuc penetrabunt curioſo ſuo libro *Hieroglyphicorum*, quæ corralit è graviſſimis Antiquitatis Authoribus, qui non minus eſt commendabilis Eloquentiæ Latinæ ornamentis quàm Argumenti luculentiâ----In tota *Italia* eximio ſuo ingenio, profundaque eruditione tantam celebritatem ſibi peperit ut inter intimos ejus amicos recenſeri poſſent viri illi Doctrinâ ſuâ non minus quam ſplendida conditione inſignes *Andreas Gritti*, *Baptiſta Egnatius*, *Marcus Antonius Sabellicus*, *Romulus Amazeus*, *Cornillius Muſſo*, *Cardinalis Bembus*, aliique complures; qui omnes certatim mortem ejus defleverunt, poſtquam eum totâ ejus vitâ ſinceriſſimo ſuo ſtudio coluiſſent. *Iſaacus Bullart.* Acad. Scientiarum. Gall.

Pierius Hieroglyphica elaboravit, res eſt haud magni momenti. *Orus* bonus eſt. Scaligerana 2. Gallicè.

Pierius

Digitized by Google

Pierius Tractatum in Dialogi forma conscripsit super Eruditorum infortuniis, quem continuavit *Tollius*. Illud Opus *Pierii* vocatur à Vossio curiosus liber & egregius. Sed ad nobis fastidium creandum unicè videtur laborasse, vel saltem ut nos moneret prosperæ fortunæ usum ei non esse sperandum qui eruditionem studiis sectabitur. Imò ut infelicium illorum virorum qui Literatorum nomine veniunt numerum multiplicet, eorum calamitates perspersit variis naturalibus casibus qui infortuniis minimè sunt accensendi. Et sic optandum esset ut majori cum delectu solidiorique judicio *Synopsis* illa fuisset elucubrata, eique illustria tantum exempla fuissent inserta quæ lectionis locum tenere potuissent erga illos qui in profanum usum liberales disciplinas se convertere posse putant; id est iis non uti ad suam probitatem augendam, & ad contendendum ut Ecclesiæ vel Reipublicæ utiles evadant in *Statione* cujus tutelam *Providentia* in hujus vitæ itinere illis demandavit. *Judicium Eruditorum* Tom. 2. Paris. 1685. per *Baillet*. Gallicè.

Ex Poeticis ejus Operibus, quæ luculentis argutiis, & stylo eleganti ornata sunt, conjicere licet, quòd, si peculiariter eorum studio se se addixisset, unus dubio procul è primariis ævi sui Poetis evasisset; sed liberalium Artium varietate impendio delectatus, ad rem unam animum nunquam appulit, sed mente sua celeri atque vivida per optimas disciplinas transcurrendo, voluit potius in singulis mediocriter eruditus esse quàm unica perfectè ornatus. Inter laudanda Opera quæ ejus Ingenii fœtus sunt & in lucem prodierunt, perelegans & magna laude dignum est *Latinum* illud de *Hieroglyphicis* --- Liber iste verè egregius & fructuosus utilissimus est quibusliber Literatis; cum innumera hinc haurire possint ad Scripta sua exornanda. *Ghilini*. Theatro Virorum Literatorum. Italicè.

Extant Hieroglyphica: Pro sacerdotum Barbis: De Literatorum infelicitate Libri Duo: Antiquitatum *Bellunensium* sermones 4. *Francofurti* ad *Mœnum* anno 1678. in 4o.

Hoc ejus Epitaphium:

Pierio Valeriano Bellunensi, *Poeta Rhetoríque amplissimo, cujus pia umbra non pœnitendum hic Tumulum sortita est: nam ut optabilis in Patriâ, ita speciosus* Patavii, *supremi officii decus fato amissum, Virtute recuperavit.* Petrus Cattarius, *et* Joannes Baptista Rota, Patavini *unanimes grato hospiti posf.*

Pierides *dum* Pierius *sectatur*, & Orci.
Nil timet insidias, hunc fera mors rapuit.
Illa necem æterna, ostentant hæc munera vitæ,
Hinc medius vitæ Pieriusque *neci.*
Abstulit hæc annos tristes: at præmia laudum
Atque animam hæ servant, invida mors meritur.

HULDE

HULDERICUS ZWINGLIUS.

Chr. An. D. MDXXV. H *Elvetius*, Auctor Sectæ *Zwinglianorum*, natus est anno 1487. Obiit anno 1531. Mortuus est in prælio, cui interesse necesse habuit. *Tigurinorum* enim mos est, ut, cùm in hostem exitur, Ecclesiæ Minister primarius unà procedat. *Cadaver* inventum in quatuor partes dissectum & combustum est. Post triduum *Cor* illæsum repertum. Docuit *Glarona* primùm, deinde *Tiguri*. In verbis S. *Cœnæ Metonymiam* esse affirmare ausus est. *Konig.*

Vir erat *Zuinglius* in omni disciplinarum genere solidè doctus, qui & beneficio trium linguarum principum, quas calluerat, felicissimè *Scripturas* scrutabatur & tractabat. Idiomate suo, id est, *Sermone Helvetico*, disertissimus habebatur. *Jacob. Verheiden.* in Vit. ejus.

Vir verè pius, & solidè doctus, cùm in omni literarum genere, tum in Sacrâ Philosophia, & tribus linguis eruditissimis, *Latinâ*, inquam, *Græcâ* & *Hebraicâ*, atque in vernaculo, id est, *Germanico Sermone* disertissimus, immortali laude apud omnem posteritatem dignus: quem adolescens olim *Vetus Testamentum* Latinè *Tiguri* enarrantem, & in *Ecclesiis Germanicè* verbum *Dei* enucleantem, audivi: sed proh dolor! nimium brevi tempore. *Gesner.* in Biblioth.

O par nobile Synaspistarum *Hulrichum Zuinglium Tigurinæ* & *Joannem Oecolampadium Basileensis* Ecclesiarum nobilissimarum instauratores: utrumque ex Antichristi faucibus omnipotentis *Dei* manu ad illum verbi *Dei* gladio jugulandum erutum: quorum secundùm *Deum* excellenti doctrinæ, summæ fidei, laboribus incredibilibus, invictæ denique constantiæ, tot ubique animæ, ac præsertim *Alpinarum* Gentium pars longè maxima, assertionem ex Antichristi tyrannide in Christianam libertatem debent: longiùs etiam multò progressuris, nisi, sic merentibus hominum peccatis, opus *Domini* à quibusdam (proh dolor!) ejus ipsius architectis fuisset impeditum. *Theod. Beza* in Icon.

Zuinglius Sacerdos factus divinis se studiis totum devovit. *Ethnica* non magni fecit; præter unum *Valerium Maximum*, quem Exemplorum causâ memoriæ mandavit---Doctrinam & judicium ejus testantur *Scripta*, vel ringente invidiâ. Studium veræ pietatis & *Evangelicæ* Religionis ab *Antichristi* quisquiliis repurgandæ, omnis loquetur posteritas; cujus sincerius judicium erit. *Melch. Adam.* in Vit. *Zuingl.*

Zuinglius qui Sectæ nomine suo insignitæ Coryphæus fuit, simplicem admodum se exhibet suis in Biblia Commentariis, parumque in studio *Critices* exercitatum: Quamvis modestior sit duobus illis aliis *Protestantium Patriarchis Luthero & Calvino*, iisdem tamen quibus isti vitiis laborat, suasque præjudicatas opiniones sequitur. In hoc insuper elucet ejus modestia quòd veterem *Latinum Interpretem* cujus authoritas in tota Ecclesia Occidentali tam antiqua erat, non omnino deseruisset. Cum itaque novam *Prophetiarum Isaiæ* Translationem adornasset, hanc non evulgavit nisi cum Veteris illius *Interpretis* Versione quæ

Vulgata

Vulgata denominari ſolet. Novæ huic Iſaiæ Verſioni rituhum dedit *Coimplanatio Iſaiæ Prophetæ.* Cùm verò teneretur novæ hujus Translationis Apologiam contexere, in ejuſdem Præfatione notat quos Authores ſecutus fuerit tanquam Directores in Opere tam difficili. *Magiſtros*, inquit, multos habui, *Hebræos*, *Græcos*, & *Latinos*, quaſi veteres & novos interpretes ex æquo ſecutus eſſet : Unde etiam paulò poſt ſubjungit, *inveniebam apud Septuaginta, quæ Hieronymus ignoraſſe videbatur, & contra apud Hieronymum multa quæ iſti ignoraverunt.* Hæc ſanè genuina Methodus erat, ſed Author in Bibliorum Critica non ſatis doctus erat ad cœptum ſuum in tota ejus latitudine exequendum. Jeſ. *Rich. Simon.* Crit. Hiſt. Veteris Teſt. lib. 3. cap. 14. Gall.

Scripſit *Epiſtolas* multas doctrinâ & pietate mirâ refertas. *Beiſſard.* in Icon.

Stando confecit omnia ſua ſtudia, certas eis vendicans horas, quæ etiam non omiſit, niſi feriis coactus. A ſummo mane ad horam decimam lectioni, Interpretationi, doctrinæ, ſcriptioni dabat operam prout temporis & rerum poſtulabat ratio. Poſt prandium audiebat vel narrantes, vel conſilia rogitantes, aut confabulabatur, aut deambulabat cum amicis uſque ad horam ſecundam; hinc etiam reditus ad labores. Poſt cœnam vbi pauliſper deambulaſſet, ferè literis ſcribendis vacabat, interdum ad mediam uſque noctem nihil agens aliud. Præterea quotieſcunque negotia cogebant, & ſenatui ſerviebat. *Oſwald Myconius* in Vitâ ejus.

* *Ulricus Zwinglius* inter *Hæreticos* primæ Claſſis rejicitur.

Extant ejus Opera in 4. Tomos digeſta, *Tiguri.* 1544. 1581. 1595. in Fol.

THOMAS MORUS.

THOMAS *Ordinenſis*, Filius *Joannis*, Cancellarius *Angliæ*, primus Miniſter Juſtitiæ, ſub *Henrico* VIII. *Oxonii Thomæ Linacri* auditor fuit, tantumque in liberalibus ſtudiis profecit, ut eruditione & plurimarum Lingg. notitiâ multos ſui ſeculi longo poſt ſe intervallo relinqueret. Ab *Henrico* hoc crebris legationibus adhibitus, *Cameracenſi* pacificationi, inter *Franciſcum* I. & *Carolum* V. Imp. interfuit, reverſuſque Magni cancellarii axioma impetravit: Sed quòd Regis divortium approbare nollet, menſes 14. in carcere detentus poſtmodum; cùm conſtanter in propoſito perſeveraret, capite plexus eſt, Ann. 1535. ætat. 62. *Hofman.* in Lexic. Clar. A. D. MDXXV.

Scripta ejus ſunt : *Utopiæ* libri duo, ſive de optimo Reip. Statu----Epigrammata varia---Ex *Luciano* quædam converſa *Latinè*---Declamatio *Thomæ Mori Lucianicæ* reſpondens---Hiſtoria *Richardi* III. Regis *Angliæ* imperfecta---Reſponſio ad convicia *Martini Lutheri* congeſta in *Henricum* VIII. *Angliæ* Regem---Expoſitio Dominicæ Paſſionis imperfecta---Quòd pro fide mors fugienda non eſt---Precatio ex Pſalmis, &c.

Vir perſpicacis & acuti ingenii, acerrimi judicii, memoriæ feliciſſimæ, mul-

Digitized by Google

tæ lectionis singularis eruditionis. *Ioan. Pitsæus.*

Fuit vir doctrinâ variâ excultus, & ingenii amœniſſimi, quippe Theologus, Philoſophus, Orator, Poëta, Hiſtoricus, linguæ Græcæ & Latinæ peritus. *Bellarm.* de Script. Eccleſ.

Thomæ Mori ingenio quid unquam finxit *Natura* vel mollius, vel dulcius, vel felicius? *Eraſm.* Epiſt. l. 5. Ep. 2.

Non alium eſſe ſcio in *Angliâ* vel ingenio tali præditum, vel virum incorruptioribus moribus. *Idem* ibid. l. 26. Epiſt. 53.

Non arbitror levioris eſſe operæ *Morum* effingere, quàm *Alexandrum Magnum*, aut *Achillem* nec illi quàm hic noſter immortalitate digniores erant. *Idem* ibid. lib. 10. Epiſt. 30.

Britannorum doctiſſimus vocatur *Scævola Samarthano* in Elog. *Germani Brixii. Anglicus* ille *Socrates* appellatur Julio *Scaligero* in Epiſtolâ.

Thomas Morus, Anglus, circa annum 1513. quo tempore erat Vicecomes civitatis *Londinenſis* conſignavit Hiſtoriam *Richardi* III. *Angliæ* Regis; quæ in operibus ejus *Lovanii* editis reperitur. Sed ut fusè perſequitur, quibus ſceleribus ille ad regnum pervenerit: ita quomodo id geſſerit, non exponit. Nempe omnino opus eſt imperfectum: ac nec eâ parte, quam habemus ultimam manum accepit. Elegantiâ quidem *Latini* ſermonis ab aliis ejuſce viri operibus longè vincitur. Sed *Anglicano* ſermone ab eodem, quàm elegantiſſimè exarata integrè in volumine, quod *Anglica* ejus opera continet, invenitur. Vitam præterea *Edvardi* V. ſcripſit, teſte *Baleo*---Profectò vir omninò eruditus fuit; quicquid in ſuo *Antimoro* dicat *Germanus Brixius*, objectat quidem non pauca, quæ eum fugerint, pleraque ſanè minuta. Sed quis ea non condonet lubens viro omni penè vitâ publicis muneribus diſtento, & tandem per varios gradus ad cancellarii munus evecto? *Voſſ.* Hiſt. Lat.

Thomas Morus, vel eo nomine magis laudandus eſt, quòd *Britannia* Inſulæ terminos vix unquam egreſſus, eruditionis famâ univerſam *Europam* impleverit. *Londini* honeſtâ familiâ natus, nullo magiſtro præeunte, ad exactam Latinarum literarum cognitionem *Græcas* etiam adjunxit. Ab iis ſtudiis ad forenſes cauſas traductus, tantâ æquitate ac prudentiâ enituit: ut ab *Henrico* VIII. Rege ad primaria Reipub. munia, & demùm ad ſupremum regni Magiſtratum: vulgò *Cancellariatum* appellant) ſolâ virtutis commendatione vocatus fuerit. *Anb. Miræus* de Script. Eccleſiaſt.

Fateor *ingenium* feliciſſimè natum, & quòd nihil non potuiſſet efficere, ſi totum his ſtudiis vacare licuiſſet. Cæterùm iſto puero vix tenuis odor literaturæ melioris demigrarat in *Angliam*. Deinde *Parentum* autoritas, a *Leges* ejus Gentis diſcendas, quibus nihil illiteratius, adegit: mox in cauſis agendis exercitatus, hinc ad Reip. munia vocatus. Vix ſucciſivis horis reſpicere potuit ad Eloquentiæ ſtudia. Tandem in Regiam pertractus, & Regni Regiorumque negotiorum undis immerſus, magis amare poteſt ſtudia quàm colere. Ut tamen *dicendi* genus, quod aſſecutus eſt, magis vergit ad *Iſocraticam* ſtructuram ac Dialecticam ſubtilitatem, quàm ad tuſum illud *Ciceronianæ* dictionis flumen, quanquã urbanitate

Digitized by Google

tate nihilo *M. Tullio* inferior est. *Erasm.* in *Ciceroniano*, p. 174.

Acutus *Thomas Morus*, & plenus aculeis, ac ingenii. *Lud. Viv.* de Trad. Discipl. l. 3.

De *Republicâ* scripsit olim *Plato* primus: secundum cujus institutionem tum demum vivent homines, quum aliqua existet *Civitas* solis sapientibus, habitata. Idem *Utopia* continget *Thomæ Mori.* Legenda tamen & *Platonis Respublica* & ejusdem leges, atque hæc ipsa *Utopia*, ex quibus non pauca annotabuntur Regimini *Civitatum* perquam utilia. *Idem* ibid. l. 5.

Utopiam Mori, si nondum legisti, fac requiras, si quando voles ridere, imò si fontes ipsos intueri, unde omnia ferè *Respublica* mala oriuntur. *Erasm.* Epist. l. 1. Epist. 18.

Utopiam hoc consilio edidit, ut indicaret quibus rebus fiat, ut minùs commodè habeant *Reipublicæ*, sed *Britannicam* potissimum effinxit, quam habet penitus perspectam cognitamque Secundum librum priùs scripserat per otium, mox per occasionem primum adjecit ex tempore. Atque hinc nonnulla dictionis inæqualitas. *Eras.* Epist. l. 10. Epist. 30.

Primus qui talis imaginariæ Reipublicæ formam scriptis consignârit, fuit doctissimus ille, ac omnium calculis sapientissimus habitus *Thomas Morus Præfectus Sacris Scriniis*, seu *Princeps Scribarum in Anglia.* Cujus *Utopia* tamdiu vivet, & habebitur in pretio per manus hominum quamdiu justitia ipsa ac modestia & pietas non omninò ex ipsorum animis & affectibus exulabunt. *Gabr. Naud.* in Bibliog. Politic.

Sed quid *Thomâ Moro Anglia* Cancellario, in his etiam sacris olim grandius, venustius? ipse sibi præmonstrator, ipse sibi in ævi illius tenebris Dux & Magister, irrisit *Leoninos*, qui ubique tum invaluerant, versus, & ad genium antiquitatis se suaque, quæ ad plurima composuit epigrammata accommodavit, major etiam in hoc genere futurus, nisi ad graviora studia paulatim inclinasset. Notum hodieque lectissimum epigramma ejus, destinatum Epitaphio *Henrici Abingdonii*, quod cum *Batava* auris hæredibus displiceret, aliud pepigit ridiculè rhytmicum, placuitque supra fidem, & simul gustum seculi sui lepidè repræsentavit. Displicuit illud:

Attrahat huc oculos, aures attraxerat olim
Nobilis Henricus, cantor Abyngdonius.
Unus erat nuper mirâ qui voce sonaret.
Organa qui scitè tangeret, unus erat.
Vellensis primò Templi decus, inde sacellum
Rex illo voluit nobilitare suum;
Nunc illum Regi rapuit Deus, intulit astris,
Ipsis ut Nova sit gloria cœlicolis.

Sed quod palatum excitavit hæredum, ita cœpit:

Hic jacet Henricus, semper pietatis amicus.

Reliquias præ nauseâ non libet attexere. *Borrich.* de Poët. p. 154.

Pauca sanè, sed ex quibus de singulari ipsius industriâ existimari possit, convertit *Thomas Morus*, planè optimis interpretibus æquiparandus : ad tenue limata & nativa Oratio, non inflata, non corrupta, quodcunque vult, facilè complectens, *Græca* verò tam exactâ æquilibritate respondens, ut, *Qui utramvis rectè norit, ambas noverit. Huet.* de Clar. Interpret.

Dominus Thomas Morus Vir fuit variis virtutibus & præclaris doribus ornatus. Dum juvenis erat liberiùs de rebus sentiebat & loquebatur, ut ex ejus *Utopia* liquet, sed postea usque ad superstitionem Pontificii Cleri partibus & studiis sese devovit. Et sicut eum juvit, dum Authoritate pollebat, imo eidem in exercenda ejus crudelitate opitulando; ita etiam calamum suum ad eandem Causam tuendam strinxit; tum adversus omnes Novas Opiniones in genere scribendo, speciatim verò adversus *Tindalum*, *Frithum*, & *Barnes*; tum etiam adversus incognitum quemdam Scriptorem, qui à neutris Partibus stare videbatur, sed qui Cleri corruptiones improbabat eorumque crudelem gestionem damnabat. *Morus* minimè gentium Theologus erat, & unicuique Scripta ejus legenti patet illum in Antiquitate planè hospitem fuisse, præter citationes quas in *Jure Canonico*, & apud *Magistrum Sententiarum* ei occurrebant (legerat tantum quosdam B. *Augustini* Tractatus:) nam in quævis Capita controversa, nihil laudat nisi quod in hujusmodi Collectionibus reperiebat. Nec etiam ullatenus in eruditione Critica circa Scripturas Sacras versatus erat : Sed peculiaris ejus in scribendo præstantia hæc erat, quòd naturâ facilè sensa sua exprimeret, omnesque Papatus Opiniones quoad speciosiorem faciem Lectori repræsentabat, arte callidissima lateris oppositi deformitatem fucando vel occultando, nec minori solertia incommodas omnes consequentias quæ ex Doctrina Reformatorum elici poterant ob oculos ponendo; & quavis occasione data facetis abundabat fabellis quas ad propositum suum scitè applicabat. In his itaque situm erat totum robur Scriptorum ejus, quorum scopus erat. Popellum potius quàm Eruditos movere. Verùm quod attinet ad Justitiam, Divitiarum contemptum, modestiam seu humilitatem, sinceramque generositatem, rarum Seculo quo vixit Exemplum fuit. *Burnetii* Histor. Reformat. lib. 3. pag. 355. 356. Fol. Angl.

D. *Thomas Morus* (qui Henrici VIII. litem adversus Lutherum suam fecit, illumque adversus istum defendere voluit) Vir erat, ut perhibent, admodum Christianus, admodum nobilis, & naturâ suâ lentissimus & candidissimus, qui tamen usque adeo sui ipsius oblitus est in suo adversus *Lutherum Responso*, ut in eodem majorem fœdi sermonis copiam evomuerit, quàm quis unquam fortassis conscribere potuerit. Liber totus quantus nihil aliud est, quàm meta impuritas, ne minimo adhibito ratiocinii granulo quo virium aliquid haberet, nullamque aliam Authori celebritatem comparavit, nisi quòd nemo in tota Europa majoris fuerit dexteritatis, in pravis vocibus cum bona Latinitate enunciandis. Quamvis tanta quandoque sit animi ejus impotentia, ut vel amabilem suam puritatem affectibus suis immolet. *Hæc est*, inquit, *Domini Doctoris Posteriotrica; qui cum sibi jam prius fas esse scripserit Coronam Regiam conser-*

Digitized by Google

conſpergere & conſpurare, ſtercoribus, an non nobis fas erit, poſterius hujus poſterioris, linguam ſtercoratam pronunciare dignissimam, ut vel meientis multa poſteriora lingat ſuis prioribus &c. p. 72. Ab ulteriori citatione tempero: Si cupiat Lector Debacchationem in ſummo gradu poſitam conſpicere, aliquas hujus libri paginas evolvat, & ad faſtidium explebit deſiderium. *Reſponſione* ad *Conſiderationes* quaſdam in Martini Lutheri Genium, impreſſa Oxonii 1687. 4°. pag. 41.

Omnia ejus Opera uno Volumine in Fol. comprehenſa *Lovanii* apud *Ioannem Bogardum* edita ſunt anno 1566.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Jano Vitale*:

Dum Morus *immerita ſubmittit colla ſecuri;*
Et flent occaſum pignora cara patris:
Imò, ait, infandi vitam deſlete tyranni:
Non moritur, facinus qui grave morte fugit.

Aliud, Auctore *Jacobo Exericho Hiſpano*:

Henricus Morum *gladio jugulavit iniquo,*
Tam dignum vitâ, quàm fuit ipſe nece:
Mortuus ille tamen vivet per ſecula cuncta,
Poſt mortem virtus vivere ſola facit.

GULIELMUS BUDÆUS.

LUtetiæ *Pariſiorum* celebri literarum domicilio natus anno 1467. *Græca* & *Latina* Linguæ cognitione, omnium non modò *Galliæ*, ſed totius etiam *Europæ* longè eruditiſſimus eâ ætate habitus eſt, civilis in primis ſapientiæ, & Juriſprudentiæ laude celeberrimus; Senator Regius ſupplicumque libellorum in Regiâ Magiſter. Is cùm perennem ſpectaret laudem, & rei familiaris fortunas honoreſque aulicos ingenio ſuo & ſperatâ gloriâ multò arbitraretur viliores, ſexagiata amplius annis in ocio literario conſumptis, ita ut ſummæ eruditionis libro de *Aſſe* alteroque in *Pandectas* edito, ac infinitâ demum lectione confectis *Commentariis* utriuſque Linguæ, nulli communicatâ laude, æquales omnes doctrinæ autoritate ſuperaret; Morum præterea ſanctimoniâ & vitæ inculpatæ inſignis innocentiâ, piè tranquilléque vitâ exceſſit, abdicatis teſtamento prius omnibus prorſus funeris & tumuli honoribus; & noctu tumulatus eſt anno 1540. ætatis 73. die 22. Auguſti. *Boiſſard.* in Icon. Clar. A. D. MCDXXX.

Scripſit Orationes & Epiſtolas *Græcas* & *Latinas* quamplurimas: Elegias & Epigrammata varia: Annotationes in Pandectarum ſeu Digeſtorum lib. De *Aſſe* & partibus ejus. Et plurima alia.

Quod ad eruditionem pertinet, non video quâ in re *Budæus Eraſmo* cedare

ſive humaniores, ſive *Chriſtiano* dignas homine literas æſtimare libeat. Quod verò ad dicendi facultatem attinet, parem, meâ ſententiâ, in tam diverſo dicendi genere laudem merentur. Beatiſſima in ambobus & rerum & verborum copia: ſed ita ut alter altiùs expatietur, alter auguſtiore quidem alveo, verùm altiore ingentem aquarum vim trahat: fluit ille plenior, hic fertur rapidior. In *Budæo* videor mihi agnoſcere plus nervorum, ſanguinis, ſpiritus: in *Erasmo* plus carnis, cutis coloris. In illo plus diligentiæ, in hoc plus facilitatis: creber ille ſententiis, hic facetiis: Ille omnia utilitati, hic plurimum delectationi tribuit. *Chriſtoph. Longol.* in Epiſt. ad *Iacob. Lucam*, Decan. *Aurelianenſ.*

Gulielmus Budæus, Pariſienſis, omnium qui hoc Patrumque ſeculo vixere, ſine controverſiâ doctiſſimus. Cujus fama in excelſo & illuſtri loco poſita omnes omnium nationum homines in admirationem ſui quotidiè convertit: eóque magis, quòd in urbe ab his ſtudiis id temporis abhorrente inter luxum & opes ortus & educatus, nullo præceptore, nullo rivali, ad ſupremum illud eruditionis faſtigium ſuâ ipſius induſtriâ conſtantiâque penè incredibili provectus eſt. Defuit quidem tanto viro perſpicuus ille venuſtioris eloquentiæ nitor, quem recentiores uni *Ciceroni* addicti majore ſtudio & religione coluerunt. Sed quidſi exiſtimabat (id quod res erat) ejus auctoritatis homini gravitatem ſtyli magis quàm verborum Lenocinia convenire? Certè voluntatem ei non facultatem defuiſſe argumento eſſe poteſt penitiſſima illa totius Latinitatis cognitio, cujus in *Pandectis* recenſendis & *Romanorum Iure* illuſtrando luculentum & nobile ſpecimen dedit. *Scævola Samarthanus* in Elog. *Gallorum.*

In *Græcis* autem quis non miretur eouſque progreſſum, ut (quod nulli dum extra *Græciam* nato contigerat) ipſius *Iani Laſcaris Græcorum* doctiſſimi judicio veterem *Atticorum* facundiam adæquaſſe diceretur. *Idem* ibidem.

Nunquam erit in *Galliâ* alter *Budæus. Scaligerana prima.*

Budæus qui dixit *Gallicas* voces à Græcis originem ducere, non paucos errores commiſit. Nihil niſi *imitando* ſcribere poterat, Phraſeon locos communes ob oculos habens: *Græcæ* Linguæ callentiſſimus in Europa fuit. Perfacilè poteſt hodie quis Græci & Hebraici idiomatis peritus eſſe, omnium enim extant interpretationes; ſed ut quis vim nativam & genium linguarum illarum noverit, diligenti ſtudio opus eſt, & pauci eò perveniunt. *Ioſ. Scaliger.* in alteris *Scaligeranis* Gallicè.

Singulare hujus Urbis [*Lutet.*] ornamentum, cujus ſi quando manum in aliquo loco cognoſcimus, ita veneramur & admiramur, ut quod ludens ſcripſerit, aliorum ſeriis Scriptis anteponere non erubeſcamus. *Turneb.* lib. 9. Adverſar.

Incomparabilis Myſta Græcæ literaturæ ſuo ævo *Gulielmus Budæus. C. Barth.* l. 21. Averſar. c. 3.

Græcarum literarum decus immortale. *Meric. Caſaub.* in *Epicteti* Enchir. p. 155.

Tantum honoribus ſuis promerendis impendit ſtudium, ut nunquam ocio, niſi unicâ nuptiarum ſuarum die, quidquam indulſerit, utpote quâ conqueſtus eſt, ſe 4. tantummodò horas literis impendiſſe. *Lyncker* de beneplac. ſect. 2. cap. 1. num. 2.

Utroque

Digitized by Google

Utroque Opere in *Pandectas* & quinque libris de *Asse* plurimùm opitulatus est rei Latinæ, elaboratâ illâ scrutatione rerum ac verborum linguæ utriusque. *Lud. Viv.* lib. 3. de Trad. Discipl.

Tam abest ab omni hæresi *Budæus*, quàm dulce ab amaro; vivit ne quisquam hodie utriusque linguæ callentior. *Lud. Viv.* lib. 2. de caus. corrupt. Art.

Quo viro (*Gul. Budæo*) *Gallia* acutiore ingenio, acriore judicio, exactiore diligentiâ, majore eruditione nullum unquam produxit : hâc verò ætate nec *Italia* quidem. Nihil est usquam vel *Græcorum* vel *Latinorum* Scriptorum, quod ille non evolverit, legerit, excusserit, *Græca* & *Latina* juxta & summè callet. Tàm facilè utraque linguâ loquitur, quàm *Gallicâ*, quæ est ei vernacula, haud scio an etiam facilius. De libro *Græco* quæ sunt scripta, leget *Latinè* : de *Latino Græcè*. Hæc quæ videmus tam elaboratè, tam excultè ab eo conscripta, extemporali sunt ei facultate parta. Faciliùs tùm *Græcè* scribit, tum *Latinè* quàm etiam earum linguarum peritissimi intelligant. Nihil est tam reconditum, tam abstrusum in his linguis, quod non pervestigarit, adierit, inspexerit, & velut *Cerberum* è tenebris produxerit in lucem. Infinitæ sunt seu vocum significationes, seu loquendi figuræ ac proprietates, quas unius *Budæi* Operâ sciunt homines studiosi prioribus seculis ignoratas. Et hæc quidem omnia tanta & tam admirabilia ipse per se sine magistro ullo perdicit. Fœlix ac fœcundum ingenium, quod in se uno invenit & doctorem & discipulum, & docendi viam, rationemque. Et cujus decimam partem alii sub magnis magistris vix discunt, ipse id totum à se magistro edoctus est. Nihil dixi de scientiâ juris, per ipsum instaurari collapsa jam cœpit, nihil de Philosophia, cujus ipse in libris de *Asse* id specimen edidit, quod edere non quivisset, nisi homo, qui in omnium Philosophorum libris assiduè versatus esset, maximosque in eis progressus haberet. *Lud. Viv.* in *Augustin.* de C. D. lib. 2. cap. 7.

Erasmus eum *portentum Galliæ* vocare solebat.

Gulielmus Budæus homo *Gallicus*, vir quidem doctissimus, & eruditionis non vulgaris, sed quantum inter Poëtas profecerit nescio; ex ipsius, quæ adhuc ego viderim, scriptis, ille quidem ad quæcunque velitis, si non detersam, paratam tamen & copiosam supellectilem habuisse videtur. *Lil. Gyrald.* de Poët.

Quod ad binas Linguas spectat, eas cum tanta facilitate possidebat ut Græcum librum manibus tenens Latinè ipsum legeret; pariterque Latinum Græcè legere poterat. Ea celeritate utroque idiomate scribebat, quæ viri *Athenienses* aut *Romani* potius videretur quàm hominis in Galliæ meditullio nati. Et sanè postquam salebras illas superasset, quæ vulgares animos sæpè remorantur, duarum hujusmodi viæ ducum auxilio usque ad intimas Antiquitatis venerandæ recessus penetravit. In ea nihil erat tam obscurum quin id elucidaverit, nihil tam occultum quin hominibus id revelaverit, mediis neminì præter ipsum cognitis. Hujus nullum aliud argumentum afferre volo quàm Epistolas ejus *Græcas* & *Latinas*, ejus in Græcam linguam Commentarios, ejusque Tractatum de Methodo facile addiscendi Scientias. Illius Ingenii fœtus præstantes Eruditorum

Digitized by Google

torum manibus quotidie terantur, iisque clare ostendunt quantum debeant huic præstanti Viro, quod viam priùs inaccessam & obicibus plenam ipsis aperuerit. Quis Notas ejus in *Pandecta* & *Digestum* legens inficias ibit, quin profundissima *Themidis Mysteria* scrutatus fuerit, eaque eduxerit è tenebris quibus sub confusa & informi Legum Romanarum mole obvoluta erant. Quod ad ejus Historiæ notitiam tanto fulgore conspicua est in ejus libro de Monetis Antiquis, ut sub illo modesto titulo de *Asse*, apertè nobis ob oculos ponat veterum Romanorum fastum & Potentiam, nobisque thesauros à tot Seculis incognitos expromat, qui sub magni Illius imperii ruderibus forsan adhuc sepulti jacerent, nisi ab Erudito illo *Budeo* effossi fuissent ejusque labore in lucem educti. Præclarum illud opus non modò mirabundos, sed & invidos reddidit, vel Doctissimos in *Italia* & in *Germania*: Imo quidam productionis ejus gloriam Budæo eripere annisi sunt; Sed hæc integra ipsi conservata fuit, quicquid captiosi & ambitiosi homines illi tentaverint. *Isaac. Bullart.* Acad. Scientiarum, Tom. 2. Gall.

Nullum est dubium, quin Doctissimus Gulielmus Budæus *Gallia* ornamentum fuerit, & coætaneorum Literatorum flos. Cùm in illo fuerit concursus omnium scibilium, quibus Homo perfectè sapiens evadere potest. *Laurentius Crassus.* Italicè.

Gulielmus Budæus vir ad seculi sui gloriam natus, laudibus literariis abundans, magnâque, cùm propter singularem rerum omnium scientiam hominum admiratione affectus; tum ob id potissimum, quòd *Græcas* literas suâ ætate inter mortuas exsuscitârit. *Huet.* de Clar. Interpret. p. 156.

Budæus opus illud suum in *Pandectas* eleganter compositum aptè non inscripsit: quippe qui *Legum* quarundam voculas aliquot, cùm sit interpretatus, in *Pandectas* se scripsisse gloriosè ait, cùm ne illius quidem *Legis*, non dicam *textûs*, materiam attigerit. *Claud. Verder.* in Auctor. Cens.

Hoc Distichon composuit *Georgius Buchananus*:

Gallia *quòd* Græca *est*, *quòd barbara non est*,
Utraque Budæo *debet utrumque suo.*

* *Gulielmi Budæi* de *Asse*, & partibus ejus, libri 5. ejusdem *Annotationes* in *Pandectas*, cum expurgationibus permittuntur in *Indice Madritiensi* edit. Anno 1667. fol.

Opera ejus omnia tribus Tomis Impressa, prodierunt Anno 1557.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Jano Vitale*

Qui sanctum simul, & simul disertum
Exquiris sapientiæ magistrum:
Ultra quid petis? hîc jacet Budæus.

Aliud

Aliud ejus *Epitaphium*:

Budæus *Columen decusque Graium*:
Budæus *Latiæ corona linguæ*:
Budæus *dubii lucerna Juris*:
Budæus *pater elegantiarum*,
Et fons totius eruditionis:
Budæus *patriæ jubar coruscum*:
Regis delicium sui, suæque
Tempestatis honos, lepor, voluptas,
Hic terræ exuvias reliquit, Orbi
Famam, Astris Animam. Viator, ito.

In Librum de: *Asse* hoc Distichon composuit *Theodorus Beza*:

Quod sibi vix multo multi peperere labore,
Uno Budæus *comparat* Asse *sibi.*

MELCHIOR CANUS.

Clar. A. D. MDXXX.

Hispanus, inter insignes *Francisci Victoriæ* discipulos palmam facilè *Melchior Canus* Provinciæ *Castellæ* obtinuit. Qui & Magistro pòst in Academiâ *Salmanticensi* succedens, mox ad *Canariensem Episcopatum*, qui *Fortunatarum* est *Insularum*, evectus, eo se paulò post abdicavit. *Concilio* quoque *Tridentino* interfuit. Vitâ *Toleti* decessit in Cœnobio B. *Petri* Martyris, Anno 1540. Scripsit autem diserto admodum stylo *de Locis Theologicis* libros duodecim, in quibus *Ciceroniana* dictionis amans proœmia artificiosè adhibet, luxuriarique stylo videtur. *Biblioth. Hispan.*

Melchior Canus in *Tridentino Concilio* Theologus celebertimus. Quô nemo sacras literas pleniùs & planiùs docuit. *Quensteut.*

Melchior Canus magnî fuit nominis apud *Pontificios* (nec immeritò) Theologus. *Whear.* in Method. leg. Hist. Civ. sect. 33.

Ejus loci *Communes* è fœcundo, erudito, & facundo ingenio prodierunt, eò commendandi magis, quòd ipse nostrâ ætate, primus eâ brevitate copiâ, dispositione, ac perspicuitate de iis perutiliter egerit. *Possevin.* in Apparat. Sacr.

Melchioris Cani Scriptum de Locis Theologicis multâ eruditione refertum est. *Voët.* Biblioth lib. 2. sect. poster. c. 1.

Melchior Canus summus Theologus, & moderatissimus Vir. *Montacut.* in Antidiat.

Eruditione nulli in Ecclesiâ *Romanâ* secundus: & quod rarum est in *Papistâ*, singularis fuit candoris ingenii Dr. *Jackson* in Symbolum.

Ex omnibus Theologis qui *Concilio Tridentino* interfuerant, hic maximæ

Digitized by Google

clariſſimæque famæ fuit. Nemo ab illius ætate Myſteria *Sacrarum Scripturarum* meliùs explicuit. *Pererius* (Jeſuita) Tom. in *Daniel.* l. 12. c. 7.

Criticos omnes ſui *Seculi* ſoliditate judicii & audacia ſuperat. Natus videbatur ad perſtringendum omnes aniles fabulas omneſque errores populares qui in libros, præſertim verò in Hiſtorias irrepſerant. Sufficit dicere *Criticam* ejus apud *Voſſium* magno in pretio fuiſſe, & Patrem *Combefiſium* illum vocaſſe *Cenſorum Magiſtrum*, licet ejus *malignior Baronio* aliquantulum moleſta ſit. Eruditorum Judicium, per *Baillet.* Paris. 1685. Gall.

Utile erit *Caſſandrum* evolvere, qui tot lites [de *Religione*] apertè quidem componere tentavit, licèt majori pietate quàm ingenio; & *Melchiorem Canum*, qui hoc idem, ſed occultè conatus eſt, ingenio majori, quàm pietate, ac propemodum admirabili judicio. Vix enim poteſt imaginatio conſequi, quantum Auctorum ejuſmodi lectione, Politicorum mentes acuantur, excitenturque ad ſaluberrimè de rebus iſtis conſulendum, quibus non unius aut alterius Hominis modò, ſed univerſæ plerumque *Reipublicæ ſalus*, & belli paciſque momenta continentur. *Gabr. Naud.* Bibliog. Politic.

Vir fuit politus & elegans, atque in Hiſtoriâ Sacrâ verſatiſſimus *Aub. Miræus* de Scriptor. Eccleſ.

Multæ doctrinæ *Hiſpanus. H. Conring.* in præfat. ad *Caſſandr.* & *Wicel.*

Extant ejus Opera *Col. Agrip.* 1605. in 8o.

SIMON GRYNÆUS.

Clar. A. D. MDXXX. PHiloſophus, & Theologus *Baſileenſis.*

Joannis Sapidi Jambos doctiſſimos de *Simone Grynæo* præmittere liber notationi vitæ ejus, ſunt autem hi:

Quæris Simon Grynæus *ille quis fuit?*
Attende, dicam, magnus ille vir fuit:
Decreta Grammatices nihil novit minùs
Quàm Priſcianus: *tàm prope eloquentiæ*
Ciceronianæ *acceſſit, ut nemo propiùs*
Chryſippon *exæquavit in* Dialecticis:
Non hoc Jopas *melius increpuit Lyram:*
Numeri ſcientia & ἀυτὸν rettulit:
Talis Geometra, qualis Architas *fuit:*
Cognitionem habuit ut Atlas *ſiderum:*
De moribus conſimilis Ariſtoteli *modo*
Diſſeruit, & ſapientia cœleſtium:
Non Plinio *Phyſicè priores detulit:*
Non ceſſit Hippocrati *medendi indagine:*
Fuit alter Aurelius *Sacris in Literis,*
Jam quid Sacræ non attigit Poeſeos?
Quid eſt relatu dignum in hiſtoriis novis

Et veteribus simulque miscellaneis
In lucubrationibus, quod nescit?
Linguis Palæstinâ, Latinâ & Atticâ,
Non aliter ac sermone plebeio usus est.
Sed quid opus est multis, fuit planè Hippias:
Aut alter: aut vel præferendus Hippiæ:
Grex disciplinarum cui parvit omnium:
Quem luget extinctum meritò Cyclopedia
Sui colit *Grynæi* quæ tumulum sacrum:
Ut *Apollini* hujus nominis suum nemus.

Etsi verò nihil addi posset ad hoc *Grynæi* Encomium, nos tamen prosequemur nunc stylum nostrum: fuit itaque *Simon Grynæus*, *Feringæ Suevie* oppido natus, anno 1493. In quo modestia & morum suavitas singularis, cum pietate & disciplinarum omnium exactâ cognitione certavit: magni illius *Melanchthonis* in Scholâ *Portæ Hercinie* discipulus. Philosophiæ Magister *Viennæ Austriæ* nuncupatus, modis omnibus vir laude & memoriâ ob linguæ *Latinæ*, *Græcæ* & *Hebraicæ* peritiam, omnisque Philosophiæ ad miraculum usque cognitionem; & ob Theologiæ veræ scientiam & usum dignissimus sempiternâ. Quas ipse doctrinas passim Academiis, *Viennæ*, *Witteberga*, *Heidelberga*, *Basileæ* multis annis publicè privatimq; professus est. Multis egregiè *Latinis* & *Græcis* Authoribus suo nitori & lumini restitutis. Tandem sibi ipsi quidem satis longævus, licèt vigente adhuc ætate mortuus, utpote cui nihil amplius quod disceret superesse videretur: Cæteris verò tempestivè nimiùm ereptus, quos scilicet, quò plura didicerat, eò plura docere, vir juvandis aliorum studiis natus, potuisset. Obiit autem *Basileæ* ex peste, Cal. Augusti, Anno 1541. ætatis 48. *Boissard.* in Icon.

Scripsit Epistolas varias---Commentarium in octavum Librum Topicorum *Aristotelis*—Tractatum de utilitate legendi Historias—De ignitis Meteoris, & de Cometarum causis ac significationibus--Præfationes varias-Commentaria in Epistolam *Pauli* ad *Romanos* Multa è Græco sermone in Latinum transtulit.

Incomparabilis Vir *Simon Grynæus*, in quo pietatem *Christianam*, & virtutes omnes, & *Musas* atque *Charites* habuisse domicilium existimo. *Bibliand.* de Rat. Com. omn. Ling.

Simon Grynæus est homo *Latinè Græcèque* ad unguem doctus, in Philosophiâ & Mathematicis Disciplinis diligenter versatus, nullo supercilio, pudore penè Immodico. *Erasm.* Epist. l. 26. Epist. 39.

Vir in omni literarum genere citra supercilium eruditus, ita provehendis liberalibus studiis natus. *Erasm.* ibid. l. 28. Epist. 15.

Vir in liberalibus Disciplinis atque Linguis cùm optimè versatus esset, multorumque tam *Græcorum*, quàm *Latinorum* Auctorum Lectione multa didicisset; contigit ut judicium sæpissimè adhibuerit, quoties illo tempore utriusque Linguæ *Autores*, quarumcunque *Artium* & Facultatum libri, in lucem ederentur. Cujus & consilio & judicio ipsi *Typographi* plurimum usi videntur: qui in protrudendis

trudendis imprimendisque libris (quos *Basilea*, ut fœcundissima mater innumerabiles edidit) hujus judicium, tanquam *Apollinis Grynei* Oraculum expetivere, ut ejusdem indicant *Præfationes & Epistolæ* omnis ferè generis *Autoribus* præmissæ : quæ & hâc ratione clarum apud posteros nomen *Grynei* reddiderunt. Qui quidem si longiori tempore supervixisset, labore, industriâ, eruditione ac judicio *Rei Literariæ Theologicæque* multùm profuisset. *Jac. Verheiden.* in Elog. Theolog.

Erat *Latinè, Græcè & Hebraicè* doctissimus. *Konig.*

De studiorum omni genere præclarè merebatur *Simon Grynæus Voss.* de Mathemat.

Vir Scientiarum omnium & Linguarum eruditissimus, ac ad promovenda bonarum Artium ac Pietatis studia natus. *Gesner.*

Simon Grynæus princeps suæ ætatis Philosophorum ac Philologorum, addo etiam Theologorum — Fuit vir in tribus linguis & universâ Philosophiâ solidè citra supercilium eruditus ; nec minus in Theologicis exercitatus : ut verbo dicam, veræ pietatis & virtutis priscæ exemplum ferè sine exemplo : homo ad promovenda bonarum artium ac pietatis studia natus ; multisque tam *Latinis* quàm *Græcis* Auctoribus suo nitori egregiè restitutis, memoriam meritus sempiternam. *Melch. Adam.* in Vit. ejus.

Grynæus cùm videret magnum decus esse *Ecclesiæ* eruditionem, magno labore accendere omnium honestarum Artium studia conabatur, optimos autores veteres edebat ac enarrabat. Erat ingenium capax omnium bonarum Artium, sed hæc major laus est, quòd non fastidiit doctrinam Ecclesiæ, sed semper ad Philosophica studia lectionem adjunxit *Prophetarum & Apostolorum Phil. Melanchon.* Epist. l. 1. ep. 68.

Andreas de *Laguna* redarguit ipsum infidelitatis in suis *Versionibus*, Dominus verò *Huet* ait illum insignem garrulum fuisse, ejusque characterem Paraphrastæ potius quàm Translatoris esse. Præcipuæ illius Versiones sunt quarundam Plutarchi Vitarum & aliquorum ejusdem Opusculorum moralium, Variorum Aristotelis Operum, atque Beati *Chrysostomi* Homiliarum in priorem ad *Corinthios.* Judicium Eruditorum, per D. *Baillet.* Paris. 1685. Gall.

Simon Grynæus Vir elegans fuit, tam egregias concinnavit Præfationes in *Pollucem* aliosque Præstantes Authores. In *Plinium* majorem valde laboravit. *Scaligerana prima.* Gall.

* *Simon Grynæus* in *Romano Indice* inter Hæreticos primæ Classis rejicitur.

Opera verò ejus, additâ semper Auctoris damnati notâ permittuntur in *Indice Madrit.* edit. ann. 1667.

Extat Tractatus de utilitate legendi Historias, Livii operibus præfixus *Basileæ* 1579. in 8o.

Extant Epistolæ aliquot, & Comment. in Octavum Librum Topicorum *Aristotelis Basil.* 1556. in 8o.

JACOBUS

Digitized by Google

JACOBUS SADOLETUS.

Utinæ Urbe *Italiæ* natus est, parentibus nobilibus & locupletibus, primâque auctoritate, & gloriâ inter suos præditis. Hic cùm inter *Italos* famâ singularis doctrinæ quâ pollebat, celebris esset, à *Leone* X. Pontifice Maximo *Romam* vocatus, & Episcopatu *Carpentoratensi* in *Galliâ* donatus est: in cujus administratione quum aliquot annis integrè, & fideliter sese gessisset, poscentibus omnibus *Romani* Senatûs Patribus, à *Clemente* septimo in ordinem *Cardinalium* receptus est, magnâ totius Collegii *Apostolici* lætitiâ, & congratulatione. Scripta reliquit plurima: librum de pueris rectè ac liberaliter instituendis. De laudibus Philosophiæ. De Regno *Hungariæ* à *Turcis* capto! Homiliam, cum Oratione exhortatoriâ ad bellum contra *Turcas*: Commentaria in Epistolam *Pauli* ad *Romanos* lib. 3. Interpretationem aliquot Psalmorum: Homiliæ aliquot & Epistolarum lib. 16. Et duo Poëmatia, *Curtius* & *Laocoon*. Cum annum ætatis septuagesimum attigisset, in febrim lapsus, magno omnium bonorum dolore & tristitiâ, diem postremum obiit *Romæ* non sine dati veneni suspicione. Quatuor enim hi *Cardinales* viri docti & boni, *P. Bembus*, *Jac. Sadoletus*, *Caspar Contarenus*, *Campegius*, properatâ morte feruntur occubuisse: causam ignorant multi, nisi quòd fortè cum iis qui à *Romanâ* Religione discordant, aliquam familiaritatem habuisse credantur. *Boissard.* in Icon. Claruit A. D. M D X X X.

Commentarios in Epistolam ad *Romanos* edidit illud eximium hujus ætatis decus, *Jacobus Sadoletus*, admirabili sermonis nitore, & copiâ planè *Ciceronianâ*, nec deest affectus *Episcopo Christiano* dignus. Fieri non potest quin tale opus à tali viro profectum, bonorum omnium suffragiis approbetur; vereor tamen ne apud complures ipse *Phraseos* nitor nonnihil haberet aculeos ad *pietatem*. *Erasm.* l. 27. Epist. 38.

Librum de *Laudibus Philosophiæ* valdè laudat *Petrus Bembus* in Epist. ad *Cardinalem Polum*: " Equidem (inquit) ab illis *Augusti* temporibus, quæ profectò " maximè omnium summis ingeniis & præstantibus Scriptoribus claruerunt; " nullum legi librum scriptum, ut mihi quidem videtur appositiùs, splendidiùs, " nullum meliùs, nullum *Ciceroniano* mori, stilo, facundiæ denique viciniùs.

Vir gravissimus, omnibusque virtutibus, omni disciplinarum genere, omni literarum cultu longè præstans *Jacobus Sadoletus* Collega meus. *Bemb.* ad *Budæum*.

Petrus Bembus & *Jacobus Sadoletus*, uterque versu & pedestri oratione politissimus scriptor. Verùm illius multa licentiosiùs (ut temporum nequitia, & Dominis cui serviebat, mores ferebant) scripta extant: *Hujus* contra seria ferè omnia, & digna personâ quam sustinebat. *Thuan.* ad Ann. 1547.

Scribendi facultate nemo ætate nostrâ ad illam *Antiquorum Scriptorum* laudem propiùs accedere existimatus est. *Anton. Florebell.* in vit. ejus.

Si poemata ipsius nonnulla, & orationes varias, & Epistolarum volumen, & Commentatiunculas in Psalmos, & D. *Pauli* Epistolas, æquus rerum æstimator

Digitized by Google

advertat, ſolidam prorſus eruditi, ſuſpiciendique ingenii laudem attigiſſe fatea-tur. *Joan. Imperial.* in Muſæo Hiſtorico.

Bembus & *Sadoletus* boni Poëtæ. *Scaligerana* prim. p. 27.

Jacobi Sadoleti Poëmata, *Laocoon*, *Curtius*, nec non *Otii & Tranquillitatis* carmen mirabilem illius gravitatem ac ſingularem modeſtiam declarant, quem in hâc facultate auxerunt, & reliqua bonarum Artium & ſapientiæ ſtudia: quæ ab unguiculis ille pleno pectore hauſit: neque enim in præſentia ejus ſolutam orationem, in qua ſupra cæteros excellit, commemoro. *Gyrald.*

Celebriot (*Fauſto Sabæo Brixiano*) fama *Jacobum Sadoletum*, Epiſcopum *Carpentoractenſem*, ſub initium ſeculi decimiſexti commendat, qui non modò aliis clarus operibus, ſed & inſigni epico carmine de ſtatuâ *Laocoontis*, atq; altero de *Marco Curtio*, utrumq; enim maturi judicii opus. *Borrichius* de Poet. p. 104.

Cardinalis *Sadoletus* vir erat qui eruditionem inſignem virtuti non vulgari conſociaverat; quique *Catholicorum* & *Proteſtantium* æſtimationem ex æquo ſibi demeritus eſt, ſuâ facundiâ, Doctrinâ, modeſtiâ, lenitate & pietate. Per totam enim vitam illi cum pluribus utriuſque Religionis eruditis viris commercium interceſſit, ejuſque excellentes Epiſtolæ ad *Melanchthonem* & ad *Eraſmum* ſcriptæ vituntur, *Antonius Teiſſier* Elog. Viror. Eruditorum Gallicè.

Jeſ. *Rapinus* ſcribit Sadoletum Virgilii phraſes imitatum eſſe, genium tamen ejus non expreſſiſſe, & inter ſervilis imitationis conatus, ingenii proprii criteria ipſi excidiſſe. *Rapin.* Reflex. general. in Poeticam, part. 1. Gall.

Jacobus Sadoletus tametſi ſe ad *Ciceronis* imitationem formare ſtuderet, haud receptas tamen Theologorum voces uſurpat, & *Epiſcopos Provinciarum Præſides* appellat. *Claud. Verder.* Auctor. Cenſion.

Extant ejus Opera *Mog.* 1607. 8°.

Extant Orationes 2. ſive conſilia de Bello movendo contra *Turcas Iſleb.* 1603.

Extant Epiſtolarum Libri 16. & ad *Paulum Sadoletum* lib. 1. cum *Ant. Florebelli* Comment. de vitâ Authoris. *Colonia Agr.* 1590. 8°.

Extat de Liberis rectè inſtituendis. *Arg.* 1605. 8°.

Conſolationes & Meditationes in Adverſis. *Franc.* 1577. 8°.

De Laudibus Philoſophiæ. *Ven.* 1539. 8°.

Hoc ejus Epitaphium.

D. O. M. S.

Jacobo Sadoleto *Epiſcopo* Carpentoractis *S. R. E. Presbytero Cardinali, Viro morum gravitate, prudentiâ, & vitæ integritate præſtantiſſimo, doctrinâ & eloquentiâ cum iis quos mirata eſt antiquitas comparando*, Paulus Sadoletus *Epiſcopus* Carpentoractis, & Camillus Sadoletus *Fratrum filii mœſtiſſimi multis cum lacrymis Patruo B. M. pro tempore poſuerunt. Vixit annos 70. menſes 3. dies 6.*

MAR-

Digitized by Google

MARTINUS BUCERUS.

GErmanus, *Seleſtadii* natus anno 1491. Ordinem Dominicanorum, in quo ſixerat annos 15. *Evangelii* doctrinam amplexus, reliquit, anno 1521. cum *Petro Martyre*, *Paulique Fagio*, Argentorato, ubi docuerat, ab *Edwardo* Sexto invitatus, in *Angliam* pervenit, anno 1549. ut ibi doctrinæ ſuæ ſementem faceret, *Cantabrigiæ* Profeſſor: ubi obiit Anno 1551. ætatis 61. Ejus *Oſſa*, *Mariâ* ſæviente, effoſſa & cremata, anno 1555. unà cum *Fagii* oſſibus: Sed ambo, ſub *Elizabethâ*, anno 1560. publicis laudibus ornati, honoribuſque ſuis reſtituti ſunt. *Hoſman.* Clar. A. D. MDXXX.

Ingenio & eruditione inclytus: *Hebræa* Linguæ apprimè peritus fuit. *Hoſman.*

Eo erat ingenio ut adverſarios patienter audiret, leniter reſponderet, & veritatis potiùs quàm victoriæ curam haberet. *Melchior. Adam.* in vit. ejus.

Cujus [*Martini Buceri*] & eruditionem ſingularem & zelum pietatis eximium, cum eximia prudentia conjunctum omnibus ſæculis teſtabuntur, tum doctiſſimæ ipſius Lucubrationes, & in publicis comitiis Diſputationes habitæ; tum pro Eccleſiarum pace, quamvis non felici ſemper ſucceſſu, labores exhauſti. *Boiſſard.* in Icon.

A conventu *Ratisbonenſi Joannes Gropperus*, Archiepiſcopi *Colonienſis Legatus*, domum reverſus, *Bucerum* mirificè commendabat, & inter omneis idoneum eſſe dicebat, cui religionis emendatio rectè committi poſſet. Nam eſſe cumprimis doctum & pacis amantem, & integræ vitæ. *Sleidan.* Commentar. l. 14.

Cùm Cardinalis *Contarenus* à *Petro Martyre* interrogatus eſſet de *Doctis Germanorum* Viris; reſpondit ille: *Nihil attinet de Philippo, qui notus, dicere*: *Habent* Germani *&* Martinum Bucerum: *qui eâ ubertate doctrinæ Theologicæ & Philoſophicæ, eâ etiam in diſputando ſubtilitate felicitateque eſt inſtructus; ut unus ille omnibus noſtris doctoribus poſſit opponi* Melch. Adam.

De literis hoc unum ſummatim ponam: Quæ in aliis ſingula ſingulis, ea in uno pariter univerſa concidiſſe. *Auguſtini* fuit in illo acumen, *Hieronymi* linguarum varietas & doctrina, diſciplina *Cypriani*, *Ambroſii* Authoritas, *Origenis* ſcientia, *Chryſoſtomi* in docendo perſpicuitas, *Bernardi* integritas in vitâ: vel hæc in illis priſcis *Eccleſiarum Heroibus* uberiora ſi fuerint (uti fuiſſe confiteor) tamen particulas ex omnibus excellentiſſimas noſter *Bucerus* tanto ſtudio arripuit, tot ornamentis perpolivit, ut ſi non unus cum omnibus, tamen ſeparatim cum ſingulis comparari poſſit: aut in illo auguſto vetervm choro, ſi non præſideat, in hominibus noſtri ſeculi, omnibus ex partibus inter alios emineat. *Gual.* *Haddon.* in Orat. Funebri. vid. vitas *Bateſii* p. 276.

Quàm multiplicem in *Bucero* jacturam fecerit *Dei Eccleſia*; quoties in mentem venit, cor meum propè lacerari ſentio. *Calvin.* Epiſt. ad *Viretum.*

Martinus Bucerus ſummus *Theologus*; qui ut à viro quodam docto verè de illo ſcriptum eſt, præter reconditam eruditionem copioſamque multarum rerum ſcientiam, præter ingenii perſpicaciam, multam lectionem, aliaſque multas ac varias

varias virtutes, hanc ſibi propriam laudem habuit, quòd vix alius hâc memoriâ exactiore diligentiâ in *Scripturæ* Interpretatione verſatus ſit. *Joſias Simler.* Orat. de Vit. & Obit. *P. Martyris.*

Martinus Bucerus vir fuit impensè Doctus, limati judicii, pius & moderatus. Inferior eruditione nulli forſan Reformatorum fuit: Sed quoad Zelum, veram pietatem, & ſtudium unitatem inter exteras Eccleſias ſervandi, *Melanchtoni* ac *ipſi*, abſque ulla cæterorum injuria, peculiaris locus concedi poteſt. *Cantabrigiæ* moleſtiſſimos habuit adverſarios *Papatûs* Sectatores, qui licet Legi obſequentes loca ſua retinuiſſent, attamen ſive ſub Argumentationis prætextu, & veluti occaſione diſputationis, ſive reſpectu Dogmatum nondum determinatorum, ejus exiſtimationem minuere annitebantur. Nec enim natura ingenii ea promptitudine præditus erat quæ ad Diſputationem requiritur, quo abuti conabantur ad conditionem ſuam mediocrem faciendam. Qua de cauſa *Petrus Martyr.* ad ipſum ſcripſit ut à publicis omnibus Diſputationibus abſtineret. *Burnet.* Hiſt. Reform. pag. 164. vol. 2. Anglicè.

Buceri Commentaria in Pſalmos ſub *Aretii Felini* nomine in publicum emiſſa, Romæ magni æſtimata & avidè quæſita fuerunt à pluribus Epiſcopis & Cardinalibus. Sed ex quo ipſis innotuit eorum Authorem eſſe *Bucerum* illud opus ſupprimendum curaverunt, & tanquam pravum librum vituperarunt. Dominus *Antonius Teiſſier.* Elogiis Eruditorum virorum. Gallicè.

Cuncta *Buceri Latina & Germanica* Scripta in unum ſi conjungerentur, quod tanti viri Pietas & eruditio merebatur, efficerent Tomos IX. juſtæ magnitudinis. *Geſner.* in Biblioth.

* Hic Author *Romano Indice* inter *Hæreticos* primæ Claſſis numeratur; vid. *Indicem Tridentinum.*

Hoc ejus Epitaphium, auctore *Joanne Checo*:

Vita gravi miſero, gravior mors: ſed tibi tanto
Mors nec vita poteſt eſſe, Bucere, *gravis.*
Vita fuit Chriſtus, *mors lucrum; vivere ceſſat*
Naturæ, at Chriſti *vita perennis adeſt.*
Alma fides Chriſti *quam tu ſuper aſtra ferebas;*
Te ſuper aſtra eadem ſuſtulit alma fides.
Cumque tui Mores, Pietas, Doctrina probentur:
Mors tua non gravis eſt, & gravis eſt eadem.
Mors gravis eſt nobis orbatis lumine tanto;
Non gravis eſt tibi, quæ vita beata tibi eſt.
Doctrina ſtudium, Vitæ conſtantia, mortis
Exitus, ô idem ſit mihi, Chriſte, *precor.*

LILIUS

Digitized by Google

LILIUS GREGORIUS GYRALDUS.

F*Errarienſis*, natus eſt Anno 1479. Obiit podagræ doloribus attritus anno 1552. Opera ejus Voluminibus duobus *Baſileæ* impreſſa: inter quæ Hiſtoria Deorum Gentilium, libris 17. De Poëtis Græcis & Latinis, libris 10. De Poëtis ſui temporis, libris duobus, *eminent*. Clar. Ann. D. MDXXX.

Vir memoriâ invicta, ingenio excellenti, eruditione in omni literarum genere eximiâ inclytus, *Varro* ſui temporis dici meruit. *Hofmann.*

Vir ſolidè doctus, & in ſcribendo accuratus. *Caſaub.* Not. ad *Diog. Laert.* l. 8.

Lilius Gregorius Gyraldus, utriuſque linguæ, & omnis politioris literaturæ, & Antiquitatis [quam variis ſcriptis illuſtravit] longè peritiſſimus: qui fortunæ & corporis adverſitatibus, meliore utique fato dignus, totâ vitâ conflictatus eſt. *Thuan.* ad ann. 1552.

Vir omnis eruditæ antiquitatis ac literatæ doctrinæ callentiſſimus, quique pleraſque manuſcriptas Bibliothecas *Græcas* in *Italiâ* excuſſit, è quarum lectione conſcripſit libros illos ſuos eruditos, & varios *de Diis Gentium*; Opus admirandum, *Hiſtoriam veterum & recentiorum Poetarum*, & cætera plurima exquiſita ſingula. *Neander.* in Geograph.

Scriptor diligentiſſimus *Gyraldus* vocatur *Montacutio* Apparat. 1. ſect. 2.

Longè hoc [viz. *Petro Crinito*] doctior, & diligentior *Gyraldus Voſſ.* de Hiſt. Lat. p. 736.

Lilius Gyraldus, optimus locorum coacervator & judicioſus. Opera ipſius omnia quàm optima. *Scaligerana* poſterior.

Lilius Gregorius Gyraldus vir totius eruditionis gnarus----Longo ſtudio & multis vigiliis elaboravit *Hiſtoriam de Diis Gentium*, variam ſanè, & ad totam antiquitatem noſcendam admodum neceſſariam. *Io. Bapt. Gyrald.* in Epiſt. Oper. *Gyrald.*

In diſſertationibus de Poetis tum *Græcis*, tum *Latinis*; longè fuiſſem longior, niſi accuratè de Poetarum ſingulis diſſeruiſſet *Lilius Gyraldus Ferrarienſis*. Cujus extat *Hiſtoria* dialogis decem perſcripta de *Poetis Antiquis*; duobus de ſui temporis Poetis. Opus ſicut magni ingenii, & judicii, ſic ingentis doctrinæ, atque induſtriæ: ita ut expectandum non ſit, nequis deinceps hanc denuò provinciam ſuſcipiat. Eſt ubi hujus, vel illius poetæ Hiſtoriam, accuratiùs aliquis tractare valeat, & ſanè id in paucis: at ab aggrediendo iterum tam vaſto labore non modò eruditorum vulgus, ſed etiam ſanos omnes deterruit. Videlicet poſt meſſem tam luculentam nihil ferè niſi quædam ſpicilegia reliquit. *Voſſ.* de Poet. Lat. pag.

Lilius Gregorius Gyraldus, omnium ſuffragio, unus fuit è præclariſſimis ingeniis quæ poſtremis his ſeculis aluerit *Italia*. Tam mirificum in omnibus Scientiis fecit progreſſum, ut harum nullam ignoraverit. *Moreri.* Diction. Gallico.

Gyraldum æstimo virum eruditissimum, & de omni Antiquitatum studio apprimè meritum. *C. Barth.* animadv. *Claudian.* de Bello *Gildon.* p.368.

Vir non minoris judicii, quàm doctrinæ. *Voss.* lib.1. Idololatr. c.29.

Vir omnis eruditæ Antiquitatis ac literariæ doctrinæ excellentissimus. *Dassiliand.* in descript. Urb. *Ital.*

Magnæ lectionis, acris judicii criticus vocatur *Dempstero.*

Certè hoc argumentum de *Sibyllis* multò dextreriùs & diligentiùs, quàm *Onuphrius*, vir doctissimus *Gyraldus* persecutus est; quamvis ille alter peculiari quodam tractatu rem susceperit perficiendam. *Rich. Montac.* in Analect. Exercit. 4. sect.6.

Sed supra hos omnes [*Laurentium Gambaram*, *Pomponium Gauricum*, & *Baptistam Guarinum*] meritis eminet *Lilius Gyraldus* (*Pico Mirandulano* quondam familiaris) non tantùm quòd varii generis, varii argumenti carmine se *Vaticibus* inseruerit, sed & quòd Historiam Poëtarum *Græcorum*, & *Latinorum* eruditè, & magno judicio perscripserit, adjectâ & de sui seculi Poetis censurâ, non minùs liberâ quàm veraci. *Borrich.* de Poetis, p.99.

Summa curâ sanoque judicio veterum Poetarum Græcorum & Latinorum Historiam decem Dialogis contexuit, Recentiorum verò, aut sibi coætaneorum duobus aliis Colloquiis. *Borrichius* ait non minorem libertatem quàm veritatem deprehensam fuisse in Censura quam in sui Sæculi Poetas exercuit, ut illa quam exercet in Veteres eruditione referta est, solidumque judicium spirat. Nihilominus *Iosephus Scaliger* nobis persuadere tentavit nihil esse vilius nec miserabilius quàm ejus judicia de *Poetis*, quamvis multum lectionis & Doctrinæ in iis agnoscat. Judicia eruditorum. *Paris.* 1685. Gall.

*Ejus Opera, si expurgentur, permittuntur in *Indice Madrit.* edit. anno 1667.

Anno CIↃIↃXXXV. *Lilius Gregorius Gyraldus* magno in pretio sterit apud eruditissimum quemque. Hic inter alia librum conscripsit de annis & mensibus, unà cum Calendario *Romano & Græco.* Ac quia *Ferrariensis* esset, opus hoc dicavit *Renatæ, Galliarum* Regis *Ludovici* XII. filiæ, *Herculis* II. Ducis *Ferrariensis*, viduæ. Natus fuit Anno Christi 1479. In pueritiâ audivit cùm alios, tum *Baptistam Guarinum*, celebertimum sui temporis *Grammaticum.* In felicitatis parte erat, quòd, ad multi jugam eruditionem parandam, postea vixerit apud *Albertum Pium Carporum*, & *Ioannem Picum Mirandulæ* Principes. Hîc enim ingenti Bibliothecâ frui, perque omne Scriptorum genus capacem diffundere animum datum fuit. *Mediolani* à *Demetrio Chalcondylâ Græco* didicit literas. Multa *Romæ* perpessus est, cùm Urbs Anno CIↃIↃXXVII. diriperetur à Milite Imperatoris *Caroli* V. Postea, in Patriam reversus, familiariter usus est *Joanne Manardo* & *Calio Calcagnino.* Sex septem posttremis vitæ annis manibus, pedibusque æger, ut ipse de se loquebatur, spirabat potiùs quàm vivebat. Nam, sine famuli auxilio, ne manum quidem ori poterat admovere. Excessit Anno Christi 1552. ætatis 74. *Voss.* de Mathemat.

Hoc

Digitized by Google

Hoc ejus Epitaphium, *Ferrariæ* in ſummo Templo:

Quid, Hoſpes, aſtas? Tymbium
Vides Gyraldi Lilii:
Fortuna utramque paginam
Qui pertulit, ſed peſſimâ,
Eſt uſus alterâ, nihil
Opis ferente Apolline.
Nil ſcire refert amplius,
Enâ aut ſuâ: in rem tuam abi.

Phil. Labbe Theſaur. Epitaph.

SEBASTIANUS MUNSTERUS.

Germanus, Engelhemii natus Anno 1489. Olim *Tubingæ* in *Franciſcanorum* ſolidatio profeſſus, poſteà abjecto cucullo *Proteſtantium* doctrinam amplexus. *Baſileæ* linguam ſanctam profeſſus eſt. Eruditionis ſuæ plurima & præclara poſteritati reliquit monumenta. Peſte correptus eſt Anno 1552. Clar. An. Dñi MDXXX.

Munſterus in *Mathematicis* multum profecerat: poſteà verò ſe totum *Hebraicæ* linguæ & ſacris libris addixit, multis editis in utraque ſcientia monumentis. De *Republicâ* optimè meritus, adeo ut *Germanus Eſdras* ac *Strabo Thuan.* appellatus eſt. *Thuan.*

Vir cùm in variis linguis, tum *Hebraicâ* præcipuè doctus; & variis Scientiis, maximè verò *Mathematicis* præclarè imbutus: ingenioſis ac piis lucubrationibus *Germanicè, Latinè & Hebraicè* conſcriptis de bonis literis omnibus linguis, Philoſophiâ & Theologiâ, optimè meritus. *Geſner.* in Biblioth.

Sebaſtianus Munſterus, duabus rebus nullum laudis meruit, *Hebraïs* literis & Matheſi. *Voſſ.* de Scient. Mathemat. p. 189.

Doctus ſanè vir fuit *Munſterus*, cui multum debent literæ *Hebraicæ. Ioſ. Scaliger.* Elench. *Trihareſ. Serrar.* c. 4.

Hebraeæ & Chaldaicæ linguæ accuratâ cognitione, plurimiſque tum in ſacras literas, tum in varias *Matheſeos* partes editis ſcriptis, ac præſertim laborioſiſſimo illo opere *Coſmographico* nobilis, quo duce peregrinari terrarum orbem, domi etiam manendo, licet. *Theod. Bez.* in Icon.

Cùm *Munſterus* ſuam *Germanographiam* inſcripſerit *Coſmographiam*; totus eſt tamen in *Germanorum & Helvetiorum* regionibus, oppidis, ſitu, & populorum origine ac deſcriptione, quibus detractis, nihil ferè *Orbi Terrarum* univerſo reliquum ſit. *Bodin.* Meth. Hiſt. c. 4. p. 76.

Sebaſtianus Munſterus, Bibliorum Interpres ſanè doctus, in *Ebraicâ* ſemper *ſtylum* collineans, ad eaque nunquam non ſe componens: nec ideò tamen *Latini*

coloris negligens,in ejus quamvis linguæ elegantiis parùm ſe torſerit : Quod ſi quando obſcuris explanandis unam alteramve dictionem è proprio penu adjecit, certis illam notis homo religioſus inſignivit: quò adulterinis *lector* Germana ſeponeret.*Huet.*de Claris Interpr.p.144.

Hebraica non pauca *Latinitate* donavit *Sebaſtianus Munſterus*, bonis literis, & ſanctæ potiſſimum linguæ cognitione ſupra fidem exultus:quamvis autem in *Interpretando* verbum verbo reddere ſtuduerit, *Latinitatis* tamen genio aſſeruit quandoque, & *Ebraiſmi* ſterilitatem uberiori ſermone explet, nec religionem, quam requirimus, ubique curare ſe profitetur, quòd eo diſcentium foveatur negligentia; recto quidem & laudabili conſilio, modò eo in licentiam ſuam *Interpres* non abutatur. *Huet.* de clar. Interpr. p.187.

Sebaſtianus Munſterus (vir quantus & qualis! in illa præſertim temporum & literarum caligine) præter ipſius *Annotationes*, quas in *Criticis Londinenſib.*habemus, *Verſionem* ex *Hebræo* textu adornavit, doctrinâ non vulgari,& ſummo acumine;in quâ *Hebraica* pleriſque in locis fideliter admodum,nec minus perſpicuè, reddit.*Matth.Polus* Præfat. Tom.1. Synopſ. Critic.p.4.

Atque hoc malim ex *Sebaſtiano Munſtero*, optimo viro, Artium *Mathematicarum* & *Hebraicæ* linguæ doctiſſimo, quàm ex me diſcat. *Nic. Fuller.* l.1. c.16. Miſcell.Sacr.

Nec pauca, nec contemnenda de variis Rebus publicis *Coſmographiæ* ſuæ inſeruit. *Conring.* de Civ. prud. cap.14.

Vir diligentiſſimus,ſed in quo paulò plus accurationis deſideres *Becman.*cap. Hiſtor.Orb.Ter.n.7.

Munſterus omnia ex Pagnino hauſit, qui non amplius reperitur,nec id agnovit. *Scaligerana* poſterior.Gall.

Licèt *Munſteri* Verſio ſatis intelligibilis ſit, aliquid tamen habet aſperi, quia Textûs Hebraici literam preſsè nimis ſectatur, ut c.1. *Geneſeos* verſ.22.ubi tranſfert *Fructificate, & augeſcite, & implete aquas in fretis.* Vulgata,ut mihi quidem videtur, eadem verba per hæc feliciùs expreſſit, *Creſcite*, & *multiplicamini*, & *implete aquas maris.* Uno verbo perfectior eſſet ejus Interpretatio,ſi à *Latino* Interprete tam longè non abiviſſet. Cæterum *Genebrardus* ſatis moderatus non videtur in Critica quam in hanc Translationem exercuit, quando Authori exprobravit quod parum accuratus fuerit, & *Luthero* nimis adhæſerit. *Munſterus*, *neglecta vocum propria notatione, ſæpè Luteraniſabat, & à ſuo D. Franciſci inſtituto diſcedebat.* Contra enim aſſeri poteſt, *Munſterum* accuratiſſimum & fideliſſimum inter omnes Proteſtantes in Bibliorum Verſione ſua fuiſſe, imò nec *Lutheri* Traductionem approbare potuit,quia longè nimis à Literali & Grammaticali ſenſu receſſerat. *D. Huetius* juſtius de eo judicium tulit, dum Exacti Interpretis elogio ipſum ornat.Notæ quas Munſterus Translationi ſuæ annexuit eximiæ utilitatis eſſe poſſunt ad Hebraicæ linguæ & Scripturarum Styli cognitionem: multoque utiliores eſſent ſi pleraque minimè neceſſaria non immiſcuiſſet,quæque deſumſit à Rabbinis, quæ ad Textûs ſui elucidationem nihil conferunt. Nimis etiam affectavit famam Viri in eorumdem Rabbinorum lectione verſati. Et tamen,

amen, ſi excipiantur libri quorundam Grammaticorum Rabbinorum, qui Scripturam commentati ſunt, in hoc ſtudii genere non admodum exercitatus erat: Quod facilè probari poſſet ex Latina Verſione quam elaboravit exigui Compendii Philoſophici Rabbinico Hebræo conſcripti: nulla enim ferè occurrit vox in hac Latina Verſione circa quam hallucinatus non fuerit, imò ne prima quidem verba intellexit Inſcriptionis. Libri hujus. Liber hic aſcribitur R. *Moyſi Maimonis* filio, qui hunc Arabicè compoſuerat; Ille verò contra in ſua Interpretatione hujus Operis Authorem facit R. *Simonem* & exinde has voces *bileſcon aran*, vertit *in lingua ſuavi*, non adverrendo quid Arabico idiomate ſignificent. Multò meliùs Grammaticos Rabbinos intellexit, quia his legendis majorem navaverat operam, & hac re ſuper conſuluerat *Eliam Levitam* Judæorum Doctiſſimum Grammaticum qui eodem tempore cum ipſo vixit. Ieſ. *Rich. Simon.* Hiſt. Crit. V. T. lib. 2. c. 21. Gall.

Ex recentioribus *Munſterus*, & poſt eum *Thuetus*, & *Belleforeſtius*, malè opera ſua *Coſmographiam* inſcripſerunt. Nam quemadmodum Geometria *Platonis* γελοῖον eſt ὄνομα ob nimis arctam ſignificationem, ita Coſmographia, quòd latè pateat, nimis ridiculum item nomen haberi debet. *Claud. Verder.* in Auctor. Cenſ.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus impreſſa ſunt.

**Sebaſtianus Munſterus* inter Hæreticos primæ Claſſis rejicitur.

HIERONYMUS FRACASTORIUS.

PAtriâ *Veronenſis*, vir conſummatiſſimæ doctrinæ: Medicus enim, Poeta, Aſtrologus, & Philoſophus fuit ſuâ ætate doctiſſimus: in quibus ſtudiis tantam acquiſivit laudem, ut uſque ad hodiernum diem antiquis comparandus meritò judicetur. Ejus Poëmata tanti fiunt apud omnes literatos, ut illa conferantur cum *Vergilianis:* tanta in eis eloquentia, tanta dicendi vis, & facultas, ſermoniſque puritas, ut æternâ laude non ſine cauſa ad cœlum evehantur, unde à multis *divinus* vocatur *Fracaſtorius.* Is cùm totam ætatem in arte Medicâ, & in indaganda rerum naturâ ſedulo impendiſſet: in eo omnem movens lapidem, ut literatos juvaret, & omnibus prodeſſe poſſet, *Patavii*, ubi tunc ſummo in honore habebatur, naturæ conceſſit: ann. *Chriſtiana* ſalutis 1553. ibique ſepultus, funus proſequente publico luctu totâ Academiâ, & Civitate. Omnia ejus opera tantâ perfectione ſcripta ſunt, ut in iis requiri nihil poſſit. *Boiſſard.* in Icon. Clar. An. D. MDXXX.

Scripta ejus hæc ſunt: Siphillis Poema, ideſt libri tres de morbo Gallico---*Joſeph* Comœdia---Homocentrica-- de cauſis Criticorum dierum, per ea quæ in nobis ſunt---De Sympathiâ & Antipathiâ----De Contagione, & Contagioſis Morbis, eorumque curatione---Naugerius, ſive de Poetica dialogus---De Anima Dialogus---De Vini temperatura Sententia----Carminum liber unus---

Alcon ſive de Curâ Canum Venaticorum---Turrius, ſive de Introductione Dialogus----Carmina ſuper Geneſin.

Ad exactam Philoſophiæ & Mathematicarum Artium, ac præcipuè Aſtronomiæ [quam & doctiſſimis ſcriptis illuſtravit] cognitionem, ſummum judicium & admirabile ingenium attulit : quo multa ab antiquis aut ignorata, aut ſecus accepta adinvenit, & explicavit. Et medicinam, ut honeſtiſſimè ac citra lucrum, ita feliciſſimè fecit. Poeticam verò ita excoluit, ut ad *Virgilianam* Majeſtatem proximè acceſſiſſe eum fatentur æmuli : & in iis *Iacobus Sannazarius*, alioqui parcus & amarulentus alienæ eruditionis laudator, qui, viſâ ejus *Syphilide*, non ſolùm *Ioannem Iovianum Pontanum*, ſed ſe quoque ipſum in opere accuratâ xx. annorum limâ perpolito victum exclamavit. Ei certè hujus ſeculi ingens miraculum *Iul. Cæſar Scaliger* tanquam illarum, quas dixi, Scientiarum & Poetices ſummum faſtigium conſecuto, Aras erexit. *Thuan.* ad ann. 1553.

Iulius Cæſar Scaliger l. 6. de *Re Poetica*, vocat præſtantiſſimum poſt *Virgilium* Poetarum. *Syphillidem* vocat divinum Poema: in quo tamen nonnulla caſtigat. Inter alia & id reprehendit, quòd negaverit, cætera animalia, præter hominem, morbo Gallico tentari. Teſtatur *Scaliger*, vidiſſe ſe canem eâ lue captum, cùm Heri ſui emplaſtra linxiſſet.

Hieronymus Fracaſtorius, Veronenſis, de morbo *Gallico* (quem ipſe à Barbatâ voce *Syphillida* vocat) libellos tres ſcripſit, in quibus cùm antiquos conſectatur Poetas, tum præcipuè *Pontanum*, quem celebrat, æmulatur; egregius certè in confingendis fabulis, apta illi carminis ſtructura, in ea tamen quædam prælicenter dicta. Leguntur & alia plura ejuſdem *Fracaſtorii*, quæ à doctis probantur *Lil. Gyrald.* de Poët.

Anno 1530. inter præcipua ſæculi decora erat *Hieronymus Fracaſtorius Veronenſis*, Poëta idem, & Philoſophus, ac Medicus eximius. Cives ſui *Veronenſes* defuncto, uti ante *Catullo*, ac *Plinio*, ſtatuam marmoream ſtatuerunt Anno 1555. *Voſſ.* de Mathem.

Fracaſtorius qui tam felici ſucceſſu concinnavit Syphillidis ſuæ Poema, Opus ſanè pulcherrimum quod poſtremis his ſeculis elaboratum fuerit, *Latino* carmine in *Italiâ*, quodque ſcriptum eſt ad imitationem Georgicôn Virgilii, non tam auſpicatò compoſuit Poema *Epicum*, quod aggreſſus eſt in *Ioſephum Ægypti* Proregem, cujus fragmentum nobis ſupereſt : Vulgatiſſimum enim genium arguit hujuſmodi Poema mediocremque characterem exhibet. *Rapin.* Reflex. in Poeticam. Sect 14. Gall.

Hieronymus Fracaſtorius excellens Poeta in *Syphilli. Scaligerana* prim.

Alconem & *Syphillidem* Epico carmine extulit, doctè ſanè & prudenter, immiſtis etiam fictionibus *poëticis*; licet aliquanto minus numeroſè, quippe docere ſemper ibi maluit, quàm ſemper delectare. *Borrichius* de Poet. p. 98.

Hieronymus Fracaſtorius filius *Pauli Philippi*, *Civitati Veronenſi* natales debet, & vel in ipſa puerili ætate futuræ Claritudinis, & in literis præſtantiæ evidentiſſima ſigna dedit; quandoquidem, matre ipſum brachiis geſtante, ful-

men

Digitized by Google

men è cœlo vibratum, genitricem extinxit illæsum relinquens infantulum: Unde ipsius fortunæ, & futurorum in Disciplinis successum faustissimè conjectatum est. *Felicis Medici* titulum sibi comparavit, quoniam in Medicinæ exercitio magna utens dexteritate, & egregia curandi methodo, paucos habuit pares, seque amabilem atque mirabilem omnibus præstitit, præsertim verò iis qui ob valetudinem ad ipsum confugiebant. Ad animi vires recreandas in laboriosa sua professione tam fructuosè omnibus liberalibus Disciplinis sese addixit, ut harum *Arca locupletissima* meritò vocari posset; eò usque ut non modo sibi arrogaverit quorundam popularium suorum Literatorum excellentium gloriam æquare, sed & omnes contemporaneos in celebrioribus scientiis vincere. Poëseos amantissimus fuit; quàm excellenter autem successerit ei studium hujusmodi evidenter evincunt ejus opera, inter quæ celebritatem adeptum est illud quod è prelo in publicum prodiit *Latinis* versibus de morbo qui *Gallicus* vulgo denominatur. Hoc igitur Poema cum Eruditorum summa admiratione contexuit: Cúmque hoc ad Cardinalem *Petrum Bembum*, literati sui ævi gloriam transmisisset, cujus consilio multum fidei tribuebat, ut de eo suum judicium sibi significaret, Eminentissimum hoc ingenium ad *Sannazarium Neapoli* residentem idem deferri voluit, qui, coram Cardinale *Hippolyto Medico*, ut & *Joanne Baptista Montano* ipsius *Fracastorii* æmulo, pluribusque aliis primariis Doctis, confessus est se ab alio nemine in Poesi superatum fuisse quam ab ipso, licet totos 20. annos insumpsisset in corrigendo, expoliendo & elimando grave suum & sacrum *de Matris Dei partu*. Mathematicus excellens fuit, studioque Cosmographiæ insuper delectabatur, in qua quantum profecisset mirabile ejus ingenium, clarissimè demonstrant descriptiones, & loca quæ à *Portugallia* in Orientem, ab *Hispania* verò ad Occidentem delineavit, in ligneis Sphæris regulariter fabricatis. *Ghilini* Theatro Virorum Literatorum.

Ægrè *Fracastorio* veniam concesserunt Docti circa Poema quod elaboravit in nefarium morbum quem *Medicè* tantum pertractare debuisset. Si magnum feciſſet lucrum in sanandis luxuriosis, dici potuisset illum voluisse gratitudinem suam contestari, totam vim suam poeticam in Neapolitanam luem exerendo; & in exemplum fortasse citatus fuisset quavis data occasione loquendi de *Chirurgo* illo, qui reprehensus quod ante *Statuam* Caroli VIII. in genua procumberet, respondit se optimè scire cur id faceret, nullumque Sanctorum esse quem magis veneraretur quàm *Principem illum* à quo indirectè ditatus fuerat, morbo nimirum quem *Neapoli* milites ejus contraxerant. Sed Fracastorius gratis *Medicinam* exercebat. *Nouvelle* Reip. Literariæ. Febr. 1687. p. 191. 192. Gallicè.

Præcipua inter *Fracastoris* dotes hæc fuit, quod in ingenium & argumentum suum dominium absolutum exercuerit, Hinc factum est ut quantumvis sublimis foret in usitato suo scribendi modo, nullo tamen negotio potuerit descendere seque deprimere quoties ipsi libuit, ex D. *Balzaci* sententia. *Judicia Eruditorum* de Poëtis. Paris. 1686. per D. *Baillet*. Gall.

Carmina ejus ex parte leguntur Tom. 1. *Delit. Ital.* pag. 1046.

Opera ejus extant in Tomos II, digesta.

Hoc ejus Epitaphium *Jul. Cæsar. Scaligero* auctore:

Hic situs est Fracastorius Hieronymus: *urna*
Quem capit, hic cepit pectore cuncta suo.
Sidera digessit: revocavit funera, Rerum
Naturæ, imperii conscius, atque Dei.
Aut Heliconiadum *fontem sibi sustulit omnem:*
Aut tumulus vertex hic Heliconis *erit.*

HENRICUS LORITUS GLAREANUS.

Glar. An. D. MDXXX. ANno 1488. natus, *Glaronam, Helvetiæ* pagum, natale solum habuit. *Friburgi*, die 28. Martii anno 1563. ætatis 75. naturæ concessit.---Erat in omnibus disciplinis versatissimus. Domum ejus optimarum Artium Officinam dictam fuisse memorant, ex quâ in omnes *Germaniæ* angulos viri doctissimi prodierint. A *Maximiliano* I. lauro poeticâ & eximio annulo donatus est. Quæ scivit, libenter & candidè aliis communicavit. *Konig.*

Scripta ejus hæc sunt: Isagoge in Arithmeticen---Descriptio de situ *Helvetiæ*, & vicinis gentibus---De quatuor *Helvetiorum* pagis---Pro justissimo *Helvetiorum* fœdere Panegyricon, ad *Maximilianum* Augustum, omnia versibus Heroicis. Isagoge in Musicam---De Geographia liber---Judicium in *Terentii* Carmina---Annotationes in *Horatium*: in *Ovidii* Metamorphoses: in *Ciceronis* librum de senectute: In *Sallustium*: *In Cæsaris* Commentaria: in T. *Livium*: In totam *Romanam* Historiam: In *Dionysium Halicarnassæum*----Elegiarum libri duo ---De Arte Musicâ--- De Ponderibus ac Mensuris----Annotationes in *Valerium Maximum*, in *Suetonium*, & *Lucanum*----Annotationes in *Eutropium*---Epistola ad *Ioannem Hervagium*-----Brevis Isagoge de ratione Syllabarum & de figuris quibus Poëtæ utuntur----De Asse libellus.

Est apud nos *Henricus Glareanus* Cæsareâ laureâ insignis, quod equidem decus inter tot juvenis ornamenta multò infimum esse duco. In omnibus disciplinis, quas *Mathematicas* vocant, eximiè doctus, neque vulgariter exercitatus. In omni quæ nunc in Scholis traditur, *Aristotelicâ Philosophiâ* eò progressus, ut cum summatibus etiam congredi posset. Magnam insuper *Theologicæ* rei partem assecutus. In Geographia in Historicis absolutus. Denique nullum est genus literarum, in quo ille non sit feliciissimè versatus. *Erasm.* l. 18. Epist. 35.

Henricus Glareanus, summus olim *Desid. Erasmi* amicus, & Musices scientiâ clarus, rem literariam diu voce & scriptis (quantum ea tempora ferebant) juvit. *Thuan.*

Multi judicii & variæ eruditionis vir nobis pueris floruit *Henricus Glareanus. Lal. Bisciola* Tom. 2. Hor. subsec. 2. c. 7.

Vir fuit ingentis ac variæ admodum eruditionis: etiam criticus non paulò melior,

melior, quàm multi perſuaſum aliis volunt----Anno 1530. laudem non exiguam meruit *Henricus Glareanus Helvetius* qui permulta ad literas, & Matheſin, pertinentia reliquit: in Arithmeticis, Muſicis, inque Geographis, Aſtrologis, ac Chronographis, nomen eſt conſecutus. Nempe vir fuit undequaque doctiſſimus. *Voſſ.* de ſcient. Mathem. p. 96. 423. 424.

Faciendum mihi eſſe ſtatui, ut ei hoc loco reſponderem, quàm planiſſimè, & quàm leniſſimè poſſem, non, ut *Glareanum*, doctiſſimum virum, quem mihi ſemper, quem omnibus hujus memoriæ hominibus antepoſui, oppugnarem, ſed ut ſententiam meam contra tanti viri opes in *Livianâ* Antiquitate tractandâ munirem. *Car. Sigon.* l. 1. emendat. c. 5.

Dedi etiam Operam, ut, quod *Glareanus* ante me fecit, ne hac quidem in parte Hiſtoriæ *Liviane* deeſſem, cujus quidem eruditiſſimi viri labore facile contentus eſſe poteram: niſi ab eo in totâ ipsâ re diſſenſiſſem. Neque enim *Livium* in numerandis ab urbe conditâ annis eadem ratione uſum, quâ cæteros, eſſe reperiebam. Qua ille opinione dum eorum autoritatem ad *Livianam* Chronologiam conſcribendam adhibuit, in eam ſæpe ſe neceſſitatem induxit, ut dum aliorum numeros ſequitur, omninò *Livianos* aut negligere aut immutare coactus fuerit. Quod illi profecto in eâ Chronologiâ committendum non erat, quam ipſe ſe *Liviane* præſertim Hiſtoriæ comparare profitebatur. Accedit, quod dum ille nimium ſuum voluit in eâ re ſtudium indicare, cognomina multa, atque iteratorum & multiplicatorum honorum notas magiſtratibus ipſis affixit, quæ non ſolum ſtudioſè à *Livio* præteritæ, ſed ab ipſius etiam *Livii* ſententiâ, atque adeo ab ipſâ Hiſtoriæ veritate remotæ eſſe videntur. *Idem* ad *Bernardinum Lauredanum* Epiſtolâ, quam Oper. *Livii* præmiſit. an. 1555. ſcriptâ.

Henricus Glareanus maluit in Philoſophia ac Mathematicis Diſciplinis conſeneſcere, quàm æmulari Phraſim *Ciceronianam*, cui vix convenit cum ſubtilitatibus Mathematicorum. *Eraſm.* in *Ciceroniano* p. 83.

Glareanus non tam ineptus Cenſor quàm quidam exiſtimant. *Lipſ.* Epiſtol. Quæſt. l. 3. c. 10.

* Hic Author inter *Hereticos* primæ claſſis rejicitur in *Indice Madritenſi* edit. ann. 1667.

Carmina ejus leguntur Tomo 3. *Delit. Germ.* p. 1285.

GEORGIUS AGRICOLA.

Germanus, Medicus, natus eſt *Glauchæ*, Miſniæ oppido, viceſimo quarto Martii, Anno 1494. obiit viceſimo primo Novemb. 1555. Clar. A. D. MDXXXV.

Scripſit de re Metallicâ----De Animantibus ſubterraneis----De Menſuris & Ponderibus----De Peſte----De Traditionibus Apoſtolicis----De Bello adverſus Turcam ſuſcipiendo orationem, multaque alia.

Evolvi *Georgii* Dialogum de *Metallicis*: Nec ſatis poſſum dicere, majorene id voluptate fecerim an fructu. Magnoperè delectavit Argumenti novitas, exhilararunt joci liberales obiter inſperſi, nec injucunda fuit dictionis ſimplicitas,

Digitized by Google

Arricum quiddam referens; præcipuè verò me attentum habuit rerum sub oculos expositarum energia. Visus sum mihi valles illas, & colles, & fodinas, & machinas non legere, sed spectare. Nec multùm adfuit, quin ex tot venis argentariis & aurariis conceperim aliquam ejusmodi rerum cupiditatem. Denique feliciter præluſit *Georgius* noster, nec ab illo ingenio quicquam expectamus mediocre. *Erasm.* Epist. l. 18. epist. 22.

Opus quod de Mensuris & ponderibus habes in manibus, cupidissimè legam simul atque miseris. Id auguror, mi *Georgi*, tibi magnæ gloriæ futurum. Nec est quod invidiam metuas, quum argumentum sit ejus generis, partim ob vetustatem, partim ob regionum varias consuetudines, partim ob ipsius materiæ subtilem obscuritatem, ne quid interim dicam de libris depravatis, ut nunquam sit exhausti satis. *Idem* ibid. l. 24. epist. 18.

Georgius Agricola de re metallica, fossilibus, & subterraneis Animantibus ita accuratè hoc seculo scripsit, ut omneis antiquos in eo genere longè superaverit, & exacta non solum eorum, quæ à veteribus prodita sunt, explicatione, sed & multarum rerum, quas veniens ætas indagavit, vestigatione, eam Historiæ Naturalis partem illustraverit; additâ post *Gulielmum Budæum*, *Leonardum Portium*, & *Andream Alciatum*, de Ponderibus. Mensuris, de pretiis metallorum & monetarum diligentissimâ tractatione. *Thuan.* ad Ann. 1555.

Metallicam disciplinam ita tractavit *Georgius Agricola*, homo *Germanus*, ut *Aristoteles* ac *Plinius* in eo genere nihil intellexisse videantur. *Jo. Bodin.* in Meth. Hist.

Georgius Agricola, diligentissimus Naturæ, inprimis rei metallicæ scrutator, *Germaniæ* nostræ *Plinius*, qui meritò palmam fert inter eos, qui de re metallicâ scripserunt. *Quenstedt.* de Vir. Illustr.

Equidem monumentis editis & præclarè ipse (*Georg. Agricola*) de re literariâ est meritus; & nomen suum immortalitati consecravit *Melch. Adam* in Vit. ejus.

In *Pontificiâ* Religione obiit. Ibid.

Ego omninò consulo, ut legas scripta *Georgii Agricolæ* de ortu & causis *subterraneorum*, & de opificio *Metallico*. Fuit præstantissimus Philosophus, & longè superavit omnes, qui ante ipsum de iis rebus scripserunt. *Hubert. Languet.* in Epist. 61. ad D. *Phil. Sydnæum*.

Diligens & eruditus Scriptor *G. J. Vossio* in Theologiâ Gentili.

Subterraneæ rei omnis Scriptor Incomparabilis. *H. Conring.* de antiquiss. stat. Helmst. p. p. 34.

Georgius Agricola, vir eruditione & judicio præstans. *Fabric.* lib. 1. Orig. *Saxon.* pag. 3.

Celeberrimæ famæ atque eruditionis Vir, quem in his *Originibus* habemus Ducem ac Principem. *idem* lib. 3. p. 368.

Georgius Agricola non minus eruditus, & in censendâ *Metallorum* naturâ curiosus fuit, quàm verè impiùs, nulli addictus Religioni, ut post mortem vix sepeliri meruerit. *Scaligerana* prima, p. 80.

Post

Digitized by Google

Poſt *Albertum Magnum* hoc in Argumento (de *Metallis*) nemo aliquid præſtitit, ad uſque *Georgius Agricolam*: cujus de re *Metallicâ* & omnibus *Subterraneis*, *Foſſilibus*, atque iis quæ ex *terrâ* effluunt, *Opera* tanta induſtriâ, doctrinâ, facundiâ, & diligentiâ referta ſunt, ut non ſolùm ante ſe natos longiſſimo intervallo ſuperaverit, verùm etiam *exteros* in ſtuporem rapuerit. *Sebaſt. Scheffer.* Introduct. in Art. Medic. p. 164.

Georgius Agricola Medicinam admodum gloriosè exercuit, totam induſtriam ſuam omneſque facultates ſuas, in *Naturæ* arcanis ſcrutandis inſumſit, & in hoc tam inſolita fuerunt ejus inventa, ut longiſſimè *Plinium* & *Ariſtotelem* ſuperaverit, quamvis ut poſterior iſte in tanto molimine non adjuvaretur opibus tanti Principis quantus fuerat Alexander. Doctiſſimorum ſeculi ſui Virorum exiſtimationem meruit, inter cæteros autem *Wolfgangi Meurerii*, *Georgii Fabricii*, *Valerii Cordi*, *Eraſmi*, *Ioannis Driandri* & *Pauli Eberi*. Cùm *Alciatus* adverſus *Agricolam* ſcripſiſſet in Ponderum & Menſurarum argumentum; ei reſpondit *Agricola* ſcripto eruditionis reconditæ pleno. Initio *Reformationis* hanc amplecti velle viſus eſt, hocque adverſus Indulgentias Epigramma compoſuit.

Si nos injectò ſalvabit ciſtula nummo,
Hen nimium infelix, tu mihi pauper eris.
Si nos, Chriſte, tuâ ſervatos morte beaſti,
Iam nihil infelix tu mihi pauper eris.

Sed poſtea Proteſtantium Dogmata ſe averſari profeſſus eſt, diemque in Eccleſiæ *Romanæ* communione obiit. *Antonius Teiſſier.* Elogiis Eruditorum Virorum. Gall.

* *Georgii Agricolæ* opera *de Menſuris*, Ponderibus, pretio Metallorum, *Baſileæ* apud *Frobenium*, 1550. permittuntur appoſita notâ Auctoris, & Operis *Index Madritienſis* edit. Anno 1667.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

ANDREAS ALCIATUS.

ITalus Juriſconſultus, *Mediolanenſis*, nobili genere natus Anno 1492. obiit 1550. *Opera Alciati* omnia 7. Tomis continentur. Primus omnium juris diſciplinam, nimiis diſputationibus & barbaro dicendi genere involutam, priſtino nitori reſtituere, & ad veros fontes revocare conatus eſt. Quod quidem facere haud difficulter potuit, cùm *Græci & Latini* Sermonis peritiſſimus eſſet. Fuit ſolus inter Interpretes Juris doctiſſimus, & inter doctiſſimos Jureconſultiſſimus. *Valent. Forſter.* in l. 3. Hiſt. Juris Roman. c. 41. Clar. An. D. MDXXXV.

Andreas Alciatus hoc ſeculo non modò *Iuris Cæſarei*, verum etiam omnium ſtudiorum decus; nec minus ſuſpiciendus ob rarum quendam ingenii candorem, quàm ob exactam omnium liberalium diſciplinarum peritiam. *Eraſm.*

in Adag. *Nihil adverſum.*

Andreas Alciatus, vir emunctæ naris & inſignis eruditionis. *Io. Coraſ.* lib. 1. Miſcell. Juris. c. 1. ſect. 5.

Cujuſmodi peritiam an ſummo *Alciato* dubitabimus concedere? *Alciato*, inquam, viro in omne ævum memorabili, & de quo nihil unquam tam magnificè dici poterit, illius adhuc quin longè latéque ſuperet virtus, doctrina, atque induſtria. Nam in Juriſprudentiâ vir quidem ille, ſicuti dicebat *Homerus*, aliis æquandus pluribus unus. *Idem.* l. 7. c. 7. ſect. 2. & 3.

In univerſa literarum doctrina elucet inprimis ea quæ ab humanitate nomen ſibi adſcivit. Quam cùm coluerint multi, qui juris cognitione, præſtitere, *Andreas* ille *Alciatus* in primis numerandus eſt. *Ald. Manut.* l. 1. Quæſit. per Epiſt. epiſt. 7.

Imò & *Alciatus*, vir ſanè egregius, non dubitat affirmare, dictionem ejus (*Taciti*) præ illâ *Pauli Jovii*, eſſe ſenticeta. Condonemus tale judicium tanto viro, & cogitemus, ex amore *Jovii* proficiſci. *Voſſ.* l. 1. de Hiſt. Lat. c. 30.

Facundia, ſi ad antiqua tempora comparatur, forſan, quæ vincì poſſet; ſi ad noſtra tempora, ſane incomparabili; nam & nitidiore ſtylo & puriore, tum pleniore, atque ſuaviore fuit, item *Carmine* feliciſſimè luſit---Antecelluit facundiâ, ſcientiâ linguarum, Hiſtoriæ cognitione, Interpretationis ſubtilitate omnes, qui in eâ facultate vixerunt. Quòd ſi volumina ejus, quæ extant, id non apertè teſtarentur, ſuſpicione adulationis carere non poſſem: verùm ipſa res dicto meo major eſt, quapropter id *Horatianum* proferam: *Ornari res ipſa negat, contenta doceri. Hieron. Cardan.* in *Andr. Alciat.* Vit.

Omnes, qui ante ſe *Jus Civile* interpretati ſunt, dicendi ornatu *Andreas Alciatus Mediolanenſis* longè ſuperavit; qui candida *Latini* ſermonis eloquentiâ, ac *Græcis* inſuper literis imbutus primos noſtros Juriſconſultos, *Latinè* loqui docuit, quos ante ſe blateråſſe, non locutos fuiſſe dicebat. In omni denique Diſciplinarum genere ita verſatus eſt, ut abſolutam jurium eruditionem eum obtinuiſſe, mirum videatur. *Guid. Pancirol.* l. 2. de Claris leg. Interpr. c. 169.

Alciati præter *Emblemata* nihil mihi videre contigit. Ea verò talia ſunt, ut cum quovis ingenio certare poſſint. Dulcia ſunt, pura ſunt, elegantia ſunt: ſed non ſine nervis: Sententiæ verò tales, ut etiam ad uſus Civilis Vitæ conferant, *Jul. Scalig.* l. 6. de Re Poët.

De hoc illud veriſſimè dici poteſt, quod eſt apud *Ciceronem* de *Scævolâ*, *Juriſperitorum eloquentiſſimus, eloquentium juriſperitiſſimus*, Addam & ego, & *Polyhiſtor, bonuſque Poëta. Lil. Gyrald.* de Poët. noſtri Temp. Dialog. 2.

Ejus hodieque leguntur *Emblemata* ingenioſa illa, atque *Elegiis* non pœnitendis expreſſa; niſi quòd *Pentametra* frequentiùs exeant in *polyſyllaba*, adeoque gratiæ non parum amittant. *Ol. Borrich.* de Poët.

Andreas Alciatus Mediolani è nobili & antiqua familia natus, eam ſibi famam peperit, qua præclariſſimis ingeniis quæ ejus ætate floruerunt accenſeretur, tum quoad decus omnium Diſciplinarum quibus exornabatur, tum etiam quoad

Digitized by Google

quoad Legum peritiam, in qua ſanè laureâ qua inſignitus eſt digniſſimum ſe præſtitit. Quia verò inſolita ſcientiarum cupidine ardebat, in unica Diſciplina acutiſſimum ingenium ſuum exercere non ſatis ipſi fuit, ſed ſcientias omnes percurrendo, ex unaquaque, magno Literatorum ſtupore, omnimodam laudem, & immortalem celebritatem adeptus eſt. In omnibus quæ ſcitiſſimè ſcripſit luculentiſſimè oſtendit ſplendidum & decorum ingentis eruditionis ſuæ lumen, ſibique apud ſani judicii viros comparavit exiſtimationem optimi politiorum Literarum Profeſſoris & præſtantiſſimi Juriſconſulti temporis ſui. Hiſce aliiſque inſignibus dotibus, quæ in ipſo mirificè refulgebant adeo commotus fuit Senatus *Mediolanenſis* ut ipſum publica Legum in *Ticinenſi* Gymnaſio Lecturâ condecoraverit: quod munus aliquot annos obivit, cum magno concurſu Auditorum, quibus egregia facilique ſua legendi methodo ſummoperè ſatisfaciebat. Haud ita diu poſtea Imperator *Carolus Quintus*, ſolis tanti viri meritis incitatus in *Mediolanenſium* Senatorum album retulit ipſum; In qua Dignitate prudentem ſuam eruditionem vitæ integritati ſemper conſociando honoratiſſimum poſt ſe reliquit nomen meriti ſui & approbationis qua ipſum omnes dignati erant. *Ghilini* Theatrum. Ital.

Alciatus primus fuit qui prelo ſubmitti curaverit *Notitiam Imperii*, præclaramque præfationem huic præmiſit *Scaligerana ſecunda*. Gal.

Stephanus Paquier aſſeverat *Italos* minoris æſtimaſſe *Alciatum* quàm *Bartholomæum Socinum* qui *Bononiæ* Juriſprudentiam docebat, quo tempore *Alciatus Mediolani* Profeſſor erat. Eorum autem hæc erat ratio, quòd *Socinus* ætatem ſuam nunquam conſumpſiſſet, ut *Alciatus*, in humaniorum literarum ſtudio. Vide *Paquerii* Scrutinia lib. 9. c. 29. Gall.

Andreas Alciatus ex *Robertello* & aliis ſua deſumpſiſſe fertur. *Car. Sigon.* c. 68. p. 332. Tom. 2. Lamp. Critic. p. 186. 243.

* *Alciati Emblemata*, cum Commentariis *Claudii Minois*, *Madritenſi Indice* prohibentur, donec corrigantur.

Hoc ejus Epitaphium: *Jul. Cæſar Scaliger* compoſuit.

Quæ fatis fuit invidis ſuperſtes
Pura dictio, nobilis, diſerta,
Compta carmine melleo Poëſis:
Ingens cognitio erudita rerum,
Juris regula juxta, lexque legum
Immortalibus explicata pennis
Virorum beat ora doctiorum.
Nil ſunt cætera quæ capit Sepulchrum
Immenſis meritis uterque utrique
Incumbunt duo, mutneque certant,
Vix totus decus Orbis Alciati,
Totius decus Orbis Alciatus.

JOACHIMUS CAMERARIUS.

Clar. An. D. MCXXXV. *Germanus* natus fuit anno 1500. Obiit 17. Aprilis Ann. 1574.

Opera ejus penè infinita.

Profectò vir hic nunquam satis laudatus, si alius quisquam, verè *Germaniæ* suæ *Phœnix* fuit; non gentis suæ judicio solùm, sed etiam exterarum. Quantis enim præconiis eum extollunt *Iovius*, *Turnebus*, *Lipsius*, ac optimus & doctissimus quisque: Usque adeò, ut qui eum non maximi faciat, is certissimo indicio, vel inter indoctos, vel improbos, referri mereatur. *Voss.* de Mathem. p. 377.

Cùm vitam otio literario consecrasset *Camerarius* post perceptam utriusque linguæ exactam notitiam, non solùm ad bonos Auctores interpretandos, tam Poëtas quàm Oratores & Historicos, sed etiam in solidioribus Philosophiæ Mathematicarum artium, & postremò Theologiæ studiis multa commentatus est. Ad quæ omnia (quod pauci ante illum fecerant) politioris literaturæ ornamenta semper attulit, variis in omni doctrinæ genere lucubrationibus, aut dum vixit editis, aut post ejus mortem à tanto Patre dignis filiis publicatis: quæ sparsim & diversis temporibus ac locis per particulas edita (cùm ejusmodi sint, ut iis ad rem literariam plurimum emolumenti sit redundaturum) simul omnia aliquando edi Reipublicæ maximè interest. *Thuan.* ad ann. 1574.

Studia nunquam remittebat, ne inter peregrinandum quidem; sed quæ absente *Bibliothecâ* vel inter vias, dum equitaret, vel de nocte animo concepisset, arrepto deinde calamo annotabat. Linguam *Gallicam* & *Italicam* jam senex attigit, & *Hebraicam* etiam degustavit. In *Græcâ* familiam duxit: in *Latinâ* cessit nemini. Historicos, Poëtas, Oratores; *Medicos*, Jurisconsultos, Theologos *Græcos* & *Latinos* excussit. *Melch. Adam.* in Vit. *Camerar.*

Eò provectus est eruditionis, ut communi doctorum omnium consensu, perfectiorem linguæ *Græcæ* neminem, in *Latinâ* verò linguâ diserciores perpaucos, exactiorem autem nullum Scriptorem habuerit *Germania*, sicut plurima ipsius monimenta testantur. *Theod. Beza* in Icon. Illustr. Vir.

Vir inter eruditos magni nominis. *H. Conring.* de Official. Imp. th. 18.

Utriusque linguæ hodie Princeps.

Ego oro Deum, ut excitet *Camerarios* in vestrâ *Germaniâ*, in nostrâ *Gallia Scaligeros*. *Isaac. Casaub.* in Epist. ad *Georg. Remum.*

Viret viri illius, & ætatem florebit laus intemerata, nec quisquam erit qui hoc publicum ipsius elogium, *Optimum*, & *Doctissimum seculi sui fuisse*, nunquam queat eripere. *Io. Michel. Dilher.* Disput. Acad. Dissert 18.

Non suæ tantum *Germaniæ*, sed etiam totius nostræ *Europæ* decus & ornamentum, *Ioachimus Camerarius*. *Turneb.* l. 4. adv. c. 1.

Parens vester æternum illud *Germaniæ* decus. *Lips.* in Epist. ad *Ioach.* fil.

Grati mihi semper *Camerarii*, ob unum illum Virum, quem *Germania* vestra habuit sine pari. *Idem* in alterâ Epist. ad eundem.

Nota

Digitized by Google

Nota *Ioachimi Camerarii* innumera in rem literariam benè promerita Quemque nequicquam ingrati lucumones rodere conentur. *Sciopp.* de Arte Critic. p. 7.

Est in celebri famâ *Joachimus Camerarius*, Græcæ atque Latinæ linguæ ita peritus, ut scribendo pernobilis *Ciceronis* imitator evaserit. *Paul. Iov.* in Elog.

Camerarius vir bonus, qui non malè Authores interpretabatur. *Scaligerana* 1.

Camerarius fuit unus è maximis ætatis suæ *Germanis*. *Scaligerana* 2.

A quorum (*Ioachimi Camerarii*, & *Zuingeri*) lectione nemo unquam nisi doctior recessit----*Camerarius* & *Giphanius* nihil unquam ineptè moliti sunt. *Gabr. Naud.* in Bibliograph. Polit.

Ioachimus Camerarius reliquis in juventutem *Germanicam* meritis adjunxit & *Carminis* gloriam, præsertim *elegiaci*, quâ paucis adeo cedit, sive inventionem consideres, sive facilitatem, proprietatem, numerum. *Ol. Borrich.* de Poët. pag. 127.

Vir de politiori literaturâ præclarè meritus *Ioachimus Camerarius*, suæque adeò *Germaniæ* singulare ornamentum. Castus sermo, & perspicuus, & quem si cum *Græcis* conferas, sincerum atque sanum, & nonnisi obscurioribus declarandis, idque rarò & leviter excurrentem agnosces. *Huet.* de Clar. Interpret.

Joachimus plus habere videtur *curæ* quam *naturæ*. *Erasm.* Epist. lib. 26. Epist. 45.

Ad hanc autem in omnibus bonis disciplinis eruditionem accesserat pietas singularis, prudentia longo rerum usu confirmata, quum etiam magno illi *Philippo Melanchthoni* id ipsum esset quod *Atticus* ille *Ciceroni*, tantum denique juvandæ rei literariæ studium, ut, spretis dignitatibus omnibus, quas alioqui facile suis virtutibus consequi potuisset, in nobilissimis Academiis *Witzebergensi*, *Tubingensi*, *Heidelbergensi* docendo consumptis aliquot annis, *Lipsiæ* tandem positis sedibus, in extremâ senectâ fortiter idem munus obiens, lugentibus bonis piisque omnibus, & mox sequuturam rerum commutationem præsagientibus, in Domino placidè obdormiverit: hoc quoque beneficium à Deo consequutus, ut doctissimos patrique simillimos liberos reliquerit. Nos autem hoc Epigrammate sumus illum prosecuti:

Extinctis olim, Musæ flevistis alumnis,
Et vitam vestrâ restituistis ope.
Nos contrà vobis, Joachimi in funere, Musæ,
Has miseri extinctis solvimus exequias.
Namque omnes tecum, tecum, Joachime, Camœnæ
Ut vixere simul, sic periere simul.

Beza. in Icon.

Hic

Digitized by Google

* Hic Authot *Romano Indice* inter *Hæreticos* primæ Classis numeratur. Omnia ejus Opera variis locis atque temporibus sunt impressa.

ALBERTUS PIGHIUS.

Clar. An. D. MDXXXV. BElga, *Campensis*, familiaris erat Papæ *Adriano* VI. quem etiam in Hispaniam euntem, comitatus fuit: Ac defuncto Romæ *Adriano*, amantissimum sui sensit *Clementem* VII. Varias obiit legationes *Romam*, *Wormatiam*, *Ratisbonam*. In *Matheſi* instituit *Paulum* III. à quo donatus est duobus *ducatorum* millibus, & *Præpositurâ Ultrajectinâ* ad S. *Ioannem*. Quod erat anno 1535. Etiam *Sadoleto* usus amico fuit: *Ultrajecti* decessit anno 1542. *Voss.* de Mathemat. p. 73.

Scripta ejus hæc sunt: De ratione Paschalis celebrationis: De restitutione Kalendarii Ecclesiastici----De Æquinoctiorum, Solstitiorumque Inventione---- Apologia adversus novam *Marci Beneventani Monachi Cœlestini* Astrologiam, atque Apologiæ defensio----Astrologiæ Defensio, adversus Prognosticorum vulgus---Assertio Hierarchiæ Ecclesiasticæ---Apologia indicti à *Paulo* III. Concilii---Ratio Componendorum dissidiorum, & faciendæ in Religione Concordiæ---De libero hominis arbitrio, & divina Gratiâ---Explicatio controversiarum præcipuarum, quibus hodiè potissimùm exagitatur *Christi* fides & Religio.

Vir maximus atque doctissimus inter *Pontificios* vocatur à *Juello* Episcopo *Sarisbur.*

Pontificiorum *Achilles* adversus *Lutherum*, qui totus noster est in causâ *Justificationis. Episc. Morton.* Antidot. contra Merita, c. 7. Sect. 1.

Dicunt *Pontificii Pighium*, alioqui *Catholicum Doctorem*, seductum ex Lectione librorum *Calvini*. At *Pighius* ipse testatur, sententiam suam se è lectione *Scripturarum* hausisse: O *Calvinum* vel adversariorum testimonio beatum, cujus *Scripta* tantum cum *Sacris Scripturis* consensum retinent, ut quod *Pontificius Doctor* celeberrimus fatetur se ex *Sacræ Scripturæ* lectione habuisse, id alii *Pontificii* lectioni librorum *Calvini* tribuant. Profectò nisi *Scholasticorum* sententia cum manifestis Scripturis pugnasset, nunquam illam deseruisset *Pighius Episc. Carleton.* Consens. Eccles. Cathol. contra *Trident.* c. 3.

Albertus Pighius vir multæ ac variæ lectionis, scientiæque omnifariæ. *Valer. Andreas* in Biblioth. Belgic.

Albertus Pighius, vir acutissimi ingenii, Theologus, Philosophus, & Mathematicus peritissimus: sed liber ejus de *Ecclesiasticâ Hierarchiâ* cautè legendus est, quòd non semper solidam tradat doctrinam. *Card. Io. Bona.*

Libros tuos de *Hierarchia Ecclesiastica* Principatu cum legerem, plurimaque in illis invenirem, quæ tuâ curâ & diligentiâ in lucem è tenebris quasi vetustatis prolata sunt; scatereque ibidem omnia optimis & sententiis & autoritatibus cernerem: equidem ingenium, & doctrinam, & notitiam tuam rerum antiquarum

Digitized by Google

quarum ſum admiratus. *Sadolet.* in Epiſt. ad *Albert. Pigh.*

Magna herclè Naturæ illudentis inverecundia, excellentem doctrinam cum illuſtri eloquentiâ conjunctam, ſi *Chriſtiani* Scriptoris decus ſpectetur, multa infaceti Oris truculentia opertam, in *Alberto Pighio* conſpeximus. Is Campo *Batavorum* vico editus, ſecutuſque *Adriani* Pontificis fortunam quæ ex diſciplinis peregrè didicerat, *Latini* ſermonis elegantiâ feliciter exornavit; ita ut ſubtiliſſimarum ſcientiarum placita, & ſi quid durum, atque difficile ex ſacris literis novitate rerum ac nominum ſcribentibus offertur, prudenter ac molliter explicaret. Sed in diſſerendo vultus *Scythico* more contuſus & enormis, & aſpero gutture vox educta, & graviter reſonantis naſi tumultus, totam ferè ſapientiæ gloriam deformabant. Admirabili quoque cum ingenii, tum manuum argutiâ excelluit, utpotè qui ærea inſtrumenta deprehendendis ſiderum curſibus, exactiſſimè fabricaret. Verùm in libro de *Hierarchia*, quo veluti acutiſſimo gladio *Lutheri* cauſam jugulavit, ferè nemini conceſſam pietatis & doctrinæ laudem adeptus eſt. Quum id volumen commentaretur, ut direptam ab impiis ſacro-ſanctæ poteſtatis hæreditatem Romano Pontifici aſſereret, eum è ſummo vitæ periculo certiſſimum *Dei* maximi numen eripuit. *Paul. Jov.* in Elog.

Albertus Pighius felici ac verſatili vir ingenio, qui cum Theologiæ atque Aſtronomiæ cognitione naturalem quoque prudentiam, rerumque publicarum uſum & intelligentiam conjunxit, eximia *Latina* dictionis elegantiâ, quæ ſcriberet ageretve comitante. *Aubert. Miræus* in Elog. Belgic.

Immortalitate dignus ſenex: planè alter *Livius*, indefeſſi calami & ſtyli. *Lipſ.* cent. 2. ad Belg. Epiſt. 51.

Obſervet Lector, quædam *Pighii* Theologis Doctoribus diſplicere, ut de *Peccato Originis*, de *Prædeſtinatione Dei*, ac *Gratiâ Chriſti*; in quibus à D. *Auguſtini* doctrinâ, quam *Eccleſia Catholica* ſequitur, videtur receſſiſſe. *Anton. Poſſevin.* Apparat.

* *Alberti Pighii* libri decem de *Libero Arbitrio* contra *Calvinum*, ejuſdemque Controverſia de *Peccato Originali*, prohibentur in *Indice Madritienſi* edit. ann. 1667.

Opera ejus omnia excuſa ſunt *Romæ, Coloniæ, Moguntiæ, & Lutetiæ.*

Hoc ejus Epitaphium:

Ne turba Tumulum, Viator, iſtum;
Sed adſta reverenter, & ſalusa
Sacratum cinerem Viri ſacrati.
Ille eſt Pighius, *hoc loco ſepultus,*
Aures qui Batavas *ita expolivit,*
Ut dicas ſapere Atticos *lepores.*
Quarè tam bene dormias precare,
Quàm doctè, nitidéque, & eleganter.
Defendit Latiæ *decus Tiara,*

Et morem ſtatuit pium ſacrorum.
Utro ut nomine debeant Latini
Plus illi addubitent: utroque certè
Ingens promeritum Viri fatentur.

BEATUS SIVE BILDIUS RHENANUS.

Clar. An. D. MDXXXV. GErmanus, natus eſt *Seleſtadii Alſatiæ* Oppido celebri, Anno *Dom.* 1485. mortuus eſt, dum rediret ex Thermis *Martiis*, *Argentinæ*, Anno 1547.

Scripſit Obſervationes in *Plinium*. Rerum *Germanicarum* Libros III. Annotationes in *Livium*, & *Corn. Tacitum*. *Velleii Paterculi* Librum reſtituit. In *Tertullianum* Argumenta & Annotationes. Præfatus eſt in Opera *Senecæ*, in *Theophraſtum Æneæ*; in omnia ferè Opera *Eraſmi*, cujus Vitam & Mortem deſcripſit. Duas *Gregorii Nazianzeni* Epiſtolas vertit, & alia quædam.

Multum illi ſedulo & pererudito *Antiquitatis* obſervatori, omnes bonarum literarum ſtudioſi debent, ut qui, etſi non omnia ſit aſſecutus, plurima tamen acutè ac diligenter animadverterit, & aditum ad alia cognoſcenda multis ante tenebris obſitum aperuerit: quod & illi de *Germanicis rebus* libri, & iſti tum *Tertulliani*, tum etiam *Taciti*, *Plinii*, *Livii*, *Senecæ*, *Paterculi* reconditi abundè demonſtrant. *Beza* in Icon. Vir. Illuſt.

Beati vocabulum tibi non fortuitò, ſed *divini numinis* conſilio contigit. *Eraſm.* l. 29. Epiſt. 31.

Omnes *beatitates* noſtrum *beent Beatum*, qui nobis *Tertullianum* dederit, illum ſic adamatum à *Cypriano*, ſic laudatum ab *Hieronymo*. Sed utinam integrum & emendatum dare potuiſſet. Plurimum tamen debemus illius induſtriæ, qui quod licuit præſtitit. *Idem* l. 17. Epiſt. 22.

Beatus Rhenanus, vir in humanioribus literis, *antiquitate*, & piâ doctrinâ exercitatiſſimus, ingenio miti, ut qui in cogitatione de conſtituendâ ex omnium conſenſu in Religione *concordia* conſenuerit: Summus *Deſiderii Eraſmi* obſervator, qui eandem viam in his turbis inſtitit. *Thuan.* ad an. 1547.

Beatus Rhenanus, homo optimè de multis præclariſſimis *auctoribus* meritus. Barth. l. 55. Adverſ. c. 1.

Magnam laudem debent exteri *Beato Rhenano*, & *Joanni Rivio*; qui, ſi vel hodiè viverent, ubi poſt eos hæ literæ mirificè excultæ ſunt, principibus *Criticis* accenſeri poſſint. Et benè habet, quòd eos, qui juveniliter olim *Rhenani* beatis manibus inſultarant, præcipitatæ dicacitatis publicè pœnituit. *Geſn. Sciopp.* de Art. Critic. p. 7.

Uno verbo dicam, fuit vir bonus & doctus; imò optimus & doctiſſimus. *Melch. Adam.* in Vit. *Rhenan.*

Ingenii & induſtriæ laudem *Rhenano* libens do: & ſcio inter *primores* eum ſuæ gentis. *Lipſ.* Not. in l. 3. Hiſt. *Tacit.* Num. 53.

Hiſtoricus & Criticus non contemnendus vocatur *Dempſtero*.

Florer

Digitized by Google

Floret adhuc apud nos prædulcis & grata memoria *Beati Rhenani*: ex ejus ingenii liberalitate, officinaque libraria, optimarum literarum magnas opes ad nos perveniſſe conſpicimus. *Paul. Jov.* in Elog. p. 221.

Beatum Rhenanum ob fidelitatem, judicium, eruditionem, ac diligentiam laudat. *Nic. Rigalt.* Not. ad *Tertull.*

Rhenano Germania & nos omnes plùrimum debemus, in Antiquitatis & veterum *Auctorum* reſtitutione. *Scaligerana* prima.

Plurimi facio Argumenta & Notas quas *Rhenanus*, qui fuit in humanioribus literis & in Eccleſiaſtica Vetuſtate doctiſſimus, præfixit fronti omnium ferè *Tertulliani* Scriptorum; nec ullus mihi videtur utiliùs illo laboraſſe ad hujus Authoris intelligentiam, ſapientiſſiméque à Domino *Rigaltio* obſervatum eſſe nihil Rhenano deſuiſſe, ad abſolutum Opus faciendum, niſi ſufficientem Manuſcriptorum copiam. Ejus tamen Notæ non effugerunt *Inquiſitionis Hiſpanicæ* virgulam cenſoriam, Romæque in *prohibitorum librorum Indicem* relatæ fuerunt, propter earum quaſdam paulò liberiores in aliquos abuſus qui ejus ſeculo invaluerant: Verùm id nihil de harum merita exiſtimatione detrahere debet. Ell. du Pin. Biblioth. Nova *Authorum Eccleſiaſt.* p. 290. 291. Gall.

Stephanus Paſchaſius de *Rhenano* hoc *diſtichon* compoſuit:

Qui docuit quicquid Rheni *concluditur Orbe,*
Annon Rhenanum *dicere jure potes?*

Beatus Rhenanus filius fuit *Antonii Bildi*, qui poſtquam *Schleſtadium* ſe recepiſſet Rhenani nomen obtinuit à *Rhenaco* nativitatis ſuæ loco. Vir fuit eruditione, modeſtiâ & probitate pariter inſignis. Accuſatus fuit nimii terreſtrium bonorum amoris, quódque illa uſui proprio unicè aſſervaret. Quapropter de illo dici conſuetum erat: *Beatus* eſt, *Beatus attamen ſibi. Beza* aſſeverat quòd *Rhenanus* licèt Proteſtantium Religionem approbaviſſet, hanc tamen, ad *Eraſmi* exemplum, apertè nunquam proteſſus fuerit. Alii ſcripſerunt duos præclaros illos Viros dicere ſolitos fuiſſe *Lutheranos* bonam quidem cauſam tueri, ſed illam non bene propugnare, *Lutheranos bonam cauſam malè agere*, *Ant. Teiſſier.* Elogiis Eruditorum Virorum.

Quamvis *Rhenani Euſebius* nihil hodie valeat, ſuo tamen tempore Opus admirabile fuit, poſito, ut ipſe arbitrabatur, quod *Græcum* ejus Autographum reperiri nequiret: quoniam tolerabilem ei ſeriem dederat, prout exiguo exemplarium *Latinorum* auxilio ſubnixus fuerat, reliquumque vel proprio judicio vel lectione propria ſuppleverat. Quibuſdam *Rhenani* fides ſuſpecta fuit, ob ejus aliqualem libertatem ſenſa ſua paulò nimia ſimplicitate promendi, & quia eorum zelo non agebatur qui volebant ut ferro & igne in Sectarios ſæviretur; Sed nullatenus veroſimile eſt eum unquam Patrum ſuorum Religionem deſeruiſſe. Judicium Eruditorum, per *Bailletum* Pariſ. 1685. Gall.

Abſque teſtamento deceſſit, licet opes 8000. aureorum æſtimationis *Argentinenſis* paucis & obſcuris hæredibus reliquiſſet. Bibliotheca tamen ipſius Senatui conceſſa eſt ex famuli *Rudolphi Berzii* teſtimonio, qui Heri eam fuiſſe voluntatem extremam dixit. Cadaver *Argentorato Seleſtadium* aſportatum, ibi ſepulturæ traditum eſt. In Religione probavit Doctrinæ lucem, nec tamen quid ipſe ſentiret, enunciavit, ideò timiditatis à nonnullis accuſatus eſt. Propter nimiam ipſius erga Pauperes tenacitatem de eo quidam dixerunt: Beatus eſt quidem beatus, ſed ſibi ſoli. *D. Paul. Freher.* Theatr. Viror. eruditione Clar.

* *Beati Rhenani* Scholia in *Tertullianum* prohibentur in *Indice Tridentino*; vide Indicem Certorum Auctorum. Ejus Epiſtola de *Primatu Petri*, ubicunque reperiatur, ſive ſeorſim, ſive libro decimo Operis ad *Fridericum Nanſeam*, prohibetur in *Indice Tridentino*, vide Append. Cert. Auctorum.

GABRIEL FALLOPIUS.

Clar. An. D. MDXXXV.

Mutinenſis, honeſtis ortus natalibus, laboribus & vigiliis ſummum gloriæ faſtigium pertingere conatus eſt, accedente ingenii acumine penè divino, [non enim continebatur inter communes intelligentiæ limites] & corporis valido, & admirabili temperamento. Quare, ubi primum ad *Medicam* plenè capeſſendam facultatem, *Simplicium*, *Anatomicaque*, & *Aſtrologicæ* artis cognitionem accepit; totam ferè *Europam* peragravit, ut, non tam abdita rerum cognoſceret *Naturæ* florentis arcana, & *Radicum* abſtruſas virtutes: verùm etiam ad *Cœleſtia* penetranda pertingeret. Quorum notitiam aſſecutus, eandem in curandis morbis fortunato eventu adhibuit. His artibus inter *Medicos* ſui ævi principatum facilè obtinuit, communique plauſu in *Lyceo Patavino*, à ſereniſſimâ *Venetorum* Republicâ maximis muneribus donatus, *Anatomicam* Artem explicuit, nec multò poſt defuncto *Bonafide* Anno 1530. lecturam *Simplicium* adeptus eſt, *Viriradioque* à ſereniſſ. Repub. *Venetâ* aperto ſummo cum honore præfuit. Obiit anno Dom. 1563. Ætatis verò 73. *Jac. Phil. Tomaſin.* in Elog.

Fuit vir in pervolvendis libris diligentiſſimus, & conſcribendis miro lepôre, & elegantia præditus. Teſtes ſunt *Lucubrationes* ejus, quæ in lucem editæ, & ab omnibus probatæ, ſummâ cum Auctoris gloriâ leguntur. *Idem* ibid.

Gabriel Fallopius, vir cùm Philoſophiæ ac cæterarum doctrinarum, tum rei *Anatomicæ* inprimis, variis obſervationibus locupletatæ, atque adeò utriuſque *Medicinæ* laude ornatiſſimus, quam & doctiſſimis *Scriptis* illuſtravit. *Thuan.* l. 34.

Idque præter *Nicolaum Monardis*, etiam *Gabriel Fallopius* teſtatur, quem *Melchior Guilandinus* non niſi totius *Italiæ* publico ſummoque honore à ſe nominati ait. Nullum enim unquam *Chirurgum* hôc ipsô *Italiam* produxiſſe omnibus animi ingeniique dotibus abſolutionem. *Guid. Pancirol.* de Nov. Orbe Tit. 1.

Gabriel

Digitized by Google

Gabriel Fallopius, Anatomicorum ſidus & exemplar, vir admirandi ſanè ingenii ſummique candoris, quique in omnibus *Artis* noſtræ partibus maximâ cum laude fuit verſatus. *Scripſit* autem inter alia *Obſervationes Anatomicas*, præclarum atque inſigne opus; in quibus multa *Veſalio* præterviſa animadvertit; nunquam tamen ſine Præfatione ejus mentione facta, quinetiam *D. viri* titulo ſemper cum dignatus. *Seb. Scheffer.* in Artem Medic. p. 103.

Prodit ſub *Fallopii* nomine liber Italicus inſcriptus *Arcana varia & miraculoſa in tres libros diſtincta*, impreſſus *Venet.* 1569. in 8°. cujus author aſſeveratur *Jo. Bonac. Ant. Teiſſ.* Elog. viror. erud. Gall.

Gabriel Fallopius vir medicis ſcriptis multùm celebris. *Vincent. Placc.* in Catal. Pſeudonym.

Gabriel Fallopius Mutinenſis Medicus ac Philoſophus præſtantiſſimus, & rei Medicæ in Academia *Patavinâ* Profeſſor, tractatum pulcherrimum & maximè utilem edidit de *Medicatis Aquis*, atque de *Foſſilibus. Geſner.*

Gabriel Fallopius in *Mutinenſi Civitate* natus eſt ex nobilibus parentibus, acutiſſimique ingenii ſui ope ad multarum ſcientiarum culmen pertigit; Cùm ætatis ſuæ florem Philoſophiæ Medicinæque addixiſſet, in illa Viri ſingulariſſimi nomen ſibi comparavit, hujus verò excellentiſſimus Profeſſor extitit. Animum præterea ad Simplicium cognitionem appulit, ad Aſtrologiam & ad Anatomiam, quarum Scientiarum ope nomen ejus gloriæ famæque æternitatem adeptus eſt. Totam fere luſtravit Europam, non in alium finem quàm ut plura diſceret, tandemque *Patavium* redux reſumſit munus vacandi ægrorum curationi, in qua reſpectu ſui feliciſſimos habebat ſucceſſus, hi verò ſalutare beneficium inde percipiebant. Ideoque ſolertiſſima ejus morbos curandi methodus primarium ipſi locum inter ſui temporis Medicos acquiſivit, & Reipublicæ *Venetæ* opportunam obtulit occaſionem largiſſimis donis ipſum remunerandi, ipſumque Publicâ primùm *Anatomiæ*, deinde *Simplicium* Profeſſione, augendi. Plura *Latina* Scripta poſt ſe reliquit, quæ propter magnæ ipſorum doctrinæ merita typorum beneficio in lucem edita ſunt. *Ghilini*, Theatro Virorum Literatorum. Ital.

Opera genuina omnia, tam *Practica*, quàm *Theorica*, prodierunt Anno Dom. 1606. *Francof.* in fol. 3. Vol.

Diem ſuum obiit Anno *Dom.* 563. Ætatis verò 73. honeſtoque funere in Eccleſiâ D. *Antonii* de *Padua* ſepultus eſt, hac Inſcriptione Monumento incisâ:

Fallopi *hic tumulô ſolus non conderis; unà*
Eſt pariter tecum noſtra ſepulta Domus.

THEOPHRASTUS PARACELSUS.
aliàs BOMBAST dictus.

NAtus eſt in vico *Helvetiorum* [*Hohenheim*] Anno Dom. 1493. obiit Anno 1541. Oratio *Latina* ejus barbara fuit: igitur *Baſilea* Medicinam in verna- Clar. An. D. MDXXXV.

cula lingua docere cœpit. Erat *Ariſtotelis*, *Galeni*, & *Avicennæ* maximus contemptor, quem poſtremum etiam *Baſileæ* publicè combuſſit. Spiritu familiari uſus fertur, quem capulo enſis incluſum habuiſſe putabatur. *Scripſit* libros 230. in *Philoſophiâ*, & 46. in *Medicinâ*. *Scripta* ejus tanti æſtimata ſunt, ut à no nullis in *Latinum*, *Italicum* & *Gallicum* ſermonem tranſlata fuerint. *Ramdius* etiam *Medicos* libros *Græcè* convertit. *Konig.*

Patris auxilio primùm, deinde propriâ induſtriâ doctiſſimos viros in *Germaniâ*, *Italiâ*, *Galliâ*, *Hiſpaniâ*, aliiſque *Europæ* Regionibus, nactus eſt *præceptores*: quorum liberali doctrinâ, & potiſſimùm propriâ inquiſitione, ut qui eſſet ingeniô acutiſſimo ac ferè divino, tantum profecit, ut multi teſtati ſint, in univerſa *Philoſophiâ* tam ardua, tam arcana & abdita eruiſſe mortalium neminem. *Melch. Adam.* in vita ejus.

Theophraſtum Paracelſum Baſileenſis Academia *Medicinæ* linguâ *Germanicâ* profeſſorem habuit; qui in intima *naturæ* viſcera ſic penitùs introierit, *Metallorum Stirpiumque* vires & facultates tam incredibili ingenii acumine explaverit ac pervideriit, ad morbos omnes vel deſperatos & opinione hominum inſanabiles, percurandum; ut cum *Theophraſto* nata primùm *Medicina* perfectaque videatur. *Petr. Ramus* Orat. de *Baſileâ.*

Ad *Paracelſum* verò quod attinet, equidem mihi nequaquam propoſui ipſius *Theologiæ* patrocinium ſuſcipere; neque ipſi in omnibus adſtipulari unquam cogitavi, tanquam in ejus verba juraſſem. Sed præter id teſtimonium, quo *Eraſmus* illum quibuſdam *Epiſtolis* ornavit, auſim ego dicere & tueri multa illum penè divinitùs in re *Medicâ* docere, & quæ nunquam ſatis admirari & prædicare grata poſteritas poſſit. *Joſeph. Quercetan.* in lib. de *Ortu & Cauſis Metallorum.*

Principia rerum ſtatuit *Paracelſus* hæc tria: *Sulphur*, *Salem*, ac *Mercurium*; è quibus omnia corpora componantur, & in quæ tandem etiam reſolvantur.

Nec tantum novæ *Medicinæ*, verùm etiam novæ *Theologiæ* autor eſt *Theophraſtus Paracelſus*; ejus enim *Scripta* tantis erroribus, ſuperſtitionibus, & diabolicis inventionibus ſunt referta (puta in iis quæ fidem concernunt) ut vix cogitari, multò minus inveniri poſſint deteſtabiliora. *Quenſtadt.* de vir. doctrinâ illuſtr.

Negabat *Paracelſus* primos parentes ante lapſum habuiſſe *partes generationi* hominis neceſſarias: poſteà acceſſiſſe, ut *ſtrumam* gutturi. Aiebat *Chriſtum* non ex *Adamo* ortum, ſed *Abrahamo*, cui facta Promiſſio. De *Reſurrectione* etiam mirifica ſomniabat. Negabat enim ſibi placere rationem, quam primi *Eccleſiarum Reformatores* hactenus iniiſſent, ſanè feliciùs ſe fuiſſe *Papam* de ſolio detruſurum. Hic qui longævam aliis vitam pollicebatur; obiit annos ſolùm natus 48. quod ei à pluribus exprobratum. Quid ſi dicamus, voluiſſe *Deum* in eo faſtum retundere humanum. Adhæc poculis (quod veriſſimum eſt) magis indulſiſſe, quàm conduceret longam ſibi vitam promittenti. *Voſſ.* de Philoſoph. p. 71. 72.

Theophraſtum Paracelſum medicamenta multa ex tenebris in lucem produxiſſe,

Digitized by Google

xiſſe, fatetur *Daniel Sennertus*, negatque ſe de *Bernardo Penotto*, variis, quæ *Paracelſus Joanni Iſaaco Hollando*, *Arnoldo Raimundo Lullio*, *Joanni à Rupe Sciſsâ*, *Trithemio*, *Lanfranco* fuerit ſuffuratus, teſtanti per omnia fidem habere, quòd *Paracelſi* ſcripta, autoribus iſtis collata non ubique reſpondeant: addit tamen, non omnia eſſe de nihilo, atque hoc allegatos authores legenti patere. Mox *Ioannis* quoque *Cratonis* verba ſubjungit ſcribentis, librum ſe vidiſſe, ante ducentos ferè annos à *Monacho* quodam *Ulmæ* ſcriptum, in quo ſparſa fruſtulatim à *Theophraſto* medicamenta perſpicuè deprehenderit. Denique ex *Baſilii Valentini* Scriptis multa ſuppreſſo nomine *Paracelſum* in ſua tranſtuliſſe clariſſimum eſſe ait celeberrimus *Conringius*. *Thomaſ.* de *Plag.* Literat. ſect. 514.

Paracelſus qui Operatoris potius quàm Philoſophi characterem præ ſe ferebat, *Raymundo* Lullio & *Cardano* abſurdior eſt. Sibi enim in animum induxerat *Philoſophiam* novam, novam Artem *Medicinæ*, novamque *Religionem* condere: Impulſu proprio, per ridiculam neutralitatem, mediatorem ſe gerens inter *Papam* & *Lutherum* ut ambos ad *Axiomata* ſua ſequenda adduceret, *Gohory* primus ejus in *Gallia* Sectator fuit; *Phyſicus* is erat admodum ſuperficiarius, ſed diſtillator inſignis. *Paracelſus* profundi erat ingenii, dictionem habet mœſtam & obſcuram: Omnia ejus verba totidem erant Ænigmata, ejuſq; ſermones Myſteria. *Rullandus Germanicus* Medicus Vocum ejus Lexicon contexuit, cujus ope nedum intelligi poteſt. *Paracelſus* is fuit qui *Chymiam* in *Germania* reſtauravit. *Imperator Carolus Quintus* aures ipſi præbebat; ſed *Delirum* ipſum appellavit ex quo ipſi propoſuit ipſum *Chymia* ſuæ opere ditare. *Rapin.* Reflex. in Philoſophiam Sect. 17. Gall.

Audiviſtine *Paracelſum* Genevæ imprimi quatuor Voluminibus folio. Proh pudor! quòd tam ineptus Liber præla & operarios inveniat, quorum eſt inopia ad aliquid optimi faciendum. Mallem *Alcoranum* impreſſum fuiſſe qui non eſt æquè periculoſus, & qui ſaltem homines non æque ſeduceret. *Guido Latin.* Selectioribus Epiſtolis. Epiſt. 58. Gall.

In *Theophraſtum Paracelſum* hæc carmina compoſuit Auctor *Anonymus*:

Si foret Auctori conceſſa facundia Linguæ,
Vidiſſent Phyſicum ſæcula nulla parem!
Verba age flore carent: & melle: ſed undique Rerum
Mel redolet, Rerum flore refragrat opus.
Eloquium tulit ipſe Deus, Natura negavit.
Quod non, cur poſcis, Zoile, Tantus habet.

Laurentius Craſſus.

Dicitur fuiſſe, animi integritate, pietateque in *Egenos* nulli ſecundus. *Guil. Bovil.* in Prompt. Icon. Illuſtr. Vir.

* Hic

*Hic Author inter Hæreticos primæ Classis *Romano Indice* locum habet. Extant Opera ejus *Francofurti* apud *Palthenios*, 1603. in 4. Vol. 4°.

JULIUS CÆSAR SCALIGER.

Clar. An. D. MDXXXV. NAtus est in *Castro Ripâ* ad Lacum *Benacum*, A.C.1484. Patre *Benedicto Scaligero*, Bellatore fortissimo, ex antiquissimâ *Scaligerorum*, Principum quondam *Veronensium*, familia oriundo: in adolescentiâ *Franciscanorum* Monachorum cœtui aggregatus, sed mox ab ipsis iterum abstractus, juventutis annos in bello transegit, inque eo Magister Equitis titulum meruit. Tandem etiam militia relictâ, literis se totum addixit. Ex *Italia Aginnum* in urbem *Aquitaniæ* secessit, ibique Medicinam feliciter exercuit, donec ibidem obiit *Grammaticus, Criticus, Poeta, Philosophus,* & *Medicus* incomparabilis, *Erasmi Roterodami* adversarius acerbus, A.C.1558. ætatis suæ 74. Vander *Linden* de Script. Med.

Scripta ejus sunt: Epistolæ & Orationes---Commentaria in *Hippocratem* de Insomniis---Comm. in *Aristotelem* de Plantis---Comm. in *Aristotelis* Historiam Animalium---Comm. in *Theophrasti* Historiam Plantarum---Doctrina vera Alchimiæ atque Artis Metallicæ----De Sapientia, & Beatitudine---Oratio pro *Cicerone* contra *Ciceronianum Erasmi*---De numeris Comicis, libellus----Poemata varia----Problemata *Ciceronianum Erasmi*----De numeris Comicis, libellus---Poemata varia----Problemata *Gelliana*-----De Causis Linguæ Latinæ----De Re Poeticâ----Exercitationes ad *Cardanum*.

Julius Cæsar Scaliger, Criticus, Grammaticus acerrimus, Poeta excellens, Philosophus eruditissimus, alter in Medicina *Æsculapius*, & quidem (dictu penè incredibile) hæc omnia, quum ætatis juvenilis parte in armis consumptâ, seriùs sese literarum studiis dedidisset, tum ingenii extra omnem aleam positi præstantiâ, tum indefatigabili labore, quamvis adversante valetudine, consequutus. *Beza* in Icon. vir. Illustr.

Quod de *Tullio* dixit vetus Magister. *Profeciſſe multùm cui is placeret*: ego veriùs, Magnum esse cui *Julius* iste magnus. *Lipſ.* cent.11. Miscell.epist. 60.

Julius Cæsar Scaliger, vir quô superiorem *Antiquitas* vix habuit, parem certè hæc ætas non vidit. *Thuan.* ad ann.1558.

Illud Naturæ Miraculum *Jul.Scaliger.Voſſ.* Instit.Orat.l.1.c.3.Sect.1.

Vir ille nunquam sine laude dicendus. *Idem* ibid.l.1.c.5.Sect.2.

Julius Scaliger, vir ad unguem factus. *Idem* ibid.l.4.c.11.Sect.3.

Magnus Naturæ Mystes, *Cæsar Scaliger*. *Idem* de vitiis serm.l.1.c.28.

Julius Scaliger, summus profectò *Veterum* censor, ac deliciæ omnium, quorum interest vacare *Musis.Voſſ.* Instit.Orat.l.5.c.13.Sect.1.

Divinum Virum *Cæsarem Scaligeranum* qui non mirantur, *Marrucini* sunt. *Is Casaub.* in Epist.ad *Thuanum*, Momp.6.Kal.Jan.1598.

Julium Cæsar Scaliger, vir stupendæ eruditionis, & quô sol doctiorem vix illuxit alterum. *Meibom. Mecenas.* c.4.

Ne vir sim ego, si acutius aut capacius ingenium inter homines fuit ab illo ipso *Juliano* ævo, *Lipſ.* de rect. pronunciat. Lat.Ling. c.7.

Tres

Tres ſunt quos admirari unicè ſoleo,& qui in hominibus exceſſiſſe mihi humanum faſtigium videntur, *Homerus*, *Hippocrates*, *Ariſtoteles* : ſed addo hunc quartum (viz. *Julium Scaligerum*) qui natus in miraculum & gloriam noſtri ævi. *Idem* cent. 2. Ep. 44.

Inter noſtros Poëtas *Lotichium* amo : *Janum Pannonium* æſtimo : *Scaligerum* patrem admiror. Qui ſi felix illud ingenium & inventionum invidendum acumen curâ temperaſſet & limâ, coronari contra omnes Poëtas poſſet ab illo ipſo ævo priſco. *Lipſ.* cent. 2. epiſt. 9.

Jeſ. *Rapin.* ait *Julium* & *Joſephum Scaligeros* in Poeſi felices non fuiſſe, eò quòd ſerò nimis ad eam ſeſe accinxerint. Ait utrumque genii ſui pertinaciam vincere non potuiſſe, utpote qui aliò jam ſeſe converterat; & quamvis Filius Patre foret excultior, parum tamen in ſua Poeſi venuſtum fuiſſe. *Rapin.* Reflex. in Poeticam 1. parte Reflex. 40. Gall.

Omnia ejus Poemata doctè & laboriosè compoſita ; ſed in quibus ſubindè horridulum quiddam, & hiulcum, atque à facilitate,& amœnitate Poeticâ alienum offendas. *Berrick.* de Poet. p.106.

Pater meus majoris quàm par eſſet *Muſæum* æſtimavit. Hunc *Homero* anteponit. *Græcorum* Poeſeos non ſatis peritus erat. *Scaligerana* 2. Gall.

Pater meus accuratè ſcripſit. O quàm egregius liber ſunt Exercitationes ejus! Pater meus accentu nativo linguas pronunciabat quarum gnarus erat,non tamen ritè pronunciare poterat *è fœminimum*,ut in vocibus *Pere*,*Mere*.Pater meus quadriennio ante obitum Semi-*Lutheranus* erat : Indies magis & magis abuſus obſervabat : Epigrammata in Monachos ſibi exoſos ſcripſit. Pater meus quando feſtinanter Epiſtolas exarabat, egregiæ erant; ſed quando illas meditabatur Philoſophum redolebant. Pater meus,licet veritatem Religionis planè non cognoviſſet, tamen ſi tempore *Jeſuitarum* ſuperſtes fuiſſet illas odiſſet, qui Hypocritas & mendaces ederat cane pejus & angue, quæ duo vitia Jeſuitis maximè frequentia ſunt. Nullus eſt *Jeſuita* qui eo modo ſcribere valeat quo Parens meus ſcripſit. Egregio pollebat judicio : Omnia legebat, omnia examinabat. *Julius Cæſar Scaliger* ſemper dicebat ſe menſe Octobri moriturum quod factum fuit. *Scaligerana* poſterior Gall.

Dominus *Cardinalis Perronius* ait in genere eum inſignes errores commiſiſſe, eumque multa frivola leviaque ſcripſiſſe. Addit inter primos Gentis noſtræ viros numerandum eſſe *Joſephum Scaligerum*, quamvis æquè præſtantis ingenii ac Genitor ejus non fuerit, qui, inquiebat , magnus fuit Vir, licet ſerò ſtuduerit; Eumque mirum in modum ſcitè ſcripſiſſe : Julium ingenio magis quàm ſtudio valere; contrariò autem è diametro rem ſe habere quoad ejus filium *Joſephum* qui ingenio pluſquam ſtudio & labore commendabilis erat: *Julii* ſtylum fuiſſe elegantiſſimum, qui medium teneret inter *Ciceronianum* & *Senecæ* ſtylum , librum ejus contra *Cardanum* pulchras obſervationes continere , multa verò leviſſima,quæ tamen tolerabilia ſunt,quia elegantibus terminis exornata ſunt.*Perroniana* pag. 294. 295. Gall.

Dominus *Balzacius* ait duos *Scaligeros* duo poſtremorum temporum mira-

cula fuiſſe, eoſque Antiquitati Doctiſſimæ abſque favore opponere fas eſſe, Sed duos illos Heroas non minùs quàm duos eorum Patrueles *Achillem* & Ajacem parum anniſos eſſe iram ſuam cohibere, & miris animi impotentiis ſeſe permiſiſſe. Utrumque Heroa plus ſemel levibus admodum occaſionibus *Herculem furentem* egiſſe: Contumelias quas in *Eraſmum* fudit Pater miſerationem movere, & vel leviſſimis halecum venditrices atque bajulos rubore ſuffuſuras fuiſſe; Filiumque Patrem adhuc ſuperaſſe obſcœnitatibus quas modò in hos, modò in alios evomuit. *Balzacius. Colloquiis* pag. 208. Gall.

Homo Hominum μίσα θαυμα & cum nullo ſui ævi comparabilis Scriptor. *C. Barth.* lib. 43. Adverſar. cap. 5.

De cujus Viri (*Julii Scaligeri*) ingenio ita ſemper apud me judicarim, ut illum dum ſe *Philoſophia* pallio continuit, rectè & decentiſſimè, cùm verò *Imperatoris* paludamentum induit, futiliter omnia, & vanè locutum fuiſſe non dubitem aſſerere. *Gabr. Naud.* de ſtud. Militar. 1. p. 183.

Cæſar Scaliger Exercitationes ſuas ſcripſit, non tam eruendæ veritatis ſtudio, quàm ut effræni deſiderio ſuo ſatisfaceret, cum illis omnibus congrediendi, quos ſuo tempore, literarum eruditionumque Principes haberi cognoverat. *Gabr. Naud.* de *Cardan.*

Jul. Cæſaris Scaligeri Epiſtolæ, ut omnia, ſummo ingenio & judicio Scripta. Totus nervoſus eſt & rerum plenus, vehemens ipſi ingenium, audax, acre, judicium penetrans, nonnunquam etiam cavillatorium, ut ſolent viri etiam ſummi aliquâ in re labi. Adverſus *Cardanum* & *Eraſmum* virulentum ſcribendi genus inſtituit; nonnunquam in illos ſummè injuriis. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhiſt. pag. 288.

Hoc contradictionis ſtudium, quod ubique in hiſce *exercitationibus* ſe prodit, ſophiſtâ dignius eſt, quàm Philoſopho. Majorem etiam modeſtiam, dum falsè adeò tractat. *Cardanum*, meritò paſſim requiras; præſertim ſi cogites, ſcribere adverſus virum ſummum, ſtudiis quidem *humanitatis* & *Metaphyſices*, non paulò inferiorem: at non ſcientiâ *naturæ Matheſios* autem omnibus diſciplinis, in quibus parùm omninò *Scaliger* videbat, *albis* quod dicitur *equis* prævertentem. *Voſſ.* de idololat. l. 2. c. 80.

Cæſar Scaliger orationem illam adverſus *Eraſmum* doctiùs, quàm modeſtiùs, magiſque ad oſtentationem, & famæ aucupium, ex magnitudine Adverſarii quàm veritatis ſtudio ſcripſit. Sed hanc culpam *heros* ille poſtmodo pœnitudine ductus quodammodo eluit divino *Epigrammate*, quo *Eraſmum* uſque adeo extulit. *Voſſ.* inſtit. Orat. l. 4. c. 2. ſect. 4.

Latina *Julii Cæſaris Scaligeri Poetica*, ſpiſſum ſane opus, & perſpicaciſſimi ingenii atque ingentis in viro eruditionis argumentum. *Poſſevin.* in Biblioth. ſelect.

Jul. Cæſar Scaliger eruditorum maximus, ſed nimium ſibi tribuens. Card. *Joan. Bona.*

Caſpar Earthius refert *Cæſarem Scaligerum* Operis Poëtices materiem ex *Italiâ*

Italiâ trans *Alpes* tuliſſe *Cœlio Rhodigino* debitam. *Gaſp. Barth.* ad *Claudian.* p. 972. 973.

Multum in *Exercitationibus* ſuis debet *Ioanni Leoni*; utcunque nomen *Scriptoris* ſemper ſuppreſſit *Voſſ.* de *Idololat.* l. 3. c. 59.

Mirum autem, non meminiſſe ejus (*Ioannis Leonis*) *Iul. Caſ. Scaligerum*, in opere *Subtilitatum* adverſus *Cardanum*, ubi tam multa invenias ex hoc Scriptore hauſta. *Idem* de Hiſt. Lat. p. 676.

Jul. Cæſar Scaliger Lud. Præceptorem habuit. *Celium Rhodiginum.* A quo non mirum, ſi artem quoque illam, fontes, unde quid hauſeris diſſimulandi, adeptus eſt---. Utut autem iſta ſe habeant, æquum eſt, ut ſummis in rem literariam meritis Viri, quô nec major Philoſophus ab *Ariſtotele*, nec major Poeta ab ætate *Virgilii*, nec major Medicus ab *Hippocrate* vixiſſe cenſetur, & hic & alii lapſus à nobis condonentur *Thomas* de Plagio.

Æqualis temporum illorum *Julius Cæſar Scaliger*, quem in *Italis* natum apud *Germanos* eductum, ſibi tandem *Gallia* vindicavit: homo diſciplinas penè omnes capaciſſimâ mente complexus, ἐψιμαθὴς licèt, ac in militaribus & campeſtribus ſtudiis toto juventutis decurſu exercitatus; ad id à naturâ factus, ut haberet noſtra ætas quo vetuſtati invidiam faceret. Is cùm artes propemodùm omnes ingenio fuerit pervagatus, tum eam, quæ circa Auctorum interpretationem verſatur, lucubrationibus quoque ſuis concelebravit. At liber à religione verborum, ſenſa ſpectavit ſolummodò, ut hunc ejus interpretandi modum *Iacobus Goupylus* in omnibus non probaret. *Huet.* de Clar. Interpret. Ital.

Inter omnes qui ardentiſſimo deſiderio moti ad nomen ſuum immortale reddendum, maximo affectu, ad Scientias addiſcendas animum appulerunt, memo jucundis bonarum Literarum ſtudiis magis inferbuit, nec harum amore majori captus fuit quàm *Julius Cæſar Scaliger* Eques Auratus; qui poſtea omnium hujus Seculi Doctrinâ inſignium eruditiſſimus evaſit, & cognomentum *Ariſtotelis* ætatis ſui promeruit. *Ghilini*, Theatro. Ital.

* Ejus de *Sapientia* & *Beatitudine* Libri octo prohibentur-----Ejuſdem verò Commentarii in *Theophraſtum* ſunt corrigendi: Ejuſdem Poemata corrigenda. *Index Madrit.* edit. An. 1667.

Opera ejus variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

FRANCISCUS VATABLUS.

NAtione *Gallus* Patriâ *Ambianenſis*, obiit Anno Dom. 1547. Quem *Hebræi* ipſi *Lutetiæ Hebraicas* literas profitentem admirati ſunt, *Chriſtiani* verò maximo cum fructu docentem audiverunt. Is *Græcæ* linguæ peritiſſimus multa ex *Ariſtotele* in *Latinam* tranſtulit: dein relicto Philoſophiæ ſtudio ad *Sacras Literas* ſe totum applicuit; multaque hujus generis ſub ejus nomine circumferuntur, ac *Notationes* imprimis in *Vetus Teſtamentum* ab Auditoribus ex illius prælegentis ore exceptæ. Nam ipſe ſive naturali pigritiâ (quod illi exprobratum Clar. A. D. MDXXXV.

Digitized by Google

bratum est) sive morte præventus, nihil omnino scripsit : satisque habuit *sacra linguæ* Arcana Discipulis diligentioribus aperire , illustri nominis sui famâ & alieno præconio contentus. *Thuan.* ad ann. 1547.

Ex *Latinis Franciscus Vatablus* lector *Regius*, linguam *Hebræam* tam diligenter, docet, ut nil possis meritò requirere. *Gul. Postel.* in Alphabet. 12. linguarum.

Non vulgaris judicii homó *Fr. Vatablus*, lector *Regius*, quo Præceptore *literarum Heb.* sum usus, in quo admireris tam raram tamque exactam omnium disciplinarum atque trium linguarum peritiam, ut meritò addubites quam puer primum didicerit. *Gul. Postell.* in libell. de Affinitat. ling.

Vatablus insignis doctrinæ vir, & in Veteribus *Hebræorum* monumentis perquirendis diligentissimus ; cujus felicem & sanctam recordationem nulla temporis vetu⁰as ex hujusce linguæ candidatorum animis obliterabit. *Ioan. Mercer.* lectori, in Tractat. R. *Iudæ* Hispan. de Accentibus.

Franciscus Vatablus doctissimè & elegantissimè, ut ferè solet , ita annotat, &c. *Faust. Socin.* in Tractat. de *Servat.*

Hoc loco non possum satis mirari *Fr. Vatablum*, hominem *Hebraicè* doctissimum & acerrimo judicio præditum. *Idem* ibid.

Vatablus Sacris ex *Bibliis Hebraicâ* fide longè castiùs quàm anteà *Latinè* conversis, nomen æternitati consecravit suum. *Scævol. Samarthan.* in elog.

Vatablus seu potius Notæ sub ejus nomine vulgatæ tertium in hac Criticarum Synopsi locum occupant. Admodum literales atque criticæ sunt hujusmodi Notæ, & Author incumbit iis præsertim difficultatibus explanandis quæ Textum intricatum reddere possunt. Rabbinorum interpretationem plerumque sequitur. præcipuè verò R. *Davidis Kimchi*, Ejus Notæ vocari possunt perpetuæ in totum Textum Notæ, quia pauca sunt in illo quæ non explicet, admodum perspicuè ac sine digressionibus. Imò etiam rebus haud ita difficilibus immoratur, ut Lectoribus quibusvis profuisse valeat. Denique in pretio habentur Notæ illæ in Scripturam , quas *Robertus Stephanus* sub *Vatabli* nomine excudendas curavit, sive *Vatabli* revera sint, sive variis ex Authoribus excerptæ fuerint , quod verosimilius videtur. Horum tamen nomina suppressit , præsertim verò Calvini, ex quo quædam etiam Notis suis inseruit. Jes. *Rich. Simon.* Hist. Crit. Veteris Testam. l. 3. c. 15. Gallicè.

Robertus Stephanus summa cura collectis Notis quas *Vatablus* in Scripturam Lectionibus suis publicis tradiderat, illas evulgat anno 1545. Non citiùs in publicum prodierunt hujusmodi Notæ quin *Sorbonæ Theologi* eadem tanquam *Hæreticas* infamaverint , omnesque conatus adhibuerint ad Bibliorum *Roberti Stephani* venditionem impediendam. Sed eruditus ille *Typotheta* Notas illas doctissimè propugnavit, & doctrinam illis contentam sanam & orthodoxam esse demonstravit. *Anton. Teissier.* Elogiis Eruditor. Viror. Gallicè.

In eo culpandus *Iohannes Ruellius* , quòd obscurioribus quandoque locis vel perplexis alcititiam commodet lucem, hoc autem *explanatoris* non

Interpretis

Digitized by Google

Interpretis esse demonstravimus. Idem peccat aliquando, rariùs licèt, *Franciscus Vatablus*, diligens cæteroquin *Interpres*, & præ veritatis studio, elegantiæ & castæ *locutionis* negligens, nonnunquam & subobscurus. *Huet.* de Clar. Interpret.

Vatablus, Magnus in *Hebraïs*, nec alius *Christianus* in iis eo doctior. *Scaligerana* prima.

At Te, *Vatable*, quem *Hebræa* docentem *Hebræi* quidem sunt ipsi admirati, Christiani verò plurimi maximo cum fructu audierunt, quo tandem loco habebimus qui quod aliis sacras literas interpretando impertiebas, usque adeò neglexeris, ut etiam ejuraris? Age tamen summa eruditio, diligentiaque tua, locum tibi quoque in hujus sacrarii vestibulo comparârint, quamvis quò alios introduxisti, nunquam ipse videri possis ingressus. *Beza* in Icon.

Franciscus Vatablus, vir ut summæ eruditionis, sic acerrimi judicii. *Petr. Picherel.* in opusc. Theolog. p. 271.

Vatablus Catholicus fuit, sed ejus scripta ab Hæreticis excusa & depravata sunt. Alioqui vir ipse fuit egregiè doctus tam in *Hebraïs* quàm in *Græcis*. Acutè literam breviterque persequitur, sed sæpè à nostro interprete diversus est: Habet enim ipse propriam versionem vel potiùs versionem *Tigurinam Leonis Hebræi*. *Cornel.* à *Lapide* Prolegom. in Epistolas *Pauli*.

Ipse *Vatablus*, quanquam in celeberrimo gymnasio plenis subselliis superbus, suam vel *Hebraicâ* duritie non planè faceti oris effigiem denegavit. *Paul. Iov.* in Elog.

Quidam autumaverunt *Rodolphum Gualterum* Authorem esse Versionis Bibliorum quæ *Vatablo* ascribitur. Alii dicunt *Bertinum* qui in *Hebraica* linguæ Professoris Regii munere illi successit, sibi laborem sumsisse eas scripto consignandi, prout è *Vatablo* in Auditorio suo pronunciabantur, easque non evulgasse, nisi postquam eadem cum ipso communicasset. Utut res sit, hæ Notæ in summo habentur pretio apud eruditi palati viros, quia pauci sunt in textu loci quos admodum methodicè non elucident. Anton. *Teissier.* Gall.

Leodegarius à *Quercu* ad *Joh. Fourmium* de *Vatabli* morte hæc carmina scripsit:

Dum florem Proceres linguæ modò morte peremptos,
Flevissem Vatablum *si modò flere satis.*
Nam jactura fuit gravior carnisse Vatablo,
Quam doctis quos me flere dolenter ais.
Sed quoties volui flendo describere luctum,
Tum Vatabli *nimius me dolor impedivit,*
Sic etenim dolui, sic fletibus ora rigavi,
Ut minimum abfuerit quin fierem Niobe,
Quapropter feci quod Nobilis ille Thimantes.
Velavi luctum, pingere quem nequi.

Digitized by Google

GASPAR CONTARENUS.

Clar. A. D. MDXXXV. VIR Patricii Ordinis, insigni memoriâ, illustrique doctrinâ mirabilis, Reipublicæ *Venetæ* gravis ac prudens Senator, Philosophus ac Theologus eximius, maximarum legationum perfunctus muneribus, à *Paulo* III. in Senatum Ecclesiæ *Romanæ* lectus, purpuraque 1536. ornatus fuit. Ab eodem ad comitia Imperii *Ratisponensia* in *Germaniam* missus, ob virturem ac doctrinam omnibus admirationi fuit. Laudantur ejus libri *de elementis animarumque immortalitate*, adversùs *Pomponatium*, quem præceptorem habuerat; item de *ratione anni*; de *republicâ Venetorum*; de *septem Ecclesiæ Sacramentis*; de *optimi Antistitis Officio*; *Scholia in Epistolas D. Pauli*; *Catechismus*; *Conciliorum magis illustrium summa*; *Confutatio Articulorum Lutheri*; de *Potestate Pontificis*; de *Prædestinatione*; de *Justificatione*; de *libero Arbitrio*, aliaque egregiè scripta volumina. Legatus, demum *Bononiæ* creatus haud multò post ardenti febre correptus, nondum sexagenarius 1542. vitâ decessit; in *Bononiensi* æde D. *Petronii* sepultus, *Aub. Miræus.*

Gaspar Contarenus, Patritii Ordinis *Venetus*, ab insigni memoriâ, illustrique doctrinâ, & corporis ac ingenii castitate mirabilis, ad Rempublicam ita accessit, ut gravitate judicii, consummatæ prudentiæ Senatoribus æquaretur: atque inde maturata maximarum legationum munera capesserer, non ætatis quidem, sed unâ virtutis prærogativâ commendatus. Juvenis enim, tanquam perfectus *Peripateticus Aristotelem* à calumniâ defenderat, quanquam modestiæ causâ suppresso nomine adversus *Pomponatium* præceptorem, quum ille, si non insano, impio tamen conatu *Animas* nostras interire cum corpore, ex *Aristotelis* sententiâ persuadere libro edito contendisset. Appulit exinde ingenium ad sacras literas adeò diligenter, ut ad normam *Christianæ* disciplinæ librum de *Optimi Antistitis Officio* publicaret. In ipso autem Civilium honorum cursu, honestum, decorumque sibi, & patriæ de *Republicâ Venetorum* volumen edidit. *Paul. Iov.* in Elog.

Memoriâ teneo me *Romam* illis temporibus venisse: tantus erat omnium, qui in eâ urbe tunc aderant, de *Contarini* doctrinâ, prudentiâ, continentiâ, pietate, consensus, tantaque admiratio, ut non amarent modò eum, qui tunc erant Civitatis principes, sed etiam venerarentur & colerent. *Ioan. Casa* in Vita ejus vid. *Bateſii* vitas, p. 163.

Gaspar Contarenus, Nobilis *Venetus*, opibus, prudentiâ literaturâ denique ornatissimus. Exemplar ejus de inclyta *Republicâ Venetâ* est absolutum, ex quo ceu *Polycleti* canone quilibet ad suæ Reipublicæ commodum aliquid excerpere potest. *Herman. Conring.*

Gaspar Contarenus, Philosophus ingens, *Græcè & Latinè* doctus admodum, Inter illa Opera, quæ in folio edita, eminet scriptum de *Republicâ Venetâ*, quò ostendit, se, *Reip.* patriæ non tantùm gnarum esse, sed etiam Philosophiæ Politicæ admodum peritum & doctum. *Idem.*

Conta-

Digitized by Google

Contarenus erat *Patricius & Senator Venetus*, magni nominis propter doctrinam, & præter omnem expectationem dicitur, cùm nihil ambiviſſet, ad hunc fuiſſe gradum erectus. *Iohan. Sleidan.* Comment. l. 2.

Quem virum [*Gaſparem Contarenum*] ingenio; doctrinâ clariſſimum à primis adoleſcentiæ annis aſſiduè colueram. *Joann. Pier. Valerian.* De Literator. Infelicitat.

Is legatione ſuâ non bonam gratiam iniit apud *Pontificem* atque *Collegium Purpuratorum*, quaſi non ſatis acriter ſeſe *Lutheranis* oppoſuiſſet, & quaſi Rempublicam *Romanam* propè in diſcrimen adduxiſſet. Cum abſentem plerique graviter incuſarent, ab uno *Fregoſo Cardinali* fuit defenſus. Mortuus eſt anno 1542. ſub exitum *Auguſti* non ſine veneni ſuſpicione, cùm paulò ante *Fregoſus* quoque mortem obiiſſet. Qui familiariter illum noverunt, de *Juſtificatione Hominis* rectè ſenſiſſe dicunt. Fuit vir cumprimis doctus, & extat ejus, de Magiſtratibus atque Republicâ *Venetorum* liber. *Sleid.* l. 14.

Extant Opera ejus Omnia *Venetiis* impreſſa, 1589. Fol.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Marc. Ant. Flaminio*:

Contarene *tuo docuiſti Magne libello*,
Extinctis animas vivere corporibus,
Ergo jure tui vivunt monumenta libelli,
Et vivent ſeclis innumerabilibus.

Paul. Iov. in Elog.

FERDINANDUS NONIUS PINTIANUS.

ILluſtri *Guſmannorum* gente oriundus, *Pintiæ Vaccæorum*, quæ vulgò *Valliſoletum* natus patre nobiliſſ. Præfecto ærarii *Ferdinandi Hiſpan.* Regis. obiit anno *Dom.* 1552. ætatis 80. Clar. A. D. MDXXXV.

Magnum *Hiſpaniæ* lumen *Ferdinandus Nonius Pinciâ Vaccæorum* oppido natus, atque inde nomen vulgò ſortitus: qui cùm ſub *Ælio Antonio Nebriſſenſi* in patriâ, in *Italiâ Bononiæ* ſub *Philippo Beroaldo* literis humanioribus operam dediſſet, & *Græcam* linguam, ad quam eo ſæculo ferè incognitam incredibili ſtudio ferebatur, in *Italiâ* didiciſſet, inde comparatis magno pretio *Exemplaribus Græcis*, domum reverſus, primus linguæ illius (quâ omnis ferè eruditio continetur) uſum in *Hiſpaniam* intulit, & *Ferdinandi Regis* favore ſubnixus, cùm ad honores virtutis viâ graſſari poſſet, ſtudia literarum vitæ civili prætulit; & *Franciſco Ximenio* Cardinali (cujus pietati & animi magnitudini tantum *Hiſpania* debet) operam ſuam & induſtriam in procudendâ illâ ad omne ævum duraturâ *Bibliorũ* editione addixit. *Salmanticæ* literas *Græcas* & *Latinas* profitendo conſenuit, editis *Hermolai Barbari* æmulatione in *Plinium*, *Melam* & *Senecam* populares ſuos, *Commentariis*. Quoad mores, vir pius ac verax, ſed dicax, & aliorum

& aliorum acerrimus *Cenſor*. *Thuan.* ad An. 1552.

Pincianus, vir egregius & doctrinâ minimè ventosâ. *Lipſ.* l. 1. Elect. c. 16.

Pincianus, vir fidei & judicii bonus. *Idem* Not. ad lib. de *Cruce*, c. 6.

Pincianus, ſelectus mihi *cenſor*, & verbis modicus, re judicioque ingens. *Idem* Comment. in lib. 1. Annal. *Tacit.* Num. 77.

Cui *Seneca* æternùm debebit. *Lipſ.* l. 3. Epiſtolic. Quæſt. Epiſt. 9.

Ferdinandus Pincianus, vir, ut verbo dicam, *germana Critica exemplar*: cui maximam partem ſanum *Senecam*, meo qui quidem ſuffragio, tranſcribas. Bonis in *Hiſpaniâ* libris & benè eſt uſus: non præceps, non præpes, acutus tamen, & ſagacitate & modeſtiâ pari. Sed ille in ſolo textu emendando fuit: ſenſa non attigit, neque aliter illuſtravit. *Lipſ.* Introduct. Lect. ad *Senecam*.

Fatum hoc eſſe cenſeo *Criticorum*, ut labor eorum fructûs majoris in publicum ſit, quàm famæ. Vide veteres, vide noſtros, paucos reperies quorum nomen aut latè fuſum, aut diu perennârit. Vel in *Ferdinando Pintiano* hodiè quàm indignior? Qui reverâ vir eximius, vix tamen è vulgi tenebris ſe exemit & paucis doctis in occulto laudatus, jacet etiam nunc ignoraturque inter ſuos. At ſi acuminis & judicii aliqua laus eſt, huic eam rectè tribues. Si fidei modeſtiæ, magis. Non alium ego vidi, qui minus adfectatè hoc egerit; & qui *Criticam* iſtam magis puriter coluerit, ſine ambitione, ſine fuco. *Plinius*, *Seneca*, *Mela* teſtes; ſed primus ille inprimis, per cujus ſexcentas ſalebras & æſtuantia vada pervaſit felici quodam ingenii & judicii vento. Quamquam abrupta quædam in eo etiam nunc non nego, quid miremur? aut quis *Æſculapius* ipſe, ſanandis tot plagis unus fuerit? *Lipſ.* l. 2. Elect. c. 8.

Pintiani Obſervationes in *Melam* ac *Plinium*, opus verâ eruditione refertum. *Geſner.* in Biblioth.

Ex iis qui Caſtigationes in hunc edidere Autorem [*Melam*] ſolus nobis profuit *Pintianus*, Vir iſte quantumvis nobili apud ſuos ortus loco, plus tamen literis, quàm natalibus debet *Iſaac. Voſſ.* præfat. Obſervat. ad *Melam*.

Miri acuminis homo *Ferdinandus Pintianus Barth.* in Adverſar. 1604.

Cœlebs & abſtemius ſemper vixit; frigida, jugis potio. Naturâ in omnes dicaciſſimus, vitiorumque cenſor acerrimus; ſummæ tamen fidei: nemo enim vanum deprehendit aut largè promittentem, & poſt tergiverſantem--Objectantibus quibuſdam nobilibus, quod in familiæ tam illuſtris decora peccaret, qui in piſtrinum literarium ſe abdidiſſet: ſuas ſibi res habere juſſit, & fumoſis imaginibus valere: ſe immortalia animo præcipere, & cum *Dionyſio Syracuſarum* tyranno inter diſcipulos tanquam in regno verſari videri--Equidem riſi, cùm in *Hieronymum Romanum Hiſpanum* Hiſtoricum nuper incidiſſem, qui Reip. Gentilium lib. 9. cap. 11. affirmat, *Hermaphroditum* ſeu *Androgynum* fuiſſe *Pintianum*; verùm deceptus Monachus eſt, cum juveniles illius in *Io. Menam* poetam *Cordubenſem* commentarios, aliud agens legiſſet. Hic enim de *Luna* orbe carmine 76. agens. *Auſonii* illud Epigramma attulit in medium:

Nolo tamen veteris documenta arceſſere famæ,
Ecce ego ſum factus femina de puero.

Convet-

Digitized by Google

Converterat *Hiſpanus Pintianus*: credidit oſcitans lector ille de ſe loqui *Scholiaſten*. Sed quid mirum cùm hujuſmodi ineptiis referta ſint illa chronica, cenſoriâ notatione digna. *Ant. Schott.* in Biblioth. Hiſpan.

Bibliothecam ſuam, quàm inſtructiſſimam habebat, Academiæ *Salmanticenſi* legavit. Quatuor hæc, nec plura verba tumulo adſcribenda curavit: *Maximum Vitæ bonum Mors.*

Hoc ejus Epitaphium, auctore *Andrea Schotto*.

Barbarus Enganeis illuxit lucifer oris,
Barbariem pepulit, Phoſphorus ut tenebras:
Pintia *dives opum merito ſe jactat alumno,*
Attica Muſa *etenim, lumen & Heſperiæ.*
Hic Ferdinande *jaces, totus quem vix capit orbis,*
Salve ergo atque vale: quid mirum: Valliſoletum
Spirant ſuave roſæ, molliter oſſa cubent.
Produxit florem bene olentem, ac inter acanthos
Sternunis? omen adeſt: nares perſtinguit mi flos.

Extant Obſervationes in loca obſcura aut depravata Hiſtoriæ naturalis *Plinii*, cum retractationibus locorum quorundam Geographiæ *Melæ Salmanticæ* apud *Ioan. Giuntam*, 1544. Fol.

NICOLAUS COPERNICUS.

TORUNUM in *Boruſſia* patriam nactus, anno 1473. in Mathematicis ſtudiis adeo excelluit, ut in ſuo genere quo nimirum *Ariſtarchi* Paradoxa ſecutus fuit, facilè princeps habendus ſit. *Ariſtarchi* enim *Samii* iſtius Paradoxa amplexus. Terram mobilem, Solem in medio univerſi immobilem non tam re & veritate, quàm ſpecie quadam, & ut ſuam doctrinam ſalvaret, ſolertiſſimus conſtituit. Præter ſtudium Mathematices fuit vir inſigni pietate, virtute ſpectata, & morum humanitate ſummâ præditus. Is dum annum jam ſeptuageſimum ageret, tandem ſatur vitæ laborumque ex hac mundi inſtabilitate, ad immotam illam cœleſtemque æternæ lucis contemplationem volens conceſſit anno 1543. Scripſit Revolutionum libros, quibus terram moveri aſſeritur. Fecit & Canonem triangulorum cum tabulâ, &c. *Boiſſard.* in Icon. Clar. An. D. MDXXXVI.

Anno Chriſti 1516. ac deinceps magnam ſui admirationem concivit *Nicolaus Copernicus Torunienſis Boruſſus*, Canonicus *Varmienſis*; cujus habemus de *Revolutionibus* orbium Cœleſtium libros ſex. Iis docet, quaſdam *Ptolemaicas* Hypotheſes eſſe abſurdas, & *axiomatis Mathematicis* adverſas. Item computationem *Alphonſinam* motibus cœleſtibus non reſpondere. *Hypotheſes* igitur aliter conſtituit: ſed ſic, ut multa repugnent dogmatibus *Ariſtotelicis* per tot ſecula receptis. Quale eſt, quòd ſtatuit Solem in centro univerſi quieſcere: terræ, &

& aquæ globum, cum vicino aëre, circa ſolem motu triplici moveri : octavam ſphæram conſiſtere immotam. *Voſſ.* de Mathem. p.187.

Multis modis verò differunt ſphæra *Ptolemaida*, & *Copernicana*, in *Ptolemaica* Sphærâ Orbis ſtellarum fixarum diurno motu circa terram quieſcentem circumvolvitur ſpatio horarum 24. In illâ *Nicolai Copernici* contra quieſcente, ſtelliſque fixis, terræ globus ab Occidente in Orientem periodum abſolvit. In priori Sol, terrâ immotâ, annuo ſpatio permeat *Zodiacum*. In poſteriori terra movetur per Eclipticam, Sole immoto. Denique in *Ptolemaica*, Luna menſtruo ſpatio tranſit *Zodiacum*. In *Copernicana* autem, Luna circumfertur Terræ propriamque abſolvit periodum. Nec tamen *Copernici* opinionem prorſus eſſe novam putandum, cùm illam *Philolai*, & alteram *Heraclidis Pontici*, & *Ecphanti*, compoſuerit ex illis duabus fecerit propriam. *Voſſ.* Mathem.187.188.

Nicolaus Copernicus, vir abſolutæ ſubtilitatis, non ſolum obſervator fuit, ſed etiam *Hypotheſeos Pythagoricæ* antiquæ inſtaurator. Per eum enim ex humanis cogitationibus exemptæ ſunt *Ptolemaicarum Hypotheſeων* tricæ, & circulorum multiplicium involutiones, & ad *Phyſicam* ſimplicitatem revocatæ ſunt hominum mentes. *Iſmael Bullald.* in Prolegom. *Aſtronom.Philolaicæ.*

Hæc *Copernicana Hypotheſis* anſam præbuit *Gulielmo Gilberto*, *Anglo*, cudendæ atque invehendæ Philoſophiæ *Magneticæ*, quatenus *Terram* magnum *Magnetem* & *Magnetem Terrellam*, ſeu parvam *Terram* habuit, ac à diurna *Terræ* circa ſuum axem verticitate pendere eam, quæ eſt in *Magnete*, magneticiſque corporibus ſtatuit. *Petr.Gaſſend.* in Vit.*Copern.*p.331.

Copernicus vir [ſive ingenium ſpectemus, ſive felicitatem] planè inter ſummos mortalium (quantum ego judico) numerandus. *Seth.Ward.* Præfat. ad Aſtronom.

Ingens ille *Copernicus* Aſtronomorum decus, & ſuccinctis, & latinitati terſiori congruis, in ſuo illo pluſquam *Atlantico Revolutionum* cœleſtium *Opere*, uſus eſt verbis *Tich. Brahe.* Præfat. ad Epiſt. Aſtronom.

Gratias ingentes habemus *Copernico*, qui conſtitutione *Anni Siderei* magnam *Chronologiæ* lucem intulit. *Alſted.* Encycloped. l.17. part.3. cap.6.

Copernicus diligentiſſimus motuum Cœleſtium obſervator. *Thuan.*l.76.

Conſtat ſimiliter ſententiam *Copernici* de *Ratione Terræ*, (quæ nunc quoque invaluit) quia *Phænomenis* non repugnat, ab *Aſtronomicis Principiis* non poſſe revinci; à *Naturalis* tamen *Philoſophiæ Principiis*, rectè poſitis, poſſe. *Franc. Bacon.* de augment. Scient.l.4.c.1.

Ærate noſtra *Copernicus* Aſtrologus non *Antiquis* ſolùm comparandus, ſed in *Aſtrologiâ* propè ſingularis, totâ antiquitate *Hypotheſium* rejectâ, *Hypotheſeis* non illas quidem novas, ſed tamen admirabiles revocavit, quæ *Aſtrologiam* non ex *Aſtrorum*, ſed ex *Terræ motu* demonſtrarent---Atque utinam *Copernicus* in ipſam *Aſtrologiæ* abſque *Hypotheſibus* conſtituendæ cogitationem potiùs incubuiſſet! Longè enim facilius ei fuiſſet *Aſtrologiam* Aſtrorum ſuorum veritati reſpondentem deſcribere, quàm *gigantei* cujuſdam laboris inſtar, *Terram* movere, ut ad Terræ motum quietas *Stellas* ſpecularemur, *Petr.Ramus.*

Nicolai

Nicolai Copernici nobiliſſimi Mathematici libros *Cæleſtium Revolutionum*, totius *Aſtronomiæ*, rerumque pulcherrimarum ſcitu digniſſimarum locupletem eſſe Theſaurum meritò agnoſcimus. *Hypotheſin* verò illam, quam & ipſe ſeriò confirmat, & Diſcipuli ejus pertinaciter tuentur, *Solis* videlicet in *Univerſi* medio quietem, & *Terreni Globi* motum *circularem* non ſolùm à communi hominum ſenſu abhorrere, ſed (quòd multò maximum eſt) *Scripturis Sanctis* acertimè repugnare certò ſcimus. His ſi quando premantur, illud unicum & effugium, *Scripturas* ex vulgari quadam hominum opinione loqui. *Nic. Fuller.* Miſcell. Sacr. p. 94.

Quis non judicaverit, *Nicolaum Copernicum* ingenii dote ſingulari, & fœlici Naturæ diſpoſitione, inter ſæculi ſui perſpicaciſſimos Mathematicos, excelluiſſe? Ille qui *Torunenſi* civitate in Boruſſia oriundus, ſub gelido Climate & apud ruſticam & ſtupidam Gentem exquiſita educatione carebat: Ille inquam, qui eo tempore quo hæc Diſciplina hominibus propemodum incognita jacebat, nullum habuit quo excitaretur exemplum, nec rivalem ullum quem æmularetur. Hujuſmodi defectus, qui veluti compedes Virum animi minùs ardentis cohibuiſſent, ipſum remorari non valuerunt: Contra verò in *Italiam* profectus, ut ibi quæreret quæ in Patria non reperiebat, *Bononiæ Mathematicas* Diſciplinas addidicit, eaſdemque *Romæ* docuit; ubi nullus Vir hujus Artis cupidus fuit qui ipſum, ut viæ Ducem & facem non agnoſceret. Verum eſt tamen quòd omnes Docti veſtigiis ejus æquè non inſtiterint: Cùm enim Opinionibus Ariſtarchi profundè ſeſe implicuiſſet; imò & eaſdem docere ſuſcepiſſet, affirmando *Solem* fixum ſtare in univerſi orbis meditullio *Terramque* ei circumvolvi, ejus Syſtema ſtupefecit aliqua ingenia, quæ maximæ Philoſophorum partis Sententiæ cum adhærerent, hanc novitatem admittere non potuerunt, & contrariam ſententiam tenuerunt. Horum improbatio *Copernici* opinionem non mutavit: Ex quo primum hanc propoſuiſſet eandem non minori vigore quàm pertinacia propugnavit, ac uſque adeò plauſibilem reddidit, ut etiamnum Univerſam Mathematicorum Scholam in partes adverſas divida: & perturbet. Eruditus, ille Vir *Warmiæ*, Canonicus erat; inſolitæ huic eruditioni *Græcæ* linguæ perfectam peritiam addidit, morumque innocentiam quæ omnibus exemplo præire poterat. *Iſaac. Bullart.* Acad. Scientiarum. Gall.

Extant de Revolutionibus Orbium Cœleſtium libri ſex, cum Notis *Nic. Mulerii Amſtelod.* 1617.

ELIAS LEVITA ASCENAZ.

COgnomento Grammaticus, natus eſt in nova Civitate *Eyſch* haud procul à *Norimberga*. Mortuus eſt anno 1547. cùm paulò antè admonitu *Pii* V. *Pontificis Romani Chriſto* nomen dediſſet, adductis ſecum aliis 30. *Judæis* ad ſuſcipiendum baptiſmum. Quod omne tamen *Judæi* pernegant. *Alſted.* in Chronolog. Clar. An. D. MDXL.

Omnia ejus *Hebraica Scripta*, quæ *Sebastianus Munsterus Latina* fecit, sunt Grammatica *Hebræa*---*Hebraica* Institutiones---Vocabula *Hebraica* Irregularia---Composita Verborum & nominum *Hebraicorum*---*Hebraicum* Dictionarium Vocum rariorum & peregrinarum, quod inscripsit *Thisbites* --- Accentuum Hebraicorum Liber---Liber Traditionum---Commentarium in Grammaticam Rabbi *Mosche Kimchi*. Scripsit etiam Lexicon *Chaldaicum*.

Venetiis aliquandiu vixit *Elias Levita*, *Judæus* doctissimus, & in Linguâ *Hebraica* facundissimus, cujus extant in Linguâ *Hebræa* & *Chaldæa* multa utilia *Scripta* à *Munstero & Fagio* in Linguam *Latinam* conversa & exposita. Ejus viri studio & laboribus multum debent omnes Sanctæ Linguæ candidati, quòd in illâ linguâ præsertim ad *Grammaticam* pertinentia ipse primus non ita nota superiori tempore, à se multa lectione eruta communicârit & monstrârit *Neander*. part.1.Geograph.

Doctissimus *Judæus Elias Levita*, Germanus, (cui gratiam non mediocrem debent *Christiani*, propter sincerum in Linguæ Sanctæ cognitione ipsos adjuvandi studium] in *Lexico* suo *Rabbinico*, quod *Thisbitem* inscripsit. *Nic. Fuller*. l. 2. Miscell.c.3.

Incomparabilis Vir *Elias Levita* in aureolo suo libello quem inscripsit *Massoreth ham Massoreth*, *Traditionem Traditionis*, hoc est, traditionem vel doctrinam excellentissimam, cognoscendi scilicet infinita *Sacræ Scripturæ* Mysteria abstrusa: quem libellum, annos ante paucos *Latinè* redditum à clarissimo & amicissimo *Buxtorfio* nostro studiosis linguarum percommendatum esse velim. *Waser*. de Antiq. Mensur.

Anno 1517. *Elias Levita*, *Judæus*, Grammaticorum *Hebræorum* summus & facillimus, suæ linguæ discendæ, *Christianis Romæ*, *Venetiis* & alibi in *Italia*, in quam è *Germania* venerat: copiam facit: ob quam rem magnas à reliquis. *Judæis* calumnias & odia sustinuit. *Genebrard*. l.4.Chronolog.

Elias Levita, unicus hujus ævi criticus, & Aristarchus *Hebraismi*. *Ios. Scalig.* in Epist.62.

Elias Levita, *Judæus*, in *Germania* natus, *Hebraicæ* Linguæ Grammaticus doctissimus. *Gesner*. in Biblioth.

Elias Levita, eruditus ac diligens Grammaticus. *Nic. Fuller*. l. 3. c. 10. Miscell. Sacr.

Elias Levita Judæus Germanus qui ferè totam in Italia vitam egit, est dubio procul *Judæorum* Doctissimus Criticus, quos omnes in arte Grammatica superavit. Præter Notas quas in Libros *Mosis* & *Davidis Kimchi* elaboravit, plura composuit Opera Grammatica, quæ Latino idiomate donata fuerunt: Ejusque in hanc Artem Reflexiones utilissimæ sunt ad *Hebraicæ* Linguæ intimam notitiam comparandam. *Munsterus Fagius* aliique Christiani quidam ipsi contemporanei magnam è doctis Rabbini hujus lectionibus utilitatem perceperunt qui Judæis odiosus factus est ob nimium commercium cum Christianis, quos *Hebræum* docebat idioma. Romæ Cardinales & hujus urbis primores Discipulos habuit. Munsterus qui aliquot ejus Opera transtulit, profitetur, antequam

Elias

Digitized by Google

Elia libros legiſſet, ſe *Magiſtri* nomen aſſumpſiſſe, quamvis nedum Diſcipuli nomine dignus eſſet. Afferri poteſt virum hunc unicum iis ingenii vitiis polluiſſe quibus ſe præjudiciis abripi non pateretur, nec Doctorum ſuorum authoritati ſimpliciter crederet. Res in ſeipſis examinavit, & minimè ſectans Iudæorum cæterorum anticipatas opiniones, de variis *Hebraici* Textus lectionibus, de punctis & de accentibus liberè admodum locutus eſt. Legi debet in primis Tractatus excellens cui titulus *Maſſoreth Hammaſſoreth*, in quo ut Doctus Criticus *Maſſora* nodos ſolvit. *Rich. Simon.* Hiſt. Crit. V. T. lib. 1. c. 31. Gall.

Extat ejus Lexicon *Chaldaicum* editum à *Paulo Fagio Iſne* anno 1541. in fol.

PETRUS MARTYR VERMILIUS.

NAtus eſt *Florentiæ* Anno 1500. Obiit *Tigori* Anno 1562. prid. Id. Novembr. Sacras literas magna cum laude docuit *Argentorati*, & *Oxonii* in *Anglia*. *Scripſit* plurima, è quibus liber ille adverſus *Stephani Gardineri* librum, magnam, ſibi comparavit famam: Opus longè accuratiſſimum, in quo quicquid de *Euchariſtia*, in *Sacris Literis*, *Patrum Conciliorumque* monumentis proditum ſit, accuratè & copiosè tractatur. *Geſner.* in Biblioth. Clar. An. D. MDXL.

Ab ipſa penè pueritia bonarum literarum ac inprimis Religionis ſtudio inflammatus, primùm ſe S. *Auguſtini* Canonicorum ordini addixit in *Feſulano* Cœnobio; Poſteà *Patavii* totius Philoſophiæ & Linguæ *Græcæ*, mox *Bononiæ* etiam *Hebræa* Linguæ exactam adeptus fuit notitiam: adeo ut Sacris Concionibus habendis omnium illius ordinis per totam *Italiam* princeps habitus fuerit. *Boiſſard.* in Icon.

In dicendo verbis utebatur puris, propriis, Latinis, compoſitione prætereà tali, quæ neque contractione Orationis aut verborum ambiguitate obſcuritatem pareret, vel rurſus orationis longitudine ſententiam ſuſpenderet, & intellectum ac memoriam auditoris turbaret. Itaque non modò rerum ipſarum pondere, verùm orationis quoque ſuavitate & elegantiâ Auditores demulcebat. *Melch. Adam.* in vit. ejus.

Petrus Martyr, natione *Italus*, *Italiam* ob *Evangelii* Profeſſionem relinquere coactus, multùm valet eloquentiâ, in tribus Linguis eruditionis eſt clariſſimæ. *Geſner.*

Petrus Martyr, vir illuſtris, nec ſine ſummi honoris præfatione nominandus *Ioan. Iuell.* in Defenſ. Apolog. Eccleſ. Angl.

Petrus Martyr, ingenio & eruditione inter ſuos præſtans, variâ fortunâ ac diverſis peregrinationibus tota vitâ jactatus. *Thuan.*

Petrus Martyr feliciter initiatus, benè fundatus in Philoſophiâ, Hiſtoriâ, Linguis, excellens Theologus, & ſtyli puri, ac quàm *Theologum* decear, melioris. *Scaligerana* prima, p. 107.

Petrus Martyr Florentinus qui in *Angliam* initio Reformationis ſub Edvvar-

Digitized by Google

do VI. accitus eſt, quique poſtea in Tigurinenſibus Scholis Scripturam Sactam docuit, multos etiam Commentarios in Hiſtoricos Bibliorum libros contexuit, qui valdè utiles eſſe nequeunt ad ſenſus literalis intelligentiam, quia Locis communibus pleni ſunt & Quæſtionibus quas occaſione verborum Textûs ſui movet. Veroſimile eſt, quia diſertus erat hanc Methodum eum eſſe ſecutum ut ſuam facundiam eo uberius propalaret imò & eruditionem ſuam; cùm contra ſi Textui preſſiùs adhæſiſſet eadem tam prolixè loquendi libertate potitus non fuiſſet, nec diſſolvendi tot curioſas Quæſtiones à ſe in ſuis Commentariis motas, quibus etiam invectivas quandoque addit. Sic, verbi gratia, ſtatim ab initio Commentarii ſui in librum *Iudicum*, occaſione *Adoni-Bezeci* qui pedes & manus [pedum manuumque pollices, dicit Textus ſacer] 70. Regibus viciniæ ſuæ abſcidit, poſtquam obſervavit illo tempore ſingulas urbes ſingulos Reges habuiſſe, prolixè digreditur in hodiernorum Reguin ambitionem, quorum unica eſt ſollicitudo Subditorum numerum ampliare, *Tanta hodie*, inquit, *Monarcha flagrant ambitione, ut non quot poſſint regere provideant; ſed id unice ſpectent, ut quamplurimos regant.* Deinceps verò eandem reflexionem Epiſcopis applicat qui cupidiſſimè latè patentes Epiſcopatus ſectantur, ut amplioribus reditibus fruantur. *Epiſcopi omnibus modis id ambiunt, ut Diœceſes habeant quàm ampliſſimas, à quibus, licet nunquam eas inſpiciant, uberrimos fructus capiunt.* Verbo ut abſolvam *Petri Martyris* in Biblia Commentarii longis digreſſionibus crebri ſunt & ubique Virum eruditum ſe oſtendere affectat. Exempli gratia eodem Judicum capite, unius vocis occaſione longum de Gigantibus ſermonem texit ubi quicquid in hanc materiam legerat ab ipſo refertur. Præterea occaſione vocabuli Hebraici *Mas* ideſt *tributum* quod frequenter eodem Capite occurrit, prolixam facit Diſſertationem de *Miſſa* origine, ubi omnes quibus conſtat partes explicat *Rich. Simon.* Hiſt. Crit. V.T. l.3.c.14. Gall.

Tanto fuit ingenio, tam excellenti doctrinâ, eâ præterea pietate, modeſtiâ, morumque facilitate, ut non modò iis, quibuſcum vixit, gratus, charus, reverendus fuerit; ſed ab hoſtibus quoque & adverſariis inter ſummos numeratus ſit, & admirationi illis fuerit.---Nunquam doctior erat & magis admirandus *Petrus Martyr*, quàm in publicis diſputationibus. Sive enim moderandi eſſent concertantes alii, tam ſe æquum judicem præbebat, ac rationibus tantum quæ ad perſuadendum valerent movebatur ut nemo unquam ſuſpicaretur *partibus* eum ſtudere: non *adverſariorum* argumenta ſolida deprimebat: non connivebat ad *amicorum* errores & falſas rationes: ſi extra fines diſputationis evagari vellent, eos manſuetè ad rem propoſitam revocabat: ſi verò res ad rixas vergeret, ſuâ authoritate eas ſopiebat. Ita autem finiebat eos congreſſus, ut & ſemper primùm maximè neceſſaria repetereret, & tum demùm de integrâ causâ pronunciaret, quo & *Veritas* victrix foret, & inde non exigua ad Auditores redundaret utilitas. *Vid. Oration.* de Vit. & Obit. D. P. *Martyr.* præfix. ejuſdem *Locis Communibus.*

Petrus Martyr ſub Menſis Novembris finem an. 1547. in Angliam transfretavit, ad invitationem nomine Regis ab Epiſcopo Cantuarienſi ſibi ſcriptam. *Florentiæ* natus

Digitized by Google

natus erat ubi D. *Auguſtini* Ordinis Monachus fuerat. Græcè & Hebraicæ Doctus erat quos cæterorum Ordinis ſui invidiam in ipſum movit, in quorum mores ſæpè etiam invectus eſt: Ideòque eos reliquit & Neapolin conceſſit, ubi cœtum coegit hominum qui purè Deum colere delectabantur. Hoc cognito, locum hunc deſerere coactus eſt, & prope Lucam ſe recepit, ubi in *Tremellii* atque *Zanchii* ſocietate moratus eſt. Sed ibi quoque periculis expoſitus *Tigurum* cum *Bernandino Ochino* petiit, qui inter celebratiſſimos *Italiæ* Concionatores claruerat, tunc verò præcedaneas ſuas ſuperſtitiones abdicavit. *Tiguro Baſileam* profectus eſt. Hinc verò *Martini Buceri* ope *Argentinam* delatus eſt, ubi *Crammeri* Epiſtola ei & *Ochino* obviam venit. Poſterior *Cantuarienſis* Canonicus creatus eſt cum Reſidentiæ diſpenſatione: Alioque Diplomate quadraginta Marcæ ipſi aſſignatæ fuerunt, totidemque *Petro Martyri*. *Burneti*. Hiſt. Reform. part. 2. pag. 53.

**Petrus Martyr Vermilius* inter Hæreticos primæ claſſis rejicitur in *Indice Tridentino*.

PHILIPPUS MELANCTHON.

GErmanus, *Brettæ* natus Anno 1497. Obiit *Witemberga* 1660. *Witemberga* Philoſophiam & Theologiam cum omnium admiratione & fructu inſigni docuit, ſæpe ternas & quaternas lectiones uno die abſolvit. Auditores interdum mille quingentos habuiſſe dicitur. *Konig.* in Biblioth. Clar. An. D. MDXL.

Apud *exteros*, Religionis etiam Adverſarios propter ſingularem eruditionem, moderationem, inque rebus agendis dexteritatem benè audiebat. Cujus celebritate ac famâ motus ipſe *Franciſcus* I. *Galliarum* Rex (cujus honos & nomen Literatorum hominum monumentis ſemper manebit) *Melanchthonem* per literas legatumque ſuum deſiderabat, ut ipſius colloquio conſilioque in componendis moderandiſque rebus ad Religionem pertinentibus uteretur. Tanta animi in hoc homine clementia, morumque erat facilitas, ut cum Adverſariis congrediens laudem ab ipſis etiam *Papiſtis*, aperto Marte rem gerentibus conſecutus fuerit. *Iac. Verheiden.*

Quàm item maximum & ſingulare decus *Litterarum* ſit D. *Philippus Melanchthon*, doctiſſima piiſſimaque *Scripta* ejus conteſtantur, quibus univerſus ferè orbis tanquam amœniſſimum pratum omnis generis odoriferis floſculis refertum ſuaviſſimè redolet: Cui viro quantum omnes *Scholæ* omneſque *Eccleſiæ* debeant, verbis exprimere nequeo. *Paul. Fag.* Præfat. ad ſuccinct. Annotat. in Paraphr. *Chald. Pentateuch.*

Melanchthon literarum & literatorum decus. *Henr. Steph.* in *Pindar.*

Vir in quo cum doctrinâ pietas, cum utroque candor certavit. *Arrowſmith* Tact. Sacr.

Theologiæ corculum Reformatæ. *Montacut.* Præfat. ad Apparat.

De

Digitized by Google

De hoc Auctore eleganter *Tanbmannus* part. 2. Sched. Sacr. p. 146.

Hei quam multorum lolio ſterileſceret arvum,
Ni bove ſolerti Melanæthonis *illud araſſent.*

Illius ingenium magnum, & ad omnia comparatum. *Iul. Cæſ. Scalig.* de re Poetic. p.798.

Communis *Germaniæ* Præceptor, *Germaniæ Phœnix. Lipſ.*

Inter *Proteſtantes Melanæthonem* certè pluris quàm cæteros facio. *Grot.* 4. vol.in fol.p.483.

Vir & judicio, & pacis amore, & eruditione multos ſui gregis ſuperans. *Ibidem.*

Philippus Melanæthon præter inſignem eruditionem & raram eloquentiam, habet gratiam quandam fatalem, quam *genio* ſuo debet potiùs quàm *ingenio*, ut quum ſit omnibus candidis gratiſſimus, ne apud hoſtes quidem habeat quenquam cui ſit admodum exoſus. *Eraſm.* Epiſt.l.27.epiſt.2.

Thuanus libro 26. animi ejus moderationem & quietis ſtudium plurimum commendat.

Nicolao Gerbelio ſolus & unus ferè omnia acutè & doctè & breviſſimè agere viſus eſt. Epiſt.18. ad *Ioannem Sehvvebel.*

Philippus Melanæthon totius *Germaniæ* ſummum decus, unus ex primis & præcipuis renaſcentis literariæ Reipublicæ, omnibuſque ſapientiæ revireſcentis parentibus ac reſtauratoribus, æterna poſterorum memoriâ digniſſimus; multum ei debet *Eccleſia*, multum quicunque bonas *Artes* & ſtudia ample&tuntur' *Geſner.*in Biblioth.

Melanæthonis Chronicon qui non deguſtaverit, (ſi *Stephano* cuidam *Prateio* auſcultemus) is verè bardus eſt. Quippe, inquit, *eruditiſſima & elegantiſſima Epitome eſt omnium ferè Hiſtoriarum totius Mundi. Wheat.* in Meth. Leg.Hiſt. Civil. ſect.6.

Philippo Melanæthone vix quicquam illo ævo eruditius, facilius, diſertius; non in aliis modò diſciplinis, ſed & ipſa *Poetice* elegantiori. Declarant id tot *elegi* ejus ſam ſacri jam ex *Græcis* fontibus cadentes, jam varii argumenti. *Borrich.* de Poet.p.133.

Nihil hoc ingenio felicius, ſi totum vacaſſet *Muſis.* Nunc hanc laudem leviter affectavit, ac Naturæ felicitate contentus, nec artis, nec curæ permultum adſcribendum adhibuit, & haud ſcio, an affectantem nervi fuerint defecturi. Extemporali dictioni natus videtur: nunc aliis intentus, eloquentiæ ſtudium magna ex parte videtur abjeciſſe. *Eraſm.* in *Ciceroniano*, p.181. 182.

Quantus vir fuerit *Philippus Melanæthon* nemo ignorat; pluris ſanè æſtimandus quàm vulgò fit. Primus ille in Germania diſciplinarum omnium & purioris Theologiæ cum *Luthero* Reſtitutor, nullum eruditionis genus intactum reliquit, ut in ſingulis habitare, non peregrinari, videretur. Nervos in illo & impetum requirunt nonnulli, ſed tamen ne illud extra laudem eſt. Ut enim habuit

Digitized by Google

habuit ingenium compoſitum & moderatum, & ab affectatione omni alienum; ita talem ſe quoque in omnibus vitæ actionibus & ſcriptis exhibuit. Stylus ipſi purus & limpidus, nonnunquam humilis, nonnunquam aſſurgens: plena tamen ingenii & prudentiæ omnia. Ejus viri vitam deſcripſit *Joachimus Camerarius*, vir ſuo tempore doctiſſimus, & intimioribus literis præ omnibus in *Germaniâ* excultus. Multa diſces ex illo, quæ pertinent ad ſtatum Literarium & Eccleſiaſticum: omni enim ſcenæ, quæ tum adornabatur, vel præfuit vel interfuit *Melanchthon*, nomen omnibus Germanis meritò venerabile. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhiſt. p. 224. 225.

Stylus in eo planus, liquidus, nec ſuis deſtitutus elegantiis: quanquam non impetus ille ac fervor ſit, qualis in *Eraſmianis*, non tamen ideò culpandus: animi enim eſt character Sermo, & ex illo idem in dictionem transfertur, huic ingenio domeſticam & vernaculam. Ut enim ipſe animus moratus eſt, ita vel ſæpe paſſim elucent, vel ex ſententiâ, aut affectus vehementiores. Unde non falluntur, qui ſingulare aliquod divinationis epiſtolaris genus commenti ſunt, tum ex ipſo charactere ſermonis tum literarum, quod argumentum ſingulari libro tractavit *Camillus Baldus*. *Idem* ibid. p. 284.

Et ô ridiculum! nec ad *Ciceronem* quidem ſeriò nos vocant; ſed ad *Melanchthonem* ſuum, virum mihi, niſi à *Religione*, haud aſpernabilem; ſed nec inter *duces* aut *anteſignanos* ad *eloquentiam* ponendum. De quo veriſſimè *Bonamicus* in *Italia* interrogatus dixit: Videri eum Latinè loqui incipere, & tentare. *Lipſ.* Epiſt. Cent. 3. ad *Belgas* epiſt. 28.

Melanchthon pius vir fuit, & vario diſciplinarum genere tinctus potiùs quàm eximiè doctus & alicujus ſcientiæ ad unguem peritus. *Scaligerana* prim.

Melanchthon Linguæ Latinæ peritus erat, ſed Animus erat enervis, remiſſus, mollis: Pacatus admodum erat. Magni hodieque apud *Germanos* æſtimatur: Cum dicunt *Dominus Philippus Melanchthonem* intelligunt. *Perroniana*. Gall.

Melanchthon ex omnium eruditorum confeſſo inter maxima ſui ſeculi lumina ſplenduit. Humaniores in *Germania* literas reſtauravit, eorumque omnium Præceptor fuit qui ætate ſua eruditione ſuper vulgus ibi eminuerunt. Jpſe *Lutherus* dicere ſolitus erat *Melanchthonem* omnes Scripturarum Interpretes Doctrinâ ſuperare, & quamvis ejus Magiſter fuiſſet, candore tamen laude digna fatebatur ſe ipſi & ingenio & eruditione inferiorem eſſe. Omnia ejus Opera profundiore Doctrina plena ſunt, perſpicuéque ac eleganter conſcripta: Cum tamen illi non ſuppeteret totum otium neceſſarium ad ultimam manum ipſis adhibendam, forſan non habent totam perfectionem ad quam ea perducere potuiſſet. *Anton. Teiſſier*. Elog. virot. Eruditorum. Gallicè.

Exquiſitâ Linguæ utriuſque facultate præditus ad interpretandum acceſſit *Hieronymus Wolfius*——Atque utinam parem vertendis Antiquis ſtili moderationem, &, ut ita dicam, continentiam adhibuiſſet *Philippus Melanchthon*: quæ fuit hominis facundia, & egregia *Latini* Sermonis integritas, eruditos omnes, excuſſis de manibus veterum ſcriptis, ad ſui lectionem pellexiſſet. Dicendi

facultate longè inferior fuit quàm *Melanctbon*, diffundendâ licèt oratione perfimilis *Michael Neander*. *Huet*. de Clar. Interpret.

Philippus timidus eſt, ita ut ſæpenumerò agat, quæ non probet. *Hieron. Zanchius* Epiſt. l. 2. ad *Bullinger*.

Dominus eum fortiore Spiritu inſtruat, ne gravem ex ejus timiditate jacturam ſentiat poſteritas. *Calvin*. Epiſt. 183. ad *Joan. Sleidan*.

Ejus *Locos Theologicos* invictum libellum,& non ſolùm immortalitate, ſed quoque canone dignum dicit *Lutherus* in Epiſt.ad *Eraſmum* Tom. 2. *Witteberg*. pag. 241.

Philippus Melanctbon, vir de *Matheſeos* ſtudiis præclarè meritus in *Germaniâ*. *Voſſ*. de Mathem. p. 111.

* *Philippus Melanctbon* in primâ Claſſe *Hæreticorum* locum habet in *Indice Tridentino*.

Prodierunt Opera ejus omnia 4. Tomis *Witteb*. 1562. 1563. 1564.

Suum ipſe Epitaphium paulò ante obitum hoc diſticho pronuntiavit:

Iſte brevis tumulus miſeri tenet oſſa Philippi,
Qui qualis fuerit, neſcio, talis erat.

CAROLUS MOLINÆUS.

Clar. A. D. MDLX.

PArifienſis Juriſconſultus, & Conſiliarius Regius. *Pariſiis* naſcitur anno 1500. *Pariſiis* obiit anno 1566. *Scripſit* plurima.

Carolus Molinæus, *Franciæ & Germaniæ* Juriſconſultus, eruditione ac judicio conſpicuus, ſed in Religione mirè inconſtans, à *Pontificiis* enim ad *Calvinianos*, & ab his, abjectâ doctrinâ Evangelicâ, ad Pontificios rediit. *Quenſtedt* de Vir. famâ Illuſtr.

Juriſconſultorum ſuo ſæculo doctiſſimus omnes ſupremæ Curiæ Patronos, ſi non dicendo (nam linguâ nonnunquam hæſitabat) certè ſcribendo reſpondendóque facilè ſuperabat--- *Pariſienſium* Leges *Municipales* non vulgari ſubtilitate interpretabatur. *Scæv. Samarthan*.

Carolus Molinæus Juris antiqui & *Gallici* conſultiſſimus; Cujus *Notæ* in Jus Conſuetudinarium noſtrum, & aliæ doctiſſimæ Lucubrationes apud nos pro rariſ *Juris* deciſionibus habentur Conſultationem in *Concilium Tridentinum* ſcripſit, quæ & illi perniciem creavit. Vir bonus ac ſimplex, qui patriæ charitate, ſupra quam dici poteſt, inflammabatur, cùm *emendationem* in *Religione*, quam tantoperè optabat, in licentiam & factiones verſam videret, admodum indoluit; ac, ſi vita ſuppeteret, religiosè promiſit fore ut exemplo ſuo ſcriptiſque multos ab errore paſſim graſſante revocaret: in eaque cogitatione paulò poſt animam *Deo* reddidit anno 1566. Sexagenario major. *Thuan*. ad Ann. 1566.

Carolus Molinæus J. C. tam eruditione ac judicio, quàm probitate conſpi-

cuus,

Digitized by Google

cuus, vir de ingratâ patriâ optimè meritus. *Thuan.* Hiſt. l. 6.

Carolus Molinæus, magnus ille *Iuriſconſultus*, qui *Iura Regum* contra *Papa-rum* uſurpationes ſingulari ingenio & eruditione vindicavit. *Gul. Bates* in Vit. *Pet. Molin.* pag. 1.

Cùm adoleſcentiam attigiſſet, cœpiſſetque in Foro verſari, blæſus eſſe, & impeditionis linguæ deprehenſus eſt, quod ei naturale vitium initio obfuit, quia lites ſatis exploratas diſertè proloqui nullo modo poſſe videbatur. Itaque & litigantibus eorumque procuratoribus diſplicebat, ineptis plerumque alienæ induſtriæ judicibus, contemptuique illis potiùs quam admirationi fuit------Semel accidit ut à *Chriſtophoro Thuano* Præſide objurgaretur, quod cùm accidiſſet, præter ſpem; Collegarum Seniores Advocati concurſu ad eum facto quòd ſe quoque violatos exiſtimarent, per *Franciſcum Portam* antiquiſſimum dici ei juſſerunt: Cùm hodiè *Molinæum* collegam verbo læſeris, quid abs te factum putes? læſiſti enim hominem doctiorem quàm unquam eris. Poſtridieq; *Chriſtopherus*, quem facti jam pœnitebat, dixit, quod in *Molinæum* effudiſſet, id calore ſibi excidiſſe: Tanta ille & ſummus & digniſſimus Præſes humanitate fuit, & erga illos celebres Patronos, inter quos etiam ipſe floruerat reverentia. *Papir. Maſſon.* in Elog.

E recentioribus unum tantummodò adjicio *Carolum Molinæum*, Gallorum Juriſconſultorum facilè Principem; Hic cùm præter ingenii perennia monumenta plurima, tempore *Henrici* II. Libellum etiam pro Patriæ Eccleſiæque libertate vindicandâ edidiſſet, eoque Pontificem, anteà infeſtum, placâſſet, eopſe libello immortalem ſibi memoriam non meruit tantùm, ſed & acquiſivit. Audi ſuper eo exclamantem *Antonium Matthæum*, eruditione & Scriptis non minùs celebrem: *Quem*, inquit, *triginta millia virorum non domuerunt, hunc invictus* Molinæi *calamus expugnavit. O memorabilem victoriam! O triumphum admirandum! Nunc tandem arma togæ cedant! Nunc laurea concedat Stylo! habent Iuriſperiti, quô ferociæ militari os occludant, quô togam à contumeliis ſagi vindicare poſſint. Hanc adeò lauream tibi*, Molinæe, *debemus: vivis viveſque extento ævo, & diſjectis ducum trophæis, arente lauro, everſis ſtatuis, tua Gloria in æternum vireſcet. Gul. Saldent.* de Uſu & Abuſu librorum.

Dominus *Salmaſius* fatetur *Molinæum* præſtantiſſimum ſeculi ſui Juriſconſultum fuiſſe, tantæque dum viveret authoritatis, ut ei poſt mortem eadem ſupervixerit, cùm omnes Senatus ſupremæque Curiæ hunc ejus memoriæ honorem detulerint, ut Cauſidicis indulſerint illum cum *Papinianis*, *Ulpianis* cæteriſque Veteris *Romæ* præclaris Juriſconſultis citant. *Claud. Salmaſ.* Epiſtola ad *Ioh. Beverovicum.* 7. Aug. 1640. Gall.

Ejus Commentarius in Pariſinum Uſuarii Juris Codicem primus eſt ſtudiorum ejus fructus. Anno 1538. typis primùm mandatus eſt. Opus eſt incomparabile ſuiſque tam abſolutum numeris ut inimitabile ſit ex *Iuliani Brodeau* ſententia. *Dionyſius Godefridius* ait hunc Commentarium qui *Francici Iuris* clavis veruſque Interpres eſt, ab omnibus *Franciæ* Tribunalibus cum applauſu exceptum fuiſſe, & ab extraneis populis, qui cùm *Caroli Molinæi* nomen non memorare

Digitized by Google

ſacramento ſe aſtrinxiſſent, ſive ex invidia, ſive ex odio Religionis ejus, nec carere poſſent tam eximio tamque celebri Doctore, eum tamen citant, imo quædam operum ejus excudi curârunt ſub ficto & ſuppoſititio *Gaſpari Caballini* nomine. *Anton. Teiſſier.* Elogiis viror. Eruditorum Gall.

Libro cui titulus *Index Librorum expurgatorum*, *Gaſparis Quiroga* Cardinalis & *Hiſpani Generalis Inquiſitoris* juſſu editus, referuntur Opera *Molinæi*, quæ abſque correctione legere nefas eſt, cæteraque, quorum correctio neceſſaria fuit ab Hiſpanica inquiſitione judicata, ibi deſignantur. Sed in *Indice* librorum à *Concilio Tridentino* prohibitorum, *Molinæus*, citra ullam exceptionem atque limitationem, inter Authores *primæ Claſſis* collocatur; quæ fuit *Iuliano Brodeau* occaſio exclamandi. *Tantæne animis cœleſtibus iræ! Ant. Teiſſier.* ibidem Gall.

Quicquid ferè ad diſceptationes forenſes quotidianas comminiſci poteſt humani ingenii ſagacitas, *Molinæo* debetur. *Anton. Mornac.* ad lib. 10. c. de SS. Eccleſ.

Peſſimus Theologus, nec multò melior Juriſconſultus. *Ant. Faber* de Error. Pragm. 10. err. 1.

Genebrardus illum ignorantiæ in fide, Hæreſiſque accuſavit.

Si cum *Cujacio* comparetur *Molinæus* nullus homo eſt. *Ant. Faber* de Error. Pragmatic.

Qui verò de Hæreſibus egerunt, ipſo etiam *Bucero* in Teſtimonium advocato, eumdem *Molinæum* accuſant, quòd unà cum *Joviniano* cenſuerit, *Jeſum* naſcentem adaperuiſſe vulvam *Mariæ*. Itemque ſcripſiſſe, errare Doctores Papiſticos, dum urgent merita tum Incarnationis, tum Nativitatis, tum tentationum & afflictionum *Chriſti*: nihil enim hæc omnia prodeſſe nobis, ſed ſolam mortem *Chriſti*, ſolam à *Deo* acceptatam pro expiatione noſtrorum peccatorum, & jure vitæ æternæ. Ut jam ex Juriſconſulto etiam Hæreſiarcham habeamus. Quod planè ei non contigiſſet, ſi intra metas proverbii ſe continuiſſet, *Ne ſutor ultra crepidam*. Nec mirum videri debeat, ſi tot exiſtentibus ejus condemnationis cauſis, fuerit ejus nomen à Patribus *Concilii Tridentini* inter prohibitos Auctores primæ Claſſis collocatum. Quòd verò inſuper, *Petrum Romæ* non fuiſſe, obſtinatè defendiſſe reperiatur; hoc quidem ei cum multis aliis commune extitit, æquè hallucinantibus. Ne verò illum, ſicut vivum, ita & mortuum omninò damnemus; tradit *Maſſonus* in ejus Elogio, ab eo ſub mortem vocatos fuiſſe tres præcipuos Theologos, *Claudium Eſpenſæum*, *Curtium* paſtorem S. *Andreæ*, in cujus Parochia domicilium habebat, & *Renatum Bonelhum* Collegii *Pleſſæi* præfectum, qui ei morienti adſtiterunt. Ut ſpes ſit, eum vel tunc reſipuiſſe à ſuis erroribus, & in Communione Eccleſiæ deceſſiſſe. *Hen. Spondan.* ad an. 1564.

Extant Opera Juridica, 3. Tomis. *Pariſiis* 1612.

Extat Conſilium ſuper Actis Concilii *Tridentini*. *Pictavii* 1665. 8°.

WOLFGAN-

Digitized by Google

WOLFGANGUS MUSCULUS.

Usanus, Lotharingus, natus est An. 1497. obiit an. 1563. *Augustæ Vindelicorum* concionatoris munere functus est. Postea *Bernam* se contulit, ibique Theologum egit. Reliquit locos Communes: Comm. in Genesin, Psalmos, *Esaiam*, & *Pauli* Epistolas. *Eusebii, Socratis & Sozomeni* Ecclesiasticam Historiam *Latinam* fecit. In *Basilio, Chrysostomo, Cyrillo & Athanasio* p'urima transtulit. Erat *Latinè, Græcè, Hebraicè & Arabicè*, peritissimus. *Konig.* in Biblioth. Clar. A. D. MDXL.

Wolfgangus Musculus, magni inter tuos nominis *Theologus*, qui *Monasticam* olim, dein abjecto cucullo *Protestantium* doctrinam professus, vitam aliquando opere manuario *textrinam* exercens toleravit, postea serio animum ad literas jam ætate provectior appulit: in quibus improbo labore tantùm profecit, *Martini Buceri* (quantum licuit) sectator assiduus, ut famam *Concionibus* quæsitam, etiam laboriosissimis editis in S. Scripturam Commentariis auxerit. Quem ad nomen ipsius alludens quidam, non *Musculum*, aut ex *Murium* famelicorum, qui *Felinum* ungues timent, numero esse dixit: sed ex his potiùs, qui *Catos* rapaces territarent. *Thuan.* ad An. 1563.

Mi pater *Muscule*, ego omnes viros doctos & pios observo & colo: sed mihi credas, te, *Bullingerum & Martyrem* meum, singulari & peculiari non dicam tantùm observantiâ, sed amore quodam tenero complector, ut majori etiam fiduciâ mihi videar posse vobiscum quàm cum aliis uti: in causâ est vestra singularis non doctrina tantùm & pietas, sed etiam humanitas, Spiritûs lenitas, & morum suavitas. *Hieron. Zanch.* in Epist. ad *Muscul.*

Loci Communes Musculi opus planè divinum, quod toto decennio elaboravit, & anno sexagesimo edidit. *Melch. Adam.* in Vit. ejus.

Natura à contentionibus semper abhorruit, neque sese dig'adiationibus immiscuit: Ubi verò in Controversis *Articulis* ab aliis fortè dissentit, sine aliorum id injuriâ & contemptu facit: unde & *Scripta* illius à nullo unquam ipso vivo sunt impugnata, excepto uno *Cochlæo*. *Idem* ibid.

Wolfgangus Musculus Commentarium valde diffusum in Psalmos composuit. *Bernensis* Reipublicæ Magistratibus ab ipso nuncupatum anno 1550. Author iste Præfatione sua profitetur se totos 20. circiter annos in hac lucubratione insumsisse, seque eos qui ante se in eundem librum scripserunt consuluisse, sed ex veterum Patrum lectione parum utilitatis percepisse, quòd sensum literalem neglexerint: quod eorum temporis mori ascribit. *Versatis sunt Patres*, inquit *in Scripturis Sacris peculiari quodam suorum temporum ductu.* Toto suo Opere plusmultò modestiæ, imo & erga Antiquitatem venerationis prodit quàm plerique omnes cæteri Protestantes. Et quamvis novam Psalmorum Translationem ad *Hebraum* textum exactam adornaverit, à veteri tamen Interprete *Latino* quàm minimè potest recedere conatur; imo & addit optandum esse ut Vetus Latina Versio adeo conformis foret Hebraïco Autographo, ut per omnia conservari posset: *Optarim* inquit, *eam Versionem quæ in usu est Ecclesiæ Latinæ, sic esse*

ſacramento ſe aſtrinxiſſent, ſive ex invidia, ſive ex odio Religionis ejus, nec carere poſſent tam eximio tamque celebri Doctore, eum tamen citant, imo quædam operum ejus excudi curârunt ſub ficto & ſuppoſititio *Gaſpari Caballini* nomine. *Anton. Teiſſier.* Elogiis viror. Eruditorum Gall.

Libro cui titulus *Index Librorum expurgatorum*, *Gaſparis Quiroga* Cardinalis & *Hiſpani Generalis Inquiſitoris* juſſu editus, referuntur Opera *Molinæi*, quæ abſque correctione legere nefas eſt, cæteraque, quorum correctio neceſſaria fuit ab Hiſpanica inquiſitione judicata, ibi deſignantur. Sed in *Indice* librorum à *Concilio Tridentino* prohibitorum, *Molinæus*, citra ullam exceptionem atque limitationem, inter Authores *primæ Claſſis* collocatur; quæ fuit *Iuliano Brodeam* occaſio exclamandi. *Tantæne animis cœleſtibus iræ!* *Ant. Teiſſier.* ibidem Gall.

Quicquid ferè ad diſceptationes forenſes quotidianas comminiſci poteſt humani ingenii ſagacitas, *Molinæo* debetur. *Anton. Mornac.* ad lib. 10. c. de SS. Eccleſ.

Peſſimus Theologus, nec multò melior Juriſconſultus. *Ant. Faber* de Error. Pragm. 10. err. 1.

Genebrardus illum ignorantiæ in fide, Hæreſiſque accuſavit.

Si cum *Cujacio* comparetur *Molinæus* nullus homo eſt. *Ant. Faber* de Error. Pragmatic.

Qui verò de Hæreſibus egerunt, ipſo etiam *Bucero* in Teſtimonium advocato, eumdem *Molinæum* accuſant, quòd unà cum *Iovinianо* cenſuerit, *Jeſum* naſcentem adaperuiſſe vulvam *Mariæ*. Itemque ſcripſiſſe, errare Doctores Papiſticos, dum urgent merita tum Incarnationis, tum Nativitatis, tum tentationum & afflictionum *Chriſti*: nihil enim hæc omnia prodeſſe nobis, ſed ſolam mortem *Chriſti*, ſolam à *Deo* acceptatam pro expiatione noſtrorum peccatorum, & jure vitæ æternæ. Ut jam ex Juriſconſulto etiam Hæreſiarcham habeamus. Quod planè ei non contigiſſet, ſi intra metas proverbii ſe continuiſſet, *Ne ſutor ultra crepidam.* Nec mirum videri debeat, ſi tot exiſtentibus ejus condemnationis cauſis, fuerit ejus nomen à Patribus *Concilii Tridentini* inter prohibitos Auctores primæ Claſſis collocatum. Quòd verò inſuper, *Petrum Romæ* non fuiſſe, obſtinatè defendiſſe reperiatur; hoc quidem ei cum multis aliis commune extitit, æquè hallucinantibus. Ne verò illum, ſicut vivum, ita & mortuum omninò damnemus; tradit *Maſſonus* in ejus Elogio, ab eo ſub mortem vocatos fuiſſe tres præcipuos Theologos, *Claudium Eſpenſæum*, *Curtium* paſtorem S. *Andreæ*, in cujus Parochia domicilium habebat, & *Renatum Bovellum* Collegii *Pleſſæi* præfectum, qui ei morienti adſtiterunt. Ut ſpes ſit, eum vel tunc reſipuiſſe à ſuis erroribus, & in Communione Eccleſiæ deceſſiſſe. *Hen. Spondan.* ad an. 1564.

Extant Opera Juridica, 3. Tomis. *Pariſiis* 1612.

Extat Conſilium ſuper Actis Concilii *Tridentini*. *Pictavii* 1665. 8°.

WOLFGAN-

Digitized by Google

WOLFGANGUS MUSCULUS.

Usanus, Lotharingus, natus est An. 1497. obiit an. 1563. *Augustæ Vindelicorum* concionatoris munere functus est. Postea *Bernam* se contulit, ibique Theologum egit. Reliquit locos Communes: Comm. in Genesin, Psalmos, *Esaiam*, & *Pauli* Epistolas. *Eusebii, Socratis & Sozomeni* Ecclesiasticam Historiam *Latinam* fecit. In *Basilio, Chrysostomo, Cyrillo & Athanasio* plurima transtulit. Erat *Latinè, Græcè, Hebraicè & Arabicè*, peritissimus. *Konig.* in Biblioth. Clar. A. D. MDXL.

Wolfgangus Musculus, magni inter suos nominis *Theologus*, qui *Monasticam* olim, dein abjecto cucullo *Protestantium* doctrinam professus, vitam aliquando opere manuario *textrinam* exercens toleravit, postea fetiò animum ad literas jam ætate provectior appulit: in quibus improbo labore tantùm profecit, *Martini Buceri* (quantum licuit) sectator assiduus, ut famam *Concionibus* quæsitam, etiam laboriosissimis editis in S. Scripturam Commentariis auxerit. Quem ad nomen ipsius alludens quidam, non *Musculum*, aut ex *Murium* tamelicorum, qui *Felium* ungues timent, numero esse dixit: sed ex his potiùs, qui *Canes* rapaces territarent. *Thuan.* ad An. 1563.

Mi pater *Muscule*, ego omnes viros doctos & pios observo & colo: sed mihi credas, te, *Bullingerum* & *Martyrem* meum, singulari & peculiari non dicam tantùm observantiâ, sed amore quodam tenero complector, ut majori etiam fiduciâ mihi videar posse vobiscum quàm cum aliis uti: in causâ est vestra singularis non doctrina tantùm & pietas, sed etiam humanitas, Spiritûs lenitas, & morum suavitas. *Hieron. Zanch.* in Epist. ad *Muscul.*

Loci Communes Musculi opus planè divinum, quod toto decennio elaboravit, & anno sexagesimo edidit. *Melch. Adam.* in Vit. ejus.

Natura à contentionibus semper abhorruit, neque sese digladiationibus immiscuit: Ubi verò in Controversis *Articulis* ab aliis fortè dissentit, sine aliorum id injuriâ & contemptu facitunde & *Scripta* illius à nullo unquam ipso vivo sunt impugnata, excepto uno *Cochlæo*. *Idem* ibid.

Wolfgangus Musculus Commentarium valde diffusum in Psalmos composuit. *Bernensis* Reipublicæ Magistratibus ab ipso nuncupatum anno 1550. Author iste Præfatione sua profitetur se totos 20. circiter annos in hac lucubratione insumsisse, seque eos qui ante se in eundem librum scripserunt consuluisse, sed ex veterum Patrum lectione parum utilitatis percepisse, quòd sensum literalem neglexerint: quod eorum temporis mori ascribit. *Versati sunt Patres*, inquit *in Scripturis Sacris peculiari quodam suorum temporum ductu.* Toto suo opere plusmultò modestiæ, imo & erga Antiquitatem venerationis prodit quàm plerique omnes cæteri Protestantes. Et quamvis novam Psalmorum Translationem ad *Hebræum* textum exactam adornaverit, à veteri tamen Interprete *Latino* quàm minimè potest recedere conatur; imo & addit optandum esse ut Vetus Latina Versio adeo conformis foret Hebraïco Autographo, ut per omnia conservari posset: *Optarim* inquit, *eam Versionem quæ in usu est Ecclesiæ Latinæ, sic esse*

Hebraica veritati conformem ut integra retineri queat. Denique eadem Præfatione ſubjungit Liberum cuique eſſe debere quem optimum judicat ſenſum eligere,temerariumque fore,juxta D. *Auguſtinum*, quempiam pertinaciter aſſeverare velle ſe Authoris ſenſum rectè aſſecutum eſſe. *Haud immeritò*, inquit, *arbitratur Auguſtinus admodum temerarium eſſe in expoſitione Scripturarum, de certitudine mentis eius qui ſcripſit pertinaciter contendere.* Satis accurata eſt Methodus quam in ſuo Commentario ſecutus eſt. Primum affert diverſas Veterum tum *Græcorum* tum *Latinorum* Interpretum Traductiones,quibus & neotericos quandoque addit: Deinde verba Textûs ſui juxta Literalem ſenſum exponit; Poſtea verò Morales ſuas animadverſiones ſubnectit. De hoc Authore dici poteſt quòd verum cognoverit modum Scripturam exponendi ; ſed non habuit omnia auxilia neceſſaria ad perfectum in eo ſucceſſum, quia in Linguarum & Critices ſtudio ſatis exercitatus non erat. Veteres tamen & Recentiores Tranſlationes *Græcas* atque *Latinas*,animo à præjudiciis libero examinat, ſufficientique perſpicacitate præditus fuit ad cognoſcendum quod puncta quæ hodie Hebraïco textui inſunt, ei non extiterint ſeculo *Septuaginta* Interpretum nec Beati *Hieronymi* ætate : ſed prorſus ignoravit qua ratione *Arabica* Pſalmorum Verſio elaborata fuerit, quamvis illam ſæpius citet. Miratur cur *Arabs* Tranſlator *Septuaginta* Interpretibus ſit conformis; rationemque ſtuporis ſui hanc affert, quòd *Arabica* lingua nullam cum Græca analogiam habeat, contra vero Hebraïcæ admodum affinis ſit. Ignorabat ſcilicet populos Orientales fere omnes *τὴν Septuaginta* Verſionem ſecutos eſſe, Hebræum verò Textum fere in ſolis *Judæorum* Synagogis cognitum fuiſſe. Jeſ. *Rich. Simon.* Hiſt. Critic. Vet. Teſt. lib. 3. cap. 14. Gallicè.

Wolfgangus Muſculus, vir bonus, ſed linguæ *Græcæ* notitiâ imparatus , neque *Latinâ* valdè inſtructus,brevitate & nitore, ſimplicitate etiam ac fide commendatur. Cæteroquin hallucinatur ſæpè,utpote earum *artium* rudis, quas qui colunt, *eruditi* appellantur. *Huet.* de Clar. Interpret.

Latinam Polybii Verſionem fecit *Wolfgangus Muſculus*,non tam ſuâ ſponte,ut Ipſe ſignificat, quàm alieno rogatu. Non fuit in hoc viro, neque *Græcæ* neque *Latinæ* Linguæ ulla eximia peritia: erat enim aliis deditus ſtudiis; & grandi jam ætate ad capiendum ingenii cultum acceſſiſſe ipſum accepimus. Defuit etiam *Muſculo* illa, quam in *Perotto* commendabamus, induſtria in *Græcis* ita exponendis, ut *lectorem* queat fallere,quaſi *αὐτοφυὴς* ſit Oratio,neque aliundè expreſſa: at ſimplicitate & fide *Perottum* longè ſuperat *Muſculus*; qui & ea quæ intelligebat,& ea quæ non intelligebat,uti poterat,expreſſit. Nihil videas illum ſtudio prætermittere, nihil alienum ſubſtituere : quæ familiaria ſunt ſupra modum *Perotto* vitia. In utroque voluntatem benè de literis merendi æqui *Judices* citius laudaverint,quàm effectum. *Iſaac. Caſaubon.* de prioribus *Polyb.* Interpret. affix. 3. Vol. *Polyb.* p. 78. 79.

Muſculi Verſiones non magnoperè probantur à Doctis, *Hen. Valeſ.* Præfat. ad *Euſeb.*

Muſculus in Euſebianâ Verſione verbis preſſius (*Ruffino*) adhæret , & *interpretando*

interpretanda brevis est atque perspicuus, multisque in locis *Christophorsono* felicior. *Idem* ibid.

Musculus è Protestantibus novam *Eusebianæ* Historiæ versionem aggressus est, quam etiam sic satis feliciter absolvit; ad literam satis strictè illam exegit textumque admodum terse atque breviter interpretatus; sed Authorem suum non semper bene intellexit, pluraque menda in sua versione reliquit. *Christophorsonis* Versio elegantior est, ejusque Latinitas magis Ciceroniana: sed nimis est diffusus, prout Historici stylus debet esse concitus atque pressus. In pluribus. Musculum emendavit, nec tamen erroribus omnino vacat ejus Versio. *Ell. du-Pin.* Nova Biblioth. Tom. 2. pag. 9.

* Hic Author inter Hæreticos primæ Classis rejicitur in *Indice Tridentino*. Opera ejus 9. Tomis fol. *Basileæ* edita sunt.

Hoc ejus Epitaphium:

Musculus *hìc situs est, doctrinâ clarus, & ingens*
Nomen in Orbe manet, spiritus astra tenet.

In *Wolfgangum Musculum* hæc carmina composuit *Conradus Gesnerus*:

Musculus *ut vastis immensa per æquora cetis*
Præmando piscis dux solet esse via;
Ne brevia aut syrtes, scopulive pericula vitæ
Insidiæve ulla dira creare queant:
Muscule *sic* Bolgange *viam mortalibus ægris*
Felicem ad cœlum (*nomen ut insinuat:*)
Monstrabas vivendo piè, sanctéque docendo,
Nunc terra hæc corpus, sydera habent animam.

JOANNES FERNELIUS.

Ambianus Ager, unde *Silvius* & ejus Præceptor *Tagautius* prodiere, tertium quoque Medicinæ lumen & quidem cæteris limpidius nobis extulit *Joannem Fernelium* virum singularem ac planè divinum. Cujus admirabili Genio id contigit, quod à multis seculis nulli quamlibet erudito contigisse memini, ut ipso vivo atque vidente Opera quæ de universâ Medicinâ scripsit in Scholis publicè legerentur; ejusque auctoritas Veterum Scriptorum instar apud optimum quemque rei medicæ magistrum gravissimi esset ponderis & momenti. Neque sane injuriâ: fuit enim in illo viro præter summum eloquentiæ candorem, non solùm Medicinæ, sed & Mathematicarum Artium universæque Naturæ tanta vis tantaque cognitio, ut prodigii cujusdam id fuerit simile---Periit ex mœrore, quem charissimæ uxoris importuna mors, ægro invalidoque seni attulit, vicesimo sexto Aprilis, Anno 1558. ætat. 52. *Scævol. Samarthan.* in Elog. Gallorum. Clar. A. Bi MDXL.

Joannes

Joannes Fernelius, Regis Archiatrus, cùm plures annos Philoſophicis ac Mathematicis ſtudiis ſummâ cum laude exegiſſet, demum ſe Medicinæ totum mancipavit: quam & feliciter fecit, & univerſam doctiſſimis & politiſſimis ſcriptis complexus eſt. Quæ etſi morte præventus non edidit omnia, (ut nec propriarum obſervationum deſideratiſſimos libros) tantum tamen veræ gloriæ iis, quæ publicata ſunt, *Europâ* totâ eſt adeptus, ut tanto viro diſciplinæ ſuæ alumno Schola Medicinæ *Pariſienſis* æternùm ſit jure gloriatura. *Thuan.*

Verùm enimverò eodem tempore floruit *Joannes Fernelius*; *Ambianus*, Regis Archiater; vir in melius promovendæ Artis ſtudioſiſſimus, qui in multis à *Veteribus* pariter *recentioribuſque* diſſidere auſus fuit, plurimis novis Dogmatibus in medium adductis; quique primus inter *recentiores*, morbos totius ſubſtantiæ celebravit. In quo uti omninò ſummè laudandus venit. Univerſam artem uno volumine ad modum *Avicennæ* comprehendendi inſignis conatus, quódque *Veterum* expoſitionibus non ſemper ſuperſtitiosè inhærendum exiſtimaverit, præterea etiam multa circa morbos eorumque cauſas primus obſervaverit: ita in ſermone elegantiſſimo majus robur argumentorum meritò deſideraveris. Et verò eloquentiâ ſuâ incauto & rerum imperito lectori paſſim fucum facit potiùs, quàm ut firmis argumentis eum inſtruat & convincat. *Sebaſt. Scheffer.* Introduct. in Art. Medic. p. 73.

Longè majorem (*Gulielmo Rondeletio*) laudem meruit *Ioannes Fernelius*, vir experientiſſimus, & magni judicii atque ingenii. Verùm ille non tam ſingulorum morborum curationem nobis reliquit, quàm methodum medendi generalem. Interim tamen libri *Therapeutici* de compoſitione *Medicamentorum* omnibus ſunt præferendi, qui tantâ induſtriâ ſunt conſcripti, ut ſatis commendari non poſſint; ut quibus meritò fidem adhibere liceat. *Sebaſt. Scheffer.* ibid. pag. 146.

Fernelius induſtrius lucripeta, qui authoritatem adeptus eſt eò quod Reginæ Matris puerperio facilitatem attuliſſet. Habuit ſalaciſſimam filiam cui dedit decem millia aureorum pro dote, *Scaligerana* prima Gall.

Primarii, Excellentiſſimi & eminentiſſimi Gentis noſtræ viri fuerunt *Cujas*, *Ronſard*, & *Fernel. Perroniana.*

Tanta puritate Latinè loquebatur ut ſæpè citatus fuerit, ad hoc teſtimonium opponendum Ultramontanis qui nos in hac lingua Barbaros vocabant. *Moreri* Diction. majori Gall.

Joanni Fernelio unus è primis locis inter eos qui in Medicina excelluerunt meritò concedi poteſt; cùm unius celeberrimarum Europæ Univerſitatum calculis dignus fuerit judicatus qui *evi ſui Hippocrates* diceretur. Acutus Philoſophus *Baſſianus* præclaris ejus Operibus lectis ab his laudibus ei tribuendis temperare non potuit: *Doctus ille Gallus Avicennam totum quantum nobis obſcurabit, aut ingenii ſui luce, ut & vi atque ordine doctrinæ ſuæ errores ejus nobis manifeſtabit. Iſaac. Bullart.* Acad. Scientiarum & Artium Tom. 2.

Omnibus notum eſt *Fernelii* Pathologiam inter excellentiſſimos ejus Tractatûs

Digitized by Google

Tractatus eminere, eumque omnium Authorum recentiorum de morborum causa & natura optimè scripsisse. Hujus tamen Operis perfectioni aliquid deesse plures autumant, quia theoriam solam à praxi omnino sejunctam complectitur, morborumque notitiam unicè docendo, rationem eosdem curandi non tradit. Dominus *Rutgerus Leowius* defectum hunc supplere molitus est, huic Pathologiæ Tractatui Therapeuticen è variis ipsius *Fernelii* locis aliorumque quorundam Authorum libris excerptam subjungendo. *Eruditorum Ephemerides* Gall. diei lunæ 19. Aprilis 1666.

Nemo suæ tempestatis medicorum *Joanne Fernelio* spectabilior, atque illustrior fuit: nemo subtilius artis ambiguæ sanctiones ad solidiora naturæ parentis exordia revocavit; ut iccircò *Gallorum Hippocrates*, sublimi celeberrimæ orbis Academiæ judicio vocaretur----Verè sicuti nil dulcius ejus Oratione *Tulliana* propemodum dictionis æmula, ità nil præclarius sententiis humanæ salutis præsidia inculpatè tuentibus: immensa propterea easdem sectantium cohors, per totum propè diffusa Orbem, vel ipsius interdum *Galeni* verendæ universitati præponderat----Si egregiam virtutis opinionem, licet ex inusitatâ lucri medici æstimatione metiri, sanè hic referente *Plantio* ejus discipulo, congerere quotannis decem, ac duodecim librarum *Gallicarum* millia consueverat. *Joan. Imperial.* Mus. Hist.

Jucundo Mathematicarum studio delectatus est, in quo tam excellentem successum habuit, ut nulli nisi huic Disciplinæ operam unquam navasse visus sit. Clarissimus & singularis pariter fuit in Philosophia, ut & in amœnis & humanioribus literis, adeo ut meritissimo jure perfectissima Scientiarum omnium pictura nuncupari posset. Cui rei consociata fuit vitæ integritas exemplaris, quæ in animo ejus sceleris omnis purissimo perpetuam sedem fixerat: ad tutum unicæ virtutis hujus præsidium composuit actiones suas prudentissimas usque ad exitum vitæ, qua Christianè excessit anno ætatis 52. Aprilis die 26. anno 1558. *Parisiis*, ubi in S. *Jacobi* Fano ejus exuviæ condecoratæ sunt Sepultura tam celebri & famigerato viro digna, ejusque Tumulo legitur Latina inscriptio sequentibus verbis constans. *hact. Ital.*

Joanni Fernelio Ambianensi Henrici II. *Galliarum* Regis Consiliario, & primo Medico nobilissimo, atque optimo reconditarum, & penitus abditarum rerum scrutatori, & explicatori subtilissimo, multorum salutarium medicamentorum inventori, veræ, Germanæque Medicinæ restitutori; summo ingenio, exquisitâque doctrinâ Mathematicâ omni in genere Philosophiæ claro, omnibusque ingenuis artibus instructo, temperatissimisque, sanctissimisque moribus prædito, Socero suo pientissimo *Philibertus Bercorius* supplicum libellorum in Regiâ Magister magnique Regis Consilii Præses, affinitate gener, pietate filius, mœrens posuit anno à salute mortalibus restitutâ 1558. Obiit 26. April. Anno 1558. Vixit ann. 52.

Ghilini Theatrum Italicè.

Extant Opera ejus Medicinalia *Genevæ* apud *Samuelem* de *Tournes* 1679. in Fol.

JOANNES LELANDUS.

Clar. An. D. MDXXXV.

ANtiquarius, *Londini* natus, obiit die decimo octavo Aprilis, Ann. Dom. 1552. Maximam ejus eruditionem ac diligentiam præ se ferunt *Cygnea Cantio*, & liber de *Scriptoribus Illustribus Britanniæ.*

Ioannes Lelandus, Antiquarius, inclytæ *Londinensis* Urbis indigena, omnium quos præteritâ ætate *Britannia* nutrivit, rerum suarum studiosissimus, patriam omnem exquisitissimis laboribus adornavit. De ejus ingenii & doctrinæ amplitudine, non est quòd hîc dicam, quum opuscula plura, tam *prosâ*, quàm *carmine* ab ipso feliciter edita, in omni disciplinarum genere *Græcè & Latinè*, atque in multis aliis linguis eruditissimum fuisse testentur. Sub *Sylvio* quodam *Lutetiæ Parisiorum* studuit: Et alibi locorum, sub Præceptoribus semper optimis. Antiquitatis *Britannicæ* fervidus amator, ac diligentissimus perscrutator, vetera totius Insulæ monumenta, magna ubique industriâ & cura perlustravit, ac quasi *ex Silice flammam* disquisivit, ut ipsam illustrarer. Incognita locorum & rerum ex nimiâ vetustate vocabula prima, per antiquos ac fide dignos Authores revocavit: & quo faciliùs intelligerentur, tam originalibus quàm nunc usitatis explicuit illa nominibus. Exoletos seu ab usu remotos, atque adeo in oblivione penè sepultos, *Britannicos* Authores, hic solus resuscitavit, ut dignam haberent ex splendidis factis & ipsi memoriam. Nihil prætereà omisit, ex aliarum Nationum scriptis aut linguis, quod ad Natalis soli ornamentum quoquo modo faceret: quasi ad communem ejus tum commodum tum decorem fuerit natus. *Joan. Balæus* de Script. *Britan.* Cent. VIII.

Fuit non solùm Urbis *Londinensis*, verùm etiam totius *Britanniæ* lumen, decus & ornamentum singulare. Regius Bibliothecarius factus, omne suum studium eò convertit, ut *Patriæ* laudes scriptis celebrarer, ejusque gloriam illustraret, omnique posteritati, imò, si posset, æternitati, commendaret. Et quoniam non minus elegans Poëta, quàm Orator erat facundus; & versu scripsit, & oratione solutâ. Antiquitates *Britannicas* studiosissimè investigavit, vetustissimos codices ubique perquisivit, plurimos invenit, inventos curiosissimè excussit, ex quibus res nimiâ vetustate obrutas è tenebris eruit, acceptâ etiam ab ipso Rege honoratâ Commissione, & largo viatico Ann. Dom. 1534. totam *Angliam* peragrare incepit, celebriores quasque totius Regni Bibliothecas excussit. In quâ peregrinatione, ut ipse in *Strena* fatetur, integrum Sexennium posuit. Cum librorum lectione locorum inspectionem ità accuratè conferens, ut diligens & perspicax hominis ingenium nihil melioris notæ fugere posset. Super quâ re librum *Anglicè* scripsit, & Regi *Strenæ* loco obtulit. *Pitsæus* de Illustr. *Angl.* Scriptor.

Ego quidem ingentem numerum scriptorum tractantium res *Britannicas* diligenter excussi. *Leland.* Comment. in *Cygn. Cant.*

Lelandus genere *Britannus* in suæ Gentis antiquioribus monumentis proferendis homo apprimè diligens. *Buchanan.* Rerum Scotic. Hist. l. 2.

Jam præstiti quod sum pollicitus, & Commentarii qualescunque mei in

Cygneam

Cygneam Cantionem prodeunt, Opuſculum ex penetralibus reconditæ & Sacroſanctæ *Antiquitatis* religiosè erutum, & diligentia, curâ, fide quanta potui planè maximâ in lucidum ordinem redactum. *Leland.* Præfat. præfix. Comm. in *Cygn. Cant.*

Paulò ante obitum *Pontificiam* deſeruit Religionem. Quod multum deplorat *Piſæus* his verbis: Illud ſanè vehementer dolendum, quod hic vir præclarus, & optimè de Patriâ meritus, perfidorum ſuaſionibus, & *Regis* vel timore vel favore fuerit adductus, ut poſtremis ferè vitæ ſuæ diebus in *fide* claudicare cœperit. Quâ labefacta ſunt noviſſima hominis pejora prioribus. Nam conſcientiæ remorſus felix illud ingenium tam infeliciter torſit, ut id penitùs extinxerit. Unà videlicet cum fide labefactatâ labefactavit intellectum, & paulatim in delirium incidens, miſer planè mortuus eſt amens. Quod triſti exitu factum eſt, ut ſua ſcripta pleraque imperfecta reliquerit. *Piſæus* de Illuſtr. *Angl.* Scriptor.

Johannes Lelandus, rei Hiſtoricæ & Antiquitatum cognitione eorum, quos *Anglia* unquam progenuit, facilè Princeps. *Ant.* à *Wood* in Antiq. *Oxon.* p. 262.

Lelandus iſte poſt Regis *Henrici* VIII. benefici ejus Patroni obitum mente motus eſt, & in hoc ſtatu vitam finiit. Incertum eſt an præ laboris pondere, an vero præ ſtipendii ceſſatione turbatum fuerit ejus cerebrum; major in poſteriori veriſimilitudo; quia Henrico Rege fatis cedente, nulla pro labore mercedis proportio animos ei deinceps addidit. *Thomæ Fulleri.* Hiſtoria Eccleſiaſtica. Anglicè.

Extat *Cignea Cantio*, & in eandem Commentarii Antiquitatis *Britannicæ* locupletiſſimi. *Lond.* 1645. 4°.

Extant Principum ac Illuſtrium Virorum in *Angliâ*, Trophæa, Encomia, Genethliaca, & Epithalamia, *Londin.* 1589.

REGINALDUS POLUS.

CArdinalis, & Archiepiſcopus *Cantuarienſis* in *Angliâ* natus, Patrem habuit *Richardum* Regis *Henrici* VII. conſobrinum, matrem *Margaritam* Comitiſſam *Sarisburienſem Edvvardi* IV. Regis *Angliæ* ex fratre *Georgio Clarentiæ Duce* neptem. Obiit decimo ſeptimo Novembris, Anno *Dom.* 1558. ætatis 58. *Scripſit* varia. Clar. An. D. MDXL.

Vir fuit *Polus* egregiè doctus, modeſtus, manſuetus, & moribus ſuapte naturâ placidiſſimis; prudens etiam & in rebus gerendis magnæ dexteritatis; ut nihil in eo deſiderares, ſi *Pontificiâ* doctrinâ depravatus, ad crudelitatem in *veræ Religionis* profeſſores exercendam, quaſi invitâ *Minervâ* & genio exclamante non deflexiſſet. *Godvvin.* de Præſul. *Angl.*

Polus vir pietate, doctrinâ, omnique virtutis genere æque ac ſanguine clarus. Eum ipſe Rex in deliciis habuit, non modò propter ſanguinis propinquitatem, verùm etiam propter virtutes & eruditionem, quibus *Stirpem Regiam* multùm ornavit. *Joan. Piſæus* de Illuſt. *Angl.* Scriptor.

Paulus Manutius in Præfatione Libri de *Concilio Tridentino*, poſtquam *Regi-*

naldum Polum ab innocentiâ morum, à doctrinâ, & ab omnibus tum animi, tum induſtriæ, tum ingenii monimentis mirè prædicaſſet, hæc verba ſubjungit: *Illud certè conſtat, qui vel meliora, vel ornatiora ſcriberet, hac hominum memoriâ extitiſſe neminem.*

Polo ut virtutis nitor, & morum candor purpuræ dignitatem adſciverat, ita rerum ingentium uſus, majorum claritas, eruditionis laus ſingularem apud omnes gratiam comparârat. *Joann. Imperial.* in Muſ. Hiſt.

Polus noſter, homo haud paulo plus omnibus bonis artibus clarus, quàm nobilitate, quæ eſt à *Britannia* Regibus *Petr. Bemb.* in epiſt. ad *Sadoletum.*

Supra familiæ ſplendorem (Regio enim ſanguine natus erat) pietatis, prudentiæ, & eloquentiæ gloriâ in primis floruit. *Camden.* in *Britann.* vid. *Dorſetiam.*

Reginaldus Polus Anglus, vir eximiâ ſanctitate, & vario doctrinarum genere clariſſimus. *Onuphr. Panvin.* in vit. *Pauli* III. P. Maximi.

In quo ſanguinis nobilitas (nam proximâ cognatione *Regem* contingebat) & morum gravitas cum eximiâ doctrinâ conjunctâ extitit. *Godwin.* Rer. *Anglic.* Annal. l. 2.

Reginaldus Polus Ciceronis admirator ſummus, & æmulator non infelix. *Eraſm.* in *Ciceroniano*, p. 174.

Vir erat eruditione, eloquentiâ, judicioque ſummus, nec non ſi Scriptoribus eâ in re fides ſit habenda, moribus & vitâ integerrimus. *Anton.* à *Wood* in Antiq. *Oxon.* p. 194.

Cardinalis ad opes congerendas nullam habebat propenſionem; natalium ejus nobilitas, præſtantiaque virtutum ejus animum ejus ſupra viles haſce cogitationes attollebant. Vir erat eruditus, modeſtus, humilis bonæque indolis; ejuſque dotes & temperamentum eum ad tam prudenter agendum movebant, ut ſi Epiſcopos ad ſui imitationem aut Papam & Reginam ad ſui approbationem inducere potuiſſet, veriſimile eſt eum valde promoturum fuiſſe Gentis iſtius cum Romana ſede reconciliationem. Sed Deus huic Populo meliora deſtinaverat: adeoque Reginam cruentis *Gardineri* reliquique Cleri cruentis conſiliis permiſit. In hoc uno Cardinalis ſuaſionibus obſequi non potuit. Verùm ejus hac in re opinionem aſcribebat Temperamenti ejus moderationi potius quam ejus prudentiæ & experientiæ: Ipſe verò videns ſe nihil eorum quæ ſibi propoſuerat in Anglia exequi poſſe, in animi languorem primum incidit, quem ſecuta eſt valetudinis ejus imminutio, & tandem mors. *Burneti* Hiſt. Reformat. vol. 2. pag. 369. Anglicè.

Vir affectibus liber erat. Juveniles ejus libri floribus Rhetoricæ admodum exornati erant; Illi verò quos ætate ad ſenectutem vergente compoſuit aridi ſunt atque languidi. Vitam terminavit paucis poſt *Mariam* Reginam horis, 17. Novembris anno 1558. *Anglorum Speculum* ſeu de Præclaris Angliæ Viris, Londini 1684. 8o. Anglicè.

JOANNES SLEIDANUS.

Clar. An. D. MDXL. A Patria ſua, quæ in *Belgio* eſt, cognominatus, anno 1506. in lucem prodiit. Sui

Sui ſeculi Hiſtoricus facile princeps, obiit *Argentinæ* ex Epidemico morbo, anno ſalutis 1556. (quamvis non deſit apud quoſdam dati veneni ſuſpicio, ob edenda quædam Hiſtorica, quæ tum ab ipſo adhuc premebantur) ætatis 50. ſepultuſque ibidem quieſcit. In qua civitate multiplice & eruditionis, & prudentiæ atque pietatis edito ſpecimine, ſummo ſemper loco habitus fuit. *Boiſſard.* in Icon.

Scripſit Commentarium de ſtatu Religionis tempore *Caroli* V. *Imperatoris*---Libellum de quatuor ſummis Imperiis---Orationes duas, unam ad *Carolum* V. *Cæſarem*; alteram ad *Germaniæ* Principes omnes, ac Ordines Imperii, in quibus de Papatu & cauſa Religionis tractatur----*Froiſſardum*, & *Cominæum* è *Gallico* in *Latinum* tranſtulit.

Bonûs inprimis Scriptor *Joannes Sleidanus*, cujus fidem ſpectatam & gravitatem ſuſpiciendam mecum alii noverunt. *Humfred.* Jeſuitiſini 2. part.

Joannes Sleidanus: Vir eruditione & rerum agendarum peritiâ hoc ſeculo clarus. *Argentinenſi Reip.* ſuam operam addixit: in eaque urbe tot rerum quas geſſerat aut à fide dignis acceperat, notitiâ fretus, *Commentarios* ſcribere aggreſſus eſt. Quos huc illuc uſque exactâ fide & diligentiâ ad annum 1556. pertexuit. *Thuan.*

Sleidanus Hiſtoricus elegantiſſimus, eo judicio; eâ fide, eâ diligentiâ, eâ etiam fortaſſis dictionis caſtimoniâ *Commentarios* ſuos de *Religione* & *Republicâ*, exaravit, ut pleroſque illum *Græcorum*, *Latinorum*que ſuperaſſe fatendum nobis veniat, niſi *extera* laudare vulgi more potiùs velimus, quàm *domeſtica*. Vid. *Conring.* Præfat. in *Taciti* libell. de *Mor. Germ.*

Sleidani libellum de quatuor *Monarchiis* valde laudat *Georgius Hornius*, hiſce verbis: Quanquam pro magnitudine rerum brevior omninò & contractior videatur *autor*, ea tamen ipſius apud eruditos hactenus fuit exiſtimatio, ut frequentiſſimè recuſus, omnium hodieque manibus teratur. Perſequitur enim maximè inſignes caſus ac Imperiorum mutationes, & oſtendit ſucceſſionem populorum ac temporum: præcipuè ubi ad *Eccleſia* recentiora certamina perventum, aperit ex ipſis fontibus illas horribiles *Imperatorum* & *Pontificum* colliſiones inde uſque ab *Henrici* IV. ævo ad *Carolum* V. in quo deſinit. Nam quæ porrò ſequuntur, in peculiari *De ſtatu Religionis Commentario*, copioſè & ornatè tradit, omnem nimirum ſui temporis *Hiſtoriam*: ac ubi ipſe deſinit, *Jac. Auguſtus Thuanus* porrò multis voluminibus ad noſtram uſque ætatem pertexit. *Georg. Horn.* præfat. ad lect. *Sleidani* de quat. *Monarch.* 1668.

Æternum illius laborum teſtimonium eſt Hiſtoria illa de Reip. & Religionis *in Germaniâ* ſtatu ab initio inſtaurati à *Luthero Chriſtianiſmi* diligentiſſimè viginti quinque libris (non hortante modo, ſed etiam materiam ei ſuppeditante clariſſimo viro D. *Jacobo Sturmio*) veriſſimè ſimul & elegantiſſimè perſcripta; adjecto etiam de *Quatuor Monarchiis* eruditiſſimo *Commentario. Theodor. Bez.* Icon.

Sleidani Hiſtoria adimit mihi fidem omnium ſuperiorum Hiſtoriarum, inquit *Carolovitius.* Vid. *Matt. Dreſſerum* in Orat. de uſu Hiſtoriarum. (Num hiſce verbis *Carolovitius Sleidanum* laudet an vituperet in medio relinquo.)

Digitized by Google

Vir multiplici rerum usu, & prudentiâ insignis, Imperiique *arcanorum* scientissimus. In narrationibus suis seposito *partium* affectu, liber, gravis, operosus, distinctus, sine vanitate tamen, & verborum ambitu; ubi Lectorem instruens, & actiones omnium vitamque dirigens. Verbo, Scriptor ad *Historiam* à *naturâ* factus, & si quis alius *Principe* dignus, qui judicium egregiè format, & ad civilem prudentiam ducit. *Timantem* pictorem celebrant, quòd in ejus *tabulis*, plus semper aliquid intelligeretur quàm pingeretur: Idem de *Historici* hujus Scriptione meritò dixeris. Quem (si de tanto viro judicare mihi fas) nunquam legeris sine fructu, & quo sæpiùs legas, plus auferas. Continua fertilitas est: quantum demis nascitur, & cùm omnia collegisse te putes, plura relinquis. *Jac. Cruseius* in Epist. ad Patrem suum, p. 6.

Sleidanus procul irâ, procul odiô ex Archivis cùm Amplissimæ Reipub. nostræ (*Argentinensis*) tùm aliis Actis publicis, statum Religionis & Reipub. candidè verèque descripsit, & de quô, certis Auctoribus mihi constat, *Imp. Carol.* V. hoc tulisse judicium: aut *Sleidanus* fuit meus Cancellarius, aut mei Cancellarii fuerunt mei Proditores: ejusque lectione delectatum, obstupuisse secretissimarum rerum narratione, & commendasse veritatem. *Matth. Berneggerus* in Demolit. Idol. laurent.

Merito suo *Sleidanus* amplissimæ Argentinensim Reipublicæ Legatus integerrimis Historicis debet accenseri. *Tilemannus* in discursu *Phil.* p. 246.

Sleidani Compendium de IV. summis Imperiis eleganti, concinno, rotundo Orationis genere scriptum, & quod ex eorum numero statuere nos oportet, de quibus nos Poëta:

Victurus genium debet habere liber.

Deg. Wheat. in Select. Histor. part. 1. sect. 6.

Johannes Sleidanus vitam in *Argentinensis* Reipublicæ gravissimis rebus gerendis traduxit. *Tridentino* Concilio interfuit, dignissiméque plures obivit *Legationes.* Sed quod ei præcipuam peperit celebritatem, Historia ejus est, tam eleganter conscripta ut in pluribus Gymnasiis, Præceptores illam discipulis legendam & memoriæ mandandam tradant, & in *Germanicam*, *Gallicam*, *Italicam* & *Hispanicam* linguam conversa fuerit. Quidam mendacii ipsum accusarunt *Possevinus*, *Mascardi* & alii quidam; eatenus ut *Bartholomeus Latomus* contenderit evincere quod undecies mille falsitatibus opus illud inquinatum fuerit. Verùm hujusmodi criminatione liberatus fuit, nedum à Domino *Thuano*, sed etiam ab æquissimis & doctissimis *Criticis*, præsertim autem à *Bodino*, qui, testante *Naudæo*, acerrimo judicio pollet inter Authores qui de *Historicorum* merito judicium ferre sibi sumpserunt. *Anson. Teissier.* Elogiis Viror. Eruditorum. Gallicè.

Sleidanus Historicus est supra omnem laudem præstans, sive Argumenti, sive styli ejus ratio habeatur. Argumentum quod pertractat grave atque momento-

sum

Digitized by Google

ſum eſt. Eventus notabiles enarrat, Imperatoris illuſtris res geſtas, Diſputationes, Controverſias, Bella quæ Religio excitavit, ſæva quæ *Germaniam* devaſtaverunt prælia, Exilia, proſcriptioneſque Principum, incredibilem denique caſuum & ſtupendarum viciſſitudinum multitudinem. Quod ad ejus ſtylum attinet is purus & planus, & expolitus eſt. Eloquentiæ *Latinæ* Patris Characterem feliciter æmulatur. Elegantia robori conjuncta in eo conſpicua eſt, eleganteſque phraſes conſociantur jucundæ varietati ſententiarum & Axiomatum quæ Lectorem & inſtituunt & ſimul delectant. Quod autem in eo maximè inſigne cernere eſt, Verba ejus cum rebus quas ſcribit proportionem ſervant. Haſque coloribus ita vividis depingit ut eventibus ab illo narratis Lector intereſſe ſibi videatur. *Ant. Teiſſier.* ibid. Gall.

De *Sleidano* quid multa referam, qui potiùs ut *Lutheri* Sectatoribus aſſentaretur, quàm veritatis ſtudio permotus, ſcripſiſſe videtur. *Claud. Verder.* in Auctor. Cenſion.

* Hic Author inter Hæreticos primæ Claſſis rejicitur in *Indice Romano.*

Extat de 4. Summis Imperiis, cum Commentar. & Notis *Xylandri. Han.* 1608.

Extant Commentarii de ſtatu Religionis & Reip. *Carolo* V. Cæſare, libris 26. *Franc.* 1610. 8°.

Extant *Froiſardi* & *Ph. Cominæi* Hiſtoriæ in Epitomen redactæ & illuſtratæ, *Caſſellis* 1638. 8°.

FRANCISCUS RABELÆSUS.

GAllus, *Chinonio Turonenſis.* Inter D. *Franciſci* cucullatos in *Pictonibus* primùm educatus eſt. Sed impulſu quorundam *Procerum* qui urbanâ ejus dicacitate plurimùm oblectabantur, monaſterii Clauſtra juvenis tranſiliit, demumque in ridendis hominum actionibus totus fuit. Cùm enim pro eâ quâ pollebat linguarum & Medicinæ ſcientiâ multa graviter & eruditè poſſet ſcribere, quod & *Hippocratis Aphoriſmi* ab illo caſtâ fide traducti, & aliquot *Epiſtolæ* nitido ſtylo conſcriptæ ſatis indicant; *Lucianum* tamen æmulari maluit, ad cujus exemplum ea ſermone patrio finxit, quæ meræ quidem nugæ ſunt, ſed ejuſmodi tamen ſunt, ut lectorem quemlibet eruditum capiant & incredibili quadam voluptate perfundant. Neque ſolùm erat in ſcribendo ſalis & facetiarum plenus, verùm & eandem jocandi libertatem apud quemlibet, & in omni ſermone retinebat; adeo ut *Romam* cum *Joanne Bellajo* Cardinale profectus, & in *Pauli* III. conſpectum venire juſſus, ne ipſi quidem *Pontifici Maximo* pepercerit. Atque hanc intemperantiæ ſuæ cauſam ingeniosè prætexebat, quòd cùm ſanitati conſervandæ nihil magis officiat quàm mœror & ægrimonia, prudentis *Medici* partes ſint non minus in mentibus hominum exhilarandis, quàm in corporibus curandis laborare. *Scævol. Samarthan.* in Elog. Clar. An. D. MDXL.

Franciſcus Rabelæſus literis *Græcis Latiniſque* inſtructiſſimus, & *Medicinæ*, quam

quam profitebatur, peritiſſimus, poſtremò omni ſtudio ſerio omiſſo, ſe totus vitæ ſolutæ, ac gulæ mancipavit, & *ridendi* artem hominis (ſicut ipſe aiebat) propriam amplexus, *democriticâ* libertate & *ſcurrili* interdum dicacitate ſcriptum ingenioſiſſimum fecit; quo vitæ *regni*que cunctos *ordines* quaſi in ſcenam ſub fictis nominibus produxit, & populo deridendos propinavit. *Thuan.* l. 6. de vit. ſuâ.

Peſſimè apud omnes bonos ſemper audivit *Franciſcus Rabelleſius*, ſcriptor vel *Calvini* judicio planè Atheus. *Voët.* in Biblioth.

Nugarum Patrem, artificemque mirum, *Rabelaſium* vocat *Stephanus Paſchaſius*. Nonnulli eum inter *Atheiſtas* referunt. *Konig.*

Sparſit & hinc inde verſus *Gallicos* per opera ſua *Gargantua* & *Pantagruele* fœta *Franc. Rabelais*, ſed otioſis tantum ingeniis & potatoribus legendos. *Borrich.* de Poët. p. 122.

Rabelaſii Satyra quantumvis arguta, ſtylo tamen adeo ſcurrili conſcripta eſt, ſeculique noſtri decoro tam parum conformi, ut illam hominibus honeſtis minimè dignam exiſtimem. *Rapin.* Reflex. in Poetic. parte 2. Reflex. 28. Gall.

Obiit an. *Dom.* 1553. ætatis 70. apud *Medonium*, vicum agri *Pariſienſis* ad quartum ab *Urbe* lapidem, ubi tenue ſacerdotium Cardinalis *Bellaii* beneficio poſſidebat. Mortuus eſt ridens & jocatus: cùm enim ut in *Domino* moreretur adſtantes hortarentur, afferri ſibi *cucilli* quoddam genus, quod *Domino* vocant, juſſit, illoque capiti inducto, in *Domino* ſe obiturum dixit. *Hofman.*

Ferunt poſtquam Cancellarius du *Prat Monſpelienſis* Facultatis Medicinæ Privilegia Senatuſconſulto abroganda curaſſet, Rabelæſii dexteritate hoc fuiſſe revocatum, & hac de cauſa eos qui in illa Univerſitate Doctoratu inſigniuntur indui ſolitos Rabelæſii Toga, quæ, ut cuivis notum eſt, magnæ venerationi habetur———Ejus Epiſtolæ Gallicæ teſtantur eum rerum negotiationi idoneum fuiſſe, enmque plurimorum Cardinalium aliorumque Præſulum amicitiam *Roma* ſibi comparaſſe. Domini à *Sanctâ Marthâ* Epiſtolas ejus commentari non ſunt dedignati. Cæterum verò licet *Rabeleſius* quoad mores admodum malè audiat, propter ejus rerum ſacrarum & Monachorum profanas deluſiones, fatendum tamen eſt præſtantem illum fuiſſe virum. *Gallicum* idioma, *Italicum*, *Hiſpanicum*, *Germanicum*, *Latinum*, *Græcum* & *Hebraicum* callebat: Imo Arabicum non ignoraſſe perhibent, quod Romæ à *Coramithenſi* Epiſcopo didicerat. Id ſaltem ipſe profitetur. Erat præterea *Grammaticus Philoſophus*, *Medicus*, *Juriſconſultus* & *Aſtronomus*; *Calendarium* enim extat in annum 1553. ad *Lugduni* Latitudinem ab ipſo ſupputatum, & in hac urbe excuſum. *Budæus* eruditiſſimus omnium *Gallie* ſui temporis alumnorum *Græcas & Latinas* Epiſtolas ad ipſum, ut jam à me obſervatum, ſcripſit. *Scævola* à Sancta *Martha* elogium ejus adornavit inter alia illuſtrium *Gallie* Virorum. *Clemens Marotus*, *Joachimus Bellicenſis*, *Antonius* Baifenſis, *Theodorus Beza*, Præſes *Thuanus*, *Stephanus Paquier*, *Franciſcus Baco* Cancellarius *Anglie*, *Andreas Du Cheſnius*, *Cruceus Cenomanenſis*, *Antonius Verderius Valliſprivaſenſis*, *Franciſcus Ranchinus*

Digitized by Google

Ranchinus Monſpilii Medicus, *Joannes Cæcilius Frey* aliique plurimi ejus honorificentiſſimam mentionem fecerunt. *Ludovicus Moreri*, Majori Dictionario Gallico.

Extant *Franciſci Rabelaſii*, de rebus Geſtis *Gargantuæ & Pantagruelis* libri quatuor, *Gallicè*. *Antverpiæ* anno 1570.

Hoc ejus Epitaphium, *Franciſci Rabeleſii* Medici: ſub *Pamphagi* Nomine; auctore *Joachimo Bellaio Andegavenſi*:

Hoc tumulo tumulus tegitur: miraris? at ipſe
Plus etiam audito nomine credideris.
Pamphagus *hîc jaceo, vaſta cui mole gravatus*
Pro tumulo venter ſeſquipedalis erat.
Somnus, & ingluvies, Baccuſque, Venuſque, Jocuſque
Numina, dum vixi, ſola fuere mihi.
Cætera quis neſcit? Fuit ars mihi cura medendi,
Maxima ridendi, ſed mihi cura fuit.
Tu quoque non lacrymas, ſed riſum hîc ſolve, Viator,
Si gratus noſtris Manibus eſſe velis.

Phil. Labbe in Theſaur. Epitaph.

PAULUS JOVIUS.

NAtione *Italus*, Patriâ *Novocomenſis*: primò Medicinam fecit, dein Epiſcopus *Nucerinus* à *Clemente* VII. factus, hujus nihilominus, cùm *Comenſem* Epiſcopatum impetrare non poſſet, avaritiam paſſim perſtringit. A *Franciſco* I. annuâ penſione honoratus eſt, ſed poſt hujus mortem à *Conneſtabile Montmorantio* illâ privatus, acriter in hunc invehitur: multum gratiæ, multum odio dans: *Mediceæ* Familiæ encomiaſtes. *Hofman.* Clar. A. D. M D X L.

Paulus Jovius Novocomenſis, vir multæ eloquentiæ, ingeniïque acerrimi, Medicinam primò exercuit non ſine felici ſucceſſu. Scripſitque librum de *piſcibus Romanis*. Poſtea ad Hiſtoriam ſcribendam animum adplicans, aliquot Pontificum Principumque *Italiæ*, maximè *Vicecomitum Mediolani* vitas edidit. *Elogiaque, & Icones* illuſtrium Virorum, qui tam armis quàm literis clari evaſerunt, Scriptis ſuis adjunxit; quorum ipſe imagines ad vivum expreſſas Comi in ſuo *Muſeo* ſervabat. Scripſit hiſtoriam ſui temporis, de rebus quæ quinquaginta annis geſtæ erant in *Italiâ, Hungariâ, Aſiâ, Africâ*, aliiſque regionibus. In qua deſcriptione mirum eſt quantum laudis, & famæ promeritus ſit apud poſteritatem. Licèt ejus Hiſtoriæ libri ſex primæ decadis magnâ Reipublicæ literariæ

jacturâ perierint, dum *Roma* capta est ab *Hispanis*, duce *Carolo Borbonio. Boissard.* in Icon.

Paulus Jovius res *Turcicas* accuratè & ornatè persequitur; præcipuè verò à lib. 12. ad 17. atque iterum à lib. 32. ad 37. *Whear.* in Meth. Leg. Hist. Civil. Artic. 12.

Paulus Jovius luculentus Historiarum scriptor. Homo gratiosus se passim obnoxium prodit, eoque nomine ipsi in plerisque rebus fides derogatur; quòd ad gratiam, & in odium scripsisse, & venalem calamum habuisse ferè omnibus persuasum sit. *Thuan.* ad Ann. 1552.

Quô nemo in prophanis rebus plura scripsit, aut magis nostram ætatem scriptis suis illustravit, feliciſſima rerum copiâ, ingeniique ubertate, ac styli sublimitate omnes profectò superaturus, nisi ingenio nimium indulgens, dum scribendi impotenti aviditate veluti rapidissimo æstu effertur, in scriptis suis limandis ac poliendis supinè negligens interdum fuisset, ut fluere lutulentus aliquando existimetur, quæ res magnum de illius gloriâ cumulum dejicit. *Hubert. Foliета* Elog. *Bendinelli Sanlii* Card.

Quàm fluxæ etiam fidei patrum ævo fuit *Paulus Jovius*? quem constat in Aulâ *Henrici* II. quibusque terræ filiis benè de se merentibus, generis claritatem, ac perpetuum nomen pollicitum: contraque maledicè eos traduxisse, qui venali Historico morem non gererent. *Voss.* de Art. Histor. p. 50.

Imò & *Alciatus*, vir sanè egregius, non dubitat affirmare, dictionem ejus (*Taciti*) præ illa *Pauli Jovii*, esse senticeta. Condonemus tale Judicium tanto viro, & cogitemus, ex amore *Jovii* proficisci. *Voss.* de Hist. Lat. l. 1. c. 10.

Paulus Jovius mendacissimus, & *Guicchardino* inferior, nimis affectato & luxuriante stylo, potiùs quàm castigato, utens, *Scaligerana* prima.

Cùm autem rogaretur *Jovius* cur simularet falsa, vera dissimularet; amicorum gratiâ id à se factum respondit. Ac tametsi superstites intelligeret suis scriptis fidem derogaturos; attamen intelligebat infinita posteritati credibilia fore, quæ sibi suique popularibus laudem essent allatura. *Illud* certè ad sempiternam memoriam testatum reliquit *Gorraus Parisiensis*, qui quas finxit *Amadisi* fabulas, non minus veras ac probabiles, quàm *Jovii* scripta fore confidit. Ferendum quidem esset, si pro salute Reipublic. mentiretur, id quod magistratibus *Xenophon* & *Plato* permiserunt: sed assentationis causâ mentiri cum omnibus turpe, tum verò *Historicis* turpissimum. *Bodin.* Method. Histor. c. 4.

Paulus Jovius mihi nequaquam eâ existimatione, quam vulgò habet, dignus esse videtur. Quantum enim sentio, non bonus est Historiæ Scriptor, nec Judicio satis valet: qui si Vernaculè scripsisset, nullo in numero haberetur. *Latinus* enim sermo quasi fucus quidam labes illius multas contegit: qui primâ specie elegans videtur, nam bellè sonat, & quibusdam imponit, mihi non item. Vix enim *Latinus* est, certè minimè purus, totusque idiotismis scatet; nihil ferè propriè affert, sed plerumque περιφραστικῶς loquitur, nec penè ulla vox est sine *epitheto*. Id verò nominis ex hoc illi conciliatum puto, quòd *Historia* quoquo modo scripta delectat, & magis ea quæ de rebus recentis memo-

Digitized by Google

moriæ ſcribitur, in quo tamen ſuo opere à *Gnicciardino* omnibus numeris abſoluto Hiſtorico, qui de iiſdem rebus ſcripſit, longè ſuperatur. *Roland. Mareſ.* Epiſt. l. 1. Epiſt. 41.

Paulus Jovius ſemper habitus fuit Scriptor qui affectibus & commodis ſuis unicè obtemperavit. *Rapin.* Reflex. in Hiſtor. Gall.

Paulus Jovius ſe ſe jactabat, quod binis calamis, altero ſcilicet aureo, cætero chalybeo inſtructus eſſet, ad Principes inæqualiter tractandos, prout inæqualiter in ſe beneficos ſe exhibebant. *Oſorius* in ſua *Portugallia* Hiſtoria obſervat *Paulum Jovium* inſignem tacuiſſe Victoriam à Portugallis reportatam, quia Rex eorum annuam Penſionem ei non conceſſerat. *Anton. Teiſſier.* Elogiis Viror. Erud. Gall.

Paulum Jovius, multorum judicia magis acerba, quàm libeta experitur. Acriter valdè in virum eunt. Ego de eo ſic cenſeo: Stylo, bonum gravemque eſſe, & planè ad Hiſtoriam: judicio ac fide, ambiguum. Ubi affectus non diſtrahunt, rectum; ubi illi adſunt, obnoxium. Ad gratiam ſcilicet ſe dat & auram. Laudationum nec cauſam ſæpe habet, nec modum, Genti ſuæ. *Vaſtio, Medicæis*, nimis ex profeſſo addictus. Orationibus quoque aut frigidus interdum aut ineptus. Laudandus tamen legenduſque ob multiplicem & variam rerum ſeriem, quas redegit compoſitè & dilucidè in unum Hiſtoriæ corpus. *Lipſ.* in Not. ad 1. lib. Polit

Paulus Jovius, luculentus Hiſtoriarum ſcriptor, *Novocomi* apud *Inſubres* natus, à *Clemente* VII. Epiſcopus *Nuceriæ* creatus, Concilio *Tridentino* interfuit, & anno 1551. exeunte, III. Idus Decembris, *Florentiæ* diem extremum clauſit, cum anno 69. & menſes ſeptem vixiſſet; in Baſilicâ S. *Laurentii* ibidem ſepultus. Scio equidem non deeſſe, qui *Jovii* fidem in Hiſtoriâ vehementer elevent: ſed *dum multa nitent in carmine, non ego paucis offendor maculis.* *Lipſius* certè, magnus ævi noſtri Criticus, in notis ad ſua *Politica*, ſatis benignam de eo ſententiam pronuntiat. Utut ſit, *in Virorum illuſtrium Elogiis Jovius* profectò triumphat ac regnat. Quod quidem genus ſcriptionis multi variarum nationum homines poſteà æmulati ſunt; in his *Ubertus Julius Folieta*, *Roſcius*, *Alfonſus Maramorus*, *Andreas Schottus*, *Ludovicus Nonius*, *Scævola Sammarthanus*, *Simon Starovolſius*, *Cornelius Curtius*, nos & alii: ſed nemo parem, meo quidem judicio, laudem hactenus eſt adſecutus. *Aub. Miræus.*

Extant Opera ejus omnia, 2. Vol. in fol. *Baſilea* 1578.

Hoc ejus Epitaphium.

Pauli Jovii Novocomenſis, *Epiſcopi* Nucerini, *Hiſtoriarum ſcriptoris celeberrimi hîc depoſita ſunt oſſa, donec eximiâ ejus virtute dignum erigatur ſepulcrum. Vixit ann.* 69. *menſ.* 7. *dies* 12. *obiit.* 11. *Decemb.* 1552.

Hic ſitus eſt Jovius Romanæ *gloria linguæ,*
Par cui non Criſpus, *non* Patavinus *erat.*

* *Pauli Jovii* Opera inter libros Expurgandos locum habent in *Indice Madritensi* edit. an. 1667.

ROBERTUS STEPHANUS.

Claruit A. D. MDXL. PArisiensis, *Typographus* sui seculi celeberrimus, tum impressis nitidissimè, tum editis proprio Marte *scriptis*, de re literariâ præclarissimè meritus: *Hebraicè*, *Græcè*, & *Latinè* doctissimus. Auctor *Thesauri Linguæ Latinæ*, Operis excellentis, *Grammatice*, & *Commentariorum* in *Evangelia*: Novam quoque Bibliorum versionem adornavit. Ob purioris religionis cultum, in *Galliâ* parum tutus, *Genevam* se recepit, ann. 1547. ibique obiit, anno 1559. ætatis 56. *Hofman.*

Robertus Stephanus, *Parisiensis*, *Typographus Regius*, secundùm *Aldum Manutium Romanum*, qui *Venetiis*, & *Joannem Frobenium*, qui *Basileæ* eandem artem summâ laude exercuerunt, clarissimus: quos ille longo spatio supergressus est, acri judicio, diligentiâ accuratâ, & artis ipsius elegantia. Cui ob id non solùm *Gallia*, sed universus Christianus Orbis plus debet, quàm cuiquam fortissimorum Belli Ducum ob propagatos fines patriæ unquam debuit; majusque ex ejus unius industriâ, quàm ex tot præclarè Bello & Pace gestis ad *Franciscum* decus & nunquam interitura gloria redundavit. *Thuan.* ad ann. 1559.

De *Roberti Stephani* & doctrinâ, & fide, ac etiam longè religiosissimâ in *sacris* præsertim excudendis diligentiâ, neminem pium ambigere arbitror. *Theod. Beza* in vers. 12. c. 2. *Matt.*

Vir bonus, honestus, pius, literatus, & industrius vocatur *Stephanus* à *Jacobo Verheiden.*

Inter eos qui de re literariâ benè meriti sunt, *Roberti Stephani Parisiensis Typographi* solertissimi splendidissimique magna cum primis nec ullo ævo præteritura laus fuit, vel ex illo amplissimo *Latinitatis Thesauro*, quem omnibus ejus linguæ studiosis plurimo sumptu, plurimo sudore, plurimâ diligentiâ deprompsit. *Samarth.* in Elog.

Novam *Bibliorum* conversionem *Tigurì* inchoaverat *Leo Judæ*, cujus absolutionem quum repentina Viri mors peremisset, affecto operi Collegæ, quorum fidei à moriente *Leone* fuerat religiosè commissum, ultimam manum imposuerunt; *Theodorus* nempè *Bibliander*, *Conradi Pellicani* & *Petri Cholini* operâ adjutus. Anno primum 1543. *Tigurì* publici juris facta est hæc *interpretatio.* Eam verò biennio pòst edidit *Robertus Stephanus*, additis suis, sub *Francisci Vatabli* nomine, *Annotationibus.* Quamvis autem celato *Auctore* hanc interpretationem spartisset *Robertus*, rem tamen subodorati *Theologi Parisienses* acriter ipsum exagitare non desierunt, donec perpetuæ conflictationis pertæsu: *Genevam* concessit. Cæterùm mitiùs in *interpretationem* hanc se gesserunt. *Hispani Theologi*, eamque recognitam non semel ediderunt. *Huet.* de Clar. Interpr.

Certum est *Robertum Stephanum* in plerisque Bibliorum editionibus à se evulgatis sincerè satis non egisse, eumque hac in parte Parisiensibus Theologis impo-

Digitized by Google

imponere voluiſſe, nominatim Editione anni 1545. Ex oppoſito autem iidem Theologi *Pariſienſes* videntur potuiſſe majori cum lenitate & charitate ſe gerere reſpectu novarum Bibliorum Tranſlationum, quas cum Notis utiliſſimis prælo ſubmiſit, quamvis harum quædam damnari mererentur. *Petrus Caſtellanus* primarius *Francia Eleemoſynarius*, qui Sanctiori Regis Conſilio litem retulit, quæ tunc temporis inter *Pariſinæ* Facultatis Theologos & *Robertum Stephanum* agitabatur, ab illorum Theologorum in quibuſdam immoderatione culpanda temperare non potuit, quippe qui Hæreſes ubi nullæ erant reperierint: hujus autem cauſa fuit, ut aſſeverat idem *Caſtellanus*, quòd eo tempore Linguas *Græcam* & *Hebraicam* ignorarint. Sed veroſimile eſt *Robertum Stephanum* Obtrectatoris notâ dignum eſſe: cum iiſdem Doctoribus exprobrat, quòd obluctati fuerint eximiæ illi Editioni *Græcæ* Novi Teſtamenti, quam tunc temporis publicam fecit cum Variis Lectionibus quas excerpſerat è Bibliothecæ Regiæ manuſcriptis Exemplaribus. *Viri illi Docti*, ait Robertus Stephanus, *cenſebant varias Lectiones quæ ſunt in margine eſſe quaſdam Annotationes præter textum additas*. Sed hæc eſt manifeſta calumnia, quia non pauci *Pariſina* Facultatis Doctores erant illo tempore, qui *Græca* Linguæ ignari non erant, imo qui in ipſa Biblia eruditè ſcripſerunt. *Robertus Stephanus* voluit dubio procul odio exponere Pariſienſes Theologos, ſua eorum Cenſuræ Reſponſione, ut cum eodem loco refert hæc verba tamquam ab uno eorumdem Doctorum prolata. *Miror juvenes illos Novum Teſtamentum nobis eitare. Per Deum altra quinquageſimum annum agebam, cùm nondum ſcirem quid eſſet Novum Teſtamentum.* *Jeſ.* Richard. *Simon.* Hiſtor. Crit. V. T. lib. 2. c. 21. Gall.

Franciſcus primus voluit ut Manuſcripta *Bibliothecæ* ſuæ in lucem prodirent, hoc munere *Roberto Stephano* demandato, quippe qui omnium Typographorum qui unquam fuerint diligentiſſimus erat; quique præter characterum quibus in excudendis Libris utebatur elegantiam, conatus omnes adhibuit ut propria induſtriâ & incredibili labore eos quammaximè optari potuit mendorum expertes emitteret. Et niſi à tam laudabile cœpto deſtitiſſet Pariſiorum Civitatem deſerens, ut extra Regnum ſedes quæreret, brevi tempore Chriſtianus Orbis pleriſque hujus *Bibliothecæ* Authoribus potitus eſſet, in quo immortalem gloriam ſibi paraſſet. Du *Verdier* Præfatione in Bibliothecam ſuam. 1585. Gall.

----Ejuſmodi ſanè fuit *Venetiis*, patrum memoriâ, diligens ſimul & eruditus ille *Aldus Manutius Romanus*, adeò quidem ut ſummum in hac Arte [Typographica] gradum aſſecutus videretur. Ejus veſtigia *Baſilea* præſertim & *Joannes Frobenius* & alii aliquot ſequuti ſunt, quibus res literaria plurimum debet. Sed quanto illi cæteros antecelluerunt, tanto majorem tibi, *Roberte Stephane*, ſuperiores omnes longè latéque ſupergreſſo gloriam tribuendam eſſe vel ipſa fremens invidia confiretur. Nam ut alii tecum nonnulli de librorum quorundam excuſorum elegantiâ & venuſtate certent, nemo tamen vel in operoſiſſimis libris tecum in emendationis fide ac diligentiâ fuerit comparandus.

Tibi Linguam *Hebraam* magnopere illuſtratam : tibi *Græcorum* Characterum ſummam elegantiam : tibi partim in lucem revocatos, partim feliciſſimè reſtitutos, tum *Græcos* tum *Latinos* ſcriptores plurimos : tibi denique infinitâ quadam induſtriâ & inexhauſtis laboribus ex omnium claſſicorum auctorum penu depromptum *Latinæ* Linguæ *Theſaurum* debemus. Sed hæc tua præcipua laus eſt, quòd non inanis gloriæ, non lucri cupidus, officinam tuam *ſacris* præſertim excudendis *Bibliis* conſecraſti : quo in opere toties recudendo, emendando, modiſque omnibus illuſtrando, teipſum quoque ſuperaſti. *Beza* in Elog.

Inter cætera tanti viri, *Linguæ Latinæ Theſaurum* ampliſſimum habemus, à multis pridem laudatum, & in æternum laudandum. *Colomeſ. Galliæ Oriental.*

Tanta fuit in Opere illo [*Theſauro*] conſtruendo diligentia, ut rem non ſolùm domeſticam, ſed & curam corporis in totum fermè neglexiſſe de ſe prædicet. Quid mirum, nec aliter fieri potuit ; nam duobus annis ſe *Opus* illud ad Umbilicum produxiſſe ipſe auctor eſt, de quo ſæpiſſimè egit cum viris doctiſſimis & clariſſimis quibuſcum ſuos labores communicavit, ut eo elegantius correctiuſque in lucem prodiret, quorum adhortationibus tanta ſtudia, tantam diligentiam adhibuit, tot noctes dieſque ei operi inſudavit, ut niſi Ope Divinâ fuiſſet ſuſtentatus, aut occumbendum ei aut ſuccumbendum fuiſſet. *Theod. Janſſon.* de Vitis *Stephanor.* p. 43. 44.

Robertus Stephanus in *Elucidarium* ſuum *Poëticum* ex *Anthropologiâ Volaterrani* pleraque virorum ac mulierum nomina ſic deſcribit, ut alicubi etiam errores ejus faciat ſuos, alibi novos à ſe addat. Ignoſcerem, ſi lectorem ſuum appellans, *Volaterrani* feciſſet apertam mentionem. *Thomaſ.* de Plag. num. 549.

* Hic Author inter *Hereticos* primæ Claſſis rejicitur in *Indice Tridentino.*

Extat *Lingua Latina Theſaurus*, 3. Vol. *Pariſ.* 1543.

POLYDORUS VIRGILIUS, SEU VERGILIUS.

Clar. A. D. M. D. X. L.

VRbinas, ex *Italiâ* in *Britanniam* ſeſe contulit ; & ab *Henrico* Rege fortunis adauctus ſtamenque *Londinenſis* creatus eſt. Obiit anno 1555. Reliquit Proverbia : Libellum de Prodigiis : Octo libros de Rerum inventoribus : Hiſtoriam *Anglicanam*, &c. In Hiſtoriâ parum fidei ipſi nonnulli tribuerunt. Notum illud *Oweni.*

Virgilii *duo ſunt*, *alter* Maro. *Tu* Polydore
Alter. *Tu mendax*, *ille Poeta fuit.*

Konig. *in Biblioth.*

Polydorus

by Google

Polydorus Vergilius, Urbini in *Italiâ* natus, *Romani Pontificis* Quæstor, pro colligendis D. *Petri* denariis (nam suum quisque persolvebat nummum, ad sacram Synaxin admissus) in *Angliam* primùm advenit. Ob insignem in omni bonarum literarum genere eruditionem, *Wellensis* Ecclesiæ Archidiaconus postmodum factus, priori Officio Pontifici resignato, constituit *Romam* non repetere, sed deinceps in nostrâ permanere Insula. Et licet in plerisque scriptis suis veræ Religioni superstitionem prætulerit, piè nihilominus Christianorum Ministrorum conjugia defendebat piéque statuarum cultum damnabat, cum quibusdam aliis *Romanensium Rabbinorum* imposturis. Quòd antiquitati *Britannicæ* in *Anglorum* Historiâ, quàm par est, iniquior sit, ex veterum illius Gentis *Chronicorum* & *Historiarum* ignoratione provenit. Quòd præterea Reges aliquot ab impietate pios, & alios è diverso ab ipsâ æquitate iniquos etiam promulgaverit, communi ante agnitam veritatem per Dei verbum, errori ac cæcitati imputandum esse judico. *Galfridum Monemuthensem*, virum certè pro suo seculo insigniter eruditum, inconditè tam acriter mordet, *Novoburgensem* Monachum *Guilhelmum Petitum* secutus, quum tamen illius ope in concinnandâ Historiâ tam frequens utatur. Erat certè *Polydorus* ob erudita illa *de Rerum Inventoribus*, *Sacrorum Ritibus* & *Prodigiis* Opuscula, ab ipsis etiam piis suspiciendus *Joan. Baleus* de Script. Britan. Cent. XIII.

Polydorus, ut homo *Italus*, & in rebus nostris Hospes, & (quod caput est) neque in *Republicâ* versatus, nec magni alioqui, vel judicii, vel ingenii; pauca ex multis delibata, & falsa plerumque pro veris amplexus, Historiam nobis reliquit, cùm cætera mendosam, tum exiliter sanè, & jejunè conscriptam, *Hen. Savil.* Præfat. ad Rer. Angl. Scriptor.

Conscripsit Historias Rerum *Britannicarum*, eâ fide, ut *Scotis* & *Gallis* sæpè reclamantibus, alieno potiùs arbitrio, quàm suo intexuisse multa in gratiam Gentis existimetur: quódque in recensendis minorum *Ducum* nominibus tanquam gloriæ avidis plurimùm indulserit. *Paul. Jov.* in Elog.

Maximè erravit *Polydorus* in describendis temporibus *Henrici* VIII. nam præter quòd linguæ nostratis prorsus ignarus, plurima eorum temporum nescire habuit necesse: plurima etiam, ut *Mariæ Reginæ* gratiam promptiùs demereri posset, scripsisse, non sine causâ perhibetur. Priorum verò temporum, eadem non est suspicio. *Whear.* de Meth. Leg. Hist. Sect. 30.

Polydorus vir multis nominibus clarissimus ---- Utinam *Polydorus* tam oculatus fuisset testis in rebus *Britannicis*, quàm interim est tersus, nitidus, elegans. Næ ille tum exegisset *Opus immortalitate* planè dignissimum: modò & eâdem Operâ cognitionem utriusque linguæ, viz. *Britannicæ*, & *Saxonicæ* tanquam ad coronidem adjecisset. *Leland.* Comment. in Cygn. Cant.

Ad *Arthurum* remigro: cujus authoritatem si quis elevare studeat, quòd *Polydorus Angl.* Hist. l. 3. vana esse quæ de *Arthuro* scribuntur astruat, is non videtur mihi vetustatis monumenta diligenter evolvisse, sed de rebus ejus planè somniasse, cum de gestis *Arthuri*, de regno, de castris, de regiis, de conviviis, de legibus, de academiis, de vitâ, de morte, de sepulturâ plena sunt omnia: adeò

ut

ut hîc *Jo. Lelando* de assertione *Arthuri* magis accederem, si nullum mihi de vetustate judicium esset, quàm *Polydoro*, qui ut in aliis, ita & hîc licenter errat, ut pace ejus dixerim, etsi in aliis benè gestis commendarem. Quem, ne aliquando intelligerentur errores, fama percrebruit, atque etiam cognitum & compertum certò est, tot historias nostras vetustas & manuscriptas immani scelere igni commendasse, quot ne plaustrum quidem posset capere atque sustinere arbitratus, ut credo, se ejus generis omnes solùm habuisse: aut veritus sibi vitio dari, quod secutus legem jampridem librorum veterum castigatoribus datam (ut ipse de se ait in præfatione in *Gildam*) nonnulla resecuerit, quæ Scriptores prodiderunt. Supersunt tamen Deo volente quamplurimi omnis generis, & illis *Polydori* multò pleniores & perfectiores. *Joan. Cajus* de Antiquit. *Cantab.* l. 1. p. 52.

Nominis *Britannici* gloriam non solùm obfuscare; sed etiam *Britannos* ipsos mendacissimis suis calumniis infamare, totis viribus conatur. *Humfred. Lhuyd.* in descript. *Angl.*

Polydorus Virgilius non contemnendæ literaturæ homo sed in libro *De Inventoribus rerum* sæpè futilis, & mendax est. *Jo.* Card. *Bona.*

Hoc anno 1550. *Polydorus Virgilius*, postquam ad quadragesimum ferè ætatis annum in Anglia vitam perduxisset, veniam petiit ad solem accedendi. Eam postridie Kalendas Junii adeptus est: Et quia de Republica bene meritus censebatur, quòd Genti nostræ utilem & glorioſam historiam contexuisset, ei concessum est Archidiaconatum suum *Wallia* & Præbendam suam *Nentingtonia* retinere, non obstante ejus absentia à Regno. *Burneti* Hist. Reform. Vol. 2. pag. 154. Anglicè.

Plurimos *Polydori* errores deregit *Joann. Lelandus* in declaratione antiquarum dictionum, quæ occurrerent in *genethliaco* illustrissimi Principis *Eadverdi*: ut de *Armore*, & *Armoricâ* regione, de *Menâ* Insulâ, &c. *Voss.* de Script. Lat.

* *Polydori Virgilii* de *Inventoribus* Rerum liber expurgatus, & excusus *Romæ* jussu *Gregorii* XIII. 1576. permittitur in *Indice Tridentino.*

Extant de Inventoribus Rerum Libri 8. *Argentorati* in 4°. an. 1509.

Extant Historiæ *Anglicæ* lib. 26. editore *Antonio Thysio. Lugd. Batavorum* sumptibus *Jo. Maire ann.* 1650. 8°.

In *Pyderum* hæc Carmina composuit *Simon Grynæus*, libris de *Inventoribus Rerum* præfixa.

Qui more & ritu argutæ apis
Campos Thespiadum *pervolat*,
Amicis passim floribus
Cautè os impressus, insidet,
Succos mires, miras opes

Genere

Digitized by Google

Genere omni auctorum convehit.
Divite mox alvearie,
Favos & mella dulcia
Subinde præbet omnibus,
Polydori *non intellige*
Merito qui non summo sibi
Nomen venerandum vendicet.

HIERONYMUS CARDANUS.

Clar. An. D. MDXLIV.

I*Talus*, *Mediolani* natus est Anno 1501. die 24. Septembris. *Scripsit* varia, quorum Catalogum ipse contexuit.

Non sine laude nominandus est *Hieronymus Cardanus* —— Qui in Naturæ Scientia, ac *Medicinâ*, aliisque, tot nova adfert, ut summus vir *Andreas Alciatus* eum vocare soleat *Virum Inventionum*. Quin *ingenium profundissimum, felicissimum*, & *incomparabile*, ei tribuit, *Cæsar Scaliger*: quæ magna est laus ab Adversario tam gravi, & acerbo. *Voss.* de Mathemat. p. 41.

Orbana est Respublica Literaria viro maximo, atque incomparabili; eamque jacturam fecit, quam fortasse nullis posthac seculis reparare possit —— Cùm in homine docto tres partes omninò excellere debeant, morum integritas atque civilitas, eruditio varia & multa, ingenium summum cum acerrimo judicio conjunctum, tria hæc ille puncta adeo planè tulerat, ut ad unum modò totus pro se, solus pro omnibus factus à naturâ esse videretur. *Jul. Cæsar Scalig.* in judic. suo de *Cardano*.

Quem [*Hieronymum Cardanum*] cùm singuli, suâ quique in arte propriâ, præstantissimum fuisse non dubitent, ego certè primum eùm & unicum fuisse existimo, qui simul in omnibus tam egregiè versatus sit, ut videatur exemplum in eo ostendere voluisse, majoris amplitudinis & immensitatis doctrinæ quàm homini huc usque concedere potuerit. Nam si in reliquorum omnium dotes inquiramus, videbimus, multos humanioribus studiis *Theologica* tantum superinduxisse, nonnullos *Mathematica* etiam; quosdam *Medicinæ* & *Philosophiæ* cognitionem; alios Linguarum Orientalium, vel Juris utriusque notitiam; & rursum aliquos, paucis paginis, ut *Picum* & *Fracastorium*, mirabilem ingenii sui præstantiam explicasse: sed qui plures scientias in numerato habuerit, qui altius in illas descenderit, qui *Commentariis* amplioribus illustrarit, alium profectò ab *Hieronymo Cardano* inveniemus neminem. Ut miraculo proximum sit, hominem hunc, plus fermè in omnibus Scientiis vidisse, quàm singuli in propriâ suâ requirerent, aut inveniri posse sperarent. *Gabr. Naud.* in *Hier. Cardan.* vit.

Hieronymus Cardanus, magni nominis sive Mathematicus, sive Medicus. *Rome* eum diverso ab aliis cultu incedentem paucis ante obitum annis conspicati & adlocuti, ac sæpiùs admirati sumus; cùm celeberrimi tot *Scriptis* hominis recor-

datio ſubiret, neque tamen quidquam in eo, quod tantæ famæ reſponderet, animadverteremus: eóque magis *Iulii Cæſaris Scaligeri* acerrimum judicium ſuſpeximus, qui divinum ingenium ſuum in *Opere* de *Subtilitate* exagitando præcipuè exercuit, inæqualitate illius ubique diligenter notatâ, qui in quibuſdam interdum plus homine ſapere, in pluribus minùs pueris intelligere videatur. In *Arithmeticis* multa conatus eſt, & invenit: *Judiciarie*, quam vocant, fidem apud multos adſtruxit, dum certiora per eam, quàm ex arte poſſint, plerumque promeret. Vetùm extremæ amentiæ fuit, imò impiæ audaciæ *Aſtrorum* commentitiis legibus verum *Aſtrorum* Dominum velle ſubjicere. Quod ille tamen exaratâ *Servatoris* noſtri geniturâ fecit. Tandem cùm tribus diebus minus ſeptuageſimum quintum annum impleviſſet, eodem, quo prædixerat anno & die, viz. 11. Kal. Octobr. 1576. defecit, ob id, ne falleret, mortem ſuam inediâ acceleraſſe creditus. *Thuan.*

Hoc contradictionis ſtudium, quod *Scaliger* ubique in *Exercitationibus* ſuis ad *Cardanum* prodit *Sophiſta* dignius eſt quàm Philoſopho, Majorem etiam modeſtiam, dum falsè adeò tractat *Cardanum*, meritò paſſim requiras: præſertim ſi cogites, ſcribere adverſus virum ſummum, ſtudiis quidem *humanitatis* & *Metaphyſices*, non paulò inferiorem: at non ſcientia *naturæ*, *Matheſeos* autem omnibus diſciplinis, in quibus parùm omnino *Scaliger* videbat, *albis* quod dicitur *equis* prævertentem. Quæ à me minimè dicerentur, niſi ſeculo hoc viderem quoſdam non tam virtutes ejus viri imitari, quàm unum alterumque [homo enim erat] vitium morale; quo non mediocriter admirandas, planeque heroicas, ingenii doctrinæque dotes depreciavit. *Voſſ.* l. 3. de Idolol. c. 80.

Et quidem eo præditus erat animi acumine, ut magnus Philoſophus fuiſſet, ſi *Peripateticus* non eſſe auſus fuiſſet----tam vana ubique, cùm in *Aſtrologiâ* ſuâ, tum in cæteris ſuis inanibus diſciplinis, de *Deo Divinaque providentia*, commentatus eſt, ut quicunque legat, non omninò *Atheum*, ſed totum *Fanaticum* fuiſſe concluſerit. *Sam. Parker.* in Diſput. de *Deo* Diſput. 1. ſect. 25.

Quod ad Cardanum attinet, Character ejus vaſtus & inordinatus eſt, in omnia ſine delectu evagans, nec ullibi pedem figens. *Rapin.* in philoſoph. Reflex. 17. Gall.

Cardanus Vir eruditus erat, ex uſu politiorum hominum vitam agere norat. De multifaria ejus experientia nullus dubito. Sed homo erat ventoſi ingenii, opinionibus propriis ultra modum addictus, nec minus popularis auræ cupidus; Nemo unquam veraciùs eſt locutus quam ille qui primus eum hac cenſura notavit, quilibet vel mediocri judicio pollens idem ex ejus ſcriptis ſtatim animadvertet. Homo denique fuit qui res inſolitas enarrare affectabat, quæ ſcilicet admirationem parerent, ut ipſe admirationi eſſet, iis qui fidem ei adhiberent. Et ſanè plura mirabilia refert de ſe & de Patre ſuo, & de quibuſdam aliis cognatis ſuis, quam quis uſquam alibi legere poſſit. Vetùm non modò ventoſus erat, cujus nomine cenſuram aliorum incurrit, ſed etiam mendaciſſimus, *inſignis mendax*, quod & agnoſcit & evincit amicus ejus conjunctiſſimus *Naudæus*; imo ex ipſiuſmet confeſſo, juxta ejus Horoſcopium, *Nugax*, *Religionis contemptor*

Digitized by Google

contemptor, *maledicus*, *impurus*, *calumniator*, &c. Quæ omnia idem *Naudæus* de ipso verissima fatetur. *Meric. Casaub.* de Credulitate & Incredulitate p. 160. Hæc refert Author Anglicus innominatus, Anglicè.

* *Cardani* opera de Sapientiâ, de Varietate, de Subtilitate, de Consolatione, Commentaria in Quadripartitum *Ptolomæi* de Genituris; & reliqua omnia, quæ de *Medicinâ* non tractant, prohibentur nisi corrigantur.

Extant Opera ejus omnia, *Genevæ* 1624. in fol. in 10. Tomos digesta, per *Carolum Sponium*.

Hoc ejus Epitaphium, quod sibi vivens scripsit:

Non me terra teget, cœlo sed raptus in alto,
Illustris vivam docta per ora virûm.
Quicquid venturis spectabit Phabus in annis.
Cardanos *noscet*, *nomen & usque meum.*

JOANNES DE CASA.

FLorentinus, patritio genere ortus, Archiepiscopus *Beneventanus*. Obiit decimo quarto Novembris 1556. Clar. A. D. M D X L V.

Scripsit catalogum Hæreticorum, cui respondit *Vergerius*---Vitas *Petri Bembi*, & *Gasparis Contareni*--- Tractatum cui Titulus Galatheus---- Poëmata quædam *Italica*, in quibus [proh scelus!] *Sodomiam* laudibus extollit.

Ioannes Casa patritio apud *Florentinos* genere ortus, eminet politioris literaturæ fastigio, elapsi, ac præsentis propè sæculi hominibus inaccesso; præterquam quòd enim patrio, Latinoque carmine suavissimè concinit; solutâ utriusque idiomatis oratione sic excellit, ac potissimum *Itali*, ut sinceræ puræque Scriptionis exemplar ex ejus affatim opusculis desumatur. Ac profectò si ejus lacteo eloquentiæ fonte, rivuli ad posteritatis fructum manassent uberiores, nihil dubium, quin nostratium ingenia frequentissimo hausiu, illos æquè ac nectarea *Petrarchæ*, ac *Bocaccii* & aliorum hujus census pocula degustassent. At fato nescio quo cecidit perniquo, ut longè pauciores existant, quàm literatorum cœtus exoptet. Verè Libellus, in quo *Galathei* nomine luculentam morum edocet rationem, superque testetur unus perraram incomparabilis calami felicitatem, quando brevitati candorem, eruditionem, suadam, perspicuitatemque ita connectit, ut inextinguibilis quidam ejus etiam, atque etiam legendi ardor cunctos abripiat. Hunc propterea *Thuanus Gallicus* auctor, veterum longè præstantissimis æquandum existimat. Hoc etiam intuitu vivens à Summis Pontificibus *Paulo* III. *Marcello* II. egregia munificentiæ retulit ornamenta, collato sibi nimirum Archiepiscopatu *Beneventano*, indeque gravissimarum Legationum munere à *Paulo* IV. pluries injuncto. *Ioan. Imperial.* in Mus. Hist.

De *Claudio Espenceo Parisiensi* Theologo & *Joanne Casa*, qui *Pontifici* ab Epistolis erat, in *Cardinalium* Collegium cooptandis tunc actum. Utrumque commendabat generis nobilitas & doctrina, quamvis diversa. Nam alter Theologicis studiis innutritus, in professione suâ consenuerat, alter eloquentiâ atque eleganter *Etruscè* ac *Latinè* scribendi peritiâ, vel cum Antiquis comparandus, magna negotia sub Pontificibus summâ solertiâ, gesserat. Sed longè dispares utriusque mores erant, cùm ille sanctitate vitæ ac morum castitate præstaret; hic seculi licentia ac loci, in quo degebat, libertate usus solutè ferè vitam egisset. Itaque ab æmulis uterque apud *Pontificem* delatus; *Espencæus* quidem, quòd quædam perperam inter concionandum de *aureâ*, quam vulgò appellant, *legendâ* locutus, cùm *ferream* potiùs vocandam esse contenderet, postea publicè recantare coactus fuisset, quod & à *Joanne Sleidano* memoriæ proditum est; alter, quòd etiam carmine rem nefandam in juventute laudâsse diceretur: sicque ob diversas longè causas uterque ab eadem dignitate summotus est. *Thuan.* Thom. 1. l. 16.

Joannes Casus Florentinus, Archiepiscopus *Beneventanus*, Apostolicæ Cameræ Decanus, *Sodomiæ* laudes *Italico* carmine celebravit: in quo nefarius Cinœdus illud flagitiorum postremum & spurcissimum ausus est appellare *divinum opus*; testatus præterea, illo se maximè oblectari, nec aliam venerem novisse. Liber, qui unà cum *Authore* flammis debuisset aboleri. *Herman. Conring.*

Quis ferat quod superioribus annis accidit, *Casalem* quendam, summum propè dignitatis in *Hierarchiâ* gradum obtinentem, carminibus turpissimis infanda flagitia sua publicè prædicare? En egregium familiæ divinæ columen; cui turpitudo satis per se magna non ducitur, nisi ad eam impudentissima accedat gloriatio. *Gul. Canter.* Præfat. in *Propert.*

Janus Rutgersius, seu potius *Iosephus Scaliger* contendit quòd *Casa* carmine Italico minus felix fuerit, quódque culpatus quòd Poëma quoddam idiomate vernaculo contexuisset, culpam amovere conatus fuerit; Tentamen illud fecit *Latinis Jambis* frigidiusculis & parum jucundis. Verùm Dominus *Balzacius* censet eos adhuc præstantiores esse omnibus Versibus amborum *Scaligerorum* simul sumptorum. *Eruditor*, de Poëtis Judicium Paris. 1686. per *Baillet.* Gall.

Hic liber primum [*Galatea* seu *Ars placendi* in civili conversatione] parvi momenti esse primo intuitu videtur, quia *Civilis Vita* prima tantum elementa subministrat; sed omnia tam solido judicio ibi pertractantur, tamque eleganter scribuntur, ut excellentissimis Operibus annumerari debeat. Unde etiam propter illud fama Domini à *Casa* ejusdem Authoris, quique inter cultissima *Italiæ* totius ingenia existimatus est, integra & illibata etiamnum perdurat. *Eruditorum Ephemerid.* Gall. diei Lunæ. 31. Janv. 1667.

Quod ad Latinitatem Domini *della Casa* tibi prorsus assentior. Cardinalis *Bembi* vita Scriptum est tersissimum, in quo & acerrimum judicium, eximiamq; *Latinitatem* observare est. Vita Cardinalis *Contareni* prolixior est, sed omnibus suis numeris non sic absoluta, imo ex ipsius *Victorii* confesso, secundis curis indigebat

Digitized by Google

indigebat ut ad perfectionis culmen proveheretur. *Balzacius* Epist. 32. ad Dom. *Chapelain* lib. 18. Gall.

Prodierunt Latina Monumenta ejus *Florent.* 1564. 4°.

Prodiit *Galateus*, seu de Morum elegantiâ, cum Notis *Nath. Chytrai. Han.* 1603. 8°.

Obiit *Romæ* atque in Sacello Ecclesiæ D. *Andreæ* de *Valle* sepultus, ubi hoc ejus Epitaphium.

D. O. M.

Joanni Casæ *Archiepiscopo* Beneventano, *cujus singularem in omni virtutum ac disciplinarum genere excellentiam Immortalibus illustrem monumentis Æmula nequicquam posteritas admiratur.* Horatius Oricellarius *avunculo optimè merito P.*

PAULUS FAGIUS.

Clar. An. D. MDXLV.

Tabernis Rhenanis natus in *Palatinatu* anno 1504. Prima studiorum fundamenta *Heidelbergæ* posuit, deinde cum Sanctæ linguæ studio arderet incredibili, sub *Capnione* Doctore [cui postea successit] *Argentinæ* ad miraculum usque peritissimus ejus evasit, ipsis *Iudeis* testibus. *Isnæ* primùm Moderator Scholæ, deinde Pastor factus est Ecclesiæ. Usus autem Patrono incomparabili *Petro Buslero* ejus urbis primario Senatore, in Sanctâ Linguâ exornanda, unà cum *Elia Levita Iudæo Veneto* doctissimo, *Argentinam* demùm vocatur: prius tamen urbe *Constantiâ* per biennium reformatâ, *Argentinæ* demum munus Pastoris simul & Doctoris egregiè sustinuit anno 1544. Tandem periculosissimâ *Germaniæ* tempestate, *Cæsare* victore, in *Angliam* abreptus cum *Bucero* Collegâ & Synaspide, *Cantabrigiâ* vix salutatâ (heu) mortuus est anno 1550. pridie Id. Novembr. annum vitæ agens 45. non absque veneni suspicione. *Boissard.*

Plurima ex Hebraicâ Linguâ transtulit & eruditas annotationes in *Chaldaicam Pentateuchi Paraphrasin* scripsit.

Quô non solùm superiori seculo, sed & multis retrò annis, nemo vixit nostratium, linguarum peritior: id quod & in Colloquiis familiaribus, & in disputationibus cum *Iudeis*, & in explicatione *Targum*, seu Paraphraseos librorum *Mosis Chaldaicæ* liquidò demonstravit. *Melch. Adam* in vit. *Draconitæ.*

Quâ in Linguâ (*Hebraicâ* scilicet) tantùm profecerat, ut seculis abhinc aliquot doctiorem *Fagio* creditum sit fuisse neminem. *Jacob. Verheid.*

Vir inter Christianos *Hebraicè* doctissimus. *Jos. Scaliger.* Elench. Trihæres. Serar. c. 14.

Fagius in *Genesim* optimus. *Scaligerana* 2.

Paulus Fagius Germanus, vir de literis *Hebraicis* optimè meritus. *Gesn.* in Bibl.

Homo facundus atque doctus vocatur *Sleidano* in Commentariorum l. 18. *Indæos* quod attinet, appello viros fide digniſſimos, & in eorum *Scriptis* verſatiſſimos, *Paulum* ſcilicet *Fagium* & *Io. Merc. Io. Arrovvſm.* Tactic. Sac. p. 20.

Quemadmodum apud *Indæos* vulgò dicitur de R. *Moſe Maimonide*, *A Moſe uſque ad Moſen non ſurrexit ſicut Moſes*, viz. *Maimonides*: ſic apud *Germanos* meritò dici poteſt de *Paulo Fagio*, A *Paulo* ad *Paulum* non ſurrexit ſicut *Paulus*, viz. *Fagius. Edvv. Leigh.* de vir. doctr. illuſt.

Paulus Fagius qui inter Criticos illos ſecundum locum occupat, in tota Biblia quemadmodum *Munſterus* Notas non elucubravit, ſed tantum in quinque Libros Moſis; quinimo ejusmodi Notæ ſunt in *Onkeloſi* Paraphraſin Chaldaicam, quam in Latinum tranſtulit, non autem in *Hebraicum* Textum. Interea tamen non minus quàm ipſa Paraphraſis Textum dilucidant. Methodus ejus eſt juxta Criticæ regulas, quia totus fere tantùm eſt in tradenda ſignificatione propria vocum Hebraïcarum & Chaldaïcarum, & literali *Moſis* ſenſu intelligibili reddendo. In ſuis Notis *Munſtero* paulò prolixior eſt, præſertim in quatuor priora *Geneſeos* capita; quæ ſeorſim & admodum diffusè explanavit. Authores quorum veſtigiis inſiſtit iidem ſunt quos *Munſterus* ſequutus eſt, & plerumque ſolos Rabbinos citat, quorum ſano judicio delectum habuit, ut quæ ſenſum literalem ſpectant tantummodo explicet. Pluribus locis Munſtero felicior fuit, ſeque *Hebraicæ* Linguæ eo peritiorem ibidem exhibuit. Iiſdem tamen defectibus laborant duo illi Critici, quia Methodum eandem obſervarunt, & quia Rabbinorum Commentariis prorſus adhærent; Ex quibus, fateor, utilia quædam quoad Scripturæ ſenſum Literalem excerpſerunt; ſed etymologias ſatis ridiculas penes eorundem Rabbinorum fidem quandoque referunt, cùm tamen errori ſint obnoxii *Ieſ. Rich. Simon.* Hiſt. Critic. V. T. l. 3. c. 15. Gall.

Complures *Indæorum* Magiſtros Latinè loquentes exhibuit *Paulus Fagius*, diligens Interpres, elegantiarum, præ veritatis ſtudio, negligens, &, quantum fert Ebraicæ Linguæ ſiccitas, ſatis parcus. *Huet.* de Clar. Interpr.

Cùm *Paulus Fagius*, tum Bucerus *Germaniæ* ſolum vertere coacti, ob *Interimi* negotium, à *Cranmero* in *Angliam* transfretare invitati ſunt, & Cantobrigiam ablegati; ut Petrum Martyrem Oxonium prius miſerat. Sed Fagio ſalutare non fuit cœlum illud, unde brevi poſt diem obiit, qui vir fuerat *Orientalium Linguarum* callentiſſimus, bonuſque Scripturarum Explanator. *Burnetii* Hiſt. Refor. part. 2. p. 88. Fol. Angl.

Extant *Capitula* ſeu *Apophthegmata Patrum*, Heb. Lat. cum Scholiis, *Iſnæ* 1541.

Extat Verſio ad *Targum Onkelos*, & Notæ in Pentateuchum. *Arg.* 1546. fol.

JOANNES CALVINUS.

Clar. An. D. MCDXLV. GAllus, natus eſt *Novioduni*, in *Picardiâ*, ſexto die Junii, anno 1509 Obiit vigeſimo ſeptimo Maii, Anno *Dom.* 1564. Eccleſiæ *Genevenſi* multis annis præfuit.

Pauò

Pænè in univerſam S. Scripturam doctos Commentarios confecit. Opera ejus 8. Voluminibus continentur, *Genevæ* Ann. 1592. fol. edita.

Fuit ei ingenium vivaciſſimum, judicium ſubactiſſimum, memoria tenaciſſima, eloquentia docta, rerumque & ſententiarum pondere tonans. Unde *Melanchthon* de eo *Nullius hoc tempore oratio in diſputando vel nervoſior fuit, vel ſplendidior. Eloquentia ipſe ſuâ enervat noſtros, terret Adverſarios, & ſanabiles juvat.* Præter divinum *Inſtitutionum* Opus plurimos tum V. tum N. T. libros eruditiſſimis Commentariis explicuit, aliaque ingenii ſui monumenta edidit, è quibus facilè patet, quicquid in ejus cineres convitiorum congeritur, nil niſi pravæ loliginis nigrum ſuccum eſſe. *Hofman.* in Lexic.

In oratione gravitas & majeſtas ſingularis eſt: concinna, nervoſa prorsùs, & virilis compoſitio, quæ pondere ſuo penetret, moveatque maximè cum judicio legentium animos, quâ ſcribendi ratione vix ullum ſibi habuit parem. *Iacob. Verheid.*

Calvinus enim [utcunque πολυγραφώτατος fuerit, & diſputator adeò ſolidus, ut, ſi ulli, meritiſſimò ei adſcribas, quod *acris aceti cupas habuerit*, quique hinc omni jure.

——totus doctior Orbis
Submiſſis defert faſcibus imperium]

unquam tamen Hæreticos, contra quos in arenam deſcendit, totis argumentorum phalangibus eſt adortus, ſed diſerto & conciſo potius acumine confodere ſtuduit, imò & confodit. *Gul. Salden.* de uſu & abuſu librorum.

Calvinus illuſtris vir, nec ſine ſummi honoris præfatione nominandus. *Andr. Wintonenſ.* Epiſc. in lib. de Uſuris.

Calvinum & *Bezam*, etſi omnes magnifaciunt veritatis amantes; nemo tamen eſt paulò judex æquior, qui jurari in verba illorum poſtulet. *Caſaub.* Epiſt. 676.

Lutherus & *Calvinus*, viri ſummi & incomparabiles. *Idem* in Epiſt. 707.

Cujus *Scripta* ſpirant merum *Dei* timorem, & zelum pro *Dei* Eccleſiâ. Nec quiſquam adverſariorum, quos habuit innumeros, carpſit ejus mores præter *Hieronymum Bolſecum*, Medicum, perditiſſimum nebulonem, qui inſtigatore *Calvino* pulſus *Genevâ* ob ſcelera. Hic vitam *Calvini* conſarcinavit, in quâ effudit in virum ſanctum plauſtra convitiorum & mendaciorum. *Molinæus* Hyperaſpiſt. l. 1. c. 12.

Ioannes Calvinus, acri vir ac vehementi ingenio, & admirabili facundiâ præditus, inter *Proteſtantes* magni nominis. *Thuan.* ad an. 1564.

Suos nævos habuit, quanquam in doctrinâ ſuâ nihil penitùs mutavit; quod natum eſt, in eo præſertim qui tam multa ſcripſerit. *Mori-Calvinus.*

Calvinus—qui vir ob eximias animi dotes (ab Adverſariis quoque Pontificiis admirationi habitas) totque devoutos in Eccleſiæ bonum labores, ſi, ut, fit, Hominem ſe alicubi oſtendit, meruit ſaltem ab omnibus, qui *Reformati* audire

volunt,

Digitized by Google

volunt, honeſtiùs atque mitiùs tractari, tantique nominis officinam lanionibus potiùs *Romanenſibus* [qui artem profitentur] relinqui par eſſet. *Thom. Tullius* in expoſit. *Precat. Dominica* p. 188.

Author ſum, ut *Inſtitutiones Calvini* diligenter evolvas; Plures dari ſcio magni nominis Theologos, ſed ille tibi ſit inſtar omnium. Quis enim eo doctiùs, & ſolidiùs ſcripſit? quis acriùs veritatem tuetur.; validiùs errores & Hæreſes profligat, confodit, jugulat? Controverſias tractat eruditiùs? Quis Sophiſtarum ſtrophas ſubtiliùs deregit, eludit, elevat? Nemo. Unde & à doctis cenſetur indoctus qui *Calvinum* non legit; indoctior qui lectum contemnit; indoctiſſimus, qui non ſapit. Vide *Jac. Crucii* Epiſt. ad *Inſt. Trotium.*

Calvino credere non audeo, quum ſciam, quàm iniquè tractaverit & virulentè viros multò ſe meliores, *Caſſandrum, Baldevinum, Caſtellionem, Hug. Grot.* ad art. *Symb. Apoſtol.*

Calvinus ſolidus Theologus & Doctus, ſtyli ſat purgati & elegantioris quàm *Theologum* deceat. *Literas Sacras* tractavit, ut tractandæ ſunt, *verè*, inquiam, & *purè* ac *ſimpliciter* ſine ullis *argutationibus ſcholaſticis*: & *divino* vir præditus *ingenio* multa divinavit, quæ non niſi à Linguæ *Hebraicæ* peritiſſimis [cujuſmodi tamen ipſe non erat] divinari poſſunt. *Scaligerana* prima p. 39.

'*Calvinus* omnium optimè in Danielem ſcripſit, ſed omnia hauſit ex B. Hie-
'ronymo. O quam bonus liber ſunt Calvini *Inſtitutiones*. Calvinus & Beza Picta-
'vii ambo *Iuris* ſtudiis operam navarunt. *Contius* famæ *Calvini* conſobrini ſui
'acerbiſſimè obtrectabat. Optimè fecit Calvinus in eo quod minimè ſcripſe-
'rit in Apocalypſin. Vir quidam erat *Genevæ* qui in Calvini concionibus ſcri-
'bendis victum ſibi comparabat. Aſthmaticus erat, & lentè loquebatur, ideo-
'que facile admodum erat ſcribere quæ pronunciabat. Multo magis mihi pla-
'cent Calvini Commentarii quàm ejus Conciones quas nunquam ſcripſit. O
'quantus vir! Nemo Veterum eſt ipſi comparabilis. Tam benè Scripturam intel-
'lexit! Primam, quæ mihi præſens erit, pecuniam Operibus ejus omnibus coe-
'mendis inſumam. Fratrem habuit ipſi per omnia ſimilem. Solus Calvinus in
'Theologicis: Nullas contexit Retractationes: tam multa tamen ſcripſit: mirum
'illud eſt. Arbitrio veſtro an vir magnus fuerit judicium permitto. Hact. Gal. *Cal-*
'*vino* Pontificii non maledicunt niſi quando vident præclarum ejus ingenium,
& tam præclarè interpretari Scripturam, ut ipſi non poſſint ejus præſtantiam aſſe-
qui. O quàm *Calvinus* bene aſſequitur mentem Prophetarum! nemo melius; erat ſummum judicium & ingenium *Calvini*. Sapit quòd in Apocalypſin non ſcripſit. *Scaligerana* ſecunda.

Unum dicam modò; *Eorum* omnium qui hodiè vivunt, qui ſe bellos homines, & elegantes, & diſertos, & eloquentes popello faciunt, reperiri neminem qui id præſtare poſſit, quod *Joannes Calvinus* in Epiſtola ad *Franciſcum* I. *Galliæ* Regem præſtitit, cùm egregium illud & nunquam interiturum *Inſtitutionis Chriſtianæ* Opus ad tantum principem mitteret. *Tanaquil. Faber.* Not. in *Scaligerana* 1.

Calvinus,

Digitized by Google

'*Calvinus* Proceſtantium Gallorum Patriarcha plus ingenii atque judicii de-
'monſtrat ſuis in Scripturam Commentariis quàm *Lutherus*. Nimis tamen in ſuis
'ratiocinationibus ſubtilis eſt, & Religio, juxta ejus principia, videtur magis niti
'conſequentiis quas è Bibliorum Textu deducit, quàm ipſomet textu. Quoniam
'aſſuetus erat Moralia apud plebem prædicare, Theologiamque Lectionibus per-
'tractare, utriſque Commentaria ſua referſit. Omnia ferè etiam accommodat
'præjudiciis ſuis, & Controverſiis quas cum diverſis hominibus agitabat. In ejus
'Commentario in Geneſin id cernere eſt, imo & in cæteris cunctis, quoniam
'methodum ſatis uniformem ſervat. *Luthero* tamen circumſpectior apparet, ſi-
'bique cavet ne infirmis utatur argumentis, unde Adverſariis aliquod contra
'ipſum emolumentum redire poſſet. Ideoque non invehitur in *Judæos* & *Anti-*
'*trinitarios* qui contendunt probari non poſſe ex primis illis Geneſeos vocibus,
'*Creavit Deus* Myſterium Trinitatis, prætexendo videlicet quòd vox Hebraica
'*Elohim*, quæ Deum ſignificat, ſit pluralis numeri, conjuncta verbo *Creare* in
'ſingulari. Quin contra hanc opinionem prolixè admodum refutat, & prudenter
'addit, de hac phraſi diſſerens; *Monendi ſunt Lectores ut ſibi à violentis ejuſmo-*
'*di Gloſſis caveant*. Eoſdem tamen defectus ferè obſervare licet in ejus Com-
'mentariis, qui in illis *Lutheri* occurrunt: Nihil enim aliud ſibi propoſuiſſe vi-
'detur, quàm opinionibus ſuis Præſidium quærere, oppoſitaſque ſubruere; adeò ut
'non tam verbi Divini ſubſtantiam quàm Interpretum illorum præjudicia in
'ejuſmodi Libris Lector addiſcat. Quoniam ad Traditionem nunquam confu-
'gere volunt ad ſententiam ſuam ſtatuminandam, neceſſum ipſis erat eandem ex
'Scriptura demonſtrare, ac proinde ad ratiocinationes ſe conferre. Id manife-
'ſtum eſt in Calvini Commentariis qui ſcatent conſequentiis acutè deductis è
'Scripturæ Textu: Hoc autem prævertere poteſt animos Lectorum qui Religio-
'nis principia ſatis non penetrarunt. Quamvis *Lutherus* in Hebraica Lingua
'doctior eſſet *Calvino* qui hujus ferè ſolos characteres norat, poſterior iſte ac-
'curatior tamen eſt, quoniam aptioris erat ingenii ad ea ritè perpendenda
'quæ apud alios Authores legebat. Cùm tamen in ſtudiis Criticis & Linguarum
'*Græca* & *Hebraica* non eſſet exercitatus, fieri non poterat quin in vocum ſi-
'gnificatione propria frequenter hallucinaretur. Hujus evidens indicium eſt ob-
'ſervatio illius ſtatim à principio Geneſeos in verbum Hebraicum *bara*, quod
'interpretari ſolent *Creare*; audacter enim aſſeverat vocem illam ſignificare *ex*
'*nihilo facere*; unde anſam arripuit ſuccenſendi in eos qui materiam æternam ad-
'mittunt, & quoddam veluti Chaos, ex quo Deus Mundum hunc aſpectabilem
'produxerit. Verum enim eſt Deum ex nihilo Mundum feciſſe, & *Chaos* ſeu ma-
'teriam veterum Philoſophorum meram eſſe fabulam, ſed invictè probari ne-
'quit ex illo Geneſeos loco, niſi ei addatur Traditio, quam habemus de Mundi
'creatione. Imò contra ſi ſcripturæ Textui ſimpliciter hæreamus, qualiter à
'veteribus Interpretibus & ab Authore Epiſtolæ ad Hebræos vertitur, ſuppo-
'nenda videtur materia quædam inviſibilis, quæ Creationi antecedanea fuerit,
'quemadmodum alibi à nobis obſervatum eſt. Præterea Calvinus, dum inter-
'pretatur verſum vigeſimum primum capitis primi Geneſeos ubi occurrit vo-

'cabulum idem Hebræum *bara* confugit ad alias neſcio quas ſubtilitates, ad
'primam ſuam Explicationem confirmandam. Quod ei frequenter contin-
'git ſuis in Scripturam Commentariis; quoniam hanc ſæpè ſecundum pro-
'pria præjudicia explicat, non autem juxta propriam vocum ſignificationem,
'quam interdum detorquet, ut opinionibus ſuis illam accommodet. Cæte-
'rum quia ſublimis admodum ingenii eſt *Calvinus*, in omnibus ejus Com-
'mentariis neſcio quid occurrit quod primo intuitu placet; & quoniam ad
'hominem cognoſcendum præcipuam animi curam adhibuerat, Libros Doctri-
'na Morali animos commovente repleyit, imo & conatur Ethicam ſuam ju-
'ſtam & Textui ſuo conformem reddere. Si vanæ gloriæ adeo non litâſſet,
'nec ambiviſſet Sectæ alicujus Coryphæum evadere Eccleſiæ admodum utilem
'operam commodare potuiſſet. Ejus hæc eſt ſolertia, dicam, an malitia,
'ut genuinum Textûs ſui ſenſum detorqueat, ad hoc ut præjudicatis ſuis opi-
'nionibus ſerviat. Nullam præterea occaſionem negligit Eccleſiæ Romanæ
'hujuſque ceremoniis obtrectandi, quin hoc intemperanter faciat: Hinc eſt
'quòd bona Commentariorum ejus pars inutilibus declamationibus fœta eſt,
'quæ tamen tunc temporis juvabant ejus incœptum, quod erat populos in le-
'gitimos ſuos Principes excitare. Verbo ut abſolvam, nihil obliviſcitur eo-
'rum quæ partibus ſuis emolumento eſſe poſſent, & ad hoc cumprimis ani-
'mum appulit; quapropter veritas apud illum tam craſſa minerva ac in *Lutheri*
'libris non alteratur. Conatur ſaltem probabile reddere quicquid aſſerit;
'imò & ſtyli quamdam ſublimitatem affectavit quæ ad ſententiarum ſua-
'rum robur augendum non parum confert. Cui conſiderationi hæc addi po-
'teſt, quod pauci Authores extent qui melius ipſo creaturæ nihilum poſt pec-
'catum cognoverint. Cùm autem præſertim incumbat anima animadverſioni
'defectuum quibus obnoxii ſunt homines, cor movet: cùm contra pleræ-
'que *Lutheri* animadverſiones vanæ tantum ſint ſpeculationes & ridiculæ diſ-
'putationes. Hoc tamen vitio laboravit Calvinus in omnibus Scriptis ſuis,
'quod ſupra modum hominis nihilum poſt peccatum propalaverit, quódque
'illum ſemper in eodem nihilo reliquerit, nullo habito reſpectu Statûs gra-
'tiæ, Jeſ. *Rich. Simon.* Hiſt. Crit. V. T. lib. 3. c. 14. Gall.

'Nemo hominum *Calvini* peritiam in Hiſtoria Eccleſiaſtica unquam æqua-
'vit. Annos 12. natus omnium Europæorum Doctiſſimus erat. Aliquando in
'quodam *Doctoratuum* noſtrorum convivio diſcumbebam, ubi ſenex Doctor
'quidam noſter *Buſinus* nomine dicebat *Calvinum* totam Scripturam Sacram
'adulteraſſe; ſed bonum hunc virum excutiendum mihi ſumpſi, quem adeo ri-
'diculum reddidi, ut Dominus *Guenant* junior, qui mihi accumbebat, dixerit
'mihi quod ipſum vehementer nimis exagitarem, rogaveritque, ut ætatis &
'debilitatis ejus miſereret. Joannes de *Montluc* Valentinus Epiſcopus ſolebat
'dicere *Calvinum* totius orbis præclariſſimum Theologum fuiſſe. *Guido Patin.*
'Epiſtolis ſelectis, Epiſtola XXIV. Gall.

'In hoc omnes conſentiunt, quod operum ejus præcipuum ſit ejus *Inſti-*
'*tutio*, quæ ſimul fuit & ingenii ejus ſpecimen, & inter ejus opera luculentiſ-
ſimum

simum. Hanc enim in prima juventute contexuit, & vigesimum quintum annum nondum excedens evulgavit. *Papirius Masso* testatur tanto applausu, illam ab omnibus publicè exceptam fuisse, ut brevi tempore plusquam mille ejus editiones prodierint. *Anton. Teissier* Elogiis Virorum Eruditorum. Gallicè.

De *Calvini* Institutionibus hoc Distichon composuit *Paulus Thurius:*

Præter Apostolicas post Christi tempora Chartas
Huic peperere libro secula nulla parem.

Hic Author *Romano Indice* inter *Hæreticos* Primæ Classis rejicitur.

SIGISMUNDUS GELENIUS.

IN *Boëmiâ* natus, *Basileæ* decessit Anno Dom. 1554. annoque ætatis 57. Clar. An. D. MDXLV.

Scripta ejus sunt: Dictionarium---Annotationes in *T. Livium* ---- Annotationes in *Plinii* Historiam Naturalem----Præfatio in *Eutropii* Historiam. *Latinè transtulit Evagrium* Historicum: *Origenem* contra *Celsum*: *Philonis* Opera omnia: *Appianum Alexandrinum*: *Dionysium Halicarnassæum*: *Iosephum*: *justinum Martyrem*: *Chrysostomi* homilias aliquot cum Manuscriptis *Græcis* exemplaribus contulit, emendavit, supplevit --- Edidit etiam Epigrammatum *Græcorum* librum. *Arnobium* edidit, itemque *Ammianum Marcellinum.*

Sigismundus Gelenius, vir diversis linguis, & variarum rerum cognitione doctissimus. *Gesner.* in Biblioth.

Sigismundus Gelenius, cum egestate totâ vitâ conflictatus, & lautiore fortunâ dignus ab *Erasmo* judicatus: cujus industria præcipuè in vertendis plerisque Scriptoribus *Græcis* & *Plinio* ad vetustorum Codicum fidem emendando desudavit. *Thuan.* ad ann. 1554.

Sigismundus totum ferè vitæ suæ tempus in Authoribus Græcis & Latinis emendandis insumsit, quos *Frobenius* & *Episcopius* typis mandabant. Fatis cessit annos 57. natus, postquam manifestè comprobasset in pluribus linguis se versatissimum esse, Dictionario illo à se evulgato, quo concordantiam demonstrat, quæ occurrit inter Linguas, Græcam, Latinam, Germanicam & Sclavonicam. *Gelenius*, inquit Erasmus quadam Epistolarum suarum, *pro sua doctrina non vulgari, proque morum sinceritate dignus est lautiore fortuna. Ant. Teissier.* Elogiis virorum Erud. Gall.

In *Gelenio* major quædam ingenii vis & judicium acrius fuit [*ac in reliquis scilicet Ammiani Marcellini editoribus*] quod cùm multi præclari labores illius Viri restantur, tum maximè Interpretationes Latinæ *Dionysii Halicarnassei*, *Appiani*, *Philonis* item ac *Iosephi*, *Origenis* & aliorum. Ex quibus apparet, eum

Digitized by Google

excellenti ingeniô & ſingulari doctrinâ præditum fuiſſe. Sed & *Ammiani Marcellini* hiſtoriæ ab eo editæ id ipſum abundè teſtantur: in quibus plurima acutè & ingeniosè emendavit, & inſignem paginarum tranſpoſitionem, quæ in MSS. Codicibus omnibus reperitur, & in editione extat *Accurſii*, mirâ dexteritate reſtituit. Quamobrem ejus viri nomini libenter hoc laudis teſtimonium impertimur, neminem adhuc extitiſſe, qui de Hiſtoriâ *Marcellini* meliùs meritus ſit. *Henr. Valeſius* in Præfat. ad *Marcellin.*

Quô [*Gelenio*] vix quiſquam pluribus hanc artem [*Interpretandi*] monumentis ditavit: diſertus inprimis habitus eſt, & elegans; audax in conſtringendis pluribus in unum periodis, vel disjungendis, ſenſus ſibi non ſemper intellectos ad libitum recoquit. *Huet.* de Clar. Interpr.

Ingenioſiſſimus, ſed audaciſſimus, & nil prorſus ſibi negans, *Arnobii* corrector *Sigiſmundus Gelenius*, in eam editionem quam totam ad ſuum captum reformavit, aut transformavit potius, reſtarus neminem ſibi unquam auctorem tantum negotii exhibuiſſe. *Barth.* l. 44. Adverſ. c. 1.

Arnobium primus *Romæ* vulgaverat *Franciſcus Priſcianenſis Florentinus*, ſed unà cum veteris Manuſcripti, quo uſus fuerat, fœdis admodum erroribus. *Sigiſmundus* poſteà *Gelenius* editionem hanc corruptam ſolo ingenio, uti potuit, reſtituit. Sed ingenii ille fiduciâ malo exemplo uſus, conjecturas ſuas textui inſeruit, antiquas lectiones ſuo imperio ejecit, & *Arnobium* nobis effinxit, qui *Arnobii* ſpeciem non referret. Hanc audaciam meritò reprehendit *Theodorus Canterus*. *Joan. Maire* Præfat. ad Lector. præfixâ. Impreſſ. *Lugdun. Bat.* 1651. in 4°.

Bona ſanè in *Arnobio* Opera *Gelenii*: quanquam interdum [quis non. Criticorum?] exerret per acumen nimium aut calorem. *Lipſ.* Epiſt. Cent. Miſcell. 42.

Gelenius vir acuminis, eruditionis, Lectionis, *Euſtbat. Suvart.* Analect. l. 2. c. 4.

Quæ principem locum obtinent inter ejus Translationes ſunt illæ Dionyſii Halicarnaſſæi de *Romanis* Antiquitatibus & Joſephi de Antiquitatibus Judæorum. De ſuis tumidam ſatis opinionem fovebat. Judicia Eruditorum Pariſiis 1685. Gall.

Dominus *Gallois* cenſet Translationem ejus Joſephi de Antiquitatibus Judaicis earum autographo magnam exiſtimationem non conciliare. Eruditorum Ephemerid. Gallicæ, die 10. Jan. 1667.

* *Sigiſmundi Gelenii* Epiſtola ad *Gilbertum Cognatum Nozerenum*, præfixa libris *Arnobii* adverſus Gentes, ex Impreſſione *Baſilea*, 1560. prohibetur in *Indice Madritenſi* edit. anno 1667.

HADRIANUS JUNIUS.

Clar. An. D. MDXLV. HOrne apud *Batavos* Anno 1513. ipſis Julii Kalendis natus. Obiit *Arnemuda*, in *Zelandiâ*, ann. 1575. ætatis 63. Scripta ejus plurima ſunt. Medi-

Medicus, Hiſtoricus, & Poëta doctiſſimus, alterum ab *Eraſmo Hollandiæ* Inmen dici meretur. Vir in quo omnia excellerent, Medicinæ, Hiſtoriæ, Antiquitatis peritia: ingenium ad Poëticen factum. Linguas præter vernaculam ſeptem tenuit, *Græcam, Latinam, Italicam, Gallicam, Hiſpanicam, Germanicam, Anglicam. Meurſii* Athen. *Batav.*

Fuit Medicus, Criticus, Poëta, Hiſtoricus, exactiſſimâ antiquitatis cognitione clarus: linguarum plurium peritus; adeò ut non tria, quemadmodum *Ennius* jactavit de ſe; ſed octo corda habuiſſe poſſit dici: Homo ab ipſo effictus *Mercurio*, lepôre ac venuſtate affluens: purus illi ſermo & expromptus. Eruditionem ejus teſtantur & complura multiplici doctrinâ ab ipſo elucubrata Monumenta. *Melchio. Adam*, in vitâ ejus.

Horrendâ lectione ſuâ, eruditione, & tot elegantiſſimis ſcriptis, quibus *Latinas Græcaſque* literas illuſtravit, meritus eſt *Hollandia* & literarum poſt *Eraſmum Phœnix* appellari. *Boxhorn*, in Theat. *Holland.*

Hadrianus Junius rarâ utriuſque linguæ, antiquitatis & humaniorum literarum cognitione, *Philoſophiæ* præterea ac Medicinæ ſtudiis præſtans. Quod complura multiplicis doctrinæ ab eo elucubrata monumenta abundè teſtantur. *Thuan.* ad ann. 1575.

Adrianus Junius, vir non minus perſpicaci & exacto judicio, quàm omnis generis eruditione clarus. *Iacob. Onzel.* Præfat. ad Lect. *Minutii Fœlic.*

Vir eruditiſſimus, variæque lectionis. *Fuller.* Miſcel. l. 4. c. 5.

Vir inſigniter eruditus. *Barth.* in Adverſ. p. 1875.

Magni judicii Criticus vocatur *Dempſtero.*

Multarum literarum vir *Junius* noſter. *Lipſ.* Antiq. Lect. l. 2. 2. 13.

Doctiſſimus *Belgarum Junius. Lipſ.* Epiſt. Quæſt. l. 1. Epiſt. 5.

Anno 1575. in *Batavia* deſcribenda vivendi finem fecit *Adrianus Junius Hornanus.* Qui jam ab anno 1541. variis doctrinæ monumentis magnum ſibi apud eruditos nomen pararat. Præfatio ad illuſtres *Hollandiæ* Ordines ab *Junio* eſt ſcripta Nonis Januariis anni ejus, qui illi mortualis fuit. Obiit autem 16. die menſis ſibi cognominis. At demum anno 1588. ejus *Batavia* in lucem prodiit, edente *Jano Dusâ, Leidenſis* Academiæ Curatore. Dictio in hoc opere bonitate non reſpondet ſcriptis prioribus Sed cogitandum eſſe opus poſthumum. Et credo; ſenili ætate priſtinus aberat vigor. *Voſſ.* de Scient. Mathemat. p. 259.

Multùm laudat *Voſſius* eruditam induſtriam *Hadriani Junii*, qui *Eraſmi* Proverbiis octo Centurias, & dimidiam adjunxit. *Voſſ.* de Philolog. p. 40.

Hollandiam deſcripſit *Hadrianus Junius*, quæ deſcriptio eſt egregia. *Herman. Conring.*

Nec valdè egregiam in *Interpretationibus* operam poſuit, vir humanioribus diſciplinis abundè cæteroquin expolitus *Hadrianus Junius*: à *Græcis* quippè aberrat ſæpè, eâque diſtorta & falsâ *Interpretatione* adſtringit: Sexcentis quidem locis in uno *Ennapii* libello Criticis debet ſupplicium. *Huet.* de Clar. Interpret.

Ferunt *Joannem Sambuccum* in *Hollandiam* de industria profectum, ut *Junium* inviseret, in suo diversorio audivisse illum cum *Fourmannis*, id est cum Rhedariis compotare: ex quo tantum celebris illius *Critici* contemptum concipit, ut illo inconsulto domum repetierit. Iunius audito *Sambucci* discessu, culpam à se depellere sollicitè conatus est, dicens Rhedarios illos se non convenisse, nisi ut ab iis terminos aliquos artis eorum edisceret quos in *Nomenclatorem* suum referre volebat. *Ant. Teissier.* Gall.

Hadrianus Junius in primâ Classe Hæreticorum numeratur in *Indice Romano*. Ejus *Anastaroſis*, sive Passio *Servatoris Christi*, Jambico carmine conscripta, omninò prohibetur. Reliqua ejus scripta, cum expurgationibus permittuntur, *Index Madrit.* edit. ann. 1667.

Hoc ejus Epitaphium, *Middelburgi* in *Zelandiâ* sepulti.

Hadriano Junio Hornano, Philosopho, Medico & Poëtæ celeberrimo, *Batavia* Historico fidelissimo, cujus in omni disciplinarum genere exquisita eruditio, singularis industria, infinitæ lectionis præstantia, multiplex linguarum Scientia pari conjuncta comitate, doctorum omnium admirationem laudemque meruit: post varia incomparabilis ingenii monumenta, quibus æternam sibi memoriam comparavit, sub hoc marmore condito Patri optimè de se merito *Petrus Junius* mœstissimus pietatis ergò P. C. Vixit annos 63. obiit 16. sibi cognominis mensis. Anno salutis *Christianæ* MDLXXV.

Junius *hîc finis est: ultrà ne quære, viator,*
Oculisque sat debere te tuis puta,
Tam magni spectare viri queis contigit urnam
Oculi, ô beati, ô verè ingens spectaculum.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus impressa sunt.

GEORGIUS BUCHANANUS.

Clar. An. D. MDXLV.

Scotus, in *Levinià* natus Anno *Dom.* 1506. circa Calendas Februarias. Obiit *Edimburgi* 28. die Septembris, Anno Salutis 1582.

Scripta ejus hæc sunt: De Jure Regni apud Scotos, Dialogus --- Rudimenta Grammatices *Latinæ Thomæ Linacri* ex *Anglico* sermone in *Latinum* versa---Rerum *Scoticarum* Historia---Psalmorum *Davidis* paraphrasis Poëtica. Ac varia ejus Poëmata in unum collecta.

Vir ingenii felicitate & scribendi facultate [quod ejus Scripta ad omnem æternitatem victura, vel fatente invidiâ, testantur] nostrâ ætate incomparabilis.

Post

Poſt prima utriuſque linguæ tyrocinia apud ſuos facta, omnem ferè ætatem in *Galliâ* exegit: *Lutetiæ*, *Burdigalæ*, & poſtea *Conimbricæ* juventuti erudiendæ operam dedit: toto eo tempore inſignem illam *Poeticam Pſalmorum Paraphraſin* commentatus. Anno hujus ſeculi 60. Bellorum Civilium apud nos ardente incendio, ad Patriam antiquam, alumna & nutrice *Galliâ* relicta, reverſus eſt: ibi *Proteſtantismi* doctrinam palam amplexus; tandemque poſt regno exuram *Mariam Reginam* erudiendo *Jacobo* VI. appoſitus, in ſenili otio *Patriam Hiſtoriam* aggreſſus eſt. Quam tantâ puritate, prudentiâ & acumine ſcripſit [quamvis interdum libertate genti innata contra *Regium faſtigium* acerbior] ut ea ſcriptio non hominem in pulvere literario verſatum, ſed in media hominum luce & in tractandis Reipublicæ negotiis totâ vitâ exercitatum redoleat. Adeo ingenii felicitas & animi magnitudo omnia obſcuræ & humilis fortunæ impedimenta ab eo removerant, ut propterea non minus rectè de maximis rebus judicare & ſcribere prudenter poſſet. *Thuan.* ad ann. 1582.

Sanè memini P. *Ronſardum* virum acerrimi judicii (qui licèt in diſpari fortunâ conſtitutus, totâ vitâ ſcholaſtico otio oblectatus fuerat) cùm de *Buchanano*, *Hadr. Turnebo*, *Ant. Goveano*, *M. Ant. Mureto* (quibuſcum arctâ amicitiâ conjunctus fuerat] verba faceret, dicere ſolitum, *Illos Homines nihil Pædagogica præter togam & pileum habuiſſe*: & tamen de vulgo *Pædagogorum* ſic centere, nunquam incorrigibilis ineptiæ ex Pædagogicâ contractæ characterem vel longiſſimi ævi curriculo deleri poſſe. *Idem* ibid.

Neminem eſſe exiſtimo in *Galliâ* paulò humaniorem, cui *Georgius Buchananus* non ſit notus; non ſolùm eximius Poëta, verùm etiam vir omni liberali eruditione non leviter tinctus, ſed penitus imbutus *Turneb.* Adv. l. 1. c. 2.

Buchananus vir qui nec cœlo, nec ſolo, nec ſeculo erudito, ut ille cecinit, natus, ad ſummum tamen *Poeticæ* facultatis culmen tam feliciter aſcendit, ut Poëtarum hujus ſeculi princeps merito habeatur. *Camden.* in Annal. ad an. 1582.

Quo nemo diligentius antiquitates patrias eſt perſcrutatus. *Iacob. Uſſer.* Epiſt. de *Brit.* Eccleſ. primord. c. 16.

Contra *Buchanani* librum *De Iure Regni apud Scotos* calamum ſtrinxit *Gulielm. Barclaius* libro cui titulus *contra Monarchomachos:* interim neuter medium aſſecutus eſt. *Buchananus* enim in nimiùm deprimendo ſtatu *Regio*: *Barclaius* verò in nimiùm extollendo peccavit. *Herman. Conring.*

Gallorum vel *Italorum* nemo eſt, cui idem, quod *Buchanano* contigerit, ut in quovis carminum genere ſummam obtineret, cujus quidem rei laude omnem etiam antiquitatem *Buchananus* provocat; ut tanta illa ingenii, verè unici & incomparabilis, ornamenta ad impietatem converſa fuiſſe vehementer non ipſius magis, quàm Reipublicæ causâ dolendum ſit. *Gaſpar. Sciopp.* in Paſca. *Groſipp.* de Rhetoricâ.

Nemini prudentiæ & eloquentiæ laude cedens rerum ſuarum Scriptor, dignus, qui unus pro multis æſtimetur. *H. Conring.* de Civ. prud. c. 14.

Quem mihi liceat omnis liberalioris eruditionis ac præſertim *Poëtices* parentem appellare. *Beza* in Epiſt. ad *Iacob.* Regem præfix. *Icon.* Vir. Illuſtr.

Ego

Ego *Pſalmorum* tuorum lectione incredibiliter delector, qui tales ſunt quales à te uno proficiſci potuerant. *Beza* in Epiſt.

Pſalterium vertetunt *Germani* aliquot piè: *Itali*, ut ſolent, eleganter: Inprimis *Flaminius*. Sed nunc omnium induſtriam vicit *Georgius Buchananus Scotus*, varietate ſententiarum, & puritate Sermonis. *Georg. Fabric.*

In hoc argumento facilè omnibus palmam præripuit *Buchananus*. *Iacob. Duport.* in Præfat. ad Metaph. Pſalmor.

Georgii Buchanani Scoti Poëmata varietate argumenti, dictionis nitore, ſchematum lumine, & inaffectatâ decori cuſtodiâ omnium ferè doctorum amorem, laudeſque provocarunt. Magnificè *Ioſeph. Scaliger.* dum eum reſpectat.

Imperii fuerat Romani Scotia *finis*,
Romani *eloquii* Scotia *finis erit*.

Quàm religioſis, ſed & quàm puris manibus intendit *Lyram Davidicam*? quàm floret in elegiis? quàm plenus eſt gravitatis in *Jephte*, & *Baptiſtâ* Tragœdiis? quàm clarus in 5. illis de *Sphærâ* libris epicis? quàm floridus in Lyricis, miſcellaneis, epigrammatis? quàm denique in *Franciſcano*, & *Fratribus* vehemens & aculeatus? *Borrich.* de Poëtis, p. 150.

Buchananus unus eſt in tota *Europâ* omnes poſt ſe relinquens in *Latinâ Poëſi*. *Scaligerana* prim. p. 37.

Quoad ejus Poëmata *Joſephus Scaliger* ait illa ſuperare omnia quotquot ab *Auguſti* ſeculo in lucem prodierunt. *Hutenbovius* aſſeverat illum Poëtas celebertimos Gallos & *Italos* antecelluiſſe, ut ex hoc diſticho liquet.

Tres *Italos Galli* ſenos vicere, ſed unum
Vincere Scotigenam non potuere virum.

Tres *Galli* ſunt Cancellarius Hoſpitalius, Adrianus Turnebius, Joannes Dorat: Sex autem Itali, Sannazarius, Fracaſtorius, Flaminius Vida, Naugerius & Bembus. *Ant. Teiſſier* Elogiis Eruditorum Vir. Ital.

Jeſ. Vavaſſor. [Notis anonymis in Animadverſiones in Poëticam p. 66.] ait inter omnes qui Latinè ſcripſerunt, nullum ſe cognoſcere qui ſibi magis conſtaret, qui idearum ſuarum abſolutior Dominus eſſet, quique ſtylum ſuum cogitationumque ſuarum enunciationes quoquoverſum pro libitu flecteret quàm *Buchananum*. Gall.

Buchananus ſerviliter nimis *Titum Livium* imitatur. Quicquid habet boni Veteribus ſuffuratus eſt. Sano admodum judicio ſcribit, in ſublime quoad ſenſa parum attollitur. Prolixæ tertii ejus libri citationes omnibus non allubeſcunt, ut nec diffuſa quoad omnia ſingularia narratio ejus de Gente Regionis

nis illius de qua ibidem loquitur. *Rapin.* Animadverſionibus in Hiſtoriam. ſect. 28. Gall.

Buchananus *Odas* habet Antiquitate dignas. Sed inæqualis admodum eſt, ob permixtionem characteris ſui qui non eſt ſemper ſatis uniformis. *Rapin.* Animadv. in Poëticam 2. parte, Animad. 30. Gall.

Jephte & Joan. Baptiſta Buchanani nihil æſtimandum continent præter puritatem qua ſcriptæ ſunt binæ iliæ Tragœdiæ, *Rapin.* Sect. 23.

Buchananus Hiſtoriam & libellum, cui titulus *Detectio*, partium ſtudio, & *Moravii* munificentiâ abreptus ita ſcripſit, ut libri iſti falſitatis damnati ſint ab ordinibus Regni *Scotiæ*, quorum fidei plus tribuendum: & ipſe ingemiſcens coram Rege, cui fuit Pædagogus, ſubinde ſe reprehenderit (ut accepi) quòd tam virulentum calamum in *Reginam* benè meritam ſtrinxiſſet, morienſque optaverit ut tantiſper ſupereſſet, donec maculas, quas maledicentia falsò aſperſerat, revocatâ veritate, vel ſanguine eluerer; niſi (quod ipſe dixit) hoc unum eſſet, cùm præ ætate delitare videretur. *Camden* in Annal. *Elizabeth.* Anno 1567.

Inter illos qui tunc temporis (anno 1541.) periclitabantur, unus erat Georgius *Buchananus*. Clerus apud ſe decreverat, ultionem de illo ſumere acerbitatis Poematum quæ contra ipſum compoſuerat. Rex autem uſque adeo viro omnes eorum arbitrio permiſerat, ut cum cæteris vitam amiſiſſet, niſi evaſione ſua ex carcere ſaluti conſuluiſſet. Mare poſtea transfretavit, & in illo exilio viginti annos vitam traduxit, totoque ferè illo tempore ludi magiſtrum agere coactus fuit; nec tamen vilis ejuſmodi muneris exercitium Animi ejus magnitudinem oppreſſit. In ejus Scriptis elucent non modò veneres & lepôres omnes Latinæ Linguæ, ſed & animi vigor & ſententiarum acumen, longè ſupra *Bembum* alioſve *Italos*, qui eo tempore Styli *Romani* puritatem reſtaurare affectaverunt. Apud ipſos debilis tantum imitatio Tullii cernebatur: Sed illius ſtylus tam genuinus atque nervoſus eſt, ejuſque in omnia animadverſiones uſque adeo ſolidæ, (præter immortalia ejuſdem Poemata, quibus manifeſtat quàm bene Poetas omnes *Romanos* imitari valeret, in diverſo illarum ſcribendi genere, ut quicunque illum cum illis conferre voluerit, vix identidem ſibi temperare poſſit quin apographum autographo anteponat,) ut jure merito præclariſſimus & optimus Authorum noſtrorum recentiorum cenſeatur. *Burnetti* Hiſt. Reform. lib. p. 311. Angl.

Nec intactum abire patiar inter *Scotiæ* lumina haud poſtremum, *Georgium Buchananum*, ex *Leviniâ Scotiæ* provinciâ ad *Blavum* amnem in villâ ruſticâ oriundum, cultiſſimum vatem, & lacteæ venæ patrem, verſione Pſalmorum *Davidis* vario carminis genere feliciſſimè expreſſa, & deſcriptione hiſtoriæ rerum *Scoticarum* clarum. Sanè aurea ejus & cum omnibus priſcis comparanda Poëmata jure merito omnium verſantur manibus. *Quenſtedt.*

Extat rerum *Scoticarum* Hiſtoria. *Edimb.* 1593. & *Franc.* 1594. 8°.

Extat de Jure Regni apud *Scotos* Dialogos. *Edimb.* 1581 8°.

* Hic Author inter *Hæreticos* primæ claſſis in *Romano Indice* rejicitur.

JOANNES BRODÆUS.

Clar. A. D. MDL. *Gallus Turonenſis*, Diſcipulus *Alciati*, *Petro Daneſio* conjunctiſſimus; *Sadoleto, Bembo, Egnatio Romæ* gratus, Mathematum, *Chaldaica & Hebraica* linguæ apprimè peritus, Obiit in *Turonibus*, anno 1563. ætatis 63, Cœlebs. *Hofman.*

Scripta ejus hæc ſunt: Commentarii in *Epigrammata Græca*---Annotationes in *Oppiani Kynegeticon* libros quatuor---Q. *Calabri Paralipomenon Homeri* lib. 14.---Coluthum de *Helenæ* Raptu---Notæ in *Euripidem*---Annotationes in *Dioſcoridem*---Obſervationes, ſive variæ lectiones.

Hic præcellentis ingenii vir *Cæſaroduni Turonum* ex honeſtâ *Brodæorum* familia patre *Ludovici* Regis cubiculario genitus, abdicatâ Juriſprudentiæ curâ, cui adoleſcens apud *Biturigas*, doctore *Alciato*, aliquot annos in ſpem civilis vitæ impenderat, totum ſe ad utriuſque Linguæ bonarumque artium cognitionem & ſcientiam applicuit. Quarum incredibilem amorem jam olim à pueritiâ conceptum auxit etiam & inflammavit ipſa P. *Daneſii Gallorum* id ætatis doctiſſimi conſuetudo & familiaritas, dum ambo *Georginum Selvam* Regis ad *Venetos* Oratorem in legationis ornamentum ſecuti, erudita illa felicis *Italiæ* ingenia *Sadoletos, Egnatios, Bembos, Flaminios*, & eorum ſimiles pari animorum contentione ſuperare contendunt. Hos enim *Brodæus* omnes partim *Venetiis*, partim *Romæ Georgio Armeniaco* Regis item ad Pontificem Legato comes aſcitus & vidit familiariter, & propter ſtudiorum conjunctionem facilè ſibi conciliavit. Hoc etiam aliquantò ſuperior quòd ad eas, quibus pariter incumbebant, elegantiores literas & Mathematicas Artes & *Hebraam Chaldæámque* linguam inſuper adhiberet. Quare in *Galliam* reverſus multa ſcripſit & publicavit tot ac tantis laboribus non indigna. In quibus principem locum tenent *variæ lectiones*, diligentiſſimique in multos *Græcæ* Linguæ auctores commentarii, maximeque in Epigramma labore & induſtriâ *Planudis Monachi* collecta, quorum & *Brodæus* bonam partem *Latinâ* venuſtate convertit *Samarthan.*

In *Italiâ*, ad puriores literas Philoſophiæ, Mathematicarum Artium, ac Sacræ Linguæ non mediocrem cognitionem adjecerat: dein in patriam reverſus, quietæ vitæ, ſed non otioſæ ſe dedidit: quod multæ reconditæ eruditionis lucubrationes abundè teſtantur, quas vir bonus procul ab omni ambitione ac oſtentatione poſitus alienis potiùs quàm ſuis auſpiciis publicari paſſus eſt; eo rariore modeſtiæ exemplo, quòd noſtro ſeculo homines non ſolùm ex opibus, Magiſtratibus, & aliis honoribus, ſed etiam ex literis indignâ vanitate gloriolam aucupantur. *Thuan.* ad Ann. 1563.

Huic viro quicunque ſummæ doctrinæ, acerrimique & ingenii & judicii laudem denegant, illi certè aut planè indocti nulloque judicio præditi, aut impudenter ſunt invidi. Eum enim ſua ſcripta talem fuiſſe clamant, & quidem cùm alia, tum ea quæ in *Euripidis* tragœdias edidit. *Stephan.* Præfat. ad Annot. in *Euripid.*

Edecu-

Digitized by Google

Edecumeni Judicii vir. *Claud. Dauſus* in Notis ad *Q. Calabrum.*

Criticus magnæ eruditionis vocatur *Dempſtero.*

Brodæus vir, ſive Adoleſcens potiùs, acris ingenii, probi judicii, lectionis diffuſæ, quem non magis in ore famæ eſſe miror, imo indignor. *Lipſ.* in Not. ad *Tacit.* de Morib. *German.* c. 1.

Conſule eruditiſſimum *Brodæum*, quò viro ipſius ætas nihil omnino doctius tulit, neque meliore judicio. *Barth.* adverſ. l. 9. c. 16.

Brodæus Turonenſis Canonicus, vir maximus ac doctiſſimus fuit, cujus commentarios in Epigrammata *Græca* pluris facio quàm quorundam ſcripta plurima *Scaligerana* 1. p. 33.

Vir egregiæ eruditionis *Jo. Brodæus Paul. Colomeſ.* in Opuſc. p. 15.

Ioannes Brodæus Criticus magnæ eruditionis. *Thom. Dempſter.* in Elench. Script. *Roman.*

Duo clariſſima *Galliæ* lumina *Jo. Brodæus* & *Bodinus. Conrad. Rittershuſ.* Prolegom. in *Oppian.*

Ioannes Brodæus vir omnibus bonis literis inſtructiſſimus, *Oppiano, Calabro, Colutho,* veluti triumviris adjutrices manus adhibuit; eandemque operam, quam elegantiſſimis nuper *Græcorum Epigrammatibus* impenderat, etiam in hos contulit *Poetas*: nihil eorum omittens, quæ ad eruditi doctique *interpretis* officium pertinere putavit. Veriſimile eſt, *Brodæum* diligentiſſimum hominem, Bibliothecas plurimas perluſtraſſe; in his quicquid rarum, quicquid obſervatione dignum animadvertit, id magnâ induſtriâ, ſolertiâque, nec minore judicio excerpſit. *Nic. Gerbel.* Epiſt. Præfat. ad *Hervag.* in *Brodæi* Not. ad *Oppian.*

De *Strato* non eſt cur incomparabilis viri manibus *Ioannis Brodæi* inſultes. Habet enim ille *Stoica Epigrammata* quæ tibi objiciat, & *Mureto-Catullianos Galliambos.* Fuit autem de bonis literis optime meritus, ſi quis alius, ac ne *Italos* quidem tuos excipio. *Joſeph. Scalig.* in loc. controv. *Rob. Titii*, p. 38.

Edidit ſuperioribus Annis *Ioan. Brodæus Turonenſis*, Præſul Ampliſſime, in Epigrammatum Græcorum & *Oppiani* de *Venatione* Libros, Annotationes doctiſſimas, & omni Scientiarum genere refertiſſimas, quæ illi non mediocrem laudem apud Literatos pepererunt, & benevolentiam conciliarunt. *Baptiſt. Sap.* Conſil. Reg. Epiſt. Præfat. ad *D. Fr. Mannium Burdeg.* Archiep. in *Brodæi* Not. ad *Euripid.*

Certè hoc ipſum ἀξιομαχώτατον, quod inepte alteri ſubſtituitur, profectum ab homine *Gallo* fuit, *Brodæo* nimirum *Turonenſe*, quem tamen ego, tantum abeſt, ut inſectari propterea velim, ut etiam verè lubenterque fatear multa fuiſſe ab illo viro rectè non in uno authore reſtituta. Nimirum aliquando bonus dormitat *Homerus Io. Leunclav.* not. in *Xenophon.* p. 1068.

Joannis Brodæi Commentarii in *Epigrammata Græca*, excuſi ſunt *Baſileæ* Anno *Dom.* 1549. in Officinâ *Frobenianâ.*

Extant Notæ in *Martialem. Lug. Bat.* 1619. 8.

FRANCISCUS DUARENUS.

Clar. A. D. MDL. *Gallus, Briocenſis*, Juriſconſultus celeberrimus, obiit anno 1559. ætatis 40. *Scripta* ejus ſunt : Commentaria in varios titulos *Digeſti & Codicis*---- Diſputationum Anniverſariarum libri duo----De jure accreſcendi lib. 2.----De ratione docendi diſcendique *Juris*---- De Juriſdictione & Imperio---Apologia adverſus *Equinarium Baronem*---De Plagiariis---In Conſuetudines Feudorum, Commentarius----De Sacris-Eccleſiæ Miniſteriis, ac Beneficiis----Pro libertate Eccleſiæ *Gallicanæ* adverſus artes Romanas defenſio---Epiſtola ad *Sebaſt. Albeſpinam* Regis *Galliæ* Oratorem Epiſtola de *Franc. Baldvino*----Defenſio adverſus *Balbini* Sycophantæ maledicta.

Primus *Gallorum Franciſcus Duarenus* è *Briogi* fano ad *Armoricum* oceanum genere nobili ortus exploſis barbarorum gloſſematis puros & limpidos veterum *Juriſconſultorum* fontes Juventuti aperuit : tum viva voce, dum apud *Biturigas* magno nationum omnium concurſu profiteretur, tum Scriptis quibus etiamnum ſit i ipſi ſuperſtes immortali eruditionis & eloquentiæ laude commendatur. Fuit acerrimo quidem judicio, ſed memoriâ minus felici, neque unquam niſi ex ſcripto prælegebat; eoque factum eſt, ut in *Germanico* itinere, cum à celebribus paſſim Academiis honoris causâ, ut ferè fit, ad prælegendum invitaretur, nec earum continuis votis & precibus obſequeretur, à nonnullis rerum imperitis & iniquè judicantibus habitus ſit indoctior. Sed hoc inane vulgi de tanto viro judicium parta jampridem apud eruditos fama & exiſtimatio facilè ſuperavit. *Scæv. Samarthan.*

Franciſcus Duarenus Juris Scientiâ, ſecundùm *Andream Alciatum*, quem *Avarici Biturigum Cuborum* Jus Civile profitentem audiverat, ſuâ ætate clariſſimus : ad quam & politioris literaturæ, & exactam antiquitatis cognitionem à Magiſtro ſuo edoctus adjunxit. *Duareni* nunc *Opera* in magno pretio, uti debent, apud doctos habentur. Sed Scriptis illius accidit, ut *Prælectiones* ex ore recitantis in Scholâ perperam plerunque ab Auditoribus exceptæ; quæque non eo conſilio fiebant, ut ederentur; poſt ipſius mortem reliquis ejuſdem operibus, quæ vivus publicaverat, nullo delectu admiſtæ ſint : in quo inſignis doctiſſimi viri manibus injuria facta eſt. *Thuan.* ad Ann. 1559.

Hunc Autorem *Cujacius* ipſe plurimi ſemper fecit; cùm inter quatuor *Franciſcos* (*Franc. Duarenum, Franc. Conanum, Franc. Hottomannum, Franc. Baldvinum*) qui eâdem ætate eandem ſcientiam profitebantur unum *Duarenum* ſibi placere, cæteros *Jus* tantùm deligurire diceret.

Duarenus præterquam quòd eloquentiâ, dicendique genere ſuavi & facili omnes ſui temporis *Juriſconſultos* ſuperavit, docendi ratione maximè anteceſſit. Primus enim diu antè Methodicam docendi rationem non obſervatam iterum revocavit, reſtituitque. *Andr. Quenſtedt.*

Quantum coluerit *Franciſcus Duarenus Juriſprudentiam*, ejuſque ſtudia

Digitized by Google

dia promoverit, teſtantur tot ejus graviſſimi viri opera. Docuit in celebri *Biturigum Academiâ*, totque diſcipulos habuit, ut omnium tunc temporis *Iuris* Profeſſorum facilè princeps haberetur. *Gul. Rovil. l.* in Promptuar. *Icon.* Illuſtr. Viror.

* *Duarenus* liber de S. Eccleſiæ Miniſteriis permittitur, ſi tamen correctus fuerit. Libellus verò eidem adjunctus, cui titulus eſt: Pro libertate *Eccleſiæ Gallicanæ* adverſus *Romanam Aulam* Defenſio *Pariſienſis* Curiæ, omninò prohibetur, *Index Romæ* impreſſus 1681.

Hoc Ejus Epitaphium:

Viator, ſparge humum floribus; Flos ille Juriſconſultorum Franciſcus Duarenus *hic ſitus eſt, doctrinâ, eruditione, moribus clarus. In* Gall. *atque in* Belg. *Academiis notus Tandem poſt innumeras in legali Palæſtrâ palmas adeptas terrenam Gloriam cum Cœleſti commutavit. A. B.* Jodocus Vith. *P. P.*

Opera ejus ſimul prodierunt 1592.

CONRADUS GESNERUS.

MEdicus, Philologus, & Polyhiſtor eximius, natus eſt *Tiguri* Anno 1516. Obiit. an. 1565. Clar. A. D. MDL.

Vir pius & omni genere virtutum ornatiſſimus, omnia *Naturæ* arcana perſcrutatus magis cogitans de aliorum utilitate promovendâ, quàm propriæ ſalutis tuendæ curam rationemve ſuſcipiens, in omni literarum genere, præſertim verò in Medicinâ, & Philoſophiâ Naturali atque Philologia clariſſimas lucubrationes edidit; erat enim Philologus & Polyhiſtor doctiſſimus, lumen *Germaniæ*, & decus *Helvetiæ*. Scripſit penè infinita, quorum catalogum ipſe edidit *Boiſſard.* in Icon.

Cujus mors omnibus ſæculis deploranda. Vir longiſſimâ vitâ digniſſimus: & quam exegiſſe videbitur iis, qui ætatem ejus ex librorum (quos plurimos ac utiliſſimos confecit, induſtriâ ſuâ illuſtravit & edidit) non ex annorum (quos vixit) numero metientur. Philoſophiæ eam præcipuè partem, quæ Hiſtoriam Naturalem ſpectat, copioſiſſimis Scriptis explicavit; Antiquorum quoque complura monumenta, præcipuè Theologorum, primus in lucem edidit. Mortuum laudavit *Joſias Simlerus*, & elegantiſſimo carmine *Theodorus Beza*, quô inter alia *Naturam* eum tanquam fidum ſuorum Sacrorum Antiſtitem plorare dicit, mutam deinceps futuram, niſi ipſe mortuus loquatur. *Thuan.* ad ann. 1565.

Conradum Geſnerum, *Tiguri* honeſtis quidem, ſed tenuis fortunæ parentibus natum inter ætatis noſtræ clariſſimos homines ſua tum pietas tum eruditio, probitas denique ſingularis meritò collocarunt; ut plurimarum linguarum, ita

omnium Physices partium, & intimorum *Naturæ* arcanorum usque adeo peritum, tamque diligentem ac laboriosum Scriptorem, ut si stylum excolere quàm simpliciter ex aliis optimâ fide collecta pleraque proponere maluisset, neq; mors illum immatura sustulisset, ætas hæc nostra in unico *Gesnero* cum *Varronem* alterum, tum *Plinium* quoque renatum fuerit habitura. *Theod. Beza* in Icon.

Conradus Gesnerus Tigurinorum decus immortale. *Casaub.* in Athen. l. 7. c. 18.

Verè sanctissimus, doctissimus, omnibusque numeris absolutissimus, & totius *Europæ* ornamentum. *Zanch.* Epist. l. 2. ad *Bulling.*

Conradus Gesnerus erat homo stupendæ eruditionis. *Konig.* in Biblioth.

Nobilis ejus fama, quam præclaris Scriptis suis sibi peperit, jampridem in omnes Orbis Provincias emanavit. *Casp. Wyser* Comment. ad *Mithridat. Gesneri.*

Conradus Gesnerus vir ut reconditæ eruditionis, ita indefessi laboris strenuam operam navavit in illustranda animalis omnis spirabilisque Naturæ Historia; cui præ cæteris palmam defero. *Lavin. Lemn.* de Miracul. occult. Natur. p. 6.

Gesnerus verò ex Scriptis non tam ingenii, quàm laboris & industriæ laudem tulit, ut sunt omnes *Germani* in studiis laboriosissimis: quippe transcripsit quæ priores dixerant, & ipsis eorum verbis retulit. *Roland. Mares.* Epist. l. 2. Epist. 26.

Gesnerus de omnium animalium Historiâ fusissimè scripsit, quam similiter materiam *Ulysses Aldroandus* immanibus voluminibus prosecutus est. Sed, liberè dicam, *Plinii* paucos de Animalibus libros pluris fecerim, quàm istorum de iisdem infinitos. *Idem* ibid.

Utilem in bonis Auctoribus convertendis operam navâssent *Conradi Clausevus*, & *Gesnerus Tigurini*, nisi eos nimia licentia extra metas abripuisset. *Huet.* de clar. Interpret.

Gesnerus multæ ac variæ lectionis, summæque diligentiæ: Auctor minimè contemnendus. *Scaligerana* 1ª p. 79.

Conradus Gesnerus inter Universales & perpetuos Catalogorum Scriptores principatum obtinet, vir maximis suis laboribus optimè de Rep. literariâ meritus. Fuit enim & vertendo & colligendo omnium diligentissimus. Injurii sunt & ingrati in bonum virum exteri quidam, qui ejus Scripta passim traducunt, ut non satis accurata, & solô labore, nullô verò ingenio, spectanda: Quod familiare solet esse in *Germanos* convitium omnium exterorum; qui, si non haberent à *Germanis* congestas rei literariæ opes, angustiùs certè secum habitarent. *Adeo* (quæ *Vossii* Præfat. in *Theol. Gentil.* querela est) *laudis nihil sperandum, quocunque etiam judicio adhibito, propter ambitiosulos istos in strenuâ inertiâ & ingenii & facundiæ laudem solis sibi vindicantes, aliis relinquentes duntaxat laboris gloriam cum Arcadico, ut loquuntur, pecore communis.* Etiam *Gaddius*, tenuis & jejunus Scriptor minutam diligentiam in illo reprehendit, qui ipse montes parturiendo non nisi mures parit. *Rolandus* quoque *Maresius* in Epistolis suis Philologicis, opere docto, *Gesnerum* alicubi ut *Locorum Communium* Scriptorem exagitat, cum *Gesnerus* & *Gesnero* similes inter eos sint, qui Sylvas ferant, ut habeant alii, quas cædant

&c

& excidant. Non nego quidem, nævos ineſſe & errores ejus Autoris Scriptis, ſed illos facilè abſorbet imptobus labor ac inſignis ejus utilitas. Æquiùs de viro iſto *Ionſius Hiſt. Philoſ. lib. 3. c. 20.* & *Bailletus tom. 2. pag.* 15. judicat. Conſiderandum enim, quot quantiſque laboribus unus vir diſtrictus fuerit, Phyſicis, Medicis, Philologicis; quanta ſeculi illius ob meliorum editionum defectum imperfectio. Quin potius tota ipſi poſteritas ob ſumma illa & Herculea in re literariâ merita obſtricta eſt. Infinita propemodum ſunt & incredibilia, quæ vir adhuc nondum 40 annos natus, cùm moreretur, in omni ſtudiorum genere perfecit. Unus penè Bibliothecam ſcripſit. Quàm honorificum *Iulii Cæſaris Scaligeri* de *Geſnero* fuerit judicium, ex iis literis *Sylvii, I.C. Filii, Scaligeri*, colligas, quæ in *Siberianis Epiſtolis* p. 459. habentur quibus ille *Geſneri* amicitiam ambit, eumque rogat, ut ſuo teſtimonio paternorum Scriptorum Splendorem gloriamque augeat. *Tuum*, ſcribit ille, *autoritatem tanti facio, ut nullius amicitiam magis petam, alium magis eo-lam neminem Dan. Georg. Morhof.* Polyhiſt. p. 199. 200.

Dignus quoque qui memoretur *Conradus Geſnerus* anno 65. ſuperioris ſeculi mortuus, qui inter Scriptores plurimos, quos in Pandectis & Bibliothecâ recenſet Philoſophorum quoque Poëtarum, Rhetorum, libros & plerumque vitam exponit, idque induſtriâ, quâ potuit, ſummâ. Quem ejus laborem *Joſias Simlerus* pari felicitate poſtea auxit. Utut verò mendis ſcateat iſta Bibliotheca quàmplurimis, longè plus tamen laudis ob ea, quæ benè dicuntur, quàm reprehenſionis, ob menda nonnunquam levia meretur. *Jo. Jonſius* de Script. Hiſt. Philoſ. p. 310.

Conradus Geſnerus vir fuit inſignis non modò eruditione ſua non vulgari, ſed etiam humanitate, integritate & pietate quibus ornatus fuit. In Theoria & in Praxi Medicinæ excelluit. Hujus illuſtre dedit ſpecimen ſanatione maximi ægrorum numeri qui incurabiles cenſebantur, quippe qui diverſis Apoplexiis, Hydropibus & Epilepſiis laborabant. Ingentem incomparabilium Scriptorum catervam poſt ſe reliquit; adeo ut cum ratione dixerit *Beza*, unicum *Geſnerum* tota claruiſſe Scientia quæ diviſim in *Plinio* & *Varrone* deprehenſa fuerat——*Geſnerus* contexuit ipſe Bibliotheca ſua propriæ vitæ Hiſtoriam, in qua unum obſervatu dignum ſcripſit. Ingenuè nimirum fatetur Opera ſua tam accuratè & tam diligenter elaborata non eſſe ac exoptandum foret, eò quòd propter fortis ſuæ miſeriam teneretur libros ad victum ſibi comparandum elucubrare, & proinde eadem ſine mora evulgare coactus à binis illis inexorabilibus Deabus *paupertate* videlicet & *neceſſitate*, otio non frueretur ſufficienti, ut eum perfectionis gradum attingerent ad quem illa perducere potuiſſet, ſi ſolius gloriæ ſtimulis ad ſcribendum impulſus fuiſſet. *Verumtamen*, addit deinde, *ne confeſſio mea deſpicabiles reddat libros à me vulgatos, hoc de me prædicare auſim quòd omnes illos quodammodo ſuperent qui in eadem argumenta quæ ipſe pertractavi conſcripti fuerunt.* *Anton. Teiſſier* Elogiis Virorum Eruditorum. Gallicè.

Ejus Opera omnia prodierunt *Francofurti* Ann. 1617.

Hoc

Hoc ejus Epitaphium *Tigurî* in *Helvetiâ*:

Ingenio vivens naturam viceràt omnem,
Naturâ victus conditur hoc tumulo.
Plinius *hîc situs est* Germanus, *perge, Viator,*
Gesneri *toto nomen in orbe volat.*

* *Conradus Gesnerus* in *Romano Indice* inter *Hæreticos* Primæ Classis rejicitur.

PETRUS NANNIUS.

Clar. A. D. MDL.

Alcmariâ Hollandiæ Oppido natus, Canonicus *Atrebatensis*, comis & blandi vir ingenii, *Conrado Goclenio* in *Latinarum* literarum professione, communibus omnium votis succenturiatus est. Carus in primis, ob singularem eruditionem, excellentibus in *Belgio* doctrinâ viris, summâq; dignitate præditis in his *Nicolao Everardo* Præsidi *Mechlinienſi*, doctissimisque ejus libris; & *Atrebatium Antistiti Antonio Perrenoto*, post Cardinali, & aliis. Famâ deinde, ut fit, indies magis magisque notus, ab *Italis*, præsertim à *Jacobo Fliſco, Genuensi*, Episcopo *Savonensi*, magnis stipendiis in *Italiam* invitatur. Cumq; linguâ utraque doctissimus, atque in Auctoribus tum sacris tum profanis, egregiè versatus esset; multas utriusque generis Scriptorum veterum, *Demosthenis, Plutarchi, Synesii*; & de *Christianis Athanasii*, *Chrysostomi, Basilii, Athenagoræ*, aliorumque lucubrationes *Latinâ* civitate donavit. Sed & è suo ipse penu plurima deprompsit, in his *Miscellaneorum* libros decem, *Panegyricas* & *Litterarias* Orationes totidem, quique præ cæteris Scriptis palmam obtinent, *Dialogismos* Heroinarum septem. Nam in hoc genere regnasse eum, præter *Italos* acuti judicii homines memorat *Cornelius Musius*. Scripsit & in *Cantica*, ac *Salomonis Sapientiam* Commentarium, itemque Notas ad *Ambrosii* adversus *Symmachum Relationem*. *Psalmos* quoq; *Davidis* plurimos non infeliciter versibus reddidit: quos cum *Iacobi Latomi* Psalmis *Plantinus* evulgavit. Moritur *Lovanii* 1557. ætatis 57. pro funere à successore *Cornelio Valerio* laudatur. Tumulum ipsi in D. *Petri* basilica gratis discipulus *Sigismundus Fredericus Fuggerus* posuit. *Aub. Miræus.*

Conrado Goclenio vitâ defuncto, *Nannius* unus, qui succederet, dignus omnium calculis est judicatus. Vir fuit ingenio facili, ad quidvis prompto, & ad humanitatem omnem ac festivitatem facto: viris in *Belgica*, & extra, magnis carus ac gratus. *Valer. Andreas.*

Petrus Nannius, Lovanii diu in *Buslidianâ* Scholâ *Græcam Latinam*que linguam magna eruditionis non vulgaris laude professus, multis ingenii sui editis monumentis, quibus *rem literariam* multùm promovit. *Thuan.*

Utrâque linguâ doctissimus, atque in Autoribus cùm sacris tum Prophanis egregiè versatus. *Melch. Adam.*

Vir

Digitized by Google

Vir *Græcè Latinéque* peritiſſimus, *Franc. Sweert.*

Vir inſigni literaturâ, qui utrâque facundiâ valet. *Lil. Gyrald.*

Criticus diligens vocatur. *Dempſtero.*

Viros aliquot inſignes, & Profeſſores habuit Collegium *Buslidianum:* inter eos *Petrum Nannium*, qui alios poſt ſe, ut meum judicium eſt, reliquit, & fortaſſe relinquet. *Lipſ. Lovanium* l. 3. c. 4.

Ubi in eas difficultates atque anguſtias incidimus, è quibus nos incolumes evadere poſſe diffidebamus; doctiſſimorum virorum, & quorum in *literis* magnum atque acre ſcirem eſſe judicium, auxilium experendum mihi eſſe putavi: è quibus præcipuus, ac in ea re promptiſſimus fuit D. *Petrus Nannius*, Latinæ Linguæ apud *Lovanienſes* Profeſſor, cujus inſignis ac rara eruditio tam eſt *Orbi* nota, ut me præcone non egeat, qui incomparabili ſuâ humanitate egregiam mihi navavit operam; & quem eo quoque ad hoc impuli, ut *Ambroſianas Epiſtolas*, in quibus permulta ſunt, quæ non omnibus ſunt obvia, ſuis Scholiis illuſtraret. Quod ſanè ab eo factum eſt tantâ diligentiâ, tantâque doctrinâ, ut ſi non aliàs, vel hoc ſaltem nomine, *Ambroſii* hanc novam Editionem plauſibiliorem gratioremque futuram ſperem. *Ioan. Coſter.* in Epiſt. Dedic. *Ambroſ.* Oper. præfix. An. 155.

Opera ejus teſtantur eum fuiſſe bonum *Criticum*, excellentem *Grammaticum*, peritum *Oratorem*, Theologiæ, Juris & Matheſeos quarum fuiſſe. *Moreri* Majori Dictionario Gallico.

Pauca in Sacris & Profanis ſublimia occurrunt, apud *Græcia* veteris & antiquæ *Romæ* Scriptores, ad quæ penetrans illud ingenium non pertigerit & eximiis ſuis Operibus nobis non elucidaverit; Operibus inquam, quibus inſigne *Nannii*, nomen reviviſcet vel invita annorum ſerie, quæ non minori amore quàm veneratione à Doctis excipientur. *Iſaac. Bullard.* Acad. Scientiarum Gall.

Locum etiam ſuum in *Interpretibus* tuetur *Petrus Nannius*; fidus *Sententiarum* explicator *αὐτόφωνος* illud mirè ſe expreſſit. *Huet.* de Interpret.

Dominus Hermant ſcribit eum Beati *Athanaſii* ſenſum ſic pervertiſſe, pluribus locis, ut cùm nobis explanare debuiſſet, quæ obſcura in *Græcis* extabant, in plures errores impulerit Authores qui ejus verſionem ſecuti ſunt, adeo ut hi, authoritate quam adepti erant, plures alios deinceps fefellerint. *Godefrid. Hermant*, Præfat. in Beati Athanaſii vitam, Gall.

Eruditio ſingularis in exquiſitiſſimis ſcientiis, & in omni polltiorum literarum *Græcarum & Latinarum* genere, Viri uſque adeo docti ac fuit *Petrus* Nannius *Alcmariâ*, Urbe maritimâ Septentrionalis *Hollandiæ*, oriundus, amplum temporis ſpatium exigeret, vel ad ſimplicem ejus adumbrationem delineandam; ut pote quâ dignus evaſit qui cenſeretur inter primos Gentis ſuæ Literatos, & iis æquipararetur, qui immortalis famæ pennis ſub *Europæo* cœlo glorioſi volant. Vividiſſimo & ad omnia prompto ingenio valuit. *Ghilini* Theatro Virorum Literatorum Italicè.

* Ejus Scholia in *Sapientiam Salomonis*, in multis locis *expurgantur* in *Indice Madrit.* edit. ann. 1667.

Ejus miſcellanea tom 1. Lamp. Crit. *Gruteri* continentur.

Hoc ejus Epitaphium:

Petro Nanno Alcmariano, *Preſbytero & Canonico* Atrebatenſi, *Viro Doctiſſimo, Humaniores Literas in Collegio* Buslidiano, *annos xviii. profeſſo:* Sigiſmundus Fridericus Fuggerus, *Baro in* Kirchberg & Viana *B. M. & Amico paterno. Memor. virtutis ergo juſſu parentis poſ. Vixit annos* LVII. *Obiit* CIↃ. IↃLVII. XII. *Kal. Auguſti.*

Nanni Caſtalidum *decus Sororum,*
Quisquis te videat, tuoſque fœtus,
Hanc Nanum *vocitet; ſed ô* Giganta.

ANTONIUS GOVEANUS.

Clar. An. D. M D L.

Uſtranus, Anno 1565. ex immodico peponum uſu obiit. Primùm *Toloſæ*, deinde *Divone Cadurcorum*, poſteà *Valentiæ* & *Gratianopoli* Jus Civile profeſſus eſt.

Scripta ejus hæc ſunt: Variæ Lectiones—De Subſtitutionibus Commentarius—De Juriſdictione libri duo—Ad L. *Gallum Aquilium* lib. 1.—De Jure accreſcendi lib. 1. Commentarii in titulum digeſti ad legem Falcidiam—Animadverſionum liber unus—Caſtigationes in *Virgilium* & *Terentium*—Enarrationes in *Ciceronis* Orationem contra *Vatinium*—Critica Logices pars certans cum *Ciceronis* Topicis—Commentarius in *Ciceronis* Topica—Comment. in priores libros Epiſtolarum ad *Atticum*, & libros de Legibus—Reſponſio ad *Petri Rami* calumnias pro *Ariſtotele*—Epigrammat & Epiſtolæ—*Porphyrii* quinque vocum Traductio Latina.

Is genere *Luſitanus*, ſed adoptione, [ſicut ipſe, quo erat animi candore, palam profitebatur] *Gallus*, cum puer & litterarum rudis ab *Andreâ Goveano* Patruo in *Galliam* adductus eſſet, tantâ felicitate in humanioribus ſtudiis ingenium exercuit, ut nemo purius *Latinè* ſcriberet, nemo verſus elegantiùs pangeret. In Philoſophiâ verò *Ariſtotelicâ* tantum profecit, ut ejus patrocinium jam tum in illa juvenili ætate contra *Petrum Ramum* ejus importunum oppugnatorem magna cum laude ſuſceperit: Poſteà, quaſi omnium ſcientiarum æquè capax ingenium illius eſſet, quodque ſinguli in ſingulis, ipſe unus in omnibus præſtare poſſet, ab *Æmilio Ferreto*, qui *Avenione* jus Civile docebat, cùm *Lugduni* privatis ſtudiis intentus deſideret, ad illius perplexæ ſcientiæ profeſſionem evocatus eſt; in quâ rurſus exiguo tempore tantos progreſſus fecit, rationem veram enodandarum ex antiquitate ſpinoſarum *Iuris* Quæſtionum ſtatim animo complexus, ut *Jacobus Cujacius*, cùm

Toloſæ

Digitized by Google

Tolosæ ante undecim annos in *Ulpiani* titulos scriberet; jam tum testatum reliquerit, *Goveanum* ex omnibus *Iuris Justiniani* Interpretibus, quotquot sint aut fuere, unum esse, cui, si quæratur, quis excellat, *palma* deferenda sit. *Thuan.* ad an. 1565.

Goveanus communi doctorum suffragio hoc assecutus est, ut & Poeta elegantissimus, & summus Philosophus, & præstantissimus *Iuris* Interpres habeatur. *Konig.* in Biblioth.

Author *Bibliothecæ Delphinatis* asseverat illum fuisse accusatum, quòd de *Numine* perperam *Valentiæ* locutus esset, adeò ut ipsi incubuerit eam culpam à se depellere; quod & præstitit eximia oratione quæ Manu-scripta quondam visa fuit, in Bibliotheca *Enemundi* de *Rabat*, primarii Præsidis in Senatu Gratianopolitano. Gallicè.

Adolescens [*Jacobus Cujacius*] *Antonii Goveani* Jurisconsulti ingenium admirabatur, sed indiligentiâ hominis notatâ, nihil deterritus est, deterritum iri se dicens, *Iure* tractando, si homo *Lusitanus* tanto ingenio, tamque subtili, labores Civilium studiorum seriò suscipere ac subire voluisset. *Papio. Masson.* in Elog. *Iac. Cujac.*

Goveanus doctus erat vir, & Valens dialecticus, optimus Poeta *Gallicus*: nec enim *Hispanum* judicaveris, adeò benè *Gallicè* loquebatur. *Scaligerana* 1.

Calvinus vocat illum *Athenum*, cùm non fuerit; debebat illum meliùs nosse. *Scaligerana* posterior.

GULIELMUS POSTELLUS.

Barentonius Normannus, centenario proximus Anno 1581. obiit. Clar. An. D. M D L.

Scripsit varia, inter quæ primum locum obtinent: Tractatus de Republicâ *Athenienſium*---Cosmographia S. Terræ---Liber de *Hetruriâ*---Clavis Absconditorum---Linguarum duodecim differentium Alphabetum---De Candelabro *Moisis*---De Orbis Terræ concordia.

Hic apud *Barentonium Normanniæ* vicum obscuris ortus parentibus cùm ingenium apprimè capax & ad concipiendas artes idoneum à Naturæ bonitate accepisset, melioris disciplinæ subsidio destitutus, eâ nitidioris eloquentiæ facultate caruit, quæ una maximè doctorum hominum scriptis dignitatem atque splendorem afferre potest. Adolescentiam vix attigerat, quando ipse adhuc docendus difficile docendi munus aggressus est: cúmque multos vitæ annos in vicinorum liberis erudiendis, ac perpetuo studiorum labore traduxisset, tandem è Ludimagistro Pagano creatus à Rege peregrinarum linguarum professor in urbem venit, editis locupletibus Commentariis, quibus duodecim inter se differentes & variæ linguæ superbâ doctrinæ ostentatione explicantur. Neque multò post visendi Orbis cupiditate incensus reliquit *Galliam*, confectaque sedecim annorum peregrinatione, *Venetiis* demum consedit, ubi nescio cujus mulierculæ præstigiis absurda quædam & impia de Religione commentus est, quæ deinde *Lutetiæ* frequenti auditorum turbâ publicavit: cùm se morte obitâ revocatum

Digitized by Google

ad ſuperos & juvenili ætati reſtitutum ineptè mentiretur. Magna quidem ſtolidæ Plebis admiratione, præſertim eorum qui ante profectionem eum noverant, quod videlicet meminiſſent jam vetulum & caneſcentem hinc abiiſſe, quem longo poſt intervallo reducem nigrante barbâ & ævi flore conſpicuum cernerent. Sic enim eos captabat, ſimulatoque per pigmenta miraculo fidem ſuis nugis atque auctoritatem conciliare conabatur. Sed urgente magiſtratu violatæ perſuationis reus aufugit in *Germaniam* & in *Ferdinandi Cæſaris* aulâ tamdiu fuit, dum recantatis erroribus in patriam redeundi & publicè profitendi facultas à Principe reddita eſt. At cùm eodem recidere videretur, ex Senatus decreto in D. *Martini* Monaſterium relegatus eſt. Quo in receſſu viribus integris ad alterum & octogeſimum hujus ſeculi pervenit annum centenarioque proximus interiit. *Samarthan.* in Elog.

De *Poſtello*, *Henricus Stephani* narrat introductione tractatûs *de Conformitate Miraculorum antiquorum*, *& novorum*, cap. 14. pag. 100. illum publicè dixiſſe quòd, qui bonæ Religionis ſpeciem efformare velit, eam ex tribus iſtis Chriſtianâ, Iudaicâ, & Turcicâ conflare debeat. *Henricus Ernſtius obſervat. variar.* lib. 2. cap. 36. *Poſtellum* à quibuſdam libri *de tribus Impoſtoribus* autorem haberi ait. Sed ſumma ipſi hac imputatione injuria infertur: Ego enim hunc inter *Atheos* vel *Deiſtas* referre nolim, quod & *Theophilus Raynaudus* facit, qui *Deiſtarum* parentem vocat, qui *Deum unum* admittere contenti cætera Chriſtiana Myſteria pro fabulis haberent. Nam omnia alia teſtatur liber ejus *De Nativitate Mediatoris ultima*, quem inter *Anonymos* relatum miror apud *V. Placcium*, cùm ejus nomen in fronte libelli extet. Hunc qui legerit, illum à Chriſto & Chriſtianis Myſteriis univerſam rerum naturam quaſi ſuſpendiſſe deprehendit. Multa alioquin habet, quæ cum receptis in Eccleſia ſententiis pugnant errores quoque multos in Religione; paradoxæ in illo multæ ſunt doctrinæ quarum intuitu potius ad *Hæreticos* & *Enthuſiaſtas*, quàm ad *Atheos* referendus videbatur. Quod de formandâ religione ex Chriſtianiſmo Turciſmo & Iudaiſmo dixit, fortè eò pertinet, quod multa Chriſtianorum monumentorum λειψανα in ipſo Alcorano aliiſque, qui apud Orientales & Iudæos extant; libris deprehenderet. In Judæorum quoque, vetuſtioribus libris, quos ſuppoſititios aliqui exiſtimant, multa ille Myſteria venatur, non ad infringendam, ſed potius ſtabiliendam religionem Chriſtianam. Ille, quem de *Etruria Originibus* ſcripſit, liber integra capita pro veritate Religionis Chriſtianæ inſerta habet; ut mirari ſatis non poſſim, quid in mentem venerit *Rainaudo*, qui illum Religioni Chriſtianæ adverſum faciat. Sed multa ſunt in *Rainaudo* inepta & falſa de Scriptoribus judicia. De *Poſtello* legi amplius poteſt *Popeliniére* in libro Gallico *l'Hiſtoire des Hiſtoires*, lib. 8. pag. 443. Ego, etſi in illo aliqua damnanda & heterodoxa, aliqua ſuperſtitioni propiora agnoſcam; multa tamen acutè excogitata, & profundam doctrinam ſpirantia deprehendo. *Dan. Georg. Morhof.* in Polyhiſt. p. 73. 74.

Poſtellus, non ſine honore mihi nominandus, quippe qui nobis *Arabica* linguæ præceptiones tradiderit. *Bibliand.* de Rat. Commun. omn. ling. c. 2.

Poſtellus

Digitized by Google

Poſtellus, Abyſſus Scientiarum dictus, Polyglottus, Mathematicus, Cabbaliſta inſignis. Ejus, de *Orbis Concordia*, liber præ reliquis laudatur. *Hofman.*

Vir capite motus *Poſtellus*, & non integræ omnino Phantaſiæ, magnus Peregrinator & Mathematicus & Hæretica pravitate nonnihil adſpersus. *Franc. Bacon.* de longævit.& brevitat. Vit. in Hom.ſect.19.

Gulielmus Poſtellus ingenii fuit admodum capacis, *Linguarum Orientis* intelligentiſſimus variâ doctrinâ inſtructiſſimus; ſed quam ſomniis, ac nugis ſuis, multum fœdarit. *Voſſ.* de Mathemat.p.257.

Quidam *Agyrta* noſtris temporibus auſus eſt ſeſe ipſum *Iohannem* palam profiteri, quem inſanus,ſed nihilominus ſceleratus *Poſtellus* ſeſe animam *Adami* habere jactitans, fratrem ſuum *Lutetiæ* vocitabat; & ille quidem *Toloſæ* fuit crematus, *Poſtellus* verò, cùm hæc ſcriberem, adhuc *Lutetiæ* poſt tot blaſphemias à *Sorboniſtis* etiam ipſis tolerabatur. *Theod. Beza* in *Ioh.* 20, ver.22.

Poſtellus excellens Philoſophus, Coſmographus, Mathematicus, Hiſtoricus ſtultus linguarum non ignarus, ſed nullius ad unguem peritus. Invideo illi *Arabicam* linguam. *Scaligerana* 1. p.125.

Poſtellum Syrus docuit,neminem vidi qui *Poſtello* meliùs ſcriberet; fuit verè ſtultus, nam alioqui fuiſſet combuſtus: per vicos currebat. Fecit librum debere fœminas per fœminam ſalvari, ut viros per *Chriſtum*. Poſtellus erat ſtultus; fuerat receptus a *Jeſuitis*, poſtea fuit rejectus ab illis extra Societatem. *Scaligerana* poſterior.

Si quis *Poſtellum* item commendare vellet,ut commendari non poſſet magis, ſufficeret ea notare quibus inſtitutum de illo ſermonem *Jacobus Gualterius* concludit, ubi [*Lutetiæ*] & ipſe anno 1578. docentem audivi,tanto auditorum, quaſi ad recidivum & inuſitatæ ætatis *Doctorem* accurrentium numero, tantaque ingenii, doctrinæ multiplicis, ac memoriæ demonſtratione, ut vix credi poſſit, dixeritque aliquando vir acris judicii *Maldonatus* illum allocutus, *Mirari ſe talem in Mundo virum exiſtere, cujus utique quot verba, tot eſſent apophthegmata.* *Ioh.* de *Launoy* in lib. de var. *Ariſtot.* fortun. in *Acad. Pariſienſi*, p.69.

Guillelmus Poſtellus ad reliquos vitæ dies relegatus fuit in Monaſterium *S. Martini* Camporum *Pariſiis*; ubi ob profundam (quamvis confuſam) ejus Doctrinam, unius Monachi portio ad victum ei fuit aſſignata: & intra illud Clauſtrum annos octodecim manſit, ubi ſupremum diem obiit, anno 1582. pluſquàm centum annos natus. Eum illuc inviſeram concomitantibus *Carolo* & *Bartholomæo* Maré,Pariſienſibus Bibliopolis, ad ipſi oſtendendos libros quoſdam manu exaratos *Arabico* idiomate, quos deinde excellentiſſimo,& eruditiſſimo illi *Joſepho Scaligero* donavi. E quibuſdam autem cum ipſo ſermonibus habitis circa Philoſophiam & aliqua Theologiæ capita, cognovi eum aut mentis compotem non eſſe, aut ſaltem nequam aut malignum eſſe virum. Obſervavi præterea eum ambitione & arrogantia ſumma turgidum eſſe; Nam poſt plures chimæricos ſermones in quibus nihil capiebam,nec forſitan ipſe quid diceret intelligebat [inter quos impudens ille aſſeveravit quemlibet qui eadem qua ipſe notitia & ſcientia inſtructus eſſet,nonnunquam moriturum] cœpit poſtea

Digitized by Google

in defunctum Reverendiſſimum *Carolum* Lotharingiæ Cardinalem mille convitia eructare, innumerisque ambagibus Prophetam quendam ſeſe venditare tentabat. *Anton. Verderius* Bibliotheca ſua 1585. Gallicè.

Guillelmus Poſtellus eo ingenii vigore, eo acumine, atque memoriâ pollebat, ut prodigium quoddam cenſeretur; Genius erat univerſalis, qui nihil ignorabat, quique in linguarum notitia cumprimis excellebat: Præter Latinam, Græcam, Hebraïcam, Chaldaïcam, Syriacam, adeo callens erat earum quarum hodie uſus eſt, quas viventes dicunt, ut totum terrarum orbem abſque Interprete ſe peragrare poſſe jactaret. *Franciſcus* primus qui litteras amabat, & Regina *Navarræ* quæ docta erat, Poſtellum tanquam Mundi miraculum ſuſpiciebant Maximi Dynaſtæ, & inter alios Cardinales *Turnonenſis, Lotharingus & Armeniacenſis* ejus colloquia quærebant, eumque ut Principem quadantenus colebant. Doctiſſimis admirationi erat, & de ipſo dici ſolebat tot Oracula quot verba ex ipſius ore prodire. Sed eruditus ille vir præ nimia Rabbinorum lectione, & Aſtrorum contemplatione, tam abſurdas opiniones animo concepit, ut dicere auſus ſit *Jeſum Chriſtum* in Terram denuò venturum, & hoc adventu Monialem quandam *Venetiis* ſibi cognitam Fœminarum Redemptricem fore, quemadmodum *Jeſus Chriſtus* Virorum Redemptor fuerat, Librumque de hoc argumento conſcripſit, quem etiam inſcripſit, *De Virgine Veneta. Anton. Teiſſier.* Gallicè.

Tales eſſe poſſunt 4. libri de *Orbis Terræ Concordia Gul. Poſtelli Barentonii.* In quibus fermè ſolis nihil quod ineptum aut ridiculum non eſſet immiſcuit, ſed univerſam religionum omnium informationem inſtituit; noſtramque præſertim rationibus tam propriis, quàm ex aliarum confutatione deſumptis, valdè quidem acutè ſubtiliterque confirmat & ſtabilit. Idem Author in libris de *Rep. Turcarum*, quos nondum patiter luxatâ mente compoſuit, Relig. *Mahometicæ* ſummam, nihil quidquam vel minutiſſimarum ejus ceremoniarum prætermittens, complexus eſt. *Gabr. Naud.* in Bibliograph. Politic.

De *Poſtelli Grammatica Arabicâ* penè exciderat monere eam ex vulgaribus *Arabum* Magiſtrorum præceptionibus collectam eſſe, ut non niſi *Interpretis* vice functus ſit: quare eum bonam operam navaſſe, deque *Arabiſmo* eo nomine optimè meruiſſe, dubitandum non eſt. Sed de eo hoc certo prædicare poſſum, eum *Arabica* linguæ non adeò, quantum videri volebat, peritum fuiſſe: Nam præter quædam, quæ parum caviſſe videtur in *Hiſtoria Orientali*, ex familiari ejus colloquio id planè deprehendere potui: Eodem enim cubiculo uſi ſumus, & meo lecto illi ceſſi, quum ſperarem me ex ejus congreſſu quotidiano aliquem fructum percepturum: ſed nondum hebdomadam integram mecum habitaverat, cùm in carcerem conjectus fuit, homo, quem inſania ab omnis malitiæ ſuſpicione vindicare poterat. Et qui aliter de eo judicant longè decipiuntur. Imperitiam *Arabiſmi* potes animadvertere, ex Interpretatione primi capitis *Alcorani* quam *Matrem* vocant *Muſſulmanni*, quam omnem præter tria aut quatuor verba, infeliciter reddidit. *Joſ. Scalig.* in Epiſt. 362. ad *Steph. Tybertum*, p. 648.

A *Guilelmo*

Digitized by Google

A *Gulielmo Poſtello* è variis linguis quamplurima *Latinè* expoſita ſunt. Fidam quidem & preſſam; doctrinæ quoque, & ingenii notis diſtinctam ac operoſam & anxiam *interpretandi* rationem eruditus ille vir executus eſt. *Huet.* de Clar. Interpret.

* Hic Author inter *Hæreticos* primæ Claſſis locum habet in *Indice Tridentino.*

Extat de Magiſtratibus *Athenienſium* liber, *Baſileæ*, 1551. 8.

Extat de *Hetruria* Origine, ſive de ejus Inſtitutis, Religione ac moribus vetuſtis Opus *Florentiæ* 1551. 4.

Extat abſconditorum à conſtitutione Mundi Clavis. Additus eſt Index ab eo conſcriptorum librorum *Amſtelod.* 1646. 12.

Hoc ejus Epitaphium, *Adriano Tartriero* Med. auctore:

Poſtellus *poſtquam peragravit, plurima paſſus,*
Pro pietate, polos Pariſiis *petiit.*

Obiit ſexto Septembris 1581. annos natus 96. *Phil. Labbe* in Theſ. Epit.

ANDREAS TIRAQUELLUS.

FOntiniacenſis *Pictо*, Juriſconſultus & Senator *Pariſienſis* anno 2558. vivis exceſſit. Clar. An. D. MDL.

Reliquit ampliſſimos Commentarios de Nobilitate: de Primogenitis: de Legibus Connubialibus: Scholia in *Alexandrum* ab *Alexandro*, &c.

Sub exitum anni 2558. *Andreas Tiraquellus Fontenaii* in *Pictonibus* loco honeſto natus, ultimum diem clauſit; cùm vario literarum genere excultus, tum celeberrimus noſtræ ætatis Juriſconſultus, eâque ſolâ commendatione in *Burdigalenſem Senatum Franciſco* I. dein in *Pariſienſem* ab *Henrico* II. cooptatus: ubi magna cum laude conſenuit, æquè ingenii ac corporis numeroſâ fœcundus prole: cùm ſingulis annis ſingulos libros ac liberos, *Reipub.* daret; magno non ſolùm in præſens patriæ ſuæ ornamento, ſed ad ſempiternam *Galliæ* gloriam. *Thuan.* ad ann. 1558.

Quem hominem (*Tiraquellum*) undecunque ad immortalitatem fuiſſe natum diceres: cùm & numeroſam ſobolem ex honeſta uxore ſuſceperit, quæ genus propagaret, & ingentem librorum numerum ediderit, qui nomen æternitati conſecrarent. In quo mirum adeò illud fuit, quòd vir graviſſimus & in ſtudiis forenſibus aſſiduè occupatus tantum otii nanciſci potuerit, ut tot lucubrationes non *Juris* modò ſcientiâ, ſed omni diſciplinarum genere refertiſſimas meditari non deſineret. Unde operoſa illa tum de *Retractu* tum de *Nobilitate* volumina, itemque de *Legibus Connubialibus*, & alia quamplurima in lucem exierunt immortalitate digniſſima: quæ vir ampliſſimus *Michael Hoſpitalius* ejus id temporis *Collega* pereleganti poemate commendavit. *Scævol. Samarthan.*

Tiraquellus,

Digitized by Google

Tiraquellus, regius *Professor Lutetiæ*, celeberrimus *Iurisconsultus*, vir tantæ ac tam variæ lectionis, quantæ nec superiori, nec nostra ætate ullus. *Valentin. Forster.* Histor. Iul. Civil. l. 3. c. ult.

Andreas Tiraquellus, Jurisconsultus, & Philologus diligentissimus omniscius. *Dempster.*

Floridissimus *Alexandri Alexandrei* Scholiastes, in libris de *Nobilitate*, de *Primogenitis*, de *Legibus Connubialibus*, infinitâ multiplicis eruditionis congerie laborioſissimus. *Bonifac.* l. 15. c. 8. Ludic. Hist.

Unum hoc meritò in *Alexandro Alexandreo* improbari solet, quòd eorum unde profeciſſet, dissimularet autores. Sed huic vitio medicinam fecit doctissimus *Tiraquellus*, qui digitum ad fontes intendens, unde quæque hausta essent, indicavit *Voss.* de Hist. Lat. p. 609.

Quæ hìc in medium afferemus, debemus clarissimis viris *Andreæ Tiraquello* Jurisconsulto, *Carolo Sigonio*, & *Barnabæ Brissonio* Jurisconsulto, qui tantâ industriæ laude *ritus* eos inquisiverunt, & explicarunt, ut nihil istorum monumentis addi videatur. *Rosin.* de Antiq. Rom. ubi de Nuptiis agit.

Accusatus fuit quòd nimia scientiæ suæ opinione turgeret, quòd supra modum gloriam & honorem ambiret, quòd eos despiceret qui sententiæ suæ obluctabantur. Veruntamen *Tiraquelli* libri tanto in pretio erant, dum ipse viveret, ut *Bartholomæus Chassaneus* celebris Iurisperitus eorum plures paginas exscribere non dubitarit, quibus Opera sua exornaret, de quo conqueritur *Tiraquellus*, Tractatibus suis de Legibus *Connubialibus* & de Retractu, ubi & sui apologiam texit adversus eundem Chassaneum, qui ipsum insimulaverat quòd plura hausisset ex Cœlii Rhodigini veteribus Lectionibus. *Teissier* Elogiis Virorum Illustr. Gallicè.

Teruntur manibus *Alexandri* ab *Alexandro* Iurisc. *Neapolitani Geniales Dies*, quibus & *Varro* ille *Gallicus Andreas Tiraquellus*, non minus πολύτεχνος quàm πολύγραφος ἢ πολύβιβλος tantum impendit curæ atque operæ, ut quæ ab *Alexandro* brevius, & sine Auctorum mentione dicta essent, *Commentariis* illustraret suis. *Conrad. Ritershus.* Epist. ad Cent. 3. Meditat. Histor. *Camerarii.*

Andreas Tiraquellus Iurisconsultus celeberrimus & Regius in Curiâ *Parisiensi* Senator, jure omnium suorum æqualium doctissimus erat existimatus. Laboris ingentis admodum patiens, scripsit & doctissimè quidem est interpretatus plures nobilissimos titulos *Iuris*. Inter alia, scripsit super tit. de *Legibus Connubialibus*, & *Iure* maritali, magnum volumen inscriptum, de utroque *Retractu* municipali & conventionali, Opus maximi pretii & monumenti. *Gul. Rovil.* in promptuar. *Icon.* Insign. Homin.

Theodorus Beza in Epigrammate quodam hunc Auctorem appellat, *Alterum sæculi nostri Varronem.* Copiosissimus *Calepinus Iuris* vocatur *Forstero de Success. ab Intest.* c. 12.

Non sine magna ratione dixit Dominus *Thuanus*, quòd quemadmodum *Tiraquellus* Reipublicæ plurimos tradiderat libros, sic & ingenti Civium numero ipsam locupletaverat: asseveratur enim quod plusquam triginta liberorum parens fuerit

Digitized by Google

fuerit ex legitimo connubio ſuſceptorum. *Ant. Teiſſier.* Elog. Virorum Erud. Gall.

In Effigiem *Andreæ Tiraquelli* hoc Hexaſtichon compoſuit Auctor Anonymus:

Jam nihil eſt, venerande ſenex, quòd pulla ſororum
Stamina, vel Stygias quòd vereare aquas.
Subtrahet hæc vultus morti pictura: perennem
Ingenio vitam tot tua ſcripta dabunt.
Ergo ubi fatalem Lacheſis *tibi neverit horam,*
Magna tamen fugiet pars Acheronta *tui.*

Extant Opera ejus Juridica 7. Tomis *Francofurti* 1616.

PETRUS VICTORIUS.

Florentinus, natus eſt anno 1499. Obiit anno 1585.

Exaravit variarum Lectionum libros 38. Annotationes in *Varronem, Columellam & Columellam*: Commentaria in libros *Ariſtotelis* de Arte Dicendi, de Poeticâ, de Moribus, & de Republicâ: *Caſtigationes* in *Ciceronem*: Annotationes in Epiſtolas *Ciceronis*, Scholia in *Æſchylum*: Orationes & Epiſtolas: libellum de Urbis *Romæ* Regionibus & Locis: Commentarios in *Demetrii Phalerei* librum de Elocutione. Clar. A. D. MDL.

Petrus Victorius longævâ ætate id conſecutus eſt, ut *literas* in *Italiâ* renaſcentes & penè extinctas viderit. De quo pauciora eo mihi dicenda ſunt, quod ejus pleraque monumenta extant, quibus *humaniores literas*, & antiquos *Scriptores* tam *Græcos* quàm *Latinos* magnâ fide ac diligentiâ recognitos explicavit. *Thuan.* ad An. 1585.

Petrus Victorius, princeps ingeniorum ſui temporis, judicio valebat acerrimo, ac eruditione magnâ, quæ cum pari conjuncta erat modeſtiâ. Illi uni plus *Cicero* debet, quàm reliquis omnibus, qui in eo perpoliendo tempus ſtudiumq; poſuerunt, quorum plurimos ſuperius illud felix ſeculum tulit, *Italia* præcipuè omnis eruditionis, quæ in illâ refloruit, parens: Horum enim pleriſque cultum quidem refert acceptum, ſed *Victorio* ſalutem. Non inficior alios etiam ſolertes & doctos viros multos nævos *Tullio* deterſiſſe, ſed *Victorius* tot gravia vulnera, tot latentia & ſuppurata, quæ bonam valetudinem mentiebantur, in eo ſanavit *ulcera*, ut principem inter omnes locum obtineat. *Joan. Georg. Grævius* præfat. ad *Ciceron. Epiſt.*

Petrus ſanè *Victorius*, magnus cum primis vir, & de quo illud *Ennii* proferre meritò poſſim, *Multa tenens antiqua ſepulta*: cùm in *Græcis* & *Latinis* auctoribus partim caſtigandis, partim interpretandis ſtudioſè verſatus ſit. *Lipſ.* l. 2. Var. Lect. c. 25.

Levinius Torrentius ad *Sueton. Claud.* c. 43. vocat virum in emendandis *Veterum Scriptis* ratâ religione & fide.

Ex hac *Emendandi* professione non tam doctrinæ magnæ, quàm magnæ bonitatis & fidei laudem quæsivit. *Franc. Robertell.* de Art. Critic.

Instaurator non ultimus humanitatis. *C. Barth.* in *Rutil.* p. 186.

Eruditorum Coryphæus, qui tam accuratè vet. MSS. contextus observavit, ut communi omnium literatorum consensu & voce accuratiùs non potuerit. *Riccobon.* in lib. 1. Rhetor Arist. c. 2.

Neminem arbitror meliori fide ac religione & diligentiâ in antiquorum scriptorum emendatione versatum esse, quàm *victorium*. Nam quandocunque uspiam hæret, ne antiquitati præscribat, veterem scripturam velut sub scriptâ testatione repræsentat, & rem judicio hominum relinquit: in quô eâ pudoris ingenuitate est, ut de existimatione malit amittere, quàm per fucum hominibus os sublinire, & dum famæ consulit, verum opprimere. *Turneb.* lib. 19. Adversar. cap. 28.

Victorius Italorum doctissimus, & vir optimus ac fidelissimus, cui multum debemus. *Scaligerana* prim. p. 147.

Petrus Victorius, vir bonus, qui bene scripsit, sed diffusus; infensus mihi fuit quod in *Varronem* scripsissem ejusque *Varrone* usus essem, quo ipse tam feliciter ut ego, uti non poterat. Quàm misera *Victorii* Epistola ad finem Operum de la *Casa* circa *Euripidis* quendam locum, cujusque errorem animadvertere nequit. In Italia maximi æstimabantur *Victorii Variæ Lectiones*. Doctus erat, sed vulgare ingenium. Immeritò carpit illum *Turnus*. Dum juvenis eram Varias Lectiones *Victorii* in pretio habebam, sed haud magni sunt momenti: miseras scribit Epistolas cum magnis ambagibus. P. *Victorius* dolebat me melius *Varrone* uti potuisse quam ipse, ideo mihi invidebat: In suis variis Lectionibus non habet nisi verba & paucas conjecturas bonas. Multum fecit in Libris conferendis, sed non habebat genium Librorum: magni faciebat, quia Itali solent suos magnificare. *P. Victorius* bonus & diligens, sed parvi judicii. *Scaligerana* 2. Gall.

Dominus *Balzacius* ait *Victorium* non esse quidem adeo jucundum, ut *Lipsium* & quosdam alios, sed illi simplicitatem quandam Romanam inesse qua maximè delectat, & vel ipsam ejus negligentiam aliquam habere venustatem. Cæterum claris ortum esse natalibus, Palæmoniamque Sophisticen nobilitasse. Nobis transmisisse bonas & sani judicii observationes in Aristotelem, Ciceronem. Demetrium Phalereum &c. de la *Casa* illum tanquam Magistrum suum agnoscere; Annibalem *Caro* illum tanquam Patriæ suæ *Oraculum* consuluisse: *Scaligerum* eum ut virum eruditissimum suspexisse; à *Principibus Mediceis* sæpe in proprios Lares conveniri solitum fuisse; Regem ipsum *Henricum* III. ad eum scripsisse petens in amicorum album se referret. *Balzac.* lib. 19. Epist. 20. ad *Capellanum* 1638. Gallicè.

Nihilominus idem Author alibi dicit se stylum ejus atque Scribendi modos parvi

parvi facere, præsertim in ejus *Epistolis* ejusque Orationibus. *Balzacius* lib. 3. Epist. 21. Gall.

Summus *Academiæ Florentinæ* parens, concordi suorum civium plausu est appellatus. Ita doctorum cohors omnium *Italicæ Universitatis*, ac ejus *Oraculum* inita *hominiorum literarum* dissidia deferebat. In quo tamen egregiam perpetuò retulit modestiæ laudem animo potiùs amicorum studiis & officiis, quàm propriæ gloriæ, ac inflationi prono. Neque pariter ullum vel emeriti lucri commodum sibi cordi esse tunc ostendit, cùm bis aureorum millia sibi à nobili quodam oblata *Presbytero*, ut *Rhetorica* volumen typis recusum ejus inscriberet nomini, constantissimè rejecit. *Joan. Imperial.* in Mus. Histor.

Eximia verò *Petri Victorii* facultas, ad *auctoris* arbitrium ita se componit, ut mutatus, recoctus, penè alter credi possit; alieno ore loqui, propriamque indolem exuisse videatur. *Huet.* de Claris Interpret.

Petrus Victorius ex eo genere *Plagiariorum* habetur, qui ambitione quadam accensi deperditos, eoque nunquam sibi visos citant *autores*, eorum suppresso nomine, à quibus notitia talium ad eos pervenit. *Thomas.* de Plag. num. 573.

Author *Bibliothecæ Curiosæ* ait Petrum Victorium omnium Aristotelis Interpretum præstantissimum esse, sed utcumque obscurum. Gallicè.

In *Petrum Victorium* hoc distichon composuit *Jacobus Boissardus*:

Victor es, & vincis Musis & Apolline *dextro*:
Quin age, Parcarum *vincere claustra studes.*

Extant Variarum Lectionum libri 25. *Florentiæ* Typis *Laurentii Torrentini* fol. 1553. Extant *ibidem* 1582.

Extant Notæ ad *Varronem*, *Dordrecti* 1619. 8o.

MARCUS HIERONYMUS VIDAS.

Patriam habuit *Cremonam*, *Gallia Cisalpina* urbem percelebrem, non pro- Chr. A. D. MDLX.
cul à *Mantuâ* dissitam. Hujus parentes non fuerunt ignobiles, neque tenuium facultatum: qui filium bonis disciplinis instirui summâ diligentiâ curaverunt, adhibitis ad ejus institutionem doctis, & solertibus Præceptoribus.

Cúmque esset in Philosophiæ studio optimè eruditus tam in patria, quàm *Mantua*, *Patavium* missus est, ubi studiorum cursum absolvit: & *Bononiæ*, ubi sacris literis incumbens, & Poëti, tantum in iis profecit, ut proximè ad *Virgilianam* excellentiam illum perveniisse omnes judicent: cujus rei insigne testimonium præbet insigne illud, & nunquam satis laudatum opus *Christiados*: Poema proculdubio, quod tam materiâ, quàm compositione, & stylo debet meritò præferri cæteris omnibus scriptis, quæ à nostri sæculi poetis melioribus tradita sunt: continet enim vitam *Christi* ac gesta libris 6. scripsit & eadem feli-

citate de *arte Poeticâ* lib. 3. De *Bombycum curâ & usu* lib. 2. De *ludo Scachorum* lib. 1. *Hymnos, Odas, Bucolica*, & aliquot *Epistolas*, quæ omnia hodie non sine autoris admiratione, & æternâ laude à bonarum literarum studiosis leguntur. Cujus virtutem & doctrinam, ut aliquo honoris titulo, & commoditate compensaret Pontifex Maximus, Episcopatum *Alba* illi detulit, donatum quem adprobantibus communi suffragio omnibus Ecclesiasticis Patribus. Mortuus est anno *Dom.* 1566. ætatis 59. M. V. D. X. Florebat in *Italiâ* celebris, anno *Christianæ* salutis M. D. XXX. *Boissard.* in Icon.

Hunc unum hâc tempestate meo judicio eò perveniisse videmus, quò sine *Græcis*, duce cum primis *Virgilio*, pervenire *poëta* potest. Vastus illi animus atque *poëticus*, præcipua verò ejus (ut mihi quidem videtur) virtus excellens ac mira quædam in *poëticis* materiis disponendis illustrandisque felicitas. *Lil. Gyrald.* de Poet.

Hieronymus Vidas primus inter *Italos* post *Jac. Sanazarium Poëticam* ad res sacras transtulit: & versibus elegantissimis ac puriſſimis provinciam suam excoluit. *Thuan.* ad An. 1566.

Primus ferè omnium *Latinorum Poëtarum* vitam, mortem, Resurrectionem, aliaque *Salvatoris* nostri gesta, ex quatuor *Evangeliis* collecta, sublimitate carminis *Virgiliana* Majestati proximâ, felicissimè cecinit. *Sixt. Senens.* lib. 4. Biblioth. Sanct.

Hieronymus Vida nostræ ætatis, scripsit *carmen* excultum sanè, & mirè *Virgilianum* de *Poëticâ*; in quo satis habuit *Homeri* ac *Virgilii* virtutes percensuisse ac declarasse, easque pro absolutis artis præceptionibus tradidisse. *Lud. Viv.* de Caus. Corrupt. Art. l. 1.

M. Hieronymus Vida, etiam dum viveret, magni fuit nominis. Nunc illum audio à plerisque sæcui nostri temporis principem *Poëtarum*. Quo nobis acriùs laborandum est, ut quæ illius sint tot tantæque virtutes cognoscamus. Ab ejus igitur *Poëticâ* initium sumere placet. Est enim præclarum Poëma—tanto majore laude quàm *Horatius* dignus est, quanto artificiosiùs de *arte* agit hic quàm ille—Universum penè opus hoc est quasi *Parodia* sumpta atque formata è *Virgilianis*. Non eas dico partes in quibus apponit exempla; sed illa, quibus ipse sua præcepta dat, ac leges sancit — Nunc ad *Scachiam* transeamus. Inventio non inepta: juvenilis tamen, & quæ interdum officiat decoro. Rerum verò ἐρμηνεία felicissimi ingenii est; Stylus in Parodia *Virgilianâ*. *Bombyx* castigatior atque elaboratior, propiusque accedens ad curam poeticæ. Is enim liber rex est librorum *Vidæ*. Nam *Hymni* & *Ecloga* puerilia sunt aut plebeia. *Catulli* venerem dum vult assequi delicias lenociniis plebeias fecit. *Christias* verò meretur summam laudem. Non enim nisi à viro pio atque etiam optimo proficisci illa potuere. *Jul. Cæs. Scalig.* de re *Poëtic.* l. 6.

M. Hieronymus Vida, disertissimus Poeta, dictione accuratus, distributione & dispositione *fabulæ* concinnus, spiritu & nervis ubique plenus, robustusque, etiam in minimis facundus uber, floridus: id quod *Bombycum* ejus libri duo, *Latrunculorum*, sive *Scacchorum* opus, & denique expictum illud 13. *Italorum* pugilum

Digitized by Google

pugilum cum totidem *Gallis* certamen, non hebeti lectori facile perſuaſerint. Laudantur & *Chriſtiades* ejus libri 5. Nec *Ecloga* ejuſdem, atque *Epicedia epica* carent gratiâ, inferiora tamen cæteris. Quin & *Elegi* dulces, cultique. *Borrich.* de Poet. p. 107.

Jeſ. *Rapinus* ait *Vidam* inter Neotericos ingenio maximè idoneo pollere ad nobilitatem narrationis alicujus *Heroicis Verſibus* conſtanter ſervandam, cujus etiam indicia dederit Poemate ſuo in *Mortem Jeſu Chriſti.* Idem *Rapinus* ait, ejus ſtylum incomparabilem fore, niſi quandoque vilibus uteretur phraſibus, & aſperitatibus *Lucretianis* ſimilibus. *Rapinus* alio loco ait ſtyli *Vidæ* puritatem mirificam eſſe, ſed Fabulæ ejus diſpoſitionem nullatenus exquiſitam eſſe, ejuſque ſcribendi modum nullam cum ejus Argumenti præſtantia proportionem ſervare. *Rapin.* Animadverſionibus in Poeticam 2. part. Animadv. 10. & 16. Gall.

Marcus Hieronymus Vida, *Cremonenſis*, ſummi ingenii vir ſummæque doctrinæ, poetarum Scholæ *Chriſtianæ* facile Princeps, heroico ſpiritu *Maronem* feliciter æmulatus fuit: quod ſatis ipſe teſtatum fecit illo inſigni *Chriſtiados* opere, nunquam ſatis laudato. Solutâ quoque oratione pollens, reliquit duos *De Optimo Reipublicæ ſtatu* dialogos, in quibus *Reginaldum* Card. *Polum* loquentem inducit: ut utro dicendi Charactere magis excelluerit, ambiguum ſit. Quod paucis noſtra memoriâ contigiſſe memini; in his fortaſſe *M. Antonio Muretо*, & *Petro Angelio Bargæo. Ciceronis* carmina irridere noſter *Vida* certè non etubuit, in Satyrâ *Juvenalis* ac *Martialis.* De *Arte* quidem *Poëticâ Stagiritam* & *Flaccum* multa divinitùs obſervavit. Inventionis & diſpoſitionis tamen artificium (quo in *Chriſtiados* libris uſus omnibus æqualibus facilè antecellit) ſcripto non prodidit, ſive quia priores tres illos de *Poëticâ* libros dedit, ſive potiùs ſtudio id texit ingenioſo Lectori obſervandum relinquens. Ex Canonico Regulari, Congregationis *Lateranenſis*, Epiſcopus *Alba Liguſtica* creatus, meriti ergò & virtutis doctrinæque ſingularis, *Concilio Tridentino* interfuit. *Aub. Miræus.*

Si ordinem temporis ſequamur, unus ſe poſteà offert *Averroes*; cujus liber *de Republicâ* editus eſt, unà cum *Robertelli diſceptatione* & *Franciſci Philelphi* de eâdem re libris, qui priſcæ gravitatis imaginem redolent, nitore ſtyli, & argumentorum præſtantiâ; quod idem judicium ferendum eſt *de Republicâ* elegantiſſimi juxtà Oratoris ac Poetæ *Hieronymi Vida*; niſi quòd tantâ rerum copiâ ac varietate non luxuriat; diffuſus in quærendo, vitâne publica privata ſit præſtantior; in cæteris ſiccior, ac jejunus. *Gab. Naudæus* in Bibliographia Politic.

Jeſ. *Leonardus Friſo* contendit ſe in *Vidæ Chriſtiade* gravem obſervaſſe laſſum, quem *Julius Scaliger* non animadverterat. Quòd nimirum *Vida S. Joſephum* & S. *Johannem* in illam introducat duas pronunciantes Orationes æquè prolixas ac *Æneæ* Orationem coram *Didone*, eo temporis intervallo quo *Jeſus Chriſtus* deducebatur ad *Pilati* tribunal, ut ibi judicaretur, & mortis damnaretur. Quàm parum autem veroſimile eſt, quòd tempore tam tumultuoſæ perturbationis, Præſes Senatûs Judaici tranquillè poſſet audire omnes circumſtan-

cumſtantias ſingulares nativitatis, educationis curriculumque totius vitæ. *Domini Noſtri?* Præterquàm quòd S. *Johannes* eodem inducatur *Verbi* æterni generationem edifferens adeo dilucidè ac ſi jam tum *Spiritus* Sanctus altum hoc Myſterium ipſi revelâſſet, cujus tamen perfectam notitiam ante diem Pentecoſtes non eſt adeptus. *Anton. Teiſſier.* Elogiis Virorum Erudit. Gall.

Marcus Hieronymus Vida, *Cremona* Civitate ortus, Canonicus Regularis, primùm S. *Marci*, poſtea verò *Laterani*, doctiſſimus evaſit in gravibus ſcientiis, æquè ac in jucunda & politiori literatura: Quia verò ex ingenita propenſione Sciendi nimium avidus erat, animum ad unicam ſcientiam nunquam appulit, ſed omnes, quaſi librorum helluo, celeriter percurrens, nunquam ita conſtanter earum alicui operam navare potuit, ut illam eò uſque addiſceret, ut plenam laudem hinc conſequeretur. Conſtat tamen mirabile ingenium ejus ad omne literaturæ cœptum aptiſſimum fuiſſe. *Ghilini* Theatro Literatorum Virorum. Italicè.

Carmina ejus continentur Tomo 2. *Delic. Ital.* 1399.

Hoc ejus Epitaphium:

M. *Hier. Vidæ Albæ* Epiſcopo quem probè omnes norunt, civitas *Cremona* decreto Sepulchro ſumptu pub. Civ. qui de univerſa Civitate B. M. eſt, parentavit V. A. N. Qui cùm quidquid in egregium hominem laudis dici poteſt, in eum beneficio nat. fuerit collatum immortalit. erat dignus, niſi naturæ communis conditio obſtitiſſet. Vivit tamen adhuc apud nos, viveruque æternùm apud poſteros benef. jucundiſſ. ac perpetuâ recordatione. Qui omnibus erga gregem ſibi commiſſum officiis functus piet. charit. fide conſt. præclarus omnibus carus, nemini noxius à nobis deceſſit ſuo magis quàm aliorum tempore, Qui non ſolùm piè, & ſanctè *Deum* coluit, ſed ita etiam cecinit, ut in cœlo locum, ubi beatus ævo ſempiterno fruatur, & in terris æternam ſibi gloriam maximo omnium mortalium fructu comparavit. Obiit anno M D LXVI. 17. Septembris. *Ghilini.*

ANDREAS VESALIUS.

Claruit A. D. M D L.

Bruxellenſis, natus eſt Anno 1513. Obiit Anno 1564. *Baſilea* Anatomen exercult. Inde in aulam *Caroli* V. adſcitus eſt. Aulicæ vitæ pertæſus, viſendæque *Paleſtinæ* ſtudio ductus *Hieroſolymam* adiit: in redeundo ortâ tempeſtate in *Zacynthum* inſulam ejectus eſt, ubi morbo correptus in tugurioło obiit. Inter *Scripta* ejus plurima. Libri ejus de *Fabricâ Humani Corporis* primum obtinent locum.

Puer etiamnum mures, talpas, glires, interdum etiam canes atque feles diſſecare, & inteſtina rimari avebat; magno omine ejus, quæ in eo poſteà eluxit, *Anatomiæ* peritiæ; quam ipſe jam intermortuam in lucem revocavit. Naturæ itaque genio obſecutus, ad *Medicinæ* ſeſe artem ſic applicuit, ut in *anatomicis*

parem

Digitized by Google

parem vix ullum, ex omni antiquitate, ſuperiorem certè neminem repererit. *Melch. Adam.* in vit. ejus.

Magnus ille Medicus *Gabriel Fallopius*, *Veſalii* nunquam ſine præfatione honoris mentionem fecit, *parentem* & *reſtitutorem rei anatomicæ*, divinum quinetiam *hominem* appellans, *è cujus fontibus ſuos cæteri rivulos deduxiſſent.*

Andreas Veſalius rem *Anatomicam* penitus collapſam, atque ne quidem ab ipſo *Galeno* latis accuratè traditam etiamnum juvenis ita reſtituit, ut jam ſenibus omnibus hodieque ſui admirationem reliquerit *Conring.* l. 2. de *Scriptor.*

Annos vix natus 28. ſcripſit illud opus admirandum *De Humani Corporis Fabricâ*, de quo libro ſic judicat *Caſtellanus* in vitâ *Veſalii: ſanè opus illud certiſſimis demonſtrationibus aptum, & graviſſimo dicendi genere conditum, robuſti ingenii divinum vigorem, eruditionemque pertinaci ſtudio auctam longè latéque oſtentat.*

Andreas Veſalius, præſtantiſſimus Medicus, & Opere *De Fabricâ Humani Corporis* edito clariſſimus. *Thuan.* ad Ann. 1564.

Præclariſſimum illud *De fabricâ Humani Corporis Opus*, poſteris omnibus ſuſpiciendum. *Boiſſard* in Icon.

Veſalius ſolertiſſimus ac diligentiſſimus *Anatomes Corporis Humani* inſtaurator, à Patre *Julio Scaligero* non parum laudatur. *Scaligerana* prim. p. 147.

Andreas Veſalius, *Bruxellenſis*, Gymnaſii *Patavini* egregium lumen, & *Anatomes* illuſtrator omnium conſummatiſſimus. *Vander Linden* de Scrips. Med.

Dominus *Thuanus* ait *Veſalium* Pariſiis aliquando degentem mirificum peritiæ ſuæ in *Anatomica* periculum feciſſe: Oculis enim obductis, gloriatus eſt ſe à nemine circa oſſa humana decipi poſſe, & aſſeveravit ſe quodlibet os ſibi oblatum deſignatum ire, quod etiam præſtitit. Gall.

Andreas Veſalius Bruxellenſis, vir clarus, de re *Anatomica*, & humani Corporis Fabricâ, adjectis figuris, elegantiſſimè ſcripſit, cujus ſcripta medicis ſunt in magno precio, utpote quæ ad *Medicinæ* perfectam cognitionem & praxim, neceſſaria eſſe dubium non ſit. *Gul. Revill.* in promptuar. *Icon.* Illuſtr. Vir.

Quum ingenio penè unico immo divino natus eſſet *Andreas Veſalius*, credidit operæ pretium ſe facturum, ſi rei *Anatomicæ* ſeſe ſuumque ſtudium dicaret — Hic adoleſcens adhuc cum *Jacobo Sylvio Pariſiis* familiariter vixit, adeoque eo Præceptore in *Arte Medicâ* addiſcendâ uſus eſt: quanquam, ſi ipſi *Veſalio* fides habenda, uti omninò habenda eſt, à *Sylvio* in *Anatomicis* quidem nihil didicerit; quod tamen *Riolanus* non ſine *Veſalii* injuriâ perſuadere hominibus voluit — Unum in *Veſalio* fortè jure reprehendas quòd in *Galeno* inſectando modum nonnunquam excedat, irritatus tamen ab imperitis *Galeni* admiratoribus, & laborum ſuorum *Cenſoribus* ſanè iniquis. *Sebaſt. Scheffer.* introduct. in *Art. Med.* p. 98. & 101.

Hic itaque *Veſalius* tanto ingenii ardore juvenis viginti trium circiter annorum in *Italiam* ubi perveniſſet, peritiâ *Secundi* brevi tempore ita inclaruit, ut

Sanguis

Senatus Venetus Secundi munus cum *Chirurgiæ* professione in *Academiâ Patavinâ* extra ordinem ipsi obtulerit; quò factum ut primus *Anatomicus* in *Europâ* fuerit, qui publico stipendio aleretur. Annos 28. natus edidit de *Fabrica Corporis Humani*, ut grande ita regium profectò opus, cuique nullum aliud comparari meretur. Nam & stylo magnifico & *Latino* est perscriptum, & tantam ipsius experientiam in *Anatomicis* prodit, ut totus eruditorum Orbis ad extremum usque diem nunquam satis sit admiraturus, juvenem nullo Magistro ad illud fastidium eruditionis perveniisse. *Sebast. Scheffer.* ibid. p. 100.

Huc aspiraverunt *Jacobus Sylvius*, & *Andreas Vesalius*, quum alter *Mesuæ* libros tres, alter nonum *Rasæ* ad *Almansorem*, ex *Arabum* fontibus deduxisse videri voluerunt, sed vano conatu: nam in *Arabicis* penitùs peregrini antiquas interpretationes puriori duntaxat *Latinitate* expoliverunt. *Huet.* de Clar. Interpret.

Hunc [*Andream Vesalium*] *Nicolaus Massa* tacitè perstringit, & veluti *Plagiarium* furtivis pennis instar *Cornicula Æsopica* exornatum sugillat. *Thomas.* de Plag. num. 571.

Hubertus Languetus in Epistola datâ *Lutetiæ* Calend. Jan. 1565. ad *Casparem Peucerum*, hanc veram fuisse causam peregrinationis *Vesalii* tradit. 'Fama est, *Vesa-*
'*lium* esse mortuum. Audivisti proculdubio, eum profectum esse *Hierosoly-*
'*mam*. Causa istius peregrinationis est mirabilis: ut ad nos ex *Hispania* est
'perscriptum. Commissas fuit curæ ejus quidam vir nobilis in *Hispania*; quem
'cùm obiisse existimaret, nec satis percepisse causam morbi sibi videretur; pe-
'tiit à propinquis defuncti, ut sibi liceret cadaver dissecare. Concessum est ei,
'quod petebat: cumque pectus aperuisset, reperit cor adhuc palpitans. Cogna-
'ti mortui non contenti eum accusare factæ cædis, accusant etiam impietatis
'apud *Inquisitionem*; existimantes, se ibi severiorem ultionem consecuturos.
'Cùm constaret de cæde; nec facilè excusaretur error tam periti medici: voluit
'omninò *Inquisitio* de eo sumere supplicium: vixque potuit *Rex* suâ autoritate,
'vel potiùs suis precibus eum periculo tanto eripere. Tandem concessum est
'*Regi* & toti aulæ, pro eo deprecanti, eâ conditione, ut ad expiandum illud sce-
'lus proficisceretur *Hierosolymam*; & ad montem *Sinai*. Hæc *Languetus*.

Extant libri 7. *De humani Corporis Fabrica. Amstelod.* 1617. fol.

Infortunium hujus Auctoris plorans *Justus Ricquius*, hisce versibus memoriam celebravit:

Vesalii cineres, venerandaque gentibus ossa
Quisquis remotâ venteris Insulâ,
Quâ jacet incultis nemorosa Zacynthos arenis,
Gradum, Viator, & laborem fistito:
Natura hic Genium, finemque, extremaque rerum
Vidisse credens; cætera insanus labor.

FRAN-

Digitized by Google

FRANCISCUS TURRIANUS, Soc. Jes.

NAtione *Hiſpanus*, patriâ *Legionenſis*. *Romæ* in Scholâ *Jeſuiticâ* paulò minor octogenario obiit Anno *Dom.* 1584. Chr. An. D. MDLV.

Multa *Græcorum* Theologorum, ut *Nili*, *Maximi*, *Diadochi*, *Theodori*, *Abucarę* Scripta in lucem protraxit. Contra *Ant. Sadaelem* etiam Scriptis digladiatus eſt.

Vir omni diſciplinarum genere excellens; Philoſophus, & Theologus eximius; *Græcæ* Linguæ peritiâ, atque exquiſitarum & reconditarum literarum cognitione cum paucis conferendus; curioſus *Antiquitatis* indagator; diligentiſſimus in *Bibliothecis* latentium, & cum tineis blattiſque luctantium *Voluminum SS. Patrum*, atque acerrimus inveſtigator. *Alegambe* in Biblioth. Scriptor. Soc. *Jeſ.*

Cæſar Cardinalis Baronius in Not. ad *Martyr. Roman.* 26. Januarii, Doctiſſimum pariter ac religioſiſſimum appellat.

Stanislaus Cardinalis Hoſius paſſim ejus doctrinam & eruditionem magnâ ſemper exaggeratione deprædicat, oſtenditque ſe cum illo gratiſſimam & ſuaviſſimam habere familiaritatem.

Bostius Ep. l. 2. de *Jure Sacro* n. 52. appellat, Virum incomparabilis doctrinæ, ſingularis pietatis, ferventiſſimi zeli.

Turrianus erat *Græcè* doctus, & in *Antiquitate* plurimùm verſatus. *Konig.* in Biblioth.

Franciſcus Turrianus rerum Eccleſiaſticarum peritiſſimus. *Joan.* Card. *Bona.*

Franciſcus Turrianus, vir in Theologicâ Antiquitate, & Linguæ *Græcæ* & *Hebraeæ* peritiâ clarus: cujus quo plura eruditi ingenii monumenta exſtant, eo pauciora mihi de ipſo dicenda ſunt. Poſt multa tum à ſe, tum ex Antiquis *Patribus Græcis* edita, contra *Antonium Sadeelem* præcipuè ſtylum exercuit. *Thuan.* ad an. 1584.

Turrianus ut immani erat ſtomacho, nullo, aut perexiguo vel pudore, vel judicio, omnes *Apoſtolorum Canones* pro veris ac genuinis agnoſcit, libroque ſingulari *Apoſtolicam* iis authoritatem adversùs *Magdeburgenſes Centuriatores* vindicavit; cujus inſaniam ſecutus eſt *Lambertus* quidam *Gruterus* in præfatione *Clementis*. *Bellarminus* paulò modeſtiùs quinquaginta duntaxat priores legitimos eſſe cenſet, reliquos qui ſunt 35. vel, ut alii numerant, 34. non eſſe legitimos, quamvis à *Græcis* recipiantur. *Dallæus* de *Pſeudepig.* Apoſt. l. 3. c. 1.

Homo quiſquiliarum & fabularum avidiſſimus *Turrianus*, cui ſemper præſtò ſunt cæteris præter ipſum mortalibus inviſi & inauditi *Codices*, ex quibus ſuorum *apocryphorum* lectionem, quoties ea abſurda eſt, pro ſuâ libidine refingat. *Dallæus* de vero uſu Patrum, p. 26.

Turrianum novimus ſuas de *Conſtitutionibus*, & *Canonibus Apoſtolicis* ſuſpiciones ac conjecturas, omnes licèt fluxas ac evanidas, quaſdam etiam ſtultas & abſurdas, pro totidem invictis Demonſtrationibus *Orbi Chriſtiano* magnâ

Digitized by Google

confidentiâ *Græcè Latinéque* oſtentâſſe ; neque tamen cuiquam ne ſuarum quidem partium, cordato, id quod cupiebat, perſuaſiſſe. *Dallæus* de Libr. ſuppoſ. *Dionyſ.* & *Ignat.* l. 2. c. 36.

Turrianus ex illo genere hominum erat, qui contra *Novatores*, ut ipſi appellant, nova dogmata, & fabulas quoque novas defendere malunt, quàm veritati vel ſemel manus dare: homo, cujus eruditionem citiùs laudaveris, quàm judicium. Quid dico judicium ? Appello confidenter omnes eruditos partium illarum viros: quos non dubito, *Turrianum*, habere oſtentui, tanquam perfectiſſimum exemplar ἀκριτίας, temeritatis, audaciæ & inaniſſimæ vanitatis. *Caſaub.* ad *Baron.* An. 31. num. 26.

Cardinalis *Perronius* ait *Turrianum* bonum virum fuiſſe & ad *Manuſcripta* evolvenda idoneum, ſed temporum mirè ignarum fuiſſe, ut & *Genebrardum* & judicii ſolertia inferiorem eſſe omnibus quotquot eodem cum ipſo ſeculo ſcripſerunt. *Perroniana.* Gall.

Accipimus à *Patre Paulo*, lib. 6. Hiſtoriæ Concilii *Tridentini*, *Turrianum* eidem Concilio interfuiſſe, & in eos acerbiſſimè invectum fuiſſe qui *Communionem* ſub utraque ſpecie depoſcebant, dicendo Dæmonium qui in *Angelum* lucis ſe transfigurabat, Populum impellere ad petitionem Calicis venenati ſub prætextu petitionis *Sanguinis Jeſu Chriſti.* Gall.

Denique eruditio & probitas *Turriani* non obſtiterunt, quin apud poſteros Eruditos inſulſus admodum Criticus cenſeretur ; qui vana gloria turgeret, & pronus eſſet ad omnia immolanda præjudicatarum ſuarum opinionem defenſioni. A quamplurimis vituperatus fuit : ſed nemo ipſius faſtum adeo depreſſit ac Proteſtantium Miniſter *Blondellus* quando eum ſibi ſumpſit exagitandum, cum falſo *Iſidoro*, circa ſuppoſitas priorum Paparum *Decretales. Judicia Eruditorum* Pariſiis, per Dominum *Baillet* 1685. Gall.

Dominus Nicolaus Antonius conqueritur, quòd Dominus *Huetius* hoc honore ipſum dignatus non ſit ut mentionem ejus faceret, libro ſuo ſecundo de *Celebribus Interpretibus* ; Et ſanè omiſſio ejuſmodi ſiniſtram nobis opinionem ingenerare poteſt de pretio Translationum *Turriani*, qui cætera *Translator* laborioſus magis quam accuratus exiſtimatur ; etſi diffiteri nequeamus quin Eccleſiæ commodo hac in parte inſervierit. *Judicium Eruditorum* ibidem. Gall.

Plura ſcripſit, quæ *Schottus* in Bibl. *Hiſp.* pag. 285. *Poſſevinus* in Apparatu pag. 494. ſeqq. & *Alegambe* in Bibliothecâ Jeſuiticâ accuratè ſatis recenſent.

Optandum certè maximè aliquem exiſtere Typographum diligentem, qui omnia *Turriani* opera ordine in claſſes diſtributa, tomo uno & altero, bono *Eccleſiæ* ſimul evulgaret. Ea quomodo in Tomos 4. aptè diſtribui poſſint, exhibet A. S. Auctor Bibliothecæ *Hiſpanicæ* Tomo 2. qui videri poteſt. *Alegambe.*

JOANNES

JOANNES BALÆUS.

PAtriâ *Suffolciensis*, in Episcopum *Ossoriensem Dublinii* sacratus est, unà cum *Hugone Goodacro* Archiepiscopo *Armachano* Februarii 2. (stylo *Anglicano*) 1552. Ibi cùm nondum 6. menses sedisset, *Maria* regnum adeptâ, profugere coactus, *Dublinii* aliquandiu delituit, sed è portu solvens, sub festum S. *Michaelis* 1553. à *Piratis* captus est & venditus; lytro tamen soluto *Basileam* in *Helvetia* profectus est; unde post quinquennium, regnante *Elizabetha*, in *Angliam* reversus, & Præbenda in Ecclesiâ *Cantuariensi* contentus, sedem suam repetere non curavit. Vir doctus fuit, in concionibus assiduus, & antiquitatis studiosissimus, in *Scriptis* verò (ut alibi dixi) effrænatâ usus libertate. Excessit è vitâ *Cantuariæ* MDLXIII. mense Novembri, annos natus 68. & in Ecclesiâ Cathedrali ibidem sepultus est. *Opera* edidit quamplurima, tam *Latinâ* linguâ quàm *Vernaculâ*, quorum *Catalogum* ipse in libro suo *de Scriptoribus Britannia* sigillatim recenset. *Iacob. Wareus* de Script. Hiber. p.135.136. Clar. An. D. MDLV.

Vir diligentissimus vocatur *Gesnero* in Bibliothecâ.

Antiquitatum *Britannicarum* diligentissimus perscrutator. *Godvv.* de Convers. *Britan.* ad *Christian.* Relig.

Strenuissimus propugnator fuit adversus *Romanam* Ecclesiam, ut ex Disticho illo Reverendissimi *Laurentii Humfredi* in vaticinio suo de *Româ* apparet.

Plurima Lutherus *patefecit*, Platina *multa*:
Quadam Vergerius, *cuncta* Balæus *habet*.

Quòd vehementius in *Pontificium* dominatum invehatur *Balæus*, tantò minùs fortè quispiam mirabitur, quantò graviùs præ aliis regnis sacram tyrannidem *Anglia* fuit experta. Ideóque acerbiora dicta ipsemet excusat præfat. ad *Lector.* in *Acta Romanorum Pontificum*. Tametsi verò *Balæus* adeò invisus fuerit *Pontificiis*, tamen ipsimet *Catalogum* ejus de *Anglicis Scriptoribus* coguntur commendare. *Valentin. Henr. Vogler.* Introduct. Universal. in Notit. Scriptor. c. 22.

Iohannes Balæus Coviæ in *Suffolciæ* Comitatu, quæ quinque milliaribus *Dunvico* dista natus est; educatus verò *Cantabrigiæ in Iesu Collegio*; Cum prius vel deinceps *Carmelita* fuisset *Nordovici*. Ope Domini *Thomæ Wentvvorthii* ad Protestantem Religionem conversus est. Hic est *Balæus* ille qui librum conscripsit de *Scriptoribus Britannicis* in novem Centurias digestum, quem *Lelando* non magis sibi demeritus est, quàm me *Balæus* in hoc Opere & in mea Historia Ecclesiastica. Mirum subire possit, quòd cum is adeo eruditus esset, quiq; tot tantaq; pro Religione egerat & passus erat, majoribus honoribus non fuerit auctus, quandoquidem ineunte Regno *Elizabetha* Episcopatus idoneis Viris indigebant, qui eos adirent: Sed verosimile est illum fuisse virum magis Eruditum quàm prudentem; aptiorem ad scribendum quàm ad gubernandum;

Digitized by Google

quippe qui proprios affectus moderari non poterat, cujuſque verum cognomen cenſebatur *Bilioſus Balæus*. D. *Thomas Fullerus* de Præclaris Angliæ Viris.

Impotentis linguæ & calami plerunque Scriptor, ſed in multis non rejectitius. *Montacut.* in Apparat. prim. ſect. 83.

Joannes Balæus, homo impius quidem, & infamis Apoſtata, nominari tamen hoc loco vel ideò potuit, ut quis è ſordibus gemmas legat. *Valer. Andreas* Præf. Biblioth. Belgic.

Hic *Lelandi* Catalogum non tam prolixè auxit, quàm prodigioſè depravavit. Omnia namque fœdiſſimus ſcurra mendaciis & calumniis replevit, & Opus *Lelandi* politiſſimum pollutiſſimo ſtylo turpiter conſpurcavit. *Joh. Pitſæus.*

Unum ſcio, in priorum ſeculorum ſcriptoribus non rarò *Balæi* fidem claudicare. Idem de *Joanne Pitſæo* dictum velim, qui exſcribere *Balæum* ſolet, præterquam in iis, quæ ad diſſidium in ſacro religionis negotio pertinent: ubi nihil mirum, ſi pugnantiſſima hi duo habeant. *Voſſ.* de Hiſt. Lat. l. 2. c. 16.

Ajunt quoque *Elvanum Avalonium* doctrinam ab Apoſtolorum diſcipulis acceptam *Britannis* prædicaſſe, librumque ſcripſiſſe de *Origine Eccleſiæ Britannicæ*; de quibus fides eſto penes *Balæum*: Multùm enim metuo, ne ut in pleriſque aliis antiquioris ævi ſcriptoribus, ita hâc etiam parte fucum faciat lectori. *Voſſ.* ibid. pag. 170.

* *Joannes Balæus* inter Hæreticos primæ Claſſis *Romano Indice* numeratur.

Scriptor fuit impudentiſſimus ac maledicentiſſimus adverſus *Romanam* ſedem, *Miſſam*, & *Euchariſtiam*, virus nunquam non ſpirans, nihil propterea ex ejus *Operibus* unquam permittendum. Vid. *Indic. Madrit.* fol. impreſſ. Ann. 1667.

Extant de Scriptoribus *Angliæ & Scotiæ* Centuriæ XIV. ad annum uſque 1558. progredientes Tomis 2. inſcriptæ *Elizabethæ* Reginæ *Angliæ. Baſileæ* apud *Joan. Eporinum* anno 1557. 1559. in Fol.

CORNELIUS JANSENIUS.

Clar. An. D. MDLV. HUlſtenſis, *Flander*, primus *Gandavenſium* Epiſcopus, obiit *Gandavi* III. April. 1576. ætatis 66.

Scripta ejus ſunt: Concordia Evangeliſtarum ---Commentarii in Concordiam, ac totam Hiſtoriam Evangelicam---Paraphraſis & Annotationes in omnes Pſalmos----Comm. in Proverbia *Salomonis*, & Eccleſiaſticum-----Annotationes in librum Sapientiæ *Salomonis*---Brevis Confeſſio Fidei.

Cornelio Janſenio, ſi cui alteri, fuit in primis præſtans ingenium, exacta linguarum trium, *Latinæ*, *Græcæ* & *Hebraïcæ* cognitio, ſingularis prudentia, eximius rerum uſus, & ſummum religionis ac pietatis ſtudium. *Hulſtano* in oppido apud *Flandros* honeſtè natus, *Lovanii Caſtrenſi* in Gymnaſio Philoſophica, dein ſacra ſtudia in majore Theologorum Collegio (cui & magnâ cum laude poſteà præfuit) ſummâ animi contentione ſectatus eſt. His decurſis, annos ipſe XII. in *Tungorlocnſi* Præmonſtratenſium nobili apud *Brabantos* Abbatia profeſſoris

Digitized by Google

Professoris munere, totidemque Parochi apud *Cortracenos* in *Flandriâ* fungitur. Inde *Lovanium* regressus, *Doctoris* laureâ, & *Decani* dignitate in D. *Jacobi* æde cohonestatur. Nemo sanè doctrinam sacram aut in Scholis doctiùs interpretatus est, aut copiosiùs in concionibus explanavit : nemo in animis ad virtutem inflammandis, & à vitiis ad frugem revocandis acrior aut ornatior Orator fuit. Quò factum, ut ad sacrum Tridentinum Concilium, quò omnis doctrinæ & sapientiæ Antistites ex totâ *Europa* convenisse scimus à *Philippo* II. Rege cum *Michaele Bajo*, & *Joanne Hesselio* collectis, missus, tam excellenti de se judicio abundè responderit. Mox à reditu, pestiferæ doctrinæ lue in *Flandria* crescente, primus *Gandavensium Antistes* constituitur ; ut priorum dogmatum oppugnatoribus acer veritatis propugnator opponeretur. Quantus porrò Theologus fuerit, clamant doctissimi in *Concordiam Evangelicam*, orbis judicio probatam, commentarii, quibus æquales aliquot, in his *Alfonsum Salmeronem* & *Thomam Beauxamum*, in eâdem arenâ desudantes, à suis tunc edendis deterruit. Senio laboribusque confectus 1576. moritur *Gandavi*, in suâ Cathedrali sepultus ; vel hoc nomine beatus, quòd iterum exortum in *Belgio Calvinisticum* furorem non viderit aut senserit. *Aub. Miræus.*

Theologus apud Pontificios magni nominis. *Quènsted.*

Quantus Sol Cœlo, tantus *Jansenius* Orbi est. *Nic. Vernul.* Descriptione Acad. *Lovan.*

Vigilantissimus sacrarum literarum Interpres vocatur *Montacutio* in Apparat.

Interpres sacrarum Scripturarum accuratissimus. *Bellarmin.*

Eruditus & moderatus Interpres. *Chamier.*

Theologus egregius, cui exacta trium linguarum cognitio. *Swert.* Athen. *Belgic.*

Pietatem certè ubique Scripta illius spirant, quæ plurima & accuratissima & doctissima reliquit. *Valer. Andreas* in Biblioth. *Belgic.*

Cornelius Jansenius in omnibus quæ scripsit, præsertim in *Concordiam Evangelicam*, & in *Proverbia*, ut etiam *Psalmos*, se magno valentem judicio, uti & eruditum ostendit. *Possevin.* in Biblioth. Select.

Complurium recentiorum in eâdem re *(Concordiâ Evangelicâ contexendâ)* enituit studium, quorum præcipuum sibi locum vendicare videtur eruditus æquè ac pius *Cornelius Jansenius* Episcopus *Gandavensis*, cujus sic nobis proponimus sequenda vestigia, ut tamen liberi interdum esse velimus, per aliam viam, quæ rectior videatur, incedere. *Cæsar. Baron.* Tom. 1. Annal. Ecclesiast. ad Ann. Dom. 31.

* *Cornelius Jansenius* vir sanè doctus & Catholicus. Ejus Commentarii in *Ecclesiasticum*, atque *Concordia Evangelistarum*, inter libros expurgandos locum habent in *Indice Madritensi* edit. ad ann. 1667.

Edidit ad V. T. *Cantica* Paraphrasin, *Lovan.* 1575. accuratiùs *ibid.* 1586.

Extant Commentaria in *Psalmos*, *Prov. Ecclesiast. Cant. Sapientiam. Antverp.* 1614. Fol. *Lovan.* 1644. in 4. & alibi separatim.

Extant Comm. in ſuam Concordiam & totam Hiſtoriam Evangelicam. *Lugd.* 1597.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Maximiliano Vrientio*:

Eſt tumulus ſacer hic, procul, impie, abeſto,
Et ſacra depoſiti ne quate membra viri.
Si neſcis, jacet hoc tumulo compoſitus, avita
Nuper qui fidei munera abenus erat.
Hic vera pietatis apex, & regula recti,
Hic ſacri Textus Harmonia una jacet.
An ſatis hæc? Patriamne mones ut & inſuper addam?
Et decora? & titulis nomina fulta ſuis?
Hic ſitus eſt Præſul Janſenius: *haud pete plura:*
Cætera nam poterant bruta vel ipſa loqui.

Phil. Labbe in Theſaur. Epitaph.

WOLFGANGUS LAZIUS.

Clar. An. D. MDLV. *Viennenſis*, Medicus & Philologus, natus eſt ann. 1514. obiit ann. 1555. *Scripſit* duodecim libros Commentariorum Reip. Rom. in exteris provinciis: Commentarios rerum *Græcarum*: 12. libros de Gentium Migratione: Chronographiam *Pannoniæ*, & alia.

Wolfgangus Lazius, rerum *Græcarum* ſimul *Romanarum & Germanicarum* non indiligens ſcriptor; quod præclara ejus monumenta apud poſteritatem teſtantur; Patriæ ſuæ illuſtrator, & antiquitatis ſolers indagator. *Thuan.* Hiſt. l. 16.

Ad quas (cùm Orientis tum Occidentis) notitias intelligendas pertinent *Wolfgangi Lazii*, hominis laborioſiſſimi, libri Commentariorum XII. de Rep. *Romana*, in quibus magiſtratus urbanos & præcipuè militares copioſè exponit, & inſcriptionibus vetuſtis confirmat. *Georg. Fabric.* de *Româ*, cap. 1.

Præclaram in enodandâ & eruendâ ludorum veterum ratione operam poſuit *Wolfgangus Lazius* in aureis illis Reip. *Romanæ* Commentariis, ex quorum lectione plurimum me profeciſſe non nego. Sed multa adhuc ipſis deeſſe, neminem, qui rem attentiùs conſideravit, puto eſſe dubitaturum. *Joan. Ruſin.* ad *Godefrid.* & *Henric. Hesbuſios* Epiſt. quam Antiquitat. *Roman.* libro 5. præmiſit 1580. ſcriptâ.

Ego quidem, ut mihi ignoſci cupio, quantum in me eſt, aliorum errores tego, aut ita detego, ut ulli injurius non ſim. Quare lubens *Lazii* in *Romanâ* Hiſtoriâ lapſum ſilentio præterirem, ni tantus eſſet, ubi de præfectis prætorio loquitur, ut diſſimulari nullo modo poſſit—Hæc quidem non Reip. *Romanæ* Commentaria, ſed ægri hominis commenta dixerim. *Iacob. Gothof.* l. 2. de officiis dom. Auguſt. c. 7.

Wolfgangus

Digitized by Google

Wolfgangus Lazius, homo rerum *Germanicarum* neſcio quàm peritus, noſtrarum certè imperitiſſimus, ut qui alienâ fide ſcripſit, non ſuâ. *Duard. Nov. Lex* adverſ. *Teixeram.*

Quem (*Franciſci Guilimanni* de *Auſtriacâ Origine* librum) cùm legeris, *Lazium*, *Exingerum*, *Arnoldum Vionum* alioſque id genus nugones cum ſomniis & Commentis ſuis ſtatim, ſcio, faceſſere procul jubebis. *Caſp. Sciop.* in lit. ad lector. quas *Stemmati Auſtriaco* ſubjunxit.

Verum præter alios, veri omnes limites exceſſiſſe videri poteſt *Wolfgangus Lazius*, qui ſtudio in Patriam ductus quicquid in gente *Germanicâ* laudabile, id penè univerſum è *Pannoniis* arceſſere modis omnibus ſatagit. Quocirca etiam *Francos*, per multiplices nominum anfractus, ac metamorphoſes, modò *Cimmerios*, modo *Cimbros*, modo *Brencos Sicambroſque* facit; eoſque per *Pannoniam* è *Boſphoro* quondam egreſſos, latè per *Europam* ſe fudiſſe, *Beroſo* præeunte, fabulatur. *Ioan. Iſaac. Pontan.* l. 2. Origin. Francic. c. 7.

Vir magnæ & induſtriæ & doctrinæ fuit: in quo tamen ſæpius plus judicii deſideres. *Voſſ.* de Scient. Mathemat. c. 44.

Vir multæ induſtriæ, & lectionis: judicium & fidem eſt ubi requiras. *Lipſ. Lovan.* lib. 1. c. 11.

Dacia non miror ſi te trahit: me quoque, ſi *Deus* meus pateretur, inprimis delectaret ea loca luſtrare, quæ trita ſcio veſtigiis *Romanis*. Quot illîc lapides & Monumenta priſca! *Lazius* me docuit, qui multa adfert; nec adfert; ita exſcripſit parùm fidè aut curiosè. *Lipſ.* Cent. 2. Miſcellan. Epiſt. 24.

Auguſtam Druſi à *Strabone* nominari urbem hanc *Germaniæ* ſplendidiſſimam, *Wolfgangus Lazius* ſcribit l. 1. Reip. *Romanæ*, c. 8. Sed de illâ apud Geographum nihil leges, & *Lazius*, cùm in his, tum in citandis inſcriptionibus antiquis multos interdum committit errores. *Martin. Opit.* in Animadverſ. ad incerti Poëtæ *Teutonici* Rhythm. de S. *Annone*, 29. de *Auguſta Vindelicorum.*

Tractatus ejus de Migrationibus Gentium eximius eſt, quamvis plures fabulas eidem immiſcuerit, ſi *Reinerio Reineccio* fides ſit adhibenda. Maximi etiam æſtimatur Liber illius qui inſcribitur *Commentarii Rerum Græcarum. Ant. Teiſſier* Elog. Viror. Erudit. Gall.

Magnus erat corrector, omnia typis abſque judicio mandari curabat, ut *Grotius. Scaligerana* poſterior.

Mira contentione allaboravit deſcriptioni contexendæ omnium quibus Urbis *Viennæ* & Auſtriæ Hiſtoria illuſtrari poterat: ut Scriptis perennare faceret gloriam Regionis cui natales ſuos debebat; Quoniam vero plures annos & multam pecuniam in hoc opere inſumpſit, id adeo perfectum & adeo magnificum reddidit, ut hic liber famam ejus per univerſam *Europam* circumtulerit. Ordines Auſtriæ nobilem hunc laborem honorabili remuneratione dignum judicaverunt, quam etiam erudito huic *Scriptori* impertiendam curaverunt. *Iſaacus Bullart.* Acad. Scientiarum. Gall.

Chronographia *Auſtriæ* hactenus inedita extat in Bibl. *Vindol.* autographa dedicata *Ferdinando* I. Imp. an. 1545.

Prodierunt

Prodierunt libri 12. de Romanâ Republicâ in Exteris Provinciis *Francofurti* ad *Mœnum* 1598. in Fol.

Hoc Ejus Epitaphium, *Nicolao Reuſnero* Authore:

Wolfgangus Lazius Viennæ Auſtriæ *natus Anno* 1504. *Patre* Simone *Medico Doctore & Poliiatro, Medicus & ipſe Doctor; & Philoſophus excellens, Philhiſtor imprimis & Polyhiſtor maximus, Rerum* Romanarum & Germanicarum *ſcriptor celeberrimus, Patriæ ſuæ* Viennæ, *& totius* Auſtriæ *Illuſtrator fidelisſimus, totius Antiquitatis indagator ſolertiſſimus*: à Ferdinando Cæſ. Aug. *non modò in Conſilium, verùm etiam ordinem allectus Equeſtrem, multis præterea, & amplis ab eodem honorum inſignibus nobilitatus*: *obiit diem ſuum quinquagenarius in Patriâ An. ſalutis* MDLV.

Seu Romana *placet tibi, ſeu* Germanica *facta*
Noſcere, dulce leges me duce certus iter.

ADRIANUS TURNEBUS.

Scalar. An. D. MDLV. NOrmannus, ſcripſit varia; inter quæ eminent *Adverſaria*: Docuit *Tholoſæ* & *Pariſiis*, ubi obiit Anno Dom. 1565. ætatis 53.

Singulare ſui ſeculi decus. Is autem pauca ſcripſit, ſi hominis eruditionem ſpectes; totius enim *Galliæ* doctisſimus merito ſuo judicatur. Sed ejus præcipua in *docendo* laus fuit, dum *Tholosâ*, ubi profitebatur, *Lutetiam* revocatus, & *Tuſano* vitâ functo *Succeſſor* appellatus diſcipulis, qui ab ultimis *Orbis* terræ partibus frequentisſimi ad illum audiendum concurrebant, reconditæ *Antiquitatis* theſauros omnes mirâ quâdam facundiâ depromit. Quanquam & ea quæ ſcripſit ejuſmodi ſunt, ut Auctoris decus atque dignitatem præ ſe ferant. Nam in Poëmatiis ſublimis eſt, atque acutus, in Oratione ſolutâ terſus atque elegans. In Adverſariis verò tot Veterum tum Græcorum tum Latinorum difficiles loci aut emendantur, aut explicantur, ut dubium fecerit pluſne in eo ingenii an diligentiæ admirari debeamus. Staturâ fuit mediocri, facie honeſtâ, probis moribus, accedente ad cæteras virtutes incredibili modeſtiâ: ut æmuli ſubinde per opprobrium illi objicerent quòd vultum virginali pudore demiſſum gereret. Cùm tamen ſub verecundo ejus ore latentem generoſi ſpiritûs indolem ipſi quoque experirentur. Vixit annos 53. reliquitque moriens plures filios paternarum virtutum hæredes omnes certatim futuros, niſi fata invidiſſent, uno tantùm ex illis ſuperſtite: quem etiamnum graviſſimo Senatoris munere pari doctrinæ probitatiſq; laude fungentem *Lutetia* veneratur. Diem verò ſuum obiit prid. Id. Junias annos hujus ſeculi 65. atque in Cœmeterio Scholaſticorum juxta *Silvii* collegæ cineres nullâ funebri pompâ, ſic enim juſſerat, ſepultus eſt. *Scævol. Samarthan.*

Nunquam

Digitized by Google

Nunquam ſatis laudatus vir *Adrianus Turnebus*. Unicum *Galliæ* noſtræ atque adeò totius *Europæ* ornamentum. *Joſ. Scalig.* Conjectan. in *Varronem*.

Injuriam fecerunt manibus eruditiſſimi & maximi viri qui ejus abortiva quædam in *Varronem* poſt mortem ejus ediderunt, quibus magis traduxerunt eum quàm ejus nomen commendârunt. Nam quid opus erat ea edere, cùm ipſe more ſuo in *Adverſaria* ſua tumultuaria Opera inferciſſet? Sanè (ne quid amplius dicam) indigna ſunt quæ tanti viri titulum præferrent. *Idem* in Appendic. ad Conjectan. in *Varronem* de *Lat.*

Adrianus Turnebus maximum hujus ætatis ornamentum. Vir omni virtutum omniumque literarum genere inſtructiſſimus plurima ratæ eruditionis monumenta edidit, & præmaturâ tandem morte ſtatim poſt edita illa *æternitate* digna *Adverſaria*, ſummâ omnium *Ordinum* (an quos univerſos unius mors pertinere viſa eſt) mœſtitiâ, rebus humanis exemptus eſt. *Thuan.* ad ann. 1565.

Adrianus Turnebus, magni ingenii & doctrinæ vir. *Lipſ.* l. 1. Var. Lect. cap. 21.

Sol ille *Gallia Turnebus*. *Lipſ.* l. 2. Elect. 20.

Poſtremum *Ciceronem Lambini* vidi, & in eo multa mutata; quædam quod nollem, addita. Libertas fortaſſe hæc viſa eſt illi mihi acerbitas. Nam quale eſt quod de optimo uno omnium quos ſol vidit *Turnebo* ſcribit, & quidem variis locis, quem diſertè *Plagii* accuſat. Momordit hominem, quòd *Turnebus* aliquammultis locis incurreret in eaſdem conjecturas. O *Jupiter*, audis hæc? ut *Plagiarius* ſit *Turnebus*? non credam hoc ſexcentis *Lambinis*? *Idem*, l. 5. Epiſtolic. Quæſtion. Epiſt. 17.

Inter *Italos* (*Criticos*) * Enlvius Urſinus*; inter *Hiſpanos*, *Petrus Ciacconius*; inter *Gallos*, *Hadrianus Turnebus*; inter *Germanos*, *Juſtus Lipſius* familiam ducit. *Gaſp. Sciop.* Conſultat. p. 39. 40.

Antiquitatis verus Theſaurarius *Adrianus Turnebus*. *Barth.* l. 43. Adverſar. cap. 23.

Lux Criticorum vocatur *Roſino* Antiq. *Rom.*

Vir eruditiſſimus & de *literis* præclarè meritus. *Petr. Faber.* l. 1. Semeſtr.

Infinita multiplicis doctrinæ copia in *Turnebo* fuit *M. Anton. Muret.* lib. 18. Var. Lection. c. 19.

Turnebus vir longè doctiſſimus, cujus *Adverſaria* opus omnigenâ eruditione refertum. *Geſner.* in Biblioth.

Turnebus vir maximus erat doctiſſimuſque, cujus *Adverſaria* abortivum fœtum ſoleo nuncupare; potuit enim melius ſcribere. Agnoſcas tamen genuinum partum *Turnebi Scaligerana* prima, p. 145.

Turnebus plura habet uno libro, quàm *Victorius* libris 37. *Scaligerana* poſterior.

Utinam non tantâ brevitate in ſuis *Adverſariorum* libris eſſet uſus. Paulò enim luculentior & plenior quorundam locorum explanatio, & majorem illi *Operi* gratiam laudemque conciliaſſet, & lectori multò magis ſatisfeciſſet. *Henr. Steph.* Pſeudo-Cicero.

Utinam vir hic, ſanè doctus ac multæ lectionis, non tam cupidus undique

fuiſſet omnia emendandi, melius nobis, melius exiſtimationi ſuæ conſuluiſſet. *Petr. Victor.* l. 36. Var. Lect. cap. 11.

Stephanus Paſquier ait *Turnebium* mirabilem fuiſſe virum, tum in *Græca Latinaque* lingua, tum in totius *Antiquitatis* cognitione, ut nobis teſtantur libri quos inſcripſit *Adverſaria*, quod opus eſt inimitabile quoad eruditionis diverſitatem. Addit quòd in pluribus *Germaniæ* Univerſitatibus, quoties qui de Suggeſtu loquebantur *Turnebium* citabant & *Cujacium*, ſtatim pileum deponerent ob reverentiam & honorem quo memoriam ejus celebrant. *Paſq.* Perquiſitionum lib. 7. cap. 8. & lib. 9. cap. 29. Gall.

Adrianus Turnebus quamvis literas tantum profeſſus eſſet, in quibus, meo quidem judicio, palmam omnibus præripuit qui in iis à mille retro annis claruerunt, nihil tamen habebat quod magiſtellum ſaperet, præter togæ ſuæ geſtamen, & aliquem externum habitum quæ aulico cultui forſan per omnia non erant conformia, quæque flocci facienda ſunt. Odi homines noſtros qui obliquam togam difficilius quàm animum obliquum tolerant, & ex ſalutatoria flexione, geſtu corporis, ocreis & ſimilibus, qualis quis ſit pronunciare ſolent. Nam intus nemo uſquam terrarum excultioris animi fuit. Sæpius data opera in ſermones ab ejus uſu remotos ipſum deduxi. In his autem tam perſpicax erat, tam celeris apprehenſionis, tam ſani judicii, ut bellum unicè per totam vitam negotiaque publica geſſiſſe videretur. Genii ſunt iſti egregii atque fortes.

——Queis arte benigna
Et meliore luto finxit præcordia Titan.

qui non degenerant, etſi non ita felicem inſtitutionem ſortiantur. *Michael* de *Montagne*, Tentaminum lib. 1. cap. 24. Gall.

Hadrianus Turnebus, literatiſſimus, & omni laude ornatus *Interpres*; nam & *Græcè* luculenter ſciebat, & *Latinè* ſcitiſſimè convertebat: preſſus ille & adſtrictus, ab *auctore* nuſquam digrediens; ſuavis interim & perlucens *Orator*. *Huet.* de Clar. Interpret.

Hadrianus Turnebus nobilis *Criticus*, maximas ingenii dotes *poëtica* facultate illuſtriores reddere inſtituit. Verſantur in medio *Epica* ejus, *Caliſium Captum*, *Epithalamium Delphini Franciſci*, *Prævotii tumulus*, *Paraſitus Regius*, alia, in quibus tamen plus laboris cernitur, quàm ſpiritûs. Exaravit & *Lyrica*, & *elegos* favente plerunque *Minerva*. *Borich.* de Poet. p. 119.

* *Turnebi* Opera in tres Tomos diſtributa, *Argentorati* impreſſa ſunt, 1600. Tomus tertius inter libros *Expurgandos* numeratur in *Indice Madritenſi* edit. Ann. 1667.

Hoc ejus *Epitaphium*:

Turnebus *jacet hîc. Quis ſit ſi quærere pergis,*
Iam dignus es qui neſcias.

Phil. Labbe in Theſ. Epitaph.

FRAN-

Digitized by Google

FRANCISCUS SIXTUS SENENSIS.

Sixtus, ex Ordine Prædicatorum, obiit anno *Dom.* 1569. Scripsit plurima; Bibliotheca Sancta maximo habetur loco apud eruditos. Clar. An. D. M D L V.

Vir eruditæ diligentiæ, qui à *Pio* V. è tenebris errorum (ut ipse dicere solebat) & quasi ab inferis revocatus, *Sacra Militia* nomen dedit, & insigni *Opere* lib. 8. distincto (quo *Sacrorum Librorum* censuram fecit) gratum animum erga ipsum testatus est. *Thuan.* ad ann. 1569.

Sixtus Senensis vir plurimæ lectionis, & qui plurima aliorum *Scripta* evolvit, tum eorum inprimis, qui ea tractarunt, quæ ipse ex professo tractat. *Rainold.* de Lib. Apocryph.

Theologus eruditissimus *Bellarm.* l. 1. de Verbo *Dei.*

Doctorum Princeps; qui *Sacras Scripturas* accuratissimè tractavit. *Stapleton.* Doctrinal. Princip.

Sixtus Senensis vir planè doctissimus, & si quis alius, in *Patribus* versatissimus. *Montacut.* Apparat. 1. Sect. 68.

Neque *Sixtus Senensis* recensendus inter *Hæreticos*, fortassis autem inter *Critico* tumentes *Supercilio.* Nam ad *arcana Theologiæ* explicatiùs enucleanda *Criticen* ille adhibuit, & illam, hodiè multorum πὰ παιδικὰ, *Philologiam* Theologus erat certè eruditus, & in illâ Scholasticâ, acroamaticâ, spinosiore *Theologiâ* versatus, non tantùm *exotericâ* illâ & *popolari. Montacut.* Apparat. 1. sect. 86.

Sixtus Senensis, immensi laboris Scriptor, diligentiæ stupendæ, lectionis variæ, & eruditionis admirandæ. *Montacut.* exercit 5. c. 3.

Doctissimus & sagacissimus vetervm *Scriptorum* Censor. *Savil.* Not. in *Chrysostom.*

Sixtus Senensis magno valebat ingenio. Linguas, *Latinam*, ac *Græcam Hebraicam* exactè calluit. *Possevin.* in Apparat.

Sixtus Senensis homo eruditus vocatur *Casaubono* ad Annal. *Baron.* num. 221.

Bibliotheca Sacra *Sixti Senensis*, cæteris, calculo meo, religionis suæ sociis, ob variam *Scriptorum* copiam, & erectum in multis judicium, anteferenda. *Hottinger.* Bibliothecar. Quadripartit. p. 11.

Nihilominus quantumlibet erudita ac utilis fuerit illa *Bibliotheca Sacra Sixti Senensis Inquisitio Romana* non pauca ibi offendit quæ palato ejus non sapiebant, quæque audaciuscula ipsi videbantur. Imo & *Possevinus* pro sua parte innumeros lapsus in illa observavit; sed dici potest quod ipse *Critico* atque *Censore* opus habeat pluribus locis *Synopseos* eorum quam dedit nobis Tomo secundo sui *Apparatus Sacri.* Non tamen diffitendum est quin apud *Sixtum Senensem* lapsus quidam adversus Criticen legitimam animadverti possint, & mirari subit quod vir tam docti palati, & tam acris judicii inciderit in absurda deliramenta, crassioresque impostvras confratris sui *Anni Viterbiensis. Judicia Eruditor.* Parisiis per *Baillet*, 1685. Gall.

Digitized by Google

Opus quod evulgavit *Sixtus Senensis*, cui titulus *Bibliotheca* Sacra multò utilius est ad perfectionem assequendam in studio Librorum Sacrorum. Ejus in eo scopus fuit homines adducere in cognitionem Authorum ejusmodi Librorum, antiquarum versionum, & Commentariorum: Quamvis autem Scripturæ Criticam perfectè non calluerit, dici tamen potest pauca in hoc argumentum Scripta extare, in quibus tanta eruditio, tamque solidum judicium eluceat, imo frequenter animi sensa liberè admodum promit. Primùm agit de Libris Canonicis, quorum duas Classes constituit; nomen Canonicorum primi Ordinis illis tribuens, qui in Ecclesia tanquam Divini semper agniti fuerunt; cæteros verò Canonicos posterioris Ordinis appellans, quia de horum authoritate olim dubitatum est, & simpliciter Libri Ecclesiastici vocari consueverant. Postea de uniuscujusque Bibliorum libri Authoribus singulatim loquitur satis eruditè; sed quoniam utplurimùm sequitur sententiam Patrum aliorumque qui ante illum in eandem rem scripserant, non est semper accuratus. Collocat, verbi gratia, *Esthera* Volumen inter Libros Canonicos secundi ordinis, quia Patres quidam *Græci* animadverterunt Additiones in illum insertas, quæque nullius erant authoritatis. Sed tenebatur, ut arbitror, potius consulere Canonem *Judaicum* & Beatum *Hieronymum* quàm Patres Græcos, qui de *Græcis* tantum Exemplaribus loqui potuerunt, quæ ab Autographo *Hebræo* longè abeunt; Et secundum hanc regulam Volumen Estheræ Canonicis Libris prioris Ordinis accensendum erit, quamvis ignoretur, & à quo & quando scriptum fuerit. In altera Operis sui parte Libros Sacros nimis multiplicat, quorundam nominum obtentu, quæ in Scriptura occurrunt: Imò pluribus locis ejus Critice non est accurata, ut quando loquitur de libris qui *Dionysio Areopagitæ* tribuuntur, & ducentorum quatuor Librorum quorum *Esdram* Authorem esse vult. Quæcunque etiam eodem loco refert de *Cabbalæ* Libris nullo fundamento nituntur. *Judæi* hac in parte *Picum* Comitem *Mirandulanum* fefellerant; Idemque Picus qui nimis credulus fuerat hujusmodi fraudum, in causa fuit cur plures fidem adhibuerint quibusdam Libris qui sub *Esdræ* nomine circumferebantur, & in quibus reconditissima Religionis arcana contineri plerique sibi persuadebant. *Sixtus Senensis* accuratiorem se exhibet quarta Operis sui parte, in qua Patrum & plurium aliorum qui in Biblia scripserunt Analysin facit. *Richard. Simon* Hist. Critica V. T. lib. 3. cap. 17. Gallicè.

*Ejus *Bibliotheca Sancta* inter libros *expurgandos* locum habet in *Indice Madrit.* edit. ann. 1667.

Extat *Bibliotheca Sancta* ex præcipuis Ecclesiæ Catholicæ auctoribus in 8. Libros digesta à *Joanne Hayo Scoto* Soc. *Jesu* revisa & Scholiis illustrata. *Coloniæ Agripp.* ex officinâ *Choliniana* anno. 1626. in 4°.

FRAN.

Digitized by Google

FRANCISCUS ROBERTELLUS,

NAtione *Italus*, Patriâ *Utinensis* Rhetor & Historicus, cùm *Bononiæ*, tum *Patavii* docuit. Cum *Carolo Sigonio* de *Antiquitatibus* maximè *Romanis* acriorem in modum certavit. *Patavii* obiit Anno *Dom.* 1567. die 18. Martii, natus Annos 50. Menses 6. Dies 9. *Scripsit* plurima quæ ad *Romanas Antiquitates* pertinent. Clar. An. B. MDLV.

Franciscus Robertellus, vir doctissimus atque eruditissimus, quem ego soleo in *literis divinum hominem* appellare. *Franc. Luisinus* l. 3. Parergon. c. 10.

Sigonius, *Robertellus*, *Bonamicus*, lumina non *Italiæ* solum, sed etiam *Europæ*. *Lipsius* Cent. ad *Ital.* & *Hispan.* epist. 15.

Averrois liber *de Republicâ* editus est unà cum *Robertelli* disceptatione, & *Francisci Philelphi* de eadem re libris, qui priscæ gravitatis imaginem redolent, nitore Styli, & argumentorum præstantiâ *Gabr. Naudæus* Bibliograph. Polit.

Robertellus præceptor mihi fuit, & ego illi infantem ex sacro baptismate suscepi; vir est proculdubio summæ eruditionis, & qui scire optime possit, quid sit Historia. Nolo tamen ad eum ingredi, ne hic meus animus irritatus, & quasi extra se, me forte cogeret aliquid pronunciare contra quam requirat amor & reverentia, quâ eum alioquin prosequor. *Franc. Patrit.* de Hist. Dial. 1.

Franciscus Robertellus, juvenis (eam enim in eo ætatem esse audio, quod cum ipsius laude dictum velim) multijugæ eruditionis & generosæ indolis, sed tamen in *Batavos* homines ferocioris animi, & importunioris maledicentiæ, quàm decet. *Petr. Nann.* l. 8. Miscellan. c. 1.

Rectè sentit *Robertellus*, laudemque acuminis non exiguam meretur, nisi illam corrumperet nimia debacchandi petulantia. *Idem* c. 21.

Quia de *Robertello* incidit Sermo, videtur mihi vir ille febriculosæ eruditionis ostentator insignis, & nullum ferre. *Lucas Fruter.* l. 2. *Veristimil.* c. 23.

Francisci Robertelli scientiam cùm multis aliis in rebus singularem esse invenio, tum maximè in vi *Græcorum* verborum intelligendâ, & in *Antiquitate Romanâ* constituendâ. *Carol. Sigon.* l. 1. Emendat. c. 32. per *Ironiam*.

Arcem nunc expugnemus *Robertellianæ Scientiæ*, quâ se ille omnibus qui sunt, qui fuerunt, excellere in tradendâ *Romanâ Antiquitate* gloriatur. *Idem* ibidem l. 2. c. 68.

Inerat in homine peractis obtrectandi libido, summaque in doctos omnes iniquitas, quos cùm pares ferre non posset, continuis proscindebat convitiis: eximio scilicet florens ingenio, sibique plus, quàm par esset, indulgens procaciori studio popularium affectabat obsequia. Hinc *Sigonio* semper infensus, ut quem acerrimum fortitus erat æmulum industriæ, laboris, ingenii. Cum *Alciato* pariter, aliisque clarissimis ejus ævi luminibus, internecinas propè simultates exercuit. *Ioan. Imperial.* in Musæ. Hist.

Italus undequaque doctissimus & ingeniosissimus. *Sciop.* de Art. Crit.

Vir doctiſſimus & diſertiſſimus. *Riccobon.* in Rhetor Ariſt.

Paucula illa, quæ *Robortellus* & *Scioppius* de *Arte Critica* ſcripſere, tumultuaria ſunt, & hujus rei fundum omnem non emetiuntur. *Dan. Georg. Morhof.* de Polyhiſt. pag. 54.

Carolus Sigonius hac in re (de *Romanorum nominibus*) uti in aliis plurimis, *Robortellum* multis poſt ſe partibus reliquit: ut nos quidem *Robortelianum* de Adverſarii ſui Commentariis judicium parùm moveat; eoque minùs quòd non ignora ſit hominis pompatici maledicentia, qui & *Eraſmum* imperitiæ imperitiſſimæ inſimulare, ac nequiſſimum appellare non dubitet: *Alciatum* nominet furem, expilatoremque ſuorum Scriptorum: *Vincentium Madium*, hominem vanum, mendacemque: *Paulum Manutium*, Bibliopolam, hominemque imperitum: M. *Antonium Muretum*, ludimagiſtrum *H. Stephanum* impoſtorem; ſimilibuſque elogiis, alios quoſque præſtantiſſimos viros, & Scripto, & Sermone inſignite conſueverit: quo nomine reprehenſus eſt jure ſummo à doctiſſimo quoque. *Voſſ.* l. 1. Analog. c. 7.

In *Italiâ Franciſcus Robortellus Utinenſis*, qui magno cum ſtrepitu *Bononiæ* & *Patavii* profeſſus, cum *Carolo Sigonio*, ſed impari certamine ſæpiùs & acerbius, quàm inter literarum profeſſores decuit, digladiatus, in iiſque contentionibus, *Germanorum*, qui & ei mortuo honorificè parentârunt ſemper præcipuo favore adjutus, tandem ultimum diem 15. Kalend. April. clauſit, quinquageſimum annum haud multùm ſupergreſſus. *Thuan.* ad Ann. 1567.

Robortellus, aſinus, *beſtia*, magnus corraſor. Scaligera 2ª. Gall.

Extant ejus novem Diſputationes de *Romanorum Provinciis*, Judiciis, &c. *Bononiæ* 1559. fol.

Extat de Convenientia Supputationis annorum *Liviana* cum Marmoribus Capitolinis Libellus, *Livio* ſubjectus, *Francofurti* ad *Mœnum* 1568. in fol.

Hoc ejus Epitaphium, in Clauſtris Divi *Antonii Patavii*.

Franciſco Robortello Utinenſi *Rhetoricæ Artis*, *Moraliſque Philoſophiæ profeſſori clariſſimo, qui in florentiſſimis quibuſque* Italiæ *gymnaſiis magna fama celebritate triginta totos annos publicè docuit*, *Natio* Germanica *præceptori benemerito in perpetuam animi memoriam mœſtiſſimi. P. vixit An. L. Menſ. 6. Dies 9. Obiit. 15. Kal. April. MDLXVII.*

In hunc Auctorem hæc Carmina compoſuit *Joannes Plazo*:

Si qua recordanti veterum præcepta virorum,
Grati animi ſemper maxima lætitia:
Robortelle, *tui tam clari nominis, omnis*
Græcia *perpetuò ſtat*, Latiumque *memor.*

GULIEL-

GUILIELMUS RONDELETIUS.

NAtus *Monſpelii* A. C. 1507. Patre *Johanne Rondeletio*, Cive *Monſpelienſi* & Mercatore *Aromatario*: Diſcipulus in *Anatomicis* fuit *Guinter. Andernaci*: tum *Claremontii* Medicinam tanto quæſtu exercuit, ut paulò pòſt adeptis ſumptibus 1537. Doctoralem Lauream impetrare potuerit. Anno 1545. in Academiâ Patriâ Regius Profeſſor conſtitutus eſt. Ipſius potiſſimùm hortatu Rex *Monſpelii* Theatrum Anatomicum ædificari curavit. Anno 1556. Academiæ *Monſpelienſis* Cancellarius declaratus, eoque munere uſque ad annum 1566. functus eſt, quo nempe ipſe obiit, anno ætatis ſuæ 59. Clar. An. D. MDLV.

Scripta ejus hæc ſunt; Methodus curandorum Morborum---De dignoſcendis morbis---De Febribus---De Morbo *Gallico*---De Morbis Internis & externis---De Officinâ Pharmacopolarum---De Fucis------Methodus de Materiâ Medicinali, & Compoſitione Medicamentorum-----Concilia Medica----De Urinis----De Ponderibus, ſive juſtâ quantitate Medicamentorum----De Piſcibus.

Academia *Monſpelienſis* Medicinæ ſtudio florentiſſima nullum unquam hujus Profeſſorem habuit *Rondeletio* alumno & cive ſuo clariorem. Multa quidem præclara molitus eſt, ſed nihil memorabilius in vitâ perfecit, quàm quum magnifico eruditionis apparatu, non ſine *Gulielmi Pelliceris* doctiſſimi quoque viri auxiliaribus copiis, vaſtum illud *Neptuni* regnum ingreſſus eſt, unde ampliſſimis ejus ſpoliis onuſtus ad nos rediit, *Aquatilemque* ſpecies omnes tum ſpectandas tum cognoſcendas nobis obtulit. Quod enim attinet ad *poſthuma* ejus *opera*, indignum eſſe ea celebrate, quæ ipſe dum viveret luci edere neglexerit. *Scævol. Samarthan.* in Elog.

Idem hic Annus (1566.) nobis *Gulielmum Rondeletium Montiſpeſſuli* natum Medicinæ arte præcellentem abſtulit, à *Franciſco Rabelaſio* noſtrate nihilominus contemptim appellatum in iis libris, quos ingeniosâ magis, quàm omninò irreprehenſibili *jocandi* libertate ſcripſit. Et certè ejus *Scripta* ejuſmodi ſunt, ut tantæ de ſe opinioni, ſive excitatæ, ſive ſparſæ non reſpondeant. Unum eſt quod hominis nomen maximè *poſteritati* commendavit, quod de *Piſcibus* edidit; ſed eò minore laude, quòd illud potius *aliena* induſtriæ quàm *ſua* debuit; nimirum, ex *Gulielmi Pelliceris* Epiſcopi *Montiſpeſſulani*, viri rarâ eruditione ornati, *Commentariis* concinnatum; quod doctiſſimarum *Annotationum*, quas ille in *Plinium* ſcripſerat, magno literarum diſpendio amiſſarum aut hactenus ſuppreſſarum pars erat, *Thuan.* ad an. 1566.

Gulielmus Rondeletius, doctiſſimus vir, & naturæ *Piſcium* callentiſſimus. *Caſaubon.* in *Athenæum.*

Rondeletius, *Geſnerus* & *Aldrevandus*, qui tres conſtituunt trigam Hiſtoricorum Phyſicorum abſolutiſſimam. *Alſted.* Encyclop.

Eodem tempore *Monſpeſſuli Gulielmus Rondeletius* nonnulla de re *Anatomicâ* conſcripſit quidem, verùm mox viſo *Veſalii* opere, ne cum tanto viro in contentio-

contentionem veniret, manus continere maluit. Majus autem nomen meruit, evulgato de *Piscibus* egregio opere; licèt illud *Gulielmo Pellicerio* Episcopo *Monspelienſi* per plagium surreptum esse *Ios. Scalig.* & ab hoc inductus *Thuanus* non dubitaverint affirmare: nobis minimè persuasis; cùm non tantùm vivo & vidente *Pellicerio* opus illud prodierit, sed & *Rondeletius* post libellum *Pharmaceuticum* in *Pellicerii* nomen ediderit, illius operis de *Piscibus* luculenta facta mentione: quod sine summâ impudentiâ fieri utique non potuisset. *Sebast. Scheffer.* Introduct. in Art. Medic. p. p. 107. 108.

In *Gallia Rondeletius, Monspelienſis* (*Fallopii αὐτόχειρος*) vir æquè doctissimus, non parùm quoque de re *Zootomica* meritus est conscripto de *Piscibus* opere penè incomparabili, utut, quæ ibi traduntur, ad *Philologicam, Historicam* & *Grammaticam* peritiæ humanæ partem spectent, præcipuè, & istis studiis conducant. *Ioan. Dan.* Majoris Chirurg. Infusor. edit. *Kiloni* 1667. in 4°. pagina 16.

Habitûs corporis plenioris erat, staturæ verò infra mediocrem: In lucem venit cum corpore tam debili tamque delicatulo, ut primis ætatis suæ annis ab omnibus morbis quibus obnoxii sunt homines, si lepram excipiamus, vexatus fuerit; sed post infantiam omnibus illis ægritudinibus liberatus est, & deinceps ejus valetudo in dies aucta est; prout ætate provehebatur. In juventute Vini usum abdicavit ut arthritidem præcaveret, quæ aliquoties ipsum perstrinxerat. Quamvis tamen meram aquam biberet omnis generis fructibus copiosissimè vescebatur, cerasis præsertim, ficubus, uvis & melonibus. Parum dormiebat, bonamque noctis partem in lectione & studiis insumebat. Ingenio erat vivido, subtili & peracuto. Sed parum cauta erat ejus agendi ratio, cumque in maximi momenti rebus, non satis has perpenderet antequam animum determinaret, consilii plerumque ipsum pœnitebat. Usque ad excessum liberalis erat, pecuniasque adeo contemnebat, tamque profusè erogabat, ut quamvis lauta essent ejus stipendia & in exercitio Medicinæ multum lucraretur, nulla ferè bona suis hæredibus reliquerit. Magna contentione ad Anatomiam animum appulit, propriis manibus dissectiones fecit. Imo ut certum perhibetur, ipsum corporis cujusdam è propriis liberis aperuisse, & ob hanc operationem barbari patris & inhumani nomine infamatum esse. Discipulos docere usque adeo delectabatur, ut quotidie tres quatuorve lectiones haberet, cúmque admodum festivus esset, sermones suos jucunda aliqua fabella vel narratiuncula exhilarare solebat. Assiduè legebat Theologiæ libros: Sed ex quo incarceratus fuit *Guillelmus Pellisserius Monspessulanus* Episcopus, ut qui *Protestantium* opinionibus adhæreret, omnia Theologica Scripta quæ in sua Bibliotheca erant in ignem conjecit. Cum aliquid componebat adeo præcipitanter id faciebat, ut scripta nequidem relegere nec emendare dignaretur. Hinc est quòd ejus Opera non responderint magnæ celebritati quam eruditione sua sibi paraverat, ut optimè observavit Dominus Thuanus, *Anton. Teissier*, Elogiis Eruditorum Virorum, Gallicè

Extant

Extant opera ejus omnia Medica, *Genevæ* apud *Petrum & Iacobum Chouet*, 1628. *in* 8.

Extant libri de Piſcibus Marinis. In quibus veræ Piſcium Effigies expreſſæ ſunt. *Lugduni*, apud *Matthiam Bonhomme*, 1554. in fol.

Extat Univerſæ Aquatilium Hiſtoriæ, Pars altera, cum veris ipſorum imaginibus. Ibidem, apud *eund.* 1555. in fol.

JOHANNES MERCERUS.

VTicenſis, Juriſconſultus & Philologus percelebris, Anno 1570. Obiit, *Franciſco Vatablo* in Cathedrâ *Pariſ.* ſucceſſit. *Geneſin*, *Iobum*, *Salomonem* & ſex minores priores *Prophetas* eruditiſſimis commentariis illuſtravit: *Pagnini* quoque Theſaurum recognovit, variiſque annotationibus locupletavit. Tranſtulit Harmenopuli Prochiron, & *Ori Apollinis* Hieroglyphicon, cum obſervationibus. Clar. A. D. MDLV.

Sublato è vivis *Franciſco Vatablo Hebraicarum* literarum apud *Gallos* inſtauratore, unus in ejus locum ſuffici promeruit *Ioannes Mercerus*, cui primas in eo genere docti omnes magnâ cum ingenii admiratione deferebant: Et eò quidem majore, quò ſeriùs ad hæc ſtudia ſe applicuit. Cùm enim, ut erat honeſtâ ortus familiâ, in eam ſpem à ſuis educaretur, ut ſibi ad Reipublicæ Gubernacula & dignitates viam pararet, Juri Civili operam adoleſcens *Avenione Tholoſa*que primùm impenderat, ejuſque otii non leve documentum ediderat *Harmenopulo* è *Græcâ* linguâ fideliſſimè tranſlato. Sed longè graviora ſunt, & homine *Chriſtiano* digniora, quæ mox in *Iobum* & in omnes *Prophetas* magnâ diligentiâ pariquè judicio commentatus eſt: plura etiam præſtiturus, niſi *Venetiis* rediens, quò ſe tumultuante iterum *Galliâ* in *Ferrerii* Legati Regii comitatu contulerat, apud *Nitiobriges* patriam ſuam Lethali morbo deprehenſus ante annos occidiſſet. Corpore fuit gracili, & à ſtudiorum laboribus macilento, ſed voce robuſtâ & virili quæ auditorium probè impleret: temperantiâ autem, pudore, modeſtiâ, & cæteris animi bonis ſupra variæ doctrinæ laudem nulli ſecundus. Cui & hoc à Superûm indulgentiâ conceſſum eſt, ut ſibi quodammodo ſuperſtes non omnino cum morte interiret. Uxorem enim duxerat *Allerii* nobilis viri & *Antonie Delonia* filiam, *Camilla Morella* virginis doctiſſimæ ſororem, quo ex connubio *Ioſiam* filium tanto patre digniſſimum ſuſcepit. *Scævol. Sammarthan.* in Elog.

Joannes Mercerus apud *Occitanos* honeſto loco natus, quum utramque linguam adhuc adoleſcens didiciſſet, & eouſque in Juris Civilis cognitione profeciſſet, ut *Harmenopuli πρόχειρον* quod vocant, è *Græco Latinum* faceret, mutato conſilio, ſimulatque *Vatablum Hebræa Lutetia* docentem audiviſſet, tanto animi ardore ſtudium illius linguæ eſt amplexatus, ut illo è vivis ſublato, dignus unus videretur qui tanto viro in illius profeſſione ſuccederet. Hîc verò quantum ſeſe præſtiterit adjuncto ad quatuor Linguarum exactam cognitionem, ſummam-

Digitized by Google

que diligentiam, judicio longè acerrimo, doctissimæ ipsius Prælectiones partim jam editæ, partim deinceps edendæ satis superque testantur. Accedebant autem ad hanc eruditionem summum pietatis studium candidum ingenium, modestia singularis, vita prorsus inculpabilis, adeò ut fervente civilibus ob religionem bellis *Gallicâ*, quamvis sacros libros non modò *Grammaticè*, sed etiam *Christianè* explicaret, salvum tamen illum & inviolabilem amabiles ipsius mores fortiter in suo munere perseverantem præstiterint, & ex ejus unius penè scholâ prodiisse constet; quicunque in *Gallis* hodie paulò felicius hebraïsant. Repetitis verò bellis *Venetias* ornatissimum quendam virum secutus ibique *Hebraorum* doctissimis admirationi habitus, quum ad stationem suam revertens per *Occitaniam* iter faceret intempestivâ planè morte sublatus, maximum sui desiderium doctis piisque omnibus reliquit. *Theod. Beza* in Icon.

Mercerus Vatablo in Ordinario explicandæ *Sacræ Linguæ* munere succenturiatus, vix credibile est, qualem se quantumque præstiterit, quippe qui quatuor linguarum peritissimus ad incredibilem diligentiam acerrimum judicium attulisset: accedente rursus ad eximiam doctrinam candore, modestiâ, & summâ morum innocentiâ, adeò ut ex ipsius penè unius *Scholâ* prodiisse constet, quicunque in *Gallia* hodie paulò melius *Chaldaicam* & *Hebraicam* linguam callent ——Post mortem ejus publicata sunt eruditissima in 6. minores Prophetas priores, *Iobum*, *Salomonem*, & posteà in *Genesin Commentaria*; qui fœtus licèt posthumi, accuratam *Parentis* sui diligentiam produnt; ut vel ex iis & aliis (quæ vivus publicavit) monumentis in confesso sit, *Nunquam quenquam Christianum felicius Hebraizasse Thuan.* ad ann. 1570.

Vir totius humanioris literaturæ intelligentissimus *Ioannes Mercerus*, Regius *Hebreæ* linguæ Professor, eruditione, solertiâ, diligentiâque præstantissimus. *Franc. Ius.* Orat. Funebr. in obit. *Luca Trelcatii.*

Divinus vir *Ioannes Mercerus*, omnium Christianorum nostri seculi fine controversiâ *Hebraicè* doctissimus. *Isaac. Casaub.* Epist. 281.

Ioannes Mercerus profundæ in *Hebraicis* doctrinæ vir. *Idem* ad *Baron.* p. 569.

Ioannes Mercerus, superioris seculi lumen vivum & clarum. *Buxtorf.* lib. de Abbreviatur. *Hebraorum.*

Ioannes Mercerus, vir cui in *Ebraicis* parem nunquam edidit *Gallia. Amama.*

Par nobile *Interpretum*, *Mercerus* & *Liveleius*: quorum ille nuper laudatus, & (dum eruditioni atque pietati habetur honos) semper laudandus *Matt. Pelus.*

Ioannes Mercerus maximi vir judicii, qui unus optimè de literis *Ebraicis* meritus est. *Drusius* in Observationibus *Sacr.*

Hujus sententiæ meæ approbatorem habeo *Ioannem Mercerum*, cujus viri judicium semper feci plurimi, qui unus inter eos qui hæc studia tractarunt, & literas sacras explicarunt, tantum eminet, quantum lenta solent inter viburna cupressi. *Drus.* l. 15. c. 25. ibid.

Mercerus Maximus Grammaticus, vir pius, & in exponendis sacris literis excellentissimus *Hebræus*. *Scaligerana* prima.

Mercerus;

Digitized by Google

Mercerus Doctissimus in Hebraicis. Unde etiam in Jobum optimè scripsit. Quis hunc scripserit librum, ignoratur. *Joh. Mercerus* vir præclarus *Orum* interpretatus est, Notasque in eum adornavit. *Mercerus* Juris prudentiæ operam navavit, *Harmenopolumque* transtulit. *Mercerus* quando prælegebat Auditorium plenum habebat. *Doctissimus* fuit Hebraicus qui unquam fuerit. Id fatentur *Judæi*. Laudabant valde Mercerum, quia erat maximus *Scaligerana* posterior Gall.

Ecclesiastes Salomonis à nonnullis benè doctis jam est explanatus, sed inprimis eruditissimi viri *Joannis Merceri* piæ memoriæ *Commentariis* diligentissimè illustratus; fuit enim ille in *Academiâ Parisiensi Regius* post *Vatablum* diligentissimus simul & eruditissimus permultis annis *Professor*, illo certè cui successit doctrinâ non inferior, judicio etiam fortasse in discernendis *Rabbinorum* aberrationibus superior. *Theod. Beza* Epist. Præfat. in Ecclesiast. 1598.

Non possum quin hîc appellem magnum illum & in *literis Ebraicis & Chaldaicis* versatissimum, *Joannem Mercerum*, qui cùm jam senectutem attigisset, paulò antequam vitâ excederet, solo *Arabicarum literarum* desiderio, in *Orientem* dicitur cogitasse. *Thom. Erpen.* in Orat. de ling. *Arab.*

'*Joannes Mercerus* successor *Vatabli* in Cathedra Professoris Regii in lingua Hebraïca Parisiis, est unus è Doctissimis acrioríque judicii Interpretibus Scripturæ, qui unquam fuerit inter Religionis Prætensæ reformatæ cultores, laudéque dignior adhuc esset, si Patrum suorum Religionem non deseruisset, ut *Calvini* novitates sequeretur. Perfectè binas linguas *Græcam* & *Hebraïcam* intelligebat, & in ipsis fontibus Rabinorum Libros legere poterat. Hinc etiam ratio explicandi Biblia, qua usus est, multò magis Critica & accurata est quàm plerorumque cæterorum Authorum qui illum præcesserant. Totam adhibuit operam sensui literali Textus sui, & indagationi propriæ significationis Vocum *Hebraicarum*. Quapropter ei solenne est varias Rabbinorum Interpretationes afferre, quas quandoque corrigit. Ne quidem neglexit *Græcam* Versionem Septuaginta, nec cæteros Bibliorum Veteres Interpretes; quod tamen frequentius facere potuisset. Consuluit etiam Exemplaria *Hebraica* manu exarata, quæ in Regia Bibliotheca erant. Verbo ut absolvam, ornatus fuit omnibus dotibus periti Bibliorum Interpretis: meliusque adhuc dubio procul ei successisset, & labor, nisi ætatis qua vixit novitatibus sese permisisset. Optimi quos edidit Commentarii sunt in *Jobum*, in *Ecclesiasten*, in *Proverbia* & in *Canticum Canticorum*. Quoniam illi Libri carmine fuerunt compositi, stiloque admodum intercíso, perdifficile verum eorum sensum eruere, nisi cum perfecta Hebraïcæ linguæ peritia, & summo ingenii acumine. Neutro autem destitutus fuit Mercerus, penitusque examinavit omnes difficultates quæ sibi objectæ sunt. Quod ad ejus in *Genesin* Commentarios multa Judaïca eruditio illis inest, sed satis castigati non sunt. *Beza* qui Authoris hujus Commentarios omnes typis mandandos curavit, minutias ex illis non potuit eximere; ex ultimis præsertim qui non sunt æquè absoluti ac cæteri. *Cornelius Bertramus*, qui *Bezæ* Collega fuit *Genevæ*, quique Hebræam linguam callebat, eorum evulgationem accuravit,

accuravit, idque satis diligenter, quamvis errores quandoque occurrant, qu od tamen rariùs contingit. Jes. *Rich. Simon*, Hist. Crit. V. T. lib. 3. cap. 14. Gall.

Nec obscurum est, in his Opificibus *Ioannis Mercerii* nomen; cujus præcipuè laudatur remetiendorum pari numero, cum sententiæ integritate verborum sollicitudo---Qui *Vatablum* in *Ebraicarum* literarum professione excepit *Ioannes Mercerus*, non absurdè in *Ori Apollinis & Harmenopuli* interpretatione versatus est; *Latinè* scribendi diligens sine molestiâ venustas, non ubique tamen satis tenax, nec qualem in *Ebræis* reddendis adhibet verborum parsimonia. *Huet.* de Clar. Interpret. p. 190. 210.

Mercerum in *Geographiâ* minimè versatum testatur *Samuel Bochartus* in *Phaleg.* p. 92.

* *Ioannes Mercerus* inter Hæreticos primæ Classis rejicitur

Extant ejus in Genes. Prælectiones, fol. *Genev.* 1598.
Extant in Job. Prov. Eccles. Cant. Cant. Commentarii *Amstelod.* 1651.
Extant Commentarii in 5. Prophetas minores, fol. *Genev.* 1565.

SEBASTIANUS CASTALIO, sive CASTELLIO.

Clar. A. D. MDLV.

Allus, *Allobrox*, excellenti linguarum cognitione præditus, *Basileæ Græcè* docuit per annos 18. *Biblia Latinè* interpretatus est, quod opus anno 1542. *Genevæ* aggressus, nono pòst anno absolvit majori elegantiâ quàm fide: in *Sacris* suis *Dialogis*, *Aresdorphii* editis, non usquequaque sincerus. Obiit *Basileæ* anno 1563. ætatis 49. *Prima Arminianismi* Semina in Dialogis suis sparsisse videtur. *Hofman.* in Lexic.

Sebastianus Castalio ex asperis & salebrosis *Allobrogum* montibus humili ortus fortunâ, sed ingenio bonis literis excultissimo, cùm Musas in omni disciplinarum genere *Latinè* loquentes videret, tentare voluit num & *Sacræ Literæ* negligentiore hactenus & horridiore quodam stylo contentæ his quoque munditiis exornari possent & expoliri. Hoc itaque animo novam Bibliorum translationem exorsus omnes utriusque fœderis libros raro & admirabili, nec ulli dum in his literis usitato puritatis & elegantiæ nitore expressos intra decennium adornavit & publicavit. Magnam proculdubio ab eruditis omnibus & piis gratiam initurus, nisi sacrosanctam rerum divinarum majestatem visus esset aliquot in locis præ nimio *Latinitatis* & facundiæ studio violasse. Violavit certè multò imprudentiùs, ne dicam ineptiùs, dum eandem *Gallicè* operam præstare cupiens vir in *Hebræorum*, *Græcorum*, *Latinorum* assiduâ lectione volutatus, patriique interim sermonis penè oblitus, arreptis è trivio & infimâ plebe voculis ac loquendi formulis, ridendum se omnibus in re tam seriâ præbuit atque contemnendum. Deberi tamen videtur hoc ejus egregiæ voluntati, summoque labori, & veterum linguarum singulari peritiæ, ut inter doctissimos hujus ætatis viros, vel cum primis enumeretur. Homo cæteroquin simplex & ab omni fastu alienus, qui suburbanum prædium suâ ipse manu quotidiè foderet, susceptamque juventutis erudiendæ curam alterno telluris colendæ labore adæquaret.

quaret. Excessit *Basilea Rauracorum* ex febre nondum senex anno 1563. *Scævol. Samarthan.*

Quid verò de intemperantissimâ *Sebastiani Castalionis* Conversione statuendum est, quæ res purissimas fastidiosâ venustate oblimavit, & omnem divini Verbi vim nimiâ curaturâ elisit, & verba à *Patribus*, & toto *Christianorum* cœtu recepta & usurpata ineptissimè repudiavit; homo cæteroquin simplex, & ab omni fastu alienus, ut de eo verè scripsit *Samarthanus*, & eximiam in Operis sui Præfatione ingenuitatem & candorem præ se ferens, propterea que à nobis sine contumeliâ dimittendus. *Huet.* de Clar. Interpret.

Sebastian. Castillon Allobrox Lugduni cùm ageret adolescens, accidit ut quidam errore nominis pro *Castelliene*, *Castalionem* vocaret, quod audiens à *Musarum* fonte, qui *Castalius* dicitur, derivatum, adamavit & amplexus est, seque, omisso deinceps *Castellionis* nomine patrio, *Castalionem* appellavit. Id dicit ipse in defensione quadam adversus libellum *Joannis Calvini. Scaligerana* 1. pag. 42.

Sebastianus Castalio optime tractasset *Sacras Literas*, si à multis *Anabaptisticis* opinionibus liber fuisset, & adjutus ab aliquo. *Scaligerana* 1. p. 28.

Sebastianus Castalio Canticum Canticorum flagitiosum esse librum dicebat. Quidam *Sacinianum*, quidam *Anabaptistam* fuisse asserunt. Nihil ad me. *Latinè* doctum fuisse constat. *Tanaquil. Faber* Not. in *Scaligerana* 1.

Castalio cùm puriorem linguarum cognitionem ad Theologicam scientiam adjunxisse se putaret, impuras manus (multorum judicio) ad sacra tractanda attulit, cùm à rebus ad tantum opus necessariis homo imparatissimus novam Bibliorum interpretationem insolenti temeritate molitus est, à *Gallicis* & *Helveticis* Ecclesiis, quarum alioqui doctrinam amplectebatur, in quibusdam dissidens; & *Bernardino Ochino* segregi, cujus & dialogos *Latinos* fecit, præcipuè in Polygamiâ adstipulari creditus; unde pleraque contraria inter eos scripta emanarunt: tandem *Basilea* non ita senex, quippe vix annum 48. supergressus, 4. Kal. Januar, obiit ex lue pestilent. *Thuan.* ad ann. 1563.

Elegantiæ plus satis curiosus, protervè in re seriâ *Dei* verbum *Ciceroniane* dictionis flore vestire insolenti temeritate molitus est. *Alexand. Morus* exercitat. de Sacr. Scriptur.

Translationem ejus *Ethnicam* appellant. *Idem* ibid.

Castellio magis *Paraphraste* docti, quàm *Interpretis* religiosi munus præstitisse videtur: nec propterea tamen, ut nonnulli faciunt, convitiis exagitandus, cùm etsi verba non adnumeret, sensum tamen ut plurimum fidelissimè reddat, ut ab iis, qui *Latinè* tantum sciunt, intelligi possit. *Martin. Ruarus* Cent. 1. Epist. p. 197.

Castalio in versione suâ de textu *Hebraico* ad verbum reddendo non admodum laborat; at sensum plurimis in locis perspicuè, purè, eleganter, & fideliter exprimit, & magnas non rarò difficultates versione suâ feliciter solvit. *Matth. Polus* Præf. Tom. 1. *Synops. Crit.* p. 5.

ad & *Caſtellionis* verſionem, doctam ſanè, & elegantem, & multa in paucis complectentem (quam etiam in *Annotationibus* ſuis crebrò citat noſter *Hammondus*, & aliis præfert) haud rarò mihi uſui & auxilio fuiſſe non inficior. Dr. *Iacob. Dupore* Præfat. ad Metaph. Pſalmor.

Caſtellio, homo meo judicio nec ineruditus, nec malus. *Hug. Grot.* in Epiſt. ad Nic. *Reigersbergium*. *Lut.* 19. Decembr. 1637.

Verſio Caſtalionis eſt affectata, plus habens pompæ & phaleratum, quàm rei & firmitatis, plus oſtentationis quàm ſubſtantiæ, plus fuci quàm ſucci, plus hominis quàm ſpiritûs, plus fumi quàm flammæ, plus humanarum cogitationum quàm divinorum ſenſuum. *Gilbert. Genebrard.* Præf. in Opera *Orig.*

' *Sebaſtianus Caſtalio* vel *Chatelio*, ut ſe ipſum idem cognominat in ſuis Li-
' bris *Gallicis*, eſt etiam Author *Verſionis Latinæ* integrorum Bibliorum, quam
' ſæpius deinceps ad incudem revocavit. Prima editio eſt anni 1551. Baſileæ.
' Omnium plurimi æſtimata eſt illa anni 1573. eodem loco: quam tamen cùm re-
' perire non potuerim, uſus ſum alia editione anni 1554 quæ Baſileâ etiam prodiit,
' Notuliſque quibuſdam ſtipatur. *Genevæ* Doctores, *Theodorus Beza* cumpri-
' mis novam hanc Caſtalionis Tranſlationem acerbè admodum vituperarunt,
' hunc que hac occaſione *ignarum* & *temerarium* vocaverunt, ei exprobrantes
' quòd Scripturam ludibundus tractaverit, quod prolixiùs legere eſt in Præfa-
' tione Gallica ad finem unius ex horum Verſionibus *Gallicis* Bibliorum anni 1559.
' Præterea invicem hac de re ſcripſerunt *Beza & Caſtalio* : Cùm autem Beza
' ſermonis *Hebraici* prorſus ignarus eſſet, coactus fuit aliorum ſententiæ ſtare,
' qui aſſeverabant *Caſtalionem* idiomatis *Hebraici* minimè peritum eſſe. *Caſtalio*
' tamen non poteſt dici Hebræam linguam ignoraſſe, ſi legantur Criticæ Notæ
' quas ad Verſionis ſuæ calcem ſubnexuit, imo etiam affirmari poteſt eum trium
' linguarum *Hebraica*, *Græca* atque *Latina* callentiorem fuiſſe quàm ullus *Ge-*
' *nevenſium* Doctorum. Sed non ſatis ſervavit Interpretis ſacrorum librorum
' characterem ; cultum & elegantem ſtylum nimis affectavit, qua ratione Tex-
' tus ſui ſenſum valde debilitavit. Hujuſmodi vitium Verſionis ejus totum cor-
' pus infeſtat, ut facilè judicari poterit ſtatim à primis *Geneſeos* verbis quæ in
' hunc modum tranſtulit. *Principio creavit Deus Cælum & Terram. Cùm autem*
' *eſſet Terra iners atque rudis, tenebriſque effuſum profundum, & Divinus Spiritus*
' *ſeſe ſuper aquas libraret, juſſit Deus ut exiſteret lux &c.* Hoc unum ſufficit ad
' oſtendendum quòd *Caſtalio* non contenderit Autographi ſui verba accuratè
' interpretari, ſed ſenſum quanta potuit elegantia exprimere, delecto in hunc
' finem ſtylo cohærente atq; periodico. Uſque adeo politi Scriptoris characterem
' affectavit, ut ejus ſermo quandoque ſit effœminatus, ut in libro *Canticorum*,
' ubi arbitratus eſt, ad ſervandum ſtylum quem argumentum ejus exigere vide-
' batur, *Catulli* dictionem ſibi imitandum eſſe, utendo vocabulis diminutivis,
' quippe quæ tenerum affectum magis indicarent: imò diminutivis iſtis vocibus
' Epitheta diminutiva conjungit. Unde non contentus ſimpliciter dicere *Mea*
' *columba*, dixit *Mea columbula*. En quali dictione ſcoto hoc libro utatur. *Mea*
' *columbula*

Digitized by Google

« *columba i ostende mihi tuum vulticulum : Fac ut audiam tuam voculam ; nam* « *& vocula habes venustulam, & vulticulum habes lepidulum. Capite nobis vul-* « *pecula parvas vinearum vastatriculas.* Jes. *Rich. Simon.* Historia Crit. V. T. « lib. 2. cap. 21. Gall.

« Jes. *Simon* unicus non est qui professus est *Castalionis* Versionem in pretio « se habere; *Andreas Hipperius* asseverat illam diligentissimè & accuratissimè « scriptam esse. *Laurentius Humfredus Anglus Castalionem* defendit adversus eos « qui contendunt ejus prosecutionem cultioris styli fuisse in causa quòd verum « sensum neglexerit plurium locorum in Sacris Libris. *Fredericus Furius Cris-* « *tianus* hanc Translationem supra cæteras omnes extollit. *Ant. Teissier.* Elogiis « Viror. Erudit. Gallicè.

Sebastianus Castellio suâ quadam in Sacrorum Bibliorum perversionem Præfatione palam verbi divini satis perspicuam auctoritatem convellere studuit, fuitque in priorem ad *Corinth.* Epistolam adnotationibus, ut à *verbo scripto* tanquam imperfecto nos abduceret, disertè scripsit, *Paulum* quandam Theologiam, eâ quam scriptis tradidisset reconditiorem, perfectos nescio quos suos discipulos docuisse. *Theod. Beza* in vitâ *Calvini.*

Sebastianus Castalio pro *Baptismo* substituit *Lotionem*; pro *Angelo*, *Genium*; pro *fide, confidentiam*; pro *Ecclesiâ*, *Rempublicam*; pro *Synagogâ*, *Collegium*, neque minùs ineptè in aliis multis, quæ jure in *Castalione* culpant. Intelligentiores. *Voss.* part. 2. Institut. Orator. p. 6.

Castalionis fecerunt injuriam, cum doctus esset, fastum objecerunt, mortuus est ex paupertate. *Scaligerana* 2.

* *Sebastianus Castalio Romano Indice* inter *Hæreticos* primæ *Classis* numeratur.

ANDREAS MASIUS.

Brabantus, natus *Leuniaci* juxta *Bruxellam*, *Lovanii* puer admodum Philosophos inter, primum in promotione locum obtinuit anno 1533. Pòst Juris utriusque studio operam dedit, laureaque Doctorali insignitus, *Cliviorum* Duci meruit tandem esse à Consiliis. Præter *Italicam*, *Gallicam*, *Hispanicam*, cæteraſque *Europæ* linguas, etiam *Latinæ*, *Græcæ*, *Hebraicæ*, atque *Syriacæ* cognitione non vulgari claruit; *Mosem Mardenum*, Patriarcham *Antiochenum*, *Romæ* ann. 1553. in *Syriacis* nactus institutorem. Fuit *Ioanni* à *Vnega* Episcopo *Constantiensi* ac *Lundensi* Archiepiscopo à secretis. Familiariter coluit *Lævinum Torrentium* & *Augerium Busbequium*, qui *Masii* potissimum Consilio se dignitate crevisse profiteri ingenuè solebat. Demùm à *Philippo* II. *Antverpiam* evocatus, *Bibliorum* editioni verè Regiæ adornandæ, unà cum *Benedicto Ariâ Montano*, *Guidone Fabricio*, aliisque præpositus fuit. Edidit *Grammaticam Syriacam*, *Syrorum Peculium*, seu explicationem vocabulorum passim *apud Syriacos usurpatorum*. Leguntur ista in Regiorum Bibliorum *Apparatu*. Transtulit è *Syriaco* Commentarium de *Paradiso* ante annos propè 1200. à *Mose Bar-*

Clar. A. D. MDLV.

Cepha,

Cepha, Syro, ſcriptum; item B. *Baſilii* Liturgiam. *Explicationem in Hiſtoriam Joſuæ Imperatoris*, in quâ tamen expungenda quædam eſſe monent *Cenſores Romani*. Diſputationem *De Cœnâ Dominicâ* oppoſitam *Calvinſtarum* corruptelis: & alia. Vivere deſiit *Zevenaria Civitatum* an. 1573. *Aubert. Miraus.*

Vir fuit πολυγλωττος: Nam præter *Italicam*, *Gallicam*, *Hiſpanicam*, cæteraſque *Europæ* linguas, etiam *Latinæ*, *Græcæ*, *Hebraïcæ*, atque *Syriacæ*, cognitione non vulgari claruit. Habuit familiarem, iiſdem ſtudiis deditum, *Sebaſt. Munſterum*, ad quem frequentes dedit literas, & *Latinas*, & *Hebraïcas*; eaſque tam doctas, *Munſteri* judicio, ut illum vel inter *Latinos* ſolùm, vel inter *Judæos* ſolùm educatum teſtarentur. *Valer. Andreas* in Biblioth. *Belgic.*

Vir ſincero, candido, & aperto ingenio: Adhæc rarâ & reconditâ doctrinâ præditus, & qui ad *Hebraïca* & *Chaldaïca*, ac cæterarum *Orientalium* linguarum cognitionem, ſummam animi pietatem & exactum rerum ſacrarum ſtudium attulerat, variaque in eo genere commentatus fuerat; plura etiam daturus, ſi viro bono per valetudinem ferè ſemper adverſam licuiſſet. Specimen eorum præbent doctiſſimi & accuratâ diligentiâ ſcripti in *Joſuam Commentarii*. *Thuan.* ad ann. 1573.

Linguæ *Hebraïcæ* & *Syriacæ* peritiſſimus, atque in lectione *Rabbinicâ* egregiè exercitatus. *Franc. Swertii Athen. Belgic.*

Omnium ſeculorum memoriâ dignißimus *Andreas Maſius*. *Idem.*

Andreas Maſius Papiſta quidem, at ſatior, & dexterrimus *Sacræ Scripturæ* interpres. *Salom. Glaſſius.*

Andreas Maſius doctus fuit, & benè ſcripſit in *Joſuam*. *Scaligerana* 2.

Doctiſſimus *Joſuæ* interpres. *Genebrard.* Chronolog. l. 1.

Vir undequaque doctiſſimus, & linguarum peritiſſimus *Andreas Maſius*. *Joan. Wier.* de Magis infamibus, c. 1. ſect. 1.

Excellentis doctrinæ ac emendatiſſimi judicii vir *Andreas Maſius*. *Paul. Coloneſ.* Obſer. Sacr. p. 114.

Fuit vir ille (*Andreas Maſius*) non ſolùm ſingulari & reconditâ eruditione, ſed etiam candore & probitate ſuprà exquiſitam doctrinam longè magis mirabili, ideoque moderatis omnibus quibuſcunque partibus addicti ſint, gratus & acceptus, propter excellentes iſtas dotes. *Daleus* de uſu *Patrum* pag. 67.

Andreas Maſius vir peracri & limato Judicio, quod teſtari poſſunt, quotquot ejus legerunt ſcripta; Eſt author unus inter pauciſſimos, dignuſque, cujus *Commentaris* æternùm excudantur ac recudantur: quæ tamen, ſi *Deo* placet, jacent neglecta & tantùm non pro nihilo penduntur, quia referta eruditione & doctrina ſunt. *Simeon* de *Muis* Tom. 2. p. 207.

Deinde, *Andreas Maſius* Jurisconſultus in *Joſuam*; vir longiore vitâ & immortali memoriâ dignus; *interpres* cui parem ingenio, judicio, rerum ac linguarum peritiâ, candore & modeſtiâ, haud facilè reperies. *Matth. Pelus* Præfat. ad Lector. 1. Vol. Synopſ. Critic.

Sagaci

Sagaci vir ingenio *Andreas Maſius. Paul. Colomeſ.* in Paralip. ad Chartoph. Eccleſ. *Gul. Cave.* p. 4.

Andreas Maſius, vir nunquam ſine laude nominandus. *Idem* ibid. pag. 11.

Or. Pr. *Simon* ait paucos nobis extare Authores qui tam exercitati ſint in Scripturæ ſtylo quique Bibliorum Criticen melius ſciverint quàm *Maſius*, & ad veritatem hanc ſibi perſuadendam ſufficere doctas Præfationes legere, quibus ſtipatur ejus in *Joſuam* Commentarium. Sed contendit in brevibus Notis eundem *Maſium* diffuſum quandoque paulò nimis eſſe in *Rabbinorum* explicationibus referendis, quibuſdam locis ubi valde neceſſarium fuiſſe non videtur. Verum quidem eſt (addit idem Oratorii Pr.) quòd defectus iſte non poſſit non placere iis qui eruditione *Judaica* delectantur. Or. Presbyter *Rich. Simon.* Hiſt. Crit. V. T. lib. 3. cap. 15. Gallicè.

Licet *Maſius* quadrageſimum tantum ætatis annum attigiſſet quando diem obiit, à pleriſque eruditorum *Italorum*, *Germanorum*, *Hiſpanorum*, *Belgarum* aliarumque variarum Gentium conſulebatur tanquam Oraculum quoddam. Tanta enim eruditione, tanto judicio pollebat, ut quantumvis difficilia & obſcura eſſent, quæ ipſi proponebantur, ea explanaret terſiſſimè ac ſolidiſſimè. Durante morbo quo ſublatus fuit Commentarium ſuum in *Joſuam* impreſſum videre peroptavit: ſed hoc gaudio perfundi nequivit: Opus enim illud in lucem non prodiit niſi anno uno poſt obitum ejus, anno nimirum 1574. *Ant. Teiſſier.* Elogiis Virorum Erudit. Gall.

Andreas Maſius vir perſpicacis ingenii, & doctrinæ ſingularis, quum *Moſis bar Cepha* librum de *Paradiſo Jacobitarum Liturgiam*, aliaque multa è *Syriaco Latinè* efferret, verborum religioni ſeſe adhærere ipsâ interpretationum ſuarum inſcriptione palàm teſtatus eſt. *Huet.* de Clar. Interpret.

* *Andreæ Maſii* Commentaria ſuper *Joſue* donec corrigantur, prohibentur in *Indice Tridentino* appendicis certorum Auctorum.

Extant ejus in *Joſuam* Illuſtrationes fol. & octavo *Antverp.* 1574. 1609. & inter *Criticos* per *Corn. Bee, Lond.* 1660.

JOANNES JUELLUS.

EPiſcopus *Sarisburienſis*, in Comitatu *Devoniæ* natus eſt Anno *Dom.* 1522. 24. *Maii.* Obiit 23. Septemb. Anno *Chr.* 1571. Ætatis 49. *Sarisburienſi* Diœceſi per annos XI. menſes IX. ſummâ fide & integritate præfuit. *Scripſit* Apologiam *Eccleſiæ Anglicanæ*, & adverſus *Thomam Harringum.* Clar. A. D. MDLIX.

Jewellus Anglicè ſonat *Gemmam*, vel potiùs monile gemmis conſertum. Et certè qui in illo viro inſignes animi dotes, quibus tanquam immenſi pretii gemmis ornatus eſt, ſpectaverit; fateatur neceſſe eſt, tarò cuiquam nominis ſignificata aptiùs conveniſſe. *Godwin.* de Præſulib. *Angl.*

In hoc Autore *nomen omen* fuit. *Thom. Fuller.*

Juellus vir ſingulari eruditione, ingenio acutiſſimo, judicio graviſſimo, Pietate, Humanitate egregiè præditus, Theologiæ cumprimis cognitione inſtructiſſi-

instructissimus, Gemma Gemmarum. *Apologia* ejus ab exteris piis summoperè in pretio habita est, & in varias linguas, *Germanicam, Hispanicam, Italicam, Gallicam* transfusa. Si spectetur ordo, nihil distributius: si perspicuitas, nihil lucidius: si stylus, nihil tersius: si verba, nihil splendidius: si res, nihil nervosius. *Humfred.* in vit. *Juelli.*

Theologorum quos orbis *Christianus* per aliquot annorum centenarios produxit Maximus. *Rich. Hooker.*

Apologia tua non tantùm mihi, cui omnia tua probantur, & mirificè placent, omnibus modis & numeris satisfecit, verùm etiam *Bullingero* ejusque filiis & generis, nec non *Gualter* & *Wolphio*, tam sapiens, mirabilis, & eloquens visa est, ut ejus laudandæ nullum modum faciant, nec arbitrantur hoc tempore quicquam perfectius editum fuisse *Petr. Martyr.* in Epist. præfix. Apoc. *Juelli.*

Eruditionem verò incomparabilem loquuntur, & loquentur semper, nunquam intermoritura literarum monumenta ab eo edita, ac illa in primis *Ecclesiæ Anglicanæ Apologia*, orationis elegantiâ nervorum soliditate, sententiarum mirabilis pondere, quâ Reformationem hîc institutam fugillantium ora conatus est obturare. *Godwin.*

Doctissima illa disputatio *Juelli* contra Pontificium *Hardingum*, acerrimo judicio scripta, variâque & multiplici lectione referta *Adam.* in vit. *Witakeri.*

Vir doctissimus vocatur *Jewellus Camdeno* in *Britanniâ.*

Vir singulari ingenio, exquisitâ in Theologicis eruditione, & summâ pietate. *Anton.* à *Wood.* in Hist. Antiquit. *Oxon.* p. 235.

Idiomatis *Græci* callentissimus erat, nec hospes in *Italica* lingua: Quod autem ad Latialem sermonem attinet, eo tam eleganter loquebatur, tamque politè, purè, fluidéque, ut lingua vernacula loqui censeretur. Et sanè rectà illuc tendentem viam ingressus est, ut in eadem excelleret; cùm jam à juventute *Horatii* (in quem amplum Commentarium elaboravit) *Tullii* & *Erasmi* perfectam intelligentiam sibi comparaverit; utpote quorum omnium diffusa & exquisita opera perlegerit, excerpserit, & imitatus fuerit singulis vitæ suæ diebus, præsertim quamdiu *Oxonii* permansit, quo tempore solebat etiam ex tempore declamare Latinè seorsim, ambulando per saltus & nemora. Cùm verò Domina *Bacon* Græcè ad ipsum Epistolas scribebat, eodem idiomate ipsi respondebat. Exercitatissimus erat in omnibus Poetis *Græcis*, Oratoribus & Historicis; præsertim verò in Ecclesiasticis Historicis, supra cæteros autem *Gregorium Nazianzenum* amabat, eumque quavis occasione data citabat. In exilio suo eruditionis magnum incrementum ceperat, quippe quo, præter suam cum *Petro Martyre* conversationem aliisque Eruditis *Argentinensibus* & *Tygurinis*, suumque consortium cum Domino *Sands*, *Eboracensi* postmodum Archiepiscopo, qui ipsi contubernalis fuit toto ferè tempore amborum exilii; curiositas ejus fecit ut superatis Alpibus, in Italiam peregrinaretur, & *Patavii* aliquandiu studuerit, suaque cum Domino *Scipione* viro præclaro inita familiaritate, in existimatione ibidem fuisse videtur—Laboriosissimus fuit Concionator, qui Diœcesin suam continuò peragrabat, & concionabatur quoliber loco ad quem appulerat, ubi Plebis captui sese attemperare

Digitized by Google

attemperare annitebatur, affectatos omnes sermones & sonoras phrases aversa s, ut Sacris Dei Templis indignum quid, quamvis tamen ibi etiam verborum delectum sollicitè haberet,& allaboraret Auditorum suorum affectus movere patheticis & zelum spirantibus applicationibus, tumidam omnem dictionem defugiens, & gravi sedatoque potius quàm blando loquendi modo utens, nec unquam periculum faciens concionandi ex tempore. Vita Episcopi *Juelli* præfixa ejus Apologiæ Ecclesiæ *Anglicanæ*, impressa *Londini* 8o. 1685. Anglicè.

Tales fuerunt præcipui Eventus currentis anni 1562. quantum ad ea quæ Ecclesiam & Rempublicam conjunctim spectant. Quod ad Ecclesiam seorsim attinet, nihil memorabilius videtur quàm evulgatio elegantis Tractatus, cui titulus *Apologia Ecclesiæ Anglicanæ*; primum *Latinè* conscripti ab admodum Reverendo Episcopo Juello, nunc verò translati in *Anglicam*, *Gallicam*, *Italicam*, *Teutonicam* linguam, & tandem etiam in *Græcam* quam mirificè approbarunt omnes pii & sagaces homines, & quam ægrè tulerunt soli Angli fugitivi; cujusque tamen refutationem nemo ipsorum molitus est præter unicum *Hardingum*, qui priùs animo valde perplexo aliquandiù versavit quomodo ad Episcopi provocationem responsum remitteret. *Petrus Heylin.* Hist. Regia *Elizabetha.* Anglicè.

* Hic Author in *Romano Indice* inter Hæreticos primæ Classis rejicitur.

Extant Vita & Opera *Jewelli*, ex Angl. in Lat. per *Gul. Whitakerum Genevæ* 1585.

In Ecclesiâ *Sarisburiensi* in Chori Meditullio marmoreo Lapide sepultus jacet, cum hac inscriptione sequente.

D.

Joanni Juello Anglo, Devoniensi ex Antiquâ *Juellorum* Familiâ *Budena* oriundo, Academiæ *Oxoniensis* laudatissimo Alumno: *Marianâ* tempestate per *Germaniam* exuli: Præsuli regnante *Elizabethâ* Reginâ, *Sarisburiensis* Diœceseos (cui per annos XI. menses IX. summâ fide & integritate præfuit) Religiosissimo, viro singulari eruditione, ingenio acutissimo, judicio gravissimo, Pietate, humanitate egregiè prædito, Theologiæ cum primis cognitione instructissimo; Gemmæ Gemmarum: immaturo fato *Monkton-farlea* prærepto, *Sarisburiæ* sepulto: Cœlorum Civi; *Laurentius Humphredus*; hoc Monumentum, observantiæ & Benevolentiæ ergô consecravit. Anno salutis humanæ *Christi* merito restitutæ M D LXXIII. IX. Kal. Octob. Vixit annos 49. menses 4.

PSAL. CXII.

In memoriâ æternâ erit justus.

In mortem ejus *Joannes Wolleius* in Linguâ *Latinâ* S. R. E. Secretarius, hæc carmina composuit.

Hei mihi quàm celeri fugiunt mortalia cursu;
Quæque minus debet surripit ætra dies.

Digitized by Google

Vivere tu longo fueras dignissimus ævo:
Flende mihi nimium chare Juelle *jaces:*
Moribus, ingenio, doctrinâ, religione,
Nulla ferent talem sæcula longa virum.

FRANCISCUS BALDUINUS.

Clar. A. D. MDLX.

NAtus est *Attrebatibus*, urbe antiquâ & nobili, anno à partu Virginis 1520. Calend. Januar. *Antonius* Pater Procurator, Fisci municipii illius, existimatione magnâ in *Belgio* fuit. Admodum puer *Lovanii* in gymnasio *Latinis Græcisque* literis informatus, peracri ingenio ad Juris Civilis studia converso, arcana hujus scientiæ complexus est usque adeò stupendâ celeritate, ut admirationi esset iis qui in eâ arte summum laudis fastigium tenebant—Vini cibique parcissimus: honoris quàm opum magis appetens: nunquam otiosus: magnanimus & in adversis patiens: memoriâ rerum & verborum infinitâ, trium maximarum scientiarum arcana, atque intima & summos apices complexus, Juris Civilis, Theologiæ & Historiæ. Dicere enim solebat, *Historiam cum Jurisprudentiâ conjungi oportet, hanc sine illâ cæcam videri.* Libros scripsit plurimos, qui doctorum hominum judicio probantur, sed ille maximè quem adversus *Calvinum* lacessitus edidit, propter *Cassandri* libellum *de officio pii viri*, quem *Genevensis Balduini* partum fuisse suspicabantur. Ferunt *Calvinum* nullius linguam, stylum, eruditionem magis horruisse, quàm hujus *Attrebatis* familiaris quondam sui. Schola *Parisiensis* mortuo prolixè parentavit. *Auratus* poëta Epitaphium, *Papirius Massonus* grati animi auditor hoc elogium scripsit, ac tumulum posuit cum hac Inscriptione:

Cujaci,

Balduinus *hìc jacet, hoc tectum reputa, & vale, mortuis vobis Jurisprudentiam corripiet gravis sopor.*

Papir. Masson. in Elog.

Franciscus Balduinus togato patre fisci patrono genitus, & iisdem artibus ac insuper eloquentiæ studiis eruditus in Jurisconsultum ætate nostrâ celeberrimum evasit, eoque celebriorem, quòd obitis propè omnibus *Galliæ Germaniæque Gymnasiis*, quam ex operum editione quæsiverat absens eruditionis opinionem præsentia sua non modò non minuebat, sed magis etiam adaugebat. Homo etiam facundissimus ipsoque oris ac totius corporis habitu non injucundus ex Historiarum & Civilis disciplinæ conjunctione singularem suis Prælectionibus gratiam & *Venerem* afferebat. Ac eum quidem sæpè vidimus hoc splendido summæ doctrinæ apparatu *Lutetiæ* profitentem, cùm ad ejus auditorium permulti primæ notæ homines, Episcopi, Senatores, Equites libenter & maximâ frequentiâ confluerent. *Scævol. Samarthan.*

Franciscus Balduinus, Jurisconsultus nobilis, non parum luminis & ornamenti huic

huic noſtræ ætati attulit, Jus per tot annos, tantâ cum laude profeſſus in omnibus fermè *Galliæ* celeberrimis Academiis, maximè verò in illâ percelebri *Andegavenſium*, in quâ ad eum tanquam ad ſacrum *Apollinis* Oraculum, vidi plures concurrere, ut Juris difficiliores nodos ſolveret, dubia elucidaret, & ſecreta panderet, atque ſummâ facilitate referaret. Habuit is memoriam admodum felicem, fuitque in dicendo graviſſimus atque eloquentiſſimus. *Gul. Revil.* in Promptuar. Icon. Illuſtr. Viror.

Vir ſanè magnus. *Lipſ.* 4. Miſcell. epiſt. 33.

Diligentiſſimus & eruditiſſimus vocatur *Forſtnero* ad lib. 6. prior. *Tacit.* p. 263.

Antiquitatum illuſtrator vigilantiſſimus. *Montan.* de tut. cap. 5.

Copioſiſſimus & ſubtiliſſimus omnium Scriptorum. *Idem ibid.* cap. 30. n. 75.

Novæ & Veteris Juriſprudentiæ Princeps. *Gentil.* lib. 2. cap. 4.

Omniſcius & omnifinius. *Idem* lib. 3. cap. 1.

Librum (*de* Conſtantini *Imperatoris Legibus Eccleſiaſticis ac Civilibus Commentarios*) ſine exemplo multâ eruditione & prudentiâ refertum dicit. *H. Corring.* de Antiquitat. Academ. ſupplem. 8°. ad pag. 166.

Franciſco Balduino, Juriſconſulto egregio, pacis Eccleſiaſticæ ſtudioſo magni facto à Principe *Arauſionenſi Wilhelmo*, aliiſque *Belgarum* Proceribus, qui & operâ ejus uſi ſunt, cur credi non debeat, nihil cauſæ eſt. An *Beza* fide dignior, qui id unicum ſibi videtur propoſuiſſe, ne quid *Calvini* dictorum factorumve non defenderet. *Hug. Grot.* in *Rivet*, Apolog. Diſcuſſione.

Hic cùm puram religionem diu profeſſus fuiſſet, tandem turpiter rursùs ad Papiſtas defecit, & quædam acerbè contra *Joannem Calvinum* & *Theodorum Bezam* ſcripſit. *Geſner.* in Biblioth.

Eum proteſtantes *deſertorem* & *Ecebolum* alterum vocabant.

Balduinus fuit Apoſtata, ſed immeritò *Calvinus* contra ipſum ſcripſit, cùm non eſſet Autor libri qui ipſi affingebatur, ſed *Caſſander.* Calv. vidit quidem ſe hallucinatum eſſe. Scaligerana 2.

* *Franciſci Balduini* Juriſconſulti *Conſtantinus* Magnus, ſive de *Conſtantini* Imperat. Legibus *Eccleſiaſticis*, atque *Civilibus*, Commentaria, *Romano Indice* prohibentur.

Varia ejus opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

Hoc Epitaphium *Stephanus Paſchaſius* ſcripſit:

Franciſcus *jacet ille* Balduinus,
Mirum quàm varium, ſub hoc ſepulchro:
Nam quicquid tibi proferebat ætas;
Quicquid pagina ſacra, vel prophana,
Pulchrè calluit: unus inter omneis
Conſultiſſimus utriuſque Juris,
Anceps ut patria hæſitaret, illum
Baldum *diceret anne* Balduinum.

THEODORUS BEZA.

Clar. A. D. M D L X. NAtus est 24. die Junii, anno Dom. 1519. *Vezelii*, vetusto *Hedvorum* oppido, *Petro à Beza*, illius oppidi Præfecto. Obiit anno Dom. 1605. 13. octob. ætat. 87.

Vir ingenio summo, judicio accurato, memoriâ tenacissimâ, facundiâ singulari, affabilitate & comitate nulli secundus: adeò ut, propter commemoratas dotes adjunctâ illis vitæ longævitate (quæ tamen omnia erant inferiora summâ doctrinâ & pietate) quidam vocarent *Bezam*, ætatis suæ *Phœnicem*. Qui illum dente plusquam *Theonino* petierunt, fuerunt *Pontificii* dogmatis Propugnatores ferè omnes: sed palmam συκοφαντίας, cæteris præripuerunt, *Stapletonius*, *Fevardentius*, *Balduinus*, *Sanctesius*, *Genebrardus*. Hunc tamen tandem, fellcum suum amatorem temperasse, intelleximus. *Melch. Adam.*

Theodorus Beza, ingenio hilaro ac eleganti, & longâ vitâ satis notus: quam sexaginta totos annos in studiis & lucubrationibus exegit; eâque tantùm provectus, ut, antequam moreretur, veris vitæ quæ eam desiderabilem efficiunt subsidiis præsenio destitueretur. Siquidem præsentium memoriam debilitatâ quippe mente, evanidam amiserat, præteritorum dum ingenio valebat impressam servaverat. Itaque & totos *Psalmos Hebraicè*, & quodcunque caput ex B. *Pauli Epistolis* proposuisses, integrum *Græcè* recitabat: nec in iis, quæ olim didicerat, judicio carebat, sed quæ dixerat statim obliviscebatur. *Thuan.* ad ann. 1605.

Venerandus Senex, *Theodorus Beza* cùm per longinquitatem ætatis factus sit, obliviosus adeò, ut post frequentes de novo Rege *Angliæ* sermones subinde me rogaret de Reginâ, an verum esset, quod fama jactaret illam satis concessisse: idem tamen in literis visus nobis is esse quem ante annos viginti noveramus: Loquitur *Latinè*, interdum & *Græcè*, ut ameà audivimus de Historiâ veteri differentem è re natâ luculentissimè: ut videretur recens esse à lectione *Plutarchi*, & id genus auctorum. *Casaubon.* in Epist. 297. ad *Joseph. Scaligerum.*

Beza, vir non Græcâ tantùm, sed & omnigenâ literaturâ imbutus, quam etiam singulari acumine & *Judicio* ad interpretationem plurimorum Scripturæ locorum feliciter adhibuit. *Matth. Polus* præfat. Tom. 4. Synopf. Critic.

Ex omnibus ejus Scriptis *Annotationes* majores in Novum Testamentum maximè commendantur. *Konig.* in Biblioth.

Bezæ eruditionem, & candorem, & utilissimos in *Novum Testamentum* labores omnes boni & docti cum voluptate & fructu semper agnoscent. *Frid. Spanhem.* part. 1. *Dubiorum Evangel.* p. 187.

Inter cætera *Bezæ* opera in pretio cum primis habentur ejus Notæ in *Novum Testamentum*, in quas hæc edit Latina carmina Scaliger.

—Fœtus supra caput extulit omnes
Ille tuorum operum summa, caputque liber,
Quo penetrale Novi reseratur Fœderis, & quo
Discussa lucem nocte videre datur. *Anton. Teissier. Eloq.*

Author

Digitized by Google

Author libri cujuſdam qui inſcribitur *Janſenius Suſpectus*, qui ut probabile ſaltem eſt, Eruditus aliquis *Jeſuita* eſt, aſſeverat totam ſcientiam omnium Janſeniſtarum ſimul collectorum *Calvini* & *Bezæ* eruditioni non eſſe comparabilem. *Ant. Teiſſier.* ibidem. Gallicè.

Bezæ vir admodum celebris, & non ſolùm genere, ſed & doctrinâ inprimis nobilis; deque literis tam ſacris, quàm Philoſophicis (ſi quis alius hoc ævo) præclarè meritus. *Tycho Brahe* de novâ Stella l. 1. part. 2. c. 3.

Beza aliquid fecerat in *Tertullianum*, ſed benè fecit quòd id non edidit. Difficile eſt aliquid in illum *Autorem* edere ſine MSS. & tamen quivis melius faceret quàm *Junius*. *Beza* nimis reprehendit *Eraſmum* in minutulis, & interdum injuſtè. *Beza* credidit verſioni *Junii* Actorum ex *Arabico*, & interdum cauſa fuit cur erraret. *Rafelengius* Pater ſcripſerat ad *Bezam* errores propter illud *Arabicum*: non curavit *Beza*. In Hebraicis doctus non erat. *Beza* fuit valde præſtanti formâ, ut judicaretur aliquis Princeps. In ea fuit Hæreſi, ut probarit novam pronunciationem *Græcam*. Dominus *Beza* multæ lectionis vir non fuit, quòd multis negotiis ſemper implicatus fuerit, multaque ſcripſerit. Inſigniter felici memoriâ polluit. Ad me ſcripſit Dominus *Caſaubonus* illum recitaſſe uno ſpiritu & continenter quatuor aut quinque capita *Græca*. Non paucis ſcatent. *Gallicismis* ejus carmina. *Scaligerana* poſterior. Gallicè.

Theodorus Beza varia edidit *Poëmata*, digna pleraque, quæ iterum, iterumque legantur. Laudantur præ cæteris, quæ commendatus eſt in Natalitia *Chriſti*, in *Pſalmos*, in *Strabonem*, in *Platonem*, item *Epitaphia* ejuſdem. Planè demorſos ungues ſapit *Devotio* ejus *Decorum*, Mors *Ciceronis*, & pleraque ejus *Epigrammata*. Extat ejus *Tragœdia* de *Sacrificio Abrahæ*, linguâ *Gallicâ*. Quæ *Ranutius Gherus* in *Delit. Poët. Gall. Adeodato Sebæ* carmina adſcribit, omnia *Theodori Bezæ* ſunt. *Borrich.* de Poët. p. 112. 113.

Indicarum quoque à *Joſepho Scaligero* eſt, ac ſæpe jactatum inter amicos *Galliciſmum* ineſſe in verſibus *Theodori Bezæ* perquam frequentem. Vidi ipſe primam editionem eorum verſuum, in quâ multa is contra rationem & modum *Syllabarum*, multa contra leges Sermonis alias fecerit. *Franc. Vavaſſor.* de Epigrammate, c. 22.

Quæ porrò minùs nobis in *Theodoro Bezâ* placita eſt nimia *Latinitatis* cura, quum Sacræ Scripturæ libros converteret; ea in reliquis ejuſdem Interpretationibus, cum decenti temperatione conjuncta ſe facilè probat. *Huet.* de Clar. Interpret.

Circiter eodem tempore vixit *Theodorus* de *Beza* egregius Poeta *Latinus* & *Gallicus*. Carmine *Gallico* compoſuit *Abrahami* Sacrificium, tam graphicè depictum, ut id legendo lachrymæ olim ex oculis mihi eruperint: Ejuſque Paraphraſis Galliçâ poeſi reſiduorum Pſalmorum Davidis ſatis arguit quid hac in parte valeret, quamvis ea non adeò feliciter ipſi ſucceſſerit ac antea *Maroto* qui eorum quinquaginta verterat. *Stephanus, Paquier.* Perquiſitionum lib. 6. cap. 7. Gallicè.

Vignerius aſſeverat *Bezam* in Eloquentiâ *Gallica* & *Latina* nec pares nec qui illi ſecundi ſint, habere. *Vignierius* in Biblioth. part. 4. pag. 146. Gall.

* *Theodorus*

* *Theodorus Beza* inter Hæreticos primæ Classis rejicitur *Romano Indice.*

Extant in Novum Testamentum Annotationes 2. Part. *Genev.* 1598. fol. *Cantabrig.* 2642. *Gr. Lat.*

Carmina ejus leguntur Tom. 3. *Delit. Gall.* pag. 578. nomine *Adeodati Sebæ, Vesaliensis*, sub quo latere voluit.

Hoc ejus Epitaphium : *Nicolao Rapino* Auctore.

Beza *satis vixit, si famam, & tempora spectes,*
Cætera si vitæ munia, acerbus obit.
Hunc dilexere Aonides *juvenilibus annis,*
Illum non etiam destituere senem.
Nunc famæ fatur, & vitæ, tam cognitus orbi
Quàm sibi, supremum gaudet obire diem.
Quod si immortalem cuiquam fore fata dedissent,
Debuerat nullo tempore Beza *mori.*
At si quid seclis dignum est durare futuris,
Æternum in Bezæ *nomine numen erit.*

JOANNES GOROPIUS BECANUS.

Clar. A. D. MDLX. *Hilvaren-Becæ* apud *Brabantos* anno 1518. in vigiliâ S. *Joannis* natus. Decessit *Trajecti* ad *Mosam* anno 1572. 4. Kal. Julii.

Scripta ejus sunt : *Origines Antverpianæ*, quas ludens *Becesellana* appellavit, futurum videns (inquit *Adamus*) quod evenit ; ut opus à multis tanquam ridiculum contemneretur. Post obitum ejus curante *Lævino Torrentio Antverpiæ* à *Plantino* nitidissimè excusa sunt hæc : *Hermathena : Hieroglyphica : Vertumnus : Gallica : Francica ; Hispanica.*

Hic paradoxum illud defendere conatus est, linguam *Belgicam*, quam *Cimbricam* vocat, omnium linguarum esse antiquissimam, & ante diluvium primis parentibus usitatam. Hinc apud doctos passim vapulat.

Quàm enim periculosa sit ea via, hodiernorum ingeniorum luxuries quotidiana, & inprimis *Becceselenicæ Origines Goropianæ* me docent : quæ nihil aliud sunt, quàm *hirundinum nidi*. Ut ille vir nihil aliud ostendere illis suis Scriptis videatur velle, quàm sibi otium superfuisse quo ad levia ingenia oblectanda abuteretur. *Jos. Scalig.* l. 2. Epist. Epist. 146.

Utinam verò, quod Critici desiderant, gravius, tantoque ingenio dignius argumentum tractandum sumpsisset : Omne sanè punctum tulisset utile dulci admiscens, nec æqualium cuiquam concessisset. Sed nescio quo vitio hanc in partem ut plurimum ab eruditis peccetur : Dum vel humile nimis argumentum deligunt ; ut qui *quartanam, calvitium*, & ejusmodi laudarunt ; aut majus, quàm humeri ferre possint *Melch. Adam.* in vit. ejus.

Crebri nobis sermones, atque etiam joci, de linguâ nostrâ & *Becano* : Qui, ut scis,

Digitized by Google

ſcis, non antiquam & elegantem ſolùm, ſed primigeniam facit, & cæteras ex eâ velut matrice educit. Noſtri atque exteri erecti --- ſtupuere omnes tentamina tanta conatuſque novos: Multi & riſere. Quid ego? Virum amavi, & ingenium acre, facile, fœlix etiam miratus ſum: Felix, ſi in aliam rem & materiem vertiſſet. Nam iſta quem fructum, imò quam fidem habent? *Lipſ.* Epiſt. Cent. 3. ad *Belgas*, Epiſt. 44.

Pariationes, aut Originationes, quas *Becanus* adfert, quis ſæpe ſine indignatiunculâ aut riſu legat? Vix hoc *Heraclitus*, ſi vivat, aut *Lucillianus* ille *Craſſus*. *Lipſ.* ibid.

Vir in Sermonibus, & ſubitis Diſſertationibus ad miraculum promptus & facundus. *Lipſ.* Poliocretic. l. 4. Dialog. 6.

Divino planè vir ingenio, qualem vix ſingulæ ætates ferant, ſeu Philoſophiam, ſeu Philologiam [in utraque enim ad miraculum uſque excelluit] tractaret; ut ſeculi ſui *Varro* nominari meritò potuerit. *Aub. Miræus.*

Uti *Ovidius* ait, non omnia fingere *Cretenſes*: Ita *Becanum* dixero, non ſemper nugari; virum judicii quidem mediocris duntaxat, ſed magni ingenii, nec minoris doctrinæ. *Voſſ.* de Origin. l. 1. c. 18.

Ut enim ſileam illum maniter ſubtilem & operosè ineptum *Io. Goropium Becanum*, qui totum, qua latè patet, terrarum orbem, imò *Deum* ipſum *Teutonicè* loqui cogit. *Steph. Skinner.* in præfat. ad *Etymologic.* Ling. *Anglic.*

Goropius Becanus homo argutior, & in inveniendo, ac novas vias tentando, diligentioris Operæ & indaginis, quàm in judicando & eligendo felicis Mirabilis eſt *Goropius* ille in *Nominum* notionibus inveniendis, concinnandis, componendis, & velint nolint, ad rem ſuam alliciendis. Sanè illæ nominum conjecturæ vix unquam ſolidæ. *Pined.* de *Reb. Salomon.* l. 4. c. 7. & 8.

Joannes Goropius, Hilvaren-Beca apud *Brabantos*, an. 1518. in Vigiliâ S. *Joannis* natus, divinarum atque humanarum rerum, bonarumque Artium ac Linguarum. *Latinæ Græcæ*, atque *Hebraicæ* peritiſſimus fuit. Nam in Philoſophicis *Lovanii* ſtudiis ipſe unus eminuit: Exactiſſimamque deinde Medicinæ ac Matheſeos ſcientiam, præeunte *Gemmâ Friſio*, allecutus, *Italiam*, *Hiſpaniam*, *Galliam*, peragravit. *Eleonoræ Gallis*, ac *Mariæ Pannoniæ*, Reginis à Valetudine fuit: in patriamque reverſus, annos multos *Antverpiæ* Medicinam factitavit. *Leodici* cùm eſſet apud *Groesbeqnium* S. R. E. Card. & *Eburonum* Principem ingeſtâ fortè fortuna de Linguarum vetuſtate diſputatione, patriæ linguæ (quæ illi *Cimbrica*) antiquitatem propugnandam ſuſcepit, ſubtiliter certè atque ingeniosè; novoque docendi genere demonſtrare conatus eſt vetuſtiſſimam illam *Philoſophiam* (quam olim *Linus*, *Orpheus* ac *Thamyras* in *Thraciâ* docuere) ab ipſo *Noacho*, ejuſque filiis, *Iapeto* præſertim profectam eſſe ac gentibus traditam, eamque cum *Moyſe*, ac ſacroſanctâ ejus Hiſtoriâ optimè convenire, quemadmodum eam in rem ad poſthuma *Goropii* opera pluribus præfatur *Levinus Torrentius*. *Val. Andreas* in Biblioth. *Belgic.*

Extant *Origines Antverpianæ*, quas *Becceſelana* inſcripſit, *Antverp.* typis *Plantini* 1569. fol.

MATTHIAS FLACCIUS ILLYRICUS.

Clar. A. D. M D L X.

Albonâ Illyriæ oriundus, claro genere, vulgò *Francovvitz* dictus: Natus est Anno 1520. die tertio Martii. obiit 1575. die undecimo Martii. Docuit *Witteberg æ, Magdeburgi, Iena, Antverpiæ. Lutheri* doctrinam amplexus est.

Scripta ejus plurima, præcipua verò hæc sunt: Historiæ Ecclesiasticæ Commentarii, Centuriarum *Magdeburgensium* nomine celebres. Cui Operi se *Baronius* opposuit---Clavis Sacræ Scripturæ---Catalogus Testium Veritatis---Martyrologium----Libellus contra *Interimistas*, & alios *Christi* Persecutores----Libellus de veris & falsis *Adiaphoris*.

Theologus superioris seculi *Origenes*, qui non mediocres turbas in Republicâ Christianâ dedit absurdissimo suo effatu; *peccatum originis esse ipsam hominis substantiam*. Quod dogma cum præcipuis fidei nostræ Articulis; de Creatione, Filii Dei Incarnatione, Redemptione, Sanctificatione, & Resurrectione pugnat. Nec tamen propterea adsentiri possum *Gulielmo Rudeo*, qui *Centur.* XVI. *Βαρατολογίας* ad annum 1575. ait; *Flaccium* nequidquam recti feciſſe, nisi cùm moreretur. Tempore enim *Interimistico* Ecclesiæ *Christi* bonam & fidelem operam contra *Papatum* pugnando navavit. Ipsi etiam, utpote in Scriptis veteribus Ecclesiasticis & ad Historiam facientibus versatissimo, insigne illud opus, & quale pristina ætas nunquam viderat, *Centuriarum Magdeburgicarum* maximam partem debemus. Liber etiam, quem *Clavem Scripturæ*, inscripsit, non caret suâ utilitate. *Quensted.* De Vir. Illustr.

Fuit ingenium in hoc viro capax perinde & inquies. *Melanchthonem*, pacis studiosum, totâ vitâ exagitavit. *Melch. Adam* in vitâ ejus.

Homo vehemens, & quocunque loco pedem figeret acerrimus turbarum incentor. *Thuan.* Hist. lib. 38.

Summus inter Protestantes *Pontificiæ* auctoritatis oppugnator, & ob eandem vehementiam *Philippo Melanchthoni* præceptori olim suo non satis æquus. *Thuan.* ibid. l. 61.

Matthias Flaccius Illyricus, hæresi infamis, alioqui non malè de Ecclesiâ meritus, edito *Catalogo Testium Veritatis*, & adornatis suâ ipsius, *Ioannis Wigandi*, & *Matthæi* Judicis operâ *Centuriis Ecclesiasticis Magdeburgensibus*. *Pezel.* in Mellific. Historic.

Flaccius Illyricus Centuriarum Magdeburgensium ἐργοδιώκτης fuit, quod opus non tam ex nævis, qui à nonnullis jam sunt observati, quàm inexpugnabili æstimari debet labore, & inaudito antea conatu. *Hottinger.* Biblioth. Quadrip. lib. 3. cap. 3.

Scio unum de primariis illius incepti Operis & absoluti autoribus, virum certè industriæ prodigiosæ, Librorum quendam immanem helluonem, & Bibliothecarum omnium περιφοιτόντην, furiosum tamen Theologum *Flaccium Illyricum*, novarum quarundam & monstrosarum Opinionum extitisse adinventorem. *Rich. Montacut.* Præf. ad Ecclesiast. Exercitat.

Impia

Impia dogmata, impiamque vitam *Rom. Antichriſti* deſcribens, multis editis libris celebris factus eſt. Multa recondita ex Bibliothecis eruit, aliorumque Autorum ſcripta in lucem protulit, quæ nobis regni *Tenebrarum* Regis artes, mores, ſtudia, tyrannidem atque ſcelera non ſine ſtupore proponunt. Quæ latuiſſent fortè malè, ſuiſque tenebris ſepulta fuiſſent, niſi abditos Bibliohecarum receſſus atque ſinus penetraſſet *Illyricus. Iac. Verheid.* in Elog. Theolog.

Flaccius iſte, quamvis ab aliâ quadam eruditionis parte deſtitueretur, in Scriptis tamen veteribus Eccleſiaſticis & ad Hiſtoriam facientibus fuit verſatiſſimus. *G. Calixt. in Apparat. Theolog.* pag. 184.

Multas excitavit turbas in Eccleſiis Proteſtantibus erroneis quibus implicatus erat opinionibus; cumprimis autem ſententia ſua quòd *peccatum originale* ſit propria hominis ſubſtantia: tamque acerbè tantaque animi impotentia ſcripſit adverſus *Melanchtonem.* Præceptorem ſuum, ut vir ille magnus, quantumvis lenis & moderatus ingenio, non potuerit ſibe temperare quin ipſum *Echidnam Illyricam* appellaret. Magnam ſcriptis ſuis famam ſibi paravit, eoque præſertim quod *Clavis Scripturæ* inſcribitur; nam ille liber *Proteſtantibus* & Catholicis æquè utilis eſt, ut affirmat Rich. *Simon.* Hiſt. Crit. V. T. *Ant. Teiſſier* Elog. Virorum Eruditorum. Gallicè.

Si Author ille *Lutheraniſmi* præjudicatis opinionibus adeo imbutus non fuiſſet, quæ ipſum quadantenus adegerunt ad falſas earum applicationes faciendas, multo clariorem famam ſibi conciliâſſet. Orat. Presbyter *Ric. Simon.* Hiſt. Crit. V. T. lib. 3. c. 13. Gall.

Denegarunt ei cœnam Miniſtri propter doctrinam *De peccato originali:* Ita ſine viatico, quia aberrârat è viâ, abiit ex hac vitâ: Utinam pius & bonus. *Hieron. Zanch.* Epiſt. l. 2. in Epiſt. ad *Lavaternm.*

In hunc Auctorem hoc diſtichon compoſuit *Iacobus Boiſſardus:*

Quòd ſcelus & totus ſis culpa, diſerte Mathia;
Incuſare alios deſine, culpa tua eſt.

* Hic Author inter *Hereticos* primæ Claſſis rejicitur in *Romano Indice.*
Variaejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

DIONYSIUS LAMBINUS.

GAllus, *Monſtrolii* natus, anno 1572. vivere deſiit, annoque ætatis 56. *Pariſiis* literas humaniores, *Græcam*que & *Latinam* linguam interpretatus eſt. Clar. An. D. MDLX.

Scripta ejus hæc ſunt: Commentarii in *Horatium, Cornelium Nepotem, Plautum, Lucretium* & *Ciceronem*---Oratio de utilitate linguæ *Græcæ*, & recta *Græcorum Latinè* interpretandorum ratione---Oratio de Philoſophiæ Moralis laudibus----Oratio habita pridiè quàm libros tres *Ariſtotelis* De *Republicâ* explicaret---Oratio de Philoſophiâ cum Arte dicendi conjungendâ----Oratio de

Digitized by Google

rationis principatu, & rectâ institutione---Annotationes in *Alcinoum* de Doctrinâ *Platonis*----Vita *Ciceronis* ex ejus operibus collecta----Epistolæ Præfatoriæ----Epistolæ familiares.---*Aristotelis* politica, & libri de Moribus *Lambino* interprete----Adversariæ *Demosthen.* & *Æschinis* Orationes in Ling. *Latinam* translatæ.

Dionysius Lambinus Monstrolii ad Oceanum quanquam Cœlo crasso & turbido, Musis tamen serenis & faventibus natus, ab earum dulci commercio quæsitas multiplicis eruditionis opes tunc potissimùm discendi cupidæ juventuti explicuit, cùm ex *Italiâ* reversus, ubi plures annos in *Francisci Turnonii* Cardinalis comitatu vixerat, optimos quosque *Græca Latinaque* linguæ auctores. *Lutetiæ* in Scholâ Regiâ, sive prælegendo, sive commentando explanaret. Unde manarunt illi uberes in *Lucretium, Horatium, Plautum* Commentarii, qui vice *variarum lectionum* esse possint. Nam de *Ciceronis* operibus, quæ summâ diligentiâ nec minori fiduciâ recensuit, alii judicabunt. Certè quàm studiosè multumque fuerit in ejus auctoris lectione versatus documento sunt adversariæ *Demosthenis & Æschinis* Orationes *Aristotelis* poëtica, librique de moribus, & quæcunque præterea de *Græcis Latinè* puriſſimè fecit. Ob eamque causam & à doctissimis viris, quibus *Italia* tunc affluebat, magno semper in honore habitus est, & omnibus Musarum alumnis immaturo fato moriens acerbissimum sui desiderium reliquit. Periit enim ex temporum tædio sex tantùm & quinquaginta natos annos paulò post indignam *Rami* Collegæ necem, relicto ex *Ursina* uxore nobili matronâ filio, doctrinæ quoque laude prædito, qui procuratâ posthumorum aliquot patris operum editione non absurdè sanctis ejus Manibus hoc eruditæ pietatis officio parentavit. *Scævol Samarthan.* in Elog.

Dionysius Lambinus, vir maximus, & supra omnes *Scioloruni* morosus, Græcæ Latinæque literaturæ scientissimus. *Parens.*

Vir totius orbis terrarum consensu, in utrâque linguâ valdè exercitatus. *Carrio* lib. 1. cap. 17. Lect. Antiq.

Vir Græcè ac Latinè accuratè doctus. *Heinsius Præf. Horat.*

Græcè Latinéque doctissimus, multiscìæ Lectionis. *Dempster.*

Vir doctrinæ multiplicis, sed in variis lectionibus enarrandis aliquando vanus & futilis, & ad fastidium usque superstitiosus. *Durant.* lib. 2. cap. 15.

Dion. Lambinus, Monstrolii ad Oceanum in Picardiâ, Galliæ Provinciâ, natus, novâ *Aristotelici operis Politici* versione clarissimus. Tanti enim hæc est, ut jamdudum communi Doctorum Senatûs suffragiô omnium aliorum laboribus prælata fuerit. Hinc forsan & factum fuit, ut eam editioni suæ Casaubonus, gravis oppidò versionum & Interpretum censor, inseruit. Verbô: Sit studioso Politices versio *Lambini* præ aliis omnibus commendatissima. *G. Th. Mejer. in Præfat. ad Polit. Arist.* n. 47.

D. *Lambinus* singularis ingenii & judicii vir, & cujus acumen & *ἐυστοχίαν* in Conjecturis mirari sæpè soleo. *Lipsius* l. 2. Var. Lectio. c. 19.

Vir omnibus literis egregiè doctus, & *Græcè* & *Latinè* inprimis eruditus, & nunc linguæ *Græcæ* Professione *Parisiense* Gymnasium ornans. *Turneb.* in Adversar. p. 351.

Dionysius

Digitized by Google

Dionyſius Lambinus magni ingenii vir, magnæque doctrinæ. *Petr. Victor.* l. 38. Var. Lect. c. 15.

Multis editis libris de Re literariâ benè meritus. *Thuan.*

D. Lambinum multa præclara ſcripta, ut *Cicero, Horatius, Lucretius, Nepos,* aliique caſtigati ab illo & uberrimis Commentariis illuſtrati, in famæ perennitatem adſeruerunt. *Gaſſ. Sciopp.* de Art Crit. p. 9.

De quo tamen *Lambinus* ne gru quidem: ut in omnibus ferè ſolet paulò difficilioribus, cætera ſatis verboſus & ineptus. *Sciopp.* Comment. in *Priapeia.* p. 92.

Lambinus nuſquam, atque in eo *Comico* (*Planto*) minore fuit uſus judicio. *Idem* de Art. Crit. p. 92.

Lambinus (fatendum eſt) non lucem, ſed umbram ſæpè facit noſtro *Umbrio. Lipſ.* lib. de Amphitheatro, c. IX.

Lambinus erat vir bonus & doctus, qui *Latinè* & *Romanè* loquebatur, optiméque ſcribebat. *Scaligerana* 1.

Lambinus in *Horatium Pleſſens* de *Miſſâ.* Tabulæ Sanctæ *Aldegonde.* Mercerus *in* Job. Teſtamentum *Bezæ. Calvini* Opera, præſtantiſſima. Lambinus pauciſſimos habebat libros. *Scaligerana* 2.

Magnam Scriptis ſuis famam ſibi peperit; Verum quidam judicarunt, nimis ſcrupuloſam & accuratam ejus ſollicitudinem referendi varias Lectiones, faſtidium creare *Commentariorum* ejus Lectoribus. Ille quem in *Horatium* elucubravit, apud omnes Literatos eſt in pretio: cumprimis autem apud illuſtrem *Joſephum Scaligerum.* Res non ſic ſe habet quoad ejus in *Ciceronis* opera correctiones; nam culpatus eſt in eo quod Authoris illius *Textum* pro arbitrio mutare auſus ſit, nullis veteribus Manu-ſcriptis nixus; verbaque expungere in editionibus quæ omnium manibus teruntur; ut iis nova ſubſtitueret, *Andreas Schottus* alleverat quoties *Lambinus* poſt correctum aliquem *Ciceronis* locum hæc verba ſubjungit, *invitis & repugnantibus libris omnibus*, certum eſſe illum falli. *Ant. Teiſſier.* Elog. Viror. Eruditorum, Gallicè.

Quis autem non obſtupeſcet quòd *Dionyſius Lambinus Moſtrolio* prope Mare Oceanum in Climate reverà craſſo cœlique turbidi, ortus, à Natura ingenio tam acuto & excellenti prodigaliter donatus fuerit? Arca eruditionis locupletiſſima fuit; in omnifariis politioribus Literis *Græcis* & *Latinis* doctiſſimus evaſit; Omneſque propemodum alios ſuperavit, qui in ejuſmodi diſciplinis ejus ætate in ſummo gradu excellere cenſebantur. *Ghilini.* Theatro &c. Italicè.

Copioſior paulò *Turnebo Dionyſius Lambinus*, dum quadrandæ Orationi & elaboratæ concinnitati ſtudet, hanc *Interpretationis* ſalubritatem haudquaquàm obtinuit. *Huet.* de Clar. Interpret.

Hæc ego quondam *Lambino*: qui ea ſuo more edidit, longè aliter, quam dicta fuerant, ſuppreſſo Auctoris nomine. *Simeo Boſius* Not. in l. 1. *Cic.* ad *Attic.* Epiſt. 3. p. 8.

De *Lambino* nihil video cauſæ, cur ejus obtrectatio deterrere te, aut abducere à ſtudio debeat. Ille in te fuit, qui in alios ſolet. Et ita mihi omnia, quæ cupio, eveniant, ut ego valdè mirabar, ſi tibi cum impunè laudare licuiſſet. Ita enim

homo est : eis solis plurimùm invidet, quibus plurimùm debet. Quô modô me acceperit, nosti : quantum autem mihi debeat, & ipse & alii plurimi norunt. *Muret.* l. 2. Epist. 5. ad *Giphanium.*

Deprehendimus nos, eum (*Lambinum*) nostras emendationes in eum scriptorem (*Corn. Nepotem*) quas de veteri codice, quem habemus, desumptas, in *Lucretiana* collectanea conjeceram, sibi sumpsisse omnes. *Giphan.* in Epist. ad *Muretum.*

Possum, mi *Giphani*, ostendere tibi si hic sis, literas ipsius (*Lambini*) manuscriptas, quibus mihi gratias agit de locis quibusdam sibi explicatis, quos ipse postea questus est à me sibi subreptos esse. *Muret.* l. 2. Epist. 7.

Carmina ejus habentur Tom. 2. *Delit. Gall.* 385.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

PAULUS MANUTIUS.

Clar. A. D. MDLX.

TYpographus, *Aldi* filius, Calendis Quintilis, anno 1512. *Venetiis* natus est. Obiit die sexto Aprilis, anno 1574. ætatis 62.

Scripsit Annotationes in *Ciceronem*----Judicium de Poëtis legendis---Notas in *Horatium*----Epistolarum libros 12.----De Antiquitatibus Romanis----Præfationes ---- De Veterum dierum ratione----Kalendarium vetus *Romanum*, cum Commentario----Apophthegmata----Notationes in *Virgilium*- --Orationes 4. *Demosthenis* contra *Philippum*, Latinitate donatus---*Adagia* collegit. Hunc laborem à *Concilio Tridentino Manutio* mandatum, *Gregorius* XIII. ita. comprobavit, ut omnes Adagiorum libros, unâ exceptâ Editione *Manutianâ*, prohibeat atque condemnet.

Paulus Manutius vir omnis elegantiæ, atque virtutis, & totius Antiquitatis studiosissimus. *Georg. Fabric.* de *Româ*, c. 1.

De quo summo viro dico breviter, quod ille in hoc doctrinæ & elegantiæ genere nesciat, id alium scire neminem. *Idem* ibid.

Paulus Manutius homo & diligentissimus & doctissimus. *Turneb.* Advers. lib. 8. cap. 24.

Paulus Manutius, transacto seculo, meruit *Romani* puritate *Sermonis* inter selectissimos cooptari, quando lucem illam *Tullianæ Facundiæ* nostratibus propè invisam, ac superiorum obrutam ætatum caligine, solus ipse conspexisse, ac industrio calamo *Italis* diffudisse censeretur. *Joan. Imperial.* in Mus. Hist.

At præclarè, ut solet, *Manutius* : de quo viro meritò dubitari potest, plusne ipse *Ciceroni*, an ipsi *Cicero* debeat. Nam & ipse tractandis assiduè *Ciceronis* Scriptis eam assecutus est eloquentiæ laudem, quâ vincit omnes : & cùm ad ingenium, quô excellit, addidisset eam diligentiam, eamque laborum perpessionem ac tolerantiam, quâ vires ipsamque adeo valetudinem suam, magno nostro omnium, quotquot eum, quia planè novimus, plurimi etiam fecimus, dolore prostravit; incredibile est, quot ab errorum millibus eos libros felicissimè vindicarit. *M. Ant. Muret.* l. 1. Var. Lect. c. 6.

Manutius.

Manutius magnam assecutus est in exprimendo stylo *Ciceroniano* felicitatem, cujus Epistolæ magnâ diligentiâ ac curâ conscriptæ sunt, atque, ut *Scioppius* nobis narrat, tanto labore, ut menses aliquot uni Epistolæ interdum impenderit. Scilicet, quem antea laudaverat, quod nemo, qui sanus sit, ad puritatis & elegantiæ Latinæ summam quicquam *Manutio* defuisse dixerit; mox tamen colaphum illi impingens, ex nimiâ illâ curâ factum esse judicat, ut *Manutii* Epistolis, quamvis elegantissimis, nequaquam ea sit gratia, quæ hominem, nisi valdè otiosum, ad iteratam lectionem invitet. Purissimus sanè autor est, ac penè unicus è recentioribus, quem ego *Ciceroni* jungi posse arbitror. Quod *Scioppius* dicit, tædium lectionis repetitæ inde oriri, si quid veri judicat, ex illo fortè est, quòd plerumque de negotiis familiaribus scribat. Sed nos hic de rebus non solliciti, dictionis præstantiam commendamus. Aliquot ejus Epistolarum Editiones sunt, quas recenset examinatque *Thomasius* in Præfatione novissimæ Editionis *Lipsiensis*, cui, si verum fateri velimus, non multum diligentiæ accessit. Extant adhuc aliquæ ejus Epistolæ ineditæ apud viros doctos, atque unam ejus benè longam servat Clarissimus *Gudius*, ipsius *Manutii* manu scriptam, quam ipse Epistolarum *Manutii* Reginam vocare solet. *Muretus* se *Manutio* minorem fatetur, & *Maresius Muretum* eô majorem facit. *Scaliger* certè in *Excerptis* illis *Primis* à *Tanaq. Fabro* editis neminem magis *Romanè* loqui ait. *Capacc.* lib. 2. *Elogiorum*, bonæ Latinitatis amatorem nominat, qui tamen à splendido & magnifico Orationis genere abesse visus sit, dum ab humili Epistolarum stylo non discessit. *Gan. Georg. Morhof.* Polyhist. p. 285.

Octavianus Ferrarius in libro de *Sermonibus Exotericis*, p. 42. Edit. Venet. magno *Manutium* elogio ornat. Vocat eum *Virum acerrimi & elegantissimi judicii, qui Romanæ laudem eloquentiæ nobis ita vestiat hoc tempore, ut priscos illius autores, quorum habentur in honore scripta, partim exæquet, partim vincat Orationis genere ipso flexibili, nitido, & sine satietate dulci.*

Doctissimus vir, omnique encomio major *Paulus Manutius. Hieron. Mag.* l. 1. Var. Lect. c. 10.

Romanæ omnis Antiquitatis literatè peritissimus vir *Paulus Manutius. Lal. Biscioli.* Tom. 1. Hor. Subcisiv. l. 13. c. 6.

Hic annus 1574. nobis eripuit duo magna *Italiæ* & *Germaniæ* lumina, *Paulum Manutium & Joachimum Camerarium. Thuan.*

Manutius Ciceronem suum tam fœliciter æmulatur, ut redivivum eum in illo credas. *Jacob. Cruc.* Epistol. l. 2. p. 142.

Egone ut ad cujusquam judicium in *Ciceronis* scriptis appellem, quàm tuum? Vix mehercule si vivat *Cicero* ipse. *Lips.* Epistolic. Quæst. l. 4. Epist. 11.

Quid de nostri temporis eloquentiâ facilè principe, *Paulo Manutio*, *Aldi* filio, loquar? quô si *Cicero* ipse ab inferis excitaretur, nescio an *Latinius*, puriùs atque elegantiùs, nostrorum hominum sensus, nostræque tempestatis negotia & actiones exprimeret. *Iul. Iacobin.* de priscâ *Cæsiorum* gente, cap. 11.

Paulus Manutius, homo studiis in primis addictus; adeò quidem ut contractâ macie

macie ac pallore, oculorumque dolore, lucubrando olei plus quàm vini [quod de *Athenienſium* Oratore olim jactatum] conſumpſiſſe videatur. In Epiſtolis ſcribendis, atque adeò *Latino* ſermone ſic regnat, ut ad veterum gloriam propiùs acceſſiſſe credatur nemo. *Anb. Miræus.*

Paulus Manutius, qui vir! quàm elegans ipſe in dicendo, quàm in exiſtimando prudens! *Ioan. Lucas* in Epiſt. præfix. *Perpinians* Epiſtolis.

Paulus Manutius quicquid ſcripſit bonum fuit, magno labore ſcribebat Epiſtolas. *Manutius* non poterat tria verba *Latinè* dicere. *Scaligerana* 2.

Bunelli & Manutii Epiſtolæ, licet primâ ſpecie *Ciceronianæ*, ut liberè loquar, mihi non uſquequaque placent. Nam illarum ſermo nimis laxus eſt & redundans: at *preſſus*, ut *Plinio* placet, *Epiſtolis* maximè convenit. Tum Epiſtolas plerumque ad *Familiares* dandas, magno conatu conſcribunt, nec ſecùs verbis adornant, ac ſi non eſſent Epiſtolæ, quæ accuratè quidem, at ſine moleſtiâ ſcribi debent, ſed *Orationes* de rebus graviſſimis compoſitæ. *Manutio* verò non poſſum quin ſuccenſeam, cùm in quadam ad *Saulium* Epiſtolâ lego prædicantem, *Se multum Bunello debere, quòd cum Politianis & Eraſmis neſcio quibus miſerè errantem, in rectè ſcribendi viam primus induxiſſet.* Nam cum ejuſmodi viris errare malim, quàm cum *Bunello* ſapere: quorum Epiſtolas non adeo fortaſſe verbis, at rebus certè *Ciceronianas* longè pluris facio, quàm *Bunellianas*, aut *Manutianas*, rerum plerumque inopes, verbis canoras. *Roland. Mareſ* Epiſt. l. 2. Epiſt. 4.

Certè *Manutius* antiquos Auctores non legit, nec evolvit diligenter: ſed, opinor, ſæpè ad *Indices* recurrit: in quibus ſi quid non invenit, ſtatim ait, non eſſe. *Franc. Robertell.* de Art. Critic.

A phraſibus & à ſignificationibus novandis magno ſtudio ei, qui puræ dictionis *Latinæ* laudem affectat, cavendum eſt: quod quidem ſi *Paulus Manutius* feciſſet; ſcripta ejus cæterum cultiſſima ſordibus quibuſdam deturpata non haberemus, ut ſunt *Ingratitudo*, *Speculatio*, *Contrarietas*, *Damnum pati*, *Diſſuadere alicui ab aliquâ re*, pro *dehortari*, *Adhibere fidem alicui*, pro *credere*. *Scioppius* in *Groſiph.* p. 22.

Quando componebat quatuor digitorum diſtantiam inter lineas relinquebat, ut hoc intervallum aliis vocibus repleret, ſi meliores ſibi occurrerent illis quas uſurpaverat, Ut autem Epiſtolæ illæ omnes cujus capax erat perfectionem obtinerent, ſub finem flutumni demum abſolvebat, quas, ineunte Vere, inceperat. *Anton. Teiſſier.* Elogiis &c. Gallicè.

Paulus Manutius---Libro quem nuper compilatis *Zaſii*, *Grachii* & *Baldvini*, de eadem re Commentariis, edidit de Legibus *Romanis*, &c. *Franc. Robortell.* p. 25. part. 2. Facis Critic. p. 71. idem p. 88.

Extat de Legibus *Romanis* liber. *Venetiis* 1557. in fol.

Extat de Dierum apud *Romanos* veteres ratione Commentarius, unà cum *Roſini* Antiquitatibus in Editione *Moguntinâ* ann. 1662.

Extat de Senatu *Romano* Opus. *Venetiis* 1581. 4°.

Extat de Civitate *Romanâ* Liber. *Romæ* 1584. 4°.

Extat

Digitized by Google

Extat de Comitiis *Romanorum*. *Bononiæ* 1585. in Fol.
Carmina ejus extant Tom. 2. *Delit. Ital.* p. 22.

Hoc ejus Epitaphium, *Hippolyto Capilupo* Auctore:

Qui te, Paule, *gemit*, *Linguam gemit ille* Latinam,
Quos simul extinctos hic brevis orbis habet,
Illa tuo stetit ingenio, & præstante labore,
Sustentata diu: teque cadente cadit:
Et voluit, tecum, quia multos vixerat annos,
Tecum etiam hoc tumulo post tua fata tegi.
Una fuit vobis sors vitæ, & mortis, & urna:
Unus & ambobus plangor, & unus honor.

Phil. Labbe in Thes. Epitaph.

PETRUS RAMUS.

NAtione *Gallus*, patriâ *Veromanduus*, natus est anno *Dom.* 1515. interemtus hic vir fuit in *Lanienâ Parisiens.* An. *Dom.* 1572. inque *Sequanam* conjectus à discipulis *Carpentarii* barbaro more, in gratiam, ut creditur, Præceptoris, imò, ut aiunt, ejus hortatu, viri in *Platonicâ* quidem, & *Aristotelicâ* Philosophiâ egregii; sed qui perpetuam *Aristotelis* insectationem ferre in *Ramo* minimè potuisset: unde illud plusquam *Vatinianum* adversus eum odium exarsit *Voss.* de Mathemat. p. 67. Clar. An. D. MDLX.

Reliquit 4. Libros de Religione *Christianâ*: 27. libros Geometriæ: 20. libb. *Aristotelicarum* Animadversionum: librum de Militiâ C. *Jul. Cæsaris*: alium de moribus vett. *Gallorum*, &c.

Ramus ad annum usque decimum nonum, ne quidem primas notas didicerat, inserviebatque Dom. de *la Brosse*. *Lutetiam* deductus tantum famulus profecit maximo discendi desiderio percitus, ut quamvis repugnante ingenio tardo, rudi & stupido; repugnante, quod majus est, institutione serâ: labore & diligentiâ in id literarum decus pervenerit, quò pervenisse vix credibile sit, ut anno trigesimo contra *Aristotelem* scripserit meliori stylo quàm posterioribus annis. Bonus Orator, qui facultatem dicendi sibi comparaverat. Ἀμαθὴς planè, utpote qui aliud in disciplinis tradendis iter novamque viam inquirere voluit. Flumen verborum, guttula mentis, Religionis purioris quam profitebatur ergo, mortuus est anno 1572. *in lanienâ Parisiensi. Scaligerana* 1.

Petrus Ramus, vir omnium seculorum memoriâ dignus, qui necessariis hoc opus præsidiis aggressus, pulcherrimam in hac Arte methodum aperuit. Is enim intempestivis tricis abjectis, utilia tantùm documenta sectatus, *Arithmetica* elementa eâ solertiâ digessit, ut quætotius partes, quæ in *singulis* generalia, quæ specialia, antecedentia item, & consequentia sint, facilè cernere, imò totam artem *apodictico pinace* descriptam, exhibere liceat. *Christian. Urstis.* præfat. *Arithmet.* suæ.

Digitized by Google

Ut virtus egregia nunquam caret invidiâ, æmulos, & suæ diligentiæ calumniatores acerrimos expertus est [*Petr. Ramus*] *Petrum Galandium*, *Antonium Govveanum*, *Ioachimum Perionium*, & *Iacobum Carpentarium*. Sed ante omnes infestissimos sensit *Sorbonæ Doctores* qui communi omnium sententiâ in *Ramum* insurgentes, illum hæreseos in *Philosophiâ* accusarunt, quòd in *Aristotelem* Philosophorum principem ausus fuisset scribere. Effecerunt suâ autoritate ut *Ramo* sit interdictum in posterum docere vel scribere in ullam Philosophiæ partem. *Boissard.* in Icon.

Petrus Ramus cùm diù bonas literas, Philosophiam, & postremò Mathematicas Scientias in *Prælectâ Scholâ*, cui præerat, & posteà in *Regio* auditorio docuisset; postremò erroneam in *Philosophicis* doctrinam invexit, *Aristotelem* voce & scriptis importunè oppugnans. Tamen ex eo commendatione dignus fuit, quòd ingenio, diligentiâ, assiduitate & opibus etiam suis [quantum in ipso fuit] *rem literariam* juvit, ac promovit; institutâ *Mathematices* Professione, cui annuum vectigal D. librarum è facultatibus suis attribuit. *Thuan.* ad ann. 1572.

Etsi in nonnullis quæ ad nostras literas pertinent valdè à te dissentio, amo tamen eruditionem tuam, amo facundiam & multas egregias virtutes, quibus tuam hoc ingenium *Dominus* exornavit, nec optarim quicquam potius quàm & tibi gratificari, & huic scholæ simul prodesse. *Beza* in Epist. 36. ad *Petr. Ram.*

Ne verò [fili] cùm hanc contra *Aristotelem* sententiam fero, me cum rebelle ejus quodam neoterico *Petro Ramo* conspirâsse augurêre. Nullum mihi commercium cum hôc ignorantiæ latibulo, perniciosissima *literarum* tineâ, *compendiorum* patre, qui cùm methodi suæ & compendii vinculis res torqueat & premat, res quidem, si qua fuit, elabitur protinus & exilit; ipse verò aridas & defertissimas *nugas* stringit. *Franc. Bacon.* Impetus Philosophic.

Patrum nostrorum ævo fuit, qui se iterum *Aristotelem* ex Scholis ejicere, suaque exilia & frivola iis substituere posse existimavit. Est is *Petrus Ramus*, vir doctus ac disertus, sed qui non debuerit tam petulanter ingenio suo abuti. Ut mirer viros esse non malos, qui sic in deliciis habent ejus *Animadversiones*, sive *Scholas*: quas ille, ut *adversariorum* aliqui acerbè satis scribunt, *Oratorum* & *Poëtarum* floscults exornavit, ut faciliùs & certiùs, inficeret juventutem: quo modo *Athenienses* iis, quos capitis condemnârant, miscebant cicutæ paxillum vini, ut id suâ tenuitate cicutæ crassitiem extenuaret. Ego autem, etsi in *Ramo* immodestiam illam probare non possum benigniùs tamen censeo. Et cogitandum *Aristotelem* ipsum non multò melius eos excepisse, à quibus dissentiret. Hoc etiam imminuit culpam, quòd quo tempore illa scribebat *Ramus*, tanto in pretio passim esset *Aristoteles*, ut non minus *piaculare* judicaretur, si quis ab *Aristotele* dissentire ausus esset, quàm si sacras negaret literas. *Voss.* de Philosoph. Sect. p. 88.

Ramo non successit feliciter consilium à se initum *Aristotelis* authoritatem subruendi, juxta *Vallæ* & *Vivis* documenta. *Idea* enim quam efformavit novæ Dialecticæ, nihil habet rationi consonum præter id quod ab *Aristotelis Dialectica* mutuatus est, quam cum reformare voluit, ipsam destruxit. *Rapin.* Animadversionibus in Logicam, sect. 7. Gall.

Ramo

Digitized by Google

Ramus magnus fuit vir, ſed magni nimis ſit; ipſius *Mathematica* ſola bona. Sed ipſe non eſt Autor. *Ramus* malè ſcribebat. *Scaligerana* 2.

Viri docti *Ramum* pleraque ex *Laurentio Vallâ* & *Ludovico Vive* hauſiſſe affirmant. *Konig.*

Juventus noſtra à me hoc audiat: Nunquam ille magnus erit, cui *Ramus* eſt magnus. *Lipſ.* Cent. 1. Miſcell. epiſt. 89.

De *Rami Dialecticâ* ſi vis dicam quod cenſeo, pulchrum inventum eſt, magnumque acumen, ſed non ita magni momenti. *Verder.* in Author. Cenſ.

Valla erat ingenii profundæque eruditionis. Excellenti Methodo Diſciplinas omnes pertractavit; Exiſtimatus fuit Doctus Theologus, Inſignis Mathematicus, Philoſophus acutus & Orator celeberrimorum Antiquitatis æmulus. Omnium ſui ſeculi eruditorum exiſtimationem meruit, Gentesque exteræ omnem moverunt lapidem ad Præclarum hunc Virum *Gallia* ſurripiendum. Poſt *Romuli Amaſci* obitum *Bononia* Civitas mille Ducatos annuos ei obtulit, ut illum in hujus locum pertraheret. *Poloniæ* Rex Cracoviam illum illicere conatus eſt. *Ioannes Hungariæ* Rex petiit eum ut *Weiſſemburgica* Academiæ regimen ipſi traderet. Omnia ejus opera ritè conſcripta ſunt, ſed obſervant eruditi ſtylum priorum quæ adverſus *Ariſtotelem* elaboravit cæteris ab ipſo deinceps elucubratis multò præſtantiorem fuiſſe. Accuſatus fuit quòd è Tractatu *Vivis de cauſis corruptarum artium* omnia excerpſerit argumenta quibus *Ariſtotelem* impugnat. *Ant. Teiſſier* Elog. Virorum Eruditorum. Gall.

Extant Commentarii de Religione *Chriſtianâ* 8. *Francofurt.* 1577.

Extant *Ariſtotelicæ* Animadverſiones *Pariſiis* 1558. 8°.

Extant Inſtitutiones Dialecticæ *Pariſiis* 1554. 4°.

Extat Liber de moribus *Veterum Gallorum Francofurti* 1584. 8°.

* *Petrus Ramus* inter Hæreticos Primæ Claſſis rejicitur in *Indice Romano*. Libri quatuor de *Religione Chriſtianâ* prohibentur: cætera ejus opera permittuntur cum expurgationibus. Vide *Indic. Madrit.* edit. An. 1667.

IMMANUEL TREMELLIUS.

WOlfium paulò poſt ſecutus eſt *Immanuel Tremellius Ferrariæ* patre *Hebræo* natus, Linguæ *Hebraicæ* peritiſſimus, qui cùm *Lucam* cum *Petro Martyre Vermilio*, & aliis in occulto *Proteſtantium* doctrinæ addictis conceſſit, poſtremò *Italiâ* omninò relictâ cum ipſo *Vermilio* ac Sociis in *Germaniam* venit, & *Argentinæ* primò domicilium fixit, deinde in *Britanniam* potiente rerum *Eduardo* VI. tranſmiſit; quo mortuo *Germaniam* repetiit, & in Scholâ *Hornabachenſi* ſub duce *Volfango Bipontino*, qui apud nos deceſſit, aliquandiu docuit, unde *Heidelbergam* ad profeſſionem *Hebraam* evocatus eſt, ubi *Syriacam* Novi Teſtamenti interpretationem latinitate donavit, & poſtea novam veteris fœderis ad *Hebraicæ* veritatis fontes examinatam tranſlationem molitus eſt, ſocio tanti laboris aſcito *Franciſco Iunio Biturige*, qui poſt *Tremellii* obitum eandem editionem in opere alieno plus juſto ingenioſus recenſuit, & additis multis, auctiorem potius

Clar. A. D. M D L X.

Digitized by Google

tius quàm meliorem judicio multorum reddidit. Relictâ poſtremo *Heidelbergi Diviodurum Mediomatricum*, ubi olim cùm ex *Italiâ* veniret, uxorem duxerat, conceſſit, unde *Sedanum Bullionii* principum ſedem evocatus, ut in Academiâ novâ linguam *Hebraicam* profiteretur, ſeptuagenario proximus tandem defecit. *Thuan.* ad annum. 1580.

Domi in Linguæ *Arabicæ* cognitione profecerunt famâ notiſſimi *Emanuel Tremellius & Franciſcus Junius*, ſummi viri, nec ſine honoris præfatione nominandi, qui quanti linguam *Arabicam* fecerint, quámque vehementer ſtudium ejus promotum voluerint, *Scriptis* ſuis abundè ſunt teſtati. *Thom. Erpen.* in Orat. de *Ling. Arab.* p. 75.

Verſionem *Franciſci Junii & Emanuelis Tremellii*, quæ primò circa annum 1575. prodiit, poſtea à *Junio* recognita anno 1587. magno cum Reformatarum Eccleſiarum plauſu exceptam fuiſſe, & conſentientia de ejus præſtantiâ cl. virorum judicia, & *Editiones* ipſius pluries repetitæ, ſatis docent. Et licet nonnullæ verſiones propiùs in quibuſdam Locis ab *Hebræis* abſint, nonnullæ etiam ſenſum & dilucidiùs & elegantiùs reddunt; conſideratis tamen & compoſitis omnibus ad accuratam *Verſionem* requiſitis, congruentiâ cum *Textu* authentico uſque ad ipſos accentus, quos alii plerumque negligunt, ſenſu non ſine magno acumine eruto, & maxima fide reddito, verbis, ſi non ſemper politiſſimis, at plerumque propriis & commodis, difficilibus locis diligentiùs expenſis, doctiùs ac ſolidiùs expediis; Hæc *Verſio* primas forſan ſibi vendicabit, & apud æquos *Judices* reportabit. *Matth. Polus* præfat. ad Vol. 1. Synopſ. Critic. p. 5.

Tremellius vir fuit in Hebraicis mediocriter eruditus. Erat *Judæus* Baptizatus Ferrarienſis. Hebræum ſuum cum Chriſtianis didicit. Verterat bene Biblia. Adjunctus & datus eſt ab Eccleſia *Junius* pro more; Cum vertuntur Biblia, adjunguntur ſemper quidam: *Tremellius* obiit *Junius* abſolvit; & quando vult diſſentire à Præceptore ſuo maximè ridiculus eſt. *Scaligerana* 2.

Supereſt examinanda *Tremellii* & Junii *Latina* Verſio; quæ maximi æſtimata fuit, ſub initia prima inter Proteſtantes, in *Anglia* cumprimis, *Druſius* qui apud Proteſtantes inter Scriptores ſagaciſſimos claruit, ab illa pluribus in locis damnanda temperare nequivit; quo ſibi negotia faceſſivit, quoniam non paucos nacta erat Patronos hæc Verſio. *Tremellius* & *Junius* eam ad incudem revocare, alteramque accuratiorem elaborare coacti ſunt, ſed quia quam ſecuti ſunt Methodus defectu non carebat, impoſſibile fuit eos in ſua Tranſlatione debitam perfectionem aſſequi. Unde etiam altera hæc editio à *Conſtantino l'Empereur*, qui etiam Proteſtans fuit & Hebraicæ linguæ peritus, deinde damnata fuit. Hic Author aſſeverat ſe teneri à *Tremellii* ac *Junii* Verſione recedere, quia neſcio qua vertendi ratione utuntur qua ſæpe in errorem conjiciuntur. Cùm *Tremellius* fuiſſet *Judæus* antequam ad Proteſtantes tranſiret, neſcio quid ſibi ſingulare in ſua Tranſlatione ſervavit, & à vero ſenſu frequenter recedit. Dictio ejus *Latina* eſt pariter affectata vitiiſque ſcatet; ubique ferè relativa pronomina, ubi nulla ſunt in *Hebraicis*, adhibet, ut cap. 1. *Geneſeos* verſ. 4. ubi vertit. *Viditque Deus lucem hanc eſſe bonam, & diſtinctionem fecit Deus inter hanc lucem &c.* verſu 7. capitis ejuldem. *Fecit ergo*,

Digitized by Google

ergo Deus hoc expanſum, quod diſtinguit inter has aquas, quæ ſunt ab inferiore expanſi ipſius, & aquas illas, &c. Nihil eſt in *Hebræo* quod reſpondeat his omnibus relativis pronominibus *hanc, hoc, has, iſtius, illas*: quibus tamen ejus verſio tota referta eſt. Credo autem tunc temporis *Doctorum Genevenſium* hunc ſtylum fuiſſe; Eoſdem enim defectus retinuit *Beza* verſione ſua Novi Teſtamenti. Orat. Presb. *Rich. Simon*, Hiſt. Crit. V. T. lib. 2. cap. 21. Gallicè.

Quicquid tandem dicat Rich. *Simon.* certum eſt hanc verſionem publico cum applauſu receptam fuiſſe; Nam ab anno 1584. quo lucem vidit, ejus ultra ſeptem vel octo editiones evulgatæ fuerunt, *Genevæ* in *Germania*, & in *Anglia*, & plerique omnes Proteſtantes illam ſuſpexerunt, ut Interpretationis pertectæ exemplar. Quidam *Tremellium* accuſarunt quòd nomine ſuo præfixo excudi curaverit *Syriaci* Teſtamenti Verſionem, quæ *Guidonem* le *Fevre* de la *Boderie* Authorem agnoſcebat. Sed *Franciſcus Iunius* demonſtravit *Tremellii* Verſionem typis mandatam fuiſſe anno 1569. *Boderianam* verò triennio ſeriùs. *Ant. Teiſſier*, Elogiis Virorum Eruditorum. Gall.

Emanuel Tremellius Novum Teſtamentum è Lingua *Syriacâ Latinè* ab ſe verſum *Genevæ* publicavit. In ea re, ſi, quod *Raynaudus* fecit, *Genebrardo* credimus, *Guidonis Fabricii Boderiani laborem per plagium ſibi vendicavit, qui illud ante è characteribus Syriacis in Hebraicos tranſcripſerat, & additâ Latinâ interpretatione Antverpiæ Plantini typis emiſerat.* Verùm pro *Tremellio* jam mortuo reſpondit *Franciſcus Iunius*, litem hanc vel pueros ex primæ paginæ inſpectione dirempturos eſſe, cùm *Tremellii* Interpretatio Anno 1569. *Fabricii* triennio poſt in lucem prodierit, ut in hunc potiùs cadere debeat, ſi fortè, ſuſpicio. *Thomaſ.* de Plag. num. 566. 567.

* *Immanuel Tremellius* inter Hæreticos locum habet in *Indice Tridentino*: vide Appendicem primæ Claſſis.

Ejus *Grammatica Chaldæa, & Syra, Lugduni Batav. & Genevæ*, apud *Henr. Stephanum*, 1579. permittitur, appoſitâ tantùm notâ Auctoris damnati, & Operis permiſſi, cum *expurgatione*, expunctâ videlicet Epiſtolâ dedicatoriâ. *Index Madrit.* edit. ann. 1667.

PETRUS PICHERELLUS.

GAllus, *Firmitate Auculphi* in proximo natus, & in *Eſſomenſi* Cœnobio olim *Monaſticam* profeſſus: Obiit anno *Dom.* 1589. ætatis 79. Hujus *Opuſcula Theologica* quæ reperiri potuerunt, partim anteà edita, partim manu exarata, in unum collegit & publicavit doctiſſimus *Theologus Andreas Rivetus*, *Lugduni Batavorum* anno 1629. 12°. Clar. An. D. MDLX.

Quis fuerit *Petrus Picherellus* horum *Opuſculorum* autor, etſi ejus modeſtia (qui quamdiu vixit receſſum amavit, & extra hominum turbam ſtudiis ſuis vacare potius elegit, quàm in publicum prodire) multos celaverit: non potuit tamen tanta eruditio ita in obſcuro latere, quin *Scintillæ* & *Igniculi* ſubinde erumperent & doctis viris innoteſceret, qui ſibi tantùm & *Muſis* canere voluiſſe videbatur. Nec ſanè ei fuit animus, talentum ſibi à *Deo* concreditum condere, & inutile ſervare in

adventum *Domini*; cùm perdius & pernox in *Sacris Scripturis* verſandis & interpretandis ſudaverit, in quo ſtudii genere, quàm exactam adhibuerit diligentiam, quàm inſtructus fuerit omnium bonarum *Literarum* ſupellectile, pauca quædam quæ vivens, potius ſibi ab amicis ſurripi ſivit, quàm ſponte emiſit, teſtimonium reddiderunt. Habebat enim in animo, ut ab iis quibus nota erant ipſius conſilia accepimus, totius Novi *Inſtrumenti* ſolidam ἐξήγησιν, uno & eodem tempore, cum harum rerum ſtudioſis communicare, quam magno labore & induſtriâ paraverat. Sed, cùm dierum & ævi ſatur, ad meliores ſedes revocatus fuiſſet, non tales reliquit *Heredes*, quos eadem cura tangeret; quorum ſive negligentiâ, ſive aliâ culpâ accidit, ut vix ſpes aliqua affulgeat, fruendi unquam tanto theſauro. *Andr. Rivet.* in Præfat. ad Lect. præfix. *Opuſc. Petr. Picherel.*

Magnum *Picherelli* ingenium atque eruditionem oſtendunt libelli illi de *Cœna Dominica*, de *Miſſæ Sacrificio*, de *Igne Purgatorio*, de *Imaginum Uſu*; ex quibus *Opuſculis* conſtat, *Picherellum* in ſummis *Religionis* rebus haud multum à *Proteſtantium* doctrinâ alienum.

Petrus Picherellus, homo trium linguarum peritiſſimus, & acutiſſimi ingenii. *Thuan.* ad Ann. 1589.

Petrum Picherellum virum doctiſſimum ſæpiùs appellat *Theodorus Beza.*

Judicium accuratum, & diligentiam ſingularem in *Picherello* admiror, qui mihi videtur, ſi quis unquam, veram ingreſſus viam *Sacras literas* interpretandi. *Hugo Grot.* in Epiſt. ad Gulielm. fratrem, Anno 1620. Calend. Novemb.

His multa addidi ex *Petri Picherelli* Annotatis ad tria prima capita *Geneſeos*; qui utinam ſagax illud ingenium, & grave judicii pondus, & penitiorem linguarum notitiam, ad plura in S. Scripturam commentanda adhibuiſſet. *Matth. Polus* præf. vol. 1. *Synopſ. Critic.*

Jam nomen *Miſſa Hebraicum* eſſe vel *Chaldaicum*, putidiſſimum commentum eſt, hominum neque *Hebræas* neque *Chaldaicas* literas intelligentium, aut certè judicii prorſus nullius: quod ab eruditiſſimis viris luce clarius eſt demonſtratum, in primis autem à viro longè doctiſſimo *Picherello* Presbytero, in locum *Matthæi* de S. *Cœna* Inſtitutione *Iſaac. Caſaubon.* exercit. 16. in *Baron.* num. 59.

Primus quem memorabo, erit celebris *Picherellus*, de quo Teſtimonia Operibus ejus præfixa tam ſplendidè loquuntur, ut mihi non opus ſit quicquam dicere de exiſtimatione in qua fuit apud Eruditos totius Orbis literarii. Totus ejus Tractatus mihi exſcribendus eſſet, ſi vellem iis omnibus inſiſtere quæ tradidit eorum Doctrinæ de *Tranſubſtantiatione* repugnantia. Hoc obſervaſſe ſufficiat, quòd in ſua expoſitione verborum *Inſtitutionis*, *Hoc eſt corpus meum*, hanc claram eorum interpretationem tradat, *Hic panis eſt corpus meum*; quod & ingenuè fatentur Papiſtæ ipſi cum ſua de hoc dogmate Fide conſiſtere non poſſe, quodque hic prolixè demonſtrat non modò propriam ſuam ſententiam eſſe, ſed & *conſtantem* circa hoc caput *Doctrinam Patrum Primitivorum* fuiſſe. *Iſaaci Wake* Præf. Diatribæ ſuæ de *Tranſubſtantiatione*, *Lond.* excuſæ 4. 1687. Angl.

'E variis *Picherelli* Operibus in *Scripturam* nullum vidimus hactenus præter

'ejus

Digitized by Google

'ejus *Opuſcula*, collecta & evulgata ab *Andrea Riveto Leydenſi*, Theologo, ut
'id nobis aperit quodam loco ſui in *Exodum* commentarii. Sed vix damnum
'eorum carentiæ minuit eorundem copia qualium nobis ab eo facta eſt, man-
'corum videlicet propemodum ubique, ut authenticè id conſtat ex *Exemplari*
'quod me vidiſſe memini apud Dominum *Voſſium*, in quo omnes lacunæ
'manu defuncti Domini *Grotii* repletæ ſunt. *Coloniæ* Biblioth. ſelect. pag. 22.
'Gallicè.

'Ecce adhuc aliam *Sorbonæ* cenſuram, nihil nominatim deſignantem, nulla
'adhibita applicatione argumentis probata, Anni 1619. adverſus *Petri Picherelli*
'*Opuſcula*, in Eccleſiæ Romanæ Communione defuncti in exiguo *Prioratu Ab-*
'*batiæ Eſſomenſis*, in qua ſine ulla peculiari deſignatione Kalendis Septembris
'*Picherelli* librum damnant tanquam impium & abominabilem, putida *Calvi-*
'*niana* lepra infectum, tanquam *Tartari* Cavernam fœtidum. Voluntque *cenſu-*
'*ram* hanc promulgari, ne *Fides Domeſtici* tanquam in procelloſo mari Con-
'ſcientiæ ſuæ navim ejus ſcopulis illidant, & fraudulenti hujus lectione de-
'cipiantur. Authoris famæ injurioſa pariter eſt hæc cenſura, qua ut *Deſertor* &
'*Perduellis* perſtringitur. *Andreas Riveius*, Reſponſione ad *Militerni* Epiſtolas
'pag. 169. &c. Gallicè.

GEORGIUS CASSANDER.

NAtus eſt *Brugis Flandrorum* Anno Dom. 1515. Obiit *Coloniæ* die tertio Februarii 1566. Edidit *Conſultationem* de Articulis Fidei, inter Catholicos & Proteſtantes controverſis. Opera ejus prodierunt, *Paris.* Anno 1616. Fol. Clar. A. D. MDLX.

Literas humaniores *Gandavi*, *Brugis* & alibi docuit: Poſtea *Divinarum* rerum ſcientiam præ cæteris amplexus, ſuſceptis in diverſa loca peregrinationibus, *Coloniam Agrippinam*, per omne reliquum vitæ ſpatium, rebus ſuis invenit ſedem. Ibi, quantum per valetudinem, quam ſæpius adverſam experiebatur, licebat, *Controverſiis*, quas eâ tempeſtate *Pontificiis*, maximè in *Imperio Romano*, Theologi *Proteſtantes* movebant, cum curâ perquirendis atque conciliandis intentus, elucentem ubique veritatem in *Proteſtantium Scriptis* paſſim animadvertit. Ab Imperatore *Ferdinando* I. ut de componendis inter *Romanam* & *Proteſtantium Eccleſiam* diſſenſionibus ſalutare conſilium afferret, in *Aulam* vocatus, pertinace *Arthritidis* dolore prohibitus venire non potuit. Cujus, & *Maximiliani* II. ſuceſſoris deſiderio, cùm præſens haud valeret, abſens ſatisfacere conatus, *Librum* ſcripſit, quem de Articulis Religionis inter *Catholicos* & *Proteſtantes* controverſis *Conſultationem* nominavit. In hoc aliiſque Libris ſecurus odii, quemadmodum *veritatis* amorem, ita ſibi *regium*, non *ſervile* judicium, fuiſſe prodit. *Hankius* de Roman. Rer. Scriptoribus.

Georgius Caſſander: vir utriuſque linguæ peritiâ, & antiquitatis cognitione,

ac

adventum *Domini*; cùm perdius & pernox in *Sacris Scripturis* versandis & interpretandis sudaverit, in quo studii genere, quàm exactam adhibuerit diligentiam, quàm instructus fuerit omnium bonarum *Literarum* supellectile, pauca quædam quæ vivens, potius sibi ab amicis surripi sivit, quàm sponte emisit, testimonium reddiderunt. Habebat enim in animo, ut ab iis quibus nota erant ipsius consilia accepimus, totius Novi *Instrumenti* solidam ἐξήγησιν, uno & eodem tempore, cum harum rerum studiosis communicare, quam magno labore & industriâ paraverat. Sed, cùm dierum & ævi satur, ad meliores sedes revocatus fuisset, non tales reliquit *Heredes*, quos eadem cura tangeret; quorum sive negligentiâ, sive aliâ culpâ accidit, ut vix spes aliqua affulgeat, fruendi unquam tanto thesauro. *Andr. Rivet.* in Præfat. ad Lect. præfix. *Opusc. Petr. Picherel.*

Magnum *Picherelli* ingenium atque eruditionem ostendunt libelli illi de *Cœna Dominica*, de *Missa Sacrificio*, de *Igne Purgatorio*, de *Imaginum Usu*; ex quibus *Opusculis* constat, *Picherellum* in summis *Religionis* rebus haud multum à *Protestantium* doctrinâ alienum.

Petrus Picherellus, homo trium linguarum peritissimus, & acutissimi ingenii. *Thuan.* ad Ann. 1589.

Petrum Picherellum virum doctissimum sæpiùs appellat *Theodorus Beza.*

Judicium accuratum, & diligentiam singularem in *Picherello* admiror, qui mihi videtur, si quis unquam, veram ingressus viam *Sacras literas* interpretandi. *Hugo Grot.* in Epist. ad Gulielm. fratrem, Anno 1620. Calend. Novemb.

His multa addidi ex *Petri Picherelli* Annotatis ad tria prima capita *Geneseos*; qui utinam sagax illud ingenium, & grave judicii pondus, & penitiorem linguarum notitiam, ad plura in S. Scripturam commentanda adhibuisset. *Matth. Polus* præf. vol. 1. *Synopf. Critic.*

Jam nomen *Missa Hebraicum* esse vel *Chaldaicum*, putidissimum commentum est, hominum neque *Hebræas* neque *Chaldaicas* literas intelligentium, aut certè judicii prorsus nullius: quod ab eruditissimis viris luce clarius est demonstratum, in primis autem à viro longè doctissimo *Picherello* Presbytero, in locum *Matthæi* de S. *Cœna* Institutione *Isaac. Casaubon.* exercit. 16. in *Baron.* num. 59.

Primus quem memorabo, erit celebris *Picherellus*, de quo Testimonia Operibus ejus præfixa tam splendidè loquuntur, ut mihi non opus sit quicquam dicere de existimatione in qua fuit apud Eruditos totius Orbis literarii. Totus ejus Tractatus mihi exscribendus esset, si vellem iis omnibus insistere quæ tradidit eorum Doctrinæ de *Transubstantiatione* repugnantia. Hoc observasse sufficiat, quòd in sua expositione verborum *Institutionis*, *Hoc est corpus meum*, hanc claram eorum interpretationem tradat, *Hic panis est corpus meum*; quod & ingenuè fatentur Papistæ ipsi cum sua de hoc dogmate Fide consistere non posse; quodque hic prolixè demonstrat non modò propriam suam sententiam esse, sed & *constantem* circa hoc caput *Doctrinam Patrum Primitivorum* fuisse. *Isaaci Wake* Præf. Diatribæ suæ de *Transubstantiatione*, *Lond.* excusæ 4. 1687. Angl.

'E variis *Picherelli* Operibus in *Scripturam* nullum vidimus hactenus præter

'ejus

Digitized by Google

'ejus *Opuscula*, collecta & evulgata ab *Andrea Riveto Leydensi*, Theologo, ut 'id nobis aperit quodam loco sui in *Exodum* commentarii. Sed vix damnum 'eorum carentiæ minuit eorundem copia qualium nobis ab eo facta est, man- 'corum videlicet propemodum ubique, ut authenticè id constat ex *Exemplari* 'quod me vidisse memini apud Dominum *Vossium*, in quo omnes lacunæ 'manu defuncti Domini *Grotii* repletæ sunt. *Colonia* Biblioth. select. pag. 22. 'Gallicè.

'Ecce adhuc aliam *Sorbonæ* censuram, nihil nominatim designantem, nulla 'adhibita applicatione argumentis probata, Anni 1629. adversus *Petri Picherelli* 'Opuscula, in Ecclesiæ Romanæ Communione defuncti in exiguo *Prioratu Ab-* 'batiæ Essomensis, in qua sine ulla peculiari designatione Kalendis Septembris 'Picherelli librum damnant tanquam impium & abominabilem, putida *Calvi-* 'niana lepra infectum, tanquam *Tartari* Cavernam fœtidum. Voluntque *censu-* 'ram hanc promulgari, ne *Fides Domestici* tanquam in procelloso mari Con- 'scientiæ suæ navim ejus scopulis illidant, & fraudulenti hujus lectione de- 'cipiantur. Authoris famæ injuriosa pariter est hæc censura, qua ut *Desertor* & 'Perduellis perstringitur. *Andreas Rivetus*, Responsione ad *Militerii* Epistolas 'pag. 169. &c. Gallicè.

GEORGIUS CASSANDER.

NAtus est *Brugis Flandrorum* Anno Dom. 1515. Obiit *Coloniæ* die tertio Februarii 1566. Edidit *Consultationem* de Articulis Fidei, inter Catholicos & Protestantes controversis. Opera ejus prodierunt, *Paris.* Anno 1616. Fol. Clar. A. D. MDLX.

Literas humaniores *Gandavi*, *Brugis* & alibi docuit: Postea *Divinarum* rerum scientiam præ cæteris amplexus, susceptis in diversa loca peregrinationibus, *Coloniam Agrippinam*, per omne reliquum vitæ spatium, rebus suis invenit sedem. Ibi, quantum per valetudinem, quam sæpius adversam experiebatur, licebat, *Controversiis*, quas eâ tempestate *Pontificiis*, maximè in *Imperio Romano*, Theologi *Protestantes* movebant, cum curâ perquirendis atque conciliandis intentus, elucentem ubique veritatem in *Protestantium Scriptis* passim animadvertit. Ab Imperatore *Ferdinando* I. ut de componendis inter *Romanam* & *Protestantium Ecclesiam* dissensionibus salutare consilium afferret, in *Aulam* vocatus, pertinace *Arthritidis* dolore prohibitus venire non potuit. Cujus, & *Maximiliani* II. successoris desiderio, cùm præsens haud valeret, absens satisfacere conatus, *Librum* scripsit, quem de Articulis Religionis inter *Catholicos* & *Protestantes* controversis *Consultationem* nominavit. In hoc aliisque Libris securus odii, quemadmodum *veritatis* amorem, ita sibi *regium*, non *servile* judicium, fuisse prodit. *Hankius* de Roman. Rer. Scriptoribus.

Georgius Cassander: vir utriusque linguæ peritiâ, & antiquitatis cognitione,

Digitized by Google

ac rerum poſtremò ſacrarum diligenti ſcrutatione præcellens: ratâ hoc ævo modeſtiâ: Et iis qui ingenium in *contentionibus* hodiè exercent, ad vitandam acerbitatem in exemplum proponendus. Nam tot dotibus inſtructus, ille nunquam faſtu intumuit: Contumeliis petitus nunquam paria reddidit, nullumque ullius arrogantiæ ferocis veſtigium, vel in *moribus* vel in *ſcriptis* ejus deprehenſum fuit. Poſt *conſultationem* de Controverſis *Proteſtantum* Articulis, juſſu *Ferdinandi Ceſaris* ſcriptam, & ad *Maximilianum* miſſam, *arthritidis* doloribus confectus 3. Non. Febr. piè defecit anno ætatis 51. ad B. *Franciſci* funus proſequente Magiſtratu urbis, & Academiâ deductus, & ante ſummum *Altare*, cum honorifico elogio à *Galtero* amico individuo, ſepultus. *Thuan.* ad annum 1566.

Utile erit *Caſſandrum* evolvere, qui tot lites apertè quidem componere tentavit, licèt majori pietate quàm ingenio; & *Melchiorem Canum*, qui hoc idem, ſed occultè conatus eſt, ingenio majori, quàm pietate, ac propemodùm admirabili judicio. Vix enim poteſt imaginatio conſequi, quantum auctorum ejuſmodi lectione, Politicorum mentes acuantur, excitenturque ad ſalubertimè de rebus iſtis conſulendum, quibus non unius aut alterius Hominis modò, ſed univerſæ plerumque Reipublicæ ſalus, & belli paciſque momenta continentur. *Gabr. Naud.* in Bibliogr. Politic.

Liber ſpecialis *Caſſandri* de *utraque ſpecie Sacramenti* digniſſimus lectu. *Grot.* in Annotat. ad *Conſultat. Caſſandri.*

Quòd verò propter exiguam utilitatem & multos abuſus *Caſſander* mallet abſtineri oſtentatione & circumgeſtatione *Reliquiarum*, in eo, ut in multis aliis rebus, piam oſtendit prudentiam: Sicut & rectè monet *Eccleſiarum* baſilicas omnes *Deo* & *Chriſto* dicatas, non *Sanctis*, etiam illis quorum ibi peculiariter memoria celebratur. *Grot.* ibid.

Scripſerat *Caſſander* libellum *De Officio pii viri in hoc Eccleſiæ diſſidio*, qui multis utriuſque partis probatus fuerat; quamvis nec adeò *Catholicis*, omnis in *Religione* compoſitionis inimicis acceptus; multóque minus *Hæreticis*, quòd eorum damnaret novitates, & agendi modos. Adeò ut virulentiſſimus *Calvinus*, exiſtimans eum compoſitum fuiſſe à *Francisco Baldvino*, quem ipſe vehementiſſimè oderat, (quippe liber abſque nomine *Auctoris* prodierat, & *Baldvinus* illum primus in *Galliam* avexerat) arrepto calamo, *auctorem* librumque miris modis proſcidit. A cujus criminationibus ſe *Caſſander* ac veteres *Traditiones*, *Patrumque* auctoritatem, prolixiori Apologiâ vindicavit. *Spondan.* ad An. 1564. Sect. 27.

Dum *Papatum* reformare ſimulat *Georgius Caſſander*, ſtabilit & commendat æquè, ac aperti hoſtes. *Melch. Adam.* in Vit. *Zach. Urſini.*

Georgius Caſſander Latinè Græcèque doctus fuit, & vario doctrinæ genere excelluit. *Valer. Andreas* in Biblioth. Belgic.

Cornelius Schultingius Biblioth. ſuæ *Eccleſiaſticæ* Tom. 4. part. 1. teſtatur *Caſſandrum*, etſi varia antè ſcripſiſſet ſententiæ *Eccleſiæ* non per omnia conſentanea, *Catholicè* ac piè in gremio *Eccleſiæ* eſſe defunctum. Itidem ſcribit *Bernardus Sutholtus* J. C. plures fide dignos ſibi *Coloniæ* atteſtatos fuiſſe, *Caſſandrum* morti vicinum, adſiſtente ſibi magno teſtium numero, ea damnaſſe, ac ſubmiſiſſe ſe ſcriptaque

Digitized by Google

ſcriptaque ſua in omnibus judicio & auctoritati *Sanctæ Eccleſiæ.*

* *Scripta* ejus pleraque *Theologica*, à Patribus *Concilii Tridentini*, aut damnata, aut cenſurâ notata ſunt.

GEORGIUS FABRICIUS.

GErmanus *Chemnicii*, urbe *Miſniæ*, natus eſt die 24. Aprilis, Anno Domini 1516. Obiit 13. Julii, Anno *Dom.* 1571. Scholæ *Miſnenſi* 26. annis præfuit. A *Maximiliano* Imp. ſub ipſa fermè morte *Laureâ Poeticâ* & Nobilitatis inſigni condecoratus eſt. Clar. An. D. MDLXV.

Edidit *Romam:* Septem Libros rerum *Miſnicarum*: Annotationes in *Terentium*, *Virgilium*, *Horatium*, *Senecam.* Multaque alia.

Georgius Fabricius rem literariam non mediocriter & ſcriptis & vivâ voce juvit & illuſtravit. *Thuan.* l. 50. Hiſt.

Germaniæ lumen & ornamentum *Georgius Fabricius. Io. Kirchman.* l. 3. de Funerib. *Roman.* c. 15.

Georgius Fabricius, vir politiſſimi ingenii. *Tanaq. Faber.* lib. 2. Epiſt. Epiſt. 51.

Georgius Fabricius, vir judicii optimi & eruditionis egregiæ. *Barth.* Animadv. ad *Rutil.* lib. 1. v. 327.

Vir ſupra famam fortunamque ſuam laudabilis. *Idem* l. 1. Adverſ. c. 10.

Ut monuit doctiſſimus miréque ſagax ſcriptor *Georgius Fabricius* in aureolo libello, quem *Romam* inſcripſit. *Idem* l. 2. Adverſar. c. 22.

Georgius Fabricius, homo melius de humanitatis litteris meritus, quàm quiſpiam facilè cenſeat. *Idem* ibid. l. 4. c. 12.

Sicut mores ipſius [*Georgii Fabricii*] modeſti & placidi fuerunt, ita & dictio ejus, & in carmine & in ſoluta oratione placida, ſuavis ſine affectatione fuit. Excelluit igitur in *Attico* dicendi genere, & lectorem tenuit erudita brevitate. *Hier. Weller.* in judic. de *Georg. Fabric.*

In carmine verò tanta eſt numerorum concinnitas, tantus verborum delectus, tantaque rerum ſanctimonia; atque caſtitas, ut non adæquaſſe ſolùm in hoc genere multos ex antiquiſſimis, ſed in aliquibus etiam ſuperaſſe videatur, Etenim in verbis eam curam adhibuit, ut ab iis, quæ ethnicam idolomaniam redolent, noſtramque religioſam pietatem lædunt, datâ opera abſtinuerit. *Melchior Adam.* in Vit. *Fabric.*

Georgius Fabricius Chemnicenſis, exquiſito verſu *hexametro* iter ſuum *Romanum*, *Neapolitanum*, *Patavinum*, *Chemnicenſe*, *Argentoratenſe* remenſus eſt: Nec elegis ſuis, quibus cœleſtes Victorias perſcripſit, parum gloriæ conſecutus. *Berrich.* de Poet 129. 130.

Terentii editio *Fabriciana* aliis omnibus præſtat, & ſingularem laudem atque prædicationem meretur, teſtante *Joachimo Camerario* in Epiſt. *Terent.* præfixâ.

Digitized by Google

ONUPHRIUS PANVINIUS.

VEronenſis, Heremita *Auguſtinianus*: *Panvinii* fato immaturo raptus eſt Ann. Dom. 1568. die 16. Martii ætatis ſuæ 39. Clar. An. D. MDLXV.

Scripta ejus plurima nondum typis edita extant *Romæ*, *Veronæ*, *Menachii* & alibi apud eruditos: quorum, itemque excuſorum, ſeriem qui volet, apud *Antonium Poſſevinum* in Apparatu Sacro, & *Cornelium Curtium* in Elogiis *Auguſtinianis* reperiet.

Onuphrius Panvinius, vir & doctrinâ & fide ſingulari præditus. *Car. Sigon.* l. 1. Emendat. c. 35.

Onuphrius Panvinius, *Veronenſis*, Eremita *Auguſtinianus*, vir ad omnes & *Romanas* & Eccleſiaſticas antiquitates è tenebris eruendas natus; quod præclara ejus & ad omnem æternitatem victura monumenta teſtantur. *Thuan.* l. 44.

Sacræ & ptophanæ Hiſtoriæ peritiſſimus vir fuit *Onuphrius Panvinius Veronenſis*, quem *Romæ* adoleſcens coguovi, & multa præclarè ad utramque illuſtrandam conſcripſit. Sed, ut homo, interdum fallitur, & peccat confidentiâ, aut imbecillitate potiùs memoriæ, quam ignoratione Hiſtoriæ. *Lelius Biſciol.* Tom. 1. Hor. Subciſiv. l. 19. cap. 14.

In Romanorum Antiquitatibus explicandis ſummam ingenii laudem eſt adeptus. *Bodin. Meth.* Hiſtor. c. 4.

In partes Paparum pronior multò, quàm *Cæſarum*. *Conring.* de O. J. G. cap. 10.

Quod *Conſtantinus Maxentium* VIII. Septembris vicerit, hariolatus eſt amicus noſter *Onuphrius Panvinius*, optimus vir, & in cujus obitu omnes numeri Hiſtoriæ collacrumarunt. *Joſ. Scalig.* de Temp. Emendat. l. 5.

Onuphrius Panvinius, Pater Hiſtoriæ, *Idem* lib. 6.

Hæc luculenta inſcriptio effugit diligentiam oculatiſſimi & accuratiſſimi viri, amici noſtri, *Onuphrii Panvinii*. *Idem* in Animadv. ad *Euſeb.* l. 2. Chronic. annum MDCCCCLXIX.

Onuphrius Panvinius vir ingenii maximi, & ſimul, quod inſolens, ſtudii indefeſſi; cui, quantum tota Reſp. literaria debeat, memorari ex juſto nequit. Sacram omnem profanamque hiſtoriam non modò evolvit accuratiſſimè, ſed rerum præterea ſeriem ac tempora diſtinxit, expreſſit, lumenque accendit omnibus, qui ad ſcribendum poſtea animum appulere. *Cornel. Curt.* in Elog. Vir. illuſtr. ex Eremit. S. *Auguſtini* Ord.

Onuphrius Panvinius, ille antiquitatis helluo, ſpectatæ juvenis induſtriæ, & ingenio, ut probitate, præſtans, hìc eſt, eritque ut video, in aliquot menſes. Imprimit ſuos *Faſtos* cum Commentariis: & interim adornat alia. Sæpè litigat obſcuris de rebus cum *Sigonio* noſtro, ſed utriuſque bonitas, mutuus amor, excellens ad cognoſcendam veritatem judicium, facit, ut inter eos facilè conveniat. *Paul. Manut.* l. 2. Epiſt. 9. ad *Anton. Auguſtinum*, Legatum Pontificium.

Plura ſi cupis, vade ad *Onuphrii Panvinii* ea ſuper re libellum ; viri induſtrii, diligentis, & cui *Romana* memoriæ (curam tantum ferre potuiſſet aulimam) debent debebuntque. *Lipſ.* in Commen. ad *Tacit.* l. 11. Annal. num. 37 de lud. Sæcular.

Onuphrius Panvinius monachus optimè de re antiquariâ meritus, faſtis collatis, vetuſtis marmoribus erutis. *Thom. Dempſter.* in Elench. Scriptor. quem ſuo ad *Io. Roſini* Antiq. auctario addidit.

Onuphrius Panvinius Veronenſis, *Auguſtinianus*, vir diligentiſſimus, & rerum antiquarum indagator ſolertiſſimus. *Henr. Spondan.* in Eccleſiaſt. annal. ad A. C. 1471. num. 11.

Omni dignus laude ſolertiſſimus *Panvinius*. *Sertor. Urſat.* l. 1. monumentor. *Patavin. Sect.* 2.

Eximius antiquitatum cultor *Panvinius*. *Idem* ſect. 7.

De *Sibyllis* ſcripſit *Onuphrius Panvinius* diligenter, ut omnia. *Bulenger.* de Rat. divinationis l. 4. cap. 1.

Certè hoc argumentum de *Sibyllis* multò dexteriùs & diligentiùs, quàm *Onuphrius*, vir doctiſſimus *Gyraldus* perſecutus eſt; quamvis ille alter peculiari quodam tractatu rem ſuſceperit perficiendam. *Rich. Montacut.* in Analect. Exercit. 4. ſect. 6.

Onuphrius Panvinius, pattiâ *Veronenſis*; profeſſione eremita *Auguſtinian. Romanis Antiquitatibus* cùm ſacris tùm profanis eruendis ſeculo ſuperiore natus, *Virgilianum* illud Emblema, *Ad utrumque paratus*, jure optimo uſurpavit. Quod quidem Elogium non modò noſtrarum, ſed & adverſariarum in religione partium ſtudioſi viro eruditiſſimo, unanimi conſenſu, tribuunt. *Anb. Miraus.*

Multus eſt *Scaliger* in refellendo errorem *Onufrii* de natali *Chriſti*; demùm verò inquit, Hæc ego ideo diſcuſſi, ut nævus ille de illo eleganti libro amici noſtri tollatur: qui pro ſua ſingulari eruditione, etiam imprudens ſaltem anno uno *natalem Chriſti* antiquiorem eſſe ſenſit; ſed quia characterem, quæ eſt vera *Helice* in hac navigatione, nullum apprehendit, ideo rectum curſum tenere non potuit. *Homines* enim omnes ſumus, & peccandi neceſſitudinem non poſſumus, niſi cum Homine exuere. *Joſeph. Scalig.* de Emendat. Temp. l. 6. p. 530.

Tota illa *Diatriba* longa de *Paſſione Domini Faſtis* inſerta, eſt pannus obſoletus purpuræ aſſutus. *Scalig.* ibid.

In hunc Auctorem hæc carmina compoſuit *Matthæus Toſcanus:*

Romæ Panvinius vigentis *ævum*,
Romæ decrepitos *labantis annos*,
Romæ *nunc iterum decus* renaſcens
Doctis explicuit ſuis libellis.
Ergo Panvinio *perennes in ævum.*

Gratias

Gratias aget omnis Urbs Quiritum
Vigens, decrepita, *& simul* renascens.

Prodierunt libri 2. de *Romanorum Ludis Circensibus*, passim figuris æneis illustrati, cum *Joannis Argoli* notis, & in eas *Nicolai Pinelli* additamentis, *Patavii* 1642. in Fol.

LATINUS LATINIUS.

Viterbiensis, obiit *Romæ* vicesimo primo Januarii Anno Dom. 1593. ætatis 8. *Romæ* ad S. *Mariæ* in Via lata sepultus. Clar. An. D. MDLXV.

In sacris veterum Patrum libris emendandis, inprimis in *Tertulliano* ad veteres codices recognoscendo operam impendit. Ejus Bibliothecam Sacram & Profanam, sive Correctiones in Sacros & Profanos Scriptores *Dominicus Magnus Romæ* ann. 1677. Fol. in lucem prodire jussit.

Latinus Latinius, vir magnâ eruditione præditus, *Romæ* summorum Pontificum jussu, in expurgandum *Gratiani Decretum* magnum studium, operamque contulit. *Cod. Vatican.* num. 5855.

Mihi *Latinus Latinius Viterbiensis*, vir doctus, bonæque fidei. *Ant. Augustin.* in Antiquit. *Rom.* Dialog. xi.

Sed cùm secundam editionem nostrarum Notationum meditarer, accidit ut de re tam ambigua agerem cum nostro Domino *Latinio* viro insigniter erudito, & in rebus Ecclesiasticis admodum versato, quem ejusmodi reperi sententiæ. *Cæs. Baron.* in Not. Martyrolog. *Rom.* 5. Jun. B.

Sed *Latinius* noster, qui in mendis illapsis cognoscendis lynceos habet oculos, sic jure putat locum esse restituendum. *Idem* in Notat. 1. Jul. G.

Romæ est *Latinus Latinius*, si tamen vivit, probissimus senum quos ego novi, & omni literaturâ instructus. *Lipsius* Cent. 2. Miscell. Epist. 39.

Quare mihi fuit gratissimum, quòd Domini *Latini Latinii* emendationem mihi communicaveris, cujus ingenium in hoc plurimi facio, quoniam ipsum spectandæ eruditionis virum cognosco; siquidem inter nos aliquando sumus collocuti, ejusque ingenii acumen ex familiaribus colloquiis facilè perspexi, quum unà cum Illustrissimo Cardinale S. *Angeli* Episcopo *Bononiensi* piæ memoriæ hîc ageret, quo tempore meum *Naturæ Theatrum* perlustravit, quia rerum hujusmodi Naturalium cognitione, & ipse plurimùm delectabatur. *Ulyss. Aldrovand.* de Natura *Sepii*.

Latinus Latinius, magni ingenii vir, & *Græcarum Latinarumque* literarum benè peritus. *Petr. Victor.* l. 36. Var. Lect. c. 11.

Adeo peritus evasit in *Veterum Authorum Critice*, ut plerosque eorum qui in hujusmodi studiis excelluerant superaverit. Cum omnibus ævi sui eruditis commercium coluit. *Ludovicus Moreri*, Majori Dictionario Gallico.

Pamelius qui ejus doctrinæ luce feliciter ſemper uſus eſt in ſuis correctionibus & Commentariis in *Tertullianum* & in Sanctum *Cyprianum*, non poteſt affatim profiteri quanti faceret ejus doctrinam, ejuſque Conjecturas & opiniones ut omnium ſolidiſſimas amplectebatur. Excuſæ ſunt *Latinii Notæ* cum *Pamelii* Commentariis in hos duos Authores---*Raimundus Capiſuchius*, qui erat *Sacri Palatii Magiſter*, dicebat ſe ſatis mirari non poſſe laborem & indefeſſam conſtantiam qua *Latinius* legerat & enodaverat tot Authores, ut nec ingenii ejus acumen & penetrationem, incomparabilem ejus dexteritatem ad ſeſe extricandum è locis perplexiſſimis, ejus ſolidam & ſagacem prudentiam in ejus deciſionibus, ſed ſuper omnia ejus erga veritatem amorem mirificum, quo motus fuit ad omnia tentanda, ut illam educeret ex *Authorum* locis obſcuriſſimis tanquam è mediis tenebris. *Judicia Eruditorum* per Dominum *Baillet*, Pariſiis anno 1685. Gall.

Latinus Latinius, vir doctus ac diligens, ſed *Pontificiis* nugis addictiſſimus. *Paul. Colomeſ.* in Paralypom. ad *Chartophyl.* Eccleſ. p. 18.

Extant Obſervationes & Emendationes in *Tertullianum* in Editione *Pariſienſi Pamelii* 1608.

Extant Lucubrationes 4°. *Romæ* 1659.

JOANNES LEUNCLAVIUS.

Clar. An. D. MDLXV. NObilis *Angrivarius*, vir doctiſſimus, juris *Romani Gracique* conſultiſſimus, & rerum *Turcicarum* apprimè peritus, ann. 1593. ſexagenario paulò minor obiit. Eruditio ejus, ex Scriptoribus, quos tranſtulit, æſtimari poterit. Tranſtulit autem *Xenophontem*, *Nazianzenum*, *Conſtantinum*, *Manaſſem*, *Michaelem Glycam* & alios. Synopſin quoque 60. librorum *Βασιλικῶν*, i. e. univerſi juris *Romani* cum Annotationibus evulgavit. Edidit præterea 18. libros Hiſtoriæ *Muſulmannicæ*, quos è monumentis ipſorum *Turcarum* excerpſit: *Konig.* in Biblioth.

Joannes Leunclavius, juris *Romani Gracique* conſultiſſimus, & rerum *Turcicarum* apprimè peritus: ad quas linguæ ipſius *Byzantinâ* peregrinatione comparatam cognitionem, exactam ultimæ Hiſtoriæ *Græcæ* lectionem, & acre ac admirandum judicium attulit. Quod non ſolum in ſcriptis ab ipſo, dum viveret, publicatis, ſed in iis, quæ poſt mortem ejus publicata ſunt, elucet. Non ſolùm ſui, ſed & *Conſtantinopolitanæ* Hiſtoriæ, cujus ſpem fecerat, incredibile deſiderium reliquit. *Thuan.* ad ann. 1593.

Amelburni in *Weſtphaliâ* nobili genere ortus eſt, nobilior eruditione rarâ, & linguarum complurium cognitione, *Joannes Leunclavius*, quô *Turcicarum* rerum, avorum memoriâ, nemo peritior fuit. *Joan. Andr. Quenſted.*

Palmam omnibus rerum *Turcicarum* Latinis Scriptoribus rapit *Joannes Leunclavius* nobilis *Angrivarius*, & Epiſcopus *Mindenſis*, *Græcæ* & *Latinæ* linguæ peri-

ed by Google

peritiſſimus, & variæ eruditionis, qui cum legato *Cæſareo Davide Ungnadio* profectus, magnos fecit progreſſus *Conſtantinopoli* in notitia rerum *Turcicarum*. Valuit ingenio, ac meritò omnibus præferendus eſt, quare & *Thuanus* illum ſemper ſequitur. *Herman. Conring.*

Scripſit & *Carolus Sigonius* de Regno *Italiæ*, quod huc facit & *Joannes Lunclavius Turcica*; uterque mihi bonus & laudatus. *Lipſ.* 3. Cent. Miſcell. Epiſt. 61.

Lunclavius optimus eorum qui de *Turcis* ſcripſerunt. Bene intellexit *Græca Conſtantinopolitana* & inferioris ævi. Omnia ejus ſcripta ſunt utilia, imò neceſſaria. *Græca* Juriſconſultorum intellexit, ſed autorum veterum non intellexit, ut *H. Stephanus*, qui paulò ante obitum multa ſcripſit ad me contra *Lunclavii* editionem *Xenophontis*. *Scaligerana* poſterior.

At in hoc *Interpretandi* ſtudio mirabilis eſt *Joannes Lunclavius*, ut neminem in eo ſcientiùs verſatum eſſe omninò mihi conſtet. Sententias quippe ita contorquet, ut nihil intercidat, eo verborum numero circumplectitur, ut paria paribus reſpondeant: ipſam quoque vocum conſtructionem & ſitum perſæpè ita obtinet, ut color ipſe integer exiſtat: ſumma adhæc concinnitas, perſpicuitas, incorrupta Latinitatis caſtitas, & ipſum, quod in aliis rarò reperias, αὐτοφυὲς, adeo ut cùm ab hoc diſceſſeritis, nemo ſit anteferendus. Quum reliquos autem aliàs ſemper ſuperare viſus ſit, tum in transferendo *Xenophontis Oeconomico* ſe ipſe profectò ſuperavit. *Huet.* de Clar. Interpr.

* Hic Author inter Hæreticos primæ Claſſis locum habet in *Indice Expurgatorio*.

Extat Hiſtoria *Muſulmannorum Turcarum*. *Francofurt.* apud *Wechel.* ann 1591. Fol.

Extant Annales *Sultanorum Othomanidarum* ex linguâ *Turcica Latinè* redditi, ibid. ann. 1596. Fol.

Extant etiam impreſſi unà cum *Laonico Chalcocondyla* in Editione *Pariſienſi* anno 1650.

CASPAR PEUCER.

NAtus *Budiſſinæ*, primario *Luſatiæ* ſuper. Oppido, A. C. 1525. Patre *Georgio Peucero*: cive dicti oppidi honeſto Nato *Wittebergæ* 1545. Philoſophiæ Magiſtri titulo, celebratiſque ibidem 1550. cum Filia *Philipp. Melanchthonis* nuptiis, paulò poſt Matheſeos, & impetrato eâdem in Academiâ 1560. Doctoris Medic. Gradu, Medicinæ etiam Profeſſore publ. loco *Jacobi Milichii* conſtitutus eſt. Tum ob libros aliquot Theologicos editos de Religione ſuſpectus *Dreſdæ* primùm, & deinde *Lipſiæ* 1576. carceri ſqualido incluſus, in eo tempus omne à ſomno liberum, precibus, lectione Biblior. & verſibus ſcribendis conſumpſit; ubi chartam ipſi ſuppeditarunt margines & folia vacua libri concordiæ, attramentum. Clar. An. D. MDLXV.

tum verò cruſtæ panis crematæ & cereviſiâ dilutæ, & calamos anſerum alæ, quas ad pulverem & aranearum telas tollendas impetrarat A.C. 1586. iterum liber dimiſſus, abinde *Serveſtæ* apud Principes *Anhaltinos* 16.annos valetudine multò, quàm antea firmiore vixit; adeo,ut 1587.alteram uxorem duxerit.Tandem *Deſſaviæ* nullo morbo, ſed maraſmo ſenili obiit Anno Chriſti 1602. ætatis ſuæ 73. Van der *Linden* de Scriptor. medic.

Scripſit plurima, ſed primo loco habentur: Commentarius de præcipuis *Divinationum* generibus---Elementa doctrinæ de *Circulis Cœleſtibus*,& primo motu:---Hypotheſes Aſtronomicæ.

Gaſpar Peucerus Budiſſinæ natus, *Philippi Melanchthonis* Gener, longâ vitâ & ſcriptis ac fortunâ clarus. *Thuan.* ad ann. 1602.

Medicus, Philoſophus & Hiſtoricus magni nominis, Artiſque Medicæ in Academia *Wittebergenſi* Profeſſor,qui tum ob Socerum *Philippum Melanchthonem*, tum ob eximiam eruditionem *Medicam & Philoſophicam*, addo etiam ob merita in Academiam non planè vulgaria, magnam ſibi autoritatem concitaverat. *Quenſted.*

Vir ad juvandas bonas literas natus *Melch. Adam.* in Vit. ejus.

Gaſpar Peucer vir doctiſſimus. *Ioſ. Scalig.* in Epiſt.1.p.14.

Vir in quo plurimæ literæ,nec vulgares,ſed reconditæ: dignus pro cujus liberatione apud illuſtriſſimum *Saxoniæ Electorem Auguſtum*, omnes qui gratiâ, conſilio, & amicitiâ plurimum poſſunt, intercedant. *Geſner.* in Biblioth.

Gaſpar Peucer magnæ vir eruditionis & minimè vanus. *Bodin.*Meth. Hiſtor. cap.4.

Vir libro,quem de *Divinationibus* ſcripſit,ſed decennali,quem ob conſtantem veritatis de *Perſonâ Chriſti*, & *Cœnâ Domini* profeſſionem ſuſtinuit, carcere longè celebrior. *Scultet.* de *Curriculo* Vit.

Variarum *divinationum magicarum* monſtroſas ſpecies, prodigioſoſque modos *Satanæ* artificio in æternam hominum perniciem doloſè conflictos, in hiſtoriis annotatos, & ab *Ethnicis* uſurpatos, eruditè in doctiſſimis ſuis *Commentariis* de *præcipuis divinationum generibus* deſcribit multijugæ lectionis vir *Gaſpar Peucerus*: Ubi plurima lectu digniſſima comperies. *Joan.Wier.* de *Magis Infam.*c.2.

Caſpar Peucerus vir maximus, in cujus libris multa eruditio elucet. *Bibliograph. Curioſ. Germanop.* 1667.

Magnæ doctrinæ & prudentiæ vir. *Conring.* de Urb. *German.*

Palmam inter ejus *Scripta* obtinere videtur *Commentarius de Præcipuis Divinationum Generibus. Melch. Adam.*

Inter recentiores noſtros Scriptores, notiſſimus eſt *Peucerus*, qui volumen amplum conſcripſit *de Divinatione.* Optarem ut Theologiam ſuam prætermiſiſſet, quæ magnam libri ejus partem occupat: De hoc melius ſentirem:Quamvis ne ſic quidem reliquum mihi adeo placeat,ut ab erudito viro expectaviſſem. Exempla enim probata vel experimenta, qualia eadem nuncupare mihi fas eſt, pauca

Digitized by Google

paucâ vel nulla habet. Quid autem mens humana in tam abstruso argumento deprehendere potest nisi quod experientia nititur, excepta Scripturæ Sacræ authoritate? *Meric. Casaub.* de Credulitate & Incredulitate, p. 134. 135. Anglicè ab Authore heic citatur locus.

* Hic Author inter *Hæreticos* primæ Classis rejicitur in *Indice Tridentino.*

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

HUBERTUS FOLIETA.

Genuensis Sacerdos, *Italos* inter Scriptores mirè semper mihi placuit, cùm ob styli *Ciceroniani* elegantiam, tum ob æqua & vera Historiarum ejus testimonia. Patrem habuit *Augustinum Folietam*, qui *Iulio* II. *Leoni* X. *Clementi* VIII. *Romanis* ex ordine Pontificibus à consiliis fuit, & ob sapientiæ atque prudentiæ præstantiam longè gratissimus extitit. Hunc *Carolus* V. Imperator, quòd *Leonem* X. ad Fœdus cum *Carolo* adversus *Gallos Italiæ* incubantes in eundem impulisset, *Mazarensi* in *Siciliâ* Episcopatui præficiendum curavit, & quatuor insuper millibus aureorum nummorum in annos singulos auxit. *Ubertus* à Civibus suis missus est in exilium, quòd scriptis suis vulnera Patriæ ac remedia liberius indicare non dubitaverit. Itaque pro Symbolo ipsi fuit *tæda seu fax ardens*, hâc Inscriptione, *Officio mihi officio.* Ad exilii incommoda & tædium fallendum, Historiæ scribendæ totum se dedit, ut qui quas styli pœnas dabat eas nullâ re convenientiùs quàm stylo levari posse existimaret. Æquo animo exilium tulit, & à patriæ charitate eum nullæ unquam inimicitiæ abduxerunt; imò scripsit de patriâ. Excepit eum *Hyppolytus Estius* Cardinalis *Ferrariensis.* Is eum in familiarium suorum numerum amanter acceptum, omnibus commodis fovit---Obiit *Romæ* exul, ann. 1588. 5. Septemb. annos circiter 63. *Aub. Miræus.* Clar. An. D. MDLXV.

Scripta ejus hæc sunt: Historiæ *Genuensium* libri 12.---Clarorum *Ligurum* Elogia---De laudibus Vrbis *Neapolis*---De ratione scribendæ Historiæ.---De causis magnitudinis Imperii *Turcici*---De linguæ *Latinæ* usu & præstantia---De Philosophiæ & Juris Civilis inter se comparatione---De nonnullis in quibus *Plato* ab *Aristotele* reprehenditur --- Conjuratio *Ioannis Ludovici Fliſci* --- Tumultus *Neapolitani* ---- Cædes *Petri Ludovici Farnesii*---De sacro fœdere in *Selimum* ---De obsidione *Melitæ*---Nomina *Polybiana*---Opuscula.

Vir *Latinè* scribendi facultate præstans, multa elegantissimè & acri judicio scripsit: Quæ simul edi publicè interest. Is unus nostro ævo dignus fuit, qui sicuti spem fecerat, Historias sui temporis *Pauli Iovii* Vestigiis insistens persequeretur. Multa ex eo cùm operi Historiarum inseruerim, ac plerumque verba ipsa (nam quî meliora potuissem?) non solùm ingenuè id profiteri, sed ejus memoriam digna recordatione hîc recolere officii mei esse duxi. *Thuan.* ad An. 1581.

Ego tua ſcripta & legeram ante multos annos, & ita probaram, ut ex iis quæ tunc excellere putabantur, tibi neminem anteferrem. Hæc de tuis *Liguribus* illustribus & diligens, & ornata commemoratio ita mihi placuit, ut, qui conferri tecum hoc in genere poſſit, prorſus neminem eſſe judicaverim. *Paul. Manut.* in Epiſt. quam præmiſ. *Foliet.* Elog. Clar. Ligurum.

' *Hubertus Folieta* nobilis *Gemmenſis* animadvertens Patriæ ſuæ Hiſtoriam ab ' *Auguſtino Juſtiniano Nebii* Epiſcopo contextam cum applauſu publico lec' tam non fuiſſe, idem argumentum tractandum ſuſcepit, quod tam felici ſuc' ceſſu præſtitit ut locum non aſpernabilem occupare meritus ſit inter *Ita*' *lia* Hiſtoricos. Accuratiſſimè ac diſertiſſimè *Ligurum* Virorum illuſtrium ' Elogia quoque conſcripſit. Sed acris judicii è Criticis quidam hodiernus, cen' ſet illum in hoc Opere plus affectibus propriis quam veritati obſequutum eſſe, ' eumque culpat quod Viros plurimos inſignis meriti non laudaverit, hac unica ' de cauſa quod à partibus ſuis adverſis ſtarent. *Ant. Teiſſier* Elogiis Viror. Erudi' torum. Gallicè.

Qui magis determinatè de uniuſcujuſque Reipublicæ ſtatu cognoſcere deſiderat, is adire poterit, quos audivi quondam à celeberrimis hominibus ſummopere commendari, *Ubertum Folietam*, qui de *Genuenſium*, & *Nicolaum Contarenum*, ac *Donatum Jannottum*, qui de *Venetorum Republicâ*, præclaris olim lucubrationes dedêre. *Gabr. Naud.* in Bibliograph.

Tu *Genua* quæ *Huberti Folieta* natale ſolum fuiſti, nobilis & venerabilis tui Civis, honoribus æternis & animo gratiſſimo maximorum ejus meritorum & præſtantiſſimarum ejus virtutum memoriam revereri teneris; quandoquidem labore diligenti, ſudoreque multo velut è tenebrarum ſepulcro glorioſas tuas antiquitates eduxit, haſque huc illuc mille modis diſperſas collegit & in elegantiſſimum volumen cum exquiſita dictione multaque facundia redegit, quod in lucem editum Eruditorum manibus evolvitur, cum magna Authoris laude & legentium applauſu. *Ghilini*, Theatro Virorum Literatorum. *Gal.*

Extant Hiſtoriæ *Gemmenſium* lib. 12. *Genuæ* 1585. fol.

Extant clarorum *Ligurum* Elogia. *Rom.* 1574. 4o.

GULIELMUS XYLANDER.

Clar. An. D. MDLXV.

VIr doctiſſimus & clariſſimus, natus eſt *Auguſtæ Vindelicorum* Anno Domini 1530. Obiit *Heidelbergæ* Anno 1176. *Heidelbergæ Græcas* literas profeſſus eſt. *Plutarchi* parallela & libros *Moralium* latinitate donavit: *Cedreni* hiſtoriam itidem *Latinè* convertit, ut & *Strabonis Geographiam*, & *Diophanti* Arithmetica: *Stephanum* de urbibus recognovit: *Polybium* verò in *Germanicam* linguam tranſtulit. *Scripſit* & Commentarios in *Homerum*: Libros variarum lectionum: Notas in *Horatium*, *&c.*

Guielmus Xylander Auguſtanus, utriuſque linguæ apprimè peritus, & omnis antiquitatis ac literaturæ cum paucis hujus ævi comparandus; adhæc Philoſophicis-

Digitized by Google

phicis & Mathematicis ſtudiis clarus: Dum vixit, cum ſummâ egeſtate luctatus, atque ob id *fami* non *fama* ſcribere exiſtimatus. Multa ille magno *rei literariæ* bono vivus edidit; plura quæ promiſit, & quâ erat eruditione & ingenio præſtare potuit, publico daturus, niſi immatura mors eum (quippe tantùm XL. annos exegerat) *Heidelbergæ*, ubi profitebatur, intemperantia vitæ accelerata oppreſſiſſet. *Thuan.* ad Ann. 1576.

Fuit ingenii ſubtilitate, judicii perſpicacitate, memoriæ felicitate eximiâ præditus; raro opus ullum ſolitus abſolvere priùs, quàm typographis traderet: tantumque lucubrando ſemper promovit, quantum illi imprimendo abſolverent. *Melch. Adam.* in Vit. *Xyland.*

Excellenti vir ingenio, & omni doctrinâ ſic excultus, ut paucos ſibi pares in literis *Græcis*, *Latinis*, *Hebraicis*, *Chaldaicis*, in *Aſtronomicis*, *Geometricis*, *Phyſicis*, *Arithmeticis*, *Muſicis*, cæteris diſciplinis Philoſophicis haberet, magnus, inquam *Guilelmus* ille *Xyland.* *Jo. Leunclav.* præfat. in *Dion. Caſſium.*

Xylander, vir eruditiſſimus, beneque de *Diophanto*, ac hoc nomine de ipsâ *numerandi* arte, commeritus. *Voſſ.* de Mathemat.

Xylander egregiè utriuſque linguæ cognitione inſtructus, variâque ac multiplice eruditione refertus. *Boiſſard.* in Icon.

Neque verò ſatis pro merito & virtutibus laudari poſſit *Gulielmus Xylander*; qui quatuor licèt & quadraginta vix confecerit annos, ſummam tamen utriuſque linguæ peritiam, cum elegantioris humanitatis, & Philoſophiæ, ac Mathematicæ diſciplinæ cognitione comparavit, pretioſaſque tot doctrinarum opes huic propemodum uni *interpretandi* ſtudio viſus eſt conſecraſſe; inde factum, ut tam paucis vitæ ſuæ annis, tot ac tanta *Veterum Scriptorum* volumina *Latinis* verbis explanaverit: Nam quæ vix diuturno alii labore, intra perpaucas ille horas vivido mentis acumine & innatâ alacritate profligavit. Summa prætereà, quæ toto vitæ decurſu hominem miſerè torſit, egeſtas, ſponte ſuâ currentem incitabat. Præcipiti autem feſtinatione, id quod properantibus ferè contingit, aliquando lapſus eſt. *Huet.* de Clar. Interpret.

Cautam *Xylandri* hallucinationum nullam invenio, præter properantiam. Qui enim eum familiariter noverunt, aiunt mercede à mercatoribus invitatum ſcripſiſſe, ut familiam aleret. Nam quemadmodum qui ejus eruditionem compertam habuerunt, per inſcitiam eum peccâſſe nunquam concedent, ita qui tenuitatem fortunarum ejus non ignorabunt, facilè illa παροράματα excuſabunt, atque condonabunt, quia neminem latet eum ſummam vigiliarum ſuarum in celeritate poſuiſſe: quæ, ſi intra modum ſit, diligentia eſt; ſi fines migret, eſt præcipitatio. *Joſ. Scalig.* Epiſt. 247. ad *Claud. Salmaſ.*

Xylander Auguſtanus doctus erat, & benè legebat: ſed quoties erat ebrius! *Scaligerana* 2.

* Hic Author inter Hæreticos locum habet in *Indice Tridentino.*

Opera ejus cum expurgationibus permittuntur in *Indic. Madrit.* edit. ann. 1667.

Digitized by Google

Varia ejus opera variis in locis atque temporibus sunt impressa. De *Gul. Xylandro* hoc distichon composuit *Iacob. Boissard.*

Græcia Xylandro *deberet plurima, ni jam*
Plutarchus Latiam *ferret & ipse togam.*

JACOBUS AMIOTUS.

Clar. An. D. MDLXX. GAllus, humili loco *Meloduni* patre lanio natus: Julio mense 1591. decessit sexagenario major. *Concilio Tridentino* interfuit.

Ob magnam eruditionem *Caroli* IX. & *Henrici* III. pueritiæ erudiendæ appositus, ab iisdem admodum opimis sacerdotiis ditatus, ac Episcopatu *Antissiodorensi*, & magni *Eleemosynarii* dignitate ornatus; qui seu senii infirmitate, sive muneris necessitate cùm ad gregem suum assiduus esset, *Antissiodorensium* furori, ut tunc tempora erant morigerum se nimis gessisse, nec satis grato animo memoriam tot beneficiorum ab alumnis acceptorum conservasse plerisque visus est. Huic *Heliodori Æthiopica*, & *Longi Pamenica vernaculâ* lingua felicissimè expressa debemus, quanquam suppresso Interpretis nomine edita sint. His præludiis periculum ingenii fecit, quod in majorum vigiliarum operibus posteà exercuit, *Diodoro*, ac præcipuè *Plutarcho*, licet majore plerunque elegantia quàm fide, *Gallicè* redditis. *Thuan.* ad Ann. 1591.

Ego verò de *Amioto* tam honorificè sentio, ut omnibus quos hactenùs viderim, Interpretibus, cujuscunque sint linguæ, anteferre non verear, & unicuique pro norma rectè *interpretandi* proponere. Videtur enim expressisse, quod *Cicero* in *Æschinis*, *Demosthenisque* contrariis orationibus convertendis se secutum dicit: Quas non convertit ut *Interpretes*, sed ut *Orator*, sententiis iisdem, & earum figuris, verbis ad *Romanam* consuetudinem aptis, in quibus non verbum verbo reddidit, sed genus omnium verborum, vimque servavit, nec ea annumerare Lectori voluit, sed tanquam appendere. In quo mihi summo judicio *Amiotus* usus videtur, quòd scriptorem difficilem, & obscurum, ad verbum (quod plerique nimiùm fidi interpretes faciunt) non reddidit, sed ejus sensum fideliter expressit. Quam licentiam non modestam dicam, sed penè necessariam, si non sumpsisset, nihil illâ *Interpretatione* injucundius, & inamœnius esse potuisset, quæ contra tersissima est, & pulcherrima. *Roland. Maresc.* Epist. l. 1. Epist. 24.

Superiorum omnium diligentiam, meo judicio, vicit *Jacobus Amiotus, Altissiodorensium* Antistes, liberali disciplinâ eruditus, ingenio acutus, at oratione ita subtilis & limatus, ut in eo primum *Gallica* facundia vires suas experta fuisse videatur: is *Plutarchum* tantâ styli amœnitate, sed & tam integrâ & tam rarò nutante fide interpretatus est, ut eorum facilè querelas possit contemnere, qui immensam errorum vim bonæ frugi succrevisse criminantur. *Huet.* de Clar. Interpret.

Domi-

Dominus *Godeau* agnoſcit ſtylum ejus vetuſtatum reverâ ſapere : Addit tamen eum nihilo minùs concinnum eſſe, pluribuſque locis omni exoptanda puritate gaudere: Verum quidem eſſe Linguæ *Græcæ* Magiſtros plures apud eum errores obſervare qui Authoris intelligentiam ſpectant ; illos verò fateri quòd omnibus æqua lance perpenſis, Opus id laude dignum ſit. *Aut. Godeau* Hiſt. Eccleſ. ſub finem x. ſeculi. Gal.

Quod attinet ad ejus Verſionem Operum *Plutarchi*, licet hoc ſit opus excellens, eique immortalem famam paraverit, Dominus de *Meziriac* in politioribus literis eruditiſſimus, præſertim verò in Lingua *Græca*, ſibi ſumebat demonſtrandum, eam ad bis mille errores craſſiſſimos continere; Quam in rem Dominus *Peliſſon* præclaram hanc ſuam animadverſionem nobis tradidit, quòd quamvis juſtiſſima foret Critice Domini de *Meziriac*, hoc exemplum à labore non tam deterrere debeat quam ad eum excitare animos illorum qui Authoribus *Interpretandis* incumbunt: Nam, inquit, ſi ab una parte deplorandum ſit adeo præſtantem Virum ac fuit *Amiotus*, poſt tantum temporis tantumque laboris ab ipſo inſumptum in hoc opere, ut cuivis notum eſt, non potuiſſe in bis mille locis non peccare; ab altera tamen parte, magno ſolamini eſſe debet quòd duo illa errorum millia, quoniam multò pluribus locis res illi feliciter ſucceſſerit, obſtare non potuerint quin immortale decus ſibi acquiſiverit. *Hiſt. Francica Acad.* Gal.

Amioti Tranſlatio ab omnibus nunc deſeri videtur, non tantùm ob voces obſoletas, quæ ibi occurrunt, ſed etiam propter ejus Periodos, quæ tam prolixæ ſunt tamque obſcuræ, ut per nova membra iterum incipiant quando videntur ad finem perductæ & ſæpe complectantur duas treſve diverſas res, quæ ſeorſim ſcribi deberent. Quod occaſionem præbuit Domino *Sorel Amiotum* conferendi cum Architectis illis parum expertis, qui poſt extructam Domum in qua deeſt cubiculum aliquod vel conclave, eadem ſuperædificant, nulla ſervata ſymmetria. *Ephemerides* Gallicæ *Eruditorum* diei 15. Aprilis 1672.

Laurentius Bouchel Celebris Parlamenti Cauſidicus Domino *Patin* patri aſſeveraverat quòd Amiotus *Plutarchi Vitas* tranſtulerit juxta veterem *Italicam* Verſionem Bibliothecæ *Regiæ*, hancque in cauſa fuiſſe cur tot errores commiſerit. *Colomeſ.* Opuſc. p. 124. Gal.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

ANTONIUS AUGUSTINUS.

HIſpanus, ob raram antiquitatis, exquiſitam juris *Romani* & Pontificii cognitionem à Pontifice inter lititum dijudicandarum Duodecemviros *Romæ* locum accepit. Poſt hæc *Aliſanius*, deinde *Ilerdenſis* Epiſcopus, tandem Archiepiſcopus *Tarraconenſis* in *Hiſpaniâ* creatus eſt. In apparatu editionis tam *Græcorum*, quàm *Latinorum* Conciliorum, annos LXX. menſes II. totidem dies in his terris commoratus, de XXXI. Maii, anno MDLXXXVIII. emigravit. Clar. An. D. MDLXX.

Scripsit varia, primum verò locum habent in *Varronem* de Linguâ *Latinâ* Emendationum Notæ : in *Sext. Pomp. Festum* Notæ : Familiæ *Romanorum* XXX. Dialogi XI. Numismatum *Græcorum*, *Romanorum* & *Hispanorum* Antiquitatum, item & Scriptionum Veterum *Hispano* Sermone scripti : Emendationum & Opinionum Juris Civilis lib. 4. ad *Modestinum* : Antiquæ Collectiones Decretalium, cum Notis eruditis: Epitome Juris Pontificii veteris, pars 1. Concilia *Græca & Latina.*

Maxima in illo cognitio Antiquitatis, summa scientia juris antiqui, legumque *Romanarum*, & familiarum: multæ in eo, ut *Romæ* natus videretur, literæ, & elegantia Sermonis *Latini. Ciceronem* etiam senex legebat assiduè, ut eloquentiæ principem. *Juris* verò tanta in eo accuratio, ut veterum aliquis, præstantissimorumque prudentum, *Paulus, Ulpianus*, aut *Papinianus* ab inferis extitille, ac revixisse, vel animam ex *Pythagoræ* sententia recepisse illorum videtur. Quanta porrò Historiarum, antiquarumque rerum *Græciæ* & *Italiæ* explicata cognitio! Jus Pontificium & Civile ita lustravit: hoc adolescens, senex illud ; ut Principem illum Jurisconsultorum, nostrisque ævi florem delibatum, uno ore gentes omnes prædicent. *And. Schott.* in orat. Funebr. *Ant. August.*

Huic gravi malo remedium, quod potuit, adhibuit, doctissimus & optimus vir, *Ant. Augst.* Est ille quidem multo gravioribus literis instructus, & iis demum omnibus, quæ conveniunt personæ Episcopi, quam sustinet: sed tamen has quoque humaniores literas enixè adjuvit, ut notum omnibus studiosis ipsarum. *Petr. Victor.* l. 38. Var. Lect. c. 9.

Antonius Augustinus : Magnum *Hispaniæ* lumen, qui politioris literaturæ ac Antiquitatis ratâ cognitione sibi in *Italiâ* comparata, & *Juris Romani* ac postremo *Pontificii* exquisita scientiâ meruit, ut *Romæ* inter XII. viros litium judicandarum à *Pontifice* cooptaretur. Multa, in *Italiâ* dum fuit, & postea in Patriâ ad æternam memoriam victura monumenta edidit, sive edenda *Fulvio Ursino* amico suo & in eodem literarum genere, *Jurisprudentiam* excipio, versanti commisit. *Thuan.* ad ann. 1586.

Vir Juris & omnis Antiquitatis peritissimus. *Conring.* de O. J. G. c. 14.

Vir illustrissimus & excellentissimus in omni genere laudis. *Baluz.* in Præfat. ad Regin. de Discipl. Eccles. sect. 3.

Benè est, quod summus vir *Antonius Augustinus* ipsius *Festi* Fragmentum ex Bibliothecâ *Farnesianâ* juris publici fecerit cum eruditis notis. *Voss.* de Philolog. p. 35.

Antonius Augustinus, vir, & eruditissimus, & optimè de literis elegantioribus meritus, *Varronis* verò vindex, assertor, patronusque unicus habendus, imo verò ejus potius *Æsculapius. Adrian. Turneb.* l. 23. adversc. 17.

Accepi tuum *Varronem*, quid quæris? tê dignus est. Quod si operam eandem posueris in *Festo*, plurimum tibi *Romana Litera* debebunt. Aggredere. Quid enim tibi non succedet? qui, (ut omittam illa quæ pleno jam Theatro spectata sunt, ingenium, judicium, doctrinam) quantus quantus es, totus labor, totus industria es! *Paul. Manut.* in Epist.

Neque

Neque hoc dictum velim,tanquam ignorem,quantus vir sit *Augustinus*,quem sanè eruditissimum ex suis scriptis expertus sum : sed ut sciant isti, longè feliciùs eum potuisse tractare hoc negotium , si voluisset. *Ios. Scalig.* in Præfat.quam suis in *Varronem* Libris præmisit.

Ant. Augustinus, Hispanus, tam cognitus est & inter homines doctos celebratus,ut non opus sit ejus summam doctrinam commemorare, quam quidem ejus doctissimi libri in *Ius Civile* & *Pontificium* editi , satis testari mihi videntur. *Gul. Rovill.* in Promptuar. Icon. Illust. Vir.

Antonius Augustinus, vir usque ad miraculum doctus ; à quo *Pandectæ Florentinæ*, *Gratianus* , & utrumque jus præcipuam lucem acceperunt. *Arth. Duck.* de Authorit. Jur.Civ.l.2.c.6.sect. 31.

Quum vix attigisset vicesimum ætatis quintum, *Iuris emendationes* edidit: qui libellus,si molem spectes,in speciem exiguus;sin rerum utilitatem,ponderumque momenta æstimes, sinuosis aliorum voluminibus anteponendus. *Andr. Schott.* in Orat. Funeb.

De numismatum inscriptionumque antiquarum explanatione librum ab *Antonio Augustino*, viro amplissimo & undecunque doctissimo, undecim dialogis digestum , *Hispanicâque* linguâ scriptum, & in *Italicam Dionysio Octaviano Sado* translatum, quotiescunque legi, singularem antiquitatis notitiam in eô admirari satis non possum. Quidam tamen insunt nævi adeo perpusilli , ut vel oculos intuentium fallant, vel non offendant. *Ioseph. Castalio* decad.4.Observ. in Critic. c. 1.

Tridentino Concilio interfuit , ubi totis viribus incubuit Ecclesiasticorum Reformationi, ostendendo quòd omnia Ecclesiæ mala eorum effreni dissolutæque vitæ ascribenda essent. Vir erat egregiæ staturæ, corporis habitûs nobilis & magnifici, ejusq; Majestatis quam *Imperio* dignam censebat *Euripides*.In eo cernebatur gravitas lenitate temperata , quæ ipsum omnibus venerabilem & amabilem reddebant. Nemo unquam toto vitæ suæ regimine majorem integritatem, constantiam animique generositatem ostendit ; cum exemplari castitate atque temperantia vivebat , tantaque liberalitate bona sua pauperibus distribuebat , ut post obitum ejus in ejus arcis pecuniæ non fuerint repertæ quæ sufficerent ad ejus sepulturam congruenter ejusdem conditioni. Tam sublimis erat ingenii , tam solidi judicii , tam doctus tamque laboriosus erat , ut cum successu quælibet opera posset aggredi. In obscurissimæ antiquitatis notitia versatissimus erat, tantumque Doctrinæ thesaurum congesserat ut omnium in toto orbe ditissimus , ejusmodi saltem opibus , esset. *Excellit* ,inquiebat ipsi *Paulus Manutius in politiori literatura , ita ut si comparatè ad alios aliquid sim, comparatè ad te nihil sim. Ant. Teissier* Elog. Vir. Erud.Gal.

Fertur Bibliothecam omni librorum , & antiquitatum genere instructam *Philippo Hispaniarum* Regi eam affectanti testamento reliquisse.Vir liberalis, humanus , mitisque fuit , quem nemo domesticorum X X. retro annis iratum vidit. *Guid. Panzirol.* de Clar.Reg.Interpret.

Extant ejus Dialogorum de emendatione *Gratiani* lib. 2. *Tarraconæ* 1586.4°.

Iidem

Iidem ex emendatione & cum Annotationibus *Stephani Baluzii*, *Parisiis* 1672.

Extant in Antiquas Decretalium collectiones Notæ & Emendationes. *Parisiis* apud *Steph. Cramoisii* 1609.

Extant Dialogi XI. de Numiſmatibus priſcis *Græcis*, *Romanis* & *Hiſpanicis*, deque antiquitatibus quæ in iis occurrunt, *Hiſpanicè*. *Tarraconæ* per *Phil. Mey.* 1587. 4.

Iidem *Italicè* redditi per *Dionyſium Octavianum Sadam* cum Auctario. *Romæ* fol. 1592. apud *Gul. Facciottum.*

Iidem *Latinè* per *Andream Schottum*, qui unum adjecit de priſcâ religione & de diis Gentilium: in quâ editione icones Numiſmatum, *Jacobus Biæus* æri incidit. *Antverpiæ* 1617. fol. apud *Henricum Æriſium.*

Extat Bibliotheca *Latina*, *Græca*, mixta, MSS. *Tarraconæ* in 4o. anno 1586.

Hoc ejus Epitaphium:

D. O. M.

SS. Euchariſtiæ S.

Antonius Auguſtinus, *Antonii* Procancellarii filius, *Cæſarauguſtanus*, Palatii Apoſtoli Auditor, Epiſcopus *Alliſanus*, *Pauli* IV. ad *Philippum* & *Ferdinandum* Reges Legatus, *Siciliæ* Cenſor, *Ilerdenſis* Epiſcopus, maximo plauſu *Tridentino Concilio* interfuit, inde ad *Tarraconenſem* Archiepiſcopatum translatus Juris & Humanitatis vindex clariſſimus, eleemoſynarum largitor excellens, Oraculum Sapientiæ terreſtre, editis aureis libris atque edendis relictis, hoc Sacellum Sanctæ Euchariſtiæ P. C. *Chriſtum* ac Sanctam *Teclam* tutelarem ex aſſe heredes faciens. Obiit pridie Kal. Junii 1586. ætatis 69.
Petrus Joannes Nunneſius Valentinus Orator & Philoſophus hoc illi amicitiæ ergô Epitaphium compoſuit.

JOANNES BODINUS.

Clar. An. D. MDLXX.

NAtione *Gallus*, patriâ *Andegavenſis*, Juriſconſultus & Politicus; anno 1596. Septuagenario major obiit. A Proteſtantium doctrina haud multùm alienus.

Ioannes Bodinus in *Andibus* natus, & puer, ut quidam certò affirmarunt, in *Carmelitarum* Cœnobio vitam religioſam profeſſus, dein voto immaturâ ætate facto ſolutus, gnaviter literis operam dedit; Linguarumque non vulgari peritiâ ſibi comparata, omnium artium circularem ambitum animo ingenti complexus eſt. Cúmque initio in foro *Pariſienſi* patronum egiſſet, contentioſæ illius militiæ

Digitized by Goo

militiæ pertæsus, *scriptioni* se totum addixit, periculóque in *Oppiani Cynegeticis* ingenii facto, quæ & eleganter *Latinè* ac *scitè* vertit, & doctissimo *Commentario* interpretatus est. Mox animum ad majora appulit, & post *Methodum Historicam*, & de re *monetaria* accuratas contra *Malastretum* dissertationes, opus magnum *de Republicâ Gallicè* publicavit. In quo ut omni Scientiarum genere non tincti, sed imbuti ingenii fidem fecit, sic nonnullis, qui rectè judicant, non omninò ab ostentationis innato *Gentis* vitio vacuum se probavit. Posteà & *Dæmonomaniam Gallicè* itidem scripsit, in quâ dum materiam ab aliis tantopere agitatam adversus *Ioannis Wieri* plerumque sententiam enucleatiùs retractat, magicæ rei ac vetitarum istiusmodi artium crimen minimè effugit— Demum A. 1596. ineunte Maio septuagenario major pestiferâ lue correptus, publicato prius *Naturæ Theatro*, quo rerum causas & affectiones ad principia sua reperitas exequitur, quasi Cygneâ cantione, vitam variis studiis sic & fortuna agitatam *Laduni* clausit. *Thuan.* ad an. 1596.

Ioannis Bodini Andegavensis felicissimum ingenium fuit. Qui cùm ab adolescentiâ bonis omnibus literis egregiè imbutus esset, inprimisque Gentium omnium historiam absolutissimè calleret, illius legendæ methodum libello brevi quidem illo, sed sanè luculentissimo complexus est. Fuit hoc illi famæ surgentis auspicium, quam editis de *Republicâ* sex libris variâ multiplicique eruditione & stupenda *Exemplorum* varietate refertis abundè posteà confirmavit atque auxit. Neque verò quam *Scriptis* comparaverat existimationem præsentia sua minuebat, si quando in familiari hominum congressu de quacunque re propositâ disertè copioséque disputaret. *Scævol. Samarthan.* in Elog.

Affectui plus justo eum indulsisse, viri docti pridem observarunt. In gratiam popularium sæpè falsa asserere non dubitavit qualia sunt, *Imperatorem Romanum Turcæ* tributarium esse: *Germaniam* esse *Galliæ* provinciam: Principes *Germaniæ* Regni *Gallici* ligios esse vassalos: statuens secum, licitum sibi, suorum popularium dignitatem honesto mendacio tueri. *Konig.* in Biblioth.

Bodinus homo temerarius, & insolens, falsò admodum pro more suo & manifesta mendacia scribens, propriaque sibi convitia perperam in omnes effundens. *Cujac.* Observ. l. 18i. c. 38.

Auditionibus & incertis rumoribus nimium serviens. *Gul. Camden.* in *Hibern.* suâ.

Cumprimis legendus est *Bodinus* in *Methodo Historiarum*, qui doctè differit de *Republ. Venetâ*; quanquam *Nicolaus Crassus* quæratur quòd *Bodinus* sit iniquior. *Herman. Conring.* de *Rep. Venetâ.*

Passim in *Germanos* rota mendaciorum plaustra evomit. Quòd se & sua nimium prædicare, alios verò insolenter conculcare, præter meritum soleat ac rei veritatem. *Io. Quensted.*

Ingenium hominis (*Jo. Bodini*) arridebat, placebat multa illa lectio, sed quoties attingebat res *Germanicas*, videbam hominem errare turpiter, & judicium passim desiderabam---Erat mos *Bodini*, quæcunque de exteris à circumforaneo quolibet audiret, ea absque aliâ curâ notare & publicare. Jam edidisse illum le-

ctiones *Turnebi* in *Oppianum* pro ſuis, nemo noſtrorum ignorat: ſed in libris de *Rep.* monitus, pleraque mutavit in melius. Ego primam tantùm editionem legi, ſecundam inſpexi leviter, ſit non inutilis ejus opera, ea certè non eſt, ad quam deduci debeat adoleſcens tanquam ad fontem aut purum rivulum, *Jac. Bongarſ.* in Epiſt. ad *Conrad. Rittershuſ. Francofurt.* 4. April. 1600.

Bodinum exiſtimavi ſemper, hominem rerum quàm verborum ſtudioſiorem, Latinitate utentem haud planè nitidâ, metricarum Legum pueriliter imperitum, *Græcis* literis vix imbutum, *Hebraicorum* morum ac ſententiarum ſatis gnarum non ex interiore linguæ illius cognitione, ſed ex amicitiâ quam coluit cum doctiſſimis *Hebræorum* quæ in illo πληροφορίαν (*firmam fidem*) quæ in *Chriſtianis* requiritur, non parum labefactavit. In hiſtoriis & teſtimoniis citandis video eum à verò ſæpè abire, neglectu malo credere, quàm dolo: quanquam interdum vix eſt ut doli ſuſpicionem effugiat. *Grot.* Epiſt. ad *Joan. Cordeſium*, 19. Septemb. 1634.

In Politicis nullus jaculum extra metam expedivit, excepto *Io. Bodino*, cui uni tantùm cæteri concedunt, quicunque unquam de *Rep.* Libros edidere,

Quantum lenta ſalix pallenti cedit olivæ.

Nec immeritò ſanè, cùm animum inquietum ac vaſtiſſimum quem exceperat à natura tam pertinaci ſtudio, tam inexhauſtâ doctrinâ, tam admirabili judicio excultum, ad rerum omnium comprehenſionem attulerit, ut ſuperatis linguarum penè omnium ac ſcientiarum difficultatibus, non modò naturæ Theatrum novis rationibus extruxerit, ſed Regnorum quotquot in Mundo conſtituta fuere, ſpecies, leges, inſtitura, arcana denique & virtutes ac vitia in ordinem ſapientiſſimè reduxerit, ac velut *Phœnix* unicus ſui ſæculi, ſeipſum tandem conſumpſerit in contemplatione altioris illius ſapientiæ, cujus ſecreta revereri potius ac admirari debuiſſet quàm ipſa in medium & examen, velut reliqua, omnia vocare. Sanè quantum ad ejus Remp. ſpectat, fatendum eſt opus eſſe elaboratum ingenio, expolitum induſtriâ, perfectum judicio, & ita numeris omnibus abſolutum, ut qui ab ipſo diſceſſerit haud diſſimilis videri poſſit nautis illis antiquioribus, qui neglecta vel ignoratâ *Cynoſura* præſtantiâ, navigationis ſuæ curſum ad aviculatum quarundam placitum dirigebant, ſæpiuſque per cautes & ſaxa præcipites ferebantur *Gabr. Naud.* in Bibliograph. Polit.

Joannes Bodinus Andegavenſis Gallus, Juriſconſultus & Politicus, quem ſupra Aſtra evehit *Naudæus*, nimio amore erga civem occæcatus; celebris præ primis eſt ſex de *Republicâ* libris, in quibus varios locos civiles, veluti eum, qui de Republica optimâ tractat, deinde ordinem & demonſtrationes, modeſtiam etiam erga *Ariſtotelem* alioſve deſideramus. Sæpè nimis ad alia digreditur *Bodinus*, & nimis operoſus eſt in Hiſtoriis recenſendis quæ in ſcientiâ politicâ uno vel altero verbo erant tangendæ, uti præclarè ab *Ariſtotele* obſervatum. Plurima præterea, quæ ſunt privati & publici juris, admiſcet; quibus demptis omnibus, parum remanebit argumenti politici. Denique non tam aliarum rerum publicarum, quàm

Gallicanæperitiam habuit; hinc plurima ad ſtatum *Gallia* pertinentia libris de *Rep.* docemur. *G. Th. Mejer.* in præfat. ad Analyſ. Polit. *Ariſtot.* n. 48.

Bodini Reſp. magis ardua & erudita. Non caret carptoribus Mihi quoque nimis ſe diffundere videtur. Sed facilè eſt in operoſo libro quod reprehendas invenire. *Chriſt. Coler.* in Epiſt. de Studio Polit.

Bodinus patrem *Jul. Scaligerum* falsò ignorantiæ Matheſeos arguit, ipſe indoctiſſimus valdéque jejunus, cùm quicquid à multis annis doctrinæ conſecutus eſt, tranſcripſerit ex aliorum laboribus, imo & ex meo libello in *Varronem* de lingua *Latinâ*, cujus paginas integras ſuas fecit fur impudentiſſimus, & in unum velut chaos congeſſit, plurima ſcribens quæ ipſe non intelligit. Denique librum de *Methodo legendæ Hiſtoriæ* inſcripſit, in quo nihil minus quàm eâ de re tractat, ut titulo ſuo nullo modo reſpondeat Oratio; quod quidem *Verrius Flaccus* notavit in Originibus *Catonis*, que nihil minus inquirunt quàm *Italiæ* Origines. Porrò ſi quis velit in illum ſcribere, ſcribenda ipſi tradam: neque enim mihi honoris loco ducam aliquid proferre quod meo nomine circumferatur. *Scalig.* 1.

Joannes Bodinus bonus Autor eſt ætatis noſtræ, multóque ſolidiori judicio inſtructus quàm turba Scribillatorum ſeculi ſui; dignuſque qui ab æquis rerum judicibus exiſtimetur. *Montagne* ſuorum Tentaminum. lib. 1. c. 32. Gall.

Cujacius & *Poſſevinus* apertum illi bellum indixerunt: *Cujacius* enim vocat illum temerarium, inſolentem, mendacem; hocque anagrammate nomen ejus deluſit, *Jo. Bodinus, Andinus ſive Bonus. Poſſevinus* verò, Opera ejus ingenti errorum, hereſeon & impietatum numero referta eſſe contendit, ut cernere eſt in celebris illius Jeſuitæ Bibliotheca, ejuſque libro cui titulus *Judicium de quatuor Scriptoribus* &c. *Boccalinus* ſcripſit *Bodinum* igne damnatum fuiſſe ab *Apolline*, eo quod libris ſuis aſſeverare ſit auſus, Principes *libertatem Conſcientiæ* ſubditis ſuis concedere teneri. *Mornæus* libro ſuo qui inſcribitur *Feriæ Forenſes*, quatuor hæc carmina in ejus laudem cecinit.

Iani Bodini Gallicam Rempublicam
Qui viderit, majus nihil fatebitur,
In eruditâ luce priſci ſeculi.
Gallus hic, olim quod Quiriti Tullius

Quamvis tamen *Bodinus* eruditionis reconditæ ac non vulgaris facundiæ vir fuerit, à *Sammarthano* & *Loiſ.* fuit obſervatum, eum inter *Pariſ.* Senatûs Cauſidicos clareſcere nunquam potuiſſe, unde etiam cùm ſe in hac arte minus felicem deprehenderet, Forum penitus deſerere apud ſe decreverit, Duciſque *Andegavenſis* miniſterio ſe ſe addicere. *Ant. Teiſſier.* Elog. Vir. Erud. Gal.

Illud velim ex te ſcire, quare Pontificii tam acerbè quotidie in *Bodinum* declament. Certè quòd mancipium ambitionis fuerit, propterea odio illis eſſe eum non crediderim. Aliam ſubeſſe cauſam neceſſe eſt; quam ex te ſcire velim. Hujus igitur tam inopinati odii cauſam, & quare hominem pridem mortuum canes ex tumulo eruant, neque ejus manes quieſcere ſinant, à vobis expecto. *Joſ. Scalig. Car. Labbæo Lugd. Bat.* 4. Kal. Mart. 1607

* *Joannis Bodini Andegavensis Damonomania*, ejusdem de *Republicâ*, & *Methodus* ad Facilem *Historiarum* cognitionem; item universæ *Naturæ Theatrum*, inter libros prohibitos rejiciuntur *Indice Romæ* impresso, 8°. anno 1681.

Extat de *Republicâ* Lat. *Par.* 1586. Fol.

Extat Opinionum *Io. Wierii* confutatio. *Francof.* 1603. 8°.

Extat Juris Universi distributio. *Col. Agr.* 1580. 8°.

Extat universæ Naturæ Theatrum *Francof.* 1597. 8°.

Extat Methodus Historica 1595. 8°.

Pauperrimus obiit; ideoque facetissimum fuit Anagramma

JOANNES BODINUS

ANDIUS SINE BONO.

GULIELMUS CANTERUS.

Clar. An. D. MDLXX.

IN *Batavorum* Urbe *Trajectensi*, ad veterem *Rheni* alveum, familiâ antiquâ & clarâ natus, Scholam Patriam, cui *Georgius Macropedius* tum præerat, puer frequentavit. Annos 12. natus *Cornelio Valerio, Latina Lovanii* in Gymnasio Trilingui profitenti, in disciplinam datur. Hujus lateri annos ampliùs quatuor adhæsit, & admodum adolescens Tragœdias *Latinè* conscripsit. Inde *Lutetiam* profectus, *Ioanni Aurato*, Regio *Græcarum* literarum Professori, & ævi sui summo Poëtæ, contubernalis fuit. Sed turbis civilibus exortis, cùm *Galliæ* Academias pleraſque lustrasset, *Italiam* ingeniorum parentem adiit; *Bononiæ Carolo Sigonio* innotuit; eique posteà *Novarum Lectionum* libros inscripsit. Pòst *Lovanium* per *Germaniam* reversus, tam immodicè studiis totum se tradidit, ut mortem properasse credatur. In certas operas diem ita partiebatur, ut alia ante meridiem, pomeridianis horis alia studia tractaret. Simile de avunculo suo *Plinio* scribit & jactat alter *Plinius*: atqui ignavum ac desidem illum dixeris, si cum hoc assiduo atque indefesso homine compares. Omnes non solùm dies appendit & numeravit ad studiorum tractationem, sed horas etiam singulas ad clepsydram divisit, & attribuit huic lectioni, aut huic scriptioni; quod nisi ipse præfando in *Stobæi Eclogas* à se *Latinè* redditas, testaretur, incredibile fortasse videri queat. Atque his quidem continuis laboribus culmen solidæ eruditionis attigit, & in *Græcis Latinisque* ad summam laudem pervenit: ut doctrina ætatem transierit. Bibliothecam habuit instructissimam, collectis ex mediâ *Græciâ* & *Italiâ* libris calamo exaratis, quos extrudere aliquando decreverat. Sed ut optima quæque in terris diurnare non solent, longâ tabe 1575 extinguitur *Lovanii*, cùm tertium & tricesimum ætatis annum nondum attigisset: in cujus immaturo interitu magnum *Græca Latinæque* literæ damnum fecerunt. *Aub. Miræus.*

Gulielmus

Digitized by Google

Gulielmus Canterus, primis utriuſque linguæ rudimentis ſub *Ioanne Aurato*, optimo Juventutis Præceptore, *Lutetiæ* factis, induſtriâ proptiâ tantum profecit, ut editis quamplurimis *Scriptis* inter eruditiſſimos ſui ſeculi numerati meruerit, plura utique præſtiturus, niſi eum mors immatura eripuiſſet. *Thuan.* ad ann. 1575.

Scripta ejus ſunt: Novarum Lectionum libri 8.—Syntagma de ratione emendandi *Græcos* Autores---Notæ breves in Epiſtolas Familiares *Ciceronis*.---Scholia brevia in *Propertium*----Variarum in *Græcis Bibliis* Lectionum Libellus---*Auſonii* Epitaphia Heroum qui Bello *Trojano* interfuerunt emendata.----Emendationes in *Euripidem*, *Sophoclem*, & *Æſchylum*, oſtensâ carminum ratione, antèà aut ignoratâ penitus, aut obſcuriore, unà cum ſententiis inſignioribus *Latino* verſu redditis---Emendationes & Explicationes in Epiſtolas *Ciceronis* ad *Atticum*---Tabella in *Ciceronis* libros de Officiis----Tabella in *Cornelii Valerii* Phyſicam---Notæ in *Arnobium*. Multa etiam tranſtulit.

Gulielmus Canterus, vir magnâ eruditione præditus: præter Patriam, hoc eſt *Belgicam* linguam, ſex calluit exoticas, *Latinam* ſcilicet, *Græcam*, *Hebraicam*, *Germanicam*, *Gallicam* & *Italicam*. *Melch. Adam.*

Studia calidè ille (*Gul. Canterus*) nimis habuit & intentè. Nunquam vidi tam indefeſſum ingenium: Semper ille in libris, chartis; noctu, diu; aſſiduus, accubuus: nec dies ſolum omnes appenſi & numerati ad hanc curam, ſed horæ. Quas ſingulas ad clepſydram dividere, & attribuere ille ſolitus huic lectioni, aut huic ſcriptioni. *Lipſ.* in Centur. 1. Miſcellan. Epiſt. Epiſt. 1.

Fratris tui *Gulielmi* præcipiti morte jacturam & nos fecimus, & *Muſæ* Nos, amici: illæ, adjutoris, & magni quidem ſi vita longior contigiſſet. *Lipſ.* l. 4. Epiſt. Quæſt Epiſt. 24. *Theodoro Cantero.*

Si quis abſolutum ſpecimen deſideret hominis ſtudioſi, & ejus qui literis promovendis totus ſe conſecravit, in *Gulielmo Cantero* ad amuſſim expreſſum reperiat---Extant ejus *Novarum Lectionum* libri octo, in quibus cùm plurimis ac diverſiſſimis autoribus integritatem ſuam reſtituat, quantus ipſe librorum helluo fuerit, declaravit. Extat ejus *Syntagma de ratione emendandi Græcos autores*, in quo cùm infinita menda ex diverſis autoribus tollat, tum abundè etiam declarat, quàm non oſcitanter in evolvendis autorum *Scriptis* verſatus fuerit; utroque autem opere ſtudioſis multum difficultatis & impedimenti adimit. Conſimili induſtriâ ac fructu & in reliquis verſatus eſt. *Suffrid. Petrus* de Script. Friſiæ.

Græcè doctiſſimus fuit, quemadmodum è tranſlationibus, quas adornavit, manifeſtum eſt. *Ælii Ariſtidis* enim orationes elegantiſſimè tranſtulit. *Stobæi* quoque duos Eclogarum libros, quorum prior res *Phyſicas*, poſterior *Ethicas* complectitur, *Latinâ* civitate donavit. *Konig.*

Hadriano Junio felicior ab omni laude *Gul. Canterus*, *Ariſtidem* ita vertit, ut non fruſtrà fidem ſuam in *Prolegomenis* venditaſſe viſus ſit; non plus ſibi ſumpſit licentiæ, quàm dabat explanata *Oratoris* copia; *Euripidem*, ut in *Poetis* fieri amat, de verbo ad verbum extulit; & niſi *Lycophronis* obſtitiſſent anguſtiæ, & quæſita obſcuritas, omni eum ex parte adæquâſſet. *Huet.* de Clar. Interpr.

'Quoniam ad literas propensioris esset ingenii, magnum brevi tempore pro-
'gressum in iis fecit, præsertim verò in Veterum Authorum intelligentia & Do-
'ctarum *Linguarum* quas in *Belgio* didicit, & postea excoluit in suis per *Galliam*,
'*Italiam* & *Germaniam* peregrinationibus. Imo & illis Regionibus Eruditō-
'rum amicitiam adeptus est in quorum cognitionem venit. Inprimis verò ma-
'gni fecit *Aurati*, *Mureti*, *Sigonii* & *Fulvii Ursini* familiaritatem. Splendidam
'habebat Bibliothecam *Canterus*, quam Theodoro Fratri post se reliquit *Mo-*
'*reri* Diction. Gallico majori.

'*Canterus* in Poëtica, in Rhetorica, in Historia & in Critica versatissimus
'erat. Ejus *Prosa* ejusque *Carmina Latina* mirabili concinnitate ac elegantia
'splendent. *Ant. Teissier* Elogiis Viror. Elog. Gall.

Quis hoc legens Elogium non stupescet, Quomodò scilicet *Guliel. Canterus* nondum egressus ætatem annorum trium & triginta, tanto usus fuerit otio ut & conscribere, & in publicum edere potuerit tot opera, quæ cum sint omnia bonæ doctrinæ variæque eruditionis plena, optimoque stylo elaborata, magno sunt emolumento toti Literatorum Reipublicæ *Gbilini* Theatro Virorum Literatorum. Italicè.

Octo ejus libri Nov. Lectionum Tomo tertio Lampadis Criticæ inserti sunt. Alia ejus opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium:

Nobili, variâque eruditione utriusque linguæ monumentis claro Viro Gulielmo Cantero Ultrajectino, *qui XXXIII. Annos natus, minus LXVI. diebus obiit XV. Junii, MDLXXV. Fratri suo Cariss.* Theodorus Canterus *posuit.*

PETRUS CIACCONIUS.

Clar. An. D. MDLXX. HOnestis, sed tenuioris rei parentibus, *Toleti Carpetanorum* natus est. *Romæ*, cùm annos LVI. vixisset, die XXVI. Octobris, anno MDLXXXI. animam efflavit.

Scripta ejus hæc sunt: Kalendarii *Romani* Veteris explanatio---In *Sallustium* Notæ---In *Cæsaris* Commentaria Scholia uberiora---In Inscriptionem columnæ Rostratæ C. *Duilii* Commentarius---De Ponderibus & Mensuris---De Triclinio Romano---Notæ ad *Arnobium* & *Octavium Minucii Felicis*---In *Joannis Cassiani* opera Annotationes doctissimæ---In *Tertullianum* conjecturæ. *Desiderantur & expectantur* Notæ in *Marcum Varronem* de linguâ Latinâ, & Re Rusticâ: In *Pomponium Melam*: In *Plinii Majoris* Naturalis Historiæ libros docta Commentaria.

Ciacconius vir exquisitâ in omni scientiarum genere, antiquitatis & omnis politioris literaturæ cognitione clarus: Et quem unum video ex omni literatorum, qui ævo nostro innotuerunt, numero, qui *Æmaro Rancheto* nostro comparari

Digitized by Google

parari poſſit. *Thuan.* lib. 4.

Erat raræ ad miraculum uſque eruditionis, ut emendandis antiquis Scriptoribus natum diceres---Si de aliorum ingeniis Scriptiſque, quæ ipſe improbaret, ſententiam rogatus eſſet, Criticus acer & vehemens, nemo ut illi, ac ne ſibi quidem ille ſatisfaceret. *Andr. Schott.* in vit. *Ciaccon.*

Emendavit *Petrus Ciacconius*, cujus codex apud me eſt ſummo in pretio, ut debent eſſe apud omnes bonos omnia viri illius, cum quo nullus ſæculi noſtri mortalis comparandus. *Laurent. Ramirez*, Hypomnemat. ad *Martialis* lib. Spectaculorum, Epigram. 22.

Petrus Ciacconius Hiſpanorum eruditiſſimus. *Laurent. Pignor.* Commentar. de ſervis.

Ciacconius inter ſummos criticos, niſi ſummus dies occupaſſet. *Lipſ.* Comment. in *Senec.*

Quem veterum invenias librum, in quo doctrinæ vel eruditionis aliquid inſit, quem non legendum, examinandum, caſtigandumque ſuſceperit?---Omninò habebat hoc, ut, in ſanandis veterum librorum tanquam plagis, nemo ipsô meliùs medicinam faceret, adeò, ut auctorum eorundem animi, ut ſomniavit *Pythagoras* immigraſſe in ipſum, ſuamque eidem, de iis rebus quæ erant in quæſtione, ſententiam quodammodo aperuiſſe viderentur. *Ianus Nicius Erythr.* Pinacothec.

Ciacconius de *Triclinio* bellè ſcripſit, ſed pleraque parum explicatè. *Inl. Caſ. Bulenger.* ad Lect. Libror. ſuor. de Conviviis.

Ciacconius honeſtus Hiſpanus: multa tamen erravit libro ſuo de *Triclinio. P. Ciacconius Hiſpanus* erat doctus: erat presbyter *Romæ. Scal.* 2.

In *Salluſtio & Plinianâ* Hiſtoriâ, pluribuſque *Claſſicis*, *Petrus Ciacconius, Toletanus*, non infeliciter adfectaverat G. *Sciop.* de Art. Critic. p. 16.

Inter *Italos Criticos Fulvius Urſinus*, inter *Hiſpanos Petrus Ciacconius*, inter *Gallos Hadrianus Turnebus*, inter *Germanos Iuſtus Lipſius*, familiam ducunt, *Gaſp. Sciop.* Conſult. p. 39. 40.

Patriam quoque præbuit *Toletum Petro Ciacconio*, Presbyt. quem *Ianus Nicius Erythræus in Pinacothecâ* ſuâ, plenum doctrinarum omnium theſaurum, vel potius perenne ſcientiarum omnium flumen vocat, ab aliis *Varro* ſui ſeculi, ut ſummæ doctrinæ, ſic gloriæ contemptor acerrimus dicitur. *Quenſted.*

In *Petro Ciacconio* Religioſo ſeculari, honorandis parentibus orto, mediocris tamen conditionis, *Toleti* quæ *Caſtiliæ* novæ civitas eſt in *Hiſpania*, anno 1527. collocatæ fuerunt nobiles omnes dotes quæ inſtructiſſimo Literato conveniunt, ſublimis enim ingenii, tenaciſſimæque memoriæ fuit. Linguarum *Græcæ* ac *Latinæ* callentiſſimus fuit, ſolitudinem amavit: librorum helluo fuit; dulciſſima converſatio ejus in legendo & componendo poſita erat; nec ullam ambivit fortunam *Ghilini* Theatro. Ital.

Liber de *Romanorum Triclinio* prodiit *Romæ* 1588. in 8°. *Genevæ* 1590. in 8°. *Amſtelodami* 1664. in 12. cum Figuris.

Commentarius in Columnæ roſtratæ *C. Duilii* inſcriptionem à ſe conjecturâ ſupple-

Digitized by Google

ſuppletam: Prodiit *Lugduni Bat.* ex Offic. *Plantin.* apud *Franciſc. Raphelengium* 8°. 1597.

Prodiit de ponderibus, menſuris & nummis Opuſculum. Additus eſt Com. de columnâ. *Romæ* ex Typogr. Vaticana 8°. 1605. & anteà ann. 1586.

Hoc ejus Epitaphium: in æde S. *Iacobo Apoſtolo* ſacrâ.

Petro Ciacconio, *presbytero* Toletano, *in quo multiplicis doctrinæ copia cum vitæ ac morum integritate certabat qui à* Gregorio *XIII. S.S. Patrum libris, ſacriſque Canonibus & Bibliis perpurgandis præpoſitus, in eo munere obeundo eruditione, judicio, fide ac diligentiâ præſtitit. Eccleſia* S. Jacobi Hiſpanorum, *qui urbem colunt, hæres ab eo inſtituta, monumentum hoc poſuit. Vixit annos* 56. *obiit anno* 1581. *VII. Cal. Novemb.*

JACOBUS CUJACIUS.

Clar. An. D. MDLXX.

GAllus, *Tholoſæ* natus, anno *Dom.* 1590. obiit ſeptuagenarius, magni nominis Juriſconſultus. Mortui vitam & mores *Papirius Maſſonus*, quâ ſolet ſtyli elegantiâ, ad poſteros tranſmiſit. *Scripſit* plurima quæ ad Juriſprudentiam pertinent.

Iacobo Cujacio in Urbe *Tectoſagum* genere humili nato præcelſum ac planè cœleſte ingenium *Natura* conceſſerat, cujus unius ope, nec ullis præterea Magiſtris adjutus, ſupremum illum eruditionis gradum attigit, quo latè conſpicuum & nitentem hâc ætate vidimus, dum incredibili nationum omnium concurſu intima juris & antiquitatis penetralia, quorum aditus penes illum erant, juventuti aperiret ac reſolveret. Docuit enim pluribus in locis, ac præſertim apud *Biturigas*, ubi maximo illius Urbis ornamento longiſſimè commoratus eſt *Scævol. Samarthan.*

Iacobus Cujacius, Tholoſæ natus, rarum non ſolùm *Gallia*, ſed univerſi *Chriſtiani* Orbis, in quo literæ & Juriſprudentia vigent, ornamentum à ſummis juris conditoribus *Interpres primus & ultimus*: cui, quicquid puræ nativæque lucis ei ſcientiæ undecunque acceſſit, ætas hæc debet, & poſtera debitura eſt. Hæc enim *Elogia* illi à viro doctiſſimo & gratiſſimo *P. Pithœo* meritò tributa ſunt. Huic rarâ felicitate (quod vix aliis poſt mortem datur) contigit, ut vivus videnſque laude, quam meruerat, frueretur; & in *Foro* ac ſubſelliis (ubi purior Juris veteris ſcientiâ, quam ille profitebatur, à *Pragmaticis* noſtris minore in pretio habetur) cùm alii peculiari quiſque nomine ſuo citentur, ipſe per eminentiam *Juriſconſulti* nomine appellaretur. *Thuan.* ad ann. 1590.

Iacobus Cujacius Tholoſas, quod poſteri fortaſſis mirabuntur, ſeipſum in *Græcis* ferè *Latiniſque* politioribus literis, docente nullo, erudiit: quam ob cauſam à nobis raro præclaroque nomine αὐτοδίδακτος appellabitur: ac juris *Romani* radices tantâ curâ effoſſas in lucem protulit, ut cæteri antè ignoraſſe illas, ipſe ſolus poſt

poſt multos & quæſiviſſe diligentiùs & penitùs inveniſſe videatur. Sanè nullus hâc ætate, ſive in *Galliâ*,ſive in *Germaniâ*,aut *Italiâ*, aliiſve Provinciis Juris interpres fuit, qui non deberi plurimum *Cujacio* putaverit, ob exponendi Juris *Romani* ſolertiam---Scripſit,atque edidit quamplurima,quæ & ſtylo & gravitate rerum, *Africanum & Papinianum* redolent, mentione in iis factâ amicorum per quos profecerat,quod magna ingenia laudem ex alienis habitura perindè ac ſuis ſæpè fecerunt---ut vero *Cujacii* cæteras virtutes ac laudes, plenâ manu in aſtra benevoli Auditores ferebant, ita mirandum in modum ſuſpicere ac prædicare ſoliti erant,& meritò quidem, quòd, ſeu difficiles, ſeu non uſque adeò obſcuras leges expoſiturus eſſet, continuas ſe vel ſeptem aut octo horas ſingulis lectionibus meditandis dirigendiſque impendebat, antequam auditorii ſuggeſtum conſcenderet, ac ſi quâ de re vel tantillum non ſatis ſibi liqueret, ultrò comperendinabat, id à ſe ſibi, ſuæque exiſtimationi tribui prædicans. *Papir. Maſſon.* in vita ejus.

Cujacius Juriſconſultorum Phœnix, doctor meus multis nominibus de me optimè meritus. *Joſ. Scalig.* in *Varron.* de re Ruſt.

Cujacii Obſervationes Divinum Opus vocat clariſſimus *Thuanus.*

Nullus adhuc tam deſertus in totâ *Legum* vaſtitate angulus fuerit, quem non ingenii doctrinæque luce perluſtrarit. *Petrus Ramus* l. 2. Schol. Mathemat.

Cujacius præſertim *novorum* princeps legendus, vir non in *jure* tantùm,ſed in omnibus literis apprimè exercitatus: Quanquam meâ ſententiâ magis aptus ei, qui animi causâ,& *Romana* tantùm *Antiquitatis* noſcendæ, *juri* operam dabit, quàm ei, qui in foro, & in litibus verſari volet; legendus tamen ob juris in doctrinâ excellentiam. *Roland. Mareſ.* l. 1. Epiſt. Epiſt.40.

Quô doctiorem, acutiorem aut judicii ſincerioris *Juriſconſultum* nulla ætas vidit, nulla opinor videbit. *Iſ. Caſaub.* Not. in *Lamprid.*

Illa tua, *Cujaci*, velut propria laus, exacta certaque eſſe quæ ſemel ex adyto tui pectoris profuſa. *Lipſ.* Epiſt. Centur. 1. Miſcell. Epiſt. 67.

Jacobus Cujacius,quanta mendarum millia ex *Juris Civilis* libris & promiſcuè variis Auctoribus exoneraverit, oratione meâ haudquaquam exponere queam. *Sciopp.* de *Arte Critic.* p. 8.

Primores excellentiores eminentioreſq;in Gente noſtra Viri fuerunt *Cujacius*, *Ronſardus & Fernelius. Cujacius* præterquam quòd præſtan s erat Juriſconſultus, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſcientiſſimus erat. Delector Lectione Obſervationum *Cujacii*, quæ ſcripſit preſſa ſunt atque ſolidiſſima. *Perroniana.* Gall.

Cujacius eſt Margarita *Juriſconſultorum.* Scripſit ſibi & doctis tantùm---Non omnibus datum,etiam doctis,ſed ratæ cujuſdam felicitatis eſt, bonos auctores corrigere, & ſuæ dignitati atque nitori reſtituere; nec quenquam hodiè novi qui id præſtare poſſit præter Dom. *Cujacium*,& Dom. *Auratum.Scaligeran.* 1. p. 18. & 67.

Cujacius theoriam juris Veteris *Romani* calluit optimè,practicæ non ignarus tantùm,ſed,ſi quid in eâ ſciret, dediſcendi cupidiſſimus, utpote quod ipſum à Jure *Romano* diverteret. Idem hoc obtinuerat,ne exploderetur:nam diſceſſiſſet,

ſi vel minimum contra lubitum obſtreperent Auditores. Dominus Cujacius tam bonus vir fuit; Diſcipulorum Pater erat, & pluſquam quatuor millium librarum jacturam fecit, quod pecunias Diſcipulis ſuis commodaſſet. Scaligerana 2.

Addendus huc etiam *Jacobus Cujacius*, ætatis noſtræ facilè conſultiſſimus, illius verò artis (*interpretandi*) minimè rudis. In ſexageſimo quippe *βασιλικῶν* libro interpretando ita verſatus eſt, ut fidei ſuæ promiſſum planè præſtiterit, neque deſciverit à præſcripto *Juſtiniani*, quo leges ſuas *κατὰ πόδα* verti ſanxit. Aliquos præterea operis ejuſdem libros in *Latinum* Sermonem tranſcriptos aditurum ſe receperat; verum mors conſilium intercepit. Minimè autem iis aſſentiendum, *qui* (ut videre eſt in *Caſaub.* Epiſt. 263.) *inauditâ mentiendi & falſa fingendi licentiâ, Latinam illam Græcarum Epiſtolarum Interpretationem ei adſcripſerunt, & ſub tam illuſtri nomine obſcuri cujuſdam & mediocriter docti* Germani *verſionem*, cæteroqui non aſpernandam, & verborum ac ſententiarum ſatis tenacem *publicarunt; quum* Franciſcus Pithæus, *à quo illi habuerunt, eam ſæpè mihi in Bibliothecâ ſuâ oſtenderit, &* Baſileæ *neſcio quo caſu ſibi repertam dixerit. Huet.* de Clar. Interpret.

Studere ſolebat in tapete proſtratus, pronus in ventrem, libris circa ſe diſpoſitis. Diſcipulos ſuos adeo diligebat ut pecuniam iis dum illa indigerent, commodaret, & Scaliger aſſeverat eum hoc pacto pluſquam quater mille libras perdidiſſe. Miſſam & Proceſſiones frequentabat; quia verò in partes *Henrici IV.* contra Factionem ei adverſam tranſivit, *Proteſtantibus* ipſum aſcendendum eſſe volunt vulgus, & pluries per ſicarios cædes illi fuit intentata. Teſtamento ſuo Eccleſiam *Romanam* nullatenus meminit, ſed uxorem hortatus eſt ut filiam ſuam in *Dei* timore inſtitueret, Scripturæ nihil addendo vel detrahendo. Verumtamen præclarus vir ille hac ærumna exercitus eſt, quod filiam genuerit tam nefariæ proſtitutioni deditam, ut de vitio ſuo gloriaretur, & alta voce prædicaret ſe ſibi non minorem famam ex impudicitate quæſituram, quàm parens ſuus eruditione illuſtris erat. *Ant. Teiſſier* Elogiis Viror. eruditorum. Gall.

Extant Opera omnia in Tomos V. digeſta. *Pariſiis* apud *Seb. Nivellium* 1584. fol.

Hoc ejus Epitaphium:

Jac. Cujacio V. C.

Tholoſa illius dum quondam *Palladia* fuit alumno ſubcinericio, hæredique ex aſſe Poſtumo *Romani Iuris* à ſummis conditoribus interpreti primo & ultimo, cui quicquid puræ nativæque lucis & ſcientiæ undecunque acceſſit, ætas ſua debet, poſtera etiam, ſi quæ Legum cura manet, debitura eſt *P. Pithœus* P. F. Doctori bene de ſe, bene de literis omnibus merito.

M. P.

Digitized by Google

M. P.

Vale, *Cujaci*, nos te ordine, quem *Deus & Natura* juſſerit, cuncti ſequemur. Deceſſit IV. Non. Octob. Annos natus P. M. LXVIII. CIↃ. IↃ. XC.

Cujaci Themidiſque *vides commune Sepulchrum*,
Conduntur ſimul hìc, qui periere ſimul.

* Ejus Opera *Lugduni* ſumptibus *Pillihote* 1606. cum expurgationibus permittuntur. *Index Madrit.* edit. an. 1667.

HUBERTUS GOLTZIUS.

V *Enloæ* in *Geldria* oppido natus, die 30. Octobris, ann. 1526. Obiit *Brugis Flandrorum*, die 24. Martii, ann. 1583. Clar. A. D. MDLXX.

Erat Antiquarius eximius & Numiſmatum indagator acerrimus. Unde gloriari haud dubitavit, à nemine tam multa tamque varia numiſmata conſpecta, attrectata, & delineata eſſe, quàm à ſe. *Konig.*

Scripta ejus hæc ſunt: Imperatorum ferè omnium vivæ Imagines, à *C. Julio Cæſare* ad *Carolum* V. ex veteribus numiſmatibus---Faſti Magiſtratuum, & Triumphorum *Romanorum*, ab Urbe conditâ uſque ad *Auguſti* obitum---Animadverſiones in aliquot faſtorum locos---Catalogus Conſulum ab Auguſti obitu ad *Juſtinianum*---De Origine, & Statu Populi *Romani*----Theſaurus rei Antiquariæ---Vitæ & res geſtæ *Julii Cæſaris*, cum Numiſmatibus ejuſdem, ac *Bruti*, *Caſſii*, *Lepidi*, *M. Antonii*, &c.-----Compendioſa eorum quæ poſt cædem *Julii Cæſaris* uſque ad Triumviratum geſta ſunt, narratio---Faſti Magiſtratuum & Triumphorum *Romanorum*, qui ad *Julii Cæſaris* tempora pertinent, cum Animadverſionibus in eoſdem---Vita, & res geſtæ *Auguſti Cæſaris*, ex Nummis inſcriptionibus antiquis----*Sicilia*, & Magna *Græcia*, ſive Hiſtoria Urbium, & Populorum *Græciæ* ex antiquis Numiſmatibus----Itinerarium per *Italiam*, *Germaniam* ac *Galliam*.

Noſter *Goltzius*, altera in *Græcâ* & *Romana* Antiquitate inveſtigandâ. *Varro. Lud. Carrio* Comment. 2. Antiq. Lect. c. 3.

Antiquitatum omnis generis altiſſimus Gurges. *Had. Jun.*

Tua virtus, diligentia maxima, eruditio, induſtria, tantarum rerum cognitio, & judicium ita mihi placent, ut vix ullius hominis amplius. *Georg. Fabric.* in lit. ann. 1573. ſcriptis.

Hubertus Goltzius, fulgidiſſimum illud rei Antiquariæ ſidus. *Abrah. Gorlæus* ad Lect. Lit. quas Dactylioth. ſuæ præmiſit.

Goltzius diligens & utilis Scriptor. *Thom. Dempſter.* in Elench. Scriptor.

Hubertus Goltzius, cui Antiquitas *Græca* & *Romana*, ſecundùm *Onuphrium*,

Digitized by Google

Panvinium, *Antonium Augustinum*, *Fulvium Ursinum*, debet plurimum, arte cælandi ac Scriptis propriis ad utramque multum contulit, *Thuan.* l. 78.

Magna profectò debetur gratia viro ingeniosissimo & laboriosissimo, cui *Germania* parem, nedum superiorem, in hoc tali antiquitatis studio non habuit; quique nullum ferè spiritum tranquillum duxit, quò aliquid in Reipublicæ literariæ conferret utilitatem. *Melch. Adam* in Vit. *Goltz.*

Vidi Fastos Consulares tuos. Quid magis mirer? diligentiam in quærendis tot nummis? felicitatem in reperiendis? an manum & artem in exprimendis? *Lipsi.* l. 2. Epistol. Quæst. Epist. 21.

Goltzius nihil me docet, scio omnia illa; sed est bonus liber pro Tyronibus. *Scaligerana* posterior.

Hubertus Goltzius in Pictura, in Sculptura & in Antiquitatis cognitione excelluit. Totam *Germaniam*, *Galliam & Italiam* Equitis *Marci Laurini* sumptibus perlustravit, sollicitéque perquisivit ac solertissimè delineavit vetera omnia *Numismata*, quæ in Curiosorum Conclavibus offendere potuit. Eaque à se sculpta Doctis Commentariis explicavit. *Anton. Teissier.* Elogiis Vir. Erudit. Gall.

Goltzius adeo solerter parallelliſmum fecit inter *Imperatorum Numismata* & veteres Historias, ut plurima luce diei digna dilucidaverit; quæ eatenus in obscuritate & confusione delituerant, & ad quæ sagacissimi Commentatores pertingere nondum valuerant. Quoniam verebatur ne illaberentur menda in Operum suorum Impressionem, quibus eorum pretium vilescere potuisset, intra proprios lares insignem *Typographiam* struxit, in qua Editiones omnes manibus ejus tractabantur, & ab illo solo corrigebantur: Quas etiam suis omnibus numeris tam absolutas præstitit in arte cælandi, in characteris munditie & in sermonis elegantia, ut per universam *Europam* cum stupore conspectæ fuerint, sintque etiamnum insigni ornatui intra celeberrimas *Bibliothecas*----Tam impensè *Romanam Antiquitatem* amabat, ut illius in suâ familiâ, vitam revocare velle videretur, nominibus *Iulii Marcelli* aliisque similibus quæ liberis suis imponebat. Is. *Bullart.* Acad. Scientiarum. Gallicè.

Nullus quoque prætereire possum, quod mirandum tamen est, doctissimum cæteroquin *Hubertum Goltzium*, virum cui erudito scriptis non & famâ cognitum, *Martinii Smetii Inscriptiones Antiquæ* suo nomine publicâsse; quod hisce versiculis *Hadrianus Damman. Gand*, ejus operi præfixis, eleganter sanè describit:

Sed neque te Goltzi *decuit, qua* Smetius *olim*
Priva reliquisset viduæ, *tua dicere, cunctis*
Vendereque: os homini! postliminióne putasses
Vindicias peterent Manes & posthuma proles.

Janson. *Nov. Antiq.* p. 27. 28.

Prodiit liber de Origine & Statu Populi *Romani*, Fastis *Goltzii* subjectus *Brugis Flandrorum*, 1566. in Fol.

Prodiit

Prodiit vita & res geſtæ *Cæſaris Auguſti*, Fol. *Brugis Flandrorum* 1580.
Prodiit Theſaurus Rei Antiquariæ 4°. *Antverpiæ* 1580.
Extant Opera omnia, 5. Tomis. *Ant.* 1645.

In Effigiem *Huberti Goltzii* hæc carmina compoſuit *Daniel Rogerius Anglus.*

Goltzion *arte parem pingendi cernis* Apelli,
Sculpendique parem, culte Lyſippe, *tibi:*
Notitiæ Imperii Græii *pariterque* Latini,
Varroni *ſimilem*, Pauſaniæque *ſimul.*

GUIDO PANCIROLUS.

IUriſconſultus, natione *Italus*, Patriâ *Rhegienſis*, natus eſt ann. 1523. *Patavii* obiit ann. 1591. XVI. Kal. Junii. Clar. A. D. MDLXX.

Scripta ejus hæc ſunt; De Rebus deperditis, & de rebus recèns inventis---- Commentarius in Notitiam *Dignitatum utriuſque Imperii*----De Magiſtratibus Municipalibus, & Corporibus Artificum libellus----De quatuordecim utriuſque tam veteris, quàm novæ Urbis, earundemque ædificiis tàm publicis, quàm privatis libellus------Theſaurus variarum lectionum in tres libros digeſtus---- Reſponſorum & Allegationum in *Iure* volumen unum-----De Origine & Auctoritate Juriſconſultorum, & de viris illuſtribus maximè in *Iure*-----De Origine & Auctoritate Equitum-----De *Iuris* Antiquitate.---De Numiſmatis Antiquis----Comment. in *Tertulliani* Opera----Volumen, in quo plurimæ novæ legum *Explicationes* continentur.

Guidus Panzirollus, Juriſconſultus doctiſſimus, & elegantiſſimus, & non ſolùm in *Iure Civili*, ſed etiam in omnibus bonis literis, nempe his, quas *Humaniores* vocamus, optimè verſatus, nec in *Romanis Antiquitatibus* mediocriter inſtructus. *Conſtant. Land.* in Explicat. *Numiſmat. Roman.*

Guidus Panciroltus, præceptor meus, vir optimus & eruditiſſimus, cujus ea revera laus fuit, ut, qui eum viderent, loquentemque audirent, redirent ferè doctiores cultioreſque. *Laurent. Pignor.* in Commentar. de *Servis.*

Guidus Pancirolus Juriſconſultus inſigni doctrinâ, & *Criticus* exactus. *Thom. Dempſter.* in Elench. Scriptor.

Guidus Pancirolus Juriſconſultus, & penitioris omnis antiquitatis uberrimus promus condus. *Felix Oſius* in Not. ad Albertin. *Muſati* Auguſtam Hiſt. l. 1. Rubricâ 1.

Supereſt liber ſcriptus ſeculo 5. dictus *Notitia utriuſque Imperii*, abſque quo nemo poterit *Codicem Juſtinianeum* intelligere. Extat in illum doctiſſimus *Commentarius Pancirolli*, Juriſconſulti *Italici*, tantâ diligentiâ confectus, ut non poteris & curam & judicium viris ſatis laudare. *Herman. Conring.*

Ut nos docet *Notitia Imperii*, & ad illam in nunquam ſatis deprædicandis Commentariis *Guido Pancirolus. Herman. Conring.* Diſſertat. 3. de Academicis Antiquit.

Guidonis Pancirolli, magnæ gloriæ Jurisconsulti, operosi sunt Commentarii in augustissimum illud opus, inexhaustum reconditæ antiquitatis Thesaurum, qui *Imperii utriusque notitia* inscribitur. *Donsa* Annal. *Holland.* lib. v. p. 220.

Jurisconsultus clarissimus, scripsit eruditissimum in *Notitiam utriusq; Imperii* Commentarium, quem auro contra carum habent doctiores. *Maurit.* de princip. jur. publ. c. 2. n. 36.

De ejus festivitate, quâ nulli cederet, & multiplici doctrinâ, quâ sui Ordinis cæteros superaret, multa etiam ex aliis audivimus------quis quantusque *Pancirollus* in disciplinâ Juris fuerit, ipsius consilia testantur. *Casel.* in Polit. pag. 292.

Pancirolli Notitia Imperii optimus liber. *Scaligerana* 2.

Summi *Romani Pontifices* duo, *Gregorius* XIV. *Clemens* VIII. miro illum amore complexi sunt, & ad Aulæ *Roman.* limina consultationis ergô, perhonorificè vocavere. At ille quietis amans, & bonæ valetudini suæ studens, lucubrationibus etiam eruditissimis evulgandis intentus, fastus hujuscemodi, & honores omnes nihili ducens, Civitatem (*Patavium*) & Academiam nostram *Romæ* præferendam censuit, nec aliò, procul à *Gymnasio* sui delicio, commigrandum. *Iac. Phil. Tomasin.* in Vit. ejus.

* *Henrici Salmuth* in *Guidonis Pancirolli*, rerum memorabilium jam olim deperditarum, &c. libros duos Notæ, 1607. cum expurgationibus permittuntur. Vid. *Ind. Madrit.* Edit. ann. 1667.

Extant de Claris Legum Interpretibus libri IV. *Venetiis* apud *Marcum Anton. Brogiolum* 1637. in 4°. & ibid. anno 1655. in 4°. Editi ab *Octavio Pancirollo* Fratris Filio.

Extat Commentarius in notitiam utriusque *Imperii Romani Orientalis* & *Occidentalis*. *Venetiis* ann. 1593. & *Genevæ* in Fol. 1623.

Extat de Rebus memorabilibus mutatis, deperditis, & noviter repertis, cum Comm. *Henrici Salmuth Ambergensium* Syndici. *Francof.* in 4. 1660.

JOANNES MALDONATUS.

Clar. IA. D. MDLXX.

LOco nobili in *Bæticâ Hispaniæ* natus, è sodalitio *Iesuitico*, egregiè à teneris annis omni literarum genere excultus, qui ad exactum Philosophiæ & Theologiæ studium singularem pietatem, morum candorem & acerrimum judicium cùm attulisset, magnâ cum laude & frequenti omnium ordinum concursu totos 10. annos *Lutetiæ Parisiorum* (ubi & eum pueri audivimus) in *Claromontanâ* Scholâ professus est; unusque in causâ extitisse meritò creditur, ut sodalitium illud toti Academiæ valdè invisum, & alioqui jam prudentioribus suspectum, ob tanti viri gratiam ac commendationem à Senatu, apud quem lis adhuc indecisa pendebat, tamdiu toleraretur, & eo usque dum rebus sodalium in urbe confirmatis *Maldonatus* post conciliatam insigni suâ unius eruditione novo ordini celebritatem à *Gregorio* XIII. Pontifice *Romam* evocatus est. ubi vir assiduus in studiis & lucubrationibus suis exactè digerendis inventus, ex nimiis

Digitized by Google

nimiis vigiliis contracto morbo deceſſit VIII. Id. Jan. cùm paulùm XVI. annum ſupergreſſus eſſet. Nihil vivens publicavit. Poſt mortem ejus, operâ ac curâ *Clementis Phteani* ex eodem ſodalitio viri doctiſſimi prodierunt eruditiſſima Commentaria in IV. Evangeliſtas *Muſſiponti* edita, meliora & integriora multorum judicio futura, ſi ſuperſtite autore edita fuiſſent; quibus tamen ſi pari diligentiâ elaboratæ in *Acta Apoſtolorum* & *Apoſtolicas* Epiſtolas interpretationes, quas ſcripſiſſe illum conſtat, olim accedant, habebunt profectò omnes docti & pii opus paucis in hoc genere comparandum, & quod unum multorum inſtar eſſe poſſit. *Thuan.* ad ann. 1583.

Ioannes Maldonatus, Homo diſertus juxta ac doctus, cujus cupidè leguntur in IV. *Evangeliſtas Commentarii*, variæ pleni eruditionis. *Hiſpan.* Biblioth.

Maldonatus vir judicii exaſciati, & veritatis Hiſtoricæ *Hyperaſpiſtes*, ſi quis alius. *Thuan.* ad ann. 1584.

Maldonatus, ſcriptor ſanè ingenii atque eruditionis nomine laudandus, ſed manifeſto partium ſtudio in ſequiora non rarò abreptus. *Polus* Præfat. 4. Vol. Synopſ.

Cujus in Scripturis explanandis ſolertiam (niſi ubi amor inſanus erga eorum Eccleſiam ipſum excæcavit) nemo Pontificiorum, pauci verò in Eccleſiis noſtris ſuperaverunt. Dom. *Jackſon* in Symbolum, Vol. I. lib. 3. cap. 13. Anglicè.

Acerrimi judicii Explanator inter Jeſuitas. Idem ibidem c. 15.

Maldonatus magni nominis interpres. *Schlichting.* in *Hebræos*.

In *Danielem Maldonatus* acutus & eruditus Interpres. *Matth. Pol.* Præfat. 3. Vol. Synopſ. Critic.

Cardinalis *Perronius* ait *Maldonatum* fuiſſe præſtantem virum, verumque Theologum, cujus elocutio bona erat, qui Linguarum Scholaſticæque Theologiæ peritiſſimus erat, qui eruditus erat Philoſophus, qui deniq; Patrum ſcripta diligenter evolverat. *Perroniana* Gallicè.

Maldonatus in Evangelia maledicus, inſignia tamen quædam habet bona. Cùm omnia è Dom. Beza tranſcripſerit, ei tamen obtrectat. Quando aliquid habet boni, furatur à *Calvino*, & ut agnoſcas, maledicit ei, ut *Euſebius* ex *Africano* conatur furta ſua tegere. *Maldonatus* non poterat mihi verbum *Hiſpanicum* interpretari quod *Judæus* potuit *res combcar*. Solent *Judæi Paſchate* inniti cubito, res conſtat. *Scaligerana* 2.

Sanè etiam in *Maldonati Ieſuita* ſcriptis, quæ poſtquam ipſe diem clauſit ſupremum, ſunt edita, nonnulla auctoritate quâdam *cenſoriâ* fuiſſe mutata, & temporis præſentis opinionibus accommodata, audivi qui affirmarent, viros fide dignos. *Iſaac. Caſaub.* Epiſt. 624. *Frontoni Ducæo*, p. 727.

Maldonatus, vir certè eruditus, ſed calami interdum intemperantioris & linguæ maledicentiſſimæ; niſi potius, quod arbitror, *maledicta*, quibus à ſe diſſentientes de Religionis quibuſdam capitibus κεφαλίοις, non ſint ab ipſomet profecta, quem *Thuanus* Hiſtoricorum ἀληθέσταλος, modeſtiſſimum virum fuiſſe dicit, ſed ab editoribus *Ieſuitis Muſſipontanis*, poſt ipſius Authoris obitum, *Commentariis Evangelicis*, cùm ederentur, interſerta. *Montacut.* Apparat. 7. Sect. 16.

Maldonatus

Maldonatus Jesuitarum virulentissimus, & acerbus alienorum Scriptorum Censor. *Casaubon.* ad *Baron.* Exercitat. 13. Ann. 31. Num. 31.

Quum ubique virulentus hic scriptor in magnos viros pro suâ modestiâ, pari petulantiâ & imprudentiâ debacchetur, nusquam tamen maledicæ linguæ suæ laxiores habenas indulsit, quàm in Disputatione de Ecclesiâ fundatâ super *Petrum Casaubon.* ibid. Exercit. 15. p. 347.

Maldonatus, acris & magni ingenii vir; si affectibus, si linguæ, si odio veritatis, potuisset moderari. *Idem* ibid.

Maldonatus in amplo Auditorio adolescentulis frequenti, acumine ingenii Numinis dispendio ludibundus abutens, duas sibi invicem contrarias lectiones habuit: Priore rationibus à natura petitis Dei existentiam evincere conatus est; Posteriori verò quod nullus esset Deus. *Paquier* Catech. Jesuit. lib. 2. c. 7. Gallicè.

Lectionibus ejus nec ipsi *Calvinistarum* ministri abstinebant. Duabus quotidie tribusvis horis subsellia certatim implebant priùs, quam ludum ille ingrederetur, ne excluderentur. Sæpè in aperto atque adeo in viis publicis docere coactus est ob multitudinem auditorum, quos nullæ exhedræ capiebant. *Konig.* in Biblioth.

Plurimi Protestantes Lecturas ejus frequentabant, eratque suspectus quod iis nimium faveret. *Edward. Leigh.* De Religione & Eruditione. Anglicè.

Extant *Maldonati* Soc. Jes. Presb. Opera varia in Fol. 3. Tom. *Parisiis* apud *Andream Pralard.* Ann. Dom. 1678.

CAROLUS SIGONIUS.

Clar. A. D. MDLXX.

NAtione *Italus*, patriâ *Mutinensis*, obiit anno Dom. 1585. ætatis LX. Primò *Venetiis*, deinde *Patavii*, tandem *Bononiæ* literas elegantiores docuit. Cum *Francisco Robortello* & *Nicolao Gruchio*, à quibus maximè circa *Romanas Antiquitates* dissensit, scriptis certavit.

Scripsit de Regno *Italiæ*——Comment. in Fastos & Triumphos *Romanorum*——Notas in *Severum Sulpitium*——Librum de Rep. *Hebræorum*——Librum de Rep. *Atheniensium*——Scholia in *T. Livii* Historiam, &c.

Excellentis doctrinæ & diligentiæ accuratissimæ virum appellat *Laurentius Rhodoman.* ad Lector. Epist. quam *Diodor. Sic.* præmisit.

Vir doctrinæ singularis & admirandæ industriæ *Dassiliand.* in descript. Urb. Ital.

In Romanorum antiquitatibus explicandis summam ingenii laudem est adeptus. *Bodin.* in Meth. Hist. cap. 4.

Marmora in foro *Rom.* effossa explicavit & restituit *Carolus Sigonius* in *Fastis*, singulari industriâ, magno labore, accuratâ diligentiâ. *Georg. Fabric.* de *Româ* c. 1.

Vir diligens & eruditus *Carolus Sigonius Montacut.* in Analect. exercit. 6. Sect. 1.

Carolus Sigonius optimus & præstantissimus *Historicus Nic. Reusner.* de Ital.

Vir doctrinæ & judicii magni *Car. Sigonius. Is. Casaub.* Comment. in *Strabonis* lib. 17.

De *Carolo Sigonio Mutinensi*, quem postremum omnium *Venetiis* cognovi, non

Digitized by Google

non eſt quòd hîc multa dicam, cùm ſuperiùs ſæpe, tum ex inſtituto, tum obiter, de ejus diligentiâ, doctrina, & probitate verba fecerim. Fateor autem, & ex ejus lucubrationibus excuſis, & ex diſputationibus, quas cum eo familiariter *Venetiis* habui, multum in totâ Antiquitate *Romanâ* me profeciſſe, cujus ille mirum in modum peritiſſimus eſt, *Onuph. Panvin.* Comment. ad l. 2. *Faſtor.* ann. Urb. MLXXXIX.

Carolus Sigonius Mutinæ natus perantiquo genere ac nobili multumque naturæ dotibus illuſtris, floruit apud omnes ſingulari doctrinæ ac virtutis opinione; præſertim verò in vetuſtatis arcanis eruendis, & annalibus abditioribus recolendis, cæterorum ſui temporis facilè princeps eſt habitus. *Jo. Imperial.* in Muſ. Hiſt.

Monumentis variis editis ad æternitatem victuris, *antiquitatem Romanam*, iiſdem, quibus *Onuphrius Panvinius*, veſtigiis inſiſtens, & *poſteriora tempora* unus poſt omnes maximè illuſtravit, clarus. *Thuan.* l. 82.

Carolus Sigonius, vir doctiſſimus & *antiquitatis* reſtaurator omnium, quos *Italia* habet, præſtantiſſimus. *Roſin.* præfat. quam Antiq. Roman. l. 8. præmiſit.

Quis non à *Turnebo* aliquo doctior redeat? Prudentior à *Sigonio?* Diſertior à *Mureto?* Quorum ego non auditum ſolùm magno emerim, ſed viſum. *Lipſ.* Cent. 1. Miſcell. Epiſt. 22.

Item *Carolus Sigonius* in *Italiâ* abiit, reliquum in eâ Gente lumen. *Id. ibid. Epiſt.* 79.

Totius Antiquitatis (*Sigonio*) peritiorem nec noſtra ſæcula, nec priora tulille, ſi affirmem, facilè me iis probaturum ſententiam noſtram confido, ad quorum manus latina ejus monumenta pervenerint, ut *Faſti*, & de *antiquo jure Romanorum*, & de *veteribus Provinciis*, *Joan. Matth. Toſcan.* in Italiæ peplo, c. 183.

Sigonius vir eximiæ & ſingularis doctrinæ. *Turneb.* l. 5. Adverſ. c. 21.

Erroribus *Livii* exhauriendis bonam fidelemque navavit operam vir eruditiſſimus *Carolus Sigonius*: quem ego & antiquitatis peritiſſimum, & bonorum *Scriptorum* intelligentiſſimum, & eruditiſſimum nominare meritiſſimò poſſum. *Idem* ibid. l. 11. c. 18.

Res in *Occidentali Imperio*, tam ad Eccleſiam, quàm ad *Remp.* pertinentes, quæ comperiri diligentiâ poſſent, ſingulari curâ collegit, eruditiſſimus *Sigonius*; eaſque, quàm veriſſimè in maximâ rerum obſcuritate, Scriptorum diſſentione, & temporum vetuſtate potuiſſet, luculento ſtylo poſteritati mandavit: à *Dioclesiano* & *Maximiano Auguſtis* incipiens, anno 281. & in morte *Juſtiniani* deſinens, qui obiit an. Chr. 565. *Whear.* in Meth. Leg. Hiſt. Eccleſ. ſect. 41.

Bonus eſt ejus *Titus Livius* Frobenianus multis ſcatet erroribus Car. Sigonius & P. Manutius. Optimè tractavit de Jure Romanorum, & de *Româ* omnium optimè: Etiam voluit dare *conſolationem Ciceronis*, ſed *Itali* reſtiterunt. *Scalig.*

Qui penitiùs introſpicere cupient quæ *Populi Romani Comitia* ſpectant *Sigonium* legant, ejuſque formidandum Adverſarium *Grucchium*. *Formidandum* hunc voco, quoniam à *Sigonio* vehementer reformidatus eſt: Dum enim ſuperſtes

fuit *Sigonius* de ipso nunquam nisi cum elogio mentionem facere ausus est, sed statim ac illum fatis cessisse novit, crudeliter ipsius famam laceravit. *Novell.* de *Republ.* Literarum Tom. 2. p. 19. Gall.

Vir ingentis, & doctrinæ, & judicii, *Carolus Sigonius Voss.* de Art. Poët. p. 33.

Patavino Historico operam nostrâ parentumque memoriâ, quà castigando, quà *Scholiis* illustrando, plurimi navarunt feliciter. Ad veteres Codices Calamo exaratos compararunt H. *Glareanus* ac *Rhenanus, Germani*: Vicit verò omnium industriam (fatendum est enim) hîc, & in omni adeo *Romanâ* Historia summa *Caroli Sigonii* accuratio. *Andr. Schott.* l. 3. c. 38. Observ. Human.

Literis Ebraicis nimium alienus, utcunque aliàs vir doctissimus. *Selden. lib.* 3. *de Synedr.* c. 12.

Civitas Mutinensis illustrium in qualibet Arte Virorum semper feracissima, in Orbis lucem edidit *Carolum Sigonium*, eo præcisè seculo quo *Italia* sese ostendebat Seminarium præclarissimorum in Literis ingeniorum. Usque adeò insudavit magnus iste Vir eruditorum libris evolvendis, ut gloriam suam ad celsissimum fastigium evehendo audiverit se veterum monumentorum Restauratorem vocari. Præter variam doctrinam adeo perfectè calluit Linguam *Græcam* & *Latinam* ut Seculis illis natus videretur quibus *Græcia* & *Latium* Hominum in Scientiis celeberrimorum fœcunditate claruerunt. Nec lucidioribus mentis habitibus deficiens fuit, quibus splendidè scripta sua exornavit. *Laurentius Crassus.* Ital.

Prodiit de *Romanorum* nominibus Liber, Tomo 1. Historiæ Romanæ Scriptorum, quos *Fridericus Sylburgius* conjunxit, *Francofurti* ad *Mœnum*, 1588. in fol.

Prodierunt de Antiquo Civium Romanorum Jure libri 11. *Venetiis* 1560. in 4°. *Parisiis* 1576. in fol. *Hanoviæ* 1609. in fol.

Prodierunt de Antiquo *Italiæ* jure lib. III. iisdem in locis atque temporibus.

JOSIAS SIMLERUS.

Clar. A. D. MDLXX. NAtus est *Capellis* in *Helvetiis*, anno 1530. Obiit anno 1576. In patriâ *Sacras Literas* exposuit, populumque è suggestu docuit.

Scripsit de Rep. *Helveticorum* ---- Notas in *Antonini* Itinerarium --- Notas in *Æthici* Cosmographiam ---- De æterno *Dei* filio---- De Spiritu Sancto----- Epitomen Bibliothecæ *Gesneri*. Plurimaque alia.

Fuit hic vir non solùm *Theologiæ*, sed & aliarum artium, quæ Theologiæ ancillantur, apprimè peritus, inprimis Mathematum---- Summo isti Theologo *Petro Martyri* summè gratus & acceptus fuit: Adeo ut *Simlerum* sæpè magno aliquando Ecclesiæ ornamento futurum prædixerit. Moriturus etiam vel hoc nomine plurimum se sibi gratulari vehementerque gaudere, multis audientibus, affirmavit; quòd illum, talem & tantum virum, sibi *successorem* fore speraret. Quæ quidem illius spes vana non fuit *Melch. Adam.* in vit. ejus.

Josias

Digitized by Google

Josias Simlerus, animi candore & omnijuga eruditione præstans, *Petro Martyri* Successor in *Schola Tigurina* datus, stylum præcipuè in *Samosatenos*, *Arrianos*, *Nestorianos*, *Eutychianos*, *Macedonianos*, & nuper veluti ab inferis hoc ævo in *Polonia* excitatos *Tritheitas* strinxit; aliis scientiis egregiè instructus, ac præcipuè *Mathematicis*, quas & per se percepit, & summa cum laude diu professus est, & *instrumentis* ingeniosissimè à se excogitatis illustravit. In bonis literis & excelluit, & de *Rep. Helvetiorum* Commentarium magnâ prudentiâ *Thuan.* l. 62.

Quis enim in *Mathematicis* disciplinis, & quidem *αὐτοδίδακτος*, extiterit, non modò qui docentem illum audiverunt, sed etiam & libri & *Instrumenta* nobilissima ab ipso excogitata testificantur. Quantus autem in *Historiâ* fuerit, ostendunt *Scripta*, præsertim quibus *Patriam* immortalitati consecravit. Quàm denique in *Theologicis* excelluerit (quæ fuit ipsius propria *Professio* (quantique in scribendo, tum acuminis, tum judicii, *Veterum* quoque *Theologorum* lectione confirmati; satis superque demonstrant *Samosateniani*, *Arriani*, *Nestorians*, *Eutychiani*, *Macedonivi*, *Tritheita* denique nostris temporibus rursum ab inferis excitati, & *divini verbi* gladio fortissimè *Simleri* manibus vibrato jugulati. Quid non igitur ab hoc ingenio potuit expectari, si paulò firmius corporis domicilium habuisset, & nisi mors illum immatura planè sustulisset. *Theod. Beza* in *Icon.*

Homo ingenii doctrinæque elegantissimæ, *Mathematicarum* disciplinarum studiosissimus, Historiarum peritissimus *Boissard.* in Icon.

Vir non minus pietate, quàm eruditione præstans. *Humfred.* part. 2. Jesuitismi.

Sprecherus in descriptione *Rhetiæ* eum incomparabilis ingenii virum appellat.

Simlerus magnam nominis claritatem editione illa librorum de *Helvetiorum Republicâ* est adeptus. *Jacob. Verheid.* in vit. ejus.

Simlerus de Rep. *Helvetiorum*, bon. *Scaligeran.* 2.

Simleri Epitome Bibliothecæ *Gesneri* utilissimum est opus, quo studiosi carere non possunt. Voet. l. 2. c. 1. Biblioth. Studios. Theolog.

Quoad mores ejus attinet; honestate, candore ac virtute ornati erant. Adeò bonus ac lenis erat ut nullo unquàm iræ motu abreptus fuerit, ipsique dolores quibus affligebatur eum neque difficilem neque morosum redderent: Licet mediocriter tantum opulentus esset, impensissimè tamen in pauperes munificus, & in amicos liberalis erat, ac supra modum delectabatur quibusvis hominibus præsertim verò extraneis benefacere. Consortium ejus gratissimum erat summoque gaudio profundebatur, si quotidie aliquot horas in colloquiis cum familiaribus transigere posset. Tantis denique meritis clarus fuit vir ille, ut nullum eo illustriorem nunquam tulerit *Helvetia*. *Ant. Teissier. Elog. Vir. Erudit. Gall.*

Theodorus Beza elegantissimo hôc Epigrammate *Simlerum* ornavit:

Simlere, *mi* Simlere, *quo superstite*
Tot mortui revixerant:
Quos ira nobis numinis, tam paucis
Ademit annis plurimos:
Simlere, *quem tremuit renatus* Arrius;
Tremuit renatus Eutyches;
Vastator ille Poloniæ, *hic* Germaniæ,
Lasi flagella numinis.
Heu subita & immatura te mors auferens,
Quàm multa tecum sustulit!
Lamenta amicis quanta, quot justissimos
Secum dolores attulit!
Quos inter ecce Beza *quondam haud ultimus*
His irrigat te lachrymis.
Beza *repetito vulnere iste sanctus,*
Communis *ad tumulum* Patriæ.

P. Candidus in ejus Effigiem hoc lusit tetrastichon:

Quâ tibi præsentat Simlerus *imagine vultum,*
Afficit hæc oculos pulchra tabella tuos.
Si quoat excellens animi quoque pingier illa
Gratia, nil oculi pulchrius aspicerent.

Extat Bibliotheca collecta à *Conrado Gesnero*, deinde in Epitomen redacta & novorum librorum accessione locupletata, jam verò postremò recognita & in duplum aucta per *Josiam Simlerum Tigurinum*. *Tiguri* in fol. apud *Christoph. Froschoverum* 1574.

Extant ejus in *Exodum* Comment. ed. fol *Tig.* 1584. 1605.

Extat *Resp. Helvetiorum Tig.* 1608. 8o.

JOANNES WIERUS, cognomine *Piscinarius.*

Clar. A. D. MDLXX.

Germanus, *Gravia* natus est Anno Com. 1515. Obiit Anno 1588. Medicinam magnâ cum laude fecit in Aulis *Caroli* V. *Ferdinandi* I. *Maximiliani* II. *Rodolphi* II. Impp. *Wilhelmi Clivia* Ducis Archiatros fuit. In pueritiâ *Henricum Cornelium Agrippam* habuit Præceptorem. Reliquit Commentarios de Præstigiis Dæmonum: Observationes Medicas: Epistolas Medicinales, &c.

Vir

Digitized by Google

Vir benè de *Repub. Literariâ*, quin & de *Sagarum* genere meritus. Nam apud *Wilhelmum Clivia* Ducem dum verſatur, non ſine ſuſpiriis aliquoties vidit multos *Chriſtiani* vulgi, præſertim vetulas, ob veneficii ſuſpicionem in carceres compingi; Quæſtionibus ſubjici; flammis exuri. Id ei anſam præbuit, ut laudatum multis ſcripſerit *Opus* de *Veneficis* & *Sagis*: in quo quantum in Theologiâ, in Juriſprudentiâ, Medicinâ, Philoſophiâ profecerit, re ipsâ declarat; argumenta ex illarum diſciplinarum fontibus deſumpta adferendo. Etſi autem eo *Scripto* operam non lulit, cùm ex Magiſtratibus non pauci eo nomine gratias ipſi egerint: quippe qui prudentiores cautioresque eo *Scripto* facti eſſent: non defuerunt tamen, qui in eo & reprehenderent non pauca; & in certamen provocarent. Inter hos fuit *Paulus Scalichius*, *Joannes Campanus*, *Leo Suavius*, nec *Joanni Brentio* uſquequaque ſatisfeciſſe videtur. *Melch. Adam.*

Promiſi me tranſmiſſurum tibi librum clariſſimi hominis, doctoris *Joannis Wieri*, ante annos aliquot *De Præſtigiis Dæmonum*, *Incantationibus*, ac *Veneficiis*, tam ingeniosè, acutè, & doctè ſcriptum, ut ab omnibus doctiſſimis viris in *Burgundiâ* & toto *Belgio*: numinis loco habeatur. *Caſpar. Borcholt.* in lit. *Barſelo Richio*, dat. 7. Aug. 1564.

Quantum voluptatis ceperim ex tuis libris *De Præſtigiis Dæmonum*, vix ſatis verbis explicare poſſum. Video enim ſingularem in iis prudentiam, judicium ſolidum, copiam rerum neceſſariarum, ordinem mirificum, ſedulitatem incredibilem, denique animi pietatem (abſit adulationis ſuſpicio) & religionis *Chriſtianæ* puritatem: eamque paſſim propugnandi adverſus omnes impiorum hominum inſultus, & *Dæmonum* fraudes animoſitatem infractam. *Jo. Ewich*, in lit. dat. *Duisbergi*, Ann. 1563. iplis Gal. Jun.

Tu, *Wiere*, antiquiſſimorum *Theologorum*, *Juriſperitorum*, atque eorum qui de *Magiâ* ſcripſerunt (ut interim *Medicos* taceam) argumentis innixus, cùm aliquid ſe jam egiſſe putant; nihil prorſus jam actum convincis, & ut habet *Græcorum* diverbium, κυκλῳ τὸν ἐλεφαντα. Dignum meherculè cedro Opus, dignum quòd omnium manibus ſceleratiſſimo hoc tempore circumferatur, dignum quòd omnium mentibus imprimatur. *Baldwin. Ronſſ.* in Lit. dat. *Gandæ.* Non. Maii, Ann. 1563.

Joannes Bodinus in *Dæmonomaniâ* ſuâ hunc Auctorem valde reprehendit, ejuſque Opus de *Præſtigiis Dæmonum* ad *Atheiſmum* vergere ait.

Wierus Vir fuit eruditus, Profeſſione Medicus, nec ingenio nec experientiâ deficiens. Qui librum ejus *de Lamiis* (quem ipſe nunquam vidi) legerunt, ei exprobrant quod in Opinione ſua conſtans non ſit. Hoc mihi exploratum eſt, eum libro ſuo *de Præſtigiis* &c. magnam inconſtantiam prodere, imo & quandoque non levem conflictum & repugnantiam, ut homo qui in hoc argumento valde hæſitat, nec novit quid dicturus ſit. *Meric. Caſaub.* de Credul. & Incredul. p. 42. Angl.

* *Joannes Wierus* inter Hæreticos primæ Claſſis rejicitur in *Indice Madritenſi* edit. ann. 1667.

Ejus libri 5. de præſtigiis *Damonum*, Incantationibus & Veneficiis, prohibentur in *Indice Tridentino*.

Extant opera ejus omnia *Amſtelod.* ap. *Petrum* van den *Berge*, 1660. in 4o.

HIERONYMUS WOLFIUS.

Clar. An. D. MDLXX.

Germanus, OEtingenſis, exactâ *Linguæ Græcæ* cognitione clarus: qui perluſtratis in adoleſcentia *Galliæ* & *Italiæ* Academiis, cùm ſe *Auguſtam Vindelicorum* tanquam in tutiſſimum ſtudiorum nidum contuliſſet, eas maximè *Scriptis* & induſtriâ ſua illuſtravit, *Fuggerorum* liberalitate ſublevatus: quorum munificentiæ *Zonaræ, Niceræ, Gregoræ*, primarios Hiſtoriæ *Conſtantinopolitanæ* Scriptores ab illo ſummâ fide *Latinitate* donatos debemus: ubi & *Literas Græcas* in *Annæâ Scholâ* magno Auditorum concurſu profeſſus eſt; tandemque cùm ætatis annum ſexageſimum quartum ageret, ex calculo literatis ferè farali, VII. Id. Octobr. 1580. intempeſtivâ magis Reipublicæ quàm ſibi morte ad *Deum* migravit. *Thuan.* ad Ann. 1580.

Hieronymus Wolfius. Juriſconſultus & Orator, vir *Græcè* & *Latinè* doctiſſimus, qui plurimos *Græcos* Authores, inprimis *Demoſthenem* & *Iſocratem* lumina *Oratorum Græcorum*, luculentè & aptè in *Latinum* Sermonem convertit, ſcholiiſque illuſtravit. *Auguſtæ Vindelicorum* Gymnaſio & Bibliothecæ præfuit annos viginti tres. *Quenſtend.* de vir. Illuſtribus.

Hieronymus Wolfius OEtinga Rhetiæ Oppido natus ann. 1516. pereruditus in omni ſcientiæ genere ac *Græcis* præcipuè literis deditus fuit. Acutus Philoſophus, elegans Poëta, præſtans Aſtrologus, Philologus denique incomparabilis, pleriſque *Germaniæ* ac *Galliæ* Academiis perluſtratis, Magiſterii lauream adeptus eſt *Baſileæ*.

Redderet Auſonio *qui rectius ore* Pelaſgos,
Germanos *inter* Wolfius *unus erat*.

Boiſſard. in Icon.

Vir fuit valde diligens imò & multæ Lectionis; ſed qui nec judicio admodum pollebat, nec uſque adeo accuratus erat. Quod in primis cernere eſt duobus Tomis folio, inſcriptis. *De Lectionibus memorabilibus*, qui rariſſimi ſunt hoc tempore, imo & in pretio habentur, licet in iis multa inepta bonis permiſta occurrant. *Judicium Eruditorum* Pariſ. 1685. per Dom. *Baillet.* Gall.

Exquiſitâ linguæ utriuſque facultate præditus ad Interpretandum acceſſit *Hieronymus Wolfius*: Sic autem de ſuo hoc artificio, vir alioqui verecundus & modeſtus prædicavit, "Nihil ferè addidi, nihil detraxi, nihil immutavi; nec modò ſententias appendere, ſed penè etiam annumerare verba, quatenus id diverſa

"Latini

" Latini Sermonis ratio ſinit, ſum conatus. Nihilominus tamen *Henrico Stephano* neutiquam omni ex parte ſatisfecit. Magna enimverò ars, & haud ſcio an omnium difficillima", quam acuto vir ingenio, elegantioribus doctrinis excultiſſimus, uno ferè hoc in ſtudio tot annos pervolutus, cùm perfectam in ſe, abſolutamque exprimere non potuerit; quodcunque illi defuit, humano id ingenio defuiſſe credendum eſt. *Huet.* de Clar. Interpr.

Præclarè itaque *Wolfius* vixit, qui non ſolùm profuit vivus omnibus, qui *Literas Latinas & Graecas* amant, ſed etiam nunc prodeſt mortuus. Reliquit enim ingenii ſui monimenta literis mandata, quæ erudire poterunt etiam poſteros. *Melch. Adam.* in vit. *Wolfii.*

In *Epitaphio Auguſtæ* poſito *Socrates Sueuus, Chriſtiana Philoſophia* & Eloquentiæ Princeps, vir ad ſcribendum, dicendum, docendum natus, antiquæ virtutis & fidei *Germanicæ* exemplar appellatur.

" Hic Author in primâ Claſſe Hæreticorum locum habet in *Indice Tridentino.*

Plurima ejus Opera cum Expurgationibus permittuntur in *Indice Madritenſi* edit. ann. 1667.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

HIERONYMUS ZANCHIUS.

NAtione *Italus*, patriâ *Alzanenſis.* Scripſit varia, primum verò obtinet locum liber de *Tribus Elohim.* Hoc Symbolo uſus eſt, *ſuſtine & abſtine.* Clar. A. D. M.D.LXX.

Ex eadem *Italiâ* prodiit *Hieronymus Zanchius Bergonius*, qui paulò poſt *Petri Martyris Vermilii* diſceſſum ob eandem cauſſam *Argentinam* conceſſit, & *Vermilio* in *Angliam* evocato ann. LIV. in munere ſucceſſit. Poſteà *Clavennæ* in *Rhetiâ*, dein *Baſileæ* uſque ad ann. LXXVIII. ac poſtremo *Neapoli Nemetum* docuit, ac tandem *Heidelb.* XIII. Kal. Decemb. defecit an. ætatis LXXV. ad B. *Petri* honorificè ſepultus. *Scripſit*, multa, quæ profundæ in Theologicis ſtudiis eruditionis fidem faciunt; quorum partem, dum vixit, in lucem dedit, partem filii, quos plures reliquit, poſt mortem ejus publicarunt: Summamque in ſcribendo moderationem ſervavit, & à ſciſſurâ olim ſarciendâ minimè ſe alienum oſtendit. Annum quippe agens 70. Fidei confeſſionem ad *Ulyxem Martinengum* comitem *Barchenſem & Patricium Venetum* ſcripſit, & tam ſuo quàm familiæ propriæ nomine, [ſic enim titulus præfert] edendam curavit. Quâ proteſtatur, ſe à *Romanâ Eccleſiâ* non ſimpliciter & in omnibus defeciſſe, ſed in illis duntaxat rebus, in quibus ipſa defecit ab *Apoſtolicâ* atque adeò à ſeipsâ veteri & purâ Eccleſiâ: neque alio diſceſſiſſe animo, quàm ut ſi correcta ad priorem *Eccleſiæ* formam redierit, ipſe quoque ad illam revertatur, & communionem cum eâ in ſuis porrò cœtibus habeat: quod ut tandem fiat, toto animo Deum comprecari. Quid enim pio civi optatius,

tius, quàm ut ubi per *Baptiſmum* renatus eſt, ibi etiam in finem uſque vivat, modò in Domino? *Thuan.* ad Ann. 1590.

Hieronymus Zanchius multis in re *Theologicâ* ſcriptis libris optimè de *Eccleſiâ Chriſtianâ* meritus. *Abraham Bucholcer* Index Chronolog.

Vir fuit in Antiquorum Patrum & Philoſophorum Scriptis verſatiſſimus, modeſtiæ ſingularis; pacis Eccleſiarum ſtudioſiſſimus. *Melch. Adam.*

Zanchius ſubtiliſſimus fuit inter *Proteſtantes*. *Labbe* de Script. Eccleſ.

Vir eruditione, modeſtiâ, pietate paucis ſecundus. *Sanderſon.* de oblig. Conſc. Prælect. 2.

* Hic Author *Romano Indice* inter *Hereticos* primæ Claſſis rejicitur.

Omnia ejus Opera continentur 3. Vol. Fol.

MARTINUS CHEMNITIUS.

Claruit A. D. MDLXX.

ABſtulit & hic annus 1586. qui fuit illi climactericus, *Martinum Chemnitium Britza*, cui *Fideli* cognomentum, in *Vandalia* natum, qui literas primas ſub *Phil. Melanchthone* & *Georgio Sabino Vitenbergæ* & *Francofordiæ* ad *Oderam* imbuit: dein ſe totum Theologicis ſtudiis mancipavit, in quibus aſſiduo labore tantum profecit, ut poſt *Philippi* præceptoris obitum *Theologorum Auguſtanæ* confeſſionis facile princeps inter ſuos habitus ſit; *Friderico* II. *Daniæ* Rege, *Ludovico Palatino*, *Auguſto Saxone*, *Joanne Georgio Brandeburgico* VII. viris, *Julio Brunſvico*, aliiſque principibus ac civitatibus & ordinibus huic doctrinæ addictis in conſilium ſuper Eccleſiaſticis negotiis ſemper adhibitus, aut abſens conſultus. Tandem *Brunſvicæ*, in quâ XXX. totos annos docuit, tot laboribus defunctis ac Scriptis multis editis VI. Id. April. debitum Naturæ perſolvit. *Thuan.* ad ann. 1586.

Britza ſibi egregium decus ſuum, & Eccleſiæ univerſæ firmiſſimum fulcrum genuit *Martinum Chemnitium*, magnum & principem *Auguſtanæ Confeſſionis Theologum*, Superintendentem *Brunſvicenſem* graviſſimum, qui ratâ excelluit conjunctione ſummi ingenii & ſummæ eruditionis. Utriuſque condimentum ſingularis pietas fuit & morum gravitas. Non digrediar in conſummati Theologi hujus commendationem, ne laudibus tanti viri tenebras potiùs, quàm lucem affundere videar. *Scripta* ejus vim ingenii & doctrinæ cum inſigni modeſtiâ teſtantur. Fideliſſimam autem operam ſuam in conſcribendo libro *Concordiæ* præſtitit Eccleſiæ Dei, multiſque aliis eruditiſſimis de verâ Religione editis operibus, inprimis *Harmoniâ Evangelicâ*, Examine *Concilii Tridentini*, *De duabus in Chriſto naturis*, de *S. Cœnâ* toto tertarum orbi celebratiſſimus eſt. *Quenſted.* de Vir. Illuſt.

Inter labores ejus primas facilè obtinet ille, quem dogmatibus, decretis, & canonibus *Concilii Tridentini* examinandis & refutandis impendit, utilem ſanè omnibus veritatem amantibus. Ipſe etiam inter primos extitit, qui naturam, artes, & doctrinam Jeſuitarum *Germanis*, quantum illis temporibus patuit, detegere cœpit. *Melch. Adam.*

Chemnitius

Chemnitius non poſtremus eſt in Catalogo Hæreticorum; quia examen *Tridentini conciliabuli* non leviter ipſis dolet. *Elias Haſenmull.* in Hiſt.Ord.Jeſ.

Chemnitius vir eximius, atque acerrimus Pontificiarum partium oppugnator.*Gul. Rivet.*Vend.Evang.part.3.c.6.

Ex *Lutheranis* ſatis commendari nequit *Harmonia* à *Chemnitio* ad ſtuporem uſque dexterrimè cœpta, à *Polycarpo Lyſero* fideliter continuata,à *Gerardo* dexteritate & fidelitate pari conſummata; ex Pontificiis *Janſenius*,ex *Calvinianis Calvinus.Nic.Walter.*in Offic.Biblic.

Gaſmarus in vitâ *Chemnitii* memorat,Cardinalem quendam *Tridenti* ad Legatum *Erici*, Ducis *Brunſvicenſis*, & *Luneburgenſis* dixiſſe, 'neminem in-'ter *Germaniæ* Theologos hactenus fuiſſe, qui Eccleſiæ *Romanæ* poſt *Luther*i 'obitum plus nocuerit, quàm *Chemnitius* iſto ſuo ſcripto [*examine Concilii* '*Tridentini.*] Hoc ſe ingenuè confiteri, virum admirari, ei eruditionis palmam 'præ omnibus Theologis *Germaniæ* tribuere, nihil magis optare, quàm ut il-'lum videre aliquando, & cum ipſo de toto Religionis negotio conferre poſſit. 'Vid. etiam *Konig.*in Biblioth.

Examen Chemnitii, quo *Papiſmi* errores feliciſſimè refelluntur, magno certè loco habendum. *Hottinger.* Biblioth. quadripart.p.330.

Martino Chemnitio,ſi quid ego intelligo, inter omnes Theologos *Lutheranos* eruditionis palma debetur. *Martin. Ruar.* Cent.1.epiſt.p.104.

* *Martinus Chemnitius* in *Indice* appendicis primæ Claſſis locum habet.

Georgius Calaminus hoc eum elogio decoravit:

Magnum Terra virum, magni poſt fata Lutheri,
Si quem felici Teutonis *orbe tulit.*
Certè Chemnitius *fuit is: monumenta librorum,*
Hercule *vel digitus quod labor ille probat:*
Impia dum Latiæ *decreta examinat* Hydræ:
Fœta Tridentino *quæ parit illa ſolo.*
Enthea Syderei tutans & jura ſenatus,
Pugnando Chriſti *pro grege victor ovat.*
Et benè habet: monſtrum vires quodcunque reſumat,
Peſtis Chemnitium *vincere nulla poteſt.*
Ecquis erit ſemper Martinus *in arma paratus?*
Alcidenque *dabunt ſecula quæque ſuum.*

Extat ejus *Harmonia Evangelica* inchoata, à *Polycarpo Lyſero* continuata,excuſa fol.*Franc.*1622.& *Genev.*1628. 4to. *ibid.* variis vicibus.

Extat *Examen Concilii Tridentini*, 4. partibus. *Franc.*1596. 8vo.

In effigiem ejus, ita *Christianus Chemnitius*:

Sculptum his lineolis redivivum cerne Lutherum;
Quisquis Chemnitii *scripta verenda legis.*
Non obiit primus, quoniam surrexerat alter
Martinus. *Plures, dic, Bone, mitte, Deus.*

GERARDUS MERCATOR.

Clar. An. D. M DLXXV. ANnum 1594. ferè clausit mors *Gerardi Mercatoris Juliaco* oriundi, & *Rupelmonda* in *Flemmosis* nati, qui *Silvæ-Ducis* sub *Georgio Macropedio* primis literarum rudimentis initiatus, postea *Lovanii* philosophicis studiis ac mathematicis dein artibus se totum mancipavit, & admodum juvenis ad sculpendas tabùlas animum applicuit, *Gemmâ Frisio* præceptore & auctore, atque inde in familiaritatem *Caroli* V. venit, instrumentis Mathematicis mitâ arte ejus jussu fabricatis, quæ Bellò contra Protestantes suscepto, dum *Cæsar* Castra ad *Ingolstadium* haberet, fortuito incendio liquefacta ac consumpta sunt. Posteà *Lovan.* *Duisburgum* cum uxore ac liberis migravit, & in familiâ illustrissimi *Willelmi Clivia* Ducis honoraria stipendia fecit, & Cl. *Ptolomæi* tabulas restituit, ac elegantissimè descripsit. Cúmque de edendis totius orbis tabulis jam à se elaboratis cogitaret, cognito *Abrahamum Ortelium* idem opus urgere, inchoatum laborem inhibuit, donec *Ortelius* exemplaria omnia sua distraxisset, ne aut industriæ aut commodis viti amicissimi præcipitatâ suorum editione officeret. Posteà jam inclinatâ ætate ad Theologica studia animum adjecit, & *Harmoniam Evangelicam* & alia in sacros libros conscripsit, cùm *Chronologiam* antea scripsisset ad Solis & Lunæ cursum exactissimè putaram, quam *Onuphrius Panvinus* harum rerum acerrimus judex tanti fecit, ut omnibus ab aliis ubicunque editis præferre non dubitaverit. Tandem vir tot laboribus pro re literaria exantlatis benè meritus, senio confectus *Duisburgi*, ubi Larem posuerat, decessit IV. Non. Decemb. cùm annos LXXXII. menses VIII. & XXVIII. dies exegisset. *Thuan.* ad Ann. 1594.

Tantâ in *Mathematicas* artes propensione prædius fuit, ut cibo somnoque potius ipsi studium esset. *Hofman.*

Mathematicorum sui temporis facilè princeps, ac *Geographorum* nostri seculi *Coryphæus* audire meruit. *Abraham. Ortel.*

Mercator Pinacographus accuratissimus, idemque Mathematicus peritissimus. *Nic. Fuller.* l. 2. c. 5. Miscell.

Temporum emendatissimus Scriptor. *Bodin.* de Rep. l. 4. c. 2.

Nulli verò juniorum plus *Geographia*, quàm sumnio viro *Gerardo Mercatori*, debet. Proxima diu *Ortelio* laus, quia tabulas ex Historia omnigena utiliter illustravit; *Matheseos* interim scientiâ neutiquam cum *Mercatore* conferendus. *Voss.* de Philolog. c. XI. sect. 28.

Hoc

Hoc ego palam de *Mercatore*, libe éque profiteor; ex omnibus *Chronogra h's*, quos hactenus mihi videre licuit (universos autem, qui extant, legi) neminem existere, cui ego, jure sanè, *Mercatorem* tuum, [sive res spectes, & ordinem sive judicium, & industriam intu-a'e; sive motuum cœlestium, quantum ad hæc attinet, animadversionem consideres] longè non præferam. *Onuph. Panvin.* in Epist. ad *Io. Metellum* præmiss. *Chronolog. Mercator.*

Chronologiam Mercatoris multum laudat *Iosephus Scaliger.*

Cosmographus excellentissimus vocatur *Calvisio* in Chronologiâ suâ.

Cosmographus exercitatissimus, Mathematicorum sui temporis facilè princeps, qui globis artificiosis, radio dimensis, *cœlum* & *terram* interius & exterius, quâ licuit, demonstravit, & editione *Chronologia* utilissimam rei literariæ operam præstitit. *Abrah. Bucholcer.* Indic. Chronolog.

Fuit insuper singularis in eo pingendi, cælandi, scribendique peritia. *Valer. Andreas* in Bibl. Belgic.

Verum quidem est Librum Chronologicum fuisse damnatum in *Indice* Librorum prohibitorum à Pontifice, ut & liber ejus cui titulus *Atlas Geographicus*, ejusque Harmonia Evangelica, in quibus errorum & hereseωn ingens numerus occurrit, si *Jesuita Possevino* sit habenda fides, qui contendit omnia Mercatoris Opera pluribus pernicioſis doctrinis infecta esse, quia moriens confessionem & communionem ex usu *Ecclesiæ Catholicæ* respuit, contentus consolatione cujusdam Ministri qui ad Deum preces pro ipso fudit. *Ant. Teissier.* Elog. Gall.

Gerardus Mercator quibusvis celeberrimis & Veteribus Cosmographis & Mathemathicis æquiparandus fuit, in observatione Polorum, Climatum, & Regionum; eadem opera notum faciens memorandis suis laboribus quot omissiones & quot lapsus apud multos Professione illi congeneres Scriptores incautos observari possint. *Laurentius Crassus.* Ital.

* *Chronologia Gerardi Mercatoris*, quæ à *Sleidano*, & damnatis Authoribus sumpta est, prohibetur, nisi emendetur. Index *Romæ* impressus anno 1681. jussu *Innoc.* XI. Pont. Max.

Extat ejus *Harmonia Evangelica* 2. Vol. 4°. *Duisburgi Cliv.* 1593. 1603.
Extat *Atlas Geographicus Amstelodami*, 1607. 1611. & aliàs.

In hunc Auctorem hoc Distichon composuit *Jacobus Boissardus.*

Hic adeò promptas merces Mercator *habebat,*
Totus ut ex illis auxerit orbis opes.

JACOBUS BILLIUS.

PRemus, Abbas Ordinis S. *Benedicti*, Theologus, Mathematicus, Jurisconsultus, Poeta, Natione *Gallus*, Patriâ *Guisensis*; Vir *Græcè* doctissimus, ætatis 1581. Clar. An. D. MDLXXV.

Digitized by Google

ætatis 47. *Parisiis* obiit. Multos vet. *Græcos Patres* eleganter transtulit, notisque illustravit. Edidit etiam formulas *Græcarum Locutionum*: item *Anthologiam Sacram*. Carmina ejus extant. Sacræ Observationes.

Eos produxit ingenii fœtus, quibus & summo beneficio Rempublicam *Christianam* affecit, & gloriam ipse immortalem consecutus est. Plurima enim ex *Damasceno*, *Chrysostomo*, *Basilio*, cæterisque sanctissimis legis Dinæ Interpretibus; ac potissimum ex illo singulari scriptore *Nazianzeno* qui *Theologi* cognomen est meritus, doctissimè fideliss iméque transtulit. Plurima & suo ipse ingenio meditatus est. Cumque totus in scribendi labore semper fuerit, tamen, quæ fuit ejus verè *Christiana* modestia, nullum unquam attigit, ne tum quidem cum versibus *Gallicis* animi causâ luderet, quin ad pietatem & Religionem pertineret. Cætera omnia tanquam fluxa & caduca generoso quodam animi vigore contemnebat. Utebatur familiariter *Gilberto Genebrardo*, viro doctissimo, cujus in ædibus *Lutetiæ* dum valetudine parùm firma hospitatur, & *Gregorianæ* versionis nuper à se recognitæ novam editionem urget, sub exitum anni 1581. post longa morborum tædia ex phthisi tandem octo & quadraginta natus annos interiit, elatusque est ad *Severini* fanum & piis eruditorum epitaphiis consecratus. *Samarthan.*

Vir non plus nobilitate, quàm propria virtute, ac vitæ sanctimonia & doctrinâ ab omni fuco aliena, linguæque Græcæ exacta cognitione clarus, quam in veteribus Patribus illustrandis præcipuè exercuit. *Thuan.* ad Ann. 1581.

Verbis ille paribus sententias aptè & fideliter comprehendit; stylo certè nonnunquam excurrit, verùm ipse se intra meras continuò revocat, & coercet. *Huet.* de Clar. Interpret.

Observationes Sacras elucubravit, quæ manifestant illum inter sui Seculi primos Criticos censendum esse. Ejus *Anthologia* in pretio adhuc est. *Possevinus* ait plusquam quinquaginta annos post Doctum illum Abbatem nec visum nec videndum fore virum quemquam *Græcæ* linguæ adeò peritum. Quod elogium aliquatenus immodicum videtur. *Judicium Eruditorum* per Dominum *Baillet.* 1685. Gall.

Jacobus Billius Vir fuit honestissimus, solida erat ejus scientia & præter *Doctorum Linguarum* perfectam notitiam; *Patrum* & *Theologiæ* Doctrina instructus erat. Præterea nihil erat in *Mathematicis* neque in *Jurisprudentia* difficile, pulchrum & sublime, quod ipsi familiare non esset. Erat insuper Poeta *Latinus* & *Gallicus*, cujus invictum argumentum sunt Poemata ejus quæ nobis supersunt. D. Moreri. Gall.

Billius fuit doctus. *Scalig.* posterior.

Extat *Anthologia Sacra*, Octostichis Versibus, cum Scholiis. *Paris.* 1575. 8.

Extant Sacrarum Observationum libri 2. *Paris.* 1585.

Extant Notæ in *Isidori Pelusiotæ* Epistolas. *Heidelb.* 1605.

Extat Vita *Gregorii Nazianzeni*, cum Versione & Scholiis ad Opera ejus. *Paris.* 1583.

FRAN-

FRANCISCUS HOTOMANNUS.

Parisiis natus est Anno Dom. 1524. Obiit *Basileæ* anno 1590.

Varia composuit de Jure & aliis ad antiquitatem pertinentibus, quæ, uti ab authore ante mortem recognita & digesta erant, ita postea *Iacobus Lectius* publicavit. Clar. An. D. MDLXXV.

Franciscus Hotomannus, Jurisconsultus clarissimus, Historiarumque & totius Antiquitatis scientissimus, claruit *Genevæ Allobrogum* anno 1573. quo *Jus Civile* ibidem docuit. Multa ingenii sui reliquit monumenta, quibus in æternum victurum nomen per universum orbem obtinet. *Boissard.* in Icon.

Erat omninò ille vir (*Franciscus Hotomannus*) habili & fœcundo ingenio, variaque eruditione, ac potissimùm eximiâ quâdam in *Romanorum Jure* illustrando facundiâ conspicuus. Quod & posteris plurima ejus Opera splendidissimè scripta magis ac magis indicabunt. *Scævol. Samarthan.*

De quibus vide eorum Commentaria: *Hotomannum* præsertim Jurisconsultum exim iè antiquitatis gnarum & Jurisprudentiæ mystam ferè incomparabilem *Caspar. Barth.* Animadv. ad *Gratii* Cynegeticon, v. 374.

Franciscus Hotomannus inter principes elegantiores Iurisconsultos ferè princeps. *Idem* l. 2. adversar. c. 5.

Franciscus Hotomannus vir de Iurisprudentia simul & literarum omni genere bene meritissimus. *Idem* ibid. l. 46 c. 9.

Franciscum Hotomannum, majorem Iurisconsultum, an *Criticum* elegantiorem, dicam, nescio. Vide tu mihi quis observationes illius, in *Ciceronis* Orationes, & *Cæsaris* monumenta Commentarios: Stylum ejus consideret; redivivum in *Gallia Severum Sulpicium*, vel etiam *Ciceronem*, verissimè dixerit. *Gasp. Sciopp.* de Art. Crit. p. 8.

Politissimus suavissimæque apud omnes doctos memoriæ vir, *Franciscus Hotomannus*, quo sol meliorem & doctiorem non illuxit alterum. *Gasp. Sciop.* l. 1. Verisimil. c. 19.

Antiquarius eruditissimus vocatur *Rosino* Antiq. Rom.

Hotomannum sola dictio *Latina* commendat ac eloquentia. *Cætera* vulgare ingenium. *Scaligerana* 1.

Hotomanni Franco-Gallia bona est; in hac ipsum juvi: Est in Catalogo Brutum Fulmen, *an sit Genevæ*, volo, *an sit hujus Urbis*, ne emas Fulmen brutum, liber mihi donatus ab ipso *Hotomanno*, est præclarus liber, multa bona dicit, sed multa addita sunt in editione *Leydensi*, præstat *Genevensis Scaligerana* 2.

Supereſt ultimum caput, quod de Parlamentis juridicialibus *Hotomannus* dicit: & quia isto capite colophonem imposuit suis conviciis, injuriis, & famoso libello, qui Regibus, Reginis, Pontificibus, Ducibus, & hujusmodi non pepercit, noluit cæteris parcere. Et certè tam spurcæ lectioni finis spurcior addi debuit, & quia tam malè cœperat, pejus ut finiret, æquum erat. Itaque plurimum afficior,

cùm videam egregium Juriſconſultum unico libello nominis & famæ jacturam & naufragium feciſſe----Plura ego, ſed quia non eſt noſtri inſtituti, hæc ſufficiant. Ex quibus manifeſtum eſſe omnibus exiſtimo, ut ſuperius diximus, totam *Hotomanni* orationem plenam eſſe ſeditionis, ſycophantiæ, mendacii, rebellionis: nihil in ea pium, nihil homine *Chriſtiano* dignum, nihil denique prætet verborum fucum, *Ant. Matharell.* ad *Hotomanni Francogall.* ann. 1575. primùm editâ. Reſponſione, c.20.

In famoſo libello *Franciſci Hotomanni* plus iracundiæ eſt, quàm ſcientiæ: & qui Juriſconſultum ſe eſſe profitetur, graviter in eo peccat, quod jus ſuum tribuit nemini: niſi fortè antiquo veteri jure, novum nomen, & adhuc inauditum *Hotomannica* ſcientiæ civibus ſuis exul mittit. Exſulem eſſe turpe eſt, & patriæ nihilominus deſiderio teneri, cujus mores, ritus, leges, inſtituta plurimum damnes. Multa & annalium monumentis de *Francis* & *Francogalliâ* ad mendacii ſui defenſionem & oppugnationem ſacroſanctæ veritatis profert. *Jo. Papir. Maſſon.* in judic. de *Hotoman. Francogal.* quod *Ant. Matharelli* reſponſio præmiſſ. reperitur.

Vel illi ipſi qui adverſus ipſum ſcripſerunt fatentur illum multæ lectionis & reconditæ eruditionis virum fuiſſe. *Anton. Teiſſier.* Elog. Eruditorum. Gall.

Franciſcus Hotomannus ut aliorum *Plagio* læderetur, ipſe ſuis in *Briſſonium, Turnebum, Cujacium, Connanum, Coraſium, Budæum, Ravardum, Petrum Fabrum,* furtis meritus videri queat, non obſcurè accuſatis ab eo, quem, hìc ultimum nominabimus, *Petro Fabro,* ut de noſtra in eum ſuſpicione nihil hìc dicimus *Thomaſ.* de *Plag.* num. 469.

Hotomannus ex *Paſchalii* libro de *Legato*, omnia furatus eſt *Scalig.* 2.

* *Huic Hotomanno* nonnulli *Sixti* V. *Brutum Fulmen* in *Henricum Regem* tribuunt. Hoc libro *Hotomannus* tantam apud *Pontificios* iniit gratiam, ut in primâ claſſe prohibita ſint omnia ipſius *Scripta* in expurgatoriis ipſorum Indicibus. *Konig.*

Prodiit liber de Populi *Romani* Legibus. *Baſil.* 1557. 8.

Prodiit liber de Populi *Romani* Re Nummaria. *Genev.* 1585. 8.

Prodiit Franco-Gallia. *Francofurti* 1665. 8.

BENEDICTUS ARIAS MONTANUS.

Clar. An. D. MDLXX. *Hiſpalenſis*, obiit ann. 1598. ætatis 71. Vir toto Orbe celeberrimus, qui *Bibliis Regiis Antverpiæ* præterfuit.

Scripta ejus ſunt: De optimo Imperio, ſive in librum *Joſuæ* Commentarius---. De varia Republica, ſive Commentarius in librum *Judicum*--- In 30. priores *Pſalmos* Comment.----In 12. Prophetas Minores Comment.----In Iſaïam Comment. Elucidationes in 4. Evangelia, in Acta Apoſtolorum, in omnia Apoſtolica Scripta---Comment. in 7. Epiſtolas Canonicas---Comment. in Apocalypſin----

Anti-

Antiquitates *Judaicæ*---Rhetorica---Poemata Sacra---Comment. in Pſalmum 55.----Apparatus in *Biblia Regia.*

Benedictus Arias Montanus linguæ Sanctæ apprimè peritus, ac ſummè pius, *Bibliis Complutenſibus* elegantiore formâ recudendis à *Philippo* II. deſtinatus, egregiam admodum operam in eorum editione cum *Fabricius Boderianis* Fratribus *Falezianis Antverpiæ* navavit;unde ſibi æmulos tanto odio accendit,& in iis *Leonem Caſtrenſem*,qui de Septuaginta *Interpretibus* Commentarium ſcripſit, ut ad caulam dicendam citatus *Romam*, vix tertiâ impetratâ, pro tantorum laborum præmio receſſum in *Bætica* ſua, in quo ſe bonâ conſcientiâ fretus ſacrorum librorum lectione ac lucubratione ſolaretur, acceperit. *Thuan.* ad ann.1598.

Benedictus Arias Montanus, Hiſpalenſis, Doctor Theologus, omnium penè gentium linguis atque literis ratò certè exemplo excultus, nomen cum omni poſteritate adæquavit: nam præter *Græci* ac *Latini* ſermonis elegantiam,aliarum linguarum notitiam paraverat, ut *Chaldæi, Hebræi,Syri,Arabes*,& his affines illo vel Interprete, vel Magiſtro uti potuiſſent. Taceo omnis Philoſophiæ ac Theologiæ cognitionem, vitæque integritatem. *Aub.Miræus.*

Fatendum eſt, *Ariam Montanum* fuiſſe virum magnum,déque *Eccleſiâ,Bibliorum* inprimis *Regiorum* opere (quorum illum curæ *Philippus* II. ejus nominis *Hiſpaniæ* Rex, præfecerat) præclarè meritum. *Voſſ.* de Scient. Mathem. pag. 303.

Quæ ſingula mirari in homine ſolemus, *Benedicte Aria*, ea conſecutum te poſſum dicere univerſa. Quid ſanctius Theologiæ ſtudiô? at tu inter principes *Theolog.*jure cenſeris. Quid in ipſo Theol. rarius, quàm peregrinarum linguarum ſcientia? at tu non dicam benè *Græcè* calles aut *Latinè*; ſed *Hebræe*, *Syre*, *Chaldæi*, *Arabes*, ſi *Sermonis* res ſit,ſuum *Civem* poſſint agnoſcere *Juſt.Lipſ.* Epiſtolic.Quæſt.lib.4.Epiſt.1.

Duplici dolore,& quaſi ictu ſum affectus, cùm tuam Epiſtolam accepi. Etſi priorem non tam intulit ipſa mihi, quàm illatum renovavit, mentione mortis *Ariæ Montani* noſtri,ô magni rarique viri, & nobis etiam longinquis & exteris ob virtutem & doctrinam chari! *Lipſ.* Epiſt.Cent.ad *Hiſpan.* Epiſt.60.

De me ac de meo labore & induſtriâ [quantulacunque eſt] nihil profiteor, Hoc tamen unum recenſebo: me ſcilicet, continuò immortales *Deo* gratias agere, quod *decem Idiomatum* cognitionem mihi pro ſuâ clementiâ & benignitate impertitus ſit.*Ar.Montan.*Præfat.in Sac.Bib.Quadril.Reg.Edit.

Arias Montanus vir doctus erat, ſed qui magno judicio non pollebat. Legi ejus Antiquitates Judaicas quæ vilis pretii opus ſunt. Singularem habebat Religionem ut *Raphelengius* Pater de *Scaligero* dixit. Impendio laboravit in ſuis ad Antverpiana Biblia majora *Appendicibus. Scaligerana* poſterior.Gall.

Poſt *Pagnini* verſionis examen, conſentaneum eſt ut hîc ſubnectamus judicium quod ferri debet de Ariæ Montani Translatione quæ in Bibliis majoribus *Philippi* II. excuſa fuit, & poſtea denuò impreſſa in *Polyglottis Anglicanis.* Ei ſatis fuit *Pagnini* verſionem recognoſcere, hancque reformare locis illis quos ad literam

Digitized by Google

literam satis non esse censebat. Sed meritò dictum fuit, dum sermo erat de *Aria Montani* correctionibus, *Quot correctiones, tot corruptiones.* Tantùm enim abest ut vitia quæ plurima erant in versione *Pagnini*, abstulerit ut illa potiùs multiplicaverit. Ejus tamen methodus, vulgò approbatur, quoniam in hoc opere eorum tantùm particularem utilitatem respexit qui *Hebræam* linguam addiscere cupiunt; Ideoq; asperitatem in phrasibus anxiè non vitavit, quoniam ad Grammaticæ rigorem textum suum interpretabatur. Doctus ille vir qui superius *Pagnini* versionem ut eximium opus nobis commendavit, Consilium etiam *Ariæ Montani* ratum habuit, & in ejus favorem dixit, illum fidelis Interpretis laude contentum iisque proficui qui Linguæ Hebraï. rudimenta incipiunt, ignorantium obtrectationem contempsisse. Verum quidem est versionem hanc iis utilem esse posse qui *Hebræum* idioma discere volunt, quoniam *Hebræum* textum verbatim & juxta Grammaticum sensum reddit; sed non tamen censeo *Ariam Montanum Fidissimi Interpretis* Elogio insigniendum esse; contrà enim jure multò magis cum eo agetur si *Inepti ssimus Interpres* dicatur. An accurati Interpretis titulus ei concedi potest Translatori, qui ferè ubique Textus sui sensum evertit? Et re vera, omnis ejus eruditio versatur in *Hebræis* vocibus ad literam juxta earum usitatiorem significationem convertere, non attendendo an locis ubi hanc usurpat congrua sit, necne. Cùm *Hebræa* vocabula sunt æquivoca, rationem habere convenit, ut mihi quidem videtur, significationis prout apta hæc est locis in quibus occurrunt, & ridiculum est quamlibet significationem temerè usurpare, sive consentanea sive dissentanea fuerit. Hoc tamen vitium in tota *Aria Montani* Versione regnat, in quo parum judicii ostendit.---- Verbo ut absolvam, si quis dignetur singulas *Aria Montani* correctiones perlustrare, is deprehendet illum ut tyronem potiùs quàm ut limati judicii virum *Biblia* convertisse. Nec parum mirari subit quòd *Waltonus* Versionem ejus cæteris omnibus antepositerit, & illam in *Anglicana Polyglotta* inseruerit, in quibus potiori jure locum obtinere debuisset aliqua alia quæ vocum *Hebræarum* sensum expressisset, nec tamen à litera longè abivisset, Orat. Presb. *Rich. Simon*, Hist. Crit. V. T. l. c. 20. Gall.

Benedictus Arias Montanus, inter clarissimos *Hispanos* meritò reponendus, præter alia ingenii monimenta, ad *Poesin* quoque locupletandam se accinxit---*Ecclesiastem* reddidit *Epicis*, in quibus nihil otiosum, tumensve, nihil jejunum; quin & *gnomæ* egregiæ hinc inde inspersæ. *Olaus Borrig.* de Poët. p. 123.

Arias sæpè *Pagnini* versionem temerè loco movet, & pro bonis *Pagnini* prava ineptaque substituit, *Arnold. Boot.* in Animadvers. Sacr. ad Text. Hebraic. Vet. Test.

* Corrigenda in eo sunt pleraque tam in Commentario suo in *Esaiam*, & Comment. in Prophetas minores, quàm in Elucidationibus in quatuor Evangelia, & Acta Apostolorum, & in omnia Apostolorum scripta, & in Apocalypsin, nec non in libro Generationis & Regenerationis *Adam. Index Madrit.* Impress. Ann. 1667.

Ejus

Ejus apparatus in S. Biblia, extat inter Biblia Reg. *Hisp.* alia ejus Opera variis temporibus atque locis sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium:

Deo Viventium S.

Benedicti Ariæ Montani Hispal. *Doctoris Theologi, sacrorum librorum ex Dei beneficio Interpretis eximii, & Testimonii D. N.* Jesu Christi *annuntiatoris sedulo, Viri incomparabilis, titulis cunctis majoris, monumentis augustioris, ossibus in diem Resurrectionis Justorum asservatis, cum honore* D. Alphonsus Frontiberius *Prior Conventûs S.* Jacobi Hispalensis, *in Prioris quondam sui opt. meriti memoriam P. C. anno* M DCV. *obiit ann* CIↃIↃ. XCVIII. *ætat.* LXXI.

MARCUS ANTONIUS MURETUS.

Clar. A. D. MDLXXV.

GALLUS, ex diœcesi *Lemovicensi*, eruditorum sui seculi facilè princeps, sine Præceptore, *Latinè Græc*eque doctissimus evasit. *Parisiis*, in Collegio Cardinalis *Monachi* tertiam classem rexit, cùm *Buchananus* secundæ, *Turnebus* verò primæ præesset. Hinc, fortunam magis optimam sectatus, in *Italiam* abiit, & *Venetiis* primò, dein *Romæ* in pretio habitus, obiit anno 1585. ætatis 57. *Hofman.*

Scripsit Orationes: Varias Lectiones, Poëmata, Emendationes in *Terentium*, *Horatium*, *Catullum*, *Tibullum*, *Propertium*, *Tacitum*, inque *Senecam* Philosophum: Epistolas: multaque alia.

Marcus Antonius Muretus, magnum non solùm *Galliæ* nostræ, sed ipsius *Romæ* lumen. *Thuan.* Hist. l. 80.

Ingenio præstanti & ad omnia nato præditus quod in politiori literaturâ præcipuè exercuit, utriusque linguæ peritiâ clarus, & *Latinè* scribendi facultate insignis, ad quæ omnia acerrimum judicium attulit. *Thuan.* Hist. l. 82.

Quis non miretur hominem *Gallum*, & quidem in *Lemovicibus* natum, suo ipsius ingenio & absqueullâ Præceptoris operâ eruditum tantos in literis feciſſe progressus, ut præter exactam *Græcæ* linguæ scientiam ipsis etiam *Italis* peculiarem illam *Latini* sermonis laudem unus eriperet? Neque verò id *Muretus* in Oratione solutâ solùm, sed in versibus etiam assecutus est, in quibus tam erat *Catullo* simillis quàm ipse *Catullus* sibi. Accedebat ad excellens & divinum illud ingenium incredibilis morum candor & urbanitas, quæ mirificâ suavitate hominum animos afficiebat atque attrahebat. *Scævol. Samarthan.* in Elog. *Gallor.*

Nihil unquam (mirum dictu) bis scribebat *Muretus*, vix adeo bis legebat id ipsum, quod scripserat; tarò interpolabat, non sæpè mutabat aliquid, tarius demebat delebátque: ita, cùm uno quasi tenore fluerent omnia, nihil nisi aptum & accommodatum ad manum mentémque veniebat, ut multo meliora fortuitò illi excide-

Digitized by Google

excíderent, quàm alii, qui eandem incudem assiduè tundunt, excudant labore. *Andr. Schott.* in Vitâ *Mureti.*

Marcus Antonius Muretus, vir cumprimis eruditus, & qui in his literis nostris meo judicio familiam ducit. *Lipsi.* l. 2. Var. Lect. c. 1.

Vir in quo non eruditio solùm varia, sed comitas etiam & lepos multus. *Idem* de Rect. Pronunc. *Ling. Lat.* c. 1.

Cujus scripta *Veneres* inhabitat pariter cum *Musis*. *Idem* in l. 1. Annal. *Tacit.* Num. 33.

Muretum ego novi, virum ingenio & eloquio suavem, judicio sæpè bonum, ambitioni, non semper extraneum. *Lipsi.* Disjunct. Not. *Mirandulani* Cod.

Vir cùm omni liberali eruditus doctrina, tum etiam singulari eloquentiâ præditus *M. Antonius Muretus. Turneb.* Adv. l. 14. c. 6.

Hic *Latina* Orationis facundiâ tantam sibi apud omnes gratiam conciliarat, ut ejus ævi quasi alter *Tullius* concordibus *Italiæ* vocibus acclamaretur. *Jo. Imperial.*

Edidit *varias Lectiones*, quibus nihil uberius, nihil elegantius fingi potest. *Konig.* in Biblioth.

Quantum vir hic eruditione præstaret, *Variarum Lectionum* liber ostendit. *Jan. Nic. Erythræus* in Pinacoth.

Mureti Epistola lectu dignissimæ. *Gesner.* in Biblioth.

M. Antonius Muretus Lemovix, eloquentissimorum nostræ ætatis hominum numero jure adscribendus est, cui pura, nitida, & elegans Oratio, æternam nominis gloriam peperit, præter ejus multiplicem eruditionem. *Gul. Revil* in promt. Icon. Illustr. Vir.

Pauci sunt in Mundo *Mureti*; qui si tam benè crederet in *Deum* quàm optimè persuaderet esse credendum, bonus esset *Christianus*. Doleo obiisse *Muretum*, de cujus morte ad me scripsit *Cujacius*. Animus erat eum reprehendere in multis quæ peroptabam ab eo videri. *Scalig.* 1.

Muretus scribebat promptissimè, *Muretus* etiam illam *Italorum* rationem scribendi fusam secutus est. *Mureto* nullus fuit post *Ciceronem* qui expeditius loqueretur & scriberet *Romanè*. *Lipsius* nihil præ illo, & invidebat illi, furatus est *emendationes*. Benè intelligebat *Aristotelis Rhetorica*. Quid elegantius ejus Oratione de *Tacito* & aliis? *Scalig.* 2.

De ipso tandem hoc jure optimo proditum, quod in pangendis carminibus *Tibullo* conferendus, in prosa Oratione recentiorum cuilibet præferendus, scientiarum porrò, atque inprimis Jurisprudentiæ gloriâ haud inter gregarios collocandus, *Gallica* præconia insigni, nec interiturâ laude cumulavit. *Joan. Imperial.* in Mus. Hist.

Jes. *Rapinus* eum in Odis suis satis liberum non esse existimat, hoc autem vitium inde oriri quòd elegantiori *Latinitati* nimis sollicitè studeat. *Rapinus*, Generalibus in Poeticam Animadversionibus, Animadv. xxx. Gallicè.

Balzacius *Muretum* jure merito culpat, quod ea omni veneratione & honestate

Digitized by Google

neſtate erga *P. Victorium* ſe non geſſerit, quæ ei debebatur cum ob ejus meritum ob ejuſdem provectiorem ætatem; Nam aliquod variarum Lectionum ſuarum Caput exorditur eum mendacii quadantenus arguendo. *Falſum eſt*, inquit, *quod* ait *Victorius*. Sed culpa multò dignior eſt quòd *San-Bartholomæanam ſtragem* laudaverit, perinde ac fecit Oratione in laudem *Caroli* IX. Romæ pronunciata. *Anton. Teiſſier*. Elog. Gall.

Non minùs quidem ornatus [*Dionyſio Lambino*] *Martinus Antonius Muretus*, ſed religioſus magis; nec caſtitati minùs quàm elegantiæ aſſervit; nec ſententiam modò exprimit, ſed genus ipſum dicendi, quod licet, imitatur. Quòd ſi plura in eo genere elaboraſſet, inter multos *Interpretes* propè ſingularis extitiſſet; ſed tantum detraxit ex gloriâ quantum ex eo ſtudio decerpſit. *Huet.* & Clar. Interpret.

Quid tandem dicemus cùm eruditiſſimus ipſe *Muretus*, *Variantes Lectiones, emendationeſque Pinciani in Senecam*, ſuas feciſſe dicatur. *Theod. Janſon.* Nov. Antiq. p. 17.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

Obiit *Romæ*, ac ſitus in Sepulchro, quod in Æde, *Deo* trino & uno, in *Colle Hortorum*, dicatâ, ſibi vivens extruxerat: Ubi ejus Epitaphium poſuit *Julius Roſcius*:

Hic Marci *caros cineres* Roma *inclita ſervat*,
Quod patria optaſſet Gallia *habere ſinu.*
Stat colle Hortorum, *tumulus ſtat proximus aſtris*,
Quæ propiùs puro contigit ille animo.
Tu ſacros latices lacrymans aſperge, Viator,
Et dic, heu! linguæ fulmina fracta jacent.

JACOBUS PAMELIUS.

Udomaropolitanæ Urbis Epiſcopus, natus eſt *Brugis* Anno Dom. 1536. 3. Idus Majas, *Adolpho* Patre, *Carolo* V. Imp. à Sanctioribus Conciliis, è nobili *Baronum* de *Pamele* ſtirpe. Montibus *Hannoniæ* obiit Anno Dom. 1587. ætatis ſuæ 52. 13. Kal. Octob. Clar. A. D. M D LXXV.

Scriptæ ejus hæc ſunt: Commentarii in *Tertullianum* — Commentarii in *Cyprianum* — Liturgica *Latinorum* — Relatio ad *Belgii* Ordines de non admittendis unâ in Republicâ diverſarum Religionum exercitiis — Micrologus de Eccleſiaſticis Obſervationibus — *Caſſiodori* divinæ lectiones — Catalogus Commentariorum Veterum Selectorum in univerſa *Biblia* — Commentarii in librum *Judith* — Commentarii in Epiſtolam *Pauli* ad *Philemon*.

Jacobus Pamelius, vir & ſacræ Antiquitatis peritiſſimus, & cum multis ſcriptis, quibus eam illuſtravit, tum unâ & alterâ *Tertulliani* & B. *Cypriani* editione

Digitized by Google

magnam gratiam à doctis & piis omnibus consecutus. *Thuan.* ad ann. 1587.

De *Tertulliani* & *Cypriani* Scriptis optimè meruit. *Konig.* in Biblioth.

Jacobus Pamelius, operibus suis, Notis inprimis in *Tertullianum* & *Cyprianum*, nomen immortale promeritus. *Hofman.* in Lexic.

Pamelii in illustrando *Cypriano* diligentia longè majoribus encomiis digna foret, si sincerum & nullis partium præjudiciis addictum animum attulisset, nec primitivæ *Ecclesiæ* statum, invito *Cypriano*, ad hodiernos *Ecclesiæ Romanæ* mores accommodare laborasset. *Acta Eruditorum.* Vol. 2. p. 42.

Jacobus Pamelius, vir cum primis eruditus — Ejus industriam in disponendis *Cypriani* Epistolis cùm magnoperè commendemus, haud tamen possumus eidem in omnibus assentiri: nam ad exactam rationem *temporum* historiam contexentes interdum à posito ab eo ordine cogimur resilire. Id ipsi viventi minimè displicuit *Baron.* Tom. 2. Annal.

Pamelius doctus fuit & bene scripsit: fuit nobilis, valde modestus in nostros: ita credebat ut scribebat: etiam *Goulartius* in *Cypriano* modestè illum tractat. *Scaligerana* 2.

Doctissimus *Pamelius* vocatur à *Lipsio.*

Optimum officium ab eo in Ecclesiam & in rem Literariam profectum, in *Tertul.* & *S. Cypr.* editionibus positum est, quorum Opera novo ordine digessit, iis additis novis tractatibus antea nondum evulgatis. Doctos etiam commentarios in eadem elaboravit, ex quibus judicare convenit eum *Antiquitatis Ecclesiasticæ* cognitionem amplam habuisse, & non mediocrem *Criticum* fuisse. *Judicia Eruditorum*, Paris. 1685. per *Bail.* Gall.

Vir doctus & diligens *Jac. Pamel.* quod *Paul. Manutium* in ordinandis *Ciceronis* ad *Atticum* Epistolis cum laude præstiterat, idem in *Cyprianicis* præstare conatus est. Et huic *Sparte*, quam susceperat, adornandæ, magnam adhibuit diligentiam; sed difficultatibus *Historicis* oppressus, & receptæ *Pontif. Roman.* Chronol. nimis adhærens, etiamsi multa præclarè observavit, in haud paucis tamen à recto tramite aberravit; quod in Vitâ *Cypriani* ab ipso collectâ clarius elucescit. Ordinem à *Pamelio* editum aliquoties corrigere conatus est illustrissimus *Card. Baron.* sed non multum præstitit, & *Historiam* pluribus erroribus maculavit. *Joan. Pearson.* Episc. *Cestrienf.* in Præfat. ad Annal. *Cyprian.*

Prodiit ejus *Rituale Sanct. Patrum Col.* ann. 1676. 2. Vol. 4o.

ABRAHAMUS ORTELIUS.

Clar. An. D. MDLXXV. SEculi nostri *Ptolemæus*, *Philippi* II. Regis *Hispaniarum* Cosmographus, & immortalis illius Operis *Theatri Orbis Terrarum* autor, vir doctissimus, humanissimus, atque integerrimus, natus est die decimo Aprilis, ann. 1527. *Antverpiæ.* Obiit ibidem die 29. Junii, St. N. 1598. ætatis 75. cùm sæpè in morbo suo vocem istam usurpâsset: *Nihil se in hac vitâ relinquere, quo non posset, & velit carere.* Usus est annis vitæ suæ postremis loco *Symbolo* aut *Emblematis* picturâ *Or-*

bis

bis seu *Globi Terrestris*, cum additâ *Inscriptione : Contemno & orno; Mente, Manu. Abraham. Bucholcer.* Ind. Chronolog.

Scripta ejus hæc sunt : Theatrum Orbis Terrarum—Synonyma Geographica —Thesaurus Geographicus--- Aurei seculi Imago, in qua *Germanorum* veterum vita, mores Regio cum Iconibus—Itinerarium per nonnullas *Galliæ Belgicæ* partes—Deorum Dearumque Capita ex *Ortelii* Musæo—Syntagma Herbarum encomiasticon, earum utilitatem & dignitatem declarans.

Abrahamus Ortelius, Cosmographus ad miraculum usque politissimus & laboriosissimus. *David Chytræus* in Paraphras. Psalm. *Buchanan.*

Ortelius in *Theatro Terarrum Orbis*, omnibus suam probavit industriam, scripsit & *Thesaurum Geographicum*; opus eruditum, lectuque jucundum. *Meleh. Adam.*

Abrahamus Ortelius rei *Geographicæ* ab ineunte ætate studiosus, maximè eam partem nulli labori aut sumptui parcens illustravit : neque ob id peregrinationes longinquas suscipere, ac multoties totâ vitâ repetere recusavit : edito pulcherrimo *Orbis Terrarum Theatro*, & renovatâ antiquorum locorum per *Tabulas* propria industria eleganter depictas memoria ; *Synonymorum*que ingenti opere edito *Thuan.* ad an. 1598.

Vir monstris ex terrarum orbe amoliendis planè natus. *Mercula* in Præfat. Cosmogr.

Edidit etiam *Ortelius Theatrum orbis terrarum*, librum, ut omnia ejus scripta, valdè doctum. *Becman.* c. 1. Hist. Orb. terrar. n. 5.

Tabulas ex historiâ omnigenâ utiliter illustravit, Matheseos interim Scientiâ neutiquam cum Mercatore conferendus. *Voss.* c. 2. de Philog. sect. 28.

Anno 1575. clari erat nominis *Abrahamus Ortelius Antverpianus.* Quod deinceps semper auxit. Præcipuè nomen peperit *Theatro Orbis Terrarum*, ac *Parergo*, sive Tabulis *Geographiæ* veteris, & *Synonymis Geographicis.* Etiam *Antiquitatum* earum valdè fuit studiosus, quæ ex nummis vett. *Græcis Romanisque* cognoscuntur uti quoque ex *Saxis* antiquis. *Voss.* de Mathem. Scient. p. 259.

Vir eruditissimus atque probatissimus, deque studiis *Geographicis* optimè meritus *Abrahamus Ortelius. Casaub.* ad *Baron.* Ann. 38. Num. 68.

Eximius veteris Geographiæ Restaurator *Abrahamus Ortelius. Gul. Camden.* in Præfat. *Britan.*

Thesaurum abs Te, mi *Orteli*, vidi & in parte legi : verè Thesaurum. In eo habes quicquid *Græcia* aut *Latium* habuit, in eâ quidem argumenti parte. Placet materies, ordo, industria : illa utilissima, iste facillimus, hæc summa. *Lips.* Epist. Cent. 2. Miscel. Epist. 7.

Theatrum tuum, *Orteli*, vidi : & vis me verum dicere? nescio an à multis annis cujusquam labor utilior fuerit in vulgus. Abeant illæ infinitæ *Tabulæ Chartæ. Lips.* Epist. Quæst. l. 4. Epist. 4.

Ortelium ego non tam *Regium Geographum*, quàm *Regem Geographorum* appellare soleo. *Marc. Velser.*

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Digitized by Google

Hoc ejus Epitaphium, *Juſto Lipſio* Auctore:

Abrahami Ortelii quem Urbs Urbium *Antverpia* edidit, Rex Regum *Philippus Geographum* habuit, monumentum hîc vides. Brevis terra eum capit, qui ipſe Orbem terrarum cepit, ſtilo, & tabulis illuſtravit, ſed mente contempſit, quæ Cœlum, & alta ſuſpexit, conſtans adverſum ſpes, aut metus, amicitiæ cultor, candore, fide, officiis, quietus cultor, ſine lite, uxore, prole, vitam habuit quale alius votum; ut nunc quoque in æternâ requieſcat, votis fave, lector. Obiit quarto Kalendis, Jul. 1598. vixit ann. 71. menſes 2. dies 18.

Joſephus Scaliger in memoriam *Ortelii* hoc Epitaphium ſtruxit:

Quid primum, Orteli *quid ſummum pectore promam*,
Quo poſſim cineri ſolvere juſta tuo?
Exeturus eram doctas in Carmina Divas;
Carmina ſunt meritis inferiora tuis.
Impendendus erat mundus, ſed pectore mundum
Cepiſti; laudes non capit ille tuas.
Laudibus ergo tuis melius deſiſtere. Abunde
Laudatur, cui laus nulla ſat eſſe poteſt.

Aliud, Auctore *Balduino Cabillavo* S. J.

Hic ſitus Ortelius. *Buſti me fallit imago:*
Qui jacet hic umbra vix levis umbra ſua.
Vin' noſſe Ortelium? *Mundi decurre* Theatrum:
Quantum opus eſt Orbis, *tantus & ille Vir eſt.*

JOANNES SAMBUCUS.

Claruit A. D. MDLXXV.

NAtus eſt *Tirnavia Hungaria* oppido A. C. 1531. Fuit *Maximiliani* II. & poſtea *Rudolphi* II. Imperatorum Conſiliarius & Hiſtoricus *Cæſarius*; unáque Medicus elegans, Poëta eruditus, & Antiquarius penè incomparabilis: nec non vir adeo liberalis, ut omnem ferè ſubſtantiam ſuam conquirendis libris, monetis, & ſtudiis antiquis impenderit. Obiit *Viennæ Auſtr.* Apoplexia A. C. 1584. ætatis ſuæ 53. Vander *Linden* de Script. Med.

Scripta ejus propemodum infinita, quorum Catalogum habes apud *Jac. Boiſſardum.*

Joannes Sambucus Tirnavia Pannoniæ oppido natus, anno 1531. in pleriſque *Italiæ*

Italiæ, Galliæ & Germaniæ Academiis cum laude verſatus eſt : conjunxit autem cum literis humanitatem; cum *Latinis Græca*: & quod è ſcriptis ejus facilè appareret, ſcientiam antiquæ Philoſophiæ cum elegantia doctrinæ. Unde in Medicum elegantem, in Poëtam venuſtum & ſcitum, in Hiſtoricum & Antiquarium ſolertem evaſit. *Boiſſard.* in Icon.

Joannes Sambucus, profeſſione *Medicus*, cujus ea fuit in veteribus libris colligendis diligentia, liberalitas in publicandis, ut principibus viris, qui hâc re laudem conſecuti ſunt, quamvis in diſpari fortunâ, æquari debeat: quod *Nonnus Dionyſiacorum* ſcriptor, *Ariſtenetus*, *Eunapius*, *Heſychius* illuſtris, alii ejus beneficio editi abundè teſtantur; alioqui alienâ quàm ſuâ induſtriâ clarior. *Thuan.* ad ann. 1584.

A *Sambuco* heri ad me literæ, ſanè quàm amicæ. Humaniſſimum virum coràm reperi, non pro opinione mea (tecum hoc ſit) literatum. *Lipſ.* Cent. 1. Miſc. Epiſt. 2.

In te ſingularem humanitatem cum ſingulari eruditione conjunctam dilexi, vel, ut magis propriè loquar, amavi. *Lipſ.* in dedicat. 3. poſteriorum librorum *Taciti.*

Vir benè doctus, & omni ratione *Veterum Scriptorum* adjuvandorum ſtudioſus, *Joannes Sambucus. Petr. Victor.* l. 37. Var. Lect. c. 18.

Accuratus homo in legendo, & reconditæ doctrinæ, omni laude dignus vir ob eximias ſuas animi dotes, & non minùs, quia aliorum laudis valdè liberalis eſt. *Petr. Victor.* l. 37. Var. Lect. c. 19.

Bonfinii Hiſtoriæ *Hungariæ* addidit *Sambucus Appendicem*, quâ res *Hungaricas* perſecutus eſt uſque ad *Ferdinandum* I. qui ſecundus fuit Rex *Hungariæ* ex familiâ *Auſtriacâ Appendix* quidem non reſpondet eruditioni *Bonfinianæ*, meretur tamen ſuam laudem. *Conring.* de *Hungariâ.*

Joannes Sambucus vir clariſſimus, cùm ipſe multa eruditè ac eleganter conſcripſit, tum etiam plurima ſcripta rara & inventu difficilia maximis laboribus & ſumptibus co'legit, quorum non pauca edita ſunt *Geſner.* in Bibliot.

Dominus *Sambucus* celebrior erat plurimorum Manu-ſcriptorum evulgatione, quam propria eruditione. *Paul. Colomeſ.* in opuſc. p. 131. Gall.

Ægrè poterat Natura virum producere *Jo. Sambuco* ad Scientias propenſiorem & in animi labore magis indefeſſum --- In *Horatii Artem Poeticam* Commentarios ſcripſit, quibus manifeſtiſſimum fecit in *Poeſeos* Latinæ veneribus ſe nihil ignoraſſe-----Inter inſigniora ejus Opera numeratur Hiſtoria ejus *Hungaricâ*, quàm non minori elegantia quàm fide contexuit. *Iſ. Bullard.* Acad. Scientiarum Tom. 2. p. 185. Gall.

* *Joannis Sambuci* Opera non permittuntur, niſi corrigantur. *Index Madrit.* Impreſſ. Ann. 1667.

Extant Icones Veterum aliquot & recentium Medicorum ac Philoſophorum, cum Elogiis Tetraſtichis. *Antverpiæ* apud *Chriſt. Plantinum* ann. 1574. Fol. & *Lugd. Bat.* ubi Vitæ ſingulorum & Scripta adduntur, apud *Raphelengium* ann. 1603. & *Amſtelod.* Fol. 1615. apud *Janſonium*.

Hoc

Hoc ejus Epitaphium.

Sambucus *linguas colvit qui doctus, & artes,*
Cui natale fuit Pannonis *ora solum:*
Cæsaris *historicus præmissi temporis acta,*
Et dignos scripsit cognitione libros.
Aonios *inter meruit quoque nomen* Olores,
Carmine jucundum qui cecinere melos.
Ante diem quamvis, Musis ploransibus, ipsum
E medio tulerit mortis avara manus:
Ipse tamen superest melioris parte superstes,
In cœlis animâ, nomine clarus humo.
Nil in solertes Musarum juris alumnos
Mors habet: à Musis doctus obire nequit.

Obiit Id. Junii MDLXXXIV. Ætat. LIII.

FULVIUS URSINUS.

Clar. A. D. MDLXX. PAtriâ *Romanus*, nobili genere paterno, sed minus justo concubitu natus. Septuagenarius obiit Anno *Dom.* 1600.

Scripta ejus sunt: Notæ in *Ciceronem, Virgilium, Eutropium, Polybium, Terentium, Dionem Cassium, Catonem, Varronem, Columellam* de Re Rusticâ, *Sallustium, Cæsar. Livium, Velleium, Tacit. Suetonium, Spartianum*, Fragmenta *Dionysii Halicarnassei, Appiani*, & *Diodori Siculi*: librum edidit de *Familiis Romanorum*: atque Appendicem ad P. *Ciaconium* de *Triclinio*.

Fulvius Ursinus, patriâ *Romanus*, vir *Græcè Latinè*que doctissimus, ac purioris antiquitatis Indagator diligentissimus. *Thuan.* ad Ann. 1600.

Earum (*nummorum formarum*) exempla passim extant in eorum libris, qui studiosè *antiquitates* illas collegerunt. Inter quos *Fulvio Ursino* & *Adolpho Occoni*, doctissimis viris, palma consensu omnium tribuitur. *Franc. Hotoman.* de Pop. *Rom.* Re Nummariâ, c. 5.

Ursinus quidem doctissimus vir est, & de literis, si quis alius, optimè meritus. *Casaub.* Epist. 12. *Jacob. Bongarsio.*

Fulvius Ursinus, vir præclarissimè de omni antiquitate meritus. *David Hoeschel.* in lit. ad *Matth. Wackerum*, quas Legationum excerpris præmisit.

Fulvius Ursinus, homo linguæ utriusque omnisque adeò antiquitatis benè peritus. *Andr. Schott.* l. 2. Nodorum *Ciceron.* c. 6.

Vir

Vir illuſtris & inſigniter eruditus *Fulvius Urſinus*, de *Eccleſiaſticis* literis optimè meritus. *Baron.* vol. 2. Annal.

Amiciſſimus meus *Fulvius Urſinus*, rerum antiquarum ſolertiſſimus explorator; ad quem velut *Lydium Lapidem* quæque vetera monumenta probanda elucidandaque afferri ſolent, cujus & apud me auctoritas plurimùm valet. *Baron.* ibid. vol. 3.

Fulvius Urſinus, vir inſignis præclarâ eruditione & ſincerâ fide omnibus notus. *Baron.* vol. 4. Annal.

Cujus nomine inter viros *antiquariæ rei* ſtudioſos nomen majus, celebriuſque nullum eſt. *Gaſſend.* de vita *Pierſkii* l. 1.

Fulvius Urſinus optimus ſenex optimè de omni meliore *Antiquitate* apud bonos omnes promeritus. *Pignor.* Symbol. Epiſtol. Epiſt. 18.

Magni ingenii raræque eruditionis vir *Fulvius Urſinus*, *Petr. Vict.* l. 36. var. lect. c. 22.

Fulvius Urſinus amicus noſter citra controverſiam *Italiæ* ſuæ flos. *Lipſ.* elect. l. 1. c. 23.

Inter *Italos Fulvius Urſinus* familiam ducit. *Gaſp. Sciopp.* conſult. p. 39.

Scripſit de *Familiis Romanorum* elegantiſſimè, eruditiſſimum de *Triclinio Romano* commentarium. *Jan. Nic. Erythræus* Pinacoth.

Ejus *Virgilium*, & librum de *Familiis Romanorum* quis non admiratur? *Ioan. Matth. Toſcan.* in *Ital.* peplo, c. 194.

Fulvii Urſini Familia, liber divinus: ex quo multa didici. *Fulvius Urſinus* ſimia mea. *Scaligerana* poſterior.

Fulvius Urſinus pleraſque notas in *Iulium Cæſarem Petri Ciacconii*, quas ipſe, qui ſua ut parvi facere gloriæ contemptor acerrimus, ſic libenter communicare ſolebat cum amicis, non ediderat, tacito ejus nomine ſuis in *Hiſtoricos Latinos* notis admiſcuit. Sed *Ciacconio*, cùm notas ejus ab *Andreâ Schotto* accepiſſet, ſua poſtliminio reſtituit, atque *Fulvianis* ſeparavit *Ioannes Brantius*. *Thomaſ.* de Plag. ſect. 8.

In hunc Auctorem hæc carmina compoſuit *Ioannes Matthias Toſcanus*:

Comprobet Antiquâ ut dignum ſe Fulvius *urbe,*
Illius extinctum ſuſcitat eloquium.
Roma *licet depreſſa, tamen caput erigit, Hydra*
In morem, ingentis & redviva viget.

Prodiit liber de *Familiis Romanis*, cum ipſis nummorum figuris, *Romæ* 1577. in fol. *Pariſiis*, editore *Carolo Pantino*, 1665. in fol.

Extant *Imagines & Elogia* illuſtrium ac eruditorum Virorum, ex Lapidibus Antiquis, & Numiſmatibus expreſſæ. *Romæ* anno 1570. in fol.

Extant *Leges & Senatuſconſulta* quæ in veteribus cùm ex lapide, tùm ex ære monumentis reperiuntur, notis illuſtratæ, *Romæ* 1583. 4.

Extat *Appendix* ad *Petrum Ciacconium* de *Triclinio*. *Romæ* 1588. in 8o. *Amstelodami* apud *Andream Frisium* 1664. in 12.

AUGERIUS GISLENIUS BUSSEQUIUS.

Clar. A. D. MDLXXV. NObili & vetusto *Busbequiorum* apud *Flandros* genere natus est *Cominii*. Anno 1522. Obiit anno Dom. 1592.

Scripta ejus hæc sunt: *Turcica* Legationis Epistolæ quatuor---Consilium de re militari contra *Turcam* instituenda---Itinera duo, *Constantinopolitanum* & *Amasianum*---Epistolæ Legationis *Gallicæ* Liber de verâ nobilitate.

Ætate grandior à *Ferdinando Augustino Viennam Austriæ* evocatus, & ipsi & *Maximiliano* filio in Repub. gerendâ ita se probavit, ut nullius ferè magis consilio & virtute Principes illi niterentur: Hujus etiam Augustos liberos *Matthiam*, *Maximilianum*, *Albertum*, & *Wenceslaum* ephorus prudentissimus, optimis moribus informavit. Cumq; in omni administrationis genere excelleret, tum verò in legationibus virtus ejus enituit: quibus compluribus magnâ cum gloriâ ad summos Principes assiduè functus est. Earum insignes inprimis fuere *Constantinopolitana* & *Amasiana*; quas etiam literarum monumentis eleganti stylo mandavit. *Melch. Adam.*

Augerus Gislenius Busbequius, vir eruditione, rerum agendarum peritiâ, candore & probitate insignis: qui unam atque alteram Legationem ad *Portam Othomanicam* sub *Ferdinando Cæsare* magnâ suâ cum laude gessit, & elegantissimis ac lectu jucundissimis Epistolis explicavit. Ex quibus quamplurima in *Annales* meos me transcripsisse ingenuè profiteor. *Thuan.* ad Ann. 1592.

Generosissimus pariter ac doctissimus vir. *Lambec.* lib. 1. de Biblioth. Cæsar.

Vir, quem inter ævi nostri primos, verô elogiô est prædicare. *Lips.* cent. 2. ad Belgas Epist. 78.

Vidimus nuper libellum duplicem *Itineris* & *Consilii* tui, Libellum: sed qui, meo animo, *Scholas dissertationesque* superat multorum sapientum Brevia omnia fateor: & eò placent magis; quia inclusa prudentia, non ostensa. Quin genus ipsum dictionis (etsi id minimè inter tuas curas) priscum adstrictumque, sententiis occultum, & quod verè invideo, subtilis brevitas innata tibi, aliis adfectata, *Lips.* in Epist. ad *Busbeq.* præfix. libb. *Saturnal. Sermon.*

Non contemnenda ad rerum *Turcicarum* cognitionem peti possunt ex elegantissimis *Augeri Busbequii* Epistolis de *Legatione suâ Turcicâ*. *Wheare* in Meth. Leg. Hist. Civ. Artic. 2.

Augerius Busbequius legationem suam conscripsit. Egregius liber hic est. Pulchra in eodem occurrunt. De *Turcis* benè scripsit. *Scalig.* posterior. Gall.

Augerus G. Busbequius, summus omnibus laudibus & meritis & contemtis vir. *Barth.* Adv. l. 14. c. 6.

Lynces Assyrias ei usui adhuc hodie commendatas docent eximii viri; & primaribus omnis ævi accensendi *Augerii Busbequii* Epistolæ. *Idem* ibid. 15. c. 13.

Scipio

Scipio Gentilis in Apolog. *Apulei* eum vocat eruditiſſimum *elegantiarum* arbitrum. p. 349.

Poſteritas conſervat etiamnum ut pretioſas *Relationes* ab illo relictas itinerum ſuorum, tanquam fontem copioſum, ex quo experientiores Politici documenta poſſunt haurire. In pretio cum primis eſt egregia illa Synopſis ejus apud *Turcarum* Imperatorem Legationis, quam non minori elegantiâ quàm accuratione conſcripſit: quæque citatur à Franciſco Hotmanno Tract. ſuo de *Legati Munere* tanquam liber hoc charactere dignus, quique ampla præcepta continet prò illis quorum opera utuntur Principes in præclaris illis functionibus. *Iſ. Bullart*, Acad. Scientiarum. Gall.

Quamvis multùm præterea juvari poſſint relationibus epiſtolicis præclariſſimi viri *Augerii Busbequii*, & libellis *Ricaldi ſeu Richardi Monachi*, ac *Joannis* cujuſdam *Andreæ*, qui propterea in omnes linguas habentur tranſlati: quoniam vel ipſius *Poſtelli* judicio cæteris omnibus præferri debent, quicunque conati ſunt *Turcica* Religionis fundamenta validiſſimis rationibus convellere. *Gab. Naud.* in Bibliograph. Polit.

Extant *Legationis Turcicæ* Epiſtolæ 4. *Par.* 1595. 8°. & *Han.* 1605. 8°.

Hoc ejus Epitaphium *Juſtus Rickhius* compoſuit:

Busbequii *aſpiciens Tumulum, conſide, Viator,*
Sta propè: non luctum poſceris aut gemitum.
Nam quid cum lacrymis virtuti? vita bonorum
Ut nihil infauſti, ſic neque habet Lachelis.

ABRAHAMUS BUCHOLCERUS.

IN pago *Schonau* propè *Damam*, quæ ſex paſſuum millibus *Wittenbergâ* diſtat, natus fuit anno *Dom.* 1529. IV. Kal. Septemb. Obiit *Freiſtadii Siteſiorum* anno 1584. die 14. Junii ſtyli novi. Clar. A. D. MDLXXVI.

Scripta ejus hæc ſunt: Chronologia magna---Chronologica Iſagoge---Index Chronologicus----Catalogus Conſulum *Romanorum*-----Epiſtolæ Chronologicæ----Admonitio ad Chronologiæ ſtudioſos de enodatione duarum Quæſtionum Chronologicarum, annum *Nativitatis*, & tempus *Miniſterii Chriſti* concernentium----Opuſcula.

Mitto tibi dono Chronologiam *Abrahami Bucholceri*, quæ meo judicio omnes *Chronologias*, quæ ad noſtrum uſque tempus prodiere (ſalvô tamen pio & utili aliorum labore) ſuperare videtur. Idque non modo exactiſſimâ temporum ſupputatione, ſed etiam eorundem temporum collatione quadam myſticâ & prophetica, remotâ tamen omni ſuperſtitione: id quod in nullis Chronologiis tam dextrè factum mihi videre contigit----Quoties Sacra *Biblia* leguntur, Chronologia hæc non modò ſtudioſis, ſed etiam iis, qui ſibi *Doctores* eſſe videntur,

Digitized by Google

dentur, à latere esse potest---Inimitabili penè brevitate scripsit---Denique Chronologia hæc loco multorum *Commentariorum* in *Biblia Sacra*, quibus multi magis impediuntur, quàm promoventur, esse poterit; præsertim politicis hominibus, & circa rerum gubernacula versantibus, qui evolvendis multorum *Scriptis* vacare non possunt. *Wenceslaus Budowiz.* in lit. ad *Adamum* Eilium, anno 1603. scriptis.

Abrahamus Bucholcerus, opere *Chronologico* magnam gloriam adeptus. *Thuan.* ad Annum 1584.

Cujus se pectore tota vetustas condidit. *Jo. Andr. Quensted.* de Vir. Illustr.

Eum virum magnum esse & excellentem ingenio, doctrinâ variâ, ac lectione multâ, docent tum, quæ nuper edidit, *Scripta Chronologica* valdè erudita, laboriosè & accuratè conscripta, tum etiam porrò melius docebunt, quæ modò habet in manibus, & de quibus spem facit, superaturus sine omni dubio in illis omnium conatus, labores & studia qui hactenus in simili argumento voluerunt esse occupati. *Neand.* Geograph. part. 1.

Ruchoicori Chronologia magna omnium eruditorum oculos & admirationem in se convertit. *Melch. Adam.* in vit. ejus.

Facundiæ *Buckolceriana* vix parem reperiat! *Idem ibid.*

Insignem illum reddiderunt ejus eloquentia, modestia, candor, affabilitas, charitas & vitæ integritas. Adeo propriis non studebat commodis ut, tantum abest ut à Principibus quibus ministrabat remunerationes peteret, quin eorum dona mirabili generositate rejecerit. In quo illustris Præceptoris exemplum imitatus est. *Melanctho* enim *Mauricio Saxonico Electore* rogatus num aliquid sibi pro sua sustentatione deficeret, respondit huic Principi se stipendiis suis contentum esse nihilque præterea cupere: Cumque denuo urgeretur ab Electore ut ei significaret an aliquid sibi necessarium deesset, ei regessit, quandoquidem ad aliquid ab eo poscendum adigebatur, se ab eo veniam abeundi petere. *Bucholzeri Chronologia* eximia est, ab ejus filio *Gotefridio* continuata fuit: Sed Opus Paternum filii lucubrationem longè antecellit. *Ant. Teissier*, Elog. Gall.

Sic *Abrahamus Bucholzerus* Chronologus cæteroquin eruditus hîc impingit. In *Isagoge* enim suâ *Chronologicâ* annos diversos *Natali Christi* assignat, & illis quas adhibet *Epochis* in diversa abit, quippe quæ *Characteres* diversos habent. ---Quum verò facillimum sit cæspitare in talibus, haudquaquam ob id convitium dicimus viro eximio, & de re *Chronologicâ* benè merito, sed ista tantùm adducimus ad cautelam, ut pateat, quàm ardua sit *Epocharum* variarum collatio, & quàm difficile sit hîc non quandoque impingere. Sic hallucinatur idem vir eruditus in applicatione *Olympiadum* ad annum Nati Christi, dum natalem Christi refert ad *Olympiadis* CXCIII. pro *Olympiadis* CXCIV. tertium, ubi tamen sphalma *Typographicum* suspicari malim. *Frid. Spanhem.* part. 2. Dub. Evangelic. p. 16. 17.

Edidit *Isagogen Chronologicam* anno 1596. quam deinde continuavit filius, non tamen pari felicitate, ut mihi videtur; Parens enim gravis est & observat Historiæ leges, nec intexit minuta illa, & quæ publicè sciri parum interest; ut quando

quando iſte Paſtor, in hoc vel illo pago ſit natus vel mortuus; quando hic Conſul, ille Senator, quando hujus Academiæ Profeſſor aut Rector, &c. quæ non niſi de ſummis & præſtantiſſimis viris erant notanda. *Keckerm.* de naturâ & propriet. Hiſtor. c. 4.

Magna diligentiâ celebrium Virorum memoriam perſecutus eſt in *Indice Chronologico*; qui dein primùm à *Godfrido* filio, pòſt ab altero filio, Patri cognomine, *Abrahami Sculteti* operâ potiſſimum adjuto, deinceps ab aliis continuatus, noviſq; acceſſionibus fuit auctus, ita ut ante triginta hoſce (*ſcilicet ab anno* 1670. *computandos*) & ampliùs annos jam quintùm editus fuerit. Obſervavit autem Pater meus, *Godfridus Voglerus*, *Godfridum* in plurimis ita non indulſiſſe affectibus, ſicut in tertia editione fuit factum: utut illam alteram editionem acerbè perſtringat in dedicatione frater *Abrahamus*. Poſteriores etiam editiones haud æquè limatum judicium in multis referunt. *Val. Henr. Vogler.* introduct. univerſ. in notit. bonor. Script. c. 2.

Bulcholzerus Vir bonus erat, ſed Jubilæis totos 50. annos aſſignat. *Scaliger.* poſterior.

* *Abrahami Bucholceri Index Chronologicus*, atque *Iſagoge Chronologica* cum expurgationibus permittuntur. Alia verò ejuſdem *Bucholceri* Opera prohibita ſunt in *Ind. Madrit.*

Extat *Iſagoge Chronologica* 8o. *Francof.* 1577.

Extat *Index Chronologicus* ab O. C. ad annum *Chriſti* 1616. *Francof.* 1616. 8o.

TYCHO BRAHE.

EQues *Danus*, excellentiſſimus Mathematicus, natus eſt *Knudſtorpii* an. 1546. menſ. Decemb. Obiit anno Dom. 1601. Vitam ejus prolixè deſcripſit *Petr. Gaſſendus.* Clar. A. D. MDLXXX.

Scripta ejus ſunt: Liber de Cometâ, ſive novâ Stellâ---Prælectiones habitæ in Academiâ *Hafnenſi*---Oratio habita in Academiâ *Hafnenſi*---Progymnaſmatum Aſtronomiæ inſtaurandæ, libri tres---Epiſtolarum Aſtronomicarum libri duo---Liber Mechanicorum---Epiſtola de confectione Elixiris---Tabulæ *Rodulphinæ*---Reſponſio Apologetica ad quendam *Scotum Ariſtotelicum* Philoſophum, & Medicum *Galenicum*---Somnium, Lunariſve Aſtronomia---Stellarum octavi orbis inerrantium accurata reſtitutio---Epiſtola ad *G. Pencerum.*

Poſt *Pinellum*, commemorandus venit *Tycho Brahe* Eques *Danus*, Aſtrorum verâ ſcientiâ, & obſervationibus longo tempore in ſua *Uranopoli*, & magno ſumptu factis, omnium concordibus ſuffragiis Principis Aſtronomorum nomen promeritus. Qui *Cherſoneſo Cimbricâ* relictâ, cùm in *Germaniam* proximam ſe recepiſſet, in Aulâ *Rudolphi Cæſaris* aliquandiu floruit. Cum *Willelmo Heſſo*, qui & in eadem ſcientiâ excellebat, arctâ ſtudiorum neceſſitudine conjunctus: & *Pragæ* hoc anno 1601. 9. Novemb. deceſſit; cùm vitæ annos 54. menſes 9. dies 19. tan-

tùm exegiſſet. Vir & Scriptis à ſe editis, ſecundum *Ptolomæum*, *Ioannem Regiomontanum*, & *Nicolaum Copernicum*, inprimis clarus; & poſteà à *Ioanne Keplero* (cui præclaras ingenii ſui reliquias, ne perirent, quaſi teſtamento legavit) publicatis, illuſtrior. *Thuan.* ad ann. 1601.

Vir illuſtris & generoſiſſimus Dominus *Tycho Brahens*, ſingulare Naturæ Beneficium, & literaturæ ornamentum; quem non tam clara Patria, nobiles genitores, corporis, fortunæque bona alia; quàm excelſa mens, & divinum ingenium, carum, amabilemque *Principibus*, doctiſque viris adeoque univerſis præſtitere. *Jo. Jeſſen.* in Funebr. Orat. vid. *Gaſſend.* in Vit. *Tych. Brahe*, p. 234.

Quinimò florente ætate ad *Cæſarem* accitus, honores ejus aulæ ſibi oblatos conſtanter ſprevit, ſperatos reſpuit, *Mathematicarum* ſtudiis accenſus, ob quæ ab omnibus immortalitati nomen ejus meruit conſecrari. Ut enim *Aſtronomia*, tot retrò actis temporum curriculis penè oblivioni tradita, veris *Phænomenis* reſtauraretur, non ſolùm ejus facultatis peritiſſimos quoſque ad ſe magnis præmiis allexit, & inſignia, ut id ipſum faciliùs aſſequeretur, ejuſdem artis inſtrumenta regiis fabrefecit impenſis; ſed & domos magnificas, ac turres ingentes à fundamentis erexit, in quibus varia per intervalla, *Cœlum*, *Sydera*, & eorundem motus uno tempore, diverſis inſtrumentis, & aſpectibus ſpectarentur. *Jac. Philip. Tomaſin.* in Elog. Illuſtr. Vir.

Anno 1572. ac 34. proximis annis ſempiternam ſui memoriam literariæ Reip. intulit *Tycho Brahe*, qui in ſiderum obſervatione nulli priorum ceſſit; inque numero fixarum obſervando, non acquievit *Hipparcho*; imò *Ptolemæi*, & *Alphonſinorum* induſtriam exſuperavit. Hujus autei extant libri *Aſtronomiæ inſtauratæ* quibus, ut antea in *Ptolemæo Copernicus*, ita ipſe in *Copernico* multa correxit. Itaque exinde tres præcipuæ fuerunt *Aſtrologorum* Sectæ: quarum *Tychoniana* foret media inter *Pythagoricam* ſive *Copernicanam*, & *Ariſtotelicam* ſive *Ptolemaicam*. *Voſſ.* de Mathemat. p. 193.

Aſtronomiæ & Chymiæ ſtudiis maximè incubuit: cætera quidem non prorsùs neglexit; ſed tamen quaſi παέργα habuit, niſi quod Poëſin totâ vitâ coluit. Id ſcilicet probant, quæ varia ejus *Carmina* interjecimus; in quibus cùm bona, cùm mala, cùm mediocria ſint (& præter alia quidem nonnulla, in quibus videtur non ſatis accuratè ſyllabarum quantitas obſervari) intelligi licet fudiſſe eum illa naturæ potiùs genio, & oblectandi animi causâ, quàm contentione animi, famæve aucupandæ gratiâ. *Petr. Gaſſend.* in vit. *Tych. Brahe*, l. 6. p. 181.

Tycho Brahe luculentiſſimas in Aſtrologiam obſervationes elucubravit pro *Æquinoctiis*. Ad invicem ſcripſimus. Multa me docuit. *Scalig.* poſterior. Gall.

In *Inſtrumenta Mathematica*, quæ ſubtiliſſimè excogitaverat, ducenta aureorum millia inſumſiſſe dicitur.

Tomaſinus, part. 1. Elog. p. 251. memorat, eum cum ad menſam *Cæſaris* (*Rudolfi* II.) aſſideret, urinæ effundendæ verecundiâ præpeditum obiiſſe.

* *Tychonis Brahe* Aſtronomiæ inſtauratæ Progymnaſmata, ejuſdem Epiſtolæ *Aſtronomicæ*, atque de Diſciplinis *Mathematicis* oratio, cum expurga-

purgationibus permittuntur in *Indice Madritenſi* edit. Ann. 1667.

Opera ejus omnia prodierunt *Francofurti* ann. 1648.

BARNABAS BRISSONIUS.

Clar. A. D. MDLXXX.

Gallus, Fontanei in *Pictonibus* naſcitur. Tempore *Ligæ, Pariſiis*, à globo ſeditioſorum ſuſpendio necatus anno 1591. *Hofman.*

Scripta ejus hæc ſunt: De Populi *Romani* ſolemnibus Formulis & verbis libri octo--- De Connubiorum jure, lib. 1.---De Nuptiarum ritu, lib. 1.---Antiquitatum, ad *Iuris Civilis* illuſtrationem, libri quatuor---De *Perſarum* Regio Principatu, ſeu Regno, libri tres.

Barnabas Briſſonius Juriſconſultus magni nominis, excellentis ingenii, ſolidæque eruditionis laude, quam ſcripta ipſius teſtantur, clariſſimus. *Getofrid. Buchelcer.* in Indic. Chronolog.

Dignitate & Doctrina eximius *Barnabas Briſſonius, Galliæ*, imò *Europæ*, magnum lumen. *Lipſ.* l. 2. elect. 2. 15.

Quis Muſas novit, & *Briſſonium* non novit? Nec Dii ſcirint, ut indictus nobis ſis, clariſſimum *Galliæ* lumen. *Idem* l. 2. Epiſt. Quæſt. epiſt. 17.

In *Briſſonio* bonæ omnes artes & ſapientia civilis magnam jacturam fecerunt, nec poſt *Cujacium* ex noſtratibus alter fuit, qui *Iuri Civili* & forenſibus formulis ex univerſali literatorum campo decerptis clariorem lucem attulit. *Rodolph. Botereus* l. 1. Comment.

Barnabas Briſſonius, Juriſconſultus & Criticus, judicio doctrinâque nulli ſecundus. *Thom. Dempſter* in Elench. Script.

Equidem à Rege (*Gallorum Henrico* I.I I.) ipſo audivi, cùm diceret, nullum in Orbe *Chriſtiano* Principem eſſe, qui haberet, quem *Briſſonio* ſuo in literarum gloriâ opponeret. *Scævol. Samarthan.* in Elog. *Gallor.*

Briſſonius, venerabile omni ævo nomen. *Barth.* Adv. l. 15. c. 18.

Barnabas Briſſonius vir *Iuriſprudentiæ* in antiquam dignitatem reſtituendæ natus *Sertor. Urſat.* l. 1. Monument. *Patav.*

Exempla alia paſſim occurrunt apud autores, quæ partim collegit magnæ diligentiæ & eruditionis vir *Barnabas Briſſonius* l. 1. *Formularum. Marcus Zuer. Borborn.* Quæſt. *Roman.* 1.

Quemadmodum in magnifico opere, *Barnabæ Briſſonii* libro de *Formulis* P. R. abundè docetur. *Frid. Tilemann.* de Hiſtor. delect.

Barnabas Briſſonius, Juriſconſultus, Senatûs *Pariſienſis* Præſes. Opus mirandum, *de formulis & ſolemnibus populi Roman. verbis*, ex ipſis Romanæ Prudentiæ penetralibus magno judicio collegit. *Tobias Magirus* in *Eponymolog. Crit.*

Homo in litium tricis, quàm in Republicâ adminiſtrandâ, magis verſatus.--- Feliciſſimo vir ingenio, ſive literarum ſtudia, ſive negotia forenſia tractaret, ex advocato admodum famoſo primùm Fiſci patronus, poſt Vidum Fabrum, dein poſt Pomponium Belleureum Curiæ Præſes creatus, non ſolùm inter literatos Scriptis,

Scriptis plerisque editis, sed in Rep. ac præcipuè in foro magnum nomen meruit. *Thuan.* ad ann. 1591.

Quæ ad *Persici Regni* statum faciunt, operosè congessit *Barnabas Brissonius*, exiguô tamen politicæ Scientiæ fructu. *Couring. de civ. prud.* cap. 14. pag. 309.

Quæ hìc de *Nuptiarum* ritu in medium afferemus, debemus clarissimis viris *Andreæ Tiraq.* Jurisconsulto, *Carolo Sigonio*, & *Barnabæ Brissonio* Jurisconsulto, qui tantâ industriæ laude ritus eos inquisiverunt, & explicarunt, ut nihil istorum monumentis addi posse videatur. *Io. Rosin.* de Rom. Antiq.

Librum *Brissonii* totum perlegi, in quo, ut alteris ad te literis scribebam, non est dissimilis sui, cùm tam in hoc de *Regno Persarum*, quàm illo de *Formulis* opere, nihil antiquius habuisse videatur, quàm veterum testimonia congerere, ut volumen procudat, nihil tam metuere, quàm ne liber nimis brevis sit. Sanè in re necessaria, non solùm prodest hoc facere, sed etiam negligentia est non facere. Rem verò vulgatissimam testimoniis velle probare, hoc verò est, quod *Graci* dicunt, μύρον ἐπὶ σμύρνῃ *Jos. Scalig.* Epist. l. 1. Epist. 9.

Liber ejus de *Regno Persarum* ejus dignitati non respondet, neque loco quem in Republica occupabat, & videtur nihil tam anxiè timuisse quàm ne liber suus ad satis amplam molem non excresceret; nescio quid in animo ejus versaretur cùm scribebat de *Regno Persarum*, qui successionis legem tam religiosè observant, cùm ille in partes illorum transiverit qui Coronam Regi suo legitimo detrahere conantur. Munus suum conservare voluit inter homines qui illum tandem perdent. Ejus liber de *Actionibus & formulis* plus laboris habet quàm industriæ *Guisiorum* Factio Præsidis munus in eum contulit. Liber ejus de *Regno Persarum* est labor Grammatici, non ejus qui remp. tractabat. Apud posteritatem benè fortasse cedet pruritus gloriolæ, cùm homines incesset oblivio dignitatis ejus. *Scalig.* 1. Gall.

Brissonii Formulæ pauca habent bona; nam maxima pars à studiosis est coacervata. Doctus erat & bene scripsit; *formulas* non omnes collegit; vellem omnes colligi & edi selectiores. *Brissonius* in suo munere capiebat utraque manu. *Scaligerana* posterior.

Barnabas Brissonius Jurisconsultus & Criticus, virtute, judicio & doctrinâ eximius, certè nulli secundus, quamvis exitu infelicissimus. *Nic. Hencl.* in otio *Uratislaviensi*, c. 2.

De veteri nuptiarum apud *Romanos* ritu nemo, opinor, fide majoreque diligentiâ scripsit, quàm vir doctissimus amplissimusque Præses *Barnabas Brissonius*. *Idem* ibid. c. 38.

Torques ergo solenne regum apud *Persas* insigne, quod miror à diligentissimo *Brissonio* in opere de *Regno Persarum* prætermissum esse. *Io. Scheffer* de *antiquor. Torquibus*, §.

Barnabas Brissonius in eruditis de Persarum regno libris. *Idem* ibidem §. 8.

Extant libri 8. de Populi *Romani* solennibus Formulis & Verbis. *Parisiis*, per *Sebastianum*

Sebaſtianum Nivellium 1583. in fol. *Francofurti* ad *Mœnum* per *Iohannem Wechelum* & *Petrum Fiſcherum* 1592. in 4°. *Moguntiæ* typis *Nicolai Heylii*, ſumptibus *Philippi Iacobi Fiſcheri*, 1649. in 4°.

Libet de connubiorum jure prodiit, *Briſſonii* de nuptiarum ritu libello ſubjunctus, *Pariſiis*, in ædibus *Philippi Galteri Rovillii*, 1564. in 4°. ibidem per *Bartholomæum Macaum*, 1605. in 4°. *Lugduni Batavorum* per *Franciſcum Hackium*, 1641. in 12°. *Amſtelodami*, per *Petrum Grandium*, 1662. in 12°.

Libri 4. Antiquitatum ad juris Civilis illuſtrationem prodierunt *Lugduni*, per *Iohannem Tornaſium* & *Guilielmum Gazeium*, 1558. in 4°. *Pariſiis* per *Bartholomæum Macaum* 1607. in 4°. *Henrici Habnii* curâ, *Helmſtadii*, typis & ſumptibus *Iohannis Heitmulleri*. 1663. in 4°.

Prodierunt de *Perſarum Regno* libri tres *Pariſiis* 1590. in 4°. *ibidem* per *Bartholomæum Macaum*, 1600. in 4°. cum *Friderici Sylburgii* notis, *Heidelbergiæ*, in *Hieronymi Commelini* officinâ, 1595. in 8°.

Hoc ejus Epitaphium, auctore *Iano Paſſeratio*:

Lumen Pariſii *unicum* Senatûs
Exinctum ſcelere hic jacet latronum.
Damnata tenebris valete leges.

Epitaphium *Sibronii*, ſive, in ordinem redactis literis, *Briſſonii*, extat apud *Barclai*. Lib. 1. *Satyric*. h. m.

DEPOSITUM SIBRONTI CONSULIS, QUI LUTENTIUM BONO ACERRIMAM CONSECRAVERAT MENTEM, DOMI FORISQUE CLARISSIMUS, OMNIUM IN IUVANDA PATRIA PRINCEPS. QUEM AMPLISSIMIS IN REMP. MERITIS CLARUM POPULUS INTERFECIT NE DISSIMILEM EXITUM SORTIRETUR PRISCIS RERUM PUBLICARUM PATRIBUS, QUORUM EXEMPLO SEMPER VIXERAT.

GILBERTUS GENEBRARDUS.

GIlbertus, *Riomagi* in *Arvernia* natus, Archiepiſcopus *Aquenſis* in *Provinciâ*, *Semuri*, *Burgundionum* oppido, ubi ſacerdotium obtinuit, fatis conceſſit, annos natus 60. Anno Chriſti 1597. *Scripſit* propemodum infinita. Clar. An. D. MDLXXX.

Diu literas *Hebraicas* magnâ frequentiâ in Regio Auditorio *Lutetiæ* docuit: in ſcriptis ſuis, quæ plurima & multijugæ eruditionis plena evulgavit, iniquior & acerbior, & vitâ quàm ſtylo temperatior creditus. *Thuan.* ad Ann. 1597.

Arvernia bonis ingeniis fœcunda, cujus è gremio prodiere togati ordinis tot illuſtres viri, hunc etiam edidit ſacrati ordinis eruditum virum, qui ſanctæ

Digitized by Google

linguæ Regius apud *Parisios* Interpres *Hebraicæ* Antiquitatis arcana plurimaq; & ea maximè quæ ad rationes temporum subducendas pertinent, adhibito perspicacis ingenii lumine perquisivit ac in lucem protulit. Hoc enim ex fonte ortum est *Chronologicum* illud *opus* & alii, qui nunc sunt in manibus hominum, similis industriæ fœtus maximis ab eo vigiliis & laboribus elucubrati. Multa ille ex *Hebræis* & *Græcis* accuratè transtulit, multa recognovit, multa commentatus est. *Scaval. Samarthan.*

Quin & in hisce præivit fermè *Gilbertus Genebrardus*, Archiepiscopus *Aquensis*, literis *Hebraicis* certè apprimè eruditus & *Rabbinicis*. *Ioan. Selden.* in Oper. de *Jure Natural. & Gent.*

Gilbertus Genebrardus, eruditum, sed petulantissimæ procacitatis animal—— Qui Syntagma nobis quoddam Chrono-hapsodicum malè consutum, effudit temerè & festinatò, de cloacis *Rabbinorum* & fimicetis, in rebus utriusque Testamenti haustum & effutitum, potiùs quàm de Myrotheciis Ecclesiasticis derivatum: ut montes multo conatu parturientes; murem tandem ridiculum peperunt. *Montacut.* in Præfat. ad Apparat. Sect. 56.

Rivetus in *Isagoge* ad S. Script. cap. 8. Sect. 15. petulantissimum bonorum omnium insectatorem, & veritatis hostem acerrimum appellat.

Quod *Genebrardus* Monachus de *Rabbinorum* lectione magis tentavit, quàm absolvit, id nihil aliud est, quàm cento ex alienis pannis consutus. Longè instructiorem magistrum postulat illud opus, quàm *Genebrardum*; qui obtrectando plus famæ apud sui similes, quàm docendo apud studiosos peperit sibi. *Scalig.* Epist. 243.

Ut dicam quod sentio, quando & qui mecum sentiant, habeo viros optimos, *Genebrardi* Chronologiam ex iis, quæ hactenus prodierunt, integriorem puto atque absolutiorem; licet viri aliqui pii desiderâssent, minorem *Rabbinorum Indaorum* in priore Veteris Testamenti Chronologiâ, in secundâ verò Novi Testamenti, nullam quorundam Hæreticorum fieri mentionem. *Possevin.* in Biblioth. Select.

Genebrardus, sactarum literarum Professor *Parisiensis*, doctus sanè, sed præfervidi & acris ingenii vir. *Iac. Dupert.* præfat. ad Metaph. Psalm.

Genebrardus, *Hebraica* linguæ peritiâ clarus, qui, multa licet sacræ Scripturæ Commata, in gratiam *Helenæ* suæ turpiter inflectat nonnulla, tamen non contemnenda Interpretamenta habet. *Matth. Pol.* in Præfat. Vol. 2. Synopf. Critic.

Genebrardus in *Hebraica* lingua & in Scripturarum Critica Bellarmino doctior dubio procul erat; In ejus tamen Commentariis in Psalmos omnis accuratio quæ optari posset non observatur. Ejus methodus, quam eandem habet cum Bellarmino, laude digna est, quoniam plurimis locis versionem Septuaginta & Vulgatam vindicat ab accusationibus recentiorum *Hebraizantium* qui *Rabbinorum* authoritati nimis tribuunt: sed non semper moderationem servat Interpreti necessariam, qui scilicet nullo partium ullarum studio duci debet. Præterea lapsus qui in ejus operibus visuntur evidenter arguunt illum in Hebraico idiomate

non

non adeo doctum fuiſſe ac vulgò cenſetur. Or. Pr. *Rich. Simon.* Hiſt. Crit. V. T. l. 3. c. 12. Gall.

Plurimum in eadem palæſtrâ laboris ſumſit *Gilbertus Genebrardus*; plurimorum ſiquidem *Rabbinorum* libros vulgò ignotabiles *Romanâ* oratione non infeliciter expoſuit; nam niſi *Latini* ſermonis indoli cum pertinaciâ ſerviiſſet, nec propterea *Ebraica* orationis ſectiones neglexiſſet, nativamque illius brevitatem extendiſſet, ejus *Interpretationibus* poteramus acquieſcere. *Huet.* de Clar. Interpret.

Gilbertus Genebrardus, præcipitis vir in *Tremellium* judicii, viciſſim hoc ſibi habet à *Druſio*: ‘ Neque moror Catholicum *Genebrardum*, qui Quæſtiones ‘ meas olim legit, & ex iis multa compilavit tacitô nomine meô, quod eſt ho- ‘ minis minimè ingenui, ſed is audit vulgô *plagiarius Thomaſ.* de Plag.

Dominus Genebrardus Arch. *Aquenſis*, de cujus pietate & doctrinâ tam in *Græcis* & *Hebraïs* quàm Latinis literis tota gloriatur *Gallia*, meam firmat ſententiam. *Lud. Dorleans* in Nov. Cogitat. ad *Tacit.* p. 388. *Par.* 1622.

Vir ſæculorum memoriâ dignus, & quo *Gallia* ſe jactavit alumno. *Idem* ibid. p. 510.

Annumero etiam Chronologis maximis *Chronologiam Gilberti Genebrardi*, Galli, editam Anno 1589. ſed ità editam, ut hiſtoriæ & hiſtorici legos in pluribus violet, atque adeò impotentiam affectuum effrænem iſtius viri demonſtret. *Keckermann.* de natur. & propriet. Hiſtor. in Auctar. cap. 4.

Or. Pr. *Simon* eum accuſat quòd in *Monſterum* & in *Leonem Judæ* immeritò invectus fuerit. Ex ſanè nemo hominum à lenitate diſcipuli *Jeſu Chriſti Genebrardo* alienior unquam fuit: Ejus enim Scripta detractationibus & calumniis in ejus adverſarios ſcatent, & plures contumelias quàm rationes ad illos oppugnandos inſumit. Æquioris animi erga Principem ſuum quàm erga *Eccleſiæ Romanæ* hoſtes non fuit. Nam toto factionis *Guiſianæ* tempore inſolito ardore & ſumma vehementia rebellium partes tuitus eſt. Hac de cauſa læſæ Majeſtatis reus pronuntiatus eſt Senatus-Conſulto quod primo tomo probationum *Eccleſiæ Gallicanæ* refertur. *Ant. Teiſſier* Elog. Viror. Eruditor. Gall.

* *Gilberti Genebrardi* Chronographia in multis locis expurgatur in *Indice Madrit.* Quia in Fine ejuſdem Chronographiæ habentur nonnulla opuſcula *Judaica*, quæ *Genebrardus Latinitate* donavit, & ferè ad nullum uſum *fidelium*, videntur quoque expungenda. Index *Madrit.* edit. an. 1667.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

MELCHIOR GUILANDINUS.

NAtus eſt in *Boruſſiâ*. Non ſolùm totam penè *Europam*, ſed etiam *Aſiæ* & *Africæ* magnam partem, ipſamque *Indiam* perluſtravit. Unde à Piratis captus catenis ferreis ad triremium tranſtra alligatus aliquando fuit. Nihilominus revertſus in *Europam* ob inſignem ſimplicium cognitionem *Patavii* Horto medico Præfectus, & ibidem *Medicinæ* Profeſſor conſtitutus eſt. Perpetuam Clar. An. D. MDLXXX.

Digitized by Google

ferè contentionem reciprocavit cum *Petr. Matthiolo*. Obiit *Patavii*, 1589. Van der *Linden* de Scriptor. Med.

Scripta ejus hæc sunt: Commentarius in tria capita *Plinii* Majoris de *Papyro* ----Assertio *Guilandini* sententiæ in *Galenum* à se pronunciatæ---Apologiæ librum primum edidit, cui titulus *Τόξον*: scripsit etiam duos alios, quorum secundus *Pasteeion*, tertius *Bion* inscribitur; qui, an editi sint; nescio, inquit *Gesnerus*----De stirpibus Epistolæ quinque----Manuco Diatæ, hoc est, *Avicenæ Dei* descriptio---Epistola ad *Conradum Gesnerum*----Synonyma Plantarum & conjectanea MS. *Ioannes Georgius Schenck*. D. Medic. excudenda se Typographis tradidisse scribit in suis Bibliis Jatricis.

Melchior Guilandinus, *Borussus*, Medicus, juvenis doctissimus, cùm aliàs in re medicâ præcipuè, tum in Medicamentorum simplicium cognitione, quam multis & longinquis per *Europam* peregrinationibus, & *Mediterranei* Maris ad *Africam* trajectu sibi comparavit, exercitatissimus. *Gesner.* in Biblioth.

Vir ut in omni scientiarum genere, sic in simplicium Medicamentorum cognitione versatissimus. *Ioan. Quensted.*

Vir fuit sine dubio literatissimus, qui instar *Gorgiæ* de qualibet re propositâ copiosè atque disertè poterat disputare. *Castellan.* de Vit. Medic.

Hanc *Strabonis* sententiam *Melchior Guilandinus*, vir multijugâ rerum plurimarum cognitione, & eximiâ doctrinâ præcellens, in tractatu de *Papyro* (docto, *Iupiter*! & laborioso) solidè confutat. *Guid Pancirol.* de reb. deperdit. p. 67.

Melchior Guilandinus, egregiè literis à puero imbutus, præcipuè in *Historiâ Naturali* ingenium exercuit, & in *Rei Herbariæ* ac *Fossilium* cognitione excelluit. Pauca tamen, cùm multa expectarentur, ejus extant scripta: Est inter ea Commentarius de *Papyro* ad *C. Plinium* editus, in quo tamen virum tantæ existimationis multoties hallucinatum esse eruditissimus *Iosephus Scaliger* contrario scripto demonstravit. *Thuan.* ad Ann. 1589.

Guilandinus præter *Medicæ Artis* & præsertim *Botanicæ* peritiam non vulgarem, ne meliorum quidem literarum notitiâ caruit. Iccircò, ubi primùm prodiit illius in locum *Plinii* de *Papyro*, plantâ *Ægyptiacâ*, Commentarius; ea secuta est doctorum approbatio, ut celebris nominis vir *Dalecampius*, in eundem locum *Plinii* postea scribens, *Guilandinum*, propter istud scriptum maximè, mira laudatione afficeret: alii verò qui de Chartâ & toto illo argumento scripserunt, id demum apud *Plinium* probarent, quod *Melchiori* esset probatum. Adeo fit sæpè in literis, ut pro aureis vulgò habeantur, quæ χολοβάφια tantùm sunt & felle lita. Nam seriò docti & judicio instructi ecquod reconditæ eruditionis indicium in tam prolixo Commentario potuerint deprehendere, equidem fateor me ignorare. Nulla quippe rei quâ de agebatur singularis notitia, & frustrà calcata *Ægyptus*; nulla vetustatis solida cognitio; Auctorum Latinorum intelligentia mediocris; *Græcorum* ne mediocris quidem. Quippe in *Græcâ* lingua totum se de *Lexico* suo pependisse neque ipse diffitetur & res clamat ipsa. Adde levitatem judiciorum; ut cum multa corrigit integerrima

ma: Cùm Auctores, præsertim veteres, temerè & sine ullâ ratione reprehendit. Omitto planè desultoriam Scriptionem. Meritò igitur *Josepho Scaligero* dolut, *Guilandinum*, qui tam malè *Plinium* acceperat, tanto cum plausu passim ab omnibus accipi. *Is. Casaub.* in Epist. ad *Thuan.* præfix. Opusc. *Ios. Scalig.*

Matthiolus passim in Epistolis *Guilandino* varia impingit; arrogantiam, temeritatem, insecitiam in *Arte Medicâ*, calumniandi libidinem, invidentiam; imò eò progreditur, ut non dubitet *Guilandinum* alicubi *nebulonum omnium principem* pronunciare.

* Eus Commentarius in tria Capita *Plinii* de *Papyro* Item ejus Assertio Sententiæ in *Galenum* à se pronuntiatæ: Item ejusdem Apologia adversus *Petrum Andream Matthiolum*: Item ejusdem, de stirpibus aliquot, Epistolæ quinque, permittuntur, appositâ notâ Auctoris damnati, & Operum permissorum. Index *Madrit.* edit. ann. 1667.

Extat *Papyrus*, hoc est, Commentarius in tria *C. Plinii* Majoris de Papyro, Capita. Accessit *Hier. Mercurialis* repugnantia, quâ pro *Galeno* strenuè pugnatur. Item *Guilandini* Assertio sententiæ in *Galenum* à se pronunciatæ. *Venetiis*, apud *Ant. Ulmum* 1572 in 4°.

Conjecturanea Synonymica Plantarum, operâ *Iob. Georgii Schenckii* edita: cum *Horti Patavini* Catalogo, sub annum 1591. *Francofurti*, 1600. in 8°.

FRANCISCUS PATRICIUS.

Clar. An. D. MDLXXX.

Venetus, Anno 1597. *Romæ* decessit, anno ætatis 67. *Ferrariæ* totos 17. annos Philosophiam *Platonicam* professus est. Totus in eo erat, ut *Aristotelica* Philosophiæ fabricam funditùs everteret atque dirueret. Adversarios habuit *Theodorum Angelusium* & *Jacobum Mazzonum* qui editis libris eum fortiter impugnarunt. *Konig.* in Biblioth.

Scripta ejus sunt: Parallelli Militares——Discussiones Peripateticæ——Nova de *Universis* Philosophia——Nova Geometria——Nova Rhetorica——Dialogi tres de scribenda Historiâ, & de arte poëticâ tres decades——Commentarius in *Homerum*, quem infinito multorum annorum labore confecerat; sed non edidit. &c.

Franciscus Patricius literis *Græcis* & *Latinis* egregiè instructus, ad Philosophiæ studia animum applicuit: Sed dum ex ingenio suo natas & à communi plerunque sensu abhorrentes sententias in *Scriptoribus* interpretandis consectatur, à plerisque reprehensus, & in *Peripateticis* discussionibus, ac novâ de *Universis* Philosophiâ, complures adversarios habuit. Et *novam Philosophiam* quidem censurâ notatam paulò ante mortem retractavit. *Alphonso* II. perquam familiaris, & à *Clemente* VIII. qui ejus operâ olim usus fuerat, cùm primùm Pontifex renuntiatus est, magno stipendio *Romam* evocatus *Parallela militaria* statim publicavit; multaque alia præterea scripsit, quæ in amicorum scriniis inedita jacent. *Thuan.* ad Ann. 1597.

Franciscus Patricius Venetus, non hujus modò sed longo superioris ævi

Digitized by Google

Italorum ferè omnium multò doctissimus, in omni præstantissimarum artium genere, qui occupatissimâ in vitâ ac summorum virorum negotiis penè omnibus, ac ferè perpetuo itinerum labore distractus, nunquam literarum studia intermisit, & egregia multa composuit, quæ summis literatorum omnium laudibus efferuntur. *Jan. Nic. Erythr.* Pinacoth. p. 203.

Multa hujus sunt præclarè ac propè divinitùs scripta, quæ longum esset omnia enumerare. Sed inter omnia ejus præclarissima opera, maximè placet eruditis tractatus ille, cui Titulus *Paralleli militares*, in quibus veterum Imperatorum militaris disciplina cum ea comparatur atque confertur, quæ nostris nunc viget in moribus; qui liber est mole quidem amplus ac magnus, sed rerum, quæ in eo continentur, æstimatione ac pondere longè maximus atque gravissimus. *Idem* ibid.

De hoc Libro (*Paralleli Militares*) sic scribit *Iosephus Scaliger* in Epist. 219. ad *Isaac. Casaubonum*: ‘ *Franciscus Patricius* solus mihi videtur digitum ad ‘ fontes intendisse: Quem ad verbum alii, qui studium tractârunt, quum se‘ quantur, tamen ejus nomen ne semel quidem memorarunt.

Franciscus Patricius, audacis homo ingenii, ut nomen sibi compararet, *Aristotelis* Philosophiam refutandam sibi sumpsit, Tomis quatuor Discussionum *Peripateticarum* editis *Basileæ* in fol. Anno 1581. Verùm in superbo hoc opere diligentiam ejus laudamus, judicium desideramus, audaciam improbamus. *Ioan. Ionsius* de Scriptor. Hist. Philosophic.

Tam felici successu *Dialogos* suos de *Historia* conscripsit, juxta *Naudæi* sententiam, ut asseveret *Bodinum* & *Patricium* inter omnes *Authores* qui de hoc argumento egerint, doctissimos & acerrimo judicio præditos esse. *Ant. Teissier* Elog. Erudit. Viror. Gall.

Patricius quantumvis doctus fuerit, & licet ejus scripta immortalem famam ei comparassent, *Tassi* tamen gloriam invidebat; in hujus enim *Hierosolymam* severam criticam exercuit, libro *Italico* cui titulus *Iudicium S. Francisci Patricii in defensionem Ariosti.* Quapropter Dom. *Chapelain* arbitrabatur *Tassum* in *Aminta Patricium* per *Mopsum* depingere voluisse; ut qui ibi describatur Italicè tanquam vir cujus lingua sermones mellitos loquitur, labiaque amicè subridenti, sed qui fraudem pectore celat, ficamque sub pallio gestat. *Ant. Teissier* ibid Gall. & Ital.

Extat Magia Philosophica, hoc est, *Zoroaster*, & ejus 320. Oracula *Chaldaica*: *Asclepii* Dialogus, & Philosophia magna: *Hermetis Trismegisti* Pymander: Sermo Sacerd. Clavis: Sermo ad Filium: Sermo ad *Asclepium*: *Minerva* Mundi: Et alia Miscellanea. Nunc primum ex Bibliothecâ *Ranzovianâ* è tenebris eruta & *Latinè* reddita, *Hamburgi*, 1593. in 8°. extat etiam cum *Cæsaris Longini* Trino Magico, sive secretorum Magicorum Opere. *Offenbachii*, apud *Conradum Eifridum*, 1630. in 12°. Ibidem, apud *Iacobum Gothofredum Seylerum* 1673. in 12°.

* *Francisci Patritii* nova de *Universis* Philosophia prohibetur, nisi fuerit ab Auctore

Auctore correcta, & *Romæ* cum approbatione R. P. Magistri *Sacri Palatii* impressa. Index *Tridentin.* in Append. Cert. Auctor.

JOANNES HEURNIUS.

Ultrajectinus, natus est anno Dom. 1543. Primos pueri annos in patriâ formavit *Georgius Macropedius* & *Arnoldus Eyckius*: Adolescenti *Medicinam* ac *Mathesin Lovanii* tradidit *Gemma Frisius*: *Medici* titulum & insignia *Doctoralia Ticinensis* contulit *Academia*. Domum reversus, ab annorum 11. peregrinatione, ac posteà Anno Dom. 1581. ætatis suæ 38. *Lugdunum Batavorum* accersitus, ibidem summo cum honore famæque celebritate, nec minori tum in docendo, tum in scribendo venustate, *Medicinam* annos ipsos 20. explanavit, scripsitque utilissimos in re Medicâ Tractatus. Vivere desiit Anno 1601. ætatis 58. die 11. Augusti. *Leidæ* in Templo primario conditus. *Valer. Andreas.* Clar. An. D. MDLXXX.

Elaboravit Commentaria in varios libros *Hippocratis*: item, Responsum ad Supremam Curiam *Hollandiæ* quò ostendit, Nullum esse ad aquæ innatationem *Lamiarum* indicium, &c.

In puericia tardissimi fuit ingenii, adeò ut ante Annum undecimum vix elementa prima tenuerit, & ante decimum quintum vix *Grammaticam* perceperit. Posteà summo impetu studia apprehendit, diebus noctes adjungens. *Acad. Lugd. Batav.* edit. *Lugd. Bat.* anno 1613.

Cùm primùm in luculentum hunc Auctorem incidi, ita me affecit, ut non tantùm mihi comparandum, sed & attentè perlegendum esse judicarem: Quod ut feci, incredibile est quantam voluptatem atque utilitatem ex eo perceperim. Atque hæc causa est, cur libros ejus amem, & præstantiam eorum expertus aliis commendem. Audebo etiam obligare fidem meam, studiose Lector, promitto ac spondeo vobis, qui rerum *Medicarum* studio tenemini, hæc *Scripta* ea esse, quæ *Medicum* solertem dabunt. Magno enim judicio hoc opus est elucubratum à summo viro. Quippe qui per triginta annos *Medicâ* exercitatione corroboratus fuerit in *Italiâ*, *Galliâ*, *Brabantiâ*, Provinciâ *Ultrajectinâ*, & *Hollandiâ*, in quâ per annos viginti quantâ cum celebritate *Medicinam* fecerit, *Europa* novit. Quare libri hi omni commendatione dignissimi. *Zach. Sylvius* in Præfat. ad Lector. *Ioan. Heurn.* Meth. ad Praxin præfixâ.

In *Aphorismorum* ambagibus extricandis plures cæcutiunt, si habueris otium *Musæum* consule, sin minùs, *Laconicum* lege *Paraphrastem Heurnium*, nervosum Medicum & doctum. *Zacut. Lusitan.* Introit. ad *Praxin*, Præcept. 15.

Aphorismi Hippocratis diligenter versandi sunt cum *Commentariis Galeni* & *Hollerii*, aut *Vallesii Heurnii* etiam accurati sunt, sed pro *Tironibus* paulò difficiliores. *Albert. Kyper.* Med. ritè discendi Method. p. 297.

Heurnius Medicus mihi in omni hoc morbo fidus, peritus, & (quæ laus ei propria) cautus. *Lipsius* Cent. 1. Miscell. Epist. 90.

Primus in *Academiâ Leidensi* propriâ manu *Anatomiam* administravit, efflagitantibus id studiosis cùm insolens hoc exercitium *Patriæ* eo tempore esset. *Melch. Adam.* in Vit. *Heurn.*

Hunc

Digitized by Google

Hunc (*Joannem Henrnium*) *Pedarium Iulii Alexandrini Senatorem* non fine causâ vocavimus ſuprà: deprehendimus enim, non pauca eum, ubi *Medicinæ* ſtudioſis modum diſcendi præſcribit, tacitè mutuatum eſſe *Julio*. Quanquam autem ita ſibi cavet, ut *ſenſus* ejus potiùs, eoſque variè disjectos, inque compendium contractos, quàm verba lectori ſuo appendat: eſt tamen, ubi *ungues Aquilini* promicent. *Thomaſ.* de *Plag.* ſect. 461.

Extant Opera ejus omnia, tam ad Theoriam, quàm ad Praxin Medicam ſpectantia, ab *Ottone Heurnio* F. in duos Tomos diſtributa ac edita, *Lugduni Batavorum*, apud *Raphelengium*, 1609 in 4°. *Lugd.* apud *Iob. Ant. Huguetan.* & *Marc. Ant. Ravaud.* 1658. in Fol.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Dan. Heinſio:*

Hîc ille Heurnides, *cui ſe tot maxima debent*
Nomina, cui debet ſe Medicina, jacet.
Naturæ potius quàm morbi crimine raptus,
Quam toties aliis ſuſtulit artis ope:
Ne tumulo quid deſit, adeſt fidiſſima conjux,
Et vitæ comitem, nunc quoque mortis habet.
Sic olim conjuncta Thoro, nunc juncta ſepulchro
Continuat pactam, nondum aliena fidem.

HIERONYMUS MERCURIALIS.

Clar. An. D. MDLXXX. NAtus eſt *Forolivii* in *Italiâ* A. C. 1550. *Patre Johanne Mercuriali*: nacto *Patavii* Philoſophiæ & Medicinæ Doctoris titulo, in patriâ tantâ cum famâ Medicinam exercuit, ut *Mercurii* filius ſalutaretur: hincque 1569. à Senatu *Veneto Patavium* vocatus, principem Medicinæ practicæ interpretandæ locum ibi obtinuit: & 1583. ab Imperatore *Maximiliano* II. inde *Viennam* accerſitus, magnis præmiis, 300. nempe ducatis, torque aureo, totidem ducatorum pretii, duobus equis generoſis, nec non Comitis & Equitis aurati dignitate, quòd feliciter Imperatorem priſtinæ reſtituerit ſanitati, honoratus eſt. A. C. 1587. *Bononiam* ſeceſſit, ibique per aliquot annos Profeſſorem egit, conductus annuo ſtipendio 1200. ducatorum. Abhinc tandem an. 1599. contulit ſe *Piſas*: ubi initio 1200. & annis conſequentibus 2000. aureorum impetrato annuo ſalario, Medicinam ſimiliter publicè docuit. Obiit *Foralivii*, in Patria, in quam animi relaxandi gratiâ divertit, calculi dolore per 30. dies victus 1606. ætatis ſuæ 76. *Vander Linden* de Script. Med.

Scripſit varias Lectiones—— De Arte Gymnaſticâ——De Morbis Muliebribus Prælectiones——De Morbis Cutaneis. Multaque alia ad rem Medicinam ſpectantia.

Hieronymus Mercurialis Forо-Livii in *Umbriâ* natus ann. 1530. antiquâ utrinque

Digitized by Google

que familiâ, nec modicis opibus; *Patavii* cùm tyrocinium in Philoſophiæ & Medicinæ ſtudiis feliciter feciſſet, à civibus ſuis admodum juvenis ad *Pium* IV. legatus miſſus eſt, & ex eâ occaſione in familiam *Alexandri Farneſii* Cardinalis literatorum fautoris eximii conceſſit, in quâ totum ſeptennium manſit, in illoque otio primum ingenii ſui fœtum dedit *Gymnaſticam*. Inde *Patavium* ad Medicam profeſſionem vocatus, jam famâ ejus inclareſcente, à *Maximiliano* Cæſare, cùm graviſſimo morbo laboraret, in aulam evocatus eſt, à quo perſanato multa honorifica munera accepit, & *Patavium* ſub ann. 73. repetiit. Ibi 18. annos Medicinam fecit & docuit. *Bononiæ* poſtea aucto ſtipendio per quinquennium, & poſtremo *Piſis* 14. annis ad CIↃIↃCC. uſque aureos honorario excurrente idem munus exercuit, & cùm fruſtrà à multis Principibus evocatus eſſet, otium literarium vitæ aulicæ ſemper prætulit, tandem ingraveſcente ætate, patriam repetiit, ubi qui ſemper valetudine proſperâ uſus fuerat, calculi morbo per xxx. dies acerbè vexatus, vitam de Rep. optimè meritam cum morte commutavit v. Eid. Novembr. ad *D. Mercurialis* in odeo à ſe magnificentiſſimè extructo ſepultus, quo & paulo ante v. Kal. Decembr. *D. Mercurialis* reliquias transferri curaverat. Fuit egregia corporis formâ, & ſanctiſſimis ſuaviſſimiſque moribus, adhæc doctrinâ præſtanti, quod multa ejus ſcripta teſtantur, à diſcipulis ferè publicata, ut ſi quid in iis peccatum eſſet, ea citra famæ & exiſtimationis jacturam emendandi ſumma prudentia ac modeſtia libertatem ſibi ſervaret. Quædam & in *Hippocratem* non omnino edita, & in *Ariſtotelis* problemata reliquit. *Thuan.* ad ann. 1604.

Quænam tanta eſt vis ingenii, quod tantum Orationis flumen, quæ tanta dicendi facultas & copia, quæ *Hieronymi Mercurialis Forolivienſis* Medici ac Philoſophi laudibus ex æquo reſpondeat? Illud enim unicum ætatis noſtræ lumen, illud eximium Medicæ facultatis decus, illud maximum acumen ingenii, ad rerum cauſas inveſtigandas, ad Cœli converſionem ac motum, ad ſiderum ortus, occaſus, adſpectus, compoſitioneſque notandas, ad intimam ac reconditam omnium diſciplinarum notitiam percipiendam, ritè à naturâ perfectum illud ſummum eruditionis culmen atque faſtigium, quis, non modò laudibus efferre, verùm etiam dicendo aſſequi poſſit? *Jan. Nic. Erythr.* Pinacoth.

Hieronymus Mercurialis, clariſſimus Medicus, imò ævi noſtri primarius. *Lipſ.* Epiſt. Cent. 2. Miſcel. Epiſt. 32.

Hieronymus Mercurialis, vir probus, candidus, illuſtri doctrinâ & famâ. *Idem* ibid. Epiſt. 39.

Hieronymus Mercurialis, Medicus excellentiſſimus, omniumque diſciplinarum genere ornatiſſimus: *Boiſſard.* in Icon.

De *Mercuriali* quid quæris? in ore omnium verſatur, diligitur, & de ſingulari ejus virtute & loquuntur omnes, & ſentiunt. *Camil. Paleot.* in Epiſt. ad *Latinium* ſcript. Non. Decem. 1587.

Cum *Mercuriali* frequens eſt mihi conſuetudo. Quid quæris? Convivia, quæ antea averſari ſolebam, nunc me magnoperè delectant; quoniam per ea commodè illius congreſſu mihi frui licet. O quanta hominis eruditio, quàm

Digitized by Google

ſuaviſſimi mores! *Camil. Palaot.* Epiſt. ad *Latin.* ſcript. prid. Calend. Febr. 1588.

Hieronymus Mercurialis, magnus ille ſine controverſiâ *Jatronices*, cui *Medica Ars* ornatum debet ſelectum illum & peculiarem, quo priſtinam dignitatem nunc demum abundè teſtatur. *Paul. Guald.* in Vit. *Vincent. Pinelli*. vid. *Bateſii* Vitas p. 332.

Medicinam tam eloquenter quàm eruditè docuit, exiſtimationemque & admirationem Doctorum Virorum innumeris præſtantibus ſcriptis à ſe compoſitis ſibi demeruit. Sed non minùs virtute quàm eruditione ſua illuſtris fuit. Cùm enim non minori ſollicitudine perfectam ſanitatem in Animo ſuo ſtabilire ſatageret, quàm ægris ad ſe confugientibus valetudinem reſtituere, vitam, innocentia & pietate coruſcam egit. Merita ejus ſingularia non modo magnam celebritatem ei pepererunt, ſed etiam opes immenſas. Hæredibus enim reliquit centum & viginti millia Scutorum aureorum, poſtquam vixiſſet honeſtiſſimè & ſplendidiſſimè, & inſignibus liberalitatibus Amicos affeciſſet, amplaſque eleemoſynas pauperibus erogaſſet. Paulò ante obitum Medicis dixit ſe geminos intra renes calculos habere, eoſque rogavit ut ſtatim ac animam efflaſſet corpus ſuum aperiendum curarent. Quo facto, juxta ejus votum, obſervatum eſt illum minimè hallucinatum fuiſſe; In ejus namque renibus duo ampli calculi reperti ſunt ponderis octingentarum drachmarum. Poſtquam ejus concives eum magna pompa ſepeliviſſent, ſtatuam ei erigi curavérunt. Verba quædam ſuperbiæ ac vanæ gloriæ fuerunt ei exprobrata; dum enim de doctrina ſua loquebatur ſolitus erat dicere neminem ab opinionibus ſuis deflectere poſſe, quin in craſſos errores laberetur. Inter omnia ejus opera ſingularis pretii cenſetur ejus Tractatus de *Arte Gymnaſtica* qui dignus eſt quem legant, non modò Medici, ſed & quotquot potioris literaturæ cultores exiſtunt. *Ant. Teiſſier* Elog. Vir. Erudit. Gall.

Hieronymus Mercurialis Forolivienſis, vir elegantiori doctrinâ planè imbutus, in quo præcipuè omnis generis Scriptorum Medicorum multiplex lectio cum accurato judicio vix poteſt ſatis laudari. *Sebaſt. Scheffer.* Introduct. in Art. Med.

* Ejus liber de Hominis Generatione, cum Expurgationibus permittitur, in *Ind. Madrit.* Edit. ann. 1667.

Extant de *Arte Gymnaſticâ* libri 6. *Amſtelodami* 1675. in 4°.

Extant libri 5. de *Morbis Cutaneis*, *Baſilea* apud *Juntas*, 1601. 1625. in 4°.

Extat *Medica Practica Venetiis* 1627. in Fol.

Extant Conſultationes & Reſponſa Medicinalia Tribus Tomis comprehenſa, *Venetiis* apud *Jac.* de *Franciſcis* 1620. 1624. in Fol.

STEPHANUS VINANDUS PIGHIUS.

Chr. An. D. MDLXXX.

Campenſis, *Tranſiſalanus*, laudatiſſimis avunculi ſui *Alberti Pighii* veſtigiis conſtanter inſtitit. Cujus quidem exemplo, *Roma* ſummos inter doctrinâ

Digitized by Google

Qrinâ viros diu multumque versatus, Urbis, omnisque adeò *Romanæ* antiquitatis eam est peritiam consecutus, ut ætas nostra paucos æquales tulerit, superiorem certè neminem. Quo factum, ut domum ex *Italiâ* reversum, *Ant. Perenotus* Cardinalis *Granvellanus*, acer præstantium ingeniorum æstimator, in familiam adsciverit, & suæ, quam habebat copiosissimam, præfecerit Bibliothecæ. In eam se abdens *Pighius*, ut studiis jam inde à puero totus erat deditus, multa è vetustis calamóque exaratis codicibus eruit. Inde ad Scriptionem conversus, *Valerium Maximum* puriore togâ donavit, & *Carolo Philippo Croyo*, primo *Havrechii* in *Hannoniâ* Marchioni, inscripsit: pòst à *Gulielmo*, *Clivia* & *Juliæ* Duce, evocatus, *Carolo* ejus filio, *Romam* religionis gratiâ cogitanti, comes, vel potiùs *Mercurius*, viæque dux additur. Quo ante diem, patrique ac patriæ laboranti nimis citò è vivis erepto, *Vinandus*, etsi mœrore confectus, ut ad posteros saltem peregrinationis istius manaret utilitas, *Herculem Prodicium*, velut boni principis imaginem, evulgavit. Nam ut *Prodicus* Philosophus finxit *Herculem*, cùm primùm pubescceret, exisse in solitudinem, atque ibi considentem diu multumque dubitasse, cùm duas cerneret vias, unam voluptatis, alteram virtutis, utram ingredi melius foret; tandemque vincente ratione, in virtutis viam se fortiter dedisse, altera valere jussâ: sic & *Pighius* noster *Carolum Principem*, ut alterum *Herculem*, graphicè exhibuit, atque unà *Italiam Universam*, velut in tabellâ ob oculos posuit. Officium porrò filio impensum *Gulielmus* parens agnovit, & virum scriptis factisque benè meritum, apud *Coloniam Trajanam* [oppidum hodiè *Sanctense* nuncupant à sanctis Martyribus ex Legione *Thebeâ*, eò loci pro Religione cæsis) Canonicum & Scholarcham renunciavit. Quo Sacerdotio cohonestatus *Pighius*, sedulò munus suum obiit, & subcisivis horis studia tractans, *Annales* seu *Fastos Romanorum Magistratuum* longè copiosiùs quàm *Cassiodorus*, *Cuspinianus*, *Sigonius*, aut denique *Onuphrius*, evulgavit. Quorum quidem *Fastorum* bina insuper volumina, quæ moriens collegis suis commendavit, *Andreas Schottus* typis *Plantinianis* edenda curavit: ut alterum *indefessi calami & styli Livium*, *J. Lipsius* meritissimum nuncuparit. Obiit anno 1604. ætatis 84. *Aub. Miræus.*

Rerum est maximè *Romanarum* eam peritiam studio diligentiâque & observatione assiduâ *Fastorum Capitolinorum*, *marmorum*, *numismatum* atque *Inscriptionum* consecutus, ut quos comparem, *Sigonios* atque *Onuphrios* [bone *Deus*, quales viros!] facilè reperiam; quos verò hoc in genere illi anteponam (quod præfiscinè dictum volo) inveniam neminem. *Andr. Schott.* in Præfat. quam *Pighii* Annal. Tom. 2. præmisit.

Reaple comperi, aliisque, spero, probabo; nullum aptiorem *Commentarium* ad *M. Tullii* historica, ad *T. Livii* Annales, ad *Dionysium Halicarnassensem* ac *Dionem*, ad *L. Florum*, ad Scriptorem de viris Urbis *Romæ* illustribus, omnesque adeo *Romanarum* rerum Scriptores, extra hos *Pighii Annales*, nec sperari, ac ne optari quidem posse. *Idem* ibid.

Tempora eos refellunt, qui *Augustino Eutropium* faciunt juniorem. Ac mirum in isto etiam aberrasse virum *temporum* bene gnarum *Stephanum Pighium*

Campenſem in *Annalibus Romanis Voſſ.*de Hiſt. Lat.l.2. c.8.

Stephanus Pighius vir de *Valerio*, imò *Annalibus* ſuis *Romanis*, de universâ Antiquitate *Romanâ* præclarè meritus. *Voſſ.* de Conſtruct.c. 25.

Valerium Maximum Stephanus Pighius nobis dedit peritè & religiosè cenſum: & illo modeſtiæ exemplo, quod imitari velim eos, qui hoc *Criticum Stadium* currunt. Et validè valet ſanè per eum *Valerius*. *Lipſ.* l.2. Elector.c.11.

Valerium Maximum, ſciolorum ſtylis penè confectum atque exanimatum, *Stephanus Pighius* in ſanitatem, imò vitam, princeps reſtituit. *Gaſp. Scioppius* de Art. Crit.p.12.

Extant Annales Magiſtratuum & Provinciarum Senatûs P.Q.R.3. Tomis, *Ant.* 1615. in Fol.

JOANNES VINCENTIUS PINELLUS.

Clar. An. D. MDLXXX. ORigine *Genuenſis*, *Neapoli* natus, optimè meritam non ſolùm de *Italiâ* ſuâ, ſed de toto Orbe *Chriſtiano* animam Deo reddidit anno 1601. cùm ætatis ann.68. ageret, in cujus laudibus commemorandis, quas alii ſingularibus libris fuſiùs pro merito explicaturi ſunt, ne nimius ſim, nunc *Tito Pomponio* ipſum comparaſſe ſatis habebo, quippe qui *Veneti*, ut ille *Attici*, à ſereniſſima Republicâ, quæ ipſum impensè dilexit, nomen promeritus, & in privatâ vitâ prænobilis familiæ decus ſervans amicis cuncta humanitatis officia ſedulò ac prolixè præſtaret, alioſque quamplurimos, quos mutua virtutis opinione in *Gallia*, *Germania*, *Hiſpania*, ac longinquioribus *Europæ* partibus ſibi conciliaverat, diligenti literarum mutitatione coleret, ut non ſolùm iis, qui quotidiano convictu fruebantur, gratiſſimus, ſed etiam aliis paſſim quamplurimis utiliſſimus eſſet. Bibliotheca ejus inſignis tot annorum ſpatio & ſolerti cura collecta variam fortunam poſt ejus obitum ſortita eſt, & cum hærede conflictata, quod amplius ex *Paulo Gualdo*, *Vincentino*, qui ejus vitam certè dignam quæ ab omnibus legatur, deſcripſit, lector poterit cognoſcere. *Thuan.* ad ann.1601.

Joannes Vincentius Pinellus, doctus & probus ſupra omnia penè noſtrorum temporum exempla. Ætas noſtra librorum tum veterum tum recentiorum oppidò ferax, paucos vidit in eo genere literarum quas *humaniores* vocamus, quibus non inſcriptum alicubi eſſet *Pinelli* nomen: & ſanè decebat honorificè appellari eum, in cujus *Bibliotheca* viri docti maxima ſtudiorum ſuorum præſidia collocata intelligebant. *Paul. Gualdo.* in Vita ejus.

Joannes Vincentius Pinellus, vir planè in omni ſtudiorum genere ſingularis, ac propter eximiam humanitatem inter omnes maximè memorabilis, qui non ſolùm pretioſiſſimum ingentis ſuæ *Bibliothecæ* theſaurum totum explicuit, ſed nullum etiam diligentiæ atque impenſæ officium in hoc *Opere* provehendo reliquit. *Car. Sigon.* ad Calcem libror. de Regn. *Ital.*

De *Pinello*, eſt enim juvenis, præter antiquam generis nobilitatem, & *Græcis* & *Latinis* literis impensè eruditus, & cùm liberalium artium ferè omnium cognitionem

Digitized by

cognitionem profiteatur, tum in hâc ipſa de ſimplicibus Medicamentis ſcientia, plurimùm excellit, inprimiſque in expendendis doctiſſimorum virorum ſententiis acri pollet judicio, quod & tute ipſe fatebere, cùm illum *intus* & *in cute* [ut dicitur] *noveris. Barth. Marantha* in Method. cognoſcendorum ſimplic.

Joannes Vincentius Pinellus, immortalis memoriæ vir, atque in omni optimarum artium genere verſatiſſimus, præcipuè verò in rerum abditarum cauſis, naturæque arcanis perſcrutandis, ſtudioſiſſimus & curioſiſſimus, cujus optimâ, & ſuaviſſimâ conſuetudine utinam mihi diutiùs frui licuiſſet. Sed hanc mihi felicitatem mors invidit, quæ eum rapuit, cùm miram hominis eruditionem, morumque ſuavitatem deguſtare vix cœpiſſem. *Horat. Cornachin.* in lib. ejus *de Logic. Præfat.*

Ioannes Vincentius Pinellus, vir maximi quidem nominis, ſed majoris tamen, & ingenii, & doctrinæ. *Voſſ.* de Hiſt. Lat. l. 3. c. 8.

Illuſtri Viro *Vincentio Pinello* cùm ſcribes, quæſo te, ſalutem ei à me dicito, ignoto de facie, non de famâ. Amo virum, magnum meritò apud omnes magnos. *Lipſ.* Epiſt. Miſcell. Cent. 2. Epiſt. 24. ad *Carolum Cluſium.*

Pinellum ego jure æſtimo inter *Italorum* primos. *Lipſ.* Epiſt. 2. Miſcell. Epiſt. 47.

O vulnus, quod *Pinelli* morte acceptum eſt! Abiit æternus ille vir, ipſe nominis & famæ ſecurus: ſed nos in deſiderio, & dolore reliquit, *Muſas* in ſqualore. Quis ſuccreſcet, & dolorem nobis demet, *Muſis* ſqualorem? Non doctrinâ, ſed opibus quoque opus. *Eryc. Puteanus* in Epiſt. ad *Peireskium.*

Ioannes Vincentius Pinellus, vir quamvis meritò ab omnibus aliqua laude dignus plurimum laudatus ob multas & magnas animi ſui dotes, nunquam tamen ſatis laudatus. *Petr. Victor.* l. 26. Var. Lect. c. 16.

Quamvis *Pinellus* doctrinâ tam inſignis foret, plus tamen lectione quàm ſcriptione delectabatur. Nullum emiſit opus. Ut certum tamen perhibent in *Ambroſiana* Bibliotheca Manu-ſcriptum extare cujus Author *Pinellus. Ant. Teiſſier.* Elog. Gall.

PETRUS PITHÆUS.

GAllus, *Trecenſis*, Diſcipulus *Turnebi* & *Cujacii*. Fato functus eſt Novembr. 1. Anno *Dom.* 1596. ætatis 57. Scripta ejus propemodum infinita. Clar. An. D. MDLXXX.

Petrus cognomento non tam *Pithæus*, quàm *Pithius*. Ego enim à *Græca* voce *Dea Pithûs* nomen illi eſſe ſuſpicor. *Papyr. Maſſon.*

Petrus Pithæus omni liberali eruditione ornatus, & antiquitatis ignoratæ quaſi *Pithius* alter, oraculis ſuis enarrator & illuſtrator maximus. *Turneb.* Adverſar. l. 21. c. 28.

Petrus Pithæus immortale illud *Gallia* decus, quô viro digniorem omni laude alium ne Hiſtoriæ quidem continent. *Caſaub.* Not. in *Capitolinum.*

Petrus Pithæus Juriſconſultus raræ cujuſdam eruditionis vir, natus ad eruenda *Vetuſtatis* Monumenta. *Geſner.* in Biblioth.

Digitized by Google

Vir ſummâ probitate & eruditione. *Scalig.* de emendat. Temp. l. 6.

Petrus Pithæus, vir præclarè de universâ meritus antiquitate. *Voſſ.* de Philolog. c. 11. ſect. 18.

Petrus Pithæus, vir noſtra ætate maximus, ſive probitatem morum & veram nec fucatam pietatem, ſive ingenium excellens, exactamque & omnium rerum, quas perſpectas habuit, (habuit autem plus quàm alius quiſquam multis retrò ſeculis) reconditam cognitionem, & tum in ſuis tum in alienis cernendis acre & ab omni livore purum judicium ſpectes. Nemo meliùs unquam unum quempiam *Auctorem* novit, quàm ipſe omnes *Antiquos* utriuſque linguæ *Scriptores*, quos ad unum legerat, ad vetera contulerat *exemplaria*, & concoxerat. Nemo privata & domeſtica negotia exactiùs tenuit, quàm ipſe *Gallicam externam*que *Hiſtoriam*, origines populorum, deſcriptiones temporum, ſucceſſiones familiarum, bella, fœdera, conventiones, vel *exterorum* inter ſe, vel nobiſcum geſta, leges, mores, conſuetudines provinciarum, ſingularumve *Urbium*. Quarum omnium rerum à teneris annis, indefeſſo labore, ſibi perfectam notitiam, tum ex vulgatis libris, tum etiam ex Bibliothecis antiquis, archivis regiis, Senatûs, Rationalium, Urbium, Monaſteriorum comparaverat. Inſtrumentorumque ipſorum atque *Actorum* bonam partem propriâ manu deſcripſerat. *In jure* autem *Civili Romanorum* ad illud faſtigium pervenerat, ut de eo celeberrimoque ejus Præceptore *Jacobo Cujacio* dici jure potuerit: "Hunc diſci-"pulo prætipuiſſe, ne primus Juriſconſultus eſſet, illum Præceptori, ne ſolus. "*Thuan.* ad Ann. 1596.

Petrus Pithæus in *Eccleſiæ Romanæ* Communione natus, educatus, mortuus: in quâ ille ſic vixit, ut non modò eruditione & literis, ſed & probitate, candore & ſapientiâ, cæteriſque bonis artibus excelluiſſe exiſtimatus ſit. Ejus in eruendis *antiquitatis* monumentis ſolertiam, judicium, ac fidem omnes laudant. *Dallæus* lib. de Imagin. p. 509. 512.

Petrus Pithæus, vir immortalitate dignus, Immortalis gratia debetur magno illi *antiquitatis* vindici *Petro Pithæo*, qui *Phædrum libertum Auguſti.idem* non modò liberali manu iterum aſſeruit, ſed etiam vitâ redonavit: utinam verò etiam vulnera ipſius perſanare omnia potuiſſet! *Conrad. Rittershuſ.* in Epiſt. ad *Ioach. Camerar.* præfix. *Phædro* cum Not.

Immortalia, nulliſque verborum præconiis adſequenda ſunt in rem literariam merita *Petri Pithæi*, quem virum ſeculo noſtro *fati* quodam peculiari favore datum, cùm pro copia laudata ſit omnis *poſteritas*, volenti nos animo ſæpè in ejus laudes divertimus. *Caſp. Barth.* Adv. l. 30. c. 10.

Anno 1560. ac deinceps, magnum apud omnes eruditos nomen fuit *Petri Pithæi* Juriſconſulti, viri optimè de *Rep. literaria* meriti, præſertim Scriptoribus antiquis. *Voſſ.* de ſcient. Mathem. p. 416.

Petrus Pithœus, vir omnium prædicatione major: cujus obitu nupero quantam Reſp. jacturam fecerit, mecum lugere, quàm multis commemorare malo. *Sciop.* l. 5. Suſpect. Lect. epiſt. 26.

Extincta eſt illa ſeculi noſtri lux; periit illud *Gallia* noſtræ decus propè unicum; ô triſtem

Digitized by Google

ô triſtem & fortean fatalem noſtris *Muſis* caſum! nam ubi hodie *Petri Pithœi* ſunt? Poſt amiſſum Magnum *Cujacium* ille fuit cum aliis oppidò paucis, qui dignitatem literarum in hoc regno tueretur. Eo extincto, ne brevi concidat Reſp. literaria metus eſt. *Caſaub.* epiſt. 126. ad *Iac. Gillotum.*

Scaliger ait omnia opera Domini *Pithoei* bona eſſe, ſed illi palmam aſcribere viderur quod inſcribitur *Adverſaria Subſeciva* ſeu *Synopſes*; deinde verò *Annalibus Francorum* in folio & in octavo. Dicit tamen illum quandoque de *Antiquitate* perperam judicare, quoniam ſæpe ea rationi præferebat, quæ in veteribus exemplaribus legebat, quamvis illa contrarium ei ſuggeſtillet: Cæteroquin autem neminem illo meliùs ſcire Hiſtoriam, Conſuetudines, Leges, Antiquitates variarum Rerumpublicarum quarumlibet Regionum. *Scaligerana* 2. Gall.

Apud hunc (*Petrum Pithœum*) de priſcis *Gallorum* Philoſophis ea lego, quæ totidem propè apicibus & apud *Gilbertum Cognatum*, neutro interim alterius mentionem faciente. Uter alterum vel anticipaverit ſcribendo, vel deſcribendo ſit ſecutus, juxta cum ignaris ſcio, *Thomaſ.* de Plag. num. 520.

Eruditus erat ſupra vulgus: tantam in profeſſione ſua gloriam adeptus eſt, ut frequenter ex Regionibus extraneis ad ipſum mitterentur lites ut judicium, à quo non liceret provocare, de iis ferret. Tam feliciter ipſi ſuccedebant litium compoſitiones ut *Arbitri Sapientis* nomen inde meruerit. Erat præterea æquè modeſtus atque doctus, omniumque benevolentiam incomparabili lenitate ſibi conciliabat, & ardenti affectu quo cupiebat omnia præclara ingenia omneſque honeſtos homines ſibi contemporaneos officiis ſuis ſibi demereri. Uſque adeo ab omni avaritia erat alienus & in egenos munificus, ut pauperibus erogaret quicquid diebus feſtis & Dominicis lucrabatur. Proteſtantium religionem profeſſus eſt uſque ad *Pariſinam* Lanienam; ſed metus mortis illum tunc adegit ad illius doctrinæ abnegationem & ad Romanæ Eccleſiæ communionem adeundam, ut aſſeverat *Joſephus Scaliger*. Alii ſcripſerunt quòd *Petrus Pithoeus* triennio ante annum 1572. Religionem priſtinam deſeruerit. *Ant. Teiſſier* Elog. Vir. Erud. Gall.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

Hoc ſibi vivus *Epitaphium* compoſuit:

Pithœus *hîc jaceo, mecum & chariſſima conjux;*
Sic compar vitæ, compare morte fruor.
Improbe, quid rides? caſti ſacra neſcis amoris:
Nil nen, vel cineres, hâc comite eſſe juvat.

JOSEPHUS

JOSEPHUS JUSTUS SCALIGER.

Hoc ejus Symbolum:

FUIMUS TROES.

Clar. An. D. MDLXXX. I*Ulii Cæsaris Scaligeri* filius, *Gallus*, *Aginni Nitiobrigum* natus est, die 4. Augusti, Anno Dom. 1540. Obiit anno 1609. Mense Januarii. *Scripsit varia.*

Daniel Heinsius abyssum eruditionis, scientiarum mare, solem doctorum, divini *Patris* divinam *sobolem*, genus Deorum, perpetuum literarum dictatorem, maximum naturæ opus, & miraculum, ac extremum ejus conatum appellabat.

Is Juvenis quantâ sit eruditione & judicio, quâque in *vetustis Scriptis* conferendis industriâ, & abstrusa sensibus eruendis acumine, monumenta ab eo edita testantur. *Georg. Buchanan.* in Hist. Scot. 1668. p. 77.

Senatûs *Critici* princeps, *Josephus Scaliger*. *Voss.* Institut.Orator.l.4.p.159.

Præclarè admodum, si quisquam alius, de literarum studiis meritus. *Voss.* lib.1. Idolol. c. 28.

Julius Scaliger vir incomparabilis, nisi *Josephum* genuisset. *Casaub.* de 4.ling. pag. 57.

Nihil est quod discere quisquam vellet, quod ille docere non posset: nihil legerat, (quid autem ille non legerat?) quod non statim meminisset: nihil tam obscurum aut abditum in ullo vetere *Scriptore Græco*, *Latino*, vel *Hebræo*, de quo interrogatus non statim responderet: Historias omnium populorum, omnium ætatum, successiones Imperiorum, res *Ecclesiæ* veteris in numerato habebat. Animalium, Plantarum, Metallorum, omniumque rerum naturalium proprietates, differentias, & appellationes, quà veteres, quà recentes, tenebat accuratè. Locorum situs, Provinciarum fines, & varias pro temporibus illarum divisiones, ad unguem callebat. Nullam disciplinarum scientiarumve graviorum reliquerat intactam. Linguas tam multas tam exactè sciebat, ut vel si hoc unum per totum vitæ spatium egisset, digna res miraculo potuerit videri. Omitto *Mathematica* ipsius studia, & nobilissimam *Temporum* disciplinam; quâ in parte, ut non assecutus sit semper, quod quærebat; ea certè præstitit, quæ justam admirationem doctis æstimatoribus non possint non exprimere. *Is. Casaub.* ad *Thuan. Lut.* 3. Kal. Quintil. 1610.

Ex *Julii Cæsaris Scaligeri* liberis, ultimus hodie superat *Josephus Justus Scaliger*, qui secundùm Patrem nunc inter literatos & in re literariâ principem sine controversiâ locum tenet, verè eruditorum *Phœbus*, ut politissimi ingenii vir eum indigitavit. De hoc ut plura dicam, nec pudor ejus patitur, nec per ingentia ipsius erga me merita licet; quanquam minimè vereor, ne propterea minus vera de eo prædicare videar; cùm quidquid dixero opinione omnium verò minus sit.

Sed

Digitized by G

Sed potius eſt ut tanti viri nomen per tranſennam appellaſſe contenti, cultum quo divinum ejus ingenium cum rarâ morum probitate conjunctum pro jure amicitiæ, quæ mihi cum illo intercedit, proſequimur, venerabili ſilentio, ut in ſacris fieri amat, obſignemus. *Thuan.* ad ann. 1558.

Dii Boni! quàm multa ille nova, quàm multa vetera, non lecta, non viſa, non audita, aliis depromit! Dæmonium hominis. *Liſp.* epiſt. Quæſt. l. 3. epiſt. 20.

Ille unus eſt, quem miramur, quem æmulamur, imò, ne mentiar, cui invidemus. Felicem *Galliam* hoc ſole cujus claritas non ad eos ſolùm qui *nunc* ſunt, ſed ad *poſteros* diffundetur, quamdiu quidem erit in Terris nomen literarum. *Idem* Cent. 1. Epiſt. 21.

Literarum omnium *Dictator* perpetuus, & per omnia *Diis* magis quàm *Hominibus* comparandus, *Joſephus Scaliger. Gaſp. Sciopp.* præfat. de Art. Crit.

Ejus *Scripta aurea*, tanquam *ancylia*, cœlo delapſa, cum honore & religione quadam omnes eruditi tractare ſolent. *Idem* de Art. Crit. p. 10.

Fuit ille vir, quod etiam omnes invidi fateantur, inviti, ætatis ſuæ doctiſſimus, cui nec ſequentes omnes parem ferent aut videbunt, ut nec tulerunt priores. *Cl. Salmaſ.* ad *Joan. Beverovicium*, *Leyde* Non. Decemb. 1632.

Vir tantus, cujus nomen nunquam mihi occurrit, quin illud venerer. *Herald.* Animadverſ. in *Salmaſ. l. 2. c.* 19.

Scaligerana Manuſcripta, curioſus admodum eſt liber, ſed aliquantum periculoſus. Trigeſimus eſt annus ex quo illum exſcribendum curavi ex Autographo, quod mihi commodarunt Domini *du Puy* qui intimi Amici mihi fuerunt & honeſti viri. En qua ratione compoſitus fuerit: Juvenis quidam nondum vigeſimum ætatis annum aſſecutus, nomine *Iohannes* de *Vaſſan Campanus Hugonottus* qui *Genevæ* ſtuduerat, literas commendatitias à magno *Caſaubono* Pariſiis accepit ad *Joſephum Scaligerum* & in *Hollandiam* conceſſit. *Iohannes* ille de *Vaſſan* nepos erat Dominorum *Pithou Scaligeri* amiciſſimorum, quem ſingulis hebdomadibus viri Docti conveniebant. *Iohannes* de Vaſſan attentè audiebat & ſcriptis mandabat quæcunque dicebat Scaliger. Hunc ortum habuit liber ille qui hodie in Regia Bibliotheca extat. *Iohannes* de *Vaſſan* è ſua peregrinatione redux *Miniſter* factus eſt, deinde procurante *Cardinali Perronio* & amplæ penſionis annuæ illectamento, Catholicam Religionem amplexus eſt. Sed penſione poſtea non procedente, *Fulienſis Monachus* factus eſt, & antequam in Abbatiam illam ſe reciperet, Domino *du Puy* hoc Manu-ſcriptum dono dedit. *Guido Patin* Epiſt. 154. Gall.

Non minor Parente filius *Joſephus Scaliger*, cujus & extant *Epiſtolæ*. Ejus Viri maxima ſunt in rem literariam merita, qui velut Pater quidam literarum per univerſam *Europam* ſalutandus eſt. Ex ejus ludo prodierunt, quos *Batavia* habuit, Viri Illuſtres. Ejus *Epiſtolæ* eruditione omnigenâ pleniſſimæ ſunt; præter dictionem enim terſam & argutam proponuntur illic *Philologica*, *Medica*, *Mathematica*, *Chronologica*, & quæ ad Orientalem literaturam pertinent; judicia multa de viris doctis, de libris, quæ legere, quæ excerpere debent harum rerum

curioſi. *Dan.Georg. Morhof.*Polyhiſt.pag.188.

In *Criticis* omnium rectè æſtimantium judicio princeps ſine controverſiâ, ſine æmulo ac rivali dominatur. *Naud.* orat.in obit.*Scalig.*

Quales olim fuere *Reuchlini, Merceri, Vatabli, Pagnini*, &c. & non ita pridem magnus ille *Scaliger*,quem ultimum in ſcenam produco, quòd tanquàm *Aquila* in *nubibus* & orbis *literati* Imperator, ac eruditionis princeps, reliquis palmam præripere & apicem ſummæ laudis obtinere videatur,ita in *Hebræis* non ad ſtuporem, ſed ad miraculum doctus. *Jac. Cruc.* ad *Lud.* de *Dieu*, *Delphis* 8. Kal. Sext.1631.

Inter eos qui linguæ *Hebraicæ* ſtudio ſummoperè delectati ſunt; fuit *Ioſ. Scaliger* ſingulare *Leydenſis Academiæ* haud ita pridem decus, qui quantum ejus cognitione & ſibi & aliis profuerit, immortalitate digniſſimo ejus Opere de *emendatione temporum*, ut de aliis taceam, abundè teſtatur.*Thom.Erpenius* Orat. de Ling.*Heb.*& *Arab.*

Cùm illuſtriſſimum *Belgii* lumen & *Heros* incomparabilis *Ioſ.Scaliger* (ô quæ profuſiſſimæ lachrymæ tantum literarum decus, tantam prudentiæ affluentiam, morte in uno illo extinctam ſatis dignè unquam deflere poſſunt) ad hanc *Hebraiſmi* reſtaurationem me pro illuſtri ſua humanitate cohortatus ſit,debui tanti *Herois* judicium magnifacere. *Buxtorf.*Pater ad *Holland.* Ord. in Theſ. Gram. Ling. S.1609.

Incomparabilis *Scaliger*, invidorum ſcopulus, eruditorum ſcopus, ad cujus literariam qui proximè acceſſerit gloriam, ille cæterorum ſit eruditione Princeps. *C.Barth.*in *Claud.*p.77.

Cujus incomparabilem eruditionem, ingenium ſupra mortales, prius defeſſi ſunt homines laudando [*uſurpabo illud Saluſtii ad Cæſarem*] quàm ipſe gloriâ digna faciundo. *Ioh.Wouverius* in *Petron.* p.375.

Eo fuit ingenio, ut fucum ſibi fieri à quocunque tandem vetuſtiſſimo Veteratore & mangone non facilè pateretur. *Rupert.*cap.2.Obſervat.ad *Beſold.* hiſt.

Decus æternum ævi fui: Vir aut heros potiùs, & quidem Heroe magno ſatus,in tantum laudandus,in quantum virtus & meliores literæ poſſunt intelligi: quarum ille *θαυμάσιος ἀνὴρ*, magnitudinem, amplitudinem, majeſtatem, denique pœnè ſolus quum animo viderit, ingenio fuerit complexus, divinâ & ſine exemplo felici induſtriâ per totum vitæ curriculum benè de iis mereri nunquam ceſſavit.*Iſaac.Caſaub.*in *Ænea Tactica* pag.91.ubi ejus obitum deplorat.

Euſebium Scaligeri legi,& ita ſum admiratus,ut nihil ſimile putem me legiſſe. *Iſ.Caſaub.*ad *Joan.Voſſium* epiſt.811.

Sanè unicus libellus contra *Serarium* tantâ doctrinæ reconditæ copiâ eſt refertus, ut omnes inimici *Scaligeri*, ſi in unum conveniant,& capita conferant, parem librum nunquam ſint daturi. *Idem* Lit. ad *Thuan.*

Author Novellarum *Reſpublicæ literariæ* Junii 1684. arrepta occaſione ab erroribus quos in *Scaligeri Catullo* obſervavit Dom.*Voſſius* junior, ait illum nimis excelſi eſſe ingenii nimiſque eruditum quàm ut bonum Commentarium elaborare poſſet.Nam ex ingenii acumine apud Authores quos commentabatur plus

arris

Digitized by Google

artis & genii deprehendebat quam revera iis ineſſet, & profunda ejus literatura in cauſa erat, cur mille relationes videret inter *Authoris* quem legebat ſententias & aliquod Antiquitatis reconditiſſimæ caput. Adeo ut ſibi perſuaderet Authorem ſuum ad ejuſmodi Antiquitatis caput alluſiſſe,& hoc fundamento ſuppoſito locum aliquem emendabat. Fieri etiam poteſt ut cupido elucidandi Myſterium aliquod eruditionis cæteris *Criticis* ignotum,ipſum impelleret ad ſupponendum quod id hoc vel illo Authoris loco lateret. Ut ut ſit *Commentaria* ab eo profecta conjecturis audacibus, ingenioſis & eruditiſſimis ſcatent: ſed parum veroſimile eſt quòd Authores de iis omnibus quæ ipſis affingit cogitaverint.p.532.533.Gall.

Joſephus Scaliger, ut aliis in *Republ.Literaria* meritis clarus, ita non inficiandi nominis Poeta fuit------Equidem nubilus eſt in *Caſſandra*,nubilus in *Orphee*, ſed ſtudio id factum, ut tenebricoſa *Opera Graca* oſtenderet reddi poſſe *Latinâ* etiam caligine, in quâ tamen multum antiquæ lucis, ſi quis intentiùs ſpeculetur. *Borrich*.de Poet.p.118.119.

Jeſ. *Rapinus* teſtatur nec *Julium*,nec *Joſephum Scaligerum* in poeſi felices fuiſſe, eo quod ſerò nimis inceperint. Dicit illos non potuiſſe vincere pertinaciam genii ſui qui jam aliorſum ſe converterat;& quamvis filius Patre cultior fuerit,nihil tamen illum *in ſua Poeſi vennſtum* habuiſſe. *Rapin.* Animadv. general.in Poetic.Animadv.40.p.123.124.edit.in 4.Gall.

Deriſio & Contradictio ejus eſſentiæ partem conſtituebant. Niſi enim in quibuſdam ſingularis fuiſſet, in omnibus verò peremptorius, neque *Scaliger* fuiſſet, neque *Julii* filius. *Petr. Heyl.*in ſua Coſmographia.Angl.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

* *Joſephi Scaligeri* liber de *Emendatione Temporum* prohibetur, donec emendetur.Ejuſdem Epiſtolæ, donec corrigantur ,i non permittuntur. *Index. Rom.* impreſſ.An.1681.

Hoc ejus *Epitaphium.*

Æterna Memoriæ Joſephi Juſti Scaligeri Jul. Cæſaris *à* Burden *Fil. Principum* Veronenſium *Nepotis, Viri, qui invicto animo unà cum Parente Heroe Max. contra fortunam aſſurgens; ac Ius ſuum ſibi perſequens, Imperium, Majoribus creditum ingenio excelſo, labore indefeſſo, eruditione inuſitata, in Literaria Republicâ, quaſi fataliter recuperavit; ſed præſertim ejus Modeſtia, quod fieri ſibi vetuit, iidem, qui in urbem hanc evocarunt, Curatores Academiæ, ac Urbis Coſſ. Hoc Loco Monumentum P. C. ipſe ſibi æternum in animis Hominum reliquit. Obiit XXI. Ianuarii MDCIX.*

HENRICUS STEPHANUS.

PArisinus, Filius *Roberti*, Typographus celebris, eruditione inter primos ſui Seculi. Juvenis ex *Italia* reverſus, *Anacreontem* cum notis edidit, & verſibus *Latinis* expreſſit. Πολύγλωττος excellens, *Scripta* in omni literarum genere edidit in lucem, inter alia & *Gallicæ* Linguæ cum *Græca* conformitatem, tractatu *Regi* Clar. An. D. MDLXXX.

Digitized by Google

dedicato monſtravit. ¶De publico impensè meritus. *Apologia* ejus pro *Herodoto* quibuſdam ingrata eſt. Majoris ſecuritatis causâ *Genevam* ſe recepit, unde ſæpè excurſiones faciens, anno 1598. ſeptuagenarius ferè, *Lugduni* obiit. *Hofman.*

Henricus tanto patre digniſſimus filius. Typographicam non ſolùm poſteà exercuit, ſed multa ad juvandam rem literariam propriâ induſtriâ contulit; inter alia edito, æmulatione patris, qui linguæ *Latinæ* penum olim condiderat, *Linguæ Græcæ* copioſiſſimo & multorum *Principum Gazis* præferendo Theſauro. *Thuan.* ad Ann. 1559.

Viri doctiſſimi, & in cognitione *Sermonis Græci* planè ſubacti, *Henricus Stephanus* & *Euſtathius*. *Tanaquil. Faber*. Epiſt. l. 1. Epiſt. 18.

Erat in eo viro (*Henrico Stephano*) ſumma ingenii fœcunditas, & ſivè *Græcè* ſive *Latinè* ſcriberet, utriuſque linguæ uſus & facultas omnium paratiſſima. *Samarthan.* in Elog.

Henricus Stephanus inter omnes literarum principes ac Heroas, qui ſuperiori ſæculo *Helleniſmi* ſtudio, *Græcæ*que Linguæ cognitione claruerunt, ut in omni *Græcâ* literaturâ meritò primas obtinuit, ita & in *Poëſi Græcâ*, & inprimis *Homerica* verè Φερώνυμος, *Coronam* adeò aliis omnibus, *lauream*que præripuit. *Duport.* præfat. ad Metaph. Pſalm.

Henricus Stephanus ex omnium confeſſo non modò inter cognatos, ſed etiam inter omnes *Typothetas* qui hactenus claruerunt eruditiſſimus fuit. Fatendum tamen eſt Hebræorum illo callentiorem fuiſſe Patrem ejus, & filii impreſſiones Paternis longè inferiores eſſe, cùm quoad characterum concinnitatem & pulchritudinem, tùm quoad accurationem ipſam. Cùm enim vellet omnes Authores, *Græcos* verò cumprimis à ſe evulgandos, propriis ſuis manibus correctionis reſpectu, & ut Notas iis adjiceret, pertractari, nimis præcipitanter procedebat, ne bina Typographii ſui præla quandoque feriarentur: quapropter exemplaria reviſere & examinare nullatenus ipſi vacabat. *Judicia* Eruditorum per *Baillet.* Pariſ. 1685. Gall.

Scripſit de Linguæ *Gallicæ* cum *Græcâ* cognatione *Henricus Stephanus*, author immortalis operis, quod *Theſaurum Linguæ Græcæ* indigitavit. Ut autem erat ille vir in omni literaturâ meliore conſummatiſſimus, *Linguæ* autem *Græcæ* vel ad miraculum peritus, ita hoc opere defunctus eſt. *Meric. Caſaub.* de 4. Ling. p. 192.

Fruſtra laborant *Gerionius*, *Henricus Stephanus*, & alii in *Gallicæ* Linguæ ex *Græcâ* repetendâ origine ac utriuſque cognatione probandâ, quaſi res ita ſe haberet, cùm certiſſimum ſit, & *hanc*, & *Hiſpanam*, *Italam*que à *Latinâ Romanâ*que corruptâ fluxiſſe. Hinc non mirum ſi ſæpiſſimè ineptiant in ſuis *Etymologiis* frigidiſſimis. *Scaligeran.* 1. p. 99.

Importunum iſtum correctorem Scaliger appellat *Henricum Stephanum*, qui omnes quotquot edidit libros, ſuo arbitrio corrupit. *Scaligerana* ibid. p. 69. & 81.

Henricum Stephanum planè *Interpretem* audeas dicere: eximia in reddendis verbis diligentia; ſumma in exponendis ſententiis accuratio; mira in Charactere exprimendo felicitas, inſignis ad hæc perſpicuitas, pari concinnitudine conjuncta. *Huet.* de Clar. Interpret.

Mirificam

Mitificam de se famam admodum juvenis excitavit, cùm ex *Italiâ* reversus *Anacreontem* Poetam *Græcum* anno 1554. primus evulgasset. *Acta Erudit.* Kalend. Maii 1684.

Henricus Stephanus Roberti filius, probus Adolescens, ac *liberali* doctrinâ supra ætatem instructus, *Anacreontis Carmen* mihi dedit inventum à se fortè (ut aiebat) in *antiqui* libri tegmine. *Petr. Victor.* Var. Lect. l. 20. c. 17.

Dominus *Colomies* refert nobis, *Scaligerum* habuisse *Anacreontem* in quo propria manu notaverat, quod *Henricus Stephanus* versionis Odarum hujus Poetæ non fuerit, author, sed *Ioh. Doratus. Paul. Colomies.* Opusc. p. 109. Gall.

Henricus Stephanus edidit *emendationes Lud. Carrionis* in *Agellium* tanquam suas. *Phil. Carol.* Animadvers. in *Agell.* l. 1. c. 6. Animad. 3.

Nihil *laborum* unquam pejus cessit *Henrico Stephano*, quàm scripta pro *Herodoto Apologia*. Isto quippe libro cùm gravissimè in sacrum *Cucullatorum* ordinem peccasse judicaretur, ignibus fuisset expiandus, nisi imminenti periculo se subduxisset. *Stephano* itaque fugâ sibi consulente, & in nivosis *Arverniæ* montibus latitante, cremata à *tortore*, *effigies* pro ipso pœnas luit. Unde jocabatur sæpè, ut erat ingenio cavillator: "Nunquam se magis riguisse, quàm cùm *Parisiis* ustularetur. *Tollius* de Infelicitat. Literat. p. 87:

Henricus Stephanus Gallicè, si coævorum quisquam, benè scribebat, ut illud comprobavit Dissertatione de vita *Catharinæ Medicæ*, quæ peritum artis Magistrum sapit, juxta sententiam novi Translatoris *Fratris Pauli*. Linguam patriam tam eleganter loquebatur, ut *Henricus III.* ipsi mandaverit Dissertationem de *Gallicæ linguæ præcellentia* conscribere. Novellæ *Gallicæ* Reip. literariæ Martii 1684. p. 92. 93.

Henricus Stephanus non minus inordinatum in moribus, quàm eruditum in scriptis suis se præbebat. Morosus & rusticanus erat, & cùm propriam filiam, tum generum suum doctum *Casaubonum* aversabatur. Librum contexuit de *Latinitate Lipsiana* ubi de bello adversus Turcas unicè loquitur, quod ita ridiculum fuit existimatum, ut quidam festivè huic inscriptioni duo vocabula attexuerint. De Latinitate Lipsiana adversus *Turcam. Ant. Teissier.* Elog. Gall.

* *Henricus Stephanus* inter *Hæreticos* primæ Classis locum habet in *Indice Tridentino.*

Carmina ejus habentur Tom. 3. *Delit. Gall.* p. 837.

Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

FRIDERICUS SYLBURGIUS.

GErmanus, natus est *Wetteræ*. Obiit *Heidelbergæ* anno Dom. 1596. ætatis 60. Clar. An. Di MDLXXX.

Erat in *Græcâ* literaturâ insigniter versatus. *Græcos* Scriptores complures emendavit, & quàm castigatissimè edidit, *Herodotum* puta, *Clementem Alexandrinum*, *Dionem Cassium*. *Justinum Martyrem*, *Theodoretum*, &c. *Etymologicon Græcum* magnum à mendis repurgavit, & perpetuis notis illustravit. *Henricum Stephanum* in concinnando Græcæ Linguæ *Thesauro* egregiè adjuvit. Ob

hanc operam & alia merita à *Marpurgenſi* Academiâ annuum ei ſtipendium, de Principum *Haſſiæ* ſententiâ, conſtitutum eſt. *Konig.* in Biblioth.

Vir optimus, doctiſſimus, & de bonis literis benè meritus--Fuit verè vir eximius, humilis, induſtriæ incredibilis, candidus& apertus. In *Editionibus* ipſe ingenuè profeſſus ſemper eſt, quorum operâ ac laboribus ſit uſus, additis etiam nominibus ad quorumcunque Symbolas: ut ſua cuique conſtaret gratia. *Henricum Stephanum* egregiè juvit in comportando *Theſauro* Linguæ *Græcæ*, adeo ut potiſſima pars ejus labore conſtet. *Melch. Adam* in vit. ejus.

Fridericus Sylburgius quàm plurima *veterum*, præſertim *Græcorum*, Scripta partim jam edita, denuo recognita, ac variis lectionibus, Notis, Indicibuſque illuſtravit; partim primùm ipſe ſummâ curâ adhibitâ publicavit: eoque nomine magnam ab omnibus, qui rei literariæ conſultum cupiunt, & à poſteritate non ingratâ inivit gratiam; eoque majorem meruit laudem, quòd in tam laudabili publicæ utilitatis promovendæ ſtudio aſſiduus propriam gloriam contemnere viſus eſt. *Thuan.* ad an. 1596.

Fridericus Sylburgius vir *Græcè* doctiſſimus. *Meibom.* Mecœnas. c. 26.

Vir eruditionis ac induſtriæ ſingularis. *Quenſted.*

Sylburgii Grammaticam *Græcam* magni æſtimat *Voſſius* præfat. in *Clenardi* Gram. *Grac.*

Friderico Sylburgio, Veterano, quanti auctores, quà *Græci* quà *Latini*, quà *Sacri*, quà *Seculares*, vitam ſanitatemque debent! De cujus viri incredibili & indefeſſâ diligentiâ induſtriâque ſatis ex merito dici non poteſt. Vivet ille, quamvis *Heidelbergæ* ſuperiore anno mortuus, vivet perpetuò, in ſuo *Ariſtotele*, in *Dionyſio Halicarnaſſeo* in voluminibus *Hiſtoricis*, in *Clemente Alexandrino*, in *Juſtino Martyre*, in *Theodoreto*, in aliis. *Sciopp.* de Art. Crit. p. 17. 18.

Sylburgius obiit; ô factum male! ô gravem Reipublicæ literariæ jacturam! En quo ſpes mortalium redeant: Nam paucis ante diebus per *Commelinum* mihi ſignificatum erat de multis ipſius cœptis & inchoatis laboribus. Habent *Græcarum* literarum amantes quod doleant. *Caſaub.* Epiſt. 48. ad *Iac. Bongarſium.*

Sylburgius Theſauro Græco Henrici Stephani operam commodavit. *Sylburgii* & *Commelini* editiones ſollicitè exquiruntur. Scalig. 2. Gall.

Fridericus *Sylburgius* inter doctiſſimos ſeculi viros cenſebatur quoad *Græcam* linguam & reliquas humaniores literas. Grammatica ejus *Græca* in magno pretio habetur, & *Rami*, cujus Sectator erat, methodum in illa ſervavit. Judicia Eruditor. Pariſ. 1585. per *Bailletum.* Gall.

* *Friderici Sylburgii* Opera, ſi expurgentur, permittuntur. *Ind. Madrit.* edit. ann. 1667.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

FRANCISCUS TOLETUS.

iar. A.D. MDLXXX.

NAtione *Hiſpanus*, patriâ *Cordubenſis*, humili loco natus eſt Anno 1532. Obiit anno 1596. Primus omnium ex Societate *Jeſu* in Collegium *Cardinalium* cooptatus eſt.

Primus memorabitur *Franciſcus Toletus Cordubâ* utriuſque *Senec æ* cunis no-

bilissimâ *Bætica* civitate, cæterum humili loco natus; qui animi virtutibus & sedulâ institutione, quod ipsi à natalibus deerat, supplevit. *Salmantica* brevi nomen adeptus magnum, ita ut Philosophiæ professor prima adolescentia fuerit, quod non nisi jam ætate provectâ alii consequuntur. Postea pietatis studiis cùm se totum devovisset, *Jesuitico* sodalitio, quod illo tempore passim in *Hispaniâ* & præcipuè *Salmanticæ* florebat, nomen dedit, & *Romam* evocatus gymnasio cùm aliquot annis præfuisset à Sacris concionibus *Pio* V. post *Benedictum Palmium* & *Alfonsum Salmeronem* fuit, & magnis negotiis pertractandis *Jo. Francisco Commendono* Cardinali in *Germaniam* ad *Maximilianum* Cæsarem, & *Sigismundum Augustum Poloniæ* Regem, ut de Sacro fœdere contra *Turcas* icendo ageret, legato comes additus non minorem prudentiæ, quàm antea eruditionis ac pietatis laudem meruit. Dein sub *Gregorio* XIII. magnis negotiis disceptandis adhibitus fuit, & sub *Sixto* V. Bibliis recognoscendis operam navavit, ac tandem à *Clemente* VIII. *primus* ex eâ *Societate*, in Collegium Cardinalium cooptatus est. Ante triennium in negotio de Regis cum *Sanctâ sede* reconciliatione admodum promptam & egregiam navavit operam, ac tandem hoc anno 1596. 18. Kal. Oct. in palatio *Vaticano* placidè ad Deum migravit 74. annum supergressus, & ad S. *Mariæ* majoris marmoreo tumulo à Basilicæ illius sodalibus, quibus pecuniam ad pios usus legaverat, honorificè conditus est. *Scripsit* multa, quorum præcipua sunt, quæ in *Aristotelem*, deinde in *Ioannem*, *Lucam*, & Epistolam ad *Romanos* edita sunt. Conciones ab eo habitæ & scriptis posteà mandatæ nondum lucem viderunt. *Thuan.* ad Ann. 1596.

Vir fuit doctissimus, & cùm aliis, tum verò Philosophicis ac Theologicis literis ornatissimus. *Salmanticam* à primis annis cupiditate literarum protectus, *Dominicum Sotum* habuit inter cæteros Doctorem, qui *Toletum* propter ingenii excellentiam, *Prodigium* appellare consueverat. A *Pio* V. Pont. Max. anno salutis 1569. accersitus est, ut in sacro Palatio *Concionatoris* munus obiret; Quod tantâ cum laude præstitit, ut per totos 24. annos apud *Pium* ipsum V. *Gregorium* XIII. *Sixtum* V. reliquosque succedentes *Pontifices*, maximo Cardinalium, Prælatorum, Oratorum, & Clarissimorum Virorum concursu verba fecerit, & Auditorum animos in admirationem adduxerit; non tam verborum elegantiâ, quàm sententiarum gravitate, reconditæ doctrinæ excellentiâ, Ordinis dispositione, ingenii perspicuitate ac magnitudine. *Phil. Alegambe* de Scriptor. *Soc. Jes.*

Martinus Navarrus eum vocat, excellentem Sacræ Paginæ Doctorem, & acerrimum Gymnastam, Ecclesiasten cum primis urbis & orbis suspiciendum, societatis *Jesu* ornamentum.

Andreas Eudæmon Johannes, ejus eruditionem, ingenium, solertiam, ait, orbem terrarum semper miraturum.

Andreas Victorellus hæc de *Toleto* inter multa alia scribit. 'Revereor Cardinalis *Toleti* nomen, admiror in Divinâ, humanaque Philosophia, atque in *Sacrarum Literarum* libris explicandis præstantissimum viri ingenium, præstantissimam eruditionem. Admiror aureum, sacrumque, quale Veterum Sanctorum Patrum, in concionibus eloquentiæ flumen; singularem in rebus agendis prudentiam,

‘ dentiam, incorruptiſſimos benè inſtitutæ vitæ mores *Cardinalis* optimè de *Ca-*
‘ *tholicâ Fide* & Religione meriti.

Ferdinandus Ughellus eum appellat, virum ad *Chriſtianæ Reip.* beneficium natum, propter religioſiſſimæ vitæ exemplum, prudentiam, ſummamque doctrinam longiori vitâ dignum.

Eorum, qui de rebus divinis, & ad æternam ſalutem pertinentibus, ad ſummos Pont. & ampliſſimum purpuratorum patrum conſeſſum verba fecere, *Franciſco Toleto Hiſpano*, è Soc. Jeſu, omnium præſtantium judicio virorum conceſſu, palma tribuitur. Nemo enim inventus eſt adhuc eo theatro dignior; nemo, qui aptius ad eorum, quibuſcum illi res erat, perſonas loqueretur; nemo, qui illi prudentiâ, doctrinâ eloquentiâque anteſtaret, non hâc elegantulâ, & in morem mulieris comptâ, ad aucupium aurium, imperitorum præſertim accommodatâ, ſed illâ forti, ac virili. *Ian. Nic. Erythraus* in Pinacoth.

Franciſcus Toletus, vir cæteris honeſtior, & dignitate præcipuus, ac præcellens doctrinâ, omnique inter *Ieſuitas* exceptione major. *Melmeus* de Monarch. Tempor. Pont. Rom. c. 4.

Multa *Toletus* ſcripta edidit, multos in *Sacras Literas* eximios *Commentarios* conſcripſit, in quibus nullum, quod ſciam, Doctrinæ *Hildebrandicæ* veſtigium, niſi fortè leviter impreſſum, apparet. Memini cùm ante annos viginti & quod excurrit, *Toleti* in *Evangelium Ioannis* Commentarii ad *Theodori Bezæ* manus primùm perveniſſent; qui tum forte eundem divinum *Evangeliſtam* in publicis lectionibus exponebat; virum illum, ut erat doctiſſimus pariter & doctorum candidiſſimus æſtimator, impensè *Toleti* illud opus mihi in privato colloquio laudaſſe. Et meritò. Nam in ejus *Scriptis*, quæ legi, cum excellente rerum Philoſophicarum & Theologicarum notitiâ par certat modeſtia; quæ judicio meo tum in alio quovis Scriptore, tum in *Theologo* potiſſimùm, laus eſt vel præcipua. Ac licèt non negaverim, *Toletum* in ornando *Romano* Pontifice admodum liberaliter aliquandò agere: Nova tamen portenta Sententiarum, qualia *Bellarminus* è fœcundo ſuo pectore multa promiſit, apud illum non invenies. *Iſ. Caſaub.* in Epiſt. 624. ad *Frontonem Ducæum*, p. 725.

Toletus *in* Joannem bene ſcripſit, nemini obtrectat. Scaligerana *poſterior.*

Extat ejus in *Pſalm.* 17. Commentarius, *Ven.* 1602.

Extant in *Pſalm.* 31. Sermones *Col.* 1600. *Mog.* 1604.

Extat in *Luca* cap. 12. pr. Commentarius, ſupplementum in reliqua dederunt *Patres ejuſdem Soc.* fol. *Romæ* 1600. 4°. *Pariſ.* 1600. 4°. *Venet.* 1600. fol. *Venet.* 1601. fol. *Col.* 1611. & aliis vicibus.

Extant in *Ioan.* Commentaria, fol. *Romæ* 1588. 1590. *Lugd.* 1599. *Col.* 1599. 1618. 4°. *Brixiæ* 1604. *Lugd.* 1615. 4°. *Venet.* 1589.

Extat in Epiſt. ad *Romanos* Comment. 4°. *Mogunt.* 1604. 4°. *Venet.* 1602, & *Rom.* itidem.

Hoc

Hoc ejus Epitaphium, *Romæ* in S. *Mariæ* Majoris.

D. O. M.

Franciſco Toleto Cordubenſi *S.R.E.Presbytero Cardinali, ſummo Theologo, Verbi Dei Predicatori eximio, in rebus magnis agendis conſilio & prudentiâ ſingulari, qui ob excellentem virtutem & merita præclara* Clementis *VIII. Pontificis Max. judicio primus in Societatem* Jeſu *ampliſſimam dignitatem intulit. Vixit annos 73. menſes 11. dies 10. Obiit anno 1596. die 14. Septembris Sancta Dei genitrice hærede inſtitutâ, Presbyteris, qui ad ejus altare Miſſas celebrant, cenſum perpetuò attribui juſſit.* Benedictus Juſtinianus & Petrus Aldrobandinus *Cardinales Executores Teſtamentarii Collegæ optimo, Capitulum & Canonici hujus Baſilicæ Viro Ampliſſimo & optimo de ſe merito poſuerunt.*

LÆVINVS TORRENTIUS.

PAtriâ *Gandavenſis*; cùm literarum tyrocinium in pueritiâ *Lovanii* feciſſet, *Bononiæ Juris Civilis* & melioris Antiquitatis cognitionem non vulgarem adeptus eſt; doctiſſimorum virorum, qui tunc in *Italiâ* florebant, *Patavii*, *Romæ*, *Venetiis* conſuetudine uſus, ingeniumque in pangendis verſibus præcipuè exercuit: Domum reverſus ab *Everardo Marciano* Cardinali *Leodicenſi* Epiſcopo ob ſingularem eruditionem cum ſummâ morum probitate conjunctam in familiam aſcitus, & honorifico ſacerdotio donatus. Domum variis legationibus ſummâ cum prudentiæ laude defunctus, poſt *Franciſcum Sonnium* primum *Antverpiæ* Epiſcopum, eâ dignitate (poſt receptam à *Parmenſi* urbem) ornatus eſt, in eoque munere ſeptuagenario major deceſſit 6. Kalend. Maias, Anno 1595. *Thuan.* Clar. An. D. MDLXXX.

Scripſit Comment. in *Horatii* Opera---Comment. in *Suetonii Cæſares*----Poëmata varia---De Bello *Turcico.*

Vir Sacrâ liberalique doctrinâ ad miraculum uſque excultus fuit, ac *Lyrici* carminis poſt *Horatium*, vel ipſorum *Italorum* judicio, princeps habendus. Hiſtoriam *Romanam* mirificè illuſtravit, & commentarium eruditum in *Suetonii Cæſares* iterum evulgavit. *Horatium* quoque inſigni ac copioſo Commentario ab ipſo illuſtratum *Andreas Schottus* poſt mortem edidit. *Ant. Sander.* de *Gandav.* Erud. Clar.

Lævinus Torrentius vir clariſſimus, & de *Suetonio* nuper, olim de universâ antiquitate optimè meritus. *Lipſ.* Elect. l. 1. c. 11.

Torrentius vir non in omni re literariâ ſolùm, ſed in Poeſi (quod mihi quidem eximium eſt: Qui ſcio Poetam præſtantem neminem fuiſſe ſine parte quadam uberiore divinæ auræ) magnus, vel potius ſummus. *Lipſ.* ibid. l. 2. c. 17.

Digitized by Google

Efferant *Bembos*, *Pontanos*, *Flaminios Itali*, attollant cæteri ſuos. Nos *Torrentium*, vel ipſorum *Italorum* judicio, *Lyrici* Carminis poſt *Horatium* principem laudamus, qui perennis perpetuique *Torrentis* inſtar, ſacra carmina ad extremam uſque ætatem mirâ ubertate profudit. *Miræus* in Elog. *Belg.*

Eruditio in *Torrentio* elucebat varia, Hiſtoriæ, Philoſophiæ, rerum Divinarum humanarumque cognitio ſingularis: Eloquentia à natura fluens, ſed aucta ſtudio & uſu legationum. Poëta adhæc fuit excellens; adeoque *Catholica* fidicen & princeps *Lyra* meritò audiebat, Carmen quippe pangebat ſonorum, purum, & *Horatio* ſimillimum. *Valer. Andreas* in Biblioth. *Belgic.*

Quem ego hominem (*Torrentium*) ob egregiam doctrinam, morumque probitatem mirificè diligo. *Latin.* in lit. ad *Archiep. Moguntinum*, dat. 11. Kal. Decemb. 1556.

Torrentius bene ſcripſit in *Suetonium*; *Torrentius* Epiſcopus *Antverpienſis* fuit doctus & bonus. *Scalig.* poſterior.

In Philologicis quid præſtiterit *Torrentius*, me tacente vociferatur: *Suetonius*, ab ipſo editus, & Commentariis illuſtratus. *Scioppius* de Art. Crit. pag. 15.

Adolphus Occo ſcribens ad *Amerbachium* de illo verbis admodum in urbanis loquitur, quibus oſtendit ſe illum non cognoviſſe. Cenſet illum ad *Antiquitatum* notitiam animum leviter appuliſſe, in quo non minùs hallucinatur, quàm cùm aſſeverat Commentarios quos in Suetonium nomine ſuo excudendos curavit, ab illo concinnatos non eſſe. *Judicia Erudit.* Pariſ. 1685. per *Baillettum*. Gall.

Extant Poemata varia. *Antverpiæ* ap. *Plantinum* 1594. 8°.
Extant Comment. in *Suetonium* ibid. 1592. 4°.
Extant Comment. in *Horatii* opera. Ibid. ann. 1607. in 4°.

Obiit *Antverpiæ*, ibidemque ſepultus cum hâc inſcriptione:

D. O. M.

Levinus Torrentius *Patriâ* Gandavenſis, *literis & legationibus, domi, foriſque ſpectatus, ex Archidiacono*, & Leodicenſis *Principis vicario generali*, 2. Antvverpienſium *Epiſcopus*. 3. Machlinenſium *Archiepiſcopus, deſignatus, Collegii Soc.* Jeſu *apud* Lovanienſes *fundator, ad rerum ſtatus Belgici Concilium adſcitus, dum precipitantem Remp. fractis viribus, animo infracto, conſiliis ſuſtento* Bruxellæ *diſceſſit* 6. *Kal. Maias* 1595. *Vixit annos* 70. M. 1. D. 18.

MICHAEL

Digitized by Google

MICHAEL MONTANUS.

Gallus, nobilis *Petrocorius*, à Patre ſummâ curâ educatus, *Latinam* linguam ante vernaculam, ab erudito quondam *Germano*, ipſi à primâ infantia admoto, hauſit. Præceptores habuit *Nicolaum Gruchium*, qui de *Comitiis Romanorum* ſcripſit, *Guilelmum Guerentium*, qui Commentariis *Ariſtotelem* illuſtravit, *Georgium Buchananum* & *M. Antonium Muretum*. *Græcam* linguam per ludum addidicit, inſtrumentorum Muſicorum ſono quotidie è ſomno excitatu. Obiit an. 1592. ætatis 59. *Hofman.* Clar. An. D. MDLXXX.

Michael Montanus, mihi ſtudiorum & voluntatum conſenſione conjunctiſſimus. Vir libertatis ingenuæ: Quam *conatus* ejus [hæc enim immortalia ſui ingenii monumenta indigitavit] ad omnem poſteritatem teſtabuntur. *Thuan.* ad ann. 1592.

Thales ille *Gallicus Michael Montanus* ſcripſit librum *Gallicum Guſtuum* titulo: probum, ſapientem, & valdè ad meum guſtum. *Lipſ.* Epiſt. Cent. 1. Miſcell. Epiſt. 43.

Cùm fide remiſiſti *Montanum* meum, an noſtrum potius, quia vos quoq; eum amatis. Profectò vir ille magnus eſt, & factus ad Mores judiciumque formandum, ſed maximè ad robur animis ingignendum, ſine quo quid niſi fluctus hæc vita? Aſſiduè in metu, ſpe ſumus, & ab omni undâ cupidinum rapimur: firmat hæc *ſapientia Anchora*, quam ille navigio noſtro aptat. *Idem* Epiſt. Cent. 2. ad *Belgas*, Epiſt. ad *Remaclum Robertum.*

Magnam *Montani* eruditionem teſtantur elegantes illi & ingenuâ loquendi libertate non minus quàm doctrinæ varietate amabiles *Miſcellaneorum* libri ab eo *Gallicè* conſcripti, quos titulo ſanè ſuperbiore dignos modeſtiſſimè *Conatus* appellavit. Quantam porro ſibi pepererit ex illius pulcherrimi operis editione vel apud exteras nationes eruditionis & ſapientiæ opinionem tum patuit, cùm ipſa illa *Roma*, quæ inter omnes totius orbis terræ *Civitates* principem ſibi locum vendicat eum ultrò in *Civium* ſuorum numerum allegit atque coopravit. *Scæv. Samarthan.* in Elog. *Gallor.*

Quanto in pretio ſemper habita ſint Scripta *Montani*, inde judicium facere licet, quòd eorum *Editio* toties repetita ſit: Malus enim liber vetuſtatem non perfert. Nec verò ſine ratione, aut felicitate quadam Genii ſolùm, ſcriptor iſte tantam meruit famam. Nam præter alia multa, quæ ex ejus lectione haurire licet, attenti lectoris judicium maximè formar, & inſtruit. Quo nomine inter aliquot *Scriptores*, quos *Gallia* tulit, præcipuè numerandus, &, ſi fas dicere, primariis illis, qui de *moribus* antiquitùs ſcripſere, quodammodo accenſendus venit. *Roland. Mareſ.* Epiſt. l. 3. Epiſt. 22.

Dum *Montanum* hîc ſapientem prædico, ſimul recordor judiciorum, quæ vehementer diverſa vel potius adverſa patitur vir ille: Aliis ejus ingenium, ſtylum, judicium laudibus ad cœlum extollentibus; quibuſdam humiliter deprimentibus & pene nullo çenſu cenſentibus. Hoc in eo putidum nimis,

Digitized by Google

puerilis jactantiæ est, quòd toties delamentatur ad nauseam & irrisum legentis, quàm sit labili ac nullâ prorsus memoriâ : Cùm domestico testimonio ipse sibi fidem demat, tot lectissimis poetarum versibus, tot sapientum dictis velut ad nutum paratis, tam aptè scriptis suis instar *emblematum* intextis. Uti & hoc in eo ambitiosum, quòd negat se recordari servorum, nisi eos officiorum nominibus appellet. Videor mihi in scenâ audire *Petronii Ennolpum*, cui tanta familia scilicet erat, ut *Carthaginem* capere posset. Gloriæ namque cupidit item specie contemnentis manifestiùs ostentat, quàm si palam præ se ferret. *Thom. Lansius* in Orat. p. 305.

Equidem si punctum omne fert scribendi dicendique rectè, qui facillimè felicissiméque cogitata mentis enunciare novit, vix quisquam hâc facultate cum *Montano* conferri potest. Sensus & conceptiones ejus summovent plebem : Sermone tum quidem humile aut abjectum quidquam sonat, cùm res minutas exsequitur, & positas in quotidianâ consuetudine vivendi. Verbis è trivio quæsitis dignitatem ac splendorem conciliat. *Idem* in Orat. contra *Gallum* p. 306.

Prolixæ digressiones, cum ratiociniis nimium diffusis, & nimis frequentes citationes Latinæ tria sunt quæ *Critici* hactenus in *Montanei* Tentaminibus censurâ notarunt, quamvis hæc esse mirifica fateantur, eaque semper præclarorum virorum delicias meritò fuisse. *Ephemerid.* Gallic. *Eruditorum*, die Lunæ 2. Aug. 1677.

Author *Scrutinii veritatis* ait *Montaneum* rerum à se propositarum rationes ferè nunquam afferre, aut saltem nullas ferè unquam ullatenus solidas afferre; eum quantumvis liberalis ingenii quandoque tamen insulsam eruditionem affectare ; humanæ mentis mediocrem tantum cognitionem eum habere ; vanam ejus gloriam & arrogantiam ubique in libro suo se se prodere; eum passim se ipsum commendare ; vanam ejus gloriam nunquam manifestiùs patere quàm cùm proprios nævos propalat : quandoquidem eos tantùm memorat de quibus Mundani gloriantur, superbiorem & tumentiorem eum videri dum se ipsum culpat quàm dum se ipsum laudat. Denique *Montaneus* memoriæ felicis non erat, sed judicio adhuc infelicior. Ejus nævi bonum quid admistum habent: falsæ sunt ejus ideæ, sed speciosæ : ejus dictio irregularis & audax est, sed jucunda : Ejus sermones argumentis malè confirmantur, sed egregiè mente concepti sunt. In toto ejus libro nativæ solertiæ lumen quoddam splendet quod summopere delectat. Licet merus sit Exscriptor, Exscriptorem tamen non redolet, vivida & audax ejus imaginatio facit ut è propriâ penu promere videatur etiam ea quæ tantumnodò ex aliis exscribit, omnia denique habet ad delectandum & ad illudendum requisita. Author Scrutinii Veritatis Tom. 1. lib. 11. c. 5. Gall.

Præter *Montanei* Tentamina, extat ejus Interpretatio *Gallica* Dialogorum de Hominis Natura, Latinè à *Raymundo Sebono* Hispano conscriptorum. Ibidem Gall.

CHRISTO-

Digitized by Google

CHRISTOPHORUS CLAVIUS.
Societ. Jes.

NAtione *Germanus*, Patriâ *Bambergenſis*, à primâ adoleſcentiâ Filius Societatis, cùm alias ſcientias imbibit, tum verò Mathematicas avidiſſimè ac ſtudioſiſſimè didicit, & magnâ cum laude diu *Romæ* profeſſus eſt; tantumque felicitate ingenii, atque labore aſſiduo profecit, ut non cum recentioribus tantum Mathematicis, ſed etiam cum antiquiſſimis illis & peritiſſimis ſit comparandus; ex quo factum eſt, ut illum alii Mathematicarum diſciplinarum ſcientia præſtantiſſimi, *Euclidem* noſtri ſeculi appellent; alii verò male ſe à *Clavio* vituperari, quàm ab aliis laudari ſcribant. Vir magnus, qui recudendis ejus operibus noviſſimè præfuit, non dubitat appellare, inſigne Mathematicorum ſidus, patriæ ſuæ gloriam, ſocietatis noſtræ decus, Eccleſiæ *Chriſtianæ* ornamentum; virum denique maximarum virtutum & eruditionis laude celeberrimum, in quo illud maximè admirandum extiterit, quod cum tantâ eruditionis famâ, ac nominis ſui claritudine, tam inſignem pietatem ac modeſtiam perpetuò conjunctam retinuerit, ut nullum ſibi hominem unquam ſeipſum aliis omnibus poſtponeret. Tandem ætate meritiſque gravis *Romæ* vitâ defunctus eſt, die 6. Febr. anno 1612. ætatis 75. *Phil. Alegambe* in Biblioth. Scriptor. Soc. Jeſ. Clar. An. D. MDLXXX.

Plurima ſcripſit, inter quæ primum locum tenent ſequentia: Commentarius in *Euclidis* Elementa Geometrica. Item in Sphærica *Theodoſii*----Geometria Practica----Comment. in Sphæram *Joannis* de *Sacro-Boſco*---Gnomices lib. 8.---*Romani* Calendarii à *Gregorio* XIII. reſtituti, explicatio.

Chriſtophorus Clavius, Mathematicorum noſtri ævi facilè princeps---Nullam ille Mathematicæ diſciplinæ partem intactam reliquit, imò nullam emiſit, quam non penitus intelligentiâ comprehenderit, dilucidè explicatéque docuerit, doctiſſimiſque interpretationibus, tanquam Nutrices omnia minima manſa infantibus in os inſerunt, ita ille auditoribus ſuis, quò facilius perciperetur, quaſi comminutam tradiderit. *Jan. Nic. Erythr.* in Pinacoth.

Ex omnibus ejus lucubrationibus, quibus in lucem prolatis, nominis ſui memoriam, omnium ſeculorum poſteritati commendavit, *Euclides*, & Sphæra *Joannis* de *Sacro-boſco*, Commentariis illuſtrata, eſt talis, ut in *Aere* poni poſſit, quaſi *Minerva* illa *Phidiæ*, in quâ nihil eſt niſi abſolutum atque perfectum. *Idem* ibid.

Anno CIↃIↃCC. & aliquanto antè, magnâ in æſtimatione fuit *Chriſtophorus Clavius Bambergenſis*----Cujus operâ in corrigendis *Faſtis* Papa *Gregorius* XIII. uſus fuit. *Clavius* verò ingenuè agnoſcit, in *Calendario* ſuo malè eſſe æquatas *epactas*, ſic ut *Paſcha* aliquando poſſit incidere in *Novilunium*. Sed modum, rationemque demonſtravit, quo *Calendarium* aliquando iterum corrigi poſſit *Voſſ.* de Mathemat. p. 197. & 384.

De *Aſtrolabio Clavii* tale eſt judicium *Poſſevini* in Bibliothecâ ſelectâ, l. 15. c. 8.

Digitized by Google

c. 8. ‘ *Astrolabio* demonstrativo, sine Instrumento per solum Circinum, & re-
‘ gulam, omnia, quæ ad *Primum Mobile* pertinent, inveniuntur certissimè: ita ut
‘ jam centies latiùs pateat, quàm antea. Opus à nemine hactenus tentatum, ac novissimè à *Christophoro Clavio* editum *Romæ* CIↃIↃCXCIII.

Certè non video quid Mathematica studia *Clavio* contulerint, qui his adeo infans est, ut mediocriter litetis humanioribus tinctus, hæc meliùs intelligat, quàm ille qui toto vitæ suæ tempore nihil præter Mathematica tractavit. *Jos. Scalig.* Canon. Isagog. l. 3.

Infantiorem: imperitiorem, & magis ridiculum, reperies neminem [*Christophoro Clavio*:] si quidem unius *Geometriæ* scientiam excipias, quam in eo etiamsi stipes esset, propter longum tempus quo illud saxum volvit, aliquam oportet esse. Quinquaginta enim annos publicè *Euclidem* legit. Hoc unum excipe, tantus est stupor hominis, ut in iis etiam quæ ad *Matheſin* ipsam pertinent λαβηείδος σοφλότερος sit *Idem* Epist. 106.

Nihil vidi ineptius, jejunius, falsius & impudentius libro *Clavii* in Elenchum nostrum de Anno *Juliano*——Scito librum *Clavii* in meum Elenchum esse multorum. Neque enim stilus *Clavii* est, neque unus. *Idem* in Epist. 29.

Clavius, quem *Jesuitæ* tanti æstimant, ingenium est tardum, hebes, subtilitatis & elegantiæ expers, crassus equus *Germanicus*. Perroniana. Gall.

Calendarium Reformatum *Christophori Clavii* ferè omnium ingeniorum approbationem adeptum est; quidam alii eius institutionem damnarunt. *Josephus Scaliger* inter istos unum ex intelligentioribus, & ad iudicandum de eo magis idoneis se exhibuit: Sed *Clavius* illud rationibus adeo luculentis adstruxit, ut doctus iste *Cruicus* eius opiniones impugnare destiterit; imo & palam professus fuerit se sibi glorioſum reputare Viro tantæ celebritatis manus dare. Facile posthac fuit *Clavio* aliorum Obiectionibus respondere irritosque reddere conatus eorum quibus tentabant constitutionem evertere tam validis argumentis stabilitam, sapienti nimirum explicatione ab ipso evulgatâ. Quo non minorem gloriam sibi comparavit quam laboribus quos ad hanc Reformationem susceperat. *Isaac. Bullart.* Acad. Scientiarum. Gall.

Sixtus Senens. l. 4. eum magno adiumento fuisse ad restituendum Calendarium *Gregorianum* memorat.

Extant Opera eius omnia Tom. 5. impressa *Moguntiæ* annis 1611. & 1612.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Bernardo Bahusio*, Soc. Jes.

Clavius *è Terris cùm jam vix Sydera nosset;*
Da Deus hæc propiùs cernere, dixit: obiit.

JOSEPHUS

Digitized by Google

JOSEPHUS ACOSTA, Soc. Jes.

NAtione *Hiſpanus*, Patriâ *Methymnenſis*. Vir fuit ingenio præſtanti, acri judicio, labore indefeſſo, facundiâ doctrinâque præſtans, qui omne diſciplinarum genus didicit, & profeſſus eſt. Obiit die 15. Febr. anno ſalutis 1599. ætatis fermè 60. *Alegambe.* Clar. An. D. MDXXXXV.

Scripta ejus hæc ſunt: De *Chriſto* revelato lib. 9.----De Temporibus Noviſſimis lib. 4.----Tractatus de procurandâ *Indorum* ſalute----De Naturâ novi Orbis ---Hiſtoriæ Naturalis & Moralis *Indiæ*, lib. 7.----Concionum Tomi tres---Concilium *Limenſe* III. digeſſit, & *Latinè* conſcripſit.

Joſephus Acoſta, vir certè pius, eruditus, & cordatus. *Montacut.* Apparat. 1. ſect. 88.

Videatur hâc de re *Joſephi Acoſta*, Jeſuitæ *Hiſpani* Hiſtoria [*Indica*] elegantiſſimè conſcripta. Hic omnia, quæ ad naturalem, civilem & ſacram conſtitutionem pertinent, eâ prudentiâ, fide & pietate deſcripſit, ut ego non dubitem eum inter nobiliſſimos Hiſtoriarum Scriptores recenſere. Hiſtoria nondum *Latinè* verſa cum magno literarum damno; certè, ſi quis liber in *Latinum* ſermonem verti debet, hic eſt. Ego certè illius hiſtoriam non niſi cum ſummo ſtupore & admiratione legi. Scripſit etiam idem *Acoſta* alium quoque librum de ratione propagandi *Religionem* in *Indiâ* itidem ſatis elegantem. *Herman. Conring.*

Joſephi Acoſta Hiſtoriam *Americanam* valdè commendat *Chriſt. Funcius* in Breviario Orbis hodiè Imperantis p. 412. aitque ‘ Auctorem complexum eſſe ‘ Hiſtoriam *Americanorum* naturalem, civilem, & Eccleſiaſticam, eâ fide & ac‘ curatâ curâ, ut non dubitet eundem inter politiſſimos hujus argumenti Scri‘ ptores referre. Nunquam, nunquam illius Hiſtoriam *Novi Orbis* legere licet ‘ ſine admiratione. Sunt enim revera ibidem omnia ſtupenda. Nominatim ‘ deſcripſit vaſta illa regna, *Ingarum*, *Mexicanum*, *& Peruvianum*, quomodo ‘ ſe habuerint ante occupationem *Hiſpanorum*. Potuit autem nemo melius ‘ *Acoſtâ* argumentum hoc tractare: ipſe enim per 18. annos in *Americâ* vixerat, ‘ fuerátque longe doctiſſimus & patientiſſimus *Jeſuita*, ſincerò omnia enarrans, ‘ Prodeſt igitur hoc Opus *Acoſta* Theologis, Politicis, & Mathematicis. *Chriſtoph. Funcius* in Brev. Orb. hod. Imp. p. 412.

Non ſatis conſtat ſibi *Acoſta*. Ait ad *Peruviam*, & maritima Maris Auſtralis, ferè per totum annum, ſpirare *Auſtros*. Idem alibi ait, ad eas oras, ſpirare potiſſimùm Ventos Marinos. At Auſter illis terreſtris eſt, ut & Boreas, & Eurus, tantúmque *Zephyrus* eſt illis marinus. *Franc. Bacon.* in Hiſt. Ventorum.

Lectu digniſſimus & diligentiſſimus Scriptor. *Corn. Martini* in Comp. Theol. pag. 258.

Inter rerum *Americanarum* Scriptores facilè excellit. *Georg. Calixt.* de verit. Relig. Chriſtian. num. 6.

Acoſtæ, librum [de *Americâ*] pridem legi, & memini eorum quæ dicit, ea

Digitized by Google

ea mihi se nondum probant. *Hug. Grot.* in Epist. ad Fratrem, *Lutet.* 11. Januar. 1642.

Vir fuit ingenio non vulgari, laborioſus, facundus & prudens. *Anb. Miræus* in Biblioth. Eccleſ.

Extant libri 9. de *Chriſto Revelato, Lugduni* 1592. in 4°.

Extant libri duo de Naturâ Novi Orbis, *Coloniæ* 1596. in 8°.

Libros 7. Hiſtoriæ Naturalis & Moralis *Indiæ Theodorus* de *Bry* inſeruit Patti 9. ſuæ Hiſtoriæ Occidentalis.

JANUS DOUSA.

Clar. An. D. MDLXXXV. *Ordovicus*, natus eſt anno 1546. Obiit anno 1604. *Lugdunenſis* Academiæ condendæ autor, & ejuſdem per 29. annos Curator fuit.

Scripta ejus ſunt: Commentariolus in *Q. Horatium Flaccum*——Appendix Succidanea ad eundem——Epigrammatum, Satyrarum, Elegiarum, Sylvarum libri——Nova Poëmata *Lugdunenſia*——Epodôn liber ex puris Jambis——Odæ *Britannicæ*——Notæ ad *Saluſtium*——Centurionatus ad *Plautum*——Præcidanea ad *Petronium Arbitrum: Catullum: Tibullum*——Shediaſma Succidaneum ad *Tibullum*——Epiſtolæ Apologeticæ duæ, una de Annalibus *Batavia*, altera pro Prætore *Nortwiceno*, peregrinitatis reo——Annales *Hollandiæ*, carmine——*Echo*, ſive *Halcedonia*, carmine.

Multiplex erat in viro lectio, incredibilis penè memoria, *Græcarum* ac *Latinarum* literarum; Hiſtoriæ Veteris ac novæ nihil erat quod ipſum fugeret; nihil de quo rogatus non *ex tempore* reſponderet. Unus ille *Batavia Varro*, & *Academia Commune* Oraculum. *Melch. Adam.*

Janus Dousa Nordovicus, nobiliſſimâ *Batavia* familiâ ortus: qui *Muſis* cum *Marte* optimè convenire ſuo exemplo docuit. Poëticâ præcipuè delectabatur; in quâ ingenium varii generis Carminibus editis exercuit: etiam *Patriæ Annales* ſcripſit multiplici lectione, & admirabili memoriâ promeritus ut *Batavia Varro*, & *Academia Commune Oraculum* vocaretur. *Thuan.* ad ann. 1604.

Celebrant eum Monumenta ſua nobiliſſima, inter quæ ſunt, Notæ ad *Saluſtii* Hiſtoriarum libros doctiſſimæ, & Præcidanea pro *Q. Valerio Catullo*, celebrant eum ingenioſiſſima, politiſſimaque carmina, quæ totis Voluminibus edita ab ipſo in publico proſtant, quibus & vivus ſibi illuſtre decus comparavit, nominiſque ſui celebrationem ad omnem poſteritatem tranſmittet. *Boiſſard.* in Icon.

Tot mihi in illum [*Janum Douzam*] juſti amoris cauſæ, tot admirationis ſunt. Omitto Poëſim, & cum Poëſi ſupra hoc ſeculum doctrinam: probitas, & ingenui mores, & quæ nihil gratiæ cauſa facit, gratia, dî boni, in quo homine paria ſunt, aut erunt! Vt verè de illo hoc elogium & ad præſtationem, quod dicitur, ſcripturus ſim, *vera proles Muſarum*, & *alumnus Gratiarum*. Nec abripit amor me-

Digitized by Google

me. Judicio hoc ſcribo, ſi quid unquam: & peto quæſoque (vita tantùm mihi aut fama apud poſteros ſit), ita hæc legant, non quaſi laudem ab amico, ſed ſententiam à jurato teſte. *Lipſ.* Electorum l. 1. c. 5.

Douza, vir clariſſimus, magnus ille elegantiæ *Plantina* ſoſpitator. *Tanaquil. Faber* l. 2. Epiſt. Epiſt. 36.

Horatius, *Catullus*, *Tibullus*, & *Petronius*, operam *Iani Douzæ* Domini à *Noortwvuk* egregiam experti ſunt. *Sciopp.* de Art. Crit. p. 17.

Quidam Autor Anonymus maximoperè commendat operoſiſſimum illud Poëma, quod in vocalem illam *Nympham*, quæ *Echo* dicitur, magno ſpiritu luſerat: Cui eo in genere ſimile aut ita copioſum literæ aut iſthæc ſecula nondum aſpexerant. Vide *Konig.* in *Biblioth.*

Ianus Douza, nobilis Batavus, Annales Hollandorum à multis fabulis liberatos collegit; aliàs etiam verſibus ſuis ita inclaruit, ut magnum quoque inter Poëtas noſtri ſeculi nomen invenerit. *Couring.* diſſert. MSS. de Rebuſp. in deſcript. *Batav.* Fœder.

Vir, ut nobilitate inter ſuos, ita doctrinâ apud omnes clariſſimus. *Grotius.*

Inter primos, quos curandis regendiſquè ſtudiis (Lugduni Batav.) ordines impoſuere, *Janus Douza* fuit, cui genus, geſtique honores, & toleratum Lugduni obſidium apud poſteros carminum gloriâ prementur: in queis tamen ejuſdem nominis filius præcellit, idem Patri *Annalibus Hollandiæ* condendis ſocius & par majoribus meditamentis, nî mors immatura juvenem ſummæ eruditorum expectationi abſtuliſſet. *Grot.* lib. 5. Hiſtor.

Qui tàm felici conſortiô doctrinam cum virtute & ornamenta literarum cum inſignibus nobilitatis conjunxit.

Jucundiſſimum erat boni iſtius viri conſortium, totas *Propertii* Elegias recitabat, Parentis mei omnia carmina memoria tenebat, ut & *Sannazarii*, *Pontani* & aliorum. Solertia ingenia impensè amabat, ut *Heinſius*. Nemo filiorum ei ſimilis eſt. Omnes admodum ſimplices ſunt, ut Parentum uterque. Miſellus *Janus* tam bonus & ingenuus erat. Annuum more totum octiduum mortem ejus deflevi. *Scalig.* 2. Gall.

Non poſſum quin dicam Nobilem *Douzam* inæqualitate ſtyli & intempeſtivis *Digreſſionibus* mirum in modum *Hiſtoriæ* majeſtatem læſiſſe. *Douza* filius ſupplere potuiſſet aliquando hunc defectum, niſi eum immatura mors terris eripuiſſet. *Dominic. Baudius*, Epiſt. Cent. 2. Epiſt. 71.

Laudibus quibus *Janum Douzam* omnes eruditi *Belgæ* condecorarunt, aliàs ſplendidiores ſuperaddere cuperem; ſed elegantes calamos ſuos in tam luculentum argumentum exhauſerunt, adeoque fruſtra ſermonibus meis illum illuſtriorem reddere tentarem. Si Poëſin ejus cum *Virgiliana* & *Tibulliana*, & eloquentiam ejus cum *Ciceroniana* contulero, *Paſchaſius* incœptum meum prævertit, juſto illo Elogio parallelo quod de illâ adornavit in ſuis Epigrammatibus. Si *Hollandici Varronis* titulo illum nobilitem; hoc jam ante me in mentem venit iis qui Poſteritati notam fecerunt ejus humaniorum literarum peri-

 tiam

tiam perfectam. Si perſuadere velim eum Provinciæ illius rariſſimum ornamentum fuiſſe; hæc veritas ſatis elucet in Elegiis quas *Daniel Rittershuſius* & *Joſephus Scaliger* ad ejus jacturam lugendam compoſuerunt. Si denique dicere audam eum *Parnaſſi* filias in *Leidenſem* Academiam introduxiſſe, poſtquam ejuſdem inſtitutionis inſtrumentum principale fuiſſet, nihil novi proferam, nec ullo Elogio ipſum inſigniam, quod non occurrat in Oratione funebri quam doctus *Heinſius* coram hoc cœtu in ejus honorem pronunciavit. *Iſaac. Bullart.* Acad. Scientiarum. Gall.

In hunc Auctorem hæc Carmina compoſuit *Stephanus Paſcaſius*:

Audiit Aonidum *turbâ admirante Dearum*,
Duſa, *arte ingeni! Carmina fuſa tui*,
Carmina ſelectis aquantia flumen lambis
Miratuſque, Dea *cedite*, Phœbus *ait*:
Duſa *mihi Muſa eſt*, *ſunt Muſica* Duſica, *Muſæ*,
Quondam Heliconiades, *ſint modò* Duſiades.

*Hic Author Romano Indice inter Hæreticos primæ Claſſis locum habet.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

PETRUS FABER.

Clar. An. D. MDLXXXV. *Anjoranus*, vir maximus *Fabrorum* illuſtre nomen raro & admirabili doctrinæ ſuæ ſplendore magis ac magis illuſtravit. Ut enim *Cuiacius*, *Duarenus*, *Hotomanus*, & alii ſi qui ſint eorum ſimiles, nobilium hac ætate Juriſconſultorum familiam duxiſſe non injuriâ prædicentur, in eo tamen ſuperior quodammodo cenſeri *Faber* poteſt, quòd non tranquillo tantùm otio privatiſque ſtudiis, ſed & civilium rerum aſſiduâ tractatione utilem ſe hominum ſocietati maximè præbuerit. Ejus quidem judicium, prudentiam, fidem in conventu *Ratisbonenſi* Rex admiratus, non alium digniorem exiſtimavit, qui poſt varia Togæ munera laudatiſſimè obita primarius tandem Præſes in *Tectoſagum* civitate ſibi natali ſupremo *Senatui* præficeretur. Sed non longè poſteà fuit cùm ſexagenarius pro tribunali jus dicens XIII. Kal. Jun. anno 1600. apoplexiâ repentè ſuffocatus interiit; famâ tamen æternùm ſuperſtite, poſtquam eas de *Jure* publicavit Commentationes innumeris ingenii doctrinæque luminibus ornatas atque diſtinctas quæ donec *Romana* loquentur literæ, maximo ſemper in honore & pretio ab eruditis omnibus habebuntur. *Scev. Samarthan.*

Compoſuit 3. libros Semeſtrium: tres libros Agonoſticon ſive de re athleticâ. Vett. commentarium in Tit. de regulis Juris, &c.

Ad

Ad clarum familiæ in *Novempopulonià* decus probiſſimos mores& ſingularem Antiquitatis omniſque divini & humani Juris cognitionem attulit [*Petrus Faber*,] & doctiſſimis ſcriptis Præceptoris ſui *Cujacii* veſtigiis inſiſtens teſtatam ad poſteritatem fecit. *Thuan.* ad ann. 1600.

Quid ego hîc dicam, aut ſuſpicer? æmulationem cadere in illum virum? non ætas, non eruditio ejus permittunt: quarum illa gravis & inclinata, hæc meo ſempor judicio magna. Multa in viro illo variaque lectio, accurata collectio, & in penetrando digerendoque judicium pariter & acumen *Lipſ.* ad *Belg.* Cent. 1. Epiſt. 10.

Petrus Faber in omni reconditarum literarum officinâ affabrè perpolitus. *Iac. Gueber.* l 2. de Offic. domûs *Auguſtæ*, c. 5.

P. *Faber*, vir undiquaque ad invidiam uſque eruditiſſimus; quod ſcripta ipſius electiſſima plus ſatis clamant *Ian. Gruter.* part. 2. Chron.

Vir rari, conſtantis & admirabilis cujuſdam ingenii, judicii, modeſtiæ. Dii faciant, ut ad id exemplum multi hodiè ſcribant. *Lipſ.* Elect. 1. c. 22.

De illuſtri Viro, *Petro Fabro*, Senatûs *Tholoſani* Præſide, ut nulla unquam ætas tacitura ſit, tribus *Semeſtrium* libris & uno ejus *Agoniſtico*, perfectum eſt: in quibus infinita, quæ omnes Critici diſcere & admirari poſſint, propoſuit. *Gaſp. Sciop.* de Art. Crit. p. 9.

Equidem ſic cenſeo, cùm hæc ætas noſtra, plurimos eruditione clariſſimos viros tulerit, unum tamen extitiſſe te qui *Varro* ſeculi noſtri appellari & vir undecunque doctiſſimus audire poſſis jure, imò debeas. Ignorans ſim & iniquus æſtimator genii ingeniique tui, ſi aliter ſentiam, qui ex tuorum librorum lectione tantum quot die & honeſtæ voluptatis & ſolidæ eruditionis percipiam. *Caſaub.* Epiſt. 137. ad *P. Fabrum.*

Literæ tuæ gratæ mihi ſuaveſque fuerunt, quòd in illis ingenii dexteritas, & elegantioris doctrinæ nitor emicat. *Ioann. Calvin.* ad *Pet. Fabrum.* Epiſt. 225.

Petrus Faber Sanjorianus primarius *Tholoſani* Senatûs Præſes, qui *Semeſtria & Agoniſtica* ſcripſit, fuit unus ex doctiſſimis *Galliæ* viris, ſed merus eſt compilator, nihil dijudicat. In omnibus *Galliæ* urbibus nulla eſt antiquior familia jam à ducentis vel 300. annis vel bello claruerunt, vel Judices in ſupremis Franciæ Curiis fuerunt. Innumeræ ſunt *Fabrorum* familiæ. *Scaligerana* poſterior. Gall.

Vir eminentiſſimæ eruditionis. *Grot.* lib. 2. de J. & B. P. c. 16. n. 1.

Vir doctrinâ & dignitate clariſſimus. *Gudelin.*

Petrus Faber, cùm legem quamdam *Pauli* Juriſconſulti emendâſſet, in eâque te *Briſſonium*, qui jam anno 1588. emendationem hanc ipſi præiverat, nominaviſſet, non item *Hotomannum*, qui quindecennio poſt idem placuerat, ab hôc ideo accuſatus *Plagii* ſic ſe defendit, ut neget ſe *Plagiarium*, quippe qui ſua *Briſſonio* reſcripſerit. De *Hotomanni* verò conſenſione nihil ſibi tùm ait conſtitiſſe: quam ſi maximè notam habuiſſet, taciturum ſe fuiſſe tamen, ne ſimul neceſſe haberet, ejus è *Briſſonio*, qui prior ſcripſerat, *Plagium* prodere. *Thomaſ.* de *Plag.*

Extant ejus *Semestrium* Libri 3. in quibus varias Antiq. *Romanas* inprimis explicat. *Colonia Allobrogum*, per *Steph. Gamonetum* 1611. in 4°.

Extat *Agonisticon* sive de Re athleticâ Veterum, ludis gymnicis, Musicis & Circensibus. *Lugduni* per *Franciscum Fabrum*. 1592. in 4°.

Extat Commentarius ad *Tit.* de Regulis Juris. *Lugduni* apud *Guilielm. Rovillium* fol. 1566.

PHILIPPUS SYDNEIUS.

Chr. An. D. MDLXXXVI

Miles, Patre *Henrico Sydney*. Ordinis Aureæ *Periscelidis* Equite, *Hibernia* Prorege, ac *Walliæ* Præside, Matre verò Dominâ *Mariâ, Ioannis Dudley*, Ducis *Northumbriensis*, filia natu maximâ, *Pensburtiæ* in Agro *Cantiano* natus est, sub exitum anni 1554. *Elizabetha* Regina eum suo *Cautionario* oppido *Ulissinga* & Castello de *Rammekens* in *Zelandiâ* præfecit. Sed [proh dolori!] in primo ætatis vere & flore, immatura mors eum vitâ orbavit. Quippe, in quodam prælio prope *Zutphaniam* in *Geldriâ*, dum equum tertium [binos enim quibus vectus fuerat interfecerant hostes] conscenderet, vulneratus est 22. Sept. anno 1586. Obiit verò decimo sexto Octobris.

Scripsit Anglicè Comitissæ *Pembrochiensis Arcadiam*. Poëma cui Titulus *Astrophel & Stella*. Apologiam pro Arte Poëtica. Psalmos *Davidicos*. MS. *Wiltoniæ* in Biblioth. Comitis *Pembrochiensis*. *Anglicè* ex *Gallico* vertebat maximam partem libri à *Philippo Morneio* exarati, inscriptique de *Veritate Christianæ Religionis*. Id operis absolvit *Arthurus Golding*, Generosus. Edit. *Lond.* 1587.

Sydneius equo perfosso, dum alterum ascendit, glande femore trajectus, paulò post magno sui desiderio bonis relicto, in flore ætatis expiravit, vix quatuor menses patri superstes. Cui *Leycestrius* avunculus in *Angliam* reversus, exequias magno apparatu, & militari ritu in templo S. *Pauli Londini* solvit, *Iacobus* Rex *Scotorum* Epitaphio parentavit, utraque *Academia* lacrymas consecravit, & *Novum Oxoniæ Collegium* elegantissimum *Peplum* contexit. Hæc & ampliora viri virtus, ingenium splendidissimum, eruditio politissima, moresque suavissimi meruerunt. *Gul. Camden.* in Annal. *Elizab.* sub ann. 1676.

Quid plura? pacis bellique peritissimus, Poëta, Orator, Jurisconsultus erat egregius; de quô haud facilè dixeris gladio an stylo magis inclaruerit; quorum altero interijit, altero in omne ævum superfuturus est. *Ant.* à *Wood.* in Hist. & Antiq. Univers. *Oxon.* p. 265.

Corporis tui bona intueor; ad robur pariter factus es, & ad decorem. Animi cultissimus ille: & uberrimæ in te ingenii judiciique dotes. Externa stirpe nobilissimus es, opibus splendidissimus. Nec quidquam facilè tibi deest, quod *Naturæ* aut *Fortunæ* adest. Macte his dotibus! eo magis, quòd non ad ambitionem, ut pleraque ista nobilitas, aut ad pompam abuteris: sed confers eas, quà potes, ad tuam & publicam salutem. Idque domi & foris, togâ & sago: cum vegeta illa animi vis

ad

ad omnia ſufficiat: & *Marti* ita lites, ut *Sacrum* nunquam deſeras *Sophiæ* & *Muſarum*. Sed libo hoc laudum tuarum limen, non penetro. Quia ut ſacrarum ſilentio potiùs, quàm plauſu ſpectamus: ſic tuas ego virtutes quas veneror, non exſequor, adoro penè dixerim, non adorno. Tu tantùm, ô *Britannia* tuæ clarum ſidus, [cui certatim lucem affundunt *Virtus*, *Muſa*, *Gratia*, *Fortuna*] tenuem obſcurumque hunc laborem à me libens accipe, & pauliſper inſtar doni pendere patere in *Fama* templo. *Juſt. Lipſ.* in Epiſt. præfix. Dialog. de Rect. Pronunciat. *Lat. Ling.*

Natura te maximis animi & corporis dotibus ornavit: *Fortuna* verò nobilitate & opibus, ac ſplendidis neceſſitudinibus: *Tu* autem à primâ pueritia animum magno ſtudio excoluiſti iis artibus, quæ contendentibus ad virtutem magno adjumento eſſe ſolent. *Hubert. Languet.* in Epiſt. 72.

De quo idem dicere poſſum quod de *Homero Auguſtinus* dixit, eum ſuaviſſimum & jucundiſſimum eſſe etiam in ſuis Vanitatibus. Sed *Arcadiam* ſuam non tam deperibat, ut *Epiſcopus Heliodorus* amatorium ſuum librum; Optaſſet enim inſtanto morte (conſulto priùs ſuper hac re Paſtore quodam) eam ſuppreſſiſſe. *Edvv. Leigh.* de Piis & Eruditis Viris. Angl.

Anglicæ Aulæ ita eſſentialis erat ut mutila hæc videretur, dum ejus conſortio carebat; Cùm & in rebus & in verbis perfectus eſſet Magiſter, ut ex ejus *Arcadia* liquidò conſtat. Doctor *Fuller.* de Præclaris *Anglia* Viris. Angl.

De hoc Authore ſic cecinit Poëta.

Quòd ſit ab Antiquo tantùm cantatus Homero,
Felicem Macedo *Rex vocat* Æacidem.
O me infelicem! quia tu Divine Philippe,
Felix carminibus non potes eſſe meis.
Qui ſcribenda facit, ſcribit ve legenda beatus
Ille, beatior es tu, quòd utrumque facis.
Digna legi ſcribis, facis & digniſſima ſcribi:
Scripta probant Doctum, te, tua facta, probum.

De ipſius Arcadiâ;

Ipſe tuam moriens (ſed conjuge teſte) jubebas
Arcadiam *ſævis ignibus eſſe cibum.*
Si meruit mortem, quia flammam accendit ameris;
Mergi, *non* uri *debuit iſte liber.*
In librum quacunque cadat Sententia: nullâ
Debuit Ingenium morte perire tuum.

Extat *Arcadia* Comitiſſæ *Pembrochienſis* vernaculâ linguâ ſcripta, unà cum Additamentis per W. *A.* & *R. B. Londini* 1629.

JANUS GULIELMUS.

Clar. A. D. MDLXXXIV.

LUbecæ natus eſt Anno Dom. 1555. *Avarici* obiit Anno 1584.

Scripta ejus hæc ſunt: *Quæſtiones Plautinæ*, in quibus doctrinæ (verba ſunt *Lipſii*) notæ uberes; & acris judicii---Libri veriſimilium--- Aſſertio adverſus *Carolum Sigon.* in qua eruditè demonſtrat, non eſſe aut *M. Tullii*, aut ſatis dignam *M. Tullio* eam quæ illius nomine venditatur, *Conſolationem*---Manes Palmeriani Poëmata. Vertit *Euripidis* Tragœdias nonnullas *Latinè*.

Adoleſcens cultiſſimi ingenii. Cùm nondum attigiſſet 30. vitæ annum, deceſſit: eo magis deploranda morte, quòd multa, & inter ea novam *Ciceronis* operum ad MS. exemplaria diligentiſſimè collatorum, & amplius ſexcentis clauſulis ſuppletorum *Editionem* paratam haberet: quam & ego vidi, hactenus magnâ rei literariæ jacturâ aut diſperditam aut ſuppreſſam. Cujus familiaritate, dum *Lutetiæ* eſſet, diu magnâ cum animi oblectatione uſus, hoc verè profiteri poſſum, me ſemper ab amiciſſimi *Juvenis* colloquio meliorem ac doctiorem diceſſiſſe. Tanta erat in eo morum probitas, tantum in literis judicium, tanta in ſermocinando ſuavitas: ut alium vix meminerim (multos autem audivi) qui *Latinè* ſimili cum facilitate & puritate loqueretur: ut omittam rariorem in *Poeticâ* facultatem, ſive *Græca* verteret, ſive verſus ex ingenio faceret. Amicitiam non tam ætatis ſimilitudine, quàm ſtudiorum conſentione contractam, immatura mors diremit, non tamen omninò ſolvit: cujus hoc qualecunque monumentum ad poſteritatem extare volui. *Thuan.* ad Ann. 1584.

Sanè amabam adoleſcentem inſigni indole, magnâ ſpe: nec facilè ingenium videram [juvenile quidem] magis mihi ad guſtum. Libelli judicio meo teſtes. Quos in *Critico* iſto genere paucos edidit; ſed probos doctoſque, & quos haud temerè invidiæ dens atteret aut lima labentis ævi. *Lipſ.* elect. l. 2. Epiſt. 16.

Jani Gulielmi literas accepi: paulò antè etiam librum *Quæſtionum*. Quem ego ita probo, ut negem aliquid melius in hoc genere vidiſſe ab aliquot annis. Rectam viam adoleſcens ille ingreſſus eſt, & ingenium in eo ac judicium pariter magna. *Lipſ.* Epiſt. Cent. 1. Miſcell. Epiſt. 47.

In *Jani Gulielmi* morte valdè indolui. De vultu aut facie non eum noveram: optimè de animo. Nec cenſeo melius aut rectius ingenium fuiſſe hoc ævo. Sed *Deo* ita viſum, optimos quoſque traducere ad optimam illam vitam. *Idem* ibid. Epiſt. 38.

Ex Scriptis limatiſſimis quæ *Gulielmi* ſunt, facilè apparet, hominem eum accuratè eruditum fuiſſe. *Io. Pet. Lotich.*

Janus Gulielmus. flos *Germaniæ* ingeniorum illibatus. *Caſp. Barth.* animadv. ad *Gratii Cyneget.* §. 1.

Valde

Valde ego, si quisquam alius, amo & colo elegantissimum *Iani Gulielmi* ingenium: cui si superstiti esse diutius licuisset, ne nos *Germani* exteris nationibus unquam invideremus. *Casp. Sciop.* l. 1. suspect. lect. epist. 8.

Ianus Gulielmus Lubecensis, quum nondum annos 27. natus in *Gallia* obiisset, hoc elogium omnium doctorum & bonorum secum abstulit, *Nullum hoc praclarius & elegantius ingenium nostro avo extitisse.* Sed de hujus Juvenis laudibus alias diximus; quamvis *Gulielmus* nullius laudibus indigeat, & omnibus *verisimilium* & *Plantinarum Quæstionum* suarum lectoribus ex facili se, probitatem suam, & stylum suavissimum, queat probare. *Sciop.* de Art. Critic. pag. 16. 17.

Nec frustra cecinit *Ianus Gulielmus rosas, elegos, epigrammata; manes Palmerianos*; in omnibus enim vividus & vegetus calor. *Berrich.* de Poët. p. 131.

Gulielmus juvenis eruditissimus, *Bituricis* obiit, ardente febre peremptus. Diebus Caniculatibus vini lagenam offendit quam plenam hausit, eodemque momento animam efflavit. *Scalig.* posterior. Gall.

Carmina ejus habentur Tom. 2. *Delit. Germ.* p. 447.

Extant *Quæstiones Plautinæ* in *Lamp. Critica Gruteri*, Tom. 3.

Ianus Gruterus, polyhistor hujus ætatis incomparabilis, quanti fecerit *Musas Gulielmianas*, integro *Carminum Libello*, *Manibus Gulielmianis* dicato, abundè ad posteritatem testatum reliquit, ubi, inter egregia alia Elogia, isthunc defuncto literarium obeliscum, quovis marmore diuturnioren, erexit:

Memoriæ Sacr.

Jano Gulielmo Lubecensi, *Sanctissimis moribus juveni, & verè flori illibato ingeniorum, ad æternitatem* Romani *nominis nato, ejusdem sempiterno damno denato*: Janus Gruterus *amico incomparabili amissione ejus perpetuis tenebris quotidianâ miserabili ejulatione damnatus: Hos Titulos, hoc Monumentum chartaceum, quia marmoreum non paveram, discedens terram tibi dico levem.*

JOANNES PASSERATIUS.

Recensis, Gallus, Orator & Poëta optimus, natus est circiter annum superioris seculi 1528. Musis ubi à primis velut crepundiis consecratus esse videretur, assiduus in eo fuit, ut ingenium cultura supra vulgaris eruditionis conditionem, altius efferret. Quod cùm multorum admiratione feliciter ipsi successisset: tantam fidem apud eruditissimos quosque commeruit, ut in numerum *Professorum Regiorum in Acad. Parisiensi* cum singulari applausu cooptatus fuerit. Honestissimam ita provinciam nactus *Romanæ* facundiæ divitias studiosis auditoribus feliciter usque eo explicavit, ut celebre *Passeratii* nomen passim. lateque in ore doctissimorum honorificentissimè vigeret, vigeatque etiam nunc. Nec minus in *Plauti Sarsinatis*, complurimumque eruditioris seculi scriptorum lucu- Clar. An. D. MDLXXXV.

luculentâ interpretatione magnâ cum laude verſatus eſt. Tandem cum doctiſſimarum lucubrationum [quæ ipſi erant aſſiduæ] nullum modum, nullum finem faceret, ex continuis laboribus oculorum vitium contraxit, ut ab obrepente viſûs caligine à publicis prælectionibus, non ſine gravi auditorum dolore ferias facere cogeretur. Verumenim verò oculorum illud glaucoma accurata ingenii acies abundè compenſavit. Quam igitur animis intus diu præviderat vitæ melioris beatitudinem, eam ex voto demum conſecutus eſt, annorum 73. Senex, poſtquam ex *Paralyſi* ſiniſteriori iſthuic ævo fato eriperetur *Pariſiis Anno Salut.* 1602. *Ioan. Petr. Lotich.* in Biblioth. p. 69.

Scripta ejus *Latina* ſunt: Orationes & Præfationes---Conjecturarum liber---De Literarum inter ſe Cognatione, & permutatione---Commentarii in *Catullum, Tibullum, Propertium*---Kalendæ Januariæ. Multa *Gallicè* ſcripſit & verſu & proſa oratione.

Hic eſt ille *Paſſeratius* origine *Trecenſis*, utrâque linguâ doctiſſimus, qui primus apud *Pariſios* in Scholâ Regia reconditas veræ *Latinitatis* opes aliquantò majore curâ & ſtudio perveſtigavit, juventutique aperuit; cum *Turnebus*, *Auratus*, *Lambinus*, cæterique priùs in eadem Scholâ profeſſi *Græcis* potiſſimùm interpretandis operam & induſtriam impendiſſent. Poterat quidem ex umbra & ſcholaſtico otio in apertam fori lucem prodire, & ad rerum adminiſtrationem ſe conferre. Nec enim ei deerant opportuna civilis diſciplinæ præſidia, cujus puros limpidoſque fontes apud *Biturigas* à diuturnâ *Iacobi Cujacii* conſuetudine affatim hauſerat & imbiberat. Sed *Petro Ramo* eloquentiæ doctori delectus à Rege ſucceſſor in eâ demum profeſſione conſenuit, nobilemque doctrinæ ſuæ famam vel apud remotiſſimas orbis Terræ nationes longè latéque propagavit: cùm nihil vulgare, nihil è medio ſumptum afferret, ob idque politiſſimi quique homines etiam ex ipſo Senatu celebre ejus auditorium frequentarent, ac velut ex nitidis & fragrantibus ejus hortulis lectiſſimos *Romanæ* elegantiæ flores admirabili cum voluptate excerperent. *Scævol. Samarthan.* in *Elog. Gallor.*

Ioannes Paſſeratius Latinæ Linguæ Profeſſor digniſſimus: qui felicitate verſus pangendi, etiam *Gallicos*, & ſolutâ oratione ſcribendi, ac bonos ſcriptores interpretandi, diu magnam laudem in *Pariſienſi Academiâ* meruit. Homo emunctæ naris, & cui aliena vix placerent, ultimo elogio vovit, ne *manes ſui malis carminibus onerarentur*. Itaque pauci mortuum laudarunt, dum verentur ne voto ejus minus reſpondeant. *Thuan.* Ann. 1602.

Iacob. Gillot in Senatu *Pariſienſi* Conſiliarius monet nos in quadam ſua ad *Joſ. Scaligerum* Epiſtola, ſe à *Paſſeratio* audiviſſe, librum ſuum de *Cognatione Literarum* ſibi adeo placere, ut nullum ſuum ſcriptum præter illud in lucem venire vellet. Gall.

Accepi *Paſſeratii* libellum *de cognatione Literarum*, magis utilem nobis quàm Authori glorioſum. Rari erunt qui eo ſciant uti. Nos quanti ſit ex eo æſtimare poſſumus, quod paucorum hominum eſt, & plures habebit qui non capiant quàm qui

Digitized by Google

qui eo capiantur. Ego ſanè in cenſum bonorum eum dedico. *Ioſ. Scalig.* epiſt. ad *Car. Labbæum.*

Paſſerat. valde ignarus erat; vix octo legerat libros: benè inſtituebat juventutem: duo verba *Latinè* ſciebat, *omnes reprehendebat*, non erat tantus quantus habebatur. Tricaſſinus erat bonus Pedanus ad inſtituendam juventutem. *Scalig.* poſterior.

Fatendum eſt omnium qui in *Gallia Latina Linguæ* illuſtrandæ allaborarunt neminem majori gloria quàm *Ioannem Paſſeratium* id præſtitiſſe. *Iſ. Bullart.* Acad. Scient. Tom. I. Gall.

Diſſitendum non eſt quin *Paſſeratius* Latina carmina ſcitiſſimè componeret. Nihil purius, nec forſitan magis nativum apud nos extat. Præter has duas inſignes qualitates, dicere poſſumus ejus verſus multam eruditionem inſuper continere, imò & elegantiam quandam, quæ à Vulgarium Poëtarum fœtibus eos diſcriminat. Sed omnibus perpenſis, nihil inest illis *vigoris* illius *cæleſtis* qui *Poëticus Furor* ſeu *Enthuſiaſmus* dici ſolet, nec mirabilis illius characteris qui artis peritum Lectorem demulcet & abripit. *Iudicia Eruditorum* per Dom. *Bailletum* Pariſ. 1686. Gall.

A noſtris quoque Regibus *Carolo* IX. & *Henrico* III. amabatur; illi quidem *Venationis* cupidiſſimo, libellum de *Arte Venandi Gallico* verſu ſcriptum, obtulit, quem amici *Ronſardus*, *Bellajus*, *Baiſius*, *Pimpontiiſque* & alii Poëtæ noſtrates magnoperè probarunt. *Latinus* quoque fuit eximius, ut oſtendunt 25. *Poemata* ejus jam excuſa, quorum quinque ad *Memmium* ſcripſit. *Henrici* verò tertii elogium edidit, veteribus conferendum. *Ioan. Papyr. Maſſon.* in Elog. *Ioan. Paſſerat.*

In hunc Auctorem hæc carmina compoſuit *Jo. Pet. Lotichius:*

Qui tenet arguti cognomen Paſſeris, *autor.*
Argutis cantat carmina docta modis.
Hinc longæva trahens diuturna ſæcula vitæ
Dauliacas *dulci carmine vincit aves.*

Carmina ejus habentur Tom. 3. *Delit. Gal.* p. 1.
Extant Orationes ac Præfationes. *Par.* 1606. 8°.

Hoc Epitaphium ipſe vivens ſibi compoſuit:

Hîc ſitus in parvâ Janus Paſſertius *Urnâ,*
Auſonii *Doctor regius eloquii,*
Diſcipuli memores, tumulo date ſerta Magiſtri,
Ut vario florum munere vernet humus;

Hæc culta officio, mea molliter ossa quiescent,
Sint modo carminibus non onerata malis.

Veni, Abii: Sic vos Veniſtis: Abibitis omnes.

BENEDICTUS PERERIUS, *Soc. Ieſ.*

Clar. An. D. MDLXXXV. NAtione *Hiſpanus*, patriâ *Valentinus*, vix adoleſcentiam ingreſſus, animum appulit ad Societatem, & *Valentiæ* ad numerum Noſtrorum aggregatus eſt anno ſalutis 1552. Inde in *Siciliam*, mox *Romam* miſſus, in omni ſcientiarum genere diligenter ſe exercuit, eximiamque eruditionem conſecutus eſt. Dicendi artem publicè *Romæ* docuit, Philoſophiam *Ariſtotelis* enarravit, & quatuor penè Artium curricula docendo confecit; magnâ auditorum frequentiâ, atque applauſu. Ab humanis deinde ac Philoſophicis diſciplinis, ad divinas & theologicas gradum fecit. D. *Thomam* per multos annos interpretatus eſt: Sacras Literas explanavit, ubique doctus, ubique diſertus, ſuique ſimilimus. Commutavit vir maximè religioſus atque eruditus caducam hanc vitam cum æternâ *Romæ*, ubi perpetuò vixit, die 6. Martii, anno ſalutis 1610. ætatis 75. ſocietatis 58. ejus eruditionem nullus penè Scriptorum, qui ejus meminit, illaudatam præterit—— In hujus autem Viri Scriptis tantum apparet ingenium, tanta doctrina atque eloquentia, tanta rerum omnium comprehenſio, ut ſupervacaneum ſit lucernam Solis lumini inferre. *Alegambe.*

Elaboravit Commentarios in *Geneſin* & *Danielem*: Tom. 4. Diſputationum in *Geneſin*: Tomum 1. Diſputationum in *Exodum*: Tomos 2. Diſputationum in Epiſtolam ad *Romanos*, & tres Tomos in Apocalypſin. Extant etiam 15. libri ejus Phyſicorum.

Benedictus Pererius vir *Sacris Literis* nobiliter imbutus. *Montacut.* apparat. 11. §. 3.

Benedictus Pererius vir *Græcè*, quod apparet, benè doctus, & in omni politiori literaturâ verſatus cumprimis. *Idem* Apparat. 5. ſect. 70.

Benedictus Pererius Sacrorum Librorum accuratus Interpres. Card. *Io. Bona* Notit. Auctor.

Pererius eximiâ *Hiſtoriarum* peritiâ inſtructus, magno etiam acumine, nec minore diligentiâ, *Commentarium* ſuum in *Danielem* elucubravit. *Marsh. Polus* in Præfat. ad 3. Vol. Synopſ. Crit.

Magni nominis & eruditionis Jeſuita *Pererius*. Commentaria ejus in *Geneſim* docta & laboriosa. *Montac.*

Benedictus Pererius Philoſophus, & Theologus Societatis *Jeſu*, edidit IV. Tom. Comment. & Diſputat. in lib. *Geneſeos*, qui & *Romæ* & *Lugduni* & *Coloniæ* excuſi ſunt, referti inſigni eruditione, ac perſpicuitate, quæ illius in ſcribendo eſt propria—— In Comment. ſuis in *Danielem* materiam *Chronographiæ* eorum temporum accuratè eſt perſecutus. *Ant. Poſſevin.* Apparat. Sac.

Doctiſſi-

Doctissimus & fidelissimus *Geneseos* explicator *Lambec.* prodr. Hist. Lit. 3.

Pererius Jesuita ingentem librum conscripsit *Quæstionum* in *Genesin*, cui multùm eruditionis inest; & quamvis omnium Textûs vocum explicationi non immoretur, utilissimus tamen est, quoniam solidè Quæstiones à se propositas expedit, arduasque difficultates, quæ occurrunt in Scripturis dilucidat. Patrum sensus quorum synopsin congessit, referre præsertim studet: Verùm quia Patres Scripturæ literalem sensum perpetuò secuti non sunt, potior Operis illius pars inutilis est iis qui Bibliorum literalem sensum tantummodo exquirunt. Or. Pr. *Rich. Simon.* Hist. Crit. V. T. l. 2. cap. 12. Gall.

Pererius in *Danielem* asinus est. Pessimus author est, graviter erravit: *Danielem* nequidem legerat, nisi quando illum commentatus est. *Scalig.* posterior. Gall.

Quod autem ad *Pererium* spectat, nullam video rationem cur in *Cœlestes influxus* adeò infensus esset, cùm etiam admittat *Qualitates occultas*, iisque doctrinam suam superstruat; quæ non rarò è *cœlestibus influxibus* arcessuntur, & iisdem inconvenientibus obnoxiæ sunt, &, ut antea dictum fuit, à quibusdam, qui cæteris hominibus oculatiores censeri cuperent, *Asinorum asylus* nuncupantur *Moric. Casaub.* de Credulitate & Incredulitate Angl.

Opera ejus 2. Vol. fol. prodierunt *Colon. Agrip.* 1622.

TORQUATUS TASSUS.

Clar. An. D. MDLXXXV.

POeta *Italus* celebris, *Neapolitanus*. Jam in puritiâ, egregio carmine edito, futuræ eruditioni & gloriæ præluſit. Nuncium Papæ in *Galliam* secutus, *Carolo* IX. innotuit: Dein *Ferrariam* vocatus, ibi *Hierosolymam Liberatam* edidit. Primus *Pastores* in scenam introduxit in *Amyntâ*, omnium Comœdiarum *Pastoralium*, principe. Litem cum Academia *Florentina* de *Cruscâ*, quæ *Hierosolymam* ejus sub censuram vocavit, nactus: *Ferrariæ* quoque negotio adhuc difficiliori implicitus est, à quo tempore omnia ejus retro sublapsa sunt. *Ticinum* inde se recepit, hinc *Neapolim* profectus, tandem, *Card. Aldobrandino*, nepote Clementis VIII. invitante *Romam* pervenit. Obiit anno 1595. ætatis 51. cùm jamjam lauru cingendus esset. *Hofman.*

Vir admirabili ac portentoso ingenio, qui insanabili in adolescentiâ furore correptus, nihilominus per dilucida intervalla, tanto judicio, elegantiâ, ac castissimo stylo plurima & soluta & pedibus astrictâ oratione scripsit; ut misericordiam, (quâ plerique ejus vicem prosequebantur) tandem in stuporem verterit; dum furore illo [qui in aliis mentes efferat aut hebetat] ingenium ejus veluti defæcatum, in rebus inveniendis expeditius, inventis aptè digerendis acutius, & sententiarum gravitate ac verborum delectu ornandis copiosius à morbo surgit; & quod sanissimus quisque vix summâ curâ ac labore per otium extenderet, ipse post violentam mentis emotæ agitationem sponte ac felicitate mirâ perficit; ut non alienatione mentis perculsus, sed œstro divino percitus videretur. *Thuan.* ad Ann. 1595.

Tassus multorum judicio aliquantulum ad *Antiquos* accessisse, & eorum artem

Digitized by Google

ſatis videtur, ſervaſſe, niſi quòd acuminibus ſententiarum, & argutiis à recentioribus uſurpatis nimis indulſit, quæ non ſatis poëmatis gravitatem decent, quam ubique ſervare oportet. *Roland. Mareſ.* l. 2. Epiſt. 15.

Taſſus in *Hieroſolymâ* ſuâ *Liberatâ* & verbis magnicfius eſt, & apparatu, ſedτὸ ψιτυρον opopœiæ minimè aſſequitur, ſiquidem *fabulæ* diſpoſitio ad mentem *Stagiritæ* exigenda, quod inter alios eruditè docuit *Petrus Mambrunus*. Suavis quoque eſt *Taſſi* Fabula, *Amyntas. Borrich.* de Poët. p. 10.

De laudatiſſimo ejus *Hieruſalem Liberata* Poëmate, quod ab Academicis *Florentinis*, & aliorum oblaterantium morſibus, nuper *Paulus Benius* egregiè vindicavit, omnibus *Parnaſſi* cultoribus ingenuè adſtipulantibus, *Sic ſancimus*, ipſum & quod ad fabulam, & mores, & phraſim, & alia, quibus *Heroici Carminis* abſolutus effingitur Character, *Epica* hucuſque *Italici* nominis omnia ſuperaſſe. *Jo. Imperial.* in Muſ. Hiſt.

Taſſus in Operum ſuorum deſignatione terſior eſt, in Fabulæ ſuæ diſpoſitione ad artis regulas exactior, & in omnibus Poëmatis ſui partibus cæteris omnibus *Italis* plenior & perfectior. Sed res tot amatorias iis permiſcet, ut inſtituti ſui gravitatem & characteris ſui dignitatem frequenter obliviſcatur. *Rapin.* Animadv. in Poëticam part. 2. Animadv. 16. Gall.

Annos octodecim natus præclarum Poëma compoſuit *Rinaldo* inſcriptum, quod admirandi ejus genii quaſi primus flos extitit, quodque ei conciliavit exiſtimationem eorum omnium qui erudito palato ejuſmodi ſcripta deguſtant. Et ſanè ſi de *Odyſſea* dixit *Longinus Senis* quidem eam eſſe fœtum, ſed *Senem* illum fuiſſe *Homerum*: ſic etiam cum illuſtri Dom. *Menagio* dicere poſſumus, *Rinaldo* Juvenis quidem opus eſſe, ſed juvenem illum eſſe *Torquatum Taſſum*. Annum viceſimum ſecundum nondum exceſſerat, cùm *Ieruſalem Liberata* auſpicatus eſt, Poëma illud incomparabile, quod omnibus ſuis numeris abſolutiſſimum eſt omnium quotcumque ab *Auguſti* ſeculo in lucem venerunt, ex omnium ſagacium *Criticorum* ſententia, cumprimis verò Domini *Balzacii*, què cùm multa eloquentia multaque ratione dixit, *Virgilium in cauſa eſſe, Cur Taſſus in Epica poëſi primus non teneret, Taſſum verò, cur Virgilius unicus non eſſet. Ant. Teiſſier*, Elog. Erudit. Vir. Gall.

Extat *Hieroſolyma Liberata Italicè* ſcript. fol. ann. 1644.

Extat *Amyntas Italicè* ſcripta cum Annotationibus *Ægidii Menagii* in 4°. 1655.

Obiit *Romæ*, & ſepultus eſt in Eccleſiâ *S. Onuphrii* cum hâc Inſcriptione.

Hoſpes,

Quicunque es, ſi Muſarum *hoſtis non es, adſiſte & lege*: Torquati Taſſi *monumentum hìc vide; nec vide tantùm, ſed venerare, & cole: plura meretur, Pietas quàm poſſit tua: Saltem quod poſſis, meritò & lubens dato. Eheu! Sic periit* mel illud

Digitized by Google

lud Charitum, Medulla Musarum, Flos ingeniorum; *Quid dicam ultra?* Ultimus Naturæ labos. Bonifacius *Cardin.* Bevilaqua *Heros æterno, cippum hunc, utinam æternum! ex voto D.D.*

ULYSSES ALDROVANDUS.

NAtus est *Bononiæ* in *Italiâ*: ubi Professionem Philosophicam & Medicam sustinuit, naturæ operum incomparabilis perscrutator: remotissimas Orbis regiones peragravit, saltem ut naturales res, inprimis verò aves exoticas, earumque causas, intimius cognosceret, quæ ut ad vivum depingeretur, veriúsque exsculperentur, suo ære per triginta & amplius annos Artifices varios totius penè *Europæ* celebriores conduxit, eaque propter tantos sumptus fecit, ut inde ad extremam paupertatem redactus, visuque orbatus, in *Xenodochio Bononiensi*, ut nonnulli referunt, admodum senex obierit A. C. 1605. Vander *Linden.* Clar. An. D. MDXC.

Scripsit Tractatus 120. plurimis voluminibus comprehensos: ubi inprimis eminent quæ de *Avibus*, *Quadrupedibus*, & *Piscibus* scripsit. Apud *Jo. Imperialem in Musæo* Hist. p. 145. omnia ejus Opera recensentur; quibus addi potest *Antidotarium Bononiense*, cujus Author *Aldrovandus* esse asseritur.

Ulysses Aldrovandus, illustri *Comitum Aldrovandorum* familiâ oriundus, in gymnasio *Bononiensi* Naturalis Historiæ professionem tam feliciter implevit, ut omnium ante se genitorum diligentissimus, etiam post futuris hujus palmæ gloriam præripuisse videatur. Quippe adgressus eam *Medicinæ* partem, quæ materiam remediorum ex Animalibus desumit, ut eorum figuram atque naturam ad posteros fideliori stylo transmitteret, haudquaquam *Authorum* evolvisse monumenta contentus, inspiciendi causâ, regiones etiam remotissimas animo prorsus *Ulysseo* peragravit. Pictori cuidam eâ in arte unico, triginta & amplius annos *aureorum* ducentorum stipendium persolvit. *Aub. Miræus* de Script. Eccles. part. 2.

Hic sagacitatis exquisitæ vir, qui nobis tot animalium formas incognitas ante oculos objecit, Naturæ veluti novercantis injuriâ, oculis captus est, & qui perspicacis ingenii luce, causas rerum abditas illustrarat, in tristi cæcitatis caligine, supremam vitæ partem exegit. *Idem* ibid.

Omnium quicunque vel scripsêre vel scripturi sunt, operosissimus & consummatissimus extitit *Zoologus*, *Ulysses Aldrovandus* Philosophus & Medicus *Bononiensis*, quem non dicam commendare, sed admirari satis, aut condigno, pro immensis *Zoologiæ* gratiâ impensis, cum sumptibus, tum laboribus, mactate præconio, nemo unquam poterit. Attamen cùm ne à centesimo quidem, propter sumptuosissimi & in plurimos digesti majores Tomos Operis, tanti industria Viri, proprio redimenda ære sit, opulentis potiùs quàm quibus *angusta domi res est*, suadendus Autor. *Georg. Casp. Kirchmaier.* in Præfat. ad *Io. Sperlingii Zoologiam.*

Ulysses Aldrovandus incomparabilis naturæ operum perscrutator, varietate doctrinæ, ubertate Scriptorum, reconditis eruditioris ingenii viribus, cunctos ferè cùm præsentis, tum elapsi sæculi homines superavit: Nulla quippe ditior,

apud alium officina, gummatibus, lachrymis, radicibus, herbis, lapidibus, animalibus, gemmis, quàm quæ in ſuis paratur libris; ut profectò admirabilem univerſi referre videatur mercatum, dum incogniti cujuſque climatis fœtus, legentium mire ſubjicit oculis, exprimitque vires. Dignus pernobili *Ulyſſis* nomine, qui ſicut è *Græciâ* ſecedens totius propè orbis ambitum peragraſſe fertur, ita hic generoſo mentis impulſu, naturæ infra cœlum ubique luxuriantis delicias colluſtravit. *Io. Imperial.* in Muſ. Hiſt.

Græcarum literarum ignorantiam in *Aldrovando* notat *Ezech. Spanhemius* in tractatu de Præſtantia & uſu Numiſm. Antiq.

Ulyſſes Aldrovandus multis in locis miram prodiit Metricæ Artis inſcitiam: quod non à me dicitur, ut detraham nomini *Aldrovandi*, viri induſtriâ ſua, poſt doctiſſimum *Geſnerum*, in enarranda nobis animantium natura, pulchrè de ſtudiis promeriti. *Voſſ.* de Idolol. l.3.cap.91.

Memoriam hujus Auctoris Cardinalis *Maphæus Barberinus*, poſteà *Urbanus* P. P. VIII. hiſce verſibus celebravit:

Multiplices rerum Formas, quas Pontus & Æther
Exhibet, & quidquid promit & abdit Humus,
Mens hausit, ſpectant oculi, dum cuncta ſagaci,
Aldrovande, *tuus digerit arte Liber.*
Miratur proprios ſolers Induſtria *fœtus,*
Quamque tulit molis ſe negat eſſe parem.
Obſtupet ipſa ſimul rerum fœcunda Creatrix,
Et cupit eſſe ſuum quod videt Artis *opus.*

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

OBERTUS GIFANIUS.

Clar. A. D. MDXC. *Burenſis Batavus*, Juriſconſultus, natus eſt Anno 1534. Obiit *Pragæ*, Anno 1609. Septuagenario major. *Argentorati* Philoſophiam, *Altdorfii* & *Ingolſtadii* Juriſprudentiam docuit. Tandem in Aulam Cæſaream vocatus, & Conſiliarii Cæſarei titulo exornatus eſt.

Scripſit Comment. in Ethicam & Politicam *Ariſtotelis*---Collectanea & Indicem in *Lucretium*---Obſervationes in Linguam Latinam---Comment. in Inſtitutiones Juris---Antinomias Juris Civilis & Juris Feudalis --- Tractatus de Renunciationibus---Oeconomiam Juris---Notas in Corpus Juris Civilis---*Lecturas Altdorfinas*---Scholia brevia in *Homeri* opera---Comment. de Imperatore *Juſtiniano*---Indicem Hiſtoricum Rerum *Romanarum*.

Is prima literarum rudimenta in *Belgio* ſuo cum imbibiſſet, induſtriam ſuam primùm in *T. Lucretio* exercuit. Quem poſt *Michaëlem Marullum Byſantium*, qui

Digitized by Google

qui tantum authorem miserè interpolaverat,& secundùm *Dionysium Lambinum* nostratem, qui in eo laudabilem operam navavit, nobis meliorem dedit. Dein totum se Juris scientiæ ac Philosophiæ studiis mancipavit, & voce & Scriptis rem literariam multùm promovit. *Thuan.*

Obertus Giphanius, aulæ *Cæsareæ* Consiliarius, Jurisconsultus, & Philosophus celebertimus, Scriptis doctissimis notus, qui si constantiam in Religione eruditioni tantæ conjunxisset, aulamque nunquam accessisset, inter laudatissimos Antecessores referri meriti suo potuisset. At *Lipsium* in mutatione Religionis expressisse videtur, popularem suum *Quensted.*& *Georg.Remus* in Epist. quadam ad *Io. Caselium.*

Illud Juris Asylum & *Germaniæ* nostræ Sol *Hubertus Giphanius.Gasp.Sciopp.* 4*to.*Vol.p.93.

Obertus Giphanius Jurisconsultorum nostrâ memoriâ facilè princeps. *Idem* Comment. in *Priapeia*,p.2.

Lucretium edidit cum Indice, de quo verus illud pronunciare possum; *Melius esse tacere, quàm pauca loqui. Idem* de Art. Crit. p.10.

Ævo avorum nostrorum non ignobile ingenium *Oberti Gifanii* fuit, licet de ejus *Collectaneis* docti homines,ut potè*Dusa,Lambinus, Carrio, Fruterius;Schottus*, & alii non semper benè senserint. *Barth.* l.3.Adversar.c.21.

Obertus Gifanius, diligens & maximè industrioli ingenii vir. *Barth.* l. 5. Adv. c.10.

Obertus Giphanius, vir eruditissimus, mihique ob raras excellentissimi ingenii dotes carissimus *Ios.Scalig.*Comment.in *Copam.*

Obertus Gifanius, juris Scientiâ, omnique politioris literaturæ laude clarus, hoc testimonium veritati, non amicitiæ damus. *Marq. Velser.* l. 8. *Rer. Augustan.*

Jurisconsultus omni literatum ac scientiarum parte excultissimus: quem non immeritò *Germania Cujacius* indigitare possis. *Io. Strauch.* ad tit. C. de *Bertio* c. 4. num.11.

Gifanius doctus erat ejus *Lucretius* optimus est.Aliquid boni ad ipsum in *Lucretium* postea transmisi, quod sibi servavit, dixitque se nihil accepisse, ut scilicet id sibi arrogare possit. *Iesuita* quidam *Italus* ei morienti adfuit, plurimaque ejus scripta diripuit Romamque abivit.*Lucio Fruterio* ejus *Agellium* suffuratus est qui prelo, mox subjiciendus erat. *Gifanius* in *Gallia* tam honestus vir fuit. Imperatoris Consiliarius fuit, & quoniam ubi adest uxor lautiùs vivendum est intra proprios lares, suam ablegavit *Norisbergam*; 25. Ducatorum millibus dives erat, & in subtegulanea cella hospitabatur. Liberis utebatur ut servis; unus filiorum ejus erit Iesuita. *Scalig.*2.Gall.

Gifanius, cùm ultimam manum non admoverit, illius Versio *Politicorum Aristotelis*] sæpe non satis polita, sæpe ambigui sensûs, interdum non una, sed duplex est: cæteroquin futura omnium optima. *Conring.* Introd. in Polit. Arist. c.9.p.648.

Professor primum Altorfinus, postea Cæs.Majestatis Consiliarius,qui non tam

veræ Religionis, quàm veræ Philoſophiæ perpetuus & ſtrenuus aſſertor extitit. Laudem hîc noſtram merentur ejuſdem nova *Verſio & Commentarii in Politica Ariſtotelis*, quibus nihil, quàm ultima & pars & ultima manus deſunt. *Mejer.* in Præf. ad Analyſ. Polit. Ariſt. ſect. 47.

Hubertus Giſanius Juriſperitiſſimus erat, in Philoſophicisque & politioribus literis eruditiſſimus. Plura ſcripta in publicum emiſit, quæ ſagacium Criticorum exiſtimationem promeruerunt. Ejus in *Ariſtotelem* Commentarii præſtantiſſimi ſunt, & in *Inſtituti Inſtituta* omnium etiam optimè commentatus eſt, *Scioppii* quidem judicio. Quod ad ejus in *Lucretium* Annotationes attinet, bonarum obſervationum numero refertæ ſunt; ſed *Lambinus* ipſum accuſabat quòd eas ſibi ſuffuratus eſſet; quod fecit ut in *Giſanium* inveheretur, diceretque eum ſuâ tantùm importunitate, pertinacia, ſuperbia, impudentia, ruſticitate inſignem eſſe, ut denique etiam exprobraret ei perfidiam qua in *L. Fruterium* uſus erat. *Ant. Teiſſier.* Elog. Viror. Erudit. Gall.

Obertum Giſanium Janus Douza Senior mordaciſſimis carminibus, licèt non apertè nominans, ſed alibi *Fannium*, alibi *Buranum* appellans, perſtringit, quòd ſcripta *Lucæ Fruterii*, à moriente ſibi, ut ederet commiſſa, in rem ſuam verterit, & ut prælo *Fruteriana* committerentur, pugnantibus reſtiterit: quin & in *Victorem Giſelinum* admiſſi *Plagii* reum agit. *Thomas* de *Plag*, ſect. 425.

Oberius Giſanius in vertendo *Homero* induſtriam ſuam conſumpſit; atque utinam ſermonis caſtitas ſummæ ejus fidei reſpondiſſet, interpretandorum Poëtarum egregium ſpecimen haberemus. *Huet.* de Clar. Interpret.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

JUSTUS LIPSIUS

Hoc ejus Symbolum:

MORIBUS ANTIQUIS.

Clar. A. D. MDXC. NAtione *Belga*, natus eſt in *Iſcano* municipio Anno 1547. die 18. Octobris. *Lovanii* obiit die 23. Martii, Anno Chriſti 1606. ætatis 59. Docuit *Jenæ*, *Lugduni*, & *Lovanii*

Scripſit permulta: omnia egregia. Inprimis laudem merentur ejus Comment. in *Tacitum*, Civilis doctrina, Monita Politica, Manuductio in Philoſophiam *Stoicam*, notæ in *Senecam*.

Juſtus Lipſius diligentiâ, judicio, multiplici lectione admirandus, *Criticorum* ſuada, medulla. *Dempſter.* in Elench. ſcript. *Roman.*

Apex ille eruditionis reconditæ, *Juſtus Lipſius*. *Jan. Gruter.* in Not. ad *Plin. Panegyric* c. 2. ſect. 5.

Interiorum literarum decus, *Juſtus Lipſius*, *Laur. Pignor.* in Mensâ *Iſiacâ*, c. 3.

Vir acutiſſimus ingenii, & judicii dexterrimus. *Barth.* l. 19. adv. c. 15.

Lipſius

Digitized by Google

Lipſius omnem gloriam nomine ſuo concludit, vir famâ Orbi notus Ocellus *Belgii*, univerſi Phœnix, Sol antiquitatis, Hiſtoriæ omnis Promus & Condus, ſapientiæ & prudentiæ anima. *Nic. Vernulus.*

Vir, frementibus invidis, optimè de totâ re literariâ meritus. *Band.* l. 2. Epiſt. 21.

Belgarum, dum viveret, doctiſſimus *Juſtus Lipſius. Voſſ.* l. 4. Inſtitut. Orator. c. 6. num. 2.

Juſtus Lipſius, victuris ad omnem poſteritatem *Scriptis* ſatis ſe illuſtrem toto Orbe præbuit. *Thuan.* ad Ann. 1606.

Lipſius, glorioſum ævi noſtri ſpecimen. *Sciop.* Suſpect. Lect. l. 2. Epiſt. 17.

Illius de *Conſtantiâ* liber quàm diu vivet? *Sciop.* de Art. Crit. p. 2.

Quem virum [*Juſtum Lipſium*] per omnia diis, quàm hominibus ingeniô propiorem, uti lumen unicum & numen ævi noſtri colo & veneror præter omnes, quos ille admiratores cultoreſque ubique habet plurimos. *Valent. Acidalius* Lection. in *Patercul.* p. 512.

Vir incomparabilis judicii & ingenii admodum felicis. *Barth.* l. 56. adverſar. cap. 9.

Exactiſſimum illius divini ingenii judicium. *Lud. Carrio* lib. 11. Antiq. Lect. cap. 4.

Exquiſiti cenſor judicii. *Conring.* in Præf. ad *Tacit.*

Ut ævo ſuo *Titus*, ſic noſtro *Lipſius* verè Delicium Humani generis fuit. *Andr. Miræus* in Vitâ *Lipſii.*

Acre omninò & felix ingenium fuit *J. Lipſio*, in tollendis Veterum Scriptorum mendis, & eluendis maculis, & neminem habet fortaſſe parem: Sed ut hominem ſe noſſet, aberravit interdum à ſcopo. *Lelius Biſciola* lib. 14. c. 13. Horar. Subſeciv.

Lipſius ſuaviſſimæ quidem, ſed inimitabilis, &, ut ipſe judicabat, ne tentandæ quidem aliis eloquentiæ vir. *Dan. Heinſ.* Orat. 1. p. 11.

Romanos mores veteraque tempora interpretando plurimum claritudinis *I. Lipſius* ſibi locoque addidit, amœna morum gravitate ſupra profeſſionem ſpectabilis, & ſuâ quadam eloquentiâ pleroſque alliciens: nam cum floridum ipſi & profluens Natura haud abnegaret, alterum maluit dicendi genus, conciſum quidem, nec ſine feſtivitate, ſed verè novum obtentu antiqui, quod cùm imitarentur, quibus ingenii judiciique non idem fuit, ad corruptiſſima quæque deventum eſt. Cùm verò *Lipſium* metus publicus & privata injuria mutandas ad partes impuliſſent, accitur è Gallia Joſephus Scaliger. *Grot.* lib. 5. Hiſtor.

In *Traſea* (libro ab ipſo edito) multa inſunt, quæ non ad famam magis, quàm ad publicum honorem. *Band.* Cent. 3. Epiſt. 28.

CL. v. *I. Lipſii Politica* meô punctô, & opinor, omnium rectè ſentientium judiciô palmam obtinent inter omnia Viri ſummè de literis meriti monumenta. *Band.* Cent. 3. Epiſt. 3.

Lipſii Politicorum opus utinam tam completum & omnibus Rerump. formis accommodatum, quàm eſt accuratum & planè è genuinis fontibus deductum.

Digitized by Google

ctum. *Jo. Andr. Bosius* de Compar. prudent. Civ. nu. 12.

De *Lipsii* noſtri obitu non poteſt te latere. Negari non poteſt, in illius morte, & literis jacturam, & amicis luctum ſummum contigiſſe. Amavi hominem, ut amicum, colui, ut benè de literis meritum. *Joſ. Scalig.* Epiſt. l. 2. Epiſt. cxx.

Audiſti, ut opinor, V.C. *Juſtum Lipſium* è vivis exceſſiſſe; multum detrimenti cepit res literaria; & magnum ſeculi jubar extinctum eſt. Integriore tamen famâ deceſſiſſet, ſi nunquam rem habuiſſet cum *divis* illis ſuis *Virginibus. Band.* Epiſt. Cent. 2. Epiſt. 59.

Quanquam in ſummi illius viri judicio hâc quidem in parte, non ita multum præſidii ponendum: cùm nemo diffiteri poſſit, eum modum minimè tenuiſſe in vocibus priſcis, Poeticis, duris: ut eruditioni ejus non paulò amplius debeant literæ, quàm ſtyli exemplo. *Voſſ.* l. 4. Inſtitut. Orator. num. 7. cap. 6.

Nec probare illa *Lipſii* poſſum, viri ab ingenii elegantiâ & variâ eruditione, quàm dictione laudatioris. *Voſſ.* l. 1. de Hiſt. Lat. c. 19.

In *Juſti Lipſii* ſtylo, Scriptoris ætate noſtrâ clariſſimi, iſtæ apparent dotes: Acumen, Venuſtas, Delectus, Ornatus vel nimius, cùm vix quicquam propriè dictum ei placeat, tum Schemata nullo numero, tandem verborum copia: deſunt autem Perſpicuitas, Puritas, Æquabilitas, Collocatio, Junctura & numerus Oratorius. Itaque Orario ejus eſt obſcura, non paucis *Barbariſmis & Solœciſmis*, plurimis verò *Archaiſmis & Idiotiſmis*, innumeris etiam *Neoteriſmis* inquinata, comprehenſio obſcura, compoſitio fracta & in particulas conciſa, vocum ſimilium aut ambiguarum puerilis captatio *Sciop.* in *Paſcaſio Groſippo.*

Juſtum equidem *Lipſium* ſummè ſemper amavi, propter eximias ingenii, doctrinæ, judicii, morum etiam integritatis, quæ in eo enituere, dotes, ejuſque pari ferè, ac Antiquorum Opera in honore habui. Verùm maceror, & doleo illum verba antiqua nimis frequenti in uſu habuiſſe: Sed magis, eidem deeſſe ſermonem purum, & merè *Latinum.* Certè phraſis quæ corpus eloquentiæ facit, tota ab illo eſt, & in eâ nullum, quem ſequeretur, auctorem habuit. Quod utique in linguâ, quæ intercidit, & jam in nullius populi eſt uſu, facere non licet. Naturæ quidem ſuæ, & genio vir ut doctus, ſic nonnihil audax in ſcribendo, indulſit: cui laxum, & fluxum ſcribendi genus cordi non eſſet, conciſa verò, & adſtricta magis eſſent ad guſtum, quique fracta & elumbia, qualem eſſe *Ciceronis* compoſitionem olim *Brutus* judicavit, rejiceret, atque aſpernaretur. Inde Oratio ejus crebrâ *Parentheſi* interrumpitur, & tota *interrogatiunculis* ſcatet. *Roland. Mareſ.* Epiſt. l. 1. Epiſt. 49.

Quod ad *Juſti Lipſii* Epiſtolas attinet, ex mihi cum *Plinianis* venuſtate quodammodo certaturæ videntur, niſi mala, cujus auctor eſſe ambiit, Latinitas, ut pleraque ejus *Scripta*, ita etiam eas corrumperet, & infuſcaret: tantum acuminis, & argutiarum, tantum doctrinæ, tantum moralium documentorum iis paſſim aſperſum eſt. *Mareſ.* Epiſt. l. 2.

Lipſii ad *Polybium* tandem vidi. Et vis dicam liberè quid ſentiam? Opus eſt,

Digitized by Google

eſt, labore magno, judicio recto, ingenio denique talis viri conceptum feliciter ac formatum. Nemo negaverit unum illum hodiè res veteris *Reipublicæ Romanæ*, & noſſe eximiè & explanare omnium elegantiſſimè. Veruntamen quod inter nos liceat [μόνοι γὰρ ἐσμεν] mirari interdum ſubit, cur hanc potiſſimam rationem tractandi ejus argumenti elegerit? Nam ad *Polybii* lucem quid admodum attulerit ſui, nondum videre potui. Multa illo quidem meliùs vertit quàm priores feciſſent *Interpretes*: Sed magnam eorum partem *Turnebus*, aliique ſibi vindicant. De cætero, ſi quid in *Græcis* illis obſcuri fuit, lucem id adhuc deſiderat. Non enim alluxit *Pax Lipſiana* illis locis. *Caſaub.* in Epiſt. 21. ad *Bongarſium.*

Noviſſimus omnium qui ante nos in explicatione *Polybii* aliquam poſuerunt operam, fuit *Juſtus Lipſius*, vir clariſſimus, & de meliorum literarum ſtudiis excellenter benè meritus. Hic ſi integrum *Polybium*, aut unam aliquam è tribus illius partibus *Latinè* expreſſiſſet; atque ad hoc inceptum tantam *Græcæ* Linguæ peritiam attuliſſet, quanta in eo fuit cognitio veteris *Hiſtoriæ* totiuſque *Antiquitatis*, & *Latinæ* dictionis facultas: poſt *Lipſium* in eandem Palæſtram deſcendere, hoc verò fuiſſet, poſt *Roſcium*, in Scenâ geſtum velle agere. *Caſaub.* Præfat. ad *Polyb.* 3. Vol. p. 80.

Juſtus Lipſius in Libello de *Conſtantiâ*, tanquam in *Darii* Scrinio, res ipſas quas habebat pretioſiſſimas, elegantiam videlicet, & omnes ingenii ſui ac judicii gemmas, artificioſè concluſit. *Gab. Naud.* Bibliograph. Polit.

Multi cenſuerunt librum ejus de *Conſtantia* cæteris omnibus anteponendum eſſe. Quidam dicunt ſtylum *Variarum* ejus *Lectionum* eſſe omnium puriſſimum & elegantiſſimum. Quod ad ejus Tractatum de *Politica*, quamvis textuum variorum è pluribus lectis Authoribus excerptorum merus cento is ſit, quem filo ex ſuo penu deſumpto conſuit, idque multò majori labore quàm induſtria, illum tamen in ſuis Epiſtolis ipſe commendat, eodem affectu quo *Matres* ardentiùs amare ſolent infirmiſſimos & imperfectiſſimos ſuos natos. Sed eruditi & acris judicii viri non ſuffragantur ipſi, nec ſcriptum illud unquam magni æſtimarunt, ut à *Mottæo* le *Vayer* obſervatum eſt. *Ant. Teiſſier.* Elog. Viror. Eruditorum. Gall.

Tertia Centuria Epiſtolarum Lipſii omnium ejus operum peſſimum eſt: Optima autem ſunt ejus in *Tacitum* Commentarii, ejus Orationes de *Concordia*, & in *Ducis Saxoniæ* obitum. Ejus *Electa* ejuſque *Saturnalia* ſunt præclariſſimi libri. *Græcus* tantum fuit quantum ad proprium uſum opus erat. Quam miſerandum *Lipſii* judicium de *Seneca* Tragico. Poetices prorſus ignarus eſt. *Scalig.* poſterior. Gall.

De *Lipſii* Epiſtolis dici hîc multa poſſent. Conſiderari illæ vel ratione dictionis, vel ratione rerum poſſunt. Vehementer ſenex à juvene diſcrepat. Cùm enim in juventute ſuâ *Ciceronianam* dictionem ſequeretur, maturioribus annis penè novum eloquentiæ genus ſibi finxit, in quo argutiæ, adagia, hemiſtichia, Græcæ ſententiæ, quorum in familiaribus inter eruditos Epiſtolis uſus eſſe poteſt; Tales enim Epiſtolas illa ornant, in cæteris locum non habent, ubi enthymemati-

bus agendum, & ſermo στιλπνοτερος requiritur. *Mareſius* lib. 1. Epiſt. 7. ſe-monem Poeticum in illo agnoſcit, qui *Statium* referat, ſibi pro ſummo Poetâ habitum, cujus ſcriptio valdè ſit adſtricta, & crebrâ parentheſi interrupta. Idem ibid. Epiſtol. 49. ad *Heinſium* in illo reprehendit antiquorum verborum ni-mium uſum, audaciam in ſcribendo, dictionem parentheſibus & interroga-tiunculis interruptam. Reſpondet illi N. Heinſius: *Non deſunt Lipſio ſua Veneres. Habet neſcio quid, quò lectorem trahat, & quod prorſus improbare non poſſis. Ut non tam illi ſuccenſeam, quàm ineptiſſimis mortalibus, qui imitan-dum ſibi illum proponunt, idque tam præpoſterè, ut vitia ejus exprimant plerum-que, virtutes non aſſequantur. Imitatus neminem Lipſius, ac proinde nemini imi-tandus. Memoriam ego tanti viri ſanctè veneror. Nec negarim tamen, magnâ illi ex parte labem eam deberi, quam tu Belgis noſtris non immeritò adſcribis.*

Quod niſi ὁ Θαυμάσιος Scaliger *juventuti noſtræ peſſum euntí ſalubribus ſuccur-riſſet monitis, in Lipſii locum à Curatoribus hujus Academiæ opportunè ſubrogatus, futurum vix erat, ut tantam tot præclarorum ingeniorum, quæ annis 50. proximis in Bataviâ noſtrâ eluxerunt, meſſem mirarentur exteri. Nec labes tamen illa ſolos Bel-gas & Germanos, ſed Gallos etiam veſtros, infeciſſe videri poteſt.* Magnam partem de illo vera ſunt, quæ in *Excerptis Scaligeranis* dicuntur. *Henricus Stephani* La-tinitatem *Lipſii* ſingulari libro notavit. Neque unquam ego ſuaſerim, ut, ante-quam aliquis robur in ſtylo acquiſiverit, inexercitatus adhuc *Lipſiane* Lectio-ni adſueſcat, aut ejus floſculos in uſus ſuos excerpat. Qui illum imitati ſunt, infeliciter rem ſuam geſſerunt: Nam vel exſcripſerunt nonnulla, ac ſententias quaſdam compilarunt, vel planè inepti fiunt, dum dictionem ejus exprimere ten-tant, per ſe non laudabilem. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhiſt. p. 301. 302.

Vide *Patricium* qui *Italicè* ſcripſit *Parallela Militaria* ſatis bona; ex quibus *Lipſius* magnam partem eorum, quæ de *Militiâ Romanâ* commentatus eſt, vide-tur hauſiſſe. *Salmaſ.* Epiſt. l. 1. Epiſt. 93.

Lipſii Saturnalia Petro Fabio adſcribuntur à *Caſpare Scioppio*, in Not. ad *Priap.* p. 14.

Juſtus Lipſius à *Mureto* ſemel iterumque appellatus de *Plagio*, reſpondit illi quidem, ſed ita, ut certiùs nobis de improbis ejus quibuſdam affectibus, quàm innocentiâ conſtet. *Thomaſ.* de *Plag.*

* Ejus Orationes octo falsò illi adſcriptæ, *Jenæque* potiſſimum habitæ, pro-hibentur, cautè Legendus in iis, quæ de *Fato* ubique diſſerit. *Index Madrit.* Edit. ann. 1667.

Opera ejus omnia curâ *Balth. Moreti* ſex Tomis diſtincta, *Antverpiæ* Folio anno 1637.

Hoc Epitaphium, quod ſibi ipſe ſcripſit, viſitur *Lovanii* in æde *D. Franciſci*:

Quis hìc ſepultus, quæris? Ipſe ediſſeram.
Nuper locutus & ſtilo & linguâ fui,

Nunc

Nunc altero licebit. Ego ſum Lipſius:
Cui littera dant nomen & tuus favor.
Sed nomen, ipſe abivi, abibit hoc quoque:
Et nihil hic Orbis, quod perennet, poſſidet.
Vis altiore voce me tecum loqui?
Humana cuncta fumus, umbra, vanitas,
Et ſcena imago, &, verbo ut abſolvam, Nihil.
Extremùm hoc te alloquor:
Æternùm ut gaudeam tu appreeare.

Lapidis Sepulchralis Inſcriptio in dictâ urbe & æde:

Juſti Lipſii quod claudi potuit, hîc jacet. S. P. Q. *Antverp.* inclyti viri famæ orbi notæ virtuti Cœlo receptæ, H. M. P.

Ejuſdem alterum Epitaphium: Auctore Anonymo:

Si ſimplex animi candor, ſi neſcia fuci
Integritas ſimiles nos facit eſſe Diis.
Nemo te propius, Lipſi, *ſe aquabit Olympo,*
Nam te candidior nemo, nec integrior.

Alterum ejuſdem:

Nemo te lacrymis, Lipſi, *neque laudibus ornet:*
Non lacryma, at planſus funera ſancta decent.
At qui te laudare volet velut Icarus *alter*
Nominis Oceano mergitur ille tui.

RICHARDUS HOOKER.

NOn procul ab *Exoniâ* natus ſub initium Anni 1554. Collegii *Corporis Chriſti* Scholaris anno 1573. Socius & Artium Magiſter 1577. Rector de *Drayton. Beaucamporum* in Comitatu *Buckinghamienſibus* Anno 1584. Eccleſiæ *Templariorum Londini* Magiſter 1585. Rector de *Boſcum*, juxtà *Sarisburiam* 1591. & noviſſimè de *Bishopsbourn*, prope *Cantuariam* Anno 1594. Hujus viri obitum, nec meliùs, nec digniùs exprimere licet, quàm in verbis *Gulielmi Laud* Archiepiſcopi *Cantuarienſis*. Quæ in hujus Authoris libro de *Eccleſiaſticâ Politeiâ* ad ſe tum pertinente deſcripſerat (liber autem iſte nunc penes eſt *Gulielmum Fulman*, *Corporis Chriſti* Collegii nuper Socium;) verba hæc ſunt: *Richardus Hooker vir ſummis doctrinæ dotibus ornatus, de Eccleſiâ præcipuè* Anglicanâ Clar. An. D. MDXC.

glicanâ *optimè meritus*, *obiit Novembr.* 11. *circiter horam secundam post Meridiem*, *anno* 1600.

Scripsit de *Ecclesiasticâ Politeiâ* lib. 4. *Lond.* 1594. *Angl.* Quibus & Quintum addidit, seorsim editum *Lond.* 1597. *Angl.* Tres illi, qui nunc circumferuntur, post obitum ipsius publicati, valdè mutili & imperfecti (ne quid gravius dicam) meritò habentur. Scripsit etiam atque edidit *Anglicè Tractatum* de *Justificatione*, atque varias *Conciones* & *Responsum* ad Supplicationem *Gualteri Travers*, ad *Regium Consilium* factam.

Richardus Hooker Theologus, modestiâ, temperantiâ, mansuetudine,& cæteris virtutibus imitandus, & supra multiplicem eruditionis laudem celebris,quam libri de *Ecclesiastica Politeia*, patriâ linguâ editi, dignissimi qui *Latinè* loquantur, abundè testentur. *Camden* in Annal. *Elizab.* sub an. 1599.

Etsi vel singula omnium totius *Europæ* Academiarum Collegia perscrutaremur, vix, aut ne vix invenire fas esset, unum aliquod, in quo ejusdem sæculi,ex eadem Patriâ, tres Theologi, quales erant *Inellus*, *Hookerus*, & *Rainoldus*,omnis eruditionis *Trimmviri*, simul floruere. *Ant.* à *Wood* in Antiq. Univ. *Oxon.*

De primis quatuor libris *Ecclesiastica Politeia*, audi qualem *Clemens* VIII. Pontifex, cùm eorum partem aliquam Dr. *Thom. Stapleton Latinè* interpretatus esset, sententiam tulerit. *Credo* (inquit) *vix ullum doctrinæ genus reperiri posse,quam non indagaverit Author iste;cujus ingenio omnia* [*quantumvis difficillima*] *cedere necesse est. Verè quidem Autoris nomine dignissimus,cujus Operi,quò magis inveterascet, eò major indies veneratio accedet; quippe in quo ea immortalitatis semina conduntur, (si modò de toto opere, ex ejus parte conjectare fas sit) quæ posteritas alet, quaque semper adultiora ipsa æternitas intuebitur.*

Nonnemo *Schismaticorum Malleum* appellat.

Carolus I. *Britanniæ* Rex, ejus lectionem liberis suis, cùm eis valediceret, seriò commendabat.

Theologi nostri illum *Venerabilis* compellatione insignire solent.

Cùm primùm Rex *Jacobus* Regnum suum adivisset Archi-Episcopum *Whitgift* percontatus est de amico suo D. *Hooker* qui libros scripsit de *Politia Ecclesiastica*; ad quod respondit eum obiisse animum unum ante Reginam *Elizabetham*; quæ tristem de ejus obitu nuncium audierit cum gravi mœrore. Ad id regessit Rex. Mihi verò non minùs molestus fuit ille nuntius, quòd me privari oporteret conspectu & colloquio illius viri, cujus libri mihi adeo satisfecerant: Et revera Domine mihi plenius satisfactum est unius folii, imo vel unius paragraphi lectione in D. *Hooker* scriptis, quamvis illa essent tantùm de Templorum structura, vel de Musica Ecclesiastica, vel similibus, quàm lectione peculiarium Tractatuum quibus prolixè agebant alii Authores, quamvis eruditissimi de unico istiusmodi argumentorum; & animadverto apud D. *Hooker* non occurrere sermonem affectatum, sed gravem, energicam & evidentem rationis manifestationem, eamque munitam authoritate Scripturæ, Patrum,& Scholasticorum,omnibus Sacris & Civilibus Legibus. Quamvis autem plerique alii benè scribant, proximo tamen seculo peribit eorum memoria; sed dubio procul in singulis paginis

ginis libri D.Hooker Animi Divini effigies conſpicitur,ejuſmodi veritatis & rationis imagines, tamque ſacratis coloribus depictæ, ut exoleſcere nunquam poſſint, ſed Authoris memoriam immortalem reddituræ ſint. Vide *Iſ.Waltonum*, in vita D. *Richardi Hooker*. Angl.

Epitaphium ſequens diu poſtea fuit evulgatum in D. *Hooker* memoriam ab Equite *Wilielmo Cooper*, qui etiam ſplendidum Monumentum ei conſtruxit in *Bornenſi Templo*, & profitetur ſe illum ut Patrem ſuum Spiritualem revereri, idque *eleganti* carmine Anglico, quod hîc verbatim interpretamur.

Quamvis ſagacis *Hookeri* famâ, vel pretioſi nominis memoriâ dignum quicquam eloqui nemo valeat: Quamvis hi ſumptus fiant in gratiam Viri,qui Monumentum ære perennius in ſuis Libris ipſe ſibi erexit: Æquum tamen eſt ut Nos, ſi non ejus Meritum, ſaltem noſtram ejus Venerationem palàm hîc faciamus. Ceremoniarum Eccleſiaſticarum Patronus hic fuit: Quomodo igitur abſque omni ceremonia ſepultus relinqueretur? An id fieret quoniam eius Mors æquè ac eius Vita, Humilitatis exemplar debeat eſſe? An verò quòd Defuncto magis glorioſum foret quærere, Cur abſque ulla pompa tumulatus fuerit? Verùm qui hîc obſcurè tam dudum jacuit, ad altiores jam honores evectus eſt. O vos homines ambitioſi, diſcite nunc moniti ſapientiùs vos gerere. Humilitas vera eſt exaltationis via. Hinc eſt quod non ſine Numine incitatus fuerim ad Virum hunc Humilem his Evangelii verbis compellandum, *Amice, aſcende ſuperius*. Angl.

JOHANNES RAINOLDUS.

APud *Pinhavves* propè *Exoniam*, in agro *Devonienſi* natus, menſe Septembri aut circiter, anno 1549. in Collegii *Corporis Chriſti* Scholarem, è Coll. *Mertonenſi* electus anno 63. & Socius probationarius 66. Linguæ *Græcæ* in Collegio ſub eodem tempore Profeſſor. S.T. Doctoratu inſignitus Anno 85. Et poſt aliquot annos *Decanus Lincolnienſis* electus eſt. Verùm *Academico* virtæ genere oblectatus, *Decanatum* ſuum cum Doctore *Cole* pro munere Collegii *Corporis Chriſti* præſidentario permutavit. Clar. An. D. MDXC.

Scripſit Cenſuram librorum Apocryphorum Ver. T. contra Pontificios.De cæteris quæ publicata ſunt vide Catalogum novum *Bodleianum*.

Tam admirabiles in pietate & literis reconditioribus,inprimis verò in Theologicorum Myſteriorum Scientiâ progreſſiones fecit,ut *Academiæ* lumen,*Europæ* decus, *Divinæ* Gloriæ buccinator, *Sanctitatis* eximium exemplar, & diligentiſſimus in *Pontificios* Scriptor fuerit. Cuius Volumina quotquot in lucem prodierunt extant omninò inconfutabilia: Sed in ipſo curſu, proh dolor! Mors eum oppreſſit. Nam ingratus Mundus tantâ ſtellâ fuit planè indignus. Vid. *Heroologiam Anglicam* Impreſſ. ann. 1620. fol.

Rainolde

Rainoldo à Linguæ *Græcæ* prælectura, nomen & fama crevit. Author autem in quem legere ſuſceperat, ipſe *Ariſtoteles* erat, cujus de *Rhetoricâ* eximios libros, pari Commentario illuſtravit, in quo non minus, quàm in ipſo libro tanquam gemino alveo decurrit, *aureorum fluminum rerum*, & *verborum*. Erat autem vir ille, memoriâ uſque ad ſtuporem felici, in omni librorum genere præcipuè verò S. *Auguſtini* Scriptis verſatiſſimus; adeo ut ipſe ſolus vel altera *Bodleiana*, vel *tertia Academia* non immeritò dictus ſit. Accepi, Doctorem *Albericum Gentilem* in hac *Academiâ Iuris Civilis* tum *Regium* Profeſſorem, cùm fortè Quæſtiones quædam in ea facultate, inter ipſum & *Rainoldum*, ultro citroque commeaſſent diſcutiendæ, fateri non erubuiſſe, hunc virum leges illas vel ſeipſo [quantus ille autem] perſpectiores habuiſſe. *Ant.* à *Wood.* in Hiſt. & Antiq. *Univerſ. Oxon.* p. 237.

Multa de eo dicenda nobis adſunt. Quandoquidem verò ejus & jam facta eſt, & amplius à me fiet mentio, ſufficiat inpræſentiarum, hoc de illo affirmare, fuiſſe *Theologum* in *Patrum*, *Scholaſticorum* & *Rabbinorum* Scriptis, verſatiſſimum, in *Græcis* & *Philologicis* criticum exactiſſimum, oratorem quoque facundiſſimum, pium inſuper, & benignum, probum & inculpatum. Literarum denique & ſtudioſorum indigentium faventiſſimum, & in regendo Collegio, diſciplinæ tenaciſſimum. *Ant.* à *Wood.* ibid.

Vir celebertimus Theol. Angl. longè doctiſſimus. *Dallæus* de cultu Relig. Præf. p. 8.

Rainoldus in eruditiſſimo Opere Prælectionum ad libros *Apocryphos*, quod citationibus omnis generis Autorum teſſellatum eſt. *Voet.* Præf. ad *Theſes*.

Ioannes Rainoldus Academiam in ſuo pectore geſtaſſe ferebatur. Sane *Scripta* ejus omnigenam eruditionem, antiquitatis ſummam notitiam, inprimis Colloquium cum *Harto* Jeſuita arguunt. *Leti* Compend. Hiſt. Univ.

Viri pereruditi *Ioannis Rainolds* exceſſum ignoravi hactenus; qui magnâ, ut tu quidem ais, *Anglicanæ Eccleſiæ*, ut ego judico, omnium *Eccleſiarum*, jacturâ contigit. Quanti ego Doctrinam ejus fecerim, non ſemel ex me audire potuiſti: & certè, vicem potiùs noſtram, quàm illius doleo; qui ad portum quietis delatus, nos in tempeſtatibus reliquit; quas evadere facile eſſet, ſi illis lectiſſimis plantis exciſis, aliæ meliores, aut certè non deteriores, ſuccreſcerent. *Joſ. Scalig.* Epiſt. l. 4. epiſt. 446.

Iohannes Rainoldus eruditus & pius *Oxonia* Doctor, cujus nomen non minùs ultra mare quàm hîc celebratur. In hoc ſolo continebatur locupletiſſima Bibliotheca: omnibus Facultatibus, omnibus Studiis, omni Doctrinâ refertus erat: Memoria, & Lectionis copia hujus viri ferè Miraculum erant, Doctoris *Hall* Decad. Epiſt. ep. 7. Ang.

Ad parietem Borealem Sacelli *Corporis Chriſti*, ſub humana Effigie, habitu Doctorali ad medium uſque veſtita, hæc legas:

Jo. Rainoldo *S. Theol. D. eruditione, pietate, integritate incomparabili, hujus Coll. Præſ. qui obiit Maii* 21. *anno* 1607. *ætat. ſuæ* 58. Jo. Spencer. *Auditor, Succeſſor, Virtutum & Sanctitatis admirator H. M. amoris ergò poſuit.*

* Hic

*Hic Autor inter Hæreticos primæ Classis rejicitur in Indice Expurgatorio.

ANTONIUS POSSEVINUS *Soc. Jes.*

NAtione *Italus*, patriâ *Mantuanus* A *Gregorio* XIII. graviſſimis negotiis & legationibus adhibitus eſt. Bis ad *Moſcorum* Principem abiit, & inter *Moſcos* & *Polonos* pacem feliciter compoſuit. *Scripſit* Bibliothecam ſelectam, & Apparatum Sacrum tribus tomis conſtantem: multaque alia. Obiit *Ferrariæ* die vicesimo ſexto Februarii, Anno Dom. 1611. ætatis 78. Clar. A. D. MDXC.

Antonius Poſſevinus, ut erat magnâ variâque eruditione multarumque rerum experientiâ inſtructus, & præterea ſummè induſtrius ac laborioſus (adeo quidem ut noctu pedem campanulæ adligaret, ut ſtatim atque obdormiiſſet, à ſomno excitaretur) ſub finem ſuperioris ſeculi inter alia publicavit *Apparatum Sacrum* ad *Scriptores Veteris & Novi Teſtamenti*, &c. In quo circiter octies mille *Auctores* partim indicantur, partim expenduntur: additis paſſim cenſuris, expurgationibus, emendationibus, correctionibus *Verſionum* aliiſque. Prodiit vaſtum hoc opus primo *Venetiis* annis ſeculi hujus III. & VI. ſed multò locupletiùs *Coloniæ Agrippinæ* anno VIII. *Doctiſſimum* atque *Laborioſiſſimum Opus* meritò vocat *Voſſius*: qui tamen paſſim errores ejus adnotavit: quos ſanè haud paucos admiſit. In *Proteſtantes* etiam ſæpiùs invehitur. *Bellarmino* tamen non uno nomine præterri meretur. *Ioan. Andr. Boſius* Introduct. in Notit. Scriptor. Eccleſ. cap. 2.

Præclaram laudem inter *Italos* meretur *Antonius Poſſevinus* Jeſuita doctus, miſſus legatus ad magnum Ducem *Moſcoviæ*, ut *Sacra* ſuſciperet *Romana*, ſed irrito conatu. *Herman. Conring.* de *Moſcov.* Imper.

Antonius Poſſevinus fuit vir multæ eruditionis & magnæ dexteritatis in rebus perficiendis. *Idem* de Repub. *Sueticâ.*

Poſſevinus vir variæ eruditionis, multæque lectionis. *Voſſ.* de Hiſt. *Lat.* p. 799.

Poſſevinus in doctiſſimo ac laborioſiſſimo Sacri Apparatûs Opere ſæpius jam nobis memorato. *Idem* ibid. p. 819.

Dominus Naudæus ſcribit quòd in hoc *Apparatu* nimia fuerit ejus facilitas & negligentia; quapropter mediocribus tantùm *Geniis* placere poſſit. *Kekermannus* ſcribit eum in ſcribendo nullam ſervare methodum; quæcumque fecit meras eſſe lacinias & rhapſodias malè contextas, & indigeſtè congeſtam molem conſtituentes, adeo ut vix ullus eorum uſus eſſe poſſit, niſi cum multo judicio multaque prudentia legerit ipſa. Germanus quidam anonymus, dicit eum, cùm ibi quandoque judicium ſuum de Authoribus ſubjicere ſibi ſumſerit, in hoc tædioſum eſſe, quòd affectibus ſatis liberum ſe non exhibuerit, eum eſſe plenum præjudiciis quibus Patriæ Profeſſioniſque ſuæ homines moveri conſueverunt; ejuſque *Criticen*, dum ſolus & ſine duce ambulat, non admodum eſſe tutam & certam. His addi poteſt quòd malè *Latinè* loquatur, nec Solœciſmos

anxiè præcaveat, quòd prolixis digreſſionibus frequenter abducatur extra ſuum argumentum, Hiſtorias, verbi gratiâ Populorum, Locorum &c. adhibendo. Cæterùm tamen nemo diffiteri debet, quin ejus *Bibliotheca* ejuſque *Apparatus* Herculei laboris fructus ſint, ingenſque utilitas ex iis percipi poſſit, ſi aliquis Vir idoneus & limati judicii eos ad incudem revocare dignaretur, additioneſque ac correctiones iis neceſſarias elucubrare. Judicia Eruditorum per *Bailletum* Patiſ. 1685. Gall.

Antonii Poſſevini non eſt æqua apud Doctos æſtimatio. Sunt, qui illum, in cœlum ferunt laudibus; ſunt, qui illum compilatorem, non multæ curæ & judicii habent. *Bibliotheca Selecta* 18. libris conſtat. Multa hîc pertinentia ad rationem ſtudiorum, & rei literariæ in univerſum, interponit judicia, in quibus multa reprehendit *Iacobus Gaddius*, ſed non magni faciendum eſt ejus judicium, ut qui ſæpiſſimè ineptus autorum cenſor eſt. Verum tamen eſt, Vagis & longè quæſitis excurſibus fatigare illum lectores. *Sixti Senenſis Bibliothecam Sanctam* paſſim vellicat, quæ tamen viris doctiſſimis in pretio eſt. *Apparatus* ejus *Sacer* majore in pretio nonnullis habetur, multaque habet de Scriptoribus Veteribus & novis judicia, ex aliorum ſæpè ſenſu formata. Utiliſſimum tamen ille laborem ſuſcepit, in quo aliqua condonari debent, *Bailletus* ſuadet, ut correctio errorum, ab aliquo viro docto ſuſcipiatur. Annectit Catalogos Manuſcriptorum, quæ ad res Eccleſiaſticas pertinent, magno ſtudio ex omnibus eruditi Orbis Bibliothecis conquiſitos; cui ſi ſimiles in cæteris diſciplinis collectiones haberemus magno profecto uſui eſſet. Judicia ejus de *Machiavello* magnam ipſius oſcitantiam & imprudentiam arguunt, ut oſtendit in Præfatione Principis *Machiavellici Conringius*. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhiſt. p. 178.

Utilem magis (*Geſnero*) dedit operam *Eccleſia Antonius Poſſevinus*, è ſocietate *Ieſu*, in *Apparatu Sacro*; quanquam & is, homo *Italus*, hallucinatur interdum, & fere circa nomen aut cognomen Scriptoris exteri. *Valer. Andreas* in Præfat. *Biblioth. Belgic.*

Poſſevini Bibliotheca ſelecta, quamvis admodum manca & mutila, (ex livore ſcil. & protenſo odio Hæreſeon, quo fit, ut innumeros præſtantiſſimos autores prætereat) lectu tamen utiliſſima. *Voet.* Biblioth. l. 2. ſect. prior. cap. 1.

Neque hoc tanti erat, ut verbo attingeretur à nobis: niſi mirari ſubiiſſet, *Poſſevinum*, dum in *Apparatu Sacro*, more ſuo, *Suffridum* exſcribit, non correxiſſe illud leviculum. *Voſſ.* de Hiſt. *Lat.* p. 274.

Doctor Raynoldus illum vocat *Campiani heredem ex aſſe* ratione plagiorum ejus; & de eodem dicere ſolebat, ſcopis illi opus eſſe. Angl.

Fœda *Antonii Poſſevini*, quantumvis & doctrinæ variæ & ingenii magni, *plagia* quorum & à *Iacobo Gaddo Florentino* fuerit accuſatus, ac ſuperba quidem & præſidentia, iniqua tamen, deque rebus & viris ſibi ignotis improba judicia, crebrò ſe deprehendiſſe ait celebertimus *Conringius* dedicatione in *Machiavelli Principem*. *Thomaſ. de Plag.* num. 689.

Ne vidit quidem *Machiavellum*, quem refutavit, vitio ipſi Familiariſſimo; ſic enim in *Apparatu Sacro* etiam Lucæ Trelcatii celebris Reformatæ Religio-

nis

mis Theologi Synopſin methodi Sacræ Theologiæ Scriptis Catholicis annumerat,quô ſine dubio abſtinuiſſet, ſi vel vidiſſet Scriptum,aut Autorem cognoviſſet. *Machiavellum* verò ipſi haud viſum eſſe indicio eſt; quòd tres libros ejus refutet, cum ille tantum unus ſit & exiguus 26. capitibus conſtans. *Becman.* in Meditat. polit. cap. 1. ſect. 6.

Extat Bibliotheca ſelecta, de Ratione ſtudiorum, 2. Tomis *Romæ* 1593. & *Coloniæ Agrippinæ* 1607.

Extat Apparatus Sacer de Scriptoribus Eccleſiaſticis, 2. Tomis *Venet.* 1603. 1606. Et *Col. Agrip.* 1608.

SCÆVOLA SAMARTHANUS.

Clar. A. D. MDXC.

Gallus natus eſt *Iulioduni* anno Dom. 1536. Obiit anno 1613.

Scripta ejus ſunt: Pædotrophiæ, ſive de Puerorum educatione libri tres ---Lyricorum lib. 2.----Sylvarum lib. 3.-----Elegiarum lib. 1.----Epigrammatum libri 2.---Sacra Cantica.---Elogia *Gallorum* doctrinâ illuſtrium.

Ante *Scævolam* nemo *Gallorum* auſus erat *Epicum* Poëma *Latinum* longioris contextûs ſuſcipere, ſaltem lectione dignum, aut quale iſtud, in quo omnes numeri *artis Poeticæ*, omnes gratiæ elegantiarum, omnes doctæ *antiquitatis* regulæ conſpiciuntur: unde acceptiſſimum evaſit apud omnes cultioris ingenii viros, & præ aliis apud *Italos. Ioan. Vigil. Magir.* in vitâ *Scævol. Samarthan.*

Dii boni! quem mihi Librum miſiſti à noſtro *Samarthano* conſcriptum? non liber eſt,ſed ipſæ *Muſæ*, totum noſtrum *Helicona* teſtem appello. Quin & ſi de eo judicium mihi conceſſum ſit, velim equidem illum omnibus hujus ſeculi Poëtis anteponere; vel ſi *Bembum*,*Hangerium*, divinuſque *Fracaſtorium* ægrè laturi ſint. Dum enim perpendo quàm aptè ſuavitatem *Carminis* puræ terſæque Dictioni, fabulam Hiſtoriæ, Philoſophiam arti Medicæ conjunxerit, libet exclamare---*Deus*,*deus ille*,*Menalca*--ſeculumque iſtud felix dicere, quod nobis talem tantumque virum protulerit. *Petr. Ronſard.* in Epiſt. ad *Iadum Anton. Baïſium*, præfix. Opp. *Samarthani.*

Nihil in *Carminibus* tuis video, quod omnem noſtri temporis *Poëticen* non longè exſuperet: etiam *Pindarica* planè divina ſunt. *Pædotrophia* tua nobilioris quidem relæ quàm *Venatio Bargei* eſt, quamvis & ille Poëta ſit non inconcinnus: ſed dulcedo illa quam tantopere proſequitur, maſculo verſuum tuorum robore deſtituta eſt. Victuri proculdubio ſunt & ego quoque vitam ab illis hauriam. *Ioſ. Scalig.* in Epiſt. *Lugd. Bat.* ſcriptâ Menſ. Feb. 1598.

Samarthani Poëmata & Elogia vidi; illa doctè, hæc & prudenter ſcripta. Felicem etiam filiis patrem? gaudeat & fruatur. *Lipſ.* in Epiſt. ad *Dominic. Baudium.*

Samarthanus vir,cùm ob morum candorem ac ſummam integritatem, tum

Digitized by Google

ob raram eruditionem & excellentem ingenii fœlicitatem, mihi clariſſimus *Thuan.* ad annum 1588.

Elogia virorum doctrinâ illuſtrium tantâ elegantiâ & ſtyli puritate ſcripſit, ut quàm proximè accedat, & ſi auſim dicere, vix cedat, quidem eloquentiſſimis priſcorum temporum *Scriptoribus Magir.* in vit. ejus.

Hoc Opus valde laudat *Joſephus Scaliger*, qui dixit : " Beatos illos qui lau-" dantur à laudato viro, etiam ſermone tam terſo ac nitido.

Aſſidua ipſius pro Patria ſalute ſollicitudo, non obſtitit quin identidem illis præſtantibus Scriptis operam navaret, quæ in Eruditorum manibus jugiter florebunt. Ejus de *Pedotrophia* ſeu Puerorum educatione Poema Latinum optimis Veterum Poeſibus comparati poteſt: Illiuſque admiratores fuerunt *Juſtus Lipſius*, *Scaliger*, *Iacobus Auguſtus Thuanus* & *Ronſardus*. Diſertum inſuper calamum exercuit in *Latinis Odis Pindaricis conſcribendis* : Quarum lectio *Pontificem Urbanum VIII.* frequenter cum multa delectatione & attentione occupavit. In Gallica Poeſi non fuit minus felix: *Chriſtiana Metamorphoſes*, quas rhythmico carmine contexuit, ejus in hoc ſcribendi genere peritiam ſatis arguunt. Sed an dum verba facio de ſublimibus illis fœtibus, ſilentio præteream præclarum illud Opus quod illuſtrium *Galliæ* Virorum, qui ſeculo ipſius in Literarum profeſſione excelluerunt, memoriæ conſecravit? Doctorum gloria nunquam majori pompâ & reverentiâ fuit celebrata. Quoniam ingenii imaginem tantum delineat, ejus Elogia ſuccincta, quidem ſunt, ſed ſplendidiſſimis Eloquentiæ *Latinæ* veneribus condecorata. Et ſanè in hocce labore non minùs propriæ famæ quàm magnorum iſtorum Diſciplinarum Geniorum celebritati litavit : Quandoquidem horum nomina Honoris Templo inſcribens, eidem ſuum inſculpſit, eo ſplendore quem tempus delere nunquam poterit. *Jſ. Bullart. Acad.* Scientiarum. Gall.

Noſtrorum vitas *Samarthanus* ſcripſit, verſu, quàm proſâ melior, cujus ſoluta oratio etiam *poëſin* redolet. *Rol. Maref.* l. 2. epiſt. 25.

Latiniſſimum è *recentioribus* authorem vocat *Balzacus.*

Divinum Poetam appellat *Borrichius*, p. 118.

Dominus *San-Marthanus* Præclarorum Virorum Elogia non autem eorum vitam conſcribere aggreſſus, de iis eloquenter, ut *Orator* loquutus eſt, non autem accuratè ut *Hiſtoricus*. Dom. *Gallois. Ephemeridibus Eruditorum* diei 9. Auguſti 1666. Gall.

Scævola Samarthani ſuaviſſima Muſa. *Scaligerana.* 1.

Samarthanus Vir diſertus, Latinè benè ſcribit, & benè loquitur Gallicè. *Scaligerana poſterior.* Gall.

Extant *Scævola* & *Abelii* ejus Filii Opera *Latina* & *Gallica*, *Pariſiis* 1633. 4°.

Scævola Samarthanus unà cùm Fratre *Ludovico*, additamenta dedit ad *Claudii Roberti Galliam Chriſtianam*, quibus ſeries omnium Archiepiſcoporum, Epiſcoporum & Abbatum totius *Galliæ* deducitur. Tomis 4. *Pariſiis* in fol. an. 1656.

FRAN-

Digitized by

FRANCISCUS JUNIUS.

NObili genere natus *Biturigibus*, Anno Chr. 1545. Obiit peſte Anno 1602. ætatis 57. *Lugduni Batavorum*. Theologiam primò *Heidelbergæ* docuit: Tandem *Lugduni Bat.* ſedem potuit, ibique per decennium Profeſſoris munus ſuſtinuit. In juventute ſeductus à nonnemine atheiſmi crimine laborare cœpit, à quo tamen mirabiliter liberatus eſt. *Scripſit* plurima, quæ Tomis 2. in fol. prodierunt *Genevæ*, an. 1607. Clar. A. D. M D X C.

Certè *Franciſcus Iunius, Biturix*, non temerè hâc ætate cum præſtantiſſimis ſive Theologis, ſive Philologis contendendus videtur. *Gaſp. Sciopp.* de Art. Crit. p. 15.

Ille vir magnus, quem jure laudas; *Iunium* intelligo; Cui tu, mi *Gruttere*, adhære, & recondita multa hauri ex arcano illo uberique penu. *Lipſ.* Epiſt. Cent. 2. Miſcell. Epiſt. 91. ad *Regnerum Grutterum*.

Quis paulò humanior te non novit? Et quis novit qui non amet? At tu tamen affectum in me largiter ſanè declaraſti, cùm epiſtolâ ſuaviſſimè ſcriptâ, tum munere adjuncto, quod meritò mihi carum. *Hæc intellige de Iunii Europalate ſub nomine Hebræo Nadabi Agmonii ab eo vulgato A.* 1588. *de quo prolixè Voſſius in opere de Hiſt. Græc.* p. 368.) Monumentum enim ingenii tui eſt, patùm illud ad guſtum vulgi fateor: Sed *Ambroſia* & *Nectar* nobis, quibus paulò acrior judicii ille ſenſus. Sanè in implicatiſſimo ſcripto utilem ſubtilemque operam navaſti, & lumen prætuliſti locis in queîs æternùm fortaſſe caligaſſemus. Multiplex notitia linguarum hoc tibi dedit, ut talia iſta interpretari noſtro ævo poſſis unicè, & dixeram pene unus. De iis quæ Epiſtolis ad *Atticum* obſervitaſſe te ſcribis & offers, mittere, valde velim. *Lipſ.* ad *Franc. Iunium* Ep. 14. Cent. 2. Miſcell.

Franciſcus Iunius vir nunquam ſatis laudatus—Ego certè ita ſentio, neminem inter *Theologos* noſtros repertum fuiſſe qui minus jurarit in verba cujuſquam Magiſtri, qui aliorum Sententias æquiùs expenderit, & veritatis diligentior fuerit indagator. *Andr. Rivet.* Animadverſ. ad *Grotii* Vot. pro Pace.

Poſſem *Tertullianum* ſuſcipere explicandum; ſed eam provinciam audio jam à *Franciſco Iunio* eſſe ſuſceptam; qui ſi acerrimo illi, quo pollet, ingenio minus indulſerit, non alium ille *Afer* vindicem poſcere debet. *Iſ. Caſaub.* in Epiſt. ad *Jacob. Bongarſium*, *Gen.* 18. Kal. Jan. 1595.

Franciſcus Iunius, vir ita æquus & moderatus, ut ob id calidiores Proteſtantium alii, ei & malè vellent & maledicerent. *Grot.* vot. pro pace Eccleſiaſt.

Franciſco Iunio multum debeo; ſed dicam quod res eſt: Multum ille vir vidit de vero, quò minùs verum omne aut agnoſceret, aut eloqueretur; retinebat eum *Calvini* auctoritas, quam ei in qua erat parte omninò tuendam cenſebat. *Grot.* ibid.

Viro ſanè eximio *Franciſco Iunio* multum debeo ob *Opera* ejus, multò plus

ob vitæ exemplum, quod mihi perpetuò ob oculos verſatur. *Idem* in Epiſt. ad *Ger. Ioan. Voſſium*, *Lutet.* 21. Jan. 1645.

Franciſcus Iunius Leydenſis civitatis decus, Oraculum Textualis & Scholaſticæ Theologiæ, Linguarum dives, in diſtinctionibus ſubtilis, in Argumentis invictus. Doctoris Hall. Dec. Epiſt. Epiſt. 7. Angl.

Tranſlatio illa Veteris Teſtamenti edita ſæpiùs, & quâ hodiè utuntur multi, magnum ipſi nomen peperit. *Iac. Verheiden.*

Franciſci, Iunii Scholia, brevia quidem, ſed eruditione multifariâ & ſummo judicio limata, cujus vel pauca verba ingentia æquant aliorum volumina. *Iunii labores non ſpernendos* dixit *Hugo Grotius*: Rectè ſanè, at addere potuiſſet, & addent quotquot *Iunii labores* æquis oculis uſurpaverint, plurimi æſtimandos, & in primis *Interpretum* ſubſelliis collocandos. *Matth. Polus* Præfat. Vol. 1. *Synopſ. Crit.*

Supereſt ut examinemus *Latinam Tremellii & Iunii* Verſionem, quæ apud *Proteſtantes*, in *Anglia* præſertim, initio plurimi æſtimata fuit *Druſius* qui inter doctiſſimos & ſagaciſſimos Proteſtantium Scriptores claruit, non potuit temperare ab illa damnanda plurium locorum reſpectu. Quod moleſtias ipſi creavit, quoniam hujus verſionis plurimi erant approbatores. Hanc tamen ad incudem revocare & in accuratiorem verſionem reformare coacti fuerunt: Sed quia methodum vitioſam ſecuti ſunt, in ſua Tranſlatione ritè procedere non poterant. Unde etiam altera hæc Editio damnata fuit à *Conſtantino l'Empereur*, qui & ipſe Proteſtans erat & in *Hebraicis* eruditus. Hic Author aſſeverat ſe à *Tremellii & Iunii* Verſione recedere teneri, quia modo quodam vertendi utuntur, quo ſæpius in errorem abducuntur. Presbyter Oratorii *Rich. Simon* Hiſt. Crit. V. T. l. 2. cap. 21. Gall.

Nihil ferè *Iunio* magis familiare, quàm obſcuritas. Dr. *Tho. Tvviſſus* Animadverſ. ad *Arminii* collationem cum Junio.

Franciſcus Iunius, vir deſultorio ingenio: qui multa conatus, an adſecutus ſit quod moliebatur, Doctorum erit judicium. *Thuan.* ad Ann. 1602.

Hæc de *Iunio Thuanus*, à quo tamen multi egregiam laudem retulere, cùm nec alteram *Iunianarum* virtutem partem poſſiderent----*Iunius* autem Theologorum, qui, iiſdem quidem Caſtris, in hoc Religionis per orbem diſſidio, militarent, nullo inferior habebatur----Cogitemus denique, haud alterum fortaſſe ad ſacra ſtudia tractanda attuliſſe plura majoraque tum adjumenta, tum ornamenta, quàm à *Iunio* factum fuit. Quippe qui diligenter legiſſet jam puer *Latinos*, *Græcos*, Grammaticos, Oratores, Poëtas, Hiſtoricos, Philoſophos: qui *Iuris* ſcientiam addidiſſet: qui *Hebraicè*, *Chaldaicè*, *Syriacè* eſſet doctiſſimus: qui tentâſſet etiam aliqua *Arabic.* quanquam eo tempore, quo arduum eſſet reperire ulla ad linguam hanc ſubſidia, quæ poſteà Divinâ bonitate ſuppeditârunt multa magnaque: Adhæc qui tantâ curâ devoraſſet & concoxiſſet *Doctores Scholaſticos*, *Aquinatem*, & *Scotum* ante omnes: quique, ut recentes magni nominis *Interpretes* legiſſet, ita aſſiduè penè verſaſſet SS. *Patres*; innumera ad eos obſervaſſet, in *Græcis* inprimis; Cujus rei teſtimonia luculenta, tum in *Nicæni Concilii* libris ab

by Google

ab eo translatis; tum in toto *Iosepho Clemente* integro, ac pluribus aliis ab eo illustratis, correctisque ostendere ipsi possumus, ac possunt item similia alii in aliis. Sed quid his intùto? Sanè ingenium viri, & diffusissimam eruditionem, multi faciliùs carpent, quàm æmulabuntur. *Voss.* præf. ad lib. de *Hist. Lat.*

Franciscus Junius & *Theodorus Marsilius* diversâ viâ eundem finem sunt consecuti, ignorantiam. Hic omnia legendo, ille nihil, cùm tamen doctissimum se existimaret, doctiorem etiam in Græcis *Casaubono* & *Stephano* quos nihil faciebat. Ejus Responsiones in *Bellarminum* bonæ, sed facilè est talia scribere, & mendacium refellere.

Junius omnes spernebat, se præclarissimum sui sæculi, præcedentium & futurorum esse opinabatur. Plurium linguarum peritus censeri volebat; ut & Medicus, Jurisconsultus. Soli ejus discipuli eum magnificiunt, ignari qui nesciunt quid sint viri docti----*Junius* meus simius & obtrectator simul me in suis Annotationibus in *Genesin* imitari tentavit. O quantas ineptias in sua *Biblia* inseruit! Nihil legerat, cæteris tamen doctior esse volebat, sibique fidem haberi. Jesuitæ illo & doctrinâ & scientiâ potiores sunt. *Junius* judicio pollebat, se ingenii sui acumine omnia assequi posse putabat. *Scaligerana* 2. Gall.

Ferunt illum in humanioribus literis versatum fuisse. Puto eum inter Humaniorum studiorum sectatores *Theologiæ* peritum, inter *Theologos* verò Humaniorum literarum callentem existimatum fuisse. *Perroniana*. Gall.

* *Franciscus Junius* inter Hæreticos primæ Classis locum habet. *Francisci Junii* vita ab ipsomet conscripta, *Lugd. Bat.* impressa rejicitur in Decreto 12. Decembr. 1624.

Permittuntur ejus in *Tertulliani* Opera castigationes, & Notæ, 1608. si expurgentur. Index *Madrit.* edit. an. 1667.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Ioanne Meursio*:

Junius *ergo abiit*, Batavæ *lux aurea gentis*;
Et quem vix orbis, nunc brevis urna capit?
Quis lamenta mihi dictet, quis flebile carmen,
Atropos, *ingne tuum non bona vota caput?*
Siccine tam Sancto tollis de vertice crinem;
Divaque queis poteras parcere, fila secas?
En, *facinus pallat* Ecclesia *luget amictu*,
Et sua Gymnasium *nobile damna gemit.*
Et ploras pietas, *& sparsos scissa capillos*
Persolvit cineri tristia justa pio.
Sertaque dat lachrymis Virtus *manantia, mittit:*
Inferius tumuli in vertice cana Fides.
Sic tamen æterno decurrunt ordine fata:
Vertitur arbitrio sors sua cuique Dei.
Illaque adhuc ratio est, animum qua temperet ægrum:
Debuit hoc cœlo, quòd dedit, ipse suo.

ANDREAS

Digitized by Google

ANDREAS SCHOTTUS, Soc. Jes.

Clar. A. D. MDXC.

Antverpiæ natus est Ann. Dom. 1552. Obiit anno 1636. ætatis 84. *Toleti* & *Cæsaraugustæ* eloquentiam, Historiam, & *Græcas* literas docuit. Vocatus in *Italiam* Oratoriam tribus annis *Romæ* professus est. Reliquum tempus *Antverpiæ* transegit.

Scripta ejus sunt: Observationum humanarum libri quinque---Adagia Sacra Novi Testamenti----Notæ in *Senecæ* controversias----Notæ in *Pomponium Melam*, *Aurelium Victorem*, in *Æmilium Probum*, in *Procli Chrestomathiam*, &c. *Photii Bibliothecam Latinè* transtulit---Adagia *Græcorum* ex *Zenobio*, *Diogeniano*, *Suidâ* & aliis collegit, Scholiisque necessariis illustravit. Multaque alia scripsit & transtulit.

Vir fuit ob candorem animi & bonitatem ac mansuetudinem naturæ, quam religiosâ modestiâ ac comitate exornaverat, ipsis etiam fidei hostibus carus, & in pretio ac veneratione; quorum laudes *Schotto* dictæ, scriptæque, passim in ore & manibus sunt. Heroës etiam non secularis duntaxat dignitatis viri; sed & Ecclesiæ principes, *Schottum* unicè coluerunt. Ipse etiam *Urbanus* VIII. Pontifex Opt. Max. *Schottum* extremis vitæ diebus per Cardinalem Nepotem *Franciscum Barberinum*, literis datis, magnâ benevolentiæ & amoris rectificatione, peramanter salutari à se voluit. *Alegambe.*

And. Schottus & *Ianus Drusius*, exemplo suo & libris Criticis, quàm non negligenda sint Theologo Philologica, præclarè docuerunt. *Sciopp.* de Art. Crit. pag. 16.

Vir fuit de *Latinis Græcisque* literis, ac tam sacris quàm externis præclarè meritus. *Voss.* de Scient. Mathem. c. 70. Sect. 29.

Andreas Schottus vir non uno nomine præclarè meritus de *Rep. Literariâ*. *Idem* de Philolog. c. 6. Sect. 2.

Nunquam fessus scribendo fuit, aut satur legendo. *Aub. Miræus* in Biblioth. Eccles.

Andreas Schottus; in quô viro præter pietatem in *Deum*, animi candorem, humanitatem, & multam accuratamque doctrinam inexplicabile prorsus & incredibile quoddam studium rem literariam omnimodis adjuvandi. *Phil. Rhenanus* l. 1. Elector. c. 12.

Amicus noster *Andreas Schottus*, vir de literis immortaliter benè meritus. *Barth.* Animadvers. ad *Phœbadis.* cap. 28.

Humanitatis oculus *Andreas Schottus*. *Idem* l. 15. Adv. c. 6.

Vir ad literarum studia promovenda natus. *David Hoeschel.* Not. ad *Photii* Biblioth.

Quem virum (*Andream Schottum*) jam olim novi, & quia novi, amo. Est inter eos, qui rem non speciem in doctrinâ habent. *Lips.* Cent. 3. Epist. 31.

Andreas Schottus, vir bono publico natus *Lips.* Cent. 5. Epist. 89.

Schotti Notæ ad *Senecam* patrem sunt bonæ & eruditæ. *Idem* Cent. 1. ad *Belgas.* Epist. 22.

Vir

Vir admodum Reverendus *Joannes Pearſonus* illum ignorantiæ accuſare non dubitat, quippe qui in rebus *Philoſophicis* haud benè verſatus ſit, & in explicandis *Auctoribus* miſerrimè lapſus ſit. *Joan. Pearſon.* prolegom. ad *Hierocl.* de Provid. & Fato.

Andreas Schottus, homo quidem bonus & eruditus, ſed quem ſucceſſus (*Commentario in Pomponium Melam*) potius quàm voluntas deſtituit. *Iſ. Voſſ.* Præfat. in *Pompon. Melam.*

Vir altæ eruditionis audit *Andreas Schottus* apud *Caſaubonum* Præfat. in *Athen.*

Andreas Schottus, vir clariſſimus, qui omnem Antiquitatem callet, eamque lotis manibus contrectare amat, parùm tamen & ipſe felix in exſcribendo. *Laurent. Pignor.* in Epiſt. 30.

Andreas Schottus maximum inter omnes ſuo ſeculo commercium coluit quo ad politiorem literaturam, Omneſque Eruditi ad ipſum ex omnibus *Europæ* plagis referebantur, ipſumque quaſi ſuum centrum ſpectabant. Et ſanè omnibus dotibus inſtructus erat, neceſſariis ad reſpondendum utiliter eorum expectationi, eorumque indigentiæ, multa eruditione & honeſtate, & candore, ſinceritate, generoſitate, ſolida pietate, & ſummo ſtudio quoſvis homines, cujuſcumque Regionis & Religionis ſibi demerendi & literarum perfectionem promovendi. Judicia Eruditorum per *Bailletum*, Pariſ. 1685. Gall.

Sincerè fatendum eſt gloriam quam celebris ille Scriptor in Republica literaria ſibi peperit aliunde quàm ab ejus *Verſionibus* ipſi advenire. ibid.

Photii Bibliothecam perfunctoriè admodum in *Latinum* ſermonem vertit vir aliàs doctiſſimus *Andreas Schottus*; adeò ut *Thomas Gatakerus*, vir laude major, tralationem hanc [licèt *Schotti* nomen præferat] ejus fuiſſe vix crediderit. *Colomeſ.* in Paralipp. ad Chartophyl. Eccleſiaſt. p. 38.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

FAMIANUS STRADA, *Soc. Jeſ.*

NAtione *Italus*, Patriâ *Romanus*. Artis *Rhetoricæ* per annos quindecim publicus *Romæ* Magiſter. Clar. An. D. MDXC.

Scripſit Proluſionum Academicarum libros tres---De Bello *Belgico*----Orationes Varias---Poemata----De artificio contexendæ Orationis Libros IV. ----De Affectibus Oratoriè concitandis lib. 1.----Epiraphiorum à ſe compoſitorum lib. 1. Et alia quædam.

Joannes Baptiſta Saccus, Senatus *Mediolanenſis* à Secretis, librorumque pro Regis Cenſor, *Aneſio* Præſidi ſcribens, de *Proluſionum Academicarum* libris hoc judicium tulit: 'Quæris quid de *Strada* ſentiam? Vir hic ſublimi admodum 'ingenio eſt, & excelſo, quodque de *Angelo Politiano* diſertiſſimi olim 'homines tradidere, verſatili & ad omnia facto: Judicio acti & perpolito: do-'ctrinâ variâ & admirabili: eloquentiâ rarâ, imò ſingulari, certè ſupra modum

' hujus ævi: prudentiâ & rerum cognitione tantâ, ut humanarum Actionum &
' casuum nihil prorsus eum fugere videatur. *Proteus* est, novasque subinde formas
' invenit, in quas se vertat. Illud verò palmarium ei esse duco; quòd ubique *Scri-*
' *ptorum* suorum joca simul & seria miscet, & cùm lepidus sit, & festivus, joco-
' susque ad effusos usque risus provocandos, nihil tamen interim ei deperit de
' pietate, modestiâ, gravitate vel decoro: adeo ut omne ferat punctum.

Magnus ille, & verè *Heroicus Historiarum* Scriptor, ille famâ noster *Famianus Strada*, res *Belgicas* Latinâ styli majestate complexus, turbatæ *Europæ* causas, initia, progressus, tam accuratè exposuit, ut suum non suo ævo, ornare visus sit, nostrum antiquo. Habent suum *Romani Salustium*, *Livium*, *Tacitum*, nos *Stradam*, qui ut *Belgas* describeret, *Romanus* esse debuit, ingenio, judicio, eloquio instructissimus. Libera, plena, & elegans ubique narratio est, aurum est. Civiles autem sententiæ, velut *gemmæ* interlucent, tam aptè collocatæ, ut sine tumore emineant, sine affectatione exsurgant. Æqualitas interim summa est, gravitas moderata, subtilitas facilis, veritas incorrupta. *Erye. Putean.* in Epist. ad *Sylvestrum Petrasanctam.*

Vir ingenuus, liber, & veritatis historicæ amantissimus. *Gab. Naud.* in Epist. 84. p. 636.

Liviani, *Salustiani*, *Ciceroniani* in *solutâ* oratione, *Ovidiani*, *Statiani*, *Virgiliani* in *Carmine* styli, cùm libet, imitator, inter plurimos castigatæ *Latinitatis* Scriptores delectus est unus, à quo Magni *Alexandri Parmæ* & *Placentiæ* Ducis, *Belgiique* domitoris, res præclarè gestæ historicâ, eaque prudenti, & eleganti narratione posterorum memoriæ tradantur. *Andr. Victorell.*

Jam verò de politioris Literaturæ parente, totiusque antiquitatis archetypo *Famiano Stradâ Romano* Patrum Jesu incomparabili socio, quid attinet plura dicere? Quis ejus libellis vel parumper legendis addictus, non sentiat animum inusitatâ comptissimæ lectionis dulcedine titillari? *Suada* ipsi verè connata, ac sermonis lenocinium, quo dum aurei fluminis instar exuberat, vetustiorum exæquat laudes, recentiorum exuperat. Nihil pulchrius, quàm se ad cujuslibet, vel poëtæ, vel oratoris stylum effingere. Nihil dignius quàm optimè se confingendo præcellere, quod utrumque vir æternâ colendus memoriâ, incredibili commendatione adeptus est. *Ioan. Imperial.* in Mus. Hist.

Strada meretur laudari à prudentiâ & eloquentiâ, tametsi in nonnullis Latinitatem non observaverit, & meruerit scuticam magni *Grammatici*, *Gaspâris Sciopii*, cujus liber est *Infamia Famiani*; attamen Scriptor ille est præclarus. *Herm. Conr.* de Rep. Belgic.

Meretur magnam laudem *Famianus Strada*, qui non dubitavit *Romæ* de *Bello Belgico*, præclaros edere *Commentarios*; scripsit duobus Tomis res à *Parmensi* gestas: dum verò faveat *Hispaniæ*, illius fides interdum claudicat. *Idem* in *Hispan.*

' Stylus ex variis stylus mixtus vitiosus semper est. Hoc autem Jesuita *Strada*
' in ejus *Belgica Historia* vitio laborat; quippe qui tum propria imaginationis
' venustate, tum multorum authorum lectione mentem diversis characteribus

sibi

ſibi repleverat. *Illa* autem farrago quæ in ejus ſcribendi ratione occurrit, quantumvis jucunda, ejus tamen perfectionem minuit. *Rapin.* Animad. in Hiſtoriam Sect. 10. Gall.

Quantum potuiſſet *Famianus Strada Epico* carmine præſtare, nî Hiſtoriæ & eloquentiæ eum cura aliò avertiſſet, liquidò declaravit in *Proluſ.* ſuis *Acad.* in quibus jam *Lucanum* inducit canentem, jam *Lucretium*, jam *Claudianum*, jam *Ovidium*, jam *Statium*, jam denique *Maronem*, eo judicio, illâ proprietate dictionis ſingulorum retentâ, ut ſi ipſi in vivis eſſent, non puderet eoſdem humaniſſimi officii. Præſertim verò certamen *Philomelæ* & *Fidicinis* dexteritate admirabili reddidit. *Borrich.* de Poet. p. 106.

Quiſquis Patris *Famiani Strade* Jeſuitæ labores eruditos attenderit, abſque manifeſti livoris nota non poterit linguam ab ejus laudibus cohibere. *Laurentius Craſſus.* Ital.

Extat de bello *Belgico* Decas prior ab exceſſu *Caroli* V. ad ann. 1578. *Romæ* fol. 1640.

Extat Decas poſterior ad annum 1590. *ibid.* fol. 1647.

Italicè prodiit idem opus in *4to. Romæ* anno 1638.

FRANCISCUS VIETA.

GAllus, vivere deſiit Anno 1603. Extant ejus continuatio Algebræ proportionalis: Harmonicon Cœleſte: Relatio Calendarii *Gregoriani*: adverſus *Chriſtophorum Clavium* expoſtulatio: Pſeudomeſolabum: *Apollonius Gallus*: Munimen adverſus novam *Cyclometricam*, *&c.* Clar. An. D. MDXC.

Initio anni 1603. 7. Kalend. Mart. *Lutetiæ Pariſiorum* anno Climacterico ſuo ad Deum migravit *Franciſcus Vieta Fontenaio* in inferiore *Pictonum* provinciâ natus, vir ingeniosâ & profundâ meditatione: Cujus vi nihil illi inacceſſum in abſtruſioribus ſcientiis: nihil quod acumine mentis poſſet confici, difficile confectu fuit. In *Mathematicis* præcipuè induſtriam, inter alias occupationes & negotia, [à quibus capax & indefatigabile ejus ingenium nunquam vacavit] tota vitâ exercuit. In quibus adeò excelluit, ut quicquid ab *Antiquis* in eo genere inventum, & *Scriptis* (quæ temporis injuriâ aut perierunt, aut abſolverunt) proditum memoratur, ipſe aſſiduâ cogitatione invenerit & renovarit, & multa ex *ſuo* ad illorum ingenioſa reperta addiderit. Tam profundâ autem meditatione fuit, ut ſæpiuš viſus ſit totum triduum continuum in cogitatione defixus ad menſam lucubratoriam ſedere, ſine *cibo* & *ſomno*, niſi quem cubito innixus, nec ſe loco movens, ad refocillandam per intervalla naturam, capiebat. Scripta ejus rara, neque tamen pauca, quòd ea ſumptu ſuo cudenda curaret, & *exemplaria* penes ſe retineret: quæ amicis, homo longè ab omni avaritiâ poſitus, & harum rerum peritis liberaliter diſtribuebat. *Thuan.* ad An. 1603.

Franciſcus Vieta, ſubtilitate & inventionum acumine *Mathematicorum* noſtri ſeculi facilè Princeps. *Iſ. Caſaub.* Epiſt. 586. ad *Thuanum*.

Digitized by Google

Vietam Mathematicorum noſtri ſeculi *Coryphæum* appellat *David Rivaltus* à *Fouranti* Prolegom. *in Archimedem.*

Anno 1590. magnum meritò *Franciſci Vieta* nomen fuit. Cujus utinam ſupereſſet *Harmonicon Cæleſte Voſſ.* de Mathemat. p. 196.

Anno 1591. *Franciſcus Vieta Gallus* publici juris fecit *Munimen* ſuum adverſus *novam Cyclometricam.* Quo opere *Scaligeri* in *Cyclometricis paralogiſmos* detexit, unde acriſ initio contentio fuit: ſed poſtquam, quantus eſſet *Vieta. Scaliger* perſpexit, ſuo quidem pretio eum cum animo ſuo æſtimavit: Sed ſic, ut humanitas aliquid patiens, non multùm ejus laudes prædicaret. *Idem* de Scient. Mathem. p. 337.

Vietam ingenioſiſſimum hominem vocat *Seth. Calviſius* in Elencho *Calendarii Gregoriani* cap. 30.

Vieta, excelſi inſtar *Gigantis*, omnes alios vaſtis meditationum ſuarum paſſibus videtur ſuperaſſe. *Iacob.* de *Billy* præfat. in *Algebram* ſuam.

Continuationem *Algebræ proportionalis*, quam *Vieta* reliquit, *acutiſſimum Opus* vocat *Joſephus Blancanus* in Chronolog. Mathematicorum.

Inter eos, qui *liberalium Artium* cultura cæteros antecelluerunt Mortales, atque præclaris Monumentis ſuis apud Poſteros gloriam ſibi paraverunt immortalem minimè poſtremis annumerandus eſt Vir inſignis *Franciſcus Vieta*, *Fontenaenſis.* Analyſeos ſpecioſæ Autor primus. Quantum enim ex hoc aliiſque inventis ipſius colligere liceat fructum, vel inde patet, quòd ab eo uſque tempore, quo viri eruditi ejus *Analyſi* incubuerunt, ſcientia hæc ampliſſimum incrementum ceperit, ac *Matheſis* tanquam ſepulta è tenebris lucidum caput extulerit. *Franc. à Schooten* in Epiſt. ad D. *Iacobum Golium* Oper. *Viet.* præfix:

Hadrianus Romanus, cum problema omnibus totius Orbis Mathematicis conſtruendum propoſuiſſet, *Vieta* illud continuò ſolvit, & cum caſtigationibus & auctario, & *Apollonio* præterea *Gallo* ad *Romanum* remiſit, tantâ cum *Romani* admiratione, ut confeſtim ille iter in *Galliam* corripuerit, ut hominem ſibi antè ignotum conveniret, & poſtèà arctam cum eo amicitiam coleret. *Thuan.* ad ann. 1603.

Extant ejus Opera Mathematica *Lugd. Bat.* 1646. Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

BONAVENTURA VULCANIUS.

Clar. An. D. MDXC.

NAtus eſt *Brugis Flandrorum* Anno 1538. Obiit anno 1610. *Leydæ Græcam* linguam per triginta duos annos magno cum fructu profeſſus eſt. Vertendo *Græcos* autores optimè de *Re literaria* meruit. Inter alios *Cyrillum* de *Adoratione in Spiritu & Veritate* primus tranſtulit: *Arianum* de *Geſtis Alexandri Magni* novâ *Interpretatione* donavit, *Agathiam Græcè* & *Latinè* cum Notis edidit. *Carmina* varia ſcripſit. *Konig.* in Biblioth.

Antiquitatum & politioris literaturæ indagator ſagaciſſimus, cùm veterum Auctorum Optimorum monumenta plurima integritati & priſtino nitori reſtituit, atque *Græcorum Latinitate* donavit tum ipſe præclara *Opera* in omni genere Artium & Diſciplinarum ſcripſit. *Geſner.* in Biblioth.

Bonaventur æ

Bonaventura Vulcanii Græcarum literarum in Leidanâ Academiâ Profeſſoris, nobile ingenium nunquam feriari aut quieſcere oportuit; qui ſimul editione *Callimachi, Bionis, & Moſchi, Iſidori, Martiani Capellæ, Agathiæ, & Apuleii* denique, incredibilem omnium de ſe expectationem concitavit & accendit. *Sciopp.* de Art. Crit. p. 18.

Bonaventura Vulcanius, amicus meus ſummus, plurima in eo labore (*interpretis*) ingenii ſui & doctrinæ monumenta edidit; in verbis quidem parùm ſe torquet, breviter tamen & preſsè, ſplendidè quoque ac pereleganter *interpretatur*; ut cùm Scriptiones ejus perlegas, vix melius ullum *interpretandi* genus eſſe putes: & in eo quidem ſtudio totum ferè longiſſimæ vitæ tempus contrivit. *Huet.* de Clar. Interpret.

Callimachum, Bionem, Moſchum jam nunc à Te accepi: uno partu trigeminos, rarum & felicem ingenii tui fœtum. Publicâ causâ (verè dicam) tibi debeo: privata magis, quia duos ex iis mihi inſcribis, hoc eſt, immortalem me facis. Quô quid homini ab homine majus dari poteſt? Vivent enim amœniſſimi Poetæ; illi, quamdiu *Muſæ*: & cum iis tuus labor, & cum labore tuo meum nomen quod Muſæo illi peplo intexuiſti amicâ & doctâ nimis acu. *Lipſ.* Cent. 1. Miſcell. Epiſt. 65.

Indignus ſit quem *Muſæ* ament, qui *Vulcanium* Ελικωνιάδων Μουσάων παῖ παιδικὰ non amet. Ego facio, & ex animo quidem. *Caſaubon.* Epiſt. 149.

Bonaventura Vulcanius vir de bonis *literis* optimè meritus. *Pignor. Symbol.* Epiſt. pag. 211.

Cujus ſit Religionis ipſe neſcit, Religionumque diſcrimen ignorat. Feliciter ſatis exprimit quæcunque interpretatur. Scaligerana 2. Gall.

Bonaventura Vulcanius homo rectiſſimè de literis merens. *Marc. Velſer.* in Epiſt. ad *Scalig.* p. 795.

Inter plurimas inſignes qualitates quæ *Brugenſis* in Flandria. Civitatis famam & celebritatem augent præcipua ſapientiorum judicio, eſt quod Orbi produxerit *Bonaventuram Vulcanium Petri* filium, cui merita inſignis eruditionis miræ facundiæ conjunctæ, amorem & venerationem omnium vaſtæ illius Provinciæ primariorum Literatorum ipſi conciliaverunt. *Ghilini*, Italicè.

Carmina ejus ſervantur Tomo 2. *Delit. Belg.* pag. 652. Alia ejus Opera variis in locis atque Temporibus ſunt impreſſa.

CÆSAR BARONIUS.

CArdinalis, *Annalium Eccleſiaſticorum* conditor, *Soræ* in Regno *Neapolitano* natus eſt tricesimo Octobris 1538. Obiit *Romæ* trigesimo Junii, Anno Dom. 1607. Clar. An. D. MDXC.

Miſit in ævorum perennitatem *Annalium Eccleſiaſticorum* Tomos 12. Spiſſum Opus & Operoſum, cui gloriosè immortuus eſt, Tomo duodecimo à deceſſu ipſius edito. *Nomenclat.* Cardin. *Roman.* Eccleſ.

Annales ſuos amplius quadraginta annorum ſtudio elucubravit. *Rainoldus.*

Quis neſcit Cardinalem *Baronium* Operam in *Hiſtoriâ Eccleſiaſtica* adeò in-

Digitized by Google

ſignem poſuiſſe,ut omnibus ſuâ diligentiâ palmam præripuerit: Hic enim eſt,qui primus omnium, totius Orbis Chriſtiani res geſtas, præſertim autem quæ ad Eccleſiam pertinebant,in continuam ſeriem annorum ſic digeſſit,ut ſi unius Urbis Faſtos concinnaret: qui neſcio unde ex abdito,tam multa planè priùs ignota primus prompſit in lucem:qui Antiquorum Epiſcoporum in magnis Urbibus, ſucceſſiones; Veterum Hæreſeωn originem, progreſſum & finem; tempora Eccleſiæ, ſive tranquilla, ſive turbulenta tam accurata diligentiâ explicuit, qui denique merita ſua in Eccleſiam,ſi immoderato partium ſtudio non corrupiſſet,dignus erat ſine controverſiâ,cui omnes,& veteres & recentiores,qui illam eruditionis partem unquam attigerunt, aſſurgerent, & faſces ſubmitterent. *Iſ. Caſaub.* in Prolegom.ad Exercitat.ad *Baron. Annal.*

Neque tamen ſic immenſi laboris (*Baronii*) *Annalium* pretium elevamus,ut non quantum ejus Arti *Romæ* debet ac ingenio, tantum diligentiæ propemodum debere univerſum Orbem Chriſtianum agnoſcamus, ob illa tot ab eo eruta monumenta (licet in eorum cenſum non pauca ſubleſtæ nimis fidei relata ſint,quæ(ſine illo fuiſſet)æternis forte damnata tenebris latuiſſent. Qui nec ita *partium ſtudio* ducimur, ut doctrinæ Temporum conditorem laude fraudatum ſuâ velimus, abeſſet modò ſuccus loliginis & ærugo. Nam quæ tandem *Ars* inchoata ſimul & perfecta eſt? Quin eum inter principes *Chronologos* non illibenter putamus, & verſatile hominis ingenium, & eruditionem ſanè multijugam, & benè *Latinum* ac rotundum Eloquii genus complectimur, nec arbitramur ei parem tum fuiſſe,poſtquam à *Sirmundo* diſceſſeris,illius *Ordinis* virum: eumque adeò magis interdum quàm *Scaligerum* ſequimur. *Alex. Mor.* in Præfat. præfix. *Euſeb.* Chronico.

Hiſtoriam Eccleſiaſticam *Baronius*,quantâ potuit maximâ diligentiâ excoluit, & ſedulitate. Erat autem illa ſumma, etiam penè prodigioſa. Univerſam enim Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ molem ſeptenis vicibus retractavit: toties illum Orbem ſtudiorum, confectum reſumpſit inchoandum, priuſquam manum admoliretur, conſcribendis, quas meditabatur & apparabat, Hiſtoriis, & Annalibus Eccleſiaſticis. Planè novo & inaudito exemplo,ab omni retrò antiquitate,heroico conatu, & prædicando------Inſtituti iſtius ratio, illa fuit, ut qui confeſſioni *Romanæ* adhærerent, haberent in promptu, & ad manum, quod Centuriis *Magdeburgicorum* opponere poſſent. *Montacut.* Præfat.ad Apparat.ſect. 58.59.

Nihil eorum quod cauſam Pontificiam juvare videretur, omiſit.Majori tamen ferè ſuo diſpendio,quàm cauſæ commodo. Partium enim ſtudium immenſo labori multùm detraxit. *Hottinger* Biblioth.Quadripartit.p.413.

In Hiſtoricis *Baronio* encomium ad ſuperſtitionem laborioſiſſimi ſcriptoris nemo adjudicabit; niſi compedes ei aliundè injectæ libertatem ademiſſent, magnus eſſe potuiſſet. *Idem* ibid.p.419.

Quis inter Pontificios celebrior Author *Baronio*, & magis factus ad Papæ nutum? *Molinæi* Hyperaſpiſt.

Cui in Hiſtoriâ texenda, iſte videtur unicus eſſe propoſitus ſcopus, ut quæcunque fabulæ faciunt ad *Papiſmi* commodum, eas ſuo nomine confirmet. *Dan. Chamier.*

Cæſar

Cæsar Baronius vir sacra prophanaque doctus. *Lips.* in Not. ad lib. 2. de *Cruce.*

Baronius vir quem meritò boni & docti amant. *Idem* in Epist. Cent. ad *Ital.* & *Hispan.* Epist. 6.

Baronium ob incomparabilem in *Historiâ Ecclesiasticâ* concinnanda diligentiam magnis laudibus accumulant, non tantùm *Scaliger* & *Casaubonus*, sed etiam alii nostrorum: Omnes tamen testantur ipsum non tantum crebertimè in *veritatem, Historia* veram vitam, crassè peccare, sed etiam penè semper in *Chronologicis* errare pueriliter. *Rob. Baillius* in Op. suo Hist. & Chronolog. Impress. *Amstelod.* 1668. Fol.

Judicio verò non exiguo opus est in *Centuriatoribus* legendis; nec in *Baronio* minori; quem interea negare non possumus præclarè meritum esse de *Antiquitate Ecclesiastica Voss.* de Philolog. p. 78.

Cui sint intima totius vetustatis penetralia tam erant cognita & familiaria, quàm est mihi domus mea. *Montacut.* Apparat. 9. sect. 48.

Utinam magnus ille *Casaubonus* examini Annalium supervixisset, ut purgatam ab erroribus & corruptione *Historiam Sacram* legeremus. Plus enim, ut rectè notatum à quodam, *Annales Baronii*, quàm *Controversia Bellarmini* nocuerunt. *Georg. Horn.* Præfat. ad Lector. *Sulpit. Severi.*

Baronius fabularum rigidus est assertor & defensor------Hodie Papa prætendit Dominium directum in *Siciliam*. Fateor aliquando *Pontificem* habuisse jus recti Dominii, verùm pòst mutatum. *Reges* enim *Arragoniæ* dicunt sibi ab *Urbano* Papa jus plenum concessum esse. *Curia Romana* hoc negat. Rex *Hispaniæ* hodie pleno jure *Siciliam* possidet, nihilque juris concedit Papæ, ita ut, si quidam ex Sacerdotibus ad *Papam* recurrant, suspendii pœnâ plectantur. Scripsit *Baronius* contra hanc spiritualem Monarchiam in Tomo undecimo, & affirmat, quòd *Bullâ*, quam primo Regi *Neapolitano* & *Siciliæ Rogerio* donatam asserunt, falsa & supposititia sit. Quod *Philippum* adeo offendit, ut non dubitaverit manu *Carnificis* Tomum illum XI. comburi curare, quamvis esset *Papæ* studiosissimus *Rex*. Hic Tomus, tam *Neapoli*, quàm in *Sicilia*, Nobilibus sub pœna transportationis, aliis sub pœna triremium interdictus est. *Baronius* quidem Epistolâ ad Regem datâ, se defendere voluit, scripsisse jussu Pontificis Tomum illum, sed nihil effecit, excusaverat nempe se, quasi *Petrus & Clemens* VII. hoc jusserit. Ita *Philippus*, cùm observaret Pontificem *Siciliæ* inhiare, ejus audaciam repressit, Quomodo verò exceptus *Baronius* ab *Hispanis*, eleganter describit *Thuanus* libro 134. Obtinuisset *Papatum Baronius*, quo tempore eligebatur *Paulus* V. ni obstitissent *Hispani Herman. Coring.* in *Hispaniâ.*

Baronius scriptor parum accuratus, & rerum veteris populi *Judaici* non admodum intelligens. *Casaub.* Exercit. ad *Baron.* p. 537. num. 92.

Hæc temeritas *Baronio* familiaris est, ut, in rebus etiam non magni momenti quæ sibi in Patrum libris displicent, illa audacter affirmet esse alienâ manu eorum verbis assuta. *Dallæus* de usu Patr. c. 4. p. 119.

Baronius optimus est quatuor *Romæ* Evangelistarum. Alii nihil habent quàm subtilitates

gitized by Google

ſubtilitates & Sophiſticos ſermones. Ejus præſertim Annalium liber primus innumeris fatuitatibus & falſitatibus ſcatet. *Baronius* Hiſtoria eſt, bonus eſt, ſed cariùs conſtat. Sæpe hallucinatur, nulla tempora obſervat. Tot errores commiſit uſque ad Juſtiniani tempora: *Baronius* negotiis tractandis ineptus eſt, ad Papatum parum eſt idoneus. [hact. Gallicè] *Baronius* melior *Bellarmino*, nam ſaltem contexuit Hiſtoriam, & omnis Hiſtoria bona eſt, docet me aliquid, non *Bellarminus*. *Baronius* ſi mihi daretur, acciperem, ſed non emam. Nihil habet quàm quod *Centuriatores* fecerunt: & illos perpetuò reprehendit; putat ita tegere ſua furta. Baronius eſt Bibliothecarius nihilque in *Græcis* intelligit. *Baronius* quò magis procedet, eò minora falſa dicet in Hiſtoria; ſed prima illa tempora Apoſtolorum, & pòſt, ſunt valde obſcura; deinde alia ſunt valdè ficta, ut *Epiſtola Chriſti* ad quendam *Abgarum Regem*. Baronius citat Epiſtolas Symmachi, videntur *Chriſtiana*, ſed tamen non fuit; ſapiunt vetuſtatem, ſed nihil habent ſimile illis quas *Ireteus* edidit. Baronius ſine ullo judicio componit Hiſtoriam. *Scaligerana* poſterior.

Dominus *Naudæus* qui minimè mendax erat dixit mihi ſe audiviſſe à *Luca Holſtenio Hamburgenſi*, qui *Romæ*, Canonicus eſt S. *Joannis Lateranenſis*, pluſquam bis mille falſitates apud *Baronium* ab illo indicari poſſe, imo & probari per *Manuſcripta Bibliothecæ Vaticanæ* cujus hodie cuſtos eſt. *Guido Patin* Epiſtolis ſelect. Ep. 85. Gall.

Laudanda ſanè ſingularis illa *Baronii* diligentia in Anno Chriſti natalitio, qui vera *Annalium Chriſtianorum* baſis, eruendo, ubi erudita multa & operosè conquiſita. *Frid. Spanhem.* part. 2. Dub. Evangelic. p. 47.

Extant ejus *Annales Eccleſiaſtici* 12. Tomis *Antverpiæ* ex officinâ *Plantinianâ*, quæ editio præſtantiſſima eſt.

Epitaphium *Taurufii* & *Baronii* Card. *Romæ* in S. *Mariæ de Vallicella.*

Franciſco Mariæ Taurufio & Cæſari Baronio Sorano *ex Congregatione Oratorii S. R. E. Presbyteris Cardinalibus, ne corpora disjungerentur in morte, quorum animi divinis virtutibus inſignes, in vita conjunctiſſimi fuerant, eadem Congregatio unum utrique monumentum poſuit.* Taurufius *vixit annos* 82. *menſes* 9. *dies* 14. *obiit* 3. *Idus Junii* 1608. Baronius *vixit annos* 68. *menſes* 8. *obiit pridie Calendas Junii* 1607.

PAULUS SARPIUS, Ord. Servorum.

Clar. An. D. MDXCV. *Venetiis* natus eſt Anno Dom. 1552. Septuageſimo primo ætatis anno *Venetiis* à Sicariis confoſſus eſt.

Struxit Hiſtoriam *Veneti* interdicti ſeptem libris: item Hiſtoriam *Concilii Tridentini* ſub nomine *Petri Suavis Polani.*

Ad decimam ſextam Centuriam *Magdeburgicam* pertinet *Hiſtoria Concilii Tridentini*, anno 1542. indicti, ann. 1545. inchoati, & ad ann. 1563. producti.

Hiſtoria

gitized by Google

...ſtoria meherculè auro (dicam?) imo gemmis pretioſiſſimis contra,non cara, & omni ære diutiùs perennaturâ à P. M. *Paulo Veneto* Ordinis *Servorum* ſcripta: viro eruditionis admirandæ,exquiſitiſſimi judicii,indefatigabilis induſtriæ, modeſtiæ denique & integritatis vix æquiparandæ. Quod quidem Elogium,vir & dignitate,pariter & eruditione perilluſtris, fidiſſimus ejus *Interpres Anglicus* D. *Nathaniel Brent*, Eques Auratus, Collegii *Mertonenſis* Præfectus, (qui primus illud pretioſiſſimum κειμήλιον maximo *Eccleſiæ* bono, in oras halce occidus protulit, & publicâ luce donavit) ei præliminari ſuâ Epiſtolâ meritiſſimò tribuit; idque non temerè; utpote qui literatâ ejus conſuetudine, ac propiori familiaritate aliquandiu fruitus, penitus eum noverat. Sed & *Opus* ipſum tantundem luculenter præſtat; ex libellis memorialibus, Commentariiſque Legatorum; ex Principum, & Rerumpublicarum Epiſtolis, aliiſque ſcriptis;à Præſulibus, Theologis,Legatiſque ipſis, qui eidem *Conventui* interfuere, diligenter adſervatis concinnatum; tanto labore, tantâ accuratione, ſtudio & fide, (ſicuti doctiſſimus idem & clariſſimus *Eques* ibidem obſervavit) ut omnes in eo genere *Hiſtorias*, ſive veteres,ſive recentiores, facilè provocare poſſit. *Whear.* in Relect. Hyem.ſect. 45.

Cognovi in *Italiâ* hominem ſanè multâ eruditione, magno judicio, & integritate,rectiſſimoque animo. Licet haud libenter illos audiret, qui *Romanam Eccleſiam* nimis deprimunt; nihilominus ab illis etiam abhorrebat,qui ejus abuſus tanquam *Sancta Inſtituta* defendunt. Et erat cæteroqui *Veritatis* amicus ſingularis, & aſſecla conſtantiſſimus. *Gul. Bedel.* in Epiſt Dedic. ad *Interdict. Venet. Iuſt.*

Venetiis cognovimus *R. M. Paulum Venetum* à quo aliqua didiciſſe non erubeſcimus,ſed & gloriamur;quum eò doctiorem ſubtilioremque,quotquot adhuc videre contigerit, neminem cognoverimus,natum ad Encyclopædiam,non tantùm Venetæ Urbis aut Italiæ,ſed Orbis ſplendor & ornamentum. *Jo. Bapt. Porta* lib. 7. Magiæ Natural.

Neque verò meo is præconio indiget,quem *Opus* ipſum loquitur ingenii felicem, magni rectique judicii virum, omni genere doctrinæ liberaliter eruditum, atque ad maximam probitatem animique manſuetudinem utrâque prudentiâ, divinâ & humanâ,ac iſtâ, tam morali quàm civili cumulatiſſimè excultum—Quod ad *Hiſtoriæ* iſtius exædificationem attinet, ſive res, ſive verba ſpectes,& in rebus, ſi temporum ordinem, ſi conſilia, acta, eventus: & in rebus geſtis, ſi declarari non ſolùm deſideras, quid actum aut dictum ſit, ſed etiam quomodo:& cùm de eventu dicitur,ut cauſæ explicentur omnes:vel casûs vel ſapientiæ vel temeritatis; *Hæc*,& alia ejuſmodi, quæ dicendi ſcribendique *Magiſtri* requirunt in *Hiſtoriarum Scriptore*, ille adeo plenè accuratéque exequitur, ut in unius *Concilii* coagmentatione, omnes *Hiſtoriæ* conſcribendæ numeros impleſſe, atque hoc nomine majorum gentium *Hiſtoricis* accenſendus meritiſſimò credatur. *Adam Newton.* Eques Aurat. *Interpres Latin.*

Magna Authoris ingenuitas, qui multa *Synodi Tridentinæ* arcana detexit. Dignus proinde *Cardinalis Pallavicino* viſus, qui impugnaretur

potiùs quàm refutaretur. Nihilque *Cardinalis* aliud ferè obtinuisse dicitur quàm quòd in ipsâ *Italiâ* avidiùs legeretur. *Hottinger* Biblioth. Quadripart. p. 329.

Ioannes Leonicenus ait Patrem *Paulum* Sanguinis *Circulationem* inveniſſe, Venarumque *Valvulas*, ſed rem propalare non eſſe auſum, ne quam in ſe procellam excitaret. Jam plus ſatis ſuſpectus erat, illoque uno Paradoxo nihil ulteriùs fuiſſet opus ad illum in Hæreticum transformandum in *Inquiſitionis* Regionibus: Adeo ut arcanum ſuum unico *Aquapendenti* crediderit, qui livori ſeſe exponere refugiens & moleſtis eventibus qui poterant ſequi *Dogma* quod ab innumeris Viris ut capitale adverſus Antiquos crimen traductum fuiſſet, ſecretum à Patre *Paulo* ſibi concreditum ſollicitè cavit revelare ſuſpectis Hominibus. Obitûs ſui horam præſtolatus eſt ad librum de *Valvulis* & *Venis* à ſe compoſitum in *Veneta* Reipublicæ manus tradendum: quoniam autem in illis plagis vel minimæ novitates animos terrent, liber in S. Marci Bibliothecam reconditus fuit. Sed cum Aquapendens Anglico cuidam juveni cui nomen Harveius admodum curioſo, qui Patavii ſub ſe ſtudebat, rem aperire non dubitaſſet, eodemque tempore Pater *Paulus*, idem *Anglia* Legato amicè detexiſſet, duo illi *Angli in Patriam* reduces in Libera Regione verſantes *Dogma* iſtud propalârunt, eoque pluribus experimentis confirmato, ejuſdem integram gloriam ſibi vendicarunt. *Novellæ* Gallicæ Reip. Literariæ. Tom. 1. pag. 335. 336. Gall.

Carolus Fracaſſatus in Epiſtolâ præliminari ad *Malpighium* ait, *Italum* quendam hoc *Iaventum* ante *Harvæum* excoluiſſe. Is nempe eſt Pater *Paulus Servita*, quem *Joannes Walæus* (epiſt. 1. ad *Bartholinum*) etiam in ſcenam protraxit, *Circulationiſ*que hujus primum auctorem prædicat. Nimirum nec lux eſt abſque umbrâ, neque gloria ſine invidiâ. Iſtius autem commenti fabulam jampridem à te mihi narratam memini. Nempe, *Legatum Venetum*, ad ſuos reditum parantem, libro tuo de *Circulatione Sanguinis* à te donatum fuiſſe; eundemque poſteà Patri *Paulo* legendum exhibuiſſe: Indeque virum hunc celebrem, memoriæ causâ, pluſcula tranſcripſiſſe; quæ, ipſo mox defuncto, in hæredis manus inciderint: creditumque poſteà multis, *eundem* Scripti hujus *auctorem* extitiſſe: habereque te literas à *Patre Fulgentio*, ipſius ſodali, ad te ſcriptas, quæ rem eandem clarè exprimerent *Georg. Ent.* in epiſt. ad *Gul. Harvæum* præfix. Apolog. pro *Circul. Sang.*

Pater *Paulus* Vir fuit vaſta eruditione conſummatiſſimaque prudentia ac que clarus; ſimulque fuit & unus è maximis Theologis & ex ſeculi ſui ſapientiſſimis viris. Verum celebrem Concilii *Tridentini Hiſtoricum* commendare adeò ſupervacaneum eſt, ut plura in ejus laudem loqui meritò deſinere poſſim. Verùm hôc *Bedelli* dignitas multùm augeri neceſſariò hinc debet, quòd *Italus* Vir, qui, præter cautelam in illa Regione ſingulis ingenitam, & prudentiam quâ quis in ſua agendi ratione ad cuilibet pluſquam quivis alius, diffidendum adigitur, cum omnium gentium hominibus cautiſſimè verſari cogebatur, rigido illo regimine quo adminiſtratur Reſpublica cujus civis erat, *Be-*

dellum

Digitized by Google

dellum tamen ad intimum affectum & conſortium admiſerit, eique ut *Henricus Wotton* defuncto Regi aſſeveravit, reconditiſſimas cordis ſui cogitationes aperuerit, adeo ut *Bedellus* palam profiteretur ſe plus ab eo didiciſſe in omnibus Theologiæ cùm Speculativæ, tum Practicæ partibus, quàm à quovis alio quicum per totam vitam ubivis verſatus eſſet.—Pater *Paulus Bedello* tradidit inæſtimabilia Manuſcripta Hiſtoriæ *Tridentini* Concilii, ſimul cum Hiſtoria Interdicti & Inquiſitionis. Horum prius conſcribitur in ævum Exemplar primarium illis omnibus imitandum, qui in Hiſtoria quavis ritè conſcribenda felicem ſucceſſum exoptant. Doctor *Burnetius* in Vita Epiſcopi *Bedelli*. Anglicè.

P. *Paulus* omnium qui Humanitatis limitibus circumſcripti ſunt humillimus fuit. Genuinum Exemplar præcepti celebris, *Quantò doctior, tantò ſubmiſſior*; ſoluſque ſufficiens ad demonſtrandum quòd Scientia rectè ordinata non inflet. In *Poſitiva* excellens, in *Scholaſtica* & *Politica* Theologia excellens: Ratus Mathematicus, etiam in abſtruſiſſimis Diſciplinæ partibus, qualia ſunt *Algebra* & *Theorica*; & tamen ſimul ita peritus Hiſtoriæ *Plantarum*, ac ſi præter Naturam nullum unquam librum legiſſet: Denique Magnus Canoniſta, qui titulus fuit ejus Ordinarii Miniſterii in Republica. Et ſanè interdicti Pontificii tempore præcipua conſilia Senatus ab ipſo hauriebat. Quando ſeorſim legebat vel ſcribebat, ejus mos erat ſedere chartaceo caſtello ſedili & capite circumſeptis; in ea enim opinione erat, cum noſtrate Domino à *S. Albano*, quòd omnis aer prædatorius ſit & ſpecialiter nocivus quando ſpiritus cum maxima celebri contentione occupantur. Equitis *Henrici Wottoni* Character P. Pauli Angl.

Quantus vir *Paulus Sarpius* fuerit, non ignotum eſſe poteſt illis, qui interiorem rei literariæ notitiam habent. Fuit ille ſacri ordinis homo, Monachus, Minorita, ſed ſummi Ingenii. Extat ejus *Hiſtoria Concilii Tridentini*, magnâ prudentiâ & ingenuitate ſcripta, ſub nomine *Suavis Polani*, quam inter abſolutiſſima Hiſtoriæ Specimina numerat *Guido Patinus* epiſt. 170. Totum Reip. *Venetæ* ſtatum moderatus fuit conſiliis ſuis. Vindicavit jura ejus adverſus Pontificem, quâ de causâ ſummè inviſus fuit Pontificiis, & in mortem ejus aliquoties conſpiratum, ut Sicariorum manibus per vim vix extorqueretur: Illum enim omnibus Hæreticis pejorem habuerunt, ut qui arcanorum Pontificii Statûs Proditor erat. Spargebatur de ipſo fama, quòd abitum ad *Reformatos* meditaretur, quæ non omninò de nihilo eſt: Scio enim ſupereſſe epiſtolas manu ejus ſcriptas, ad *Iſaacum Caſaubonum*, quibus ſollicitat ipſum de gratiâ Regis *Angliæ* ſibi conciliandâ; ſi fortè illic fortuna iniquior ipſum abigeret. Vita ejus conſcripta eſt *Italicâ* Linguâ; poſteà in Linguam Gallicam converſa prodiit *Lugduni Batavor.* in 12. anno 1661. ſub titulo. *La Vie du Pere Paul.* Multa ſunt in hâc deſcriptione memorabilia ad omnem rem literariam: habuit enim excellentiſſimum Ingenium, quod per omnes Scientias, artes, & linguas ſe diffuderat. Promptus erat conſilio, animo ſemper præſens, extrema vitæ pericula ſummâ generoſitate contemnens, &,

ut breviter dicam, ſui temporis Phœnix. Multa enim ille in Phyſicis & Mathematicis demonſtravit extemporali penè ſolertia, quæ deſperata aliis videbantur. Celebratam apud Medicos *Circulationum* primus ille ante *Harvei* tempora oſtendit, quod cùm objiceret *Bartholinus* Anglis, ægrè admodum tulerunt, ejus inventionis gloriam dubiam ſibi reddi. Sed dolendum eſt, omnes illius viri chartas periiſſe, ac dictractas poſt mortem ejus fuiſſe: nihil enim horum ſerio ſcripſit, & data operâ, ſed quaſi aliud agendo, cùm vacatio eſſet à publicis negotiis. *Dan. Georg. Morhof.* in Polyhiſt. p. 222. 223.

Ineptum eſt & malignum Cardinalis *Perronii* de *Paulo-Sarpio* judicium in excerptis illis ſuis; qui de illo ita Gallicè loquitur. *In illo viro nihil eminentis animadverto, judicio & intelligentia ſanus eſt, ſed inſignem eruditionem nullam habet, nihil non vulgare & paulo pluſquam Monachale obſervo.* Adverſus Solem hoc loqui eſt. Qui norunt, quantas qualeſque res geſſerit *Sarpius*, quibus ille doctrinis excelluerit, illi non ſupra *Monachum*, ſed & ſupra *Cardinalem*, ac ipſum hunc *Perronium*, ſapuiſſe largientur. *Idem* ibidem pag. 293. 294.

* *Hiſtoria del* Concilio Trident. *&c. di* Pietro Soave Polano edita in lucem per *Marcum Antonium* de *Dominis* Archiepiſc. olim *Spalat.* cum ejuſdem Præfatione, & Dedicatoriâ, prohibetur in Decreto, 22. Novembris 1619.

NICOLAUS SERARIUS.
Societ. Jeſ.

Clar. An. D. MDXC. NAtione *Lotharingus*, patriâ *Rambervillanus*, quod oppidum eſt in *Metenſis* Epiſcopi ditione. Natus eſt Anno 1555. Societati Jeſu nomen dedit Anno 1572. Obiit die viceſimo Maii, anno ſalutis 1609. ætatis ſuæ 54. in Collegio *Moguntino*. *Herbipoli* & *Moguntiæ* Sacras Literas interpretatus eſt 20. propè annos.

Struxit Commentarios in *Joſuam*, *Judices*, *Ruth*, *Tobiam*, *Eſther*, Libros *Maccab.* &c. Extant etiam ejus quinque libri rerum *Moguntiacarum* item, tres libri de Sectis *Judæorum*, contra *Scaligerum* & *Druſium*.

Ad Sacras Literas explicandas, tuendas, ornandas, non diſputatricem modò illam Theologiam, verùm etiam omnium Philoſophorum, Oratorum, Hiſtoricorum atque adeò Poëtarum lectionem conferebat. Itaque ajebat ſe multorum hominum miſerari vicem, qui cum hiſce velut *Ægypti* Spoliis, Dei Arcam exornare poſſent, ætatem in iis ſine fructu contererent. Cum his etiam *Latina*, *Græca*, *Hebraica*, *Syriaca* Linguarum cognitionem copularat, quæ ipſis quoq; adverſarii ejus commendationem expreſſit. His ille quidem armis vincere hoſtem poterat, qui ut ſe vinci quoque ſineret, admirabili candore animæ, morumque ſuavitate, quâ & Sermones omnes temperabat, adniſus eſt. Id quod admirabilius inde quoque fit, quòd fervidus naturâ, &, niſi longâ atque acri meditatione ſe fre-

fregiſſet, ad iram eſſet proclivior. *Alegambe.*

Nicolaus Serarius, Hebraarum Antiquitatum callentiſſimus vir, utinam paulò modeſtior. *Montacut.* exerc. 2. ſect. 2.

Lucis Instar Eccleſiæ Germanicæ, dicere non dubitavit. *Caſ. Baronius* ad Ann. Chr. 1126.

Nicolaus Serarius Eccleſiaſticæ Antiquitatis diligentiſſimus pervestigator, hoſtis *Hæreticorum Jo.* Card. *Bona.*

Nicolaus Serarius, dum hæc ſcribimus, vivit, vitâ longiore dignus, magnis ingenii, doctrinæ perſpicuæ, atque linguarum dotibus præditus. *Ant. Poſſev.* Appar. Sac.

Serarius, Loiolitieus magiſtellus, cui nihil tam dolet, quàm hactenus ſe non potuiſſe perſuadere cuiquam docto ſe *Hebraicè* ſcire, aliquid cornicatus eſt in noſtra *Euſebiana*, de Succeſſione *Herodianarum*. Et mirum in modum æſtuat, ut probet Patres melius genus *Herodis* ſciviſſe quàm *Joſephum*. Tanta eſt impudentia *Aſini*. An è dignitate meâ ſit, aut è *Republicâ Literariâ*, illi reſpondere, nondum conſtitui. Nam magna jactura temporis fuerit ad omnes canum latratus conſiſtere, & iter inceptum toties morari. *Joſ. Scalig.* Epiſt. 122. ad *Caſaubonum.*

Cùm ſcripſiſſet *Scaliger*, *Herodem* alienigenum falsò fuiſſe creditum à Veteribus; *Serarius Scaligerum* non multò aliter excepit, quàm ſi alter *Judas* Dominum noſtrum prodidiſſet. Ego *Serarium* non parvi facio; doctus vir fuit, multarum literarum, multæ induſtriæ; in hoc tamen libello contra *Scaligerum* virum profectò bonum non egit, falſa tuetur, falſis argumentis, & ſine causâ veriſſimam viri incomparabilis obſervationem ὑπὸ ἐμφύτου κακοηθείας ſiniſtrè interpretatur, quaſi nefas eſſet hâcin parte à ſententiâ *Veterum* diſcedere. *Iſ. Caſaub.* Epiſt. 698. ad *Thuan.*

Serarius Je uita omnibus Scripturarum Interpreti neceſſariis dotibus inſtructus fuit: præterquàm enim quòd Linguarum *Græcæ* & *Latinæ* ſufficienter ſciens erat, & multò meliùs quàm ſolent qui Commentarios in Scripturas elucubrant, huic argumento ſtuduerat, & in Sacrorum Codicum ſtylo exercitatus erat: Imo & Rabbinorum ſcripta legere poterat, ut palàm fecit Diſputationibus ſuis cum *Druſio* & *Scaligero*. Verùm ejus Methodus ſatis critica non eſt, nimiumque inutilis eruditionis Commentariis & Quæſtionibus ſuis admiſcet. Denique quamvis eruditus ſit Author iſte, ſatis accuratus non eſt; Judicium ejus & doctrina ſuis in Biblia Prolegomenis magis elucent, ubi plures refert Quæſtiones, quas ſolidè pauciſque verbis pertractat. Oratorii Presbyter. *Rich. Simon* Hiſt. Crit. V. T. l. 3. c. 12. Gall.

Opera ejus edita ſunt tribus Tom. fol. *Moguntiæ* 1627.

MARCUS VELSERUS.

Clar. An. D. MDXCV. PAtricius,& Duumvir *Augustanus*,bono publico natus est anno Christi 1558. die vicesimo *Junii*: Obiit anno 1614. die 13. Junii. A teneris Artium ac virtutum studiis excoctus, maturitatem ingenii, judicii, & doctrinæ feliciter est consecutus, nec imitatus eos, qui sibi nati ac suis Camœnis inglorio in ocio consenescunt, omnemque scientiam vitâ umbraticâ finiunt, aut bracteatis nummis metiuntur. Vivido hic virtutis ardore statim se in lucem protulit, patriæque *Reip.* ac *Literariæ* totum impendit. Itaque ut mens generosa cœlo affinis motu gaudet: ita & ipse in *Italiam* progressus, edidit *Antiquitates Augustanas*, felix famæ surgentis auspicium & pium. Exinde aliis atque aliis ad unguem factis monumentis obligavit sibi *rem literariam*. *Annales Boicos* scripsit libris quinque tantâ perspicuitate, tantâ fide, tantâ prudentiâ, tanto nitore; ut meditanti videantur adstitisse hinc *Musa* & *Gratiæ*; hinc, *Consus*, *Apollo*, *Suada*, *Venus*. *Melch. Adam.* in vit. ejus.

Velserus noster, illud Margaritum *Germaniæ* suæ. *Pigner.* Symbol. Epist. epist. 13.

Respublica Augustana æternum decus. *Montacut.* Antidiat.

Me tacente, *Scripta* illius, omnesque viri eruditi, opem ipsius munificam, paratissimi namque experti, quantus vir fuerit, satis loquuntur. *Gassend.* in Vit. *Peireskii*. p. 28.

M. Velserus vir illustrissimus, & propter summam eruditionem merito suo omnibus venerabilis. *Meric. Casaub.* pietas.

Marcus Velserus, nomen omni posteritati venerandum. *Eusthat. Svvart.* l. 1. Analect. p. 58. cap. 13.

A quô quum tantis beneficiis adfectus sim, quanta nunquam sperare debui, ab ingenio & eruditione ejus multiplici, maximè *Antiquitatum* & *Historiarum* studio, in præsens prædicando, me abstinebo, ne beneficia summa verbis compositis compensare velle videar. *Sciop.* de Art. Crit. p. 19.

Quotusquisque enim *eruditorum* est, qui non optimè consultum putet *rei Literariæ*, recusis ac publico velut redonatis egregiis *Velseri* monumentis; quæ longo jam tempore nullo pretio potuerunt comparari, ac legi tamen ac pervolvi diligenter ab omnibus omnino merebantur? Non fert instituti ratio, ut in laudationes clarorum virorum excurramus: ast sic tamen nobiscum omnes sentient, quibus *Velserii Commentarios* inspicere contigit, ut fuit vir in omni vitâ *literarum* amantissimus, ac in ornandis iis promovendisque incredibili studio, ita *Boicas* præsertim *Antiquitates* neminem eo certiùs eruisse, aut illustrasse rectiùs. *Acta Erudit.* Calend. Jun. an. 1682. vol. 1. p. 169.

Cujus viri (*Velseri*) usumfructum pænè equidem tibi invideo: in quo thesaurum earum rerum habes, quæ homini ingenuo appetendæ sint, vel amandæ.

Vegusta

Vetuſtas, inquam, vel artium vel morum: & utroque titulo in *Europâ* noſtrâ claret. *Lipſ.* Cent. 4. Miſcel. ep. 97.

Magnus ille vir etiam in priſco & magno ævo fuiſſet. Toto animo eum amo. *Lipſ.* Cent. ad *Germ.* & *Gallos*, Epiſt. 80. ad *Martin. Delrium.*

Accepi *Annales* veſtros, eruditionis, elegantiæ & optimæ frugis plenos. *Ioſ. Scalig.* ep. 143.

Habent tandem *Boii* tui hiſtoriam rerum ſuarum eâ diligentiâ è tenebris erutam, eâ ſtyli felicitate compoſitam ut quid amplius in eâ quidem parte deſiderent reliquum ſit nihil. Utri potius gratuler, illine genti, an tibi, nescio: ſed gratulor certè utrique ex animo; tibi, quod opus ſuſceptum, ut erat te dignum, graviter & ex fide perfeceris: Genti nobiliſſimæ & noſtræ *συγγενεῖ*, uti probas, quòd virtutum ſuarum dignum tandem ſit nacta præconem *Iſ. Caſaub.* epiſt. 269.

Boica Velſeri devoravi, nihil jam diu eſt, ita me rapuit in admirationem. Mirum mihi, quòd toties *Æmilium* veſtrum noſſet, qui tamen accuratus vel è Scriptor; ſed iſtius hominis diligentiam nihil fugit. *Georg. Mich. Langelsheim.* in ep. 38. ad *Bongarſium.*

Boica tua legi cum admiratione & diligentiâ & elegantiâ, qua *Veteres* certè æquas; Veteres, inquam, notæ melioris; Itaque & quòd me exemplo privatim donaveris, exulto; & quòd tam accuratum *Opus* publicum feceris, huic ſeculo noſtro gratulor, *Iac. Bongerſ.* in ep. ad *Velſer*, 1601.

Hæc ibi parum videbuntur, *Amice Lector*, erudita & ſolida, ſi cum iis contuleris, quæ diu poſt ſcripta legi ejus *Hiſtoria* initio, quam de rebus *Boicis* prudenter, doctè & eleganter ſummo judicio vir, atque doctrinâ, cum pari Nobilitate conjunctâ, *Marcus Velſerus* condidit, & ad me ex *Germaniâ* liberaliſſimè dono miſit, hominem ſibi planè ignotum. *Lal Baſciol.* Tom. 2. Hor. Subſ. l. 1. c. 7. n. 84.

Atque hactenus Nobiliſſimus idemque doctiſſimus vir, *Marcus Velſerus*, *Reip. Auguſtanæ* Duumvir, *Bojorum* res narrando perduxit; quos ego eodem jure felices appellem, neceſſe eſt, quo *Achillem Alexander*; quòd & ipſi talem laudum ſuarum nacti ſunt *præconem*, digniſſimum certè, qui *Livio* veterum *Bojorum* res *Romanæ* Hiſtoriæ inſerenti, *Succeſſor* daretur; eóque minus moleſtè fero eum ſeculi noſtri *Tacitum* à quibuſdam indigitari: etſi enim eo nomine non ampliſſimè laudatum intelligo, *Boiis* tamen glorioſum erit, ſuæ quoque genti *Livium* & *Tacitum* laudatores obtigiſſe. At enim quia illi egregiè cœpti curſûs metam mors invidit, nos, quo poſſumus pede, certiſſimo duce deſtituti, cujus manibus benè precamur, iter proſequemur. *Andr. Brunner.* in *Boicis.*

Dictio (in hiſtoriâ *rerum Auguſtanarum*) *Romanam* dignitatem, ſine ullis ambagibus, ſapiens. Nihil in eâ turgidum, nihil laxum: ſi quâ in re immoratur, id ad rem ſolidè explicandam facit. *Poſſevin.* Biblioth. ſelect.

Extant rerum *Auguſtanarum* lib. 8. *Venetiis* 1594. fol.

Extant rerum *Boicarum* lib. *Auguſtæ Vindel.* 1602. in 4°.

Extant Inſcriptiones antiquæ *Auguſtæ Vindelicorum*, in 3. partes tributæ & notis illuſtratæ. *Venetiis* apud *Aldum* 1590. in 4°.

PHILIP-

PHILIPPUS MORNÆUS.

Clar. A. D. MDXCV.

GAllus *Pleſſiaci* Dominus, Theologus, Juriſconſultus, & Philologus non minus eruditione quàm virtute militari inclaruit. Tanti fuit nominis inter Reformatos *Galliæ*, ut vix quiſquam *Pontificiorum* cum eo congredi in *Religionis* negotio auſus fuerit. Condidit librum titulo *Myſterii Iniquitatis*: alium de *Euchariſtiâ*: Opus item de Religione *Chriſtianâ*. Exaravit etiam admonitionem de *Meſſiâ* ad *Indæos*. Obiit undecimo Novembris, Anno 1625. ætatis 74. *Konig*.

Vir tum pacis quàm belli artibus clariſſimus, è *Pleſſiacâ* familiâ: Scriptis publicis, de *Eccleſiâ* optimè meritus: inter quæ *Myſterium Iniquitatis*: de *Euchariſtiâ*, &c., qui poſtremus liber, linguâ vernacula ſcriptus, cum ob ſtyli elegantiam, per omnium volitaret manus, Theologi Pontificii periculum veriti, paſſim in Concionibus in eum invehebantur. Hinc cum collatione inſtitutâ. *Rege* præſente ac *Proceribus*, *David Perronius* Epiſcopus *Ebroicenſis*, quædam falsò, quadam verbis truncatis in illo, ex *Patribus* & *Scholaſticis* allegata à *Mornæo*; contenderet, Anno 1600. hic ſibi à *Perronio* editionibus caſtratis ac mutatis impoſitum conqueſtus libello edito cauſam defendit *Henrico* IV. Regi à quo *Salmurio* Præfectus datus, chariſſimus fuit. *Hofman.* in Lexic.

Supra omnes hoc ſæculo ponunt *Philippum Mornæum*, doctorum nobiliſſimum, & nobilium doctiſſimum: quem virum? quem unum, *Platonis*, *Demoſthenis*, & *Auguſtini*, ſimul compoſitorum *Idea* vix exprimat. *Thom. Lanſ.* in Orat. pro *Gall.* pag. 175.

Philippus Mornæus Pleſſæus, vir inſigni facundiâ, & in explicandis negotiis ſolertiâ præditus. *Thuan.* ad Ann. 1589.

Non ignoras quantum excoluerint iſtam materiam Philoſophicâ ſubtilitate *Raimundus Sebundus*, Dialogorum varietate *Lud. Vives*, maxima autem cùm eruditione tum facundiâ veſtras *Mornæus Hug. Grot.* in lim. Oper. de Verit. R. C. *Hieron. Bignonio* dicati, *Lut.* 1640.

Quantus vir fuerit illuſtris *Mornæus Pleſſiaci* Dominus, quantumque, ille Conſilio, gladio, calamo, pro tuenda veræ religionis & patriæ libertate ſub ductu ſereniſſimi Regis *Navarreni*, poſtea *Galliarum Henrici* IV. geſſerit, neminem ignorare arbitror; cui hiſtoriæ rerum *Gallicarum* jam inde à lanienâ *Pariſ.* an. 1572. & deinceps, adhæc tam multa ac varia Herois illius ſcripta partim *Latina*, partim *Gallica* æternitati conſecrata, ſi non perſpecta, ſaltem inſpecta fuerint: Ne quid dicam de vita ejuſdem non ita pridem à viro erudito & diſerto *Gallicè* deſcripta. Inter ſcripta omni exceptione majora, materiæ congeſtæ & laboris immenſitate, autorum ac teſtimoniorum adductorum multitudine, uſus quaſi univerſalis ad quoſcunque literatorum ordines & ſtatus, ad quæcunque Reipublicæ & Eccleſiæ negotia ac conſilia extenſione, ſtyli gravitate, ſe maximè commendare videtur *Myſterium iniquitatis* ſeu *Hiſtoria Papatûs*: cujus lectio tam avidè certatim frequentata, ut omnium editionum exemplaribus diſtractis, ſolum deſide-

deſiderium quamplurimis lucem hanc quærentibus relictum ſit. *Paul. Vinck* Ep. Phil. Mornæi Myſt. Iniquit. præfixâ.

Tu ex iis, quibus *Hebræorum* monumenta in pretio, ut præclara tua ſcripta ſatis ſuperque teſtantur. Vehementer ſanè, poſt aliorum tuorum lectionem, delectatus ſum *Admonitione* tuâ ad *Judæos* de *Meſſiâ*, in quâ ſecretiores quoſque *Hebræorum* Libros, ad argumenti tui probationem, affluentiſſimè producis. *Buxtorf.* Pater Epiſt. ad *Mornæum*, in Tract. de Abbreviatur. *Hebraicis*, Baſ. 1615.

Philippi Mornæi ſententiam exponam ex libro ejus *Gallicè* ſcripto de *Veritate Religionis Chriſtianæ*, cui ſimilis in hoc argumenti genere nullus antehac prodiit. *Jo. Leunclav.* in Pandect. Hiſt. Turc.

Quod ad D. *Pleſſæi* Perſonam attinet, addictiſſimus ei famulus ſum, totius *Galliæ* ſcitiſſimum Scriptorem illum cenſeo, cum de Religione non agitur, ratiſſimum & excellentiſſimum *Ingenium*, magnæque literaturæ. *Jul. Caſ. Buling.* ſcribens adverſus Præfationem libri de *Euchariſtia*. Gall.

Quandoquidem ante aliquot dies rumorem ſparſerunt quidam Impoſtores quòd *Neraci* D. *Pleſſæo* dixerim eum nihil ſcire, neque *Græcè*, neque *Latinè*, neque *Hebraicè*, tam effronti ac impudenti calumniæ perſcripto hoc teſtimonio volui occurrere. In eos enim eò non minùs indignor quàm ipſi reprehenſione digni ſunt, vel potius caſtigatione, ſi debitè juſtitia exerceretur, quòd me quantum in ipſis eſt, tam turpi probro implicuerint, quo magis offendor quàm ipſe Dominus *Pleſſæus*. Cùm enim tanta ſint ejus merita, ut nemo niſi omnino perfrictæ frontis fuerit illa diffiteri audeat, iis impudentior eſſem, ſi dotes quibus illum exornavit Deus non agnoſcerem, cæcus ſi quod unicuique patet non viderem, malignus ſi quod diffiteri nequeo non faterer——Quomodo dixiſſem eum eſſe Linguarum rudem, cùm præclara ejus Scripta, quæ præ omnibus hujus ſeculi demiror, contrarii me arguerent? Præterquam quòd ejus condiſcipuli me certiorem fecerunt, quod propriis ſumptibus *Judæos* conduxerit in *Italia* ad *Hebraiſmum* accuratè perdiſcendum, imò nullum Poëtam *Græcum* quantumvis arduum extare, quem à ſtudiorum primordiis non didicerit. Sed quorſum probationes ejuſmodi? Id in ejus Scriptis perſpicio, id in mea Conſcientia lego: quapropter rem hanc aliter referre non valeo. Paucis verbis dicam, *Deus* autem cordis mei teſtis eſt, eum bonarum literarum ſcientiorem eſſe, earumque ſenſu & experientiâ antecellere vel celebetrimos & facundiſſimos Adverſariorum: Et hoc unicum adeo ipſos urit. *Joſ. Scalig.* in Judicio MS. apud D. de la *Renaudiere Cadomenſem Medicum*, olim aſſervato. Gall.

* Hic Author inter *Hæreticos* Primæ Claſſis rejicitur in *Indice Romæ* impreſſo Anno 1681. Ejuſdem liber inſcriptus *Myſterium Iniquitatis* prohibetur in *Decreto Romæ* 1613. Ejuſdem de *Sacrâ Euchariſtiâ*, ſicut & alia omnia ejus Opera prohibentur in decreto 16. Martii 1621.

Extant ejus Opera variis in locis atque temporibus impreſſa.

JOANNES MARIANA, Soc. Jeſ.

Clar. An. D. MDXCV. NAtione *Hiſpanus*, patriâ *Talabricenſis*, ſeptemdecim annos natus, ſe *Societati Jeſu* dedicavit. *Toleti* obiit die 17. Februarii, Anno 1624. ætatis 87.

Reliquit 3. libros de Rege & Regis Inſtitutione: De Monetæ mutatione: Triginta Libros Rerum *Hiſpanicarum*: Scholia in V. & N. T. ut & 7. Tractatus de adventu S. *Jacobi* in *Hiſpaniam*. Multaque alia.

Joannes Mariana, maximo vir ingenio, peracri judicio, ſingulari memoriâ, multorum annorum ſtudio, omne diſciplinarum genus diligentiſſimè excoluit, & ad S. Theologiam, rarum omnium Liberalium Artium, & Hiſtoriæ tum Eccleſiaſticæ, tum Prophanæ cognitionem; & præterea *Latinæ*, *Græcæ* atque *Hebraicæ* Linguæ peritiam adjunxit. *Alegambe*.

Joannes Mariana, ſingulari vir judicio, ſcripſit 30. Annalium *Hiſpaniæ* libros diſertè admodum gravique ſtylo, ut *Thucydidis* prudentiam ac *Taciti* acumen unus complexus eſſe videatur. *Hiſpan.* Biblioth.

Joannes Mariana veritatis amator, & pietatis optimus cultor, qui erudito ſtylo poſtremam manum appoſuit rerum *Hiſpanicarum* Hiſtoriæ, *Hiſpanus* & ipſe, ſed affectu privato carens, dignus Profeſſor *Societatis Jeſu Baron.* ad Annum *Chr.* 688.

Idemque *Baronius* Tomo 3. ait illum Res *Hiſpanicas* accuratiſſimè perſecutum.

Inter *Latinos* omnibus palmam præripuit *Joannes Mariana Hiſpanus*, rerum *Hiſpanicarum* cognitione nemini ſecundus. Valuit verò *Mariana* inſigni eloquentia, prudentiâ, & magnâ libertate dicendi, hinc & libertatis ſtudioſiſſimus in Reges ſuos ſæpè eſt mordax. Eſt itidem ſuperſtitioſiſſimus homo, quo nomine etiam inter ſuos malè audit. Tantam libertatem ſibi aſſumpſit, ut & libellum ediderit de membris *Societatis*, quem licèt ſupprimerent Jeſuitæ, tamen in mediâ *Româ* editum eſſe conſtat, rariſſimus hodie eſt inventu. Prodiit & alius ejus libellus, *De Inſtitutione Regis*, multa præclara continens, in quo liberrimè judicat, quomodo Reges inſtituendi ſint: Non dubitavit autem & apertè quoque docere, ſi Rex vel anathemate factus vel excommunicatus, ac nonnihil receſſit à *Romanâ Eccleſiâ*, licere in illum gladio, igne ſcilicet animadvertere. Eâ tamen pietate videri voluit, ut dixerit, Regem veneno tolli non licere, quaſi verò. Combuſtus verò hic eſt liber ob talem doctrinam horrendam *Pariſiis*, & coacti fuere Jeſuitæ diſſenſum profiteri. Non dubitavit & *Mariana* Sicarium *Henri* IV. Regis *Galliæ* inter *Sanctos* memorare. *Herman. Conring.* de Regno *Hiſpan.*

Mariana in ejus Hiſtoria *Hiſpaniæ* à neoticorum nemine ſuperatus fuit, nec incepti magnitudine, nec ſtyli nobilitate, Cæteris accuratior eſt; ſanaque mente de ſingulis judicat. *Rapin.* Animadv. in Hiſt. Sect. 28. Gall.

Joannis Mariana Scholia, exigua quidem mole, ſed uſu non contemnenda,

da, & cum judicio exarata. *Matth. Paul.* Præfat. ad Lector. Vol. 1.

Scholia, ſive Notæ *Marianæ* in Vetus Teſtamentum etiam utiliſſimæ poſſunt eſſe ad ſenſus literalis Scripturarum intelligentiam, quoniam ad propriam vocum *Hebraicarum* ſignificationem exprimendam ſtudium præcipuum adhibuit. Sic in principio *Geneſeos* ſagaciter obſervavit verbum *Hebraicum bara* quod *Creare* verti ſolet, propria ſignificatione non deſignare *ex nihilo facere*, ut vulgò creditur; imò ipſos Authores *Græcos & Latinos* qui in ſuis Linguis vocem *Creare* excogitárunt, hunc ſenſum ei alligare non potuiſſe, quandoquidem quod nunc Creatio, ſeu ex nihilo productio dicitur, iis penitùs incognitum fuit. Quamvis ejus Notæ breves admodum ſint, aliquas tamen obſervationes prætermittere potuiſſet quæ meræ ſunt eruditionis, nihilque ad Textûs ipſius elucidationem conferunt. Ejuſmodi digreſſiones rarò tamen apud ipſum occurrunt, dicique poteſt *Marianam* accenſendum eſſe peritiſſimis & ſagaciſſimis *Scholiaſtis* qui à nobis in Biblia legantur. Vetùm quidem illum mediocriter tantum calluiſſe Linguas *Græcam & Hebraicam*, ſed illum defectum quadantenus ſupplent ingenii ejus acumen & magna animi ejus contentio. Optimum ſenſum plerumque deligit, & ne quidem in diverſis quas refert interpretationibus, tædioſus eſt. Frequenter admodum citat Vetus Vulgatæ exemplar quod *Gothicum* denominat & cujus in Hiſpanicis Eccleſiis uſus olim erat. Or. Pr. *Rich. Simon.* Hiſt. Crit. V. T. l. 3. c. 12. Gall.

* *Joannis Mariane* Tractatus ſeptem prohibentur, donec corrigantur. Totus iſte Tractatus de Mutatione Monetæ expungatur. Tractatus de Morte, & Immortalitate, expurgandus. *Index Madrit.* edit. an. 1667.

Extat *Hiſtoria Hiſpaniæ* 32. Libris. *Toleti* 1592. typis *Jo. Roderici. Moguntiæ* anno 1605. & in *Hiſpaniâ* Illuſtratâ Tomo 2.

Extat de Ponderibus & Menſuris Tractatus. *Toleti* 4°. 1599. apud *Thom. Guſmanium.*

JANUS DOUZA, Filius.

PHilologus ac Poëta, & quod in tenerâ adhuc ætate miretis, Philoſophus ac Mathematicus inſignis, primuſque Bibliothecæ *Lugduno-Batavæ* Præfectus, paternis ſiſtens veſtigiis. Obiit anno 1597. nondum expleto 26. ætatis anno, *Hagæ Comitis. Val. Andreas.* Clar. A. D. MDXCVI.

Scripta ejus ſunt: Notæ in *Catullum, Tibullum, Propertium*—Spicilegium in *Petronii Arbitri* Satyricon—Animadverſiones breves in *Plauti* Comœdias—Declamatio in laudem umbræ: addito *rerum Cœleſtium* Libro—Annales *Batavie* Patris ſui proſâ oratione pertexuit—Poëmata varia.

Hic acceptam à parente nominis claritatem ingenii ſui lucè illuſtravit. Trium linguarum exquiſita cognitio, Antiquitatis legumque Romanarum intelligentia, & Mathematicæ totius, totiuſque Philoſophiæ notitia *Memſ. Athen. Batav.*

Janus Douza filius, Juvenis admirabili ingenio, excellenti doctrinâ cum rarâ

morum ſuavitate conjunctâ prædítus,cùm ex peregrinatione longinquâ rediiſſet, quaſi in portu naufragium fecit, anno ætatis 26. ereptus. *Thuan.* ad ann. 1596.

Cùm eſſem apud D. *Scaligerum*,multus nobis ultro citroque ſermo fuit de Te, ac Patre tuo;nec parcus veſtrarum laudum. Tuam de *Cœlo* Poëſin in cœlum effert homo, & optimus talium æſtimator, & minimè à naturâ aut diſciplinâ factus ad aſſentandum. Valdè item capitur iis verſibus,quos in effigiem ſuam & patris compoſuiſti. Mihi quidem, qui nec omnium hebetiſſimus ad ea ſtudia ſum,nec multùm acutus, ita placent,ut negem quidquam elegantius fieri poſſe,quodque propius accedat ad genium puræ putæ antiquitatis; ex quo myrothecio promendum eſt quidquid probabitur probis *Baud.* Cent. 1. Epiſt. 27. ad *Jan. Douz.* fil.

Certè omnia magna mihi de Te ſpondeo, ſupra eos qui nunc, & qui fuere in *Batavia* (non inflandi tui causâ dixerim :) vive tantum, & curſum hunc quem cœpiſti tene. *Lipſ.* in Epiſt. Cent. 3. ad *Belg.* Ep. 2.

Cùm ab eo ſermone diſceſſi, quicquid ſupereſt admirationis in te conſumo, adoleſcens doctiſſime; Facilè enim ex iis quæ adhuc vidi, quam frugem factura ſit hæc ſeges, quæ adhuc in herbâ eſt, auguror. Deus optimus Maximus (adoleſcens nobiliſſime) tua ſtudia proſperet, tuam juventutem regat, vitam totam omnibus bonis cumulet. *Iſ. Caſaub.* in Epiſt. 15.

Patrem æmulatus *Janus Douza* filius, anno ætatis ſuæ, ſi ſatis ſincerè memini, 16. novam eamque pulcherrimam *Planti* editionem dedit : Illos *Amorum* Triumviros, *Catullum*, inquam, *Tibullum* & *Propertium*, recenſuit, ſuiſque Animadverſionibus doctiſſimis explanavit : Et, quod omnes,me tamen tacente, intelligunt nimio plura ejus in rem Literariam bene promerita futura fuerant, niſi Deus nuper optimum illum, & ſummæ ſpei juvenem, heu! præmaturè nimis & patri nobiliſſimo & nobis omnibus eripuiſſet. *Gaſp. Sciop.* De Art. Crit. p. 17.

Janus Douza mirabilis erat ingenii, quo feliciter perficere potuiſſet quicquid aggredi voluiſſet. Ornamentum univerſi orbis illum vocat *Joſephus Scaliger*, dixitque in ætatis flore eum ad ſapientiæ & eruditionis gradum ejuſmodi aſcendiſſe, ad quem virtute ac eruditione clariſſimi viri, vix ætate provecta pertingere potuerunt. *Grotius* Annalium libro 5. nobis aſſeverat, ejus Poëtica ſcripta paternis longe præſtare, quamvis tantam in Republica literaria Poëſi ſua Pater ejus famam ſibi paraverit ; Imo hunc ab illo adjutum fuiſſe in *Hollandicorum* Annalium compoſitione. *Ant. Teiſſier.* Elog. Viror. Erud. Gall.

Janus Douza uterque pater & filius, luculenti Poëtæ. Filium tamen vitâ priùs deſtituit, quàm ad ſummum *Parnaſſi* culmen perveniret. Maturior eſt ejuſdem *Cæleſtium* liber, *Epico* perſcriptus : nec incomptæ *Sylvæ* ; & in *Elegis* ſunt, quæ jure laudes,item in *Odis*, *Jambiſque* : reliqua cum veniâ ætatis legenda. *Borrich.* de Poët. p. 141. 142.

* Ejus libri *Rerum Cæleſtium*, & in laudem *Umbræ* ; ejus oratio funebris, *Aſini* ; ejuſque oratio funebris, *Pediculi* ; inter libros expurgandos numerantur in *Indice Madrit.* edit. anno 1667.

Extat Declamatio in laudem *Umbræ Lugd. Bat.* 1618. 8o.

Extant *Batavicæ* & *Hollandicæ* Annales inchoati ; à Patre verò adhuc ſuperſtite con-

continuati & perfecti. *Lug. Bat.* 1601. 4o. Extant Poëmata *Lug. Bat.* 1607. 8o.

Conditus eſt *Hagæ* Comitis unà cum *Patre* ſuo, ubi hoc Epitaphium reperitur:

D. S.

I. Douza Jani *F. hîc cubat, qui vixit Ann.* 25. *Menſ.* 11. *Dies* 4. Jani Douzæ *Patris, & filii.*

Uterque Douza, *uterque* Janus *hîc cubat,*
Paterque, filiuſque: Morte quâ, rogas?
Pater dolore, natus aſthmate, è via
Sibi labore quod crearat, occidit.
Precari at ipſe ne gravare mortuis,
Negata vivo utrique quæ fuit quies.

DOMINICUS BAUDIUS.

Hoc ejus Symbolum.

ΑΙΕΝ ΑΡΙΣΤΕΤΕΙΝ.

INſulenſis *Flander*, Juriſconſultus, Hiſtoricus, & Poëta doctiſſimus. Natus eſt anno 1561. Obiit anno 1613. Primò Theologiæ Operam dedit: mox eâ deſertâ, ad Juris ſtudium ſeſe tranſtulit, cui cùm per quindecim menſes ſtrenuè incubuiſſet, *Doctoris* gradu dignus habitus, eoque inauguratus eſt. *Lugduni* eloquentiam profeſſus eſt. *Scripſit* Poëmata. Item tres libros de *Induciis* Belli *Belgici*; Epiſtolas, &c. *Konig.* in Biblioth. Clar. An. D. MDC.

In *Baudio* vivente memoriam, ingeniumque plerique admirati ſunt: geniumque hominis *Epiſtolæ* ejus paſſim produnt, quas ſcribere ad amicos incredibili felicitate ſolet, in quibus ita ſe expreſſit, ut in iis vivere adhuc & ſpirare videatur. *Valer. Andr.* in Biblioth. *Belgic.*

Sed quid narras, *Baudium* in numerum *Profeſſorum* adlectum? Felicem, imò immortalem *Scholam Lugdun.* hoc tibicine! Utinam ad vos advolare liceret & audire. *Florem illibatum populi ſuadæque medullam. Jo. Wower* in Epiſt. ad *Petrum Scriverium.*

Dominicus Baudius vir ſummus & clariſſimus, quibuſvis noſtri ævi ſi non ſuperior, certè æqualis, ſive veram eruditionem, ſive rerum uſum, & Juris ſcientiam ſpectes. Is evocatus ex *Galliâ*, ægrè retentus in Academiâ *Lugdunenſi* vivit. Hunc pater tuus aliique præcipui in hâc Urbe viri penes me viderunt; ejus incredibilem eruditionem, memoriam, ingeniumque, ſupra mortales admirati ſunt. *Idem* in Epiſt. ad cognatum ſuum *Nich.* à *Vechta.*

'*Legi*, mi *Baudi*, quam misisti orationem, quæ vel si *Iliade* prolixior fuisset, 'tamen cupidos adhuc nos dimisisset, nec planè dum satiatos. Equidem hoc mihi 'non sumo, ut de talibus judicium putem ferre me posse: Si quid tamen usu 'longo consecuti sumus, neque in totum linguæ *Latinæ* sumus ἀμύητοι, quid sit '*Latinè scribere* non scimus, nisi hoc est ita loqui; ut tu loqueris. Sive prosa ora-'tione à te scriptia lego, videor colloquentem mecum audire, sine fuco, sine 'cincinnis & meretriciis ornamentis, quibus insana hæc juventus *Sermonis ele-'gantiam* meritur, *Is. Casaub.* Epist. 276.

Legi his diebus incredibili cum voluptate *Carmen aureum*, quo virum divinum [*Scaligerum*] & novum ejus opus *Eusebianum* laudasti. Nihil poterat neque *elegantius*, neque *Latinius*. Jam sententiarum gravitas cum perspicuitate ita certat, ut nesciam utrum potius mirer; taceo pietatem quam totum carmen spirat. *Idem* Epist. 465.

Baudium auditorem tuum hîc vidi, cujus doctissimis poëmatiis valdè captus sum. *Jos. Scalig.* Epist. 5. ad *Just. Lips.*

Baudius doctus est *Baudius* habet stylum non *Ciceronianum*, sed seculi *Domitiani*, omnes *Baudii* Epistolas asservo *Scalig.* 2. Gall.

Amicus verò noster dum viveret, & quando *Dordrechtum* divertisset, hospes suavissimus, *Dominicus Baudius.* Poëta idem elegantissimus & disertissimus. *Voss.* de Analog. l. 1. c. 42.

Dominicus Baudius, Iusulensis *Flander*, Jambis potissimùm inclaruit, immò omnibus ferè in hoc articulo numerosior; non infelix tamen, sive *Epico*, sive *Elegiaco* versu. In *Gnomis* tamen *Jambicis* securiùs regnat, & disertiùs philosophatur. *Borrich.* de Poët. p. 410.

Epistolæ Baudii, si quis legerit, propter egregium stylum, operam non luserit; alioquin vix ullæ res lectu & scitu dignæ ibi comparent. *Voet.* Biblioth. studios. Theolog. l. 2. c. 4. p. 284.

His adde *Dominicum Baudium*, virum ingenii felicitate cum veteribus comparandum. *Paul. Colomes.* in Opusc. p. 40. 41.

Baudii Epistolæ in tyronum manibus sunt. Nemini ignotus *Baudius*, salibus & facetiis ubique diffluens. Vir fuit doctissimus, Poëta inprimis in Jambis felicissimus. Dictio ejus, si judicium *Scaligeri* in *Excerptis Puteanis* audimus, sapit phrasin *Neroniani* temporis. Est enim in illo quidam flos sermonis ad poëticum aliquantum accedens, & colorem aliquem è *Plauti* argutiùs trahens, qui ipsi scriptor familiaris fuit quem imitaretur, & ita imitatus est, ut non esset κακόζηλος. Epistolare enim argumentum inprimis inter familiares non respuit jocos & sales. Vir fuit meliore fortunâ dignus, si ipse faber ejus esse potuisset. Habuit familiaria vitia, quæ vehementer ipsi obstiterunt ad altiora tendenti. Venerem & Bacchum; amoribus enim paulò plus, quàm licebat per honestatem & ordinem, deditus fuit; Quod occasionem dedit eleganti illi Centoni Virgiliano quem *Dan. Heinsius* in ipsum dissimulato nomine scripsit, qui reperitur inter Poëmata ejus p. 426. Accessit postea, vel in famam vel in infamiam *Baudii*, quòd *Petrus Scriverius* ederet librum cum titulo: *Dominici Baudii Amores*, in quo ille congessit omnes, quæ de

hôc

hô . . gumento habentur in *Bandio*, Epiſtolas, adjectis aliis ſimilis argumenti, non omiſſo etiam Centone illo *Heinſiano*, cui *Dom. Bandii* nomen præſcripſit, quod diſſimulârat in Poëmatibus ſuis *Heinſius*. Omnia in illo libro lepida, grata futura iis, quos trahit illa voluptas; amatoribus ſcilicet, ſed eruditis. Nec mirum eſt, delectatum fuiſſe hôc labore *Petrum Scriverium*, qui & ipſe totus ad has delicias compoſitus fuit, ſi fides habenda eſt illis, quæ narrat *Colomeſius* in *Opuſculis* ſuis; illic enim mirabilis hiſtoria de illo habetur, p. 101. quam illic vide *Dan. Georg. Morhof.* Polyhiſt. p. 306.

Petrus Scriverius de Effigie *Dominici Bandii* hæc Carmina compoſuit:

Vane, quid affectas magni reddere Baudi,
Pictor? ad hunc hominem non ſatis aptus eras.
Nullius Apelleis *color eſt geniuſque tabellis*,
Lyſippum *fruſtra* Praxitelem*que volet.*
Optimus ipſe ſui pictor, morumque ſuorum,
Quos jocus & docti compoſuere ſales.
Una vel in medium procedas Epiſtola Baudi,
Vera *redit facies*, aſſimilata *perit.*

In eundem ſequentia compoſuit *Hugo Grotius*:

Quem legis, & laudas, ſi vis noviſſe, Poëtam,
Verſibus & vitâ Baudius *unus erat.*
Vidimus hunc ipſum qualem tibi carmina monſtrant:
Ingenium Domini læta papyrus habet.
Talis erat, ſeu cum ſtuitarent proſpera, ſeu cum
Immeritum premeret ſævior aura caput.
Liber & intrepidus, nec qui concederet unquam
Fortunæ magnis Regibus eſſe minor:
Nulli ſponte nocens, & amabilis hoſtibus ipſis,
In quo, ſi noſſes, perderet ira locum:
Inſenſus Sceleri: ſed non ut lege ſeverâ
Viveret, antiquæ ſimplicitatis amans,
Melle madens, & quo non incorruptius alter
Miſcuit innumeris ſeria mille jocis:
Et ſi cuncta ſimul permittis dicere, vates
Tejus *arguto miſtus* Ariſtophani.

* *Dominici Bandii* Orationes, ejuſdemque Poëmatum nova Editio, inter libros prohibitos numerantur. Vid. *Indic.* Lib. *Prohibit.* edit. juſſu *Innocent.* XI. *Romæ* 1681.

Extant Epiſtolarum Centuriæ III. *Amſtelod.* 1639. 12o.

Extant

Extant Orationes aliquot, à morte *Bandii* simul editæ, 1619. 8o.
Extant de Induciis Belli *Belgici* libri III. 1613. 4o.

GULIELMUS CAMDENUS, Clarentius,

Clar. A. D. MDC.

LOndini natus est Anno Dom. 1550. Obiit nono die Novembris ann. 1623. *Scripsit* Historiam *Britannicam*: item Historiam de Rebus *Elizabethæ* Reginæ,

Criticus accuratus, Philosophus omnibus numeris absolutus, Linguarum *Græcæ* & *Latinæ*, nec non rei *Historicæ* peritissimus, maximè autem rerum antiquarum cognitione instructus erat *Camdenus*; quibus nominibus non tantum apud *Anglos*, genere & eruditione claros, in pretio fuit, verùm apud *exteros* quoque celeberrimos summo in honore versabatur, quales fuere *Ortelius*, *Lipsius*, *Douza*, *Scaliger*, *Thuanus*, *Gruterus*, *Peireskius*, &c. quorum perinde & aliorum haud paucorum è literis, ad *Camdenum* quidem datis mihique perlectis, facilè colligendum, coævis omnibus, priscorum seculorum monumenta rimantibus, ipsum fuisse antehabitum. Enimvero popularibus *Anglis*, quotquot eandem materiam unquam illustrarunt, longè videtur antecelluisse, & proinde Insularum *Britannicarum* *Pausanias* meritò à quibusdam nuncupatur, utpote cujus famâ diuturnius non erit Gentis *Britannicæ* nomen. *Anton.* à *Wood.* in Antiq. Univers. *Oxon.* p. 270.

Antiquitatis studiosus & impensiùs amans, præsertim suæ *Patriæ*, nihil quod ad ejus veritatem eruendam momenti aliquid habere videretur omisit; tandemque *Historiam Britannicam* publicavit. Unicum illud & incomparabile Opus, quo *Britanniæ* nostræ *Antiquitatem*, & suæ antiquitati *Britanniam* restituit, quo pulcherrimam terram (à toto orbe divisam) toti terrarum orbi conspicuam & illustrem reddidit: hôc uno opere quid luculentius? quid limatius? quid accuratius, vel *Pausanias*, vel *Strabo* vel quivis alius veterum Geographorum dare potuit? Vetustis induit novitatem, obscuris lucem accendit, dubiis fidem conciliavit— *Annales* Rerum *Anglicarum*, & *Hibernicarum*, regnante *Elizabetha*, aggreditur, suo tempore absolvit, ejusque primam partem edidit; in quo opere, perfectæ Historiæ numeros omnes reperiri, haud credo quenquam esse qui diffitebitur, nisi judicium præjudicio obnoxium nimis habeat & occæcatum. *Wheat.* in Commemorat. *Gul. Camden.*

Annales *Elizabethæ* suscipit *Camdenus*, perficitque stylo tam plenè Regio, tam undequaque & rei & sibi consono, quasi virginalem tantæ Majestatis splendorem libro suo maritare statuisset; ut pari famæ consortio posteris semper audiant, *Elizabetha* & *Camdenus*. *Townleius* Orat. in Memoriam. *Camden.*

Strabo Britannicus, & *Pausanias Anglicus* à plurimis vocatur.

Gulielmus Camdenus, vir in reconditis Antiquitatum apothecis longè peritissimus. *Brian. Twyn.* de Acad. *Oxon.* p. 2.

Camdenus vir impensè doctus. *Bochart.* in Geog. Sac.

Camdenus nobilis *Britanniæ* suæ illustrator. *Barth.* Advers. l. x. c. 17.

Camdeni

Camdeni Britannia bona *Scaligerana* 2.

Limatiſſima *Camdeni* noſtri Britannia. *Douza* lib. 1. Annal. Holland.

Extat præclara Hiſtoria *Wilhelmi Camdeni* de rebus geſtis *Elizabethæ*. Primam Hiſtoriæ partem edidit dum vixit; poſteriorem edere noluit ob odii metum; alteram verò partem debemus *Nicolao Peireskio*, Baroni *Gallico*, eruditorum ad ſtuporem Patrono. Lectu digna illa Hiſtoria, quia mira multa invenias. *Herman. Conring.*

Non *Anglos* ſolùm tuos, vir doctiſſime, opere illo tuo (*Hiſtoriâ Britannicâ*) ſemper victuro tibi obſtrinxiſti, ſed omnes quotquot ubique ſunt veteris *Hiſtoriæ* amantes & cupidi---Omnia in tuis ſcriptis mirificè mihi placent, ingenium, diligentia, eruditio, &, quod ſupra omnia eſt, judicium. *Caſaubon.* in Epiſt. 101.

Munus à te accepi, vir ornatiſſime, per mihi gratum, *Britanniam* tuam: quam illuſtraſti ingenii & induſtriæ clarâ face. Multum *Patria* tibi debet, multum *exteri* nos; qui per te pulcherrimam *Inſulam* videmus, etiam cùm non videmus. Perge in hoc & ſimili ſtudiorum genere, quod abeſſe non poteſt quin tibi famam, poſteris æternum ferat fructum. *Lipſ.* in Epiſt. ad *Camden.*

Camdenum auctorem hîc ſequor, ſcriptorem longè graviſſimum. *Marc. Zuer. Boxhorn.* in Epiſt. p. 138.

De ſuâ *Britanniâ* benè meritus *Gulielmus Camdenus*. *Pet. Gaſſend.* in Vit. *Peireſk.* p. 52.

Capio Judicem te, *Gulielme Camdene*, qui *Britanniæ* tuæ nebulas claro ingenii ſole nuper illuſtraſti. *Lipſ.* Comment. in l. 12. Annal. *Taciti.*

In *Camdeno* ut eluxit veritatis ſtudium, dos apprimè requiſita Hiſtoriam ſcribenti, ſic maximè valuit Oratione ad Hiſtoriæ compoſitionem accommodatâ: nam nec melliſluus *Cæſaris* ſtylus, nec lepos *Curtii* nec acumen *Taciti* deſunt illi; ita ejus Stylus naturali pulchritudine exurgit, ſententiarum punctis tanquam luminibus aſpergitur, & in animos legentium placidè ſe dimittit. *Lud. Molinæus* Orat. habit. in Regiâ Acad. *Oxon.* in laud. *Gul. Camdeni.*

Cambdenus eruditus & ſagax ille Vir Hiſtoriam *Elizabethæ* Regni conſcripſit, eâ fidelitate eaque cura, tam terſo ſtylo tamque acri judicio, ut abſque controverſia ea ſit potiſſima pars *Anglicæ* noſtræ Hiſtoriæ. Sed ipſe paſſim profitetur ſe multa illis reliquiſſe, qui Eccleſiæ Hiſtoriam aggreſſuri eſſent. Quapropter quod ad hujus Regni exordia ſpectat, ut illum, ea fide, quæ tam inſigni Scriptori debetur, in omnibus ſequuturus ſum, ſic etiam cùm in quædam incideriim, quæ vel ipſum latuerunt, vel quæ in Hiſtoria tam ſuccincta prolixiùs enarrare minimè neceſſarium duxit, non verebor præter ea quæ ſcripſit aliquid ſuperaddere, quamvis fama meritò ipſi debita ſuperfluum videri faciat, aliud quicquam rebus ab ipſo tractatis adjicere. Doct. *Burnetus* ſuæ Reformationis Hiſtoriæ parte 2. lib. 3. p. 377. Angl.

Dominus de *Thou*, cùm generalem Hiſtoriam contexere in animo haberet, commercium colere cœpit cum omnibus *Europæ* Viris qui maxime idonei erant quæ vera eſſent ad ipſum tranſmittere: Magnum itaque cum *Camdeno* commercium habuit. Cùm autem *Camdeni* volumen primum in lucem exiiſſet, ſe verè ad

ipſum ſcripſit deprehendens id adeo diſcrepans eſſe ab iis, quæ in mutuis ipſorum Epiſtolis exarata fuerant, præſertim reſpectu *Scotorum* Reginæ. De quibus quod verum erat ipſi confeſſus eſt *Camdenus*, ſcilicet Regem *Jacobum* illud neceſſariò reviſere voluiſſe, idemque poſtea tradidiſſe in manus Comitis *Northamptonii*, qui erat Ducis *Norfolciæ* frater, qui propter illam Reginam capite truncatus fuerat, & plurima ex illo eraſa, plurimaque alterata fuiſſe. Hoc moleſtiſſimum fuit *Camdeno*, qui ſollicitus fuit ne poſterioris partis idem eſſet fatum: Et ea propter illam extra Angliam ad præſtantem illum Virum tranſmiſit, ut poſt ſuum obitum fideliter typis mandari poſſet. Hoc in *Anglia* notiſſimum eſt, Et *Secundæ Partis*, ultra mare ad Extraneum tranſmiſſio, facile quemvis inducit ad credendum eam hujus veram rationem fuiſſe. D. *Burnetti* Replicatio ad D. *Varillas*. p. 59. Angl.

* *Gulielmi Camdeni Britannia*, ejuſdemque *Annales Elizabethæ* cum *Expurgationibus* permittuntur. Ejuſdem verò Actio in *Henricum Garnetum* Soc. Jeſu, &c. verſa in *Latinum* ab eodem *Camdeno*, omnino prohibetur. *Index Madrit*

Extant Annales Rerum *Anglicarum* & *Hibernicarum* regnante *Elizabethâ*. *Lugduni Bat.* ex offic. *Elzevirianâ* 1625. in 8°.

Extat Deſcriptio *Britanniæ Londini* apud *Georg. Bishop.* 1607. cum Tabulis Chorographicis, Fol.

Sepultus eſt in Eccleſiâ S. *Petri Weſtmonaſterienſis* porticu Auſtrali, Choro proximâ, 10. Novemb. Anno Dom. 1623. Parieti verò Occidentali ſupra tumulum, infixa eſt effigies Viri dimidiata, ex marmore albo dedolata, & ejuſmodi inſcriptione inferius poſitâ, ornata.

Qui fide Antiquâ & operâ aſſiduâ *Britannicam* antiquitatem indagavit, ſimplicitatem innatam honeſtis ſtudiis excoluit: Animi ſolertiam Candore illuſtravit *Gulielmus Camdenus* ab *Elizabetha* R. ad Regis Armorum (*Clarentii* titulo) dignitatem evocatus. Hîc ſpe certa reſurgendi in *Chriſto* S. E. Q. Obiit Anno Dom. 1623. Novemb. 9. ætatis ſuæ 74.

ISAACUS CASAUBONUS.

Clar. An. D. MDC. GALLUS, *Delphinas*, natus eſt anno 1559. Obiit anno 1614. Primo *Genevenſis* Profeſſor, pòſt *Lutetiæ Pariſiorum* Regius Bibliothecarius, tandem Regis *Iacobi* I. Magnæ *Britanniæ* Conſiliarius factus eſt.

Confecit Exercitationes contra *Baronium* Cardinalem: Comment. in *Hiſt. Aug. Scriptores*, *Suetonium*, *Strabonem*, *Theophraſtum*, *Diogenem Laertium*, *Theocritum* *Polyænum*, *Perſium*, multaque alia ſcripſit.

Scaliger eum eruditorum *Phœnicem* *Heinſius* eruditionis *Solem* & ætatis decus appellabat. *Petrus Matthæus* dicere ſolebat, *Caſaubonum* tot *Palladas* quot libros edere.

Iſaacus Caſaubonus vir magnus, & veluti Sol quidam Philologiæ. *Paul. Coloneſ.* Obſerv. Sac. p. 25.

Incomparabilis vir & ſeculi ſui decus immortale, *Iſaacus Caſaubonus*, nunquam

quam ſine laude nominandus, nunquam ſatis laudatus *Salmaſ.* Præf. ad Hiſt. Auguſt. Script.

Iſaacus Caſaubonus, vir longè latéque doctiſſimus, & mihi, dum viveret, amiciſſimus, meritiſque in rem literariam clariſſimus, in Hiſtoricis recenſendis verſatiſſimus *Salmaſ.* Not. in *Ælii Spartian. Hadrian.*

Cujus eruditio præconium meum longè ſupergreſſa eſt: equidem ſeculo gratulor quòd habeat, quem antiquis opponat. *Johann. Wouver.* de Polymath. cap. 12.

Erat invictus operis & laboris, & in omnes de publico benè merendi occaſiones ſemper intentus. *Meric. Caſaub.* de IV. ling. p. 47.

Caſaubono ſtatim à teneris unguiculis ſincero veræ pietatis lacte imbuto ſuppetebat rara Linguarum Orientalium cognitio, in *Græciâ* vix ſecundum, nedum parem habebat. Non deerat ſacræ, non deerat Hiſtoricæ veritatis illuſtrandæ ſtudium. *Jac. Capel.* Præfat. ad Vindic. pro *Iſ. Caſaub.*

Vir Nectare & Ambroſiâ qui alatur, & Sarrano qui dormiat oſtro digniſſimus. *Remus* in *Themiſt.* p. 159.

Immortale Galliæ decus, quô digniorem omni laude alium ne Hiſtoriæ quidem continent. *Rittershuſ.* in *Salvian.*

Vir ſeculi noſtri eruditiſſimus *Iſaacus Caſaubonus*---Cujus auſpiciis hâc ætate admirabilis curſus factus ad omnem doctrinæ excellentiam eſt. *Petr. Cunæus* Repub. *Hebræor.* p. 53. p. 54.

Caſaubonus, vir ille plurima ſcit, pauca ignorat. Quàm multa quotidie eruit, quæ froſtrà alibi requiras! *Dominic. Baud.* in Epiſt. Cent. 2. Epiſt. 9. ad *Johann.* à *Wouvveren.*

Iſaacus Caſaubonus vir ætate noſtrâ vix cuiquam comparandus. *Gaſp. Sciopp.* Suſpect. Lect. l. 4. Epiſt. 13.

Virum magnum ac doctiſſimum ſæpiùs eum appellat *Bochartus* in Sacrâ Geographiâ.

Muſarum favus *Iſaacus Caſaubonus Voſſ.* l. 2. Inſtit. Orator. p. 218.

Animadverſionibus *Iſaaci Caſauboni* in Philologum *Naucratitam* nihil hic Sol eo in genere videt eruditius. *Idem* ibid. l. 4. p. 214.

Nihil vidi abſolutius Commentario *Caſaubons* in *Suetonium Joſ. Scalig.* Epiſt. l. 1. Ep. 29. ad *Ian. Denzam* F.

Quùm primum mihi ſalivam moviſſent *Theophraſtei Characteres* tui, dicam ſeriò, de poteſtate mei exivi, neque me continere potui, quin ea de te prædicarem quæ & meritum tuum; & amor meus poſtulabant: quanquam quicquid de te dixero, omne infra virtutes ingenii tui fuerit. Omnia me tua delectant, eruditio, judicium, Oratio. *Idem* Epiſt. 35.

Caſauboni ad *Suetonium* vidi eruditum Opus. Adoleſcentem magni ingenii, & ſi vivit ac temperat, omnibus numeris perfectum. *Lipſ.* in Epiſt. Cent. ad *German.* & *Gal.* Epiſt. 24. ad *Joſ. Scalig.*

Animadverſiones tuas in *Athenæum* accepi, gratum ſanè donum remittente Agnoſco amorem, quem jure tamen deberi mihi ſcio amanti. Quod ad ipſas,

JOANNES MARIANA, Soc. Jes.

Clar. An. D. MDXCV. NAtione *Hiſpanus*, patriâ *Talabricenſis*, ſeptemdecim annos natus, ſe *Societati Jeſu* dedicavit. *Toleti* obiit die 17. Februarii, Anno 1624. ætatis 87.

Reliquit 3. libros de Rege & Regis Inſtitutione: De Monetæ mutatione: Triginta Libros Rerum *Hiſpanicarum*: Scholia in V. & N. T. ut & 7. Tractatus de adventu S. *Jacobi* in *Hiſpaniam*. Multaque alia.

Joannes Mariana, maximo vir ingenio, peracri judicio, ſingulari memoriâ, multorum annorum ſtudio, omne diſciplinarum genus diligentiſſimè excoluit, & ad S. Theologiam, rarum omnium Liberalium Artium, & Hiſtoriæ tum Eccleſiaſticæ, tum Prophanæ cognitionem; & præterea *Latinæ*, *Græcæ* atque *Hebraicæ* Linguæ peritiam adjunxit. *Alegambe.*

Joannes Mariana, ſingulari vir judicio, ſcripſit 30. Annalium *Hiſpaniæ* libros diſertè admodum gravique ſtylo, ut *Thucydidis* prudentiam ac *Taciti* acumen unus complexus eſſe videatur. *Hiſpan.* Biblioth.

Joannes Mariana veritatis amator, & pietatis optimus cultor, qui erudito ſtylo poſtremam manum appoſuit rerum *Hiſpanicarum* Hiſtoriæ, *Hiſpanus* & ipſe, ſed affectu privato carens, dignus Profeſſor *Societatis Jeſu Baron.* ad Annum *Chr.* 688.

Idemque *Baronius* Tomo 3. ait illum Res *Hiſpanicas* accuratiſſimè perſecutum.

Inter *Latinos* omnibus palmam præripuit *Joannes Mariana Hiſpanus*, rerum *Hiſpanicarum* cognitione nemini ſecundus. Valuit verò *Mariana* inſigni eloquentia, prudentiâ, & magnâ libertate dicendi, hinc & libertatis ſtudioſiſſimus in Reges ſuos ſæpè eſt mordax. Eſt itidem ſuperſtitioſiſſimus homo, quo nomine etiam inter ſuos malè audit. Tantam libertatem ſibi aſſumpſit, ut & libellum ediderit de membris *Societatis*, quem licèt ſupprimerent Jeſuitæ, tamen in mediâ *Româ* editum eſſe conſtat, tariſſimus hodie eſt inventu. Prodiit & alius ejus libellus, *De Inſtitutione Regis*, multa præclara continens, in quo liberrimè judicat, quomodo Reges inſtituendi ſint: Non dubitavit autem & apertè quoque docere, ſi Rex vel anathemate factus vel excommunicatus, ac nonnihil receſſit à *Romanâ Eccleſiâ*, licere in illum gladio, igne ſcilicet animadvertere. Eâ tamen pietate videri voluit, ut dixerit, Regem veneno tolli non licere, quaſi verò. Combuſtus verò hic eſt liber ob talem doctrinam horrendam *Pariſiis*, & coacti fuere Jeſuitæ diſſenſum profiteri. Non dubitavit & *Mariana* Sicarium *Henri* IV. Regis *Galliæ* inter *Sanctos* memorare. *Herman. Conring.* de Regno *Hiſpan.*

Mariana in ejus Hiſtoria *Hiſpaniæ* à neoticorum nemine ſuperatus fuit, nec incepti magnitudine, nec ſtyli nobilitate, Cæteris accuratior eſt; ſanaque mente de ſingulis judicat. *Rapin.* Animadv. in Hiſt. Sect. 28. Gall.

Joannis Mariana Scholia, exigua quidem mole, ſed uſu non contemnenda,

da, & cum judicio exarata. *Matth. Paul.* Præfat. ad Lector. Vol. 1.

Scholia, ſive Notæ *Marianæ* in Vetus Teſtamentum etiam utiliſſimæ poſſunt eſſe ad ſenſus literalis Scripturarum intelligentiam, quoniam ad proprium vocum *Hebraicarum* ſignificationem exprimendam ſtudium præcipuum adhibuit. Sic in principio *Geneſeos* ſagaciter obſervavit verbum *Hebraicum bara* quod *Creare* verti ſolet, propria ſignificatione non deſignare *ex nihilo facere*, ut vulgò creditur; imò ipſos Authores *Græcos & Latinos* qui in ſuis Linguis vocem *Creare* excogitárunt, hunc ſenſum ei alligare non potuiſſe, quandoquidem quod nunc Creatio, ſeu ex nihilo productio dicitur, iis penitùs incognitum fuit. Quamvis ejus Notæ breves admodum ſint, aliquas tamen obſervationes prætermittere potuiſſet quæ meræ ſunt eruditionis, nihilque ad Textûs ipſius elucidationem conferunt. Ejuſmodi digreſſiones rarò tamen apud ipſum occurrunt, dicique poteſt *Marianam* accenſendum eſſe peritiſſimis & ſagaciſſimis *Scholiaſtis* qui à nobis in Biblia legantur. Verùm quidem illum mediocriter tantum calluiſſe Linguas *Græcam & Hebraicam*, ſed illum defectum quadantenus ſupplent ingenii ejus acumen & magna animi ejus contentio. Optimum ſenſum plerumque deligit, & ne quidem in diverſis quas refert interpretationibus, tædioſus eſt. Frequenter admodum citat Vetus Vulgatæ exemplar quod *Gothicum* denominat & cujus in Hiſpanicis Eccleſiis uſus olim erat. Or. Pr. *Rich. Simon.* Hiſt. Crit. V. T. l. 3. c. 12. Gall.

* *Joannis Mariana* Tractatus ſeptem prohibentur, donec corrigantur. Totus iſte Tractatus de MutationeMonetæ expungatur. Tractatus de Morte, & Immortalitate, expurgandus. *Index Madrit.* edit. an. 1667.

Extat *Hiſtoria Hiſpaniæ* 32. Libris. *Toleti* 1592. typis *Jo. Roderici. Moguntiæ* anno 1605. & in *Hiſpaniâ* Illuſtratâ Tomo 2.

Extat de Ponderibus & Menſuris Tractatus. *Toleti* 4°. 1599. apud *Thom. Guſmanium.*

JANUS DOUZA, Filius.

PHilologus ac Poëta, & quod in tenerâ adhuc ætate miretis, Philoſophus ac Mathematicus inſignis, primuſque Bibliothecæ *Lugduno-Batavæ* Præfectus, paternis ſiſtens veſtigiis. Obiit anno 1597. nondum expleto 26. ætatis anno, *Hagæ Comitis. Val. Andreas.* Clar. A. D. MDXCVI.

Scripta ejus ſunt: Notæ in *Catullum, Tibullum, Propertium*—Spicilegium in *Petronii Arbitri* Satyricon—Animadverſiones breves in *Plauti* Comœdias—Declamatio in laudem umbræ: addito *rerum Cœleſtium* Libro—Annales *Batavie* Patris ſui proſâ oratione pertexuit—Poëmata varia.

Hic acceptam à parente nominis claritâtem ingenii ſui lucé illuſtravit. Trium linguarum exquiſita cognitio, Antiquitatis legumque Romanarum intelligentia, & Mathematicæ totius, totiuſque Philoſophiæ notitia *Meurſ. Athen. Batav.*

Janus Douza filius, Juvenis admirabili ingenio, excellenti doctrinâ cum rarâ

Digitized by Google

morum ſuavitate conjunctâ prædítus,cùm ex peregrinatione longinquâ rediiſſet, quaſi in portu naufragium fecit, anno ætatis 26. ereptus. *Thuan.* ad ann. 1596.

Cùm eſſem apud D. *Scaligerum*, multus nobis ultro citroque ſermo fuit de Te, ac Patre tuo; nec parcus veſtrarum laudum. Tuam de *Cælo* Poëſin in cœlum effert homo, & optimus talium æſtimator, & minimè à naturâ aut diſciplinâ factus ad aſſentandum. Valdè item capitur iis verſibus, quos in effigiem ſuam & patris compoſuiſti. Mihi quidem, qui nec omnium hebetiſſimus ad ea ſtudia ſum, nec multùm acutus, ita placent, ut negem quidquam elegantius fieri poſſe, quodque propius accedat ad genium puræ putæ antiquitatis; ex quo myrotheco promendum eſt quidquid probabitur probis *Band.* Cent. 1. Epiſt. 27. ad *Jan. Douz.* fil.

Certè omnia magna mihi de Te ſpondeo, ſupra eos qui nunc, & qui fuere in *Batavia* (non inflandi tui causâ dixerim :) vive tantum, & curſum hunc quem cœpiſti tene. *Lipſ.* in Epiſt. Cent. 3. ad *Belg.* Ep. 2.

Cùm ab eo ſermone diſceſſi, quicquid ſupereſt admirationis in te conſumo, adoleſcens doctiſſime; Facilè enim ex iis quæ adhuc vidi, quam frugem factura ſit hæc ſeges, quæ adhuc in herbâ eſt, auguror. Deus optimus Maximus (adoleſcens nobiliſſime) tua ſtudia proſperet, tuam juventutem regat, vitam totam omnibus bonis cumulet. *Iſ. Caſaub.* in Epiſt. 15.

Patrem æmulatus *Janus Douza* filius, anno ætatis ſuæ, ſi ſatis ſincerè memini, 16. novam eamque pulcherrimam *Planti* editionem dedit : Illos *Amorum* Triumviros, *Catullum*, inquam, *Tibullum* & *Propertium*, recenſuit, ſuiſque Animadverſionibus doctiſſimis explanavit : Et, quod omnes, me tamen tacente, intelligunt nimio plura ejus in rem Literariam bene promerita futura fuerant, niſi Deus nuper optimum illum, & ſummæ ſpei juvenem, heu! præmaturè nimis & patri nobiliſſimo & nobis omnibus eripuiſſet. *Gaſp. Sciop.* De Art. Crit. p. 17.

Janus Douza mirabilis erat ingenii, quo feliciter perficere potuiſſet quicquid aggredi voluiſſet. Ornamentum univerſi orbis illum vocat *Joſephus Scaliger*, dixitque in ætatis flore eum ad ſapientiæ & eruditionis gradum ejuſmodi aſcendiſſe, ad quem virtute ac eruditione clariſſimi viri, vix ætate provecta pertingere potuerunt. *Grotius* Annalium libro 5. nobis aſſeverat, ejus Poëtica ſcripta paternis longe præſtare, quamvis tantam in Republica literaria Poëſi ſua Pater ejus famam ſibi paraverit ; Imo hunc ab illo adjutum fuiſſe in *Hollandicorum* Annalium compoſitione. *Ant. Teiſſier.* Elog. Viror. Erud. Gall.

Janus Douza uterque pater & filius, ſuculenti Poëtæ. Filium tamen vitâ priùs deſtituit, quàm ad ſummum *Parnaſſi* culmen perveniret. Maturior eſt ejuſdem *Cæleſtium* liber, *Epico* perſcriptus : nec incomptæ *Sylvæ* ; & in *Elegis* ſunt, quæ jure laudes, item in *Odis*, *Jambiſque* : reliqua cum veniâ ætatis legenda. *Borrich.* de Poët. p. 141. 142.

* Ejus libri *Rerum Cæleſtium*, & in laudem *Umbræ* ; ejus oratio funebris, *Aſini* ; ejuſque oratio funebris, *Pediculi* ; inter libros expurgandos numerantur in *Indice Madrit.* edit. anno 1667.

Extat Declamatio in laudem *Umbræ Lugd. Bat.* 1618. 8o.

Extant *Batavia* & *Hollandiæ* Annales inchoati ; à Patre verò adhuc ſuperſtite con-

continuati & perfecti. *Lug. Bat.* 1601. 4o. Extant Poëmata *Lug. Bat.* 1607. 8o.

Conditus est *Hagæ* Comitis unà cum *Patre* suo, ubi hoc Epitaphium reperitur:

D. S.

I. Douza Jani *F. hìc cubat, qui vixit Ann.* 25. *Mens.* 11. *Dies* 4. Jani Douzæ *Patris, & filii.*

Uterque Douza, *uterque* Janus *hìc cubat,*
Paterque, filiusque: Morte quâ, rogas?
Pater dolore, natus asthmate, è via
Sibi labore quod crearat, occidit.
Precari at ipse ne gravare mortuis,
Negata vivo utrique quæ fuit quies.

DOMINICUS BAUDIUS.

Hoc ejus Symbolum.

ΑΙΕΝ ΑΡΙΣΤΕΥΕΙΝ.

INsulensis *Flander*, Jurisconsultus, Historicus, & Poëta doctissimus. Natus est anno 1561. Obiit anno 1613. Primò Theologiæ Operam dedit: mox eâ desertâ, ad Juris studium sese transtulit, cui cùm per quindecim menses strenuè incubuisset, *Doctoris* gradu dignus habitus, eoque inauguratus est. *Lugduni* eloquentiam professus est. *Scripsit* Poëmata. Item tres libros de *Inducis* Belli *Belgici*; Epistolas, &c. *Konig.* in Biblioth. Clar. An. D. MDC.

In *Baudio* vivente memoriam, ingeniumque plerique admirati sunt: geniumque hominis *Epistolæ* ejus passim produnt, quas scribere ad amicos incredibili felicitate solet, in quibus ita se expressit, ut in iis vivere adhuc & spirare videatur. *Valer. Andr.* in Biblioth. *Belgic.*

Sed quid narras, *Baudium* in numerum *Professorum* adlectum? Felicem, imò immortalem *Scholam Lugdun.* hoc tibicine! Utinam ad vos advolare liceret & audire. *Florem illibatum populi suadaque medullam. Jo. Wower* in Epist. ad *Petrum Scriverium.*

Dominicus Baudius vir summus & clarissimus, quibusvis nostri ævi si non superior, certè æqualis, sive veram eruditionem, sive rerum usum, & Juris scientiam spectes. Is evocatus ex *Galliâ*, ægrè retentus in Academiâ *Lugdunensi* vivit. Hunc pater tuus aliique præcipui in hâc Urbe viri penes me viderunt; ejus incredibilem eruditionem, memoriam, ingeniumque, supra mortales admirati sunt. *Idem* in Epist. ad cognatum suum *Nich.* à *Vechta.*

'*Legi*, mi *Bandi*, quam misisti orationem, quæ vel si *Iliade* prolixior fuisset, 'tamen cupidos adhuc nos dimisisset, nec planè dum satiatos. Equidem hoc mihi 'non sumo, ut de talibus judicium putem ferre me posse: Si quid tamen usu 'longo consecuti sumus, neque in totum linguæ *Latinæ* sumus ἀμύητοι, quid sit '*Latinè scribere* non scimus, nisi hoc est ita loqui; ut tu loqueris. Sive prosa ora-'tione à te scriptia lego, videor colloquentem mecum audire, sine fuco, sine 'cincinnis & meretriciis ornamentis, quibus insana hæc juventus *Sermonis ele-'gantiam* metitur, *Is. Casaub.* Epist. 276.

Legi his diebus incredibili cum voluptate *Carmen aureum*, quo virum divinum [*Scaligerum*] & novum ejus opus *Eusebianum* laudasti. Nihil poterat neque *elegantius*, neque *Latinius*. Jam sententiarum gravitas cum perspicuitate ita certat, ut nesciam utrum potius mirer; taceo pietatem quam totum carmen spirat. *Idem* Epist. 465.

Baudium auditorem tuum hîc vidi, cujus doctissimis poëmatiis valdè captus sum. *Jos. Scalig.* Epist. 5. ad *Just. Lipsi.*

Budius doctus est *Baudius* habet stylum non *Ciceronianum*, sed seculi *Domitiani*, omnes *Bandii* Epistolas asservo *Scalig.* 2. Gall.

Amicus verò noster dum viveret, & quando *Dordrechtum* divertisset, hospes suavissimus, *Dominicus Baudius.* Poëta idem elegantissimus & disertissimus. *Voss.* de Analog. l. 1. c. 42.

Dominicus Baudius, Iusulensis *Flander*, Jambis potissimùm inclaruit, immò omnibus ferè in hoc articulo numerosior; non infelix tamen, sive *Epico*, sive *Elegiaco* versu. In *Gnomis* tamen *Jambicis* securiùs regnat, & disertiùs philosophatur. *Borrich.* de Poët. p. 410.

Epistolas Baudii, si quis legerit, propter egregium stylum, operam non luserit; alioquin vix ullæ res lectu & scitu dignæ ibi comparent. *Voet.* Biblioth. studios. Theolog. l. 2. c. 4. p. 284.

His adde *Dominicum Baudium*, virum ingenii felicitate cum veteribus comparandum. *Paul. Colomes.* in Opusc. p. 40. 41.

Baudii Epistolæ in tyronum manibus sunt. Nemini ignotus *Baudius*, salibus & facetiis ubique diffluens. Vir fuit doctissimus, Poëta inprimis in Jambis felicissimus. Dictio ejus, si judicium *Scaligeri* in *Excerptis Puteanis* audimus, sapit phrasin *Neroniani* temporis. Est enim in illo quidam flos sermonis ad poëticum aliquantum accedens, & colorem aliquem è *Plauti* argutiis trahens, qui ipsi scriptor familiaris fuit quem imitaretur, & ita imitatus est, ut non esset κακόζηλος. Epistolare enim argumentum inprimis inter familiares non respuit jocos & sales. Vir fuit meliore fortunâ dignus, si ipse faber ejus esse potuisset. Habuit familiaria vitia, quæ vehementer ipsi obstiterunt ad altiora tendenti. Venerem & Bacchum; amoribus enim paulò plus, quàm licebat per honestatem & ordinem, deditus fuit; Quod occasionem dedit eleganti illi Centoni Virgiliano quem *Dan. Heinsius* in ipsum dissimulato nomine scripsit, qui reperitur inter Poëmata ejus p. 426. Accessit postea, vel in famam vel in infamiam *Baudii*, quòd *Petrus Scriverius* ederet librum cum titulo: *Dominici Baudii Amores*, in quo ille congessit omnes, quæ de hôc

Digitized by Google

hô . . gumento habentur in *Baudio*, Epiſtolas, adjectis aliis ſimilis argumenti, non omiſſo etiam Centone illo *Heinſiano*, cui *Dom. Baudii* nomen præſcripſit, quod diſſimulârat in Poëmatibus ſuis *Heinſius*. Omnia in illo libro lepida, grata futura iis, quos trahit illa voluptas; amatoribus ſcilicet, ſed eruditis. Nec mirum eſt, delectatum fuiſſe hôc labore *Petrum Scriverium*, qui & ipſe totus ad has delicias compoſitus fuit, ſi fides habenda eſt illis, quæ narrat *Colomeſius* in *Opuſculis* ſuis; illic enim mirabilis hiſtoria de illo habetur, p. 101. quam illic vide *Dan. Georg. Morhof.* Polyhiſt. p. 306.

Petrus Scriverius de Effigie *Dominici Baudii* hæc Carmina compoſuit:

Vane, quid affectas os magni reddere Baudi,
Pictor? ad hunc hominem non ſatis aptus eras.
Nullius Apelleis *color eſt geniuſque tabellis*,
Lyſippum *fruſtra* Praxitelemque *voles.*
Optimus ipſe ſui pictor, morumque ſuorum,
Quos jocus & docti compoſuere ſales.
Una vel in medium procedat Epiſtola Baudi,
Vera *redit facies*, aſſimilata *peris.*

In eundem ſequentia compoſuit *Hugo Grotius*:

Quem legis, & laudas, ſi vis noviſſe, Poëtam,
Verſibus & vitâ Baudius *unus erat.*
Vidimus hunc ipſum qualem tibi carmina monſtrant:
Ingenium Domini læta papyrus habet.
Talis erat, ſeu cum ſtuerent proſpera, ſeu cum
Immeritum premeret ſævior ira caput.
Liber & intrepidus, nec qui concederet unquam
Fortunæ magnis Regibus eſſe minor:
Nulli ſponte nocens, & amabilis hoſtibus ipſis,
In quo, ſi noſſes, perderet ira locum:
Inſenſus Sceleri: ſed non ut lege ſeverâ
Viveret, antiquæ ſimplicitatis amans,
Melle madens, & quo non incorruptius alter
Miſcuit innumeris ſeria mille jocis:
Et ſi cuncta ſimul permittis dicere, vates
Tejus *arguto miſtus* Ariſtophani.

* *Dominici Baudii* Orationes, ejuſdemque Poëmatum nova Editio, inter libros prohibitos numerantur. Vid. *Indic.* Lib. *Prohibit.* edit. juſſu *Innocent.* XI. *Romæ* 1681.

Extant Epiſtolarum Centuriæ III. *Amſtelod.* 1639. 12o.

Extant

Digitized by Google

Extant Orationes aliquot, à morte *Bandii* ſimul editæ, 1619. 8o.
Extant de Induciis Belli *Belgici* libri III. 1613. 4o.

GULIELMUS CAMDENUS, Clarentius,

Clar. A. D. MDC. *Londini* natus eſt Anno Dom. 1550. Obiit nono die Novembris ann. 1623. *Scripſit* Hiſtoriam *Britannicam*: item Hiſtoriam de Rebus *Elizabethæ* Reginæ,

Criticus accuratus, Philoſophus omnibus numeris abſolutus, Linguarum *Græcæ* & *Latinæ*, nec non rei *Hiſtoricæ* peritiſſimus, maximè autem rerum antiquarum cognitione inſtructus erat *Camdenus*; quibus nominibus non tantum apud *Anglos*, genere & eruditione claros, in pretio fuit, verùm apud *exteros* quoque celebertimos ſummo in honore verſabatur, quales fuere *Ortelius*, *Lipſius*, *Douza*, *Scaliger*, *Thuanus*, *Gruterus*, *Peireskius*, &c. quorum perinde & aliorum haud paucorum è literis, ad *Camdenum* quidem datis mihique perlectis, facilè colligendum, coævis omnibus, priſcorum ſeculorum monumenta rimantibus, ipſum fuiſſe antehabitum. Enimvero popularibus *Anglis*, quotquot eandem materiam unquam illuſtrarunt, longè videtur antecelluiſſe, & proinde Inſularum *Britannicarum* *Pauſanias* meritò à quibuſdam nuncupatur, utpote cujus famâ diuturnius non erit Gentis *Britannicæ* nomen. *Anton.* à *Wood.* in Antiq. Univerſ. *Oxon.* p. 270.

Antiquitatis ſtudioſus & impenſiùs amans, præſertim ſuæ *Patriæ*, nihil quod ad ejus veritatem eruendam momenti aliquid habere videretur omiſit; tandemque *Hiſtoriam Britannicam* publicavit. Unicum illud & incomparabile Opus, quo *Britanniæ* noſtræ *Antiquitatem*, & ſuæ antiquitati *Britanniam* reſtituit, quo pulcherrimam tertam(à toto orbe diviſam)toti terrarum orbi conſpicuam & illuſtrem reddidit: hôc uno opere quid luculentius? quid limatius? quid accuratius, vel *Pauſanias*, vel *Strabo* vel quivis alius veterum Geographorum dare potuit? Vetuſtis induit novitatem, obſcuris lucem accendit, dubiis fidem conciliavit— *Annales* Rerum *Anglicarum*, & *Hibernicarum*, regnante *Elizabetha*, aggreditur, ſuo tempore abſolvit, ejuſque primam partem edidit; in quo opere, perfectæ Hiſtoriæ numeros omnes reperiri, haud credo quenquam eſſe qui diffitebitur, niſi judicium præjudicio obnoxium nimis habeat & occæcatum. *Whear.* in Commemorat. *Gul. Camden.*

Annales *Elizabethæ* ſuſcipit *Camdenus*, perficitque ſtylo tam plenè Regio, tam undequaque & rei & ſibi conſono, quaſi virginalem tantæ Majeſtatis ſplendorem libro ſuo maritare ſtatuiſſet; ut pari famæ conſortio poſteris ſemper audiant, *Elizabetha* & *Camdenus*. *Townleius* Orat. in Memoriam. *Camden.*

Strabo Britannicus, & *Pauſanias Anglicus* à plurimis vocatur.

Gulielmus Camdenus, vir in reconditis Antiquitatum apothecis longè peritiſſimus. *Brian. Twyn.* de Acad. *Oxon.* p. 2.

Camdenus vir impensè doctus. *Bochart.* in Geog. Sac.

Camdenus nobilis *Britanniæ* ſuæ illuſtrator. *Barth.* Adverſ. l. x. c. 17.

Camdeni

Camdeni Britannia bona *Scaligerana* 2.

Limatiſſima *Camdeni* noſtri Britannia. *Douza* lib. 1. Annal. Holland.

Extat præclara Hiſtoria *Wilhelmi Camdeni* de rebus geſtis *Elizabetha*. Primam Hiſtoriæ partem edidit dum vixit; poſteriorem edere noluit ob odii metum; alteram verò partem debemus *Nicolao Peireskio*, Baroni *Gallico*, eruditorum ad ſtuporem Patrono. Lectu digna illa Hiſtoria, quia mira multa invenias. *Herman. Conring.*

Non *Anglos* ſolùm nos, vir doctiſſime, opere illo tuo (*Hiſtoriâ Britannicâ*) ſemper victuro tibi obſtrinxiſti, ſed omnes quotquot ubique ſunt veteris *Hiſtoriæ* amantes & cupidi---Omnia in tuis ſcriptis mirificè mihi placent, ingenium, diligentia, eruditio, &, quod ſupra omnia eſt, judicium. *Caſaubon.* in Epiſt. 101.

Munus à te accepi, vir ornatiſſime, per mihi gratum, *Britanniam* tuam: quam illuſtraſti ingenii & induſtriæ clarâ face. Multum *Patria* tibi debet, multum *exteri* nos; qui per te pulcherrimam *Inſulam* videmus, etiam cùm non videmus. Perge in hoc & ſimili ſtudiorum genere, quod abeſſe non poteſt quin tibi famam, poſteris æternum ferat fructum. *Lipſ.* in Epiſt. ad *Camden.*

Camdenum auctorem hîc ſequor, ſcriptorem longè graviſſimum. *Marc. Zuer. Boxhorn.* in Epiſt. p. 138.

De ſuâ *Britanniâ* benè meritus *Gulielmus Camdenus*. *Pet. Goſſend.* in Vit. *Peiresk.* p. 52.

Capio Judicem te, *Gulielme Camdene*, qui *Britanniæ* tuæ nebulas elato ingenii ſole nuper illuſtraſti. *Lipſ.* Comment. in l. 12. Annal. *Taciti.*

In *Camdeno* ut eluxit veritatis ſtudium, dos apprimè requiſita Hiſtoriam ſcribenti, ſic maximè valuit Oratione ad Hiſtoriæ compoſitionem accommodatâ: nam nec melliſluus *Cæſaris* ſtylus, nec lepos *Curtii* nec acumen *Taciti* deſunt illi; ita ejus Stylus naturali pulchritudine exurgit, ſententiarum punctis tanquam luminibus aſpergitur, & in animos legentium placidè ſe dimittit. *Lud. Molinæus* Orat. habit. in Regiâ Acad. *Oxon.* in laud. *Gul. Camdeni.*

Cambdenus eruditus & ſagax ille Vir Hiſtoriam *Elizabethæ* Regni conſcripſit, eâ fidelitate eaque cura, tam terſo ſtylo tamque acri judicio, ut abſque controverſia ea ſit potiſſima pars *Anglicæ* noſtræ Hiſtoriæ. Sed ipſe paſſim profitetur ſe multa illis reliquiſſe, qui Eccleſiæ Hiſtoriam aggreſſuri eſſent. Quapropter quod ad hujus Regni exordia ſpectat, ut illum, ea fide, quæ tam inſigni Scriptori debetur, in omnibus ſequuturus ſum, ſic etiam cùm in quædam inciderim, quæ vel ipſum latuerunt, vel quæ in Hiſtoria tam ſuccincta prolixiùs enarrare minimè neceſſarium duxit, non verebor præter ea quæ ſcripſit aliquid ſuperaddere, quamvis fama meritò ipſi debita ſuperfluum videri faciat, aliud quicquam rebus ab ipſo tractatis adjicere. Doct. *Burnetus* ſuæ Reformationis Hiſtoriæ parte 2. lib. 3. p. 377. Angl.

Dominus de *Thou*, cùm generalem Hiſtoriam contexere in animo haberet, commercium colere cœpit cum omnibus *Europæ* Viris qui maxime idonei erant quæ vera eſſent ad ipſum tranſmittere: Magnum itaque cum *Camdeno* commercium habuit. Cùm autem *Camdeni* volumen primum in lucem exiſſet, ſe verè ad

quam ſine laude nominandus, nunquam ſatis laudatus *Salmaſ.* Præf. ad Hiſt. Auguſt. Script.

Iſaacus Caſaubonus, vir longè latéque doctiſſimus, & mihi, dum viveret, amiciſſimus, meritiſque in rem literariam clariſſimus, in Hiſtoricis recenſendis verſatiſſimus *Salmaſ.* Not. in *Ælii Spartian. Hadrian.*

Cujus eruditio præconium meum longè ſupergreſſa eſt: equidem ſeculo gratulor quòd habeat, quem antiquis opponat. *Iohann. Wowver.* de Polymath. cap. 12.

Erat invictus operis & laboris, & in omnes de publico benè merendi occaſiones ſemper intentus. *Meric. Caſaub.* de IV. ling. p. 47.

Caſaubono ſtatim à tenetis unguiculis ſincero veræ pietatis lacte imbuto ſuppetebat rara Linguarum Orientalium cognitio, in *Græciâ* vix ſecundum, nedum parem habebat. Non deerat ſacræ, non deerat Hiſtoricæ veritatis illuſtrandæ ſtudium. *Jac. Capel.* Præfat. ad Vindic. pro *Iſ. Caſaub.*

Vir Nectare & Ambroſiâ qui alatur, & Sarrano qui dormiat oſtro digniſſimus. *Remus* in *Themiſt.* p. 159.

Immortale Galliæ decus, quò digniorem omni laude alium ne Hiſtoriæ quidem continent. *Rittershuſ.* in *Salvian.*

Vir ſeculi noſtri eruditiſſimus *Iſaacus Caſaubonus*---Cujus auſpiciis hâc ætate admirabilis curſus factus ad omnem doctrinæ excellentiam eſt. *Petr. Cunæus* Repub. *Hebræor.* p. 53. p. 54.

Caſaubonus, vir ille plurima ſcit, pauca ignorat. Quàm multa quotidie eruit, quæ froſtrà alibi requiras! *Dominic. Band.* in Epiſt. Cent. 2. Epiſt. 9. ad *Iohann.* à *Wouvveren.*

Iſaacus Caſaubonus vir ætate noſtrâ vix cuiquam comparandus. *Gaſp. Sciopp.* Suſpect. Lect. l. 4. Epiſt. 13.

Virum magnum ac doctiſſimum ſæpiùs eum appellat *Bochartus* in Sacrâ Geographiâ.

Muſarum favus *Iſaacus Caſaubonus Voſſ.* l. 2. Inſtit. Orator. p. 218.

Animadverſionibus *Iſaaci Caſauboni* in Philologum *Naucratitam* nihil hic Sol eo in genere videt eruditius. *Idem* ibid. l. 4. p. 214.

Nihil vidi abſolutius Commentario *Caſaubons* in *Suetoninm Joſ. Scalig.* Epiſt. l. 1. Ep. 29. ad *Ian. Douzam* F.

Quùm primum mihi ſalivam moviſſent *Theophraſtei Characteres* tui, dicam ſeriò, de poteſtate mei exivi, neque me continere potui, quin ea de te prædicarem quæ & meritum tuum; & amor meus poſtulabant: quanquam quicquid de te dixero, omne infra virtutes ingenii tui fuerit. Omnia me tua delectant, eruditio, judicium, Oratio. *Idem* Epiſt. 35.

Caſauboni ad *Suetonium* vidi eruditum Opus. Adoleſcentem magni ingenii, & ſi vivit ac temperat, omnibus numeris perfectum. *Lipſ.* in Epiſt. Cent. ad *German.* & *Gal.* Epiſt. 24. ad *Joſ. Scalig.*

Animadverſiones tuas in *Athenæum* accepi, gratum ſanè donum temittente Agnoſco amorem, quem jure tamen deberi mihi ſcio amanti. Quod ad ipſas,

Digitized by Google

qu.d nisi te dignæ sint;nec vel conetur aliquis tale,nisi interiore quadam & varia doctrinâ, quam tibi consensu tributum imus, *Casaubone*, qui aliquid sapimus aut judicamus. *Lipsi.* in Epist. Cent. ad *Germ.* & *Gall.*Ep.69.

Magnus ille literarum vindex *Is. Casaubonus* tam luculentis & eruditis Animadversionibus *Suetonium* illustravit, ut nihil à quoquam adjici potuisse videatur; ab eo tamen sive majoribus negotiis distracto, sive humani ingenii lege, nonnulla prætermissa fuisse dubitari non debet. *Boxhorn.* in Lit.ad *Dan. Heins.* dat. *Lugd. Bat.* Anno 1631. Kal. Aug.

Casauboni in excolendo *Polybio* industriam *Augustus Thuanus* & *Fronto Ducæus* summopere extulerunt:ea verò utrique potissimum placuit *interpretandi* ratio, quam hoc opere transferendo tenuisset, ut non facilè dici posse crederent, *Polybium*ne *Casaubonus*, an *Casaubonum Polybius* convertisset. *Huet.* de Opt.Interpret. Gen.

Præter Casaubonum hodie nullus doctus apud Calvinistas. In *Casauboni Persio* condimentum pisce sapidius est. *Theophrasti* Characteres & *Athenæus Casauboni* optimi sunt. D.*Casaubonus* eleganter Latinè scribit. Affectu peccat in Epistola quam de Serarii libro ad me scribit. Ejus Epistolas semper asservo. Casaubonus doctissimus est omnium qui hodie vivunt.*Casaubonus* non scribit ut *Itali* fusè. Plurima novit quæ *Lipsius* ignorat. *Casaubonus* non debebat interesse colloquio Plesiæano, erat Asinus inter Simias, doctus inter imperitos. *Scalig.* posterior. Gall.

Jesl. *Vavasser* observavit *Casaubono* sæpiùs excidere *Gallicismos* & errores *Grammaticos* in ejus *Latinitate*. D. *Mostens* le *Vayer* ipsum culpat quòd tenero nimis affectu amaverit Authores in quos laboravit, quodque pravum morem secutus fuerit plerorumque ex Scholiastis & Interpretibus,cæteros omnes *Authores* deprimentibus,ut meritum illius extollant,quem vel explicandum vel interpretandum suscipiunt; Inter alios verò contendit eum de *Cornelio Tacito* contemptim locutum esse, ad hoc tantùm ut *Polybio* famam conciliaret. *Judicia Eruditorum Paris.* 1685. Gall.

Augustus Buchnerus referebat, *Casaubonum* pro *Exercitationibus* contra *Baronium* à Rege *Angliæ* quotidiè coronatum vel ducatum accepisse. *Konig.* in Biblioth.

Petrus Molinæus, in literis ad *Jac. Montacutium*, *Bathoniensem* Episcopum, an. 1610. *Casaubonum* arguit, quod ad *Papismum* inclinet, ejusque apostasia metuenda sit, nisi in *Angliâ* servetur.

Multa sunt in *Casauboni* Epistolis singularia,quæ tam ad historiam literariam quam Civilem illius temporis pertinent:Stylus familiaribus scatens elegantiis & argutiis;Græcæ linguæ flores,adagia ubique apparent. Compositio quidem *Ciceroniana* non est,neque,ut ipse fatetur,se multùm cruciavit in verborum delectu; sed tamen mitam omnia elegantiam spirant. Etenim compositio interdum omnem sermonis faciem commutat, cujus exemplum habemus in *Camerario*, de cujus stylo *Philippus Melanæthon* l.4.Ep.206. ita judicat: Quòd,cùm antea *Ciceronis* verbis & phrasibus uteretur compositionem verò periodorum aliam haberet

berer, posteà, cùm etiam hanc ad *Ciceronis* normam instituerer, seipsum quasi superârit. Qui Græcis formulis in scribendis Epistolis delectantur, multas tum ex *Casauboni*, tum ex *Reinesii* Epistolis colligere possunt. Recensentur hîc quoque sæpè Arcana quorundam eruditorum, quorum nomina non sunt addita, quæ detexit aliquâ ex parte *Colomesius* in Clave Epistolarum *Scaligeri* & *Casauboni*, quæ addita est corpusculis ejus literariis. Non tamen ille omnia notavit. *Rittershusius* in Epistolâ ad *Richterum* scribit, se plures habere *Casauboni* Epistolas, p. 201. Ab eo credo impetravit plurimas *Gronovius*, quas editioni suæ adjecit. Extat ad *Richterum* ejus de illâ re Epistola. Ejus Epistolas *Richterus* quadam ad *Gronovium* Epistolâ Romæ combustas nunciat, p. 240. latitant & in Bibliothecâ *Gudianâ* multæ *Casauboni* Epistolæ. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. p. 287. 288.

* *Isaaci Casauboni* Epistolæ quotquot reperiri potuerunt; item Epistola de morbi ejus mortisque causâ in Decreto 26. Octob. 1640. Ejusdem Corona Regia ab *Euphormione* in lucem edita, in Decreto 18. Decemb. 1646. Item in primum Tomum *Annalium Baronii* in Decreto 12. Decemb. 1624. prohibentur. Vide *Ind.* Librorum prohibit. *Alexandri* VII. P. M. jussu edit. *Romæ* 1664.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium; quale legitur *Londini* in Templo *Westmonasterienſi*:

ISAACUS CASAUBONUS.

[O Doctiorum quidquid est, assurgitè
Huic tam colendo Nomini]

Quem Gallia *Reip. literariæ bono peperit*; Henricus *IV.* Francorum *Rex invictissimus* Lutetiam *literis suis evocatum, Bibliothecæ suæ præfecit, charumque deinceps dum vixit, habuit. Eôque terris ereptô* Jacobus *Mag.* Brit. *Monarcha, Regum doctissimus, doctis indulgentiss. in* Angliam *accivit, munificè fovit, posteritasq; ob doctrinam æternùm mirabitur. H. S. E. invidiâ major. Obiit æternæ* Christo *vitam anhelans Kal. Jul.* 1614. *Ætat.* 55. *Vivo ep. immort. digniss.* Th. Mortonus *Ep.* Dunelm. *jucundissimæ quoad frui licuit consuetudinis memor Pr. S. P. CI. IↃ. DCXXXIV. Qui nosse vult* Casaubonum, *non* Saxa *sed* Chartas *legat superfuturas marmori, & profuturas posteris.*

MARTINUS ANTONIUS DELRIO, Soc. Jes.

PAtriâ *Antverpiensis*; sed, quod nomen etiam indicat, *Hispaniâ* Origine, genere nobili natus Anno 1551. ipso Pentecostes meridie. Obiit *Lovanii* ex acerbissimis Calculi cruciatibus An. D. 1608. Octob. die 19. Ætatis 58. Clar. An. D. MDC.

Digitized by Google

Reliquit Adagia Sacra Vet. & N. T. Diſquiſitiones Magicas: Notas in *Geneſin. Canticum, Threnos:* Comment. in *Senecam* Tragicum,&c.

Ipſo pueritiæ exordio vegetum,acre emicuit ejus ingenium, ad literas aptum atque incitatum:cui cùm acceſſiſſet contumax ſtudium, eò brevi evaſit doctrinæ, ut annos 19.natus,plus minus mille & centum Auctorum Sententias acri judicio expenſas congeſſerit in unisAdverſariis ad *Senecam*:quem ideo *Juſtus Lipſius* ævi noſtri *miraculum* appellans,negabat ſe ſcire an ſint non pauci eorum Scriptorum quos ille diligenter evolutos proferebat. *Græca Latina*que adjunxit linguas *Hebraicam* & *Chaldaicam*;cùm diſertus etiam eſſet *Flandricè*, *Hiſpanicè*,*Gallicè* ac *Germanicè*.Poëtarum,Oratorum,Hiſtoricorum quidquid toto *Belgio* erat,excuſſerat. Fuit vir animi candore ſummo,ut,quod ab eo dicebatur,ſincerum confirmatumque omnes arbitrarentur. Nullus fuit eo unquam magis integrè virtuti amicus,& honeſtati,ubicunque ea demum eſſet,in quocunque eſſet. In ipſis hoſtibus quidquid non illaudatum eſſet ingenuè amplectebatur,& efferebat. Non opinionibus vulgi rapiebatur: in omnibus rationem ſequebatur ducem, cætera ſuſque deque habebat. *Allegambe.*

Delrius,Latinè,Græcè,Hebraicè, Chaldaicè,Flandricè, Hiſpanicè, Italicè, Gallicè,Germanicè ita loquebatur (ſunt diſtinctè novem Idiomata) ut in pleriſque eloquentiſſimus,in nullo hoſpes eſſet.*Quintus Ennius*,teſte *Gellio*,tria corda habere dicebat,quod loqui *Græcè, Oſcè,* & *Latinè* ſciret. Num igitur non novem corda habuerit *Delrius*, qui novem linguas percalluit?---Prodigio ſimile eſt vel ipſa ſola Auctorum in *Jure* nomina meminiſſe, quos ille Epiſtolâ ad Parentem ſuum ſe perlegiſſe commonſtrat. Fuit verè (quod *Tullius* de *Catone*) librorum helluo. *Drexell.* Aurifod. part. 1. c. 5.

Delrius vir maximis hujus ævi Heroibus adnumerandus, Poëta, Orator, Hiſtoricus,Juriſconſultus, Theologus,variorum item Idiomatum ſcientiſſimus, *Ant. Sander.* de *Brugenſ.* erud. claris.

Multijugæ lectionis vir, *Ant. Delrio. Voſſ.*l.3. de Idolol.c.44

Poëtas,Oratores,Hiſtoricos omnes,cum ſacros,tum prophannos,Philoſophos, Theologos,omnium denique diſciplinarum Scriptores ſic exhauſerat, nihil ut ignorare,&,quod diſceret,deeſſe videretur.Sacrarum literarum lectione potiſſimùm ſub vitæ exitum delectabatur, ut dolendum profectò ſit, virum *Hebræis, Græcis,Latiniſque* linguis apprimè inſtructum, in medio illuſtrandæ Scripturæ divinæ curſu,Orthodoxæ Eccleſiæ ereptum.Sed & nos *Belga* magnum certè lumen patriæque decus amiſimus,quod ad funeſti hujus Belli *Hiſtoriam*,quam ad *Joannis Auſtrii* exceſſum deduxerat,ex fide proſequendam,homo rerum uſu,judicioque præſtans[quæ duo in Hiſtorico potiſſimum requiri ſolent] longè apriſſimus videretur. Inter ingenii monumenta,quæ cùm ad Theologiam, tum ad Juriſprudentiam literaſque humaniores illuſtrandas varia poſteris reliquit,maximè laudantur rerenturque manibus *Diſquiſitiones Magicæ*; novum ſcilicet, atque, ut *Lipſius* appellat, *doctum opus. Aubert. Miræus.*

Pleraque ex iſtis probaſſe olim me ſcio *M. Ant. Delrio* (cum honoris & amoris causâ nomino) clariſſimo viro, & non ad hoc ſæculum amico: cujus fides

certa

certa mihi fuit, rebus incertis *Lipſ.* l. 1. Elect. c. 26.

M. Ant. Delrio Juriſconſulto, pro adverſariis in *Senecam*, pro Notis in *Claudianum* in *Senecam Solinum*, alios denique, quum multùm antè deberemus, nunc nuper Latinæ Tragœdiæ nomine plurimum debere cœpimus. *Scioppius* de Art. Crit. p. 14.

Lutum & ſtercus Generis Humani *Martinus Delrio*----Quò invidentiorem maledicentiorem, arrogantiorem bipedem hodiè neminem credo vivere. *Joſ. Scalig.* in epiſt. 133. 134.

Salmaſius ejus Editionem *Solini* non magni æſtimat. *Salmaſ.* Prolegom. in *Jul Solin.* Polyhiſt.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

JOANNES DRUSIUS.

Aldenardenſis, Flander, natus anno 1550. die 28. Junii Obiit. 1616. die 12. Febr. *Hebraicas Oxoniæ* literas ab anno ætatis 22. quadriennio; *Lugduni*, apud *Batavos* Septennio, & reliquo vitæ tempore *Franckeræ* apud *Friſios* profeſſus eſt. Clar. An. D. M D C.

Scripſit Præterita in Novum Teſtamentum. Notas in *Siracidem*: Comment. in loca difficiliora Pentateuchi: Obſervationes Sacras: Quæſita per Epiſtolas, multaque alia.

Joannes Druſius Linguæ S. Profeſſor celeberrimus, Linguarum Orientalium cognitione apprimè imbutus. Opera ejus nota ſunt. *Quenſtedt.*

Vir Linguæ *Hebraicæ* peritiſſimus, & in Scriptis *Rabbinorum* verſatiſſimus. *Leigh* in Tract. de Erudition. & Erud.

Magnus ille *Druſius*, vir nulli in literaturâ *Hebraicâ* ſecundus. *Jac. Cruc.* l. 1. Epiſt. ep. 1.

Admonuit me etiam de non paucis *Ioannes Druſius*, vir certè magnam diligentiæ & eruditionis laudem plurimis editis Tractatibus meritò conſecutus. *Theod. Beza* Præf. ad Lector. Annot. ad N. Teſtam.

Crede mihi ſine fuco & fallaciis affirmanti, is tu mihi es, *Druſi* doctiſſime, cujus judicio probari noſtras Scriptiunculas, imò verò ipſum me ſeriò gaudeam. *Iſ. Caſaub.* Epiſt. 71.

Joannes Druſius ſui ſeculi peritiſſimis Linguæ Sanctæ meritiſſimè accenſebatur, proprique meriti adeo perſuaſus erat ut, *Divini Grammatici* nomen ſibi tribuiſſet----Multi dicunt eum *Serario Hebraicæ* Linguæ callentiorem fuiſſe, licet in omnium aliorum ſcientia *Ieſuita* iſte illum longiſſimè ſuperaret. Judicia Erud. per *Baillettum* Pariſ. 1685. Gall.

Rabbinos non legit. Suo adverſus *Serarium* libro hunc, leniter nimis tractat. Quam miſerum eſt *Druſii* judicium. Nihil præter ſuam Grammaticam novit. *Serarium* doctrina non exæquat, niſi quoad *Hebraam Grammaticam*. Liber ejus de

Digitized by Google

de *Nomine Dei Tetragrammate Jehova* præclarus eſt. Filius eſt Patre doctior in *Hebraïs*. *Druſius Lipſii* Simius miram habet Latinitatem: non Latinè ſcribit. *Druſius* præ *Buxtorfio* nihil eſt. Triginta ſunt anni ex quo Grammaticam docet, nihilque præterea novit, & mirum eſſet niſi ſciret optimè. Ego benè ſcio quid ſit *Druſius*, eſt doctus in *Grammaticis* & in Textu *Hebræo Druſius* noluit unquam ſubſcribere confeſſioni noſtræ, & propterea illi malè volunt ſui Collegæ. *Druſius* neſcit quid ſit Religio. Noſtræ Confeſſioni non ſuffragatur. *Lovanii* inter Papiſtas educatus eſt. Druſius non eſt Doctus, licet ſe putet eſſe doctiſſimum. *Scalig.* poſterior. Gall.

Druſius, qui ſeptimum inter Criticos illos locum occupat, cæteris omnibus, meo quidem judicio, anteponendus eſt; nam præterquàm quod in Lingua *Hebraica* doctus erat, & per ſe ipſum Judaïcos Libros conſulere poterat, Veteres Græcos Tranſlatores accuratè legerat adeo ut meliorem ſibi formaviſſet ideam Linguæ Sacræ, quàm cæteri Critici, qui unicè Rabbinorum lectioni incubuerunt. Ad quod addi poteſt quòd Divi Hieronymi & quorundam aliorum Patrum Opera perlegiſſet. Verbô ut abſolvam, *Druſius* omnium Criticorum, qui in hac Synopſi comprehenduntur, doctrina & judicio præſtantiſſimus eſt. Or. Pr. *Rich. Simon.* Hiſt. Crit. V. T. lib. 3. c. 15. Gall.

* *Ioannis Druſii* Opera prohibentur, donec emendentur. Vid. *Indicem Romæ* impreſſ. ann. 1681. 8°.

Extant in *Ruth* & *Eſtheram* Annotationes cum Scholiis. *Amſtel.* 1632. 4°.

Extant in *Iobum* Scholia. *Amſtel.* 1636. 4°.

Extant in *Prophetas Minores* Comment. ſive lectiones. *Amſtel.* 1627. 4°.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Paulo Buſio* JC.

Qui priſcos ritus, qui mores Gentis Judæ
Norat, & haud ulli ceſſerat ingenio:
Qui doctus Latiâ, Graiâque, *& quotque ab Ortu*
Lingua unquam nota Druſius *unus erat.*
Aſt idem, haud alius quo Vatum oracula nuper
Terſius explicuit, conditur hôc tumulo.

Aliud, Auctore S. *Siccamâ.*

Maximus exiguo tegitur ſub marmore Druſus,
Si tamen Heroës marmoris urna tegit,
Druſius Hebrææ *vindex; & gloria linguæ,*
Per quem obſcura minus pagina ſacra cluit:
Pignore quo tantùm Franckera *culta ſuperbit,*
Quantum Scaligero Leida *Diſerta ſuo.*

Qui

Qui vitæ ſatur & famæ qua circuit orbem,
Dum ſtudium & pietas creſcere poſſe negant,
Creſcere quo poſſet Cœlum reſtabat avitum,
Cœlum adit, & patriæ ſtella recepta polo eſt.
Filia cum genero tanti cognominis hæres
Hic cineres poſuit: cætera fama tenet.

JACOBUS DAVYUS PERRONIUS.

CArdinalis Magnus *Franciæ* Eleemoſynarius, Epiſcopus *Ebroicenſis*, dein Archiepiſcopus *Senonenſis*, natus eſt viceſimo quinto Novembris Anno 1556. Obiit *Pariſiis* quinto die Septembris anno Dom. 1618. Clar. A. D. MDC.

Scripſit varia, quæ duobus magnis voluminibus continentur. *Gallicè*

Iacobus David Perronius adoleſcens in *Peripatetica* Philoſophiâ,& *Scholaſtica*, ex eâ natâ Theologiâ egregiè doctus, ad hæc petamœno & faceto ingenio & verſibus *Gallicè* pangendis felici, qui *Philippi Portæ* viri optimi & optimâ fortunâ,quam adeptus eſt, digniſſima commendatione in aulam ſe inſinuaverat,ejoratâ, in quâ educatus fuerat, *Proteſtantium* doctrinâ. *Thuan.* ad ann 1591.

Cardinalis ad ſtuporem doctus, velut ſcribendi ambiguus pauca emiſit ſermone patrio, ſed prorsùs ad amuſſim,quæ nativi *idiomatis* interſtrato nitore,& ſingulari expolitione verborum delectu ubique adhibito, multoperè commendentur. *Nomen lat.* S. R. E. Cardinalium.

Iacobus Perronius,vir ſanè præſtantiſſimus,ingenio & eruditione admirandus, facundia *Neſtor*, atque ut Theologus nemini ſecundus, ſic & Poeta *Latino* ac *vernaculo* ſermone elegantiſſimus *Pub. Mirœus.*

Iacobus Perronius doctus & eloquens ad miraculum: quem ſi amplius laudare voluero, fucos faciam, cùm ſit major omni laude. *Spondan.* in Annal. ad Ann. 1618.

Auctoritate es inter tuos, & ingenii atque doctrinæ fama apud omnes. *Iſ. Caſaub.* 710. p. 900.

Cardinalis *Perronius*, magnus ille & curioſus *Antiquitatis* indagator. *Ioan. Dallæus* de ver. uſ. Patr. p. 155.

Cujus nomine nullum ferè eſt apud adverſarios illuſtrius. *Idem* de Pſeudepig. Apoſtol. l. 1. c. 1.

Cardinalis Perronius Gallicani Cleri ac *Romanæ* purpuræ decus ſingulare. *Phil. Labbe* de Script. Eccleſ. Tom. 2. p. 489.

Petrus Molinæus in Præfatione libris adversùs Cardinalem *Perronium*,cui titulus,*Novitas Papiſmi* de *Perronii* Reſponſione ad Regem *Iacobum* ſic judicat: Nullum inter Adverſarios Opus tam elaboratum, reperio. Sed modica ejus Linguæ *Græcæ* & humaniorum Literarum peritia, facit ut frequenter cespitet. Gall.

Circa annum 1623.prodiit Cardinalis *Perronii* liber contra ſereniſſimum Regem *Iacobum*. Liber quem *Pontificii* immenſum quantum laudibus extollunt.

Et eſt ſanè omnium, qui *Romanam* fidem *Gallicè* propugnaverunt, eruditiſſimus & ſubtiliſſimus *Gul. Bates*, in vit. *Petr. Molin.* p. 716.

De *Stylis* judicium ferre poſſum, quoniam totos 25. annos probates omnes Authores *Latinos*, *Græcos*, & *Italos* evolvi; totis 15. annis *Ciceronis* Oratorem in perula ſemper geſtavi. *Perroniana* p. 306. 307. Gall.

Omnia illa ſunt ex uſu Aulæ, inter Aulicos & Fœminas; ut de Cardinali *Perronio* dicebat *Joſephus Scaliger*, qui ut in Aula doctus exiſtimaretur, apud Mulieres diſſerebat de Fluxu & Refluxu Maris, de Ente *Metaphyſico* & de principio *Individuationis*. *Guido* Patin Epiſt. 67. Gall.

Cardinalis ille *Ebroicenſis* magna laborat ambitione. Doctus non eſt, locurulejus, Fœminis gratus eſt. *Pariſiis* cùm degerem *Perronius* umbra mea fuit, nec continuò ſequebatur cùm Magnates conveniebam, hoc inficias non ibit. *Scaligerana* poſterior. Gall.

Perronius Mornæi inſignem de *Euchariſtia* librum fruſtrà aggreſſus, caſtratis mutatiſque editionibus *earni* impoſuit; *Mornæo* edito ſcripto cauſam ſuam defendente. *Hofman.*

Dominus *Faulkand* vocat eum Magnum, Eloquentem, & Sagacem Cardinalem *Perronium*, eumque *Bellarmino* atque *Baronio* anteponit, aſſeritque de ejus libro adverſus Regem *Jacobum*, eum fuiſſe Architectum glorioſiſſimi Ædificii quod unquam, ut quidem arbitrabatur, exſtructum fuiſſet in Eccleſiæ *Romanæ* honorem. Angl.

Quòd *Picherellus*, qui Eccleſiæ Romanæ erroribus valde addictus non erat, ab hac palàm diſſenſerit in Tranſubſtantiationis Dogmate, non admodum mirandum eſt: Mirari magis ſubit, quòd Vir adeo eminens inter Romanos, ſcilicet Cardinalis Perr., quiq; tam multa ſcripſit in Tranſubſtantiationis patrocinium, nunquam tamen illum ullatenus crediderit. Hoc nihilominus eum quibuſdam Amicis paulò ante mortem confeſſum liquidò nobis conſtat, quòd nimirum hanc Doctrinam monſtroſam cenſeret; ſe quidem omnes adhibuiſſe conatus ad illam, quantùm fieri poterat, infucandam in Scriptis ſuis; ſed malæ cauſæ patrocinium ſe ſuſcepiſſe, quamque nemo tueri poſſet. *Iſaaci Wake* Præfatio præmiſſa diſſertationi ſuæ de Sacra Euchar. Angl.

Hoc ejus Epitaphium in Cathedrali *Senonum*:

H. C. F R. L. M. Æin. P P.

Jacet hîc quod claudi potuit *Jacobi Davii Perronii*, qui S. R. E. TT. S. *Agnetis* in agone Presbyter Card. annos quaterdenos, Archiepiſcopus *Senonum*, *Galliarum* & *Germaniæ* Primas, Magnus *Franciæ* Eleemoſynarius duodenos, inter homines mortales ternos & ſexagenos mortalis homo vixit; mortalis eſſe deſiit Non. Sept. An. Chriſti 1618. At vivet poſthac, æternumque apud omnes gentes atque nationes gloria immortalis, quam ex Hæreſi toties reportatæ victoriæ, Acta in *Italia*, *Franciâque* conſtituendis ac conformandis

dis Ecclesiæ nutantis rebus felicia, justa, & præclara; Libri denique quos plurimos atque divinissimos incomparabilis ingenii clarissima monumenta reliquit, ei meritissimò pepererunt.

ARNOLDUS PONTACUS.

GAllus Burdegalensis, è nobili *Pontaciorum* familia: Episcopus *Vasatensis* fuit. Obiit Anno 1605. Clar. A. D. MDC.

Anno 1604. *Arnoldus Pontacus* præclarè de *Chronologiâ* meritus est *Notis & Animadversionibus* suis ad *Chronicorum* tres Scriptores; *Eusebium Pamphil. Hieronymum*, & *Prosperum Aquitanicum*. *Pontacus* hic, vir maximæ eruditionis, Episcopus *Vasatensis* fuit, & utrique Concilio *Regio* à Consiliis. Huic *Gilbertus Genebrardus* suam dicavit *Chronologiam*; ipse autem duos posteriores libros emendavit, & adauxit. *Voss.* de scient. Mathemat.

Quum hæ *Notæ* propè ad exitum perductæ essent *Chronicon Eusebianum* τῦ μακαρίτυ Domini *Arnoldi* Episcopi *Vasatensis*, viri doctissimi & humanissimi, missu ipsius accepimus, quod licèt eâ animi alacritate à nobis exceptum est, quam & *Authoris* virtus & *Operis* meritum exigebat; tamen hoc nostrum gaudium proprium esse repentinus de ejus viri morte nuncius non passus est---- Quanti ego illius mores doctrinamque fecerim, facioque, sciunt atque testari possunt, qui hominem de facie sibi ignotum ex solâ prædicatione nostrâ, atque solam fidem nostram sequuti, amare atque observare cœperunt. Quem igitur ille optimus, modestissimus & doctissimus vir, tantum diligentiæ & laboris ad *Eusebii Chronici* restitutionem attulerit, quantum in hoc genere scribendi, aut nemo aut pauci ante eum præstare potuerunt, facere non possum quin & ejus *Editionem*, & studium incredibile quo illam excoluit, diligentiam indefessam, quâ tot scriptos *Codices* inter se contulit, quibus possum laudibus commendem. *Jos. Scalig.* ad *Eusseb. Chron.* in addend.

Mirati eramus paulò antè, & meritissimè quidem, viri præstantissimi, longéque doctissimi *Arnoldi Pontaci* Episcopi *Vasatensis* fidem, industriam, & in affectâ pariter ætate diligentiam propè sine exemplo, in tot conferendis antiquis *membranis*, ex quibus pulcherrimam illam suam ejusdem *Eusebii* editionem concinnavit: quæ prius ab ipso suscepta, quàm de tuo consilio quicquam resciisset, (ut sæpius ipsum mihi literis significasse teneo) eodem ferè tempore edi cœpta est, cum Tuâ. Sed *Præsulis* ampliissimi immaturus obitus, & tibi fructum vel jucundissimum amicitiæ quâ eratis invicem juncti; & ipsi gaudium ademit, quo nunc fungeretur inæstimabili, cùm videret *Opus* à se feliciter inchoatum, felicissimè à Te esse consummatum. Constat mihi, ipsum, si jam viveret, quâ eruditione fuit, quô erga Te affectu, & candore in æstimandis tuis virtutibus, non minus acrem *Operis* tui adversùs invidos & obtrectatores vindicem futurum, quàm assiduum tuarum laudum apud bonos præconem, *Is. Casaub.* ad *Ios. Scalig.* 8. Kal. Sextil. an. 1607.

Arnoldus Pontacus in iis, quæ ad B. *Hieronymi Chronicon* magnâ induſtria, nec doctrinâ minore, annotavit *Voſſ.* de vit. Serm. l. 2. c. 3.

Ut obſervavit doctiſſimus & diligentiſſimus *Arnoldus Pontacus* in ſuis ad Chronicum *Proſperi* notis *Voſ.* de Hiſt. *Pelag.* p. 31.

Arnoldus Epiſcopus *Vaſatenſis Pontacus*, cujus ſæpe mentionem habuimus vir *Hebraicarum* literarum & *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* peritiſſimus, *Spondan.* Not. in *Baron.* epitom. ad ann. 389. Num. 16.

Nullatenus timeo Euſebii editionem à Dom. de *Bazas Pontac.* non quòd ejus eruditionem non magni faciam, nec agnoſcam eum eſſe valde peritum *Hebraicæ* præſertim linguæ Hiſtoriæq; *Eccleſiaſticæ*; Sed quod Tu facies ille nequaquam facere poterit, imo quamvis id facere poſſet, id tamen non faceret aut facere non auſit. Euſebius liberè tractari debet, & à Viris qui nullam cenſuram pertimeſcant. Extant Exemplaria rebus quas addiderunt Monachi adeo referta, ut pauca poſt tua legitimæ notæ deprehenſa fuerint. J. *Gillotius* ad *Scaligeranas* pag. 95. Synopſeos Epiſtolarum ad ipſum ſcriptarum. Gall.

CONRADUS RITTERHUSIUS.

Clar. A. D. MDC.

Runſwicenſis, Juriſconſultus, & Philologus, natus eſt anno 1560. Obiit An. 1613. *Alidorfii* Juriſprudentiam 21. annos publicè profeſſus eſt. Mortuo. *Caſp. Panſa.* & *Chriſt. Adamus Wenzelick* parentaverunt.

Præter *Juridica* Scripta, Commentarium in *Oppianum*, *Salvianum*, *Gunther-rum*, *Phædrum*, *Plinii* Epiſtolas ad *Trajanum*, *Malchum*, *Iſidorum Peluſiotam* edidit. Dicitur etiam *Lexicon* ex *Patrum Græcorum* & *Latinorum* Scriptis collegiſſe. Varia Carmina compoſuit.

Verè fuit vir hic inſignis, alter ſui ſæculi *Scævola*, Orator, Poëta, Philologus & Philoſophus eximius, *Græca* & *Latina* Linguæ callentiſſimus; ita ut perpetuò cum, *Literarum* Principibus, *Homero*, *Platone*, *Ariſtotele*, *Demoſthene*, *Herodoto*, *Xenophonte*, *Thucydide*, *Iſocrate*, aliiſque tam ſactis quàm prophanis Scriptoribus, *Græcis*, *Græcè*: cum *Cæſare*, *Tullio*, *Varrone*, *Marone*, *Horatio* & aliis *Latini Idiomatis* proceribus *Latinè* ſcribendo & dicendo certare poſſet. Linguæ etiam *Hebræa* non hoſpitem fuiſſe, inde apparet, quòd *Pſalmorum Davidicorum* maximam partem eâ felicitate metris *Romanis* expreſſit, ut *Hebraicè* docti pronuncient, neminem ferè omnium *Paraphraſtarum* ita fontes aperuiſſe, & acu, quod aiunt rem tetigiſſe. *Melch. Adam.* in vita ejus.

In *Patrum* lectione ſingulari cum ſtudio eſt verſatus, quod teſtatur *Lexicon* ex *Patrum Græcorum* tum *Latinorum Scriptis* collectum & digeſtum, Opus immortalitate & luce publicâ dignum: *Idem* ibid.

De omni literaturâ præclariſſimè meritus eſt *Conradus Ritterhuſius*. *Ioan. Andr. Quenſted.*

Gruterus gemmam omnium doctorum atque bonorum inæſtimabilem, eum appellavit. Vide plura apud doctiſſimum *Ritterhuſium*, cujus manibus æternam felicitatem precamur. *Barth.* l. 29. Adverſ. c. 3.

Utinam

Utinam, mi *Rittershusi*, interiora animi mei nosses! scires quàm soleat mihi esse gratum quicquid à te fuerit profectum. *Salvianum* verò qui pluris faciat quam ipse facio, non facile invenias. Itaque pro eâ operâ, quæ illi optimo *Scriptori* à te est impensa, ago tibi pro meâ virili grates gratissimas. Bene de literis meritus es, bene de studiis pietatis, bene de nomine *Gallico*, *Is. Casaub.* in Epist. 605.

Tu mihi mittis elegantissimos *elegos* tuos, mihi in *Ambrosia* loco gratos, tanquam priscâ illâ & nativâ verborum significatione, variatum quoque Sententiarum intertexturâ nitidissimos. *Sciopp.* l. 3. suspect. lection. epist. 10.

Rittershusius Vir est honestus & doctus *Rigaltius* immerito ipsum lacessivit in ejus Phædrus. Scaligerana *posterior*. Gall.

* *Cunradi Rittershusii* differentiarum *Iuris Civilis & Canonici*, seu *Pontificii*, libri septem prohibentur. Ejusdem liber cui Titulus *Ius Iustinianaum* hoc est, Novellarum Imp. *Iustiniani Augusti* expositio Methodica, prohibetur in Decreto 10. Martii 10. 1619.

Extant Carmina ejus Tom. 3. *Delit. Germ.* 483. Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

JACOBUS AUGUSTUS THUANUS.

Gallus, natus est *Parisiis* anno Dom. 1553. Obiit anno 1617. Clar. A. D. M D C.

Condidit Historiam rerum per totum Orbem gestarum ab A. C. 1545: utque ad An. 1608. stilo luculento. Extant ejusdem Hieracosophion sive de re accipitrariâ libri tres; item, Constantia *Iobi*, *Ecclesiastes*, *Threni. Ieremiæ*, &c.

Vir genere, doctrinâ, dignitate maximus, & inter hujus ævi Historicos principe loco dignus. *Whear.* in Meth. Leg. Hist. sect. 45.

Incomparabilis nostri temporis Historicus nuncupatur *Conrado Rittershusio* ad *Salvianum*.

Iacobus Augustus Thuanus suæ ætatis Historiam summo judicio & fide, sine odio & gratiâ, ad *Dei* gloriam & publicam utilitatem prudentissimè conscripsit. Opus & styli elegantiâ, & gravissimarum rerum copia ac majestate cum quibusvis sive veterum sive recentium in eo genere Scriptis conferendum. *Lansii* Orat. pro *Gall.* p. 177.

Thuanum ego virum divinitùs datum censeo sæculo isti in exemplum pietatis, integritatis, probitatis, & ut uno verbo dicam, πάσης ἀρετῆς καὶ καλοκαγαθίας ψυχῆς. *Casaub.* Epist. 204.

Vir immortali laude dignus, & Historicæ veritatis lumen. *Montacut.* Antidiat.

Iacobus Augustus Thuanus, vir illustris, ingenii celsissimi, ac juris publici optimè consultus. *Quensted.*

Vir non minus eruditione quàm officii dignitate nobilis, & si quis alius, veri studiosus. *Morton.* Causa Reg. c. 3.

De præclariſſimo Hiſtoriarum monumento quod ſæculo imputaſti, valdè omnes boni te amant. Ego aliter quàm ſilendo pronunciare non poſſum, omnia enim infra dignitatem verba erunt. Cùm cætera tacitus admirator, tum inprimis dignam ſummo *Senatore* fidem, veritatem, libertatem, *Band.* Centur. 1. Epiſt. 86.

Inter multa quæ in te admiratura eſt *poſteritas*, ego illud unicè obſtupeſco, unde tibi modò in fori arce, modò in ſummâ *Republicâ* verſanti otium, unde vis indefeſſa animi, ut res tot ac tantas aut ſcribendas cognoſceres, aut cognitas ſcriberes. *Grot.* in Epiſt. 16. Non. Jun. An. 1615. *Roterodami.*

Orbis totius Hiſtoriam ita complexus es, ut talem nemo vel ab otioſiſſimo homine unquam expectaverit: Tanta rerum copia, tantus verborum nitor---- Tuum illud virorum maxime, *Opus* immortale, quamquam & ſermonis elegantiam ab ipsâ antiquitate reduxit, & rerum varietate placere nemini non poteſt, nullâ tamen in parte melius meretur de legentibus, quàm quòd eos viros bonos facit. *Idem* Epiſt. 11. 9. April. 1610.

Præcipuo loco ponendus eſt *Thuanus*, Parlamenti *Pariſienſis* Præſes, Scriptor eloquentiâ, doctrinâ, libertate, prudentiâ & fide nemini inferior, præſertim in rebus *Gallicis*, quibus ipſe interfuit; in reliquiarum *gentium* hiſtoriâ non parem ubique fidem meretur, quia alios ſequi neceſſum habuit. Unde factum, ut etiam ſtylus alicubi diverſus deprehendatur. Verba namque Autorum, quibus uſus eſt, plerumque retinuit. Quæ ad Religionis Hiſtoriam pertinent, ſummâ æquitate ac moderatione quanquam Religioni *Pontificiæ* addictus tractavit, idcirco *Politico-Catholicus* appellatur: à quibuſdam etiam ut *Atheus* & profanus traducitur. *Auctor. Anonym.* in Biblioth. Politicâ Curioſâ.

Thuanus ut laboris compendium faceret, dum ex variorum ad ipſum miſſis chartis libelliſque opus contexit, retentis *autorum* verbis Hiſtoriam nobis dedit non ejuſdem genii & linguæ. *Caſp. Barlæus* in Epiſt. 504. ad *Petr. C. Hopſt.*

Dominus de *Thou*, cùm generalem Hiſtoriam contexere in animo haberet, commercium colere cœpit cum omnibus Europæ Viris qui maximè idonei erant, quæ verà eſſent ad Ipſum tranſmittere: Magnum itaque cum *Camdeno* commercium habuit. Cùm autem *Camdeni* volumen primum in lucem exiiſſet, ſeverè ad ipſum ſcripſit, deprehendens id adeo diſcrepans eſſe ab iis quæ in mutuis eorum Epiſtolis exarata fuerant, præſertim reſpectu *Scotorum* Reginæ. De quibus quod erat verum, ipſi confeſſus eſt Camdenus, ſcilicet, Regem *Jacobum* illud neceſſariò reviſere voluiſſe, idemque poſtea tradidiſſe in manus Comitis *Nortamptonii*, qui erat Ducis *Norfolciæ* frater, qui propter illam Reginam capite truncatus fuerat, & plurima ex illo eraſa, plurimaque alterata fuiſſe. Hoc moleſtiſſimum fuit *Camdeno*, qui ſollicitus fuit ne poſterioris partis idem eſſet fatum: Eapropter illam extra *Angliam* ad præſtantem illum virum tranſmiſit, ut poſt ſuum obitum typis fideliter mandari poſſet. Hoc in *Anglia* notiſſimum eſt: Et ſecundæ partis, ultra mare ad extraneum tranſmiſſio, facile quemvis inducit ad credendum eam hujus veram rationem fuiſſe. Doctoris *Burnetti* Replicatio ad Dom. *Varillas* pag. 59. Anglicè.

Cumprimis

Cumprimis laboravit *Thuanus* odio zelotarum Religionis *Pontificiæ*, licèt ipse fuerit *Pontificius*; sed quia scelera suorum non dubitaret divulgare adeo verè, & usque adeò veritatis habitâ ratione, ut ne *Papa* quidem pepercerit, incurrit in odium inprimis *Jesuitarum*. Primum ejus *Volumen* in *Indicem Expurgatorium* relatum erat *Romæ*; in *Indice* tamen *Coloniæ* edito non conspexi illud. Jactant plerique id factum esse propter Præfationem doctissimam, quæ *Pontificios* vehementer mordet. *Thuanus* autem est me quidem judice hujus & superioris seculi *Historicus* maximus, ob insignem παῤῥησίαν, & studium veritatis. Dolendum tamen est de iliâ temporis injuriâ, quæ reliqua ejus *Historica* prodire prohibet. *Herman. Conring.* de *Gall.* Regn.

Jacobus Augustus Thuanus ut in Historicis seculi nostri secundus est nemini, ita *Poëseos* gloriâ cedit pauciſſimis; quod vel ex tribus ejusdem *De Re Accipitrariâ* libris discimus: Nec *somnio* illius *Epico*, *Chivernium Francia Cancellarium*, quicquam vigilianius. *Borrich.* de Poëta. p. 119.

E junioribus tres libros *De Re Accipitrariâ* elegantissimo Carmine scripsit *Jacobus Augustus Thuanus*. *Voss.* de Philosoph. p. 58.

Inter plurimos ejus labores cum immortali celebritate circumferuntur præfatæ Temporum ejus Historiæ, dignissimæ quæ ab eruditissimis ingeniis legantur; non tamen omnibus Principibus gratæ, sive ob aliquam Authoris affectam naturalem; aut ob immodicam calami ejus libertatem circa hominum actiones, aut quod alienas Jurisdictiones nimis accuratè describat. Ardenti quodam *Gallicæ* Gentis studio Patriæ multùm adulatus est. Non defuerunt qui à Catholicismo ipsum existimarint alienum; Sed defensione & in vita & in morte non caruit. Mundo non autem famæ mortuus est anno 1616. *Laurentius Crassus.* Ital.

Chytræum sequitur in plerisque rerum Germanicarum narrationibus, verbis ejus nonnisi leviter mutatis. *Conring.* 15. de urbibus German. Sect. 15.

* Ejus Historiæ prohibentur in edicto 14. Novemb. 1609 & 30. Jan. 1610. Cum expurgationibus permittuntur in *Ind. Madrit.* 1667.

Præferendæ sunt *Editiones Parisinæ*, ab ipso *Thuano* procuratæ, prima editio an. 1604. & *Genevensis*, in quâ nonnulla Autoris jussu ab editore *G. Mich. Lingelsheimio* expuncta, singulisque libris præmissus Indiculus Scriptorum, quibus in concinnandâ quâque parte Historiæ usus erat. *Boecler* ad lib. 2. Tac. Hist. 92.

Hoc ejus Epitaphium:

Jacobo Augusto Thuano, Christophori *filio in Regni Consiliis Adsessori, Amplissimi Senatûs Præsidi: literarum quæ res divinas & humanas amplectuntur, magno bonorum & eruditorum consensu peritissimo: Variis legationibus summâ sinceritate ac prudentiâ functo; à Principibus avo suo laudatiss. eximie culto: Historiarum scriptori, quod ipse passim loquuntur, celeberrimo, Christianæ Pietatis antiquæ retinentissimo. Parcissimè censuisse videtur, qui tali uxore seculum defuisse dixit.* Jacobus Augustus Thuanus. Jacobi Augusti *filius*

liùs, Ampliſſimi Ordinis Senator & Præſes, tam ſui, quàm Fratrum ac Sororum affectibus obſequens faciendum curavit.

SETHUS CALVISIUS.

Clar. A. D. MDCV.

GErmanis, natus eſt anno 1556. Obiit anno 1615.

Anno Dom. 1605. *Sethus Calviſius* juris publici faciebat *Chronologiam* ſuam: in quâ *Joſephi Scaligeri* inprimis inſtitit veſtigiis. Atque idem anno 1611. & ſequenti, in lucem dabat *Elenchum Calendarii* à Papâ *Gregorio* 13. comprobati. Duo hæc verò ſibi *Calviſius* in *Elencho* illo propoſuit: ut ex fundamentis *Aſtrologiæ* refelleret *Calendarium Gregorianum*; atque ut novam *Calendarii* rationem, eamque veriorem. & expeditiorem adferret. *Voſſ.* de Mathemat.

Solus ille optimus & eruditiſſimus vir repertus eſt, qui inter *Chronologos* nugari deſiverit. Opus eſt præſtantiſſimum, utiliſſimum, & omni doctrinâ refertiſſimum: *Joſ. Scalig.* in Epiſt. 240.

Unus tandem, qui inſtar omnium erit, accuratiſſimus & harum literarum peritiſſimus *Sethus Calviſius Germanus*, nuper eruditiſſimum & conſummatiſſimum *Chronicon* edidit, quod totum rationum noſtrarum inſiſtit monumentis: Opus Heroicum, & æternitate dignum. *Scalig.* Epiſt. 439.

Vivet igitur, vivet opus hoc, Sacrarium Temporum, Scrinium æternitatis perpetuorum Faſtorum conditorium. Jam deſitum eſt in *Chronologia* nugari. Nihil in eo ineptum, nihil futile. Omnia plana, perſpicua, ita inter ſe apta, ut ultimo à primis pendeant, media utriſque hæreant. Omnia denique inter ſe reſpondent, & paria cum rationibus noſtris faciunt. *Idem* Epiſt. 308.

Vidi ſuperioribus diebus recentem *Scriptorem*, cujus nomen ex tuis literis primùm mihi innotuit, *Sethum Calviſium* Miratus ſum & magis magiſque miror indies, quî potuerit hactenus tantum ingenium in tenebris delitere. Sed mihi videtur homo ſimplex, de nominis ſplendore parùm cogitaſſe. Itaque totus ſemel in lucem prodiens majore miraculo nos perculit. Sunt tamen nonnulla in ejus divino opere, de quo velim à te ipſum moneri. Nam quid attinebat *Natalem* à *Comitibus*, & reliquos id genus nuperos *Scriptores*, quorum pars etiamnum vivit, toties laudari: hoc nos iniquo animo ferebamus, in tam erudito viro, & tam reconditæ doctrinæ. Qui ſi nobis eſſet notus, per literas cum ipſo ageremus, ut in proximâ editione hoc ἀβλάβημα emendaret. *Iſ. Caſaub.* Epiſt. 444. *Joſ. Scalig.*

Accendit cupiditatem meam tuus ille *Sethus Calviſius*: cujus ingenium quotidie magis me capit: in ſummâ doctrinâ ἀπλούσιον καὶ ἀπανουργότατον: Ille quidem omnia tibi debet, quantus eſt: Sed & tu opinor illi aliquid; quòd ad tua θαυμασιώτατα ſcripta rudioribus iter ſternit. *Caſaub.* Epiſt. 447. ad *Scalig.*

Viri de Republicâ literariâ optimè meriti in eo ſemper fuerunt, ut hæc duo ſtudia (*Hiſtoricum* & *Chronologicum*) amicè conjungerentur, conjunctâ mutuâ diligentiâ excolerentur, ne forte alterum ſine alterius culturâ aliquid amitteret lucis,

lucis aut debitæ dignitatis. In horum numero profectò haud ultimum sibi vendicare videtur locum excellentissimus & famigeratissimus *Chronologus Sethus Calvisius*, dum ante lustra aliquot boni publici causa ejusmodi opus *Chronologicum* elaboravit, quod, teste *Scaligero*, diu fuit in expectatione, quod multos habuit admiratores, plurimos emptores. *Epist.* præfix. edit. 4æ *Calvis.*

Sethus Calvisius tantam in exquisitissimo opere suo *Chronico* ostendit ingenii acrimoniam ac judicii dexteritatem, ut si pares aliquos in hoc genere, superiores sanè ævo nostro nullos habuisse videatur. Totos viginti annos accurati operis sui *Chronologici* impendit elaborationi, idque ejusmodi firmavit *Demonstrationibus*, ut non solùm in totâ *Germaniâ*, sed etiam apud exteras Nationes mirificè commendata sit Viri industria, nec quisquam in tantis *Chronologorum* dissensionibus facilè inventus fuerit, qui crassæ cujusdam falsitatis *Calvisii Chronologiam* arguere, aut convincere *Astronomicâ* potuerit veritate. *Theod. Spizel.* in Templo Honor. refertat.

Sethus Calvisius nupera suæ *Chronologiæ* editione, operosam adeò diligentiam adhibuit, ut nihil quicquam omiserit, quô verum Historiarum tempus exquisitè doceatur. *Wheat.* in 6. Meth. Leg. Hist. Civ. Sect. 6.

Sethus Calvisius, vir citra controversiam in re Chronologicâ versatissimus, sed nimiùm pronus ad innovandum. *Montacut.* Apparat. 11. Sect. 41.

* Inter *Hæreticos* primæ Classis rejicitur *Sethus Calvisius* in Ind. Madrit. edit. 1667.

GALILÆUS GALILÆI.

FLorentinus, celeberrimus Mathematicus, superioribus annis claruit. *Patavii* disciplinas Mathematicas docuit. Inde *Pisas* à Magno *Hetruriæ* duce vocatus est, à quo singulis mensibus centenos argenteos nummos magnos, quos *Laminas* vocant, salarii loco accepit. Condidit librum, titulo Nuncii siderei: item, Dialogum de Systemate mundi, in quo sententiam suam de Terræ circa Cœli orbes, nullo agitatos motu conversione aperuit. A quæsitoribus Fidei, *Romam* evocatus & palinodiam publicè canere jussus est. Eidem *inventionem* stellarum *Medicearum* tribuunt. Vixit 84. annos, luminibus, ut aiunt, tandem orbatus. *Konig.* Clar. An. D. MDCV.

Inter eos, qui benè atque præclarè, virtute ingenii, maximarumque rerum scientiâ, nostrâ memoriâ, de *Florentina* Civitatis nomine ac dignitate meruerunt, primum sine dubio locum ac numerum obtinet *Galileus Galilei*, *Florentia* nobili ac vetere prosapiâ, non tamen legitimo toro natus. Etenim quisnam est in toto Orbe terrarum locus ita remotus, ta à nobis locorum intervallo disjunctus, quæ natio tam efferata, tam barbara, ubi aliquis sit bonis literis honor, in quâ *Galilæi* nomen, omnium sermonibus ac literis, summo cum ejus patriæ, quæ talem virum genuit, honore ac laude non usurpetur; *Lan. Nic. Erythr.* in Pinacoth.

Digitized by Google

Etsi *Galilæus* præ aliis ad res Astronomicas impetu quodam ferebatur, in Philosophiâ tamen naturali magnâ cum laude versatus est, & in naturam motûs [cui fidem faciunt scripta cedro digniſſima] supra Antiquos longissimè penetravit. *Vit. Hobbian.* Auctar. p. 48.

Inter admiratores, si me dixero semper fuisse, nihil mentiar. *Hug. Grot.* in Epist. ad *Galilæum*, Septembr. 1636.

Ab *Archimede* nihil ferè actum est in *Geometriâ Mechanicâ* usque ad *Galilæum*, qui exacto judicio magnâque interioris *Geometriæ* notitiâ instructus, pomœria scientiæ protulit primus, idemque *Solidorum* resistentiam ad *Geometriæ* leges revocare cœpit. *Acta Erudit.* An. 1684. p. 319.

Inter omnes Philosophos recentiores, qui celeberrimi fuerunt, sunt *Galilæus Italus: Bacon, Hobbes, Boile Angli: Gassendi, Des-Cartes Galli, Van Helmont Belga.* Galilæus omnium solertissimi ingenii esse videtur. Hinc, meo quidem judicio, Neotericæ Philosophiæ Parens vocari potest. Ejus Methodus cum illa *Platonicorum* valde affinis est, jucundus est ejus stylus: & multos tegit nævos suo scribendi modo. Quamvis è prioribus Philosophis non pauca exscripserit, omnia ex proprio penu desumpsisse videtur, eorumque velut autographum censetur, pluribus locis ubi merum apographum tradit. *Rapin.* Animadv. in Philosophiam. Sect. 18. Gall.

Tanti apud *Gallos* æstimatus fuit, ut nonnulli illius tantùm videndi causâ, iter in *Italiam* instituerint, & à fide digno viro, *Diodatum* quendam nobilem, literis ac virtutibus clarum, *Florentiam* è *Gallia* eo solùm nomine contendisse, & cum per tredecim dies summâ animi oblectatione, de variis *Naturæ* Arcanis sermonem cum *Galilæo* habuisset, sat sibi esse propter eum *Italiam* vidisse ratus, cæteris aliis negotiis neglectis, in *Galliam* quam maximis itineribus celerasse. *Leo Allat.* Apes Urbanæ.

Nulla in toto orbe Gens existit apud quam aliquo in pretio sint Literæ, cui *Galilæi* nomen non innotuerit, quæque gloriam quam præclaris ingenii ejus inventionibus meruit ei non tribuat. Admodum insignem locum meritò tenere potest inter Viros eruditos qui *Florentinam* Civitatem celebrem reddiderunt, Cui natales debet, sed ex illegitimo concubitu; cùm ope *Tubi*, cujus Adinventor est, immensis Ætheris Regiones pervagatus sit, absque Oculorum perstrictione splendidam Solis lucem intuitus sit, Lunæ Sphæram penetraverit, maculasque in hac & umbras exploraverit, in Firmamento novas repererit & incognitas Stellas, quas *Mediceas*, à Principum suorum cognomine, denominavit. *Jf. Bullar.* Acad. Scientiarum. Gall.

Nullus unquam Matheseos Professor extitit qui Scientiam adeo necessariam, & adeo nobilem explanaverit cum majori perspicuitate & puritate, quàm Galilæus, hodie *Florentiam* urbem Patriam incolens, filius *Vincentii Galilæi*, Nobilis politiorum Literarum notitia satis celebris, ob varia ejus circa Musicam opera. Nemo faciliori ratione majorique efficacia resolvit dubia difficilia & intricata, quæ in ejusmodi Disciplinis occurrunt; quod ei facillimum erat propter continua studia & publicas illius Scientiæ lecturas, quibus felicissimum

Digitized by Google

mum, & acutiſſimum ingenium ſemper occupavit, quam explicavit non modò *Piſæ* tribus annis, rogatu *Ferdinandi* Primi *Tuſciæ*, Magni Ducis, cui notiſſima erant ejus promerita: Sed etiam *Patavii* toto 18. annorum ſpatio, magno Diſcipulorum confluxu ex variis Gentibus, præſertim verò Nobilium & Magnatum inſigniorum *Ghilini*, Italicè.

Ille mihi videtur meliùs Philoſophari quàm Philoſophorum vulgus, quatenus ab Erroribus Scholæ, quantum poteſt, recedit, & materias Phyſicas rationibus Mathematicis examinare conatur. Eatenus ſanè illi omnino aſtipulor, & puto nullam aliam inveſtigandi veri rationem eſſe. Sed mihi videtur in hoc graviter errare, quòd Digreſſiones ubique faciat nullique materiæ explicandæ ſatis immoretur; quod indicio eſt illum non examinaſſe ordine materias omnes, ſed quorundam tantùm particularium effectuum rationes indagaſſe, omiſſis primis Naturæ cauſis, & ſic abſque fundamento ædificaſſe. Porrò quia ejus Philoſophandi modus eſt vero propior, eò faciliùs errores ejus cognoſci poſſunt, quemadmodum faciliùs eſt judicare utrum à rectâ viâ recedant, qui illam nonnunquam ſequuntur, quàm qui nunquam. *Renat. Deſcart.* par. 2. Epiſt. Epiſt. 91.

Vir in omni *Mathematum* parte ſummus, in Philoſophiâ cæterâ non infimus *Galilæus Galilæi*, Jeſuitarum in ipſum odio ac Principis *Thuſci*, ſub quo vixit, ſocordi metu coactus *Romam* ire, ideo quòd *Terram moviſſet*, non vetante veſtro *Hortenſio*, dudè habitus ut majus vitaret malum, quaſi ab Eccleſia edoctus ſua *Scita* reſcidit. *Hug. Grot.* in Epiſt. ad *Voſſ. Lut.* 17. Maii 1635.

Extant Opera ejus omnia *Italicè* in *Bononiâ* 1656. in 4°.

Extat *Syſtema Coſmicum*. Ex *Italico Latinè* redditum per *Matthiam Bernegerum* Profeſſorem *Argentorat. Londini* apud *Thomam Dicas* 1663. in 8°.

Hoc ejus Epitaphium:

Galileo Galilei Florentino, Philoſopho & Geometræ verè *Lynceo*, Naturæ *Oedipo*, Mirabilium ſemper inventorum Machinatori; qui inconceſſâ adhuc Mortalibus gloriâ Cœlorum Provincias auxit, & Univerſo dedit incrementum. Non enim vitreos Sphærarum Orbes, fragileſque ſtellas conflavit, ſed æterna Mundi corpora *Mediceæ* beneficentiæ dedicavit, cujus inextincta Gloriæ cupiditas, ut oculos Nationum, ſeculorumque omnium videre doceret, proprios impendit oculos; cùm jam nil amplius haberet Natura quod ipſe videret. Cujus inventa vix intra rerum limites comprehenſa Firmamentum ipſum non ſolùm continet, ſed etiam recipit, Qui relictis tot ſcientiarum monimentis, plura ſecum tulit, quàm reliquit. Gravi enim, ſed nondum affectâ ſenectute novis contemplationibus majorem gloriam affectans inexplebilem ſapientiæ Animam, immaturo nobis obitu, exhalavit, Anno Dom. 1642. Ætatis ſuæ 78.

DAVID HOESCHELIUS.

Clar. An. D. MDCV. *Germanus* Bibliothecarius *Auguſtanus*, celebris Philologus, natus eſt ann. 1556. Obiit ann. 1617. Edidit *Siracidem* cum Notis; complures Græcos Autores (*Procopium*, *Photium* &c.) in lucem protraxit, adeoque de re literariâ optimè meruit. *Konig.*

Fuit *Hoſchelius* atque eſſe nunquam deſinet in Doctorum memoriâ lucidiſſimum, non *Germaniæ* tantùm, ſed & totius *Europæ* ſidus, quod ſummi paſſim viri magnifecerunt, & admirati ſunt. Omnes *Davidem Hoeſchelium* ſuſpexerunt, ejuſque certatim ambierunt amicitiam, & familiaritatem, hunc *Græcarum literarum Phoſphorum*, hunc *ruenti Græciæ divinitus ſuſcitatum tibicinem*, hunc *veterum librorum reſtitutorem.*

[*Lateri propior quô nemo* Minervæ,
Gratior aut Phœbi Pieridumve cliens
Fuerit]

crebrò ſalutaverunt, hunc immortali laude digniſſimum eſſe judicarunt, eò quòd egregium de *Republicâ Literariâ* benè merendi animum nunquam depoſuiſſet. *Theoph. Spizel.* in *Templo Honor.* referat.

David Hoeſchelius, vir *Græcarum* literarum peritiſſimus, & judicii recti. *Caſaub* Epiſt. 482.

Vir eruditus & induſtrius. *David Hoeſchelius. Lipſ.*

Quantum & hoc præſens, & futura ſecula, tot bonis auctoribus, quos edidiſti, demerearis, ſcriberem tibi, niſi ſcirem te hoc non facturum, niſi intelligere, quantum eo ipſo literas juves, quæ per negligentiam quotidiè pereunt. *Joſ. Scalig.* Epiſt. 389.

Davide Hoeſchelio nemo unquam magis idoneus extitit ad Bibliothecæ gubernationem------Plures *Græcos* Authores ipſi debemus, cum Notulis quæ nihil inutile uſquam continent. *Colomiez* Biblioth. Select. 195. 196. Gall.

Hoeſchelius Lutheranus quidem, ſed Doctus. Niſi ipſum tueretur *Velſerus*, jam expulſus fuiſſet. Pædagogicam admodum ſapit: Sed bonus vir eſt *Hoeſchelius* in ſuo *Procopio* Epiſtolarum mearum, & *Caſauboni* fragmenta quædam excudi curavit. *Hoeſchelius* non eſt magnus *Græcus*, ſed diligentiſſimus. *Scaligerana* poſterior. Gallicè.

Præclarum quoque in *Interpretando* ſibi paravit nomen *David Hoeſchelius*, quô quum nemo eruendis Antiquorum ſcriptis felicius incubuerit, tum in iis *Latinè* quandoque reponendis vix ulli primas conceſſit: quòd ſi ſententias non aliquando compleret de ſuo, quæ aliàs ejus eſt in rependendis verbis diligentia, cæterorum luminibus obſtrueret. *Huet.* de Clar. Interpret.

David Hoeſchelius in quodam *Plutarchi* loco pro ὠφελείας legit ἀφελείας *Petrus Faber*, qui ante annos viginti eandem iſti loco medicinam adhibuerat, ipſum

Digitized by Google

ipſum propterea, licèt blandis verbis, inſimulat *Plagii*. Nobis illa inſimulatio admodum præceps videtur. *Thomas* de *Plag.* num. 467.

* Auctor iſte, *David Hoeſchelius*, *Lutheranus* licèt, varia edidit veterum Auctorum *Græcorum* Opuſcula cum Scholiis, in quibus vix occurrit, quod offendat: exceptis Epiſtolis Dedicatoriis, quæ plerumque ſunt ad Hæreticos. Vid. *Ind. Madrit.* Edit. ann. 1667.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus impreſſa ſunt.

FRIDERICUS TAUBMANNUS.

Germanus, in oppidulo *Franconiæ Wonſefio* natus eſt ann. 1565. Obiit ann. 1613. *Witteberga* Poëſin & literas humaniores per 18. annos profeſſus eſt. Compoſuit Commentarios in *Plautum* & *Virgilium*. Scripſit etiam Diſſertationem de *Linguâ Latinâ*. Clar. A. D. MDCV.

Literarum *Græcarum* & *Latinarum* vindex acerrimus, barbariei extirpator longè feliciſſimus, Poëta incomparabilis, ut habet *Lapis Sepulchralis*. Principum ob ſales amor & delicium, charus æqualibus, jucundus amicis, magnus omnibus, benè de bonis literis elucubratis Operibus nulli non notis meritus eſt, inprimis lucubrationibus eruditiſſimis in *Plautum* & *Virgilium*. *Quenſted.*

Magnus *Apollo* vocatur *Pareo.*

Feſtivitatis & Salinarum Arbiter, ſi quis alius mortalium. *Band.* in Epiſt. quadam.

Homo hominum in illo tractu (*Saxoniâ*) literatiſſimus. *Lipſ.* Centur. 5. Miſcel. Epiſt. 87.

Certè induſtria & elegantia ſimul ingenii tui in concinnando hoc opere (*Plautino*) ſic apparent, ut alii omnes, qui conati, ad tuam accurationem & lucem luſcitioſi videantur. *Lipſ.* ibid.

Taubmannus, omnium *Interpretum* longè optimus. *Tanaquil. Fab.* lib. 2. Epiſt. 16.

De iſto autem tuo opere [*Plautino*] nihil aliud dicam, quàm, in eo ubique & judicii & ingenii, & induſtriæ tuæ manifeſta extare veſtigia: ut, cùm in illud omnium ſuperiorum *Interpretum* labores contribueris plus præſtiteris, quàm ipſi: quòd ii quiſque pro parte ſuâ *Plautum* ſibi devinxerunt; tu ex omnium illorum lucubrationibus totum tuum feciſti. *Joſ. Scalig.* in Epiſt. 465.

Id unum agebat ſemper *Taubmannus*, ut divinæ Poëſeos penetralia juventuti reſeraret; linguam *Latinam* perpurgaret; & bonorum Auctorum editione illuſtraret. Præſtitit hoc omnium doctorum calculo egregiè, ſi quiſquam unquam, in *Plauto* & *Virgilio*. *Melch. Adam.* in Vit. ejus.

Fridericus Taubmannus Poëta melior quàm facilè quis credat. *Barth.* lib. 16. cap. 3. Adverſar.

Vir doctus, probus, ingenuus, *Fridericus Taubmannus*. *Idem* l. 16. c. 14.

Erat *Taubmannus* noſter humanus, affabilis, comis, facundus, placidus, candidus, omnium horarum homo, in ſeriis gravis & ſerius, in aliis jucundus, &

Digitized by Google

citra omnem affectationem, quæ ſtultorum index eſt, non ſine naturalibus quibuſdam gratiis ac veneribus, liberaliter eruditéque jocoſus, candido ſemper *Mercurii*, nunquam nigro *Momi* ſale ſermones ſuos conſpergens, aut dicaciter alios perſtringens, vel mordaciter infectans; ſed præſentibus omnibus honeſtam hilaritatem felicitate ſingulari concilians, ut non immeritò, ſi non generis humani, ſaltem virorum eruditorum, aut Academiæ noſtræ *Delicia* appellari potuerit. Quo nomine cùm aliorum quorumvis, tùm in primis Principum multorum gratiam & amorem ſingularem prometuit. Erat præterea pro modo facultatum liberalis erga egenos, maximè ſtudioſos, quorum non pauci, benè merendi & juvandi ſtudium ejus ſunt experti. Sæpè alicui opitulaturus, ipſe aliunde mutuo numulos accepit. Erat & officioſus, cùm in expediendis aliorum negotiis, tum intercedendo, tum commendando, tum ad interrogata reſpondendo, tum modis quibuſcunque aliis. *Eraſm. Smidius* in ejus Parentatione.

Præceſſit obitum ejus ſignum quoddam non contemnendum, aut ſilentio involvendum. Inter primos ſtatim dies morbi ſui, quo extinctus eſt, manè expergefactus viſus eſt ſibi videre prope lectum ſuum arcam oblongam, & in eâ virum ſibi ſimilem jacentem. Cumque initio deceptionem visûs aut imaginationem inanem eſſe putaret, elevato capite prodigium attentiùs aſpexit, & rem ſeſe aliter non habere deprehendit. Quo viſo tantum abeſt ut exterritus fuerit, ut hilariter aliis referret, & præmonitionem divinam agnoſceret. Cui eventus etiam nimis verè reſpondit. *Idem* ibid.

Quæ in Virgilium ſcripſit mera ferè eſt Compilatio eorum quæ ex *Scaligeri Poetica* & ex duobus *Iouiani Pontani* Dialogis, *Actio*, ſcilicet & *Antonio* contraſerat, juxta obſervationem Authoris Anonymi *Bibliographiæ*. Tam timidus autem tamque parum propriæ peritiæ ſibi conſcius erat, ut de ſuo iis ferè nihil addere ſit auſus. Opus poſthumum eſt. Hujus autem reſpectus haberi debet cùm vitia quædam in iis occurrant. *Judicia Eruditorum* Pariſius 1685. per *Baillettum*. Gall.

Fridericus Taubmannus præter alia Opera, quibus meruit immortalis eſſe, in *Poeſi* quoque multum veræ gloriæ ſibi peperit, ut in *Epicis* & *Elegiacis*, ita præſertim in *Lyrico* genere: Una fortaſſis politioribus minùs probabitur audacior in fabricandis novis & *Latio* inuſitatis vocibus libertas, quam tamen in lepido, & jocoſo metro excuſabit lectoris ingenuitas. *Borrich.* de Poët. p. 137.

* *Friderici Taubmanni* Opera, ſi corrigantur, permittuntur. *Index Madrit.* 1667.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

Hoc ejus Epitaphium in Templo Parochiali *Witteberga* erectum:

Friderico Taubmanno Woſenati Franco, *viro pietatis zelo publicè notiſſimo, literarum* Græcarum & Latinarum *vindici acerrimo, Barbariei exturpatori feliciſſimo*, Europæ *totius lumini ſplendidiſſimo, Poetæ incomparabili, & humanitatis*

nitatis in celeberrima Wittebergenſium *Academiâ Profeſſori clariſſimo, marito & patri deſideratiſſimo Anno Chriſtiano* 1613. *die* 24. *Martii, ætatis* 48. *piè in Chriſto defuncto monumentum hoc vidua & liberi mœſtiſſimi affectu pio & grato P. C.*

FRANCISCUS BACONUS.

BAro de *Verulam*, Vice-Comes Sancti *Albani*, ſuminus *Anglie* Cancellarius. Natus eſt *Londini* in Palatio *Eboracenſi*, viceſimo ſecundo Januarii, Ann. 1560. Obiit nono die Aprilis, ann. 1626. in ædibus Comitis *Arundella* in Villâ de *Highgate* prope *Londinum*. Cl. A. D. MDCX.

Symbolum ejus.

MEDIOCRIA FIRMA.

Scripſit Hiſtoriam Regni *Henrici* VII. Regis *Anglie*: Hiſtoriam Ventorum: De Augmentis Scientiarum: Sermones Fideles: Sylvam Sylvarum. Multaque alia.

Seculi, & gentis ſui decus, ornator & ornamentum literarum -- Illi Philoſophia *Ariſtotelica* inſipida viſa fuit, non propter vilipendium *Auctoris*, quem ſummis ſemper laudibus evehere in more habuit, ſed propter inefficacitatem viæ; ejuſmodi nimirum cùm eſſet hæc Philoſophia, quæ ad Diſputationes & Contentiones ſolùm nata, ad productionem autem Operum, quæ vitæ humanæ commoda eſſent, ſterilis omninò eſſet, Vit. *Bacon.* præfix. Opp.

Ille magnus *Peireskius* qui in rebus Naturæ maximè verſatus eſt, ſuſpexit Genium, comprobavitque Inſtitutum *Cancellarii Anglorum* Magni, *Franciſci Verulamii*, quem ſæpiùs doluit non conveniſſe, ſuperſtitem adhuc, cùm fuit, venitque poſtremum *Pariſiis*. *Gaſſend.* in Vit *Peiresk.* l. 6. p. 237.

Henrici Septimi vitam & res geſtas, haud ita pridem nobis repræſentavit Nobiliſſimus Vice-Comes Sancti *Albani*, adeò feliciter adeoque plenè, ut Hiſtoricorum præſtantiſſimos, ſi non ſuperaverit; certò prorsùs æquaverit. *Wheat* in Meth. Leg. Hiſt. Civil.

Henrici Septimi Hiſtoriam perſecutus eſt ſeorsim, eleganter admodum, Cancellarius Regni *Anglie Baco* de *Verulamio*, qui multum prudentiæ inſeruit, etiamſi non ſit facundus & probè *Latinus* Scriptor. Meritò verò legenda Hiſtoria ejus *Henrici Septimi*, utpotè qui prudentiſſimè rexit Rempublicam. *Herman. Conring.*

Baconi habemus librum ſanè magno judicio ſcriptum de rebus *Henrici* VII. *Grot.* in Epiſt. ad *Mauretium*, 26. Jul. 1629.

Quid ſuavius aut magis politicum *Franciſci Baconi* de *Verulamio*. hiſtoriâ, quam potiſſimâ gratiâ perpetuæ & feliciter congruenterque tranſlatæ comparationes

Digitized by Google

tiones condiunt? hoc enim de induſtriâ exemplum nominare libet rei, quam deſcriptione, etiam curiosâ, vix ſatis commendaveris. Renovatur denique antiqui moris uſus; quem in *Auguſti* vitâ *Tranquillus* deſcripſit. *Ioh. Boecler. de* eloquent. Politici n. 39.

Sapientiſſimus quondam Angliæ Cancellarius; qui præcipuè noſtro ſeculo velut claſſicum ceciniſſe, & ſignum ſuſtuliſſe videtur, ut in rebus Philoſophicis aliquid ulterius & exquiſititius inveſtigaretur, quàm quô hactenus Scholarum parietes reſonuerant. Sic ut ſi quæ eſt pulchriùs noſtro tempore efflorescentis Philoſophiæ gratia, iſti viro non minimâ ex parte debeatur. *Sam. Pufendorf.* Specim. Controverſ. cap. 1. ſect. 5.

In ejus effigiem ita *H. Conringius*:

Magnus honore tuis, ſed major, Baco, *fuiſti*
Ingeniô atque atque anſis; ars tibi ſola deeſt.

Magnus ille *Cancellarius* dici poteſt unus ex iis qui Scientiis promovendis maximè allaborarunt. Cum enim illas imperfectiſſimas à Veteribus nobis eſſe traditas animadverteret, Recentiores verò modicos tantùm progreſſus in iis feciſſe, duos conſcripſit libros, ut doceret quibus modis eædem perfici poſſent. Prior inſcribitur, *De Augmentis Scientiarum*, in quo ſtatum præſentem in quo verſantur Scientiæ nobis exhibet, quæque deſiderentur, ut ad perfectionem adducantur nobis oſtendit. Verum aſſerit magnum profectum non eſſe ſperandum in his adinveniendis, niſi adhibeantur alia media quàm quæ hactenus adhibita fuere: demonſtrat enim *Logicam* qua nunc utimur aptiorem eſſe ad *Scholarum* Diſputationes fovendas quàm ad veritatem elucidandam, eâque nos potiùs doceri de vocibus vitilitigare quàm rerum ſubſtantiam penetrare. Unde etiam dicit *Ariſtotelem*, cui artem hanc acceptam ferimus, *Phyſicam* ſuam *Logicæ* ſuæ accommodaſſe, cùm contra *Logicam* ſuam *Phyſicæ* debuiſſet attemperare, illumque naturalem ordinem invertendo, finem mediis ſubjeciſſe. Ad hujuſmodi confuſionem tollendam magnus hic *Cancellarius* alterum Librum elaboravit, quem *Novum Organum* inſcripſit, quo novam *Logicam* docet: cujus præcipuus ſcopus eſt bonam *Inductionem* contexere, quemadmodum Logicæ Ariſtotelicæ finis principalis eſt bonum formare *Syllogiſmum*. Præclarum eſt hoc Opus, fuitque ſemper ab hoc Authore conſideratum, ut omnium quæ elucubravit exquiſitiſſimum. imo illum in hoc elaborando octodecim annos inſudaſſe perhibent, ante illius evulgationem. *Eruditorum Ephemerides*. Gal. 8. Martii 1666.

Opus illud *Novi Organi* (cui ipſe inter opera ſua primas tribuit) nequiquam ſanè cogitatio umbratilis aut cerebri proprii Commentum fuit; ſed velut fixa & radicata notio, multorum annorum, & laboris improbi proles. Vid. in *Vit. Baconis*.

In libris ſuis componendis, verborum vigorem & perſpicuitatem præcipuè ſectabatur,

Digitized by Google

ſectabatur, non elegantiam aut concinnitatem ſermonis: Inter ſcribendum aut dictandum, ſæpè interrogavit, num ſenſus ejus clarè ſatis & perſpicuè redditus eſſet? quippe qui ſciret, æquum eſſe, ut verba famularentur rebus, non res verbis. Neque verò verborum minutiis & alluſionibus capiebatur, ſed eas ſemper ex compoſito & de induſtriâ effugit, probè ſciens, ejuſmodi futilitates nihil aliud eſſe, quàm deviationes & aberrationes à ſcopo propoſito, & gravitati & dignitati ſtyli, non modicum officere & derrahere. Siquidem apud ſuos eloquentiæ *Anglicanæ* Artifex habitus eſt. *Ibidem.*

Baconus eſt ingenium vagum qui de rebus nunquam enucleatè differit: Nimia ejus doctrina eum accuratum eſſe non ſinit. Pleraque ejus dogmata ulterioris meditationis potius anſam præbent, quàm *Axiomata* quæ ſequi teneamur. Ejus opiniones aliquid acuti & ſplendentis habent; & ſi verum de ipſis dicere velimus ignis ſcintillas potiùs quàm conſtantem & nativam lucem referunt. *Rapin.* Animadv. in Philoſ. Sect. 18. Gall.

Plus elucet ingenii in Baconi Moralibus, quàm in cæteris ejus Operibus. Omnia ibi ſcitè cogitata, ſed neſcio an omnia vera. *Rapinus* in *Ethicam* Sect. 9. Gall.

Baconus amorem *Philoſophiæ* apud *Anglos* excitavit. Ingenium fuit vaſtum quoad Phyſicam, non tamen in iis quæ de Phyſicis pertractavit felicior fuit quàm in ſua *Ventorum* Hiſtoria; quamvis paulò nimium credulus dici debeat relationibus hujus materiæ ſibi ſubminiſtratis. Idem. Animadv. in Phyſicam Sect. 9. Gall.

Eques *Nicolaus Baconus* primus fuit Magni Sigilli Cuſtos in quem tota dignitas & authoritas Magni Cancellarii collata fuerit. Nec tamen ad altiorem hunc honorem evectus, nativæ modeſtiæ limites exceſſit: Licet enim Doctiſſimis Pientiſſimis noſtræ Gentiſq; accenſendus eſſet; in illa tamen amplitudine modeſtiam ſervavit qua cum ſuis concivibus in altiſſimum gradum evectis verſabantur Veteres *Græci* & *Romani.* Parens fuit magni Equitis *Franciſci Baconi* S. *Albani* Vice-Comitis & *Magni Angliæ Cancellarii*, qui *Anglicæ* Gentis decus ſummum extitit, ſi quis alius. *Burnetii* Hiſtor. Reform. Par. 2. l. 3. pagin. 380. Angl.

Quando quis ſuperioris Seculi Scriptores, cum illis confert, qui noſtro Seculo excellunt, valde conſpicuum eſt inter utroſque diſcrimen. Ipſe etiam Eques *Franciſcus Baconus*, qui primus idiomate noſtro purè ſcripſit, ut etiamnum optimus Authorum noſtratium cenſetur, quibuſdam locis tamen inſolentibus adeò utitur figuris, ut hodie Judicum ſeveriorum approbationem conſequi non valerent. *Burnetti* Præf. in *Utopiam Mort.* Angl.

Quoad ſcribendi elegantiam, claruit Eques *Franciſcus Baconus* S. *Albani* Vice-Comes, qui præter ejus *Novi Organi* eruditiſſimos libros, Regnum Henrici Septimi Stylo tam dulci ſcripſit, ut inſtar *Manna* omnium palatis ſapiat, Eques *Rich. Baker* in ſuo Chronico. Angl.

Extant omnia ejus Opera in fol. *Francofurti* ad *Mænum* anno 1665.

Digitized by Google

Hoc ejus Epitaphium, in Cancello Eccleſiæ S. Mich. *apud S.* Albanum.

Franciſcus Bacon Baro de *Verulam*, Sancti *Albani* Vicecomes; ſeu notioribus Titulis Scientiarum lumen, Facundiæ lex ſic ſedebat. Qui poſtquam omnia Naturalis ſapientiæ & civilis Arcana evolviſſet, N. turæ decretum explevit, compoſita ſolvantur Anno Dom. M D C X X X V I. Ætatis L X V I. Tanti viri Mem. *Thomas Meautus* ſuperſtitis cultor, defuncti Admirator. H. P.

GUALTERUS RAULÆUS.

Clar. An. D. M D C X. EQues Auratus, in Parochiâ de *Budeley*, in Agro *Devonienſi* natus, inter Commenſales *Orielenſes* eſſe cœpit Anno Dom. 1574. ætatis 16. ubi tempus Gradum *Baccalaurei* in Artibus requiſitum propemodum complevit, ſtudiis *Academicis*, maximè autem politiori literaturâ quàm optimè inſtructus. Ne ſingula perſequar, ſub *Elizabethâ* Regii Satellitii Capitaneus, & *Quinque Portuum Guardianus* fuit, illam verò *Indiæ Occidentalis* partem derexit quam in Dominæ *Reginæ* honorem *Virginiam* nuncupavit. In Turrim denique *Londinenſem* propter ſuſceptam quam ipſe Scriptis mandavit *expeditionem*, compingitur. Demum prævaluere Comitis *Gundamauri*, *Hiſpanorum* legati, artes, is enim viri mortem nolenti Reg. *Jacobo* extorſit, & *Weſtmonaſterii*, in veteris *Palatii* Areâ 29. Octob. Anno 1618. capite plectendum curavit.

Scripſit Tractatum qui adminiſtrandi Regni Artem continet: *Guiana* Deſcriptionem Obſervationes in *Artem Nauticam*, aliaque ad *Mare* ſpectantia: Pro expeditione ſuâ *Guianenſi* Apologiam: Monita filio ſuo Poſteriſque conſcripta: Prærogativam *Parlamentorum* in *Angliâ*: Orbis Terrarum Hiſtoriam.

Vir quidem erat eximiis tam Corporis quàm Animi dotibus locupletatus, cui Ingenium, Judicium, & Facundiam, vix alibi ſparſim reperienda, prodiga quaſi in cumulum congeſſit *Natura*. His acceſſit præfracta Induſtria, quâ mentem denique Doctrinæ tenaciſſimam omnimodâ ſcientiâ mirificè excoluit. Ut quod res eſt dicam, ſic natus ſic erat eruditus, ut *Belli Paciſque* munia feliciſſimè obierit, quod enim verò & ipſi tandem in perniciem vertebat, dum tam infinitis meritis & *exteris* metum incuteret, & *Gentilitiorum* ſuorum invidiam excitaret. *Orbem* non modò *terrarum*, ſed & literarium peragravit, & in utroque *Regiones* priùs ignotas detexit; omnibus utilis præterquam ſibi, vir, ſi quis alius, præteriti temporis exemplis, & ſequentium imitatione major. *Anton.* à *Wood.* in Hiſt. & *Antiquit. Univerſ. Oxon.* p. 109.

---Hos autem ſequi poſſunt nonnulli ex *recentioribus*: quos inter, principem locum obtinere meretur *Gualterus Raulæus* noſtras, *Eques Auratus*, vir clari nominis, & ob ſingularem fortitudinem ac prudentiam meliori fato dignus. Is *Univerſalem Hiſtoriam* ab initio Mundi uſque ad *Macedonici* Imperii, ſive tertiæ *Monarchiæ* occaſum, ex probatiſſimis *Auctoribus* coagmentavit, noſtræ

Digitized by Google

ſtræ quidem Gentis idiomate vernaculo, ſed accurato admodum judicio, methodo perſpicuâ, ſtilo eleganti ac virili. *Wheat.* Meth. Leg. Hiſt. ſect. 6.

Si plura deſideres, elegantem ipſius de *Guianâ* librum conſulas, in quo & regiones accuratè quaſi *Indigena* deſcribit, multa de *Guianæ* opulentiâ ex ſplendentibus *Marcaſitis* ibi inventis, ex *Hiſpaniæis* Scriptis, ex *Barbarorum* fide, quos minimè intellexit, & ſpe credula; nonnulla etiam quæ fabuloſa videntur de *Amazonibus*, & *Gente* cui ex humerorum prominentiâ vultus in pectore, enarrat: Sed quod nuſquam Gentium *Poeta* & peregrè navigantes reperiunt. *Gul. Candem.* ad an. 1595.

Eques *Gualterus Raleigh* poſtquam in *Turri* aliquandiu detentus fuiſſet magnam illam *Minervam* enixus eſt, Scilicet *Hiſtoriam Mundi*: Qui liber ob accuratam *Chronologiam*, curioſam Contexturam, & omnigenam Eruditionem integri Seculi Opus videtur. Is Hiſtoria eſt quæ nullum hactenus *Detractorem* ſortita eſt, quæque ſi Authoribus quibuſdam ſit adhibenda fides, æmulationem excitavit ipſius Regis *Jacobi* qui ſcribendo ſe à nemine ſuperari poſſe arbitrabatur. Quòd Vir qui majorem vitæ ſuæ partem *Actione* occupaverat tam ſubacto judicio, tamque criticè de *Temporibus* & rebus *geſtis*, ſcripſerit non minus eſt Miraculum quàm ipſe Liber. Diſceptatur adhuc, An *Seculum* quo vixit plus *Calamo* quàm *Enſi* ejus debeat, cum hic *Novo Orbe* ſubjiciendo, ille verò *Veteri* tam ſplendidè deſcribendo adhibitus fuerit. Hiſtoria eſt cujus unicus Nævus ſeu potius Defectus eſt, quod media ejus pars deſideretur; Cujus hæc fuit occaſio, ut referunt Authores noſtri: Paucis aliquot diebus antequam morti traderetur, Dominum *Walterum Burr* accerſivit, qui antea primum Volumen *Hiſtoriæ* ejus *de Mundo* exculerat, eumque manu deprehendens, poſt alios quoſdam Sermones, rogavit quomodo id divenderetur? Hoc autem reſponſum remiſit Dominus *Burr*, *Tam lentè divenditur ut me ad inopiam redegerit.* Ad quæ hujus verba Eques *Walter*, pluteum ſuum conſcendit, prehenſaque altera Hiſtoriæ ſuæ Parte, quam perduxerat uſque ad ætatem in qua vivebat, manuque pectus ſibi percutiens atque ſuſpirans dixit, *Ah mi Amice! An te Pars prior ad inopiam redegit? Te ulterius eo non adiget Pars poſterior; Mundus hic ingratus eâ eſt indignus:* Protinuſque ad focum properans, eam in ignem injecit, pedeque detinuit, donec conſumpta eſſet. Tanta hæc quoad Eruditionem jactura fuit quantam *Chriſtianus Orbis* facere unquam potuiſſet; Eoque major quòd nullâ aliâ quam Authoris manu reparabilis eſt. Id enim ſæpe Authoribus evenit, quod Excellentibus *Pictoribus*, ut ſcilicet eorum *Opera* in pretio non ſint niſi poſt eorum obitum; Poſteritas verò Prototypa deprehendat inimitabilia. Vita Equitis *Walt. Raleigh* excuſa *Londini* 1677. pag. 176. &c. Angl.

Extat Orbis Terrarum Hiſtoria in fol. *Londini* impreſſa 1677.

ROBERTUS BELLARMINUS, Soc. Jes.

Clar. An. D. MDCX.

CArdinalis, Natione *Italus*, patriâ *Politianus*, natus est quarto die Octobris, anno Dom. 1542. In *Societatem Jesu* receptus est vicesimo die Septembris anno salutis 1560. ætatis suæ 18. Obiit anno Dom. 1621. die 17. Septembris ætatis suæ 79.

Reliquit Libros Controversiarum, quibus præsertim sibi purpuræ honorem & gloriam peperit, tum Conciones, Responsionem & Apologiam ad *Jacobum Angliæ* Regem, deinde de *Scriptoribus Ecclesiasticis* volumen, *Davidici Psalterii* interpretationem, ac postremis vitæ suæ annis, de Gemitu Columbæ, de Arte bene Moriendi, aliaque Opuscula edidit.

Robertus Bellarminus, in *Romanâ* arenâ præcipuus Athleta, & *Pontificatûs* propugnator acerrimus, qui contra Ordinis sui decreta & votum initiationis, *Cardinalis* factus est, & *Capuanus* Archiepiscopus. Tantæ is apud suos autoritatis est, ut alter *Athanasius* atque alter *Augustinus* seculi nostri, *Spiritûs Sancti Amanuensis*, validus *Ecclesiæ Dei Colossus*, Fidei *Hyperaspistes*, & *Hæresium strator*, &c. audiat, & cum hoc elogio à *Clemente* VIII. Papâ Cardinalis nominatus sit: Hunc eligimus, quia non habet parem Ecclesia Dei, quoad doctrinam, & quia est nepos optimi & Sanctissimi Pontificis (nempe *Marcelli* II.) qui dixisse fertur, non videre se, quomodo, qui *Papale* fastigium tenerent, saluti suæ consulere possint. *Quenstedt.*

Vir magnus est *Cardinalis Bellarminus*, & de *Romanâ Ecclesia* benè meritus, inquiunt multi. Non jam disputo, benè an secus de *Ecclesiâ Romanâ* esse meritus dici queat, is cujus *Scripta* tantum justissimæ invidiæ *Sedi* illi & *Pontifici* contulerunt. Poterat certè *Bellarminus* & de R. E. & de universo nomine *Christiano* mereri haut paulò melius, si ingenium quo excellit & doctrinam pro charitatis fervore successus, ad tollendam potius quàm augendam *Ecclesiæ* scissuram contulisset; si quanto studio & diligentiâ Principibus terribilem *Papæ* omnipotentiam, & Spiritum Superbiæ *Ecclesiæ* exitiabilem, tot lucubrationibus suis acerrimè propugnavit, tantum studii & diligentiæ impendisset, ut malis Ecclesiæ per aliquot jam secula assiduè gementis, & ad pristinam disciplinam revocari gestientis, aliquod pro suâ virili, remedium procurasset. Tunc verè *Magnus Bellarminus* ab universi Orbis *Christianis* audiret: tunc unanimi concentu, *Principes* pariter & Principum *subditi*, laudes ejus nomenque celebrarent. Nunc quo pacto sine perfidiæ notâ fideles *Principum* subditi laudabunt, quæ contra *Regum Jura* & in *Principum* certam *perniciem* Card. *Bellarminum* scripsit tam multa? *Casaub.* Epist. 624. ad *Frontonem Ducæum*, p. 723.

Vir erat, haud inficior, admirandæ industriæ, doctrinæ, lectionis stupendæ *Bellarminus*: qui ut primus ita solus immanem illam molem, & immensum chaos controversiarum, stupendâ ingenii dexteri felicitate, artificio singulari excoluit, in ordinem redegit confusum prius: accuratâ diligentiâ, & multorum annorum studio elegantèr expolivit: præripuit ille palmam secuturis omnibus, & sibi

& ſibi deſponſatam vel deſtinatam cuicunque laudem abſtulit. Nam ab illo, qui tractant hodiè *Controverſias*, ut ab *Homero* Poëtæ, ſua omnia ferè mutuantur. *Montacut.* præf. ad Apparat. ſect. 56.

Methodus quam ſuo in *Pſalmos* Commentario ſecutus eſt Cardinalis *Bellarminus* bona eſt, eoque digna. Hebraicum Textum examinat, qui eſt Prototypum, deinde duas Verſiones veteres quas authenticas declaravit Eccleſia. Non eſt tamen criticus, & mediocriter tantùm *Hebraicæ* Linguæ peritum ſe prodit: adeo ut quandoque labatur. Quoniam poſt *Genebrardum* ſcripſit, ab illo tranſumſit ferè omnia quæ Grammaticam & Criticen ſpectant, paucis tantum immutatis. Sunt etiam loca quæ magis ad literam & juxta ſenſum Hiſtoricum explanare potuiſſet: Sed veroſimillimum eſt eum hoc conſultò feciſſe ut Chriſtianis utilior foret Commentarius ſuus. Oratorii Presbyter *Rich. Simon.* Hiſt. Crit. V. T. l. 3. c. 12. Gallicè.

Bellarminum judico virum doctum, ingenio felici, judicio ſubtili, lectione multiplici præditum, qui ſolet apertiùs & ſimpliciùs agere, quàm reliqui Papiſtæ conſueverunt, & argumentum preſſiùs urget, & arctiùs ad cauſam adhæreſcit. *Whitaker* in præfat. de Scriptoribus.

Staturâ fuit puſillæ proximâ, collô brevi, nec ſanè nimis eleganti formâ: quamvis ejus animi ingeniique probitas pulchritudoque in ore emicaret. *I. Nicius* in Pinacoth.

Bellarminus nihil in Hebraicis ſcivit conſideratu dignum. Ferunt eum adornaſſe Grammaticam quæ bona perhibetur. Licet mihi dono darentur Bellarmini Opera, ea reſpuerem; Lectorum enim oculos perſtringere conatur. *Bellarminus* nihil eorum credit quæ ſcribit; planè eſt Atheus. *Scaligerana* poſterior. Gall.

Cardinalis *Bellarminus* egregii eſt ingenii & dilucidiſſimi; cum incidit in aliquod Argumentum accuratè diſcuſſum & examinatum ab aliis, hoc mirificè illuſtravit, ingenii ſui acumine ac puritate; Sed cum Argumentum reperit adhuc intricatum, & valde confuſum, mens ejus in ea perſtringitur. Sæpius utitur Verſionibus *Patrum Græcorum*, ipſos fontes negligendo, quod miror; Græcè enim eruditus erat. *Perroniana*, Gallicè.

Magnam ſibi paravit famam libro ſuo *de Scriptoribus Eccleſiaſticis*: cujus ope innotuit ut multæ lectionis & ingenii ſagacis Vir. G. *Calixtus* celebris Proteſtans dicebat hoc omnium Scriptorum ejus optimum eſſe. Partium ſtudio culpatur; quòd Authores quoſdam damnaverit inſpecto tantùm titulo librorum, qui differunt de diſſidiis inter *Papas* & *Principes* Seculares; quòd quaſdam Verſiones improbaverit Authorum bonæ notæ eo prætextu quòd ab Hæreticis elucubratæ fuiſſent, quamvis in iis fidi fuerint Interpretes. Fatendum etiam eum quandoque in *Criticis* hallucinari & *Chronologicis*. Verùm duo iſti nævi ultrimi venia digni ſunt, ſi attendatur ingens obſervationum ejus egregiarum numerus. Optandum eſſet ut Authorum probatis editionibus uſus eſſet, plus ſolaminis & auxilii ex ipſis percepiſſet. Judicium Eruditorum Pariſiis per *Baillettum*. 1685. Gall.

Sapienter *Patres Curiæ Parisiensis* fecere; qui *Institutionem Marianæ* Jesuitæ ultricibus flammis addixerunt: sed sapientissimè, quòd *Roberti Bellarmini* Cardinalis, cujus ore tota *Jesuitica Societas* loquitur, libruni de temporali potestate Papæ adversùs *Gulielmum Barclaium* librum SCto, damnaverunt, & sub pœnâ Jæ'æ Majestatis habere, retinere, communicare, excudere, vendere vetuerunt. Hoc decretum est Anno 1610. *Herman. Conring.*

In *Elenchicis* primæ jure debentur, si studium spectes, & eruditionem, *Bellarmin. Hottinger.* Bibliotb. Quadripart. p. 419.

Est tamen *Baronius Bellarmino* melior, homine ad *Strophas Sophismata, Mendacia* apto, nulli alii rei idoneo. Norma illi *veri* est non *Sacra Scriptura*, sed libido *Papæ*, quem ut *Deum* in terris constituat, quàm scelestè, quàm sæpè mentitur. *Casaub.* Epist. ad N. N. *Londini* v. Eid. Mart. 1614.

Sub initium porrò hujus sæculi *Robertus Bellarminus* librum edidit de *Scriptoribus Ecclesiasticis*, qui inter præcipuos hujus argumenti libros non immeritò numeratur; bis *Coloniæ*, tertiùm *Lugduni* impressus. Nisi quòd & ipse *Protestantium* Scriptorum planè nullam habeat rationem, idque ex omnibus manifesto odio. *Valentin. Henr. Vogler.* Introduct. Universal. in Notit. Scriptor. c. 6.

* Tractatus de Potestate Pontificis *Romani* in Temporalibus adversus *Gulielmum Barclaium*, censurâ notatus & vetitus in *Galliâ*.

Extant Opera ejus 7. Tomis, *Ingolst.* 1601. & *Col. Agr.* 1617.

Hoc ejus Epitaphium, quod in Collegio Cardinalium reperitur:

Die 17. *Septembris* 1621. *Reverendissimus Dom.* Robertus Bellarminus, *Presbyter Cardinalis*, *de Monte* Politiano, *ex Venerabili Societate* Jesu, *hâc die, horâ undecima de regione mortuorum transivit ad regiones vivorum. Vir Clarissimus, Theologus eminentissimus, ac fidei Catholicæ propugnator acerrimus. Hæreticorum malleus, æquè pius, prudens, humilis, ac summè eleemosynarius: Sacrum Collegium Cardinalium, ac universa Curia* Romana *tanti viri amissionem, non sine lachrymis maximè indoluêre.*

JOANNES BUXTORFIUS, Senior.

Clar. An. D. MDCX. *Ammoniâ Westphalus*, ex familiâ inter suos illustri: cùm *Basilea* studiorum causâ degeret, ob eximiam in *Hebraica* literaturâ peritiam, S. Linguæ hujus Cathedræ ibi tum vacanti admotus, spem de se conceptam tam magnificè implevit, ut brevi *Rabbinorum Magister*, meritò audiret. Obiit anno 1629. Ætat. 65. *Basilea Hofman.* in Lexic.

Scripsit Epitomen Grammatices---Manuale *Hebraicum*----Lexicon *Hebraico--Chaldaicum*---Thesaurum---Grammaticam *Chaldaico--Syriacam*----Synagogam *Judaicam*-----Abbreviaturas *Hebraorum*-----Epistolas *Hebraicas*----Præfuit

fuit Operi *Biblico*, cui *Tiberiadem* adjunxit. Fecit Concordantias & Lexicon. *Chaldaico-Rabbinico-Thalmudicum*. &c. Reliquit *Babylonicum*, adhuc ἀνέκδοτον.

Joannes Buxtorfius, linguæ *Hebraeæ* in Academiâ *Basileensi* Professor, *Hebraismi Phœnix*, doctissimus *Christianorum Rabbi. Quensted.*

Doctissimus *Buxtorfius*: & Lexicographorum doctissimus; sæpissimè vocatur à *Bochartо* in Geograph. Sac.

Buxtorfius in admirando Opere *Syntactico*, quod Clarissimus *Ludovicus de Dieu* sibi Clavem Scripturæ *Biblicæ* esse affirmat; ac omnibus Theologiæ studiosis commendat. *Dilher.* Tom. 2. Disputat. Academic.

Buxtorfii Lexicon *Chaldaicum*, *Talmudicum*, & *Rabbinicum*, Opus triginta annorum, cui nihil tale Sol unquam aspexit aut simile. *Edw. Leigh.*

Ut nuper observatum est à doctissimo amico nostro *Joanne Buxtorfio*, Linguæ *Hebraicæ* & omnium *Judaicorum* Institutorum perintissimo. *Is. Casaub.* ad Annal. *Baron.* An. 34. num. 117.

Quô [*Buxtorfio*] *Hebraicarum* literarum intelligentiorem, magisque in *Rabbinicis* & *Talmudicis* exercitatum *Europa* habet neminem. *Voss.* in Orat. in obit. *Thom. Erpenii.*

Buxtorfius Synagogam Judaicam elaboravit quæ bona est, sed plures voces non intelligit, quas perperam interpretatur. *Buxtorfius* alius planè Vir est quàm *Waserus.* Doctus est, imò unicus Doctus Hebraicè. Hodie nullum præter eum habemus Virum in Hebraicis præclarum. Mirum quomodo *Buxtorfius* ametur à *Judæis*: In illa tamen *Synagoga Judaica* illos valde perstringit. Reliquit multos errores in Epistolis *Judaicis*. *Scaligerana* 2. Gall.

Buxtorfius Hebraeorum decus immortale. *Mayer.* in Philolog. Sac.

Eruditissimus pariter ac laboriosissimus *Buxtorfius*, cujus præclarâ & indefatigabili operâ, in ipsa adyta intimaque idiomatis *Hebræi* penetralia in dies singulos studiosi magis semper magisque deducuntur. *Edw. Leigh*, Not. in Crit. Sac. præfat. ad Lector.

Suis Lucubrationibus tantam nominis celebritatem fuit consecutus, ut non tantum *omnia Exemplaria* brevi tempore distracta, & aliquoties magno numero recusa, verùm etiam, ut nullus in *Orbe Christiano* locus daretur in quo *Buxtorfius* non esset admirationi. Omnia pulpita *Linguæ Sanctæ* Præceptorem, & propemodum unicum agnoscere cœperunt *Buxtorfium*. *Judæi* per totam *Germaniam*, *Poloniam*, *Moraviam*, *Bohemiam*, *Italiam* crebertimis illum *literis* fatigarunt, adeò ut non *Centurias*, sed *Myriadas Hebraicarum* Epistolarum à diversis *Judæis* exaratarum in ipsius *Bibliotheca* reperire sit: quin integræ *Synagogæ* ex omnibus Mundi angulis *Buxtorfium* publicis *literis* salutarunt, & mirum in modum deprædicarunt. *Dan. Tossan.* in Orat. de Vit. & Obit. *Ioan. Buxtorf.* vid. *Henning. Witte* in Memor. Philosoph. p. 313.

Duo Buxtorfii qui multam, inter protestantes cumprimis, famam sibi peperunt, in plerisque Scriptorum suorum nihil nisi præconceptam existimationem Rabbinicarum opinionum exhibent, cæteris Authoribus minimè consultis. Or. Presb. *Rich. Simon*, Præfat. Hist. Crit. V. T. Gall.

Plerique

Digitized by Google

Plerique eorum qui hodie ſuam in *Hebraïca* lingua peritiam venditant, nullum ferè magiſtrum alium habent quàm *Buxtorfii* Lexicon, quod omnibus præſtare cenſuerunt, quia omnium compendioſiſſimum & maximè methodicum eſt. Omnium tamen anguſtiſſimum eſt in *Hebraicarum* vocum ſignificatione. Normam ſibi præfixit Rabbinorum libros. Idem Hiſt. Crit. V. T. l. 3. c. 2. Gall.

Cavendum autem à quibuſdam *Rabbinorum* & *Cabaliſtarum* commentis & fabellis, quas inter explicandas *Hebraicas* voces ſparſim miſcet *Buxtorfius*. *Index Madrit.* 1667. p. 56.

* *Lexicon Buxtorfii*; ejuſdemque liber, cui titulus, *Ioannis Buxtorfii* Theſaurus Grammaticus Linguæ Sanctæ *Hebraicæ* duobus libris methodicè propoſitus, expunctis autem Litteris Dedicatoriis, permittitur in Decreto 4. Julii 1661.

Extat Manuale *Hebraicum* & *Chaldaicum*. *Baſil.* 1602. 1613. 1630. 1658. in 12°.

Extat *Synagoga Judaica*. *Baſil.* 1603. 1641. 1661. in 8°. *Hanov.* 1614. 1622. in 12°.

Extat Lexicon *Hebraicum* & *Chaldaicum*. *Amſtelod.* 1654. in 8°.

In obitum Summi Viri *Joan. Buxtorfii* ſic cecinit *Ludovicus* de *Dieu*:

Siccine Muſarum privaſti luce parentem
Tetra lues? nunquam lux ea morte perit.
Æthereâ quamvis non veſcitur amplius aurâ,
Æterna hunc fama vivere fata volunt.
Tu mea mens moriter, tu ſanctam defere linguam:
Tu Targum, Talmud, abjice, perde, cave:
Si tibi quando viri moritur nomenque decuſque,
Qui tibi, dum vixit, vivere mente dedit.
Plangite, Judæi, *qui veſtram diſcere linguam*
Vos docuit, cecidit, nec rediturus abeſt.
Plangite Rabbini, *qui vobis veſtra recluſit*
Abdita, jam irato abſcondidit illa Deo.
Plangite, quos Chriſtus *cara ſibi morte redemit,*
Dux vobis, doctor, luxque decuſque jacet.

Hoc ejus *Epitaphium*:

C. S.

Joanni Buxtorfio Camenſi Weſtphalo, Linguæ Sanctæ in *Baſ. Athenæo* Profeſſori per Ann. 38. Quem Linguarum *Orientalium Hebræa, Chaldæa, Syra*, exacta cognitio cum Monumentis Literar. incomparabilibus Urbi & Orbi admirabilem reddiderunt; Lue peſtiferâ magnis Laboribus eheu! præmaturè

iurè erepto, *Margareta Curionia* Conjux Liberique mœstiss. Mirat. Parent. desideratiss. C. L. P. P. B. Ann. 65. & Ann. 1629. Ibid. Sept.

JOANNES AUDOENUS, vulgò *OWEN.*

NAtus in Villâ *Arwon*, in Comitatu *Caernarvanienſi*, bonarum literarum elementa, auſpiciis Doctoris *Bilſon*, in Scholâ *Wintonienſi* hauſit; Collegii verò *Novi* Socius emicuit Anno 1584. eundemque exuit anno 1591. quò tempore LL. *Baccalaureatu* ornatus comparuit, & *Ludo* deinceps *Literario*; *Trylegia* haud procul ab urbe *Monumethenſi*, præfuiſſe perhibetur. Epigrammata ſcripſit. Clar. A. D. MDCX.

Virum hunc *Ingenii* eximii dotibus inſtruxerat *Natura*; *Arte* verò *Poëticâ*, inter Coævos præſertim excelluit, id quod *Epigrammatum* libri ab ipſo editi ſatis teſtantur; in quibus liberius quidem jocatur, vitiaque humana haud inſulsè plerumque notat; ſalibus & facetiis ſeculi quo vixit ingenio accommodatis. Morbo Poëtas inter epidemicos, egeſtate nimirum, graviſſimè conflictabatur. Doctoris autem *Ioannis Wiliams*, Epiſcopi *Lincolnienſis*, magnique *Sigilli* cuſtodis, popularis verò ſui, patrocinio ſublevatus, annis benè multis melius habuit. Porrò dicitur, ipſum ab hæreditate admodum amplâ dimotum, quam ab Avunculo locupletè expectaverat, ob hæc ipſa quæ ſuperiùs appoſui *Carmina*: adeo fatali lege *Mendicitas Poëtas* conſequitur & *Vates* ingenio, acuto nimis telo, pereunt ſuo *Ant. à Wood* in Hiſt. & Antiquit. *Oxon.*

Ioannem Ovvenum Cambro-Britannum ipſe *Muſa* enutriiſſe videntur, adeo in *Epigrammatis* ejus pleriſque nervi, argutiæ, venuſtas inter ſe de palmâ contendunt. Non turget, non inhorreſcit, non anxiè quærit *Sales* ſuos, ut qui ſponte ſe offerunt, & calamo currenti propemodum innaſcuntur. Sed, ne quid diſſimulemus, in ſordibus & obſcœnis frequentiùs voluratur, caſtoſque animos ſæpè exulcerat. Quoties ipſi acumen parit ſpurcities? quoties furtum meretriculæ: quoties cavilla! Vicaſſet *Martialem*, niſi hâc parte ad eum accesſiſſet propiùs. Eſt &, quanquam rarius, ubi in Quantitate *Syllabarum*, eſt ubi in Dictionis *Latinæ* munditiem impingit, quod ipſi cum celebratiſſimo aliàs *Barclaio* commune. Sed hos nævos magnis redimit virtutibus. *Borrich.* de Poët. p. 55. Multa ingeniosè ſcripſit *Ovvenus* in iſto Carminum genere: ſed intercurrunt non pauca vilioris monetæ. Magno applauſu apud *Anglos* leguntur. *Caſp. Barlæus* in Epiſt. 888.

Notetur proprium ejus de ſeipſo judicium:

Qui Legis iſta, tuam reprehendo, ſi mea laudas
Omnia, ſtultitiam: ſi nihil, invidiam.

Ingeniis ſui ſeculi elegantiſſimis accenſendus erat quodque Poëtæ rarò contingit, ejus id fuit judicium; eaque prudentia ut animadverteret genium & dotes

dotes ejus *Epigrammatis* limitibus coerceri debere, ſuique ſatis compòs fuerit, & illos non tranſiluerit. *Judicia Eruditorum Pariſiis* 1686. Per *Baillettum*. Gal.

Ioannes Owenenius Oxonienſis Britannus, Poeta ſalaciſſimus hunc honorem Seculo noſtro conſecutus eſt, ut inter prima ingenia collocaretur quoad argutorum Epigrammatum Latinam compoſitionem. In gloriæ ejus incrementum, à ſuis Conterraneis frequentiſſimè *Martialis Anglicus* cognominatus fuit, ob ſententiarum acumen, carminumque jucunditatem, quippe quæ non legantur quin feſtivitas cum Satyra in eorum contextu ſociata mirificè lectorem delectent. Periti artis Poeticæ æſtimatores qui hujus ingenii pondus ex ejus evulgatorum lectione trutinaverunt, judicârunt eum eſſe Poetam argutiſſimum, undequaque floridum, parum tamen cultorem genuinarum Latinæ Poeſeos phraſeon, quibus vel Veteres vel neoterici ipſoram imitatores uſi ſunt: Quia ſcilicet *Ioannes* de ſtyli ſublimitate & puritate, verborumque ad locutionis exornationem delectu parum ſollicitus fuit, mentis conceptus quocumque tandem modo exprimere contentus. Si verò debitis circunſtantiis Scripta ſua ſtipaviſſet, Poetis innumeris palmam dubio procul præripuiſſet. *Laurentius Graſſus.* Italicè.

* Hic Author propter *Epigrammata* varia rejicitur inter *Hæreticos* primæ *Claſſis*, maximè autem propter *Diſtichon* illud:

An Petrus *fuerit* Romæ *ſub judice lis eſt*;
Simonem Romæ *nemo fuiſſe negat.*

E vivis migravit eodem ferè tempore quo eruditiſſimus *Camdenus*, an. nimirum 1623. inque Navi Eccleſiæ Cathedralis *Paulinæ Londini* terræ mandatus eſt, funere Antiſtitis præfati *(Ioannis Williams*, Epiſc. *Lincolnienſis)* impenſis ſolemnem in modum deducto, qui viri porro effigiem, lauro tempora redimitam, Columnæ tumulo propinquæ affigendam curavit, *Epitaphio* iſto inferius appoſito.

Parva tibi ſtatua eſt, quia parva ſtatura, ſupellex
Parva, volat parvus magna per ora liber:
Sed non parvus honos, non parva eſt Gloria, quippe
Ingenio haud quicquam eſt majus in orbe tuo.
Parva domus texit, Templum ſed grande; Poëta
Tum verè vivam, quum morimur, agunt.

THOMAS DEMPSTERUS.

Clar. An. D. MDCX. *Scotus*, nobilis ſtemmate profatus, amiſſis in patriâ fortunis, cùm ea Religioni Reformatæ Pontificiam judicaret potthabendam, *Lutetiam Pariſiorum* venit

venit. Juris peritus, humanioribus in eâ urbe literis, quas juventuti tradebat, rem gloriamque consequebatur. Tandem in *Bononiensium* Academiâ Professor, obiit anno Dom. 1625.

Scripta ejus sunt: Commentarii in *Rosinum*, de Antiquitatibus *Romanorum*--- Commentarii in *Coripum* Poëtam *Africanum*, & *Claudianum*---Epistolarum libri quatuordecim --- Cosmographia --- Mythologia --- Judicium de unoquoque ætatis cujusvis Historico ---- Libri quinque & triginta *Historiæ Scotiæ*, &c.

Erat *Thomas Dempsterus*, uti refert *Matthæus Peregrinus*, indefessus in legendo, ita ut quatuordecim diei horas in librorum lectione continuare soleret. Mentis acumine satis valuit, sed memoriæ tenacitate longè plurimùm, adeò ut multoties diceret, ignorare se quid sit oblivio. Nihil adeo abditum in Antiquitatis monumentis, cujus non meminisset; ita ut *Franciscus Cospius*, vir in literis omni comparatione major, *Dempsterum* magnam Bibliothecam loquentem compellare consueverit. Stylus ei copiosus, confragosus tamen. Moribus apertus & simulandi nescius; sive amore odiove quempiam prosequeretur, utrumque palam. Ut amicis obsequentissimus, ita inimicis maximè infensus. *Amb. Moreus.*

Nicius Erythræus refert, hominem admodum contentiosum fuisse, & leviter re vel verbo lacessitum, continuò ad arma rixasque decurrisse: unde factum, ut omnibus formidabilis fieret. Illi verò gloriam (ut ait *Erythræus*) multiplex rerum scientia, reconditæ exquisitæque literæ, & incredibilis memoriæ magnitudo confecerat. *Ian. Nic. Erythr.* in Pinacoth.

Neque enim hîc assentior *Dempstero*, reconditæ alioquin doctrinæ & multiplicis eruditionis viro. *Fel. Osius* in Not. ad *Albertini Mussati* prolog. Hist. August.

Benè de *Corippo* meritum eruditissimum virum *Thomam Dempsterum*, nulla ætas negabit. *Barth.* Adversar. l. 21. c. 13.

In *Gallis* eum [*Claudianum*] tractat *Thomas Dempsterus*, cujus nuper Antiquitates commodo sanè optimo juventutis publicatæ sunt. *Eustath. Svvart.* l. 2. Analect. c. 11.

Multiscitæ lectionis & eruditionis vir *Dempsterus*. *Dilher.* Disput. Acad.

Thomas Dempsterus, eruditus *Scotus*, beneque de literis meritus *Voss.* de Vit. Serm. l. 1. c. 10.

Ecclesiasticam *Scotiæ* Historiam 19. libris nobis tradidit, ubi de Regionis illius Literatis multa refert. Sed quamvis cætera doctus esset, non ideo æquioris animi censor, nec solidioris judicii, nec sincerioris conscientiæ Vir fuit. Optasset *Eruditus* omnes *Scotos* esse: Librorum qui nunquam extiterunt titulos commentus est ad Patriæ suæ gloriam illustrandam, variasque alias fraudes commisit, quibus apud Literatos nomen suum infame reddidit, *Judicia Eruditorum. Paris.* 1685. per *Baillatum*. Gallicè.

Verùm *Angli*, atque *Hiberni* arguunt *Dempsterum* commentum esse pleraque, ut *Scotos* suos ad eruditionis palmam efferret. Videndi præ cæteris *Usserius*, *Wearus*,

Woarus, &c. *Act. Teiſſier* in Catal. Auctor, & Bibliothec.

Dempſterus in ſuum *Scriptorum Scotiæ* Catalogum, pro libidine ſuâ *Anglos*, *Wallos* & *Hibernos* paſſim retulit, & ad aſſertiones ſuas firmandas, finxit ſæpiſſimè Authores, Opera, locos, & tempora. *Iac. Warrhæus* de Scriptor. *Hibern.* p. 119.

——Commenti genus eſt illi homini (*Dempſtero*) non minus familiare, quàm librorum qui nunquam ſcripti ſunt ex ipſius otioſo deprompta cerebro recenſio. *Iac. Uſſer.* de *Britan. Eccleſ.* Primord. 463.

Thomas Dempſterus, homo multæ lectionis, ſed nullius planè judicii. *Uſſer.* Antiquit. *Britan.* Eccleſ. c. 1.

Quod verò *Dempſterus* Hiſt. *Scot.* lib. 6. num. 536. affirmat, *Faſtidium* noſtrum *Scotorum Chronicon* ſcripſiſſe, id homini nugivendulo, & in Gentis ſuæ rebus penè ſemper ineptienti condonandum eſt. *Gul. Cave* ad Ann. *Chr.* 420.

Prætereo *Muſcam* ejus, lepidum Carmen, ſed non indoctum, & in quo eas *Dempſterus* ſignavit lineas, quæ manum *Apelleam* clarè teſtentur. *Borrich.* de Poët. p. 151.

* *Scotia* illuſtrior *Thomæ Dempſteri* prohibetur. Liber quoque inſcriptus *Hibernia*, ſive Antiquioris *Scotiæ* vindiciæ adverſus immodeſtam Parecbaſim *Thomæ Dempſteri* in Decreto 17. Decembris 1623. prohibitus fuit. *Thomæ Dempſteri* de antiquitate *Romanorum* liber, prohiberur, donec corrigatur, in decreto 16. Martii 1621.

Extant ejus Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Gentis *Scotorum* lib. 19. *Bononiæ* Typis *Nicol. Thebaldini* 1627. 4°.

Extat Romanarum Antiquitatum Auctarium ad *Ioan. Roſinum*, unà cum *Roſino* excuſum *Coloniæ Allobrogum* Typis *Gabr. Cartierii* 1613. in 4°. *Coloniæ Agrip.* apud *Kalcovium* 1662. 4°. & curâ *Screvelii Lugd. Bat.* cum fig. æn. anno eodem.

Hoc ejus Epitaphium.

Lugete, Boni, lugete, Docti, Thomas Dempſterus *inclytus ille veſter hîc conditur, ubi* Aſtream, *Poeſim, literas ſatius condi fuerat.* Scotia *glorioſè gennit*, Italia *providè rapuit*, Felſina *piè tumulavit. Æthere ſpiritus, hoc lapide cinis, ſcriptis ingenium, ubique gloria eminet, colitur. Tot magna dictus tam arcto claudi limite invidioſum fuerat, Academia Noctis tanti ſui ſyderis occaſum deflens, lacrymarum vitali ere magis quàm celsè loquacem vobis exponit lapidem.*

FRONTO DUCÆUS, *Soc. Jeſ.*

Clar. An. D. MDCX.

NAtione *Gallus* Patriâ *Burdegalenſis*, parentem habuit in eâ urbe Senatorem. Obiit ann. 1623. die 25. Septembris. Vir fuit eruditione, & morum ſuavitate carus etiam iis, qui iniquiore animo in Societatem erant; ut vulgò paſſim à maledictis in noſtrum ordinem vibratis exceptum eum eſſe vellent.

Antiquitatis

Digitized by Google

Antiquitatis totius cognitione maximè nobilis fuit. Certè ad laborem fuit impigerrimus, perdius in libris & pernox, tantâ sui abjectione & despicientiâ, ut nullum domi tenuiorem crederes. *Phil. Alegambe.*

Multa S. *Patrum* Opera recensuit Notisque illustravit, ut *Gregorii Nazianzeni*, *Nysseni*, *Basilii*, *Chrysostomi*. Scripsit præterea Collectanea in *Clementem Alexandrinum*. Denique etiam edi curavit Bibliothecam *Græcorum Patrum*.

Fronto Ducæus Theologus, doctrinâ & candore morum vir insignis. *Is. Casaub.* Epist. 496. ad *Ios. Scalig.* 562.

Fronto noster, vir profectò melior, quàm ut pro germano *Laiolitâ* possit haberi. Is te singulari reverentiâ semper coluit, & præstantiam eruditionis tuæ cum omnibus bonis miratur: neque suorum Sycophantias moratur, sed, quo candore est abominatur. Utinam hoc ingenio omnes familiæ illius sodales essent! firmiore heic pace uteremur: quam quotidie τὸ Θεοσυγὲς γένος concutit, & novis subinde arietibus labefactat. *Casaub.* Epist. 483. ad *Scalig.*

Fronto Ducæus, vir Ecclesiasticarum Antiquitatum studiosissimus—Vir insignis doctrinæ ac pietatis. *Baron.* Vol. 9.

Fronto Ducæus, Vir doctissimus, & cui *Chrysostomus* noster plurimum debet. *Henric. Savil.* Not. in Psalm. *Chrysost.*

Homo eximiè eruditus *Fronto Ducæus*. *Montacut.* Apparat. 9. Sect. 9.

Fronto Ducæus est honestissimus *Jesuita*. Omnes illi Senatores *Parisienses* amant *Ducæum*, etiam *Casaubonus*, sed dolent esse *Jesuitam*. *Scaligerana* posterior.

Fronto Ducæus, Jesuita, vir omnigenâ eruditione pollens. *Paul. Colomes.* Observ. Sac. p. 19.

Magnus ille vir *Philippus Mornæus Plessius*, ingenuè fatetur ab alio se nullo adversario, inter multos, acerbiorem ac luculentioren quàm ab illo plagam accepisse.

Jesuita *Fronto* inter seculi sui præstantissimos Viros claruit cum ob ingenii ejus elegantiam, tum ob judicii ejus soliditatem, insignemque sapientiam & modestiam, Ubique eximiam Linguæ *Græcæ* notitiam, amplamque in Ecclesiasticis eruditionem prodit. *Judicia* Erudit. Parisiis 1685. per Baillet-um. Gal.

UBBO EMMIUS.

GRethanus, *Frisius*, Historiarum & Græcæ Linguæ Professor, Primusque Rector Academiæ *Groningæ*. Natus est Anno 1547. die 5. Decembris. Clar. An. D. MDCX. — Decessit anno 1625. die 9. Decembris.

Scripta ejus hæc sunt: *Frisicarum* Rerum Historia, in Decades septem distincta.---De *Frisiâ* & *Frisiorum* Republicâ, deque Civitatibus, Foris, &c.---De Agro *Frisiæ*, deque urbe *Groningâ* --- Opus Chronologicum novum, cum Canone Chronico- Chronologiâ Rerum *Romanarum* --- *Græcia* vetus, sive de *Græcorum* Rebuspublicis.

Dotes ingenii & vis ignea in historiâ scribendâ maximè effulserunt. In eo enim scriptionis genere ingenium habuit planè subactum. Nam in omni omnium populorum ac gentium historiâ versatissimus, de cujusque gentis ac cujusliber temporis historiâ rogatus *extempore* differebat, recitaris omnibus locorum, temporis, & personarum circumstantiis, haud secus ac si præmeditatus & paratus accederet ad historias istas exponendas. Nec erat superficiaria hæc (*Historiarum*) cognitio, quæ multis contigit, sed quæ paucis, exacta, solida, ad interiora penetrans atque descendens. *Nic. Maler.* in Elog. *Emmii.*

Moliebatur divinum illud *Opus Chronologicum*, novâ formâ, nec ulli hactenus usurpata conceptum in quô illustriores omnium historiarum eventus in sua tempora digesti inter se comparantur haud minore labore quàm industriâ. Ejus liber de Rebus Græciæ est opus rei literariæ utilissimum, præsertim viris ad *Reipublicæ* Clavum sedentibus, aut Principum consilia regentibus gratissimum. *Idem* ibid.

Nec in *Frisonum* gestis recensendis lectoris otio abutemur; supervacuum existimantes ea iterare, quæ ab *Ubbone Emmio*, legitimo *Frisiæ* suæ Historico fidelissimè perscripta. Cujus ea in Patriæ suæ Antiquitatibus investigandis curiositas, ea religio fuit, ut meo quidem animo, parum, seu potius nihil, aliorum industriæ reliquum feciße videatur. *Ian. Douf.* l. 1. Annal. *Hollandic.*

Citra assentationem dicam, quare enim apud te? Nihil simile tuis Scriptis post *Buchananum* in eo genere me legere memini, seu fides, prudentia, ac ingenua libertas; sive orationis elegans simplicitas ac perspicua brevitas spectetur. *Thuan.* in Lit. ad *Emmium* an. 1604. script.

A *Frisiæ* ordinibus invitatus [*Suffridus Petrejus*] origines, Colonias, nobilitatem, libertatem, jura gentis suæ illustranda suscepit, in quibus altiùs repetendis, dum admistis fabularum figmentis nimiùm stylo indulget, multorum reprehensiones incurrit, ut *Ubbonis Emmio*, qui eandem provinciam summâ fide ac admirandâ simplicitate postea exsecutus est, potiùs lampada tradidisse, quàm ei in scribendâ historiâ Patriâ præluxisse videatur. *Thuan.* ad Ann. 1597.

Frisica gens mea Historicum accepit *Ubbenem Emmium*, nulli, quamvis veterum, temerè secundum, judicio politico, styli elegantiâ & accuratè tractatâ narrationes H. *Conring.* de C. P. cap 14.

Disertissimus *Frisicarum* rerum explicator, condignus utique patriâ suâ Historicus, parque tantæ rerum moli sustinendæ. *Douza Fil. annal. Holland.* 10.

Vir eruditissimus, cujus præter *Opus Genealogicum*, *veterem Graciam. & descriptionem Frisiæ*, extat, *Historia rerum Frisicarum* ab anno Christi CCCCXLIX. usque ad 1564. tantâ prudentiâ ac elegantiâ scripta, ut palmam cunctis prioribus præripiat, eoque digna, quæ frequentiùs studiosorum hominum manibus terantur. Variè primùm & particulatim, sed postea unô volumine juncta excusa est in *Batavia Lugduni* 1616. *Iob. Andr. Bosius* de compar. Prud. Civ. n. 55.

Quanti & probitatem tuam & doctrinam semper fecerim, non solùm ego mihi conscius sum, sed & illi, qui me de te ea narrantem sæpissimè audiverunt, quæ virtus tua & meritum à me expressit. Certè, si nihil aliud saltem divina *Hi-*

ria tua *Frisica* hoc à me exigebat, quam ego judico non solùm iis, qui similem scribere volent, *conatum*, sed & iis, qui jam scripserunt, laudem prætripuisse. *Ios. Scalig.* in lit. ad *Emmium* ann. 1608. script.

Ubbo Emmius de Origine *Frisiorum*, bonus & ratus. Scaligerana *posterior.*

Ubbo Emmius vir fuit longè doctissimus: præcipuè verò Historiâ *Frisia* inclaruit. *Voss.* de Mathemat. p. 237.

Suffridus Petri vir benè doctus, sed qui in *Frisiæ* rebus, atque omni literaturæ laude longè cedat *Emmio. Idem* de Hist. Lat. l. 2. c. 40.

* *Emmii* Opera, appositâ notâ Auctoris damnati, permittuntur, si expurgentur. *Index Madrit.* Edit. ann. 1667.

Extat Historia Rerum *Frisicarum*, & *Frisiæ* Orientalis descriptio Chorographica. *Lugd. Bat.* in Fol. ann. 1616. Progreditur autem ab Anno 449. ad an. 1564.

Extat Opus Chronologicum novum libris 5. distinctum, cum Canone Chronologico. *Groninga* 1619. in Fol.

Extat *Gracia* Vetus, sive de *Graecorum* Rebuspublicis 1628. 8°. *Lugd. Bat.*

Extat de Agro *Frisiæ* inter & *Amasum* & *Lavicam* fl. deque Urbe *Groninga* in eodem agro, & de jure utriusque Syntagma, cum serie Magistratuum præcipuorum, 8°. *Groninga* 1646.

Conditæ sunt corporis exuviæ in inferiore parte Templi Academici Groningensis juxta liberos: Conditorio Saxum instratum, cui hoc Epitaphium memoriæ causâ inscisum:

Immortali Memoriæ Clariss. & Pientiss. Senis Ubbonis Emmii, *Frisii Grethani, Primi Acad. Gronin. Rectoris, Theologi sinceri, Philologi eximii, Historici absoluti, viri prudentiæ singularis; Qui per omnem vitam suâ sorte contentus, labore indefesso, de Ecclesiâ & Republ. patriâ quàm optimè meritus. Verè piâ demùm ac placidissimâ morte defunctus hoc corpore quievit.* Margaretha à Bergen *vidua & liberi superstites mœrentes H. M. P. vixit in terris Ann.* LXXVIII. *dies* 4. *Abiit in Cœlos anno Christiano* MDCXXV. *die* 9. *Decemb. Jul.* Nicol. Mulletus M. D. Author.

GULIELMUS GILBERTUS.

Locestrensis, Philosophus & Medicus *Londinensis*, tres amplissimos Commentarios de Naturâ *Magnetis* edidit. Quibus magis mihi probavit hoc Clar. A. D. MDCX.
trinam suam, quàm *Magnetis* Naturam. Nam incertior sum, quam dudum. *Ios. Scalig.* in Epist. 200.

Quidam *Anglus* ante triennium libro de *Magnete* edito, nihil dignum expectatione eâ, quam excitârat, protulit. *Ios. Scalig.* Epist. ad *Casaub.*

Gilbertus noster, cùm Naturam *Magnetis* laborioſissimè, & magnâ judicii firmitudine & constantiâ, nec non experimentorum magno comitatu & fere agmine perscrutatus esset, confinxit statim Philosophiam consentaneam rei apud ipsum

ipſum præpollenti. *Franc. Bacon.* in Var. loc.

Equidem ſcio neminem in hâc materiâ (de *Magnetis.* Natura) ſanè difficillimâ, illum ſibi habere parem : Nam quod alii vix attingunt verbo, illud *Gilbertus* noſter ampliſſimè diduxit, & ab ovo quaſi rem inchoavit, & clariſſimè ac acutiſſimè explicavit. *Scaliger* quanquam cætera omnia ſubtiliter, tamen non ſatisfacere potuit rei veritati in hac quæſtione. Ad *occultas qualitates* cum cæteris provocat Philoſophis. Verùm ignoranti nihil non occultum & abſonditum eſt. *Wolfgang. Lochman.* præfix. de *Magnet.*

Authori noſtro nec acumen nec argumentum deficit, quo non tantùm delectare, ſed & erudire ſolertem Naturæ indagatorem valeat. *Ibid.*

Dolere *Peireskius* ſolebat non agnitos ſibi *Guilelmum Gilbertum* auctorem libri de *Magnete*, nec *Thomam Lydiatum* celebrem Mathematicum.

Gaſſendus in Vitâ *Peireskii Gilbertum* magni facit.

Mirabilis ille naturæ *Magnetis* Scrutator, Doctor *Gilbertus*, cujus & Doctoris *Harvei* beneficio, Gens noſtra ſibi arrogare poteſt, quòd ultimo hoc ſeculo coronam meruerit ob Philoſophiæ ſolidam Doctrinam, ut antehac pluribus continuis ſeculis ob acutas ſubtileſque Theologicas Speculationes. Equitis *Ken. Digby* Tractat. de *Corporibus.* c. 20. Angl.

Proprietatum *Magnetis* notitia certa ſufficientique deſtituebamur, uſque ad tempus quo Deo viſum eſt unum è Popularibus noſtris excitare; ſcilicet Doctorem *Gilbertum*, qui novum ad perpetuam ſui gloriam tramitem ad Philoſophiam ingreſſus eſt, & inſigne Trophæum ſuper *Magnetem* erexit, qua laude perenni apud poſteros celebraretur. Vide plura apud *Carpent.* Geographiæ lib. 1. cap. 3. Anglicè.

Gilbertus meliùs quàm cæteri *Magnetis* experimenta elucidavit. *Rapin.* Animadv. in Phyſicam, §. 9. Gall.

Poſtremò ex hac apud *Ptolemæum* de *Lapide Herculeo* narratiunculâ intelligimus, non ſolùm in *Indiâ Magnetem* naſci, ſed ibi etiam natum, ſingulari efficacitate valere. Clara & teſtata hæc quoque res eſt, certiſſimo recentiorum etiam *Anthorum* experimento, nominatim verò doctiſſimi *Gilberti* noſtri, artis tam *Magneticæ*, quàm *Medicæ* ſcientiſſimi : qui ex *Indiâ Orientali*, *Chinâ*, & *Bengalâ*, Magnetes omnium præſtantiſſimos peti aſſerit. *Nic. Fuller.* l. 4. c. 19. Miſcel. Sacr.

——Nec, ut recentiores illos commemorem, acumine ſimiles *Antiquis*, & propè pares, *Galilæum*, *Gaſſendum*, *Gilbertum*, *Merſennum*, *Carteſium*; *Iſaac. Barrovv.* Opuſc. pag. 87.

In hunc Auctorem hoc Epigramma compoſuit *Ioannes Owen.*

Stare negas Terram; nobis miracula narras:
Hæc cùm ſcribebas, os rota forſan eras.

Lib. 1. Epigram. 14.

DANIEL

DANIEL SENNERTUS.

NAtus *Uratislaviæ* Anno Chr. 1572. Patre *Nicolao Sennerto*, Calceario & Cive: *Witteberga* 1598. Philoſophiæ Magiſter, & ibidem 1601. *Medicinæ* Doctor, pauloque poſt anno nempe 1602. ejuſdem Profeſſor Publicus, nec non tandem etiam Electoris *Saxoniæ* Archiater conſtitutus eſt. Obiit *Witteberga* 1637. 65. Opera ejus omnia in ſex Tomos diviſa, prodiere *Lugduni*, an. 1676. in Fol. Clar. An. MDCX.

Verùm quoniam quædam in *Liddelio* deficiunt, ideò maximoperè ſuaſerim Clariſſimi *Sennerti Inſtitutiones Medicas* his conjungi, ex quibus hoc commodi habere poteris, ut & ſine Interprete eas intelligere, & plurimorum *Auctorum* ſententias cognoſcere, atque *dubia* quoque quædam non levia, quæ artem noſtram obſcuram faciunt, pervidere poſſis: quæ omnia cùm ſine gravi labore & judicio præſtare non potuerit, nactus eſt admiratores & laudatores plurimos, aliquos verò ita infatuavit, ut eum ſuſpiciant tanquam artis noſtræ ſupremum *Dictatorem*, paucos verò ad invidiam concitavit. Ego quid de *Sennerti* cenſeam laboribus ingenuè & liberè proferam, neque cujuſquam verebor judicium. Cenſeo *Scripta* ejus plurimis laboribus fuiſſe congeſta ex variis *Autoribus*, ut ideò *Locorum Communium* inſtar eſſe poſſint: addo, plurima ab ipſo benè fuiſſe annotata, quæ alii *Autores* malè propoſuerunt: addo & hoc, quædam ab ipſo quoque primùm inventa fuiſſe: eaque non mala: atque ideo ſi cujuſquam *Autoris*, certè ejus lectionem profi cuam fore *tyronibus* Medicinæ, atque etiam in arte provectioribus planè & ſine metu ediſſero. Sed tamen eo inſaniæ nunquam pervenero, ut eum numeris omnibus abſolutum cenſeam; ſcio hominem eum fuiſſe, atque ideo in plurimis errare potuiſſe: ſcio & hoc plurima brevius, accuratiùs, ordinatè magis, ac verius proponi poſſe, quàm ab ipſo factum eſt; ſed ſi hæc gloriam magni viri obſcurare debent, quis tandem famam merebitur? Propterea à virulentiæ & invidiæ plenum pronuncio *Plempii* eſſe judicium quod *Auditoribus* ſuis communicavit, in Epiſtola quadam, quam *Lindanus* in *Medullâ ſuâ* Medicinæ Manuductioni ſuæ propoſuit. *Albert. Kyper.* Method. edit. *Lugd. Bat.* 1643. 12. p. 291. 292.

Judicia Virorum quorundam Clariſſ. præfixa *Sennerti* Operibus editis *Lugduni* 1666. in Fol.

Ingenii divini Monumentis in eam prorupiſti famam, ut & *Itali* ipſi *Germani* hominis judicium æſtimare & venerari ſe publicè dicant. Quod certè teſtimonium tanto habendum eſt potius, quantò majorem eſſe horum ambitionem ſcimus. *Dan. Bucret.* D. M. *Venet.* 1617. die *Paſch.*

Pervolve, & nocturnâ diurnâque verſato manu *Inſtitutiones Don. Sennerti*, in quibus prolixiori Orationis ſerie fundamenta artis pleniſſimè enarrantur, & longè fortè ſolidiùs, quàm factitatum à *Fuchſio*, *Valleriolâ*, *Violano*, *Henrnio Duncano*, *Liddelio*, cæteriſque de genere hoc. Unus iſte erit tibi inſtar omnium, quem ſi noris, omnes noris. *Petr. Lauremberg.* in *Laura Delphicâ.*

ed by Google

Recreavit me mirifice iſtius (Part. l. 1. *Practica*) Lectio: utque animi mei ſenſa ex candido tibi per tot annos perſpecto pectore explicem, nihil habeo (& Conſcientiam teſtor) quod in eo deſiderem. Perſpicuitas in omnibus, ἀκρίβεια deciſio Controverſarum Quæſtionum, methodus accurata quidem, interim perfacilis, materia Medica indicationibus curativis in totum correſpondens mihi plurimùm arridet. Perge itaque, clariſſime *Sennerte*, nec dubita te laborem *Deo Reipubl. literariæ* gratum & utilem ſuſcepiſſe; eum ut matures etiam atque etiam te rogo. Immortalem inde apud Bonos laudem conſequeris. Gratulor facultati Medicæ & ejus ſtudioſis quod nucleum *Medicinæ* Dogmaticum tam facili labore, te duce, conſequuntur. *Ioan. Georg. Magnus* D. 14. Jan. 1624. *Berlini.*

Librum tuum de *febribus* denuò & diligenter quidem nunc perlegi, & deprehendi quæcunquæ ibi ſcripta ſunt optimis rationibus, iiſque firmiſſimis omnia eſſe munita. Utinam verò *Authores* parem ad iſtam materiam diligentiam vel ſaltem conſimile judicium attuliſſent. Quæſo te per ſalutem *Medicæ Artis*, ut porrò in aliis quoque idem præſtes. Sic ſane talentum cœlitus commiſſum non defodies, ſed optimè uſurpabis cum magno ſanè tuo lucro. *Georg. Lothus* D. & Profeſſ. Med: Aulicus *Regiomont.* 28. Novemb. 1619.

Ut taceam reliquos, ſoli *inſtitutionum* libri, & nobilis tuæ *Praxeos* pars prima, adeò me affecerunt, & tam profunde ad animum penetrarunt, ut jurarem ipſe mihi, præter *Biblia Sacra* nullum amplius Authorem Medicum alium, pro *Praxeos* meæ Scipione & itineris comite, domi foriſque me uſurpaturum, ſi modò, mihi tam beato reſiduos quoque libros videre contingeret. *Philip. Tuſcher* M. D. & *Suviboſiana* Diœceſ. Ordinarius. *Suviboſ.* 21. Sept. 1628.

Tantus vir, qualem *Sennertum* eſſe omnibus in confeſſo eſt. *Gabr. Naud.* in Ep. 78. ubi librum ejus *Hypomnematum* præclarum opus vocat.

* Ejus *Phyſica Hypomnemata* inter libros prohibitos numerantur in Indice Expurgatorio. Vid. Ind. *Rom.* Impreſſ. Anno 1681.

JANUS GRUTERUS.

Per Anagr.

GRATUS in VERSU.

Clar. An. D. MDCX.

Brabantus Juriſconſultus, & Philologus celebris, *Antwerpiæ* natus eſt ann. 1560. Obiit ann. 1627. *Heidelbergæ* literas amœniores tractavit, ubi & Bibliothecæ præfuit, quam libris rariſſimis, *Hebraicis*, *Chaldaicis*, *Arabicis*, *Græcis* atque *Latinis* auxit atque locupletavit. *Konig.*

Scripſit Poemata varia — Suſpicionum libros 9. in quibus varia Scriptorum loca emendata & explicata-----Notas Criticas in *Seneca* Philoſophi Opera omnia: In *Seneca* Tragœdias: In *Statii Papinii* Poëmata: In *Martialis* Epigrammata: In *Salluſtium*: In *Livium*: In *Tacitum*: In *Florum*: In *Velleium Paterculum*

terculum: In *Plinii* Epistolas: In *Panegyristas* Veteres: In *Historiæ Augustæ* Scriptores: In *Plautum*: In Querolum, incerti Comœdiam: In Mimos *Publy Syri*------Inscriptionum Veterum *Roman.* ingens vastumque volumen---- Lampadem sive Thesaurum Criticum, hoc est Scriptores Criticos, Tomis sex distinctos----Chronicon Chronicorum----Florilegium Magnum,---Ethico-Politicorum Tomos tres ---- Bibliothecam exulum, sive Enchiridion Divinæ humanæque prudentiæ.

Vir fuit *Græcè Latinè*, omnisque adeò Antiquitatis, admodum peritus. *Valer. Andreas* in Biblioth. *Belgic.*

Vir multæ eruditionis ac Poëta suavis: *Iusto Lipsio* ab ingenii amœnitate ac doctrinâ clarissimus. *Sander*, de Clar. *Gandavensibus.*

Ianus Gruterus incomparabilis judicii & lectionis Criticus, seculi nostri alter *Varro Bonifac.* in Ludic. Hist.p.591.

Præstantissimus *Gruterus*, vir intimè bonus, prudens, & supra quam credibile, eruditus, & acutus. *Barth.* in Adversar. p.852.

Summi limatissimique judicii vir *Janus Gruterus. Idem* ibid. p.1420.

Vir emendandi prudentissimus ac perspicacissimus. *Idem* lib. 12. Adversar. cap.10.

Vir eruditissimus & de bonis literis optimè meritus. *Scalig.* Animadvers.in *Euseb.*

Casaubonus Notis in *Ælium Lampridium* illum ut eruditissimum & clarissimum virum celebrat.

Suscipionum tuarum libros vidimus, nec pauca in iis peracuta. *Lips.* Epist. Cent. ad *German.* & *Gall.* Epist.6.

Gruterus luculentam Operam navavit *Martiali.* Vix est, ut quisquam meliùs de prisco aliquo autore sit meritus. *Scalig.* Epist.216.

Janus Gruterus Senecam cum libris priscis & Chirographis contulit: quod fecit industriè & sic perfectè, ut nimius videri quibusdam aut *μικρόλογος* possit. Non mihi, qui in *Critico* amo sedulitatem & fidem: & hanc etiam in *Grutero* Operam, quòd aliorum passim notas aut Interpretationes adjecit. Usui mihi fuit, ingenuè fateor: & amo virum è meâ olim disciplinâ, nunc & docendo factum: *Lips.* Introduct. Lector. *Senec.* 1. Vol.

De nobilissimo *Jano Grutero*, etsi ille omnibus bonis & doctis, qui jam in ore famæ sunt, amicis utitur, quantum sibi bonas literas scriptis suis, edito præsertim post Pincianum & alios *Senecâ*, & novem *Inscriptionum* libris, devinxerit, nemini non constare potest. *Sciopp.* de Crit.p.14.

Cujus inter laudes eximias non minimum ea locum meretur, quòd nullus hôc virô, nec diffitente invidiâ, præclariùs sit meritus de tot Scriptoribus Romanis. *I. G. Voss.* in Orat. memoriæ Th. Erpenii dictâ.

Vidi quæ *Ianus Gruterus* ad *Tacitum* annotavit. Diligentiam ejus in colligendis variè sententiis improbare nefas sit. Sed (quod liberè liceat) commissiones meræ sunt, &, ut flagitiosissimi *Caligulæ* non absonum dictum in re simili usurpem, *arena sine calce.* Videtur sibi proposuisse ad imitandum rationem illam,

quam ſecutus eſt *Lipſius* in admirabili & præſtantiſſimo opere de *Civili Doctrina*. Sed, Dii boni! quàm longo intervallo, quàm non paſſibus æquis veſtigia ſectatur. *Baud.* in Cent. 2. Epiſt. 13.

Gruterus non curat utrum Charta ſit cacata, modò libros excudat. Omninò idoneus eſt ad veteres libros reviſendos: In *Martialem* & in *Senecam* Tragicum optimè laboravit; in *Philoſophum* verò ex aliis corraſit. *Commelinus* retulit mihi *Grutenum* ſtultum, imò valdè ſtultum eſſe. Dum ſtudendo aliquid non capit, ſtomachatur, ſuoſque libros in humum abjicit *Scaligerana* poſterior. Gallicè.

Leguntur illius *Carmina* variæ ætatis, varii generis, ſed quæ vetuſtate quadam peculiari ac propriâ ſemper uni reſpondent authori. Ubique etiam elegantiarum & ſapientiæ tantum miſcuit, quantum Poetæ antiquo & *Romano* eſſet ſatis, & cuivis Philoſophorum non parum. Et hæc tamen pleraque per ludum tantum in jocum codicillis inferebat. Ut cætera quibus amicis gratulatus eſt, non attingam, ſola *Bibliotheca Exulum*, non multò priùs luci data, quàm luci Author ereptus, planè talis eſt, ut non Hominis, ſed ipſius *Virtutis* manibus videatur perſcripta. Singuli verſus, ſingula ſunt oracula. Quod ſi ſecundum *Neoptolemum Nevianum*, *paucis eſt Philoſophandum*, ex hoc libro eſt Philoſophandum, quippe molis tam exiguæ, ut vix manum, ſapientiæ verò tantæ, ut titulum ſuum non impleat modò, ſed etiam ſuperet. Jam *Inſcriptiones veteres*, cùm etiam in *Saxis*; & *Marmoribus* conſeneſcerent, nec in illâ duriſſimâ materiâ durabiles eſſent, *æternitatem*, ſi qua poteſt eſſe in *rebus humanis*, à *Grutero* acceperunt. *Balthaſ. Venator.* in Panegyr. *Jan. Gruter.* ſcripto, p. 258. 259. Tom. 1. Memor. Philoſophor. noſtri Sec. per *Henning. Witten.*

* Quædam corrigenda ſunt tam in *Iani Gruteri* Notis in Hiſtoriæ *Auguſtæ* Scriptores, quàm in ejuſdem Annotationibus in *Salluſtium*. *Index Madrit.* Impreſſ. ann. 1667.

Extant Suſpicionum lib. 9. *Witteb.* 1591. in 8o.
Extat Bibliotheca Exulum. *Argent.* 1624. in 12mo. *Francof.* 1625. in 8o.
Extat Lampas, ſive Theſaurus Criticus, Vol. 7. *Francof.* 1607. 8o.
Extant Inſcriptiones totius *Orbis Romani* Antiquæ. *Francof.* 1616. in Fol.

In hunc Auctorem hæc Carmina compoſuit *Sam. Roſenbomius*:

Gratus es in Verſu, Grutere *diſertè, ſonoro,*
Ut te vix alter gratior eſſe queat.
De locuplete penu tu cuncta recondita promis,
Ore ſuſurranteis ac imitaris apes.
Quæ veluti Nectar delibant nobile florum,
Et ſtipant liquidis cerea regna favis.
Sic tu, quicquid habet Latium, *vel* Græcia *quicquid,*
Congeris ingenii fertilioris Opus.
Hujus opes quoties ſummis deguſto labellis,

Mira

Illico me ſaturum lectio prima facit.
Cauſam quaris? habe: Quo dapſ eſt dulcior, ejus
Gignit eò citiùs copia dividiam.

HENRICUS SAVILIUS.

EQues *Anglus*, *Elizabetha Anglorum* Reginæ à ſtudiis *Græcis* & Anagnoſta, *Mertonenſis* apud *Oxonienſes* Collegii Præſes fuit. Obiit Anno 1621. Septuagenario major. Clar. An. D. MDCX.

Prælectiones in *Enclydem* confecit. Idem Operum S. *Chryſoſtomi* optimam & pulcherrimam editionem procuravit. Extat ejuſdem tractatus de *Militiâ Romanâ*. Editio *Chryſoſtomi* octo mille libris *Anglicanis Savilio* conſtitit.

Vir præſtantiſſimus, & ad miraculum eruditus *Savilius*. *Rich. Montacut.* Not. ad *Phot.* Epiſt.2.

Nobiliſſimus *Henricus Savilius*, inter ſplendidiſſima hujus *Academiæ* ornamenta æternum memorandus. *Whear.* in Meth. Leg. Hiſt. §.27.

Vir nobilitate atque eruditione juxta celeberrimus *Henricus Savilius*. *Idem* ibid. §. 28.

Savilius vir doctiſſimus, *Ioſ. Scalig.* in Epiſt.232.

H. Savilius, vir & eruditionis diffuſiſſimæ, & fidei optimæ. *Joan. Dall.* de libr. Suppoſ. *Dionyſ. Areop.* & *Ignat. Antioch.* p.38.

Henricus Savilius, excellentis ingenii & admirandæ eruditionis vir. *Iſ. Caſaub.* Epiſt. ad *Front. Ducæum*, *Lutet. Pariſ.* Id. Maiis 1602.

Sanè quanti *Savilium* faciam, non ignoras tu, qui ad eruditiſſima ipſius *Scripta* intelligenda tantâ me operâ juviſti. *Idem* ad *Joan. Cocenum Lond.* prid. Id. Sept.1596.

Hic *Chryſoſtomus* à *Savilio* editur, privatâ impensâ, animo regio. Ejus ferè lectione ærumnas meas levare ſoleo. *Idem* ad *David. Hoeſchelium*. *Lond.* Kalend. Aug.1611.

In Notis tuis nihil diſplicet præter brevitatem & paucitatem. Cæterùm cùm cogito & ſumptuum, quos feciſti, immenſitatem, & non ferendos labores, quos per aliquot annos, quà *Exemplaria Chryſoſtomi* conquirens, quà legens & relegens, quà emendans, quà invicem comparans ſuſtinuiſti, abſolvo te ab omni culpâ, imò miror potiùs quòd reliquis laboribus (qui alium quemvis non invicti planè animi oppreſſiſſent) hunc etiam *Notas* tuas ſcribendi & alienas corrigendi addere voluiſti. *Ioan. Boiſ.* Not. in Homil. in *Geneſ.*

Quod doctè & accuratè obſervavit *Savilius*, ut pleraque alia in his *Hiſtoriarum* libris, quà illuſtrandæ *Taciti* hiſtoriæ, quà oſtendendo in quibus *Tacitus* ipſe incurioſiùs aut minus explicavit rerum geſtarum ordinem, aut contraria ſibi ipſi & repugnantia ſcripſerit. Quæ omnia ſummâ induſtriâ, diligentiâ, judicio, ab eo relata. *Ioſ. Mercer.* in Not. ad *Tacit.* l.1.Hiſt.

Eruditiſſimus, & omni literaturâ politiſſimus *H. Savilius* in doctiſſimis ad

Woarans, &c. *Ant. Teiſſier* in Catal. Auctor, & Bibliothec.

Dempſterus in ſuum *Scriptorum Scotiæ* Catalogum, pro libidine ſuâ *Anglos*, *Wallos* & *Hibernos* paſſim retulit, & ad aſſertiones ſuas firmandas, finxit ſæpiſſimè Authores, Opera, locos, & tempora. *Jac. Warrhæus* de Scriptor. *Hibern.* p. 119.

---Commenti genus eſt illi homini (*Dempſtero*) non minus familiare, quàm librorum qui nunquam ſcripti ſunt ex ipſius otioſo deprompta cerebro recenſio. *Jac. Uſſer.* de *Britan. Eccleſ.* Primord. 463.

Thomas Dempſterus, homo multæ lectionis, ſed nullius planè judicii. *Uſſer.* Antiquit. *Britan.* Eccleſ. c. 1.

Quod verò *Dempſterus* Hiſt. *Scot.* lib. 6. num. 536. affirmat, *Faſtidium* noſtrum *Scotorum Chronicon* ſcripſiſſe, id homini nugivendulo, & in Gentis ſuæ rebus penè ſemper ineptienti condonandum eſt. *Gul. Cave* ad Ann. *Chr.* 420.

Prætereo *Muſcam* ejus, lepidum Carmen, ſed non indoctum, & in quo eas *Dempſterus* ſignavit lineas, quæ manum *Apelleam* clarè teſtentur. *Borrich.* de Poët. p. 151.

* *Scotia* illuſtrior *Thomæ Dempſteri* prohibetur. Liber quoque inſcriptus *Hibernia*, ſive Antiquioris *Scotiæ* vindiciæ adverſus immodeſtam Parecbaſim *Thomæ Dempſteri* in Decreto 17. Decembris 1623. prohibitus fuit. *Thomæ Dempſteri* de antiquitate *Romanorum* liber, prohibetur, donec corrigatur, in decreto 16. Martii 1621.

Extant ejus Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Gentis *Scotorum* lib. 19. *Bononiæ* Typis *Nicol. Thebaldini* 1627. 4°.

Extat Romanarum Antiquitatum Auctarium ad *Joan. Roſinum*, unà cum *Roſino* excuſum *Coloniæ Allobrogum* Typis *Gabr. Cartierii* 1613. in 4°. *Coloniæ Agrip.* apud *Kalcovium* 1662. 4°. & curâ *Screvelii Lugd. Bat.* cum fig. æn. anno eodem.

Hoc ejus Epitaphium.

Lugete, Boni, lugete, Docti, Thomas Dempſterus *inclytus ille veſter hîc conditur, ubi* Aſtream, *Poeſim, literas ſatius condi fuerat.* Scotia *gloriosè genuit*, Italia *previdè rapuit*, Felſina *piè tumulavit. Æthere ſpiritus, hoc lapide cinis, ſcriptis ingenium, ubique gloria eminet, colitur. Tot magna dimtius tam arcto claudi limite invidioſum fuerat, Academia Noctis tanti ſui ſyderis occaſum deſlens, lacrymarum vitali ore magis quàm celsè loquacem vobis exponit lapidem.*

FRONTO DUCÆUS, *Soc. Jeſ.*

Clar. An. D. MDCX. NAtione *Gallus* Patriâ *Burdegalenſis*, parentem habuit in eâ urbe Senatorem. Obiit ann. 1623. die 25. Septembris. Vir fuit eruditione, & morum ſuavitate carus etiam iis, qui iniquiore animo in Societatem erant; ut vulgò paſſim à maledictis in noſtrum ordinem vibratis exceptum eum eſſe vellent.

Antiquitatis

Antiquitatis totius cognitione maximè nobilis fuit. Certè ad laborem fuit impigerrimus, perdius in libris & pernox, tantâ sui abjectione & despicientiâ, ut nullum domi tenuiorem crederes. *Phil. Alegambe.*

Multa S. *Patrum* Opera recensuit Notisque illustravit, ut *Gregorii Nazianzeni*, *Nysseni*, *Basilii*, *Chrysostomi*. Scripsit præterea Collectanea in *Clementem Alexandrinum*. Denique etiam edi curavit Bibliothecam *Græcorum Patrum*.

Fronto Ducæus Theologus, doctrinâ & candore morum vir insignis. *Is. Casaub.* Epist. 496. ad *Ios. Scalig.* 562.

Fronto noster, vir profectò melior, quàm ut pro germano *Lucianâ* possit haberi. Is te singulari reverentiâ semper coluit, & præstantiam eruditionis tuæ cum omnibus bonis miratur: neque suorum Sycophantias moratur, sed, quo candore est abominatur. Utinam hoc ingenio omnes familiæ illius sodales essent! firmiore heic pace uteremur: quam quotidie τὸ θεσυγὲς γένος concutit, & novis subinde arietibus labefactat. *Casaub.* Epist. 485. ad *Scalig.*

Fronto Ducæus, vir Ecclesiasticarum Antiquitatum studiosissimus.—Vir insignis doctrinæ ac pietatis. *Baron.* Vol. 9.

Fronto Ducæus, Vir doctissimus, & cui *Chrysostomus* noster plurimum debet. *Henric. Savil.* Not. in Psalm. *Chrysost.*

Homo eximiè eruditus *Fronto Ducæus*. *Montacut.* Apparat. 9. Sect. 9.

Fronto Ducæus est honestissimus *Jesuita*. Omnes illi Senatores *Parisienses* amant *Ducæum*, etiam *Casaubonus*, sed dolent esse *Jesuitam*. *Scaligerana* posterior.

Fronto Ducæus, Jesuita, vir omnigenâ eruditione pollens. *Paul. Colomes.* Observ. Sac. p. 19.

Magnus ille vir *Philippus Mornæus Plessius*, ingennè fatetur ab alio se nullo adversario, inter multos, acerbiorem ac luculentioren quàm ab illo plagam accepisse.

Jesuita *Fronto* inter seculi sui præstantissimos Viros claruit cum ob ingenii ejus elegantiam, tum ob judicii ejus soliditatem, insignemque sapientiam & modestiam, Ubique eximiam Linguæ *Græcæ* notitiam, amplamque in Ecclesiasticis eruditionem prodit. *Judicia* Erudit. Parisiis 1685. per Baillet-um. Gal.

UBBO EMMIUS.

GRethanus, *Frisius*, Historiarum & Græcæ Linguæ Professor, Primusque Rector Academiæ *Groningæ*. Natus est Anno 1547. die 5. Decembris. Clar. An. D. MDCX. Decessit anno 1625. die 9. Decembris.

Scripta ejus hæc sunt: *Frisicarum* Rerum Historia, in Decades septem distincta.---De *Frisiâ* & *Frisiorum* Republicâ, deque Civitatibus, Foris, &c.---De Agro *Frisiæ*, deque urbe *Groningâ* ---- Opus Chronologicum novum, cum Canone Chronico- Chronologiâ Rerum *Romanarum* --- *Græcia* verus, sive de *Græcorum* Rebuspublicis.

Dotes ingenii & vis ignea in historiâ scribendâ maximè effulserunt. In eo enim scriptionis genere ingenium habuit planè subactum. Nam in omni omnium populorum ac gentium historiâ versatissimus, de cujusque gentis ac cujusliber temporis historiâ rogatus *extempore* differebat, recitatis omnibus locorum, temporis, & personarum circumstantiis, haud secus ac si præmeditatus & paratus accederet ad historias istas exponendas. Nec erat superficiaria hæc (*Historiarum*) cognitio, quæ multis contigit, sed quæ paucis, exacta, solida, ad interiora penetrans atque descendens. *Nic. Muler.* in Elog. *Emmii.*

Moliebatur divinum illud *Opus Chronologicum*, novâ formâ, nec ulli hactenus usurpata conceptum in quô illustriores omnium historiarum eventus in sua tempora digesti inter se comparantur haud minore labore quàm industriâ. Ejus liber de Rebus Græciæ est opus rei literariæ utilissimum, præsertim viris ad *Reipublica* Clavum sedentibus, aut Principum consilia regentibus gratissimum. *Idem* ibid.

Nec in *Frisonum* gestis recensendis lectoris otio abutemur; supervacuum existimantes ea iterare, quæ ab *Ubbone Emmio*, legitimo *Frisiæ* suæ Historico fidelissimè perscripta. Cujus ea in Patriæ suæ Antiquitatibus investigandis curiositas, ea religio fuit, ut meo quidem animo, parum, seu potius nihil, aliorum industriæ reliquum feciſſe videatur. *Ian. Dous.* l. 1. Annal. *Hollandic.*

Citra assentationem dicam, quare enim apud te? Nihil simile tuis Scriptis post *Buchananum* in eo genere me legere memini, seu fides, prudentia, ac ingenua libertas; sive orationis elegans simplicitas ac perspicua brevitas spectetur. *Thuan.* in Lit. ad *Emmium* an. 1604. scripc.

A *Frisiæ* ordinibus invitatus [*Suffridus Petrejus*] origines, Colonias, nobilitatem, libertatem, jura gentis suæ illustranda suscepit, in quibus altiùs reperendis, dum admistis fabularum figmentis nimiùm stylo indulget, multorum reprehensiones incurrit, ut *Ubbonis Emmio*, qui eandem provinciam summâ fide ac admirandâ simplicitate postea exsecutus est, potiùs lampada tradidisse, quàm ei in scribendâ historiâ Patriâ præluxisse videatur. *Thuan.* ad Ann. 1597.

Frisica gens mea Historicum accepit *Ubbonem Emmium*, nulli, quamvis veterum, temerè secundum, judicio politico, styli elegantiâ & accuratè tractatâ narrationes H. *Conring.* de C. P. cap 14.

Disertissimus *Frisicarum* rerum explicator, condignus utique patriâ suâ Historicus, parque tantæ rerum moli sustinendæ. *Dousa Fil. annal. Holland.* 10.

Vir eruditissimus, cujus præter *Opus Genealogicum*, *veterem Graciam.* & *descriptionem Frisiæ*, extat, *Historia rerum Frisicarum* ab anno Christi CCCCXLIX. usque ad 1564. tantâ prudentiâ ac elegantiâ scripta, ut palmam cunctis prioribus præripiat, eoque digna, quæ frequentiùs studiosorum hominum manibus terantur. Variè primùm & particulatim, sed postea unô volumine juncta excusa est in *Batavia Lugduni* 1616. *Ioh. Andr. Bosius* de compar. Prud. Civ. n. 55.

Quanti & probitatem tuam & doctrinam semper fecerim, non solùm ego mihi conscius sum, sed & illi, qui me de te ea narrantem sæpissimè audiverunt, quæ virtus tua & meritum à me expressit. Certè, si nihil aliud saltem divina *Hele-*

ria tua *Friſica* hoc à me exigebat, quam ego judico non ſolùm iis, qui ſimilem ſcribere volent, *conatum*, ſed & iis, qui jam ſcripſerunt, laudem præripuiſſe. *Ioſ. Scalig.* in lit. ad *Emmium* ann. 1608. ſcript.

Ubbo Emmius de Origine *Friſiorum*, bonus & rarus. Scaligerana *poſterior.*

Ubbo Emmius vir fuit longè doctiſſimus: præcipuè verò Hiſtoriâ *Friſiæ* inclaruit. *Voſſ.* de Mathemat. p. 237.

Suffridus Petri vir benè doctus, ſed qui in *Friſiæ* rebus, atque omni literaturæ laude longè cedat *Emmio. Idem* de Hiſt. Lat. l. 2. c. 40.

* *Emmii* Opera, appoſitâ notâ Auctoris damnati, permittuntur, ſi expurgentur. *Index Madrit.* Edit. ann. 1667.

Extat Hiſtoria Rerum *Friſicarum*, & *Friſiæ* Orientalis deſcriptio Chorographica. *Lugd. Bat.* in Fol. ann. 1616. Progreditur autem ab Anno 449. ad an. 1564.

Extat Opus Chronologicum novum libris 5. diſtinctum, cum Canone Chronologico. *Groningæ* 1619. in Fol.

Extat *Gracia* Vetus, ſive de *Græcorum* Rebuſpublicis 1628. 8°. *Lugd. Bat.*

Extat de Agro *Friſiæ* inter & *Amaſum* & *Lavicam* fl. deque Urbe *Groningæ* in eodem agro, & de jure utriuſque Syntagma, cum ſerie Magiſtratuum præcipuorum, 8°. *Groningæ* 1646.

Conditæ ſunt corporis exuviæ in inferiore parte Templi Academici Groningenſis juxta liberos: Conditorio Saxum inſtratum, cui hoc Epitaphium memoriæ cauſâ inciſum:

Immortali Memoriæ Clariſ. & Prudentiſ. Senis Ubbonis Emmii, *Friſii Grethani, Primi Acad. Gronin. Rectoris, Theologi ſinceri, Philologi eximii, Hiſtorici abſoluti, viri prudentiæ ſingularis; Qui per omnem vitam ſuâ ſorte contentus, labore indefeſſo, de Eccleſiâ & Republ. patriâ quàm optimè meritus. Verè piâ demùm ac placidiſſimâ morte defunctus hoc corpore quieſcit.* Margaretha à Bergen *vidua & liberi ſuperſtites mœrentes H. M. P. vixit in terris Ann.* LXXVIII. *dies* 4. *Abiit in Cœlos anno Chriſtiano* MDCXXV. *die* 9. *Decemb. Jul.* Nicol. Mulletus M. D. Author.

GULIELMUS GILBERTUS.

Loceſtrenſis, Philoſophus & Medicus *Londinenſis*, tres ampliſſimos Commentarios de Naturâ *Magnetis* edidit. Quibus magis mihi probavit doctrinam ſuam, quàm *Magnetis* Naturam. Nam incertior ſum, quam dudum. *Ioſ. Scalig.* in Epiſt. 200. Clar. A. D. MDCX.

Quidam *Anglus* ante triennium libro de *Magnete* edito, nihil dignum expectatione eâ, quam excitârat, protulit. *Ioſ. Scalig.* Epiſt. ad *Caſaub.*

Gilbertus noſtras, cùm Naturam *Magnetis* laborioſiſſimè, & magnâ judicii firmitudine & conſtantiâ, nec non experimentorum magno comitatu & fere agmine perſcrutatus eſſet, confinxit ſtatim Philoſophiam conſentaneam rei apud ipſum

ipſum præpollenti. *Franc. Bacon.* in Var. loc.

Equidem ſcio neminem in hâc materiâ (de *Magnetis.* Natura) ſanè difficillimâ, illum ſibi habere parem : Nam quod alii vix attingunt verbo, illud *Gilbertus* noſter ampliſſimè diduxit, & ab ovo quaſi rem inchoavit, & clariſſimè ac acutiſſimè explicavit. *Scaliger* quanquam cætera omnia ſubtiliter, tamen non ſatisfacere potuit rei veritati in hac quæſtione. Ad *occultas qualitates* enim cæteris provocat Philoſophis. Verùm ignoranti nihil non occultum & abſconditum eſt. *Wolfgang. Lachman.* præfix. de *Magnet.*

Authori noſtro nec acumen nec argumentum deficit, quo non tantùm delectare, ſed & erudire ſolertem Naturæ indagatorem valeat. *Ibid.*

Dolere *Peireskius* ſolebat non agnitos ſibi *Guilelmum Gilbertum* auctorem libri de *Magnete*, nec *Thomam Lydiatum* celebrem Mathematicum.

Gaſſendus in Vitâ *Peireskii Gilbertum* magni facit.

Mirabilis ille naturæ *Magnetis* Scrutator, Doctor *Gilbertus*, cujus & Doctoris *Harvæi* beneficio, Gens noſtra ſibi arrogare poteſt, quòd ultimo hoc ſeculo coronam meruerit ob Philoſophiæ ſolidam Doctrinam, ut antehac pluribus continuis ſeculis ob acutas ſubtileſque Theologicas Speculationes. Equitis *Ken. Digby* Tractat. de *Corporibus.* c. 20. Angl.

Proprietatum *Magnetis* notitia certa ſufficientique deſtituebamur, uſque ad tempus quo Deo viſum eſt unum è Popularibus noſtris excitare; ſcilicet Doctorem *Gilbertum*, qui novum ad perpetuam ſui gloriam tramitem ad Philoſophiam ingreſſus eſt, & inſigne Trophæum ſuper *Magnetem* erexit, qua laude perenni apud poſteros celebraretur. Vide plura apud *Carpent.* Geographiæ lib. 1. cap. 3. Anglicè.

Gilbertus meliùs quàm cæteri *Magnetis* experimenta elucidavit. *Rapin.* Animadv. in Phyſicam, §. 9. Gall.

Poſtremò ex hac apud *Ptolemæum* de *Lapide Herculeo* narratiunculâ intelligimus, non ſolùm in *Indiâ Magnetem* naſci, ſed ibi etiam natum, ſingulari efficacitate valere. Clara & teſtata hæc quoque res eſt, certiſſimo recentiorum etiam *Authorum* experimento, nominatim verò doctiſſimi *Gilberti* noſtri, artis tam *Magneticæ*, quàm *Medicæ* ſcientiſſimi : qui ex *Indiâ Orientali*, *Chinâ*, & *Bengalâ*, Magnetes omnium præſtantiſſimos peti aſſerit. *Nic. Fuller.* l. 4. c. 19. Miſcel. Sacr.

——Nec, ut recentiores illos commemorem, acumine ſimiles *Antiquis*, & propè pares, *Galilæum*, *Gaſſendum*, *Gilbertum*, *Merſennum*, *Carteſium*; *Iſaac. Barrow.* Opuſc. pag. 87.

In hunc Auctorem hoc Epigramma compoſuit *Ioannes Owen*,

Stare negas Terram; nobis miracula narras:
Hæc cùm ſcribebas, tu rate forſan eras.

Lib. 1. Epigram. 14.

DANIEL

DANIEL SENNERTUS.

NAtus *Uratislavie* Anno Chr. 1572. Patre *Nicolao Sennerto*, Calceario & Cive: *Witteberga* 1598. Philoſophiæ Magiſter, & ibidem 1601. *Medicinæ* Doctor, pauloque poſt anno nempe 1602. ejuſdem Profeſſor Publicus, nec non tandem etiam Electoris *Saxoniæ* Archiater conſtitutus eſt. Obiit *Witteberga* 1637. 65. Opera ejus omnia in ſex Tomos diviſa, prodiere *Lugduni*, an. 1676. in Fol. Clar. An. MDCX.

Verùm quoniam quædam in *Liddelio* deficiunt, ideò maximoperè ſuaſerim Clariſſimi *Sennerti Inſtitutiones Medicas* his conjungi, ex quibus hoc commodi habere poteris, ut & ſine Interprete eas intelligere, & plurimorum *Auctorum* ſententias cognoſcere, atque *dubia* quoque quædam non levia, quæ artem noſtram obſcuram faciunt, pervidere poſſis: quæ omnia cùm ſine gravi labore & judicio præſtare non potuerit, nactus eſt admiratores & laudatores plurimos, aliquos verò ita infatuavit, ut eum ſuſpiciant tanquam artis noſtræ ſupremum *Dictatorem*, paucos verò ad invidiam concitavit. Ego quid de *Sennerti* cenſeam laboribus ingenuè & liberè proferam, neque cujuſquam verebor judicium. Cenſeo *Scripta* ejus plurimis laboribus fuiſſe congeſta ex variis *Autoribus*, ut ideò *Locorum Communium* inſtar eſſe poſſint: addo, plurima ab ipſo benè fuiſſe annotata, quæ alii *Autores* malè propoſuerunt: addo & hoc, quædam ab ipſo quoque primùm inventa fuiſſe: eaque non mala: atque ideo ſi cujuſquam *Autoris*, certè ejus lectionem profecuam fore *tyronibus* Medicinæ, atque etiam in arte provectioribus planè & ſine metu ediſſero. Sed tamen eo inſaniæ nunquam pervenero, ut eum numeris omnibus abſolutum cenſeam; ſcio hominem eum fuiſſe, atque ideo in plurimis errare potuiſſe: ſcio & hoc plurima brevius, accuratiùs, ordinatè magis, ac verius proponi poſſe, quàm ab ipſo factum eſt; ſed ſi hæc gloriam magni viri obſcurare debent, quis tandem famam merebitur? Propterea virulentiæ & invidiæ plenum pronuncio *Plempii* eſſe judicium quod *Auditoribus* ſuis communicavit, in Epiſtola quadam, quam *Lindanus* in *Medullâ ſuâ* Medicinæ Manuductioni ſuæ propoſuit. *Albert. Kyper.* Method. edit. *Lugd. Bat.* 1643. 12. p. 291. 292.

Judicia Virorum quorundam Clariſſ. præfixa *Sennerti* Operibus editis *Lugduni* 1666. in Fol.

Ingenii divini Monumentis in eam prorupiſti famam, ut & *Itali* ipſi *Germani* hominis judicium æſtimare & venerari ſe publicè dicant. Quod certè teſtimonium tanto habendum eſt potius, quantò majorem eſſe horum ambitionem ſcimus. *Dan. Bucret.* D. M. *Venet.* 1617. die *Paſch.*

Pervolve, & nocturnâ diurnâque verſato manu *Inſtitutiones Don. Sennerti*, in quibus prolixiori Orationis ſerie fundamenta artis pleniſſimè enarrantur, & longè fortè ſolidiùs, quàm factitatum à *Fuchſio*, *Valleriolâ*, *Riolano*, *Henrnio Duncano*, *Liddelio*, cæteriſque de genere hoc. Unus iſte erit tibi inſtar omnium, quem ſi noris, omnes noris. *Petr. Lauremberg* in *Laura Delphicâ.*

Digitized by Google

Recreavit me mirifice istius (Part. l. 1. *Practica*) Lectio: utque animi mei sensa ex candido tibi per tot annos perspecto pectore explicem, nihil habeo (& Conscientiam testor) quod in eo desiderem. Perspicuitas in omnibus, ἀκριβὴς decisio Controversarum Quæstionum, methodus accurata quidem, interim perfacilis, materia Medica indicationibus curativis in totum correspondens mihi plurimùm arridet. Perge itaque, clarissime *Sennerte*, nec dubita te laborem *Deo Reipubl. literariæ* gratum & utilem suscepisse; eum ut matures etiam atque etiam te rogo. Immortalem inde apud Bonos laudem consequeris. Gratulor facultati Medicæ & ejus studiosis quod nucleum *Medicinæ* Dogmaticum tam facili labore, te duce, consequuntur. *Ioan. Georg. Magnus* D. 14. Jan. 1614. *Berlini.*

Librum tuum de *febribus* denuò & diligenter quidem nunc perlegi, & deprehendi quæcunquæ ibi scripta sunt optimis rationibus, iisque firmissimis omnia esse munita. Utinam verò *Authores* parem ad istam materiam diligentiam vel saltem consimile judicium attulissent. Quæso te per salutem *Medicæ Artis*, ut porrò in aliis quoque idem præstes. Sic sane talentum cœlitus commissum non defodies, sed optimè usurpabis cum magno sanè tuo lucro. *Georg. Lothus* D. & Profess. Med: Aulicus *Regiomont.* 28. Novemb. 1619.

Ut taceam reliquos, soli *institutionum* libri, & nobilis tuæ *Praxeos* pars prima, adeò me affecerunt, & tam profunde ad animum penetrarunt, ut jurarem ipse mihi, præter *Biblia Sacra* nullum amplius Authorem Medicum alium, pro *Praxeos* meæ Scipione & itineris comite, domi forisque me usurpaturum, si modò, mihi tam beato residuos quoque libros videre contingeret. *Philip. Tuscher* M. D. & *Suviboſiana* Diœces. Ordinarius. *Suviboſ.* 21. Sept. 1628.

Tantus vir, qualem *Sennertum* esse omnibus in confesso est. *Gabr. Naud.* in Ep. 78. ubi librum ejus *Hypomnematum* præclarum opus vocat.

* Ejus *Physica Hypomnemata* inter libros prohibitos numerantur in Indice Expurgatorio. Vid. Ind. *Rom.* Impress. Anno 1681.

JANUS GRUTERUS.

Per Anagr.

GRATUS in VERSU.

Clar. An. D. MDCX.

Rabanus Jurisconsultus, & Philologus celebris, *Antverpia* natus est ann. 1560. Obiit ann. 1627. *Heidelberga* literas amœniores tractavit, ubi & Bibliothecæ præfuit, quam libris rarissimis, *Hebraicis*, *Chaldaicis*, *Arabicis*, *Græcis* atque *Latinis* auxit atque locupletavit. *Konig.*

Scripsit Poemata varia — Suspicionum libros 9. in quibus varia Scriptorum loca emendata & explicata------Notas Criticas in *Seneca* Philosophi Opera omnia: In *Seneca* Tragœdias: In *Statii Papinii* Poëmata: In *Martialis* Epigrammata: In *Sallustium*: In *Livium*: In *Tacitum*: In *Florum*: In *Velleium Paterculum*

terculum: In *Plinii* Epiſtolas: In *Panegyriſtas* Veteres: In *Hiſtoria Auguſta* Scriptores: In *Plautum*: In Querolum, incerti Comœdiam: In Mimos *Publy Syri*------Inſcriptionum Veterum *Roman.* ingens vaſtumque volumen----- Lampadem ſive Theſaurum Criticum, hoc eſt Scriptores Criticos, Tomis ſex diſtinctos----Chronicon Chronicorum----Florilegium Magnum,---Ethico-Politicorum Tomos tres---- Bibliothecam exulum, ſive Enchirididion Divinæ humanæque prudentiæ.

Vir fuit *Græcè Latinè*, omniſque adeò Antiquitatis, admodum peritus. *Valer. Andreas* in Biblioth. *Belgic.*

Vir multæ eruditionis ac Poëta ſuavis: *Iuſto Lipſio* ab ingenii amœnitate ac doctrinâ clariſſimus. *Sander*, de Clar. *Gandavenſibus.*

Ianus Gruterus incomparabilis judicii & lectionis Criticus, ſeculi noſtri alter *Varro Bonifac.* in Ludic. Hiſt. p. 591.

Præſtantiſſimus *Gruterus*, vir intimè bonus, prudens, & ſupra quam credibile, eruditus, & acutus. *Barth.* in Adverſar. p. 852.

Summi limatiſſimique judicii vir *Janus Gruterus. Idem* ibid. p. 1420.

Vir emendandi prudentiſſimus ac perſpicaciſſimus. *Idem* lib. 12. Adverſar. cap. 10.

Vir eruditiſſimus & de bonis literis optimè meritus. *Scalig.* Animadverſ. in *Euſeb.*

Caſaubonus Notis in *Ælium Lampridium* illum ut eruditiſſimum & clariſſimum virum celebrat.

Suſcipionum tuarum libros vidimus, nec pauca in iis peracuta. *Lipſ.* Epiſt. Cent. ad *German.* & *Gall.* Epiſt. 6.

Gruterus luculentam Operam navavit *Martiali.* Vix eſt, ut quiſquam meliùs de priſco aliquo autore ſit meritus. *Scalig.* Epiſt. 216.

Janus Gruterus Senecam cum libris priſcis & Chirographis contulit: quod fecit induſtriè & ſic perfectè, ut nimius videri quibuſdam aut *μικρόλογος* poſſit. Non mihi, qui in *Critico* amo ſedulitatem & fidem: & hanc etiam in *Grutero* Operam, quòd aliorum paſſim notas aut Interpretationes adjecit. Uſui mihi fuit, ingenuè fateor: & amo virum è meâ olim diſciplinâ, nunc & docendo factum: *Lipſ.* Introduct. Lector. *Senec.* 1. Vol.

De nobiliſſimo *Jano Grutero*, etſi ille omnibus bonis & doctis, qui jam in ore famæ ſunt, amicis utitur, quantum ſibi bonas literas ſcriptis ſuis, edito præſertim poſt Pincianum & alios *Senecâ*, & novem *Inſcriptionum* libris, devinxerit, nemini non conſtare poteſt. *Sciopp.* de Crit. p. 14.

Cujus inter laudes eximias non minimum ea locum meretur, quòd nullus hôc virô, nec diſſitente invidiâ, præclariùs ſit meritus de tot Scriptoribus Romanis. *I. G. Voſſ.* in Orat. memoriæ Th. Erpenii dictâ.

Vidi quæ *Ianus Gruterus* ad *Tacitum* annotavit. Diligentiam ejus in colligendis variè ſententiis improbare nefas ſit. Sed (quod liberè liceat) commiſſiones meræ ſunt, &, ut flagitioſiſſimi *Caligulæ* non abſonum dictum in re ſimili uſurpem, *arena ſine calce*. Videtur ſibi propoſuiſſe ad imitandum rationem illam;

Illico me ſaturum lectio prima facit.
Cauſam quaris? habe: Quo daps eſt dulcior, ejus
Gignit eò citiùs copia dividiam.

HENRICUS SAVILIUS.

EQues *Anglus*, *Elizabetha Anglorum* Reginæ à ſtudiis *Græcis* & Anagnoſta, *Mertonenſis* apud *Oxonienſes* Collegii Præſes fuit. Obiit Anno 1621. Septuagenario major. Clar. An. D. MDCX.

Prælectiones in *Enclydem* confecit. Idem Operum S. *Chryſoſtomi* optimam & pulcherrimam editionem procuravit. Extat ejuſdem tractatus de *Militiâ Romanâ*. Editio *Chryſoſtomi* octo mille libris *Anglicanis Savilio* conſtitit.

Vir præſtantiſſimus, & ad miraculum eruditus *Savilius*. *Rich. Montacut.* Not. ad *Phot.* Epiſt.2.

Nobiliſſimus *Henricus Savilius*, inter ſplendidiſſima hujus *Academiæ* ornamenta æternum memorandus. *Whear.* in Meth. Leg. Hiſt. §.27.

Vir nobilitate atque eruditione juxta celeberrimus *Henricus Savilius*. *Idem* ibid. §. 28.

Savilius vir doctiſſimus, *Ioſ. Scalig.* in Epiſt.232.

H. Savilius, vir & eruditionis diffuſiſſimæ, & fidei optimæ. *Joan. Dall.* de libr. Suppoſ. *Dionyſ. Areop.* & *Ignat. Antioch.* p.38.

Henricus Savilius, excellentis ingenii & admirandæ eruditionis vir. *Iſ. Caſaub.* Epiſt. ad *Front. Ducæum*, *Lutet. Pariſ.* Id. Maiis 1602.

Sanè quanti *Savilium* faciam, non ignoras tu, qui ad eruditiſſima ipſius *Scripta* intelligenda tantâ me operâ juviſti. *Idem* ad *Joan. Cocceum Lond.* prid. Id. Sept.1596.

Hic *Chryſoſtomus* à *Savilio* editur, privatâ impensâ, animo regio. Ejus ferè lectione ærumnas meas levare ſoleo. *Idem* ad *David. Hoeſchelium*. *Lond.* Kalend. Aug.1611.

In Notis tuis nihil diſplicet præter brevitatem & paucitatem. Cæterùm cùm cogito & ſumptuum, quos feciſti, immenſitatem, & non ferendos labores, quos per aliquot annos, quà *Exemplaria Chryſoſtomi* conquirens, quà legens & relegens, quà emendans, quà invicem comparans ſuſtinuiſti, abſolvo te ab omni culpâ, imò miror potiùs quòd reliquis laboribus (qui alium quemvis non invicti planè animi oppreſſiſſent) hunc etiam *Notas* tuas ſcribendi & alienas corrigendi addere voluiſti. *Ioan. Boiſ.* Not. in Homil. in *Geneſ.*

Quod doctè & accuratè obſervavit *Savilius*, ut pleraque alia in his *Hiſtoriarum* libris, quà illuſtrandæ *Taciti* hiſtoriæ, quà oſtendendo in quibus *Tacitus* ipſe incurioſiùs aut minus explicavit rerum geſtarum ordinem, aut contraria ſibi ipſi & repugnantia ſcripſerit. Quæ omnia ſummâ induſtriâ, diligentiâ, judicio, ab eo relata. *Ioſ. Mercer.* in Not. ad *Tacit.* l.1.Hiſt.

Eruditiſſimus, & omni literaturâ politiſſimus *H. Savilius* in doctiſſimis ad

Tacitum Notis : quas *Reip.* intererat, aliâ etiam linguâ, quàm *Anglicâ* in vulgus dari. *Idem* in Not. ad *Tacit.* l.1. Annal.c.74.

Annus & hic apud nos abſtulit *Henricum Savilium*, Equitem omni virtutum, omniumque ſcientiarum genere inſtructiſſimum, qui plurima eruditionis ſingularis monumenta edidit----Sicut boni omnes vivum ſummoperè dilexerunt propter doctrinam quæ in eo eximia fuit; ita in mortuo ornando, mutuâ æmulatione certarunt. *Robert. Johnſton.* de *Reb. Britann.*l.18.

Noſter utràque arenâ [& *Theologicâ* & *Philoſophicâ*] inter exercitatiſſimos valens *Athleta*, *Græcæ* & *Romanæ* linguæ, omniſque in ea elegantiæ *arbiter* ſcientiſſimus, & per cuncta legi ac ſciri digna acerrimo graſſatus judicio. *Iſaac. Gruter.* in Lit. ad Lect. quas *Henr. Savil.* Comment. in *Tacit.* præmiſit.

Anno 1610. *Henricus Savilius*, Eques *Britannus*, ſuas in *Euclidem* prælecturas juris faciebat publici. Vir eo nomine de ſtudiis benè meritus; magis autem, quòd *Profeſſionem Mathematicam* de ſuo inſtituerit in Academiâ *Cantabrigienſi*: & quòd, magno Eccleſiæ bono, *Etonenſi* prelo dederit longè optimam, & pulcherrimam editionem B. *Chryſoſtomi Voſſ.* de Scient. Mathemat. p.339.

Dominus *Savilius B. Chryſoſtomi* Opera ſummâ curâ recognovit, ad normam plurium Veterum Manuſcriptorum magno labore & ingentibus expenſis conquiſitorum per totam *Europam*, imò & in ipſa *Græcia*, in quam homines data opera ablegaverat. Sed quantumvis accuratè hanc editionem emendatam evulgare conatus fuerit, plura tamen ejus loca corrupta remanſerunt, quorum genuinum ſenſum divinari difficile poteſt. *Ephemerid.* Eruditorum Kal. Febr. 1666. per *Gallois. Gall.*

Eques iſte præclarus optima B. *Chryſoſtomi* exemplaria ſollicitè conquiſivit eruditorumque Virorum operam adhibuit ad illa tranſcribenda & Annotationibus illuſtranda, quo facto eadem propriis ſumptibus luculentiſſimis characteribus impreſſa evulgavit; Quod onus ſubivit & geſtavit nunquam ſub ipſo fatiſcens, quamvis tanti fuerit ponderis ut cujuſvis vulgaris hominis illa fracturum fuiſſet. Sed Papiſtæ Pariſienſes ſuos in Anglia *Emiſſarios* habuerunt, qui Equitis hujus eruditos labores clam ſurreptos ſchedatim ſingulis hebdomadibus prout è prelo prodibant in *Galliam* tranſmiſerunt. Tunc *Fronto Ducæus* (Cardinalis Gallus, ut quidem arbitror,) illorum impreſſionem ibi accuravit, cum *implicita fide* atque *Obedientia cæca*, ideſt totidem *Literis* prout illos ex *Anglia* recipiebat, adjunctis tantum *Latina Tranſlatione* & quibuſdam aliis parvi momenti Additionibus. Geminæ itaque B. *Chryſoſtomi* Editiones ſtadium eodem tempore per Orbem decurrerunt, certantes ultra alteram tanquam acceptior & publicè vendibilior prævertere poſſet. Equitis *Henrici* Editio aliquot menſibus ante *Pariſinam* lucem vidit; ſed hæc illam preſſo pede ſecuta eſt & ob additam Verſionem *Latinam*, quamvis cariùs ideò conſtaret, priorem venditionis promptitudine anteivit. Sed nuper *Chryſoſtomus Savilianus* gradum valdè acceleravit, adeo ut pauca hujus impreſſionis exemplaria remanſerint. Doctor *Thomas Fuller.* de Præclaris Angliæ Viris. Vide *Eboracenſem Comitatum*, Anglicè.

Extat

Extat Commentarius de *Militiâ Romanâ*. *Heid.* 1601. in 8°.

Extant Prælectiones 13. in Principium Elementorum Euclidis. *Oxon*, 1621. in 4to.

Non longè à Sepulchro *Alexandri Fisher*, è regione autem *Bodleiani*, collocatur Monumentum [*Henrici Savilii*] Honorarium, ſplendidum abundè ac magnificum, ubi dimidiatam viri Imaginem depictam conſpicis, togâ induti, manumque libro clauſo imponentis. Ex utroque ejus latere ſurgit Columna è Marmore nigro dedolata, viri effigiem utrinque habens. Virorum ad dextram poſitorum primus, qui manu librum tenet, D. *Chryſoſtomus*; alter verò, qui virga Sphæram monſtrat *Ptolemæus* eſſe dignoſcitur, quod Inſcriptiones ſupra eoſdem poſitæ oſtendunt. Reliquorum duorum, ad Columnam utique ſiniſtram comparentium, primus manu alterâ virgam, alterâ circinum habet, & *Euclides* inſcribitur, uti noviſſimùs ille, qui manu librum tenet, *C. Tacitus*. Supra hos omnes cernuntur Genii bini, ſedentes; quorum alter faciem viri primitiis dicti in ſpeculo intuetur, alter verò ejuſdem nomen in Librum Vitæ redigit. Denique in ſupremâ Monumenti parte conſpicitur Famæ Imago, Clypeo *Saviliano* incumbentis, Buccinamque inflantis; & ſub omnibus hiſce ſimulacris comparet ejuſmodi Inſcriptio.

M. S.

Henricus Savile *Miles Collegii* { Mertonenſis *Cuſtos.* / Ætonenſis *Præpoſitus.*

Fui.

Exuvias corporis fruſtrà ſit qui hic quærat,
Servat Prænobile depoſitum Ætona,
Perennem virtutum ac Benefactorum memoriam
Quibus Collegium utrumque, Academiam imprimis
Oxonienſem *complexus eſt, ipſumque adeo*
Mundum habet ſibi debendi rerum.
Affectus inſuper pientiſſima uxoris
Poſſidet iſte lapis.

B. M. P. Margareta *conjux obſequentiſſima;*
In hoc uno quod poſſit piè immorigera.

Obiit anno CIↃIↃCXXI. Feb. 19.

Anton. á *Wod.* de Colleg. *Mertonenſi.*

TRAJANUS BOCALINUS.

Romanus, vir acri ingenio, ad jocandum cum aliquo maledicto facetus, omni elegantiâ doctrinæ excultus, ſcripſit librum, in quem omnia in mon- Clar. An. D. MDCX.

* *Par-*

te *Parnaſſo* acta, ac *Romam* perlata referuntur. Idem librum, cui *Lydii Lapidis* nomen fecit, edidit, qui ipſi ultimum exitium attulit. Quia enim in eo libro oſtendere conabatur, *Regis* cujuſdam potentiſſimi Opes non eſſe tam validas, ut labefactari non poſſent, die quodam *Venetiis*, ubi ſe turum fore ſperabat, à quatuor validis hominibus ſacculis arenâ plenis, ita contuſus commitigatuſque eſt; ut ex ea verberatione ſupremum diem obierit; nec *Apollo* cum incolumem præſtare potuerit, cui ſummam rerum omnium tribuerat. Inepti ſunt, qui in *Boccalini* libris artem Chymicam contineri, aliis perſuadere conantur. *Konig.* in Bibliothecâ.

In *Trajano Boccalino* Cive *Romano* enituit *Hermathena* multiplicis eruditionis, & orbiculata illa ſeries omnium Scientiarum, quam *Graci* appellant *Encyclopediam*. Inter has excellebat *Politices* cognitio ſingularis; hinc *Trajanus* ſal omnis eruditi conventûs, & ſpirans liber Principibus, ac Senatoribus editus Linguâ, calamoque liberior, quàm ferret ævum adeò ſervum. Ridens plerumque verum dixit, ſeriò pupugit ludens *Boccalinus* in Orbis Pictore Satyrus palliatus acuminibus, & ſalibus facetiarum callidè temperans gravitatem ſententiarum. Complura Opera immortalitati conſecravit, quibus cenſura delapſi præſens tempus damnabat pœna mortuorum culpas viventium flagellans. Prudenter ille quidem, ſi generatim ſemper ſcribens peperciſſet ſingularibus: quos aliquando tenui, atque perſpicuo velo potiùs ornatos, quàm tectos laceſſivit. *Jac. Gadd.* in Elog.

Elegans admodum atque amœnum à naturâ ingenium obtinuit *Boccalinus*; quod etiam multarum rerum eruditione ac ſcientiâ expolivit atque auxit. At in eâ præſertim Arte fuit excellens, quæ in Rebuſpub. in Civitatibus rectè adminiſtrandis tota verſatur. Et in quadam ad *Scipionem* Card. *Burgheſium* ſcripta Epiſtolâ, ſe *Commentarios* in *Cornelium Tacitum* editurum ſpondet, qui nondum apparuerunt; quos ego Commentarios, pro ſingulari hominis ingenio, omni elegantiâ doctrinâque refertiſſimos eſſe, non ambigo. *Jan. Nic. Erythr.* in Pinacoth.

Manuſcriptum aliàs Commentarium ejus in *Tacitum* legi, ſed in eo tam parum reperi quod quærebam, ut à me impetrare nequiverim eundem typis mandatum relegere, ne oleum & operam denuò perderem. Memini me tunc hoc de illo judicium tuliſſe, quòd Oratoris potius quàm Politici more *Tacitum* commentetur, cùmque Tacitus plura paucis, *Bocalinus* pauca pluribus verbis dicat. Neſcio an excuſus liber ad artis normam accuratius elaboratus ſit. Vide *Taciti Moraliſa* Domini *Amelot* de la *Houſſaie*. Gall.

Omnes Politici Opus hoc magni æſtimant, nimirum *Boccalini* Commentarium in *Corn. Tacitum*. Imò non deſunt qui aſſerant neminem hactenus hoc Authore Politicæ adyta intimiùs penetraſſe, nec *Taciti* ſenſum feliciùs aſſecutum eſſe; à quo *Paulus* III. & *Clemens* VIII. Exemplar Politicæ deſumpſerint, unde tantam in ſuo Regimine celebritatem ſibi paraverunt. *Eruditorum* Ephemeridum Gall. Tom. 7. p. 24.

Bocalinus admodum varius ac volubilis eſt in ſuis de Authoribus judiciis, ut

ſcribit

ſcribit *Gabriel Naudæus* Conſilio ſuo de ſua Bibliotheca conſtruenda. Alii verò etiam obſervarunt eum præconceptas ferè tantum opiniones ſuas ſecutum eſſe. *Judicia Eruditorum* Pariſ. per *Baillettum* 1685. Gall.

Eques *Iſaacus Wake* vocat Bocalini Collectiones *Parnaſſi* primam in Proſâ Satyram. Celebris verò *Seldenus* ait ſe Humani cujuſvis libri quàm iſtius jacturam patientiùs quoad ſtudia ſua toleraturum. Angl.

Cum Ingenioſis Seculi noſtri Scriptoribus, qui Antiquorum quoad Inventiones æmuli fuerunt, de ſuperioritate jure merito contendere poteſt *Trajanus Boccalinus Romanus*, Architecti cujuſdam Filius. Is licet liberaliter à Naturâ ſolertiſſimo ingenio ditatus, ad laborem nihilo minùs ſeroſe accinxit, donec rerum, multis labentibus annis acquiſita notitia, animum ejus ad ſtudium appulit; Quò forſitan impulſus fuit, vel quòd res eſſet anguſta domi, vel quòd multos ſtudioſos literarum iter ingreſſos in favore apud Magnates eſſe animadverteret. *Laurentius Craſſus*. Italicè.

* *Boccalini Parnaſſus*, ejuſque Commentarii in *Tacitum*; prohibentur in *Indice Romæ* impreſſo anno 1681.

Prodiit *Boccalini Parnaſſus Italicè. Venet.* 1630. 4o.

Pietra del *Paragone politico*. Coſmopoli 1652. 8°.

CHRISTOPHORUS HELVICUS.

CHristophorus, *Sprenlinga* natus eſt Anno 1581. die 26. Decembris. Obiit anno 1617. *Marpurgi Græcam & Hebraicam* Linguam, tandem etiam Theologiam profeſſus eſt. Clar. An. D. MDCXV.

Scripta ejus multa & varia, palmam verò hæc cæteris præripiunt: Syſtema Chronologicum----De *Chaldaicis* Bibliorum Paraphraſibus-----Lexicon *Hebraum* Didacticum------Vindicatio locorum Veteris Teſtamenti à corruptelis Pontificiorum-----De Carminibus atque Dialectis *Græcorum* ----- Elementale *Hebraicum & Chaldaicum* ---- Libri Didactici, Grammaticæ Univerſalis, *Latinæ, Græcæ, Hebraicæ & Chaldaicæ.*

Præcelſum ac planè Cœleſte ingenium *Natura* huic viro conceſſerat, cujus ope ſupremum illum eruditionis gradum attigit, quô noſtrâ ætate latè conſpicuum & nitentem vidimus ----- Tantos in ſtudiis ſublimioribus fecit progreſſus, ut ſive *Linguarum Cardinalium & Orientalium* peritiam quis ſpectet, ſive omnium *Gentium* Hiſtoriam, & quæ illius lumen eſt, inſignem *Chronologiæ* notitiam, ipſamque eruditionem *Theologicam* reſpiciat, haud facilè quempiam inveniat *Helvico* anteponendum, ſiquidem in *Philoſophicis* etiam Diſciplinis tantam ſibi paravit Scientiam, ut cum quovis viro docto de *Argumento* quolibet acutè & eruditè conferre ſententias potuerit, ita perfectam, ita exquiſitam trium linguarum intelligentiam eſt aſſecutus, ut in iis natus potius, quàm edoctus videretur. *Theod. Spizel.* in Templ. Honor. referat.

Quanta fuerit ingenii ejus felicitas, in pueritia patuit, de quâ, qui eum in

Digitized by Google

primis literis eruditi erunt, ingentem concepere ſpem, nec fefellit eos expectatio. Præter enim ſummos in Scientiâ Theologicâ honores; quos magno cum applauſu conſecutus eſt, & *Profeſſorii* muneris dignitatem, admirandos fecit profectus in exactâ cognitione Linguarum, *Græcæ, Hebraicæ, Chaldaicæ & Syriacæ*; quibuſcum conjunxit Hiſtoriarum Sacrarum Prophanarumque cognitionem, & Rerum Aſtronomicarum ac Arithmetices tantam Scientiam, quanta in hominem cadere poteſt. Acquiſivit autem hæc omnia plurimâ lectione & vigiliis ac labore incredibili, ut abundè apparet ex *Theatro* ejus *Hiſtorico* ſive Syſtemate Chronologiæ, quo quidem Opere vix quicquam uſquam in eo genere ſol adſpexit perfectius, concinnius, limatiuſque, quod cùm omnium propè Doctorum teratur manibus, aliquoties excuſum & recuſum, noſtro non eget præconio. *Boiſſard.* in Icon.

Chriſtophorus Helveticus fuit homo multarum lectionum, laboris patiens, in Aſtronomicis & Arithmeticis exercitatus, rerum & circumſtantiarum obſervator accuratus, Linguarum (*Latinæ, Græcæ, Hebraicæ, Chaldaicæ & Syriacæ*) peritiſſimus, in Scriptis tum Sacris, tum Profanis verſatiſſimus. *Joan. Schup.* in Dedicat. præfix. *Helvico.*

Amiſimus talem virum, cui *Deus* omnia cumulatiſſimè dona conceſſiſſe videtur, fundamentalem rerum Theologicarum notitiam, in Religione ſinceritatem, in docendo dexteritatem acutam in Philoſophicis Scientiis ſubtilitatem, in conferendo gravitatem cum manſuetudine & animi præſentiâ conjunctam, ingenii & judicii felicitatem, inſignem in rebus *Criticis* & *Philologicis* perſpicaciam, accuratam in *Chronologicis* & *Hiſtoricis* diligentiam, eximiam Linguarum *Latinæ, Græcæ, Hebraicæ, Chaldaicæ, Syriacæ* peritiam. *Henning. Witte* in Memor. Theolog.

De ipſius in *Chronologicis* accuratâ diligentiâ, & haud vulgari ſcientiâ, præter ſcripta edita, literæ ab excellentiſſimis Chronologicis. *Setho Calviſio*, & *Joanne Behmio* ad ipſum ſcriptæ teſtantur; in quibus ingenii & judicii acumen admirati de multis cum ipſo contulerunt. *Idem* ibid.

Vir eruditiſſimus, cujus *Theatrum Chronologicum*, ſi rectè adhibeatur, ſtudioſis magno poterit eſſe uſui. *G. Calixt.* in Appar. Theolog. p. 178.

Quantum ei in *Hebraicis* præſtantiſſimus *Hebræus*, *Joannes Buxtorfius*, Profeſſor *Baſileenſis*, tribuerit, ex literis ipſius ad *Helvicum* datis abundè ſatis patet.

Primùm hoc mihi credas velim, *Helvicum* non ſatis locupletis eſſe fidei in hac Chronologiæ parte, quæ Virorum Scriptis illuſtrium ætatem ſignat: Dein hoc quoque habet *Helvicus*, quòd ferè plerumq; recentiores Scriptores ſequatur, ut *Eclogarios*, *Bibliothecarios*, &c. quale aliquid quoq; in *Calviſio* improbarat *Scaliger* quemadmodum ex Epiſtolis ejus apparet; quamvis *Calviſii* opus, ex quo totus eſt *Helvicus*, mirificè laudaret. *Tanaquill. Faber* Epiſt. l. 1. epiſt. 63.

Tractatum *Helvici* de *Chaldaicâ Bibliorum Paraphraſi* ſummoperè commendat *Andreas Rivetus* in Iſagoge ad ſac. Scriptur. c. 9.

* *Chriſtophori Helvici* Theatrum Hiſtoricum & Chronologicum, inter libros expurgandos recenſetur: ejuſdem cætera prohibentur in *Ind. Madrit.* edit. an. 1667.

Extat

Extant ejus Theatrum Hiſtoricum & Chronologicum. *Francof.* in fol. 1666.
Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

In hujus Auctoris effigiem hæc carmina compoſuit *Jacobus Boiſſardus*:

Helvici *hac facies: genio qui inſignis* Hebræus,
Theologus, Latiùs, Græcus & *Hiſtoricus.*
Proh dolor! hoc Patriæ Decus ingens morte peremptum
Heu jacet! at Scriptis vivit ubique ſuis.

PHILIPPUS CLUVERIUS.

ANno 1580. *Gedani*, celeberrimo in *Boruſſiâ* emporio, patre, ibidem rei monetariæ præfecto, ex nobili antiquâ, in *Bremenſium* agro, *Cluveriorum* gente, natus eſt. Obiit anno Dom. 1623. ætatis 43. *Italiam*, *Germaniam* & *Siciliam* antiquam ampliſſimo commentario illuſtravit. Clar. An D. MDCXVI.

Magnum *Germaniæ* Ornamentum doctiſſimus *Cluverius* noſter. *Voſſ.* in Hiſt. *Pelag.*

Cluverius vir ſtupendæ lectionis & curæ. *Dilher.* Diſput. Acad.

Vir accuratiſſimus *Philippus Cluverius*. *Laurent. Pignor.* in Epiſt. 26.

Philippus Cluverius vir ſingulariter eruditus, de antiquâ & novâ Geographiâ optimè meritus. *Ioan.* Card. *Bona.*

Geographorum ſuæ ætatis habitus eſt princeps: præſertim quatenus in *Geographiâ* hiſtoriam potius attendimus, quàm Matheſin. Nulli unquam labori pepercit in evolvendis Scriptoribus, vel antiquis, vel novis, unde Geographiam lucem capere poſſe arbitraretur. *Voſſ.* de Mathem.

Inter veteris autem illius *Geographiæ* excultores equidem familiam ducere, & omnium Principem arbitror *Philippum Cluverium*. Nec dubito, idem mecum ſenſuros, qui quidem animo defæcato volumina illius, ſaltem illa, quibus *Germaniam*, *Italiam* & *Siciliam* antiquam illuſtravit, legerunt: aliter enim alios nonnullos in *Batavis* judicaſſe, non me fugit: ſcio verò etiam illos partium & certaminum quorundam ſtudio nimium fuiſſe deditos. Produnt certè Scripta illa viri induſtriam in *Geographico* illo ſtudio incomparabilem. Et quidni, cùm non gravatus fuerit, pedes univerſam *Italiam* & *Siciliam* luſtrare, quò utramque eò accuratiùs poſſet enarrare. Produnt eadem lectionem infinitam, judicium acre ſimul & elegans. Nec tamen ab omnibus illa erroribus vacua dixerim. Ego fateor, in haud paucis à *Cluverio*, in *Germania* cumprimis rebus, diſſentio: quas meas ſententias tibi etiam, clariſſime *Buno*, video probari. Nec tamen minus principatum in hoc doctrinæ genere illi tribuere, vel tantillum dubito: idq; quandoquidem in longè plurimis, imò in propè infinitis, non tantùm conatus omnium antegreſſos ſuperaverit, me judice, ſed etiam meliorum ſpem præceperit: ad quam doctrinæ vim collati errores nihil ſunt, niſi nævi exigui in corpore formoſiſſimo. *Herman. Conring.* in lit. ad *Ioan. Bunon.* ann. 1661. ſcript. *Phil. Cluver.* Geogr. præmiſſis.

Digitized by Google

Fuisse autem *Cluverium*, non duntaxat antiquæ, sed & recentis nostræ Geographiæ longè peritissimum, luculentissimo sanè argumento est posthumus ille libellus, quò per epitomen veteris nostrique Orbis descriptionem est persecutus. Nec verò vel huic quicquam simile videas. Quis enim alius veterem novamque Geographiam unâ operâ docuit? Utut haud negaverim, multa satis etiam hîc reperiri perquam mendosa: quæ tamen jure excusationem mereantur, quoniam ultima manus non accesserit, sed fœtum immaturum mors præpropera informem propemodum multis partibus reliquerit. *Idem* ibid.

Quantum *Germaniam Cluverianam* inspexi, neque possum non probare diligentiam, quæ egregii aliquid solet parturire, ubi vires suas colligens uni *Operi* affigitur. Cæterum etsi aliquid remisisse videtur de ferociâ, quæ in libello antehac edito apparebat, vultum tamen audaciæ retinet. Cujus insigne documentum est quòd sæpè *voces* delet, aut immutat, nullis librorum vestigiis, solâ ingenii sui fiduciâ. Reprehendendi quoque alios magna eum tenet prurigo, quem morbum eò patientiùs in ipso qui vivunt ferre debent, quòd *Cæsar*, quod *Strabo*, aliique præstantissimi *Authores* sæpe ab illo supinæ ignorantiæ aguntur rei: cum quibus unà culpari, id verò mihi videtur esse laudari. *Hug. Grot.* in epist. ad *Joan. Isaac. Pontanum*, *Rotterod.* 20. Jan. 1616.

In quo scripto, erudito admodum ac operoso, de *Germaniæ* limitibus ac terminis, de habitu ac cultu, de Religione Gentis, pietate, armis, jure, oppidis ac populis, adversus ipsam sæpè Antiquitatem, ea vel excogitavit, vel ex disciplinæ suæ fundamentis, maximo ingenio produxit; quæ, ut eam, cui spiritum ac lucem se debere existimabat, in possessionem veræ laudis ponunt, sic autori, quantum eruditionis, tantum pietatis adstruxerunt. *Dan. Heins.* in orat. quam in obit. *Phil. Cluver.* conscripsit.

Dominus *Christophorus Cellarius* libro suo, qui inscribitur *Geographia antiqua* &c. non sine causa observat *Cluverium* ea accuratione non elaborasse suam *Geographiæ Epitomen*, quæ in ejus Antiqua Germania deprehenditur, ut & in ejus *Italia* ejusque *Sicilia*. Qui illa *Epitome* ad Geographiam addiscendam usi sunt observare potuerunt eum frequenter locorum limites perperam designare, cùm intra eadem confinia duas diversas Nationes concludat, quod notari potest illis Capitibus quibus de *Pannonia*, de *Dacia*, imò & de *Italia* scribit, si cum hujus quam ipse adornavit Tabula conferantur. Sæpe incognita loca vel exiguos pagos memorat, insignesque præterit Urbes. Quia tamen magnam sibi paravit famam, factum est, ut qui post illum Geographiæ compendia contexuerunt, illum absque prævio examine transcripserint sæpiusque eosdem quos ipse errores erraverint. Ipsæ Editiones *Cluverii* Epitomes cui Tabellæ fuerunt adjunctæ, præterquam quod mendis scatent, usque adeo neglectæ sunt, ut Tabellæ Authoris descriptionibus minimè respondeant: adeo ut pateat Tabulas illas à quibusdam aliis, nullo *Cluverii* respectu habito, transumptas fuisse. Biblioth. Univers. Tom. 12. p. 391. 393. Gall.

Intrepidus omnium, quæ ipsi exhibita sunt, assertor, & sub *antiqua Germania* titulo novator maximus. *Grot.* in prolegom. *Histor. Goth.*

Lector

Lector ſtatim in Deſcriptione *Siciliæ* animadverteret, me *Cluverium* maximè ſequi, qui de veteri *Sicilâ* omnium doctiſſimè & luculentiſſimè ſcripſit. *Bochart.* in l. 1. Geogr. Sac. 27. p. 558.

Ejus ad literas natum ingenium, præſertim verò ad Linguas omnibus admirationi fuit. Denas magna cum facilitate loquebatur, nimirum *Græcam*, *Latinam*, *Germanicam*, *Gallicam*, *Anglicam*, *Hollandicam*, *Italicam*, *Hungaricam*, *Poloniçam*, *Bohemicam*. *Moreri* Diction. Gallico.

Extant *Italiæ* antiquæ Libri 4. editore *Dan. Heinſio. Lugd. Bat.* in fol. 1624.

Extat *Germania* Antiqua, item *Vindelicia Noricum* ibid. in fol. apud *Lud. Elzevir.* anno 1616.

Extant *Sicilia* : *Sardinia* : *Corſica* antiqua, ibid. 1619. fol. apud eundem.

JOANNES BARCLAIUS.

NAtus eſt *Aberdoniæ* ex Antiquiſſimâ *Scotorum* familiâ, viceſimo octavo Januar. Anno Dom. 1582. Obiit 12. die Aprilis, Anno Dom. 1621. clar. An. D. MDCXX.

Scripta ejus ſunt : *Euphormionis Luſinini* ſive Satyricon lib. 5. Argenidis lib. 5. Icon Animorum : Carminum lib. 3. Aliaque Opp. MS.

Quis fuerit, aurea ejus Monumenta fatis produnt, *Gallia* prædicat, promulgat *Anglia*, *Roma* eloquitur. Dignus planè quem omnium Gentium vota optent in Civem----Ad immortalitatem *Barclaii* una ſufficiet illius *Argenis*, quam *Richelius* ævi noſtri miraculum aſſiduis (ut aiunt) verſabat manibus, habebatque quaſi præceptricem ac directricem illius regiminis, quo deinceps *Galliam* venerabilem juxta terribilemque gentibus cæteris fecit. Sed herclè nemo niſi forte non amans, aut ignarus optimarum artium, divini, ut ita loquar, iſtius Operis admiratione non rapiatur : nam ſi cum rerum gravitate majeſtatem characteris ponderas, mirabere in unâ *Argenide Pandoram* donis omnibus à Diis anctam : apiculam variorum florum ſucco gravidam undequaque delibato ; habet enim Heroicum *Tullii* vigorem, *Laconiſmum*, & politicam *Taciti*, *Livii* antiquitatem, floſculos puros *Petronii*, ſales fabuloſos *Naſonis*, poeticam *Maronicè* vix inferiorem. Ubi ſolutâ, nemo penè diſertius ; ubi ſtrictâ, nemo ſolertius. Seria jocis, prophanis ſacra ſic temperat, nemo ut ſit ex templo, ex foro, qui non imbutus modò optimis artibus, ſed & optimis moribus inſtitutus ab hac *Argenidis* lectione abeat. Sed quàm ſuaviter ſuſpenſos animos fallit ! Quàm ſolerter triumphantem de vitio, fortunæque ludo virtutem ſub fictis nominibus, & ad ſuſtinendas perſonas idoneis in ſcenam inducit. Vita *Barclaii* præfix. *Argenid.*

Satyricon ſcripſit : quo *Anglica*, *Gallica*, *Belgica*, *Lotharingæ* Aulæ veram ſui temporis delineavit Iconem, tantam apud omnes gratiam promeruit, ut non ſolùm omnes hujus ævi parentes eloquentiæ, ſed veterum in hoc genere ſcripta, ipſiuſque *Petronii Satyricon* ſuperaſſe cenſeretur. Hoc abreptus faſtu adversùs *Sectarios* invehendi munus ſuſcepit, ſed hauſta è Cardinalis *Bellarmini* ſcriptis doctrinâ, vix ipſe Theologicis rudimentis imbutus effudit oleum & operam.

Pariter fraudatus honoris, melioriſque ſtatûs acceſſione, humanæ jam cedens iniquitati, ad viridarii cujuſdam ſui culturam animum appulit, ubi tranſumptis undique floribus prerioſioribus, jucundiſſimo aſpectu temporis tædium fallere nitebatur. *Ioan. Imperial.* in Muſ. Hiſt.

Fuit enim verò hic morum facilitate præditus, & ingenio fucis anlicis,urbaniſque diſſimulationibus æquè apto: hinc *Romani* proceres hac ejus indolis imbibiti opinione, graviter utque adeò ſentire de ipſo, ut *Catholicam* fidem haud ex animo, verùm diſſimulanter profiteri ſuſpicarentur; illius nempe ſectatorem hæreſis, cujus inſtitutum eſt religioni ſe locorum prout occaſio, ac res propria tulerit, devovere. Neque concepta hæc ipſius vel defuncti evanuit nota, quippe Inſcriptionem ac *Statuam*, quam ejus gloriæ filius, in Eccleſiâ S. *Laurentii* extra muros erexerat, cautiore Patres conſilio ſublatam, ac deletam voluerunt. *Idem* ibid.

Amœniſſimi ingenii vir, & quem ſuô meritô omnis elegantiæ compendium mihi vocare videor. *Forſtner.* ad lib. 2. Tacit. Annal.

Argenis Barclaii pleniſſima bonæ frugis. *Conring.* de civ. prud. cap. 14. ubi & *pag.* 322. Ejus *Iconem Animorum* ita ſanè elegantem dicit, ut & æmulandi conatus omnibus videatur præreptus.

Barclaii Argenis haud dubiè præcellit, quicquid placeat illis, quibus lubido eſt, pulcherrimos vultus accuſare, quòd non ſint pulchriores. Præſidium illi viro ingens ex arcanâ ingeniorum animorumque diſciplinâ, cujus eximium ſpecimen dedit in *Icone Animorum*, libello exquiſitæ ſubtilitatis & elegantiæ— In *Barclaio* Regii amores caſtiſſimè, negotia regni graviſſimè, ſubtilitates vitæ accuratiſſimè tractantur. *Joh. Hen. Boecler.* in ſpecim. ſubtilit. polit. n. 39. 40.

Acutiſſimus Politicus *Barclaius*, juvenis viginti annorum ſub *Euphormionis* nomine eâ prudentiâ & majeſtate omnium *Europæ* Rerumpublicarum vitia & virtutes Satyrico ſale perſtrinxit, ut univerſum Orbem in ſtuporem dederit. *Joh. Andr. Boſius* introduct. in notit. Rerump. cap. 5. ſect. 10.

Scriptioni deditus ſuavi ſtylo *Argenidem* conſcripſit. Opus varium, inventione & elocutione præclarum, ſententiiſque plenum. Meditabundus multa præterea contexuit, ſingularum in primis Gentium mores. Earum characteres dedit eleganti libello, quem *Iconem Animorum* inſcripſit. Nec minori in Carminibus facilitate eruditorum ſuffragia promeruit: quos conciliaverat ſibi grata converſatio, argutus ſermo, ſed & jocoſis ſine ſale adeo facetus; ut multi dubitaverint, ipſum *Euphormionis* auctorem. Nec minus *Gregorio* XV. charus, & *Maphæo Barberino* purpuratorum Principi, literarum acerrimo æſtimatori gratiſſimus fuit: quorum liberalitate familiam ſuam in dies locupletiorem percepit. *Thomaſin.* in Elog.

Joannes Barclaius Latinus oppidò Scriptor & elegans, *Iconem Animorum Argenidem* edidit; ſolutæ orationi ligatam hinc illinc miſcuit; tres inſuper libros inſcripſit *Euphormionis Luſinini Satyricon*: Hoc Scriptum in omnes ferè tam politicos quàm ſacros hominum ordines pugnavit; ſed accuſationibus id urgere inſtituti mei non eſt: ſinamus manes quieſcere. Hoc ritu dignilſimum. A *Barclaii*

Digitized by Google

alaii morte homines ſimplices & prorſus albæ mentis quædam præfixo ejus nomine obtruſerunt edita, (riſum teneatis, amici?) ac ſi literarum hoc ævum à plumbo neſciret aurum diſtinguere. *Drexell.* in Autifod. p. 258.

Gallus quidam *Satyricon* ad *Petronii* imitationem, Styloque *Petroniano* compoſuit. Plures illi errores inexiſtunt, quos plurimi non animadvertent, ut in Domini *Bezæ* Carminibus, plures occurrunt Galliciſmi. *Scaligerana* 2. Gall.

Eſt & quamquam rarius, ubi in quantitates ſyllabarum, eſt ubi in dictionis *Latinæ* munditiem impingit *Joannes Ovvenus*, quod ipſi cum celebratiſſimo aliàs *Barclaio* commune. *Borrich.* de Poet. p. 155.

Prodiit tandem, velut aurum ex Marchaſitâ, & uniones ex Matrice conchâ, *Icon animorum* Joannis Barclaii. Cui ego auctori, non modò præſtanti facundiâ, ſed omni genere laudis, quæ ex literarum ſtudiis elegantioribus provenire ſolet, ne ex illis quidem veteribus *Romanis* quenquam antepono. *Gab. Naud.* Bibliograph. Polit.

Quis fuerit *Joh. Barclaius* dicit compendio *Hugo Grotius*:

Gente Caledonius, Gallus *natalibus hic eſt*,
Romam Romano *qui docet ore loqui*.

* *Ioannis Barclaii Euphormio Luſininus*, ſive *Satyricon* in variis editionibus corrigitur *Indice Madrit.* Impreſſ. ann. 1667.

Extant libri 3. Argenidis, cum Notis Variorum *Lugd. Bat.* ex officinâ *Hackianâ* Vol. 2. 8°. 1664. & 1674.

Extat Satyricon, nunc primùm in 6. partes diſpertitum, & Notis illuſtratum, cum Clavi Acceſſit Conſpiratio *Anglicana. Lugd. Bat.* ex Officinâ *Hackianâ*. 1674. 8°.

Hoc ejus Epitaphium:

Heu plangit, meminitque ſui Parnaſſus *alumni*,
Sicque gemit ſparſis Muſa ſecuta comis.
O fatum! Ah! noſtræ cecidiſti gemma coronæ:
Occidit ante ſuum noſter Apollo *diem.*
Parcite Pierides *lachrymis, in latius ora*
Fingite; nam terris veſter Apollo *micat.*
Dum vivent æterna tui monimenta libelli,
Barclai, *vives cuncta per ora virûm.*
Hæc tua per totum te prædicat Argenis *orbem,*
Cum ſcelus imperii, ſed ſine dente notas.
Caſtaliis *puras hauſiſti è fontibus undas,*
Quas modò digeſtas ecce propino libens.
Has quicunque tumens prono non appetet ore,
Tantalus *in mediis ardeat ille aquis.*

Ferculo

Fercula diversis dapibus condita ministro,
Hoc sine non sapiet docta Minerva sale.

THOMAS CAMPANELLA.

Clar. An. D. MDCXX. CAlaber, *Stylensis*, Ordinis Prædicatorum, natus est 5. die Septembris, An. 1568. Obiit *Lutetiæ* Mense Maii Anno 1639.

Hoc ejus Symbolum,

PROPTER SION NON TACEBO.

Scripta ejus hæc sunt: Physiologia: Quæstiones Physiologicæ: De sensu Rerum: Opuscula Physica: Metaphysica: Poetica: Atheismus Triumphatus: Tractatus Astrologicus: Monarchia *Hispaniæ*: Tractatus varii Medicinalium.

Scripsit ab anno ætatis vigesimo, non quæ ab aliis scripta erant, sed in hoc incumbens, ut nova in omnibus ferè scientiis excogitaret. *Leo Allat.* Ap. Urban.

Scripsit ingens *Opus*, de *Reformatione Scientiarum*, decem in Codices divisum, quorum singuli, plures in partes distribuuntur; unde, nihil acutissimo ingenio homini tam fuisse propositum apparet, quàm relictis veteribus viis ad omnium scientiarum notitiam, novum atque directum iter aperire. Scripsit etiam alia permulta, partim edita, partim nondum impressa, quorum index à *Jacobo Gaffarello* recensetur. *Jan. Nic. Eryth.* in Pinacoth.

Amicus etiam noster *Thomas Campanella* juxta doctrinam suarum *Primalitatum Ethicam* novam composuit, quæ sub *Epilogismi* nomine cum Philosophiâ suâ Naturali, & *Politicâ* typis commissa fuit à *Tobia Adamo*, stylo quidem non ita compto delineata, ut *Ciceronianis* arridere possit, sed eâ nobilitate cogitationum, rationumque subtilitate, ut omnibus sapientiæ Mystis non possit esse non summoperè gratissima. *Gab. Naud.* in Bibliograph. Polit.

Secundus ab ipso fuit *Thomas Campanella*, ardentis penitùs, & portentosi vir ingenii, qui dum in tenebris, & pædore carceris vitam traduceret, *Civitatem solis* delineavit, eâ cogitationum novitate, & sublimitate sensuum, ut præter Philosophicas speculationes multa etiam contineat queis *Respublica* melius administrari possent, & Homines ipsi meliores evadere. *Idem* ibid.

Campanella philosophatur magnâ severitate, sed suâ *Metaphysicâ* Methodo; proinde molestâ. Docet, obtestatur, blanditur, ut res tulit & tractationis ordo: dum sæpius magis suasoriis, quam fortibus & heroicis argumentis armatus in prælium, magis luctatum dixeris fuisse, descendit; in arduis cespitat, hostem armis fermè exutum jam dimittit, aut negligit sæpius; cui periculo sustinendo, præjudicio orbis *Christiani* se commiserit. *Joan. Deckler.* Script. Adespot. 1686. pag. 323.

Thomas

Thomæ Campanellæ Civitas Solis laude quidem digna, multùm est tamen infra *Th. Mori Utopiam*. *H. Conring*. de Civ. Prud. c. 14.

Omnibus hisce (*Cyriaci Strozzæ supplemento, Franc. Patricii Senensis Opere de Republicâ, Adovardi Gualandi libris de civili facultate*, &c.) præstant, licet mole exigui & in carcere sine omni librorum auxilio alienum ad calamum dictari, *Politici Aphorismi Thomæ Campanellæ*, quos Latinè versos partem tertiam Philosophiæ Realis inscripsit *Tobias Adami*: arguunt sanè capax atque versutum Auctoris ingenium; perinde atque liber *de Monarchiâ Hispanicâ* prodit admirandam. Cæterùm hi *Aphorismi* tangunt quidem politicæ Philosophiæ perquàm multa, plenè nihil exsequuntur: plura etiam docent perperam, quàm à *Grotio* animadversa sunt. *Conring*. de Civ. prud. p. 358.

Campanella iste homo fuit callidus, sine ulla religione & fide, *Machiavelli* dogmatum acerrimus pariter reprehensor, & fucatus Doctor A c. 14. usque ad 31. ejus *Monarchia Hispanica* lectorem curiosum meretur. Scripsit hoc opus decennali miseriâ in pædore carceris, & ægrotus, nullos in subsidium habuit libros, imò ipsa *Sacra Biblia* ipsi adempta sunt, ut ipsi agnoscendum sit, sicubi quædam delirans dixit. *Herm. Conring*. de *Hispan.*

Monachus iste *Campanella*, vir stupendi & portentosi ingenii, in libro suo de *Monarchiâ Hispanicâ* docet quomodo *Rex Hispaniæ* potiri posset toto terrarum orbe. Varia ille suggerit consilia, nec probat regimen rigidum *Hispaniæ*, & asserit facilè fieri posse, ut aliquando totum amittat regnum hôc durissimo regimine. *Idem* ibid.

Scripsit etiam *Atheismum Triumphatum*, qui tamen rectiùs est *Atheismus Triumphans*, idemque judicium de eo ferendum, quod *Barlæus* de Amphitheatro *Vanini* tulit. *Idem* ibid.

Cardinalis *Richelius* magna beneficia in ipsum contulit. Philosophiam tradidit quæ paucorum palato sapuit, quamvis ejus Professor per orbem in magna esset existimatione. Ejus quidem popularis qui elogium ejus adornavit, fatetur eum ingenii acumine, exiguo verò judicio præditum fuisse, moderationisque ac soliditatis indigum extitisse. *Moreri* Diction. Gall.

Præclara sua virtute ac eruditione dignum se præstitit, qui Seculi sui Philosophorum Princeps audiret. *Isaac. Bullart*. Acad. Scientiarum. Gall.

* Ob singularem doctrinam invidiam sibi conflavit, apud Inquisitores delatus, quasi eam ex inferorum fontibus hausisset: *Neapoli* etiam perduellionis reus factus, quòd regnum illud hostibus prodere conatus esset. Unde in carcerem conjectus, & 25. an. miserrimè tractatus est. Tandem vinculis elapsus; in *Galliam* tanquam in Portum confugit, Regique illi & Regni Proceribus, quoad vixit, acceptissimus fuit. *Konig*.

Extant lib. 4. de sensu Rerum & Magiâ *Paris*. 1637. 4°.

Extat Atheismus Triumphatus. *Romæ* 1630. 4°. *Paris*. 1636.

Extant lib. 7. Medicinalium juxta propria Principia. *Lugduni* 1635. 4°.

te *Parnaſſo* acta, ac *Romam* perlata referuntur. Idem librum, cui *Lydii Lapidis* nomen fecit, edidit, qui ipſi ultimum exitium attulit. Quia enim in eo libro oſtendere conabatur, *Regis* cujuſdam potentiſſimi Opes non eſſe tam validas, ut labefactari non poſſent, die quodam *Venetiis*, ubi ſe tutum fore ſperabat, à quatuor validis hominibus ſacculis: arenâ plenis, ita contuſus commitigatuſque eſt; ut ex ea verberatione ſupremum diem obierit; nec *Apollo* eum incolumem præſtare potuerit, cui ſummam rerum omnium tribuerat. Inepti ſunt, qui in *Boccalini* libris artem Chymicam contineri, aliis perſuadere conantur. *Konig.* in Bibliothecâ.

In *Trajano Boccalino* Cive *Romano* enituit *Hermathena* multiplicis eruditionis, & orbiculata illa ſeries omnium Scientiarum, quam *Graci* appellant *Encyclopediam*. Inter has excellebat *Politices* cognitio ſingularis; hinc *Trajanus* ſal omnis eruditi conventûs, & ſpirans liber Principibus, ac Senatoribus editus Linguâ, calamoque liberior, quàm ferret ævum adeò ſervum. Ridens plerumque verum dixit, ſeriò pupugit ludens *Boccalinus* in Orbis Theatro Satyrus palliatus acuminibus, & ſalibus facetiarum callidè temperans gravitatem ſententiarum. Complura Opera immortalitati conſecravit, quibus cenſura delapſi præſens tempus damnabat pœna mortuorum culpas viventium flagellans. Prudenter ille quidem, ſi generatim ſemper ſcribens peperciſſet ſingularibus: quos aliquando tenui, atque perſpicuo velo potiùs ornatos, quàm tectos laceſſivit. *Jac. Gadd.* in Elog.

Elegans admodum atque amœnum à naturâ ingenium obtinuit *Boccalinus*; quod etiam multarum rerum eruditione ac ſcientiâ expolivit atque auxit. At in eâ præſertim Arte fuit excellens, quæ in Rebuſpub. in Civitatibus rectè adminiſtrandis tota verſatur. Et in quadam ad *Scipionem* Card. *Burghesium* ſcripta Epiſtolâ, ſe *Commentarios* in *Cornelium Tacitum* editurum ſpondet, qui nondum apparuerunt; quos ego Commentarios, pro ſingulari hominis ingenio, omni elegantiâ doctrinâque refertiſſimos eſſe, non ambigo. *Jan. Nic. Erythr.* in Pinacoth.

Manuſcriptum aliàs Commentarium ejus in *Tacitum* legi, ſed in eo tam parum reperi quod quærebam, ut à me impetrare nequiverim eundem typis mandatum relegere, ne oleum & operam denuò perderem. Memini me tunc hoc de illo judicium tuliſſe, quòd Oratoris potius quàm Politici more *Tacitum* commentetur, cùmque Tacitus plura paucis, *Bocalinus* pauca pluribus verbis dicat. Neſcio an excuſus liber ad artis normam accuratius elaboratus ſit. Vide *Taciti Moralia* Domini *Amelot* de la *Houſſaie*. Gall.

Omnes Politici Opus hoc magni æſtimant, nimirum *Boccalini* Commentarium in *Corn. Tacitum*. Imò non deſunt qui aſſerant neminem hactenus hoc Authore Politicæ adyta intimiùs penetraſſe, nec *Taciti* ſenſum feliciùs aſſecutum eſſe; à quo *Paulus* III. & *Clemens* VIII. Exemplar Politicæ deſumpſerint, unde tantam in ſuo Regimine celebritatem ſibi paraverunt. *Eruditorum* Ephemeridum Gall. Tom. 7. p. 24.

Bocalinus admodum varius ac volubilis eſt in ſuis de Authoribus judiciis, ut

ſcribit

ſcribit *Gabriel Naudæus* Conſilio ſuo de ſua Bibliotheca conſtruenda. Alii verò etiam obſervarunt eum præconceptas ferè tantum opiniones ſuas ſecutum eſſe. *Judicia Eruditorum* Pariſ. per *Bailletum* 1685. Gall.

Eques *Iſaacus Wake* vocat Bocalini Collectiones *Parnaſſi* primam in Proſâ Satyram. Celebris verò *Seldenus* ait ſe Humani cujuſvis libri quàm iſtius jacturam patientiùs quoad ſtudia ſua toleraturum. Angl.

Cum Ingenioſis Seculi noſtri Scriptoribus, qui Antiquorum quoad Inventiones æmuli fuerunt, de ſuperioritate jure merito contendere poteſt *Trajanus Boccalinus Romanus*, Architecti cujuſdam Filius. Is licet liberaliter à Naturâ ſolertiſſimo ingenio ditatus, ad laborem nihilo minùs ſero ſe accinxit, donec rerum, multis labentibus annis acquiſita notitia, animum ejus ad ſtudium appulit; Quò forſitan impulſus fuit, vel quòd res eſſet anguſta domi, vel quòd multos ſtudioſos literarum iter ingreſſos in favore apud Magnates eſſe animadverteret. *Laurentius Craſſus.* Italicè.

* *Boccalini Parnaſſus*, ejuſque Commentarii in *Tacitum*; prohibentur in *Indice Romæ* impreſſo anno 1681.

Prodiit *Boccalini Parnaſſus Italicè. Venet.* 1630. 4o.

Pietra del *Paragone politico.* Coſmopoli 1651. 8°.

CHRISTOPHORUS HELVICUS.

GErmanus, *Sprenlingæ* natus eſt Anno 1581. die 26. Decembris. Obiit anno 1617. *Marpurgi Græcam & Hebraicam* Linguam, tandem etiam Theologiam profeſſus eſt. Clar. An. D. MDCXV.

Scripta ejus multa & varia, palmam verò hæc cæteris præripiunt: Syſtema Chronologicum----De *Chaldaicis* Bibliorum Paraphraſibus-----Lexicon *Hebraum* Didacticum-----Vindicatio locorum Veteris Teſtamenti à corruptelis Pontificiorum-----De Carminibus atque Dialectis *Græcorum* ----- Elementale *Hebraicum & Chaldaicum* ---- Libri Didactici, Grammaticæ Univerſalis, *Latinæ, Græcæ, Hebraicæ & Chaldaicæ.*

Præceſſum ac planè Cœleſte ingenium *Natura* huic viro conceſſerat, cujus ope ſupremum illum eruditionis gradum attigit, quò noſtrâ ætate latè conſpicuum & nitentem vidimus ----- Tantos in ſtudiis ſublimioribus fecit progreſſus, ut ſive *Linguarum Cardinalium & Orientalium* peritiam quis ſpectet, ſive omnium *Gentium* Hiſtoriam, & quæ illius lumen eſt, inſignem *Chronologiæ* notitiam, ipſamque eruditionem *Theologicam* reſpiciat, haud facilè quempiam inveniat *Helvico* anteponendum, ſiquidem in *Philoſophicis* etiam Diſciplinis tantam ſibi paravit Scientiam, ut cum quovis viro docto de *Argumento* quolibet acutè & eruditè conferre ſententias potuerit, ita perfectam, ita exquiſitam trium linguarum intelligentiam eſt aſſecutus, ut in iis natus potius, quàm edoctus videretur. *Theod. Spizel.* in Templ. Honor. referat.

Quanta fuerit ingenii ejus felicitas, in pueritia patuit, de quâ, qui eum in

Digitized by Google

primis literis erudiverunt, ingentem concepere ſpem, nec fefellit eos expectatio. Præter enim ſummos in Scientiâ Theologicâ honores; quos magno cum applauſu conſecutus eſt, & *Profeſſorii* muneris dignitatem, admirandos fecit profectus in exactâ cognitione Linguarum, *Græcæ*, *Hebraicæ*, *Chaldaicæ* & *Syriacæ*; quibuſcum conjunxit Hiſtoriarum Sacrarum Prophanarumque cognitionem, & Rerum Aſtronomicarum ac Arithmetices tantam Scientiam, quanta in hominem cadere poteſt. Acquiſivit autem hæc omnia plurimâ lectione & vigiliis ac labore incredibili, ut abundè apparet ex *Theatro* ejus *Hiſtorico* ſive Syſtemate Chronologiæ, quo quidem Opere vix quicquam uſquam in eo genere ſol adſpexit pertectius, concinnius, limatiuſque, quod cùm omnium propè Doctorum teratur manibus, aliquoties excuſum & recuſum, noſtro non eget præconio. *Boiſſard.* in Icon.

Chriſtophorus Helveticus fuit homo multarum lectionum, laboris patiens, in Aſtronomicis & Arithmeticis exercitatus, rerum & circumſtantiarum obſervator accuratus, Linguarum (*Latinæ*, *Græcæ*, *Hebraicæ*, *Chaldaicæ* & *Syriacæ*) peritiſſimus, in Scriptis tum Sacris, tum Profanis verſatiſſimus. *Joan. Schup.* in Dedicat. præfix. *Helvico.*

Amiſimus talem virùm, cui *Deus* omnia cumulatiſſimè dona conceſſiſſe videtur, fundamentalem rerum Theologicarum notitiam, in Religione ſinceritatem, in docendo dexteritatem acutam in Philoſophicis Scientiis ſubtilitatem, in conferendo gravitatem cum manſuetudine & animi præſentiâ conjunctam, ingenii & judicii felicitatem, inſignem in rebus *Criticis* & *Philologicis* perſpicaciam, accuratam in *Chronologicis* & *Hiſtoricis* diligentiam, eximiam Linguarum *Latinæ*, *Græcæ*, *Hebraicæ*, *Chaldaicæ*, *Syriacæ* peritiam. *Henning. Witte* in Memor. Theolog.

De ipſius in *Chronologicis* accuratâ diligentiâ, & haud vulgari ſcientiâ, præter ſcripta edita, literæ ab excellentiſſimis Chronologicis. *Setho Calviſio*, & *Joanne Behmio* ad ipſum ſcriptæ teſtantur; in quibus ingenii & judicii acumen admirati de multis cum ipſo contulerunt. *Idem* ibid.

Vir eruditiſſimus, cujus *Theatrum Chronologicum*, ſi rectè adhibeatur, ſtudioſis magno poterit eſſe uſui. *G. Calixt.* in Appar. Theolog. p. 178.

Quantum ei in *Hebraicis* præſtantiſſimus *Hebræus*, *Joannes Buxtorfius*, Profeſſor *Baſileenſis*, tribuerit, ex literis ipſius ad *Helvicum* datis abundè ſatis patet.

Primùm hoc mihi credas velim, *Helvicum* non ſatis locupletis eſſe fidei in hac Chronologiæ parte, quæ Virorum Scriptis illuſtrium ætatem ſignat: Dein hoc quoque habet *Helvicus*, quòd ferè plerumq; recentiores Scriptores ſequatur, ut *Eclogarios*, *Bibliothecarios*, &c. quale aliquid quoq; in *Calviſio* improbarat *Scaliger* quemadmodum ex Epiſtolis ejus apparet; quamvis *Calviſii* opus, ex quo totus eſt *Helvicus*, mirificè laudaret. *Tanaquill. Faber* Epiſt. l. 1. epiſt. 63.

Tractatum *Helvici* de *Chaldaicâ Bibliorum Paraphraſi* ſummoperè commendat *Andreas Rivetus* in Iſagoge ad ſac. Scriptur. c. 9.

* *Chriſtophori Helvici* Theatrum Hiſtoricum & Chronologicum, inter libros expurgandos recenſetur: ejuſdem cætera prohibentur in *Ind. Madrit.* edit. an. 1667.

Extat

Extant ejus Theatrum Hiſtoricum & Chronologicum. *Francof.* in fol. 1666.
Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

In hujus Auctoris effigiem hæc carmina compoſuit *Jacobus Boiſſardus*:

Helvici *hæc facies : genio qui inſignis* Hebræus,
Theologus, Latiùs, Græcus & *Hiſtoricus.*
Proh dolor! hoc Patriæ Decus ingens morte peremptum
Heu jacet! at Scriptis vivit ubique ſuis.

PHILIPPUS CLUVERIUS.

ANno 1580. *Gedani*, celeberrimo in *Boruſſiâ* emporio, patre, ibidem rei monetariæ præfecto, ex nobili antiquâ, in *Bremenſium* agro, *Cluveriorum* gente, natus eſt. Obiit anno Dom. 1623. ætatis 43. *Italiam*, *Germaniam* & *Siciliam* antiquam ampliſſimo commentario illuſtravit. Clar. An D. MDCXVI.

Magnum *Germaniæ* Ornamentum doctiſſimus *Cluverius* noſter. *Voſſ.* in Hiſt. *Pelag.*

Cluverius vir ſtupendæ lectionis & curæ. *Dilher.* Diſput. Acad.

Vir accuratiſſimus *Philippus Cluverius*. *Laurent. Pignor.* in Epiſt. 26.

Philippus Cluverius vir ſingulariter eruditus, de antiquâ & novâ Geographiâ optimè meritus. *Ioan.* Card. *Bona.*

Geographorum ſuæ ætatis habitus eſt princeps: præſertim quatenus in *Geographiâ* hiſtoriam potius attendimus, quàm Matheſin. Nulli unquam labori pepercit in evolvendis Scriptoribus, vel antiquis, vel novis, unde Geographiam lucem capere poſſe arbitraretur. *Voſſ.* de Mathem.

Inter veteris autem illius *Geographiæ* excultores equidem familiam ducere, & omnium Principem arbitror *Philippum Cluverium*. Nec dubito, idem mecum ſenſuros, qui quidem animo defæcato volumina illius, ſaltem illa, quibus *Germaniam*, *Italiam* & *Siciliam* antiquam illuſtravit, legerunt: aliter enim alios nonnullos in *Batavis* judicaſſe, non me fugit: ſcio verò etiam illos partium & certaminum quorundam ſtudio nimium fuiſſe deditos. Produnt certè Scripta illa viri induſtriam in *Geographico* illo ſtudio incomparabilem. Et quidni, cùm non gravatus fuerit, pedes univerſam *Italiam* & *Siciliam* luſtrare, quò utramque eò accuratiùs poſſet enarrare. Produnt eadem lectionem infinitam, judicium acre ſimul & elegans. Nec tamen ab omnibus illa erroribus vacua dixerim. Ego fateor, in haud paucis à *Cluverio*, in *Germania* cumprimis rebus, diſſentio: quas meas ſententias tibi etiam, clariſſime *Buno*, video probari. Nec tamen minus principatum in hoc doctrinæ genere illi tribuere, vel tantillum dubito: idq; quandoquidem in longè plurimis, imò in propè infinitis, non tantùm conatus omnium antegreſſos ſuperaverit, me judice, ſed etiam meliorum ſpem præceperit: ad quam doctrinæ vim collati errores nihil ſunt, niſi nævi exigui in corpore formoſiſſimo. *Herman. Conring.* in lit. ad *Ioan. Bunon.* ann. 1661. ſcript. *Phil. Cluver.* Geogr. præmiſſis.

Digitized by Google

Fuisse autem *Cluverium*, non duntaxat antiquæ, sed & recentis nostræ Geographiæ longè peritissimum, luculentissimo sanè argumento est posthumus ille libellus, quô per epitomen veteris nostrique Orbis descriptionem est persecutus. Nec verò vel huic quicquam simile videas. Quis enim alius veterem novamque Geographiam unâ operâ docuit? Utut haud negaverim, multa satis etiam hîc reperiri perquam mendosa: quæ tamen jure excusationem merentur, quoniam ultima manus non accesserit, sed fœtum immaturum mors præpropera informem propemodum multis partibus reliquerit. *Idem* ibid.

Quantum *Germaniam Cluverianam* inspexi, neque possum non probare diligentiam, quæ egregii aliquid solet parturire, ubi vires suas colligens uni *Operi* affigitur. Cæterum etsi aliquid remisisse videtur de ferociâ, quæ in libello antehac edito apparebat, vultum tamen audaciæ retinet. Cujus insigne documentum est quòd sæpè *voces* delet, aut immutat, nullis librorum vestigiis, solâ ingenii sui fiduciâ. Reprehendendi quoque alios magna eum tenet prurigo, quem morbum eò patientiùs in ipso qui vivunt ferre debent, quòd *Cæsar*, quod *Strabo*, aliique præstantissimi *Authores* sæpe ab illo supinæ ignorantiæ aguntur rei: cum quibus unà culpari, id verò mihi videtur esse laudari. *Hug. Grot.* in epist. ad *Joan. Isaac. Pontanum*, *Rotterod.* 20. Jan. 1616.

In quo scripto, erudito admodum ac operoso, de *Germaniæ* limitibus ac terminis, de habitu ac cultu, de Religione Gentis, pietate, armis, jure, oppidis ac populis, adversus ipsam sæpè Antiquitatem, ea vel excogitavit, vel ex disciplinæ suæ fundamentis, maximo ingenio produxit; quæ, ut eam, cui spiritum ac lucem se debere existimabat, in possessionem veræ Laudis ponunt, sic autori, quantum eruditionis, tantum pietatis adstruxerunt. *Dan. Hens.* in orat. quam in obit. *Phil. Cluver.* conscripsit.

Dominus *Christophorus Cellarius* libro suo, qui inscribitur *Geographia antiqua* &c. non sine causa observat *Cluverium* ea accuratione non elaborasse suam *Geographiæ Epitomen*, quæ in ejus Antiqua Germania deprehenditur, ut & in ejus *Italia* ejusque *Sicilia*. Qui illa *Epitome* ad Geographiam addiscendam usi sunt observare potuerunt eum frequenter locorum limites perperam designare, cùm intra eadem confinia duas diversas Nationes concludat, quod notari potest illis Capitibus quibus de *Pannonia*, de *Dacia*, imò & de *Italia* scribit, si cum hujus quam ipse adornavit Tabula conferantur. Sæpe incognita loca vel exiguos pagos memorat, insignesque prærerit Urbes. Quia tamen magnam sibi paravit famam, factum est, ut qui post illum Geographiæ compendia contexuerunt, illum absque prævio examine transcripserint sæpiusque eosdem quos ipse errores erraverint. Ipsæ Editiones *Cluverii* Epitomes cui Tabellæ fuerunt adjunctæ, præterquam quod mendis scatent, usque adeo neglectæ sunt, ut Tabellæ Authoris descriptionibus minimè respondeant: adeo ut pateat Tabulas illas à quibusdam aliis, nullo *Cluverii* respectu habito, transumptas fuisse. Biblioth. Univers. Tom. 12. p. 392. 393. Gall.

Intrepidus omnium, quæ ipsi exhibita sunt, asservator, & sub *antiqua Germania* titulo novator maximus. *Grot.* in prolegom. *Histor. Goth.*

Lector

Lector statim in Descriptione *Siciliæ* animadverteret, me *Cluverium* maximè sequi, qui de veteri *Siciliâ* omnium doctissimè & luculentissimè scripsit. *Bochart.* in l. 1. Geogr. Sac. 27. p. 558.

Ejus ad literas natum ingenium, præsertim verò ad Linguas omnibus admirationi fuit. Denas magna cum facilitate loquebatur, nimirum *Græcam, Latinam, Germanicam, Gallicam, Anglicam, Hollandicam, Italicam, Hungaricam, Polonicam, Bohemicam. Moreri* Diction. Gallico.

Extant *Italiæ* antiquæ Libri 4. editore *Dan. Heinsio. Lugd. Bat.* in fol. 1624.

Extat *Germania* Antiqua, item *Vindelicia Noricum* ibid. in fol. apud *Lud. Elzevir.* anno 1616.

Extant *Sicilia* : *Sardinia* : *Corsica* antiqua, ibid. 1619. fol. apud eundem.

JOANNES BARCLAIUS.

NAtus est *Aberdoniæ* ex Antiquissimâ *Scotorum* familiâ, vicesimo octavo Januar. Anno Dom. 1582. Obiit 12. die Aprilis, Anno Dom. 1621. Clar. An. D. MDCXX.

Scripta ejus sunt : *Euphormionis Lusinini* sive Satyricon lib. 5. Argenidis lib. 5. Icon Animorum : Carminum lib. 3. Aliaque Opp. MS.

Quis fuerit, aurea ejus Monumenta satis produnt, *Gallia* prædicat, promulgat *Anglia, Roma* eloquitur. Dignus planè quem omnium Gentium vota optent in Civem----Ad immortalitatem *Barclaii* una sufficiet illius *Argenis*, quam *Richelaus* ævi nostri miraculum assiduis (ut aiunt) versabat manibus, habebatque quasi præceptricem ac directricem illius regiminis, quo deinceps *Galliam* venerabilem juxta terribilemque gentibus cæteris fecit. Sed herclè nemo nisi forte non amans, aut ignarus optimarum artium, divini, ut ita loquar, istius Operis admiratione non rapiatur : nam si cum rerum gravitate majestatem characteris ponderas, mirabere in unâ *Argenide Pandoram* donis omnibus à Diis auctam : apiculam variorum florum succo gravidam undequaque delibato ; habet enim Heroicum *Tullii* vigorem, *Laconismum*, & politicam *Taciti*, *Livii* antiquitatem, flosculos puros *Petronii*, sales fabulosos *Nasonis*, poeticam *Maronicâ* vix inferiorem. Ubi solutâ, nemo penè disertius ; ubi strictâ, nemo solertius. Seria jocis, prophanis sacra sic temperat, nemo ut sit ex templo, ex foro, qui non imbutus modò optimis artibus, sed & optimis moribus institutus ab hac *Argenidis* lectione abeat. Sed quàm suaviter suspensos animos fallit ! Quàm solerter triumphantem de vitio, fortunæque ludo virtutem sub fictis nominibus, & ad sustinendas personas idoneis in scenam inducit. Vita *Barclaii* præfix. *Argenid.*

Satyricon scripsit : quo *Anglica, Gallica, Belgica, Lotharinga* Aulæ veram sui temporis delineavit Iconem, tantam apud omnes gratiam promeruit, ut non solùm omnes hujus ævi parentes eloquentiæ, sed veterum in hoc genere scripta, ipsiusque *Petronii Satyricon* superasse censeretur. Hoc abreptus fastu adversùs *Sectarios* invehendi munus suscepit, sed hausta è Cardinalis *Bellarmini* scriptis doctrinâ, vix ipse Theologicis rudimentis imbutus effudit oleum & operam.

Digitized by Google

Pariter fraudatus honoris, melioriſque ſtatûs acceſſione, humanæ jam cedens iniquitati, ad viridarii cujuſdam ſui culturam animum appulit, ubi tranſumptis undique floribus prerioſioribus, jucundiſſimo aſpectu temporis tædium fallere nitebatur. *Ioan. Imperial.* in Muſ. Hiſt.

Fuit enim verò hic morum facilitate præditus, & ingenio fucis aulicis,urbaniſque diſſimulationibus æquè apto: hinc *Romani* proceres hac ejus indolis imbibiti opinione, graviter utque adeò ſentire de ipſo, ut *Catholicam* fidem haud ex animo, verùm diſſimulanter profiteri ſuſpicarentur; illius nempe ſectatorem hæreſis, cujus inſtitutum eſt religioni ſe locorum prout occaſio, ac res propria tulerit, devovere. Neque concepta hæc ipſius vel defuncti evanuit nota, quippe Inſcriptionem ac *Statuam*, quam ejus gloriæ filius, in Eccleſiâ S. *Laurentii* extra muros erexerat, cautiore Patres conſilio ſublatam, ac deletam voluerunt. *Idem* ibid.

Amœniſſimi ingenii vir, & quem ſuô meritô omnis elegantiæ compendium mihi vocare videor. *Forſtner.* ad lib. 2. Tacit. Annal.

Argenis Barclaii pleniſſima bonæ frugis. *Conring.* de civ. prud. cap. 14. ubi & *pag.* 322. Ejus *Iconem Animorum* ita ſanè elegantem dicit, ut & æmulandi conatus omnibus videatur præreptus.

Barclaii Argenis haud dubiè præcellit, quicquid placeat illis, quibus lubido eſt, pulcherrimos vultus accuſare, quòd non ſint pulchriores. Præſidium illi viro ingens ex arcanâ ingeniorum animorumque diſciplinâ, cujus eximium ſpecimen dedit in *Icone Animorum*, libello exquiſitæ ſubtilitatis & elegantiæ— In *Barclaio* Regii amores caſtiſſimè, negotia regni graviſſimè, ſubtilitates vitæ accuratiſſimè tractantur. *Joh. Hen. Boecler.* in ſpecim. ſubtilit. polit. n. 39. 40.

Acutiſſimus Politicus *Barclaius*, juvenis viginti annorum ſub *Euphormionis* nomine eâ prudentiâ & majeſtate omnium *Europæ* Rerumpublicarum vitia & virtutes Satyrico ſale perſtrinxit, ut univerſum Orbem in ſtuporem dederit. *Joh. Andr. Boſius* introduct. in notit. Rerump. cap. 5. ſect. 10.

Scriptioni deditus ſuavi ſtylo *Argenidem* conſcripſit. Opus varium, inventione & elocutione præclarum, ſententiiſque plènum. Meditabundus multa præterea contexuit, ſingularum in primis Gentium mores. Earum characteres dedit eleganti libello, quem *Iconem Animorum* inſcripſit. Nec minori in Carminibus facilitate eruditorum ſuffragia promeruit: quos conciliaverat ſibi grata converſatio, argutus ſermo, ſed & jocoſis ſine ſale adeo facetus; ut multi dubitaverint, ipſum *Euphormionis* auctorem. Nec minus *Gregorio* XV. charus, & *Maphæo Barberino* purpuratorum Principi, literarum acerrimo æſtimatori gratiſſimus fuit: quorum liberalitate familiam ſuam in dies locupletiorem percepit. *Thomaſin.* in Elog.

Joannes Barclaius Latinus oppidò Scriptor & elegans, *Iconem Animorum Argenidem* edidit; ſolutæ orationi ligatam hinc illinc miſcuit; tres inſuper libros inſcripſit *Euphormionis Luſinini Satyricon*: Hoc Scriptum in omnes ferè tam politicos quàm ſacros hominum ordines pugnavit; ſed accuſationibus id urgere inſtituti mei non eſt: ſinamus manes quieſcere. Hoc ritu dignilſimum. A *Barclaii*

clasii morte homines ſimplices & prorſus albæ mentis quædam præfixo ejus nomine obſtruſerunt edita, (riſum teneatis, amici?) ac ſi literarum hoc ævum à plumbo neſciret aurum diſtinguere. *Drexell.* in Aurifod. p. 258.

Gallus quidam *Satyricon* ad *Petronii* imitationem, Styloque *Petroniano* compoſuit. Plures illi errores inexiſtunt, quos plurimi non animadvertent, ut in Domini *Bezæ* Carminibus, plures occurrunt Galliciſmi. *Scaligerana* 2. Gall.

Eſt & quamquam rarius, ubi in quantitates ſyllabarum, eſt ubi in dictionis *Latinæ* munditiem impingit *Joannes Owenus*, quod ipſi cum celebratiſſimo aliàs *Barclaio* commune. *Borrich.* de Poet. p. 155.

Prodiit tandem, velut aurum ex Marchaſitâ, & uniones ex Matrice conchâ, *Icon animorum* Joannis Barclaii. Cui ego auctori, non modò præſtanti facundiâ, ſed omni genere laudis, quæ ex literarum ſtudiis elegantioribus provenire ſolet, ne ex illis quidem veteribus *Romanis* quenquam antepono. *Gab. Naud.* Bibliograph. Polit.

Quis fuerit *Joh. Barclaius* dicit compendio *Hugo Grotius*:

Gente Caledonius, Gallus *natalibus hic eſt*,
Romam Romano *qui docet ore loqui*.

* *Ioannis Barclaii Euphormio Luſininus*, ſive *Satyricon* in variis editionibus corrigitur *Indice Madrit.* Impreſſ. ann. 1667.

Extant libri 3. Argenidis, cum Notis Variorum *Lugd. Bat.* ex officinâ *Hackianâ* Vol. 2. 8°. 1664. & 1674.

Extat Satyricon, nunc primùm in 6. partes diſpertitum, & Notis illuſtratum, cum Clavi Acceſſit Conſpiratio *Anglicana. Lugd. Bat.* ex Officinâ *Hackianâ*. 1674. 8°.

Hoc ejus Epitaphium:

Heu plangit, meminitque ſui Parnaſſus *alumni*,,
Sicque gemit ſparſis Muſa ſecuta comis.
O fatum! Ah! noſtræ cecidiſti gemma coronæ:
Occidit ante ſuum noſter Apollo *diem.*
Parcite Pierides *lachrymis, in latius ora*
Fingite; nam terris veſter Apollo *micat.*
Dum vivent æterna tui monimenta libelli,
Barclai, *vives cuncta per ora virûm.*
Hæc tua per totum te prædicat Argenis *orbem*;
Cum ſcelus imperii, ſed ſine dente notas.
Caſtaliis *puras hauſiſti è fontibus undas,*
Quas modò digeſtas ecce propino libens.
Has quicunque tumens prono non appetet ore,,
Tantalus *in mediis ardeat alter aquis.*

Ferculæ

Thoma Campanella Civitas Solis laude quidem digna, multùm est tamen infra *Th. Mori Utopiam*. *H. Conring*. de Civ. Prud. c. 14.

Omnibus hisce (*Cyriaci Strozzæ supplemento, Franc. Patricii Senensis Opere de Republicâ, Adovardi Gualandi libris de civilis facultate*, &c.) præstant, licet mole exigui & in carcere sine omni librorum auxilio alienum ad calamum dictari, *Politici Aphorismi Thomæ Campanellæ*, quos Latinè versos partem tertiam Philosophiæ Realis inscripsit *Tobias Adami*: arguunt sanè capax atque versutum Auctoris ingenium; perinde atque liber *de Monarchiâ Hispanicâ* prodit admirandam. Cæterùm hi *Aphorismi* tangunt quidem politicæ Philosophiæ perquàm multa, plenè nihil exsequuntur: plura etiam docent perperam, quàm à *Grotio* animadversa sunt. *Conring*. de Civ. prud. p. 358.

Campanella iste homo fuit callidus, sine ulla religione & fide, *Machiavelli* dogmatum acerrimus pariter reprehensor, & fucatus Doctor A c. 14. usque ad 31. ejus *Monarchia Hispanica* lectorem curiosum meretur. Scripsit hoc opus decennali miseriâ in pædore carceris, & ægrotus, nullos in subsidium habuit libros, imò ipsa *Sacra Biblia* ipsi adempta sunt, ut ipsi agnoscendum sit, sicubi quædam delirans dixit. *Herm. Conring*. de *Hispan.*

Monachus iste *Campanella*, vir stupendi & portentosi ingenii, in libro suo de *Monarchiâ Hispanicâ* docet quomodo *Rex Hispaniæ* potiri posset toto terrarum orbe. Varia ille suggerit consilia, nec probat regimen rigidum *Hispaniæ*, & asserit facilè fieri posse, ut aliquando totum amittat regnum hôc durissimo regimine. *Idem* ibid.

Scripsit etiam *Atheismum Triumphatum*, qui tamen rectiùs est *Atheismus Triumphans*, idemque judicium de eo ferendum, quod *Barlæus* de Amphitheatro *Vanini* tulit. *Idem* ibid.

Cardinalis *Richelius* magna beneficia in ipsum contulit. Philosophiam tradidit quæ paucorum palato sapuit, quamvis ejus Professor per orbem in magna esset existimatione. Ejus quidem popularis qui elogium ejus adornavit, fatetur eum ingenii acumine, exiguo verò judicio præditum fuisse, moderationisque ac soliditatis indigum extitisse. *Moreri* Diction. Gall.

Præclara sua virtute ac eruditione dignum se præstitit, qui Seculi sui Philosophorum Princeps audiret. *Isaac. Bullart*. Acad. Scientiarum. Gall.

* Ob singularem doctrinam invidiam sibi conflavit, apud Inquisitores delatus, quasi eam ex inferorum fontibus hausisset: *Neapoli* etiam perduellionis reus factus, quòd regnum illud hostibus prodere conatus esset. Unde in carcerem conjectus, & 25. an. miserrimè tractatus est. Tandem vinculis elapsus; in *Galliam* tanquam in Portum confugit, Regique illi & Regni Proceribus, quoad vixit, acceptissimus fuit. *Konig*.

Extant lib. 4. de sensu Rerum & Magiâ *Paris*. 1637. 4°.

Extat Atheismus Triumphatus. *Romæ* 1630. 4°. *Paris*. 1636.

Extant lib. 7. Medicinalium juxta propria Principia. *Lugduni* 1635. 4°.

In Effigiem ejus hæc Carmina compoſuit *Jo. Bened. Perazzo Venet.*

Exprimit elata ſat Nomen mentis Abyſſum.
Exprimit Agnomen fama & ubique ſonum.
Multiplici partum portendit codice planſum,
Quam cupidè eximii cernis Imago viri.
Numinis oſores perdit, fidusque revelat
Abdita quæve Polo, condita quæve ſolo.
Calluit ingenio cunctas omniſtius Artes;
Fit Cous *Medicis, eſt &* Apollo Cygnis.

PETRUS CUNÆUS.

Clar. A.D. MDCXX. NAtus eſt *Fliſſingæ* apud *Zelandos*, anno 1586. Annorum 14. adoleſcens *Lugd.* apud *Batavos* per omne ferè ſtudiorum genus vagatus, *Hebraicas Græcaſque* literas potiſſimùm arripuit, & ad interiora *Hebraïſmi* ſacraria, *Rabbinorumque* Commentarios manuductore uſus eſt *Joanne Druſio*, qui *Franekeræ Friſiorum* Linguas, *Hebraicam*, *Chaldaicam*, ac *Syriacam* profitebatur; ibidemque & Juriſprudentiæ operam dedit; *Doctorque Juris* creatus eſt *Leidæ*, ubi anno 1611. demandata eidem fuerat Linguæ *Latinæ* primùm, deinde *Politicæ* Profeſſio decretumque ab Academiæ Curatoribus anno 1615. ut præter politica, *Jus* quoque *Civile* interpretaretur, quam Provinciam ad extremum vitæ ſuſtinuit. Vivere deſiit anno 1638. menſe Novembri. *Valer. Andreas* in Biblioth. Belgic.

Scripſit Sardos Venales---Satyram *Menippæam* in ſui ſæculi homines ineptè erudito,---*Juliani* Imp. *Cæſares*, ſive Satyram in Principes *Romanos* ---Notas & Animadverſiones in *Nonni Panopolitæ Dionyſiaca*----De Republicâ *Hebræorum* libros tres--- Exercitationum Oratoriarum Inaugurationem----Orationum Librum.

Petrus Cunæus, vir *Latinè*, *Græcè*, *Hebraicè* ſcientiſſimus, atque idem eloquentiſſimus, & Juriſconſultiſſimus *Voſſ.* de Hiſt. *Græc.* l. 2. c. 18.

Petrus Cunæus, *Fliſſinganus*, Orientalium Linguarum, & Rabbinicorum Arcanorum ſcientiſſimus. *Hofman.*

Cunæus eſt bene doctus, ſed melancholicus. *Scalig.* poſterior.

Peractis judicii vir *Petrus Cunæus. Paul. Coloneſ.* Obſerv. Sac. p. 71.

Cunæus ſtupendum, & portentoſum ingenium. *Beverovic.* de Vit. Term. pag. 46.

Diu eſt, vir eruditiſſime, ex quo tuum mihi nomen innotuit, & ſingularis doctrina, καὶ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ἀκεραίου ἐμπειρία. Nam quum aliquot *Græca* tua Epigrammata in oculos meos incurriſſent, advertit me ſingularis elegantia & puritas dictionis, ut non antè quieſcerem, quàm de te & tuis ſtudiis eos,

Digitized by Google

eos, qui istinc veniebant, sedulò essem percontatus. Omnes ea narrabant, quæ me facilè tibi conciliarent--- In his ego nomen profiteor meum: Qui ingenuè profiteor, à tuorum lectione & meliorem me discessisse & doctiorem. *Is. Casaub.* in Epist. 578.

Libros tuos de *Republica Hebræorum*, ut omnia tua, exosculatus sum. Magnum illorum hîc apud non vulgariter doctos pretium est, tum ob observationes *Thalmudicas*, quas apud ipsos Autores legere cujusvis non est, tum ob dictionis *Romanæ*, quâ omnibus hujus sæculi doctis præcellis, puritatem. *Casp. Barlæus* in Epist. 194.

Cunæum de *Republicâ Hebræorum* legi, neque parum inde quod fateor, profeci: quanquam intercurrunt nonnulla, quæ malim judicii severioris limâ ab illo admorsa fuisse, quædam etiam in quibus lauro tibi opus esset, cujus esu risum coërceres: quale est hoc, quod ex epistolâ ad *Hebræos* probare conatur, *Melchisedecum* ipsum fuisse *Christum*; in quo sanè mirificè sibi placet, cùm nihil in toto libro frigidius & ineptius mihi videatur. *Martin. Rear.* in Cent. 1. Epist. p. 41.

Vidi librum de *Mari Clauso*, magno molimine & apparatu è *Seldeno* scriptum. Sed non difficile erit tibi, cui has partes demandatas aiunt, Clausum Mare aperire, utpote & historiæ veteris, ac juris divini pariter humanique peritissimo. Dignum est te argumentum, quod demereberis *Batavos* omnes, & quotquot fortunam libero *Mari* experiri amant. *Casp. Barlæus* in Epist. 317.

Quod *Cunæum*, virum eruditissimum, retineat, quò minus *Seldeno* respondeat, miror. *Hug. Grot.* in Epist. ad *Lud. Camerar.* 30. Maii 1636.

Cunæi judicium magni feci semper, & puto fuisse φιλοπατρίδα, eoque magis dolco quòd in eo *Academia* fecit damnum. *Idem* in Epist. ad *Ger. Ioann. Voss.* Cal. Jan. 1638.

Erat illi [*Petro Cuneo*] dictio tam castigata, tam concinna, tam pura ac perspicua, & minimè affectata, ut aureum illud *Latini* sermonis seculum, quod sub *Augusto*, & *Iulii Cæsaris* ac *Ciceronis* temporibus fuit, in eo non desiderares---- Equidem apparuit magnis minimisque rebus, quàm cordatus esset. Si in *Senatu*, si in foro dicenda esset sententia, si ex suggesto laboranti Academiæ succurrendum, si ad Ordinum consessum confugiendum, si commendandus aliquis esset apud eos qui rebus cum Imperio præsunt, semper se carum, semper virum ostendit, & admirationem sui vel invitis extorsit. *Adolph. Vorstius* in Orat. Funeb. ad diem 6. Decemb. 1638.

Jurisconsultorum eminentissimus, *Petrus Cunæus*, vir profundæ eruditionis, &, propter purissimæ dictionis elegantiam & venustatem, seculi nostri *Cicero*; & si quid in *Cicerone* eloquentius esse poterit. *Steph. Jo. Stephanius* in not. ad Saxonis Gramm. hist. *Dan.* lib. 6.

* *Cunæi* de *Republicâ Hebræorum* libri tres, cum expurgatione permittuntur in *Ind. Madrit.* edit. ann. 1667.

Extant Sardi Venales. *Lugd. Bat.* 1616. *in* 24.

Extat Satyra Menippea, *Lugd. Bat.* 1632. in 12.

Extant libri 3. de Republicâ Hebræorum. *Amſtelod.* 1631. in 24.
Extat exercitationum oratoriarum Inauguratio. *Amſtel.* 1621. in 4°.
Extant orationes Varii Argumenti. *Lugd. Bat.* 1640, *Witeb.* in 8°.
Extat Animadverſionum Liber in *Nonni Dionyſiaca. Hannov.* 1610. in 8°.

In noctem, quâ extinctus eſt vir incomparabilis *Petr. Cunæus*, hæc carmina compoſuit M. Z. *Boxhornius.*

Nox fuit, & nondum perluſtrat Phoſphorus *orbem,*
Nox fuit, & nondum reddidit ille diem.
Nox manet, & flevit Phœbus *langueſque, ſumque,*
Ut ſolet, auratum non ſinit eſſe caput.
Nec Jovis Herculeis *iterum laſcivia natis*
Jam vacat, infenſos credimus eſſe Deos.
Cunæo *æternum indixit mors invida noctem:*
Hac quemvis nobis abſtulit illa diem.

THOMAS ERPENIUS.

Clar. A. D. MDCXX. VUlgo ab *Erpe, Batavus*, naſcitur *Gorcomii* anno 1584. 3. Idus Septembr. Prima literarum tyrocinia poſuit *Lugduni Batavorum*, ibidemque ſtudia abſolvit, Philoſophica, ſimul linguis Orientalibus dans operam, quod ſtudium auſpicatus erat potiſſimùm hortatu *Joſephi Scaligeri*, qui jam tum facilè perſpiciebat, quantum aliquando virum daturus eſſet. Unde inſtitutâ peregrinatione in *Galliam*, *Germaniam*, *Italiam*que ubique admiratores ſui invenit. *Venetiis Judæorum* eruditorum ac *Turcarum* copiam nactus, præter *Arabicam* etiam *Turcicam*, *Perſicam* atque *Æthiopicam* linguas didicit, reverſuſque in Patriam *Lugduni* apud *Batavos* anno 1613. Linguæ *Arabicæ* & cæteratum *Orientalium* Profeſſor à Curatoribus illius Academiæ conſtitutus fuit: Spartamque ſibi oblatam egregiè adornavit, quà docendo, quà ſcribendo & excudendo, inſtitutâ ab ipſo *Erpenio* Typographiâ earundem Linguarum. Vir fuit ſtudii conſtantis & pertinacis, morum elegantiâ atque humanitate ſingulari præditus. Obiit *Leidæ* anno 1624. *Valer. Andreas* in Biblioth. *Belgic.*

Scripſit Grammaticam *Arabicam*--Lexicon---*Arabicum*---Proverbiorum *Arabicorum* Centurias-----*Locmanni* ſapientis Fabulas ex *Arabico*----Teſtamentum Novum *Arabicè*----Canones de Literarum *Evi* apud *Arabes* naturâ & permutatione----Rudimenta linguæ *Arabicæ*---Grammaticam Hebræam---Arcanum Punctationis revelatum---Orationes tres de Linguarum *Hebræa* atque *Arabica* dignitate---Pentateuchum, *Arabicè*----Hiſtoriam *Joſephi* Patriarchæ, *Arabicè*,----Pſalterium *Syriacum*, cum Verſione *Erpenii*----Hiſtoriam *Saracenicam.*

Mores [*Thomæ Erpenii*] compoſiti erant & ſuaves, ut facilè omnes in ſui amorem

amorem pelliceret. Ingenium felix, non modò ad aliquid capiendum, ſed etiam retinendum: amicitiam *Londini* iniit cum *Gulielmo Bedello*, viro longè doctiſſimo, atque Orientalium Linguarum perituſſimo: qui *Erpenium* ad eaſdem excolendas plurimùm hortabatur---Suada quædam inſidebat viri illius labris quæ ſic Orationem temperabat, ut non ſolùm quæ terrica viderentur, perſpicuè tractaret; ſed auditorum etiam animos incredibili quâdam perfunderet voluptate. *Voſſ.* Orat. in Obit. *Erpenii.*

Thomas Erpenius cùm aliarum literarum & Philoſophiæ callens, tum *Arabiſmi & Grammaticarum* ejus Linguæ *Obſervationum* mirificè curioſus & intelligens. *Caſaub.* Epiſt. 586. ad *Thuan.* p. 663.

Ille vir [*Thomas Erpenius*] videtur mihi divinitùs nactus eſſe ſpartam ornandi linguas exoticas, præſertim *Arabicam*; cujus eam cognitionem labore improbo & magnis impenſis eſt conſecutus, ut ipſis *Arabibus* fuerit miraculo jam ante unum aut alterum annum. Ego certè ſtupore defigor, quoties de illo portentoſo ingenio cogito, *Caſaub.* in Epiſt. ad *Heinſium.*

Quanta in rebus Orientalibus caligo fuit, antequam ſidus illud *Batavia Thomas Erpenius Arabicam* literarum orbi noſtro inferret! *Georg. Horn.* in Præfat. ad Lector. *Sever. Sulpitii.*

Vir de inſtaurandæ Arabicæ Linguæ ſtudio apprimè ſollicitus & præclarè meritus. *G. Calixt.* de V. R. C. n. 38.

Thomas Erpenius, linguarum, dum viveret, Orientalium decus & deſtina. *Meric. Caſaub.* de quat. Ling. p. 45.

Vir ſummus, Orientalium Linguarum, maximè Arabicæ, in Occidente Parens, dum vixit, colendiſſimus. *Selden.* in Præfat. ad *Eutychii* Patriarch. Alex. Eccl. ſuæ origines p. 7.

---Quemvis tamen *Arbitrum* per me Lector ſtatuat, nominatim verò ſuum ipſius *Druſii* Contertaneum, *Thomam Erpenium*, integerrimum doctiſſimumq; virum, Linguæ *Arabicæ* non peritiorem tantùm, ſed etiam multò peritiſſimum, idque de *Philarabibus* univerſis (expertus loquor) quàm optimè meritum, & aſſiduè merentem. *Nic. Fuller.* in Append. ad Miſcell. Sac.

Erpenii mors majus eſt damnum *Literarum* quàm aut dici, aut cogitari queat. Spero non defuturos qui memoriam ejus, ut par eſt, celebrent. *Hug. Grot.* in Epiſt. ad *Jo. Grotium*, *Lutet.* 28. Novemb. 1624.

* Hic Author ſi expurgetur, permittitur in *Ind. Madrit.* edit. anno 1667.

Extat *Grammatica Arabica Amſtelod.* 1636. & 1656. in 4°.

Extat Arcanum Punctationis revelatum. *Lugd. Bat.* 1624. in 4.

Extat *Hiſtoria Saracenica Lugd. Bat.* 1622. & 1625. in fol.

In obitum viri Clariſſ. *Thomæ Erpenii* Orientalium literarum in Academiâ *Lugdunenſi* Inſtauratoris incomparabilis.

Omnia dum Leidæ Phœbus *concedit, habebat*
Quas habuit Graius, *quaſque* Latinus, *opes*;

Intulit Erpenius *Muſas* Oriente *petitas*,
Hæc deerat Batavis *gloria ſola meis.*
Sublato Domino patrias rediere ſub oras,
Et fugit Batavos *gloria tanta meos.*
O Lugdunenſis *data cui tutela* Minervæ *eſt*,
Et vatum vates diceris eſſe pater,
Heſperias ſaltem, Phœbe, *ô defende Camœnas*,
Jam victi ſpolium mors Orientis habet.

Joannes Rutgerſius.

HENRICUS SPELMANNUS.

Clar. A.D. MDCXX.

Anglus, Eques Auratus, obiit Anno Dom. 1641. ætatis 78. Compoſuit Archæologum, ſive *Gloſſarium*----Librum de Conciliis----Librum de *Decimis*----De non temerandis Eccleſiis.

Eruditiſſimus & nobiliſſimus *Antiquitatum* ſcrutator *Henricus Spelman.*, Eques *Anglo-Britannus*, amicus noſter honorandus. *Olai Wormii* Literat. *Danic.* c. 1.

De ptiſcâ literaturâ benè meritus *Henricus Spelman. Idem.*

D. *Henr. Spelmannus* inſignis & acutiſſimus *Antiquitatum Britannicarum* explorator. *Duck.* de Author. Jur. Civil. *Roman.* l. 2. c. 8.

Neſcio quo fatorum conſilio, huic ultimo ſeculo nec merenti, nec talia æſtimanti, reſervati ſunt eximii illi viri *Martinius Spelmannus*, *Kilianus*, *Voſſius Salmaſius*, *Bochartus*, *Junius*, *Menagius*, *Skinnerus*, qui primi *Etymologorum* nugari deſierunt. *Vid. Edit. Etymologici Ling. Anglic. Steph. Skinner.* in Epiſt. ad Lect. Ann. 1691. fol.

De *Spelmanni Lexico*, partem priorem vidimus ſanè utilem, & in *Saxonicis* maximè *vocibus* accuratam *Grot.* ad *Peireskium Lut.* 16. Sept. 1630.

Sed de iſto & aliis, malo aditi eruditum *Spelmanni Gloſſarium*: quod, hactenus dimidiatum, utinam aliquando, modò, ſuperſit, integrum publici faciat juris. *Voſſ.* de Vit. Serm. l. 2. c. 9.

Gloſſarii deinde *Spelmanniani* prodiit pars poſterior, quæ etſi multa obſervatu digna licèt indigeſta contineat, priore tamen longè inferior: ut mirum ſit virum doctiſſimum Operi, quod eruditi quique tot votis tantoque ſtudio expererent, extremam manum non appoſuiſſe, cùm prioris partis editioni quæ anno 1626. prodiit, annis 15. ſuperfuerit. Obiit enim anno 1641. ætatis 78. Cujus quidem rei cauſam eſſe aliam non arbitror, quàm quòd *Anglicanæ Eccleſiæ Conciliorum* Collectioni ac Editioni, veteribuſque eruendis monumentis, totum dediſſet ſeſe *Gloſſarium* verò quantum exigebat dignitas argumenti abſolvere, immenſi nimiique

nimiique eſſet laboris. *Carol. Freſnerus* Gloſſar. in Scriptor. Med. & Infim. *Latinit.* Præfat. p. 55. 56.

Henrici Spelmannii Vocabularium utiliſſimum eſt illis qui corruptæ Latinitatis Authores legunt, *titulosque* veteres & *Chartas* antiquas enucleare aggrediuntur. Id typis mandandum curaverat *Spelmannus* dum viveret uſque ad literam M. Poſt ejus obitum in ipſius Scriptis ad ejus perfectionem neceſſaria fuiſſe reperta perſuadere voluerunt ejus amici; verùm præcedentibus minimè reſpondet ejuſmodi ſupplementum. Nobis etiam idem Author Conciliorum *Angliæ* copiam fecit, quæ imperfecta quoque remanſerunt. Ferunt eorum impreſſionem. ex iis quæ ſcripta reliquit abſolvi. Sed Authoris hujus Opera poſthuma vix ſperari poſſunt; cùm enim ætatis, tantùm anno quinquageſimo ad ſtudia ſe accinxerit, prelo ſubjicere feſtinavit, quæcumque digna cenſuit publica luce. Cumque brevi poſtea diem obierit, multùm laborare ipſi non vacavit, nec ulli operum inceptorum ultimam admovere manum. *Ephemerides* Gall. *Eruditorum* 5. Jan. 1665. p. 2.

Tertium MS. accommodavit Nobilis ille doctiſſimuſque Dominus *Henricus Spelmannus* eques Auratus, eruditionis reconditioris, Judicii acerrimi vir, Noſtræ *Britanniæ* lumen gloriaque; amicus inſuper meus ſingularis, in ſtudiis adjutor præcipuus; & qui me primus ad *Antiquitates* eruendas tam verbo quàm exemplo aliquoties ſtimulavit erudivitque. *Gul. Watſius* Præfat. ad fin. *M. Paris.*

Eminens meritum & dignitas pientiſſimi hujus Equitis, cujuſvis laudibus aut calamo non indigent. Præſtantiſſimæ ejus Doctrina, Pietas & Sapientia optimis quibuſque coætaneis ejus notiſſimæ fuerunt: Ejuſque Opera eo vivente in lucem emiſſa, ſimul cum magno applauſu quo illum tum populares, tum exteri Nobiles eruditi, magnique Principes condecorarunt, omni exceptione majora ſunt teſtimonia. Inter omnia cætera ejus merita & Opera nullum eſt illuſtrius quàm ejus erga Deum Pietas, comprobata tùm ſancto ejus vitæ curriculo, tum ſpeciatim erudito & pio ejus Tractatu de *Juribus* & *Veneratione quæ debentur Eccleſiis*: In quo tam accuratè probavit quid Deo debeatur, ipſique reddendum ſit, tum quoad tempus cultui ejus deſtinatum, tum quoad media & loca, quibus ejus cultus eſt peragendus, ut nemo verè Chriſtianus, qui Evangelium amplectitur, lubens non prædicet ſingularia ejus merita inſignemque ejus pietatem. Magna ejus in Regni noſtri Jure Municipali notitia, ut & in aliis quibuſcumque Legibus Divinis & humanis, antiquis & recentioribus, Civilibus & Canonicis,

---- Multa tenens antiqua, ſepulta, vetuſta,
Quæ faciunt mores viresque novoſque tenentem,

eum ſingulari judicio pluribus aliis præcellentem reddunt; idoneumque ad veritatem tradendam, cùm ad ſermonem de humanis Legibus & Authoritatibus deſcendit, poſtquam Opinionem ſuam in Dei Lege firmiter fundavit.

vit. *Jer. Stephani* Præfatione Tractatui *Spelmanni* de Decimis præmiſſa, Anglicè.

Henricus Spelmanus, vir nobiliſſimus ac illuſtre *Britannia* ſuæ decus. Vide *Steph.* in Proleg. Not. ad Hiſtor. Dan. Sax. Gr.

Variarum antiquitatum peritiſſimus. *Idem* ad lib. 1.

Maximi ingenii Eques. *Hachenb.* Germ. Med. diſp. 4. Sect. 15.

Maximum Equeſtris ordinis decus. *Ibid.* diſp. 5. Sect. 6.

THOMAS JAMES.

Clar. A. D. MDCXX.

IN *Vectâ* Inſulâ, atque opinor *Newporte* natus, è Scholâ *Wykehamicâ Oxonium* ad majora ſtudia miſſus eſt, & *Collegii Novi* ſocius emerſit. Anno 1593. Poſt ſeptennium à D. *Thomâ Bodley*, Equite Aurato, utpote cui probè innotuerant viri merita, in *Proto-Bibliothecarium* ſuum cooptatus, ea præſtitit quæ ad Artium ingenuarum fructum egregium haud parum conducerent; ſiquidem ſupellectilem literariam mundiorem reddidit, libroſque omnes in Catalogos bis redegit. Anno 1614. Theologiæ Doctoratum ſuſcepit, & in ſubdecanum *Wellenſem* cooptatus, quod ad *Bibliothecam* ſpectabat munus depoſuit; quo nempe ſtudiis proſequendis litibuſque expediendis (*Eirenarcha* enim nobiſcum erat) aſſiduè magis vacaret. Patrum Antiquorum familiaris erat, in libris, Manuſcriptis præſertim (quorum corruptelas nemo meliùs aperuit) evolvendis indefeſſus, Statutorum porrò & conſuetudinum Academicarum rimator oculatiſſimus. Inter Eccleſiæ *Anglicanæ* Præſules, in *Convocatione* ſolenni, *Oxonia* primò *Caroli* I. habitâ, (quo nimirum tempore celebrabantur ibidem *Comitia Parlamentaria*) conſidebat, authorq; fuit ut certis quibuſdam viris demandaretur Manuſcripta *Patrum Sacrorum* opera per Bibliothecas omnes *Anglicanas*, ſive publicas, ſive privatas, ſedulò evolvere; quo ſcilicet *Exemplarium Pontificiorum* errores ac ſphalmata detegerentur. *Ant. à Wod.* Antiq. *Oxonienſ.*

Scripſit varia; hæc verò primum obtinent locum: Ecloga *Oxonio-Cantabrigienſis*——Bellum Papale, ſeu Concordia diſcors *Sixti* Quinti & *Clementis* Octavi, circa *Hieronymianam* editionem——Concordantiæ Sanctorum Patrum, id eſt, vera & pia tertii libri *Canticorum* per Patres Univerſos tam *Græcos* quàm *Latinos* expoſitio——Vindiciæ *Gregorianæ*——Index Librorum prohibitorum à *Pontificiis*——Index Generalis Sanctorum Patrum——Catalogus Librorum in Biblioth. *Bodleianâ*——Manuductio ad Theologiam——Apologia pro *Joanne Wicleve*.

Thomas James Oxonienſis, vir eruditus, & verè φιλόβιβλος, qui ſe totum literis & libris, in *Anglia* Bibliothecis excutiendis (*Deus* opus ſecundet) id molitur, quod *Reipublica Literariæ* inprimis erit uſui. *Camden.* in *Britan.* vid. Comit. *Monmouths.*

De Opuſculo illo, cui titulus *Ecloga Oxonio-Cantabrigienſis*, en tibi Clariſſimi Viri *Joſephi Scaligeri* ſententiam, *Richardo Thomſono* per literas patefactam: Catalogus ille Scriptorum *Oxonienſium & Cantabrigienſium* librorum

Digitized by Google

tum mirificè me affecit ; præsertim quum videam multa in illis monumenta "esse , quibus res *Gallicæ* & Regni *Francorum* illustrari possint. Et præterea "non minorem numerum eorum quibus Tyrannis Pontificia manifestò depre- "hendi possit; tum quæ doceant quando cloacæ illæ & colluvies Monachorum " sese in Europam effuderint : ut *Loiolitæ* hodiè & *Capucini*. Habetis quoque " *Origenem* in *Celsum*, alioſque eximios *Græcos* nondum editos ; quos parum " vexari ab iis puto qui in illis Collegiis degunt. A me certè non ratò revi- "serentur , si ibi adessem.

Fama obtinet libri ejus , qui *Fiscus Papalis* inscribitur , edituſque *Londini* est ann. 1621. Authorem fuisse, quem alii tamen *Gulielmo Crashavv Cantabrigiensi* , tribuunt. Utcunque , de *Jamesio* nostro constat , ad industriam & memoriam haud vulgarem judicium planè impar adjecisse. *Ant. à Wood.*

Sunt qui in Bibliothecis ut Blattæ versantur, qui libris meliores non evadunt, sed à quibus libri deteriores fiunt, ut qui digitis suis illos tantùm sordident. Sed cum Doctore *James* non ita comparatum erat : quippe qui in proprium & publicum bonum libris utebatur. Manu-scripti cujusvis ætatem sola faciei ejus inspectione dignoscebat , & ex Characteris forma tempus quo conscriptum fuerat designare poterat. *Thomas Fuller* de Præclaris Angliæ Viris. Angl.

Extat Catalogus Universalis Librorum Bibliothecæ *Bodleianæ* ordine alphabetico. *Oxonii* in 4°. ann. 1620. Appendix ad eundem ibid. 1635. 4°.

Extat Ecloga *Oxonio-Cantabrigiensis* in 11. libros tributa, quorum prior continet confusum librorum MSS. in Bibliothecis Academiarum *Oxoniæ & Cantabrigiæ* : posterior verò Catalogum eorundem dispositum sec. 4. facultates, ordine Alphabetico. *Londini* 1600. in 4°.

HUGO GROTIUS.

BATAVUS, Patriâ *Delphensis*, natus est Anno Dom. 1583. IV. Id. Aprilis. Obiit *Rostochii* Anno Dom. 1645. Clar. An. D. MDCXX.

Hoc ejus Symbolum :

RUIT HORA

Scripta ejus hæc sunt : De Veritate Religionis *Christianæ* ---- Mare liberum ----De Jure Belli ac Pacis lib. 3. ---- De Antiquitate Reipublicæ *Batavicæ*---- De Imperio summarum Potestatum circa sacra Commentarius----Annales & Historiæ de Rebus *Belgicis*---Historia *Gothorum, Vandalorum*, & *Longobardorum* ---Dissertatio de Origine Gentium *Americanarum*----De satisfactione *Christi* adversus *Socinum*----Apologeticus---Comment. in omnes Veteris & Novi Testamenti libros----In Consultationem *Cassandri*----Florum Sparsio ad Jus *Justinianeum*----Tractatus de Fato------Notæ in *Martianum Capellam* ----No-

tæ in *Lucani Pharſaliam*——Syntagma *Aratorum*——Florilegium *Stobæi*——Notæ breves & Emendationes in *Tacitum*——*Adamus* exul, & *Chriſtus* patiens, Tragœdiæ Sacræ——Poëmata——Epiſtolæ——Votum pro Pace.

Vir ſummi & incorruptiſſimi judicii vocatur *Heinſio* in Animadv. ad *Senec.* Tragœd. p. 512.

Criticus acutus & inſignis. *Dempſter.*

Non divinarum minùs, quàm humanarum rerum ſcientiſſimus. *Voſſ.*

Seculi ſui Phœnix vocatur *Hofmanno.*

Grotium, virum excellentiſſimæ doctrinæ in omni genere literarum vocat. *Salmaſius* Exercitat. in *Solinum.*

Virum acuminis & omnigenæ doctrinæ præſtantiâ incomparabilem appellat *Seldenus* in *Mar. Clauſ.*

Seculi noſtri grande ornamentum, vel miraculum potiùs, vocatur *Voſſio* de Poët. p. 821.

Æternum Bataviæ & ſeculi ſui decus immortale. *Idem* lib. 9. de Idololatr. cap. 7.

In omnibus ſuis lucubrationibus magnus fuit *Hugo Grotius*; ſed in Epiſtolis uti & in Carminibus, incomparabilis ac Divinus *Claud. Sarrav.* in Præf. præfix. *Grot.* Epiſt.

Offertur inter alios viventium primarius *Hugo Grotius Græci, Latinique* ſermonis, nec non *Juris Cæſarei* penitiori ſcientiâ perpolitus. *Jo. Imperial.*

Summus virorum *Hugo Grotius*, lumen illud ac columen literarum: de quo nihil tam magnificum dici aut ſcribi poteſt, quin virtus & eruditio id ſuperaret ſua. *Jo. Meibom.* Mecænas, c. 4.

Quo *Batavo* [*Hugone Grotio*] altero ejus terræ cum Magno *Eraſmo* lumine, nihil nunc undique eruditius, vel ſol videt, vel ſolum ſuſtinet. *Voſſ.* de Hiſt. Lat. p. 713.

Inter primarios habendus eſt *Hugo Grotius*, qui in eximiis illis de *Jure Belli* ac *Pacis* libris ipſam *Ebræorum*, quam exhibituri ſumus, diſciplinam è *Talmudicis* tangit, aliaque ex eorum ſcitis ad augendam etiam nonnullis *Chriſtianiſmi* rebus lucem prudenter adfert. *Jo. Selden.* de Jur. Gent. l. 1. c. 2.

Eò quòd conſuetudine maximi viri *Hugonis Grotii* interdum fruar, felicitatem meam ſatis prædicare non poſſum. O virum admirabilem! Equidem ſcivi hoc etiam antè, ſed præſtantiam divini illius ingenii nemo ſatis capiet, niſi qui vultum præſentis viderit, & ſermones loquentis audierit. In vulgu probibitas habitat: ſermones doctrinæ exquiſitiſſimæ, & pietatis ſinceriſſimæ ſunt indices. Nec putes ſolùm me illius viri admiratione captum eſſe: omnes docti & pii quibus ille innotuit, ſimiliter ſunt affecti. *Iſ. Caſaub.* Epiſt. 638. d. *Dan. Heinſium.*

Nolo neſcias, doctiſſime *Thuane*, vidiſſe me hîc *Hugonem Grotium*, virum probitatis & doctrinæ admirandæ. Scripſit Hiſtoriarum lib. 22. de rebus Geſtis in Pa-

Digitized by Google

triâ ab annis circiter 5. pauca adhuc legi, sed quæ valdè mihi sunt probata. Sunt aliæ virtutes illius, propter quas pluris etiam illum facio. Nam de hodiernis contentionibus in negotio Religionis & doctè & piè judicat, & in veneratione Antiquitatis cum iis sentit, qui optimè sentiunt. *Idem* Epist. 739.

Omnes verò, qui de *Bello Belgico* scripserunt, superat [meo quidem judicio] *Hugo Grotius*, si quis velit integritatem judicii æstimare: Hic depositis omnibus affectibus unicè sectatus est veritatem, eâ eloquentiâ & nervosa brevitate, ut cum *Tacito* optimè mereatur comparari. Felicissimè imitatus est *Tacitum Grotius*. Interim nemo temerè ex *Grotio* Historiam discere poterit, qui planè rerum *Belgicarum* non habet aliquam notitiam. Obscurus enim æquè est, ac *Tacitus*; hinc qui jam prælibârunt Historiam *Belli Belgici*, eum possunt facilè assequi. Tribus enim verbis interdum totam Historiam aliquam habet. *Herman. Conring.* de Rep. Batav. fœder.

Ad res Hollandicas seorsim noscendas inter alia multùm conducit liber *H. Grotii de Antiquâ Rep. Hollandiæ*, qui lectu est dignus, nisi quod ille plusculum nonnihil patriæ indulserit, & de antiquo ejus statu quædam minus vera tradiderit, quasi scilicet Hollandi non adeò plenè fuerint sub Francis, sed quod elegerint Comites pro Arbitrio & nomine tenus tantùm Francos sint reveriti. De cætero autem est elegans liber scriptusque à *Grotio* admodùm adolescente. *Conring.* de Rep. Batav. fœder, MSS.

Apud Belgas Reformatos scriptus est libellus ille perquam egregius *de Imperio summarum Potestatum circa sacra* ab viro illo tùm doctrinâ omnigenâ longè ac undiquaque instructissimo, tum judicii summi nominisque passim meritissimò illustris, *H. Grotio. Selden.* lib. 1. de Synedr. Vet. Ebræorum c. 10. p. 426.

Palmam hactenus in disciplinâ *Juris Naturalis & Gentium* tulisse judicatus fuit non præter meritum *H. Grotius*, qui & primus seculum ad istam disciplinam æstimandam evocâsse videtur, & ita in eadem est versatus, ut circa magnam ipsius partem cæteris nil nisi Spicilegii laborem reliquerit. Quantumcunque tamen ejus viri fama nobis cordi sit, qui & peculiari nomine ejusdem filio obstricti sumus, fatendum tamen est, non pauca ab ipso planè esse præterita, quædam levi duntaxat brachio tractata, quædam denique admista, quæ & ipsum hominem fuisse arguerent. Inprimis autem non exiguam nobilissimo operi labem adspergunt, queis passim à receptis orthodoxæ Ecclesiæ sententiis diversus abit. Qui quidem magnorum ingeniorum infelicissimus labor mihi semper visus fuit, circa divina aliquid novare; cùm tanta aliarum rerum supersit copia, in qua alicui innoxiè cornicum oculos configere liceat. Et per isthæc etiam verè ac utiliter dictis auctoritas detrahitur ac plurimorum asperrimæ censuræ provocantur, qui aliàs contra tales Viros ne hiscere quidem digni erant. *Sam. Pufendorf.* in Præfat. lib. de J. N. & G.

D. I. E. in *Grotio* hoc taxat, quòd adductis aliquot locis, vel ex Poëta, vel ex Historico; statim inde universale aliquod rectæ rationis dictatum & Gentium jus velit extruere; deinde, quod sæpiùs etiam decipi se à Jurisconsultis Romanis passus sit, & nimis leviter illud juris Naturalis dixerit, quod hi pro tali ha-

bent. *Tobias Magirus* in Eponymolog. Critic.

Vir sine controversia doctissimus, sed Juris inprimis Justinianei, alibi passim Censor iniquior. *Rebhan.* Præfat. ad Instit. Locam.

Laudo & admiror *Grotium*, sed Theologiam ejus deploro, vel cùm interpretatur Scripturas, vel cùm de Interpretibus sententiam dicit. *Jo. Boecler.* in Præfat. Comment. ad lib. de J. B. & P.

Vir sine controversiâ maximus, & de Rep. literariâ inter paucos meritus, sed in Christi causâ, nescio quò fatò ad *Socinianos* in devexâ ætate propensior. *Meric. Casaub.* de rv. lingg. p. 105.

Nobis relatum est Dominum *Grotium* Rostokii ex Suedia redeuntem febri continua extinctum esse. Perhibent id non contigisse absque suspicione veneni à *Lutheranis* propinati, ob ea quæ in gratiam *Papæ* de Antichristo scripserat. Verùm in illis Regionibus homines veneno tolli non arbitror, ut in quibusdam Italiæ locis. Ejus religio à 20. retrò annis perspicuè nota non fuit. In sua cum Domino *Rivetto* altercatione Catholicorum Romanorum partibus favere videbatur. *Hollandus* erat, & Arminii Sectator fuerat. Reginæ Lutheranæ Legatus erat. In Lutherana Civitate inter Lutherani Ministri Brachia diem supremum obiit, ille, inquam, cui & Lutherus & Calvinus adeo invisi erant. Quidam perhibent eum Socinianismo infectum à vita migrasse, talemque in animo fuisse, quicquid extrinsecus simularet. *Guido Patin.* Epist. 7. Paris. scripta 24. Octobris 1645. Gall.

De *Grotio* rectè sentis, neminem hactenus eruditius contra *Socinium* scripsisse. *Martin. Rnar.* in Cent. Epist. p. 59.

Dominus *Blondellus* Tractatu suo de *Sibyllis* de eo scribit quod Vir præstantissimus fuerit, sive respectu sublimis ejus ingenii, ejusque eruditionis universalitatis, quam nemo satis magnificere poterat; sive respectu diversitatis Scriptorum ejus. Gall.

Dominus *Balzacius* ait, præter doctrinæ soliditatem, discursus evidentiam, & sermonis Veneres, nescio quem observari probitatis characterem in præclari illius Viri Scriptis omnibus; id autem de *Scaligeri* & *Salmasii* Operibus neminem affirmare ausum esse. *Balz.* Epist. 25. lib. 5. ad D. *Chappelain.* Gall.

Vulgò creditur Grotium omnes ingenii sui vires conscribendo libro *de Jure Belli & Pacis* adhibuisse, eumque de illo dicere potuisse, quod *Casaubonus* dixit de suo in *Persium* Commentario, Epistola quadam ad D. *Persillam* cognatum suum, quæ typis mandata non fuit. *In Persio omnem ingenii conatum effudimus.* *Grotii* Opus præclarissimum sanè Scriptum est, nec mirari subit quòd in *Germanicis* quibusdam Academiis publicè lectum fuerit. D. *Colomiez*, Select. sat. Biblior. p. 128. 129. Gall.

Inter omnia literatorum Sidera, in *Belgio* nullum felicius, quàm *Grotianum* illuxit. Hic ob acumen magni ingenii meritò est tanquam *Aquila* in nubibus; quamvis etiam in multis æcutiat. *Phil. Andr. Oldenburg.* in Thesaur. Retump. part. 3.

In Religione varius erat, & in quibusdam cum *Pontificiis*, in aliis cum *Lutheranis*,

Digitized by Google

vanist, in nonnullis cum *Remonſtrantibus* & *Photinianis* faciebat. Hinc vir dubiæ atque variatæ Religionis vocatur *Voëtio* in Biblioth. ſtudioſ. Theolog.

Grotii Notæ locum etiam ibi invenerunt: Cumque in pretio ſint apud omnes, elogio noſtro peculiari non indigent. Hoc tantùm obſervabo, quod ſcilicet in Poëtarum citationibus nimium quandoque diffuſus ſit, aliorumque innumerorum Authorum profanorum, in quo doctum & eruditione præſtantem virum ſe oſtentare, potius quam ſagacem & Criticum, affectaſſe videtur. Hunc ſi vitaſſet ſcopulum, ejus Notæ multò breviores, nec tunc idcò minus bonæ fuiſſent. Eo inprimis nomine in pretio eſſe debent, quòd Veteres Bibliorum *Græcos* Interpretes cum *Hebraico* Textu frequenter conferat, nec Maſſoræ nimia exiſtimatione imbutus ſit. Varias tamen Lectiones abſque neceſſitate interdum multiplicat; quamvis autem ut plurimum optimam Textus explicationem deligat, advertendum tamen eſt, quod præconceptis *Arminianorum* & *Socinianorum* opinionibus plenus cùm eſſet, duabus illis Sectis quandoque faverit. Cæterum quamvis quædam in *Grotii* Notis carpſerim, in eo præſertim quod profanos authores crebro nimis citet, plura tamen interdum in ejuſmodi citationibus optima occurrunt, quibus plures Scripturarum difficultates explanari poſſunt. Hoc tantùm optaſſem ut ſcilicet juxta Critices regulas profanorum horum Authorum teſtimonia non attuliſſet, præſertim verò Poëtarum, niſi illis in locis quæ hujuſmodi illuſtrationibus indigebant. Nec enim erat neceſſarium, exempli gratia, ut ad vocis *ſigna* explicationem, Geneſeos c. 1. verſ. 14. *Homeri* verſus duos, Arati verò quinque adduceret. Nec etiam video neceſſe fuiſſe, in ſequentem vocem *tempora*, dicere quòd *Proclus* in ſua Theologia vocet aſtra *Temporis organa* ſeu *inſtrumenta*. Verbô, mihi videtur multò conſultius fuiſſe ſenſum literalem Textûs paucis verbis explicare, nec authoritates ullas citare, niſi ad illas difficultates quæ hujuſmodi elucidatione indigebant. Oratorii Presbyter *Rich. Simon* Hiſt. Crit. V.T. l. 3. c. 15. Gall.

Hugonis Grotii Epiſtolæ à viro maximo profectæ ſummo in pretio eſſe omnibus debent. Tot certè tantaque vir ille ſcripſit, ut ſeculi noſtri *Phœnix* meritò dicendus ſit. Paucæ ejus Epiſtolæ editæ primùm fuerunt, quarum ipſum tamen magnum ſcripſiſſe numerum veroſimile eſt, in tantâ negotiorum civilium mole, in tanto eruditionis apparatu. Ejus Epiſtolæ ad *Gallos* aliquoties editæ ultimaque editio *Lipſia* prodiit curante *Geſſenio* 1674. ann. in 12°. in quâ id laudandum, quòd Indicem iis adjecerit, quem ego omnibus Epiſtolis adjectum vellem: Nam & utiliſſimus eſt, & multo labore levat legentes. Nunc tandem opus vaſtum Epiſtolarum *Grotianarum* prodiit, quod hactenus in Bibliothecis Virorum illuſtrium delituerat, quodque *Iſaacus Gruterus* à *Blavio* jamdudum typis deſtinatum teſtatur in quâdam ſuper opera nonnulla *Verulamii* Latinâ Præfatione. Continentur in illis varia, ut fuit ipſi ingenium ad omnia natum, Politica, Eccleſiaſtica, Theologica, Juridica, Philologica, Judicia de libris. Nec deeſt illi Orationis cultus, quanquam ſtylus ipſi interdum ex argumento ſordes aliquas trahat, & ſe ad hominum, quibus ſcribit, indolem componat. Reperiuntur enim interdum Epiſtolæ ſimplici planè humiliq; dictione ſcriptæ, ac ſine ulla morosâ

Meditatione. Sed cùm rem aliquam unicè agit, nemo ipso vel dulcior est Poëta, vel elegantior Orator, aut nervosior Historiographus. Adeò ubique vir ille domi est, & velut in fundo suo dominatur. Quàm in Politicis Epistolis ingenio rerum attemperare calamum debeat earum Scriptor, ille novit, qui in hoc negotio versatur: ubi verborum cura superstitiosa quidem non est, sed debent illa ad rei expressionem singulari ratione esse accommodata. In his *Grotii* Epistolis multa sunt, quæ statum Universæ Europæ suo tempore denudant, quæ aliunde difficulter petuntur. Si ii, qui opus hoc Epistolicum ediderunt, Indicem rerum quoque adjecissent, optimè sanè de nobis meriti fuissent: Nunc in illo vasto opere multa latent, quæ non nisi magno labore erui possunt. Sunt tamen & secundum temporum seriem Epistolæ dispositæ quod ad Historiam magnoperè conducit. Putaverim ego sanè plures etiamnum ineditas esse viri hujus Epistolas: ac vidi ego non paucas in Bibliothecâ *Gudianâ*, quas ego in illo opere extare non credo. *Dan. Georg. Morhof.* in Polyhist. p. 294. 295.

Poesis una est Professionum quæ *Grotium* ab ingenti primæ notæ Doctorum numero distinguere fecerunt, eumque supra *Lipsios*, *Casaubonos*, *Salmasios* & *Vossios* extulerunt. *Baillet*, Judiciis Erudit. Poët. *Paris.* 1686. Gall.

Hugo Grotius & *Daniel Heinsius Carmine Latino* non ignobiliter scripserunt, nisi quòd ingens illa, qua memoriam onerarunt, literatura impediat utrumque ne res modo illo delicato concipiant, in quo tota versatur elegantia. *Renatus Rapinus*, Animadv. in Poeticam, parte 2. seu Animad. pecul. 16. Gall.

Quid *H. Grotio* undiquaque doctius, etiam in his Sacris? Nihil comptius, aut magis masculum historia *Jonæ* epicis ab ipso expressa; nil castius elegis, quibus incusata se purgat *Susanna*; nil gravius geminâ illa Tragœdiâ sacrâ, in quarum altera *Christus patiens*, altera *Sophompaneas* inducitur, utcunque non evitarint dentes Criticorum omnium. Est & Epigrammatis, Sylvis, farragini suum decus, licet in omnibus nequaquam idem calor. *Borrich.* de Poet. p. 142.

Hug. Grotii Opera sequentia inter libros prohibitos numerantur: Apologeticus eorum qui *Hollandiæ Westfrisiæque*, & vicinis quibusdam nationibus ex legibus præfuerunt ante mutationem, quæ evenit anno 1618. cum refutatione eorum, quæ adversus ipsum, atque alios acta, ac judicata sunt. In Decreto 4. Feb. 1627. prohibetur: De Jure Belli & Pacis ibid. Poema collecta, & edita à Fratre *Guliel. Grotio* ibid: De Imperio summarum Potestatum circa Sacra Comment. Posthumus prohibetur in decreto 10. Jun. 1658. Annales & Historiæ de rebus *Belgicis* prohibentur in Decreto 4. Jul. 1661. Dissertatio ejusdem Auctoris, & aliorum de studiis instituendis ibidem. Vide *Ind. Romæ* Impress. ann. 1664.

Grotii opera omnia Theologiæ prodierunt *Amstel.* 6. Tom. fol.

CORNELIUS à LAPIDE, Soc. Jes.

Glor. An. D. MDCXX. NAtione *Belga*, patriâ *Eburo*, *Buxoldianus*, ditionis ac diœcesis *Leodiensis*: pusillus quidem corpore, at ingenio magnus fuit, disciplinarum omnium capax, Orator, Philosophus, Theologus, Historicus, linguarum *Græcæ* atq; *Hebraicæ* peritus:

peritus:cujus in lucubrando,commentando,ſcribendo,in legendis evolvendiſque SS. Patrum atque Interpretum variorum ſcriptis ſtudium continuum & indefeſſum meritò omnibus admirationi eſſe debet. In Sacris Literis erat perdius & pernox,tametſi valetudo plerumque infirma & dubia, viresque debiles eſſent:quas in Collegio S. J. cùm *Lovaniensi* (ubi & linguam *Hebraicam* unà profitebatur) tum *Romano*,quadraginta,& eo amplius annos pari celebritate doctrinæ ac nominis interpretatus eſt,ſcripſitque in pleroſque libros ſacros Comment. commendata in primis à ſoliditate , brevitate,claritate,ac methodo. Namq; ei hoc propoſitum erat vel maximè,quemadmodum ad Epiſtolas *Paulinas* profando ipſe de ſe teſtatur,atq;id ipſum aliàs non ſemel repetit & inculcat,ut ſcil.ſolidè breviterq; methodicè & clarè S.Scripturæ univerſæ (ſi ita Deo viſum eſſet)ſenſum traderet, maximè genuinum ac literalem,ſtylo ad hoc uſus didactico & methodico.Obiit *Romæ* an. 1637. 12. die Mart. ætatis 71 *Valer. Andreas* in Biblioth. *Belgic.*

Nihil illo videri potuit mitius,nihil modeſtius, nihil temperantius.Obedientia illi ſemper, & veritatis amor præ vitâ fuit. Hanc in omni ſcriptione primam habuit ; illam verò ductricem ad proferendas Scriptiones ad publicam lucem, quas alioquin fuerat æterno damnaturus ſilentio. *Alegambe.*

Enarrationes ejus pias, doctaſque in *Pentateuchum*,in Prophetas Majores,in D. *Paulum*, obviis ulnis Chriſtianus Orbis excepit. In *Prophetas* alios,in *Apocalypſim*, in *Epiſtolas Canonicas*, aliaſque in alios ſacros libros brevi vulgandas non minus lætè excipiet. *And. Victorell.*

In cujus commentariis , inter multa à re aliena, non pauca reperi doctrinæ atque acumine pluſquam vulgari conſcripta. *Matth. Pol.* Præf. 1. vol.Synopſ.Crit.

Extant ejus *Commentaria* in *Pentateuchum*,*Prophetas* majores & minores,*Proverbia*,*Eccleſiaſten*,*Cantica*,& Apocryphum *Syracidem* & *Baruch*,totum N.Teſt. Sed quid in iis deſideremus breviter dicemus.1. Interpretationes Pontificiorum ſuorum,& Patrum non ſemper omnes refert.2.Noſtrorum rarò refert , aut non ex profeſſo:aut ſicubi hoc faciat, tantùm occaſionem quærit calumniæ. 3. In plurimis locis difficilibus & illuſtri ac prolixo commentario illuſtrandis , ſæpe jejunus eſt, imò mutus magis quàm piſcis. 4. In Philologicis ſacris hoſpes eſt , & conſequenter admodum parcus: deſuit enim ei eruditio in Linguâ *Græcâ* , Inprimis etiam in *Hebraâ*,cæteriſque *Orientalibus*,& conſequenter in iſtarum linguarum idiotiſmis, elegantiis,antiquitatibus.5. In moralibus & practicis, poſtilliſticas quiſquilias, & carbones pro theſauris,ex *Contipratenſi*,Diſcipulo de tempore, legendis, vitiis Patrum & ſimilibus fabularum promis condis , plerumque obtrudit. *Voët.* Biblioth. l. 2. c. 4. p. 504.

Breviter ingenium ἐυφυτικὸν,ſubtilitas,& judicium ſubactum non ita adfuiſſe illi videtur,ut cum *Toſtato*,*Abulenſi*,*Thomâ*,*Lyrâ*.*Cajetano*,*Eſtio*,*Zanchez*:nec multiplex eruditio & lectio,ut cum *Abulenſi*,*Ariâ Montano*,*Maſio*, & noſtris *Mercero* ,*Calvino*, *Bezâ*, *Buzero*, *Muſculo*, *Wolfio*,&c. comparari poſſit. *Idem.* ibid.

Admodum ſolemne eſt illis qui Commentarios in *Biblia* elucubrant , eruditionem & Quæſtiones à ſuo Contextu remotas , iis admiſcere. Hoc etiam vitio laborant Commentaria *Cornelii* à *Lapide* : Et tamen Author ille in Operis ſui prin-

principio profitetur se velle brevem esse pauciſque verbis complecti, quæ diffuſiori ſtylo jam obſervarunt alii. Scio quidem hujuſmodi Commentaria, eruditionis plena, hominibus innumeris præſertim verò concionatoribus, arridere, ſed ſagacium virorum palato, ſapere nequeunt, quippe qui ſingula ſeorſim & ſuo loco tractari volunt. Or. Pr. *Rich. Simon.* Hiſt. Crit. V. T. l. 3. c. 12. Gall.

Cornelius à Lapide integra ferè Biblia 12. Tom. commentatus eſt, ſed duo primi in *Moſis* Libros & in Divi *Pauli* Epiſtolas plus eruditionis quàm alia decem in ſe continent *Guido Patin.* Epiſt. ſel. Ep. 17. Gall.

Corderii commentarium in *Lucam* compilaſſe à nonnemine arguitur. *Konig.*

JOSIAS MECERUS.

Clar. A. D. MDCXX.

GAllus, *Ioannis* filius, obiit circiter annum 1628. Edidit *Nonium*: *Ariſtaneti* Epiſtolas: Notas in *Tacitum*, in *Apulei* Librum, de Deo *Socratis*.

Joſias Mercerus, *Galliarum* lumen, tanto patre digniſſimus filius. *Montacut.* in Antidiat.

Joſias Mercerus vir eruditiſſimus, magni illius *Joannis* filius tali parente digniſſimus. *Is. Caſaub.* Not. in *Spartian.* p. 70.

Joſias Mercerus Græcè Latinéque vir doctiſſimus. *Idem* Epiſt. p. 658.

Barthius in *Claudianum* pag. 1244. eum vocat virum acutiſſimum & eruditiſſimum.

Joſias Superſtes, tanto patre digniſſimus filius, qui præter exactam utriuſque Linguæ peritiam, & raram purioris *Antiquitatis* cognitionem acerrimo judicio excelluit. *Thuan.* ad ann. 1570.

Joſias Mercerus præſtantiſſimi ingenii vir, nec doctrinâ tantùm & eruditione, ſed & ſingulari rerum agendarum ſolertiâ clarus. *Deſider. Herald.* in Animadv. in obſerv. *Salmaſii* in *Jus Attic. & Roman.* l. 4. c. 1.

Joſiam Mercerum jam olim inter inſignes *Gallia* viros habui, & valdè ſe mihi nunc probavit, eruditis, & probi animi judiciique, ad *Tacitum* Notis. Vidi enim. Et quanquam à me interim divertit, laudare & amare virum debeo: quia & cum causâ & cum modo facit. Utinam ſic in ſtudiis noſtris alii! utinam ne *Critice* hæc ludus fiat, & arena, ut ſic dicam, beſtiarium! At bona hæc via, conferre ſine livore, ſine æmulatione, in publicum: nec detractum ire ingeniis, ut tuum attollas. *Lipſ.* Epiſt. Cent. ad *German. & Gal.* ep. 51. ad *Bandium*.

Famæ aliquis radius te quoque illucet à magno illo Patre; cujus eruditio & virtus, clara apud omnes. Et tu ſuccedes, imò præcedes, ſi pergis modò in hoc laudis ſtadio, quod currere cœpiſti recto & felici pede. Nam *Notæ* tuæ ad *Cornelium* noſtrum quas mittis (verè non blandè dicam) vix tuæ ætatis. *Lipſ.* Cent. 1. Miſcell. ep. 32.

Joſiam Mercerum, virum ingenioſiſſimum, & *Græcè* ac *Latinè* doctiſſimum, pænè præterieram, quòd ipſius, modeſtiâ credo & verecundiâ inſtinctus, nomen ſuis libris præſcribere adhuc noluit. Edidit autem *Nonium* cum Annotationibus

virorum

virorum doctiſſimorum,& nuper *Ariſtæneti* Epiſtolas recenſuit,elegantiſſimè & inimitabili ſuavitate *Latinè* convertit,notis quoque perquam eruditis magis illuſtravit.*Gaſp. Sciopp.* de Art.Crit. p. 28.

Maximus vir *Joſias Mercerus* in edendo *Nonio* longè poſt ſe reliquit *Hadriani Iunii, Dionyſii Gothofredi*, aliorumque induſtriam. *Voſſ.* de Philolog. c.5. ſect. 13.

Inter omnes noviſſimorum horum temporum *Criticos* D. *Colomiez* ait neminem ſibi notum eſſe, cujus tam certæ fuerint conjecturæ quàm illæ *Joſia Mercerii*,nequidem D. *Salmaſio* excepto.Præcipuus ejus labor eſt editio *Noni Marcelli* quem Divinâ ſolertiâ correxit. *Paulus Colomiez*, ſuis Miſcellaneis Hiſtor. p. 35. 36. Gall.

Amo te, *Mercere*,amabilem multis de cauſis, ſed inprimis quia *Patrem* habuiſti de linguâ *Hebraicâ* optimè meritum,& quia Paternis veſtigiis inſiſtens, dignum te præſtas qui ab omnibus ameris. *Io. Druſ.* in epiſt. p. 14.

Extant Notæ ad *Tacitum*. *Pariſiis* 1608. in 4°. aliaque aliis in locis atque temporibus.

JOANNES MEURSIUS.

Clar. A. D. MDCXX.

Loſduno Batavus, Philologus eximius,natus eſt Anno 1579.Obiit anno 1639. Primò *Lugduni* literas elegantiores docere cœpit. Inde *Soram* migravit, & regius Hiſtoriographus factus eſt,*Græcos Authores* plurimos edidit,quos aut *Latinè* vertit aut Notis eruditis illuſtravit,ut *Alypium,Ariſtoxenum,Antigonum,Caryſtium,Apollonium Alex.Conſtantinum Porphyrogennetam, Conſt. Manaſſem, Codinum,Euſebium* in Cant.*Heſychium Mileſium,Lycophronem, Leonem* Imp. *Methodium,Nicomachum,Palladium,Philiſtratum,Polychronium & Pſellum* in Cant. *Procopium,Gazæum, Phlegontem Trallianum, Theodorum Metochitam,Theophylactum, Theocritum*,&c.De *Athenienſium* rebus inprimis bene mereri voluit,edendo Regnum *Atticum*, Archontes *Athen.* Fortunam *Atticam,Cecropiam,Areopagum*;Populos *Atticos, Athenas Atticas, Piſiſtratum,Solonem, Eleuſinia, Panathenæa, Græciam* feriatam,&c. Adhæc *Lat. autores*, ut *Arnobium, Apuleium, Catonem, Macrobium, Phædrum,Plautum*,&c. Annotationes doctiſſimis meliores reddidit. *Extant* inſuper ejus Lexicon *Græco-barbarum,Orcheſtra,Græcia* ludibunda,Miſcellanea, *Laconica*, libri de puerperio & funere,tractat. de luxu *Romanorum. Guilh. Auriacus, Ferdinandus Albanus.* Hiſtoria *Danica*, &c. Scripta certè digniſſima, ut de novo recudantur,& in certos tomos diſtribuantur.*Konig*, in Biblioth.

Unus hic [*Jo. Meurſius*] verendus Antiquitatis Arbiter, atque deliteſcentium ejus Scriptorum indagator,& helluo,plura ex *Græcis* revocavit in lucem *Latina*que reddidit, ac Notis auxit, quàm alii centenis retrò annis præſtitiſſe dicantur. *Jo. Imperial.* in Muſ. Hiſt.

Cujus meritis in rem literariam omnia verba ſunt inferiora.*Euſthat. Swart.* l. 2, Analect. c. 2.

Joannes Meurſius vir multis nominibus præclarè meritus de *Literis Græcis*. *Voſſ.* de Scient. Mathemat, c. 22. Sect. 4.

Ioannes Meurſius vir, præ cæteris de *Græcâ* Antiquitate benè meritus. *Joan. Jonſ.* l. 3. de Script. Hiſt. Philoſoph. c. 19.

Ioannes Meurſius Antiquitatis *Græcæ, Atticæ* tamen inprimis, peritiſſimus fuit, cui & ipſæ *Athenæ*, & *Atticarum* Antiquitatum ſtudioſi plurimum debent. *Idem* ibid. c. 20.

De *Græcorum* Feſtis ſcripſit libros ſex maximo cum literarum emolumento, & literatorum plauſu *Ioannes Meurſius*, Hiſtoriæ Græcæ apud *Batavos* Profeſſor fideliſſimus ac diligentiſſimus. *Nic. Pinell.* in additament. ad *Onuph. Panvin.* de Iud. *Circenſ.* l. 2. c. 1.

Ioannes Meurſius, candidiſſimi pectoris, & præclaræ doctrinæ, amiciſſimus Collega meus, quô vix alius literas minori tractabat ambitione. *Voſſ.* de Vit. Serm. l. 2. c. 2.

Vir meritorum in Rempublicam literariam clariſſimorum. *Dilher.* Diſputat. Academ.

Vir fuit inexhauſtæ lectionis, & laboris conſtantis. *Valer. Andreas* in Biblioth. *Belgic.*

Jo. Meurſius, doctiſſimus adoleſcens, quem ſæpe miror: & certè ſupra ſuos annos literarum dote diteſcit. *Nic. Rigalt.* Not. in lib. 1. *Phædri*, Fab. 4.

Neque enim poteſt me fugere quicquam tuorum, à quorum lectione nunquam receſſi niſi doctior. *Iſ. Caſaub.* in Epiſt. 390.

Video te in *Hiſtoriâ*, & omnis generis monumentis poſterioris *Græciæ* mirum in modum eſſe verſatum, quæ pars eruditionis cùm à paucis adhuc ſit culta, bene proculdubio de literis mereris, quando ea profers in lucem, quæ etiam doctiſſimi viri prius ignorabant. *Idem* in Epiſt. 748.

Tot jam ſcriptis illuſtraſti literarum tenebras, tot jam monumentis ad *Æternitatem* vocaſti genus humanum, ut non vivere eum dicam, qui indoctus eſt; non ſapere, qui feliciſſimam ingenii, eruditioniſque tuæ induſtriam non intelligit. Mitto *Belgas*, in *Italiâ* celebris es, & inter lumina ævi haberis. Jam quoque creſcunt illi radii, & vel ab *Orcheſtrâ* tua ad me miſsâ, emicant. Sed ſi ſic pergis, nox in omni *Antiquitate* eſſe deſinet, teque *ſolem* ſuum ſæculi conſenſus appellabit. *Eryc. Putean.* Epiſt. Centur. 1. Epiſt. 83.

Meurſius in *Græca* Linguæ & Antiquitatum notitia præſertim excellebat, nec ullus unquam tam inſigne beneficium, hoc quidem capite, Literis præſtitit, quippe qui indefeſſo labore ac inſolita prorſus diligentia, ad varia *Veterum* Opuſcula è tenebris eruenda, emendanda, *Notis* elucidanda, vertenda & evulganda, animum appulerit. *Baillet. Judiciis Eruditorum*, *Pariſiis* 1685. Gall.

Quæ contigerunt in *Belgio Ferdinando Albano* imperante, ſingulatim perſecutus eſt, (*Io. Meurſius*) peregregiè, item quæ geſta ſunt *Willelmo Auriaco vivo* inſigni Commentario illuſtravit, niſi quòd in nonnullis credatur iniquior fortaſſe *Hiſpanis Conring.* diſſert. MSS. (de Rebuſpp. in tractat. de *Batav. Feder.*

Via

Digitized by Goo

Vir de *Atticis* rebus omnium optimè meritus. *Idem* de antiquitat. *Acad.* Supplem. 7.

Poſt *Ubbonem Emmium* multùm adeò laboravit in Atticis *Ioannes Meurſius*, ut omnium diligentiam longo intervallo ſuperaverit; in Grammaticum tamen uſum potiùs, quàm politicum, cui ſolo ſuo *Areopagitico* & *Solone* commodum ſe præſtitit. *Idem* de Civ. prud. c. 14. p. 309. ſeq.

Dania Batavis duobus debet ſapientem ſuarum rerum hiſtoriam, *Ioanni Meurſio* & *Ioanni Iſaacio Pontano Idem* ibid. p. 334.

De Antiquitatibus *Græciæ* plurima jampridem in eruditorum manibus, induſtriâ & eruditione præſtantiſſimi viri *Ioannis Meurſii* verſantur monumenta, quæ tanti habentur, ut nulla in hoc literarum genere iis anteponantur, pauca paria putentur. Et ſanè, ſi judicium ſequamur horum ſtudiorum exactiſſimi Doctoris cenſoriſque *Joannis Georgii Grævii*, nemo hôc virô in evolvendis omnibus omnium ætatum ſcriptoribus, qui ex illætabili illâ *barbariei* nocte ſalvi in lucem horum temporum emerſerunt, fuit diligentior, & in obſervando & conquirendo, quicquid ad veterem Græciam illuſtrandam pertinet, ſtudioſior. *Acta Erudit.* An. 1684. p. 551. 552.

Hoc Symbolum ejus,

ÆTERNITATEM COGITA.

* *Athenæ Batavæ*, ſive de Urbe *Leidenſi*, & *Academiâ*, viriſque claris, &c. *Io. Meurſii* libri duo, prohibentur in Indice *Romæ* Impreſſ. 1681.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus impreſſa ſunt.

Epitaphium ei *Soræ* è lapideâ columnâ tale ſuſpenſum eſt: Aſpice heic *Ioannem Meurſium*, nec majora quære elogia, teſtantur viri ſcripta, quòd majus hoc nomine nihil habuit *Sora*.

JOANNES BAPTISTA van HELMONT.

NAtus eſt *Bruxellis*, Anno Chr. 1577. Anno ætatis ſuæ 17. totum Philoſophiæ curſum abſolvit. Ipſe ſe vocare ſolitus eſt *Philoſophum per Ignem*. Obiit. An. Chr. 1644. ætatis ſuæ 67. Omnia ejus Opera prodiêre 1667. fol. Clar. A. D. MDCXX.

Iohannes Caramuel Lobkowiz ita de eo ſcribit: *Helmontius* (novi hominem) fuit pius, doctus ac celeber: *Galeni & Ariſtotelis* juratus hoſtis: Sub quo ægri non laborabant diù. Nam 2. aut 3. ad ſummum die carebant vitâ aut morbo. Vocabatur præcipuè ad illos, qui ab aliis Medicis deſerebantur, è quibus non paucos reſtituit, vel frendentibus illis, à quibus fuerant condemnati. Prodierunt jam tandem ejus *Opera*, & in iplis continua contra *Peripateticos* & *Galeniſtas* ſatyra, nul-

is onusta foliis, fructu tenui, &c. Hæc ille. Vide *Konig.*

Sed & alii novas *Sectas* instituere cœperunt. Qualis cumprimis est *Joannes Baptista Helmontius*, ille qui sese per *Ignem Philosophum* nuncupare insolenti titulo voluit, ac si hujus beneficio *Philosophus* evasisset. Ex parte autem hic *Paracelsum* sectatur, ex parte verò nova multa & hactenus nunquam audita commentus est. Ideoque in universum omnibus, quotquot hactenus vixerunt, *Medicis* convitium dicere, se verò unicum verum *Medicum* à *Deo* ipso conditum, atque adeo illum quem *Sirasides* honorandum dixit, pronunciare, ridiculè & ineptè, non dubitavit. Quamvis verò nonnulla habeat haud contemnenda, pleraque tamen *Non sani esse hominis non sanus juret Oreste*s. Multùm certè fallitur qui ejus credit jactabundis vocibus. Usu tamen *Chemicorum* operum sic satis videtur valuisse: at ille neminem verè *Medicum* facit, prout notum est. *Sebast. Scheff.* in Introduct. ad Medic. p. 43.

Inter quos doctissimus & celeberrimus re & famâ Medicus & Philosophus *Helmontius* censendus est, vir acris ingenii, & præcellentis literaturæ. Sed sua nihilominus deliquia & Eclipses sustinuit hoc sidus, quod super Candelabrum quidem constitutum, ut arderet & luceret, scientiæ tamen radios posteritati subtraxit, & præposterâ charitate sub modio occultavit. Ut proinde meritò *Posthuma* ejus *Scripta*, ad quæ, veluti fœliciſſimi ominis *Cynosuram*, literatorum animi confugere debebant, tanquam funesti ominis, sidus, crinitum, ac portentosum *Cometam* effugiant, qui inter umbras & tenebras tristi lumine emicat. Quàm enim hic bonæ memoriæ vir multa & præclara de *Sale volatili* ipsius *Tartari*, adducit! ejus tamen modum & parandi dexteritatem occultavit, duro ac novercali in posteritatem animo, quam velut Orphanos inter suspiria & lachrymas desolatam defosso in terram talento vitâ excedens dereliquit. *Jo. Zwelfer.* Pharmacop. Reg. Edit. *Dordrecti* 1672. in 4°. p. 710.

Nè quis putet me hîc venari occasionem clarissimum *Helmontium* suggillandi, dicam me neque hîc, neque alibi (nullius licèt in verba juratum) ejus judicium parvi facere. Eum lubenter lego, & ex ejus lectione me profeciſſe fateor. Quin & agnosco eum fuisse virum magnum, magnæ industriæ acerrimi ingenii, sedulum veritatis Indagatorem. Utinam verò ab eo indecoro, in omnes propè alios ante se, pruritu invehendi abstinuisset: Profectò, meo judicio, sibi famæque suæ melius consuluerat. Non quòd cuivis fas non sit errores, sive aliorum, sive suos, corrigere: sed quorsum attinet in alios suo ævo celebres jamdiu defunctos involasse? Esto, eos in plurimis lapsos esse: satis sit eosdem fuisse eatenus infelices. Tu felicior es, fruere sorte tuâ. Veritas in multis temporis filia est. Nam quid irrideamus *Veteres* quòd nescierint *Circuitum sanguinis*, *Venas Lacteas*, *Vasa Lymphatica*, aut ea quæ ad hæc necessariò consequuntur? Multa hoc sæculum accurato Naturæ scrutinio deditum, hujusmodi, tum *Veteribus*, tum ipsi *Helmontio* ignota, adinvenit. An propterea virum alioqui solertem despicatui habeam? Apage. In aliquibus forsitan erravimus omnes. Caveamus igitur, nè duriore censurâ alios perstringamus, nè eâdem nosmet ipsi premamur. Nonne omnes sumus pariter mortales?

tales?Ecquis Philoſophorum è tripode dictat,aut ſpiritu infallibilitatis in rebus naturalibus afflatur:Satis ſcio de meipſo,me facillimè errare poſſe. In arduis *Naturæ*,cogitationes primæ ferè ſecundis,factâ pleniore inductione, cedere coguntur. Cauto opus eſt,nè præpropere definias, aut de aliis judices. Non hæc nunc dico, quod diſpliceat *Helmontii Latex*, quin potiùs quòd in multis approbem: Ita tamen ut *Scholis* quod ſuum eſt, & *Helmontio* quod ſuum eſt,reſervetur. Dedit ſaltem nomen priore commodius,nec non alia multa de eodem ſcitu digna. *Franc. Gliſſon.* Tractat. de Ventric. & Inteſtin. Edit. *Lond.* 1677. in 4°. p. 236.

Profectò,ut mihi videtur hic Author[*Helmontius* ſcil.]utcunque acerrimi ingenii,in eo fuit minùs felix,quòd *Veterum* placitis rariſſimè aſſentitur, & vix,niſi in iis rebus in quibus illi, ex certiſſimis & demonſtratis *Neotericorum* obſervationibus,manifeſtè coarguuntur. Negat enim *Circuitum Sanguinis*, *Sanguificationem Hepatis* aſſerit,*Lacteas* non agnoſcit, venas, *Lymphæ ductus* ignorat, *Lienis* humorem acidum in *Ventriculum* effundit.*Franc. Gliſſon.* ibid. p. 280. 281.

Poſſem tibi dicere quàm acerbè exceptus etiam fuerit *Helmontius* cùm primùm in lucem prodiit,cùm ut *Enthuſiaſtes* & Lymphatus fuerit traductus;quamvis apud te profiteri tenear, *Hypotheſes* ab ipſo traditas,ad morborum eſſentias detegendas,mediaque ad eorum curationem idonea invenienda,oſtendere eum ſolida ratione & inſigni perſpicacitate rerum Naturalium adyta penetrare: Imò ego, qui anniſus ſum, ut annitendum eſſe fateor, ejus intelligentiam aſſequi, quamvis ejus Medicamenta intelligi nequeant,expertus dicere poſſum ejus Doctrinam talem eſſe, ut ſi frequenter conſulatur, Medico peritiam acquiſitura ſit Morborum curationem rite inſtituendi, plus quam quæcunque in hanc rem hactenus dicta fuere. *M. Needhami Medela Medicinæ.* p. 15. Angl.

Multum jam laboravit acutus & perſpicax *Helmontius*, cujus lectionem Popularibus noſtris ſatis commendare non poſſum,nunc ex quo Anglica civitate donatus eſt. Sed ſcito perfunctoriam ejus lectionem nihil profuturam:Decies repetita non ſufficit,quamvis præceptorem à quo dirigatur quis habuerit.Si ad hujuſmodi molimen aptus eſſem nullum unquam Orbi præclarius officium præſtare valerem quàm ſi accurata methodo diverſas Scriptorum illius partes in meliorem quendam ordinem redigerem, quo ſubtiliſſimè ejus Conceptus familiariores,& faciliores evaderent.Et ſanè eò attentius penſiculanda ſunt ea quæ ſcribit, quòd ſicut nobilis *Igniarius* Philoſophus fuit, ſic antequam novum iſtud Studii ſtadium decurreret, indefeſſus veterum ſtudioſus fuerat, quippe qui bis perlegiſſet *Galeni* Opera tædioſa, ſemel verò *Hippocratem* [ejus *Aphoriſmos* memoriter addiſcens] & totum *Avicennam*,omneſque cùm *Græcos*, tum Arabas & complures neotericos Authores,non pauciores ſexcentis, Notaſque ex iis omnibus collegiſſet.Sed tandem profitetur,dum quid in eo profeciſſet ſecum reputat,ſe deprehendere,quod nihil præter laborum pœnitudinem adeptus eſſet, parumque utiliter tot annos impendiſſet. Totam in *Galenum* culpam conjicit, Corruptorem inſignem omnium quæ apud *Hippocratem* & in Scholis tolerabilia erant.*Galenus* iſte gloriam illorum qui ſe anteceſſerant ſibi arrogans, Medicinæ Artem,paucis Regulis priùs comprehenſam, in vaſta volumina ampliavit,

vit. *Idem* ibidem pag. 239. 240. Angl.

Helmont pater tanti fiebat *Bruxellis*, ut non nisi desperati ad illum quasi ad *Sacram Ancboram* confugerent, quorum non exiguum ab *Orci* faucibus eripiebat numerum. At *Zoili* eorum nonnullos quoque *fato* cedere objiciebant, id quod prudenti nulli mirum obtinget, siquidem

Non est in Medico *semper relevetur ut ager:*
Interdum doctâ plus valet arte malum.

fuerit *Helmont* satis, plurimos à *Zoilis* morti adjudicatos, vivos repetiisse *Lares*. Theorica quæ habet alta sunt, eruta è *Naturæ Principiis*, ingenii dote, ipsâ *Naturâ* duce, & *Igne* adminiculante; ea profectò digna sunt, quæ ab homine docto explanentur. *Nic. Franchimont* in Epist. præfix. *Franc. Oswaldi Grembs* Arbori integræ & Ruinosæ Hominis.

In J. B. *Helmontii* Opera contra *Galenistas*.

Claude Scholas, Galene, *tuas*: *satis occisorum est*,
Ohe jam satis est: plena sepulchra sonant!
Namque cruor clysterque tibi sunt pharmaca: sæpe
Das mihi, in Critico spes tibi sola die.
Inter eas tamen vena, linguaque perusta,
Tetra & urinâ, stercoribusque stupes.
Non agrum juvat hoc; illis Medicina paranda.
Nil opus est morbis testibus: at Medico.
Attamen exspectas pretium post funera magnum,
Sic cunis agrotum spectat, amatque pecus.
Unus Apollineâ *potis est* Helmontius *arte*,
Quos alter mortis liquerat, eripere!

Jan. Walbernius D. Majest. suæ Consiliarius.

PETRUS MOLINÆUS.

Clar. A. D. MDCXX.

Gallus, natus est anno 1568. Octob. 18. in agro *Vexinati*. Pastor primò Ecclesiæ *Aurelianensis*, dein in *Academiâ Lugduno-Batavâ* docuit; *Sedanum* tandem translatus est, obiit *Sedani* 1658. ætatis 90.

Scripta ejus sunt: Elementa Logica---Meditationes in Psal. 123.---Novitas Papismi, adversus *Jac. Perronium* Episcopum *Eburonensem*----De Peregrinationibus & Altaribus---In Purgatorium, & Indulgentias, ac satisfactiones liber, cui titulus est *Aqua Siloe, Gallicè*-----Apologia Cœnæ Domini-----Anatome errorum *Cuffetelli*---Defensio Fidei Catholicæ pro Serenissimo Majoris *Britanniæ* Rege *Jacobo*---Meditationes de Vanitate, & de Amore *Dei*--Responsio ad 32. Quæsita

Petri

Petri Cottoni, unà cum 64. Quæſtionibus *Cottono* regeſtis---Acta Diſputationi cum *Petro Cayerio*, excepta ab *Amanuenſibus* ex ore Diſputantium. Et quædam alia minutula.

Molinæus quidem multis artibus pollebat; ſed omnium eminentiſſima fuit diſputandi peritia, multo uſu confirmata, mirum ingenii acumen, ſerenum judicium, non unquam irâ aut impatientiâ obturbatum, quæ diſputationes gravitſimè inſtitutas ſolent abrumpere. Dr. *Gul. Bates* in Vit. *Petr. Molin.*

Magnus *Joſephus Scaliger Molinæum* fecit maximi. Quando *Molinæus Logicam* ſuam *Leydæ* edidit anno 1596. *Scaliger*, perlectâ ejus Præfatione ad Juventutem ſtudioſam, de eâ pronunciavit, *Hæc Epiſtola non eſt hujus ævi.* Fuit *Logica* iſta tredecies intra paucos annos prælo commiſſa, & in plurimis Academiis publicè prælecta, utpote intimam (inquit *Bates*) rationalis Philoſophiæ Medullam, in *Topicis* præſertim, aperiens.

Semel cùm *Perronius* in prædio ſuo Nobiles vicinos invitâſſet, tum *Romanæ*, tum *Reformatæ* Confeſſionis, & ſermo de *Molinæo* incidiſſet; quidam *Præſidens Chevelier* dixit eum eſſe *Aſinum*, Commotus *Perronius*, Minimè (inquit) cenſendus eſt inter *Aſinos Molinæus*; nullus ſeſe illi aſino affricuit, qui non ab eo calce percuſſus abierit.

Cùm vir ingenio & eloquentiâ inſignis *Coffetellus* librum edidiſſet contra Sereniſſimi *Regis Jacobi* fidei confeſſionem, *Molinæus Regiæ Confeſſionis* Defenſionem libro ſingulari ſuſcepit. Liber *Regi & Clero Anglicano* fuit acceptiſſimus. Rexque ſuper hac occaſione cœpit ad *Molinæum* ſcribere, & eum poſtea literis ſuis ſæpiùs dignatus eſt, mutuas ab eo literas poſtulans. Aſſervatur in Regis *Scriniis*, quem ego me vidiſſe memini, *Molinæi* ad *Regem* Epiſtolarum Codex. *Gul. Bates* in Vit. ejus.

In libro cui titulus eſt *Novitas Papiſmi*, ſuam in *Græcis* literis peritiam ſimul & *Perronii* ignorantiam ſatis oſtendit. *Idem* ibid.

Noſtrâ ætate & ſtyli perſpicuitas, & rerum varietas maximè commendavit *Molinæum*, communem *Galliæ* præceptorem. *Hottinger.* Bibliothec. Quadripart. pag. 197.

Acutiſſimum & eruditiſſimum *Theologum*, *Petrum Molinæum* vocat *Fridericus Spanhemius* parte primâ Dub. Evangel. p. 280.

Miſeras mihi aureolum *Vatem* Veteris in Philoſophiâ Doctoris mei, nunc etiam in Canonicorum Cantuarienſium Collegio, Collegæ honoratiſſimi. Magni *Molinæi* nomen adderem, ſi hoc inter nos eſſet opus, qui taciti etiam veneramur nomen, quod orbis prædicat univerſus. *Gers. Jo. Voſſ.* in Epiſt. ad And. Rivet. pag. 375.

Ipſum miror de *Euchariſtia* & de *Purgatorio*: Cor meum poſſidet dum lego ejus Conſolationes, ad Fratres ſuos Eccleſiæ Gallicanæ, ut & Tractatum ejus de Amore erga *Deum*. Enixè optarem Gallicam linguam addiſcere ad hoc unum, ut illum intelligerem; Et jam pridem in votis habui ac etiamnum habeo, ut mihi comparem aliquid eorum quæ ſcripſit. Doct. *Twiſſe.* Angl.

* Hic Author inter Hæreticos Primæ Claſſis rejicitur in *Ind. Tridentino.*

Varia

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

NIC. FABRIC. PEIRESCIUS.

Ætat. A. D. MDCXX.

Gallus, Natus est in *Belgensetii* castro prope *Tolonem*, primo die Decemb. 1580. Senator Parlamenti *Provinciæ*, ingenio inter primos sui Seculi: Philosophus acutissimus, Mathematicus eximius. Obiit. *Aquis Sextiis*, Anno 1637. In Academiâ *Romanâ* funebri Oratione, aliquot *Cardinalibus* præsentibus, in literatorum panegyri, honoratus. *Elogia* ejus, linguis quadraginta expressa, in uno volumine habentur, cui titulus, *Ranglossia. Hofman.*

Copiosè, & integris quidem sex libris, illustris hujus *Peireskii* Vitam descripsit *Petrus Gassendus*, *Dinienſis* Ecclesiæ præpositus, & *Parisiis* Regius Matheseos Professor, cujus jam tertia Editio eruditorum manibus assiduè teritur. Catalogum MSS. Propriorum Illustris hujus Viri prædictus *Gassendus* in Auctario subnectit, quò nos lectorem remittimus.

Nunquam satis laudandus vir *Nicolaus Peireſcius*. *Salmas.* de Primat. pag. 104.

Nicolaus Fabritius Peireskius vir æternâ famâ dignissimus. *Sarrav.* in Epist. ad *Jacobum Palmarium*, *Rothomag.* Non. August. 1640.

Vir & eruditione & genere nobilissimus, nec sine honoris præfatione nominandus *Fabricius* de *Peiresc*, Regius in *Aquæ-Sextienſi* Curiâ Senator, literarum, dum vixit, magnus instaurator, & literatorum *Mecænas* planè incomparabilis. *Ant. Clement.* in Vit. *Salmasii*.

Ampliſſimus Vir, & Antiquitatis Profanæ & Ecclesiasticæ studiosissimus *Peireſcius*. *Io. Morin.* in Opusc. *Hebræo-Samarit.* p. 95.

Vir ampliſſimus *Nicolaus Peireſcius*, in cujus morte & literæ & literati omnes damnum incredibile fecerunt. *Grot.* in Annotat. ad lib. de Veritat. R. C. cap. 1. sect. 16.

Porrò in hostimentum *Camdenus Peireskium* observavit, maximi fecit, eumq; Notis ad *Britannorum* Numismata, vocat *Juvenem nobiliſſimum*, & in re *nummorum* antiquariâ longè doctissimum & perspicacissimum. *Ludov. Molinæus* Orat. in laud. *Gul. Camdeni*.

Vir dignitate, eruditione & virtute illustris. *Conring.* in censur. diplom. Lindav. Ludov. c. 5.

Nobilis Gallus, vir immortalium meritorum. *Rupert.* ad lib. 2. H. de O. J. pag. 17.

Vir ad ornandas & adjuvandas literas omnis generis factus à naturâ, à doctrinâ eruditus, à fortunâ instructus. *Io. Boëcler.* in Præfat. Comment. ad *Grot.* de J. B. & pag. 1.

Heu rerum vices! heu fata infanda! heu mors acerba & infensa bonis omnibus, quæ gestienti lætitiæ interceſſit, Viro illo incomparabili, *Peireſcio*, tunc, cum nihil minùs quàm de ejus occasu timebatur, è vivis sublato: ubi enim crinitum sidus effulsit? ubi de cœlo intonuit? ubi terræ motus & fragores insoliti: Spectraque

Spectraq; & portenta apparuerunt in ejus viri omnium maximi, omnium optimi sapientissimique interitu? Vide *Naud.* Epist 56. ad Pet. Gassend.

Ego verò clarissimum *Peireskium* ejus loco semper habui, in quo vires suas *Natura* potissimùm experta est, ut hominem produceret, cui nihil deesset, quod eximium, honestumque *Mortalibus* concedi in hâc vitâ possit: illumque pro eo, ac debeo, verbis ornare non possim, quorum me pauperem reddit copia meritorum. *Gab. Naud.* in Epist. ad *Petr. Gassendum*, *Romæ* 17. Kal. Aug. 1637.

Duo sunt, ob quæ commendatus summoperè est, alterum eruditio magna, ac omnigena, cum ardore sciendi inexplebili: alterum cura indefessa promovendi artes ingenuas, cum regiâ planè erga omnes literatos munificentiâ. *Gassend.* Epist. dedicat. ad Vit. ejus.

Omitto alia, quæ in reliquâ literatura fecit Opera. Ejus tantùm Epistolas, in admirationis cumulum addam, quæ quidem sunt ita multæ, atque eruditæ, ut si nullum aliud scriptionis genus unquam attigisset, universum tamen omnium doctrinarum, & liberalium disciplinarum orbem impleviſſe, dici potuerit. Nullum enim adeo præclarum, vel rarum, in bonis artibus nasci potest argumentum, de quo *Peireſcius* consultus, ad eruditissimum quemque non scripserit: doctè, frequenter, & copioſè admodum, ut omnes omnium provinciarum urbes, suis, non dicam Epistolis, sed voluminibus oppleviſſe videatur, *Buccard.* in laudat. *Peireskii*, p. 271.

Si quis est pro quo liceat inverecundum esse petitorem, is fuit *Peireſcius*, solitus benefacere & ignotis & non petentibus. Celebratus in *Italiâ* est Orationibus. Nunc etiam Carmina ex toto Orbe ad ornandam ejus memoriam colliguntur, quadraginta, quod nunquam factum est, linguis. Ego, majoribus operum impar, Epigrammate *Latino* prosecutus sum viri, de publico, ac de me quoque optimè meriti, nomen. *Hugo Grot.* in Epist. MS. ad *Casp. Barlæum*, *Lut.* 16. April. 1639.

De *Antonianâ Columnâ*, scriptum nuper mihi est à *Senatore Aquensi* talium curiosissimo, qui multa ad institutum pertinentia submisit ex ditissimâ suâ antiquariâ supellectile, extare ejus in his locis pleraque exemplaria manu expressa & transcripta. *Salmas.* in Epist. ad *Voss. Leid.* 14. Kal. Jan. 1634.

Quemadmodum nemo unquam tam dilectus fuit quàm ipse, sic etiam neminis tantum post mortem universorum fuit desiderium. Ejus obitum doluit tota *Romæ* Academia, funebri Oratione auditâ, quam in insignis illius Genii gloriam, coram illo celebri consessu pronunciavit *Iacobus Bouchard* eruditus Parisiensis. Docti omnes mortem illius deplorarunt ut liberi mortem patris deplorant; seque orphanos post *Mecænatis* sui jacturam reputantes, in calamitate illa exclamaverunt, *Occidit igitur spes nostra? occidit Sol* noster? Occidêre generis humani deliciæ? Occidit ille, solus, qui tristes hâc tempestate Camœnas respexit? *Gabriel Naudæus* Româ scribens ad *Petrum Gassendi* circa illam mortem dolorem suum sic exprimit. Heu rerum vices! heu fata infanda! heu mors acerba, & infensa bonis omnibus quæ gestienti lætitiæ inter cessit, viro illo incomparabili, tunc cùm nihil minus, quàm de ejus obitu timebatur, è vivis

ſublato! Ubi enim crinitum ſidus effulſit? Ubi de cœlo intonuit? Ubi Terræ motus ac fragores inſoliti, ſpectraque & portenta apparuerunt in ejus Viri omnium maximi, omnium optimi, ſapientiſſimique interitu? *Iſ. Bullart.* Acad. Scientiar. Lat. & Gall.

Hoc ejus Epitaphium à *Nicolao Rigaltio* ſcriptum:

Hic ſitus Nicolaus Fabri Peireſcius, *Ampliſſimi Ordinis in Aquar. Sext. Curiâ Senator* Chriſtianam *Reſurrectionem expectat*: *Reconditiſſimos Antiquariæ Supellectilis theſauros ſagacitate, conſilio, liberalitate, cunctis orbe toto diſciplinarum ſtudioſis, aperuit, doctiſſimis unde proficerent ſæpè monſtravit, mirâ beatitate felix, ſeculo ſatis vixoſo notiſſimus ſine querelâ vixit.* 8. *Kal. Iul. Chr.* 1637 *ætatis ſuæ* 57. *Optimo viro, Bonos omnes bene apprecare decet.*

LAURENTIUS PIGNORIUS.

Clar. An. D. MDCXX. *Patavii* natus eſt Anno. Dom. 1571. die 12. Octobris. Obiit Anno 1631. die 15. Julii.

Opera ejus Latina ſunt: Menſa *Iſiaca*, quâ ſacrorum apud Ægyptios ratio & ſimulacra ſubjectis tabulis æneis ſimul exhibentur & explicantur---De ſervis & eorum apud Veteres Miniſteriis----Notulæ extemporariæ in Emblemata *Andreæ Alciati*----Proſopopœia *Aldinæ Catellæ*----Magnæ *Deum* Matris *Idææ* & *Attidis* Initia---Carmen ad *Urbanum* VIII. P. M.----Miſcella Elogiorum, Adclamationum, Adlocutionum, Conclamationum, Epitaphiorum----Symbolarum Epiſtolicarum liber. *Italicè* varia ſcripſit.

Totius Antiquitatis indagator acerrimus, & in Veterum Numiſmatibus interpretandis oculatiſſimus. In heroico carmine vera *Muſarum* & *Apollinis* proles audit. Elogiopraphus egregius paſſim ab omnibus ſalutatur. *Iac. Phil. Tomaſin.* in Vit. *Pignor.*

Laurentius Pignorius vir verè eximius, & qui priſcam illam, propriamque *Italorum* laudem, ſive proſâ ſive verſu ſcribit, fortiter it reſtituturum. *Dan. Heinſ.* in Epiſt. ad *Dominic. Molinum Lugd. Bat.* 13. April. 1622.

Pignorii libellus eſt egregius, & profectò eſt vir ille ſummum omninò *Italiæ* veſtræ ornamentum. *Ioan. Meurſ.* ad *Dominic. Molin.*

Cujus ego [*Pignorii*] omnia & avidè lego, & maximi facio, uti rara ejus eruditio meretur. *Voſſ.* ad *Dominic. Molin. Lugd. Bat.* prid. Id Sept. 1625.

Ob eximiam eruditionem, atque humanitatem mihi chariſſimus vir, *Laurentius Pignorius. Idem* de Hiſt. Lat. l. 3. p. 550.

Hæc omnia Manuſcripta ſuperſunt *Patavii*, apud clariſſimum, & diffuſæ reconditæque eruditionis virum *Laurentium Pignorium. Idem* ibid.

Sileant marmora, taceant æra, obmuteſcant picta, ſculpta, cælata monumenta: omni ære, ac marmore firmius, & perennius, *Pignori* doctiſſime trophæum iſtud

Digitized by Google

iſtud erit, abs te ſapientiſſimo, prudentiſſimo, feliciſſimo *Antonio Priolo* Principi erectum----Salve interim, *Pignori*, Pignore quolibet carior, ac pretioſior, qui dum aliis immortalitatis ſpecimen impertis, tui memoriam in omnem poſteritatem longiſſimè propagaſti. *Andr. Maurocen.* Epiſt. poſtremâ 246.

Idem præſtitit in elegantiſſimis ſuis Emblematis *Hadrianus Junius*, ſed in *Alciatinis* ante me adhuc nullus: niſi quòd *Pignorius* plurimas figuras ex venerandæ Antiquitatis monumentis paſſim correxit, & feliciter reſtituit, cui ſanè hac in parte multum debemus. *Ioan. Thuilius* Præfat. Emblem. *Alciati.*

Vir clariſſimus *Laurentius Pignorius* rerum antiquarum rariorumque, ut *Index*, ita & *Vindex* excellentiſſimus. *Felix Oſius* in Caſtig. in Auguſt. Hiſt. *Muſſati* pag. 191.

Vir amiciſſimus, multarum, atque adeo reconditarum rerum notitiâ perinſignis *Laurentius Pignorius.* Idem in Urbe Ætern. l. 1. c. 1.

A quo monumenta propemodum omnia vetera non excuſſa modò, ſed extrita penè ſunt. *Idem* ibid.

Pignorii induſtriam immortali vitâ inter mortales digniſſimam nunc jacere, quis tam alienus ab humanitate eſt, ut æquo animo ſuſtineat? Nam & eum vixiſſe, idem mihi *Maximilianus* noſter conſtanter affirmavit, & tuâ quidem fide. Sed erramus: non vixit, ſed vivit, & cum beatis *Cœlitibus* fruitur autâ divinæ contemplationis. Neque enim aliter ut ſentiamus, ingenium, candor, ſinceritas, probitas, fides, quæ in ſcriptis ejus eluceſcunt, mihiq; aliunde ſatis cognita, perſpectaque fuerunt, permittunt. *Melch. Haiminsfeld. Goldaſt.* in Epiſt. ad *Dominic. Molinum.*

Extat de Servis, & eorum apud Veteres Miniſteriis Commentarius *Patavii* 4°. Anno 1656. & *Amſtelodami* apud *Andr. Friſium* 1674. 16°.

Extat Menſa *Iſiaca. Amſtelodami* apud *Friſium* 4°. anno 1670.

Extant Magnæ Deûm Matris & *Attidis* initia. *Pariſiis* apud *Nicol. Buon.* 1623. in 4°.

Hoc ejus Epitaphium:

D. O. M.

Laurentio Pignorio, *alteri hujus Eccleſia primum Parocho, deinde* Tarviſii *Canonico, pietate ac morum ſanctitate ſpectatiſſimo, literarum omnium, cùm graviorum, tum politiorum, peritiſſimo, penitioris Antiquitatis non minus certo quàm curioſo indagatori, Patriæ, Amicorum, & ſui ipſius Memoriæ luculentiſſimis ſcriptionibus propagatori, Muſarum denique & Gratiarum corculo, & ocello,* Dominicus Molinus *Ser. Ven. Amico, ac Hoſpiti cariſſimo, & jucundiſſ. P. Ob. Ann.* 1613. *idib. Junii, vixit Annos* 59. *Menſ.* 8.

Digitized by Google

PETRUS GASSENDUS.

Clar. A. D. MDCXXV. *Gallus*, *Dinienſis* Eccleſiæ Præpoſitus, & *Pariſiis* Regius Matheſeos Profeſſor, necnon Philoſophiæ *Epicureæ* Inſtaurator: obiit anno 1655. ætatis 64.

Scripſit 8. Exercitationes adverſus *Ariſtoteleos*: Octo libros de Vitâ *Epicuri*: Inſtitutionem Aſtronomicam: Vitas *Tychonis Brahe*, *Nicol. Copernici*, *G. Purbachii* & *Ioh. Regiomontani*: Vitam *Nic. Claud. Peireſcii*: Calendarium Rom. &c.

Petrus Gaſſendus Dinienſis Eccleſiæ Theologus, vir primarius, qui novo ingenii acumine, diſertâ Orationis texturâ & admirandorum monumentorum copiâ *Europæ* innotuit. *Leon. Allat.* Ap. Urban. p. 70.

In eo *(Petro Gaſſendo)* peracre ingenium & judicium, incredibile ſtudium, labor indefeſſus, ſingularis in aſſerendâ veritate methodus, varia eruditio; eaque exquiſitiſſima, terſa & elaborata ſcriptio, bonitas eximia & pietas, vitæ gravitas, morumque integritas ſumma, frugalitas priſca, Theologus inſignis, & in Academiâ *Pariſienſi* Regius Mathematum Profeſſor, *Ioan Launoy* in Epiſt. quad. de *Gaſſend.*

Petrus ille *Gaſſendus*, vir profectò capitalis, & mirâ ingenii felicitate, quâ per omnes ſcientias æquè ſe diffundit, haud abſque ſtupore ſpectandus. *Gab. Naud.* in Epiſt. ad *Leon. Allatium*, *Urbini* die 18. Aug. 1632.

——Nec ut recentiores illos commemorem, acumine ſimiles *Antiquis*, & propè pares, *Galilæum*, *Gaſſendum*, *Gilbertum*, *Merſennum*, *Carteſium*. *Iſaac. Barrovv.* in Opuſc. p. 87.

Nemo aut acriùs aut uberiùs, aut quidem feliciùs *Epicuri* apologiam confecit quàm *Petrus Gaſſendus*, vir quidem magnus, omnique, ſi quis alius doctrinâ eruditus, nec tamen eruditione, quàm aut judicio, aut candore nobilior. *Sam. Parker.* Diſputat. de *Deo*, diſput. 1. §. 12.

Quis eruditorum eſt hominum *(* ſtudiiſve ſeverioribus deditorum *)* cui Tu ignotus, qui tibi innoteſcere non ſummo mentis ardore cupiat? Nempe ſæculi noſtri decus ſummum eſſe te, judicant ii omnes qui in Naturæ atque ſcientiarum ſcrutinio paulò profundiùs verſantur. Illud certè habes peculiare atque tibi proprium, quod in omni literarum genere adeo excellas, ut in quâ tu parte maximè verſatus ſis, planè difficile ſit decernere. Ita enim Mathematicas Diſciplinas Philoſophiæ ſtudiis ac linguarum adjunxiſti, ita his omnibus ſtyli nitorem induiſti, ita ingenuum ubique animi candorem, eximiamque generoſæ mentis gratiam, per omnia tua *(* quæ plurima ſunt *)* eluceſcere facis, ut impoſſibile eſſe judicem, tua vidiſſe, & te non ſuſpicere atque amare. Ego certè ab Adoleſcente ita tui ipſius amore exarſi, ut ſæpe mihi in animo fuerit *Galliam* tuam proficiſci, eo aut ſolo fine aut præcipuo, ut paſcerem oculos te intuendo. *Seth. Ward.* in Dedicat. præfix. lib. cui Tit. *Aſtronomia Geometrica.*

Jure merito (vir clariſſime) doctus exiſtimaris, utpote qui Philoſophiam, & Mathematicas

Digitized by Google

Mathematicas Scientias calles, easque longè aliter quàm vulgus Professorum, doces. Relictâ enim illâ viâ, quæ ab aliquot seculis obtinuit, & in Scholas barbaram quandam Philosophiam induxit, de rebus pulcherrimis elegantèr, quantum materiæ difficultas patitur, differis, nec rerum sublimitatem verbis sordidis dehonestari finis. Quod testantur egregia tua monumenta ex quibus altiorum scientiarum notitiam cum politioribus literis te conjunxisse manifestè apparet. *Roland. Maref.* epist. l. 1. epist. 33.

Anno 1628. ac deinceps, variâ doctrinâ, inprimis *Matheſi* eluxit *Petrus Gassendus*, *Gallus*: cujus singularem, & multijugam eruditionem, non potui non mirari, cùm *Belgicam* hanc lustrans, anno 1629. me non semel salutatione, & alloquio suavissimo, dignaretur. *Voss.* de *Mathemat.*

Gassendi quatuor Epistolas de apparente magnitudine Solis humilis, & sublimis, hisce verbis laudat *Ioannes Gerard. Vossius*: " Opus est elegans, & eruditum; quodque animum pariter, & fructu pascat, & recreet voluptate. *Voss.* dè Mathem. c. 61. sect. 12.

Petrus Gassendus Anno 1624. edebat *Exercitationes Paradoxicas* octo adversus *Aristoteleos*. In quibus *Ramistam* se prodit & acerrimum *Aristotelis* calumniatorem, quanquam nihil minus se facturum Præfatione pollicetur. Sed puduit *Gassendum* cœpti insolentis, ut sex libros reliquos tenebris æternis damnaverit, & cùm *Aristotelem* vituperare sine dedecore non posset, ad alterum extremum delapsus, *Epicurum* laudare, ejusque Philosophiam illustrare cœpit, idque meliori jure & successu. *Ioan. Ionst.* de Scriptor. Hist. Philosoph. p. 313.

Certum est nos in bonarum literarum historia nullum exemplum habere lucidioris, doctioris & acutioris discursûs; nec subactioris judicii, vitæque regiminis sapientioris & moderatioris quam in hoc Philosopho. *Sorbiere* Epist. 49. Gallicè.

Gassendus est Author qui satis laudari nequit. In tota Vetustate nullus reperitur Philosophus qui sex ampla volumina tam nervosè conscripserit. *Rapin.* Animadv. in Physicam, Sect. 9. Gall.

Gassendus, qui censeri tantum voluit *Democritica Epicuraeq*; Philosophiæ restaurator pauca è proprio penu loquitur, de suo ferè nihil habet præter stili venustatem, quæ Authoris mirificâ famam ipsi facile conciliavit. Ad ipsum in ejus Physica refutandum, sufficiunt *Aristotelis* adversus *Democritum* ejusque Discipulos Argumenta. Idem in Philosophiam, animadv. 18. Gall.

Opera ejus omnia in 6. Tomos distributa, *Lugduni* anno 1658. prodierunt.

Hoc ejus Epitaphium solido marmore albo & nigro positum *Lutetiæ* in Ecclesiâ S. *Nicolai Campensis*, atque in ipso Sacello Illustr. Familiæ Mommorianæ, quod S. *Iosepho* sacrum.

Petrus Gassendus, Dinienſis *Civis*, *Presbyter*, *ejusdem* Ecclesiæ *Præpositus*, *S. Theologiæ Doctor*, *in Academia* Parisiensi *Regius Mathematicæ Professor hîc requiescit in pace. Qui natus est anno* Christi 1592. *Die* 9. *Kal. Febr. Obiit.* 1655.

Digitized by Google

1655. *die 9. Kal. Nov. depoſitus eſt 7. Kal.* Henricus Ludovicus Habertus *de* Montmor. *Libell. Suppl. Magiſter : viro pio , ſapienti , docto , amico ſuo & Hoſpiti poſuit.*

Aliud Epitaphium :

Hic jacet , non unus è Septem Sapientibus , verùm tota ſapientum familia , Philoſophi omnes , Politici , Philologi , Mathematici , Theologi eodem tumulo teguntur, Academia veteris & nova , Lycei , Stoæ , hortorum rudera , veſtigia, è quibus jamjam reparanda & multò ſplendidiùs reſtauranda edita doctrina ſapientum templa ſerena. Ubi veluti totidem oracula , ſiſtendi erant redivivi & audiendi Thales, Anaxagoras, Pythagoras, Hippocrates, Democritus, Socrates, Plato, Ariſtoteles, Zeno, Epicurus, Lucretius, Cicero, Seneca, Plutarchus, Sextus *& quotquot hujuſcemodi Heroum ad noſtra uſque tempora extitere , hic jacent cum Muſis , Pallade & Apolline , Pudor & juſtitiæ ſoror incorrupta fides nudaque veritas. Quæ univerſa magnum* Petri Gaſſendi *nomen complectitur. Tu Viator erudite ! luge ſortem generis humani , cui mors invida eripuit fidiſſimum, diligentiſſimum Naturæ Interpretem , Virtutis, ſolidæ Pietatis, bonæ Mentis Cultorem, Vindicem, Propagatorem integerrimum , acerrimum, feliciſſimum. Vixit ſine querela , ſorte ſuâ contentus , interioris notæ amicis jucundiſſimus viris imperiô , auctoritate , doctrinâ , ſapientiâ præſtantiſſimis acceptiſſimus, chariſſimus ; non apud exteros ſolùm, ſed & in patriâ ſuâ amorem & venerationem meritus , conſecutus. Annos LXIII. menſes IX. dies XIII. æternum ſui deſiderium relinquens* Lutetiæ Pariſiorum *A. D. IX. Kal. Nov.* 1655. Abrahamus Pratæus, Thomas Mortellus, Samuel Sorberius, Franciſcus Bernerius, *Amico veteri , Præceptori bene merito , grati animi monumentum M. M. P. P.*

In Effigiem ejus hæc carmina compoſuit Auctor Anonymus :

Hic eſt ille , dedit cui ſe Natura videndam ,
Et Sophia æternas cui reſeravit opes :
Invida non totum rapuiſtis ſidera. Vultum
Nantolius. *Mentem pagina docta refert.*

JACOBUS SIRMONDUS, Soc. Jeſ.

Clar. An. D. MDCXXV.

NAtione *Gallus* , patriâ *Arvernus Ricomagenſis* , Rector olim Collegii *Pariſienſis* , obiit anno Dom. 1652. ætatis 93.

Varios autores edidit notiſque eruditis illuſtravit , ut *Sidonium Apollinarem, Gofridum Vindocinenſem , Ennodium Ticinenſem , Petrum Cellenſem , Idacii & Marcellini* Chronica, &c. *Theodoreti Cyrenenſis* Epiſcopi opera, in 4. Tomos diſtincta,

ſtinctâ, ejus curâ & operâ lucem publicam aſpexerunt.

Vir totius *Antiquitatis* curioſus inveſtigator, & *Latinè Græcéque* impensè doctus, & in omni pene literarum genere exculti ſſimus, *humaniores Literas Theologicis* admodum decorè conjunxit: qui indefatigabili ſtudio penetralia quæque *Bibliotheca Vaticana* perluſtravit; qui inter noſtri ſæculi primos viros diſertos meritò eſt adnumerandus: quæ omnia ſunt *Cardinalis Baronii* de *Sirmondo* Elogia.

Diligens *Sirmondi* noſtri in pervidendis *Veterum* Scriptis perſpicacitas & ingenioſa felicitas *Phil. Labbe* Tom. 2. de Script. Eccleſ. p. 252.

Sirmondus ob candorem tanquam rem raram, à multis laudatur. *Konig.* in Biblioth.

Sirmondi magna ſunt in literas merita. *Grot.* epiſt 128. ad *Petr. Puteanum.*

Vir ille magni judicii optimæque fidei *Sirmondus. Idem* Diſcuſſ. *Rivetiani* Apologetic.

Vidit me hîc dudum *Iacobus Sirmondus*, vir, ut ſcis, eruditiſſimus. Is Regis conſcientiam nunc gubernat, bono ſanè publico. *Hug. Grot.* in Epiſt. 883. ad *Voſſium.*

Iacobus Sirmondus vir eruditione clarus, ut ex notis ejus ad *Sidonium*, *Ennodium*, *Facundum* & *Concilia Galliæ* apparet. *Idem* epiſt. 882 ad *Ludovic. Camerarium.*

Commentarios in varios *Auctores* ille tantâ elegantiâ, tantoque cum judicio conſcripſit, ut nihil in eo genere perfectius eſſe poſſit. Atque ut vel una ab *Apelle* ducta linea, manum præſtantiſſimi artificis olim indicaſſe dicitur, ſic unica *Iacobi Sirmondi* quantumvis brevis nota, ad doctrinam ejus declarandam abundè ſuffecerit; ſed celeberrimi & præſtantiſſimi omnium judicio ſunt ii libri, qui in contentioſo & pugnaci ſcribendi genere verſantur. *Henric. Valeſ.* Orat. in obit. *Sirmond.*

Nec dubium eſt quin quamdiu ſuus honor *literis* ſtabit, quamdiu *Hiſtoriæ*, quamdiu *Antiquitatis* & *Humaniorum artium* ſtudioſi ſuperſtrunt, tamdiu *Iacobi Sirmondi* nomen celebre atque illuſtre inter eruditos futurum ſit. *Idem* ibid.

Ordinis ſui decus *Iac. Sirmondus. Colomeſ.* in Paralipom. ad Chartophyl. Eccl. p. 6.

Nec melioris judicii hominem *Iacobo Sirmondo*, nec diligentiorem *Andreâ Schotto*, reperire facile poſſis. *Barth.* l. 19. c. 6. Adverſar.

Ille verò non ceſſabit unquam laudari, quamdiu literæ vigebunt & ſtudia *Chriſtiana Antiquitatis* ſuos habebunt æſtimatores. *Idem* ibid. c. 11.

Suo tempore ſagacium *Criticorum* exemplar exiſtimabatur; cum præter ingenii vim, judicii ſoliditatem, animi rectitudinem & ſinceritatem, longam adhuc haberet experientiam characteris Authorum & meriti librorum, quam pertinaci plus quàm ſeptuaginta annorum lectione ſibi comparaverat. *Judicia Eruditorum Pariſiis* 1685. per *Baillettum*. Gall.

Providentia Divina videtur Jeſ. *Sirmondi* vitam prorogare voluiſſe uſque ad obitum *Salmaſii*, ad *Critices* honorem & authoritatem tuendam, quam hic tyrannide

tyrannide ſua dehoneſtabat, & odioſam vilemque reddidiſſet, ſi nullibi niſi in ejus Scriptis extitiſſet. *Idem* ibid.

Doctiſſimum ac candidiſſimum *Sirmondum* Jeſuitam jam ſupra edidimus, non modò confitentem, ſed etiam pugnantem, ac veris validiſque argumentis vincentem *Dionyſii Martyrium* ſub *Domitiano* Principe contigiſſe----Qui *Sirmundi* vel acumen & judicium, vel candorem & fidem norit, non dubitabit, quin ille hæc, & viderit, & ſecutus ſit; ac ne hoc quidem obſcurum, vel apud cordatos ambiguum eſt hunc virum ſive eruditionem, ſive judicium ſpectes, pluris eſſe unum, quam trecentos ſive *Delrios*, ſive *Halloixios*. *Ioan. Dall.* de libr. ſuppoſ. *Dionyſ. Areop.* & *Ignat. Antioch.* l. 1. c. 36.

Magna verò *Iacobi Sirmondi* in Humanioribus Diſciplinis præſtantia: venuſtâ quadam & nativâ floret facundiâ, & legentium animos mira voluptatis ſuavitate perfundit. Hanc tamen dicendi facultatem ad *Auctoris* exemplum coërcet, pluſque *Interpretationis* fidei, & recepto apud *Chriſtianos* hominum verborum uſui, quàm elegantiæ ſermonis & munditiæ tribuit. *Huet.* de clar. Interpret.

Extant Concilia antiqua *Gallia* omnia in unum collecta. Voluminibus 3. *Pariſiis* 1629.

Extat Prædeſtinatus, ſive de Prædeſtinatianorum Hæreſi Tractatus. *Amſtelod.* in 8. 1645. & deinde *Pariſiis* anno 1649.

Extant Opera dogmatica Veterum quinque Scriptorum. *Pariſiis* 1630. 8°.

Extant alia ejus Opera variis in loci atque temporibus impreſſa.

Lutetiæ Pariſiorum in Collegio *Claromontano* Societatis *Jeſu* ex ictero, quem Regium morbum vocant, deceſſit firmâ adhuc valetudine vividus ſenex, Nonis Octobris anno reparatæ per *Chriſtum* ſalutis 1651. vixit annos 93. minùs diebus 5. natus 4. Idus Octobris anno ſuperioris ſeculi 59.

Hoc ejus Epitaphium:

Sirmondum *rapuit vegetos ſuffuſa per artus*
Aurigo: nec mors credidit eſſe ſenem.
Bis confecta novem vitæ poſt luſtra beatæ,
Telo uſa eſt, juvenes quo ſuperare ſolet.
Exornant tumulos aliorum marmora & aurum;
Sirmondus *tumuli ſit decus ipſe ſui*
Aurea mens vivo, facta aurea, & aurea dicta.
Nec defuncti alius debuit eſſe color.

Phil. Labbe in Theſaur. Epitaph.

GERARDUS

Digitized by Google

GERARDUS JOHANNES VOSSIUS.

Archipalatinus, eloquentiâ & eruditione ſeculi hujus inter Principes. Natus anno 1577. *Dordraci* literis incubuit, cum *Erycio Puteano*. Dein eruditarum linguarum notitiâ exactè imbutus, præcipuas *Europæ* urbes inviſit, ubique magnâ veneratione cultus. Reverſus, *Dordraci*, *Lugduni Batavorum*, & *Amſtelodami* docuit. Obiit anno 1650. *Hofman.* Clar. An. D. MDCXXV.

Extant ejus Grammatica *Latina*: Rhetorica: Liber de naturâ Logices: Liber de naturâ Rhetorices: Inſtitutiones Poeticæ: Etymologicon *Latinæ* Linguæ: Liber de Philoſophiâ & Sectis Philoſophorum: Liber de Hiſtoricis *Græcis* & *Latinis*: De quatuor Artibus popularibus: De Scientiis Mathematicis: Tractatus de Gloſſematis vitiiſque *Latini* Sermonis: Theologia Gentilium: Theſes Theologicæ: Harmonia Paſſionis *Chriſti*: Hiſtoria *Pelagiana*: Tractatus de Baptiſmo: De tribus Symbolis: De Arte Hiſtoricâ: Chronologiæ Sacræ Iſagoge: Tractatus duo, de cognitione ſui, & de ſtudiorum ratione: Inſtitutionum Oratoriarum libri 6.

Ego certè ita ſentio, neminem inter *Theologos* noſtros repertum fuiſſe, qui minùs juratit in verba cujuſquam Magiſtri, qui aliorum ſententias æquiùs expenderit, & qui veritatis diligentior fuerit indagator. *Andr. Rivet.* Apologet. pro verâ pace Eccleſ.

Joſephus Scaliger cùm *Voſſii* inſtitutionum Oratoriarum libros perlegiſſet, ingenuè profeſſus eſt, ſe ab eâ lectione doctiorem evaſiſſe, nec à veteribus ipſis quenquam extare, qui in eo argumento *Voſſio* palmam prætiperet. *Caſauboni* verò hoc de *Voſſio* erat judicium, nihil ejus *Rhetoricis* eſſe perfectiùs, nihil nitidius, ſingularem eruditionem, lectionem multiplicem, rectum judicium ubique elucere. *Konig.* in Biblioth.

Non potueras melius conſulere liberis tuis, quàm quòd eorum ſpem *Voſſio* commendas, raræ tum probitatis, tum eruditionis viro. Memini à *Caſaubono* ſummis laudibus prædicari *Oratorias* ejus *Inſtitutiones*. Tum quæ de *Pelagianâ Hiſtoriâ* conſcripſit, maximi hîc ab omnibus fiunt. *Grot.* Epiſt. 38. ad *Anb. Maurerium.*

Eſt mihi vir ille (*Voſſius*) optimè notus, nec quidquam tam magnificum dixero, quin ejus doctrina virtuſque ſuperet. *Baud.* 26. Centur. 2. Epiſt. 26.

Johannes Gerardus Voſſius, omni doctrinarum genere atque omni eruditione mirabiliter excultus. Utinam Orthodoxâ Fide imbutus fuiſſet. *Joan.* Card. *Bona.*

Voſſius vir mirabilis, & de quo meritò dubites utrum majorem à doctrinâ & ingenio, an à modeſtiâ laudem mereatur. *Bochart.* Geogr. ſac. p. 485.

Ejus liber de *Hiſtoricis Græcis* opus miræ eruditionis, ex cujus lectione nos profeciſſe non parùm ingenuè profitemur. *Idem* ibid. p. 864.

Gerardus Iohannes Voſſius tot ſcripſit & tantæ utilitatis libros, ut ejus merita pauci aſſequantur. Quantæ enim in *Hiſtoricorum Græcorum* & *Latinorum* cogni-

tione tenebræ per eum ſunt diſpulſæ doctiſſimis libris de *Hiſtoricis Græcis* & *Latinis*! ut jure doleamus non abſolutum ab eo eſſe laborem ſimilem quo Poëtas *Græcos* & *Latinos* variis tenebris & difficultatibus itidem liberare conabatur quo imperfecto labore tantiſper fruimur dum à felici aliquo ingenio is perficiatur. *Ionſius* de Scriptor. Hiſt. Philoſophic. p. 313. 314.

Vir Clariſſimus *Ioannes Voſſius*, quô nemo rem Grammaticam accuratiùs excuſſit & explicuit. *Gataker* de Nov. Inſtrumenti ſtylo Diſſert. c. 23.

Tuum de *Grammaticâ Arte* accepi, exactiſſimum in hoc genere Opus, ac cui nullum priorum vel priſci ævi vel noſtri poſſit comparari. Non pueris tantùm hæc Scripta, ſed viris, qui hinc haurirent unde doctiores evadant, quæque aliunde doceri non poſſent. *Salmaſ.* l. 1. epiſt. 74.

Quantum me, bone Deus! (ut reliqua jam taceam) ultimi de *Hiſtoricis Græcis* libri ceperunt! Tam felici induſtriâ uſus es, ut quicquid à veteri ævo *Græcia* ſudavit, ignorare jam docti indoctique deſinant, quod omnes unus docuiſti. Quæ divitiæ! quæ deliciæ! Nihil tam abditum, quod non legeris; tam dubium, quod non expenderis; tam obſcurum, quod non illuſtrâris. *Eric. Puteau.* in Litter.

Proximis diebus aliquid nactus otii, legi eâ, quâ omnia tua ſoleo, aviditate ac animi affectu, tua de *Idololatriâ*: in quo contra feciſti, quàm nunc fieri ſolet, plerique enim titulos ſuos opere non implent: tu aliter nos decipis, plus dando quàm eras pollicitus. Nam præter omnium *Gentium* hiſtoriam, naturæ nobis pandis myſteria, & in tantâ rerum congerie ſervas, quod difficillimum eſt, ordinem. Præterea quoties *Veterum* aut Scriptura aut ſenſus in dubium venit, oſtendis quàm exacta ſit judicii tui trutina. Tum verò pietatis ac probitatis ſemina ita ubique inſpergis, ut non alium nôrim librum efficaciorem ad corrigendis ſeculi moribus. *Hug. Grot.* in Epiſt.

Inter tot libros quos celebris *Gerardus Voſſius* conſcripſit, nullus iſto celebrior fuit, & etiamnum eſt (qui ſcil. *Theologia Gentilis* inſcribitur.) Cæterùm quantumvis egregium ſit hoc Opus imperfectum tamen, ut & alia ejuſdem Authoris complura remanſit: hoc tamen diſcrimine, quòd iſtud ei ſemper honorificum ſit futurum, cætera verò dedecori erunt ipſi. Hujuſmodi ſunt inprimis ejus *Etymologicum*, ejus de Poetis *Græcis* & *Latinis* bini Tractatus, ejuſque ad *Chronologiam introductio*, quæ nunquam evulgari conſultum fuiſſet. D. *Colomiez* Biblioth. ſelect. p. 87. &c. Gallicè.

In quo Opere *Etymologico*, ut in aliis ejus Scriptis, non pauca ſunt quæ miram properantiam arguunt. Hæc tamen in quibuſdam feſtinatio, viri illius exiſtimationem haud minuit, digniſſimi ſanè, quem, ob tot præclara in vulgus emiſſa, omnis amet & admiretur poſteritas. *Idem* in obſervat. ſac. p. 31.

Gerardus Iohannes Voſſius, magnum in bonis literis nomen, cujuſque adeò divitiis faciliùs credas inhiaſſe *fures literarios*, de quibus & conquerentem videmus, quàm ipſum ſimile quid patraviſſe. Tamen, quod *Ionſius* [de Script. Hiſt. Philoſ. p. 49.] obſervavit, *Wovverium* ſuppreſſo illius nomine quandoque ſecutus eſt. *Thomaſ.* de *Plag.* num. 578.

Gerardus.

Digitized by Google

Gerardus Joannes Voſſius innumera ex *Martinio* deſumpſit auctoris nomine diſſimulato. *Menag.* Amœnit. Jur.Civil.c.39.p.428.

Aliquando *Remonſtrantium* partes ſecutus eſt *Voſſius*: verum *Andr. Rivetus* in examine Animadv. *Hug. Grot.* p. 68. teſtatur, eum ab *Arminianis* iterum ad *Calviniſtas* tranſiiſſe.

* *Gerardi Joannis Voſſii* Diſſertationes tres de tribus *Symbolis Apoſtolico*, *Athanaſiano*, & *Conſtantinopolitano*; prohibentur in decreto 10. Junii 1654.

Extat Hiſtoria *Pelagiana. Amſtelodami* 4°. 1655.

Extant de Idololatriæ ſive Theologiæ apud Gentiles Origine Libri 4. *Amſtelodami*, 1641. in 4°. 2. volum. & deinde additis Libris aliis tribus ibid.anno 1668.in fol.apud *Ioan.Blaeu.*

Extant de Hiſtoricis *Latinis* libri 3. *Francofurti* ad *Mœnum* 1677. 4°.

Extant de Hiſtoricis *Græcis* libri 4. ibid. 1667. in 4°. Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

Hoc ejus Epitaphium:

Hoc Tumulo plorat Pietas, & candida Virtus,
Et Luctu Pallas *Saxea dirignit:*
Invida Mors ridet, ridet quoque Voſſius *illam,*
Dum calamo Mortem vincit, & Ingenio.

LUDOVICUS CAPELLUS.

GAllus, *Sedanenſis*, Sacræ Theologiæ & Linguarum Orientalium Profeſſor in Academiâ *Salmurienſi.* Vir *Hebraicè* doctiſſimus, Anno 1658.Obiit octogenario proximus. *Spicilegium* in Nov. Teſtam. confecit, in quod multa aliis nec dicta nec obſervata congeſſit. Scripſit etiam *Criticam Sacram*, ut & Opuſculum de Punctis *Hebræorum.* Inter ipſum & *Buxtorfium* æmulatio graviſſima fuit. *Konig.* Clar. An. 15. MDCXXX.

Vir ſummus, meus olim Præceptor, *Ludovicus Capellus. Bochart.* in *Geog. Sac.*

Magnum *Hebraizantium* oraculum habebatur in *Gallia Ludovicus Capellus. Ioſeph. Hall.* Epiſc.

Arcanum *Punctationis* abs te Juris publici factum, legi antehac, vir Reverende; Ac jam tum ita judicavi, ſi quid tamen mei judicii eſt, rei inter eruditos diu diſputatæ, eam lucem tuâ diligentiâ allatam, ut dubitare non ſit futurum poſthac niſi pertinacium, ſicut in eo labore alios, qui te præceſſerant, ita in *Sacrâ Critica* etiam iſtum laborem tuum ſuperaſti. In quo neſcio magiſne indefeſſam ſedulitatem mirari debeam, an uberrimam eruditionem, an judicium limatiſſimum; quæ tres laudes in hoc opere ita inter ſe certant, ut in ambiguo maneat cui de tribus prima palma debeatur.Sunt quidem nonnulla, ut rectè notaſti, ἐυδιάβλητα [calumniæ obnoxia] ſed omnibus placere, nemini datum eſt;

minimè verò iis qui ſupra vulgus ſapiunt. Contentus eſt magnis potiùs quàm multis laudatoribus. *Hug. Grot.* in epiſt. 174.

Capellum, virum in *Hebraicis* literis Sacrâque Hiſtoriâ egregium, maximi facio. *Hug. Grot.* in Epiſt. ad Principem de *Lauterc. Lut.* 24. Octob. 1640.

Hanc ſententiam (de *Punctorum vocalium* inventione) poſt P. *Martinium* tuetur eruditè *Ludovicus Capellus* vir clariſſimus in eximio Tractatu de *Punctorum Hebræorum* antiquitate. *Frid. Spanhem.* 3. part. Dub. Evangelic. Dub. 129.

Erudito ſanè *Lud. Capelli* Tractatu pugna de *Punctorum Antiquitate* ita depugnata videtur, ut lis illa hodie ſit ἐρήμη δίκη. *Spanhem.* ibid.

Præ cæteris *Capellus* fortiter, & ut fusè, ita eruditè *Puncta* à *Maſſorethis* fuiſſe inventa probat, Opere eo, quod nomine ſuo præterito, de *Revelato Punctorum Arcano* inſcripſit----Facile adſentio doctiſſimo *Capello*, qui accentuum, ut vocant, punctorumque omnium doctrinæ extremam manum additam exiſtimat à nobili *Maſſoretha Ben Aſcher. Voſſ.* de Art. Grammatic. l. 1.

Communis fere eſt doctorum ſententia, luculentiſſimè à R. viro *Lud. Capello* proprio opere demonſtrata, *Puncta* illa quæ vocant *Hebraica*, non niſi ſerò & aliquot poſt *Chriſti* manifeſtationem ſeculis, jam extincto *Hieronymo*, in uſu eſſe cœpiſſe. *Ioan. Dall.* Epiſt. ad *N. N. Lut.* Kal. April. 1636.

De *Punctorum* Antiquitate adeat qui volet, librum cui titulus eſt *Arcanum &c. à Thoma Erpenio* amici nomine non diu editum in lucem, quo in libro Quæſtio hæc non minus luculenter quàm copiosè pertractatur, novitaſque *Punctorum* exquiſitiſſimis & validiſſimis rationibus adſtruitur. *Simeo Muſius* in Caſtigat. Animadverſion. *Morini*, p. 159.

De *Punctis* poſt mortem *Chriſti* auditis, omnium diligentiam ſuperavit *Anonymus* Author *Diatribes* de verâ Antiquitate *Vocalium*, quam clariſſimus *Erpenius* 1624. edidit. Ille enim ſententiam iſtam adeo validè confirmavit, rationeſque quæ in contrarium vulgò afferuntur, adeò ſolidè refutavit, ut doctiſſimorum Theologorum qui antea contrariæ ſententiæ mordicùs hærebant, alios in ſuam ſententiam pertraxerit, alios verò non parùm dubios reddiderit. *Sixtin. Amama* in Diſſertat. de Nom. *Iehova*, p. 326.

Quoad tuam (in tuo *Arcano*) conjecturam quod ſcilicet *Iudæi* ſua puncta deſumpſerint ab *Arabibus*, hanc veriſſimam autumo, méque demonſtrare poſſe reor. Sed hæc omnia longam diſſertationem exigunt. *Iohann. Morinus* in Epiſt. 72. ad *Ludovic. Capellum.* Gall.

Vir *Hebraicarum* literarum callentiſſimus *Ludovicus Capellus*. Dr. *Iac. Duport.* præfat. ad Metaph. Pſalm.

Ludovicus Capellus vir doctiſſimus, & in *Thalmudicis* verſatiſſimus. *Merio. Caſaub.* de quat. Linguis, p. 121.

Vir exacti judicii. *H. Conring.* de num. Ebræor. paradox. cap. 5.

Hactenus in *Punctorum Hebraic.* origine aſtruendâ duo maximi magiſtri deſudant, quorum alter Arcani *Punctationis* Author (cui nos multum profitemur debere) limatiſsimo vir judicio & undecunque doctiſsimus eſt. *Alexand. Morus* in exercit. de Scripturâ S. p. 69.

Argumenta

Digitized by Google

Argumenta de *punctorum* novitate Clarisſimi *Lud. Capelli* Antagoniſtarum facilè Principis, non tanti ſanè ſunt roboris, quali celebrantur, imo pleraque ſunt prorſus inania. *Caſp. Ledebur.* Præf. ad Lect. in Tractat. de Accentibus *Heb.* 1647.

Ludovicus Capellus prius evulgaverat præclarum Tractatum quem inſcripſerat *Arcanum Punctationis*, quo invictis argumentis demonſtrat Punctorum *Hebrai* contextûs novitatem. Primum illud *Capelli* Opus, quod in Hollandia typis mandatum fuit, magnos inter *Proteſtantes* rumores excitavit, imò jam antequam prelo ſubjiceretur ipſos terruerat, ac ſi Religionis eorum principiis prorſus adverſaretur. *Alexander Morus* qui ipſum antequam in lucem ederetur jam viderat, non potuit ex æquo de Authore non judicare. *Limatiſſimo vir judicio*, inquit de *Capello* loquens, & *undecunque doctiſſimus*; eodemque loco de hoc libro verba faciens ſubdit, *Opus quantivis pretii, ſed à multis Zelo Dei flagrantibus etiam hîc* Genevæ *reformidatum.* Idem *Morus* clarè ſatis oſtendit hunc Genevenſium Proteſtantium zelum non fuiſſe ſecundum veritatem, quandoquidem fatetur *Capelli* opinionem *Lutheri*, *Calvini*, *Zuvinglii*, *Fagii*, *Merceri*, *Druſi*, *Caſauboni*, *Scaligeri*, *Erpenii*, *Salmaſii*, *Grotii* & *Heinſii* ſententiæ conformem eſſe: Adeoque novitatem à *Capello* introductam eſſe dici nequit, ſed ab eo fortiùs tantùm ſtabilitam fuiſſe Opinionem à ſagacioribus & doctioribus *Proteſtantibus* jam approbatam. Nec dubium, *inquit Morus*, quin ejus cauſa vicerit, ſi res Doctorum ſuffragiis & authoritate tranſigatur. Verum meris præjudicatis meraque ignorantia peccant plerique horum *Genevenſium* Miniſtrorum, qui conſulere debuiſſent Præfationem præfixam fronti Bibliorum *Gallicorum* ex Hebraico Textu verſorum ibique reperiſſent quòd *Robertus Olivetanus* primæ illius Verſionis Author, Quæſtionem prolixè agitaverit, nec à Capello quidquam præſtitum fuerit, niſi quòd *Olivetani* opinionem majori luce donaverit. Præjudicati hujus quo *Germanorum* & *Genevenſium* Proteſtantium plerique imbuti ſunt origo petenda eſt ex eo quòd cæco impetu ſecuti ſint utriuſque *Buxtorfii* opinionem de Bibliorum Textûs Hebraici ſinceritate. Oratorii Presbyt. *Rich. Simon.* Hiſt. Crit. V. T. lib. 3. cap. 20. Gall.

* *Ludovicus Capella* inter Hæreticos primæ Claſſis numeratur in Indice *Madrit.* Edit. an. 1667.

Extant Critica Sacra. *Pariſiis* 1650. fol.
Extat Arcanum Punctationis Revelatum. *Lugd. Bat.* 1624. 4°.
Extat Hiſtoria Apoſtolica. *Genevæ* 1634. 4°.
Extat Chronologia Sacra. *Pariſ.* 1655. 4°.

LUDOVICUS de DIEU.

V*Liſſingenſis Zelandus*, Natus eſt anno 1590. Obiit anno 1642. Mortuo *Joannes Polyander* parentavit. Linguarum *Orientalium* ad ſtuporem eruditus Clar. An. D. MDCXXX.

ditus, atque indefeſſæ diligentiæ, quæ & mortis accelerandæ, atque immaturæ ei cauſa fuit, *Valer. Andreas.*

Scripta ejus hæc ſunt: Compendium Grammaticæ *Hebraeæ*---Rudimenta Linguæ *Arabicæ* & *Perſicæ*---Grammatica Linguarum Orientalium, *Hebraicæ*, *Chaldaicæ*, & *Syriacæ* inter ſe collatarum----Animadverſiones ad Vetus Teſtamentum, præſertim *Syriacum*----Animadverſiones in Acta Apoſtolorum, quibus vulgatum Interpretem cum Textu Græco, Syro, Arabico contendit, & ex eo tuetur----In Apocalypſin *S. Iohannis Syriacè*, *Hebraicè*, & *Latinè*, cum Notis----Hiſtoria *Chriſti* & *S. Petri* ab *Hieronymo Xaverio* S. J. *Perſicè* ſcripta, à ſe *Latinè* reddita.

Ille Phœnix ſacræ Theologiæ. *Dilher.* Diſput. Acad. Tom. 1.

Vir in Linguâ *Syriacâ* incomparabilis. *Idem* Tom. 2.

Optimus, & cùm omnis egregiæ doctrinæ, tum literatum Orientalium peritiſſimus vir, *Ludovicus* de *Dieu*. *Marc. Zuer. Boxhorn.* in epiſt. ad *Brunonem.*

Quem quotieſcunque ipſius in Scriptis meis mentionem facio, per conſcientiam nequeo, quin encomiis extollam, qui tantâ pietate, Theologiæ veræ, artium, & linguarum fermè omnium cognitione, ſyderis inſtar ex alto coruſcantis eminet. *Conſtantin l'Empereur* Epiſt. Dedicat. ad Itinerar. *Benjaminis.*

Singularis humanitas ac modeſtia ita propria tibi ſunt, ut non minus eximiis his naturæ dotibus, quàm virtutis tuæ, ac doctrinæ merito, in amorem tui, & admirationem accendas, te quotquot de proximo nôrunt. In quorum numero, ut me eſſe, non invitus agnoſco; ita non poſſum, non ea venerati dona, quæ magnus ille Deus largâ manu in te cumulavit. *Iac. Crucius.* l. 3. epiſt. ep. 1.

Criticæ Notæ quas evulgavit Ludovicus *de Dieu* ſub nomine *Animadverſionum in Veteris Teſtamenti Libros omnes*, quædam tantum ſelectiora Bibliorum loca reſpiciunt, quibus novas elucidationes afferre ſibi arrogavit. Cùm verò cæterorum explicationibus aliquid novi ſuperaddere affectaverit, interdum evenit ut ad minimas uſque Grammaticæ minutias deſcendat, pluſque ſubtilitatis quàm ſoliditatis oſtentent novæ illius interpretationes. Ad Linguas *Hebraicæ* affines frequenter confugit, ut eò meliùs vocum *Hebraicarum* ſignificationem propriam eliciat. Cùm illas Obſervationes Criticas in Biblia molitus eſt, perfectiorem reddere meditabatur novam Verſionem Belgicam totius Scripturæ quæ ex Synodi *Dordracena* decreto erat elaboranda. Primum tamen conſilium ſuum quandoque deſerit, pleraque in ſuas Notas inferendo quæ meræ ſunt eruditionis, quæque ad Criticam minimè pertinent: ut ſtatim à primis Notarum ſuarum verbis, ubi obſervat quòd juxta Cabbalam quæ *Gematria* dicitur, probetur ex primis *Geneſeos* vocibus Mundum initio anni, id eſt menſe Septembri conditum fuiſſe. Deinde eodem loco addit, quòd ſecundum aliam Cabbalæ ſpeciem quæ *Temura* vocatur ſeu Literarum metatheſis, Mundus Calendis Septembris creatus deprehendatur. Verum hujuſmodi obſervatio plureſque id genus aliæ, quas Operi ſuo inſeruit Author, prorſus inutiles ſunt ad literalis ſenſûs explicationem & ad genuinam Bibliorum Verſionem adornandam. Alia Judæorum deliria Notis ſuis admiſcuit: ut cùm hanc quæſtionem cum Doctoribus

ed by Google

Doctoribus *Thalmudicis* movit in hæc ejuſdem Capitis verba *Deus creavit hominem*: Cur ſcilicet unicum in Orbe hominem creaverit *Deus*? Ad quod reſpondet cum *Thalmude*, Deum unicum hominem creaſſe, ut nos doceret quod ſi quis vel unum Iſraelitam deſtruat, idem id ſit ac ſi totum Orbem deſtrueret; ſi contra quis illum conſervet, idem id ſit ac ſi Orbem integrum conſervaret. Ejuſmodi animadverſiones in Opere tam compendioſo locum habere non deberent: Sed uſu ferè ſemper venit ut qui aliqua eruditione inſtructi ſunt, eâ libros ſuos repleant, minimè perpendentes an ad rem faciat ejuſmodi eruditio. Cæterum illæ Notæ Ludovici *de Dieu* admodum utiles eſſe poſſunt illis qui ad Grammaticum Scripturæ ſenſum applicant animum; In hoc autem præſertim excelluit, quamvis nimiam interdum ſubtilitatem oſtentet. Or. Presb. *Rich. Simon*. Hiſt. Crit. V. T. l. 3. c. 14. Gallicè.

Rudimenta Linguæ *Perſicæ*, quæ Ludovicus *de Dieu* adornavit & evulgavit in 4o. 1639. cum *Verſione Hiſtoriæ Chriſti* à *Xaverio*, apud omnes univerſim in pretio ſunt, quoniam opinio eſt quòd ſi in omnium Orientalium linguarum peritia æquales haberet, ſaltem eo ſuperiorem ullum reperiri vix poſſe. *Judicia Eruditor. Pariſiis* 1685. per *Baillettum*. Gall.

* *Ludovici* de *Dieu* Opera numerantur inter libros prohibitos in Decreto 18. Decembris 1646.

Extant ejus in omnes V. Teſt. libros Animadverſiones 4o. *Lugd. Bat.* 1648.

Extant in quatuor Evang. Animadv. 4o. *ibid.* 1631.

Extant in *Hiſt. Chriſt. Perſic.* conſcripcam, & ab illo *Lat.* reddit. Animadv. 4o. *ibid.* 1639.

Extant in *Acta* Comment. 4o. *ibid.* 1634.

Extant in *Epiſt. S. Pauli*, except. ad *Philem.* 4o. *ibid.* 1646.

Extant in *Epiſt. Canon.* & *Apoc.* 4o. *ibid.* 1646.

Extant in *Apoc. Syr. Hebr. Lat.* 4o. *ibid.* 1627.

JOANNES KIRCHMANNUS.

DIE 18. Januarii, Anno Dom. 1575. natus eſt *Lubecæ*. Die 20. Martii, Anno 1643. obiit *Lubecæ*. Clar. Ah. D. MDCXXX.

Scripſit de Funeribus *Romanorum* libros 4. De Annulis Librum ſingularem: Orationes varias: Rudimenta Rhetoricæ, Rudimenta Logicæ Peripateticæ.

Cùm viderim Cogitationes tuas de Ritu Sepeliendorum Cadaverum *Romanorum*, eaſque digniſſimas judicem, ut à cunctis legantur, ne differas in ipſis edendis, etiam atque etiam te hortor. Præterquam enim, quòd omnes eruditos juvabis, tibi quoque æternum nomen comparabis. *Hieronym. Mercurial.* in Epiſt. *Piſis* ſcriptâ ann. 1602.

Funeralia tua vidi, vel potius baſio excepi. Nihil dabo auribus: verè me cepit ſimplex & inornata venus, & ratio diſſerendi inaffectata. *Joan. Wower.* in Epiſt. 54. Cent. 1.

Munus-

Munus tuum de *Annulis* ab autore eo est profectum, quem ex accuratis de *Funere* antiquorum libris pridem admiratus sum. *Dan. Heins.* in Epist. script. ann. 1624.

Ecce tibi eruditum Opus, à *Ioanne Kirchmanno Lubecensi* elaboratum accepimus, qui, fortasse aspernatur *Porcachii* exiles in eâ materie labores (sed plurimi faciendos, quòd primus in arenam descendit) uberiùs absolvit, quæ ille inchoavit. Nihil est, quod amplius desideres. Ex optimis quibusque *Latinis Græcisque* autoribus, effossis cæmentis, nobilissimum Sepulchrorum ædificium condidit. *Iul. Cæs. Capacius* Elog. l. 2.

Perlegi, vir clarissime, & ita me Deus amet, perlegisse jucundum fuit, ea folia, quæ è tuo *de Annulis* libello ad me misisti. Tam enim accuratè, tantâque cum eruditione tota ejus historia à te tradita est, ut neque ei ad perfectionem, neque tibi ad summam laudem quicquam deesse videatur. *Ian. Rutgers.* in Litt. script. an. 1623.

Dono etiam obstringere me tibi voluisti, libro nimirum *de Annulis*, monumento ingenii tui docto sanè & laborioso. Quod quanto ego accuratiùs lego, tantò magis jucundâ ejus, nec fructuosâ minus lectione oblector. *Voss.* in Litt. ad *Kirchman.* script. ann. 1628.

De quibus *Kirchmannus*, solertissimus *rituum funebrium* indagator consulatur. *Sertor. Urfat.* l. 1. Monument. *Patavin.* §. 2.

Kirchmannus de funere *bonus est.* Saligerana 2.

Scaligero nostro quantum placuerit Opus tuum *de Funeribus*, non facilè dixerim. Laudat enim τὴν ἀφίλειαν in scribendo τὴν ἀκρίβειαν in persequendis singulis, quibus nullum volumen par futurum omnes putabamus. *Dan. Heins.* in Epist. script. an. 1605.

Postquam libros illos tuos reconditæ eruditionis de *Funere Romano* atque *Annulis* summâ animi oblectatione perlegi, in penitissima & *Sacra* & *Secularis Literaturæ adyta* te perrupisse animadverti. Alter famam tuam rogo funereo eripiet; alter nomini tuo annos addet innumerabiles. *Iohan. Mich. Dilher.* in Epist. *Iena* prid. Calend. Octob. 1636.

Ex quo doctissimos tuos de *Funere Romanorum* & *Annulis* libros videre datum est, quod adolescente ante annos, nisi fallor, 30. contigit, amare equidem te cœpi & colere. Dexteritatem enim judicii cum multi[illegible]ci lectione conjunctam mirabar & osculabar. *Georg. Calixt.* in Epist. *Flensburgi* postrid. Kal. Jan. 1635.

Tuum de *Annulis* Commentarium ut omnia tua, perexpecto cupidè. *Isaac. Casaub.* in Epist. *Lut. Paris.* 8. Kal. April. 1608.

Kirchmannus in libro de *Funeribus Romanorum* multa desumpsit ex *Kornmanni* libro de *Miraculis Mortuorum*. *Anton. Borremans.* lib. Var. Lect. cap. 4. pag. 32.

Vir ad omnem humanitatem factus & reconditæ eruditionis. *Stephan.* ad l. 5. Sax. Gramm. Histor. Dan.

Kirchmannus optimum optimi ingenii fœtum edidit, & in publicum produxit, aureum nempè & omnibus numeris absolutum librum de *Funeribus Romanorum*,

Digitized by Google

norum, quem uti omnes horridæ *Antiquitatis* periti oſculo & complexu acceperunt, ita ſummis in Cœlum laudibus extulerunt. Nullum enim volumen huic par futurum ſcribit *Heinſius*, vir tantæ eruditionis, quantum in unum hominem cadere poſſe vix quiſquam putet. Et ſanè, ſi nihil aliud ad egregium publicum *Kirchmannus*, præter elaboratiſſimum hoc opus, contuliſſet, ſatis ſuperque tamen feciſſet, & nomen ſuum à *funerea* oblivione egregie vindicaſſet. *Jacob. Stolterfhot.* in Orat. *Funeb. Kirchman.* vide *Henning. Witte* in Philoſ. memor. p. 530.

* Ejus libri de *Funeribus Romanorum*, ſi expurgentur, permittuntur in *Indice Madrit.* ann. 1667.

Extant de *Funeribus Romanorum* libri 4. *Lugd. Bat.* 1672. in 12°.

Extat de *Annulis* liber ſingularis. *Lugd. Bat.* 1672. in 12°.

Extant *Rudimenta Rhetorica. Bremæ* 1652. in 12°.

Extant *Rudimenta Logicæ Peripatetica. Lubecæ* 1669. & ſæpiùs in 8°.

In Cl. Viri *Joannis Kirchmanni* de *Funeribus Romanorum* libros:

Funera dum ſcribis Veterum, Kirchmanne, Quiritum,
Luce beans ritus tam longâ nocte ſepultos,
Hæc te funeribus ſubducunt funera, *jamque*
Conciliant nullo perituram tempore famam.

Radulphus Fornerius Anteceſſor Aurelius.

AUBERTUS MIRÆUS.

Clar. An. D. MDCXXX.

Bruxellenſis, natus eſt Anno Dom. 1573. prid. Kal. Decembris Decanus *Antverpienſis* obiit 1640. xiv. Kal. Novembris.

Struxit Faſtos ſacros *Belgicos* ac *Burgundicos*: Item, Chronicon rerum *Belgicarum* à *Jul. Cæſare* adventu uſque ad annum 1635. Elogia Illuſtrium *Belgii* Scriptorum. Multaque alia.

Vir fuit de *Eccleſiaſticis* in *Belgio* præſertim *Antiquitatibus* optimè meritus: qui hoc unum agebat maximè *ἀνέκδοτα* hactenus, & cum blattis tineiſque luctantia, in lucem aſpectumque publicum proferret, ut Eccleſiæ ſtatum ac regimen ob oculos poneret; ut Sacrorum Ordinum initia, progreſſuſque erueret; ut Principatuum *Belgii* Origines hactenus obſcuras illuſtraret, ac pleraque alia *Belgicæ* Antiquitatis Arcana hactenus abdita recluderet, idque non ex conjecturis aut fabellis popularibus, ſed ex probatæ notæ Hiſtoricis ac Chronographis, quinimò ex ipſis *Principum* Diplomatibus, quæ in eam rem ex publicis privatiſque *Bibliothecis* atque *Archivis* plurima ingenti labore, ac ſumptu collegit & publicâ juris fecit. *Valer. Andreas* in Biblioth. *Belgic.*

Rerum *Belgicarum* ac totius Hiſtoriæ *Eccleſiaſticæ* eximiè peritus. *Gaſſend.* de Vit. *Peireſk.* l. 2.

Aubertus Miraus vir Historiæ Ecclesiæ cognitione inprimis excellens, *Fraue. Suvert. Athen. Belgic.*

Aubertus Miraus, Sol *Belgarum*, inter tot Sidera; caliginem, torporem, frigus pellens. *Just. Lipsi.*

In tabulis veteris ævi utilem operam posuit. *Couring.* censur. diplom. Lindav. p. 117.

Antiquitatum sequioris ævi curiosus indagator. *Couring.* de Antiquit. Acad. Supplem 32.

Geographiam tuam *Ecclesiasticam* accepi, gratum profecto munus; quia & curiosum & utile. Simul semelque repræsentas, quicquid à *Sacris Insulis* in Orbe terrarum regitur: nec potest jam tuum angustioribus limitibus nomen claudi. Ubicunque *Episcopi* sunt, *Miraus* quoque erit, ingenio, labore, doctrinâ mirus, & jam dignus inter illos censeri. Amplius est, sic describere omnes Urbes, quàm uni præesse. Tuus sanè calamus nihil *Pedo Episcopali* cedit: & cotona tamen laborum (permitte ut dicam) *Mitra* erit. *Eryc. Puteau.* Epist. Apparat. Cent. 2. Epist. 63.

Plurimùm mihi gratulator, quòd tibi viro in omni scientiarum genere versatissimo placent *Exercitationes* meæ; eâ enim es eruditione, & apud omnes eruditos æstimatione, ut nulli aut pauci improbaturi sint quæ tuo calculo comprobas. *Joan. Morin.* in Epist. 12.

Cæteris accuratior est elegantiúsque loquitur in suis *Elogiis Belgicis*, sed tenerum & quodammodo cæcum amorem in Patriam & Populares patefacit. Quapropter ad ipsius excusationem dici potest unicum ejus scopum fuisse *Elogia* simpliciter contexere, non examinatis Authorum quos laudat promeritis. Jud. Erud. per *Baillet* Paris. 1685. Gall.

Magnam ejus eruditionem ornabant solida pietas animique grata lenitas, quæ omnium amorem ipsi conciliabant. Hic character in ejus quæ nobis supersunt Operibus satis manifestus est. Integram possent Bibliothecam instruere; nec ullus unquam utiliores disquisitiones elucubravit. *Moreri* Diction. majore *Gallico.*

Reverendissime & Clarissime Domine, *Bibliothecam Ecclesiasticam* abs te mihi missam reverenter accepi, uti munus sacrum ab homine sacro. Admiratus sum in eâ eruditionem, judicium, perspicuitatem. Quàm multa legisse, opus est cum, qui hæc scripserit! qua prudentiâ vigere, qui de singulis ita judicaverit! qua ingenii facilitate, qui res adeo implexas tam clarè digesserit! Debuimus ad hanc diem *Scriptores Ecclesiasticos* illis septem Nomenclatoribus viz. *Hieronymo, Gennadio, Ildefonso, Honorio, Sigeberto, Henrico, Gandavensi,* & *Isidoro Hispalensi*: jam incipimus eos alioſque debere & tibi, cujus operâ illustriores accipimus. Ut meritò tibi, tales inter viros adscribendo gratulari non vanâ anticipatione possi mus. *Fam. Strada* in Epist. dat. *Romæ* 21. Jan. 1640.

Aubertus Miraus à *Philippo Labbeo*, ad *Bibliothecam*, ejus *Ecclesiasticam* respiciente, non modò *Chamæleonti* comparatur, uti variis insidet autoribus, ita diversos colores induenti, sed etiam nominatim ut *Bellarmini, Vossii, Raynaudi, Sirmondi,*

Digitized by Google

Sirmondi exſcriptor ſugillatur. Hîc, uti non abnuo, ſolere *Miræum* paſſim tacere quos deſcribit : ita nec ubique mutum agit piſcem, ut affuiſſe malignitatem credam, certè non tantam fuiſſe, cui toties etiam ubi citat per quos profecit, odioſum *exſcriptoris* nomen imponi, præſertim optimè alioqui meritò, debuerit. Sed nota eſt *Labbei* rabies. Quem ſi quis fortè ex ambiguitate vocabuli excuſandum putet is nihil aliud profecerit, niſi ut *Lupino* furori *Vulpinam* quoque verſutiam ſerviſſe intelligamus. *Thomaſ.* de *Plag.* num. 508 509.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

Obiit *Antverpiæ*, ubi hoc ejus Epitaphium ; in ambitu Chori:

D. O. M. S.

Auberto Miræo *H. Carb. Eccleſ. Decano, ſtudiis ſcriptiſque Clariſſimo, qui Ordinibus Religioſis origines, Annalibus geſta pus Fundatoribus famam Hiſtoriis lucem, ſcriptoribus per elogia vitam, Patriæ claritudinem, Eccleſiæ huic Decus aſſernit : quibus aſſidnè laboranti, ac feliciter operanti & perennare digniſſimo Mors manum injecit Anno* 1640. *Menſ. Oct. die* 19. *vitæ ejus* 67. Joan. Carol. Franchemius Miræus *ex aſſe hæres Avunculo magno, Proparenti opt. in H. E. Choro condito, Gratitudinis ergò monumentum P. C.*

DIONYSIUS PETAVIUS, Soc. Jeſ.

NAtione *Gallus*, Patriâ *Aurelianenſis*, natus eſt Anno 1583. obiit Anno 1652. Clar. A. D. MDCXXX.

Emiſit 13. libros de doctrinâ temporum, quos duobus Tomis complexus eſt : item, Rationarium Temporum. Compoſuit etiam ingens opus de Dogmatibus Theologicis, 5. Tomis conſtans. *Syneſii, Themiſtii, Epiphanii, Juliani*, aliorumque opera *Latinè* tranſtulit & utiliſſimis notis illuſtravit. Extat ejuſdem Paraphraſis Pſalmorum *Græcis* verſibus expreſſa: item, Lyrica &c.

Quô virô (*Petavio*) neſcio an habeat erudita *Jeſu Societas* doctiorem. *Gaſſend.* in Vit. *Peiresk.* p. 109.

Quô (*Petavio*) nemo hodie vivit in eâ, quâm falsò vocant, *Jeſu Societate* eruditionis ac doctrinæ nominibus clarior. *Dallæus* de Pſeudepigr. Apoſtol. l. 1. cap. 1.

Quem ego virum (*Petavium*) cum præſtantiſſimis quibuſque omnium ætatum varietate & copiâ doctrinæ, comparo. *Vavaſſ.* de Ludic. Dict. p. 241.

Petavius vir diligentiæ exactiſſimæ, & judicii ſolidiſſimi in Chronologicis, *Montacut.* Apparat. 2. §. 91.

Secundùm accuratiſſimos *Chronologos*, in quibus præcipuo loco habeo virum veræ eruditionis ac pietatis *Dionyſium Petavium. Grot.* 3. Vol. p. 948.

Permulta poſt *Scaligerum* optimè obſervavit. Sed, quia adhuc ſupereſt, nolim judicium interponere inter eos, quorum uterque præclarè adeò de *Chrono-*

Digitized by Google

logiâ meritus eſt, ut nullis plus hæc ſcientia debeat. *Voſſ.* de Scient. Mathemat. p. 238.

Nunc *Uranologium* verſo *Petavii* opus, etiam in hoc utile, quòd Scriptores optimos repertu rarios promiſcui usûs fecit. Vellem literarum causâ quas non immeritò *Humanas* dicimus, ne vir ille indefeſſi laboris funem rixoſæ contentionis cum eruditiſſimo *Salmaſio* duceret. *Grot.* ad *Nic. Peireſk. Ep.* 16. Sept. 1630.

Uranologii caudam non totam quidem, ſed tamen inſpexi. Inter alia miror, quòd *Seldenum* à quo nominatus honorificè fuerat, quædam etiam placita ipſius defenſa, tanti non fecerit ut nomen ejus poneret. Tantùm & in libro & in *Indice Marmorum Arundelianorum* eruditorem appellat, nimirum quia *Hæreticos* niſi contumeliæ causâ nominare periculum eſt. *Idem* in Epiſt. 111. ad *Claud. Salmaſ.*

Dionyſius Petavius vir ſanè doctiſſimus, & cùm multifaria eruditione præditus, tum *Græca* inprimis Linguæ Scientiâ non leviter imbutus. Is igitur, inter complura alia egregia, tam in *Theologicis* quàm in *Philologicis* doctrinæ ſuæ monumenta, etiam *Metricam Pſalmorum Paraphraſin* poſt ſe reliquit, eruditam certè, & meo quidem judicio, elegantem. *Iac. Duport.* in Præfat. ad Metaphraſ. Pſalm.

Vir in *Hebraicis* haud leviter verſatus, ſed quod dolendum, vitiis ſummis, quoſque verè dixerim Reip. Literariæ Hetoas, valde iniquus. *Paul. Coloneſ. Gall.* Oriental.

Qui ad omnia non ſolùm falſa aut inania, ſed etiam vera, certa & omnium conſenſu approbata, vellicanda & carpenda natus eſſe videtur. *Grot.* Obſervar. in N.T. c. 9.

Fucus ille *(Petavius)* qui omnes reprehendit, ab omnibus reprehendendus, quique inter omnes *Scaligerum* quacunque occaſione vexandum arripit, jure an injuriâ nihil penſi habens. *Salmaſ. in Solinum*, 313.

At *Scaliger* peccavit in rebus ipſis, nec in verbis tantùm, quòd ſæpe demonſtravit Doctrinæ Temporum Pater. Scio, nec enim *Deus* fuit, nec humani à ſe quicquam alienum putavit. Sed qui tam duriter & acerbè caſtigat alios Pater, nunquamne caſtigandus ipſe eſt? Nunquamne ad *Epiphanium*, nunquamne in *Dogmatibus Theologicis* dormitat? Nihil dicemus gravius in mortuum, quanquam nec vivum & videntem nimium reveriti ſumus iis in libellis, quos contra ipſum à nobis conſcriptos in lucem tertia mox editio proferet. Memini cùm viveret, atque ad eum inviſendi causâ iteremus, ne nominari quidem *Scaligerum* ferre poterat, quin excandeſceret, ac ſtomachum in contumelioſas voces, ut homine partibus addicto, quàm erudito magis dignas erumperet. *Alex. Morus* præfat. ad Left. in ſecund. *Euſeb. Scaligerani* edit. 1658.

Jeſuita ille *Petavius* inter Societatis ſuæ doctiſſimos numerandus eſt, ſed vir fuit moroſus, mordax & obtrectator, qui nunquam niſi ad aliquem refellendum ſcripſit. Duo conſarcinavit Volumina in folio ad *Joſephum Scaligerum* refutandum, in quem tota conviciorum plauſtra evomuit, quamvis 20. jam retrò annis

Digitized by Google

annis diem hic obiiſſet. Meminiſtine ejus quod dicit *Plinius*, *Hiſtoriæ* ſuæ *Naturalis* Præfatione, ſolos ſcilicet *Lemures* cum hominum Manibus dimicare. In *Epiphanium* non ſcripſit, niſi ut Cardinalem *Baronium* ſingulis paginis corriperet. *Guido Patin.* Epiſtolis ſelect. Epiſt. 2. Gall.

Magno conatu, nihil magnum in *Epiphanio* præſtitit *Petavius Montacut.* Apparat. 5. Sect. 74.

Multum debemus diligentiſſimo *Petavio* ob *Epiphanii* editionem, & ob eruditas in eum notas. *Paul. Colomeſ.* in Paralipom. ad Chartophyl. Eccleſ.

Nec ullum ferè eſt Carminis genus in quo non feliciter luſerit: quippe qui *Tragœdias* etiam ſcriptitarit, nec *Latinos* modò, verùm etiam *Græcos* atque *Hebraicos* verſus ſcitiſſimè procuderit. Certè *Hugo Grotius* hujuſmodi operum judex ſimul atque artifex peritiſſimus, *Dionyſii Petavii* Carmina magnoperè probare & laudare conſueverat *Henr. Valeſ.* Orat. in obit. *Dionyſ. Petavii.*

Extant Dogmata Theologica. *Pariſiis* 1644. 5. Vol. fol.
Extat opus de Doctrinâ Temporum. *Pariſiis* 1627. 3. Vol. fol.
Extat Epiphanius Verſione ac Notis illuſtratus. *Pariſ.* 1622. 2. Vol. fol.
Extat Appendix ad *Epiphan.* Animadverſiones. 1624. 8°. *Pariſ.*
Extat *Syneſius* cum Verſione & Notis. *Lutetiæ* primò editus 1612. dein 1633. & tandem 1640. fol.
Extat Rationarium Temporum. *Pariſiis* 1652. 12°.
Extant Poëmata *Lat. Græc.* & *Hebræa. Pariſiis* 1642. 8°.

In Obitum P. *Dionyſ. Petavii*, *Soc. Jeſ.* Presbyteri, cultui.
B. Virginis *Genovefæ* addictiſſimi:

Paulatim lentâ es ſubductus morte, Petavi,
Reſpondit votis & Genovefa tuis.
Optaſti vitam, longa dedit otia vitæ.
Optaſti mortem, mors tibi longa data eſt.
Sed quæ mortalis protraxit tempora vitæ,
Et mortem variis mortibus implicuit;
Immortalem eadem conceſſo numine vitam
Præbuit, & nullis gaudia miſta malis.

Phil. Labbe in Theſaur. Epitaph.

ERYCIUS PUTEANUS.

IN *Geldria Venloæ* natus anno 1574. *Mediolani* Eloquentiæ Profeſſor fuit, Clar. A. D. MDCXXX. ac *Regis Hiſtoriei* titulo ornatus. Inde in *Belgicam* accerſitus *Juſto Lipſio* in Cathedrâ *Lovanienſi* ſucceſſit. *Lovanii* per annos 36. cum docuiſſet, obiit, anno Dom. 1646. Mortuum laudavit *Nicol. Vernulæus.*

Edidit circulum *Urbanicum*: Librum de biſſexto: Hiſtoriam *Inſubriæ*, Sermones Geniales: Orationes: Epiſtolas, &c.

Viris principibus ac Magnatibus, cæteriſque omnis ordinis Primoribus in *Belgio*, & extra imprimis gratus, vel modeſtiæ ac doctrinæ gratiâ, ut vel *Epiſtolarum* ingens moles atque apparatus fidem facit. Superavit omnia encomia; *Ateuumque* ſtyli acumen pari elegantiâ, & facilitate uſurpans, oſtendere non minus vivendo, quàm docendo ſemper ſtuduit, in *literis* etiam *Sapientiæ* ac *Virtutis ſtudium contineri*. Aliquid *Iuſti Lipſii* etiam in vultu ac voce ejus eſſe, plures confeſſi ſunt, præſertim qui *Lipſium* eâ ætate noverunt. Una ei cura ſemper fuit, benè de *Juventute* & *Republicâ* mereri. *Valer. Andreas* in Biblioth. *Belg.*

In eo (*Puteano*) omnes ingenium, elegantiam, facilitatem, modeſtiam admirantur & amant. Natus ad omnes Artes videtur, & ad virtutem compoſitus. Talem illum ſcripta teſtantur, profeſſio exhibet, converſatio probat. *Nic. Vernul.* l. 3. de Acad. *Lovan.* c. 13.

Erycius Puteanus, vir admodum doctus & eruditus. *Joan. Bona* Card.

Vir clariſſimus, ac in pueritia condiſcipulus, & ex ſtudiorum conjunctione amiciſſimus ſemper, *Erycius Puteanus*. *Voſſ.* de Scient. Mathemat. p. 91.

De *Puteano* ſic ſcribit *Boxhornius*: ‘ Eximium ſeculi noſtri ornamentum fuit, ‘ & ſequentium omnium, ſi virtuti ac litteris, quod debetur decus, maneat, im- ‘ mortale erit.

Erycius Puteanus, vir doctiſſimus & diſertiſſimus. *Barth. l.* 11. Adv. c. 20.

Inter præcipua *Galliæ* ornamenta, dum viveret, merito ſuo ſemper habitus eſt *Erycius Puteanus*. *Iſ. Caſaub.* præfat. ad Hiſt. Auguſt.

Erycius Puteanus juvenis raris ingenii dotibus, & animi vitæque candore *Lipſ.* Cent. 1. ad *Belgas*, Epiſt. 70.

Unio hujus ſeculi vocatur *Pareo.*

Erycius Puteanus ingenio ad optimas artes facili & tenaci, in utravis linguâ *Græcâ* & *Latinâ* peritus, *verſu* & *proſâ* bonus, vitâ moribuſque modeſtus: & plura etiam reperienda, in eo ſi quis pernoverit, quàm hic dicam. Habet *Matheſim*, *Philoſophiam*, *Muſicam* quoque: & planè digniſſimus eſt, cui bene velit, ſive benè faciat, quiſquis doctrinam, elegantiam, aut virtutem amat. *Juſt. Lipſ.* in Teſtimon. de *Puteano*, affix. Epiſt. 57. Cent. ad *Ital.* & *Hiſpan.*

Tu quidem, *Eryci Puteane Lovanienſis* Gymnaſii decus inſigne, allicis juvenum undique confluentium agmina, ſolidiſſimâ, reconditæ literaturæ peritiâ: Sed *Italorum* voces Tuo nomini applaudentes, propria tibi referant *Scripta*, ipſorum perſæpe tria manibus, & comprobata conſenſu. Te unum meritò magno *Lipſio* anteceſſori ſuffectum prædicat *Belgium*. Te *Hiſtoriographi* regii peramplo auctum honorario, *Germani* ſuſpiciunt, & *Hiſpani*; ut propterea non ſemel à cunctis *Orbis* Gymnaſiis concupitus, eâ vivens fruaris majeſtate virtutum, quam non ingrata poſteritas, multorum etiam curriculo ſæculorum conſervatura ſit. *Joan. Imperial.* in parerg. Viror. Illuſtr.

Quod ad ejus eruditionem attinet, tam luculenta ejus ſigna in præclaris ſuis Scriptis reliquit, ut Poſteritas nunquam dubitatura ſit quin ea & ſolidiſſima & eminentiſſima

Digitized by Google

eminentiſſima fuerit. Quamvis ejus ca'amus ad argumenta quæ gloriá ejus indigna erant ſe quandoque demiſerit, hæc tamen ſtyli ſui robore uſque adeo extulit ut neminis palato non ſapiant, omniumque applauſum excitent. *Iſaac Bullart.* Acad. Scientiar. Gall.

Erycius Puteanus, *Woverius Antverpienſis*, nugatores. *Scaligerana* 2. Gall.

Dominus *Voſſius* mihi dixit *Morettum* celebrem *Antverpiæ* Typothetam, dum *Erycio Puteano* aliquando exprobraret, quòd libellos tantum conſcriberet, reſponſum ab ipſo accepiſſe quòd *Plutarchus*, aliique Antiquitatis Authores tales etiam compoſuiſſent. Tum regeſſit ei *Moretus*, putas-ne tuos libros, quos divendere non poſſum, *Plutarchi* libris eſſe æquiparandos? Quo dicto *Puteanus* iratus ex *Moretti* taberna exivit. *Paul. Colomeſ.* Opuſc. 125 Gall.

Extant Geniales Sermones. *Mediol.* 1598. 4°. *Francof.* ad M. 1602. 8°.

Extant Hiſtoriæ *Inſubricæ Lovan.* 1630. *Lipſ.* 1676. in fol.

Extat *Circulus Urbanianus Lovan.* 1632 4°. Alia ejus opera variis in locis atq; temporibus ſunt impreſſa.

Hoc ejus Epitaphium:

Erycii Puteani Memoriæ Æternæ.

Candor ipſe, lex amoris, ipſa lex Modeſtiæ, lex ſuavitatis ipſa, vera lex facundiæ, lumen Orbis eruditi, ſeculi fulgor ſui, nemini invidere natus, major invidentibus, occidit mortique ceſſit, neſcius tamen mori. Hunc verere & æmulare, livor, aut victus tace.

Viro Summo.

Juſti Lipſii *ſucceſſori, candoris & humanitatis Medullæ, in exemplum eruditionis aut virtutis nato*, Batavii *Amici poſuerunt.*

Hoc Epitaphium ipſe ſibi vivus compoſuit:

ΣΠΟΥΔΑΙΩΣ ΣΗΝ ΑΡΙΣΤΟΝ.

Audire vivus panca verba mortui
Si non times, quod hactenus feci, loquar.
Puteanus *ego ſum, fama quem circumſtetit*
In liberis mihi ſuperſtes, & libris.
Hanc eſſe lucem umbram fuiſſe cogita:
Dum navigas, vel Scylla, *vel* Charybdis *eſt:*
Poſt fata portus: vita morte naſcitur.
Quid ergo? vive: ſic licebit non mori.
Vixiſſe pulchrè in rebus eſt æternitas.

Mortuus.

Mortuum audis : ut ego te vivum
Benè precare mortue.

NICOLAUS RIGALTIUS.

Clar. A. D. MDCXXX. *Parisiensis*, Jurisconsultus, Regi à Consiliis, & Bibliothecæ Regiæ præfectus, senex obiit Anno Dom. 1652.

Scripta ejus sunt : Observationes & Notæ in Auctores Finium regundorum —— In Glossas Agrimensorias Glossarium — Funus Parasiticum — Vita S. *Romani* — Notæ in *Martialem*, *Cyprianum*, *Tertullianum*, *Phædrum*, *Onosandrum*, *Artimidorum*, & *Julianum* — Glossarium tacticum μικροσάρισον — Carmina Varia.

Phædrus me tuus, clarissime vir, humanissimè aliquando interpellavit, non liber, sed *Thesaurus*; sed qui à tuo ingenio pretii incrementum accepit. Ut nunquam ab oculis meis elegantissimus hic, non tam *Augusti*, quàm tuus libertus recedit : ita *Rigaltii* nomen & simul affectum continuò mihi suggerit. *Eryc. Puteam.* Cent. 4. Epist. 37.

Certè ex interiore literaturâ, &, ut sic dicam, κειμελίοις earum ista sunt, quæ tu ingenio & industriâ in lucem protulisti, victura in tuam famam, & publicum usum. *Just. Lips.* Cent. ad *German.* & *Gall.* Epist. 95.

Nicolaus Rigaltius vir eruditione perrarâ conspicuus. *Gassend.* de Vit. *Peiresk.* l. 4.

Nicolaus Rigaltius, politiore doctrinâ, judiciique elegantiâ, & incorruptâ *Latini* sermonis integritate, omnibus antecellens : Cui nos, si modò in hos genere literarum aliquid profecimus, id totum debere gloriamur. *Joan. Jacob. Buccard.* in laudat. *Peiresk.*

Nicolaus Rigaltius vir ille præstans eruditionis & ingenii. *Bart.* l. 12. c. 3.

Cui plurimum omnis *humanitas* debet. *Idem* l. 28. c. 20.

Omnes eruditi te ex promisso conveniunt, & à te *Plinii* emendationem quasi pro suo jure exposcunt : Nec jam tibi tergiversari liberum est, præcipuè cùm sis tam arduo negotio par, & idoneus. Igitur si laudi literariis tuis laboribus parte non parvum cumulum addere cupis, incumbe operi, quod immortalem nomini tuo gloriam conciliaturum esse tibi asseverare audeo. *Roland. Maresc.* l. 2. Epist. 40. ad *Nicol. Rigalt.*

Rigaltio pro *Tertulliano* plurimum debeo. Editio est elegans, Notæ breves, sed exacti judicii, &, ut monueras, interspersâ libertate : præfationes nitidæ & cultæ. *Grot.* Epist. ad *Petr. Puteanum Hamburg.* 26. Apr. 1634.

Inflatior [*Jacobo Sirmondo*] *Nicolaus Rigaltius* & elatior, verborum negligens, laborat in sententiis, easque pingui, ut ita dicam, interpretatione convestit. *Huet.* de Clar. Interpret.

Nicolaus Rigaltius Parisiensis, Regius in *Mediomatricum* Senatu Consiliarius, Regiæque

Regiæque Bibliothecæ Cuſtos, ob eruditionem celebris fuit, & ob ſingularem Doctorum Linguarum, præſertim verò Græcæ peritiam. Præclari omnes Viri ejus contemporanei ei Amici fuerunt: *Petrus* verò *du Puy*, cujus Vitam ſcripſit, unus ex præcipuis fuit. Vix quis tam inſignia merita animadvertere poterat, quin ea magni faceret. Dominus *Rigaltius* ſingulares quandoque fovebat opiniones. *Moreri.* Gall.

Dominus *Naudæus* dicit eum fuiſſe *Coryphæum* omnium quotquot ejus Sæculo *Humaniores Literas* colebant, Criticumque nemini ſecundum. Gall.

Si qua detur occaſio aliquas *Notarum* ejus *Theologicarum* carpendi, cætera fateri tenemur *Notas* & *Obſervationes* ejus circa *Criticam*, *Grammaticam*, & explanationem locorum *Tertulliani* difficiliorum, præſtantiſſimas eſſe. *Ell.* du *Pin.* Nova Biblioth. p. 293. Gall.

Dominus *Henricus Dodwell* aſſerit Dominum *Rigaltium*, quamvis cætera Doctum & peritum Criticum, parum eſſe accuratum in iis quæ ediſſerit, eum quamvis Romanam Communionem colat, *Calviniſtarum* partes utplurimum tueri; cùm apud Authores quos in lucem edebat aliquid videbatur adverſans nedum ejus *Eccleſiæ*, ſed & *Univerſalis Eccleſiæ* ritibus, id ſollicitè admodum ab eo fuiſſe obſervatum, forſitan ut eô lectu jucundiores per novitatem fierent ejus Obſervationes. *Biblioth. Univerſal. & Hiſtoric.* Ann. 1687. Tom. 4. pagin. 97. Gallicè.

Carmina ejus leguntur Tom. 3. Delit. *Gall.* 231.

Extant Gloſſarium τακτικὸν μιξοβάρβαρον, *Lutetiæ Pariſ.* anno 1601. Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

GASPAR SCIOPPIUS.

Germanus obiit anno 1663. octogenario major.

Scripta ejus ſunt: Inſtitutiones Grammaticæ *Latinæ*---De Arte Critica---Suſpectarum Lectionum libri 5.-----Veriſimilium libri 4.------Animadverſiones in *Voſſii* librum de *Vitiis Sermonis*-----Animadverſiones in *Thuanum*, *Caſaubonum*, alioſque ſub nomine *Paſchaſii Groſippi*-----Pædia----*Priapeia*-----Claſſicum Belli Sacri------Infamia *Famiani Stradæ*----*Scaliger* Hypobolimæus, &c. Clar. An. D. MDCXXX.

Neque tuos, *Gaſpar. Scioppi*, reticere faſtus poſſim, qui generis nobilitati, præſtantiorum quarumque doctrinarum notitiam addidiſti, ob quam *Germaniæ* tuæ ſpectabilis, *Italiæ* admirandus, Pontificibus, Regibus, ac Principibus ſingulis acceptiſſimus, privilegia nulli ampliùs tot amplitudine meritorum conceſſa obtinuiſti. *Ioan. Imperial.* in Muſæo Hiſt.

Nobis dilectus Conſiliarius noſter *Gaſp. Scioppius*, inter ævi hujus eruditos meritò recenſendus. *Ferdinand.* II. Imp. *Roman.* in Diplomate.

Nos ſanè de ſtudio, & doctrinâ variâque eruditione, & prudentiâ *Gaſparis Scioppii* eximiam quandam opinionem, non magis ex aliorum relatione, quàm

propriò judicio conceptam semper habuimus. *Idem* in alio Diplom.

Oliv. Ferrarius in præluf. p. 202 *Scioppium* vocat virum in omni literarum genere eminentiſſimum, qui ab inea ætate ita totus literis affixus fuerit, ut ſexto decimo anno libros evulgarit, quos ſenes admirarentur. *Idem* p. 225. duo in eo præcipuè commendat, miram & exactam vim judicii in æſtimandis aliorum Scriptis, & ſummam *Sacrarum Literarum* peritiam, ut, quod olim de *Eſdra* dictum eſt, deperditos Linguæ Sanctæ Codices ſolus reparare potuerit. *Addit*, plures libros à *Scioppio* confectos, quàm annos numeraret, ejuſque *Operâ* vel magnam Bibliothecam inſtruere poſſe.

Scioppius nihil niſi miſerabilis literator fuit, ut *opera* ejus inepta & maligna oſtendunt, ac extremâ ſenectâ, ſcriptis *Patavio Leidam* Literis, tranſitionem iterum ad Evangelicos offerebat, ſi in gratiam reciperetur: Sed rejectus *Apoſtata* contemptuſque ob vanitatem fuit. *Horn.* in Hiſt. Eccleſiaſt. p. 226.

Inter illos qui Blaſphemias contra *Sacram Scripturam* ſcripſerunt, ducit hodiè familiam iſte hoſtis *Dei* certiſſimus *Scioppius*; in cujus *Eccleſiaſtico* leviter inſpecto, multas legi ſuperioribus diebus adverſus τὰς θεοπνεύστους *Scripturas*, blaſphemias longè diriſſimas capite 90. in diſputationibus de *Fidei* articulis, non vult adhiberi verbum *Dei*, de quo extat vox *Domini*, *Inquirite Scripturas*. *Caſaub.* ad Apparat. *Annal. Baron.* num. 39.

Scaligeri duo, Pater & Filius, in utraque linguâ, & in omnibus diſciplinis peritiſſimi, quibus incaſsùm, ut *Luna Canis*, oblatravit *Scioppius*. *Bonifac.* Lud. Hiſt. p. 602.

Gaſpar Scioppius, vir deſultoriæ levitatis. *Phil. Labbe* part. 2. Bibliother. Numniar.

Valla omnes *Grammaticos*, qui ante ipſum vixerunt, aggreditur. *Gaſpar Scioppius* non mitior eſt, nec ipſi *Ciceroni* ac *Varroni* parcit. *Annotat.* ad Relig. Medic. p. 356.

Paucula illa, quæ *Robertellus* & *Scioppius* de Arte Criticâ ſcripſere, tumultuaria ſunt, & hujus rei fundum omnem non emetiuntur. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhiſt.

Quoad illa quæ in *Apuleium* ſcripſit quorum titulus *Symbola Critica*, negandum non eſt eum in illis feliciorem fuiſſe cæteris qui ante ipſum hujus Authoris difficilis elucidationi allaboraverant. Sed, hoc conceſſo, Critica ejus *Variarum Lectionum* limites ferè non excedit, quas plerique parvi faciunt. Si enim hujuſmodi laboris ſcopus eſſet, ut aliquis fructus ex illo perciperetur, opus eſſet ut peritus aliquis Vir examinaret, quid rationi magis conſentaneum in hac *Critica* diverſitate occurrat, utque in textum inſereret, quæ optima & Authoris ſenſui maximè conformia cenſeret. *Ephemerid. Eruditor.* diei Lunæ 16. Martii 1665. Gallicè.

Homo, ut notiſſimum eſt, ingenii maligni & oris maledicentiſſimi, qui propter præſtantiſſimorum, & de re literariâ optimè meritorum virorum invidas ac injurioſas calumniationes meritò *Canis* Grammaticus appellatur. *Lambec.* lib. 1.

Monſtrum.

Monſtrum ex omni ſpurcitiarum & ſcelerum colluvie concretum. *Bayl.* cent. 3. epiſt. 27.

Famoſus iſte turbo & publica tempeſtas pacis. *Sprinfeld.* de apanag. cap. 4. num. 38.

Multa ſcripſit *Scioppius* doctè & laboriosè, ſed pleraque eo animo & ſtylo, ut ad ſcommata & convicia factus videretur. *Limneus* in add. d. cap. 5. nu. 99.

Quis, quæſo, magnorum ejus & antecedentis ætatis virorum, cujus Scripta & famam ipſe [*Gaſp. Scioppius*] non majori cum infamiâ polluiſſet? *Joan. Decker.* de Script. Adeſpotis, p. 54. 1686.

Quid *Scioppius Giphanio* harpagârit, notum eſt doctis, inquit *Rittershuſius* in Epiſt. ad *Georg. Richterum*, p. 205.

Nam quòd ſuſpicatur *Scioppius* ignoraſſe *Phædrum* leges *metricas*, cui quæſo, perſuaſerit? eadem operâ P. *Syrum*, eadem operâ *Plautum*, *Terentium*, veteresque alios accuſet, & *Virgilium* ipſum, ſi *Diis* placet. O pudor, πῦ σὺ εἶναι φῦ; ſed ſolens ſuo more facit *Scioppius*, qui *Scaligeros* auſus eſt, & *Caſaubonos* inſectari, χολοιὸς πρὸς ἄετον. *Tanaquil. Fab.* Not. in Prolog. *Phædri*, l. 1. Fabul.

De *Salmaſio* non queror, qui cum nemini ſuorum temporum literato pepercerit, non magis quàm ille *Scioppius*, quem inſignis maledicentia *Zoilo* quovis nobiliorem reddidit, nihil profectò rationis eſt, cur parentis mei cauſam potiorem ducam, quàm cæterorum omnium, qui ætate noſtrâ claruere, quorum nemo virulentum ejus dentem evaſit. *Nic. Heinſius* Not. in *Ovid.* librum 2. *de Art. Amand.* verſ. 660.

Ciceronis Acculator, de quo ut ad te ſcribam me rogas, eſt formidandus ille *Scioppius*. Mediolani librum prelo ſubmiſit, in quo *Ciceronem* incongruitatis & barbariſmi arguit. Hæc erga *Ciceronem* injuſtitia Scaligerum ſi reviviſceret ſolaretur. Sed ſpero *Scioppium* eundem librum alterum conſcripturum quo evincendum ſuſcipiet *Catonem* Virum minimè frugi, *Iuliumque Cæſarem* ignavum militem fuiſſe. *Balzacius* Epiſt. 12. ad Dominum *Chapelain.* lib. 18. Gall.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

GULIELMUS HARVEIUS.

ANglus, *Jacobi Carolique* Regum *Angliæ*, Medicus primarius; in Collegio Medicorum *Londinenſium* Anatomes & Chirurgiæ Profeſſor, motu Sanguinis circulari reperto nobilis. Obiit 3. Junii Ann. Dom. 1657. annoque ætatis 80. Clar. An. D. MDCXXX.

Scripſit Exercitationes Anatomicas de *Circulatione Sanguinis*, & de *Motu Cordis*: item Exercitationes de *Generatione Animalium*.

Carolus Fracaſſatus ait, *Italum* quendam hoc Inventum ante *Harvæum* excoluiſſe. Is nempe eſt Pater *Paulus Servita*, quem *Joannes Walæus* etiam in ſcenam protraxit, *Circulationiſque* hujus primum Auctorem prædicat. Nimirum nec lux eſt abſque umbrâ, neque gloria ſine invidiâ. Iſtius autem commenti fa-

bulam jampridem à te mihi narratam memini. Nempè *Legatum Venetum*, ad ſuos reditum parantem, libro tuo de *Circulatione Sanguinis* à te donatum fuiſſe, eundemque poſteà *Patri Paulo* legendum exhibuiſſe: Indeque virum hunc celebrem, memoriæ causâ, pluſcula tranſcripſiſſe, quæ, ipſo mox defuncto, in Hæredis manus inciderint: creditumque poſtea multis, eundem Scripti hujus Auctorem extitiſſe: habereque te literas à Patre *Fulgentio*, ipſius ſodali, ad te ſcriptas, quæ rem eandem clarè exprimerent. *Georg. Ent.* in epiſt. præfix. Apolog. pro Circuit. Sang.'

Penſitatis hactenus æquâ lance inter ſe rationibus *Æmilii Pariſani*, & *Gul. Harvæi*, concludere demùm licet *Circulationem Sanguinis* eſſe veriſſimam, atque *Harvæo* immortales gratias à *poſteris* deberi, quod ipſis rem adeo ſubtilem ac proficuam communicaverit; eandemque firmiſſimis undequaque conquiſitis rationibus ratam fecerit, humaniter verò ignoſcendum, ſi alicubi (ut in re tenebricosâ fieri ſolet) ceſpitaverit: & quod ipſemet μὴ ἅπαξ πάντων facilè emendaturus fuerit: *Pariſano* autem gratias quoque debitas eſſe, vel eo nomine; quòd commento ab *Ulmo* mutuato, reliquiſque elumbibus argumentis, veritatem eandem uberiùs confirmaverit. *Georg. Ent.* 200. in Apolog. ſect. 200.

Ultimo demum loco ex *Anglo-Britannis* præcipuè commendandus venit, *Gulielmus Harvejus*, Circulari Sanguinis motu reperto nobilis. Quamvis enim novam hanc & omnibus retrò ſeculis inauditam ejus doctrinam cùm alii tum *Æmylius Pariſanus*, & *Fortunatus Plempius* convellere conati fuerint; ita tamen Ampliſſ. Dn. *Præſes* juxta cum aliis eos exceperunt, ut paſſim, per eruditum orbem magis magiſque *Harveiana* ſententia aſſenſum inveniat. *Sebaſt. Schoffer* Introd. ad Med. p. 3.

Præ omnibus tamen eminet immortalis *Guil. Harveius Anglo-Britannus*, rerum ad *Animalium γένεσιν* pertinentium ſcrutator indefeſſus & felix, ceu ex ejuſdem *aureis Exercitationibus* ſatis ſuperque perſpicitur, queis æternum applauſum, ac minimè perituram laudem eſt promeritus. Verùntamen cùm elegans iſte libellus decenti ordine careat; cùm Obſervationes in eodem enarratæ non ſint unius generis, variéque diſperſæ; cùm denique plurimæ diſſertationes ſint immixtæ, atque ſic omnia in unum quaſi acervum permiſtim collata, vix legitur cum eo fructu qualem tot inſignes Obſervationes aliàs ex ſeſe afferre queant. *Juſt. Schrader.* in Præfat. ad *G. Harv.* Obſervat. de Generat.

Guil. Harveius cùm ex invento, deprehenſoque *Sanguinis* motu glorioſiſſimum egiſſet triumphum, ad inveſtigandam *Animalium Generationem* animum adjunxit. Quamobrem adhibitâ frequenti *Zootomiâ* (nam ingens illi cujuſvis generis *Animantium* copia, & diſſecandi opportunitas abundè ſuppetiit) permulta in lucem protulit, à ſe primùm animadverſa atque notata; quæ mihi jamdiu ſaxum hoc volventi magno, fateor, adjumento fuere, &c. Interea non diſſimulabo *Harveium* in ejuſmodi ſtudio ita ſe præſtitiſſe, ut cùm ſummam in obſervando experiendoq; diligentiam exhibuerit, in judicãdo tamẽ perſæpe labatur: quippe experimenta magno labore atque induſtriâ conquiſita ad præconceptas Opiniones (quod dolenter potius, quàm contumeliosè dictum velim) perperam trahucit.

cit. *Thom. Cornel.* Progymnasm. V. de Generat. edit. *Lipsi.* 1683. in 12o. p. 168.

Nostro seculo *Guil. Harvejus*, *Anglus*, singulari industriâ & ingenii ad scrutandum nati acumine, hunc Sanguinis per arterias itum, & per venas reditum, è tenebris in lucem protraxi, & anno 1628. eruditorum censuræ primus publicè proposuit; eundemque firmis fundamentis ita probavit, ut veritas non quasi in crepusculo micet, sed ceu in medio constituta cœlo fulgentibus radiis totum literarium orbem illustret. Pro tanto beneficio à plurimis *Artis Medicæ* primoribus meritis tractatur laudibus, quorundam tamen insimul mordetur calculis, fortunam *Columbi* experiens, qui pro laudabili *Novi Orbis* inventione, etiam à plurimis gloriam, à quibusdam sinistra judicia & sugillationes reportavit. Paucis autem iisque bonis placere optima laus est. *Gothofred. Moebii* Fundament. Med. Physiolog. edit. *Jenæ* 1661. in 4o. p. 275.

Nuper *Anglia* novam peperit de *Motu Cordis* opinionem, quam invulgavit *Gul. Harveius* Medicus Regis *Angliæ* & *Anatomes* in Collegio *Londinensi* Professor, edito eà de re peculiari libello----Hoc suum Commentum multis verisimilibus rationibus adstruit; adeò ut jam multis doctis hodiè adridere incipiat; nominenturque honoris causâ à quodam populari suo *Circulator Microcosmi*, ad distinctionem alterius *Angli*, qui primus *Macrocosmum* circuit. Primùm mihi inventum hoc non placuit, quod & voce & scripto publicè testatus sum: sed dum posteà ei refutando & explodendo vehementiùs incumbo, refutor ipse & explodor; adeo sunt rationes ejus non persuadentes, sed cogentes: diligenter omnes examinavi, & in vivis aliquot canibus eum in finem à me dissectis verissimas comperi. *Plempii* fundam. Medic. fol. pagin. 128.

Ex recentioribus *Aristoteli* felicitate par, industriâque non minor, sed ingenii acumine, gloriâque Inventorum citra dubium major, in *Angliâ* nostro tempore inclaruit *Harveius*. Hic enim quantum in *Zootome* præsertim profecerit, eruditissima ejus de *Circulatorio* motu *Sanguinis*, & *Generatione Animalium* scripta sat testantur. *Joan. Man. Majoris* Chirurg. Infusor. edit. *Kioni* 1667. 4o.

Est tanta eximii viri *Guil. Harvei* in *Natura* penetralia scrutando diligentia & sagacitas: & in Observata tradendo tam candida sinceritas, ut ejus tradita, quæ omnium fidem facilè merentur, amplecti non erubescamus; in perpetuam ipsi laudem cedet, quod invenerit, communique commodo liberaliter tradiderit de *Sanguinis motu & Animalium Generatione*.

------Quæ longa vetustas
Occulit arcanis Oracula mersa tenebris.

Jac. de *Back.* Dissertat. de Cordè Alloq. ad Lect.

Scientiam Humani Corporis, Physicæ partem utilissimam in libris suis de *Motu Sanguinis*, & de *Generatione Animalium*, mirabili sagacitate detexit & demonstravit *Gulielmus Harveus* R. R. *Iacobi Caroliqne* Medicus primarius; solus

(quod sciam) qui doctrinam novam superatâ invidiâ vivens stabilivit. *Thom. Hobb.* præfat. ad Elem. Philos. sect. 1. de Corpore.

Statua ejus conspicitur in Collegio Medicorum *Londinensium*, cum hac Inscriptione:

Industriâ, Sagacitate, Successu Nobilis, perpetuos Sanguinis Æstus circulari Gyro fugientis primus promulgavit Mundo: Nec passus ultra Mortales sua ignorare Primordia, Aureum edidit de ovo *atque* pullo *librum: sic novis inventis* apollineam *ampliavit artem-----Mernitque esse Stator perpetuus.*

JOANNES SELDENUS.

Symbolum ejus fuit:

Περὶ παντὸς ἐλευθερία.

Clar. An. D. MDCXXX. ANglus, celebris Jurisconsultus, natus est decimo sexto Decemb. An. 1584. *Salvintonie* in Comitatu *Sussexiæ*. Obiit ultimo die Novembris Anno 1654.

Reliquit insignem Tractatum de Jure Naturæ---Alium de *Diis Syrorum*---Librum de *Synedriis Hebræorum*----De Successionibus & Pontificatu---De Anno Civili veterum *Judæorum*----De Decimis, vernaculo Sermone----Marmora *Arundeliana*----Liber ejusdem extat de Nummis. Observationes porrò in *Fletam* scripsit.

Joannes Seldenus ad *Iuris Patrii* exactam scientiam, Legum *Mosaicarum*, reliquarumque Gentium, & literatum porrò omnium, non *Latinarum* modò & *Græcarum*, sed *Hebraicarum & Gentium Orientalium* singularem cognitionem adjecit. *Arth. Duck* de Authoritat. Jur. Civil. l. 2. 8. p. 193.

Seldeni doctrinam & eruditionem non suspicio modò & veneror, sed etiam admiror & exosculor planè, *Cappel.* in diatrib. de Nom. *Iehovah.*

Magnum honorem *Seldeno* deferunt extranei, præsertim verò *Grotius*, qui eum vocat *Honorem Britanniæ, Annotat.* ad c. 2. l. 2. de Jur. Bell. & Pac.

Videatur de iis doctissimus Jurisconsultus *Iohannes Seldenus*, qui in his Sacris per medium fundum Antiquitatis peregrinatur, ut, ubi Sacros Scripturæ locos quàm multos, ad *Priscos Deos* remittunt, nobis deteriodatos: qui vir etiam si præterea aliud nihil præstitisset, est tamen cur ei Antiquitatis amatores multum se debere fateantur. *Dilher.* Disputat. Acad. Tom. 10. p. 248.

Anno 1644. *Joannes Seldenus*, *Anglus*, Jurisconsultus, ut tot aliis pulcherrimis Scriptis, ita Dissertatione de *Anno Civili*, & *Calendario* Veteris Ecclesiæ, seu Reip. *Judaica*, præclarè admodum de studiis meritus fuit. *Voss.* de Scient. Mathem. p. 466.

Per idem tempus accepit aureum eruditi *Seldeni* librum de *Arundelianis Marmoribus*, sive *Saxis Græcè* incisis, quæ perillustris ille Comes transferri ex

Asiâ

Digitized by Google

Asiâ in *Angliam*, horto[que] suos curavetat. *Gassend.* de vit. *Peiresk.* lib. 4. p. 140.

De *Noachidarum* Præceptis, ex *Thalmudicorum* seriniis, toto demensa horreo congessit vir Præstantissimus *Ioannes Seldenus*, libris 7. de *Iure Naturali*, & *Gentium*, juxta disciplinam *Hebræorum*: Qui cùm sint summâ diligentiâ & nitâ eruditione conscripti; nemini, saltem è doctioribus, non sunt sedulò evolvendi. Ex illo fonte nos sitim saturavimus. *Ioan. Marsham.* in Chronic. Secul. 9. p. 161.

De Doctrinâ *Thalmudicâ* quid in genere censendum sit, & quibus ea cautionibus amplectenda, consulant studiosi profundæ simul eruditionis & judicii virum, *Iohannem Seldenum*, in opere eximio de *Iure Naturali Hebræorum*, &c. cujus nos judicio libenter submittimus. *Meric. Casaub.* de 4. Linguis, p. 111.

Vir μελετηθέστατος D. *Ioannes Seldenus* in scripto illo de *Diis Syris* accuratissimo, eruditionisque reconditioris cumprimis fœto. *Gataker* de Tetragram.

Hoc Opus de *Diis Syris* aureum libellum vocat *Bochart.* in Geogr. Sacr.

Inter omnia *Seldeni* Opera ecce, (librum de *Diis Syris*) meo quidem calculo omnium jucundissimum & utilissimum. *Gerardo Vossio* usque adeo gratum fuit, ut illud in suam *Theologiam Ethnicam* ferè totum ejus Authorem ubique laudans, inseruerit. Tam universim laudatur *Seldenus*, ut singulorum testimonia huc referre minimè decreverim, unicum *Ludovici Molinæi* Medici Londinensis in ejus Apologia ad *Renatum Verdeum*, qui est *Andreas Rivetus* enarrare sufficiat. *Tantum abest*, inquit, *ut me nostrorum* Φιλαυτία *ceperit, ut maximè concesserim, imò ultrò agnoverim Galliam nostram vix habere* Seldeno, *in suo genere eruditionis*, superiorem; *at* Ussherio *Archiepiscopo* Armachano *ne parem quidem.* Quibus patet Dominum *Molinæum*, quamvis *Seldenum* impensè laudet, eum tamen Archiepiscopo *Usserio* inferiorem agnoscere. Qua in re ipsi nequaquam assentior, *Paul. Colomes.* Sel. Biblioth. p. 197. 198. Gall.

Vir Clarissimus *Ioannes Seldenus* æternum nostri seculi decus. *Marsham.* Canon, pag. 15.

Vir doctissimus----Opus suum de Jure N. & G. eruditâ & modestâ æmulatione Grotiani Operis scripsit. *Boecler.* in Præf. Comment. Grot. de J. B. & P.

Equidem *Seldeni* opera laudare velle, nihil aliud esset, quàm Solis testimonium splendoris meditari, &c. Vid. *Boecler.* in dedicat. Operis *Seldeni* de J. N. & G.

Vir sanè non vulgari eruditione præditus. *Arnold. Vinnius* ad sect. 1. Instit. de *R. D.* n. 4. ubi tamen librum ejus, quem *Mare Clausum* inscripsit, improbat, ejusque sententiam Paradoxam dicit.

Quare igitur *Rich. Simon* non recensuit celebris *Seldeni* Opera, qui *Latinè* non minus benè quam *Anglicè* scripsit, quique nobis tot insignes elucidationes tradidit innumerorum *Veteris Testamenti* locorum in libris de *Diis Syris*, de *Decimis*, *Uxore Hebraica*, de *Synedriis Iudæorum*? Dices forsitan *Seldenum* adeo cognitum esse ut opus non esset illum *Rich. Simon.* commemorari: Sed plurimi sunt alii, de quibus eadem ratione tacere debuisset. *Iudicia* plurium Theologorum *Hollandicorum* super Critica *Rich. Simonis.* p. 378. Gall.

Iohannes:

Digitized by Google

Johannes Seldenus fuit unus è maximis Viris quos unquam Anglica Gens habuerit. *Arundeliana Marmora* mirabili ſucceſſu emendavit, eorumque difficultates enodavit, iiſque tam excellentes *Notas* addidit, ut ideo dictum fuerit *Lapides* pro ipſo locuturos, etſi homines elogia ipſi debita reticerent. *Judicia* Eruditor. Pariſ. 1685. per *Baillettum*. Gallicè.

D. Seldeni præclara jam habuimus ex *Hebræorum* ſcriptis deprompta; quare in animo illi eſſe novis nos muneribus ſuis ditare gaudeo. De *Synedrio* pauca pro materiæ ubertate dedit nobis *Cochius*. Non dubito quin *D. Seldenus* pro iſtâ ſuâ multijugi lectione plurima ſciru utilia ac jucunda poſſit velitque addere. Nec minùs placet alterum reconditæ eruditionis argumentum de *Jure Gentium*, quale *Hebræi* coluere. *Hug. Grot.* in Epiſt. ad *Samſon. Johnſon. Lutet.* $\frac{20}{30}$. Sept. 1638.

Eruditiſſimus Dominus *Seldenus*, unus è præclariſſimis Viris quos ulla Ætas unquam produxerit. *Burnetti* Hiſt. Reform. lib. 3. 1539. p. 264. Anglicè.

Magna erat ejus induſtria, qua matutinis horis utebatur in ſuis ſtudiis Philoſophicis, pomeridiano autem tempore Materiam coacervabat eorum Argumentorum circa quæ ſibi ſatisfacere tentabat. Robuſtum habebat corpus, fidelem Memoriam naturalem & artificialem, Mentis conceptum tardum (quamvis identidem in Poeticam & Oratoriam excurreret, tùm ad animum à gravioribus meditationibus relaxandum, tum ad expoliendum & connexiorem reddendum Stylum ſuum, interruptum & aſperum (quæ vitia contrahebat ob immenſam materiam quam is illum amplecti adigebat; edoctus à *Benj. Johnſono*, ut quidem gloriabatur, *Horatium* imitari) ſed judicium ſolidum. Indoles ejus ad communicationem propenſa, Scutoriarum Imaginum eximius Interpres, ut patet ex ejus *Honoris Titulis*: Magnus Antiquarius, ut oſtendunt *Marmora ejus Arundeliana*; Tractatus in *Draytoni Eadmerum*, plurima ejus priſca Numiſmata, multóque plura neoterica; dives tum Muſæo, tum Arcis; Juris-Conſultiſſimus, quem talem demonſtrant ejus Obſervationes in *Fleta*, *in Tenuras*, *in Fortiſcuti Modum tenendi Parliamentum*, ejuſque Argumenta, quippe qui, ſi quis in toto Regno alius, Documenta in promptu haberet, *Decimis*, quæ omnem *Judaicam*, *Ethnicam* & *Chriſtianam* in hujuſmodi Argumentum Doctrinam complectitur: Ejus *Mare Clauſum* adverſus *Grotii Mare Liberum*, quo continentur omnes Leges, Conſuetudines & Uſus Orbis univerſi circa hoc Caput; Ejus *Uxor Hebraica*, *de Synedriis*, *Lex Naturæ ſecundum conſuetudines Hebraicas*, quæ totidem ſunt Monumenta ejus in Doctrina *Judaica* perſpicacitatis; Libri ejus de *Diis Syris*, quibus evincitur quam benè noverit quomodò Ethnicorum Fabulæ meræ fuerint corruptio Veritatum Scripturæ Sacræ, & quomodò Gentilium Doctrina *Chriſtiana* Religioni poſſit conciliari; Liber ejus *de Decimis* impreſſus anno 1616. offendiculo fuit, tum ob ejus Præfationem, quoniam Cleri noſtri famam & Authoritatem minuebat reſpectu Doctrinæ; tum ob ejus Materiam quæ commodo ejuſdem detrimentum afferebat reſpectu utilitatis (quamvis ad eum reſponderit Eques *Johannes Temple*, quoad legalem & Hiſtoricam partem; Dominus *Nettles* inſignis *Talmudiſta* in *Regine Collegio Cantabrigiæ*, quoad partem *Judaicam*; Dominus *Montacutus* & Dr. *Tilſlei*

Tilsley Rocheſtriæ Archidiaconus. quoad *Græca* & *Latina* linguæ, ut & Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ peritiam;) Sævillima procella (inquit ille) quæ poſt Reformationem Beneficiorum Eccleſiaſticorum horrea concuſſerit. Sed omiſit, quod die 28. Januarii 1618. coram quatuor Epiſcopis & quatuor Juris Doctoribus publicoque Notario ſubmiſſionem ſuam conteſtatus ſit, & culpam agnoverit temeritatis ſuæ, Confeſſioni ſuæ manu propriâ ſubſcribens. *Doctor Lloya* in ſuis Adverſariis. Anglicè.

Extat Mare Clauſum *Londini* 1636. 8°.

Extat de Jure Naturali & Gentium, *Londini* 1640.

Extat de Synedriis & Præfecturis Juridicis Veterum Hebræorum, *Londini* 1650. & ſeqq. annis, 4°.

Extant Vindiciæ Maris Clauſi contra *Burgum*, *Londini* 1653. 4°.

Hoc ejus Epitaphium:

Joannes Seldenus.

Heic juxta ſitus, natus eſt 16. *Decemb.* 1584. Salvingtoniæ *qui vicinus eſt* Ferring *occidentalis in* Suſſexiæ *maritimis, Parentibus honeſtis* Johanne Seldeno, Thomæ *Filio, è Quinis ſecundo anno* 1541. *nato.*

ET

Margaretâ *Filiâ, & hærede unicâ* Tho. Bakeri *de* Ruſlington *ex Equeſtri* Bakerorum *in* Cantu *familiâ, filius è cunis ſuperſtitum unicus, ætatis ferè* 70. *annorum, Denatus eſt ultimo die Novembris Anno ſalutis reparatæ* 1654. *per quam expectat hoc Reſurrectionem felicem.*

DANIEL HEINSIUS.

Symbolum ejus fuit:

Quantum eſt quod neſcimus.

Clar. An. D. MDCXXX.

GAndavenſis, natus eſt anno 1580. Studiorum ſuorum rectore *Joſepho Scaligero* uſus eſt. Anno ætatis 18. publicè primùm *Latinos*, deinde *Græcos* Autores interpretatus eſt: tandem Politices & Hiſtoriarum profeſſiones ſuſcepit: queis & Secretarii Acad. & Bibliothecarii nobile munus acceſſit. A *Guſtavo Adolpho, Sueciæ* Rege in *Conſiliariorum* numerum aſcitus & à ſereniſſimâ *Venetorum* Rep. Equeſtri D. *Marci* dignitate ornatus, ipſum *Urbanum* VIII. Pontif. Rom. eruditionis ſuæ admiratorem habuit, amplißimo honorario *Romam*, ut eam à barbarie vindicaret, invitatus. Obiit ann. 1655.

Struxit Ariſtarchium ſacrum in *Nonnum*: item Exercitationes in Novum Teſtamentum

Digitized by Google

ſtamentum. Plurimaque alia, quorum Catalogum videre eſt apud *Valerium Andream* in Bibliothecâ *Belgicâ*.

Vir verè magnus, ſummus, ac doctiſſimus vocatur *Bocharto* in Geogr. Sac. Tam ſeveriorum quàm amœniorum literarum Sol. *Selden.* Præfat. ad lib. de *Dis Syr.*

Magnum ſeculi noſtri ornamentum *Daniel Heinſius*, vir admirabili eloquentiâ altiſſimâ eruditione, & multiplici linguarum Orientalium atque Occidentalium peritiâ à *Deo* exornatus. *Johan. Polyand.* in Epiſt. ad *Joan. Beverovic. Leidæ* 24. Jul. 1635.

Heinſio viro incomparabili, & in quem ut *Zeuxis* in ſuam *Venerem*, aut *Phydias* in *Clypeum Minervæ*, natura contuliſſe videtur, quicquid eſt *Venerum* & *Gratiarum* à me ſalutem. *Iacob. Cruc.* in lit. ad *Daniel Colonium.*

Vir abſque pari ingenioſus, eruditus, & diſertus, *Daniel Heinſius*, ſcriptor hujus ſeculi primarius, veterum non paucis ſuperior, paucis omninò inferior, cujus *Græcas Latinaſque* mulas, cujus eruditionem & eloquentiam, omnis Poſteritas & amabit & venerabitur; cujus lepor & gratiæ nulla non præconia merentur, ſatis autem extolli nequeunt. *Barth.* in Adverſar. p. 2803.

Næ tu merus *Aſteropæus* vere ἀμφοτερόδεξιος, qui prorſâ & vorſâ æquè polleas. Cùm verſus *Græcos* tuos lego, *Homerum* non *Heinſium* puto me legere: cùm *Latinos, Ovidium* aut *Propertium. Caſaub.* Epiſt. 318.

Somnium tuum, Clariſſime *Heinſi*, vidi, legi, relegi. Sciebam quantus eſſes in ſeriò tractandis literis; quantus in omni genere ſeriæ ſcriptionis. Tantum in eſſe tibi lepôris, tantum amœnitatis ac venuſtiſſimæ venuſtatis, neque ego ſciebam, neque fortaſſe quiſquam alius eorum, qui è tuis ſcriptis te norunt. Deum immortalem! quàm ingenioſa ſermonis ſtructura ac diſpoſitio; quàm non è trivio, ſed neſcio unde ex abdito periti joci: quàm docti & ſalſi ſales: quàm alta denique & profunda atque efluens eruditio tua in ſingulis propè verbis apparet! *Idem* in Epiſt. 526.

Anacreontica tua *Græca* indicant quantus in hoc genere futurus ſis. Certè nihil in illis verſiculis tuis vidi, quod non & laudabile, & generoſæ camœnæ auram non ſpiret. *Joſ. Scalig.* in Epiſt. 277.

Heinſius eſt ingenium extra aleam, præſertim in eâ ætate. *Idem* Epiſt. 91.

Quod ad *Hymnum* tuum attinet: hoc auro oſtendis, ferrum eſſe quicquid alii cuderunt. Admiror penitus ſcriptum, & ſic capior, ut è manibus non deponam. *Belgæ* autem niſi te agnoſcant *Apollinem* ſuum, nec linguam, nec Poëſin intelligunt. Mihi Poëmata hæc omnia videntur admiranda eſſe; in admirandis *Hymnum* illum eminere. Sicuti illuſtriſſimum argumentum eſt, ita præſtitit *Muſa* ſua, quod nemo hactenus aſſecutus. *Eric. Putean.* Epiſt. Apparat. Epiſt. 32.

Heinſii nomen mihi propè divinum eſt. *Gabr. Naud.* 59. Epiſt 59.

Heinſius & Grotius rarum par & exemplum antiquæ virtutis & fidei. *Baud.* Centur. 4. Epiſt. 11.

O literæ tuæ! O libri: In literis, ipſe mihi præſens es, quas aureas, quas gemmas appello: & in libris, qui admirationem ſeculo, licet duro ac ferreo, incutiunt.

Digitized by Google

cutiunt. *Ariſtarchus* tuus ex oculis meis non recedit, quot verbis, tot documentis fertilis, omnem oſtendens unius ingenii doctrinam ac ſcientiam comprehendi. Et quis te aut non novit, aut orbis amore dignum non pronunciet? *Idem* in Epiſt. 82. p. 82.

Ego cum voluptate ſæpè legere ſoleo maximorum virorum *Hugonis Grotii* & *Danielis Heinſii* puerilia Carmina, quæ initio hujus ſeculi edita, poſteà Operibus ipſis non ſunt inſerta. Quæ etſi à Virilibus illis multùm diſcrepant, delectat tamen florum illa luxuries, quos tam præclari fructus poſteà ſecuti ſunt. *Dan. Georg. Morhof. Polyhiſt.* p. 62.

Summus vir, veréque Muſarum & Charitum μεγ' ἄγαλμα, *Daniel Heinſius*, in laudatione *Aſini*, ſcripto, ut genii, ita penitiorum literarum, ac civilis prudentiæ pleniſſimo. *Voſſ.* de Hiſti Lat. p. 138.

Heinſii ſacræ Exercitationes, opus ingens & eruditum. *Boxhorn.* in Epiſt. p. 106.

Incredibile quanto amore illum proſecuti fuerint *Joſephus Scaliger*, *Ianus Dousa*, aliique viri doctiſſimi. Naturâ ipsâ inſtructus ad Poëticam facultatem, patrio etiam rythmo excellit, ut paucis agam. Quæcunque ab eo profecta ſunt, limam ſapiunt politiorem: Phraſis terſa & elaborata: conceptus ſublimes: ita ut cum illis priſci ſermonis Scriptoribus certare velle videatur. *Swertii Athen. Belgic.*

Daniel Heinſius in ſummis vatibus meritò æſtimandus, orbem eruditum ſibi devinxit varii generis, varii argumenti Poëmatis, in quibus nihil humile aut jejunum, omnia terſa, ſolida, ſonora. Dum apotheoſin condit *Thuano, Scaligeroque* verſu Epico, tertiam ipſe meretur; nec mori poteſt, qui de contemptu mortis tam cecinit vitaliter. Quàm lecta in ejus *Hipponacte* dictio? Sed & quàm hinc idde aculeata? quàm feliciter audet in *Herode Infanticida*? Nec *Elegis* ejus quicquam venuſtius. *Borrich.* de Poët. p. 143.

Dominus Balzacius aſſeverat duos *Heinſii* Tractatus in Horatii Satyricon eſſe duo præſtantiſſima opera. Ait ſe non opinari ſe unquam majorem renovatæ Antiquitatis copiam ſimul collectam vidiſſe, ut nec plus continuatæ rationis, pluſque ſubtilitatis majori robore ſtatuminatæ. Inutilem, pergit idem, non navat operam in extruendo trophæo locorum prorſus ſimilium ſuper vocem quampiam nulla difficultate implicatam, eorum more qui notas conſcribunt, quique loca in invicem coacervant, & in ſua Scripta nihil niſi Lectionis ſuæ cruditatem confuſionemque inferunt. *Balzac.* Epiſt. in Infanticidium p. 142. 143. Gallicè.

D. Voſſius mihi dixit *Heinſii* Patris ſtylum hinc facilè cognoſci poſſe quòd pluſquam quis alius pronomine Qui, quæ, quod uteretur. Id non ſine voluptate verum eſſe obſervavi. *Paulus Colomeſ.* Opuſc. 128. Gall.

* *Danielis Heinſii* Sacratum excitationum ad Novum Teſtamentum libri 20. ejuſcemque *Ariſtarchus*, ſive ad *Nonni* in *Ioannem* Metaphraſin exercitationes emendatiores nunc, & auctiores editæ prohibentur in Decreto 19. Mart. 1633. in Decreto 18. Decembris 1646.

Extant ejus in Novum Teſtamentum exercitationes fol. *Lugd. Bat.* 1639. 4°. *Cantabrigiæ* 1640.

Extat *Ariſtarchus* Sacer 8°. *Lugd.* 1627. Alia ejus opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

Morti proximus omnium penè rerum oblitus fuit; unde *Conſt. Hugenius* *Epigrammata* in ejus morbum & mortem modulatus eſt:

Sciverat Heinſiades, *quantum neſcire fatentur*,
Quos neſcire nihil credere fama jubet.
Ultima lento ſubrepens inſcitia morbo
Reddidit infantem, nec ſine laude ſenem:
Succeſſit melior fugiente ſcientia; poſtquam
Omnia deſcivit, ſcire mori didicit.

In ejus effigiem:

Cernitis? Hic Mundi Phœnix, ille alter Apollo,
Heinſius, *ut pingi corpore, & ore poteſt.*
Parte ſui meliore, animo tranſcendit Olympum,
Iamque diu Divos inter & Aſtra fuit.
Qui plureis doctè ſcripſit, quàm viximus annos;
Et, prætextatus, Neſtore *major erat.*
Livor, abi. Palmam Batavæ *meruiſti* Athenæ,
Nec regio vatem viderat illa parem.

Reinerius Neuſius *I. C.*

EDWARDUS HERBERTUS.

Clar. An. D. MDCXXX.

Anglus, ad Caſtrum *Montgomerienſe* natus dicitur, inter Collegii *Univerſitatis* Commenſales, poſtremis *Elizabethæ* temporibus (prout ex *Alumnorum* Catalogo, illâ tempeſtate compoſito, edoctus ſum) literas percepit; Annoque 1603. cùm *Aurea Periſcelidis Eques* crearetur *Henricus Walliæ Princeps*, Eques de *Balneo* fiebat. Sunt qui credant è *Collegio Reginenſi* fuiſſe *Herbertum* illum, verùm in errore proculdubio verſantur, atque prædicto poſteriorem fatendum eſt *Edwardum Herbert* Agri *Montgomerienſis* Armigeri Filium, qui in *Reginenſium* numerum inque *Album Academicum*, primo Julii die, anno Dom. 1608. ætat. 17. admiſſus reperitur. Utcunque Artium Linguarumque peritiſſimus fuit, tantamque à *Carolo* primo gratiam inivit, ut *Baro Caſtri Inſulæ* de *Kerry*, apud *Hibernos*, pauciſque poſt annis *Baro* de *Cherbury* in *Angliâ* crearetur. De illo plura referre ſuperſedeo, utpote qui ubique apud ſeculi hujus ſcriptores memoratur. *Anton. à Wood* in Hiſt. & Antiquit. Univerſ. *Oxon.*

Scripſit

Digitized by Google

Scripsit de veritate. De causis errorum, & de Religione laici. Expeditionem in *Ream* Insulam. Viram *Henrici* Octavi. De Religione Gentilium.

Tradidit mihi librum tuum de *Veritate* doctissimus *Doresius.* Exosculatus sum munus istud *Literarium* non uno nomine. Pretium illi conciliat *autor, stimulus,* & *stile,* per quem voluisti ad me deferri opus gravissimum, exactissimumque. Gaudeo in *Britannia Philosophari Barone,* & ad studia nostra se demittere grandes illustresque animas. Gaudeo *Philosophiam* non illis solùm cordi esse, qui longâ stolâ ambulant, hoc est, Umbraticis Doctoribus, sed & viris in lucem positis, quosque dignior fortuna secrevit populo. Nec minus recreor Augusto *Veritatis* vocabulo, ad quam assurgat ipse è *Curuli* sellâ *Cato.* Demersam illam in profundo puteo dicebat *Plato,* Inveniri nõ posse *Pyrro,* probabilem solùm esse *Academicus.* Inveniri posse, certamque esse & immobilem *Dogmaticus.* Tu vir summe, *Dogmaticorum* sententiæ affinis, non inveniri solùm eam posse doces, sed & oculis *Lectorum* nudam objicis. Legi pleraque; nec aliena te dicere & sentire ab *Aristotele & Peripateticis* statuo, licèt aliâ formâ orationis & mutatis vocabulis, quorum majestate & elegantiâ gratiores lectori, & admirabilis magis. Ubi dissentis, facilè te dissentientem fero, cùm & hoc inter *Veritates* communes sit, *Non idem omnes sentire.* Philosopharis liberè, nec in *aliorum verba jures,* ut non solùm in territorio tuo, sed & *Philosophorum Regno Baronatum* exerceas. Qui uti libertatis civilis est studiosissimus, ita pari libertate de *Vero* judicas, nulli beneficio vel metu obnoxius. Quibus *Stipendiaria* est *veritas,* anxiè loquuntur; & licet sentiant secùs, linguam calamumque falsò mancipant. Ideo utilia sibi loqui malunt, quàm vera. Tu in *libertatis* regno natus ea scribis, quæ nec fœdam servitutem, nec licentiam effrænem sapiunt. Simul & candidè *Philosopharis* & prudenter: acutè & religiosè: doctè & piè. *Casp. Barlæus* in Epist. dat. *Amstelod.* 24. Iun. 1635.

Quamvis hæc Historia (De Vitâ *Henrici* VIII. *Angliæ* Regis) jam annò 1649. evulgata, sæpiusque deinde recusa, initium Collectionis nostræ longè antevertat, ob *Auctoris* tamen celebritatem non indignam judicavimus, quæ per occasionem nuperæ editionis (Anno 1683.) nobis ante paucos demum menses oblatæ, his *Actis* insereretur. Adeo enim, non modò apud *Anglos* suos, sed *exteras* etiam *gentes* inclaruit *Herbertus,* ut ejus de *veritate* libri (si *Lloydo* in observationibus ad vitas *Ministrorum Anglicorum* credimus Bibliothecæ *Vaticanæ* summo cum honore illati fuerint; Hæcque ipsa *Henrici* VIII. *Historia* (*Woode* in *Hist. Oxon.* affirmante) in Archivis Bibliothecæ *Bodleianæ* manuscripta pretiosi alicujus *Cimelii* instar, asservetur. Enim verò si, præter mirificam sententiarum concinnitatem, singularem in judicando dexteritatem, summumque quod ubiq; præ se fert, veritatis studium spectemus, optimo sane jure hunc Scriptorem inter præstantissimos ætatis nostræ referemus. Orditur autem *annales* suos ab Ann. 1491. quo lucem adspexit *Henricus,* desinitque in anno 1547. quo fato concessit *Princeps* ingentibus vitiis, quæ magnis virtutibus redemit famosus. Videtur verò argumentum tam nobile de industriâ elegisse *Herbertus,* in quo suam in di-

cendo vim exereret,cùm non ſolùm inſignis rerum Germanicarum,*Gallicarum* & *Hiſpanicarum* inclinatio,ſed religionis etiam per Angliam memorabilis mutatio illo tempore facta fuerit, quæ ex *Actis* ſecretioribus ſummâ curâ perluſtratis, & Hiſtoricis ſeculi ſuperioris fide digniſſimis diligentiſſimè eruta, *Lectori* in compendio quaſi ante oculos ponit. *Acta Eruditor.* Menſis Mart. 1686.

Aliquot ab hinc annis edidit librum *de veritate,prout diſtinguitur à revelatione, à veriſimili,à poſſibili & à falſo,*item librum *de cauſis errorum*, nec non *de Religione Gentilium errorumque apud eos cauſis.(* Nam cætera,quæ hinc inde Auctor promittit, num lucem huc uſque conſpexerint, non conſtat*)* quibus Commentariis ſuis mirum eſt quàm ſibi plaudat elatiſſimi animi Scriptor, &c. Omnem movet lapidem *Baro*,ut in odium,invidiam & contemptum adducat communiter receptam doctrinam,eamque cum ſuâ collatam noviter repertâ ſapientiâ,de titivilitiô quidem æſtimandam eſſe incautioribus perſuader; imperitiam, prævaricationem nugas, ineptias, cavilla, ſtrophas, ſophiſmata, impoſturas, & neſcio quæ non,paſſim Scholis exprobrans. Quæ tamen ἐυρήματα ſi paulò inſpectentur acriùs,nonniſi perſonatas ſubtilitates eſſe,aut, ſi quid ſolidæ ſubſit ſapientiæ,vix aliter, quàm vocum novitate, à receptâ ſcholarum doctrina diſcordare, dudum harum rerum peritiſſimis fuit animadverſum. *Kortholt.* de tribus Impoſtor. Sect. 2.

Aliquot dunc effluxere Menſes, Nobiliſſime & Generoſiſſime Baro, quòd librum tuum acceperim *de Religione Gentilium,errorumq;apud eos Cauſis*;idq;unà cum literis Sereniſſimi Electoris & tuis. Et pro libro & pro literis non poſſum non gratias agere quàm maximas. Delectatus ſum plurimùm & Argumento,& Scriptionis genere. Vix itaque dixerim,quàm avidè,quantoque cum fructu illum devorârim. Nam jam animus eſt,ut ſcribam tibi, quid de hoc Opere ſentiam. Scio quàm difficulter audire laudes tuas poſſis. Audiant has illi, quibuſcum ſæpè de hôc ſcripto colloquor, cum tempus & occaſio patitur, quæ nunquam non ſeſe offert. Dum itaque ſæpius lego, & relego,illos tuos Commentarios, animadverti verum eſſe iſtud, nullam in bonis rebus eſſe ſatietatem.*Ger. Ioh. Voſſ.* in Epiſt. dat. *Amſtelod.*1645. 3. Kal. Jan.

Helingshead Sped. & Stowv,meras rerum publicè cognitarum relationes tradiderunt, pluresque errores committunt. Eorum veſtigia premunt fere omnes neoterici noſtri Scriptores, eaque tantum excerpunt & repetunt quæ ab ipſis ſcripta ſunt. Dominus *Herberd* ſe minimè dignum autumavit ut alii fecerant nugari ideoque diligentius exquiſivit autographa Monumenta quàm ullus eorum qui ipſum præceſſerant ſummaque fidelitate ac induſtria *Henrici* VIII. Hiſtoriam nobis tradidit; verùm rebus Religionem ſpectantibus tamdiù non immoratur ut argumentum poſtularet, hæc ſcilicet Viris diverſæà ſe profeſſionis relinquens, & forſitan exiſtimans minus congruum ſuæ conditionis viro,hujuſmodi argumentorum plenàm & accuratam tractationem perſequi. *Burnetti* Præf. ad ſuam Hiſt.Reform. part. 1. Angl.

Excellentiſſimus fuit Artifex,Polyglottus eximius, tam Virorum quàm Librorum ſtudiis operam navavit ipſeque duorum valde inſignium Operum Au-

thor

Digitized by Google

thor fuit, quæ ſunt Tractatus de *Veritate* Gallicè conſcriptus,tanto apud Tranſmarinos in pretio habitus,& etiamnum(ut perhibent)perhonorificè in Papæ Biblioth.Vaticana exiſtens;Ejus Hiſtoria Henrici VIII.ubi ejus Collectiones plenæ ſunt & authenticæ.Ejus obſervationes ſagacitatem ſpirantes,ejus Connexio valida & cohærens, totum verò opus accuratum. *Da. Lloidi* Adverſaria. Anglicè.

* Ejus libri de *Veritate* inter libros prohibitos numerantur in Indice *Romæ* impreſſo 1681.

Obiit 20. Auguſti Anno. Dom. 1648. inque Eccleſiæ S. *Ægidii*, extra urbem *Londinenſem*, Adyto ſepultus requieſcit.

Extat Tractatus de Veritate, unà cum libro de Cauſis errorum, & de Religione Laici. *Lond.* anno 1645. *Lat.*

Extat Vita *Henrici* Octavi. *Lond.*Anno 1649. *Angl.*

JACOBUS USSERIUS.

Clar. An. D. MDXXX.

PAtriâ *Dublinienſis* in *Hiberniâ* in Parochiâ S. *Nicolai* natus Anno 1580. quarto die Ianuarii, quaq *Strenæ* loco in orbem miſſus; magnum certè futurus, cùm Patriæ ſuæ decus, tum Eccleſiæ Dei beneficium. Clarâ familiâ fuit Archiepiſcopus *Armachanus*,& totius *Hiberniæ* Primas. Obiit. viceſimo primo Martii, anno 1655.

Opera ejus *Latina* hæc ſunt: De Eccleſiarum Chriſtianarum ſucceſſione & ſtatu — Hiſtoria *Gottſchalci*—Epiſtolarum *Hibernicarum* Sylloge---De Primordiis Eccleſ. *Britannicarum*---*Ignatii* Epiſtolæ cum Annotationibus---Appendix *Ignatiana*--- De *Romanæ* Eccleſiæ ſymbolo Apoſtolico vetere, & aliis fidei formulis---De anno ſolari *Macedonum*---Epiſtola ad *Capellum* de variantibus textûs *Hebraici* lectionibus----Annales Veteris Teſtamenti----Annales Novi Teſtamenti De *Græcâ* ſeptuaginta *Interpretum* verſione ſyntagma----De *Cainane* ſuperaddito diſſertatio-----Chronologia ſacra. Scripſit plurima *Anglicano* ſermone.

Jacobus Uſſerius vaſtæ lectionis & eruditionis Theologus, inque *Antiquitate Eccleſiaſticâ* verſatiſſimus. *Voët.* Theſ. de *Angel.*

Reverendiſſimus Antiſtes *Iac. Uſſerius*, Arch. *Armachanus*, vir ſummâ pietate, judicio ſingulari, uſque ad miraculum doctus, & literis ſeverioribus promovendis natus. *Ioan. Selden.* Marmor *Arundel.*

Non opus eſſe arbitror,ut quod *Uſſeriano* nomini inſcriptum prodit, Lectori datâ operâ commendem. Norunt quotquot literas meliores colunt, nôrunt & ſemidocti; quanta fuerit *Vſſerii* & quàm diffuſa eruditio, quàm infinita lectio, quanta judicii gravitas. Inter tot certè literaturæ Inſtauratores & Orthodoxæ. Religionis Pugiles, quos ſeculo poſtremo tulit Orbis *Britannicus* illum præ aliis habemus, quem nobis metipſis gratulemur,& in re literariâ Ducem ſtatuamus. *Henr. Wharton.* in Præfat. ad *Iac. Uſſer.* Hiſtor. Dogmatic. controverſ. inter Orthod. & Pontif. de *Scriptur. & Sacr. Vernaculis.*

Multum equidem debeo, quòd non ceſſes augere & Bibliothecam noſtram libris, & nos doctrinâ Ut mittam quæ miſeras priùs, quàm gratum acceptumque

que *aureolum*, ſive *aureum* potiùs munus tuum de *Britannicarum Eccleſiarum Antiquitatibus*. In quibus ambigo, magiſne mirati conveniat ſingularem Induſtriam, an ſummam eruditionem & judicium exactum, quod etiam tum elucet, cùm ſatius judicas judicio ſuperſedere. *Ger. Joh. Voſſ.* in Epiſt. p. 375.

—— Quo de viro, rerum divinarum humanarumque peritiſſimo, nihil poſſum dicere tam ſublime, quin ejus id virtus ſuperet. *Voſſ.* de Mathem. p. 392.

Vir vaſtæ eruditionis, nec ſine laude nominandus. *Idem* ibid. p. 446.

Summa ſummi viri, & undecunque doctiſſimi merita de *Eccleſiâ*, & totâ *Rep. Literariâ*, nunquam ſinent, ut non æternùm ab omnibus *literarum* amantibus memoriâ gratâ celebretur. *Idem* de Vit. Serm. c. 10.

Iacobus Uſſerius Archiepiſcopus *Armachanus*, totius *Hiberniæ* Primas, Antiquitatis primævæ peritiſſimus, Orthodoxæ Religionis vindex ἀνατίῤῥητος, errorum malleus, in concionando frequens, facundus, præpotens vitæ inculpatæ exemplar ſpectabile. *Rob. Pink.* Vice-Cancellar. *Oxon.* publicis Almæ Academiæ ſuffragiis in convocatione. A. D. 1644.

Iacobum Uſſerium locupletiſſimum ſolidæ eruditionis & totius Antiquitatis *Gazophyllacium* appellat *Pridraux*, Epiſc. *Virgorn.* in Apocal. de Mille Annis.

Virum ſingularis pietatis, & omnigenæ eruditionis laude cumulatum *Uſſerium* vocat *Davenant* Epiſc. *Sarisber.* Exhortat. ad Pacem.

Alexander Morus in oratione *Genevæ* habitâ, *Uſſerioque* inſcriptâ, illum vocat excellentiſſimum *Dei* ſervum, Reverendiſſimum virum Dei, ſeculi noſtri *Athanaſium*, tuum pectus eſt Bibliotheca ſpirans; tu *Britannia*, quod *Auguſtinus Hipponi*, vale, *Maximum Britanniæ* decus. Anno 1648.

Iacobus Uſſerius omnigenæ ac reconditæ eruditionis laude, linguarum Orientalium peritiâ planè ſingulari inclytus----Illud venerabile toti *Europæ* caput—— Sepoſitâ authoritate illâ, quâ apud omnes pollet maximâ, &c. *Arnold. Bott.* Epiſt. contra *Lud. Capell.* & Append. ad *Buxtorf.*

Ingentes tuæ virtutes, ſumme *Uſſeri*, non veſtro tantùm Orbi notæ ſunt, ſed & noſtro, & ubicunque terrarum pietati ſuum decus & eruditioni ſuum pretium conſtat. *Spanhem.* Epiſt. Dedicat. 3. part. Dub. Evangel.

Acatholicorum doctiſſimus vocatur *Uſſerius* à *Fitz-Simons Jeſuitâ.*

Quod & digniſſimo Archiepiſcopo *Armachano* debemus, in quo, cum incredibili doctrinâ & rarâ purioris *Antiquitatis* cognitione, (quam *norunt & Tagus & Ganges, forſan & Antipodes*) Morum eximius candor, & in inſtruendo imperitiores mira ſuavitas, ſeriâ quadam & Epiſcopali mixta gravitate, certare dignoſcuntur; à quo non parùm me in hoc opere provehendo adjutum profiteor, utpote qui luto hærentem ſæpiùs extraxit, & deviantem in vitam reduxit. *Reg. Tivſd.* Epiſt. Lector. Hiſt. *Anglic.* Script. 10.

---Archiepiſcopus *Hiberniæ Uſſerius*, magnæ diligentiæ judiciique Vir. *Grot.* in Proleg. Hiſtor. Goth.

Conſcius eſt *Hibernia*, intelligit *Anglia*, novit *Orbis Chriſtianus* univerſus qui & quanti fuerint ejus pro Eccleſiâ Dei ſuſcepti labores quantæ curæ & ſolicitudines. Nota ſunt Regum *Iacobi Carolique* de eo judicia. Diligentiam ejus & induſtriam

induſtriam quis non mirabitur? Ego certè quoties eam cogito, non poſſum quin exclamem (quod de *Cæſare Cicero*) ô horribilem diligentiam ! *Guil. Bateſ.* in Vit. *Uſſer.*

Reverendiſſimus *Iac. Uſſerius*, Archiepiſcopus *Armachanus*, ſuo merito ob inſignem literarum omnium ſcientiam, inter *Britanniæ* Noſtræ Ornamenta annumerandus eſt. *Arth. Duck.* de Authorit. Jur. Civil. *Roman.*

Jac. Uſſerius, vir admirandæ, tum pietatis, tum eruditionis, *Colomeſ.* in Paralipom. ad Chartoph. Eccleſiaſt. p. 43.

De tanto Præſule ſilere præſtat, quàm pauca dicere: cùm talis ſit (quod olim de *Antonino* Philoſopho dixit Hiſtoricus) *Quem mirari facilius quis, quàm laudare poſſit.* Pietatem ejus inſignem, perpetuam in legendo, ſcribendo, concionando, induſtriam, eruditionem in re antiquariâ Theologia, & omni humanioris literaturæ genere ſummam, cum æquali modeſtiâ conjunctam, fuſiùs laudare nec opus, nec mihi animus ; Hiſtoriam enim non ſcribo; ſed *Epiſtolam*; Virtus enim *Uſſeriana* eſt ſui ipſius *Panegyrica*, laudis noſtræ non indigna. Vivit, æternumque vivet in *Scripturis* ſuis *Cedro* dignis, in ore & corde Doctorum, in memoriâ hominum, & monumentis temporum; illumque [quem *Hibernia* parens ingrata, tali filio & Præſule indigna, bonis [præterquam animi] omnibus exutum in exilium miſit) *Poſteritas* ſera venerabitur.

Quô nihil majus, meliuſve terris
Fata donavere, bonique Divi ;
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priſcum.

Thom. Barlovv, nunc Epiſc. *Lincolnienſis* in Epiſt.
Dedic. Dom. *Timoth. Tyrill*, præfix, *Uſſer.*
Chronol. Sacr.

Dono tuo accepi *Diatribam* tuam de *Symbolis Veteris Eccleſiæ.* Pro iſtis tuis erga me meritis, debitas rependo gratiarum actiones. Magnâ cum voluptate, nec ſine fructu, legi poſtrema iſta opuſcula ; in quibus igneum ingenii vigorem, & reconditam eruditionem, abſtruſiſſima quæque rimantem, & bono publico eruentem, ex animi ſententia dico, ſum admiratus. *Claud. Sarrav.* ad *Iac. Uſſer. Armac. Lut. Pariſ.* 28. Octob. 1647.

Tantum abeſt ut me noſtrorum φιλαυτία ceperit, ut facilè conceſſerim, imò ultrò agnoverim *Galliam* noſtram vix habere *Seldeno* in ſuo genere eruditionis ſuperiorem ; at *Uſſerio* Archiepiſcopo *Armachano* ne parem quidem. *Lud. Molinæus*, Med. in Apolog. ad *Andr. Rivet.*

Ex quibus patet, quamvis à *Molinæo* magnis efferatur laudibus *Seldenus* ab ipſo tamen infra Epiſcopum *Uſſerium* collocari : Qua in re me ſibi ſuffragantem non habet, *Colomies.* Biblioth. ſelect. Gall.

Neceſſarium non puto *Uſſerii Armachani* opinionem, ſeu potius paradoxum

confutare, Iqui duplicem τῶν *Septuaginta* nomine inſcriptam *Verſionem Græcam* extitiſſe arbitratur. *Priorem τῶν Septuaginta* verè fuiſſe putat, hanc ſub *Ptolomæo* Philadelpho continuatam fuiſſe, ſed alteram, quæ *Alexandria* pariter ſub Ptolomæo Phiſcone fuerat elaborata, quæque genuina non eſt, eam eſſe quæ hodie dum nobis ſupereſt Dominus *Valois* novum hoc Syſtema optimè confutavit, Epiſtola in hanc rem ad Uſſerium conſcripta. Oratorii Presbyter. *Richard. Simon.* Hiſt. Crit. V. T. l. 2. c. 3. Gall.

Inter quos [ſcilicet *ejus Operis fautores*] primas meritò tenet, Primas ille Reverendiſſimus *Hibernia Jacobus Uſſerius*, Archiepiſcopus *Armachanus* ὁ μακαρίτης vir doctrinâ multifariâ, pietate, modeſtiâ omnibus conſpicuus, cui propria hæc laus erat nil proprium habere, ſed ex effusâ bonitate omnia, in Reipublicæ literariæ bonum communicare, qui inſtructiſſimâ ſuâ Bibliothecâ libros plurimos MSS. vel impreſſos variorum Idiomatum nobis libenter commodavit, conſiliumque ſuum quando ipſum convenirem libenter impertivit, quô in multis me adjutum profiteor. *Brian. Walton* præfat. in Bibl. Polyglott.

Deus bone! quàm reconditâ literaturâ refertus. Stupebunt exteri, gratulabuntur poſteri hanc felicitatem. *Joſeph. Hall.* (Epiſc. Norvvic.) in Epiſt. *Gratulat.* pro libris *Annalium* dono miſſis.

Reverendus hic Author, præter magnam ſuam peritiam in omnigena utiliore & politiore literatura, immenſam ſuam lectionem, ſuamque facilitatem in uſum quavis occaſione revocandi quicquid legerat, ſibi adeo univerſam celebritatem paraverat ob piam & ordinatam ſuam vitam, lenitatem & moderationem, ut & ſuam humilitatem, affabilitatem, liberumque acceſſum in omnibus converſationibus, ſimul cum ſua facilitate atque lubentia ad gratam conſuetudinem continuandam cum iis quibuſcum verſatus erat, ut vel merum ejus nomen authoritatem ſecum gereret, & ad reverentiam atque exiſtimationem & Perſonæ & judicii ſui adigeret vel illos ipſos, qui neminis, niſi proprio ſui ipſorum judicio facilè ſe ſe ſubmittere ſolent. Hæc Doctor *Sanderſon* Epiſcopus *Lincolnienſis*, Præfatione præmiſſa *Tractatui poſthumo* Domini Primatis de Poteſtate Principis, & Obedientia Subditi. Anglicè.

Clementia tua eruditos Labores tuos dignata eſt mecum communicare pro quibus verè profiteri poſſum, Eccleſiam in poſterum non minoris reverentiæ Memoriæ tuæ debitricem fore illâ quâ nos hodierno tempore Perſonam tuam colere tenemur. *Gul.* Londinenſis Epiſcop. poſteaque Centuarienſis Archiepiſc. Epiſtola quæ nunc in manibus eſt illius Eruditi ac Solertis Nobilis *Jacobi* Tyrolli *Uſſerii* Epiſcopi ex filia Nepotis. Anglicè.

Naturales ejus dotes tam variæ, tamque inſignes fuerunt, ut rarò in uno eodemque homine tales concurrant; Nimirum inventio fœcunda, Memoria tenax cum Judicio: quorum ope jam ab adoleſcentia illicò paratus erat ad quodvis exercitium ſibi impoſitum, quodque ambitu ſtudiorum ad quæ appuliſſet animum comprehenderetur. Verboque ut quod res eſt dicam, optimè illi poteſt

Digitized by Google

reſt app'icari Character quo B. Auguſtinus inſignitus eſt, videlicet. Inſignis erat ſanctiſſimi Præſulis manſuetudo, ac miranda animi lenitas, & quædam invincibilis clementia: Linguam habebat ab omni petulantiâ & convitiis puram; Ingenii felicitas prorſus erat incomparabilis, ſive ſpectes Ingenii acumen, vel obſcuriſſima facilè penetrans, ſive capacis memoriæ fidem, ſive vim quandam mentis indefatigabilem. *Vide* Vitam Archiepiſcopi *Uſſerii* ſcripram à Doctore *Par*, ejus quondam Capellano, præfixam nupero Volumini Epiſtolarum ad præfatum Primatem & ab ipſomet ſcripratum, Anglicè.

Simul cum ingenti atque vaſta eruditione ſua (Epiſc. Uſſerius) nemo unquam meliorem Animam, Mentemque magis Apoſtolicam habuit. In ſua Converſatione veram *Chriſtiani* ſimplicitatem exhibuit. Nam Iracundiæ, Arrogantiæ, Obſtinationis, vel Amoris Mundi ne minimulum quidem veſtigium in illo Viro obſervabatur: adeò ut tota columbæ innocentia in ipſo exiſteret. Modo quodam hominum corda ſibi lucrifaciendi, horumque Conſcientias afficiendi utebatur, qui redivivam Ætatem Apoſtolicam quadantenus ſpirabat. In duobus hiſce optimis exercitiis magnam temporis ſui partem inſumebat, Arcana videlicet Precatione, alienarumque Conſcientiarum Directione, tum publicis concionibus, tum privatis ſermonibus; temporis autem reſiduum Studiis ſuis dicabat; In quibus quàm ſtupenda fuerit ejus diligentia & accuratio, cum judicio ſubacto ex multitudine Voluminum ab ipſo conſcriptorum liquidò conſtat. Adeo ut clariſſimis & optimis Viris quos Seculum, imò Univerſus forſitan Orbis tulerit, certiſſimè ſit annumerandus. Verùm nemo eſt omnibus numeris abſolutus; ad Muneris ſui partem regiminis functiones ſpectantem minimè natus erat; nimia erat Animi ejus lenitas ad aſperum opus reformationis Abuſuum promonendum, quapropter in ſtatu quo res invenerat illas relinquebat. Reformationis tempus venturum eſſe ſperabat: Plurimos abuſus reſcindendi neceſſitatem animadvertebat, & fatebatur tolerantiam abominandarum corruptionum à *Canoniſtis* invectarum adeo fœdam maculam eſſe in Eccleſia optimè omnium alio quovis reſpectu reformata, ut metueret ne hinc in totam Conſtitutionem maledictio & exitium accerſeretur. Sed quamvis Deum precaretur ut auſpicatior opportunitas affulgeret, & animitus cuperet ad horum reformationem concurrere, non tamen eum adhibebat conatum quo illam ex ſuo munere ſuſcipere tenebatur. Admodum autem veroſimile eſt hanc negligentiam animum ejus gravaſſe dum moribundus decumberet: identidem enim ſubmiſſiſſimè precabatur, ut Deus peccata omiſſionis ſibi condonaret, ſuaque in officio ſuo delicta. Non ſine magna repugnantia id à me tandem impetrare potui ut aliquid dicerem quod characterem minuere videbatur Viri tam eximii, qui in cæteris omnibus quoſvis ſuos contemporaneos antecellebat, ſed hac tantum in parte infra ſe ipſum depreſſus eſt: Et illi qui omni alio reſpectu ipſum amabant & admirabantur, hunc in ipſo defectum deploraverunt, qui unicus nævus in ipſo remanſiſſe videbatur, & abſque quo majori forſitan quàm conveniret venerationi apud homines fuiſſet. *Burnetti* Vita Epiſcopi *Bedelli* p. 85. 86. 87. Angl.

* *Iacobi Ussérii* liber Gravissimæ Quæstionis *Christianarum Ecclesiarum* Occidentis præsertim partibus, Historica explicatio, ab Apostolorum temporibus ad nostram usque ætatem continuâ successione, & statu, omnino prohibetur in Decreto 5. Martii. 1616.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa. Vide Catalogum ad Calcem vitæ Rev. Primatis à *Richardo Par*, S. T. P. Sacellano olim suo fideliter conscriptum.

En ejus Epitaphium à *Richardo Par*, S. T. P. ad calcem vitæ non minus verè quàm argutè scriptum, quamvis nullum nisi in operibus, ejus memoriæ adhuc positum est monumentum:

M. S.
Jacobus Usserius,
Archiepiscopus Armachanus
Hîc situs est.
ob
Praclaram Prosapiam,
Rarum eruditionem,
Ingenii acumen,
Dicendi, & scribendi facundiam,
Morum gravitatem suavitate conditam,
Vitæ candorem, & integritatem,
Æquabilem in utraque fortunâ animi constantiam,
Orbi Christiano, & piis omnibus charus;
Omniumque judicio, præterquam suo,
Præsul verè magnus.
Qui Ecclesiam veterum institutis,
Clerum exemplo,
Populum concionibus,
Assiduè instruxit:
Chronologiam Sacram pristino nitori restituit:
Bonarum Artium Professores,
Inopiâ afflictos,
Munificentia sublevavit:
Denique qui Hereses repullulantes calamo erudito contudit.
His ingenii dotibus, his animi virtutibus ornatus,
Præsul optimus, piissimus, meritissimus,
Cum inter Bella Civilia, & Ecclesiæ, & Patriæ suæ funestæ,
Sibique luctuosa,
Nec Ecclesiæ, nec Patriæ diutius prodesse posset,
In Christo Pacis Autore placidè obdormivit,
Anno Æræ Christianæ MDCLV.

Ætatis

Digitized by Google

Ætatis ſuæ 76.
Rigate in Comitatu Surreiæ
Martii 21. obiit.
Apud Weſtmonaſterium *in Capella S.* Eraſmi *ſepultus.*
April. 5. 1656.

ROBERTUS SANDERSON.

ROtheramie, in Agro *Eboracenſi*, Miniſtro patre natus, 19. Septembris anno *Dom.* 1587. Circa annum 1603. in Collegium *Lincolnienſi* admiſſus, poſt *Baccalaureï* in Artibus gradum, in *Socium* electus eſt. Sed relicto mox Collegio, Rector de *Boothby-Paganelli* in Agro *Lincolnienſi*, necnon Eccleſiæ ejuſdem *Cathedralis* Præbendarius factus eſt, & tandem longo poſt tempore S. Theologiæ Doctor, ejuſdemque Facultatis in Academiâ *Oxon.* Profeſſor *Regius.* His omnibus, Regiarum partium ſtudio, quibus ſemper hæſerat fidelis, à *Parliamento* privatus eſt; ſed in *Caroli* II. reditu Epiſcopatu *Lincolnienſi* remuneratus. Clar. A. D. MDCXXX.

Scripſit Logicæ & Phyſicæ Compendium. De Juramenti Promiſſorii obligatione Prælectiones ſeptem. De obligatione Conſcientiæ Prælectiones decem. *Epiſcopatum* prout nunc in *Angliâ* ſtabilitur, *Regiæ* poteſtati nequaquam præjudicare, *Angl.* Quæſtiones duas practicas ſolutas, *Angl.* Quinque alias ejuſdem generis Quæſtiones practicas, ab eodem, variis temporibus, ſolutas, *Angl.* Sermones triginta, & amplius. Cæteros, quos publici juris fecit, libros, cum in *Catalogo Bodleiano* recenſeantur non heic operæ pretium erit enumerare. Quamplurimos inſuper Tractatus apud ſe conſervatos, quanquam multorum judicio in publicam lucem prodire dignos, cùm ſuprema & fatalis hora inſtaret, ipſe flammis tradidit, ne ſcilicet defuncto, imperfecti quæſtûs gratiâ evulgarentur.

Ab ipsâ juventute prægnanti fuit, necnon capaci intellectu, fideliſſimâ memoriâ, judicioque ſolidiſſimo; quæ quidem omnia, methodo, & multa cogitatione mirum in modum excolnerat. Hiſce *Naturæ* dotibus, maturus jam annis, prudentiam, & induſtriam ipſe addiderat, ſimul & ſagacitatem in quærendo, & perſpicuitatem in explicando: animo ſerenus, & ſedatus, vitâ & moribus gravis & ſobrius. In Fidei & Religionis Controverſiis exercitatiſſimus; *Patrum & Scholaſticorum* Scriptis volvendis verſatiſſimus, ſuique Seculi *Caſuiſtarum* (quos vocant) facilè princeps. Neque quiſquam ferè eſt, alicujus ſaltem apud *Noſtrates* in *Literis* famæ, qui non honorificentiſſimè ſemper illius mentionem fecerit. *Uſſerius Armachanus perſpicacis* ipſum compellatione inſignivit, & accepto ab illo cujuſdam à ſe propoſitæ *Quæſtionis* reſponſo, omnes ejus apices, & circumſtantias, ab illo tam feliciter conſideratas fatetur, omnemque dubitandi anſam adeo præciſam eſſe, ut ne minimus quidem ulteriori ſcrupulo locus relinqueretur. Si & *Hammondus ὁ πᾶν*, illum appellat *acris, & ſubacti judicii viri*

Digitized by Google

rum, qui meditatè loquitur, prudenter cognoscit, exactè distinguit, decretoriè fert sententiam, sensa animi liquido, aptè, veracter expromit. Ant. à Wood in Hist. & Antiquit. Univers. *Oxon.*

Propter mite ingenium, animum æquabilem, mores candidos, doctrinam singularem, bonis omnibus semper acceptissimus---Edidit alia quædam quæ à viris doctis & prudentibus admodum probantur; de *Conscientiâ* verò acutè, distinctè, perspicuè, summoque cum judicio scripsit-----In Controversiis dirimendis versatissimus erat. *Rob. Grov.* in Respons. ad *Celeusma*, pag. 38, 39.

Aliam historiolam silentio præterire non debeo, quippe quâ Doctoris *Sanderson*i Pietas, ejusque quatenus *Casuista* eximia peritia & acre judicium arguuntur. Cum aliquando colloquerer cum Illustri Equite *Roberto Boyle* (cujus Pietatem pluris æstimo quàm ejus nobilitatem & eruditionem, quamvis utraque insignis existat) de Casu Conscientiæ circa *Juramenta* & *Vota* eorumque naturam & obligationem, in quæ peculiaribus de causis, intimiùs tunc penetrare cupiebat, *Sanderson*i Librum de *Juramento* apud ipsum laudavi, cujus lectione cùm sibi abundè satisfactum esset, à me petiit nùm arbitrarer, *Doctorem* illum induci posse ad scribendum de *Casibus Conscientiæ*, si honoraria pensio ipsi assignaretur, ut Libri ad hunc finem necessarii sibi subministrarentur. Ipsi respondi me putare eum id facturum: Epistolâ verò ad Doctorem scripta, ipsi retuli, quanto cum delectamento Præclarus ille Vir & plures alii legissent librum ejus *De Juramento*; ipsumque rogavi num ipsi liberet ad emolumentum Ecclesiæ aliquem elaborare Tractatum de *Casibus Conscientiæ* Mihi respondit se gaudere quòd aliquis aliquem è suis libris fructum percepisset, addens insuper, si futurus aliquis suus Tractatus tantùm emolumenti cuipiam allaturus foret, quantùm videbamur dicere à priori suo allatum fuisse, se manum ad opus illud libentissimè admoliturum, quamvis absque ulla pensione. Hoc cùm accepissem responsum, præfatus ille Vir illustris quinquaginta Libras per manus meas transmitti curavit ad bonum illum Doctorem, cujus conditio, ut plurimorum tunc temporis bonorum admodum tenuis erat; ipse autem extemplò recognovit, absolvit & evulgavit eximium illum librum de *Conscientiâ*. Qui liber mole quidem exiguus est, non autem pretio, si beneficium consideremus quod ex illo ad peritum Lectorem redire potest. Ibi enim occurrunt tot generales Propositiones circa *Conscientiam*, circa ejus Naturam & Obligationem, explanatæ atque probatæ tam solida Consequentia & tanta Rationis evidentia, ut qui illas legit, memoria retinet & potest prudenter *hîc & nunc*, & appositè ad particulares Casus applicare, illarum auxilio ac luce, possit rationabiliter mille particularia Conscientiæ dubia vel scrupulos resolvere. Hæc Doctor *Thom. Barlovv* nunc Episcopus *Lincolniensis*, Epistola ad Dom. *Is. Waltonum*. Dat. *Londini* 10. Maii 1674 Impressâ cum D. *Waltoni* Relatione vitæ Doctoris *Sanderson*i. Angl.

Quamvis ipsum acriori *Judicio* quàm alios Natura beavisset, ei tamen usque adeo

Digitized by Google

adeo diffidebat, ut iterum atque iterum retractaret *Consequentias*, & adeo differret ac secum recoleret quid *determinaturus* esset, ut quamvis nemo meliùs unquam determinaret, attamen quando campanæ signo in Auditorium advocabatur, ut *Oxonii Theologicas* suas *Lectiones* haberet, omnesque Discipuli expectarent ad illum audiendum, nondum eo tempore, aut saltem tunc demum temporis statuisset & scripsisset quod determinandum præcogitaverat; adeo ut id verissimum esse videretur, quod antiquus & intimus amicus ejus Doctor *Scheldon* sæpius dixerat, nimirum, quòd Judicium ejus phantasiam adeo superaret, ut quicquid ab hac suggeretur ab illo fastidiretur & improbaretur, continuò pendendo & rependendo, donec tantùm fluxisset temporis ut scribere cogeretur, non quod optimum, ut verosimile est, sed quod ultimum animo volverat. *Is. Walton* in Vita Doctoris *Sanderson*i. Angl.

Doctor Robertus *Sanderson* ex Nobili Familia *Sandersonorum* in *Eboracensi* & *Lincolniensi* Comitatibus, in Schola *Lincolniensi* educatus, sub Methodico Magistro, & sedulo Præceptore in ejusdem Loci Athenæo; qui acre illius ingenium, capacem ejus intellectum, fidelem ejus Memoriam, solidum ejus Judicium, cui vires addiderunt Methodus & profunda Apprehensio, magnæ spei gravitatem ejus, silentem, sedentariam & stupendam ejus Industriam, ad exquisitam illam perfectionem deduxit, qua usque ad ultimam vitæ metam ornatus fuit (hanc autem sedulitatem strictamve accurationem observare voluit in jaciendis Doctrinæ fundamentis, ut hæc vicissim in ea quæ superstruerentur influerent.) In adolescentia Memoriæ Artem didicit; cùm enim in pueritia juberetur memoriæ mandare, quę non intelligebat, similitudinibus uti cogebatur, & mente recolere quæ ignota sibi erant, cogitando de quibusdam iis quæ noverat affinibus. Serius erat in suis propositis, prudens in studiis suis industrius in sua Methodo; clarus in conceptibus, sagax in suis Disquisitionibus; serenus ordinatus & methodicus, in cogitatis suis; Sobrius & comis in suis moribus, quoniam ejus educatio præclaris ejus dotibus addiderat eam humilitatem, mansuetudinem, modestiam, obsequentiam, & urbanitatem, quæ laudabili ejus dispositione adauctæ ipsum in ætate provecta reddiderant superioribus morigerum, erga æquales officiosum, erga inferiores indulgentem, affabilem, munificum, [bona in juventute disciplina Obedientiæ habitum in ætate matura generat.] Sollicitus ejus Animus conflictabatur cum tricis, perplexitatibus, obscuritate atque confusione Naturæ; & intentus erat genuinæ rerum apprehensioni, potius quàm operosæ verborum collectioni, excepta Grammaticæ peritia quæ ad mentis cogitata congruè, & Rhetoricæ ad eadem persuasibiliter proferenda sufficeret, eoque Logicæ usu, quo suos conceptus methodicè ordinarii, duci ac dirigi possent; res distinctè apprehendendo, de iis sanè judicando, veritatem in iis latentem feliciter eruendo, errores, decepriones, & fallacias, quæ circa illam nobis obtruduntur evidenter confutando: veritatesque derectas rationibus omni exceptione majoribus urgendo. *Dan. Lloidi* Adversaria. Angl.

* Ejus Libri de *Conscientiâ*, seu de Obligatione Conscientiæ, & de Juramenti Promisso-

Promiſſorii Obligatione, inter Libros prohibitos numerantur in *Ind. Rom.* impreſſ. Anno 1681.

In Choro Eccleſiæ ſuæ *Bugdenenſis* in Agro *Huntingtonia* inhumatur, cui ſequens Epitaphium ſic inſcribitur:

Depoſitum *Roberti Sanderſon*, nuper *Lincolnienſis* Epiſcopi, qui obiit Jan. 29. anno Dom. M. DC.LXII. & ætatis ſuæ ſeptuageſimo ſexto, hìc requieſcit in ſpe beatæ Reſurrectionis.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus impreſſa ſunt.

PETRUS HEYLINUS.

Clar. A. D. MDCXXXV.

NAtus eſt *Burfordiæ*, agri *Oxonienſis* Oppidi Mercatorii 29. Novemb. anno 1599. In Collegio *Magdalenenſi* educatus eſt. Anno Dom. 1631. Novembris primo Præbendarius *Weſtmonaſterienſis* in loco Doctoris *Darrell* defuncti factus eſt. Anno 1638. per commutationem cum Magiſtro *Atkinſon* Collegii S. *Joannis Baptiſtæ* Eccleſiæ de *Iſlip* juxta *Oxonium*, Rector de *Warnborough* Auſtrali in Agro *Hantonienſi* evaſit, & ejuſdem Comitatûs pro pace conſervandâ *Juſticiarius*, aſcitus eſt Anno 1639. Apr. 10. in Convocationem *Cleri* pro *Eccleſia Weſtmonaſt.* aſcitus eſt. Anno 1642. deſertis omnibus ad Regem *Oxonii* commorantem ſe contulit, à quo *Mercurios Anlicos* ſingulis ſeptimanis conſcribendi cura ipſi demandata eſt: In hoc munere per integrum penè annum perſtitit, in eodem à Magiſtro *Joann. Birkenhead* è Coll. *Omnium Animarum* tum ſuccenturiatus. Paulo poſt à Parliamento inter Delinquentes declaratus, bonis omnibus, & libris totâque Eccleſiaſticâ multatus eſt. Anno 1644. Patrono ſuo *Laude*, & deinde ipſo Rege in anno 1648. immani ſententiâ è medio ſublatis, primò in pagum, quem *Miniſter Lovellorum* vocant, juxta *Burfordiam*, inde ad Curiam *Lacetanam Abendoniæ* ſe recepit, utrobique in Eccleſiæ *Anglicanæ* defenſiones ſcribendo totus; uſque dum redeunte *Carolo* II. ad omnes, quibus excidiſſet, in *Eccleſiâ* promotiones reſtitutus ſit.

Scripſit varia, cæteris verò palmam præripiunt Hiſtoria S. *Georgii* de *Cappadociâ*. Hiſtoria Sabbati. Expoſitio Symboli. Coſmopraphia. Hiſtoria Epiſcopatûs. Hiſtoria Reformationis Eccleſiæ *Anglicanæ* ab *Henrico* VIII. ad Reginam *Elizabetam*. Vita *Gulielmi Land* Archiep. *Cantuar.* Hiſtoria Presbyteriana.

Vir eximiis Naturæ dotibus, ingenio & memoriâ inſtructiſſimus. Poëta, Hiſtoricus, Orator (etiam extemporaneus) addo & *Satyricus* inſigniſſimus. Hoc ſolum infelix, quòd aliquammultos, priuſquam obiret, annos, ex acri quâ laborabat febre, oculos amiſit. Hoc illi ad altiora in *Eccleſiâ* ſurgenti ſimul & majora

Digitized by Google

majora in ſtudiis molienti ſufflaminavit. *Ant.à Wood.* in Hiſt.& Ant.Univ.*Oxon.*

Doct. *Heylin* Vir fuit eximiis dotibus ac eruditione præditus, quique Hiſtoriam jucundè ſatis ſcripſit; ſed in quibuſdam nimio partium ſtudio ducebatur, quod boni hiſtorici famæ repugnat: Cumque ipſemet quibuſdam controverſiis admodum implicitus eſſet, omnia ejus circa Eccleſiam noſtram Scripta clarè oſtendunt utras partes tueretur, quod, ut mihi quidem videtur,Hiſtoricum minimè decet, qui neutri partium addictus eſſe debet. Et ſi modò infamia poſſet aſpergere quos *Puritanorum Sectam* nominabat,ab initio Reformationis,non admodum curabat an univerſæ Reformationis fama hinc coinquinaretur. *Stillingfleeti* Dialogi inter Rom. Sacerdotem, Fanaticum Eccleſiaſten,& Eccleſiæ *Anglicanæ* Theologum. Anglicè.

Bini Authores Eccleſiaſticam Hiſtoriam aggreſſi ſunt, *Fuller & Heylin.* In prioris manus inciderunt ſcripta quædam pauca, antequam ab illo evulgarentur nondum viſa; ſed quoniam phantaſticus erat & inſolitum ſcribendi modum affectabat, ejus opus Lectori parum ſatisfacit: Sed Doctor *Heylin* comiter & venuſtè ſcripſit, methodoque ac ſtylo laudabili, ejuſque Opus ab omnibus libentiùs legebatur quàm ullum aliud ante illud editum. Sed aut rerum ignarus admodum fuit,aut affectibus valde indulſit,cumque violentiſſimis præjudiciis exacerbatus eſſet in Viros quoſdam, qui rerum tunc temporis geſtarum pars magna fuerant, multa tam inſolenti modo refert, ut clam ad id inſtigatus videatur ab *Eccleſia Romana* Sectatoribus, quamvis illum Poteſtantem ſincerum fuiſſe nullus dubitet, ſed quibuſdam propriis opinionibus obliquè abductum. In uno ſanè nequaquam excuſari poteſt, quòd nulla unquam authoritate firmat quæ ſcribit, quod cuivis condonari nequit ſcribenti de rebus ante ſuam ætatem geſtis, novaque & eatenus incognita referenti. Adeo ut quibus fundamentis nixus majorem libri ſui partem contexuerit conjectare tantùm nobis liceat, plures autem in ſuis conjecturis ad ipſi favendum haud multùm proclives ſint. *Burnetti* Præf.ad 1. part.Hiſt.Reform.Angl.

In omnibus ejus Libris Stylus ejus blandus & tamen maſculus eſt, ſenſus ejus plenus & copioſus, ejus verba clara & intellectu facilia, ejus notiones numeroſæ ac perſpicuæ, ejus Argumenta appoſita,momentoſa,& evincentia. Hujuſmodi perfectiones, quæ in uno Individuo ratiſſimè concurrunt, Doctori *Heylin* inerant in eminenti & ſupremo gradu, videlicet judicium ſolidum,acutum ingenium, fœta & opulenta phantaſia, Memoria tam prodigioſa,prompta & tenax,ut plerarumque omnium Artium & Scientiarum Apotheca fuerit. Quodque maximè mirum eſt,neque ætas, neque ærumnæ detrimentum ei attulerant. Nam plura erudita volumina, quæ nomen ejus præ ſe ferunt, poſtquam viſu orbatus eſſet, ſcripta fuerunt. Hîc autem præterire nequeo debitum illum characterem quem illi tribuit Doctiſſimus quidam vir, nunc vero Eccleſiæ noſtræ Præſul,quòd nimirum Doct. *Heylin* nullum unquam ſcripſerit librum, quantumvis mediocre ac è trivio ſumptum foret ejus argumentum, quin dignus idem fuerit qui à Doctis legeretur. Alius verò celebratiſſimus Profeſſor, jam, Oxonienſis, cùm ipſum officiosè aliquando inviſiſſet, domum rediit ſumma cum admiratione incomparabi-

lis ejus peritiæ, dicens se nullum unquam Academicæ Cathedræ Doctorem audiviſſe qui copioſiùs magiſque dilucidè de quovis Argumento judicium ferret quàm Doctor noſter fecerat, de variis Theologicis capitibus ſibi propoſitis. Adeo ut quod de *Catone Livius* aſſerit, abſque ullo veritatis diſpendio de hoc venerando Viro affirmari poſſet, *Natum ad id diceres, quodcunque ageret. Georgius Vernon* Rector *Bortoni ad Aquam* in Comitatu *Gloceſtriæ*, in Vita Petri *Heylin* excuſa *Londini* anno 1682. p. 253. 254. Angl.

Ejus Hiſtoria S. *Georgii* à Doctore *Hakevvill* agri *Surrejenſis* Archidiacono multùm impugnata eſt, in Libello, quem contra eam ſcripſit, calumniis refer-to. Poſteà verò *Hakevvillus* in libro cui *Naturæ Apologiam* titulum fecit, omnia à ſe in libello prædicto, contra hanc Hiſtoriam prolata, æquiſſimo animo retractavit.

Obiit *Weſtmonaſterii* 8. Maii in ipſo *Aſcenſionis* die 1662. & in ejuſdem Eccleſiæ Choro ſepultus eſt, juxta ſedem Subdecani. Verùm *Cenotaphium* ad Aquilonarem parietem extra Chorum erigitur, cum hoc Elogio à Doctore *Johanne Earle*, ejuſdem Eccleſiæ tunc temporis *Decano* compoſito:

Hìc jacet è propinquo Depoſitum mortale *Petri Heylin* S.T.D. hujus Eccleſiæ Præbendarii & Subdecani, viri planè memorabilis, egregiis dotibus inſtructiſſimi, ingenio acri & fœcundo, judicio ſubacto, memoriâ ad prodigium tenaci; cui adjunxit incredibilem in ſtudiis patientiam; quæ, ceſſantibus oculis, non ceſſarunt. Scripſit varia & plurima, quæ jam manibus hominum teruntur, & argumentis non vulgaribus ſtylo non vulgari ſuffecit. Conſtans ubique Eccleſiæ & Majeſtatis Regiæ Aſſertor, nec florentis magis utriuſque quàm afflictæ: Idemque perduellium & ſchiſmaticæ Factionis Impugnator acerrimus: Contemptor Invidiæ, & animo infracto. Plura ejuſmodi meditanti mors indixit ſilentium; ut ſileatur efficere non poteſt. Obiit anno Ætat. 63. Poſuit hoc illi mœſtiſſima conjux.

CASPAR BARTHIUS.

Clar. An. D. MDCXXXV. NObilis *Saxo*, natus eſt Anno 1587. obiit Anno 1658. Concinnavit admirandum Opus *Adverſariorum*: Commentaria in *Claudianum*, *Statium Papinium*, *Guilhelmum Britonem*, *Mamertum*, & alios. Pietatem ejus ſatis oſtendit elegantiſſimum Opus *Soliloquiorum*. Aiunt ipſum cxx. *Adverſariorum* libros reliquiſſe, prioribus multò meliores. *Konig.*

Gaſpar Barthius, immortale *Germaniæ* ornamentum. *Dilher.* in Diſputat. Acad.

Clariſſimum illud *Germaniæ* lumen *Barthius* incomparabili *Adverſariorum Idem* ibid. Tom. 2.

Gaſpar Barthius Criticus, & Philologus multæ eruditionis. *Jo. Card. Bona.*

Barthius.

Digitized by Google

Barthius vir multæ quidem lectionis, ſed naris haud prorſus emunctæ. *Paul. Coloneſ.* Opuſc. p. 250.

Caſpar Barthius, vir doctiſſimus, & propè infinitæ lectionis. *Voſſ.* Inſtit. Poët. lib. 2. p. 30.

Virum [*Barthium*] narramus generis & famæ claritudine, elegantiſſimarum Artium, tum *Græcarum* tum *Latinarum* cognitione, veræque ſapientiæ Profeſſione exculiſſimum, cui parem inexhauſtæ Doctrinæ Opibus *Germania* vix habuit, & quo in primæ, mediæ, infimæ Antiquitatis Scriptoribus, iiſque ſive *Chriſtianis* ſive *Gentilibus* luculentiùs verſatum *Exteri* vix poterunt oſtendere, imò cujus virtutem juvenilem ac cordatos auſus *Joſephus Scaliger* ſuſpexit adeò, ut divinationis inſtar hanc illi de *Barthio* vocem excidiſſe compertum ſit, *Natum eſſe adhuc unum æternitati ingenium, quod ſi ad maturitatem perveniret, literas aliquandiu vivere poſſe. Theodor. Spizel.* in Templo Honor. Referat.

Quanta in talibus, & præcipuè, quòd Auctores ipſos attinet, major hodie Philologorum pars ignoraret, abſque eo [*Barthio*] fuiſſet? Etiam eo adoleſcenti uti Doctore non erubuerunt *Taubmannus, Siberus, Schmidius.* Quæ *Gruteri*, aliorumque apud exteros Virorum de eo tum lata fuerint judicia, domi eorum literæ aſſervatæ partim, partim lectæ docent. Diligentia & labor in eo ſtupendus, ſi tantum cogito quæ habeo & vidi inedita, nec unquam edenda. *Chriſtoph. Dammius* in Epiſt. ad *Thom. Reineſ.* dat. die 28. Decemb. Anni 1650.

In ſinu gaudeo, frivola mea eâ felicitate fuiſſe ut inciderent in Cenſorem talem. Cl. enim *Barthium*, at quem virum eſſe certis documentis ſcire videor. Judicium verò ejus, qui de omni genere *Scriptorum* pronunciare præſumpſit fecitque luculentiſſimè, ſuſtinere non eſt in laude ultima. *Thom. Reineſ.* in Epiſt. dat. *Altenburgi* die 5. Aug. 1637.

Pauci *Critici* plures Authores, quàm ipſe mendis expurgaverunt. Hæc publica ejus profeſſio fuit atque occupatio. Commentarios reliquit in *Claudianum, Statium, Gulielmum Britonum, Mamertum* &c. In *Virgilium* etiam laboravit, in *Petronium, Rutilium*, Epiſtolas *Plinii* junioris, alioſque Authores, ſed præcipuum ejus Opus ſunt ejus *Adverſaria* in 60. libros diviſa, quæ apud plurimos, præſertim verò apud *Germanos* in pretio & exiſtimatione ſunt. *Barthius*, ut perhibent, 120. alia *Adverſaria* prioribus adhuc præſtantiora moriens reliquit; Et in omnibus ejus impreſſis operibus honeſtatis & modeſtiæ charaćterem quendam cernere eſt, qui eorum meritum illuſtrat. Quidam tamen animadverterunt eum, quando judicia ſua format, memoriæ defećtu in contradićtiones interdum labi. Judicia Eruditorum per *Bailletum*, Pariſ. 1685. Gallicè.

Ingens apud Barthium occurrit numerus Citationum quæ nihil continent, quæque ad hoc tantum conſarcinatæ videntur, ut vaſtam lectionem & felicem memoriam oſtentent. *Biblioth. Univerſalis & Hiſtorica*, anni 1687. Tom. 5. pag. 237. Gallicè.

Copiâ lectionis inexhauſtâ, memoriæ promptitudine ſtupendâ, judicii gravitate ſummâ, & ingenii præſtantiâ incomparabili Philologus excellentiſſimus.

Digitized by Google

Omnis eruditionis antiquæ penu. Quemadmodum vel unicum illud *Adversariorum* volumen, cujus simile nunquam ab uno homine in literas missum, testatur. *Varro* alter, si quisquam, meritò dicendus, qui tam multa legit, ut aliquid ei scribere vacarem irenur, tam multa scribit, quàm vix quendam legere posse credamus. *Tobias Magirus* in Eponymol. Critico.

Gaspar Barthius de omni eruditione humanioti benè meritus, & præsertim de *Claudiano*. Censere aliorum *Poemata* maluit, quàm multa ipse scribere: quoties tamen istuc eum rapuit impetus, satis docuit nihil sibi in arte universâ invium esse. *Borrich.* de Poët. p. 125.

Extant Adversariorum libri 60. *Franc.* 1624. Fol. Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus impressa sunt.

DAVID BLONDELLUS.

Clar. An. D. MDCXL.

GAllus, obiit *Amstelodami*, sexto die Aprilis Anno Dom. 1655. annoque ætat. 64.

Scripta ejus sunt: Libellus de *Joannâ Papissâ*----Apologia pro sententia S. *Hieronymi* de Episcopo & Presbyteris---De Primatu Ecclesiæ---Assertio Genealogiæ *Francia*---Tractatus de *Sibyllis*----De Formulâ, regnante *Christo*----*Isidorus* Vapulans---De Eucharistia, &c.

David Blondellus, Gente *Gallus Cabilone* in *Campania* ortus est. A teneris annis miram in Literas propensionem ostendit, in iis satis felicem successum nactus est: Eruditas enim addidicit Linguas ac Theologiam: sed Historiæ præsertim sese addixit. Dominus *Blondellus* feliciissima, si quis alius, memoria pollebat, id ei maximo ad propositum istud emolumento fuit; magno etiam ingenii acumine præditus erat, quo utiliter ad novas derectiones usus est----Vir frugi erat, lectionis prodigiosæ, rerum maximarum capax; & quamvis nec *Gallicè*, nec *Latinè* ritè scripserit, ejus tamen opera eruditione mirifica fœta sunt quæ illa reddit digna Eruditorum curiositate. *Moreri* Diction. Gall.

Blondellus vir inter Religionis suæ consortes parem in *Criticis* fortasse non agnoscebat, si verò errores in illis commiserit ejus fortunæ commodis potius quàm vel ignorantiæ, vel præjudiciis, ii sunt ascribendi. *Judic. Eruditorum.* Paris. 1685. Gall.

Doctissimus ille temporum magister *Blondellus*. *Tanaq. Faber*. part. 1. Epist. p. 148.

Nunquam *Græca Ecclesia* tantum *Zonara*, *Balsamoni*, *Nilo*, *Græcisque* aliis debuit, quantum nunc *Blondello*. Præter lectionem & multiplicem & diligentem amo valdè methodum & perspicuitatem. *Hug. Grot.* in Epist. ad *Sarravium*, *Lutet.* 7. Jul. 1639.

Blondellus, magnæ vir diligentiæ, sed suæ parti supra æquum addictus. *Hug. Grot.* in Epist. ad *Voss. Lutet.* 2. Aug. 1643.

Blondelli omnia videre desidero. Est enim peritissimus Historiæ, sed nonnunquam

quam transversum eum agit pars illa cui se addidit. *Idem* Epist. ad eundem 15. April. 1645.

David Blondellus, vir doctissimus, adversùs *Chiſletium* scribere jussus, non rarò facit, quod in adversario reprehendit, neque semper pensi habet, quid scribat, dummodo causæ suæ serviat: quànquam profectò hoc non est causæ servire, sed nocere, si quis studio cerrandi proxima quæque arripit, censet, vexat, neque de ulterioribus & citerioribus cogitat. *Io. Boecler.* in dissert. de S.R.J.

Privata auctoritate stylum publicum totius Europæ corrigere ausus. *Ibid.* Voc. Romanum.

Prout in partes sibi invisas aut dilectas incidit, in contraria quasi ventô circumagitur. *Ibid.*

Incomparabili labore conscripsit accuratissimam *Censuram Decretalium Isidori. Conring.* de O.J.G. c. 16. ubi &c. 19. Opus istud præclarissimum vocat.

Stupendæ vir industriæ. *Idem* ad part. 1. Lampad. c. 6.

Spirans illa Bibliotheca omnisque antiquitatis historicæ thesaurus, celeberrimus D. *David. Blondellus. Schoock.* in Fab. Hamel. p. 91.

David Blondellus, vir Antiquitatis Historiæque *Ecclesiasticæ* singulariter peritus. *Valent. Henr. Vogler.* Introd. Univers. in Notit. Script. c. 6.

Nemo fere est eruditorum, sacra præsertim tractantium, qui vel ex ipsis tuis doctissimis laudatissimisque lucubrationibus non perspexerit, vel ex famâ saltem non didicerit, quanta tua sit in omni literarum genere excellentia, & quàm accurata Antiquitatum, maximè Ecclesiasticarum notitia: quarum tamen omnium Auctores sic trivisti, omnes sinus atque anfractus sic explorasti, omnia secula, tempora, ac penè momenta sic ad unguem indagata calles, ut prodigii instar sit, unum hominem res tam abditas eruere, tam involutas explicare, tam diversas, tamque innumerabiles animo omnes amplecti ac memoria tenere potuisse *Io. Dallæus* Præfat. Apolog. pro Eccles. Reform.

Percurri cum voluptate D. *Blondelli* Diatribam de *Suburbicariis*: de ipsâ re nunquam aliud quàm ipse sensi. Non possum satis laudare viri summam diligentiam defæcatumque judicium. *Hug. Grot.* Epist. 183. ad *Claud. Sarravium.*

Blondelli diligentiam pridem admiratus; quò plura ejus lego, eò admiror magis. *Grot.* Epist. ad *Sarrav.* 18. Jan. 1640.

In Antiquitate Ecclesiasticâ versatissimus fuit *Blondellus. Rivet. Grot.* descript. dialys. §. 10.

David Blondellus inter omnes Ministros, qui Reformatos se vocant, Historiæ Veteris peritissimus *Rivet.* Apologet. Discuss.

Blondellus vir piissimus, & supra fidem in rebus Ecclesiasticis doctus. *Bochart.* in Epist.

Ac *Sibyllina* quidem Carmina, & priscis Urbis ad *Siricium* Episcopis affictas (impudentiâ an stultitiâ majore incertum) à *Lucumone* nescio quo Epistolas *Blondellus* noster ὁ μωμαείτης pro stupendâ illâ, quâ pollebat, eruditionis *Ecclesiasticæ* copia ita accuratè excussit, ita omnia novitatis & impostura argumenta patefecit, ut omnibus & nostratium, & alterarum partium hominibus, æquis quidem & can-

didis assentiendi necessitatem, pervicacibus verò & φιλονείκοις dissentiendi prædorem injecerit. *Jo. Dal.* in Epist. ad *Sam. Bochart.* lib. de libr. suppos. *Dionys.* Areopag. & *Ignat.* Antioch. præfix.

Extat de *Joannâ Papissâ Latinè*, *Amstelod.* 1657. 8°.

Extant Pseud-Isidorus & Turrianus vapulantes, *Genevæ* 1628. 4°.

Extat Apologia pro sententiâ *Hieronymi* de Presbyteris & Episcopis: *Amstelod.* 1646. 4°.

RENATUS des CARTES, sive CARTESIUS.

Clar. An. D. MDCXL. NObilis *Gallus*, Philosophus hujus seculi celeberrimus. In *Turonibus* natus, stirpe fuit, in *Aremoricâ*, & *Pictonibus*, illustri: à primâ juventâ studiis deditus, in Philosophiâ, & Mathematicis, stupendos fecit progressus: Arma dein in *Germaniâ* & *Hungariâ* feliciter circumtulit. Hinc Philosophiâ secessum poscente, *Egmontum* in *Hollandiam* concessit, ibi annos 25. commoratus; Edidit hîc primò *Meditationes* primæ Philosophiæ, quibus cùm varia objicerentur, omnibus eruditè & solidè satisfecit: Intereà ex omnibus orbis partibus per Epistolas lacessitus, ut velut *Oraculum* quoddam responsa daret. Dein *Parisios* veniens, à *Ludovico* XIII. & *Card. Richelio* invitatus est, ut ibi sedem figeret: Sed *Asiam Musis* non convenientem ratus excusavit se. Nihilominus *Christina Suecorum Regina* frequenti rogatu *Holmiam* venit, ut singulis diebus horâ quintâ matutinâ in Bibliothecâ ejus illam instrueret. Sed paulò post obiit vir incomparabilis Anno 1650. ætatis 54. *Hofman.*

Scripsit Dioptricam: Geometriam: Principia Philosophiæ: Meteorologica: Epistolas: De Homine: De Passionibus, &c.

Nobilis *Cartesius*, Philosophorum hoc ævo Coryphæus, omni laude dignus propter acumen & solertiam, & Heroicos conatus in promovendo Philosophico studio. *Sam. Maresius.* Theol. Elenchtic. Nov. Synops. Tom. 2. Controvers. 21.

Fortunatus Plempius eum *Renatum Democritum* vocare solebat.

Fuit profecto *Cartesio* ingenium erectum, & indagandæ *Veritatis* avidum, & susceptо par negotio, nisi viventi præsidia, tandemque vita defuisset: summa fuit *Mathematicarum* disciplinarum peritia, quarum tam immodico flagrabat studio, cæteras ut omnes sub earum Præscripta redactas vellet; id quod optandum, sed materiæ conditione vix sperandum permittitur: fuit acre limatumque judicium, & nisi liquidæ ac prope dixi tractabili demonstrationi cedere nescium, sed nimis anxium in rebus præcipuè *Metaphysicis* & *Ethicis*, quas *Mathematicâ* persequi diligentiâ ἡ ἀντιτυπία ὕλη non patitur: fuit denique tanta in *Commentando* felicitas, ut *Aristotele* commodiùs, addo & veriùs, in *Physicis* permulta docuerit. Et hoc negare non est nisi malignorum: Sed an ideò *Aristoteli* comparandus? Risum vix tenebam, nuper, cùm in *Anticos* incidissem, qui de *Aristotele* contemptiùs quàm de Discipulo, de *Cartesio* magnificentiùs quàm de *Magistro* loquebantur.

Et

Et ita judicare *Sciolorum* demum eſt. Nos laudamus *Carteſium*, *Ariſtotelem* admiramur. Abſit invidia dicto: non dicam centum, ſed compluria tamen ex ſummis ætatis noſtræ ingeniis in unum conflari oporteret, ut *Ariſtotelem* redderent. *Alex. Morus* in Præfat. præfix. *Euſebii* Chronic.

Renatus Carteſius: vir proculdubiò optimus atque ingenioſiſſimus, ac ſeriò Philoſophus, & qui videtur ad Philoſophiæ hujus [De *Materia* & *Motu*] contemplationem ea attuliſſe auxilia, qualia fortaſſis nemo unquam alius; intelligo eximiam in *Mathematicis* peritiam; animum naturâ atque aſſuefactione meditationis patientiſſimum; judicium præjudiciis omnibus &, popularium errorum laqueis exutum, extricatumque, quinetiam plurimis iiſque non niſi certiſſimis & ſelectiſſimis experimentis inſtructum; abundans otium, ab inutilium librorum lectione, & avocamentis ſeculi electione propriâ immune, ne memorem incomparabile ingenii acumen, & facultates quibus præſtabat eximiis tam clarè & diſtinctè *cogitandi*, quam mentem ſuam paucis verbis admodum plenè ac dilucidè explicandi. *Iſaac. Barrow.* in Opuſc. p. 156.

Carteſii Epiſtolæ pleræque Phyſici Argumenti ſunt. Novæ Philoſophiæ autor fuit *Carteſius*, quæ tamen non ita nova eſt, ut non apud Antiquos ejus Dogmata appareant, ut per ſingula capita facilè demonſtrari poſſet. Fuit qui illa ex *Moſe* deducere voluit, primis ſcilicet *Geneſeos* capitibus, quod ipſi *Carteſio* ne quidem per ſomnium in mentem veniſſe opinor. Ejus *Hypotheſes* vix per ſe ſunt intelligibiles, niſi illuſtrentur vivâ doctrinâ. *Mathematicas* certè corporum affectiones, & quicquid ab iis operationum dependet in naturâ, ut ſunt permultæ, nemo profundiùs & exquiſitiùs demonſtravit, quàm *Carteſius*. Poſt mortem ejus editæ ſunt Epiſtolæ in 4°. *Lugd. Batav.* quæ ad viros doctos ſcriptæ ſunt ſuper dubiis Philoſophiæ ſuæ locis. Nullo itaque ex Commentario meliùs intelligi poteſt doctrina *Carteſiana*, quam ex iſtô, quem præbent Epiſtolæ. Multa illic proponuntur rariora naturæ *Φαινόμενα*, in quibus explicandis illic ſuum exercuit ingenium. *Gallicâ* etiam linguâ plures ſcriptæ. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhiſt. p. 297.

Domini *Carteſii* acumen admirationi meritò fuit. Et ſanè Geniis qui hoc poſtremò ſeculo claruerunt ſupra vulgus elatiſſimis accenſendus eſt, ingenii fœcundi reconditæque eruditionis. Ejus Syſtremo ritè diſpoſitum, Doctrinæ ipſius concatenatio ad ejus ſcopum tendens, ejuſque ordo bene excogitatus deprehenditur. *Moreri* Diction. Gallico.

Meditationes ejus Metaphyſicæ, ad Seculi noſtri gloriam arguunt neminem ante ipſum hoc Argumentum (*quòd nimirum Deus* exiſtat, *Animaque noſtra immortalis ſit*;) tam profundè, tam evidenter tamque ſolidè pertractaviſſe. Et ſanè quemadmodum Poëtæ *Minervam* è Jovis cerebro naſci finxerunt, ille *Principia* ſua è naturali ratiocinio deducit, *Philoſophiamque* intra *Ideas* noſtras naſci facit. Hoc pacto liberat illam ab opinione cui à Sophiſtis mancipata detinebatur, ut in Certitudine illam fundet. Illam ingenioſis ſuis dubiis infallibilem reddit; detracto que velo, quo menti noſtræ occultabatur, faciei ejus apertum intuitum nobis permittit---Methodus ejus præclariſſima Europæ ingenia ſtupefecit,

quæ

didis assentiendi necessitarem, pervicacibus verò & φιλομύθοις dissentiendi prædorem injecerit. *Jo. Dal.* in Epist. ad *Sam. Bochart.* lib. de libr. suppos. *Dionys.* Areopag. & *Ignat.* Antioch. præfix.

Extat de *Joannâ Papissâ Latinè*, *Amstelod.* 1657. 8°.

Extant Pseud-Isidorus & Turrianus vapulantes, *Genevæ* 1628. 4°.

Extat Apologia pro sententiâ *Hieronymi* de Presbyteris & Episcopis: *Amstelod.* 1646. 4°.

RENATUS des CARTES, sive CARTESIUS.

clar. An. D. MDCXL. NObilis *Gallus*, Philosophus hujus seculi celeberrimus. In *Turonibus* natus, stirpe fuit, in *Aremoricâ*, & *Pictonibus*, illustri: à primâ juventâ studiis deditus, in Philosophiâ, & Mathematicis, stupendos fecit progressus: Arma dein in *Germaniâ* & *Hungariâ* feliciter circumtulit. Hinc Philosophiâ secessum poscente, *Egmontum* in *Hollandiam* concessit, ibi annos 25. commoratus; Edidit hîc primò *Meditationes* primæ Philosophiæ, quibus cùm varia objicerentur, omnibus eruditè & solidè satisfecit: Intereà ex omnibus orbis partibus per Epistolas lacessitus, ut velut *Oraculum* quoddam responsa daret. Dein *Parisios* veniens, à *Ludovico* XIII. & *Card. Richelio* invitatus est, ut ibi sedem figeret: Sed *Aniam Musis* non convenientem ratus excusavit se. Nihilominus *Christina Suecorum Regina* frequenti rogatu *Holmiam* venit, ut singulis diebus horâ quintâ matutinâ in Bibliothecâ ejus illam instrueret. Sed paulò post obiit vir incomparabilis Anno 1650. ætatis 54. *Hofman.*

Scripsit Dioptricam: Geometriam: Principia Philosophiæ: Meteorologica: Epistolas: De Homine: De Passionibus, &c.

Nobilis *Cartesius*, Philosophorum hoc ævo Coryphæus, omni laude dignus propter acumen & solertiam, & Heroicos conatus in promovendo Philosophico studio. *Sam. Maresius* Theol. Elenchtic. Nov. Synops. Tom. 2. Controvers. 21.

Fortunatus Plempius eum *Renatum Democritum* vocare solebat.

Fuit profecto *Cartesio* ingenium erectum, & indagandæ *Veritatis* avidum, & suscepto par negotio, nisi viventi præsidia, tandemque vita defuisset: summa fuit *Mathematicarum* disciplinarum peritia, quarum tam immodico flagrabat studio, cæteras ut omnes sub earum Præscripta redactas vellet; id quod optandum, sed materiæ conditione vix sperandum permittitur: fuit acre limatumque judicium, & nisi liquidæ ac prope dixi tractabili demonstrationi cedere nescium, sed nimis anxium in rebus præcipuè *Metaphysicis* & *Ethicis*, quas *Mathematicâ* persequi diligentiâ ἡ ὑποκειμένη ὕλη non patitur: fuit denique tanta in *Commentando* felicitas, ut *Aristotele* commodiùs, addo & veriùs, in *Physicis* permulta docuerit. Et hoc negare non est nisi malignorum. Sed an ideò *Aristoteli* comparandus? Risum vix tenebam, nuper, cùm in *Aulicos* incidissem, qui de *Aristotele* contemptiùs quàm de Discipulo, de *Cartesio* magnificentiùs quàm de *Magistro* loquebantur.

Et

Et ita judicare *Sciolorum* demum eſt. Nos laudamus *Carteſium*, *Ariſtotelem* admiramur. Abſit invidia dicto: non dicam centum, ſed compluria tamen ex ſummis ætatis noſtræ ingeniis in unum conflari oporteret, ut *Ariſtotelem* redderent. *Alex. Morus* in Præfat. præfix. *Euſebii* Chronic.

Renatus Carteſius: vir proculdubiò optimus atque ingenioſiſſimus, ac ſeriò Philoſophus, & qui videtur ad Philoſophiæ hujus [De *Materia* & *Motu*] contemplationem ea attuliſſe auxilia, qualia fortaſſis nemo unquam alius; intelligo eximiam in *Mathematicis* peritiam; animum naturâ atque aſſuefactione meditationis patientiſſimum; judicium præjudiciis omnibus &, popularium errorum laqueis exutum, extricatumque, quinetiam plurimis iiſque non niſi certiſſimis & ſelectiſſimis experimentis inſtructum; abundans otium, ab inutilium librorum lectione, & avocamentis ſeculi electione propriâ immune, ne memorem incomparabile ingenii acumen, & facultates quibus præſtabat eximiis tam clarè & diſtinctè *cogitandi*, quam mentem ſuam paucis verbis admodum plenè ac dilucidè explicandi. *Iſaac. Barrow.* in Opuſc. p. 156.

Carteſii Epiſtolæ pleræque Phyſici Argumenti ſunt. Novæ Philoſophiæ autor fuit *Carteſius*, quæ tamen non ita nova eſt, ut non apud Antiquos ejus Dogmata appareant, ut per ſingula capita facilè demonſtrari poſſet. Fuit qui illa ex *Moſe* deducere voluit, primis ſcilicet *Geneſeos* capitibus, quod ipſi *Carteſio* ne quidem per ſomnium in mentem veniſſe opinor. Ejus *Hypotheſes* vix per ſe ſunt intelligibiles, niſi illuſtrentur vivâ doctrinâ. *Mathematicas* certè corporum affectiones, & quicquid ab iis operationum dependet in naturâ, ut ſunt permultæ, nemo profundiùs & exquiſitiùs demonſtravit, quàm *Carteſius*. Poſt mortem ejus editæ ſunt Epiſtolæ in 4°. *Lugd. Batav.* quæ ad viros doctos ſcriptæ ſunt ſuper dubiis Philoſophiæ ſuæ locis. Nullo itaque ex Commentario meliùs intelligi poteſt doctrina *Carteſiana*, quam ex iſtô, quem præbent Epiſtolæ. Multa illic proponuntur rariora naturæ *Φαινόμενα*, in quibus explicandis illic ſuum exercuit ingenium. *Gallicâ* etiam linguâ plures ſcriptæ. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhiſt. p. 297.

Domini *Carteſii* acumen admirationi meritò fuit. Et ſanè Geniis qui hoc poſtremò ſeculo claruerunt ſupra vulgus elatiſſimis accenſendus eſt, ingenii fœcundi reconditæque eruditionis. Ejus Syſtremo ritè diſpoſitum, Doctrinæ ipſius concatenatio ad ejus ſcopum tendens, ejuſque ordo bene excogitatus deprehenditur. *Moreri* Diction. Gallico.

Meditationes ejus Metaphyſicæ, ad Seculi noſtri gloriam arguunt neminem ante ipſum hoc Argumentum (*quòd nimirum Deus* exiſtat, *Animaque noſtra immortalis ſit*;) tam profundè, tam evidenter tamque ſolidè pertractaviſſe. Et ſanè quemadmodum Poëtæ *Minervam* è Jovis cerebro naſci finxerunt, ille *Principia* ſua è naturali ratiocinio deducit, *Philoſophiamque* intra *Ideas* noſtras naſci facit. Hoc pacto liberat illam ab opinione cui à Sophiſtis mancipata detinebatur, ut in Certitudine illam fundet. Illam ingenioſis ſuis dubiis infallibilem reddit; detracto que velo, quo menti noſtræ occultabatur, faciei ejus apertum intuitum nobis permittit---Methodus ejus præclariſſima Europæ ingenia ſtupefecit,

quæ

quæ Argumentationibus Scholæ aſſueta, ejus Axiomata prima fronte ægrè quodan modo deguſtaverunt. Qui illa oppugnaverunt ſunt *Caterus Belgii* Theologus eruditus, *Hobbes* celebris Philoſophus *Anglus*. *Arnaldus Andillius Sorbonæ* Doctor unus è præclariſſimis Galliæ geniis. *Petrus Gaſſendus* Vir in humanioribus literis & in Philoſophia verſatiſſimus; poſtremus, iſque omnium conciratiſſimus Loyolita quidam. His plures alii Theologi atque Philoſophi operam ſuam addiderunt. Objectionibus ſuis ſubruere annixi ſunt recentiorem hanc Philoſophiam quam *Carteſius* antiquæ ruderibus ſuperſtruebat, verùm poſt multos conatus irritos plurimi fundamenta ejus inconcuſſa deprehenderunt. *Iſ. Bullart.* in Acad. Scient. Gall.

Hunc Tractatum (de Homine) uſque adeo confuſum reliquerat D. *Carteſius*, ut à nemine intelligi poſſet, niſi D. *Clercelier* ejus materiam ordine diſpoſuiſſet, eundemque Dom. de *Forge* & *Guſcoven* figuris illuſtraſſent. Erudit. *Ephemerides Gallicæ*, diei Lunæ 5. Jan. 1665.

Ultrajectini quidam Theologi *Carteſium* infamare moliti, publicè ſcripſerunt ejus Philoſophiam effræni vitæ favere & ad Atheiſmum deducere. Nullo fundamento nitebatur ejuſmodi calumnia; nullus enim Philoſophus tantam adhibuit operam ad *Dei* exiſtentiam & Animæ rationalis immortalitatem demonſtrandam; omneſque vitæ ſuæ actiones tam ritè compoſuit, ut ejus mores Doctrinæ ſuæ conformes ſemper fuerint. Illum tamen in Publicis Theſibus impietatis accuſarunt, plures ejus Opiniones ab *Univerſitate* Civitatis ſuæ damnari curaverunt; quoniam autem illis paulò vehementiùs reſpondit, criminis litem ipſi intentârunt, pluresque adverſus ipſum judiciales ſententias obtinuerunt; ſed criminationem prorſus diluit, amplâ Apologiâ in qua apud *Ultrajectinos* Magiſtratus de iniquis judiciis in ſe latis conqueritur. Ibidem die Lunæ 31. Jan. 1667. Gall.

Ex omnibus qui in ejus Dioptricam ſcripſerunt, nemo illam tam acriter impugnavit ac D. de *Format. ibid.*

Iis quæ de Adverſariorum ſuorum Operibus dicit nimia non eſt adhibenda fides: Farendum eſt enim illum ex animi impotentia nimis contemptim de illis quandoque loqui, omneſque alios eruditos judicium valde diverſum de iiſdem pronunciaſſe. *Ibid.*

Denique ut Genti noſtræ & *Carteſii* memoriæ debitam laudem tribuamus, fateamur Phyſicam ejus ſubtiliſſimis & abſoluriſſimis recentioribus annumerandam eſſe; curioſas ideas & egregios mentis conceptus continet; cumque attentius eadem conſideratur, melius ordinatum Doctrinæ Syſtema quàm apud *Galilæum* & apud *Anglos* in ea reperitur: imò plus novitatis & inventionis quàm apud *Gaſſendum* in ea occurrit. Verbo ut abſolvam, Opus hæc eſt, cujus ordo optimè excogitatus eſt. Methodus ejus penitus eſt Geometrica, quæ à principiis ad principia, à propoſitionibus ad propoſitiones procedit. *Rapinus.* Animadverſ. in Phyſicam §. x. Gall.

Verum

Verum quidem eſt illum dubitationem nimis docere cujuſmodi exempla imitandum ingeniis natura ſua incredulis haud aptè proponitur. *Idem* in Philoſophiam §. 18.

Carteſius omnia in dubium revocari voluit, ut eâ ratione ſummam de omnibus certitudinem inveſtigaret; at exitu tam infelici, ut tandem magno ſudore atque majori apparatu nihil niſi *ſe eſſe* probaverit. Quod tamen opinor ſimplici intuitu, ſine ſolenni iſtâ diei indictione, ſine prolixâ meditationum ſerie, ſine tanto ſyllogiſmorum ſtrepitu, ſat notum ſibi habere potuiſſet. *Sam. Parker.* in Diſputat. de *Deo*, & Provident. Divin. Diſput. 6. §. 16.

* *Renati Des-Cartes* Opera ſequentia prohibentur, donec corrigantur: De Primâ Philoſophiâ, in quâ *Dei* exiſtentia, & Animæ Humanæ à Corpore diſtinctio demonſtratur---Notæ in programma quoddam ſub finem Anni 1654. in *Belgio* editum---Explicatio mentis Humanæ---Epiſtola ad *Petrum Dinet* Soc. Jeſu per *Franciam* Præpoſitum Provincialem---Epiſtola ad celebertimum virum D. *Gisbertum Voetium*, in quâ examinantur duo libri; &c.----Paſſiones Animæ----Opera Philoſophica. *Index Romæ* Impreſſ. Anno 1681.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

Hoc ejus Epitaphium:

D. O. M.

Regnante

Chriſtinâ, Guſtavi *primi Pronepte, Magni filiâ, Avorum incepta, Patriæque terminos victoriis novis promovente, pacem demum armis quæſitam Artibus ornante: accitis undique Terrarum ſapientiæ Magiſtris, ipſa in exemplum futura*, Renatus Deſcartes *ex Eremo Philoſophicâ in lucem, & ornamentum aulæ vocatus, poſt quartum Menſem morbo interiit, & ſub hoc lapide mortalitatem reliquit Anno Chriſti* CIↃ. IↃCL *vitæ ſuæ* 54.

In Effigiem *Carteſii* hæc Carmina compoſuit Anonymus quidam:

Talis erat vultu Naturæ *filius: unus*
Qui mentis in matris viſcera pandit iter.
Aſſignanſque ſuis quævis miracula cauſis,
Miraculum reliquum ſolus in orbe fuit.

JOANNES DALLÆUS.

Ecclesiæ Reformatæ *Pariſienſis*, quæ *Carentone* ſuos cœtus habuit, Paſtor. Clar. A. D.
In *Gallia* natus eſt ſexto die *Ianuarii*, Anno Dom. 1594. Obiit *Pariſiis* 15. MDCXL.

Digitized by Google

die April. Anno Dom. 1670. ætatis 77.

Scripsit de Usu Patrum. Multaque alia.

Dallæus, Theologus, pietate & eruditione nulli secundus *Hofman.*

Dallæus vir multæ ac variæ Lectionis. *Tanaquil. Faber* l. 1. epist. p. 140.

Ioannes Dallæus Ecclesiastes *Parisiensis* in erudito suo opere, cujusmodi sunt omnia illius, de *Usu Patrum Sam. Maresius* Theol. Elench. Nov. Syn. Tom. 2.

Vir Antiquitatis Ecclesiasticæ promus condus feliciſſimus, *Ioh. Dallæus. Hottinger.* Biblioth. Quadripart. p. 218.

Ioannes Dallæus in SS. Patrum monumentis diligenter versatus, in discernendis operibus spuriis admodum acutus. *Ioan. Pearson.* in Vindic. Epist. S. *Ignat.* pag. 1.

Dallæum magno in honore habuerunt incomparabiles illi viri *Baro* de *Faukland*, & *Gulielmus Chillingworth*: qui in Scriptis suis adversus Pontificios hoc Autore sæpiùs usi sunt.

Protestantem *Perronium* vocat *Baro* de *Faulkland.*

Dallæum quidem summo ingenio, præstanti eruditione ac doctrinâ, nec minori pietate virum fuisse, & de *Ecclesiâ Reformata* plurimis in rebus optimè meritum, ultrò omnes hîc confitemur. Verùm id malè nos habet, quòd ille contra *Ecclesiam Romanam* disputans, nostram etiam, tanquam iisdem erroribus obnoxiam, sub communi *Latinorum* nomine indiscriminatim oppugnarit, nusquam distinguens inter eosdem ritus ut à *Romanâ* atq; à *nostrâ* Ecclesiâ usitatos, etiamsi plurimum interesse benè nôrit. *Gul. Bevereg.* in Proœm. Cod. Canon. Eccles. Primitiv.

Franciscus Turrianus, Jesuita, librum singularem edidit, quo probare conatus est. *Canones* vulgo *Apostolorum* dictos, ab ipsis *Apostolis* constitutos, & à sanctissimo eorum discipulo *Clemente Romano* literis mandatos, atque in eam, quam hodie habemus, formam redactos esse. Hanc *Opinionem* vir egregiè doctus, & in *Antiquitate*, præsertim *Ecclesiasticâ*, versatissimus, *Ioannes Dallæus*, multis, iisque solidissimis argumentis refutavit. Sed quod commune est hominum etiam eruditissimorum fatum, in refellendâ istâ *Turriani* sententiâ summè occupatus, præ nimio incensi in eam animi ardore, eò tandem devenit ut omni asseveratione affirmarit, hanc *Canonum* Collectionem non tantùm non ab ipsis *Apostolis*, vel à viris *Apostolicis* compositam esse, sed ab *Hæretico* nescio quo tenebrione consarcinatam, eamque nec ante quintum illudque adultum à *Christi* incarnato seculum *Ecclesia Christiana* innotuisse, & quinto exeunte jam primùm extitisse, publicarique cœptam esse. Quod quidem non est à delirâ *Turriani* opinione tantùm recedere, verùm etiam in aliam ei ex diametro contrariam sese præcipitare. ------Nos quidem mediam inter duas istas extremas, *Turrianicam* scilicet & *Dallæanam*, opiniones amplexi sumus: Hos scilicet *Canones* nec ab ipsis Domini *Apostolis* Anno Dom. XLV. ut vult *Turrianus*, constitutos esse, nec tamen quinto exeunte seculo eos primùm extitisse, vel publicari cœptos esse, ut hariolatus est *Dallæus*, sed medio inter ea tempore, secundo videlicet exeunte, vel

tertio

vertio saltem ineunte seculo constitutos pariter editosque fuisse. *Idem* in Cod. Canon. Eccles. Primitiv. &c. l. c. 1.

In diversas admodum sententias abeunt Operis de *Usu Patrum* censores. Id magni faciunt Presbyteriani: *Angli* verò Episcopales idem parvi æstimant. Lectori utras ipsi libuerit partes amplecti permitto. *Paulus Colomies* in sua Sel. Bibliotheca. Gall.

Cum aliquando Parisiis Dominum *Vallesium* primogenitum conveniissem, inter alia mihi dixit plurimos esse qui libros conscribere sibi sumebant, sed perpaucos sibi notos qui *Dallæum* in scribendo æquarent. *Paulus Colomies.* Opusc. p. 95. Gall.

Licèt quidquid operum hactenus edidisti, vir Reverende, mihi plurimùm placuerit, tuaque omnia, cùm *Latinè* tum *Gallicè* scripta, æquali plausu ab eruditis, atque adeò piis omnibus, excepta sint difficeri tamen non possum, laborum tuorum primitias, Tractatum nempe tuum de *Patrum* in decidendis de *Religione* Controversiis *Usu*, me plurimùm semper cepisse. Non solùm enim Opus istud mira rerum lectu & scitu jucundissimarumque varietate refertum est, verùm etiam eloquentia orationisque nitor cum rebus ipsis certant, tantâque eruditione & facundiâ argumentum illud pertractasti, ut vix quicquam magis elaboratum erudito hoc seculo prodiisse videatur. *Ioann. Mestayer* in Epist. ad *Dallæum*, quam præmis. lib. de Ver. Ut. PP.

* *Ioannis Dallæi* de duobus *Latinorum* ex *Unctione* Sacramentis, Confirmatione, & extremâ, quam dicunt, *Unctione*, Disputatio, inter Prohibitos habetur libros in Indice *Romæ* impresso Anno 1681.

Varia ejus Opera variis in locis atque Temporibus sunt impressa.

HENRICUS HAMMONDUS.

ANglus, *Suthriensis*, natus anno Dom. 1605. die 18. Augusti, apud *Chersey*, S. T. D. Archidiaconus *Sicestrensis*. Obiit Anno Dom. 1660. Ætatis 55. Clar. A. D. MDCXL.

Scripsit Annotationes in Psalmos, atque in Novum Testamentum, multaque alia.

Ex omni illo *Commentatorum* numero, qui in *Psalmos* scripserunt, de Neotericis loquor) ut *Calvinum*, *Musculum*, *Lorinum*, *Mollerum*, alios omittam, duos præcipuè & præ aliis maximè adjumento fuisse fateor. Ii sunt, *Simeon* de *Muis*, in *Commentario*, de quo jam antea dixi, & noster *Hammondus*, ὁ μακαρίτης, in Paraphrasi suâ & Annotationibus vernaculo sermone scriptis: (utinam verò, hæ & illæ alteræ in *Novum Fœdus*, *Latinè* loquerentur, quò & ad *exteros* etiam dimanaret tantus thesaurus;) nobile par *Interpretum*, me quidem judice, & qui in indagando eruendoque literali (quem vocant) sensu *Textus Davidici*, sagacissimi felicissimique. *Iacob. Duport.* Præfat. ad Metaphras. Psalm.

Doctissimus *Hammondus*, etiam nostras, in *Psalmos* scripsit in quo multa reperiet Lector acumine plusquam vulgari, parique eruditione, conscripta, non-

nulla etiam singularia. *Matth. Polus* Præfat. Tom. 1. Synopſ. Critic.

Clariſſimus *Hammondus* noſtras, anteà ſuo merito laudatus, in eruditiſſimis ipſius *Annotationibus* in N. T. in quibus non pauca ſunt planè ſingularia. *Idem* præfat. Tom. 4. Synopſ. Crit.

Neque enim ſi quod extaret, omiſiſſet hoc loco doctiſſimus *Hammondus*, cui omnis *Eccleſiaſtica Antiquitas* æquè ac domus ſua, nota erat. *Joan. Dall.* de lib. ſuppoſ. *Dionyſ.* & *Ignat.* p. 346.

Orat. Presbyt. *Simon* mentionem quoque nullam fecit celebris *Hammondi*, qui in *Pſalmos* & in *Proverbia* tam doctè ſcripſit, ne quid de cæteris ejus Operibus dicam. Author iſte qui dubio procul inter peritiſſimos ſeculi noſtri Criticos non ultimus eſt, dignus erat qui inter Scripturæ Interpretes collocaretur, in quos Criticen ſuam exercere libuit Presbytero *Simoni*, nedum propter magnam apud *Anglos* Operum ejus celebritatem, ſed etiam quia pauci revera ſunt Commentatores apud quos adeo ſingulares Obſervationes reperiantur ac apud iſtum plerique omnes meri Exſcriptores ſunt vel *Epitomatores* eorum qui ante illos ſcripſerunt Hammondus verò quæcunque dicit è proprio penu ferè depromit. Iudicia Theologor. *Hollandorum* 377. Gall.

Præclara naturalis ejus ſolertia, præclarior acquiſita. Per totam Artium Encyclopediam in linguis accuratus & eloquens erat, fidus reſpectu Veterum & recentiorum Scriptorum, in Philoſophia verſatus admodum, in Philologia verſatior, in Theologia Scholaſtica eruditus, in Eccleſiaſtica Antiquitate Magiſter, conſummatus in Patrum, Conciliorum, Hiſtoricorum Eccleſiaſticorum, & Liturgicorum notitia. Reverâ eminens intellectualibus ſuis Virtutibus, eminentior verò in Moralibus fuit. *Davidis Lloid.* Adverſaria. Anglicè.

Henricus Hammondus, vir planè ſummus, Theologus omnium conſummatiſſimus, eruditæ pietatis decus ſimul, & exemplar; Sacri Codicis Interpres facilè omnium oculatiſſimus, Errorum malleus. Poſt homines natos fœliciſſimus; veritatis Hyperaſpiſtes ſupra quàm dici poteſt nervoſus; in cujus Scriptis elucescunt ingenii gravitas & acumen, judicii ſublimitas & ἀκρίβεια, ſententiarum ἐγκράτεια & δεινότης, docendi Methodus utiliſſima, nuſquam dormitans diligentia. Vid. Epitaph. quod in memoriam *Hammond.* ſcripſit vir admodum Reverend. *Thom. Pierce* S. T. D.

Epitaphium ejus tale legitur in Opuſculis *Iſaaci Barrow*, p. 301.

Lege, Lege, Diſce.

Ne te prætergreſſum pœniteat, ſiſte pedem
Hic, & animum, Viator. Etenim,

Hîc jacet *H. Hammond*, S. T. D. Theologorum ſui ſeculi Coryphæus. Literatorum princeps. *Anglicæ* Gentis decus. *Eccleſiæ* volumen. Veritatis aſſertor peritiſſimus. Pacis cultor devotiſſimus. Ordinis fautor ſtudioſiſſimus. Antiquitatis

tiquitatis genuinæ fidiſſimus Interpres, & propugnator acerrimus. Sanctitatis Magiſter, præſtantiſſimus. Omnibus ornamentis inſtructiſſimus. Philoſophus ſolidè acutus, dilucidè ſubtilis. Orator inaffectatè politus, nervosè copioſus. Diſputator vehemens, extra acerbitatem. Egregius Criticus, atque ſuperbiâ tamen aut ſupercilio. Lectionis infinitæ, ſed exquiſitè digeſtæ Maximi ingenii, Majoris judicii, conſummatæ eruditionis cum pari modeſtiâ; Tantis dotibus uſus præclariſſimè. De *Eccleſiâ, Principe, Patriâ*, optimè meritus. Utriuſque Tabulæ Legum præco, obſervator, vindex. *Eccleſiæ Anglicanæ* enſis & clypeus: quam à falſi *Schiſmatis* labe purgavit, à veri contagio munivit, *Romanis* hoſtibus & perfugis *Sectariis* fuſis fugatis. Sinceræ doctrinæ radio veteres tenebras *Pſeudo-Catholicas* diſpulit, nova lumina *Anti-Catholica* extinxit. *Presbyterianam* paritatem proſtravit. *Fanaticam* licentiam coercuit. Temporum iniquitatem expugnavit Scriptis victoribus, patientiâ triumphali, Eccleſiaſtici ordinis, juriſque vindex fortiſſimus, ac feliciſſimus. *Liturgiæ* patronus conſultiſſimus. Theologicorum dogmatum ſcrutator ſedulus. Difficultatum enodator accuratus. Veritatum explorator ſagax. *Novum Teſtamentum*, *Pſalterium Davidicum*, luculentâ Paraphraſi, eximio *Commentario*, ſancto exemplo illuſtravit. Calamo ſcripſit, vita edidit *Practicum Catechiſmum*. Chriſtianæ fortitudinis, patientiæ, manſuetudinis illuſtre *Exemplar*. Mentis inſigni prudentiâ, invictâ conſtantiâ, candore illibato, ſolertiâ indefeſsâ mirabilis. Morum integritate ſpectabilis, gravitate venerabilis. Summâ pietate in *Deum*, extremâ Fide in *Principem*; propensâ charitate in *Omnes* conſpicuus *Vir*, *Scholaſticus*, *Theologus*, planè incomparabilis, omni *Epitheto* major, quolibet *Elogio* potior. Meruit haberi *Martyr* aſſiduis pro *Eccleſiâ* curis & vigiliis confectus. Occidit diei noſtri *Lucifer*, Anno 1660. ſalutis partæ, primo Regis Reſtituti, Patriæ liberatæ, Eccleſiæ inſtauratæ quæ à ſe ſtrenuè promota, & ardenter concupita præſagiit animo, ſed oculo non adſpectavit, in hoc feliciſſimè infelix.

Vade, Cogita, Imitare.

Nec Magnum tamen Hammondum *ſatis ulla loquantur*
Saxa, *nec à morſu* temporis *ulla tegant:*
Clarius oſtendit Scriptis *ſe illuſtribus, illo*
Digna ſui tantùm ſunt Monumenta *Libri.*

Plura de eo ſcire cupientem ad libellum de Vitâ ejus à Doctore *Ioanne Fell*, Reverendo *Ædis Chriſti* Decano, poſteà verò Epiſcopo *Oxonienſi*, conſcriptum remittimus.

Omnia ejus Opera in 4. Vol. in fol. continentur.

GABRIEL NAUDÆUS.

Clar. A. D. MDC. XL. PArisinus, Eminentissimorum Cardinalium, *Francisci à Balneo*, *Francisci Barberini*, *Iulii Mazarini*, ac demum Serenissimæ *Christinæ* Reginæ *Suecorum*, *Gothorum* & *Vandalorum* Bibliothecarius. Natus est IV. Non. Februarii 1600. Obiit 29. Julii Anno Dom. 1653.

Edidit Pentadem Quæstionum iatrophilologicarum: Bibliographiam Politicam: de Studio liberali Syntagma: Consilium de Bibliotheca struenda & Epistolas varias, Genevæ impr.

Gabriel Naudæus Parisinus, nominis inter literatos magni. *Gassend.* de Vit. *Peiresk.* p. 153.

Librorum iste suæ ætatis *Helluo* doctissimus *Gabriel Naudæus*. *Annotator* in lib. 16. c. 4. *Aulii Gellii* cum Not. Var.

Quæ ad insignem eruditionem comparandam præsidia conferunt, *Gabrieli Naudæo*, fermè universa adfuerunt; Patriæ & sæculi eruditio, solers ingenium, indefessus in studio labor, otium, librorum copia, cultissimorum hominum consuetudo, & mira in scribendo facilitas. Elog. *Naudæi* præfix. epist. *Naud.*

Cæterùm te hìc appello, *Gabriel Naudæe*, inclytam *Parisiorum* sobolem, ac non vulgarium florentis ingenii fœtuum varietate fœcundam. Probantur, leguntur à doctis omnibus tua quotidie monumenta literarum. Angit eos etiam atque etiam expectatio cæterorum, quæ nondum completa rerum pulcherrimarum divitias pollicentur, *Ioan. Imperial.* in Musæ. Hist. p. 202.

Audio *Naudæum* nostrum, *Gallica* probitatis exemplum, tuique amantissimum, nova subinde moliri monumenta literarum; è quibus, quæ jam luci imminet, *Politica Bibliographia*, opinione Doctorum hominum diu concepta, partum haud serò decus admittat meritissimæ laudis, quam is & editâ nuper de *Venenis Dissertatione* præstanter adeò comparavit, ut fermè dixerim, *Naudæum* sibi gloriam *Venenis* ipsis aluisse, insigni doctrinæ miraculo. Virum novi liberalibus doctrinis politissimum; novi in omni vetustatis ratione cum industriâ versatum: quò ad ea quæ publica fecit, ornamenta studiorum, diligentiæ, ac laboris plurimum contulisse haud dubiè videri possit: verùm illustre illud de *studio liberali* syntagma, quo nobilissimum Adolescentem egregiè institutum voluit, scimus aulicis curis penè distracto, subsicivis horis, raptim excidisse; ut incredibile cuiquam sit, potuisse illum, nullo commentandi otio, nullo librorum adjumento, tam multis ex antiquitate erutis rationibus, & exemplis, quid ad omnem ingenuum morem, erudito disciplinarum cultu, cum laude faciat, apto studiorum, atque exercitationum delectu, disertè adeò, & accommodate præscribere: nisi fortè inexhaustâ illâ, quæ *Catonis* olim fuit, legendi aviditate ita pridem nobilis *helluo* ingenium expleverit, ut is carere libris nusquam possit, dum suo non careat ingenio, seque unum ipse circumferat. *Gaspar.* de *Simeonib.* Epist. ad *Leon. Allat.*

Vir

Digitized by Google

Vir ingenio, judicio,& multâ lectione præpollens clariſſimuſque. *Conring.* ſupplem. 30.

Vir multiplici lectione planè incomparabilis& verè ἔμψυχος βιβλιοθήκη ejuſque de causâ non olim *Galliæ* duntaxat,ſed *Italiæ* etiam, ipſiuſque adeò *Romæ*, imo univerſi orbis eruditi in admiratione. *Conring.* cap. 19. Cenſur. diplom. Lindav.

Vir πολυμαθέσατος & longiore ævo dignissimus. *Schoock.* in fab. *Hamel.* pag. 26.

In *Naudæo* obſervare licèt, eum interdum ſtudio partium odioque Nationis aut Religionis quibuſdam iniquiorem eſſe, multos etiam Auctores egregios ob eaſdem cauſas, ut videtur, planè præterire. Exemplo eſſe poſſunt, quæ de *Clapmario*, *Grutero*, *Forſtnero*, *Scipione Gentili*, & quibuſdam aliis ſatis frigidè aut etiam malignè ſcripſit. *Anonym. Auctor.* vid. *Konig.*

Iatro Philologicam eruditiſſimi *Naudæi* diſſertationem adverſus naturâ *Alaſtoras* cum ſummo applauſu percurri. Utinam plura ab ingenio illo videamua. *Caſp. Gevart.* Epiſt. ad *Ioan. Franciſc. Singelandium.*

Extat Syntagma de ſtudio Militari, *Romæ* 1637. 4°.

Extat Bibliographia Politica. *Venetiis* 1633. 8°. & *Lugd. Bat.* 1642. 8°.

Extant Epigrammatum libri 2. *Pariſiis* 1650. 8°.

SAMUEL PETITUS.

NAtione *Gallus*, Sacræ Theologiæ apud *Nemauſenſes* Profeſſor, obiit Anno Dom. 1654. Clar. A. D. MDCXL

Hujus *Scripta* ſunt : Miſcellanea, 4°. ——Eclogæ Chronologicæ, 4°. ——Variæ Lectiones, 4°.——Commentarii in leges *Atticas*——Obſervationes, 4°,——Diatriba de Jure, Principum edictis, &c. 8.——Verſus *Latini* in obitum *W. Schikardi.*

Ingenioſiſſimus *Petitus*, vir non ſui nominis,ſed verè inter *Gallorum* literatorum maximos numerandus. *Thom. Reineſ.* l. 1. Var. Lect. c. 25

Cui magnopere obſtrictus eſt totus *Orbis Literatus*——Feliciſſimum annum exopto eximio *Petito.Gerard. Ioan. Voſſ.* ad *Sam. Sorberium. Amſtel.* Kal. Jan. 1643.

Samuel Petitus, vir *Hebraicè* & *Copticè* doctiſſimus,& in omni Antiquitate, Eccleſiaſticâ præſertim, oculatiſſimus. *Paul. Colomeſ. Gall.* Oriental.

Salmaſius Petitusque ex paucis libris communicatis in *Linguâ Coptica* plurimùm profecerunt. *Gaſſend.* in vit. *Peiresk.* p. 168.

Petitus hic nomine, doctrinâ *Magnus* eſt; nam & ſcriptis multis jam inclaruit, quibus eruditiſſimum ſe linguarum *Orientalium* oſtendit, & in omni antiquitate Eccleſiaſticâ verſatiſſimum, ne de *Theologiâ* ac *Philoſophiâ* dicam,cujus eſt peritiſſimus. *Salmaſ.* Id *Gulielm. Staackmann. Leyd.* 3. Id. Jan. 1635.

Vir doctus *SamuelPetitus*,ſed haud dubiè minùs felix in emendandis *Veterum* Scriptis,

Scriptis. *Tanaquil. Faber.* Epist. l. 1. Ep. 10.

Leges Atticas edidit, à se, quo voluerat, modo collectas & concinnatas, ad quas Commentarium addiderat. Erat vir probus, & doctus, sed iis præsidiis, quæ ad opus hujus argumenti elaborandum necessaria erant, destitutus. *Desider. Herald.* ad *Isa. Attic. & Rowan.* l. 2. c. 12.

Petiti leges *Atticas* videre aveo, ut cognoscam an supra *Scaligeri* collectionem, quâ usum me memini, aliquid præstiterit. *Hug. Grot.* ad *Cordesium*, 30. Octob. 1634.

Exiguus noster, vir bonus eruditusque, nodum in scirpo quærit, non metuenda metuens. Nam si *Novi Fœderis* auctoritati non obstant tot quæ olim deprehensæ sunt, & quotidie deprehenduntur, *discrepantes Scripturæ*, quid mali facit qui in *Veteris Fœderis* libris sive ex Orientaliotibus *Iudæis*, sive ex *Interpretibus antiquis*, aliquas fuisse præter eas in quas inciderunt *Masoretæ*, sedulò observat & verecundè docet; *Idem* ad *Claud. Sarrav.* 18. Jan. 1640.

Nulla quippe est ex omnibus *Correctionibus Plantinis* quam pro verâ ac probatâ sumere ausim, multæ absurdissimæ. Quas in *Græcis Authoribus* excogitavit nihilo meliores. Legem *Senarii Iambici* apud *Græcos Comicos* non videtur tenuisse, adeò sæpe contra *Metri* mensuram offendit. *Salmas.* ad *Hug. Grot.* 8. Id. Maii 1630.

De *Punicis Plantinis* recum sentio, vel *Plutone* cæciorum in plerisque deprehendi. *Idem* ad eund. *Divione* Kal. Jan. 1630.

De *Sermone Punico* apud *Plautum* scripsi, posse ad *Ebraismum* reduci, & fore, ut, si monstra Lectionum & ineptias Librariorum inde refigamus, ista *Punica* planè *Ebraa* esse certò simus deprehensuri. Hoc verò omnium esse verissimum, interea dum mea eduntur, ostendit elegante ingeniô homo *Samuel Petitus*, qui omnium istorum *Plantino-Punicorum* à doctis depositorum veras lectiones ex *Ebraismo* constituit & exposuit, ita ut nemo desiderare præterea possit quidquam, ad eum omninò remitto, si qui ultrà dubitent. *Thom. Reines.* in Epist. quadam dat. *Altenburgi* 5. Aug. 1637.

Eximiæ doctrinæ vir, *Samuel Petitus*, Anno 1632. edidit *Eclogas Chronol gicas*. Opus est pereruditum. *Voss.* de *Mathemat.* p. 138.

Cùm *Iosephum* interpretandum suscepcrit *Petitus*, magnæ vir diligentiæ *Linguarumque* sciens, multùm eo nomine gaudeo paratus conferre quicquid potero quod in hoc negotiorum æstu sanè exiguum est. *Grot.* ad *Peiresk. Lat.* 22 Maii, 1637.

Petitus unus est sex illustrium illorum *Protestantium*, quos Dominus *Colomesius* so os censet magna valuitle literatura inter suos Confectaneos, Vide *Miscellanea Historica* p. 73 Gallicè.

Extant Miscellanea. *Paris.* 1630. 4°.
Extant Eclogæ Chronologicæ. Paris. 1631. 4°.
Extant Variæ Lectiones. *Paris.* 1633. 4°.
Extant Commentarii in *Leges Atticas*. *Paris.* 1635. fol.
Extant Observationes. *Paris.* 1642. 4°.

CLAUDIUS

Digitized by Go

CLAUDIUS SALMASIUS.

D*Ivionensis*, natus est Anno 1596. obiit anno 1652. Eum adhuc Invenem *Iosephus Scaliger* & *Isaacus Casaubonus* admirati, imò professi sunt, se à literarum ejus lectione semper doctiores discedere. cùm vix 14. annorum esset, *Nilum* & *Barlaamum* de Primatu Papæ recensuit. Decimo quinto ætatis anno *Florum* edidit unà cum Notis, & *Ioh. Grutero* dedicavit. Hæc scripta posteà plura alia secuta sunt, quæ omnia enumerare difficile foret. Inter præcipua sunt Commentarii in *Augustam* Historiam: Opus exercitationum *Plinianarum* in *Solinum*: Apparatus Sacer: Tractatus de Annis Climactericis: Libri de usuris, modo usuratum & fœnore trapezitico: Defensio Regia pro *Carolo* I. Liber de Transubstantiatione, &c. Reliqua ejus opuscula *Antonius Clementius* in Vita *Salmasii* pag. 64. recenset. A *Venetis*, multis aureorum millibus promissis invitatus est, ut ter tantùm in anno publicè prælegeret: quod modestè recusavit. A *Belgis* solus dignus æstimatus est, ut magni *Scaligeri* locum licèt longo tempore post impleret. Mortuus est non sine veneni suspicione. Post mortem multa ejus scripta (sic enim jusserat) ab uxore combusta sunt, quòd in iis durius in viros doctos invectus fuisset. viri eruditi fateri coguntur, fuisse eum doctissimum Theologum, solertissimum Iurisconsultum, exquisitissimum Medicum, nobilissimum Philosophum, admirabilem Philologum. Linguarum notitiæ adeo avidus eret, ut *Arabicam*, *Ægyptiacam*, *Persicam*, *Chinicam*, & *Indicam*, cæteris *Europæis*, quas anteà callebat, adjungere non dubitaverit. O seculi miraculum! *Hugoni Grotio* audit *optimus interpres veteris Salmasius evi. Scioppius* appellat *literarum principem*. Gronovius *Varronem* & *Eratosthenem seculi nostri Reinesius* in Var. Lect. l. 6. Clar. An. D. MDCXL.

Salmasii exquisitissimæ eruditioni tantum tribuo, ut non modò, quæ doctæ ad bonos autores notavit & ingeniosè istorum medelis excogitavit, tantum non exosculer longèque meis abortivis præferam: sed ultrò frivolis meis cedere paratus sim, si ipsi contrà videri viderim. *Konig.* in Biblioth.

Vir nobilissimus, idemque celeberrimus *Polyhystor*, in antiquis scriptoribus atque antiquitatibus versatissimus *Salmasius*. *Gisbert. Voët.* par. 1. Disput. Select. p. 762.

Vir stupendæ & ad miraculum reconditæ eruditionis excellentissimus *Salmasius*. *Iac. Onzel.* ad *Minut. Felic.* p. 9. 1652.

Assentio *Claudio Salmasio*, virum nunqum satis laudato. *Voss.* de Hist. *Grac.* cap. 17.

Ingens illud literarum columen *Claudius Salmasius*. *Idem* de Hist. *Lat.* p. 693. in *Ethico*.

Vide maximi illius viri (*Ios. Scaligeri*) Epistolam 240. ad *Claudium Salmasium*, tum magnam Reip. Literariæ spem, nunc eximium ejus, & incomparabile ornamentum. *Idem* lib. 3. Instit. Poëtic. c. 20. Sect. 7.

Vir nunquam satis laudatus, nec temerè sine laude nominandus. *Idem* de Idololat. l. 4. c. 91.

Est quidem Juvenis *Divionensis Salmasius*, ad miraculum doctus. *Is. Casaub.* in lit. ad *Scalig. Lut.* 15. Kal. *Mart.* 1607.

Est profectò dignissimus, quem omnes boni amant. Omitto incredibilem eruditionem pari modestiâ conditam: illud equidem pluris facio, quòd puriorem religionem palam non dubitavit nuper profiteri. *Idem* in Litt. ad *Georg. Mich. Lingelsheimium*, *Breten.* 4. Non. Sept. 1606.

Viri clarissimi *Claudii Salmasii* eruditionem consummatissimam silentio venerari malo, quàm laudes ejus ingenii mei culpâ deterere. *Hug. Grot.* limine Notar. ad *Stobæi* Florileg. *Paris.* 1623.

Vir infinitæ Lectionis Cl. *Salmasius*. *Idem* in Annot. ad lib. de Verit. R. C. 1640. p. 308.

Claudius Salmasius, vir undecunque doctissimus, & qui divinis in omni disciplinâ lucubrationibus hoc consecutus est, ut jam non hominis, sed ipsiusmet scientiæ *Salmasius* nomen habeatur. *Ægid. Menag.* ad Sereniss. *Christinam* in Epist. *Balzacii*, 1651.

Is [*Salmasius*] est sanè, in cujus sententiam omnes boni doctique libenter eant, adeò in literis suo merito principatum tenet. *Claud. Sarrau.* in litt. ad *Vincent. Fabricium.*

Quanto gaudio perfusus esses, audiendo *Bochartum*, de mille arcanis (*Salmasium*) solicitè & curiosè interrogantem, nunquam *inanem* recedere; jurasses non defeciisse *Oracula*. Uno in homine miratus esses piissimum & doctissimum *Theologum*, eloquentissimum *Oratorem*, solertissimum *Iurisconsultum*, *Medicum* exquisitissimum, Philosophum nobilissimum, & omnigenæ linguæ, scientiæ & eruditionis βιβλιοθήκην, ἔμψυχον. *Idem* in litt. ad *Iacobum Palmarium.*

Hæc cùm ita lusissemus, & conjecturis omnia tentassemus, Clarissimus vir, omni literaturæ genere excultissimus, & in diffusâ eruditione. *Ægyptiacæ* etiam *Linguæ* peritissimus *Claudius Salmasius* uno verbo nos expedivit. *Lud.* de *Dieu* in Animadversion. ad Act. Apost. c. 7. Sect. 43.

Virum (*Salmasium*) medullitùs amo, colo, veneror, tanquam rarum seculi decus, & doctrinæ miraculum, deque eo nihil à me tam splendidè dici potest, ut ad meritorum sublimitatem assurgat. *Iac. Gruc.* in litt. ad *Theod. Schrevelium.*

Dominus *Salmasius Criticis* suis sagacibus suaque in obscurissimam Antiquitatem penetratione tantam sibi paravit famam, ut vel unicum ejus nomen in Lectoris mente Literaturæ ac Eruditionis magnas excitet ideas. Res sic se habet quoad illustres illos Doctos, ut quoad Populorum Domitores in Historia, quorum nomina omnia supra vulgus mentibus ingerunt, & quævis Elogia superant. Sic nempe Domini *Salmasii* nomen libri cujuspiam fronti præfixum ejus magnificum Panegyricum efficit. Vide Dominum *Beauval*, in Operum eruditorum Historia. Februar. 1689. Gal.

Nuper decessit *Claudius Salmasius*, vir in omni literarum genere eminentissimus.

Digitized b

mus, ac ſine controverſiâ hujus ævi ſummus. Sed quæſitâ meritis ſuperbiâ immodicus ſui æſtimator, aliorumque contemptor, omniſque ſententiæ, cujus ipſe autor non eſſet, inimicus. *Octav. Ferrar.* in lit. ad lector. quas poſteriori libror. parti de *re Veſtiariâ* præmiſit.

Vir alioquin ad *literas* ſummo honore tractandas, & illuſtrandas natus, ſi modeſtiam adhibere, & arroganti de ſe perſuaſione, ac erga alios malignitate excuſsâ, mentem animi in iis ſedulò occupare potuiſſet. *Deſider. Herald.* Animadverſ. in *Salmaſ.* obſervat. in *Jus Attic. & Rom.* l. 2. c. 7.

Salmaſius nemini ſuorum temporum literato pepercit; nemo omnium qui ætate noſtrâ claruere virulentum ejus dentem evaſit. *Nic. Heinſ.* Not. ad *Ovid.*

Habebat hoc vir ille incomparabilis, at ubertimo ingenio nulla ſufficeret manus, & ubi inſti uerat ſcribere, nec rerum, nec verborum modum noſſet. *Joan. Frid. Gronov.* in lib. de *Seſterciis.* 165. p. 46. 47.

Scripſit librum pro *Carolo* I. Rege *Angliæ* magni nominis vir *Claudius Salmaſius*; ſed ne quid diſſimulem, non reſpondet expectationi; admodum enim tumultuarius eſt, & graviter *Salmaſius* peccavit, quòd non diſtinxerit inter varias *Regnorum* ſpecies; ſed ita differit ac ſi ſimpliciter omnibus Regibus una eademque poteſtas; & quæ reperit apud Autores de *Regibus*, illa omnia *uni Regi* applicat; cùm tamen *Ariſtoteles* plures ponat *Regni* ſpecies, licet minùs plenas vel mixtas. Debuiſſet potiùs argumentari ex legibus & conſuetudinibus *Regni Anglicani*, non ex iis, quæ in hiſtoriis legerat. Excepit eum mordax Scriptor *Miltonus*, ſed in quo deſideres prudentiam & æquitatem judicii: in Sarcaſmo eſt artifex, unde petulans ejus ingenium ſatis ſe prodidit. *Herman. Conring.* de Regn. *Angl.*

Salmaſii de *Uſuris* librum vidiſſe te opinor. *Theologis* ſententiam ſuam vix probaſſe videtur. Noſti quàm periculoſum ſit in ejuſmodi argumentis ingenium exercere; præſertim cùm contra receptam ab omnibus ſententiam in aliam, & novam itur. *Marc. Zuer. Boxhorn.* in litt. ad *Joan. Iſaac. Pontanum*, p. 84.

Salmaſii Epiſtolæ prodierunt poſt mortem iſtius viri, doctrinâ variâ plenæ, ut fuit ille vir diffuſæ lectionis & ingenii; ſed paucæ illæ ſunt, quarum ego longè plures ab illo ſcriptas eſſe exiſtimo. In tantâ enim celebritate hominum viventi penè quotidianum fuit Epiſtolarum commercium quarum *αὐτοσχεδιάσματα* ipſi perierunt, & in angulo apud viros doctos ſparſim latent. Ut enim extemporalis fuit in omni lectione ſuâ, omniaque, prout ſemel conceperat, in typographiam miſerat: ita vix credibile eſt, Epiſtolas illum deſcripſiſſe: dolendum tamen eſt, intercidiſſe illas in quibus fortaſſe multa fuerunt, quæ prodeſſe orbi literario potuerint. Apud *Sarravium* non paucæ ejus Epiſtolæ leguntur, quas in opere illo Epiſtolarum non deprehendas. Reperiuntur & in Bibliothecâ Gudianâ nonnullæ. *Dan. Geor. Morhof.* Polyhiſt. pag. 191.

Salmaſius Notas ad *Rhodii* aras deſcripſit ex *Holobolo* Rhetore. *Colomeſ.* Opuſc. p. 138. *Iſ. Voſſ.* ad *Pomp. Mel.* p. 213.

* *Claudii Salmaſii* Opera prohibentur in Decreto 18. Decemb. 1646.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

In Effigiem C. *Salmaſii* hæc Carmina compoſuit C. *Barlæus*.

Galia *quo nuper, jam ſidere* Leyda *ſuperbit*,
Praluceat magnis artibus iſta Pharos.
Hæc ſunt perſpecti, Lector, compendia Mundi,
Fronte ſub hac Pallas *prodigioſa latet.*
Partimur doctrinam alii. Hic ſe tota recondit:
Immenſoſque habitat mens ſpatioſa Lares.
Scribite ſcriptores. Cui pagina ſcripta Solini *eſt*,
Indice me, ſcripti Circulus orbis erit.

FRIDERICUS SPANHEMIUS.

Clar. An. D. MDCXL.

AMbergenſis Palatinus filius *Wigandi*, Senatoris Archipalatini, Theologus hoc ſeculo celeberrimus, *Genevæ* primò, dein *Lugduni Batavorum*, Profeſſor. Edidit varia, inter quæ eminent *Dubia Evangelica*, *Exercitationes de Gratiâ* Uniuerſali, *Miles Sueticus*, &c. Obiit Anno Chr. 1649. ætatis 49. *Heidan.* Oratione Funebri.

Accuratiſſimus ſcriptor *Fridericus Spanhemius* in eximio illo Opere de *Dubiis Evangelicis*. *Bochart.* in Geograph. p. 104.

Spanhemius, vir planè eximius, ſuperioribus diebus Profeſſionem Theologicam feliciter apud nos eſt auſpicatus. Talis *Atlas* illud cœlum debebat ſuſtinere. *Marc. Zuer. Boxhorn.* in Litt. ad *Adrian. Hofferum*, *Lugd. Bat.* 1642. Novemb. 12.

Glorioſiſſimum me reputo quòd bene de me Dominus *Spanhemius* exiſtimet; Virum enim illum maximi facio. *Balzacius*, Epiſtola 28. ad D. *Chapelain.* l. 20. Gallicè.

Vir magne, docta ingenii tui monumenta magno labore, magnoſque vigiliis elucubrata, ſummâ cum voluptate, ſummo cum fructu vidi & legi. De Republicâ certè litteratiâ mereri magis non poteras, quàm *Dubiis* tuis *Evangelicis*, dignis memoriâ, & laude ſeculorum. Non quòd vel *Dubia* ſtatuatur *Veritas Evangelica*, vel de ea ambigendum cenſeas. Abiit ab homine *Chriſtiano* qui aliquo pietatis ſenſu ducitur tam impia cogitatio. Sed *dubia*, quæ vel profanorum furor, vel infirmorum imbecillitas non invenit in *Scripturâ*, ſed in *Scripturam* invexit, à radice revellere tibi fuit animus. Laudabili me herculè inſtituto! Nam non Sectariorum ſolùm, ſed & *Pyrrhoniorum* ac *Atheorum* funeſta agmina paſſim occurrunt, qui ſacrilegâ prorsùs temeritate, *Veritatem Evangelicam* infeliciter ſubtiles, vel convitiis apertè laceſſunt, vel per cuniculos labefactant, judicaſti quâ polles prudentiâ, hoc ſcribendi genus non utile ſolùm, ſed & neceſſarium eſſe, & ſine crimine non debere negligi. Exemplo Patrum, *Tertulliani*, *Origenis*, *Epiphanii*, *Hieronymi*, *Auguſtini* & aliorum qui ſtrophas Adverſariorum deteſtas ſolidè eliſerunt, & S. Scripturæ dignitatem maſculè tutati ſunt, ne hominum

hominum imperiorum protervia ullo modo fraudi esse *Ecclesiæ Christianæ*, sed ut in luce & oculis omnium, *Veritas* clariùs splendesceret. *Iacob. Grac.* in Epist.

Quàm est laudabile, multis linguis loqui posse & scribere. Uni genti nati videntur, quibus simplex est lingua; quibus bisulca, & trisulca pluribus. Inter hos nomen mereris, Clarissime *Spanhemi*, dum iis vocibus loqueris quibus se maximè explicat hodierna facundia. *Latinas* innuo & *Gallicas*, quarum documenta dedisti Scriptis luculentissimis. *Casp. Barl.* in Epist. ad *Frid. Spanhem Amsteld.* 18. Mart 1645.

Plurimum me tibi debere profiteor, quòd Tomis secundo & Tertio *Dubiorum Evangelicorum* liberaliter me donaveris. Legi eos quamprimum potui maximâ cum aviditate. Satis mirari nequeo diligentiam tuam in evolvendis tot *Interpretibus*, partim antiquis, partim novis, quibusdam etiam horum mihi ignotis hactenus; tum verò non pauca *Chronologiæ*, *Historiæ* præceptorum video abste quàm ab aliis enucleatiùs exposita. Neque doleo quædam, quæ ego pridem annotaveram, mihi tuo labore præreptæ. Quin gaudeo potius meum judicium tuo, viri tam eruditi, judicio confirmari. *Hug. Grot.* in Litt. dat. *Lutet.* 16. Feb. 1639.

Facultas *theologica* per obitum *Spanhemii* adhuc vacat. Majorem certè orbitatem patit non potuit *Academia*. Utinam illa illucescat aliquando dies, quâ surrogetur in locum defuncti, qui cum eo patria faciat, sed mihi crede facilius reperietur qui locum subibit, quàm qui implebit. Doleo sæpe mecum extinctum hoc lumen seculi, decus virtutum, & principem ingenii, & doctrinæ, omnique scientiarum genere cumulatissimum. Sed ita Deo visum, cujus voluntati nostram subjici par est. *Iac. Cruc.* in Epist. ad *Ioan. Cruc.* p. 516.

* *Friderici Spanhemii* Dissertationes Theologico-Historicæ omninò prohibentur. Index *Romæ* impress. 1681.

Extant Dubia Evangelica 2. Vol. in 4°. *Genevæ.* 1639.

HENRICUS VALESIUS.

Historiographus Regius, natus est *Lutetiæ Parisiorum* anno Chr. 1603. 4. Idus Septembris, die Mercurii. Obiit Nonis Maii Anno Christi 1676. Clar. An. D. MDCXL.

Scripsit Notas & Annotationes in *Ammianum Marcellinum*, in *Eusebium*, *Socratem*, & *Evagrium*, &c. Multa in Scriniis volumina moriens reliquit, partim absoluta, partim imperfecta. ejus Notæ in *Valerii Harpocrationis* Lexicon editæ sunt *Lugd. Batav.* 1682 4°. Unum oculum amiserat.

Vir summus summos *Grammaticos*, & *Rhetoricos*, atque adeò *Oratores* ipsos plurimùm supergressus est: quippe qui *Græcas*, *Romanas* & *barbaras* notas habebas *antiquitates*, cui erat *Historia* sacra prophanaque comperta, qui *Græcum Latinumque* sermonem tamquam *Patrium* noverat; qui denique ad magnitudinem ingenii, vimque & acrimoniam judicii assiduâ lectione, ac mediatione variam & interminatam in omni literarum genere doctrinam adjunxerat. *Hadrian Valef.* fr aer an Vit. *Hen. Valef.*

Nemo *Criticorum* Professionem suam magis condecoravit quàm Dominus *Valesius*, omnibus ad illam ritè exercendam necessariis dotibus instructus erat, ejusque dignitatem magno cum splendore tuitus est, imo & adauxit. *Judicia* Eruditor. Parisi. 1685. Gallicè.

Dominus *Valois* inter totius Regni *Græca* linguæ cultores excelluit, & in Ecclesiæ ac Imperii Historia versatissimus erat, in omnibusque argumentis ab *Eusebio*, *Socrate*, *Sozomeno*, *Theodoreto*, *Evagrio* pertractatis. Quapropter ex omni parte respondit expectationi justisque *Cleri Gallici*, qui ei ut totius Seculi viro ad hoc maximè idoneo glotiosam demandaverat provinciam Historicos vertendi, si mandatum idem non exequeretur Dominus de *Monchal Tholosæ* Archiepiscopus. Certóque affirmari potest illum nedum obscuravisse & delevisse omnes illorum Authorum versiones ante se elucubratas, sed etiam paucissimos *Interpretes* ipsum nec superare, imò nec adæquare posse. Quædam tamen loca occurrunt in aliquibus harum *Versionum* ubi Doctus ille vir, Criticorum hodiernorum judicio, ambobus suis oculis opus habuisset. *Idem*. Gallicè.

Eruditus *Henricus Valesius* omnium *Eusebii* Versionum vitiis observatis aliam iis absolutiorem elaborare molitus est. Illam adjunxit *Græco* contextui ad quatuor manuscripta recognito, doctissimasque Notas eidem addidit. Ejus Versio Literariæ Reipublicæ applausum omniumque Eruditorum promeruit. Duobus attributis parum vulgaribus ornari potest, quod nimirum & elegans & literalis sit. Critici quidam aliquos tamen lapsus in illa observaverunt; Sed omnibus satisfacere impossibile est, difficillimumque in tantæ prolixitatis opere nusquam hallucinati. *Ell.* du *Pin.* in Biblioth. Nov. Vol. 2. pag. 9. Gallicè.

Negari non potest, quòd in Notis *Valesianis* in *Harpocrationis Lexicon* plurima occurrant, quæ *Scripturam* non intellectam aliis aperiunt, teterrima *Scriptorum* loca restituunt, *Latinos Græcorum* Interpretes corrigunt, *Historiam* multis partibus illustrant, obscurissima *Fabularum* deridicula, & nativum Verborum atque dicteriorum leporem, qui in fabularum scenis discitur, revelant, Poëtarum quoque & oratorum lusus ac delicias, suavitate *Græca* conditas *elegantiæ*, sine fuco sistunt. Ut taceamus, quæ in cognitione *Autorum Græcorum* præsertim, in doctrinâ *Græcæ* linguæ, in tribunalis *Græci* formulis & harum Origine, in contractuum, & *forensium Actionum* generibus, necnon in rebus *Geographicis* & *Chronologicis* illustrata ab eodem hîc reperiuntur. *Acta Eruditor.* vol. 1. p. 250. 251.

Ediderat anno 1636. *Parisiis Marcellinum Henricus Valesius*, vir de literis egregiè meritus, ex manuscriptorum Codicum fide doctisque conjecturis, quantum fieri potuit, emendatissimum, notisque illustratum perquam eruditis. Ex quo tempore & familiaris magis reddi hic *Autor* eruditis cœpit, à cujus lectione antea quamplurimos tot in eo lacunæ ac mendæ abterruerant: & *Editio* præcipuè illa *Valesiana*, distractis brevi tempore *exemplaribus*, summo apud doctos omnes in pretio fuit. *Ibid.* ut supra p. 13. 14.

Henricus

Digitized by Google

Henricus Valesius, vir eruditione cum maximis hujus ac superioris ætatis *Philologis* comparandus. *Colomes.* 44. in Paralipom. ad Chartoph. Eccles. Gul. Cave p. 44.

Henricus Valesius vir summus, cujus mors nuper rei *literariæ* ingentem imposuit & irreparabilem plagam, omnibus eruditis diutissimè lugendam. *Ioan. Georg. Grav.* Præfat. ad *Ciceron.* Epist. cum Not. Var.

Ingeniorum nostræ ætatis principem vocat idem *Gravius* Tom. 2. Not. in Epist. *Ciceron.* p. 407.

JOANNES LUDOVICUS GUEZIUS BALSACIUS.

Allus, Poëta *Latinus*, obiit anno Dom. 1654. Reliquit tres libos Carmi- Clar. A. D.
num, item Epistolas, &c. MDCXL.

Ioannes Ludovicus Guezius Balzacus, celebris ille scilicet, cui nemo non *Gallicè* modò, sed *Latinè* etiam scribentium elegantiæ palmam non facilè cedat. *Gassend.* de Vit. *Peiresk.* p. 250.

Balzaci literæ selectæ, *Gallico* sermone scriptæ, *Amstelodami* apud *Elzevirios* editæ an. 1656. in 12. Apud populares suos varia expertus est judicia ob novum aliquod dictionis genus in *Gallico* sermone: Est enim argutus, floridus, Metaphoris aliquantulum indulgens; quæ scribendi ratio quibusdam, qui castigatiores videri volebant, displicuit. Nam Satyræ adversus illum scriptæ & integri libri, quos ipse tamen valdè satis excepit & retudit. *Latinas* Epistolas scripsit, quæ raræ sunt, in quibus singularis quidam Linguæ *Latinæ* nitor, & *Gallica* quædam facundia, optimè ad sermonis *Latini* genium applicata. In *Gallicis* Epistolis habentur singularia de rebus literariis & auctoribus judicia. Non has tantum, sed & aliorum *Gallorum*, Epistolas perstringit *Iacobus Hovvelius* in literis suis familiaribus, *Anglicâ* linguâ scriptis; nam Epistolâ primâ dicit, vicinos suos transmarinos vernaculâ linguâ scribentes, stylo uti marcido, qui similis sit corpori carnoso sine junctură & arteriis. Vocat eorum expressiones *Hecticas*, & meris verbis flatulentas, aranearum telas, quæ non stringant Lectores--Illæ Epistolæ, quas junior edidit *Balzacius*, turgent Metaphoris, & aliquid *Asiatici* sonant. Maturiore ætate temperavit sibi paululum, & quod tumidum antea videbatur, in mollius dicendi genus commutavit. Si quid ego judico *Gallica* illius eloquentiæ, vel potiùs grandiloquentiæ; quam Genti illi familiarem in *Sulpitio Severo*, *Enchirio* aliqui, in *Budæo* Erasmus notavit, specimen in illo quoque observare mihi videor. Magna interim partium studia fuerunt in *Galliâ* adversus hujus viri eloquentiam, aliis ut novam integris libris damnantibus; aliis ut perfectissimi sermonis exemplum imitantibus. Historiam omnem ejus rei prolixâ dissertatione complexus est *Sorellus* in Bibliothecâ Gallicâ. In *Balzaci* Epistolis notari merentur, quæ habet de lite inter *Guietum* & *Grotium* super præstantiâ *vini* & *cerevisiæ* pag. 313. *Francisci Guieti* Rusticum Epigramma pro *vino* adversus *Batavos Cerevisiæ* potores illic legatur. *Grotii Phaleucus* pro

Cerevisiâ

Digitized by Google

Cerevisiâ inter poëmata ejus reperitur. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. p. 295. 296.

Nec vererer *Balzacii* Latinas Epistolas cum Epistolis *Antiquorum* comparare, ac nescio, an etiam præferre debeam : *Ciceronianas* excipio, nihil enim illis in eo genere perfectius. Sunt tamen, quibus aliquæ nimis cultæ & compositæ, nec satis faciles & familiares ex *Balzacianis* istis videantur. *Ægid. Menag.* in Epist. ad *Christianam Suedorum* Regin. præfix. Carminib. *Balzac.*

Epistolarum tuarum conceptus graves sunt & à vulgaribus cogitatis non minus remoti sunt quàm conformes sensui communi virorum qui peracri judicio valent : Earum dictio pura est, verba verò ejus sunt delectûs qui cum laudabili simplicitate consistere potest, earum sensus perspicuus & nitidus & periodi suis omnibus numeris absolutæ. Cardinalis *Richelius* Epistola ad *Balzacium. Parisiis* 4. Febr. 1624. Gall.

Stylus ejus argumentorum adeo jucundorum naturæ tam congruus est, ut *Axiomata* ejus *Politicâ* vel ipsarum fœminarum captui attemperentur, ejus verò *Amatoriæ* Epistolæ Philosophorum gravitatem non offendant. Apologia pro D. *Balzacio*. Gall.

Quòd si Artem minùs atq; Artificem, Poësin dico atq; *Balzacium* amares, *Balzacii* certè Versus non amare non posses; ita sunt *Latini* & castigati; ita canori atq; rotundi, adeo abhorrent ab omni verborum vilitate, adeò in iis omnia vivunt, & moventur; tanta vis est atque sublimitas; tam felix audacia; tam nihil puerile, nihil otiosum atque arcessitum. Propter quæ, *Hugo Grotius, Nicolaus Borbonius, Francisc. Guietus, Hadrianus Valesius, Carolus Feramusius*, ut sûmi Poëtæ, ita Poëtarum judices exactissimi, *Balzacium* inter eximios hujus seculi Poetas collocarunt. *Ægid. Menag.* in Epist. ad *Christin. Sued.* Regin. præfix. Carmin. *Balzaci.*

Si *Balsaco* tuo visum fuisset, Nobilissime Virorum, intra patrium sermonem, cui exornando totum se impendit nominis existimationem cohibere, nemo tam præclaro instituto non faveret. Majoris verò eruditionis famam cùm ambiret, ne disertus magis, credo, quàm eruditus videretur, summum decus seculi aggressus est, qui ingenio sublimi, nec judicio minori, tum scientiarum omnium cognitione, & antiquitatis utriusque instructus, nusquam jam hærere potest. Id tentandum interim suscepit, quòd cùm omnia sint summa, inter prima ejus monumenta numeramus ; *Herodem* scilicet, *Infanticidam* : Tragœdiam, ut breviter hoc dicam, excitatam & cœlestem : quam universus ordo Literatus cum stupore admirationis legit, prædicatque. Quæ *Antiquitatis* ita vim omnem genium-que expressit, ut (ne quid dicam ampliùs) æquarit. *Marc. Zuer. Boxhorn.* in Epist. ad. *Constantin. Hugenium*, *Lugd. Bat.* 1636. Jul. 12.

Superat utrumque [*Ioannem Auratum*, & *Ioannem Bachetium*] *Io. Ludovicus Guezius Balzacius*, cujus in versibus felix audacia; nihil jejunum, otiosum, accersitum. Solebat dicere *Ioannes Saracenus*, superari *Balzacium* à paucis in genere levi & æquabili, in gravi & sublimi à nullo æquari. Nexum tamen Poëticum alicubi requiret Lector, & alicubi collisiones verborũ asperiores forsan aversabitur; utcunq; cætera ejus scripta ultimam propemodum limam receperint. Tres *Carminum* ejus libros edidit illustris *Ægidius Menagius*, varii argumenti in quibus

Epica

Digitized by Google

Epica cum *Elegis* de principatu certant. Inter *Epica* præstat *Christus Victor*, inter *Elegia* propemodum *Amyntas*. *Borrich.* de Poët. p. 111. 112.

Vir ingenio compto, & *Gallica* eloquentiæ laude clarus, *Balzacus*, sed in Religione plus quàm infans. *Molinæus* Præfat. ad Hyperaspist.

Extant opera ejus *Gallicè* Tom. 2. in fol. *Paris.* 1665.

CASPAR BARLÆUS.

A *Niverpianus*, Doctor Medicus, primùm Logices in Academiâ *Lugduno-Batavâ*, post Philosophiæ Moralis apud *Amstelod.* Professor, obiit Anno 1647. Reliquit. Carmina, Orationes, & Epistolas. Clar. A. D. M DCXL

Caspar Barlæus, dubium Poëta melior, an Philosophus. *Voss.* de Grammat. lib. 1. c. 3.

Barlæus, Orator & Poëta *Batavus*, cuivis *Antiquorum* comparandus. *Hofman.*

Barlæo valetudinem opto prosperiorem, vel *Poëseos* causâ quam ornat. *Hug. Grot.* in Epist. ad *Voss.* Cal. Jan. 1638.

Poëti plurimum valet, vinctâque numeris oratione sublimè incedit; sed nec solutâ minus disertus est. *Valer. Andr.* in Biblioth. *Belgic.*

Ita admirando planè artificio, & incredibili *Auditorum* delectatione ac fructu, apud *Amstel. Logicam* exponit vir summus, & clarissimus *Caspar Barlæus*, quem meritò numerare soles inter primarios *Reip. Literariæ* proceres. *Jo. Beverovic.* ad *Jo. Westerburgium* de Vit. term. p. 169.

Magni viri [*Barlæi*] insignem doctrinam nunquam non veneror, laudo, prædico. *Jo. Westerburg.* ad *Io. Beverovic.* p. 179.

Ille vatum nostri seculi Princeps *Barlæus*, *Marc. Zuer. Boxhorn.* in Epist. ad *Pontanum*, p. 4.

Nec in *Belgis* defecit Genius Poëticus, sed nonnunquam gloriam Veterum propemodum obscuravit. Sanè *Caspar Barlæus Antverpianus*, & inventionum artificio, & cultu dictionis, optimo cuique *Antignorum*, etiam ipsi *Claudiano* palmam dubiam facit, in quocunque argumento, quocunque *Poëmatum* genere oppidò nitidus, facundus, exquisitus: dignus qui ab omnibus *Heliconis* alumnis in sinu gestetur, ità piè & suaviter *Sacra* emodulatur, masculè *Heroum* gesta, opportunè & convenienter varietatem Actionum Humanarum; ubique experrectæ industriæ, cui accedit nativa quædam facilitas, copia, majestas. Agnovit illam dexteritatem *Card. Richelius*, & lecto *Panegyrico* cujus exordium, *Nunc nova purpurei sumens exordia fasces*, planè Regia munificentiâ prosecutus est. Ad summam, in uno *Barlæo* ostendere voluit Natura, *Phœbum* semper juvenem esse, nec cum mundo effœto consenuisse. *Borrich.* de Poët. p. 40.

Barlæi Epistolæ facetiis & salibus perspersæ multa istius temporis notabilia sæpè memorant. Fuit *Barlæus* Philosophus & Poëta præstantissimus, quanquam à *Batavis* ipsis non magni æstimatus; ingenium fœcundissimum & festivissimum

habuit,in *Elegia, Scazonte & Phaleucis* mirè ſuavis & argutus, in *Epico* carmine luxuriâ nimia penè moleſtus : Quam ejus loquacitatem contemptim habuere *Heinſius* aliique caſtigatiores Poetæ. Id certè verum eſt, in delectu verborum non multùm ſe cruciaſſe,ſed primos impetus plerumque eſſe ſecutum & ingenii ſui ubertatem. Miſero fato periit, puteo ſubmerſus; an ſponte, an caſu, incertum. Ejus extant Epiſtolæ, quas non adeò ob dictionem legi velim, quàm ob argutias & urbanitatem : Facetiarum pleniſſimus eſt, ubique jocis circumfluens; ac incidunt nonnunquam, quæ ad Hiſtoriam literariam ſui temporis, præcipuè in *Batavia*, pertinent. Lepida inter alia Epiſtola eſt LXXI. quam ad *Petrum Gruterum* Ludimagiſtrum ſcripſit, hominem in ſtylo κακόζηλον & antiquarium, ubi per mimeſin perpetuam eum cum ſtylo ſuo exagitat.Eſt verò *Gruterus* etiam inter *Simias Lipſianas*;ſed qui præter κακοζηλίαν *Lipſianam* mirè ineptus eſt in frigidis Alluſionibus & verbis Antiquitatis. *Dan.Georg. Morhof.*Polyhiſt. p. 300. 301.

In *Barlæi* Epiſtolis habent *Lectores* quod diſcant,*Hiſtorici* quod notent,*Theologi* quod animadvertant. De rebus ſacris,de veritate pacificâ,de Religionis libertate diſſerit Auctor tam piè quàm animosè: de *Philoſophorum* arcanis ſagaciter & perſpicuâ ſubtilitate. Erga familiares officioſus eſt ſcriptor, in fautores gratus, cum gaudentibus gaudet,& dolentibus præbet ſolatium. Sic miſcet utile dulci, rerum argumentorumque varietate,monitis,jocis,ſalibuſque. Plura adderem,ſed non eget domeſtico teſte.*Gerard. Brandt.* in Epiſt. ad *Arnold. Hooft*, præfix. Epiſt. *Barlæi.*

Barlæi jactura,cujus aliquas circunſtantias à me petis, cum *Walæi* & *Weslingii* interitu non eſt conferenda,quamvis præclarus vir fuerit ille; plures enim ſemper exiſtent eximii *Poetæ* quam eximii *Medici.Amſtelodami* cum degerem de vitæ illius exitu varii ſpargebantur rumores,ac ſi melancholia quædam ipſum acceleraſſet.Verum quidem eſt quod cùm in Principis *Auriaci* obitum Funebrem Orationem carmine concinnaſſet, Doctor autem *Spanhemius* alteram proſa pronunciaſſet, impatientiſſimè remunerationis inæqualitatem toleraverit; ut enim feſtivè dixit Dom. *Salmaſius*, mira hæc fuit hallucinatio, quod *Equitis* ſtipendium Pediti, *Peditis* verò Equiti perſolveretur: *Barlæus* quingentas tantum libras, alter verò quingentos nummos accepit. *Sorbiere* Epiſt.ad Dom. *Patin* pag. 442. Gall.

Socinianus nec ſum, nec fui,vellent quidem me eſſe, qui explendi in me odii materiam ſolicitè quærunt. Sed his innocentiam meam pro ſcuto opponam. *Barl.* ipſe in Epiſt. ad *Petr. Cunæum*, 12. Septemb. 1636.

Extant ejus Poëmata, *Lugd. Batav.* 1628. 8°.

Extant ejus Epiſtolæ, *Amſtel.* apud *Jo. Blaeu.* 1667. 8°.

JOANNES

Digitized by Google

JOANNES MORINUS.

NAtione *Gallus*, Patriâ *Blesensis*, Congregationis Oratorii Presbyter. Obiit ann. 1659. ætatis 68. Clar. A. D. MDCXL.

Edidit Biblia *Graca* Interpretum LXX. Item Exercitationes *Ecclesiasticas* in utrumque *Samaritanorum* Pentateuchum: Tractatum de Sinceritate *Hebraici Graci*que Textûs dignoscendâ, contra *Taylerum*, *Bootium*, ac *Mussinum*, Grammaticam *Samaritanam*, &c.

Vir impensè doctus *Ioannes Morinus* è Congregatione Oratorii. *Gassend.* in Vit. *Peiresk.* p. 68.

Orientalium literarum peritissimus *Ioannes Morinus*. *Voss.* in Harmon. Evang. pag. 350.

Io. Morinum Congregationis Oratorii Presbyterum, in linguis Orientalibus fuisse versatissimum, sed *Pentateucho Samaritano* nimis addictum scripta clamant. *Paul. Colomes. Gal.* Orient. p. 166.

A Domino *Patin* audivi, Cardinalem *Richelium*, cùm aliquando de *Io. Morino* Oratorii Presbytero incideret sermo, dixisse ipsum egregium esse ingenium, seque Illum timere. *Paul. Colomes.* Opusc. p. 129. Gall.

Nunquam interituram sibi peperit famam, quia verò meritò superstructa erat. Pauci profundæ ejus eruditioni parem assecuti sunt. Præstantis erat ingenii, fœcundæ phantasiæ, memoriæque tam fidelis ut nihil unquam ipsi elaberetur eorum quæ ipsi concredita fuerant. *Moreri* Majori Dictionario Gallico.

Joannes Morinus vir doctissimus, cui multum ob labores in *Samaritano Pent.* docti omnes debent. *Brian. Walton* in Dissert. de Ling. Oriental. 1658. p. 41.

Mirum est *Jo. Morinum* virum aliàs doctissimum, statuere tam *Graecam* LXX. quàm vulgatam *Latinam* divinæ authoritatis esse, cùm inter se sæpissimè discrepent & contraria affirment. *Idem* ibid. p. 118.

Si *Capellum* cum *Morino* comparare liceat in iis quæ uterque de rebus *Biblicis* composuit, in hujuis quidem libris plus eruditionis apparet, sed quæ sæpius sit extra rem, at in illo plus ingenii atque judicii qui nunquam à scopo aberret, & id quod sibi proposuit firmissimis rationibus comprobet. Vit. *Io. Morini* præfix. Antiquit. Eccles. Orient. 1682. p. 69.

Utinam *Morinus* in tractanda *Ecclesiæ* Disciplinâ & Historiâ omnem Operam suam collocasset, neque agendum illi fuisset cum *Tayloris*, *Bootiis*, *Hottingeris*, *Mussii*, *Flavigniis* & aliis ejusmodi hominibus, qui illius, ut erat paulò iracundior ac difficilior, bilem commoverant: Haberemus enim maximam Theologiæ partem ab eo gravissimè tractatam, & non ex more *Scholasticorum*, qui temerè & sine judicio de rebus magni ponderis sententiam ferunt, nihilque edunt in *Theologiam* præter sophismata & argutias quæ viros doctos ad risum & contemptum incitent. *Ibid.* p. 99. 100.

Nemo in Bibliorum Criticen plura, imò nec eruditius ſcripſit quàm *Joan. Morinus* Oratorii Presbyter. Quoniam plurimos hodie ſequaces habet, qui ejus Opiniones minùs accuratè excuſſas cæco impetu ſectantur, non abs re fuerit, ſi eaſdem majori ſedulitate penſiculemus. Cùm apud ſe ſtatuiſſet alteram *τῶν Septuaginta* Editionem juxta Vaticani exemplar evulgare, & in Pariſienſibus *Polyglottis* excudendum Hebraico-Samaritanum exemplar *Pentateuchi*, jam ab illo tempore animo molitus eſt hodiernum contextum Hebraicum quantùm poſſet deſtruere, ut eò magis *τῶν* Septuaginta Verſionem & Hebræo-Samaritanum Pentateuchum commendaret, quaſi depravatus eſſet textus Hebraicus Judæorum plurimis in locis, in quibus diſcrepat à Verſione *Græca τῶν* Septuaginta, & ab Exemplari *Hebræo-Samaritano*, imò & ab ipſa Vulgata. De Eccleſia hac ratione ſe præclarè meriturum putavit, omnibus modis tuendo Veteres Verſiones, quas uſu diuturno approbaverat. Verùm fortaſſis non animadvertit Eccleſiam, dum authenticas declaravit Veterem *τῶν Septuaginta* Verſionem, novamque B. *Hieronymi* Interpretationem, nunquam ſibi propoſuiſſe Hebraicum Textum damnare, nec Judæos quòd eundem depravaverint accuſare. In ejus Libris innumera ſunt utilia, altiſſimaq; occurrit eruditio. Proteſtantes quidam *Morino* reſpondere conati ſunt. Sed præterquam quòd præjudiciis in gratiam Judæorum pleni erant, adeo infirma ſunt eorum reſponſa, ut facilè creditурus ſit Lector ratione nixum fuiſſe *Morinum* in omnibus quæ adverſus *Maſſoretarum* textum Hebraicum in hiſce libris attulit. Dominus de *Muis* ſagaciùs multò *Hebræi* Textus Apologiam ſcripſit, eademque opera quibuſdam *Joann. Morini* propoſitionibus reſpondit. Optandum tamen eſſet eum moderatiorem fuiſſe, nec conſilium prætexendo *Morinum* actiùs oppugnandi, qui nimium oſtentavit Zelum pro Veterum Verſionum ab Eccleſia approbatarum propugnatione, ad alterum extremum tam prope illum non acceſſiſſe, *Maſſora* aſcribendo plura ipſi minimè debita. Quamvis D. de *Muis* Hebrææ Linguæ peritus eſſet, totam tamen non videtur habuiſſe eruditionem neceſſariam ad bonum reſponſum *Morini* Libris opponendum. Orat. Presb. *Rich. Simon.* Hiſt. Crit. V.T. l. 3. c. 18.

Joannes Buxtorfius in Diſſertatione de Literarum *Hebraicarum* genuina Antiquitate, *Morini* Exercitationes vocat Librum crudâ & indigeſtâ materiæ mole infertum & confertum.

Extant Biblia LXX. Interpret. cum Præfat. ac Prolegomenis, *Pariſ.* 3. vol. fol. 1628.

Extant Exercitationes in utrumque *Samaritanorum* Pentateuchum. *Pariſ.* 1631. 4°.

Extant Exercitationes Eccleſiaſticæ. *Pariſ.* 1616. 4.

SAMUEL BOCHARTUS.

Clar. A.D. MDCL.

Rhotomagenſis; Anno 1599. natus, anno 1667. obiit. Fuit Theologus & Philologus eximius.

Scripſit

Digitized by Google

Scripsit. *Hierozoicon*, & Geographiam Sacram, &c.

Samuel Bochartus Protestantis Religionis apud *Cadomenses* Minister fuit. Ejus propensio erat in politiores litteras quarum callentissimus erat, assiduéque Poetas *Græcos* & *Latinos* Veteresque Patres legerat. Dom. *Bochartus* Linguarum etiam peritissimus erat, *Latinâ, Græcâ, & Hebraicâ* loquebatur & scribebat, Arabicæque satis gnarus erat. Ejus merita nedum apud ejus partium homines existimationem ipsi conciliarunt, sed etiam apud omnes apud quos probitas & Doctrina in pretio erant. Eorum illustrissimos indigitare haud difficile foret; sed observasse sufficiet eum à Regina *Suecie* Stokolmiam accitum fuisse anno 1652. ibique publicis signis eam ostendisse quanti ejus eruditionem faceret. *Moreri*, Diction. Gall.

Samuel Bochartus, illud sæculi nostri *Miraculum*, cujus si quis sit qui nomen ignoret, aut stupendam cum summâ modestiâ conjunctam eruditionem non suspiciat, næ illum penitus ἄμυσον esse oportet. *Jo. Lud. Fabric.* in Orat. inaugural. de Anim. immortalitat.

Samuel Bochartus eruditionis, licèt Abyssus, adeò tamen propriæ opinionis & æstimationis expers fuit, ut haud semel commissos in scriptis suis errores publicè sit professus; *Ingenuè agnosco* (dicit inter alia Geograph. Sacr. lib. 2. c. 14.) *nos in iis errasse, quæ de* Caspiis *portis* & Nisæo *Campo diximus.* Adeo ut summo jure *Apuleianum* hoc convenire Viro huic dixeris quòd inter doctos nobilissimus, inter nobiles doctissimus, inter utrosque optimus, &, quod merito addas, inter omnes modestissimus fuerit. *Gul. Salden.* de Usu & Abusu Librorum.

Doctissimus, Linguarumque Orientalium peritissimus vir *S. Bochartus* in admirando opere, *Geographia Sacra. Ouzel.* Animadvers. ad *Minut. Felic.* pag. 34.

Vir longè doctissimus in illo diffusæ eruditionis opere, *Geographia Sacra. Pocock.* in portam *Mos.* c. 3.

Opus laboriosum, scilicet *Geographia Sacra*, & variâ eruditione refertum. *Voët.* in Biblioth. sua, p. 420.

Quæ autem *Tarsis*, & ubi fuerit, nuper in *immortali Opere* demonstravit, quod ture scis, longè doctissimus *Bochartus Tanaq. Faber.* Epist. l. 1. p. 36.

Samuel Bochartus, doctissimus & judicii absque controversiâ limatissimi. *Lambec.* Hist. lit. prodr. 4.

De quo adeundus *Bochartus* in admirando opere de *Animalibus Biblicis: Bochartus*, inquam, quem ut, dum viveret, veneratione singulari coluimus, ita nunc fato functum lugemus, cum omnibus bonis, quibus nota erat viri illius, in summâ omnium ferè linguarum & universæ antiquitatis peritiâ admirabilis morum probitas, pari modestiâ juncta. *Paul. Colomes.* Observat. Sac. pag. 127.

Samuel Bochartus, vir *Punica* Linguæ ad miraculum peritus, sed (proh dolor!) maximo Reip. Literariæ damno nuper ereptus. *Colomes.* in opusc. pag. 205.

Vir eruditionis cumulatiſſimæ *Samuel Bochartus. Petr. Gaſſend.* in epiſt. ad M. *Neuraum, Pariſ.* 7. Kal. Novem. 1653.

Batanea eadem eſt quæ *Baſan*, quod bene obſervat ſeculi noſtri ornamentum *Samuel Bochartus* in Geographiâ S. *Jo. Jonſ.* de Scriptor. Hiſt. Philoſoph. p. 286.

Samueli Bocharto divini ingenii viro, & pro tali jam olim mihi noto, & ex quo noto, culto ſemper & amato, haud invitus accedam. *Meric. Caſaub.* ad Laërt. p. 4.

Obſervatione dignum eſt illud Doctiſſimi *Bocharti*, qui multa de linguis antiquis nobis ſuppeditavit; *Babylonem* ſemper *Hebraica* Linguæ fatalem fuiſſe, tum ob Linguarum *Confuſionem* ibi factam, tum quòd *Judæi* captivi ibi linguam patriam dedidicerint. *Brian. Walton.* in Diſſert. de Ling. Oriental. pag. 20.

De hoc *Homeri* loco *Athenæus*, l. 2. ſed *Samuel Bochartus* ſacrarum humanarumque literarum lumen clariſſimum, rem pro ſua ſingulari doctrinâ longè aliter tractavit in admirando opere, cui nomen eſt *Phaleg. Tanaq. Faber* Not. in *Longinum*, p. 288.

Hominum quotquot vivunt doctiſſimus *Bochartus, Iſ. Voſſ.* in obſerv. ad *Melam*, p. 197.

Idem non ſemel affirmat. *Menagius* Not. ad *Laertium*, & *Joannes Scheffernus* in op. de Milit. Navali, p. 341.

Sed neſcio quo fatorum conſilio, huic ultimo ſeculo nec merenti, nec talia æſtimanti, reſervati ſunt eximii illi viri *Martinius, Spelmannus, Kilianus, Voſſius, Salmaſius, Bochartus, Junius, Menagius, Skinnerus*, qui primi *Etymologorum* nugari deſierunt. vid. *Editor.* Etymol. Ling. *Anglican. Steph. Skinneri*, in Epiſt. ad Lect. Anno 1671.

Cademenſis Bochartus eruditiſſimum Commentarium ad *Geneſeos* cap. 10. perfecit: in quo *Geographiæ Sacræ* illuſtris & nova tractatio cum omnigena doctrinâ conjuncta ſuaviter te afficiet. *Cl. Sarrav.* ad *Salmaſ. Lut. Pariſ.* 15. Mart. 1645.

En mihi relatam mortem Viri, ſi quis uſquam gentium, in *Orientalibus Linguis* doctiſſimi. Is erat Dom. *Bochartus Cadomi* in Normannia Eccleſiaſtes, quem paucis horis abſtulit Apoplexia. Annum ſeptuageſimum nondum attigerat. Nimia animi contentio & in ſtudiis intemperantia obitum ejus unicè acceleravit. Propediem librum ſuum de *Paradiſo Terreſtri* prælo ſubmittere decreverat. Apud me habeo præclaros duos libros ab illo elucubratos de *Geographia Sacra* & de *Animalibus Biblicis*, eoſque interdum cum voluptate lego. Ejuſmodi homines nunquam mori deberent. *Guido Patin.* Epiſt. ſel. Epiſt. 158. Gall.

Bochartus duo ingentia volumina compoſuit quorum unum *Phaleg.* alterum verò de *Animalibus Scripturæ Sacræ* inſcribitur in quibus multa Bibliorum loca elucidavit: Verùm quoniam diffuſus, admodum eſt ille Author, & vir Doctus, ac eruditione potius quàm judicio valens haberi videtur affectaſſe, optan-

Digitized by Google

optandum eſſet ut duo illa Opera in compendium redigerentur, ea tantum retinendo quæ ad Librorum Sacrorum intelligentiam conferre poſſunt. Verum quidem eſt quòd pleraque eorum quæ referuntur cùm in *Phaleg*, tum in libro de *Animalibus* quorum mentio in Scriptura occurrit, meris ut plurimùm conjecturis nitantur: Sed id genus conjecturæ utiles quandoque ſunt, quatenus ſi per illas non ſemper detegatur veritas, ad errorem præcavendum ſaltem conducunt; Hąc autem in re poſterior Liber, qui agit de Animalibus apud Authores Sacros memoratis, utiliſſimus eſſe poteſt; quamvis enim vera ignorentur nomina plerorumque *Animalium*, quorum *Biblia* meminerunt, ſatis quandoque lucis affert ad animalia quædam excludenda, quibus eadem nomina convenire nequeunt. *Rich. Simon.* Hiſt. Crit. V. T. l. 3. c. 20. Gall.

Liber quem *Bochartus* in lucem emiſit cui titulus *Phaleg*, præferri debet diſſertationibus quas idem *Arias Montanus* evulgavit etiam ſub nominibus *Phaleg.* & *Canaam*, quæque *Apparatûs* ejus partem conſtituunt. *Idem ibid.* lib. 3. c. 17.

Extat Geographia ſacra, *Cadomi* 1651. fol.

Extat Hierozoicon, *Londini* 1663. 2. vol. fol.

Ultimum diem obiit loquens in *Cadomenſis* Academiæ conſeſſu, die Lunæ 16. Maii 1667. quæ fuit occaſio cur D. de *Brieux* eleganti hoc Epitaphio ipſum decoraverit:

Scilicet hæc cuique eſt data ſors æquiſſima, talis
Ut ſit mors, qualis vita peracta fuit.
Muſarum in gremio teneris qui vixit ab annis,
Muſarum in gremio debuit iſte mori.

Dominus Bochart opulentus erat, optimum reliquit patrimonium filiæ unicæ quam *Rotomagenſis* Curiæ Senator quidam uxorem duxerat. Verùm ingenii ejus filiis multò ſolidioribus opibus gaudet. Potiſſimi ſunt duo illa egregia Opera quæ adhuc in vivis publici juris fecit. Prius eſt *Phaleg* ſeu *Geographia Sacra*: alterum verò de *Animalibus Sacræ Scripturæ.* Operam præterea navaverat in Tractatu de *Mineralibus, Plantis & Gemmis*, quorum in Sacris Codicibus mentio; in alio de Paradiſo Terreſtri, in Commentariis in Geneſin & in volumine Diſſertationum. Omnia ejuſmodi Fragmenta cum plurimis Epiſtolis eruditione refertis in Domini Le *Moine* amici ejus intimi manus pervenerunt; à quo quædam eorum evulgatum iri ſperabatur, ſed ob moleſtum quoddam negotium regno extorris factus, id nondum præſtare potuit; Profeſſor nunc *Lugduni Batavorum* electus hac de re forſitan cogitabit. Id tanquam certum mihi dictum eſt. *Moreri* Diction. Gallico.

JOANNES

Google

JOANNES LAUNOIUS.

Clar. A. D. MDCL.

Constantiensis, Theologus *Parisiensis*, natus est vicesimo primo Decemb. 1603.

Scripta ejus multa sunt & varia, cæteris verò palmam præripiunt, Quinque Tomi Epistolarum: Opusculum de *Dionysiis*: Tractatus de variâ *Aristotelis* in Academiâ *Parisinâ* fortunâ: Dissertatio de rectâ *Nicæni* Canonis 6. intelligentiâ: De mente *Concilii Tridentini* circa satisfactionem in Sacramento Pœnitentiæ: De Commentitio *Lazari, Magdalenæ*, & *Marthæ* in *Provinciam* appulsu: De verâ causâ secessûs *Brunonis* in Desertum: Dissertatio de Auctoritate negantis Argumenti: Judicium de *Hadr. Valesii* disceptatione de *Basilicis*.

Martinus Schoockius part. 2. fab. *Hamel.* c. 20. ait *Launoium* esse serium & eruditum Veritatis antistitem, ac vindicem: Scriptaque illius uni veritati eruendæ dicata esse.

Joannes Launoius, vir [ex elogio *Ægidii Menagii*] doctissimus, humanissimus, & inter *Theologos Parisienses* (nam talem esse *Launoium*, ne vel ipse livor negaverit) celeberrimus. Utinam verò diutiùs vixisset Autor non minùs doctissimus quàm diligentissimus, ut multos labores suos utilissimos continuare absolvereque potuisset! *Acta Erudit.* Mens. Jul. 1686.

Nemo est inter hujus seculi Scriptores qui merito suo apud cordatos omnes majori in pretio sit habitus, quàm *Joannes Launoius*. Quinetiam citra invidiam dixerimus, vix alium inveniri, qui majore tum candore, tum ingenii acumine, sepositio omni *partium* studio, res *sacras* tractarit, atque imperiti vulgi errores animosiùs impugnârit, aut etiam feliciùs prostraverit. *Elog. Joann. Laun.* 12°. Impress. *Lond.* 1685. vid. præfat.

Parisiensis Theologus φιλαληθὴς, qui cum *Iacobo Sirmondo*, candidissimo nuper sociorum, magno studio, spretis suorum calumniis, Gallicanam Ecclesiam fabulis liberare hodie nititur. *Conring.* præfat. in *Cassand.* & *Wicel.*

Multum tribuo Viri judicio, utpote quod abundè ille mihi probavit eximiis aliquot libellis, quibus fabulas nonnullas Ecclesiasticas in vulgus receptas masculè explosit. *Idem* de Antiq. Acad. Supplem. 39.

Clarissimus *Sorbonæ* Doctor vocatur *Daleo* de Cultu Relig. in Præfat. pag. 9. Ubi dissertatio illius *de Auctoritate negantis Argumenti* anno 1662. edita doctissima quoque dicitur.

Dominus *Launoius* bonus erat *Criticus*; Ad hoc autem magno fuerunt ei emolumento familiaria cum Jesuita *Sirmondo* colloquia. Omnes ferè *Gallicanarum* Ecclesiarum Veteres Traditiones *impugnavit*, sententiam suam *Sulpitii Severi* & *Gregorii Turonensis Epochis* superstruendo, quæ tamen omninò falsæ sunt, ut peritissimis pluribus Criticis persuasum est. *Moreri* Diction. Gall.

Nulli forsitan *Critici* inter Catholicos extiterunt, qui tanto cum emolumento tantoque successu libertate illa usus sit, quæ tam necessaria est iis omnibus

bus qui de aliorum Scriptis ſanum judicium ferre volunt. Hujuſmodi libertas audaciam eam in illo produxit, qua quiſquam alius impunè fortaſſis agere non eſſet auſus: Hanc verò audaciam ſecuta eſt paulò nimia confidentia in propria ſua authoritate, quæ ipſum ad præcipitata quandoque impulit judicia de Scriptis ſeu Operibus quibuſdam non ſemper à ſe examinatis accuratione & acumine ſibi ſolitis. Cætera tamen nunquam ſatis laudari poſſet Vir ille quoad fortitudinem illam qua promovit *Poſitivæ* liberationem à jugo ſervitutis quæ premebatur à *Scholaſtica*. *Judicia* Eruditorum per *Bailletum*. Pariſius 1685. Gallicè.

Extat de Variâ *Ariſtotelis* in Academia *Pariſinâ* fortunâ. *Hagæ Comitis* 1656. 4°.

Extat de rectâ Canonis *Nicæni* 6. intelligentiâ. *Pariſ.* 1662. 8°.

Reliqua ejus Opera variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

Epitaphium ejus hoc eſt:

D. O. M.

Hic jacet Launoius Conſtantienſis, Pariſienſis *Theologus*: *Qui veritatis aſſertor perpetuus, Juriumn Eccleſiæ & Regis acerrimus vindex, vitam innoxiam exegit: Opes neglexit, & quantulumcunque, ut reliquum, ſatis habuit. Multa ſcripſit nullâ ſpe, nullo timore: Optimam famam maximamque venerationem apud probos adeptus Annum ſeptimum & ſeptuageſimum exceſſit: Animam Chriſto conſignavit die* 10. *Mart. Ann.* 1678. *Hoc monumentum amico jucundiſſimo poni curavit.* Nicolaus *le* Camus, *ſupremæ ſubſidiorum Curiæ Princeps.*

JOANNES LIGHTFOOT.

NAtus eſt in ædibus Paſtoris *Stoke* ad *Trentam* in Comitatu *Staffordienſi*, die Veneris 29. Martii 1602. Obiit *Elie* 6. Decemb. 1675. Claruit A. D. MDCL.

Compoſuit *Harmoniam Vet. & Novi Teſtamenti*: Horas *Hebraicas* in quatuor Evangeliſtas, multaque alia ſcripſit, quæ duobus Tomis fol. impreſſa ſunt. *Lugd. Batavorum & Rotterodami* 1686.

Ejus eruditio optimè ex Operibus ab eo editis nota eſt. Sita præſertim erat in Hiſtoriâ, Chronologiâ, Theologiâ Syſtematicâ, Orientalibus Linguis, ſed præſertim in *Rabbinorum & Thalmudicorum.* Scriptorum lectione ac cognitione. In hiſce ultimis ſine dubio multum temporis ac laboris impendit, ac puto me poſſe dicere, quantum quidem ex ejus Scriptis apparet, in utroque *Thalmude*, (in quorum intelligentia ſita eſt potiſſimum eruditio *Judæorum*, quippe quibus eorum *Jus Canonicum & Civile* continetur) ſuiſſe eum verſatiſſimum & peritiſſimum omnium *Europæorum* —— —— Stylus

Auctoris noſtri non cãret ἀκυρολογίαις, imò etiam adverſus *Grammaticam* peccat; quod tribui debet perpetuæ verſationi *Thalmudiſtarum Rabbinorum*, librorumque aliis Linguis *Orientalibus* conſcriptorum, quorum genius valdè diſtat ob *Occidentalium* genio; & raræ lectioni Auctorum noſtrorum qui linguâ vernaculâ uſi ſunt, quòd compoſitionibus ſuis ac cogitationibus ſatis occuparetur; & aliquando etiam fortè hoc inde oritur, quòd ſingulares admodum ſint ejus Opiniones. Obſervari etiam poteſt, eum ſæpè multùm differre à pleriſque omnibus *Chronologis*, ut in tempore *Nativitatis Chriſti*, tempore à *Chriſti* Baptiſmate ad ejus mortem, duobuſque terminis ſeptuaginta *Hebdomadum Danielis*. In ſupputatione à *Diluvio* ad *Abrahami* Nativitatem differt à pleriſque aliis ſexaginta annis, idque propter diverſam interpretationem *Geneſ.* 11. 26. & quia probat *Abrahamum* non fuiſſe maximum natu filiorum *Therachi*. Vid *Georg. Bright.* Præfat. ad Opera. *Jo. Lightf.* Impreſſ. vol. 2. fol. *Roterod.* 1686.

De le *Moine* eruditus Miniſter Eccleſiæ Reformatæ *Rothomagenſis*, in epiſt. ad Doctorem *Worthingtonum*, verba faciens de Notis ſuis & exercitationibus in *Joſephum*, ait: In iis utor ſæpiſſimè notis *Lightfootii Thalmudicè* doctiſſimi, quem ſi inter *Philebræorum* familiam ducem dixero, nihil certè dixero, quod aſſurgat ultra meritum eruditiſſimi illius viri. Quæ de Templo, de Chorographiâ ſacrâ in *Matthæum*, in *Acta*, eruditè & feliciter conſcripſit, diu eſt quòd illa poſſideo, iiſque præclaris Operibus Bibliotheca mea ſuperbit.

Ex *horis ejus Thalmudicis* incepi illius doctrinam & diligentiam valdè amare. Illæ ſalivam mihi moverunt, ut propediem ab ipſo ſimilia videre deſiderem & guſtare. Precor ipſi omnia læta, ac meritis ejus digna. *Joan. Buxtorf.* junior ad D. *Caſtellum.*

Cùm *Joannes Lightfoot* miſiſſet *Horas* ſuas in *Marcum* ad D. *Caſtellum*, virum illum linguarum adeo peritum: reſcripſit *Caſtellus*, ſe ab ipſo ineffabili devinctum Beneficio; id eruditum eſſe & diu expectatum Opus; eumque ditaſſe ipſius exiguam Bibliothecam, additione tam eximiâ & jucundâ. Et acceptis *Horis* in *Joannem*, accepi, inquit, præteritâ hebdomade, tuo juſſu, donum auro quovis, gemmiſque contra non charum; quod omnes Orientis divitiæ æquare non valeant; tale opus, ut dignum ſit quod recenſeatur inter ea monumenta, quæ proxima ſunt infallibilibus Scriptis. Ac certè rara tua inventa in cœleſtibus veritatibus, videntur mihi omnia ſupra omnem dubitationem, aut hæſitationem poſita.

In *Harmoniâ Evangelicâ*. & *Harmonico-Chronico*, & *Horis Hebraicis* Clariſſimi *Lightfoot*, plurima & nova & fructuoſa reperiet Lector, ex intimis *Hebræorum* penetralibus eruta. *Matt. Pol.* Synopſ. Critic. Tom. 4. Præfat.

Cur etiam Rich. *Simoni* inviſus eſt famigeratus *Lightfootus*, qui feliciſſimè in Vetus Teſtamentum operam poſuit, quod ejus ne minimam quidem mentionem fecerit? Ejus Harmonia Vet. Teſtamenti, ejus in *Geneſin* Obſervationes & in *Exodum* pluresque alii Tractatus ad Bibliorum intelligentiam utiles, digni ſanè erant qui obiter ſaltem memorarentur, quod ſi quis præſtare teneretur, is videtur

tur esse *Rich. Simon*, cùm huic Authori hoc cum illo commune sit, quod innumeros Rabbinos citet; sed quibus admodum felicius utitur quàm *Rich. Simon*. Verùm Authores isti (*Hammondus & Lightfootus*) Anglicè scripserunt: Ideoque hæc videtur esse causa cur illi minùs quàm cæteri innotuerint. Theologorum *Hollandiæ* sententia. p. 797.

Hoc ejus Epitaphium.

Joannes Lightfoot, *S. T. P.*

Agro Staffordiensi *oriundus*, *Ecclesiæ* Magnæ Mundoniæ *in Agro* Hertfordiensi *Rector.* Aulæ S. Catharinæ *apud* Cantabrigienses *Præfectus*, & Eliensis *Canonicus. Eruditione omnifariâ, præsertim* Orientali, *instructissimus. Qui* Thalmudicam *doctrinam miro judicii acumine tractavit*, & Rabbinicæ *literaturæ venam exhibuit (quod rarum) sine Scoriis. S.* Scripturis *Obscurioribus lucem dedit, confusis Harmoniam. In* Chronologiæ δυσκρίτοις *eruendis conjector felicissimus. Et* Hebraicæ *veritatis vindex strenuus. Intimus Templi* Hierosolymitani *Mystes; Qui secretiora.* Adyta *penetravit*, Sacra *ordinavit.* Atria *mensus est calamo verè* Angelico. *Terram* Canaaniticam, *injuriâ temporis magnâ parte deperditam, face requirens* Thalmudicâ, *sibi ipsi, & Orbi restituit. Qui bonas literas optimis ornavit moribus, suavitate singulari, candore summo, humilitate eximiâ: Amicis maximum reliquit sui desiderium, omnibus exemplum. Senectute vegetâ studendo, scribendo, concionando lubenter impensâ, deposuit tandem quicquid erat mortale.* Horis *verò* Hebraicè & Thalmudicè *impensis Nomen suum reliquit* Æternitati *sacrum.*

THOMAS HOBBES.

NAtus est *Malmesburiæ*, Agri *Wiltoniensis*, Nonis Aprilis, An. 1583. Obiit 1679. die 4°. Decembris, ætatis suæ 91. Opera ejus Philosophica anno 1668. *Amstelod.* in quarto prodierunt. In eis continentur problemata Physica: Dialogi sex de emendatione hodiernæ Geometriæ: Libri tres de corpore: Liber de homine: Libri tres de cive: Tract. de naturâ aëris: Tract. de Principiis & ratiocinationibus Geometrarum: Leviathan sive de materiâ, formâ & potestate civitatis Ecclesiasticæ & civilis. Anno 1671. prodiit ejusdem Roletum Geometricum. Clar. An. B. M D C L.

Thomas Hobbes in operibus suis ad *Civilem Scientiam* spectantibus plurima habet quantivis pretii; & nemo, cui rerum ejusmodi est intellectus, negaverit, tam profundè ipsum *Societatis Humanæ & Civilis* compagem rimatum fuisse, ut pauci priorum cum ipso hoc comparari queant. Et quà à vero aberrat, occasionem tamen ad talia meditanda suggerit, quæ fortasse aliàs nemini in mentem venissent. Sed quòd & hic in Religione peculiaria sibi & horrida dogmata finxe-

rit, hoc ipso apud multos non circa rationem sui aversationem excitavit: Quanquam & illud non raro contingere videas, ut ab illis maximo cum supercilio condemnetur, abs quibus minimè lectus fuit aut intellectus. *Sam. Pufendorf.* de Jur. Nat. & Gent. vide Præfat. ad Lect.

Magnam Linguarum *Græcæ Latinæque* peritiam & in hodiernis exercitationem haud mediocrem tanto viro adstruere supervacaneum facilè censeatur; certè *Anglicani* sermonis Genium adeò feliciter expressit, ut cum præstantissimis Gentis nostræ scriptoribus conferendus veniat. Exemplo sit gravissimus Historicus *Thucydides*, quem vel ipsis veteribus subobscurum adeo perspicuè, adeo venustè & eleganter transtulit, ut nihil supra. Vita *Thom. Hobb.* in Præloq. ad Lector.

Hobbes, *Gassendus* & *Cartesius* tres sunt Viri quos omnibus illis quotquot gloriantur Italia & Græcia possumus opponere, eorumque deliramenta (si quæ aliquo infirmitatis humanæ casu ipsis contigerint) mihi magis arridenr, quam vel gravissima quorundam aliorum Philosophorum dogmata *Sorbiere* Epist. 32. pag. 216. Gal.

Gassendo fuit charissimus *Thomas Hobbes*, cujus libellum *De Corpore*, manibus *Pratei* nostri, paucis ante obitum mensibus accipiens, osculatus est; subjungens, Mole quidem parvus est iste liber, verùm totus, ut opinor, Medullâ scatet. *Sam. Sorbier.* Præf. in Opp. *Gassend.*

Liber de *Cive* certè est non vulgaris, dignusque, qui omnium, qui altiora sapiunt, manibus teratur; neque (si illa sepositero, quæ Religionem, in quâ sumus ἑτερόδοξοι, adtinent) scriptorem agnosco, qui argumentum scrutetur, quàm ille, profundiùs. *Petr. Gassend.* in Epist. ad *Sam. Sorberium.*

Neque parùm debere nos profitemur *Thomæ Hobbes*, cujus Hypothesis in libro de *Cive*, etsi quid profani sapiat, tamen cætera satis arguta & sana. *Sam. Pufendorf.* Præfat. in Element. Jurisprud. Univers.

Hoc probè scio *Hobbium* nihil nobis obtulisse, nisi quod apud veteres in *Epicuro* reprehensum inveniamus. Ut enim *Epicurus* omnia à *Democrito* surripuisse dicitur, ita *Hobbius* omnia *Epicuri* flagitia ingenti fastu tanquam sua recudit; atque ut nova videantur novis nominibus (quorum ille, ut sunt novatores omnes, egregius artifex) appellare affectavit. Exemplo sit magnum istud & primum omnis sux Philosophiæ Moralis & Civilis effatum: ut enim *Epicurus Voluptatem* ultimum cujusque finem esse statuit, ita hic eadem vocabuli ambiguitate *sui amorem*; at sicut ille solam corporis voluptatem, ita hic nil nisi corporis ejusdemque membrorum amorem intellexit; sic enim ubique definire placuit; quocunque igitur nomine appelletur, sive voluptatis, sive sui *amoris*, eodem revolvitur; scilicet cùm nullam voluptatem *Epicurus*, nullumque *sui amorem Hobbius* agnoverit, nisi quæ ad corpus ejusque membra referantur, quid sequitur nisi sapientem ejus solius curam habere, ejusque gratiâ omnia agere, atque adeo ab utroque vitam belluinam inducit *Sam. Parker.* de *Deo*, in Disp. p. 86. 87.

Ex omnibus neotericis Philosophis, qui maximi nominis fuerunt, sunt *Gallilæus, Italus, Baconus, Hobbes, Boile, Angli; Cartesius, Gallus; Helmontius Bel-*

ga—*Hobbes* obſcurus eſt gratiarumque expers, in ſuis Ideis ſingularis eruditus, parum tamen ſolidus; in ſua doctrina inconſtans; modò enim Epicuræum, modò Peripateticum ſe ſe exhibet.—*Thomas Hobbes* magnam ingenii profunditatem oſtendit, ut etiam inter poſtremorum horum Seculorum *Epicureos* audaciſſimus eſt, eorumque in omnibus principia, nequaquam ſibi temperans, ſectatur. In omnibus quæ mentem ejuſque principales operationes reſpiciunt perperam ratiocinatus eſt, horum ſcilicet principium Phantaſmatibus & Imaginationi tribuens. *Rapin. Animadverſionibus* in Veterem & novam Philoſ. Sect. 18. & Animadv. in Phyſ. Sect. 9. Gall.

Hoc judicium nuper *Galeottus Galeatius Karlsbergius* de *Hobbio* tulit: Famam quam numerorum proportionumque ſcientiâ comparavit, prudentiæ ſtudiis adeo non auxit, ut quoque labefactaverit maximè. Nam *juſtum & injuſtum* perperam æſtimat, *legem* malè definit, *Principem* impiè ſolvit lege. Civitatem cùm adornat, aut deformat, aut evertit. Pactorum religione non multùm tangitur. *Societates Civiles* non conſiderat, ut debet; jamque *principia* nova confingit, jam vetera, majori, dubium, libidine, an contradicendi procacitate deſtruit. Abſolutum *Principi* Imperium aſſerit; *Civem* non *juri*, ſed mero *Principis* arbitrio ſubjicit, affirmans, faciendum, patiendum, cùm facere, pati, agere, omittere, pro fructu velit jubeat *Princeps*. Vereor, ne hâc *Cyclopicâ* licentiâ *Cyclopicam* Remp. condat. Vivat in eâ *Hobbeſius* ſi velit: nobis longè alia placet. *Joan. Decker.* de Script. Adeſpot. p. 328. 329. Ann. 1686.

Inter *Pufendorfium* & *Grotium* medius quaſi eſt *Thomas Hobbes*, *Anglus*, qui *in Elementis Philoſophicis de Cive* juris naturalis & Gentium inſtitutiones molitus eſt, ſed hic quidem propter Hypotheſes quamplurimas maximè paradoxas non tantùm exterorum, ſed & civium ſuorum indignationem meruit. Et ſanè, licet Scriptor ille ſatis acuti judicii linguæque ſatis politæ fuerit, tamen illi uſitata ſcribendi ratio ſtupendam aliquam animi perverſitatem arguit; Nam *Statum Naturalem* is proponit talem qualis nunquam fuit, nec unquam eſſe poteſt. Et falſiſſimum eſt quod in Annotatione ad c. 1. Sect. 10. dicit: injuſtitia erga homines ſupponit leges humanas, &c. *Joan. Eiſenhart.* inſtit. jur. nat. c. 2. Sect. 11.

Unus *Hobbeſius*, quamvis novæ ſectæ principium affectans, Logicam ſuo videtur æſtimaſſe pretio, ſolamque illam ex omnibus diſciplinis veteres poſſidere ait: Utut peſſimus in formandis demonſtrationibus artifex & magnus ac merus plerumque paralogiſta, atque ex arbitrariis ac fictis Hypotheſibus juxta cum æmulis ſuis veram propriéque dictam ſcientiam Lectori vanè atque ſuperbè pollicitus. *Val. Henr. Vogler.* de ſtudiorum hodiernis corruptelis p. 37. & ſeq.

Anglus *Hobbes* libro *Elementorum Philoſophorum de Cive* edito non dubitavit hiſce verbis gloriari: *Phiſica res novitia eſt, ſed Philoſophia civilis multò, adhuc magis, ut quæ antiquior non ſit libro, quem de Cive ſcripſi.* Inſano profectò faſtu, &c. ſatis autem apertum eſt in illis quidem *de Cive elementis* nihil eſſe boni, quod non ab omni retrò memoria fuerit notum. Ne quidem illud autem po-

tuisset supereſſe, ſi præjudicii defectu vidiſſet *Hobbes*, quàm multùm alia deduci debeant ex illo horribili principio, *naturâ inter homines non ſocietatem, ſed diſcordiam inſtitutam eſſe*; & verò illo poſito omnis ſocietas humana contra Naturæ fuerit inſtitutum. Quo aſſerto neſcio num quid excogitari poſſit abſurdum magis & improbum. Sed relinquimus hominem illum inſanienti ſuæ ſapientiæ. *Couring.* de Civ. prud. c. 14. fin.

Niſi ipſe ſummus admirator ſui, quàm Auditor veterum eſſe maluiſſet, ad maximorum ingeniorum gloriam perventurus erat. *Joan. Boëcler.* in Præfat. ad lect. Comment. *Grat.*

Periculoſis ac malè cohærentibus axiomatibus ſuis præſtantiſſimam ſcientiam politicam non parum conturbat. *Voet* lib. 2 Bibl. Theol. c. 22.

De libro cui titulus eſt *Leviathan*, hiſce verbis exclamat *Joan. Arrowſmith*: ‘Dic ſodes, amice lector, ecquis unquam liber ad omne genus irreligionis pa‘tentiorem januam aperuiſſe compertus eſt? Credo equidem neminem, ſi de ‘eis ſermo ſit, qui nomen *Chriſti* præ ſe ferunt. Vid. Tact. Sac. p. 124.

Hoc unicum in omni ſuâ Philoſophiâ ſategiſſe videtur *Malbeſburienſis*, ut omnes quotquot videmus effectus, tum *Naturæ* communis, tum humanæ, ſolis materiæ viribus adſcribantur. *Sam. Parker.* de Deo, p. 88.

Samuel Mareſius part. 2. Controverſ. contra *Tirinum* p. 476. *Politicam Hobbeſii* patriæ ſuæ morbis exulcerandis, quàm mitigandis magis accommodatam eſſe exiſtimat.

In Libellum ejus de *Naturâ Hominis*:

Quæ magna Cœli *mœnia, & tractus* Maris,
Terræque *fines, ſiquid aut ultrà eſt, capit*;
Mens *ipſa tandem capitur: Omnia hactenus*:
Quæ noſſe potuit, nota jam primum eſt ſibi.
Accede, Lector, *diſce quis demum ſi es*;
Et Inquilinam jecoris agnoſcas tui,
Quâ propiùs *hæret nil tibi, & nil tam* procul.
Non hîc Scholarum frivola, *aut* Caſſi Logi,
Quales per annos fortè plus ſeptem legit,
Ut folle pleno prodeat, Rixæ Artifex;
Vanaſque merces futili linguâ crepet:
Sed ſancta, rerum pondera, & ſenſus graves,
Quales parari decuit, ipſa cum ſuis
Pingenda Ratio, *& Vindici ſuo adſtitit.*
Pandantur omnes Machinæ *Gyri tui*,
Animæque *vectes, Trochlea, Cunei, Rota*,
Qua concitetur arte, quo ſufflamine
Siſtatur illa rurſus, & conſtet ſibi:
Nec ſi feneſtram pectoris humani ſuam

Aperâſſet

Aptâſſet ipſe Momus, *inſpiceret magis*
Hîc cerno levia Affectuum *veſtigia*,
Graciliſque Sensûs *lineas*; *video quibus*
Vehantur alis blanduli Cupidines,
Quibuſque ſtimulis urgeant Iræ *graves*:
Hîc & Dolores, & Voluptates *ſuos*
Produnt receſſus; *ipſe nec* timor *latet.*
Has nôrit artes quiſquis in foro velit.
Animorum habenas flectere, & *populos cupit*,
Aptis ligatos nexibus jungi ſibi.
Hîc Archimedes *Publicus figat pedem*,
Si quando Regna Machinis Politicis
Urgere ſatagit, & *feras gentes ciet*,
Imiſque Motum ſedibus Mundum quatit:
Facile domabit cuncta, *qui Menti imperat.*
Conſulter audax, & Promethæi *potens*
Facinoris Anima! *quis Tibi dedit* Deus
Hæc intueri ſæculis longè abdita,
Oculoſque luce tinxit Ambroſia tuos?
Tu mentis omnis, *at tua nulla eſt capax.*
Hac laude ſolus fruere: *Divinum eſt opus*
Animam creare, *proximum huic*, Ostendere.

Rad. Bathurſt, A. M.
Col. *Trin. Oxon.* Soc.

Sequentia in Dom. Hobbes laudem Anglico carmine cecinit ejus Admirator *Abraham Cowley*, quæ ob elegantiam Lectori gratum nos facere putavimus, ſi verbatim Latinè repoſuerimus, quamvis de nativo nitore multum ejus allegoriæ ſic detrahi fateamur.

Pro Dom. Hobbes.

I.

Vafra Philoſophiæ Corpora
Sæpius vidi ac legi:
Sed ea omnia ſunt Corpora mortua,
Vel Fabricata Corpora;
Hactenus autem Vivam Animam contemplari *non licuit mihi*,
Præterquam in tuis Libris & *in* Te *ipſe.*
Deo unicè datur noſſe,
An pulchra ejus Idea & *quam aſpectabilem nobis reddis*
Divino Archetypo ſit omnimò conformis, *nec ne.*
Hoc ſaltem audacter profitebor,
Hanc Veritati *adeo conſonam eſſe*, *ut ejus vicem nobis ſufficienter præſtare poſſit.*

Hanc

by Google

Hand secus, ac in Natura *sunt tuæ* Proportiones,
Æquè ac concors est earum Varietas,
Tam firmiter *quàm partes in suo quiescunt* Centro.
Omnia denique tam solida sunt,
Ut non minus quàm Natura abhorreant *à* Vacuo.

II.

Stagirita *potens dictinum exercuit*
Imperium in Universas mentes.
Βεχνίβιο- *Leopardus natalem suam Regionem subactam vidit;*
Fortior Aquila Romana *evolavit,*
Frequentius ætatem *suam renovavit, eamque* extinctam *vidit.*
Ipsa Mecha, *invito* Mahumete *occupata,*
Horrendoque Diluvio *ab* Oriente *fugata,*
Monarchiam *suam in* Occidente *denuò condidit.*
Sed quemadmodum vasti cujusvis Imperii ætas labilis est,
Tandemque novum aliud aliquod ex ejus ruderibus exurgere solet;
Sic & nobile hoc Imperium
Gradatim labi, ejusque gloriæ splendorem marcescere contigit,
Tandemque in Scholasticorum *manibus omnino interiit.*
Tunc mera succrevernnt verba
Eaque omnia Barbara
Interiit, inquam & evanuit.
Vita *ejus &* Anima *exhalata in* Aera *vacuum abiverunt.*

III.

Arva *quæ quondam colonorum* Aratro *copiosè respondebant,*
Exhausta & effœta nullam nunc Messem exhibent:
Sterilem ac ingloriam, spinisque tantum horridam Ætatem *nunc vivimus,*
Præteritamque Abundantiam *jactamus,*
Unde præsens Paupertes *parum levaminis accipit.*
Frugibus *enim quibus sustentemur, in posterum destituemur,*
Ni novos conseramus Agros.
Manu sacrilega *veterum* tumulos *violamus;*
Ipsorum Rudera *scrutamur,*
In Eorum Ruinis *ut inanes* Umbræ *vagari amamus,*
Bacillorumque *stultâ* divinatione
In Defunctorum *Monumentis*
Defossos *rimamur Thesauros.*
Dum Munifica Tellus *etiamnum tegit*
Tot intactas fodinas Auro *hactenus* irreperto *fatas.*

IV.

IV.

Mare Balticum, Pontus Euxinus & *Mare* Caſpium,
Et anguſti littoris Mediterraneum,
Retruſi tantùm Sinus tibi videntur,
Quos pererrent miſelle Mentis Horiolæ:
Sed ampla tua Navis *per* Oceanum *vaſtum velificatur,*
Nihilque quàm Æquor & Æthera *conſpicatur;*
Donec incognitas Terras *explraveris.*
Tu præclarus alter Columbus Auriferæ Regionis *novæ Philoſophiæ;*
Quin & multò audacius quàm ille ſuſcepiſti facinus.
Docta enim America *tua,*
Non modò à Te *primùm detecta,*
Nec inculta futura induſtria relicta fuit;
Sed Facundiâ *tuâ, tuâque ſolertiâ*
Plantariis, Coloniis, Ædificiis, *legibuſque illam excoluiſti.*

V.

Paulò antehac putaveram,
(Nec, uſque adeo anguſta eſt mea Mens,
Tantam opulentiam capere poteram)
Qui è tot quantumvis Eloquentiæ Promptuarium,
Ne mediam quidem partem ſufficere valeret,
Splendidi, novi & durabilis texti,
Ad valida Membra Giganteorum tuorum Senſuum *veſtienda.*
Solida tua Ratio, *ut* Clypeus *ille de Cœlo miſſus,*
Ad Trojanum *illum* Heroa,
Quibuſvis mortalium telis impenetrabilis,
Auro & Gemmis *totus præterea fulgidus eſt,*
Et mirabilibus geſtis Artis *docta manu celatus:*
Clypeus, *qui conſpectus delectamentum affert*
Vel ipſorum Hoſtium oculis,
Tum etiam cùm certò prævident ſe per illum *in prælio ſuccubituros.*

VI.

Nec poteſt Nix *illa, quâ* frigida Senectus *conſpergit*
Tuum venerabile caput,
Vel reſtinguere, vel ullatenus languefacere nobilem Ignem qui in illo ardet.
Sed quicquid olim fuiſti,

Digitized by Google

Et quicquid poteſt eſſe Juventa, *etiamnum in te perenant*;
Uſque adeò perfectè
Frueris robore virilis ætatis, *vividoque* Animi *flore*,
Totoque nativo calore, *ſed eo nullatenus* Febriculoſo;
Quemadmodum in Ætnæo vertice, contraria ſic conſpirant,
Ut eodem loco cernere liceat pruinas & erumpentes ignes;
Et tamquam fideles vicini tranquillam pacem colant
Rigens Nix & Flamma vorax; *adeo ut illa prope iſtam ſecurè dormiat.*
Sed ſi tecum examinemus
Naturam & Cauſas, *concludemus*
Rem aliter ſe habere non poſſe:
Rebus Immortalibus *rugas* Tempus *inducere nequit:*
Quodque moriturum *nunquam eſt*, juventute *perenni floreat oportet.*

Abraham Cowley.

PHILIPPUS LABBE, Soc. Jeſ.

Clar. An. D. MDCL.

GAllus, *Bituricus*, natus eſt menſe Junii Anno Dom. 1607. Obiit 25. Martii Anno Dom. 1667.

Scripta ejus hæc ſunt: Nova Bibliotheca MSS. librorum, Vol. 2. Fol.—De *Byzantinæ* Hiſtoriæ Scriptoribus—*Galleni* Vita—Bibliotheca Bibliothecarum—Concordia Chronologica—De Scriptoribus Eccleſiaſticis *Bellarmini* Philologica & Hiſtorica Diſſertatio—Bibliographia Patrum Societatis Jeſu in *Franciâ*—Bibliotheca Anti-*Janſeniana*—Synopſis Conciliorum—Notitia dignitatum Imperii *Romani*. Aliaque edidiſſet Opera, quæ propemodum abſolverat, ſi illum mors non abſtuliſſet.

Philippus Labbe Soc. Jeſu, vir infinitæ lectionis, & eruditionis, atque acerrimi judicii in veterum ſcriptis recenſendis. *Io. Bona* Card.

Summæ doctrinæ vir *Philippus Labbæus. Voſſ.* de Hiſt. Græc. l. 4. c. 21.

Philippus Labbe, homo plurimæ utique lectionis & induſtriæ, ac meritò laudandus, niſi in viros à *Papicolis* alienos, eoſque graves, pietate & doctrinâ præſtantes, effusè nimis debacchatus eſſet. *Henning. Witten.* Præfat. ad Memor. Theolog. Clariſſ. p. 24.

Jeſ. *Labbeus* in duarum Linguarum *Græcæ* nimirum & *Latinæ* notitia præſertim excelluit, ut & Authorum, ac Librorum, Hiſtoriæque. Sed ejus eruditio longè inferior fuit eius diligentiæ; Illeque laboris amor famam ejus utcunque minuit; quippe qui ad Scriptorum ſuorum numerum multiplicandum potius quàm ad eadem expolienda ipſum impulerit, ſolertiſſimumque Exſcriptorem ipſum reddiderit, ſed valde mediocrem Authorem in iis quæ marte proprio elaboravit, ſi quæ duas Linguas ſpectant excipiantur. *Judic. Ernd. Baillet.* Gall.

Quod ad illum Librum attinet, quem Jeſ. *Labbeus* conſcripſit, cui titulus

Specimen

Specimen novæ Bibliothecæ Manuſcriptorum librorum, fatendum eſt eum & utilem ſimul & curioſum eſſe: Sed præterquam quòd admodum imperfectus eſt, paulò etiam ſiccior & macilentior quàm par eſſet deprehenditur, illiſque explicationibus, nimium nudatus quæ ad inſtituti ejus intelligentiam requirerentur. *Ibid.*

Jeſ. *Labbei Diſſertationes* in *Bellarmini* Tractatum de *Scriptoribus* Eccleſiaſticis, inter Scripta quæ ab eo ſunt evulgata optimis accenſentur; Quæ cauſa eſt, cur qui ipſum non amant dixerint eum è Jeſ. *Sirmondi* Manuſcriptis hauſiſſe quęcumque in illo Libro laudabilia occurrunt. Id verum quidem eſſe poſſet; Cùm tamen Jeſ. *Labbeus* plures ſibi excitaret inimicos ſuperbo & impotenti quo ſe gerebat animo, quis dubitet quin probum hoc in illum gratis cudi potuerit? *Novelle* de Republ. Literaria. Jan. 1686. p. 106. Gall.

Bellarmini librum de *Scriptoribus Eccleſiaſticis* recenſuit nuper, & Diſſertationibus Philologicis auxit *Philippus Labbæus*, ſcriptor biliosus, qui planè *Iſmaeliticâ* temeritate optimis quibuſvis, nullâ religionis habitâ ratione, inſultat ſcriptoribus. Eſt ſcriptum ejus, quod non diffiteor, ager laboriosè quidem cultus; ſed in quo ſpinæ & urticæ ita luxuriant, ut ne quidem, quod bonæ frugis eſſe videatur, aliundè depromptum, decerpi queat. *Hottinger.* Biblioth. Quadrip. p. 2.

Hujus [*Conciliorum* editionis] adornandæ autor P. *Philippus Labbæus*, cùm eam multum promoviſſet, piis æquè ac eruditis laboribus immortuus eſt. Is *Avirici Biturigum* nobili familiâ natus 4. Id. Quintil. anno 1607. annum deinde agens 17. Societati Jeſu nomen dedit: in eâque tum humaniores literas, tum Philoſophiam ac Theologiam, magnâ doctrinæ commendatione docuit: ac deinde in legendo ſcribendoque totus, egregiam in omni eruditionis genere laudem, ingenti librorum, quos edidit multitudine, adeptus eſt. Vir laboris aſſiduitate, facilitate ingenii, memoriæ tenacitate, paucis ſecundus. *Gabriel. Coſſart.* in Præfat. ad Lect. SS. Concil. præfix. Impreſſ. Fol. *Lut. Par.* 1672.

Philippus Labbe, ſcriptor ut plurimæ lectionis & exquiſitæ doctrinæ, ſic mordacis admodum, præſertim in alienos à ſuâ, hoc eſt *Pontificiâ*, religione calami, quos in illo de *Eccleſiaſticis Scriptoribus* Opere ſuo paſſim petulantiſſimè criminatur. Sed quod uni alterique impingit plagium, ſibi objectum viciſſim audit, ipſe videlicet *Cornicula Æſopica*, & paſſim dicta aliis, etiam nominibus diſſimulatis, in rhapſodiam illam ſuam tranſcribens, ut jam *Hottingerus* monuit in *Enneade* Diſſertationum Philologico-Theologicarum Diſputat. 8. *Thomaſ.* de *Plag.* 479.

Extat Catalogus librorum à *Philippo Labbæo* emiſſorum, ab amico collectus *Pariſ.* 1662. 4°.

FRANCISCUS VAVASSOR, Soc. Jeſ.

ULtra quadraginta jam annos ſcriptis in lucem editis per orbem literarium inclaruit *Franciſcus Vavaſſor*, Patriâ *Burgundus*, ex Comitatu *Caroleſio*, & anno ætatis 14. ſeculi hujus 21. in Societatem Jeſu, ut vocant, cooptatus, & poſtquam *Pariſiis* Humaniora duos, Rhetoricam quinque, & Theologiam poſiti- Clar. An. D. MDCL.

vam ſeu expoſitivam ſex & triginta annos docuerat, ibid. Anno 1681. die 16. Decemb. non ſine ingenti literatorum mœrore his terris ereptus. *Acta Erudit.* Vol. 2. p. 267. 268.

Scripſit tres libros Epigrammatum: libellum de Epigrammate: Tractatum de Judicrâ Dictione: librum de Formâ *Chriſti* in diebus Carnis: alium de Miraculis Chriſti: Poëmata varia.

Vir diſertiſſimus, & ſummi ingenii ac doctrinæ *Franciſcus Vavaſſor*. *Jo. Georg. Grav.* part. 2. Not. in Epiſt. *Ciceron.* p. 61.

Is certè quidem *Judex*, cujus perſpicacitatem nihil fugeret, integritatem nihil corrumperet. *Jo. Lucas* in Epiſt. præfix. *Petr. Jo. Perpiniani* Epiſt.

Franciſcus Vavaſſor, vir in æſtimandis *Veterum recentiorumque* ſcriptis acerrimi judicii, eruditione multiplici, *Græca & Hebraica* Linguæ ſciens, ut pauci; *Latina*, ut nemo magis, ab omni memoriâ. Orator comptiſſimus, Poeta perelegans, Interpres Scripturæ ſemper fidus. *Jo. Luc.* in Teſtimon. præfix. *Vavaſſoris* Multipl. & Var. Poeſi.

Jeſ. *Bouhours* ait *Vavaſſorem* peracri judicio, ſiquis alius, inter ævi ſui *Criticos* fuiſſe, quamvis ei non aſſentiretur, circa judicium quod ex animi cæca impotentia de quibuſdam Libris tulerat. Sermones *Ariſti & Eugenii*, Dialogo 2. pag. 169. Gall.

Franciſcus Vavaſſor apud ſuos *Sodales* omneſque Doctos magno fuit in pretio. Eximius Poeta, præclaruſque fuit Orator, Theologiamque Poſitivam totis 36. annis docuit. Evulgatæ ſunt *Pariſiis* in 8°. 1683. *Obſervationes ejus de vi & uſu Verborum quorundam Latinorum.* Ibi extant ducentæ vel circiter Obſervationes *Grammaticæ*, ex quibus nobis conſtat eum magna animi contentione Veteres Authores legiſſe, plurimaſque circa verborum & phraſeon energiam ſubtiliſſimas explorationes acceptas ipſi ferendas eſſe. Admodum reddidit conſpicuum tempus, quo plurimæ voces in Linguam Latinam introduci cœperunt, multaque nota fecit diſcrimina inter vocabula quæ vulgò idem ſignificare putantur. *Novelle* de Repub. *Literaria* Septemb. 1684. p. 132. Gall.

Jeſ. *Vavaſſor* cujus jacturam Eruditi omnes acerbiſſimè indoluerunt, unus eſt ſingularium horum hominum, de quorum Scriptis nihil deperdi poſteritatis intereſt. Citra omnem exaggerationem dici poteſt eum ſi alius quiſquam hoc ſeculo & in tota *Europa*, omnes Linguæ Latinæ modos & argutias optimè calluiſſe; Imo nonnulli profiteri non dubitarunt neminem forſan ab *Auguſti* ſeculo illam puriùs & elegantius eſſe locutum. De veterum & recentiorum Authorum genio perſpicaciſſimè dijudicabat; Mente ſana, judicio ſolido, accuratione incomprehenſibili, Veritatis amore inuſitato ſummaque ad laborandum contentione commendabilis erat. Teſtimonium quo *Critices* ejus bonitatem limatumque ejus ingenium ornat Jeſ. *Petavius* Epiſtolarum ſuarum lib. 5. Epiſt. 34. 36. 37. *Elogio* integro æquivalens eſt; Sed ex Operibus clarius adhuc innoteſcit *Authoris* meritum. *Ephemerides Eruditorum* Gallicæ. 22. Febr. 1683.

Liber ille *de Ludicra Dictione* qui *Jocularem Poetam* noſtros laceſſit, mirificus eſt in ſuo genere, nec ſolidius ingenioſiuſque ratiocinari poteſt quiſpiam quàm illuſtris,

lustrisil le *Jesuita.* Quid dicam de gratiis & veneribus styli ejus, de *Critices* ejus argutiis, de judicio quod circa celeberrimos, Antiquitatis Authores nobis pronunciat? Sanè eruditus Dom. *Grevius* nullis dignioribus laudibus Scriptum illud ornare poterat quàm cùm ipsum suis in Hesiodum Notis, denominat *Librum omnibus Gratiis & Veneribus conlitum.* Si verò disertus Dom. *Balzacius* paulò diutius superstes fuisset incomparabilem illum Tractatum totis viribus laudâsset. *Paulus Colomies* suâ Biblioth. Selectâ. p. 1. 2 Gal.

Franciscus Vavassor non Jobum modò, sed & miracula *Christi* heroico versu extulit, floridior in expingendis Miraculis quàm in *Jobi* Historia, ut in quâ arctioribus sese limitibus incluserat, utrobique tamen purus, planus, emendatus. *Borrich.* de Poet. p. 120.

Erat *Vavassor* non comptus tantùm *Orator*, atque *Poëta* elegans, sed & *Latinæ* literaturæ tam sciens, ut nemo magis; unde & tale illi à *Jo. Commirio*, Jesuitâ, positum est Epitaphium:

Vavassor *jacet hic, quem postquam fata tulerunt,*
Ausoniæ *Charites dedidicere loqui.*

Acta Eruditor. Cal. Jul. 1683.

LUCAS HOLSTENIUS.

HAmburgensis, *Vaticanæ* Bibliothecæ præfectus, obiit Anno Dom. 1681. annoque ætatis 65. Clar. An. D. MDCL.

Multos scriptores nondum editos in lucem protraxit. *Porphyrii* scripta Περὶ Ἀποχῆς nitidissimè edi curavit.

Jampridem clarum est per Orbem & illustre *Lucæ Holstenii* nomen, & immortalia ejusdem habentur in rem *literariam* merita, dum eleganti studio rariores *Auctores* expolivit, eorumque memoriam ab oblivione & interitu, integritatemque à corruptelis vindicavit, reconditas quoque *Antiquitates* profanas juxta & sacras recensuit: quarum exacta cura eruditorum omnium admirationem, Magnatum amorem, cumprimis autem *Romæ Purpuratorum* favorem sibi conciliavit, à *Francisco Barberino* Cardinale doctissimo (quem *Bibliothecæ* & Facultatum suarum *Heredem* ex *Asse* scripserat, Anno 1661. annos sexaginta quinque natus vitâ discedens egregio sepulchrali monumento in Ecclesiâ *Germanorum S. Mariæ* de *Anima*, quæ appellatur, posito, cohonestatus. Plura autem extarent præclara eruditæ ejus industriæ monumenta, si per *fata* licuisset absolvere, & in publicum emittere, quæ affecta habuit. *Acta Eruditor.* Ann. 1684. p. 487.

Lucas Holstenius Hamburgensis, eruditorum ocellus. *Gassend.* de Vit. *Peiresk.* lib. 4.

Lucas Holſtenius Hamburgenſis, vir clariſſimus ſingularis doctrinæ, & admirandæ eruditionis in omni genere literaturæ. *Io.* Card. *Bona.*

Germanorum, uno aut altero excepto, doctiſſimus *Lucas Holſtenius. Paul. Colomeſ.* in Paralipom. ad Chartoph. Eccleſiaſt. p. 6.

Leo Allatius & Lucas Holſtenius præ cæteris in *Græcorum Auctorum* lectione, *& Mannſcriptorum* tractatione verſatiſſimi ſunt. *Gab. Nand.* in Epiſt. ad *Pet. Gaſſend. Romæ* 6. Mart. 1632.

Holſtenium doctiſſimum itineris ſui *Italici* comitem vocavit *Philippus Cluverius Ital. Antiq.* lib. 2.

Lucas Holſtenius vir fuit qui cum vaſta eruditione, & peracri judicio, inſolitâ Geographiæ peritia præditus erat. *Nouelle* de literaria *Rep.* Tom. 1. pag. 485. Gallicè.

Publici juris fecit varia de Eccleſiaſtica & profana Antiquitate Scripta cum Criticis Notis, quibus innotuit magna ejus in Antiquitatibus experientia, judicii ejus ſoliditas, eruditioniſque ejus vaſtitas. Sed pleraque Opera ejus Poſthuma quæ in lucem prodierunt, imperfecta videntur, parumque accurata, ſeu quòd morte præventus ultimam ipſis manum non adhibuerit. ſeu quòd nimis negligentes fuerint qui editiones ejus accuraverunt. *Judicium Erudit.* per Baillettum Pariſ. 1685. Gall.

Athanaſii Homilia ſeptem ſtudio *Lucæ Holſtenii* erutæ ex diverſis *Bibliothecis*, & *Latinè* redditæ, ita mihi languidæ, humileſque ſunt, ut magno *Athanaſio* doctis viris indignæ prorsùs videantur. Has ego ſemel atque iterum legi, ſed pueriles valdè nihilque veteris ſucci continere adverti. *Caſimir. Oudin.* in Supplem. de Scriptor. vel Script. Eccleſ. à *Bellarm.* omiſſ. p. 38.

Extant Emendationes in *Euſebii* librum contra *Hieroclem. Pariſ.* 1628.

Extat Diſſertatio de Vitâ & Scriptis *Porphyrii*, & Obſervationes ad Vitam *Pythagoræ*, *Romæ* 1630. 8o.

Extant de *Abyſſinorum* Communione ſub unicâ ſpecie lib. 2. *Col. Agr.* 1653. 8o.

Hoc ei Epitaphium ſtruxit *Franciſcus Barberinus* Cardinalis:

D. O. M.

Lucæ Holſtenio, Saxoni Hamburgenſi, *qui clarus in* Galliis, Romæ *clarior, gentium omnium omnemque ætatum* Hiſtorias & Eccleſiæ *res mente complexus, diverſis regionibus peragratis, diverſos eorum fines & nomina probè tenuit, varias quoque linguas, præter* Græcam Latinamque, *quarum ſcriptoribus plurimum lucis attulit. Antiquam Philoſophiam callnit. Ab* Urbano IX. *Canonicatu* Baſil. Vatic. *ab* Innocentio X. *præfecturâ* Bibliothecæ ornatus, *ab* Alexandro VII. *ſapienter omnis electus, ut occurreret* Suecorum Gothorumque *Reginæ incomparabili, quæ miram in tanto viro ſummi ingenii ſummaque modeſtia conjunctionem ſuſpexit & prædicavit, Vitæ denique laudatiſſimæ & illuſtrium Operum curſu interrupto-

rupto, eximius patriæ Germaniæ *amator propugnatorque* Religionis Catholicæ *obiit* 4. *Non. Febr. Anno* MDCLXI.

JOANNES HENRICUS HOTTINGERUS.

Tigurinus, Philologus, & Theologus inter primos noſtri ſeculi. Natus Anno Dom. 1620. Tantam multijugæ eruditionis ſuæ Famam voce ſcripiiſque in exteras oras ſparſit, ut à *Gallis*, *Germanis*, *Belgis*, *Anglis*, *Suecis*, *Danis*, *Italis*, per literas quotidie adiretur. Ipſe Sereniſſ. Elect. *Palatinus* Anno Chriſt. 1655. uſuram ejus à Proceribus *Tigurinæ* Reip. petiit & impetravit, ad tempus: quo exacto, fruſtra ab *Haſſis*, *Amſtelodamenſibus*, *Bremenſibus*, aliis expetitus, rediit in Patriam Anno 1661. quam porro illuſtrare perrexit, donec à Curatoribus Academiæ *Lugduno-Batavæ* vocatus, veniam eò diſcedendi ad annos aliquot à Magiſtratu *Tigur.* impetravit. Cui inneri dum ſe parat, in *Limagi* trajectu, undis merſus, obiit Anno 1667. *Hofman.* in Lexic. Clar. An. D. MDC LX.

Scripſit plurima, hæc verò palmaria ſunt: Theſaurus Philologicus ſeu Clavis S. *Scripturæ*——Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Novi Teſtamenti Tomi 9. Grammatica quatuor linguarum——Juris *Hebræorum* leges——Collegium Sapientiæ Reſtitutum——Smegma Orientale——Promptuarium ſeu Bibliotheca Orientalis——Cippi *Hebraici*——Schola Carolina——Speculum *Tigurinum*——Primitiæ *Heidelbergenſes*——Lexicon Harmonicum Pentaglotton——Bibliotheca Hiſtorico Theologico-Critica——Exercitationes *Morinianæ*——Diſſertationes *Miſcellaneæ*——Bibliothecarius Quadripartitus——Hiſtoria Orientalis.

Fortiſſimus Religionis vindex, abyſſus eruditionis, & literatorum facilè Princeps. *Jo. Henr. Heidegger.* in Vit. ejus.

Haud ita pridem, novum veluti aliquod Sydus, inter vos exortus D. *Jo. Henr. Hottingerus*, amicus mihi exoptatiſſimus, ad *Linguarum Orientalium & Antiquitatis* ornamentum & incrementum vobis datus & natus. Addat ei ſupremus dies, & egregiis ejus conatibus ubertim ex alto benedicat. *Jo. Buxtorf.* fil. in Epiſt. Diſſert. Philologico-Theolog. præfix.

Jo. Henr. Hottingerus non admodum accuratus eſt in ſua Orientali Bibliotheca, ut nec in cæteris à ſe conſcriptis. Quamvis ejus libri avidè quadantenus lecti fuerint ob curioſarum rerum quam in illis ſibi propoſuit tractationem, præclari tamen Scriptoris nomine non gaudet, nec apud Religionis ſuæ conſortes, nec apud populares ſuos, ut à Domino *Morello* celebri Antiquario *Bernate* mihi relatum eſt. *Judicia Eruditorum.* 1685. Gall.

Vir Orientalis literaturæ ſine exemplo peritiſſimus, ſimulque inuſitatæ induſtriæ & probitatis. *Conring.* de Antiquit. Acad. Supplem. 20.

Nec verò habuit temerè hoc ſeculum quenquam, cui *Hottingerus* fuerit ſecundus, ſive φιλοπονίαν, ſive φιλαληθείαν, ſive Orientalis literaturæ peritiam in iſtis annis inuſitatam videamus. *Conring.* de num. Ebræor. paradox. cap. 1.

P. Angelus

P. Angelus à S. *Joseph.* taxat *Hottingerum*, quòd in *Bibliotheca Orientali* jejunam nimis notitiam circa *Persica Bibliotheca* Catalogum habuerit, cùm in omni facultate veterum pariter ac recentiorum exhibere potuerit elucubrationes. *Acta Erud.* Anni 1684. p. 442.

Hottingerus suum Catalogum Scriptorum Ecclesiasticorum Suppositiorum ineptissimè corrasit ex *Andreâ Riveto* & *Roberto Coco. Labbe* in Biblioth. Bibliothec.

Si modum aliquem in suis Operibus servasset *Hottingerus*, nec minutiis usque adeo inhæsisset, aliquid in ipsis ad sensûs Scripturarum literalis intelligentiam utile reperiri posset. Sed quoniam ferè semper partium studio ducitur, nimisque præcipitanter libros suos composuit, frequentibus hallucinationibus est obnoxius. Unum ex ejus in hoc argumentum Scriptis illud est, quod adversus *Morini Exercitationes Samaritanas* contexuit; sed nequidem in hoc Opere omnino accuratus est. Orat. Presbyt. *Rich. Simon.* in Histor. Critic. V. Test. l. 3. cap. 19. Gall.

* Historia Orientalis, & Thesaurus Philologicus, seu Clavis S. Scripturæ, inter libros prohibitos recensentur in Indice *Romæ* edit. anno 1681.

Extat Thesaurus Philologicus, seu Clavis S. Scripturæ, *Tigur.* 1649. 4o.

Extat Historia Orientalis. *Ibid.*

Extat Etymologicum Orientale, seu Lexicon Harmonicum ἐπτάγλωττον. *Franc.* 1661. 4o.

Extat Historiæ Ecclesiasticæ Novi Test. Enneas seu pars prima. *Tigur.* 1651. in 8°.

Extat Historiæ Ecclesiasticæ pars secunda. *Tigur.* 1651. 8o.

JOANNES FREDERICUS GRONOVIUS.

Clar. An. D. MDCLX.

IUrisconsultus, & Polyhistor celeberrimus, Patriam *Hamburgum* habuit, ubi primam lucem aspexit Anno 1611. *Musas* statim à puero incredibiliter amare cœpit, feliciterque excoluit. Juvenis factus *Germaniam*, *Italiam*, *Galliam*que peragravit, nec non clarissimorum virorum favore & amicitiâ inclaruit. In *Belgium* delatus *Daventriæ* sedem posuit: inde in *Batavam* Academiam à potentissimis *Hollandiæ* Statibus in *Dan. Heinsii* locum evocatus est. Obiit *Leydæ*, Anno 1672. magno rei literariæ dispendio. *Konig.*

Scripta ejus sunt: Diatriba in *Papinii* Sylvas——Tres Observationum libri—Monobiblus Observationum in *Ecclesiasticis Scriptoribus*——Liber de Sestertiis, sive de vetere pecuniâ——Plurimos Classicos Autores recensuit emendavitque, ut *Plautum*, *Salustium*, *Livium*, *Senecam*, *Plinium*, *Quintilianum*, *Agellium*, &c. plures emaculaturus suoque nitori restituturus, nisi morte præventus, cœptam abrumpere telam coactus fuisset.

Gronovius

Gronovius criticus eſt eruditionis magnæ, &, quod rariſſimum, judicii paris. *Boxhorn.* in Epiſt. ad *Ioan. Pontan. Lugd. Bat.* 1637. Jul. 8.

In veterum monumentis reſtituendis eximiam noſtris temporibus navavit operam, doctrinæ copiâ, ingenii acumine, & indagandi felicitate præſtantiſſimus vir *Joannes Fridericus Gronovius. Acta eruditor.* Vol. 2. p. 49.

Gaudeo in expoſitione hujus loci conſentientem mihi habere virum maximum *Joannem Fridericum Gronovium. Ioan. Scheffer.* Not. in libr. 3. Fab. 3. *Phædri.*

Gronovii librum de *Seſtertiis*, feliciſſimi ingenii ac profundiſſimæ eruditionis Opus vocat idem *Schefferus* Notis in lib. 4. *Fab.* V. *Phæd.*

O factum bene! *Gronovi* præſtantiſſime. Quanta lux literis *Græcis* propediem acceſſura eſt, poſtquam tu illarum interpretandarum provinciam ſuſcepiſti! Nunc demum habet florentiſſima *Academia* virum, Scriptorum editorum copiâ nobilem, & cujus ſplendore tam clara per ſe *Profeſſio* illuſtretur---Tu omnes numeros conſummatæ eruditionis jampridem impleviſti. *Tanaquil. Faber* in Epiſt. 75.

Tantæ ſunt ſuavitatis, *Gronovi* doctiſſime, *Obſervationes* tuæ, ut ſemel in manus ſumptas quanquam in multis negotiis deponere nunquam potuerim. Sunt omnia plena emendationibus ingenioſis, explicationibus pereruditis. Ipſa tot *Scriptorum*, de quibus bene mereris, varietas mirè oblectat animum; mei quoque quòd benignam feciſti mentionem pergratum eſt. *Hug. Grot.* in Epiſt. *Lutet.* 25. Mart. 1639.

Edidere *Senecam Tragicum* varii: Omnibus tamen accuratior hactenus illa editio, quæ è pluteis *Joannis Frederici Gronovii* exiit, ut quæ textum exhibeat curioſiſſimè emendatum, & notas eruditas. *Borrich.* de Poet. p. 57.

Gronovio præ reliquis *Statius* tantum debet, quantum cæteris omnibus, qui aliquid lucis ei affuderunt. *Ioan. Veenhuſ.* in Præfat. præfix. *Stat.* Opp.

Remitto cum largis gratiis *Gronovii Papinium.* Valde me delectarunt notæ tam accuratæ, & in pondere non magno ſatis ponderoſæ Viri ad reſtituendum genuinum *Auctoribus* ſenſum peculiari quopiam *Genio* nati, à *Charitibuſque* educati. *Chr. Dauvius* in Epiſt. ad *Thom. Reineſ.* Dat. *Cygneæ* die 21. Feb. 1654.

Ejus in *Titum Livium* Commentarii magna in æſtimatione ſunt; Eos evulgavit tribus Voluminibus in 8°. ann. 1665. Sed Dominus *Colomies* arbitratur conſultum fore ſi eis adjicerentur Epiſtolæ filii ejus, qui parum provecta ætate Patris menſuram, inquit, jam impleverat; additque plura in iis occurrere loca Geographiam ſpectantia mirificè emendata. Neſcio cur, Dominus *Fureterius Johannem Fridericum Gronovium* incommodis *Pædagogis* & imperitis *Criticis* annumeraverit. Dominus *Baillet*, Judiciis Eruditorum. *Pariſ.* 1685. Gallicè.

Gronovius Livio ſuo æternùm addictus implebit *Pataviam* ſuo nomine. Tot eximia in unum caput congerit, ut pulchrè *Turnebum* referre mihi videatur, non autem jejunos illos, qui ut plurimum leves nugas magno & prolixo ſtudio

popello venditant. *Claud. Sarrav.* in Epist. ad *Alex. Morum Lut. Par.* Prid Non. Nov. 1643.

Quàm gaudeo de munere tuo, molem si libelli spectes, minuto sin fructum, ingenti. Ita multa bona de *Sestertio*, obiter etiam de aliis doces vel doctissimos; in his etiam heroas illos *Budæum*, *Hottomannum*, *Scaligerum*, & tot alios in Rep. literariâ principem obtinentes locum. Gratulor ingenio tuo; gratulator Urbi vestræ, imò Orbi, quando ut voce urbem, sic orbem calamo doces. Deus diutissimè te conservet, præsertim seculo hôc ad barbariem non sensim eunte, sed gradu adeò præcipiti grassante. Quæ eò fidentiùs scribo, quia nihil periculi est, ne sermo cujusquam inflare posset, quando non minus modestiam mirari soleo, quàm ingenio acri, acre additum judicium, & utrique raram eruditionem & multijugam. *Ger. Joh. Voss.* in Epist. CCCCLXXXV.

Extat Diatribe in *Pap. Statii* Sylvarum libros 5. *Hagæ Comitis* 1637. 8°.

Extat Monobiblos. Observatorum in Scriptoribus Ecclesiasticis. *Daventriæ* 1651. 12°.

Extant Observationum libri 3. *Lugd. Bat.* 1639. 8°.

Extat de Sestertiis, seu veteri pecuniâ *Græcâ* & *Romanâ*. *Daventriæ* 1643. 8°. Et *Amstel.* 1656. 8°.

THOMAS WILLIS.

Clar. An. D. MDCLXX.

NAtus honesto loco, circa A. C. 1620. Patre Philosophiæ Magistro in Academiâ *Anglorum Oxoniensi* creato: ipse verò primùm Theologiæ operam dedit in eadem Academiâ. Sed postea mutato consilio ad Medicinam conversus, ejus Doctor & Professor Philosophiæ Naturalis *Oxoniæ* renunciatus est: circa A. C. 1667. *Londinum* ad Medicinam faciendam evocatus est, ibique obiit A. C. 1677. ætatis suæ circiter 57.

Scripsit de Fermentatione, de Febribus, de Cerebri Anatome, de Anima Brutorum, Pharmaceuticen Rationalem, multaque alia quæ ad rem Medicam pertinent.

Nuperrimè *Thomas Willis Anglicæ* Academiæ Dynastes, qui cùm Fermentatione Febrium Doctrinam clariùs quàm fecerint veteres recluisset, in Cerebrum tam diligenti incubuit sectione, ut de macula medullaria succi nervei, spirituumque aptis ad Cerebri ac interiorum sensuum motus operationes, & collatis diversorum animantium Cerebri structuris, non constantes imaginationis, Phantasiæ, appetituum, ac memoriæ modos, ac demum vel ipsam animam brutorum, quàm graphicè oculis ipsis ulteriùs subditurum promittit, singulari ausu & nobili coitu sit assecutus. *Car. Fracassat.* Dissert. Epistolic. de Cerebro ad *Marcell. Malpighium*, p. 177. 178. edit. *Amstel.* 1669 in 12°.

Submissè ac reverenter veniam posco, quòd Doctori *Willis* non assentiar. Nemo sagacis ingenii Praxin ejus culpare potest: Methodos authenticas non alteravit, sed novas & plausibiles pro antiqua rationes attulit. Is in eo Character est:

eſt agnoſcendus, quòd vix quiſquam in ejus ſententiis dum vigilat eum ſuperet; & hæc eſt peculiaris ejus felicitas, quod vel ejus ſomnia jucunditate atque cohærentia non careant. *Henr. Stubbe*, Diſſertatione de Phlebotomia, adverſus G. *Thonſonum* p. 44. 45. impreſſa *Londini* 1671. in 4to. Angl.

Semper conſideravi Diſſertationem eruditi illius Viri (nimirum Doctoris *Willis*) de *Febribus*, ut unum è maximi judicii Scriptis quod Facultas noſtra unquam produxerit. Succincta eſt ſine obſcuritate & ſine omiſſione ullarum circunſtantiarum, quæ ſive frequenter, ſive rarò ſub Medici conſiderationem cadunt, & cùm Praxis tum Medicamenta tam integra traduntur ab eo, tamque uſu comprobata ſecundum Artis & practicarum Obſervationum Regulas, à nobis obſervatas, ut ab omnibus invidiæ atque malitiæ telis ſecura ſit. Ibid. p. 172.

Liber ille [*Pharmaceutice Rationalis*] Domini *Willis* poſtremum opus non eſſet niſi mors illum abſtuliſſet, in medio gloriæ, quam Doctis ſuis Scriptis ſibi paraverat. *Anglia* tumultus obſtiterunt ne in Scenam prodiret ſtatim ac ejus merita id jure poſtulabant: Sed bella non impediverunt quin privatim pace profunda fruereturr, cujus mitifici fructus, animique ejus primi fœtus fuere *Tractatus de Fermentatione*, de *Febribus*, & *de Urinis*. Tractatus ejus de *Cerebri Anatomia*, de *Scorbuto* & de *Morbis quos ſtipant convulſiones*, in lucem venerunt, haud diù poſtquam Philoſophiæ profeſſione condecoratus fuit. Sed Oxonienſi Univerſitate ampliori Theatro dignus erat. Anno 1667. *Londinum* Evocatus eſt ad Medicinam exercendam, idque ineffabili gloria & ſucceſſu præſtitit. Ægrorum à quibus accerſebatur multitudo nunquam tamen fecit ut muſæum ſuum deſereret, & poſtquam omnem his tulerat opem, Sanis doctrinæ ſuæ lucem impertiebat, nec magnus Præſcriptionum numerus quas quotidie tenebatur exarare, non obſtabat quin libros conſcriberet. Ille quem elaboravit in *inſolitum Sanguinis* ardorem, & in *Muſculorum motum*, in lucem prodiit initio urgentiſſimarum ejus Occaſionum, huncque ſecuti ſunt alii de *Anima Brutorum*, de *Cerebri morbis*, tandemque ejus *Pharmaceutice*. *Ephemerides* Gallicæ *Eruditorum*. Diei Lunæ 20. Julii 1676. Gall.

Triſtiſſimus affertur nuncius, Autorem immortalitate digniſſimum, Pleuritidis ineluctabili impetu oppreſſum è vivis exceſſiſſe, nec profuiſſe Domino Artes, quæ *aliis omnibus* profuerunt. Dabit veniam Lector, ſi memoriæ tam ſacræ aliquantiſper parentemus; nec ſupervacuum ducet paucis audire, qualis ille vir fuerat, qui talia ſcripſerat: porrò intelligere geſtiet, quàm bonus erat ille qui tam doctus, quàm etiam in pietatis praxi exercitatus, qui in Praxi Medica verſatiſſimus---Circa Annum 1667. *Londinum* ad Medicinam faciendam evocatus, mirum dictu, quàm citò, & quantâ cum laude inclaruerit, præſertim cùm ita eſſet naturâ & moribus factus, ut nec verbis ad fucum faciendum compoſitis, nec vafris Agyrtarum technis ſe venditare poſſet. Sed licèt totos dies, & tantum non noctes in ægrotantium curâ exhauriret, Arti ſuæ excolendæ libriſque conſcribendis uſque vacavit, unde inter mille interpellationes nati ſunt Tractatus De Sanguinis Accenſione, & Motu Muſculari, De Animâ Brutorum, De morbis Cerebri, Pharmaceutices Rationalis pars prior, & demum altera----

Porrò pientiſſimæ Animæ Divini Numinis cultus eadem uſque cura inſederat; & quandoquidem horis Canonicis in Eccleſiâ Parochiali Ædibus ſuis vicinâ precibus publicis per negotia intereſſe non liceret; ut officia ſacra primo mane & ſero veſpere ibidem celebrarentur, procuravit; iiſque, negotiis quibuſcunq; fruſtrà reclamantibus ſemper ferò vacavit. Inſuper cùm videret inſtitutum illud utile admodum fuiſſe pluribus, qui in vicìniâ pariter toto die in Mercaturâ aliiſque artibus exercendis diſtringebantur, Sacerdotem id munus per futura ſecula obiturum idoneo ſalario dotavit. Vit. *Thom. Willis*, præfix. Opp. ejuſdem, Impreſſ. *Genevæ apud S. De Tournes* 4o.

TANAQUILLUS FABER.

Vixit & ſcripſit An. D. MDC-LXXXV.

Cadomenſis, Profeſſor *Salmurienſis*, exaravit Epiſtolas Criticas *Salmuriis* editas, Anno 1659. Notas in *Lucianum* de morte *Peregrini*, Anno 1653. item in *Ælianum*, *Anacreontem*, *Dionyſium Alexandrinum*, *Apollodorum*, *Longinum*, *Terentium*, *Lucretium*, *Phædrum*, *Juſtinum*, &c.

Tanaquillus Faber Cadomenſis, non ſolùm *Græcis* & *Latinis* Literis egregiè eſt imbutus, ſed & rarâ valet εὐχυτοίᾳ. *Sam. Bochart.* in Hierozoic. 2. 18.

Tanaquillus Faber, homo dum vixit, perfacetus fuit, omnique *Græcâ* & *Latinâ* urbanitate mirificè excultus. *Luc. Tollii* Fortuit. p. 320.

Quantum in Linguâ *Græcâ* & *Latinâ* ſupra Doctorum vulgus ſapias, & valeas, nemo ferè hìc ignorat. Cl. *Sarrau.* in Epiſt. ad *Tan. Fabr. Lut. Par.* 29. Mart. 1651.

Tanaquillus Faber præclarus vir eſt primæque hodiernorum Eruditorum Claſſis. *Guido Patin*, Epiſt. 148. Gallicè.

Tanaquillus Faber Vitas quorundam *Græcorum Poetarum* idiomate noſtro contexuit. Author *Ephemeridum Eruditorum* ait illas jucundiſſimo ſtylo ſcriptas eſſe, eòque gratiùs exceptas fuiſſe, quòd de hujuſmodi materia nihil hactenus lingua noſtra ſcriptum eſſet. Sed ut diverſi guſtûs ſunt homines, idem ille ſtylus qui quibuſdam arridet, aliis nauſeam movet, quoniam illum nimis humilem deprehenderunt, quique pædagogicam ut quidam arbitrantur, affectationem ſapiat. Præterea plura narrare poterat quàm ab eo factum eſt. Multam tamen eruditionem continet illa *Synopſis*, dolendumque eſt quòd nihil nobis dixerit de inſigni auxilio quod ex hoc Opere *Lilii Gregorii Giraldi* accepit *Judicia Eruditorum* per *Bailletum* Paris. 1685. Gallicè.

Tanaquillus Faber duo evulgavit Volumina *Epiſtolarum Philologicarum* 4. Tomis. Omnia quæ illis pertractat Argumenta ferè ſunt *Critica*. Plurima in illis viſuntur Veterum loca quæ admodum eruditè ab ipſo explicantur, ingenioſæ Conjecturæ ad loca reſtituenda quæ depravata videntur, eximiæque obſervationes circa *Hiſtoriam* & *Chronologiam*. Sed difficile eſt dicere an magis

proficua

proficua quàm nocua fit Authoribus de quibus loquitur, illa Domini *Fabri Critica*. Sic enim plura operum illorum loca elucidavit, plures in iisdem notabiles nævos propalavit, imo etiam contendit demonstrare illos frequenter linguam non intellexisse, qua in suis Libris usi sunt, nec Authores quos in illis citant, & inter alios in exemplum adducit *Titum Livium*, *Terentium*, *Aristotelem*, *Horatium*, *Tacitum*, *Eusebium*, *Eustathium* &c. Satis ei non fuit *Historicos*, & *Poetas* emendare, *Criticem* suam in ipsam *Scripturam Sacram* convertit, pluraque tetigit loca in quibus voces mutavit, periodos transposuit, & quandoque lineas integras erasit: idque nullam ejus quod asserit probationem afferens, nisi quòd sibi videatur sensum hac ratione meliorem & pleniorem fore. *Ephemerides Eruditorum* Gallicæ, Diei Lunæ 3. Maii 1666.

Extat præterea in hoc altero Epistolarum Volumine *Aristophanis* Comœdia una, quam recèns Latinè reddidit doctissiméque commentatus est Dom. *Le Fevre*. Potuisset tamen tam sollicitè non explicare quædam in quibus ipse *Aristophanes* aliquam obscuritatem affectasse videtur. Absurdum saltem videbitur, quòd eodem Volumine occurrat explicatio plurium *Scripturæ Sacræ* locorum & spurcissimorum *Aristophanis* dictorum, idest, eorum quæ in Ethnicorum libris impurissima sunt, & eorum quæ in *Christianismo* ut sanctissima suspiciuntur. *Ibidem*.

Quæ cùm ita sese habeant, miror extitisse nuper admodum *Tanaquillum Fabrum*, virum cætera eruditum & ingenioſum, sed præ nimio sui amore caligantem haud rarò, quod ferendum utcunque esset, si hæc φιλαυτία & immoderata sui ostentatio cum malignitate & contemptu alieno non conjungeretur. Hunc, inquàm, *Tanaquillum Fabrum* miror in *Epistolis* nuper editis ausum affirmare, nævum in hoc ipso, de quo nunc agimus, *Nasoniano* loco à nemine animadversum, nedum sublatum fuisse, cùm vix alius in toto *Nasone* locus occurrat, qui ingenia nostri temporis plura exercuerit, atque in se converterit, ut jam vidimus. Nec monere id neglexit meus pater in editione suâ quâ se usum esse *Faber* ipse non diffitetur. Istud verò magis mirandum tam secuè & confidenter *Salmasiana* scrinia à *Fabro* compilari, & cum *pulvisculo*, quod aiunt, hoc est, cum *Lucretiano* loco, qui *Nazoniani* castigationem unicè confirmet, corradi, atque in succum & sanguinem *Epistolarum* suarum converti. *Nic. Heins.* Not. in *Ovid.* lib. 2. De *Art. Amand.* vers. 660.

Sit gracilis, macie quæ malè viva sua est.

Tanaquillus Faber vir doctissimus fuit, Philologus, Græcarum literarum peritissimus, velocis, sed & audacioris ingenii, *Salmuriensis* Academiæ Professor: multa ex ingenio suo in Autoribus reposuit, etsi Manuscriptis Libris destitutus; quæ tamen ipsi temeritas nonnunquam feliciter cessit ingenii solertiâ sæpè percipienti, quòd alii magno labore in Manuscriptis requirunt. Non semel tamen aliis ob audaciam suam vapulat Scriptoribus: nam corrigi sæpè pro

lubitu mendosa loca, *destruit*, *edificat*, *mutat quadrata rotundis*. Multa suarum conjecturarum complexus est Epistolis suis, quarum libri duo sunt, quibus autorum veterum loca adversus omnium sententias explicat, ob festivitatem ingenii & acumen magno in pretio habendus. Aliquem Epistolarum illarum locum, ubi *Livium* reprehendit, ut qui quondam Latinæ Linguæ vocem non satis intellexisset, sugillarunt *Ephemeridum* Scriptores Gallici, qui tamen ab ipso probè depexi libro quodam Gallico, cui titulus: *Iournal du Iournal*. Scripsit, ut hoc obiter memorem, de Religionum unione Librum Gallicâ Linguâ, quo nec Pontificiis nec Reformatis placuit, illorum vitia in nuditate suâ sistens, horum verò invidiam incurrens, quòd jungere *Gryphes Equis* laboraret: qui liber & in Belgicam Linguam conversus est. Cæterum magnæ fuerunt istius Viri Calamitates domesticæ, de quibus sæpè conqueritur. Filiam doctam habuit, quæ hodie libros scribit in gratiam *Delphini*, quæ & ipsa dicitur imitari Patrem. Edidit quoque *primas Scaligeranas*, quibus Præfationem præmittit, in qua de fatis suis queritur. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. pag. 297. 298.

INDEX

INDEX.

Prima *Columna continet Indicem Alphabeticum Authorum qui in hoc libro recenſentur*; Secunda *deſignat ſæculum Authorum qui ante Chriſtum floruerunt*; Tertia *ſæculum eorum qui poſt Chriſtum floruerunt*; & Quarta *Paginam libri in quâ ſinguli Authores reperiri poſſunt*.

	ante Chr.	poſt Chr.	pag.
A.			
ACcurſius *Franciſcus*		1223	406
Acoſta *Joſephus*		1585	823
Ælianus		129	153
Æmilius *Paulus*		1520	546
Æſchines	353		31
Æſchylus	482	560	7
Agathias		1535	585
Agricola *Georgius*		1474	479
Agricola *Rodulphus*		1520	549
Agripoa *Henr. Cornelius*		1260	416
Albertus Magnus		1535	587
Andreas Alciatus		780	342
Alcvinus		1590	837
Aldrovandus *Ulyſſes*		1398	445
de Alliaco *Petrus*		374	247
D. Ambroſius		1570	740
Amiotus *Jacobus*		380	257
Ammianus Marcellinus		870	354
Anaſtaſius		1093	369
Anſelmus		161	169
Antoninus *M. Aurelius*			41
Apollonius Pergæus	240		43
Apollonius Rhodius	235	123	150
Appianus		163	170
Apulejus			

	ante Chr.	poſt Chr.	pag.
Aquila		128	151
Aquinas *Thomas*		1255	413
Aratus	271		39
Archimedes	221		44
Aretinus *Leonardus*		1410	453
Ariſtophanes	400		21
Ariſtoteles	343		32
Arnobius		303	213
Arrianus		147	166
Athanaſius		326	223
Athenæus		155	167
Audoenus *Johannes, vulgò* Ovven		1610	913
Averroes		1150	385
D. Auguſtinus		396	270
Auguſtinus *Antenius*		1570	741
Avicenna		1040	357
Auſonius		390	268
B Acon *Franciſc.*		1610	903
Balæus *Joh.*		1552	683
Baldvinus *Franciſc.*		1560	708
Baldus		1400	447
Balſacius *Joh. Lud.*		1640	1031
Balſamon		1180	396
Barbarus *Hermolaus*		1480	487
Barclaius		1620	933

Digitized by Google

INDEX

	ante Chr.	post Chr.	pag.
Barclajus *Ioh.*		1620	933
Barlæus *Caſpar*		1640	1033
Baronius *Cæſar*		1590	861
Barthius *Caſpar*		1635	1010
Bartolus de Saxoferrato		1350	435
Baſilius		370	241
Baudius *Dominicus*		1600	877
Becanus *Ioh. Goropius*		156[illegible]	712
Beda		703	339
Bellarminus		16[illegible]0	908
Bembus *Petrus*		1520	554
Bernardus		1115	372
Beroaldus *Philippus*		1500	515
Beroſus	257		40
Beza		1560	710
Billius *Iacobus*		1575	771
Bleſenſis *Petrus*		1160	392
Blondus *Flavius*		1440	465
Blondellus *David*		1640	1012
Bocatius *Ioh.*		1366	437
Boccalinus *Trajan.*		1610	927
Bochartus *Samuel*		1650	1036
Bodinus *Ioh.*		1570	744
Boethius		510	317
Bradvvardinus *Thomas*		1348	430
Brahe *Tycho*		1588	789
Barnabas Briſſonius		1580	791
Brodæus *Ioh.*		1550	658
Bucerus *Martinus*		1530	575
Buchananus *Georgius*		1545	654
Bucholcerus *Abraham.*		157[illegible]	787
Budæus *Gul.*		153[illegible]	565
Busbequius		157	786
Buxtorfius *Ioh.* ſenior		1610	910

C

C *Julius* Cæſar	46		66
Cajetanus		12[illegible]	547
Ioh. Calvinus		1545	646
Calviſius *Sethus*		160[illegible]	896
Gul. Camdenus		1600	880
Camerarius *Ioachim.*		1535	590
Campanella *Thomas*		1620	936
Cantacuzenus *Ioh.*		1341	428
Canterus *Gul.*		1570	748
Canus *Melchior*		1530	569
Capella *Martianus*		490	307
Capellus *Ludovicus*		1630	971
Capitolinus *Julius*		298	211
Cardanus *Hieronymus*		1544	641
Carteſius *Renatus*		1640	1014
Caſa *Ioh.*		1545	643
Caſaubonus *Iſaac.*		1600	882
Caſſander *Georgius*		1560	727
Caſſiodorus *M. Aurelius*		514	318
Caſtalio *Sebaſtian.*		1555	700
Cato *M. Porcius*	190		47
Catullus *C. Valerius*	44		69
Cedrenus *Georgius*		1057	361
Chaucerus *Galfred.*		1380	443
Chemnitius *Martin.*		1570	768
Chryſoſtomus		398	276
Ciacconius *Petrus*		1570	750
Cicero *M. Tullius*	78		57
Cinnamus *Ioh.*		1160	394
Claudianus *Claudius*		388	263
Clavius *Chriſtoph.*		1580	821
Alexandrinus *Clemens*		192	178
Cluverius *Philippus*		1616	931
Columella		58	107
Cominæus *Philippus*		490	510
Comnena *Anna*		1118	375
Contarenus *Gaſpar*		1535	606
Copernicus *Nicolaus*		1536	609
Cujacius *Iacobus*		1570	752
Cunæus *Petrus*		1620	938
Q. Curtius		80	121
Cuſanus *Nicolaus*		1448	467
Cuſpinianus *Ioh.*		1515	538
Cyprianus		248	201
Cyrillus Alexandrinus.		412	287

Dallæus

	ante Chr.	post Chr.	pag.
D.			
Dallæus *Ioh.*		1640	1017
Dantes Aligerus		1310	421
Delrio *Martin. Anton.*		1600	885
Demosthenes	356		29
Dempsterus *Thomas*		1610	914
de Dieu *Ludovicus*		1630	973
Dio Cassius		230	194
Dio Chrysostomus		111	145
Diodorus Siculus	60		62
Diogenes Laërtius		140	158
Dionysius Halicarnass.	26		80
Dousa Pater *Janus*		158	824
Dousa, Filius *Janus*		1597	875
Drusius *Ioh.*		1600	887
Duarenus *Franciſc.*		1550	660
Ducæus *Fronto*		1610	916
E.			
Elias, Levita		1540	611
Emmius *Ubbo*		1610	917
Ennius *Quintus*	184		49
Epictetus		82	123
Epiphanius		370	239
Erasmus		1510	526
Erigena *Ioh.*		858	349
Erpenius *Thomas*		1620	940
Evagrius Scholasticus		595	333
Euclides	332		35
Eunapius		380	260
Euripides	448		12
Eusebius		315	219
Ezra *Aben*		1145	384
F.			
Faber *Iacobus*		1503	521
Faber *Petrus*		1585	826
Faber *Tanaquillus*		1685	1060
Fabricius *Georgius*		1565	729
Fagius *Paulus*		1545	645
Fallopius *Gabriel*		1535	596
Fernelius *Ioh.*		1540	623
Ficinus *Marsilius*		1480	492
Flacius Illyricus *Matth.*		1560	714
Flaccus C. *Valerius*		73	116
Florus *L. Annæus*		201	184
Folieta *Hubertus*		1565	737
Fracastorius *Hieronym.*		1530	581
Frontinus *Sext. Jul.*		85	128
Fulgentius Afer		508	313
Fulgentius Grammaticus		510	315
G.			
Gaguinus *Robertus*		1494	513
Galenus *Claudius*		143	163
Galfridus Monumotensis		1151	388
Galilæus Galilæi		1605	897
Gassendus *Petrus*		1625	964
Gaza *Theodorus*		1455	473
Gelenius *Sigismund*		1545	651
Gellius *Aulus*		112	146
Genebrardus *Gilbert.*		1580	793
Gennadius		492	309
Gerson *Ioh.*		1404	442
Gesnerus *Conradus*		1550	661
Gifanius *Obertus*		1590	838
Gilbertus *Gul.*		1610	919
Gildas		581	328
Glareanus		1530	584
Goltzius *Hubertus*		1570	755
Goveanus *Antonius*		1550	666
Gratianus		1131	380
Gratius	paulò		88
Gregorius Magnus		590	330
Gregorius Nazianzenus		370	244
Gregorius, Thaumaturgus		254	204
Gregorius Nyssenus		375	250
Gronovius *Ioh. Frid.*		1660	1056
Grosteſt *Robertus*		1235	408
Grotius *Hugo*		1620	945
Gruterus *Janus*		1610	922

	ante Chr.	post Chr.	pag.
Grynæus *Simon*		1530	570
Gualter. de Hemmingford		1335	426
Guicciardinus *Franciſc.*		1520	551
Guilandinus *Melchior*		1580	795
Gulielmus *Ianus*		1584	830
Gyraldus *Lilius Gregorius*		1530	577
H.			
HAmmondus *Henricus*		1640	1019
Harveius *Gu'.*		1630	987
Heinius *Daniel*		1630	993
van Helmont *Ioh. Baptiſta*		1620	955
Helvicus *Chriſtoph.*		1615	929
Herbertus *Edvvardus*		1630	996
Hermogenes		156	168
Herodianus		224	192
Herodotus	440		15
Heſiodus	244		
Heſychius		500	310
Heurnius *Ioh.*		1580	799
Heylin *Petrus*		1635	1008
Hierocles		302	212
Hieronymus		378	252
Hilarius		354	231
Hincmarus		845	344
Hippocrates	450		10
Hirtius *Aulus*	45		68
Hobbes *Thomas*		1650	1043
Hoeſchelius *David*		1605	900
Holſtenius *Lucas*		1650	1053
Homerus	907		
Hooker *Richardus*		1590	845
Horatius	36		75
Hotomannus *Franciſc.*		1575	773
Hottingerus *Ioh. Henric.*		1660	1055
Hoveden *Rogerius*		1199	400
Huntingtonenſis *Henricus*		1150	387
Hyginus *C. Iulius*		4	90
I.			
JAmblicus		340	228
Jameſius *Thomas*		1620	944
Janſenius *Cornelius*		1555	684
Ignatius		100	137
Joſephus *Flavius*		94	131
Jovius *Paulus*		1540	635
Irenæus		179	174
Iſæus	380		25
Iſidorus Hiſpalenſis		595	334
Iſidorus Peluſiota		412	286
Iſocrates	394		23
Juellus *Ioh.*		1559	705
Julianus		361	235
Julius Africanus		220	191
Junius *Franciſc.*		1590	857
Junius *Hadrian.*		1545	652
Juſtinianus		527	320
Juſtinus, Hiſtoricus		142	161
Juſtinus Martyr		140	159
Juvenalis		95	135
K.			
KEmpis à *Thomas*		1450	469
Kimchii *David*		1190	398
Kirchmannus		1630	975
L.			
LAbbe *Philippus*		1650	1050
Lactantius		303	216
Lamber. Schafnaburgenſis		1077	366
Lambinus *Dionyſius*		1560	715
Lampridius *Ælius*		296	209
Lanfrancus		1070	362
Langton *Stephanus*		1204	402
à Lapide *Cornelius*		1620	950
Laſcaris *Ioh. Andreas*		1480	494
Latinus Latinius		1565	735
Launoius *Ioh.*		1650	1040
Lazius *Wolfgangus*		1555	686

Lelandus

	ante Chr.	post Chr.	pag.
Lelandus *Ioh.*		1540	626
Leonicenus *Nicolaus*		1480	485
Leunclavius *Ioh.*		1565	734
Libanius		360	233
Lightfoot *Ioh.*		1650	1041
Linacer *Thomas*		1510	534
Lindvvood *Gul.*		1422	455
Lipsius *Iustus*		1590	840
Livius *Titus*		12	91
Lombardus *Petrus*		1141	381
Longinus *Dionysius*		240	202
Lucanus *M. Annæus*		60	111
Lucianus		170	172
Lucilius	129		54
Lucretius	105		55
Lullus *Raimundus*		1300	420
Lutherus *Martin.*		1517	540
Lyranus *Nicolaus*		1320	424
Lysias	406		20

M.

Macrobius		344	226
Maimonides		1160	390
Maldonatus *Ioh.*		1570	758
Malmesburiensis *Gul.*		1130	378
M. Manilius	32		77
Manutius *Paulus*		1560	718
Mariana *Ioh.*		1599	874
Martialis		82	125
Martyr *Petrus*		1540	613
Masius *Andreas*		1555	703
Mela *Pomponius*		45	104
Philippus Melanchthon		1540	615
Mercator *Gerardus*		1570	770
Mercerus *Ioh.*		1555	697
Mercerus *Iosias*		1620	952
Mercurialis *Hieronymus*		1580	800
Meursius *Ioh.*		1620	953
Minutius Felix		220	189
Mirandula *Ioh. Picus*		1484	497
Mirzus *Aubertus*		1630	977
Molinæus *Carolus*		1540	618
Molinæus *Petrus*		1620	958
Arias Montanus *Benedict.*		1575	774
Montanus *Michael*		1580	819
Morinus *Ioh.*		1640	1035
Mornæus *Philippus*		1595	872
Morus *Thomas*		1525	561
Munsterus *Sebastian.*		1530	579
Muretus *M. Ant.*		1575	777
Musculus *Wolfgangus*		1540	621

N.

Annius *Petrus*		1550	664
Naudæus *Gabriel*		1640	1022
Nepos *Cornelius*	40		71
Neubrigensis *Gul.*		1200	401
Nicetas Acominatus		1203	404

O.

Ocellus Lucanus	incertæ		
Oecolampadius *Ioh.*	ætatis	1520	544
Oecumenius		990	356
Onuphrius Panvinius		1565	731
Oppianus		217	187
Origenes		230	197
Orosius *Paulus*		416	290
Ortelius *Abraham.*		1575	780
Ovidius	7		85

P.

Pagninus *Sanctes*		1510	536
Pamelius *Iacobus*		1575	779
Pancirolus *Guido*		1570	757
Papinianus		202	183
Paracelsus		1535	597
Paris *Matthæus*		1240	410
Palleratius *Ioh.*		1585	838
Paterculus *C. Vellejus*		27	101
Patricius *Francisc.*		1580	797
Pausanias		139	155
Peirescius		1620	960

Google

	ante Chr.	post Chr.	pag.
Pererius *Benedictus*		15[illegible]	834
Perronius *Iac. Davyus*		160[illegible]	889
Perottus *Nicolaus*		146	477
Perſius		[illegible]7	105
Petavius *Dionyſius*		163[illegible]	979
Petitus *Samuel*		16[illegible]	1023
Petrarcha *Franciſc.*		135	432
T. Petronius Arbiter		6.	113
Peucer *Caſpar*		156	735
Phædrus		2[illegible]	96
Philelphus *Franciſc.*		145[illegible]	471
Philo		4	102
Philoſtorgius		42	295
Philoſtratus		20[illegible]	186
Photius		8[illegible]	351
Picherellus		156[illegible]	725
Pierius Valerianus *Ioh.*		152[illegible]	557
Pighius *Albertus*		15[illegible]	592
Pighius *Stephanus*		158	802
Pignorius *Laurentius*		162[illegible]	962
Pindarus	476		9
Pinellus		1580	804
Pintianus		153[illegible]	607
Pithæus *Petrus*		1580	805
Platina *Bartholomæus*		1474	481
Plato	366		26
Plautus	182		50
Plinius, *ſenior*		75	118
Plinius, *junior*		100	141
Plotinus		250	203
Plutarchus		104	143
Poggius		1407	451
Politianus *Angelus*		1490	507
Pollux *Julius*		185	176
Polus *Reginaldus*		1540	627
Polybius	220		46
Polycarpus		94	131
Pomponius Lætus *Julius*		1480	493
Pontacus *Arnoldus*		1600	891
Pontanus *Ioh. Jovian.*		1485	500
Porphyrius		270	206
Poſſevinus *Antonius*		1590	849
Poſtellus *Gul.*		1550	667
Priſcianus		528	326
Proclus		500	312
Procopius		527	323
Propertius	19		82
Proſper *Tiro*		446	304
Prudentius		405	282
Pſellus *Michael*		1050	359
Ptolomæus *Claudius*		140	156
Puteanus *Erycius*		1630	981

Q.

Quintilianus		83	127

R.

Rabanus Maurus		847	346
Rabelæſus *Franciſc.*		1540	631
Rainoldus *Ioh.*		1590	847
Ramus *Petrus*		1560	721
Raulæus *Gualter*		1610	906
Rhenanus *Beatus*		153[illegible]	594
Rhodiginus		1510	531
Rigaltius *Nicolaus*		1630	984
Ritterhuſius *Conradus*		1600	892
Robertellus *Franciſcus*		15[illegible]5	693
Rondeletius *Gul.*		153[illegible]	695
Rufinus		390	265

S.

Sabellicus		1490	505
Sadoletus		1530	573
Salmaſius		1640	1025
Salvianus		440	302
Saluſtius	42		64
Samarthanus *Scævola*		1590	851
Sambucus *Ioh.*		157[illegible]	782
Sanderſon *Robertus*		1630	1006
Sannazarius *Iacobus*		1500	516
Sarisburienſis *Joh.*		1172	395

Sarpius

INDEX

	ante Chr.	post Chr.	pag.
Sarpius *P. Paulus*		159?	864
Savanarola *Hieronym.*		480	490
Savilius *Henricus*		1610	925
Scaliger *Jul. Cæsar*		1535	600
Scaliger *Josephus*		1580	808
Schottus *Andreas*		1590	856
Scioppius *Gaspar.*		1630	985
Scotus *Joh. Duns*		1300	418
Seldenus *Joh.*		1630	990
Seneca *M. Annæus*		20	98
Seneca *L. Annæus*		60	109
Sennertus *Daniel*		1610	921
Senensis *Sixtus*		1555	691
Serarius *Nicolaus*		1597	868
Severus *Sulpicius*		400	280
Sidonius		472	306
Sigebertus		1100	371
Sigonius *Carolus*		1570	760
C. Silius Italicus		72	115
Simlerus *Josias*		1570	762
Sirmondus *Jacobus*		1625	966
Sleidanus *Joh.*		1540	628
Socrates Scholasticus		440	299
Sophocles	445		14
Sozomenes *Hermias*		440	301
Spanhemius *Fridericus*		1640	1028
Spartianus *Ælius*		293	208
Spelmannus *Henricus*		1620	942
Statius *Publius Papinius*		85	129
Stephanus *Robertus*		1540	636
Stephanus *Henricus*		1580	811
Strabo		15	94
Strada *Famianus*		1590	857
C. Suetonius Tranquillus		112	148
Suidas		1081	367
Sydnæus *Philippus*		1586	828
Sylburgius *Fridericus*		1580	813
Sylvius *Æneas*		1458	475
Symmachus		384	261
Synesius		410	284

T.

	ante Chr.	post Chr.	pag.
TAcitus *Cornelius*		100	139
Taubmannus *Frid.*		1605	901
Terentius *Publius*	154		52
Tertullianus		192	180
Themistius		352	219
Theocritus	272		38
Theodoretus		423	292
Theognis	538		6
Theophrastus	305		36
Theophylactus		1071	364
Theophylactus Simocatta		611	337
Thuanus *Jac. Augustus*		1600	893
Thucydides	429		18
Tibullus	13		83
Tiraquellus *Andreas*		1550	671
Toletus *Francisc.*		1580	814
Torquatus Tassus		1585	835
Torrentius *Lævinus*		1580	817
Tostatus *Alphonsus*		1440	458
Trapezuntius *Georgius*		1440	460
Tremellius		1560	723
Trithemius		1490	503
Trismegistus *Hermes*	Mosi coævus		1
Turnebus *Adrianus*		1555	688
Turrianus *Franciscus*		1550	681

V.

	ante Chr.	post Chr.	pag.
VAlerius Maximus		27	92
Valesius *Henricus*		1640	1029
Valla *Laurentius*		1440	462
Varro *M. Terentius*	68		60
Vatablus *Franciscus*		1535	603
Vavasor *Franciscus*		1650	1051
Velserus *Marcus*		1595	870
Vesalius *Andreas*		1550	678
Victor *Aurelius*		396	275
Victorinus Afer.		362	237
Victorius *Petrus*		1550	673
Vida *M. Hieronymus*		1550	675

Digitized by Google

INDEX

	ante Chr.	post Chr.	pag.
Vieta *Franciſc.*		1590	859
de Villa Nova *Arnoldus*		1340	427
Vincentius *Bellovacenſis*		1244	411
Vincentius *Lerinenſis*		434	298
Virgilius *Polyder.*		1540	638
Virgilius Maro *Pub.*	39		73
Viterbienſis *Ioh. Annius*		1475	483
Vitruvius	31		78
Vives *Ioh. Ludovicus*		1500	519
Volaterranus *Raphael*		1505	523
Voſſius *Ger. Ioh.*		1625	969
Urſinus *Fulvius*		1575	784
Uſſerius *Iacobus*		1630	999
Vulcanius *Bonaventura*		1590	860

W.

WEſtmonaſter. *Matt.*		1377	441
Whethamſtead. *Ioh.*		1430	456
Wiclevus *Ioh.*		1370	439
Wierus *Ioh.*		1570	764
Willis *Thom.*		1670	1508
Wolphius *Hieronym.*		1570	766

X.

XEnophon	387		24
Ximenius *Franciſc.*		1506	525
Xymenius *Roderic.*		1208	405
Xiphilinus *Ioh.*		1073	365
Xylander *Gul.*		1565	738

Z.

ZAnchius *Hieronym.*		1570	767
Zonaras *Ioh.*		1118	376
Zoſimus		425	296
Zvvinglius *Hulderic.*		1525	560

FINIS.

Digitized by Google

00365615

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google